

विश्वेश्वरानन्द-वैदिकशोध-संस्थान-प्रकाशनम्—६३८

शान्तकुटी-वैदिक-ग्रन्थमाला-१

संस्थापक-संपादकः

विश्वबन्धु

प्रधान-संपादकः

शि० भास्करन् नायर

होशिआरपुरे

विश्वेश्वरानन्द-वैदिकशोध-संस्थानेन प्रकाशितः

२०३३ वि०

Vishveshvaranand Vedic Research Institute Publication—638

ŚĀNTAKUṬĪ VEDIC SERIES—1

Founder Editor

VISHVA BANDHU

General Editor

S. BHASKARAN NAIR

HOSHIARPUR

Published by the V. V. R. Institute

1976

वैदिक-पदानुक्रम-कोषः

स च

संहिताब्राह्मणोपनिषत्सूत्रवर्गीयोपचतुःशत [४००] वैदिकग्रन्थस्थ-सकलपदजात-संग्रहस्वरूपः

प्रतिपदप्रतियुक्त-श्रुतिस्थलसर्वस्व-निर्देशैः समवेतश्च यथासंगत-तत्तन्नवपुराणवेदाङ्गीय-

विचारसमन्वितटिप्पणैः सनाथितश्च

संभूय षोडशखण्डात्मकैः पञ्चभिर्विभागैर्व्यूढश्च

सन्

विश्वकन्धुना

प्रणीतः

अयं च तत्र

साहितिकस्य

षट्-खण्डात्मकस्य १मस्य विभागस्य

१मः खण्डः

स च

भीमदेवेन

संशोधितः परिवर्धितश्च

सन्

शिवशंकर-भास्करन्-नाथरेण

संपादितः

द्वितीयः प्रकाशः

(प्रस्तावना, भूमिका, अ)

(पृष्ठानि i-clxiv, १-६६८)

होशियारपुरे

विश्वेश्वरानन्द-वैदिकशोध-संस्थानेन प्रकाशितः

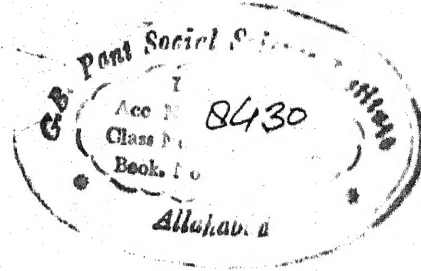
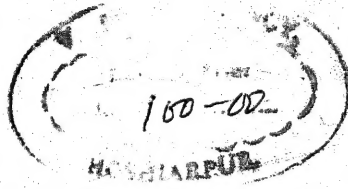
२०३३ वि०

अधिकार-सर्वस्वं सुरक्षितम्

प्रकाशकृत्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिकशोध-संस्थानम्
साधुआश्रमः (प. गृ.), होशिआरपुरम् (भारतम्)

प्रथमं संस्करणम्, लाभपुरम्, १९९९ वि०
संशोधितं परिवर्धितञ्च द्वितीयं संस्करणम्, होशिआरपुरम् २०३३ वि०

भारते होशिआरपुरे वि. वै. शो. सं. -मुद्रागृहे ।
शास्त्रिणा देवदत्तेन मुद्राप्येदं प्रकाशयते ॥

A VEDIC WORD-CONCORDANCE

Being a **universal vocabulary register** of about **400** Vedic works,
with complete textual reference and critical commentary bearing on
phonology, accent, etymo-morphology, grammar,
metre, and text-criticism

In five Volumes, sub-divided into sixteen Parts

By

VISHVA BANDHU

Vol. I in Six Parts

Saṁhitās

PART I

SECOND EDITION

Revised and Enlarged

By

BHIM DEV

Edited by

S. BHASKARAN NAIR

Preface, Introduction, अ

Pages i-clxiv and 1—668

HOSHIARPUR

VISHVESHVARANAND VEDIC RESEARCH INSTITUTE

1976

All Rights Reserved

Publishers :

VISHVESHVARANAND VEDIC RESEARCH INSTITUTE
Sadhu Ashram (P. O.), Hoshiarpur (India)

First Edition, Lahore, 1942

Revised and Enlarged Second Edition, Hoshiarpur, 1976

Printed and published by DEV DATTA Shastri
at the V. V. R. I. Press, Hoshiarpur (Pb., India)

Prepared and published first in Lahore under the patronage of the Central Government of India, the Provincial Governments of the Punjab, the United Provinces, Bombay and Madras, the Hyderabad, the Mysore, the Travancore, the Baroda, the Indore, the Kolhapur, the Sangli, the Patiala, the Nabha, the Sirmur, the Keonthal, the Jammu and Kashmir, the Jodhpur, the Bikaner, the Alwar and the Shahpura States, the Awagarh, the Vijayanagaram and the Jammu Dewan Badri Nath Estates, the Panjab and the Calcutta Universities, the Vishveshvaranand, the Vishva Bandhu, the Moolchand Kharaitiram, the Mohini Thapar and the Chiranjit Lal Brothers Charitable Trusts and a large number of other donors and supporters, official as well as private.

भावना

ओं धीधामप्रचेतिन्यै शब्दब्रह्मस्वयम्भुवे ।
भगवत्यै सरस्वत्यै भूयो भूयो नमो नमः ॥ १ ॥
'अम्बितमे नदीतमे देवितमे सरस्वति ।
अप्रशस्ता इव स्मसि प्रशस्तिमम्ब नस्कृधि ॥ २ ॥

यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूर् येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि ।
यो रत्नधा वसुविद् यः सुदत्रः सरस्वति तमिह धातवे कः ॥ ३ ॥

तव प्रवाहं प्रततं प्रवेगं शक्तोऽवगाढुं भवति स्वतः कः ।
प्रसादये तत् कृणावति त्वां निष्णापयेमां निजहस्तधारम् ॥ ४ ॥

तव प्रसादः खलु देवमातः सौजन्यसौशील्यसुधासुधावैः ।
पापप्रमुक्तानथ पुण्ययुक्ताञ् शुद्धान् पवित्रान् निपुणांस्तनोति ॥ ५ ॥

त्वदेकनिष्ठस्य नु यत्न एष त्वद्भक्तिरक्तेर्मम विश्वबन्धोः ।
संसारसर्बस्वविधानसारे स्यात् प्रीतये ते निगमाऽऽगमेशे ॥ ६ ॥

विष्णु बन्धु

DEDICATED
TO
SARASVATĪ

The divine spirit of ever-progressive march of ever-unfathomable
and ever-unfordable eternal stream of knowledge

AND

Her sincere devotees of all times
and all climes

Vishva Bandhu

विषयाः (CONTENTS)

	<i>Pages</i>
PREFACE TO THE SECOND EDITION	v-vii
PREFACE TO THE FIRST EDITION	
I. Brief History and Prospectus of the work, II. Extent and Nature of the work, III. Academic Organisation, IV. Printing Arrangement, V. Financial Problem, VI. Obligation, VII. Conclusion	ix-xx
INTRODUCTION	
I. KINDRED LITERARY BACKGROUND—(a) Vedic Nighaṇṭavas, (b) Classical Lexicons, (c) Modern Dictionaries, (d) Vedic Anukramaṇīs, (e) Mono-textual Word-indexes, (f) Multi-textual Concordances ...	xxi-xxix
II. GENERAL AIM, SCOPE AND PLAN	xxix-xxxī
III. BASIC TEXTS	xxxī-xxxii
IV. OUTLINES OF METHOD	
1. GENERAL—(a) Exhaustiveness of textual data, (b) Textual Correlation and Variation, (c) Textual Establishment, (d) Textual Interpretation, (e) Textual Metrics, (f) Textual Elongation, (g) Textual Pada-pāṭhas, (h) Scheme of Categorised Record, (i) Accent, (j) Etymo-Morphology, (k) Correlation of Systems, (l) Pāṇinian Studies, (m) Previous Authorities	xxxii-li
2. TREATMENT OF VERBS—(a) Roots, (b) Stems, (c) Conjugative Forms ...	li-lx
3. TREATMENT OF DECLINABLES—(a) Distinctive Symbols, (b) Arrangement of Primary Bases, (c) Arrangement of Secondary Bases, (d) Arrangement of Composite Bases, (e) Arrangement of Feminine Bases, (f) Treatment of Verbal Declinables, (g) Treatment of Adverbial Declinables, (h) Treatment of Un-pedigreed Declinables, (i) Numerical Separation of Declinables, (j) Treatment of Declensional Forms, (k) Non-initial Componential Reference ...	lx-lxvii
4. TREATMENT OF INDECLINABLES	lxvii-lxix
5. TREATMENT OF ACCENT—(a) Textual Accentography, (b) The Indirect Lineal System, (c) The Direct Numerical System, (d) The First Direct Lineal System, (e) The Second Direct Lineal System, (f) The Concordance Direct Lineal System	lxix-lxxxiii
6. TREATMENT OF REFERENCES	lxxxiii-xc
7. SIGNS AND SYMBOLS	xc-xciv
8. TYPOGRAPHICAL SETTING	xcv-xcvi

प्रस्तावना

१. ग्रन्थस्य संक्षिप्ते इतिभूतभविष्यती, २. ग्रन्थस्येदन्ता चेयत्ता च, ३. विद्वत्-संग्रहः,
४. मुद्रण-प्रबन्धः, ५. आधिकी समस्या, ६. आभार-प्रकाशनम्, ७. उपसंहारः ... xcvii-ci

भूमिका

१. सजातीयसाहित्य-भित्तिका—(क) वैदिका निघण्टवः, (ख) प्राक्प्रतिष्ठाः कोषाः,

	Pages
(ग) अर्वाञ्चः कोषाः, (घ) वैदिक्योऽनुक्रमण्यः, (ङ) एकग्रन्थीयाः पदानुक्रमः, (च) बहुग्रन्थीया अनुक्रमकोषाः cii-cvi
२. सामान्येन लक्ष्यं क्षेत्रं व्यवस्था च cvi-cvii
३. आधार-ग्रन्थाः cvii-cviii
४. विधानक-सारसंग्रहः	
१. सामान्य-प्रकरणम्—(क) सामग्र्याः संपूर्णत्वम्, (ख) अधिश्रुतिकी संवाद-विसंवादी, (ग) पाठ-प्रतिष्ठापनम्, (घ) पाठानामर्थतोऽनुसंधानम्, (ङ) श्रौतदृष्ट्योर्विमर्शः, (च) साहित्यिकं दीर्घत्वम्, (छ) प्राक्तनाः पदपाठाः, (ज) वगिता-निर्देशिका, (झ) स्वरः, (ञ) व्युत्पत्ति-योगः, (ट) प्रक्रिया-संवादनम्, (ठ) अधिपाणिनीयमनु- संधानम्, (ड) पूर्वाभ्याहित्यं निदर्शनम् cviii-cxvii
२. तिङन्त-प्रकरणम्—(क) धातवः, (ख) तैडान्यङ्गानि, (ग) तैडानि रूपाणि cxviii-cxxi
३. सुबन्त-प्रकरणम्—(क) वैशेषिकाः संकेताः, (ख) कृद्व्यवस्थापनम्, (ग) तद्धित- व्यवस्थापनम्, (घ) समास-व्यवस्थापनम्, (ङ) स्त्रीलिङ्गक-व्यवस्थापनम्, (च) कालिकलकारार्थक-सुबहङ्कुद्-निर्देशिका, (छ) क्रियाविशेषणभावक-सुबहंप्रातिपदिक- निर्देशिका, (ज) अयौगिक-सुबहंप्रातिपदिक-निर्देशिका, (झ) विसंख्यात-सुबहंप्राति- पदिक-निर्देशिका, (ञ) सौपरूप-निर्देशिका, (ट) उत्तरपदत्व-निर्देशिका cxxi-cxxv
४. अव्यय-प्रकरणम् cxxv-cxxvi
५. स्वर-प्रकरणम्—(क) आधारग्रन्थीयं स्वराङ्कनम्, (ख) रेखीयो गम्यः प्रकारः, (ग) संख्याङ्कीयः सिद्धः प्रकारः, (घ) प्रथमः प्राक्तनो रेखीयः सिद्धः प्रकारः, (ङ) द्वितीयः प्राक्तनो रेखीयः सिद्धः प्रकारः, (च) एतत्कोषीयो रेखीयः सिद्धः प्रकारः cxxvi-cxxxiii
६. स्थल-प्रकरणम् cxxxiii-cxxxvi
७. संकेत-प्रकरणम् cxxxvi-cxxxix
८. मुद्रा-प्रकरणम् cxxxix-cxl

संक्षेपाः (ABBREVIATIONS)

(क) ग्रन्थीयाः, (ख) लेखकीयाः, (ग) सामान्याः, (च) संक्षेपपाठ-प्रकारः ... cxli-cliii

आशुपरामर्शिका-चित्राणि (READY-REFERENCE CHARTS)

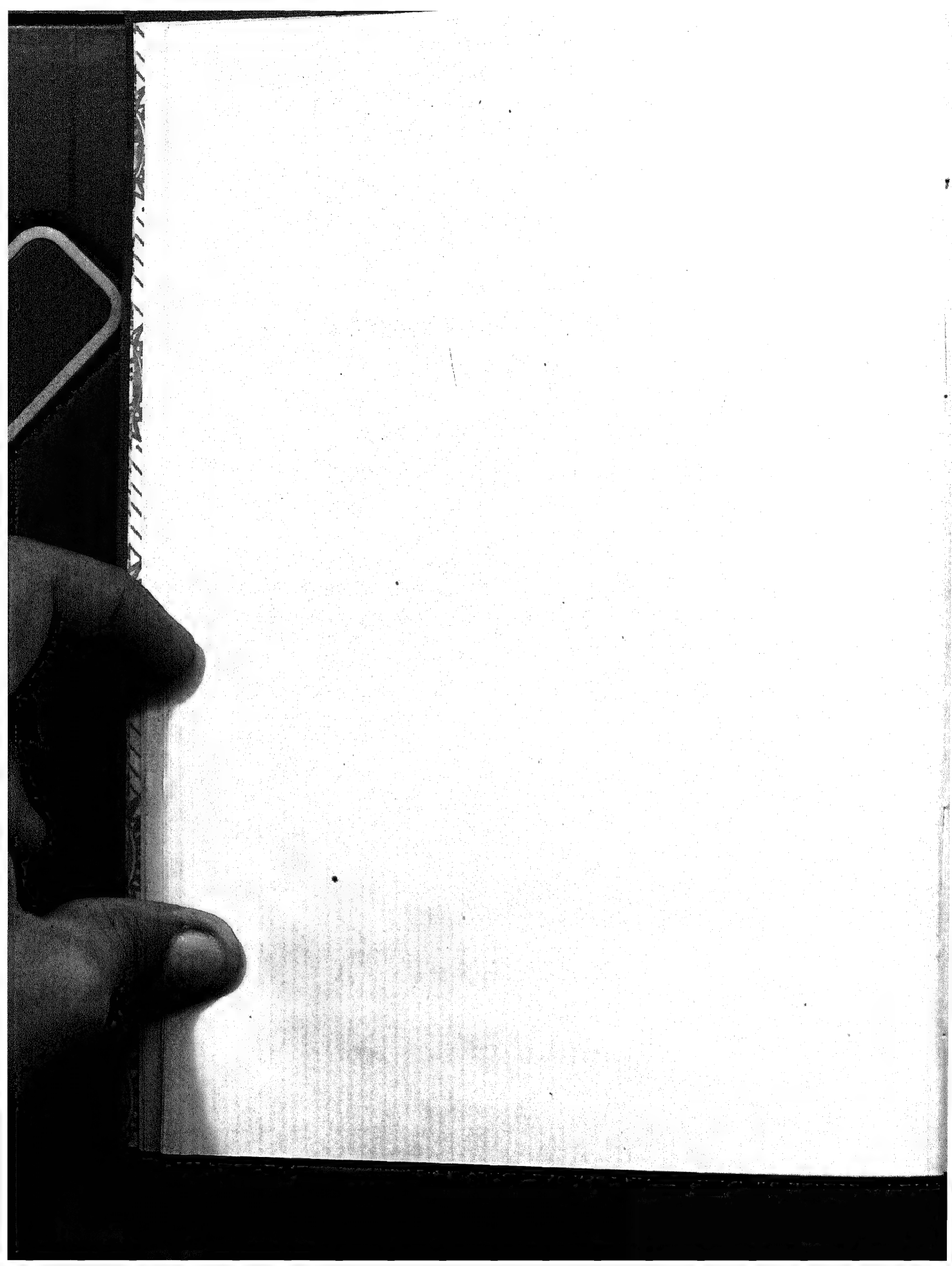
१. कौथुम-सामवेदीय-स्थलसंवादनम्, २. शंपा. RW. इत्याद्यवर्ण-संस्करणयोः
स्थलाङ्कन-संवादनम्, ३. प्रस्तुतकोषीय आधिपृष्ठिको व्युत्पत्तिक-स्तम्भविभागः,
४. मूलाऽऽयं भाषीयस्य भू इत्यस्य त्रिवृत्तविपरिणाम-प्रस्तारः ... cliv-clxiv

कोष-खण्डः—अ	१-६६६
परिवर्धनं परिवर्तनञ्च	६६७
शोध-पत्रम्	६६८

अथ

प्रस्तावना भूमिका च

Preface and Introduction

P R E F A C E

TO

THE SECOND EDITION

The importance of *Vaidika-Padanukrama-Koṣa* or *A Vedic Word-Concordance* as an essential book of reference towards carrying on the work of Vedic Research has since long been recognized both at the national and the international levels. Our Institute had undertaken, in 1930, the preparation of this *Concordance* as planned by our Founder Director, the late Acharya Dr. Vishva Bandhu. The project was duly completed by him and published in 5 volumes further divided into 16 parts, altogether, covering about 11,000 pages, during the years 1935-65. As is well known, it is an authentic universal Vocabulary-Register of about 400 Vedic and sub-Vedic works with complete textual reference and comparative-cum-critical notes and other useful data pertaining to phonology, accent, etymology, grammar, metre and text-criticism.

Out of the aforesaid 16 parts of the *Concordance*, the Institute first issued Parts 1 and 2 of the Volume II (*Brahmaṇas* and *Āraṇyakas*) in 1935 and 1936, respectively, and then, in 1942, brought out Part 1 of the Volume I (*Saṁhitās*). At this stage of the work, some methodological changes in the matter of analysis, arrangement and presentation of both the textual material as well as the comments thereon in the footnotes were effected towards the preparation and printing of the remaining 13 parts. Therefore, when the whole work of the projected *Concordance* had been consummated with the issuance of its 16th Part in 1965, it was decided to take up the work of bringing out the revised second edition of the said previously issued three parts with a view to bringing them at par with the remaining five parts of the Volume I (*Saṁhitās*), and the Volumes III (*Upaniṣads*) and IV (*Vedāṅgas*) which were prepared and published during the years 1942 to 1965, thereby, giving all the 16 parts a uniform presentation.

Among the three parts which needed revision, the first two representing Parts 1 and 2 of the Volume II had been revised, and enlarged by incorporating additional textual material during the lifetime of Acharya Dr. Vishva Bandhu and issued, posthumously, soon after his sad demise in August, 1973. It may be noted here, in this context, that as against 20 basic texts included in the first edition, the second edition incorporated in its purview vocabularies drawn from as many as 55 relevant *Brahmaṇa* and *Āraṇyaka* texts. While the previous edition ran into about 1200 pages, the said enlarged edition extended to about 1800 pages.

In the circumstances created by the sudden exit of Acharya Dr. Vishva Bandhu from the scene, the Institute invited Pt. Bhim Dev Shastri, a close associate and main collaborator of Acharya Dr. Vishva Bandhu in respect of various academic programmes of the Institute including the *Concordance* project from its very inception in 1930 to its successful completion in 1965, to revise the remaining one, to wit, Part 1 of the Volume I (*Saṃhitā*). He readily accepted the invitation, purely as a labour of love. It is all the more creditable of him that, in spite of his advanced age of around 80 and acute physical ailments, he was able to complete the work pertaining to the revision of the concordance section of this Part within a reasonably short time. But as ill luck would have it, he is no more in our midst now to witness the issuance of the present edition, as he left for his heavenly abode on March 3, 1976. The Management of the Institute highly appreciates the labours of Pt. Bhim Dev Shastri and would ever remain indebted to him for the scholarly manner in which he endeavoured to discharge the task entrusted to his care. Thus, in the absence of both the author and the reviser, the present edition is being issued, posthumously.

Though this second edition of Part 1 of the Volume I is enlarged by 88 (X+78) pages, unlike the second edition of Parts 1 and 2 of the Volume II, it does not include any additional textual material ; whereas, in the previous edition, the words of the *Paippalada-Saṃhitā* of the *Atharvaveda* had been included, among other things, in the परिशिष्ट (ब) appended to Part 6 of the Volume I, in the present edition, the relevant entries of the same have been incorporated

in the main concordance section itself in their proper alphabetical order. As other details regarding the lines on which the revision work on the present edition proceeded have fully been explained in the Preface to the second edition of the Volume II (*Brāhmaṇas* and *Āraṇyakas*) and also in the revised Introduction attached to the present Edition, they are not given here with a view to avoiding reiteration.

The Management of the Institute is glad to record here the names of Sarvaśrī Durga Datt, Pitambar Datta Vāsiṣṭha and the late Surya Narayan Sharma of the V.V.R.I., and also Munishwar Deo, Dev Raj Sharma and Bhadra Sen of the V.V.B.I.S. & I.S., who had extended their sincere co-operation in the editorial and press-processing work of the present edition.

Thanks of the Institute are due, in full measure, to its Deputy Director, Shri Dev Datta Shastri for the responsibility he has taken in respect of the quite cumbersome printing of this edition, which duty he has discharged carefully and promptly.

S. BHASKARAN NAIR
Officiating Director

V.V.R. Institute,
Hoshiarpur,
June 17, 1976

P R E F A C E

TO

THE FIRST EDITION

I. BRIEF HISTORY AND PROSPECTUS OF THE WORK

It may not come amiss briefly to recount the circumstances, in which the present work was undertaken. Svāmī Dayānanda Sarasvatī had breathed his last in 1883 after having carried on in North India for over eighteen years an altruistic and patriotic campaign of socio-religious regeneration of his countrymen. His dynamic personality, full of great enthusiasm and sincere fervour as it was, had produced a feeling of general regard for India's glorious past with special emphasis on the importance and sanctity of Vedas as being by virtue of their high teachings the panacea that ill-adjusted humanity so much needed.

It was against this background that Svāmī Viśveśvarānanda and Svāmī Nityānanda started, some ten years after his death, their joint, selfless mission of following in his footsteps in propagating Vedas and their teachings. Keen as they were on popularising the study of Vedas, they very much felt the need of a comprehensive Vedic dictionary being brought within the easy reach of those interested in this line. Seeing that there did not exist any previous work, which could satisfactorily serve this purpose, they announced in 1903 their decision to devote themselves to the task of producing a new one. They published in 1907-8 the four Vedic word-indexes (cf. Intro. I, e, 2, iiff), with a view to base their Dictionary on the same. After the death of Svāmī Nityānanda in 1913, Svāmī Viśveśvarānanda carried on the work alone till, two years before he passed away, the present writer, in compliance with his desire, took charge of it as a labour of love in 1923.

It so happened that a consolidated list of non-verbal entries in the four Vedic word-indexes, अ to ओ, had been prepared in the form of

basic reductions. In the portion relating to अ, meanings from the commentaries of Sayana, Uvaṭa, Mahidhara and Dayānanda had been entered, interspersed with citations of etymological bearing from Aitareya, Śatapatha and Taittirīya Brāhmaṇas, an anthology of such citations up to the end of vowels having been compiled specially for this purpose. As the work had progressed further, details of Pāṇinian frame-work as well as meanings from Griffith's and Whitney's translations had also been added. It was felt that the situation demanded considerable overhauling both in the matter of completion and extension of the scheme. Accordingly, it was decided that the Dictionary should be re-written from the beginning so that it could include entire verbal, declinable and indeclinable vocabulary as relating to all available Samhitās along with meanings from all known commentators, ancient as well as modern and, also, such other useful side-help towards Vedic interpretation as could be culled from extant Brāhmaṇas, Aranyakas, Upaniṣads, Aṅgas and Upāṅgas. In view of this decision, previously collected materials began to be checked, amplified and supplemented. Besides, a programme was started, in accordance with which full use was to be made of the existing indexical reference books as mentioned in the Introduction to Vol. II of this work (pp. xxiii ff.) as well as here in their proper place below (cf. Intro. I), and text-editions such as those of Maitrāyaṇa and Kāthaka Samhitās and many Śrauta-Sūtras that had been mutually correlated or supplied with vocabularies. When this scheme had been worked on these lines for about five years, its result was published in 1929 under the title, 'Vaidika-Śabdārtha-Parijāta', or, 'A Complete Etymological Dictionary of the Vedic Language as recorded in the Samhitās, Fasciculus I'.

But although this publication was welcomed and appreciated, it had been fully realised in the course of its preparation that it would be impossible to invest this work with the contemplated high measure of completeness in the absence of thorough-going word-indexes to the vast range of the source materials intended to be incorporated in it. Accordingly, separate word-indexes to several Vedic texts, mostly Brāhmaṇas and Śrauta-Sūtras, were planned and prepared to the end of their vowel portions. As the scheme advanced, it, however, became

evident that this partial equipment would not do. Discussions on indexed words would involve cross-references to those not yet indexed and this would naturally very much obstruct a clear view of the situation and check further progress of the work. In this way, practical experience as gained after many long years of hard work in this field, impressed on the mind, as nothing else could have done, the imperative need of a universal word-index, comprehending entire Vedic and sub-Vedic texts along with their auxiliary and dependent works as well as some other important offshoots as the *sine quo non* of Vedic lexicography. The present work is a direct outcome of the efforts that were subsequently made towards fulfilment of this need. At first when it was definitely undertaken, the idea was that it would be practicable to go on with the Dictionary and the Concordance simultaneously. But, gradually, the conviction grew that it would be in the interest of the Dictionary itself that the Concordance should be first completed; otherwise, it was feared, the former might again need considerable overhauling in the light of the new data supplied subsequently by the latter. Accordingly, after work had been going on in both the sections during the three years, 1930-32, purely literary considerations in addition to the financial and organisational aspects of the problem, led to the postponement of work in the Dictionary section.

It is now for a full decade that the Concordance had been receiving exclusive attention. Entire materials as needed for it have been almost completed, and editing and publication of the same are simultaneously going on apace. Out of the five volumes as projected (cf. Intro. II, c, 2), two parts of Volume II have already been issued (1935-36) and Volume III is in the press. If everything else goes all right, the present speed of work may be expected to place the entire Concordance, altogether consisting of twelve parts like the present one, in the hands of the reader by the middle of 1947.

Meanwhile, work in the Dictionary section is being presently restarted so that by the time the Concordance is completed, materials for it should have been compiled and made ready for being released to the press by instalments. Now that its superstructure will be raised on the basis of this Concordance, it may naturally be looked forward

to as a complete and scientifically classified statement of entire ancient and modern contribution to Vedic interpretation, critically edited and assessed at its proper value in the light of etymo-morphological, grammatico-syntactical, metrico-phonetico-accentual and semasiological considerations with corroborative citations from and references to original texts, Vedic, sub-Vedic, auxiliary and extensional.

Moreover, a number of by-products are under contemplation, the present Volume being the indexical basis of one of these, namely, 'Catur-Veda-Koṣa', which is already in the press. On account of its limitation to the four principal basic texts, namely, ऋ. ग. यजु. and शौ. (cf. Abb. क), it may in a way be regarded as a corrected, consolidated and scientifically overhauled recast of the four Vedic word-indexes of Svāmī Viśveśvarānanda and Nityānanda, which, as indicated above, formed a sort of starting point of this scheme.

II. EXTENT AND NATURE OF THE WORK

This Concordance is a long-range and difficult experiment, having already involved incessant labour during the past twelve years with a further need of continuance of the same during the next five years. But considering the extensiveness of the undertaking and the intensive and laborious studies demanded by it, it is not surprising that it is so. As it is, it purports to record almost every word-form as used in about 425 texts, in scientifically standardised and pedigreed setting, accompanied by complete textual reference and critical apparatus bearing on phonology, etymology, grammar, accent, metre and textual situation from the points of view of uncertainty, obscurity, or emendability on the one hand, and textual repetition and correlation on the other. To this end, actual Pada-Pāṭhas of about 420 texts have had to be first prepared and then converted into etymological indexes, which, in their turn, have been consolidated volume-wise according to the plan as given in its proper place below (cf. Intro. II, c. 2). These enormous textual materials have been copied out on cards, numbering about thirty lacs with another fifteen lacs or so as covered by the critical apparatus, evidently being the most voluminous data ever compiled in this line.

From among the topics constituting the critical apparatus, those relating to textual determination and Pāṇinian setting have demanded very careful and special consideration and sifting of previous contribution, ancient as well as modern, to those studies. While it may be left to the reader to form his own opinion about the intensiveness and complicated nature of studies instituted here in this behalf, an idea of the volume of the same may be indicated just by way of illustration. Thus, besides the symbolical machinery which has been specially introduced in relation to the entries in the body of the Concordance and is being described in its proper place below (cf. Intro. IV, 7), there are altogether 6408 footnotes to the 592 pages of the present part, giving an average of about 11 to a page. Out of these, 225, 271 and 511, are concerned with supplemental revision of the Pāṇinian system, textual emendation and textual variation, respectively. Unmanageable as the presentation of these vast materials would otherwise have been, it has been necessary to devise over 500 abbreviations, which, when occurring in the footnotes, will have to be completed and supplied with proper case-endings by the reader in order that the related passages may yield connected sense as intended.¹ The method of doing so is duly indicated in its proper place below (cf. Abb. ॡ). About 700 footnotes, directly, and a good many more, indirectly, are devoted to breaking the ground for a new technique in the contiguous fields of etymology, phonetics, morphology, semantics and accent. Some of the important postulations may be referred to here as under² :—

1. Ur-Aryan speech, which was non-synthetic, expanded through natural pronounciational variation, out of five primary, monosyllabic, accented, significant, composite sounds.

1. It will be observed that in the history of Sanskrit research in modern times, this is the first considerable attempt towards employment of Sanskrit itself as the medium of expression of entire critical accompaniment. A glossary of special words is being included among the contemplated constituents of the fifth and last volume of this work.

2. Cf. Intro., IV, 1, j, 5, iff.

2. The usage of its sounds was gradually differentiated so as to signify the primary parts of speech in the order of proper nouns, common nouns, adjectives, pronouns, abstract nouns, adnominal prepositions, conjunctions and interjections. Further tendency to convey related ideas through compositive juxtaposition of primary sounds constituted the origin of the entire later synthetic usage leading to the differentiation of the secondary parts of speech in the order of verbs, adverbs, and verb-governing prepositions.

3. The so-called suffixes are fossilised non-initial components of primary compounds.

4. A large number of the Pāṇinian verbal roots, being of composite nature, are further divisible.

5. A large number of the so-called homonyms are only apparently so in that they really represent entirely different original words, which in the course of phonetic decay have reached the stage of complete homo-phonology. The theory of multi-basic roots (cf. abb. बभ्र.) is advanced for the purpose of rendering this explanation consonant with the Pāṇinian setting.

6. Double accent had no place in Ur-Aryan speech.

7. The so-called independent Svarita is a late arrival, being based on the original Udātta.

8. All simple and composite vowel sounds are, in the last analysis, residual mechanical differentiations of the original rolling vowel as taken by itself, or in conjunction with a following ऋ or ॠ and deprived of its rolling accompaniment through phonetic decay and have regularly exhibited a markedly degradational tendency, ending in disappearance, when not under stress as caused by a following conjunct consonant.¹

1. Putting the original vowel as *ऋ in order that its variational transition into अर्, इर् and उर् may harmonise with the Pāṇinian conception in this behalf, the idea may be represented as under :

$$I. \quad *ऋ > \begin{bmatrix} \text{अर्} > \text{आ} > \text{अ} > \dots \\ \text{इर्} > \text{ई} > \text{इ} > \dots \\ \text{उर्} > \text{ऊ} > \text{उ} > \dots \end{bmatrix}$$

When viewed in the light of the above brief indication of the extent and the extremely complicated and very difficult technique of this work, it appears that about twenty years' time, which it is expected to take in all, is not very long. It may be interesting to note here that Jacob's and Bloomfield's Concordances, simple, alphabetic arrangements of verses without any complicated critical apparatus as they were, contained textual representation to the extent of hardly 15 per cent. and 30 per cent., respectively, of the textual strength of this Concordance, but occupied their authors for eight and sixteen years, respectively.

III. ACADEMIC ORGANISATION

The Viśveśvarānanda Vedic Research Institute was started in the beginning of 1924 for carrying on this work in an organised manner. During the first six years, two or three whole-time scholars and as many part-time ones used to assist the editor. Their number rose to a dozen or so during the next six years. After this, as the work grew in volume as in technique, the system of part-time scholars was practically dropped in favour of that of whole-time ones, whose strength has now for some years past been ranging from thirty to thirty-five. They have been specially trained to attend to the different stages of the several sections of the scheme. Each entry-card passes through about a dozen grades of checking and technical treatment before it reaches the editor for the purposes of final scrutiny and of the critical apparatus, which, besides his general function of planning the methodology to be followed in connection with the preceding stages, constitute his especially personal responsibility. The Planning Committee, consisting of the sectional

II. अयं > { आय > आइ > ऐ > ए > ऎ > इ > ...
 अय > अइ > ए > ऎ > इ > ...

III. अवं > { आव > आउ > औ, ओ > ओ > उ > ...
 अव > अउ > ओ > ओ > उ > ...

Similarly, while primitive इयं, इव, उयं and उव have given rise to a number of other composite vocalic sounds as present in later Aryan speech, the original sound इर् is additionally represented by its secondary alternative reversions, ऋ and लृ.

heads as well as some other senior members of the editorial staff meet every week to regulate the progress of work according to schedule and to consider fresh problems as they arise from time to time in connection with making necessary additions to and alterations in the scheme. Such outside scholars, Indians as well as foreign, as have been taking interest in the scheme in the past, are associated with the Institute as members of the Academic Advisory Board. It has not been practicable so far to hold a considerable number of meetings of this Board; but, nevertheless, correspondence with the members has been a source of continuous and helpful contact with them.

IV. PRINTING ARRANGEMENT

The Institute had a legacy of valuable association with the Nirṇaya-Sāgara Press, Bombay. The four Vedic word-indexes of Svāmī Viśveśvarānanda and Svāmī Nityānanda had been printed by it and it had been contemplated that further work would as well be entrusted to it. And, accordingly, the first fasciculus of aforesaid *Parijāta* was printed there in 1929. But it was realised in the course of that trial experiment that it would not be practicable to arrange satisfactory printing of such a complicated work from anywhere outside Lahore. Local arrangement was therefore tried in connection with the printing of the two parts of Volume II of the Concordance. That the collaboration of three printing concerns had to be sought for this purpose and that, even then, it had taken full four years (1933-36) to print off about 1250 pages, showed the insufficiency of the local resources in this behalf. Consequently, it was decided three years ago that the Institute should have its own printing department, which has since been organised, being known as the V.V.R.I. Press. Its initial success in respect of the present volume augurs well for its increased efficiency in the future. Printing of this work is being done on three different qualities of paper, the best one having been manufactured under definite specifications, ensuring its fairly long durability.

V. FINANCIAL PROBLEM

In entrusting this scheme to the present writer, eighteen years ago, Svāmī Viśveśvarānanda had taken upon himself the entire responsi-

bility of providing necessary funds for it and he saw to it during the first two years which, as Providence would have it, proved to be the last ones of his earthly life. Afterwards, the Viśveśvarānanda Sampat-Prabandhini Sabhā Trust, which he had provided in his last will as made a couple of months before his death towards the end of 1925 to take charge of his estate, worth over a lac of rupees, continued to finance the Institute during the next decade. Towards the middle of 1936, the control, management and financial responsibility of the Institute were transferred to the present, independent, registered organisation, the V.V.R.I. Society, which had been specially brought into being on entirely non-denominational lines for the purpose of associating the Central and the Provincial Governments of India, Indian States and Universities, private and public trusts and business concerns and individual members of the public with this scheme.

During the years preceding this change of hands, there had been a constant feeling of discontent and disappointment because it was recognised to be entirely beyond the capacity of the above-mentioned Trust to cope with the growing needs of the Institute. Just to give an idea of how much the same have increased, it may suffice to mention that while an aggregate of Rs. 50,000 or so was spent in this behalf during the first twelve years, now about Rs. 30,000 has been the usual annual expenditure during the past five years, and the feeling is still there that much more is needed to secure the scheduled completion of the scheme satisfactorily. It is very encouraging to note that the Institute has recently succeeded in obtaining considerable recognition at the hands of the Government of India, some Provincial Governments, Indian States and Universities as well as some private and public trusts and a large number of members of the public and that it has been enabled on the basis of this valuable support to push the progress of the scheme as never before.

But it cannot be overlooked that this by itself does not go very far in solving the financial problem of the Institute. For, in the absence of dependable and liberal recurring grants-in-aid, the present writer, who feels himself to be under moral responsibility in this matter, must needs go on as before with the unavoidable daily process of

canvassing help from everywhere from sheer fear of the failure of the scheme, of course, to the great detriment of the scheme itself because it cannot, possibly, under the prevailing circumstances receive that measure of his most exclusive and intensive attention which it so badly needs at this stage.

VI. OBLIGATION

After the above summary of the several aspects of this work, academic as well as organisational and financial, it is now my most pleasant duty to pay homage to the elders in this line and to acknowledge the help received so far. I salute the seers of yore who first saw the light of Vedas and the ancient Pada-kāras, Nighaṇṭu-kāras and Acāryas, like Yāska, Pāṇini, Piṅgala and others, who formulated and promulgated Vedāṅgas to render Vedas easy to understand. I honour all the Bhāṣya-kāras, ancient, medieval and modern, who have kept the torch of Vedic lore ablaze, and all Vedic editors, translators, exegetists, philologists, prosodists and lexicographers of this age who through their long and laborious services have built up a new tradition in this line. A special reference is most thankfully to be made here to Bloomfield's work on Vedic repetitions and his and Edgerton's joint work on Vedic variants, both of which have been practically fitted into the critical apparatus of the present work. Setting as I do a high value on the sympathetic interest which the present-day scholars, in general, and members of the Academic Advisory Board, in particular, have been evincing in the progress of this undertaking, I specially and respectfully mention the name of Dr. Siddheśvara Varmā who through his own simple, retired and regulated life of ideal dedication to the eternal Śabda-brahman and his highly suggestive criticism of my work, accompanied by supply of useful information from time to time, has during all these years been a never-failing source of inspiration and instruction to me.

While thanking in general, the entire editorial staff, past and present, for their loyal and effective co-operation, I want to put on record my special appreciation of the ability and devotion with which Śrī Bhīma-deva Śāstri, M.A., M.O.L. and Śrī Rāmānanda Śāstri, Vidyā-vācaspati have been substantially facilitating my work and also to

mention the name of Śrī Raghunātha-candra Śāstrī, Vidyā-vācaśpati for having afforded me considerable relief by efficiently attending to the general duties and Śrī Amara-nātha Śāstrī, Vyākaraṇācārya for having ably helped in the difficult task of inspection of press-copy and correction of proofs. In thanking the printing staff, in general, for satisfactorily seeing this volume through the press, I express my special appreciation of the work of the Manager, Śrī Dhanpatrai Sethi, the Head Compositor, Śrī Revat Rama and the Printer, Śrī Sirāja Din.

Coming to the financial organisation, so essential for the materialisation of a gigantic scheme like this, I have first gratefully to refer to His late Highness Maharaja Sir Sayaji Rao Gaekwad III of Baroda and His Highness Maharaja Śrī Tukoji Rao Holkar, formerly Ruler of Indore, who as prime patrons of Svāmī Viśveśvarānanda sanctioned generous grants of about Rs. 20,000/- each, in support of this work during the initial period of its pre-Lahore history. A similar reference is to be made to His late Highness Maharajadhiraj Sir Bhupendar Singh Bahadur of Patiala and His late Highness Raja Bije Sen Bahadur of Keonthal, whose joint gift of a valuable piece of land at Simla enabled the original headquarters of this scheme, known as Śānta-Kuṭī, being built there. It is very encouraging that the present enlightened Rulers of Baroda and Patiala are very worthily maintaining continuance of the past association of their worthy sires with the Institute by sanctioning further help for it. During the recent years, the Government of India, the Governments of the Panjab and the United Provinces, and of the Hyderabad, the Mysore, the Travancore, the Jammu and Kashmir, the Jodhpur, the Kolhapur, the Sangli, the Nabha, the Keonthal and the Shahpura States, and the Awagarh Estate have been pleased to sanction valuable, non-recurring grants towards completion of this scheme. The Panjab University has been very generously helping this scheme, since 1938 and the Calcutta University, also, from amongst the other Indian Universities, has sanctioned a grant to signify its interest in this work. The Viśveśvarānanda Trust continues to contribute to the funds of the Institute, and the Moolchand Khairatiram Trust, Lahore, also, has recently extended its patronage to it. The Governments of Bombay, Bihar and Madras have

extended their patronage to it in the matter of distribution of its publications. Sārvadeśika-Ārya-Pratinidhi-Sabhā, Delhi and the Panjab Ārya-Pratinidhi-Sabhā, Lahore have in recognition of the work of the Institute extended their moral support to it. Besides, a large number of other donors have shown their sympathy by becoming the Patrons or the Members of the V. V. R. I. Society. To every one of my abovementioned supporters, I owe a debt of deep gratitude. I pray that it may be given to me just to signify it by rendering some humble service to the cause of advancement of Vedic studies, in particular, and of philological studies, in general, through the medium of this work, for my feeling in this matter is too deep for any other formal way of expressing it.

VII. CONCLUSION

But to wind up, I feel like drawing back as I think of presenting this volume to the Vedic scholarship of the day. I am afraid, its defects are too glaring to be overlooked. In a complex, extensive and, may I add, progressive work like this which, being a result of necessary collaboration, has passed through so many hands, errors of entry and unevenness of treatment are more or less inevitable. But, as I feel, if my concern had been restricted only to the editorial aspect of my present many-sided charge and, especially, if the office routine and the financial organisation could have devolved on some other shoulders, it should have been practicable at least to reduce the proportion of these shortcomings. In the circumstances, without, however, intending to adduce either of these considerations as any justification for my failure to come up to the mark, I crave indulgence of every worker in this field to the extent of kindly apprising me of such mistakes and omissions as he may come across while using this work. Needless to add that the least help which will be rendered in this direction, will be most thankfully received and put to the right use in the further continuation of the work.

VISHVA BANDHU

*V. V. R. Institute,
Lahore,
June, 1942*

INTRODUCTION

I. KINDRED LITERARY BACKGROUND

(a) VEDIC NIGHAṆṬAVAS

Yaska, in a passage which has since assumed classic importance, succinctly indicates the process of advancement of Vedic lore in ancient days. Says he, "first came the Seers who had direct vision of reality (Dharma). They initiated their lesser associates, who themselves did not possess direct vision, in the secrets of their heart (Mantras) by means of word of mouth (Upadeśa). And, these, in their turn, feeling a strong urge further to impart knowledge, compiled Veda and Vedāṅgas that the same might be mastered in their fullness".¹ While Śikṣā and Chandas aided right pronunciation and recitation of Veda, Vyākaraṇa and Nirukta aimed at making it correctly understood. Vyākaraṇa, presupposing familiarity with the general import of a word on the basis of its radical element as quite discernible from its ordinary pronunciation, helped the determination of the exact value of a particular form of it as used in relation to other words in a sentence. Nirukta, on the other hand, concerned itself primarily with the task of determining the original radical element in a word, which had become obscure through the complicated working of the natural phenomenon of phonetic decay with a view to justifying its meaning, if known from tradition, and to guess it, if otherwise.

To facilitate a proper grasp of the teaching of Nirukta, which grew in importance as with the passage of time, the Vedic language became more and more unfamiliar, it seems, different Vedic schools prepared several lists of select words (Nighaṇṭavas).²

Only one of these, which bore the stamp of Yāska's editing³ and was used as the basis of his commentative thesis, since known as Nirukta,

1. Cf. Nirukta, I. 20.

2. Cf. Nirukta, VII. 13.

3. Cf. Nirukta, *op. cit.*

has come down to us, though in three recensions.¹ A triple arrangement was followed in these lists in that synonyms, homonyms and duonyms were separated from one another. While synonyms and duonyms offered easy and clear sub-grouping meaningwise and region-wise, respectively, homonyms remained mixed up with residual vocabulary of obscure origin and, therefore, uncertain signification. Having been designed as ready-aids to memorise only such Vedic words as seemed noteworthy on account of their obscurity or importance otherwise, these lists did not contemplate exhaustive inclusion of the entire vocabulary of even a single Vedic text. That the extant list of Nighantavas has to its credit only 24 entries from amongst the first 500 entries in the present volume may suffice to illustrate this point.

(b) CLASSICAL LEXICONS

Amara-sinha and other medieval masters of Sanskrit lexicography perfected the technique of the ancient Nighantavas in producing their well-known metrical works. Synonymic and homonymic arrangements were pointedly distinguished from each other by being treated in separate works. But these lexicons had no immediate function to perform in respect of the Vedic texts as such, classical Sanskrit alone being their primary concern. To illustrate from Amarakosa, which is admittedly the most popular work of this class, out of the 35 entries in it as corresponding to the first 500 entries in the present volume, while not one accounts for an exclusively Vedic word, the number of even those which are common to Veda and classical Sanskrit, does not exceed 25. It is interesting that towards the end of the seventeenth century, Bhāskararāya seemingly made up this deficiency in the classical lexicons by adding to their number his Vaidika-koṣa, being a metrical rendering of Vedic Nighantavas as explained by Yaska.

(c) MODERN DICTIONARIES

So long as the ancient instructional method of learning the entire course of studies by heart remained in vogue, the classical metrical

1. Cf. PA. I. 305.

lexicons continued to render yeoman's service towards maintenance and advancement of Sanskrit studies. But when with the introduction of the printing press, the present system of instruction from books with its visual emphasis as contrasted with the auditory one of the oral system, gradually became the order of the day, compilation of new alphabetical dictionaries soon began to be felt as a great desideratum. The opening of the last century was hailed by the first production in this line by the Pandits on the staff of the College of Fort William. Wilson's dictionary, which first appeared in 1817, was based on it. The St. Petersburg dictionary by Bohtlingk and Roth (1852-75) was the most comprehensive of the many attempts that were subsequently made in this direction. The presence in it of 450 entries as against the corresponding first 500 entries in the present volume clearly indicates the fullness of its Vedic section. Grassmann's dictionary, though limited to R̥gveda, was characterised by neatness of method and thoroughness of execution. Monier-William's dictionary presented in a handy form the materials as well as conclusions of the above-mentioned and other scholars with occasional additions and alterations and casual references to Indian traditional scholarship. Tārā-Nātha's Vācaspatyam (1873-84), based mainly on tradition as it was, was the most extensive work produced in this line in India. But from the point of view of Veda, its utility was almost negligible. Thus, for instance, out of its first 800 entries as corresponding to the first 500 entries of the present volume, it refers only 40 of them to Vedic sources.

(d) VEDIC ANUKRAMAṆĪS

The practical need of the ancient days, instructional and ritualistic, led the way to the compilation of serial hand-books, called Anukramaṇīs, enumerating initial portion (Pratīka) and names of Ṛṣi, Devatā and Chandas as pertaining to each Mantra. They followed the order of the related texts and were composed in prose as well as verse. It seems that at first they had been compiled in the form of separate sets of four-fold enumeration, which were later on, in some cases, consolidated into composite lists, known as Sarvānukramaṇīs, enumerating all the four topics together. There is hardly any need of adding that the enumeration of Vedic Padas as aimed at by the present work was,

according to the ancient system, the object of Pada-Pathas and not of these Anukramaṇīs.

(e) **MONO-TEXTUAL WORD-INDEXES**

1. Alphabetical-word-indexes to Sanskrit texts may in point of time be said to have just preceded the above-mentioned alphabetical Sanskrit dictionaries which needed the same as their necessary basis. They have been published, generally, as appendages to several text-editions and, only occasionally, in the case of very important texts, separately also.

2. The following works of this class may be briefly noticed here on account of their special connection with the texts, which are being dealt with in the present volume :—

- (i) Max Müller's Word-Index to Rgveda first appeared in two instalments in 1872 and 1874 as appended to the last two volumes of his first edition of that text and, afterwards, in a separate volume, as well, at the time of the second edition of the same (1890-92). It was designed merely as an unconsolidated, alphabetic arrangement of the Pada-text as such, omitting a considerable number of words, constituting refrains and repetitions, but repeating all compounds, verbal as well as non-verbal in a separate list, at the end, without referential accompaniment, in the alphabetic order of the non-initial components.
- (ii) Svāmī Viśveśvarānanda and Svāmī Nityānanda brought out in 1908 a further reprint of the above, without the repetitional list of compounds, under the title, 'A Complete Alphabetical Index of all the words in the Rgveda'.
- (iii) Grassmann's 'Wörterbuch zum Rig-Veda', (1873), besides being a record of Rg-vedic signification as acceptable to the author, can very well be used also as a word-index in that it enters every word-form with complete textual references, leaving out repetitions and refrains. According to its method of consolidation, only verbal and non-verbal

sections, both arranged base-wise, are distinctly treated, no attempt being made to consolidate and correlate the three columns of the non-verbal sections, namely, primary derivatives (Kṛts), secondary derivatives (Taddhitas) and compounds (Samāsas). The reverse index, given at the end, is a very useful accompaniment.

- (iv) 'A complete Index of all the words in the Yajurveda', by Svāmī Viśveśvarānanda and Svāmī Nityānanda (1908) is an alphabetical re-arrangement of the Pada-text of Mādhyandina-Yajurveda.
- (v) 'Word-Index to Taittirīya-Saṁhitā', by Mm. Paraśurāma Śāstrī, Fasc. I, (B. O. R. I. Poona, 1930) is a simple alphabetical re-production of the Pada-text, going even to the absurd extent of repeating compound words. Its system of referential notation is inconsistent in that Anuvākas are enumerated side by side with Khaṇḍas, which are continuously counted Prapāṭhaka-wise, besides being a motley combination of Roman and Devanāgarī numerals and abbreviated Sanskrit ordinals.
- (vi) Simon's 'Index Verborum' to Schroeder's edition of Kāṭhaka (Caraka)-Yajurveda-Saṁhitā (1912) follows the methods of grammatical consolidation, giving the verbal and nominal forms distinctly under verbal roots and nominal bases, respectively. Its process of consolidation has, however, remained incomplete and inconsistent in that it has not been applied to all those declinables which are represented by only one form each.
- (vii) In 'A complete Index of all the words in the Sāmaveda' by Svāmī Viśveśvarānanda and Svāmī Nityānanda (1908), words have been taken directly from Saṁhitā-text of the Kauthumas as such and arranged alphabetically without their accent having first been converted into the Pada-accent. Moreover, it does not follow a consistent formula in respect of prepositionally composite verbs, which are

sometimes entered as compound words and sometimes as two separate words. As it is, it is often very misleading and, therefore, undependable. Thus, for instance, it makes, without any justification, seven and ten accentually distinct entries, respectively, in recording the two simple words, अग्निः and अभि.

- (viii) Whitney's 'Index Verborum' to Śaunakīya-Atharvaveda-Saṃhitā (1881) is a work of very high order. It is a fine model of scientific consolidation and thoroughness of execution. Its value is further enhanced by having been supplied, at the end, with a reverse index and lists of feminine and verbal stems. As in Grassmann's work, the process of consolidation is limited to the differentiation of verbal and non-verbal sections only. From the point of view of the text, it does not include repetitions and refrains, and, practically, the whole of the last Kāṇḍa. Mere indication, of Rgvedic resemblance or variation of entries, though useful by way of a notice, is not enough, it being still necessary to gather detailed information from elsewhere in order to make it yield some tangible result.
- (ix) 'Index', as attached to Volume III of S. P. Pandit's edition of Śaunakīya-Atharvaveda-Saṃhitā (1898) with Sayana's commentary on the same, is mere alphabetical arrangement of the Pada-text. Where the Pada-Text is not available, words are entered exactly as found in the Saṃhitā-text as such, with the result that one and the same word is often entered more than once and falsely differentiated merely on the basis of its varying accentual notation as dependent on a preceding or a following word in the Saṃhitā-text, e. g., entries corresponding to शुद्धवत् and शुद्धिः.
- (x) 'A complete-Index of all the words in the Atharvaveda' by Svāmi Viśveśvarānanda and Svāmi Nityānanda

(1907) is a reprint of the above as a separate, handy volume.¹

(f) MULTI-TEXTUAL CONCORDANCES

With the gradual recognition of the importance of comprehensive Vedic studies towards a right understanding of the texts as

1. Besides their structural limitations and short-comings, if any, as indicated here, the works, as a matter of course, also suffer, without exception, from all such other defects as are inevitably inherent in the very nature of indexical essays of this type and as could be detected and corrected exhaustively only by virtue of the many stages of graded checking, which all materials as complied for the present volume had to pass through. Just a few of these defects may be illustratively classified below, the related work or works out of the ten which are noticed here being referred to by the corresponding number or numbers of this list as enclosed inside terminal brackets :—

(a) *Reference missed*, e.g., अश्वाः ऋ ५, ६१, २ (iii); अश्वासः ऋ ५, ६२, ४ (i and ii); अ-सप्तन्म शौ १९, २७, १४, अ-सतः शौ ५, ६, १ (viii); असि ऋ १, १४, ७; ५, १, ४; ८, १२, २८; १३, ३३; १५, ३; १७, ५; १८, ५; ६ (iii); असितम् शौ १०, ४, ५; १३ असु-तृपः शौ १०, ५, ४९; अस्तुम् शौ १२, ४, ५२ (viii); अस्तु ऋ १, १६२, ११; ८, १७, १० (iii); अस्मन् शौ ७, २४, १; १८, ४, ६९; अस्मि शौ ६, ५८, ३ अस्मे शौ १८, ४, ४६, अहानि शौ १८, १, २७; २८ (viii); आ ऋ ८, ८१, ६; ९, ८१, ४ (i and ii); आह शौ १८, २, ३७, स्याम शौ ९, १५, २०; १८, ३, १७; ४, ६९ (viii).

(b) *Misprints*, e. g., अशम् < अशम्, अशाय < अशाय, अकृष्टपद्या° < °च्या° (v); अवपति < अप° (vi); अभि-शाचः < °साचः (x); उपत्तात् < °लान्, चुक्रम < चुक्रम मा १९, ५५, चर्यम् < चर्यम् (iv); जजायथाः < अजायथाः (v); तवसा < तवसा (iv); तत्प्राणा < °प्राणा (i and ii); श्वसानम् < °नम् (ii); प्रविदम् < °व (iv); सुप्रशस्तिम् < सु-प्रशस्तम् (ix and x), पचेत् < पचेत् (ii).

(c) *Wrong construction*, e. g., अनुवासि < अनुवा । असि, अनुवताः < °ता, अनुवृद्धिम् < मनुः । ऋद्धिम् (vi); अभिसंचरेण्यम् < अभि । संचरेण्यम् (iii); अर्वाकः < अर्वा । अकः (vi); अवसः < अवसे (iv); अवान्तरा < अव । अन्तरा (vi); अश्मन्वतीः < अश्मन्वती (iv); अश्विना < अश्विनौ ऋ १, ११६, ५; १८२, ७; ७, ७२, ४; ३, ७२, अश्विना (सं.) < अश्विना ऋ ४, ४५, ५ (iii); अहीतमुख्यस्या < अहीतमुखी । अस्याः (vi); आवित्याः < आवित्या ऋ २, ४१, ६ (i and ii); आसन् । इषून् < आसन्नि(न्.[न्]-इ)षून् काठ ४५, ३१, का

well as reconstruction of the history of growth and development of the ancient cultural heritage of India, it came to be realised towards the close of the last century that it was necessary to compile for this purpose on the basis of Vedic literature comparative reference books, collecting and correlating multi-textual data. A reference to the few works which have been compiled so far in this line may be made as under :—

1. Jacob's 'A Concordance to Principal Upanishads and Bhagavadgītā' (1891) draws its materials from 56 (also counted as 66) texts. It is in the form of serial groups of citations from these texts, given under an alphabetically arranged list of select words, which are not intended to be provided with any kind of etymo-grammatical treatment or referential fullness.

2. Bloomfield's 'A Vedic Concordance' (1906) represents the materialisation of the last portion of the plan of a three-fold apparatus designed to facilitate and deepen the study of Vedas and consisting of a universal word-index to Vedas, an index of

<एका काठ २२, ८^१, गायत्र्युविभक्ता < गायत्री । अविभक्ता (vi); तत्तुअपसे < तत्तुअपसे (ii); तुरत् < प्रतरत मा ३५, १० (iv); पुरिवृता: < पुरिवृता ऋ ३, १७, १ (i and ii); बहिष्कनीनिके < बहिः । कनीनिके, मत्सपत्ना: < मत् । सपत्ना: (vi) मा (<घस्मद्-) <मा घो ८, १, ८ (viii); वाजिन: < वाजि । न: ऋ ६, १३, ६, सूनूता < सूनूता: ऋ ८, १३, ८ (i and ii).

(d) *Wrong analysis*, e.g., रन्ति-शित-<१ निशित- in अ-निशित (i and ii); ?अनु-द्-<*आ-नुद्- in अनानुद्-, अनु-भूति-<*आ-नु-भूति- in अनानुभूति- (i, ii and iii).

(e) *Wrong reduction*, e.g., अहि-हन्->अहिष्ने<अहि-हन्-(vi); अ-निमिष < अ-निमिषम् <°मिष-, अनेन->अनेन: <अनेनस्- (iii); ऋतु->ऋत्वा < ✓ऋ, ✓अम् (भृषि) > आसन् < > आसन्- (vi).

(f) *Wrong reference*, e.g., अप मा ५, ८६ < ५, ८^१ (iv); एति ऋ ४, ७, ४; ५ < ४; ६, ४; ५ (ii); खर्ववासिनीम् शो ११, ११, ७, १६ < ११, ११, १६ (x); प्र शो २०, ७६, ७^१ < २०, ७७, ७^२ (ix and x); प्रत्नेन शो १०, ११५, २ < २०, ११५, २ सुबन् शो २, ७८, ४ < २०, ८, ४ (x); युक्त: ऋ १, १५९, ३ < १, १५८, ३ यूथे ऋ ९, ११०, ७ < ९, ११०, ९, रुक्ष ऋ ७, १५, ३ < ७, १५, १३ (ii); रोचनानाम् ऋ ७, ५, १० < ३, ५, १०, वितुयं ऋ १०, ३, ३, < १०, ६८, ३ विस्वध ऋ ४, १९, ६ < ४, १६, १८ (i and ii); विव्ये ऋ ९, २२, २ < ४, २२, २ (ii); श्रयन्ताम् ६०२, ४ < ८४४ (=ऋ १०, १८, १२ (iii)).

Vedic subjects and ideas and a Vedic Concordance, which he envisaged and announced in 1892. It is a universal Vedic Pratīka-index and, as such, is to be distinguished from the present work which is a universal Vedic Pada-index. It gives every Vedic Mantra, or its every Pada, when metrical, in a common alphabetic arrangement. Altogether, 119 texts have been drawn upon, out of which 56, forming the original corpus, have been fully utilised and the rest only on a restricted and selective basis according to the nature of each case. That even accented texts have been given unaccented is a serious drawback in this otherwise very useful major work of comparative Vedic reference.

3. 'Vedic Index of Names and Subjects' by Macdonell and Keith (1912), practically embodies the second portion of Bloomfield's scheme as indicated above, consisting of series of articles in the form of digests of previous and contemporary research as well as original conclusions based on and referred to Vedic sources in respect of a number of material and cultural aspects of ancient Indian life, so important for historical, geographical and general researches. These articles are given under an alphabetically arranged list of words, which were selected primarily to form appropriate titles for the same and not for the purpose of being referentially concorded or etymo-grammatically explained.

4. Hansarāja's 'Vedic Koṣa' (1926) gives serial groups of citations of philological and general interest taken, in the main, from 15 Brāhmaṇa-texts under an alphabetically arranged list of select words, not intended to be referentially fully concorded or further explained in any other way.

II. GENERAL AIM, SCOPE AND PLAN

(a) AIM

1. It will be observed that while most of the reference books referred to in the foregoing chapter have been and may continue to be useful in their own way, none of them was designed to be or could serve the purpose of a universal Vedic word-index, the definite

need of which was indicated by Bloomfield in 1892 as already alluded to. The chief object of the present work lies in the fulfilment of this long-felt need of Vedic scholarship.

2. Primarily designed as the basis of a universal Vedic dictionary, as already projected, varied accompaniments of the presentation of its indexical materials as described in detail in the sequel, are intended substantially to relieve the said dictionary of the burden of philological discussions so that it could address itself freely to the exegetical and semasiological data.

(b) SCOPE

1. The number of basic texts registered so far is 331 and is expected to rise further by the time the last instalment is issued.¹

2. Besides entire Vedic and sub-Vedic literature available in print, some other works of ancillary and extensional type, though outside these two classes, are also included in this enumeration on account of their considerable relationship of form or substance with the same.

3. The basic texts fall under the following main heads :

(i) Samhitās, (ii) Khila-sūktas, (iii) Brahmanas, (iv) Aranyakas, (v) Upaniṣads, (vi) Śrauta-sūtras, (vii) Gṛhya-sūtras, (viii) Mantra-pāṭhas, (ix) Dharma-sūtras, (x) Pitr-medha-sūtras, (xi) Śulba-sūtras, (xii) Pariśistas, (xiii) Anukramaṇīs, (xiv) Śikṣās, (xv) Pratiśākhyaś, (xvi) Sūtra-pāṭha, Uṇādi-pāṭha, Dhātu-pāṭha, Gāṇa-pāṭha, Phit-sūtras, Vārttikas, Iṣṭis and Lakṣyaṇi of the Pāṇinian grammar, (xvii) Nighaṇṭavas, (xviii) Nirukta, (xix) Chands, (xx) Jyotiṣa, (xxi) Pūrva-mīmāṃsā, (xxii) Uttara-mīmāṃsā, (xxiii) Sāṅkhya, (xxiv) Yoga, and (xxv) Bhagavad-gītā.

1. Contrast this with 180, being the figure which represented the visualisation of the scope seven years ago (cf. Vol. II. [First Edition] p. XII).

(c) PLAN

1. These heads have for the purposes of this Concordance been grouped as under :—

- (i) Samhitās and Khila-sūktas, (ii) Brāhmaṇas and Āraṇyakas, (iii) Upaniṣads, Uttara-mīmāṃsā, Sāṅkhya, Yoga and Bhagavad-gītā, and (iv) the remaining sixteen heads.

2. In order that the distinct types of vocabularies, severally, pertaining to Samhitās, Brāhmaṇas, Upaniṣads and Sūtras, in general, could be presented in a form which should facilitate specialised researches into them, the vocabularies of the above-mentioned four convenient groups are arranged in separate volumes, which are designated as Volumes I, II, III, and IV, respectively and are being issued in parts like the present one. Volume V is intended to include consolidated indexes of initials as well as finals of all the vocabularies registered in Volumes I-IV along with some other contents of commemorative, referential and bibliographical utility.

III. BASIC TEXTS

(a) The following Samhitā-texts are dealt with in this Volume¹ :

1. Rgveda-Samhitā. (abb. ऋ.)
2. Rgveda-Khilasūktāni. (abb. छि., छिसा.)
3. Vājasaneyā-(Mādhyaṇdina)-Śukla-Yajurveda-Samhitā. (abb. ऋ.)
4. Vājasaneyā-(Kaṇva)-Śukla-Yajurveda-Samhitā. (abb. का.)
5. Taittirīya-Kṛṣṇa-Yajurveda-Samhitā. (abb. तै.)
6. Maitrāyaṇīya-Kṛṣṇa-Yajurveda-Samhitā. (abb. मे.)

1. What follows is mere enumeration, consolidated bibliography to Vols. I-IV, having already been referred to above as a contemplated constituent of Vol. V. It is to be observed here that colophons to the basic texts are being treated as integral portions of the latter for the purpose of proper registration of their varied vocabulary.

8430

Allahabad

7. Kāṭhaka-(Caraka)-Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṃhitā. (abb. कठ.)
8. Kapiṣṭhala-(Kāṭha)-Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṃhitā. (abb. क.)
9. Kauthuma-Sāmaveda-Saṃhitā. (abb. कौ.)
10. Jaiminiya-Sāmaveda-Saṃhitā. (abb. जै.)
11. Śaunakīya-Atharvaveda-Saṃhitā. (abb. शौ.)
12. Paippalāda-Atharvaveda-Saṃhitā. (abb. पै.)

(b) Ancient Pada-texts as available in relation to some of the afore-said Saṃhitā-texts and the technique of their exhaustive correlation with the Concordance entries are being indicated in the sequel (cf. Intro. IV, I, a ; g).

(c) As a further aid to the right understanding and trustworthy analysis of the basic texts, an effort is made to lay under thorough contribution as wide a range of ancient as well as modern Vedic commentaries and other related treatises and dissertations as practicable at different stages of the work. It is unnecessary to enumerate the same here in view of the clear indication in this matter, title-wise as well as author-wise, being made in its proper place below (cf. Abb. क and कौ).

IV. OUTLINES OF METHOD

1. GENERAL

(a) EXHAUSTIVENESS OF TEXTUAL DATA

This volume possesses characteristic fullness of basic record in that every word-form which is found used in the texts treated of here, is registered in it without any exception. These extensive materials are given here, for the first time, in a complete analytical setting, accompanied by a critical and commentative apparatus in the form of footnotes containing varied and exhaustive discussions on text-critical, etymological, phonological, grammatical, syntactical, accentual, metrical, semasiological and exegetical problems involved, taking due cognisance of and assessing at its proper value contribution of previous scholarship, ancient as well as modern, on the subject.

(b) TEXTUAL CORRELATION AND VARIATION

(1) The process of internal repetition in Rgveda is dealt with, exhaustively and distinctively, from the point of view of each word-unit, both when it is read in the repetitive occurrence of the passage containing it as well as when it is not read in the same.

(2) The phenomenon of textual relationship between Rgveda, the virtual fountain-head of Vedic text-tradition, and other Vedic texts is likewise fully treated. It is graphically differentiated according as the text containing a particular word-unit happens to be a mere repetition of the corresponding Rgvedic passage, or has suffered some change, especially in respect of the word-unit in view.

(3) When this variation affects only the accentual or morphological aspects of a word-unit, the Rgvedic reading is regularly indicated in footnotes, e. g. p. 414^k.

(4) Likewise, when the change consists of the use of quite another word, which may or may not be synonymous with the Rgvedic reading, the latter is mentioned in footnotes, e.g. 18^a.

(5) But when the change involves such structural tampering with a passage as renders equation of the particular word-unit in view impracticable, due report to this effect along with numerical reference to the corresponding Rgvedic passage is made in footnotes¹, e.g. 48^k.

(6) Other mutual textual variation outside Rgvedic tradition is also generally referred to in footnotes, e.g. pp. 42¹, 78^b, 94^t, 445¹.

(7) Important variative suggestions as derivable from manuscript readings are in the same manner properly referred to in footnotes, e.g. pp. 57^{k-m}, 75^p, 421^g, 438^e.

(8) Ancient commentative tradition and modern scholarship have likewise been laid under contribution on this point, specially, towards clarification of obscure readings, e.g. pp. 82^{f-g}, 92^p, 509^d.

1. In the further continuation of the present volume, this and the other above-mentioned single-sided processes are being developed into double-sided referential tools which students of Rgveda on the one hand and those of the remaining Vedic texts on the other will be able to use with equal facility.

(9) Vocabulary of the Brāhmaṇa portion of Black Yajurveda, as representing the oldest Vedic prose, is given a distinctive treatment to facilitate its special study.

(c) TEXTUAL ESTABLISHMENT

(1) The process of textual record in the Concordance has been preceded by and, indeed, based upon a thorough-going and manifold checking of each word-unit from the points of view of its accent, morphology, phonology and etymo-grammatical setting. While ancient Pada-pāṭhas have been fully utilised in the few cases in which they are available, it has been necessary to construct new Pada-pāṭhas on similar lines in the case of the remaining texts. Standard traditional commentaries and modern translational and exegetical works have likewise been exploited. And, these lengthy and laborious studies have revealed as never before that the utmost and most urgent need of future Vedic scholarship still lies in the matter of re-editing of these texts, without exception, towards securing a larger measure of correctness of their readings.

(2) This will be amply borne out by even a cursory reference to the several hundred footnotes, which are devoted to statement and solution, in so far as suggestible, of this most difficult problem and may be classified for the sake of affording a clear view of the point involved, in each case, into the following main types :—

- (i) Those indicating obscurity, but not attempting any solution, e.g. p. 10^p.
- (ii) Those embodying an effort to solve an obscure problem, e.g. pp. 236^f, 445^a.
- (iii) Those rendering dubious some readings which have hitherto been passing muster, e.g. pp. 8ⁱ, 79ⁱ.
- (iv) Those challenging previously established readings, e.g. pp. 9^a, 172^a.
- (v) Those justifying emendation actually introduced, e.g. pp. 9ⁱ, 109^a, 201^b*, 274^a, 369^a.

- (vi) Those supplementing previous deficient editings, e.g. p. 9^m.
- (vii) Those making proper assessment of ancient authorities, e.g. pp. 13^a, 44^j, 209^d, 244^k.
- (viii) Those making proper assessment of modern authorities, e.g. pp. 13^e, 21^h, 268^m, 279^e.

(d) TEXTUAL INTERPRETATION

Even though continuous interpretation of Vedic texts lies outside the domain of the Concordance, exigencies of the process of textual determination have necessitated exegetical treatment in the case of a good many passages, e. g. pp. 13^a, 16ⁿ, 21^k, 47^a, 52^j, 70ⁱ, 73^j, 307^h, 309^e, 333^b.

(e) TEXTUAL METRICS

Occasionally, circumstances similar to those just alluded to above have rendered it unavoidable to undertake, of course, incidentally, a critical study of the varied metrical aspects of a number of Vedic texts. The methodology of this process in respect of normalisation and restoration of original measures as developed and followed here, (e. g. pp. 545ⁱ, 572°, 592ⁱ) will be found well worth a separate, exhaustive pursuit, being a very useful side-help towards necessary textual reconstruction.

(f) TEXTUAL ELONGATION

The phenomenon of textual elongation has demanded three-fold treatment as follows :—

(1) When a word is read (as in Maitrayaṇī Samhita) as ending in अ, being a peculiar phonological resultant of original terminal अस् or ए before accented initial vowel of another word¹, the

1. The situation needs further consideration, for it may possibly represent a fossilised reminiscence of original long vowels, in which case the treatment referred to here will have to be modified.

said अ is converted into either of its above-mentioned respective bases accompanied, generally, by a footnote reference to this change, e. g. p. 640^y.

(2) When a word is read as ending sometimes in a long vowel and sometimes in a short one (as is the case with a few verbal forms and indeclinables) on account of historical or metrical reasons, this double aspect is indicated in juxtaposition, when entering the word at the head of the combined referential section against the practice of the Pada-texts of the uniformly reading a word of this type as ending in a short vowel¹, e. g. √भृ>अर>या. भृ>या. भृमि>मी. भृमि/रक्ष>भृमि...रक्ष>या.

This rule essentially holds good also in the case of prepositionally compositive indeclinables of the above-mentioned type², e. g. १अनु, >नू-राष्ट्र-, २अ(नु)>नू-राष्ट्र-.

(2) Initial syllables of reduplicative word-forms, mainly of the intonso-frequentative type, are sometimes read as ending in short vowels³, (e.g. ततृदान्-, ततृषाण्-, ववृस्व), but more often as ending in long ones, (e.g. तातृषाण्-, अनु...वावृत्तुः, वावृध्व्ये, वावृध्वस्व). The Pada-texts do not observe a uniform rule in these cases, (e.g. समहन्ताम्, समृजे, ववमान्-, ववृषाण्- beside चाक्लृप्ते, चाक्लृषीति, चाक्लृनत्).⁴ Words of this class are entered here uniformly in accordance with the either aspect of the Samhita-texts, (e.g. ततृषाण्-, beside तातृषाण्-).

1. Cf. Intro. IV, 2. (c). (11).

2. Accordingly, discrepancies here and there, (e.g. अ कुत्र) merely represent the preliminary, incompletely developed stage of the application of this technique.

3. From the point of view of the Ur-Aryan philology, the practice of the Pada-texts in respect of reading long reduplicative syllables as short ones has hardly any justification.

4. For treatment of long vocalic finals of initial components of certain composite declinables, cf. Intro. IV, 3. (d). (8).

(g) TEXTUAL PADA-PĀṬHAS

Ancient Pada-pāṭhas of five texts, namely, Ṛgveda, Mādhyandina and Taittirīya Yajurvedas, Kauthuma Samaveda and Śaunakīya Atharvaveda are available in print. Pada-pāṭha of Maitrāyaṇa Yajurveda is found frequently noted in the critical apparatus attached to its edition. A manuscript of this Pada-pāṭha is also locally available¹. A few points bearing on the relationship of this Concordance to these ancient records of separation of textual word-units may be given as under :—

(1) When the entries as made here agree with the Pada-texts, which holds good in the case of an overwhelming majority of them, no reference is made to the latter.

(2) In case of discord between the two, and there is a good crop of them, too, the Pada-texts are regularly noted and also discussed, if necessary, in footnotes, e. g. 100^a, 288^a, 349°, 412°, 524°, 572°, 660^a.

(3) In cases of doubtful entry, the Pada-texts are noted to the accompaniment of descriptive assessment of pros and cons, e. g. pp. 7°, 174^b, 182^b.

(4) While Pada-texts, as a rule, do not put Avagraha between the negative particle and the next component in a compound word, the Concordance regularly supplies the requisite mark, thereby lining up negative compounds with all other compounds. The value of this departure will be apparent from cases like अ-पत्ति- (as against अपत्ति- according to the pada-text), where accent on the negative becomes more clearly understandable through it than it could otherwise be^a.

1. The so called Rāvaṇa's Pada-pāṭha of Ṛgveda, a manuscript of which, Aṣṭaka VII only, is deposited here, does not differ in any way from the familiarly known Pada-pāṭha as attributed to Śākalya.

2. It is, however, to be observed that this departure, useful as it is in cases like the one under reference, where the negative adjunct qualifies an entire following compound and not its initial component alone, has a barely mechanical

(5) In many other compounds of doubtful nature, in which Pada-texts avoid putting Avagraha anywhere, the mark is supplied here, often as a tentative measure and discussed as such in footnotes, e.g. p. 75^m.

(6) Where there is discord between a Concordance entry and the corresponding Pada-text in respect of the position of Avagraha, the subject is duly dealt with in footnotes, e.g. pp. 106ⁿ, 188^k, 194^r.

(7) As against the practice of the Pada-texts of indicating a prepositional component of a composite verb as such only when the former is unaccented, the same is given here as such, irrespective of its being accented or otherwise. This device, affecting as it does thousands of entries, has, in its turn, necessitated close investigation towards determining real existence of mutual affinity between the two parts of each such case¹.

(8) As indicated above under the preceding head, the Concordance more often differs from than agrees with Pada-texts in its method of recording cases of textual elongation.

(b) SCHEME OF CATEGORISED RECORD

(1) Partly on morphological and partly on significative grounds, word-units are registered here, under three grammatical categories,

value of referential convenience as distinguished from a scientific and historical one. For, it seems, the Pada-texts had a very significant tradition at their back in refraining from separating the negative component from a following word in that the basic entry अ is a mere phonetically residual reduction from the original word-unit, *अ of diminutive and negative signification and that, as such, it lacks independent *locus standi*, at least, from the point of view of the Ur-Aryan philology (cf. fnn. अ, अ).

1. But, it is quite likely, that the Pada-texts are here keeping alive the memory of olden days when the so-called accented prepositions as understood by later grammatico-etymologists, were still adverbs, which could be used as unaccented prepositions only on entering into composition with immediately following accented verbs, the implication being that enclitic verbs did not possess compositive potentiality (cf. Intro. IV, 3. (a). (4).

namely, verbs, declinables and indeclinables, arranged in one, common, pedigreed, alphabetical order.

(2) While detailed mechanism of the distinctive record of these categories follows in the separate sections on them, some general observations on the subject may be made here :—

- (i) The verbal section comprehends entirety of tense and mood formations from primary as well as secondary roots, both simple ones and prepositionally composite ones.
- (ii) Verbs signifying simple predication, are grouped in distinction from separate sub-groups, relating to those used in causative, desiderative or intenso-frequentative sense. The former, in their turn, are further separated in two sub-groups, one consisting of forms based on developed stems, (i.e. Sārvadhātukas) and the other of those based on undeveloped stems, (i.e. Ārdhadhātukas).
- (iii) Distinctive groups of declensional forms are pedigreed under connected verbal roots through corresponding declinable basic reductions, (i.e. Prātipadikas). In cases of obscure genealogical connection, unpedigreed entries are made in their own, independent alphabetical order and the same are etymologically treated and discussed in footnotes.
- (iv) A clear, gradewise distinction is made in entering declinables of primary nature, (i.e. Kṛt) from those of secondary nature, (i.e. Taddhita).
- (v) Composite character of each declinable, whether primary or secondary, is distinctly recorded, both when it appears as a first component and when it is used as a subsequent one. Besides, exhaustive cross-references are made to facilitate a thorough-going study of each compound.

- (vi) Feminine formations are, likewise, arranged, gradewise, according as they are related to primary or secondary declinables or respective compounds of either of them.
- (vii) Semasiological differentiation in the use of declinables as different kinds of nouns, (i. e. proper nouns, common nouns, and abstract nouns), pronouns, adjectives, adverbs and, also, other parts of speech is indicated, generally, in footnotes.
- (viii) Unusual forms, whether conjugational or declensional are brought into prominence by being noted, a second time, in their own, independent, alphabetical order.
- (ix) Indeclinables both pedigreed ones, (e.g. absolutes and infinitives) and unpedigreed ones, (e.g. Nipatas) are entered as a separate category and, as such, clearly distinguished from the other two categories.
- (x) Separate categorisation of indeclinables, however, proceeds here from considerations of practical utility rather than scientific tenability in that, possibly, barring a few interjections, they are in the last analysis to be recognised as being mere fossils of so many old, phonetically decayed declinables, which had, it seems, especially developed adverbial, prepositional, conjunctive and, sometimes, interjectional usage. It is against the background of this recognition that almost all so-called indeclinables (Avyayas) of locative or temporal signification are, so to speak, reclaimed and entered as regular, though, in a way, new declinables and many others, though not, carried to the length of complete reclamation, etymologically explained.
- (xi) Adnominal prepositions (Karma-pravacaniyas) are clearly distinguished from adverbial prepositions (Upasargas and Gatis).
- (xii) A new, graded distinction is brought out in the use of certain verb-connected indeclinables as (1) simple

adverbs, (2) prepositional adverbs, and (3) full-fledged prepositions, e.g. pp. 380^a, 385^a.

- (xiii) Significant classification of each composite word-unit forms a regular feature of footnotes and may along with the division into components be depended upon as the most helpful means of further exegetical efforts in this behalf.
- (xiv) Although symbolical distinction which is made between one category and another, has helped very much in dispensing with the general use of numerically differentiated entries of phonologically similar word-units falling under different categories, yet it is found useful and, accordingly, employed, in those cases where it is necessary to bring out accentual variation as well as in many others, in which this treatment is likely to afford a distinct view of separate semasiological aspects, (e.g. different kinds of nouns).

(i) ACCENT

While detailed treatment of accent in the Concordance forms the subject of a separate, subsequent section, the following observations, being of general nature, may be made here in this connection :—

(1) Every accentual entry is explained in footnotes, this along with etymo-grammatical and text-critical discussions being their most essential consituent.

(2) Inter-textual accentual variation is regularly indicated and correlated in footnotes, e.g. p. 440^k.

(3) Necessary emendation of accent is made and indicated as such, e.g. pp. 9^l, 45^m, 171^b, 262^l.

(4) Textually unavailable or uncertain accent is only occasionally supplied, e.g. pp. 76^e, 78^e.

(5) While Udātta and the so-called independent (Jātya) Svarita are regularly and distinctively marked, the former alone is recognised

as the original accent, ontogeny of the latter being explained on the basis of the same, thereby correlating it with the ordinary Ksaipra phenomenon, e. g. pp. 625^a, 643°.

(6) The phenomenon of double accent is admitted only as a fossilised representative of a very primitive condition of the Ur-Aryan morphology, in which the subsequently so marked synthetic characteristic of comparatively later Sanskrit had not yet advanced much beyond the initial stage of compositional repetition or juxtaposition of independently usable, accented word-forms, signifying varied case-relations and, also, tending to develop adverbial and prepositional values. Accordingly, the basic reductions like *अग्नी-धोम-*, *अद्वा-प्रहस्-* which are more in accord with the Pāṇinian notion of them, (e.g. pp. 45^a, 60°), than with the idea just being indicated here, had better been entered as *अग्नि-(+)धोम-*, *अद्वा-(+)प्रहस्-*. The present ontogenetical conception of this phenomenon may also be said to have been responsible for the discovery of the three grades of combination of an indeclinable with a verb [cf. Intro. IV. 1. h. (2).(xii)]. This, coupled with the thorough-going discrimination which has been made as between the adnominality or adverbiality of each occurrence of an indeclinable, has necessitated a large number of verbs, which have been understood so far as being doubly accented and composite, being recorded here as two singly accented separate words in each cases, e. g. pp. 211^a, 218^b, 219^r, 378¹, 380^b, *पुनर्*, *पुनर्* *पुनर्*, etc.

(7) The system of marking Udatta and Svarita as followed here, is an eclectic innovation, which is based upon the traditional systems and, which by virtue of its directness, simplicity and suggestiveness, may well be worth consideration towards uniform adoption in future editions of the texts.

(j) ETYMO-MORPHOLOGY

(1) Yaska and Pāṇini were the brightest, though not the earliest, exponents and systematisers of the long line of ancient Indian school of grammatico-etymologists (Nairuktas), who enunciated the theory of verbal origin of noun and, for the matter of that, adjective and adverb,

which were regarded either as mere semasiologically differentiable aspects of or as secondary derivatives from it. They evolved the wonderful technique of verbal roots on the one hand and separate sets of conjugational, declensional, primary, secondary, feminine and denominative suffixes on the other and described every verbal, nominal, adjectival or adverbial form, primary or secondary, as a combination of some ultimate verbal root with one or more suffixes from the corresponding set or sets. While the entire significative range of a verbal root in its varied nominal transition remained exclusively centred upon itself, the suffixal machinery, though void of any meaning in itself, was supposed to possess the potentiality of lending the requisite, distinctive colouring to root-meaning at each stage of its said transition. Thus, for instance, the presence of the action of eating as found in the denotation of the words, अस्मा, अदनम् and अन्नम् was due to the presence in them of the common verbal root, √अद् to eat; but the active, abstractive and passive relationship of the action of eating as respectively denoted by these words was derived from the respective presence in them of the suffixes, तृच्, ल्युट् and क्त. A frame-work of indicatory letters (Anubandhas) as attached to suffixes was invented, specially by the grammarians as distinguished from the etymologists, readily to help a note being made of particular phonetic and accentual changes in the radical portion as attending suffixal contact.

(2) While this analytic treatment was the recognised province of Vyākaraṇa, Nirukta, as following it in principle, was in a way complementary to it in that by bringing to light, as its primary function the phonetic changes which language underwent in being spoken from generation to generation, it enabled obscure words being passed through a mental process of reversion to the original situation (Pratyakṣavṛtti), favourable to their right analysis into radical and suffixal elements.

(3) It is, however, noteworthy in this connection that their respective treatment of the phenomenon of phonetic change constituted the real line of demarcation between these two Vedāṅgas in that, as stated above, Vyākaraṇa sought codification of this phenomenon on

the basis of specially indicatable peculiarities as attaching to suffixal elements when coming into contact with particular basic elements, verbal as well as nominal, and Nirukta recognised the same as inherent in the very nature of the spoken word, both in its basic and suffixal portions and, therefore, admissible as such without attributing its incidence, whether in a base or in a suffix or in both, to either of them as a speciality belonging to it.

(4) The following points may be noted as bearing on the treatment followed here in this matter :—

- (i) The Concordance is presented in a thorough-going Pāṇinian setting, the above-mentioned etymo-morphological principle being strictly adhered to.
- (ii) In the case of regular, pedigreed entries, etymological aspect being self-evident, corresponding footnotes concern themselves mainly with the morphological side.
- (iii) In the case of etymologically obscure and, therefore, unpedigreed entries, corresponding footnotes are intended to afford a complete view of previous contribution, ancient as well as modern, to the subject, accompanied by its critical assessment as well as new suggestion, if any.
- (iv) In most cases, phonetic changes are explained both according to the Vyākaraṇa and the Nirukta sections of the ancient grammatico-etymological system and an attempt is made to correlate their respective terminologies.

(5) But while the Pāṇinian system forms the structural backbone of the Concordance on account of its remarkable intrinsic merit and firmly established universal recognition, another quite independent hypothesis in the Ur-Aryan philology is also envisaged in numerous footnotes. The following remarks are intended just to point out some of its salient features :—

- (i) The Ur-Aryan speech expanded out of accented, monosyllabic significant, basic sounds.
- (ii) Each basic sound was of a composite nature, beginning as an aspirated or sibilated consonant and finishing up as a rolling vowel, with a nasal tendency.
- (iii) These basic sounds, which do not seem to have been more than five, but may have been fewer, may be represented as *वृ, *शृ, *धृ, *भृ and *ऋ¹.
- (iv) As a result of natural variation inherent in pronunciation from man to man, each basic sound was uttered in a number of ways in respect of both its elements, consonantal as well as vocalic³.
- (v) Ur-Aryan was a non-inflective language.
- (vi) Originally conceived as nouns and used in series to convey connected ideas, the above-mentioned basic sounds gradually developed interrelated values of different parts of speech, still at the primitive uninflected stage, in the order of proper nouns, common nouns, adjectives, pronouns, abstract nouns, subsequently, though the inter-play of the compositional phenomenon, verbs, adverbs and adverbial prepositions³.
- (vii) Frequency and constancy of several serial types of the basic sounds were responsible for the development of compositive tendency in them. It manifested itself in a

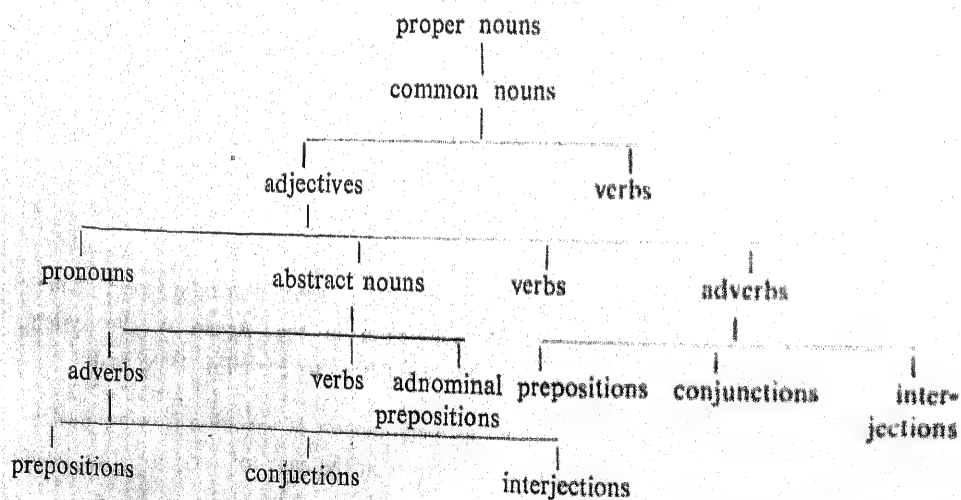
1. For the elongated representation of the common vocalic aspect of these basic sounds, and for the devolutional phenomenon in the Aryan vocalic system, characterised, in pausa, by an elisional tendency (cf Pre. to First Ed. II, 8, fn.).

2. The general line taken by this phenomenon of variation is being illustrated hereafter in the form of a ready-reference chart in the case of one of the basic sounds (cf. Ready-Ref. Chart 4).

3. The following table is intended further to render this process clear :—

number of ways, starting with the primitive compound, consisting of loosely strung two components, which maintained their separate accents intact, and culminating in the rich variety of the several types of consolidated and single accented compounds of later usage. Accordingly, the doubly-accented particle, *वाच* [*<*मृ-+मृ-*] is of great historical importance, being the only surviving representative of the above-mentioned primitive compounds in the form of juxtapositive conjunction of two separate word-units.

- (viii) Of the later compounds, oxytone *Dvandva* was the first to come into vogue, gradually followed by the other principal varieties, namely, oxytone *Tatpuruṣa* on the one hand and *Prādi-cum-Bahuvrīhi*, which maintained the accent of the first member, on the other¹.
- (ix) *Kṛt* and *Taddhita* derivatives, consisting of more than one syllable, were so many compounds of original monosyllabic nouns.

1. Accordingly, as the Ur-Aryan terminology is gradually recognised and the close relationship between *Prādis*, on the one hand, and *Bahuvrīhis* instead of

- (x) Differentiation of feminine signification was accompanied, in the first instance, by terminal conjunction of a gradually specialised component, which originally signified diminutiveness or, may be, being a mate and was the direct ancestor of the later Sanskrit suffixal syllables. Subsequent bifurcation from it of feminine formations in आ on the one hand and ई and ऊ on the other was a merely phonetic phenomenon, e.g. p. 467^a.
- (xi) Verbal conjugation and nominal declension developed from juxtapositionally compositive tendencies of basic sounds, those getting uniformly tagged at the end of other sounds, assuming, in course of time, corresponding suffixal values. Accordingly, doubly accented forms ending in त्वै and doubly or singly accented Aluk compounds like वृत्स्वृत्ति-, अग्नीषोम-, अंहस्वृत्ति- and अग्नेगू- may be said to be fossilised reminiscences of the stage when terminal components had not yet fully assumed suffixal character.
- (xii) To sum up what has preceded, first, the basic monosyllabic sounds formed the common basis of nominal as well as verbal usage, though, in sequence of time, the latter emerged after the former had been already in the field and, secondly, out of the several morphological categories (Vṛttis) as recognised in the Pāṇinian system,

Tatpuruṣas, on the other, becomes patent, the Pāṇinian compositional technique will have to be considerably modified with a view to normalise the description of all compounds accent-wise. It is quite imaginable that while, on the one hand, no scope may be left for an oxytone compound, irrespective of its components (vs. Pāṇini, VI. 2.162 ff.) to be classed as Bahuvrīhi, all initially and medially accented compounds, likewise, on the other, may have to be treated as Prādi-cum-Bahuvrīhis (vs. Pāṇini, VI. 2, 2 ff.). This will naturally involve comprehensive application of the reversional process to arrive at the Ur-Aryan syllabaries, on the one hand, and change in the position of Avagraha in thousands of compounds, on the other—a work, which, it is clear, lies much beyond the limited scope of the present attempt.

namely, Sup, Tiñ, Kṛt, Taddhita, and Samāsa, the last mentioned formed the common origin of the rest. Therefore, there is no essential distinction between the primary verbs and the so-called denominative verbs, as understood at present, except that the latter came historically later than the former.

(k) CORRELATION OF SYSTEMS

Although from the point of view of the hypothesis of uninflected, monosyllabic origin of the Ur-Aryan speech, as adumbrated above, Pāṇinian basic as well as suffixal elements have no objective existence, (e.g. pp. 524°, 528^h), yet, for reasons as already stated, this Concordance is set strictly in accordance with the Pāṇinian two-fold terminology. Accordingly, the following points may be noted as indicating how the new hypothesis is given in footnotes in correlation to the Pāṇinian system :—

(1) Basic monosyllabic sounds are represented as ending in ऋ, being the familiarly known, common, theoretical, starting point for the objective triple phonetic variation, namely, अर्, इर् and उर्¹.

(2) When a basic monosyllabic sound is referred to in respect of its verbal usage, it is prefixed by the familiar radical sign, e.g. p. 651¹.

(3) When a basic monosyllabic sound is referred to in respect of its nominal usage, it is put as a derivative and supplied with the familiar terminal hyphen, e.g. p. 661^b.

(4) Most of the Pāṇinian verbal roots are of a composite nature and, wherever necessary, they are explained as such, indicating their components, e.g. p. 568°.

1. The implication is that but for this correlational consideration, it is unnecessary to represent the basic sounds with the long vowel, the short one being quite sufficient.

(5) A new semantic theory is introduced to explain how, e.g. $\sqrt{\text{अक्}} < \text{अक्}$ - could denote many unconnected things, e.g. hymn, the sun and the plant of that name. This is the theory of Bahu-prasthāna Dhātu (abb. बध्.) or verbal roots of multiple origin. In the light of this postulation, verbal roots of this kind are common, undifferentiable, phonetic descendants of entirely separate predecessors with different meanings¹, e.g. pp. 498^a, 521^h, 568^o.

(6) Pāṇinian suffixes are occasionally traced to their objective ancestors, e.g. pp. 193^a, 406^t, 455^a, 482^b, 507^t, 509^t, 513^d, 588^g, 592^{a+o}, 594^h, 597ⁿ.

(7) Pronouns and other parts of speech, wherever possible, are brought within the fold of regularly pedigreed entries, e.g. अनु, अस्मद्-.

(I) PĀṆINIAN STUDIES

The main lines on which the Concordance serves the purpose of carrying on comprehensive and comparative studies in the Pāṇinian system may now be briefly indicated as under :—

1. As a corollary to this hypothesis, it is to be observed that when a root consisting of one of the basic sounds happens to be characterised by homonymic potentiality, the phenomenon is to be explained on the basis of the distinction to be made between the really basic sounds on the one hand and those only apparently so on the other, the latter being only phonetic remnants of primitive composite sounds. The residual process may be represented, e.g. as, $\sqrt{\text{वर}} + \sqrt{\text{मृ}} > \sqrt{\text{वमृ}} > \sqrt{\text{वामृ}} > \sqrt{\text{वमृ}} > \sqrt{\text{मृ}} > \sqrt{\text{हमृ}} > \sqrt{\text{मृ}} > \sqrt{\text{मृ}}$, which is obviously different from the original reduction, $\sqrt{\text{मृ}}$, responsible for the second component in the above-mentioned primitive compound. Just to indicate the potentiality of this theory as a useful tool for further researches, incidental reference may be made to the current theory of the Indo-Iranian clash in ancient time. It is supposed that as a result of it, Deva as a diefic term with Indians became a demonic one with Iranians and asura as a diefic term with Iranians became a demonic one with Indians. In so far as the philological aspect of the theory is concerned, it is obvious that it will fall to the ground if the present hypothesis of multiple origin of homo-phonological words is conceded. And, quite incidentally, the presence in the Ur-Aryan speech of this compositive tendency of its basic sounds, may be said to be additionally vouched for by the persistent use of auxiliary verbs in all Aryan languages, ancient as well as modern.

(1) Yāska's four-fold categorisation of words¹, namely, nouns, verbs, prepositions (Upasargas) and particles (Nipātas) was further consolidated by Pāṇini. He treated² prepositions under particles and grouped them together with certain other words listed in Gaṇa-pāṭha under क्त्वा as indeclinables³, all of which he put as a special sub-class of declinable bases (Prātipadikas) with declensional suffixes dropped⁴. But this process, which seemed to reduce the number of the categories to two, failed to assume any objective value in that it served merely to side-track into the technical jumble the real problem of finding out the way to etymo-morphological correlation of indeclinables with the other two categories. The Concordance, as already observed, follows, in substance, only the non-technical aspect of the Pāṇinian method in that indeclinables are treated here as a category apart to the accompaniment of adumbration of the fundamental principal of their intimate connection with declinables by virtue of their being recognizable as fossilised declensional forms.

(2) In correlating Pāṇinian enunciation with the Concordance entries, the scheme which is followed is as under :—

- (i) When any aspect of an entry is the subject of an Aṣṭādhyāyī-sūtra, Gaṇa-sūtra, Unādi-sūtra, Phit-sūtra, Vārttika or Iṣṭi, the same is regularly cited, e.g. p. 3rd.
- (ii) When an obscure aspect of an entry is not the subject of a specific Pāṇinian enunciation, an effort is made to explain the former on the basis of special utilisation of the frame-work of the latter, often involving lengthy and intricate discussions bearing on textual and technical interpretation, e.g. pp. 7°, 50°, 51^a, 91°, 105ⁱ, 106^a.
- (iii) A large number of entries, hypothetical as well as textually preserved, are responsible for the introduction

1. Cf. Nirūkta, i, 1.

2. Cf. Aṣṭādhyāyī, i, 4, 58.

3. Cf. *op. cit.* i, 1, 37.

4. Cf. *op. cit.* ii, 4, 82.

of a very comprehensive process of supplementation and corresponding enrichment of the Paṇinian tradition in respect of the Pada, the Gaṇa and the Set and Anit aspects of verbal roots and, also, in that of suffixes, Anubandhas, primary and secondary formations, conjugation, declension, composition, accent and other grammatical and phonological details. A substantial portion of the critical apparatus is devoted to proper registration of this process which is specified, in bold type, by the word, उपसंख्यान- or उपसंख्येय- (common abb. उ॒सं.) so familiar to students of Kātyāyana and Patañjali or, in a few cases, by the word तु. This device is intended to facilitate utilisation of the data which are recorded here, being, so to speak, a continuation of the contribution as made in this behalf by those ancient teachers, e.g. pp. 51^f, 270^f, 287^m, 560^a.

- (iv) When some aspect of an entry is explained on the basis of the principle of phonetic decay, an effort is often made to correlate the latter by rendering it into Paṇinian terminology, e.g. pp. 1^u, 560^a.
- (v) When an entry is discordant with a specific Paṇinian enunciation, the same is duly reported, e.g. pp. 13ⁿ, 51^j, 105^m, 266^p, 535^a.

(m) PREVIOUS AUTHORITIES

Varied as the nature of discussions in footnotes is, an effort is always made properly to represent and weigh both pros and cons of a case, as viewed by previous authorities, being respectively headed by the comparative and differentiative abbreviations तु. and वेतु., e.g. pp. 198ⁿ, 200^{f^k}, 205^d, 207^{b^d}, 268^m, 377^{f^b}.

2. TREATMENT OF VERBS

(a) ROOTS

- (1) The radical sign, √ is uniformly prefixed to verbal roots as their characteristic graphic representation, e.g. √ अ॒ङ्, √ अ॒ह्.

(2) In the Pāṇinian system, a verbal root generally consists of two parts, namely, the radical element proper and the indicatory portion, Anubandha. For the purposes of this Concordance, however, only the real radical element is given without the technical accompaniment, which has no significance outside the Pāṇinian system, but is, on the other hand, likely to cause serious embarrassment by interfering with the essential alphabetical order, e.g. $\sqrt{\text{अङ्ज}}$, $\sqrt{\text{क}} < \sqrt{\text{अङ्ज}}$, $\sqrt{\text{इङ्ज}}$, respectively.

(3) The Pāṇinian 'Idit' roots, namely, those accompanied by the indicatory short इ as a mark of their prospective taking in of a nasal element in the process of their conjugational and derivative expansion, are entered here with their nasal potentiality made manifest, e.g. $\sqrt{\text{अंह}} < \sqrt{\text{अहि}}$.

(4) When a root exhibits this nasal element only in some of its conjugational or derivative forms and does not do so in others, it is recorded twice in the Pāṇinian system distinctly to bring out its duplicate character in this matter, which is done here by simply indicating the nasal aspect in juxtaposition with the preceding non-nasal one in the same entry, e.g. $\text{अभि} \sqrt{\text{वष्}}, \text{म्}$.

(5) Pāṇinian grammar records certain roots or the substitutes (Ādeśas) thereto as short-a-ending. But such roots are generally entered here as consonant-ending, e.g. $\sqrt{\text{कष्}}, \sqrt{\text{गष्}}, \sqrt{\text{धाव}}, \sqrt{\text{घष्}}$.

(6) It is included in the scheme which is being followed here that such roots as are essentially different on semasiological grounds, though phonographically needing identical representation, should in the last analysis be numerically differentiated. But at the present stage of the progress made in this matter, the treatment still remains, even if unavoidably, uneven and incomplete, for which a reference may be made to fnn. to $\sqrt{\text{ग्रह}}, \sqrt{\text{अर्च}} > \text{अर्क-}, \sqrt{\text{अश्}} (\text{बधा.}), \sqrt{\text{अश्}} (\text{भोजने}), \sqrt{\text{अम्}} (\text{भृषि}). \sqrt{\text{अस्}} (\text{क्षेपणे}). In the circumstances, the safest course as now emerging for being followed till, at least, the consolidated index stage, (cf. Intro.$

II, c. 2) and, may be, the Dictionary stage (cf. Intro. II, a. 2) are reached, is to indicate, wherever specifically need, the particular significance in which a root of this type, designated here as a Bahu-prasthāna Dhātu (abb. बध्प्र.), is intended, whether in the body of the Concordance or in the related footnote, e.g. ✓*अप्, ✓*अल्प्, ✓सन् *सरणे (p. 615^a).

(7) Prepositionally composite roots have been treated exactly on the same lines as the simple ones. Instead of entering them in subordination to the latter, they are given an equal status with the same in order that the primary and the secondary vocabulary as severally connected with and derived from them may the more clearly and independently be represented as each distinct family-group and, may the more easily be referable as such in its own alphabetic order, e.g. अति✓पद्, अनु✓पद्, अस्मि✓पद्. But, in a way, centrifugal as this process is, it is regularly accompanied by its centripetal correlative in that the one or more prepositions, in composition with which it is found used, e.g. ✓अज्.....[अनु°, अप°, अस्मि°.....]. The employment of this duplicate system of record will naturally help in each root being studied comprehensively both in its simple state and in its prepositionally composite usage. The characteristic utility of this referential apparatus becomes the more pointedly remarkable in the case of such roots as are available only in prepositional combination and as such are given in their alphabetical order merely for the purposes of cross-reference, e.g., ✓अङ्ख. The following points deserve special attention in the matter of the record of these roots :—

- (i) The treatment of cases which do not offer any scope to crasis between the prepositional and the radical components, is quite simple in that the medial radical sign clearly differentiates them from each other in their juxtapository entry, e. g. अति ✓पत्.
- (ii) When there is crasis between the prepositional and the radical components, round brackets, containing the combining elements separated by the radical sign is put after the resultant syllable, embodying the said

phonetic phenomenon, e. g. अवा (व✓अ) स् [होपणे], अवे (व✓इ), अभ्य(भि✓अ)ञ्ज्.

(iii) When there are more than one prepositions attached to a root, the same are divided from one another by means of one or more additional medial hyphens, according to the need of a case, e. g. अति-प्र✓कित्, अनु-प्र✓पूज्, अनु-सं-प्र✓या.

(iv) When there are more than one prepositions attached to a root and there is crasis between themselves, round brackets, containing the combining elements separated by a hyphen, is put after the resultant syllable, embodying the said phonetic phenomenon, e. g. अन्व(नि-उ) द✓प्रह्, ✓अन्वा(नु-आ)✓सू, अनु-पर्या(रि-आ)✓वृत्.

(v) When there are more than one prepositions attached to a root and there is crasis between themselves as well as between the root and the preposition immediately preceding it, the situation is represented by putting round brackets, containing, first, the combining prepositions mutually separated by one or more hyphens and, then, the root and the preposition next to it separated from each other by the radical sign, e. g. अङ्गुवि(भि-उद्✓इ), अङ्गुवे(भि-उद्-आ✓इ).

(vi) In entering a root preceded by more than one prepositions, the order in which the prepositions are arranged depends more on their comparative semasiological proximity to the root than merely on the sequence of the textual occurrence, e. g. उषा(व-आ) ✓गम्>आ उष गन्तव.

(8) When an extra-Nipāta adverb is prepositionally attached to a root, the latter is treated here just like an ordinary prepositionally composite root, e. g. अन्तर-आ✓घा, अन्तरि(र्✓इ), अस्तमि(म्✓इ).

(9) Denominative roots are given as such in their alphabetical order under their respective nominal or adjectival bases. The follow-

ing special points relating to their somewhat varied entry are to be noted :—

- (i) Complete reductional stage is represented by a root derived by means of the Pāṇinian suffix क्त्विप् from a base ending in अ, being given as unaccented, consonant-ending one, e. g. √अव् > ओम- > √*ओम्.
- (ii) A denominative root tending to be employed in its conjugative or derivative expansion as one formed by adding the Pāṇinian suffix णिच्, is given unaccented and as one ending in इ, e.g. अन्त- > √*अन्ति, रअन्ध- > √*अन्धि (i.e., just like an ordinary Curādi root or a causative base and without following the general modern method of entering a root of this type as one ending in अच्).
- (iii) Denominative bases other than the foregoing two types are entered with proper accent, representing the stem-stage, preceding the personal or derivative endings¹, e.g. अंहस्- > √*अंहोयु, अघ- > √अघायु, अन्न- > √*अन्निय.

(10) Our basic literature bears testimony to the presence of a number of defective roots, namely, those which in the course of their chequered fortunes through ages lost a measure of their self-sufficing entity in that while some of their forms remained popular in literary usage, the rest somehow dropped off, making room for the corresponding ones of certain other roots, which were often similarly defective in respect of their other forms. In the Pāṇinian system, they have generally been treated as synonymic pairs, one member of which is mentioned as the root proper and the other as a merely complementary substitute for it in certain conjugative and derivative forms. The following points may be noted in connection with the treatment of these roots here :—

1. It is to be observed that the limitations of the Pāṇinian technique have prevented the reductional representation being practicable in most of these cases.

(i) When the members of a Pāṇinian pair of this kind happen on immediate¹ philological grounds to be separate from any independent of each other, they are treated as any other two unrelated roots, e.g. √अम् (अवि) and √भू, √वा and √यच्छ्, √बू and √आह्, √सृ and √धाव्, √दृश् and √पश्, इ and √गा.

(ii) When the members of a Pāṇinian pair of this kind happen on philological grounds to be interrelated as cognates and, also, readily recognizable as such, the less used of the two is simply entered in its alphabetical order, whence it is cross-referenced to be more used member, in juxtaposition to which it is given in round brackets and under which its entire forms are distinctly registered in a separate paragraph, e.g. √इच्छ्, √कच्छ्, √गच्छ्, √यच्छ् and √धस् in relation to √इष्, √कृ, √गम्, √यस् and √ध्मा, respectively.

11. When the manifold reduction, on purely phonetic grounds, of one and the same root demands plural representation in different alphabetical orders for the purpose of independent record of its several types of conjugative or derivative forms, each type beginning with a different vowel, each redical entry is accompanied by a cross reference to its other correlated entry or entries in round brackets, e.g. √अच् (= √ऋच्), √अह् (= √*ऋह्).

12. New roots, simple, composite and denominative, are entered, generally accompanied by the usual top-asterisk, to meet the following situations :—

(i) When they are pre-supposed by certain conjugative and derivative formations, e.g. अहस्->√*अहोय्, अहृ->√*अहृदि, √*अप्, √*ऋह्.

1. The implication in the use of this adjective is that at least some of the roots, being referred to here, may ultimately come out to be interrelated cognatively on the basis of the Ur-Aryan philology.

(ii) When they are demanded by considerations of referential facility in the matter of alphabetical arrangement, e.g. $\sqrt{*अर्}$, $\sqrt{*अर्ध}$ $\sqrt{*अर्ध}$.

(iii) When they are indicated by etymological considerations, often of the Ur-Aryan character, e.g. $\sqrt{*ऋ}$ (p. 475^a), $\sqrt{*मृ}$ (p. 488^t), $\sqrt{*धृ}$, $\sqrt{*भृ}$ (p. 579^a).

(13) According to the Pāṇinian system, such roots as expand into forms belonging to different conjugational types have been enumerated separately as so many different roots. Here, however, they are accorded a single, consolidated entry, under which the several types of their forms are distinctly arranged according to the general system to be presently described, e.g. $\sqrt{इ}$, $\sqrt{ऊ}$.

(b) STEMS

(1) When there is some special phonetic transformation in a root in passing into the stem stage, whether on account of duplication or some other factor attendant upon the addition of a suffixal intermediary, the same is properly indicated alongside of the root, e.g. अति $\sqrt{ष्ठा}$ (<स्था>) >तिष्ठ, अभि $\sqrt{हन्}$ >जिघांस, अभि-सं $\sqrt{पद्}$ >पादि.

(2) When such sub-stems happen to be rather too many, they are given at the head of their respective paragraphs containing their forms, e.g. अति $\sqrt{तृ}$ >अति $\sqrt{तर्}$, अति $\sqrt{तवृ}$, अति $\sqrt{तुर}$, अति $\sqrt{तारि}$.

(c) CONJUGATIVE FORMS

(1) In entering the conjugative forms as available, the primary ones belonging to the present and imperfect tenses and the subjunctive, imperative and optative moods related to them, are first given in the order, लट्, लेट्, लोट्, लङ् and विधिलिङ्, e.g. अनु $\sqrt{ब्रू}$, $\sqrt{अस्}$ (भुवि).

(2) When the forms belonging to the above-mentioned tenses and moods are based on different conjugative varieties (Gaṇas), they are grouped stem-wise, in separate paragraphs, e.g. अति $\sqrt{तृ}$, अनु $\sqrt{मृ}$.

(3) Then, follow the remaining primary forms in the order, लिट्, लृट्, आशीर्लिङ्, लुङ् and लृङ्, e.g. अनु $\sqrt{वृत्}$, अनु $\sqrt{ष्ठा}$ (<स्था>), $\sqrt{अस्}$ (भुवि), $\sqrt{अस्}$ (क्षेपणे).

(4) When some लृट् forms are more akin to the लृट् than to the लृट् stems, they are separated from the लृट् stem forms, if any, and treated along with the लृट् forms, e.g. अति/लृट् > अतितरः, अति...तारितम्.

(5) Similarly, other modal forms are split up stem-wise and the different types are entered separately, e.g. अप/लृट् > अप भवतु, अपलृट्; अपि/लृट् > अपि...लृट्; अपि/लृट् > अपि...जगम्पुः.

(6) The single, seemingly incipient, लृट् form is treated as a derivative ending in लृट्, e.g. अन्वा/लृट् > अन्वा-गन्तु-.

(7) In the case of the Ubhayapada roots, the Atmanepada forms precede the Parasmaipada ones, e.g. अभि/लृट्, अभि/लृट्.

(8) The forms are arranged person-wise and number-wise in the order, III, II and I and singular, dual and plural, respectively, e.g. अभि/लृट्, लृट् (भुवि).

(9) When a form is to be recorded both accented and unaccented, its accented aspect precedes the unaccented one, e.g. लृट् > लृटि, लृटि; लृट् (भुवि) > लृटि, लृटि.

(10) Primary form having been exhausted, next come in order, arranged on the same lines, passive, reflexive, causative, desiderative and intensive forms, e.g. लृट्, अति/लृट्, लृट्, अनु/लृट्.

(11) When the final short vowel of a form is lengthened in the Samhitā text, the same is shown by putting the original and the emergent aspects in juxtaposition¹, e.g. अप/लृट् > अप लृट् > लृट्, अपि/लृट् > अपि लृट् > लृट्, लृट् > लृट् < लृट्.

(12) The conjugative treatment of a root is concluded by enumerating, inside square brackets, the prepositions which are used in combination with it, लृट् [लृटि°, लृटि°, लृटि°].

(13) Peculiar and unfamiliar forms are repeated in their alphabetical order also, whence they are duly cross-referenced to their proper entries, e.g. लृट् < लृट्, लृट् < लृट्.

1. cf. Intro. IV, 1. (f), (2) ff.

(14) The following points deserve special attention in the matter of the record of the forms of prepositionally composite roots :—

- (i) The prepositional components of these forms are found used in two ways, namely, as their integral components and as separate entities. In both cases, extreme caution is needed in distinguishing between the use of a Nipāta as a genuine preposition from its use as a mere adverbial adjunct.¹ Indeed, this presents one of the most difficult practical exercises of the Vedic philology in that every individual case, according to its special situation, has to be determined on the basis of mainly semasio-syntactical and accentual, and sometimes, also phonological and metrical considerations.
- (ii) The treatment of prepositionally integrate forms is quite simple in that they have merely to be copied out, e.g. अति ✓कृ > अतिकरोति.
- (iii) When the prepositional component of a form is used in separation from it, the situation is represented by the typographical device of putting dots between the two components, e.g. अति ✓ तृ > अति...तरामसि.
- (iv) When after a prepositionally composite form has been read in a text, the preposition alone is repeated, implying similar repetition of the verbal form, the same is represented by making a separate entry, in which the implied form is supplied in distinct type in juxtaposition to the preposition and inside round brackets, e.g. अप ✓नुद् > अप² (नुदस्व), where the additional device of the degree figure also represents repetitional triplication.
- (v) When the prepositional component of a composite verbal form occurs in a Pratika as quoted from elsewhere without

1. i. e. as envisaged by Pāṇini (1,1, 58) and as against enunciation of Yāska (1, 1), involving inherent isolation of Upasargas constituting as independent category [cf Intro. IV, 1. j. (5). (i) ff. for the Ur-Aryan implication].

the verbal component as read in the original text, the latter is duly supplied in distinct type, inside round brackets [cf. Intro. IV, 4. (6). (ii)], e.g. अग्नी(भि√हृ) > अग्नि(हृमहे).

- (vi) When the occurrence of a preposition in a text implies the contextually needed verbal form having to be supplied from imagination, the situation is represented either by putting the preposition juxtaposed by the empty radical sign followed by a hyphen mark as a head-entry and suggesting the radical component in the footnote to the same, e.g. अग्नि√-, or by treating the case under the fully supplied root with this difference that at the particular reference, the implied form is given inside round brackets in distinct type, e.g. अप√गम् > अप (गमयन्).
- (vii) In giving prepositionally composite forms, crasis between one preposition and another and between a preposition and a root is fully maintained, e.g. अभ्यु(भि-उ) पा(प-घ)ब √हृ > अभ्युपावहरामि.

3. TREATMENT OF DECLINABLES

(a) DISTINCTIVE SYMBOLS

(1) All declinable bases are distinguished from verbal roots on the one hand and indeclinables on the other by being supplied with a terminal hyphen, which indicates that they enter into actual use only with proper declensional suffixes added to them, e.g. अग्नि-, अग्नेय-, अग्निः, अग्नायी-, आग्नेयः, अग्नि-दग्धः.

(2) An asterisk is put on this terminal hyphen to indicate basic reduction in the case of a word, generally not recognised as pertaining to the category of declinables, e.g. रजवस्*.

(3) When it has to be indicated that a particular declensional form is used as a sub-base in that it enters as such into combination with other words, it is accorded a separate, un-accented and un-hyphenated entry at the head of its compounds, e.g. अग्नि- > अग्ने.

(4) A composite base, which is arrived at by combining the components as textually read in separation, is entered with the sign ϕ prefixed to it¹, e.g. ϕ अति-रोहत्-, ϕ अप-धत्-, ϕ अप-दुहत्-.

(b) ARRANGEMENT OF PRIMARY BASES

(1) Every primary declinable base is entered immediately under the verbal root from which it is derived, except when the conjugational forms related to the latter may have to intervene, e.g. अंहोयू-, अङ्कयूत्-, अभि-श्वसूत्-, अपि-हीन-.

(2) When a primary declinable is derived from a verable sub-base treated along with its head-base, the foregoing general rule is followed in entering it only after the entire conjugational forms, whether belonging to the head-base or one or more sub-bases attached to it have been exhausted, e.g. अति $\sqrt{तृ}$ >अति $\sqrt{तर}$ >अति-तर-.

(3) Primary declinables, if many, are entered in the alphabetical order, e.g. $\sqrt{अव}$ >अव्-, अव-, ऊति-, ऊम-.

(4) In the case of group-bases, those treated as complementary bases are alphabetically arranged as sub-base under or along with the head-base, with which they are connected either on phonological grounds or as being its cognates², e.g. अदस्->अमी-, अमु-; अस्मद्->अस्म-, अस्मद्-, अहम्*, *आव्-; अहन्->अह-, अहन्-, अहर्-, अहस्-.

(5) Arrangement of primary declinables is occasionally liable to be interfered by the combined alphabetical entry of one or more cognate indeclinables, e.g. अनु-दृश्य-, अभि-दृष्ट्-, अभि-दृष्ट्-.

(c) ARRANGEMENTS OF SECONDARY BASES

(1) All secondary declinables are alphabetically arranged under the primary bases to which they may be related.

1. So far, only some prepositionally compositive participial bases as representing this type having come under observation, this phenomenon may be correlated to the parallel one in the verb section [cf. Intro. iv, 2. (c) (14) (iii)].

2. This treatment is being extended in the continuation to comprehend cases of textual cerebralisation, e. g. अनुद. ए, स्, :- पृषण्, न्- (vs. अयंसन्- as registered here).

(2) Such of them as are homo-vocalic in that their initial syllables have not undergone any gradational change, are put in the columns which are separated by a single measure from those in which the related primary bases have been entered : e.g. अमीषीम- > अमीषीमोप-
अग्र- > १ अग्रिय-, २ अग्रिय-, अग्रय-.

(3) Such of them as are allo-vocalic in that their initial syllables have undergone some gradational change, are taken up before the other secondary or compositional entries, which are homo-vocalic and put in the columns which are separated by a double measure from those in which the related primary bases have been entered, e.g. अतिथि- > अतिथ्य-.

(4) But when an allo-vocalic secondary base is related to a primary base which is not used as the first member of a compound, the former is put in the column which is separated by a single measure from the one in which the latter has been entered, e.g. अग्रयण- > आग्रयण-.

(5) The arrangement of tertiary bases and those still further removed from their primary originals also follows the foregoing rules in that, in general, every derivative base, whatever its development-stage, is put under the base, which immediately precedes it in the order of development, in the column separated by a single measure from the one in which the latter has been entered, e.g. २अ-विति- > आवित्य-
आदित्य-वत्-.

(d) ARRANGEMENT OF COMPOSITE BASES

(1) Composite declinables are characteristically distinguished from simple declinables by being given an additional medial hyphen, e. g. अघ-हृद्-, अघ-शंस-, अघ-हार-.

(2) When a primary compound further enters into secondary composition with a simple declinable, the position of the medial hyphen shifts forwards, or backwards as the case may be, so as to lie between the primary compound on the one hand and the new component on the other, e. g. अघशंस-हृन्-, *अघ-कृष्णाजिन-.

(3) When two primary compounds further form a secondary compound, the latter alone is indicated by a single medial hyphen, e.g. अघशंस-दुःशंस-, अजात-पुत्रपक्षा-.

(4) Compounds are recorded alphabetically, if many, under their first components after the secondary derivatives of the latter, if any, have been entered, e. g. अतिथि- > अतिथि-ग्व-, अतिथि-पति-.

(5) A primary compound is put under its first component in the column next to the one in which the latter has been entered, e.g. असुर- > असुर-क्षयण-.

(6) A secondary compound is put under its first composite component in the column next to the one in which the latter has been entered, e. g. अघशंस-दुःशंस-.

(7) When the final syllable of the preceding component and the initial one of the following component of a compound are phonofusively affected, whether either of them or both, the situation is duly indicated inside round brackets introduced between them, e. g. अग्न्यु(ग्नि-उ)-पस्थान-, अक्षितो(त-ऊ)ति-, अत्तो(ति-इ)त्वरि- अनु-ष(<स)त्य-.

(8) When a long vowel with which the first component of a compound ends, represents an ancient phonological phenomenon¹, the same has been indicated inside inter-component round brackets, but only in terms of familiar approximation², e. g. *अ(क्ष >)क्षा-नुह्-, अ(जि >)जी-गर्त-, अ(ति >)-तो-काश-, अ(नु >)नू-वृत्-.

(e) ARRANGEMENT OF FEMININE BASES

(1) Declinables which end in a long vowel and are, according to the Pāṇinian technique, derivable only in the feminine gender are entered as such without being accompanied by the

1. cf. Intro. IV, 1. (f) (2) ff.

2. According to the Ur-Aryan terminology, this long vowel represents the original अद्, इद् or उद् [cf. Intro. IV, 1. (j), (5), (i) ff.].

bracketed postulation of their pre-feminine aspect, ending in a short vowel, e. g. अहंणा-.

(2) Declinables which, according to the Paninian technique, though usable in different genders, are traceable in their feminine usage only are entered in juxtaposition to their pre-feminine aspect, which is indicated along with the angular or arrow-like pointer, inside round brackets, e.g. अश्विना(न>)ना-, अति-पूर(तु>)ती-.

(3) Declinables ending, gender-wise, in अ or आ but keeping the same accent intact, are grouped in a combined entry, a comma being put between the two aspects, to which the terminal hyphen is attached in common, e. g. अघृणा-, अजन्, आ-, अज्जान्, ना-.

(4) Declinables ending in इ or उ, which is lengthened in the feminine gender without affecting the accent, are also grouped in a like manner, e. g. अराति,ती-, अभि-विप्सु, प्सु-, अवस्पृ, स्पृ-.

(5) All other feminine declinables are put separately under their respective pre-feminine aspects in the columns next to those in which the latter have been entered, thus obviating unnecessary confusion of declensional forms. The main varieties may be noted as under :—

(i) Those ending in आ, when representing distinct semasiological and, may be, etymological aspects, e. g. अघृणा-, अषाढा-.

(ii) Those ending in ई and representing their pre-feminine aspect with final अ or consonant, e.g. अ-देव->अ-देवी-, अ-रात्->अ-राती-, अकिन्->अकिणी-.

(iii) Those ending in ई and representing their basic aspect in इ with accent variation, e.g. अमि->अमी-, अर्पणि->अर्पणी-.

(iv) Those ending in ई and representing their basic aspect in इ without accent-variation, when subject to

further differentiation on various other grounds, e.g. अरुणि->१अरुणी-.

- (v) Those ending in ई and representing their pre-feminine aspect with final, ऋ e.g. अविष्ट->अविष्टी- अनुष्ठातृ->अनुष्ठात्री-.

(f) TREATMENT OF VERBAL DECLINABLES

Verbal declinables, namely, participial bases, which are generally treated as a part of the verbal section in modern lexicons are here entered just like other regular, pedigreed declinables in common alphabetical order with the same, e.g. अप √रुध्->अप-रुद्ध-, अप-रुध्यमान-.

(g) TREATMENT OF ADVERBIAL DECLINABLES

No distinction is made in the treatment of those declinables, certain declensional forms of which are found adverbially used, from that of those without such usage except that the said peculiarity in the case of the former has been made the subject of special indication in the related footnotes, e.g. अ-विद्वेष->-चम्, रअनु-काम->-सम् .

(h) TREATMENT OF UN-PEDIGREED DECLINABLES

The following circumstances have called for a number of declinables being entered, outside the pedigreed arrangement, in their own, independent alphabetical order.

- (1) When in the case of a primary, declinable, etymology is unknown, obscure or uncertain or is proposed the terms of the the Un-Aryan speech, e. g. अतस्-, रअन्यु-.

- (2) All declinables, whether primary, or secondary or composite, which have suffered such phonetic change as is likely to offer some difficulty in their being readily referred to their proper place of occurrence in the geneological setting are treated in this way as well as duly cross-referenced, e. g. कृति-, कृम-, सुत्-, आनेयु-, आतिथ्यु-, अना-विष्णु-.

(3) When one or more components of a composite declinable, as proposed, are of dubious nature, e. g. अनीक-, असीक-, अनविश-.

(4) Every sub-base of a group-base is treated in this way as well as duly cross-referenced, e. g. असी-, अमु-, अह-, अहर्-, अहम्-.

(5) All primary negative compounds are treated in this way e. g. अ-पति-, अ-पतिष्णी- in contrast to अ-जात->अजात-शब्द-.

(i) NUMERICAL SEPARATION OF DECLINABLES

(1) When a declinable is met with in more than one accentual aspect, the same has been differentiated into so many separate bases, e. g. १अपस्-, २अपस्-; १अ-मेति-, १अ-मेति-; १अरुणी-, २अरुणी-.

(2) This treatment is likewise followed in bringing into relief certain other extra-accentual attendant factors, responsible for more than one semasiological aspects of an otherwise one and the same base, e. g. १अप्-, २अप्-; १अरति-, २अरति-; १अरतिन्-, २अरतिन्-; २अमुर-, ३अमुर-.

(j) TREATMENT OF DECLENSIONAL FORMS

(1) As a rule, only the last syllable of a base is repeated in conjunction with the declensional suffixes. The prefixed hyphen indicates that the initial residue is to be supplied from the basic entry to complete each from, e. g. अंश->-शः, -शम्, -शस्य,

(2) Declensional forms of monosyllabic bases which are fully repeated under the foregoing general rule, are therefore given without the accompaniment of the preceding hyphen, e. g. सत्->सत्, सन्तः, सन्तो.

(3) Generally, the position of accent in declensional forms being the same as in the related bases, it is not indicated. When however, there occurs declensional shift of accent, the same is duly recorded, e. g. सत्->सत्, सताम्, सद्भ्यः.

4. Declensional forms are arranged alphabetically and not casewise or genderwise, morphological considerations taking precedence of grammatical ones, even if only to facilitate ready

and consolidated reference, e. g. अंशु- > -शवः, -शवे, -शुः, अग्र, प्रा- > -ग्रम्, -प्रा, -प्राः, -प्रान्.

(5) In the case of group-basic entries with one or more sub-bases, the forms related to each sub-base are separately arranged according to the foregoing general rules, e.g. अदस्- > अमी- > -मी, -मीभ्यः, -मीषाम्.

(6) Declensional forms used in duplication are separately indicated as such according to general rules, a medial hyphen being put between the doublets, e.g. अंशु- > -शुः, -शुः ; अहस्- > -हसः-हसः; अग्नि- > -ग्निम्-ऽ-ग्निम्.

(k) NON-INITIAL COMPONENTAL REFERENCE

Each declensional section is concluded with the indication, inside square brackets and in distinct type, of the initial components of compounds, in which the respective declinable is used as a non-initial component, e.g. अंशु- ... [°शु- अन्°, उप°, तृप्त°].

4. TREATMENT OF INDECLINABLES

1. All indeclinables are entered without any distinctive mark and, as such, are easily distinguishable from verbal roots with prefixed radical sign on the one hand and from declinables with terminal hyphen on the other, e.g. अथ, अनु, √अद् > अत्त्वा, अत्तवे, अनु√विश् > अनु-द्विष्य, अघरात्

2. Derivative indeclinables of the nature of absolutes and infinitives, which are generally treated in the verbal section in modern lexicons, are co-columned with their declinable cognates in common alphabetical order, e.g. √अद् > अत्तवे, अत्तुम्, अत्त्वा.

3. Derivative indeclinables of secondarily extensional nature are put under their respective primaries in the column next to the one in which the latter have been entered, e.g. √अद् > अत्त्वा > अत्त्वाय.

4. Indeclinables, which are not far removed from their basic declensional ancestry, are put under the latter as sub-entries, e. g. अघर- > अघरात्.

(5) Attention may be drawn to the following points in regard to the record of indeclinables in composition :—

- (i) When they are perpositionally attached, whether in conjunction or in separation, to verbs and declinables, the composite verbal roots and the declinable bases, as the case may be, under which the latter are arranged, are not treated as their subordinate compounds, but are, on the other hand, co-columned with them, the idea being that in these compounds, which are put in the alphabetical order of their prepositional components merely to facilitate reference, the right of priority as a semasiological factum rests with the non-prepositional components, explicit or implied, as the case may be, and that the same is helped, at least, partially, in being recognised by means of an independent entry in this wise, e.g. अनु-पठ्, (गतौ) अनु-पठ्; अस्मि-रह्, अस्मि-रूप- in regard to अनु and अस्मि, respectively.
- (ii) When, as in the case of a citation from some other text, the indeclinable component of an originally composite word occurs in isolation, the same is entered according to its compatibility under the general rules, the other component being supplied [cf. Intro. IV, 2. (c). (14). (v)]. e.g. अस्मी(स्मि-रह्) > अस्मि (ईमहे).
- (iii) When the prepositional component of a composite derivative indeclinable is textually read in separation, the latter is accorded an integrated entry, prefixed by the sign ϕ, [cf. Intro. IV, 2. (c). (14). (iii)], e.g. अस्मि-समे(स्म-सा-रह्) > ϕ अस्मिसमेत्य.
- (iv) An originally enclitically compositive indeclinable is entered independently in its own alphabetical order, its peculiar usage being indicated in a general way¹, e.g. इव, उ, च, चित्.

1. Pada-pāṭhas of different schools have in common treated these

- (v) When, however, an enclitic indeclinable enters into composition with another indeclinable, it is not separated as an independent word, the compound being entered under the first component, e.g. अथ > अथो.
- (vi) But when an enclitic indeclinable enters into composition with another prepositionally compositive indeclinable, it is separated as an independent word so that it may help the main prepositional component stand out in bold relief, e. g. अपे(प/इ) < अप(एतु) < अपो (एतु), अप/स्वक्ष > अप...स्वक्ष < अपो...स्वक्ष, अपे(प/ई)ञ् < अप...अपेजते < अपो...अपेजते.
- (6) Indeclinables are numerically differentiated in the following cases :—

When they are found used accented as well as unaccented, e.g. कुम् कम्, युथा यथा.

(7) In the case of composite indeclinables, the usual double entry system is followed in that they are treated in their own order and that their first components are also cross-referenced when their second components receive their proper entry, e.g. सम(म्/अ)ञि > समर्धयित्वा, अर्धयित्वा सम्.

5. TREATMENT OF ACCENT

(a) TEXTUAL ACCENTOGRAPHY

Of the texts available for the purposes of this volume, seven, namely, R̥gveda, Mādhyandina-Yajurveda, Kāṇva-Yajurveda, Taittirīya-Yajurveda, Maitrāyaṇīya-Yajurveda, Kauthuma-Sāmaveda and Śauna-kiya-Atharvaveda happen to bear accent marks throughout. In the case of the rest, while some of the Khila-Sūktas and a few sections of Kāṭhaka-Yajurveda and Paippalāda-Atharvaveda exhibit accent marks, the other two, namely, Kapiṣṭhala-Kāṭha-Yajurveda and Jaiminīya-Sāmaveda have so far been published without accentuation.

indeclinables except इव as separate words. Pada-pāṭha of the Taittirīyas differs from those of the other schools as available, in treating इव, also, as a separate word.

(b) THE INDIRECT LINEAL SYSTEM

1. In R̥gveda and Taittirīya-Yajurveda, along with its Brāhmaṇa and Upaniṣad, Udatta, which is really the accent proper, goes unmarked, being indirectly represented by a horizontal under-stroke below the preceding, preparatory Anudatta on the one hand and a vertical up-stroke on the following, enclitic Svarita on the other, e. g. अ॒ग्ने॑. One or more Anudattas are, however, also left unmarked when following a Svarita, except when followed by another Udatta or Svarita, in which case the immediately preceding Anudatta is necessarily marked, e. g. अ॒ग्ने॑ as against पु॒ in 'अ॒ग्नि॒र्मा॒ले पु॒रोहि॑तम् (ऋ १, १, १). To obviate this kind of unmarked post-Svarita Anudatta being ever erroneously taken as Udatta, the latter is separated from the preceding Svarita by putting between them the sign १̣ with no mark on the Svarita vowel, when it is short, and ३̣ with an under-stroke below the Svarita vowel, when it is long, e. g. अ॒प्स्व॒१̣न्तः (ऋ १, २३, १९), अ॒ग्ने॒३̣शानीम् (ऋ १, ३५, ७). An Anudatta preceding an Udatta or Svarita is always marked, e. g. अ॒ग्निम्, क॒न्या॑. When more than one Anudattas occur in the beginning of a sentence or a hemistich, all of them are marked, e. g. अ॒नु॒काम॑म् (ऋ १, १७, ३).

2. This system has been mainly followed in Atharvaveda of the Śaunakīyas as well as Yajurveda of the Mādhyandinas, the Kāṇvas, and, in so far as evident from the manuscript sources, of the Kapiṣṭhala-Kaṭhas. But while there is complete agreement between R̥gveda and Taittirīya-Yajurveda on the one hand and these texts on the other in the matter of denotation in them of Udatta and Anudatta, the latter show some peculiarities in their treatment of Svarita, which it may be useful just to indicate here as under :—

- (i) In Śaunakīya-Atharvaveda, the sign ५ is juxtaposed to represent a preceding Svarita, e. g. अ॒ग्ने॒५म्, अ॒ग्ने॒५ इ॒न्द्रा॑ग्निम् (११, ८, ३२), अ॒ग्ने॒५ इ॒न्द्रो॑ऽभवत् (११, ८, १). A post-Udatta Svarita,

whether enclitic or phono-fusive, is, however, marked, as in Rgveda, by the usual up-stroke, e. g. तं व्यूँवन्तु सूतेवे (१, ११, २). A post-Svarita Udatta is treated just as in Rgveda, if the Svarita vowel be long, e. g. विकेश्यो ३ वि छन्ताम् (१, २८, ४), but a little differently if the same be short in that up-stroke lies on the Svarita vowel as against on the intervening sign to make it look like १ as in Rgveda; e. g. अस्व१न्तः (१, ४, ४).

- (ii) In Mādhyandina-Yajurveda, the detailed under-handle usually represents Svarita, e. g. द्विवीव (६, ५), वीर्यमसि (१९, ९) आस्येन (२, ११). The under-trident, is, however, employed to bring a post-Svarita Udatta into full relief, e. g. वीर्यं मयि (१९, ९), अस्वन्तः (९, ६), योऽस्मान् (१, २६). But when it occurs at the head of a new sentence or hemistich, the Svarita at the end of the previous sentence or hemistich is represented by the usual detailed under-handle, e. g. बह्वृष्यः । वसुः (३, २५). When a Svarita heads a sentence or a verse, and, also, when, both as enclitic and phono-fusive, it follows an Udatta, it is denoted by the ordinary vertical up-stroke, e. g. त्वम्बकं यजामहे (३, ६०), अव देवं त्वम्बकम् (३, ५८), उर्व्यां त्वम्बोत् (१२, १).
- (iii) In Kāṇva-Yajurveda, the Rgvedic and the Taittriya norm of denoting Svarita, in general, by a vertical up-stroke is strictly adhered to except in the treatment of pre-Udatta Svarita, which, whether short or long, is, to the contrary, always represented by the usual, preparatory, horizontal under-stroke, e. g. अस्वन्तः (१०, २, ३), योऽस्मान् (१, ९, ४), प्रसवेऽश्विनोः (१, ३, ५).
- (iv) Kapiṣṭhala-Kāṭha-Yajurveda, which, as evident from its somewhat defective manuscript material, falls in line with Kāṇva-Yajurveda, differs from the latter but in one minor detail, namely, that a pre-Udatta Svarita vowel, if short,

is lengthened, besides being under-stroked¹, e.g. उवांतरिभम् (१, २), अण्वान्तः (४८, ४).

(c) THE DIRECT NUMERICAL SYSTEM

In Sāmaveda, a quite different system of marking accent by means of numerals at the top is followed; The main features of this system may be described as follows² :—

- (1) In general, the top-numerals १, २, and ३ stand for Udatta, Svarita and Anudatta, respectively, e.g. अग्निं वैः (१, २१).
- (2) The first alone among more than one initial Udattas is marked, e.g. आं तु (१, १६७), स्पादिं तद् आ (१, २०७), नै हि (१, २४१).
- (3) An Udatta in pausa is indicated by २ instead of १, e.g. वैयेम् (१, १४).
- (4) The first alone among more than one Udattas at the end is given the top-numeral २, e.g. सैद् २ हि वः (२, १६), उतै चाम् (२, १५६). नान्यं चाम् (२, ३३४).
- (5) When an Anudatta intervenes between two Udattas, the first one is represented by the top-numeral, २, e.g. अग्ने ओ योदि (२, १०).
- (6) When an Anudatta follows a group of successive Udattas, being followed by another Udatta, the first alone of the former is marked with २३ at the top, the other single Udatta taking the usual top-figure, १, e.g. शयोरभि (१, ३३), वना त्वं यन्मातुः (१, ५१).

1. We have a manuscript, which seems at some stage to have passed through the hands of a scribe who, obviously through absent-mindedness, occasionally confuses the accentuation by introducing, haphazardly, the Mādhyandina-Yajurvedic detailed under-handle and under-trident, e.g. मुसुवे (sic मु)ऽश्विनोः (१, ८), सिष्टस्वाह (२, ३), युयोष्यस्मत् (२, ८). But no evidence is available from it to support the report that a small under-ring, e.g. हुमानि, was sometimes used to denote enclitic Svarita (cf. Sch., ZDMG. II, 151).

2. References as supplied to some of the illustrations here are to Kauthuma-Sāmaveda (cf. RC. १).

(7) A Svarita following more than one successive Udātta is given the top-notation २र, instead of २, e.g. नि होता (१, १), निर्गा अकृत्तत् (१, ५८५).

(8) A phono-fusive Svarita in pausa or when followed by an Anudatta is also indicated by २र, e.g. उक्थम् (२, ११६), मनुष्येभिः (१, ७९), नीव (२, १००), देव्यु (१, २६).

(9) A phono-fusive Svarita before an Udātta is marked by the original top-numeral २, and the vowel carrying it, whether short or long, develops Pluti as indicated by the juxtaposition of ३ after it (as against the practice in Rgveda of permitting Pluti only to a long vowel in this situation), e.g. योद्यते विनयेयो (१, २५) अम्भो३दिशः सूरैः (१, १२८).

(10) When more than one successive Anudāttas precede an Udātta or a Svarita, only the last of them is marked as in the indirect system, e.g. समुद्रम्, इन्द्रो३र्मा३दिशः (१, १२८).

(11) When more than one successive Anudāttas follow a Svarita, they are left unmarked as in the indirect system, e.g. चित्रं राघो अमयं (१, ४०).

(12) An Anudatta preceding a pre-Anudatta or an ultimate Svarita is indicated by ३* instead of ३ (for examples, cf. under 8 above).

(d) THE FIRST DIRECT LINEAL SYSTEM

In Maitrayaniya-Yajurveda, Kāthaka-Yajurveda and Paipalāda-Atharvaveda, a distinct method of direct lineal denotation of the accent proper, namely, Udātta is followed and the same may be indicated here as under :

(1) Maitrayaniya-Yajurveda and Kāthaka-Yajurveda as represented by their manuscripts agree in representing Udātta by means of a vertical up-stroke as against the use of this sign to mark Svarita in the Rgvedic indirect lineal system, e.g. अग्निः.

(2) They also agree in denoting phono-fusive Svarita, in general, by means of an under-hook, द्विवि (सं १, २, १४), क्व, व्यसुषः (काठ ७, १२), युष्टो३षि* (सं २, ६, ११).

(3) While Maitrāyaṇīya-Yajurveda marks preparatory Anudatta with a horizontal under-stroke, e.g. अग्निः, Kāthaka-Yajurveda uses a vertical under-stroke for the same purpose¹, e.g. अग्निः.

(4) Their treatments of pre-Udatta Svarita, also, differ from each other in that while the figure ३ precedes it in Maitrāyaṇīya-Yajurveda, the ordinary horizontal under-stroke serves this purpose in Kāthaka-Yajurveda just as in Kāṇva-Yajurveda, e.g. प्रसवेऽग्निः (मं १, २, १५), as against प्रसवेऽग्निः (काठ २, ९).²

(5) But they again agree in not making any denotative distinction between short and long pre-Udatta Svaritas.

(6) Maitrāyaṇīya-Yajurveda employs a cross-stroke to represent post-Udatta Svarita, in general, e.g. विष्णुः.

(7) It, however, marks it with a tri-linear vertical up-stroke when it is followed by preparatory Anudatta³, e.g. प्रसवेऽग्निः (मं १, २, १५).

(8) Kāthaka-Yajurveda denotes the same, in general, by means of an under-dot.⁴

(9) Paippalāda-Atharvaveda follows this system in the treatment of Udatta by a vertical up-stroke, but differs from it in that it uses a vertical under-stroke, as in Kāthaka-Yajurveda, to denote preparatory Anudatta, e.g. दातुः.

(10) It also agrees with Kāthaka-Yajurveda in the use of an under-dot to mark off enclitic Svarita, e.g. कातुः.

(11) It has also an under-handle to denote phono-fusive Svarita, in general, but that resembles the detailed variety as in use in Mādhyandina-Yajurveda and not the under-hook as used in the

1. Sch., however, does not mark preparatory Anudatta.

2. Sch. substitutes reversed under-hook (Λ) for this under-stroke.

3. It may be interesting to observe that Pada-pāṭha of Maitrāyaṇīya-Yajurveda follows the R̥gvedic system of indirect accentuation.

4. While Sch. leaves enclitic Svarita un-marked, कातुः uses the under-handle (L) and the under-trident (w) to signify the two situations, respectively.

above-mentioned twin texts, e. g. न्यक्, शरभ्या, यो (पै १४, २, ७), तन्वा, शतमया (पै १४, २, ४).

(12) Post-Svarita Udatta has the usual up-stroke to denote it, while pre-Udatta Svarita is not differentiated in any way.

(13) Post-Svarita Anudatta is treated as enclitic Svarita in that it is likewise marked off by an under-dot, e.g. आस्याय (१६, १०४, ६).

(6) THE SECOND DIRECT LINEAL SYSTEM

In Madhyandina and Kanva Śatapatha-Brahmanas as well as in some other Brāhmaṇa texts¹, another distinct method of direct lineal denotation of the accent proper, namely, Udatta² is followed and the same may be indicated here as under :—

(1) These texts agree in marking Udatta³ with a horizontal under-stroke as against the use of the same for denoting pre-Udatta Anudatta in Rgveda and the other texts which follow it in this matter and in leaving Anudatta and enclitic Svarita unmarked, e.g. अग्निना.

(2) An Udatta preceding another Udatta loses its mark⁴, e.g. केतपूः केतम् (५, १, १, १६).

(3) Likewise, in a series of consecutive Udattas, the last one alone is Marked, e. g. अग्निहि वे पुर्य (१, १, २, ९).

(4) Phono-fusive Svarita is also represented by the same sign⁴ placed below the preceding vowel, e.g. वीर्यम्.

(5) When the preceding vowel happens to be Udatta, the mark below it serves two purposes in that it represents the following

1. Cf. C. वाङ्मय, Intro. p. 9.

2. Cf. op. cit., 10 f. for notice and refutation of the view that the so-called Bhāṣika or Brāhmaṇa accent represents a historical development of progressive shift of accent and that, therefore, it is wrong merely to postulate the so-called direct system of accentography to explain away the real change that has gradually occurred in the situation of accent in a word.

3. The illustrative references as being made here are to माशवा.

4. Web., however, uses a double horizontal under-stroke for this purpose.

Svarita as well as continues to indicate the Udatta accent inherent in that vowel. As a result of this duplicate function of this mark in this position, another preceding Udatta loses its corresponding mark, e. g. यज्ञो वै स्वः (१, १, २, २१), मानुषं नेद् व्यूढम् (१, ७, २, ६) as against इति तेना (१, ४, १, २६), where the pre-Svarita vowel having originally been Anudatta does not necessitate removal of the Udatta mark from beneath the preceding vowel.

(6) A Svarita preceding an Udatta or another Svarita does not lose its mark, e. g. यज्ञो वै स्वरुहः (१, १, २, २१), देवा ये स्वरुहम् (१, २, २, १४) where Svarita is pre-Udatta) and इति सुवैतम् (१, ४, १, २६) where Svarita is pre-Svarita).

(7) Similarly, final or pre-final Udatta (i. e. one occurring on the last or penultimate syllable of the ending word of a Kaṇḍikā-Pratīkā, a Kaṇḍikā or a Brāhmaṇa) does not go unmarked before an initial Udatta (i. e. one occurring on the first syllable of the first word of the following text-division), but is indicated by three under-dots instead of the usual under-stroke, e. g. देवत्रा ॥ सुः (५, १, ४, ७३), इति ॥ अथा (३, ४, २, १३).¹

(8) The same treatment is accorded to a final syllable, whether with or without accent before an initial Svarita, e. g. इति ॥ तेनैवहुः (३, ४, ३, ७३), प्रतिप्रस्थाता ॥ सोऽव° (४, २, १, १३३).²

(9) A pre-final syllable is also similarly treated towards preparation for a phono-fusive Svarita³ expected to develop on account of the unavoidable combination of the final and the initial syllables separated by a minor division, e. g. एव । एतद् (३, ४, २, १३), गृहीत्वा । उपनिष्क्रम्य (४, २, १, १). When an Udatta, which has its marks, is nasalised, the accent mark is also repeated beneath the attendant symbol of vocal nasalisation, e. g. शतुँशतुँह (३, ४, ३, १८) as against यज्ञुँसुममरम् (३, १, ४, ४).

1. The application of this rule and the following one is limited to मासना. (cf. C. काशना. Intro. p. 9).

2. Web. naturally, uses two rows of three dots each to represent this situation.

(f) THE CONCORDANCE DIRECT LINEAL SYSTEM

(1) For the purposes of this Concordance in which entire word-forms constituting the integral units of all the above-mentioned texts possessing quite a mess of the accent-marks as used in the manuscripts on the one hand, and, often, with considerable alterations, in the printed editions on the other, are to be recorded side by side, it is extremely necessary to devise some uniform system of accentuation so that in the matter of instituting a comparative study of these texts from the historical point of view, it may be practicable to obtain at once a clear and panoramic view of their relative accentual situation.

(2) A good deal of intriguing complexity in the previous systems attaches to the changing position of a word-form from the beginning to the middle and from the middle to the end of a prose formula or of a Pada or a hemistich of verse. In particular, each system is very much exercised in arriving at some ingenious method of indicating pre-Udatta Svarita. But it is not at all necessary to make any special provision here for this situation, simply because it does not arise within the compass of a separately registrable word-unit, which, by its very nature, carries only one of these, namely, either Udatta or phono-fusive Svarita, as its main, governing accent and is precluded from carrying both of them at one and the same time.

(3) The object of the accent-aspect of the Concordance being only to show in a clear manner the accent proper as carried by each word, it is deemed quite desirable, even if only to avoid confusion, entirely to eliminate marking in the case of Anudatta. For, Anudatta is no accent, being, in the strict sense of the term, rather negation of it. It has been described as a low tone¹ only in its contrast to Udatta, it being, as it is, neither a high tone nor a low tone. When immediately preceding the accent proper, i.e. either Udatta or phono-fusive Svarita, it definitely becomes a low tone by way of providing preparation for the following accent. Similarly, when it immediately follows Udatta, it

1. Cf. Pāṇini, I, 2, 30.

assumes the role of a relief or a glide-down and as such there is a sort of temporary, projective accession to its tone-value, causing it just to start as virtual Udatta and gently to settle down again to its normal position. Entirely accidental as both these aspects of Anudatta are, being always dependent on its position in relation to the accent proper of a word, the very sight of which, if properly marked, should as a matter of course lead to the right mode of its respective pronunciation in both the positions, any graphic representation for them in the presence of one for the accent proper would obviously be redundant.

(4) As already indicated, the accent proper of a word may be either Udatta or phono-fusive Svarita¹. Accordingly, the problem from the point of view of this Concordance resolves itself into fixing upon to most suitable signs to be distinctly used to indicate these two varieties of the accent proper. As already indicated in detail, out of the fifteen Vedic texts, which are available to us in a more or less accented state, seven, namely, R̥gveda, Taittiriya-Yajurveda, Taittiriya-Brahmaṇa, Taittiriya-Āraṇyaka, Taittiriya-Upaniṣad, Kāṇva-Yajurveda and Kapiṣṭhala-Kāṭha-Yajurveda agree in representing Svarita always by a vertical up-stroke, which the other two, namely, Mādhyandina-Yajurveda and Śaunakiya-Atharvaveda, also, use quite frequently. Of the remaining six texts, three, namely, Mairāyaṇīya-Yajurveda, Kāṭhaka-Yajurveda and Paippalāda-Atharvaveda have, instead of it, their two signs, namely, the under-hook and the detailed under-handle, while Mādhyandina and Kāṇva-Śatapatha-Brahmaṇas have their pre-syllabic horizontal under-stroke and Sāmaveda has the two sets of

1. Of the three varieties of phono-fusive Svarita, namely, Abhinilīta, Praśliṣṭa and Kṣaipra, obviously, the first two could very seldom get a chance of assuming the role of the accent proper of a word [as, e.g. परीक्षु-मात्रा ३, ४, ४, २६), अभीष्टताम् (मा ११.६१)], because both of them, generally, resulted from the fusion of the final and the initial sounds of two consecutive word-units, which would require separate registration. And, for the purposes of this discussion, Jātya-Svarita, the principal variety which occurs as the accent proper, is included here among the phono-fusive varieties of Svarita, because, in the last analysis, it can hardly be differentiated from Kṣaipra (cf. pp. 510¹, 625¹, 626^m).

its numerical sign. In other words, instead of having a one, common, alternative sign, these six texts have among themselves five distinct methods to be attended to. Besides the weight of overwhelming traditional support at its back, consideration of its denotative clearness and prominence coupled with typographical simplicity has led to the vertical up-stroke of the previously described indirect lineal system being adopted here as the Svarita sign. After this appropriation of the vertical up-stroke, the selection of the horizontal under-stroke of the second variety of the ancient direct lineal system as the Udatta-sign has been arrived at by simply eliminating the only other available alternative, namely, the triple set of the Samavedic numerical system as being unnecessarily cumbersome and confusing. In this way, out of over a dozen marks found previously used, the two which appeared to be the simplest and clearest have been chosen on an eclectic basis distinctly to denote the two kinds of accent proper in a uniform manner in all accented entries in this Concordance, irrespective of the original textual denotation according to the previous systems.¹

(5) The important points which have to be borne in mind towards clear comprehension of this system as actually applied in the Concordance may be summarised as under : —

- (i) Simple and prepositionally as well as adverbially composite primary verbal roots and such denominative verbal roots as, according to the Pāṇinian technique, end in *ञिच्* or *णिच्* are as a rule entered without any accent-mark in order that their conjugational forms which immediately follow them, may the more markedly be represented with their respective and, often, varied accents, e. g.
 ✓अञ् (वेद्यने), ✓अञ् (व्याप्तो) अति ✓मुञ्, सखली ✓ह्, (✓पद् >) ✓भोम्,
 (प्राप्त- >) ✓अप्ति.

1. Both of these signs as well as all the previously used lineal signs have to be taken as mere graphic symbols, without possessing any inherent power even indirectly to suggest the relative qualitative or quantitative value of the accent-bearing syllables. In consequence, it will be simply fanciful to the horizontal under-stroke as an automatic mark of a low-tone and the vertical up-stroke as that of a high-tone,

- (ii) The remaining denominative verbal roots, on the other hand, are given with their accent-marks¹, e.g. अघ- > √अघाय्.
- (iii) As indicated just above, conjugational forms are given with their accent properly marked, e.g. √अभ् (वेधने) > अकणुते √अक्ष् (व्याप्तौ) > आक्षिपुः, √अघाय् > अघायति.
- (iv) When conjugational forms suffer loss of accent owing to their non-initial position or particular syntactical connections and situations, they are given unaccented², e.g. √अक्ष् (वेधने) > अकणुयात्.
- (v) Conjugational forms derived from unaccented texts are in common with the other vocabulary derived from them given unaccented, e.g. √अज् > अजामसि. अजन.
- (vi) But when some verbal conjugational forms are derived from both, the accented as well as the unaccented texts, those relating to the unaccented texts are entered along with the accented ones³ taken from the accented texts, e.g. अनु√छ्व-(<छ्वं)स् > अनुवच्छसे.
- (vii) Derivative bases, whether declinable or indeclinable, are, when taken from the accented texts, given their accent-marks, e.g. √भृत् > भृतत्, भृतिषि-; √भृद् > भृतवे, भृतम्.
- (viii) When a derivative base is taken from an unaccented text, it is given without an accent-mark, e.g. अग्नि-मेदिन्-, अग्नि-धानी-.
- (ix) When a derivative base is taken from both, the accented as well as the unaccented texts, it is given with the

1. Obviously, this differentiation owes its origin to the corresponding difference in the mode of registration of these roots, [cf. Intro. IV, 2. (a), (8), (iii)].

2. In such cases, the primary function of this work, namely, to record word-forms in their actual usage in reference to their textual occurrence, unavoidably takes precedence of its every other function, so as to obviate there being left any scope for referential confusion in this matter.

3. Naturally, this cannot rule out the possibility of original accentual variation, specially when the passages do not happen to be identical or, at any rate, syntactically parallel.

accent-mark as vouched for it by the accented texts¹, e. g. अंगु- .

- (x) When a derivative base is set up as a hypothetical postulate, being a step towards etymological approach to another text-grade derivative, its accent-mark, also, is, of course, of a hypothetical nature, e.g. *अन्तः-पशु-.
- (xi) When from an expository consideration, it is necessary specially to hypothesize the accent of a derivative base, the same is indicated by placing the asterisk on the particular accent-bearing syllable, e.g. अक्छिरा-.
- (xii) When a definite evidence is not available for fixing upon the accent proper of a hypothetical derivative base, it is given without any accent-mark, e. g. √अट् > अट्णार-> आट्णार-.
- (xiii) The pronominal bases, which have entirely enclitical declensional usage, are entered without any accent mark, e. g. अस्मद्- > नः *ई-, एन-, त्व-, सम-, *सी-.
- (xiv) The pronominal bases, which in certain syntactical situations have enclitical declension, are graphically repeated without an accent-mark, e. g. इवम्- > अस्मात्, अस्मात् .
- (xv) Sub-basically used compositive declensional forms are entered unaccented, at the head of their compounds, e. g. अप- > अपे.
- (xvi) Certain composite bases, which carry two accents, are accordingly given with two accent marks, e. g. बृहस्पति-, वृहस्पति-, अग्नी-वृहण-.
- (xvii) When declined, a derivative base generally continues to maintain its accent in its original position, rendering it unnecessary to repeat its graphic representation in the following case-forms, e.g. अंहस्->-हसः (=अंहसः).

1. It is possible that a non-monosyllabic base relating to unaccented texts might originally have been homo-phonic, but with a different accent.

- (xviii) When the final vowel of an oxytone base is changed into a semi-vowel before a case-ending, shifting the accent to the latter¹, the same is not shown in the declensional entry, e.g. ऊति- > -त्या (= ऊत्या).
- (xix) When the final इ or उ, short or long, of an oxytone base is gradationally changed into अम् and इम् or अद् and उद् before a case-ending, the accent is not marked in the declensional entry, e.g. अग्नि- > -तयः (= अग्नयः), श्री- > धियः (= ध्रियः), अंशु- > -शवः (= अंशुवः), अम्- > -युवः (= अयुवः).
- (xx) When the final vowel of an oxytone base is changed into a semi-vowel, rendering the Anudatta initial of the case-ending Svarita, the same is properly recorded in the declensional entry, e.g. अरुणी- > -पयः, अश्वत्थी- > -यः.
- (xxi) When, in declension, the accent is shifted to a case-ending, rendering the stem unaccented, the change is specifically shown in the declensional entry, e.g. अथाय- > -यते, १अय- > -अयः, २अय- > -अयिः.
- (xxii) When, in declension, the accent shifts to a case-ending as a result of a vocalic loss in the preceding base, the same is duly represented in the declensional entry², e.g. अमन्- > -स्तु, अमन्- > -स्तुः.
- (xxiii) Vocative forms are either initially accented or entirely unaccented. Consequently, corresponding graphic representation is essential for clearly bringing out either of these accentual situations. For this purpose, the presence or the absence of the accent-mark below the characteristic

1. The wording of this rule, which is obviously fashioned after Pāṇini, 6.1, 174, will have to undergo an essential change when the accentual situation indicated by it turns out after further historical consideration to be rather a fit subject of Pāṇini, 6.1, 161. (cf. Rule xxii, below), the implication being that √*यु योमे > *यु- > *य- represents the origin of the Pāṇinian suffix टा as ready for use in a case like this (cf. p. 661^d).

2. Cf. the footnote to Rule xviii above as purporting to extend the jurisdiction of this rule to comprehend certain other cases which have so far been otherwise classified and explained.

ring which follows the abbreviative hyphen before a vocative form, indicate, respectively, that a particular vocative form is accented or otherwise, e.g. १अक्ष- > -२क्ष, २अक्ष- > -२क्षः, आदित्य- > -०त्य.

- (xxiv) Declensional forms connected with unaccented bases, whether taken from the unaccented texts or having enclitical usage, are as a matter of course left without any accent-mark, e.g. अ-कृतपूर्व- > -र्वम् ; अस्मद् > नः, तौ.
- (xxv) The occasional duplicate declensional entry is governed by the foregoing rules about the simple declensional entry in that the second member, as a rule, does not carry the accent, e.g. अंशु- > -शुः-शुः- (=अंशुः-अंशुः).
- (xxvi) Such indeclinables as are accented, whether initially or finally or doubly, no other variation being available, are given with proper accent-marks, e.g. अनु, अस्मि, एतच्चै, उ.
- (xxvii) When an indeclinable has the accented as well as the enclitic usage, it is entered in its both varieties separately, e.g. कुम्, कम्, यथा, यथा.
- (xxviii) When an indeclinable is met only in its enclitical usage, it is entered without an accent-marks, e.g. इव (cf. intro.. IV. 4, 6, iv fn.), उ, घ.
- (xxix) A compositive indeclinable is so entered that its accentual situation, both when it maintains its accent and when it loses it, is clearly shown, e.g. अति√पू > अतिपवते, अतिपवते ; अप√गु(>गु)ह > अप-गूळह-, अप-गूहमान-.

6. TREATMENT OF REFERENCES

(1) Every pedigree, conjugational or declensional, and unpedigreed, declensional or indeclinable, entry is accompanied by exhaustive reference to the textual passage or passages of its original occurrence. The following order of referential precedence is observed in respect of the texts which have been dealt with here :—

I. Rgveda-	(i) ऋ.	(ii) छि.	(iii) छिस्ता,
II. Yajurveda-	(ii) मा.	(ii) का.	(iii) ते.
	(iv) मै.	(v) काठ.	(vi) क.

- III. Sāmaveda- (i) को. (ii) जे.
IV. Atharvaveda- (i) शो. (ii) पे.

(2) The abbreviated textual names are followed immediately by referential figures, representing their major divisions and one or more sub-divisions of the latter, separated from one another by one or more commas according to the nature of each case and supplied with a dot at the end, e.g. अकन्तः पै १, ४३, २.

(3) But when a referential unit is followed by another unit, whether pertaining to the same text or a different one, they are separated from each other by a semi-colon, e.g. अहस्-हः क. १, ४२, १; २, २३, ४...; अंशु- > -शुन् शो ५, २०, १०; पै...

(4) When in a group consisting of two or more homo-textual referential units, the figures representing the major divisions or medial sub-divisions are common, only the first unit is given with all the figures, the common ones being not repeated in entering the subsequent unit or units as the case may be, e.g. अक्षय्या तै ५, २, ७, ५^३; १०, ४; ५; ३, ५, ३^३; for ५, २, ७, ५^३; ५, २, १०, ४; ५, २, १०, ५; ५, ३, ५, ३^३.

(5) A series of consecutive referential units are represented by separating the last sub-divisional figure of the first unit in the series from the last sub-divisional figure of the last unit in the series, which alone is entered inclusively, by placing a hyphen between them, e.g. अग्नि- > -ग्निस् काठ १६, ८-११; १९, ३^३-५^३.

(6) The consecutiveness in respect of a few rare cases of equally sub-divided medial figures is also represented similarly by placing a hyphen between them, e.g. अहस्- > -हस् शो ५, २३-२९, १-७.

(7) Referential units or groups as pertaining to several conjugational or declensional forms are separated from one another by semi-colon, the terminal full stop being supplied only at the end of an article, e.g. अंशु- > -शवः...; -शवे...; -शोः...; ३, १२, ४.

(8) When two or more separate conjugational or declensional forms referentially concur, they are juxtaposed, followed by the common referential unit, e.g. अति^३(चर), (प्रति)चर पै ३, ३३, ६; अस्यागित- > -तस्य, -तेन मै ३, ६, २.

(9) When the same entry represents the repeated occurrence in relation to a single referential unit, the latter is provided with the appropriate top degree-figure, indicating the number of times a word is thus read, e. g. अङ्गरण- > -णम् काठ १०, १^२ ; अग्नि- > -०ग्ने काठ १८, ३^३; ४^८; १६^{१४}.

(10) According to the ancient practice, the number as well as the names of the textual divisions varied more or less from text to text. While the entire appellative appendage of divisions has been dispensed with, their separated numerical representation being quite sufficient, their number as in the case of each separate text is preserved with only a few modification here and there introduced towards increasing the measure of referential simplicity.¹ The following description is intended to supply necessary information in this matter :—

- (i) Rgveda-Samhitā has two systems of division, namely, the Aṣṭaka-Adhyāya-Varga-Mantra one and the Maṇḍala-Anuvāka-Sūkta-Mantra one. The latter one with the elimination of Anuvāka sub-division by counting the Suktas pertaining to each Maṇḍala continuously, is adopted and represented here by three corresponding figures, being the simpler and the more familiarly known of the two kinds.
- (ii) Rgveda-Khila are divided into five Adhyāyas, each of them being further sub-divided into Suktas and Mantras. The Concordance follows this tri-partite division. The appendages, Samhitāraṇya and Paṇīṣṭa are treated for referential purposes as the sixth and the seventh Khila Adhyāyas, respectively, and this along with their internal bi-partite division brings them in line with the preceding five tri-partite Adhyāyas. In the second, the third and the fourth Adhyāyas, there are some separately sub-divided

1. References to the colophonal entries which are allowed on account of their traditional interest but do not belong to the texts proper, are distinctly indicated by the terminal addition of the abbreviation पुष्पि. (=पुष्पिका-) to the corresponding referential apparatus, e. g. इतिमिका-, ओरिमिका-,

bi-partite Śuktas. When an entry is to be referred to a Mantra in the second component of a particular Sukta of this nature, the corresponding Sukta figure is supplied with the top degree-figure २, e.g. √अस् (अवि) > अस्ति लि ४, ७^१, १^१. In the case of the penta-partite seventh Sukta of the fifth Adhyāya an additional figure is introduced between the Sukta figures and the Mantra figures as a substitute for the letters of the alphabet, which have been employed in the printed text, to denote the number of the part, in which the Mantra containing a particular entry is read¹, e.g. अ-दिति- > ते: लि ५, ७, १, २.

- (iii) Mādhyandina-Yajurveda is divided into forty Adhyāyas, each of them containing a number of Mantras. Two figures are accordingly used here to represent this bi-partite division.
- (iv) Kāṇva-Yajurveda follows the four-fold Daśaka-Adhyāya-Anuvāka-Mantra division. It is rendered tri-partite by the continuous counting of the forty Adhyāyas as in Mādhyandina-Yajurveda and represented as such by three corresponding figures².
- (v) Taittirīya-Yajurveda follows the four-fold Kāṇḍa-Prapāthaka-Anuvāka-Khaṇḍa division, which is accordingly represented here by four corresponding figures³.
- (vi) Maitrayaṇīya-Yajurveda is divided into four Kāṇḍas, which are severally further sub-divided into Prapāthakas and Khaṇḍas. This three-fold division is here represented by three corresponding figures.

1. This method, however, is followed only in the present part of this volume and is being eschewed, in the continuation, in favour of the use of appropriate top degree-figures as in the case of the above-mentioned bi-partite Śuktas.

2. In Satavalekara's edition further consolidation has been made by the continuous counting of Mantras towards eliminating Anuvākas, the ancient four-fold division being also simultaneously retained.

3. The Mysore edition counts Khaṇḍas continuously, but the same has not been followed here in view of the textual *lacuna* of that edition.

- (vii) Kāṭhaka-Caraka-Yajurveda follows the bi-fold Sthānaka-Khaṇḍa division and the same is represented here by two corresponding figures. The thirteen chapters of the Aśvamedha supplement, though not so designated, have also been counted continuously with the preceding forty main Sthānakas¹, which, in consequence, are denoted by numbers ranging from 1 to 53.
- (viii) Kapiṣṭhala-Kaṭha-Yajurveda seems originally to have possessed two schemes of division, namely, the one, in which, as in Maitrayaṇīya-Yajurveda, the text followed the tri-partite Khaṇḍa-Prapāṭhaka-Khaṇḍa splitting and the other, in which, as in Kāṭhaka-Caraka-Yajurveda, the major divisions, here known as Aṣṭakas, representing a mere mechanical grouping of equi-numerical Adhyāyas, were only nominal in that the Adhyāyas were continuously counted from Aṣṭaka to Aṣṭaka. The text as now available is after the latter scheme, which is represented here by only two figures, corresponding to Adhyāyas and Khaṇḍas, it being unnecessary to denote the nominal Aṣṭaka division. Adhyāya 34, which is not sub-divided into Khaṇḍas, is brought into line with the rest of the text by being treated as consisting of one, unbroken Khaṇḍa, uniformly represented by the number १.
- (ix) Kauthuma-Sāmaveda has two main divisions, namely, Parvārcika with its two appendages, Āraṇya-Khaṇḍa or

1. The appellation of Pañcama Grantha as used at the head of as well as in the colophon to the Aśvamedha supplement, indicates that one time or, at least, in some particular redaction of it, the preceding main text of forty Sthānakas might have been arranged into four Granthas, the first three of them corresponding to the present three Granthas, namely, Iṭhimikā* (<Bhrithimikā*=Prathamikā), Mādhyamikās and Orimikā* (<Avarimikā*=Avaramikā), except that Yājyās and Anuvākyās as now included in the body of these Granthas, were taken out of them and grouped into a separate fourth Granth. As will be noted, this is incidentally corroborated by a specific reference to Yājyās and Anuvākyās as Caturtha Grantha in the colophon to Sthānaka 40. Reference to this Grantha division has, however, been obviated here by counting Sthānakas continuously.

Āraṇya-Saṃhitā and Mahānāmnyārcika, and Uttarārcika, also known as Chanda-Ārcika. Each of the two Ārcikas is sub-divided into Prapāṭhas, Ardhas, Daśatis (in Uttarārcika called Sūktas) and Mantras. The Purvārcika head-division into three Kāṇḍas, each consisting of two Prapāṭhakas, is in name only, Prapāṭhakas being counted continuously throughout. There is, however, yet another scheme common to both Ārcikas, in which the text is split up into Adhyāyas, Khaṇḍas and Mantras. While both appendages of Purvārcika are excluded from the Prapāṭhaka scheme, the Adhyāya scheme takes cognizance of Āraṇya-Kāṇḍa which is counted as the sixth Adhyāya, possessing, like the other Adhyāyas, bi-fold sub-division. The scheme of representing Purvārcika and Uttarārcika by the numbers १ and २, respectively, and counting the Mantras as read in each of them continuously as employed in bloomfield's Concordance, is followed here. But while it indicates the first of the two appendages abbreviatively as Ārs. and the second one fully as Mahānāmnyah, here the number ३ stands for the former, which is further divided into Daśatis (or Khaṇḍas) and Mantras and the number ४ for the latter, which is sub-divided into Mantras only. In this way, Āraṇya-Kāṇḍa and Mahānāmnyah are here represented by three and two figures, respectively¹.

- (x) Jaiminiya-Sāmaveda is referred to by means of three figures, the last two of which correspond to the ancient textual sub-division into Khaṇḍas and Mantras. Each of the four head-divisions, textually arranged in the order, Purvārcika, Āraṇya-cum-Mahānamni Ūhagāna and Ūhyagāna, the last two together representing Uttarārcika of Kauthuma-Sāmaveda, is denoted by the first figure, which is one out of the first four numbers (१-४), in the

1. Cf. RC. १, for the correlation of the references as given here with their actual occurrences in the printed text, which still continues to be presented within the complex framework of both the above-mentioned old divisions.

textual order of the four head-divisions. In the first head-division, namely, Pūrvārcika, separate representation of its ancient division into three Parvans, including the further four-fold sub-Parvan-wise splitting of the second Parvan, has been dispensed with by counting its Khaṇḍas continuously, thus bringing it into line with the other head-divisions¹.

- (xi) Śaunakīya-Atharvaveda is referred to by three figures, standing for Kāṇḍa, Sūkta and Mantra, respectively. This division is followed on account of its simplicity in preference to the other four-fold division into Kāṇḍas, Prapāṭhakas, Anuvākas and Mantras. There is some difference in the Berlin and the Bombay editions, in the enumeration of Sūktas in Kāṇḍa VII and in respect of treating the eight Paryāya hymns, scattered over seven different Kāṇḍas, as one consolidated hymn or as so many separate hymns in each case as also in that of grouping the mantras of each Paryāya and thus reducing their number². The references here follow, as a rule, the Bombay edition³.
- (xii) Paippalāda-Atharvaveda is referred to by three figures as representing its three-fold Kāṇḍa-Sūkta-Mantra division in preference to its other four-fold division into Kāṇḍas, Anuvākas, Khaṇḍas³ and Mantras. Such Sūktas (e. g. III, 37) as need further editing towards being differentiated into their constituent Mantras, have been provided with an artificial Mantra sub-division, uniformly denoted by the number १. Also, when some still undifferentiated group-Mantra (e. g. IX, 12, 6-7) has to

1. This device is already used, alongside of the ancient method, in Raghuvīra's Devanāgarī re-issue of Caland's Roman edition.

2. Cf. RC. २, for its referential correlation with the other edition.

3. The manuscript reading, कॱ. (=Kāṇḍa) for this sub-division, though copied as such in the printed editions, is obviously a mislection for *कॱ., probably due to the loss of original aspiration in the Kashmirian dialect, followed by a conscientious, though wrong, effort at emendation (=कॱ. > कॱ.).

be referred to, only the figure on the right side of the grouping hyphen is entered here.

7. SIGNS AND SYMBOLS

The following signs and symbols are used towards consolidation or clarification of record :—

(1) ✓ is prefixed to verbal roots as their distinctive mark, e.g. ✓अह् (गतौ).

(2) ✓- is, in a number of cases, juxtaposed to such comparative prepositions as implicate their verbal correlate being syntactically supplied from outside the text, e.g. अति✓-.

(3) -(=full hyphen) is used at the end of declinable base as its distinctive mark and under a particular syllable of a word to denote the position of Udatta accent in the same, e.g. अंश-, अग्नि-.

(4) -(=half hyphen) is used before a shortened declensional form, immediately following a base, to indicate its initial lacuna अग्नि->-ग्नि: as against -ग्निम्. It is also used as Avagraha between components of a compound, e.g. अग्ने-ग्नि-.

(5) | (=vertical line) is put above a syllable to indicate the position of Svarita as the accent proper of a word, e.g. अ-कु-म-कु-म्.

(6) = indicates 'is the same as', e.g. तथा गत्या (=तेन प्रकारेण), p. 130^a.

(7) + indicates formative or compositional contamination, e.g. ✓जन्+ङ: p. 40^a, अ+इव्य- p. 588^a.

(8) → indicates 'becomes' e.g. अकृष्ट(र→)रा-.

(9) >=>, e.g. अभि>भी.

(10) ← indicates 'is derived from' or 'referable to'. e.g. अद्यो (←घस्)अक्ष p. 161.

(11) <=<, e.g. इअपुस्- (>इअपु-)

(12) <> indicates 'derivation from' alternating with 'reversion to', e.g. अनङ्कुह <> ध- p. 195^a.

(13) s indicates inclusion in or loss of the following अ in the preceding phono-fusive आ, ए or ओ, e.g. वाज्यस्य p. 15¹, स्वरेऽविशेषः p. 5^a. मूरि विमृश्योऽयम् p. 15¹.

(14) ss indicates inclusion of the following अ in the preceding phono-fusive अ, e.g. पञ्चम्यर्थस्याऽऽकाङ्क्षितत्वात् 6^b.

(15) , is used as a general separative mark, e.g. between (i) different portions or aspects of basic or formative entries, e.g., √अस् (भुवि), अस्ति; अनुस् (> इ, ऊ) √वह् (प्रापणे); अध, अधा; अन्त,न्ता-; अनु,>नू-याज्-; and (ii) inter-unit referential divisions, e.g. अनुयजति तै ६, ३, ११, ६; and (iii) in foot-notes, e.g. ... कुत्वाभावः, p. 250^a.

(16) : is used as a separative mark between referential units, e.g. अंश->-शः २, १, ४; १७, १.

(17) . is used as a terminative mark at the end of separate paragraphs, e.g. अनु√विष्...; १०, ५., अंश-...; १७. It is also similarly employed in abbreviations, but is generally dropped when the same enter into composition with other abbreviations¹, e.g. नाप्. against नापूटि., or are followed by referential figures which may or may not be put inside brackets, e.g. अंश->-शः ऋ २, १, ४; शौ (११, २, ११), p. 10^m.

(18) ' ' are used generally to enclose quoted portions with इति appended at the end, e.g. 'अक्षान् देवनसाधनभूतान् कामयते', p. 13^a

(19) ° as a top-mark if used in the completive sense, following letter or letters standing for the complete basic entry, e.g. °शु-(=अंशु-) and preceding letter or letters being indicated as combinative with the basic entry. e.g. अंशु->... °शु- अन्° (=अनंशु-). When juxtaposed, accented or not as the case may be, between the abbreviating hyphen and a following declensional form, it indicates the vocative character of the latter, e.g. अंशु->-०शो, अग्नि->-० ग्ने.

(20) * indicates hypothetical nature of :

(i) a basic entry or a particular meaning of it, when it is placed at its left top-corner, e.g. *अप्, p. 307^e.

(ii) accent, supplied or emended, when it is placed above the particular accent-carrying syllable, e.g. अप्सर-द्वै-, अँ-संयाज्य-.

1. Cf. Abb. for the provision being made towards disuse of dispensable compound abbreviations in the continuation.

- (iii) declinability of a base, when it is placed on the terminal hyphen, e.g. अवस्*
- (iv) compositional division, when it is placed on the medial hyphen, e.g. अन्तरि*क्ष-

(21) ? precedes basic, conjugational and declensional entries abbreviated names of texts and follows referential units to indicate obscurity, uncertainty or undependability of the form in which a particular entry is made in general or in reference to certain passage or passages in the matter of the following as related to it :—

- (i) Textual postulation, (e.g. अक्षी- > -क्ष्यो पै ६, ६, १ ?).
- (ii) Phonology, (e.g. ?अंहारि-).
- (iii) Intelligibility, (e.g. ?अकन्तः).
- (iv) Compositional division, (e.g. ?अप्-सर्तुः).
- (v) Etymology, (e.g. ?अयै-).

In foot-notes, it follows a topical abbreviation, (e. g. शृ.?, मुपा.?) to signify the doubtful character of the subject.

(22) φ is prefixed to a prepositionally composite derivative entry to signify the separability of its prepositional component, e. g. φअप-शोशुचत्-. It follows a referential unit when a particular entry partakes of this nature only in that passage, e.g. अप-हन्त्- > -हन्त् ऋ८. १३, १६φ.

(23) ‡ precedes a basic, conjugational or declensional entry or a textual abbreviation to signify variant character of the entry in reference to a corresponding reading in Rgveda or elsewhere as invariably indicated in a foot-note, e.g. अ-जर- > ‡-रस्य. It follows a referential unit if the signification of this character of a particular entry is to be delimited to that particular passage, e.g. अग्नि-मत्- > -मान् काठ २३, ११‡.

(24) † precedes a basic, conjugational or declensional entry to signify its occurrence in a Rgvedic verse, clause or phrase, which in being repeated in other texts has lent this entry also to them as its integral constituent¹, e.g. †अज्म- ; अज्मन्- > †-ज्म. It is applied to the referential

1. Corresponding Rgvedic cross-references are also being added in foot-notes, or otherwise indicated, but only with effect from the next part of this volume.

apparatus initially or terminally, according to the extent to be covered, when it is intended referentially to delimit this signification of a particular entry, e.g. अच्युत-च्युत्->-च्युत् शो २०, ३४, ९†. When it is to be shown that an entry occurs in this repetitional manner only partially in a text in which it is read a number of times a degree figure is put above it to specify the number of the repetitional occurrences, e.g. अस्मद्->*नः मै ४, १२, १२†‡.

(25) ¶ precedes a basic, conjugational or declensional entry to signify its occurrence in the Brāhmaṇa portion of a Black Yajurvedic text. It is referentially applied initially or terminally according to the extent to be covered, when it is intended referentially to delimit this signification of a particular entry, e.g. ¶अपि√सृज्, अव√पद्>¶अवपद्यन्ते, २अरण्य->-ण्यम् मै ¶१, ९, ७. When it is to be shown that this characteristic of an entry is found only partially in a text in which it is read a number of times, a degree figure is put above it to specify the number of the occurrences, characterised as such, e.g. अधि मै ४, ४, ५²; ¶.

(26) § is a prohibitive mark to exclude jurisdiction of the signification of † and ¶ from a conjugational or declensional entry or certain passage or passages in which it occurs¹, e.g. {अ-तन्द्र->§-न्द्रम्¹, ¶अनायतन्->-नः §श्री... , अपराह->-¶ह्ये पै... १०, ६, ७§.

(27) Three bracket-sets are used as under :—

- (i) () Round brackets enclose inter-entry formative or phonetic indication, e.g. अ-का(ण>)णा-, अपि√ष्ठा(<स्था), अश्या(भि-घ्रा)√वह्. In prepositionally composite conjugational forms, such of them as are textually implied are also put in these brackets, e.g. अति√चर्>अति⁴(चर्).
- (ii) [] square brackets enclose colophons to basic entries, listing first components of compounds in which they are used as subsequent components, e.g. अंशु- ... [°शु- अन्°, उप°...], √अव्>[अनु०].

1. The post-hyphen position of †, ¶ and § in abbreviated conjugational or declensional entries, wherever found in the Concordance, should be taken for their pre-hyphen position, being a more accurate representation of the situation, e. g. -§न्द्रम्>§न्द्रम्.

- (iii) [] el brackets enclose such referential units as refer to intertextual repetition, the first unit as indicating a Rgvedic verse or a portion of it with the particular basic, conjugational or declensional entry as its integral constituent being repeated in the texts as indicated by the subsequent units, e.g. १अश्व- > -श्वः ऋ [६, ६०, १४; ८, ७३, १४].
- (iv) [()] round brackets within el brackets enclose such referential units as refer to inter-textual repetition, indicating that a Rgvedic verse or a portion of it as referred to by the referential entry inside the outer el brackets is repeated in the text or texts, referred to by the referential entry inside the round brackets with this difference that the particular basic, conjugational or declensional entry is not repeated, being replaced by some synonym or variant, e.g. अंगु- > -गुः ऋ ९, [६२, ४ (८२, १)]; अ-सपत्न, त्ना- > त्तः ऋ १०, १७४, [(१४९, ४) ४]; -त्ना ऋ १०, १४९, [४, (१७४, ४)].
- (v) In foot-notes, brackets have only a punctuative use, bringing into full relief authorities cited and comparisons and counter-comparisons made in the course of topical discussions. Round brackets are used when only a single set is needed. But when in the course of an involved discussion, brackets within brackets are called into service, their order of precedence and repetition may be represented as [(l l)].

8. TYPOGRAPHICAL SETTING

(1) The text section of the Concordance is presented in three columns to a page.

(2) The first and the last entries of words on a page are indicated on the top, to the left and to the right, respectively. But when a page ends or begins with an alphabetically discrepant secondary entry, the preceding primary entry followed by the sign >, is indicated at the top, to the right or to the left, as the case may be, e.g. अनु√धा > दध्.

(3) In a divisional column, basic entries are made in distinct significant columns of their own, extending up to five grades according to the nature of the progressive stage of development, which may have to be indicated in the case of the derivatives entered therein in reference to their primaries. Each succeeding column is removed from the preceding one by a definite measure towards the right, e.g. $\sqrt{\text{अत्}}$, $\sqrt{*अप्}$, $\sqrt{\text{अश्}}$ (व्याप्तौ).

(4) Separate paragraphs are assigned to the Sārvadhātuka and the Ārdhadhātuka sections of verbal conjugation as well as to the different Sārvadhātuka conjugational types, (e.g. अनु $\sqrt{\text{गम्}}$, च्छ्; अति $\sqrt{\text{वृ}}$). Similarly, several declensional sub-groups entered together under a common basic entry, are given in separate paragraphs, e.g. अस्मद्-, अहन्-.

(5) In this way, the whole material is presented in the form of basic pedigrees, making it very easy for the eye to notice at once where one such series ends and the next begins as also the extent to which a particular base, verbal, declinable or indeclinable, has in actual vedic usage permitted itself to be affected by the phenomena of internal transformation and external accumulation. Thus, while prepositionally composite radical bases like अतो(ति $\sqrt{\text{इ}}$) and अप $\sqrt{\text{नुद्}}$ have hardly ever gone beyond the second column, simple radical bases like $\sqrt{\text{अत्}}$ and $\sqrt{*अर्}$ have freely travelled up to and, sometimes, even beyond the fourth column.

(6) The commentary section of the Concordance is presented in the form of alphabetically¹ headed, separate foot-notes, arranged as a rule, in two columns.

(7) Three different types have been used according to the following scheme, aiming at bringing out in full relief the several distinct features of each entry :—

1. The bolder black type is used in the following :—

- (i) Primary verbal roots, simple as well as composite.
- (ii) Un-pedigreed declinable and indeclinable bases as well as cross-referential entries of peculiar conjugational and declensional forms and the first members of alphabetically

1. English instead of Sanskrit letters are used for this purpose only with a view to adding to the visual effect towards referential readiness.

arranged cross-referential series of derivatives, (cf. II, v below).

(iii) The head figure of every referential unit.

II. The smaller black type is used in the following :—

- (i) Conjugational forms.
- (ii) Pedigreed declinable and indeclinable bases at all stages.
- (iii) Compounds of declinable and indeclinable bases.
- (iv) Declinable forms.
- (v) Members, beginning with the second, of an alphabetically arranged, cross-referential series of derivatives, e.g. भृत्तुम् etc. against श्रुत्तवे.
- (vi) Foot-notes, to indicate, (a) quoted words, (b) verbal roots and their conjugational forms, (c) derivative bases and their declensional forms, (d) indeclinable bases, (e) Pāṇinian suffixes, (f) the word, शोधः and, (g) the abb. उक्तं.

III. The white type is used in the following :—

- (i) The main body of the referential section.
- (ii) The main body of the foot-note commentary.
- (iii) The bracketed derivative or phonological analysis as given within the body of a basic entry, e.g. भृत्तुम्(त् →)न्ती, भृत्तुम्(ति-य) हृत्, अत्य(ति ✓ अ)र्ह.
- (iv) The cross-referential indication of a principal entry, e.g. ✓ अद् द्र. after श्रुत्तवे.
- (v) Compositional cross-references, bracketed or unbracketed as the case may be, terminally supplied to articles, related to compositive basic entries, e.g. भृत्तुम्-[... अति ...].

प्रस्तावना

१. ग्रन्थस्य संक्षिप्ते इतिभूतभविष्यती

साक्षात्परस्वतीवर्धमेव सन् सत्यप्रदायतः सरस्वतीपदसुभूषितस्वनामान्तः स्वामी दयानन्द उत्तरापथे किनाऽष्टादशे वर्षाणि यावत् जनतोषकारसारं च विश्वोद्धारप्राग्भारं च परमोदारधर्मप्रचारं कृत्वा षष्ठ्यूनद्विसहस्रतमेऽब्दे (१९४०) परमं पदं पापयान् । तदीयायाः सत्योत्साहनिर्भरायाः प्रेरणायाः खल्वेतत् फलेग्रहित्वमिव समपद्यत, यत्किं समुत्तमयायां भारतीयायां प्राच्यां संस्कृत्यां सामान्येन सामाजिकाऽसमन्वयजव्याधिमारपरभौषधंभावुकेषु वेदेषु वैदेश्येण च महाभरतद्विः प्रादुरासीत् ।

एतेष्वेव किञ्च श्राद्धयोरभाऽऽवाधिते सामाजिके वातावरणे महात्मनस्तस्य निर्वाणसंप्राप्तेर्दशम इव वर्षे संज्ञानं तदीयपादपूतां पद्मनिभेमाऽनुसरन्तौ परमार्थनित्यौ स्वामिनावानन्दपदोत्तर-विश्वेश्वरान्त्याऽभिधेयौ वेदप्रचारार्थं सायुज्येन चन्द्रपरिकरावभवनाम् । तौ तावत् वेदाऽध्ययनसौकर्यैकनिबद्धमनसौ दृढमेवमन्वभवतां यथा यथावदुपयोग-वदर्थसामर्थ्येण केनचिद् वैदिकेन कोषप्रवेक्षणेन जनगामुलभेन सतैव तस्योद्दिष्टस्य विषये साफल्यं रयादिति । न च कोऽयन्तयो वेदेकाऽनुसंधानसौविध्यकारः कोषो विरचितपूर्व इति संप्रथार्यं च तौ चत्वारिंशद्विसहस्रतमेऽब्दे (१९६०) अन्तर्मायामनन्तैर्दिकोषविरचनपरं निश्चयमुदघोषयताम् । तस्योद्घोषणस्य पञ्चमे वर्षे (१९६५) च तौ विरच-मिष्यमाणकीषाभारंभावुकान्तरा ऋग्वेदादिषु दत्तुप्रतीय-पदानुकुमणिकाः प्रकाशमनयताम् । प्रवर्त्यमाने चैव वैदिक-कांक्षीये कार्यकलापे गणपत्युत्तरोनविंशतिसहस्रतमेऽब्दे (१९७०) यवीयानेव सन्नपि स्वामी नित्यानन्दो नित्यैकानन्दं पदं पापयान् । अनिरायुषैव साऽपि निरसयुजा तेनैवमपरिहार्यतया विद्युत्तोऽपि सन् स्वामी विश्वेश्वरानन्दस्तु तत् ऊर्ध्वमेक एव दश वर्षाणि यावत् तं कार्यभारमुदबहत् । तत्रश्चादेव 'वयमतीव वृद्धाः संजाताः, सांप्रतमन्येन केनाऽपि कनीयसा कार्यमारोऽयं स्वोपरि ग्रहीतुं सांप्रतम्' इत्यनया तदीयया सत्-प्रेरणयाऽयं जनः सद्भावैका-ऽऽजीविकः सन्नशंस्तुत्तरोनविंशतिसहस्रतमेऽब्दे (१९८०) सेवाकार्यमिदमूर्यकरोत् ।

तस्मिन् समये तावत् पदानुकुमणिकाचतुष्टीत ओकारादिपदावधिकोऽनाख्यातिको भागः प्रातिपदिकीकृतः सन् संयुहीतपूर्वोऽभवत् । तत्र चाऽकारादीयंऽशे यत्र तत्रैतरेय-शतपथ-तैत्तिरीय-ब्राह्मणवचनैः प्रमाणितानां सतां सायणोऽटमहीश्वरदयानन्दीयानां शब्दार्थानां संप्रहोऽयविद्यत । तत् उपरितने क्रियतिचिदशे च मध्ये मध्ये पाणिनी-यानि सूत्रादीन्यपि प्रिफिष्विनीयानि मतान्यपि प्रमाणत्वेनोद्धृतान्यासन् । एवं खलु स्थिते तदेदमन्वभूयत यद् व्यापितश्च पूर्तिश्च कर्मिष्यमाणः कोषोऽयं सर्वशास्त्रीययाऽऽख्याताऽनाख्यातोभयविधया वैदिकपदसामग्रया च यथो-पलब्धिकवाङ्मयाऽऽरण्यकोपनिषद्ब्रह्मोपाङ्गगतया च तत्तद्भाषीयप्रागर्वाकृततद्देदभाष्यीयया च श्रौताथार्थबोधप्रयोजिकया सामग्रया चाऽवश्यं सनाभयितव्य इति । एतदनुसारमेव च पञ्चषाणि वर्षाणि यावत् कार्यकलापे प्रवर्तिते सति पञ्चशंस्तुत्तरोनविंशतिसहस्रतमेऽब्दे (१९८६) वैदिकशब्दार्थपारिजाताऽभिधेयस्य कोषस्य प्रथम आदर्शरूपः प्रखण्डः प्रकाशमनीत् ।

यद्यपीदं प्रकाशनं दिष्ट्या सर्वत एव वर्षापनस्य च प्रशंसनस्य च पात्रतामभाज्यत, तथापीदं तावदेतद्-निर्माणसकालमेव निरवरोपणतया खलु निश्चयपदवीमारोप्यत, यथैवंप्रकारकस्य कोषस्य समुचितं संपादनमनन्यथा-मिद्व-साङ्गोपाङ्गसंपूर्णवैदिकवाङ्मयीयसकलपदानुकुमाऽऽत्मक-कोषान्तर-सव्यपेक्षमेव स्यादिति । एतस्याः प्रतीतिरनुपदम्

१, इह सर्वत्र वैकमा एवाऽब्दा अभिप्रेता भवन्ति ।

एवं स्थितेऽत्र विषये यः प्रयत्नः कृतो भवति, तस्य साराऽसारतः परीक्षणे सदसती विवेक्तुं क्षमा विद्वांस एव प्रमाणं स्युः । तस्येयतामात्रं स्पर्शक इव कश्चित् परिचयस्तु तावदिहाऽपि कार्येत । तथाहि । सालोचनाऽभ्ययनसाम्यविशेषकरं विशिष्टस्वरूपं (तु. भू. ४, ७) निर्देशीयं सांकेतिकं विधानकं विरहय्य प्रस्तुत-
खण्डीयानां ५९२ पृष्ठानामुपरि साकल्येन ६४०८ टिप्पणानि भवन्तीति कृत्वा मध्यतस्तावत् प्रतिपृष्ठमिमानि ११ भवन्ति । एष्वपि यथाक्रमं २२५, २७१, ५११ पाणिनीयप्रक्रियानुबन्धवार्तिकीकरणं च तत्तच्छ्रुतिपाठीय-
शोधनं च तत्तच्छ्रुतिपाठभेदीयप्रदर्शनं च प्रयोजयन्ति । अपि चाऽपराणि ७०० इव टिप्पणानि स्वरसंस्कारौ चाऽर्थविचारं
चाऽधिहृत्याऽयं यावत् परिचितपूर्वायाः सत्या धातुप्रत्यययोगीयायाः प्रक्रियाया नितान्तं विविक्ताया इव सत्या अपरस्या
अभिनवायाः स्वोपज्ञायाः स्वतःविद्वानाममात्रयोगीयायाः प्रक्रियायाः द्वारमिवोद्घाटयन्ति (तु. भू. ४, १, ज, ५) ।
एतदुपगन्धीययोग्याभिधिरूपयोरेतावत्तस्तावत् संक्षिप्तार्थं सतोऽस्मात् संकेतमात्रादपीदं भूयः स्पष्टं प्रतीयेत,
यथाऽब्दानां दशतिङ्गनाऽपि चेदीदृशो ग्रन्थः संपादितः स्यात्तर्ह्यसावलीयसैवाऽनहसा सिद्धः स्यादिति ।

३. विद्वत्-संग्रहः

उक्तपूर्वस्याऽस्य महतः कार्यस्य संपादनमनेकाऽभियुक्तजीयव्यापारव्यवस्थयैव सुसाधं स्यादिति
कर्तृकाशीत्युत्तरोन्विशतिसततमस्याऽब्दस्य (१९८१) प्रारम्भे श्रीविश्वेश्वरानन्दवैदिकशोधसंस्थानस्य
क्रियाऽऽरम्भोऽभवत् । आदौ तावद् द्वित्राः सार्वकालिकास्तावन्त एव चाऽऽर्धकालिका विद्वांस इह कार्यं कुर्वन्ति स्म ।
प्रथमेन वर्षपटकेन तदीया संख्या द्विगुणिताऽभवत् । तत्पश्चाच्चोत्तरामुतरां समां कार्यमात्रावृद्धयुरोधतः
सहायकभूतानां विदुषां संख्याऽपि विवर्धमानैवाऽभूत् । आ च नान्तरीयाऽतीतपूर्वाद् वर्षपञ्चकात् संप्रति ते
त्रिंशत्पञ्चांशे एव सन्तस्तत्तत्कार्याङ्गीनियोगाऽभ्यासविशेषवन्तो भवन्ति । कार्यव्यवस्थायाः सुसिद्धयर्थं
च तत्तद्गीनियोगा उपदशासु कक्षासु विभक्ता भवन्ति । एकैका निर्देशपृष्ठिका च यथाक्रममतिर्वर्धकक्षा सती काले-
नेन जने तत्प्रतिस्त्रिकनियोगयोः सतोश्च चरमनिरीक्षणस्य च टिप्पणीयसंपादनस्य च कृत उपधावति ।
एते क्लृप्तेन देनादेन विधानेन व्यवस्थीयमानं सत् कार्यमेतद् नियमेन चाऽप्रतिहतवेगेन च प्रवर्तते । एवं
प्रारम्भानस्याऽस्य कार्यस्य नैऋत्युद्देकप्रगतिसंभावनां तत्तद्कार्याध्यक्षभूतकर्मिष्ठप्रवेकोपकल्पिता व्यवस्थापन-
समित्तिश्च प्रातिसमाहिकस्य कार्यस्येतिभूतेन चेतिभविष्येण च परिचिता भवन्ती नैरिक्ती जागरूकतामिव भजते । ये
चाप्यन्ये विद्वांसः संस्थानवाद्याः सन्तोऽस्मिन् कार्ये प्रीतिविशेषं प्रदर्शयन्ति च साहाय्यविशेषमातन्वन्ति च, तेऽपि
विद्वत्परामर्शसमित्यज्ञां आज्यमानाः सन्तो बहुविधमिव किलास्य कार्यस्योपकुर्वन्ति ।

४. मुद्रण-प्रबन्धः

आदौ तावदनुसंधानविशेषीयाणां विशालकायानां ग्रन्थानां सुप्रतिष्ठित एव कार्स्मिंश्चिद् मुद्रागृहे
समुचितं मुद्रणं संभवेदित्येवं खलु विचार्य वैदिकशाब्दार्थपारिजातीयः प्रखण्डो मुंबापुर्यां निर्णयसागराख्ये मुद्रागृहे
मुद्रापितोऽभवत् । तदुद्भवस्वयमनुभवोऽभवद् यथैवंविधानामतिक्रिष्टविधानकानां च बहुजनसाहाय्यकसव्यपेक्षाणां
ग्रन्थानां समुचितं मुद्रणं तदीयनिर्माणक्षेत्रादतिदूरे क्वापि नैव संभवेदिति । तत्पश्चात् प्रकृतग्रन्थीयद्वितीयविभा-
गीययोर्द्वयोः खण्डयोर्मुद्रणस्यैव त्रयाणां मुद्रागृहाणां सायुज्येन यथाकथंचित् प्रबन्धे संपन्नेऽपि सतीदमेव
निरवीयत यथाऽस्य संस्थानस्य ग्रन्थानां स्वक एव मुद्रागृहे साधु मुद्रणं स्यादिति । एतदनुसारं च संस्थानीयस्य
मुद्रागृहस्य प्रतिष्ठापितस्य सत इदं वर्षत्रयं संपद्यते । यतश्च प्रस्तुतस्य खण्डस्य मुद्रणोत्प्रेरणं पर्याप्तं साफल्यं प्रत्य-
लम्भि, तत एनेनास्मिन् विषये उत्तरोत्तरमपि भूयसी नैपुणी समासाद्येतेति सूचितं भवति । अन्यच्च । अस्य
ग्रन्थस्य मुद्रणं संभावितमिदार्थद्वितिकेकतृजानसौकर्यमुद्दिष्टार्थतो मिथ्यामानेषु त्रिप्रकारकेषु कागधेषु कृतं
भवति । एषां यस्तावच् श्रेष्ठः प्रकारो भवति, तस्य सुचिरस्थिरत्वं लक्ष्यीकृत्य निर्देशविशेषाऽधीनतया निर्माणं भवति ।

तदेतद् विशेषमानार्जनयेहोल्लसामि । यदपि विद्यावाचस्पतिः श्रीरघुनाथचन्द्रशास्त्री नियोगसामान्यस्य सम्यगनुष्ठानतो व्याकरणाचार्यः श्रीअमरनाथशास्त्री च मुद्रणमुद्रणपत्रिकयोर्व्युत्पत्तिसमाधानसहकृतावलेकतो मम साहाय्ये समीपस्थो, तदीयं विज्ञापयामि । मुद्रणगृहीयकमिष्टवर्गस्य सामान्यतोऽधिष्ठातुः श्रीधनपतिराजश्रेष्ठिनश्च मुद्रकस्य श्रीचैतन्यरामस्य च स्थापयितुः मिराजदीनस्य च विशेषतः प्रस्तुतखण्डीयस्य मुमुद्रणस्य कृते साधुत्वं वदामि ।

अथैतत्सहकार्यसिद्ध्यैकनिमित्तभूतं सामग्र्यन्तरसंपत्त्यैकाधारमिव च सन्तमर्थसंग्रहमधिकृत्याऽऽदौ तावद् भूतपूर्वो बडौदानरेशो महामान्यो महाराजो गायकवाडः सरपूर्व-तृतीय-सयाजिरावसमाख्यश्च पूर्वमिन्दौराऽधिपतिर्महामान्यो महाराजो दीनकरः श्रीनुकोजिराव-समाख्यश्च महत्या कृतज्ञतया संस्मर्तव्यौ भवतः, यौ लाभपुरीयमोक्षिकपारम्भान् पुरा स्वामिश्वेश्वरानन्दस्य प्रोत्साहकभूतैवतर्कसंपादनार्थं प्रत्येकमुपविश-सहायक्यस्मितं परमोदरं साहाय्यविशेषमकुर्वताम् । एवमेव भूतपूर्वः पटियालानरेशो महामान्यो महाराजाधिराजमहेन्द्रः सरपूर्वभूपेन्द्रमिदमनाख्यश्च क्योथलनरेशो महामान्यो राजा विजयसेनश्च कार्तज्ञेनोत्कीर्यौ भवतः, यौ शिमला-नगरे एतत्कार्यांगप्रवृत्त्युदयस्थानभूतायाः शान्तकुट्या निर्मापणार्थं तस्मा एव स्वामिवराय महार्थं भूमिखण्डं सदैव प्रादताम् । इदं च भूयो विशेषेणोत्साहं जनयति यद्वर्तमानौ बडौदानरेशश्च पटियालानरेशश्च भूतपूर्वपितृपदपदंति योग्यतया सुतरामनुसरन्तौ पुष्कलार्थप्रदानतः संस्थानेनाऽनेन सयुक्तावेव भवतः । अथ गोपतिकपु तपेऽ तावद् अस्य कार्यस्य पूर्यर्थं भारतीय-पञ्चापीय-संयुक्तप्रान्तीय-हैद्राबादीय-महेश्वरीय-ट्रावन्-कोरीय-जम्बकारमोरीय-गोधपुरीय-कोल्हापुरीय-सांगलीय-नाभीय-क्योथलीय-शाहपुरीय-राजकोषेभ्यश्च अवागढसंस्थानाच्च पञ्चापीय-काठिवासीय-विश्वपिठाल्याभ्यां च विश्वेश्वरानन्दनिधानतश्च मूलचन्द्रखैरतीरान्निधानतश्चास्थिरं सदापि महार्थं च सौपकारकं सार्थिकं साहाय्यकं संप्राप्तं भवति । मुंबई-विहार-मद्रास-प्रान्तीयराज्यैश्च संस्थानोपानां कियतीनिद् ग्रन्थानां कथं व्यवस्थापितं भवति । सार्वदेशिक-पाञ्चापिकाभ्यामार्थप्रतिनिधिसभाभ्यां च प्रसारविज्ञापनोऽप्ये कार्यं प्रमाणितं भवति । अपि च बहुभिर्बहुदायिभिः श्राद्धैः सज्जनैः संस्थानीयायाः सभायाः संरक्षकस्य वा सदस्यस्य वा स्वीकृतं भवति । एषां खलूक्तपूर्वाणां नानाविधानां सहायकप्रवेकाणां मध्य एकैकमपि प्रति तथाविधं मम हृदयमानार्निर्भरं भवति, यत् तदीयं किमपि वाचनिकं प्रकाशनं कथमपि कर्तुं नितान्तमशक्तनुवानः संजनदेवाऽऽ भावयेयं यथा कथंचिदप्यहमेतत्-कार्यांगपरिशीलनेन तुच्छतुच्छेनापि सता वैदिक्याः शैमुष्याश्च विशेषतो भाषाशास्त्रोपायाः प्रवृत्तं सामान्यतः कपि प्रकर्षलवं प्रयोजयेयमिति ।

७. उपसंहारः

यथा नेदं विभावयामि यन्धमिमं संप्रति संप्रतिकानां वैदिकविद्याविशारदानां करगतीकुर्यामिति, तथा नैव मदन्तर्मदद् भयमिबोध्यते भवति । जानाम्येव त्वतिदुर्मर्षा एतदीया दोषा इति । एवं स्थिते वितर्क्येऽहं यदस्मिन्नियमनं च विशाले चाऽनग्रे प्रणामुके च कार्यं सामान्यतोऽप्यनिवार्याऽनेकजनीयहस्तानुसंकमवशाच्च विशेषतोऽपि निर्देयवैतपी च व्यवस्थापनव्ययमी च दुष्परिहरं इव स्यातामिति । अपि चेदमनुभवाम्यहं प्राबन्धिके चाऽऽर्थिके च भारेऽन्यथ सैकान्ते मत्सहं चेद् ग्रन्थसंपादनमात्रनियोगोऽभवित्यर्थं तर्ह्यत्राऽवरतो दोषाणां मात्रा नूनमूनताभ्यादिति । उभाभ्यामपि रेषाभ्यां वितर्कानुभवाभ्यां मिथ्यास्मतोर्षककराभ्यां सङ्ख्यां प्रेक्षकाणां समाधानलेशस्याऽप्यसंभावनादेव तावत् तान् प्रार्थये यद् येऽपि दोषास्तेषां दृष्टिपथमवतरेयुस्तेऽपि तैर्यथावत् समाधाय विज्ञाप्येरिति एतच्चात्राऽऽश्वासनमपि भूयः कमुतिकीक्रियेत यथाऽस्मिन् विषये कियमाणोऽल्पाव्योऽपि सहयोगो मयका प्रहोत-माज्ञतयोरीकरिष्यते चाऽऽगामुके कार्यशेषे सुतरामिबोपयोक्ष्यते चेति विदुषां वशंवदः कश्चिद्—

लाभपुरे वि. वै. शो. संस्थानं }
श्रावण, वि. १९९९ तमेऽब्दे }

विश्वचन्द्रशास्त्री

भूमिका

१. सजातीयसाहित्य-भित्तिका

(क) वैदिका निघण्टवः

येन क्रमेण गतेषु तेषु प्राचीनेषु दिनेषु वैदिकी सरस्वती भगवती विस्तरभरमुत्तरीयं संवभार, तमेव नितरामुपचितप्रामाण्यनिर्भरेण वचःप्रवेकेण स्वकेन यास्कः किलोलित्यत । तथाहि 'यास्मात्कृतधर्माग ऋषयो बभूवुस्तेऽवरेभ्योऽमाश्वास्तृत्तधर्मभ्य उपदेशेन मन्वान् संप्रादुः । उपदेशाय ग्लायन्तोऽवरे बिभ्रम- प्रहणायेमं ग्रन्थं समाम्नासिषुर्वेदं च वेदाङ्गानि च (१, २०)' इति । एवं तेषु लक्षिताऽलक्ष्याऽऽर्पणव्यापारेषु पात- श्रुतिशेषेषु जुष्टपरिचितसंचितप्रचारेषु षाट्संख्यसमन्वयेन सिद्धलोकप्रसिद्धिषु वेदाङ्गेषु तावन् शिक्षायाश्च ग्यान- प्रयत्न-स्वर-मात्राऽऽथानुगुण्यतस् तत्तद्वर्णसदुच्चारणस्य, कल्पस्य च श्रौत-गृह्य-धर्म-भेदतस्तत्तद्विधिसंगतविधायन- र्त्कर्मणः, छन्दसश्च प्रतिप्रस्तारविशेषं यति-पादार्धविभागतस्तत्तद्गायत्र्यादिमितिमानस्य, उद्योतिषस्य च दिव्य- ज्योतिःसंचारतस्तत्तत्क्षेत्रयोगसमयप्रतीतिः, व्याकरणस्य च प्रकृति-प्रत्ययाऽऽगमाऽऽदेश-लोप-परिभाषातस्तत्तद्वाक्य- स्थशब्दप्रातिस्विकवृत्तिस्थस्वरूपपरिचापुकसूत्रस्य, निरुक्तस्य च वर्ण-लोपाऽऽगम-विपर्यय-विकार-सहकृताऽर्धवैशिष्ट्या- ऽऽत्मकपाञ्चविध्यप्रमाणतः परोक्षाऽतिपरोक्षवृत्तिद्वयप्रत्यक्षतासंप्रयोगतश्च तत्तच्छब्दीयप्रकृतिमिदमर्थमानस्य प्रवर्तनेन यथायथं चारितार्थयोगः संपेदे । यथा यथा च कालेन वाचिकमूलविप्रकर्षप्रकर्षयो वैदिकानां शब्दानां परोक्षाऽतिपरोक्षता वृद्धिमुपजगाम, तथा तथा खलु निरुक्त-वेदाङ्गोपयोगाऽपेक्षाऽप्यधिकाभिस्मानुभवम् । तत्र सौकर्यार्थमेव च तैस्तैराचार्यैस्तत्तच्छास्त्रीया बहवो निघण्टुसमाग्रायाः समामप्रिरे (या ७, १३) । तेषामेवाऽयमन्यतमो भवति, य एको यास्ककृतसंस्कारतः (तु. या. गू.) मुद्रितकायः संस्तदंयेन तदाप्रभृतिस्वायत्तीकृतनिरुक्तसंज्ञाधिकारेण भाष्येण संगुमिमिबोपगतोऽधुनापि शास्त्राव्रयेण (शीप १, ३०५) हस्तगतो भवति । एतन्निर्देशत इदं विदितं भवति, यथा निघण्टुग्रन्था नैघण्टुक-नैगम-देवत- प्रभेदतः काण्डत्रय्या कियन्ते स्म । तत्राऽपि नैघण्टुके काण्डे यथार्थविभागत एकार्थाऽनेकाऽभिधानानाम्, देवत- काण्डे च यथालोकत्रयविभागतः प्राधान्यस्तोतव्यदेवतानाम् सरलः संग्रह इति च, नैगमे काण्डे स्वनेकाऽर्थैका- ऽभिधानानां चाऽनवगतार्थानां च व्यतिकरितः संग्रह इति चाऽपरः सुवेचो विशेष आधीयते स्म । यतश्च नैत- समाग्राया अप्रत्यक्षसंस्कारदुरुहाणां च संग्राह्यकिंचिद्वैशिष्ट्याऽन्तरवतां च सतां कतिपयानामेव शब्दानां संग्रहात्मक- मात्रत्वेन प्रवृत्तिमुपागमन्, तत एव प्रकृतकोषीयप्रकारकः पारायणिकः पदसंग्रह एषामविषय इति कैमुनिकार्यम् । तदेतदत्र निर्देशनं स्याद् यत् सांप्रतिकोपलब्धि-विषये निघण्टुग्रन्थे प्रकृतकोषीयेषु प्रथमेषु ५०० शब्देषु केवल २४ शब्दाः समाग्रायिष्येति ।

(ख) प्राक्-प्रतिष्ठाः कोषाः

अथोत्तरस्मिन्नेहसि बहवः परिसाधितपुरातननैघण्टवविधानकनैपुणीका निघण्टुक-रमतल्लिका अमरसिंह- प्रमुखा यास्तास्तान् पथात्मकान् कोषोत्तमानकुर्वन्, तेषां किञ्चैष प्रविभागो भवति यद्यैक एकार्थाऽनेकाऽभिधान- स्वरूपा एके चाऽनेकार्थैकाऽभिधानस्वरूपा इति । किन्तुभयविधानामप्येषां प्राधान्येनाऽर्वाक्काव्यीयसंस्कृतैकदृष्टीनां सतां

निगमाऽवबोधे न कश्चिदुपयोग इव संभवेत् । तथाहि । संकेत्यमानैस्तत्कोषग्रन्थराशिप्राथम्यभाज्यमरकोषे प्रकृत-
कोषीयेषु प्रथमेषु ५०० शब्देषु केवलं २५ शब्दाः समावेशमलप्सत । न त्वेष्वत्यल्पसंख्याकेष्वपि सत्सु शब्देष्वेको-
ऽपि वेदमाध्विषय इति खलु सुस्मरं स्यात् । यदप्येषां कोषाणां सुदुश्छन्दं नैगमं नैयून्यं संपूरयितुकाम इव भास्कररायो
मन्येनैकमोनविंशाऽवदशतकं वैदिककोषाऽऽन्ये निबन्धमकरोत्, तदप्यकिञ्चित्करमिव स्यात् । ग्रन्थो ह्यसौ स्वरूपत
उक्तपूर्ववैदिकनिष्पन्नप्रतीकरणमात्रत्वादननिरिच्यमानः सञ्चैव कामपि वस्तुनिकाये नवर्द्धिमादधीत ।

(ग) अर्वाञ्चः कोषाः

यावत् प्राचीना पद्धतिमनु शिक्षणविधौ श्रवणस्य च कण्ठाग्रकरणस्य चाऽऽतिहृतं प्रभुत्वमभवत्,
तानां संस्कृतविद्याप्रचारोपयिकत्वेनोक्तपूर्वाऽऽन्वेषेणः कोषा अपि महान्तमुपकारं खल्वकुर्वन् । परं यतः प्रभृति
मुद्रणग्रन्थोपयोगः समारम्भितः, तत एवाऽऽरभ्य नूतने विधानक्रमन्वकारादिक्रमेणोपनिबद्धानां कोषाणां साऽवसरत्वस्य
प्रतीतिरायुतरोत्तरं श्रद्धमगात् । सर्वप्रथमश्चाऽत्र विषये प्रयतः कलिकाता-पत्तनीयानां पण्डितानां स्मर्यते । तदाधारेण
विलम्बेन विदुषा विरचितः कोषः (१८७४) प्रकाशं प्रपेदे । तदुपरिविततानां कृतिततीनां च मध्ये रोथ-बोह्ट-
लिङ्काभ्यां विरचितः सेंटपीटर्जबर्ग-पत्तनीयः कोषः (१९०९-३२) मुकुटमणीयते । यत् प्रकृतकोषीयेषु
प्रथमेषु ५०० शब्देष्विह ४५० अपाठित, तदस्य वेदाध्ययनोपयिकभावस्य निदर्शनं स्यात् । आसमन्त्रस्य बाह्वृचः
कोषोऽपि तस्य विधानकटावस्य च कुनिवारणस्य च प्रमापको भवति । मोनियरविलिअम्नस्य कोशश्च प्राधान्येन
कोषान्तरीयविषयस्य संग्राहकत्वेन च कचित् कचित् स्त्रोपज्ञवस्तुनः समर्पकत्वेन च विशेषतः सुग्रहकपुस्तकस्व-
रूपत्वेन चोपकारको भवति । तारानाथीयो वाचस्पत्याऽऽख्य-कोषः (१९३०-४१) आकारत एतद्वर्ग्यभारतीय-
कृतीनां मन्ये प्राधान्यं भजते । वेदाध्ययनोपयिकत्वेन त्वस्य न कश्चिदप्युपयोगसंकेतः सुकरः । तथाहि । प्रकृतकोषीयेः
प्रथमैः ५०० शब्दैः साऽवधिकेष्वेतदीयेषु प्रथमेषु ८०० शब्देषु केवलं ४० शब्दा एव वेदगोचरत्वेनोदाह्रियन्ते ।

(घ) वैदिक्योऽनुक्रमण्यः

पुरातने कालेऽध्ययनार्थप्रयोजिताश्च कर्माऽर्थप्रयोजिताश्च सत्यस् तत्तच्छाखीयपाठानुक्रमेण मन्त्र-
प्रतीकानां वर्णनाम्ना च देवतानां च छन्दसां च कण्ठाग्रकरणे साचिव्यं दधाना गद्यपद्याऽन्यतराऽऽत्मिका अनु-
क्रमण्यो ग्रन्थनं संपादुः । आदौ तावत् प्रतिशाखं मन्त्रप्रतीकादीनि चत्वारि वस्तुजातानि पृथक्त्वेन, कालेन च
कचित् कञ्चिद्वि सर्वाण्येतानि वस्तूनि समुद्य सार्वसाधारण्येनाऽनुचक्रमिर इत्येवमेतदीयो विकासक्रमः संभाव्यते । न
खेतासामनुक्रमणीनां व्यूढानां वा समूढानां वापि सतीनां पदमाठीयतया विविक्ते सति नैगमपदाऽनुक्रमणे किमपि
तात्पर्यमिति कृत्वा तदपक्षयाऽपि प्रकृतकोषस्य विषयविवेकः स्पष्टो भवति ।

(ङ) एकग्रन्थीयाः पदानुक्रमाः

साकल्येन वैकाऽंशेन वा वर्णमात्राऽनुक्रमेण समूढानि सन्ति तत्तद्ग्रन्थीयानि पदजातानि खलूक्तपूर्वाणाम-
विकोषाणां संपादन औपयिकतामभक्षतेति सहजं प्रतीयते । एवं तावत् प्रवृत्तिकालतस् तत्तद्ग्रन्थीयपदानुक्रमसूचीना-
मुक्तपूर्वकोषानपेक्ष्य किञ्चिदिव पूर्वत्वमभूत् । तासां सूचीनां मध्ये कासांचिदिव पृथक् प्रकाशः समजनि । एतासां मध्ये
याः प्रकृतकोषप्रस्तुतविभागीयाऽभिसंबन्धास्तासामिह संकेतः क्रियते । तद् यथा—

१. मोक्षमूलरीया बाह्वृची पद-सूची (१९२९-३१, १९४९-५१), यस्यां योगतोऽसमूहमेव सत् पदपाठ-
मात्रं वर्णमात्रानुक्रमेण धृतं भवति । मन्त्राऽऽवृत्तीयानां च पदानामत्र समावेशो न भवति ।

२. इयमेव सूची स्वामिभ्यां विश्वेश्वरानन्द-नित्यनान्दाभ्यामप्यभिनवं प्रकाशनीयत (१९६५) ।

३. ग्राममन्त्रीये बाह्वे कोषे (१९३०) यथाऽऽवृत्तिपुनरुक्तभागीयपदवर्जं पदान्तरसर्वमस्य यथायोगं च यथास्थलं च समावेशो भवति, तथाऽनेन पदसूच्यर्थोऽपि सुसाधो भवति । इहाऽऽख्याताऽनाख्यातयोर्विभागो यथा स्फुटो भवति, न तथाऽनाख्याताऽवान्तरभेदानां सती कृतद्वितसमाधानां पारस्परिको विवेकः । एतन्मन्त्राद्वारोयं परिशिष्टं प्रत्ययीययोगान्वीक्षणस्य बहूपकरोति ।

४. स्वामिनोर्विश्वेश्वरानन्द-नित्यानन्दयोर्धनुर्वेदपदानामकारादिवर्णानुक्रमीयाऽनुक्रमणिकायां (१९३५) माध्यन्दिन-यजुर्वेदीयानि पदानि योगतोऽसमूहान्येव सन्ति पदपाठमनु वर्णमात्रयाऽनुकान्तानि भवन्ति ।

५. महा. परशुरामीयाऽजादिपदखण्डमात्री तैत्तिरीय-संहितायाः पदानुक्रमणी (१९४०) वर्णमालायां व्यवस्थापनं विहायाऽणुमात्रेणाप्यनुकृतेति कृतद्विस्तुतिपर्यन्तात् सतः पदपाठाद् न भिद्यते । यथाऽङ्कितोऽयनद्वयोऽन्यतः शब्दसंख्याविमिश्रणादन्यतश्च रोमकसंख्याप्रमिश्रणात् प्रेक्षकाणामपीतिकरः ।

६. साममन्त्रीये काठक(चरक)यजुर्वेदीये पदानुक्रमे (१९३९) योगमालानमर्षजसोर्वेदः । यथाऽङ्कितः । यथाऽनाख्यातसमूहने च यथाप्रातिपदिकं नामिकमसूहने चैधमाणेऽपि सर्वेषामपि सकृन्मन्त्राणां पदानां स्थिते धातुप्रातिपदिकाऽन्यतरप्रदर्शने च यथायोगं प्रातिपदिकाऽनुक्रमणे चाऽनन्तर एव प्रार्थति ।

७. स्वामिनोर्विश्वेश्वरानन्द-नित्यानन्दयोः सामवेदपदानामकारादिवर्णानुक्रमीयाऽनुक्रमणिकायां (१९६५) कौथुम-सामवेदीयानि पदानि स्वरतः प्रतिपदसमुच्चितपरिवर्तनेनाऽपनाशितानि वर्णमालायां व्यवस्थापनं यत्नानि सन्ति बुधां क्लेशैककराणि भवन्ति । तथाहि । 'अग्निः' इति वस्तुतोऽभिज्ञत्वरऽपि सप्तन्यायमेव सप्तयो-ल्लिखितो भवति । एवम् 'अभि' इत्यस्य दशधा-कृत्या न कोऽप्यर्थः । अन्तश्च । उपमृश्याऽऽख्यातया विवेकऽनयनो भवति । तद्वि कचिदपदतया कचिच्च द्विपदतयाऽकारणमेव भेद्यते । अतः शोधकार्यस्याऽनुवर्णनियमनुक्रमणिका-ऽकिञ्चित्करी स्यात् ।

८. द्विजि इत्यस्य शौनकाऽथर्वपदानुक्रमः (१९३८) ग्रन्थविधानके ग्राममन्त्रीये बाह्वेनां कृतमनुविदधानतत्त्वयैव संकेतेन गतार्थः सन् नितरानुपकुर्याच्च शोधपराणाम् । एतदीया बाह्वेनगमेनविमलन-प्रक्रिया तु बाह्वेनस्थलसंकेताऽभावेऽपर्याप्ता स्यात् ।

९. शङ्करपाण्डुरङ्गपण्डितयः शौनकाऽथर्वपदानुक्रमः (१९५५) योगतोऽसमूहः सन् पदमात्रस्य यथावर्णमात्रं प्रणयनमात्रं भवति । यत्त्वनुपलभ्यमानपदपाठेषु स्थलेषु यथासंहितापाठे स्वरमेकतोऽकारि ताक्षान्त-मन्याय्यं च व्यामोहकं च स्यात् (तय. तु. अश्वस्य, मुहिष्ठः इत्येतत्स्थानीयस्तत्संकेतभारः) ।

१०. स्वामिनोर्विश्वेश्वरानन्द-नित्यानन्दयोर् अथर्ववेदपदानामकारादिवर्णानुक्रमीयाऽनुक्रमणी (१९६५) नान्तरीयपूर्वस्यैव मुद्रणाऽभ्यासमात्रम्^१ ।

^१ उक्तपूर्वैस्तैस्तैर्वैधानिकैर्दोषैश्चाऽपर्याप्तभाविश्च साकमेतेषु पदानुक्रमेष्वन्येऽपि सर्व एतन्मन्त्राद्वारोय-स्वरूपसहजा दोषाः सामान्येनैव सुलभा भवन्ति । त एवेह प्रविभज्य निदर्शनमात्रार्थं संकेतयन्ते । आवसानिबन्धः कोष्ठबद्धाः संख्या उक्तपूर्वाणां दशानां पदानुक्रमणीनां वर्णनक्रमाऽनुप्राप्ताः संख्या एव संबाधुका भवन्ति—

१. स्थलाऽसंकेतः, तय. अथाः ऋ ५, ६१, २ (३); अथासः ऋ ५, ६२, ४, (१, २); अ-सप्तमं शौ १९, २७, १४; अ-सतः शौ ५, ६, १ (८); असि ऋ १, ९४, ७; ५, ९, ४; ८, ९२, २८; ९३, ३१; ९५, ३; ९७, ५; ९८, ५; ६ (३); असितम् शौ १०, ४, ५; १३, असु-तुपः शौ १०, ५, ४६; अस्तुम् शौ १२, ४, ५२ (८); अस्तु ऋ १, १६२, ११; ८, १७, १० (३); अस्तुत् शौ ६,

(च) बहुग्रन्थीया अनुक्रमकोषाः

अथ यथा यथा नवजागरितसंस्कृताऽभिरुचौ पश्चापथे यथोपलभ्यग्रन्थराशिपारायणिकस्य वेदाऽध्ययनस्य वेदार्थोपदर्शनप्रयोजकत्वेन च प्रभारतीविकासैतिह्यक्रमप्रतिसंदर्भकत्वेन चोपयोगस्य प्रतिभानमभूत्, तथा तथा

२४, १; १८, ४, ६९; अस्मि शौ ६, ५८, ३, अस्मे शौ १८, ४, ४६, अहानि शौ १८, १, २७; २८ (८); आ ऋ ८, ८१, ६; ९, ८१, ४ (१, २); आह शौ १८, २, ३७, स्याम शौ ९, १५, २०; १८, ३, १७; ४, ६९, (८)।

२. अप-मुद्रणम्, तय., अ॒श॒म् < अ॒श॒म्, अ॒श॒य॒ < अ॒श॒य॒, अ॒कृ॒ष्ट॒प॒य॒ < °य॒ (५); अववपति < अप° (६); अ॒भि॒-श॒चः < °श॒चः (१०); उप॒तान् < °लान्, च॒क्रम < च॒क्रम॒ मा १९, ५५, च॒र्य॒म् < च॒र्य॒म् (४); ज॒जा॒य॒थाः < अ॒जा॒य॒थाः (५); त॒व॒सा < त॒व॒सा (४); त॒तृ॒पा॒णा < °पा॒णा (१, २); श॒व॒सान॒म् < °न॒म् (२); प्र॒वि॒द॒म् < °व॒ (४); सु॒प्र॒श॒स्ति॒म् < सु॒प्र॒श॒स्ति॒म् (९, १०), पु॒च॒ते < पु॒च॒ते (२)।

३. मिथ्या-पदत्वम्, तय., अनु॒वासि < अनु॒वा । असि, अनु॒वताः < °ता, अनु॒वृ॒द्धि॒म् < मनुः । ऋ॒द्धि॒म् (६); अ॒भि॒सं॒चरे॒ण्य॒म् < अ॒भि॒ । सं॒चरे॒ण्य॒म् (३); अ॒र्वाकः < अ॒र्वा । अ॒कः (६); अ॒व॒सः < अ॒व॒से (४); अ॒वा॒न्त॒रा < अ॒व । अ॒न्त॒रा (६); अ॒श्म॒न्व॒तीः < अ॒श्म॒न्व॒ती (४); अ॒श्वि॒ना < अ॒श्वि॒नौ ऋ १, ११६, ५; १८२, ७; ७, ७२, ४; ७३, २, अ॒श्वि॒ना (सं.) < अ॒श्वि॒ना ऋ ४, ४५, ५ (३); अ॒ही॒त॒मु॒ख्य॒स्या < अ॒ही॒त॒मु॒खी । अ॒स्याः (६); आ॒दि॒त्याः < आ॒दि॒त्या ऋ २, ४१, ६ (१, २); आ॒सन् । इ॒षून् < आ॒सन्नि॒न् [न्-इ]षून् काठ ४५, २१, का < ए॒का काठ २२, ८^१, गाय॒त्र्य॒भि॒भ॒क्ता < गाय॒त्री । अ॒वि॒भ॒क्ता (६); त॒त॒ऽअ॒प॒से < त॒त॒ऽअ॒प॒से (२); त॒र॒म् < प्र॒तर॒न् मा ३५, १० (४); प॒रि॒वृ॒ताः < प॒रि॒वृ॒ता ऋ ३, १७, १ (१, २); ब॒हि॒ष्क॒नी॒निक॑ < ब॒हिः । क॒नी॒निक॑, म॒त्स॒प॒त्नाः < म॒त् । स॒प॒त्नाः (६); मा (< अ॒स्मद्-) < मा शौ ८, १, ८ (८); वा॒जि॒नः < वा॒जि । नः ऋ ६, १३, ६, सू॒नु॒ता < सू॒नु॒ताः ऋ ८, ११, ८ (१, २)।

४. मिथ्याऽवग्रहः, तय. २॒नि॒-शि॒त- < १नि॒शि॒त- अ॒नि॒शि॒त- इत्यत्र (१, २); अ॒नु॒- < *आ॒नु॒- अ॒ना॒नु॒- इत्यत्र, अ॒नु॒-भू॒ति- < *आ॒नु॒-भू॒ति- अ॒ना॒नु॒भू॒ति- इत्यत्र (१, २, ३)।

५. मिथ्या-प्रातिपदिकत्वम्, तय., अ॒हि॒-ह॒न्- > अ॒हि॒हे < १अ॒हि॒-ह॒न्- (६); अ॒नि॒मि॒ष्- > अ॒नि॒मि॒ष॒म् < °मि॒ष-, अ॒ने॒न- > अ॒ने॒नः < अ॒ने॒न॒स्- (३); ऋ॒तु- > ऋ॒त्वा < √क, √अ॒स् (भुवि) > आ॒सन् < आ॒सन्- (१)।

६. मिथ्या-स्थलत्वम्, तय., अ॒प मा ५, ८६ < ५, ८^१ (४); ए॒ति ऋ ४, ७, ४; ५ < ४, ६, ४; ५ (२); ख॒र्व॒वा॒सि॒नी॒म् शौ ११, ११, ७, १६ < ११, ११, १६ (१०); प्र॒ शौ २०, ७६, ७^१ < २०, ७७, ७^२ (१, १०); प्र॒त्ने॒न शौ १०, ११५, २ < २०, ११५, २, म॒द॒न् शौ २, २८, ४ < २०, २८, ४ (१०); यु॒क्तः ऋ १, १५९, ३ < १, १५८, ३ यू॒थे ऋ ९, ११०, ७ < ९, ११०, ९, रु॒क्ष ऋ ७, १५, ३ < ७, १५, १३ (२); रो॒च॒ना॒ना॒म् ऋ ७, ५, १० < ३, ५, १०, वि॒तु॒र्य ऋ १०, ३, ३ < १०, ६८, ३, वि॒वृ॒ध ऋ ४, १९, ६ < ४, १६, १८ (१, २); वि॒व्ये ऋ ९, २२, २ < ४, २२, २ (२); अ॒य॒न्ता॒म् ६०२, ८ < ८४४ (=१०, १८), १२ (३)।

अधिपञ्चाशोऽब्देभ्य एदमन्वभावि, यथैतदर्थं बहून्पि वैदिकान् ग्रन्थान् संमेल्य तदीये साधारण्यं समर्पुकाश्च वस्तु-
वैविध्यं संग्राह्यकाश्च तुलनाऽऽत्मकपरामर्शौपयिकंभावुका अनुक्रमकोषाः संकलनीया इति । अथ ये चैवमभिप्रायुका ग्रन्था
अद्याऽत्रधि व्यरचिषत, ते संकेततः परिचाप्येरन् । तद् यथा—

१. जैकवीयेऽनुक्रमकोषे (१९४८) भगवद्गीतासहस्रतानाम् उपनिषदां वाक्यानां प्रातिपदिको-
भावित-यथावर्णमात्राऽनुक्रान्त-तदीयमुख्यपदाऽनुपातिव्हेनाऽयौगिकश्चापूर्णस्थलीयश्च सन्तानुपादेय एव संग्रहो भवति ।

२. ब्लूमफील्डीयेऽनुक्रमकोषे (१९६३) ऋग्वेदादीनां ११९ ग्रन्थानां यथावर्णमात्राऽनु-
क्रान्तानां मन्त्रपादप्रतीकानां संग्रहो भवति । एषां ग्रन्थानां मध्ये ५६ एव मौलिका ग्रन्थाः साकल्येन संगृहीता भवन्ति ।
अन्येषां तु यथाऽपेक्षमंशत एव संकलनं व्यधायि । यत्स्विहाऽन्यथा सर्वथा रूपकारकं सति संग्रह उपलब्धमान-
स्वराङ्गना अपि पाठाः स्वरराहित्येनैव प्रादर्शित, तदस्य गुरुदोषतामावहेत् ।

३. कीथसहस्रतमैकडानलीये वैदिकाऽनुक्रमकोषे (१९६९) वैदिकसाहित्यिकसाहित्यिकविकासं वा
प्राचीनेतिहासविज्ञानप्रभृतिविषयान्तरसामान्यं वाऽधिकृत्य संकेतनिर्भराश्च सतो यथावर्णमात्रमनुक्रान्तानां स्तान्
छब्दाश्च शीर्षकीकृत्य विरचितानां स्वपरोभयोपज्ञमतवैविध्यसारं समर्पुकाणां च निबन्धानां संग्रहो भवति ।

४. हंसराजीये वैदिककोषे (१९८३) १५ ब्राह्मणग्रन्थानधिकृत्य प्राचीननिबन्धनप्रमुखकविपय-
विषयप्रदर्शनरकाणि यथावर्णमात्रमनुक्रान्तानि संकेतितविशिष्टस्थलीयारामृश्यवाक्यावलिस्तनाधितानि सन्ति कनि-
पयान्येव पदानि संगृहीतानि भवन्ति ।

२. सामान्येन लक्ष्यं क्षेत्रं व्यवस्था च

(क) लक्ष्यम्

१. तत्तत्प्रकारान्तरतश्चरितार्थानामपि सतां नान्तरीयपूर्वाध्यायवृत्तोपवर्णनानामनुक्रमग्रन्थानां मध्ये न
केनचिदपि यावदुपलब्धनिःशेषवैदिकवाङ्मयीयपदसर्वस्वाऽनुक्रमकोषीया विरादनुभूयमानाऽपि सतां शोभाऽभिरुक्ता-
ऽपेक्षा सुपूरा भवति । तस्याः सदपेक्षायाः पूर्तिरेव तावत् प्रकृतस्य ग्रन्थस्य मुख्यं लक्ष्यं भवति ।

२. अन्यच्च । एकान्तरीयेत्तराध्यायसमर्पितया प्रक्रियेहेह प्रतिशब्दं विशेषेण योगचिन्ताप्रयोजकं यद्
विविधं वस्तुजातं तथा संगृह्यते, यथैतदाधारेण पुरा प्रक्रियमाणे वैदिकशब्दार्थकोषे साक्षाच्छब्दार्थपर्यालोचनमवतिष्ठतवेगं
प्रवर्ततेति ।

(ख) क्षेत्रम्

१. अत्र तावद् अथ यावत् ४०७ आशार-ग्रन्था वृत्तसंग्रहाः समपत्सत । आऽन्यसङ्ग्रीहप्रकाशो नैवा
संख्या ४२५ भावुकते संभावनीयम् ।

२. अस्यां तावत् संख्यायां मुख्यात् सतो वैदिकान् साहित्याद् ब्राह्मणां सतां स्वरूपतो विषयतश्च तस्मै
संनिर्घषविशेषमादधानां च तत्तद्ब्रह्मोपाङ्गसामस्याऽभिसंबद्धानां चाऽपरेषामपि बहूनां ग्रन्थानां समावेशो भवति ।

३. अथाऽऽधारग्रन्थाः स्वरूपविभागतः संकेत्यन्ते । तद् यथा—

(क) संहिताः, (ख) खिलसूक्तानि, (ग) ब्राह्मणानि, (घ) आरण्यकानि, (ङ) उपनिषदाः, (च) श्रौत-
सूत्राणि, (छ) गृह्यसूत्राणि, (ज) मन्त्रपाठाः, (झ) धर्मसूत्राणि, (ञ) पितृमेघसूत्राणि,
(ट) शुल्बसूत्राणि, (ठ) परिशिष्टानि, (ड) अनुक्रमण्यः, (ढ) शिक्षाः, (ण) प्रातिष्ठाक्यानि,
(त) पाणिनीये सूत्रपाठः, उणादिपाठः, चातुपाठः, गणपाठः, फिदसूत्राणि, वार्तिकानि, इहययः,

गतपूर्वतत्तद्विभागीयलक्ष्यसर्वस्वं च, (थ) निघण्टवः (द) निरुक्तम्, (ध) छन्दः, (न) ज्योतिषम्, (प) पूर्व-मीमांसा, (फ) उत्तर-मीमांसा, (ब) सांख्यम्, (भ) योगः, (म) भगवद्गीता च ।

(ग) व्यवस्था

प्रकृते ग्रन्थ उपयुज्यमाना एते विभागा यथा समूह्यन्ते तथाऽधुना संकेतो भवति । तद् यथा—

१. संहिताः खिल-सूक्तानि च, २. ब्राह्मणान्यारण्यकानि च, ३. उपनिषद्-उत्तर-मीमांसा सांख्यं योगं भगवद्गीता च, ४. अवशिष्टाः षोडश विभागाश्च ।

२. यथेतेषां विभागानां सामान्येन संहिता-ब्राह्मणोपनिषत्-सूत्राऽऽत्मतया चतुर्व्यूढानां सतामन्योन्यविवेक-प्रयोजिततत्तद्व्यूहोपदेशान्निर्भरः स्वाध्यायाऽभ्यास उत्तरोत्तरं संप्रवर्तेत, तथा प्रतिव्यूहं पार्थक्येन प्रवर्तमानाः प्रकृतग्रन्थीयाश्चत्वारो विभागा अकल्प्यन्त । तद् यथा । प्रथमो विभागः साहितिकः, द्वितीयो विभागो ब्राह्मणाऽऽरण्यकीयः, तृतीयो विभाग औपनिषद्, तुरीयो विभागः सौत्रश्च । अपर आवसानिकः पञ्चमो विभागोऽपि कृतो भवति, यस्मिन् प्रथमेषु चतुर्ष्वपि विभागेषु संगृहीतानां सतां शब्दानामाद्याऽऽन्त्योभयवर्णाऽनुक्रमेण सङ्कपाठश्च संस्मरणीयारामशायितक्षेत्रीयग्रन्थराशिपरिचयीयोऽप्युपवन्ति कानिचिद् विषयान्तराणि च समावेशायाऽभिपश्यन्ते । एते पञ्च विभागाश्च यथाप्रकृतखण्डे प्रविभज्य प्रकाश्यन्ते ।

३. आधार-ग्रन्थाः

(क) अथ प्रकृते विभागे येषां संहिता-ग्रन्थानां समावेशो भवति, त इम इह नामोद्देशमात्रतः कीर्त्यन्ते । तद् यथा—

१. ऋग्वेद-संहिता (संक्षे. ऋ.) ।
२. ऋग्वेद-खिलसूक्तानि (संक्षे. खि.) ।
३. वाजसनेय (माध्यन्दिन)-शुक्ल-यजुर्वेद-संहिता (संक्षे. मा.) ।
४. वाजसनेय (काण्व)-शुक्ल-यजुर्वेद-संहिता (संक्षे. का.) ।
५. तैत्तिरीय-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (संक्षे. तै.) ।
६. मैत्रायणीय-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (संक्षे. मै.) ।
७. काठक (चरक)-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (संक्षे. काठ.) ।
८. कपिष्ठल (कठ)-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (संक्षे. क.) ।
९. कौधुम-सामवेद-संहिता (संक्षे. कौ.) ।
१०. जैमिनीय-सामवेद-संहिता (संक्षे. जै.) ।
११. शौनकीयाऽथर्ववेद-संहिता (संक्षे. शौ.) ।
१२. पैप्पलादाऽथर्ववेद-संहिता (संक्षे. पै.) ।

(ख) कस्याः कस्याः संहितायाः प्राक्प्रोक्ताः पदपाठा इदानीमुपलब्धविषया भवन्ति, किंलक्षणश्च तदीयः प्रकृतग्रन्थीयाऽभिसंबन्ध इत्येतद्विस्तर उपरि उपादीयमानः द्रष्टव्यः (तु. भू. ४, क, ७) ।

(ग) आधारग्रन्थीयपरिशोधपरिज्ञानयोर्विषये तत्र तत्रोपयुक्तचरीणां चोपयोक्ष्यमाणानां च प्राग्वर्गभाष्यटीकाटिप्पणनिबन्धादिप्रकारकृतीनां तन्नामतश्च तत्कर्तृनामतश्च संक्षेपमूल्लेखो भवतीतीहापि तत्पुनर्वचनेऽभिरुचिर्न भवति ।

४. विधानक-सारसंग्रहः

१. सामान्य-प्रकरणम्

(क) सामग्र्याः संपूर्णत्वम्

एतद्ग्रन्थीये प्रकृते विभाग आधारभूतेषु श्रुतिग्रन्थेषु यावन्मात्रप्रयुक्तस्य सत् एकैकस्य शब्दस्यैकैकस्य रूपस्य स्थल-नैःशेष्येण समावेशोऽकारीत्येतदीयं विशिष्टं लक्षणं भवति । एषाऽनतिशायितपूर्वकायवितरा सती शब्दसामग्रीहैव तावत् सर्वप्रथमं सर्वाङ्गीणया यौगिकया प्रक्रियया व्यवस्थाप्य यथावद् निर्दिश्यते । अथ विश्वप्राग्वर्गभाविविबुधीयततद्वैदिकविषयीयतत्तन्मात्रसामस्त्योल्लेखाऽऽलोचनोभयनिर्भरैश्च तस्य तस्य पाठस्य स्वरूपं च तस्य तस्य शब्दस्य व्युत्पत्तिं च तत्र तत्र विचारणीयतयोपतिष्ठमानास्तास्ताः साहितिकीर्वा वैयाकरणीर्वा वाक्यान्वयीया वा शौबरीर्वा छान्दसीर्वाऽर्थमीमांसीया वा सांशयिकीः स्थितीश्चाधिकृत्य प्रवर्तमानैश्च प्रतिपृष्टीयैष्टिण्यैः समग्रोऽयं ग्रन्थो मूलार्थविशदीकृतिप्रयोजनिक्या वृत्त्येव सनाथ्यते ।

(ख) आधिष्ठितिकौ संवाद-विसंवादौ

१. यदा बाह्वृचे श्रावितपूर्वः सन् पाठः पुनः श्राव्यते, तदा तस्य तत्तच्छब्दविशेषीयपुनःपाठाऽपाठविवेकतो यथायोगं प्रतिनियतस्वरूपः संकेतः क्रियते ।

२. यदा बाह्वृचः श्रुतिविशेषो ग्रन्थान्तरीयतया श्रुतिगोचरतामुपैति, तदा तस्य तत्तच्छब्दविशेषीयतद्गतपाठाऽपाठविवेकतो यथायोगं प्रतिनियतस्वरूपः संकेतः क्रियते ।

३. यदोक्तपूर्वस् तत्तच्छब्दविशेषीयः पाठभेदः स्वर-प्रत्ययान्यतरमाग्रीयस्वरूपो भवति, तदा बाह्वृचमूलपाठो नित्यं टिप्पणे प्रदर्शितो भवति, तय. पृ. ४१४^k ।

४. यदोक्तपूर्वस्तत्तच्छब्दविशेषीयः पाठभेदस्तत्पर्यायाऽपर्यायान्यतरभूतशब्दान्तराऽऽत्मको भवति, तदापि बाह्वृचमूलः पाठो नित्यं टिप्पणे प्रदर्शितो भवति, तय. पृ. १८० ।

५. यदा तूक्तपूर्वस्तत्तच्छ्रुतिविशेषीयः पाठभेदस्तच्छब्दविशेषीयप्रातिस्विकस्यानाऽऽपन्नशब्दान्तरतया व्यवस्थापयितुं दुःशको भवति, तदा बाह्वृचं मूलं स्थलाङ्कनमात्रेण विज्ञापितं भवति^१, तय. पृ. ४८^k ।

६. बाह्वृचमिन्न-ग्रन्थान्तरीया अन्योन्याऽपेक्षया वर्तमानाः पाठभेदा अप्येवं यथायथं टिप्पणेषु प्रदर्शिता भवन्ति, तय. पृ. ४२^l, ७८^h, ९४^l, ४४५^l ।

७. तत्तद्ग्रन्थीयमूलकोषीया विशिष्टपाठभेदीयाः संकेता अपि यथासंभवं टिप्पणेषु प्रदर्शिता भवन्ति, तय. पृ. ५७^k, ७५^p, ४२१^g, ४३८^o ।

८. प्राग्वर्गभाष्योपलभ्या दुरूहपाठविमर्शीया विशिष्टसंकेता अप्येवं टिप्पणेषु प्रदर्शिता भवन्ति, तय. पृ. ८२^g, ९२^p, ५०९^d ।

^१ उपरितनात् खण्डात् प्रभृति बाह्वृचाऽपेक्षयाऽपि तुलनात्मकाध्ययनस्य सौकर्यसंवादनार्थं ग्रन्थान्तरीयास्तत्पाठभेदा अपि समानमेव टिप्पणेषु प्रदर्शयिष्यमाणा द्रष्टव्याः ।

१. कृष्णयजुर्वेदीयब्राह्मणभागीया शब्दावल्लिख शुन्यन्तरविवेकतोऽध्ययनप्रौकर्यार्थं संकेतपार्थक्येन निर्दिष्टा भवति ।

(ग) पाठ-प्रतिष्ठापनम्

१. इत्यादिदेकैकपादा निर्देशान् प्राक् तद्विषये वर्णनः स्वरतो योगतोऽन्वयतश्चाऽसकृच्च निःशेषं च स्थितिसमीक्षणं व्यपगम्य । येषां ग्रन्थानां प्राचीनाः पदपाठा उपालप्सत, तदीयानां निर्देशानां समये तेषामुपयोगोऽकारि । येषां तु ग्रन्थानां प्राचीनाः पदपाठा नोपलप्सत, तदीयनिर्देशसौकर्यार्थं तेषां प्राग्विधयैव नवीनाः पदपाठा अकृत्यत । एवं ग्रन्थानामर्थं प्रागवर्गभाष्यीय उपयोगः समभूत्, तावन्मात्रमप्यौ सम्यगाकारि । दीर्घप्रतत्तस्य निनरी परिश्रमनापरस्य चाऽस्य पर्यायोचननाऽऽसक्तस्य वैदिकग्रन्थाऽध्ययनकार्यस्य संपादनात्तावदयमनुभवः प्रापि यथा पाठपरिशुद्धिमुद्दिश्य सर्वे पूर्वे ग्रन्थाः पुनःसंस्करणविशेषाऽपेक्षा भवन्तीति ।

२. अस्याच्चाऽऽपारग्रन्थीयाया अपेक्षया विषये खलु स्थले स्थले तां तां विकटां स्थितिमुद्देशतश्च यथारम्भं समाधाननरोऽाहन्ति टिप्पणानां शतानि साक्षीणि स्युः । एषां टिप्पणानां तावदेते मुख्याः प्रकारविशेषा भवन्ति—

- (अ) यत्तादाशितसमाधानं दुरुद्धमात्रं संकेतितं भवति, तय, पृ. १०^{११} ।
- (आ) यत्र समाधानप्रयत्नसदृशता दुरुद्धता संकेतिता भवति, तय, पृ. २३६^१, ४४५^२ ।
- (इ) यत्र शुद्धतया प्रसिद्धपूर्वाणां पाठानां विषये सांशयिकत्वं प्रदर्शितं भवति, तय, पृ. ८^१, ७९^१ ।
- (ई) यत्र शुद्धतया प्रसिद्धपूर्वाणां पाठानां प्रत्याख्यानमिष्टं भवति ९^२, १७२^३ ।
- (उ) यत्र यथाऽभिप्रेतं शोधशिेषः समर्थितो भवति, तय, पृ. ९^१, १०९^१, २०१^१, २७४^१, ३६९^२ ।
- (ऊ) यत्र ग्रन्थविशेषीयमूनमिव सद् यथोपलम्भ-संस्करणं पूर्तिमिव नीतं भवति, तय, पृ. ९^३ ।
- (क) यत्र प्राचीनाः कृतयोऽर्धत आलोचिता भवन्ति, तय, पृ. १३^२, ४४^१, २०९^१, २४४^१ ।
- (ख) यत्राऽर्वाकन्यः कृतयोऽर्धत आलोचिता भवन्ति, तय, पृ. १३^१, २१^१, २६८^३, २७९^१ ।

(घ) पाठानामर्थतोऽनुसंधानम्

यद्यपि श्रौतपदानीयवैयाकरणव्यवस्थितसहकृतनिर्देशमात्रोद्देशस्य सतोऽस्य ग्रन्थस्य श्रुतिपरंपरीयमर्थोऽनुसंधानं निपयो न भवति, तथाऽप्युक्तपूर्वपाठप्रतिष्ठापनशोधनप्रसङ्गाऽनुरोधतस्तत्र तत्र तदपि प्रसक्तं भवति, तय, पृ. १३^२, १६^१, २१^२, ४७^२, ५२^१, ७०^१, ७३^१, ३०७^३, ३०९^१, ३३३^१ ।

(ङ) श्रौतछन्दोविमर्शः

तत्तत्पाठपर्यालोचनप्रतिष्ठापनीयप्रयत्नप्रयोजितश्चेह तस्य तस्य मन्त्रस्य यथातत्स्थितिविशेषविचारं छन्दोविमर्शोऽप्यानुपपन्निकर्ममाक् सन् समावेशं लभते । यच्चाऽस्मिन् विषये छन्दोऽनुलक्षणीकरणतत्त्वानुप्रापणोभय-प्रयोजनकं विधानकं प्रवर्तितं चाऽनुसृतं च भवति (तय, पृ. ५४५^१, ५७२^१, ५९२^१) तस्याऽपराङ्गभावेन च पूर्णभावेन च क्रियमाणोऽन्यासकमो भूयिष्ठानां पाठानां यथायथं प्रतिष्ठापकः स्यादिति प्रतीयते ।

(च) सांहितिकं दीर्घत्वम्

संहितापाठीयं दीर्घत्वं स्वरूपभेदतस्त्रेधाविशिष्टाया निर्देशिकायाः प्रयोजकं भवति । त इमे तावत् त्रयोऽपि विशेषा भवन्ति—

१. यत्र (यथा मै.) उदात्ताद्यच्के पदे परतः पदान्त्याऽऽकारात्मिका श्रुतिर् अस्, ए इत्येतयोर्मध्ये-
ऽन्यतरेण समूला भवति, तदाऽसौ यथास्वमूलविवेकतो व्यवस्थाप्य प्रत्यापन्नतन्मूलस्वरूपतया निर्दिष्टा भवति, टिप्पण-
गतश्च तद्विस्तरो भवति, तय. पृ. ६४०^४ ।

२. कानिचित् तिङ्रूपाणि चाऽव्ययानि च ह्रस्वदीर्घौभयविधान्ततया श्रूयन्ते । तानीमानि प्राक्तनेषु
पदपाठेषु नित्यं ह्रस्वान्ततयैव प्रदर्शितानि भवन्ति । इह तावत्तदीयस्याऽस्थौभयविध्यस्य सूचनार्थं समूहस्य सन्त-
दीयस्य स्थलाङ्कनस्य मूर्धन्यः संस्तदुभयप्रकारसाधारणभूत एव तदीयो निर्देशो भवति (तु. भू. ४, ४, ग), तय.
अध > धा, अभि > मी, अभि/रक्ष > अभि...रक्षथ > था, √अव > अव > वा ।

अथ यदा कश्चिदुपसर्गः पूर्वपदतां गतोऽनयैव द्विविधतया श्रूयते, तदाऽसावपि तदुभयप्रकारसाधारणभूतमेव
निर्देशं भजते, तय. १अनु, > नू-राध- ।

३. यच्च परतोऽभ्यासाशः प्रायेण दीर्घान्ततया श्रूयते, कचिदेव त्वपि ह्रस्वान्ततया वा ह्रस्वान्तमात्र-
तया वा । इहेतुः त्रैविध्यं यथायोगं संहितापाठमनु निर्दिष्टं भवति, तय. वावृध्धयै, तवृषाण- इति तावृषाण- इति च,
तवृदान- (वैतु. पदपाठानां प्रायिकी ह्रस्वान्तता-मात्रीया क्वाचिन्क्येव च दीर्घान्ततामात्रीया प्रवृत्तिः, तय. बबमान-
ववृषाण-, चाकनत्, चाकशीति) ।

(छ) प्राक्तनाः पदपाठाः

१. ऋग्वेदस्य च माध्यन्दिनतैत्तिरीययोर्यजुर्वेदयोश्च कौथुमस्य सामवेदस्य च शौनकीयस्याऽथर्ववेदस्य
च प्राक्तनाः पदपाठा मुद्रिताः सन्त उपलभ्यन्ते । मैत्रायणीयः पदपाठोऽप्येकतस्तत्संस्करणीयेषु टिप्पणेषु
समाविष्टो भवति^१ ।

२. अरिमन् कोष एतेषां पुराणानां पदपाठानामुपयोगप्रकारमधिकृत्य तावदिमे केचिद् विशेषा
भवन्ति—

(अ) यदाऽत्रत्यो निर्देशः पदपाठादविशिष्टो भवति, तदा पदपाठविषया परामर्शिका नैव क्रियते ।

(आ) यदाऽत्रत्यो निर्देशः पदपाठाद् विशिष्टो भवति, तदा पदपाठो नित्यं टिप्पणगोचरीक्रियते पांशेण
तत्त्वत आलोच्यते च, तय. पृ. १००^३, २८८^३, ३४९^०, ४१२^०, ६६०^० ।

(इ) यदाऽत्रत्यो निर्देशः सांशयिको भवति, तदा पदपाठटिप्पणे दीयते, तत्तत्पक्षोपवर्णनं नाऽपि तत्रैव
क्रियते, तय. पृ. ७^०, १०४^३, १८२^३ ।

(ई) नञ्समासेषु नञ उत्तरमवग्रहो न क्रियते इति पदपाठीया सामान्या प्रवृत्तिर्भवति । इह तावद्
यथापेक्षं नञ उत्तरमप्यवग्रहः क्रियते । ततः खल्व् अ-पत्तिघ्नी- इत्येवंप्रकारकाणां समासोत्तरपदानां
सतां नञ-समासानां स्वरः सुस्पष्टतरः स्यात् (वैतु. अपत्ति-घ्नी- इति पदपाठीयो निर्देशः, यत्र
इह पृथग्भूतेन पत्ति-शब्देन नञः समासोऽनभिप्रेतो भवति, पत्ति-घ्नी- इत्येतेन समासेन
चाऽभिप्रेतो भवतीति दुर्वैचमिव स्यात्) ।

(उ) यत्राऽप्यन्यत्र संदिग्धस्वरूपेषु समासेषु पदपाठीयाऽवग्रहाऽप्रवृत्तिर्भवति, तत्र सर्वत्रेहाऽवग्रहः
क्रियते च टिप्पणीयेनाऽऽलोचनेन सनाथ्यते च, तय. पृ. ७५^३ ।

^१ एतदीयः समग्रो मूलकोषोऽप्येकः पञ्चापविश्वविद्यालयपुस्तकालयीयतयाऽस्मत्पार्श्ववर्तितां भजते । यस्तु
रावणकर्तृकवप्रसिद्धिबाहुचपदपाठीयसप्तमाष्टकमात्रीयोऽप्येको मूलकोष उक्तपूर्वे पुस्तकालये विद्यते, तस्य शाकलप्रसिद्धेः
पदपाठान्तरमभेदाद् रावण इत्यत्र प्रतिलेख एव कश्चिद् स्यान्नतु स्वतन्त्रपदपाठकारः कश्चिदिति स्पष्टम् ।

- (ऊ) यदाऽत्रत्यनिर्देशाऽवग्रहीया स्थितिः पदपाठाऽवग्रहीयायाः स्थितेर्भिन्ना भवति, तदाऽयं स्थितिभेददृष्टिपणे सम्यगालोचितो भवति, तय. पृ. १०६^०, १८८^k, १९४^{a'०} ।
- (ऋ) श्रौता उपसर्गा उपसर्ज्यतिष्ठपेक्षया व्यवहिताश्च भवन्त्यव्यवहिताश्च । ये तावद् व्यवहिता भवन्ति ते नित्यं सस्वरा भवन्ति, ये त्वव्यवहिता भवन्ति त उभयथा भवन्ति सस्वराश्च निःस्वराश्च । तद् ये निःस्वरा भवन्ति त एव पदपाठेषु पूर्वपदतया निर्दिश्यन्ते नेतरे । इह तु व्यवहिता अप्यव्यवहिता अप्यथ निःस्वरा अपि सस्वरा अपि येऽपि तिङ्-सापेक्षा भवन्ति, ते सर्वेऽपि पूर्वपदतया निर्दिष्टा भवन्तीत्येवमयं सहस्रशो निर्दिष्टिभेदकरः सुमहान् विशेषो द्रष्टव्यः ।
- (ॠ) संहितापाठस्य दीर्घत्वस्य निर्देशस्य विषये च यथाऽस्य कोषस्य पदपाठेभ्यो विसंवादाऽतिरेको भवति तथोपवर्णितचरमेव भवति (तु. भू. ४, १, च) ।

(ज) वर्गिता-निर्देशिका

१. इह तावदाधारग्रन्थीयानि पदानि तिङन्तानि सुबन्तान्यव्ययानि चेति त्रैधा वर्गीकृत्य च यथासंभवं यौगिकीभाव्य च सामान्येन सतैकेन वर्णमात्राऽनुक्रमेण निर्दिष्टानि भवन्ति ।

२. यावत् प्रतिवर्गीया नैर्देशिका विशेषा उपरितनानां यथास्वप्रकरणानामेव विषयतां भजेरन्, सामान्यायाः सत्या निर्देशव्यवस्थाया विषये केचिद् विशेषास्तावदिहाऽप्युल्लिख्येरन्—

- (अ) तिङन्तये वर्ग उपसृष्टाऽनुपसृष्टोभयविधानां सतां मूलधातूनां नामधातूनां च यथोपलम्भं सर्वलकारीयाणि रूपाणि समाविष्टानि भवन्ति ।
- (आ) शुद्धक्रियाख्याणि रूपाणि च णिच्प्रभृत्यर्थविशिष्टक्रियाख्याणि प्राक्रियिकाणि रूपाणि च पृथग्-पवर्गकल्पनेनाऽन्योन्यतो विभज्यन्ते । एवं सार्वधातुकनिष्पन्नानि रूपाण्यार्धधातुकनिष्पन्नेभ्यो रूपेभ्यो निर्देशकमपार्थक्येन विविच्यन्ते ।
- (इ) सुबन्तानि रूपाणि यथास्वधातु-साक्षात्परंपरिताऽन्यतराऽभिसंबद्धप्रातिपदिकशिरस्कृतया निर्दिश्यन्ते । अस्पष्टयोगत्वाद् धातवीयवंशपरंपराबाह्यनिर्देशानां सतां प्रातिपदिकानां च योगपरीष्टिष्टिपणगता भवति ।
- (ई) लङ्गिता यथास्वप्रकृतिभूतेभ्यः कृद्भ्यः श्रेणि-भेदेन निर्दिश्यन्ते ।
- (उ) कृतां च तद्धितानां च पूर्वपदतश्चोत्तरपदतश्च सकलं सामासिकं वृत्तं यथायथं निर्दिश्यते च तुलनात्मकाऽध्ययनविशेषप्रयोजनकेन प्रतिपरामर्शिकासुभिक्षेण सनाध्यते च ।
- (ऊ) कर्तृ वा ताद्धितं वा सामासिकं वा स्त्रीवृत्तं यथायोगप्रतिविविक्तेन सता श्रेणिबन्धेन पृथङ् निर्दिश्यते ।
- (ऋ) यथायोगे निर्दिष्टानां सतां सुब्योगिनां प्रातिपदिकानां वैयक्तिकसंज्ञात्वेन वा सामान्यसंज्ञात्वेन वा भावपदत्वेन वा सर्वनामत्वेन वा विशेषणपदत्वेन वा क्रियाविशेषणत्वेन वा कर्थाच्चिदन्यथात्वेन वा यथाश्रुति वृत्तिवैशिष्ट्यं यावदपेक्षं टिप्पणेषु निर्दिश्यते ।
- (ॠ) विलक्षणानि सन्ति तिङ्-रूपाणि वा सुब्-रूपाणि वा द्विर्निर्दिश्यन्ते, यौगिकेनाऽनुक्रमेण च प्रतिपरामर्शिकासनाथितेन सता यथाप्रातिखिकेनाऽनुक्रमेण च ।
- (ॡ) यौगिकत्वेन चाऽयौगिकत्वेन चोभयथाऽपि निर्देशभाजि सन्त्यव्ययानि सौपतैबाभ्यां वर्गान्तराभ्यां सुबेचानि भवन्ति ।

- (ए) अव्ययीया पृथक्-कृतिस्त्वेषा यथाप्राक्सिद्धिप्रेक्षणसौकर्यमात्रप्रयोजना भवति । व्याकृतिसीमान्त-
दशा हि तत्तदव्ययं तत्तत्प्रातिपदिकीयतत्तद्विभक्तीयं रूपं क्रियाविशेषणत्वेन बोधमयत्वेन वा
समुच्चयपदत्वेन वा तत्तद्वृत्तिवैशिष्ट्ययुतं सद् भूयो भूयोऽभिज्ञतयैव धृयमाणत्वात् कालेना-
ऽसौपमित्यस्याः प्रतीतिर्विषयोऽभूत् । एवं च तावदास्यायेहाऽनेकानि प्राक्सिद्धिप्रेक्षणीयव्याख्यानि
सन्त्यपि पदानि सुबन्ताऽन्तरसंन्यायतया प्रातिपदिकशिरस्कीकृत्य निर्दिष्टानि भवन्ति ।
अन्यानि चापि बहून्येवमनिर्दिष्टान्यपि सन्ति टिप्पणेषु तथात्वेन व्याख्यातानि भवन्ति ।
- (ऐ) कर्मप्रवचनीयानामन्यत उपसर्गगतीनां चाऽन्यतो विवेक इह सम्यक् प्रदर्शितो भवति ।
- (ओ) प्राक्सिद्धित उपसर्गैतिसामान्यसंज्ञावतामव्यय विशेषाणामिह यथाश्रुतवद्वान्तः क्रियाविशेषणा-
ऽऽत्मकान्यव्ययानि, औपसर्गिकाण्यव्ययानि, उपसर्गात्मकान्यव्ययानि चेति त्रैधा विपर्ययभागाः
कृतो भवति, तय. पृष्ठ. ३८०^a, ३८५^b ।
- (औ) प्रतिसमासं यथाश्रुत्यर्थालोचनमिह तत्पुरुषादिभेदनिर्देशः कृतो भवति यथायोग्यमवगतम् ।
अनया विधया खलु तत्तत्समासवच्छ्रुतभागीया वृत्तिरिव विरचिता भवति ।
- (अं) यद्यपि सवर्णानां सतां भिन्नवर्गायाणां शब्दानां संकेतविशेषप्रयोजितो वर्गविवेक एव पर्याप्त इति
कृत्वा सामान्येन तदीयः सांख्यो विवेकोऽन्यथासिद्धत्वादुपेक्षितो भवति, तथापि यत् यत् स्वरतो
वार्थतो वा वैशयाऽर्थं सांख्यो विवेकोऽपेक्षितो भवति, तत्र तत्र सोऽपि कृतो भवति ।

(झ) स्वरः

यद्यप्युरिष्टात् सौवरं प्रकरणं पृथग् विरचयिष्यमाणं भवति, तथाऽपि तद्विपर्ययं यत् किञ्चित् सामान्यवृत्तये
भवति, तत्तावदिदं सूच्यते—

१. एकैकः सौवरो निर्देशाष्टिप्पण उपपादितो भवति ।
२. यथाश्रुतिशाखाभेदमुपलभ्यमानः स्वरभेदष्टिप्पणे सूचितश्च व्यवस्थापितश्च भवति, तय. पृ. ४४०^a ।
३. यथाऽपेक्षाविशेषं स्वर-शोधः कृतश्च यथायथं सूचितश्च भवति, तय. पृष्ठ. ९^a, ४५^m, १०१^b, २६२^a ।
४. अनङ्कितस्वरप्रन्धीयः स्वरः क्वचिदेवेहाऽङ्कितो भवति, तय. पृष्ठ. ७६^c, ७८^d ।
५. यद्यप्युदात्तश्च जात्यः स्वरितश्च यथाश्रुति सर्वत्राऽङ्कितौ भवतस्तथाप्युदात्त एव मौलिकः स्वर इत्या-
स्थाय जात्यस्य स्वरितस्य तन्मूलकतया प्रतिपादनेन तदीयः क्षेत्रस्वरितेनाऽभेदाऽन्वय इत्यो भवति, तय. पृष्ठ.
६२५^a, ६४३^d ।

६. यद्यप्येकपदाऽवच्छेदेन द्विस्वरत्वमपि यथाश्रुतीहाङ्कितं भवति, तथाऽप्यस्मिन् विषय एवमाश्रितं भवति,
यथा मौलिकस्थित्यनुदृष्ट्या सर्वत्राऽपि द्विस्वरवदेकपदाया विषय एकैकस्वरतोर्द्वयोर्द्वयोः पदयोर्थधारणयोः च यथा-
स्वरयोरेव च सतोः प्रारम्भिकसमासस्वरूपभूतं पारस्परिकसंनियोगमात्रं भवतीति च तस्मिंश्च संनियोगे सति नैकान्तिक-
वर्णलोप-विकाराभ्यां च तयोः पदयोर्द्वयोः सतोऽप्येकतेवाऽखण्डरूपा संपन्ना भवतीति च (तु यथोत्तरखण्डम् पुनश्च, वाच,
बृहस्पति- इह च पृष्ठ. २११^b, २१८^b, २१९^c, ३७८¹, ३८०^b ।

७. अत्रत्य उदात्तस्य चोदात्तभूमिस्वरितस्य च यथायोगमङ्कनप्रकारो नूतन इव प्रतीयमानोऽपि सन्
पुराणाऽऽधारसुप्रतिष्ठो भवति । अस्य प्रकारस्य प्रकाशं सारत्याच्च साक्षादिव प्रतीतिकरत्वाच्चेत ऊर्ध्वं करिष्यमाणेषु वैदिक-
प्रन्धीयेषु संस्करणेष्वपि तत्स्वराङ्कनसाम्यकरी सती महती खलुपादेयता स्यात् ।

(ज) व्युत्पत्ति-योगः

१. यास्क-पाणिनिमूर्धन्यानां प्राचां निरुक्तव्याकरणप्रधान-शब्दमीमांसायाः प्रवर्तकानामाचार्याणां मतेन प्रत्येकमाख्यातं च नाम च योगजं भवति । तत्र तावदाद्यः प्रकृत्यात्मको भागो धातुरित्युच्यतेऽन्त्यश्च तिङ्सुबन्त्यतर-विभक्त्याऽऽत्मकश्चाऽन्यतः कृतद्विताऽन्यतरनाम हरणाऽऽत्मकश्चाऽन्यतः प्रत्यय इति । केवलौ सन्तौ धातुश्च प्रत्ययश्च न प्रयुज्येते । तदीय-योगसिद्धानि सन्ति शब्दरूपाण्येव तु वागव्यवहारं लभन्ते । प्रत्येकं चेदृक्-स्वरूपं शब्दरूपं तत्प्रत्यय-योगेन काल-संख्या-कारकाऽऽदिभेदोपाध्यात्मकेनाऽर्थेन युक्तं सन्तं क्रियामात्ररूपं धात्वर्थमाह । तथाहि । 'अत्ता', 'अदनम्', 'अन्नम्' इत्येतेषु त्रिष्वपि शब्दरूपेषु समानधात्वन्शीयभक्षणाऽऽत्मकाऽर्थवाचकत्वसामान्ये सत्यपि यत्तदीयं यथाकर्म कर्तृपरत्वं च भावपरत्वं च कर्मपरत्वं च परिणतं भवति, तत्तद्वत्-वृज्-व्युद्-क्त-प्रत्यययथायोगोपाधिसंभवं भवति । एवं तावद् धातूनां तत्तत्प्रातिस्विकाऽर्थवत्त्वं भवति प्रत्ययानां तु प्रातिस्विकाऽर्थवत्त्वाऽभावे सति धातवीय-तत्तत्प्रातिस्विकार्थोपाधायकमात्रत्वमिति विवेकः स्पष्टो भवति ।

२. यद्यप्यस्याः प्रकृति-प्रत्ययविभागीयायाः प्रक्रियाया निरुक्त-व्याकरणोभयेदाङ्गीयं प्रामाण्यं प्रसिद्धं भवति, तथापि व्याकरणस्यैवाऽनया प्राधान्येन स-विषयता संपद्यत आनुषङ्गिकमात्रत्वेनैव तु निरुक्त्य । तस्य हि तावन् प्राधान्येन तत्तत्प्रकृतिकत्वेन तत्तच्छब्दार्थपरीक्षणनित्यत्वेन प्रवृत्तिर्भवति । एवमपि तदतिपरोक्षवृत्तीनां च परोक्षवृत्तीनां च सतां शब्दानां वर्णविहाराऽऽगम-लोप-विपर्ययाऽनुसंधानतः प्रत्यक्षवृत्तित्वस्य प्रत्यापादनेन तदीयप्रकृति-प्रत्ययविभागीयं सौकर्यविशेषमात्रवद् व्याकरणस्य कात्स्न्यमेव प्रयोजयति ।

३. अस्ति तावद् निरुक्त-व्याकरणीययोः प्रक्रिययोरन्योऽप्येको विशेषः । तथाहि । ये पदे पदे वर्णाऽऽगम-लोप-विकार-विपर्यया भवन्ति, ते वैयाकरण्यां प्रक्रियायां तत्तत्कार्यसूचकतत्तदनुबन्धवत्तत्तत्प्रत्ययसंनियोगेनाऽनुशिष्टा भवन्ति । न एव तु निरुक्त्यां प्रक्रियायां तत्तत्प्रकृतिप्रत्ययप्रतिनियतसंनियोगनिरपेक्षं वागव्यवहारमात्रसिद्धेन सता तत्तद्विशेषधर्मकेण प्रातिस्वाभाव्येनोद्दिश्यन्ते ।

४. अथ शाब्दिकीं निष्पत्तिमधिकृत्य या प्रक्रियाऽस्मिन् कोषे चरितार्था भवति, तस्या अयं संक्षेपो भवति—

- (अ) या नामोक्तपूर्वा पाणिनीयिति प्रसिद्धा सती प्रकृतिप्रत्यययोगनिर्भरा वैयाकरणी प्रक्रिया भवति, तन्मात्राऽनुसारीहृत्य निर्देशसर्वस्वं भवति ।
- (आ) त्रिस्पष्टव्युत्पत्तिकत्वाद् यौगिकवंशपरंपरीयतेन निर्दिष्टानां सतां शब्दानां विषये धातवीयाऽशस्य निगदसिद्धत्वात् प्रत्ययीयांश्च एव टिप्पणीयस्य विचारस्य प्राधान्येन विषयतां भजते ।
- (इ) ये शब्दास्तावद् दुरुहव्युत्पत्तिरुत्ताद् यौगिकवंशपरंपरातो बाह्यत्वेन निर्दिष्टा भवन्ति, तेषां व्युत्पत्तेर्विषये यत् किञ्चित् पुरातनं वा नूतनं वा कल्पनारूपं समभूत्, तत् सकलमपि यावच्छक्येन स्वीयेनोद्घोषेन साकं टिप्पणेषु दीयते ।
- (ई) बहुष्वपि शब्देषु लक्ष्यमाणानां वर्णविकारादीनां विषये व्याकरणाऽनुसारं च निरुक्ताऽनुसारं चोभयथाऽप्युत्पत्तिः प्रदर्शिता भवति । एवं खलु द्वयोरपि तयोः प्रक्रिययोराधारभूतयोर्यथास्व-संज्ञापरिभाषयोरितरेतरीयतयःऽनुवाद इव कृतो भवति ।

५. यद्यपि पाणिनीयायाः प्रक्रियायाः प्रातिस्विकगुणप्रकर्षाच्च सुप्रतिष्ठितचतुर्दिक्प्रामाण्याच्च तद्वित्तिक-विधानकत्वेनैवाऽयं कोषः प्रवर्तितो भवति; तथाऽपीहोपसप्तशतेषु टिप्पणेष्वव्याप्यमाषीयां मौलिकीं स्थितिमुद्दिश्य स्वोपज्ञतयोपकल्पिताया नितरां स्वतन्त्रायाश्च सत्या अपरस्या नवीनाया वैयुत्पत्तिक्याः प्रक्रियाया अप्युपयोगः कृतो भवति । तद्विषयीयास्तावदिमे कतिपये वादाः संप्रहेण सूच्यन्ते—

- (अ) मूलभूताऽऽर्यभाषा सार्थक-सस्वरैकाच्च-ध्वनीनामाधारेण प्रथमां प्रवृत्तिं लेभे ।
 (आ) त आधारभूता ध्वनयः स्वगताऽनेकखण्डा इव सन्त आदितो महाप्राणव्यञ्जनाऽऽत्मका अन्त-
 तश्चाऽनुनासिकंभावुक-विलोलस्वराऽऽत्मकाश्च बभूवुः ।
 (इ) संख्यातस्तावते ध्वनयः पञ्चाऽनतिरिक्ततया संभाव्यमानाः सन्तो *घृ, *मृ, *भृ, *भृ, *भृ
 इत्येवं निर्दिश्येरन्^१ ।
 (ई) लघ्वरूपविषये प्रतिवक्तृभेदप्रातिस्वाभाव्यादेव त एत आधारभूता ध्वनयो व्यञ्जनसङ्गतश्च
 स्वरखण्डतश्च प्रत्येकं बहुविधस्योच्चारणस्य विषयतो व्रजन्तः कालेन परन्तात्परिनिष्ठितप्रति-
 विविकस्वरूप-तत्तत्स्वरव्यञ्जनाऽऽत्मतया परिणता बभूवुः^१ ।
 (उ) त एते बहुविधमुच्चार्यमाणाः सन्त आधारभूता ध्वनयः प्रत्ययप्रकारकभ्रम्यन्तरमंगोऽनिरपेक्षा-
 ऽव्ययप्रकारकतयैवाऽऽदिमं प्रयोगं लभिरे ।
 (ऊ) आधारभूता ध्वनयो मूलतो नामतयैवोपकल्प्यमानाः सन्तस्तस्य तस्मिन्नेतरार्थसाम्येक्षतया संबद्धस्य
 सतोऽर्थस्य बोधनार्थमादिमवाक्यभूततत्तत्स्वीयपरंपरारूपतो चाऽन्यतस्तत्तद्वृत्तिवैशिष्ट्यमन्तः
 समासतश्च व्यक्तिसामान्य-भाव-त्रितयपरकसंज्ञाऽन्यतमतया च विशेषण-सर्वनामाऽन्यत-
 तया च कर्मप्रवचनीयतया च संसर्गाऽन्तर्गोऽन्यतरतया चाऽऽख्याततया च क्रियाविशेषणतया

^१ दीर्घताऽन्त्रा भवति । अस्या ऋ > अर्, इर्, उर् इत्यस्य त्रैविध्येनाविर्भवतः परिणामस्य
 पाणिनीयायां प्रक्रियायामेवमेव संभवात् तत्संवादनेकदृष्टिकत्वेनोपकल्पितमाश्रत्वात् ।

^२ अस्योच्चारणीयस्य परिणामस्य प्रवृत्तिप्रकारसामान्यमुपरिष्ठाज्जिदृशयिष्यमाणं भवति (तु. आचि ४) ।
 इहापि तावदाधारध्वनीयाऽऽव्यव्यञ्जनांशनिवृत्त्याऽवशिष्टाच्च *ऋ इत्येवं निर्देष्टव्याश्च सतो मौलिकान् स्वरान्
 खरान्तरीयो निवृत्तिपर्यवसानः परिणामक्रमोऽयं निर्दिश्यते—

१. *ऋ > { अर् > आ > अ > ...
 इर् > ई > इ > ...
 उर् > ऊ > उ > ...
२. अयं > { अय् > आइ > ऐ > ए > ऎ > इ > ...
 अय् > अइ > ए > ऎ > इ > ...
३. अवर् > { आव् > आउ > औ > ओ > ओं > उ > ...
 अव् > अउ > ओ > ओं > उ > ...

[विशेषः—ऐ, ओ इत्येतयोः सांध्यत्वविलयाऽनुपाती द्विमाश्रवस्यैकमाश्रवत्वेन परिणामो द्रष्टव्यः ।]

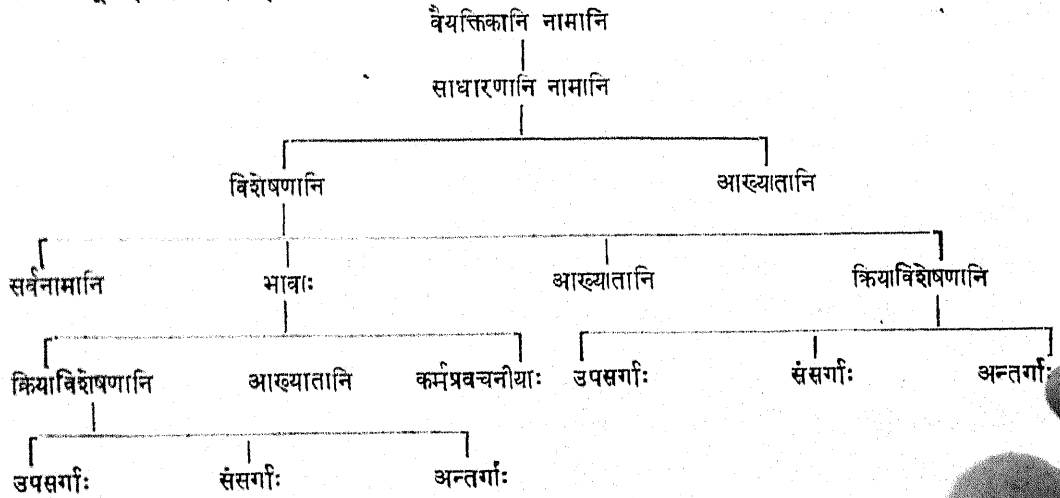
^३ संसृज्यते वाक्यीयो वा वाक्यप्रदेशीयो वाऽर्थोऽनेनेति कृत्वोपसर्ग-कर्मप्रवचनीयोभयभिन्नानां सतां
 समुच्चयापादकानां निपातानामेषा संज्ञा द्रष्टव्या (=conjunction) ।

^४ अन्तर्गच्छन्तीति कृत्वा वाक्यीयपदैरन्वयाऽभावेऽपि वाक्यीयाऽर्थसामान्यस्य तदन्तःप्रवेशेनेव
 प्रा तेखि केनाऽऽश्चर्यादि-मानसभावपरेणाऽर्थेनोपाधायुकानां निपातानामेषा संज्ञा द्रष्टव्या (=interjection) ।

चोपसर्गतया चाऽऽर्थपरिणामवैविध्यं चाऽन्यतो भेजिरे^१ ।

- (ऋ) तस्य तस्य संबद्धस्य सतोऽर्थस्य वाचकभूताभ्यस्ताभ्य आधारध्वनीयपरंपराभ्यो भूयो-
नियतप्रयोगाभ्यः सतीभ्य आदौ यथावस्थिताऽवयवीयस्वरपार्थक्यं चाऽपरिनिष्ठितसमासधर्मं च
सत्^२ कालनैकस्वरतामापन्नं सकलं द्वन्द्वादिकं सामासिकं वृत्तं प्रादुर्बभूव । द्वन्द्व-तत्पुरुषावन्तोदात्तौ
प्रादि-बहुव्रीही चाऽऽद्युदात्तौ बभूवतुरित्येतया मौलिकसामान्यविवेकदृष्ट्या येऽप्यन्तोदात्ताः
समासा बहुव्रीहिर्त्वेन च मध्योदात्ताः समासास्तत्पुरुषत्वेन च पाणिनीयेऽनुशिष्टा भवन्ति^३,
तेऽवग्रहस्थितिपरिवर्तनेन यथायोगं तत्पुरुषत्वेन च बहुव्रीहिर्त्वेन चोद्देश्याः स्युः ।
- (ऋ) अनेकाच्चाः सन्तः कृतश्च तद्धिताश्च तत्परकप्रसिद्धिकप्रत्ययाऽऽख्यानामभावाद् मौलिकस्थित्य-
नुरोधेनाऽऽधारध्वनीयाः समासविशेषा एव भवन्ति ।
- (लृ) स्त्रीप्रत्ययान्ततया प्रसिद्धानि शब्दरूपाण्यपि तत्परकप्रत्ययाऽभावसामान्याद् मूलतः समास-संवृत्त-
कान्येव भवन्ति (तु. पृ. ४६७^४) ।
- (ए) सुतिङ्ङन्यतरप्रत्ययान्ततया प्रसिद्धानि चाऽपि शब्दरूपाणि तत्प्रत्ययाऽभावसामान्यात् समास-
संवृत्तकान्येव भवन्ति^५ ।
- (ए) बहवः पाणिनीया धातवोऽप्यनेकाऽवयवत्वात् समास-सधर्माणो भवन्ति (तु. पृ. ५६८^०) ।
- (ऐ) ये चाऽनेकार्था इत्येवं प्रसिद्धिभाजः शब्दा भवन्ति, ते स्वीयतत्तदर्थपरस्परवैशिष्ट्यात्मकत्वाऽभावे
सति मूलतत्तत्तदर्थवाचकत्वेन भिन्ना एव सन्तः कालेन वर्णविकाराऽऽदितः परिणतायाः
सर्वणताया वशोदेकत्वमिवाऽऽपन्ना भवन्ति (तु. पृ. ४९८^०, ५६८^०, ६२५^४) ।
- (ओ) ये चाऽप्यभिन्नार्था इत्येवं प्रसिद्धिभाजः शब्दा भवन्ति, तेषामपि बहवो मूलतोऽन्योन्यमभिन्ना एव
सन्तः कालेन विवर्णतया परिणता भूत्वा परस्परं भेदतो व्यवहारमापन्ना भवन्ति (तु. पुनर्से, भूयस-) ।

^१ प्रथममसमस्तानां च कालेन समस्तानां च सतामाधारध्वनीनामयं ततोऽवृत्तिवैशिष्ट्यकमस्तावदनया
तालिकया भूय इव स्पष्टः स्यात्—

^१ यतु. वावु इति *भृ-भृ- इत्येतदादिस्वरूपतयोपपाद्यमानम् ।

^२ तु. पा ६, २, २ उड; १६२ उड ।

^३ 'तवै' इत्यन्तानि द्विस्वराणि पदानि चान्यतोऽल्लुक्समासाश्चान्यतोऽत्र ज्ञापकतां यान्ति (तु. पुनर्से,

बृहस्पति-) ।

- (ओ) उदात्त एव मौलिकः स्वरः सन् कालेन सामासिके वृत्त आविर्भूते सत्यनुदात्ते चान्यत्र उदात्ताऽनुदात्ताऽन्यतरभूमिं स्वरितं चान्यतः प्रयोजयामास ।
- (औ) एवं तावत् समस्ताऽसमस्ताऽधारध्वनिमात्राऽधारेण प्रथमतो नामिके वाग्व्यवहारे परिनिष्ठिते सत्येव सकल आख्यातिको वाग्व्यवहारस्तन्मूलकतयाऽऽविर्भूतेति च तत्तत्तन्ना पदार्थेन तन्वयमाप्तः प्रसिद्धिं गताः सत्यः सुप्तिङ्कृतद्धितवृत्तयश्चापि स्वरूपतः प्रातिस्विकार्थहीनतत्त्वतस्तथाऽऽन्य-
शब्दरूपाऽन्तत्वाऽभावे सत्याधारध्वनीयसमासाऽऽत्मकतां न व्यभिनेरति चाऽन गम्यते
भवति ।

(ट) प्रक्रिया-संवादनम्

मौलिकाऽऽर्घ्यमाधीयतत्त्वाऽनुसंधानतो वैयुत्पत्तिकस्य प्रकृतिप्रत्ययीयस्य विभागस्याऽनभ्युपगमे (तु. प्रप. ५२४^०, ५२८^०) सिध्यत्यपि कथमेतत्कोषोऽनिबन्धो यथापाणिनि प्राचीनयौगिकसंज्ञा-परिभाषानुसारित्वेनैव प्रयोजमान् भवतीत्युपदिशितपूर्वम् । यथा रीत्या त्वेवं सति नूतना मौलिकस्थितीया नाम प्रक्रिया पाणिनीयया प्रक्रियया संवाद्यमाना सती टिप्पणविषयतां भजते, सा खल्विदानीमत्र संक्षेपेणोच्यते—

१. अर, इर, उर इत्येतेषां मौलिकाऽऽकाराणां त्रयाणामादेशानाम् ऋकार एव साधारणभूतः स्थानी स्यादिति कृत्वाऽऽधारध्वनयस्तदन्ततया निर्दिष्टा भवन्ति^१ ।

२. यदा कश्चिदाधारध्वनिराख्यातिकवृत्तिविशिष्टतया विवक्षितो भवति, तदाऽसौ पाणिनीयानुसामान्येन धातवीयसंकेतपुरस्कारतो निर्दिष्टो भवति (तु. भू. ४, २, क, १), तय. पृ. ६५९^० ।

३. यदा कश्चिदाधारध्वनिर्नामिकवृत्तिविशिष्टतया विवक्षितो भवति, तदाऽसौ विवक्षणीकृत्येव निर्दिष्टः सन् सुब्योगीयप्रातिपदिकाऽन्तरसामान्येनाऽऽवसानिकेन विच्छेदकाऽऽख्येन संकेतेन सनाध्यते (तु. भू. ४, ३, क, १), तय. पृ. ६६१^० ।

४. परःसहस्राः पाणिनीया धातवः साऽवयवा भवन्तीति सूचितचरं वादमनुसृत्य ते धातवो यथा-
ऽपेक्षमवयवप्रदर्शनपूर्वं टिप्पणेषूपयुज्यन्ते, तय. पृ. ५६८^० ।

५. एकः शब्दो वृत्तिवैशिष्ट्यभिन्नस्वरूपाऽनेकार्थवाचको न भवतीत्युक्तपूर्ववादेन पाणिनीयायाः प्रक्रियायाः संवादनार्थं धातूनां बहुप्रस्थानत्वमुपकल्प्य तज्जानां कृतामेकवृत्तगताऽनेककल्पन्यायतोऽनेकार्थवानकत्वमुपपाद्यते, तय. पृ. ४९८^०, ५२१^०, ५६८^० ।

६. पाणिनीयायां प्रक्रियायां ये स्वतन्त्रप्रयोगाऽनर्हश्च प्रातिस्विकाऽर्थरहिताश्च सन्तः प्रत्यया भवन्ति, ते मौलिकस्थित्यपेक्षया स्वतन्त्रप्रयोगाऽर्हप्रातिस्विकाऽर्थवदाधारध्वनिपरिणतशब्दीयवर्णविशेषाः प्रथम-निर्देशाऽवयवधर्माणां भवन्तीत्युपवर्णितपूर्वं वादमनुसृत्य यत्र तत्र पाणिनीयानां प्रत्ययानां वास्तविकाऽऽधारभूतास्ते ते मौलिकाः सहदा अपि निर्दिश्यन्ते, तय. पृ. १९३^०, ४०६^०, ४५५^०, ४८२^०, ५०७^०, ५०९^०, ५१३^०, ५८८^०, ५९२^०, ५९८^०, ५९७^० ।

७. सर्वनामान्यव्ययानि च प्रातिपदिकानि सन्ति नामाऽऽत्मकप्रातिपदिकाऽन्तरसामान्येन तत्र तत्र यौगिकव्यंशपरंपरितेन सनाध्यन्ते, तय. तु. अनु, अस्मद्— ।

(ठ) अधिपाणिनीयमनुसंधानम्

यथाऽयं कोषः पाणिनीयमनुशासनं साक्षादिवाऽधिकृत्य सर्वाङ्गीर्णं च तुलनात्मकं चानुसंधानं प्रयोजयेत्, तथेदानीं संग्रहेणोच्यते—

^१ पाणिनीयायाः प्रक्रियाया बहिरस्य दीर्घत्वस्यान्यथासिद्धत्वमित्यभिर्धर्मवति ।

१. नामाख्यातोपसर्गनिपातात्मकतया चत्वारि पदजातानीति यास्कः (१, १) आह । उपसर्गान् निपातेष्वन्तर्भाव्य (पा १, ४, ५८) च निपातान् स्वरादिगणसामान्येनाऽव्ययीभाव्य (पा १, १, ३७) चाऽव्ययानि लुप्तमुष्कतामात्रेण (पा २, ४, ८२) प्रातिपदिकान्तरेभ्यो भिन्नानि सन्त्यपि प्रातिपदिकान्येवेति कृत्वा च पाणिनिरनु धातवः प्रातिपदिकानि प्रत्ययाश्चेत्येतत् तत्तत्पदस्वरूपाभादकं सद् लाक्षणिकमवस्वरूपकपदार्थत्रितय-मित्याह । एवं तावत् प्रत्ययानां साक्षान्निर्देशानर्हत्वाद् धातवश्च प्रातिपदिकानि चेत्येतद् वर्गद्वयमेव निर्देश्यत्वमापद्यते । एवं स्थितेऽपि त्वस्मिन् कोपे लुप्तमुष्कान्यव्ययानि संपृहीतार्थवैस्पष्ट्यार्थं सुब्योगीयेभ्यः प्रातिपदिकान्तरेभ्यो विशेष्य पृथगेव निर्दिश्यन्ते ।

२. अत्रत्यानां निर्देशानां पाणिनीयाऽनुशासनीयसमन्वयस्य तावदयं प्रकारो भवति—

- (अ) यदा कश्चिद् निर्देशः साक्षादिवाऽष्टाध्यायी-गणोणादि-फिट्-सूत्र-वार्तिकेष्टि-सव्याप्तिकस्य सतः पाणिनीयाऽनुशासनस्य विषयो भवति, तदाऽसावनुशासनविशेषो नियमेन सूच्यते, तय. पृ. ३^अ^७ ।
- (आ) यदा कस्यचिद् निर्देशीयस्य दुरुद्धस्य शब्दस्वरूपैकदेशस्य विषये पाणिनीयमनुशासनं न भवति, तदा तदनुसारं तस्योपपादनार्थं तदीयस्य विधानकस्य परिष्कारविशेषनिर्भर उपयोगोऽस्मदीयस्य प्रयत्नविशेषस्य विषयो भवति, तय. पृष्ट. ७^०, ५०^०, ५१^०, ९१^०, १०५^१, १०६^१ ।
- (इ) येषां निर्देशानां विषये पाणिनीयाऽनुशासनस्य नितान्तमभावः स्यात्, तानधिकृत्य तत्र तत्र धातवीय-परस्मैपदात्मनेपदविकरणेऽङगमान्यतमीये वा प्रत्ययीये वाऽनुबन्धीये वा तैडे वा सौपे वा काते वा ताद्धिते वा सामासिके वा सौदरे वा साहितिके वोच्चारणीये वा पाणिनीये प्रकरणे वार्तिकरीत्योप-संख्यानं (संक्षे. उसं.) क्रियते, तय. पृष्ट. ५१^१, २७०^१, २८७^३, ५६०^३ ।
- (ई) यदा कश्चिद् निर्देशो नैरुक्तिकया तत्तद्वर्णलोपाऽऽगम-विकार-विपर्ययाऽऽदिस्वरूपया प्रक्रिययोपपादितो भवति, तदा पाणिनीयया प्रक्रिययाऽपि तदनुवादः क्रियते, तय. पृष्ट. १^१, ५६०^१ ।
- (उ) यदा कस्यचिद् निर्देशस्य पाणिनीयेनाऽनुशासनेन विस्पष्टो विरोधो भवति, तदा तद्विषया स्पष्टैव सूचना क्रियते, तय. पृष्ट. १३^३, ५१^१, १०५^३, २६५^३, ५३५^३ ।

(ङ) पूर्वाऽभ्यर्हितीयं निदर्शनम्

टिप्पणगतेषु तेषु तेषु नानाविषयेषु नानास्वरूपेषु चोहापोहेषु प्रवर्तमानेषु तत्तत्पक्षबलाबलभ्यालोचनसौकर्यार्थं सर्वत्र तु. इतिशिरस्कृतया पक्षतः, वैतु. इतिशिरस्कृतया विपक्षतश्च पूर्वेषामभ्यर्हितानां मतानि यथावद् निदर्श्यन्ते, तय. पृष्ट. १९८^४, २००^१^४, २०५^०, २०७^०^४, २६८^३, ३७७^१^४ ।

२. तिङन्त-प्रकरणम्

(क) धातवः

१. सर्वे धातवः प्रातिस्विकतां गतेन √ इत्येतेन संकेतेन पुरस्कियन्ते, तय. √ अंश्, √ अंह ।
२. मा गाद् व्यर्थं धातवीयवस्त्वंश-वर्णक्रमो वैयाकुली-प्राप्ततामिति सर्वे धातवो निरनुबन्धा एव निर्दिश्यन्ते, तय. √ अञ्ज्, √ कृ (=यक. अञ्ज्, डुकृज्) ।
३. पाणिनीय इदितः सन्तो धातव इह कृतनुमागमत्वेन निर्दिश्यन्ते, तय. √ अंह < √ अहि ।

४. पाणिनीय इदित्तयाऽनिदित्तया चोभयथा निर्दिष्टि भजमाना धातवः पार्थक्येन संख्यायन्ते । इह तु तदनुविधायि धातवीयं नुंभावाऽभावत्वं युगपदेव निर्दिश्यते, तय. अभि✓दम्, दम्म् ।

५. पाणिनीये केचिद् धातवस्तदादेशा वाऽदन्तत्वेनाऽनुशिष्टा भवन्ति । त इह धात्वन्तरसामान्येन हलन्ततयैव निर्दिश्यन्ते, तय. ✓कथ्, ✓गण्, ✓घाव्, ✓यच्छ् ।

६. सश्रुतयः सन्तो भिन्नार्था धातवः (तु. संक्षे. बभा.) तत्सङ्घटविवेचनाऽपेक्षितस्वशक्तिसामुचितमात्रा-सङ्ख्यावाऽभावविचारतः क्वचिदेव पृथक् संख्यायन्ते, प्रायेण तु तेन तेनाऽभिप्रेतेनाऽप्येनैव संनायन्ते, तय. तु. टिटि. ✓अर्, ✓अर्च् > अर्कः, ✓अश् (बधा.), ✓अश् (भोजने), ✓अस् (भुवि), ✓अस् (क्षपणे); तैतु. ✓सन् [सरणे] (टु. ६१५^१) ।

७. उपसृष्टा धातवो धात्वन्तरसाकक्ष्यमारोप्यमाण। यथास्ववर्णमात्रं स्वातन्त्र्येण निर्दिश्यन्ते, तय. अति✓पद्, अनु✓पद्, अभि✓पद् । एवं स्थितेऽपि कस्को धातुः केन केनोपसर्गेणोपसृज्यत इत्यस्य समुदितपरिचयार्थमनुपसृष्ट-धातुनिर्देशाऽन्ते यथाश्रुति तदीया उपसर्गा अपि कोष्ठेऽन्तर्बध्यन्ते, तय. ✓अज् [अनु°, ...] । अनर्थेव किल द्वैधप्रक्रिययोपसृष्टमात्रतया वर्तमानानां धातूनामपि यथातद्वर्णमात्रं परामृश्यत्वेन निर्देशः संभवति, तय. ✓अङ्गव् । ये चाऽप्यन्ये विशेषा इह वैशेष्येणाऽवधेयास्त इमे सूच्यन्ते—

(क) यत्रोपसर्गधात्वंशयोः संधिर्न भवति, तत्र तन्मध्यगो धातवीयः संकेत एव तद्व्यवच्छेदायाऽलम्, तय. अति✓पद् ।

(ख) यत्रोपसर्गधात्वंशयोः संधिर्भवति, तत्र साहितिकाद् वर्णादनन्तरं बध्यमाने वर्तुलकोष्ठेऽन्तर्मध्यगेन सता धातवीयेन संकेतेन व्यवच्छिद्यमानौ विसंहितौ वर्णौ निर्दिश्यते, तय. अवा(व✓अ)स् [क्षपणे], अवे(व✓इ), अभ्य(भि✓अ)ञ्ज् ।

(ग) यत्र धातुरनेकधोपसृष्टो भवत्युपसर्गायः संधिश्च न भवति, तत्र सकृदा भूयो वा यथापेक्षं मध्यगेन विच्छेदकाऽऽख्येन संकेतेनोपसर्गायो व्यवच्छेदः प्रयोज्यते, तय. अति-प्र✓किन्, अनु-प्र✓युज्, अनु-सं-प्र✓या ।

(घ) यत्र धातुरनेकधोपसृष्टो भवत्युपसर्गायः संधिश्च भवति, तत्र साहितिकाद् वर्णादनन्तरं बध्यमाने वर्तुलकोष्ठे विसंहितयोर्वर्णयोर्मध्ये विच्छेदकाऽऽख्यः संकेतो ध्रियते, तय. अत्यु(ति-उ)द्✓प्रह्, अन्वा(नु-आ)✓भू, अनु-पर्या(रि-आ)✓वृत् ।

(ङ) यत्र धातुरनेकधोपसृष्टो भवत्युपसर्गायश्चोपसर्गधातवीयश्च संधी भवतः, तत्र प्रथमं संहितस्वरूपो निर्देशो भवति, तदन्ते च वर्तुलकोष्ठे यथापेक्षमुक्तपूर्वयोः संकेतयोरुपयोगेन समुच्चिन्नोऽन्योऽन्यं व्यवच्छेदः प्रदर्शितो भवति, तय. अभ्युदे(अभि-उद्-आ)✓इ ।

(च) यत्राऽनेकधोपसृष्टिर्भवति, तत्रोपसर्गक्रमनिर्देशस्याऽर्थक्रमनित्यस्य सतः क्वचिच् श्रुतिक्रमेण विसंवादी-ऽपि प्रतीयेत, तय. उपा(प-आ)✓गम् > आ...उपगन्तन ।

८. यत्र किंचिद् अनैपातिकं क्रियाविशेषणं (=सुबन्तविशेषात्मकं) गतीयते, तत्र तद्युक्तो धातुरनुपसृष्ट-धातुनिर्विशेषतया निर्दिश्यते, तय. अन्तर-आ✓घा, अन्तरि (र्✓इ), अस्तमि (म्✓इ) ।

९. नामधातवो यथास्वनामिकप्रकृतिमनु यथावर्णमात्रं निर्दिश्यन्ते । तद्विषय एते विशेषाः सूचनीया भवन्ति—

- (क) येऽदन्तप्रकृतिकाः सन्तः क्विपि निष्पन्ना भवन्ति, ते स्वराङ्कनं विनैव निर्दिश्यन्ते, तय. ✓अव् > ओम- > ✓*ओम् ।
- (ख) ये णिचि निष्पन्ना भवन्ति, ते चौरादिक-हेतुमदन्यतर-णिजन्तधात्वन्तरवत् स्वराङ्कनमभजमानाः सन्त इकारान्ततया निर्दिश्यन्ते, तय. अन्त- > ✓*अन्ति, रअन्ध्र- > ✓*१अन्धि ।
- (ग) उक्तपूर्वद्वैविध्यविभिन्ननिष्पत्तीनि नामधात्वन्तराणि प्रायेण पाणिनीयप्रक्रियायाऽनभिमततत्त्वकलेश-नाऽतिरेकव्यतिरेकतोऽनुवादयितुमशक्यानीति कृत्वाऽङ्गरूपता^१मापाद्य सस्वराणि निर्दिश्यन्ते, तय. अंहस्- > ✓अंहोय, अघ- > ✓अघाय, अन्न- > ✓अन्निय ।
१०. पाणिनीये येषां धातूनामन्योऽन्यमादेशादेशिभावो विधीयते, तदीय इहत्ये निर्देश एते विशेषा भवन्ति—

- (क) यदैवंविधयोः कयोश्चिद् धात्वोरापातिक्या^१ भाषाशास्त्रीयया दृष्ट्या पार्थक्यमेव प्रतीयते, तदा तयोरेकस्यैव धात्वन्तरद्वयसामान्येन पृथक् निर्देशो भवति, तय. ✓अस् (भुवि), ✓भू च, ✓दा, ✓यच्छ च, ✓बृ, ✓आह च, ✓सृ, ✓घाव् च, ✓दृश्, ✓पश् च, ✓इ, ✓गा च ।
- (ख) यदैवंविधयोः कयोश्चिद् धात्वोरापातिक्याऽपि भाषाशास्त्रीयया दृष्ट्या साजात्यसंनिकर्षः प्रतीयते, तदा तयोर्मध्ये यस्य भूयसी रूपसंपत्तिः स्यात्तदनुगततया चाऽवान्तरपार्थक्येन चाऽल्पीयोरूपसंपत्तेर्धातोर्निर्देशो भवति । एवं स्थितेऽपि परामर्शसौकर्यौपयिकतया तस्य यथातद्वर्णमात्रं पृथगपि धातुमावीयो निर्देशो भवति, तय. ✓इच्छ > ✓इष्, ✓ऋच्छ > ✓ऋ, ✓गच्छ > ✓गम्, ✓यच्छ > ✓यम् ।

११. यदा कस्यचिद् धातोस्तदीयाया रूपसंपत्तेरादिवर्णतो बहुविधत्वाद् विशदवैयुत्पत्तिकप्रतीत्यर्थं तदानुगुणेनाऽऽदिवर्णभेदतो बहुधा निर्देशः कृतो भवति, तदा प्रतिनिर्देशविशेषं निर्देशान्तरीयः परामर्शो वर्तुलकोष्ठे-ऽन्तर्भव्यते, तय. ✓अच् (= ✓ऋच्), ✓अर्ह (= ✓*ऋह) ।

१२. नवोपकल्पिता धातवः प्रायेणाऽधितारकता भवन्ति । अथ यैरेपेक्षाविशेषैस्तदीयोपकल्पना प्रयोजिता भवति, त इमे स्मर्यन्ते—

- (क) यदा तन्मूलानि कृतिङ्गुपाण्युपलभ्यन्ते, तय. अंहस्- > ✓*अंहोय, अहुर- > ✓*अहूरि, ✓*अघ्, ✓*अङ्कय, ✓*अप्, ✓*अह् ।
- (ख) यदा तदीयेन यथावर्णमात्रेण व्यवस्थापनेन परामर्शे सौकर्यविशेषः संजायते, तय. ✓*अर्, ✓*अर्घ्, ✓*अर्घ् ।
- (ग) यदा तद्द्वारा विशेषतो मौलिकीमात्र्यभाषामपेक्ष्य योग-संपत्तिर्भवति, तय. ✓*ऋ (पृ. ४७५^१), ✓*म् (पृ. ४८८^१), ✓*धृ, ✓*क्षृ (पृ. ५०९^१) ।

^१ अनभिमतस्तस्याः (= पाणिनीयायाः प्रक्रियायाः) कलेशनाऽतिरेकस्तद्व्यतिरेकस्तामतितरामिवा-ऽकलेशयित्वेत्यर्थः ।

^२ तिङि परतः सति नामधातवीर्यं यदङ्गं तद्रूपतामिति भावः ।

^३ मौस्थि. अपेक्षया तत्संबन्धसंभवविच्छेदो मा भूदित्यर्थमेतद् विशेषणं दीयते ।

^४ क्वचिदनवधानात् तारक्यं नापि प्रज्ञा भवतीत्येतत्सूचकमिदं विशेषणं द्रष्टव्यम् ।

१२. तिङ्-रूपाणि परिसमाप्य तेन तेन प्रकृतेन धातुना योगमाप्नुवानानामुपसर्गाणां संप्रहो वर्गकोष्ठे-
ऽन्तर्बध्यते, तय. $\sqrt{\text{अद्}} \dots [\text{अपि}^{\circ}, \text{आ}^{\circ}, \text{वि}^{\circ}]$ ।

१३. विलक्षणानि रूपाणि यथास्ववर्णमात्रमप्यनुकम्यन्ते च ततो यथास्वधातु प्रतिपरामर्श्यन्ते च, तय.
अप्सन्त $< \sqrt{*}\text{अप्}$, आश्नन् $< \sqrt{\text{अश्}}$ (भोजने) ।

१४. अथोपसृष्टधातवीयरूपनिर्देशीयाः केचिद् विशेषा उल्लिख्येरन्—

- (क) व्यवहृताऽव्यवहितोभयथाप्रयुक्तानामुपसर्गाणां विषये प्रतिस्थलं वाक्यान्वयीयायाः सौवर्याश्च
छान्दस्याः साहितिकयाश्च च स्थित्या भूयोभूय आलोच्यत्वाद् नितान्तं दुष्करोऽपि सन्नेष निर्णयो
दुर्वारो भवति यथोपसर्गत्वेन निर्दिश्यमानं पदं वस्तुतोऽतिक्रियाविशेषणभावं सदेव संसिद्धोपसर्गभावं
भवतीति (तु. भू. ४, १, अ, ५, अ उउ) ।
- (ख) अव्यवहितोपसृष्टानां धातूनां रूपाणि यथाश्रुतमेव निर्दिश्यन्ते, तय. अति $\sqrt{\text{कृ}} > \text{अतिकरोति}$ ।
- (ग) व्यवहितोपसृष्टानां धातूनां रूपाणि तु कतिभिश्चिद् माध्यमिकैर्बिन्दुभिः सह निर्दिश्यन्ते, तय.
अति $\sqrt{\text{तृ}} > \text{अति} \dots \text{तरामसि}$ ।
- (घ) यदोपसर्गमात्रस्य पुनःश्रुतेः श्रावितचरस्य तिङ्-रूपस्याऽध्याहारः साऽवसरो भवति, तदोपसर्गे भूयः
पृथग् निर्दिष्टे सत्यध्याहृतव्यं तिङ्-रूपं विभिन्नं मुद्रितं सद् वर्तुलकोष्ठेऽन्तर्बध्यते, तय. अप $\sqrt{\text{नुद्}}$
 $> \text{अप}^{\circ}(\text{नुदस्व})^{\circ}$ ।
- (ङ) प्रतीकगताश्चोपसर्गमात्रश्रुतयस्तन्मूलत आहारितैस्तयुक्तपूर्वैस्तिङ्-रूपैर्विमुद्रितैश्च कोष्ठबद्धैश्च सद्भिः
सनाथीकृत्य निर्दिश्यन्ते, तय. अभि $(\text{भि} \sqrt{\text{ई}}) > \text{अभि}$ (ईमहे) ।
- (च) यदोपसर्गमात्रश्रुतिः कल्पयितव्याऽऽक्षेप्ययोग्यतिङ्-रूपा भवति, तदा तदव्यवधानेन दक्षिणतो विच्छे-
दिकासनायितं सद् धातवीयसंकेतमात्रं प्रदाय तदीये टिप्पणे तिङ्-रूपं निर्दिश्यते, तय. अति $\sqrt{-}$ ।
परं प्रायेण यदा साक्षाद् निर्दिष्टस्यैव सतः कस्यचिद् धातोः किञ्चिद् रूपमुक्तपूर्वविधया प्राकरणिकी
योग्यतामपेक्षयाऽध्याहार्यं स्यात्, तदा तद् रूपमपि कोष्ठेऽन्तर्बद्धं सत् तद्धातुरूपान्तरसंपत्त्या सह
निर्दिष्टमेव भवति, तय. अप $\sqrt{\text{गम्}} > \text{अप}$ (गमयन्तु) ।
- (छ) रूपनिर्देशाऽवसर उपसर्गगतो वोपसर्ग-धातुगतो वा संधिः कोष्ठकान्तर्बध्यमानयथास्वविच्छिन्नरूपः
सन् यथाश्रुतं निर्दिश्यते, तय. अभ्यु $(\text{भि-उ})\text{पा}(\text{प-अ})\text{व} \sqrt{\text{ह}} > \text{अभ्युपावहरामि}$ ।

३. सुबन्त-प्रकरणम्

(क) वैशेषिकाः संकेताः

१. सर्वेषां सुबर्हीणां प्रातिपदिकानामन्ते तत्प्रातिस्विकसंकेततया दीयमानो विच्छेदकसंकेतस्तेषामन्यतो
धातुभ्योऽन्यतश्चाऽव्ययेभ्यः पृथक्करणः सन् प्रयोगे तदीयस्य सुप्रत्यययोगस्याऽवश्यंभावित्वं सूचयेत्, तय.
अंश-, अंशु-, अग्नि-, अग्न्यायी-, आग्नेय-, अग्नि-दग्नु- ।

२. यदा किञ्चित् सुबर्हतयाऽप्रसिद्धचरं प्रातिपदिकं तथात्वेन निर्दिश्यते, तदा तदन्त्यो विच्छेदकस्तारकया
सनाध्यते, तय. २ अवस्- ।

१ अत्र मूर्धन्या संख्याऽऽवृत्तित्रिकं सूचयति ।

३. अलुक्-समासीयं पूर्वपदं पृथगवान्तरप्रातिपदिकीकृत्य स्वरेण च विच्छेदकेन च विना निर्दिश्यते, तय. अग्र- > अग्रे ।

४. व्यवहितपदश्रुति सामासिकं प्रातिपदिकं ष इत्येतेन संकेतेन पुरस्क्रियते (तु. भू. ४, २, ग, १४, ग), तय. अप-न्तृ- -न्तृ नः ८, ४३, २६०, षप-द्वहत् ।

(ख) कृद्-व्यवस्थापनम्

१. धातोश्च तज्जस्य कृत्-प्रातिपदिकस्य च मध्ये सति तद्भावे तद्भातवीयतिङ्-रूपाणि विहाय नान्यत् किमपि व्यवधायकं भवति, तय. अद्भ्य-^१, अङ्क्युत्-, अभि-श्वसुत्-, अपि-हीन- ।

२. मुख्यधात्वनुगताऽवान्तरीकृतधातुजं प्रातिपदिकं मुख्यऽवान्तरोभयप्रकारकधातवीयरूपसर्वस्वं परि-समाप्य तदुपरि निर्दिश्यते, तय. अनु✓गम् > गच्छ- > अनु-गच्छन्ती-, अति✓तृ > अति✓तर- > अति-तर- ।

३. बहुत्वे सति धातुविशेषजानि कृत्-प्रातिपदिकानि यथास्ववर्णमात्रं निर्दिश्यन्ते, तय. ✓अव् > अव्-, अव्-, ऊति-, ऊम- ।

४. गणभावेन निर्दिष्टानां सतां प्रातिपदिकानामवान्तरीकृताः प्रभेदा मुख्यैः प्रभेदैः साकं वा यथास्ववर्णमात्रं च यथाप्रातिस्विकरूपखण्डशीर्षण्यतया च वा निर्दिश्यन्ते^१, तय. अहस्- > अमी-, अमु-^२, अस्मद्- > अस्म-^३, अस्मद्-, अहम्, आत्र-^४; अहन्- > अह-, अहन्-, अहर-, अहस्- ।

५. यथावर्णमात्रमनुक्रमस्य कृन्मात्रसामान्यात् सुबह्णां प्रातिपदिकानां सतां कृतां पार्श्वेन एवाऽगुब-ह्णांमव्ययानां सतां कृतमपि निर्देशो भवति, तय. अनु-दृश्य, अभि-दुह्य, अभि-बुह्य ।

(ग) तद्धित-व्यवस्थापनम्

१. तद्धितानि प्रातिपदिकानि यथास्वं नामिकप्रकृतीनामुपरिष्ठादव्यवधानेन यथावर्णमात्रं निर्दिश्यन्ते, तय. अग्नि- > अग्नि-मत्-, आग्नेय-; २अ-दिति- > अदिति-स्व-, आदितेय-, आदित्य- ।

२. येषां तद्धितानां स्वनामिकप्रकृतिभिराद्यक्षरसामान्यं भवति, ते तत्पूर्वपदैः समासैः सस्थितयः सन्तस्य तदीयस्तम्भाऽपेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भान्तरे निर्दिश्यन्ते, तय. १अग्नीषोम- > अग्नीषोमीय-; अग्र- > १अग्रिय-, २अग्रिय-, अग्रय- ।

३. येषां तद्धितानां स्वकृत्प्रकृतिभिराद्यक्षरेण वैषम्यं भवति, ते तत्प्रकृतिकेभ्यः समासेभ्यः प्रागेव तदी-यस्तम्भाऽपेक्षया मात्राद्वयेन व्यवहिते स्तम्भान्तरे निर्दिश्यन्ते, तय. अतिथि- > आतिथ्य- ।

४. यदा तु विषमाऽऽद्यक्षरस्यापि सतस्तद्धितस्य नामिकी प्रकृतिः सामासिकी पूर्वपदां नोपेयान्, तदा तन्निर्देश एकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भे एव क्रियते, तय. अग्रयण- > आग्रयण- ।

५. तद्धितानां तद्धितानां विषयेऽयं सामान्यो नियमो भवति, यथा यस्य या प्रकृतिस्तस्य तदपेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भे निर्देशः स्यादिति, तय. अ-दिति- > आदित्य- > आदित्य-वर- ।

(घ) समास-व्यवस्थापनम्

१. माध्यमिकविच्छेदकान्तरसमन्वितानि सन्ति सामासिकानि प्रातिपदिकान्यन्तमात्रविच्छेदकितसुबर्ह-प्रातिपदिकान्तरमात्रात् सुवेचानि स्युः, तय. अघ-रुद्-, अघ-शंस-, अघ-हार- ।

^१ उपरितनात् खण्डात् प्रभृति ण्व-तदभावाभ्यां च षत्व-तदभावाभ्यां च लङ्गितानि प्रातिपदिकान्य-प्यनयैव दिशा मुख्याऽवान्तरीकृत्य निर्दिश्यन्ते, तय. अनुद्, ष, सुः, पृष्ण, न्- (वैतु. इह अर्थमन्-) ।

२. समासेऽसमस्तप्रातिपदिकान्तरेण समस्य समासान्तराऽवयवतामुपेयुषि माध्यमिकविच्छेदकस्तदीय-
पूर्वोत्तरान्यतरपदताया अनुरोधात् तदन्त्यो वा तदाद्यो वा यथायोगं संजायते, तय. अवशंस-हुन्, *अधि-कृष्णाजिन- ।

३. समासद्वयेन समासान्तरे जन्ममाने तत्समासान्तरमात्राऽपेक्षया मध्ये विच्छेदको दीयते, तय. अवशंस-दुःशंस-, अजात-पुत्रपक्षा- ।

४. स्वपूर्वपरीयेष्वाद्यक्षरेण वैषम्यभाक्षु तद्धितेषु यथायथं निर्दिष्टेषु सत्पु समासा यथावर्णमात्रं निर्दिश्यन्ते,
तय. अतिथि- > अतिथि-ग्व, अतिथि-पति- ।

५. प्राथमिकः समासः स्वपूर्वपदापेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भे निर्दिश्यते, तय. असुर- >
असुर-क्षयण- ।

६. समासजः समासः स्वसमस्तपूर्वपदापेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भे निर्दिश्यते, तय.
अग्निष्टोम-प्रायण- ।

७. यदा समस्यमानयोः पूर्वोत्तरपदयोरन्त्याऽवयवयोस्तयोरन्यतरस्मिन् वा साहितिको विकारो भवति,
तदाऽसौ तन्मध्यप्रवेशिते वर्तुलकोष्ठे यथायथं निर्दिश्यते, तय. अग्न्यु(ग्नि-उ)पस्थान-, अक्षितो(त-ऊ)ति-,
अती(ति-इ)वरी-, अनु(स >)षत्य- ।

८. यदा पूर्वपदाऽन्त्यो दीर्घः स्वरः पौर्वकालिकह्रस्वमूलो भवति (तु. भू. ४, १, च, २ उउ.), तदाऽसौ
ह्रस्वो यथापरिचितपरिमाणं सुगमय्य निर्दिश्यते, तय. अ(क्ष >)क्षा-नुह-, अ(जि >) जी-गर्त-, अ(ति >) ती-काश-,
अ(नु >) नू-वृत्- ।

(ङ) स्त्रीलिङ्गक-व्यवस्थापनम्

१. पाणिनीयायां प्रक्रियायां स्त्रीलिङ्गकमात्रतया सिषाधविध्यमाणानि सन्ति दीर्घान्तानि प्रातिपदिकानि तथैव
निर्दिश्यन्ते, तय. अर्हणा- ।

२. यानि प्रातिपदिकानि पाणिनीये संभवल्लिङ्गान्तरतया शिष्यमाणानि सन्त्यप्युपलब्धस्त्रीलिङ्गकमात्रश्रुतीनि
भवन्ति, तानि वर्तुलकोष्ठित-कोणपुङ्खान्यतरसरूपसंकेतसदृकताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपोपकल्पनानि कृत्वा निर्दिश्यन्ते, तय.
अश्रुमा(न >) ना-, अति-चर(त् >)न्तो- ।

३. स्वराऽभेदेन लिङ्गपर्यायतोऽकाराऽऽकारान्यतराऽन्ततयोपलब्धश्रुतीनि प्रातिपदिकानि प्रार्धविराम-
विविक्तोभयप्रकारसाधारणाऽन्त्यविच्छेदकतया समुह्य निर्दिश्यन्ते, तय. अघृ, घ्रा-, २अजु.जा-, अक्षान्,ना- ।

४. इवर्णोवर्णान्यतराऽन्तानि प्रातिपदिकान्यपि नान्तरीयोक्तपूर्व्याऽवर्णान्तपरया दिशैव निर्दिश्यन्ते,
तय. अराति, *ती-, अभि-दिप्सु,प्सू-, अवस्यु,स्यू- ।

५. उक्तपूर्वव्यतिरिक्तानि सर्वाण्यपराणि स्त्रीलिङ्गकानि प्रातिपदिकानि यथास्वाऽनुगताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपीय-
स्तम्भापेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भान्तरे तत्तद्रूपबुवारसंभेदनिवृत्त्यर्थं पृथग् निर्दिश्यन्ते । एतानि तावत् प्रविभज्य
किञ्चित् सूच्येरन्—

(अ) यान्याकारान्तानि सन्त्यर्थतश्च योगतश्च विशिष्टानि स्युः, तय. अघ्रा-, २अषाढा- ।

१ सूआ. परिभाषया त्वेतद् दीर्घत्वं यथायोगम् अर, इर, उर इत्येतदन्यतममूलकं भवति
(तु. भू. ४, १, अ, ५, अ उउ,

- (आ) यानि दीर्घकारान्तानि सन्त्यकार-हलन्यतरान्ताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपाणि स्युः, तय. १अ-देव- > अदेवी-,
असत्- > असती-, अर्किन्- > अर्किणी- ।
- (इ) यानि दीर्घकारान्तानि सन्ति भिन्नस्वर-ह्रस्वकारान्त-मौलिकपूर्वरूपाणि स्युः, तय. अक्षि- > अक्षी-,
अर्षणि- > अर्षणी- ।
- (ई) यानि दीर्घकारान्तान्यभिन्नस्वर-ह्रस्वकारान्त-मौलिकपूर्वरूपाणि सन्त्यन्यथा कथञ्चित् सुबच्चानि स्युः,
तय. अरुणि- > अरुणी- ।
- (उ) यानि दीर्घकारान्तानि सन्त्यकारान्ताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपाणि स्युः, तय. अवित्- > अवित्री-,
अनु-ष्ठातृ- > अनुष्ठात्री- ।

(च) कालिकलकारार्थक-सुबर्हकृद्-निर्देशिका

क-कसु-कानच्-शतृ-शानच्-स्यतृ-स्यमानाऽन्यतमाऽन्ताः सुबर्हाः कृतः सांप्रतिकेषु केष्विवाख्यातिक-
प्रकरणे लकाररूपाऽनुपदं निर्दिश्यमानाः सन्त इह तावत् सुबर्हकृदन्तरसामान्येन यथावर्णमात्रं निर्दिश्यन्ते, तय.
अप✓रुध् > अप-रुद्ध-, अप-रुध्यमान- ।

(छ) क्रियाविशेषणभावुक-सुबर्हप्रातिपदिक-निर्देशिका

येषां सुबर्हाणां रूपविशेषाः क्रियाविशेषणभावुका भवन्ति, तेषां सुबर्हान्तरनिर्दिशायं निर्देशो भवति,
प्रस्तुतवैशिष्ट्यं च तदीयं यथावत् टिप्पण्यते, तय. २अनु-काम्- > -मम्, अ-विद्वेष- > -यम् ।

(ज) अयौगिक-सुबर्हप्रातिपदिक-निर्देशिका

यानि निमित्तान्यादाय कानिचित् सुबर्हाणि प्रातिपदिकानि कृद्बाह्याकृत्य स्वतन्त्रशब्दतया गथावर्णमात्रं
निर्दिश्यन्ते, तानीमानि सूच्येरन्—

१. यदा कृज्जातीयस्य सुबर्हस्य प्रातिपदिकस्य व्युत्पत्तिरज्ञाता वा दुरुहा वा संदिग्धा वा मूलाऽऽसंभाषीया
सत्यप्रसिद्धा वा स्यात्, तय. अनुस्-, २अन्यु- ।

२. यदा कृतद्वितसमासाऽन्यतमजातीयं सुबर्हं प्रातिपदिकं वर्णविकारतो यौगिकव्यवस्थितिकतया दुरीक्षमित्
संजायेत, तदैवविधे स्वतन्त्रनिर्देशे क्रियमाणे सति समुचित्वा प्रतिपरामर्शिकाऽपि क्रियते, तय. ऊत्ति-, ऊम-, सग-,
आग्नेयु-, आतिथ्यु-, अग्ना-विष्णु- ।

३. यदा समासत्वेनोपकल्प्यमाने सुबर्हे प्रातिपदिकेऽवयवतः संशयो भवति, तय. अभीक-, अभीक-,
अनविश- ।

४. अथ गणतो निर्देशभाजां सुबर्हाणां प्रातिपदिकानां येष्वान्तराः प्रभेदा भवन्ति, ते प्रत्येकं
प्रतिपरामर्शिकया सनाध्यैवं स्वतन्त्रतयाऽपि निर्दिश्यन्ते, तय. अभी-, अमु-, अह-, अहर्-, अहस्- ।

५. पूर्वपदतया समासान्तरमननुप्रविष्टः सन् नञ्-समासश्च प्रथमस्तम्भीयतया स्वतन्त्रं निर्दिश्यते, तय.
अ-पति-, अ-पतिघ्नो-, अ-जात- (वैतु. अजात-शत्रु-) ।

(झ) विसंख्यात-सुबर्हप्रातिपदिक-निर्देशिका

१. स्वर-भेदेन श्रूयमाणानि सवर्णानि सुबर्हाणि प्रातिपदिकानि विसंख्याय निर्दिश्यन्ते, तय. १अपस्-,
२अपुस्-, १अ-मेनि-, २अ-मेनि-, १अरुणी-, २अरुणी- ।

२. अथ स्वरभेदव्यतिरिक्तकारणान्तरप्रयोजिताऽर्थभेदप्रदर्शनौपयिकतयाऽपि सुबर्हप्रातिपदिक-
विसंख्यानमाद्रियते, तय. १अप्-, २अप्-; १अरति-, १२अरति-; १अरति-, १२अरति-; २असुर-, ३अ-सुर- ।

(अ) सौपरूप-निर्देशिका

१. सुब्योगे प्रातिपदिकस्याऽन्त्यमेकाज्मात्रं तत्पूर्ववर्तिनः प्रातिपदिकावशेषस्य संग्राहकेण सता विच्छेद-
केन पुरस्कृतं सन्निर्दिश्यते, तय. अंश- > -शः, -शम्, -शस्य ।

२. एकाज्मात्रकाणां प्रातिपदिकानां सुब्योगीये निर्देशे तावद् विच्छेदकेन संग्राह्यस्य पूर्ववर्तिनः प्राति-
पदिकाऽशस्यैवाऽभावात् तत्प्रयोजनाभावाद् तत्प्रयोगाभावो भवति, तय. सत्- > सत्, सन्तः, सन्तौ ।

३. प्रातिपदिकाऽपेक्षया स्वरतो विशेषे प्रदर्शयितव्ये सत्येव सुब्योगीये निर्देशे स्वराङ्कनमाद्रियते, तय.
सत्- > सतुः, सताम्, सद्भ्यः ।

४. सौपानि रूपाणि संघटितपरामर्शिकासौकर्याऽनुरोधेन यथावर्णमात्रं न तु यथाव्यक्ति वा यथाविभक्ति
वा निर्दिश्यन्ते, तय. अंशु- > -शवः, -शवे, -शुः; अग्र, ग्रा- > -ग्रम्, -ग्रा, -ग्राः, -ग्रान् ।

५. गणप्रातिपदिकाऽनन्तरप्रातिपदिकीयानि सौपानि रूपाणि यथोक्तपूर्वसामान्यव्यवस्थं पार्थक्येन
निर्दिश्यन्ते, तय. अदस्- > अमी- > -मी, -मीभ्यः, -मीषाम् ।

६. साऽऽप्रेडितानि सुव्-रूपाणि माध्यमिकविच्छेदकवन्ति सन्ति यथोक्तपूर्वसामान्यव्यवस्थं पार्थक्येन
निर्दिश्यन्ते, तय. अंशु- > -शुः-शुः; अहस्- > -हसः-हसः, अग्नि- > -ग्निम्-ग्निम् ।

(ट) उत्तरपदत्व-निर्देशिका

एकैकस्य सुव्-रूपीयस्य खण्डस्याऽन्ते वर्गकोष्ठेऽन्तस् तत्तत्प्रकृतप्रातिपदिकोत्तरपदाः समासाः पूर्वपदतो
विमुद्रं निर्दिश्यन्ते, तय. अंशु- [°शु- अन्°, उप°, वृत्त°] ।

४. अव्यय-प्रकरणम्

१. अव्ययमात्रं वैशेषिकपङ्केतविरहितं सद् यथास्ववैशेषिकसंकेतभ्यां धातोश्च सुब्योगीयात् प्राति-
पदिकान्च सुवेचं भवति, तय. अथ, अनु, ✓अद् > अत्वा, अत्तवे; अनु ✓दिग् > अनु-दिश्य, अधरात् ।

२. क्तवान्त-तुमुन्नन्तप्रकारकाणि कृज्जातीयान्यव्ययानि संप्रतिकेषु कोषेष्वुक्ता-सविषयीक्रियमाणान्यपि
सन्तीह सजातैः सुब्योगीयैः कृदन्तरैः सस्तम्भीकृत्य तत्साधारण्येन यथास्ववर्णमात्रं निर्दिश्यन्ते, तय. ✓अद् >
अत्तवे, अत्तुम्, अत्त्वा ।

३. अनुपचितकायानि सन्ति कृज्जातीयान्यव्ययानि यथास्वप्रकृतिभूताऽव्ययान्यनु मात्रयैकया व्यवहिते
स्तम्भान्तरे निर्दिश्यन्ते, ✓अद् > अत्त्वा > अत्त्वाय ।

१ गणभावेन निर्दिष्टे तद्धितो द्रष्टव्यः ।

४. यान्यव्ययानि स्वप्रकृतिभूतेभ्यः सुब्योगीयेभ्यः प्रातिपदिकेभ्यः स्वरूपतो नाऽतिविप्रकृष्टानि स्युः, तानि तदुपरि तदवान्तरप्रातिपदिकतया पृथङ् निर्दिश्यन्ते, तय. अधर- > अधरात् ।

५. समासाऽवयवतां प्रपन्नानामव्ययानां विषय एते विशेषा अवधेया भवन्ति—

(क) तत्तदव्ययपूर्वपदतया विशिष्टानां धातूनां च प्रातिपदिकानां च तत्तदव्ययानधीनतया यथास्ववर्णमात्रं निर्देशा भवन्ति, तय. अनु✓पत् (गतौ), अनु-पथ-, अभि✓रुह्, अभि-रूप- ।

(ख) मूलतः समासाऽवयवभूतानि सन्ति प्रतीकगतत्वेन पृथगिव श्रूयमाणान्यव्ययानि यथोक्तपूर्वसामान्य-व्यवस्थं वर्तुलकोष्ठेऽन्तःप्रदर्शितैः सङ्ग्रिर् मौलिकैरुत्तरपदैः सनाभ्य निर्दिश्यन्ते (तु. भू. ४, २, ग, १४, ङ), तय. अभी(भि✓ई) > अभि(ईमहे) ।

(ग) यदा समस्तस्य कृज्जातीयस्याऽव्ययस्योपसर्गांशो मूले व्यवहित इव श्रूयते, तदा तस्य निर्देशः ङित्येतेन संकेतेन पुरस्कियते (तु. भू. ४, २, ग १४, ग), तय. अभि-यमे(म्-आ✓इ) > ङअभि-समेत्य ।

(घ) मूलत उत्तरपदविधया समासाऽवयवतां भजदपि सद् निहतंभावुकमव्ययं यथास्ववर्णमात्रं स्वातन्त्र्येण निर्दिश्यते, तय. इव, उ, च, चित् ।

(ङ) यदा तूक्तपूर्वं निहतंभावुकमव्ययमव्ययान्तरस्याऽन्ते श्रूयते, तदा तद् यथासामान्यव्यवस्थं समामाङ्ग-भूतमेव निर्दिश्यते, अथ > अथो ।

(च) एवं सत्यपि यदा तु निहतंभावुकमव्ययमुपसर्गभावुकस्याऽव्ययान्तरस्याऽन्ते श्रूयते, तदा तत् ततो व्यवच्छिद्य पृथगेव निर्दिश्यते येनोपसर्गोपसृष्टसंबन्धोऽव्यवहित इव प्रतीयते, तय. अपे(प✓इ) > अप(एतु) < अपो(एतु), अप✓म्यक्ष > अप म्यक्ष < अपो म्यक्ष, अपे(प✓ई)ज् > अप अपेजते < अपो अपेजते ।

६. अव्ययानां विसंख्यानेऽयं वक्ष्यमाणो निमित्तोद्देशोऽवधेयः—

यदा तानि सस्वर-निःस्वरोभयथा श्रूयन्ते, तय. क्रम्, कम्, युथा, यथा ।

७. समस्तानामव्ययानां यथासामान्यगणित द्वेधा निर्देशो भवति । यथास्ववर्णमात्रं न पूर्वपदीयपति-परामर्शिकासहकृतं यथोत्तरपदनिर्देशं च, तय. सम(म्✓अ)धि > समर्धयित्वा इति च अर्धयित्वा सम् इति च ।

५. स्वर-प्रकरणम्

(क) आधारग्रन्थीयं स्वराङ्कनम्

यथोपलम्भमेतद्ग्रन्थप्रकृतविभागीयाऽऽधारग्रन्थानां मध्ये सप्तसु तावत् सामग्रेण स्वरोऽङ्कितो भवति । त एन ऋग्वेदो माध्यन्दिन-यजुर्वेदः काण्व-यजुर्वेदस्तैत्तिरीय-यजुर्वेदो मैत्रायणीय-यजुर्वेदः कौथुम-सामवेदः शौनक्रीया-

१ एतान्यव्ययानि सर्वाणि तैत्तिरीये पदपाठे, पदपाठान्तरेषु च द्वव-व्यतिरिक्तानि, पृथक्-पदतया पठ्यन्ते ।

ऽथर्ववेदश्च सन्ति । अपरेषां मध्ये तु खिलसूक्तोष्णशतः काठक-यजुर्वेदे च कचित् कचित् स्वराङ्कनमुपलभ्यते । कपिष्ठल-कठ-यजुर्वेदस्य जैमिनीय-सामवेदस्य चाऽद्यावधि निःस्वरमेव संस्करणमभूत् ।

(ख) रेखीयो गम्यः प्रकारः

१. ऋग्वेदे तैत्तिरीय-यजुर्वेदे चोदात्तो नाम मुख्यः स्वरः स्वतोऽनङ्कितः सन्नन्यतोऽधोरेखितप्रागनुदात्ततोऽन्यतश्चोर्ध्वदण्डित-स्वरितितोत्तराऽनुदात्ततो विज्ञप्तो भवति, तथ. अग्रथै । स्वरितोत्तरवर्त्यनुदात्तमात्रमप्याऽधोरेखितोदात्त-स्वरितान्यतरोदयानुदात्तमनङ्कितं भवति, तथ. अग्निमीळे पुरोहितम् (ऋ १, १, १) इत्यत्र पुं इत्येतद्वैपरीत्येन ०ङ् इति । अस्य खलु स्वरितोत्तरस्याऽनङ्कितस्य सतोऽनुदात्तस्योदात्ततयाऽऽभासो मा भूदित्यर्थं स्वरितस्य च तदुपरितनस्योदात्तस्य च मध्ये संकेतविशेषौ स्थाप्येते । तथाहि । यदा स्वरितो ह्रस्वो भवति, तदा १ इति, यदा चाऽसौ दीर्घस्तदा तस्मिन् स्वयमप्यधोरेखिते सति ३ इति, तथ. अप्सव १ न्तः (ऋ १, २३, १९), कवे ३ दानीम् (ऋ १, ३५, ७) । उदात्त-स्वरितान्यतरोदयोऽनुदात्तोऽधोरेखितो भवतीति सूचितमिवाऽधस्तात्, तथ. अग्निम् कुन्या । मन्त्राऽर्धादौ वा वाक्यादौ वा वर्तमानमनुदात्तमात्रमङ्कितं भवति, तथ. अनुकामम् (ऋ १, १७, ३) ।

२. अयमङ्कनप्रकारः शौनकीयाऽथर्ववेदे माध्यन्दिन-यजुर्वेदे काण्व-यजुर्वेदे यथामूलकोशं कपिष्ठलकठ-यजुर्वेदे चाऽपि लब्धप्रचारोऽभूत् । एवमपि तावद् उदात्ताऽनुदात्तयोर्विषये सामान्ये सत्यपि स्वरितस्य विषये सन्त्येव बाह्वचतैत्तिरीयेतरग्रन्थीयाः केचिद् विशेषाः, तथाहि—

(अ) शौनकीयेऽथर्ववेदे स्वरितादुपरि ऽ इति संकेतो भवति, तथ. वीर्यं ऽम्, सर्वां ह्य ऽस्मिन् (११, ८, ३२), ज्येष्ठवुरो ऽभवत् (११, ८, १) । उदात्तादुपरितनः स्वरितस्तु बाह्वचवत् साधारणे-नोर्ध्वदण्डेनैव संकेत्यते, तथ. तं ध्यूर्ण्वन्तु सूर्त्वे (१, ११, २) । उदात्ते परतो ह्रस्वात् स्वरितादूर्ध्व-दण्डितात् सत उपरि १ इति संकेतो भवति, तथ. अप्सव १ न्तः (१, ४, ४) । तस्यैव दीर्घस्य सतस्तु संकेतो बाह्वचनिर्विशेषो भवति, तथ. विक्रेद्यो ३ विघ्नताम् (१, २८, ४) ।

(आ) माध्यन्दिन-यजुर्वेदे ऽ इत्येतेनाधो-दीर्घहस्तकेन स्वरितः साधारण्येन संकेत्यते, तथ. द्विवीव (६, ५), वीर्यमसि (१९, ९), आस्थेन (२, ११) । उदात्ते परतस्त्वसावधस्त्रिशूलकेन संकेत्यते, तथ. वीर्यं मधि (१९, ९), अप्सवुन्तः (९, ६) योऽस्मान् (१, २६) । यदा तावत् स्वरितोदात्त-योर्मध्ये विरामो व्यवधत्ते, तदाऽधोदीर्घहस्तकस्यैवोत्सर्गो भवति, तथ. वरूथ्यः । वधुः (३, २५) । यजुरादौ वाऽर्धर्चादौ वा वर्तमानश्चोदात्तादुपरितनभूतश्च स्वरितस्तु साधारणेनोर्ध्वदण्डेनैव संकेत्यते, तथ. ऋम्बकं यजामहे (१, ३०), अर्धं देवं ऋम्बकम् (३, ५८), उर्वान्तरिभम् (१, २), अप्सवान्तः (४८, ४) ।

(इ) काण्व-यजुर्वेदे उदात्ते परतः स्वरितमात्रमधोरेख्यत इत्येव विशेषः^१, तथ. अप्सवुन्तः (१०, २, ३), योऽस्मान् (१, ९, ४) प्रसवेऽश्विनोः (१, ३, ६) ।

(ई) कपिष्ठलकठ-यजुर्वेदेऽन्यथा सर्वथा काण्व-यजुर्वेदेन स-प्रक्रिय एव वर्तमान उदात्तोदयोऽधोरेख्यमाणो ह्रस्वस्वरितो दीर्घनामप्यापाद्यत इत्यभ्येवाऽणीयान् विशेषः, तथ. उर्वान्तरिभम् (१, २), अप्सवान्तः (४८, ४) ।

^१ अस्मदीये मूलकोषे माध्यन्दिनप्रकारीयः संभेदोऽपि लक्ष्यते । एतच्छास्त्रीयत्वेनाऽनुदात्तभूविस्वरितीयस्या-ऽधोवर्तुलरूपोपलम्भोऽपि परैः सूचितो भवति (तु. ZDMG ४९, १५१) ।

(ग) संख्याङ्कीयः सिद्धः प्रकारः

सामवेदे मूर्धन्यसंख्याऽऽत्मको विभिन्नः किल सिद्धः प्रकारः प्रवर्तते । एतदीया मुख्या विशेषा इमे सन्ति^१—

१. सामान्येनोदात्तस्वरितानुदात्ता यथाक्रमं मूर्धन्यस्थितिभिः १, २, ३ इत्येताभिः संख्याभिः संसंकेता भवन्ति तय. अग्निं वैः (१, २१) ।

२. परंपरिताऽनेकोदात्तमध्ये प्रथम एव लब्धसंकेतो भवति, तय. आ तु (१, १६७), स्पाहं तव आ (१, २०७), न हि (१, २४१) ।

३. आवसानिक उदात्तः १ इत्यस्य स्थाने २ इत्यनेन संकेयते, तय. वैयम् (१, १४) ।

४. आवसानिकपरंपरिताऽनेकोदात्तमध्ये प्रथम एव नान्तरीयोक्तपूर्वया दिशैव च संकेत्यते, तय. मेहाँ हि षः (२, १६), उतै वाम् (२, १५६), नान्यं त्वत् (२, ३३४) ।

५. अनुदात्तव्यवहितयोरुदात्तयोर्मध्ये प्रथमः २ इत्यनेन संकेयते, तय. अग्ने आ यौहि (२, १०) ।

६. यदा परंपरिताऽनेकोदात्ताऽनुग उदात्तोदयोऽनुदात्तो भवति, तदा परंपरितप्रथम उदात्तः २ इत्येवं संकेत्यते, परश्च १ इत्येवम्, तय. संयोरैभि (१, ३३) वना त्वं यन्मार्तुः (१, ५३) ।

७. परंपरितानेकोदात्ताऽनुगः स्वरितः २ इत्यस्य स्थाने २२ इत्येवं संकेत्यते, तय. नि होतौ (१, १), निर्गा अहन्तत् (१, ५८५) ।

८. यदा उदात्तभूमिः स्वरित आवसानिको वाऽनुदात्तोदयो वा भवति, तदाऽसौ २२ इत्येवं संकेत्यते, तय. अकथ्यम् (२, ११६), मनुष्यभिः (१, ७९), नीव (२, १००६), देव्येतु (१, ५६) ।

९. उदात्तोदय उदात्तभूमिः स्वरितः २ इत्येवं संकेत्यते प्लुतिं चाऽऽपाद्यते, तय. पौष्ट्रं स द्वितीयया (१, ३६), अर्भ्यां दिशैः सूरैः (१, १२८) ।

१०. उदात्त-स्वरिताऽन्यतरोदयपरंपरिताऽनेकाऽनुदात्तमध्ये चरम एव संकेत्यते, तय. सप्तैव, इन्द्राभ्यां दिशैः (१, १२८) ।

११. स्वरितस्याऽनुगतया वर्तमानमनुदात्तमात्रं न संकेत्यते, तय. चित्रं राधो अमर्त्य (१, ४०) ।

१२. आवसानिकाऽनुदात्तोदयान्यतरस्वरितोदयोऽनुदात्तः ३क इत्येवं संकेत्यते (इह तु. अभस्तनम् ८मीयमुदाहरणम्) ।

(घ) प्रथमः प्राक्तनो रेखीयः सिद्धः प्रकारः

अथ यो मुख्यस्योदात्त-स्वरस्य साक्षादिव संकेततः सिद्धंभावुकः प्राक्तनो रेखीयः प्रकारो मैत्रायणीय-यजुर्वेदे, काठक-यजुर्वेदे, पैप्पलादाऽथर्ववेदे चोपलभ्यते, स एवात्र संगृह्यते—

१. मैत्रायणीय-यजुर्वेदे काठक-यजुर्वेदे चोदात्त ऊर्ध्वदण्ड्यते, तयः अग्निः ।

२. उदात्तभूमेः स्वरितस्य कृते चोमयत्राऽधोभुमकः L इति सामान्यः संकेतो भवति, तय. दिवीव (मै १, १४), व्यसृपः (काठ ७, १२), शुण्डोऽधि° (मै २, ६, १३), वृ ।

^१ उदाहरणीयस्थलसंकेताः कौशुमसामवेदीया भवन्ति ।

३. मैत्रायणीय-यजुर्वेदे सन्नतरोऽधोरेख्यते (तय. अग्नि-), काठक-यजुर्वेदे चासावधोदण्डेन संकेत्यते^१, तय. अग्नि- ।

४. उदात्तोदयस्य स्वरितस्य विषयेऽपि चैतयोः शाखयोर्मध्ये भवत्येव कियानपि वि-संवादः । तथाहि ।
मैत्रायणीयाः ३ इत्यङ्कं ततः पुरस्तात् प्रयुज्यते, कठाश्च तं स्वरितमेव काण्वसाधारण्येनाऽधोरेखयन्ति^२, तय. प्रसु३वे-
ऽधिदोः (मै १, २, १५), वैतु. प्रसुवेऽधिदोः (काठ २, ९) ।

५. स्वरिनीग्रहस्व-दीर्घ-भेदप्रयोजितस्तु नेहोभयत्र कोऽप्यत्रान्तरविशेषो भवति ।

६. मैत्रायणीया अनुदात्तभूमेः स्वरितस्य कृते सामान्येन तिरोरेखा प्रयुज्यते, तय. धियः ।

७. सन्नतरोदयत्वे त्वस्याऽनुदात्तभूमेः स्वरितस्य कृते त ऊर्ध्वत्रिपुण्ड्रकं प्रयुज्यते^३, तय. 'प्रथमः', 'प्रसु३वे-
ऽधिदोः (मै १, २, १५) ।

८. कठा अनुदात्तभूमेः स्वरितस्य कृते सामान्येनाऽधोबिन्दुना निर्वाहं पश्यन्ति^४, तय. धियः ।

९. पैप्लादाऽधर्ववेदेऽप्युदात्तीय ऊर्ध्वदण्डः प्रयुज्यते सन्नतरश्च काठक-यजुर्वेदवदधोदण्डेन संकेत्यते च, तय. दाता ।

१०. यत्तत्राऽनुदात्तभूमिः स्वरितोऽधोबिन्दुना सनाध्यते तदपि काठकेन सामान्यमावहति, तय. कामः ।

११. माध्यन्दिन-यजुर्वेद-सामान्येन च मैत्रायणीय-काठक-यजुर्वेद-भेदेन च तत्रोदात्तभूमिः स्वरितः
साधारण्येनाऽधोदीर्घहस्तकेन द्योत्यते, तय. न्यक्, शरव्या या (१४, २, ७), तन्वा शतमया (१४, २, ८) ।

१२. स्वरितादुपरितनस्योदात्तस्य यथावदूर्ध्वदण्डप्रहात् तस्य स्वरितस्य कृते विशिष्टतरं संकेतान्तरं
नाऽपेक्ष्यते ।

१३. स्वरितादुपरितनस्याऽनुदात्तस्य त्वनुदात्तभूमिस्वरितवदुपचार इष्यते यावताऽसावधोबिन्दुना
सनाध्यते, तय. आस्याय (१६, १०४, ६) ।

(ङ) द्वितीयः प्राक्तनो रेखीयः सिद्धः प्रकारः

काण्व-माध्यन्दिनीययोः शतपथ-ब्राह्मणयोः केषुचिद् ग्रन्थान्तरेषु (तु. ०. काश. भा. पृ. ९) चाऽपरः
खलु रेखीयः सिद्धः प्रकारो लब्धप्रतिष्ठो भवति । इमे तावदेतदीया विशेषा भवन्ति—

१. अत्रोदात्तोऽधोरेख्यते^५ऽनुदात्तश्चाऽनुदात्तभूमिः स्वरितश्च नाऽङ्क्यते, तय. अग्निना ।

२. उदात्तोदय उदात्तो नाऽङ्क्यते, तय. केतपः केतम् (५, १, १, १६)^६ ।

^१ सन्नतरो नामोदात्तस्वरितान्यतरोदयोऽनुदात्तः प्रसिद्धो द्रष्टव्यः ।

^२ Sch. त्वियमधोरेखा न प्राऽयोजि । अत एवेहाऽप्युदाहरणान्तरेष्वेतदप्रयोगो द्रष्टव्यः ।

^३ Sch. त्वस्या अधोरेखायाः स्थान ऊर्ध्वबुध्नितं काकपदकं (Λ) प्रयुङ्क्ते ।

^४ मैत्रायणीयानां पदपाठ उक्तपूर्वो बाह्वचः प्रकारो लब्धप्रतिष्ठोऽभूदित्यपरो विशेषोऽप्यत्र वैचित्र्यैक-
वृद्धिकरो भवति ।

^५ Sch. अनुदात्तभूमिं स्वरितं नैव संकेतयति । सात. तु मूलोक्तस्थितिद्वयनिर्वाहाय यक्, अधो-
हस्तकं (L) चाऽधस्त्रिशूलकं (∞) च प्रयुङ्क्ते ।

^६ तु. ०. काश. भा. पृ. ९ यत्र भाषिक्स्वरस्य स्वरूपत आलोचनायां प्रवृत्तायां पुरातन उदात्तः कालेना-
ऽनुदात्ततां गत इत्यभिप्रायः परकीयो वादः प्रयुक्तो भवति ।

^७ एतत्स्वप्नोदाहरणीयस्थलसंकेताः माश. ३. ।

ॐ

३. परंपरितानो सतो बहूनामुदात्तानां मध्ये चरम एवाङ्कयते, तय अग्निर्हि वै धूरथ (१, १, २, ९) ।

४. उदात्तभूमि-स्वरितस्य संकेतार्थं तदुदयमक्षरमधोरेख्यते^१, तय. धीर्यम् ।

५. एवं तावदुदात्तभूमि-स्वरितोदयस्य उदात्ते सति तृतीयाधोरेखा तस्य चोपरितनस्य स्वरितस्य च समानं ग्राहिका भवति । एवं च स्थिते तदुदयमुदात्तान्तरं चेद् भवति, तर्हि तन्नाङ्कयते, तय. यज्ञो वै स्वः (१, १, २, २१), मानुषं नेद् व्यृद्धम् (१, ७, २, ९), वैतु. इति सैषा (१, ४, १, २६) यत्र तिकारोऽनुदात्तः सन्नात्मोदयोदात्तेकारीयाधोरेखाया अन्यथासाधने प्रयोजको न भवति ।

६. उदात्त-स्वरिताऽन्यतरोदयस्य स्वरितस्य तूक्तपूर्वः संकेतो न व्याहृत्यते, तय यज्ञो वै स्वरः (१, १, २, २१), देवा वै स्वरगन्म (१, ९, ३, १४), इति संप्रैतम् (१, ४, १, २६) ।

७. कण्डिका-ब्राह्मणान्यतराऽवसानीय उदात्तः कण्डिका-ब्राह्मणान्यतराऽऽस्य उदात्ते परतस्त्रिभिरधोबिन्दुभिः संकेत्यते^२, तय. देवत्रा ॥ सुः (५, १, ४, ७३) ।

८. उदात्तो वाऽनुदात्तो वाप्यावसानिकः सन् स्वरिते परत एवमधोबिन्दुत्रिकेण संकेत्यते, तय. इति ॥ तेऽविदुः (३, ४, ३, ७३) प्रतिप्रस्थाता ॥ सोऽध्वं (४, २, १, १३ उ) ।

९. यदाऽऽवसानिकस्याऽपि सतोऽक्षरस्य परेणाऽक्षरेण संहिते पाठे सति स्वरितः संभवति, तदा तदुदयस्योपान्यस्याऽक्षरस्यैवमधोबिन्दुत्रयेण संकेतो भवति, तय. एव । एतन् (३, ४, २, १३) ।

१०. अङ्कितस्य सत उदात्तस्याऽनुनासिकतां प्राप्तावनुनासिकचिह्नमधोरेख्यते, शत५-शत५ ह (३, ४, ३, १८); वैतु. यज्ञ५ समभरन् (३, १, ४, ४) ।

(च) एतत्कोषीयो रेखीयः सिद्धः प्रकारः

१. एवं तावद् यत्र कुत्रचित् किञ्चित् सामान्यमपि विभ्राणेषु प्रायेण त्वन्योन्यं नितरामिव त्रिशिष्यमाणेभ्यः पुरातनेषु बहुषु स्वराङ्कनप्रकारेषु विद्यमानेष्वपि कथमिव सर्वशास्त्रीयसौवरस्थितिर् नाम केनाऽपि शास्त्रासर्वस्वसाधारणतां भजमानेन सता प्रकारविशेषेण युगपदेव हस्तामलकीक्रियेतेत्येवमभिप्राया खलु प्रक्रियमाणस्य सतोऽस्य समस्तवैदिक-वाङ्मयस्य प्रतिनिध्यमिव कुर्वाणस्य चैतिहासिकदृष्ट्या तदीयतुलनात्मकाऽध्ययनमधिकृत्यौपयिकतां विभ्राणस्य च कोषस्य बलवत्यपेक्षाऽभूत् ।

२. अस्याश्चाऽपेक्षायाः पूर्त्यर्थं यः सम्यग् विचारितः सन् पुराणानां प्रकाराणां सारायमाण इव प्रकार-विशेषोऽत्र लब्धप्रवेशो भवति, स सर्वेषां प्रेक्षकाणां प्रकाममभिमतः सन् सुकरत्वाच्च सुप्रहृत्वाच्चाऽपि सर्वत्र भविष्यति प्रकाशमेष्टु वैदिकग्रन्थीयसंस्करणेषु चरिताध्येत ।

३. अस्मिन्स्तावत् प्रकारेऽनुदात्तमात्रमनङ्कितं भवति । अनुदात्तो ह्युदात्ताऽभावस्य संज्ञा भवति । अस्य नीचैस्त्वं नामाऽऽपेक्षिको धर्मो भवति । उदात्त एव किल मौलिक आर्यभाषीयः स्वरो भवति । तदपेक्षयाऽनुदात्तो नीचैरुच्यते । यदाऽनुदात्तोऽपि नीचैर्भूत इव लक्ष्यमाणः सन् सन्नतर इत्युच्यते । यदा चायमुदात्ताऽनुगो भवति, तदाऽस्मिन् सोपानक्रमिकस्य सतः स्वराऽवरोहस्य लक्ष्यमाणत्वादायंशत उदात्तधर्मतायाः समावेश इव भवति, तेन चाऽयं समाहाररूपः सन् स्वरित इत्युच्यते । छायावरूपत्वं भवति । न ह्यस्या-

^१ web. अत्राधोरेखाद्वयं प्रयुक्तं ६ ।

^२ web. तावदेव स्थितिर्वाभ्यामधोबिन्दुत्रिकाभ्यां संकेत्यते ।

ऽनुदात्तभूमेः सतः काऽपि प्रागुदात्तस्वतन्त्रा सती प्रातिस्विकी स्थितिर्भवति । तथा ह्युदात्तान्तरोदयत्वे सत्यमनुदात्त एव सन् सन्नतरनामुपगतोऽनुदात्त एव पुनर्भवति । एवं तावच् शुद्धो वा सन्नतर-स्वरिताऽन्यतरस्वोपाधिको वाऽनुदात्तः पूर्वोत्तरान्यतरपाद्वर्तिनः सन्नतर-च्छायास्वरिताऽन्यतरव्यवहितस्य वा नान्तरीयतया स्थितस्य वोदात्तस्यैव स्थितिलक्षकमात्रतामनुभातः संस्तदीयाऽङ्कनत एव स्वतःसिद्धविज्ञप्तिकयथायोगविभिन्नोक्तपूर्वावान्तरस्वरूप इति कृत्वैव नैतदीयाऽन्यथासिद्धाङ्कनगौरवमिहाऽऽद्रियते ।

४. यदधस्तादुदात्तो मौलिकस्वर इति कृत्वाऽङ्कनार्हत्वेन प्रत्यपादि, तत्र खलुदात्तभूमेः सतोऽभिनिहित-प्रश्लिष्ट-क्षैप्र-जात्याऽन्यतमत्वेन प्रातिस्विकस्थितिमतो वास्तविकस्य स्वरितस्याप्यङ्कनार्हत्वस्य समावेशोऽभिप्रेतो भवति^१ । एवं तावदुदात्तश्चोदात्तभूमिः स्वरितश्च द्वावेव स्वराविह पार्थक्येनाऽङ्कनमर्हत इति कृत्वा पुरातनानामुक्तपूर्वाणां संकेतानामेव मध्याद् ऋग्वेदे, तैत्तिरीय-यजुर्वेदे, तैत्तिरीय-ब्राह्मणे, तैत्तिरीयाऽरण्यके, तैत्तिरीयोपनिषदि, काण्व-यजुर्वेदे, कपिष्ठल-कठ-यजुर्वेदे चैकान्तिकतया, माध्यन्दिन-यजुर्वेदे, शौनकीयाऽथर्ववेदे च यथास्वोक्तपूर्वप्रक्रियं पर्याप्ततया, स्वरितसंकेतत्वेन प्रयुक्तपूर्वत्वादूर्ध्वदण्डः (= अ) एव चोदात्तभूमिस्वरितस्य, शातपथप्रसिद्धिरेखा (= अ) चोदात्तस्य संकेतो निर्धारितो भवतः^२ ।

५. ये चैतदुपग्रन्थीय-स्वराङ्कनीया व्यावहारिका विशेषा भवन्ति, त इमे संगृह्योत्प्लव्यन्ते—

- (क) अगतिका वा सगतिका वा मूलधातवश्च, क्तिब्-णिज्जन्यतरान्ता नामधातवश्च तदीयविभिन्नस्वराणां सतां रूपाणामसंभिन्नं संकेतनं सुकरं स्यादिति स्वरतो नाङ्क्यन्ते, तय. ✓अक्ष् (वेधने), ✓अक्ष् (व्याप्तौ), अति✓मुच्, अखल्लो✓कृ, ✓अव् > ✓ओम्, अन्त-> ✓अन्ति ।
- (ख) नामधात्वन्तराणि तु स्वरतः संकेत्यन्ते (तु. भू. ४, २, क, ७, अ), तय. अघ-> ✓अघाय ।
- (ग) तिङन्तानि रूपाणि स्वरतः संकेत्यन्ते, तय. ✓अक्ष् (वेधने) > अक्षणुते ।
- (घ) संनिहितपदान्तरनिमित्तप्रयोजितनिघातानि तिङ्-रूपाणि स्वरतो न संकेत्यन्ते^३, तय. ✓अक्ष् (वेधने) > अक्षणुयात् ।
- (ङ) अनङ्कितस्वर-संस्करणेभ्यो ग्रन्थेभ्यः संगृहीतानि सन्ति तिङ्-रूपाणि तदीयशब्दान्तरसामान्येनाऽनङ्कितान्येव ग्रियन्ते, तय. ✓अज् > अजामसि, अजन् ।
- (च) यदाऽङ्किताऽनङ्कित-स्वरेभ्य उभयेभ्यो ग्रन्थेभ्यस्तिङ्-रूपाणि संगृह्यन्ते, तदाऽनङ्कितस्वर-ग्रन्थीयानि तिङ्-रूपाणि यथाऽङ्कितस्वरग्रन्थीयस्वरवच्छ्रुति^४ निर्दिश्यन्ते, तय. अनु✓ध्व(ध्वं)स् > अनुदध्वसे ।
- (छ) अङ्कितस्वर-ग्रन्थीयं सुब्योगीयं वाऽव्ययं वा कृन्मात्रं स्वरवद् निर्दिश्यते, तय. ✓अद् > अतत्-अतिथि-, ✓अद् > अत्तवे, अत्तम् ।
- (ज) अनङ्कितस्वर-ग्रन्थीयः कृद् निःस्वरं निर्दिश्यते, तय. अग्नि-मेदिन्-, अग्नि-यानी- ।

^१ मूलतो जात्य-क्षैप्रयोरभेदो द्रष्टव्यः (तु. पृष्ठ. ५१०^१, ६२५^२, ६२६^३) ।

^२ तस्मिन्स्मिन् पुराणे वा नूतने वा सौवरे संकेते प्रतिनियतायाः स्वरविशेषसंकेतनविषयायाः स्वाभाविक्याः शक्तेरभावाद् यथासमयं शक्तिविशेष उपाधीयत एव ।

^३ अस्य ग्रन्थस्य यथाश्रुतानुक्रमणस्वरूपताया एतदीयलक्षणशास्त्रस्वरूपताऽतिरेकित्वादित्यभिप्रायः ।

^४ अपि तानि स्वरतो वस्तुतस्तथा स्युर्न वा स्युरित्यस्य तत्तन्मूलीयवाक्यस्वतन्त्रविचाराधीनत्वादस्मिन् विषयेऽत्रत्यो निर्देशोऽप्रमाणं भवति ।

- (झ) अङ्किताऽनङ्कितस्वरेभ्य उभयेभ्यो ग्रन्थेभ्यः संगृह्यमाणः कृद् यथास्वरवद्ग्रन्थीयश्रुति निर्दिश्यते^१, तय. अंशु- ।
- (ञ) व्युत्पत्त्यैपयिकतयोपकल्पितानां कृतां स्वरनिर्देश औपकल्पनिको भवति, तय. *अन्तः-पर्शु- ।
- (ट) यदा व्युत्पादनप्रयोजितः सन् स्वर उपकल्पनाया विषयो भवति, तदा स्वरवदक्षरं स-तारकं निर्दिश्यते, तय. ?अच्छूरा- ।
- (ठ) यदौपकल्पनिकस्य सतः कृतो विषये सौवरी स्थितिर्दुर्विनिगमना भवति, तदाऽसौ निःस्वरं निर्दिश्यते, तय. √अट् > अट्णार- > आट्णार- ।
- (ड) निघातमात्रवन्ति सर्वनामानि निःस्वरं निर्दिश्यन्ते, तय. अस्मद्- > न., *ई-, *सी-, पुन-, सम-, त्व- ।
- (ढ) निहताऽनिहतोभय-प्रयोगवन्ति सर्वनामान्युभयथा पृथग् निर्दिश्यन्ते, तय. इदम्- > अस्मात्, अस्मात्- ।
- (ण) अलुक्-समासे पूर्वपदायमानानि चाऽवान्तरप्रातिपदिकीक्रियमाणानि च सन्ति सुब्-रूपाणि निःस्वरं निर्दिश्यन्ते, तय. अग्र- > अग्रे ।
- (त) द्वैस्वर्येण श्रूयमाणाः समासास्तथैव निर्दिश्यन्ते, तय. बृहस्पति-, वनस्पति-, अग्नी-धरुण- ।
- (थ) यथा प्रातिस्विकप्रातिपदिकस्वरवन्ति सुब्-रूपाणि निःस्वरं निर्दिश्यन्ते, तय. अंहस्- > -इसः (=अंहसः) ।
- (द) हल्पूर्वोदात्तयणभाव-प्रयोजितः^२ सुब्-उदात्तो न निर्दिश्यते, तय. ऊति- > -स्या (=ऊत्या) ।
- (ध) यदा सुपि परत उदात्तयोर् हुवर्णोवर्णयोः स्थानेऽन्यतः अय् इति वा इय् इति वाऽन्यतः च अय् इति वा उव् इति वा भवतः, तदा सुब्-रूपं निःस्वरं निर्दिश्यते, तय. अग्नि- > -ग्नयः (=अग्नयः), धी- > धियः (=धियः), अंशु- > -शवः (=अंशवः), अग्र- > -ग्रवः (=अग्रवः) ।
- (न) उदात्तयणभाव-प्रयोजितः सुप्-स्वरितो यथावद् निर्दिश्यते, तय. १अरुणी- > -रयः, अक्षतरी- > -रयः ।
- (प) यदा प्रातिपदिकनिघात-प्रयोजकः सुप्-स्वरः प्रवर्तते, तदाऽसौ यथावद् निर्दिश्यते, तय. अघायुत्- > -यते, १अप्- > अपः, २अप्- > अद्भिः ।
- (फ) उदात्तनिवृत्तिप्रयुक्तः सुप्-स्वरो यथावद् निर्दिश्यते^३, तय. असुन्- > -रन्, अस्थुन्- > -रन् ।
- (ब) आद्युदात्त-निघातोभयविधमामन्त्रितं पदं स्वीयसंकेतविशेषभूत-वर्तुलकीयाया अधोरेखाया भावा-ऽभावाभ्यां यथायोगं विविच्य निर्दिश्यते, तय. १अक्ष- > -०क्ष, २अक्ष- > -०क्षाः, आदित्य- > -०स्य ।
- (म) निःस्वरं निर्दिश्यमानानि प्रातिपदिकान्यनुबध्नन्ति सुब्-रूपाणि कैमुतिकेनैव निःस्वरं निर्दिश्यन्ते, तय. अ-कृतपूर्व- > -र्वम्, अस्मद्- > नौ, नः ।

^१ अप्यस्वरवद्ग्रन्थीयोऽनेकाच् कृद् वस्तुतो यथानिर्दिष्टस्वरो मिश्रस्वरो वेत्यत्राऽयं निर्देशोऽनैकान्तिको भवति ।

^२ वैट्. पृ. ६६१^d (तु. उपरिष्ठात् फ च) ।

^३ तु. पृ. ६६१^d यदन्वघस्ताद् (द) इत्यत्र प्रतमुदाहरणमप्यस्यैव नियमस्य विषयो भवति ।

- (म) साप्रेडितानां सुव्-रूपाणां नियताऽऽप्रेडितांशनिघातानां सती निर्देश उक्तपूर्वसुव्-रूपीयनिर्देश-सामान्यमेव विभर्ति, तय. अंशु- > -शुः-शुः (=अंशुः-अंशुः) ।
- (य) अव्यय-मात्रं यथास्वरश्रुति निर्दिश्यते, तय. अनु, अभि, एतवै ।
- (र) सस्वरनिस्वरोभयविधश्रुतिक्रमव्ययं यथायथं पार्थक्येन निर्दिश्यते, तय. कुम्, कम्, युथा, यथा ।
- (ल) निहतमात्रस्वरूपमव्ययं तथैव निर्दिश्यते, तय. इव (तु. भू. छ, ४, च, ४), उ, घ ।
- (व) सस्वरनिस्वरोभयविधश्रुतिकं समासाङ्गभावुकमव्ययं यथायथं विविच्य निर्दिश्यते, तय. अति-
✓पू > अतिपवते, अतिपवते, अप✓गु (> गू)ह > अप-गूह-ह, अप-गूहमान- ।

१. स्थल-प्रकरणम्

१. प्रतिनिवृत्तपुबन्ताऽव्ययनिर्देशाऽनुपदं यथाश्रुति समग्राणि स्थलानि निर्दिश्यन्ते । तत्र तत्तद्-ग्रन्थोद्देशतस्तावदयं निर्देशक्रमो भवति—

(क) ऋग्वेदे—१. ऋ.,	२. खि. ।
(ख) यजुर्वेदे—१. मा.,	२. का.,
३. तै.,	४. मै.,
५. काठ.,	६. क. ।
(ग) सामवेदे—१. कौ.,	२. जै. ।
(घ) अथर्ववेदे—१. शौ.,	२. पै. ।

२. प्रत्युपस्थिते स्थलनिर्देशे प्रथमं तावद् यथाऽपेक्षं ग्रन्थनाम्नः संक्षेपो दीयते । तदनु नान्तरीयतया ग्रन्थीयप्रधानाऽन्तारविभागप्रदर्शिकाः संख्या दीयन्ते । आसां च मध्ये या प्रथमा भवति सा प्रधानविभागीया भवति, अन्तारविभागीयास्त्वितरा यास्ततश्चाऽन्योन्यं च प्रार्थविरामेण व्यवच्छिद्यन्ते । संख्यानामन्ते च विरामो दीयते, तय. अकन्तः पै १, ४३, २.

३. यदा स्थलविशेषनिर्देशमनु स्थलान्तरीयो निर्देशः क्रियते, तदा ययोः कयोरपि द्वयोः स्थलाङ्कनमात्र-योर्मध्येऽर्धविरामो दीयते, तय. अंहस्- > -हः ऋ १, ४२, १; २, २३, ४; अंशु- > -शुन् शौ ५, २०, १०; पै... ।

४. ग्रन्थविशेषीयाऽनेकस्थलानामङ्कन उपस्थिते सति प्रथमायामेव तदीयमात्रायां सर्वास्तत्तद्विभागीयाः संख्या दीयन्ते । उत्तरासु तु तदीयमात्रासु समानाः सतीः प्रधान-मध्यमविभागीयाः संख्या नावर्त्य याश्चरमविभागीयाः सत्यो विभिन्नाः संख्याः स्युस्ता एव निर्दिश्यन्ते, तय. अङ्गयु तै ५, २, ७, ५^१; १०, ४; ५; ३, ५, ३^१; < ५, २, ७, ५^१; ५, २, १०, ४; ५, २, १०, ५; ५, ३, ५, ३^२;

५. अनेकेषां परंपरितानां स्थलानां निर्देश उपस्थिते सति प्रथमचरमयोः सतोः स्थलयोरेव निर्देशः क्रियते, तन्मध्ये विच्छेदकश्च दीयते, तय. अग्नि- > -ग्निम् काठ १६, ८-११; १९, ३^१-५^१.

६. यदि कचिद् मध्यमानां संख्यानामपि विषय उक्तपूर्वप्रकारकं पारंपर्यं निर्दिश्यं भवति, तर्हि तासां मध्याद् अप्येवं प्रथमचरमयोः सत्योरेव निर्देशः क्रियते, तन्मध्ये च विच्छेदको दीयते, तय. अंहस्- > -हसः शौ ४, २३-२९, १-७.

७. यथा रूपविशेषीयाणां स्थलनिर्देशानामन्योऽन्यमर्धविरामेण व्यवच्छेदो भवति, तथैव विभिन्नरूपीयाणां स्थलसंख्याङ्कव्यूहानामन्योऽन्यमर्धविरामेण व्यवच्छेदः क्रियते, चरमरूपीयचरमस्थलं यस्याङ्कादूर्ध्वं च विरामो दीयते, तय. अंशु- > -शवः...; -शवे...; -शोः...; ३, १२, ४.

८. रूपविशेषाणां संख्यानां सतां प्रथमं परंपरितो निर्देशो भवति, तदनु च तत्साधारणस्थलीयाः संख्या दीयन्ते, तय. अति^१(चर), (अति) चर पै ३, ३३, ६; अत्याशित- > -तस्य, -तेन पै ३, ६, २.

९. यदा रूपविशेषस्य स्थलविशेषीया विशेषसंख्याकाऽऽवृत्तिः सूचनीया भवति, तदा तदङ्कः स्थलाङ्क-शीर्षण्यतया निर्दिश्यते, तय. अङ्कुरण- > -णम् काठ १०, ९^२; अग्नि- > -ग्ने काठ १८, ३^३; ४^६; १६^{१४}.

१०. तत्तद्ग्रन्थीययाऽन्योन्यं प्रायेण भूयोविशिष्टानि सन्ति तत्तत्प्रधान-मध्यम-चरमविभागीयानि प्राक्प्रविद्धानि मण्डलाऽध्यायप्रभृतीनि नामान्युक्तपूर्वप्रकारेणह संख्याङ्कनमात्रेण निर्वहिसंभवादन्यथासिद्धानीति कृत्वा नोपयुज्यन्ते^१ । अयं तावत्तदीयः स्वरूपतश्च संख्यातश्च परिचयः संप्रदेष्टव्यः—

(क) ऋग्वेदेऽष्टकाऽध्याय-वर्ग-मन्त्रात्मकश्च मण्डलाऽनुवाक-सूक्त-मन्त्रात्मकश्च चतुर्थो सन्ती द्वौ विभाग-प्रकारौ भवतः । एतयोर्द्वितीय एव प्रसिद्धतात्वादिहोपयुज्यते, प्रतिमण्डलं सूक्तानां परंपरितात् संख्यानादनुवाकीयनिर्देशस्याऽन्यथासिद्धत्वात् प्रतिस्थलं संख्यात्रितयस्यैवाङ्कनं च क्रियते ।

(ख) ऋग्वेद-खिलानि सूक्त-मन्त्र-प्रविभक्ताऽध्यायस्यैवात्मकानि भवन्ति । एत एव त्रयो विभागाश्चाऽऽ संख्यायन्ते । संहिताऽरण्यं च परिशिष्टं चोभे अपि द्विधा प्रविभक्ते सती यथाक्रमं पष्ठ-सामा-ऽध्यायतयाऽङ्क्येते । द्वितीय-तृतीय-चतुर्थेष्वध्यायेषु सन्ति कतिचिन् सूक्तानि यानि पृथक् मन्त्रप्रवि-भक्त-खण्डद्वयात्मकानि भवन्ति । तदीयस्थलाङ्कन उपस्थिते सति सूक्ताङ्कीयशीर्षण्यभूतेन २ इत्यङ्केन द्वितीयखण्डोच्यतया विवेकेन परामर्शो भवति, तय. ✓अम् (भुवि) > असि खि ४, ७^१, १^१ । एवं पञ्चमाध्याययस्यसमसूक्तस्थ-खण्डपञ्चकस्य विविक्तः परामर्शः सूक्त-मन्त्राङ्कमध्ययतया धृतेन सताऽङ्क-विशेषेण क्रियते^२, तय. अदिति- > -तेः खि ५, ७, १, २.

(ग) माध्यन्दिन-यजुर्वेदो मन्त्रप्रविभक्तचत्वारिंशदध्यायात्मकः सन् संख्याद्वयेन परामृष्टविभागद्वितयो भवति ।

(घ) काण्व-यजुर्वेदस्य दशकाऽध्यायाऽनुवाक-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूहो विभागश्चत्वारिंशतोऽप्यध्यायानां माध्यन्दिन-यजुर्वेदवत् परंपरितसंख्यापनेन त्रिव्यूहः सन् संख्यात्रयेण परामृष्टो भवति^३ ।

(ङ) तैत्तिरीय-यजुर्वेदीयो विभागः काण्ड-प्रपाठकाऽनुवाक-खण्डात्मकतया चतुर्व्यूहः सन् चतुर्धा संख्याप्याङ्क्यते^४ ।

(च) मैत्रायणीय-यजुर्वेदः काण्ड-प्रपाठक-खण्ड-प्रविभक्ताऽध्यायचतुष्टयात्मकः सन् संख्यात्रयेण परामृष्ट त्रिव्यूहविभागो भवति ।

^१ तत्तद्ग्रन्थीय-तत्तद्विभागीय-पुष्पिकीयाणां निर्देशानां स्थलाङ्कन उपस्थिते सति यथायोगं केवलाद् ग्रन्थनाम्नो वा विभागविशेष-सहकृतग्रन्थनाम्नो वोपरि पुष्पि. इति संक्षेपो दीयते, तय. तु. इटिमिका-, ओरिमिका- ।

^२ एतद्ग्रन्थीय-प्रकृतखण्डादप्रतस्तावदस्य सूक्तमन्त्राङ्क-मध्यययाङ्कस्य सूक्ताङ्कीय-शीर्षण्यतयैव रिधतिः संपादयिष्यमाणा दृष्टव्याः ।

^३ एतद्ग्रन्थीयसामग्र्यसंस्कलनात् पश्चात् प्रकाशं नीयमाने सात. प्रत्यध्यायं मन्त्राणां परंपरितपाठेना-ऽनुवाकीयो विभागोऽन्यथासिद्ध इव क्रियते ।

^४ मैसू. त्रुटितपाठत्वात् तदीयः खण्डपरंपरितेन त्रिव्यूहोऽपि सन् विभाग इह नाऽनुक्रियते ।

- (छ) काठक-चरक-यजुर्वेदः खण्डप्रविभक्त-स्थानकात्मकतया व्यूढः सन् संख्याद्वयेन परामृष्टो भवति । आध्वमेधिकपरिशिष्टीयास्त्रयोदश प्रधानविभागा अपि स्थानकीकृत्य च चत्वारिंशता स्थानकैः परंपर-यित्वा च परामृश्यन्ते । एवं तावत् संकलितानि सन्ति स्थानकानि त्रिपञ्चाशत्संख्याकानि संपद्यन्ते^१ ।
- (ज) कपिष्ठल-कठ-यजुर्वेदेऽष्टकाऽध्याय-खण्डात्मकतया त्रिव्यूढो विभागोऽध्यायपरंपरितेनाऽन्यथा-सिद्धीभूताऽष्टकविभक्तः सन् संख्याद्वयेनैव परामृष्टो भवति^२ । चत्वारिंशोऽध्यायोऽखण्डप्रविभक्तः सप्तैकखण्डात्मकतया सर्वत्र १ इत्येतेन खण्डाङ्केन सहैव निर्दिश्यते ।
- (झ) कौथुमसामवेदे प्रथमं तावद् द्वौ विभागौ भवतः । पूर्वार्चिकं चोत्तरार्चिकं च । आरण्य-काण्डं वाऽऽरण्य-संहिता वेति च महानाम्न्यार्चिकमिति च पूर्वार्चिकाऽनुगता परिशिष्टद्वयी भवति । पूर्वोत्तरार्चिकयोः प्रपाठकाऽर्ध-दशति-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूढो विभागो भवति । पूर्वार्चिकीया षट्-प्रपाठकी प्रतिप्रपाठकयुगलं काण्डव्यवहारेण त्रिकाण्ड्यपि भवति । प्रपाठकानां परंपरितेनाऽन्यथासिद्धस्त्वयं काण्ड-विभागो भवति । यत्तुत्तरार्चिकं दशतेः स्थाने सूक्तं व्यवह्रियते तत्तदवान्तरविभागविशेषीय-संज्ञामात्रीयविशेषत्वाच्च विशिष्यते । अस्ति तावदुभयमुख्यविभागसाधारणोऽध्याय-खण्ड-मन्त्रात्मक-त्रिव्यूढोऽपि विभाग-प्रकारः । अस्मिन् प्रकारे आरण्य-काण्डस्यापि षष्ठाऽध्यायात्मकतया व्यवहारो भवति । अपि चोत्तरार्चिके क्वचित् खण्ड-मन्त्रयोर्मध्यगमितया सूक्तविभागोऽप्युप-लभ्यते । इह तावदुक्तपूर्वयोः प्रकारयोः कतरेणचनापि विभागे सति परामर्शिका नितान्तं दुष्करा भवतीति च BC. इत्यत आंशिकं संकेतं गृहीत्वा च पूर्वोत्तरार्चिके यथाक्रमम् १ इति २ इति च संख्याप्य परामृश्येते च, तदुभयीया मन्त्राश्च माध्यमिकविभागाऽन्यथासिद्धयर्थं पृथक्-परंपराभ्यां संकल्यन्ते च । अनया दिशोभयार्चिकीयस्थलाङ्कनं द्वाभ्यां द्वाभ्यां संख्याभ्यां साध्यते । एवमारण्य-काण्डम् ३ इत्येवं महानाम्न्यार्चिकं च ४ इत्येवं परामृश्येते । आरण्य-काण्डे दशति-खण्डाऽन्यतरनामको मध्यमो मन्त्रगणात्मको विभागो भवतीति कृत्वा तदीयं स्थलाङ्कनं संख्यात्रिकेण संपाद्यते । मध्यमस्य कस्यचिद् विभागस्याभावाद् महानाम्न्यार्चिकीयं स्थलाङ्कनं तावद् द्वाभ्यां संख्याभ्यामेव क्रियते^३ ।
- (ञ) जैमिनीय-सामवेदे पूर्वार्चिकमिति प्रथमः, आरण्यं च महानाम्न्यश्चेत्युभयात्मको द्वितीयः, ऊहगान-मिति तृतीयः, उह्यगानमिति चतुर्थः, इत्येवं चत्वारो मुख्या-विभागाः सन्तः प्रत्येकं खण्ड-मन्त्रात्मक-तया द्विधा प्रविभक्ता भवन्ति । एतदीयं स्थलाङ्कनं च त्रिभिः संख्याभिरभिनिर्वर्त्यते । पूर्वार्चिकीयः खण्डगणात्मकपर्वरूपोऽवान्तरविभागश्चैवं तद्गतद्वितीयपर्वगतोऽपर्वप्रकारकोऽपरो-ऽवान्तरविभागश्च मुख्यविभागान्तरत्रिकवत् खण्डपरंपरितेनाऽन्यथासिद्धाविव क्रियेते^४ ।

^१ मुख्यानां चत्वारिंशत्-स्थानकानां मूलत इतिमिका (< *त्रिथिमिका = *प्रथमिका), मध्यमिका, ओरिमिका (< *अवरिमिका = अवरमिका), याज्यानुवाक्याश्चेत्येवं ग्रन्थचतुष्कतोऽपि विभाग आसीदित्यत्र तत्तद्ग्रन्थंकेतव्यः स्थानकीयाः पुष्पिका द्रष्टव्याः ।

^२ भावे क्तान्तं पदं द्रष्टव्यम् ।

^३ काण्ड-प्रपाठक-खण्डात्मकोऽपि विभागोऽस्यां शाखायां कदाचिदादरं लेभ इत्यत्रैतदीयमूलकोशीयं साक्ष्यं भवति ।

^४ इहृत्यस्य च मुद्रितसंस्करणमात्रीयस्य च स्थलाङ्कनप्रकारसर्वस्वसंवादनार्थं तु. आचि. १ ।

^५ र. पुरातनविभागीयः प्रकारश्चेद्वाऽनुस्त्रियमाणः प्रकारश्चोभावापि प्रदर्शितचरो भवतः ।

- (४) शौनकीयाऽथर्ववेदे द्वौ विभागप्रकारौ प्रवर्तते । काण्ड-सूक्त-मन्त्रात्मकस्त्रिव्यूढश्च प्रकारः काण्ड-प्रपाठकाऽनुवाक-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूढश्च प्रकारः । एतयोर्मध्ये प्रथम एव तावदिहानुवर्त्यमानः सन् संख्यात्रिकेण द्योत्यते^१ ।
- (४) पैपलादाऽथर्ववेदे च द्वौ विभागप्रकारौ प्रवर्तते । काण्ड-सूक्त-मन्त्रात्मकस्त्रिव्यूढश्च काण्डाऽनुवाक-^२खण्ड-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूढश्च । एतयोर्मध्ये तावत् प्रथम एवेहानुवर्त्यमानः सन् संख्यात्रयेणाऽङ्कयते । यत्र कचिच्च (तु. ३, ३७) सूक्तानि मन्त्रतोऽभिभक्तानि भवन्ति, तत्र तान्येकमन्त्रात्मकानीति कृत्वा १ इत्येतन्मन्त्रस्थानीयाऽङ्कप्रदानेन संख्यात्रयेणैवाऽङ्कयन्ते । एवम-विविक्तमन्त्रविभागस्थलीयाङ्कन उपस्थिते सति विच्छेदकव्यवहितयोः सतोर्द्वयोर्मुद्रितसंस्करणयोगो-रङ्कयोर्मध्याद् द्वितीयो विच्छेदकदक्षिणपार्श्वीयोऽङ्क एवेह प्रदर्श्यते (तु. ९, १२, ६-७) ।

७. संकेत-प्रकरणम्

इह तावत् निर्देशस्य समूह्यर्थं वैशद्यार्थं वा ये केचन संकेताः प्रायुक्षत, त इमे भवन्ति—

१. ✓ इति धातुकः^१ प्रातिस्विकचिह्नतया धातुमात्रेण पुरस्क्रियते, तय. ✓अह (गतौ) ।

२. ✓- इति स-विच्छेदको धातुकः प्रकरणत आक्षेप्याऽऽख्याताशानामुपसर्गाणामुपरिष्ठात् प्रयुज्यते, तय. अति ✓- ।

३. - इति विच्छेदकः प्रातिपदिकमात्रान्ते प्रतः संस्तदीयसुब्योगीयतामुपदर्शयति । शब्दमात्रीयाक्षर-विशेषस्याऽधस्ताद् दीयमानश्चायं धर्मान्तरमिव विभ्राणः संस्तत्रोदात्तस्य व्यवस्थितिं सूचयति ।

४. - इत्यर्धविच्छेदकः प्रातिपदिकादुपरि नान्तरीयतया निर्दिश्यमानात् संक्षिप्तात् सतो रूपविशेषात् पुरस्तात् प्रतः संस्तदीयाद्यंशस्य पूरयितव्यतामुपक्षिपति, तय. अग्नि- > -ग्निः, वैदु. -ग्निम् । अयं समासेऽवग्रहत्वेना-ऽपि प्रयुज्यते, तय. अग्ने-गु- ।

५. । इत्यूर्ध्वदण्डो वर्णमूर्ध्नि दीयमानः सन् शब्दविशेषीयैकस्वरस्य सतः स्वरितस्य व्यवस्थितिं प्रदिशति, तय. अ-कुड्यञ्च- ।

६. = इति संतोलः स्वतः प्राग्वर्तमानस्य सतः स्वत उत्तरवर्तिना सता तुल्यत्वं सूचयति, तय. 'तया गत्या' (= तेन प्रकारेण), पृ. १३०^४ ।

७ + इति योजकः प्रकृतिप्रत्ययीयं वा समासावयवीयं वा योगं संकेतयति, तय. ✓जन्+ङः (पृ. ४०^५), अ+श्च- (पृ. ५८८^६) ।

८. → इत्यभिपुङ्गः स्वतः प्राग्वर्तिनः सतः स्वोत्तरवर्त्यात्मकतया परिणामं संकेतयति, तय. अ-च्छे- (र→)रा- ।

९. > इत्यभिक्रोणः = →, तय. अभि>भी ।

१०. ← इति प्रतिपुङ्गः स्वत उत्तरवर्तिनः सतः स्वप्राग्वर्त्यात्मकतया परिणामं संकेतयति, तय. अधो(←धम्)-अश्रु- पृ १६१ ।

^१ W.B. शं.पा. इत्येतायोः क्वाचित्कस्थलाङ्कनभेदवतोः सतोः संवादनार्थं तु. आचि. २ ।

^२ मूलकोषे खण्ड->*कण्ड->काण्ड इति काश्मीरवाचनिकप्रवृत्तिमुलभविकारमध्योऽपपाठो द्रष्टव्यः ।

^३ धातु संकेतयतीत्यभिप्रायपरस्तद्धितो भवति । एवमुपर्यपि तत्तत्संकेतसंज्ञात्वेन प्रयुज्यमानाः शब्द-विशेषा यथावद् बोद्धव्याः ।

११. < इति प्रतिकोणः = ←, तय. ३अप्स- (< २अप्-) ।

१२. < > इति कोणयुगं स्वतः पूर्वोत्तरवर्तिनोरन्योन्यप्रकृतिविकृत्यन्यतरभावं संकेतयति, तय. अनुडुह् < > ध्व- (पृ. १९५^d) ।

१३. ऽ इति वक्रकं संहिताविषय उत्तरवर्तिनोऽकारस्य पूर्ववर्तिनि साहितिक आकार एकार ओकारे वाऽन्तर्भावं संकेतयति, तय. वाऽन्यस्य (पृ. १५^d); स्वरेऽविशेषः (पृ. ५^b); भूरिविभृदयोऽयम् (पृ. १५^d) ।

१४. ऽऽ इति द्विवक्रकमुत्तरवर्तिन आकारस्य पूर्ववर्तिनि साहितिक आकारेऽन्तर्भावं संकेतयति, तय. पञ्चम्यर्थस्याऽऽकाङ्क्षितत्वात् (पृ. ६^b) ।

१५. , इति प्रार्ध-विरामो यत्र तत्र शाब्दिके वा स्थलीये वा निर्देशे यथापेक्षं लघिष्ठव्यवच्छेदकत्वेन प्रयुज्यते, तय. ✓अस् (भुवि) अस्ति; अँनस् (> इ, ङ्) ✓वह् (प्रापणे); अध, अधा; अन्त, न्ता; अनु, > नू, याज- ।

१६. ; इत्यर्ध-विराम एकैकस्याः स्थलाङ्कनमात्राया व्यवच्छेदकतया प्रयुज्यते, तय. अंश- > -शः ऋ २, १, ४; २७, १.

१७. ... इति विराम एकैकस्य पदसंग्राहकनिर्देशखण्डस्य च समासाभिमुखे संक्षेपान्तरे वा स्थलाङ्के वा परतोऽसत्येकैकस्य संक्षेपस्य चाऽवसाने व्यवच्छेदकतया प्रयुज्यते, तय. अनु✓दिश्, १०५., अंश-... १७. । पा. (वैतु. पाभे.) इति च, अंश- > -शः ऋ २, १, ४ (वैतु. ऋ.) इति च ।

१८. ' इनि शीर्षण्यं प्रार्धविराम-प्रतियुगं स्वमध्यगतं प्रायेणेतिकारेणाऽनुगतं पाठं संकेतयति, तय. 'अक्षान् देवसाधनभूतान् कामयते' (पृ. १३^a) ।

१९. ० इति वर्तुलकं शीर्षण्यतया प्रयोगतः पूर्वोत्तरस्थित्यनुक्रमेणाऽधस्तनीं चोपरितनीं च पूरयितव्यतां संकेतयति तय, अंशु- ०शु- अन् ० (= अन्शु-), इदमेव च वर्तुलकं यदाऽर्धविच्छेदकस्य च संक्षिप्तस्य सतः स्वरूपस्य च मध्ये दीयते, तदा तस्य रूपस्याऽऽमन्त्रितभावः सूच्यते, तय. अंशु- > -०शो, अग्नि- > -०ग्ने ।

२०. * इति तारका यस्योपरि धृता भवति, तस्यौपकल्पनिकत्वं संकेतयति । तत्र ये विशेषा भवन्ति, त इमे सन्ति—

(क) वामपार्श्वतः शीर्षण्या सतीयं शब्दविशेषस्य तदर्थविशेषस्य वक्तृपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय. ✓*अप् (पृ. ३०७^o) ।

(ख) सस्वरस्याऽक्षरविशेषस्योपरि धृता सतीयं तस्य स्वरस्योक्तपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय. अप्सर-हुँ-, अँ-संयाज्य- ।

(ग) आवप्रानिक-विच्छेदकस्योपरि धृता सतीयं तत्प्रतियोगिनः सुब्रोगीयताया उक्तपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय. अवस्* (पृ. ५५३^b) ।

(घ) अवग्रहस्योपरि धृता सतीयं तस्योक्तपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय. अन्तरि-क्ष- ।

२१. ? इति प्रश्नकः शब्द-रूप-ग्रन्थनामसंक्षेपाऽन्यतमीयाद् निर्देशात् पुरस्ताच्च स्थलाङ्कनिर्देशमात्राया

१ धातूनां च व्ययाऽव्ययोभयविधानां प्रातिपदिकानां चैषा सामान्यसंज्ञा द्रष्टव्या ।

१ तिङन्तं वा सुबन्तं वा तत्तत् पदमिह यथास्वप्रकृतिभूतशब्दापेक्षया तत्तद् रूपमित्युच्यते ।

उपरिष्ठास्योपचर्यमाणो यथास्थितस्य तत्तन्निर्देशस्य विषये सामान्यतो वा तत्तद्विशेषतो वा दुरुहता-साक्षयिकता-
ऽध्यवसेयकल्पतादिप्रकारकमर्थं संकेतयति । येष्वेतद्विषयभूतेषु तावदस्योपचारो भवति, तानीमानि संगृह्येरन्—

- (क) पाठ-स्वरूपे, तय. अक्षी- > -क्ष्यौ पै ६, ६, १? ।
(ख) वर्ण-स्वरूपे, तय. ? अंहारि- ।
(ग) तात्पर्य-स्वरूपे, तय. ? अकन्त- ।
(घ) अवग्रह-स्थितौ, तय. ? अप-सर- ।
(ङ) उपकल्पना-स्वरूपे, तय. ? ✓*अरायु ।

एवं टिप्पणेषु चायं व्यु. सूपा. इत्यादितस् तत्तद्विषयीयात् संक्षेपादुपरि ध्रियमाणस्तत्र तत्र निर्णयः भावं
सूचयति ।

२२. ॐ इति संकेतः कृतः पुरस्तादुपचर्यमाणस्तस्य व्यवहितोपसृष्टत्वं भवतीति च स्थलाङ्गीय-
मात्राविशेषादुपरि ध्रियमाणश्च तत्रैव स्थले व्यवहितोपसृष्टत्वं भवतीति च संकेतयति, तय. ॐ अप-शोशुचत्-
अप-घ्नत्- > -घ्नन् ऋ ८, ४३, २६०.

२३. † इति संकेतः शब्द-रूप-ग्रन्थनामसंक्षेपान्यतमीयाद् निर्देशात् पुरस्तादुपचर्यमाणस्तदधिकृतायाः
पाठस्थितेर् नित्यं टिप्पणितस्थलस्य सतो बाह्वादिग्रन्थान्तरीयश्रुतिविशेषस्याऽपेक्षया भिन्नाऽऽत्मकता संकेतयति,
तय. अ-जर- > †-रस्य । स्थलविशेषीयपाठस्थितेरेवंप्रकारतायां सूचयितव्यायां सत्यां तु संकेतोऽयं तत्तत्स्थलाङ्का-
ऽवसानतः क्रियते, तय. अग्नि-मत्- > -मान् काठ २३, ११† ।

२४. † इति संकेतः शब्द-तद्रूपाऽन्यतरीयनिर्देशविशेषात् पुरस्तादुपचर्यमाणस्तद्वतः श्रुतिसामान्यस्य
बाह्वचमूलकतां सूचयति, तय. †अज्म-, अज्मन्- > †-ज्म । यदा तु निर्देशविशेषस्य श्रुतिविशेषीयतयैवंप्रकारकता
सूचयितव्या भवति, तदा तच्छ्रुतिविशेषीयव्याप्तिमात्रानुपाततोऽयं संकेतः स्थलाङ्गीयमात्राविशेषान् पुरस्तादुपरि-
ष्ठादोपचर्यते, तय. अच्युत-च्युत्- > -च्युत् शौ २०, ३४, ९† । यदा चाऽपि निर्देशविशेषस्य श्रुतिविशेषीया-
ऽऽश्रुतिबहुत्वविषयत्वे सति क्वाचित्कतयैवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तदा शीर्षण्याश्रुतिगूचकसंख्यावतः स्थलाङ्क-
विशेषादनन्तरं यावदाश्रयेवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तावदाश्रुतिसूचकशीर्षण्यसंख्यायुतोऽयं संकेत
उपचर्यते, तय. अस्मद्- > नः मै ४, १२, १२†; † ।

२५. ¶ इति संकेतः शब्द-तद्रूपान्यतरीयनिर्देशविशेषात् पुरस्तादुपचर्यमाणस्तस्य कृष्णयजुर्वेद-
विशेषीयब्राह्मणभागीयतां सूचयति । यदा च निर्देशविशेषस्य श्रुतिविशेषीयतयैवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति,
तदाऽयं संकेतस्तच्छ्रुतिव्याप्तिमात्रानुपाततः पुरस्तादुपरिष्ठाद्वा प्रयुज्यते, तय. ¶अपि✓सृज्, अव✓पद् >
¶अवपद्यन्ते, अरण्य- > -ण्यम् ¶मै १, ९, ७... । यदा तु निर्देशविशेषस्य स्थलविशेषीयाऽऽश्रुतिबहुत्वे

सति क्वचित्कतयैवैवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तदाऽऽवृत्तिसंख्याशिरस्कात् सतः स्थलविशेषीयादङ्कादनन्तर-
मेवंप्रकारकतापर्यायसंख्याशिरस्कतयाऽयं संकेतो ध्रियते, तय. अधि मे ४,४,५^३, ॥ १ ।

२६. § इति संकेतः † इत्यस्य च ॥ इत्यस्य चोक्तपूर्वप्रकारेण प्रवर्तमाने विषयोत्सर्गे रूपस्थलविशेषा-
ऽन्यतराऽपेक्षयाऽपवादभावं सूचयति, तय. †अ-तन्द्र- > -§^१न्दम्, ॥अनायतन- > -नः §शी... अपराह-
> -॥हे... पे १०,६,७§.

२७. पृथकारेण वैशद्यमुद्दिश्येह प्रयुज्यमानानां त्रयाणां कोष्ठकानां तावदयं विषयविभागो भवति—

(क) () इत्यर्धचन्द्रककोष्ठकेऽन्तर्निर्देशीया योगविषया वर्णभिकारविषया वा सूचना क्रियते, तय. अ-का-
(ण>)णा-, अपि✓छा(<स्था), अभ्या(भि-आ)✓वह । उपर्युष्टितन्त्रप्रकरणे प्रकरणगम्य
आख्यातिकोऽशोऽयर्धचन्द्रककोष्ठके निर्दिश्यते, तय. अति✓चर, अति(नर) ।

(ख) [] इति दण्डककोष्ठके प्रतिशब्दीयखण्डान्त औत्तरपदिको निर्देशः क्रियते, तय. अंशु-... [*शु-
अन्, उप०...]; ✓अन्... [अनु०...] ।

(ग) ।] इति नागदन्तककोष्ठके निर्देशविशेषीयस्तत्तच्छ्रुतिगतत्वेनाऽन्तर्बाह्वीयः संवादो निर्दिश्यते,
तय. १अश्च- > -इवैः ऋ [६,६०,१; ८, ७३, १४] ।

(घ) यदा बाह्वचनिर्देशविशेषस्य स्थाने संवादिषु बाह्वेषु वा ग्रन्थान्तरीयेषु वा ग्रन्थान्तरेषु तस्य
निर्देशविशेषस्याऽश्रवणे सति तत्पर्यायान्तरं श्रूयते, तदा तन्निर्देशविशेषीय बाह्वेन स्थाने
नागदन्तककोष्ठके निर्दिष्टे सत्यंशतस्तत्संवादिश्रुत्यन्तरस्थलाङ्कनं नागदन्तककोष्ठकाऽऽभ्यन्तरीय-
ऽर्धचन्द्रककोष्ठके क्रियते, तय. अंशु- > -शुः ऋ ९, [६२, ४ (८२, १)], २अमपत्तु-ना-
> -नः ऋ १०, १७४, [१५९, ४] ४] ; -ना ऋ १०, १५९, [४ (१७४, २)] ।

(ङ) टिप्पणेषु संवादि-विसंवादिमतान्तराणां चान्येषां पदार्थानां च वैशद्यविशेषण समर्पणार्थमेतेषां
कोष्ठकानां व्यवच्छेदकमात्रतया प्रयोगो भवति । तथाहि । यदैक एव कोष्ठकोऽन्त्यते, तदाऽर्ध-
चन्द्रककोष्ठक उपयुज्यते । यदा तु द्वाधीयसि विचारं प्रवर्तमाने सति कोष्ठकानामन्यो-न्यमाभ्यन्तर-
भावेन समावेशः सावगरो भवति, तदा [(।)] इत्याकारकतदीय उपयोगको दृश्यः ।

८. मुद्रा-प्रकरणम्

१. अस्य ग्रन्थस्य मूल-भागः प्रतिपृष्ठं स्तम्भत्रयेण विभक्तो भवति ।

२. प्रतिपृष्ठमादिमः शब्दो वामतोऽन्तिमश्च दक्षिणतः शीर्षण्यतया निर्दिश्यते । यदा चेतयोक्तयो-
र्विऽन्यतरस्य वा विभिन्नाऽनुक्रमशस्वरत्वात् पृष्ठविशेषीयसामान्याऽनुक्रमविधातकत्वं भवति, तदाचोक्तयोर्विऽन्य-
तरस्य वा स्थाने कोणित्वाऽन्तः सन् धात्वादिमूलभूतस्य शब्दस्य निर्देशो भवति, तय. अनु✓आ > इप ।

३. प्रतिपृष्ठविभागीयस्तम्भं शाब्दिका निर्देशास्तावत् प्रातिस्विकेषु तत्तन्मूलाऽपेक्षया यौगिककारणपर्यतः
प्रत्यवान्तरयोगमेकैकया मात्रया दक्षिणतो व्यवच्छिद्यमानेष्वन्योन्यमापेक्षोपरितनावस्थितिष्वप्यत्राह सहजसंभवो-
पयोगेषु वैयाकरणार्थनिर्भरेषु स्तम्भेषु क्रियन्ते, तय. ✓अत्, ✓*अप्, ✓अश् (व्याप्तौ) ।

१ प्रकृते खण्डे बाह्वचश्रुतिमात्रगतः संवादो भवति । इत ऊर्ध्वं खण्डान्तरेषु स्वाधारग्रन्थमात्रगतः
संवादोऽपि प्रदर्शयिष्यते ।

४. सार्वधातुकाऽऽर्धधातुकविषयकतिङन्तानां च सार्वधातुकप्रकरणीयभिरविकरणरूपाणां च समूहप्रातिपदिकीयाऽवान्तरप्रातिपदिकीयरूपाणां चाऽन्योन्यविवेकार्थं प्रत्येकं खण्डपार्थक्यं कियते, तय. अनु✓गम्, ✓गच्छ, अति✓तृ, अस्मद्-, अहन्- ।

५. एवं तावत् सर्वे शब्दा इह वंशपरंपराभिरिव निर्दिश्यमाना उपक्रमोपसंहारविवेकतः सुलक्षा भवन्ति । कस्कः शब्दः क्रियतीं क्रियतीं वैदिकवाङ्मयीयां प्रयोगद्विमाप्तवानित्यप्यनेन प्रकारेण समीक्षितुमुपलभ्यते । तथाहि । यावद् अती (ति✓इ), अप✓नुद् इत्येवंजातीयानामुपसृष्टानां धातूनामाश्चर्यमिव द्वितीयस्तम्भाऽतिक्रमो भवति, तावद् ✓अत्, ✓*अर् इत्येवंजातीयाः शुद्धा धातवः प्रायेण चतुर्थं स्तम्भमभिव्याप्य प्रवर्तमाना उपलभ्यन्ते ।

६. अस्य ग्रन्थस्य वृत्तिभागस्तावद् टिप्पणमथो भवति । टिप्पणानि चैतानि साम्प्रदायिकेनोपनिबद्धानि भवन्ति । प्रत्येकं टिप्पणं च वैलक्षण्यप्रयोजित-दृष्टिसौकर्यमुद्दिश्याऽऽल्लवर्णशिरस्कतयाऽऽरभ्यते ।

७. एकैकस्य निर्देशस्य तत्तदङ्गमङ्गान्तरविवेकेन विस्पष्टं लक्ष्येत्यभिप्रायेण विभिन्नमुद्धानां प्रयुक्ता भवति । इयं तावदस्मिन् विषये व्यवस्था कृता भवति—

(क) गुर्व्या कृष्ण्या मुद्रया तावदेतानि निर्देशानि भवन्ति—

१. शुद्धा उपसृष्टाश्चाऽनुसृष्टाश्च धातवः ।

२. अयौगिकत्वेन निर्देशभाजि व्ययानि चाऽव्ययानि च प्रातिपदिकानि, प्रतिपरामर्शानि निर्देश-भाजि विलक्षणानि सुप्-तिङ्न्त्यतरीयरूपाणि, यथावर्णमात्राऽनुकान्तानां प्रतिपरामर्शानि निर्देश-भाजां प्रातिपदिकपरंपराणां मध्ये प्राथमिकानि च प्रातिपदिकानि च ।

३. प्रत्येक-स्थलाङ्गीयमात्रायाः प्रधानविभागीया संख्या ।

(ख) लघ्व्या कृष्ण्या मुद्रया तावदेतानि निर्देशानि भवन्ति—

१. तिङ्-रूपाणि ।

२. सुव्-रूपाणि ।

३. यौगिकनिर्देशभाजि व्ययानि वाऽव्ययानि वा कृतद्विताऽन्यतरात्मकानि प्रातिपदिकानि ।

४. व्ययाऽव्ययाऽन्यतरप्रकारकप्रातिपदिकीयाः समासाः ।

५. यथावर्णमात्रानुकान्तानां प्रतिपरामर्शनीयनिर्देशभाजां प्रातिपदिकपरंपराणां मध्ये द्वितीयप्रभृतीनि प्रातिपदिकानि, तय. अत्तवे इत्यत ऊर्ध्वम् अत्तुम् इत्यादीनि ।

६. टिप्पणेषु तावद्—१. उद्धृताः पाठाः, २. धातवस्तदीयानि तिङ्-रूपाणि च, ३. यौगिकतया निर्दिष्टानि प्रातिपदिकानि च तदीयानि सुव्-रूपाणि च, ४. अव्ययात्मकानि प्रातिपदिकानि,

५. पाणिनीयाः प्रत्ययाः, ६. शोधः इति पदं चैतदभिप्रायकं पदान्तरं च, ७. असं इति संक्षेपश्चैतदभिप्रायकं संक्षेपान्तरं च ।

(ग) सितया मुद्रया तावदेतानि निर्देशानि भवन्ति—

१. उक्तपूर्वमुद्गान्तरनिर्देशांशव्यतिरिक्तः स्थलाङ्कनात्मको भागः ।

२. उक्तपूर्वमुद्गान्तरनिर्देशांशव्यतिरिक्तषु टिप्पणात्मको भागः ।

३. अन्तःशब्दनिर्देशीयो यौगिको वा साहितिको वाऽवान्तरनिर्देशः, तय. अ-वृष्प(त>)न्ती- ।

४. प्राधान्यभाजो निर्देशस्य प्रतिपरामर्शिका, तय. अत्तवे इत्यतः पश्चाद् '✓अद् द्र.' इति ।

५. यथोपेक्षितप्रतिशब्दीयखण्डान्ते कोष्ठकीकृत्याऽन्यथा वा क्रियमाणौत्तरपदिकी प्रतिपरामर्शिका, तय. अन्न.[अति....] ।

संक्षेपाः (Abbreviations)

(क) आधारग्रन्थीयाः (of Basic Texts, their Editions, Translations and Commentaries)

- ऋ. = ऋग्वेद-संहिता- संपा. मैक्स. एफ. मूलर (Müller, Max. F.), लंदन (London) ।
- संपा. सायण-भाष्य-युत-, नारायणशर्मन्-सोनटके, + चिन्तामणि-गणेशसूनु-काशीकर, पूना, १९३३-१९४६ ई. ।
- संपा. स्कन्दस्वामि-ऋद्धीथाचार्य-वैकटमाधव-, मुद्गलवृत्ति [= सायणभाष्यसंक्षेप-], विश्वबन्धु-, होशिआरपुर, १९६५ ई. ।
- संपा. सायण-भाष्यसमेत-, मैक्स. एफ. मूलर (Müller, Max. F.), लंदन, १८९०-९२ ई. ।
- संपा. दयानन्दस्वामि-संस्कृतहिन्दीभाष्ययुत-, अजमेर ।
- संपा. स्कन्दस्वामि-वैकटमाधव-भाष्य समेत-, त्रिवेन्द्रम्, १८२९ ई. ।
- संपा. मराठी-इंग्लिश-भाष्ययुत-, शंकरपाण्डुरंग-, पूना, १८७६-८३ ई. ।
- जर्मन-अनुवाद-, विविधविवरण-समेत-, ए. लुडविश (Ludwig, A.), प्राग-लाइपजिस् (Prag-Leipzig), १८७६-८८ ई. ।
- जर्मन-अनुवाद-, के. एफ. गैल्डनर (Geldner, K. F.), गार्टिंजन-लाइपजिस् (Göttingen-Leipzig), १९२३ ई. ।
- [वैदिकसूक्तसंग्रह-] इंग्लिश-अनुवाद-, एच्. ओल्डनबर्ग- (Oldenberg, H.), आक्सफोर्ड (Oxford) SBE, १८९७ ई. ।
- जर्मन-अनुवाद-, एच्. ग्रासमान- (Grassman, H.) लाइपजिस् (Leipzig), १८७६-७ ई. ।
- इंग्लिश-अनुवाद-, आर. टि. एफ. ग्रिफिथ (Griffith, R. T. H.), १८८९ ई. ।
- [वैदिकसूक्तसंग्रह-] जर्मन-अनुवाद-, एच्. हिलेब्रान्ट (Hillebrandt, H.), गार्टिंजन-लाइपजिस् (Göttingen-Leipzig), १९१३ ई. ।
- [वैदिकसूक्तसंग्रह-] इंग्लिश-अनुवाद-, एफ. एम्. मैक्समूलर (Maxmüller, F. M.), आक्सफोर्ड (Oxford), १८९१ ई. ।
- [Vedic Reader], इंग्लिश-अनुवाद-, ए. ए. मैकडानल- (Macdonell, A.A.), आक्सफोर्ड (Oxford), १९१७ ई. ।
- क. = कपिष्ठल- (कठ. कृष्णयजुर्वेदीय-) संहिता- ।
- का. = काण्व (वाजसनेय-शुक्लयजुर्वेदीय-) संहिता,
- संपा. सायण-भाष्ययुता-, रत्नगोपालभट्ट- + माधवशास्त्रिन्-, बनारस, १९०८-१५ ई. ।
- काठ. = काठक-संहिता-, संपा. एल. वी. श्रोडर (Schroeder, L. V.), लाइपजिस् (Leipzig), १९००; १९२२ ई. ।
- संपा. श्रीपादशर्मन्-, औध, १९४३ ई. ।

- [पदसूची-], आर. साइमन (Simon, R.), लाइपजिस् (Leipzig), १९१२ ई. ।
- कौ. = कौथुमीय-सामवेद-संहिता-
- संपा. जे. स्टीवनसन् (Stevenson, J.), सोसाइटी ओरियन्टल टेक्स्टस् (Society oriental Texts), १८९३ ई. ।
- संपा. सायण-भाष्यसमेता-, सत्यवतसामश्रमिन्-, BI. कलिकाता, १८७१-७८ ई. ।
- संपा. सायण-भाष्यसमेता-, जीवनन्द-विद्यासागर-, कलिकाता, १८७२ ई. ।
- संपा. [छन्द-आर्चिक-] सायण-भाष्ययुता, इंग्लिश-अनुवादसंहिता-, भवभूतिभट्टाचार्य-, कलिकाता, १९३६ ई. ।
- संपा. जर्मन-अनुवादसंहिता-, थि. बेनफे (Benfey, Th.), लाइपजिस् (Leipzig), १८४८ ई. ।
- संपा. इंग्लिश-अनुवादसमेता-, जे. स्टीवनसन् (Stevenson, J.), कलिकाता, १९०६ ई. ।
- संपा. इंग्लिश-अनुवाद-, आर. टि. एफ. ग्रिफिथ (Griffith, R. T. F.), बनारस, १८९३ ई. ।
- खि. = ऋग्वेदीय-खिलसूक्त-संग्रह- संपा. जे. शेफ्ट्लोवित्स (Scheftlowitz, J.), IF. ब्रेस्ला (Breslau), १९०६ ई. ।
- संपा. [ऋग्वेदीय-सायणभाष्य-परिशिष्ट-], नारायणशर्मन्-सोनटके, चिन्तामणिशर्मन्-काशीकर-, पूना, १९४६ ई. ।
- संपा. [ऋग्वेदसंहिता-परिशिष्ट-] श्रीपाददामोदर-, पूना, १९५७ ई. ।
- जै. = जैमिनीया-सामवेद-संहिता- संपा. डब्ल्यू. कालन्द (Caland, W.), IF. ब्रेस्ला (Breslau), १९०७ ई. ।
- संपा. रघुवीर-, सरस्वतीविहार-ग्रन्थमाला, लवपुरम्, १९९५ विसं.
- तै. = तैत्तिरीया- [कृष्णयजुर्वेदीया-] संहिता-, संपा. ए. वेबर (Weber, A.), लाइपजिस् (Leipzig), IS., १८७२ ई. ।
- संपा. सायण-भाष्ययुत-, आनन्दाश्रम-, पूना ।
- संपा. भट्टभास्कर-भाष्यसमेत- + ए. महादेवशास्त्रिन्-, पी. के. रंगाचार्य-, मसूर, १८९४-९८ ई. ।
- संपा. श्रीपादशर्मन्-, औध, १९४५ ई. ।
- संपा. माधव-भाष्ययुत-, रोअर- इ. बी. कावेल- प्रभृ. (Roer, Cowell, EB., etc.), BI., १८५४-९९ ई. ।
- इंग्लिश-अनुवाद-, बी. कीथ (Keith, B.), कैम्ब्रिज मसेचुसट (Cambridge Mass.), HOS. १९१४ ई. ।
- पै. = पैप्पलाद- (अथर्ववेदीय-) संहिता- संपा. [१-१५ काण्ड-] एल. सी. बैरेट (Barret, L.C.), GAOS., १९०६ ई. ।
- [१६-२० काण्ड-] ...
- संपा. रघुवीर-, सरस्वतीविहार-ग्रन्थमाला, लाहौर, १९३६-४१ ई. ।

- मा. = माध्यन्दिनी-[वाजसनेय-शुक्लयजुर्वेद-]संहिता-, संपा. उवट-+महीधर-भाष्योपेता-, वासुदेवलक्ष्मणशास्त्रिन्-, बम्बई, १९१२ ई. ।
- , —, —, रामसकलमिश्र-, बनारस, १९१२-१५ ई. ।
- संपा. दयानन्दस्वामि-संस्कृत-हिन्दीभाष्यसमेत-, अजमेर ।
- इंग्लिश-अनुवाद-, आर. टी. एफ. ग्रिफिथ (Griffith, R. T. F.), बनारस ।
- मै. = मैत्रायणी-संहिता- संपा. एल. वी. श्रोडर (Schroeder, L. V.), लाइपजिस् (Leipzig), १९२३ ई. ।
- संपा. श्रीपादशर्मन्-, औंध, १९४३ ई. ।
- शौ. = शौनकीय-अथर्ववेद-संहिता- संपा. सायण-भाष्यसमेत-, शंकरपाण्डुरंग-, बम्बई, १८९५-९८ ई. ।
- संपा. सायण-भाष्यसमेत-, विश्वबन्धु-, होशिआरपुर, १९६० ई. ।
- इंग्लिश-अनुवाद-, डब्ल्यु. डी. हिले (Whitney, W. D.), कैम्ब्रिज (Cambridge), HOS., १९०५ ई. ।
- इंग्लिश-अनुवाद- आर. टि. एच. ग्रिफिथ (Griffith, R. T. H.), बनारस, १८९४ ई. ।
- [सूक्त-संग्रह-] इंग्लिश-अनुवाद-, एम्. ब्लूमफील्ड (Bloomfield, M.), SBE., आक्सफोर्ड (Oxford), १८९७ ई. ।
- संपा. हिन्दी-अनुवाद-, क्षेमकरणदास, इलाहाबाद, १९१२-२१ ई. ।
- संपा. संस्कृत-हिन्दी-अनुवादसमेत-, हरिशंकरदीक्षित, मेरठ, १९१६ ई. ।
- [१०० सूक्त-] जर्मन-अनुवाद-, जे. ग्रिल् (Grill, J.), ट्यूबिंजन (Tubingen), १८७९ ई. ।
- पदसूची- (Index-verborum), डब्ल्यु. डी. हिले (Whitney, W. D.), न्यूहैवन, (New-Haven), १८८० ई. ।
- संपा. रु. राथ (Roth, R.) + डब्ल्यु. डी. हिले (Whitney, W. D.), बर्लिन, १८५५ ई. ।

ABI., ABORI. = Annals (of the) Bhandarkar
(Oriental Research) Institute,
(Poona),

AG. = Arnold., (E. V. Historical Vedic)
Grammar., art.

AM., AVM. = Arnold. (E.V. : Vedic) Metre
(in its Historical Development).

A. O. = Acta Orientalia (ediderunt Socie-
tates Orientales Batava Danica
Norvegica).

AR., Auf. = Aufrecht, (Th. : Die Hymnen
des R̥gveda, art.

AVS. = Avery (John); Verb (Inflection in
Sanskrit).

B., BA. = Bloomfield, (Maurice : Hymns of)
Atharvaveda, trans., art.

BB. = Bezzenberge'r Beiträge zur Kunde
der indogermanischen Sprachen.

BC. = Bloomfield, (Maurice : Vedic),
Concordance.

BDG., Brug. = Brugmann, (K. +) Delbrück,
(B.) : Grundriss (der vergleichen-
den Grammatic der Indo-German-
ischen Sprachen), art.

BDI., BDCRI. = Bulletin (of the) Deccan
(College Research) Institute
(Poona).

Benfey, (Th.), art.

- Berg. BL. = Bergaigne (*Abel. : Etudes sur le Lexique du Rgveda ; Journal Asiatique*, 1883-84),
- BKA. [= वै.] = Barret, (*L. C. : The Kashmirian Atharvaveda (with critical notes)*), B.
- Böht. = Böhtlingk, (*Otto*), art.
- Bollensen, (*F.*), art.
- Boyer, (*A., M.*), art.
- Bradke, (*P. V.*), art.
- Brown. (*G. W.*), art.
- BRR. = Bloomfield, (*Mourice*) : *Rigved Repetition*.
- BRV. = Bergaigne, (*A. : La*) *Religion Vedique*.
- BS. = Benfey, (*Th. : Die Hymnen des Sāmaveda*).
- BSG. = Benfey, (*Th.*) : *Samaveda Glossary*, art.
- Burrow = (*T. :*) *The Sanskrit Language* art.
- BSOS. = *Bulletin (of the) School (of) Oriental Studies (Landon)*.
- BV. = *Bhāratiya Vidyā (Bombay)*.
- BW. = Böhtlingk, (*Otto : Sanskrit Wörterbuch (in kürzeren Fassung)*), art.
- C. = Caland, (*W.*), art.
- CA. = Choudhry, (*Tārāpāda : On interpretation of doubtful words in Atharvaveda*).
- Charpentier, (*J.*), art.
- DAS. = Delbrück, (*B.*) : *Altindische Syntax*.
- Debrunner, (*A.*) art.

- Delbrück, (*B.*), *Vedische Chrestomathie*
- Dumont, (*L.*), art.
- Edgerton, (*F.*), art.
- Eelsingh, (*P. H.*), art.
- Eggling, (*J.*), art.
- Foy. (*W.*), art.
- Gaedicke, (*C.*), art.
- Garbe, (*R.*), art.
- GG. = Geldner, (*K. F.*) : *der Rgveda in Auswahl, erster Teil* Glossar, art.
- Ghatage, (*A. M.*), art.
- GK. = Geldner, (*K. F. +*) Kaegi, (*A. : Siebenzig Lieder des Rgveda und mit Beiträgen von R. Roth*).
- GR. = Grassman, (*H.*) : *Rgveda (übersetzt und mit kritischen und erläuternden Anmerkungen versehen)*.
- Grassman, (*H.*), ed. art.
- Gray, (*L. H.*), art.
- Gri. = Griffith, (*R. P. H. I. : trans. ॠ, मा, कौ, शौ.*).
- Grill, (*J. : Hundert Lieder der Atharva Veda, übers. und mit text-kritischen etc.*).
- GRV. = Geldner. (*K. F. : der*) *Rgveda (übersetzt und erläutert)*.
- GW. = Grassman. (*H.*) : *Wörterbuch (zum Rgveda)*.
- H., Hill. = Hillebrandt, (*A.*), art.
- Haskal, (*W. : On the accentuation of the Votive in RV. & Atharvaveda, IAUS 1873*).
- Henry, (*V.*), art.
- Hirt, (*H.*), art.

HL., HLR. = Hillebrandt, (A.) : Lieder
(des Rgveda, übersetzt).

HM. = Hillebrandt, (A. : Vedische)
Mythology.

Hopkins, (F. W.), art.

IF. = Indogermanische forschungen.

IHQ. = Indian Historical Quarterly.

JAOS. = Journal (of the) American Oriental
Society.

Johansson, (K. F.), art.

K. = Keith, (A. B. : ed. trans.).

Kaegy, (A.), art.

Kirste, (J.), art.

Klug, (F.), art.

KZ. = Kuhn (A. + Aufrecht, Th.) :
Zeitschrift (für vergleichende
Sprachforschung).

L. = Lanman, (C. R. : Noun Inflection
in the Veda; JAOS. X 325-601).

Liden, (E.) art.

LRV., LR., Lud. = Ludwig, (A. : der) Rg-
veda (order die heiligen Hymnen
der Brähmaṇa zum erster Male
Vollständig ins Deutsche übersetzt
+ mit Commentar und Einleitung,
Vol. I.-VI.), art.

MGC. = Meillet, (A. + Vendryes, J. : Traite
de) Grammaire (Comparee des
Langues) Classiques.

Mac., MG., MVG. = Macdonell, (A. A. :
Vedic) Grammar, art.

MGS. = " " " "
(for) Students.

Max. = Muller, (F. M.), art.

MW. = Monier Williams, (Monier : A.
Sanskrit English Dictionary).

MWA = Manfred (Mayrhofer : Kurzge-
fasstes) Wörterbuch (des) Altin-
dischen.

MSL. = Mémoires (de la) Société (de)
Linguistique.

MST. = Muir, (J. : Original) Sanskrit Texts.
On the origin and progress
of religion and institutions of
India (etc.), 4 Vol.

MV., MVR. = Müllers, (F. M.) : Vedic
Hymns (Rgveda, SBE xxx ii).

NIA. = New Indian Antiquary (Poona).

NW. = Neisser, (W. : zum). Wörterbuch
(des Rgveda), art.

Neisser, (W.) " " "

OK., OKP. = Oertel, (H. : zur) Kapiṣṭhala-
kāṭha (Samlitā).

Old. = Oldenburg, (H.), art.

ORN. = Oldenburg, (H.) : Rgveda (Text-
kritische und Exegetische) Noten.

OO. = Orient und Occident.

OV. = Oldenburg, (H.) : Vedic (Hymns,
trans.).

PA. = (The) Pāṇiṣṭas (of) Atharva-
veda (Vols. I-III., Bolling, G. M.
+ Nagelein, J.).

PAOS. = Proceedings (of the) American
Oriental Society.

PG. = Pischel, (R. +) Geldner, (K. F. :
Vedische Studien).

Pischel, (R.), art.

PW. = (St.) Petersburg (Sanskrit) Wör-
terbuch (von Böhtlingk, Otto +
Roth Rudolph).

- R. = Roth, (R. : art.).
 Reuter, (J. N. : art.).
 RI. = Renou, (L.) : Index (*Vedique, Vedic Studies, Lahore.*).
 RN. = Rajawade, (*Vajjnath Kashinath*) : Nirukta Notes.
 RNI. = Rajawade, " " " Index.
 RNM. = Rajawade, " " " Marathi Translation.
 Ronnow, (K. : art.).
 RW. = Roth, (R. +) Whitney, (W. D. : ed., शौ.).
 S., St. = Stevenson, (J. : ed., कौ.).
 SBW. = Schmidt, (R. : *Nachträge zum* BW.
 Schmidt, (R. : art.).
 Sch. = Schroeder, (*Leopold : von., art., ed.*).
 SE., SEY. = Siddheshwar Varma : Etymologies of Yāska.
 SI. = Simon, (R.) : Index (*Verborum zum काठ.*).
 TV. = Thomas, (F. W.) : Vedic (*Hymns trans.*).
 VV. = (Bloomfield, M. + Edgerton, F.) : Vedic Variants.

- VVS. = Venkatasubbiah (A.) : Vedic Studies.
 W., Wh. = Whitney, (W. D.), trans., art.
 WAG., Wack. = Wackernagel, (J.) : Altindische Grammatik, art.
 Web. = Weber, (A.), art. ed.
 WG. = Whitney, (W. D. : *Sanskrit*) Grammar.
 WI. = Whitney (W. D.) : Index (*Verborum to शौ.*).
 Wil. = Wilson. (H. H.) : *Samaveda*.
 WIS. = Weber, (A.) : Indische Studien.
 Wolf, (F.), art.
 WSR. = Whitney (W. D.) : Supplement (to WG.) Roots, etc.
 WW. = Walde (Alois + Pokorny, Julius : *Vergleichendes*) Wörterbuch (der *Indo-germanischen Sprachen*).
 WWA. = Wüst, (W. : *Vergleichendes und Etymologisches*) Wörterbuch (des *Alt-indo-arischen*), Altindischen.
 WZKM = Wiener Zeitschrift (für die) Kunde (des) Morgenlandes.
 ZA. = Zimmer, (H.) : Altindische Leben.
 ZDMG. = Zeitschrift (der) Deutschen Morgenladischen Gesellschaft.

(ख) ग्रन्थान्तरीयाः (of Other Books)

अ. = अमरकोष- (अमरसिंहीय-)	अप्रा. = अथर्व-प्रातिशाख्य-	आग्निगु. = आग्निवेद-गृह्यसूत्र-
अक्षी. = अमरकोषीया-क्षीरस्वामि-वृत्ति-	अप्राय. = अथर्वप्रायश्चित्त-	आनन्द. = आनन्दतीर्थ-भाष्य- (क.)
अन. = अनन्ताचार्य (का. मूको.)	अभा. = अमरकोषीया-मानुदीक्षित-वृत्ति-	आपसं. = आपस्तम्ब-मन्त्रपाठ-
अप. = अथर्ववेद-परिशिष्ट- (=PA.)	अवे. = अथर्ववेद- (सामान्येन)	आपश्रौ. = " -श्रौतसूत्र-
	आ. = आत्मानन्द-भाष्य- (क.)	आबो. = आनन्दबोध-भाष्य- (का. मूको.)
	आगु. = आश्वलायन-गृह्यसूत्र-	आश्रौ. = आश्वलायन-श्रौतसूत्र-

ईउ. = ईशोपनिषद्-
 उ. = उवट-भाष्य- (मा.)
 उद्गी. = उद्गीथ-भाष्य- (ऋ.)
 ऋप्रा. = ऋग्वेद-प्रातिशाख्य-
 (शौनकीय-)
 ऐभा. = ऐतरेयाऽऽरण्यक-
 ऐब्रा. = ऐतरेय-ब्राह्मण-
 कउ. = कठोपनिषद्-
 काभमा. = काठकब्राह्मणसंक्लने
 अमाब्राह्मण-
 काउ. = कातन्त्रीय-उणादिसूत्र-
 कागृ. = काठकगृह्यसूत्र-
 काल. = कालनाथ-भाष्य- (का.,
 मूको.)
 काश., काशब्रा. = काण्व-शतपथ-
 ब्राह्मण-
 काशि. = काशिका
 काश्रौ. = कात्यान-श्रौतसूत्र-
 कौउ. = कौषीतक्युपनिषद्-
 कौगृ. = कौषीतकिगृह्यसूत्र-
 कौनि. = कौत्सव्य-निघण्टु-
 कौसू. = कौशिक-सूत्र-
 खिसा. = खिलसूक्त-संग्रह-
 सातवलेकरीय-
 गोगृ. = गोभिल-गृह्यसूत्र-
 गोब्रा. = गोपथ-ब्राह्मण-
 छांउ. = छांदोग्योपनिषद्-
 जैउब्रा. = जैमिनीय-(तलवकार-)
 उपनिषद्-ब्राह्मण-
 जैब्रा, जैमि. = जैमिनीय-ब्राह्मण-
 जैश्रौ. = ,, श्रौतसूत्र-
 ता. = तारापादीय- (शौ.
 कतिपशब्दविचार-(CA.)
 तां., तांब्रा. = ताण्ड्य-ब्राह्मण-
 तैआ. = तैत्तिरीयाऽऽरण्यक-

तैआभा. = तैत्तिरीयारण्यक- (आंध्र-
 पाठ- [१०, १-८० अनु-
 वाकपरिशिष्ट-])
 तैब्रा. = तैत्तिरीय-ब्राह्मण-
 त्रिताउ. = त्रिपुरतापिन्युपनिषद्-
 त्रिवि. = त्रिपादविभूतिमहानारा-
 यणोपनिषद्-
 द. = दयानन्द-भाष्य- (ऋ.
 प्रभृ.)
 दु. = दुर्गकृता- (निरुक्त-वृत्ति-)
 दे. = देवराजयज्व-कृता-
 (निघण्टु-वृत्ति-)
 देव- = देवयज्ञ-प्रदीपिका-(विश्व-
 बन्धु-कृता-)
 द्रागृ. = द्राह्यायण-गृह्यसूत्र-
 द्राश्रौ. = ,, श्रौतसूत्र-
 नाप्रप. = नागरीप्रचारिणीपत्रिका-
 (काशी-)
 नि. = निरुक्त- (या.)
 नि., निघ. = निघण्टु-
 निस. = निरुक्तसमुच्चय- (वररुचि-
 कृत-)
 निसा. = निर्णयसागरप्रेस-
 निसू. = निदानसूत्र-
 नृपृ. = नृसिंहपूर्वतापिनी-उप-
 निषद्-
 पपा. = पदपाठ- (सामान्येन)
 पा. = पाणिनीया- (अष्टाध्यायी-)
 पाउ. = (पाणिनीये) उणादिसूत्र-
 (शाकटायन-कृत-)
 पाउदु. = (पाणिनीये) उणादिसूत्र-
 वृत्ति- (दुर्गसिद्दीया-)
 पाउना. = ,, (नारायणीया-)
 पाउभो. = ,, (भोजीया-)
 पाउवृ. = ,, -उणादिसूत्र-
 वृत्तिसमेत-

पाउश्वे. = ,, उणादिश्वेतवन-
 वासिवृत्ति-
 पाका. = पाणिनीय-काशिकावृत्ति-
 पाग. = ,, गणपाठ-
 पागम. = ,, गणरत्नमहोदधि-
 पागृ. = पारस्कर-गृह्यसूत्र-
 पाधा. = (पाणिनीये) धातुपाठ-
 पान्या. = ,, न्यास-
 (जिनेन्द्रबुद्धिकृत-)
 पापम. = ,, पदमञ्जरी-
 (हरदत्त-कृता-)
 पाभम. = ,, मनोरमा-
 (भट्टोजीदीक्षित-कृता-)
 पाम. = ,, महाभाष्य-
 (पतञ्जलि-कृत-)
 पामउ. = ,, (महाभाष्ये-)
 उद्योतवृत्ति-
 पामवा., पावा. = ,, महाभाष्यीय-
 वार्तिकादि-
 पामाधा. = ,, , माधवीया-
 धातुवृत्ति-
 पारि. = वैदिकशब्दार्थपारिजात-
 (विश्वबन्धु-कृत-)
 पावा. = (पाणिनीये) वार्तिक-
 (सामान्येन)
 पाश. = ,, शब्दकौस्तुभ-
 (भट्टोजीदीक्षित-कृत-)
 पासिकौ. = ,, सिद्धान्तकौमुदी-
 (भट्टोजीदीक्षित-कृता-)
 पासित. = ,, सिद्धान्तकौमुद्यास्तत्त्व-
 बोधिनीवृत्ति-(ज्ञानेन्द्र-
 सरस्वती-कृता-)
 पास्व. = ,, स्वरसिद्धान्तचन्द्रिका-
 (श्रीनिवासयज्व-कृता-)
 प्रा. = प्रातिशाख्य (सामान्येन)
 फि. = (पाणिनीये) फिट्सूत्र-
 (शान्तनवाचार्य-कृत-)

बा. = बालकृष्ण-भाष्य- (तै.
मूको.)
बृ. बृड. = बृहदारण्यकोपनिषद्-
बौगृ. = बौधायन-गृह्यसूत्र-
बौपि. = ,, -पितृमेधसूत्र-
बौश्रौ. = ,, -श्रौतसूत्र-
भ. = भरतस्वामि-भाष्य-
(कौ. मूको.)
भव. = भवभूतिभट्टाचार्य- (कौ.
सा. भाष्य-)
भा. = भट्टभास्कर-भाष्य- (तै.)
भागृ. = भारद्वाज-गृह्यसूत्र-
भाशि. = ,, शिक्षा
भाश्रौ. = ,, श्रौतसूत्र-
म. = महीधर-भाष्य- (मा.)
मउ., मना., मनाउ. = महानारायण-
उपनिषद्-
मागृ. = मानव-गृह्यसूत्र-
माप्रा. = माध्यन्दिन-प्रातिशाख्य-
(कात्यायनीय-)
माश., माशब्रा. = माध्यन्दिन-
शतपथ-ब्राह्मण-
माश्रौ. = मानव-श्रौतसूत्र-
मु. = मुद्गल-भाष्य- (ऋ.
मूको.)
य. = यजुर्वेद- (सामान्येन)

या. = (यास्कीय-) निरुक्त-
र. = रघुवीर-संस्कृत- (क.)
रा. = रावण-भाष्य- (ऋ.)
ल. = लक्ष्मणसरूप-संस्कृत-
(या. वें.)
लशे. = लघुशब्देन्दुशेखर-
लाश्रौ. = लाट्यायन-श्रौतसूत्र-
वागृ. = वाराह-गृह्यसूत्र-
वाच. = वाचस्पत्य- (तारानाथ-
कृत-बृहत्संस्कृताभिधान-)
वाश्रौ. = वाराहश्रौत-सूत्र-
विब. = विश्वबन्धु- (लेख-)
विव. = विवरण- (माधव-कृता-
कौ. मूको.)
वें. = वेंकटात्मज-माधव-भाष्य-
(ऋ.)
वेंकभ. = ,, ,,
कृता- ऋ. अनुक्रमणिका-
वैताश्रौ. = वैतान-श्रौतसूत्र-
वैप. = वैदिकपदानुक्रमकोष-
(अस्मदीय-)
वैश. = वैदिकशब्दार्थकोष-
(प्रचिकीर्षित-)
वैश्रौ. = वैखानस-श्रौतसूत्र-
शं. = शंकर-भाष्य-

शक. = शब्दकल्पद्रुम कोष-
(राधाकान्तदेव-कृत-)
शचि. = शब्दार्थचिन्तामणि-कोष-
(सुसानन्द-कृत-)
शंपा. = शंकरपाण्डुरङ्ग-संस्कृत-
(शौ.)
शांभा. = शाखायनाऽऽरण्यक-
शांश्रौ. = शाखायन-श्रौतसूत्र-
शांगृ. = शाखायन-गृह्यसूत्र-
शांब्रा. = शाखायन-ब्राह्मण-
शुप्रा. = शुक्रयजुर्वेद-प्रातिशाख्य-
शौच. = शौ. चतुरभ्यासी- (प्राति-
शाख्य-)
शौप्रा. = शौनक-प्रातिशाख्य-
श्वे., श्वड. = श्वेताश्वतर-उपनिषद्-
ससा. = सत्यव्रतसामप्रमि-संस्कृत-
(कौ. प्रभृ.)
सा. = सायण-भाष्य- (ऋ. प्रभृ.)
सात. = सातवलेकर-संस्कृत-
(ऋ. प्रभृ.)
सावे. = सामवेद- (सामान्येन)
सिभा. = सिद्धभारती-
स्क. = स्कन्दस्वामि-भाष्य-
(ऋ. प्रभृ.)
द्विगृ. = द्विगुण्यकेशि-गृह्यसूत्र-
द्विश्रौ. = ,, -श्रौतसूत्र-

(ग) लेखकीयाः (of Authors)

अमरसिंह- तु. अक्षी.
आग्निवेश- ,, आपिनगृ.
आसानन्द- ,, आ.
आपस्तम्ब- ,, आपमं., आपश्रौ.
आश्वलायन- ,, आगृ., आश्रौ.
उद्गीथ्याचार्य- ,, उद्गी.

उवट- तु. उ.
ऐतरेय- ,, ऐआ., ऐब्रा.
कठ- ,, क., कउ.
कण्व- ,, का., काश.
कपिष्ठल- ,, क.
कात्यायन- ,, पावा.

कुथुमिन्- तु. कौ.
कौरसभ्य- ,, कौनि.
कौशिक- ,, कौसू.
कौपीतक- ,, कौउ.
क्षीरस्वामिन्- ,, अक्षी.
गार्ग्य- ,, गा. (या. पा. स्मृ.)

गोभिल-	तु. गोष्ट.	भट्टभास्कर-	तु. भा.	वामन-	तु. पाका.
छन्दोग-	,, छांउ.	भट्टोजिदीक्षित-	,, पाभम., पाश.	विश्वबन्धु-	,, देप्र., वैसं., वैसा., वैप.
जयादित्य-	,, पाका.		पासिकौ.		
जैमिनि-	,, जै., जैत्रा., जैमि.	भरतस्वामिन्-	,, भ.	वेंकटा(रमज)माधव-	,, वें.
ज्ञानेन्द्रसरस्वती	,, पासित.	भवभूतिभट्टाचार्य-	,, भभ.	शंकर-	,, शं.
ताण्ड्य-	,, तां	भवस्वामिन्-	,, भव.	शंकरपाण्डुरंग-	,, शंपा.
तारानाथ-	,, वाच.	भानुदीक्षित-	,, अभा.	शाकटायन-	,, पाउ.
तित्तिरि-	,, तै., तैत्रा., तैआ., तैआआ.	भारद्वाज-	,, भार.	शाङ्खायन-	,, शांष्ट., शांआ.
दयानन्द-	,, द.	मनु-	,, मनु.	शान्तनवाचार्य-	,, फि.
दुर्ग-	,, पाउदु.	महीधर-	,, म.	शौनक-	,, ऋप्रा., शौ.
देवराजयज्वन्-	,, दे.	माधव-	,, विव., वें.	श्रीनिवासयज्वन्-	,, पास्व.
द्राह्यायन-	,, द्राष्ट., द्राश्रौ.	मानव-	,, माष्ट., माश्रौ.	सत्यव्रतसामश्रमिन्-	,, ससा.
नारायण-	,, पाउना.	मुद्गल-	,, मु.	सातवलेकर-	,, सात.
पतञ्जलि-	,, पाम.	यास्क-	,, या.	सायण-	,, सा.
पाणिनि-	,, पा.	रघुवीर-	,, र.	सिद्धेश्वरवर्मन्-	,, सिभा.
पारस्कर-	,, पाष्ट.	राधाकान्तदेव-	,, शक.	सूर्यकान्त-	काठकब्राह्मणसंकलन-
पैप्पलाद-	,, पै.	लक्ष्मणसरूप-	,, ल.	स्कन्दस्वामिन्-	,, स्क.
बौधायन-	,, बौपि.	वाचस्पति-	,, वाच.	हिरण्यकेशिन्-	,, हिष्ट. हिश्रौ.
		वाजसनेय-	,, मा.		

Arnold, E. V. cf. AG.,AM.	Delbrück, B. cf. DAS.	Macdonell, A.A. cf. MG.,MGS.,
AVM.		MK.,MR.,
Aufrecht, Th. ,, AR.	Edgerton, F. ,, VV.	MVS.
Avery, J. ,, AVS.	Florenze, C.A. ,, F.	
Barret, L.C. ,, BKA.	Geldner, K.F. ,, G.,GG.,GK.,	Meillet, A. ,, MGC.
Benfey, Th. ,, BS.	PG.	Monier-
Bergaigne, A. ,, Berg., BL.	Grassmann, H. ,, GRV.,GW.	Williams, M. ,, MW.
Bloch, J. ,, BI.	Griffith, R.P.H. ,, Gri.	Müller, Max. ,, M.,MV.
Bloomfield, M.,, B.,BC.,VV.	Grill, J. ,, GA.	Negellein, J. ,, PA.
Böhtlingk, O. ,, BW.,PW.	Hillebrandt, A. ,, H.,HI.,HM.	Neisser, W. ,, NW.
Bolling, L. G. ,, PA.	Jacob, Col.G.A.,, JC.	Oertel, H. ,, OK.
Brugmann, K. ,, BDG.	Keith, A.B. ,, K.,MK.	Oldenburg, H. ,, ORN.,OV.
Caland, W. ,, C.	Kuhn, A. ,, KZ.	Peterson, P. ,, PW.
Chatterjee, S.K.,, COB.	Lanman, C.R. ,, L.	Pischel, R. ,, PG.
Choudhry, T. ,, CA.	Ludwig, A. ,, LR.	Pokorny, J. ,, WW.
		Rajwade, V.K. cf. RN.

Renou, L.	cf.	RI.	Thomas, FW.	cf.	TV.	Walde, A.	cf.	WW.
Roth, R.	,, R., PW., RW.		Varmā,			Weber, A.	,,	Web.
Schmidt, R.	,,	SBW.	Siddheshwara.	,, SE, SEY.		Whitney, W.D.	,, W., WG. WI.,	
Schroeder, L.	,,	Sch.	Vendryes, J.	,, MGC.			RW., WSR.	
Simon, R.	,,	SI.	Venkatasu-			Wilson, H.H.	,,	Wil.
Stevenson, J.	,,	S.	bbiah, A.	,, VVS.		Wüst, W.	,,	WWA.
			Wackernagel, J.	,, WAG		Zimmer, H.	,,	ZA.

(ग) सामान्याः (General)

१	=	एकवचन-
२	=	द्विवचन-
३	=	बहुवचन-
अड्या.	=	अड्यारसंस्करण-
अदा.	=	अदादिगण-
अध्या.	=	अध्याय-
अप.	=	अपभ्रंश- (नभा.)
अभि.	=	अभिधानकोष-
		(सामान्येन)
अभ्य.	=	अभ्यस्त-
अभा.	=	अर्धमागधी- (नभा.)
अव.	=	अवधी- (नभा.)
अव्य.	=	अव्यय-
अस.	=	अव्ययीभावसमास-
आचि.	=	आशुपराशिका-चित्राणि-
		(प्रप्र.)
आत्म.	=	आत्मनेपद- (°दिन्-)
आधा.	=	आर्धधातुकोदय-
आन.	=	आनन्दाश्रम-संस्करण-
आसा.	=	आसामी- (नभा.)
उ.	=	उत्तरवर्तिन्-
उड.	=	(अनेकत्वे सति)
		उत्तरवर्तिन्-
उडि.	=	उडिया- (नभा.)

उपप्रस्व.	=	उत्तरपदप्रकृतिस्वर-
उपु.	=	उत्तमपुरुष-
उभ.	=	उभयपद- (°दिन्-)
उस.	=	उपपदसमास-
उसं.	=	उपसंख्यान-, उप-
		संख्येय-
एउ.	=	एकान्तरीय-उत्तर-
एउउ.	=	(अनेकत्वे सति)
		एकान्तरीय-उत्तर-
एपु.	=	एकान्तरीय-पूर्व-
एपूप.	=	(अनेकत्वे सति)
		एकान्तरीय-पूर्व-
एस्थि.	=	एवं स्थित-
औअ.	=	औपसर्गिक-अव्यय-
औप.	=	औपधिक-
कं.	=	कण्डिका-
कण्डूवा.	=	कण्डूवादिगण-
कप्र.	=	कर्मप्रवचनीय-
कस.	=	कर्मधारयसमास-
कसंग्र.	=	कलिकातासंस्कृत-
		ग्रन्थमाला-
कश्मी., कश्मीरी.	=	काश्मीरी- (नभा.)
कास.	=	कारकसमास-
कृत्प्रस्व.	=	कृत्-प्रकृतिस्वर-

क्रिउ.	=	क्रियाशेष-प्रयोगक-
		उपसर्ग-
क्रिप.	=	क्रिया (परक) पद-
क्रिवि.	=	क्रियाविभेदगण-
क्रया.	=	क्रयादिगण-
खं.	=	खण्ड-
ग.	=	गति-
गपु.	=	गतपूर्व-
गस.	=	गतिसमास-
गस्व.	=	गतिस्वर-
गुज.	=	गुजराती- (नभा.)
च.	=	चतुर्थी- (विभक्ति-)
चस.	=	चतुर्थीतत्पुरुषसमास-
चु.	=	चुरादिगण-
जु.	=	जुहोत्यादिगण-
तना.	=	तनादिगण-
तय.	=	तद् यथा (= c.g.)
तस.	=	तत्पुरुषसमास-
तु.	=	तुलनीय- (या=cf.)
तुदा.	=	तुदादिगण-
तृ.	=	तृतीया (विभक्ति)
तृस.	=	तृतीयातत्पुरुषसमास-
त्रिउ.	=	त्र्यन्तरीय-उत्तर-
त्रिपु.	=	,, पूर्व-

दश.	== दशति-
दि.	== दिशा-
दिवा.	== दिवादिगण-
द्र.	== द्रष्टव्य- (,व्या-)
द्वस.	== द्वन्द्वसमास-
द्वि.	== द्वितीया (विभक्ति-)
द्विउ.	== द्वयन्तरीय-उत्तर-
द्वितस.	== द्वितीयातत्पुरुष-समास-
द्विपू.	== द्वयन्तरीय-पूर्व-
द्विव.	== द्विवचन-
द्विस.	== द्विगुसमास-
धा.	== धातु-
धास्व.	== धातुस्वर-
न.	== नपुंसक-
नभा.	== नवीना-भारती- (भाषा-)
नाउ.	== नान्तरीय-उत्तर-
नाउउ.	== (अनेकत्वे सति) नान्तरीय उत्तर-
नाधा.	== नामधातु-
नाप.	== नाम(परक)पद-
नापू.	== नान्तरीय-पूर्व-
नापूपू.	== (अनेकत्वे सति) नान्तरीय-पूर्व-
नि.	== निपात-
निसा.	== निर्णयसागर-संस्करण-
नैप्र.	== नैसृक्तिक-प्रक्रिया-
पं.	== पञ्चमी (विभक्ति-)
पंस.	== पञ्चमीतत्पुरुष-समास-
पंजा.	== पंजाबी- (नभा.)
पर.	== परस्मैपद- (दिन्-)
परि.	== परिशिष्ट- (प्रकृत- प्रन्थीय-)
पा.	== पाठ-
पाप्र.	== पाणिनीय-प्रक्रिया-

पाभे.	== पाठभेद-
पार.	== पारसी- (=ईरानी- भाषा-)
पाळी.	== पाली- (मभा.)
पुं.	== पुंलिङ्ग-
पुष्पि.	== पुष्पिका- (= colophen)
पू.	== पूर्ववर्तिन्-
पूप.	== पूर्वपद-
पूपू.	== (अनेकत्वे सति) पूर्ववर्तिन्-
पृ.	== पृष्ठ-
पृपृ.	== (अनेकत्वे सति) पृष्ठ-
प्र.	== प्रत्यय-
प्रथ-	== प्रथमा (विभक्ति-)
प्रधा.	== प्रकृतधातु-
प्रपा.	== प्रपाठक-
प्रपु.	== प्रथमपुरुष-
प्रभृ.	== प्रभृति-
प्रस्ता.	== प्रस्तावना- (पार्श्वधृत- ग्रन्थान्तरीय- संकेता- ऽभावे प्रप्र.)
प्रस्व.	== प्रत्ययस्वर-
प्राकृ.	== प्राकृत- (मभा-)
प्राति.	== प्रातिपदिक-
प्राभा.	== प्राचीना-भारती- (भाषा-)
प्रास.	== प्रादिसमास-
बंगा.	== बंगाली- (नभा.)
बधा.	== बहुप्रस्थान-धातु-
बस.	== बहुव्रीहिसमास-
बहु.	== बहुवचन (=३)
भाप.	== भाव(परक)पद-

भू.	== भूमिका- (पार्श्वधृत- ग्रन्थान्तरीयाऽभावे (प्रप्र.)
भ्वा.	== भ्वादिगण-
मं.	== मन्त्र-
मपु.	== मध्यमपुरुष-
मभा.	== मध्यकालीना- भारती- (भाषा-)
महारा.	== महाराष्ट्री- (मभा-)
माग.	== मागधी- (मभा-)
मुं.	== मुम्बापूरी- (संस्करण-)
मूभाभा.	== मूलार्थभाषा- (Ur-Aryan-)
मूको.	== मूल- (हस्तलिखित- ग्रन्थात्मक) कोश, °शीय- (,या-)
मैसू.	== मैसूर-संस्करण-
मौस्थि.	== मौलिकस्थिति-
यक्र.	== यथाक्रम-
यद्र.	== यथास्थानं-द्रष्टव्य- (,व्या-)
यना.	== यतोनानीय-
यस्थ.	== यथास्थल-
यस्था.	== यथास्थान-
यस्थि.	== यथास्थित-
योउ.	== योग्यक्रियाक्षेपक उपसर्ग-
रुधा.	== रुधादिगण-
वा.	== वाक्यान्वय-
वावि.	== वाचनिकविकार-
विप.	== विशेषण (परक) पद-
विशेवि.	== विशेष्यगर्भित-विशेषण-
विस्व.	== विभक्तिस्वर-
वैतु.	== वैपरीत्येन तुलनीय- (,या-)

संक्षेपाः

ने]

व्यप.	= व्यक्तिपरक-संज्ञापद-
व्यु.	= व्युत्पत्ति-
व्रज.	= व्रजभाषा-
शौर.	= शौरसेनी- (मभा.)
श्रु.	= श्रुति- (textual occurrence)
ष.	= षष्ठी (विभक्ति-)
षउ.	= षडन्तरीय-उत्तर-
षस.	= षष्ठीतत्पुरुषसमास-
स.	= समास-
सं.	= संबोधन-

Abb.	= Abbreviations (प्रप्र.)
abb.	= abbreviations.
Ar.	= Arabic.
Arm.	= Armenian.
art.	= article.
BL.	= Bibliotheca Indica.
Boh.	= Bohemian.
Bret.	= Breton.
cf.	= confer, compare.
ch.	= chapter.
ed.	= edited, edition, editor.
e.g.	= example gratia 'for example'.
Eng.	= English.
Eur.	= European.
f.	= (and the) following.
ff.	= f. (plural).
fn.	= footnote.

संक्षे.	= संक्षेपाः
संदि.	= संस्कर्तुःटिप्पण-
सना.	= सर्वनामन्-
सप्त.	= सप्तमीविभक्ति-
सपा., सश्रु.	= समानपाठः, समान-श्रुति- (Co-textual)
संपा.	= संहिता-पाठ-
सप्र.	= समान-प्रकरण-
सव्यु.	= समानव्युत्पत्तिक- (Cognate)
सस.	= सप्तमीतत्पुरुष-समास-

fn.	= footnotes.
Fr.	= French.
Germ.	= German.
Gk.	= Greek.
Goth	= Gothic.
Heb.	= Hebrew.
H.G.	= High German.
IA.	= Indo-Aryan.
Ice.	= Icelandic.
id.	= idem, 'the same'.
IE.	= Indo-European.
i. e.	= id est, 'that is'
Intro.	= Introduction.
Ion.	= Ionic.
Ir.	= Iranian.
iri	= Irish.
Lat.	= Latin.
Lith.	= Lithuanian.
Ms.	= Manuscript.
Mss.	= Manuscripts.
Nor.	= Norse.
O.	= Old.

सस्थ.	= समानस्थल-
सस्व.	= समानस्वर-
सास्व.	= साधारणसमास-स्वर-
सां.	= साहित्यिक-
सिं.	= सिंघी- (नभा.)
स्थ.	= स्थल- (textual- occurrence)
स्वा.	= स्वादिगण-
स्वाब्.	= स्वार्थ-समान- अन्वय-
हिं.	= हिंदी- (नभा.)

Op. cit.	= Opere citato, 'in the work cited'
p., pp.	= Page, Pages.
Pers.	= Persian.
Port.	= Portuguese.
Pre.	= Preface.
Pruss.	= Prussian.
q. v.	= quod vide, 'which see'.
RC.	= Ready-Reference Charts (यम.)
Rom.	= Romane.
Russ.	= Russian.
Sax.	= Saxon.
Sec.	= Section.
Slev.	= Slavonic.
trans.	= translation, translator, translated.
v.	= vide 'see'.
v. s.	= vide sub voce 'see under the word'.
Zd.	= Zend.

(घ) संक्षेपपाठ-प्रकारः (Method of reading abbreviations).

एते संक्षेपा इह कोषे मूलभागे च टिप्पणभागे चोभयत्र प्रयुज्यन्ते । मूलभागे तावद् ग्रन्थीया एव संक्षेपाः प्रयुज्यन्ते, टिप्पणभागे तु ते चापरे चेति सुलक्ष इव भवति कोषीयभागभेदेन संक्षेपीकभेदप्रयोगभेदः । अथ संबद्धार्थाप्रवाहाऽनुरोधत उभयत्र मूलभागे च टिप्पणभागे च संक्षेपा पूरयित्वा पूरयित्वा च यथाप्रकरणं विभक्तिभिर्योजयित्वा योजयित्वा च पठनीया भवन्ति । एवं स्थितेऽप्यस्मिन् संक्षेपमात्रसाधारणे तत्पाठप्रकारस्वरूपे, मूलभागीयानां संक्षेपाणां तावत् सर्वत्र सप्तम्येकवचनीययोग एव प्रयोगः प्राकरणिकतां भजत इति निर्विशेषस्तदीयो

विशेषो भवति, तय. अंश- > -शः (क्र २, १, ४ = ऋग्वेदे द्वितीये मण्डले प्रथमे सूक्ते चतुर्थे मन्त्रे) ।
टिप्पणभागीयानां संक्षेपाणां तु यथा प्रकरणानुरोधतो नानाविभक्तियोगीयः प्रयोगोऽभीष्टः स्यात्, तथाऽसाविदानीं
टिप्पणद्वयीसंक्षेपीयेण तत्तद्विभक्तियोगेन, विस्पष्टबोधसौकर्यार्थं मध्येटिप्पणप्रयुक्ततत्संकेतीयशाब्दिकपर्याया-
ऽनुवादसनाथितेन सता, निर्दिश्येत—

पूर्तिविभक्तियोगात् पूर्वाऽवस्था

५३९^b) दकारादुत्तरमीकारोऽपि पठ्यते (तु. पाभे.)
उ. म. च (मा.) सा. च (का.) ✓अद् इत्यस्य
शुद्धं वा लुप्तगिष्कं वा वृत्तमाहुः [तु. PW; वैतु. भा.
सा. K. च (तै.) यनि. इति (तु. काशौ. L ५,
१०, १२] प्रकृताञ्ज जपात् पूर्ववर्तिनो यजुषोऽवदान-
हमे विधानं कुर्वन्)] । यद्वा दकारस्य स्थाने घकार एव
मौलिकः स्यात् (तु. संटि. भै. क. च) इति कृत्वा
नेदं यनि. न वा ✓अद् इत्यस्य वृत्तं किं तर्हि <अव✓धा
इति द्र. ।

५९७^k) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६.२.१) ।
नाउउ. व्यु. औप. द्र. । पूष. ✓अश् (बधा.) >
*अश्- इति अस्थि. इत्येतदीयस्य पूष. पर्यायः द्र. । उप.
च *स्थिर [✓स्था + भावे. किरिः प्र. (तु. पाउ १,
५३] =मौस्थि- *स्थु इति भावे. किरन्तः]] इति
नैप्र. > *थिर- इति द. [एस्थि. यनि अस्थि तार. र्य-
मिति भावः (तु. L *अष्टिर- >] पंजा. टिल्ला, हि.
टीला [< *अडील-]] ।

पूर्वविभक्तियोगादुत्तराऽवस्था^१

५३९^b) × × × × × [तुलनीयाः पाठभेदाः
×] । उवटो महीधरश् × माध्यन्दिनशुक्लयजुर्वेद-
संहितायां) सायणश् × (काण्वशुक्लयजुर्वेदसंहितायां)
× × × × × × × × [तुलनीयः
(St.) Petersburg Wörterbuch (इति कोष-
विशेषः) ; वैपरीत्येन तुलनीयं भास्करस्य, सायणस्य,
कीथस्य × (तैत्तिरीयकृष्णयजुर्वेदसंहितायां L = तदीय-
भाष्यादिषु प्रकटितं मतम्]) यथानिर्दिष्टं × (तुलनीयः
कात्यायनः L = सामर्थ्यात् संक्षेपीयो योगविभागो भवति]
श्रौतसूत्रे [× × ×] × × × × × × ×)] ।
× × × × × × × (तुलनीये संस्कृत-टिप्पणे
मैत्रायणकृष्णयजुर्वेदसंहितायां × × × [च] कपिष्ठल-
कृष्णयजुर्वेदसंहितायां × × [च]) × × × × यथा-
निर्दिष्टं × × धातोर् × × × × × °उपसृष्टाद् ×
धातोर् निष्पन्नम् × द्रष्टव्यम् ।

५९७^k) बहुव्रीहिसमासे पूर्वपदप्रकृतिस्वरम् (पाणि-
नीयसूत्रम् × × × L = इह द्रष्टव्यम्]) नान्तरीयोत्तरो-
त्तराणां व्युत्पत्ताव् औपयिकं द्रष्टव्यम् । पूर्वपदं धातोर् ×
इत्यतो निष्पन्नमौपकल्पनिकं प्रातिपदिकम् × × × ×
पूर्वपदस्य × द्रष्टव्यः । उत्तरपदं × औपकल्पनिकं प्राति-
पदिकं × [(भवति) धातुः × च (अत्र सामर्थ्यात् ×
इत्यस्य स्थाने चकारद्वयं प्रयुक्तं भवति) × × प्रत्यय-
श्च (तुलनीयं पाणिनीयव्याकरणीयमुणादिसूत्रं × ×
[भवति मौलिकवस्तुस्थिताव् औपकल्पनिको धातुः ×
× × ×])] × नैरुक्तप्रक्रियायां विपरिणतं (सद्) ×
औपकल्पनिकं प्रातिपदिकं × × द्रष्टव्यम् [एवंस्थिते
यथानिर्दिष्टस्य × × × × (तुल्य L औपकल्पनिकात्
प्रातिपदिकाद् × इत्यतः विपरिणतं] पंजाबी-भाषायां ×
हिंदी-भाषायां × L औपकल्पनिकस्य प्रातिपदिकस्य ×
इत्यस्य विपरिणामः])] ।

^१ × इति चिह्नस्थानीयानि शब्दरूपाणि सुस्पष्टं पठितानि भवन्तीति कृत्वा तानि नेह पुनर्निर्देशं भजन्ते ।

आशुपरामर्शिका-चित्राणि (Ready-Reference Charts)

१. कौथुमसामवेदीय-स्थलाङ्कन-संवादनम्

एतत् कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः		प्राचीनस् त्रयङ्कः प्रकारः		एतत् कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः		प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः		प्राचीनस् त्रयङ्कः प्रकारः	
आचिक- मंत्र-		आचिक- प्रपाठक- अध- दशति- मंत्र-		अध्याय- खण्ड- मंत्र-		आचिक- मंत्र-		आचिक- प्रपाठक- अध- दशति- मंत्र-	
१	१-१०	१ १ १	१-१०	१ १	१-१०	१ २९३-३०२	१ ४ १ १	१-१०	४ ७ १-१०
"	११-२०	" " २	१-१०	" २	१-१०	" ३०३-३१२	" " २	१-१०	" ८ १-१०
"	२१-३४	" " ३	१-१४	" ३	१-१४	" ३१३-३२२	" " ३	१-१०	" ९ १-१०
"	३५-४४	" " ४	१-१०	" ४	१-१०	" ३२३-३३१	" " ४	१-१०	" १० १-१०
"	४५-५४	" " ५	१-१०	" ५	१-१०	" ३३३-३४१	" " ५	१-१०	" ११ १-१०
"	५५-६२	" " २ (६)	१-६	" ६	१-६	" ३४३-३५१	" " २ (६)	१-१०	" १२ १-१०
"	६३-७२	" " २ (७)	१-१०	" ७	१-१०	" ३५३-३६१	" " २ (७)	१-६	४ १-६
"	७३-८०	" " ३ (८)	१-६	" ८	१-६	" ३६०-३६९	" " ३ (८)	१-१०	" २ १-१०
"	८१-९०	" " ४ (९)	१-१०	" ९	१-१०	" ३७०-३८०	" " ४ (९)	१-११	" ३ १-११
"	९१-९६	" " ५ (१०)	१-६	" १०	१-६	" ३८१-३९०	" " ५ (१०)	१-१०	" ४ १-१०
"	९७-१०६	" २ १ १	१-१०	" ११	१-१०	" ३९१-३९८	" ५ १ १	१-६	" ५ १-६
"	१०७-११४	" " २	१-६	" १२	१-६	" ४०१-४०८	" " २	१-१०	" ६ १-१०
"	११५-१२४	" " ३	१-१०	" १	१-१०	" ४०९-४१८	" " ३	१-१०	" ७ १-१०
"	१२५-१३४	" " ४	१-१०	" २	१-१०	" ४१९-४२६	" " ४	१-६	" ८ १-६
"	१३५-१४४	" " ५	१-१०	" ३	१-१०	" ४२७-४३६	" " ५	१-१०	" ९ १-१०
"	१४५-१५४	" " २ (६)	१-१०	" ४	१-१०	" ४३७-४४६	" " २ (६)	१-१०	" १० १-१०
"	१५५-१६४	" " २ (७)	१-१०	" ५	१-१०	" ४४७-४५६	" " २ (७)	१-१०	" ११ १-१०
"	१६५-१७४	" " ३ (८)	१-१०	" ६	१-१०	" ४५७-४६६	" " ३ (८)	१-१०	" १२ १-१०
"	१७५-१८४	" " ४ (९)	१-१०	" ७	१-१०	" ४६७-४७६	" " ४ (९)	१-१०	५ १-१०
"	१८५-१९३	" " ५ (१०)	१-९	" ८	१-९	" ४७७-४८६	" " ५ (१०)	१-१०	" २ १-१०
"	१९४-२०३	" ३ १ १	१-१०	" ९	१-१०	" ४८७-४९६	" ६ १ १	१-१०	" ३ १-१०
"	२०४-२१३	" " २	१-१०	" १०	१-१०	" ४९७-५१०	" " २	१-१४	" ४ १-१४
"	२१४-२२२	" " ३	१-९	" ११	१-९	" ५११-५२२	" " ३	१-१२	" ५ १-१२
"	२२३-२३२	" " ४	१-१०	" १२	१-१०	" ५२३-५३२	" " ४	१-१०	" ६ १-१०
"	२३३-२४२	" " ५	१-१०	" ३ १	१-१०	" ५३३-५४४	" " ५	१-१२	" ७ १-१२
"	२४३-२५२	" २ १ (६)	१-१०	" २	१-१०	" ५४५-५५३	" " २ १ (६)	१-९	" ८ १-९
"	२५३-२६२	" " २ (७)	१-१०	" ३	१-१०	" ५५४-५६५	" " २ (७)	१-१२	" ९ १-१२
"	२६३-२७२	" " ३ (८)	१-१०	" ४	१-१०	" ५६६-५७७	" " ३ (८)	१-१२	" १० १-१२
"	२७३-२८२	" " ४ (९)	१-१०	" ५	१-१०	" ५७८-५८५	" " ४ (९)	१-६	" ११ १-६
"	२८३-२९२	" " ५ (१०)	१-१०	" ६	१-१०	X	X		X

एतत् कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः		प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः		प्राचीनस् चतुरङ्कः प्रकारः		एतत् कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः		प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः		प्राचीनस् चतुरङ्कः प्रकारः	
आर्विक- मंत्र-		आर्विक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्त- मंत्र-		अध्याय- खंड- सूक्त- मंत्र-		आर्विक- मंत्र-		आर्विक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्त- मंत्र-		अध्याय- खंड- सूक्त- मंत्र-	
२	१-३	२	१ १ १	१-३	१ १ १	२	१०५-१०७	२	१ २ १६	१-३	२ ५ १ १-३
"	४-६	"	" " २	१-३	" " २	"	१०८-११०	"	" " १७	१-३	" " २ १-३
"	७-९	"	" " ३	१-३	" " ३	"	१११-११३	"	" " १८	१-३	" " ३ १-३
"	१०-१२	"	" " ४	१-३	" २ १	"	११४-११६	"	" " १९	१-३	" " ४ १-३
"	१३-१५	"	" " ५	१-३	" " २	"	११७-११८	"	" " २०	१-२	" " ५ १-२
"	१६-१८	"	" " ६	१-३	" " ३	"	११९-१२१	"	" " २१	१-३	" " ६ १-३
"	१९-२१	"	" " ७	१-३	" " ४	"	१२२-१२४	"	" " २२	१-३	" " ७ १-३
"	२२-२४	"	" " ८	१-३	" २ १	"	१२५-१२७	"	२ १ १	१-३	३ १ १ १-३
"	२५-२६	"	" " ९	१-२	" " २	"	१२८-१३०	"	" " २	१-३	" " २ १-३
"	२७-२९	"	" " १०	१-३	" " ३	"	१३१-१३३	"	" " ३	१-३	" " ३ १-३
"	३०-३१	"	" " ११	१-२	" ४ १	"	१३४-१३६	"	" " ४	१-३	" " ४ १-३
"	३२-३४	"	" " १२	१-३	" " २	"	१३७-१३९	"	" " ५	१-३	" " ५ १-३
"	३५-३६	"	" " १३	१-२	" " ३	"	१४०-१४२	"	" " ६	१-३	" २ १ १-३
"	३७-३८	"	" " १४	१-२	" " ४	"	१४३-१४५	"	" " ७	१-३	" " २ १-३
"	३९-४१	"	" " १५	१-३	" ५ १	"	१४६-१४९	"	" " ८	१-४	" " ३ १-४
"	४२-४३	"	" " १६	१-२	" " २	"	१५०-१५२	"	" " ९	१-३	" " ४ १-३
"	४४-४६	"	" " १७	१-३	" " ३	"	१५३-१५५	"	" " १०	१-३	" ३ १ १-३
"	४७-४९	"	" " १८	१-३	" " ४	"	१५६-१५८	"	" " ११	१-३	" " २ १-३
"	५०-५२	"	" " १९	१-३	" " ५	"	१५९-१६०	"	" " १२	१-२	" ४ १ १-२
"	५३-५४	"	" " २०	१-२	" ६ १	"	१६१-१६२	"	" " १३	१-३	" " २ १-३
"	५५-५७	"	" " २१	१-३	" " २	"	१६३-१६४	"	" " १४	१-२	" " ३ १-२
"	५८-५९	"	" " २२	१-२	" " ३	"	१६५-१६७	"	" " १५	१-३	" ५ १ १-३
"	६०-६२	"	" " २३	१-३	" " ४	"	१६८-१७०	"	" " १६	१-३	" " २ १-३
"	६३-६५	"	" " २४	१-३	२ १ १	"	१७१-१७३	"	" " १७	१-३	" " ३ १-३
"	६६-६८	"	" " २५	१-३	" " २	"	१७४-१७६	"	" " १८	१-३	" ६ १ १-३
"	६९-७१	"	" " २६	१-३	" " ३	"	१७७-१७९	"	" " १९	१-३	" " २ १-३
"	७२-७४	"	" " २७	१-३	" " ४	"	१८०-१८२	"	" २ १	१-३	४ १ १ १-३
"	७५-७७	"	" " २८	१-३	" २ १	"	१८३-१८५	"	" " २	१-३	" " २ १-३
"	७८-८०	"	" " २९	१-३	" " २	"	१८६-१९०	"	" " ३	१-५	" " ३ १-५
"	८१-८३	"	" " ३०	१-३	" " ३	"	१९१-१९३	"	" " ४	१-३	" " ४ १-३
"	८४-८६	"	" " ३१	१-३	" " ४	"	१९४-१९६	"	" " ५	१-३	" २ १ १-३
"	८७-८९	"	" " ३२	१-३	" ५ १	"	१९७-१९९	"	" " ६	१-३	" " ३ १-३
"	९०-९२	"	" " ३३	१-३	" " २	"	२००-२०२	"	" " ७	१-३	" " ३ १-३
"	९३-९५	"	" " ३४	१-३	" " ३	"	२०३-२०५	"	" " ८	१-३	" " ४ १-३
"	९६-९८	"	" " ३५	१-३	" ४ १	"	२०६-२०८	"	" " ९	१-३	" " ३ १-३
"	९९-१००	"	" " ३६	१-२	" ४ १	"	२०९-२११	"	" " १०	१-३	" " २ १-३
"	१०१-१०२	"	" " ३७	१-२	" " २	"	२१२-२१३	"	" " ११	१-२	" ४ १ १-२
"	१०३-१०४	"	" " ३८	१-२	" " ३	"	२१४-२१६	"	" " १२	१-३	" " २ १-३

एतत् कोषीयो		प्राचीनः पञ्चाङ्गः प्रकारः		प्राचीनश		एतत् कोषीयो		प्राचीनः पञ्चाङ्गः प्रकारः		प्राचीनश	
व्यङ्गः प्रकारः				चतुरङ्गः प्रकारः		व्यङ्गः प्रकारः				चतुरङ्गः प्रकारः	
आचिक-	मंत्र-	आचिक-	प्रपाठक-	अर्थ-	मंत्र-	आचिक-	मंत्र-	आचिक-	प्रपाठक-	अर्थ-	मंत्र-
२	२१७-२१८	२	२	२	१२	१	२	२	२	२	१
२	२१९-२२०	२	२	२	१३	१	२	२	२	२	१
२	२२१-२२२	२	२	२	१४	१	२	२	२	२	१
२	२२३-२२४	२	२	२	१५	१	२	२	२	२	१
२	२२५-२२६	२	२	२	१६	१	२	२	२	२	१
२	२२७-२२८	२	२	२	१७	१	२	२	२	२	१
२	२२९-२३०	२	२	२	१८	१	२	२	२	२	१
२	२३१-२३२	२	२	२	१९	१	२	२	२	२	१
२	२३३-२३४	२	२	२	२०	१	२	२	२	२	१
२	२३५-२३६	२	२	२	२१	१	२	२	२	२	१
२	२३७-२३८	२	२	२	२२	१	२	२	२	२	१
२	२३९-२४०	२	२	२	२३	१	२	२	२	२	१
२	२४१-२४२	२	२	२	२४	१	२	२	२	२	१
२	२४३-२४४	२	२	२	२५	१	२	२	२	२	१
२	२४५-२४६	२	२	२	२६	१	२	२	२	२	१
२	२४७-२४८	२	२	२	२७	१	२	२	२	२	१
२	२४९-२५०	२	२	२	२८	१	२	२	२	२	१
२	२५१-२५२	२	२	२	२९	१	२	२	२	२	१
२	२५३-२५४	२	२	२	३०	१	२	२	२	२	१
२	२५५-२५६	२	२	२	३१	१	२	२	२	२	१
२	२५७-२५८	२	२	२	३२	१	२	२	२	२	१
२	२५९-२६०	२	२	२	३३	१	२	२	२	२	१
२	२६१-२६२	२	२	२	३४	१	२	२	२	२	१
२	२६३-२६४	२	२	२	३५	१	२	२	२	२	१
२	२६५-२६६	२	२	२	३६	१	२	२	२	२	१
२	२६७-२६८	२	२	२	३७	१	२	२	२	२	१
२	२६९-२७०	२	२	२	३८	१	२	२	२	२	१
२	२७१-२७२	२	२	२	३९	१	२	२	२	२	१
२	२७३-२७४	२	२	२	४०	१	२	२	२	२	१
२	२७५-२७६	२	२	२	४१	१	२	२	२	२	१
२	२७७-२७८	२	२	२	४२	१	२	२	२	२	१
२	२७९-२८०	२	२	२	४३	१	२	२	२	२	१
२	२८१-२८२	२	२	२	४४	१	२	२	२	२	१
२	२८३-२८४	२	२	२	४५	१	२	२	२	२	१
२	२८५-२८६	२	२	२	४६	१	२	२	२	२	१
२	२८७-२८८	२	२	२	४७	१	२	२	२	२	१
२	२८९-२९०	२	२	२	४८	१	२	२			

एतत्कोषीयो		प्राचीनः पञ्चाङ्गः प्रकारः		प्राचीनश्		एतत्कोषीयो		प्राचीनः पञ्चाङ्गः प्रकारः		प्राचीनश्				
द्रव्यङ्कः प्रकारः		प्राचीनः पञ्चाङ्गः प्रकारः		चतुरङ्कः प्रकारः		द्रव्यङ्कः प्रकारः		प्राचीनः पञ्चाङ्गः प्रकारः		चतुरङ्कः प्रकारः				
आचिक-	मंत्र-	आचिक-	प्रपाठक-	अर्थ-	सूक्त-	मंत्र-	आचिक-	मंत्र-	आचिक-	प्रपाठक-	अर्थ-	सूक्त-	मंत्र-	
२	४६६-४७७	२	४	२	१	१-१	८	१	१	१-१	२	४	१	१-१
३	४७८-४८९	३	५	३	२	१-१	९	१	१	१-१	३	५	१	१-१
४	४९०-४९१	४	६	४	३	१-१	१०	१	१	१-१	४	६	१	१-१
५	४९२-४९३	५	७	५	४	१-१	११	१	१	१-१	५	७	१	१-१
६	४९४-४९५	६	८	६	५	१-१	१२	१	१	१-१	६	८	१	१-१
७	४९६-४९७	७	९	७	६	१-१	१३	१	१	१-१	७	९	१	१-१
८	४९८-५०१	८	१०	८	७	१-१	१४	१	१	१-१	८	१०	१	१-१
९	५०२-५०४	९	११	९	८	१-१	१५	१	१	१-१	९	११	१	१-१
१०	५०५-५०६	१०	१२	१०	९	१-१	१६	१	१	१-१	१०	१२	१	१-१
११	५०७-५०९	११	१३	११	१०	१-१	१७	१	१	१-१	११	१३	१	१-१
१२	५१०-५१२	१२	१४	१२	११	१-१	१८	१	१	१-१	१२	१४	१	१-१
१३	५१३-५१५	१३	१५	१३	१२	१-१	१९	१	१	१-१	१३	१५	१	१-१
१४	५१६-५१८	१४	१६	१४	१३	१-१	२०	१	१	१-१	१४	१६	१	१-१
१५	५१९-५२१	१५	१७	१५	१४	१-१	२१	१	१	१-१	१५	१७	१	१-१
१६	५२२-५२४	१६	१८	१६	१५	१-१	२२	१	१	१-१	१६	१८	१	१-१
१७	५२५-५२७	१७	१९	१७	१६	१-१	२३	१	१	१-१	१७	१९	१	१-१
१८	५२८-५२९	१८	२०	१८	१७	१-१	२४	१	१	१-१	१८	२०	१	१-१
१९	५३०-५३१	१९	२१	१९	१८	१-१	२५	१	१	१-१	१९	२१	१	१-१
२०	५३२-५३३	२०	२२	२०	१९	१-१	२६	१	१	१-१	२०	२२	१	१-१
२१	५३४-५३५	२१	२३	२१	२०	१-१	२७	१	१	१-१	२१	२३	१	१-१
२२	५३६-५३७	२२	२४	२२	२१	१-१	२८	१	१	१-१	२२	२४	१	१-१
२३	५३८-५३९	२३	२५	२३	२२	१-१	२९	१	१	१-१	२३	२५	१	१-१
२४	५४०-५४१	२४	२६	२४	२३	१-१	३०	१	१	१-१	२४	२६	१	१-१
२५	५४२-५४३	२५	२७	२५	२४	१-१	३१	१	१	१-१	२५	२७	१	१-१
२६	५४४-५४५	२६	२८	२६	२५	१-१	३२	१	१	१-१	२६	२८	१	१-१
२७	५४६-५४७	२७	२९	२७	२६	१-१	३३	१	१	१-१	२७	२९	१	१-१
२८	५४८-५४९	२८	३०	२८	२७	१-१	३४	१	१	१-१	२८	३०	१	१-१
२९	५५०-५५१	२९	३१	२९	२८	१-१	३५	१	१	१-१	२९	३१	१	१-१
३०	५५२-५५३	३०	३२	३०	२९	१-१	३६	१	१	१-१	३०	३२	१	१-१
३१	५५४-५५५	३१	३३	३१	३०	१-१	३७	१	१	१-१	३१	३३	१	१-१
३२	५५६-५५७	३२	३४	३२	३१	१-१	३८	१	१	१-१	३२	३४	१	१-१
३३	५५८-५५९	३३	३५	३३	३२	१-१	३९	१	१	१-१	३३	३५	१	१-१
३४	५६०-५६१	३४	३६	३४	३३	१-१	४०	१	१	१-१	३४	३६	१	१-१
३५	५६२-५६३	३५	३७	३५	३४	१-१	४१	१	१	१-१	३५	३७	१	१-१
३६	५६४-५६५	३६	३८	३६	३५	१-१	४२	१	१	१-१	३६	३८	१	१-१
३७	५६६-५६७	३७	३९	३७	३६	१-१	४३	१	१	१-१	३७	३९	१	१-१
३८	५६८-५६९	३८	४०	३८	३७	१-१	४४	१	१	१-१	३८	४०	१	१-१
३९	५७०-५७१	३९	४१	३९	३८	१-१	४५	१	१	१-१	३९	४१	१	१-१
४०	५७२-५७३	४०	४२	४०	३९	१-१	४६	१	१	१-१	४०	४२	१	१-१
४१	५७४-५७५	४१	४३	४१	४०	१-१	४७	१	१	१-१	४१	४३	१	१-१
४२	५७६-५७७	४२	४४	४२	४१	१-१	४८	१	१	१-१	४२	४४	१	१-१
४३	५७८-५७९	४३	४५	४३	४२	१-१	४९	१	१	१-१	४३	४५	१	१-१
४४	५८०-५८१	४४	४६	४४	४५	१-१	५०	१	१	१-१	४४	४६	१	१-१
४५	५८२-५८३	४५	४७	४५	४६	१-१	५१	१	१	१-१	४५	४७	१	१-१
४६	५८४-५८५	४६	४८	४६	४७	१-१	५२	१	१	१-१	४६	४८	१	१-१
४७	५८६-५८७	४७	४९	४७	४८	१-१	५३	१	१	१-१	४७	४९	१	१-१
४८	५८८-५८९	४८	५०	४८	५०	१-१	५४	१	१	१-१	४८	५०	१	१-१
४९	५९०-५९१	४९	५१	४९	५१	१-१	५५	१	१	१-१	४९	५१	१	१-१
५०	५९२-५९३	५०	५२	५०	५२	१-१	५६	१	१	१-१	५०	५२	१	१-१
५१	५९४-५९५	५१	५३	५१	५३	१-१	५७	१	१	१-१	५१	५३	१	१-१
५२	५९६-५९७	५२	५४	५२	५४	१-१	५८	१	१	१-१	५२	५४	१	१-१
५३	५९८-५९९	५३	५५	५३	५५	१-१	५९	१	१	१-१	५३	५५	१	१-१
५४	६००-६०१	५४	५६	५४	५६	१-१	६०	१	१	१-१	५४	५६	१	१-१
५५	६०२-६०३	५५	५७	५५	५७	१-१	६१	१	१	१-१	५५	५७	१	१-१
५६	६०४-६०५	५६	५८	५६	५८	१-१	६२	१	१	१-१	५६	५८	१	१-१
५७	६०६-६०७	५७	५९	५७	५९	१-१	६३	१	१	१-१	५७	५९	१	१-१
५८	६०८-६०९	५८	६०	५८	६०	१-१	६४	१	१	१-१	५८	६०	१	१-१
५९	६१०-६११	५९	६१	५९	६१	१-१	६५	१	१	१-१	५९	६१	१	१-१
६०	६१२-६१३	६०	६२	६०	६२	१-१	६६	१	१	१-१	६०	६२	१	१-१
६१	६१४-६१५	६१	६३	६१	६३	१-१	६७	१	१	१-१	६१	६३	१	१-१
६२	६१६-६१७	६२	६४	६२	६४	१-१	६८	१	१	१-१	६२	६४	१	१-१
६३	६१८-६१९	६३	६५	६३	६५	१-१	६९	१	१	१-१	६३	६५	१	१-१
६४	६२०-६२१	६४	६६	६४	६६	१-१	७०	१	१	१-१	६४	६६	१	१-१
६५	६२२-६२३	६५	६७	६५	६७	१-१	७१	१	१	१-१	६५	६७	१	१-१
६६	६२४-६२५	६६	६८	६६	६८	१-१	७२	१	१	१-१	६६	६८	१	१-१

एतत्कोषीयो					प्राचीनश					एतत्कोषीयो					प्राचीनश					
द्वयङ्कः प्रकारः					प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः					द्वयङ्कः प्रकारः					प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः					
आचिक- मंत्र-					आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्त- मंत्र-					आचिक- मंत्र-					आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्त- मंत्र-					
२	७५२-७५४	२	६	२	९	१-३	२२	३	३	१-३	२	६६२	२	७	१	९	१८	२	४	१
३	७५५-७५७	३	७	३	१०	१-३	३	४	१	१-३	३	६६३-६६४	३	७	१०	१-३	३	४	१	३
४	७५८-७६०	४	८	४	११	१-३	४	५	१	१-३	४	६६५-६६७	४	८	११	१-३	४	५	१	३
५	७६१-७६२	५	९	५	१२	१-२	५	६	१	१-२	५	६६८-६७०	५	९	१२	१-३	५	६	१	३
६	७६३-७६४	६	१०	६	१३	१-२	६	७	१	१-२	६	६७१-६७३	६	१०	१३	१-३	६	७	१	३
७	७६५-७६७	७	११	७	१४	१-३	७	८	१	१-३	७	६७४-६७६	७	११	१४	१-३	७	८	१	३
८	७६८-७७०	८	१२	८	१५	१-३	८	९	१	१-३	८	६७७-६७९	८	१२	१५	१-३	८	९	१	३
९	७७१-७७२	९	१३	९	१६	१-२	९	१०	१	१-२	९	६८२-६८४	९	१३	१६	१-३	९	१०	१	३
१०	७७३-७७५	१०	१४	१०	१७	१-३	१०	११	१	१-३	१०	६८५-६८७	१०	१४	१७	१-३	१०	११	१	३
११	७७६-७७८	११	१५	११	१८	१-३	११	१२	१	१-३	११	६८८-६९०	११	१५	१८	१-३	११	१२	१	३
१२	७७९-७८१	१२	१६	१२	१९	१-३	१२	१३	१	१-३	१२	६९१-६९३	१२	१६	१९	१-३	१२	१३	१	३
१३	७८२-७८४	१३	१७	१३	२०	१-३	१३	१४	१	१-३	१३	६९४-६९५	१३	१७	२०	१-३	१३	१४	१	३
१४	७८५-७८७	१४	१८	१४	२१	१-५	१४	१५	१	१-५	१४	६९६-६९८	१४	१८	२१	१-३	१४	१५	१	३
१५	७९०-७९३	१५	१९	१५	२२	१-४	१५	१६	१	१-४	१५	६९९-७०१	१५	१९	२२	१-३	१५	१६	१	३
१६	७९४-७९९	१६	२०	१६	२३	१-६	१६	१७	१	१-६	१६	७०२-७०३	१६	२०	२३	१-३	१६	१७	१	३
१७	८००-८०२	१७	२१	१७	२४	१-३	१७	१८	१	१-३	१७	७०४-७०५	१७	२१	२४	१-३	१७	१८	१	३
१८	८०३-८०५	१८	२२	१८	२५	१-३	१८	१९	१	१-३	१८	७०६-७०८	१८	२२	२५	१-३	१८	१९	१	३
१९	८०६-८०७	१९	२३	१९	२६	१-२	१९	२०	१	१-२	१९	७०९-७१०	१९	२३	२६	१-३	१९	२०	१	३
२०	८०८-८०९	२०	२४	२०	२७	१-२	२०	२१	१	१-२	२०	७११-७१३	२०	२४	२७	१-३	२०	२१	१	३
२१	८१०	२१	२५	२१	२८	१	२१	२२	१	१	२१	७१४-७१६	२१	२५	२८	१-३	२१	२२	१	३
२२	८११	२२	२६	२२	२९	१	२२	२३	१	१	२२	७१७-७१९	२२	२६	२९	१-३	२२	२३	१	३
२३	८१२-८१४	२३	२७	२३	३०	१-३	२३	२४	१	१-३	२३	७२०-७२२	२३	२७	३०	१-३	२३	२४	१	३
२४	८१५-८१७	२४	२८	२४	३१	१-३	२४	२५	१	१-३	२४	७२३-७२४	२४	२८	३१	१-३	२४	२५	१	३
२५	८१८-८२०	२५	२९	२५	३२	१-३	२५	२६	१	१-३	२५	७२५-७२८	२५	२९	३२	१-३	२५	२६	१	३
२६	८२१-८२३	२६	३०	२६	३३	१-३	२६	२७	१	१-३	२६	७२९-७३०	२६	३०	३३	१-३	२६	२७	१	३
२७	८२४-८२६	२७	३१	२७	३४	१-३	२७	२८	१	१-३	२७	७३१-७३२	२७	३१	३४	१-३	२७	२८	१	३
२८	८२७-८२९	२८	३२	२८	३५	१-३	२८	२९	१	१-३	२८	७३३-७३४	२८	३२	३५	१-३	२८	२९	१	३
२९	८३०-८३२	२९	३३	२९	३६	१-३	२९	३०	१	१-३	२९	७३५	२९	३३	३६	१	२९	३०	१	३
३०	८३३-८३५	३०	३४	३०	३७	१-३	३०	३१	१	१-३	३०	७३६	३०	३४	३७	१	३०	३१	१	३
३१	८३६-८३८	३१	३५	३१	३८	१-३	३१	३२	१	१-३	३१	७३७-७३८	३१	३५	३८	१-३	३१	३२	१	३
३२	८३९-८४१	३२	३६	३२	३९	१-३	३२	३३	१	१-३	३२	७३९	३२	३६	३९	१	३२	३३	१	३
३३	८४२-८४३	३३	३७	३३	४०	१-३	३३	३४	१	१-३	३३	७४०-७४२	३३	३७	४०	१-३	३३	३४	१	३
३४	८४४-८४६	३४	३८	३४	४१	१-३	३४	३५	१	१-३	३४	७४३	३४	३८	४१	१	३४	३५	१	३
३५	८४७-८४९	३५	३९	३५	४२	१-३	३५	३६	१	१-३	३५	७४४	३५	३९	४२	१	३५	३६	१	३
३६	८५०-८५२	३६	४०	३६	४३	१-३	३६	३७	१	१-३	३६	७४५	३६	४०	४३	१	३६	३७	१	३
३७	८५३-८५५	३७	४१	३७	४४	१-३	३७	३८	१	१-३	३७	७४६-७४८	३७	४१	४४	१-३	३७	३८	१	३
३८	८५६-८५८	३८	४२	३८	४५	१-३	३८	३९	१	१-३	३८	७४९-७५१	३८	४२	४५	१-३	३८	३९	१	३
३९	८५९-८६१	३९	४३	३९	४६	१-३	३९	४०	१	१-३	३९	७५२-७५४	३९	४३	४६	१-३	३९	४०	१	३

एतत्कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः		प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः		प्राचीनश् चतुरङ्कः प्रकारः		एतत्कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः		प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः		प्राचीनश् चतुरङ्कः प्रकारः	
आर्विक- मंत्रः		आर्विक- प्रपञ्चक- अर्ध- मन्त्रः	मन्त्रः	अव्याय- खंड- सूक्त- मंत्रः		आर्विक- मंत्रः		आर्विक- प्रपञ्चक- अर्ध- मन्त्रः	मन्त्रः	अव्याय- खंड- सूक्त- मंत्रः	
२	९५५-९५६	२	७ ३	१७	१-२	१६	४ १ १-२	२	१०६१-१०६३	२	८ ३
"	९५७-९५८	"	" "	१८	१-२	"	" २ १-२	"	१०६४-१०६७	"	" "
"	९५९-९६०	"	" "	१९	१-२	"	" ३ १-२	"	१०६८-१०७०	"	" "
"	९६१-९६३	"	" "	२०	१-३	"	" ४ १-३	"	१०७१-१०७२	"	" "
"	९६४-९६६	"	" "	२१	१-३	"	" ५ १-३	"	१०७३-१०७४	"	" "
"	९६७-९६९	"	" ९	१	१-३	१७	१ १ १-३	"	१०७५-१०७७	"	" "
"	९७०-९७२	"	" "	२	१-३	"	" २ १-३	"	१०७८-१०८०	"	" "
"	९७३-९७४	"	" "	३	१-३	"	" ३ १-३	"	१०८१-१०८३	"	" "
"	९७५-९७७	"	" "	४	१-३	"	" ४ १-३	"	१०८४-१०८६	"	" "
"	९७८-९८०	"	" "	५	१-३	"	" २ १ १-३	"	१०८७-१०८९	"	" "
"	९८१-९८३	"	" "	६	१-३	"	" २ १-३	"	१०९०-१०९२	"	" "
"	९८४-९८६	"	" "	७	१-३	"	" ३ १-३	"	१०९३-१०९५	"	" "
"	९८७-९८८	"	" "	८	१-२	"	" ४ १-२	"	१०९६-१०९८	"	" "
"	९८९-९९१	"	" "	९	१-३	"	" ३ १ १-३	"	१०९९-११०१	"	" "
"	९९२-९९४	"	" "	१०	१-३	"	" २ १-३	"	११०२-११०४	"	" "
"	९९५-९९७	"	" "	११	१-३	"	" ३ १-३	"	११०५-११०७	"	" "
"	९९८-१०००	"	" "	१२	१-३	"	" ४ १ १-३	"	११०८-१११०	"	" "
"	१००१-१००३	"	" "	१३	१-३	"	" २ १-४	"	११११-१११४	"	" "
"	१००४-१००६	"	" "	१४	१-३	"	" ३ १-३	"	१११५-१११७	"	" ९ १
"	१००७-१००९	"	" २	१	१-३	१८	१ १ १-३	"	१११८-११२०	"	" "
"	१०१०-१०१२	"	" "	२	१-३	"	" २ १-३	"	११२१-११२३	"	" "
"	१०१३-१०१५	"	" "	३	१-३	"	" ३ १-३	"	११२४-११२६	"	" ४ १-३
"	१०१६-१०१८	"	" "	४	१-३	"	" ४ १-३	"	११२७-११२९	"	" ५ १-३
"	१०१९-१०२१	"	" "	५	१-३	"	" २ १ १-३	"	११३०-११३२	"	" ६ १-३
"	१०२२-१०२४	"	" "	६	१-३	"	" २ १-३	"	११३३-११३५	"	" ७ १-३
"	१०२५-१०२७	"	" "	७	१-३	"	" ३ १-३	"	११३६-११३८	"	" ८ १-३
"	१०२८-१०३०	"	" "	८	१-३	"	" ४ १-३	"	११३९-११४१	"	" ९ १-३
"	१०३१-१०३३	"	" "	९	१-३	"	" ५ १-३	"	११४२-११४४	"	" १० १-३
"	१०३४-१०३६	"	" "	१०	१-३	"	" ३ १ १-३	"	११४५-११४७	"	" ११ १-३
"	१०३७-१०३८	"	" "	११	१-३	"	" २ १-३	"	११४८-११४९	"	" १२ १-३
"	१०३९-१०४०	"	" "	१२	१-३	"	" ३ १-३	"	११५०-११५२	"	" १३ १-३
"	१०४१-१०४२	"	" "	१३	१-३	"	" ४ १-३	"	११५३-११५४	"	" १४ १-३
"	१०४३-१०४५	"	" "	१४	१-३	"	" ५ १-३	"	११५५-११५६	"	" १५ १-३
"	१०४६-१०४८	"	" "	१५	१-३	"	" ६ १-३	"	११५७-११५९	"	" १६ १-३
"	१०४९-१०५०	"	" "	१६	१-३	"	" ४ १ १-३	"	११६०-११६२	"	" १७ १-३
"	१०५१-१०५४	"	" "	१७	१-३	"	" २ १-३	"	११६३-११६५	"	" १८ १-३
"	१०५५-१०५७	"	" "	१८	१-३	"	" ३ १-३	"	११६६-११६९	"	" १ १-६
"	१०५८-१०६०	"	" "	१९	१-३	"	" ४ १-३	"	११७०-११७३	"	" २ १-२

एतत्कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः	प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः	प्राचीनश् चतुरङ्कः प्रकारः	एतत्कोषीयो द्वयङ्कः प्रकारः	प्राचीनः पञ्चाङ्कः प्रकारः	प्राचीनश् चतुरङ्कः प्रकारः
आचिक- मंत्र-	आचिक- प्रपाठक- अध- सूक्त- मंत्र-	अध्याय- खंड- सूक्त- मंत्र-	आचिक- मंत्र-	आचिक- प्रपाठक- अध- सूक्त- मंत्र-	अध्याय- खंड- सूक्त- मंत्र-
२ ११७४	२ ९ २	३ १	२ ११९६-११९८	२ ९ २	१३ १-२
" ११७५	" " "	४ १	" ११९९-१२०१	" " "	१ १-२
" ११७६	" " "	५ १	" १२०२-१२०४	" " "	२ १-२
" ११७७	" " "	६ १	" १२०५-१२०७	" " "	३ १-२
" ११७८-११८०	" " "	७ १-३	" १२०८-१२१०	" " "	४ १-२
" ११८१-११८३	" " "	८ १-३	" १२११-१२१३	" " "	५ १-२
" ११८४-११८६	" " "	९ १-३	" १२१४-१२१६	" " "	६ १-२
" ११८७-११८९	" " "	१० १-३	" १२१७-१२१९	" " "	७ १-२
" ११९०-११९२	" " "	११ १-३	" १२२०-१२२२	" " "	८ १-२
" ११९३-११९५	" " "	१२ १-३	" १२२३-१२२५	" " "	९ १-२

२. शंपा. RW. इत्याथर्वणसंस्करणयोः स्थलाङ्कनसंवादनम्

शंपा.	<>	RW.	शंपा.	<>	RW.	शंपा.	<>	RW.
काण्ड- सूक्त- मंत्र-		काण्ड- सूक्त- मंत्र-	काण्ड- सूक्त- मंत्र-		काण्ड- सूक्त- मंत्र-	काण्ड- सूक्त- मंत्र-		काण्ड- सूक्त- मंत्र-
७ ६ १-२ } " ७ १-२ } " ४६ १ } " ४७ १ } " ७० १-२ } " ७१ १ } " ७५ १-२ } " ७६ १ } " ८० १-४ } " ८१ १-२ } " १० १-१३ } " ११ १-१० } " १२ १-८ } " १३ १-१६ } " १४ १-१६ } " १५ १-४ } " १६ १-१७ } " १७ १-१७ } " १८ १-१७ } " १९ १-१७ } " २० १-१७ } " २१ १-१७ } " २२ १-१७ } " २३ १-१७ } " २४ १-१७ } " २५ १-१७ } " २६ १-१७ } " २७ १-१७ } " २८ १-१७ } " २९ १-१७ } " ३० १-१७ }	=	७ ६ १-४ " ४५ १-२ " ८० १-३ " ७२ १-३ " ७६ १-६ " १० १-७ " ८-१७ " १८-२१ " २२-२५ " २६-२९ " ३०-३३ " १-१७	९ ७ १-१३ " ८ १-९ " ९ १-१० " १० १-१० " ११ १-१४ " १२ १-२६ " १३ १-२२ " १४ " " " १५ १-२८ " १६ १-३१ " १७ १-१८ " १८ १-७ " १९ १-५ " २० १-२८ " २१ १-३१ " २२ १-४९ " २३ १-५६ " २४ १-६ " २५ १-७ " २६ १-९ " २७ १-९ " २८ १-९ " २९ १-९ " ३० १-९ " ३१ १-९ " ३२ १-९ " ३३ १-९ " ३४ १-९ " ३५ १-९ " ३६ १-९ " ३७ १-९ " ३८ १-९ " ३९ १-९ " ४० १-९	=	९ ६ १८-३० " ३१-३९ " ४०-४४ " ४५-४८ " ४९-६२ " ७ १-२६ " ८ १-२२ " ९ " " " १० १-२८ " ११ १-३१ " १२ १-३१ " १३ १-३१ " १४ १-३१ " १५ १-३१ " १६ १-३१ " १७ १-३१ " १८ १-३१ " १९ १-३१ " २० १-३१ " २१ १-३१ " २२ १-३१ " २३ १-३१ " २४ १-३१ " २५ १-३१ " २६ १-३१ " २७ १-३१ " २८ १-३१ " २९ १-३१ " ३० १-३१ " ३१ १-३१ " ३२ १-३१ " ३३ १-३१ " ३४ १-३१ " ३५ १-३१ " ३६ १-३१ " ३७ १-३१ " ३८ १-३१ " ३९ १-३१ " ४० १-३१	१२ १० १-१५ " ११ १-१२ " १२ १-१२ " १३ १-१२ " १४ १-१२ " १५ १-१२ " १६ १-१२ " १७ १-१२ " १८ १-१२ " १९ १-१२ " २० १-१२ " २१ १-१२ " २२ १-१२ " २३ १-१२ " २४ १-१२ " २५ १-१२ " २६ १-१२ " २७ १-१२ " २८ १-१२ " २९ १-१२ " ३० १-१२ " ३१ १-१२ " ३२ १-१२ " ३३ १-१२ " ३४ १-१२ " ३५ १-१२ " ३६ १-१२ " ३७ १-१२ " ३८ १-१२ " ३९ १-१२ " ४० १-१२	५ ४७-६१ " ६९-७३ " १-१३ " १-१३ " १४-२१ " २२-२८ " २९-४५ " ४६-५१ " ५२-५६ " १-४ " १-६ " १-७ " १-९	

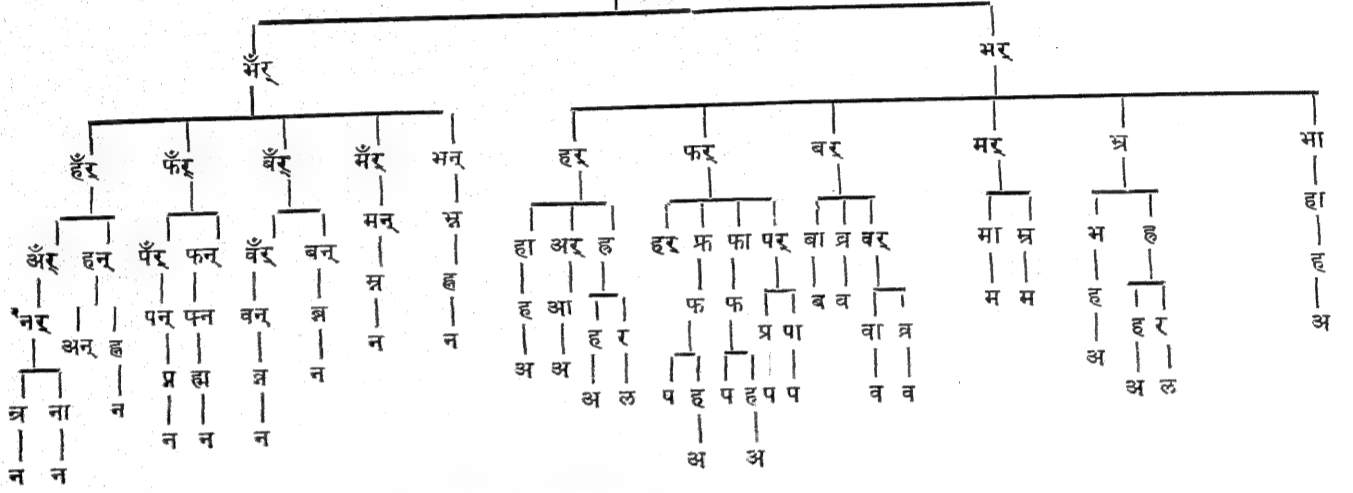
३. प्रस्तुतकोषीय आधिपृष्ठिको वैयुपत्तिक-स्तम्भविभागः
(THE PAGE-PLAN OF THE ETYMO-GRAMMATICAL COLUMNS IN THE CONCORDANCE)

गुर्वी कृष्णा सुदा The bolder black type.	ह्रस्वा The smaller	कृष्णा black	सुदा type
१मः स्तम्भः 1st Column	२मः स्तम्भः 2nd Column	३मः स्तम्भः 3rd Column	४मः स्तम्भः 4th Column
१. प्रतिपरामर्शीया निर्देशाः cross-referential entries	X	X	X
२. ह्रस्वसर्ग-व्यतिरिक्ता निपाताः adnominal prepositions & particles	→ समासाश्च वदितव्यं compounds & secondary formations.	X	X
३. अद्योक्तनिर्देशानि व्य- यानि प्रातिपदिकानि unpedegreed declinables	→ १. नामधातवः deno- minatives → २. समासाः com- pounds → ३. समानादिवर्णास्त- द्विताः homo-vocalic secondary derivatives	→ कृतः primary derivative → १. समासाः compounds → २. समानादिवर्णास्तद्विताः homo-vocalic secondary derivatives → समासाः compounds. विभिन्नादिवर्णास्तद्विताः allo-vocalic secondary derivatives	→ समासाः compounds → समासाः compounds → विभिन्नादिवर्णास्तद्विताः allo-vocalic secondary derivatives → समासाः compounds → समासाः compounds
४. उपसृष्टानुपसृष्टा मूल- धातवः primary roots, simple as well as composite	→ १. व्ययाः कृतः decli- nable derivatives → २. अ-व्ययाः कृतः in- declinable derivatives	→ १. नामधातवः denominati- ves. → २. समासाः compounds → ३. समानादिवर्णास्तद्विताः homo-vocalic secondary derivatives → उपचयामका अव्ययाः कृतः ex- tensional absolutes & in- finitives	→ कृतः Primary derivatives → समासाः compounds → विभिन्नादिवर्णास्तद्विताः allo-vocalic secondary derivatives → समासाः compounds → समासाः compounds

४. मूलाऽऽर्यभाषीयस्य भू इत्यस्य त्रिवृत्तविपरिणाम-प्रस्तारः

(THE THREE-FOLD VARIATIONAL EXPANSION OF THE UR-ARYAN भू)

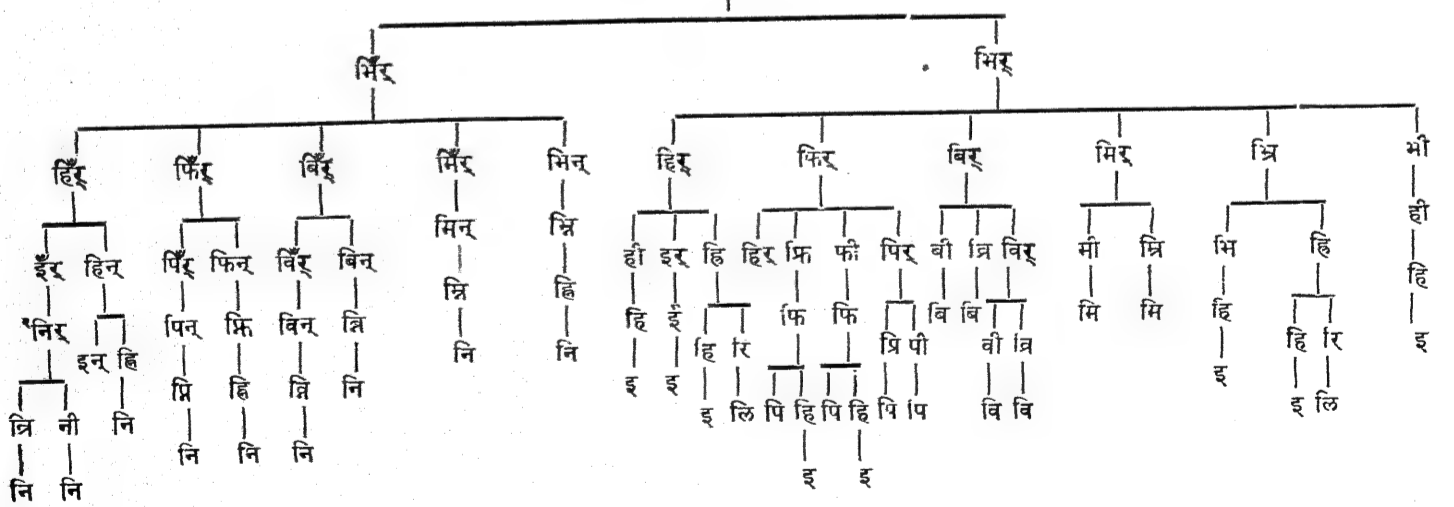
(क) भ(भँ)र्

प्रस्तारगतेषु ध्वनिषु सर्वत्र स्वराङ्कनाऽभावेऽपि स्वाभाविकी सस्वरता सुस्थिता द्रष्टव्या ।

एतत्-प्रभृति पूर्ववर्तिनौ रषौ निमित्तीकृत्याऽऽविर्भावो न > ण इति विपरिणामस्तत्र तत्र यथासंभवं संगतो द्रष्टव्यः ।

(ख) भि(भिँ)र्

प्रस्तारगतेषु ध्वनिषु सर्वत्र स्वराङ्कनाऽभावेऽपि स्वाभाविकी सस्वरता सुस्थिता द्रष्टव्या ।

एतत्-प्रभृति पूर्ववर्तिनौ रषौ निमित्तीकृत्याऽऽविर्भावो न > ण इति विपरिणामस्तत्र तत्र यथासंभवं संगतो द्रष्टव्यः ।

clxii

आद्युपरामर्शिका-चित्राणि

[४ (क)]

४ (ख)]

आद्युपरामर्शिका-चित्राणि

clxiii

अथ

वैदिक-पदानुक्रम-कोषे सांहितिके प्रथमे विभागे

प्रथमः खण्डः

अ

अ^१, अन्^२.

अ- इदम्-एतद्- द.

✓अंश (व्या.)^३, अन्शामहै^४ ऋ ८,
२७, २२; आनश्यताम्^५ ऋ ६,
२६, ७.

आनश^६ ऋ ५७, ८; १०, १००,
२; तै २, ५, ४, ३^७; शौ ६,
११३, १^८; ३; आनश^९ ऋ १,
८४, ६; ५, ८१, ५; ९, ४८, ५;
१०, १६, ७; ऋमै १, ७, ३^{१०}; २,
५, ५, ११; ३, २, ९; ऋकाठ २०,
५; ११; ३०, ४; ऋक ३१, ७;
१३; ४६, ७; ऋकौ २, १८९;
३००; ऋजै ३, १७, ११; २४,
१६; शौ २०, ३१, २^{११}; पै २०,
१५, ७^१; आनश^{१२} ऋ ८, ६८,
८; क ४८, १३^{१३}; शौ ६, ४९,

१^{१४}, पै १९, ३१, १४^{१५}; आनाश
काठ ३५, १४^{१६}; आनाश ऋ ६,
१६, २६; काठ २६, ११^{१७};
आनश^{१८} मै ३, २, ३; आनशुः
ऋ १, ५२, १४; ६, २२, ४; ८,
३, १३; ९, १०८, ४^{१९}; १०, ५३,
११० (६३, ४); ६६, २; १४७,
३; तै ५, ७, २, २^{२०}; मै २, ३, ८^{२१};
७, १२^{२२}; काठ २१, १४^{२३}; शौ
† २०, ३६, ४; ५०, १; आनशुः ऋ
१, ११०, ४; १५१, ९; १६४,
२३; २, २३, २; ८, ३, १६^{२४}; १०,
६३, १४ (५३, १०) मै १, ३,
३९^{२५}; काठ २२, १०^{२६}; ३८,
१३^{२७}; क ३५, ४^{२८}; शौ ९,
१५, १; २०, १०, ९; ५९, २; पै
१६, ६८, १^{२९}; आनशु^{३०} ऋ ३, ६०,
१; १०, ६२, १^{३१}; आनश ऋ ४,
३६, ४. [अनु^{३२}, उद्^{३३}, वि^{३४}, सम्^{३५}].
आनशानु^{३६} - नः मै ४, १४, १७;

-नाः खि ४, १०, १, ३;
मा ३२, १०; का ३५, ३, ७;
तै ३, १, ९, २; काठ ३०, ६; शौ
२, १, ५; ६, ४७, ३; १९, ५६, ३;
पै २, ६, ३; ३, ८, ३; १९, ४३,
१२.

अंश^{३७} - शाः ऋ २, १, ४; २७,
१; ५, ४२, ५; ७, ३२, १२;
मा ३४, ५४^{३८}; का ३३, २, १७^{३९};
मै १, ६, १२^{४०}; काठ ११, १२^{४१};
शौ ६, ४, २; २०, ५९, ३^{४२}; पै
६, १९, ४, १९, २, ३ - शम् ऋ
१, १०२, ४; २, १९, ५; ३, ४५,
४; तै ७, १, ६, २^{४३}; शौ ७,
५२, ४; ११, ८, २; पै २, २३,
१; ३, ३६, ५^{४४}; ५, १३, ४, १६,
४; १२, ६, ७; १५, १३, २; १८,
२५, १^{४५}; - शस्य मै १, ६,
१२^{४६}; - शा ऋ ५, ८६, ५;
१०, १०६, ९; - शाः ऋ १०,

^{३७} नलोपः (पा ६, १, ७३) । अ-क-, अ-कनिष्ठ-प्रभृ. द. ।

^{३८} नुवागमः (पा ६, ३, ७४) । अन्-भक्त-प्रभृ. द. ।

^{३९} = ✓अश, ✓नंश, ✓नश (व्याप्तौ) । धा. व्याप्ति-
विभाजनादिषु वृत्तिः ।

^{४०} तु. पपा. प्रभृ. WSR. च; वेतु. GW. ORN. नशामहै
(< ✓नश) इति ।

^{४१} पाप्र. लिङि आधाऽकारदीर्घत्वानुङ्भ्यां संकेत्यमाना
लिट्-प्रकारताऽङ्गस्य उत्सं. (पा ७, ४, ७) ।

^{४२} एतदादिषु पाप्र. (७, ४, ७२) < ✓अश (व्याप्तौ) ।

^{४३} धा. स्रक्षणे वृत्तिः (तु. टि. मध्येहित) । सपा.
पै १९, ३३, ११ आ(आ-अ)हरत् इति पाभे. ।

^{४४} सपा. काठ ९, १ अश्नुते इति पाभे. ।

^{४५} सपा. शौ ७, ६६, १ अपीपत्त इति पाभे. ।

^{४६} प्रपु १ लिट्-स्वरः ।

^{४७} सपा. आनश < > आनाश (आपश्रौ १४, २९, ३ च)
इति, तैआ ६, १०, १ चक्रार इति, जैमि २, २२३ विवेद
इति च पाभे. ।

^{४८} सपा. तै ५, २, ३, १ पुरीयाय इति पाभे. ।

पै ११, १

^{४९} सपा. कौ २, २८९ आशत इति पाभे. ।

^{५०} महिमानमानशुः > सपा. पै १९, ४०, १४ स्वरा-
रुहुः इति पाभे. ।

^{५१} सपा. शौ २, १५, १ आनुधुः इति, तै ३, २, ८, ३
आनुधुः इति पाभे. ।

^{५२} सपा. मा १९, ६१ का २१, ४, ११ मै ४, १०, ६
तैत्रा २, ६, १६, १ आशुः इति पाभे. ।

^{५३} सपा. कौ २, ७१३ आशत इति पाभे. ।

^{५४} मपु ३ ।

^{५५} सपा. तैत्रा ३, ७, ६, १४ आपश्रौ ४, ८, ४ अश्याम्
इति पाभे. ।

^{५६} कानजन्ते चित्स्वरः (पा ६, १, १६३) ।

^{५७} बप्रा. । नाप. पुं. (विजित-द्रव्य-, सत्यकारलक्षण-मूल्य-,
रिक्थात्मक- प्रभृ. एतद्रूप-] साग-, पक्ष-, सहाय-, पण-,
रुह- प्रभृ. ; व्या. [आदित्यानामन्यतम-]) । व्यु. ?
अ(< ✓अश [व्याप्तौ] वा ✓अन् वा) + शम् [अव्य.]
इति या २, ५; < ✓अंश इति वाच. प्रभृ., < ✓अश
(व्याप्तौ) इत्यर्वाचः । पाप्र. घञन्ते वृषाद्याद्युदात्तत्वं

३१,३; -शान् शौ ११, १, ५;
पै १६, ८९, ५; -शाय ऋ १,
११२, १; मा १०, ५; का ११,
४, २; तै १, ८, १३, ३; मै २,
६, ११; काठ १५, ७; -शेन मै,
३, ८, ४; काठ ८, १७; पै २०,
३५, १. [अंश-भूत^०].

अंश-घी- अंश-घी- टि. द्र.

अंश-प्रास^० - स: मै १, ६, १२.

अंश-भू^० - भुवा तै ६, ४, ८,
२, ३.

अंशु^० - शव: ऋ ८, ९, १९; ५३, ४;
खि ३, ५, ४; तै ६, ४, ४, ४; ४;
मै ३, ७, ४, ९, १; ४, ५, ४, ५;
काठ २४, ५; २६, २; १०^३;
२७, ६; ४, ३, ६; ४०, ५;
४१, ८^३; ४२, ६; जै ४, १८, ८^३;
शौ ९, ६, १४; ११, १, १८; १९,
६, १६; २०, १४२, ४^३; पै ९,
५, १४; १६, ९०, ८; १११, १४;
-शवे ऋ १, ४६, १०; -शु: ऋ
३, ३६, ६; ४, २२, ८; ५, ४३, ४;
९, ६२, ४ (८२. १); ६८, ४;
७४, २, ५; ८९, ६; ९१, ३; ९२,
१; १०, १७, १२; १३; ९४,
१०; मा ७, २६^३; १८, १९;
२०, २७; का ७, ११, १^३; १९,
७, १; २२, २, ४; तै १, २, ६, १;
३, १, ८, ३^३; १०, १^३; ४, ७, ७,
१, ६, ६, १०, १^३; मै २, ११, ५;

३, ४, १^३; काठ १८, ११;
२१, ११^३; ३४, ३; ३५, ८^३;
क २८, ११; ४८, ९^३; १^३ कौ १,
४७३; २, ३५८; ४, २; ५, ८;
जै १, ३१, ६, ४९, ७^३; ३, ३०;
१^३; शौ ५, २९, १२, १३; पै
६, ९, १; १३, ९, १५; १६; २०,
१२, ८^३; -शु: ऋ मा ५, ७;
का ५, २, ५; तै १, २, ११, १;
६, २, २, ४; मै १, २, ७; ३, ८,
२; काठ २, ८; २४, ९; क २,
२; ३८, ३; -शुना ऋ ४, ५८,
१; मा १७, ८९^३; २०, २७;
का १९, १, ३^३; २२, २, ४; तै
१, २, ६, १; मै १, ६, २^३; काठ
४०, ७; कौ १, ३०५; जै १,
३२, ३; पै ८, १३, १^३;
-१^३ शुभि: ऋ १, ९१, १७^३;
९, ६७, २८^३; ९, १५, ५; मा १२,
११४^३; का १३, ७, १३^३; तै ६,
४, ५, ७^३; मै ४, ५, ५^३; काठ
३५, १३^३; कौ २, ६२०; जै
३, ५०, ७; पै १६, ७१, २६^३; २०,
५१, ५^३; -शुभ्याम् मा ७, १;
का ७, १, १; तै १, ४, २, १; ६,
४, ५, ३; मै १, ३, ४; काठ ४, १;
२७, १; क ३, १; ४२, १;
-शुम् ऋ १, १३७, १३ (९,
६५, १५); ३, ३६, ७; ४, २६,
६; ५, ३६, १; ६, १७, ११; २०,

६; ७, ९८, १; ८, ५, २६; ७२,
२; ९, ६८, ६; ७२, ६; ८६,
४६ (८५, १०) ९५, ४^३; ९७,
१४; १०, ९४, ९; ११३, २;
१४९, ५; खि १, २, ८^३; तै २,
३, ५, ३^३; ४, १४, १; १३, २,
२, १; ३, ४, ३; १६, ६, १०,
१; २; मै ४, ९, २७; १२, २;
काठ २९, ६^३; ३५, १४^३; ४०,
५^३; क ४५, ७^३; ४८, १३;
कौ १, २९८; २, १५७^३; जै ३,
१५, ५^३; ४, १०, ४; शौ ७,
८६, ६; २०, ८७, १^३; पै १,
१०२, ४; २०, ४१, ४; -शुभु
मा ८, ५७; का ९, ७, ४; -शु
तै ६, ४, ५, ३^३; -शुना तै ६,
४, ४, ४^३; ६, ९, ९; मै ४, ७,
७^३; १^३ काठ २६, १०; २७,
१^३; ३०, ७; १^३ क ४१, ८; ४२,
१^३; शौ ५, २०, १०; ६, ४९,
२०; ११, १, ९; १२, ३, २०; पै
१, ९६, २; ५, ३६, ६; ९, ६, ९;
२४, १०; १६, ८९, ९; १७,
३७, १०; १९, ३१, १५; -शो
मा ७, ३; का ७, १, ३; शौ ७,
८६, ३; -शो: ऋ १, १२५, ३;
२, १३, १; ३, ४८, २, ४, १,
१९, २५, ३; ९, ९६, ८; १०७,
१२; १०, ९४, ८; तै ६, ६, १०,
२^३; काठ २९, ६^३; क ४५,

(पा ६, १, २०३) द्र. विस्तरस्तु वैश. अन्वेष्टः ।

१) नाप. (पणप्रक्षेपक- । कितव-) । उस्. उप. कर्तरि
अण् प्र. कृत्स्वरः प्रकृत्या (वैतु. SW. षस. इति) ।

२) नाप. (अंशमाज्, संभूयकरिन्, सह. य-) । उस्. उप.
✓ भू. (प्राप्तौ) + क्तिप् प्र. धास्व. प्रकृत्या (पा ६, १, १६२;
२, १३९) ।

३) बप्रा. । नाप. पुं. (सोम-, तर्दश-, । सोम- । ग्रह-
प्रभृ.), व्यप. (श्वषि- । ऋ ८, ५, २६.) । अंशुः अंशेन व्या-

ख्यातः इति या २, ५; १२, ३६ । ङः प्र. तत्स्वरं
चान्तोदात्तो भवतीत्येवेह विशेषः (तु. पा ३ १, २७; पा
३, १, ३) ।

४) सपा. तै १, ४, ३२, १ तैमा ३, १७, १ आपथौ १४,
२९, १ उक्तिभिः इति पाभे. ।

५) सपा. अंशुम् (आपथौ १४, २९, ३ च) <> अंशुन्
(हिथौ १२, ७, १६ च) इति पाभे. ।

६) सपा. आपथौ १६, ३४, ४ अंशुना इति पाभे. ।

७^०॥; †कौ १, ५१४; २, ११७;
†जै १, ५३, ४; ३, १२, ४.
[°शु-अण°, उण°, तृम°, मुमत्°,
सोम°].

अंशु-मन्^१ - मन् तै ३, २, २,
१॥; -मन्तम् वि १, ७, ४;
शौ १३, २, ७; पै १८, २१, १;
-मन्ति तं ३, २, २, १॥; -मान्
शौ ८, १, २; पै १६, १, २.
अंशुमन्ती^२ - तीः शौ ८, ७,
४; पै १६, १२, ४; -†तीम् ऋ
८, १६, १३; काठ २८, ४; क
४४, ४; कौ १, ३२३; जै १,
३४, १; शौ २०, १३७, ७;
-त्याः ऋ ८, १६, १४; १५;
वि ३, १, १; †शौ २०, १३७,
८; ९.

अंस^३ - सः पै ४, १४, ७; -सम् पै
१३, १०, १०; -सयोः ऋ ५,

५७, ६; †मै ४, ११, ४; १४,
१८; पै १६, १४७, ६; -सा
मै ४, १३, ४; काठ १६, २१;
-सान् पै १७, २१, १; -साम्याम्
अ १०, १६३, २; मा २५, ३;
का २७, ३, २; तै ५, ७, १३, १;
७, ३, १६, २; मै ३, १५, ३; काठ
४३, ६; ५३, ३; †शौ २, ३३,
२; २०, १६, १८; पै ४, ७, २†;
९, ३, ११; -से तै ५, ३, १,
५॥; शौ ८, ६, १३^४; -†सेषु
ऋ १, ६४, ४; १६६, ९; १०;
१६८, ३; ५, ५४, ११; ७, ५६,
१३; मै ४, १४, १८; -सौ ऋ
१, १५८, ५; मा २०, ८; का
२१, ७, ७; तै ५, ३, १, ५॥; मै
३, ११, ८; काठ २०, १०॥;
३८, ४; क३१, १२॥; शौ ९, ४,
८; १२, ७; १०, २, ५; ९,

१९, ११, ३, ९; पै १५, १२, ४;
१६, २४, ७; ५३, १५; ५९,
५; १३७, ९; १३९, ७. [°स-
वि°, १शिति°].

†अंस-त्र^५ - त्रम् ऋ ८, १७, १४;
कौ १, २७५; जै १, २९, ३;
-त्रा ऋ ४, ३४, ९.

अंसत्र-कोश^६ - शम् ऋ १०,
१०१, ७.

॥अंस-दध्नु^७ - धम् मै १, ६, ६^१;
-धे मै १, २, १०.

अंस-(द्वि>)द्वी^८ - द्वीम् शौ
११, १, २३; पै १६, ११, ३.

अंसे-पा(द>)द^९ - पात् मै २,
६, १३; काठ १३, ६; -पादम्
काठ १३, ६.

अंसव^{१०} - स्याः ऋ १, १९१, ७.

✓अहं (गतौ)^१ अहन्- द्र.

✓अहं^{१३} (संपीडनसंहननयोः)

^१ वि. (रथ-, सवन-, सोम- प्रभृ.) । मत्तुप्र. स
चोदात्तः (पा ६, १, १७६) ।

^२ विप. (वीर्य-शौ ८, ७, ४), व्यर. (नदी-लोम-
रसात्मिका-कुल्या- इति (R.W.)) । स्त्रियां ङीप्ः पित्वा-
न्निघाते स्वरैऽविशेषः ।

^३ ना. (भुजमूल-, स्कन्ध-). ✓अम् (गतौ) + सन्
प्र. निस्स्वरश्च (पा ५, २१, पा ६, १, १९७) । यत्तु शक.
<✓अम् इत्याह तज्जम् । धातुरसौ नाथा, एतन्मूल
इत्यस्य सुवचनरत्नात् ।

^४ सपा. पै १६, ८०, ५ अहिम् इति पाठे ।

^५ नाप. (कवच-) । बस. उप. घञर्थे कः प्र.
पू. च प्रकृतिस्वरः । यद्वा उस. उप. ✓त्रै + कः प्र.
(पा ३, २, ३) । पू. प्रकृतिस्वरार्थं दासीभारादित्वम्
उसं. (पा ६, २, ४२; १३९) ।

^६ विप. [रथ- (तु. टि. द्वोणा[ण-आ])हाव-; वैतु. या.
[५, २६] प्रभृ. = अवत- [कूप-] इति]] । बस. पू. प्र.
प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १) ।

^७ दध्नु प्र. चित्स्वरश्च (पा ५, २, ३७; ६, १,
१६३) ।

^८ नाप. (लोण-युक्ता- वा मुष्टि-युक्ता- वा) पाक-
स्थाली- । उस. उप. ✓ध्(धारणे) कर्तरि किः प्र. >°ध्रि-
>°ध्री- (तु. केचन मूको. P.W. प्रभृ. R.W. च) >वावि.
यनि. (तु. भूयांसः मूको. शंवा. सात. च) इति मतम् (तु.
वैप धं; वैतु. सा. विप. [वेदि-] इति मत्वा अंश-ध्री-
इति^१) । यत्तु पै. अंश- इत्याह तच्चोच्चारणमात्रे प्रादेशिक-
विकारः द्र. ।

^९ -धियम् इति पै. मूको. तत् सम्भृ. अवधेयम् ।

^{१०} विप. > नाप. (अनड्वाह-) । बस. उप. =ककुद-
रूप- । पू. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १) । पू. सप्तम्या
अलुक् । उप. लोपा समासान्तः उसं. (पा ५, ४, १४०) ।

^{११} विप. (अदृष्ट- [सर्प-]) । तात्रभविकेऽर्थे यति प्र.
द्वयचक्रादाद्युदात्तः (पा ४, ४, ११०; ६, १, २१३) ।

^{१२} ✓अह (संपीडन-संहननयोः) इत्यस्यैवाऽनुनासिकोपक्रमं
प्रकारान्तरमित्यर्वाचामभिसंनिधर भवति (तु. G.W.) ।
अयं च धा. ✓अह इति च यक. ✓अङ्घ्र इत्यनेन
✓अघ् इत्यनेन च समानं समूलतया प्रतिपत्तव्यौ भवत
इति तु तत्त्वम् अवधेयम् ।

^{१३} <✓हन् इति या ४, २५ ।

अह^a - अह^b ऋ ६, ३, १; मै ४, १४, १५†.

†अहति^c - तिः ऋ १, ९४, २; ८, ७५, ९; तै २, ६, ११, २; मै ४, ११, ६; काठ ७, १७; पै १२, १, २; -तिभ्यः ऋ ५, ५५, १०; काठ ८, १७; -तिम् ऋ ८, ६७, २; २१.

अहस्^d - हः ऋ १, ४२, १; २, २३, ४; ८, १९, ६; १०, १२६, १; २८, ६; १३३, २; ६, ४४, १६; ३४, १५; ३, १५, ३; ५९, ३; ४, २, ९; ३, १४; ११, ६; ११२, ६; १०, १२६, ८; २०, ९; ५, ३१, १३; ४५, ११; ६, २, ४; ३, २, ४, ८; ११, ६; ३७, ४; ६७, ८; ७, ४०, ४; ६०, ६; ६६, ५; ८२, ७; ८, १९, ६; ९, १०४, ६; १०, ३५, १४; ३९, ११; ६३, ६; तै २, २, ७, ४; ३, ४, ११, ५†; ४, ७, १५, ७†; ¶मै १, १०, ८; १०; ११^{१०}; १२; १३; १४; १७; ३, १६, ५†; †४,

१०, २; १४, ९; †काठ २, १५; २१, १३; २३, १२; ¶३६, ३; ५; ६^१; ७; ८; ११; †कौ १, ३६५; ४२६; २, ७०२; †जै १, ३८, ४; ४१, ८; ३, ४६, ८; †पै ५, ३९, १; ८; १५, २०, २; -हः(ः)सु शौ ६, ३५, २^१; -हसः ऋ १, १८, ५; ३६, १४; ५८, ८; ९१, १५; ९३, ८; १०६, ८; ११५, ६; ११७, ३; ११८, ८; १३६, ५^१; १८०, ५; २, २६, ४; ३३, ३; ३, ३२, १४; ४, २, ८; ५३, ६; ५५, ५; ५, ५१, १३; ६, १६, १३०; ७, १५, १५; ३१; ८४८, ८; ७, १६, १०; ७, १, १५; १५, ३; १३; ७१, ५; १०४, २३; १०, ५३, ५; ८, १८, ६; १०; २४, २७; ३१, २; ९, ५६, ४; १०, २४, ३; २५, ८; ३६, २; ३; ६५, १२; ६६, ५; ९७, १५; १२६, २; १३२, ७^१; १६४, ४; खि १, १२, ६; २, ६ १८; ५, ५, १०; मा ४, १०; १२,

९^१; ४०^१; ८९†; १९, १०; २०, १४-१६; ३३, ४२†; का^१ ४, ४, ४; १३, १, १०^१, ३, ११^१, ६, १५†, २१, १, ९; २२, १, १-३; ३२, ३, १३†; तै १, ५, ११, ५; ६, १२, ३†; ८, १, १; २, २, ७, ४; ३, १३, १^१; ४, २, २-३; ३, १, ४, ३; ४, ४, ३^१; ४, २, ६, ४†; ३, १३, ४^१; ५†; ७^१; १५, १^१; २^१; ६^१; मै १, ७, १^१; ४^१; १०, २६; १०^१; ११; १२^१; १३; २, २, १०^१; ३, १^१; ५, ३^१; ७, १३†; ३, ११, ७; १०^१; १६, ५^१; ४, ८, ९; १०, १†; १२, ३†; १३, १†; ९; १४, ४†; १७^१; काठ २, १४†; ८, १०^१; १६†; ९, १^१; ¶१०, ९^१; १०^१; ११, ११^१; १५, १२^१; १६, ८^१; १३†; २१, १३; १४; २२, १५†; ३५, ४; ¶३६, ५; ६^१; ७; ३७, १८; ३८, ५^१; ७†; क ८, २; ४; ४८, ५; †कौ १, २४; ३९७; २, ७३१; ११८२^१; ३,

^a) नाप. (=आहन्तृ-) इति वें., भाप. (=अहस्-) इति सा. GW. प्रमृ.।

^b) प्रकरणतः पञ्चम्यर्थस्याऽऽकाङ्क्षितत्वात् क्तिबन्तरय प्राति. पं१ इति (तु. सा. GW. ORN.)। सावेकाचः (पा ६, १, १६८) इति विभक्ति-स्वरे प्राति न गो- (पा ६, १, १८२) इति तन्निषेधः उक्तः। स्याद्वा अहस्-इत्यस्यैव द्वि१। एवं तावद् द्वितीयायाः पञ्चम्यर्थतया श्रूयमाणत्वात् ✓पा (रक्षणे) इत्यस्य द्विकर्मकता उक्तः (तु. पाम १, ४, ५१)।

^c) भाप. (आर्ति-पाप-प्रमृ.)। अतिचू प्र. चित्स्वरश्च (पाठ ४, ६२; पा ६, १, १६३)।

^d) भाप., नाप.। असुन् प्र. निस्स्वरश्च (पाठ ४, २१३; पा ६, १, १९७)। [दे ४, २] <आ/हन् इति, सा. [का ७, १२, १] ? ✓अह (गतौ) इति, भा. तै १, ४, १४, १ अहन् > अहस्- इत्यपि कल्पकः।

^e) सकृत् पाभे. ?विस्वकम् टि. प्र.।

^f) ✓वह > बाहस्- > -वः(ः) सु इति शोधः [तु. सपा. पै १२, ९, ४ ?अहसः > बाहसा इति शोधितः पाठः (तु. मा२६, ८ तै १, ५, ११, १ बाहसा [तृ१] इति पाभे.)]।

^g) =सपा. दाश्री ९, १, ११ लाश्री ३, ५, ११ कौसु ७२, १४। तै १, ५, ३, ३; ४, २, १, ३; ३, ४ विद्वतः इति पाभे.।

^h) सकृत् =सपा. माश्री २, ३, ७, २। पाठ २, ६, ३० विद्वतः इति, अन्यतरत्र च सपा. शौ १६, ४, ४ अहः इति, तां १, ३, २; ६, ७, २ नाट्याभ्यः इति, जैमि १, ८३ रक्षोभ्यः इति च पाभे.।

ⁱ) सपा. शौ ७, ८२, ३ पुनसः इति पाभे.।

^j) सपा. तै ४, ७, १५, २; ३^१, ४^१; मै ३, १६, ५^१; काठ २२, १५^१ आगसः इति। तै ४, ७, १५, ४ पुनसः इति पाभे.।

^k) =सपा. तैत्रा ३, ७, १२, २। तैभा २, ३, १ कामा १२५ : ६ पुनसः इति पाभे.।

४, ८; जि १, ३, ४; ४४, ७; २, २, १; ४, ६, १०; शौ २, ४, ३; २८, १; ४, १०, १; ३; २३-२९, १^a-७^a; ६, ३, २; ४५, ३१; ९६, ११; ७, ६६, १०; ११७, १; ८, २, १८; ४, २३१; ७, १३; १०, ५, २२^b; ११, ६, १-६; ८; १०-२१; १४, २, ४५; १९, ४४, ८; ९; पै १, १२, १; ४१, ४; २, ११, ३; २४, २-४, २६, १; २; ८५, ४; ४, २४, ७; २५, १; ५; २८, १-६; ३३-३९, १-७; ५, १७, ८; ३९, २१; ७, ३, ८; १९, ९; ९, २२, ३-२३; १३, १३, ९; १५, ३, ८; ९; १३, १-५, ७-९; १४, १-९; ११; २०, ३१; १६, २, ४; ४, ८; ८, ५१; ११, ३१; १३, ३; १४९, ११; १७, २३, २१; १८, ११, ५; १९, १, १५, २, २०; ९, ४^d; १२, ४१; ३०, १; २; २०, ३६, २; ५०, ८; -हसः-हसः शौ १, ३१, २; पै

१, २२, २; -हसा तै २, ४, २, ३; काठ १०, ९^१; १०^२; -हसि ऋ १, ५४, १; -हसि ऋ ६, २, ११; १४, ६ (१५, १५); ७, २३, २; खि २, ९, १९; ७, ५; ८, ५; शौ २०, १२, २१. [हस्-अति^०]. अहसस्-पति^० -तये^१ मा ७, ३०; २२, ३१; का ७, १२, १; २४, १८, १. अहस्-पति- > अहस्परय^२ -त्याम^१ तै १, ४, १४, १; ६, ५, ३, ४; मै ३, २२, १३. णिअ(हस>)हो-गृही(त>) ता^१ -ताः मै १, १०, ६; १०; काठ ३६, १; ५. अ(हस>)हो-मुक्^१ -णिमुक् तै २, ४, २, १; मै २, २, १०; ४, ३, ९; काठ १०, ९; १०; -णिमुग्भ्याम् तै ७, ५, २२, १; मै ३, १५, ११; काठ ४५, १९; -मुचः मा ४, १३; का ४, ५, ५; -मुचम् ऋ १०, ६३, ९; खि २, ४, २; तै १,

९, १२, ४; २, १, ११, ११; २, ७, ४, ११; शौ १९, ४२, ४; -मुचा मै ४, १४, ६; -णिमुचे तै १, ९, १२, ३; ८, ९, २; २, २, ७, ४; ४, २, २, ३; ५, १२, ५; ७, ५, २१, १; २२, १^१; मै २, २, १०; ६, ६; ३, १५, ११^१; ४, ३, ९; १२, ३; काठ ८, १६६; १०, ९^१; १०^२; १५, ४; ४५, १८; १९^३; शौ १९, ४२, ३६.

✓ अ(हस>)हो-य^१ ->

अहो(यु>)यू^k -युवः ऋ ५, १५, ३.

† अहु^१ -होः ऋ १, ६३, ७ (४, २१, १०); १०७, १; २, २६, ४; ५, ६५, ४; ६७, ४; ८, १८, ५; ६७, ७; मा ८, ४; ३३, ६८; का ८, १, ३; ३२, ५, १४; तै १, ४, २२, १; २, १, ११, ४; मै १, ३, २६; काठ ४, १०; क ३, ८. णिअहीय(यस>)सी^m -सीⁿ काठ २४, ९; २५, ९; क ३८, २; ४०, २.

^a) पाभे. अहसः मै ३, १६, ५ टि. प्र. ।

^b) सपा. पै २०, १५, ४ एनसः इति, दाश्रौ ४, २, २ लाश्रौ २, २, ११ बिहवतः इति च पाभे. ।

^c) सपा. शौ ६, ४, २ मरुतः इति पाभे. ।

^d) ✓ अह > वाहस- > -हसा इति शोधः (द्र. टि. अह(ः)सु, सस्थ. टि. ? उषतीर्ण) ।

^e) नाप. (अथोदश-मास- [मल-मास-]) । पपा. नावप्रहः तस. ७१ वैकल्पिकः अष्टक् च छक् प्र. । पूष. प्रकृतिस्वरं प्राप्ते सामान्योऽन्तोदात्तः षसं. (यक्र. पा ६, ३, २१; २, १८-१९; १, २१३) । पति-शब्दस्य मुख्यार्थ-बाधाद्वा विशेष इत्युक्तम् ।

^f) सपा. °पतये (मास ४, ३, १, २ काश्रौ ९, १३, १८ च) <> °पस्याय (तैत्रा ३, १०, ७, १; आपश्रौ ८, २०, ८; १२, २७, ५ प्रभू. च) इति पाभे. ।

^g) स्वार्थे यः प्र. उसं. (पा ५, ४, २५; वैतु. भा. [पक्षे] अहस्-पति- = आदित्य- इति कृत्वा ततआगत्यः प्र. इति) ।

^h) विप. (प्रजा-)। तृस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८) ।

ⁱ) विप. (अभि-, इन्द्र-, यावापृथिवी- प्रभू.) । उस. उप. कर्नरि क्तिबन्ते प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १३९) ।

^j) नाधा. । परेच्छायां क्यच् प्र. (पावा ३, १, ८) ।

^k) विप. (तनु-) । उः प्र. तत्स्वरश्च (पा ३, २, १७०) । ततः स्त्रियाम् ऊङ् (पावा ४, १, ६६) ।

^l) नाप. । उः प्र. तत्स्वरश्च (तु. पाठ १, ७) । < ✓ हन् इति या ४, २५ ।

^m) इयसुन् प्र. निस्वरश्च (पा ५, ३, ५७; ६, १, १९७) । स्त्रियां ङीप् ।

ⁿ) सपा. तै ६, २, २, ७ अन्तरतरा इति, मै ३, ७, १० अन्तरा (सात, अन्तरा) इति च पाभे. ।

अंहु-भेदि^० -या: ^b खि ५, २२,
१; मा २३, २८; का २५, ६,
८; शौ २०, १३६, १.
अंहुयवसे^० जे ३, १०, ५.
अंहु^० -र: ऋ १०, ५, ६; शौ
५, १, ६; पै ६, २, ६.
अंहु (< हु) रि^० > अंहु-
रण, णा^० -णम् काठ १०,
१^० ण; -णा ऋ ६, ४७, २०;
शौ ९, २, ३^०; पै १६, ७६, ३^०;
-णात् ऋ १, १०५, १७; शौ
६, १९, १^०; -णभ्य: पै १२, १३,

१^०.
अंहारि^० -रि: क २, ७^१.
अंहु (= अंहु) > १भाक-
अर्वा^०.
अंहु-क^० -कम् तै ५, ३, ७, १;
मै ३, ३, १; काठ २१, २;
३५, १८^०; क ३१, १७; ४८,
१६^०.
अक: अंहु.
अ-कनिष्ठ^० -छास: ऋ ५, ५९, ६;
६०, ५.
अकन्त: ^m पै १, ४३, २.

अकरत्तम: ⁿ खि ५, १०, २.
अकरोत्तम: ⁿ शौ २०, १२७, ८.
अ-कर्ण^० -णै: -णैर् ⁿ तै
१, ८, ९, ३.
अ-कर्ण^० -णैर् ⁿ तै ६,
१, ६, ७^०.
अ-कर्ण^० -णै: मै ३, ९, ५.
अ-कर्णक^० -काम तै ७, ५, १२,
१; काठ ४५, ३.
अ-कर्म्मन् ⁿ -र्मि ऋ १०, २२, ८.
अ-कल्प^० -ल्प: ऋ १, १०२, ६;
पै ३, ३६, ३.

०) विप. > नाप. (खी-)। अंहु यथा स्यात्तथा भिद्यत
इति कृत्वा उस.। उप. < अंहु + इन् प्र. उसं. (पावा ३,
३, १०८)। चित्स्वर:। उप. इकारान्तस्य स्त्रियां श्रवणम्
(इ. जनि-, त्विषि-, वेदि- प्रभृ.)। गतिकारक- (पा ६,
२, १३९) इति उप. प्रकृतिस्वर: द्र. (वैतु. उ. म. BW.
विवरणे विबुधन्तोऽपि भेद^०) दी- इति च बस.
चेत्याहुस्तच्चिन्त्यम् पूष. खरस्य दुर्वारत्वप्रसङ्गात्। उप.
आयुदात्तत्वसिद्धयर्थं घञन्तत्वेन प्रतिपत्तौ स्त्रीवृत्ते टापः
स्थाने ङीपः प्रवृत्तावपरमप्यलक्षणत्वं द्र.। म. समासावय-
वयोः पूर्वापरविपर्ययोऽपि चिन्त्य इति दिक्।

०) शोधः पाभे. च वैप ४ आश्रौ ८, ३, २८ अंहुभेद्याः
टि. द्र.। अंहु^० इति खि. स्वरः ? यनि. शोधः।

०) शोधः पाभे. च सस्थ. टि. अवसे द्र.।

०) पपा. अनवगृहीतः। मत्वर्थे रः प्र. तस्वरश्च
(तु. पा ५, २, १०७; या ६, २७)। यद्वा उरच् प्र.
चित्स्वरः स्याद् इति (तु. पाउ १, ४१; पा ६, १, १६३)।

०) णिजन्तः नाधा. उसं. (तु. पा ३, १, २१)।

०) विप. (दुःखप्रदा-) भूमि- [ऋ ६, ४७, २०], भाप.
(विपत्ति- संकेट-). कर्तरि वा भवे वा युच् प्र. उसं. (पा
३, ३, १०७; GW.)। चित्स्वरः (पा ६, १, १६३); वैतु.
सा. [ऋ.] अंहु- (भाप.) + मत्वर्थे नः प्र. वा < आ + इन्
वा अंहु- + अंहु वेति?

०) न. द्वि ३।

०) सपा. परस्परं पाभे.।

०) अंहारि- > वावि. यनि. द्र.।

०) सपा. आश्रौ ६, १२, २०। मा ५, ३२ प्रभृ.

तां १, ४, ७ बौध्रौ ६, २९; १२ प्रभृ. न अंहारिः
इति पाभे.।

०) नाप. (दुःख- [तु. या २, ४])।

०) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)।

०) अकान्तम् इति शोधः संभाव्यता (तु. अर्वाङ्गम्
इति नापू. मन्त्रे)।

०) शोधः खि ५, १०, २ उत्तमः टि. द्र.। सपा. आश्रौ
१२, १७, २ अकः उत्तमे (तु. Grā. [शौ.]; वैतु. W.
उत्तमम् इति) इति पाभे.।

०) विप. (तण्डुल-)। तस. नञ्-स्वरः उप. = खगिह-।

०) सपा. माश ५, ३, ७ अपरिभिन्नाः इति पाभे.।

०) विप. (सोमकयणी- [नो-])। तस. उप. = खि कर्णा-
(तु. काश. पाभे.)।

०) उप. कर्ण- इति मत्वर्थीयः अन्-प्रत्ययान्तः (तु. पा
५, २, १२७)। अथवा बस. एव स्यात्। एवं मति उप.
आयुदात्तम्। अन्तोदात्तप्राप्ते (पा ६, २, १७२) नञ्-स्वरः
उसं. द्र.। अयं च सौवरो विशेषः तै. उपलभ्यते
न शाखान्तरे (वैतु. माउ.)। शोधः सस्थ. टि.

०) सपा. माश ३, ३, १, १६ अकर्णा इति, काश ४, ३,
१, १४ अनुपाईकर्णा इति पाभे.।

०) कर्ण- > -णै: द्र.।

०) विप. (कर्णरहित- वा विकलकर्ण- वा [अश्वमेधीया-
ऽश्व-])। समासान्ते कपि ह्रस्वान्तेऽन्त्यात् पूर्वं स्वरं प्राप्ते
कपिपूर्वत्वम् उसं. (पा ५, ४, १५४; ६, २, १७३; १७४)।

०) विप. (दास-)। बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)।

०) विप. (असदृश- [इन्द्र-])। शेषं नापू. टि. द्र.।

अ-कल्या(ण>)णी^a- णी खि ५,
१३, ३; शौ २०, १२८, ५८.

अ-कव, वा^b- वा ऋ ५, ५८, ५;
मै ४, १४, १८; -वाभिः ऋ १,
१५८, १; ऋ ३३, ४; -वेभिः
ऋ ६, ६०, ३; मै ४, १३, ७;
काठ ४, १५; -वेः ऋ ३, ५४, १६.

अ-कवच्च^c- चः शौ ११, १२, २२.

अ-कवा(व-अ)रि, री^d- रिम् ऋ ३,
४७, ५; ऋ ११, १११; मा ७,
३६; का ७, १८, १; तै १, ४,
१७, १; मै १, ३, ११; काठ ४,
८; क ३, ६; -री ऋ ७, १६, ३.

अ-कवि^e- विषु ऋ ७, ४, ४.

?अकशदश्ववैतपुरातकः पै १,
१४, ४.

?अकश्चिच्छ^f- लम् पै २०, ८, ४४.

अकस्य-विद्^g- विदः मै १, ५, १२.

अ-का(ण>)णा^h- णया तै ६,
१, ६, ७; -णाⁱ मै ३, ७, ४.

अ-काम^j- मः काठ २८, ५१; क
४४, ५१; शौ १०, ८, ४४; -माः
तै ३, २, ८, ३; काठ ९, १७^k१.

शौ ६, ११४, ३; पै १६, ४९, ३.

अ-कामकर्मन^l- नः ऋ १, ५३,
२; शौ २०, २१, २; -नम् खि
५, ७, १, १०; मै ४, १३, २; काठ
१५, १३.

अ-कामप्रीत^m- ताः काठ ३५, १७;
क ४८, १५.

अ-कायⁿ- यम् मा ४०, ८; का ४०,
१, ८.

?अ-कार^o- पै १, ८६, १.

अ-कार्य^p- र्यः खिसा ३३, १८.

अ-कितव^q- वम् मा ३०, ८; का ३४,
१, ८.

अ-कुत्र>त्रा ऋ १, १२०, ८.

अकुध्रयच^r- ध्रयक् ऋ १०, २२,
१२.

अ-कुप्यत्^s- प्यन्तः^t शौ २०, १३०,
८.

अ-कुमार^u- रः ऋ १, १५५, ६.

^a) कल्याणी (तु. नि. शेषा. सात. शाश्व १२,
२१, २) इति पाठाः। यनि शोधः (तु. RW. PW.
प्रभृ.) ।

^b) विप. (अकृतिस्त- प्रचुर- [राधस्- प्रभृ.]) । तस.
नष्वरः । उप. कृते कवा-तिर्यञ्च्-, कवा-सख- टि.
द्र. ।

^c) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^d) विप. (इन्द्र-, सरस्वती-) । तस. नष्वरः । उप.
?कवारि- टि. द्र. ।

^e) तस. नष्वरः (पा ६, २, २) । उप. यद्र. ।

^f) विप. (पुरुष-) । अगस्-बल- इति शोधः (तु. सपा.
अप १, ३६, ७) ।

^g) सपा. पै २०, ४२, २ अकोविदम् इति, कौसु ४६,
५५ ?अगास्वलम् (शोधः पैपुड अगस्-बलम् टि. द्र.)
इति पाठो. ।

^h) विप. > नाप. (यज्ञसर्वस्ववेदिन्-, बहुश्रुत-) । तस.
उप. किवन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (तु. पा ६, २, १३६ [वैतु.
Sch. [तु. मूम. टि.], BW. SW. नञ्-विद् इत्यनेन
संयोज्य = अनभिज्ञ- इत्यभिधेयुस्तत् स्वरतः प्रकरणतश्च
विमर्शयिष्यम्) । पूष. न कस्य (=अत्यलस्य) = बहुविषययैति
भावः । कर्मणि च. अलृक् द्र. ।

ⁱ) विप. (सोमकयणी- [=गो-]) । तस. नष्वरः (पा ६,
२, २) । उप. यद्र. ।

^j) मूले अ-काणा- (तु. Sch. सात.) एतत्-प्रभृतिषु
पैप १-२

चतुर्थे पदेषु सुपा. चिन्त्यः (तु. ✓क्री इत्यस्य क्रीयते
इत्यत्र [मै ३, ७, ४] संदि.) । पूर्वस्मिन् नञि सस्वरे षेति
तद्वर्गमवशिष्टे पदे निहितं द्र. । अतस्ततोऽग्रे स्यात् इत्यस्य
क्रियापदस्यापि निहितत्वात् । -गा इत्यत्र निहितः स्वरोऽ-
शुद्धः द्र. । एवं ततोऽग्रे अखर्वा इत्यत्रापि (तु. संदि. १६) ।
एवमेतत् स्पष्टं भवति यत् पूर्वोक्तः पदचतुष्टयीस्वरः
संपादकस्य स्वोपज्ञः पूर्वोक्तदिशा मिथ्याभूतश्च भवति
(तु. अ-काणा- माश ३, ३, १, १६ इति) । पूर्वपदस्य नञ्
उदात्तत्वात् स्याद^k इत्यत्र द्व इत्यनेन सस्वरेण भाव्यम् ।
अन्ततश्च अससशफा इत्यत्र पूर्ववत् नञ् उदात्तत्वे षतु
इत्यस्य सस्वरत्वमलक्षणं द्र. ।

^k) तस. । उप. तुस. ।

^l) विप. (ब्रह्मन्-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१७२) ।

^m) अकार्षुः इति मूलतः संभाव्यते ।

ⁿ) विप. (अनिष्पाय-, नित्य- [आत्मन्-]) । शेषे ८ टि. द्र.

^o) = लक्ष्यं विनैव इतस्ततः अटनशील- । पपा.
अनवगृहीतः । नञ् > अ+ (कुद् >) कुधि- > अकुधि- +
(✓अच् >) अच्- > तस. अकुध्रयच्- (तु. पावा ६, ३, ९२;
BW. GW. ORN.; वैतु. वै. सा. कुध्रयच्- इतीव पाठं
मन्वानौ) । द्वि१ सत वा. किवि. । अस्मद्व्यच्- टि. द्र. ।

^p) सपा. खि ५, १५, ७ ?अब्रजन्तः [यत्र मूको. अकुभ्यन्तः]
(< ✓कुम् 'आच्छादने' [तु. संस्कृतिः टि.]) इति
पाठो. ।

? अकुशली^a - ली^b मै १, ११, १०.

अ-कू(ट>)टा^c - टया तै १, ६, ७.

अ-कूपार^d - त्रः ऋ १०, १०९,

१; शौ ५, १७, १; पै ९, १५, १;

-रस्य ऋ ५, ३९, २; मा २४,

३५; का २६, ७, ५; तै ५, ५,

१३, १; मै ३, १४, १६; कौ २,

५२३१; जै ३, ४०, २०१.

अ-कूच्छ^e - च्छे पै १९, ३७, २.

अ-कृत^f - तः पै १९, ४४, ११-१५;

२०, ३९, २; -तत्तम ऋ ६, १८,

१५; ८, ६६, ९; खि ३, १०, ८१;

२०, १; मै ४, १२, ३; काठ ८,

१६; शौ २०, ९७, ३; पै २, २४,

३६; -ता ऋ ४, १८, २; -तात्

ऋ १०, ६३, ८; पै २०, ५९, ११;

-ते ऋ १, १०४, ७. [त-कृत^g].

अ-कृतपूर्व^h - वंम पै १६, १२३, ३.

† अ-कृत्तरुचⁱ - रुक् ऋ १०, ८४,

४; शौ ४, ३१, ४; पै ४, १२, ४.

अ-कृत्वा^j मै ४, ३, २.

अ-कृश^k - शासः तै ३, २, ८, ५.

अ-कृषीव(ल>)ला^l - लाम ऋ

१०, १४६, ६.

अ-कृष्ट^m - ष्टम तै ५, २, ५, २, ३;

काठ २०, ३; क ३१, ५.

अ-कृष्टपच्य, च्याⁿ - च्यम तै

२, ४, ४, ३; ४, ७, ५, ७^k; मै २,

२, ४; ४, ३, २; काठ १०, ११;

१२, ७; १८, १०^k; क २८, १०;

-च्याः मा १८, १४^k; का १९,

५, २^k; तै ६, १, ३, ७^k; मै २, ११,

५^k; काठ २६, ५^k; क ४१, ३^k;

-च्ये शौ ५, २९, ७; पै १३, ९,

८.

अ-कृष्ण^o - णः मा २३, १३; का

२५, ४, २.

अ-कृत्त, ता^p - तम तै ३, ४, ९,

३; मै ३, ७, १; काठ २२, १०;

३०, ३; क ४६, ३; ६; -सस्य तै

५, ४, ८, ५; मै ३, २, ९^q; ४, १;

७, १; काठ २१, ११; -साः तै

३, ४, ८, ३; ७, २, ४, १; ४, ३, ६.

अ-कृत्ति^r - तिम तै ७, ७, ७, १,

† अ-कृत^s - तये ऋ १, ६, ३; मा २९,

३७; का ३१, २, १; तै ७, ४, २०,

१; मै ३, १६, ३; काठ ४४, ९;

कौ २, ८२०; जै ३, ५७, १०; शौ

२०, २६, ६; ४७, १२; ६९,

११.

अ-के(श>)शी^t - श्यः पै १६,

१०५, १.

अ-कोविद् - दम पै २०, ४२, २^u.

† अ-को(शु>)शा^v - शाः मै २, ७,

१३; काठ १६, १३.

अ-कृत्त, अ-कृत्त, अ-कृत्त

✓ अ-कृत्त.

अ-कृत्त, अ-कृत्त, अ-कृत्त

✓ अ-कृत्त.

अ-कृत्त, अ-कृत्त, अ-कृत्त

अ-कृत्त, अ-कृत्त, अ-कृत्त

^a) नाप. (अन्तरालदिश-). पाठः? अङ्कु- (=मङ्कु-

[अन्तराल-]) + श्री- (माप. [=श्रिति-]) > बस. *अङ्कु-श्री-

(तु. सूको. कु^o इति पाभे.) > -श्रीः (द्वि३) इत्यस्य वा

*अङ्कुश्री- इत्यस्य वा बावि. इति कृत्वा स्वतः शोधः द्र.

^b) सपा. तै २, ४, ९, २ अत्रान्तरदिशाः इति, काठ

११, १०; १४, १० उपदिशाः इति च पाभे. । उप-दिशः

इति BC. ।

^c) तु. टि. अ-काणा- ।

^d) विप. (निःसीम- [इन्द्र- सलिल-]), नाप. (समुद्र-

[मा. प्रभु-]) । तस. नञ्स्वरः । उप. <बु+पार- [बस]

इति (तु. या [४, १८] प्रभु.) ।

^e) तस. नञ्स्वरः पा (६, २, २) ।

^f) अत्र यस्थि. उताहो कृतम् इति षडमिति संदेहः

(तु. अज. न. १ इत्यत्रत्यं टि.) ।

^g) तस. उप. यद्र. । द्वि१ सत्. वा. क्रिवि. द्र. ।

^h) विप. (मन्धु-). तस. नञ्स्वरः । उप. कृत्त-रुच- इति

बस. । अथवा अङ्कुत्त-रुच- इति बस. पूष. प्रकृतिस्वरः

(पा ६, २, १) ।

¹) विप. [कृषि-रहिता- अङ्गुष्ठा- (अरण्यानी- [उपचारान]

अङ्गुष्ठा- [देवता- वा]) । तस. उप. कृषिरस्या अस्ती-

त्यर्थं तद्धितः (तु. वं. PW. प्रभु; वैतु सा. बम. इति?) ।

²) विप. (भूमिकर्षणबीजवापादि-कृमांसनिपाय- स्वयंमव

पच्यमान- [नीवारायोषधि- प्रभु-]) । तस. कृत्योकीयः

स्वरः (पा ६, २, १६० [वैतु भा. पक्षे अन्यथावद्

उपेक्ष्यः]) ।

³) सपा. परस्परं पाभे. ।

⁴) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

⁵) बस. । स्त्रिया ङीष् प्र. (पा ४, १, ५४) । सपा. शौ

११, २, ११ बिकेशी इति पाभे. ।

⁶) पाभे. पै २०, ८, ४ [अकश्चिद्वत् टि. द्र. ।

⁷) सपा ऋ १०, ९७, १५ अपुष्पाः इति पाभे. ।

⁸) विकारभूयष्ठः पाठो नैकान्तिकपर्यवसानः । तक्म-

सकक्षस्य अकमद- इत्यस्य वा रूपं रयान् तक्म- इत्येव

वा मूलतः पाठः स्यादित्युत्प्रेक्षामात्रमिह द्र. । प्रकरण-

संगतिपरीष्टिपरो विमर्श-विशेषस्तु वैश. अन्वेष्यो

भवति ।

अ-क्र^१ -कः क्र १, १४३, ७; १८९, ७;
३, १, १२; ४, ६, ३; -क्राः क्र
१०, ७७, २.

अ-क्रतु^२ -तुः क्र १०, ८३, ५; शौ,
पै ४, ३२, ५; -तुम् शौ ३, २५,
६; -तुन् क्र ७, ६, ३.

अ-क्रन्, अ-क्रन् ✓ क्र ६.

अ-क्रविहस्त^३ -स्ता क्र ३, ६२, ६.

अ-क्रव्या(व्य-अ)द्^४ -व्याद् शौ
१२, २, ३; ४२; पै १७, ३०, ३;
३४, ३; -व्यादा पै १६, ७१, १.

? अ-क्रि^५ -क्रौ क्र १, १२०, २.

अ-क्रीलत्^६ -लत् क्र १०, ७९, ६.

अ-क्रीत^७ -तः तै ६, १, १०,
५; काठ २६, ३; क ३७, २;
-तम् काठ ३४, ३; -!ता^८ काठ
२४, १.

अ-क्रुद्ध^९ -द्धः मै २, ९, ९^१.

अ-क्रूर^{१०} -रम् मै ३, २, ३; ८, २; ५;
१०, १; ४, १, १०; -रेण पै ६
९, ८.

अ-क्रूरकार^{११} -राय^१ तै ५, १, ७,
१; काठ १९, ७; क ३०, ५.

? अक्रोडादा पै २, ६, ६.

अ-क्रु(स्त>)स्ता^{१२} -स्ताः मै ४,
२, ९.

अ-क्रिष्ट^{१३} -ष्टः पै ५, २८, ३.

✓ अक्ष^{१४} (वेधने लक्ष्मकरणे च)

अक्षणुते, अक्षणुयात्, अक्षणुयात्
मै ४, २, ९. [निर्^{१५}].

अक्षस्- निर्^{१६}.

१ अक्षि(तु>)ता^{१७} -ताः मै ४, २,
९^१. [त- अन्^{१८}].

अक्षित(व्य>)व्या^{१९} -व्याः मै
४, २, ९^२.

अष्ट- निर्^{२०}.

१) नञ्-पूर्वस्य आङ्-पूर्वस्य वा ✓ क्रम् इत्यस्य रूपमिति
या ६, १७ । डः प्र. । प्रथमे कल्पे भावे वा कर्मणि
वा यक. बस. तस. च । स्वरार्थं तु. यक. पा ६, २, १७२;
१६० । उत्तरे च कर्तरि प्र. पूष. ह्रस्वत्वम् उप. प्रकृति-
स्वरत्वं (पा ६, २, १३९) चेति विवेकः ।

२) विप. । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. यद. ।

३) विप. (मित्रावरुण-). । तस. नञ्स्वरः । उप. बस. ।
क्रवि- = क्रूर-, हिंसक-(वैतु. सा. = कृपण-, BL. = आममांस-). ।

४) वि. (शमि-). । ५) तस. नञ्स्वरः । उप. यद. ।

६) विप. (अकर्तृ-, अकर्मण्य- [मर्त-]). । तस. उप.
✓ क्रु इति (तु. द. GG. ? GRV.; वैतु. वि. ।
[अश्विन्-] इति च 'क्रौ [प्र२] इति च कृत्वा PW. GW.
प्रभृ. अ-क्र- L ✓ क्रु इति, वै. सा. < नञ् + ✓ क्रम्
इति, स्क. < आ ✓ क्रम् इति च मन्वानाः अक्रा- इति;
L.R. अक्रतौ इति शोधुकः?) ।

७) पाठः? -तः इति शोधः द. (तु. सरथ टि. सोम->
-मः [तु. सस्थ. क ३७, २]) ।

८) सपा. मा १६, १३ प्रभृ. शिवः इति पाभे. ।

९) सपा. मै ३, १, ८ अहिंसायै इति पाभे. ।

१०) मूलकोशभूयिष्ठसाक्ष्याद् अवलस्ता- इति भवति ।

११) शप्- श्नुतयोपदिष्टस्य ✓ अक्ष 'व्याप्तौ' इत्यस्य
(पा ३, १, ७५ द.) न तिङ् रूपोपलब्धिः ।
आक्षिपुः इति लुङि यद्रूपं भवति तद्विषयेऽभियुक्ताः
✓ अक्ष(बधा.) इत्यस्य वेदम् ✓ अक्ष (व्याप्तौ) इत्यस्य वेद-
मित्युभयथा संस्कारसंभवाच्च व्याप्त्यर्थसाम्याच्च विनिगम-
कान्तराभावाच्च विवेक्तुमक्षमाः संदिह्यत एव । एवंभूतेऽपि

आक्षाण- इति कृद्रूपस्य ✓ अक्ष इत्यनो व्युत्पत्तिः सुलभेति कृत्वा
तस्य धातोः सद्भावोऽनुमन्तव्यो भवति । अनुमते च तस्मिन्
अक्ष-, अक्ष-, अक्षि- प्रभृतिशब्दानामपि व्युत्पादनमस्मादेव
धातोः ✓ अक्ष (वेधने) इत्यस्यापि ✓ अक्ष(बधा.)
कर्तव्यम् इति भवत्येव पन्था ऋजीयान् । ननु मूलतः
इत्यनेन स्यात् कोऽपि विस्मृतप्रायः सन्नन्तप्रकारकः पुरा-
तनः संबन्धस्तेन च प्रसिद्धतराद् ✓ अक्ष(बधा.) इत्य-
स्माद् एव यथाकथंचिद् आक्षाण- इत्यस्याप्यु अक्षादि-
शब्दान्तरवद् व्युत्पत्तिः द. इति चेन्न । एवं सति मौलिका-
भेदाश्रयेण बहूनामपि धातूनां पृथक् संख्यानानुपपत्तेः ।
नन्विष्टापत्तिरिति चेन्न । ✓ अक्ष (वेधने) इत्यस्य दुर्गप-
पादापत्तेः । तस्य हि ✓ अक्ष(बधा.) इत्यस्मात् पृथग्भूतानि
तिङ् रूपानि कृद्रूपाणि च श्रौतान्युपलभ्यन्ते । असौ चापि
केवलमर्थवशात् प्रयोगविशेषवशाच्चैव पृथङ् निर्देशमर्हन्
✓ अक्ष (व्याप्तौ) इत्यस्य तन्मूलभूतस्य सत्ताऽनङ्गीकारे
कैमुतिकत्वेनैव विभ्रष्टसत्ताक आपद्येत । उक्तदिशोभयोर-
वेधनव्याप्त्यर्थयोः ✓ अक्ष इत्यनयोर् निर्देशो दुष्परिहरो वेदि-
तव्यः । ननु कथम् ✓ अक्ष (वेधने) इति ✓ अक्ष (व्याप्तौ)
इतीमम् आश्रितो भवतीति चेदुच्यते । तथाहि, व्याप्ति-
मात्रे वर्तमानः ✓ अक्ष (व्याप्तौ) इत्येव व्यतिवेधनरूपाति-
शयितव्याप्तिविशेषं यदाह तदा ✓ अक्ष (वेधने) इति
जायमानोऽर्थविवेक-सौकर्याय पृथङ् निर्देशमर्हति । वेद-
चासौ उभयपदो च ।

१) विप. (गो-) । पाप्र. धा. ऊदित् । ततो निष्ठायां
विकल्पित इटि प्र. स्वरः (पा ३, १, ३; ७, २, ४४) ।

२) तद्वत् प्र. । तित्स्वरः (पा ६, १, १८५) शेषं नापू. टि. द्रा.

अष्ट-कर्णी- अष्टन- द.
✓ अक्ष (व्याप्तौ), १ अक्षतु^१ पै १०,
२, ३.

आक्षिप्तुः^२ ✓ अक्ष (व्याप्तौ) द.
अक्ष- अक्षोः मै ३, ११, ५६.
[अक्ष- अन^३].

१ अक्ष- -०क्ष ऋ ३, ५३, १९; -क्षः
ऋ १, १६४, १३; १६६, ९; ३,
५३, १७; ६, २४, ३; ८, ५, २९;
१०, ८५, १२; ऋ २, ६, ३, ३;
६, २, ९, १; ऋ ३, २, २; ४, ६, ८;
काठ २५, ८॥; क ४०, १॥; शौ
९, १४, ११†; १४, १, १२†; १२,
५३, २; पै १२, २, २; १६, ६७,
३†; १५१, ३; १८, २, १†;
-क्षम् ऋ १, ३०, १४; १५; ७,
३३, ४; ऋ ३, १, ३, १; ६, २, ९,
४; काठ १०, ५॥; † कौ २,

४३५; ४३६; † जै ३, ३३, १०;
११; † शौ २०, १२२, २; ३;
-क्षाः^४ मै ४, ५, ९॥; -क्षात्
शौ २, १४, २४; -क्षाय^५ खि
५, १४, १; -क्षे ऋ ८, ४६, २७;
मै ३, ६, ८॥; -†क्षेण ऋ १०,
८९, ४; कौ १, ३३९; जै १,
३५, ८. [°क्ष- अधस्^६, रथ^७].
॥अक्ष-सङ्ग^८- -ङ्गम् तै ६, ३,
३, ४; मै ३, ९, २. [°क्ष- अन^३].
अ(क्ष>)क्षा-नह^९- नहः ऋ
१०, ५३, ७.

२ अक्ष(वप्रा.)^{१०} -क्षः ऋ १०, ३४,
४; -क्षस्य ऋ १०, ३४, २;
-क्षाः ऋ १०, २७, १७; मै ३,
६, ३॥; शौ ६, ७०, १; ७, ११४,
६; १४, १, ३६; पै २, ३५, ३;
४, ९, १; १०, ७; १८, ४, ४; १९,

३७, ५; -०क्षाः शौ ७, ५२, ९;
पै १, ४९, २; -क्षाणाम् मै ४,
१४, १७; शौ ६, ११८, १; ७,
११४, ५; पै ४, ९, ४; १६, ५०,
३; -क्षाम् ऋ १, ६, ११; ४, ४,
६९; ॥काठ ८, ७; ॥क ७, ४; शौ
४, १६, ५; ७, ११४, ७; पै ४,
९, ६; ५, ३२, ५; -क्षायः ऋ
१०, ३४, ६; ७; -क्षेभ्यः शौ ७,
११४, २; पै ४, ९, ३; -क्षेषु काठ
३६, १५; शौ ४, १८, ४; ५, ३१,
६; ६, ३८, ३; ७, ११४, १; १२, ३,
५२; १४, १, ३५; पै २, १८, ४;
२६, २; ४, ९, २; ९, २२, १६;
१०, ६, ५; १६, १४९, ३; १७, ४१,
२; १८, ४, ५; -क्षैः ऋ १०, ३४,
१३; मै ३, ६, ३॥; शौ ७, ५२,
१; पै १९, ९, ८; -क्षौ^{११} शौ १९,

१) एवमिवाऽभिप्रयन् मुपा. चिन्त्यः । प्रत्यक्षकृते
मन्त्रे युष्मच्छ्रुतिप्रधाने प्रपु. योगस्याऽसंगतेश्चाऽर्थतो-
ऽन्वयकेशाच्च । अक्षतोदकः(ः) इत्येवं किलाऽत्र साधीयान्
मूको. द. । युष्मदभिधेयस्योपमेयभूतस्याऽक्षतोदकेन
समुद्रेण साम्यप्रदर्शनेऽन्वयपर्यवसानसमुपलम्भादिति यावत् ।
अन्यच्च, यथा मूको. समुद्रैव^२ इत्येवमुपलभ्यते तथैतत्
प्रतीयेत यद् अत्र समुद्र इव > समुद्रैव इत्याकारकः
सन्धिः श्रुत्यभिप्रेतो भवतीति । तथा च सति छन्दश्चर-
णस्य यथालक्षणत्वमुपजायमानम् अप्येनमेव श्रुत्यभिप्राय-
मुपबृंहयेद् इत्यलं मुपा. संस्करणान्तरसापेक्षत्वोपवर्णन-
विस्तरेण ।

२) <✓अक्ष (व्याप्तौ) इत्यपि सुकल्पं भवेत् (तु.
पाधा.) ।

३) नाप. = अक्षन्, अक्षि-, अक्षी- ।

४) विभक्तिस्वरः (पा ६, १, १६८) । सपा. खि १,
११८ शौ १९, ६०, १ माश्रौ ५, २, १५, २० वैताश्रौ ३,
१४ पाण्डु १, ३, २५ अक्षणोः इति, मा २१, ४८
का २३, ६, १ अक्षयोः इति, तै ५, ५, ९, २ तैआआ १०, ७२
बोश्रौ ३, २५, ८ वाश्रौ १, १, ५, १९ अक्षयोः इति पाभे. ।

५) = रथाङ्ग-विशेष- । अन् प्र. (तु. पाउ ५, ३३)

निस्स्वरश्च (वैतु. या १३, १२) प्रमृ. <✓अक्ष इति
[तु. SEY ८५] ; पाउ ३, ६५ <✓अक्ष [व्याप्तौ]
इति) ।

१) नाप. (कपोलाऽरिध-विशेष- [तु. टि. वै ४ अक्षताल-
पक्षश्रोणिफलकेषु]) ।

२) तु. W.; वैतु. सा. < अक्ष- (गृतशाला-) इति ।
सपा. पै २, ४, ४, योमेः इति पाभे. ।

३) पाठः? यक्षाय इति पाण्डु. मुपा. (शौ २०, १२८,
१२) तत्र युक्षमाय इत्येवं WR. । सपा. शौश्री १२,
१५, ५ यक्षमाय इति । यक्षाय इत्येवमपि तेषुचितं शौ.
मूको. ।

४) कारकोपपदे ✓सङ्ग + अधिकरणे घञ् प्र. ।
वादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) । द्वि१ सत् वा. किवि. द. ।

५) कारकोपपदे ✓नह + क्ति प्र. । कृत्स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, २, १३९) । पूष. संहितायां दीर्घः (पा ६,
३, ११६) ।

६) नाप. । अत्र अः प्र. तत्स्वरश्चेति १ अक्ष- इत्यतो
विशेषः द्र. ।

७) अत्र मूको. अक्ष्यौ इत्यपि भवति (तु. टि. अक्षी->
-क्ष्यौ मै १, ६, ७) ।

५०, १. [°क्ष-अन्°, अधि°, अपि-
नद्ध°, आक्त°, आयत°, १कृष्ण°,
चतुर्°, १धूम°, पद्म°, २परस्°,
पर्यस्त°, १विज्ञ°, प्रति°, भूरि°,
विरूप°, ३शुष्क°, ३श्येत°, षष्°,
स°, सनिलस°, सम°, सहस्र°,
हरि°, हिरण्य°].

अक्ष-का(म>)मा^१- -मा शौ
२, २, ५; पै १, ७, ५^०.

अक्ष-दुग्ध^०- -यधः शौ ५, १८,
२; पै ९, १७, २.

अक्ष-पराजय^०- -यम् शौ ४,
१७, ७.

अक्ष-राज^०- -जाय मा ३०,
१८; का ३४, ३, ५.

अक्ष-वृत्त^०- -तम् मै ४, १४,
१७; शौ ६, ११८, २; पै १६,
५०, ४.

अक्ष(क्ष-आ)वपु^०- -पस्य
काठ १५, ४^१.

अक्ष(क्ष-आ)वापु^०- -पस्य^१
तै १, ८, ९, २; मै २, ६, ५, ४, ३, ८.

अक्षन्^१- -क्षणि मै ४, ४, ३^१;
-अक्षन् तै ६, १, ९, १; -क्षभिः
ऋ १, ८९, ८; १२८, ३; १३९,
२^२; २, २, ४; ९, १०२, ८; १०.

२१, ७; ७९, ५; १२७, १; मा २५,
२१; का २७, ११, ८; मै ४,
१४, २; काठ १३, १६; ३९,
१५, कौ २, १२२४; -क्षणि ऋ
७, ५५, ६; पै ४, ६, ५; -क्षणः^१
ऋ ८, २५, ९; खि ५, ७, ४, ७;
मा ४, ३२; का ४, १०, ३; तै १,
२, ४, १; ६, १, ७, ३; मै १, २,
५; काठ २, ६; क १, १९; पै
१९, ३६, १२१; -क्षणा मै २,
३, ६; -क्षणेः^१ खि १, ११, ८^३;
शौ १९, ६०, १^३.

अक्ष(न्>)ण-वृत्त^१- -ण्वते तै

*) 'अक्षान् देवनसाधनभूतान् कामयते' इत्यभिप्रायवन्तः
PW. BW. MW. W. प्रभृतयोऽर्वाञ्चः २अक्ष- इत्यु-
पपदम् इत्याहुः । तच्चिन्त्यं भवति । देवन-प्रकरणाऽभा-
वाच्च सामान्येन रूप-यौवन-संपद्विशेषलक्षणभूतस्याऽ-
प्सरः-कर्तृक-मनोमोहन-श्रेष्ठसाधनभूतस्य कामयुक्तत्वस्य
तस्या नेत्रयोः श्रुत्या प्रतिपत्तिसत्त्वाच्च । अतोऽक्षि-पर्याय-
भूतः २अक्ष- एवेह प्रकृतः द्र. । बस. पू. प्रकृतिस्वरः
यद्वा सा. उस. पू. प्रकृतिस्वरः (तु. पावा ३, २, १) ।
उभयथापि नाथैर्भेदः (तु. टि. अन्न-काम- प्रभृ.) ।

०) अर्वाङ्गभिद्युक्तप्रतिपादित-भूतप्रकरणाऽऽभासाऽभि-
भवजनितश्च अक्षिकामाः इत्याकारक-मूलकोशसाक्ष्य-
विरुद्धश्च सुपा. चिन्त्याः । यत्सत्यमेतच्छास्त्रीयो मूल-कोश-
प्रदर्शितः पाठः शाखान्तरीयस्य अक्षिकामाः इति पाठस्या-
ऽपेक्षया विशेषेणोपरिष्ठाद् उक्तस्याऽभिप्रायस्य समर्थनाय
प्रभवेद् यथा नेह देवनस्य प्रकरण-सांगत्यं किमपि भवतीति
च यथा चेह अक्ष- शब्दो नेत्रवाचक इति च ।

१) अर्वाञ्च आभिधानिका व्याख्यातारश्च (PW. BW.,
MW., W. प्रभृ.) देवन-प्रकरणकम् २अक्ष- इति पूर्वपदं
ब्रुवाणाश्चिन्त्याः स्युः । तादृशस्य प्रकरणस्याभावान् ।
तदपेक्षयाऽक्षिपर्यायभूतस्याऽप्सरस्य तस्यैव शब्दस्याऽत्र
ग्रहणं साधीयः स्यात् ।

२) सस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १४४) ।

३) नाप. (कलि-) । षस. समासात्तः टच् प्र. चित्स्वरश्च
(पा ५, ४, ९१; ६, १, १६३) ।

४) सस. पू. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, २) ।

५) नाप. (कितव-) । कर्मण्युपपदे आ ✓ वप् + अच् (तु.
पा ३, १३४) । थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

६) सपा. वपुस्य < > वापुस्य इति पाभे. ।

७) अण् प्र. उप. प्रकृतिस्वरः (पा ३, २, १; ६, २,
१३९) । शेषम् ४ टि. द्र. ।

८) = अक्षि- । ✓ अक्ष (बधा.) + सनिः प्र. औणादिकः
तत्स्वरश्च (पा ३, २, १; १, ३) । यद्वा ✓ अक्ष (व्याप्तौ) + अनिः
प्र. (तु. पाउ १, १५९) इत्यस्यां निष्पत्तौ सकारः प्रकृत्युपजनः
स्यात् । पाणिनीयास्तु अक्षि- इत्यतः कृताऽनङ्ङादेशादु-
दात्ताद् व्युत्पादयेयुः (पा ७, १, ७६) । प्रथमे कल्पे समाने-
ऽर्थे समानाद् धातोः कृतप्रत्ययभुभिर्भजः किञ्चिन्मात्रं भिन्नानां
बह्वंशेन सरूपाणां बहूनां नाम्नां मौलिक आविर्भाव
आस्थीयेत । उत्तरे तु मूलत एकस्य तथानिष्पन्नस्य प्रधानी-
भावितस्य नाम्नः सत इतराणि नामानि नैरुक्तिक-विकार-
मात्राणि स्युरिति विवेके सुदर्शे तारतम्य-प्रामाण्ये विविचां
विमर्शः शरणायाताम् ।

९) सपा. शौ ४, ५, ५ अक्षीणि इति पाभे. ।

१०) उदात्तनिवृत्तिस्वरः ।

११) पाभे. अक्ष- > अक्षोः टि. द्र. ।

१२) अत्र पाणिनीया मतुपि प्रातिपदिकस्य नकारलोपं ततो
नुटं च कृत्वा नुङ्-उत्तरस्य पिबिहतस्य मतुपः स्वर साध-
येयुः (पा ८, २, १६; ६, १, १७६) । स्यादत्रैवं वान्यम् । अन्तो-
दात्तादेव परो नुङ् इष्टो भवति (तु. अस्थन्-वृत्, आरमन्-
वृत्, उदन्-वृत्, दधन्-वृत्, ध्वस्मन्-वृत्, प्रभृ.) ।
अतः अइमन्-वृत्, ओमन्-वृत्, प्रभृ. मतुपः स्वरौ च

७, ५, १२, १; काठ ४५, ३;
-पवन्तः ऋ १०, ७१, ७;
-पवन्तस् खि १, ५, ७; -पवन्
ऋ १, १६४, १६; शौ ९, १४,
१५; पै १६, ६७, ६.

१अक्षर^a - रा: पै १२, २, १०; -रम्
ऋ १, १६४, ४२; ३, ५५, १; खि
५, ३, २; ३; -रा ऋ १, ३४,
४०; ७, १, १४; -रा: शौ १३, ३,
६^d; -राणि मा २३, ५७; ५८;
का २५, १०, ५; पै २, ४, ११,
१^e; ५, ८, ३; ६, १, ५; ३, २, ९,
१^e; २^e; ३; ४; ६, १, ६, ३; ६,
११, ५; णि १, ७, ३; ११,
१०^f; २, ३, ७; ४, ४^g; ३, ६,
५; ४, ७, ५; णि काठ ९, १, १०,
७; १२, ५; १४, ४^h; २३, १०;
३४, १२; णि ८, ४; ३७, १;
-णिरात् तै ५, १, ९, १; ६, १, २,
७; -तिरे ऋ १, १६४, ३९; ६,
१६, ३५; तै ६, १, ६, २ⁱ; णि काठ
२३, १०^j; क ३७, १^k; कौ

२, ७४७; जै ३, २२, २; शौ ९,
१५, १८; पै १६, ६९, ८; -तिरेण
ऋ १, १६४, २४; १०, १३, ३;
शौ ९, १५, २; १८, ३, ४०; पै
१६, ६८, २. [र- अशीति^l,
अष्टन्^m, अष्टाचत्वारिंशत्ⁿ,
१७. षण्हा^o, एक^p, एकादशन्^q,
चतुर^r, चतुर्दशन्^s, चतुर्विंशति^t,
चतुश्चत्वारिंशत्^u, त्रयोदशन्^v,
त्रिं^w, त्रिंश^x, त्रिंशत्^y, दशन्^z,
द्वात्रिंशत्^{aa}, द्वादशन्^{ab}, द्विं^{ac}, नवन्^{ad},
पञ्चन्^{ae}, पञ्चदशन्^{af}, रोहित^{ag}, शत^{ah},
षोडशन्^{ai}, सप्तन्^{aj}, सप्तदशन्^{ak},
सहस्र^{al}].
अक्षर-पङ्क्ति^{am} - णि ऋकयः^{an}
काठ ९, २^{ao}; क ८, ५^{ap}; -ङ्क्तिः
मा १५, ४; का १६, १, ६; तै ४,
३, १२, ३; मै १, ११, १०; २, ८,
७; काठ १४, ४^{aq}; १७, ६; क
२६, ५; -ङ्क्तिम् मै १, ११,
१०^{ar}; -ङ्क्तीः तै ५, ३, ८,
= णि.

णि अक्षर-शस्त्रः^{as} ते २, ५, ८,
३; मै ३, १, १, ७, ७.
†रअक्ष(र>)रा^{at} - रा ऋ ७,
१५, ९; ३६, ७; -राणाम् ऋ ३,
३१, ६; मा ३३, ५९; का
३२, ५, ५; मै ४, ६, ४; काठ
२७, ९.

अक्षि^{au} - क्षि ऋ ९, ९, ४; णि
५, ३, १२, १; २; ६, ४, १०, ५;
णि काठ २७, ८^{av}; शौ १, ८, ३;
१५, १८, २^{aw}; पै ४, ४, ९; २०,
५०, ६; -क्षिभ्याम् पै १९, ७,
९^{ax}; ३२, १७; -क्षिणो शौ १०,
९, १४; ११, ३, २; -क्षिभिः
काठ ३५, १^{ay}; -क्षिणि शौ ४,
५, ५^{az}. [क्षि- अन्^{ba}].
अक्षी^{bb} - क्षी ऋ १, ७२, १०;
[११६, १६; ११७, १७]; १२०,
६; २, ३९, ५; १०, ७९, २; पै ६,
६, २; १७, २९, ९; -क्षीभ्याम् ऋ
१०, १६३, १; खि ४, १०, ३;
तै ७, ३, १६, १^{bc}; णि काठ १२,

भवति (तु. पाशे.) ।

^a) ✓अक्ष (वधा.) यद्वा ✓अक्ष (व्याप्तौ) + सरः प्र. ।
प्र. आद्युदात्तत्वेन मध्यस्वरः (पाउ ३, ७०; पा ३, १, ३
[तु. पाप्रवा ८]) । अक्षर- इत्येवं नञ्-पूर्वत्वाभ्यु-
पगमपक्षे नञो जर- (पा. ६, २, ११६) इत्यत्र उत्सं. द्र. ।

^b) सपा. शौ १९, ५३, १ अक्षरः इति पाशे. ।

^c) R (ZDMG ४८, ६८१) °राः इति शोधः ?

^d) °राः (°राणि इति W. टि.) इति मूको. ?

^e) नाप. (छन्दो-विशेषः, इष्टका-भेद- [तै.]) ।
वस. पूर. प्रकृतिसरः (पा ६, २, १) ।

^f) सपा. मै १, ७, ५ पङ्क्तयः इति, तै १, ५, २, १
पङ्क्तयः इति च पाशे. ।

^g) सपा. काठ १४, ४ पङ्क्तिम् इति पाशे. ।

^h) वीष्णायां शस्त्र प्र. तत्स्वरश्च ।

ⁱ) असमस्तः कृत् = अक्षर-द्र. । स्वरमात्रे विशेष इत्येकः
कल्पः । अस्मिन् कल्पे प्र. निद् भवत्याद्युदात्तकरणः (पाउ ३,

७०) । तस्य अयं नञ्स्वरः (पा ६, २, २) इत्यपरः कल्पः ।
स्त्रियाम् अर्थविशेषनिरुद्धो विशेषपगमविशेषणत्वेनैकस्य
प्राति. अध्वन्तर-विशेष इव समर्जनः । तद्विरुद्धः पेश. द्र. ।

^j) ✓अक्ष (वधा.) + सिन् प्र. तत्स्वरश्च (तु. पाउ ३,
१५६; पा ६, १, १९७) । यद्वा ✓अक्ष (व्याप्तौ) + इन्
प्र. स्यात् [तु. टि. अक्षन्- (वैतु. या [१, ९] प्रमृ.
<✓अक्ष वा <✓अक्षन् वेति)] ।

^k) अक्षी इति पठन् SIM. विन्यसः । एकवचन-सङ्ख्या
हरत्वं साधीयः स्यात् ।

^l) सपा. शौ ६, २४, २ अक्षयोः इति पाशे. ।

^m) सपा. ऋ १, ८९, ८ अक्षभिः इति पाशे. ।

ⁿ) सपा. ऋ ७, ५५, ६ अक्षानि इति पाशे. ।

^o) द्विवचनमात्रे श्रूयते । तथात्वे ई इत्यादिशः स चोदानः
(पा ७, १, ७७) । यद्वा ङोप् प्र. उत्सं. (पावा ४, १, ४५)
लक्ष्येऽविशेष उभयथापीति दिक् ।

^p) सपा. काठ ४३, ६ चक्षुर्भ्याम् इति पाशे. ।

१०; शौ २, ३३, ११;
११, ४, ३; २०, ९६,
१०१; पै ४, ७, ११;
१६, ५५, ३; ५६, ३;
५७, ३; -क्ष्योः^{१०} मा २१,
४८; का २३, ६, १; -क्ष्योः^{११}
तै ३, २, ५, ४^०; ५, ५, ९,
२^०; शौ ५, ४, १०; ६, २४,
२^१; १२७, ३; पै १, ३१,
४; १९, ३२, १९; २०.

३६, ७; ८; -क्ष्यो^{१०} मै
१, ६, ७^१; काठ २०, ६;
क ३१, ८; शौ १, २७,
१; ४, ३, ३; ५, २३, ३;
२९, ४; ६, ९, १^२; ७, ३७,
१; पै १, ५५, ३; २, ८, ३;
३३, २; ३; ९०, २^३; ४,
२०, २; ६, ६, १^२; ७, २,
३^१; ८, ३, ८^१; १०, ७^१;
१३, ९, ५^१; १४, १७^१;

१६, ५३, २^१; ९६,
८^१; १३७, ३^१;
१९, ३१, ४; ४३,
१; २०, ३०, ८; ६०,
८.
अक्षि-क]- अन्.
†अक्षि-पुत्र^१ -पत्र क्र ६,
१६, १८; १०, ११९, ६;
काठ २०, १४; कौ २, ५७;
जै ३, ६, ३.

१) उदात्तस्वरितयोः (पा ८, २, ४) इति स्वरितोत्सर्गो
उदात्तयणः (पा ६, १, १७४) इति व्यवस्थापको निय-
मोऽनुशिष्टो भवति । तस्य नियमस्य विद्यमानेऽपि
चारिताभ्यां स्वसरेऽस्मिन् प्रवृत्त्यभावः शुक्रयजुर्निघ्नः
द्र. । शाखान्तरीयायाश्चतुष्टयप्रवृत्तयस्तन्मात्रात् (तु. नाउ.
रूपम्) ।

२) पाभे. अक्ष- > अक्षोः टि. द्र. ।

३) सपा. माश्रौ १, ३, ४, २३ अक्षयोः इति पाभे. ।

४) पाभे. अक्षिभ्याम् पै १९, ७, ९ द्र. ।

५) स्वरितत्वं विभक्तोः सर्वनामस्थानत्वाद् उदात्तविष-
यत्वाऽभावाद् द्र. (तु. नापूटि.) ।

६) इह मूको. अक्षौ इति च अक्षौ इति चापि भवतः ।
तेन मूलतः २अक्ष- इत्यस्य अक्षयर्थे सङ्गावः द्र. ।

७) पाठः? अक्षो इति मूको? अक्षौ (<अक्ष-) इति
स्त्रीवृत्तः मौलिक-पाठः संभाव्येत (तु. तत्रत्यं विप. मधु-
संहारी इति) ।

८) अक्षौ इति मूको. । अत्र सजियोग-पठितात् स्त्री-
विषयाद् हलन्ताद् नास् इति शब्दाद् भवेद् एतत् सुकलं
यथा अक्ष- इति शब्दस्य अक्षौ इति रूपं विवक्षितं न तु
अक्षी- > अक्ष्यौ इति । भवत्येव तादृशः शाखान्तरे पाठः
(तु. शौ ५, २३, ३) । परं तत्र नास् इत्यस्यापि स्थाने
नासा इति रूपं प्रयुक्तम् उपलभ्यते । अत उभयोः
शब्दयोर्विषये तत्तच्छास्त्रीयः पाभे. इति वक्तुं पार्थेयः ।
यद्येवमभ्युपगमः स्यात्तर्हि नास् इति शब्दवत्
अक्ष- इत्यपि शब्दः स्त्रीविषयः स्यादित्यपि संभाव्येत
(तु. नापू. टि.) ।

९) अक्षौ इति मूको. न तु तत्तच्छान्दसमानुकूल्यमिव
जायते । मुपा. अपि चिन्त्यः प्रमाणाभावात् । शौ ४, ९, १

इत्यत्र हि अक्षम् इति भूयष्टकोशानुमतः पाठो भवति ।
सा. तु तत्र अक्षम् इति पपाठः । प्रकरणाच्चेह चक्षुरर्थं
एवाऽपेक्ष्यते न तु तदाश्रितम् ताद्वितः कोप्यन्योऽर्थः ।
यथा पूर्वम् आज्ञनस्य वृत्र-कनीनिकया साम्यमुक्तमेवमधुना
तदीयं पर्वत-नेत्रत्वमुत्प्रेक्षितुमिष्टमित्यस्य सुवचत्वात् । अतो
द्वौ विकल्पौ भवतः । अक्षौ इत्यग्रामाणिः पाठ एव
समीचीन इत्येकः । कोशीयः अक्षौ इत्येव मौलिकः पाठ-
स्तदनन्तरं च त्वम् इत्यस्य वाऽन्यस्य वा कस्यचिच्छब्दस्य
प्रमादजो अत्र इत्यपरः । तद् भूरिविस्तृतयोऽयं
विषयः ।

१) अक्षौ इति मूको. स्पष्टं पठ्यते । तद्विशेषणतया
पार्श्वधृताद् दुरूहाद् नकरणी इति शब्दादेतत्तावत् सूहं
स्याद् यदत्र स्त्रीविषयस्य हलन्तस्य अक्ष- इत्यस्याऽभीष्टं
रूपम् अक्षौ इति । पै १३, ९, ५ इत्यत्र मौक्षौ इति मूको.
अक्षौ इत्यस्यैव समर्थको भोजे तु कथमपि अक्ष्यौ इत्य-
स्येति सुवचम् । पै १३, १४, १७; १६, ५३, २ इत्यत्र च
स्पष्टम् अक्षौ इत्युपलभ्यते । पै १६, ९६, ८ इत्यत्रत्यः
अक्षम् इति पाठोऽपि पूर्ववद् अक्षौ न तु अक्ष्यौ इति
संकेतयेत् । तत्रत्यो लेखकप्रमादश्च पञ्चत्यवसान-सुलभाऽऽ-
लस्य-कारित इत्यपि संभाव्येत । पै १६, १३७, ३ इत्यत्र
चान्ततः स्पष्टमेव अक्षौ इति पठितं भवति । प्रकरण-
संगमनं च तत्रत्यम् अक्ष- इत्यस्य स्त्रीविषयत्वे पर्यवस्येद-
ित्यप्यनुसंधेयम् (तु. यद्- > यौ इत्यत्र पै १६, १३७,
३ टि.) ।

२) अक्षौ इत्येव पाठः संभाव्येत । विमर्शः नापू.
टि. द्र. ।

३) उस. उप. ✓पत्र (गतौ) + क्तिप् प्र. । कृत्स्नरः
प्रकृत्या (पा६, २, १३९) । अत्यल्पमित्यर्थे वा. किबि. द्र. ।

अक्षि-भू^a - भुवः^b मा २३,
२९; का २५, ६, ९; शौ २०,
१३६, ४.
अक्षि-वेप^c - पम् पै २०, ५०,
७.
अक्षी-भग - गः खि ५, २२,
४^d.
अक्षया (क्षि-आ) मय^d - यः
काठ २७, ८.
अक्षु^e - क्षुः ऋ १, १८०, ५; - क्षुम्

शौ ९, ३, ८; पै १६, ३९, ८.
अक्षु-जाल^f - लाभ्याम्^g शौ
८, ८, १८.
अक्षु-माला - लाभ्याम्^g पै
१६, ३०, ६.
अक्षण^h -
अक्षण-यावन्ⁱ - वानः ऋ ८,
७, ३५.
अक्षण्या^j तै ५, २, ७, ५^k;
१०, ४, ५; ३, ५, ३^k; ४, ५, १^k;

६, २, ८, ३^k; ३, ६, ३; १०, ६^k;
मै ३, २, ८^k; ९, ६, ३; ८, ९; १०,
३^k; काठ २०, ९^k; २१, ७; क
३१, ११^k.
अक्षण्या-द्रुह^k - द्रुह क १,
१२२, ९.
अक्षण्या-स्तोम^l - >
अक्षण्यास्तोमी (य >) या^m -
याः तै ५, ३, ३, १ⁿ.
अक्षयⁿ - क्षयम् शौ ४, ९,

१) उस. क्बन्ते उप. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १३९) । भू इति ह्रस्वान्तं प्राति. अनुमन्वानः म. चिन्त्यः । अत्र च बाह्वृचानां पाभे. अवधेयः । तद् यथा । काश्मीरीये मूको. अक्षीभगो इति पाठः । स एव च खि ५, २२, ४ इत्यत्र मुपा. । तदीयमूलकोशान्तरीयोऽपरः पाठः सत्यसाक्षीवगो यथा इत्यपि भवति (तु. खि ५, २२, ४ टि.) । पूर्वस्मिन् पादे सक्थना प्रमाणभूतेन नार्या देशस्य श्रावितस्योपमानमुखेनोपबृंहणे मन्त्रस्वारस्यात् सक्थि-साक्ष्य-स्थापनाय सत्यस्याक्षिभुवा यथा इति तृतीयान्तः पाठो मूलतः प्रवृत्त इति संभाव्यते । तन्निश्चयस्तु भूयस्तर्हि याजुष-मूलकोशान्वेषणोपक्ष इति तत्परा अभियुक्ता लब्धसंकेताः स्युः । शौ. तु सकुला इति नारी-विशेषणं श्रावयति । भूयिष्ठ-मूलकोशीय-साक्ष्यादपि स एव पाठो लब्धप्रतिष्ठो भवति । अतस्तच्छाखीयः पाठः अक्षिभूवः इति प्रथमान्त एव साधुरिति विवेकोऽवधेयः । अर्थः शोधश्च विष्टीमिन्- टि. द्र. ।

२) सपा. अक्षिभुवः (शाश्रौ १२, २४, २ लाश्रौ ९, १०, ६ प्रमृ.) <> ? अक्षीभगः इति पाभे. ।

३) भाप. (अक्षि-स्फुरण-) । षस. ।

४) षस. ।

५) नाप. । उन् प्र. (तु. पाउ १, ९ पा ६, १, १९७) ।

✓ अक्ष (व्याप्तौ) इत्यस्य व्युत्पत्तिपक्षे तु कसुन् प्र. उसं. (पाउ ३, १५७) । निःस्वरः ।

१) जालदण्ड-पाशयोः द्रस. । सामान्यः समासस्वरः ।

२) सपा. परस्परं पाभे. ।

३) विप. । नन् प्र. (तु. पाउ ३, १०; [वैतु. पाउ ३, १७]) ✓ अक्ष (व्याप्तौ) + वनः प्र. इति ।

४) विप. (अश्व- [मरुताम्]) । उस. उप. ✓ या + वनिप्

प्र. कृत्स्वरः प्रकृ-या । अक्षण- इति न. वा. किवि. द्र. । (? WAG. २, २८ b; ५५ d) अक्षण्या-यावन्- > नैप. यनि. इति, सा. [पक्षे] पूप. अक्षणः [५१] इति ? ।

१) इह अक्षण- इत्यस्य भावप्रधानो निर्देशो वक्तव्यः । ततश्च तिरोभावेन कौटिल्येनाऽसारत्येनेत्यादि-तृतीयान्त-सकक्षीभूत-शब्दान्तरवत् क्रियाविशेषणतायोगः सुवचः । पाप्र. (७, १, ३९; ६, १, १६३) याच प्र. तृतीयार्थं चित्स्वरेणान्तोदात्तश्च विशेषस्तु ? अक्षण्या- [टि. द्र. ।

२) लि^p. (जन-) । उस. क्बन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

३) = मन्त्र-भेद- । बस. पूप. प्रकृतिस्वरः ।

४) = मन्त्रविशेषैरुपधीयमान- । इष्टका-विशेष- । तस्येद-मित्यर्थे > इयः प्र. उसं. (पा ४, २, १३८) तत्स्वरश्च (तु. भा.) ।

५) तु. पै ६, ९, १ यत्राऽतिशयोक्तिमुखेनाऽऽजनस्य वृत्र-कनीनिकात्वं च त्रिककुत्-पर्वताऽक्षितं च धावितं भवति । इह तु तस्य केवलमुत्तरं विशेषणमभिप्रेत्य पर्वताऽक्षयत्वं श्रूयते । तद्वति विमर्शः किमेतद् अक्षयम् इति । उच्यते । अक्षि अक्षे अक्षिणि वा भवं तदर्थं हितं वाऽक्षयम् इति यत् प्र. (पा ५, १, ५) । प्रथमे कल्पे दृष्टिशक्तिपर्यायो भवेद् वाक्याऽन्वयश्च वृत्र-कनीनिकात्वं दिशा दृष्टिशक्तित्वाऽऽरोपपूर्वकमतिशयोक्त्यैव साध्यः । द्वितीये कल्पे तु वाक्यभेदेनाऽन्वयः द्र. । तद् यथा पर्वतस्याऽसि इति तत्-प्रभवत्वात्तदीयोऽसीत्याजनाऽभि-जनोपवर्णनपरमेकं वाक्यं कर्तव्यम् । अक्षयमसि इति नेत्ररोगाऽपहरत्वात् तदर्थं हितमसीत्युक्तविशेषणाऽन्त-रोपवर्णनपरं चापरं वाक्यं कर्तव्यमिति । यद्वा भाव एव प्र. स्यात् । एवमप्यक्ष्णो दर्शन-साधकता-द्वारा तद्भावस्य

१०. आक्षाण ^१ - णे ऋ १०, २२, ११. अक्षण्वृत् - ✓अक्ष (व्याप्तौ) द. अक्षत् ✓क्षा द. ? अक्षत् ^० पै १३, ७, १७. अक्षत, ता ^१ - तः ऋ ५, ७८, ९०; १०, १६६, २१; शौ १२, १, १११ पै १, ४५, २; ४, ६, ७; ५, ३०, ४६; १२, ६, ५ ^{११} ; १३, ३, १११; १६, ३४, ५; १७, २, २; १९, २१, ९; ४०, १५; - तम् पै ५, ३०, ४; १४, १, १०; - ताः पै १६, १००, १२; - तानाम् पै १४, १, १०; - तो पै १०, ९, ३.	अक्षतो(त-उ)दक ^१ - कः पै १०, २, ३. अक्षति ^१ - तिम पै १६, १००, २; १७, २८, ७ ^१ ; २९, १०. अक्षतु ^१ - तुः पै १४, ३, २१. अक्षत्र ^१ - त्रम् पै १९, ३६, १२. अक्षन् - ✓अक्ष (व्याप्तौ) द. ? अक्षय ^१ - ये शौ १९, ५२, ३; पै १, ३०, ३. अक्षय्य ^१ - ययम् मै १, ८, ६; काठ ३१, १५. अक्षर- २अक्षरा- ✓अक्ष (व्याप्तौ) द. अक्षस् - ✓अक्ष (वेधने) द.	अक्षि- ✓अक्ष (व्याप्तौ) द. अक्षित ^० - क्षित मै १, ८, ६. १अक्षित- ✓अक्ष (वेधने) द. २अक्षित, ता ^१ - तः तै १, ६, ३, ३९; ७, ३, ४९; मै १, ४, ७१; काठ ५, ५ ^{११} , ८, १३ ^{११} ; क ८, १ ^{११} ; शौ ४, ५, ७ ^{११} ; ६, १४२, २; ९, १, ६; ११, १, २०; पै १६, ३२, ७; ९१, १ ^१ ; २०, ४४, ३९; - तम् ऋ १, ९, ७; ५८, ५; [६४, ६; ९, ७२, ६]; १३०, ५; ५, ५३, १३; ७, ६५, १; ८, ७, १६; ७२, १०; ९, २६, २; ३१, ५; ६८, ३; ७८, ३; ११०, ५;
---	---	--

दृष्टिश्चतुर्विधमिचारात् पूर्वोक्त एवार्थसामान्ये पर्यवसान-
मिति कृत्वा तृतीयः कल्पो नेह द्विवचनायोपलभ्येत ।
यतोऽभावः (पा ६, १, २१३) इत्याद्युदात्तत्वं चेह द. ।
यत्तु क्वचित् (तु. w. इत्यस्य OP.) तैत् स्वरतमिव
प्रादर्शि तदपलक्षणं च समस्तकल्पेन मूको, विसंवादि च द. ।
यदपि क्वाचित्कं मूलकोशीयं सायणीयं च साक्ष्यम् अक्षम्
इति पाठं प्रत्युपस्थापयितुमुपलभ्यते (तु. w. पाण्डु. टि.)
तदप्यसत् । अक्षर-नैयून्यस्य दुर्वारत्वाच्छन्दोबाधात् ।
यथास्थिते तु यणः स्थान इयादेशकरणेन तस्य सुवारत्वं द. ।
यच्चाप्यन्ततः कश्चिद्वर्णाक्तनः (तु. w. संकेतः) अक्षयम्
इति वा अक्षरम् इति वा शोधमाह तत्तु प्रमाणाभावाच्चा-
ऽन्यथा निर्वाहे संभवति सर्वेथानपेक्षितत्वाच्च नितरा
सुत्यजमिति दिक् (तु. अक्षी-> -क्ष्यौ इत्यत्र पै ६,
६, १ टि.) ।

१) सपा. पै ८, ३, ८ ? अक्ष्यौ इति पाभे. (तु.
तत्रत्यं टि.) ।

२) लिटि कानचि चित्स्वरेणान्तोदात्तः (पा ३, २, १०६;
६, १, १६३) ।

३) सपा. शौ २०, ३४, १६ अस्मत् इति पाभे. ।

४) तस. नन्स्वरः (पा ६, २, २) । उप. <✓क्ष्ण ।

५) सपा. आपमं २, ११, १७; १८ अक्षितः इति पाभे. ।

६) सपा. अक्षतः <>अक्षितः इति पाभे. ।

७) सपा. शौ ३, २४, ४ अक्षितम् इति पाभे. ।

८) ओषधि-प्रकरणे - ताः इत्येव पाठः संभाष्येत ।

१) बस. । अक्षतदकम् इति पाठः? (✓अक्ष[व्याप्तौ]>)
? अक्षतु इत्यत्र टि. द. ।

२) तस. । उप. भाप. <✓क्ष्ण ।

३) विप. ([क्षतिरहिता-] शतौदना-) । बस. उप.
✓क्ष्ण + भावे क्तुः प्र. उंसं. (पाठ १, ७१) ।

४) विग. (स्थामन्- [स्थान-]) । बस. ।

५) तस. नन्स्वरः (पा ६, २, २) । उप. <✓क्षि
(क्षये) । सा. w. अ + १क्षय- [भाप.] इति । <अक्षि-
(अक्षि-रूप- [काम-]) इति मतम् (तु. टि. ? प्रतिपाणाय) ।
सपा. तैआ ३, १५, १ मृत्युवे इति पाभे. । पपा. मूको.
आ-क्ष^० इति ?

६) तस. शक्यार्थे यति यान्तदेशं नन्स्वरं बाधित्वा
कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

७) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप.
✓क्षि (क्षये) + भावे क्तिप् प्र. ।

८) तस. नन्स्वरः । उप. <✓क्षि (क्षये) ।

९) = सपा. गोत्रा २, १, ७ माश्रौ १, ४, २, १२ प्रभृ. ।
तै १, ६, ५, १ मै १, ४, २; ७ आपमं २, २०, १ प्रभृ. च
अक्षितम् इति, का २, ३, ८ काठ ५, ५ आश्रौ १,
११, ६ प्रभृ. अक्षितिः इति पाभे. ।

१०) सुपा. शाखान्तरात् (तु. शौ ११, १, २०) इह धृतः ।
मूको. पाठस्तु अक्षतः इति भवति । तात्पर्ये विशेषाभावात्
तु. अक्षति-> -तिम् इत्यत्र टि. यत इहापि कौशः पाठ
एव मौल इति विनिगमनयाप्युपलभ्येतेति दिक् ।

१०, १०१, ६; मा १८, १०^a;
३८, २६^b; का १२, ४, ३^a; ३८,
६, १^b; तै १, ६, ५, १०; २, ४,
१४, १०; ३, १, १०, ३; ११, ७⁺;
४, २, ५, ५⁺; मै १, ४, २^०;
७^०; काठ ३८, १४⁺; ४०, ११;
†कौ २, ८५७; ९५४; शौ ३,
२४, ४⁺; ७; १९, ४; ५; ४, २७,
२; ७, ८६, ६⁺; १८, ४, ३६^h;
१९, ५४, ४; २०, ७१, १३⁺;
पै १, १०२, ४६; ४, ३५, २; ५, ४०,
८; ११, ५, ४; १२, २, १४; १६,
७०, २; -तस्य शौ ७, ८०, ४;
-†ता क्र ३, ४०, ७; ९, ६८, ३;
शौ २०, ६, ७; -ता: काठ ४०,
१३⁺; शौ १, १५, ३; ६, १४२,
३⁺; ७, ८६, ६; १०, ६, १४; पै १,
२४, ३; १६, ४३, ७⁺, ७०, १०;
-ताम् तै ३, ३, ११, ३⁺; मै ४,
१२, ६⁺; शौ ७ १७, २⁺, ८५, २;
१८, ४, ३२; पै २०, २, ४⁺;

-ते क्र ९ ११३, ७; मै ३, २,
६⁺; -तौ शौ ९, १, ७; पै १६,
३२, ६. [०त-अन्^०].

अक्षि(त>)ता-वसु^k-सुम् क्र ८,
४९, ६; खि ३, १, ६.

†अक्षितो(त-ऊ)ति^१-तयः क्र
८, ३, १५; मै १, ३, ३९; कौ १,
२५१, २, ७१२; जै १, २६, ९;
३, ५८, ९; शौ २०, १०, १; ५९
१; -ति: क्र १, ५, ९; ६, २४,
१; शौ २०, ६९, ७; -तिम् क्र
४, १७, १६.

अक्षितव्या^१-✓अक्ष (वेधने, लक्ष्म-
करणे) द्र.

१अक्षिति^m-तयः तै २, ४, १४, १;
मै ४, ९, २७; १२, २; काठ १०,
१२; पै १, १०२, ४; -ति क्र १,
४, ४ (५, ३४, ७); L (३, ९,
१) ८ १०३, ५; ९, ६६, ७.

२अक्षितिⁿ-तये पै १६, ७०, २; १०;
२०, ४१, ४; -ति: का २, ३, ८०;

तै ४, ७, ४, २^a; मै २, ११, ८^a;
काठ ५, ५^a, १८, ९^a; क २८, ९^a;
शौ ११, ९, २५; १०, ४; २६; पै ५,
४०, ७; १६, ८३, ४; ८५, ४;
८७, ८; -तिम् मि ४, १२, २;
†तै १, ७, १, ६; ३, ४, मै ४, ९,
२७⁺; १२, २; काठ १०, १२;
शौ १८, ४, २७; पै ५, ८, ८⁺;
४०, ४, ५; -तये मा ६, २८; का
६, ७, ६; तै १, ३, १३, १, २, ३,
३, ७, ३, ४, ६, ३, ४, मै १, ३,
१; ४, ५, २⁺; क ३, ९, १५;
८, १३; क २, १६; ८१.

अ-क्षियन्^१-यन्ताम् क्र ४, १७,
१३.

अक्षी-२ अक्ष (व्यापि) द्र.

अ-क्षीयमाण-णा-णम् क्र ३, २६,
९; तै ३, ३, ११, ४; शौ ७,
२१, ३; पै ५, १०, ४; २०, ४, १;
-णस्य तै १, १, १०, २; काठ, क
१, १०; -णा क्र १, १५, ४;

a) सपा. अक्षितम् <> अक्षिति: इति पाठे. ।

b) सपा. तै ३, २, ६, २ अक्षितम् इति पाठे. ।

c) पाठे. अक्षितः तै १६, ३, ३ द्र. ।

d) सपा. शाश्रौ ५, ८, ४ या ५, १६ अक्षितिम् इति
पाठे. ।

e) सपा. ऋ १०, १०१, ५ अनुपक्षितम् इति पाठे. ।

f) पाठे. अक्षतः पै ५, ३०, ४ द्र. ।

g) सपा. अक्षितम् <> अक्षितिम् इति, पै २०,
४१, ४ महान्तम् इति पाठे. ।

h) सपा. आपश्रौ ४, ११, ३ प्रम्. अक्षीयमाणः इति,
तैत्रा ३, ७, ६, ११ अक्षिन्नपयाः इति च पाठे. ।

i) अक्षितः इति BKA. शोधः ।

j) सपा. आश्रौ ६, १४, १६ आपयं २, ११, ३ या
११, ११ । शाश्रौ ९, २८, ३ शाश्रु १, २२, ७ अक्षितिम्
इति पाठे. ।

k) विप. (इन्द्र-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १) ।

अथवा तप्त. नञ्स्वरः स्यात् उप. च वस. स्यात् । उभयथापि
स्वरे च तादायं च सामान्यं द्र. । पूष. माहिन्को दीर्घः
(तु. पपा. ०त-वसु-इति) ।

l) विप. (इन्द्र-रथ-) । ययामन्वरार्थं नापू.
टि. द्र. ।

m) विप. (आदित्य-, श्रवस्-) । तप्त. नञ्स्वरः । उप.
क्षिति- < ✓क्षि (क्षेप) + कर्तरि क्तिच् प्र. औणादिकः ।
एवं किल नाउ. क्तिञन्तोत्तरपदान् मुभेदेऽस्मिन् प्राति.
सा. (ऋ १, ४०, ४) वय. (तु. L अर्थापयन्तः) स्क.
वै. P.W. प्रभृ.) इति च नञ्सुभ्याम् (पा ६, २, १७२)
इत्यनुशिष्टः स्वरश्च छन्दसि सर्वविधविकल्पास्त भवन्तीति
चाह, तद्विषयोजनभ्यासमात्रं द्र. ।

n) उा. भो क्तिञन्तम् इतिमात्रम् नापू. विशेषः
द्र. ।

o) ०ति इति शोधः (तु ?आदित्यम् टि) ।

p) तप्त. नञ्स्वरः । उप. < ✓क्षि (निवासे) ।

-णाः मा १७, ३; का १८, १,
४; तै ४, ४, ११, ४; मै २, ८,
१४; काठ ४०, १३; -णे पै २,
२३, ५.

अक्षु- ✓अक्ष (व्याप्तौ) द.

अ-क्षुध^१- -क्षुध मा १८, १०; मा १९,
४, ३; तै ४, ७, ४, ३; ५, ४, ८,
२; मै २, ११, ४, ३, ५, ११; काठ
१८, ९; क २८, ९.

अ-क्षुध्य^२- -क्ष्याः शौ ७, ६२, ४; ६;
पै ३, २३, ३.

अ-क्षुध्यत्^३- -क्ष्यताम् मै १, ३, ३;
५; -क्ष्यन् तै ५, ४, १, १; काठ
२१, ७.

अ-क्षेत्रविद्^४- -विद् क ५, ४०, ५.

१०, ३२, ७.

?अ-क्षेम^५- -मम् पै १४, २, ३.
अ-क्षोभुक, का^६- -कः मै १, ४, ११;
३, ४; ५; ११; ३, २, ७; ४, १,
१३; काठ २०, ७, २५, ५; २८
१; ३१, १०; क ३१, ९; ३७,
७; ३९, २; ४४, १; ४७, १०;
-काः तै ७, ४, ११, २; ५, ९, १;
मै ३, ८, ६; ४, २, १४; काठ
३३, ३.

?अक्षौररसमलंपतु^७ पै २, ८१, २.

अक्षण्या प्रभु, अक्षण-यावन्-

(अक्षय- ✓अक्ष (व्याप्तौ) द.

?अक्षिल्ली^८ शौ २०, १३४, ६.

अ-खनत्^९- -नन्तः क १०, १०१,

११.

अ-खर्व, वी^{१०}- -र्वम् क ७, ३२, १३;
शौ २०, ५९, ४, -र्वी मै ३, ७,
४१; -र्वण तै २, ५, १, ७१.

अ-खलति^{११}- -तिः काठ २८, ८;
क ४४, ८.

अ-खात^{१२}- -तम् शौ ५, १३, १; पै १९,
५४, ९.

अ-खि(द्र>)द्रा^{१३}- -द्राः तै ३, ५,
८, १; काठ २९, ५^m, ३९, ३ⁿ;
क ४५, ६.

अखिद्र-यामन्^{१४}- -मभिः क १,
३८, ११.

अ-खिल^{१५}- -लः पै ५, ३, ८.

?अखल > अखल-ल^{१६} >

^{१)} तप. नन्स्वरः । उप. ✓अक्षुध + भाव क्तिप् प्र. ।

^{२)} बस. । नञ उत्तरं क्षुध + यत् प्र. अन्तोदात्तश्च
(पा ५, १, ६७; ६, २, १७२) । उप. गृहविशेषण
समासश्च गृहविशेषणमित्यभिगन्धिः । तस. उप. गृह-
विशेषणं सद् गृहविशेषणतयोपचरितमांत दधीयोरुमिव
मागं सेकेतयन् सा. चिन्त्यः । तदुक्तदिशा ययतोश्च
(पा ६, २, १५६) इत्यन्तोदात्तविशेषः । यदपि उप.
य-प्रत्ययान्तनया तेन प्रत्यपादि, तदप्यलक्षणं ग्यान् । यत्-
प्रत्ययौत्सर्ग्यदर्शनात् । गग. हिथौ ६, ७, ८ हिथ १, २९, १
अनइयाः इति पाठे. ।

^{३)} तप. । नन्स्वरः ।

^{४)} विप. > ना. (अपरिचिन्त-). तप. नन्स्वरः । उप.
ग. ।

^{५)} पाठः? ✓क्षिप > क्षेप- > -पम् इति शोधः (तु.
मूको. सस्थ. वाजीकार- इत्यस्य श्रुतिश्च) ।

^{६)} कृत्याक- (पा ६, २, १६०) इति नञ उत्तरस्य
उक्-प्रत्ययान्तस्यान्तोदात्ताऽनुशिष्टेरपवादः उस्. । नन्स्वरः
सामान्यः द्र. ।

^{७)} पाठः? अक्षोर अरसम् (?अलसम्) अपलुम्पतु
इति शोधः । (अक्षु- >) अक्षोर [प्र.] तत्रत्यं टि.
द्र. ; वैतु. BKA. अक्षयो रसम् उपलुम्पतु इति
शोधः ?

^{८)} कौन्तापान्तरसामान्येन वैकृतभूयस्त्वयुतः पाठः ।

अ-शिखिश्च- इति प्राति. अत्र स्यादिति RW. ।

?पुच्छिकीयते टि. द्र. ।

^{१)} यत्तु RW. अखनन्त इति मुभा. इति मन्प्रमानो
लङि रूपमाह तच्चिन्त्यम् ।

^{२)} मुपा. स्वरः? तु. टि. अकाणा- ।

^{३)} विप. (अदीना- [प्रजा-]) । उप. < ✓खिद्र + रक्
प्र. (पाठ २, १३) ।

^{४)} °खिर् इति तै. ।

^{५)} अखिद्राः इति सात. ।

^{६)} सपा. मै २, ७, १६ अखिद्रपत्रः इति, मा १३, ३०
का १४, ३, ४ माश ७, ५, १, ८ अखिद्रपुत्राः इति,
वैश्वी १८, १८ : १ अघोर इति, आपश्वी १६, २५, २ हिथौ
११, ७, ४२ अघोरः इति च पाठे. ।

^{७)} विप. (अखिद्रगमन- [अख-]) । बस. उप. ✓या +
मनिन् प्र. ।

^{८)} बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. यद्र. ।

^{९)} इष्टजन-संदर्शनाऽऽदि-जात-प्रमोदविशेषसूचकतया
क्रियमाणस्य शब्दविशेषस्याऽनुकरणम् अखल- इति,
तल्लातीत्यर्थाद् विशेषणतावचनोऽयं शब्दः द्र. ।
यत्तु सा. अनुसरद्भिः कैश्चित् (तु. PW. BW.
GW. MW.) समग्रस्याऽस्य अखल- इति शब्दस्य
शब्दविशेषाऽनुकरण-स्वरूपता प्रत्यपादि तदसत् । उदा-
हियमाणायां श्रुतौ हि पुत्रदर्शनेन पितुरनखलारयाऽ-

अखली / कृ, अखली-कृत्य^a
 क्र ७, १०३, २.
 अ-गत^b - गतः तै ५, १, ५, ८; ६.
 १, १, ५; काठ १९, ५; क ३०,
 ३; -तम् तै २, ६, ३, ५१;
 -तस्य शौ ११, १२, १६;
 १४, २, ७४; पै १८, १४, ४.
 अ-गतश्री^b - श्रीः तै २, ५, ४, ४१.
 अ-गता (त-अ) सु^b - सुः मै ४, ७,
 २१.
 अ-गद्, दा^b - दः शौ ४, १७, ८; ५,
 २९, ६-९; पै १, ५८, ४, २, २६,
 ५; ५, १, ५; १७, ६; १८, ५, १;
 १३, ९, ७, ८; ११; १५, १५, ९;
 -दम् क्र १०, १६, ६६; १७, २;
 मा १२, ७६; का १३, ६, २;
 तै ३, ४, ९, ३१; ४, २, ६, १;
 ५, ७, १३, १; मै २, ७, १३;

काठ १६, १३; ५३, ३; क २५.
 ४; शौ ५, ४, ६; ६, १५, ३;
 १८, ३, ५५; पै २, २६, ३; ११.
 ६, २; २०, १४, १; -दाम्
 पै १९, ४४, २; -दे पै २०,
 ५५, ३.
 ? अगम्^c पै १९, ३६, १२.
 ? अगमानजिमपयं पै २०, १३, ६.
 अ-गर्तमित्^k - तम् काठ २५, १०;
 २६, ५; क ४०, ३; ४१, ३.
 अ-गव्युति^d - ति क्र ६, ४७, २०.
 अग(ऽ)स्ति^m - स्तिम् शौ ४, २९,
 ३; पै ४, ३८, ३.
 अगस्त्यⁿ - ऽस्त्य क्र १, १७०, ३;
 -स्त्यः क्र १, १७९, ६; १८०, ८;
 ७, ३३, १०; खि २, १, ७०; मै २,
 १, ८१; काठ १०, १११; शौ
 ४, ३७, १; १८, ३, १५; पै १३, १४-गृभीत-शोचिस्^o - विषः क्र ५

४, १; -स्त्यम् क्र ८, ५, २६;
 -स्त्यस्य क्र १०, ६०, ६; खि ५,
 ३, ६; तै ७, ५, ५, २१; ११ मै २,
 १, ८; ४, २, ९; ११ काठ १०, ११;
 ३४, ४; शौ २, ३२, ३; ५, २३,
 १०; पै २, १४, ५; ९, ७, ७;
 २०, ५८, ८; -स्त्ये क्र १, ११७,
 ११; १८४, ५; -स्त्येन पै १०,
 १२, ५.
 आगस्त्य^p - स्तया पै ८, १५, २.
 अगस्ती^q - स्तीः पै ८, १२,
 ७.

अ-गिरौ (रा-ओ) कस्^r - कसः क्र १,
 १३५, ९.
 अ-गुत्त^b - सत् तै ५, ६, ६, २.
 अ-गृमी (<र्ही) त^b - त क्र ८, ७९.
 १.
 अ-गृभीत-शोचिस्^o - विषः क्र ५

खलीभावो निदर्शितो भवति । एवं तावद् अखलेत्येतद्-
 विशिष्टत्वे तस्य तात्पर्य-पर्यवसानाद् विशेषणतावचनोऽयं
 शब्दः द्र. । एवं च सति कामं शब्दाऽनुकरणमात्रः
 अखलेति शब्दोऽव्ययतया प्रयोगमर्हति । यथा खादकरोति
 इति खाडिति करोतीति वा भवत्येवं स्यान्नाम अखल-
 करोतीति अखलेति करोतीति वा । अखल- शब्दस्तु
 अखलेति शब्दाऽनुकरणयुक्तत्वमुखेन पितृविशेषणता-
 वचनतामापादितस्ततोऽन्यो नाऽव्ययमिति सुवचम् ।

^a) अनखलम् अखलं करोतीत्यर्थे चिः प्र. (पा ५,
 ४, ५०) । एवं चैनं प्रत्ययार्थं शब्दाऽऽभासकल्पनया तिरो-
 भावयन्तः सा. तदनुगताश्चार्वाकानां केचित् (तु. P.W.
 M.W. प्रभृ.) नितरां शोच्या भवन्ति । ^oकृत्वा इति
 ल्यबन्तस्य साहित्यिको दीर्घः ।

^b) तस. नञ्स्वरः ।

^c) उप. वस. ।

^d) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^e) विप., भाप. (आरोय- [तै ५, ७, १३, १
 प्रभृ.]) ।

^f) सपा. क्र १०, १३७, ५ अरपाः इति पाभे. ।

^g) सपा. तैआ ६, ४, २ अचूणम् इति पाभे. ।

^h) सपा. शौ ६, ७१, १ सुहुतम् इति पाभे. ।

ⁱ) = सपा. काश्री २५, ९, १५ आपश्री ९, १८, १२ माश्री
 ३, ५, १४ । तैआ ३, ७, ३, ६ आश्री ३, १०, ३१ आश्री
 ९, ४, १ अगदम् इति पाभे. ।

^j) अघ-> घम् इति ?

^k) विप. पुं. स्त्री. (औदम्बरी-, गृप-) । तस. उप.
 गर्त- + √मि + क्ति प्र. ।

^l) सपा. मै ३, ८, ९ अतिखाता इति पाभे. ।

^m) = अवि-विशेष- । पपा. अनवमहः । अग- + √अस्
 (क्षेपण) + तिन् प्र. (पाउ ४, १८०) । निम्बरथ ।
 शकन्धादित्वात्पररूपे उप. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
 १९७; २, १३९) । विस्तरस्तु वैश. द्र. ।

ⁿ) = अगस्ति- । स्वार्थे षप् प्र. । स्वरश्च पूर्वोऽव्ययः ।

^o) सपा. खिसा २, १० अगस्तिः इति पाभे. ।

^p) व्यप. । अपत्येऽर्थे अण् प्र. (पा ४, १, ११४) ।

^q) स्त्री. बहु. <आगस्त्य- (तु. पा २, ४, ७०) ।

^r) विप. (वात-) । तस. नञ्स्वरः उप. वस. गिर->
 तु १ इति वै. सा. G.W.; गिरि-> स १ इति LR ORN.
 HL. GRV. । विभक्तोः अलुक् द्र. ।

^s) विप. (अग्नि-, एत-, नाक-) । उप. वस. ।

५४, ५; -चिषम् क्र ५, ५४,
१२; ८, २३, १; कौ १, १०३;
जै १, ११, ७.

अ-गृहीत, ता^१ - तः काठ ३५, १०;
क ४८, १२; -ताः तै ३, २,
१, २; ६, ४, २, १; मै ४, ५, १;
-तेभ्यः तै ७, ३, १९, १; २०, १;
काठ ४३, ९; १०.

अ-गृहीत्वा^२ तै ३, २, १, २; ५, ७,
९, १; मै ३, ९, १.

अ-गो^३ - गोः^० क्र ८, २, १४; कौ १,
२२५१; २, ११५५१; जै १, २४, ३.

अगो-ता^४ - ताम् काठ ३८, १३;
शौ ४, १७, ६; पै ५, २३, ८;
-तायै क्र ३, १६, ५.

अ-गोअर्ध^५ - र्वम् तै ६, १, १०, ११.

अ-गोपा^६ - पाः क्र २, ४, ७; ७, १८,
१०; -पाम् क्र ३, ५७, १.

अ-गोरुध^७ - धाम् क्र ८, २४,
२०; जै ४, १७, ८; शौ २०,
६५, २.

अ-गोह्य^८ - ह्यम्, > ह्यम् क्र १, १६१,
१३; कौ^१ १, ३९३; २, ५९७;
जै^१ १, ४४, १; ३, ४८, १३;

-ह्यः क्र ८, १८, ४^१; शौ २०,
६४, १; -ह्यम् क्र १, ११०, ३;
१०, ६४, ३; -ह्यस्य क्र १,
१६१, ११; ४, ३३, ७.

अग्ध^९ - अग्धा (ग्ध-अ) द^{१०} - गधात्
तै ३, ३, ८, २.

अग्नापवमान^{११} - प्रभृ, अग्नायी-
अग्नि- द्र.

अग्नि (वप्रा.)^{१२} - ग्रथः क्र १, ५०,
३, ५९, १; १२३, ६; १२७, ५;
१६४, ५१; २, २८, २; ३४, १; ३,
२२, ४; २६, ४; ४, ४५, ५; ५, ६,

१) तस. नञ्स्वरः ।

२) तस. नञ्स्वरः । अत्र यस्या. व्युत्पाद्यमानस्य उप.
स्तुतिस्तोत्रन्यतरस्मिन्नर्थे औपचारिकी वृत्तिः (तु. निघ १,
११; ३, १६) । यत्किञ्च सा. गो- इति प्राति. ✓ गै
इत्यस्मान् निष्पादयज्ञपरमिव गो-शब्दं बोधयामास तद्
मौलिकप्रमाणान्तराऽभावे विमर्शविशेषाऽपेक्षमिव वाच्यम् ।
भूयानप्येतद्-विस्तरः वैश. अनुसन्धेयः । यदिह बस.
इतीवाभिसन्धाय PW. प्रभृ. अर्वाब्धः (तु. ORN.) अगु-
इति (GW. अगो- इति वापि) प्राति. आहुस्तच्चिन्त्यं
भवति । तथाखे ह्यन्तोदात्तः रयान् (पा ६, २, १७२) ।
यथा स्वरतस्तत्-सकक्षे सुगु- इति श्रूयते (तु. क्र १,
१२५, २) ।

३) तु. सस्थ. टि. रयि- > -यिः ।

४) भावे तलि लिट्स्वरः (पा ६, १, १९३) ।

५) विप. (सोम-) । तस. उप. बस. ।

६) विप. (पशु-, धेनु-, गो-) । *सु (<सह)-गोपा-
इति मूलतः बस. सतो नञ्-पूर्वत्वे तस. स्याद् नञ्स्वरः ।
अज्मध्यसकारलोपश्च प्राकृतिकः द्र. । यद्वा नञ्सुभ्याम्
(पा ६, २, १७२) इत्यत्राऽपवादमुपसंख्याय बस. एव स्यात् ।

७) विप. (इन्द्र-) । तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप.
उस. गो- + रुध् + कर्तरि कः प्र. (पावा ३, २, ५) । पूष. गो-
=स्तुति- इति प्राञ्चः, GRV. [पक्षे]; =धेनु- इति अर्वाब्धः ।

८) विप. ([अगृहीतीय-] अग्नि-, इन्द्र-, सवितु- [या ११,
१६]) । तस. कृत्योकीयस्य प्राप्तस्य अन्तोदात्तस्य (पा ६, २,
१६०) अपवादः उसं. (तु. अ-जोष्य- प्रभृ.) ।

९) सपा. परस्परं पाभे. ।

१) होमेनागतम् अग्धमित्यभिप्रायेण सा. व्याचष्टे ।
एवं चात्र अग्नि-ग्ध- इत्यस्यैव मध्यवर्तिनो नि इत्येतस्य
लोपात्मको विकारः स्यात् । अग्नौ धीयते इति चास्य
व्याख्यानं सुलभम् । अनुपदम् अहुताद् इत्यस्य शब्दस्य
श्रवणाच्च हुताद् इत्यर्थे अग्धात् इत्यस्य प्रयोगः सुकल्पः ।
यत्तु MW. सायणीयं व्याख्यानं दग्ध- इत्यस्माद्
अनर्थान्तरमित्याह, तत्र । दग्धमात्रात् सायणोक्तदिशा
हुतपर्यायभूतस्य अग्धस्य भेद-दर्शनात् । अथवा, ग्ध-
इति ✓घस् इत्यस्य छान्दसं कान्तं रूपं भवेत् (तु. MW.
अग्धाद्- इत्यत्रैव) । यथा सुगिधश्च मे (मा १८, ९)
इत्यत्र क्तिनि भाव-वचनस्य गिध इत्यस्य श्रवणं भवति ।
एवं च न ग्धम् अग्धम् इति कृत्वाऽन्येन केनाप्यजग्ध-
पूर्वम् अग्नेरेव कृते प्राथम्येन समर्पितमित्यर्थपर्यवसानाद्
हुतेत्यर्थलाभः सुलभः । प्रथमे सायणीये क्लेशन्तोदात्तता
द्वितीये चाऽऽयुदात्ततेत्यर्थसाम्येऽपि भूयान् विशेषः । निहत-
पूर्वपदमात्रतया श्रवणोपलम्भाद् विनिगमनाऽन्तरस्य
चाऽदर्शनात् कत्रो योगः साधीयानिति विवेक्तुं नोपलभ्यते ।

१०) विप. (अग्नि- [तु. वैप ४] अद्वाद्-, ?अद्वाद्- टि.
च]) । उस. उप. विडन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ३, २,
६८; ६, २, १३९) । सपा. माश्रौ २, ५, ५, २०
?अध्वात् इति पाभे. ।

११) व्यु ? <अग्नि- [<अग्र-] इति माश २, २, ४, २
प्रभृ. अङ्ग- वा अग्र- वा + ✓नी इति या ७, १४; अ
(<✓इ) + ग् (<✓अञ्ज् वा ✓ <दह् वा) + नि-
(<✓नी) इति शाकपूणिः (तु. या.), अ (<नञ्) +
✓ननूय इति स्थौलाष्टीविः (तु. या.) ।

६; ८७, ३; ६; ७; ६, ६६, २; ७, १,
४; ७२, ४; ८, ३, २०; १९, ३३;
२८, २; ४३, ४; ५; १०, ३५, १;
६; १३; ४६, ७; ८८, १८; मा ८,
४०†; १२, ५०†; १३, ६५†; १४,
६†; १५†; १६†; २७†; १५, ५७†;
१८, ३१; ६७; ३३, १†; २†; ५२;
३५, ८; का ८, १५, १†; १३,
४, ६†; १४, २, ११†; १५, १,
५†; ४, ३†; ८, ५†; १६, ७, १†;
२०, १, २; ४, ९; ३२, १, १†; २†;
४, ९; ३५, ४, ७; तै १.७, ७, २;
२, ५, ८, ६†; ३, २, ८, ३; ४, २,
४, ३†; ४, ११, १; २; ७, १२, १;
५, १, ८, २†; ५, ७, ४; ९, १†; ७,
८, २†; ९, ३†; ६, २, ७, ३; ३, १,
३; मै १, ३, ३३†; ६, २†; ७†; २,
३, ८; ७, ११†; ८, १२†; १२, १; १३, २,
६; ८, ५, ६; १०; ९, १; ४, १, १४†;
१४, ११†; काठ ४, ११†; ७, १४†;
१६, ११†; १७, १०†; १८, १३; १९,
८†; २०, १†; २१, ४†; २२, १०; क
३, १†; ६, ३†; २५, २†; २६, ९†; २९,
२; ३०, ४, ६†; ३१, ३†; १९†; ३५,
४; कौ ३, ५, ८†; शौ २, ३५, १; ३,
२१, १, ७, ६९, १; ८, १, ११, ९, ४, १८;
१०, ५, २१; १२, १, १९; ३, ३, ५०;
१३, २, १८†; १६, १, १; १८, ४, १२;
१३; १९, ९, ११; १२; १६, २; २७,
१५; २०, ४७, १५†; पै १, ८८, ३, २,
४०, ४; ३, १३, ६; २३, ४; ६, १८,
२; ९, २३, ६; १०, ८, ५; ९, १, ६;

१२, ७, १३; १३, ३, १६; १२, १;
११; १६, २, १, २५, ८; १२९, ९; १७,
२, १०; ४, ७; ६, ९; ४०, १०; १८,
२२, ३; २८, १; १९, ५०, ११; २०,
२८, ५, ६; ३३, ५; -० मयः मा ५,
३४; का ५, ८, ५; -० मयः मा ५,
३४†; का ५, ८, ५†; -मयः मा १, ७४,
१; ७७, १; ७८, ५; ७९, १०; १२७, ४;
१०†; १४०, १; १४३, १; ३, २, १; ६,
१; १०, ५; १३, १; ४, ५, १; ८, ५, ५,
५, १; ११; ७, १; १२, १; १६, १; २५,
७; ६, ३, २; ८, १; १०, ३; १६, २२;
४८, १; ७, ३, ७; ४, १; ५, १; ८, ६;
१३, १; १४, १; १५, ४; ६२, २;
८, १९, ५; २२; २३, १५, [२३;
४३, ११]; २४; १०३, ६; ८;
१०, ८०, ७; ८५, ४१; १८७, १;
लि ४, ९, ३; ५, ७, २, ११†; ४, १५†;
मा १, १०; १३; २, १; २०; २९; ३,
२†; ११, ४, ७†; ५, १, ६, ३२; ७, ४७;
८, ३८†; ४७; १०, ५; २३; ११, ५९;
६६; १४, ७†; १५, २९†; २०, ७८†;
२२, ६; २७; २३, १३; २४, १६; २३;
२४; २६, ९†; १२†; २७, ४२†;
२९, ५९; ६०†; ३०, २१; ३८, ११;
३९, १; का १, ३, ७; ४, ३; २, १, १;
५, २; ७, १; ३, १, २†; २, ५†; ३, १;
४, ३, १†; ५, १, १; ६, ८, ३; ८, १२,
१†; १३, १†; २२, १; २, २, ७; ११४,
१; ७, ३; १२, ५, १०; ७, १; १५, २,
१†; १६, ५, १०†; २२, ७, १२†;
२४, २, १; १३, १; २५, ४, २; २६, ४,

१; ५, ३; ४; २९, ५, ११†; ३१, ५,
१†; ७, १; ३४, ४, ३; ३८, २, ५; ३९,
१, १; तै १, १, ३, १; ४, २; ५, १; ८,
१०; ११, १; १४, ४†; २, २, १†; १०,
१; ३, १, ७, ७†; ४, १, ३, १†; २९, १†;
५, ५, १†; १०, १; ८, ४, १†; ७, २;
१०, १†; १३, ३, १५, २; १६, २;
१२, २, २, १†; ३†; ४, ५†; ३, १†-३†;
४; ४, १†; २†; ३†; ४†; ५†; ६;
७†; ८; ११, ६; ३, २, ८; ८, १†; ४, १,
२†-४†; ३, ३; १०, २; ५, ४, ५, ५,
२१, ६, २, १, ३, ३†; ६, ५†; ११, ४†;
३, २, ४, १, ३; ११, १†; ४, १, ५, ४;
९, १; २, ५, १†; ३, ४, ३; ४, ४, ७†; ५,
३, १०, २†; १४, ५, ४†; ९, १, ५,
१९, १; २४, १; ६, १५, १; ६, १, २,
१०, २†; २, १, ३; ७†; ३, ५, १†; ३;
७, १; ७, १, १२, १; १८, १; १६, १;
१७, १, २०, १; १७, २†; १८, १†; १९,
२१, १†; २२, १†; २३, १; २४, १;
मै १, १, ३, ५; ६; ११, २, २†; ६; ३,
३; ३१†; ३६; १४, १, १, ३; १५†;
५, १†; ६, २†; ७; ८†; १, २†; १८, १;
२९, ७†; ८†; ९†; ९, ४†; १०, १;
८†; १५†; ११, १०; २, १, २†;
३†; १०†; ११; २, ६; १३†; ३, १;
५; ६†; ४, ८, ५, ६; ९; ११†; १६, ३;
४†; ६†; ११, १२; १३†; १७, ६; ७,
१४†, १८, १†; ११, ९, १, ३; ३, १, १,
१; ९†; १०†; ११, १०; १४, ९†; ६,
४†; ७, १†; ९; १०†; १०, ३†; ११,
११, ४†, १२, २, ७; १३, १४; १८, ४;

अ) = सपा. ती १, ४, १५ आश्रौ ५, ३, १५ प्रष्ट. च ।

तै १, ३, ३, १ मै १, २, १२ प्रष्ट. अग्ने इति पासे ।

ब) = सपा. माश ३, १, ४, ६; ११; १२ आपश्रौ १०,
८, ५ प्रष्ट. मा ११, ६६ का १२, ७, १ प्रष्ट. माश ६, ६,
१, १५ आपश्रौ १६, ८, १३ प्रष्ट. अग्निम् इति पासे ।

ग) = सपा. तैत्रा ३, २, ८, ३ माश्रौ १, २, ३, १८ । मा

१, २२ का १, ८, २ माश १, २, ४ काश्रौ २, ५, १५
आपश्रौ १, २४, ५ अग्नेः इति पासे ।

द) सपा. मा १२, ७२ का १३, ५, ११ काठ १६, १२
माश ७, २, २, १२ अश्विभ्याम् इति पासे ।

०) अग्नयः इति शोधः (तु. सपा. आपश्रौ ५, १८, १†
पासे.) ।

५; १५, १०; ११; ४, ५; ६; ॥
 १३; ४, ६; ७; ५, ४; ७, ७; ९, ८; ११;
 १; १३, ९; १४, ३; काठ १,
 ३-५; ८; ११; २, २^५; ८; १५; ३, १०;
 ४, ११^३; ६, २; ६; ८, ९; ७, ५; ६;
 १२^३; १४^१; १६^३; ८, १; ६; ८^३; ९^३;
 ११; १५; ९, ५; ६; ९; ११; १०, ३;
 ४^३; ५^३; ६^३; ७^३; ११, १^३; ३; ८;
 १०; १२, १; १५; १३, १; ३^३; १३^३;
 १५, २; ३; ५, ७; ८^३; ९; १६, ५; ७;
 १७, १^३; १९, ८; ९^३; १०; १२^३; २१,
 ८; १०^३; २३, २^५; ५; ८; २४ ८;
 २९, ७; ३०, ६; ७; ३१, २; १०;
 ३३, ७^३; ३६, २; ९; ३७, ३-५;
 १३; १४; ३८, ९; १२^३; १४;
 १५; ४०, १४; ४१, १; ३; ५; ७;
 ८; ११; ४५, १०^३; १८^३; १९^३;
 २०; ४७, ९; ४८, ३; ४९, ५; ५१, १;
 ६; क १, ३-५; ८; ११; १४^३; २, २;
 १७; ३, ९; ॥ ४, १^३; ५^३; ७; ८^३; ॥ ५,
 ४; ५^३; ६, २^३; ३^७; ६॥ १७, २; ३^३;
 ५^३; ८; ॥ ८, ३; ८; ९; १२^३; २५,
 १०^३; ॥ ३०, ७; ८; ॥ ३१, २^३; ३५,
 ८^३; ॥ ३६, २; ३८, १; ॥ ४५, ८, ४७,
 २; १०; ॥ १, ३५; ४४; ८६; ८८;
 ९८; १०४; १०७; २, ५३; २२८;
 ७२९; ९३३; ३, ३, ८; ॥ १, ४, १;
 १०; ९, ६; ८; ११, २; ८; १२, १; २,
 २, ३; ३, ५, ११; २०, १२; ३२, १;
 ४, ११, ६; २८, २; शौ ४, ३९, १^३; ६,
 १०, १; ३४, १; ७, ९२, १^०; ९, ३, १२;
 ११, १०, ३१; १२, ३, ५५; ४, ३४^३;
 १४, २, ४; १८, ४, ७१; १९, ४, १;
 ४३, १; ५५, ५; २०, १, ३^३; पै १, ३५,
 १, २, ३६, ४; ५४, १; ५, ३५, १^३; १६,

४०, ४; ८८, २; ११८, ५; १२४, ६; १७,
 १९, ४^३; ४१, ५; १८, ७, ४^३; १९,
 २७, ५; ४५, १^३; ५१, ४; ५२, ६; २०,
 ४१, ९; -॥ मा ऋ १, ५९, ३; ४, ८, ६;
 ५, ३७, १५; १०, ४५, १०; ६, १४,
 १; ७, ९४, ४; (४, १, ३) ८, २७, ३;
 ७२, १५; खि ३, १५, १९; मा १२,
 २७; का १३, २, १०; तै ४, २, २, ४;
 मै ४, १०, २; काठ २०, १४; कौ २,
 १५०; ८३२; जै १, ४, १०; -॥ ग्ना ३३
 मा ८, १०^५; तै १, ४, २७, १^५;
 ६, ५, ८, ४^५; मै १, ३, २१^५; ४, ७, ४^५;
 काठ ४, ११^५; २८, ८; ३०, १^३; क ३,
 ९^३; ४४, ८; ४४, ४^३; -॥ ग्ना ३^३ खि
 ५, ४, १०; -॥ सिः ऋ १, १, २; ५;
 १२, ६; २७, १२; ३६, १७^३; १८;
 ५९, २; ६; ७; ६०, ४; ७२, १; ६५,
 ४; ६९, २; ३; ७०, १; ६३ (७, १०,
 ५); ७१, ८; ७४, ३; ७७, २; ४; ५,
 ७७९, ५; १०, ११८, ३; ६१०; ७,
 १५, १०; ९३, ५; ६९८, २^३; ७, ५,
 २ (१०, ८७, १) १९, १; ६१०५,
 १४; १४२, ११; १८८, १०; १०७,
 ३; ११२, १७; १२४, ११; १२७, ७;
 १२८, १; ३; ४; ६६, ८; (१९, १) ३९,
 ६; ७; १३६, ७; १४१, १२; १३;
 [१४३, २; ६, ८, २; (७, ५, ७) ५;
 ६; १४५, ५; १४८, २; १५७, १;
 १६१, ९; १४, १६२, १५; १६९, ३;
 १८८, ११; २, ६२, ८ (१०, ११, ५);
 ३, ६१^३; १०, २, २; १०; ४, २; ७९,
 १; १०, १; २; ३; ५; ३, ११; १०;
 १८; २, ६२, ५, २; ६; १०, ११०,
 ११; १५०, ४; ३, १; २; ४; ६; ९;
 ११; ४, २; ६; ७, ८; ६१०; ७, २,

१०; ५, १-३; ६४ (५, ३, १) ५;
 १०; ६ (१, १, ५) १०, ४; ११, १-३;
 ५; ६; ५, २५, ५; १३, ४; १४, १;
 १६, १; १७, १; २०, ४; २२, १, २३,
 १; २५, २, ३; २६ ६३ (८, १२, ३३);
 ७; २७, ६ (७, १५, १०); ५; १३;
 १४; २९, २; ७, ९; ३१, ३; ५३, ४;
 ५४, १; ५५, १०; ५७, १; ४, १, १०;
 २०; २, १; ३, १०; ५, २; ३; ४; ६, २;
 ४, ६; ७, ७, ४; ७, ७, ७; ११; ९, ४;
 ६२, ३^३ (७, ६०, ११); १३, १; १५,
 १; २; ३; २५, ३; ४; २८, ३; ५५, ४;
 ८^३; ५, १, ०; २; ३; ६५; ६; २, ९; ३;
 १०; १२; ६, २; ३^३; ९, २; ११, १,
 ४^३; १३, ३; १४, ४; १५, १; १६, २;
 १७, ४; १८, १; २४, २; २५, ४^३; ६^३;
 २८, १, २९, ७; ४१, ४; ६१० (६, १२,
 ४); ४४, १५^३; ४९, ३; ५१, १३;
 १४; ५८, ३; ६०, ७; ७५, ९; ७६, १;
 ६, १, ६; ४, २; ४; ६, २; ९, १; १२,
 १; ६; ७, १२, २; १४, २^३; ४; ५, १५,
 १०; १३; १६, १९; ६२८ (१०,
 ८७, २३; १८७, ३); ३४; १८, १०;
 ४९, ६१; ५१, १० (१०, १५, ५);
 ९; ५२, ६; ६३, ४; ७, १; १४; १५;
 १६; ४, ६२; १०, ११५, २; ३; ६४;
 १०, ४५, ७; ५; ६; ५, २; ६, ३;
 ५; ६; ७; ७, ३; ५; ८, १; ४; १०, २;
 ११, ४^३; १५, ३; ६; १०; १६, १२
 ३०, ३; ३४, १४; ६५, ५६, २५ (१०,
 ६६, ९); ३५, ४; ३६, १; ३९, १;
 ७; ४०, ७; ६२, ३; ४०, ३; ४२, ४;
 ४४, ५; ४९, ४; ५०, २; ५१, ३; ६७,
 २; ७७, १; ७८, २; ८, ७, ३६; १२, ९,
 १८, ९; १९, ६८ (८४, १); ११; १९;

१) पाभे. अग्नये मा ४, ७ द. ।

२) शोषः अग्नये मै १, ६, २ टि. द्र. ।

३) सपा. पै २०, ३२, ६ अथ इति, काठ ४०, ५ आपश्चौ १६,

३४, ४ देवाः इति, माश्रौ ६, २, ६ देवाय इति च पाभे. ।

४) = सपा. माश ४, २, १५ । अग्नार्थे पुत्रीवन् >

का ८, ६, ३ काश ५, ४, ४, १ अग्ने वाक् पुत्रि इति पाभे. ।

२२; २३; २३, १३; २५ १९; २७, १;
३९, १; ४; ५; ६; ७; ८; ९; ४०, १;
४३; ६; ७; ८; २२; ४४, १२; १६;
२१; ५६, १५; (१. ४५, ४); ५८,
२; ६०, १३; ६९, ११; ७१, १३;
७५, ४; १४; १०२, ९ (९, ४५, ४);
१०३, २; १२; ९, ५, ११; ६६, २०;
८८, ५; १०, १, १; ६; २, ३; ४; ५; ३;
३; ७, ५, ७; ६ २; ४; ८, १; १६, ६;
१०; ११; १७, ३; १९, २; २१, ५;
३१, ९, ४५, १; ४; ८; १२; ४६, ८, ५१,
४; ५२, ४; ६१, १४; ६५, १ (९);
६९, ७; ११; १२; ७०, ७; ७८, २, ७९,
४; ८०, १; ८ (३, ६१, ७) २१; ३;
४; ५; ६; ८४, २; ८५, ८; ३९; ४०;
४१; ८७, १; ८८, ४; ६; ९०, १३;
९५, १२; १००, ६; १०६, ३; १०९,
२; ११०, १०; ११३, ८; ११५,
५; ७; ११८, ४; १२२, १; १२४, ४;
१२८, २; १५०, ५; १५१, १; १५८, १;
१६२, १, २; १६४, ३; १६५, २; १६९,
३; १७३, ५; १७६, ४; १८७, ५^{१०};
खि १, ४, ९; ५, २; ३; ४; २,
६, १, १८; ६, २०; ११, १; २;
३, ८, ५; १५, २०; २९, १६, २; १८,
१; ४, २, ८; ५, ११; २२; २७; २९^{१०};
८, ११९, १; २-४; ६^{१०}; ७; १०^१, ४;
११, १३^{१०}, ५, १, १; ५, १^{१०}; ८^{१०};
७, २, १; १०; ३, ११; ४, १८; ५, १२;
७, ७, १^१; खिसा ३, ३; २६, २०; २७,
११; २९, ८; मा १, २२; २^{१३}; १०;

११; ३०; ३९^१; १०; १२^१; २५^१;
३९; ४०; ४, ११^१; १५, ५, ४; ९^१;
३७; ६, १६; १८; २६; ७, १४; ४४;
८, १७; ५६; ९ ३१; ३९; १०, ९;
२९^१; ११, ७; २४^१; २५^१; ३६^१;
६८; १२, १^१; ६^१; १३^१; १८^१; २१^१;
२४; २५^१; २९; ३३^१; ३४; ४७^१;
१०३; ११७; १३, १४^१; १९; २४;
३०; ४०, ४५; १४, २०; ११५, १०^१;
२०; २१; २४; २७; ३६; ३८; ४२;
४८; ५१^१; ५२^१; १७, १६^१; ६२;
१८, १४; १६; २२; ३८; ५७; ६४; ६५;
६६^१; ७२; ७३^१; ७६; १९, १७; ४८;
६५^१; २०, १४; ५५; २१, १२;
१४; १५; ४०; ४७; ५८^१; २२, १६^१;
२३, १०; १७^१; ४६; २५, ३७; ४७;
२६, १; ८; ९^१; २७, २१; २८, २२;
४५; २९, ३; ३५^१; ३६^१; ३१, १२^१;
३२, १; १५; १३३, ९; ११; १६; १९^१;
३४, ९; ३७, १५^१; ३९ ६; का १, ८,
३; २, १, ४^१; २, ७; ८, ७, २; ३, २, १^१;
३; ३, १^१; १७^१; ४, ३; ४, ५, १^१; ७;
५, १, ४; ९, ३; ६, ३, ७; ४, १७
३; ७, ६, ३; ७, ४; ९, ४; ३, ३; ७, ४;
१०, ६, १; ११ ३, १; ४, ६; ८, ६^१; १२,
२, ६, १३^१; १४^१; ३, ९^१; ७, ३;
११३, १, १; ७; १४; २, १; ४; ७; ८;
१२; ३, ४; ५, ४; ३; ४, ७, २; १६;
१४, १, १४^१; २, ४; १०; ३, ४; ४,
३; ८; १५, ५, ६; १६, ३, १; १५,
१; २; ५; ८; १८; २०; २४; ३०,

६, ३; ४; १८, २, १^१; ५, १३; १०,
५, २; ६, १; ७, ४; २०, २, १; ३, ७;
४, ७; ४५, ५, ३^१; ९; २१, २, ६;
३, १९; ४, १५^१; २२, १, १; ६,
१; २३, २, १; ३; ४; ४, १२; ५, ५;
६, ११^१; २४, ४, ८^१; २५, ३, ७; ४,
६^१; ९, २; २७, १३, ६; १५, २^१; २८,
१, १; ६, १; १०, १^१; २९, २, ११;
५, ३^१; ३०, २, ११; ४, ११^१; ३१,
१, ३; १४, ११; १२; ३२, १,
९; ११; १८; ३५, १, १२; ३, १;
३७, ३, २^१; ३९, ४, १; ४१, १,
८, १; १०, ३; १२, १; १४, ३; ४;
२, १२, १^१; १४, ६; ७, ३, ४, १; ७,
२; १०, १; १३, १; १४, १; २; ४^१; १;
५^१; ६-८; ४, ४, १; ४, ३, ३^१; ५,
१, ११^१; २१^१; ४; २, २१^१; ५, १; ३;
६, ३^१; ७, १^१; ३१^१; ८, २१^१; १९,
१; ५; १०, २^१; ११, १^१; १^१; ४^१;
३, १; ४, ३; ४; ७, २^१; ११, ५१^१;
७, ४, ३; ५; ११, १, ८, ५, ३; १०, १;
१२, २; १३, १; १२, १, २, ८^१; ४,
६^१; ११, २^१; २, ४, ४; ६^१; ७;
८^१; ६; ५, १; २; ४; ५^१; ६, १; २^१;
३; ४^१; ९, १; ३; १०, ३^१; ४^१;
११, ५^१; १२, २; ६^१; ३, २, ८; ३,
१; १०, ३; ११, २; ५; १४, २^१; ४,
५, २; १०, २; ५, ४, ५; ५, ३; ८,
१; ५; ९, १, ४; ५; ११, ८^१; १२,
२^१; ४; ५; ६, ५, ६; ६, १; ४-६;
९, ४; ६; ८^१; ११, १; १; ३, १,

१) = सपा. आश्रौ २, १९, २९ । तै २, ६, १२, ४
तैत्रा २, ६, १६, २ आपश्रौ १९, ३, ११ अग्ने इति
पाभे. ।

२) सपा. तै ४, २, ५, २ तैत्रा ३, ७, ८, १ ज्योतिः इति
पाभे. ।

३) सपा. खिसा २९, २९ अग्निम् इति पाभे. ।

४) सपा. मै ४, १०, ३ अग्ने इति पाभे. ।

५) अ इति स्वरः सपा. खिसा ३३, १६ अमयम् इति
पाभे. ।

६) = सपा. माश्रौ ५, १, ३२ काश्रौ ५, ३, २३ । मै १,
२, ८ प्रस्व. माश्रौ १, ७, ३, १९ काश्रौ १, ६, १, २१
अग्ने इति, का ५, ३, २^१ काश्रौ ४, ६, १, २० अग्नेः
इति पाभे. ।

७) सपा. अ २, ३५, ४ अस्मे इति पाभे. ।

१,३॥: ४,३;३;६,२; ९, १; २, ४,
१; ४; ५, ४^१; ११, ३; ३, १, २;
२, १; ॥८, ३-६; ११, ३; ४, ॥३,
१; २; ५, १; ७, १; ॥१०, ३; ५; ११,
१; ५, १, ४॥: ४, १; ३॥: ४^१॥: ५,
१; २॥: ६, २; १११, १; २; ४; ५;
४, १, २, ३; ५^१॥: १, ३; ४; ८, ३;
९, २; १०, ४^१; १११, १; ४; २,
११, २; ४; १२, १; २^१; ४; ३, २^१; ४,
२^१; ७, १; ८, १; ९, २; ६; १०, ४; ३,
३, १; ७, १; १३, १^१; ४, २, १; १४,
१^१; २; ५; ८; ५, १; ६, १; ९, १; १०,
१; १२, १; ६, १, ५^१॥: ३, ४; ९, २^१;
७, ५, १; ६, १; ९, १; १२, १; १३, ३;
४; १४, १^१; २^१॥: ॥५, १, १, ३; ४;
२, २; ४; ५^१; ३, ३^१; ४^१; ४, १; ३;
५^१; ५, ३-५; ७-९; ६, १^१; ७, ४;
८, ५; ६, ५; १०, १; ३; ११, १;
२, २, १; ४^१, ५^१; ३, ३; ५^१; ४, १; ५,
६; ६, १; २; ५^१॥: ७, १; ५; ८, १^१;
२; ३; १०, १; ७, ३, १, १; २, ४^१;
४, १; ६; ५, ३; ७, ४; ९, १^१; १०, २;
११, ३; ४, १, ३; ३, १; ४, २^१; ४^१;
५, ४^१; ६, १^१; ६^१; ७, ३^१; ४;
६^१; ॥८, ३; ४; ९, १; २; १०, १^१;
२^१; ४; ५; ५, १, २; ४^१; ६; २, १;
२^१; ३^१; ३, २^१; ४, १; २; ४^१; ५, १;
६, १^१॥: ३; ७, १; २; ४; १०, १; ३;

६; ७; ६, २, १; ४; ३, २; ४, १^१;
४; ५; ६, १; ३; ४^१॥: ७, ३; ८, १; ९,
२^१; ३; १०, ३; ७, २, ३; ३, २-४;
४, १; ५, १^१; २; ६, १^१; ५; ६; ७,
३^१॥: ८, १-३; ९, १^१॥: २; ३^१;
४^१; १०, २^१; २६, १^१॥: ॥६, १,
४, ५; ६; २, १, ७^१; २, १; ६; ५, ५;
७, २^१॥: ८, ४; ३, ५, १; २; ४^१;
७, ३; ४, ३, २^१॥: ५, ६, ४; ८, ४;
९, १; ६, ७, ३; ८, ३; ७, १, ॥१, १;
४; ३, १२, १; ४, १७, १^१; १८, २;
५, १५, १॥: १७, १; १९, १; २०,
१; २३, १; २५, १; मै १, १, ९^१; २,
७; १५ १७; ३, १; १२; ३६-३८;
॥४, ३^१॥: ५-७; १३^१; १४; ५,
१^१॥: ३^१॥: ४; ५^१॥: ६^१॥: १;
९॥: ११^१॥: ॥६, १^१॥: ॥२^१॥;
२^१-५^१; ६^१; ७^१; ८^१; ९^१; १०^१॥;
११; १२^१; ७, १; २^१॥: ३^१॥;
४^१॥: ८, १^१; २^१॥: ५^१; ६^१॥;
॥८^१॥: ९^१॥: ९, १^१; २; ४^१॥;
५॥: ८॥: १०, ३^१॥: १४; १५^१;
११, १०^१; २, ११, २^१; ३^१, ४^१; ७^१;
८; १०^१; ११; १२, ५^१; ६; ७; १३^१;
१३, १; ४^१॥: ५^१; ७; १४, ६^१; ८;
१५, ५; ६; ७^१; ९^१; ११; ६, ६॥;
८-१०; ७, २^१॥: ३^१॥: ७; ८^१॥;
९^१॥: १०^१॥: ११^१॥: १४; १५^१॥;

१६^१; १७^१; २०; ८, ३; ९; १४^१; १०,
२^१॥: ५^१; ११, ५^१; ६; १२, २; ३;
४^१; ६^१; १३, ७^१॥: ८^१॥: ११^१॥: १३;
१४; २०-२२; १३, १, १^१; २^१;
३^१; ४^१॥: ५; ६; ७^१; ८; १०^१; २, १^१;
२^१॥: ३^१; ४^१; ५^१; ६^१; ७^१; ८^१;
९; ३, २^१; ३^१; ४^१; ६^१; ७^१॥;
८^१॥: ९^१; १०; ४, १; २^१॥: ३^१;
४^१; ५^१; ६^१; ७^१; ८^१; ९; १०^१; ५, २^१;
६, १^१; ८; ९; ७, १^१; ७; ८^१; १०^१; ८,
१; ४^१; ५^१; ९, १^१; ४; ५; ७; ८^१॥;
१०, १^१; ५; ७; ११, २; ३; ५^१; १०^१;
११^१; १२, १९^१॥: १६, १^१॥: २^१॥;
४^१॥: १४, १, ३; ४; ५; ९^१; १४^१॥;
२, २; ३; १०^१; ३, १^१; २^१; ४^१; ७^१;
८; ४, २^१॥: ३^१॥: ७; ५, २^१॥: ४; ५;
८^१; ९^१; ६, ९^१; ७, २; ३^१; ४; ७^१॥: ८^१;
८, २; ३; ५; ६^१॥: ९, ३^१॥: ५; ६^१;
११^१; २३; २५; १०, १^१॥: २^१॥;
३^१॥: ४^१॥: ५^१॥: ११, १^१॥: २^१॥;
४^१॥: ५^१॥: ६^१॥: १२, १^१॥: २^१॥;
४^१॥: ५^१॥: १^१॥: ६^१॥: १०^१;
९^१॥: १५^१॥: १६^१॥: १७^१॥: काठ १,
८; १२^१; २२; २^१॥: १४^१॥: १५^१॥;
३, ४; ७; ९^१; ४, ४; ९; १२; १४^१॥: १^१॥;
१६^१॥: १^१॥: ५, १; ३; ४; ६; ६, १; २^१;
३^१; ४^१, ५^१; ६^१; ७^१; ८; ९^१॥: १०; ७.

*) = सपा. आपथ्रौ ९, १२, ११ प्रश्न । सकृत् माश्रौ १, ३, ४, २३ यमः इति पाभे ।

b) सपा. ऋ १०, १२८, ६ शौ ५ ३, २ अग्ने इति, पे ५, ४, २ अग्ने इति पाभे ।

g) अप्सुयोनिर्वा अग्निः > सपा. मै ३, २, २ प्रश्न. आपो वा अग्नेर्योनिः इति पाभे ।

d) पाभे. अग्निः मा ५, ९ द्र ।

e) सकृत् स्वरः ? शोधः सस्थ. पुरोअग्निः टि. द्र ।

f) सपा. मा २७, १३ का २९, २, ३ प्रश्न. अग्ने इति पाभे ।

वैप१-४

h) सपा. ऋ ५, ४३, ७ तैआ ४, ५, २ अग्निम् इति पाभे ।

i) पाभे. अग्निः तै २, ५, १२, २ द्र ।

j) सकृत् सपा. तै १, १, १२, १ तैआ ३, ३, ७, ५ अग्ने इति पाभे ।

k) एकतरत्र सपा. तै १, ५, १०, ३ प्रश्न. आपथ्रौ ४, ४, ५ माश्रौ १, ४, १, १३ अग्निम् इति पाभे ।

l) = सपा. आपथ्रौ ४, ९, ३ माश्रौ १, ४, १, २१ । ऋ ५, २८, ५ शौ १२, २, १८ माश्रौ १, ४, १, ३८; ३, १० तैआ ३, ५, ३, २ आश्रौ १, २, ७ प्रश्न. अग्ने इति पाभे ।

[illegible][illegible][illegible]

पा. १०.१६.११ द.।

७) पाभे. अग्निः सा ५, ९ द्र. ।

d) पाभे. अग्निः काठ ४, १४१ द. ।

७) = सपा. आश्रौ ५, १९, ३ आपश्रौ १४, १७, १ । मै
४, १२, ४ शौ २, १३, १ आपस २, १, १ ह्रिग १, ३, ५ अमे
इति पाप्मे । १) सपा. क ४८, ५ वायः इति पाप्मे

६) सकृत् = सपा. तैत्रा २, ७, ८, २। ऐआ ५, १, १
वाग्देवी इति पाभे ।

b) पाप्मे. अग्निः तै ४, ७, १४, २ द.

१) सप्त. मा १८,५० का २०, २,१३ मास ९,४,२,
२१ ज्योतिः इति पाठे. ।

१) सपा. तै ७.५.१६,१ आदित्यः इति पामं. ।

^k) पामे, अग्निः काठ १, १२ प.

१) सपा. क्र ८,७१,१४ शी २०,१०३,१ अगिनम् इति पामे.।

^{m)} सपा. क्र ९, १०१, ५ इन्दुः इति पाठि. ।

५) सपा. क्र ३, ५, ५; ४, ५, ८ प्रियम् इति पाठे ।

०) सपा. पै १, २, १; १४, १, २ कामा १३१ : १३
इन्मः इति पाठे, ।

५, ३, ३१; ८, ३, १२, १०१; १११;
 १४, १३; १७, २; १८, ४, ६; १४;
 २२, १; २३, १, २४, २; २५, ४;
 २६, १; २७, ३, ५; ११; २८, २;
 ५; ३०, ११; ३१, १२; ६, ३, २; २७
 २; ३४, २; ५१; ३५, १; २; ३६, ३;
 ३७, २; ३९, ३; ४५, २; ४७, १; ५३,
 १; ५८, ३; ७१, १; २; ७३, १; ७६,
 १; ८६, २; ८८, २; ९४, ३; ९७, १;
 १०६, ३; १११, २; १२०, १;
 १२१, २; ७, १८, ४; २१, १; २५,
 १; ३४, १; ५५, २; ३; ६४, १; ६५,
 १; ६६, २; ७७, १; २; ८७, ४; ५;
 ११९, २; ८, ३, १; २४; २६१; ५, ५;
 १०; १८; ८, २३; ९, ६; ९, २, १३;
 २०; २४; ३, २१; २२; ४, ३; ५, ६; ७;
 १२, १; १९; १०, ३, १४; ४, २६;
 ६, ६; ७, २; ४; १२; ८, ३९; ९, २६;
 १०, ७; ११, १, २; ३३; २, ८; ९,
 १; १०, ८; ९; ११, २५; १२, १,
 १९; २०; ५३; २, ४; ७; ११; १२;
 १५; १६; ३३; ३५; ३८; ४४; ५०;
 ५२; ३, २; २४; २५; ४३; ९, ३;
 १०, १५; ११, ११; १३, १, ११;
 १७; २०; २७; २८; ४८; ५३;
 २, ४६१; ३, ५; १३; ४, ५; ७, ८; १४,
 १, ८; ४८; ४९; २, २-४; ५९-६२;
 १५, ४, १५; ६, २; १०, ७; १४, १५;
 १५, ३; १८, ३; १६, १, ७; ८;
 ४, ४; ७; ९, २; १७, १, ३०; १८, १,

२७; २८; ३९; २, २८; ५४; ३, ११;
 ५५; ६५; ४, ८; ९; १५; ६४; १२, ४,
 १; ६७१; १०, ४१; १७, १; २४,
 ८; ३१, २; ३३, १; ३७, १; ४३, १;
 ४५, ६; ५५, ३; ४; ५९, २; ३;
 १२०, २, २६; ९२, ८; ९६, ९१;
 ११; १२; १०२, १; २; ११, १०, १;
 ३; १२, २; १८, ३; १९, १; २; २७,
 ३; ३२, १; ३४, १; ४३, २; ५१, २;
 ५४, २; ७१, १; ७; ८५, २; ८६, २;
 ९२, ३; ९७, ३; १०१, ३; २, ३, २;
 ५, ७; ६, ४; २४, १; ५; २६, १;
 २८, १; ३; ३६, ५; ५०, १; ५१, १;
 ५६, १; ५८, २-४; ५९, ३; ६६, २;
 ५; ७१, ५; ७२, १; ७३, २; ४; ७८,
 ४; ८०, ४; ५; ८५, २; ८६, १; ९०,
 ५; ३, १, ३; ५, १; २; ६, १-३;
 ६; १०, २; ११, १; १२, १; ९; २०,
 ४; २३, २; २४, १; २७, ६; ३२, ४;
 ९; ३९, १; २; ४, ३, ३; ५; ७; ४, ४;
 ८, १; ११, ४; १२, २१; १३, ५; १८,
 ५; ७; १९, ५; २४, २; ७; ५, ३;
 ७; ८; ४, ३१; ६, ७; ७, ८; १०,
 १; ११, १; १२, ८; १४, ३; १७, ७;
 २०, ३; २१, १; २६, ३; २८, १; ५;
 ७-९; ३७, २; ६; ४०, ३; ६, ९, ३;
 १०, ८; १८, १; २२, २१; २२;
 ७, २, १; ११, १; १४, १; १६, १;
 १८, ३; ८, ६, ५; ९, ३; १०,
 १२; २०, २; ६; ९, १, ३; ११; २,

१; ३, १; ४, २; ७, १; ११, ६; १२,
 ३; १४, १; १५, २१; १७, ३; २१,
 १; २; २५, १; १०; ११; १०, १,
 १०; १२; २, १०; ५, २; ६, ११; ९,
 ९; ११, १-१०; १२, १-६; १५, १;
 ११, १, ३, ५, १२; १२, ३, १४; १६;
 ५, १; ६, २; ७, १; १३, १, १; २, ५;
 ३, ३; ५, २३; ८, ४१; ९, १; १७;
 १०, १; १४, ११; १५, २, ६; ४, ६;
 ५, ४; ६, ५; ७, ८; २२, ३; १६, ६,
 ११; १८, ३; ४; १७, ७; १८, ६; २२,
 २; २४, ३; २७, ५; १०; ३१, ४;
 ४०, ८; ४१, ४; ४२, ६; ५०, १; ९;
 ५३, ३; १८; ६४, ५; ७०, ९; ७२,
 ९; १०; ७७, ३; ७८, १; ४; ८२, १;
 ८५, ७; ८९, २१; ९२, ३; ९७,
 ५; १५४, ८; १०७, ७; १३३, १०;
 १३८, ७; १३९, १; ३; १४५, ३;
 १४६, ९; १५०, ८; ९; १५१, १;
 १७, २, १०१; ३, १; ६, १; ७
 ४; ५; ८, ३; १४, ७; १५, ५; २१,
 १; २९, १०; ३०, ४; ७१; ३१, १;
 २; ६; ९६; ३३, ४; ६; ८; ३४, ५;
 १०; ११; ३६, २; ३८, ४; १८, १,
 ८१; ५, ५; ७; १७, २-४; १२,
 ७-१०; १३, १; १६, १; १०;
 १७, ७; ८१; ९९, ८; २०, २;
 २५, ६१; २८, ५; २९, २; ३२, १३;
 १९, १, १३; १५, ४, ३; ६, ८१; ११;
 ८, १; ८; ९, ४; १०, ६१; ९; ११, ७;

१) पाभे. अग्निः मै २, १२, ६ द्र. ।

२) सपा. मा २७, १४ का २९, २, ४ अग्निम् इति पाभे. ।

३) पाभे. अग्निः ऋ १०, १८७, ५ द्र. ।

४) सस्थ. ?अग्निः कृणोतु > जृणिणकृणोत्स्वम् इति त्रिपदः शोधः । (✓ जष् *जलबन्धे, शैत्यतिशये तु. [जड-, पार. यख., हिम-]) > *जणि- (विप. [शाला-]) । *वोज > *वोभ इति बावि. द्र. (वैतु. अन्ये

यति. एवं पठन्तः ?)

१) सपा. पै १७, ३१, ५ अग्निम् इति पाभे. ।

२) सपा. पै १७, ४०, ३ अग्ने इति पाभे. ।

३) सपा. शौ १२, २, १९ अग्नौ इति पाभे. ।

४) सपा. शौ १३, १, २९ अग्निः इति पाभे. ।

५) सोमो वरुणो वायुरग्निः > सपा. शौ ६, ५८, १ यावापृथिवी उभे इमे इति पाभे. ।

६) सपा. शौ ६, १२, २ यातुधानाः (सं३) इति पाभे. ।

१२, ७; १०^१; १२, १३, १४†; १५, १२; १८, १३^०; २१, १२^०; १५†; २३, १५; २५, १; २; १२†; १३†; १४; २६, १; २८, ४; २९, १; ३०, १; ३३, ६; ३५, ४; ६; ११; ३६, ५†; ३७, ११; ३८, १४; ३९, १०; ४१, ७; ८; १०; ४३, १०; ४४, २२; २३; ४४; ४५, ४†; ४७, ५†; ६†; ४८, १२; ४९, ३; ५१, ६†; १५; ५२, ७; २०, २, ६; ३, ९; ६, १; ८, ६; १०, ४^१; ६; ७; ११, ६; ७; १२, ५; १३, २; १४, १; १५, ६; ८; १७, २; ६; १९, २; २२, ५; २६, ५; ३२, ८†; ३६, १०; ३७, ६^१; ४२, १; ४३, ७; ४७, २; ४९, १^०; ५१, २†; ५३, ७^१; ११; ५४, १०†; ५६, ४; ७; १०; ६०, ७; ८; १०; ६१, २; ९; -मिना क्र १, १, ३; १२, ६; ३६, १८; १६२, ११; ५, ४३, ७; ८, ३५, १; ४३, १४; मा १०, ३०; १७, ६५; १९, १७; २०, २५; २१, ५८; २५, ३४; २९, १०; ३७, १५; का ११, ९, २; १८, ६, १; २१, २, ६; २२, २, २; २३, ६, ११; २७, १३, ३; ३१, १, १०; ३७, ३, २; तै १, ४, ४६, ३^१†; १२, ५, ९, ५; ६, २, १; ३, १, ११, १^१†; ४, ३, ३१†; ५, ३, ११, ५^१†; ४, ३, ३, ५†; ४, ८, १; ६, ५, १; ८, ४†; १५, १, ११, ४; ३, ९, १^१; ४, ७, १९; ५, ५, ४^१; ६; १†; ८, २, ७, ९, ३; १६, १, ५, ३; ११, ६; ३, ७, १; ८, २; ९, ४; ७, १, ५, २१†; ३, ११, २; १४, १;

१५ २, ६, ६^१; ८, ४; ८; १०, ५, १४^१; २, १, ११; ३, ४९; ५, ३^१; ८, ११९; १०, ६९; ३, १, ६^१; २, ६; ३, १; ७^१; ९९; ८, १^१; ९, १^१; ४; ५; ७^१; ११, ५९; १६, १†; २९; ४, १, ४९; २, २; ८, १; ९, ३†; ६९; ११०, २^१; ३^१; ४, १४, १६†; काठ ६, ५-७; ७, ११^१; १३; ८, ४^१; १०; १०, १^१; ७; १३, ४^१; ६; १२; १५, १२^१; १८, ४; १९, ५; २०, १४; २१, ८; ९; २२, २; ५; ७; २४, ७; ९; १०^१; २६, २^१; २८, ८; ३४, १९; ३५, १५; २०; ३६, ८^१; ३९, ११; ४०, ३; ४३, १; ४; ४६, २; ५; ११८, ४-६; ६, ९^१; ७, ६†; २८, ४९; ३०, ३; ३५, १; ३७, ८; ३८, २; ३^१; ४०, ५^१; ४४, ८; ४८, १†; ११९; १८; कौ २, १९०†; जै १३, १८, १; ४६, १; शौ ३, १२, १४, १४, २; २३, ५; ३९, २; ५, २३, १३; ६, ८५, ३; ८, ८, १७; ९, ३, २३; ५, ५; ११, २, २६; १३, १, २९; १९, ३७, १; ४५, ६; पै १, २७, २; ५४, २; २, ३६, १; ३, ३, २; ४, १८, २; ३०, १; ३३, ५; ५, १३, ७; ७, २, १०; ८, १६, ७; ९, ७, १; १५, ४, ६; ३२, ५; १६, ३०, ८; ४१, ३; ५७, ५; ५; ९७, ४; १०६, ६; -†मिभिः क्र १, २६, १०; ३, २४, ४, ६, १०, २; [११, ६; १२, ६]; ७, ३, १; ८, १८, ९; १९, ७; ६०, १; १०, १४१, ६; खि ३, ८, ५; काठ ९, १०९; ३५, १; ३९, १५; क ४८, २; कौ २, ५६९; ८५३; ८५४९; ८५५; ९०२; ९६७; जै ३,

४६, ४; ४, २४, ९; २५, ४; शौ ३, १०, ५; २०, १०३, २; पै ३, ३४, ८; ३८, २९; १६, १०३, ९९; १७, २४, २; १८, १७, ९; १९, ६, ३; ४१, ८; ९; २०, १४, ६; ४७, ९, ५०, ३; ५२, ४; -मिभ्यः क्र ७, १, ४; १† ५, १, ८, १; ५, १, १; मै २, १३, १३^१; ३, १, १०; काठ १९, ८^१; ४०, ३^१; ५; क ३०, ६^१; शौ ३, २१, १-७; पै ३, १२, १-७; ७, ११, ३; -१मिभ्याम् तै ३, ३, ८, १; मै १, ८, ६; काठ ८, १२; क ७ ७; -मिभ्यः क्र १, १, १; १२, १; [७; १३६, ६]; ९; १४, ३; [२३, २०^१; १०, ९, ६]; २७, १; ३५, १; ३६, १; ३७, ११^१; ३८, १३; ४४, ३; ४; ८; ४५, १४ (८, ५६, ५); ५८ ७; ७१, ७; [७२, ४] (२, ३५, १४); ८४, १८; [९६, १-७]; १०६, १; ११२, १; ११३, ९; ११६, ८; १२७, [१; ८, ७१, ११]; [१२८, ८; ५, १, ७; ६, १४, २, (७, १६, १)]; १३९, १; १४३, ४; ७; १४६, १; १५७, ५; १६१, ३; १६४, ४६^१; १७०, ४; १७८, ३; १८१, ९; [१८६, ३; ८; (१९, ८), ८४, १^१]; २, २, १; ३; ४, १; ३१, ८, ५ (८, ६, ३५; ९५, ६); १०, ४; १२, ३; २४, ७; २५, १; ४१, १९; ३, १, १-४; ११; १४; २, ३; ४, ५; १०, १४०, ६; १३; १४; ३, ३; ५; ९, ५; [९; १०, ५२, ६]; १०, ६; ११, ४; १२, २; १३, ३; ५; १७, ४; १९, १; २०, १, ५; १०, ११, १; २३, २; ३; २६, १; २;

- अ) सपा. शौ ६, २०, १ अग्नेः इति पाठे ।
 ब) सपा. शौ ६, १०३, १ अर्यसा इति पाठे ।
 c) सपा. शौ ६, ११२, १ अग्ने इति पाठे ।
 d) सपा. क्र १०, १८७, ३ वृषा इति पाठे ।
 e) सपा. शौ १४, १, ५१ अहुष इति पाठे ।

१) सत्य. १इन्द्रारोद्धा टि. ४. ।

२) =सपा. तैत्रा २, ५, ८, ६ आपथौ ८, ८, ७ । मै ४, १०, ४ आपः इति पाठे ।

३) सपा. कौ १, ५; २, ५९४ प्रभु. अग्ने इति पाठे ।

२७, २; ६; ११; १२; २९, १; ५;
 १५; ३१, १५^१; ४, १, १९; २, १७;
 १९; ३, १; ६, ८; [११; ५, ३, ४];
 ३९, २; ४; ५८, ८; ५, १, ४; २, १२;
 ४, ३; ६, १; १०; [९, ३; ६, १६,
 ४०]; [११, २; १०, १२२, ४]; ४^२;
 १४, १; ३; ५; ६; १७, १; २१, ४;
 [२३, २; २६, ७]; २५, १; [४; ८,
 १०३, ३]; ९; [२८६; ८, ७१, १२];
 ४३, ७^०; ६०, १; ८५, २; ६, १, ३; ८;
 ७, १; ८, ४; [१०, १ (३, १०,
 २)]; १५, ४; ७; १७; १६, ४६; ४८;
 २१, ९; ४९, २; ५०, १; ६०, १२; ७,
 १, १^०; २; २, ३; ३, १; ५; ६, ४; ७, १;
 १०, ३; ५; १६, १; ३; ३९, ५; ४१,
 १; ४२, ६; ४४, १; ३; [७८, ३; ८०,
 २]; ९९, ४; ८, ७, ३२; [११, ६; १०,
 १४१, ३]; ९; १९, २; [४; ४४, १३];
 १३; २३, २; [१, १२७, २] ७;
 (६०, २; १७); २०; [२२; ३९, ८;
 ६०, २; १०२, १०]; २५; ३९, १^२;
 ४३, १९; [२४; ४४, ६]; १५; ३१;
 ४४, १; ३; ७; १५; २६; ४५, १; ४८,
 ६; ६०, १७; ७१, [५, २१, ४),
 १२^१]; १३; १४^१; १५^१; ७३, ८; ७४,
 १; ४; ६; [१०२, ४-६]; ७; २२^२;
 १०३, १; १८; १०, १, ५; ६, ५; ७, ३^३;
 ५; ११, ३; ४; १६, ९; १४; २०,
 २; ६-८; २१, १; ३५, ३; ४५, ६;

४६, ९; ५२, ६; ६१, ९; १६; [३५,
 १०], ६३, ९]; ६४, ३; ८; ६८, ९;
 [७, ११, २] ७०, ३]; ८०, ५^१; ६^१;
 ७; ८८, ३; ८-१०; १२-१४; ९१,
 ६; ८; ९२, २; ११८, ६; १२१, ७^०;
 १२६, ५^१; १३६, १; १५०, ४^२; ५;
 १५५, ५; १५६, १; खि ४, ९, १; ३;
 ४; ७; १४, १; ५, ७, १, १; ४; १२; २,
 २; १०; ११; ७, ४; १५; १७^१; ५, ४;
 १२; ७, १, २; ७, २; ६; मा १, १७;
 ३, १; ५; ४, ३१^१; ६, २१; †७, २४;
 ३२; ९, २६^१; ११, ९; १०; १३; १६^१;
 १८; १९; २१; २२; २८^२; ३०; ३१;
 ४६^२; ४७^२; ५७; ६६^१; ७६; १२, २;
 २३; ३०; ६१; १११^१; १३, १; ४३;
 †१५, ३२; ४१; ४७; ४९^१; †१७
 ७०; ६९; १८, ५१^१; १९, ३३; २१,
 २९; ४०^१; ४७; ५८; ५९; २२, ३;
 १५; १७^१; २५, ३; २७, १४^१; २५^१;
 २८, २३; २४; ३४; ४६; †३३, ७;
 ८; ४५; ३४, ३४^१; ३५, १८^१; १९;
 ३९, ८; का १, ६, १; १०, ५^१;
 ३, १, १; ५; ४, १०, २^१; ६, ५, १; †७,
 १०, १; १४, १; १०, ५, ५^१; १२, १,
 ९; १०; २, २; ५^१; ७; ८; १०; ११; ३,
 १^२; ३; ४; ४, ९; १०^१; ११; ५, ८; ७,
 १^१; ११; १३, १, २; २, ६^१; ३,
 १^१; ४, १७; ७, १०^१; १४, १, १; ४,
 ६; १६, †५, १४; २३; २९; ६, १^१;

१८, ६, ६^१; १९, १, ९^१; २०, ३,
 १^१; २१, ३, २; २३, ४, १; १२^२; ५,
 ५; ६, ११; १२; २४, १, ३; ४, ७;
 १०^१; २७, ३, २; २९, २, ४^१; ४, ३^१;
 ३०, २, १२; ३, १; ११; ४, १२;
 †३२, १, ७, ८; ४, ३; ३५, ४, १८;
 ३९, ६, १; तै १, १, ७, १; २, ८, २^१;
 ३, ११, १; १४, १^१; ४, १३, १^१;
 ३६, १; १५, १, २, २, १^१; ३; ५; ३,
 १^१; ४, ३; ४^२; ८, ५; ९, २; ३^१; ४^२;
 ५; ७^१; १०, ३^१; ६, १७, ७; ३; ८,
 ३^१; ७, ६, ४^१; १०, ३^१; ८, २२, ३^१;
 १२, १, २, ७; ११, १^१; २, २, १;
 २^१; ३, १^२-४^२, ४, १^१; २; ४; ५; ६^१;
 ५, ५^१; ९, ३^१; ३, ८, २; ११, १; ५, ८,
 २; ३^१; ४; ५^१; १^१, ४^१; ५; ६, ५,
 ६; ४; ९, ४; १०, ३; ३, १, ३, १^१;
 ११, ८^१; २, ३, १; ३, ८, ६^१; ५,
 ११, ४^१; ४, १, १, १; ४^१; २, १; २^१;
 ३^१; ४^१; ५^१; ३, १^१; २^१; ३^१; ४; ५, २;
 ३; ८, १^१; ६^१; †१०, १^१; १०, २^१;
 ५^१; ११, ४^१; २, २, ३^१; ३, १^१; ५, २;
 ७, ३^१; १०, २; ३; †१३, ३; ८; ४,
 †४, ३-६; ८; ६, ५, २^१; ७, १२, ३^१;
 १३, १^१; ३^१; १५, १; १५, १, २, ३;
 ४^२; ५^१; ३, २^१; ४, २; ५, ७^१; ९;
 ९; ८, १०, १; ४^१; २, १, १, २, ४^१;
 ५; ३, १^१; २^१; ३; ६; ५, ३^१; ६, ६,
 २; ४; ५^१; ७, २; ५; ८, १; २; ७^१; ३,

अ) =सपा. तैत्रा २, ७, १३, ३। ऋ ६, २०, ५ मै ४, १४
 १४ तु विशिष्टः पाभे।

ब) पाभे. अग्निः मै ४, ९, ३ द्र।

ग) सपा. जैश्रौका १९ अग्निः इति पाभे।

द) पाभे. अग्निः कौ १, ४९ द्र।

e) सपा. शौ ४, २, ६ ऋतज्ञाः इति, पै ४, १, ७ मातरः
 इति, ऋ १०, १२१, ८ मा २७, २६; का २९, ४, ४ यज्ञम्
 इति, तैत्रा १, २३, ८ स्वयम्भुम् इति च पाभे।

१) सपा. पै ५, ३९, ५ आदिष्य इति पाभे।

६) (अग्निध्-→) अग्निन् (सं१) इति ८. शोध-
 प्रस्तावः (तु. शाश्रौ १०, १, ११ टि.)।

१) पाभे. अग्नये मा ४, ७ द्र।

१) =सपा. माश २, ४, ३ काश्रौ १८, ९, १६ आपश्रौ
 १४, १७, १; १७, २३, १। शौ ४, १४, ६ अजम् इति पाभे।

१) पाभे. अग्निः शौ ५, २७, ५ द्र।

१) पाभे. अग्निः काठ ४, १४^१ द्र।

१) सकृत् सपा. मा ११, ७६ का १२, ७, ११ माश ६,
 ६, ३, ९ अग्नौ इति पाभे।

२, २; ५, २; ५, ७, ४; ९, १; २; १०,
२-४; ११, २; ४, १, १; २; २, २;
४, ३; ५, ३; ७, ४; ५, ९; १, १०, १९;
३; ५, ५, १, ६; ७, २, १; ३; ४; ३,
१; ४, ३; ४; ६, १९; ७, १; २; ८, १;
३; ९, ३; १०, ३; ६; ६, १, १९; ३,
१; ४; ४, ३-५, ३; ६, १; ३; ४;
७, ३; ८, ३; ४, २; ३; १०, १; २;
७, १, १; २; २, २; ७, ३, ४, ४, ३; ५,
७; ६, १; ४; ५; ६; ८, २; ९, १९;
२; ३; ४; १०, १; १६, १, ४, ६; ११,
३; १; २, १, ७; ३, ६; ३, १; ५,
५; ६, १; ८; ६; ३, ४, ८; ५, १;
२-४; १०, ५; ४, १, ४९; ५, २, १;
६, ३, ५; ७, १, ५, २; ११, १; ५, ८,
११; १९, १; मे १, १, ८; २, ६;
१८; ३, १, ५; ४, १; ५; १०; ११;
५, ४; ७; ११; ११; १२; १३; १४;
१४, १६, १९; २९; ३; ४; ६;
७; ८; ९; १०; ११; १२; १३;
१४, ७; ५; १८, १; २; ४; ६;
७; ८; ९; १०, ७; १२; १७-१९;
११, ४; २, ११, ३; १०; ११; ३,
५; ४; ६; ५, ५; ७, १; २; ३;
४; ५; ७; ८; ९; १०; ११; १४;
१६; १७; १२, ३; ४; ६; १३,
१; ७; ८; १; १३; १५; २३;
३, १, १; २; ३; ४; ५; ६;
९; १०; ११; १२, १; १; २९;
३-५; ७; १०; १३, १; ३; ६; ९;
१०; १४, १; ३; ४; ५; ६; ७;
८; ९; १०; ५, ५; १७, १; ९;
१८, १; ४; ६; ११, १; २; ५;

६; ७; ११०, १; ४; ६; ७; ११,
२; ५; ७; १२, १; १५, ३; १६, ५;
४, १, ८; २, १०; १२; १५, १; २;
९, १२; २३; २५; १०, १;
२; ३; ५; ६; ११, १; २; ४;
११२, ५; १३, २; ४; ५; ६;
७; ९; १४, ३; ५; १०; ११; ९;
काठ १, ७; २, ६; १४; १५; ३, ८;
४, ५; १६, २; ४; ६; ७; ८; ७;
२; ४; ५; ६; ७; ८; ९; १०; १२;
१५; १६; ८, १; २; ३; ४; ५; ६;
८; १०; ११; १२; ९, १; २; ३;
१०, ४; ५; ११, ८; १२; १३, १५;
१४, २; १५, ११; १२; १३; १६, १;
२; ३; ४; ५; ७; ८; ९; १०; १४;
१७; २१; १८, ४; १५; १७;
१८; १९; २०; २१; १२, २;
३-५; ९; १०; ११; १२; १३;
१४; २०, १; ४; ५; ६; ७; १०;
१४; १५; २१, २; ३-५; ७; ९;
१३; १४; २२, १; २; ४; ६; ७;
८; ९; १०; १५; २३, ५; ६; ८;
९; २४, ८; २५, १; ३; २६, २; ३;
५; ७; ११; २७, ८; २९, ८; ३१;
६; १५; ३४, ६; १९; ३५, १; २;
१७; १८; ३६, २; ६; १२; १३;
३७, २; ३८, २; ३९, ३; १३; १४;
१५; ४०, १; ३; ७; १४; ४१, २;
४५, १५; क १, ७; १९; २, १५; ३;
५; १४, १; ३; ५; ६; ७; १५,
२९; ३; ४; ५; ८; ९; १६, १;
२९; ५; ६; ७; ८; ९; १७, १;
२; ३; ६; ७; ८; १८, ४; ५;

६; २५, १; २; ५; २२, ४; ५; ६;
७; ८; ११; ३०, १; १; २; ३;
७; ८; १३, १; १; २; ३; ४;
९; ७; ८; ९; १२; १७;
१८-२०; ३४, १; १; १३, १;
२; ४; १३, ५; १३, १; २; ४;
६; १४, ५; १४, १; ५; ४७, ६;
४८, १; २; ३; १५, १; १६, १;
१७, १; १८, १; १९, १; २०, १;
२१, १; २२, १; २३, १; २४, १;
२५, १; २६, १; २७, १; २८, १;
२९, १; ३०, १; ३१, १; ३२, १;
३३, १; ३४, १; ३५, १; ३६, १;
३७, १; ३८, १; ३९, १; ४०, १;
४१, १; ४२, १; ४३, १; ४४, १;
४५, १; ४६, १; ४७, १; ४८, १;
४९, १; ५०, १; ५१, १; ५२, १;
५३, १; ५४, १; ५५, १; ५६, १;
५७, १; ५८, १; ५९, १; ६०, १;
६१, १; ६२, १; ६३, १; ६४, १;
६५, १; ६६, १; ६७, १; ६८, १;
६९, १; ७०, १; ७१, १; ७२, १;
७३, १; ७४, १; ७५, १; ७६, १;
७७, १; ७८, १; ७९, १; ८०, १;
८१, १; ८२, १; ८३, १; ८४, १;
८५, १; ८६, १; ८७, १; ८८, १;
८९, १; ९०, १; ९१, १; ९२, १;
९३, १; ९४, १; ९५, १; ९६, १;
९७, १; ९८, १; ९९, १; १००, १;

१) पाभे. अग्निम् मा १८, ५१ द्र. ।

२) पाभे. अग्निः काठ ४, १४ द्र. ।

३) पाभे. अग्नये मा ४, ७ द्र. ।

४) पाभे. अग्निम् तै ४, १, १०, २ द्र. ।

५) पाभे. अग्निः शौ ५, २७, ५ द्र. ।

१) पाभे. अग्निम् ऋ १०, १२१, ७ द्र. ।

२) सपा. तैआ ४, २०, २ रुद्रः इति पाभे. ।

३) सपा. तैआ २, ४, ५, ७ अग्नः इति पाभे. ।

४) पाभे. अग्निम् ऋ १, २३, २० द्र. ।

५) सपा. पै १९, ७, १४ सत्यम् इति पाभे. ।

२३; ८, २, ४^b; ९; ८, २; २, ३, १४;
 १५, २८[†]; १०, २, २०; २१, ७, ३३;
 ८, १७; ११, ८, १; १२, १, ६; १९, २०;
 २, ८[†]; ९, १०; ५४; १३, १, २५; ४०;
 ५२; ५७; १४, १, ३९; २, १८; २०;
 २३-२५; १५, ४, १४; १०, ९;
 †१८, १, २०; २१; ३, २२; ६०;
 ५४, १४; ४०; १२, १८, १; २७, ७;
 †२०, १६, ९; ३४, ३; ६७, ३; १०१,
 १; १०३, १^{१०}; ३; पै १, २५, १-३;
 १५, ३; २, ५०, १; ५१, १; ५७, २;
 ८२, १; ३, १२, ८^३; १६, ४; ३४,
 २; ६[†]; ३८, ५^d, ४, १८, ६; २८,
 १[†]; ३१, १[†]; ३३, २; ४; ७; ५,
 ५, १; १९, ६; ३६, ४; ८; ३८, १[†];
 ६, १०, ६; ७, १७, १; ८, १३, ८[†];
 ९, १, ४; ७, १०; १२; १४, २; १७,
 ५; ७; २५, ११; १०, १, १३[†]; ७;
 ७; १२, ७, १; १३, ३, ४; १४; ४,
 १५; ७, ३[†]; १०, १; १४, १, २; ३[†];
 ४; ३, २६; १५, १३, १; १६, ३, ४;
 ८; २९, २; ४०, १; ६१, २; ५;
 ९७, ७; १०३, ८; १४९, १०; १७,
 १, ६; २, १०; ३, १; १०, ४; १४, १;
 ३०, ८; ९[†]; १०^{१०}; ३१, ५; ३३,
 ५; ३५, २; १८, ४, ८; ८, ८[†];
 ९, १; ३; ५^१; १७, ५; १८, १०; २०,
 १; १२, १, १०; ८, ९^{११}; ४६, ४; २०,
 १३, ५; १४, ७^१; ८; ९; १८, ३[†];
 २२, ८; २३, ४; २६, १; २७, ३-५;
 ३०, २[†]; ३२, ३^१; ८; ५१, ३[†]; ५७,
 ५; -†गिनम् S-गिनम् ऋ १, १२,

२; ६, १५, ६; ८, ६०, L(१, १२७,
 २; ८, २३, ७; ६०, ३) १७; तै छ,
 ३, १३, ८; मै छ, १०, १; ५; कौ
 २, १४१; जै ३, १४, २; शौ २०,
 १०१, २; -गिनषु ऋ १, १०८, ४; ५,
 ६, ६; ७, १, २२; शौ १५, १२, १;
 -मी ऋ ५, L४५, ४; ६, ५९, ३;
 ६, ६०, १; तै ॥ १, ५, ९, ५; ६, ७,
 १; छ, २, ११, १[†]; ॥ मै १, ४, ८;
 १०; ५, ११; ३, ९, १; छ, १०, ५[†];
 काठ छ, १५, ७, ७; २२, १; २६, ७;
 २७, ६; ३२, ६^१; ७; ॥ क छ १, ५;
 छ २, ६; शौ ११, ७, ११; १३, १,
 ४६; ४७; ४९^२; ५०; ५१; पै १६,
 १५४, १; १८, १९, ६; ७; ९^३; १०;
 ११; -॥ मी ३; तै १, ५, ९, ६; काठ
 ८, १२; क ७, ७; -मीन् ऋ ७, १,
 १४; तै ३, ५, १, २^१; ५, ६, १, २;
 ६, ३, १, २^१; मै १, ६, ६^१; २, १३,
 १; ३, ८, १०^१; १^१; शौ १२, २, ४;
 १६, १, १३; पै १, ३३, ४; १७, ३०,
 ४; -मीनाम् ऋ १०, ७८, ३; तै ५,
 ६, ९, १^१; ॥ मै १, ६, ११; ३, १, ९;
 २, १; ३; ४, ३; ८, १०; ९, ७; ॥ काठ
 १२, १०; ११; २०, १; २१, १२; ॥ क
 ३०, ८; ३१, १; -०मे ऋ १, १, ४;
 ६; ९; L१२, ३; १०; १५, ४^१; ५; L१२;
 ८, ४४, १४; १०, २१, ८^१; १३, ४;
 १४, ७; १०; ११; २२, ९; २६, २;
 २७, ४; ३६ L५, ४४, ९^१; ४४, १; L२;
 ८, ११, २^१; ५; ७; १०; ११; ४५,
 L६; ३, २९, ४^१; L८ (८४, ७; ८, १, २२;

९, ९८, ४^१); १०; ५८, ८; ७३, ४;
 ७५, २-५; ७६, ५; ७९, ४; ६; L९४,
 १-१४^१; ९७, १; १०५, १३; १२७,
 ११; १४४, ७; १४७, ५; १६१, १;
 १८८, ३; १८९, १-३; २, १, १५;
 L१६; २, १३^१; २, २; ६; ७, १; ४;
 ५; ९, ३; ४; ६; ३, १, १६; L२२; १०,
 ८०, ७^१; L२३; ५, ११; ६, ११; ७,
 ११; १५, ७; २२, ५; २३, ५^१; २, ६;
 ३, ७; १०; १०, L२; (६, १४, २);
 १०, २१, ७; ११८, ७^१; ७; ११, ९;
 १३, ६; १४, ३; ४; १५, ५; १६, ६;
 १९, ३; ४; २०, २; ३; २१, ३; २२,
 २; ३; २३, २; २४, १; २; ३; ८,
 १९, २५ (१७, १; ७५, ३^१); ४; ५;
 २५, १; ४; ५; २७, ३; १०; १५, २८,
 १; ३-६; २९, ८; १२; ५७, ५; छ,
 L१, ३ (८, २७, ३^१); ४, ३; १२, ६, १;
 ७, २; ९, L(१, ३६, १२) १^१; १०,
 १; ३-५; ७; ८; ५, १, ११; ३, ७; ९;
 ४, ९; ७; ९; L९, ४; ६, २, ९^१; १०,
 १; १३, १; ६; १६, ५; २०, ३; २१,
 १; २; २२, ४; २३, १; ४; २४, १;
 २५, ३; २६, १; ३; L४; ५१, १^१; ६;
 २७, २; २८, ३; ४; ४६, २; ५६, १;
 ६०, ६; ८; १, १३; २, १; ८; १०,
 L११; १४, ६^१; ३, १; L(१, ११) ४,
 ६^१; ८, ५; १०, २; ५; ११, १; २; ४;
 १३, १-३; ५; ६; १५, १४; १५^१; १६;
 १९; १६, ३; ९; L(५, ५१, ५);
 १०; (७, ९०, २); १६; २१; ३३;
 ३६-३९; ४३; ४८, १०; ५१, ५; ६०,

^a) पांमे. अग्निम् मै छ, १२, ६ द्र. ।

^b) अग्निम् इव इति पाठः > छन्दस्तः ०ग्निम् च इति
 यद्वा ०ग्नीव इति स्यादिति BAG. [३, ७१] ।

^c) पांमे. अग्निः कौ १, ४९ द्र. ।

^d) पांमे. अग्निम् मा १८, ५१ द्र. ।

^e) सकृत् सपा. शौ १२, २, १० उक्थयम् इति

पांमे. ।

^१) पांमे. अग्निः शौ १२, २, १६ द्र. ।

^२) सपा. ऋ १०, ३५, ४४ शौ १४, २१७ विंसे. ।

^३) सपा. शौ ६, ३९, २ इन्द्रम् इति पांमे. ।

^४) सपा. शौ ७, ११५, १ अग्ने इति पांमे. ।

^५) सपा. तां ५, ८, ६; १४, ५, १८ इति पांमे. ।

३; ७, ३, ३, ९, ५, १४, ३; १५, १३;
 ८, ४४, ११; १६, ९; १७, १; ३; ४३;
 ३; ८, ११, ७; १९, ९; २९, २३;
 ६; ११; २६; २८; १३० (९०, ५);
 ३९, ३; ४३, २; १२; १५; १६;
 १८; २३; २६; २७; ४४, २; ४; ५;
 ८; २२; २५; २९; ६०, १; ३; ५;
 ७; १६; १८-२०; ७१, ५; ६; ८; ७४,
 ७; ७५, ११; १३; १६; ८४, ९
 १०२, १६; ८; १०३, १३; ९, ६६,
 १९; २१; ६७, २३; २४; २६; १०,
 १, २; १२, ६; २१, १६ (१, १६, ३; ८,
 ३, ५); ७९, ५; ६; ८७, ५; ७; २१;
 १२३ (६, १६, २८); ९१, ३; ९८,
 १२; ११८, १; १२२, ६; १२८,
 ६; १४०, १; १४१, १; १५०, ३;
 १५६, ४; ५; १६९, ११); १९१,
 १; खि १, २, ७, ५, ५; २, ६, १;
 १९; ७, ४, ५; ३, ८, ५; १६, ८; ४, ८,
 ९; ९, ५; ६; ५, ७, १, १२; मा १,
 ५; ११; १८; २, ४; ७, ९; १४; १७;
 २०; २७; २८; ३, १७; १८; २४;
 २५; ३८-४०; ४, १४; ५, ६; ९;
 ३६; ४०; ७, ४३; ८, २०; ३८;
 ९, २८; ३७; ११, ३५; ४३;
 ४६; ७५; १२, ७; ८; १०; ३१;
 ३७; ४१; ४८; ४९; ५१;
 ५८; ५९; १०४; १०६; ११५;
 ११६; १३, १; ११; २६;
 ४२; ४४; ४९-५१; ११५,
 १६; ३०; ३१; ३५; ३७; ४४;
 ४६; ४८; ५३; १७, ४-६; ८;
 ९; ५०; ५३; ६९; ७१; ७३;

७७; १९, ३८; ४१; २०, २४;
 २५, ४७; १२६, १३; २०; २७, २२;
 ३२, १४; ३३, ३; १०६; १२; ४८;
 ३४, १५; ३५, १६; ४०, १६;
 का १, ३, १; ८, ६, ३; २, १, ५; २,
 १; ४; ९; ४, ४; ५, १; ६, ६;
 १०; ३, ८, ९; १६; १७; ४, ३;
 ४; ४, ५, ६; ९, ५; ५, २, ३; ३, २;
 ९, २; ७; ८, ६, ३; १२, १; १;
 १३, १; ९, २, ३; ३, ६, ४, ९;
 १०, ५, ४; ११, १, ३; १२, ३, ८;
 ४, ६; १०; ७, ७; १०; १३, १, ८; ९;
 ११; ३, ६; १२; ४, ४; ५; ७;
 १४; १५; ७, ३; ५; १४; १५;
 १४, १, ११; ३, १०; ४, ५; ७, ५;
 ३; ४; १६, १, १; १५, ११; १३; १७;
 १९; २६; २८; ३०; ६, ५; १८, १,
 ५-७; ९; १०; ५, १; ४; ६, ५;
 ७; ९; १३; २०, ४, ४; २१,
 ३, ९; ११; १२; २२, २, १; २७,
 १५, २; २९, २, १२, ५, १; २;
 ३३, १, ३; १०; १२; ४, ५;
 ३३, १, ९; ३५, ३, ११; ४, १४;
 ४०, १, १८; ११, ४, २, ८, १;
 १०, २, ११, २; १२, १०; १३, २;
 ३; १४, ३; ४, २, ३, १, ११,
 १; १२, १; १४, २, ५; ३, ४, ३;
 १४, ३; ५; ६; ७; ८; १४, २९,
 १; ४३, १, ४४, २; ४६, १६; ५, ३,
 ३, ५, २; ३; ४; ६, २; ४;
 ७, ५, ८, ५, ६, २, २; ९, २; ३; ७,
 २; ७, ६, ४; १०, २; २, १, १२,
 १; ६, ४, ५, १; २; ८, १; ११, २;

१५, ७, ३; ८, १; ३, ९, १६; १६,
 ११, ३; ४; ३, १, ४, ४; ११, ६;
 २, ११, १; ३, १, १; ५, ६, १;
 ११, १; २; ३; ४, १, ३, ३; १८,
 २; ३; ८, ३; ९, ३; १०, १; ११, १;
 २, १, २; ३; ३, १; ३; ४; १४, २;
 ३; ५, १; २; ७, १; २; ९, ५;
 १०, १; २; ३; ११, ३; ३, १२, १;
 ११, २; २; ४, ४, ३; ४; ५; ७;
 ८; ७, २६; ९, १, १; २; ३; ५;
 ३, १; २, ५, २; ३; ७, १३, ४; ५,
 १, ५, ८; २, २, २; ६, १; ३, ५,
 १; ११, ३; ४, ६, ९; ७, १; ७; ५, ३,
 १; १, १; १; ९, १; ७; ७, ४, १;
 ३; ७, २; ६, ३, २, ६; १; १, ८;
 ९, २, ३; ७; ८; १३; ३, ३, ३;
 ३८; ४, १, ५; ७; १४; ५, १, १;
 २; ३; ४; ९; १०; ११; १२; ६,
 १; १; २; ३; ७, १; ४; ८, ५;
 ६; १०, २; ३; २, ४, ४; ७; ८; ६,
 ३; ७, ३; ४; १; ७; ८; १०;
 ११; १; १४; १; १५; १७; १;
 ८, ७; १०, १; ४; ६; १२, ४; ६;
 १३, ७; ८; ११; १२; ३, ११,
 ५; ६; २, १३; २; ४; ५; १०; ३,
 ८; ९; १; ५; ८, ५; ९, १; ११,
 १०; १; ४, १, ५; ७, ३; ९, २४;
 २६, १०, १; २; ६; १; १; १;
 ३; ४; ५; ११, १; २; ४; ६;
 ५; ६; ११, ३; २; ४; ५; ६;
 ११, ५; ६; ७; ९; १४, ३; ६;
 ११; १५; १६; काठ ४, १२;
 २, १९; १; १; १६, १०, २०, ८;

१) पामे. अग्नि: ते ४, ७, १४, २ द्र. ।

२) पामे. अग्नि: ते ८, १० द्र. ।

३) पामे. अग्नि: काठ १, १२ द्र. ।

४) सपा. मात्रौ १, ८, ४, २५ अग्नि: इति ।

पामे. ।

१) सपा. अग्नि: २९, १६ द्रुतः इति पामे. ।

२) पाठः? अग्नि इति घोषः (द्र. सपा. अग्नि १०, १, १ प्रमु. [वेप ४, २६ W] द्र.) ।

कौ †१, १; ५†^१; ७, ८; १०६; २३-२५; २८; ३९; ४०; ४२६; ६६; ७६; ८१; ८४; ९९; १००; ४३४; ४४८; २, १०; २५; १४२; ४१५; ४१६; ४५७; ५१६; ५७१; ५९४†^१; ७००; ७३३; ७४८; ८१४; ८२६; ८४७; ८५३; ८६८; ८७०; ८७१; ८७३; ८८०; ८८१; ८८५-८८७; ८९०-८९२; ९०२; ९११; ९१३; ९७४; ९९९; १०५५-१०५७; १०६३; ११२७; ११२९-११३१; ११६६; ११८३; ३, ५, १६; †जै १, १, १; ५†^१; ७, ८; १०६; ३, ३-५; ४, ५; ८; ७, ४; ९, १; ४; ११, ३; ४; ४२, ८; ४७, २; २, ६, २; ३, २, १; ६, १६; १४, ३; २२, ३; २८, ४†^१; ३२, ५; ६; ३४, १५; ४०, १३; ४६, २; ३; ६; ४८, १०†^१; ७४, १-३; ५७, ४; ४, १, ९; ३, ९; १०; ४, ७; ११, ८-१०; १२, ७; ९; १०; १४; १५; १३, १; २; ५-७; १५, ४; ६; १८, १; ३; १९, ३; २४, ९; १०; २५, १; ४; २८, ८; शौ १, ७, २; २, १६, ४; १९, १-५; ३, ३, १; १५, ५; २०, २; २२, ३; ४, १४, ५; ३३, १; ५, ३, २†^१; ८, १†; १४; ८; २७, १२; २९, १; ४; १३; ६, ५, १; ६३, ४; १०८, ४; १३०, ४; ७, ३५, १; ६३, २; ७७, १०; ११५, १†; ८, ३४; ७; २०; २३; २, २, ४; ९; १०, ६, ३५†^१; ११, १, ३; ६; १६; ३६†; १२, २, ४२; १३, १, ३१; १८, १,

३४; २, ३६; ३, ५; ४, ३०; १९, ३, २; ३; २७, ५; ६४, १; २०, १३, ३; १०१, ३; १०२, ३; १०३, २; पै १, ४१, ३; †१८, ७, १†^१; †१९, ७, १; †२०, ८, ७; ४८, १; -०मे ऋ १, १, ७; १२, ४; ७४, ७; ८; १३, १; १४, १; २; ८; १९, १; ९; २२, १०; २३, १२३; १०, ९, ९; २४; २६, १०; २७, ७; ३१, १-१८; ३६, ४; ६; ९; ११५, ७, १, १३; १९; ४४, १३; ४५, १; २; ७; ५८, ४; ६; ९; ५९, १; ६०, ५; ६७, ३; ७१, ६; १०; ७२, ३; ७; ७३, ५; ७-९; ११०; ४, २, २०; ७४, ८; ९; ७६, १-३; ७९, ७-९; ११; ९४, १६; ९५, ९; १११; ९६, ९; ९७, ४; १२७, ९; १३९, ७; १४०, ११०; ६, ८, ६; ११-१३; १४१, ९; १०; १४२, १; ४; ५, ५, ३; १४३, ८; १४४, ६; १४७, १; २; ४, १३; ४; १५०, १; ३; १६४, ११; १८९, ४-७; २, १, १; १२; १०, ९१, १०; ३-१४; १२, २ (८, ८८, १); ७; ९-१२; ३, ३; ४, ८; ९; १५, ८; ८, ४४, २८; ६, १; २; ७; ९, ३; ५; ३५, १५; ३७, ६; ३, १, १; १७; २०; १२३; ५, ११; ६, ११; ७, ११; १५, ७; २२, ५; २३, ५; ४, १; १११; ७, २, ११ (५, ११, २; १०, १५, १०; ७०, ११); ६, २; ५; ७; ८; ७, १०; १०; ७०, ११); ६, २; ५; ७; ८; ७, १०; ९, २; ७; १०१; ८, ४४, १९ (१०, १३४, १); ३;

१३ (३, १०, ८), ७; १४, ५-७; १५, २-४; १६, ३; ५; १७, २; ३; १५; ५, ३, ५; १८, १-५; १९, २; ५; २१, १; ४; २३, ४; २८, २; २९, १०; ५४, ३; २१; २२; ५५, २; ५७, ६; ६१, ६; ४, १, १; २; ४; ५; २, २; ४-६; ९; १०; १२-१४; १६; ३, ४; ५; ६†; ७; ९; १२-१६; ४, २; ४; ५; ७; १०; ११५; ७, १४, २; ५, ६; १४; ६, ६; ९; १०; १०, २; ११, १-४; १५; ५, ८, १; ६; १२, १; २; ४; ५; ६; १०, १२६, ८; ५, १, ८; ९; १०†; २, ७; ८; १०, ३२, ६; ११; ३, १; ६; ८; ११; ४, १; ४-६; ७; ७, १४, २; ८; ६, ५२, १२; ७, ४२, ५; १०; ११; ६, ४; ५; ६, १६, ४७; ७; ८; ७, १०; ८, २-७, ९, १; ६; ७; २३, २; १०, २; ४; ६; ११, ३; ५; ६; १२, ३; ४†; ५; ६; १३, ४; ५; १६, ४; १८, ५; २०, १; २; २६, ५; २७, १; ८, १, ३३; ३; २८, २; ५†; ३०, १२; ११३; १५; ३४, ९; ४३, ६; १५; ४७, ७; १५१, ८; १०; ६, १, १; ७†; ९; ११० (७, ६३, ५); ११; १३; २, ५; ४, १; ७; ८; ५, ४; ६; ७; ६, ३; ७, ३; ८ (५, ८५, ६) ५; ८, ७; ९, ७; १०, ६; १११, ६; १२, ६; १३, ४; १४, ३; १५, ८; १६, १; १२; ७, ४, ९; १६, १; ७; ८, १९, १७; ४३, ३०; १२; १३; २५, २७; ३१; ४५; २७, ८; ४८, ३; ४; ७-९; ५०, ९; ५१, १३; ६०, २†;

५) पामे. अग्निम् ऋ ८, ८४, १ द्र. ।

६) सपा. कौ २, ३३२ अग्नेः इति, ऋ १०, ९१, ५

चित्राः हात च पामे. ।

७) पामे. अग्निः तै ४, ७, १४, २ द्र. ।

८) पामे. अग्निम् पै २०, १४, ७ द्र. ।

९) पाठः ? तु. केचन मूको., ऋ १०, १२२, २ च

अमे इति सर्वनिघातः पाठः ।

१) वैतु. शंपा. अग्ने इति शोधानक्षम् ।

७) =माय १, ११, १२ (यत्रापि शोधः द्र.) सकृत् अमे इति शोधः (तु. सपा. ऋ १०, ८५, ३८) अन्यत्र अग्ने शौ १४, २, ६९ टि. द्र. ।

८) पामे. अग्निः काठ ४, १४^६ टि. द्र. ।

३; ६६, ९; ७, १, ३; ५; ७-९; ११;
 १७-१९; १०-२५; २, १; ३, ३;
 ७; १०; ४, १० (६०, ६); ४, ७;
 ५, ३-६; ८; ९; ७, २; ७; ८, ७;
 ८, ३; ५, ९, ६; १०, ४; ११, १-३;
 ५; १२, ३; १३, २; ३; १५, ७; १२;
 १६, ५; ७; १७, ६; १८, २२; ३४,
 ८; ३९, ५; ४२, २; ४३, ५; ५९,
 १; ९३, ७; ८; १०४, १०; १४; ८;
 ११, १; ३; १०; १९, १५; १७; २५;
 २६; २८; ३०; ३३; ३३, १४; २९;
 ३९, २; १०; ४३, ३; ९; १०; १३;
 १४; १७; २०; २८; ३२; ३३; ४४,
 १७; १८; २३; २४; ३०; ६०, ९; ११;
 १४; १६; ७१, ४; ७४, ८; ११; ७५,
 १; १०; ८४, ४; १०२, १; २; २०;
 १०३, ४; १४; १०१, ७; २, १; ७;
 ४, १४; ६; ७; ७, ७; ६; ६; ७; ७;
 १; २; ४; ८, ६; ११, ८ (२, २, ८)
 ५; ७; ८; १९; १२, ९; १५, ९; १२;
 १६, १; ५; ८; १३; १९, ३; २०, १०;
 २१, २; ४; ७; ४५, २; ३; ९-११;
 ४६, १०; ५१, १; ३; ५; ७; ९; ६९,
 ३; ४; ६; ८; १०; ७०, ११; ८५, ३८;
 ८७, ४; ६; ८-१४; १६; १७; १९;
 २०; २२; २४; २५; ८८, ५; ९१, ४;
 ७; ९; १५; ९८, ८; १०; ११; ११०,
 ३; ११५, ९; ११८, ८; १२२, २^०,
 ३; ७; ८; १२४, १; १२८, १; १४०,

४; १४२, १-३; ५; ६; १५६, २; ३;
 खि १, ४, ८; २, १, १; ८, ५; ११,
 ५; १३, ४; ५; ३, १५, ९; १६, ७; ४,
 २, ४; ९, ५; ७; ५, ५, १०; ७, ३, ११;
 ५, १२; ६, ३, ४; खिसा २९, ४५, ४८;
 मा १, १७; २, ८; १४; १६; २७;
 ३, ४; १४; १७; १९, २२; २४; २४;
 ४, १६; २८; ५, ८; ६, २९; ८;
 १९; २४; ११, २६; २७; २८;
 ३२; ३३; ४०; ४१; ७२;
 ७३; ७७; १२, ९; १५; १६; १७;
 १९; २०; २६-२८; ३२; ३६;
 ३८-४०; ४२; ५१; ५२; १०९;
 ११३, १०; १२; १३; १५; २०;
 ३७; ४५; ४७; ४८; ११५, २२; २३;
 २८; ४५; ५४; ५५; ५६; १७,
 २; ५२; ६६; ७५; ७६; ७९;
 ८७; १८, ३५; ४६; ५२; ६१; ६२;
 ७४; ७५; १२, ११; ४०; ६४;
 ६६; ६९; १२०, २२; ७९; १२१,
 ३; ४; २७, १; २; ३; ४; ५; ६;
 ७; ९; १३; ४३; २९, १; ११; २८;
 १३; ३५, १७; ३८, १७; का १, ६,
 १; २, २; ३; ९; ५, ८; ३, १, ४; २,
 ८; ३; ४; ७; १०; १४; ४, ५,
 ८; ५, २, ८; ६, ७, ७; ९, ३, ५;
 १२, १२, १५; १६; ३, १; ४; ५;
 १०; ४, ३; ४; ७, ८; १२; १३,

१, १०; १६; १७; १८; १२, २;
 ३; ९-११; ३, ३; ७; ९-११; १३;
 १४, ७; ८; ७, ८; १४, ११, १०;
 १२-१४; २, ७; ३, ११; ४, ८; ५,
 १^०, १६, १५, ३; १२; २७; ६, ६;
 ७; ८; १८, १, २; ३; ५, ३; ६, ११;
 १२; १५; १९, १, १; २०, १, ६; २,
 ९; ३, २; ४, ५; १५, ७; ८; २१, १,
 १०; १४, १४; १६; १९; १२२, १,
 ७; ७, १३; १२३, १, ३; ४; २९, १,
 १; २^०-४^०; ५^०; ६^०; ७; ९; २, ३०;
 ३१, १, ११; ४, ४; १२२, १, ४;
 १३-१५, ३३, १, ६; ७; ३५, ४, १५;
 ३८, ४, १; ११, ७, १; १०, २;
 १२, १; १३, २^०; १४, ४; २, ३,
 १; ११, २^०; ११८, १; २^०; ३-६;
 ३, ३, १^०; १३, २; १४, १;
 ३; ४; ७; ८; ४, ४३, २; ४४, ३;
 ४५, २; १; १६, १^०; २^०; ३^०; ५,
 २, ४; ३, २^०; ३; ४, ३; ५, २; ३;
 ४^०; १६, २; ४; ७, ४^०; ६^०; ८, ५;
 १०, १^०, २; ३; ११, २^०; ३; ६,
 २, १; २; ६, २^०; ४; १०, २; ७,
 ६, ४^०; ७; २, २, १२, ६; ३, १०,
 ३; ११, ५; ४, १४, ४; १५, ८, १;
 २; ६; १९, ३; ४^०; ११२, १६; ३^०;
 ४; ५; १६, ११, १; २; १२, ८^०; १;
 ५; ३, १, ४, ११; ११, १; १२, ११,
 १; २; ३, ८, १^०; २; ११, १; २; ४,

१) सपा. आपमं १, ५, ३; ८; १३ पाण्ड १, ७, ३ कौस्तुभ ७, १०। माण्ड १, ११, १२ अग्नेः इति पाभे।

२) पाभे. सौ १०, ६, ३५ द्र।

३) सपा. ऋ १, १८९, १, माश ३, ६, ३, ११; ४, २, ४, १२ तैब्रा २, ८, २, ३ तैब्रा १, ८, ८ देव इति पाभे।

४) = सपा. माश ७, ५, २, ३२। तै ४, २, १०, १ मै २, ७, १७ तु विशिष्टः पाभे।

५) पाभे. अग्निः मै २, १२, ६ द्र।

६) = सपा. माश १३, ८, ४, १ तैब्रा १, २, १, ११ तैब्रा

२, ५, १ आश्रौ २, १०, ४ काश्रौ २१, ४, २५ आपश्रौ ५, ६, ३; ६, १६, १०; १३, १९, १०; १४, १७, १ शाण्ड १, २५, ७ हिर्य १, ३, ५; ६, २। मै ४, १२, ४ काठ ११, १३ माश्रौ २, ५, ४, २०; ५, २, २, १४; ११, ९, २० आपमं २, २, १ आपण्ड ४, १०, ९ हिर्य १, ३, ५ देव इति पाभे।

७) पाभे. अग्नयः मा ५, ३४ द्र।

८) सपा. माश्रौ १६, ३, ९। आश्रौ २, ५, ३ अग्ने इति पाभे। १) पाभे. अग्निः काठ ४, १४^० द्र।

१) पाभे. अग्निः ऋ १०, १६, ११ द्र।

१०, ५; † ११, १; ५, ३, २; ४, २; ५, ३;
 ६, ३; † ११, ३; ५, ४, १, २, ५; † ३, १;
 २; ४; † ४, १; † ७, १; २; ३; ४; ८;
 १; ९, ३; † १०, १; † २, ११, ४, २, १,
 ३; ५; † २, १; † ३; ४; ३, १, २; †;
 ३; ४; †; † ४, ३; ४; ५, १; ७, २; †;
 ९, ४; ५; †; १०, ४; ११, ३; †; † ३, १३,
 १; २-४; ६; ४, † ४, १; २; ६; ७; ७;
 २; ११, ३; ४; ६, ३, १; ५, १, ४; †;
 ५; ७, १२, ३; १३, १; ४; ५; †; १४,
 १; †; ५, ७; ५, १, ४, १; ३; ४; †;
 ५, ४; †; ८, ५; १०, १; ११, १, १; ४;
 ३, ११, ३; ४, २, ४; ७, ३; ४; †;
 ५; ५, ७, ५; १०, ६; ७, २, १, ४;
 १, ६, ३; ७, ३; ८, १; ६, १, ४, ६; †;
 २, २, ७; ७, ३; ६, १, २; मै १, १,
 ३; ८; २, ३; †; ७; ८; १२, ३, १; †;
 ३; ७; ३; ३; ४, १; †; ३; †; ५; †;
 ८; †; १५, १; †; २; †; ८; ९;
 १०; †; ६, १; †; २; ७; ७, १; ४;
 ११, ४; †; २, ३, ४; ७, २; †; ३; †;
 ४; †; ७; †; ८; †; ९; १०; †;
 ११; †; १०; १४; †; १५; †; १६;
 १७; †; ८, १४; १०, ४; ६; †;
 १२, १, ३; ४; ५; १३, ७; †; ८; †;
 २२; ३, १, ५; ९; †; २, २, ३, ४,
 ९; †; ४, ६; ७; ६, ९; ७, १०;

८, ५; ११, ४; १६, २; ५; †; ४, १,
 ८; १४; ३, ४; ८, २; ९, ३; † १०,
 ११, १; ३; १०; †; ४; †; ५; ६;
 † ११, १; २; ४; १५; ५; ६; † १२,
 २; १; ४; १५; ६; १३, ३; ५; ४;
 ६; ७; † १४, ९, १५; १६; १७;
 काठ १, ४; ७; १०; ११; १२;
 २, ४; ८; ९; १३; १४; १५;
 ३, १; ४, ९, ११, १२; १३; १४;
 १५; १६; ५, ४; ५, ६; ६, ८; ९;
 १०; ११; ७, १; ३; ६; ८; १२;
 १२; १४; १६; १७; ८, ३; १४;
 १६; २, १; २; ५; ६; १९; २०
 १२; ११, ७-९; १३; १२, ४; १४;
 १३, १४; १५; १६, २; १५, २; १२;
 १३; १६, २; ३; ४; ७; ८; १७;
 ९; १०; ११; १२; १४; १५;
 १६; १७; २०; २१; १७, ६; १०;
 १७; १८, ३; १५; १६; १७;
 १८; २०; २१; २२, ३; ४; ५;
 १०-१३; १४; २०, ४; १४;
 १५; २१, ३; ६; ८; ९; १३; १४;
 २२, १; ५; ६; १०; १२; २३, ५;
 १२; २४, ९; २५, ६; २६, २; ११;
 २८, ४; ३०, ८; ३१, ३; ६; ११;
 १२; १४; १५; ३२, ४; ५; ६; ३४
 ३; १६; †; ३५, १, २; ४; ९;

१२; १४; १७; ३६, १०; १५;
 ३८, २; ५; ९; १२; ३९, २; ३;
 १३; १४; १५; ४०, १; २; ३; ५;
 ६; १०; १२; १३; १४; ४६, २;
 क १, ४; ७; ८; ११; १२; १६;
 †; २, २; ३; ७; ८; †; १६; ३,
 ७; ९; १०; †; ११; ४, ७; ८;
 ५, १; २; ४; ५; ६, १; २; ४; ८;
 ८, २; ४; ५; ८; २५, १, †;
 २; †; ३; ५; †; ६; ८; २६,
 ५; ९; २८, १; †; ३; ४; †; २९,
 २; ४; ५; ६; ३०, १; २; ३;
 †; ८; †; ३१, १; २; †; ६; १७;
 ३४, १; ३५, ४; ३६, २; ३८, २;
 ३९, ३; ४०, ५; ४४, ४; ४७, ३; ६;
 ११; ४८, १; २; १; ३; †; ५;
 १०; १२; १३; १४; †; १५; †; १६;
 १७; १८; १९; ११; १४; १६; २६; २९;
 ३६-३८; ४१; ४३; ५०; ५४; ५८; ६१;
 ६८; ७६; ८०; ९३; ९५-९७;
 १०५; १०६; १०८; ११३; ४१९; २,
 १२; १९५; २५८; ३३३; ३७२; ३७३;
 ४१४; ५७१; ६५६; ६९७; ७२५;
 ७३५; ७५७; ७६५; ८२४; ८५५;
 ८७४-८७६; ८७८; ८७९; ८८३;
 ८८४; ८९४; ८९९; ९१८; ९१९;
 ९६७; ९७३; ९९८, १०००; †;

अ) पांमे. अग्निः मै २, १२, ६ द्र. ।

ब) पांमे. अग्ने मा १२, १५ द्र. ।

क) पांमे. अग्निः मा ५, ९ द्र. । १) वैतु. पया. 'अग्नेः इति ।

२) पांमे. अग्नेयः मा ५, ३४ द्र. ।

३) सपा. मा १२, ४४ का १३, ३, १५ तै ४, २, ३, ४
 काठ ३८, १२ माश ६, ६, ४, १२ यज्ञैः इति पांमे. ।

४) पांमे. अग्निः खि ४, ९, ६ द्र. ।

५) = सपा. तैत्रा ३, ६, २, २ । मा २८, ११ का ३०, १, ११
 तैत्रा २, ६, ७, ६ इन्द्रः इति पांमे. ।

६) पांमे. अग्निः काठ ३५, १ द्र. ।

७) पांमे. अग्ने मा १३, ४७ द्र. ।

क) = सपा. माश्रौ १, ८, ४, ३६ माश्र २, ४, ५ कौसु ४५,
 ११ । ऋ १०, ५९, ५ प्रसू. माश ६, ६, ४, १२ आपश्रौ
 ७, ६, ५ माश्रौ १, ७, ३, ४० या १०, ४० त्वम् इति पांमे. ।

१) सपा. ऋ २, ७, ३ उतु इति पांमे. ।

२) सपा. माश २, ५, १, ४७ माश्रौ २, ५, ५, २१ तैत्रा
 ३, ७, १३, ३ वृकाः इति पांमे. ।

३) सपा. ऋ ५, २६, ३ काठ १, ११ कवे इति पांमे. ।

४) सपा. ऋ ३, २९, १६ होतः इति पांमे. ।

५) सपा. ऋ ६, १४, ६ इन्द्र इति पांमे. ।

६) सपा. ऋ ८, ८५, १२ ऐत्रा ७, ७ माश १२, ४, ४, ३
 आश्रौ ३, १३, १२ शाश्रौ ३, ५, ४ अस्मिन् इति पांमे. ।

११२८; ११६९; ११७२; ११८१;
३, ४, १^३; ४, १०; †जै १, १, २;
६; ९; २, १; ४; ६; ३, ६; ९;
४, २-४; ६; ७, ९; ५, ६; ९; १०; ६,
४; ७; ७, ६^३, ८, ४; ८; १०, ३^६;
५; ६; ११, १; ९; १०; १२, २; ७;
४१, १; ६२, २, ९^३; ७, ४; ३०, ३;
१८, २; २२, ५; २८, ३; ५; ३०,
१५^३; ३२, ४; ३८, ३^६; ४६, १; ६;
५४, ६; ५७, १; ५९, १६; ४, ४, ५;
६, ४; ८, ५; १०, ३^६; १२, ६; १३;
१४, १; ३; १६, १; २; १८, २; १९,
४; २४, ८^६; २९, ५; शौ १, ७, १;
३; ६; ७; ८, ४^३; ९, २; ४; २६, १;
२^३; ३^३; ४^३; ५; १३, १^३; २८, ५;
३६, १; ३; †वे, १५, ३; ४; ८^६; २०,
१; ५; ३१, १^६; ४, ४, ६; ३३, ४^३;
५, ३, १^३; ६, १०; १२, ३^३; २५,
७; २८, ४; २९, २; ३; ५; १०; ११^३;
१४; १५; ३०, १४; ६, ५, ३; ३२,
१; ४९, १; १०३, २; ३; १०४, २;
११०, १^३; १११, १; ११२, १०; २;
११७, १; २; ११९, १; १२२, ४;
१२४, १^३; ७, ५५, १; ६३, १; ७४,
१^३; ७७, ९^३; ८३, १; २; ८७, ३^३;
६^३; ८९, १; ९४, १; २^३; १०२, ३;
१११, १^३; ११३, १^३; ११४, २; †;
†८, ३, ३^३; ५; ६; ८-१३; १५;
१७-१९; २०^३; २१; २०^६; ४, १०;

१४; २, १, १४; १५; ५, १७; १९;
१४, १३^३; १०, ५, ४६-४९; ११,
१, ४; १२, २, ३; ५; ६^३; १७;
१८^३; ४५; ४६; १३, ३, २१; ३३;
१४, २, ६९^३; १६, ६, ११; †१८,
१, २२; २४-२६; २, ४; १०; ३४^६;
३, ६^६; २१; ४२; ४७; ४८; ५३;
६४, ९-११; ८८; १९, ३, ४; ७,
२; ८, ३; ११, ६^३; ५५, १; २; ६^६;
५९, १^३; ६४, ३^३; ४; २०, १३,
४^३; पै १, १९, ३; ३३, १; २; ३९, १;
४१, १; २; ४; ४२, १-४; ५१, ४;
५३, १; ५४, १; ७६, २-४; ९६,
१-३; २, २१, १; २; २५, १; २९,
१-६; ३०, ४; ३६, ३; ३७, १; ४३,
५; ४४, १-५; ४८, १-५; ५९, २;
६०, १; ६२, १-३; ६६, १; ७४,
१; ३, १८, ३; ४; ३१, २; ३३, १;
२; ३^३; ४; ५^३; ६; ७; †३४, १; ३;
८; ३८, ३; ३९, २-४; ४, ४, १-३;
६; ७; ५, ८; ९, ३; २४, ६; २९, १;
४; ५, †४, १; २^३; १६, ८; १७, ३;
६; २७, ८; ३९, ८^३; ६, ८, ६; ११,
१२; †१७, १-१०; १९, १-७; ७,
१, ३; ३, १^३; २; ३; १८, १; १९, १०;
८, १४, ९^३; ११, ९, १, १२; ६, १२;
७, ४; ८; ११; १५; १४, ४; २५,
१२; १४; १०, ७, ५, १०, ११^३; †१२,
१, १-१४; १६; १३, २, ६; ३, १;

२; ८; ८, १६; ९, २-६; १०; १३;
१४; १६; १०, ३; ९; १४, ४; १४, ३,
७; १५, २, ७; ४, ३; ५, १; ३; २२,
२; २३, ११; १६, †६, ३^३;
४-१०; †७, १-३; ५-७; ९;
१०^३; †५, †८, १; २; ५; ७-९; १०^६;
९, १०^३; १०, ४^३; १७, ४; ३३, ४;
५; ४५, ४; ४९, १०; ५०, ६; ६७, १^३;
७१, १; ७६, ८; ८९, १; ३; ४^६;
९०, ६; ९२, ६; ९९, ५; १३२,
१२; १७, १४, १; ३०, ३; ५; ६; ३१,
७^३; ८; ३४, ३; ६; ७; ४०, ३^३; १८, ७,
७; १३, ९; १७, १०; १९, ३, १३;
१५; ११, ६; १८, १०-१२; २१,
१३^३; २६, ४; ८; १२; २७, ३^३; २८,
१२; २९, १०; ३१, १४; ३५, ५; ३६,
१६; ३९, १०^३; १३; ४०, २; ४; ५;
४३, ७; ४७, ७^३; २०, ६, ४; ७, १०;
८, ८; ९, १; ३; १४, ३; २२, ६; २३,
४; २५, ८; २६, ९; ३१, ८; ९; ३२,
२^३; ३४, ३; ३६, २; ३७, ७; ४०, ४;
५; ४३, ६; ४७, १०; ४८, १^६;
२-४^३; ४९, २; ५१, ७^३; ६१,
१०; -मै: क्र १, २४, २; ३६, २०;
४४, २; ७४, २; ९७, ५; ११५, १;
१२२, ५; १२८, ५; १४३, ३, २, ८,
१; ६; २५, ३; ३८, ५; ३०, ९; ११,
८; १५, १; २६, ६; ३५, ९; १०; ४,
१, ७; १५, ५; ४०, १; ५५, ७; ५, २,

- १) पांमे. अग्ने कौ १, ६८ द्र. ।
२) पांमे. अग्नि: काठ ३५, १ द्र. ।
३) पांमे. अग्नि: पै १९, २१, १२ द्र. ।
४) सपा. आपमं २, २२, १३ प्रष्ट. सम्...आगाम् इति पांमे. ।
५) सपा. पै २०, ७, ९ तेन इति पांमे. ।
६) सपा. क्र १०, ८७, ३ राजन् इति पांमे. ।
७) सपा. क्र १०, ८७, २१ राजन् इति पांमे. ।

- ८) पांमे. अग्ने मै १, ७, १ द्र. ।
१) पांमे. अग्नि: काठ ४४, १४^६ द्र. ।
२) पांमे. अग्ने क्र १०, ८५, ३८ द्र.; वस्तु. संपा. अग्ने इति ।
३) =सपा. शौ १९, ५५ १ अस्मै इति, मा ११, ७५ वा १२, ७, १० तै ४, १, १०, १ मै २, ७, ७ काठ १६, ७; १९, १० अस्मै इति, शौ ३, १५, ८ जातवेद: इति पांमे. ।
४) पांमे. अग्नि: तै ४, ७, १४, २ द्र. ।
५) पांमे. अग्नि: शौ १२, ३, ४३ द्र. ।

१०; १३, २; ५१, २; ६, ६, ५; ६६,
१०; ७, ६, २; ८८, २; ८, ६, ७; ४३,
१; ४४, २०; ७३, ९; ७५, ७; ९, २२,
२; ९६, ५; १०, ३, ४; ९, १; ७, ३;
१६, ७; ३४, ११; ३६, १२; ५१, २;
६; ८; ६२, ५; ६; ६९, १; २; ७६,
५; ८०, २; ४; ६; १३०, ४; १८१,
२; खि ४, ६, ५; ५, ७, २, ८; १०; ३;
मा १, १५; २२; ३०; २, ११; ६७;
४, ३२; ५, १२; १३; ६, २४; ७,
४२; ८, २४; ५०; १०, १७; ११,
१; ११; २९; ४४; ४९; १२, ४६;
१३, २; १३; २५; ३८; ३९; ४५;
४६; ५१; १३, ६; १५; १६; २४;
२७; १५, ३; ५७; १७, ६६; १८, ३७;
२१, ४६; ४७; २५, ४; २७, ११;
१५; १६; १८; ३३, १७; ६०; ३५,
३; ३७, १२; का १, ५, ३; ८, २;
१०, ३; २, ३, ५; ४, ५; ४, १०, ३;
५, १, १२; ३, २; ४, ४; ६, ६, २;
८, १७, १; २२, ४; ९, २, २; ४,
२; ११, ६, १; १२, १, १; ११; ३, २;
४, ७; १३, ४, २; १४, १, २; १४;
२, ११; ४, १; २; ८; ९; ५,
५; १५, १, ५; ४, ३; ८, १, ५; १६,
१, ३; ७, १; १८, ६, २; २०, १, ७; २३,
५, ४; ५; २७, ४, १; २९, २, १; ५;
६; ८; ३२, १, १७; ५, ६; ३५, ४,
३; ३७, २, २; तै १, १, ५, २; १०,
१; ३; १३, ३; २, ४, १; १०, १, १२,
३; १४, ७; ३, ७, १; १२, १, ४,
४३, १; ४५, १; ५, ४, ४; ६, २,
३; ४, १; २; १०, १; ११, ५; ७;
७, ४, १; ३; १०, ३; ८, ११, १; १४,

१; १२, १, २, ७, २, ५, ६; ९, ३;
१०, ४; १२, ६; ३, ७, २; ८, १;
१०, ३; ११, १; ४; १२, २; १४,
४; ५, २, ७; ६, ६, १; ८, ६; ९
८; ११, २; १३, १, २; १३, ३,
१; २; ४, ३; १; २; १०, ५; ४, १,
४, २; ५, १; ८, १; २; २, ४, १;
८, १; ९, ६; १०, ४; ३, ४, २; ९, १;
४, ६, २; १०, १; ११, १; २; ६, ५,
१; ७, १५, १; १५, १, २; ३; ४, २;
२, ५, ३; १०, ६, २; ८, ४, ९, ५, १०,
२; २, १, २; ६; ३, २, ४; ४, १; ५,
३; ३; ६, १; ५; ८, ७; ९, १; १०, २;
६; ३, ४, १; १०, २; ३; ११, २; ३;
४, २, १; ७, ५; ५, १, १, ५; ७; ३,
२; ४, ४; ६, १; ७, ५; ८, २; ३; १०,
७; ६, २, १; ३, ३; ४, २; ६, ३; ४;
७, १; ८, १; ६, ७, ३, ४; ४, २; ४;
६, ५; ८, १; २; ९, २; २१, १; ६, १,
१, ३; १७, १; ३; २, १, २; ७, १; १;
१८, ४; ६; ३; ५, २; ४; ७, ५,
७, २; १; मै १, १, ६, २, ५-७; ८;
३, १; ३, ५; ३; ३; ७; ३; १, ४,
५; ६; ८; १०; १२; १५, २; १;
६; ८; ९; १०; ११; ६, १; २;
३; ४; ५; ५; ५; ७; १०; ७,
२; १; २; ६; ९, २; १०, १८; १;
२, १, ३; १०; ३, ४; ५; ६; १;
७; ४; ३; ६, ११; ७, ३; ४; ५;
११; १२; १५; १७; ८, ५; ११;
१२; १३; १२, ६; १३, २०; १;
१, १; ३; ५; ६; ९; १०; २, १;
२; ३; ६; ४; ५; ६; ७; १०; १;
३, १; २; ३; ६; ५; ६; ९;

४, २; ३-७; ८; १०; ५, २; ६, ९;
७, ५; ९; ८; ५; ९; ९, ५; १५,
४; १६, ५; ४, १, ६; १; १३;
१४; २, १; ४, ५, ५, २; १; १६,
२; ९; ७; ३; ८, ३; १, ९, ३; १०, २;
५; ११, ६; ११, ७; ९; १४, ११;
१५; काठ १, ५, १०; १२; २, ६;
८; ९; ३, ४; ९; ४, ९; १३, ५, १; ३;
५; ६, १; ७; ७, ४; ५; ६; ८; १३;
१५; १७; ८, १; ३; ५; ६; ११;
१५, २, १०; १२; १०, १; ६; ११, १;
७; ८; १०; १२, ५; १३, ४; १५, ७;
१६, ३; ४; ११; १५-१७;
१७, १; ४; १०; १८, ४; १३; १७;
२१; १२, ४; ५; ८; ९; १०;
११; १२; २०, १; ३; ५; ७; ९;
१०; १२; १४; २१, १; ३; ६; ८; ९;
११; १२; २२, १; ५; १०; १५; २३;
१५; २४, ५; ८; २५, ६; २६, १;
६; ७; २७, ४; ६; २९, २; ३;
१०; ३०, ६; ३१, ४; १५; ३२, १;
३; ४; ५; ७; ३३, ७; ३६, १३; ३९,
१; १३; ४०, ३; ९; १४; ५३, ११;
क १, ५; १०; १९; २, ३; ३; ११;
१६; ३, ७; ११; १२; ४, ६; १;
८; १५, ३; ४; ५; ६; १६, १; ३;
६; ५; ६; ८; १७, १; ३; ८; ८, २;
३; १५, २; ६; ८; १०; २६, ३;
९; २९, ५; ८; ३०, २; ३; १;
८; १३, १; २; १०; ३; ५; ६;
७; ९; ११; १२; १४; १८; २१;
१३, २; ४; ७; १३, ६; ३८, १;
१३, २; ४; ६; १४, ४; ४१,
४; ५; १; १४, ४; ४५, ३;

अ) पांमे. अग्नये तै १, ९, ८, १ द. ।

ब) सपा. क्र ४, ५८, ५ मा १७, ९३ पै ८, १३, ५
आसाम् इति पांमे. ।

ग) पांमे. अग्निः मा ५, ९ द. ।

द) सकृत् = सपा. तैत्रा ३, ३, ३, २ माश्रौ १, २, ५, १२
आपमं १, २, ७ । पै २०, १४, १० इन्द्राण्याः इति, शौ
१४, १, ४२ प्रत्युः इति पांमे ।

घ) पांमे. अग्निः तै ५, २, २, ४ द. ।

४) छ६, ३॥; छ७, ४^३; ॥; १०॥;
 †कौ १, ५२७; २. २१३; ३३२†^३;
 ७५५; ३, ५, ३; †जै १, ५४, ९; २.
 ४, ६; ३, ४, ९; २८, १; छ, ८, ६;
 शौ ३, १, ५; २, ३; १९, ४; छ, १४, १;
 २३, ४; ३३, ५†; ३६, २; ५, २७, १;
 ५, ८; ९, २८, ६; ६, २०, १^०; ७६, २;
 ४; छ, ४७, २; ७३, ४; ५; ८, १, ४; २,
 १३; २७; २८; ७, ८; १५; १६; ९,
 १, १; ३; १०; २, ६; ५, ६; १३; १०,
 ५, ७; ११, १, २५; ४, ५; १०, ९;
 १२, १, २०; २, ४०; ३, ३४; १३,
 १, ३०; २, ३५†; ७, ८; १५, ६, ३;
 १८, २, ५८†; ४, ८; १९, २६, १;
 २७, ५; ४५, ३; †२०, १०७, १४†;
 पै २, ३८, २; ५९, ४; ६८, १; ३, ५,
 ३; ६, ५; १९, ३; ३८, १; छ, २९, ५;
 ३३, १, ५, १५, ३; १६, ३; २०, १;
 २; ५; ६, १०, ७; ७, ५, ३; ४, ९; १५,
 ३; ९, १, १; ४; ६; ८; ३, ५; १७, ८;
 १०, ७, ५; १०, ३-५; १२, ७; ११,
 १, १३; १३, ९, ११; १३, २; १४,
 ९; १६, १, ४; ४, ३; ५, ८; १२, ८;
 १३, ५; ६; ३२, १, २; १०; ७२, ४;
 ७६, ५, ८५, ७; ९१, ५; ९७, ५; ९८,
 ३; १२४, ६^३; १२८, १; १५२, ४;
 १७, ३, १; २७, ३; ३४, १; ३९, ५;
 १८, १८, १; २४, २†; २९, १५, १३;
 १५; १६, ३; ४१, ६; २०, १३, ४;
 ३६, ३; ४८, ७; ५५, ७; -मौ ऋ १,
 १२४, १; १६२, १९; १८९, ८; २,
 १५, ४; २६, १; ३, ३०, २; ५५, ३;
 ५९, ५; छ, ३, १११; १०, ८८, २];
 [६, ४; ६, ५२, १७]; २५, १; ३९, ३;

५, १, १२; ६, १११, ५; छ, २, ४];
 ४०, ३; १०, ६, ३; ८८, १; ७; १६५
 ४; १७९ ३; छि छ, ९, ७^३; छ, १, १;
 ४, २; मा ५, ४; ११, ७६^०; १५, २५†;
 १७, ५५; २३, ४; २५, ४२; ३४,
 १९†; ३८, १६; का ५, १, ४; १२
 ७, ११०; १६, ५, ६†; १८, ५, ६; २५
 २, २; ३३, १, १३†; ३८, ३, २;
 तै १, ३, ७, २; ५, १, १॥; ॥२,
 १, १, ४; २, ४, ६; ३, २, ९†; १३, १;
 ३; ४, १, २; ६, ५, ६; ८, २; ३, ५, ५,
 २॥; छ, ४, ४, २†; ६, ३, २; ९,
 ३†; १॥, १, ८, ४; २, ८, १॥; २; ९,
 ५; ५, ५, २; ७, १; ९, ३॥; ४; ७, ५
 ३; १६, २, १, ७; ३, ४, ८; ५, १; ४,
 ९, २; १७, १, १, १; ५, १५, १^१;
 ॥मै १, २, ७॥; ४, ६^३; ८^३; ५, १०;
 ७, २; ८, १^३; २; ८^३; ११, ५; २, १, ८; ३
 १; ९; ४, ३^३; ५, ५; ७, ९; १०, ५॥
 १३, ७†; ३, ५^३; ४, ९; ५, २; ७, ९^३;
 ९, २^३; ४, ५^३; छ, ५, २; ६, २; ८, ६;
 ॥९, ९; १०; १॥काठ ३, ४॥; ६, १^३;
 २; ५^३; ६; ७^३; ७, ७; १४॥; १५;
 १६; ८, २^३; १०; १५; १०, २; ७; ११,
 १; २; १२, १; ११^३; १५; १३, १२;
 १४, ५; १६, ९; १८, ३; १९, ८; २०,
 ३; ५; २१, ७; ८; २२, १; २३, ६;
 २५, ३; २६, ३; ७; २७, ४; २९, ९;
 ३४, ७; १४^३; ३५, १७; ३६, १५;
 ४०, ५; छ६, ५; १॥क २, ११॥
 ३, १२^३; छ, १; ४^३; ५; ६^३; ६,
 १; ३॥; ५; ७^३; ७, ६; ८, ३; २८, ३॥;
 ३१, ५; ७; ३८, ६; ४१, ५; ४२,
 ४; ४८, १५; शौ छ, ३९, ९; ५, ३१,

९; ६, २९, १†; ३८, १; १२२,
 ३; छ, ७६, ३†; १२, १; ९, ५, ५; १०,
 १, १८; ४, २२; ११, १, २९; ७, १३;
 १२, २, १३; १९^३; ३, ७; ५४;
 १७, १, १३; पै २, १८, १; ३४, ३;
 ५, १६; ६; ४०, ३; १०, ३, ४; ११, ५,
 २; १३, ५, २; ९, १; १४, ३, ९; १५,
 २०, ३; १६, १७, २; ३६, ८; ५१, ७;
 ९१, ९; १५४, ४; १७, १४, ५; ३१,
 ३; ४१, ४; १९, १८, १६; २७, ११†;
 ४४, २; ३; ४८, ३†; २०, ३२, ६; ४३,
 ७. [°मि- अन्°, अनाहित°,
 अन्तर्°, आहित°, इक्ष°, इन्द्र°,
 ईति°, केवल°, चन्द्र°, जमत°,
 १दक्षिण°, दीदि°, देव°, परि°,
 पुरस्°, १पूर्व°, विभूस्°, समिद्ध°,
 सु°, सूर्य°, सोम°, स्वर्ण°].

†अग्न्याची-°मी ऋ ५, ४६,
 ८; मै छ, १३, १०; शौ छ, ५१,
 २; -मीस् ऋ १, २२, १२.

॥आग्नेय-°यः ऽमा २४,
 १६; २९, ५८; ५९; ३९, ५;
 ॥का २६, १, १६; ३१, ६, १; ७,
 १; ३९, ३, १; तै २, १, २, ८^३;
 ९; ५, ६^३; ३, २, ४; ५; ३, २-४;
 ५३, २; ६, ३, ३; ३, ५, १, ४;
 ५, २, ५, २; ५, १, ५; २२,
 १॥; २४, १॥; ६, ४, ५; २२,
 १॥; ७, ५, २१, १; मै १, ६,
 ८; ९; १०, १^३; ११, ९; २, १,
 ३^३; ४; ६; २, ७; १३; ३, १; ५;
 ६; ५, ५^३; ६, १॥; ३; ५; १३^३; ३,
 ६, १; ९, ५^३; १०, ३; १३,
 २॥; छ, ३, १^३; ८; ४, ७; ८; ७,

१) पासे. अग्ने जै ३, २८, ४ द्र. ।

२) पासे. अग्निः पै १९, १२, १० द्र. ।

३) पासे. अग्निम् तै ४, १, १०, २ द्र. ।

४) पासे. अग्निः पै १७, ३१, ९ द्र. ।

०) स्त्रियां कोपि लडातः पृ आदेशः (पा४, १, ३७) ।

१) इदमर्थे देवतासम्बन्धर्थे वा ढक् < एमः प्र. आदिशुद्धिः
 क्तिस्त्ररश्च (पा ४, २, ३३; छ, २, ११८; ६, १, १६५) ।

२) सपा. तै ५, २३, १ काठ छ, २ आग्नेयौ इति पासे. ।

३; ८; ९; ८, ३; ६; काठ ८,
१०; ९, ४; ५; १३; १०, २; ५;
९; ११, १; २; ५; ८; १२,
१; १३, २; ४; ५; १२; १४,
९; १५, १; २; ४; ९; २२,
९; १३; २९, ७-९; १०;
३४, १६; ३७, २; ३; ४५, १८;
४८, १; ३; ५०, २; क ७, ६;
८, ७; ८; ३५, ३; ४५, ८;
४६, ३; पै १६, ७२, ९६;
-यम् तै १, ५, २, २; ८, १, २;
२, १; ४, २; ७, १; ९, १; १७,
१; १९, १; २०, १; २, १, २, ७;
८; ९; ४, ६; २, ५, ५; ३, २,
३-५; ३, १; ३; ११, १; ५, ३,
१; ३, २, २, ३; ४, ३, १; ५,
४, ३; ५, ६, ५, १; ६, ६, ८,
३; मै १, ७, २-४; १०, ७; २,
१, ३; ११; २, ७; १३; ३, १;
५; ६; ४, ६; ५, २; ३; ५; ९;
३, १, ८; ६, १०; ७, ५; ४,
५, ९; ८, २; काठ ८, १; १०;
१५; २, १-३; १०, ७; ९; ११,
१; २; ८; १३, २; ३; ४; ५;
२२, ३; २३, ७; २९, ४; ७;
१०; ३२, १; ३४, १; १६; ३६,
२; क ६, ६; ७, ६; ८, ३-६;
३१, १९; ३६, ४; ४५, ५; ८;
४६, ३; -यस्य तै २, ३, ३,

२; मै १, ५, १२; -याः ॥म'
२४, ६; ९; १४; ॥का २६, २,
१; ४; ३, ४; तै १, ५, ९, ३; ५,
५, १, १; मै ३, १३, ७; १०;
१२; १३; १५; १६; काठ १३,
३; २३, ८; २४, ८; २६, ७; २८,
४; क ३८, १; ४१, ५; ४४,
४; -यात् काठ ८, ३; क ६,
८; -यान् काठ १३, १३;
-यानि मै २, ५, २; काठ ८,
१०; १३, २; क ७, ६; -याय
मै ४, ७, ८; -येन तै २, ४, ६
१; ६, ६, ५, १; ८, १; ३; मै २,
५, २; काठ १०, २; -यो तै २,
१, २, ९; ३, ८, २; ५, ५, २३,
१; काठ ४८, २. [°य-अन्.
नाना°].

॥आग्नेयी°- -यी मा २४,
३१॥; का २६, ७, १॥; तै १,
५, ९, ३; २, २, ४, ५; ५, ४,
३, २; मै १, ७, ४; ८, ५; २,
५, २; ३, २, ८; १०, १; १४,
१२; ४, ३, ४; काठ ६, ५;
७; ८, ३; ११; २, २; १३, १;
६; क ४, ४; ६; ६, ८; ७, ८;
८, ५; -यीः तै ५, ५, १, १;
मै १, ६, ९; ३, २, २; ७, ४, ६;
काठ १९, ८; २१, ४; २२,
१२; क ३१, १९; ३५, ५

-यीम् तै २, १, २, ४; ५; मै २,
५, २; काठ १३, १; -यीषु
तै ७, २, ५, ५; -य्या तै ३, १,
६, १; ५, ७, १, १; मै २, ३, ५;
३, ९, १; ४, ६, ५; ८, २, ३; ५;
काठ ८, ११; २१, ८; २६, २;
२८, ४; २९, २; क ७, ८; ४०,
५; ४४, ४; ४५, ३; -य्याः मै
३, १, १, ४, ७.

॥आग्नेय-पावमा(न>)नी°-
-नीभिः मै १, ५, ६; ६, ५;
-न्याम् मै ३, ३, ५.

॥आग्नेयी-त(म>)मा°-
-मा काठ १९, १; ७; क २९, ८;
३०, ५.

अग्ना-विष्णु°- -ष्णू तै २, ३, ११,
१॥; -ष्णू तै १, १, १२, १;
८, २२, १; १; २, ५, १२, १;
१; ४, ७, १, १; ५, ७, ३, २;
मै १, १, १३; ४, १०, १; ११,
२; १; काठ ४, १६; १; १;
११, १६; १; शौ ७, ३०,
१; १; पै २०, ७, १; २; १.
आग्नाविष्णु°- मैपुष्पि ३, ६;
काठपुष्पि १०; -वः तै २, २,
१, १॥; मै २, ६, १; ४; ३, १,
१०॥; ४, ३, १॥; काठ १५,
१; ३; -॥वम् तै १, ८, १, १;
८, १; २, २, १, १-३; ५; ६;

१) पाभे. आग्नेयः मा २४, १ द. ।

२) श्रियां ङीप् प्र. । उदात्तनिवृत्तिस्वरः (पा ६, १, १६१)।

३) विप. [(पवमानरूपाग्निदेवता-) ऋचू- (ऋ ९, ६६,
१९-२१ [त. तांवा १६, ५, ९])]. कस. सामान्यः समास-
स्वरः । पूष. च पुंवद्भावः [पा ६, १, २२३; ३, ४२ (वैतु.
सा. [तांवा.] अग्निः पवमानश्च द्वे देवते इति?)] ।

४) सपा. तै १, ५, ७, ३ आग्निपावमाननीभिः इति पाभे.

५) सपा. काठ २१, ५ क ३१, २० आग्निपावमान्याम्
इति पाभे. ।

१) आतिशायनिकः तमप् प्र. (पा ५, ३, ५५) ।

२) देवताद्वन्द्वे पूष. आनङ्ङ-आदेशे पूर्वोत्तरपदप्रकृति-
स्वरः (पा ६, ३, २६; २, ४१) ।

३) =सपा. तैत्रा ३, ११, ९, ९ शोश्रौ २, ४, ३ आपश्रौ
१९, १३, ४ वैताश्रौ ८, १ कौसु ३२, ३; ५९, १९ । ऋ ६,
७२, १ हुन्द्रासोमा इति पाभे. ।

४) सास्यदेवतीयः अण् प्र. तत्स्वरः, उभयपदवृद्धिर्
इत्त्वप्रतिषेधश्च (पा ४, २, २४; ७, ३, २१ पावा ६,
३, ३८) ।

३, ११, १; ५, ४, २; ३, ५, १,
४; ५, ५, १, ४; मै १, ४, १४; ६,
८; २, १, ७; ३, ५; ३, ६,
१; काठ १०, १; ११, ८; १२,
१; २२, १३; -बा: मा २४,
८; का २६, २, ३; तै ५, ६,
१८, १; मै ३, १३, ९; काठ
४२, ८; -वेन तै २, ५, ४,
२१।

॥ अग्नावैष्णवी^१ - वीम्
मै ३, ६, ८; -व्या तै ५, ७, ३,
२; ६, ६, ७, ३, मै ४, ७, २^२।

अग्नि-केतु^३ - तु: तै ४, ३, ११, ५;
काठ ३२, १०।

अग्नि-मूढ^४ - दानाम् खि ५, २,
२^५।

॥ अग्नि-चित्^६ - चित् तै ५, २,
५, ५; ४, ५, २; ७, ४; ५; ९, २;
५, १०, ५; ६, ३, १^७; ७, ६, १;
मै ३, ३, ९^८; ४, ३; ५; काठ २०,

३; २१, ७; ९^९; १२; २२, २;
६; क ३१, ५; ३४, १; -चित्:
तै ५, ६, २, १; ३, ४; मै ३, १,
९; ४, ३; काठ १९, १०; २२,
७; क ३०, ८; ३५, १; -चित्तम्
तै ५, ४, ७, ४; ९, ४; काठ २०,
५; २१, ९; १२; क ३१, ७;
-चित्ता मै ३, ३, १; ४, ८; -चिते
मै ३, ४, ३; काठ २२, ६; क
३३, १।

अग्नि-चोर- > अग्निचोर-निपात^१-
-तेषु खि ४, २, ९।

अग्नि-जु^२ - जम् मै ३, ७, ५१^३।

अग्नि-जा^४ - जा: ॥ काठ ११, ८^५;
२४, ६; क ३७, ७१^६; शौ १०,
४, २३; पै १६, १७, ५।

१ अग्नि-जिह्व^७ - जिह्वा: क १,
४४, १४ (५, ५१, ८) ७,
६६, १०; १०, ६५, ७; ८९, ७;
३, ५४, १०; ६, २१, ११; ५०,

२; ५१, १३^८; मा २५, २०; ३३,
५३^९; का २७, ११, ७; ३२, ४,
१०^{१०}; तै २, ४, १४, ५^{११}; मै
४, १२, १^{१२}; काठ ३५, १;
-ह्येभ्य: तै ३, ५, ८, १; ९, ३;
काठ २९, ५; क ४५, ६।

२ अग्नि-जिह्वा^{१३} - जिह्वा: शौ ११,
११, १९; पै १६, १५०, ७।

अग्नि-जू^{१४} - ता: ॥ सि ५, ५, ७।

अग्नि उद्योतिस् (> प^{१५}) - तिषम्
का ३, २, १।

अग्नि-तुपु^{१६} - तप: क ५, ६१, ४।

† अग्नि-तपस्^{१७} - योभि: क १०,
६८, ६; शौ २०, १६, ६।

† अग्नि-तपत्^{१८} - योभि: क ७,
१०४, ५; शौ ८, ४, ५; पै १६,
९, ४।

अग्नि-तेजस्^{१९} - जा: शौ १०, ५,
२५; पै १६, १३१, १।

॥ अग्नि-तेजस्^{२०} - तेजस् काठ ८,

१) स्त्रियां ङीप्: उदात्तनिवृत्तिस्वरेणोदात्तत्वम् (पा ४,
१, १५; ६, १, १६१)।

२) विर.। बस. पूष. प्रकृतिस्वर: (पा ६, १, १)।

३) तस. उप. कर्मणि कान्ते पूष. प्रकृतिस्वर:
(पा ६, २, ४८)।

४) सपा. खि ३, २१, २; ५, २, २ अग्निद्वयानाम् इति,
कौ २, १२२१ अग्निनुज्ञानाम् इति, शौ ६, ६७, २ अग्नि-
मूढानाम् इति, खिसा २४, १; ३६, ६ अग्निमूढानाम्
इति, पै १९, ६, १४; ४१, ८ अग्निमूढानाम् इति पाभे।

५) उस. उप. √चि + क्विप् प्र. धा. स्वरश्च प्रकृत्या
(पा ३, २, ९१; ६, १, १६२; ३, १३९)।

६) बस. पूष. द्रस.। अग्निचोरनिपातेषु इति मुपा.
स्वर: ?

७) उस. उप. √जन् + ड: प्र. (पा ३, २, ९७)। तत्स्वर:।

८) सपा. अग्निजुम् < > अग्निजा: इति पाभे।

९) विप.। उस. उप. विदन्ते कृत्-प्रकृतिस्वर:।

१०) विप. (मरुत्-प्रसृ. देव-)। अग्निना हूयते इति
कृत्वा कर्मणि कृत् उप. प्रकृतिस्वरश्च। तात्पर्यात्ताच्छब्द-

श्रुतिरिति कृत्वा तस. सामान्य: सामासिकस्वर इति भा. ;
वैतु. अन्ये बभ. इति।

११) अग्नि-जिह्व- (अग्नि-लोक- + (√वा [निवासे] >)
वा- (=वासिन्-) > सस. अग्निजिह्व- > (प३) दात
सतम्।

१२) =सपा. बौश्रौ ७, ४: १४। मै १, ३, ३५ अग्नि-
ह्येभ्य: इति पाभे।

१३) बस.। सामान्य: समासस्वर: (पा ६, १, २२३)।

१४) सपा. बौश्रौ ८, २१, १ अग्निजूता: इति पाभे।
अग्निजूता: इति सूको।

१५) बस. पूष. प्रकृतिस्वर: (पा ६, २, १)।

१६) विर. (मरुत्-)। उस. उप. √तप् + कर्त्तरि क्तिबन्ते
कृत्-प्रकृतिस्वर: (पा ६, २, १३९)।

१७) विर. (अर्क- [रश्मि-])। बस. उप. भाप.। आद्य-
दातत्वम् उसं. (पा ६, २, ११९ [तु. उरु-चक्षस्- प्रसृ.])।

१८) विर. (अश्महन्मन्-)। सस. अन्तोदात्त: उसं.
(पा ६, २, १४७)।

१९) बस. समासान्त: डच् प्र.। चित्स्वर:।

१२; क ७, ७.
अग्नि-त्रा- अन्.
१ अग्नि-दग्ध^a - गधाताम्^b खि
३, २१, २; ५, २, २.
२ अग्नि-दग्ध^c - गधाः^d ऋ १०,
१५, १४; शौ १८, २, ३५.
[गध- अन्].
१ अग्नि-दाह^e - हाम् काठ २३,
९. [ह- अन्].
अग्नि-वृत्^f - तः ऋ १०, १४,
१३; शौ २, १२, ७; १८, २,
११; पै २, ५, ८.
अग्नि, गनी (< मि-ह) ध^g - गिनत्
ऋ २, १, १२; १०, ९१, १०];
१ काठ ९, ८^h; ९ⁱ; ११^j;
१२; १५^k; २८, ८^l; - गिनधम्
ऋ १०, ४१, ३; काठ २६, ९^m; ११;
क ४१, ७ⁿ; - गिनधे काठ ३५,
१८; क ४८, १६; - गनीत्
मा ७, १५^o; तै ६, ५, ८, ५^p; ६;
७, १५, ७; मै १, ६, ४; ९, १^q;
४^r; ५, ८; ४, ५, ४^s; ७, ४^t; ८, ३;

क ८, ११^u; १२; ४४, ८^v;
- गनीत् तै ६, ३, १, २; ५,
८, ५; मै ४, ९, २; - गनीत्
खि ५, ७, ५, ४; तै २, ६, ५,
६; मै ३, ८, १०; क ३९, २;
- गनीत् काठ २५, ५;
- गनीधः मै ४, ४, ८^w; १;
- गनीधम् मै १, ४, १३; ३, ९,
८^x; - गनीधे तै १, ८, १८, १;
२, ९, १, १; ६, ६, १, ५, ७, १,
५, ६; ७, २; मै १, ४, १३; ६,
४; ९, ८; ४, ८, २; ३; क ४४, ४^y;
आग्नीध्र^z - गध्रः मै ४, ५,
९; काठ २६, १; २; क ४०,
४, ५; - गध्रम् मा १२, १८^{aa};
का २१, २, ७^{ab}; तै ३, १, ६, १;
२, ४, २; ४, ७, ८, १; ५, ४, ६,
४; ६, ३, १, १; ६; ४, २, ६;
७, १, ६, ६; ७, २, १, ३; मै
१, ९, ८; ३, ४, ४; ८, १; ८;
९^{ac}; १०^{ad}; ४, ५, ९; ६, ५, ८,
२; २; काठ ९, १५; २१, ८;

१२, २४, १०; २५, १०; २६,
१; २८, ४; क ३८, ३; ४०,
३, ४; ४४, ४; - गध्रस्य मै ३,
८, ९; - धात् ऋ २, ३६, ४^{ae};
खि ५, ७, ५, ४; मा २, १०;
११; का २, २, ७; ८; तै ४, ४,
९, १; ६, ३, १, १^{af}; १ मै ३, ३,
८; ८, १०^{ag}; ९, ४; १ काठ २१,
८, २६, १^{ah}; २८, ४^{ai}; १ क ४०,
४^{aj}; ४४, ४^{ak}; १ शौ २०, २, २;
६७, ५; - ध्रे मा ८, ५६; ३८,
१८; का ९, ७, ४; ३८, ५, १;
तै ३, १, ३, २; ४, ४, ९, १; ५,
४, ६, ४^{al}; १ दै, ३, २, १; ३;
६; ४, २, १; ६; ६, १, १^{am}; १ मै
३, ४, ४; ९, १; ४, ५, १; ८,
२; ३; ९; १ काठ २१, ८^{an}; २६,
२^{ao}; २८, ४^{ap}; ३४, १४; १५^{aq};
१७; १ क ४०, ५^{ar}; ४४, ४^{as};
- ध्रेण मै ३, ९, १; काठ २६,
२; क ४०, ५.

आग्नीध्रीव^k - यः तै ६, ३,

^a) तु. प. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, ४८) ।

^b) पा. अग्निगूढानाम् टि. द्र. ।

^c) वि. (पितृ-) । स. अन्तोदातः (पा ६, २, १४७) ।

^d) स. मा १२, ६० का २१, ४, १० अग्निष्वात्ताः इति पा. ।

^e) वि. (सोम-) । तु. उप. √ दह् + कर्मणि ण्यत् प्र. ।

^f) वि. (यज्ञ-, शत्रु-) । स. पू. प्रकृतिस्वरः ।

^g) = ऋत्विग्-विशेष- । तै. प. अवग्रहो नान्यत्र । उ. उप. √ इन्ध् + कर्तरि क्तिप् प्र. कृदुत्तरपद-प्रकृतिस्वरश्च (पा ६, २, १३९) । अपि च अग्निध्-इत्ययं छन्दोऽनुरोधुच्चारणलौक्य-प्रयोजितः शकन्धादि-पररूपात्मको भेदः द्र. । अयमेव च भेदो बाह्वुच एव मूलतोऽधीत इत्यपि संभाव्यते । यत् ऐवा ५, २५ शौवा ३०, १ खि ५, ७, ५, ४ इत्यत्र न्याय्यं

दीर्घमथ्यं रूपमुपलभ्यते ततो नैवावस्य मतस्य किमपि हीयेत । ऋतुप्रैवाङ्गत्वेन हि तस्योपलम्भात् । यज्ञाङ्गतया तस्य मुख्यत्वेन यजुर्विषयता न तृतिवषयता स्यात् । यदि याजुर्वं किमपि प्रकरणं बाह्वुचैः स्वीये ब्राह्मणादौ परिशिष्ट-धिया धृतमुपलभ्येत तर्हि प्राधान्येन यजुःशाखास्तेव श्रूयमाणस्य तस्य बाह्वुचेऽप्रधानैव श्रुतिरिति निरवयम् ।

^h) स. काठ २८, ४ मन्थपात इति संटि. ।

ⁱ) वि. [अग्नीत्संबन्धिन्- (याग- [क्र. १])], नाप. (अग्नीत्सदन- [मा ८, ५६ प्र. १], [आग्नीध्रकुण्डस्थ-] अग्नि- [मै ३, ९, १ प्र. १]) । शरणेऽर्थे रणि प्र. पुनः स्वार्थे अञ् प्र. (पावा ४, ३, १२०; ५, ४, ३६) । जित्स्वरः ।

^j) आ आग्नीध्रात् इति छेदः द्र. (तु. स. होत्राद् आ, पोत्राद् आ प्र. १; वैतु. प. प्र. एकमेव पदमिति) ।

^k) नाप. । तात्रजातिकेऽर्थे छ > ईवः प्र. (पा ४, २, ११४) तत्स्वरश्च ।

१,३.

अग्नि-धान^a - अग्निम् मै १, ८, २;
काठ ६, २; क ४, १; -नात्
शौ १२, ३, ३५; पै १७, ३९,
४; -नानि पै २०, ३३, ५;
-†ने ऋ १०, १६५, ३; शौ ६,
२७, ३; पै १२, १३, १५.

अग्नि-नुन्न^b - न्नानाम् कौ २,
१२२१.

अग्नि-नेत्र^c - न्नाः मा ९, ३६;
का ११, १, २; तै १, ८, ७, १; मै
२, ६, ३; ४, ३, ४; काठ १५, २;
पै २, ५३, १; -त्रेभ्यः मा ९,
३५; का ११, १, १.

अग्नि-पवमान^d - > अग्नि-
पावमा(न^e >)नी^h - नीभिः
तै १, ५, ७, ३¹; -नीभ्याम् तै
१, ७, ६, ४; -न्याम् काठ
२१, ५; क ३१, २०.

अग्नि-प्रतिष्ठान^k - नः काठ
१४, ९.

अग्नि-आजस^k - जसः ऋ ५, ५४,
११.

अग्नि-मत्^l - मत् मै ४, १, ३¹;
काठ २७, ५¹; ३१, २¹;
क ४२, ५¹; ४७, २¹; -मति मै
१, ६, ११; ३^m, १, ४; ४, ४; ७,
७²; ४^m, ५, २; ८, ५; काठ ९,
१६; १९, ३; २४, ४; २५, ८;
२९, ३; क ३०, १; ३७, ५;
४०, १; -मने मै १, ८, ८ⁿ;
-मन्ति काठ २४, १०; क
३८, ३; -मान् काठ ८, १२;
१९, २; २३, ११¹; क ७, ७,
२९, ८; शौ ८, ४, २¹.

अग्नि-मरुत्^o - > अग्नि-
मारुत्^o - अग्निम् मै २, १, ८;
क ४५, १; -ताः मा २४, ७;
का २६, २, २; मै ३, १३, ८.
[°त- वैश्वदेव°].

अग्नि-मारुती^h - ती, -तीम्
मै २, ५, ७.

†अग्निमि(म-इ)न्त्र¹ - न्त्रः ऋ
१, १६२, ५; मा २५, २८; का
२७, १२, ५; तै ४, ६, ८, ७; मै
३, १६, १; काठ ४६, ८.

अग्नि-मुख^k - खा काठ ३७,
३; -खाः काठ ३५, १८; क
४८, १६; -खान् तै २, ६, ९,
१, ६, ६, १, ५; ७, ३, ११, ३९; मै
३, ३, १०¹; काठ २१, ४; १०, ४३,
१९; क ३१, १९.

अग्नि-मूढ¹ - ढानाम् शौ ६,
६७, २; -रुहानाम् खिगा २४,
२; ३६, ६.

अग्नि-मेदिन्¹ - दी पै १६,
७३, ५.

अग्नि-पा(न >)नी¹ - नी का
२२, ५.

अग्नि-रुद्ध¹ - ढानाम् पै १९, ६,
१४; ४१, ८¹.

†अग्नि-रूप^k - पाः ऋ १०,
८४, १; शौ ४, ३१, १; पै ४,

^a) नाप । उस. उप. अधिकरणे ल्युट् प्र. स्वरः प्रकृत्या
(पा ३, ३, ११७; ६, १, १९३; २, १३९) ।

^b) कर्मणि क्कान्ते पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, ४८) ।

^c) पाभे. अग्निगूढानाम् द्र. ।

^d) विप. (देव-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६,
२, १) । उप. †नेतृ- + समासान्तः अण् प्र. (पावा ५, ४,
११९) ।

^e) मलो. कस. (तु. टि. आग्नेयपावमानी-; वैतु. भा.
देवताद्वन्द्व इति) ।

¹) अण् प्र. तत्स्वर उभयसदृशिर इत्त्वं च (पा ४,
२, २४; ७, ३, २१; ६, ३, २८) ।

^h) = आग्नेयपावमानी- ।

^h) स्त्रियां ङीप् उदात्तनिवृत्तिस्वरेणोदात्तत्वम् (पा ४, १,
१५; ६, १, १६१) ।

¹) पाभे. आग्नेयपावमानीभिः द्र. ।

¹) पाभे. आग्नेयपावमान्याम् द्र. ।

^k) विप. । बस. पूष. प्रकृतिस्वरः ।

¹) मतुब् उदात्तः (पा ६, १, १७६) । ऋ. तै. पै.
तच्छाखीयानि ब्राह्मणानि च वकरादि प्र. आबयन्ति (तु.
यस्था.) । शौ. य. जुषाणि शाखान्तराणि तु मकारादिमिति
विवेकः (तु. वैप२ अवि) ।

^m) सपा. तै ५, १, ३, २ पयु. अग्निवृत्ति इति पाभे. ।

ⁿ) सपा. तै २, २, ९, ६; ७ अग्निवृत्ते इति पाभे. ।

^o) सपा. ऋ ७, १०४, २ अग्निवृत्ति इति पाभे. ।

^p) = अग्नीध्- । उस. उप. √इन्ध् + कर्त्तरि अण् प्र. ।
कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरः पूष. सुमागमभ (पा ३, २, १;
६, २, १३९; पावा ६, ३, ७०) ।

^q) कर्मणि निष्ठाया पूष. प्रकृतिस्वरः । उप. < √मुह् ।

^r) उस. उप. √मिद् + ताच्छीलकः णिनिः प्र. ।

^s) तस. स्त्रियां ङीप् प्र. (पा ४, १, १५) । तु. टि.
अग्ने-युानी- ।

¹) †श्री रुद्धा° (°ग्निरु अवर्ह° इति BKA) इति व्यस्त
इव पाठः? यनि. शोधः (तु. मूको. पूर्व स्थले च) ।

१२, १.
अग्नि-वत्^a पै २, ७८, ४.
अग्नि-वत्^b - ञवति^c तै ५, १,
३, २; ६, १, ८, ३; २, ९, ३; ९,
३, २; - ञवते^d तै २, २, ९,
६; ७; - चान् क्र ७, १०४, २०;
॥ तै ५, ५, २, १; २^e; पै १६, ९,
२^f.
अग्नि-वर्ण^g (णं) णि^h - णिम् खि
४, २, ८^h; १२.
अग्नि-वासस्ⁱ - सा: शौ १२,
१, २, १; पै १७, ३, २.
॥ अग्नि-विद्^j - विद: मै ३, १,
९; - विदा मै ३, ४, ८.
अग्नि-विमोचन^k - नम् पै ९, ७,
२.
अग्नि-वीक्षिका - काठपुष्पि १६.
अग्नि^l - वेक्ष^m - > आग्निवेक्षिⁿ -
- शिम् क्र ५, ३४, ९.
अग्नि-शूमान^o - नम् पै ९, ७, १३.
अग्नि-शाल^p - लम् शौ ९, ३, ७;

पै १६, ३९, ७.
अग्नि-श्री^q - श्रिय: क्र ३, २६, ५.
॥ अग्नि- (स्तु) > ष्टुत्^r - ष्टुत्
तै ७, २, ५, ५, ४, ३, ३; - ष्टुता
तै ७, ३, ७, १^s.
॥ अग्नि- (स्तो) > ष्टोम्^t - म:
तै १, ६, ९, १; ३, १, ७, ३; ५,
४, १०, २; ६, ४, ३, ४; ७, १, ४,
२; ५, ४; १०, ४^u; २, १, २;
२, १; २; ३, २^v; ५, ५^w; ६; ३
१३, १^x; ४, २, ५; मै ३, ४, ४;
८, १०^y; ९, ५; ४, ४, १०; ५,
२; ७; काठ १४, ९; १५, १०^z;
२२, १^{aa}; २५, १०; २६, १^{ab};
२८, १; ३३, ६; ३४, ८; १६;
३७, ७^{ac}; ४३, ३; क ४०, ३; ४^{ad};
४४, १; शौ ११, ९, ७^{ae}; \$ पै
८, १९, ७, १६, ८२, ७; - मम्
तै १, ६, ९, १; ७, २, ९, २; ४,
१०, १; मै १, ११, ९; ४, ४,
१०; ५, २; ६, ६; काठ १४, ९;

२६, १; २८, १^{af}; ३३, २; ३७,
११; क ४०, ४; ४४, १^{ag}; शौ
१०, ९, ८^{ah}; \$ पै १४, ३, २६;
१६, १२६, ८; - मस्य मै ३,
८, २^{ai}; ४, ५, २; काठ २४, १०^{aj};
२६, १^{ak}; क ३८, ३^{al}; ४०, ४^{am};
- मा: तै ७, ४, ७, १; काठ
३३, ४^{an}; पै १७, २९, १४;
- मात् मै १, १०, ५; काठ
३५, २०; क ४८, १८; - मान्
\$ पै ११, ५, ३; - मे तै ६, ९,
८, २; ११, ४; मै ३, ८, ९; ९, ५;
४, ५, ४; ७, ६; काठ २९, २;
३७, ११; क ४५, ३; - मेन तै
१, ६, ९, १; ७, १, १, २^{ao}; ३;
३, १, ५, ३; मै १, ८, ६; ३,
८, १०; ४, ४, १०; काठ १४,
९^{ap}; शौ ९, ९, २^{aq}; \$ पै ५, १४,
२; १६, ७, ९, ११४, १; - मै:
शौ १२, ३, २३^{ar}; पै १७, ३९, ३;
- मौ तै ७, २, ५, ६, ९, १; २, ४,

^a) तुल्यार्थे वति: प्र. ।

^b) यथा चास्मिन् प्राति. कादिचच्छाखा वकारादि
काश्चिच्चापरा मकारादि प्र. आसनन्ति (तु. अग्नि-मूत्-
टि.) । तत्र यथा प्रत्ययाङ्गभूत-मकारवकारविकल्पः
शाखाभेदेन प्रादर्शि तथा भूयसे विवेकाय (तु काठ २३,
११ शौ ८, ४, २) विशेषमेन विरहय्योभयत्र बाहवृत्त्याः
श्रुतेरभिज्ञैव श्रुतिर्भवतीत्यपि द्र. ।

^c) पाभे. अग्निमूति मै ३, १, ४ द्र. ।

^d) पाभे. अग्निमूते मै १, ८, ८ द्र. ।

^e) पाभे. अग्निमान् काठ २३, ११ द्र. ।

^f) बस. पू. प्रकृतिस्वर: (पा ६, २, १) ।

^g) अग्नि-वर्णाम् इति मुपा. स्वर: शोधोपेक्षः ।

^h) विप. (पृथिवी-) । पू. प्रकृतिस्वरः ।

ⁱ) विप. । उस. उप. √विद् + कर्तरि क्तिप् प्र. । कृद्-
उत्तरपदप्रकृतिस्वर: (पा ३, २, ६१; ६, २, १३९) ।

^j) तस. ल्युङन्त-कृत-प्रकृतिस्वर: (पा ३, ३, १२५;
६, १, १९३; २, १३९) ।

^k) व्यप. । अमेवैशः स्वरूपमिव स्वरूपं यस्यैवेति कृत्वा

बस. पू. प्रकृतिस्वर: (पा ६, २, १) ।

^l) तस्यापत्येऽर्थे इज् प्र. वित्स्वरश्च (पा ४, १, ९५;
६, १, १९७) ।

^m) तस. न. उत्तरपदाद्युदात्तत्वम् (पा २, ४, २५; ६, २,
१२३) ।

ⁿ) विप. (मरुत्-) । उस. उप. √श्रि + कर्तरि क्तिप्
दीर्घः कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरश्च (पावा ३, २, १७८;
पा ६, २, १३९) । G.W. प्रभु < √श्री [दीप्ति] इति ।
यत्तु सा. इह संप्रसारणाऽभावमिवापश्यत् तद्-
संबद्धमित्युपेक्ष्यम् । यदपि M.W. बस. च उप. पू. प्र.
निरपेक्षं प्राति. चेत्याह तदपि निर्मूलं भवति । तथाहि सति
पू. प्रकृतिस्वरत्वप्रसंगादिति दिक् ।

^o) = एकाह-विशेष- । उप. धातोर् ह्रस्वादुत्तरं तुगागमे
षत्वे (पा ८, ३, ८२) च विशेषः । उस. उप. अधिकरणे
कृत् ।

^p) = यज्ञायज्ञिय-सामविशेष-, (उपचारात्) कृत-विशेष- ।
षत्, सामान्यः समासस्वरः (पा ६, १, २२३) ।

११,२; काठ ३३,३; ३४,८.
अग्निष्टोम-प्रायण^० - णा: काठ
३४,८; -णा: तै ७,२,९,१.
॥अग्निष्टोमै-संमित^० - त:
काठ ३३,४.
अग्निष्टोम-साम^० - मम् तै
१, ८, १८, १; मै ४, ४, ९;
-मानि^० तै ७,२,५,५.
॥अग्निष्टोम-स्तोत्रै^० - त्राणि
काठ ३३,४.
॥अग्नि-(स्थ>) ष्टु, ष्टा^१ - ष्ट:
काठ २९,८; -ष्टम् मै ३, ३,
१०^१; काठ २१, १०; -ष्टस्य
मै १, ५, १३; -ष्टा तै ६, ३,
४, ३; -ष्टा: मै ४, ७, ९^१; काठ
२९, ८^१; -ष्टात् मै ४, ७, ९;
काठ २९, ८^१; -ष्टाम् तै ६, ३,
४, ३-५; काठ २६, ५^१; क
४१, ३^१; -ष्टेन काठ २९, ८.
अग्नि-ष्टा^१ - ष्टा: मै ३, ९, ३;
४; काठ २६, ५^१; क ४१, ३^१.
अग्नि-(ष्वा>) ष्वात्^१ - ता:
मा १९, ५८; १०^१; का २१,

४, ९; १०^१; -तं ता: ष्ट
१०, १५, ११; मा १९.
५९; का २१, ४, ८; तै २, ६,
१२, २; मै ४, १०, ६^१; काठ
२१, १४^१; शौ १८, ३, ४४;
-तान् मा १९, ६१; का २१.
४, ११; मै १, १०, १८^१; ४,
१०, ६; काठ २१, १४; ३६.
१३^१; -तानाम् खि ५, ७, २;
६; मा २१, ४३-४५; २४, १८;
का २३, ५, ३^१; २६, ४, ३; मै
४, १३, ७; काठ १८, २१;
-॥क्षेभ्य: तै १, ८, ५, १; काठ
२, ६; क ८, ९. [०त्-अन्^०].
॥अग्नि-सव्- -व: तै ५, ६, २, १.
॥अग्नि-हुत्^१ - त: मा ३८, २८;
का ३८, ७, १.
अग्नि-होत्^१ - तार: ऋ १०, ६६,
८.
१अग्नि-होत्र^१ - त्रा: शौ ६, ९७, १;
पै १९, १२, ७.
॥२अग्नि-होत्र^० - त्रम् तै १, ५,
२, ४; ९, १; ६, ९, १^१; १०, २^१;

२, ५, ६, ३; ३, २, २, २^१; ४,
१०, १; ५, ७, ४, २; मै १, ५,
५, १२; ६, १०^१; ११; ८, १^१; ९;
४; ५, ६^१; ७^१; ८; ९^१; ९, ५^१;
३, ३, ९; ६, ६; १०^१; ४, १, ३;
४, ९; काठ ६, १^१; ३^१; ४^१;
५^१; ६^१; ७^१; ८^१; ७, ११; ८, ११;
९, १३^१; २३, ७^१; ३१, २;
३९, ८; क ३, १२^१; ४, २^१; ३^१;
४^१; ५^१; ६^१; ७; ७, ८; ३६, ४^१;
४७, २; शौ ११, ९, ९; शौ
६, १०, २; १६, ८२, ९; १३४,
३; -त्रस्य मै १, ८, १; ४-६;
७^१; काठ ६, ५^१; ८^१; ७, ५;
२३, ७; क ४, ४^१; ७^१; ५, ४;
३६, ४; -त्रास्य मै १, ६, १०;
८, ७; -त्राय मै १, ८, ६, ८;
-त्रे तै २, २, ४, ७; मै १, ५, ५;
७; ८, १^१; ४, ६; ७; ८^१; काठ ६,
४; ६^१; ७^१; ७, ४^१; क ४, ३;
५^१; ६^१; ५, ३^१; शौ १०, ३,
२२; १५, १२, १; शौ १६,
६४, ९; -त्रेण मै १, ८, ७^१; ८;

- ०) विप. (यज्ञ-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरः ।
१) तुस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, ४८) ।
०) षस. समासान्तः टच् प्र. (पा ५, ४, १०३) चित्-
स्वरश्च ।
१) समासान्तभावाऽभावान्यतरस्य दुर्वचत्वेऽपि नापू.
टि. दिशा तै. तद्भावानुगमाद् एतद् रूपं कृतसमासान्तस्य
प्राति. इति संभाव्येत ।
०) षस. सामान्यः स्वरः ।
१) विप. (अग्नि-प्रभृ.) । उस. उप. √स्था + कः
प्र. षत्सु अन्तोदात्तश्च (पा ३, २, ४; ८, २, ९७; ६, २, १४४) ।
०) विच् प्र. । शेषं f टि. द्र. ।
१) विप. (पितृ-) । √स्वाद् इति ह्रस्वोपधाद् विविच्य
√स्वाद् (तु. ऋ२, ६८, २) इत्यतः कर्मणि कान्ते पू. प्रकृति-
स्वरे (पा ६, २, ४८) प्राप्ते परत्वाद् थायादि-स्वरः (पा ६,
२, ११४) इहाऽवसरं लभेत । ननु नैवमसावुत्सर्गो विशिष्टं

पूर्वविप्रतिषेधेन चारिताभ्यां ई पूष. प्रकृतिस्वरं बाधतेति
चेत् । सत्यमेवैतत् । तदभ्यर्थाहितमसादरपरतनैवं
व्याख्यायि (द्र. सा.) । लक्षणानुकूल्यमात्रार्थं तावद् भावे
के षस. । तद्वति तादृशः अच् प्र. चेत्यादिसंकेतो
ग्राह्यः । वाच्यविशेषपञ्चाशत्तनार्थोऽयं विशिष्टः स्वरः
स्याद् इति तु संभाव्येत ।

१) पाभे. २अग्निदग्ध- > ग्धाः टि. द्र. ।

१) मत. थायादि-स्वरः (पा ६, २, ११४) । स्विबः
संवृक् इत्येतेन समानाधिकरणं विप. द्र. । उ. म. PW.
प्रभृ. हुत्- इति क्तिवन्तस्य ष१ इत्याहुः । तत्र
विभक्तिस्वरो नोपपद्येत । अन्तोदात्तात् (पा ६, १, १६९)
इत्युक्तदिशा स उपपद्येतेति चेत् । न । तथात्वे हि नित्यः
उस. स्यात् (तु. अग्निचित्, सर्वहुत्, सुकुत्- प्रभृ.) ।
नित्यसमासे चोक्तलक्षणाप्रवृत्तेरिति यावत् ।

१) बस. पूष. प्रकृतिस्वरः ।

३, ३, ९; काठ ६ ६; ८, ११; क
४, ५, ७, ८.
॥अग्निहोत्र-तप(न>)नी^a-
नी, -नीम् काठ ६, ३; क ४, २.
॥अग्निहोत्र-त्व^b- -त्वम् मै १,
८, १.
अग्निहोत्र-ब्राह्मण- मैपुष्पि १,
८; काठपुष्पि ६.
॥अग्निहोत्र-हुव(न>)गी^c-
नी तै १, ६, ८, ३; -णीम्^d,
-ण्याम् मै १, ८, ५.
अग्निहोत्र-हुत्^e- -हुताम् शौ
३, २८, ६.
अग्निहोत्र-हुत^f- -ताः पै १४,
३, २८.
॥अग्निहोत्रिन्^g- -त्रिणः मै १,
८, ६; -त्रिणा मै १, ५, ७;
-त्रिणि मै १, ५, ११; -त्रिण
मै १, ८, ४; ७; काठ ६, ५;
६^h; क ४, ४, ५ⁱ; -त्री मै १, ५,
१२; ८, ७; काठ ६ ८; क ४, ७.
॥अग्निहोत्रो(त्र-उ)च्छेषण-

-णम् तै २, ५, ३, ६.
अग्नि-हृत्^j- -रेभ्यः मै १, ३, ३५^k.
अग्नी^l क ५, ४५, ४; ६, ५९, ३; ६०,
१; तै ४, २, ११, ११; ३, १३, ८;
मै ४, १०, ५१; काठ ४, १५१.
अग्नीध्- अग्निध्- द्र.
अग्नी(मि-इ)न्द्र^l- -न्द्राभ्याम् मा
७, ३२^m; का ७, १४, १ⁿ.
अग्नी-पर्जन्यै^k- -न्यौ क ६,
५२, १(२, ४०, ५), १६].
॥अग्नी-वृष्ण^l- -णाभ्याम् काठ
२९, ३; -णौ तै ६, ६, ३, ३; मै
४, ८, ५^m.
॥आग्निवारुणⁿ- -णम् तै १,
५, २, ५; मै २, १, ४.
॥आग्निवारुणी^o- -णी मै
२, ३, १; काठ १२, १; १३, ६;
-णीम् काठ १३, ६.
१ अग्नी-(सो>)षोम^{1p}- -मयोः
खि ५, ७, २, ८; १०; मा १,
२२; २, १५; २५, ५; ६; का १
८, २; २, ४, १; २७, ५, १; ६,

१; तै १, ६, २, ३; ४; ४, १;
११, ५, ६॥; २, ५, २, ७॥; मै
३, १५, ४; ६; ॥काठ ७, ५;
३२, १^q; ॥क ५, ४; -मा क
१, ९३, ८; १०, ६६, ७; शौ ६,
९३, ३^q; पै १०, २, ९; १२, १४,
१५^q; -१^qमा ऋ १, ९३,
२; ३; १४ (३, १२, ९); ६,
७; ९; १२; १०, १९, १;
तै २, ३, १४, १; २^q; मै ४, १०,
१; ११, २; १४, १८^q; काठ ४,
१६^q; शौ १, ८, २; १८, २,
५३; पै ४, ४, १०^q; १९,
२१, १४^q; -माभ्याम् खि ५,
७, २, ११^q; मा १, १०; १३; ६,
९^q; २४, २३; का १, ३, ७;
४, ३; ६, २, ३^q; २६, ५, ३; तै १,
१, ४, २; ५, १; ८, १; ६, ॥११,
५; ६; ६, १, ११, ६॥; ॥मै २,
१, ३^q; ४; ३, ७, ८; १४, ४^q;
४, ३, १^q; काठ १, १२^q; ५,
१; २३, ८; २४, ७^q; ३१, ११^q;

^a) नाप. (स्थाली-) । कास. ।

^b) भावे त्वः प्र. तत्स्वरश्च (पा ५, १, ११९; ३, १, ३) ।

^c) = यज्ञोपकरण-विशेष- । कास. । सत. लिट्स्वरः
प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १, ३९) । उप. <√हु +
करणे ल्युट् प्र. । पूर्वपदात् (पा ८, ४, ३) इति णत्वं
स्त्रियां ङीप् च (पा ४, १, १५) द्र. ।

^d) सोपपदे क्तिन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^e) विप. । बस. ।

^f) नाप. । मत्वर्थीयः इनिः प्र. (पा ५, २, ११५) तत्स्वरश्च ।

^g) उस. उप. √हु + कर्तरि अच् प्र. थाथादि-स्वरश्च
(पा ३, १, १३४; ६, २, १४४) ।

^h) अग्निजिह्वेभ्यः इति तै. पाभे. ।

ⁱ) इन्द्रा टि. द्र. ।

^j) द्रस. आनङ्ङ-आदेशाभावश्चान्दस। साधारणः
समासस्वरश्च (पा ६, १, २२३) । विस्तरस्तु अग्नीषोम-
इत्यत्र टि. द्र. ।

^k) यत् सोमवरुणयोरुनेर् ईद्-आदेशमाचार्योऽन्वशात्
तदव्याप्तमनुशासनं द्र. । पर्जन्येऽप्यनेर् ईद्-आदेश-
श्रवणोपलम्भात् । अतः पा ६, ३, २७ सूत्रे तस्यापि उसं.
कर्तव्यमिति दिक् । देवताद्वन्द्वीयस्य उभ. स्वरस्य प्रतिषेधे
(पा ६, २, १४२) अन्तोदात्तः ।

^l) देवताद्वन्द्वे आनङ्ङम् बाधित्वा ईद्-आदेश उभय-
पदप्रकृतिस्वरश्च (पा ६, ३, २६; २, १४१) ।

^m) *ग्नीव इति मुपा. स्वरः शोधाहः (तु. सपा. तै. पाठ-
साक्षित्वेनोभयपदप्रकृतिस्वरस्यैव यथार्थत्वात्) ।

ⁿ) सास्यदेवतीयः अण् प्र. तत्स्वरः उभयपदवृद्धिः
इत्वं च (पा ४, २, २४; ७, ३, २१; ६, ३, २८) ।

^o) त्रियाम् उदात्तनिवृत्तिस्वरेण ङीप् उदात्तत्वम् (पा ४,
१, १५; ६, १, १६१) ।

^p) मूर्धन्याऽऽदेशो विशेषः (पा ८, ३, ८२) ।

^q) सपा. शौ ५, २२, १ सोमो ग्रावा इति पाभे. ।

३२, १^२; क १, १२^१; ३७,
८^१; ४७, ११^२; शौ १२, ४,
२६; पै १७, १८, ६; -मौ खि
५, ७, २, ४, ५; ६^२; मा २, १५;
का २, ४, १; १^१ १, ६, ९, २^२;
२, ३, १, ३; ४, १२, २, ५,
२, २^२; ४, ६; ६, २, २, ५, ६,
१, ३^३; ६, १, ५, २^२; ३; १^१ २,
१, ४^२; ४, ३, १३, १^३; ३, ७,
१^२; ८^२; काठ ५, १; ७, ५; ८,
१०^१; १०, २^१; २३, ८; २४, ७^२;
३२, १^१; ३५, ३; ३९, २; १^१ क
५, ४; ७, ६^१; ३७, ८^१; शौ ३,
१३, ५; ८, ९, १४^२; पै ३,
४, ५; १६, १९, ४; १९, १४,
९; -†^२ ०^१ ०^१ १, ९३, १; ५;
१०; ११; तै २, ३, १४, २^२;

३, ५, १, २; मै १, ५, १; ४, १०,
१; १४, १८; काठ ४, १६^१;
-०^१ ०^१ शौ ६, ५४, २; पै ६,
११, ७^१; ८; ९; १२, ८, ५; २८,
११^०.
१^१ अग्नीषोमीय, या^१ - -यः
तै ७, ५, १५, १; मै १, ५, ७;
२, १, ४; ६, १^३; ३, ७, ८; काठ
१५, १; २४, ७^१; २९, १; ३४,
१४; ३७, २^२; क ३७, ८^१; ४५,
२; \$ शौ ९, ६, ६; \$ पै १६
१११, ६; -यम् तै १, ८, १,
१; ८, १; २, ३, ३, ३^२; ५, २, ३;
३, २, २, २; ६, १, ११, ६^१;
मै १, ६, ८; २, १, ३; ४^१; ३, ६,
१०^१; ८, २; काठ ८, १०^१; १०,
२^१; २३, ७; क ७, ६^१; ३६, ४;

-यया मै १, ५, ६; ७; काठ ७,
५; क ५, ४; -यस्य मै ३, ४,
६; ७, ८; -या तै ३, ४, ३, २;
-ऽयाः मा २४, ८; का २६,
२, ३; मै ३, १३, ९; ४, ३, १^१;
-यात् मै ३, ८, २; -याम् तै
३, ४, ३, ३; काठ १३, १२;
-यायाः मै १, ५, १२; -ये मै
३, ७, ८; काठ १०, २; -येण
काठ १०, २^१.

२अग्नीषोम - -मौ शौ ६, ६१, ३.
अग्ने (मा-इ)न्द्र- > १^१ अग्ने-
न्द्र^१ - -न्द्रम् मै २, ६, २; ४, ३,
२; काठ १२, ७; ३४, १; -न्द्राः
तै ५, ६, १७, १; काठ ४९, ६.
१^१ अग्नेन्द्री - -न्द्रीम् काठ
१३, १८.

अ) सपा. तै ४, ३, ११, २ चतुष्टोमः इति, मै २,
१३, १० काठ ३९, १० चतुष्टोमम् इति पाप्मे ।

ब) सपा. ऋ ६, ७४, ४ सोमाहद्वौ इति पाप्मे ।

ग) सपा. आपश्चौ ६, २३, १ अग्नीषोमा इति
पाप्मे ।

द) विप. (अष्टाकपाल- प्रभृ.) । सास्यदेवतीयः छ >
ईयः प्र. तत्स्वरश्च (पा ४, २, ३२ ।

०) देवताद्वन्द्वेऽपीह कथं सामान्य-समाप्तस्वरो न च
देवताद्वन्द्वीयमुभयपदीयं द्वैस्वर्यम् (पा ६, २, १४१) इति
विमर्शविशेषापेक्षमिव भवति । स्यादेतत् । नात्राऽस्मिन्
सोमश्च देवतात्वेन श्रूयते इति । कथमिति । उच्यते ।
तयोरत्र ब्रह्मात्मभावभावितस्य निखिलजगदुत्पादन-वैभव-
स्यैर्षेयत्वं द्वारेण साधनता-मात्र-वेन हि श्रवणं भवति ।
यदि तयोरिह कामना-विशेषविशिष्टस्य कस्यचिद् ऋषे-
रार्थपत्यमुखेन स्तुत्यताऽभविष्यत् तदा प्राधान्यगुति-
भाक् कया किल तयोर्मुख्यं देवतात्वमप्यभविष्यत् । इह तु
पूर्वोक्तदिशा स्तोताऽऽत्मनः सर्वशक्तिसमन्वितत्वमेव
प्राधान्येन स्तौति तच्छेषतामात्रतयाऽग्नीषोमयोश्चापि
संकेतं करोतीति तयोर्देवतात्वमिहोपसर्जनीभूतमिती-
वार्थः साधारणसमाप्तस्वरेण समर्पयितुमिष्टः स्यात् । एव-

मपि तद्देवतात्वस्य विहननत्वात् नथं तदुपाधयस्याग्नेर्
ईद-आदेशस्यैह लब्धावकाशतोपपद्यतेति पुनरपि संदेहः
संजायते । तत्रापि खल्वेवमुच्यते । नात्र देवतात्वस्य
नितरासुपधातो भवति । स्तोत्राऽऽत्मन-वैभवमिति मवैतेन
गीयते यद् देवते अप्यग्नीषोमो तत्र साधनतामाधत्ता भजत
इति श्रूयते । तेन शब्दस्वाभावविषये तदुपाधयस्य
तद्वस्थितत्वे सति अत्रत्यातार्थान्वितरूपपातो नाम
तदुपसर्जनीभाव इत्याशये । सा चार्थो गौणता तावद्
देवतात्वाश्रितस्वरस्य साधारणसमाप्तस्वरेण बाधित-त्वेन
प्रदर्श्यते । निगदमात्रेण स्तोतृणां श्रोतृणां च तत्रात्र-
व्यक्तीभावस्य समर्पयितुमिष्टत्वात् । सौवरेऽर्थस्यानेन
प्राधान्यं प्रदर्शितं भवति । अथ यच्चद्वन्द्वस्वाभावान्न-
मथवा प्रातिस्विकं तदीयं देवतात्वं भवति तस्याविहत-
त्वात् तदाश्रयो देवताद्वन्द्वस्त्वदश्रयो वक्तव्यः ।
तदिदमुपसर्जनीभूतं देवतात्वमुपजीव्यामर ईद-
आदेशोऽपीह चरितार्थो भवत्विति सर्वं चरुमन्त्रवयं च
भवति ।

१) तु. अग्नीन्द्र- । द्वस. आनद्वन्द्व-आदेशे सास्यदेवतीयः
अण् प्र. तत्स्वरः उत्तरपदद्वन्द्वनिषेधश्च (पा ४, २, २४;
६, ३, २६; ७, ३, २२; ३, १, ३) ।

अग्ने-यु(न>)नी^१- नी तै ४,
४, ६, २; मै २, ८, १३

॥अग्न्या(मि-आ)ध्रुम^२- यम् मै
१, ६, १२; १३; काठ ८, १०^३;
९, १५; क ७, ६^४; शौ ११, ९,
८५; प १६ ८२, ३५; -यस्य
मै १, ५, ६^५; काठ ७, ४; क
५, ३; -याय काठ ८, ११;
क ७, ८; -ये मै १, ६, ४^६; ५;
काठ ९, १५; -येन तै ५, ४, १०,
४; काठ २२, २.

॥अग्न्यु(मि-उ)पस्थान^३- मैपुष्प
१, ५; -नम् मै १, ५, ८, ६, १०;
काठ ७, ५, ६; क ५, ४, ५.

अग्न्ये(मि-ए)ध्रु^४- -ध्रुम^५ मा
३०, १२; का ३४, २, ४.

?अग्नेष्ट प २०, ५३, ७.

अग्र, प्रा^६- -ग्रम् १, २८,
६; ११२, १८; ३, ५, ८५; ४,
५, ८; ३०, १७; ३१, ६; ३९, ३;

५५, ७; ४, १३, १; २७, ५;
४६, १; ४७, १; ६, ६५, २; ७,
९१, ५; १०, ८, ४; ७१, १;
७५, १४; ८३, ८, १००, २)
७; ८५, १९^७; १००, १२; १०३,
८^८; १०७, ५; १११, ८; १३५,
६; खि ४, ९, ४; मा ११, १७;
१३, ५१; १७, ४०^९; २३,
२४; २७, ३०^{१०}; ३३, ५९^{११};
का १२, २, ६; १४, ५, ५; १८,
४, ८^{१२}; २५, ६, ४; २९, ३,
८^{१३}; ३२, ५, ५^{१४}; तै १, ७, १२,
२; ॥२, ३, ४, ३^{१५}; ४^{१६}; १४,
५^{१७}; ६^{१८}; ३, ५, ६, २; ४,
१, २, २; ५, १, २, ५; २, १, ५^{१९};
॥६, ३, ९, ५^{२०}; ४, ११, १^{२१}; ६,
११, २; ३; ७, २, ७, २^{२२}; ४,
१९, ३; मै १, १, ४^{२३}; ८, ९;
१०, ३; २, ५, ६^{२४}; ७, १६^{२५};
१७; ३, १, ४; १०, १^{२६}; १३,

१; ॥४, ३, ५^{२७}; ६, ४^{२८}; ७, ९;
८, ९^{२९}; १२, २^{३०}; काठ ९, ६;
१०, १२^{३१}; १३; ११, ४^{३२}; १२,
७^{३३}; ८; १३, ७^{३४}; १४, ३; १६, २;
१७; १९, ३; २५, ५^{३५}; २७, ९^{३६};
३०, ३^{३७}; ४४, ८; ४५, १२;
क ८, ९; २५, ८; ३०, १; ३९,
२^{३८}; ४६, ६^{३९}; कौ १,
७०^{४०}; २, ९७८; १२०६^{४१}; ३,
३, १३; जै १, ७, ८^{४२}; २, २,
८; ४, २३, ९^{४३}; शौ २, २६,
२; ४, १, ५; १९, ३; ३२,
७^{४४}; ६, १३७, ३; ७, १, १; ३,
१; ८६, २^{४५}; ८७, ४; ५, ८, ७,
३; १२; १०, ८, ८; १२, ३, १०;
१४, १, २४^{४६}; १६, १, ६; १८,
१, २७; २८; पै १, १३, ४;
३८, ४; ५१, १; २, १२, २;
४, ३२, ७; ५, २, ४; ८; १५, १;
५, २८, ५; ९, ११, ८; १६, १२,

५) अग्ने इत्यामान्वितं पदे तदवस्थमत्र पूर्वपदोभूतं
द्र. (तु. वायो-यानी-, अन्तरिक्ष-यानी-)। एभिः पूर्व-
पदेस्तन्मुखो वैदिक्यः स्तुतयः संकेत्यन्ते। अग्ने इत्य-
वमारभ्यमाणस्तुतिश्रवणपद्वारेण यानी शकटिकाऽभीष्टप्रा-
पिकेनीष्टकाविशेषणतायां तात्पर्यार्थवसानं भवति।
एवमेव वायो-यानी-, अन्तरिक्ष-यानी- इति चेष्टकाविशेषण-
पदे व्याख्यातव्यं भवतः। सर्वत्र देवानामिति संबन्धे
षष्ठी भवति। तत्संबन्धिन्यसीत्यर्थः। यत्तु सा. यानी-
इति पदमग्न्यादीनां विशेषणमाह प्राप्कोऽसि इति,
तन्मन्दमव भवति। करणे ल्युङ्गन्तात् स्त्रियां ङीबन्ता-
देतस्मात् तथाविधसंबन्धस्यानीप्यिकत्वापत्तेः। न ह्यत्र
ह्निः प्र. मत्वर्थीयः शङ्कितव्यो भवति। तथा
सत्यन्तोदात्तत्वस्य दुष्परहरत्वात्। अपि चोपरिष्ठाच्छ्रूय-
माणम् अन्तरिक्ष- इत्यस्य विशेषणत्वं नितरां दुर्घटं
स्यात्। भूयानप्यत्र विस्तरः वैश. द्र.।

५) नाप.। उ.स. कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, २१३; २,
१३९)। उ.प. < आ > घा।

०) नाप.। उ.स. ल्युङ्गन्त-कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ३, १,

११५; ६, १, १९३; २, १३९)।

५) =अग्नीध्र-। उ.स. उप. ✓इध् + कर्मणि अण्
प्र. (तु. [अंशतः] भा. [तैत्रा ३, ४, ८, १]; वैतु. म.
< ✓एध् > धि इति)।

५) सपा. तैत्रा ३, ४, ८, १ आग्नेध्रम् इति पाभे.।

१) विप., नाप. (अग्रभाग-, मुख- [ऋ ३, १०, १७
प्रभृ.])। < ✓आ > गम् इति या [६, ३] प्रभृ.,
< ✓अङ्ग + रन् प्र. (पाउ २, २८)।

५) क्वचित् वा. क्वि. द्र.।

५) =सपा. या ११, ६। तै २, ४, १४, १ अग्ने इति
पाभे.।

१) सपा. तै ४, ६, ४, ३ अग्ने इति, मै २, १०, ४ काठ
१८, ५ क २८, ५ शौ १९, १३, ९ पै ७, ४, ९ मध्ये इति
पाभे.।

१) सपा. ऋ २, १५, ८ मै ४, १४, ५ बलम् इति
पाभे.।

५) सकृत् सपा. तै १, १, ५, १ अग्ने इति पाभे.।

१) सपा. ऋ ७, ८, १ अग्ने इति पाभे.।

३; १३, २; १०१, ३; १७, ३६;
१०; १८, ३, ३१^a; २०, १, १;
२, १; -ग्रम्-ग्रम् क्र १,
१२३, ४; -†ग्रा क्र १०, ८७,
१०; शौ ८, ३, १०; पै १६,
६, १०; -ग्रा: पै २, २५, १?;
-†ग्राय मै ३, १०, १; -ग्र^b
क्र १, ३१, ५; १२६, ४; १२७,
१०; १६४, ८; २२; २, १७,
३; ३, ४८, ३; ५८, ४; ४, ५, ७;
५, १, ४; ५, ८०, २; ७, ८, १; ९,
३; १५, ५; ३३, १४; ४४, ४;
६८, ९; ८०, २; ८, ६, २४; ५३,
८; ५९, ६; १००, २ (१०,
८३, ७); ९, ६९, ११ ७३, ९;
८६, १२; ४२; ९६, १; ९९ १;
१०६, १०; १०, १, १; १८, ७;
४५, ५; ६९, १; ८५, ३८०;
१०७, ९; ११०, ४; १२१, १;
१२९, ३; २; खि १, ४, १०;
६, ६; २, ९, ३; ३, ५, ८; २२, २;
५, ७, ४, ५; ७, ७, ६; मा १,
१२; ८, ३७; ९, ७, २३;
†१२, १३; २२; १०६; १३, १;
४†; ५१; १२, ८७; २३, १†;
२५; २५, १०†; २९, २९†;
३१, १७^d; २१; ३७, ५; का १,
४, २; ८, ११, २; १०, २, ४; ५.

१; †१३, १, १४; २, ५; १४, १,
१; ४†; ५, ५; २१, ६, ८; २५,
१, १†; ६, ५; २७, १०, १†;
३१, ४, ५†; ३५, २, १^e; ५; ३७,
१, ५; तै १, १, ५, १^o, ५,
१०, १; ६, ९, २१; ७, ७, २;
१०, १; २, ४, १४, १†^g; ६,
७, ४†; ३, १, ४, २^h; १०, २;
५, ४, २; †४, १, ३, ४; ८, ३;
२, १, ४; २, ३; ८, २; १०, ४ⁱ;
६, ४, ३†; †५, १, २, ४; ४,
५†; ६, ३; ७, २; २, १, ५†; २,
६, ४, ३, ३; ५, १, २†; ६, ४,
२; ७, ४, ३†; ५, ३; †१, १;
२; †६, २, ३, ५^j; ४, ४; ५, २;
३, १०, ४; ४, ३, २; ५, १; ५, ६,
१^k; †७, १, १, ४; ५, १; २,
१०, २; ४, २, १; ५, १; ५, ४,
१; †मे १, १, ४†; †१, ३^l;
१५† †४, ३; ६, १†; ३†; ७^m;
८; ९, १३ⁿ; ७, २; ८, १^o; ४^p;
९, ४; १०, १८; †११, १, ४; २,
२, ७^q; ५, ५†; ७, ३†; ८†; ९†;
१५††; †; १७†; १३, २३†;
३, १, १†; ३†; ५; ६; ८†; २, ४;
३, ९; ४, ८†; ९; ६, ५; ७^r;
७, २; ४; ८-१०; ८, ३^s; ९,
३; ४^t; १०, ३; ११, १†; १२,

१६†; ४, †१, २; ८; १२^u;
१३; †२, ५; ३, २; ४, २; ९; १०;
५, २^v; ६; ९, ८; ७, २; ८, ३;
८; ९, १६; १२, ६†; १३,
३†, १४, १६; काठ ५, ६; ६,
४^w; ६; ७, ३; ४; ५; ८; १२^x;
८, २; ४^y; १०^z; ९, १२; १२, ३;
६; १३, १४; १४, २; †१६, ३;
८; ९; १५† १७†; २०; १८,
१९^{aa}; १९, २; ४†; †; ५; ७†;
११†; २०, ५†; २१, ४†; ६;
२२, ४; २३, ८; २४, ६; २५, ५;
२७, ६†; २८, ४; ६; ३०, २;
८†; ३१, १; ६†; ९†; ३६, ६;
१३; ३७, ९^{ab}?; ३८, ३; ४०,
१४†, ४५, ११†, †क्र ६४, ३†;
५, †५, २-४; †६, २; ७; ९†;
७, ६†; २५, ६†; ८†; २०, २†;
७†; ८; ३०, २†; †; ३; ५; ३१,
१†; ७†; २१; ३७, ७; ३९,
२; ४२, ६†; ४४, ४†; ६; ४६,
४; ४७, १; ६†; ९†; †को १,
५३३; ५५१; ५७२; २, २९०;
३८३†; †मे १, ५५, १; ५६,
३; ५८, ७; ३, २४, ६; ३१,
३†; शौ १, ३४, २; २, २९, ७;
३४, ३; ४; ३, ४, ४; ९, ६; १२,
५; २२, ३; ४, १, २; २, ६†^{ac};

^a) पांमे. अग्रम् क्र १०, ८५, १९ द्र. ।

^b) कचित् वा. किवि. द्र. ।

^c) =सपा. आपमं १, ५, ३; ८; १३ पाठ १, ७, ३ कौस्तु
७८, १० । पै १८, ७, १ माण्ड १, ११, १२ अग्ने? इति
शोधयः पांमे. ।

^d) सकृत् सपा. मै २, ७, १५ काठ ३९, २ पै १९, ४६,
३ तैआ ३, १३, १ काठपु १९ आपश्रौ १६, २९, २ अञ्चि
इति पांमे. ।

^e) पांमे. अग्रम् मै १, १, ४ द्र. ।

^f) पांमे. अग्रम् क्र १०, १०३, ८ द्र. ।

^g) =सपा. तैआ ३, ११, ९ । शांशा १२, ४ आगान्
इति पांमे. (वृ. टि. वै१२) ।

^h) सपा. काठ ११, २ अग्ने? इति शोधयः पांमे. ।

ⁱ) पाठः? (वृ. सगा. तैआ २, ७, १५, २^h अग्ने इति
पांमे. (वृ. VV २, ८६३) ।

^j) सस्थ. काठ २८, ४ मन्थपात इति सटि. ।

^k) सपा. क्र १०, १२१, ७ मा २७, २५; ३२, ७ का
२९, ४, ३ तै ४, १, ८, ५ मै २, १३, २३ काठ ४०, १ तैआ
१, २३, ८ विंमे. ।

७; ८; १४, १^३; १९, ४; २८,
४^३; ५, १२, ४^३; २८, ११; ६,
११६, १; ७, ८७, २; ११५, २;
८, १०, १; ९, ४, २; ५, २०;
† १४, ८; २१; १०, ७, २८; ८,
२१^३; ११, १, २३; १२, १५;
१२, १, ८; २४; २, ३१^३; ३,
१; ६; ४, २४; १३, २, ३९;
१४, २, १^३; ३२; ५०; १८,
३, ५७^३; १९, ६, ९^३; २२,
२१; २३, ३०; ३१, ९; ३५,
१; ४१, १^३; ५२, १^३; ५३, १०;
५६, २; पै १, ३०, १^३; ५३,
३; ९२, ४; २, ९, २; २५, २; ५२,
३; ५५, १^३; ५९, ९; ७३,
१; ३, १, ४, ८, ३; २०, ५; ३२,
४-६; ३८, १^३; ४, १, १^३; ८;
९; ३, २; ३; ५, १०; १०, २;
११, १; १३, ५; १४, ६; १७, ३;
५, २, १; ७; २५, ३; ४; ६, ६,
४; ९, ५; १४, ४; ८, ९, १; ९,
५, ७^३; १०, ५, ९; ६, ८; ११,

४, १; ५, १३; १२, २, १०; १३,
३, ३; ५, ३; १४, १४; १४, ३,
७; १६, २४, २; ४९, ७; ५६,
१-१८; ६०, ८; ६६, ८^३;
६७, १^३; ९१, ३; ९६, ४; ५;
१०२, ८^३; १३३, १; १७, १,
९; ९, ९; १८, ४; ३३, १^३; ३६,
१; ६; १८, १०, २; १३, ७; २४,
७; २७, १; १९, २४, १९; ४६,
३; १३; २०, १४, ९; १८, ३^३;
२०, ३; २४, ४^३; ३३, ३;
३५, ३; -ग्रेण^३ खि ५, ७, ३,
९; मा ६, २; २८, २०; का
६, १, २; ३०, २, ९; तै १, ३,
५, १; २, ३, १४, ५^३; ६, ८,
४^३; ६, ३, ३, ३; ९, ५^३; मै
१, २, १४^३; १३, ८, ४; ९, १^३;
३^३; ५; १०, १; ६, १४, १,
१२^३; ८, ३; १३, ८^३; काठ ३,
३; १९, १३; २५, ५; २६, ५;
७; क २, १०; ३९, २^३; ४१,
३; ५^३; पै १, ८६, ७; -ग्रेषु

ऋ ८, ६, ७. [°ग्र- अति°,
रअन्य°, अयस्°, अशुष्क°,
आग्रयण°, आग्रायण°, आरा°,
रआश्विन°, १इषु°, उक्थ्य°,
रउपाशु°, ऐन्द्रबायव°, गो°,
चन्द्र°, जिह्वा°, ज्योतिस्°, तपुस्°,
नख°, १मद्°, मन्थिन्°, मैत्रा-
वरुण°, यद्°, यूय°, १वात°,
वायु°, शुक्र°, १शुष्क°, स°, सम°,
१सायक°, हृदय°].

अग्र-जा^३- -जाम् ऋ ९, ५, ९.

अग्र-जिह्व^३- -हम्^३ मा २५,
१; का २७, १, १; मै ३, १५, १.

अग्र-(नी>)णीति^३- -तिम्
ऋ २, ११, १४.

अग्र-तुसः^(३) ऋ १०, ९०, ७^३;
खि ३, १६, ४; मा ३१, ९^३,
का ३५, १, ९^३; मै १, ८, ७, २,
५, ३; काठ १३, ३^३; शौ ४, १०,
२; ५, १७, १४; पै ४, २५, ३.

अग्र(<ग्र-अ)य(न>)ण^३-
आग्रयण^३- -णः मा ७,

१) सपा. पै ४, ३७, ४ उग्रौ इति पाभे. ।

२) पाभे. अग्र ऋ १०, ८५, ३८ द्र. ।

३) सपा. ऋ १०, ९०, ५ तैआ ३, १२, २ तुस्मात्
इति, मा ३१, ५ का ३५, १, ५ कौ ४, ७ जै २, ३, १० तुतः
इति च पाभे. ।

४) पाभे. अग्र तै ५, ७, ४, ३ द्र. ।

५) क्वचित् वा. क्विवि. द्र. ।

६) सपा. ऋ २, १५, ३ विशिष्टः पाभे. ।

७) विप. (त्वष्टृ-). । उप्त. उप. विडन्त-कृत-स्वरः प्रकृत्या
(पा ३, २, ६७; ६, १, १६२; २, १३९) ।

८) षस. सामान्यः समास-स्वरः (पा ६, १, २२३) ।
जिह्वायाः पर-प्रयोगो ह्रस्वश्च (पा २, २, ३१; १, २, ४७) ।

९) सपा. तै ५, ७, ११, १ काठ ५३, १ जिह्वाग्रेण इति
पाभे. ।

१०) विप. > नाप. । षस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १) ।
उप्त. ✓ नी + स्त्रियां क्तिन् प्र. (पा ३, ३, ९४) गत्वम् ।

पै ११-७

११) भाषादेराकृतिगणत्वात् तसिः प्र. (पावा ५, ४, ४४)
तत्स्वरश्च ।

१२) =सपा. तैआ ३, १२, ३ । शौ १९, ६, ११ पै ९, ५, ९
अग्रशुः इति पाभे. ।

१३) उप्त. उप. < ✓ ह + कर्मणि ल्युट् प्र. लित्-स्वरश्च
प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३९) । शकन्ध्वादेराकृति-
गणत्वात् पररूपत्वं गत्वं च (पावा ६, १, ९४ पा
८, ४, ३) । अथवा कस. उप. भावे प्र. द्र. । अस्मिन्
पक्षे °ण- इत्येवं प्राति. अन्तोदात्तम् (पा ६, १,
२२३) । असंज्ञा-विषयत्वाद् गत्वं चापीह उप्तं ।
कल्पद्वये समानमपि सत् पररूपत्वं शाखाविशेषनिध्नं
द्र. । तथाहि यावदुपलब्धि मा. का. तै. च तद्
भवति मै. काठ. क. च न भवति (तु. आग्रयण इति
आग्रायण- इति च) ।

१४) =ग्रह-विशेष- । नापू. टि. दिशा प्रथमे कल्पे स्वार्थिकः
अण् प्र. षसं. (तु. भा. तै १, ४, १०, १) । द्वितीये च

२०; १३, ५८; १८, २०^३; का
७, ८, २; १४, ७, १०; १२,
७, २^३; ॥ तै १, ४, १०, १; ११,
१; ४, ३, २, ३; ७, ७, १^३;
६, ४, ११, ३; ४^३; ५, ७, १^३; ८,
१; १०, १^३; २^३; ७, २, ७, ४; ८,
१^३; २^३; ४^३; ६; ७; क ३, ४^३;
२८, ११^३; -णम् ॥ तै ५, ७,
२, ५^३; ६, ४, ११, २; ३^३; ७, ५,
४, १; पै ४, ४०, १; ४; -णस्य
॥ तै २, ३, १०, ३; ३, १, ६,
३^३; ६, ४, ११, २; ७, २, ८, ६;
७; -णात् मा १३, ५८^३; का
१४, ७, १०^३; ॥ तै ३, १, ९, १;
४, ३, २, ३^३; ६, ५, ७, १^३; ८,
१; १०, २^३; -णे तै ६, ४, ११,
३ ॥ [०- सु^३].

॥ आग्रयण-स्व^३ - स्वम् तै
६, ४, ११, २.

॥ आग्रयणा(ण-अ)प्र^३ -
-प्रा: तै ६, ४, ११, १^३; -प्रात्
तै ६, ४, ११, १; ७, २, ७, ३.

अग्र-यावन्^३ - -वा ऋ १०,
७०, २.

॥ अग्र-व(त>)ती^३ - -ती तै
२, ३, ४, ३^३; ४.

अग्र-शुस्(ः)^३ शौ १२, ४, ३३;
१२, ६, ११^३; पै ९, ५, ९^३;
१७, १९, ३; २०, २५, ६.

अग्रामि- -मि: पै १५, १२, ६.

अग्रौ(ग्र-अँ)द्वन्^३ - -द्वाना
ऋ ६, ६९, ६.

अग्रौ(ग्र-अँयन्)>यण^३ -

॥ आग्रयण- -ण: मै १,
३, १३^३; २, ७, १९; ११, ५^३;
४, ३, २^३; ५, ९; ६, १; ४^३; ७,
१; ४; ८, ७^३; ८^३; ९^३; काठ
४, ५^३; १६, १९^३; १८, ११^३;
२७, ९^३; १०; २८, १; ७; ९;
१०; ३०, २^३; ३; क २५, ९^३;
४४, ७; ९; ४५, १; ४६, ५^३;
६; -णम् मै ४, ३, २^३; ६, ४^३;
९; काठ १२, ७^३; २७, ९^३;
१०; -णस्य काठ १२, ७; २७,

९; -णात् मै २, ७, १९^३;
४, ६, ४; ७, १; ८, ९; काठ
१६, १९^३; २७, ९; २८, ७^३;
९; क २५, ९^३; ४४, ७^३; ९;
-णेन काठ ८, १; १२, ७^३ क ६,
६. [०- सु^३].

॥ आग्रयण-स्व^३ - स्वम् काठ
१२, ७; २७, ९.

॥ आग्रयण-पात्र^३ - -त्रम्
काठ २८, १०^३; क ४५, १^३.

॥ आग्रयणा(ण-अ)प्र^३ -
-प्रा: काठ ३०, २^३; क ४६,
५^३; -प्रात् मै ४, ६, ४, ८, ९;
काठ ३०, ३; क ४६, ६.

अग्रि(म>)मौ^३ - -मा ऋ ५,
४८, ९.

अग्रियु, यु^३ - -य: ऋ १, १६,
७; ८, २६, २५; ९, ७, २; ३;
६२, २५; १६; ८३, ३^३, ८६,
१२; १०, १२०, ८५; की २,
१२५; १२६; २२७; ३८३;
४७९; ४८०; ३, २, २; पै २.

कल्पे मत्वर्थे अण् प्र. (पावा ५, २, १०३ [तु. वाच.]) ।
उभयथापि प्र. स्वरत्वेनाऽन्तोदात्तत्वं समानमिति दिक् ।

^३) सपा. आग्रयण: <> आग्रयण: इति पाभे. ।

^३) सपा. आग्रयण: <> आग्रयण: (माश्रौ २, ३, ५, ९ च)
इति पाभे. ।

^३) सपा. आग्रयणात् (माश्र ८, १, २, ८) <>
आग्रयणात् इति पाभे. ।

^३) भावे स्व: प्र. तत्स्वरश्च ।

^३) विप. (ग्रह-) । बस. पूष. स्वर: प्रकृत्या ।

^३) सपा. आग्रयणाग्रा: <> आग्रयणाग्रा: इति
पाभे. ।

^३) उस. उप. √या + वनिप् प्र. । पित्वाजिघाते
कृत-स्वर: प्रकृत्या भवति (पा ३, २, ७४; ६, २, १३९) ।

^३) मनुप् प्र. । पित्वाजिघाते स्वरेऽभेदः ।

^३) शास् प्र. तत् स्वरश्च (पा ५, ४, ४२) ।

^३) पाभे. अग्रतु: ऋ १०, १०, ७ द. ।

^३) विप. (इन्द्राविष्णु-) । उस. उप. √अद् +
वनिप् प्र. । पित्वाजिघाते धा. स्वर: तदवस्थ: (पा ३,
२, ७५; ६, २, १३९) । इह पदे पादादाव् आमन्त्रित-
स्वर: षाष्टिक: द. (पा ६, १, १९८) ।

^३) तु. टि. अग्रयण-, आग्रयण- ।

^३) कस. ।

^३) ताश्रमविकेऽर्थे डिमच् प्र. चित्स्वरश्च (पावा ४, ३,
२३ पा ६, १, ११३) ।

^३) विप. (अभि-, सोम- प्रभू.) । घञ्छौ च (पा ४, ४,
११७) इत्यत्र तत्रभवीयौ सानुबन्ध: घञ्छौ च बसं.
प्र.; निरनुबन्ध: घञ्छौ च प्र. चाभिप्रेतो भवतः (तु.
यनि. च वैप२ अग्रिय- इति च) । २ अग्रिय-, अग्रिय-
टि. अपि द. ।

^३) सपा. जैमि १. ८१ अग्रयु: इति पाभे. ।

^३) सपा. पै ६, १, ८ अग्रय: इति पाभे. ।

५, १०; ३, १३, ३; २, २०, ११;
३१, ३; ३६, ४, ५; शौ ५, २,
८; २०, १०७, ११; -यम् ऋ
१, १३, १०; ४, ३७, ४^३; ६, १६,
४८; ७, १२, २^३; ९, ७१, ४^३;
तै ३, १, ११, १^१; मै ४, १३,
१०^१; शौ ११, ८, ३; -या ऋ
४, ३४, ३^३; १०, १५, २^०.
२अग्रिय^१ -याय^० तै ४ ५, ५,

२.
अग्रिय^१ -यम् मै २, ७, १३;
-याय^० मै २, ९, ५.
अग्र^२ >.
†अग्ने-ग^३ -गः ऋ ९, ८६, ४५;
कौ २, ९६६; जै ४, २०, ९.
अग्ने-गा^१ -गाः खि ५, ६,
१; मा २७, ३१; का २९, ३, ३;
तै १, ३, ६, १; ३, १, १०, २;

मै १, २, १४; काठ ३, ३; १०,
१२; २१, १४; २६, ५; क २,
१०; ४१, ३; -गाम् खि ५, ७,
४, ५.
अग्ने-(गु >) गू^१ -० गुवः मा
१, १२; का १, ४, २; तै १, १,
५, १; मै १, १, ४; ४, १, ४; काठ
१, ११^६; ३१, १०^६; -० ग्वः^६
क १, ११; ४७, १०.

१) नाप. न. (श्रेष्ठ-भाग-, मुख्य-हविस्-) ।

२) तु१ क्रिवि. (अग्रगमनेन वा अग्रगणनेन वा अग्रम्
वा) इति या [६, १६] प्रभृ. (वैतु. °युत > °याः, उत
इति कृत्वा या. [पक्षे], वै. सा. GW. प्रभृ. विप. =अग्र-
संपादिनः, अग्रपायिनः, अप्राहर्गः इतीव मन्वाना अन्यथा-
वदाः) ।

३) सपा. माश ११, ५, १, ७ अग्रिया इति पाभे. ।

४) घन् प्र. डसं. (पा ४, ४, ११७) । अथवा यत्प्रत्य-
यान्तस्य अग्रय- इत्यस्य यतोऽनावीयाद्युदात्तभाजः स्थाने
अग्रिय- इत्याद्युदात्ता प्रातिभासिकी श्रुतिर्भवति (तु. अच्यु-
= तै. अग्रिय-) ।

५) सपा. अग्रियाय < > अग्रियाय < > मा १६,
३० प्रभृ. अग्रियाय इति पाभे. ।

६) अत्र छन् > ईयः प्र. उसं. (पा ४, ४, ११७) ।
निन्-स्वरः । शेषं १अग्रिय- टि. द्र. ।

७) अग्ने इत्येतस्मिन्नुपपदभूते सप्तम्या अलुग् द. ।

८) विप. (राजन्- [सोम-]) । उस. उप. ✓गम् + डः प्र.
(पावा ३, २, ४८) इति प्रायोवादो भवति । वस्तुतस्तु
सुपि स्थः (पा ३, २, ४) इत्यत्र सुपि इति योग-
विभागादाकारान्तधातुमात्रादनुपसृष्टात् सुपि के प्र. सुसाधे
✓गम् + कः इति सुलभ ऋजीयान् पन्थाः । थाथादि-स्वरः
(पा ६, २, १४४) ।

९) विप. (वायु-) । सोपपदाद् ✓गम् + विच् प्र. (पा ३, २,
७४) । यद्वा ✓गम् + विद् प्र. अनुनासिकस्य चात्त्वम्
(पा ३, २, ६७; ६, ४, ४१) इत्येवं संप्रदाये लब्धप्रतिष्ठं
भवतीति द. । उप. प्रकृतिस्वरश्चोभयत्र समानः (पा ६, १,
१६२; २, १३९) ।

१०) विप. (२अप्-) । अत्र दीर्घान्तं प्राति. इति संप्रदायो
भवति । तथाहि । गमः कौ (पा ६, ४, ४०) इति ✓गम्

इत्यतः क्विपि अनुनासिकलोप ऊङ्-आदेशः (पावा ६, ४, ४०) ।
यद्वा औणादिकप्रकरणे अग्नेश्च डूः (२, ६८) इत्यनेन चका-
रात् ✓गम् इत्यतः अपि डूः प्र. इष्यते । 'अग्ने गच्छति' इति
कृत्वा सेवकपरं व्याख्यानं चास्याभियुक्ता वदन्ति । तद्
एवमुभयथा दीर्घान्तं प्राति. भवतीत्यविशेषः । । अत्र
विमर्शविशेषापेक्षेव भवति । सहोदाहृताद् भू- शब्दादस्य
विषयविवेकात् । तथाहि भू-शब्दो नेत्रयोरुपरि विराज-
मानायां बालरेखायां चरितार्थो भवति नित्यस्त्रीलिङ्गश्च ।
अग्ने-गू- शब्दस्तु यावदुपलभ्ये स्त्रियां सन्नपि विशेषणतया
प्रयुक्तो भवति पदार्थविशेषवाचकश्च न भवति । तत् स्त्रीत्व-
मप्यस्य विशेष्यभूताऽब्-अधीनं न तु प्रातिस्विकमिति त-
द्विषयोऽपि भूयान् विशेषो भवति । एवंभूते यद्यपि नाद्य
यावद्विज्ञान्तरीया एतद्विशेष्यभूताः शब्दा उपलब्धास्तथापि
तथाविधाः शब्दा वैदिके प्रयोगे भवेयुरित्यत्रैतच्छब्द-
स्वरूपं न कथमपि विघातकतामुपेयात् । एवं च संभा-
व्यमाने तादृशि प्रयोगे मूलतः अग्ने-गु- इति ✓गम्
इत्यतो वा ✓गा इत्यतो वा डू-प्रत्ययान्तं (तु. पाउ १, ३३)
निष्पन्नं प्राति. अभूत् तस्य च स्त्रियां पा ४, १, ६६ इति
प्रकरणे ऊङ् प्र. उसं. (तु. गु- इत्यन्ताः अग्रि-गु-
वनर्-गु- प्रभृ.) । अग्रि-गु- [विप. इन्त्र-] इति (तु. ऋ १,
६१, १; ६, ४५, २०; ८, १०, १) । एवं तु. ऋ ८, ९३, ११
यत्र जन- इत्यनेन समानाधिकरणः श्रूयते । एवं वनर्-गु-
इति बाहवृत्ते मृग- इत्यस्य सामानाधिकरण्यं भजते (तु.
ऋ १, १४५, ५) । अनेनापि ह्रस्वान्तं गु- इत्यन्तं प्राति.
अभ्युपेयतामेवोपेयात् । एवं स्थिते संप्रदायस्यैतद्विषयकं
प्रामाण्यं चिन्त्यम् । पाणिनीयां प्रक्रियामनुसृत्य क्विपि
अनुनासिकलोपे, ऊङ्-आदेशं वदन् म., औणादिकीं प्रक्रियां
चानुसृत्य डूः प्र. इति उ, त्र नितरामप्रमाणं स्याताम् ।

११) सपा. अग्नेगुवः < > अग्नेग्वः इति पाभे. ।

अग्ने-णी^a - णीः मा ६, २; का
६, १, २; पै १९, ३४, २;
-०णीयः^b मै १, १, ४०.
अग्ने(प्र-इत्वन^c) त्वरी^d - री
हौ १२, १, ५७; पै १७, ६, ६;
-र्याः मै ४, २, १०॥
॥अग्ने-दधु^e - -धुः^f, -धुषि^g मै
४, १, ९.
॥अग्ने-दिधिषु^h - -धुःⁱ, -वौ^j
काठ ३१, ७; क ४७, ७.
अग्ने-पा^k - पाः ऋ ४, ३४, १०;
-पामिः ऋ ४, ३४, ७.

अग्ने-पू^l - -०पुवः^m मा १, १२;
का १, ४, २; तै १, १, ५, १.
अग्ने-यावन्ⁿ - वा मै ४, १४, ९;
-वानस् खि ५, ७, ४, ५.
अग्ने-वधु^o - -धाय मा १६, ४०;
का १७, ६, ४; तै ४, ५, ८, १;
मै २, ९, ७; काठ १७, १५; क
२७, ५.
अग्ने-ष्ठा^p - -ष्ठाः पै २०, ४३,
४.
अग्रय^q - -ग्रयः पै ६, १, ८१०;
-ग्रयस् खि १, ३, ७; पै १८, ६,

९; -प्रयाय^r मा १६, ३०; का
१७, ४, ४; काठ १७, १४; क
२७, ४,
अ-ग्रमण- -णं ऋ १, ११६, ५.
अग्रयण-, अग्रायण- अग्र- द्र.
॥अ-ग्रहृ^s - -हः काठ ३०, ७.
॥अ-ग्रहण^t - -णो मै १, ४, ७; ५, १४,
८, ४.
?अग्राग्नि-, अग्राहन्- अग्र- द्र.
॥अ-ग्राहयित्वा^u मै ४, १, ९.
अग्रिमा-, १अग्रिय-, २अग्रिय-,
अग्रीय- अग्र- द्र.

- ^a) विप. (२अपू-, यूपशकल-) । उस. उप. ✓ नी +
क्विब्व् णत्वं कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, २, ६१; ६, १,
१६२; २, १३९; ८, ४, ३) ।
^b) णीयः इत्यत्र छान्दसः ईयङ्-आदेशः द्र. (तु.
पपाः सर्वे मूको. च) ।
^c) सपा. अग्नेणीयः < > अग्नेपुवः (माश १, १, ३, ७^r
काश २, १, ३, ५ तैत्रा ३, २, ५, ३, ३, ६, १ च) इति पामे ।
^d) विप. (गो-, भूमि-) । उस. उप. ✓ इ + क्वनिप् प्र.
कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरः स्त्रियां ङीप् रिफान्तादेशश्च
(पा ३, २, ७५; ६, १, १६२; २, १३९; ४, १, ७) ।
^e) नाप. (द्विरुडभार्या-पति-) । तस. [पा २, १, ७२
(तु. अग्र-दिधिषु- [वैप२], अग्ने-दिधिषु- L नाउ.]
च] कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १३९) ।
उप. ✓ धा + उंसिः प्र. (पाउ १, ११५) कित्त्वं लिङ्गवच्च
उंसिः (पा ३, २, १७१) । तेनाऽऽतोलीपो द्वित्वं च द्र.
(पा ६, १, ८; ४, ६४) ।
^f) सपा. °दधुः < > °दिधिषुः < > तैत्रा ३, २, ८,
१२ अग्रदिधिषुः इति पामे ।
^g) सपा. अग्नेदधुषि < > अग्नेदिधिषौ < > तैत्रा ३,
२, ८, १२ अग्रदिधिषौ इति पामे ।
^h) विशिष्टादपि सन्नन्ताद् उः प्र. (पा ३, २, १६८) ।
ⁱ) सोपपदात् ✓ पा (पाने) + विच् प्र. कृद्-उत्तरपद-
प्रकृतिस्वरश्च (पा ३, २, ७४; ६, १, १६२; २, १३९) ।
^j) विप. (२अपू-) । ✓ पा (पाने) + इः प्र. इति उः । म. च
✓ पा (पाने) + किप् प्र. ऊङ्-आदेशश्च ✓ पू + क्विब्वेति ।
पूर्वपक्षपातिन इवावाञ्चो भवन्ति (तु. PW. MW. प्रभृ.)

न रिक्वह ✓ पा (पाने) इत्यस्य कोऽयत्रकाशः संभावनायोपल-
भ्यते । तथाहि अपां हेतुद् विशेषणं भवति 'अग्ने प्रासुर्येण
पुनन्ति' इति सुवचं च तद्व्याख्यानं भवति । अपू-कर्तृकस्य
पानस्याप्रसिद्धेस्तत्कर्मके च पाने तन्प्राधान्यविधानात् तत्-
कर्तृक्यज्ञापनयनाशंसनस्य सुतरामपार्थत्वात् प्रकरणसंगति-
प्रसङ्गात् सुत्यज इव ✓ पा (पाने) इत्यस्य विकल्पो भवति ।
अन्यच्च ऋ १०, १७, १० इत्यत्राप्यपामेव विशेषणं श्रूयते
घृतपर्वः इति । पुनन्तु इत्याशंसनमायनुपदमेव तत्र श्रूयते ।
यथा तत्र 'घृतेन पार्यायिष्य आपः' इत्येव प्राकरणिकं
व्याख्यानं न^१ तु घृते पिबन्ति इति वा घृते पाययन्ति
इति वा । एवमिहापि ✓ पू इत्येव लब्धभावकाशः स्यात्तत्र
धात्वन्तरं किञ्चित् । अथापि कृत-पू- इति प्राति. अक्ष-पू-
इति प्राति. चेमेमेवाभिसन्धिं द्रष्टव्यं प्रभवतः स्वरस्तु
नापू. द्र. ।

^k) विप. (त्वष्टु, वायु-) । उस. उप. ✓ धा + वनिप् प्र.
तस्य पिस्वात् निघाते कृद्-उत्तरपदधानुस्वरश्च प्रकृत्या
(पा ३, २, ७४; ६, १, १६२; २, १३९) ।

^l) नाप. (रुद्र-) । उस. उप. ✓ वध + अच् प्र.
थाथादि-स्वरश्च (पा ३, १, १३४; ६, २, १४४) ।

^m) विप. । उस. उप. < ✓ ल्धा + विच् प्र. ।

ⁿ) तान्नभविः यस् प्र. आशुदात्तत्वञ्च (पा ४, ४,
११६; ६, १, २१३) ।

^o) पामे. १अग्रियः ऋ १०, १२०, ८ द्र. ।

^p) पामे. अग्रियाय तै ४५, २, २ द्र. ।

^q) पाठः ? ग्रहः इति शोधः ।

^r) तस. नञ्-स्वरः ।

अग्र^a - अग्रः ऋ ७, ९६, ४; कौ
२, ८१०†; शौ १४, २, ७२†;
१८, २, ४७; पै १८, १४, २†;
-मुः ऋ ५, ४४, ७.

अग्र^b - -†ग्रवः ऋ १, १४०,
८; १९१, १४; ३, २९, १३;
४, १९, ७; ३०, १६; ७, २,
५; ९, १, ८; ६६, ९; काठ
३८, १३; जै ४, ४, ८; पै १, ५९,
५^३६; ४, १७, ६; पै १९, ३४,
८; -मुवै शौ ६, ६०, १; ३; पै
१९, १४, ४; ६.

अग्रे प्रभू., अग्रय- अग्र- द्र.

✓अघ^c > अघ, घा^d - घः ऋ १,
४२, २; -घम् ऋ १, ९७, ११^२;
२-८; २, ४१, ११; ५, ३,
७; ६, ६२, ८; ७, १०४, २; ८,
१८, १४; ४७, १; १०, ३५,
३; खि २, ११, १०; ४; मा
३५, ६†; ११; २१†; का ३५,
४, १०; २०†; २१†; मै १,
५, १२ ॥; काठ २३, ११ †;

शौ १, २८, ३; ४, १७, ३;
†३३, १^२; २-८; ८, ४, २†;
६, २६; १०, १, ५; १२, ३, १४;
८, ५; १४, २, ५९-६२; †२०,
२०, ६; ५७, ९; पै ४, ८,
१-१३; †२९, १^२; २-८; ५,
२३, ३; ७, १, ५; १४, ३, ६; १६,
९, २†; ८१, ७; १४४, ७;
१७, ३७, ४; १८, १२, ७-९;
१०^२; १३, १; १८, २†; १९,
२, १०; १४; १६, ७; २०, ५५,
४-७; -घस्य ऋ १, १२३,
५; ८, ७९, ४; ८३, ५; १०, ८९,
१४; पै १५, १६, ४-९; १७,
१-३; -घा ऋ ८, ४७, ५; १०,
१०२, १०; खि ५, ७, ३, ४;
मा २८, १५; का ३०, २,
४; मै ४, १३, ८; काठ १९, १३;
-घाः ऋ ६, ४८, ११६; ५९,
८^१†; -घात ऋ १, १२८, ५;
१६६, ८; शौ १२, १०, १३;
पै १६, १४६, ८; -घानाम् ऋ

८, ४७, २; -†घानि ऋ २, २९,
५; ७, ८३, ५; मै ४, १२, ६;
-घाम्यः पै १९, ३, ८^१; -घाम्
पै १, ८६, ६; -†घाय ऋ १,
१८९, ५; ७, १९, ७; तै १, ६,
१२, ६; मै ४, १२, ३; शौ २०,
३७, ७. [†घ- १आर > आरे°,
केवल°, तार्ष्ट°, पुष्ट°].
अघ-कृत^e - कृतम् पै १९, २,
१०; -कृते शौ १०, १, ५; पै
७, १, ५; -कृजिः शौ १४, २,
६२; पै १८, १३, १.
?अघ-घात्वि(न >)नी- नी
पै १७, १५, २^h.
अघ-द्वि(घ >)घाⁱ - घा शौ
२, ७, १; पै १९, १५, ११.
अघ-मार^j - रः शौ ६, ९३,
१; पै ३, १०, २; १९, १४, १३;
-रम् पै २०, ३८, ९.
अघ-मेनि^k - निः पै १०,
१२, ८.
अघ-रुद्^l - रुदः शौ ८, १,

^a) नाप. पुं. [अविवाहित- (तु. सा. [शौ ६, ६०, १]
अर्वाञ्चदच; वैतु. वें.सा. [ऋ] अन्यथावादिनौ)] ।
व्यु. ? < ✓अज् (क्षेपणे) वा ✓अग् (गतौ) वेति सा.
[ऋ ९, ६६, ९], अग्र-+✓गम् इति पक्षे दे. [२, ५], नञ्
+✓गृ [शब्दे] इति GW. प्रभू.; अ-मु (<गुरु-) इति
WAG. [१, २१६] ।

^b) नाप. [कुमारी-, [उपचारात्] अङ्गुलि- (ऋ
१, १४०, ८ प्रभू. [तु. निघ २, ५]), नदी- (ऋ १,
१९१, १४; ४, १९, ७ [तु. निघ १, १३])] । शिष्याम् कङ्
प्र. (पा ४, १, ६६) तत्स्वरदच ।

^c) ✓अह् (संपीडन-संहननयोः) ✓अह् इत्येताभ्यां
समूल इत्यर्वाचीनोऽभिसन्धिः (तु. GW. अघ-
इति) ।

^d) विप. (हिंसक-, वृक- प्रभू.), भाप. =अंहस- ।
पचाश्चिद् अच् प्र. चित्स्वरश्च (पा ३, १, १३४; ६, १,

१६३) । <आ✓हन् इति या L ६, ११]
प्रभू. ।

^e) =सपा. मंत्रा १, १, १० आपमं १, ४, ७ आगृ १,
१३, ६ पागृ १, ५, ११ आमिगृ १, ५, २ : ५१ हिगृ
१, १९, ७ । अघं नु > मागृ १, १०, १० अगन्म इति
पाभे. ।

^f) सपा. शौ १, २६, ४ तनुभ्यः इति पाभे. ।

^g) उस. उप. क्तिबन्त-कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
१६२; २, १३९) ।

^h) °घातिनी इति BKA. शोधः ।

ⁱ) तृस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, ४८) ।

^j) कर्मण्युपपदे ✓मृ > मारि + अण् प्र. तत्स्वरश्च
प्रकृत्या (पा. ३, २, १; १, ३; ६, २, १३९) ।

^k) कस. । उप. यद. ।

^l) विप. > नाप. ([अभद्रोदनशीला-] राक्षसी-) ।

१९; ११, २, ११; पै १६, २, ८;
१०५, १.

अघ-लु^० - ला: शौ ८, ८, १०;
पै १६, २९, १०.

अघ-वि(द्व>)दा- -दाम् पै
१७, २२, १२.

अघ-वि(ष>)षा^० - षा
शौ ५, १८, ३; १२, ७, १; १५;
१०, १३; पै ५, २२, १-९;
२, १७, १०; १५, १६, ४-९;
१७, १-३; १६, १४२, १; १४३,
६; १४६, ८; -षा: शौ ६,
९३, २; पै १९, १४, १४;
-षाभ्य: शौ ६, ९३, ३; पै १९,
१४, १५.

अघ-शंस^० - स: ऋ १,
१२९, ६; २, ४२, ३; ६, २८,
७; ४, ४, ३; ६, ७१, १३; ७५,
१०; १०, १८५, २; िमा १,
१६; ३, ३२; १३, ११; २९,
४७; ३३, ६९; ८४; िका १, १,
२६; ३, ३, २४; १४, १, ११;
३२, ५, १५; ६, १५; ितै १, १,
१, १६; २, १४, १; ४, २४, १;

४, ६, ४; िमै १, १, १६; ३,
२७; ५, ४; २, ७, १५; ३, १६, ३;
४, १, १६; काठ १, १; ५; ४,
१०; ७, २; १६, १५; ३०, १०;
३१, ४; ३५, ५; ४६, १; १;
क १, १; ५; ३, ८; ५, २; १;
२५, ६; ४६, ८; ४७, ४; १;
४८६; शौ ४, २१, ७; ७, ७९,
१; १९, ४७, ६; पै ३, १०, २;
६, २०, ६; १५, १०, १०; १;
१९, ३९, ४; -सम् ऋ ६, ८,
५; ७, १०४, २; १०, ८७, २०;
खि ५, ५, ४; ७, ४, १४; मै
१, ५, १; काठ २३, ११; शौ
८, ३, १९; ४, २; पै ४, ८,
१-१३; ि१६, ७, ९; ९, २; १९,
२९, १; २०, ३८, ९; -सस्य ऋ
१, ४२, ४; -सात् तै १, ६,
३, १; -सिाय ऋ ७, १०४,
४; ८, ६०, ८; १०, १८२, १;
शौ ८, ४, ४; पै १६ ९, ५;
-से ऋ ५, ३, ७. [°स- हत°].
अघशंस-दु:शंस^० -
-साभ्याम् शौ १२, २, २; पै १७,

३०, २.

†अघशंस-हन्^० - हा ऋ
२, २४, १७; २८, ६; ६१, १९;
कौ १, ४७०; २, १६५; ३१७;
६४१; जै १, ४९, ४; ३, १६, १;
२६, ३; ५१, ६.

अघ-हार^० - र: कौ २, १२१४;
शौ ६, ६६, १; पै १९, ११,
१०.

✓अघायु^०, अघायुति ऋ १,
१३१, ७. [°य अभि°].

अघायुत्^० - ियत्^० ऋ १,
९१, ८; ४, २, ६; ५, २४, ३;
६, १६, १३०; ७, १५, १५;
१०, ६३, १२; मा ३, २६;
का ३, ३, १८; तै २, ३, १४,
१; मै १, ५, ३; ४, १०, १;
काठ २, १४; ७, १; क ५,
१; जै ४, ६, १०; -यताम्^० शौ
१०, ९, १; पै १६, १३६, १;
-यते^० ऋ ६, ५१, ६; ८, ७१,
७; पै ४, ८, १-१३; -यन्तम्
शौ १०, ४, १०; पै १६, १५,
१०.

^{a)} कर्मण्युपपदे ✓ला + क: प्र. (पा ३, २, ३)। अथवा
सिध्मादिभ्यश्च (पा ५, २, ९७) इत्यत्र अघ-
इत्यस्योपसङ्ख्यानं परविषयत्वेन मत्वर्थीयो लच् प्र.
स्यात्। प्रथमे कल्पे थाथ- (पा ६, २, १४४)
इत्यनेन द्वितीये च चित्स्वरेणान्तोदात्तः द्र. (पा ६ १,
१६३)।

^{b)} विप. (ब्रह्मगवी-)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६,
२, १)।

^{c)} विप. > नाप. (तस्कर- प्रभृ. L तु. निघ ३,
२४; वैतु. PW. GW. प्रभृ. विप. एवेति)। बस. उप.
भाप.। नापू. टि. दिशा समासस्वरौ द्र.। यद्वा
कर्मण्युपपदे ✓शंस + णः प्र. उंस. पूष. प्रकृतिस्वरः
च (पावा ३, २, १)।

^{d)} सपा. ऋ २, २३, १९ अभिदिप्सुः इति पाभे.।

^{e)} द्रस. सामान्यः सामासिकः स्वरः (पा ६, १,
२२३)।

^{f)} उंस.। क्तिबन्त-कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६२;
२, १३९)।

^{g)} नाप. (अत्याचारिन्- शत्रु-)। उम. उप.
✓द्व + अण् प्र. कृत्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, २, १;
१, ३; ६, २, १३९)।

^{h)} अघ-यु^० इति पपा.। परेच्छायां क्यच्चि पूष.
आकारान्तदिशः (पावा ३, १, ८ पा ७, ४, ३७)।
धा. स्वरेणान्तोदात्तः (पा ६, १, १६२)।

ⁱ⁾ शत्रुः श्रुदुपदेशाजिघाते शपः पित्वाजिघाते च
शिष्टः धा. स्वरः।

^{j)} शत्रुनुमः (पा ६, १, १७३) इति विभक्तोरुदात्तत्वम्।

^{k)} ORN. छन्दस्तः अघ^० इति ?

अघायु^१ - यवः मा ४, ३४;
११, ७९; का ४, १०, ५;
२२, ७, १४; तै १, २, ९, १;
४, १, १०, ३; मै १, २, ६; २,
७, ७, ३, ७, ८; काठ २, ७; १६,
७; क २, १; शौ १, २७, २;
३; १९, १८, १-१०; पै १, ४२,
३; २, ३१, २; ५; ७, ३, २७^२;
५; १७, १-१०; १९, ३१, ५;
-युः ऋ १, १४७, ४; खि ४,
५, १८; तै ५, ७, ३, १; शौ ४,
३, २; ५, ६, १०; १०, १-७,
१९, ४७, ७; ४९, ९; पै ६, ११,
१२; १२, ९-११; १३, १-३;
२०, ७; ८, ६, ९; १४, ४, ९;
१९, ३१, ६; २०, १७, ५;
-युना पै ७, ८, ७; -यून् पै १९,
३१, २०; -यूनाम् शौ १,
२०, २^३; -यूनि खि ४, ५,
३०; -योः ऋ १, २७, ३; १२०;
७; ४, २, ९; L(१, ३६, १५),

७, १, १३]; १०, ४२, [११;
४३, ११; ४४, ११]; मा १६,
५०^४; तै ३, ३, ११, १; ४,
५, १०, ४^५; मै २, ९, ९^६;
काठ १०, १३^७; १७, १६^८;
क २७, ६^९; कौ २, ९८६^{१०};
जै ४, २४, ७^{११}; शौ १, २७,
१; ७, ५३, १^{१२}; †२०, १७, ११;
८९, ११; ९४, ११; †पै १५,
११, १; १६, ८, ११; १९, ३१, ४.
अघा(घ-आयिन्>)यिनी^{१३}-
-०नि खिसा २९, ३^{१४}.
अघा(र>)रा^{१५} - रा पै १,
८६, ६.
अघा(घ-आरिन्>)रिणी^{१६}-
-णीः शौ ११, ११, १४; -णीम्
पै १७, २२, १२.
१अघा(घ-अ)श्वा^{१७} - श्वाय
ऋ १, ११६, ६.
२अघा(घ-अ)श्वा^{१८} - श्वाय
शौ १०, ४, १०; पै १६, १५,

१०;

?अघासार- -रम् पै १, ५८, २.

?अघमवत् पै १६, १०३, १^१.अघा^{१२} - वासु^{१३} ऋ १०, ८५, १३.

?अघां पै १, ३६, ४.

॥अ-घात- -ताय काठ २९, १; क
४५, २.॥अ-घातक^{१४} - -कः^{१५} काठ ८, ६.॥अ-घातुक^{१६} - -कः मै १, ४, ७^{१७};
६, ४; ८, ५^{१८}; ३, १, ३; काठ
२७, ६^{१९}; ३०, १०; ३२, ५; क
७, २^{२०}; ४२, ६^{२१}; ४६, ८.॥अ-घात्य- -त्येन काठ २६, १०;
क ४१, ८.✓अघाय, अघारा-, अघारिणी-,
१अघाश्वा-, २अघाश्वा- (अघा-
सार- ✓अघ् द्र.अ-घोर, रा^{१९} - -०र मै २, ९, १०^{२०};
-रा मा १६, २; का १७, १, २;
तै ४, ४, १२, ५; ५, १, १; मै २, ९,
२; ३, १६, ४; काठ १७, ११; २२,

१) विप. (मर्त्यः, वृक- प्रभृ.) उः प्र. (पा ३, २, १७०)
तत्-स्वरश्च ।

२) अघायव- (नाप. [अघायु-]) > -वान् [द्वि३] इति
शोध इति मतम् ।

३) सपा. शौ ४, २०, ६ पिशाचान् इति पाभे. ।

४) सपा. शौ ६, ९९, २ जिघांसन्नः इति पाभे. ।

५) सपा. खिसा २९, ३ अघायिनि इति, शौ १०, १, ७
पै १६, ३५, ७ उदाय्यम् इति, RW. प्रभृ. [शौ.] उदा-
य्यम् इति च पाभे. ।

६) सपा. ऋ २, ३३, १४ विशिष्टः पाभे. ।

७) विप. (कृत्या-) । उस. ।

८) उस. उप. ✓ऋ + अच् प्र. (तु. पा ३, १, १३४) ।

९) पपा. अनवगृहीतः । उस. उप. आ ✓ऋ इत्यतो
वा अनुपसृष्टाद् ✓ऋ इत्यतो वा ताच्छीलिकः णिनिः
प्र. (तु. सा. आर्ता- इत्येवं व्याचक्षाणः) कृत-स्वरश्च प्रकृत्या
(पा ३, २, ७८; १, ३; ६, २, १३९ [वैतु. PW. प्रभृ.
✓घृ>घारिन्- इति मन्वानाः स्वरतश्चिन्त्याः]) ।

१) विप. [दुष्टाऽश्वा- (पेटु- तु. सा. PW. GW,
GRV. प्रभृ.; वैतु. वै. स्क. व्यप. इति)] । बस. पूष.
प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १; वैतु. सा. पूष. = अहन्तव्य-
इति) ।

२) = सर्पजाति-विशेष- । व्यु. ? BW. अघ- + ✓श्वस्
इति ।

३) सपा. शौ १०, ८, २४ एष एतत् इति पाभे. ।

४) = मघा-नक्षत्र- । व्यु. ?

५) सपा. शौ १४, १, १३ पै १८, २, २ कौसू ७५, ५
मघासु इति, आपृ १, ३, १ मघाभिः इति पाभे. ।

६) तस. । उप. < ✓हन् ।

७) सपा. अघातकः < > अघातुकः इति पाभे. ।

८) तु. टि. अ-क्षोभुक- ।

९) तस. नवस्वरः (पा ६, २, २) । उप. < ✓घुर् ।

१०) अघोरघो^{२१} इति पाठः (तु. सपा. मना २, १९
व ४६२ : २२ [वैप ३, १९० द्र.] घोरघो^{२२} इति त्रयां
१०, ४५, १ च) ? अनुपज्ञात् छन्दस्तः सर्वस्य मन्त्रस्यैव

१४; क २७, १; पै १४, २, ८;
१५, २, ४; १६, ७३, २; -रेण
काठ ३८, १३; शौ ७, ६२, १;
१४, २, १२; पै ३, २६, १;
१८, ८, ३; -रेभ्यः मै २, ९,
१०; -रौ पै १९, ४९, १, १५.

अ-घोरचक्षस्^१ -क्षसः पै ७, ८, ६.
†अ-घोरचक्षस्^२ -क्षुः क १०,
८५, ४४; शौ १४, २, १७.

अ-घनत्^३ -घनतः क ७, २०, ८;
-घनता क ५, ५१, १५; -घनते
क ८, २५, १२.

१अ-घन्य, घन्या^४ -घन्यः शौ ९,
४, १७; -घन्यस्य क १, ३०,
१९; -घन्या क १, १६४, २७;
७, ६८, ९; १०, ६०, ११;
शौ ३, ३०, ११; ६, ९१, २१;
७, ७७, ८१; ९, १५, ५१; -घन्याः
क ९, ८०, २; मा^५ ६, २२;
२०, १८; का^६ ६, ५, ३; २२,

१, ४; शौ^७ ७, ८८, २; ८, ७,
२५; १९, ४४, ९; -घन्यानाम्
मै २, ५, १०; ४, २, १०; शौ
९, ४, २; ४, १९; -घन्याभ्यः क
५, ८३, ८; -घन्याम् क ७,
६८, ८; -†घन्यायाः क १०,
८७, १६; शौ ८, ३, १५;
-घन्यासु मै १, २, ६१^८; -घन्यौ
क ३, ३३, १३; शौ १४, २,
१६१; -०घन्यौ शौ १८, ४,
४९.

१अ-घ्नियु->)या^९ -यानाम्
तै ३, ३, ९, २; -†यासु^{१०} तै १,
२, ८, १; ६, १, ११, ३^९.

†२अ-घन्य, घन्या^{११} -घन्यम् क १,
३७, ५; -घन्या क ७, ८७, ४;
८, १०२, १९; -घन्याः क
८, ७५, ८; ९, १, ९; मै ४, ११,
६; काठ ७, १७; जै ४, ४, ९;
-घन्यानाम् क ८, ६९, २; १०,

१०२, ७; कौ २, २६२; जै ४,
२५, २; -घन्यायाः क ४, १,
६; ९, १३, ३; १०, ४६, ३; कौ
२, ७७०.

†२अ-घ्नियु->)या^{१२} -याः तै
२, ६, ११, २.

३अ-घन्य, घन्या^{१३} -घन्यः पै १६,
२५, ७; -घन्या क ४६, ८; पै
१, १११, ११; ५, १९, ११; ११;
१०, ८५; १३, ३, १६; १६,
६८, ५१; १९, १८, ८१;
२०, ११, २१; -घन्याः वि
२, ८, ३; पै २, २०, २; ३३, ५;
४, २२, ७; ७, १३, ११; १५, १९,
१०; १६, १४, ४; २०, ३२,
५१; -०घन्याः क २, १५^{१४};
-घन्यानाम् काठ १३, ९; पै
१६, २४, २; ५; २५, ९;
-घन्यायाः पै १६, ७, ११;
-†घन्यासु^{१५} काठ २, ६; ४, ९;

सु-शोषत्वात् । तथाहि—

अधोरेभ्यो अथ घोरेभ्यो अघोर घोरतरेभ्यश्च ।
सर्वतः शर्व शर्वेभ्यो नमस्ते रुद्र रूपेभ्यः ॥
(वैतु. अघोरघोरत्^१ इति पपा., भा. सा. च [तैआ.]
अन्यथाव्याख्यानौ) ।

^१) सपा. शौ ६, १४०, ३ उपहृतौ इति पाभे. ।

^२) विप. । तस. उप. घोर-चक्षस्-द्र. ।

^३) विप. (वधू-) । तस. नञ्-स्वरः । उप. बस. ।

^४) तस. उप. <✓हन् ।

^५) विप., नाप. (L अहन्तव्य, घ्या-] गो-) ।

✓हन् इत्यतो भावे घञर्थे कः प्र. (पावा ३, ३, ५८)
ततस्तदहृतीत्यर्थे यति प्र. घञ- इति । तस. नञ्-
स्वरं बाधित्वाऽन्तोदात्तः (पा ५, १, ६७; ६, २, १५६) ।
अथवा कृत्यस्य प्र. एवार्थतो मुख्यत्वात् कर्मणि क्यप् प्र. ।
ततो नञ्-स्वरमपोद्यान्तोदात्तत्वम् (पा ३, ३, ११३; ६, २,
१६०) । पक्षान्तरे या [११, ४३] प्रभृ. <अव-+ घनी-
इति ? [तु. SBY ६१, १००] । सपा, अघ्नियु- इति
पाभे. । यतु सा. 'अहन्तम् अन्नः' ततोऽहर्त्थे यः प्र.

तत्स्वरेणान्तोदात्त इत्याह । तच्च । प्र. स्वरस्य नञ्-स्वरेण
बाधे प्राप्ते नञो गुणप्रतिषेधीयत्वात् तत्स्वरबाधकान्तो-
दात्तत्वस्यैव सुवचनत्वात् ।

^१) सपा. ऋ २, १००, ७ धेनुबः इति, कौ २, ३६७ जै
३, ३०, १० मातुरः इति पाभे. ।

^२) तु. सपा. मै १, २, १८ काठ ३, ८; ३८, ५ अघ्न्याः
[सं३] इति, तै १, ३, ११, १ तैशा २, ६, ६, २ अघ्नियाः
[सं३] इति पाभे., भा., सा. [शौ.] W. चः वैतु. पपा.
अनु सा. [का.] उ. म. यनि. प्र३ इत्येवेति ।

^३) सपा. ऋ ५, ८५, २ उल्लिषासु इति पाभे. ।

^४) १अ-घन्य-, २अ-घन्य- इत्येतयोरेव शास्त्रान्तरीय
उच्चारणभेदः ।

^५) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप. अघ्न्या-
दयश्च (पाउ ४, ११२) इति यक् प्र. । यद्वा कृत्योक्त- (पा
६, २, १६०) इत्यस्याऽत्राऽपवादः उत्सं. । अर्थविशेषयो-
क्तोऽयं भेद इति ।

^६) स्वराङ्गानुपलम्भात् तदाश्रयप्रथमद्वितीयान्यतर-
विवेको दुःशक इति कृत्वा पृथक् निर्देशः द्र. ।

क १, १९; -० अन्ये पै २०, ११, ४†; -अन्यौ पै १८, ८, ७.
 ४अ-अन्य, अन्या^१ - ० अन्यः मै १, २, १८; काठ ३, ८; ३८, ५; -० अन्याः मा १, ११, १२, ७३; का १, १, २; १३, ५, १२; मै १, १, १, २, ७, १२; ४, १, १; काठ १, १; १६, १२; ३०, १०; क १, १; २५, ३; पै १५, ३, ९; -० अन्ये शौ १२, १०, १२; १४; -० अन्ये ऋ १, १६४, ४०; मा ८, ४३; का ९, ६, २; शौ ६, ७०, १-३; ७, ७७, ११†; ९, १५, २०; १०, ९, ३; ११; २४; १०, १; १२, ११, २, ४; १८, ३, ४; पै १६, ६९, १०; १०७, १; १३६, ३; १३७, १; १३८, ४; १४६, १२.

३अ-त्रि(य>)पा^१ - ० याः तै १, ३, ११, १; -० याः तै १, १, १, १; -० ये तै ७, १, ६, ८.
 ॥अअन्या-स्व^१ - स्वम् मै ४, २, १२.
 अ(अन्य-आस्य>) अन्या^१स्या^० - ० स्ये खि ४, ५, २६^१; -० स्ये^० खि ४, ५, ३२.

✓ अङ्क्

अङ्क्^१ - ङ्कः पै २, ७९, ४; -ङ्कम् पै १२, ३२, १८; -†ङ्काः ऋ १, १६२, १३; मा २५, ३६; का २७, १३, ५; तै ४, ६, ९, १; मै ३, १६, १; काठ ४६, ४; -ङ्कान् शौ १, १२, २; पै १, १७, २; -ङ्के पै ५, ९, ६; -ङ्केन शौ ७, १२०, १; पै २, ७९, ५६; २०, १७, ७; -ङ्कौ तै १, ७, ७, २^१; पै

२०, ३३, ४^१. [०ङ्क- उद्, नि^०, परि^०, बाहु^०, सम^०].
 अङ्का(ङ्क-अ)ङ्क^१ - ङ्कम्^१ मा १५, ५; का १६, १, ८; तै ४, ३, १२, ३; काठ १७, ६^१; क २६, ५.
 ? अङ्कावङ्क^१ - ङ्कम् मै २, ८, ७^१.
 अङ्किन्^१ - ङ्किनः शौ १९, ६६, १; पै १६, १५०, ५; -ङ्किनम् पै ७, १२, ९; २०, ४०, १०, -ङ्की ऋ ३, ४५, ४.
 †अङ्कस्^१ - ङ्कांसि ऋ ४, ४०, ४; मा ९, १४; का १०, २, ७; तै १, ७, ८, ३; मै १, ११, २; काठ १३, १४.
 †अङ्कस्^१ - सम् ऋ ४, ४०, ३; मा ९, १५; का १०, ३, ८; तै १, ७, ८, ३; मै १, ११, २; काठ १३, १४.

१) आमन्त्रितत्ववशात् सौवरो विवेको दुःशक इति कृत्वा पृथक् निर्देशः द्र.।

२) भावे स्वः प्र. तत्स्वरश्च (पा ५, १, ११९; ३, १, २)।

३) विप्र. (कुर्या-।) बस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १)। पादादावामन्त्रिताद्युदात्तः। ० अन्यास्ये इति सुश. स्वरो मुद्रणप्रमादजः स्यात्।

४) सपा. खिसा २९, २६ अङ्कान्यास्या इति पाभे.।

५) सपा. खिसा २९, ३३, शौ १०, १, २० अज्ञाते(सं१) इति पाभे.।

६) नाप. (अङ्कुश-, विेतसमय-) अङ्कनसाधन-, रथावयव- [तै.] प्रभृ.)। करणाधिकरणयोः घः प्र. तत्-स्वरश्च। या [२, २८] पाम [८, २, ४८] प्रभृ. < ✓ अङ्क् इति।

७) सपा. शौ ७, ३९, ५ बद्ध्वेव इति पाभे.।

८) = सपा. तैब्रा १, ३, ५, ४; २, ७, ८, १; १६, १; आपथ्रौ १८, ४, ६; २२, २६, १७; २८, १८ बोथ्रौ ११, ७; २६; १८ १०; २०, १७; १९ वाथ्रौ ३, १, २, १ वैथ्रौ १७, १२; १२ हिथ्रौ १३, १, ४४; २३, ४, ३१; ५७ आपमं २, २१, १७ पाय् ३, १४, ६ हिथ् १, १२, २ अङ्कौ न्यङ्कौ इत्यस्य स्थाने ताव्रा. १, ७, ५ दाथ्रौ ५, ४, ६ लाथ्रौ २, ८, ९ तु अङ्कान्यङ्क् इति, काय् २६, २ अङ्कन्यङ्कौ

पैप१-६

इति, माय् १, १३, ४ अङ्कन्यङ्कौ इति च पाभे.।

१) सपा. पै १२, १६, १ अश्वाः इति, शौ ६, ७७, १ अश्वान् इति, शौ ७, १०१, १ वृक्कौ इति च पाभे., सर्वत्र अक्कौ इति शोधः एवेष्टः।

२) = छन्दो-विशेष-, २अप्- [तु. माश ८, ५, २, ६]। उस. उप. ✓ अङ्क् + अण् प्र. कृत्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, २, १; १, ३; ६, २, १३९)।

३) सपा. अङ्काङ्कम् < > ? अङ्कावङ्कम् इति पाभे.।

४) अङ्कङ्कम् इति पाठः? यनि. शोधः (तु. क.)।

५) -ङ्कौङ्क- इति पपा.। मा. प्रभृ. तु अङ्काङ्क- इत्येवामनन्ति।

६) विप., नाप.। मत्वर्थीयः इतिः प्र. तत्स्वरश्च (पा ५, २, ११५; ३, १, ३)।

७) माप.। असुन प्र. (पाउ ४, २१६) नित्स्वरः। यद्वा < ✓ अङ्क् (पाउ ४, १८९) इति, अथवा < ✓ अक् (कुटिलगतौ) इति।

८) नाप. ([अश्वस्य] पार्श्व-, कक्ष्या-, सज्जा- वा [तु. वें. सा. PW. प्रभृ. च])। असच् प्र. उसं. (पाउ ३, ११७ [तु. भा.])। यद्वा अङ्कस् + अर्श आदेशाकृतिगणत्वान् मत्वर्थे अच् प्र. चित्स्वरश्च (पा ५, २, १२७; ६, १, १६३)।

†अङ्कु^१-ङ्कुम् काठ ४०, ११०.

अङ्कु-पु^०-पम् मा १५, ४; का
१६, १, ५; तै ४, ३, १२, २; मै २,
८, ७; काठ १७, ६; क २६, ५.

†अङ्कुश^१-शः क ८, १७, १०; मै
४, १२, ३; काठ ६, १०; शौ ६,
८२, ३६; २०, ५, ४; पै १२, १७,
६; -शम् क १०, ४४, ९; १३४,
६; कौ २, ४४१; जै ३, ३३, १६;
शौ २०, ९४, ९; पै ७, १२, ९६;
२०, ४०, १०. [श- अयस्तर^०].

अङ्कुशिन^०-शिनः क १०,
३४, ७.

✓अङ्कय^१>अङ्कयु^१-

-यन्तम् क ६, १५, १७.

अङ्क(ति>)ती^१-तीषु पै ८, १२, ६.

✓अङ्ख परि^०

✓अङ्ग वि^०

†अङ्ग^१ क १, ९; ८४, ७-९;

१९; ८११८, ३; ३, ५८, ३;

१६४, ७; २, ४१, १०; ३, ३३,

११; ५, ३, ११; ६, ४४, ८१०;

८, ८०, ३; ५०, १०; ५२, ३;

७२, ५; ७, २०, ९; ५६, २;

९१, १; ८, ८६, २६; ७, २;

२४, १२; १५, ९६, १०-१२;

२, १०८, ३; १०, ४, ४; ४२,

३; ५४, ४; ६४, १३; ७९, ४;

८६, ७; १२९, ७; १३१, २;

१४६, ४; १४९, ३; लि ४, ७;

१०; मा ६, ३७; १०, ३२;

१२, ६; २३, ३८६; का ६, ८,

८; ११, १०, २; २१, १, ५;

२५, ७, ६६; तै १, ८, २१, १;

३, १, ३, २; ५, २, ११, २; मै

१, ४, १२१; ११, ४; २, ३, ८;

३, ११, ७; १२, २१; ४, ८,

९; १२, १, १४, २१; काठ १२,

९; १४, ३; ३७, १८, ५०, ५;

कौ १, २००; २४७; ३८९;

५८३; २, २८८; ६९१-६९३;

८६१; १०७३; जै १, २१,

७; २६, ५; ४३, ९; ५९, ६;

३, २४, ४; ५६, १८-२०; शौ

९१, १६, २; ९२, ३, २; ९५,

११, ५, ७; ९, १४, ५; ९११, ६,

२१; ९१३, ३, २१; २०, २०,

५; ५७, ८; ६३, ४-६; ८९,

३; १२५, २; १२६, ७; पै १, ८, २;

६, ४, १०; ८, १, ४; १०; १६, ६६,

७†.

अङ्गो(ङ-उ)† पै १२, १४, ५.

१अङ्ग^१-ङ्गम् क १०, ८५, ३०; १०९,

५; शौ ५, १७, ५†; ६, ७२, १;

१०, ७, २; ९; २५; २६; १४, १,

२७†; १८, २, २६; ४, ६४; †१२,

१५, ५; १७, ७, २; ४; १०; ९, ६;

७; १८, ३, ६†; १२, २७, १४;

-†ङ्गम्-ङ्गम् क १०, ९७, १२;

मा १२, ८६; का १३, ६, १२; शौ

४, ९, ४; ९, ३, १०६; पै ८, ३,

११; ९, ९, २६; १३, १३, ६;

९१६, ३९, १०, ८८, ५; २०, २५,

४; ६१, २-४; -ङ्गम् पै १२,

२६, १५; -ङ्गा शौ ६, ६६, ३;

११, १०, १२; १२, ९, ४; ११,

१) विप. (कुटिलगन्तु- [रुद्र-]), १ अङ्कवर्गिनपतिः द्र.।
अत्रौणादिकः उः प्र. उंस. इत्येव विशेषः।

२) सपा. ऋ १, ११४, ४ वङ्कुम् इति पाठे।

३) पपा. पूर्वोत्तरपदविभागादर्शनात् मुपा. तदनुसारी
द्र.। उंस. उप. ✓पा (रक्षणे) इत्यतो वा ✓पा (पाने)
इत्यतो वा के प्र. थाथादि-स्वरे च (पा ३, २, ३; ६, १, १४४)
निष्पत्तौ सुलभायामप्यर्थानुसंधानतो भूयान् विमर्शविस्तरः
वैश. अन्वेष्टो भवति।

४) नाप. (सुणि-). पपा. नावग्रहः। उशच् प्र. (पाउ
४, १०७)। चित्स्वरः।

५) विप. (२अक्ष-). शेषम् अङ्कुत्- टि. द्र.।

६) कण्डवादेराकृतिगणत्वाद् यक् प्र. दीर्घत्वञ्च।

७) अदुपदेशाल् लसार्वाधातुकस्य शतुः निघाते शपः च
पित्वाजिघाते धा. स्वरस्तदवस्थः (पा ६, १, १८६;
१६२)।

८) °ति- इति मुपा. ? बङ्गादिभ्यश्च (पा ४, १, ४५) इत्यत्र

गणे अङ्कति- शब्दस्य साक्षात् पठितत्वोपलब्धेः स्वीयन्तस्य
तस्य न्याय्यत्वात् यनि. शोधः (तु. मूको.)।

१) आभिमुख्यार्थे (तु. सा. [क्र. १, १, १]), क्षिप्रार्थे
[तु. या ५, १७], पादपूर्णाथे (तु. रक. [या ५, १७])
वा नि. (तु. वैप ४, ५९ द्र)। <✓अङ्ग इति SBY
[२४२]। अम् इति स्वरादिपठितम्। तत्पूर्वकात्
✓गम् इत्यतो के प्र. निष्पत्तस्य शब्दरूपस्याव्ययत्वेनो-
पचारः द्र.। गस. उप. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १३९)।

२) अङ्ग इत्यस्योत्तरेण उ इति निपातेन निहतेनैकी-
भाव इवात्राऽऽज्ञः। अथवा अङ्ग इत्यस्य अर्थसम्
इत्यनेन, उञश्च तदुत्तरेण लु-निपातेनाऽऽर्थः संबन्धः द्र.।
अत्र यत् सा. उञः उत्तरम् अनुम् पपाठ तदसत् (तु. टि. लु)।

३) नाप. (गात्र-, अवयव- प्रभृ.)। वयु? ✓अङ्ग +
घञ् प्र. (पा ३, ३, १९) या ४, ३ प्रभृ., पक्षे च या. ✓अञ्ज
(तु. अङ्ग- [पाउ ४, २१९]) + घञ् प्र. कुत्वं भित्स्वरश्च
(वैतु. MW. <✓अम् इति ?)।

१०, पै २, ३९, २; ६; ३, ३७, १;
 १६, ८६, १; १४५, ४; १७, २९,
 ४; १९, ११, १३; -जाव शौ
 १०, ७, २; पै १, ५९, १; १७, ७,
 ४; -जावऽ-जाव ऋ १०,
 १६३, ६; खि ५, ७, २, ६; मा
 २१, ४३-४५; का २३, ५, ३; मै
 १, ११, ६; ४, १३, ७; काठ १४,
 ६; १८, २१; शौ ५, २५, १;
 ८, ७, ३; १०, ४, २५; १४, २, ६९;
 पै ४, ७, ७; ११, १, १४; १६,
 १२, ३; १७, ३; १८, १३, ९; १९,
 २०, १५; २०, ५०, ८; -ज्ञानाम्
 णामे ३, १०, ३; ४; णाकाठ १३,
 १०; ३४, ९; शौ १८, २, २४; पै
 ९, ७, ४; -ज्ञानि ऋ १०, १०३,
 १२; मा ६, १०; ८, २९; १२, ४;
 १७, ४४; १८, ३; १९, ९३; २०,
 ६; ८; का ६, २, ५; ९, ५, २; १३,
 १, ५; १८, ४, २४; १९, २, ३; २१,
 ६, १४; ७, ५; ७; तै १, ३, ८, १;
 ३, १, ८, १; ३, १०, १; ४, १, १०,
 ५, ७, १, २; ण ५, २, ७, ५; १०, ५;
 ३, ५, ३; ४, ५, १; ५, ६, २; ९, २६;
 ६, ९, २; ७, २५, १६; ण ६, २, ८,
 ३; ३, ७, ४६; १०, ६; ण ७, ४,
 ११, ३; ५, ८, २; ५; २५, १; मै १,
 २, १५; ११, ६; २, ७, ८; ११, २;
 ण ३, २, ८; ५, १; ८, ९; ९, ६६;

१०, १; ३; ११, ८; ६; ण ४, ३,
 ८; ५, ५; ९; ६, ५; ८, ७; काठ
 ३, ५, ६, ७; १३, ९; १०; १४, ६;
 १६, ८; १८, ७; २०, ९; २१, ३;
 २६, ८; २७, १०; २८, १; ३८,
 ३; ४; ४०, ६; ४५, ५; क २, १२;
 ४, ६; २८, ७; ३१, १८; ४१,
 ६; ण; ४४, १; ण; णौ २,
 १२११; शौ ३, २, ५; ११, ६; ४,
 ५, ४; १२, ७; ६, ९०, २; ९, ४,
 ११; १३, १९; १०, ५, ५०; ७,
 १८; ११, ९, ६; २०, १३६, ८; पै
 १, ६१, ३; ३, ५, ५; ४, ६, ४; १३,
 १४, ८; १२; १६, २५, १; ७५, ९;
 १२; ८२, ६; १७, ८, ९; १९, ९,
 १२; १८, १; ४८, १५; -ज्ञे शौ
 १०, ७, १; ३; १३; २७; पै १७,
 ७, १; २; ३; ८, ४; ९, ८; -ज्ञेऽ-ज्ञे
 मा ६, २०; का ६, ४, ४; तै १,
 ३, १०, १; ६, ३, ११, २; मै १, २,
 १७; ११, ६; काठ ३, ७; १४,
 ६; क २, १४; शौ १, १२,
 २; २, ३३, ७; ६, ११२, ३; २०,
 ९६, २३; पै १, १७, २; ७०,
 ४; १९, ३३, १०; -ज्ञेन मा
 २३, ५०; का २५, ९, ६; शौ ६,
 ७२, १; पै १९, २७, १४; -ज्ञेभिः
 ऋ १, १४१, ८; ३, ७, ४; -ज्ञेभ्यः
 तै ३, १, ४, ११; २, ३, २, ४; ७,

३, १६, २; काठ ३०, ८; ४३, ६;
 शौ १, १२, ४; २, ३४, ५; ३, ७,
 ३; ५, ३०, ८; ६, ९०, १; ९, १३,
 ७-९; ११, २, ६; १९, ४४, २; पै
 ३, २, ३; ३२, ७; ९, १३, ८; १५,
 ३, २; १६, ७४, ७; ८; ९; १०४,
 ६; १९, १८, २; २५, ८; २०, १९,
 ५; ६, ६०, ११; -ज्ञेषु मा २०,
 १०; का २१, ७, १०; काठ ३८,
 ४; पै १, १०९, ४; २, ७९, ३; १५,
 २०, १०; १६, ८८, ४; १९, ३४, ९;
 -ज्ञेषुऽ-ज्ञेषु पै १६, १४९, १; -ज्ञैः
 ऋ १, ८९, ८; २, ३३, ९; ३, १,
 ५; १०, ४, ६; मा १९, ९३; २५,
 ९; २१; का २१, ६, १४; २७,
 ९, १; ११, ८; मै १, ४, ७; ण;
 ३, २, १; ण ९, ५; ६; ११, ९; १०;
 १५, ८; ४, १४, २; काठ ३५, १;
 ३८, ३; णौ २, १२२४; शौ ४,
 १४, ९; ६, १२०, ३६; ७, ५, ५; ८,
 २, ३; पै ८, ८, ४; १६, ३, ३; ५१,
 १; ९९, ३; १९, ४८, १० [१-
 अन्, चतुर्, त्रि, त्रिंशत्,
 यथा, १यावत्, रथ, वि,
 १विश्व, वीड, स, सम,
 सम्भृत, १, ३सर्व, सहस्र, सु,
 स्थिर].

अङ्ग-ज्वर^१ -रः शौ ५, ३०, ९;
 -रम् शौ ५, ३०, ८; ९, १३,

१) सपा. अङ्गात् अङ्गात् (आपमं १, १७, ६ च)
 <> अङ्गोऽङ्गो इति पाठे ।

२) सपा. पै ३, ३९, ५; १३, २, २ गात्रात् गात्रात् इति
 पाठे ।

३) सपा. अङ्गानि (तैब्रा २, ६, ४, ६ च) <> अङ्गैः
 इति पाठे ।

४) सपा. पै १६, १३२, ११ पर्वाणि इति पाठे ।

५) चतुर्भ्यः अङ्गेभ्यः इति सतः पाठस्य स्थाने सपा.
 पै १, १७, ४ पृष्टिभ्यः मज्जभ्यः इति पाठे ।

१) सपा. शौ २, ३३, ५; २०, ९६, २१ ? भासदम् इति,
 ऋ १०, १६३, ४ आपमं १, १७, ४ च भासदात् इति
 पाठे ।

२) अङ्गलोणा अङ्गोः > सपा. तैआ २, ६, २ ? अङ्गलो-
 णाङ्गोः इति पाठे ।

३) नाप. (रोग-) । षस. सामान्यः समासस्वरः । यद्वा
 उस. उप. √ज्वर > ज्वरि + अण् प्र. (पा ३, २, १)
 कृत्स्वरश्च प्रकृत्या ।

४) सपा. पै ९, १३, ९ अङ्गरोगम् इति पाठे ।

५४; पै ९, १३, ८.
 अङ्ग-मेदु^१ - दः शौ ५, ३०, ९०;
 १९, ४४, २; पै १५, ३, २; -दम
 शौ ९, १३, ५०; २२; पै ३,
 १७, ५.
 अङ्ग-रोग - नाम पै १, ९०, ४;
 ९, १३, ९०; १६, ७४, ५४;
 १९, २८, १४.
 ? आङ्गरोग^२ - गात्र पै ७,
 १५, ७.
 अङ्ग-वत् - वते^३ काठ ४५,
 ३.
 ॥ अङ्गा-पुरुष^४ - रुषि तै २,
 ५, ६, १९.
 अङ्गिन्^५ - ङ्गिने^६ तै ७, ५,
 १२, २.

अङ्गो-ष्ठा^७ - ष्ठाः शौ ६, १४, १;
 पै १९, १३, ७.
 अङ्गय^८ - ङ्गयः शौ ६, १२७,
 ३; -ङ्गयाः ऋ १, १९१,
 ७.
 २अङ्ग^९ - ङ्गेभ्यः^१ शौ ५, २२, १४.
 ? अङ्गरः पै १९, २६, १४.
 ॥ अङ्गार^{१०} - रः खि ३, १५, २०९;
 काठ ३५, १८; क ४८, १६; -रम्
 तै ६, ३, ९, ५९; मै ४, १, ८; काठ
 ३१, ६; क ४७, ६; -राः ऋ १०,
 ३४, ९९; तै ३, ४, ८, ४; मै १,
 ८, ६; काठ ६, ७, २१, १०; क ४,
 ६; -रान् काठ २६, १; क ४०,
 ४; -रेण मै ४, १, ९; काठ ३१,
 ७; क ४७, ७; -रेषु तै ५, १, ९,

२९; मै १, ४, १२; ८, ६; २, ५, ५;
 काठ ६, ७; १९, १०९; क ४, ६;
 ३०, ८९; -रेः तै ६, ३, १, २.
 [र-अन्^{११}].
 अङ्गारि^{१२} - रे मै ३, ७, ७०.
 अङ्गिर^{१३} - रस्य पै ५, ३०, ९; -राः
 ऋ १, ८३, ४; शौ २०, २५, ४;
 -रे ऋ ४, ५१, ४; -रेभ्यः शौ
 १९, ३९, ५; पै ७, १०, ५.
 अङ्गिरस^{१४} - रः ऋ १, १, ६; ३१,
 १७; ७४, ५; ११२, १८; २, २३,
 १८; ४, ३, १५; ९, ७; ५, ८, ४;
 १०, ७; ११, ६; २१, १; ६, २,
 १०; १६, ११; ८, ६०, २; ७४,
 ११; ७५, ५; ८४, ४; १०२, १७;
 खि २, १३, ४; ५, ५, २०, ४९; मा

- १) सपा. अङ्गज्वरम् <> अङ्गरोगम् इति पाभे. ।
 २) नाप. । कर्मण्युपपदे √भिद् + अण् प्र. कृत्स्वरः
 प्रकृत्या (पा ३, २, १; ६, २, १३९) ।
 ३) यक. सपा. पै ९, १३, ९; १६, ७४, ५ शीर्षरोगम्
 इति पाभे. ।
 ४) पाभे. अङ्गज्वरः शौ ५, ३०, ९ द्र. ।
 ५) जत्रव्याद् अङ्गरोगात् इत्येवं मूलतः सतः पा. स्थाने
 अत्रव्या अङ्गरोगात् इत्याकारकः प्रामादिकः मुपा. द्र. ।
 ६) सपा. अङ्गवते <> अङ्गिने इति पाभे. ।
 ७) द्रस. न दधिपयवादीनि (पा २, ४, १४) इत्युक्त-
 गणस्य तदाकृतिव्यापकत्वे इध्मा-बहिषी इतिवत् पूष. दीर्घ
 उभयपदप्रकृतिस्वरश्च (पा ६, २, १४०) । यत्तु भा. परादिस-
 (पा ६, २, १९९) इति शिष्टिमनुस्मरन्निवोत्तरपदाद्युदात्तत्व-
 मात्रमाह तच्चिन्त्यम् ।
 ८) मत्वर्थयः हनिः प्र. (पा ५, २, ११५) तत्स्वरश्च ।
 ९) विप. (बलास- [स्लेष्म-रोग-]) । उस. उप.
 √स्था + विच् प्र. कृत्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, १, ७४;
 ६, २, १३९) । पूष. सत. अलुक् ।
 १०) तात्रभक्तिके यति द्वयचकत्वादाद्युदात्तत्वम् (पा ४, ४,
 ११०; ६, १, २१३) ।
 ११) = जनपद-विशेष- ।
 १२) बहु. < आङ्ग- (पा ४, २, ६९; ८१) ।

- १३) नाप. (उलमुक- [उपचारात्] : अक्ष- [ऋ.]) ।
 व्यु. ? < √ अङ्क् वा √ अङ्क् वेति या ३, १७ । √ अङ्ग +
 आरन् प्र. निस्वरश्च (पा ३, १३४ पा ६, १, १९७) ।
 अथवा अग्नि-गार- इत्येवं मूलतः सतः प्राति. अपभ्रंशः ।
 तत्र च उप. < √ गद् (लृ) द्र. । < १ अङ्ग- + √ ऋ
 इति पक्षे अभा. ।
 १४) = अङ्गारि- = अङ्गारि- (तु. मै १, २, ५; १२; ३, ८,
 १०) ।
 १५) सपा. मा ४, २७ प्रसृ. माश ३, ३, ११ बीश्री
 ६, १५ : १५ बीश्री १२, १९ : ८ अङ्गार इति, तैआ १, ९,
 ३ अङ्गारिः इति च पाभे. ।
 १६) = अङ्गिरस- । किरन् प्र. निस्वरश्च (तु. पा ३, १,
 ५२; पा ६, १, १९७) ।
 १७) नाप. (अभि- [ऋ १, १, ६ माश १, ४, १, २५
 प्रसृ.], प्राण- [माश ६, १, २, २८ प्रसृ.], व्यप.
 (ऋषि-) । व्यु. ? < अङ्गार- इति ऋ १०, ६२, ५ ऐआ ३, ३४
 या [३, १७] प्रसृ. ; अङ्ग-रस- इति गोब्रा १, १, ७ प्रसृ. ;
 'अन् (=अक्षम्) गिरति' इति उ. म. (मा १२, ११६) ।
 √ अङ्ग + असुन् प्र. (तु. पा ३, १८९) इङ्-कटाबागमौ
 निस्वरश्च । यत्तु पा ३, (४, २३६) असिः प्र. उपादेशि
 तच् चिन्त्यमिव भवति । प्र. स्वरणान्तोदात्तत्वापत्तेः ।
 १८) अं इति स्वरः ? यनि, शोधः ।

३,३; ५,९^१; ११,४५; १२,८^१;
 १५, २८^१; का ३, १, ३; ५,
 ३, २^१; १२, ४, ८^१; १३, १,
 ९; १६, ५, ९^१; तै १, २, १२,
 १^१; †२, ५, ८, १; ४; ६, ११, २;
 ४, १, ४, ३; २, १, ३^१; ४, ४, ३^१;
 ५, १, ५, ६; ६, २, ७, ३; मं १, २,
 ८^१; ७, १^१; २, ७, ४; ८^१; १३, ७^१;
 ३, ८, ५; ४, ११, ६^१; काठ २, ९^१; †;
 ७, १३^१; १७; १६, ४; ८^१; १२, ५;
 ११^१; २२, १२^१; २५, ६; ३२,
 १३; १४; ४०, ११; क २, ३^१; ३०,
 ३; ३१, १; ३२, ३; †कौ १, २९;
 २, ११; २५८; ८९९; ९०३; †जै
 १, ३, ९; ३, २, २; २२, ५; ४, १४,
 ३; २५, ५; ५; शौ २०, १०३,
 ३^१; १३५, ९; -रसः^१ क १,
 ६२, २; ७१, २; ३, ५३, ७ (७,
 १०३, १०) १०, ६७, २; ४, २,
 १५; ३, ११; ५, ११, ६; ४५, ८;
 ६, ६५, ५; ७, ४२, १; ५२, ३;
 १०, १४, ६; ६२, ५; ७८, ५; १०८,
 ८; १०; १६९, २; खि ४, ८, १;
 खिसा २२, ९; †मा १५, २८;
 १२, ५०; ३४, १७; †का १६, ५,
 ९; ३३, १, ११; †तै २, ६, ३, २;
 १२, ६^१; ३, १, ९, ४; ५, १, २;
 ४, ४, ४, २^१; ५, १, २, ४; २, ८,
 ४; ४, २, ३; ३, २, ७, २, २^१; ६, १,
 १, २; ३, ३; २, ६, २^१; ७, १, ४,
 १; ४, १७, १^१; मै १, ४, १;
 २, ७, १२; १३, ७^१; †३, १, ३;
 ३, ४; ६, ७, ८, ४^१; †४, ८, ३; ५;

काठ ४, १४; ५, ४; ८, ४; ९, १६^१;
 १२, २; २१, ६; २२, १०; १३; २३,
 ४; २८, ३^१; ३१, १५; ३२, ४; ३८,
 १३; ३२, १४; ४०, ५; ४४, ६;
 †क ६, ९; २२, ८; ३१, २१; ३५,
 ४^१; ३६, १, ४४, ३^१; कौ १, ९२;
 २, २५८^१; जै १, १०, २; ३, २२,
 ५^१; शौ ३, २१, ८; ८, ८, १३; ९,
 ५, १६; १०, ६, २०; ७, १८; ३४;
 ११, ८, १३; १२, ३, ४३; ४५;
 १८, १, ५८; ६१; ३, २०; ४, ३;
 २०, ९१, २^१ पै ३, १२, ८; ३८,
 ९; ५, ११, ४; १४, ८; ११,
 २, ६; १५, १४, ६; १६, ३०, ३;
 ४४, ३; ९८, ७; १४०, ४; १७, ८,
 ९; १०, ५; ४०, ३; ५; १२, ४०,
 १४; ५१, ६^१; -रसः शौ २,
 १२, ५^१; -रसः^१ क १०, ६२,
 [१-४]; पै २, ५, ५; -रसम् शौ
 ४, २९, ३; पै ४, ३८, ३; १७, २८,
 ४; १२, ३०, १६; ३८, ७; -रसाम्^१
 क १, ६२, ३; १०७, २; १२१,
 १; ३; १२७, २; २, २०, ५; ६, ११,
 ३; १०, ७०, ९; खि ३, १५, ३०;
 ३२, ५, १, ३; मा १, १८; का १,
 ६, ४; तै १, १, ७, २; ३, ५, १, २^१;
 ५, ६, १६, १; ७, १७, १; मै १, १,
 ८; ६, १; २; ५; ४, १, ८; काठ
 १, ७; ७, १३^१; ८, ४; ३१, ६; ३२,
 १५; ४२, ६; ५३, ७; क १, ७; ६,
 ९; कौ २, ११६४^१; शौ ६, ३५,
 ३^१; १६, ८, १४; १८, ४, ८; पै
 १२, १९, ७; -रसौ मै ३, ४,

२^१; -राः क १, ३१, १; १३९,
 ९; ३, ३१, ७; ५, ४५, ७; १०, ९२,
 १५; मा ३४, १२^१; का ३३, १,
 ६^१; शौ १२, ३४, ६; ५४, ५; पै
 ११, ३, ६; १२, २, १५; -†रोभिः^१
 क १, ६२, ५; १००, ४; २, ९५,
 ८; ४, १६, ८; ६, १८, ५; ७, ४४,
 ४; १०, १४, ३-५; १११, ४; तै
 २, ३, १४, ५; ६, १२, ५; ६^१; ७, १,
 १८, २^१; मै ४, १४, ५; १६^१;
 काठ ४१, ९; शौ २, १२, ४^१; १८,
 १, ४७; ५९; ६०; २०, ७७, ८^१;
 पै २, ५, ४^१; १२, ९, ६^१; -रोभ्यः^१
 क १, [५१, ३; २, ८६, २३];
 १३२, ४; १३९, ७; ८, १४, ८; ६३,
 ३; ९, ६२, ९; खि ५, २०, १; तै
 ७, ५, ११, २^१; काठ ४५, २^१; कौ
 २, ३३१; ९९१; जै ३, २७, ७^१;
 शौ १२, ३, ४४; १२, २२, १८;
 २०, २८, २^१; ३९, ३^१; १३५, ६;
 पै १६, ९४, ५; १७, २२, ४; ४०,
 ४. [°स्- अथर्वन्°, आदित्य°,
 रुद्र°].
 आङ्गिरस^१ - सः क ६, ७३,
 १; १०, ४७, ६; ६८, २; १४९, ५;
 १६४, ४; मा १२, ७३; का २१,
 ५, २; मै १, ६, ५^१; ३, ११, ६;
 काठ ३८, १; शौ ६, ४५, ३^१; ८,
 १३, १५; १०, १, ६; ११, १२,
 १०; १२; १३; १२, ४, ४; †२०,
 १६, २; ९०, १; पै ७, १९, १; १६,
 ३५, ६; ९६, ८; १३५, ५; १२, २४,
 ९; ३६, ६^१; -सम् खि १, २, ९;

^१) = सपा. माश ६, ७, ३, ६ आपश्चौ १६, १२, २ प्रश्न. ।
 कौसू ७२, १३; १४ जातवेदः इति पामे. ।

^२) बहु. <आङ्गिरस- (पा २, ४, ६५) ।

^३) सपा. अङ्गिरसाम् (शाश्वौ १०, ९, १७ च) <>
 अङ्गिरोभिः <> आश्वौ ८, ११, ४ अङ्गिरोभ्यः इति

पामे. ।

^४) रसः इति शोधः ।

^५) सपा. बौध ३, ९, ४ अथर्वभ्यः इति पामे. ।

^६) विप., व्यप. [ऋ ६, ३५, ५ प्रश्न.] । अपत्य-दृष्ट-
 कृताऽन्यतमेऽर्थे अण् प्र. तत्स्वरश्च (पा ४, १, ११४; २, ७;
 ३, ११६) ।

२, ४, २; शौ ५, १९, २; पै ९, १८,
८; -सस्य ऋ ४, ४०, १; काठ ९,
१२॥; -सान् ऋ ६, ३५, ५; पै
१७, २८, ४; -सानाम् शौ १६,
८, १५; १९, २२, १; -साय मै १,
१, ९, ४॥; काठ ९, ९; ११॥;
-सेभ्यः पै १७, २२, ४.

आङ्गिरसी^१ - ०सि शौ १२,
१०, ६; पै १६, १४६, २; -सी मा
४, १०; का ४, ४, २; तै १, २,
२, २; मै १, २, २; काठ २, ३;
क १, १५; पै ३, २२, १; -सीः
शौ ८, ५, ९; ७, १७, २४; ११,
६, १६; पै १६, १३, ९; १४, ३;
२२, ६; २७, ९.

†अङ्गिरस्-तम, मा^१ - ०म ऋ १,
७५, २; ८, ४३, १८; २७, ४४,
८; मा १२, ११६; का १३, ७,
१५; तै १, ३, १४, ३; काठ ३५,
१७; क ४८, १५; कौ १, ५१९, १०;
जै १, ५३, ९, १०; -मः ऋ १,
३१, २; १००, ४; १३०, ३; ९,
१०७, ६०; १०, ६२, ६; -मम् ऋ
८, २३, १०; -मा ऋ ७, ७५, १;
७९, ३.

अङ्गिरस्-वृत्^१ ऋ १, ३१, १७;

४५, ३; ६२, १; ७८, ३;
२, १७, १; ३, ३१, १९; ६, ४९,
११; ८, ४०, १२; ४३, १३;
खि ४, ९, ३; मा ११, ९; १०;
११; १६; २८; ४७; ५८;
६०; ६१; ६५; १२,
५३; १३, १९; २४; २५; १४,
६; १२; १४-१६; २७; १५,
५७; ५८; ६४; २७, ४५; ३४,
१६; का १२, १, ९; १०;
११; २, ५; ३, १; ४, १०; ५,
९; ११; ६, १; २; ५; १३,
४, ९; १४, २, ४; १०; ११;
१५, १, ५; ४, २; ३; ८, ५;
१६, ७, १; ६; २९, ६, २; ३३,
१, १०; तै ४, १, १, ३; ४;
२, २; ३, १; ५, २; ३; ४;
६, १; २; ३; २, ४, ४; ७, ४;
९, २; ३, ६, २; ४, ३, ३;
६, २; ५, १, २, ४; ५; ५,
२, ४; ५, ४; ६, ३; मै २,
७, १; २; ४; ६; ११; १५;
१६; ८, ७; १४; १३, १४;
२०; ३, १, ३; ७; ८;
४, ९, १; १५; १६; काठ १, ९;
१६, १; ३; ५; ६; ११;

१६; १९, २; ३८, १३; ३९, १;
३; ४; ७; १३; ४०, ३; ५;
क २५, २; २९, ८; ३०,
४; ५.

अङ्गिरस्-वत्^१ - वतः मै ४, ९,
९; -वते मा ३८, ९; का
३८, २, ३; मै ४, ९, ८; -वत्तौ
ऋ ८, ३५, १४; -वान् ऋ २,
११, २०; ६, १७, ६.

†अङ्गिरोधा (रस-धा) मन्^१ -
-मानः मै ३, २, ९; काठ २०,
११; क ३१, १३.

अङ्गिन्^१ - १अङ्ग-द्र.

अङ्गु^१ > अङ्गु-ष्ट^१ - ष्टम् तै ६, १,
९, ५॥; मै ४, ५, ८॥; शौ २०,
१३६, १६; १३; -ष्ठाभ्याम् मै
४, ६, ३; -ष्ठेन मै ४, ५, ८;
काठ १३, ७; २४, ५; क ३७, ६.

अङ्गुरि^१ - रिम् शौ ४, १८, ६;
५, ३१, ११; २०, १३६, १३.

[रि- अन्, पञ्चन्, सु].

अङ्गुलि^१ - दशन्, द्वि.

अङ्गुलि, ली^१ - लयः मा १८,
२२; का १९, ७, ४; तै ४,
७, १, १; १६, १, १, ८; ९, ५;
७, ३, ९, २॥; ॥ मै १, १०, १३;

^१) स्त्रियां ङीपः उदात्तनिवृत्तिस्वरेणोदात्तत्वम् (पा ४,
१, १५; ६, १, १६१)।

^२) आतिशायनिकः तमप् प्र. तस्य पित्वाणिघाते च स्वरः
पूर्वावस्थः।

^३) सपा. ०तम् <> ०तमः इति पाभे.।

^४) क्रियातुल्यत्वे गम्ये, इवार्थे वा वृत्तिः प्र. भत्वश्च
(पा ५, १, ११५; ११६ पावा १, ४, १८)। प्र. स्वरः।

^५) मनुषो मस्य वत्वे भत्वम् (पा १, ४, १९)। स्वरस्य
कृते अङ्गिरसस्तम- द्वि. द्र.।

^६) विप. (प्राण-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १)।

^७) तु. व्यु. अङ्कु- इति।

^८) सोपपदात्. √स्था+कः (पा ३, २, ४)। आधादि-

स्वरः षत्वं च (पा ६, २, १४४; ८, ३, १७)।

^१) तु. RW.; वैतु. शंपा. सात. आ. इति।

^२) =अङ्गुलि- =अङ्गुलि- [विप २; ४ द्र.]।

^३) सपा. पै ५, २४, ५ अङ्गुलिम् इति पाभे.।

^४) औणादिकः ङ(र>)लृच् प्र. (तु. पाठ १, ३८)।

^५) नाप.। व्यु. ? < अग्र + √गम् वा √गु वा

√कृ वा √सृ वेति; < √अङ्क् वा √अङ्ज वा

अङ्क् वेति च या [३, ८] प्रभृ. SEY [२०,

३९] च द्र.। √अङ्ग + ङलिः प्र. (पाठ ४, २)

तत्स्वरश्च। यत्तु शक. प्र. चितमनुमेने तत् संस्कारच्युत-

मिव स्याद् अन्तस्वरापत्तेः। रलयोरभेदे अङ्गुरि- इति

गद.।

२, ११, ६६; ३, ६, ३; काठ
१८, ११; २३, १; ३३, ३; ८; ३६,
७; ३८, ४; क २८, ११; ३५,
७; -लिभिः तै ६, १, ९, ५१;
शौ ४, १४, ७^१; -लिभ्यः शौ
२, ३३, ६; २०, ९६, २२; पै
४, ७, ४; -लिम् मै ४, ५, ८१;
पै ५, २४, ५^१; -लीः मा २०,
६; का २१, ७, ५; मै ३, ११,
८; काठ ३८, ४; शौ १०,
२, १; पै १६, ५९, १; १४७,
८; १४९, १; -लीभिः पै
१६, ९८, १०^१; -ल्पा मा १,
८, ५; ४, ५, ८. [°लि-अन्,
पञ्चन्, मृदुं, सुं]

अङ्गुलि-काण्ड^०- -ण्डम् काठ
२६, ४; क ४१, २.

अङ्गुलि-मात्र^०- -त्रम् मै ३, ९, ४^१.

अङ्गे-प्टा- १अङ्ग-द्र.

?अङ्गोनमो पै ४, २०, ७.

अङ्गोप^०-

अङ्गोपिन्^१- -पिणम् कौ १,
५२८^१; २, ४६७^१; ७५८^१;

जै १, ५४, १०^१; ३, ३५,
२४.

अङ्गोपि^१(य>)या^१- -याः पै ६,
३, ११.

अङ्गु- १अङ्ग-द्र.

✓अङ्ग^१

अङ्गप्रि^१- -प्रिणा मा २, ८;
का २, २, २; काठ १, १२;
३१, ११; क १, १२; ४७,
११^१.

अङ्गारि^१- -रिः^१ मा ५, ३२; का ५,
८, २; तै १, ३, ३, १; मै १, २,
१२; काठ २, १३; -०रे^०
मा ४, २७; का ४, ९, ४; तै १,
२, ७, १; मै १, २, ५; ३, ८, १०;
काठ २, ६; क १, १९.

अङ्गार-

?अङ्गार^१- -रः काठ २२, ३.

✓अच^१, अप^०, आ^०, उद^०, उप^०,
परि^०, वि^०.

✓अच, ञ्च अनु^०, अप^०, अपि^०,
अभि^०, अव^०, आ^०, उद^०,
१, २तिरस्^०, नि^०, परा^०, प्र^०,

प्रति^०, वि^०, सम्^०.

१अ(क्त>)क्ता- उद^०.

अक्न- नि^०.

अच, ञ्च- अधर^०, अनु^०,
२अन्ध^०, अग^०, अपि^०, अभि^०,
अर्वा^०, अव^०, २ असित^०,
अस्मत्रा^०, अस्मदि^०, उद^०, उरु^०,
ऋजु^०, कदि^०, कुप्रि^०, तदि^०,
तिरि^०, दक्षिणा^०, २ दधि^०,
देव^०, देवदि^०, नि^०, परा^०, पुष्ट^०,
प्र^०, प्रति^०, मदि^०, मद्रचदि^०,
यदि^०, १विश्व^०, विजु^०, विष्वदि^०,
दिवति^०, सत्रा^०, सप्रि^०, समि^०,
सु^०, स्कन्दि^०.

अच्य>च्या आ^०, अच्य- अप^०.

अच्यमान- वि^०.

अच्यन- उद^०, नि^०.

अच्यस- सु^०.

१आक- अप^०, आ^०, उप^०, परा^०.

च-, च- १तिरस्^०.

चि- २तिरस्^०.

अ-चक्रवर्त्त^१- -कुषे शौ ५, १४, ९;
पै २, ७१, १.

१) सपा. °लिभिः<> °लीभिः इति पाभे.।

२) पाभे. अङ्गुरिम् शौ ४, १८, ६ द्र.।

३) षस.।

४) प्रमाणे मात्रच् प्र. चित्स्वरश्च

(पा ५, २, ३७; ६, १, १६३)।

५) आङ्गुप- इत्यनेन सन्यायता^१ द्र. (तु. पाभे.)।

१) = सोम। मत्वर्थीयः इनिः प्र. (पा ५, २, ११५)
तत्स्वरश्च।

२) सपा. ऋ ९, १०, २ आङ्गुपाणाम् इति पाभे.।

३) सपा. ऋ ९, १७, ८ आङ्गुष्यम् इति पाभे.।

४) विप. (२अप-)। इदमाधर्थेषु च > इयः प्र.
(तु. पा ४, ४, ११७ [तु. स्तोत्रिय-])। अङ्गोप-, अङ्गोपिन्-,
आङ्गुप-, आङ्गुष्य-, अङ्गोपि- इत्यादिषु प्र. कृतभेदे
सुभेदेऽपि मूलत एक एव धातुरभिकृष्ट इति संभाव्यते।

५) तु. टि. ✓अह, ✓अघ, ✓अह।

६) नाप.। किन् प्र. नित्स्वरश्च (पा ४, ६६; पा ६,

१, ११७)।

१) अङ्गप्रि विष्णु इति मुपा. (तु. मा २, ८)। एवं
विष्णु- > -००णो इत्यत्र टि. च।

२) = सोमकृषण- [देव-]। व्यु. ? पपा. नावग्रहः। 'अंहसः
अरिः' इत्येवं व्याचक्षाणाः भा. सा. उ. म. PW. प्रसू.
पू. प्रकृतिस्वरमधिकृत्य चोद्या भवेयुः। तन्मताभ्युप-
गमस्तु दासीभारादित्वाच् शक्योऽभिसंधातुम्। वस्तुतस्तु
संशीतिबहुलत्वाच्चेदमित्यमिति वक्तुं पर्येत। भूयान्
व्युत्पत्तिविस्तरः वैश. द्र.। अपपाठान्तरयोः कृते तु.
?अंहारि- इति अङ्गारि- इति च।

३) पाभे. अंहारिः क २, ७ द्र.।

४) पाभे. अङ्गारे मै ३, ७, ७ द्र.।

५) सस्थ. अङ्गार- इत्यत्र वैयुह्यत्तिकं टि. द्र.।

६) ✓अञ्च् इत्यनेन समानार्थकः।

७) तस. नश्स्वरः (पा ६, २, ३)। उप. ✓क।

अ-चक्र, क्रा^१- -कम् क्र १०, १३५,
३; -क्रया क्र ४, २६, ४; १०,
२७, १९; -क्रे क्र १, १२१,
११; -क्रेभिः क्र ५, ४२,
१०.

॥अ-चक्र-वृत्त, ता^२- -तम्^३, -ताम्
काठ ६, ३; क ४, २.

अ-चक्षुस्^४- -क्षुः खिसा २६, २२.

अ-चरत्^५- -रन् क्र ३, ५६, २.

अ-चरन्ती^६- -न्ती क्र १, १८५, २;
मै ४, १४, ७.

†अ-चरम^७- -माः क्र ५, ५८, ५;
मै ४, १४, १८.

अ-चराच(र>)रा- -रा काठ
१२, २.

अ-चर्मक^८- -काश्च तै ७, ५, १२, २;
काठ ४५, ३.

अ-चारक- > अचारका(क-अ)-

सन्^९- -स्ता शौ २०, ३४,
१२.

†अ-चिकित्स्व^{१०}- -त्वान् क्र १,
१६४, ६; शौ ९, १४, ७; पै १६,
६६, ६.

†अ-चित्^{११}- -चितः क्र ७, ८६, ७;
१०४, १; २, ९७, ५४; काठ
२३, ११; कौ २, ४५६; जै ३,
३४, १४; शौ ८, ४, १; पै १६,
९, १; -चितम् क्र १०, ८७,
१२; शौ ८, ३, २१; पै १६, ८,
१; -चिते क्र ७, ६१, ५.

अ-चित^{१२}- -तम् काठ ४०, ५.

†अ-चित्ति^{१३}- -तम् क्र १, १५२,
५; ६, ४६, १२; -त्तात् क्र ४,
३, १; तै १, ३, १४, १; मै ४,
११, ४; काठ ७, १६; कौ १,
६९; जै १, ७, ७; -त्तात् क्र

३, १८, २; काठ ३५, १४; क
४८, १२.

२अ-चित्ति^{१४}- -तम् सि १, ९, ४.

अ-चित्त-पाजस्^{१५}- -जाः मै १, ९,
१^m; ५; काठ ९, ९^m; १२^ण;
क ८, १२^ण.

अ-चित्त-मनस्^{१६}- -नाः मै १, ९,
१; ५^ण; काठ ९, ९^m; १२^ण;
क ८, १२^ण.

?अचित्तानेकम्^{१७} पै १९, २०, १.

अ-चित्ति^{१८}- -तिः क्र ७, ८६,
६; -†त्तिभिः^{१९} क्र ४, १२,
४; मै ३, १६, ५; काठ २,
१५; -तित् क्र ४, २, ११; मा
२७, ६^r; का २९, १, ६^r; तै ४,
१, ७, ३^r; ५, ५, ४, ४^r; मै
२, १२, ५^r; काठ १८, १६^r;
४०, ५; क २९, ४^r; -†त्ती

१) विप. (रथ-); [चक्राऽन्नेक्ष-] यावाक्षामन्, स्वधा- ।
बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

२) विप. (अग्निहोत्र-अग्निहोत्रतपनी-) । तस. उप. तृस. ।

३) विप. । अ^० इति स्वरः? यनि. शोधः ।

४) विप. (मरुत-) । तस. नञ्स्वरः (पा ६, २, २) ।

५) विप. । बस. समासान्तः कप् प्र. उलं. (पाग ५, ४,
१५१) । कपि उपान्त्यस्वरे प्राप्ते (पा ६, २, १७४)
कपि पूर्वम् (पा ६, २, १७३) इत्युक्तः स्वरः पूर्वविप्रति-
षेधेन लब्धावसरः ।

६) नाप. (अविचलित-मुख-) । बस. सामान्यः
समास स्वरः । पूष. तस. नञ्स्वरः ।

७) तस. नञ्स्वरः । उप. <✓चित् + कसुः प्र. ।
✓चित् ✓कित् इत्येतयोरैक्यमिवातिष्ठमानाः पाश्चा-
त्याः ✓चित् इत्यस्मादेव मौलिकत्वेन प्रतिपन्नादत्र
चान्यत्र चैवंजातीयेषु प्राति. निष्पत्तिमाहुः ।

८) विप. । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप.
✓चित् + भावे क्तिप् प्र. । यत्तु कैश्चित् ✓चि इत्यतोऽपि
निष्पत्तिरुक्ता भवति तद्विस्तरः साक्षेपः वैश. द. । एवं तु.
२चित्- इत्यत्रत्यं हि. अपि ।

९) तस. उप. भाप. <✓चि (चयने) ।

१) विप. (ब्रह्मन्, तन्यद्- प्रभृ.) । तत्पुरुषबहुमीह-
समासाभ्याम् औभयविधेयं विधेयं संभवति क्रमशः
तस. परादिश्छन्दसि (पा ६, २, १९९) इत्येतेन. बस. च
नञो-नर^० (पा ६, २, ११६) इत्यत्रोपसंख्यानान् वा स्वरो
व्याख्यातव्यः ।

२) विप. । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

३) द्यप. (ऋषि- [तु. B.W. प्रभृ.]) । तस. नञ्स्वरः
(पा ६, २, २) । उप. बस. ।

४) = सपा. शाश्रौ १०, १८, ४ । तैआ ३, ५, १ वैय ५,
४ : १२ अच्युतपाजाः इति पाभे. ।

५) = सपा. शाश्रौ १०, १८, ४ । तैआ ३, ५, १ वैय ५,
४ : १२ अच्युतमनाः इति पाभे. ।

६) अत्येनं नेषत् (एनम्, अति...नेषत्) इति शोधः
(तु. शौ ६, ११०, २ BAK. टि. च) ।

७) भाप. (क्र ४, २, ११, मा. प्रभृ.), ना. (तद्वति
वृत्तिरिति क्त्वा) विक्षितपुरुष-) । तस. नञ्स्वरः (पा ६,
२, २) ।

८) सपा. तै ४, ७, १५, ६ अविद्वांसः इति पाभे. ।

९) सपा. अचित्तिम् <> अचित्तीः <> अरासीः
पै ३, ३३, ६ इति पाभे. ।

क्र ४, ५४, ३; ७, ८९, ५ ^० ; तै ३, ४, ११, ६ ^० ; ४, १, ११, १; मै ४, १०, ३; १२, ६ ^० ; काठ २३, १२ ^० ; -त्तो: २, ६, ५; -स्या शौ ५, १७, १२-१७; २०, ३; ३१, १०; ६, ५१, ३ ^१ ; १२, ४, ५१; ५२ ^० ; पै ९, १३, ३; १५, ८; १६, ३७, ७; १७, २०, ११; १९, ४३, ५ ^१ ; २०, ५०, ४.	१५, १३. ? अचिष्याम ^१ मै ४, १२, ४ ^१ . अ-चेतुस् ^१ -तसः क्र ७, १८, ८; पै १७, २०, १२ ^० ; -तसम् क्र ७, ६०, ६; ७; -ताः क्र १, १२०, २. अ-चेतान ^१ -नस्य क्र ७, ४, ७. अ-चोदत् ^१ -इते क्र ५, ४४, २; खि ४, ९, ५. अ-चोदस् ^१ -दसः क्र ७, ७९, १; कौ १, ५५५; जै १, ५७, २. अच्छ, अच्छा ^३ क्र १, २, २; ६, ६ ^० ; ४४, ४; १०१, ८; १०५, १४; १२९, ५; १३०, १; ५; १३२, १५; १३९, ११; १६३,	१३; १६५, ४; १३; १४; १६७, २; १७३, ११; १८६, ६; २, १९, २; ३; ३९, १; ३, १, १, ४, ३; १५, ५; १९, २; ३३, १५ ^० ; ५५, ३ ^० ; ६, ४९, ४; ३९, १ ^० ; ५४, ५; ६१, ५; ४, १, २; १४, १; २०, २; २१, ४; २४, ८; २९, ४; ३४, १; ३; ३८, ५; ४४, ५; ४५, ७; ५, १, १; ४; २५, १ ^१ ; ४१, १४ ^० ; ४२, १५; ४५, ९ ^० ; ५२, १४; १५, ५९, ६ ^० ; ७४, ३; ७६, १; ६, ६, १; १६, १२ ^० ; ४४ ^० ; ३०, ४; ३२, ४; ४१, १; ४४, १५; ४४, ७; ८, ७१, ६; १०, ४५, ९; ५१, ३; ६७, २; ७, १, १८; १८, ४ ^० ; २४, ३; ३४, २० ^० ;
---	--	--

अ-चित्र^१ -त्रम् क्र ६, ४९, ११; -त्रे
क्र ४, ५१, ३.

अचिष्ट^१ -ष्टुः^१ मा २०, ४४;
का २२, ४, ९; मै ३, ११, १;
काठ ३८, ६; -ष्टुम्^१ खि ५,
७, १, १०^०; मै ४, १३, २; काठ

१) सपा. अचिती <> अचिरया इति पाभे. ।

२) पाभे. अचिस्तिम् मा १७, ६ द्र. ।

३) सपा. अचिरया <> अचेतुसः इति पाभे. ।

४) नाप. (अचायनीय- तमस्-). बस. अन्तोदात्तः
(पा ६, २, १७२) ।

५) परोक्षनिष्पत्तिकं प्राप्ति. । <✓अच् इत्यर्वाङ्घ्रः ।
नञ्-पूर्वाङ्घ्र + ✓चि इति बा <✓अच् इत्यस्माद् वेति
उ. च म. च । अ-पाक- इति नञ-तत्पुरुषस्य साहचर्या-
दत्रापि अ-चि^० इति तस. एव तु संभाव्यते ।

१) सपा. परस्परं पाभे. । २) अचिष्टम् इति मुपा. ।

३) अभिष्याम इति शोधः (तु. सपा. क्र १, १०५, १९) ।

४) विप. । शेषम् d टि. द्र. ।

५) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) ।

६) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) प्राप्ति अन्तोदात्तः उस्.
(पा ६, २, १६०) । उप. <✓चुद् । ? ORN. [पक्षे] बस.
अप. आप. इति ।

१) विप. (इन्दु- [=सोम-विन्दु-]) । उप. <✓चुद् ।
शेषम् अ-चेतुस्- टि. द्र. । = अच्छो(च्छ-ऊ)अस्- इति
कृत्वा उप. कर्तरि <✓ऊष् [सुतो] इति मतम् ।

२) आभिमुख्येर्ध्वे प्रत्यर्थे च अव्य. (तु. या [५, २८]
प्रसू.) । आशुदातत्वं साहित्यिको दीर्घश्च (फि ४, १२, पा ६,
१, १३६) । ३) आप्नुमित्यर्थे अव्य. (द्र. स्क. सा.; वैतु.

वै. अनुषत्- इति क्रियया योगमाह) ।

०) तु. सा. PW. ; वैतु. या [२, २५], वै. GW. प्र...
अच्छा...अह्ने इति ।

१) अच्छा > पपा. अच्छ इति । पूर्व्याणि इति द्वि.
युक्तः कप्र. इति वै. सा. PW. प्रसू. । अच्छ- [=स्वच्छ-]
> च्छा (द्वि३) इति मतं भवति (तु. सस्थ. टि. १ शुमि-) ।

२) आ...जिगाति इति क्रियया योगं वष्टि PW. । किन्तु
मतेरागमनस्य, इन्द्राभिमुख्यार्थविशिष्टत्वस्यात्र प्राधान्येन
श्रावयितुमिष्टत्वात्तथात्वस्य चासमासाङ्गभूतेनैव सुतरी
वक्तुं योग्यत्वात् कर्मवचनीयता समुचितता द्र. ।

३) देवम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. प्रसू.
च अच्छा...गांसि इति) । ४) २अप-> अपः इति
द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. आ...वोचम्) ।

५) तु. q टि. । अत्राप्याभिमुख्यार्थस्य श्रावणे मन्त्र-
स्वारस्यात्तस्य च कर्मप्रवचनीयतायोगेन सुसाधत्वात्तथात्वं
निरदेशीति दिक् (वैतु. PW. GW. प्रसू. गतिरिति) ।

६) तु. शत्रा १, ४, १, २७; तैत्रा ३, ५, २, २; वैतु. सा.
GW. च उत्तरेण विवाससि इति क्तिप. योग इति ।

७) तु. सा.; वैतु. GW. याहि इति क्तिप. योम इति
चिन्त्यम् । तस्य तदुत्तरेणाऽऽङ्गा विशिष्टान्वयप्रतीतिः ।

८) आ...गन्तु इति क्रियया योग इति GW. ।

९) आ...गमन्ति इति क्रियया योग इति GW. ।

५७, ७^०; ९०, ८१^० (१, १३५,
२; ८, ८२, ५); ९२, ३^०; ८, २,
२८; ५, ३३; १६, १०; २२, ४;
३३, १३^०; ४८, ६; ९३, २३;
१०२, १७(५, ७, १); १०३,
२०; ९, २, १(३८, १) ५७, ११;
६४, १६; ६६, ११; १०७,
१२; ८१२ (६४, १७); ६८,
१; ६९, ९; ८१, २^०; ९१, १;
९५, ३; ९७, ८; २५; १०८, २;
१०, १, ७; २६, १; ३०, १; ५;
३२, ५; ४३, १^०; ४५, ९;
४७, ६; ११२, ४; १४३, ५; खि
१, ४, ८; २, ७, ४; ३, १०, १, ६;
† मा १२, २६; १५, २४; २०,
४९; २७, २७^०; २९, २४; ३३,
५५; ७८; † का १३, २, ९; १६,
५, ५; २२, ५, ३; २९, ३, ४^०; ३१,
३, १३; ३२, ५, १; ६, ९; † तै
१, १, २, १६; २, २, १२, ८; ४,
२, २, ३; ३, १३, ६; ४, ४, २;

६, ७, ५; मे १, १, २; ६, ४^०;
२, ७, ९; १३, ७^०; ३, ९, २^०;
† ४, १, २; १०, १; ६^०; ११, २;
३^०; १४, १८; काठ १, २; २,
१५; २, १८^०; १०, १२; १६, ९;
३१, १; ३५, २; ३८, ७; ४६,
३; क ४७, १; † कौ १, २१;
७३; १५१; ३७५^०; ४५९;
४६१; ५१४; ५४३; ५४४; ५६३;
२, ८; ९; १२; ४३; ११७;
२२९; २९६; ४६७; ७३४^०;
१०९६; ११०२; ११११; † जै
१, ३, १; ८, १; १६, ७; ३९, ६^०;
४८, ३; ७; ५३, ४; ५५, १०;
१२; ५७, ८; ३, १, १०; ११; २,
३; १२, ४; २०, १३; २४, १२;
३५, २; ५३, ७; ८; ५९, २;
४, ५, ३; ७, ५; शौ ६, ३९, २;
११, १, २; १३, २, ४६; २०,
१७, १; ४६, १; ७०, २^०; १४३,
५^०; पै १, ५१, ३; १६, ८९,

२^०; १८, ३, ६^०; २५, ६^०; १९,
१०, ८^०; २०, १८, ३^०; ५१,
२^०.
अच्छ ✓ दृ. अच्छ... ब्रह्मताम् क
३, १४, ३.
अच्छ ✓ धर्म, अच्छ... धर्माति
क ३, ५३, ४.
अच्छ ✓ नक्ष, † अच्छ... नक्षते
क ६, २२, ५; शौ २०, ३६, ५.
अच्छ, अच्छा ✓ भी, † अच्छा...
नयनि क ९, ८७, १; कौ १,
५२३; २, २७; जै १, ५४, १; ३,
३, ६; अच्छा... नयतु क ४,
१, १०; † अच्छा... नयतु क
१, ४०, ३; मा ३३, ८९; ३७,
७; का ३७, १, ७; मै ४, ९, १;
कौ १, ५६; जै १, ६, २; अच्छ
... नयतु क २, ३९, ५;
अच्छा... नयतु क ५, ५५,
१०; काठ ८, १७^०.
† अच्छा... नेवि क ८, १६, १२;

*) सूत्रि इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें.; वैतु. सा. PW.
GW. प्रमृ. आ... जिगात इति क्रियया गतित्वयोगेऽप्यः ।
पार्थक्येनान्वयवादी सा.) ।

१) पूर्वेण बाहि इति क्रियापदेन युक्तमिति वें. सा. । तद्
विमृश्यं भवति । तथात्वेऽप्याह पूर्वत्वतोऽर्थस्य प्रकरणा-
पेक्षितस्याक्षेपसाध्यत्वाद् व्यर्थप्रयासादित्यर्थः (तु. क ६,
१६, ४४) ।

२) दाश्वासम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें.; गर्ति पूर्वेण
बासि इति क्रियापदेनाभिसंबद्धं सा. आह; प्र इति स्पष्टं
श्रावितसुपसर्गं तु स विस्मरतीति चित्रम्) ।

३) वैतु. उत्तरेण शृणवत् इति क्रियया योग इति वें.
सा. GW. च ।

४) सपा. कौ १, ५१; २, ८६७ जै १, ५, ७; ४, २१, ५
हुन्द्रः इति पाठे. ।

५) प्र✓स्यम् इत्यनेन गतिस्त्वेन योग इति GW.
प्रमृ. च । शीघ्रगमनमात्रे धेनुभिरौपम्यस्य श्रूयमाणत्वात्
प्रस्यन्दाऽऽस्यन्दनयोर्वाया मन्त्रस्वारस्त्वं भवति न तथा

देवम् अच्छ प्रस्यन्दने, अथवाऽच्छाऽऽस्यन्दने । अतो
धात्वर्थमात्रयोक्तिक्रियामकर्मिक्रियामिव क्रियायां तद्द्वारा
कर्तुरीप्सितलक्ष्यसमर्पणार्थं देवं प्रति सा क्रिया प्रवर्तत
इत्यात्मको वाक्यपूर्तिविशेषकरो नूतन इवाऽऽकारविस्तरः
द्र. (तु. सा.) ।

६) तु. नापु. टि. । तत्रोक्तदिशाऽपि मुख्यायाः
सोमकर्तृकायाः क्रियायाः शीघ्रगतिमात्रसमर्पणे निदर्शने
शापकीकृत्याऽकर्मको योगः द्र. । ततश्च कलुषान्... अच्छ
इत्याकारक आनुषङ्गिको विस्तर इत्युक्तं भवति (तु. सा.) ।

७) हुन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. उद्गी. वें. सा.
अनूवत् इति योगमिच्छन्तः) । १) तु. टि. क ६, १६, ४४ ।

२) अच्छा नः > सपा. पै १९, १०, ८ अच्छा धर्म
इति, पै १९, ८, ९ ह्ययम्ता इति च पाठे. ।

३) सपा. क १०, ८५, ३० विसे. ।

४) अभिनयननिर्णयनयोर् वच्योऽहतिविषययोः प्रति-
योगित्वेन श्रवणे मन्त्रस्वारस्याद् गतिस्त्वकल्पना साधीयसी
(वैतु. वें. सा. GW. प्रमृ. कर्मप्रवचनीयतायोग इति) ।

शौ २०, ४६, ३; अच्छ...नेषत्
क्र १, १४१, १२.

अच्छ, अच्छा✓या, अ॥अच्छयाति
तै ६, १, ९, ३; ४; अच्छ...
याति क्र १, १२३, ४; ९, ९६,
२; अच्छा...याथः क्र ३, ३३,
२; अच्छयाहि क्र १, ३१,
१७; अच्छ...याहि क्र ३, ३५,
१९; †अच्छा...याहि क्र ७,
९, ५; २३, ४; मा ३३, १८;
७०; का ३२, २, १; ६, १; मै ४,
१४, ११; शौ २०, १२, ४;
अच्छा...याहि क्र २, १८, ७;
९, ९७, ६.

अच्छा...अयासम् क्र ३,
३३, ३.

अच्छा✓गम्, अच्छागच्छति क्र
१, ४१, ६.

अच्छागमेस क्र ४, ५, १३.

अच्छा...गन्तु क्र ५, ४३, ८;

अच्छा...गन्तम् क्र १, १५१, ७.

अच्छा✓गा, अच्छा...जिगाति क्र
१०, ६, ४; †अच्छाजिगासि क्र ३,
२२, ३; मा १२, ४९; का १३, ४,
५; तै ४, २, ४, २; मै २, ७, ११;
काठ १६, ११; क २५, २; अच्छा

...जिगातम् क्र २, २४, १२.

†अच्छा...गात् क्र १, १०४,
५; ३, ३१, ६; मा ३३, ५९;
का ३२, ५, ५; मै ४, ६,
४; काठ २७, ९; †अच्छागुः
क्र ३, ४२, ३; शौ २०, २४, ३;
अच्छा...गाः क्र ४, १६, ९.

अच्छा✓चर, अच्छा...चरन्ति
क्र ३, ५७, ३; †अच्छा...
चरन्ति क्र ८, ६०, २; कौ २,
९०३; जै ४, २५, ५; शौ २०,
१०३, ३; अच्छाचरामसि क्र ९,
१, ५.

अच्छा✓नम्, †अच्छानक्षि क्र
५, २४, २; मा ३, २५, १५,
४८; २५, ४७; का ३, ३, १७;
१६, ५, ३०; २७, १५, २; तै
१, ५, ६, ३; ४, ४, ४, ८; मै १,
५, ३; काठ ७, १; कै ५, १; कौ
२, ४५८; जै ३, ३४, १६.

अच्छा✓वच्, अच्छा...विवक्ति
क्र ७, ७२, ३; अच्छाविवक्ति
क्र ३, ५७, ४; ४, २०, ५^b;
अच्छा...विवक्ति क्र ७, ६७,
१; अच्छा...बोचेः क्र ७, ९३,
७; अच्छा-बोचे क्र ६, ५१,

३; अच्छा-बोचे क्र ४, १,
१९; †अच्छा-बोचेः क्र ८,
७५, २; तै २, ६, ११, १; मै
४, ११, ६; काठ ७, १७;
अच्छा...बोचेः क्र ६, २, १११;
१४, ६ (१५, १५)]; लि २, ६,
१, १९; ७, ५; ८, ५; अच्छा...
बोचेम् क्र ५, ४१, १४.

†अच्छा...कचिष क्र ३, २२,
३; मा १२, ४९; का १३, ४, ५;
तै ४, २, ४, २; मै २, ७, ११; काठ
१६, ११; क २५, २.

अच्छा...वच्यते^c क्र १,
१४२, ४.

अ॥अच्छा-वाक्^d - -क लि ५,
७, ५, १०५; -कः तै ७, १, ५, ५;
-कम् मै ३, ९, ८; काठ २६,
९; क ४१, ७; -कस्य मै ४, ४,
८; काठ ३४, १६; -काय तै १,
८, १८, १; मै ४, ६, ५^e.

अ॥अच्छावाक-साम^f - -मम्^g
तै ५, ४, १२, ३^h.

अ॥अच्छावा(क्य>)क्याⁱ - -क्या
मै ४, ४, ८; काठ २६, ९; क ४१,
७; -क्याः मै ३, ९, ८,

†अच्छो(च्छ-उ)क्ति^j - -क्तिभिः

^a) तु. सस्थ. टि. आ...तिष्ठ ।

^b) तु. PW. GW. प्रभृ; वैतु. वै. सा. हुन्दम्
इत्यन्वितः कप्र. इति ।

^c) कर्मणि यक् प्र. (पा ३, १, ६७) । यश्चात्र संप्रसार-
णाभाव इव प्रतीयते तदर्थं पाप्र. संप्रसारणे कृते वाच्छन्दसि
(पा ६, १, १०६) इति पूर्वरूपविकल्पे यण् (तु. सा.) ।
मतेरच्छोक्तिसाहचर्यस्य श्रुतौ प्रसिद्धत्वात् (तु. क्र १, ६१,
३ प्रभृ.) । अच्छा-वश्चनस्य चाश्रुतपूर्वत्वाद् अच्छा✓वच्
इति याऽर्वाक्तनी कल्पना भवति (तु. GW. प्रभृ.)
साऽक्षोदक्षमैव भवति । सुजिह्व- इत्येतेदप्याऽराध्य-
विशेषणत्वेन श्रूयमाणम् अच्छोक्तेरेवाऽऽराधनौपयिकतां
संकेतयेद् आराध्यप्रियत्वादिति दिक् । अच्छा इति कप्र. इति

वै. सा. इहानुसंधेयौ ।

^d) = ऋत्विग्-भेद- । गत्युत्तरकृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
२, १३९) । उप. अण् प्र. । कुत्वार्थं च न्यङ्कादिगणे
उसं. (पा ७, ३, ५३) । यत्तु भा. (तै १, ८, १८, १)
वः प्र. इत्याह तन्मृग्यमूलम् । करणाधिकरणयोरेव
तद्भावात् ।

^e) नाप. ([अच्छावाकमभिगीयमान-] संकृत्याख्य-साम-
विशेष-) । तस. । शेषम् अग्निष्टोम-साम- इत्यत्र टि. प्र. ।

^f) सपा. माषा १३, ३, १^h साम इति पाप्मे. ।

^g) विप. । तस्येदमीयः यत् प्र. । तित्स्वरः ।

^h) गतिस्वरः (पा ६, २, ५०) । यत्तु सा. (श्र १, ६१, ३)
कस. इत्येवं विवृणोति, वस. इत्येवं च पूष. प्रकृतिस्वरं

क्र १, ६१, ३; १८४, २; ८, १०३,
१३; शौ २०, ३५, ३; -कौ क्र
५, ४१; १६३.

१ अच्छा/वद्, अच्छावदामसि
मा १६, ४; का १७, १, ४; तै
४, ५, १, २; मै २, ९, २; काठ
१७, ११; क २७, १; शौ १९,
२, ३; पै ८, ८, ९; १४, २, ६;
१५, १५, ४; १७, १३, १०;
२०, २७, ७; अच्छा...वदामसि
क्र ८, २१, ६; अच्छावदामः
क्र १०, ८८, १४; †अच्छावद
क्र १, ३८, १३; ५, ८३, १;
८, ५१, ३; १०; १४१, १; सि
३, ३, ३; मा ९, २८; का १०,
५, ४; तै १, ७, १०, २; मै
१, ११, ४; काठ १४, २; क
२९, २; शौ ३, २०, २; पै ३,
३४, ३; अच्छा...वद् पै ७,
१२, ७.

२ अच्छा(च्छा-आ) ✓वद्,
अच्छा(च्छा-आ)वदामि शौ ६,
५९, ३; पै १९, १४, १२;
अच्छावदामसि शौ ६, १४२,
२; अच्छा(च्छा-आ)वदामसि
शौ ७, ३९, ३; ८, ७, १; १०,
१०, ४; १२, १, २७; पै १, २९, १;

३, २९, १; ५, १, ६; ७, १२,
१; १६, १२, १; १०७, ४; १७,
३, ८०.

अच्छा/वह, अच्छा...वहेयुः क्र
६, ३७, ३^१.

अच्छा/वृत्^१, अच्छा...ववृतीय
क्र १, १८६, १०.

अच्छा/स्, अच्छा...असरत्
क्र ९, ९२, २; †अच्छा...
असरः^० क्र ९, ११०, ४; कौ
२, ८५८.

अच्छा/ह्ये > अच्छा-हृत- -तः
क्र ४, १५, ७.

१ अच्छे(च्छ, च्छा/इ), अच्छैति
तै २, ४, ९, ३; १०, ३; ५,
२, ६; ५, १, ८, १; ६, ३, ३,
१^१; ४, ३, ३^१; मै २, १, ८; ४,
८^१; ४, १, २; ५, २^१; काठ १०,
११; ११, १०; २४, ३; २६,
३; ३१, १; क ३७, ४; ४७, १;
†अच्छैति मै ३, ७, ६;
४, ५, २; †अच्छ...पुति क्र
१०, ३०, ६; काठ १३, १६;
अच्छा...पुति क्र २, ३६, ६;
७, ३, ३^१; अच्छा...पुति^० मा
२७, १४; का २९, २, ४; तै ४,
१, ८, १; मै २, १२, ६; क २९,

५; शौ ५, २७, ४; पै ९, १, ३;
अच्छयन्ति मै ३, ७, ८^१; काठ
२४, ६^१; क ३७, ७^१; अच्छ...
यन्ति क्र ५, ४७, ६; काठ १८,
१७^०; †अच्छा...यन्ति क्र
१, ७१, ३; ७, १०, ३; मै
४, १४, ३; अच्छा...पुति^१
कौ २, ५७१; जै ३, ४६, ६;
अच्छ...पुति तै २, २, १२,
३^१; अच्छमः मा ११, १६; का
१२, २, ५; तै ४, १, २, २; ५, १,
२, ४; मै २, ७, २; ३, १, ३;
काठ १६, १; १९, २; क २९, ८;
अच्छा...पुति क्र ७, ३६, ९;
†अच्छा...यन्ति क्र ८, २३,
१०; ७१, १०, कौ २, ९०४;
जै ४, १४, ६; †अच्छा...यन्ति
९, १०६, १; कौ १, ५६६, २;
४४; जै १, ५८, १; ३, १६, ५;
५९, ३; शौ ३, ४, ३; पै ३, १,
३; अच्छहि मा ४, २०; का ४,
६, ५; तै १, २, ४, २; ४, १, २,
२; ५, १, २, ४; ६, १, ७, ७; मै
१, २, ४; ३, ७, ६; काठ २, ५;
२४, ३; क १, १७; ३७, ४;
अच्छा...इत्त क्र १०, ३०, २;
अच्छ...इत्तन^० क्र ३, २९, ९;

समादधाति तद् व्याहृतत्वाच्चाऽलक्षणत्वाच्च दुरन्वयत्वा-
च्चातीवाऽप्रमाणम् ।

१) सस्थ. टि. अमि द्र. ।

२) अभिप्रातौ तात्पर्यम् ।

३) उ. क्र ९, ६८, १; ८१, २ टि. यद्-वैपरीत्येनेह
गतिव्ययोग आस्थायते । सनिष्पद्यत् सोमः सदा वाजाभि-
मुख्येन सरतीति वाजस्य कर्मणः साक्षात् क्रिययेप्सितत-
मत्वेन श्रवणं प्रतिभाति । ततश्चाभिमुख्यार्थस्य गुणभाव-
स्तद्वाचकस्य गतिवाङ्गीकाराद् आपततीति किमु वक्तव्यम् ।
कर्मप्रवचनीयतादर्शा सा. द्र. । अच्छा सनिष्पद्यत् इति
योगमुशान्तः वै. G.W. प्रसू. दु चोवा भवेयुः । मृगार्थस्य

पदवृत्तिसमर्पितत्वात् ✓स्वप्न इत्यत्र गतिव्ययोगस्यान्य-
थासिद्धत्वाद् वाजप्राप्तावाभिमुख्यार्थस्य च विशेषाभावा-
त्कदाचत ✓स्व इत्यनेन गतिव्ययोगस्य वरितार्थत्वादिति
दिक् ।

४) सपा. अच्छा...पुति <> अच्छा...पुति इति
पाभे ।

५) सपा. अच्छा...पुति <> अच्छा...यन्ति इति
पाभे ।

६) अच्छा...पुति इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. क्र ८,
४८, १० पुण्यायुः इति पाभे ।

७) अद्रोधाविता टि. द्र. ।

अच्छ...अयाम ऋ ५, ४५, ५; अच्छैताम् मै ४, ८, १. अच्छे(च्छ-इ)व ^१ - -तः मा ८, ५४; का २, ७, १; तै ४, ४, ९, १; काठ ३४, १४. ॥अच्छे(च्छ-इ)व ^२ - -रयः मै ३, ९, २. २अच्छे(च्छ-आ ✓इ), अच्छा- (च्छ-आ)पणित शौ १२, ४, १४; १५. ?अच्छेवषट्कार ^० - -रम् क ३५, ७. ॥अ-च्छन्दस्कार ^१ - -रम् मै ४, ७, ५; ६. ॥अ-च्छन्दोम् ^० - -रम् तै ७, ३, ६, २; ८, २; ४, १, २; २, ३; ६, २. ॥अ-च्छम्बट्कार ^१ - -रम् तै १, ५, ७, ६; २, ३, ६, २; ४, ११, ५; ५, ११, ४; ६, २, ५, ७, ६, ५,	४, ७, ४; मै १, ५, ५; काठ १२, ४; १३, १०; २३, १; -राय मै २, ४, ५; ३, १०, १; ४, ५, १. ?अच्छै(र >)रा, ला ^१ - -राभिः काठ ५३, ३ ^१ ; -लाभिः तै ५, १३, १. अच्छा अच्छ द्र. अ-च्छाय ^० - -यः ऋ १०, २७, १४. अ-च्छिद्यमा(न >)मा ^१ - -नया ऋ २, ३२, ४; तै ३, ३, ११, ५; मै ४, १२, ६; काठ १३, १६; शौ ७, ५०, १; पै २०, १०, ८; -ना शौ ८, २, १; पै १६, ३, १. अ-च्छिद्र, द्रा ^१ - -न्द्रम् ऋ २, ३, ८; ५, ६२, ९; ६, ४९, ७; ८, २७, ९ ^१ ; खि ५, ७, १, ९; तै ४, १, ११, २; मै ३, ६,	३॥; ४, ४, २॥; १३, २; १४, ३; १०; काठ १५, १३; १७, १८; ३१, १४९; पै १९, ४२, १४; -द्रस्य ऋ ६, ४८, १८; -न्द्रा ऋ १, ५८, १८ (४, २, २; ६, ५०, ९); १६२, १८; २, २५, १५; ३, १५, ५; मा २५, ४१; तै ४, ६, ९, ३; ५, ६, ८, ६९ ^१ ; काठ ४०, ६९ ^१ ; ४६, ५; -न्द्राः ऋ १, १५२, १; तै ५, ६, ८, ६ ^१ ; मै १, ३, ३५; ३, २, ८॥; ४, १४, १० ^१ ; -न्द्रम् तै १, ५, ११, ५; मै २, ३, ८ ^१ ; १३, २; काठ १२, ९ ^१ ; पै २, २०, १; -न्द्रे खि ५, ७, ५, ३; मा ११, ३०; का १२, ३, ३; तै ४, १, ३, २; मै २, ७, ३; ४, १३, ४; काठ १६, ३; २१; १९, ४ ^१ ; क ३०, २ ^१ ; -न्द्रेण मा १,
---	---	--

१) अनन्तरगतेः स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, ४९)। उप.
कर्मणि ऋः।

२) वयपः पिचवान् निघाति उप. धास्व. प्रकृत्या (पा
३, १, १०९; ६, २, १३९)।

३) समानार्थकप्रकरणसाक्ष्यात् मुभा. चिन्त्यः स्यादिति
प्रतिभाति (तु. सस्थ. काठ २३, १)। एवं प्रकारकाय
पाभे. तु. गोष्ठा २, १, ११ यत्र छम्बद् कुर्यात् इत्यस्य
अच्छेवषट् कुर्यात् इति पाभे. उपलभ्यते (तु. टि. वैप२
छम्बद् ✓क)।

४) विप. (लोक-)। बस. समासान्तः कप् प्र. (पा ५, ४,
१५४)। कपि पूर्वम् (पा ६, २, १७३) इति स्वरः द्रः।

५) बस. अन्तोदात्तः (६, २, १७२)।

६) छम्बद् ✓क > भावे °कार- इति मूलतः सतः
क्रियाविशेषणत्वेन योगाद् द्वितीयैकवचने प्रयोग उताहो
णमुलन्तं रूपमव्ययमिति विवेक्तुं दुःशकम्। नञ्-समास-
तत्स्वरविशिष्टतयैव श्रुत्युपलम्भात्। नञ्-समासामावपक्षे
अच्छम्बद् इत्यव्ययमुपपदीकृत्य प्रयोगं निष्पादयतां
(तु. Fw. प्रमृ.) तु प्रथमे कल्पेऽन्तोदात्तः (पा ६, २,
१४४) स्याद् द्वितीये चोपोत्तमोदात्तः (पा ६, १, १९३)

स्यादिति विवेकः सुलभः द्रः।

७) ✓अच्छ + अरः प्र. (पाठ ३, १३१) तत्स्वरश्च।
अत्रैतत्-सदृशं प्रातिपदिकत्रितयमपरमपि द्रः। तद्
यथा अच्छ (ल >) ला- इति, ऋक्ष- (ल >) ला- इति
अच्छ (र >) रा- इति च। सर्वाणि चैतानि चत्वारि
स्वरूपाणि ऋक्षर- > रा- इति मूलतः सतः पञ्चमस्य प्राति.
प्रादेशिकविकारमात्राणि द्रः। भाषासंक्रमे ऋक्ष- > अच्छ-
ऋक्ष- > अच्छ- इत्याकारकस्य, र > ल- इत्याकारकस्य
च परिवर्तनस्य सुप्रसिद्धत्वाद्बोह बहु वक्तव्यं स्यात्।
एतानि प्राति. यथा. द्रः।

८) सपा. मै ३, १५. ६ अत्सुराभिः इति, मा २५, ३
का २७, ३, १ ऋक्षलाभिः इति च पाभे।

९) तस. नञ्स्वरः (पा ६, २, २)।

१०) = सपा. ऐत्रा ८, २७^१। मंत्रा २, ८, ३; ४ अच्छिद्राः
इति पाभे।

११) °द्राः इति पाठः? °द्रो (द्रा-उ) शि^० इति शोधः
(तु. सस्थ. टि. उशिजः; वैतु. भा. [पक्षे], सा. च उशिजः
इत्यस्य विशेषणमिति कृत्वा पपा. एव साधीयान् इति
मन्वानौ)।

१२; १६; २०; ३१; ४; १०,
६; का १, ४, १; ५, ७; ७, ४; १०,
३; ४, २, २; ११, ४, २; तै १,
१, ५, १; १०, ३; २, १, २; मै १,
१, ६; २, १; २, ३, ८; ६, ८;
३, ६, ३; ४, ४, २; काठ
१, ५; २, १; १२, ९; १५, ६;
२३, १; क १, ५; १३; ३५, ७; पै
२०, ४३, ५.

अच्छिद्र-तनु^० -तु मै १, १, ३.

अच्छिद्रो(द्र-ड)ष्टका^० -का मै ३,
२, ८.

अच्छिद्रो(द्र-ऊ)ति^० -ति: ऋ १,
१४५, ३.

अच्छिद्रो(द्र-ऊ)धनी^० -धनी ऋ१०,

१३३, ७.

अ-च्छिद्रत्व^० -स्वाय मै २, ४, २;
३, ८, ७; १०, ४; काठ १२, १२;
२२, १३; २३, १; क ३५, ७.

अ-च्छिन्न^० -न्म: तै १, ३, ५,
१६; ९, २; ६, ३, ९, ३; मै १, ४,
२; ७; काठ ७, २; ९; क ५, २;
८; शौ १२, ५८, १; पै १,
११०, १; -न्मस् मा २०,
४३; का २२, ४, ८; तै १, २,
३, ३; ६, १, ४, ९; मै १, ४, ६;
३, ११, १; ४, ८, ८; काठ २३,
८; ३८, ६; क ४८, १; शौ
६, १२२, १; पै २, ६०, २;
१६, ५१, ५; -न्मस् मा ७,

१४; का ७, ६, ३; ७, ४; तै ३,
२, ३, १; मै १, ३, १२; काठ
४, ४; क ३, ३; -न्मा: शौ
१२, ५८, १; पै १, ११०, १.

अ-च्छिन्नपत्रा^० -त्र: मै २,
७, १६; काठ १, ११; २, ७;
क २, १; -त्रा^० काठ, क १,
११; -त्रा: ऋ १, २२, ११;
मा ११, ६१; १३, ३०; का
१२, ६, २; १४, ३, ४; मै २, ७, ६;
३, १, ८; काठ १६, ६; १२,
७; क ३०, ५; पै १२, १, ९.

अ-च्छिन्नपर्ण^० -र्णन शौ १०, ३२,
२; पै १२, ४, २.

अ-च्छिद्रै^० -राय: क २, ९;

०) विप. (पवित्र-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वर: (पा ६,
२, १) ।

१) कस. सामान्य: सामासिक: स्वर: (पा ६, १, २२३) ।

०) विप. (शिष्ट- [=अग्नि-]) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, १) ।

१) विप. (गो-) । समासस्वरौ नार. टि. द्र. ।
उप. कृते तु. टि. ऊधन्- इति ऊधर्-, ऊधस्- इति च ।

०) तस. नस्वर: (पा ६, २, २) । उप. भावे त्व: प्र. ।

१) तस. नस्वर: (पा ६, २, २) ।

०) अ-च्छिद्रै- इत्यत्र टि. द्र. । पाभे. च यथायथ-
मनुसंधातव्यो भवति ।

१) तस. नस्वर: उप. च बस. ।

१) पाभे. अखिद्रा: काठ ३२, ३ द्र. ।

१) अदितिरच्छिन्नपत्रा > सपा. आपश्रौ २, ६, १
भाश्रौ २, ५, १३ वैश्रौ ५, ३ : १० अदितिरस्यच्छिद्रपत्रा
इति, माश्रौ १, २, ३, २४ ? अदितिरशनाच्छिन्नपत्रा इति,
वाश्रौ १, ३, १, २४ वाश्रु १, १२ अदितिरसि नाच्छिन्नपत्रा
इति, हिश्रौ १, ७, २८ अदितिरस्यनाच्छिन्नपत्रा इति
च पाभे. ।

१) बस. अन्तोदात्त: (पा ६, २, १७२) । उप. कस. ।

१) अत्र शाखाभेदेन पाभे. द्र. । तद्यथा । तै १, ३, ५, १

अ-च्छिन्न: । राय: इति पदद्वयं भ्रूयते । क २, ९ इत्यत्र
काठ ३, २ इत्यत्र च समस्तमेकं पदं यथानिर्देशा भ्रूयते
यूपच्छेदनानन्तरं तत्परिवासनकाले यजमानाशीरभि-
प्राया श्रुतिरेषा द्र. । पदद्वये तावद् यथाऽयं यूपो
मन्त्रबलेनाच्छिन्नो भवति तथाऽस्माकं यजमानं राय
उपपशन्ता सुवीरश्चासौ भवेद् इत्याकारिकाऽऽशौ द्र. ।
यत्तु सा. अत्र राय: इति द्वितीयाबहुवचनान्तं पदमभि-
प्रयन् 'रायो भनानि यजमानाय देहि' इत्येवं व्याख्यत ।
तद्विचारसहम् । ऊच्छिद्रम् (पा ६, १, १७१) इति
विभक्तिस्वरापत्तेर्दुर्भारत्वात् । एवमेकपदे क २, ९ इत्यत्र
'अच्छिन्ना राय इमं यजमानमुपपशन्ताम्' इत्याद्यर्थः द्र. ।
काठ ३, २ इत्यत्र तु भवति कश्चिद् अपरो विशेषः ।
पूर्वोक्तशाखाद्वये, अच्छिन्न- इत्यारभ्य नवं वाक्यं भवति ।
अत्र काठ. त्वावसानिक्योः पदयोर्द्वयोरपि पूर्वैरेव
त्रिष्टुभाऽथवा तस्या उत्तरार्धेनैकवाक्यताऽन्वयः द्र. ।
एतस्माच्च भेदाद् द्विव्याख्यानम् एतन् प्राति. द्र. ।
तथाहि क. वाक्यपार्थक्यकल्पे नञ्-तस. (छिन्ना राय-
श्छिन्नरायस्त छिन्ना इत्यर्थः) अत्र छिन्न-रै- इत्यन्तोदात्तं
प्राति. उप. भवेत् । काठ पूर्वान्वितवाक्यकल्पे तु छिन्ना
रायो यस्माद् इति प्रथमं बस. छिन्न-रै- इत्याकारकं
प्राति. भवेत् ततश्च पूर्ववद् नञ्-तस. अव्यय-पूप. प्रकृति-
स्वरो भवेत् (तु. पा ६, २, २) । बस. पक्षे उपसर्जनह्रस्व-
त्ववारणार्थम् ईयसो बहुव्रीहे: (पावा ५, ४, १५६) इत्यत्र

-रायम्^१ काठ ३, २.

अच्छु^२ - -च्छवः पै २, ९१, २.

?अच्छे^३ पै १, ११२, १२.

१अच्छे, २अच्छे, अच्छेत-, अच्छेत्य-

अच्छ✓इ द्र.

अ-च्छेदन- -नम् पै २०, ४९, ८.

॥अच्छे(र>)रा^४ - -राः मै ४, ४, १.

अच्छोक्ति- अच्छ✓वन् द्र.

अच्य, अच्य-, अच्यमान- ✓अच्य, कच्य द्र.

१अ-च्युत^५ - -त खि ७, ३, १;

-तः क्र १, ५२, २; १०,

१११, ३; मा २०, २७; का

२२, २, ४; तै १, २, ६, १; काठ

३४, १॥ शौ ६, ८८, ३; १२,

३३, २; पै १२, ५, २; -तम्

क्र १, ५६, ५; २, ३, ३; ६,

१५, १; १७, ५; १०, १७०, ३;

मै २, ७, १६; काठ ३९,

३; कौ २, ८०५†; जै ४, ३,

१†; शौ ५, २८, १४; १२, ३, ३५;

पै ५, ४०, ४; १७, ३९, ४; -ता

क्र १, ८५, ४; १६७, ८; २, २४,

२; ६, २, ९; २२, ६; ३१, २; ८,

२०, ५; १०, ६१, १०; तै ३,

१, ११, ६†; शौ ९, २, १५;

२०, ३६, ६†; पै ६, ७, ४; १६,

७७, ५; -ता क्र १०, ११५,

४; -तानाम् क्र ८, ९६, ४;

मा ७, २५; का ७, १०, २;

तै १, ४, १३, १; मै १, ३, १५;

काठ ४, ५; २८, १; क ३, ५;

-तानि क्र ३, ३०, ४; -॥तेन

काठ ६, ६; क ४, ५,

अच्युत-तम्^६ - -मम् काठ २८, १.

अच्युत-वल्ल(भ>)भा^७ - -भाम् खि

२, ६१, २५.

२॥अ-च्युत^८ - -तः तै २, ६, ३, ३.

अच्युत-क्षित^९ - -क्षित मा ५,

१३; का ५, ४, ४; तै १, २, १२,

३; मै १, २, ८; ३, ८, ५; काठ २,

९; क २, ३.

अच्युतक्षित-तम्^{१०} - -मः मा ७,

२५; का ७, १०, २; तै १, ४,

१३, १; मै १, ३, १५; काठ ४,

५; क ३, ५.

अच्युत-च्युत^{११} - -च्युत क्र २, १२,

९; शौ ५, २०, १२; २०, ३४,

९†; पै ९, २४, १२; १३, ७,

९†; -०च्युत क्र ६, १८, ५.

✓अञ्ज(बधा.), अजति क्र ६, ६६, ७;

अजमिति^{१२} क्र ९, ९१, १;

अजामसि पै ११, २, १०;

अजन् पै ९, १९, २; अजतु

शौ ८, ६, १९; पै १६, ८०,

१०; अजताम् पै २०, ३८, ९;

अजन्तु शौ ८, ५, ५; ६; पै १६,

२७, ५; ६; अज(>जा) क्र १,

१७४, ३; शौ ४, ३७, २; पै १३,

४, २; १५, २०, ६; १७,

१३, २; अजध्वम् क्र ६, ४८,

११^{१३}; अजाव क्र १, १७९, ३^{१४};

आजः क्र ७, ५, ६; आजतम् क्र

१, ११२, १६.

अजुः^{१५} क्र ५, ६, १०.

उसं. द्र । विवेकभूयिष्ठापेक्षो विषयः पुनरपि वैश. प्रभृ. द्र ।

*) सपा. *रायः इति शोधः (तु. क २, ९) ।

१) =यातुधानाधिपति-। व्यु.† तु. सप्र. शौ २, २४ पै २, ४२ ।

२) पाठः? यथानिर्देशं वा इति ते इति पृथक् पदे इव भवतः । तत ऊर्ध्वं तानि इति अच्छे इति द्वे पदे स्याता-मुताहो एषां चतुर्णां पदानां स्थाने वाते तान् यच्छे इति पदत्रयी स्यादिति संदेहो भवति । प्रथमस्य कल्पस्या-पेक्षया द्वितीयः साधीयान् प्रतीयते । अर्थस्य स्फुटत्व-विशेषसौकर्यात् । एवं च सति मुपा. यथावत् संशोधनीयः कल्पद्वयापेक्षया ✓अच्छ, इति ✓यच्छ इति च विकल्पकल्पने तत्त्वं द्र. ।

३) विप. (२अप्-) । उस. । यनि. अञ्जुरा- इति शास्त्रीयः बावि. द्र. (तु. Sch. भू २९, २) । =अच्छुर- इति SBW. । व्युत्पत्तिस्तु विस्पष्टतरत्वाद् विमर्शमपेक्षते ।

४) विप., व्यप. (विष्णु- [खि.]) । तस. अञ्जयपूष.

प्रकृतिस्वरः ।

१) सपा. शौ ५, २८, १४ अच्युतम् इति, खि ४, ९, ९ धरुणम् इति च पाभे. (तु. टि. धरुणम् खि.) ।

२) तमपः पिच्छाशिघाते स्वरस्तदवस्थः ।

३) विप. (लक्ष्मी) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरः । °त-व° इति स्वरः? यनि. शोधः (तु. तत्रैव माधव-प्रिया-) ।

४) विप. (पुरोडाश-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. भावे कःप्र. । आधुदात्तत्वात्तोदात्तत्वयोस्तात्पर्ये तावदेव साम्यं यावत् अप्रतिहत-प्रतिघातरहितेत्येतयोस्तत्पर्यायभूतयोः शब्दयोर्मध्ये भवति । एवं तयोः सामान्येनाऽ-नर्थान्तरभूतार्थवाचकत्वे सत्यपि सूक्ष्मो भेदो भवति ।

५) उस. ✓क्षि (निवासे) + क्षिप् प्र. ।

६) क्विबन्त-कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

७) सपा. कौ १, ५४३ जै १, ५५, १२ सृजन्ति इति पाभे. ।

८) सस्थ. उप...आ...सृजध्वम् टि. द्र. ।

९) तु. सस्थ. टि. अभि. । १०) तु. टि. अज्ययमुः ।

अज्युसे ऋ ६, २, ८. [अनु°,
अप°, अभि°, अभ्या°, अव°,
आ°, उद्°, उप°, उपा°, निर्°,
प्र°, वि°, सम्°].

अज्-पूतना°, १अज-निर्°.

अजत्-अप°

अजन-गो°.

अजनी-अश्व°, आ°, मन्द्र°.

अजिर, रा^१-रः ऋ ६, ६४, ३; ८,
१०१, ३; १०, ९८, २; शौ ३,
४, ३^०; -रम् ऋ १, १३८, २; २,
९, ८; ४, ४३, ६; ७, ११, ८;
(१०, ७०, ३); १०, १०२, ४;
खि ४, ११, ६°; मा ३४, ६°;
॥ काठ ९, १; १३, १२; २१, ८^०;
॥ क ८, ४; शौ ८, ८, ३; पै १६,
२९, ४°; -रा ऋ १, १३४, ३;
५, ५६, ६; ३, ३५, २; काठ ३१,
१४; -०राः^२ तै २, ४, ७, २;
काठ ११, ९; -राय मा १६,

३१; का १७, ४, ५; तै ४, ५,
५, २; मै २, ९, ५; काठ १७,
१४; क २७, ४; -रायः ऋ १,
१४०, ४; ५, ४७, २; ८, ४९, ८;
खि ३, १, ८. [०र-खदिर°].

†अजिर-शोचिस्^३-चिषः ऋ
२, ६६, २५; कौ २, ३३०;
जै ३, ५५, १; -चिषम् ऋ ८,
१९, १३.

‡अजिरा(र-आ)चरिणु^४-रगुः
खि ४, ८, ६.

अजिरा(र-अ)धिराज^५-जो
शौ ७, ७३, ३.

✓अजिराय^६, †अजिरायते ऋ
८, १४, १०; शौ २०, २८, ४;
३९, ५.

अजे निर्°.

अजम^७-जमम् ऋ १, १६३, १०;
३, २, १२^१; मा २९, २१; का
३१, ३, १०; तै ४, ६, ७, ४;

काठ ४६, ३; -जमस्य ऋ ४,
५३, ४; -जमेषु ऋ १, ३७, ८;
१०^{१०}, ८७, ३; १८, ८७, ७; ८, ४३,
२०; तै ४, ३, १३, ७; मै ४,
११, २.

अजमन^८-जम ऋ १, १५८, ३;
६, ४, ४; ८, ४६, २८; १०,
१०३, ६; मा १७, ३८; का १८,
४, ३; तै १, ३, १२, ७; ४, ६,
४, २; मै २, १०, ४; क २८, ५;
कौ २, १२०, २; शौ ६, ९, ७, ३;
१९, १३, ६; पै ७, ४, ६; १९,
१२, ९^१; -जमम् ऋ १, ६५,
३; ११२, १७; १३६, ५; ६,
३१, २; ८, २०, १०; -जमना,
-जमनि शौ ११, १०, २२;
-जमभिः ऋ ८, ४३, १८; -जमा
काठ १८, ५.

१अज्यमान^९-नः ऋ ५, ३०, १४.
अज^{१०}-ज्राः ऋ ६, २६, ८;

१) वि. (मनस्, सद्-प्रष्ट.)। किरच् प्र. (तु. पाठ
१, ५७; भोउ २, ३, ४७)। यश्च काठ १, २४ इत्यत्र
निरनुबन्धः प्र. शिष्टो भवति स स्वरानुरोधरहितलोक्-
मात्रगोचरः द्र.। वेदे त्वन्तस्वरतश्च चिदनुबन्धः सुवच
एवेति किमु वक्तव्यं भवति। चित्स्वरः (पा ६, १, १६३)।

२) सपा. पै ३, १, ३ जरसे इति पाभे.।

३) सपा. काशि १३४ः १२ अजरम् (तु. उ. म. [मा.])
इति पाभे.।

४) चिर- इति शब्दसाहचर्यात् अचिरम् इति शोधः।

५) अचिरम् इति मूको.।

६) सपा. मै २, ४, ७ अज्राः इति पाभे.।

७) विप. (अभि-चन्द्र- [नलोम-रश्मि-])। बस. पूष.
प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।

८) स्वरः प्राति. चेत् साधु स्यात्तर्हि तस्य. तत्स्वरश्चा-
न्य एव द्र.। मूको. तु भूयस्त्वेन जरिणु- इत्येव उप.
समर्थयन्ति (तु. MW.)। अजिराजरिणुः, अजराजरिणुः,
अजराजरिणुः, इत्येतेषां सध्यमो वीतमो वा पाठः स्याद्
आदिस्वरश्चेति विमृशन्तु विमृशः।

९) द्रस. सामान्यः समासस्वरः (पा ६, १, २२३)।

१०) नाधा. आचारार्थे क्यङ् प्र. दीर्घश्च (पा ३, १, ११)।

११) भाष., नाप. [मार्ग-चर्मा-आजि- (तु. या [४, १३]
प्रष्ट., WW. [१, ३५] SHY [३९])]। मन् प्र. (तु. पाठ
१, १४०) नित्स्वरश्च।

१२) सपा. तैशा ३, १०, ४ आपथी १४, १४, १ अज्मा
इति, तां १, ७, ६ अजमन् इति च पाभे.।

१३) सपा. कौ १, २२१ अज् १, २३, ८ अज्येषु इति पाभे.।

१४) मनिन् प्र. (तु. पाठ ४, १४५)। शेष k टि. द्र.।

१५) शान्तो निघाते यक्-स्वरः (पा ६, १, १८६)।

१६) नाप. (सम-भूमाग-)। औणादिकः रन् प्र. उंस. नित्स्वरश्च
(पा ३, २८; पा ६, १, १९७)। एतच्च एषु. इति च प्रत्यय-
मात्रभिन्ने सती अप्यर्थतः समाने भवत इत्येतदर्थं तु. अजिर-
इति पाभे. तै २, ४, ७, २ काठ ११, ९। यत्तु सा. (क ४, १,
१७) <अ-जर- (<✓ज्) इत्येवं व्युत्पत्तिं व्यकल्पयत्
तद् निर्दिष्टशास्त्रान्तरीयव्यवहारविरोधाद् अप्रामाणिकम्।
यद्यसौ तत्रैव गमनशीलतया व्याचक्षाणः ✓अज् इत्य-
स्माद् व्युत्पद्यत तत् साधु।

-०ज्राः^१ मै २,४,७; -†ज्रा
ऋ ४,१, १७; १९, ७; ५, ५४,
४; ६, ६२, २; ८, १५, २; १०,
४४, ८; ५९, ३; शौ २०, ६१,
५; ६२, ९; ९४, ८; -ज्रे ऋ ८,
२७, १८. [°ज्र-? उरु°, घासे°].

अज्रय^२ - अज्या ऋ १०, ६९, ६.

आज- उरु°, निरु°.

आजि^३ - †जयः ऋ १, ८१, ३; ७,
३२, १७; कौ १, ४१४; २,
३५४; जै १, ४०, ६; ३, २९,
११; शौ २०, ५६, ३; -जा ऋ
१, ६३, ६; १०२, ३; १०;
११६, २; १५; ७, ८३, २; ९,
६६, ८; पै ३, ३६, २†; -जिम
ऋ १, १७९, ३; ४, २०, ३;
२४, ८†; ४१, ८; ४२, ५; ५८,
१० (९, ६२, ३); ५, ४१, ४;
६, २४, ६; ७५, २; ७, ९८,
४; ८, ४५, ७; ५३, ८; ९, ३२,
५; १०, १०२, १२; खि ३,
५, ८; †मा १७, ९८; २९,

३९; †का १९, १, ११; ३१, २,
३; तै ४, ६, ६, १†; ५, ३, २,
३†; ७, ५, ९, २†; १मै १,
११, ५; ७†; ३, १६, ३†; ४, ३,
२; १काठ १०, ५; १२, ७; १४,
५; ७; ८; २१, १२; २३, ३;
४०, ७†; ४६, १†; कौ १, ६८†;
जै १, ७, ६†; शौ ६, ९२,
२†; ७, ८७, १†; १३, २, ४†;
५; २०, ८७, ४†; †पै ८, १३,
१०; १५, १०, २; १८, २०, ८;
९; १९, ३४, ११; १२; -†जिषु
ऋ १, ८१, १; १३०, ८†; २,
३४, ३; ४, १७, ९; ५, ३५,
७; ८, ८४, ८; ७, ८३, ६;
१०, १५६, १; तै ३, ५, ११, ५;
मै ४, १०, ३; १२, ४; काठ
१५, १२; कौ १, ४११; २,
३५२; ८७७; जै १, ४०, ३;
३, २९, ९; ४, ११, २; शौ २०,
५६, १; -जीन् ऋ ६, ३५, २;
शौ २, १४, ६; पै २, ४, ३;

१०, १, ६; -(जि >) जीम्
१मै २, १, ११; ३, ४, ३; -जेः
ऋ ४, ४१, ११; १०, १०२,
५; -जौ ऋ १, ५१, ३; ५२,
१५; ११२, १०; १७६, ५; ३,
३२, ६; ५३, २४; ४, १६, १९;
६, १९, ३; २०, १३; ८, ९६,
१४; ९, ९१, १; ९७, १३;
२०; १०, ६१, १; ८; ६८, २;
७५, ९; १०२, १; काठ ७, १२†;
३८, १२†; †कौ १, ५४३; २,
१५६; †जै १, ५५, १२; ३, १५,
४; शौ २०, १६, २†; १३७, ८.
आजि-कृत्^४ - कृत् ऋ ८, ४५,
७.

आजि-तुर्^५ - तुर्म् ऋ ८, ५३,
६; खि ३, ५, ६.

आजि^६ - पति^६ - ०ते ऋ ८, ५४,
६; खि ३, ६, ६.

अञ्ज-^७ १अज- ✓अञ्ज द्र.

२अञ्ज, ज्ञा^८ - ०ज शौ ९, ५, ९; १६;
-०ज काठ ७, १३; शौ ९, ५,

१) विप. (२अप्-).

२) यदत्र यतोऽनावीयः स्वरो न भवति भवति च
तित-प्रयोजितः स्वरितः (पा ६, १, १८५) । तदेतद् अञ्ज-
अजिर्- इत्यत्रैव भूयो ज्ञापकं स्यात् । कथमित्युच्यते ।
मूलतस्त्र्यचकेऽस्मिन् शब्देऽभ्युपेयमाने (अजिर्- >
अञ्ज-) ततश्चाऽद्यच्चात् सतः प्रत्ययोत्पत्तौ सत्याम्
(अजिर्थ- > अज्रय-) यतोऽनावीयस्वरनिमित्ताभावात् (पा
६, १, २०५) नैमित्तिकाऽभाव इत्यर्थात् । यद्वा अनावः
(पा ६, १, २१३) इति यदुक्तं तदल्पमिति द्र. । अन्येषां
द्यच्चकत्वे सत्यप्यनाद्युदात्तानां सतां तत्र असं. (तु.
उच्यते- , कन्या- , धान्य-) ।

३) नाप. [धावन-प्रतियोगिता-, युद्ध- (तु. निघ २, १७
या [९, २३] प्रम्.), पुरस्कार-प्रतियोगिता-] । अधिकरणे
इण् प्र. (पावा ३, ३, १०८ यद्वा पाउ ४, १३१)
तत्स्वरश्च । या. प्रम्. <आ/ञु वा आ/जि वेति? तु.
S. ३३, ७४] ।

नैप १-१०

४) नाप. (संग्राम- इति सा. प्रम्.; धावनप्रदेशावधि-भूमि-
विशेष- इति P.W. प्रम्.) ।

५) आजिं जय इत्यस्य स्थाने सपा. मा ९, ९ वाजजित्
च भव इति, का १०, २, ६ वाजजित् च एधि इति पासे. ।

६) = सपा. माश्रौ १, ५, २, १७ । त्वाऽऽजौ > आपश्रौ
५, ९, ८ त्वा ये इति पासे. ।

७) विप. (इन्द्र-) । उस. उप. ✓कृत्+किप् प्र. । कृद्-
उत्तरपदप्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १३९) ।

८) उप. <✓तुर्<✓त्वर । शेषं नाप्. टि. द्र. ।

९) नाप. (इन्द्र-) । तस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १८) ।

१०) नाप. (!*अद्भुतमाय-] विमिश्रदेव-, ब्रह्मन्-, पशु-भेद-) ।

✓अञ्ज+कर्त्तरि अच् प्र. (पा ३, १, १३४) चित्स्वरश्च, <अ-ज-
इति वा । अपशु-प्रकरणे तत्रतत्र तत्तद्देवतादिविशेषणतया
बहुयः श्रुतयो भवन्ति । तत्र कचित्-कचित् अ-ज (<✓जन्)-
इत्येवमपि भाष्यकारैर्व्याकृतं भवति । तत्र तेषां पारस्परि-
कस्य भूयसो वैमल्यस्य सद्भावाद् विमर्शविशेषतो भूयिष्ठे

१५; पै ३, ३८, ९; १६, ९७,
१०; ९८, ७; -जः क १, ६७,
३; १६२, २; ४; १६३, १२;
२, ३१, ६; ३, ४५, ३; ६, ५०,
१४; ७, ३५, १३; ८, ४१,
१०; १०, १६, ४; ६४, ४; ६५,
१३; ६६, ११; १३४, ६; खि
५, ३, ५; खिसा २९, ८^१; मा ५,
३३; १३, ५१^०; २१, २९; २४,
३२; २५, २५, २७; २९, २३[†];
५९; ३४, ५३[†]; का ५, ८, ३;
१४, ५, ५^०; २३, ४, १; २६, ७,
२; २७, १२, ३; ४; ३१, ३, १२[†];
७, १; ३३, २, १६[†]; तै १, ३, ३,
१; १२, १, १, ४; ५; ४, ४, १०, ३;
६, ७, ५[†]; ८, १, २; ५, ५, १, ३[†];
१२, १, २, ४, १; ७, १, १, ४[†];
मे १, २, १, २; ६, २[†]; ४[†]; २, ५,
१[†]; ७, १७; १३, २०; ३; ११, २;
१४, १३; १६, १[†]; ४, ८, ३[†];
काठ २, १३; ८, ८; १२[†]; १३,
१; १६, १७^०; २४, ७^१; ३९,
१३; ४६, ३; ४^१; ४७, २; ४८,
३; क २, ७; १[†]७, २; ७^१; २५,
८^०; ३७, ८^११; †कौ २, ४४१;
१०६९; †जै ३, ३३, १६; शौ
४, १४, १^०; ९, ५, १; ३; ७^१;

१०; ११; १३^०; १६; १८; २०;
२१; ३१-३६; १०, ७, ३१, ८,
४१; १३, १, ६; १८, २, ८[†];
१९, ११, ३[†]; पै ३, ३८, १; ९;
८, १९, १-३; ८; १३, ८, १३[†];
१६, ९७, १; ७-९; ९८, २; ३; ७;
९९, ६; ८; १७, १०, २; १८, १^५,
६; -१जम् तै २, १, १, ५; मै १,
६, ४; २, ५, २; ३^१; ५; ११^१; ३,
१०, २^१; ४, ८, ३; काठ १२,
१२; १३[†]; १३, १; २; ४^१; ५;
१३; १८, १; शौ ४, १४, ६; ९;
९, ५, ७^१; ११; १२; २२; २४;
२८; ३१; ३७; १८, २, ९; पै ३,
३८, ११^१; ८, १९, ४; ७; १०;
११; ९, ७, २; १६, ९७, ७^१; ८;
९८, १; ९^१; १००, २; ४; १७, १३,
५; -१जया तै ६, १, ६, ३; १०,
१; मै ३, ७, ७; काठ २३, १०;
२४; २; ६^१; क ३७, १; ३; ७^१;
-†जस्य अ १, १६४, ६; १०,
८२, ६; मा १७, ३०; का १८,
३, ६; तै ४, ६, २, ३; मै २, १०,
३; काठ १८, १; क २८, २; शौ
५४, ४, ८; १४, ७; ८; ९, ५,
१९५, १४, ७; पै १६, ६६,
६; ५९९, १-२; ५; -जा अ २,

३९, २; मा १४, १९; २३, ५६;
का १५, ५, ५; २५, १०, ४; तै २,
२, ४, ५^१; ३, ४, २, ५; १३,
२; ६; ४, २, १०, ४^०; ३, ७, १;
१५, १, ६, २; ४, ३, २; १६,
१, ६, ३; ५, १०, १; मै ११,
५, १०; ८, १; २, ६, १३;
८, ३; १३, १४; ३, ७, ७^१;
४, ४, ९^१; काठ ६, २; ७,
७; १३, ११; १२^१; १७, ३;
१९, ५; २३, १०; ३४, ७;
३९, ४; ११, १; २६, २४;
३०, ३; ३७, १; ७; -जा: अ
६, ५, ७, ३; १०, २६, ८; तै ५,
६, १९, १; ७, ३, १४, १; मै ४, २,
१४; काठ १३, १; २४, ६; २८,
१०^१; ३५, १^१; ४३, ४; ४९, ९;
क ४५, १^१; पै १, ४०, ६; -जा
मै २, ५, ११^१; काठ १३, ३^१;
पै १२, ६, १०; -जानाम् १^१ते
२, १, १, ५; ५, ५, १, ३; पै २,
३७, ४; ६, १५, ८; -जाम् अ
८, ७०, १^१; ११, २, ५, २^१; ३,
७, ७; ४, ८, ८^१; १^१काठ १३,
१; २८, १^१; क ४४, ५^१; शौ ६,
७१, १; पै २, २८, २; २०, १४,
१; -जाय पै ६, ३, ११; -१जाया:

तत्प्रकारकेषु स्थलेषु तथाविधायाम्युत्पत्तेर् अत्राकरणिकत्वा-
वभासाच्च । तत्तद्वाच्यविमर्शविस्तरतः करिष्यमाणस्याऽ-
स्मदीयस्य विवेचनस्य वैशः एव विशेषेण युक्तावसरत्वाच्चेह
व्युत्पत्तिविभागतः शब्दद्वैविध्यनिर्देशो नाकारीति मर्षयन्तु
युक्तयुक्तविवारिणः । एस्थिः अपि द्वित्रैरुदाहरणैरेषा
भौतमुद्रा किञ्चिदुपपाद्यत इव । तद्यथा । अ १०, ८२, ६
इत्यत्रोपस्थाप्यमाना द्वितीया व्युत्पत्तिः (तु. ७७.) ।
विश्वकर्माणोऽपां गर्भत्वेन श्रूयमाणत्वाद् अजन्मनस्तथा-
विधविशेषणस्यानुपपत्तेर् अत्राभाष्यमिवाऽऽपत्तेत् । एवम्
अ २, ३१, ६ प्रसू. एक-पादः इति विशेषणाच्च बुध्यत्व-
विशेषिण्याऽहः साहचर्याच्च तत्र माहाभारमाद् एकैकैव

पादेन सर्वत्र प्राप्तुमलभ्युत्तर अतश्च चानुष्ठाप्य प्रति
नितरां निरपेक्षः कश्चिद् अद्भुतमायोऽजाऽनन्तरविशिष्टोऽज
एव शिष्टावयिषितः स्याद् इति संभ. भवते (तु. अ १०, ११७, ८
यत्राऽऽस्मदभिप्रायत एकद्विबुध्यदो पारस्परिका उरकर्षावकशौ
सम्यक् स्पष्टं च श्राव्यते) । यत्तु ७. अ १०, ९०, ३ प्रसू.
स्वपक्षसमर्थनमपश्यत् तदपि धर्ममिव भवति । तत्र सर्वत्र
पाद-शब्दस्य सामान्येनाशययौग्यत्वदर्शनाद् इति दिक् ।

*) अं इति सुपा. स्वरः यनि. शोधः ।

०) सपा. अजुः (माश ७, ५, २, ३६ वेताश्री २९, १
कौस. ६४, २३ च) <> अजु (आपश्री १६, २७, १८ च)
इति पाठे । ०) पाठे. अजिन्म मा १८, ५१ दि. द. ।

तै ६, १, ६, ३; काठ ८, २, २३,
१०; क ६, ७, ३७, १; -जायाम्
तै ५, ४, ३, ३; मै ३, ३, ४;
काठ २१, ६; क ३१, २१;
-जायै तै २, १, १, ६॥; -जासः
ऋ ६, ५५, ६; ७, १८, १९;
-जे शौ ५, ३१, २; पै ९, ११,
४; -जेन शौ १८, २, २२.
[°ज, ना- गो°, चरम°].

॥अ(जा>)ज-क्षीर^१-रम् तै ५,
१, ७, ४; मै ३, १, ८^२; -रे तै २,
२, ४, ४; ५; -रेण तै ५, १, ७,
४; ४, ३, २; मै ३, १, ८; काठ
१९, ७; क ३०, ५.

अज-गर^३-रः खि २, १४, २; ३;
मा २४, ३८; का २६, ८, ३;
तै ५, ५, १४, १; मै ३, १४, १९;
काठ ४०, ५; ४७, ४; शौ २०,
१२९, १७०; पै १, ९६, ४; -राः
शौ ४, १५, ७; ९; ११, २, २५;

पै ५, ७, ६; १६, १०६, ५; -रेण
तै ७, ३, १४, १; काठ ३५, १५;
४३, ४.

अ(जा>)ज-स्व^४-स्वम् तै ६, १,
६, ३.

अज-पाल^५-लम् मा ३०, ११;
का ३४, २, ३.

अज-मायु^६-युः ऋ ७, १०३, ६;
१०.

अज-मीळ^७->आजमीळ^८-
-ळहासः ऋ ४, ४४, ६; शौ २०,
१४३, ६१.

॥अज-लोम^९-मैः तै ५, १, ६, २;
काठ १९, ५; क ३०, ३.

अज-लो(मच>)क्षी^१-क्षी मै ४,
२, १४.

अज-(क्षी>)श्रुङ्गी^{१०}-ञ्जि
शौ ४, ३७, २; पै १३, ४, २; -ञ्जी
शौ ४, ३७, ६; पै १३, ४, १०;
११; १५.

अजा-स्व^१-स्वम् काठ २३, १०;
क ३७, १.

अजा(जा-अ)वि^{११}-वयः ऋ १०,
९०, १०; मा ३, ४३; ३१, ८१;
का ३, ४, ६; ३५, १, ८१; तै ६,
५, १०, १॥; काठ २९, ९॥; शौ
५, २१, ५; ७, ६२, ५; ८, ७, २५;
११, २, ९; १९, ६, १२; पै ३,
२६, ५; ९, ५, १०१; ७, १;
२३, ९; १६, १४, ४; १०४,
९; -विभिः शौ १०, ६, २३;
पै १६, ४४, ५; -विषु शौ ११,
२, २१; १२, २, १५; पै १६,
१०६, १; १७, ३१, ६.

†अजा(ज-अ)श्च^{१२}-ञ्श्च ऋ १,
१३८, ४^३; ६, ५५, ३; -श्चः ऋ
६, ५८, २; ९, ६७, १०; मै ४,
१४, १६; -श्चम् ऋ ६, ५५, ४.

‡अजक^{१३}-कः खि ५, १५, ५.

अजकाव^{१४}-वम् ऋ ७, ५०, १.

१) षस. सामान्यः समासस्वरः पूष. ह्रस्वश्च (पा ६, १,
२२३; ३, ६३) ।

२) = सर्प-विशेष- । लस. उप. ✓गृ + अच् प्र.
थाधादि-स्वरश्च (पा ३, १, १३४; ६, २, १४४) ।

३) तु. टि. †अजक-

४) भावे स्वः प्र. तत्स्वरश्च । पूष. ह्रस्वः (पा ६, ३, ६४) ।

५) नाप. । लस. ✓पा (रक्षणे) > पाणि + कर्तरि
अण् प्र. उप. प्रकृतिस्वरश्च (पा ३, २, १; ६, २, १३९) ।

६) विप. (मण्डक-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, १) । उप. < ✓मा (शब्दे) ।

७) उप. < ✓मिह ।

८) व्यप. (मन्त्रद्रष्टृ-अर्थि-) । अण् प्र. तादितः (तु. पा
४, १, ११२ यद्वा पा ५, ४, १८) तत्स्वरश्च ।

९) षस. । अत्र उप. मूलतो नकारान्तं सत् समासा-
न्ताऽन्तम् उताहोऽकारान्तमिति विमृश्यम् (तु. वैप२) ।
यतो मौलस्याऽकारान्तप्रकारकस्य प्राप्तिः अपि सद्भावः
प्रत्यक्षमापद्यते । प्रथमे कल्पे समासान्तदेशितः स्वरः
(पा ५, ४, १०३; ६, १, १६३) । उत्तरे च सामान्यः समास-

स्वरः (पा ६, १, २२३) इति विवेकः ।

१) विप. (गो-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरं स्त्रियां ङीप् च
(पा ६, २, १, ४, १, २९) ।

२) = ओषधि-विशेष- । बस. परादिस्वरः (पा ६, २,
११५) । स्त्रियां च ङीषि (पा ४, १, ५५) प्र. स्वरः ।

३) = अज-स्व- । ह्रस्वाभाव इतीह विशेषः ।

४) ऋ. मा. च पपा. अनवगृहीतः । शौ. तु. °ज-अ°
इति । द्वस. सामान्यः समासस्वरः (पा ६, १, २२३) ।

५) विप. वा नाप. (पृषन्-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

६) अजक- इति विगतस्वरोऽपि मूको. भवति न
त्वसौ कोऽपि वास्तविकः पाभे. । सपा. शौ २०, १२९,
१७ यत्र अजागारः इति मुपा. अजागरः इति च मूको.
पाभे. । वस्तुतोऽत्र पदद्वयी वा भवति पदत्रयी वेति
पदविभागं प्रति भवत्येव संदेहः । उभयथा संभवाद्
उभयथाऽपि तात्पर्यस्याविस्पष्टत्वाद् विनिगमकान्तरा-
भावाच्च । इह अरुक्-, अविक्रा- इत्यत्रत्ये टि. अपि द्र. ।

७) नाप. (जन्तु-विशेष- [अजशब्दयुक्त- इति वै., विष-
धर- इति P.W. & W. प्रमृ.]; विष-भेद- [रोगविशेष-वत्-]

अ-जग्धपाप्मन्^१ -प्मा शौ ९, ७,
९; पै १६, ११३, ३.

॥अ-जग्धिवस्- वास्सम् तै २, १,
१०, २^१; काठ १०, ६^१; १२, ५^१;
१३, ६^१.

अ-जग्धुषी- वी ऋ ८, ६७, १५.

अजत्-अजन, नी- ✓अज् द्र.

?अजना^२-नाम् पै २, ४०, ३.

?अजन्य- न्यात् पै २०, ७, १०.

?अज-व(अु)अ^३- -अु शौ ५,
५, ८; पै ६, ४, ८.

अ-जय^४-यः पै १५, ६, ५०.

१अ-जुर, रा^५-†र ऋ १, ५८, ४;
(४, ७, ९); १२७, ९^१; ६, २, ९;
५, ७; ८, ५; १६, ४५; ८, २३,
११; १०, ११५, ४; मा १८,
७४; का २०, ५, ७; तै १, ३,
१४, ३; ३, १, ११, ६; कौ २,
७३५; -†रः ऋ १, ५८, २;
१४४, ४; १४६, २; ३, २, १२;
५, ४, २; २३, १; ४, ४५, ७;
५, ७, ४; ४४, ३; ६, ४, ३;
१५, ५; २२, ३; ४८, ३; ६८, ९;

७, १५, १३; १०, ५०, ५; ८७,
२१; खि ४, ९, ५; ५, ५, ८;
मा १७, १०; का १८, १, ११;
तै ३, ४, ११, १; ४, ६, १, २;
मै २, ७, ८^१; १०, १; ४,
१०, १; ११, ४४; १२, ६; १४,
१५; काठ २, १४; १७, १७;
२३, १२; ३५, १४; क २८,
१; ४८, १३; कौ १, २४; जै
१, ३, ४; शौ ८, ३, २०; ४१९,
२४, ८०; ५३, १^१; २०, ३६, ३;
पै ४८, १९, ८; ११, ५, ५४;
१६, ७, १०; ८, ५; -†रम् ऋ
१, १२६, २; १६४, २; १४; ३,
८, २; ३२, १७; ६, १९, २;
४९, १०; ५, ६, ४; २७, ६;
६, ५, ७; ८, ६; २१, १; ३८, ३;
४९, १५; ७, १८, २५; ८, ६,
३५; २३, ४; २०; ९९, ७; १०,
५१, ७; ८८, १; ३; १०६, ६;
१५६, ४; मा १८, ७४; का २०,
५, ७; तै १, ३, १४, ३; ५, ४,
११; ७, ३१; ११, २; ४, ४, ६;

५, ७, ८, २४; मै २, १३, ७; ४,
११, १; १२, २४; १३, १; १४,
१५; काठ २, १४; १५; ४, १६;
८, १७; ९, ६; १५, १२; कौ १,
२८३; ४१९; २, ३७२; ८८०;
जै १, ३०, १; ४१, १; ३, ३०,
१५; ४शौ ३, १९, १; ५; ६, ९८,
२; ९, १४, २; १४; १०, ८, ४४;
१३, ३, १८; १८, ४, ८८; २०,
१०५, ३; ४पै ३, १९, ५; १३,
५, २८; १०, १; १६, ६६, २;
६७, ४; १९, १२, १४, २२, ४;
-†रम् कौ २, ३३३; जै ३,
२८, ५; -रा ऋ १, ११३, १३;
५, ३४, १; शौ १०, ८, २६;
पै १६, १०३, ३; -†राः ऋ
१, ६४, ३; १२७, ५^१; १४३, ३^१;
३, १८, २; ७, ३, ३; १०, ९४,
११; काठ ३५, १४; क ४८,
१३; कौ २, ५७१; जै ३, ४६,
६; पै ९, ११, ८४; -†राणि
ऋ १०, ९१, ७; मै ४, ११, ४;
-राम् शौ २, २९, ७; १२, २

इति सा., रोग-भेद- इति [पक्षे] GBV.) । व्यु.
अजका-व- इति पपा. । तमेवानुसरति सा. । अर्णवा-
दिवद् मत्वर्थे वः प्र. द्र. (तु. पावा ५, २, १०९) । एतदु-
त्तरसूत्रे अजगव- इति प्राति. धनुर्विशेषसंज्ञापरमितोऽन्य-
दिव भवति । न चासौ संज्ञात्मकोऽर्थ इहाप्यभिप्रेतः
स्यादिति वचनायोपलभ्येत । तस्यार्थस्याऽत्रत्यपरिहर्तव्य-
विषयनिष्ठवस्तुवर्णनपरकप्रकरणेन नितान्तमसंगतत्वात् ।
ये अपि सा ४, १, ५, १९ इत्यत्र, तां २५, १५, ३ इत्यत्र च
यक्र. अजकाव-इति अजगाव- इति च प्राति. श्रूयते
ततोऽप्येतद् मिश्रार्थवाचकत्वाद् अन्यदिव भवति ।

^१) विप. (*यजमान-). तस. नञ्स्वरः । उप. बस. ।

^२) गाम् इत्यनेन सामानाधिकरण्यमिति कृत्वा प्राति.
संकेतोऽकारि । वस्तुस्थितिः संदेहकवलितैव द्र. ।

^३) सौवरः संकेतः तस. इति कृत्वा कल्पनामूलः द्र. ।
वा. पादादित्वाद् षाष्टिकम् आधुनातत्त्वम् (पा६, १, १९८) ।

कचिद् अजबभुः इति प्र१ अपि रूपमुपलभ्यते (तु. पाण्डु.
टि.) । तथात्वे उत्तरं ध्रुयमाणेन पिता इति पदनास्य
सामानाधिकरण्यात् स्यात् । एवमेव PW. प्रभू. च व्याचक्षते ।
स्वरस्तु दुरुपपादः स्यात् । कचिद् अजबभु- इत्यभिभक्ता-
वयवः पपा. अपि दृश्यते (तु. पाण्डु. टि.) । सपा सि ४,
७^१, ८^१ न बभु इति पामे. । अथ । बभु [सं१] इति
शोधो भवेदिति विव. [सिभा १, २११] ।

^४) परकर्तृकस्वजय-रहित- इत्यर्थे बस. द्र. ।

^५) सपा. °जयः <> °जुरः इति पामे. ।

^६) विप. (अभि- रथ- प्रभू.) । बस. उप. आधुनातत्त्वम्
(पा६, १, १९६) । उप. <✓जू ।

^७) सपा. ऋ १०, ४५, ८ प्रभू. माश ६, ७, २, २ आपमं
२, ११, ३१ अमृतः इति पामे. ।

^८) पामे. अक्षरः पै १२, २, १ द्र. ।

^९) सपा. ऋ १०, ९१, ७, अजुराणि इति पामे. ।

३२^०; पै १५, २, ८; -†रासः ऋ
७, ५४, २; १०, ४६, ७०; ८७,
२०; मा ३३, १०; का ३२, १,
१०; शौ ८, ३, १९; पै १६, ७,
९; -रे ऋ ३, ६, ४; ६, ७०, १;
१०, ३१, ७; मा ३४, ४५†;
का ३३, २, ८†; तै ४, ३, ११,
१; मै २, १३, ५०; ४, ११,
१†; काठ १३, १५†; ३९, १०;
कौ १, ३७८†; जै १, ३९, ९†;
शौ ८, ३, २५; ९, १२; पै १६,
८, ६; १९, २; -०रे तै ४, ३,
११, ५; काठ ३९, १०; -रेण
पै ३, १, ८†^०; -†रेभिः ऋ १,
१६०, ४; ६, ५, ४; ६, २; ७,
१०४, ५; तै १, ३, १४, ४; काठ
३५, १४; क ४८, १३; शौ ८,
४, ५; पै १६, ९, ४; -रेभ्यः ऋ
१०, ९४, ७; -रेः ऋ २, ८, ४;
-रौ मा १८ ५२; का २०, ३,
२; तै ४, ७, १३, १; मै २, १२,
३; काठ १८, १५; क २९, ४;
पै ३, ३८, ६; -०रौ ऋ १,
११२, ९.

? २अ-जर^१ - राय मै ४, १४, १७.

अ-जर(त>)न्ती^० - न्तीम् मा २१,
५; का २३, १, ५; तै १, ५, ११,
५; मै ४, १०, १; काठ ३०, ४;
५; क ४६, ७; शौ ७, ६, २;
पै २०, १, ८.

अ-जरयु^१ - यू ऋ १, ११६, २०.

अ-जरायु^१ - युः पै ११, ५, ७.

अ-जवस्^१ - वसः ऋ २, १५, ६.

अ-जस्, स्त्रा^१ - †०स्त्र ऋ ८, ६०, ४;
काठ ३५, २; जै ४, २८, ९;
-स्त्रः ऋ २, ३५, ८; ३, १, २१;
२६, ७; ५४, १; ७, १, १८; १०,
६, २; मा ११, ५४; १८, ६६†;
का १२, ५, ५; तै ४, १, ५, २;
३, १३, ६†; मै २, ७, ५; †४,
१०, १; १२, ५; १४, १५; काठ
१६, ५; शौ ७, ८३, १; १९, ३, २;
पै २०, ३१, ९; -स्त्रम् ऋ १,
१००, १४; ९, ११३, ७; १०,
४५, १; १३९, १; १८५, ३;
खि ५, ५, ८; मा ३, ३३†;
११, ३१; १२, १८†; १३,
४३; १७, ५८†; २६, ६; का ३,
३, २५†; १२, ३, ४; १३, २,
१†; १४, ४, ६; १८, ५, ९†;

२८, ४, १, ५, १; तै १, ३, १४,
५†; ५, ११, १; ४, १, १, ४; ३,
२; २, १†; १०, २; ६, ३, ३†;
मै १, ५, ४†; ६, २, ७; २, ७,
३; ९; १७; १०, ५†; ३, ३, ८†;
९†; ४, ११, १; काठ ४, १६;
७, २†; १४; १६, ३; ९†; १७;
१८, ३†; १९, ४†; †; क ५, २†;
६, ४; २८, ३†; ३०, २†; †;
कौ २, १०५८; ३, ३, १२†; जै २,
२, ७†; शौ ६, ३६, १; १३, २,
३६; १६, २, ५; पै १८, २४, ३;
१९, ४, १; -†स्त्रया ऋ ७, १,
३; मा १७, ७६; का १८, ६,
१२; तै ४, ६, ५, ४; मै २, १०,
६; काठ १८, ४; ३५, १; ३९,
१५; क २८, ४; कौ २, ७२५;
जै ३, ५९, १६; -†स्त्रा ऋ १०,
१२, ७; शौ १८, १, ३५; -स्त्राः
ऋ ४, ५५, २; -स्त्राम् तै १, ४,
३४, १; मै २, १३, १९; काठ
४०, ४; -स्त्रेण ऋ ६, ११६,
४५^१, ७, ५, ४; ४८, ३; खि १,
४, ६; मा ११, २८; का १२,
३, १; तै ४, १, ३, १; मै २, ७,

^१ सपा. पै १७, ३३, ३ अमृतम् इति पाभे. ।

^२ शोधः वायवः ऋ १०, ४६, ७ टि. द्र. ।

^३ सपा. ऋ १०, १०३, ६ विशिष्ट इह पाभे. ।

^४ प्रामाणिकी स्याच्चेच्छ्रुतिस्तर्हि जर- इति भावे अप् प्र.
(पा ३, ३, ५७) व्युत्पाद्य नञ्-तत्पुरुषः समासः द्र. । एवमा-
कारिकाश्रुतिं पपा. प्रमाणयेत् । निधिरज्जुराय इति साहि-
तिकं मूको. साक्ष्यं तु अधिरज्जुः आय(त्) इत्याकारक-पद-
विभागे ज्ञापकं स्यात् । अन्यत्र निधि- इत्यस्यान्तोदात्त-
त्वेन प्रसिद्धेः यस्थि. अधि- इत्यस्यैव विकारमात्रत्वेन
सुवचत्वात् । तु. सपा. शौ ६, ११८, २; तैआ २, ४, १ चयत्रो-
भयत्र अधिरज्जु- इति प्राति. एव श्राव्यते तच्च यद्र. ।

^५ विप. (अदिति-) । तस. । एवं च सत्यपि बस. प्रकृते
नञो जर- (पा ६, २, ११६) इत्यत्र उत्सं. द्र. । शोधम् उप.

जरत्- टि. द्र. ।

^१ विप. (अदित्-). बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।
यत् कैश्चित् तस. इत्युक्तं भवति (तु. PW. प्रभृ.) । तच्च ।
नञ्स्वरप्रसङ्गात् ।

^२ बस. । उप. जरोपपदे ✓इ+श्रुण् प्र. (पा ३, ४) ।

^३ नाप. (सेना-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१७२) । उप. <✓श्रु ।

^४ विप (अग्नि-, ज्योतिस्- प्रभृ.) । तस. नञ्स्वरः
(पा ६, २, २) । उप. <✓जस् (उपक्षये) + रः प्र. (पा
३, २, १६७) ।

^५ सपा ऋ ८, १८, ५ विशिष्टः पाभे. ।

^६ वा. किवि. (तु. Gw.; वैतु. वें. सा. विप. [शोचिस्-]
इति) ।

२; काठ १६, ३; कौ २, ७३५†;
-सै: ऋ १, १८९, ४.
अ-जात, ता^a - जात: तै १, ५, ८, ५;
७, ६, ५; २, १, ५, ४; मै १,
६, ४; ३, ६, ७; -ता: जाते २,
१, २, ३; ७, १, १, ३; शौ ११, १०,
५; पै १६, ८५, ५; -तान् ऋ ५,
१५, २; मा १५, १, २; का १६,
१, १; २; तै ४, ३, १२, १;
मै २, ८, ७; ३, २, १०; काठ
१७, ६; क २६, ५; शौ ६,
१३६, २; ७, ३५, १; ३६, १;
पै १, ६७, २; २०, ८, ८, ९.
अजात-पुत्रप(क्ष>)क्षा^b - क्षाया:
खि ७, ७, २.
अजात-शत्रु^c - शत्रु: ऋ ८, ९३, १५;
तै ४, ४, १२, ४; मै ३, १६, ४;
काठ २२, १४; पै १५, २, २;
-शत्रु ऋ ५, ३४, १.
अ-जानि^d - नये शौ ६, ६०, १; पै

१२, १४, ४.
अ-जामि^e - मय: ऋ ६, २५, ३; -मि
ऋ ५, १९, ४; १०, १०, ९; १०;
जाते ६, ३, १०, ५; ७, ४, २, ३;
१०, २; जाते ४, ६, ८, जाठ
६, ५, ७; ३३, २; जाक ४, ४, ६;
शौ १८, १, १०, ११; -मिभि:
ऋ १, १००, ११; -मिम् ऋ १,
१११, ३; १२४, ६; ४, ४, ५;
६, ४४, १७; ७, ८२, ६; मा १३,
१३; का १४, १, १३; तै १, २,
१४, २; मै २, ७, १५; काठ १६,
१५; क २५, ६; -मीन् ऋ ६,
१९, ८; १०, ६९, १२.
अ-जामित्व^f - त्वाय तै २, ६, ६, ४;
१०, ४; ५, ५, ६, २; ७, २, ५, ५;
काठ १०, ८; १२, ४; २१, ७.
अ-जायमान^g - न: मा ३१, १९;
का ३५, २, ३. [°न-सु°].
अ-जित^h - जित: खि ५, ५, ११४.

अ-जित(त>)ताⁱ - ताम् पै १, १३,
४.
अ-जितमनस्^j - नस: काठ १०,
१०.
अजित^k - नम् शौ ६, ६७, ३; पै १९,
६, १५; -नेन शौ ५, २१, ७; -नै:
शौ ४, ७, ६; पै २, १, ५,
[°न-अधिकृण°, २कृण°,
बस्त°].
अजिन-संघ^l - धम् मा ३०, १५;
का ३४, १, २.
अजि^m - अजिराय ✓अज् द्र.
*अ(जि>)जी-गर्तⁿ ->
आजीगर्ति^o - ति: काठ १९, ११;
क ३१, १; -तिम् तै ५,
२, १, ३.
अ-जीत, ता^p - त: शौ १२, १, ११;
पै १७, २, २; -ता शौ १, २७,
४; पै १९, ३१, ७; -ता: तै
५, ७, २, ४५; काठ १३, १५५;

^a) तस. नस्वर: (पा ६, २, २)। ^b) बस.। उप. तस.।

^c) विप. (इन्द्र-ऋ.), सवितृ-प्रभृ.)। तस. उप. जात-
शत्रु-इति बस.। अथवा बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।
एवमौभयविये संभवत्यपि द्वितीयः कल्प एव साधीयान् द्र.।
जातशत्रुत्वाऽभावाऽपेक्षयाऽजातशत्रुत्वस्य व्यवहारोऽभीष्टतर-
त्वेनोपलम्भादिति दिक्।

^d) नाप. (जन-)। बस. उप. आशुदातत्वम् उस्. (पा
६, २, ११६)। जाया-(>जा-) + समासान्तो निङ्ङ-
आदेशः (पा ५, ४, १३४)।

^e) पदविभागस्य सस्व. च कृते अ-च्छिद्रत्व-टि. द्र.।

^f) = सता. तैआ ३, १३, १ हिश्रौ १४, ४, ३८ काठ १०१, १।
शौ १०, ८, १३ पै १६, १०२२. अदृश्यमानः इति पाभे.।

^g) सपा. शौ ८, २५, १ अपितः (तु. सा. [ऋ ७, ८२, ३])
इति पाभे.। ^h) अजताम् इति मूको.। सपा. शौ २,
२९, ७ अ-जुराम् इति पाभे.।

ⁱ) तस.। उप. जित-मनस्-इति बस. द्र.।

^j) अज-इत्यत्सु तादितमिति MW.। प्राश्नस्तु ✓अज्+
इन् प्र. इत्याहुः (तु. काठ २, २२)। मत्तु (पाउ २, ४८) इत्यत्र

(भोउ २, २, १९४) इत्यत्र च इन् च प्र. इत्युक्तं भवति तत्तथा-
ननुविधायित्वादलक्षणं द्र.। न ह्यन्तस्वरा गृतिर्भवति यतश्च
चानुबन्धश्चरितार्थतामियात्। प्र. स्वरेण म-योदातत्वम्।

^k) नाप. (वर्मकार-)। उस्. उप. सम् ✓धा + मूलविभुजा-
दिवात् कः प्र. अन्तोदात्तश्च (पाया ३, २, ५ पा ६, २, १४४)।

^l) सपा. तैब्रा ३, ४, १३, १ अजिनसंघायुम् इति पाभे.।

^m) व्यप. (ऋवि-)। 'अजौ गनो यस्य' इति बस. पू. दीर्घः
(तु. पा ६, ३, १३७)। पू. इ. प्र. (पाउ ४, १४०) तस्वरश्च।
अत्र अ-जी° इति मन्वानः MW. विमर्शविशेषापाक्षः।

ⁿ) व्यप. (शुनःशेष-)। अपत्येऽर्थे इम् प्र. जित-स्वरश्च
(पा ४, १, ९६; ६, १, १९)।

^o) तस. नस्वर: (पा ६, २, २)। उप. <✓ज्या इति
भा. PW. प्रभृ.; <✓जि इति भा. [पक्ष], सा. च।

^p) सा. अजिता इति ?

^q) ज्योग्जीताः (वाश्रौ १, ५, ५, ७ पाठ ३, २, २ जैय २,
३, ६) >माश्रौ १, ६, ४, २१ ज्योग्, जीवाः इति द्विपदः
पाभे.। मंब्रा २, १, १२ पाठ ३, २, २ (गुजसं.) ? ज्योग्
जीताः (यत्र यति, शोधः) इति पाभे.।

-तान् तै ५,७,२,३^१.
अ-जीति^{१०} - तये ऋ ९, ९६, ४;
-तिम् ऋ ९, ९७, ३०; तै ५,
७,२,३^१.

अ-जीमूतवर्षिन्^० - र्षी मै ४,८,८.

अ-जी(र्ण>)र्णा^{१०} - र्णा तै ४,३,११,
५; मै २,१३,१०; काठ ३९,१०.

अ-जीवन^{१०} - नः शौ १८,२,३०.

†अजुर्^१ - रम्^{१०} ऋ ८, १, २; शौ
२०,८५,२.

अ-जुर्^१ - र्ण्य^{१०} - र्ण्य ऋ ६, २२, ९;

शौ २०, ३६, ९; -र्यः ऋ २,
८, २; ६, ३०, १; -र्यम् ऋ १, ६७,
१; १४६, ४; २, १६, १; ३, ७, ४;
५३, १५; ५, ६९, १; ६, १७,
१३; १०, ८८, १३; शौ ५, १,
४; पै ६, २, ४; -र्यस्य ऋ ८,
१३, २३; -र्या ऋ २, ३९, ५;
-र्याः ऋ २, ३, ५; ३, ७, ७; ४, ५१,
६; -र्यासः ऋ १०, ९४, १२.

?अजुर्^१ - र्ण्य^{१०} - र्ण्य ऋ ५, ६, १०.

अ-जुष्ट,ष्टा^{१०} - ष्टम् ऋ ५, ७७, २^१;

७, ७५, १; ७८, ६; मै ४, १२,
६; पै १६, ६३, ६^१; -†ष्टा
ऋ २, ४०, २; तै १, ८, २२, ५;
मै ४, ११, २; काठ ८, १७;
शौ ७, १३०, २^१; पै २०, १७,
८; -ष्टाः पै १९, ३६, १५;
-ष्टात् ऋ ७, ८ (१, ३६, १५);
१, १३^१; -ष्टान् ऋ ९, ७३,
८; -†ष्टानि ऋ १०, १६४, ३;
शौ ६, ४५, २; पै १९, ३६, ५^१;
-ष्टाम् शौ १०, ३, ६^१.

१) =सपा. तैप्रा ११, १७ । पाठ ३, १, २ अजीजान्
इति पाठे. मंत्रा २, १, ९ अजीजात् इत्यत्र च यनि. शोधः ।

१) तस. नञ्स्वरः (पा ६, २, २) ।

१) भाप. । तस. उप. <✓जि इति (तु. वें. भा. सा.
NW.; वैतु. PW. GW. प्रभृ. <✓ज्या इति? सस्थ.
अज्यानिमजीतिम् इति पाठे अज्यानिम् इत्यथ व्यति-
रिक्तवोपलम्भात्) ।

१) =सपा. बौध २, ६, १३ । मंत्रा २, १, १० पाठ ३,
१, २ अजीजिम् इति पाठे. ।

१) विप. (पर्जन्य-) । तस. ।

१) विप. (जरा-रहित-] इन्द्र-) । वस. अन्तोदात्तः
(पा ६, २, ९७२) । उप. हलन्तं भाप. । PW. तु
अकारान्तमाह । तदपि विष्टयं भवति ।

१) सपा. कौ २, ७११ जै ३, ५८, ८ जुवम् इति पाठे.

१) तस. कृत्योक्त- (पा ६, २, १६०) इत्यन्तस्वरः । उप.
<✓जू>जुर् + क्यप् प्र. । यत्तिवह सा. ण्यता प्र.
(जार्य->जुर्- इति क्त्वा) व्यु. आह. तदसत् । गुण-
वृद्धयविषये (त्रिद्विषये) एव ✓जू>जुर् इत्यस्याऽच्-
परिणामस्य श्रुतिप्रसिद्धेरिति यावत् (तु. ऋ १, १२२, ३
प्रभृ. यत्र श-विकरणतयेव श्रुतयो भवन्ति) ।

१) एकमेव पदं सर्वं निहतं चेति पपा. भवति । आख्यात-
माख्यातेन क्रियासातत्ये (पा २, १, ७०) इत्यन्तर्गणसूत्रो-
क्तदिशा मयूरव्यंसकादिष्वन्तःपातमिव सा. वष्टि (तु. वें.;
[पक्षान्तरे] द्वे पदे इति च द्वितीयस्यापि निघात इति च
मन्वानः?) । न त्वेवं सत्यपि समासावयवयोः अजुः इत्यस्य यमुः
इत्यस्य च स्वरूपपरिच्छितिः सुलभा संभाव्येत । यस्मिन्
कस्मिन्नपि लकार ईदृग्-रूपाप्रसिद्धेः । सर्वेषां योगानां

तच्छेषाणां च छन्दोविषये बाहुलकदर्शनमत्राशरण्यानां
शरणं भवत्वित्यपि न सुवचं भवति । तथाविधागतिकत्वा-
भावात् । तर्हि का सा गनिरिति चेदुच्यते । अत्रेयं
कल्पना विचार्यतां यथाऽऽदितस एवाग्निमजुर्^१मगुर् इत्येवं
सतः प्रथमस्य पादस्य कालान्तरे तत्तत्प्रभावजो यनि.
प्रकारकः पाठः प्रचलित इति । एवं हि सम्यक्प्रकारेणा-
नुष्टुप्-पादः संजायते । यस्थि. तु तत्सिद्धयर्थम् एवा
इत्याकारकः पाठो दीर्घत्वानुनासिकत्वाभ्यामायासविशेष-
साध्य इवाभाति । अजुर्^१ इत्येतेन विशेषणेन योगश्चान्नि-
स्तत्र तत्र दाशतय्यां सुलभ इव द्र. । अत्र समस्तं पद-
मित्यास्थाय GW. (तु. सा.) ✓अज् इत्यस्य च ✓यम्
इत्यस्य च योगमाह । तच्चिन्त्यं भवति । तदुक्तदिशा
अजुर्^१ इत्याकारको वा अजुर्^१ इत्याकारको वा पूर्वभागः
स्यात् । उभयथापि छन्दोवैषम्यमापतेत् । तन्निवारणार्थ-
मवश्यं तेनापि मन्त्रारम्भे एवाग्निम् इत्याकारकः पाठोऽ-
भ्युपेयः । भूयानप्यत्र विमर्शविस्तरोऽन्यत्रानुसंधेयः ।
AJP ३८, १ इत्यत्र BL. इत्यनेनोक्तमनुसरन् NW.
अजुर्^१ यमुः इत्यादित इव सतः पाठस्य हसनमभ्युपेयं ।
पू. अस्मदभ्युपगतमेव, नातस्तत्र किमपि चोद्यमिव
भवति । यमुः इति प्रस्तावितम् उप. ✓यम् इत्यस्य
किं रूपं भवतीति नालं परिच्छेत्तुमिति सुत्यजम् । तदपेक्षया
अगुः इत्यस्य न्याय्यतरत्वात् प्रसिद्धतरत्वाच्च प्रहणं
सुगमतरमिव भवेत् । अभ्युपगते च तस्मिन्स्तदीयाज्ज-
म्यस्थस्य गकारस्य गीर्भिः इत्यस्मिन् परतः सति
ध्वनिसाम्यप्रयोजितो लोपोऽपि सहो भवेदिति दिक् ।

१) शोधः ? विचारः टि. द्र. ।

१) सपा. °ष्टम् <> °ष्टाम् इति पाठे. ।

अ-जुष्टि^a - छिः ऋ ६, ३, २; -टौ
ऋ १, ६३, ५.

अ-जू^a - जुवः खि ५, ५, ११.

अ-जू^b - यौ^० तै ३, २, १.

†अ-जूर्यत्^a - यतः ऋ ३, ४६, १;
५, ४२, ६; मै ४, १४, १४.

अजे ✓अज् द.

?अजैश्रवसः^a शौ २०, १२८, १६.

?अजैषस्^a पै ५, १४, १.

अ-जो(ष>)षा^a - बाः^१ ऋ १, ९, ४;
शौ २०, ७१, १०.

अ-जोष्य^a - ष्यः ऋ १, ३८, ५.

अ-ज्ञात, ता^a - तः खि ४, ५, १०; शौ
१०, १, ८; पै १६, ३५, ८,
-तम् शौ ६, १२७, ३; पै १,
९०, ४; १७, ३१, ५^b; -ताः
ऋ ४, २३, ७; ७, ३२, २७; कौ
२, ८०७[†]; जै ४, ३०, ७[†]; शौ

८, ७, १८; २०, ७९, २[†]; पै १६,
१३, ७; -ते शौ १०, १, २०;
पै १६, ३६, १०; -तेषु ऋ १०,
२७, ४; [त-अन^०].

अज्ञात-केत^१ - ताः ऋ ५, ३, ११.

अज्ञात-वक्ष्म^१ - †क्षमात् ऋ १०,
१६१, १; शौ ३, ११, १; २०,
९६, ६; पै १, ६२, १.

अ-ज्ञान^a > अज्ञान-तत्स^k(ः) खि ३,
१०^१, ८.

अ-ज्ञास्^१ - ज्ञाः ऋ १०, ३९, ६.

अज्म-अज्मन्-^१अज्यमान-✓अज् द.

अज्यमान-✓अज् द.

अ-ज्यानि^m - निम् तै ३, ३, ८, ३; ४,
७, २; ५, ७, २, ३ⁿ; काठ १३,
१५; शौ ६, ५५, १; पै १९, ९,
२; -नीः तै ५, ७, २, ५ⁿ.

अ-ज्येय^० - यः मै ४, ४, ५.

अ-ज्येय^० - षाः ऋ ५, ५९, ६;
-षासः ऋ ५, ६०, ५.

अज्म-अज्य-✓अज् द.

✓अज्स् ✓अज् द.

?अज्मन-तम् पै १९, ४०, १७.

✓अज्म (बधा.)^१, अज्मे ऋ १, १२४,
८; ५, १, ३; ८, २९, १; मै ४, ८,
५ⁿ; †कौ २, १०९८; अन्कि
ऋ १, १५३, २; †तै २, ६, ५,
३; ६, ३, ४, ३ⁿ; †मै ३, ९, ४;
६; १०, २ⁿ; अन्कि ऋ ४, ६,
३; १०, ६८, २; †तै २, ६, ५,
३ⁿ; ६, २, १०, ५ⁿ; ३, ३, २, ४,
२; ३ⁿ; ९, ३; ११, ३ⁿ; †मै ३,
९, ३ⁿ; ४, ५, २; †काठ ७,
१५ⁿ; १८, १७ⁿ; २१, ८; २६,
५ⁿ; ३७, १६ⁿ; †क ६, ५ⁿ; ४१,
३ⁿ; शौ ५, २७, २ⁿ; २०, १६,

^a) तस. नञ्स्वरः (पा ६, २, २) ।

^b) दीर्घ एव विशेषः (पा ८, २, ७६) । अन्यद् अ-जूर्य-
इत्यत्र टि. द. ।

^c) सपा. जैमि १, ५ अचयौ इति पाभे. ।

^d) पाठः^१ सपा. खि ५, १४, ५ उच्चैःछवसम् इति
पाभे. । WR. (तु. पाण्डु. टि.) उच्चैःछवसम् इति ।

^e) विप. ([असंतृप्ता- सस्पृहा-] गिर-) । तस. उप.
कर्तरि कृत् (तु. पाभे. NW.; वैतु. ORN. प्रभृ.
अन्यथावादिनः) ।

^f) सपा. कौ १, २०५ जै १, २२, २ सजोषाः इति पाभे. ।

^g) विप. (जरित्-) । तस. नञ्स्वरः । अत्र उप. ✓जुष्
> जोषि इत्यतः कृत्यप्रत्ययान्तं भवेद् यदि वा जोष- इत्य-
तस् तादहिकप्रत्ययान्तं भवेत् । उभयथापि स्वरोऽन्त्यः
स्यात् (पा ६, २, १६०, १५५) । सोऽयं तदपवादः द. । यद्वा
नञोऽगुणप्रतिषेधित्वे सति तत्पूर्वस्याऽयं प्राति. जोष्येतर-
द्वेष्येतत्तत्पर्यायत्वेन वृत्तेरुक्तस्याऽन्त्यस्वरस्य प्राप्यभावः द. ।

^h) सपा. शौ १२, २, १६ अन्त्येभ्यः इति पाभे. ।

ⁱ) विप. (जन-) । तस. गर्भितः बस. । अथवा
तस. एव । तथात्वे ज्ञात-केत- इति उप. बस. । उभयथा-
ऽपि नञ्स्वरो न विहन्येत ।

^१) तस. गर्भितः कस. द. । तेन च साधारणः सामा-
सिकः स्वरः (पा ६, १, २२३) ।

^२) अज्ञानतो कृतम् इति मुपा. । स च अज्ञानतः कृतम्
इत्यस्य विकारमात्रमुताहो अज्ञानतः अकृतम् इति वास्तविक
पदविभाग इति विमृश्यम् । तसिः प्र. (पावा ५, ४, ४४)
तत्स्वरश्च ।

^३) =ज्ञाति-भिन्न- । तस. नञ्स्वरः (तु. वं.; वैतु. PW.
प्रभृ. बस. इति मन्वाना विमृश्याः) । उप. ✓ज्ञा +
कर्तरि असिः प्र. ।

^४) उप. < ✓ज्या । शेषं a टि. द.

^५) =सपा. सं २, १, १० पाठ ३, १, २ औष २, ६, ११
तैत्रा ११, १७ । माश्रौ १, ६, ४, २१ अज्यमानम् इति पाभे. ।

^६) तस. । उप. < ✓ज्या + यत् । नञ्स्वरापवादोऽ-
न्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) ।

^७) विप. (महत्-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^८) अअनम् वा आअनम् वेति बोधः ।

^९) धा. व्यञ्जन-व्रक्षण-कान्ति-गात्यादिषु वृत्तिः ।

^{१०}) सपा. तै ६, ३, १०, २ अभिचारयति इति पाभे. ।

^{११}) सपा. तै ४, १, ८, १ आनुक्ति इति, पै ९, १, २
अनुक्त इति च पाभे. ।

२†; अञ्जते ऋ १, १०२, ७^४;
 †अञ्जते ऋ १, ८६, ४३; कौ
 १, ५६४; २, ९६४; जै १, ५७,
 ११; ४, २०, ८; शौ १८, ३, १८;
 †अञ्जते ऋ १, ९२, १; १५१, ८;
 ८, ७२, ९; ९, १०, ३; कौ २,
 ४७१; ११०५; जै ३, ३५, ६;
 †अञ्जन्ति ऋ १, ९५, ६; ३,
 ८, १; १४, ३; ५, ३, २; ४३,
 ७; ६, ११, ४; ९, १०९, २०;
 मै ४, ९, ३; १३, १; १४, १५;
 काठ १५, १२; पै ८, १४, ६;
 अनक्षि पै १६, ३३, १०;
 अङ्घ्रि^४ ऋ १०, १००, १०;
 अञ्ज पै १, ११२, १; अनजिम
 शौ ४, १४, ६^०; पै १, ६६, २;
 अञ्जमः ऋ १, ४५, ३; अनुक्तु
 शौ ५, २८, ३; अनुक्तु ऋ ८,
 ३९, १; खि ५, ७, १, २; मा ६,
 २; २७, १२^१; ३७, ११; का ६,
 १, २; २९, २, २^१; ३७, २, १;
 तै १, ३, ५, १; ६, १; ६, ३, ३,
 २; ४, २; मै १, २, १४; २, १२, ६^१;
 ३, ९, ३; ४, ९, ३; १३, २†;
 काठ ३, २; ३; १५, १३; २६,
 ३; ५; क २, ९; १०; २९, ५^१; ४१,
 १; ३; पै २, ५९, १; अञ्जन्तु शौ

१८, ३, १०^{१०}; अञ्जन्तु मा २३,
 ८^१; का २५, ३, ४^१; तै ७, ४,
 २०, १^१; काठ ४४, ९^१; शौ ३,
 २२, २; पै ३, १८, २; अङ्घ्रि^४
 ऋ १०, १५६, ३; कौ २,
 ८७९†; पै २०, २७, १^५;
 अङ्कम् शौ ६, ६९, २; ९,
 १, १९; पै १६, ३३, ९;
 १९, ३२, १४; अनक्तन ऋ १०,
 ७६, १; अनजन्तु ऋ ३, १९,
 ५; आञ्जन् मै १, ८, ४^१†;
 अञ्जीत मै ४, ८, ५^१; अनज्पात
 ऋ १०, ३१, ४.
 †आनजे ऋ १, १०२, १; ८,
 ६३, १; मा ३३, २९; का ३२,
 २, १२; कौ १, ३५५; जै १, ३७,
 ४; †आनजे ऋ ८, ६३, १; कौ १,
 ३५५; जै १, ३७, ४; पै १, ५५,
 १^१; आनज मा ८, ३०; का ९,
 ५, ३; तै ३, १०; २; काठ १३, ९.
 अज्यते ऋ ८, २०, ८; ५१,
 ९; ९, ३२, ३; ७६, २; १०, ११८,
 ३; खि ३, ३, ९; मा ३३, ८२†;
 का ३२, ६, १३†; †कौ २, १२०;
 ५७९; ९५९; †जै ३, ४७, ५;
 ४, १९, १; २७, ५; अज्यसे ऋ
 ९, ६६, ९; †अज्यसे ऋ ३, ४०,

६; ९, ७८, २; ८५, ५; कौ १,
 १९५; जै १, २१, २; शौ २०,
 ६, ६. [अनु^०, अन्त^०, अभि^०,
 आ^०, उद्^०, उप^०, नि^०, परि^०,
 प्र^०, प्रति^०, वि^०, सम्^०].
 अक, क्ता- -क्तः ऋ ४, ३, १०; ६,
 ४, ६; ५, ६; ९, ९६, २२; तै ४,
 १, ४, २††; मै २, ७, ४††;
 काठ १६, ४††; -क्तम् ऋ २,
 ३, ४; ४, २७, ५; ९, ७४, ८; १०,
 १७७, १; मा २, १६^५; २०, ३९;
 का २२, ४, ४; तै १, १, १३, १^५;
 मै ३, ११, १; १६, २†; काठ ३१,
 ११^५; ३८, ६; ४६, २†; क १,
 १२^५; ४७, ११^५; पै १६, ५०,
 ३^५; -क्ता ऋ १, ६२, ८^५; मै ३,
 ९, ६^१; -क्ते तै १, ३, ७, १;
 ६, ३, ५, ३; -क्तौ मा ६, ११;
 का ६, २, ६; तै १, ३, ८, १; ६,
 ३, ७, ५; मै १, २, १५; काठ ३,
 ६; क २, १३. [°क्त- अनु^०,
 अभि^०, आ^०, १आल^०, उप^०, घृत^०,
 नि^०, वि^०, सम्^०, स्वा(सु-आ)^०].
 अक्त(बप्रा.)^० - -क्तवः ऋ १०, ३, ४;
 ८९, १५; -क्तवे ऋ १०, ४०,
 ५; -क्तुः ऋ १, १४३, ३; २, ३०,
 १; -कुना ऋ २, १०, ३; १९, ३;

^१) प्रपु३क्ष>क्षच् प्र. उसं. चित् वरश्च (तु. कृण्वते प्रभृ.) ।

^२) <अङ्घ्रि (तु. शौ ४, १५, ६ सुमङ्घ्रि प्रभृ.) ।

^३) सपा. मा १८, ५१ का २०, ३, १ तै ४, ७, १३, १ मै २,
 १२, ३; ३, ४, ४ काठ १८, १५ क २९, ४ युनजिम इति पाभे ।

^४) पाभे. अनक्ति काठ १८, १७ द्र. ।

^५) खरः ? अञ्जन्तु इति शोधः (तु. W.) ।

^६) सपा. मै ३, १२, १९^१ आञ्जन्तु इति पाभे. ।

^७) तु. टि. अङ्घ्रि ।

^८) सपा. तै २, ५, ८, ६ अङ्घ्रि इति पाभे. ।

^९) सपा. काठ ६, ५ क ४, ४ अलिम्पत् इति पाभे. ।

^{१०}) = सपा. बौश्रौ १०, ४; ११। ऋ १०, १, २ मा ११, ४३

वै ११-११

का १२, ४, ६ माश ६, ४, ४, २ अक्तन्तु इति पाभे. ।

^{११}) = सपा. माश १, ८, ३, १४ तै ३, ३, ९, ३ आपश्रौ
 ३, ६, १ प्रभृ. । का २, ४, ३ काश २, ८, १, १३ रिप्तुः (तु. टि.
 रिप्तुः) इति, मै १, १, १३; ४, १, १४ माश्रौ १, ३, ४, १५
 अप्तुभिः इति पाभे. । ^{१२}) सपा. मा २९, ४ का ३१, १, ४
 तै ५, १, ११, २ युक्तुम् इति पाभे. ।

^{१३}) सपा. शौ ६, ११८, १ गन्तुम् इति, मै ४, १४, १७ वग्नम्
 इति, तै २, ४, २ कामा १२६: ८ वग्नम् इति पाभे. ।

^{१४}) निशावाचि विशेष्यनिघ्नम् ।

^{१५}) नाप. (तेजस्-, तमस्-, रश्मि-, रात्रि- प्रभृ.) ।

क्तुः प्र. (तु. पाठ १, ७१) तत्-स्वरश्च ।

-क्वमिः^१ क १, ३४, ८; ३६, १६; ४६, १४; ५०, २; ७; ९४, ५; ११२, २५; ३, १७, १; ३१, १६; ४, ५३, १; ३; ५, ४८, ३; ८४, २; ६, ६९, ३; ९, ५०, ५; १०, १४, ९; ३७, ९; मा ३४, ३०; ३५, १; का ३३, १, २४; ३५, ४, २; तै २, २, १२, ३; कौ २, ५५९; ३, ५, ७; १२; जै ३, ४४, ५; शौ १३, २, १७; २२; १७, १, ९९; १८, १, ५५; २०, ४७, १४; १९; पै १२, १, ६; १८, २२, २; ७; ३१, ४९; -क्वम्यः क १०, ८९, ११; -क्वम् क ७, ६६, ११; १०, ६४, ३; ९२, २; -क्वपु क ८, ९२, ३१; कौ १, १२८; जै १, १४, ४; -क्वत् क १, ६८, १; ५, ५४, ४; ६, ४, ५; ३९, ३; ६५, १; ७, ७९, २; ८, ५, ८; १०, १, २^२; १२, ७; मा ११, ४३^३; का १२, ४, ६^४; शौ १८, १, ३५; -क्तोः क ३, ७, ६; ३०, १३; ४, १०, ५; ५, ३०, ११३; ६, २४, ९५; ६, ३, ३;

५; ३८, ४; ७, ११, ३; ३९, २; १०, ९२, १; १४; खि ५, ७, ३, १; मा २८, १२; ३३, ४४^५; का ३०, २, १; ३२, ४, १^६; मै ४, १३, ८; १४, १५^७; काठ १९, १३; -क्तौ क ६, ४९, १०.

॥ अक्त्वा तै ६, ३, ९, २; मै १, ८, ७; काठ ६, ८^८; १९, १०; १२; २२, १०; २५, ५; ७; क ४, ७; ३०, ८; ३१, २; ३५, ४; ३०, २, ५.

२ अज्यमान, ना^९ - नः क ९, ९७, ३५^{१०}; १०, ३१, ९९; -ना क १०, ३१, १०.

१ अज्व^{११} शौ १९, ५३, २६.

अज्ज्व^{१२} - अज्ज क १, ९२, ५^१; मा २९, १; का ३१, १, १; पै १२, २, २६; -अज्जतः पै ९, १२, ८. [अज्ज-प्रति^{१३}, सम्^{१४}]

अज्जत^{१५} - नम् पै २०, ४९, ७; -ने खि २९, ४३. [न-अभि^{१६}, आ^{१७}, प्र^{१८}, वि^{१९}, सम्^{२०}].

॥ अज्जन-गिरि - रिणा काठ २३, १; क ३५, ७.

॥ अज्जि^{२१} - लिना तै २, ५, १, २; ७; ३, ३, ८, ४; ५, ४, ९, ४; मै ३, ४, ३^२; काठ २१, १२.

अज्जस^{२३} - अज्ज^{२४} क १, ३२, २; १९, ७, २; मै ४, १८, १३; शौ २, ५, ३; मै १३, ३, २; -अज्जस^{२५} क १, १३९, ४; ६, १३, ३; ५४, १; १०, ७३, ७; मा ५, ५; का ५, २, ३; तै १, २, १०, २; ॥ ५, २, ३, ५, ८, ५^{२६}; मै १, २, ७; ३, ४, ७^{२७}; काठ २, ८; ६, १०^{२८}; ॥ २०, १; ७; क २, २; ॥ ३१, ३, ९; कौ २, ८२९^{२९}; जै ४, ८, ७^{३०}; -अज्जि क १, १३२, २^{३१}; -अज्जिभिः खि ५, ७, २, १; मै ४, १३, ४; काठ १६, २१.

॥ अज्ज(मा-अयन >) मायनी^{३२} - नी तै ७, २, १, २; ३, ५, ३; ७, ३; ९, ३; ४, १, ३; २, ४; ४, ३.

अज्जस-पा^{३३} - पाः क १०, ९४, १३; -पाम् क १०, ९२, २.

अ(जस् >) अजो-यान^{३४} - नः शौ १८, २, ५३.

^{१)} प्रायेणास्य रूपस्य तत्तत्क्रियाव्यापकात्कुट्टब्धार्थभूत-कालविशेष-वाचकतया क्रियाविशेषणत्वेन प्रयोगा उपलभ्यन्ते ।

^{२)} पासे. अक्तुः तै ४, १, ४, २ द. ।

^{३)} शानचः निघाते (पा ६, १, १८६) षक्-स्वरः ।

^{४)} सपा. कौ २, ११० जै ३, १९, ५ पूयमानः इति पासे. ।

^{५)} सपा. शौ १८, १, ३९ युज्यमानः इति पासे. ।

^{६)} पाठः १ सा. घातरि रूपमाह । पाण्डु. यमि. निघात एव दृश्यते । कोशान्तरसाक्ष्यतः सस्वरूपसङ्गवोशपि प्रमा-प्यते । W. त्वत्र नान्तरीयोत्तरं मन्त्रमादधीकुर्वन् अर्वाङ् इति पिपठिषति । तदेवं रूपपरिच्छेदो भूयोविमर्शपेक्षः द. ।

^{७)} सपा. शौ १९, ५३, ३ पै ६२, २, ३ प्रत्यङ् इति पासे. ।

^{८)} छाता प्र. (पा ३, २, १९४) तत्स्वरश्च ।

^{९)} दु. PW. GW. प्रभृ. वैदु. स्क. वै. सा. क्रिप. इति ।

^{१०)} = अज्जनद्रव्य-विशेष- । करणे ल्युट् प. ।

^{११)} नाप. । अलिच् प्र. चित्स्वरश्च (पाठ ४, २; पा ६, १, १६३) ।

^{१२)} नाप. । असुम् प्र. नित्स्वरश्च (पाठ ४, १८९ पा ६, १, १९७) ।

^{१३)} वा. क्रिबि. द. ।

^{१४)} विप. (सुति-). उम. उप. ✓इ + ल्युट् प्र. लित्-स्वरश्च प्रकृत्या पू. विभक्तेरलुक् च (पा ६, १, १९३; १, १३९ पावा ६, ३, ३) । स्थियो ङीप् (पा ४, १, १५) ।

^{१५)} विप. (अग्नि-, अग्नि-). उम. उप. ✓वा(पाने)+विच् प्र. कृत्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, २, ७४; ६, २, ३९) ।

^{१६)} विप. (पथिन्-). उप. <✓वा + ल्युट् प्र. । समासस्वरौ नाप. टि. द. ।

!अञ्ज(सु >)सी^१ - सी ऋ१,
१०४,४.
अञ्जसी(न >)ना^२ - नाम् ऋ
१०,३२,७.
†अञ्जान,ना^३ - नः ऋ २, ८, ४;
३, १०, ४; ९, ५०, ५; १०३,
[२; १०७, २२]; कौ २, ४३०;
५५९; जै ३, ३३, ५; ४४, ५;
-नाः ऋ ४, ५८, ९; मा १७,
९७; का १९, १, १०; काठ ४०,
७; पै ८, १३, ९. [°न-अभि°,
आ°, सम्°].
अञ्जि (ब्र०)^४ - ज्यः ऋ १,
१६६, १०; ७, ७८, १; १०, ९५,
६; -ञ्जये तै ७, ३, १७, १;
काठ ४३, ७; -†ञ्जि ऋ १,
१२४, ८; ४, ५८, ९; ७, ५७, ३;

८, २०, ११; २९, १; मा १७,
९७; का १९, १, १०; काठ ४०,
७; पै ८, १३, ९; -ञ्जिः मै ४,
२, १४॥; -ञ्जिभिः ऋ १, ३६,
१३; ३७, २; ६४, ४; ८५, ३; ८७,
१; ११३, १४; २, ३४, १३;
५, ५२, १५; ५६, १; १०, ७८,
७; मा ११, ४२; का १२, ४, ५;
तै ४, १, ४, २; मै २, ७, ४;
काठ १५, १२; १६, ४; कौ १,
५७; जै १, ६, ३; -ञ्जिम् मा
२३, २१; का २५, ६, १; तै ७,
४, १९, १; ¶ मै २, ५, ९; काठ
४४, ८; -†ञ्जिषु ऋ २, ३६, २;
५, ५३, ४; शौ २०, ६७, ४;
-ञ्जीन् ऋ १०, ७७, २ [°ञ्जि-
अल्प°, उद्°, १कृष्ण°, महत्,

१रोहित°, वृषद्°, स्वेद्°].
अञ्जि-मत्^५ - मन्तः ऋ ५,
५७, ५.
!अञ्जि-वृ^६ - वम्^६ शौ ८, ६,
९; पै १६, ७९, ९.
अञ्जि-(स >)पृथ^७ - कथः मै
३, १३, ५; -कथाय काठ ४२, ७.
अञ्जि-सकथ^८ - कथः मा २४,
४; का २६, १, ८; -कथाय तै
७, ३, १७, १.
अञ्जये(ञि-ए)तु^९ - ताय तै ७,
३, १७, १, काठ ४३, ७.
आनजान^{१०} - ना ऋ १, १०८, ४.
✓अद् > अद्गार^{११} > ¶आद्गार^{१२} -
-रः तै ५, ६, ५, ३.
✓अण् (बधा.)
१अण^{१३} - अति°.

१) अर्श-आदेर् आकृतिगणत्वाद् मत्वर्थीयः अच् प्र.
चित्स्वरश्च (पा ५, २, १२७; ६, १, १६३). स्त्रियां
ङीष् प्र. उस्. (पा ४, १, ४०) तत्स्वरश्च। तु.
अञ्जसीना- टि.।

२) विप. (सुति-). अञ्जम् + ख > ईनः प्र. (तु. पा
४, २, ९३) तत्स्वरश्च (तु. सा. G.W. प्रभृ.; वैतु. वें.,
सा. [पक्षे] °सीनाम् [५३] इति)।

३) शानचि चित्स्वरः (पा ६, १, १६३)।

४) विग. (व्यञ्जक-] वाघत-, सूरि-), नाप. पुं. स्त्री.
न. [कान्ति-, रूप- [ऋ ४, ५८, ९ प्रभृ.] ; आभरण- [ऋ
१, ३७, २ प्रभृ.] ; सर्वाङ्ग-श्वेताश्व- (तै ७, ३, १७, १ [तु. भा.
सा.]), पुंव्यञ्जन- [मा २३, २१ प्रभृ.] प्रभृ.]। कर्त्रर्थे
इः प्र. (तु. पाठ ४, १४१) तत्स्वरश्च।

५) मतुपः स्वरः (पा ६, १, १७६)।

६) मत्वर्थीयः वः प्र. (तु. पावा ५, २, १०९) तत्स्वरश्च।

७) कमलमञ्जिवम् इति पाठः? भृगम् अलंघुवम्
(< *अलं-घू-) इति शोध इति मतम् (तु. पै. मुको.
कमलवन्धुवम् इति च, सस्थ. टि. ३कमलम् इति च)।

८) अत्र शाखाभेदेन शब्दस्वरूपे क्रियानपि भेदः द्र.।
सुषामादिषु च (पा ८, ३, ९८) इत्युक्तदिशा परादौ नति-
भवति। नाउ. टि. उक्तायाः प्राप्तविभाषाया इह

सविषयतोदाहार्या भवति। शेषं नाउ. टि. द्र.। काठ. तु
स्वराङ्कनाभावस्थलम्।

१) विप. ([अश्वमेधीय-] पशु-)। बस. समासान्तः षच्
(पा ५, ४, ११३)। चित्-स्वरेण (पा ६, १, १६३) नित्ये-
ऽन्तोदात्ते प्राप्ते सकथं चाक्रान्तात् (पा ६, २, १९८) इति
विभाषा द्र. (तु. लोमशसकथौ मा २४, १)।

२) वर्णलक्षणसमासः (पा २, १, ६९)। वर्णौ वर्णेष्वनेते
(पा ६, २, ३) इति पर्युदासवचनाद् एतद्वदे उप. सति
पू. प्रकृतिस्वरो न भवति। साधारणः सामासिकः स्वर
एव च भवति (पा ६, १, २२३)।

३) लिटः कानच् (पा ६, १, १६३) चित्स्वरश्च।

४) व्यप.। औणादिकः कर्तरि नारच् प्र. ष्टुत्वश्च (तु.
डु १, १४)।

५) गोत्रापत्येऽर्थे अण् प्र. (पा ४, १, ९२) तत्स्वरश्च।

६) उः प्र. (पाठ १, ८) तत्स्वरश्च। धा. सूक्ष्मार्थे वृतिः
द्र. (तु. या [६, २२] प्रभृ.)। यत्तु P.W. प्रभृ. आद्युदात्त-
माहुः। तत्र प्रामाण्यं चिन्त्यं भवति। सत्यम्, माश १४,
७, २, ११ इत्यत्र तथात्वं दृश्यते। न तु तत्काण्डगतस्य
स्वराङ्कनस्य काण्डान्तरवत् प्रामाण्यं भवतीत्यसकृत् तत्तत्-
प्रकरणेष्ववोचाम। यच्च २अणु- इति क्विचि. उपलभ्यते
ततोऽप्येतदेव ज्ञापितं भवितुमर्हति यथाऽन्तोदात्त एवात्र

१^१अण्वी^१ - णव्या ऋ ९,
१५, १; २६, १; कौ २, ६१६;
जै ३, ५०, ४.

२अण्वी^२ - णवीः ऋ ९, १,
७; - ण्वीभिः ऋ १, ३, ४; मां
२०, ८७; का २२, ८, ८; कौ २,
४९६; जै ३, ३८, १०; शौ २०,
८४, १; - णव्या ऋ ९, १४, ६.

†अणिमन्^० -

‡अणिम-तसः(ः)^१ मै ३, ९,
४^२; १०, ४.

‡अणिष्ठ, षा^० - ष्टम्^१ काठ
२५, १; क ३८, ४; - षाः तै २,
५, ५, २; काठ २५, १; क ३८, ४.

‡अणीयस्^१ - यांसः काठ ६,
७; क ४, ६; - यान् काठ २०,
१०; क ३१, १२.

अणीयस्कु^१ - रुक्म शौ
१०, ८, २५.

२अणु^१ - णु काठ १२, १३^१।

३अणु^१ - णूनि शौ ११, ९, १०; पै
१६, ८२, १०,

४अणु^१ - णवः मा १८, १२; का
१९, ४, ४; तै ४, ७, ४, २; मै २,
११, ४; काठ १८, ९; क २८, ९.

५अणु^१ - णू^३ खि ५, २२, २; - णो^३
शौ २०, १३६, २.

†अण्व^१ - णवम् ऋ ९, १०, ५, ११,
३; कौ २, ४७३; जै ३, ३५, ८;
- णवानि ऋ ९, ८६, ४७; १०७,
११; कौ २, १०४०; - ण्वेषु ऋ
९, १६, २०.

आणि^१ - णिः ऋ ५, ४३, ८; - णिम्
ऋ १, ३५, ६; - णी मै ४, ८,
४^१‡; - णीः खि ४, ८, ५; - णो^१
ऋ १, ६३, ३.

✓अण्ड > १आण्ड- मा^१।

अण्वः, १, २ अण्वी- ✓अण् द.

✓अत् (बधा.) वि^०, सम्^०.

अतत्^१ - तन् ऋ ६, ६१, ९.

अतमान^१ - नम् ऋ २, ३८, ३;
- नाः ऋ ६, ९, २.

अति- वि^०.

अतिथि^१ - धयः शौ ९, ७, ६; पै

१६, ११६, १; - धये तै ५, २,

२, ४; मै १, ५, ७; काठ ७, ५;

१९, १२; क ५, ४; ३१, २; - धिः

ऋ १, ७३, १; १२८, ४; २, २, ८;

३, २, २; ४, १, २०; ४०, ५; ५, १,

८; ९; ३, ५; ४, ५; १८ १; ६, २, ७;

४, २; ७, ८, ४; ९, ३; ४२, ४; ८,

[१९, ८ (८४, १)]; १०३, १२^१;

१०, ११, २; ‡मा १०, २४; १२,

१४; ३४; ३३, २६; ‡का ११, ७,

४; १३, १, १५; ३, ५; ३२, १,

१६; ‡तै १, ६, १२, २४; ८, १५,

२; २, ५, १२, ४; ४, २, १, ५; ३, २;

प्रमाणं नाशुदात्त इति (तु. ३अणु-अपि)। कथमित्युच्यते ।
यदा हि किञ्चित् विप. क्रिवि. भावयितुमिष्यते तदा तस्य
स्वरूपस्थस्यैव नपुंसकवचने रूपं प्रयुज्यते । अतो न विप.
इत्यत्र क्रिवि. इत्यत्र च सौवरः कोऽपि विवेकः कर्तुमिष्टः
स्यादिति भूयो विविञ्चन्तु विविचः ।

^१ विप. (धी-) । स्त्रियां डीन् प्र. नितस्वरश्च (तु.
पा ४, १, ७३; ६, १, ११७) ।

^२ अङ्गुल्यात्मकविशेष्यविशेषवाचकं द्र. । शेष नापू.
टि. द्र. ।

^३ ग्रन्थान्तर आद्यन्तोभयस्वरोपलब्धिवशात् इमनिन्-
इमनिचौ प्र. यथायोगं द्र. (तु. वैप२) ।

^४ तसिः प्र. तत्स्वरश्च (तु. पावा ५, ४, ४४) ।

^५ विप. (ग्रीवा-, तण्डुल-) । आतिशायनिकः इष्टन् प्र.
नितस्वरश्च (पा ५, ३, ५५; ६, १, ११७) ।

^६ पाठः? षाः इति शोधः ।

^७ विप. (अङ्गार-, [पुरस्ताद् हवीयस्-] पशु-) ।

इयसुन् प्र. (पा ५, ३, ५७) । स्वरः एपू. टि. द्र. ।

^८ प्रकृत्यर्थवैशिष्ट्ये कः प्र. (तु. पा ५, ४, २८) ।

^९ वा. क्रिवि. द्र. । ^१ नाप. (सूक्ष्म-रूप-) ।

^१ = धान्य-विशेष- । उन् प्र. नितस्वरश्च (पाठ १, ९;
पा ६, १, ११७) ।

^२ नाप. (स्त्री-योनि-) । णू इति सप्त १६. । वेपं नाउ. टि. द्र.

^३ रुपा. णू < > णौ (शाश्रौ १२, २४, १) इति
परस्परं पाभे. । २अणु वैप४ द्र. ।

^४ = पवित्रस्य सूक्ष्म-च्छिद- । औणादिकः बन् प्र.
(पाठ १, १५२) नितस्वरश्च ।

^५ वैतु. वें. सा. अङ्गुलि- इति ?

^६ नाप. ([चक्रस्याऽक्षाभिर्गमननिरोधार्थं-] कील-) ।
इण् प्र. (पावा ३, ३, १०८) । तत्स्वरः ।

^७ = (उपचारतः) शकट- इति G.W. प्रमृ.; संग्राम-
इति स्क. वें. सा. (तु. निघ २, १७) ।

^८ यक्र. शतृ- शानचोः शपश्च निघाते (पा ६, १, १८६)
धास्व. पूर्वावस्थः ।

^९ नाप. (अभ्यागत-) । कर्तरि इथिन् प्र. (पाठ ४, २) नित-
स्वरश्च । पक्षान्तरे या ४, ५ प्रमृ. < अ (< अभी [मि ✓ इ])
+ तिथि- इति (वैतु. लोकमात्रपरो वादः नन्-पूर्वो बस. इति ।
नासौ वेदे चारितार्थयितुमलम् । स्वरानुपपत्तेः) ।

^१ सपा. कौ १, ११० जै १, १२, ४ अतिथिम् इति पाभे. ।

†मै २,६,१२;७,१०;४,११,१;
१२,२५; १४, १५; †काठ २,
१५; ८, १६५; १५, ८; १६, ८;
१०; ३४, १४॥; †क २५, १; कौ
१, ८५†; ३७२; जै १, ९, ५†;
३९, ३; शौ ७, २२, १; ७७, ९†;
९, ७, ४; ८, ७; १०, ६, ४; १५,
१०, १; ११, १; १२, २; १३, १;
३; ५; ७; ९; ११; पै १६, ४२, ४;
११२, १०; ११३, १०; १२, ४, १,
७; २०, ५, २; -†थिम् क्र १, ४४,
४; ५८, ६; १२७, ८; ८, २३, २५;]
[१८६, ३; ८, (१९, ८) ८४, १];
२, ४, १; ३, ८; २६, २; ४, २, ७;
५, ८, २; ६, ७, १; १५, १; ४; ६;
१६, ४२; ७, ३, ५; ८, ४४, १; ७४,
१; १०३, १०; १०, १, ५; १२, १;
१२२, १; १२४, ३; मा ३, १; ७,
२४; १२, ३०; ३३, ८; का ३, १,
१; ७, १०, १; १३, ३, १; ३२, १,
८; तै १, ४, १३, १; ३, ५, ११, ५;
४, २, ३, १; मै १, ३, १५; २, ७,
१०; ३, ७, ९॥; ४, १०, ३; काठ
४, ५; ७, १२; १५, १२; १६, १०;
३९, १४; क ३, ५; ६, २; कौ १,
५; ६७; ८७; ९१०†; २, ४९०;
५९४; ९१४; जै १, १, ५; ७, ५;
९, ७; १२, ४†; ३, ३८, ४; ४८,
१०; ४, १५, ७; -थीन् क्र ५,

५०, ३; शौ ९, ६, ३; १०, ८;
११, ५; पै १६, १११, ३; ११५,
४; ११६, ९; -थीनाम् तै ५, २,
२, ३॥; मै ४, ८, १॥; काठ १९,
१२; क ३१, २॥; शौ ९, ७, १३;
पै १६, ११३, ६; -थे क्र ८,
७४, ७; -थे: मा ५, १; का ५,
१, १; तै १, २, १०, १; ६, २, १,
२; मै १, २, ६; ३, ७, ९; काठ २,
८; २४, ८; ३०, १॥; क २, २;
३८, १; ४६, ४॥; शौ ९, ८,
१-६; पै १६, ११३, ७-९; -थौ
शौ ९, ८, ८. [थि- ? प्रिय°,
मित्र°].

आतिथ्य^b- -थ्यम् क्र १,
७६, ३; ४, ४, १०; ५, २८, २; मा
५, १; का ५, १, १; ॥तै १, २,
१०, १†; १४, ४†; २, २, ५, ५;
५, २, २, ४; ६, २, १, १†; २†; ४;
७†; ७, ५, १५, १; ॥मै १, २, ६५;
९, ८; ३, ७, ९†; ५, २; ९, १; ४,
११, ५†; ॥काठ २, ८५; ६,
११†; २१, ८†; १०; २४, ८†; ५;
क २, २; ३८, १†; पै ९, १२,
३; -॥थ्यस्य तै ६, २, १, ३; ४;
मै ३, ७, ९; -थात् मै ३, ९,
१॥; -थ्ये क्र ४, ३३, ७; काठ
३४, १४॥.

आतिथ्य-रूप^d- -पम् मा

१२, १४; का २१, २, ३.
†अतिथि-ग्व^e- -ग्वम् क्र १, ५३,
१०; ११२, १४; ४, २६, ३; ६, १८,
१३; ८, ५३, २; १०, ४८, ८; खि
३, ५, २; शौ २०, २१, १०;
-ग्वस्य क्र १, ५३, ८; २, १४,
७; ६, ४७, २२; शौ २०, २१, ८;
-ग्वाय क्र १, ५१, ६९; १३०,
७; ६, २६, ६३; ७, १९, ८; शौ
२०, ३७, ८.

आतिथ्य^f- -ग्वे क्र ८,
६८, १६; १७.

अतिथि-पति^g- -ति: मै ४, ८,
१॥; काठ ३०, १॥; क४६, ४॥;
शौ ९, ६, ३; ७, १; ११, ५; पै १६
११३, ३; ११२, ५; ११६, ९.

†अतिथि(न् >)नी^h- -नी: क्र
१०, ६८, ३; शौ २०, १६, ३.

†अत्कⁱ- -त्क: क्र ८, ४१, ७;
-त्कम् क्र १, ९५, ७; १२२, २; ४,
१६, १३; १८, ५; ५, ७४, ५; ६,
२९, ६३; १०, १२३, ७; ९, ६९, ४;
१०, ४९, ३; ९५, ८; ९९, ९; कौ
२, ७२२; ११९३; ११९७; जै ३,
५९, १४; पै ८, १४, ७; १५, १२,
५; -त्कान् क्र ५, ५५, ६; -त्के
क्र ९, १०१, १४; १०७, १३; कौ
२, ११८; ७३७; जै ३, १२, ५; ४,
२६, २; -त्कै: क्र २, ३५, १४; ६,

^a) पांमे. अतिथि: क्र ८, १०३, १२ द्र. ।

^b) तादर्थ्ये षयः प्र. उलं. (पा ५, ४, २६) । तत्स्वरः ।

^c) सकृत् सपा. तै ५, ४, ६, १ भागधेयम् इति पांमे. ।

^d) षस. सामान्यः समासस्वरः (पा ६, १, २२३) ।

^e) व्यय. (दिवोदास-) । उस. उप. < ✓ गम् वा
✓ गा वा (वैतु. पुन-ग्व, नव-ग्व- प्रभृ. बस. इति
विवेकः द्र.) ।

^f) तस्याऽपत्यमित्यर्थे अण् प्र. (पा ४, १, ९२) तत्स्वरश्च ।

^g) तस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १८) ।

^h) अतिथि- इत्यनेन समानार्थं प्राति. प्र. भेद इति सा.
(तु. MW.) । अतिथि- इत्यनो मत्वर्थे प्र. इत्यपरो वादः
(तु. GRN. NW.) । पूर्वे कल्प औणादिकः इति निच
प्र. चित्स्वरश्च । उत्तरे तु मत्वर्थीयः इति प्र. ताद्वितस्
तत्स्वरश्चेति विवेकः । स्त्रियां ङीप् प्र. तस्य च पितृत्वान्
निघाति स्वरस्तदवयव इति दिक् ।

ⁱ) = रूप- वज्र- आयुध- [क्र ६, ३३, ३], व्यप. [क्र १०,
४९, ३ प्रभृ.] । इण्भी- (पाउ ३, ४३) इति कन् प्र.,
नित्स्वरश्च (पा ६, १, १९७) ।

३३, ३.
अत्य- -स्यः क १, ५६, १; ५८, २;
६५, ३; १४९, ३; १९०, ४; २४,
४; ३, २, ७; ३८, १; ५, ३०, १४;
६, २, ८; ४, ५; ७, २४, ५; ८, ५०,
१ (४९, ५) ५; ९, ३२, ३; ४३,
१; ५, ६६, २३; ७६, १; ७७, ५;
८०, ३; ८१, २; ८२, २; ८५, ५;
८६ ३ (७०, १०); २६, ४४, ९३,
१; ९६, १५; २०; ९७, १८; ४५;
१०, ६, २; ७६, २; ९६, १०;
१४४, १; खि ३, २, ५; मा २२,
१९; ३३, ७५; का २४, ६, १;
३२, ६, ६; तै ७, १, १२, १;
मै ३, १२, ४; ४, १४, १५; काठ
४१, ३; फौ १, ५३८, ५५८;
२, १२०; ५७८; ६६८; ९६५;
११२४; फौ १, ५५, ६; ५७,
५; ३, ४७, ४; ५५, ९; ४, २०,
१०; २७, ५; शौ २०, ३१, ५;
-तस्य क १, ५२, १; ६४, ६;
१२९, १२; १३५, ५; १३०, ६;

३, १, ३; २२, १; ५२५, ६; ४४,
३; ७, ३, ५; ९, ६, ५; ८५, ७; मा
१२, ४७; का १३, ४, ३; तै ३, १,
११, ७; ४, २, ४, २; मै २७, ११;
४, ११, १; काठ २, १५; १६, ११;
क २५, २; कौ १, ३७७; जै १,
३९, ८; -तस्य क १, १८०, २;
-स्या क ४, २, ३; -स्याः क
१, १६३, १०; १७७, २; १८१,
२; ३, ५६, २; ५, ३१, ९; ५९, ३;
६, ४४, १९; ९, १३, ६; ८७, ५;
मा २९, २१; का ३१, ३, १०; तै
४, ६, ७, ४; काठ ४६, ३; कौ २,
५४१; जै ३, ४२, ८; -तस्यान
क १, १२६ ४; २, ३४, ३; ३, ३२,
६; ३४, ९; शौ २०, ११, ९;
-स्याय क ३, ७, ९; -तस्यासः
क ७, ५६, १६; ९, ४६, १; ९७,
२०; तै ४, ३, १३, ७; मै ४, १०,
५; काठ २१, १३; -त्येन क २,
३४, १३; -त्येः क ६, ३२, ५.
आति, ती- -तयः क १०, १५, ९;

-तिः^० मा २४, ३४; का २६,
७, ४; मै ३, १४, १५; -ती^०
तै ५, ५, १३ १; काठ ४७, ३.

? अत एतः^१ प १६, ५२, २.

? अतः कर्तुः^२ प ४, ११, ५.

? अ-तण्डाल^३ - लम् प १५, १८, १.

अतत्- ✓ अत द.

? अ-तथा^४ - थाः क १, ८२, १; कौ
१, ४१६; जै १, ४०, ८.

अ-तन्द्रा^५ - न्द्रः क १, ७२, ७; ७,
१०, ५; ८, ६०, १५; कौ १, ४६;
जै १, ५, २; शौ ११, ६, २४;
१३, २, २८; ४२; प १६, २३,
४६; १८, २३, ५; -तन्द्रम् प ९,
१२, ९; १०, २, ९; -न्द्राः क ८,
२, १८; कौ २, ७१; जै ३, ७, ९;
शौ २०, १८, ३; -न्द्रासः क १,
९५, २; ४, ५, १२; तै १, २, १४,
५; मै ४, ११, ५; काठ ६, ११;
प ८, १४, २.

अ-तपस्विन्- -स्वी काठ ३४, ९.

अ-तत^६ - ततः शौ २, ५, ६; प १६,

१) विप. (गमनशील-, वेगवत्-) सति- प्रभृ.), नाप.
(अश्व-लु. निघ १, १४ या ४, १३ प्रभृ.). कृत्यसूत्रः कर्तव्यं
औणादिको यत् प्र. । अथवा अत्- इत्यस्मात् किबन्तात्
तादितः यत् प्र. । उभयथाऽपि यतोऽनादीयः स्वरः ।

२) =पक्षि-विशेष- । कर्तरि इण् प्र. (पावा ३, १०८;
यद्वा पाठ ४, १३१) तत्स्वरश्च । कृदिकारात् (पाग ४, १,
४५) इति ङीष् ।

३) सपा. ०तिः <> ०तीः इति पाप्मे ।

४) यत् एयथ इति शोधः (तु. सपा. शौ १०, १, २८
पै १६, ३७, ९) ।

५) ? येनेमे द्यावापृथिव्यतः कर्तुः इति सतः पाठस्य स्थाने
०थिवी यतः कर्तुः इति शोधः द्र. ।

६) कदाचिद् उप. ✓तण्ड + आलच् प्र. (पाठ १,
११६; भोउ २, ३, १०० उउ.) स्यात् । अथवाऽसमस्तं
प्राति. स्यद् ✓अत् इत्यस्मात् । तद् विमृश्यम् ।

७) तथा > तथा नाथा. भवति किबन्तः । ततः कृद्-वृत्ते

पुनः क्विपि तथा- इति प्राप्ति. भवति । तस्य तय. नञ्-
पूर्वत्वे नञ्स्वरः (पा ६, २, १) इतीबाऽनुमोदधानः सा.
व्याचष्टे । अर्वाचामपीदक्ष एवाऽभिप्रायो भवति : वैयु.
वै. स्क. विव. तथाः (< ✓तन् + लुङि मनु१) इति
व्याचक्षते । अस्मिन् कल्पे साङ्ग-योगऽलागमाऽभावश्च
तिङ्कृतिङ्कः (पा ८, १, २८) इति निघानश्च
विमृश्यौ द्र. ।

८) विप. (अग्नि-देव-, युवति- प्रभृ.) । तस. नञ्स्वरः । उप.
< ✓तन्द् । -न्द्रम् इति द्वि१ सत वा. किञि. द्र. ।

९) समासस्वरौ नापु. टि. द्र. । १) अथात्रायवचनादेव तय-
मानस्याऽपि तापाऽभावात्मिकाऽर्था रभिप्रता स्यात् । परि
कप्र. पार्थक्यवचनः अतः इति पञ्चम्यन्तनाऽभिनिबद्धः ।
W. त्वन्यथामनाः सन् पाठविकृतिं शङ्कमानः परि चेद्
अतथाः इत्येवं परि ✓तप् + लुङि रूपं ब्रूहि । तत्र
अतताः इति दीर्घाऽऽकारवत्पाठं प्रदर्शयन् क्रियन्ति
मूको. साक्ष्यमपि प्रोद्वलकं भवेत् (तु. पाण्डु. टि.) । 'तताच्

१७, ५. †अतप्त-तनू ^a - नृः ऋ २, ८३, १; कौ १, ५६५; २, २२५; जै १, ५७, १२; २, २०, ९.	†अ-तन्यस् ^b - व्यान् ^c ऋ ५, ३३, १; ७, १००, ५; मै ४, १०, १; काठ ६, १०; कौ २, ९७६; जै ४, २३, ६.	१, ५८, २; ४; ४, ७, १०. अतसी ^k - सीनाम् ऋ ८, ३, ३१; शौ २०, ५०, १.
अ-तप्यमा(न>)ना ^d - ने ऋ १, १८५, ४.	अ-तस्(ः) एतद्-द्र. १अतस् ^e - से ऋ १, १६९, ३? १.	?अतसाय > अतसाय्य, य्या ^l - -य्यः ऋ २, १९, ४; -य्या ऋ १, ६३, ६.
?अ-तमत् ^f - मत् प १०, ६, १०.	२अतस् ^g - सम् ऋ ४, ४, ४; ८, ६०, ७; मा १२, १२; का १४, १, १२; तै १, २, १४, २; मै २, ७, १५; काठ १६, १५; क २५, ६; -सस्य ऋ ३, ७, ३; -सा ऋ १०, ८९, ५; तै २, २, १२, ३; -सानि ऋ २, ४, ७; -सेषु ऋ	अ-तस्कर ^m - रम् शौ १२, १, ४७; पै १७, ५, ५. अति ऋ १, ८१, १५ ⁿ ; १०२, ८ ⁿ ; १३५, ६ ⁿ ; १४१, १३०; १४३, ३; १८३, ४ ⁿ ; २, २, १० ^o ; १११, २१; १५, १०; १६-२०, ९ ^p ; २३,
अ-तमेरु ^h - रुः मा १, २३ ^h ; का १, ८, ४ ^h .		
?अतर्हि ⁱ प ११, ५, ११.		
अ-तवीयस् ^j - व्यान् तै २, २, १२, ५, ४ ^j .		

चरोरप्यतप्तः सन्नुत्कामत् अजः' इत्यत्र चमत्काराऽऽधि-
क्यस्य तु संभाव्यमानत्वाद् यानि. एव साधीयसी मौलिकी
ध्रुतिः स्यादिति मतं भवति ।

^a) = [अपरिपक्व-] भोम- । बस पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^b) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) ।

^c) पाठः? उप. < √ तस् ।

^d) विप. (यज्ञ-, प्रजा-) । उप. < √ तस् + एरुः प्र.
उसं. (पा ३, ३, १) ।

^e) उतर्षीन् इति BKA. शोधः (तु. सपां. शौ ८, ९, २४
उतु ऋषीन् इति पामे.) । ^f) उप. < √ तु ।

^g) रुपा. °वीयान् < > °व्यान् इति पामे. ।

^h) नाप. (गुल्मादि-) ।

ⁱ) पाठः? अतसैः इति शोधः (तु. सस्थ. टि. शुशुक्वान्) ।

^j) भाप. (अभ्यर्थेना-, स्तुति-, प्राप्ति-) । √ अत्
[प्रापणे, याचने] + असच् प्र. चित्स्वरश्च (पा ३,
११७ पा ६, १, १६३) ।

^k) गौरादित्वात् स्थियां ङीष् प्र. (पा ४, १, ४१) तत्-
स्वरश्च । अतसि- इति स्वतन्त्रम् असिच्-प्रत्ययान्तम् पुं.
प्राति. इत्येवमपि मतं भवति (तु. PW. प्रभृ.; वैतु. ORN.) ।

^l) विप. ([समाश्रयणीय, या-, अभ्यर्थनीय, या-] इन्-ऊति-) ।
नाधा. कयङ्ङन्ताद् भावकर्मणोः कृत्यसजातीयो यल् प्र. ।
अकारलोपे (पा ६, ४, ४८) प्र. पूर्वस्वरः (पा ६, १, १९३) । यद्वा
सर्वप्रातिपदिकेभ्यः (पावा ३, १, ११) इत्याचारार्थे क्विप
√ अतस इति नाधा. भवेत् । ततः पूर्ववद् भावकर्मणोः
कृत्यसजातीयः (पा ६, ४, ५५) इत्यत्र लब्धसंकेत आरभ्यः

प्र. इति । इह तावद् अतो लोपे प्र. स्वरः । यत्तु PW.
GW. √ अतसाय इत्येवं छुप्तान्त्याकारतया निर्देशमन्व-
मन्येतां तद् आर्धधातुकविषयत्वप्रवेशात् प्राक्तारायां प्राकृत-
दशायामपलक्षणमिव स्यात् । केचिद् अतसी- इत्यस्य
तद्धितवृत्त्याऽपि व्याचिख्यासवो भवेयुः (तु. ORN. MW.
NW.) । एवमपि ताद्धिते आरभ्य प्र. प्राति. पुंवद्भावे
निष्पादनप्रकारः स्वरसंकेतश्च । अथापि सा. √ अत् +
अः (उपजनः) + साय्यः प्र. इत्येवमनुसंधान आगमातु-
दात्तत्वं चादाय आदिस्वरतया सौवरीं स्थितिं समाधानः
प्रौढयेत (तु. स्क. वें; वैतु. स्क. [पक्षे] < नञ् +
√ तस् इति?)

^m) विप. (पथिन्-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

ⁿ) विश्वम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वें. सा.
अति...ववक्षिष इति, स्क. किउ. इति च) ।

^o) 'यथा सूरौ मिहम् अति यथा स्यात्तथा निस्तनुयात्
तथा वयमपि विघ्नान् अति यथा स्यात्तथा निस्तनुयाम'
इति मन्त्रस्वारस्ये कप्र. । यद्वा 'यथा सूरः अति
(तराम्) मिहं निस्तनुयात्तथा वयमपि विघ्नान् अति
(तरां) निस्तनुयाम' इत्यर्थे अव्य. क्वि. (वैतु. GW.
MW. प्रभृ. अतिनिष्ठतन्युः इति द्वयुपसृष्टावपलक्षण.
स्वरायामाप्रहोऽप्रशस्तः द्र.) ।

^p) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सरथ. टि. भगः;
वैतु. PW. प्रभृ. गतिरिति) ।

^q) अन्यान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. PW. प्रभृ.;
वैतु. सा. GW. अति...चित्तयेम इति) ।

१५५; २८, १; ३९, ३; १०,
७०; ४, ३६, ९०; ५, १, ९५;

६, १०, ५०; १२, ५१; १५६,
२०४ (४५, २०) १८,

७५; ७, ३३, २; ८२, १११;
८, १, ३३१; २, ३४५; २४, २१;

१) अन्यान् इति (आक्षिप्तया) द्वि. युक्तः कप्र. (तु. ऐवा [४, १०], मा. [१, ८, २२, २] सा. च; वैतु. वै. उ. म. PW. GW. प्रभु. अति...अर्हान् इति) ।

२) अतिविराजनाऽऽत्मकया पिण्डीभूतया क्रिययाऽप्रेः कर्तृतया संबन्धे संभवत्यपि स्त्रिधा कर्मोभूषितानां तथा-ऽकर्मिकया क्रियया संबन्धस्याऽसंभाव्यमानत्वात् तदंशेना-ऽतिक्रमणमत्रेण तत्संबन्धस्य स्फुटत्वाच्च कप्र. योग इत्येव साधीयो भवति । तेन कर्तृकर्मणोर् उक्तसंबन्धयोर् यथायथं सुसाधत्वात् (वैतु. GW. पूर्वणाख्यातेन गतित्वेन योगमिच्छन् चिन्त्यः) ।

३) जनान् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

४) सस्थ. प्र...एषि टि. द्र. ।

५) अति...अभिसन्ति इति द्व्युपसृष्टो योग इति सा. । तत्र । अतश्चाऽभेदचोभयोरपि पृथगन्यसौलभ्यात् तथात्वं एवं च श्रुतिस्मृत्यप्रतीतिः । श्रुत्वाऽभावोऽभेदपसर्गैतरत्वे शापको भवेदियुक्तचरम् ।

६) धन्वनि इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सस्थ. धन्व टि. यत्र [१] नि आ-आराद् इति शोधः; वैतु. GW. प्रभु. अति...राद् इति) ।

७) विश्वपार्थिवपदार्थातिक्रमणकर्तृ रयेर्दाशनक्रियाया न त्वत्तिदाशनक्रियायाः कर्मभावो विवक्षितो भवति (तु. वै. सा.; वैतु. GW. अति...दाशत् इति योगम् इत्याह तच्चिन्त्यम्) ।

८) अत्रोत्तराऽऽख्यातेनोपसर्गतया अति प्रसर्गे इति योगं यत् वै. सा. GW. प्रभु. च आहुस्तत्र । तथात्वे गतिद्वये प्रथमगतिनिघातेन भाव्यम् । लक्षणेन लक्ष्यानु-विधायिना भाव्यमिति कृत्वोक्तलक्षणस्य काचित्कोऽपवादो-ऽप्यनुज्ञेय इति चेत् । सत्यं, गत्यन्तराऽभावो यथोक्तं तथैव कर्तव्यम् । इह त्वन्वयस्याऽपरस्य सुलभत्वादपार्थ-स्तादृशः प्रयासः स्यात् । कोऽसावपरोऽन्वय इति चेद्, उच्यते । अतिः अत्र कप्र. । 'मानुषाणां जनिम (=जनिमानि) अति अतिक्रम्य यथा स्यात् तथा (किंवि.) इन्द्रो मज्जुना-ऽमत्येन च नास्त्रा (अन्यत्र देवानां जनिमस्त्वित्यर्थः) प्रसर्गे प्रसृतो बभूव' इत्याकारकेऽन्वयेऽतिक्रमणात्मकमर्थगत-रिच्याऽन्यत्र प्रसरणाऽऽत्मकस्याप्यर्थस्य सद्भाव-विशेषः द्र. ।

९) शोधः सपा. वनुष्यति (<वनु) इत्यत्र टि. द्र. ;

वैतु. या [५, २] वै. प्रभु. अति...वनुष्यति इति . PW. (PW. प्रभु. अति इत्यस्य गत्यभाव इति ।

१) यदत्र वै. सा. तावन्नुत्तरार्धे प्राश्नोऽध्यावाहिकः अति-दासत् इत्युपसृष्टो क्रियामाहुस्तत्र । प्रायोगेण सङ्गस्य दानस्तुतावेतत् लक्ष्यते यथाऽन्यकर्तृक-दानमाध्यामति-क्रम्य तत्कर्तृकं दानं प्रवर्तत इति । अन्यान् इति कर्म-पदमतिक्रमणक्रियाया विषयतामापनुमर्हति न त्वत्तिदान-क्रियायाः । आसन्नो ह्यन्यान् सकलान् दानुनीतिक्रम्य ततो-ऽन्येभ्यो दानप्राप्तेभ्य एव ददाति । अनया विषया सत्य-प्यत्रातिदानस्य प्रासङ्गिकत्वे तस्य सामान्य-युतेन तदव-यवभूताया अतिक्रमण-क्रियायाः कर्मद्वयस्य विस्फुट्यतेऽथ पूर्वपदीभाववशाद् गोणीभूतादतिक्रमणार्थान् कर्मप्रवच-नीयतया प्रयोगेऽप्येव मुख्य एवातिक्रमणार्थः साधीयानिति प्रतिभाति ।

२) विश्वा इति द्वितीय-पादस्य पदम् पृतानि इत्यनेन प्रथमपादस्येन पदेन समानाधिकरण्येन निनीपुः सा. अति = अतिशयित इत्येवं व्याचष्टे । तदुक्तं च भवति । अतः तत्सजानीयानामपरेषां च शब्दानां यथास्वं विशेषणतया प्रयोगानर्हत्वाद् । यदपि (GW. अतिशृण्वे इति योगमाह तदप्यपलक्षणं भवति । प्रयोगे ति-निघाताभावे अतिना निहतेन हि भाव्यम् (पा. ८, १, ९६; ७१) । तर्हि काऽत्र गतिरिति चेत् । उक्तपूर्वतः । काराविति । 'विश्वा (=विश्वानि) अति (=अतिशयितो यथा स्यात् तथा)' इत्येवमेतद् अवान्तरवाक्यं सत् किंवि. भवेदिति । इन्द्रस्य विश्वातिशयित्वश्रावणे मन्त्रस्य स्वारस्यात् तस्य च प्रकारान्तरेण दुःसाधत्वाद् गनीयतुमिष्टस्य अतः गतीतरत्वं विरुध्य गत्यन्तराऽभाव इति यावत् ।

३) अति...दाशति इत्युपसर्गभावमपरे वदन्ति । तथात्वे मघोनामतिदाशनकर्मताऽऽपद्येत । न चेष्टाऽऽपति-रिति वाच्यम् । अन्यथात्वात् । तथाहि मघवान इह दाशन-कर्तृतया न तु दाशन-संप्रदानतया धाव्यन्ते । किन्तु इत्युच्यते । तत् एतदेवाऽऽगच्छति यदत्र सर्वेषा-मिन्द्रभिन्नानां दातृणामपेक्षयेन्द्रस्य दानं गरीय इत्ये-तदर्थस्य विवक्षितत्वात् तेषां सर्वेषामिन्द्रभिन्नानां दातृ-णामतिक्रमणक्रियाया एव न तु पराभिप्रेताऽतिदाशन-क्रियायाः कर्मता स्यादिति । तेन च अतः प्राधान्येन

६२, २^a; ६९, १४^b; ९,
८, ५; १७, ५^c; ६३, ४^d; ६६,
२८^e; ८६, ३१^f; ४७^g; १०,
३३, ९; ४४, १^h; ७५, १; ७७,
२; ८६, २; ९३, ६; १२६,
१-३ⁱ; ४; ५^j; ६^k; ७; ख २, १४,

९; ४, २, ८; ५, ७, ३, १^l; १०, १;
१५, ९^m; १९, १ⁿ; मा १०, १७;
२६, ३^o; का ११, ६, १;
२८, २, १^p; तै १, ८, १४, २;
२२, २^q; २, २, ९, २^m; १०, २;
४, १२, ४ⁿ; ५ⁿ; ७ⁿ; ५,

४, ४^q; १२, ३^r; ४, २, ११, १^f;
५, १, ५, ५^p; १०, ३^r; ४, ७, ७^g; ७,
२, ३; ६, १^q; ६, १, ८, १^q; १^q ७,
२, ७, ४^r; ५; मै १, ८, ६^r; ७^r १^g;
२, ५, १^q; ६, ११; ३, २, ५;
५, १; ७, ६^q; ४, ४, ५; ६,

निर्देशस्याऽपेक्षितत्वाद् गतित्वेनोपसर्जनीभावो नाऽऽदर-
णीय इति तत्त्वं द्र. ।

१) सा. वर्णकद्वयेन व्याचक्षाणः प्रथमे वर्णके अति
गतिमह । तत्र । तथात्वे हि गतेर्गतौ निघातोऽभवि-
ष्यत् (पा ८, १, ७०) । अपरं च । प्रवर्धनं नामाऽकर्मि-
का क्रिया भवति । तत्कर्तुः श्रुतिगोचरकर्मभूतपदार्था-
न्तराऽतिक्रमण-कर्तुश्च समानत्वेऽप्युक्तपदार्थान्तरजात-
स्याऽतिवर्धनक्रियायाः कर्मभावस्याऽनभिप्रेतत्वाद् उप-
सर्गवलेनाऽऽर्थाऽऽख्यातस्य सकर्मकत्वं स्याद् इत्यपि
वक्तुमुल्लभं द्र. । अतः अतः कप्र. अन्वये तस्यार्थेन
तत्कर्माभूतादार्थं संपिण्डीभाव्य क्रिवि. वाक्येऽन्वयो
द्र. । अनया दिशैव GW. अप्यत्र गतित्वमुशानुपेक्ष्यः ।
एवंविधासु गतिद्वयाभासवतीषु श्रुतिषु सर्वत्रैवमेव अत्या-
दयः कप्र. गते-प्रतिपक्षमात्राः सस्वराश्च भवेयुरिति
यथायथं न्याययामान्यं चरितार्थयितव्यम् इति दिक् ।

२) द्विवः इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

३) रोचन्ता इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. GW.
MW. अति... रोहन् इति) ।

४) अभि इतीव सा. पठति संभाव्यते ।

५) पवित्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

६) पवित्राऽतिक्रमणस्य प्रयाणे कारणतामुपेयुषो मुख्य-
त्वेन समर्पणमुचितमिति कृताऽपेक्षितार्थवचनः कप्र. द्र. ।
गतित्वेन समस्तक्रियाकृतामस्य प्रतिपिपादयिषुस्ततो-
ऽतिक्रमणस्य प्राधान्येन संप्रत्ययं च तिरोदिधापयिषुः
सा. चिन्त्यः । यथाकथमपि गतित्वपक्षेऽभ्युपगम्यमानेऽपि
प्राप्येति इत्येवं व्याचक्षाणोऽसौ विपर्यस्त-पदक्रमः द्र. ।
सोमकर्तृकस्य प्रयाणस्य पवित्राऽतिक्रमणाऽनुवर्तित्व-स्वा-
भावाद् अतिप्रेति इत्येवं वक्तुमुचितत्वादिति दिक् ।

७) नापू. टि. दिशा यनि. न्याय्यत्वे सिद्धे गतिर्वा कप्र.
वैतयत्र चिन्त्यत्वमात्रः सा. । यच्च स्वव्याख्यान इह
प्र. इत्युपसर्गस्य समावेशमेव न करोति तत्प्रत्ययौ भूयश्चोद्य
इति । वै. प्र... अति... यन्ति इति मन्वानो नितरासुपेक्ष्यः ।

वैप १-१२

८) अति (=अत्यन्तम्) ... प्रत्वक्षाणः इत्येवं पृथग्
अव्ययं स्यादित्येकः कल्पः । अति(कामंश्च)... प्रत्वक्षाणः
चेत्यर्थोऽनुगमाद् अति-प्र✓त्वक्ष इति द्वितीयः कल्पः ।
विश्वा सुहांसि... प्रत्वक्षाणः (तानि) अति(कर्म्य)...
आयांतु इत्येवम् अति-आ✓या इति तृतीयः कल्पः
(तु. उद्गी.) । तदेवं श्रूयमाणपदसंभविताविकल्प-सुभिक्षे
यत्वं सा. अति (गच्छति) इत्याक्षेपान्तरं बाह्यमुद्देशेताम्,
तद् अन्यथा-सिद्धं मन्त्रस्वारस्यविरुद्धं च द्र. ।

९) अति, मदेम (तैब्रा ३, ६, १३, १ च) > सपा. मा
२८, १२ का ३०, २, १ तैब्रा २, ६, १०, १ अत्यगात्
इति पाभे. ।

१०) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. । सपा. शौ २०, १३०, १४
! अभि इति पाभे. (तु. टि. विद्वत् शौ २०, १३०, १४) ।

११) तु. सस्थ. टि. *खिदसः, *खुदसः ।

१२) तु. टि. क्र २, २३, १५ ।

१३) अत्यन्तं वाऽतिक्रमणं वा यथा स्यात्तथेति प्र✓युज्
इत्यस्य विशेषणतायामव्ययतया प्रयोगः द्र. । परकृताऽभिचाराऽ-
पेक्षया चाऽयं कप्र. अस्ति । तस्य च कर्मणो गम्यत्वाद्
अतः अव्ययत्वं न तु कर्मप्रवचनीयत्वमुक्तं भवतीति
विवेकः द्र. ।

१४) तु. मै २, ४, ३^r इत्यत्र समानप्रकरणे अति इति
प्र इति चोपसर्गद्वययुक्तमुत्तरमाख्यातं श्रावितं भवति ।
अत एव तत्र प्रथमो गतिर्निहतः (तु. पा ८, १, ७० [तु.
सस्थ. टि. प्र✓यम् > यच्छ]) ।

१५) तु. टि. क्र ७, ८२, १ ।

१६) अन्याऽतिक्रमणे वृत्तेर्मुख्यत्वात् कप्र. भवति (वैतु.
भा. गतित्वेन संबन्धमिच्छुः यदत्र ✓मिद् = ✓मिह
इतीवाऽभिप्रेति तद् भ्रान्तमिव द्र.) ।

१७) विशम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

१८) सपा. अति प्रयुङ्क्ते > काठ ३०, ३ अतिप्रयुङ्क्ते
इति पाभे. ।

१९) शोधः सस्थ. जिनाति टि. द्र. ।

८^०; १२, ४^०; १३, ८^०; १४, ४^०; काठ ४, १६^०; ११, ५^०; १२, ५; १५, ७; १२, ३^०; १३^०; २०, १४^०; २१, १०^०; ४०, ११^०; क १३०, १; ८^०; ४८, ४; †कौ १, १००; ३१२^०; ४२६^०; २, ५३२; †जि १, ११, ४; ३२, १०^०; ४१, ८^०; ३, ४१, ८; ४, ६, १^०; शौ ४, ३४, ४; ८, ५, ९^०; १०, १, १६^०; १८, १, ३८^०; †२०, ९२, ११^०; ९४, १^०; १०७, १३; १२६, २; १२७, ७^०; पै ५ ३१, ६^०; †३९, १-३^०; ४; ५; ६^०; ७; ६, २२, ४; १५^०; २०; १३, ५, १४; १६, २७, ९; ३६, ६^०; ५१, ६^०; १७, १५, ४^०; १९, ३९, ८^०.

अति ✓ काश > अ(ति >) ती-

काशु^० - शा: तै ६, १, १, ४^०;

पै ४, ४०, ३; -शात् तै १, २, २, २; मै १, २, २; काठ २, ३; क १, १५; -शात् तै ६, १, १, ११^०.

अति-कु, कृत्व^० - कुत्वम् मा ३०, २०; -कृत्वम् का ३४, ४, ४.

अति ✓ कु, अतिकरोति तै ६, ६, २, ११^०;

†अति^० चक्रम > मा ऋ १०,

१२, ५; शौ १८, १, ३३.

? अतिकृत्वम्^० पै १, ५५, ४.

अति-कृश^० - शम् मा ३० २२; का ३४, ४, ४.

अति-कृष्ण^० - णम् मा ३०, २२; का ३४, ४, ४.

अति ✓ कम, > काम, ११ अतिक्रामति

तै ७, २, ७, १; मै १, ५, ११; ३, ८,

१; ४, १, १४; काठ ६, ४; ८, ८;

३०, ३; क ४, ३; ७, २; ४६, ६;

११ अतिक्रामति तै २, ४, १, ४;

काठ ७, ९; १०, ७; क ५, ८;

अतिक्रामामि पै ९, २२, २६;

अति^० कामामि तै ३, ५, २, १;

अति^० काम शौ २, ११, १-५;

पै १, ५, ७, ५; ११ अतिक्रामत् तै

६, २, ४, २; मै ३, ८, ३; काठ ८,

५; २५, २; क ७, १; ३८, ५;

११ अति^० अक्रामत् काठ ६, ६;

क ४, ५; अतिक्रामत् पै २०, १९,

४; अति^० क्रामत् मै १, ६, ८;

अतिक्रामम् क १, १०, ६.

अत्यक्रमीत् ऋ ९, ६९, ४; शि

४, ९, ४^०; तै ५, ७, २४, १^०; ६, २,

४, २^०; काठ २५, २^०; क ३८,

५^०; †कौ २, ७२२; †जि ३,

५९, १४; अति^० अक्रमीत् क

९, ४, ४; ४; मै १, ६, ७; १०,

१७^०; †अति^० अक्रमु: ऋ १०,

९७, १०; मा १२, ८४; का १३,

६, १०; तै ४, २, ६, ३; मै २, ७,

१३; ४, १४, ६^०; काठ १६, १३;

क २५, ४; पै ११, ६, ११; अति-

१) अति-दीयन्ते इति यज्ञोपसृष्टा क्रियेति केषांचिदभि-
प्रायो भवति । तत्र । परिधिस्थानीय-मस्तुतीय-अति-
क्रमणार्थस्य प्रसह्य विवक्षितत्वात् । तथा विधा च विवक्षा
प्राधान्येन कप. एव अत्रे: निर्दिष्टौ सुसाधा द्र. । इहाऽति-
क्रमणक्रियाया विषयस्य दानकर्तृसंप्रदानोभयविलक्षण-
तयातिक्रान्तभावसमर्पणद्वारा क्रिवि. अन्वये द्र. ।

२) तु. टि. ऋ ७, ८२, १ ।

३) तु. टि. लि ५, ७, ३, १ ।

४) तु. टि. ऋ २, २३, १५ ।

५) अतिशयेऽर्थे स्वाश्र. ।

६) विशम् इति द्वि. युक्तः कप. ।

७) तु. टि. ऋ १, ८१, ५ ।

८) तु. टि. ऋ ८, १९, १४ ।

९) सपा. ऋ १ ८०, ८ अनु इति पाठे. ।

१०) तु. टि. ऋ ८, २४, २ ।

११) तु. टि. ऋ १०, ४४, १ ।

१२) सपा. शौ ६, १२२, २ काकु १३२; ९४ तैआ ३,

६, २ अनु इति पाठे. ।

१३) पर्वतान्, गिरीन् इति द्वि. युक्तः कप. द्र. ।

१४) नाप. [प्रकाश- (तु. सा. ८. [आपथो १०, ९, ८]
प्रभु), रन्त्र- (द्वार-)] । गस. उप. घञन्ते कृति धायादि-
स्वरः पूष. च दीर्घः (पा ६, २, १४४; ३, १२३) ।

१५) सपा. काठ २३, १ क ३५, ७ अतीरोकाः इति पाठे. ।

१६) सपा. मै ३, ६, १ काठ २२ १३ अतीरोकान् इति पाठे. ।

१७) विप. (लोमरहित-] पशु-) । प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, २) । उप. = अ-केश- ।

१८) सपा. तैआ ३, ४, १९, १ अतिश्लक्ष्णम् इति पाठे. ।

१९) सा. वृत्तम् इत्येतेन पदेनैकपद्यमिच्छन् स्वरतद्विचिन्त्यः ।

२०) पाठ? इत् कल स्वम् इत्याकारकाय मूलतः पद-
त्रयस्य सतोऽयं विकारः स्यात् (तु. शौ १, ३४, ४) ।

शोधः सस्थ. वाचनः टि. द्र. ।

२१) समासस्वरौ अति-कु, कृत्व- टि. द्र. ।

२२) सपा. मा ११, २२ प्रभु. उदक्रमीत् इति पाठे. ।

२३) सपा. काठ ४५, १६ अत्यक्रमीत् इति पाठे. ।

२४) सपा. काठ ३६, ११ अति^० अगात् इति पाठे. ।

कमिष्टम् ऋ १,१८२,३. अति-क्रमे ^३ ऋ १,१०५,१६. ॥अति-क्रम्य ^४ तै ६,२, ३, ३; मै १,१०, १८; ३,८,१; काठ २५, १; ३६, १२; क ३८,४; पै १४, ३, २७९. [क्रम्य अन् ०]. १॥अति-क्रान्त ^५ - न्तः काठ ७,९; १०,७; २०,६ ^६ ; २१,२; ४ ^७ ; २२, १० ^८ ; ३१,११; क ३१,८ ^९ ; १७; १९ ^१ ; ३५,४ ^२ ; ४७,११; - न्ताः काठ २१,४; क ३१,१९ २अति-क्रान्त ^५ - न्तः खि २,१४,५. अति-क्रामत् ^६ - मन्तः शौ १२,२, २८; २९ ^७ ; पै १७, ३२, ८; -॥मन्तम् काठ ८,५; क ७, १. अतिक्रामन्ती ^८ - न्ती खि ५, २२,७; शौ २०,१३६,६. अति✓कुम्भ>अति-कुम्भ ^९ - षाय मा ३०,५; का ३४,१,५. अति✓क्षम्>क्षाम ^{१०} , अति.....	क्षामत् शौ ७,६५,११ ^{११} . अति✓क्षर्, अतिक्षरन्ति ऋ ५, ६६,५; अत्यक्षरत् ^{१२} मै २, ५, ७ ^{१३} ; अत्यक्षरन् ऋ ९, ६३, १५ अति...अक्षाम ^{१४} ऋ ९,४३, ५. अति-क्षि(प्र>)प्रा ^{१५} - प्रा तै २,१,१, १॥. अति✓खन्>अति-खा(त >)ता ^{१६} - -ता तै २,६,४, २॥. ॥अति-खे(य>)या- -या काठ २५, ४; क ३९,१. अति✓ख्या, अत्यख्यत् शौ १०, १०, १५; पै १६, १०८, ५; अतिख्यः ऋ १,४,३; ८,६५,९; कौ २,४३९; जै ३,३३, १३; शौ २०,५७,३; ६८,३; अतिख्यतम् ऋ ८,२२,१४; ७३,१५. अति✓गा, अति...जिगाति ^{१७} ऋ ९, १४,६. अतिगेष्म पै ५, ६, ८.	अत्यगात् ^{१८} मा २८,१२; का ३०, २,१; अति...अगात् ^{१९} काठ ३६, ११; अतिगाः तै ३, २, ५, ४ ^{२०} ; अति...अगाम् मा ५, ४२; का ५,१०,२; तै १,३,५,१; ६,३,३, १; मै १,२,१४; ३, ९, २; काठ ३,२; २६,३; क २,९. अति✓गाह्, अतिगाहेत ऋ ९, ६७, २०; ८६, २६; काठ २३, ६ ^{२१} ; अतिगाहेत काठ २३,६ ^{२२} ; १अति गाहेमहि ऋ २, ८७, ३ (३, २७, ३); काठ ३५,१२; क ४८,१२. अति✓गुर्, अति...जुगुर्वात् ऋ १, १७३,२. १अ-तिग्म ^{२३} - ग्मम् पै ५, २७, २. अति✓ग्रह > ॥अति-ग्राह्य ^{२४} - ह्यः काठ ३३,४ ^{२५} ; -ह्याः तै ४,७,७,२; ६,६,८, १ ^{२६} ; ७,५,१,६; मै १,११,९; ४,७,३ ^{२७} ; काठ १४,९; २९,७ ^{२८} ; ३०, ५, ७; ३३,४ ^{२९} ; क
--	---	--

^१) गस. केनन्त-कृत प्रकृतिस्वरः (पा ६,१,१९७,२,१३९)।

^२) गस. उप. लघ्वन्तं प्रकृतिस्वरम् (पा ६,१,१९३; २, १३९)।

^३) इह पू. प्रादित्वेऽपि नोपलर्गत्वम् । उप. वर्तिन्या क्रियया साक्षानर्ति-बन्धाभावान् । अत एव गतिरनन्तरः (पा ६,२,४९) इति न प्रवर्तते । अत्र उप. कर्तरि क्तः । एनम् इति पदे च पूर्वः इत्येनान्वितं द्र. इति दिक् (तु. तत्रैव अस्य पश्चाद् इति एनेन सङ्घ इति च)।

^४) सपा. मै ३,२,६ अति...स्यात् इति पाभे. ।

^५) गस. उप. कर्तरि क्त प्रबृद्धादित्वादन्तोदात्तः (पा ६, २, १४७)।

^६) गस. उप. शता प्र. स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६,२,१३९)।

^७) सपा. पै १७,३२,९ अपक्रामन्तः इति पाभे. ।

^८) अतिक्रामन्ती इति [खि] मुपा. स्वरश्चिन्त्यः गतिकारक- (पा ६,२,१३९) इति स्वरेण तद्-बाधात् । स्त्रियां ङीपः पित्वाञ्छिघाते स्वरेऽविशेषः ।

^९) कर्मणि कान्तेऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६,२,४९)।

^{१०}) वैतु. सा. ✓क्षे>क्षाम->✓क्षामि इति ।

^{११}) =सपा. वड ४६१ : १५ मना २,१। पै २०, ३२, ८ अधि...क्षामत् इति, तैआ १०,१,१६ अति... अति...क्षामत् इति च पाभे., ऋ १,९९,१, च विभे. ।

^{१२}) सपा. तै २,१, ७, १ पुरापत्, पुरापत् इति काठ १३,८^१ अस्रवत् इति च पाभे. ।

^{१३}) तु. वें.; वैतु. सा. गतिमनादायेव व्याचष्टे ।

^{१४}) प्रास. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,२,२)।

^{१५}) तु. वें.; वैतु. गव्या इति संनिहितसुलभं कर्म परित्यज्य अंशुम् इत्यध्याहरन् सा. चिन्त्यः ।

^{१६}) तु. टि. अति खि ५,७,३,१।

^{१७}) पाभे. अति...अक्रमीत् मै १,१०,१७।

^{१८}) =सपा. काश्रौ ९, १२, ४ माश्रौ २, ४, १, ३५। वैताश्रौ १९,१८ अभिगाः इति पाभे. ।

^{१९}) सपा. मै ३,६,९ अवगाहेत्, अवगाहेत इति पाभे. ।

^{२०}) पाठः? यनि. वा स्याद् अति-ग्मम् इति वा स्यात् किमप्यन्यद् वा ।

^{२१}) गस. उप. ण्यत् प्र. तित्स्वरः स च प्रकृत्या (पा ६,१,१८५; २,१३९)।

४५, ८३; -ह्याणाम् तै ६, ६, ८,
१; -ह्यान् काठ ३०, ७.
॥ अतिग्राह्य-त्व^१ - -त्वम् तै ६,
६, ८, १.
अति-घातम्, अति-घ्न्य- अति-
✓ हन् द्र.
अति ✓ चर्, अति...चरति मै ४, २,
१; अति^२ (चर्)^३, (अति) चर्
पै ३, ३३, ६; ॥ अत्यचरन् काठ
८, ७^४; १३, २०^५; क ७, ४^५;
अति...अचरन् मै १, १०, १०;
काठ ३६, ५.
अति-चर् (तु >) न्ती^६ - न्ती: मै
१, १०, १०^७; काठ १३, २;
३६, ५.
॥ अति-चरितवै^८ मै १, १०, १;
काठ ३६, ५.
अति ✓ चृत्, अतिचृतामसि शौ ५,
२८, १२; पै २, ५९, ११.
अति-च-छन्दस्^९ - -?न्दः^{१०} काठ
३८, १०; -न्दसम् मा २८, २४;

का ३०, ३, ११; तै ५, ३, ८, ३॥;
मै ३, ९, ८॥; काठ २६, ९॥; क
४१, ७॥; -न्दसा मा २८, ४५;
का ३०, ४, ११; ॥ तै ५, २, १,
५, २, २; ६, १, ९, ४^१; ॥ मै ३,
७, ४; ४, ८, ५; ॥ काठ २४, ५;
२६, ४; ॥ क ३७, ६; ४१, २;
-न्दसे^१ मा २४, १३; का २६,
३, ३; -न्दा: मा २१, २२; का
२३, २, ११; ॥ तै ४, ४, १२, ४;
५, २, १, ५; २, २; ३, ८, ३^२;
६, १, ९, ४^३; मै ३, ७, ४॥;
११, ११; १६, ४; ४, ८, ५॥;
काठ २२, १४; २४, ५; क ३७,
६॥.
आतिच्छन्दसु^४ - -साय^५ तै ७, ५,
१४, १; मै ३, १५, १०; काठ
४५, १०.

अति ✓ जन्
अति-जन्^६ - नम् मै ४, ४, ९; १०.
अति ✓ जि, अत्यजैषीन् शौ १४, २,

७४; पै १८, १४, ४.
अति ✓ जीव > अति-जीव^७ - -व:
शौ ८, २, २६; पै १६, ५, ६.
अति-जी(व्य) > व्या^८ - -व्या: मै
१६, ५, ८.
अति ✓ तप्, अत्यतपन् शौ १३, २,
४०; पै १८, २४, ८; अतितप:
शौ १८, २, ३६.
अति तर- अति-तार्यो- अति-
तितित्वं^९ अति ✓ तु द.
अति ✓ तृप्, अत्यतृणम् शौ १०,
३२, ४०^{१०}; पै १२, ४, ४.
अति...तर्द, अति (तर्द)
शौ ७, ४१, १५; पै २०, १०, १.
अति-नृण^{११} - -णम् मा ३६, २;
का ३६, १, २.
अति ✓ तु > तर्, अतितरति^{१२} पै २,
२७, २; † अति...तरामति^{१३}
क ७, ३२, २७; कौ २, ८०७;
जै ४, ३०, ७; शौ २०, ७९, २;
अतितर पै २, ८९, ३; अति-

^१) भावे त्वः प्र. तत्-स्वरश्च ।

^२) पूर्वार्धगतैर् निहादिभिश्चतुर्भिर् अतिचरणविषयी-
भावयितुमिष्टैरन्वयार्थं चर इति चतुः अतिना योजयित्वा
पाठ्यम् । तदनु तृतीये पादे दुरिता इत्येतदनिष्ठसा-
मान्यवचनं भवति । तेन पूर्ववद् अन्वयसिद्धये पूर्वार्धे
श्रावितः अतिः पुनरत्र चर इत्यनेन योजयित्वा पाठ्यो
भवतीति दिक् (तु. अति ✓ तु > अति...तर् मै २, १२, ५;
अति...तर काठ १८, १६ इति च अति ✓ सह > अति...
सहस्व तै ४, १, ७, ३ इति च यत्रैतत्-समानोऽन्वयः द्र.) ।

^३) सपा. मै २, ५, ६ अत्यमन्यन्त इति पाठे ।

^४) स्त्रियां ङीप्ः भित्वाञिघाति स्वरैऽविशेषः ।

^५) सपा. मै २, ५, ६ अतिसुन्यमानाः इति पाठे ।

^६) तवै-प्रत्ययान्तस्याऽन्तोदात्तोऽनन्तरस्य गतेश्च प्रकृति-
स्वरः (पा ६, २, ५१) ।

^७) प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) ।

^८) न्दाः इति शोधः (तु. मा २१, २२ प्रमृ. तैत्रा २,
६, १८, ४ च) ।

^१) सपा. मै ३, १३, १८ जुगस्यै इति पाठे ।

^२) विप. (सविट्) । इदमर्थे अण् प. (पा ४, ३, १२०) ।

^३) सपा. मा २९, ६० का ३१, ५, १ औष्णिहाय इति
पाठे ।

^४) गम. उप. भावे घञ् प. । थायादि-स्वरः (पा ६,
२, १४४) । वृद्धयभावश्च यदा पास. उप. जन्- इति
निष्पन्नः शब्दः । तथात्वे अन्तेर्धातुलोपः (पाठा ६, २,
१९१) इत्यन्तोदात्तः ।

^५) समासार्थं स्वरार्थं चतु. टि. अति-जन्- । उप. कर्त्तरि
अच् प्र. इतीह विशेपः ।

^६) विप. (नाष्टा-) ।

^७) सपा. शौ ८, २, २७ अतितार्योः इति पाठे ।

^८) वैतु. सा अत्यतृणः इति ।

^९) तु. सा. P ४; वैतु. सा. (एकतरत्र), W. WI.
च अतिः कप्र. इति ।

^{१०}) कर्मणि केऽनन्तरगतस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

^{११}) सपा. शौ १९, ३६, २ अतितत्रति इति पाठे ।

(तर), (अति) तर^a मै २, १२, ५; शौ २, ६, ५; अति^b (तर), (अति)तर^a काठ १८, १६^b; क २९, ४; अति...तर पै २, ८९, २; अतितराणि शौ ४, ३५, १-६; अति...तरम् क्र ३, २७, १३(२, ७, ३); मै ४, ११, २; काठ ४०, १४; †अति...तरेम क्र ८, ४२, ३; तै १, २, २, २; मै १, २, २; क १, १५; जै ४, १, ९.
अतितरुष्व पै २, ८९, १.
अतितत्रति^c शौ १९, ३६, २.
अति...तुतुपाम क्र ५, ४५, ११.

अति...तारिषत् क्र ८, १९, १४;
अति...अतारीत् शौ १३, २, ३४; २०, १०७, १३; पै १८, २४, १; अति...अतारिम क्र ८, १३, २१.
अति-तर^d -र: पै २, ८९, १; ३; ५; ५, २१, ४.
अति-ता(र्ध>)यौ^e -र्यः^f शौ ८, २, २७.
अति-तिरिर्विस्^g -र्वासः क्र १, ३६, ७.
अतिथि-प्रसू., अतिथिनी- ✓ अत् द.
अति ✓ दम्भ > अति-दम्भ - अन्.
आतिदम्भ^h - दम्भ: पै १६, ७२, ५.
अति ✓ दस् > दासि, अतिदासय पै

१६, १४६, २ⁱ.
अति ✓ दह, अत्यदहत् तै ५, २, ५, २; १०, ३.
अतिधक्षति तै ५, ५, २, ४;
अतिधक्षति मै ३, २, ४; ६; ८;
काठ ८, २; क ६, ७; अति...
धक्षति तै ५, ५, २, ३; मै १, ६, ३; अतिधाक्^j तै १, १, ८, १.
अति-दहमा(न>)ना- -ना तै ५, ५, २, ३.
अति-दाह^k -हात् तै ५, २, ५, २;
१०, २; काठ २०, ३; ९; क ३१, ५; ११. [ह- अन्^l].
अति ✓ दा, अतिदद्यात्^m मै ४, ६, ८.
अति ✓ दिव् > अति-दीव्य > व्याⁿ क्र १०, ४२, ९ⁿ.

*) यमु. शाखाभेदेन स्वरभेदः सुवचः । तथाहि, मै. आख्यातं सस्वरं भवति । शौ. च तदेव निहितमिति विवेकः । शौ. अपि निघात एकेषां मूलकोशानामभिमतो नैकेषामित्यपरो विवेकः । तदत्र कतरे कतरोपपत्तिरिति विचारः । हि च (पा ८, १, ३४) इति हिना योगे तिङ्ङन्तं न निह्नयेतेति मै. निघाताभावे पूर्वोपपत्तिः । पूर्वसूत्राद् अप्रातिलोम्ये इत्यस्यानुवृत्तेर् अत्र हेर् अवधारणार्थत्वात् तस्य च प्रातिलोम्य-भिन्नत्वाद् हि-योगे न निघात इति यावत् । अथ विश्व-दुरिताऽतितरणार्थमुद्योज्यमानत्वाद् अनेन तेन तद्वर्जितं कर्माऽमर्ष-विशेषयुक्तेनैव क्रियेततरमिति अत्राऽमर्षवचन इति कृत्वा प्राति-लोम्य-विषयस्य सद्भावादत्र पूर्वोक्तस्य सूत्रस्य प्रत्युदाहरण-विषयता द्र. । अमावेत्र चाऽपरोपपत्तिः शौ. पाक्षिके निघाते वाच्येति दिक् (तु. अति ✓ चर > अचर) । तर इति शेषा. सात. पाठः ? यनि. शोधः (तु. मै २, १२, ५) ।

b) SIM. अति कप्र. आह । तच्चिन्त्यम् । पूर्वार्थे निहादीनां पार्थक्येन निर्दिष्टानामुत्तरार्थं सामान्येन तस्या एवाऽतितरण क्रियाया विषयीभावयितव्यत्वेन विश्वा दुरितं इत्येवं श्रावितत्वात् सेवोपसृष्टा क्रियाऽवश्यमत्र पुनरुपादेयेति तत्त्वम् । अनुपसृष्टस्य ✓ तु इत्यस्याऽभीष्टा-ऽतितरणार्थेऽशक्तत्वादिति भावः ।

o) इलुश्च शङ्केति विकरणद्वयमाह सा. ।

d) विप. (तकमन्, मणि-) । गस. कतरि अच् प्र. (पा ३, १, १३४) ।

e) गस. उप. ण्यदन्ते स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

f) पाभे. अतिजीव्याः द्र. ।

g) समासस्वरौ नापू. द्र. । उप. लिटः कसुः । तरणेऽतिक्रमणार्थस्य स्वरूपत एव विद्यमानत्वात् तदर्थान्तिशय इह गत्यर्थ इति कृत्वा सा. तमर्थमाह ।

h) प्रज्ञादित्वात् स्वार्थे अण् प्र. (पा ५, ४, ३८) ।

i) सपा. शौ १२, १०, ६ उपदासय इति पाभे. ।

j) = सपा. तैब्रा ३, २, ८, ६ आपथ्रौ १, २५, ९ । माथ्रौ १, २, ३, २८ विनैत् इति काश २, २, १, ९ हिनस्ति इति, मा १, २२ का १, ८, ३ काठ १, ८; ३१, ७; क १, ८; ४७, ७ माश १, १, २, १२ हिंसीत् इति च पाभे. ।

k) गस. उप. घञन्ते कृति थाथादि-स्वरः ।

l) अत्राऽतिक्रमणात्मकस्याऽत्यर्थस्य सामान्येन विवक्षितत्वाद् अतिक्रमणीयविशेषस्य गम्यमानत्वाद् आख्या-तार्थेन च पिण्डीभावेन प्रदर्शितत्वाद् अतः गतित्वं सुस्थमिव भवति (तु. टि. अति क्र ८, १, ३३) ।

m) गस. उप. ल्यबन्तकृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३६) । साहितिको दीर्घः ।

n) सपा. शौ ७, ५२, ६; २०, ८९, ९ अतिदीवा इति पाभे. ।

अति-दिश- -दिशः पै १६, १९, ७.

अति-दीर्घ- -र्घम् मा ३०, २२; का ३४, ४, ४.

‡अति-दीवन्- -वा शौ ७, ५२, ६; २०, ८९, ९.

?अतिदुह्या पै १७, १५, ८.

अति-दूर- -रम् पै २, २४, १, ५०; २०, १८, ६; -॥रे काठ १०; क ७, ६.

अति ✓ दृश् > अति-दृश्न- अन्.

अतिदभुत- अन्.

अति ✓ द्र, अतिद्रव क्र १०, १४, १०; शौ १०, ९, ८; ९; १८, २, ११†; पै १६, १३६, ८; ९.

अति-द्रव- -वात् काठ २७, ७. [°व- अन्]

अति-द्रुत- -त्तः मा १९, ३; का २१, १, ३; तै १, ८, २१, १; मै ३, ११, ७; काठ १२, ९; शौ ६, ५१, १; -तस्य काठ १०, ५. [°त- अन्]

अति ✓ धा > अति-हित- -तम् क्र १०, १८१, २; शौ ७, ५५, ३; १८, २, २६; पै २०, १०, ६.

अति ✓ धाव, ‡अति...धावति क्र ९, ३, २; कौ २, ६११; जै ३, ४९, ५; अतिधावत् शौ ५, ८, ४; पै ७, १८, ४.

अति ✓ ध्वस्, अतिध्वसन् क्र ८, ५५, ५; खि ३, ७, ५.

अति ✓ निद्, अतिनेदन्ति, अति...

नेदन्ति तै १, ६, ८, १; मै १, ४, १०; काठ ३२, ७; अत्यनेदन् मै ३, १०, ४.

अति-नेद- अन्.

अति ✓ नी. ‡अतिनयति काठ २६, २; क ४०, ५; अति...नयसि क्र ६, ४५, ६; अतिनयथ क्र १०, ६३, १३; ‡अति...नयाति शौ ३, ११, ३; २०, ९६, ८; पै १, ६१, ३; अति (नयत्) ऋ ६, ६१, ९; अति...नय क्र १, ४०, ७; १०, १३३, ६; अत्यनयन् पै १४, १, ९; अति...अनयन् मा १०, १; का ११, २, १; तै १, ८, ११, १; काठ १५, ६; अति...

१) प्रास. पूष. स्वरः (पा ६, २, २).

२) समासस्वरौ नापू. टि. द्र. । यत्त्विह सा. गस. इति कृत्वा अति ✓ दिव् इत्यतः कृत-प्रत्ययमुत्पादयेत् । तन्मन्दमिव भवेत् । तथात्वे हि गत्युत्तरकृत-प्रकृतिस्वरण भाव्यम् (पा ६, २, १३९) । यत्र खलु गत्यर्थधात्वर्थयोः संपिण्डितयोरिव सतोर् नामीभावः कृतोदितपादयिषिणो भवति तत्रैव गस. गत्युत्तरकृत-प्रकृतिस्वरञ्च भवति । यत्र तावत् धात्वर्थमात्रस्य नामीभूतस्य सतः प्राथम्यविशेषैर् अनुरजनमिष्यते तत्र प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरञ्च द्र. । इत्येवं प्रकारकः प्रतिपदं स्वरातुरोधात् सुलभानुमानो विवेकः ।

३) सपा. अप ११, ५ विदूरम् इति पाभे. ।

४) गस. उप. भावे अप् प्र. । थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

५) गस. उप. कर्मणि क्कान्ते गतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

६) =सपा. माश १२, ७, ३, ९; १० तैत्रा २, ६, १, २ आपथौ १२, १, १९ प्रभृ. । मा १०, ३१ का ११, १०, ८ प्रभृ. माश ५, ५, ४, २२ अतिक्षुतः इति, पै १९, ४३, ४ अधिक्षुतः इति च पाभे. ; BC. PW. अति हुतः इति?

७) तु. सा.; वैतु. सुपा. पपा. च अति द्रुतः इति द्वे पदे इति मन्वानौ चिन्त्यौ भवतः ।

८) सपा. पै ७, १८, ५ अतिसृत्य इति पाभे. ।

९) अत्रैकस्य चकारस्य लोपः । उत्तरत्र चन् इत्यत्र च इति नु इति च पदद्वयं द्र. । तथा च सति अतिध्वसन्

इत्यस्याः क्रियाया निघाताभावः (पा ८, १, ६३) । ननु तत्र प्रथमायाः क्रियाया विषयः (पा ८, १, ५९) प्रकृतौ चैकैवाद्वितीया क्रियोपलभ्यत इति चेत् । समयम् । एका क्रियोपलभ्यतेऽपरा च गम्यते । चक्षुषा च संनशे न (भवन्ति) इत्यक्षेपस्य सुलभतादित्यर्थः । तौ गम्यमानौ किल क्रियामपेक्ष्यं प्रथमा क्रिया निधत्तुं निघाताभाववती स्यादिति किमु वक्तव्यम् । ननु पा ८, १, ५७ इत्यत्रोत्तरवर्ति-चन-योगे तितौ निघाताभावस्य शिष्टत्वात् कथमसौ सरलः पन्था नामिकचित इति चेन् नोदनायाः पुनः प्रसूतिस्तदुच्यते । प्रथमं तावत् चन् इत्यस्येह तिङा नास्त्येव योगः । चक्षुषा इति पदेन तत्पदबन्धस्वारस्यात् । अन्यच्च । गतिपूर्वश्चात्र तिङ् कर्तते तत्र चागतिस्वाविशेषणं प्रादायि । अतो नायं तच्छासनविषय इति संक्षेपः । अयं च धातुः क-विकरणो विकरणस्वरः (तु. G.W.M.W. प्रभृ.) ।

१) पृथिव्या उपरि नेतव्यमिति कृत्वा पूर्वस्मिन् वाक्ये अति ✓ नी इति श्रूयते । यत् उत्तरे च वाक्येऽन्तरिक्षस्य मध्यतो नेयमिति कृत्वा अपि ✓ नी इति श्रूयत इत्येवं यथाश्रुति विवेकः सुगमः द्र. (बन्तु. उभययोपरि भावव्यतिष्यान्वयनक्रियायास्तन्मात्रिकः पाभे. क ४०, ५; संटि. च) ।

२) सपा. क्र १०, १६१, ३ शतं, नयाति इति पाभे. ।

३) अर्द्धनिमित्तभूताभिर् देवा इन्द्रं तथा समर्थयन्ति यथासौ शत्रून् अतिगच्छतीत्यर्थस्य श्रुतिस्वारस्यसंगतेः उ. अन्यथा-वादित्वशङ्कया हेयः स, चाऽन्ते गतित्वं विस्पष्टमनुवदन्

अनयन् मै २,६,८; ॥अतिनयेत्
काठ ३५,१६; क ४८,१४.

अति...नयेत् तै ५,७,२,३^१; शौ
६,११०,२; प ५,६,६; अत्यनय्,
अत्यनयम् मै १,८,७^१.

॥अति-नीय^१ मै ३,६,६^२.

०अति-नेतृ^१ - नतारः क्र १०,
१२६,६, पै ५,३९,६.

अति-नेनीयमान^१ - नतः क्र ६, ४७,
१६.

अति ✓ नु, नू > नावि, अनिनावयेत्
तै ६,३,४,४^१.

अति ✓ नुद > अति-नुत्^१ - नतः शौ
८,७,१५.

अति ✓ पत् (गतौ), †अति...पत्तिम,
> मा^१ क्र ९,१०७,२०; शौ २,
२७३; जै ३,२३,५.

॥अति ✓ पद्, > पादि, अतिपद्यते
मै २,१,१०; काठ १०,५; अति-
पद्यते मै २,१,१०; काठ ६ ८^१;
१०,५^२; क ४,७^१.

अतिपादयति तै २,२, २,१; ५,
४; अतिपादयति मै २,१, १०;
अतिपादयेत् तै २,२,२,१^२.

अति-पत्तोम्(ः)^१ मै २,४,५.

अति-पन्न^१ - न्नै तै ६,३,४,८.

[°ज्ञ - ऋन्^१].

अति-पाद - दात् काठ ३३,६

[°द - अन्^१].

अति-पाद्य^१ तै २,२,५,४.

अति ✓ पश्, अतिपश्यति शौ ४,५,२;
१३,१,४५; पै ४,६,२; १८,१९,
५; अतिपश्यन्ति शौ ४,१६,४;
पै ५,३२,२; †अति...पश्यसि क्र

१,१४,७; पै १२, १, ७; अति-
पश्यामि शौ १८,२,३२; अति-
पश्य^१ पै ८,११,७.

अति-पश्य^१ - श्यः पै १०, ६,११;
-श्यम् शौ ११,२,१७; पै १६,
१०५,७.

अति-पश्यत् - श्यन् पै ८,१९,१.

अति-पारय - अति ✓ पू द्र.

अति ✓ पू, ॥अतिपवते तै ६,५,११,४;

॥अतिपवते मै २,४,१; काठ १२,

१०; †अति...पवते क्र ९,१०६,

१३; कौ १,५७६; २,१२३; जै १,

५८,११; ३,५,५; १२,७; अति

...पवाते^१ क्र ९,१७,४; †अति

...पवताम्^१ कौ १,५३५; जै १,

५५,३; †अति...पवस्व क्र ९,२,

११; ३६,२; कौ २,३८७; जै ३,

प्राह इति विवेकस्तद्वत्तदृष्टीनां सुलभः स्यात् ।

^१) = सपा. मेव्रा २,१,९ पाठ ३,१,२ । काठ १३,१५
अनयन् इति, माश्रौ १,९, ४, २१ नयत् इति पाभे. ।

^२) गस. ल्यबन्त-कृत-स्वरः ।

^३) गस. उप. कर्तरि लृत् प्र. । कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा
६,१,१९७; २,१३९) । 'देवा अस्मान् दुरितानि द्विष-
श्चातिक्रमय्य नयन्तु' इत्याकारकस्यान्वयस्य ध्रुतिस्वारस्य-
संवादित्वात् सुलभत्वं द्र. । यत्किञ्च सा. 'दुरिता'...अस्मान्
अतिनयन्तु' इत्याह । तत्र दुरितान्य् अतिनयनस्य प्रधानं
कर्मोतास्मान् इत्येतदाकारकः संदेहोऽपि जायेत । तत्र
विपरीता प्रतीतिर्माभूद् दुरितान्येव प्रधानकर्मतयाऽति-
नीयेरन्वित्यत्र तस्यैवोत्तरपाठस्य द्विङ्-विध्यस्य विनगम-
कत्वात् । यत्तु मन्त्रस्य पूर्वार्धे सा. नः इति अस्मदः
शसि रूपम् ष३ इत्येवं कल्पयाञ्चकार तद् असमर्थत्वाद्
हेयम् । न ह्येकं शब्दरूपं पूर्वार्धे षष्ठीरूपतयोत्तरार्धे च
द्वितीयारूपतयाऽनुगमयितुमुपलभ्येत । ननु भाष्यकर्तुस्नाह्ण-
बलात्कारमनुमन्यमानस्यावश्यं केनापि हेतुविशेषेण भाव्य-
मिति चेत् । सत्यम् । अत्रार्थं तेन भाव्यम् । परं बुभूषतापि
तेन सद्धेतुनैव भाव्यमित्यपि त्वावश्यकं द्र. । यथा च नासौ
सद्धेतुरित्यत्र ति(रस् >)रो ✓ नी इत्यस्यैतदेव स्थलं द्र. ।

^४) यङि उप. शानजन्त-कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,१,

१८६; २,१३९) ।

^५) कर्मणि क्ते अनन्तरगतिस्वरः । रदाभ्याम् (पा ८,
२,४२) इति धात्वन्तदकारस्य निष्ठातकारस्य च नत्वप्राप्तौ
नुदविदोन्द- (पा ८,१,५६) इति विकल्पः द्र. ।

^६) अतिक्रमण-विषयोऽपि सन् सूर्यस्तदतिक्रमणाऽनन्तरं
प्रातव्यात् सोमादभिन्न इतीव यत् सा. अभिप्रैति, तत्र ।
अन्याऽतिक्रमणेनाऽन्यस्य प्रातेर्दर्शनात् । ननु नैव सा.
अति गतिमतिक्रमणं जग्राहेति चेत्, तर्हि तथाऽकुर्वाणो
नैव शोभनं चकारेति वचनः । अतिक्रमणाऽर्थान्तराऽस्ते-
रितित्वे प्रमाणाऽभावात् । न चैतदेव प्रमाणं भवेदिति
वाच्यम् । सूर्यमतिक्रम्य ततोऽपि परस्तात् पतनस्य संगत-
तरत्वात् तेन चाऽर्थान्तरस्याऽनपेक्षितत्वाद् अप्रमाणिकाऽ-
र्थकल्पनाया वैयर्थ्यात् । एवं नाऽत्र परः इत्येतत् सूर्यस्य
विशेषणपदं भवितुमर्हेत् । यथा च किञ्चि. एवैतद् भवेत्तथा द्र. ।

^७) सपा. अतिपद्यते < > अतिपादयेत् इति पाभे. ।

^८) गस. तोसुन्नन्ते कृति पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,१,५०) ।

^९) समासस्वरयोः कृते तु. टि. १ अति-क्रान्त- ।

^{१०}) गस. ल्यबन्ते कृति उप. प्रकृतिस्वरम् ।

^{११}) श्यो > श्य, उ इति पदच्छेदः द्र. ।

^{१२}) गस. उप. शः प्र. उलं. (पा ३,१ १३७) । कृत्स्वरः
प्रकृत्या । ^{१३}) सपा. परस्परं पाभे. ।

३१,७; अतिपवेत^a काठ १२,१०॥
 अन्यपविष्ट मै २,३,९॥; अति
 ...अपाविषुः क्र ९, ६०, २.
 φअति-पुवमान^b - नः क्र ९,
 ३०, ४.
 अति-पवित - तस्य काठ १२,९॥.
 ॥अति-पुपुवान^c - नम् मै २,४,१^a.
 अति-(पु >) पूरुष^d - षः पै १३, ३,
 १४.
 अति ✓ पू, पू > पारि, अतिपिप्रति
 क्र ७, ६६, ५; कौ २, ७, २; जै
 ३, ४६, ८; अति...पिप्रुथ क्र १०,
 ३५, १४; अति...पिप्रुत क्र २,
 २७, ७; अति...पिप्रुत क्र ८,
 १८, १७.
 अति...परिषत् मै ३, २, ४;
 अति...पुषत् क्र ३, २०, ४;
 ५, २५, ९; ७, ९७, ४; १०, ६३,
 ६; खि ४, २, ७; जै ४, २८, ४४;

अति...पर्वत् क्र ८, ६७, २;
 १०, १८७, ११-५॥; खि ४, १४,
 १; ५, ४, ६०; ७; तै ४, २, ५, २;
 मै २, ७, १२; ४, १०, ६; काठ
 १६, १२; १७, १६; १८४; २१,
 १३४; क २५, ३; जै २, ७, २;
 ३; १३, ३२, १-३; शौ १६,
 ३४, १-५; ७, ६५, १; पै ५, २७,
 ८४; १९, ४५, १-४४; २०, ३२,
 ८४; ४०, ४; अति...पर्वत्
 क्र १, ९९, १; अति(पर्वत्) खि
 ४, २, ७; अति...पारिषत् क्र
 १०, ९६, ८४; शौ २०, ३१, ३४;
 अतिपर्वत् क्र ७, ४०, ४४; अति-
 ...पर्वत् क्र ४, ३९, १; अतिपर्वः
 पै ४, २९, ८४^a; ११; अतिपर्व^b क्र १,
 ९७, ८; शौ ४, ३३, ८; ११; अति-
 पर्वि क्र ५, ३, ११; ४, ९१, ७, २३,
 २; ८, ९७, १५१; ९, ७०, १०^c; मै

४, १०, १४. शौ २०, १२, २;
 अति...पर्वि क्र ३, ११, ३;
 अ (? अ) तिपर्वथः क्र ५, ७३,
 ८१; अति...पर्वथः क्र ८, २६,
 ५; अति...पर्वथ क्र ८, ८३, ३;
 ११; अति...पारिषत् क्र ८, १९,
 १११ (६९, १४) ॥; जै ४, १,
 ४; शौ २०, ४३, २; अतिपारिषत्
 क्र ९, ७०, ९; शौ १७, १,
 २५; २६; पै १८, ३२, ८; ९;
 ११; अति...पारिषत् क्र १, ९७, ७;
 ११८९, २ (१०, ५३, ७) ॥; तै १, १,
 १४, ४; मै ४, १०, १; शौ ४, ३३,
 ७; १९, ५०, २; पै ४, २९, ७; १४,
 ४, १२; (अति) पारिषत् मै ४, १४, ३४;
 अति...पारिषत् क्र २, ३४, ११;
 अत्यपीपरत्^m पै १८, ३२, ८; ९;
 अत्यपीपरःⁿ शौ १७, १, २५, २६;
 अति-पारिषत्ⁿ - यः क्र ८, ४७, ७.

- a) सपा. अतिपवेत < > अतिपुपुवानम् इति पाभे. ।
 b) गस. ज्ञानजन्त-कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
 c) गस. कानजन्त-कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३;
 २, १३९) ।
 d) प्रास. (पावा २, २, १८) इति ।
 e) सपा. कौ ४, ६; ७^a अति...स्वत् इति पाभे. ।
 f) यद्युगे तिङो निघताभावः । तु. वें. ; वैतु. सा.
 यद् अनुसृष्ट मारुतात्संबन्धं व्याचष्टे तत्र संस्कार-
 च्युतिरेव बोधे स्यात् ।
 g) व्याख्याने शाब्दिक-सामान्यात् परस्पाऽनुबद्धौ
 वें. सा. चेति प्रतीयते (तु. क्र १०, ९६, ८ इत्यत्रापि
 तद्भाष्ये) ।
 h) सपा. अतिपर्वः < > अतिपर्व इति पाभे. ।
 i) तु. वें. ; वैतु. सा. अस्मद्वाच्यानां दुरिताऽतिक्रमण-
 प्रयोज्यकर्तृतया विवक्षा-स्वारस्याद् यत् दुरितानामेवाऽ-
 तिक्रमण-प्रयोज्यकर्तृत्वमाह, तत्राऽवश्यं तदीयः प्रमादः ।
 दुरिताऽतिक्रम्य-पदार्थाऽन्तराऽश्रुतेरिति दिक् ।
 j) यत्तु वें. सा. 'अतीत्य पारय' इत्येवं व्याचक्षाते, तत्र णिच-
 मन्तर्भाव्याऽतिगम्यतिगम्य पारयेत्याकारकोऽर्थः द्र. ।

अत्येतुः पारं गन्तुश्चैकव्यक्तिवाद् अत्ययनपारगमनोभय-
 भावैकाश्रयस्य प्रयोज्यकर्तृत्वाभिप्रायादिति दिक् ।

k) तु. वें. ; वैतु. सा. 'दुरितान्यतीत्य पारय' इति यथा
 व्याचष्टे, तथा विपरीतार्थप्रतीतिर जायेत । यथा पारणं
 विवक्षितं, तथामेव दुरिताऽतिक्रमणस्य विवक्षितत्वात्
 कश्चित् दुरिताऽतिक्रमणं कृतवान् अन्यान् कश्चिन्
 पारयेदित्यस्याऽयुक्तत्वाद् दुरिताऽतिक्रमणं निरीर्यतां तत्-
 प्रयोजकतया देवतायाः शिवाचार्यपितृत्वं द्र. ।

l) समुद्राति पर्वथः इत्यत्र समुद्रा । अति इत्येवं यत्
 पपा. भवति, तत्र तत्-साधुर्षं प्रति संदेहो भवति । उदात्त-
 वति तिङि परतो गतेर्निघातस्य संभाव्यमानत्वात् तथा-
 त्वाऽनुवादिनि पदविभागे बाधकाऽभावाच्च (पा ८, १,
 ७१; २, ५) ।

m) सपा. अत्यपीपरत् < > अत्यपीपरः इति पाभे. ।

n) गस. उप. सोपसर्गादपि शः प्र. खसं. (पा ३, १,
 १३८) तु. पपा. स्क. वें. द. QW. प्रभृ. ; वैतु. सा.
 आख्यातमिति । तत्र । तथास्वे तिङो निघातस्य प्राप्तत्वात्
 तदभावे प्रमाणाऽभावाच्च j) । गन्तुत्तरकृत् प्रकृतिस्वरः
 (पा ६, २, १३९) ।

अति-प्र ✓ कित् (गाने)^१, प्र... अति...
चेकिते क १, ५५, ३.

अति-प्र ✓ क्षर्, अति... प्र... अक्षाः
क ९, ६६, २८.

? अतिप्रखिदसः^२ खि ५, १९, १.

॥ अति-प्र ✓ चयु, अतिप्रचयेवत काठ
८, ८; क ७, २.

? अति-प्र ✓ त्वक्ष > अति-प्रत्व-
क्षा^३ - णः क १०, ४४, १.

अति-प्र ✓ दा, अति... प्रादात् मै १,
१०, १८ ॥

अति-प्र ✓ पृ, प्र... अति... पृषि^४ क
१, १७४, [९, ६, २०, १२].

अति-प्र ✓ यम् > यच्छ^५, अतिप्राय-
च्छत् मै २, ४, ३^६.

अति-प्र ✓ युज्, ॥ अतिप्रयुक्ते काठ
१०, १; ३०, ३^७; क ४६, ६^८;

अति... प्रयुक्तं मै २, १, ७ ॥
॥ अति... प्रयुक्तं तै ४, ३, ११,

४^९; मै २, १३, १०; काठ ३९,
१०^१; अति... प्रायुक्तं मै २, १, ७.

अति-प्र ✓ रिच्, अति... प्र... रि-
चाथे^२ क १, १०९, ६; तै ४, २,

११, १, मै ४, १०, ४; काठ ४,
१५.

अति-प्र ✓ शृष् > शर्धि, अतिप्रशर्धि-
यत् क ८, १३, ६.

अति-प्र ✓ श्रु > श्रु, अति... प्रश्रुण्वे
क १०, ११, ७; शौ १८, १, २४.

अति-प्र ✓ सु, अति... प्रसृष्टे^३ क

२, २५, १; मै ४, १४, १०.

अति-प्र ✓ स्था, > तिष्ठ, अति... प्र...
तिष्ठ क ८, ६०, १६^४.

अति... प्र... तस्थौ क १, ६४,
१३^५.

अति-प्र ✓ स्यद्, प्र... अति...
असिष्यदत् क ९, ३०, ४.

॥ अति ✓ प्रु, अत्यप्रवत तै ७, १, १, २;
अति... अप्रवत तै ७, १, १, ३.

अति-प्रे (प्र ✓ इ), प्र... अत्येधि क ५,
१, ९^६.

॥ अति-बहु^१ - -हु मै २, ४, ५.

अति ✓ भा, अतिभाति शौ १०, ३,
१७; पै १६, ६४, ७; अतिभाहि
पै १६, ६४, ७.

^१) कोऽत्र धातुः कतमतदीयं रूपमित्यत्र मत-वैधियं
भवति । ✓ कित् इत्यस्य यङि कर्णणीति सा । < ✓ चित्
इत्यर्वाञ्चः प्रत्ययः ।

^२) प.ठः? अति प्राक् खिदसो महत् इत्येवं शोधयित्वा
पादः सुपठः द्र. (तु. सीटः) । एतदनु सपा. शौश्रौ १२,
२३, ४ पाठोऽपि शोधाईः ।

^३) तु. सस्थ. टि. अति ।

^४) द्र. वें. सा. G.W.; वैतु. M.W. प्र इति पृथक्
अव्य. इति ।

^५) तै २, ४, १२, ४; ५, ७^८ इत्यत्र समानप्रकरणे अति
इति पृथक् पदमिव सस्वरं श्रावितं भवति । तथा
चापि 'आदरेण' इति सा. व्याचष्टे । अव्य. क्रिषि. अन्वय
इत्यर्थः । एवं तु. अति इत्यत्र प्र ✓ यम् > च्छ इत्यत्र च
संकेतितस्थलं टि. ।

^६) पाभे. अति तै ७, २, ७, ४ टि. द्र. ।

^७) प्रोपसर्गवशाद्भातोर्विरेचनाद् अभिधेयाद् भिन्नेऽ-
धिकभावात्मकेऽर्थे प्रयोगं यत् सा. आह, तत्र । तस्मि-
न्नेवाऽर्थेऽतिपूर्वस्य ✓ रिच् इत्यस्य कर्मणि प्रयोगस्वाभा-
व्यात् । अति ✓ रिच् इत्यस्य चाऽत्र प्रयोगे द्वितीयायाश्च
पञ्चम्याश्च समानः संबन्धः । भाष्यीयाऽन्वयतो द्वितीयान्त-
कर्मपदानां त्रयाणाम् अतिना कप्र. योगाद् अवाप्तचारितार्थ्ये
सति कस्यचिद् अन्यस्य पञ्चम्यन्तस्य पदस्याऽऽकाङ्क्षा
भवति यदपेक्षया भाष्यकाराशयेन प्ररिक्तीभावस्याऽऽव-

सानिकी श्रुतिरर्थवती स्यात् । तादृशस्य पदस्याऽदर्श-
नात् पूर्वोक्तेन प्रकारेणाऽर्तेर्गतिव्योगतः पञ्चम्यन्तद्विती-
यान्तपदानां समानम् अनायासेनाऽन्वयः साध्यः । अत
इह G.W. प्रभृ. अपि अति गतिमकुर्वाणाः समानमुपेक्ष्या
इति किमु वक्तव्यमिव भवति ।

^८) सपा. तैत्रा २, ८, ५, २ अति... प्रसृष्टे इति
पाभे. ।

^९) तु. P.W. G.W. प्रभृ.; वैतु. वें. सा. कप्र. इत्याहुत-
स्तन्मन्दम् (तु. नाउ. टि.) ।

^{१०}) तु. वें. P.W. G.W. प्रभृ.; वैतु. स्क. सा. [तु. सुद्वलः]
जनान् इति द्वि. युक्तः कप्र. अतिरित्याहुतस्तत्र । वस्तु-
तस्तु य एव पूर्वं जनानामतिक्रमणं करोति तस्यैव तदनु-
प्रस्थातृत्वेन श्रूयमाणत्वात् प्रस्थानक्रियायाश्च कर्मान्तराऽ-
नपेक्षयाऽकर्मकत्वेन समर्प्यमाणत्वाद् अतः च प्रस्य च समानं
गतिभावः । प्र ✓ स्था इत्यस्य च क २, २५, १ इत्यत्र
प्र ✓ सु इत्येतेन गमनार्थवाचकत्वेन सामर्थ्यं द्र. ।

^{११}) सा. प्रं प्रत्युपेक्षावान् भवति । तथाकुर्वाणोऽसावु-
पेक्ष्यः । श्रुतिक्रमेण प्रं पृथक्कारं पठन् वें. अपि चिन्त्यः ।
अत्यर्थाऽपेक्षया प्रार्थस्याऽन्यनक्रियया सन्निधानाऽऽधि-
क्यात् तस्य प्रथमं संबन्धः कल्पनीयो भवति । ततः
पिण्डीभूतेन प्रायणार्थेन काममत्यर्थो युज्यतामिति यनि,
प्रदर्शने बीजम् (तु. G.W.) ।

^{१२}) प्रास. पूष-स्वरः (पा ६, २, २) । वा. क्रिषि. द्र. ।

॥अति✓भू, अतिभवति मै १, ५, ११.
अति...भूयासम् काठ ३५, १५.

अति✓भृज्, अतिभृज्जः पै १२, ३५,
१४.

अति✓मन्, अतिमन्यते ऋ १०,
९१, २; अति...मन्यते ऋ ६,
५२, २; शौ २, १२, ६; पै २, ५, ६;
अति...मन्यते^१ मै १, ८, २;
अतिमन्यन्ति^२ पै १८, २६, ३;
अतिमन्यसे ऋ १, १७०, ३;
अतिमन्ये ऋ १, १३८, ४;
॥अतिमन्याते मै १, ६, १२;
॥अत्यमन्यत मै ४, २, ७; ३, १;
६, ८^३; काठ २८, ३; क ४४, ३;
॥अत्यमन्यन्त तै ६, ३, ४, ८; मै
२, ५, ६^४; ३, ३, १; अत्यमन्यन्त
॥मै ३, ७, ९; ९, ४; शौ १०, ८,
३५^५; ॥अतिमन्येत तै ६, ३, ९,
५, ४, २, ३

अति...मनामहे ऋ ९, ४१, २^६.

अति-मति^७ -तिम् ऋ १, १२९, ५.

॥अति-मन्यमा(न>)ना^८ -ना:
मै २, ५, ६४.

अति-मात्र^९ -त्रम् शौ ५, १९, १^१; ८,

६, १३; पै १६, ८०, ५; -त्रा: पै
९, १८, ७^१.

॥अति✓मुच्, अतिमुच्यते मै १, ४,
६; काठ ३२, ५; अति...मुच्यते
तै ६, ६, ९, २; अत्यमुच्यत तै ६,
४, २, ३; काठ १३, ८; अत्य-
मुच्यन्त मै ४, ५, १; काठ ३७,
१४.

अति-मुक्ति^{१०} -क्त्यै तै ६, ६,
९, २॥.

अति-मुच्यमा(न>)ना -ना:
काठ ३२, ५॥.

अति-मुमुचा(न>)ना^{११} -ना: मै
४, ५, १॥.

अति-मोक्ष->अति-मोक्षि(न>)-
णी^{१२} -णी तै ६, ६, ९, २; मै ४,
७, ७; काठ ३०, ७.

अति✓मृज् > ॥अति-मृजान^{१३}-
ना: मै ४, १, ९; काठ ३१, ७;
क ४७, ७.

अति✓यज्, ॥अतियुजते तै २, ५,
४, ४.

अति-याज्^{१४} -जस्य ऋ ६, ५२, १.

अति✓यत्, अत्ययतम् मै ३, ८, ३॥.

अति✓या, अतियायः ऋ ५, ७७,
३; अतियायः ऋ ६, ६२, २;
अतियाहि शौ १३, २, ५; पै १८,
२०, ९; अति...याहि ऋ १,
१३५, ७.

अतियेषम्^{१५} ऋ २, २७, १६.

अतियापयन्ति पै १६, ७५, ७.

७) अति-यजिषम्^{१६} - यजान् ऋ ९,
१५, ६; कौ २, ६२२; ऋ ३,
५०, ९.

अति-योजन^{१७} -ना पै २०, २४, १.

अति-रात्र^{१८} -रात्रः तै १, ९, ९, १:

५, ४, १२, ३; ६, ४, ३, ४; ७, १,

४, २, ५, ४; १०, ४; २, २, ३, २;

५, ६, ६, २, १, १, २, ३, ३, १; १३,

१, ४, २, २; ३, २, ६, १; १०, १;

५, १, ३^१; मै ४, ५, २; काठ २५,

१०^१; ३३, २; ३४, ८^१; ४३, ३;

क ४०, ३^१; पै ८, १९, ७९;

-त्रम् ॥तै १, ६, ९, १; २, ४,

७, १९; ३, १, ७, ३; ७, ३, ३,

२, ४, १०, १; मै २, ४, ७; काठ

११, ९; ३३, २^१; ३४, ७; शौ १०,

९, ९; पै १४, ३, २६; १६, ७१, ९;

१) सुपा. अति: इत्यस्योत्तरवाऽन्वयः । तथात्वं चिन्त्यम् ।
२) प्रकृतेऽतिमननस्य आन्त्यर्थेऽपेक्षितत्वादुत्तरवाक्ये च अतेः
संबन्धविशेषाऽच्चारितार्थादिति दिक् ।

३) सुपा. अतिमन्यन्ति <> अत्यमन्यन्त (जै १, ११,
२, ६ च) इति पाठे ।

४) पाठे. अत्यचरन् काठ १३, २ द. ।

५) सुपा. कौ २, ४३ जै ३, २१, ८ अति...वनामहे इति
पाठे ।

६) गस. तादौ (पा ६, २, ५०) इति पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

७) गस. कर्तरि शानजन्ते कृत्स्वरः ।

८) पाठे. अतिचरन्ती मै १, १०, १० द. ।

९) विप. । बस. (पावा २, २, २४) । अतेर्धातुलोपे (प वा
६, २, १११) इत्यन्तोदात्तः । उप. मात्रा- <✓मा
(माने) ।

१) सुपा. परस्परं पाठे ।

२) गस. कानजन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

३) विप. (प्रजाः तैः तन्-) । मत्वर्थीयः इति प्र. तत्-
स्वरश्च ।

४) गस. उप. शानजन्तम् । शेषं एषू. टि. द. ।

५) गस. उप. कर्तरि णः प्र. उत्सं. (पावा ३, १, १४०)
कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

६) Foy (KZ ३४, २७४) अत्येषम् (<°तिये°
लै व. वा वावि. वा) इति शोधः ।

७) गस. उप. लिटः क्रसुः प्र. कृत्स्वरश्च प्रकृत्या ।

८) प्रास. ।

९) =सोमयाग- । प्रास. रात्रि-वाब्दात् समासान्तः अच्
प्र. चित्स्वरश्च (पा ५, ४, ८७; ६, १, १६३) ।

१०) सुपा. मै ३, ८, ९ अतिरात्रे इति पाठे ।

१३६, ९; -त्रा: पै १७, २९, १६;
-॥त्रात् मै १, १०, ५; काठ
३३, २; ३५, २०; क ४८, १८;
-त्रे ऋ ७, १०३, ७^१, तै ६, ६,
११, ४^१; ॥मै ३, ८, ९^१; ९, ५;
४, ७, ६; -त्रेण ॥तै १, ६, ९, २;
७, १, ५ ३; ४, ५, ४^१; मै १, ८,
६^१; काठ १४, ९^१; शौ ९, ९,
४; पै १६, ११४, ३; -॥त्रो तै
७, २, ६, ३; ९, १; ३; ३, ४, २; ५,
३; ६, २; ७, ४; ८ २; ९, ३; १०, ५;
४, १, ३; २, ५, ३; ६, ४, ३; ५,
४; ६, ३; ७, ३; ५, १, ३;
काठ ३४, ८^१. [°त्र-त्रि,
साह^१].

॥अतिरात्र-चर(म>)मा^१- -माम्
काठ २९, १०; क ४६, ३.

अति ✓ रिच्, ॥अतिरिच्यते^१ तै ३,
४, १, १; ४; ७, १, ५, ६; ५, ५, २;
अति...रिच्यते तै २, ३, ६, १.
अतिरिच्यते ऋ ८, ९०, ११४;
२२; तै १, ४, ४६, ११; ७, ५, ५.

२१^१; मै २, २, १३^१; †कौ १,
१९७; २, १०१०; †जै १, २१, ४;
शौ ८, ९, २६; पै १६, २०, ४;
॥अतिरिच्यते मै १, ११, ९;
२, २, ८; ४, १, २; ६, ४; ७,
४; ९; ८, ५; काठ १४, १०;
२६, ४^१; २८, ९^१; ३४, ४;
क ४१, २; ४४, ९^१; ॥अतिरिच्यते
काठ २९, ३^१; ३१, १^१; क ४५,
४^१; ४७, १^१; ॥अतिरिच्यते तै
७, ४, १०, २; ११, २; मै ४, ७, ५;
काठ ३३, २; ४; अति(रिच्यते) मै
४, ७, ५; ॥अतिरिच्यन्ते मै ४,
३, ३; ६, ४; ७, ५^१; ९^१; अति-
रिच्यसे पै ८, १८, १०; अत्य-
रिच्यत् ऋ १०, ९०, ५; मा ३१,
५^१; का ३५, १, ५^१; तै २, ३, ६,
११^१; ॥मै १, ११, ५; २, २, ८;
॥काठ १०, १०; ॥क ३६, १;
कौ ३, ४, ७^१; जै २, ३, १०^१;
शौ १९, ६, ९; पै ९, ५, ७; अत्य-
रिच्यत् मै २, ४, ३; ३, ६, ८^१;

॥काठ १४, ५; २३, ४; ३०, ७;
अतिअति...अरिच्यत् काठ १०,
१०^१; अतिरिच्येत् काठ ३४,
१.
अति...रिचि क ६, २१, ३;
अति...अरिचि मै ४, ७, ४^१.
॥अति ✓ रिचि, अतिरेचयति तै
७, ३, १, २; मै ४, १, २^१; ८, ९;
काठ ३१, १; क ४७, १; अति...
रेचयत् मै ४, ६, ७; अतिरेचय-
न्ति तै ६, ६, ११, ५^१; अति
रेचयत् मै ३, ६, ८^१; ४, ८, ९; काठ
१३, १०; २६, ४^१; २७, ५; २८,
१^१; २९, ८^१; क ३६, २; ४१, २^१;
४२, ५; ४४, १; अति...रेचयत्
तै २, ५, ११, ४; ३, ४, १, ३.
अति-रिक्त, का^१- -क्त: ॥तै ७,
१, ५, ६; १०, ३; ४, १०, २; ११, ७;
॥मै २, २, ११; ४, ७, ४^१; ॥काठ
२४, १; २८, ९^१; ३३, २; ३;
॥क ३७, २; ४४, ९^१; शौ ८,
९, १७; पै १६, १९, ७;

^१) पैतु. PW. GW. प्रवृ. विप. (सोम-) इति ।

^२) पाभे. अतिरात्र: काठ २५, १० ।

^३) क. -मम् इत्येवं मूको. । ततो लभ्यसंकेतः काठ.
संस्कर्ता -मम् इत्याकारकं मूको. -माम् इत्याकारतया शोध-
येत् । उभयधापि साधु भवति । कथमिति । काठ. तावद्
एकादशिनी विशिष्यते (तु. अनुपदं श्रूयमाणं सत्रिषा इति
पदम्) । सर्वं यथा स्यात् तथेति कृत्वा क च क्वि.
श्रूयत् इत्येव विवेकः द्र. । यत्तु क. संस्कर्ता -मे इत्येवं
श्रावयितुमिच्छति, तत्र मूको. प्रामाण्यमनुपलभमा-
नोऽर्धो आपश्चौ १४, ७, २० इत्यत्र प्रयुक्तस्य तादृशस्य
शब्दस्य साक्ष्यमुदाहरति । निष्प्रयोजनस्त्वयमुपक्रमो
भवति । अन्या हि काठर्का कापिष्ठली च शाब्दी प्रवृत्ति-
रन्या च श्रौतसूत्रीया शाब्दी प्रवृत्तिः । प्रथमा तावद्
एकादशिनी-विशेषण-द्वारिकेत्यत्रोचाम । उत्तरस्यां च
अतिरात्राणां चरमः इति कृत्वाऽऽवसानिकोऽतिरात्र
एकादशिन्युलक्षितकर्मविशेषस्य कृत औपयिककाल-लक्ष-

णतयोऽस्थापयते । तद् एवमुभयोः प्रयोगयोः साधुत्वाऽव्य-
भिचारसामान्येऽपि शब्दप्रवृत्तिभेदानुरोधेन सौत्रात् पाठात्
साहितिकः पाठः विवेक्तव्य इति दिक् ।

^४) दिवा. कर्त्तरि प्रयोगः । मै १, ११, ९ इत्यत्र
श्रूयमाणम् एतत्-समानमपि रूपं स्वरभेदात् कर्मणि
यगन्तं यक्-स्वरं चेत्येवमतो विवेक्तव्यं भवति (तु. नाउ.
रूपम्) । कर्त्तर्यकर्मार्थयोर् भिन्नयोरपि सतीरिह तात्पर्य-
तोऽभेदः द्र. ।

^५) अभि, अतिरिच्यते (तु. पपा.) > सपा. काठ ३४, ४
अभ्यतिरिच्यते इति पाभे. ।

^६) सकृत् सपा. मै ४, ८, ५ अतिरिक्तम् इति पाभे. ।

^७) सकृत् सपा. °रिच्यते <> °रेचयति इति पाभे. ।

^८) सपा. अतिरिच्यन्ते <> अतिरेचयन्ति इति पाभे. ।

^९) सपा. काठ २८, ९ अतिरिक्ताः इति पाभे. ।

^{१०}) सपा. काठ २३, ५ ? अभिरेचयेत् इति पाभे. ।

^{११}) कर्मणि के अनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

-कस क्र ८, ५८, ३^३; खि १, ४, १; ॥ तै १, ८, ६, २; २, ३, १२, २; ३, ४, १, २-४; ६, ३, ४, ७, ८^१; ७, ५, ५, २^१; ॥ मै १, ४, ११^१; २, २, ११^१; ३, ७, ९^१; ४, ८, ५^{१०}; ॥ काठ १३, १०^१; १४, १०^१; २३, ४; २४, १; २६, ६; २८, ९^१; ३०, ७^१; ३४, ४^१; ४०, ५; ॥ क ३६, १; ३७, २^१; ४१, ४; ४४, ९^१; - ॥ कस्य तै ३, ४, १, ४; - ॥ का तै ७, १, ५, ६; - ॥ का: तै ७, ४, ७, ३; मै ४, ७, ३; काठ २९, ८^०; ३०, ७; - ॥ का तै ७, ४, ७, ३; मै २, २, ११; - ॥ क्तै तै ३, ४, १, ४; ७, ५, ५, २; काठ १३, १०^१; ३४, ४; - ॥ क्तै तै ७, ५, ५, २; काठ १३, १०^१; १४, १०^१; २४, १; २८, ९^१; ३०,

७; ३४, ४; क ३७, २; ४४, ९.
[°क्त-ऊन°].

अति ✓ रुच्, ॥ अतिरोचते क्र १०, १८७, २; जै ३, ३२, २; शौ ६, ३४, ३; पै १२, ४५, २^१; ॥ अति-रोचसे ऋ १, ९४, ७^१; शौ १३, १, ३६; पै १२, १, ७; १८, १८, ६.
अति, ती-रुच्° - रुभ्याम् मा २५, ३; का २७, ३, २; मै ३, १५, ३.
॥ अति, ती-रोक्ता° - का: काठ २३, १; क ३५, ७; - कान्^१ मै ३, ६, १; काठ २२, १३.

अति-रोचमान^१ - नम् क्र १०, ५१, ३.

अति ✓ रुह, ॥ अतिरोहति^१ क्र १०, ९०, २; मा ३१, २; का ३५, १, २; कौ ३, ४, ६; जै २, ३, ९; पै

२, ८१, २; अति... अरुहत्^१ शौ १२, ४९, २.

अति ✓ रेज्, ॥ अति... रेजन्ते क्र १, १४३, ३.

अति-लोमश^१ - शम् मा ३०, २२; का ३४, ४, ४.

अति ✓ वच्, ॥ अति... वदति मै ४, २, १; अतिवदत् शौ ११, ३, २५; पै १६, ५४, ११.

॥ अति-वाक्^१ - दे^१ तै ६, ४, ५, २.
[°द-अन्°]

अति-वादन, अति-वाद्युक् - अन्°.

अति ✓ वन्, ॥ अति... वनामहे^१ कौ २, २४३; जै ३, २१, ८.

॥ अति-वरेण्य^१ - पयः काठ २४, १; क ३७, २.

अति ✓ वह, ॥ अति... वक्षत् क्र ६,

१) अति । रिक्तम् इति पपा. मुद्रापकप्रमाददुष्टः द्र. ।

२) पाभे. अतिरिच्यते काठ २९, ३ टि. द्र. ।

३) पाभे. अतिरिच्यन्ते मै ४, ७, ९ टि. द्र. ।

४) = संदृश्यसे इति या ३, ११ ।

५) = जानु-देश- । गत्युत्तर कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । मै. उपसर्गस्य दीर्घः (पा ६, ३, ११६) ।

६) उस. घञन्ते कृति थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) उपसर्गस्य च दीर्घः (पा ६, ३, १२२) । मै. दीर्घभावः ।

७) पाभे. अतीकाशाः तै ६, १, १, ४ द्र. ।

८) पाभे. अतीकाशान् तै ६, १, १, १ द्र. ।

९) गस. शानजन्तेकृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

१०) अनेन, अति, रोहति इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. शौ १२, ६, ४ पै २, ५, ४ अन्येन, अभवत्, सह इति पाभे. ।

११) वैतु. केचित् मूको. अधि... अरुहत् इति च सा. अत्यर्हति इति च । सपा. पै १४, ४, २ अभि... अर्हत् इति पाभे. ।

१२) यदत्र अक्तुः > -क्तुम् इति विभक्ति विपरिणमय्य सा. तत्संबन्धेन कप्र. अपश्यत्, तद् भ्रान्तम् । अक्तु-इत्यस्येदोपमानभावेन श्रूयमाणत्वप्रतीते रात्रिपर्याय-

त्वाऽभावात् । अस्य च योऽर्थः ऋ २, ३०, १ इत्यत्राऽपि गतिमतीनामभिसंबन्धेनाभिप्रेतो भवति स एवंह सिन्धु-त्वेन विशिष्टः सन्नेः सिन्धूनां रातां त्वेषाणां स्यन्दन-शीलत्वमुखेनौपम्यौपयिकतामापयमानः द्र. । एवं चाग्नेः भानवोऽतिशयेन रेजन्ते गतिमन्ती भवन्तीति सा. अनभिप्रेतोऽपि सन् प्रकरणेन संगततर रति सदर्धः द्र. (तु. वें. G.W. प्रमृ.) । 'न' इत्यस्यार्थान्तराभावात्वादिति दिक् ।

१३) प्रास. पू. स्वरः (पा ६, २, १) । धातुलोप-नवव्याऽभावादिह अन्तेः (पा ६, २, १९१) इत्यन्तोऽपि न भवति ।

१४) गस. उप. घञन्ते कृति थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) प्राप्ते परादि-स्वरः उस्. । न च गस. मा भूत् प्रास. भवत्विति वाच्यम् । तथात्वेऽप्यय-पूर्वपदस्वरं प्राप्ते (पा ६, २, २) परादि-स्वरस्य उस्. कृतं निर्वाहा-संभवादिति यावत् ।

१५) नायत्री... नातिवादे (भवति) इत्येवम् एकं वाक्यं पपा. द्र. (तु. भा.) । K. तत्र वाक्यद्वयं वष्टि । नायत्री (भवति) इत्येकं नातिवादो (भवति) इत्यपरम् इत्येवं तन्मते प्र१ इति विवेको विमृश्यः ।

१६) पाभे. अति... मनामहे ऋ ९, ४१, २ द्र. ।

१७) विप. (वर-). प्रास. ।

२२, ७; शौ २०, ३६, ७; अति- वक्षम्, अति ^१ (वक्षम्) पै १९, ३१, १.	का २४, ८, १. अति-व्याध्य- अन ^० अति ✓ वी, अति...वेति ऋ ५, ४४, ७. ?अति...वेत्यत् ^१ पै २, ६१, १. ?अति-वृद्धि ^१ पै १६, ६०, २. अति ✓ व्यथ् अति-व्यथ- दुर् ^० अति ✓ व्रज् > अति-वृजत् ^१ - जजिः ऋ १, ११६, ४.	१२, १; ५, २, १; ६, १, ३; ४, २, १; ६, ८, १. अति-शिष्ट ^१ - द्याय तै ७, ३, २०, १; काठ ४३, १०, अति-शुक्ल ^० - कृष् मा ३०, २२; का ३४, ४, ४. अति ✓ शुच् (संतापे) > अति- शोचन- -नौ पै १९, २६, ११७. अ(ति >) ती-शोक ^१ - -कः पै १, ३२, ३. अति ✓ शो > शा > अति...शिशीते ऋ १, ३६, १७. अति ✓ श्रा > श्च > अति-श्रुत ^१ - -तम् मै १, ८, २. अति ✓ (स >) षज्ज > अति- ष(क्त >) का ^१ - -का शौ १२,
अति ✓ वा, अतिवाति शौ ४, ५, २. ^१ अति ✓ विभू, व्यभू, अति...विध्यति ऋ ४, ८, ८; अतिविध्यन्ति काठ ३८, १४; शौ ८, ५, १९; पै १६, २८, ८. अतिव्यासीः तै ७, ५, १०, १. †अति-विद्ध ^१ - -द्धा ऋ ८, ९६, २; मै ३, ८, ३; ४, १२, ५; काठ ९, १९. अतिविद्ध-भेष(ज >) जी ^० - जी शौ ६, १०९, १; पै १९, २७, ९. †अति-विधे ^१ ऋ ५, ६२, ९; मै ४, १४, १०. अति-व्याध- अन ^० अति-व्याधिन् ^० - -धी मा २२, २२;		

अ) सपा. पै ४, ६, २ उद्वाति इति पाभे. ।

ब) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

ग) नाप. (पिप्पली-) । घस. साधारणः समासस्वरः
स्त्रियां ङीप् च (पा ६, १, २२३; ४, १, ३०) । यत्तु
सा. प्रथमवर्णके घस. इत्याह । तज्ज । तथात्वे हि पूष.
प्रकृतिस्वरः स्यात् । यद्युत्तरवर्णके अतिविद्ध- इति कर्तारि
क्तान्तमित्याह । तदपि न । अप्रसिद्धैरसामर्थ्याच्च
साहसमाश्रिताऽन्यभिचारादिति । न चेद्वाभीष्टः घस.
तद्विदित इति क्षेपः । तद्विद्वानपि क्षिप्तभेषजी- इत्यत्र
तत्रैव द्वितीये वर्णके तथा व्याचक्षाणोऽपि यदनायासेनो-
लक्षणं व्याकरणविहारमभिरोचयते न च तत्र दोषलभमपि
शङ्कते तेनैव चित्रीयते चेत्तः ।

द) केनन्त-कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७; २, १३९) ।
=सपा. शाब्रा १८, १३ । तैब्रा २, ८, ६, ७ अतिविद्धे
इति पाभे. ।

०) विप. (राज-य-) । ताच्छील्ये णिनिः प्र. कृत-स्वरश्च
प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

१) अति...विद्धा (ऋ १, १८९, २) इति सतः पाठस्य स्थाने
यनि. अत्र पाठो भवत्युताहो ✓ वी इत्याद्याऽप्युपसृष्टस्या-
ऽन्तर्भावित-प्यर्थे तिङ्-वृत्तमित्यत्र विमृड्भिः प्रततप्रयत्नै-
र्भाष्यम् ।

घ) पाठः तु. डि. अनवृद्धि- ।

१) गस. शत्रन्त-कृतस्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

१) =सपा. वाश्रौ ३, ३, १, ४ । तै १, ८, १, १ अवशोयन्ते
इति पाभे. ।

१) =सपा. वाश्रौ ३, ३, १, ११ । काठ १५, १ अवशी-
यन्ते इति पाभे. ।

क) =तमोभूयिष्ठ-मध्यरात्रकाल- । प्रास. अहःसर्व- (पा ५,
४, ८७) इत्यत्र समासान्ताऽचूपकरणे शुर्वरी- इति असं.
तेनाऽकारान्ततायतिश्च चित्स्वरश्च (पा ६, १, १६३) ।

१) अति-श^० इति पाठस्य स्थाने सपा. पै १, १०२, १;
४, ६, ४ उत्त-श^० इति पाभे. ।

म) अतिशया इति सुपा. चिन्त्यः । असंगतः (तु. तत्रैव
संदि. यतः साध्याऽन्तरबलेन दन्त्यसकारान्तं प्राति. मूल-
तोऽभिप्रेतमिति सुलभं भवति) ।

न) पाठः तु सपा. वाश्रौ ८, २१, १ अविशसा इति पाभे. ।

०) प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) ।

१) शोचनौ अतिशोचनौ > सपा. शौ ७, १००, १
उच्छोचनप्रशोचनौ इति पाभे. ।

१) गस. उप. भावे घञ् प्र. । पूष. दीर्घः (पा ६, ३,
१२२) । सपा. शौ १, २५, ३ अभिशोकः इति पाभे. ।

२) उपसर्गात् (पा ८, ३, ६५) इति षत्वम् ।

३, २३ ^० ; -क्ताः काठ २५, ११; क ३८, ४१; पै १७, ३८, २ ^० ; -क्ताभिः काठ २५, १; क ३८, ४.	अति-ष्टिषम् ^५ मै १, ६, ३. अ-तिष्ठत् ^१ -ष्ठन्तम् क्र १०, ८९, २. †अतिष्ठन्ती ^३ -न्तीनाम् क्र १, ३२, १०; पै १३, ६, १०.	५; पै १२, ५, ५. अति-ष्टाय ^१ -यः, -यम् ^१ काठ १३, ४. अति-सर्ग- अति ✓ गृज् द्र. अति ✓ सह, अति ^१ (गहस्व) ^१ ; (अति) ... सहस्व तै ४, १, ७, ३; अति ^१ (गहस्व); (अति) ... सहस्व मा २७, ६; का २९, १, ६.
अति ✓ (सि >) वि ^० > †अति-षित ^० - -न्तम् क्र १०, ७३, ९; कौ १, ३३१; जै १, ३४, ९.	११ अ-तिष्ठमान, ना ^१ -ना तै ६, १, ४, १; ४, ११, २; -नाः तै २, २, ११, ५; ६, २, २, १; -ने तै ६, १, ३, १.	अति ✓ सृ, अतिसृः पै ५, ३१, ७. अति-सृ ^१ -राः शौ ५, ८, २ ^० ; -राः शौ ५, ८, ४; पै ७, १८, ४; ५; -रान् शौ ५, ८, ७. [२- इन्द्र ^०]. अति-सृन् पै ७, १८, ५ ^० .
अति ✓ षकृद्, स्कन्द ^० , अतिस्कन्दति काठ ६, ३; क ४, २; अति- स्कन्दन्ति क्र ५, ५२, ३. अति-षकृद्स् ^(ः) क्र १०, १०८, २. अति-षकृदे ^१ क्र ८, ६७, १९. अति-षकृद् (द्रन् >) द्वरी ^१ -रीम् ^१ मा ३०, १५; का ३४, ३, २.	अति ✓ (स्था >) छा, > तिष्ठ, अति- तिष्ठति काठ १३, ४; †अत्य- तिष्ठत् क्र १०, ९०, १; मा ३१, १; का ३५, १, १; कौ ३, ४, ३; जै २, ३, ६; शौ १९, ६, १; पै ९, ५, १. अतितस्थौ क्र १०, ६०, ३. अति-ष्ठा ^१ - > अतिष्ठा-वत् ^० - -वान् शौ ३, २२, ६. अति-ष्ठावत् ^१ -वा पै २, ६९, ५. अति-ष्ठाव, > या ^१ शौ १९, ३३,	अति ✓ सृज्, अतिसृजति काठ २४, ७ ^० ; अतिसृजामि शौ १०, ५, १५, -२१; १६, १, ४; पै १०, ९, १; १६, १२९, १-१०; १८, २८,

^१) सपा. अतिषका < > अतिषक्ताः इति पाभे. ।

^२) परिनिश्चिन्मः (पा ८, ३, ७०) इत्यत्र अतेः षत्वम्
उसं. द्र. ।

^३) कर्मणि केऽनन्तरगतस्वरः ।

^४) परेश्व (पा ८, ३, ७४) इत्यत्र अतेः उसं. द्र. । तेनेह
शाखभेदेनाऽतिपरस्य ✓स्कन्द इत्यस्य षत्वविकल्पः
सुसाधः स्यात् ।

^५) गस. कसुञ्जन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७, २,
१३९) ।

^६) उप. तुमर्थे केन् प्र. । समासस्वरौ नापू. द्र. ।

^७) नाप. [(गर्भपरिणामात् प्रागेव ध्वस्तगर्भ-) स्त्री- । तु.
भा. तैब्रा.] । गस. कनिबन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
२, १३९) । स्त्रियां ङीप् प्र. रेफान्तादेशश्च (पा ४, १, ७) ।

^८) सपा. तैब्रा ३, ४, ११, १ अपस्कृद्द्वरीम् इति पाभे. ।

^९) षत्वम् उसं. (पा ८, ३, ६५) ।

^{१०}) सञ्जन्तात् शता प्र., गत्युत्तरपद-कृत्स्वरः प्रकृत्या ।
सनो नित्वादादुदात्तत्वे प्राप्ते (पा ६, १, १९७) अभ्यापात्
परस्य स्वरः उसं. (पा ६, १, १९२) ।

^{११}) गस. उप. कसुल् प्र. छित्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६,
१, १९३, २, १३९) ।

^{१२}) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) ।

^{१३}) स्त्रियां ङीप्ः पितृवाजिवाते स्वरऽभेदः ।

^{१४}) गस. उप. भावे अङ् प्र. स्त्रियां टाप् कृत्-प्रकृति-
स्वरश्च (पा ३, ३, १०६; ६, १, १३९) ।

^{१५}) मनुष्यः पितृवाजिघाते स्वरऽविशेषः (वैतु. सा.
[पक्ष] वनिबन्ततया व्याचिन्त्यासति, ताचिन्त्यम् । पपा.
वान् इत्यवयवस्याऽवृहीतत्वाद् मनुष्यस्तदास्था-विषयस्य
स्वष्टत्वाद् वनो नलोपाऽभावस्य च छान्दोग्येन व्याचिन्-
त्यस्य व्यर्थप्रयासाऽनर्थान्तरत्वात्) ।

^{१६}) गस. उप. वनिप् प्र. (पा ३, २, ७४) ।

^{१७}) गस. उप. ह्यबन्त-कृत्-स्वरः प्रकृत्या (वैतु. पपा.
शंपा. अतिष्टाय इति च सा. अधिष्ठाव इति च) ।

^{१८}) गस. उप. इयाद्^० (पा ३, १, १४१) इत्यत्र सौप-
सर्गादिनि ✓स्था कर्तरि णः प्र. उसं. । युगागमः
(पा ७, ३, ३३) ।

^{१९}) अति...तर इति पाठं नै. मा. काठ. शौ. पठन्
BO. उपेक्ष्यो भिन्नपाठदर्शनादिति (तु. टि. अति ✓ चर >
अति...चर, अति ✓ तु > अति...तुर, अति...तर च) ।

^{२०}) पचाद्यच्चि थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^{२१}) ऐन्द्रा अतिसृः > सपा. पै ७, १८, २ इन्द्रातिसृः
इति पाभे. ।

^{२२}) पाभे. अतिष्ठावत् टि. द्र. ।

^{२३}) सपा. क ३७, ८ अपिसृजति इति पाभे. ।

४; अति...सृजामि शौ १६, १, ७; पै ५, ३२, १०; अतिसृजामः शौ १०, ५, १५^b-२१^b; अति...सृजन्तु शौ ४, १६, ६^a; अति-सृजस्व पै ५, २४, ८; अतिसृज शौ १५, १२, २, अतिसृजेय शौ १५, १२, ३.

अतिसृज्यन्ते मै १, ४, ६.

† अति...असृक्षत क्र ९, १०७,

२५^b; कौ १, ५२२; जै १, ५३, १०.

अति-सर्गे^d - गम् मै २, १३, २२;

काठ ४०, १२.

अति-सृष्ट^e - -ष्टः मै १, १, २; शौ

१५, १३, ४; ७; १६, १, १; -ष्टा:

शौ १६, १, १, पै १८, २८, १.

[^fष्ट-अन्].

अति ✓ सृष्ट, † अतिसृष्टि क्र ८,

१०२, २१; मा ११, ७४; का

१२, ७, ९; तै ४, १, १०, १; मै २,

७, ७; काठ १६, ७; शौ ४, २०,

९^f; † अतिसृष्टि क्र ९, ८६,

४४; कौ २, ९६५; जै ४, २०,

१०; अतिसृष्टि शौ ४, १६, ४;

अतिसृष्टे तै ६, ३, १, ५^g; काठ

२६, १; क ४०, ४.

अति-सृष्टे^h मै ३, ८, १०.

अति ✓ स्कन्द अति ✓ स्कन्द व.

अति-स्थूलⁱ - -ला: मै ३, ९, ४॥;

-लम् मा ३०, २२; काठ ४, ४.

? अति सृजः^j क्र ८, ५६, ३.

अति ✓ स्रस्^k, अतिस्रसेम क्र ६, ११,

६.

अति ✓ स्रु, अत्यस्रव मै ४, २, १२.

अति-स्रुत - -तः^l मा १०, ३१; का

११, १०, १; मै २, ३, ८; ३, ११, ७.

अति ✓ स्रु, अति...स्वर्षत्^m कौ ४,

६; ७ⁿ.

अति ✓ हन्, अतिहन्त्या^o मै २, २, १॥.

अति-वातम्^p मै २, ४, ५.

अति-हन् - > अतिहन्त्या^q - हन्त्या:

शौ ११, ९, १६; पै १६, ८३, ६.

अति-ह(त>)ता - -ता: पै १३, ५, २.

अति ✓ हा(गती) > अति-हाय^r क्र

१, १६२, २०; मा २५, ४३†;

॥ तै २, ६, ६, ६; ४, ९, ४†; ६,

३, १, ३; ॥ मै १, ८, ५; ३, ८, १०;

काठ ६, ५; ४६, ५†; क ४, ४.

? अतिहायति^s पै ५, २१, २.

अति-हित - अति ✓ धा द्र.

अति ✓ ह, अतिहरेत् तै ६, ३, ९, ५॥;

॥ अतिहरेत् तै २, ६, ८, ४; ६, ३,

९, ५; मै ३, १०, १^t; काठ २८, १.

† अतिजिघ्रसे^u क्र ९, ८६, १२९;

^a) सपा. अति...सृजामि <> अति...सृजन्तु इति पाभे. ।

^b) सपा. पै १६, १२९, १-१० अतिसृजामि इति पाभे.

^c) ✓ सूत्र इत्यस्य ण्यन्तेन ✓ गम् इत्यनेन समान-तात्पर्यपर्यवसानकृत्वा कर्माभूतानां सोमानां पावशाडति-क्रमेण तत्पूर्वकं भारया सृज्यमानत्वेन च समानम-न्वितत्वाद् गतित्वमभ्युपेयम् (तु. वें. G.W.; वैतु. सा. अन्यथाऽऽथ उक्तादव तैरीहंपदयः) ।

^d) गस. उप. घञन्ते कृति आधादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^e) कर्मणि केऽनन्तरस्य गतेः स्वरः (पा ६, २, ४९) ।

^f) अतिसृष्टि इति सा. । सपा. पै ८, ६, १० उपसर्पति इति पाभे. ।

^g) सपा. मै ३, ८, १० प्रभृ. अनीयात् इति पाभे. ।

^h) केनन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७; २, १३९) ।

ⁱ) प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, ३, २) ।

^j) पाठः ? अति-स्रज् - ("अधिगत-वश्यतासूचक-बलयः; वैतु. ORN प्रभृ. = लविबन्- [दास-]) > -स्रजः इति शोभः द्र. (तु. सपा. खि [३, ८, ३], ORN. GRV. प्रभृ.) ।

^k) तु. टि. अति ✓ ध्वस् इति ।

^l) पाभे. अतिद्रुतः मा १९, ३^२ प्रभृ. टि. द्र. ।

^m) पाभे. अति...पर्वत् खि ५, ४, ६ द्र. ।

ⁿ) सपा. काठ ११, ६ उपहन्ति इति, तै २, ३, १, ५ उपहन्त्या इति पाभे. ।

^o) आभीक्ष्ण्ये णमुल् प्र. लिट्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, ४, २२; ६, १, १९३; २, १३९) । सपा. तै २, ४, ११, ५ अभिगम्यन् इति काठ १२, ४ अभिघातम् इति पाभे. ।

^p) घञर्थे टक् प्र. उलं. (पा ३, २, ५३) । उपधालोपः । कुत्वम् (पा ६, ४, ९८; ७, ३, ५४) ।

^q) तस्येदमित्यर्थे यत् प्र. तित्स्वरश्च (पा ४, ३, १२१; ६, १, १८५) ।

^r) अतिक्रमणेऽतिलङ्घने इत्यर्थः । त्यागार्थस्याऽसंगतेर अति ✓ हा (त्यागे) स्यादित्येवं अमो न स्यात् । लघ्वन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३९) ।

^s) पाठः ? अस्य अंहतिम् अति नो हिनुष्व इद् इति त्रैष्टुभः पादो मूलतः संभाव्यते ।

^t) केवलं मौलिकस्य धात्वादेर् हकारस्य भङ्गादतया दर्शने भवति । अभ्यासाऽऽस्य जकारतया श्रुतेर् वकार-तयाऽभ्युपगमाभावात् साद् ✓ ह इत्यस्माद् विवेकः सुकरः द्र. (वैतु. PW. GW. प्रभृ. अन्यथाऽऽशा विवृश्याः) ।

१००, ९; कौ २, ३६८; जै ३, ३०, ११.

अति-ह्रस्व^१ - स्वम् मा ३०, २२, का ३४, ४, ४.

अति ✓ ह्रस्व, अतिह्रस्वे पै ५, ४, ९.

अती(ति ✓^२), अत्येति ऋ ६, ४, ५; ९, ७२, ३; ८५, ९; ८६, ७; [९६, ६; १७]; १०, ३१, ९^३; मा ४०, ४; का ४०, १, ४; तै ३, ४, ११, २१; ६, १, ४, ९^४; मै ४, १ ९^५; १२, ६१; काठ २३, १२^६; ३१, ७^७; क ४७, ७^८; तै ३, २, २९४; ५२५; तै ३, २४, १०; ४१, १; शौ १०, ८, १६; पै १६ १०२, ५; अत्येति तै ६, ६, २ १^९; मै ४, १, ३; काठ ३१, २ ३७, १२; क ४७, २; अत्येति काठ १२, ३; ११^{१०}; पै २० २७, ३^१; अति... एति मा ३१, १८^{१२}; का ३५, २, २^{१३}; तै ६, ३, ३, १^{१४}; काठ २६, ३^{१५}; शौ १२, २, ११; पै १७, ३१, १; अती (<ति) ... एति मै ३, ९, २^{१६};

अतियन्ति ऋ १, ३२, ८; ९, ६९, ९; तै ३, २, २, १; २; मै ४, ५, २^{१७}; शौ १८, ३, १७; पै १३, ६, ८; अत्येति ऋ ९, ९७, ३१; कौ १, ५३४; जै १, ५५, २; शौ १३, १, ५७^{१८}; अत्येति तै १, ५७, ३; १, ५६२; २, ६६६; तै १, ५७, ७; ३, ५५, ७; शौ १८, १, ३९^{१९}; १९, ३३, ३; पै १२, ५, ३; अति... एतु शौ ६, ७५, ३^{२०}; पै १९ ४६, ४^{२१}; अतीताम् ऋ १०, ८५, ३२; शौ १४, २, ११; पै १८, ८, २; अतीहि ऋ ८, ३२ २१; मा ३, ६१^{२२}; का ३, ८, ६^{२३}; तै १, ८, ६, २; मै १, १०, ४; २०; काठ ९, ७; ३६, १४, क ८, १०, कौ १, २२३^{२४}; जै १, २४, १^{२५}; तै अति... इति ऋ ३, ४५, १; ९, १०७, १९; मा २०, ५३; का २२, ५ ७; कौ १, २४६; ५१६; २, २७२; १०६८; जै १, २६, ४; ५३, ६; ३, २३, ४; शौ ७, १२२, १; अति... इति ऋ ८, ३२, २२^{२६};

अति... अयाम शौ १२, ३, १८; पै १७, ३७, ८; अत्यायन् काठ १२, ३^{२७}; अतीयात् तै ६, ३, १, ६; ४, २, ३; मै ३, ८, ९; १०; अतीयात् तै ६, ४, २, ३; मै ३, ८, १०^{२८}; ४, ९, ४, काठ २६, १^{२९}; ३१, ३; क ४०, ४^{३०}; ४७, ३; अतीयाम ऋ ५, ५३, १४. अति... एतः^{३१} शौ ९, ५, ९; पै १६, ९७, १०.

अति(ति-इ) १ - ता: पै १३, ५, १५.

अती(ति-इ) २ पै ३२, ६^{३२}.

अती(ति-इ) ३ (स्वर >) णि^{३३} - रीम्

मा ३०, १५; का ३५, ३, २.

अती(ति-इ) ४ यि^{३४} - वांसम्,

अति(इयिवांसम्) ऋ ३, ९, ४.

अत्या(ति-आ) ५ - यम शौ १०, ८, ३; पै १६, १०१, ६.

अत्या(ति-आ) ६ यम्^{३५} ऋ ८, १०१, १४.

अत्ये(ति-ए) ७ तै^{३६} ऋ ५, ८३, १०.

अत्येत्तु- दुर^{३७}.

अती-काश- अति ✓ काश ४.

१) प्रास. पू. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १) ।

२) सपा. अत्येति <> अत्येति इति पाठे. ।

३) सपा. तैत्रा ३, २, ८, १२ अत्येति इति पाठे. ।

४) सपा. मै २, ३, ९ अत्येति इति पाठे. ।

५) सपा. अत्येति <> अत्येति इति पाठे. ।

६) अतिमृत्युमति (स्व ३, ८; ६, १५ च) > सपा. तैत्रा ३, १२, ७; १३, १ अमृतः इह भवति इति पाठे. ।

७) सपा. ऋ ९, ८२, १ पुंथेति इति पाठे. ।

८) अति... एतु (तैत्रा ३, ३, ११, ३ आपश्रौ ३, १४, २^{३८} प्र. च) <> अति... इति, पै १९, १५, ८ अनु... इति इति च पाठे. ।

९) सपा. आश्रौ १, ३, २४ आपश्रौ २४, १२, ७ अति... एति इति, शाश्रौ १, ९, ३ अति... एमि इति च पाठे. ।

१०) पाठे. अतिसुपेत् तै ६, ३, १, ५ द. ।

११) लेटि सिपि अति मपु १ द. । यत्तु PW. प्र. च,

✓ एषु (गती) इत्यत एतद् रूपम् इत्याहुस्तद्विषयम् ।

१) सपा. मै १, ४, ८^{३९} तीर्त्वा इति पाठे. ।

२) गप्र. उप. करप् प्र. पिरवाक्षिणाते भास्व. प्रकृत्या ।

३) व्यु. कृते तु. डि. अति ✓ या > अतिचयि^{४०}स- ।

४) समानायां श्रुतौ शाखाभेदेन भिन्नस्वरपर्यवसायिनी भिन्ना शब्दप्रवृत्तिः प्र. । तथाहि, उभयत्र क्विप्, एतदित्येवं सत्यपि ऋ. उप. णमुलन्तम् अद्य. लिति प्र. तत्पूर्व-धातुस्वरविशिष्टम् (पा ६, १, १९३) भवति । शौ. च ण-प्रत्ययान्तस्य (पा ३, १, १४१) प्र. स्वरेणाऽन्तोदात्तस्य प्राति. द्वि१ भवतीति विवेकः सुलभः । उभयत्र तावद् गत्युत्तरकृत-प्रकृतिस्वरो भवतीति स्पष्टम् (वैतु. PW. QW. MW. प्र. तथा भिन्नां शाब्दीं प्रवृत्तिमविविधानाः चिन्त्याः स्युः) ।

५) तु. डि. अतिचरितवै ।

अती(ति/ई)क्ष, अतीक्षेत काठ ३४,
१८.

अ-ती(क्षण>)क्षणा- -क्षणम् काठ
२५, १; क ३८, ४.

अती-रुच्- , अती-रोक्- अति/रुच्
द्र.

अ-तीर्ण- -र्णम् क्र ८, ७९, ६.

अ-तीर्ति^१- -र्ति^१ काठ १९, ३; क
२९, ८.

अ-तीर्थ- -र्थम् काठ २६, ८; क ४१,

६; -र्थेन काठ २६, ७^१; क ४१, ५.

अती-शोक- अति/शुच्(संतापे) द्र.

अती(ति/ई)ष् (गती), अत्येषन् मै
१, १०, १४; काठ ३६, ८.

? अतीह^२ पै ४, २७, ६.

अ-तुर, रा^३- -रः पै ५, १३, ७;

-राणाम् शौ ७, ५२, २; पै १९,
९, ९.

? अ-तुर्मुह^४- -हम् मै २, १, ९^१॥

अ-तूजि^५- -जिम् क्र ७, २८, ३.

१अ-तूर्त^१- -र्तम् क्र ८, ९९, ७;
कौ १, २८३; जै १, ३०, १;
शौ २०, १०५, ३.

२अ-तूर्त^१- -र्तः क्र १, १२६, १; खि
५, ५, १; तै २, ५, ९, २; -र्तम्
क्र ५, २५, ५; मै ४, ११, १;
काठ २, १५; -र्तं क्र १०, १४९,
१^६.

अ-तूर्तदक्ष^१- -क्षा क्र ८, २६, १.

अ-तूर्तपथिन्^३- -न्थाः क्र ५, ४२,

१) विप (आयुस्-). तस. नञ्-स्वरः । उप < √तृ ।

२) तस. उप. √तृ + भावे क्तिन् प्र. ।

३) सपा. मै ३, १, ३ विजिल्यै इति पाप्मे. ।

४) तीर्थेन इति मुपा. मुदणप्रमादजः (तु. क.) ।

५) अती(ति/ई)>अतीहि इति शोधः ।

६) विप. (विमृश्यकारिन्- 'रिणी'-जन-, विश्-). तस.
नञ्-स्वरः । उप. < √तृ यद्. ।

७) तस. गुणप्रतिषेधेऽत्र अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१५६) । उप. *तुर्मुह->तुर्मुह- । यतु (अन्तर्मुह->)
अन्तर्मुह- इतीव B. पाठः चिक्लप्सते (तु. SBW.),
तदपि विभृश्यम् । तथा सति *अन्तर्मुह- इत्यतो भावे
यः प्र. उस्. (पा ५, १, १२६) तत्स्वरश्च द्र. ।

८) तस. नञ्-स्वरः । उप. < √तृ यद्. ।

९) विप. (इन्-). तस. उप. यद्. ।

१०) विप. (पुत्र-, राजन्-). बस. उप. भावे क्ते प्र.
आशुदातत्वम् उस्. (पा ६, २, ११६) ।

११) अर्थः? अतूर्णे वा अत्वरसाणे वा (अन्तरिक्षे) इति
या १०, ३२ ।

१२) विप. (अश्विन्-). तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप.
बस. द्र. । अतूर्त-वक्षा इति पपा. भवति । ततो न मन्येत
यथाऽत्र नञ्-पूर्वं शब्दरूपं बस. भवतीति च अतूर्त- इति
तत्र बस. पूष. भवतीति च । प्रवृत्तिर्होषा पपा. भवति यथा
निषेधार्थीयो नञ् नाऽवगृह्यत इति । ततः किमिति ।
ततोऽत्र तूर्त- इत्येतद् मूलतो नञा पुरश्चिक्तीर्षितं भवति
तूर्त-दक्ष- इति वेति त्रिनिश्चयो दुष्कर इति । कथमिति ।
उभयथापि स्वराऽविशेषे सामान्यार्थाऽविशेषे च स्ति शि-
षणतायोगसामान्यादिति । तथाहि । यदा तूर्त- इत्यनेन
नञ्-मूलतः समस्यते तदा प्रथमं नञ्-स्वरः तस. जायते ।

वैप १-१४

पश्चाच्चासौ दक्ष- इत्यनेन समस्यमानः बस. पूष. प्रकृति-
स्वरम् उपजनयति । कल्पान्तरे तस. उक्तः स्वरः । एवमर्थे-
ऽपि तात्पर्यतः सामान्यं भवति । तद् यथा । यदा तस.
तदा भावविशेषविशिष्टेन पदार्थविशेषेण विशिष्टो नञा
विशिष्येत । यथा च बस. तदाऽसौ नञ्-विशिष्टभावविशेषेण
विशिष्टेन पदार्थविशेषेण विशिष्येत । अत एवविषेषु
निगमेषु तैस्तैर् व्याख्यातुमिः क्वचिद् बस. इति क्वचित्
तस. इति क्वचित् बस. वा तस. वेति ताटस्थ्येन
विकल्पभूयस्त्वमिव यदभाजितेन नैव कापि चित्रीया सावसरा
स्यात् । एस्थि. अपि यथा श्रीती शब्दी प्रवृत्तिः तस.
विशेषेण पुष्पती दृष्टिपथमवतरति तथा नाड. टि. द्र. ।

१३) विप. ([अत्रिहतगति-] अर्थमन्-, असुर-). समासान्तरौ
नापू. टि. दिशा द्र. । अत्र तूर्त-पथिन्- इति उप. समासान्तः
अः प्र. (पा ५, ४, ७४) सामान्येनाऽनिवार्यप्रवृत्तिरपि
सन् यल्लब्धावसरो न भवति तेनैतज् ज्ञापितं
भवति यथा नञ्-संनियोगेन समासान्ताभावीयं यदनु-
शासनं (पा ५, ४, ७१) भवति तस्याऽयं विषय इति ।
स च समासान्ताऽभावो नञ्-पूर्वशब्दान्तात् तस. एवाऽनु-
मतो भवति । अत्र पथिन्- इति स्वस्य च तदन्तस्य च
समस्तशब्दरूपस्य समानं ग्राहको भवतीति तन्त्रसमयः
त्रिदुषां सुविदितः । यच्च पथो विभाषा (पा ५, ४, ७२)
इति पथिन्- इत्यस्याऽस्मिन् नञ्-संयोगेन समासान्ताऽभाव-
प्रकरणे विकल्-विषयत्वमन्वशात् तस्य तावद् अ-पथिन्- इत्यत्र
याथा. निदर्शनं भवति । तद् विनिगमनाऽन्तरस्य नितान्ता-
ऽभावेऽत्रत्यः समासान्ताऽभाव एव विनिगमको भवति
यथैतत्प्रकारकेषु नञ्-पूर्वपदेषु समस्त-शब्दरूपेषु सर्वत्राऽस्ति
बाधकाऽन्तरे तस. भवतीत्येवमेवाऽभ्युपेयमिति । अतो
यत् सा. 'अतूर्तस्वरारहितः पन्था यस्य' (क्र १०,

१; १०, ६४, ५.	-१॥जा: काठ ३५, १७; क ४८, १५.
अ-तृदिल ^a - लास: क १०, १४, ११.	? अतैषैता पै ५, ३१, ५.
अ-तृप ^b - पास: क ४, ५, १४.	? अतो द्रोष्वपायव नावग्लाय: १ पै
अ-तृणुवत् ^c - वन्तम् क ४, १९, ३.	४, ५, १०.
अ-तृषित ^d - ता: क १०, १४, ११.	अतोऽधि एतद्- द.
अ-तृणज ^e - णज: क १०, १४, ११.	? अतो ह मैतो (ह) मात्मा ^f पै २०,
अ-तृष्य ^g - ष्या: शौ ७, ६२, ४; ६;	५३, ९.
- ष्यासा पै ३, २६, ३.	अत्क- ✓ अत् द.
अ-तृष्य(त>)न्ती ^h - न्ती: क १,	? अत्तगम् पै १९, २५, ५.
७१, ३.	अत्तवे, अत्तुम्, अत्त-, अत्त्वा, अत्त्वाय
अ-तेजस ⁱ - जसम् शौ २, १९, ५ ^b ;	✓ अद् द.
२०, ५; २१, ५; २२, ५; २३, ५;	अत्य- ✓ अत् द.
	अत्यं(ति-अ)हस् ^k - हा: मा १७, ८०;

का १८, ७, १; तै १, ८, १३,	
३:४, ६, ५, ५; मै २, ६, ६१; ११,	
१; काठ १८, ६; क २८, ६.	
१॥अत्य(ति-अ)प्र ^l - प्रम् तै २, ६, ५,	
४ ^l ; काठ २५, ५ ^l ; क ३९, २ ^l .	
अत्य(ति-अ)णु ^m - णु: मै ३, १, ४.	
अत्य(ति-अ)न्त- -न्त: पै १५, २३,	
१३.	
अत्य(ति-अ)प ✓ हन्, अति- अप-	
हन्ति मै २, १, ५; काठ ११, ५.	
† अत्य(ति-अ)वि ⁿ - वि: क ९, १३,	
१; शौ २, ५४७; जै ३, ४२, ३;	
- विम् क ९, ६, १५; ४५, ५.	

६४, ५) इत्येवं व्याचक्षाणोऽत्र बस. इत्यातस्थे तन्मन्दमिव भवति। तथात्वे नञ्-पूर्वत्वाऽभावे तत्पुरुषाऽभावे च समासान्ताऽभावस्य दुरुपपादत्वात्। अपरं चाप्यत्र दूषण भवति। तद् यथा। त्वरा-रहितत्वेन व्याख्यायमानं पूष. बस. भवेत्। तेन च तद् अतुर्- इत्याकारकं स्यात् तत् १ अतुर्- इत्याकारकम्। एवं चाऽभ्युपगते सति प्रकृते बस. पूष. प्रकृतिस्वरेण नञ्-स्वरो नैवोपपद्येत।

^a) विप. (प्रावन्-।) तस. नञ्-स्वरः। अर्थस्य व्यु. च कृते तृदिल- टि. द्र.। ^b) विप. > नाप. (जन-।) तस. नञ्-स्वरे प्रातिस्नोदातः (पा ६, २, १५७)। गुणप्रतिषेधे चाऽशक्य- र्थपर्यवसाने समसः। उप. कः प्र. (पा ३, १, १३५)।

^c) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, १)।

^d) उप. शत्रन्तम् < ✓ तृप् (स्वा.)।

^e) विप. (अदि- L=प्रावन्-।)। समासस्वरौ एपू. टि. द्र.। उप. कृते तु. टि. तृणज- इति अन्-स्वमज- इति च।

^f) तस. नञ्-स्वरे प्राति ययतोः (पा ६, २, १५६) इत्यन्तोदातः। उप. तुष्- + अर्हत्यर्थे यत् प्र. (पा ५, १, ६७)।

^g) बस. अन्तोदातः (पा ६, २, १७२)।

^h) अतेजसं कृणु इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. मै १, ५, २ आपश्रौ ६, २१, १ प्रतितितिग्धि इति, काठ ६, ९ प्रतितित्यग्धि इति च पाठे।

ⁱ) नितरामसिद्धचरपरिष्कारः सुपा. पादचतुष्टयेऽपि सुशोभः स्यात्। तद् यथा —

उत्तिष्ठामि विधुनुव, वि ते श्रायन्तु नाव्यः।

अयो उद्रास्व अपायवान् अवग्लायऽधि मुक्कयोः॥

¹) आद्यतोऽहमावत्तो म आत्मा इति शोधः (तु. सस्थ. टि. ऐमन्तुम्)।

²) नाप. (L=होऽतीत्य वर्तमान-।) मरुद-विषय-। विं. PW. प्रभृ. विर.।। प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।

³) अतिक्रान्तमर्थं यथा स्यात्तथेति कृत्वा किव. भवति। समासस्वरौ नापू. टि. द्र.।

⁴) विप. (यूप-।) शेषे एपू. टि. द्र.।

⁵) विप. (L=मा. अविलोमनिर्मित-पवित्रम् अतिक्रान्त-।) सोम-, इन्दु-। वैतु. PW. प्रभृ. नाप. इति ?)। इह च अत्यहस्- इत्यत्र च प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरस्य अपवादरूपोऽन्तोदातः (पा ६, २, १९१) किमिति न प्रवृत्तिं लभत इत्युपपादनाऽर्हो विषयः। ननु तत्र कृद्विधिविषयत्वमुपात्तं भवतीह च कृदन्तभूतोणादि प्र. साधितविषयस्य कृद्विधयत्वाऽव्यभिचारात् तद्विषयता इति चेत्। तर्हि नैवं वाच्यम्। अत्यहस्- इत्यत्राऽकृद्विधे विषयेऽन्तोदातप्रवृत्त्यभावाऽपि प्रसङ्गात्। न चाव्याप्यति- व्यातिपरिहाराय अतेर्धातुलोप इति वक्तव्यम् (पावा ६, २, १९१) इत्युक्तं भवतीति वा चोद्यपरिहाराय स्यादलमिति मन्तव्यम्। लक्ष्ये धातुलोपाऽनुगमदर्शन- सामान्यात्। कस्तावत् समाधिरिति। यत्र मौलिकः क्रियाशः प्रधानो भवत्यप्रधानश्च नामीभावस्तत्र तावद् धातुलोपनिरपेक्षमन्तोदातः प्रवर्तमानः द्र.। तदेवंविधेषु निगमेषु प्रास. अपेक्षया गत. आस्थेयतरः। तद् यथा अति-जीव-, अति-दाह-, अति-याज-, अति-मान-, अति-सञ्च- प्रभृ. गत. दुलभो भवति। एवम् अत्यहस्-

१०६, १११; कौ २, २९१; जै ३, २४, ७.	कृष्ण ^० तै ६, २, ३, ३.	अत्या(ति/अ)प् > अत्या(ति-आ)- सि ^१ -सि: शौ ११, ९, २२; पै १६, ८४, ७.	अत्या-सारि(र>)णी ^१ -णी ते २, ६, ५, ४; -णी: क ३९, २ ^१ .
अत्य(ति/अ)श् (भोजने) > अत्या- (ति-आ)क्षित ^२ -तस्य, -तेन मै ३, ६, २.	अत्याय- अत्यायम् अती(ति/अ) द. अत्या(ति-आ)✓या, अति...आयातु	अत्याय- अत्यायम् अती(ति/अ) द. अत्या(ति-आ)✓या, अति...आयातु ऋ १०, ४४, १६; अत्यायाहि ऋ ३, ३५, ५; अति...आयाहि ऋ ३, ४३, २; अत्यायातम् ^३ ऋ ५, ७५, ३; कौ २, १०९४.	अत्या(ति-आ)✓सृज्, अत्यासृजामि ^४ पै १६, १२९, १-१०.
अत्य(ति/अ)स् (भुवि), अत्यस्तु ^५ ऋ ७, १, १४; अति...स्यात् ^० मै ३, ३, २ ^१ ; अति...स्यात् मै ३, २, ६ ^१ ; ३, २ ^१ ; ४, ५, ८; अति... स्याम शौ ११, १, १२; २१; पै १६, ९०, १; ९१, २.	अत्या(ति-आ)✓स्, अत्यासरत् पै ५, ३१, १.	अत्या(ति-आ)✓ह् > अत्या-ह्य खि ४, ५, २९ ^१ .	अत्या(ति-आ)✓ह्ये, अत्याह्यति मै ४, २, ६ ^१ ; ७ ^१ ; अत्याह्यन्ति मै १, १०, १६; अत्याह्यत् मै ४, २, ६; अत्याह्यन् काठ ३६, ९; अत्याह्येत् मै ४, २, ७. अत्याह्यिष्यामि मै ४, २, ६ ^१ .
अत्या(ति-आ)✓क्रम > अत्या-			

इत्यत्र ✓अद् इत्यनेन नेदीय इव संबद्धः सन् गतीयाम-
नोऽतिर् भिन्नक्रमः । गस. चोत्तरकृत-प्रकृतिस्वरः । यद्वा,
एपू. टि. दिशा अत्यन्नमिति प्रशस्ताऽज्ञार्थे प्रास. पूष.
प्रकृतिस्वरः स्यात् तत उभ. च तथाप्युत्तरकृत-प्रकृति-
स्वरत्वादिति यावत् । अथ यत्र वैयुत्पत्तिकः क्रियांशो
गुणतामुपैति प्रवृत्तिविशेषानुरजितो नामीभावश्च प्राधान्यं
भजति तत्र खलु सत्यपत्यपि धातुलोपे प्रास. अव्ययस्य
पूष. प्रकृतिस्वरश्च । यथाऽपि धातुलोपे तावद्
अति-कृश-, अति-कृष्ण-, अति-ह्रस्व-, अति-शुक्ल-,
अत्यगु- प्रभृ. । यथा च सति धातुलोपे अति-
पूरुष-, अत्यंहस्-, अत्यवि- प्रभृ. । अत्यग्र-, अति-
चक्रन्दस्- प्रभृ. धातुलोपे सत्यसति चोभयथापि सुवच
इत्यपरो विवरणविषयो विशेषश्च द्र. । अन्ततश्च यत्राऽतेर्
उत्तरवर्तिनो नामीभावपूर्त्तावपि मौलिकभावात्मकता नैव
विद्वन्ते तत्र धातुलोपविषयत्वे सति गस. असंभवत्यप्य
अन्तोदात्त एव प्रवर्तमानः द्र. (तु. शब्रा. अति-नाऽट्-). ।
तस्मादस्याऽन्तोदात्तानुशासनस्य कृद्विषयत्वे सति धातु-
लोपस्याऽन्यथासिद्धायमानत्वात् साक्षाद्-धात्वर्थप्राधान्येन
विशेषणीयत्वं द्र. । अथाऽकृद्विषयत्वे तस्य श्रौतनिर्दर्शनाभावे
प्राक्तनाचार्यवचनप्रामाण्याद् धातुलोपे सतीति विशेषण-
मुपादेयम् । तेन हि अत्यङ्कुश- प्रभृ. उक्तः स्वरः
प्रवर्तते । [शोभनो गार्ग्यः >] अति-गार्ग्यः इत्येवमादिषु च
न प्रवर्तते । एवं तावत् सूत्रे यथान्यासम् अकृतपदे इति
प्रथमार्णं सदेव धातुलोपे सति इत्येवं पुनर्विशेषण-
मुपाददीत । दिशा चानयाऽकृन्मात्रविषयत्वमस्यानुशासनस्य
मूलत आचार्यस्याभिप्रेतमित्यादिनिष्कर्षः सम्यग् अवधेयः ।

^१ गस. अनन्तरस्य गतेः स्वरः (तु. टि. अव-गत-
इति) । उप. कर्तरि क्तः प्र. धा. दीर्घत्वञ्च निपात्यते
(पा ६, १, २०७ [तु. लशे. ; वैतु. पाम. प्रभृ. आङ्-
पूर्वत्वमुपकल्पयमानाश्चिन्त्या अनन्तरस्य गतेः आङ्-
पत्तेः]) ।

^२ सपा. ऐत्रा १, १० आश्रौ ४, ३, २ । तैत्रा २, ५, ३,
३ अत्येति इति पाभे. ।

^३ इवाऽर्थाऽनुरजितोपसर्गार्थविशिष्टत्वं क्रियार्थस्याऽभि-
प्रयती श्रुतिर् इव इत्यस्य गतेश्च क्रियायाश्च मध्ये श्रावण-
मनुरुन्धाना द्र. । व्यवहितगतिप्रयोगमननुमन्वाने लोके नैवं-
विधाऽतिसूक्ष्मा शाब्दी प्रवृत्तिरनायासेनाऽभिव्यज्यितुमल-
मिति दिक् ।

^४ पाभे. अतिक्रान्तः काठ २०, ६ द्र. ।

^५ गस. उप. ल्यबन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३;
२, १३९) ।

^६ गस. अनन्तरगतिस्वरः (पा ६, १, ५०) ।

^७ तु. सस्थ. टि. अति ।

^८ मन्त्रादावपि सतः क्रियापदस्योपसृष्टत्वाद् अतिङ्
उत्तरत्वे तिङ्ङंशस्य निघातो गतिद्वये च प्रथमस्य
गतेर्निघातः (पा ८, १, २८; ७०) ।

^९ विप. (अतिवृष्टिः, जनि-) । गस. उप. णिनिः प्र.
कृत्स्वरश्च प्रकृत्या । स्त्रियां ङीपः पित्त्वानिघाते स्वरगतद-
वस्थः । ^१ सपा. काठ २५, ५ अभ्यासारिणीः इति पाभे. ।

^{१०} पाभे. अतिसृजामः शौ १०, ५, १५-२१ द्र. ।

^{११} अत्या^० इति स्वरः? यनि. शोधः । सपा. खिसा २९,
२९ अत्राह्य इति पाभे. ।

अत्याह्वयन्ते मै ४, २, ६.
अत्युत् (< ति-उद्) ✓ पत् > पाति,
अति... उपातय पै ६, २२, २४.
॥ अत्युत् (ति-उद्) ✓ ग्रह, अत्युद्गृही-
यात् मै १, ६, ६; अत्युद्गृहीयात्
काठ ८, १२; क ७, ७,
अत्युद्गृह^१ - ह्यः मै १, ६, ६.
अत्युत् (ति-उ) प ✓ धा, अत्युपदधाति^२
मै ३, २, ४॥
अत्युत् (ति-उ) ह (गतौ)^३, अति... ओहते
क्र ८, ६९, १४; शौ २०, ९२, ११.
॥ अत्युहीत मै ४, ३, ८; ७, ८.
अत्युत् (ति-उ) मि^४ - मिः क्र २, १७, ३.
अत्युत् (ति-उ) ष, अति... अर्षति क्र
२, ८६, ४४; १०७, १७; कौ १,
५२०; २, ९६५; जै १, ५३,
१२; ४, २०, १०.
अत्येत् (ति-आ) ✓ इ, अत्यायन्ति^५ शौ

११, १२, १४; अत्यायन्तु^६ शौ
११, १२, १५; अत्येहि पै ४, १४,
२; ४.
अत्येतवै, अत्येतु- अती (ति-उद्) द.
अत्र एतद्- द.
१ अत्र- २ अत्र- ✓ अद् द.
॥ अत्रपु^७ - पु मै १, ८, २^८; क ४, २^८.
अत्रपु (पु-अयस्) यः-पात्र^१ - अत्र
काठ ६, ३^८.
अत्र (स्तु) स्नु^१ - स्नु मै ४, १३, ९.
१ अत्रात्र पै २०, ६१, ४.
अत्रासुक^२ - काः मै ४, २, ३॥
अत्रि^३ - त्रयः^४ क्र ५, २२, १४^१; ३९,
५^१; ४०, ९; खिसा २२, ९; शौ
१८, ३, २०; पै ११, २, ६; त्रयै क्र
१, ५१, ३; ११२, ७; १६; ११८,
७; ११९, ६; १८०, ४^२; ७, ६८,
५; ८, ७३, ३; ७; ८; १०, ३९,

९; १४३, ३; - त्रिः क्र १, १३९,
९; १८३, ५; ५, ७, १०; ४०, ६;
८; ७३, ६; ७; ७४, १; ७८, ४;
८, ४२, ५; ॥ तै ७, १, ८, १; २;
॥ मै ४, ८, ३; ॥ काठ २८, ४;
॥ क ४४, ४^{१०}; शौ १३, २, ४;
१२; ३६; ३, १५; १८, ३,
१५; १६; पै १४, ३, २३;
१८, २०, ८; २१, ६; २४, ३;
- त्रिणा पै ५, २८, ३; - त्रिभिः^{११}
पै १, ९३, ४^{११}; - त्रिभ्यः^{१२} क्र ५,
६७, ५; - त्रिम् क्र १, ११६, ८;
११७, ३; २, ८, ५; ५, १५, ५;
६, ५०, १०; ७, ७१, ५; ८, ५, २५;
१०, ८०, ३; १४३, १; २; १५०,
५; खि १, १२, ६; तै ७, १, ८,
२॥; शौ ४, २९, ३; ४; पै ४,
३८, ३; ५; - त्रीणाम्^{१३} क्र ८, ३६,

^१) गस. उप. वयप् प्र. (पा ३, १, ११९) । तस्य
पित्वात्रिधाते धास्व. प्रकृत्या ।

^२) सपा. काठ २०, ३ उपदधाति इति पाभे. ।

^३) ✓ ऊह (आदरे) इत्यत्रोपसृज्येतेति F.W. G.W. प्रसृ.
अभिप्रयन्ति । तत्र । तथात्वे लघूपधत्वाभावाद् गुणबाधः
प्रसृज्येत (पा ७, ३, ८६) ।

^४) समासस्वरयोः कृते तु. टि. अत्यवि- ।

^५) अभ्यर्षति इति सा. ।

^६) सपा. अत्यायन्ति <> अत्यायन्तु इति पाभे. ।

^७) विप. (अयस्, अयस्पात्र-) । बस. अन्तोदात्तः (पा
६, २, १७२) ।

^८) सपा. अयः अत्रपु मै.] <> अत्रपु, अयस्पात्रम्
[क.] <> अत्रपुत्रयःपात्रम् [काठ.] इति वैयाकरण-
सौक्ष्म्यनिदानभूताः शाखान्तरीयाः पाभे. (तु. नाठ. टि. च) ।

^९) नाप. (त्रपुभिन्नस्याऽयसः पात्र-) । अयस उत्तर-
पदत्वात् तत्-स्थस्य विसर्जनीयस्य अतः (पा ८, ३, ४६)
इति प्राप्तस्य सकारादेशस्याऽभावो भवति । शाखान्तरीये
(क ४, २) मृपा. सकारादेशस्याऽस्य सङ्गावस्तत्र पद-पार्थक्यं
ज्ञापयेत् । तद्यथा अत्रपु । अयस्पात्रम् इति । तथात्वे
ह्युत्तरपदस्थस्य विसर्जनीयस्योक्त आदेश उपपद्येत । अहो

सूक्ष्मेक्षिकाऽऽचार्यस्य यदेवंविधानि तत्तच्छ्रुत्वा
शाब्दानि प्रवृत्तिरहोस्यलक्ष्यदिति । एरिथ. क ४, २
इत्यत्र काठकीयपा भेदमेनं सुसूक्ष्ममनाद्विद्यमाणेन संश्रितं
टि. अपार्थमेव शोषभास्ताविकमुद्रकनमकारीति दिक् (तु.
सस्थ. टि. अत्रपु, अयस्-पात्र-) । B.W. प्रसृ. अत्र
अत्रपु अयःपात्रम् इति पदद्वयमनुमेरितं तच्चिन्त्यम् ।

^{१०}) तस. नञ्-स्वरः । उप. < ✓ त्रस् + कनुः प्र. (पा ३,
२, १४०) ।

^{११}) व्यु. स्वरस्य च कृतं तु. टि. अ-घातुक- । उप.
< ✓ त्रस् ।

^{१२}) वयप. (क्रवि-) । व्यु. ? ✓ अद् + त्रिप प्र. (पाउ
४, ६८), पित्वात्रिधाते धातुस्वरतदवस्थः । < अत्रापत्
(< ✓ त्रै) इति ऐआ २, २, १ ; अत्र + त्रि- इति वा
अ + त्रि- इति वेति या [३, १७] प्रसृ. ।

^{१३}) बहु. < आत्रेय- इति ।

^{१४}) माप. इति मतम् (तु. सस्थ. टि. एषे) ।

^{१५}) द्विः मुपा. चिन्त्यो भवति (तु. टि. अत्रि-हरण्य-) ।

^{१६}) अष्टा- > नैप्र. *अकत्रा- > *अत्रा- > *अत्रा- >
-त्राभिः इति शोधः (तु. मूको. अत्रभिः इति, सकक्षे तीक्ष्णा-
भिः इति विप. च, सपा. पै ५, ९, २ अत्रिभिः इति पाभे. च) ।

६; ३८, ८; -०त्रे ऋ ५, ४०, ७;
-त्रे: ऋ ५, २, ६; ८, ३५, १९;
[३६, ७; ३७, ७]; खि ३, १७, ५.
आत्रेयु^६- -य: पै ८, १५, १;
-यम् खि २, ४, २; काठ २८,
४॥; क ४४, ४॥; -याय मै ४,
८, ३॥.
अत्रि-वृत्^७ ऋ १, ४५ ३; ५, ४, ९;
७, ८; २२, १; [५१, ८-१०],

७२, १; मै ४, १०, ११; शौ २, ३२,
३०; ५, २३, १०; पै २, १४, ५.
अत्रि-हिरण्य^८- -ण्यम् काठ २८,
४^१.
अत्रिन्- ✓अद् द.
?अत्रिरिक्षितयूते पै १३, ३, ५.
?अत्रैमुतद् पै १९, ३२, १५.
अ-त्वं(च्)>क^९- -काय तै ७, १२,
५, २; काठ ४५, ३.

?अत्वाभ^१ पै १६, ७२, ४.
अ-त्स्(र)>रा^२- -राभि: मै ३,
१५, ६^३.
अत्स्यत्- ✓अद् द.
✓*अथ^४
*अथ^५-
*अथ-रु^६-
*अथरु^७-
?अथरि^८-

६) गोत्रापत्येऽर्थे ढक्>एय: प्र. किस्वादन्तोऽक्षश्च
(पा ४, १, १२२; ६, १, १६५) ।

७) तुल्यार्थे वति: प्र. तत्स्वरश्च ।

८) सपा. तैआ ४, ३६, १ मंत्रा २, ७, १ आपश्चौ १५,
१९, ५ गोष् ४, ९, १८ अत्रिणा इति पामे. ।

९) अत्रिर् हिरण्यम् इति शाखान्तरे (क ४४, ४)
मूको. भवति । यत्तु स एव पाठः अप्युरीकृतो भवति
तत्रेष्टं भवति । संप्रदान-कारकस्य प्रकरणे कर्तृ-कारकस्य
अत्रि-शब्दस्य संगतेरसंगतेश्च । तथा हि । दक्षिणा-दाने
प्रकृतेऽत्रिगोत्रापत्यात्मकाय ब्राह्मणाय हिरण्यं यथा
दीयेत तथा यजमानो (न त्व अत्रिः) दद्यादिति विधीयते
एवं तावद् अत्र अत्रिभ्यो हिरण्यम् इति कृत्वा चस.
भवति । किंवि. कृत्वा च न द्वि१ भवति । अथ प्रकरणे
कस्मैचिदेकस्मा एवाऽऽत्रेयाय दातुमिष्टत्वेन हिरण्यस्य
विवक्षितत्वात् संप्रदान-कारकस्यैकविषयत्वे सत्यपि
जात्याख्यायाम् (पा १, २, ५८) इति विकल्पितं बहुत्वं
च बहुत्वे च अत्रिभ्यु- (पा २, ४, ६५) इति गोत्रप्रत्ययस्य
लुक् च द्र. (तु. गतं विग्रह-वाक्यम्) । यत्तु क. संटि.
काठ. 'आत्रिहिरण्यम्' इत्यभिप्रायः प्रादर्शि तजितरामु-
पेक्ष्यम् । नितान्तसंस्कार-मान्यनिर्दर्शनमात्रत्वात् । इत्-
श्चानिजः (पा ४, १, १२२) इत्यत्र आत्रेय- इत्यस्यैव
लक्षयान्यतमत्वेन विहितत्वाद् आत्रि- इत्यस्य च सर्वथाऽ-
प्यश्रुतपूर्वत्वात् । न च श्रुतिरेव स्वयमिह प्रामाण्ये
निकषायतामिति वा सुवचम् । तत्र 'अप्रतिनोदायात्रि०'
इत्यत्र अप्रतिनोदायेत्यत ऊर्ध्वं ह्रस्वस्य वा दीर्घस्य वा
अकारस्य पदादित्वेन समाने विसंधेयत्वे संभवत्यपि
यदत्रिं इत्यत्र यद् द्वितीयं तदेव शब्दरूपं श्रूयते तत्र
यद् इत्यत ऊर्ध्वं पदादित्वेन ह्रस्वस्यैवाऽकारस्य विसं-
धेयत्वेनोपगमादिति यावत् । अन्ततश्च यद् आत्रेय-

इत्यस्य विशेषे तत्रैव संटि. श्रुतिसंवाद इव प्रादर्शि तदपि
सर्वथाऽन्यथासिद्धमिव भवति । उक्तया दिशा केवलम्
आत्रेय- इत्याकारकस्यैव शब्दरूपस्य प्रकरणेऽभिप्रेतत्वात्
तद्विषये जागरूकसंस्कारवता संशयाऽसंभवाच्चेति दिक् ।

१०) तु. टि. अ-चर्मक- ।

११) अन्नाभवः (<अन्ना ✓भू) इति शोधः स्यात्
(तु. सस्थ. टि अनु च) ।

१२) नाप. । बस. उत्तराऽऽदिस्वरः उस्. (पा ६, २, ११६) ।
उप. <✓त्सर + घञर्थे कः प्र. (पावा ३, ३, ५८) ।
पपा. अनवगृहीतः । सपा. तै ५, ७, १३, १ अच्छलाभिः
इति, काठ ५३३ अच्छुराभिः इति च पामे. । त्स>छ
इत्याकारस्य प्राकृतिकस्य विकारस्य निदर्शनं भवति (तु.
पंजा. उत्सर, हिं. उच्छल प्रभृ.) ।

१३) पामे. अच्छुराभिः काठ ५३, ३ द. ।

१४) उत्तरवर्तिनो निष्पत्तावौपयिक्यवार्त्तनी क्वावित्की
कल्पना द्र. (तु. MW. WW [१, ४२] ; ?अथन-
[या ११, १८] इति च) ।

१५) उत्तरवर्तिनो निष्पत्त्यौपयिक्यवार्त्तकल् कल्पना भवति
(तु. टि. अथ-रु-, ✓अथर्यु) । पचादित्वाद् अच् प्र.
चित्स्वरश्च (पा ३, १, १३४; ६, १, १६३) ।

१६) नापू. >तादितः र-प्रत्ययान्तः उत्तरवर्तिनो निष्प-
त्तौपयिकः द्र. (तु. टि. अथरी-, ✓अथर्यु) ।

१७) नाउउ. मूलभूतमेतद् < नापू. यद्वाऽन्यथा
निष्पन्नम् अत्रिपर्यायभूतभाषान्तरीयसजन्माभिसंबद्धं प्राति.
भवतीत्यर्वाञ्चः (तु. GW. MW.) । एतत् ७१ भवति
*अथ + अस् (>अर्) इतीवाऽप्यभिसन्धिर् भवति च
(तु. WW १, ४२) । नाउउ. ७१ कथं बत मूलज्ञामिया-
दिति कृत्वाऽभिसंधिरयमनादरार्हः ।

१८) एपू. यद्वा नापू. >अस्य नाउ. निष्पत्त्यौपयिकी

अथरी^० - यैः^० ऋ ४, ६, ८.✓अथर्यु^०अथर्यु^० - यैः^० मा ३, ३७.†अथर्यु^० - युम्^० ऋ

७, १, १: काठ ३४, १९; ३२, १५.

अथर-वन् (वप्रा.)^१ -

†वणः ऋ ६, १६, १४; १०,

४८, २; मा ११, ३३; का १२,

३, ६; तै ३, ५, ११, ४; ४, १, ३,

कल्पना भवति (तु. G.W. MW.) । अनुमन्वाना अप्य् अस्य सत्ताम् ✓अत् इत्यस्माद् एतत् प्राति. इतीव प्राश्नस्त्वा- तस्थिरे (तु. दे २, ५) ।

^१ अर्थः व्यु. च? नाप. (अङ्गुलि- इति निघ्न [२, १४], अधरी- [स्त्री-] इति वै. सा., अर्विस्- इति PW. MW., इष्वप्र- वा भल्लाऽप्र- वेति BW.) । कृदिकारात् (पाग ४, १, ४५) इति नापू. ङीष् प्र. । यद्वा *अथर- इत्येव मूलं प्राति. तस्य च ✓अस् (क्षेपे) >अस्- + तर्- इत्येवं निष्पन्नस्य सतोऽन्यस्य वा कस्य- चित् सारूप्यस्य सतः प्राकृतिकविकारात्मकं स्यात् (तु. पा ५, ३, १० प्रभृ.; उद्धृतपर्यायभूतं पंजा. अथरा इति च) । एवं च अथ-र- इत्यतः स्त्रिया ङीष् उदात्तनिवृत्तिस्वरः (पा ६, १, १६१) ।

^२ प्र३ । उदात्त- (पा ८, २, ४) इति स्वरितः । यत्तु ७१ इतीवाऽर्वाञ्चो (G.W. प्रभृ.) मन्वने तत्रेव सत् । उदात्तयणः (पा ६, १, १७४) इत्युदात्तत्वदुर्वारत्वप्रसङ्गात् ।

^३ कण्ठवादीनामाकृतिगणत्वात् (पा ३, १, २७) नाधा. यगन्तः ऋ. (तु. निघ्न २, १४ [तत्र ✓अथर्यु इति मूको. पाभे. । अयं च तावत् पाभे. प्रामाणिकतरः स्याद् अत्येव तिङ्कृद्भूतस्य गत्यर्थे बाह्वृचश्रवणोऽलम्भाद् ✓अथर्यु इत्येतस्य च तिङ्भूतस्याऽश्रवणात् कृद्भूत- स्याऽपि गत्यर्थेन संबन्धाऽभावसंभावनाच्चेति दिक्) । यक् प्र. चेह *अथ-र- इत्यतो वा स्याद् *अथर- इत्यतो वा (तु. G.W. प्रभृ.) अद्यापि *अथ- इत्यतो वा । उत्तमे कल्पे रेपो मध्योपजनः ऋ. (तु. रथ-> ✓अथर-यु) ।

^४ नाग. (दक्षिणाग्नि-) । पचादि- (पा ३, १, १३४) इति अच् प्र. । चित्स्वरः । एतत् प्रभृ. सजातं पपा. अवग्रहाऽभावो भवति । अयं चेह विवेकः सुवचः । कथच्-प्रकारकेण प्र. निष्पन्नस्य नाधा. तिङ्सु च कृत्सु च रूपेषु पा. अवग्रहो भवतीति च (तु. अघायुति, अघायुत्- प्रभृ. *घऽयु^० इति) यका निष्पन्नेषु च तेषु तेषु रूपेषु पपा. अवग्रहो न भवतीति च (तु. ✓इरज्यु, ✓इरस्यु, ✓इषुष्यु, ✓दुषस्यु प्रभृ.) । यद्विह ✓वल्गू-य इत्येवं पपा. अवग्रहमाणः नाधा. कण्ठवादिषु (पा ३, १, २७) आचार्यैरपाठि तत्रोक्तविवेकतः पुनर्विमर्शादित्त्वं ऋ. । ✓अत् इत्येतत्-

संबन्धसंवेतार्थं नाउ. टि. ऋ. ।

^५ =सपा. शाश्रौ २, १४, ३ शुभ १, २०३ । तैवा १, १, १०, २; ४, २, १, २५; आश्रौ २, ५, २ आपश्रौ ५, १८ २ अथर्वे इति पाभे. ।

^६ विप. (अग्नि-) । उः प्र. । कयात् (पा ३, १, १७०) इत्यत्र यकोऽपि उस्सं. ऋ. । प्र. स्वरः । एतन् च नापू. च नाउ. च प्राग्भिर् मूलतः < ✓अत् इत्येवमभिप्रेतमायि (तु. या ५, ११; सा. उ. म. च यस्या.) ।

^७ =सपा. आपश्रौ १४, १६, १ प्रभृ. । कौ १, ७२; २, ७२३; जै १, ७, १०; ३, ५९, १५ अथर्युम् इति पाभे. ।

^८ नाप. (अग्नि- [ऋ ८, १, ७] प्रभृ.), व्यप. (ऋषि- प्रभृ.) । व्यु. ? < अथ अर्वाङ् इति गोशा १, १, ४ । वनिन् प्र. उस्सं. (पाउ ४, ११३) । अतो लोपे यकारलोपः (पा ६, ४, ४८, १, ६६) । निरस्वरः । यद्वा माध्यमिक-रंकोऽजन-

पूर्वकम् *अथ- इत्यतः उस्सं. *अथर्यु- इति तद्विज्ञानं सतस्त्व- दितः वनिन् प्र. । अद्यापि वा *अथर- इत्यतो वनिप् प्र. स्यात् । प्रथमे पूर्ववद् निर-स्वरः । उत्तरे च प्र. पित्त्व- निघाते प्रकृतिस्वरः ऋ. । यत्तु या. (११, १८) अधनवन्तः इत्याह तद् विमर्शविरोधमहेत् । तद् यथा । सारूपताऽर्थ- तश्च किमेतद् अधन- इति जिज्ञास्येत । सारूप्यस्य नापू. निर्वचने अतन-वत्- (नि ५, ११) इति इति यदुपलभ्यते तदेवेह लेखक-प्रमादतो वर्गाद्वितीयमभ्यस्यमाणमभ्येतेति प्रथमः कल्पः । ✓अथ इत्यस्य प्राक्-प्रसिद्धभावाद् इति यावत् *अ-थर्वण-वन्तः इत्यस्य वा *अथर्व-वन्तः इत्यस्य वा मूलो यास्कनोक्तस्य लिपिकारितो विकार इति वा स्यादुत्तरः कल्पः । अयमेव च सदर्थस्य नेरी- यानिर्व भवेत् । धर्वतिश्चरतिकर्मा तत्-प्रतिषेधः इत्युत्तरस्य तथाविधपाठस्यैव अ-गतेमद्वाचकस्य व्याख्यान- तयोपयुक्तत्वात् । अन्यथा च पूर्वोत्तरयो पाठभाग- योगेतिमत्त्व-गतिः । हिंसाऽऽत्मक परस्परविरुद्धाऽर्थकयोः सगोर्व्याहतत्वदोषप्रसङ्गात् । अतः पूर्वभागे ✓धर्व > *धर्व- इति वा *धर्वण- इति वा नञ्-पूर्वध मनुबन्तश्च मौलिकः सत्-पाठ इति मतं भवेत् । अनया च दिशा अ-धर्वन्- इति तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) नापू. अतनवद्-वाचकाद् विपरीतार्थ इतीव या. मेने इत्यर्थो

३; मै २, ७, ३; काठ १६, ३;
शौ १०, २, २७५; पै १६, ५९,
१०५; -वणा ऋ १०, २१, ५;
-वणाम् शौ १६, ८, १६; -वणि
ऋ ८, १, ७; शौ २०, १४०, २१;
पै २०, १, ३९; -वणे शौ ७, १०९,
१; पै २०, ३, ६; -०वन् शौ
५, ११, २; पै ८, १, २; -वभिः^b
काठ ५, ४; १८, १८; क २९, ६;
-वभ्यः ऋ ६, ४७, २४; मा ३०,
१५; का ३४, ३, २; पै १६, ९४,
६; -वा ऋ १, ८०, १६; ८३,
५; ६, १६, १३; १०, ९२, १०;
१२०, ९; मा ८, ५६; ११, ३२;
†; १५, २२†; का ९, ७, ४; १२,
३, ४; ५†; १६, ५, ३†; तै ३, ५,
११, ३†; ४, १, ३, २†; ४, ४,
१†; ९, १; १५, १, ४, ३†; ६,
६, ३; मै २, ७, ३†; ३, १, ५†;
काठ १६, ३†; १९, ४†; १; ३४,

१५†; क ३०, २†; १; कौ १, ९†;
जै १, १, ९†; शौ ५, २, ९†; १०, २,
२६; १०, १०; १७; १८, ३, ५४;
१९, ४, १; ५४, ५; †२०, २५, ५;
१०७, १२; पै ५, २, ७†; ६, १,
९†; १२, २, १५; १६, ५९, ९;
१०८, २; ६; -वाणः ऋ ९, ११,
२; १०, १४, ६; मा १९, ५०†;
तै २, ६, १२, ६†; †कौ २, २;
जै ३, १, ४†; शौ ४, ३७, १;
१०, ६, २०; ११, ८, १३;
१८, १, ५८†; पै ५, ११, ४;
१३, ४, १; १५, १४, ६; १६,
४४, ३; -वाणम् शौ ४, १, ७†;
५, ११, ११; ७, २, १९; पै ८, १,
११.

आथर्वण^c - -०ण खि १,
९, ४; शौ ६, १, १; -०ण कौ
१, १७७; जै १, १९, ३; पै १९,
१, १; -णः ऋ १, ११६, १२;

†तै ५, १, ४, ४; ६, ६, ३; काठ
१९, ४†; क ३०, २†, पै १, ८,
४; -णम् शौ ४, ३, ७; पै १, ८,
४; ३८, ४†; २०, ३६, ८; -णाः
शौ १०, ६, २०; पै १६, ४४, ३;
-णान् पै १७, २८, ४; -णानाम्
शौ १६, ८, १७; १९, २३, १;
-णाय ऋ १, ११७, २२.

आथर्वणी^d - -णीः शौ

११, ६, १६; पै १६, २२, ६.

अथर्वण^e - -णम् पै १७, २८, ४

†अथर्व-वृत्^h ऋ ६, १५,
१७; १०, ८७, १३; शौ ८, ३,
२१; पै १६, ८, १.

अथर्व(र्वि)-अङ्गिरसⁱ - -रसः
शौ १०, ७, २०; पै ९, २३, ११;
१६, ८४, ७.

✓अथर्व्य^j

†अथर्व्यु^k - -व्युम् कौ
१, ७२; २, ७२३; जै १, ७, १०;

निर्गलेत् । तन्मतेन उप. *अथर्व- (<✓थर्व + वनिप्)
इत्येवं निष्पन्नं च भवेदित्यपि द्र. । यच्चत्र दुर्गः 'किमिद-
मथनमिति' प्रश्नमुत्तरायाऽपि साकाङ्क्षीकृत्येव विरमति
तद् अतीव खेदकरम् । यच्चाऽपि स्कन्दमहेश्वरीये ततो
विशिष्टतरं किञ्चिद् व्याख्यानमुपलभ्यते तदपि संस्करण-
दोषभूयस्त्वप्ररतं सन् नितराम् अस्पष्टमिव भवति । एवं
दिङ्मात्रमिह प्रादर्शि विस्तरस्त्वन्यत्राऽनुसंधेयः ।

^a) सपा. अथर्वणि<>अथर्वणिम् इति पाभे. ।

^b) सपा. मा १८, ५६ मै १, ४, १ वसुभिः इति पाभे. ।

^c) अथ वा इति पाठः? यनि. कोषः (तु. सपा. तै ४,
४, ९, १ अप्राय ३, २; सोमादित्यः [वैताश्रौ १६, ६], O.
[WZKM २६, १२६] च) ।

^d) सपा. अथर्वि<>अथर्वणिम् इति पाभे. ।

^e) विप. नाप. (अथर्ववेद- [शौ १९, २३, १]), व्यप.
(ऋषि- [ऋ १, ११६, १२ प्रभृ.]) । इदमाद्यर्थे अण् प्र.
(पा ४, १, ११४) । तत्स्वरः ।

^f) विप. (ओषधि-) । त्रियां ङीपः उदात्तनिवृत्ति-
स्वरेणोदात्तत्वम् (पा ४, १, १५; ६, १, १६१) ।

^g) =अथर्वन्- । स्वार्थे अच् प्र. उंसं. (पा ५, ४,
३८) ।

^h) तुल्यार्थे वतिः प्र. तत्स्वरश्च ।

ⁱ) द्रस. सामान्यः समास-स्वरः (पा ६, १, २२३) ।

^j) ✓अथर्व्य इत्यनेन सामान्यायः नाथा. द्र. ।

कथे प्र. पदत्वाच्चलोपस्ततोऽकारलोपश्च (पा १, ४, १५; ८,
२, ७; ६, ४, ४८) ।

^k) विप. (अग्नि-) । ताच्छीलिकः उः प्र. (पा ३, २, १७०) ।
तत्स्वरश्च । अथर्व्य- इति बाह्वृचः पाभे. यद्. । यत् अथर्व्य
इति क्वचिन् मुदापतं भवति (तु. BI., कसं. च) तन्
मन्दमिव भवति । बाह्वृचे पाभे. तत्सद्भावसाक्ष्योपलम्भात्
मूको. तद्दर्शनाच्च (तु. ST.) । सा. अपि मध्ये रेफं
पवाठिति तदीयात् <✓थर्व इति विकल्पकथनात् सुल-
भानुमानं भवेत् । यदिह सा. <अथर्व इतीवाऽनुमन्य-
मानः प्रादर्शि (तु. कसं. प्र.) । तत्र । आद्यस्य नञ् >
अकारस्याऽनपेक्षितत्वाद् गतिमति तात्पर्योत्तररङ्गनि-
दर्शनाच्च । ✓थर्व गत्यर्थो भवति न तु ✓?अथर्व इति
यावत् । तेन च आगम्यम् इति व्याख्यानमपि अ-गम्यम्

३, ५९, १५
अथर्व-^१ - ऋग्म क्र १, ११२,
१०.
अथ^२, अथा^३ क्र १, ४, ३; १०,
३; १६, ७; २४, १५; २६,
९; १४७, ३ (६); ५४, ९;
५९, २; ७५, २; ७६, ३; ८९,
८ (९१, ९७, ९६, ५); ८७,
४; ९२, १५; ९३, ७; ९४, ९^४;
१०२, ६; १०९, २; ११४, ९;
६-१२; १०९, २; ११४, ९;
११७, १९; ११९, ९; १३६,

१; २; १६३, १३; १६४, १२; २
१३, ९ (३, ८, ९; ७, ४७, ३);
३६, ३; ३७, ५; ३८, १; ३९, १;
६, ६; ९, ३; १३, ३; १७, ३; ५;
२८, ५; २९, १०^५; ३१, ७; ३२,
१०; ३४, १०; ४७, २; ५३, ३;
११, ४, १८, ५; ११; २०, ९; २४,
१०; ३५, ३; ४; ३६, ४; ४२, ९;
५, ३०, ९; ६, १६, १८; ४०, १;
४; १५३, ५-७; ५४, ७; ७, १११,
४; १०, ५२, ३; ९८, ५; ८, ९,
१४; १०, ५; ४०, २; ४६, १५, १६;

४८, ६; ८९, २; १९६, ७; १०, ५२,
५; १०२, १९; ९, ४४, १-१०];
८१, २; ८६, २८; ८७, ६; १०, १,
७; १४, १०^६; ११५, ४^७ (३७,
११); १११, १६, १; २; २३, ३; २७,
२२; ११, ७; ८५, १६; ३३; १०७,
३; १०८, ३; ८; १११, ६; १२७, ६;
१२९, ६; १४३, ३; १४५, ३; ५;
११८२, १, ३; शि १, ५, ९; ७, २;
२, ६; १, ६; ३, ११, ४; ४, ५, २७;
२९; सा ३, १४^८; ७, २५; ३७^९;
८, ३४^९; १२, १२^९; ५२^९; ६५^९;

इत्येवं शोधपूर्वकं पठितव्यं भवेत् (वृ. BI.) ।

*) स्वरूपपरिच्छिन्तिः संदेहप्रता भवति । स्त्री. विर.
भवति । अ+(✓थर्व+अच् [ट्]) > थर्व-> थर्वी- इतीवा-
ऽभिर्संधानः सा. गमनपर्यायभूत-थर्वणाऽभाववत्यां तात्पर्य-
माह । एवं तावत् तस. नञ्-स्वरेण (पा ६, २, २) भाव्यम् ।
स्त्रियां नयन्तत्वे द्वि१ अमि पूर्वत्वेन (पा ६, १, १०७) च
भाव्यमिति चोद्यद्वयमापद्यमानं दुष्परिहरं स्यात् ।
एतद् एवाऽनुवदन् GRI. अप्येतेन प्रत्युक्तः द्र. ।
एतद्वैपरीत्येन <✓अव इतीव नाप् टि. दिशा प्राक्तनैक-
देशिकान्वचनसामान्येनाऽनुमन्यमानः वै. गमनवत्यां
तात्पर्यमाह । एवं तावद् ✓अ(त>)थे > *अथ- + इ +
(वु>)वी- इत्येवं माध्यमिकरेफोपजनवति तद्धिते वै प्र.
स्त्रियां गौरादिवोपसंख्यानतः (पा ४, १, ४१) ङीषि प्राति.
संभवत्यपि द्वि१ अमि पूर्वत्वप्राप्तेः पूर्ववद् दुर्वारत्वं द्र. ।
एवमपि स्त्रियाम् > अथर्वेन्- इति वा <✓अथरि +
व > वी- इति वा यद् अर्वाक्तनम् अपरं मतद्वयं भवति (वृ.
PW. GW. MW.) तदप्युक्तेन चोद्येन समानं प्रस्तं द्र. ।
एस्थि. अपि पपा. तदीयैतद्विषयक-प्रक्रियाऽनुरोधेनाऽव-
प्रहाऽभावेऽपि तस. इति मतं भवति । पूष. तावद् *अथ-
इति वा रेफोपजनवद् *अथर्व- इति वा स्यात् । उप. च
<✓वी + क्तिप् प्र. द्र. । स्वरश्च सामान्यः सामासिकः (पा
६, १, २१३) वा स्यात् उस्. इति कृत्वा गतिकारक-
(पा ६, २, १३९) इत्युक्तो वा । द्वि१ रूपं च प्रत्येकाचः
(पा ६, ४, ८२) इति यणि उदात्त- (पा ८, २, ४) इति
स्वरान्तं द्र. । वाच्यविमर्शस्तु वैश. विस्तरणीय इति दिक् ।

१) मूलतः य-था, त-था, क-था, इत्-था इत्येतैः

सकश्रुतया व्युत्पन्नमिदम् अव्य. संभाव्येत । तस्मिन्
दर्शने इदम्-> अ- इति यन् सना. भवति ततः थालि
प्र. लिन्-स्वरः (पा ६, १, ११३) । अथर्वोक्तः शब्दः
संपूर्ण-साक्ष्यार्थं था इत्येव प्र. इत्याशयः तस्मिन्निवृत्त-
प्राचीने काले कथमपि स्वरपूर्वसंक्रमणपूर्वकोऽन्यस्याऽचो
ह्रस्वभावेन परिणामः समजनीत्युच्येत । यन् भाषान्त-
रीय-साजातशब्दमिरय 'and', 'und' प्रभु. समानार्थः
शब्दैः संबन्ध उत्प्रेक्षि (WW १, ६७) तदभितिकमिवे-
त्युद्भाव्येत । एवं यन् कचिद् अस्मदीयम् एतद्
<✓अथ इति संभाविं भवति (वृ. वाच.), तदपि
धात्वर्थान्वयाभावेऽतद्वदप्रजापाद् अवशिष्टं द्र. ।

१) छन्दस्तः साहितिको दीर्घः द्र. ।

१) सपा. पै १२, १, ९ अधा इति पाठे. ।

१) सपा. पै ३, ३६, २; ३ सः स्वम् इति पाठे. ।

१) सपा. शौ ३, २०. १ अधा इति, पै १, ५, १; ६, १
ततः इति पाठे. ।

१) = सपा. तैआ ६, ३, १ । शौ १८, २, ११ अधा इति
पाठे. ।

१) सपा. शौ १८, १, ५१ अधा इति पाठे. ।

१) सपा. शौ १८, ३, ४४ च नः इति पाठे. ।

१) = सपा. आशमं १, १५, ३ । शौ १३, १, १० अधा
इति, शौ ३, १८, ४ अथः इति पाठे. ।

१) सपा. अथैतम् (माश ७, २, १, १५ च) > १ ४, २, ५, ३
मै २, ७, १२ अधा जीवः इति, शौ ६, ६३, १ अप्रा ३, ४
१ ? अदोमदम् इति, काठ १६, १२ क २५, ३ अधा
विषितः इति, पै १९, ११, ४ अनमीवम् इति च पाठे. ।

१५, ५६†; १७, ३१; †१२,
 ५५; ५९; २३, २६; २७;
 २६, २४; २७, ६; २९, २४†;
 ३०, २२; ३३, ९५†; ४०, १५;
 का ३, ३, ४†; ७, १०, ३; २०, १†;
 ८, ८, १†; १३, १, १३†; ४,
 ८†; ५, ४^१; १६, ६, ८†; २१, ४,
 ५†; ८†; २५, ६, ६; ७; २९, १, ६;
 ३१, ३, १३†; ३६, ४, ४; ४०, १,
 १७; तै १, १, १३, १†; १४, १†;
 २, ३, ३; ४, ४२, १†; ५, १,
 २१; ५, २†; ९, १; ६^१ ११,
 ३†; ६, ४, २†; १०, ४^१; ७,
 ११, २-४; १३, ४†; ८, ५, २†^१;
 ११, १, २, १; ३; ४, ७; ८; ५, २;
 ८, ४; २, ६, ४; ८, ३; ११, ३; ३,
 ३, ४; ५, १; १३, २; १४, ३†; ४,
 २, १; ४, १; २; ६, २; १०, २; १२,
 २; ५, ११, २; ६, १, ५; ३, ५†; ९,
 ३; ४; ६; १२, २††; १३, १, २,
 २; ३, १; ४, ४^१; ९, ६; ११, २†;
 २, १, २; २, १; ८, ४^१; †११, २;
 ३; ३, ७, ३; ८, १; ४, १०, ४; ११,
 ६†^१; ५, १, २^१; २, १; ६, १^१;
 ४, १, ७, ३; २, १, ४†; ४, ४†; ५,
 ३^१; †६, १; २; ६, ३, ४^१; ७, ५†;
 ७, १३, ५; १५, १, ३, ५^१; ५, ४;
 ४, २, २; ३, ४^१; १०, २; ७, २, ५;
 ३, २; ४, २; ९, २; ३; २६, १^१;
 १६, २, १, १; ३, १^१; ५^१; ४, २; ५,
 १^१; २^१; ११, ४^१; ३, १, ३^१; ६, २, १;
 १०, ४^१; ४, ५, ६; ७, २; ५, ८, ६^१;
 १०, १; ११, ४; ६, ४, २^१; ४; ६, २;
 १७, १, ३, १, ४, ३; ५, ३; ४; ५; ६^१;

७^१; ६, ५; १०, ३; २, १, ४^१; ४, १;
 ३; ७, ३; ४; ९, १; ३, १, १; ३; ४^१;
 ४, १०, १^१; १९, २^१; ५, १, १^१;
 २, १; ३, १; ६, ३; १५, १; १^१ मै १,
 १, ६; १३^१; २, १०^१; १८†; ३,
 २३†; ३९^१; ४, ५^१; ६; १०;
 १२^१; १३^१; १५; ५, ५; ८; ११;
 १२; १३; ६, ४; ५^१; ६^१; ८^१; ९^१;
 १०^१; ११; १२; १३^१; ७, १^१;
 ३^१; ४; ५; ८, १; २; ४^१; ५^१; ६; ७^१;
 ८^१; ९^१; ९, ४^१; ६; ७^१; १०, ५^१; ६;
 ८^१; १०; ११^१; १२; १३; १४;
 १६^१; १७^१; १८^१; १९; २०; ११,
 ५^१; ७; ८; ९^१; २, १, १; २^१; ३^१;
 ८; ९; १२; २, ४^१; ७^१; ९; १३^१;
 ३, १^१; २^१; ३^१; ६^१; ९^१; ४, २^१; ३;
 ४^१; ५^१; ५, १; २; ३^१; ४^१; ५; ६; ७;
 ८; ९^१; ६, १; ६^१; ७, ८; १२^१;
 १३^१; †^१; †, १^१; ९, १०^१; १२,
 ५^१; ३, १, १^१; ३; ५; १०^१; २, १^१;
 २^१; ४^१; ५^१; ६^१; ७^१; ८^१; ९^१; १०;
 ३, १^१; २^१; ३^१; ५; ७; ८; १०; ४,
 ३; ६; ८; ५, २; ३; ५; ६, २^१; ५^१;
 ६^१; ९^१; ७, २; ३; ४^१; ८; ९^१; १०;
 ८, १; २; ३^१; ४^१; ६^१; ७; ८; ९;
 १०^१; ९, १^१; २^१; ४; ५^१; ६^१; ७^१;
 ८^१; १०, १^१; २; ३^१; ४^१; ५^१; १३,
 १^१; ४, १^१; ६; ८^१; ११; १२^१;
 २, १^१; २^१; ७; ९; ११; १२^१;
 १३^१; १४^१; ३, १^१; २^१; ३^१; ४; ५;
 ६^१; ७^१; ८^१; ९^१; ४, १^१;
 २; ५; ८; ९; १०^१; ५, १^१; २^१;
 ४; ५^१; ६^१; ८^१; ९; ६, १^१; २; ३^१;
 ४^१; ५^१; ७^१; ९^१; ७, २^१; ३^१; ४; ५;

६^१; ७; ८^१; ९^१; ८, १^१; ३^१; ५^१; ७^१;
 ८^१; ९^१; १०, ६^१; ११, १†; †१२,
 १; ५; ११, ३†; ५†; ६; १२;
 १३^१; १५†; १७†; १८†; काठ १,
 १२^१; २, १५; ३, ८, ५, ६; ६, १;
 ४^१; ६^१; ८, ४^१; ६; ७; १३; ९, ३;
 १४; १५^१; १०, २; १०^१; ११, १^१;
 २; ३^१; ६^१; १०^१; १२, १; ३^१; ४^१;
 ७; ८^१; १०^१; १२; १३^१; १३, २^१;
 ४^१; ५^१; ६; १४, ५^१; ९^१; १५,
 ५^१; १०; १६, ८; १८, ३^१; १६;
 १९, ८^१; ९; १०; १२; २०, २; ५;
 ६^१; ७-११; १४; २१, २^१; ३^१;
 ४^१; ६^१; ८; १०^१; १२; १३; १४^१;
 २२, १; ६^१; ११^१; २३, १; ३; ६;
 ९; २४, ८; २५, २; ६; ७; १०^१;
 २६, ९; १०; २७, १; ३^१; ४^१; १०;
 २८, ३; ६^१; ७; ९; २९, ३; ४^१;
 ७^१; ९^१; १०; ३०, १^१; २^१; ३^१;
 ८; १०^१; ३१, ४; ६^१; ९^१; १३;
 ३२, २^१; ३; ७; ३३, २^१; ६^१; ८^१;
 ३४, ३; ५; ८^१; ११; १५; ३५, १६;
 १७; १८^१; १९^१; २०^१; ३६, ३; ५^१;
 ६^१; ७; १०^१; ११^१; १२; १३; १४;
 ३७, २; ३^१; ४^१; ५^१; ९; ११; १६^१;
 १७^१; ४०, ११; १२^१; ४४, ४;
 ४५, ४^१; ४६, ३; ११, २, १५†;
 ३, १२; ४, ३^१; ५^१; ६, ९^१; ७,
 ४; ८, १; ६; २८, ३^१; २९, ४^१;
 ३०, ६; ३१, २; ४; ७; ८^१; ९-१३;
 १७^१; १८^१; १९^१; २१^१; ३४, १^१;
 ३५, ५^१; ७; ३६, ६; ३८, १; ५;
 ३९, ३; ४^१; ५; ४०, २; ३^१; ४१,
 ७; ८; ४२, १^१; ३^१; ४^१; ४४, ३;

१) पाभे. मा १२, ६५ टि. द्र.। २) पाभे. ऋ १०, १४, १० टि. द्र.।

३) सपा. ऋ ५, ८५, ८ अथा इति पाभे.।

४) सपा. मा १२, ८ का १३, १, ९ काठ १६, ८ कौसु
 ७२, १४ अथा इति, तै ४, २, १, ३ तासाम् इति च पाभे.।

५) सपा. ऋ १०, ९७, २ अथा इति पाभे.।

६) = सपा. तै २, ४, २, ६ आपश्चौ ९, ८, ६। मै २,
 १३, २२ तै २, १, १, ८ युत्र इति ३, १२, ३, २ युथा
 इति च पाभे.।

१३, ७; १५, २८†; १०, २, २७;
३, ७; ८, २२; ३८; ९, १२-२४;
१०, १७; ३३; ११, २९; ६,
३; ९; १७; ८, २; ६; ७; ९, ८;
१०, ५; १४; १५; २३; ११,
१०; २२; १२, ३; १२, १, ७;
९; २, १९; ४, १८; ३०; ३९;
४०; ४६; १४, १, २†; २८†;
२, ४†; १९, ४, ३; ६, ९†;
३४, ४†; ३९, २, ३; ४; ४६, ३;
४८, १; ४९, ३; ५०, ५; †२०,
२०, ४; ३२, ३; ५७, ७; १२८,
५; १३०, १७-१९; पै १,
१५, २†; २८, ४; ३७, १; ३८, ३;
४३, २; ४८, १; ६०, २; ६६, ३;
४; ६८, ३; ७९, १; १०७, १†;
२८, ५; १०, १; १४, ४; १५,
२; ४; २०, २; २१, ६; ३२,
३; ४१, ३†; ५२, ५; ५८, ५;
६२, १; २; ६७, १; ४; ८५,
२; ८७, २; ३, ५, ४†; १२, ९†;
१७, ४†; २६, ५; २८, ६†; २९,
३; ३७, १; ४, ५, ५†; २०, १;
२३, ५; २६, ६†; ५, १, २; ३†;
८, ५; ९, १†; १७, ८†; १८, २†;
२०, ८; २६, १; ९; ३०, १; ३१,
३; ३३, १०; ३४, ३-६; ३८,
५†; ६, ६, २; ९, २; ४; ६; १४,

४; १५, ३; २१, १; २२, २०; ७,
१, २; १०, २-४; १२, ५; १३, ३;
१९, ९; ८, ११, १; ९; १२, ३†;
१८, ९; २, ४, ११; ५, ७†; १०,
२; ४; १४, ३; २२, २५; २३, ३;
७; ९; २५, ६; १०, १, २†; ७†;
३, ४; ११, २, ५; ३, ४†; ५, २;
१२, ६, ११; १३, १, १०; २, ९;
१४, २, ११; १६; ४, १५; १५,
१३, २; ४; १८, ४; २०, १०;
२१, ६; ८; १६, १२, १०; १४,
१; २१, ३; ९; २२, ७; २४, ५;
२५, १०; २८, २†; ३९, १; ५९,
१०; ६३, ७; ६९, १०†; ७४, ७;
८२, ८; ८६, ४; ५; ८७, ३; ९१,
९; १०२, ९; १०८, ६; ११०, ३;
१३७, २-१०; १३८, १-४;
५†; १४९, ६-८; १५५, ५;
१७, १, ७; ८; १२, ७; १३, ७; ८;
१९, १०; २३, २†; ३†; ३१, ९;
†१८, १, २०; ३, ७; ७, ४;
१९, ५, १; ८, ५†; १२, ५††;
१४, ४†; १५, ३†; १८, १२;
१९, ४; ५; ८; ८†; २४, ८†; १८;
२७, १०; २८, १४; ३०, १५†;
३२, ५†; ९†; ३३, ३; ३५, १३;
३६, १४; ३७, १; ३८, ३; १५;
१७; ४६, ६; ४७, १५; ४९, १०;

५१, ९; १६; २०, ६, ५†; ११,
४†; १३, १; ८; २१, ३†; २५,
४; ३४, १०†; ४९, ७; ५४, ३;
५८, २.

अथ- ✓ अथ द.

? अथनत्य पै १७, २३, ४.

अथोत तस्य^क खि ४, ८†, १.

अथोतकुस्स्यासे^क पै ६, १५ ४.

✓ अद्, अस्ति क्र १, १३४, २०; ६.

४, ५; ८, १०२, २१; मा ११,
७४†; २२, ८; २३, ३०; ३१;
का १२, ७, ९†; २४, ३, ६; २५,
६, १०; ११; तै २, २, ६, २१†;
४, १, १०, १†; १५, ३, ४, ६;
७; ६, १०, २; ७, १, १९, ३;
२, १०, ४†; ४, १९, २; मै
११, ६, ५; ८, ७†; १०, ९;
११, ५; २, १, २१†; ७, ७†;
३, ६, ७†; १२, ३; १३, १;
काठ २०, ९; शौ ९, १४,
२०†; अस्ति क्र १, ६५, ४;
१४३, ५; २, १३, ४; ३५, ७;
६, १५, १; १०, २७, १३, १४;
७९, २; ४; १२५, ४; १† २, २,
६, २; ५, २, ९, २; ३, ४, १†;
४, १०, ४; ५, ४, २; ६, २, ३;
७, ९, ४†; ७, २, १०, २; ४;
१† २, १, २; २, २†; ३, २,

पै ७, ५, ८; १०, १, १२; १५, ३, ७; आपश्चौ १६, ६, ७ इति पाभे. ।

रक्षोहा इति पाभे. ।

^{१)} सपा. पै १७, १९, ९ ततः इति पाभे. ।

^{२)} सपा. पै १७, २०, ६ च इति पाभे. ।

^{३)} पाभे. अथो क्र १०, ८५, २ टि. द. ।

^{४)} पाभे. अथो क्र १, १६४, ४० द. ।

^{५)} अयम् इति शोधः (तु. सूको.) ।

^{६)} रुपा. शौ ६, ५४, २ हसम् इति पाभे. ।

^{७)} सपा. शौ ६, ६०, १ उत इति पाभे. ।

^{८)} सपा. क्र ६, ६८, १० शौ ७, ६०, १ युवोः

^{१)} सपा. शौ ७, १३, २ के च इति पाभे. ।

^{२)} सपा. तै १, १०, १ शौ १४, १, ४२ विभे. ।

^{३)} पाठः (तु. खिसा ३१, १०)? सपा. मा १२, ९७
का १३, ६, २१ अथो तस्य इति पाभे. ।

^{४)} अथोतकुक्षी आदस्ते इति त्रिपदः शोधो विमृश्यः ।

तत्र प्रथमम् अथ+उत इति समन्तं पदे द. ।

^{५)} अत्यनन्तम् इति पाठः अत्यनन्तम् इति शोधः ।

^{६)} सपा. काठ ११, १ क ३१, ९६ अभ्यायच्छति इति
पाभे. । ^{७)} सपा. काठ ११, ४ अद्यात् इति पाभे. ।

६; ४, ७, ५; ८, ३; ॥ काठ ७,
६; ८, ६; ११; १०, ३, १३, १२;
१४, ५; १६, ७; २०, ३, ६;
७, १२; २१, १५, ४; २२, २, ४;
७; २३, ६; २४, ७; २८, ५; २४,
८; ११; ३५, ३; ३६, ३; ४१,
१०; ४४, ८; ॥ क ५, ५; ७,
२; ८; ३०, ८; ३१, ५; ८;
९; ११; १४; १६; १९; ३५,
१; ३७, ८; ४४, ५; ४८, ४; ४;
शौ ४, ३०, ४; १२, ९, ३; १५,
१४, २; ४; ६; ८; १०; १२; १४;
१६; १८; २०; २२; २४; ५; १६,
६७, १०; १४५, ३; १४९, ९;
अत्तः ऋ १०, ७९, १; अदन्ति
तै २, ३, ७, ४; ॥ मै २, ३, ७; ॥
काठ १०, ५; शौ ७, ५, ८, ७; ८,
६, २३; अदन्ति ऋ १, ९४,
१३; २, १, १३; १४; १०, २८,
११; १४६, ३; मै ३, ६, ६; ॥
॥ काठ ८, ४; ११; १२, ५; ७;
२३, २; ९; ३४, ११; ॥ क ६,
९; ७, ८; ३५, ८; ३६, ६; कौ २,
४१६; ३; ३, २२, ६; ५; १,
४८, ४; ४, २१, २; १२, १, ४; ४;
१६, ८१, ५; १७, १५, ३; अरिस
ऋ १०, २८, ३; अग्नि शौ ६,
७१, १; ३; अग्नि ऋ १०, ८६,
१४; कौ ३, १, ९; शौ ५, १८,

७; १४, १, ५७; २०, १२६, १४;
पै २, २८, २; २, १७, ६; १८,
६, ५; २०, १४, १; ॥ अदन्त
तै ५, २, १०, ३; ४, २, २; काठ
२०, ९; क ३१, ११; अदन्त शौ
१०, ८, २२; पै ८, ९, १२; १६,
१०२, ९; अदन्त शौ ६, ५०,
१; अत्त ऋ १०, १५, ८; खि
५, ७, ४, १-३; मा १९, ५१; १;
मै ३, १०, ६; काठ २९, १; क
४५, २; शौ १, २८, ३; ४; ४,
१७, ३; १८, ३, ४६; पै ५,
२०, ८; २३, ३; १७, २१, १;
अदन्त ऋ १०, ८७, ७; ११०,
११; मा २९, ११; ३६; का
३१, १, ११; ४, १२; तै ३,
१, ४, ४; ५, १, ११, ४; मै ३,
१६, २; ४, १३, ५; काठ १६,
२०; ४६, २; शौ ५, १२, ११;
८, ३, ७; ११, १२, २३; २४;
पै ५, १६, २; १६६, ७; १९,
४६, १३; अदन्त शौ ११, १२,
२६; अद्वि ऋ १, १६४, ४०;
१०, १५, १२; ११६, ७; ८; मा
१९, ६६; का २१, ४, १६; तै २,
६, १२, ५; शौ ७, ७७, ११; ९,
१५, २०; १८, ३, ४२; ४,
६५; अद्वि ऋ ३, ३५, ३; ५२,
[४७, २]; खि ५, ७, ४, १६;

२२, ९; मा १२, ६५, २३,
८; का १३, ५, ४; २५, ३,
५; तै ४, २, ५, ३; ७, ४, २०,
१; मै २, ७, १२; ३, १२, १९;
काठ १६, १२; ३७, १३; १४;
४४, ९; क २५, ३; शौ ४, २२,
७; ५, २२, ८; ६, ६३, १; १२, २,
३; २०, १३६, ११; १२, १३;
पै १६, ६९, १०; १७, ३०, ३;
१९, ११, ४; २०, ११, ४; अत्तम्
शौ ६, १४०, २; पै १, ८७, २;
१९, ४९, १०; अत्त > त्ता
ऋ १०, १५, ११; मा १९, ५९;
का २१, ४, ८; तै २, ६, १२,
२; मै ४, १०, ६; काठ २१,
१४; अत्त मा २३, ८; का २५,
३, ५; तै ७, ४, २०, १; मै ३, १२,
१९; काठ ४४, ९; शौ २, २४,
१-८; पै २, ४२, १-८;
९१, १-५; १७, १४, १०;
अत्तन ऋ १०, १००, १०;
अत्तो(त-उ) शौ १८, ३, ४४; १;
॥ अदानि काठ २२, ७; क ३५, १;
१ आदन्त^१ ऋ १०, ६८, ६;
शौ २०, १६, ६; ॥ आदन्
तै ६, २, १, ५; ७, ५; काठ ११,
१०; २०, ५; २५, ६; ३६, ७; क
३१, ७; ३९, ४; ॥ अद्यात् मै १,
८, ८; २, १, २; अद्यात् ॥ तै २,

१) अत्यन्नादुः इति पाठः? अस्ति, अन्नादुः इति द्विपदः
शोधः (तु. सपा. काठ २०, ६)।

२) सपा. तै ३, ४, ३, ३ अवरुन्धे इति पाठे।

३) अन्नम् अस्ति > सपा. मै २, १, १०; ३, २, ४ अन्नादो
भवति इति पाठे।

४) अस्ति अन्नम् > सपा. मै ३, २, ६ अन्नादुः इति
पाठे।

५) सपा. तै ५, २, ९, २ अद्यात् इति पाठे।

६) सपा. तै ५, ३, ३, २ मै ३, २, १० अद्यते इति पाठे।

७) अन्नम् अस्ति > सपा. मै ३, २, १० अन्नादो भवति
इति पाठे।

८) इव, अदन्ति > इवावदन् इति LR शोधः? सपा.
तै २, ५, ५, ६ आदन् इति पाठे।

१) अद्वि इति. RW. स्वरः।

२) तु. RW.।

३) उजा निपातेन समुदितशब्दरूपस्य ओदन्तनिपात-
वद् व्यवहारः पपा. च प्रगृहीभाव इति-करणयोगश्च द्र.।

४) आदन्त इति < आ ✓ दा द्र.।

५, १, ६; ५, २, ९, २^०; ७, ६, १^०;
 ॥काठ १०, ३; ११ ४^०; १२, ५;
 ७^०; २३, ६^०; २९, २; क ४५, ३॥;
 शौ ५, १८, २; पै ९, १७, २; १६,
 ११३, १^१; अद्युः क्र १०, ९५,
 १४.
 अत्स्यन्ति मै २, १, ३॥.
 ॥अद्यते तै ५, ६, ३, २^३;
 ॥अद्यते तै ५, ३, ३, २^३; ३, ४, ४,
 २; ३, ५; ६, २, ३; ६; ६, ५, ३;
 मै १, ६, ९^१; ३, २, १०^३; ४, १;
 ७; ७, ६; काठ ८, ४; २१, ४; क
 ६, ९; ३१, १९.
 आदयति काठ १२, ५; आदयत्
 पै ५, ८, २^१. [अपि°, आ°, वि°,
 सम्°].
 अत्तवे^१ क्र ३, ३५, ७; ८, ४३, २९;
 ७७, ८; १०, १६, १२; ७९, ६;
 ८५, ३४; ९२, ३; मा १९, ७०^१;
 का २१, ४, २०^१; तै २, ६, १२,
 १^१; मै १, १०, १८^१; काठ २१,
 १४^१; शौ १, ११, ४; ५, १८, १;

१२, २, ३७; १४, १, २९; १८, १,
 ५६; ५७; २, ३४; पै २, ५, ४; ९,
 १७, १; १७, ३३, ७; १८, ३, ८^१.
 अत्तुम्^१ शौ १८, ४, ६३
 अत्तु^१ - -तारः शौ ६, १४२, ३;
 -तारम् खि ५, ७, ४, १०.
 ॥अत्री^१ - -त्री तै ६, ४, १०,
 ५; -त्रीः तै ६, ४, १०, ४; ५;
 मै १, १०, १३^१; ४, ५, १^१; ६, ३^१;
 काठ २७, ८^१; २८, १०^१; ३६, ७^१;
 क ४५, १^१; -त्रीषु काठ २७, ८.
 अत्तुय^१ मै १, ८, ५.
 १अत्र (<त्व)^१ - -त्राणि क्र १०,
 ७९, २.
 २अत्र (<त्व)^१ - -त्रम् क्र ५, ३२,
 ८; -त्राः शौ ९, १२, १६; १०,
 १०, २१; पै १६, १०९, १; १३९,
 १४; -त्रैः क्र १, १२९, ८.
 अत्रि (<त्रि) नृ^१ - -त्रिणः क्र १,
 २१, ५; ९४, ९; ७, १०४, १; ५;
 ९, ८६, ४८; काठ २३, ११^१;
 शौ १, ७, ३; १६, १; ३; २, ४, ३;

४, १०, २; ६, ३२, ३०; १८, ४,
 १; ५; पै १, १०, २; ३; ४, ४, ३;
 २५, ३; ४; १२, १, ९^१; ११६,
 ९, १; ४; -त्रिणम् क्र १, ३६,
 १४; २०; ८६, १०; ६, १६,
 २८; ५१, १४; ८, १२, १; १९,
 १५; ९, १०४, १; १०५, ६; १०,
 ३६, ४; ११८, १; मा १७, १६;
 का १८, २, १; तै ४, ६, १, ५; मै
 २, १०, २; ४, १३, १; काठ १५,
 १२; १८, १; ३०, १५; क २८,
 २; कौ १, २२; ११३; ३९, ४; २,
 ९६३; जै १, ३, २; १२, ७; ४४,
 ४; ४, ६, ८; ८, ६; शौ २०, ६३,
 ७; -त्रिणाम् शौ १, ८, ४.
 अत्स्यत्^१ - -स्यन् मै २, १, २^१.
 १अद् - अम्^१, अन्^१, अहुतं^१, १आ-
 ण्डं^१, १आमं^१, ककुम्भं^१, १कयं^१,
 करम्भं^१, १कव्यं^१, पुष्पं^१, पुष्पं^१,
 १मधुं^१, १यवं^१, यवसं^१, १विस्वं^१,
 १विषं^१, १यमसनं^१, सुहुतं^१,
 २सूयवसं^१, सोमं^१, हविस्^१,

- २) पाभे. अत्ति काठ २०, ७ द्र. ।
 ३) सपा. मै ३, ४, ८ अश्नीयात् इति पाभे. ।
 ४) पाभे. अत्ति मै २, २, २ द्र. ।
 ५) सपा. मै ४, ३, २ अश्नीयात् इति पाभे. ।
 ६) न, अद्यात् > मै ३, ६, ७^१ अन्ना(१ना)द्यम् इति
 पाभे. ।
 ७) सपा. अद्यते <> अद्यते इति पाभे. ।
 ८) पाभे. अत्ति काठ २०, १२^१ द्र. ।
 ९) सपा. शौ ४, ६, ३ आवयत् इति पाभे. ।
 १०) तुमर्थे तवेन् प्र. नित्स्वरश्च (पा ६, १, १९७) ।
 ११) तुमुन् प्र. तत्स्वरश्च ।
 १२) कर्तरि तृच् प्र. चित्स्वरश्च (पा ६, १, १६३) ।
 १३) स्त्रियां ङीप् उदात्तयणः अन्तोदात्तत्वम् (पा ६, १, १७४)
 १४) क्वो यगागमः (पा ७, १, ४७) । आगमाज्नु-
 दात्तत्वस्य सुरथत्वात् क्वः स्वरस्तदवस्थः द्र. ।
 १५) नाप. (अञ्-). कर्मणि व्रच् प्र. (पाठ ४, १६८) ।

नित्त्वाद् आगुदात्तत्वम् । स्वरभेदान् (तृ. नाउ.) कर्तृकर्म-
 विवेकेनाभिधेयव्यवस्था । वृत्तिविशेषविशिष्टतायां यथेत-
 स्तादितं मातृवर्थिकं वृत्तं संभाव्येत तथा अत्रिन्- इत्यव-
 टि. द्र. ।

०) नाप. ([अदन्शील-] अमुर-) । कर्तरि व्रः प्र. उसं
 (पाठ ४, १६७) तत्स्वरश्च (तृ. वें.; वृत्त. सा. अमत्र- इति
 पाठं मत्वा = अ-मात्र- ([परिमाणरहित-] वृत्त- इति ?) ।

१) =रक्षस्- । कर्तरि त्रिणिः प्र. (पाठ ४, ६८)
 तत्स्वरश्च । १अत्र- इत्यस्य भावार्थे वृत्ति-विशेष
 संभाव्यमाने ततो मातृवर्थिकः इतिः प्र. स्यात्
 (तृ. ? Gw.) ।

२) सपा. आगृ ३, १०, ११ शत्रून् इति पाभे. ।

३) लटः शत्रुदेशः (पा ३, ३, १४) तस्य च स्थानिवत्त्वात्
 स्यतासी ललुटोः (पा ३, १, ३३) इति स्यः प्र. । सति-
 शिष्टत्वाच्च तत्-स्वरः द्र. ।

४) सपा. तै २, २, ६, २ जग्ध्वा इति पाभे. ।

३हव्य°, हुत°.
अद्- अज°, अवध्य°, १आण्ड°;
१गर्म°, छागल°, पुत्र°, हविस्°.
१अद्व- -द्व क्र १०, ३७, ११; पै
२०, ६, २; -द्व क्र १०, ४, ४;
पै २, २, ३; ९, १०, १; -द्वन्तम्
कौ ३, १, ९; पै २०, ३८, ९?
[°द्व-अन्]
अदन-अज°.
अदान- -नम् क्र ४, १९, ९.
अद्यन्- -अ क्र १, ५८, २.

अद्य-सुद्- -सत् क्र १, १२४,
४°; ८, ४४, २९; -सदः क्र ६,
३०, ३; -सदाम् क्र ७, ८३, ७.
अद्य-सद्य- -द्याय क्र ८, ४३,
१९.
†अद्य-सुद्- -द्वा क्र ६, ४, ४;
तै १, ३, १४, ७.
अद्य(नि>)नी- दुर्°.
?अद्यः^h
अद्य- -अन्त°, हविस्°, हुत°.
॥अद्यमान, ना- -नम् मै १,

११, ५; -ना मै ४, ८, ८; -नाः त
६, ४, ३, ४; काठ २७, ८; २८, ६;
क ४४, ६; -नानाम् तै २, ४, ९,
२; काठ ८, ५; क ७, १.
अद्य^k- -?ना पै १०, १, ७; -नम्
क्र १, १४०, २; २, २४, १२;
३५, ५; ७; १०; ११; १४; ३, ४८,
३; ४, २, ७; ११, १; १२, १; ६,
४, ४; ५; ४१, ३; ७, ९८, २; ८,
४, १२; १०, ५९, २; ६१, ४; ६९,
२; ७९, ५; ९१, ५; ९९, ५; १०७,

- १) शता प्र. तत्स्वरश्च ।
२) शानजन्ते चित्-स्वरः (पा ६, १, १६३) ।
३) नाप. (भोजन-). कर्मणि मनिन् प्र. नित्स्वरश्च (पाठ
४, १४५; पा ६, १, १९७) ।
४) नाप. {भोजनार्थम् उपविष्ट- [पुरुष- (तु. सा. दु.
[या ४, १७] प्रभृ.)]} । उस. उप. ✓सद् + कर्तरि
क्रिप् प्र. । धा. स्वरः प्रकृत्या ।
५) अर्थः? = पाचिका-स्त्री- इति या [४, १६] वें. प्रभृ.,
[पक्षे] स्क. दु. =मक्षिका- इति [तु. PG २, १७१]; पूष.
=गृह- इति कृत्वा =जननी- इति सा. ।
६) एप्. टि. दिशा भावे क्यप् प्र. उसं. (पा ३, १,
१०६ उ) । प्र. पित्वाञ्जिवाते धा. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
१३९) ।
७) कर्तरि वनिप् प्र. । शेषं नाप्. टि. द्र. ।
८) क्र २, १३, ९ इत्यत्र आद्यः > आ । अद्यः इति
पपा. भवति । वें. सा. च ततो द्वितीयं परमिन्परत्वेन
पर्यन्ताव् एतद् = ✓अद् + कर्मणि यत् प्र. इत्येवं
चाभिसंधानाव् 'उपजीव्य-' इति 'पानीय-' (=सेव्य-?)
इत्येवं च व्याचक्षाते । अस्मिन् कल्पे यदन्ते
आदि-स्वरः द्र. (पा ६, १, २१३) । आ✓दो > आ-
अद्यः इत्याकारकमेकमुपसृष्टमनिहतं च (पा ८, १, ६६)
क्रियापदमिह भवतीति चाऽर्वाग्भिरुपस्थाप्यमानं कल्पान्तरं
द्र. (तु. ORN. GW. प्रभृ.) । प्रथमे कल्पे युक्ता ह्यस्य
हरयः शता दश (क्र ६, ४७, १८) इति मन्त्रवर्णाद्
इन्द्रस्य च हरिनिस्तद्वहनस्य चाऽऽक्षेप इष्यते । एवं
तावत् साकम् इति पदमनुपयुक्तं भवति । इन्द्रयुक्तानां

- हरीणां बहुत्वस्य श्रुतिप्रसिद्धस्य सती गुणविशेषाधानार्थं
दश शता इति विशेषणस्योपपत्तौ सत्यामपि तेषां हरीणां
रथे युक्तानां सती साक-भावस्य स्वतःसिद्धत्वात् तद्विप-
रीतभावस्य चाऽभवात् साकमिति क्रि. वि. ह्यन्यथाऽडिमिति
किञ्च वक्तव्यम् । अपि चैवमाक्षेपसिद्धया क्रियया प्रथमे
वाक्ये परिसमाप्ते सति युद्ध इति द्वितीये वाक्ये
चोपरिष्ठादादास्यमाने आ अद्यः इति यत् पदद्वयी
स्वाभाविकात् संबन्धादुद्भूतमस्मात् सती स्वतन्त्र-
वाक्यनिर्वाहार्थमन्तर्गद्भूतमिवेष्ट्यते, तत्रैव रुचिरम् ।
अमुलभान्वयप्रतीतिरिति यावत् । एवं द्वितीये वाक्ये युद्ध
इति कालवचनं सना. सद् यद् इन्द्रसामानाधिकरण्येन
व्याख्यातं भवति तदपि नितरामुपेक्ष्यमित्यत्र नैव बह्विव
वक्तव्यमस्ति । कल्पान्तरे तावत् प्रतिपादं वाक्यपरि-
समाप्तौ दृश्यमानायाम् आद्यः इति क्रि. सदन्वयो
भवति । अथ दशशतोपलक्षितबहुसंख्याका दस्यव इन्द्रेण
साकं सपदि विनाशयेरन्निति भवत्येव कोऽपि चमत्कारा-
तिरेकः । भवन्त्यपि च दस्युसंख्याबहुत्वसंवादिनक्षेत्र-
कर्तृकतद्वधसंवादिनश्च बहवो मन्त्रवर्णाः (तु. क्र १,
१३३, ८; २, १४, ६; ४, ३०, १५; ७, ९९, ५; शौ ६, १०४, १
प्रभृ. [तु. यस्या. आ✓दो(बन्धने) > आद्यः इति]) ।
१) सोपपदाद् भावे क्यप् प्र. उसं. । पित्वाञ्जिहते च
प्र. धास्व. प्रकृत्या भवति (पा ६, २, १३९) ।
२) शानचो निघाते (पा ६, १, १८६) यकः स्वरः ।
३) नाप. । कर्मणि क्तः प्र. निघा च (पा ६, १, २०५) इत्या-
द्युदात्तत्वमिति प्रायोवादः । या [३, ९] पक्षान्तरे < आ
✓नम् इति; पाम [५, १, ११९] < ✓अन् [प्राणने] इति च ।
४) दुष्पठ एतदादिर् मन्त्रार्थः संस्करणान्तरसापेक्षः द्र. ।

७; ११२, ४; ११३, ८; ११७, ६;
 १२५, ४; खि १, ९, १; ३, १०^१,
 ७; मा १६, ६६; १८, १०; १९,
 ५; ४८; २३, ८; का १७, ८,
 १८; १९, ४, ३; २१, १, ५; ३, १९;
 २५ ३, ५; ११ १, ३, १४, ७; १;
 ५, २, १; ७, २, २; ३; ३,
 ४; ४, २; २, १, ३, ३; ६, १;
 २; ४; ७, ५; ९, १; २, ५, १, ५;
 ६; ६, २^१; ७, २; ३, ६, २, ७,
 ४; ५, १, ६^१; ७, ३^१; १०, ३; ६,
 १, २; ३, ५, ५; ६, ३^१; ४, ३, ३;
 ५, १, ५, ७, २^१; ४, १, २, ५, १^१;
 ३, १, २, १^१; ५, ११, २, ५; ७, ४,
 २, ५; १, २, २^१; ३, ३, १^१; ५, ५;
 ९, ४^१; २, २, १; ३, ७; ५, ५^१;
 ८, ६, ७; ९, २^१; ३; १०, ३; ३, ३,
 २^१-४^१; ४, १^१; २^१; ३^१; ५^१; ६;
 ७; ४, २, २, ४, १^१; ४; ५^१; ५, २;
 ६, ३^१; ४; ५^१; ६^१; ७, २^१;
 ८, २^१; ३^१; ९, २^१; १०, ४; ११,
 २^१; ५, ६, ३^१; १०, ५; ७; ६, २,
 २^१; ३^१; ५^१; ६^१; ३, २^१; १०, २;
 ३; ७, २, २, ४, २; ९, ४^१; १०,
 २^१; ३^१; ६, १, ९, ६; १०, २; २,
 ४, ५; ३, ५, ४; ४, ४, २; ६, ४, ५;
 ५, ३^१; ७, १, ९, १^१; २, १०,
 २^१; ३, ३, २; ५, ३; ७, ४; ९,

१^१; १२, १, ५; ४, ३, ६; ४, ३;
 २०, १^१; ५, ८, ४; १५, २; ११^१;
 १, ५, १, ४^१; ६, ५^१; ८^१; ९^१; ११^१;
 ७, ३^१; ८, ८; ९, ७^१; १०, ११;
 ११, ५^१; ७ ९; २, १, ३; ११;
 ३, ७^१; ९^१; ४, १^१; ५, ७; ७,
 २^१; ९, ९, ५; ११, ४, ५; १३, १^१;
 ३, १, १^१; २^१; ३, २, २^१; ४^१; ५^१;
 ६^१; ८^१; ९^१; १०^१; ३, ६^१; ४,
 १^१; २^१; ३; ७; ६, ७^१; ९^१; ७, ६;
 ८, ९^१; ९, ३^१; ४^१; १०, ७^१;
 ५, ११, ७; १०; १२, १९^१; ४, २,
 १^१; ६^१; १३^१; ५, ४^१; ९; १०^१;
 ११, १, १^१; काठ ६, ५; ७, ३^१;
 ६; ११^१; ८, २^१; ४^१; ६^१; ७, ८^१;
 ११; १२; ९, १^१; १५^१; १०, ३;
 ५; ६; ८; १२, ५^१; ७^१; १०^१;
 ११^१; १३, १२^१; १४, ५^१; ६;
 १०; १६, २, १^१; १७, १६; १८,
 ९; १९, १^१; ३^१; १०^१; १२;
 २०, १; ३^१; ४; ५^१; ६^१; ७; ९^१;
 १२^१; १३^१; २१, १^१; ३^१; ४^१;
 ७^१; ८^१; १०; ११^१; १२; २२,
 २; ४; ७^१; २३, २; ५, ६^१; ८;
 २४, २; ५; २५, १; २^१; १०^१;
 २६, ५^१; २९, २^१; ३०, ५; ३१,
 १२; ३४, ५; ३५, ३; ३६, २;
 ६; ३७, १^१; १८; ३८, २; १२;

४३, २; ४४, ९^१; ११, ५, २^१;
 ५; ५६, १^१; ७^१; ९^१; ७, २^१; ३;
 ४; ७; ८; ८, १^१; ८, २, ९; ८, २,
 ९; २०, ८^१; ३०, १^१; ८^१; ३१,
 २; ३, ५^१; ६^१; ७^१; ८; ९; ११^१;
 १४^१; १५^१; १६^१; १८^१; १९^१;
 ३५, १^१; ८; ३७, ३; ६; ३८, ५^१;
 ४०, ३^१; ४१, ३^१; ४५, ३^१; ४७,
 ११; ४८, ४^१; कौ १२, ३३२;
 १२, १४; ३, १, ९^१; ३, २, ४;
 ५, ३, २, ७, ३^१; ४, ३०, ४^१; ५,
 १८, ४, ७; ६, ६, १^१; ७, १;
 ३^१; ११३, १; ७, १०३, १; ८,
 २, १९; ७, १२; ९, ७, ७-९, १०,
 २, २७; ५, ४^१; ८, २२; १०, ८;
 ११, ७, २५; १२, १, ३, ४; ४२, ६,
 ४; १३, ५, १; ६, १; १५, ७, ४, ५;
 ८, २, १४, २; ४; ६, ८; १०, १२;
 १४; १६; १८; २०; २२; २४;
 १९, ७, ४; २०, ८, ७, २^१; ११,
 ६३, १; २, २८, १; २^१; ४; ३, ११,
 ५^१; २३, १; ५, २८, २; ४; ७, ६,
 २२, २०; ८, १५, १३, ९, १७, ४;
 ६; २०, ९; २२, ९; २२^१; १०, ११,
 ८; १२, ३, १४; १६, ४, ९; ४८,
 १; ५९, १०; १०२, ९; १०७, ८;
 ११३, १-३; १३२, ७; १४१, ४;
 १५५, ४; १७, १, ५; ४, ११;

१) विद्विषाणयोः, अनुम् > सपा. मै २, १, २ काठ
 १०, ३ अनन्तम् इति पाभे. ।

२) सपा. ऋ २, १०, ४ मा ११, २३ प्रमृ. माश ६, ३,
 १, १९ अनुम् इति पाभे. ।

३) सपा. मै ३, ४, ४ अनुम् इति, काठ २१, १२ अनुम्
 इति पाभे. ।

४) पाभे. अग्निः काठ १८, १९ द्र. ।

५) सकृत् अनुमावयत् > सपा. तै २, ५, १, १; २ काठ
 १२, १० अनुमावयत् इति, अन्यत्र अनुम् ... आवयत् >
 तै २, ५, १, १ अनुमावयत् इति पाभे. ।

१) सकृत् सपा. काठ २६, ५ क ३१, २ अनुम् इति पाभे. ।

२) = सपा. आपथौ ७, २८, २ माथौ १, ८, ६, २२ । शौ
 १९, ५५, २ अनुम् इति पाभे. ।

३) सपा. पै २०, ३६, १ अनुम् इति पाभे. ।

४) सकृत् अनुम् क्रियते > सपा. मै ३, १, ९ अनुम्करणम्
 इति पाभे. । १) पाभे. अत्ति काठ २०, ६ द्र. ।

५) पाभे. अत्ति काठ २१, १ द्र. ।

१) सपा. पै ३, २४, १ मित्रः इति पाभे. ।

२) सपा. पै १९, ११, ४ माश ७, २, १, १५ पितुम् इति
 पाभे. । ३) सपा. शौ ३, २६, ५ अनुम् इति पाभे. ।

१९, ३५, ८; ५५, २; २०, १४, १;
२६, ३; ३५, ५; ३६, १^५; -अम्
५-अम् शौ १०, ६, ५; ३३; पै १६,
४२, ५; ४५, ३; -अस्य खि २,
६, १, १०; मा ३, ४३; ११, ८३;
३४, ५८; ३९, ४; का ३, ४, ७;
१२, ७, १८; ३३, २, २१; ३९, २,
२; तै १२, १, ३, ३; ६, २^१; ४,
२, ३, १; ५, २, २, १; ४, ८, ३^१;
मै २, १^५, ४^५, ७; ९, ३^०; १०, १;
१^३, १, १; ३; २, ४, ५; ४, १^१; ३;
९, ४; ४, १४, १६; काठ ५, १^१;
७, ११; १४, ६^१; १६, १०; १९,
१^५; १२; २१, ११^१; ३२, १; क
२५, १; २९, ८^१; ३१, ३; शौ ५,
२८, ३; ७, ६२, ५; १५, ८, ३;
१९, ३१, ८; ५५, ५^०; पै २,
५९, १; ३, २६, ५; ५, १५, १;
२८, ५; १०, ५, ८; २०, ४१, ९;
-अस्य ५-अस्य तै ५, २, ५,
५^१; ४, ९, २^१; ६, ३, २^१; मै १,
११, ८; ३, २, ५; ४, ३; काठ १४,
८; २०, ३; २१, १२; क ३१, ५;
-अमा १, ६१, ७; १२२, १३;
१२७, ४; ३, ३६, ८; ४, ७, १०;
११, ५, ८, ५; ७, ३, ४; ४, २; १०,
११, ७; मै ४, ११, ४; काठ ७,

१६; कौ २, ३३३, जै ३, २८, ५;
शौ २०, ३५, ७; -आत् मा २,
२५; १९, ७५; का २, ६, ४; २१,
५, २; मै १, १०, ११^१; ३, ८,
९^१; ११, ६; काठ ३६, ६; ३८, १;
पै २, २८, ३; -आनाम् मा १६,
१८; का १७, २, २; तै ४, ५, २,
१; काठ १७, १२; क २७, २; शौ
१८, ४, ५४; -आनि तै ७, ३,
१४, १; काठ ८, २; ३५, १५; ३७,
१^१; ४३, ४; क ६, ७^१; शौ १९,
३१, ४; पै १०, ५, ४; -आय तै
१, ७, ९, २; मै १, ११, ३, ८; २,
११, ६; १३, १, ३; ६, ९; काठ
१४, १; शौ १२, ३, ५७^१; -अमा
१०, २९, ४; का २, ६, ९; मै २,
३, १; ३, ८, ९^१; काठ ७, १४, ८,
२; ११, २^१; ११; २०, ५; २५,
१०^१; २६, ५^१; १^१ क ६, ७; ३१,
७; ४०, ३^१; ४१, ३^१; शौ १०,
५, ४४^१; १२, १, ४^१; २०, ७६,
४^१; पै ८, १०, २; १६, १३२, १०;
-अमा १०, ९०, २^१; मा ३१,
२^१; का ३५, १, २^१; १^१ तै ४,
४४, ५, १; ८, १; ५, ४, ४, ४; ६,
२, ५, ४; ७, ३, ९, १; मै १, ६,
९^१; २, ८, १४; ३, ३, ६^१;

काठ १४, ६; २९, २; ३९, ३;
११; क ४५, ३^१; कौ ३, ४,
६^१; जै २, ३, ९^१; शौ १०,
६, २३; १२, १, २२; पै १३,
१४, ४; १६, ४४, ५; १७, ३, ३;
-अेषु २, २३, १६; मा १६,
६२; का १७, ८, १६; तै ४, ५,
११, १; मै २, ९, ९; काठ १७,
१६; क २७, ६; -अमा २,
१०, ४^१; ३५, १२; ३, ५०, १;
१०, १, ४, ५, ४; २८, ११; २९,
३; ५; मा ११, २३^१; का १२,
२, १२^१; शौ २०, ७६, ३; ५.
[°अ- १७क्षन्°, कृत°, घृत°,
रतक°, तद्°, दग्ध°, दीक्षित°,
१२द्रु°, पीवस्°, बह्व°, रक्शा°,
१विश्व°, वृषम°, सर्पिस्°].
अज्ञ-करण^{१०}- -णः पै १६,
११३, ६^१; -णम् १^१ मै १, ६,
११; ३, १, ९^०.
अज्ञ-काम^{१०}- -कामः खि ५, ३,
२४; तै २, १, ३, ३, ६, १; २; ४, ७,
५; ९, २; २, ७, २; ५, ४, ११, २; मै
१, ९, ७, २, ५, ४, ७; ३, ४, ७; ४,
३, ३; ४, ९; काठ १०, ८; १३, ७;
१२; २१, ४; २५, २; क ३१,
१९; ३८, ५; -कामस्य तै २, ५,

- १) सपा. मै ४, ११, १ आयुत् इति (लु. तत्रत्यं टि.) पामे. ।
२) सपा. काठ १३, ७ अज्ञायस्य इति पामे. ।
३) सपा. अज्ञस्य < अज्ञानाम् इति पामे. ।
४) अज्ञस्याऽर्कस्य > सपा. मै ३, १, २ अन्तायस्य इति पामे. । ५) पामे. अज्ञम् मै ३, ९, ४ द्र. ।
१) सपा. पै १७, ४१, ७ मित्राय इति पामे. ।
२) अग्ने इति शोधः (लु. सपा. मै २, २, ७) ।
३) पामे. अज्ञम् मै ३, ९, ३ द्र. ।
४) सपा. पै १, ६३, ३ अज्ञे इति पामे. ।
५) वैतु. मूको. अन्ये इत्यपि; तदर्थम् १ अज्ञम् > -अग्ने? टि. द्र. । सपा. पै १७, १, ३ विभे. ।

देव१-१६

६) पामे. सस्थ. अतिरोहति द्र. ।

१) पामे. अज्ञम् तै ४, १, २, ५ द्र. ।

१०) नाप. (दक्षिणामि- भ्राष्ट्र-) । उस. उप. ✓ कृ + करणेऽधिकरणे वा ल्युट् प्र. कृत्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३९) ।

११) यो अज्ञकरणः > शौ २, ७, १३ युस्मिन् पुचन्ति इति पामे. ।

१२) पामे. अज्ञम् काठ १९, १० द्र. ।

१३) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । यद्वा उस. उप. ✓ कम् > कामि + णः प्र. पूष. प्रकृतिस्वर- स्वं च (पाता ३, २, १) ।

१०, ३; ५, १, ९, ४; ६, ४, ३, २;
काठ ८, १२; १९, १०; २०, ४;
क ७, ७; ३०, ८; ३१, ६; -माय
ऋ १०, ११७, ३.

✓ अन्न-काम्य^a

अन्न-काम्य^b - न्या^c पै ९,
२२, २२.

अन्न-तेजस्^d - जा: शौ १०, ५,
३४^e; पै १६, १३१, १०^f.

॥ अन्न-ज्ञान^g - नात् तै ७, १,
१, ५.

अन्न-प^h - प: पै १९, २५, ८.

अन्न-पतिⁱ - तये का ३, २, ५;
तै २, २, ४, २॥; मै २, १, १०॥;

काठ १०, ६॥; शौ १९, ५५,
५; पै २०, ४१, ९; -त: ॥ तै
२, २, ४, २^j; ५, २, २, १; ॥ मै
२, १, १०^k; काठ ५, १^l; १०,
६^m; ३२, १; शौ १३, ३, ७; पै १,
५०, ३; १९, ३५, ८; - ॥ तिम
तै २, २, ४, २ⁿ; मै २, १, १०;
काठ १०, ६^o; - ॥ तै मा ११,
८३; ३४, ५८; का १२, ७, १८;
३३, २, २१; तै ४, २, ३, १; ५,
२, २, १; मै २, १०, १; ४, १४,
१६; काठ १६, १०; १९, १२;
क २५, १; ३१, २.

अन्नपत्न्य^k - न्याय^l मै १,

६, १; २; काठ ७, १३^l; ८, ६^m;
क ६, ४; ७, २ⁿ.

अन्न-भाग^m - ग: शौ ३, ३०, ६;
पै ५, १९, ६; -गम् शौ १२,
१, २९; पै ५, ३१, २; १७, ३,
१०.

अन्न-मयⁿ - येन वि ३, १५,
७^o.

अन्न-योग^o - नै: पै १६, १२७,
३.

अन्न-वत्^p - वत् काठ ४०, ५७;
पै १, ९६, ३; - ॥ वत् तै २, २,
४, १; मै २, १, १०; काठ १०,
६; - ॥ वत् तै २, २, ४, १^q;

१) पात्र. काम्यच (पा ३, १, ९) इति सुबन्तादिच्छायां
नाधा. अन्तोदात्तः । अथवा कण्ठवादीनामाकृतिगणत्वात्
काम्य- इत्येतत् तत्रान्तर्भाव्य यक् प्र. स्यात् (पा ३, १,
२७) । ननु धात्वधिकारे प्राति. प्र. नेष्टो भवतीति चेत्
तर्हि नायमनैकान्तिकोऽभ्युपायो यथोभयथा संभवे धा.
यक् प्र. भवति प्राति. च न भवतीति मतं भवति ।
मनस्- नमस्- प्रभृ. सन्ति हि तावदपरान्थि कतिपयानि
प्राति. येभ्यो यक् प्र. विहितो भवति । अथापि सुख-,
दुःख- प्रभृ. च यत् पाधा. चु. पाठ-मात्राद् धा. इति
प्रदीप्तमिष्येरेस्तदपि सम्मूलमिव न भवेत् । तादृशानामपि
धात्वन्वेन जिघृक्ष्यमाणानां वस्तुतो मूलतो धात्वन्तरजत्वे
सति कृतौ प्राति. सताभेवाऽणिजन्तानाम् अधातुतया व्रव-
हारलाभस्य सुवचनरत्नादिति यावत् । एवं च यका प्र.
लक्ष्यसिद्धौ संभवन्त्यां काम्यचः प्र. कल्पनाऽप्यन्यथा-
सिद्धायतामिति दिक् ।

२) अ प्रत्ययात् (पा ३, ३, १०२) इति स्त्रीत्ववि-
वक्षायाम् अ-प्रत्ययोत्पत्तौ टाप् प्र. (पा ४, १, ४) । काम्यचः
पक्षे च अ-प्रत्यय-स्वरेण प्राति. स्वरो भवति यक्-पक्षे च
पस. समासस्वरः (पा ६, १, २२३) भवतीति विशेषोऽप्य-
वश्यमवश्यः ।

३) छान्दसं तृ१ द. (तु. मूको.) । प्रकृते च अन्न-
काम्यौद^a इत्येवं सुपठमिति दिक् ।

४) पस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

५) सपा. पै १६, १३१, ९ पुरुषतेजाः इति पाभे. ।

१) सपा. शौ १०, ५, ३५ पुरुषतेजाः इति पाभे. ।

४) उस. उप. ह्युबन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
१९३; २, १३९) । ५) विप. । उप. < ✓ पा (रक्षण) ।

१) पस. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १८) ।

१) = सपा. माश ६, ६, ४, ७ तैत्रा ३, ११, ४, १; ९, ९
प्राउ १, १, ४ काश्रौ १६, ६, ८ आपश्रौ ६, १३, ५; १६, ११,
३; १९, १३, ५ कौश्रौ १०, १६; १३; १९, ५; ४ माश्रौ
६, १४, ९ माश्रौ १, ६, १, ५२; ६, १, ४, २१; २, ४, १९
आश्र १, १६, ५ शौ १, २७, ७ माश्र १, २०, २ आपमं २,
१५, १५ । तां १, ८, ७ अन्नपतिः इति, कौसू १०६, ७
आशये इति पाभे. ।

५) भावे ब्राह्मणादेराकृतिगणत्वात् यच्च निम्बवो
वृद्धयभावश्च (पा ५, १, १२४; ६, १, १९७) ।

१) = सपा. आश्रौ ३, १२, २३ आपश्रौ ५, ११, ६; ९,
९, १ कौसू ७०, ६ । मा ३, ५ का ३, १, ५ तै १, ५, ३, १
अन्नाद्याय इति पाभे. ।

३) पस. समासान्तः स्वरः (पा ६, १, २२३) ।

५) अ^o इति स्वरः यनि. शोचः (१. गो-मुय-प्रभृ.) ।
सपा. भंश्रा १, ३, ८ गोष्ट २, ३, २१ श्राष्ट १, ४, १०
अन्नपाशेन इति पाभे. ।

५) मनुष्यः पितृभ्राजिपाते स्वरेऽविशेषः ।

५) अन्नवद् धेहि > सपा. आपश्रौ १६, ३४, ४ हिश्रौ
११, ८, १५ अन्नमध्येहि (तु. BC.) इति पाभे. (यत्र
अन्नवद् धेहि इति शोचः । तु. रुपा. वैश्रौ १८, २१; २६) ।

मै २, १, १०; काठ १०, ६^१;
-वान् ऋ १०, ११७, २; णै
२, २, ४, १^१; ३, ४, ३, ३^२; णमै
१, ९, ७, २, १, १०^२; णकाठ ४,
१४; २, १५; १०, ६^१; शौ १८,
४, २१.

णअक्षवती-ती: तै ५, ३,
४, ६; काठ २१, १; क ३१, १६;
-तीभि: मै ३, ३, ६; -तीभ्याम्
मै ३, १, ४.

अक्ष-विद्^१-विद: शौ ६, ११६,
१; पै १६, ४९, ७.

अक्ष-सि(त>)ता^२-ता पै
७, ६, ८.

अन्ना(ज-अ)दु^०-णद: तै १,
५, २, ३, ४^०; ११, ५^१, ६^०, ७,
२, ३; ४; २, १, ३, ३; ६, २^१; ४;
७, ५; ९, १, २; २, ४, १^१; ५, ४, ७,
३; ३, ६, १; २; ६, ६, ५; ३, २, ९,
६, ४, ३, ३^१; ४, ४, ८, १^५; ५, ३,
४, ६; ७; ५, ४, २; ६, २, २, ४, २;
७, १, ९, १; ३, ८, १^१; मै १, ४,
१५^१; ६, ९^१; ११^१; २, १, १०^{३२};

११; ३, १, ९^१; २, १; ४^१; ६^१;
८; १०^३; ४, २; काठ ६, २; १०,
६^१; १३, १२; २१, १; ११; ३२,
१^१; ३२, ११; क ४, १; ३१, १६;
शौ १३, ३, ७^५; पै २, २१, १;
५; ७; -दम् मा ३, ५; का ३, १,
५; णै १, ५, ३, १^५; ८, ५; ७, ६,
५; २, २, ४, १^१; मै १, ६, १; २;
५^१; २, १, १०^१; काठ ७, १३^१;
८, ६^१; १०, ६^१; क ६, ४; ७,
२^१; शौ १५, १४, १; ३; १३;
१५; १७; २१; २३; -दा: तै
ण ७, ३, ८, १; ९, १; २; ४,
७, ३; मै ४, २, ८; -दान् मै ४,
२, ८; -दाय का ३, २, ५; तै २,
२, ४, १^१; मै २, १, १०^१; काठ
१०, ६^१; शौ १२, ५५, ५;
पै २०, ४१, ९; -वे काठ ३०, ५;
-देन शौ १५, १४, २; ४; १४; १६;
१८; २०; २२; २४.

अन्नादी^१-णदी काठ ८,
१२; क ७, ७; -दी: शौ १५,
१४, ५; ११; -दीभि: शौ १५.

१४, ६; १२; -दीम् शौ १५, १४, ७;
९; -द्या शौ १५, १४, ८; १०.
अन्ना(ज-अ)दन^१-नम् तै
२, ५, १, १; २; काठ १२, १०.
णअन्ना(ज-अ)द्य^१-द्यम् तै १,
५, ४, १; २; ६, ११, ६; २, १, ९,
१^१; २, ५, ३; ३, ६ १; २, ५, १०,
३; ६, १, २; ६, ५; ३, ४, ३, ३; ८,
५; ६^१; ५, ४, ४, ५; ५, ९, २^१; ९,
२; ३; ६, ३, ३; ६, १, ९, ६; १०,
२; २, ४, ५; ४, ४, २; ६, ४, ५^१;
७, १, ८, २^१; ३, २, १; ५, ३; ७,
४; ४, ३, १; २; ६; ४, ३, ५, ८, ४^१;
९, ३; १०, १^१; मै १, ६, ३, ५, ९^१;
११; ८, ४^१; ९, ७; १०, ६; १२;
११, ८^१; ९; २, १, २^१; ११^१; ४,
१^१; ८^१; ५, ४, ७^१; ३, १, ९, २, २;
५^१; ३, १^१; २^१; ४, १^१; २; ३^१; ७;
८^१; १०; ६, ७^१; ७, १, ११; ३, ३^१;
४, २; ९^१; ६, ९; ७, ३; काठ ५, १;
६, २; ४; १०, ३^१; ८^१; १२, १०^१;
१३, ७; १४, ६^१; ८^१; ९; १२, १०;
२०, ५; २१, ७; ११^१; १२; २५,

१) उस. क्तिबन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)।

२) विप. (शाला-)। तृस.। उप. <? ✓सि वा ✓सो
वा; यद्वा -चिता- (< ✓चि) इति पाठः संभाव्येत।

३) उस. उप. अच् प्र. थाथादि-स्वरश्च (पा ३, १,
१३४; ६, २, १४४)। स्त्रियां ङीबर्थम् उप. नदद्-भषद्-
प्रभृ. उस. (तु. अथद्-वी-)। अथवा नदद्-प्रभृ.
अच्-प्रत्ययान्तत्वे सति टकारानुबन्धसापेक्षाः सन्तोऽपि
ट-प्रत्ययनैव निष्पन्नाः द्र.। एवं हि लाघवं स्यात्। एस्थि.
अपि श्वपच्-प्रभृ. स्त्रियां ङीपृटाबन्धनप्रत्ययवतां पर्यायि-
णोभावपि अचं च टं च प्र. अपेक्षमाणानामुभयतोमुखी
काऽपि विलक्षणा गतिरिति भूयोऽपि प्रस्तावितविषय-
विभागलक्षणविमर्शः सावकाशः द्र.।

४) =सपा. आपश्चौ ४, ९, १३ माश्चौ १, ४, २, ३।
आपश्चौ ४, ९, ११ माश्चौ १, ४, २, १ चक्षुष्मान् इति पाभे.।

५) सपा. माश्चौ १, ४, २, ६ वीर्यवान् इति पाभे.।

१) पाभे. अत्ति काठ २०, ३ द्र.।

२) पाभे. अत्ति काठ २०, ६ द्र.।

३) पाभे. अत्ति काठ २१, १ द्र.।

४) स्त्रियां ङीपि उदात्तनिवृत्तिस्वरः (पा ४, १, १५; ६, १,
१६१)।

५) =त्रिशोर्णः शिरोविशेष-। उस. करणे ल्युबन्ते उप.
प्रकृतिस्वरम् (पा ६, १, १९३; २, १३९)।

६) पाभे. अन्नम् मे २, ४, १ द्र.।

७) भाप. वानाप. (अन्न-)वा। व्यु. कृते ✓अद् > २अद्य-
टि. द्र.। यत् तै १, ५, ३, १ इत्यत्र भा. एतत् प्राति. भाव
एव यत्ति सिसाधयिषेत्, तदपि समानलक्ष्यत्वादनवयं द्र.।
उभयथाऽपि च सामर्थ्यविशिष्ट इह भावोऽभीष्ट इति विवेकः।

८) सपा. तैत्रा १, ७, १, १ अन्नम् इति पाभे.।

९) पाठः? अना(न-अ)द्यम् इति शोधः।

१०) शोधः अद्यात् काठ २३, ६ द्र.।

२; २८, ६; २९, २; ३२, १; ३४,
१०; ३६, १; ६; क४, १; ३; ३०,
८; ३१, ७; ३८, ५; ४४, ६; ४५,
३; शौ १२, ६, ४; १३, ५, १; ६,
१; १५, ७, ४; ५, ८, २; शौ ९,
२०, ९; १६, ४८, १; १४१, ४;
-घस्य तै १, ५, ४, २; २, ५, ७, २;
११, ७; ७, १, १०, ४; २, १, ३, २;
२; ३, २; ५, ५; ३, ८, २; ९, ३;
४, ३, ४; ६, ५, ३; ७, २; ३, ५, ८, ३;
मै १, १०, १२; ११, ७, ८; ९, २;
१, २, ४, ८; ३, १, २; ४, ३, १;
६, ४, १; ३; ६, ९; ४, ३, २; ३;
काठ १०, ३; ६; ६; १३, ७; १४,
८, १०; २१, ११; १२; २३, ५;
३४, ५; ३६, ६; शौ १५, ८, ३;

पे १९, ५३, ७-९; ५४; ६-९;
-घात् तै १, ६, ६, १६; ५, ४, ४,
४; ९, २; काठ २१, ७; १२;
-घाय \$मा ३, ५०; ६३; २०, ३;
\$का ३, १, ५०; २१, ७, २; तै ११,
५, ३, १०; ७, ९, २, २, १, ९, १; मै
३, ११, ८; ४, ३, ८; ४, ६, ६, ९;
काठ ७, १३; ८, ४; ६, ५; ९, १, ५;
२१, ७; २९, २; ३७, १; ३८, ४;
क ६, ४; ९; ७, २; ९; ४, ५, ३;
-घे तै २, २, ७, ३; ३, ३, ५, ५, ५;
२, ३, ७; ३, ३; ४, ६, ४; ६, १०,
३; ७, ३, ३, १; २, ५, १, ५, २; काठ
२०, १; ४, १३; २१, १०; २३,
८; २४, २, ५; ३६, २; क ३१, ३;
३; ६; ३७, ३; ६; -घेन तै २, ६,

६, ४; ७, २; ६, ६, ४, ५; मै १, ११;
८; काठ १४, ८; शौ १३, ८,
४-६, ९, १, २; ५.

अ(क>)न्ना-वृध्- -धम् क
१०, १, ४.

✓ अग्निनय > अग्निनय-
-यसै मा ४, २, ७.

आद(क>)का- -काम् तै ५, ७,
११, १; काठ ५३, १.

आवन्- -ने क ६, ५९, ३.

आदयिस्नु- -स्नु सि १, ९, १.

आदिन्- -केवल.

आदिनी- १ आम°, पुरुष°.

११ जाय, पा- -घः मै ३, १०, ३६;

-घम् तै २, २, ५, १; ६; मै १,
६, ५; शौ ८, २, १९; वै १६, ४,

- अ) सकृत् पाप्म. अक्षस्य काठ १९, १ द्र. ।
ब) पाप्म. अक्षस्य मै २, ५, ४ द्र. ।
ग) पाप्म. अक्षपत्याय द्र. ।
घ) सपा. कौसू ७०, ६ अक्षादाय इति पाप्म. ।
ङ) विप. (अग्नि-). उत्स. उप. कर्तारि क्रिबन्ते कृत्स्वरः
प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । पूष. सादी. द्र. ।
च) आत्मेच्छायाम् उत्स. क्यनि प्र. नाधा. निस्वरश्च
[पा ६, १, १९७ (वैतु. सा. क्यजन्तमाह तच्चिन्त्ये
तथात्वे चित्स्वरेणाऽन्तोदात्तापतेः वा. विभक्तिस्वरपतेश्च
[तु. अघायत्- > -यत्- -यते प्रभृ.]। अतो नित् प्र.
उत्स. एवेति दिक् [तु. ORN., WG १०६७A च]] । पाप्र.
क्यचि च (पा ७, ४, ३३) इत्यवर्णस्य यो दीर्घ ईकार
आदिश्यते तं क्यनि अप्यतिदिश्य छान्दसो ह्रस्वः द्र. । यद्वा
ह्रस्वेकारादेशस्यैव मूलतः सतः अकृत्सार्वधातुकयोः (पा ७,
४, २५) इति सर्वत्रान्यत्रेकारादेशस्थलेषु चारितार्थ्यमाप्नुवानो-
ऽपि दीर्घ इहाऽचरितार्थः द्र. । आदेशाभावस्थलेषु चापि
कचिद् दीर्घो न भवति (तु. मित्र-यु-, सुन्न-यु-, ✓रघुयु,
✓गातयु प्रभृ.) । तस्मात् अकृत्सार्वधातुकयोः (पा
७, ४, २५) इत्यत उपरिष्ठाच्च छान्दसि बहुलम् इति च
ई प्राध्मोः (पा ७, ४, ३१) इत्यत्र इ प्राध्मोः इति च
क्यचि च (पा ७, ४, ३३) इत्यत उपरि पुनः छान्दसि
बहुलम् इति च पठ्येत । तेन वेदे क्ये परतः कचिद्

अकारस्य स्थान इकारादेशो भवति, कचिच्च न भवति,
कचिद् अजन्ताऽस्य दीर्घो भवति कचिच्च न भवतीत्युभयमपि
साधवात् सिध्येत् ।

१) ण्वुल् > अकः प्र. लिट्स्वरश्च (पा ६, १, १९३) । प्रत्यय-
स्थकात् पूर्वस्याऽकारस्येत्वाभावः बसं. (पावा ७, ३, ४५) ।

२) ण्यन्ताद् अधिकरणे ऋगुद् प्र. लिट्-स्वरश्च (पा ६, १,
१९३) । कर्मणीति वै. सा. आहतुः । अत्र प्रयोग्यकर्तृत्वसमप-
णस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वाद् ण्यन्तात् प्र. उत्पत्तिः द्र. (तु.
पपा.; वैतु. G.W.M.W. प्रभृ. अद्-न- [=अज-] इति पाठम् आति-
ष्ठमानाश्चिन्त्याः स्युः) । आशयेत यस्मिन् निति कृत्वाऽश्च कर्तृकाऽ-
दनक्रियाधिकरणात्मके पात्रविशेषे वृत्तिः द्र. [तु. रु.]. यथा
तस्मिन् पात्रेऽश्वौ सहप्रवेशितमुत्तौ भवत एवमिन्द्राग्नी देवौ
सुते सोमपात्रे भवत इत्याद्यर्थविस्तरः पुनः वैश. विशेषेण
उपादेयः (तु. स्वादन- ऋ ५, ७, ९ यत्र सा. अपलक्षण-
मेव कर्तारि प्र. पश्यति चमत्कारविशेषकरं करणार्थं न न
पश्यति) । कर्त्रर्थे (यु >) अज-प्रत्ययान्ताः प्रायेणाऽन्तो-
दात्ता भवन्तीत्यपि सुस्मरं द्र. ।

३) ण्यन्तात् इत्तुच् प्र. चित्स्वरश्च (तु. पाउ ३, २९;
पा ६, १, १६३; ४, ५५) ।

४) ण्यत् प्र. तिस्वरश्च (पा ३, १, १२४; ६, १, १८५) ।

५) ना[न-आ]ष्टः इति सूको. ना[न आ]ष्टः इति च
मुपा. भवति । उभयथाऽपि स्वरो दुरुपपदः द्र. ।

९५; -पा तै ६,४,१०,५; -घा: तै ३,४,३,७; ६,४,१०,४,५,७, १,१,५; मै १,५,१०; ११; १०, १३; २,३, २; ३,७,१,४,५,१; ६,३; काठ २७ ८; २८,१०; ३६,७; क ४५, १; -घान् मै १,५,११; -घासु काठ २७, ८. [°घ- अन्°].

अद् पे १९,३२,१६.

अद्, अद्- ✓अद् द.

अदक्षिण^१- -णः मै २,४, ५; काठ १२,३; -णम् काठ ३७, १२; -णा: काठ ३७, १२; पै ५, ६, ६; -णासः क्र १०, ६१, १०; -णन मै १, ४, १३. १.

अदक्षिणीय^२- -यः मै ४, ८, २१.

१अदक्षिण्य^३- -ण्यम् तै १,५,१,२.

१अदत्- ✓अद् द.

२अदत्^४- -दत्ते क्र १, १८९, ५; -दत् क्र १०, ७९, ६.

अदत्त, ता^५- -त्तः शौ ५, ११, ९; १०; -त्तम् पै ८, १, १०; १०, ६, ४, ९; -त्ता शौ १२, ४, १३.

अदत्त्वा^६ शौ १२, ४, १९; २३; ४५; पै १७, १७, ८; १८, ३; २०, ५.

१अदत्रया^७ क्र ५, ४९, ३.

अददत्^८- -दत्त शौ १२, ४, २०, २१; २६, ३४; पै १७, १७, १०; १८, ६; १९, ४; -दत्ते मै १, १०; २.

अददिवस्^९- -दुषः शौ १२, ४, ४८; पै १७, २०, ८; -दुषे शौ १२, ४, ३९; पै १७, १९, ९.

१अददिष्ट^{१०} कौ १, १३१; जै १, १४, ७.

अदन- ✓अद् द.

अदन्तक^{११}- -कः तै २, ९, ८, ५१; -काय तै ७, ५, १२, १; काठ ४५, ३.

१अदन् तिद् पे २०, ७, ५.

१अदन्दशूक^{१२}- -काः तै ६, १, १०, ४.

अदब्ध, ब्धा^{१३}- -ब्धः क्र १, २४, १३; ७६, २; ८९, ५; १२८, १; २, ९, ६; २७, १३; ४, ३, ५, १९, ४, ६, ७, ७, ७, ३६, २; ८, ५९, ३; ७८, ६; ९, ७७, ५; ८५, ३; ९७, १९; १०७,

२; १०, १२८, ६; खि १ ६, ३; ४, ९, ५; मा ४, १५; १३, ११; २५, १८; का ४, ५, ७; १४, १, ११; २७, ११, ५; तै १, २, १४, १; ५६, २, ४; ११, ६; २, १, ११, ४; ४, ३, १३, २; ६, १, ५, ७, १४, ३; मै १, २, ३, ७, १५; ३, १६, ४; ४, १०, ५; ११, ४; १४, १४^m; काठ ५ १; १६, १५; २१, १३; २२, १४; ३२, १; ४०, १०; क २५, ६; तौ २, ६६४; जै ३, ५५, ५; शौ ६, ५३, २; १७, १, १२; पै १८, ३१, ७; १९, ८, २; -†ब्धम् क्र ४, ५०, २; ६, ५१, १; १०, ८७, २४; खि ६, ३, २; शौ २०, ८८, २; पै १६, ८, ८; -†ब्धस्य क्र ७, ६६, ६; ८, ४४, २०; १०, ७५, ९; काठ ४०, १४; कौ २, ७०३; जै ३, ४६, ९; -ब्धा क्र ३, ५४, १६; १०, ७५, ७; -†ब्धाः क्र १, १७३, १; २, २७, ९; ३, १, ६; ४, २, १२; ७, ६०, (२, २८, ३) ५;

१) विप, (अधुर-नवम्-यज्ञ-प्रभृ.)। बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)। उप. ३दक्षिणा- द्र.।

२) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५५)।

३) अर्हर्थि यनि प्र. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६)।

४) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)। उप. पाप्र. दन्त- इत्यस्य दत् > त् आदेशः (पा ५, ४, १४२)। प्र. उगिदचाम् (पा ७, १, ७०) इति जुमागमः द्र.।

५) तस. नञ्-स्वरः।

६) सपा. पै ८, १, ९; १० °त्तम् इति, R.W. आद् इति शोधः? W. तत्त्वम् इति शोधः [तु. टि.]।

७) अर्थः? अदत्र-या इति पपा.। जिह्वार्थे अद(त्र) > त्रा- (< ✓अद् + अत्रः प्र.) > तृ इति वै. सा. [पक्षे] सा. वार्थणि इत्यनेन सामानाधिकरण्याऽऽपादकं याच् (पा ७, १, ३९) इति सुप्र. आह (= अदत्राणि अज्ञानि इत्यर्थः)। G.W. प्रभृ. नञ्-पूर्वम् (✓दा [दाने] >) दत्र- [यद्र.] इति

प्राति. इत्यातिष्ठमानाः या इति तुनीयार्थकः प्र. प्रयोगतश्च किंवि. इति। आ ✓अद् (प्रदाने) > भाप. आ-दत्र- > इच्छार्थे ✓आदत्रय > (भाप.) *आदत्रया- > (तृ १) *आदत्रयया > नैप्र. आदत्रया > यनि. (= प्रदाने-च्छया) इति तु मतं भवति।

८) सपा. क्र ८, ४५, २६ अददिष्ट इति पाभे.। तत्रत्यं टि. द्र.।

९) बस. समासान्तः कप् प्र. (पा ५, ४, १५४)। स्वरार्थम् अ-चर्मक- इत्यत्र टि. द्र.।

१०) सपा. काठ ४०, १० शौ ५, ३, २ पै ५, ४, २ विश्वतः इति पाभे.।

११) सपा. तै ४, १२, १ आश्रौ ४, १२, २ अदाभ्यः इति पाभे.

१२) = सपा. ऐत्रा ७, ८ आश्रौ ३, १२, ४। तैत्रा २, ४, १, ११ आश्रौ ३, ५, ९ आपश्रौ २, ४, १७ शांष्ट २, १३, ५ अदाभ्यः इति पाभे.। १३) °ब्धाः इति पाठः? यनिः शोधः (तु. सस्थ. टि. ? उपक्षयन्ति)।

८.१८,२; १०१,६; ९,९७,५७;
मै ४. १२,१: काठ ३१, १२१;
-ब्धा: ऋ २,२८।३. (७,६०,
५); -ब्धान ऋ ६,५१,४; ९;
-ब्धानि ऋ १, २४, [१०; ३,
५४,१८]: -ब्धास: ऋ १,८९,
१; २,२७,३; ६,६७,५; ८, ६७,
१३; मा ३,१८; २५, १४१; का
३,३,९; २७,११,११; तै १, १,
१०,२; ३,५, ६, १; काठ २६,
१११; -ब्धे ऋ ४, ५५, ३;
-ब्धेन मा १, ३०; का १, १०,
२; तै १, १, १०, ३; मै १, १,
११; काठ १, ६; १०; ३१, ५;
क १,६; १०; ४७,५; शौ १७,
१, १२; पै १८, ३१, ७;
-†ब्धभि: ऋ १,९५,९; [१४३,
८,६,८,७]; ६,७१,३; मा ३३,
६९,८४; का ३२, ५, १५; ६,
१५; तै १, ४, २४, १; मै १, ३,
२७; काठ ४, १०; क ३, ८;
शौ १७,१,९६; पै ८, १४, ९;
-ब्धै: ऋ ६, ४८, १०; कौ २,

९७४; प १८,३१,४.
अदध-क्षत्र- -त्रम काठ २२,१४.
अदध-चक्षुस्- -क्षु: शौ १३,२,
४४; पै १८,२५,४.
अदध-धीति- -तीन् ऋ ६,५१,३.
†अदध-प्रत-प्रमति- -ति: ऋ २,
९, १; मा ११, ३६; का १२,
३,९; तै ३,५, ११,२; ४,१,३,
३; मै २,७,३; काठ १६,३.
अदध-ब्ध-आ)यु- -यो मा २,
२०; का २, ५, १; तै १, १, १३,
३; काठ १, १२; ३१, १२; क
१, १२; ४७, ११.
अदध-ब्ध-अ)सु- -सु: शौ ५,
१, १; पै ६, २, १.
अ-दुभ- -भा ऋ ५, ८६, ५.
अ-दभायु- -यु: पै ५, २, ७.
अ-दध्र- -ध्रम् ऋ ८, ४७, ६.
†अ-दय- -य: ऋ १०, १०३, ७;
मा १७, ३९; का १८, ४, ७; काठ
१८, ५; क २८, ५; कौ २,
१२०५.
अवस्-^५-

अवस्- -व: ऋ १, १०५, ३; १८७,
७; ६, ५६, ३; ८, १०, १; २६,
१७; ९, ६५, २२; १०, ७२,
६; १२०, ३^१; १५५, ३;
१८६, ३; सि २, १४, ९;
५, १४, १; सिता १५, ९^१;
मा २६, १^१; २; का २८, १, १^१;
३; तै ४, २, ८, ३^१; ५, २, ३,
३^११; ६, १, २; ११६, १, ६, ४;
११, ५; २, १, ३; ११६, १, ३,
२६६; ४, १^१६६; ६, ३; ५;
१०^१; ८, १; १०, ५; ८; ९;
११, ९^१; २, १, २; ५, ५, १३,
१६; ३, १, २; ३, ४; ६, ७^१; ७,
७-९; ८, ३; ५^१, ७^१; ९, १; ४, २,
२; ६; ४, ९; १०; ५, ३; ७, १-४;
८, २; ६; काठ ५, ३; ७, १२^१, ८,
१०; ११, ४; १०; १४, ९; १६,
१५; २३, १०; २४, ६; २५, ५;
६; २६, २; ९; ३५, २०; ३९, २;
४०, ८; ११८, ७; २५, ६६;
३७, १; ७^१; ३९, २; ४;
४०, ५^१; ४१, ७; ४८, १८६;

^५) बम. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।

^६) विप. (अभि-)। समासस्वरौ नापू. दिशा द्।
समानाधिकरणः बस. इति सा. G.W., [पक्षे] M.W.;
तथा वा व्यधिकरणो वेति वै. M.W.।

^७) विप. (इन्द्राभि-)। बस. उप. आयुदात्तम् उलं.
(पा ६, २, ११६)।

^८) तस.। उप. <√दभाय। सपा. शौ ४, १, ७
न दुभायत् इति पाभे.।

^९) तस. नञ्-स्वरः। उप. यद.।

^{१०}) विप. (इन्द्र-)। बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)।
उप. दया- (<√दय्)।

^{११}) सपा. तै ४, ६, ४, २ शौ १९, १३, ७ अदायः इति,
मै २, १०, ४ आदायः इति पाभे.। अ-दायु- इत्यत्रत्यं
टि. च द्र.।

^५) सना. व्यु? अ+इस्- (<√दस्+कर्मणि क्तिप् प्र.)
इतीव व्युत्पादयन् शक. स्वरतश्चिन्त्यः। आद्योऽकार
उत्तरस्य मौलिकस्य दकारभ्रान्तिविशेषस्य सना. गुण-
विशेषाऽऽधायकम् आगममात्रं भवतीति भाषाविज्ञानच-
णानां दृष्टिरत्र भवति (तु. WW १, ९८)।

^१) =सपा. ऐआ १, ३, ४; ५, १, ६। तै ३, ५, १०, १
अतः इति पाभे.।

^१) सपा. मा १३, ८ का १४, १, ८ पै १९, २२, २ अमी
इति पाभे. (तु. वैप ३)।

^५) =सपा. आपश्चौ १३, १६, १०। वैश्चौ १६, २० : ८
इष्टम् इति पाभे.।

^१) सपा. आपश्चौ ५, ९, ११। माश्चौ १, ५, २, १२ अतः
इति पाभे.।

^{११}) अप्राप्तम् अवः> सपा. मै ३, ९, ७; १०, १ काठ
२४, ६; २६, २ अप्राप्तम् अमुत्र इति पाभे.।

†कौ २, ५१३; ८३५^a; ११९२;
†जै ३, ४०, ९; ४, ५, ७^a, ३०, ४;
शौ २, ३, १; ३, ७, ३; १३, १; ४,
२, ४; १९, ४; ५, २, ३^a; ६, १८,
३; १०, ९, ५; ११, १०, ३३^१;
१२, १, ५५^b; १२, ५२, ४^०; २०,
१०, ७^a; १२८, १२; ५३,
२, ३; ४, १; ५, २५,
४; †६, १, ३; ८, ७; १६, ७;
१२, ३, १५; १३, १, १५; १४,
३, १६; १५, २३, ८; १६, १३६,
६; १७, ६, ३; १९, ५, ४^a, ५^a;
६^a; ४६, ९[†]; २०, २५, ८; २६,
१; ४३, १, २; -दः-दः शौ १६,
७, ९.

अमी- -मी क्र १, २४, ६; १०;
१०५, ५; ९; १०; १२७, ८;
१४१, १३; ४, १८, ११; मा १३,
८^०; १७, ४७; का १४, १, ८^०; १८,
४, १५; †तै ३, २, ११, ३[†]; ३,
७, १; ६, १, ५, ४; मै १, १०,
८^१; २, २, १^१; २, ६; ७, १५;
४, ७, ३^१; १२, ५[†]; काठ ७, १२;

१०, १२; †कौ १, ३६८; †जै १,
३८, ९; शौ ३, ८, ५; २९, १; ५,
८, ५; २१, ८; ६, ९४, १; १०३,
३, ७, ८५, ४; ८, ८, १०; २४;
९, १५, १८[†]; १३, २, १३; पै
१, १०२, १; ५, ६, ८; २६, ८; ७,
१८, ६; १६, २९, १०; १८,
१२, ८^४, २१, ७; १९, १८, १०;
२२, २०, २०, २४, ९; -०मी^a मा
९, ४०; १०, १८; -मीम्यः शौ
८, ८, २४; -मीषाम् क्र ६, ७५,
१६^१; १०, १०३, १२; लि ३, २१,
१; †मा १७, ४४; ४५^१; †का
१८, ४, १२; १३^१; मै २, ५९^१;
†कौ २, १२११; १२१३; शौ
†३, २, ५; १९, ८^१; ८, ८, १९^१;
११, ११, २०^१; १२, १९^१; १२
२, ५५; १९, ५२, ४; पै १, ३०, ४;
५६, ४; ३, ५, ५[†]; १६, ३०, ९;
१७, ३५, ४.

अमु^१- -मुना मा २६, १; का २८,
१, २; तै ६, ४, १०, २^१क, †मै
१, ८, ९; २, १, २; ४, ५, ४; काठ

२६, ४^१; पै १३, ६, ८^१; -सुम्
क्र १, ७, ६; ८, १२, ३०; लि ३,
१०, १, ३; मा ९, ३८; ३१, २२;
का ११, १, ४; ३, २; ६, २; ३५,
२, ६; †तै १, ५, ४, ९, ४^१; ६,
२, ४; ६, १; ११, ६; ७, ६, २^१;
२, १, ४, १; ८, १; १०, ३; ३, १,
३^१; २, ३; ५, ३; १२, २; ५, ७,
२; ३, ३; ६, १, ५, १, ३, ४; ४, ६,
१, १^१; ५, २, १, ७; ९, ५^१; ४,
४, १; ६, ५, ३, ८, ३^१; ६, १, ५, ५;
४, ५, ६; ५ ११, १; ६, १, १; ७,
१, ५, ३; २, १, ४; ४, २; ३, ४, २;
१० ३; †मै १, ५, ५; ६, १ ३^१;
८, १; ६, ९^१; १०, १९^१; ११,
७^१-९^१; २, १, ३, २, १^१; ५^१;
७^१; १३; ३, १^१; ५, ११; ६, ६;
३, १, ४^१; ४, ४^१; ६; ७; ५, १; ६,
१०; ७, ८; ८, ४^१; ९, १^१; ३^१; ४,
३, ४; ४, ८; ६, २^१; ३^१; ६^१;
८; ७, २; ६; ७, ९^१; ८, १०; ९,
१^१; काठ १, १२^a, ५, १; ६, १^१;
३^१; ७, ८; १५; ८, ८; ९^१; १२; ९,

१) पांमे. अदुः क्र १०, १२०, ३ द्र. ।

२) पांम. अदुः काठ ७, १२ द्र. । ३) सपा. पै १, ३०, ४
?कामदः (शोधार्थं यस्या. टि. द्र.) इति पांमे. ।

४) सपा. शौ ६, २५, १-३ हतः इति पांमे. ।

५) पांमे. अदुः खिवा १५, ९ द्र. ।

६) सपा. क्र १, १६४, ३९ इमे इति पांमे. ।

७) सपा. शौ १४, २, ५९ इमं इति पांमे. ।

८) = सपा. माश ५, ३, ३, १२; ४, २, ३; ९, ४, ३, १६ ।

का ११, ३, ३; ६, ३ काश ७, २, ३, १२; ३, २, ३ आपश्रौ
१८, १२, ७ कुरवः इति, तै १, ८, १०, २; १२, २ तैत्रा १,
७, ४, २, ६, ७ आपश्रौ १८, १२, ७; १४, १० भरताः इति
मै २, ६, ९; ४, ३ काठ १५, ७ जनते इति, आपश्रौ १८,
१२, ७ जनताः इति कुरुपञ्चालाः इति च, काश ७, २,
३, १२; ३, २, ३ पञ्चालाः इति पांमे. ।

१) सपा. तै ४, ६, ४, ५ तैत्रा ३, ७, ६, २३ आपश्रौ ३,

१४, ३ एषाम् इति पांमे. ।

१) अ- [< दृडम्- वा, एतद्- वा] > अम् (दि१) +
उ (अपरं सना.) इतीव समस्तं सना. स्यादित्युत्प्रेक्षते
WW १, १८७ । अन्यैव दिशा नापूप. अवान्तरयोः
प्र ति. अपि कश्चिदतिप्राचीनः सार्वनामिकः समास उत्तो-
भयत्र अ (< नञ्) + म (= अस्मदर्थं मौलिकं सना.) + (बल-
विशेषाऽऽधायकमात्रः) उ (इति नि.) इत्यपि विमृश्यम्
(तु. WW १, १८८) ।

२) सपा. तैत्रा १, १, १, ५ आपश्रौ १२, २२, २ । मै १,
३, १२; ४, ६, ३ काठ ४, ४; २७, ८ तेन इति पांमे. ।

३) सपा. क्र १, १२, ८ असुया इति पांमे. ।

४) असुम् इति शोधः (तु. काठ २१, १२ सपा. तै ५,
४, ९, ५ अस्म इति पांमे. च) ।

५) असुम् इति पाठः? यनि. शोधः (तु. सपा. काठ ३१,
११ [तु. क १, १२ संस्कृतः टि.]) ।

७, ४; मै २, १४;

काठ १८, ११;

७, ५, ५, १; पै २०.

अमुया^१ क १.८^०; ४, १८, १; ५.

८५, ३; ८१, १४ (१-३)

१३५, २; काठ ३१

शौ ५, २२, १; ७, ५४.

१०; १४, १, २०^१; २०-

पै १, ४८, २; १३.

३, ६^१; १९, ४२, १५-अमुप्य > आमुप्यायण^२ -

४, १६, १; -ण: तै १.

*) *अमु-या (< ✓

इत्येवं प्राकृताश्रित-सद्वर्ण-

विशिष्टं च वृ१३.। पपा

तत एतद् रूपं यां. मम

पपा. अवग्रहस्य भावाऽभावे

विानगमकत्वे सत्यप्यु

हि। पाप्र. प्राति. समे समानि

च अमुया इत्यस्य च

इष्टायामपि पपा. पूर्वोऽवग्रह

पपा. समतेनैवाऽवग्रहस्य

त। यदपीहाऽऽवासी:

: (पा ७, १, ३१; ७५.

श्रुतप्रकाशे विध्यं

इत्येवं त्रिः पापया इति

भवति (१, २९, ५; १०, ८५, ३-

सर्वत्रैतत् क्रिवि. भवति। पूर्व

क्रिवि. न भवति नाप. च

अप्येतत् सना. रूपम् इति

कृत्यायाश्चाऽऽशेषे सादरो

सर्वत्रैतद् रूपं क्रिवि. भवती

तावत् समानाधिकरणं विप. सु

द्र.। उक्त्या दिशाऽतिप्राका

इत्याकारिकायां निष्पत्तौ

शब्दरूपस्य तात्पर्यतः तपा

इति पर्यवसानात्तस्यैव चार्थस्य

शौ १२, ८, ११; पै ५.

१, २४; १६, १४४, १०;

१, ५२, १३; -मुष्मिन् मा

१, २; का २, ३, ८; १८, १, ३;

त १, ५, ४, ४; ६, ३, ३६; ७,

४^०६; २, ५, ८, १; २; ६, २.३, ४; ६, ४; ३, ३, ८, ४; ५^०४,

११, ४६; ५, २, १; ६; ७, ५;

५, २; ६, ३, ७, २; ४, १, २, २;

४, १; ८, १; ९, ४^१; ११, १^०६;१, ५^१; २, ३; ४, ३^१; ४, ८;

१; ६, ६, ३; ९, २; ७, २.

३, ४; १०, २; ६, १, १, १; ८;

१०, ५^१; १, ३, ५^१; ३, १, २;

२, ५; ५, ९, २; ६, ८, ३; ७, १,

४; ३, ४, १^१; ५, १; २^१;०, १; ४, ११, १; १^१मै १, ५, ५;१, २; ७, ५६; १०, १७^१; २, ५,१; ८, १६; ३, १, ५, १०^१; २,७; ३, १^१; ४६; ४, १; ६, २;

७, १०; ८, ७; ९, ४; ४, १,

५, ११; १३; २, १, ३, १, ४, १०^१;२^१; १०; काठ ८, ८, १३^१; ९,१२; १४, ६; २१, २, ४^१; १;१^१; १२; २२, १३; २३, १;

४, ६; २६, १; २७, १; २;

८, ४^१; २९, २; ३०, ५; ७^१;१, ६^१; १०; ३३, ५; ३४, ८; ३६,१, १२; १^१क ७, ३; ८, १^१; ६^१;१, ७; ११^१; ३६, ६; ३७, ७;१, ४; ४२, १; १; ४४, ४^१; ४५,

४७, ६; १०; शौ ११, ६, १८;

१, १०, ११; पै २, ४, ५; ९, २१,

८; ११, ५, ४; ८; १६, २२, ८;

१४६, ७; -मुष्मिन् पै १७, २५,

१; २०, १३, ६; ५०, २; -मुष्मे

क ५, ४४, ४, मा १०, २^१; ३^१;४^१; का ११, २, २^१; ३^१; तै १,

५, ६, ४; ८, ५; ६, ६, ३; ७, ६, ५;

८, ११, १; १६, १, ८, ५; ४, २,

५; ७, ५, १३, १. मै १, १, ५; ६;

२, १, ५-१७; ५, १०^१; २, ३, ४^१;५; ६, ७^१; ३, ३, ४^१; ८, १०^१;९, ६; १०, १^१; १^१; ४, ८, ८^१;

काठ ३, ५; ७, ७; ११, ७; २१,

४; २४, ३^१; १०; २५, १०; २६,५; ८; ३१, ३; ४, ७; ३६, १५^१;४५, ९^१; १^१क १२, १२; १३; ३१,१९; ३७, ४^१; ३८, ३; ४०, ३;

४१, ३; ६६; ६७, ३; ४; शौ

७, ११, ८, १; १६, ६, ७; ११; पै

२०, ७, ५-७; १६, १; -मुष्म क

१, १६४, १०; ८, ३४, १-१५;

मा ९, ४०; १०, १८; २०; का

११, १, ४; ३, २; ६, २; तै ३, ४,

८, ६; ६, ४, ५, ६; मै १, ४, २;

०^११; १^१क ८, २; ५; ६, २, १, १^१;६, २, १; १^१५, १०, ११^१; ६, १^१;१२^१; १^१वे. २, १; ३; ४, ३, ५६;६, १; ७, ७; १०, १^१; ४, ३, १^१;४, ६^१; ५, ५^१; ६, ३; ७; ६^१;१^१क ८, २; ३, ५, १०; काठ ८, १^१;११, ६; १५, १^१; ८^१; २१, ७; ३०,

५; ३२, ५; ३४, १८; ३७, १३;

१४; १^१कौ १, ३४८; २, ११५७;११५८; ११५९; १^१ज १, ३६, ७;

क ६,

।

इत्येत

वेभे।

*) सपा. शौ १०, १, ३१ अमन इति पाभे।

१) सपा. शौ ७, ५२, १ अय इति पाभे।

*) अमुप्यात् इति संस्करणान्तरलोक्षः मुपा. नितरा

प्रष्टः। अमुप्यात् (लोकात्) इति शोचः सुलभः द्र।

१) पाठार्थं अमुप्याः इति शोचः (द्र. क ६, ७)।

शौ ६, १३०, ३; १३५, १-३; ९,
९, १०५; पं ३, २९, ३; ३०, १;
५, ९, ८; ३३, ७ ९; ७, १८, ४;
१०, १०, ४; ५; १६, ६६, १०५;
१७, २१, १; २६, १-२१;
१९, २६, १५; २०, २८, ३;
६१, १; -मुष्वाः का ११, ३, २;
६, २; गीत ३, ९, ६, ५, २, ३, ३;
१ में १, ६, ३; २, ४, ५; ६, ६;
९६; ३, २, ३; ६४, ४, ३; ६, २;
३; ७, ९; काठ ११, ६; ११; १४,
२; ८; १५, ७; २१, ६; २७, ५;
२८, १; २९, ८; ३४, १८; ३६,
१५; ४०, ९; ११६, ७; ३१,
२१; ४२, ५; ६; शौ ६, १३८, ४;
५; ८, ८, १६; १०, ५, ३६; ४४;
१६, ७, ८, २; ५-२९; ३१; पं
१, ६३, ३; ६८, ५; २, ३७, ५; १०,
१०, ४; ५; १६, ३०, ७; ७७,
३; १३२, १०; १७, २१,
१-९; २२, १-११; १३; १८;
२५, १; ८; २६, १-२१; १९, ३९,
१०; २०, ५०, २; -मुष्वाः* शौ
४, १६, ९; -मुष्वाः गीत ५, २,

३, ३; ४, ७, ३; ७, १, ४, ३; में १,
१०, १८; ११; २, ६, ६१; ९७; ३, ३,
५; ४, ४, ३; ६, २; ३; ६; काठ
११, ६१; १५, ७; २१, ९; ११;
२७, ५; क ४२, ५; -मुष्वा मा ९,
४०; १०, १८; तै २, ३, १, ४; ५;
में ४, १, ११; काठ ३१, १३; ११;
अमु-तस्(ः) क १, १७९, ४;
९, ८, १, २; १०, ८५, २५; १५५,
२; मि ४, ३, १; मा ३, ६०;
का ३, ८, ५; तै ३, ३, ६, २; ११;
५, ५, ३; ४, ७, १८, ४; १५, १,
१, ४, ४, ७, ३; ७, ५, ७, ४; ११;
१०, १२; २, १, ८; ४, ८; ५, ७;
३, ३, ४; ७, ३, ९; १०, १३; ४,
३, ७; ५, ५, ६, ३; ९, ७, ३; १४,
१७; काठ १२, १३; १३, ७;
२१, ६; १; २५, ५; १०; २६, ५;
२७, १; २९, ७; ३०, ४;
३३, २; ७; ८; ३४, ५; ४०,
१०; ११; ३१, २१; ३९, २;
४०, ३; ४१, ३; ४२, १; ४६,
७; शौ १, २०, ३; ५, ३, ११; ८,

३; ७, १२०, १; ८, ९, ६; ११,
१२, ९; १४; १४, १, १७; १८;
१८; १८, ३, ३८; पं ७, १८,
३; १६, १८, ६; १८, २, ७; १८;
८; १९, १६, ७; ३८, १६;
४१, ११; २०, १७, ७.

११ अमुतः-प्रदानम् - नम् तै
३, २, १, ७; -नात् तै १, १०,
६; काठ २, ३; ११; २६, ६;
३६, १; क ८, १; ४१, ४.
अमु-त्र मा १७, २; का २, ३,
८; १८, १, ३; तै १, ६, ३, ३; ७,
१, ४; ४, १, १, ४; ५, ४, २, ४; ११;
६, ६, १, ४; ११; १, ४, ७; ८; २, ८,
१४; ३, ३, ४, ३; ७, ८; ९,
१, ७; ८; १०, १; २-४, ४, २,
९; ७, २; ८, २; ११; काठ २२, ६;
२४, ६; २६, २; २७, १; ३२,
६; ११; ३४, १; ४२, १; शौ ८,
१, १८; ९, ३, १०; १३, १, ३९;
पं १६, २, ७; १९, १०; १८, १८,
९.

अमुत-मुय- -यात् मा
२७, ९; का २९, १, ९; तै ४, १,

१) आमन्त्रिते पराज्वलिघातः (पा २, १, २; ८, १,
१९) ।

२) सभा. तै १, ८, १२, २ अस्याम् इति पाभे. ।

३) पञ्चम्यर्थे तसि कन्ते लि-स्वरः (पा ६, १, १९३) ।

४) वस. पूष. प्रकृतस्वरम् (पा ६, २, १) । तस. पूष.
प्रकृतस्वरम् उस्. (पा ६, २, २ [मु. भा.]) इति
तु न वक्तव्यं वस. इत्येव च वक्तव्यम् । अन्यथा
हि पञ्चम्यर्थप्रत्ययान्तस्य पूष. कारकत्वाऽभ्युप-
गमात् गतिकारक- (पा ६, २, १३९) इति कृत-स्वरः
स्यात् । यथा चात्र पूष. कारकत्वा गृह्यताव्ययतया च न
गृह्यतेति तथा अमुत-भय- इत्येवमिति. द्र. । यदपीह
भा. सार्वविभक्तिकं तासम् प्र. अ-लितमाह, तदापि
नोपादेयम् । तथाहि हि अमु-तः इत्येव प्र. स्वर आपयेत
(त. तत्र इतः प्रदानम् इति) । तस्मात् लिदेव प्र. इह

सुवच इति दिक् ।

५) इह SIM पूष. च उप. च पृथक् पदे इत्यादिष्ठे ।
तत्र, उभयाभिनिर्वृत्तस्य संपिण्डितार्थस्य हेतुत्वेन श्रावणे
श्रुतिस्वारस्यप्रतीतिः (त. नापू.-भै. स्थ.) ।

६) -प्रजानात् इति सूको. अत्र भवतीति नापू. काठ.
स्थ. संपि. संकेतितं भवति ।

७) सप्तम्यर्थे कलन्ते लि-स्वरः (पा ६, १, १९३) ।

८) पाभे. अवः क ३७, ७ द्र. ।

९) तस. उप. भावे वयप् प्र. (पा ३, १, १०७) तस्य च
पितृवाजिघाते धास्व. । कलन्तस्य पूष. सत्यव्यव्ययत्वे
कारकाथीयत्वात् कारकवदुपचारः । तेन च कारकोत्तरकृत-
स्वरः प्रकृत्या भवतीति सूषपदं द्र. (पा ६, २, १३९) ।
अन्यथा हि साधारणः समासस्वरः (पा ६, १, २२३)
स्यादित्यभिसंधिः ।

७, ४; मै २, १९, ५; ३, ४, ६;
काठ १८, १६; क २९, ४; शौ
७, ५, ५, १; पै २०, ६, ४.

अमुया^१ क १, २९, ५; ३२,
८^०; ४, १८, १; ५, ३४, ५; १०,
८५, ३; ८९, १४ (१, ३२, ५);
१३५, २; काठ ३१, १४^०;
शौ ५, २२, १; ७, ५८, ६; १०४,
१^०; १४, १, २०^१; २०, ७४, ५^१;
पै १, ४८, २; १३, १, १; १८,
३, ६^१; १९, ४२, १५.

अमुय्य> आमुय्यायण^२ --०ण शौ
४, १६, ९; -ण: तै १, ८, १२, २;

मै २, ६, ९; ३, ६, ९; ४, ४, ३;
काठ १५, ७, २३, ५; क ३६, २;
-णम् तै १, ८, १०, २; मै १,
८, ९; २, १, १; ६, ६^१; ३, ३,
५; ४, ६, २^१; ३^१; ७, ९; ९, १^१;
काठ ११, ६; ११^१; १४, २, ८;
२१, ७; २७, ५^१; २९, ८; ३४,
१८; ३६, १५^१; ४०, ९; क ४२,
५^१; शौ १०, ५, ४४; १६, ८,
२; ५-२९; ११, पै १, ६३, १, २,
३७, ५; १६, ७७, ३; १३२, १०;
१७, २१, २-९; २२, १-११;
१३; १४; -णम् तै ३, ४, ८, ६;

मै २, १, ९; ६, १^१; ४, ३, १^१; ५,
५^१; ६, ६; काठ ११, ६; १५, १;
३४, १८; शौ १०, ५, ३६;
पै १०, १०, ४; ५; पै १७, २१,
१; २६, १-२१; -णाय काठ
३६, १५^१; पै १७, २५, ८; -णे
शौ १६, ७, ८; पै १७, २५, १;
२०, ५०, २.

अमु- -मू खि ५, १२, १^१; काठ
२२, ७^१; क ३५, १^१; शौ ३,
७, ४^१; १३, ६, ७, २०, १२८, १^१;
पै १, ४९, ४; १८, १२, १०;
-मू: क १, २३, १७; ६, ४७,

*) *अमु-या (<✓या) -> -यूया > -या
इत्येवं प्राकृतायित-सहकृतं च सौवरोत्तरसंक्रम-
विशिष्टं च तृ१ द्र.। पपा. अवग्रहाभावो भवति
तत एतद् रूपं यानि. समस्तस्य प्राति. इति मा शङ्कि ।
पपा. अवग्रहस्य भावाभावयोः सामान्येन समासोऽसमास-
विानगमकत्वे सत्यप्य एकान्तेन तथात्वाभावात् । तथा
हि । पाप्र. प्राति. समं समासितरत्वे सति धृष्णु-या इत्यस्य
च अमुया इत्यस्य च रूपस्य सुबादेशान्ततायाम्
इष्टायामपि पपा. पूर्ववग्रह उत्तरे च तदभावः । तेन
पदकारमतेनैवावग्रहस्य समासमात्रसंकेतात्मकतावादो
निहन्तेत । यदपीहाऽऽचार्याः या इत्यंशस्य सुबादेशमात्र-
तामाहुः (पा ७, १, २९; GPW. प्रभृ.) । तथाङ्गीकारेऽस्य
रूपस्य श्रुतिप्रकारद्वैविध्यं बाधकं भवति । तद् यथा ।
बाह्वृचे त्रिः पापुया इति रूपस्य समानाधिकरणं विप.
भवति (१, २९, ५; १०, ८५, ३०; १३५, २) । अन्यत्र च
सर्वत्रैतद् किञ्चि. भवति । पूर्वस्मिन् प्रकारे तावद् एतत्
किञ्चि. न भवति नाप. च भवतीति सुलभम् । एस्थि.
अप्येतत् सना. रूपम् इति कृत्वा यत् सा. वाचो बुद्धेः
कृत्यायाश्चाऽऽक्षेपे सादरो भवति तच्चिन्त्यम् । यच्च
सर्वत्रैतद् रूपं किञ्चि. भवतीत्यवचामभिमतं भवति तत्र
तावत् समानाधिकरणं विप. मृग्य-समाधानं द्र. । अथवैवमत्र
द्र. । उक्त्या दिशाऽतिप्राकाले अमु-य->अमुया (तृ१)
इत्याकारिकायां निष्पत्तौ व्यवहारे सिद्धायां सत्यामस्य
शब्दरूपस्य तात्पर्यतः तथा गत्या (=तेन प्रकारेण)
इति पर्यवसानात्तस्यैव चार्थस्य ✓या>उप. अभावेऽपि

अमु- इति सना. स्त्रीभकारकस्य या इत्यस्य तृ. प्र.
उत्पत्त्या समर्थमाणत्वात् अदुस->अमु- इत्यस्य सना.
स्त्रियां तृ१ एतद् रूपं भवतीति प्रतीतिः संजाता । पपा.
च अवग्रहाभाव एतत्-प्रतीतिजन्मा द्र. (वैदु. या इत्यंशस्य
सुन्विशेषमात्रत्वाभावं प्रति जागरूकतायां पपा. अद्व-
या, अधृष्णु-या प्रभृ. अवग्रह-सद्भावः । अस्मिन् दर्शने
तावद् यत्रैतद् रूपं समानाधिकरणेन विप. युक्तं भवति
तत्र वस्तुतः *अमुया (तृ१), पापुया = *यया (>या)
इत्येवं प्रयोगस्य मौलिकस्य सतः पापुया (अमुया) इति
स्मारकं भवतीति सुवचम् । तात्पर्यसादय्यान्ततः
*अमुया इति मौलिकस्य सना. तृ१ रूपस्य चान्यतः
अमुया इति समस्तस्य प्राति. च तृ१ रूपस्य अन्यतः
संभेदे प्राप्तेऽन्तोदात्तं चैतद् रूपम् अभिभुक्तं सद्
एकमात्रमवशिष्टं प्रयोगतः किञ्चि. च समजनीति
निष्कर्षः ।

०) पाप्मे. अमुना पै १३, ६, ८ द्र. ।

१) =सपा. तैमा ३, ७, ५, १३ आपश्चौ ३, १३, ५ ।
माश्चौ १, ३, ५, २६ अनु या इति पाप्मे. ।

२) अमुय्य + अपत्येऽर्थे फक् > जायनः प्र. घ.
अङ्क कित्-स्वरश्च (पा ४, १, १९; ६, ३, २१; १,
१६५) ।

३) पाठः! अमु इति सात, अमुम् इति RW.
पाप्मे. ।

४) सपा. तैमा २, ९, १ अमी इति पाप्मे. ।

३१; २, ११३, ८; खि ५, १५, २;
†मा ६, २४; २९, ५७; का ६, ६,
३†; १† २, ४, १०, ३†; ४, ६,
६, ७†; ५, ३, ९, १; १† २, ४,
८†; ३, २, ३; १६, ३†; १† काठ ७,
८; ११, १०; ४६, १†; शौ १, ४,
२†; १७, ११ २७, १; ६, ६७, १;
९, ४, ६; ११, ११, १८; १२, २०†;
२०, १२९, ७; पै १, ४७, ३; १६,
२४, ६; १९, ४, १५; ६, १३;
-सूख खि ३, ३, ८†; शौ ५, ८, ८;
६, २९, १; ८४, २; ८, ८, ३†; ४;
८-११; २४; १०, १, ६; ३१०;
११, १, २०; पै २, १६, १; २, २५,
१४; १६, २९, ३; ४†; ८-१०;
३०, १; ३५, ६; ९१, १; १९,
४२, ११; २०, ४८, ७; ६१, १०;
-सूख ८, ५१, ८; १०, १२५,
७; १† ३, २, ९, ७; ५, ३, ७, ४;
३, ११, १; ६, ८, ५; ८, ६; मै २,
१, ८†; शौ ४, ३०, ७†; ६, ९, ३;
१२६, ३; १३९, ३; ७, ११८, *;
८, ८, ३; १४; १५; १७; १८; ११,
१२, १३; १९, ५३, ५; पै २, ९०,
४; ३, २५, १; १२, २, ५; १५,
१२, १; १६, ३०, ४; ६; ८; १०२,
३; १५३, १; १७, १०, ७†; २२,
१२; २०, १६ १; २९, ४; ६१,
११.

असौ^१- -सौ क्र १, १०५, १६;

१९१, ९; ५, १७, ३; ८, ९१, २; ६;
१०, १३२, ४; १४६, १; १५९,
१; खि ३, २१, १; ४ ८, ५, ५, १,
४; मा ७, ३; ९, ३८; १०, २०†;
१६, ६; ७; १७, ४७; ३५, २२;
४०, १७†; का ७, १, ३; १७, १,
६†; १८, ४, १५; ३५, ४, ५; २९;
४०, १, १६†; १† १, ७, ६, ३;
८, १२, २६; २, १, २, ४; ४, १, ८,
१†; २, ९, ७; १०, १; ३, २, २, ४,
१†; २, ६, २; ४, १०, २; ५, २, ५†;
५, ५; ७, २; ६, ९७; ३, १, ७, २;
२, ९, ६; ७; ३, ८, ६; ४५, ९१,
२; ३; ५, १, ४, ३; ५, ८; ८, ६; १०,
३; २, ५, ४; ७, ३; ४; ३, ३, ५, ७;
४; १०, ३†; ४, ६, ६; ७, ३; १२,
२; ५, ४, १†; ६, ८, ३; ५†; १०,
२; ७, १, ३; ४, २; ५, २; ५; ६;
६, १, ६, १; ३, ११, ३; ४, १०,
२; ५, ४, १†; ११, १; ६, ४, ४, ७,
१, १, ६; ४, ३; २, १, २; ४; २, ३;
४, २; ७, २; ३, ५, २; ३; ६, २, ७,
३†; ९, २; ३; १०, १†; ५†; ४, १, १;
२; २, ४; ४, २; ३; ११, १; ५, १,
३; २०, १६; १† १, १, ३†; ५,
५†; ७; ९; ११†; ६, ३; ६; ८; १०†;
८, १; ६; १०, १६; ११, ७; २, १,
२†; २, २†; ३, ३†; ६; ९; ४, ५†;
८†; ५, ४, ७; ९†; १०†; ११; ९६,
९; १२†; ९, २†; ३, १, १; ३; ६;

२, ६†; ८; ९; ३, ३; ४†; ५; ८†; ९;
६, १; ९; ७, ७; ८, ३; ९, १; ३;
१०, ४; ११, ८; ४, १, ३; ५; ८;
११†; १२; १३†; २, १; २; ३, २;
४, ३; ४†; ६†; ७; ५, ३; ५†;
६, ३†; ६; ८; ७, ३†; ९; ८;
२; ५; ८; १०†; ९, १०; १९;
काठ ६, ३; ४†; ७, ४†; ६;
१४; ८, ४†; ८†; ९, १५; १०,
१; ५; ८†; ९; ११, ४†; ५; ७†;
१०; १२, ४; ६; ७; १०; १३,
७; ८; १२†; १४, ७; १५, ७;
८†; १७, ११†; १८, १९; १९,
२; ४; ५; २०, ५†; ६†; १३†;
२१, ५; ८; ९; २२, ८; १३†;
२३, ५; ८; २४, ६; ९; २६,
१; ४; २७, १; ८; २८, २†;
१०†; २९, ७†; ३०, ३; ४; ५†;
३१, २; ६†; ९; १०; १३†;
३२, २†; ३३, ३; ८; ३४, ८;
९; ३६, १०; १५†; ३७, १०;
११; १३; ४३, १†; ४५, १७;
१† ४, २; ३†; ५, ३†; ६, ४; ९;
९†; ७, ३†; २७, १†; २९,
७; ८; ३०, २; ३; ३१, ७†;
८†; २०; ३४, १; ३५, २; ५;
३६, २; ३७, ७; ३८, २; ४०,
४; ४१, २; ४२, १; ४; ४४, २†;
४५, १†; ८†; ४६, ६; ७; ४७,
२; ६; ९; १०; १† २, १२१०;

*) अमूम इति शोधः (तु. क्र ८, ५१, ८)।

*) पभि. अमूम पै १६, ३८, ३६.।

*) सपा. शौ १० ७, ३५ इमे इति पामे.।

*) पाप्र. एतदेवान्तरं प्राति. < *अदौ < अदस्, ततः

प्र१ सुलोपश्च (पा ७, २, १०६; १०७)। अर्वाच्या दृष्ट्या
तु त्रिवृदिदं प्राति. अदस्- इत्येतत्-समानतन्त्रम् अन्ततन्त्रं
च द्र.। तद् यथा। अ-स-औ इत्येते त्रयोऽत्रांशा भवन्ति।

अ इत्यागममात्रमादौ भवति। औ इति अथो प्रसू. उप-
लभ्यमानस्य उ इत्येतस्य वृद्धमिव रूपम् अन्ते भवति।
मध्यस्थं च स इति वास्तविकं सना. भवति त(<तुद्-)
इत्येतत्पर्यायिभूतमिवेति (तु. WW १, ८८; १८८; २, ५०९)।
यद्वा प्रथमोऽवयवोऽपि अ-(<इदस्-) इत्येतत् सना.
एव स्यादयान्ते च मूलतः समस्तस्य सतः सना. द्वित्व-
सूचनः औ प्र. इति।

*) सपा. क्र १०, १२१, १० विशिष्टः पामे.।

१२१४; शौ १, २६, १; २; २९,
५; २; १४, ३; ३, २, ६; ४, २,
३; ४; १६, ३; ५, ८, ३; ७, ६,
१३०, १; २; ३; ४; १३१,
१; २; ७, ३, १; २; ११, १२,
११; १२, ३, २०; १३, १, २३;
१५, १०, ७; १५, ४, ५; १८, २;
१६, ८, २; ५; २९; ३१; १८, ४,
३६; पै १, १०, ३; ११, ४;
१०६, १; १२, ३५, १; ४१, १;
३, ५, ६; ४, १९, १-६; १०;
१२६, २, ६; १५, ३, १; २; १२,
१; ७, २, ७; १८, ३; ८, २०,
१, ९, २५, १६; १४, २, ९; १६,

४३, ९; १७ ३७, १०; १८,
१२, ७; १७, ३; २५, ९; १९,
१, ७; २, ११; २७, १; २; २९,
८; ३७, १३; ३८, ३; ५३, ७;
२०, ३७, ८; ४९, २; ३; ५२,
१३; ५८, ६; ६०, ९; ६१, ८;
-०सौ मा ३८, २; का ३८,
१, २२; तै २, ४, ९, ३; मै १,
४, २; ४, ९, ७; काठ ११, १०;
-०सौ मा ९, ३०; ३५, ६; का
३, ९, ६; काठ ७, २; क ५, २;
शौ ४, १६, ९; ५, ६, ५-७;
१८, ४, ३३; पै ६, ११, ७ ९.
असकौ मा २३, २२; २३;

का २५, ६, २; ३; मै ३, १३, १.
अमौसूक्त प १७, १२, ४.
अ-दस्त- -स्तम् तै ४, २, ५, ५, ५;
मै ४, १, ३; काठ १, ३; ३१,
२; का ३८, १४; क १, ३;
४७, २; का - कास्ता: काठ
२७, ५; क ४२, ५.
अ-दाति- -तिम् प १६, ४२, ४.
अदान- ✓ अद द.
अदान- -नम् प १९, ३९, १२;
-नाय शौ १२, ४, ५१; प १७,
२०, ११.
अ-दानीय- -याय म ४, २, ८.
अदान्य- -न्याय शौ २, ३५, ३५.

- १) सपा. शौ १, १६, १ स: इति पाभे. ।
२) सपा. ऋ १, १११, ११ विशिष्ट: पाभे. ।
३) सपा. शौ १४, २, ६० इयम् इति पाभे. ।
४) इह संबोधव्यक्तिविशेषनामस्थानीयत्वाद् आमन्त्रित-
बहुपचारे षाष्टिक आद्युदात्त: (पा ६, १ १९८) ।
५) प्राग्वीय: अकच् प्र. चित्स्वरश्च (पा ५, ३, ७१;
६, १, १६३) । असौ इत्यत्र टि. द्र. ।
६) =सपा. माश १३, २, ९, ६; ५, २, ४ । तै ७, ४, १९, ३
तैत्रा ३, ९, ७, ३ इयम् इति पाभे. ।
७) तस. नन्-स्वर: । उप. < ✓ दस् ।
८) सपा. ऋ १०, १०१, ५ विशिष्ट: पाभे. ।
९) तस. उप. < ✓ दा < दो । नितरां संस्करणाऽन्तगा-
ऽपेक्ष इह सुपा. द्र. । आदौ तावद् हिरण्यशृङ्ग- > -ङ्गो
इति हिरण्यसङ्ग- > -सङ्ग इत्येवं शोधय: (तु. शौ १०,
६, ४) । ननु शाखामेदादुभयत्र प्रातिस्विक: स्वतन्त्र:
पाठो यथोपलब्धि समादरणीय इति । ओमिति । तत्
कथमिति यमु. सूको. न समादरणीय इति । सूको. अन्य-
थालिङ्गत्वादिति । कथमिति । उच्यते । तत्र हि हिरण्य-
शृङ्गं मणि: इति पाठे "शृङ्ग" इत्युत्तरवर्तिन्या ओकार-
मात्राया अभावो लिङ्गं भवति यथा मूलत: स्रगयम् इत्येवं
सत: "अग्रयं" > "शृङ्गयम्" इत्येवं वर्णविकार: समजनीति ।
प्रकरणाच्चैतत् स्पष्टं भवति यथाऽत्र "स्वङ्ग" इत्येव मौलिकं
प्राति. भवति नापरमिति । तथाहि । खादिरफालकृतस्य
मणे: अनुसूत्रं हिरण्यशकलेनाऽनुगमने कृत्वा बन्धनं

प्रकृतं भवति (तु. पै. तत्र २, ६, ७; शौ १०, ६, २; ६ प्रभृ.
कौसु३, २) तद् हिरण्यानुसूत्रण-क्रियामादाय हिरण्यसक्तयो-
पचारे स्वाभाविकश्चमत्कारो भवति हिरण्यशृङ्गतयोवर्णने
च न काप्युपपत्तिरुपलभ्यते । एवं शब्दसंघटनसाम्याच्च
छान्दससंघटनसाम्याच्च पूर्वोक्त एवाशयो लब्धप्रतिष्ठो
भवति (तु. त २, १ इत्यत्र त्रिममममयं मणि: इति) । अतः
पाठस्य सर्वकारिको संगतिम् अनुसृत्यैव शाखाम् तत्र तत्र प्राति-
स्विकी नवताऽन्वेष्टव्या नाऽन्यथा यथाह सुपा. इति दिक् ।
अथापि द्वितीयस्य पादस्याऽऽदितः सूको. (१७) ब्राह्म
(यश.) इति केवलम् उकारोऽशेषोऽन्वेष्टव्यथा सुपाठे सत्यपि
तत्स्थाने तृतीयस्य पादस्य साम्यागो यद् दधद् इति
पठित्वा सुपा. छन्दोभङ्ग इव क्रियते भुतिस्वारस्यं च विहन्यते
तदतीवाऽन्याय्यं द्र. । वसुनोऽदिति प्रत्युदादौ हि यथा
सार्यक इव भवति न तथा तद्वानम् असामर्थ्यादिति
यावत् । १) तस. नन्-स्वर: । उप. यश. ।

२) तस. नञो गुण- (पा ६, २, १५५) इति अन्तोदात्त: ।
उप. अर्हार्थे छ > ह्रस्व: प्र. । यमु. उप. अभीयर प्र.
कृत्योक- (पा ६, २, १६०) इत्यन्तोदात्तश्चेति केचित् सा-
ध्येयुस्तद्विमर्शितम् । प्र. मौलिकत्वाऽभावप्रसङ्गान् सर्वत्रैव
लघुहन्तादहार्थे छ-प्रत्ययेनेष्टाऽऽपत्तिदर्शनाच्च ।

३) विप. (सोम-) । तस. ययतो: (पा ६, २, १५६) इत्युक्तः
स्वर: ।

४) सपा. तै ३, २, ८, २ अन्त्यान् इति, मै २, ३, ८
अयज्ञियान् इति च पाभे. ।

अ-दाभ्यभ्या^{१०} - -भ्यः ऋ १, ३१,
१०; उ, १५, १५; काठ ६, ८;
क ४, ७; -भ्यः ऋ १, २२,
१८; ३, ११, ५; ४, ५३, ४;
५, ५, २; २, ३, २; २८, ६;
३७, ५; ५९, २; ७५, २; ८५,
६; १०३, ४; १०, ११, १;
२५, ७; २६, ७; मा १८, १९;
३४, ४३; का १९, ७, १;
३३, २, ६; तै ४, ४, १२, १;
७, ७, १; १६, ६, ९, १; २;
मै २, ११, ५; १३, १३; ३,
४, १; ४, ७, ७; काठ १८, ११;
३०, ७; ४०, ३; क २८, ११;
†कौ २, ५१; २७०; ६११;
६३५, १; ६४१; ६४६; ९०६;
१०२०; †जै ३, ५, १०; २३,
२, १; ४९, ५; ५१, ६; ५३, ४;
४, ९, १; १५, १; शौ ३, २१,
४; उ, २७, ५; १८, १, १८; †
पै ३, १२, ४; -भ्यम् ऋ ३,
६२, ६; उ, १०४, २०; ८, ५,
१२; ८५, ५; ६१, १२; १०१,
१२; ९, २६, ४; १०, ११८, ६;

मा ३, १८; उ, २; ८, ४९;
१७, ७८; ३३, १०; का ३,
३, ९; उ, १, २; ८, २२, ३;
१८, ६, १४; ३२, ३, ११;
तै १, १, १०, २; ४, १, २; ५,
५, ४; ३, ३, ३, २; ४, २;
५, ६, १; ६, ४, ४; ३; मै १,
३, ४; ५, २; २, १०, ६; ४, ५,
७; काठ ४, १६; ६, ९; २७,
१; ३०, ६; ७; ३९, ३; क ४, ८;
४२, १; कौ २, ११३९; जै ४,
३, ३; †शौ ८, ४, २०; २०,
५८, ४; पै १६, १०, ९; -भ्यस्य
ऋ ८, ७, १५; तै ६, ६, ९, १;
मै ४, ७, ७; -भ्या ऋ १,
१५५, १; तै ५, ७, ४, १;
मै ३, ३, ९; -भ्या ऋ ५,
७५, ७; ७, ६६, १७; -भ्याः
ऋ ३, २६, ४; -भ्याः ऋ २,
३४, १०; -भ्यानि ऋ १०,
५४, ४; -†भ्यासः ऋ ९, ७०,
१(२, २, ४) ३; कौ २, ७७५;
-भ्ये तै ६, ६, ९, १; २; -भ्येन
ऋ १०, ११८, ७; तै ६, ६, ९, १;

१ अदाभ्यस्व^{११} - -स्वम् तै ६, ६, ९,
१; मै ४, ७, ७; काठ ३०, ७.
१अ-दामन्^{१२} - -मानः ऋ ६, ४४, १२.
२अ-दामन्^{१३} - -मानः ऋ ६, २४, ४.
३अ-दाय^{१४} - -यः तै ४, ६, ४, २;
शौ १९, १३, ७; पै ७, ४, ७.
अ-दायाद्^{१५} - -यात् मै ४, ६, ४.
अ-दाया(य-अद>)दी^{१६} - -दीः तै ६,
५, ८, २.
१अ-दायिन्^{१७} - -यी काठ ६, ६; क ४, ५.
अ-दारस्यत्^{१८} - -स्यत् मै ४, २, १४;
शौ १, २०, १; पै १९, १६, ५.
अ-दाशु^{१९} - -शून् ऋ १, १७४, ६.
अ-दाशुरि^{२०} - -रिः ऋ ८, ४५, १५;
खि ५, १२, ४; शौ २०, १२८, ४.
†अ-दाश्वस्^{२१} - -दाशुषः ऋ ७, १९,
१; ९, २३, ३; शौ २०, ३७, १;
-दाशुषाम् ऋ १(१, ८१, ९, ५,
६, ६; ८, ४५, १५; १०, १३३,
२) शौ २०, ५६, ६.
अदा(अस्+तर>)शूदर^{२२} - -रस्य
ऋ ८, ८१, ७.
अ-दास^{२३} - -सः पै १, ६४, १.
अ-दास्यत्^{२४} - -स्यत् मै ४, ५, १;

*) विप. नाप. (ग्रह-विशेष-).।

*) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

*) सपा. अदाभ्यः<>अदाभ्यम् इति पांमे. ।

*) =सपा. माश ९, २, ३, ४२ वाश १५, १० । तै ४,
६, २, ६; ५, ५, ४, ३ अमर्त्यम् इति, शां ४, १४, २ दत्तम्
इति पांमे. । *) भावे र्वः प्र. तत्स्वरेणान्तोदात्तश्च ।

*) नाप. (अदावृ- [सघवन्-]) । वस. अन्तोदात्तः उप.
१दामन्- (<√दा [दाने]) ।

*) विप. ([अबद्ध-] शाक-). उप. ३दामन्- (<√दा
[<√दो 'बन्धने']) । शेषं नापू. टि. द्र. ।

*) सपा. ऋ १०, १०३, ७ अ-दयुः इति पांमे. ।
आ-दायुः इति मै. पांमे. । सस्व. एपू. टि. दिशा द्र. ।
उप. <√दा [दाने] ।

*) विप. (स्त्री-). तस. उप. व्यु. ? (वृ. टि. ? दामाद-).।

*) सपा. °यात् <> °यादीः <> या ३, ४
अदायादा इति च पांमे. ।

*) विप. (स्त्री-). तस. । उप. कृते तु. टि. असाद- ।

*) तस. नञ्-स्वरः । उप. <√दा [दाने] ।

*) विप. । उप. दार-स्यत्- [विप. =गतविपत्तित-
पीडित- (तु. तांब्रा १५, ३, ७ [तु. PW., MW., O
आपश्रौ २, २०, ६] प्रसृ., पलीछंसयितृ- इति भा. सा.
[तांब्रा ३, ७, ५, १२], =स्वस्त्रीगमन-समर्थ- इतीव सा.
[शौ.])] ।

*) अर्थापेक्षया नञ्-समासात् तरप् प्र. । तस्मिन्श्च
संप्रसारण-दीर्घाऽऽदिकार्यजातं द्र. । पित्वाच्च तस्य निघाते
स्वरेऽविशेषः द्र. ।

*) तस. उप. √दस् + भावे घञ् प्र. । एतदादिमन्त्रा-
र्थमात्रमत्र वैकृतभूयिष्ठे सुक्ते सुपठमिव भवति ।

शौ ६, ७, १, ३; ११९, १; पै २,
२८, २; १६, ५०, ६.

अ-दाहुक^१ - कः मै १, ८, ९॥

अ-दिग्ध - गधम पै १९, ५४, १०.

अ-दिति (बप्रा.)^२ - तयः क ७,
५२, १; काठ ११, १२; -तये
क १, २४, १; २; १५; ४, ३, ८;
५, ८२, ६; १०, ८७, १८; ११०,
४; मा १२, १२; ६९, २९; का
१३, १, १३; ३१, ४, ५; तै १,
५, ११, ४; ४, २, १, ४; मै १,
२, १८; ४, १३, ३; १४, १७;
काठ ३, ८; १६, ८; २०; ४०,
११; क २, १५; कौ ३, १, ४;
जै २, ५, १; शौ ५, १२, ४;
७, ३५, १६; ८८, ३; ८, ३, १६;
१८, ४, ६९; पै १६, ७, ८;
-तिः क १, ४३, २; ७२, ९;
८९, १०; १९४, १६; ९५,
११; ९६, ९; ९८, ३; १००,
१९; १०१, ११; १०२, ११;
१०३, ८; १०५, १९; १०६,
७; १०७, ३; १०८, १३; १०९,
८; ११०, ९; १११, ५; ११२,
२५; ११३, २०; ११४, ११;
११५, ६; ९, ९७, ५८; ११०६,
७; ४, ५५, ७; ११०७, २;
४, ५४, ६; १०, ६६, ३; १५३,
३; ११६२, २२; ४, ३९, ३;
१९१, ६; २, १, ११; २७, ७;
१४०, ६; ७, ४०, ४; ३, १४,

११; ७, २, ११; ५४, १८; २०;
४, १, २०; २५, ५; ५, ३१, ५;
४२, २; ४४, ११; ४६, ६;
४९, ३; ५१, ११; ५९, ८; ६,
५१, ११; ६७, ४; १७५, १२;
१७; ८, ४७, ९; ७, ९, ३;
३५, ९; ३८, ४; ४०, २; ५१,
२; ६०, ८; ६६, ६; ८, १२,
१४, ९३, ७; ८, १८, ६; ७;
२५, ३; १०; ४७, ९; ४८, २;
९, ८१, ५; १०, ११, २; १२,
८; ३६, ३; ६३, ३; ६४, १३;
६५, १; ६६, ४; ७२, ४; ५;
९; ९२, ११; १३२, ६; खिसा ३,
६; मा १, १४; १९; ४, १९;
२१; ९, ३४; १०, ९; ११, ५७;
५९; ६१; १३, १८; १४, २९;
१७, ४८; १८, २२; २५,
२३; ४५; २८, २५; २९, ४;
४९; १३३, १६; ४२; ३४,
३०; का १, ५, १०; ७, १०; ४, ६, ३;
७, १; १०, ६, ४; ११, ४, ६;
१२, ५, ८-१०; ६, १; १४, २,
३; १५, ९, २; १८, ४, १६; १;
१९, ७, ४; २७, ११, १०; १;
३०, ३, २; ३१, १, ४; १३२, १,
१६; ३, १३; ३३, १, २४; १;
तै १, २, ४, २; ५, १, ५, ३, ३;
११, ५, १, १; ६, १२, ६; १;
७, ११, २७; ८, १२, २; १२,
२, ६, १; ३, १, २; ३, १, ४, ४;

२, ५, १; ३, ११, ३; ४, ११, २;
५, ६, २; ४, १, ५, ३; ४; ६, १;
२, ९, १; ३, १०, १; ४, ९, १; १०,
१; १२, ५; १६, ६, ४; ९, ४;
७, ९, १; १५, १, ७, १; ११,
२; ३, ४, ४; ५, १, ६; १६,
१, ५, ३; ७, ५; ४, ७, २; ५,
६, १; ७, ५, ४, २; मै १, २,
४; १५; ६, १२; १; ९, २;
१०, २०; ११, ६; १०; २,
१, १२; ३, ५, ५, २; ६,
९; ७, ५; ६; ८, ६; १४; ११,
५; ६; १३, २०; १३, १, ७; ६;
८; ६; २, ६; ७, १; २; ५; ८;
९, १; १६, २; ३; १४, १,
१६; २; ५-७; १३; २, ३; ३,
८; ४, ३; ९; ८, १०; ९, १६;
११, ४; ११२, १; ६; २; ४;
६; ११४, १; ४; काठ १, १०;
११; २, ५; ७, २; ९; १५;
१६; ८, २; १०; १६; १७; ९,
१०; ११, ६, ८; १२, १४;
१३, १; ३; १४, ४; ६; १५,
७; १६, ५; ६; १६; १७,
५; १८, ११; १९, ६; ७;
२१, १; २२, १४; २३, ८;
९; १२; २४, ३; ४; ६; २६,
२; ३०, ४; ५; ८; ३१, १; ४;
५; १४; ३२, १; ३४, १; १४;
३६, १४; ३७, ३; १३; ४०, ९;
४६, १; २; ५; क १, ११; १७;

१) सपा. तैत्रा ३, ७, १२, ३ तैत्रा २, ६, २ । तैत्रा
२, ४, १ कामा १२६: ६ अ-दित्सन् इति, मै ४, १४,
१७ धिप्स्यम् इति च पामे ।

२) व्यु. कृते द. टि. अ-क्षोधक- ।

३) बप्रा. । नाप. व्यप. च । तस. नन्-स्वरः । उप. कृते
दिति- टि. उउ. च द. ।

४) = सपा. माता १, १, ४, ५; २, १, १४ । तै १, १, ५, २; ६,

१ काठ, क १, ५; १; तैत्रा ३, २, ५, ६; ६, १ धिप्स्यी इति
पामे ।

५) सपा. मै १, ७, १; ५ काठ ८, १४; ९, ३ क ८, २; ६
आदित्य इति पामे ।

६) सपा. माश्रौ २, ३, २, १३ वायुः इति पामे ।

७) सपा. मै ३, १६, ४ माश्रौ ४, १२, २ अदितेः इति
पामे । ८) पामे. सस्य. अष्टिपत्रा द. ।

१८; ५, २; ६, ५; ७, ५; ७, ६, ५;
 २६, ४; २८, ११; ३०, ४, ५;
 ३६, ५, ५; ३७, ४, ५; ५, ५; ७, ५;
 ४०, ५, ५; ४६, ७, ५; ५, ४, १;
 ४, ५; ५, १, १०, २; २९, ९, ५;
 २, ७, ३; १२, १६; ३, १, २;
 ५, १, ११, ६; ३१, ७, ५; २,
 ५, २; ३, ४, ९; शौ ३, २२,
 १; ५, २६, ६; ६, ३, १, ४, १;
 २; ७, १; ६८, २, ७; ८१, ३;
 १२०, २; ७, ६, १, ५; १८, ३;
 ८, ९, २१; ९, १२, ३०, ११,
 १, १; ११; ३, ४; १२, १, ६, १;
 १५, ६, २०; १८, ४; १८, १, १,
 १९; ३६; ३, २७; १९, १०,
 ९, ५; २, ३६, ४; ६६, ५; ८०,
 ३; ३, १५, ३; १८, १, २, ३, ३;
 ४, २८, ७, ५; ११, ५; ३७,
 ७; ४०, २; ६, १०, ३; ८, १४,
 ११, २, ६; १२, २; १०,
 ६, २; १२, १, १, ५; १३, ८,
 ९, ५; १६, १९, ९; ४७, ५, ५०,
 १०; ५३, ९; ८९, १, ९०, २; १३९,
 ११; १७, ६, १०; १९, २, १; २;
 ७; १७, ३; १५, ४०, १५, २०,
 १, ५, २, ५; २४, ८; -तिम् क्र
 १, ८९, ३; १०६, १; १३६, ३;
 १५२, ६; ४, २, ११; २५, ३;
 ५५, ३; ५, ४२, १; ४६, ३; ६२,
 ८; ६९, ३; ६, ५०, १; ५१,

३; ४; ७, १०, ४; १८, ८, ३९,
 ५; ८, १९, १४; १०१, १५; ०,
 ६३, ५; १०; १६५, ९ (६६४);
 १२, १४; १००, १-११;
 मा २, ५; १०, १६, १; १३,
 ४३; ४९; १८, ३०; २१, ५;
 ६, ५; २५, २; १६, ३; ३३, ४९, ५;
 का १०, २, १; ११, ५, ७;
 १४, ४, ६; ५, ३; २०, १, १;
 २३, १, ५; ६, २, २;
 ११, ३, ३; ३२, ४, ६; तै १,
 ५, ११, ५, ५; ७, ७, १; ८,
 १२, ३, ४, १, १०, २;
 ५, ५, ४, ४, ५; ७, १३, १;
 ६, १, ५, ३, ५; मै १, ११, १;
 २, ६, ९; ७, १७, ३, ७, १, ५;
 १५, २; ४, १०, १; काठ २,
 ३; ७, २; १३, १४; १५, ७; १६,
 १७, २३, ८; ३०, ४; ५; ४०,
 ५; ५३, ३; क ५, २; २५, ८;
 ४६, ७; शौ ३, ८, २; ७, ६, ३;
 ७, १, २; १८, ४, ३०; पै २, ३०,
 २, ३; ३, ९, ४; ४, २८, १, ११,
 ५, २; ७, ११; १३, ५, २, ९; २०,
 १, ७, ८, १; -ते क्र २,
 २७, १४; ८, २७, ५; मा ३,
 २७; ८, ४३; ३८, २; का ३, ३,
 १९; ९, ६, २; ३८, १, २;
 तै १, ६, ३, १; २, ३, १, २; ७, १,
 ६, ८; मै २, १, १; ४, २, ५, ९, ७;

-ते क्र १, ९४, १५; २, २९,
 ३; ४, ५५, १; ७, ६२, ४; ५,
 ५१, १४; ६, ५१, ५; १०, ६३,
 १७; ६४, १७; ७, ६०, १;
 ८, १८, ४; ६७, १०; १४; १८;
 १०, ३९, ११, ६; ६४, ५; मा ११,
 ५६; का १२, ५, ७; तै १, ५,
 ३, १, २, ३, १०, ३, ४, १,
 ५, ३; मै १, ६, १, २; २, ३,
 ४, ५; ७, १२, ४; १४,
 ११; काठ ७, १३, ८, ६;
 ११, ७, ८; १६, ५; ३६, १५;
 क ६, ४, ७, २; शौ २, २८,
 ५, १२, ३, ११; पै १२, १,
 १५, ५, ३; १७, ३७, १;
 -ते क्र १, ११३, १९; १६६,
 १२; १८५, ३; ४, १२, ४; ४२,
 ४; ७, ४१, २; ६०, ५; ८२, १०;
 ८३, १०; ८७, ७; ८८, ७; ८,
 १८, ५; ९, २६, १; ६९, ३; ७१,
 ५; ७४, ३; ५, ९६, १५; १०, ५,
 ७; ११, १; ६३, २; ७०, ७;
 ७२, ४; ८; १८५, ३; खि ५,
 ७, १, २; तै ३, ३, ३; ३४,
 ३५; का ३, ३, २, ५, ८, ४, ६;
 ३३, २, ३, ५; तै ४, ७, १५,
 ७, ५; मै १, ३, ९; ५, ४, ३;
 १६, ४, ५, ५; ५, ९; १३,
 २; काठ २, १५, ७; ७, २, ३;
 १५, १३; ३१, १४; क ५, २, ३;

०) सपा. पै १९, १, १४ वरुणः इति पाभे. ।

०) सपा. आपभं २, १, १ प्रभु. । पाण्ड २, १, ६; ७
 अदिते इति पाभे. ।

०) वि१. (परुष्णी- L. व. सा. G.W. प्रभु.) ।

०) पाठः ? उद्गी. सा. च = अदितौ (सं२) अदितौ
 इतीव ?) P.W. G.W. प्रभु. यनि. एवेति। ✓ अर्द्धादिसायाम्।
 > [भावे] अदितिः इति शोध इति मतं भवति ।

०) देव्यदिते > सपा. मा ३, ५ का ३, १, ५ पृथिवि

देव्यजनि इति पाभे. ।

१) सपा. तैत्रा २, ७, ७, ५ तैत्रा २, ५, १ आपभं २,
 ४, २ कौटु १, १९, १० शाण्ड १, २७, ७ अदितिः इति पाभे. ।

०) सपा. मै २, ८, ५ माश्रौ ६, २, १, २४ अदित्याः इति,
 मा १४, २, ५ तैत्रा ३, ९, १, ५, ३, ४, ३ माश्रौ ४, २, ९ अदित्यै
 इति पाभे; । ०) पाभे. अदितिः काठ २२, १४ द्र. ।

१) = सपा. माश्रौ १, ३, २, ७ । का २, ५, ३ तै १, ६, ५, १
 शाश्रौ ४, ११, १ काश्रौ ३, ३, १२ अदित्याः इति पाभे. ।

शौ २, २८, ४; ३, १६, २१;
 ७, ८, १; ११, १, २४; १३,
 २, ९^०; १५, ६, २१; १८, १,
 १८^१; पै ४, ३१, २१; ६, २,
 ९^०; १५, २, ३; १६, ९१,
 ४; २०, १, ६; १०, २; -०त्तेः^०
 क २, २८, ३; -णत्या
 तै ५, १, ७, १; ६, १, ५, २;
 काठ १९, ७; क ३०, ५;
 -त्या: मा १, ११; १४^०; १९^१;
 ४, २२^०; ३०; १४, ५; का १,
 ३, ८, १, १; ७, १; २, २, ३,
 ४; ५, ३^०; ४, ७, २^०; १०,
 १; १५, १, ५; तै १, १, ४, ३;
 ५, १; २, ६, १^१; २, ८, १^१; १०,
 १^१; ३, ४, २^१; ६, ५, १^०; ६, १,
 ११, २^१; ३, २, ४^१; मै १,
 १, २^१; ३; ५, ६^१; ७^१; २, ६^१;
 १३^१; २, ७, ६; ८, १; ५^१; ३,
 १, ७^१; ७, ८^१; ९, १^१; १५, ४;
 ७^१; ४, १, २^१; ५, ६^१; ७^१;

१३; २, ३^१; ३, ८^१; ९, ७^१;
 काठ १, २; ५^१; ६^१; ९; २, ६^१;
 ७^१; ३, १^१; ५, १; १६, ५;
 १७, १; ४^१; १९, ६^१; २०,
 १०; २१, १^१; २४, ६^१; २६,
 २^१; ३१, १; ४; ५^१; ३२, १;
 ४७, १०^१; ५३, १२^१; क १, २;
 ५^१; ६^१; ९; १९^१; २, १^१; ८^१;
 २५, १०; २६, ३; ३०, ४^१; १^१;
 ३१, १२; ३७, ७^१; ४०, ५^१; ४७,
 १; ४; ५^१; शौ ३, २२, १; ५,
 १, ९^०; १३, १, ३८; २, ३७; पै
 ३, १८, १; ९, १२, ३^१; १८, १८,
 ८; २१, ३^१; २४, ४; -त्याम्
 णतै ५, १, ७, १; ६, १, ५, १;
 काठ १९, ७^१; क ३०,
 ५^१; -त्यै मा १, ३०; २, २;
 ४, ३०^१; ११, ५९; १४, २५^१;
 २२, २०^१; २४, ५९; २५, ४;
 ८^१; २९, ६०; ३८, १^१; ३^१;
 का १, १०, २; २, १, २; ४, १०,

१^१; १२, ५, ९; २४, ७, २^१; २६,
 १, ९; २, ४; २७, ४, १, ८, १^१;
 ३१, ५, १; ३८, १, १^१; ३^१; तै १,
 १, २, २; ४, १, ५, ४; ३, ९,
 १^१; ५, ३, ४, ३^१; ५, २०,
 १; ६, १८, १; ७, १३, १^१; २२,
 १^१; ७, ३, १५, १^१; ५, १८,
 १^१; मै १, ११, १०; २, ५,
 २^१; ६, १३; ३, १२, ५^१; १३, ६;
 १०; १^१, १०; ४, ९, ७^१; काठ ८,
 १०; ११, ८; १२, १३^१; १३, ३;
 १५, ४; ९; ३०, ४^१; ५^१; ३६,
 १४; ४३, ५^१; ४५, १०, ४७,
 १०; ४९, ८; ५३, ६^१; क७,
 ६^१; ४६, ७^१; पै २०, १७, ९^१.
 †आदित्य- -यम् क १०,
 ८८, ११; मै ४, १४, १४.
 आदित्य, त्या^१ - ०त्य^१ मै १,
 ७, १; ५; शौ ५, २, १, १०; ११,
 १२, ४; १७, १, २^१; -०त्य क
 १, २४, १५; ३, ५९, २; ८, ५२,

^{a)} सपा. अदिते: <>अदित्या: इति पामे. ।

^{b)} अदिते: <>अदित्या: इति पामे. ।

^{c)} षष्ठ्यन्तस्य पूर्वमन्त्रिताङ्गवद्भावे निघातः (पावा २,
 १, २ पा ८, १, १९) द्र. ।

^{d)} =सपा. माश ३, २, १, ४ काश ४, २, १, ४^१ काशौ ७,
 ६, १८ । तै १, २, ५, १; ६, १, ८, २ मै १, २, ४; ३, ७, ६
 काठ २, ५; २४, ४ आपश्रौ १०, २३, २ माश्रौ २, १, ३, ४
 मृधिम्या: इति पामे. ।

^{e)} पामे. अदिते: काठ ३१; १४ द्र. ।

^{f)} सपा. अदित्या: (आपश्रौ १०, २७, १० प्रभृ. च)
 <>अदित्यै (माश ३, २, १ काश्रौ ७, ९, ६ च) इति पामे. ।

^{g)} =सपा. माश्रौ १, २, २, २७ माश्रौ १, १ काश्रौ ७, २ तै १,
 १, ६, १ माश १, २, १, १६ तैवा ३, २, ६, २ आपश्रौ १, २,
 १, ३ दिवः इति पामे. । ^{h)} पामे. अदिते: काश्रौ ५, ८, ४ द्र. ।

ⁱ⁾ सपा. अदित्या: <>अदित्यै इति पामे. ।

^{j)} सङ्गत सपा, अदित्या: <>अदित्यै इति पामे. ।

^{k)} सपा. तै ५, ५, २०; १ दिव्या: इति पामे. ।

^{l)} सपा. अदित्या: <>अदित्यै इति पामे. ।

^{m)} शोधितः पाठः (तु. टि. ?निविष्ट-वर्द्धिः) ।

ⁿ⁾ =सपा. माश १३, १, ८, ४^१ तैवा ३, १, ४, ५; ६, ६;
 ८, ११, २^१ । शौ २, १४, ४ सङ्गत अदित्यै इति पामे. ।

^{o)} =सपा. तैवा ४, ८, २; ५, ७, २ आपश्रौ १५, ९, ५
 माश्रौ ४, ३, ५ । मा ३८, ३ माश १४, २, १, ८ इन्द्रार्थ्य
 इति पामे. ।

^{p)} सपा. शौ १, १८, २ अस्मभ्यम् इति पामे. ।

^{q)} नाप. (स्ये- [तु. या २, १३; ७, २९]) । शुभादे-
 राकृतिगणत्वाद् अपत्येऽर्थे वक्त्वा प्र. आदिर्वादिस्तो-
 दास्तश्च (पा ४, १, १२३; ७, २, ११८; ६, १, १६५) ।

^{r)} ब्रा. । विप. (सर्वम्- प्रभृ.), नाप. (देव-विशेष-
 [बहु.], देवगण-विशेष- प्रभृ.) । विप. पक्षे < आदित्य-
 इति, नाप. च पक्षे < अदिति- इति । <आ/दा
 (दाने) वा आ/दीप् वेति या १, २, १३ प्रभृ. ।
 प्राग्शीव्यतीया येऽर्थास्तेषु ण्यः प्र. (पा ४, १, ८५) ।

^{s)} पामे. अदिति: तै १, ५, १, ३ द्र. ।

७; १०१, ११; खि ३, ४, ७;
 †मा ८, ३; ५५; १२, १२;
 ३३, ३९; †का ८, १, २; ३५;
 १३, १, १३; ३२, ३, १०; †तै
 १, ४, २२, १; ५, ११, ३; ३,
 ४, ११, ५; ४, २, १, ४; ६,
 ५, ६, ५५; †मै १, २, १८; ३,
 २६; ४, ६, ९५; १०, २; १४,
 १७; काठ ३, ८; ४, १०; ८,
 १४^१; ९, ३^१; १६, ८; २३, १२;
 २८, ६; ४०, ११; क २, १५†;
 ३, ८; †; ८, २^१; ६^१; ४४, ६;
 †क्री १, २७६; २, ११३८; ३,
 १, ४; †जै १, २९, ४; २,
 ५, १; ४, ३, २; शौ ७, ८८,
 ३†; ९, १३, २२; १३, २, ३;
 २८; २९†; †^१; १८, ४, ६९;
 २०, ५८, ३†; पै ४, १६, ८; ५,
 ३९, ५५†; १६, ९०, ९^१; १५१,
 ४; १५२, ७; १८, २०, ७; २३,
 ५; ६†; †^१; ३२, ८; -त्यम्
 ऋ १, २५, १२; ५०, १३; १०५,
 १६; १६३, ३; १९१, ९; २, २८,
 ४; ३, ५९, ५; ७, ८४, ४; खि ७,
 ७, ८; मा २६, १; २९, १४†;
 ३२, १०; ३९, ६; का २८, १, १;
 ३१, ३, ३†; ३५, ३, १०; ३९,
 ४, १; †तै १, ५, ९, ४; ७, ६,
 ३; २, १, २, ४; ४, १; ८, १;

२; २, १०, १; ३, २, २; ४, १^१;
 २; ४, १०, २; ५, ८, १; ६, ६,
 ३; ३, ३, ८, ५; ६; ५, ५, २;
 ४, ६, ७, १†; ७, ७, २५; ५, १,
 ८, ६, १०, ३; २, ५, ४^१; ३, ३,
 ५; १०, २^१; ४, ६, ६; १२, २;
 ५, १, ६†; ७, १, ३; ४, २; ५, २;
 ५; ७; २६, १^१; ६, १, ५, १^१; ६;
 ७, ५^१; २, १, ६; ४, १०, २; ५,
 ३, ४; ४, १^१; ६, २; ३; ४^१; ५;
 ७, १, १, ६; २, ७, २; ३, १०,
 १^१; ५^१; ५, ४, १; १६, १५^१;
 १९, २५; †मै १, ५, ७; ९; ११;
 ६, ३; ६; ८; १२; ८, १; २; १०,
 १५; १६; २०; ११, ७; २, १, २^१;
 २, २^१; ३, ३^१; ६, ५, ७; ९-११^१;
 ६, ५; ३, १, १०^१; ३, ८^१; ५;
 ६, १, ७, १; २^१; ५^१; ७; ८, ४;
 ९, १^१; ३; ४, १, ५; ८; ११;
 १२; १३^१; २, १; २; ३, ८; ५,
 ५, ६; ३^१; ८; ९^१; ७, ३^१; ८,
 ५; ८; १०^१; ५९, २३; २५;
 १४, १४^१; काठ ६, ३; ७, ६;
 ८, ४^१; ८^१; ९, ३; १५; १०,
 ८^१; ११, ४^१; ५; ६; १०^१; १२,
 ६; १३; ७; ८; १२^१; १४, ७;
 २०, ५; १३^१; २१, ८; २२, ८;
 १३; २३, ८; २४, ६; ९; २६,
 २; ४; २७, ८; २८, २^१; ६^१;

१०; २९, ७^१; ३०, ३; ५^१;
 ३१, ६^१; १०; १३; ३२, २; ३३,
 ८; ३४, ९; ३६, १०; ३७, ९;
 १०, ११; १३; १४; ४०, ६; ४५,
 ४^१; ११; १५; †क ४, २; ६,
 ९^१; ७, ३^१; ८, ६; ३१, ७; ३५,
 २; ५; ३७, ७^१; ३८, २; ४०, ५;
 ४१, २; ४४, २^१; ६^१; ४५, १; ८^१;
 ४६, ६; ४७, ६; १०; जै १, १२,
 १०; शौ २, ३२, १; ४, ३९, ६;
 ६, ५२, १†; ९, २, १५; ११,
 ११, २५; १२, ११; १६; १५,
 ४, १८; १०, ७; १५, ४; १८,
 २; १७, १, २४†; १९, ९, १०;
 पै २, १४, १; ३, १७, ५; ४,
 १६ १; ७; ८, २०, १; ९,
 १२, ७; १२, ७, २; १५, १३,
 ६; १६, ७५, १२; ७७, ५;
 १५०, १०; १५२, ४; १६, ७,
 ५†; -त्यम् ऋ १, २४, १३; ४,
 १, २; १०, ३६, ४; मा १३, ४१;
 का १०, ५, ५^१; १४, ४, ४; †तै
 १, ८, १, १; ९, १; २०, १;
 २, १, ४, १; ८, १; १०, ३;
 २, ६, १; ३, १, ३; ५; २, ३;
 ५, ३; १२, २; ५, ८, २; ३,
 ३, ८, ६; ५, ५, २; ४, २, १०,
 १५; ५, ३, ६, १; ६, २, ६, १;
 ५, ६, ५; †मै १, ६, ८; १०,

१) पाभे. अदिति: तै १, ५, ३, ३ द्र. ।

२) सपा. ऋ ८, १०१, ११ देव इति पाभे. ।

३) पाभे. अग्निम् ऋ १०, १२६, ५ द्र. ।

४) मुपा. आदित्य देवा इत्यत्र द्वितीये पदे साहितिको दीर्घः द्र. ।

५) सपा. तैआ १०, १, २ मना १, ७ सूर्यः इति पाभे. ।

६) सपा. मै २, ४, ८ सूर्यः इति पाभे. ।

७) सपा. काठ २०, ३ सूर्यः इति पाभे. ।

८) सपा. काठ २२, ६ क ३५, १ आदित्याः इति पाभे. ।

१) सपा. काठ २९, ९ सावित्रः इति पाभे. ।

२) सपा. मा २३, १७; का २५, ४, ६ सूर्यः इति पाभे. ।

३) सपा. काठ २३, ८ आदित्यम् इति पाभे. ।

४) पाभे. अग्निः काठ ४५, १३ द्र. ।

५) सकृत् आदित्यो देवः > सपा. तैआ ३, १, २, ८ अज एकपात् इति पाभे. ।

६) सपा. ऋ १०, १४१, ३ मा ९, २६ तै १, ७, १०, ३ मै १, ११, ४ माश ५, २, २, ८ आदित्यान् इति पाभे. ।

२०; २, २, १; ३, ५; ५, ११;
 ७, १७; १३, १५; ३, ६, १०;
 ८, ४; ४, ३, ४; ४, ८; ६, ९;
 ८, १०; ९, २३; २५; काठ ६,
 १; ३; ८, ९; १०, १२; १४,
 २; १६, १७; २२, १३; २३,
 ८, ९; २४, ३; २८, ६; ३०,
 ५; ३३, ६; ८; १ क ३, १२;
 ४, २; ७, ५; ३६, ५; ६;
 ३७, ४; ४४, ६, कौ १, ९१; १;
 जै १, १०, १; १; शौ ३,
 २०, ४; १०, ८, १७; १५,
 ४, १७; १०, ११; १७, ९;
 पै ३, ३४, ६; ९, १२, १;
 १२, ७, २; १४, ३, २६; १६,
 १०३, ८; -त्या क्र २, २८,
 १; ३, ५९, ३; १ तै १, ७, ६,
 ३; २, १, २, ५; ४, २; ५, १,
 ८, ६; २, १, ३; ५, ४; ६, ३,
 ८, ३; ४, ५, ५; १ मै १, ४, ७;
 ८, ३; ५; ६; २, १, २; ५,
 १०; ३, २, १; ४; ६, १; ७,
 ७; १०, १; ४, ६, ९; ८, ३;
 ३, ५; १०, २; १४, १४; काठ
 १२, १३; २३, १; २६, ७;
 २७, २; ३२, ५; ३३, ६; ३४,
 ५; १ क ३५, ७; ४१, ५; ४२,
 २; शौ १३, २, १; पै १८,
 २०, ५; -त्या क्र ५, ६७,
 १; -त्या क्र ७, ८५, ४;
 -त्या क्र १, १३६, १३; २,
 ४१, ६; ५, ६९, ४; मा ४,
 २१; का ४, ७, १; तै १, २, ५,
 १; २, ३, १, ३; मै १, २, ४;
 २, ५, २; ६, १३; १४, ३, १;

४, ९; काठ २, ५; १३, १; ३४,
 १; क १, १८; कौ २, २६२;
 जै ३, २२, ९; पै १९, २, १५;
 -त्या: क्र १, ४१, ५; २, २९,
 १, ८, १८, ११२; ६७, १८; १९;
 २२; ४७, ११, ६७, ७; १५; १६;
 २०; १०, ६६, १२; मै १, ३,
 १; २, २, १; शौ ६, ११४, १;
 २०, १३५, ६; ९, ९; -त्या:
 क्र १, १०६, २; १०, ३५, १११;
 १८८, ४, २, ३, ४; २७, ५; ६;
 ८; ११; १६; ६, १५१, ५; १०,
 ६३, १७; ६४, १७; ६२, ८;
 ८, २७, २२; ४७, १; ६; ८३,
 ५; १०, ३५, १२; ६३, ७; खि
 ५, २०, १; ४; ४; तै २, १,
 ११, ५; मै १, ६, १२, १; १४,
 १४, ११; १४; काठ ३, ९; ११,
 ६, १२; क २, १६; शौ १, ३०,
 १, ५, २८, ४; ६ ११४, २; पै
 १, १४, १; २, ५९, २, ७०, ५;
 ४, २८, २; १६, ४९, १;
 २; पै १९, ५१, १५; -त्या:
 क्र ३, ८, ८८; ७, ३५, १४;
 (१०, ६६, १२); ७, ५१,
 ३, ६०, ४; ८, ४७, ४; ९, ११४,
 ३; १०, १६५, १ (६६, ४);
 ८५, १; २; १२८, ९; खि ५,
 ७, १, ५; ४, १३; २०, १; ४;
 मा २, ५; ९, ३४; ११, ५८;
 ६०; ६५; १२, ४४; १४, २०;
 ३०; १५, १२; २१, २५; २३,
 ८; ३४, ४६; का २, १, ७;
 १०, ६, ४; १२, ५, ९; ११; ७,
 १९; १३, ३, १५; १५, ५, ६;

१४; १६, ३, ७; २३, ३, ३;
 २५, ३, ४, ३३, २, ९; तै १,
 १, ९, ३; ५, ३, २; ३; ४, ४; १;
 ७ ११, २; २, १, ११, ३; १३,
 १, १; ४; ५; ५; ३; ४, १४, १;
 १३, ३, ३, १६; ४, ९, ७, ५,
 १, २; २, ३; ४, १, ५, ४, ६,
 १; ३; २, ३, ४, ३, ७, २, १०, ३;
 ४, २, २, ५, २; ७, १४, ४; ५,
 २, २, ५; १३, ४, ३; १०, २;
 १५, २, ६; ९, ४; ६, ७, ३; १९,
 १, ७, २, २; ६, ५, ६, ११; १७,
 १, ५, २, ३, ४, १; ५, १; १३,
 १६; ४, ६ १; २०, १६; मै १, १,
 १०; २, ८; ४, ३, ६, १२; १; ७,
 १; ५; १; १; १, २; ११, १०;
 २, २, १; ७, ६; १२; ८, ३;
 ९; ११, ५; १३, १, ७; १०;
 ४, २; ६; ७, १; ११, १२; ६;
 १२, १९; १४, १, १०; ३,
 १; ४, ३; ५, ५, ४, ६, ८; ९,
 २७, १२, २; ४; १३, २;
 १४, १७; काठ १, ९; ७, ६;
 १५; ८, १४; ९, ३; १०;
 १६; १०, १२; ११, ६; १४,
 ४; १५, १३; १६, ५; ६; १७,
 ३; ८; १९, ९; २१, १; ५;
 २२, ६; ७; १०; २४, ४; २५,
 ५; ६; २६, ९; २८, ३; ६;
 ३१, ८; ३४, ७; १६; ३५, ७;
 ३७, १७; ३८, ११; १२; १३;
 ४०, ५; १०; ४३, ३; ४४, ९;
 ४२, ९; १ क १, ९; ५, ५; ६,
 ५; ८, २; ६; ६; ६; २६, २;
 ४; ७; ३१, २०; ३४, १; ३५, १;

५) पांमे. आदित्यम् का १०, ५, ५ द्र. ।

६) पांमे. आदित्यः तै ६, १, ५, १ द्र. ।

७) रूपम् (द्र. पपा. प्रसू.)? -त्या: [सं. ३] इति शोधः

(द्र. सथ. टि. देव-लिङ्कृत-)

८) RW. °त्या: [प्र. ३] इति ।

९) पांमे. आदित्यः तै ५, ३, १०, ३ द्र. ।

४९; २७, ५; ३९, २९; ४^१; ४१,
७; ४४, ३^१; ४७, ८; ४८,
९९; शौ १, ९, १; ३, २७ १;
५, १३, ९; १०; ६, ६८, १; ७४,
३; ८, १, १६; १०, ७, २२; ९,
८; ११, ८, १३; १२, २, ६;
३, ४३; ११४, १, १; २; १५,
२, ३; १८, ३ १२; ४, ३; १९,
९, ११; ११, ४^१; १६, २, २७,
१५; पै १, १९, १; ५०, २; १०१,
२; १०२, ४; २, २५, १; ८०, ३;
३, २४, १; ५, ४, १४^१; १४, ८;
६, ७, ९; १८, २; ८, ९, २;
१०, ३, ५; ८, ५; ११, २, ३;
१३, ३, १६; ५, १७; ८, १४^१;
१४, १, १; १५, १४, ६; १६,
२, ६; ७०, ५; ७२, २; १३६,
८; १७, ९, ३; ३०, ६; ४०, ३;
१८, १, १^१; २^१; १९, १५, ६;
१७, १३; ४०, १४; ५१, ३; २०,
२८, ८; -१त्या पै ९, १२, ३;
-१त्यात् मै १, १०, १७;
४, ८, ८; काठ ३६, १२;
-त्यान् ऋ १, ११४, ३; ६, १६,
२४ (१०, १४१, ४); ४५,
१; ९४, ३; ३, २०, ५; ४,
२५, ३; ६, ५१, ४; १७, ४४,
१; १०, ३६, १; ८, ६७, १;
१; १०, ३६, ३; ५; १६५, ९;
६६, ४; १४१, ३^१; खि ५, ७, ४,

१३; मा ९, २६^१; १५, ६०; २५,
१; ३३, ४५; का १६, २, ३०; २७,
१, २; ३२, ४, २^१; तै १, ७,
१०, ३^१; २, १, २, ४^१; ११,
५^१; ३, १, १^१; ५, ५, ३^१; ३, ५,
१, २; ४, ४, १, २; ५, ३, ६,
१^१; ७, १२, १; ६, ५, ६, ३^१;
१७, १, ५, १; मै १, ६, १२^१;
११, ४^१; २, २, १^१; १^१; ८,
८; ३, १५ १; ४, १२, १^१;
काठ ९, १६; ११, ६; १७, ७;
२८, ३; ३७, १७; ५३, २; क
२६, ६; ४४, ३^१; १कौ १, ९६;
२, ४१६; जै ३, ३२, ६^१; शौ
३, ८, ३^१; १०, ९, १०; ११,
८५; १३३, १७; पै १२, १,
४^१; १३, ५, १८; १५, १३, ५;
१६, १३६, १०; -त्यानाम् ऋ
२ २७, १३; ३, ५६, ४;
७, ५१, १; ८, १८, १; २; ३१,
१०; ४७, ५; ६७, ३; १०१,
१५०; १०, ३५, ९; ४८, ११;
१०३, ९; मा १४, २५; १७,
४१^१; २२, १९; २४, ६; ३९;
२५, ६; का १५, ८, ३; १८,
४, ९^१; २४, ६, १; २६, २,
१; ८, ४; २७, ६, १; तै १,
१, ११, २; १२, १, ११, ४; ६;
४, ३, ९, २; ४, ११, ३; ६,
४, ३^१; ५, ३, ४, ३; ६, १६,

१; ७, १७, १; ६, १, १, ४^१;
७, १, १२, १; मै १, १, ८;
१२; ३, १; ३६; ९, २; २, ८,
५; १०, ४^१; ३, १२, ४; १३,
७; १४, २०; १५, ६; ४, १, ८;
१३; ९, १२; १४, १४^१; काठ
१, ११; ३, ९; ७, १३^१; ९,
१०; १७, ४; १८, ५; १९, ९;
२१, १; २२, ५; ३१, १०;
३९, १; ४१, ३; ४२, ६;
५३, ७; क १, ११; २, १६;
२६, ३; २८, ५^१; ४७, १०;
कौ २, १२०७^१; शौ ९, १, ४^१;
४, १३; १५, २, ४; १८, ४, ८;
१९, १३, १०^१; प ७, ४, १०^१;
१६, २५, ३; ३२, ४^१; १२४,
१^१; -त्याभिः मै ३, ८, ५^१;
-त्याम् तै १, ८, १९, १^१; काठ
१३, १; ३४, १; -त्याय काठ
२४, ३^१; ३३, ६; ४१, १^१; क
३७, ४^१; शौ ४, ३९, ५^१;
१२, ३, ५५; पै २, ३६, ४;
१३, ५, १९; १६, ११८, ७; १७,
४१, ५; -त्यासः ऋ १, ४१,
४; १०७, १; ८, १८, १०, ११;
१८; ४७, २; ७; ६७, ५; १४; १९;
२१; मा ८, ४^१; ३३, ६८;
का ८, १, ३^१; ३२, ५, १४;
तै १, ४, २२, १; २, १, ११,
४^१; मै १, ३, २६; काठ ४,

a) शोधः सस्थ. टि. ?निविष्ट-वह्निः द्र. ।

b) पाभे. आदित्यम् का १०, ५, ५ द्र. ।

c) सपा. तै ४४, १, २ रुद्रान् इति पाभे. ।

d) सपा. पै १, १८, ३ देवान् इति पाभे. ।

e) =सपा. तैआ ६, १२, १ मंत्रा २, ८, १५ आपमं २,
१०, ९ पाण्ड १, ३, २७ माण्ड १, ९, २३ हिण्ड १, १३, १२ ।
कौसू ९२, १४ रुद्राणाम् इति, शौ ९, १, ४ पै १६,
३२, ४ प्रजानाम् इति पाभे. ।

f) =सपा. कौसू ९२, १४ । ऋ ८, १०१, १५ तैआ ६,
१२, १ मंत्रा २, ८, १५ शाश्रौ ४, २१, २४; ९, २८, १५
आपमं २, १०, ९ आण्ड १, २४, ३२ पाण्ड १, ३, २७ माण्ड १,
९, २३ हिण्ड १, १३, १२ गोण्ड ४, १०, २० रुद्राणाम्
इति पाभे. ।

g) =सपा. मैत्रि ६, ३५ । छां २, २४, १४ आदित्येभ्यः
इति, तै ७, ५, २४, १ सूर्याय इति पाभे. ।

h) सपा. पै ५, ३५, ३ सूर्याय इति पाभे. ।

१०; क ३, ८; किौ १, ३५;
३९७; जि १, ४४, ५; उ;
शौ १९, ५६, ४१; पै ९, १२,
९; १९, ३५, १; -०त्यासः ऋ
८, १९, ३४; १०, ६३, १३;
-त्यासः ऋ २, १, १३; २७,
२-४; ३, ५४, १०; ५, ५१, १२;
७, ५१, २; ५, १०; ८, २७, ६; ६७,
२; १०, ७७, २; १२६, ५; ७;
मै ४, १२, १; काठ ११, १२;
पै ३, ८, ४६; ५, ३९, ४; ५;
-त्ये मा ४०, १७; मै ३, ७,
१०; काठ ८, ८; २७, १; २;
३४, ५; क ७, ३; ४२, १;
२; शौ १०, ३, १८; पै १६,
६५, २; -त्येन ऋ १०, ७७, ८;
खि १, १, १; मै १, ८, ९; ४,
८, १०; काठ १३, ५; २६, ४;
३०, ५; क ४१, २; शौ ४,
३९, ६; -त्येभिः ऋ १, २०, ५;
७, १०, ४; ३५, ६; ४४, ४;
८, ९, १२; ९, ६१, ७; तै ७,
१, १८, १; काठ ४१, ९; कौ
२, ४३१; जै ३, ३३, ६; शौ
२, १२, ४; १९, १०, ६; १;
२०, १४१, २; पै २, ५, ४;
५, ३७, ६; १३, ८, ६; -त्येभ्यः
ऋ २, २७, १; खि ५, ७, ४, १७;
मा २, १६; ८, १-४; १५,
६; २२, २८; २४, २७; ३४,
५४; का २, ४, २; ८, १,
१-३; १६, २, ३०; २४, १४,

२; २६, ६, २; ३३, २, १७;
तै १, १, १३, १; ४, २२, १;
२, १, २; ३, १, १; ४;
३, ५, ६, २; ४, ४, १, २; ६,
२; ५, ५, २, ७; ६, ५, ६, १;
७, १, ५, २; मै १, ३, २६;
३६; ६, १२; ७, १; ५; ११,
१०; २२, १; ६, १; ८, ८;
१३; ३, ७, १०; १२, ७; १४,
९; ४, ३, १; काठ ४, १०;
८, १४; ९, ३; ११, ६; १२;
१२, १३; १५, १; १७, ७;
१९, ९; २२, ५; ७; ३०, ६;
३७, १७; ५१, ३; क ३, ८;
८, २; ६; २६, ६; ३५, १. शौ
१२, ३, ४४; १५, २, ३; १९,
३९, १; पै १, ९३, १; ७,
१०, ५; १६, १२४, १-११;
१७, ४०, ४; -त्येषु ऋ ८, २७,
३; पै २, १८, ५; -त्यैः ऋ ११,
१०७, २; ४, ५४, ६; १०, ६६
३; १२, ३१, १; ८, ३५, १; ३,
५४, २०; ४, ३४, ८; ५, ५१,
१०; ८, १३५, १३; १४; १५;
१०, ९८, १; १२५, १; १५०, १;
१५७, २; ३; खि ५, ७, ३, ७;
मा २, २२; ५, ११; १४, ७;
२०, ३९; २५, ४६; २८,
४; २९, ८; का २, ५, ५; ५,
४, १; १५, २, १; २२, ४, ४;
२७, १५, १; ३०, १, ४;
३१, १, ८; तै १, २, १२, २;

२, १, ११, २; ३; २, ११, ५;
४, ३, ४, ३; ५, १, ११, ३;
१६, २, २, १, ७, ५; मै १, २, ८;
२, २, ६; ८, १; ३, ७, १०;
११, १; १६, २; ४, ९, ५, १२,
२; १३, ८; काठ २, ९;
१०, १२; ११, ३; १७, १;
१९, १३; २४, ९; ३८, ६; ४६,
२; क २, ३; २५, १०; ३८, २;
किौ २, ४६; ४६, २; जि ३,
३४, १९, २०; शौ ४, ३०, १;
८, ८, १२; १०, १०, ९; १८,
३, २७; १९, १७, ४; १२०, ६३,
१; १२४, ४; पै ७, १६, ४;
१५, ५, ४; १६, ३०, २; १०७,
९; १९, ३३, २; ३७, ११;
-त्यौ शौ ८, २, १५; पै १६,
४, ५. [त्य-सु].

आदित्य-मह^० -हः, -हस्
तै ६, ५, १०, १.

आदित्य-मह^० -तः ऋ ८,
४६, ५.

आदित्य-धामन^० -मानः
मै ३, २, ९; काठ २०, ११; क
३१, १३.

आदित्य-नामन^० -मानि
मै ४, ४, ५.

आदित्य-पात्र^० -त्रस मै
४, ८, ८; काठ २८, १०; क
४५, १.

आदित्य-रथ^० - > आदि-
त्यरथ-वेर^० -मोन खि २, १, २.

१) पाठः १०त्यासः [प्र३] इति शोचः (तु. सपा. पै ३,
८, ४, प. च)।

२) ORN. -०त्यासः इति शोचुकः ?

३) सपा. तै ४, ४, १, २ मै २, ८, ८ काठ १७, ७; ३७,
१७ ता १, १, १० वैताश्रौ २२, ४१ रुद्रेभ्यः इति पाठे।

४) =सपा. साश १, १, २, ३१ तैत्रा ३, ७, ५, १०

आपश्रौ ४, ११, ३। ऋ ४, ३४, ११ इन्द्रेण इति पाठे।

०) तस. सास्व. (पा ६, १, २२३)। उप. यद्र.।

१) कर्मणि कान्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८)।

२) विप. (उत्तर-प्राण-)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्।

३) तस. सास्व.। -वेग- इति मुपा. स्वरश्चिन्त्यो
भवति (तु. पा ६, १, २२३)।

आदित्य-वत्^a - वत्: खि
५,७,४,१७; -वत्ते मा ६, ३२;
३८,८; का ६, ८, ३; ३८, २,
२; तै १,४, १, १; २, २, ११,
६^१॥; मै १,३,३; २,२,६॥; ४,
५, ४; काठ ३, १०; ११ ३;
क २, १७; -वन्तम् शौ १९,
१८,४; पै ७,१७,४.

आदित्यवद्-गण^b -
-णस्य तै ३,२,५,३.

आदित्य-घनि^c - नि: मा ५,
१२; का ५,४,२; तै १,२,१२,
३; ६,२, ८, २; मै १,२,८; ३,
८,५; काठ २, ९; २५, ६; क
२,३; ३९,४.

आदित्य-वर्ण,र्ण^d - -र्णम्

खि ४,११, ९; खिसा ३३, १५;
मा ३१, १८; का ३५, २, २;
-०र्णे^e खि २,६, ६.

आदित्या (त्य-अ) त्रिरस्-
-रस: पै १३,५,२०.

॥आदित्या(त्य-अ)न्त-
-न्तम् काठ २८,६; क ४४,६.

॥आदित्ये(त्य-इ)ष्टका^f -
-का: तै ५, ३, १०,२; ३; काठ
२२,६; क ३४,१.

†अदिति-त्वं^g - -त्वे क ७,५१,१;
तै २,१,११,६; मै ४,१४,१४.

॥अदिति-देवता- > अदितिदेव-
त्य^h - -त्या: तै ६,४,७,३.

अ-दित्सत्ⁱ - -सम्तम् क ६, ५३.
३; मा ९,२४; का १०, ५, ३;

तै १,७,१०, १; मै १, ११, ४;
काठ १४, २; शौ ३, २०, ८;
पै ३,३४,४.

?अदित्सदम्^j पै ५,२७,१.

अ-दित्सत्^{k,l} - -सप्त: शौ ४,३६,२^१;
-सन्तम् पै १०,१२,७^१.

अदिष्ट^m क ५,३६,६.

अदिष्टⁿ क ८,९३,१५.

॥अ-दीक्षित^o - -त: तै ६, १, २, १;
काठ २३, २; क ३५, ८; -ता:
काठ ३४,९^१.

अ-दीन^p - -ना: मा ३६, २४^१.

?अदीप^q पै १६,५०,२.

अ-दीव्यत्^r - -व्यन्^s शौ ६,११९,१;
पै १६,५०,६.

†अ-दु(ग्ध>)ग्धा^t - -ग्धा: क ७,

^a) मतुप्-स्वरस्य (पा ६,१,१७६) न गोश्चन्- (पा ६,
१,१८२) इति निषेधे खरेऽविशेषः ।

^b) विप. (सोम-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

^c) कर्मण्युपपदे ✓वन् + कर्त्तरि इन् प्र. कृत्स्वरश्च प्रकृत्या
(पा ३,२,२७; ६,१,१९७; २,१३९) ।

^d) विप. (पुरुष-, श्री-) । शेषं ७ टि. द्र. ।

^e) 'त्युव' इति स्वरः? पाठादित्वात् यनि. शोधः द्र. ।

^f) तस. सास्व. (पा ६,१,२२३) ।

^g) भावे त्वः प्र. (पा ५,१,११९) । तत्स्वरः ।

^h) तादर्थ्ये अन् प्र. तित्स्वरश्च (पा ५, ४, २४; ६,१,
१८५) ।

ⁱ) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

^j) अकृतसंस्कारः सुपा. भवति । निर्ऋतिरू म आदित्
सदम् इत्येवमतुष्टुप्पादस्य नैर्ऋतप्रकरणाऽनुकूलतया
मूलतः पठितत्वेन संभाव्यमानत्वे प्रकृते कृटे आत् इति च
इद् इति च सदम् इति च त्रीणि पदानि परस्परमन्वितानि
द्र. (तु. ?तरिः इत्यत्र च सद-> -इम् इत्यत्र च सस्थ. टि.) ।

^k) उप. <✓दम् ।

^l) सपा. परस्परं पाभे. ।

^m) =अदिष्ट (तु. नाउ. टि. ; वैतु. सा. <✓दा
[दाने] वा ✓दिश् [तु. वै.] वा) ।

ⁿ) लुङि प्रपु. । धा. ? ✓दा (=✓धा] *कृतौ) इति

कृत्वा सिजलोपाऽभावः उस्. (पा ८, २, २७) । तु. टि.

अदेदिष्ट, अददिष्ट, सपा. क ४,३०,८; ३०; ८,३,२०; ७,
२३; ८, ५१, ४ ; ९३, १५; १०, ७६, २ प्रभु. पौंस्य-
इत्येतत्-कर्मवत्तया ✓कृ, ✓जन्, ✓विद् (*कृतौ) प्रभु.
धा. प्रयोगः (वैतु. सा. <✓दिश् इति) ।

^o) तप्त. नञ्-वरः । उप. <✓दा L <✓दो] ।

^p) सपा. तैआ ४,४२,५ आपमं २,५,२० आग्नितृ १,
१,४: १३ माय १,९,१८ अजीताः इति, हिट् [तु. आन.]
१,७,१० अजिताः इति च पाभे. । सपा. ऋ ७,६६,१६
विशिष्टः पाभे. ।

^q) पाठः? [अनृण.] आददीय (<आ✓दा [दाने]) इत्येवं
शोधः द्र. । एकाच्च बहुवच्येतुमयथा प्रकृते स्थले स्तोतृनिग-
मानामुपलम्भादिहैकवदुपचारः । अनृणा आददीय >
अनृणादीय इत्येवं सतश्च मूको. इहापि स्तोतृनिगमे
मन्त्रपूर्वार्धदिशा बहुवदुपचारः स्यादिति कृत्वा अनृणा
अदीप इत्याकारकोऽन्त्याक्षरेऽशुद्धवर्णतर्कश्च मिथ्यासंधि-
विश्लेषणे भ्रान्तश्च सुपा. संभाव्येत । सपा. शौ ६,१,१७,३
आक्षिपेयम् इति पाभे. ।

^r) =सपा. तैआ ३,७,१२,३ तैआ २,४,१; ७,१ काअमा
१२६ : ६ बौध ३, ७, ११ । मै ४, १४, १७ द्वैव्यम् इति
पाभे. ।

^s) विप. (धेनु-) । शेषं १ टि. द्र. ।

३२, २२; मा २७, ३५; का २९, ५, ४; तै २, ४, १४, २; मै १, ४, ५ ^१ ; २, १३, ९; काठ ३२, ३१; ३९, १२; कौ १, २३३; २, ३०; जै १, २५, १; ३, ४, १; शौ २०, १२१, १.	पै १८, ८, ७.
†अ-दुच्छुन ^१ - नः ऋ ९, ६१, १७; कौ २, २४०; जै ३, २१, ५.	अ-दुष्ट- -ष्टम् पै २०, २४, १.
†अ-दुर्मख ^२ - खस्य ऋ ८, ७५, १४; तै २, ६, ११, ३; मै ४, ११, ६.	अ-दू ^३ - दुवः ऋ ७, ४, ६.
अ-दुर्मङ्ग(ल>)ली ^४ - ली ^५ शौ १४, २, ४० ^६ ; -ली ^६ ऋ १०, ८५, ४३; पै १८, १०, ८.	अ-दून ^७ - नाः शौ २, ३१, ३; पै २, १५, ३.
†अ-दु(स-कृ>)कृत ^८ - कृतौ ऋ ३, ३३, १३; शौ १४, २, १६;	अ-दृषित ^९ - ताय ऋ ४, ३, ३; -तेभिः ऋ १, १४३, ८ (६, ८, ७).
	अ-दृष्ट ^{१०} - सः ऋ १, ६९, २; -सम् ऋ ८, ५९, ७; खि १, ६, ७.
	अदृष्ट-कृत ^{११} - कृः ऋ ८, ७९, ७; -कृतम् ऋ ६, ४९, २.
	अ-दृष्यत् ^{१२} - ष्यता ऋ १, १५१, ८.
	अ-दृश्यमान ^{१३} - नः ^१ शौ १०, ८, १३;

पै १६, १०२, २.
अ-दृष्ट.ष्टा ^{१४} - ष्टः शौ ५, २३, ७; पै ५, ३, ६; ७, २, ८; -ष्टम् शौ २, ३१, २; पै २, १५, २; १६, १४९, ८; -ष्टाः ऋ १, १९१, १; ३; ४; शौ ६, ५२, २ ^१ ; पै ५, ३, ३; १५, ९; २, ६, २; ७ ^२ ; ९; १२; १९, ७, ७ ^३ ; २९, ४; -ष्टाः ऋ १, १९१, [५; ६]; ७ ^४ ; -ष्टान् ऋ १, १९१, २ ^५ ; ८; शौ ५, २३, ६ ^६ ; ६, ५२, ३; ८, ८, १५; पै ५, ३, ८; ७, २, ७; १६, ३०, ५; १९, ७, ६; २९, ५; -ष्टानाम् पै ५, ३, ५; ९, ६, ५; ८; -ष्टम्भः पै ९, ६, ११.

१) विप. (सोमरस-) । बस. अन्तोदातः (पा ६, २,
१७२) । उप. दुच्छुना- यर. ।

२) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) ।

३) विप. (सुमङ्गली-) वधू-) ।

४. उप. वप. लीप् प्र. उसं. (पा ४, १, ३०) ।

५) सपा. °ली<>°लीः (संज्ञा १, २, १८ आपमं १,
११, ५ जैष्ठ १, २१ : ११ च) इति पाभे. ।

६) विप. (कल्याणकारिणी-) विपाटुशुद्धी-) ।

७) विप. (अपरिचारक-) अस्मद्-) । तस. नञ्-स्वरः ।
उप. ✓दु>दू [परिचरणे] + कर्तरि क्तिप् प्र. ।

८) विप. (अलगाण्डु-) । तस. नञ्-स्वरः प्रकृतः द्र. ।
उप. ✓दु>दू [उपतापे] + क्तः प्र. (पात्रा ८, २, ४४;
४५) ।

९) विप. (अप्रमत्तप्रज्ञ-) अग्नि-, सोम-) । बस. पूष.
प्रकृतिः वरम् (तु. सस्थ. टि. अवार्थे-कृतु-) ।

१०) पाभे. अजायमानः द्र. ।

११) विप. (कृमि-, सर्प- प्रभृ.), नाप. (कृमि-, रोग-) ।
तस. नञ्-स्वरे प्राप्ते पराशुदातत्वम् उसं. (पा ६, २,
११६) । ननु कथं बस. प्रकृते तस. उसं. इति । उभय-
विधं खल्विदं उसं. भवति समासस्य च प्राति. चेति । किं
तत इति । तेन बस. अन्यत्रापि नञोऽनन्तरवर्तिनामपरि-
गणितानामपि सती प्राति. आशुदातत्वं सिद्धयेदिति ।

एवं चेह संभाव्येत, यथा नञ उत्तरं पराशुदारामिका
सौवरी प्रवृत्तिरादौ समासावैशेष्येण केषुचित् प्राति. प्रवर्त-
माना सती कालेन व्यवस्थितिमिवाऽऽप बस. अयं स्वरो
भवतु न तस. इति (तु. वै१२ अदृष्ट-) । एवं च सति
पुरावर्तिनामसतामपि तस. केषांचिदेवविधस्वरानां प्राति.
विषय उपपत्तिं मार्ग्यमाणानामाचार्याणामियं दृष्टिः
संज्ञाना यथा तादृशेष्वपि सर्वेषु प्राति. बस. एव यथा
भवेत् तथा तद्ब्याख्यानं कर्तव्यमिति । एस्थि. यथा
भावे निष्पन्नानि उप. इति कृत्वा अजूर-, अमूर-, अमूत-
इत्यत्र बस. इति सुवचमेवं भावे कान्तम् उप. इति
कृत्वा अ-दृष्ट- इत्यत्रापि कामं बस. इत्युच्येत । न
वेवंविध उत्तरकालीनस्थितिमात्रसंवादिनि व्याख्यान-
कौशल उक्तप्रकारकप्रवृत्त्यन्तरवत्याः श्रुत्याः स्वारस्यमि-
वाऽनुभूयेत । तद् यथा । दृष्टमदृष्टमदृष्टम् (शौ २,
३१, २) इत्यत्र प्रथमं कान्तं कर्मणि श्राव्यते तदनुपदं
च तद्विज्ञमात्रसमर्पकं द्वितीयं च तदेव कान्तं शब्दरूपम्
उक्तपूर्व्या प्रक्रियया 'दृष्टं दर्शनं तद्विहितम्' इत्येवं भावे
निष्पन्नमिति कृत्वा श्राव्येति प्रतिपत्तौ द्वितीय इति नैव
श्रद्धेयमिव भवेत् । एस्थि. उक्तदिशा समाशोऽपि प्राति.
अपि च उसं. इति वा बस. एवेति वेति भूयोऽपि
विमृश्यम् ।

१२) सपा. पै ४, १६, ४ घ्राणाः इति पाभे. ।

१३) सपा. पै ४, १६, ३ घ्राणान् इति पाभे. ।

अदृष्ट-दह(न>)नी^a - नीम् पै ९,
६, १.

अदृष्ट-वीथ^b - वीम् पै २०, ४९, ८.

†अदृष्ट-हृन्^c - दा क्र १, १९१,
८; ९; शौ ५, २३, ६; ६, ५२,
१; पै ५, ३, १; २; ७, २, ७;
१९, ७, ५.

अदृष्ट-हृन(न>)नी^d - नी पै ५,
३, ४.

अदेदिष्ट^e क्र ८, ४५, २६.

१†अ-देव^f - वः क्र ६, १७, ८, १८,
११; २२, ११; ८, ४६, २१; ७०,
७; ७१, ८; १०, ३७, ३; ३८, ३;
कौ १, २६८; जै १, २८, ६; शौ
६, ६, १५; २०, ३६, ११;
पै १७, २५, ६; १९, ३, १०;
-वम् क्र ३, २२, ६, १०, ४, ६;
१०५, ६; कौ १, ४६६; २, ९६३; २अ-देव^g - वः शौ ५, ८, ३; पै ७,

जै १, ४८, ६; -वस्य क्र ११,
१७४, ८; २, १९, ७; १०,
१११, ६; -वात् क्र १०, १२४,
२; -वान् क्र ३, १, १६; १०,
१३८, ४; -वानि क्र ६, ४८,
१०; कौ २, ९७४; -वेन क्र
२, २३, १२; काठ ४, १६.

अदेवी - ऋषीः क्र १, १७४, ८;
३, ३१, १९; ५, २, ९; १०;
६, २५, ९; ४९, १५; ७, १,
१०; ९८, ५, ८, ११, ३६१,
१६; ९६, १५; खि १, ११, ३;
तै १, २, १४, ७; काठ २, १५;
शौ ८, ३, २४; २०, ८७, ५;
१३७, ९; पै १६, ८, ३; -व्याः
काठ ३७, १५; १६; पै ६,
१२, ८.

२अ-देव^h - वः शौ ५, ८, ३; पै ७,

१८, ३; -वाः क्र ८, ९६, ९.

अ-देवयजनⁱ - वः तै १, १, ९, २;
-नम् तै ३, ४, ३, ७; मै १, १,
१०; ४ १, १०; काठ १, ९;
२५, ४; ३१, ८; क १, ९; ३९, १;
४७, ८.

अ-देवत्र^j - वः क्र ५, ६१, ६.

अ-देवयत्^k - यन्तम् क्र २, २६, १.

†अ-देवयु^l - युः क्र ८, ९७, ३;
-युम् क्र ७, ९३, ५; ८, ७०,
११; ९, ६३, २४; कौ १, ४९२;
२, ५८७; जै १, ५१, ६; ३, ४८,
३; -यून् क्र १०, २७, २; ३;
-योः क्र १, १५०, २.

अ-देवरक्षणी^m - ऋषीम् पै २०, १९, ३.

अ-देवृष्टीⁿ - ऋषी^o शौ १४, २, १८;
पै १८, ८, ९.

?अदेह्य^p - ह्यम् पै २, २, ५.

^a) विप. (ओषधि-) । उस. उप. कर्तरि ल्युट् प्र. स्त्रियां
ङोप् च (पा ३, ३, ११३; ४, १, १५) । ^b) विप. । बस. ।

^c) विप. (आदित्य-) । उस. उप. क्तिबन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या
(पा ३, २, १३९) । ^d) विप. (वीर्य-) । शेषे ऽ टि. द्र. ।

^e) सपा. कौ. जै. अददिष्टग्रहः । इति पाभे. (तु. पपा.
सात. B BS. BC. ; वैतु. सा. भ. विव. अतथेति) ।
उभयथाऽपि क्रि० सत् लुङि प्रपु० (वैतु. S. मपु०
इतीव?) । धा. ? क्र. ✓*देद् (कृतौ), अन्यत्र पक्षे
✓दद् 'कृतौ' (तु. अदिष्ट-, वैतु. सा. त्रिव., भ. [पक्षे],
GRV. । मृ. S. च बधा. सत् ✓दिश् इति, सा. [पक्षे]
✓दद् [दीप्तौ] इति, भ. [पक्षे] ✓दीदी [दीप्तौ] इति च
✓दद् [दाने] इति च, BS. ✓दद् [धारणे] इति च) ।

^f) विप. (देवेतर-) मनुष्य- वा असुर- वा, [अपवित्र-,
अदिव्य-] मनस्- प्रभृ.), नाप. (असुर- [तु. वें. सा.
GW. GRV. प्रभृ. [क्र ६, १८, ११]) । तस. नञ्-स्वरः ।

^g) विप. (असुर-) । बस. अन्तोदात्तः ।

^h) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

ⁱ) विप. (पुंस्-) । उप. 'देवास् त्राः, देवानां
(=तत्कृता) वा त्राऽय्य' इति कृता मध्योदात्तो बस.
(तु. सा.; वैतु. वें. प्रभृ. व्यु. भिन्नक्रमाः, PW. प्रभृ.

तद्धितः त्रा प्र. इति) ।

^j) =अ-देवृष्टी- । तस. ।

^k) वि० (वधू-) । तस. नञ्-स्वरः । उप. देवृ-(हृन्>)
ऋषी- इति ।

^l) सपा. क्र १०, ८५, ४४ अघोरचक्षुः इति पाभे. ।

^m) स्पष्टमपि सन्तं मूको. कथं संस्कृतां क्वचिदतिवेल-
संस्करणोत्साहोऽस्पष्टमथ विपरीतार्थं च कुर्यादित्यत्र
मन्त्रोऽयं निदर्शनं द्र. । तद् यथा । औपसंहारिकेऽस्मिन्
मन्त्रेऽरसीभावयितुं संकल्पमानस्य विषय प्रथमं पिष्टात्म-
तयाऽपिष्टात्मतया च तदनु (गृहे भव->) गृह्य- इत्येतदा-
त्मतया च (देहे भव->) देह्य- इत्येतदात्मतया च विशेषाः
श्राव्यन्ते यतः सर्वेऽपि ते ते विशेषा देवैः स्तुयमानैश्च
अरसीक्रियेरन्निति । एवं मूको. च मन्त्रसंगतेश्च संवादे
सत्यपि यन् नञ्-पूर्वत्वमिष्टं भवति तदनिष्टमेवेति ।
उत्तरार्धेऽप्येवमेव देवास् सर्वस्य विद्वांसो (अ)रसं
कृणुता विषम् इत्यस्य मूको. स्थाने देवस्य सर्वस्य विद्वान्
सोऽरसं कृणुतां विषम् इति यदेकत्रचनतामापाद्य वास्त-
विकं कर्तृपदं कर्मता नीयते काल्पनिकं कर्तृपदं च प्रलया-
न्त-कल्पनाजाल-विषयीभावात् प्रहेलिकायत इव तत् सर्वं
व्यर्थाऽऽयासकरं श्रुतितात्पर्यतो दूराऽपेतं च द्र. ।

?अदोमद^a - दम शौ ६, ६३, १०.

?अदोमध^b - धौ शौ ८, २, १८^d;
पै १६, ४, ८०.

अद^c - द्वाः शौ १, २७, ३.

†अद-धा^e क्र १, ५२, १३; १३, ५४,
५; १०, १२९, ६ (१०, ११४,

२); ८, १९, ९; १०१, ११^b;

१०, १११, ७; मा ३३, ३९^b;

का ३२, ३, १०^b; मै २, १, ८^a;

४, १२, १; शौ २०, ५८, ३^b; पं

२०, ५५, १.

✓*अद^f

अद्वान्ति^g - तयः क्र १०, ८५,

१६; शौ ११, १०, ७; १४, १,

१६^f; पै १६, ८५, १०; १८, २,

५^f; - त्तः शौ ६, ७६, २; पै

१९, १५, १३.

१अद-भुत^h - नⁱत क्र ५, १०, २;

०) विप. (अज-). व्यु. ? पपा. नावग्रहः ।
अद + मद्- (<✓मद्) इत्येवं विभज्य सा. व्याचष्टे ।
अतः किञ्चिदिवैव मिश्रेण नाउ. सकक्षमिव साहचर्येण
श्राव्यते, अ-बलासौ इति (सा. ?अ-बलाऽसौ
इति यद्). । ततस्तद्वद् अ-दोमद- इत्यत्र च नाउ.
अ-दोमध- इत्यत्र च नञ्-पूर्वत्वे संकेत्यमाने उप. (✓दु
[उपतापे] >) दोमन् + (✓दा वा ✓धा वा >) द-
वा ध- वेत्येवमनूपेक्षेत (तु. PW. MW. प्रभृ. च WW
१, ७६७ च) । अत्र पै (१९ तमे काण्डे [तु. W.] अनमीव-
इत्येतत् प्राति. श्राव्यमाणमस्यामुत्प्रेक्षायां गमकं द्र. ।
अरिंमश्वोत्तरे दर्शने बस. अन्तोदात्तः द्र. (पा ६, २, १७२) ।

१) पाप्मे. अथ मा १२, ६५ द्र. ।

०) विप. (वीहि-, यत्र-) । नापू. टि. दिशा व्युत्पाद्येऽत्र
प्राति. अदुस्- इति च मधू- इति च समासाऽवयवतया वा-
ऽसमासाऽवयवतया वा श्रावयन् सा. चिन्त्यः । पै. हि
नापू. स्थाने अनमीव- इत्यस्येह यनि. स्थ. चास्थैव
श्रवणादुक्त्या दिशा शौ. उभयत्र नञ्-पूर्वत्वं समस्तत्वं
च प्राति. सुदृढतरं स्यात् ।

१) सा. अदोमधू = उपयोगानन्तरं मधुरौ इति शोधुकः ।

०) अधोमधौ इति मूको. विकृतपूर्वभागा श्रुतिः द्र. ।

१) नाप. । पाठः अर्थश्च ? सा. उद्ग- इति पाठं मत्वा,
BW., WAG [१, १५५ b] Barh [ZDMG ४६,
३०५] यनि. च = साखान्, काण्ड-, दण्ड- इति, W.
= अङ्कुर- इतीव ।

०) स्वरादिषु चादिषु च (पाग १, १, ३७; ४, ५७)
पठितत्वाद् अव्य. एतद् इत्युक्तं भवति । नानाप्रकृतीनि
तावद् अव्य. भवन्ति । कानिचिद् मूलतः समस्ताऽसमस्त-
सुब्रह्मपतया व्याख्यानाय सुलभानि भवन्ति कानिचिच्च न
भवन्ति । प्रकृते तानि च अ (<इदम्-) > *अत् (>द्)
इत्येतत् प्रथमाऽवयवत्वेनोपलभ्यमानं सार्वनामिकं शब्दरूपं
सत् प्रयोगवशाद् गतिमात्रत्वेनोपचरितं भवति (पाग
१, ४, ११) । एतदुत्तरं च धा- (<✓धा) इति प्राति.

कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरविशिष्टे (पा ६, २, १३९) भवति ।
तस्यैतस्यैव परिणतस्य गम. प्राति. यत् सृ१ भवति
तदेवेह पूर्ववत् प्रयोगवशाद् व्ययत्वेनोपचरितं सत् स्वरादिषु
च चादिषु चाऽऽचार्यैः पठितं भवति । एतज्जातीयेष्व-
व्ययत्वारिणामेषु सुव्यवस्थापानां क्रियाविशेषणार्थसमर्पक-
तया प्रयोगः सौलभ्यं च मौलिकप्रकृतिनिमित्ततयाऽवधेयम् ।
अस्मिन् दर्शने (*अत् [>] + ✓धा इत्यतः नाउ.
सरूपाद् नाथा. भिन्नानि सतः धा. >) *अद्-धा-
इत्येवं मूलं प्राति. कलनीयमिति दिक् (वैतु. वाच. पू.प.
<✓अत् + धर्मेण क्तिप्, उप. च <✓धा + कर्तरि
क्तिप् प्र., इत्येवं यद् अभिप्रेयान् तत् प्राति.
कर्तृपरत्वाभावाद् न यथार्थमिति द्र.) । सत्यर्थे
नि. [तु. निघ ३, १०] । आवे. अजुद्वा, मेधा-
< मज्जधा < ✓*मेध् (ज्ञाने) इति WAG [१,
१५२ b] ।

१) सा. कौ १, २७६; २, ११३८ अ १, २९, ४; ४, ३, २
महन्ता इति पाप्मे. ।

१) नाउ. व्युत्पत्त्यौपयिकः क्विबन्तः नाथा. मुकल्पः ।

१) नाप. [मेधाविन्- [तु. निघ ३, १५], महर्षि-, देवज्ञ-
(वैतु. सा. [शौ ६, ७६, २] व्यय. इति)] । कर्तरि तिः प्र.
(तु. पाउ ४, १८०) । तत्स्वरेणान्तोदात्तः । उप. *अत्ति-
(<✓अत्) इति मतान्तरं भवति (तु. दे३, १५) । तथात्वे
पाग. अवग्रहाऽभावस्तु लुरुपपदः स्यादिति ।

१) = अ-भूत्- इति कृत्वा अ > *अत् (>द्) + भू
(>भु)त- इति (तु. या १, ६) । पाग. अवग्रहाभावोऽपि
पू.प. *अत् इत्यस्य नञ्मूलकतामिमं संकेतयेत् । *अत्-
(<✓अत् + भा) > भुत- इति यद् वाच. उक्तं भवति ।
तत्र । अन्तोदात्ते २ अद्-भुत- इत्यत्र कथंचित् तत्संभवे-
ऽपीहाऽऽद्युदात्ते प्राति. तस्य नितरामप्रवृत्तेः । यद्यपि GW.
WAG [२, २५६] प्रभृ. पू.प. = अति इत्येतल्लघित-
मित्याहुस्तदपि न । अ-द्रूक्षन्- (यद्.) इत्यत्र तथात्वस्य
नितरामसंगतिदर्शनात् । तस्मान्मूलतोऽतिशयविशेष-

६, १५, २; ८, २६, २१; ९, २०, ५; मा २७, ३४; का २९, ३, १०; कौ २, ३२२; जै ३, २६, ८; -तः ऋ १, ९४, १२; १३; १४२, १३; ८, १३, १९; ९, २४, ६ (७); २, ७, ६; २६, ४; ५, २३, २; ६, ८, ३; ९, ८३, ४; ८५, ४; १०, १५२, १^०; खि १, ५, १; मा ११, ७०†; २१, २०; का १२, ७, ५†; २३, २, ९; †तै १, ३, १४, ७; ४, १, ९, ३; मै २, ७, ७†; ३, ११, ११; वाठ १६, ७†, ३८, १०; कौ २, ३१६†; जै ३, २६, २†; शौ २, १२, १; पै २, ५, १; ८८, १†; †१२, १, १२; १३; -तम् ऋ १, १८, ६; १४२, १०; १७०, १; ८, ४३, २४; १०, १०५, ७; खि ४, ५, २६; २९; ८, ७; मा २७, २०; ३२,

१३†; का २९, २, १०; ३५, ३, १०†; तै ४, १, ८, ३; मै २, ७, १६; १२, ६†; काठ १८, १७; ३९, ३; क २९, ५†; कौ १, १७१†; जै १, १८, ७; शौ ५, २७, १०; पै ९, १, १०; -तस्य ऋ १, ७७, ३; -ता ऋ १, २५, ११; -०ता ऋ ५, ६६, ४; -तान् ऋ ४, २, १२.

अद्भुत-कृत^० - तम् ऋ ८, २३, ८; -०तू ऋ ५, ७०, ४.

अद्भुतै(त-ए)नस^० - ०नसः ऋ ८, ६७, ७; -नसाम् ऋ ५, ८७, ७.

२अद्-भुत^० - तस्य ऋ १, १२०, ४. अद्यन् - ✓अद् द्र.

अद्य, द्या^० ऋ १, १३, १२ (६, ५३, १०)† ६; २३, १२३†; १०, ९, ९; २५, १९; २८, ८; ३४, १; ३; ३५, ११; ३६, ३; ६; ४४, १;

३; ९; ४५, ९; ४७, १३ (६)†; ४८, १५; ४९, २; ५०, ११; ५४, ५; ५८, ८; ४, २, २; ६, ५०, ९; ७६, ५; ८४, १६; ९२, १४; १५; ९३, २; १००, १०; ११३, ७; १२; १३; १७; ११५, ६; १२०, ३; १२३, ३; ८; १३; १२५, ३; १३६, ४; १४२, १; १८; २, ४१, २०; ५, १३, २; १५९, ५; १६१, ११; १३; १६३, १३; १६७, १०; १८०, ११०; ४, ४४, १; १८२, ८; १८४, १; १८८, १; २, ३, ३; १३, ८; २७, ३; २९, २; ६; ३२, ५; ३७, ५; ४१, ३; २१; ३, १४, ५; १७, २; १९, ४; २९, १६; ३६, ३; ५३, २१; ४, १०, १; ४; १६, २; २४, ७; २५, १; ३; ३०, २३; ३७, २; ४४, ३; ५१, ३; ४; ५, १, ११; २२, १२; २६, ८; ४५, ५; ४९,

द्योतनार्थम् *अति-अ-भूतम् > अद्-भुतम् इत्येवं परिणति-क्रमः कार्भं संभाव्येत न तु नञं विना निर्वाह इत्यभि-सन्धिः। WW. (१, ८५०) अ- + (✓दभ् >) द्भुत- (=दब्ध-) इत्येवं यदुत्प्रेक्षते तदपि अ-दृक्ष्ण- इत्यत्रत्ये पूष. व्यञ्जनभक्तिमिवाऽऽपतन्तीं न स्पष्टयितुं क्षमम् (तु. टि. अनुतिद्भुत-). स्याद्वा अ-दृक्ष्ण- इत्यस्य स्वतन्त्र एव कश्चिदपरो निष्पत्तिप्रकारः (यक्ष.)। तेन तदिहत्ये निष्पत्तिप्रकारे साधकबाधकाऽन्यतरत्वेन नैवोदाहार्यमिति निष्कर्षः भूयोविमर्शापेक्षाऽवशेषः द्र.।

^०) सपा. शौ १, २०, ४ अस्तुतुः इति पामे.।

^१) विप. ([अद्भुत-कर्मन्-] अभि-, मित्रावरुण-)। बस. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १)।

^२) विप. ([अपाप-] आदित्य-, मरुत्-).। सख. नापू. टि. द्र.।

^३) = १ अद्-भुत-। *अत् > द् + ✓भू + हुतच् प्र. (पा ५, १) इति ततो विशेषः।

^४) प्राग्भिः अ- (<इद्भ- >) इत्यतः ये प्र. तत्स्वरेण निपा-त्यते (पा ५, ३, २२)। एवं नामाऽसमस्तं प्राति. इदमिति कृत्वा १पा. अनवगृहीतमवतिष्ठते। अव्य. चेतत् प्रयोगतः

पैप १-११.

द्र.। अथाऽर्वाचामीदृशी धारणा भवति यथाऽस्य ह्य इत्युत्तरांशः दिव्- > द्यु- इत्येतदेव मूलतः सद् अकारान्तयाऽऽपञ्चं भवतीति (तु. MW.)। कचिद् एवमप्युत्प्रेक्षि यथा १*अद्य- > अ-द्यवि इति सप्त१ मूलतः सतोऽन्त्यांश-लोपाऽऽत्मको विकार इति (तु. GW.)। अथ कचिदप्यर्थं विशेषः प्रत्यपादि यथाऽस्याऽऽरौ योऽकारो भवति स उत्तरांश-वाच्यगुणविशेषसद् आगममात्रं भवति यथा अदस्- इत्यनेति (तु. WW १, ९८)। एवं चतु-र्ध्वेतेषु कल्पेषु त्रिषु पूर्वेषु पूर्वांशे, उत्तरेषु च निषूत्तरांशे साम्यं द्र.। एवमपि पराभिप्रायतोऽकारान्ततयाऽऽपाद्य-मानम् -द्य इति क्विप्. इति न. द्वि१ सच्च अव्य. इत्युपचर्येत विभक्तिलोपानुत्पत्त्योः फलतोऽभेदादित्यभि-सन्धेः। वस्तुतस्तु *अ-दिव्- > *अदिवा (तृ१) इत्यस्य प्राकृत्यायितं संभाव्येत अद्या (>अद्य) इति।

^१) = सपा. मास १२, ९, २, ९ आश्रौ ३, ६, २७ काश्रौ १९, ५, १८ माश्रौ १, ७, ४, ४७ लाश्रौ २, १२, १३ आपमं २, ६, ९ माश्रु १, १, १७; ११, २५; २, २, २६। शौ ७, १४, १ दिव्याः इति पामे.।

१; ५१, १३; ५३, १२; ५६, १;
 ५८, ३; ७३, १; ७४, १; ७; ७९,
 १; ३; ८२, ४; ७; ६, ४, १; १५,
 १४; १६, २६; १८, १३; २१,
 ९; २४, ५; ३०, ३; ३७, १; ५० [४
 (१५)]; ५२, १७; ५६, ४; ६;
 ६३, १; ६५, ३; ६८, १; ७१, ३;
 ६; ७, २, १; १७, ५; ३५, ११५;
 १०, ६५, (१४) १५; ६६,
 १५]; ४०, ११ (५, ४२,
 ३); ४३, ४; ४७, १; २; ५१, २;
 ५७, २; ५९, ३; ६०, १; ६६,
 ४; ८, २७, १९; २१]; १२;
 ६९, ६; ७५, २; ७८, ५; ९३,
 १; १००, ५; १०४, १५; ८, १,
 १०; २, २०; ३, ८; ५, १८; ९, ९;
 १३; १०, ५; १५, ६; २०, २;
 २२, १; ६; २६, ३; ८; २७, ५;
 १४; ३३, १५; ४७, ११८; १०,
 १६४, ५]; ६४, १२; ६६, ७; ७३,
 १५, (५, ४७, १०)]; ९३, ४; ९४,
 ८; १०१, ४; ९, ४४, ६; ६५,
 २८; ६७, २२; ८४, १; १०,
 १४, १२; १५, २; १८, ३; २२,
 १; २; ३०, २; ३; ३२, ८; ३५,
 १; २; ३; ५; ७; ९; ११३ (५, ४३,
 १०)]; ३६, १२-१२]; ११;
 ३७, ५; ३८, ४; ४०, १४; ४५,
 ९; ५३, ३; ४; ५४, २; ५; ५५,
 ५; ६३, ८; ८१, ७; ८७, १३; १५;
 ९२, ९; ९५, १४; ११०, १; ९;
 ११३, १०; १२७, ४; १३५, ५;
 १४२, ६; १६०, २; १६७, ३;

खि १, १, २; ३, १५, ३२; ४,
 ५, २; ८, ९; ५, १, ३; ७, १; २;
 ५; ८; ९; ११; २, ६; ११; ४,
 १५; खिमा ३, ३; मा १, १२;
 २, ८; ५, ३; ७, ४६; ८, ६; १;
 ४५; १२, २६; ६०; १३, २२;
 १५, ४४; ११७, २३; ७७;
 ८४; १८, ३१; ३३; ४६;
 ७५; ११९, ४२; ६६; २०,
 २२; २१, १; ४३ ४५;
 ५९-६१; २७, ७; २८, २२;
 २३; ४६; १२९, २४; २५;
 ३४; ३२, १४; १३३, १७; २०;
 ३५; ४२; ५१; ५२; ६९; ८४;
 ९४; ९७, १३३, ९; २७; ३७,
 ३-६; का १, ४, २; २, २, २;
 ५, १, ३; ८, ३, १; १९, १; ९,
 २, ६; १०, १, १; १३, २, ९;
 ४, १६; १४, २, ७; १६, ५, २६;
 १८, २, ७; ६, १३; ७, ५; २०,
 १, २; ४, २, ९; ५, ८; १२१,
 ३, १३; ४, १७; २२, १, ७; १;
 २३, १, १; ५, ३; ६, १२-१४;
 २९, १, ७; ३०, २, ११; १२;
 ३१, ३, १३; ४, १, १०; १३२
 १, १७; २, ३; ३, ६; १३, ४, ८;
 ९; ५, १५; ६, १५; ३३, १, २१;
 ३५, ३, ११; ३७, १, ३-६;
 तै १, १, १३, ३; १४, १; ३;
 ७, २; १४, २; ४, २३, १;
 २४, १; ४३, २; ४४, २; ७;
 ७, १; २, १, ११, ६; २ ११२,
 २; ५; ५, ३, ७; ५, ४; ६;

१२ ४; ३, १, ४, ११; ७, २१;
 २, ४, ४; ६, १; ३, ११, ३; ५;
 ४, ११, २; ५; ६, १०; ४, १, १,
 ३ ७, ३, ११, ४; २, २, ३; ५, २;
 ११, ३; १३, १३, ३-५; ४, ४,
 ७; १२, ५; १५, ५; ६, २, ६;
 ७, ५; ७, १२, १; ५, ७, ४, ११;
 ६, ६, १, ३; ७, ५, २४, १; मै
 १, १, १३; २, ७; ३, २७; ३७;
 ३८; ३९; ५, १२; ६, ६१;
 १०, ३; ११, १; २, १ ८१;
 २, १; ७, ९; १२; १६; १०,
 ३; ६; १२, १; ५; १३, ८;
 ३, १, १; ८, ७; १६, ४; १;
 ५; ४, ६, ११; ७ ४१; ८, २१;
 ९, १; १०; १२; ११०, १;
 २; ४, ६; ११, १; २;
 १२, १, २-४; ६; १३, २;
 ३; ७; ८, ९; १४, ४;
 ६, ११; १७; १८; काठ २,
 १५; ३; ४; ४, ९; १०; १२;
 १३; १६; ६, १०; ७,
 १०; १३; १०, १३; १३, १४;
 १५; १६; १५, १३; १६,
 १, ११; १६; २०; १७,
 १९; १८, २; ६; १३; १;
 १६; २१; १९, १३; २०,
 १४; २१, १३; २६, ७; ११;
 २८, ४; २९, ३; ३०, ५;
 ३४, १७; ३७, १३; ३८,
 ५; ४०, ११; ४१, १;
 ४५, २१; ४६, ३; क २, ११;
 ३, ७; ८; १०; ११; ५, ९,

अ) सपा. मै ३, ११, १० काठ ३८, २ स्वर्जुनः इति पाठे।

ब) सपा. तै ४, १, ५, ६ मै २, ११, १ उत्तये इति पाठे।

ग) पाठे. अष्ट क्र १, २३, २३ द्र.।

घ) सपा. अष्टाहः (आपथी १२, २०, १ वीथी ३, २३;
 ५, ७, १०; १६ द्विथी २१, १, २ च) <> कौसू १३७,

४१ ? अष्टाहः (शोधः वैपथ्यः) इति पाठे।

अ) अष्टम् अष्ट > सपा. शौ १४, २, ७० अनेन
 इति पाठे।

घ) सपा. मा १९, ३५ का २१, ३, ४ मै २, ३, ८ अस्य
 इति पाठे।

२८, २१; ६; २९, २; ४; ४१,
५; ४४, ४; †कौ १, ४०; १२६;
१४१; २४१; २७२; २९५;
३२५; ३४१; ४२१; ४३४;
४९८; २, २३२; ४८७; ६९८;
७०१; ७५५; ९२४; ९३५;
९७६; १०४१; १०८२; १०८३;
१०९०; १०९२; ११२७;
११३०; ११३२; †जै १, ४, ६;
१४, २; १५, ७; २५, ९; २८, १०;
३१, ३; ३४, ३; ३५, १०; ४१,
३; ४२, ८; ५२, २; ३, २०,
१६; २८, १; ३७, २; ४६, ७; ५७,
२; ४, ८, ७; ११, ८; १९, ४;
२३, ६; शौ १, १, १; २०, २;
३२, ३; ३, २, ४; २२, ३; ४, ३,
५; ४, ६; ५, ७, ५; ६; †१२, १; ९;
१८, २; ६, ६६, २; ६७, १; ९०,
१; ९९, २; १०८, ४; ११८, १;
१३८, १; ७, २१, १; ३२, १†;
४९, २; ५०, २†; ५२, १^१; ८७,

६; ८९, १; १०२, १†; ८, †३,
१२; १४; ४, १५; ९, १५, ९;
१०, ५, ४८; ७, २३; ८, २३;
२९; १०, ११; ११, ६, २१; १०,
३; १६; १२, २; १२, २, २२†;
१३, १, ५८; १६, ४, ६; ११;
†१८, १, ६; ४६; २, १३; ३,
५९†^१; १९, ११, ५; ४७, ५; ६;
४९, ९; ५०, २; ६; †२०, ६१,
३; ७७, २; ९६, २; ९७, १; ९९,
२; ११२, १; १४०, ४; १४१, ३;
१४३, १; ३; †१, २३, ३; ३३,
१; ११, ४; २, १३, २; ३०, ३†;
३७, ४; ३, ५, ४; १८, ३; ३३,
७; ३७, १^१; ४, ५, ८^१; १४, ८;
२२, ६; ६, २०, ५; ६; ७, ९, ८;
१०; ८, ८, ६; ११, ११; ९, १७,
२; १०, ६, ३; ९, १०†; १०, २†;
१३, ५, ९; ८, १५†; १४, ४, ९;
१२; १६; १६, ७, २; ४; १०, ५;
२३, १; ५०, ३; ६८, ८†; ८५,

३; ८६, ६; १०२, १०; १०८, १;
१५२, १०; १७, ९, ४; ३२,
२†; १९, २, १०; ६, १३; ११,
१२; १३, २; १६, ६; १८, २; १४;
१९, ७; ४२, ४; २०, ३, ९; १०,
९†; २०, ४; २७, २; ३२, २; ६०;
३३, ९†; ४०, १; ४२, २^१†;
अद्याऽअद्या ऋ ८, ६१, १७; कौ
२, ८०८†.

अद्या-(श्चस्>)श्च^१- -श्चात् तै ३,
१, ७, २.

? अद्याः अद्य- ✓ अद् द्र.

? अद्यनुधि पै १७, २५, ७†^१.

अद्यमान- ✓ अद् द्र.

अ-द्यु^१- -द्युम् ऋ ७, २४, १२.

अ-द्युत्^१- -द्युतः ऋ ६, ३९, ३.

अ-द्युत्^१-> १ अद्युत्^१- -त्ये ऋ १
११२, २४.

† २ अ-द्युत्^१- -त्ये मा ३४, २९; का
३३, १, २३.

? अद्रघोभ्यः पै १७, २४, १०.

^१) पाभे. अमुम् पै १२, ९, ८ द्र. ।

^२) सपा. ऋ १०, १५, १४ मा १९, १६ का २१, ४, १०
एताम् इति विशिष्टः पाभे. ।

^३) पाभे. अग्नये शौ ७, ९२, १ द्र. ।

^४) ? अद्य, अयसि > सपा. पै २०, ८, ४ अभि^१ अयसि
इति पाभे. (तु. टि. बभ्रुणा पै २०, ८, ४) ।

^५) द्रस. । अच् इति योगविभागात् समासान्तः अच्
प्र. चित्स्वरष् टेलोपश्च (पा ५, ४, ७५; ६, १, १६३;
पावा ६, ४, १४४) ।

^६) सपा ऋ १०, ३७, ४ उदियुषि इति पाभे. ।

^७) विप. (शंस-). तस. नञ्-स्वरः । उप. ✓ द्यु 'दीप्तौ
[दाहे इति GW.] + कर्तरि कृत् (तु. वें. सा. १; वैतु. BL.,
GRV. [तत्रत्यं टि. द्र.] बस. कृत्वा उप. = दिव्- इति, PW.
GRV. < ✓ दो 'अवखण्डने, हिंसायाम्' इति) ।

^८) विप. (अक्तु- [रात्रि-]) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६,
२, १७२) । उप. यद्र. ।

^९) तस. नञ्-स्वरः । उप. < ✓ दिव् यद्र. ।

^१) स्वार्थे यत् प्र. उस्. (पा ५, १, १२५) । तस्माच्च
स्वरसिद्धयर्थं नञ्-समासस्य पूर्वविप्रतिषेधः उस्. (पावा
५, १, ११९) । तेन तित्-स्वरितत्वं द्र. (पा ६, १, १८५) ।
यत्तु सा. इह बस. चाह उप. च ✓ द्युत् + भावे
ण्यत् प्र. इति चापश्यत् तदुपेक्ष्यम् । ✓ दिव् इत्यस्य
तत्रतत्र द्युते द्यु इत्याकारिकाया वर्णव्यापत्त्याः प्रसिद्धेः
(यद्.) ✓ द्युत् इत्यस्य च वृत्तमात्रे तस्या अप्रसिद्धेरिति
यावत् । यथा च तन्मते स्वरः सर्वथाऽपि नोपपद्येतेति
तस्य तत्राऽवशं व्यत्ययशरणायायितात् स्पष्टमिति वचोऽन्तरं
माऽपेक्षि । यथा च शाखान्तरे नञ्-समासाद् भावे प्र.
पूर्वविप्रतिषेधं स्यादित्येष विषयः नाऽ. द्र. ।

^२) नापू. समानेऽपि मन्त्रे शाखाभेदेन शाब्दी सौवरी
च प्रवृत्तिभिन्ना भवति । तद् यथा । उक्तपूर्वया दिशा
बाह्वृचे नञ्-समासात् सिद्धात् सतः प्र. उत्पद्येतेह मा. च
का. च सति सिद्धे तद्धिते नञ्-समास उत्पद्येतेत्यनेन
प्रवृत्तिभेदेन तावत् स्वरे भेद आपद्येत । तथाहि । यथा
बाह्वृचे प्र. स्वरः प्रधानो भवति, एवमिह समासस्य

अदि- -द्वयः ऋ १, १४९, १; २, १६, ५; ३, ३२, १६; ४१, २; ४, १९, ५; ५, ८७, २; ६, ४८, ५; ६३, ३; ८, ४, १३; ५३, ३; ६३, २; ७२, ११; ८८, ३; ९, ७९, ४; १०, ७६, ७; ७८, ६; ८९, ६; ९४, ८; ११, १३; १४, १००, ८; १०४, २; खि ३, ५, ३; तै ६, १, ११, ४॥; †कौ १, २९६; २, ४९१; १५३; †जे १, ३१, ४; ३, ५, ८१; ४, १८, ७; †शौ २०, २३, २; ३३, १; -०द्वयः ऋ १०, ७६, ४; ८; ९४, १; -द्विः ऋ १, १६५, ४; ३, ३१, ७; ५, ४५, ७; ६, ४०, २; ७, २२, १; ३५, ३; ६८, ४; १०, ७६, २; खि ३, १५, ३१०; मा १, १४; ३३, ७८; का १, ५, २; ३२, ६, ९; तै १, १, ५, २; २, ४, १४, ३; ३, ३, ३, ९, २; मै २, ५, १०; ४, ११, ३; काठ १, ५; ९, १८; १३, ९; १६, ९; ३१, ४; क १, ५; ४७, ४; †कौ १, ३९८; ५२९, १; २, २७७; ६०३, १; †जे १, ४४, ८; ५४, ५; ३, २३, ९; ४९, १; शौ ५, २०, १०४; ९, ४, ५; १९,

१०, ३; २०, ११७, १; १९, २४, १०; १३, ८, ३; १६, २४, ४; -द्विणा ऋ १, १६८, ६; १०, २८, ३; -द्विभिः ऋ १, १२१, ८; १३०, २; १३५, १२; ८, ८२, ५ (७, ९०, १); ५; १३७, १; १३; ९, ६५, १५; २, ३६, १; ३, ४४, ५; ५३, १०; १४, ४५, ५, ९, १०७, १; ५, ४०, १; १८६, ६; (८, १२, ४; १३, १२); ८, १, १७; ९, ३४, ३; २२, ८; ३५, २; १३८, ३; ६५, ८; ९, ११, ५; २४, ५; १२६, ५; ३०, ५; ३२, २; ३८, २; ३९, ६; ५०, ३; ६५, ८; ५१, १; ६३, १३; ६६, २९; ६७, ७; ६८, ९; ७१, ३; ७५, ४; ८०, ५; ८६, २३; ३४; १०१, ३; ११; १०७, १०; १०९, १८; मा १९, २; २०, ३१; का २१, १, २; २२, २, ८; मै ३, ११, ७; काठ ३७, १८; †कौ १, ४९९; ५१२; ५१३; २, १२१; २५३; ३१४; ४२५; ४५३; ५१२; ५५७; ५७५; ६२५; ६६३; ६७५; ७९५; १०३९; †जे १, ५२, ३; ५३, २; ३;

३, २१, १८; २५, १०; ३२, १४; ३४, ११; ४०, ८; ४४, ३; ४७, १; ५२, ५; ५५, ४; ५६, ३; ४, २७, ६; -†द्विम् ऋ १, ७, ३; ५१, ३; ६१, ७; ६२, १३; १०, ६८, ११; ४; ७१, २; ७३, ६; ८५, ५; ८८, ३; ३, १, १; ४, १, १४; १५; २, १५; ३, ११; १६, ८; १८, ६; २१, ६; ५, ४३, ४; ४५, १; ५२, ९; ६, १७, ५; ३२, २; ३९, २; ६२, ७; ८, ६०, १६; ९, ९७, ३९; १०, २८, ९; ४५, ६०; ११२, ८; ११३, ४; खि १, ५, १०; २, ३, १; मा १२, २३; का १३, २, ६; तै ४, २, ३; मै २, ७, ९; १३, ६; ४, ११, २; काठ २, १५; कौ २, १४९; ७०९; जे ३, ५८, ६; शौ २०, १६, ११; ३५, ७; ३८, ६; ४७, ६; ७०, ९; ७७, ८; -द्वी ऋ १, १०९, ३; ७, ३९, १; ४२, १; -†द्विः ऋ १, ९३, ६; ११७, १६; ११८, ३; ३, ५८, ३; १३९, १०; ३, ३१, ६; ५, ४१, १२, ७, ६, २; २२, ४; ७९, ४; ९, ८७, ८; १०, २०, ७; मा ३३, ५९; का ३२, ५, ५; तै २, ३, १४, २; मै ४, ६, ४; १४, १८; काठ ४,

स्वरः प्रधानो भवतीति । एस्थि. चेह ययतोः (पा ६, २, १५६) इत्यन्तोदात्तः प्रातस्य नन्-स्वरस्य (पा ६, २, २) बाधकः द्र. । यत्किंवा उ. च म. च तत्त आगतः इत्यर्थे वा तत्र भवः इत्यर्थे वा प्र. आहतुस्तदसत् । तल्लक्ष्य-स्याऽपार्थस्वादिति यावत् । तौ हि अवसे इत्युत्तरं पदम् अवसु- इत्यस्य प्राति. रूपम् इति भ्रान्तौ सन्तौ तस्य प्रकृतं प्राति. विप. इत्यन्वयमिच्छतः (तु. सस्थ. टि. ✓अव् > अवसे) ।

*) नाप. (अस्मन्, अभिषवमावन्, पर्वत-, वज्र-, मेघ-प्रभ.) । व्यु. ? < ✓अव् (+किन् प्र. [पा ३४, ६५] नित्-स्वरश्च) वा भा ✓वृ (विदारणे) वेति या [४, ४] प्रभ. (तु. WW १, १८१) । <अ(नन्) + दि- (< ✓वृ 'विदारणे' इति,

या. [९, १], GW. प्रभ.) <अत् + ✓वृह् (वृहौ) इति B8. । *) सपा. अद्वयः <> अद्विभिः इति पाभे. ।

*) अद्विः इति मुपा. विमृश्यः ।

*) सपा. मा १, १५ काश्रौ २, ४, ११ बृहद्भावा इति, मै १, १, ६; ४, १, ६ बृहद्भावा इति, काठ १, ५; ३१, ४; क १, ५; ४७, ४ बृहद्भावा इति, का १, ५, ४ बृहद्भावा इति च पाभे. ।

*) सपा. अद्विः <> अद्विम् इति पाभे. ।

*) सपा. ऋ ९, ९७, ४० तैआ १०, १, १५ मना १, १५ या १४, १६ हुग्दुः इति पाभे. ।

*) सूको. अद्विः इत्यपि समर्थयति । तथात्वं च प्रामाणिकतयोद्धरन्ति केचित् (तु. PW. MW.; वृत्. BW.) । तद् विमर्शविशेषापेक्षं द्र. ।

१६; २७, ९; कौ २, ११४८;
-†द्रौ क्र १, ७०, २; ५, ८५, २;
९, ९६, १०; मा ४, ३१; का ४,
१०, २; तै १, २, ८, २; ६, १, ११,
४; मै १, २, ६; काठ २, ६; ४,
९; क १, १९.

†अदि-जा^० - जा: क्र ४, ४०,
५; मा १०, २४; १२, १४; का
११, ७, ४; १३, १, १५; तै १, ८,
१५, २; ४, २, १, ५; मै २, ६, १२;
काठ १५, ८; १६, ८.

अदि-जूत^० - त: क्र ३, ५८, ८.

†अदि-दुग्ध^० - गध: क्र ९, ९७,
११; कौ २, ३७०; जै ३, ३०,
१३; - गधा: क्र १, ५४, ९; ४,
५०, ३; शौ २०, ८८, ३.

†अदि-बर्हस^० - हर्हि: क्र १०, ६३,
३; मै ४, १२, १.

†अदि-बुद्ध^० - द्रम तै ४, २, १०,
१०.

अदि-बुध्न^० - धन: क्र १०, १०८,
७; खि १, ७, १; - धनम्
मा १३, ४२; का १४, ४, ५; मै
२, ७, १७; काठ १६, १७.

†अदि-भिद्^० - भित् क्र ६,
७३, १; शौ २०, ९०, १.

अदि-मातृ^० - तरम् क्र ९, ८६, ३.

†अदि-वत्^० - वः^१ क्र १, ११०,
७; ८, ६४, १; ११, ५; ८०,
७; १४; १२१, १०; १२९, १०;
१३३, २; ६; ३, ३७, ११; ४१, १;
४, ३२, ५; ५, ३५, ५; ३६, ३; ३८,
३; ३९, १; ३; ६, ४५, ९; ४६, २;
७, २०, ८; ८९, २; ८, १, ५; १३;
२, ४०; ६, २२; १ (५, ८६, ६);
१२, ४ (१३, १२); १३, २६;
१५, ४; २१, ७; २४, ६; ११; ३६,
६; १४५, ११; ६१, ४; ४६, २;
११; १ (४९, १०); ५०, १०; ६२,
११; ६८, ११; ७६, ८; ८०, ४;
९२, १८; २७, ९७, ९; ९८, ८; ९,
५३, १; १०, १४७, १; खि ३, २,
१०; ५, ४, ८; मा २७ ३८; का
२९, ५, ७; तै ७, ४, १५, १; मै २,
१३, ९; काठ ३९, १२; ४४, ४;
कौ १, १९४; २९१; ३४५; ३७१;
३८३; ४१२; २, ६१; १६०; २३०;
५२२; ५२४; ६०१; ७०४;
१०६४; ४, ८; जै १, २१, १; ३०,
९; ३६, ४; ३९, २; ४०, ४; ४३, ३;
२, ७, ३; ३, ६, ७; १५, ८; २०,
१४; ४०, १८; १९; ४८, १७; ४,
७, १; ९; २७, १०; शौ २०, २०,
४; २३, १; ५७, ७; ६१, १; ९३,

१; ९८, २; १००, २; ११६, १.
†अदि-सु^० - सुत^१ - त: क्र ९,
७२, ४; - तास: क्र १, १३९, ६.
†अदि-संहत^० - तम् क्र ९, ९८,
६; कौ २, ६८०; जै ३, ५६, ८.
अदि-सानु^१ - नो क्र ६, ६५, ५.
†अ-दुह^० - धुक् क्र ६, ५, १;
११, २; ६२, ४; १०, ६१,
१४; - धुक् क्र ६, ५१, ५;
मै ४, १४, ११; - द्रुह: क्र १,
३, ९; ११९, ३; ९, १०२, ५;
१५९, २; २, १, १४; ३, ९,
४; २२, ४; ८, ४६, ४; ६७,
१३; ९७, १२; ९, ९, ४; ७३,
७; १००, १; ७; १०, ६६, ८;
मा १२, ५०; का १३, ४, ६;
मै ४, १०, ३; कौ १, २०६; ५५०;
२, २८१^१; २८७^१; ३६७;
जै १, २२, ३; ५६, ८; ३, २३,
१३; २४, २^१; ३०, १०; शौ ६,
७, १६; २०, ५४, ३; प ६, १७,
३; १९, २, ७; - दुह: क्र ८,
१९, ३४; २७, ९; १५; - दुहम्
क्र १६, १५, ७; ८, ४४, १०;
कौ २, ९१७; जै ४, १५, १०;
- दुहा क्र ३, ५६, १; ४, ५६,
२; ५, ६८, ४; ७, ६६, १८; कौ

१) विप. (हंस-) । उस. उप. विबन्ते कृत्-स्वरः
प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

२) विप. (अश्विनोः रथ-) । तुस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, ४८) ।

३) विप. (अवत-इन्दु-चमस-तस्थ-सोम-) । शेषं नाउ.
टि. द्र. ।

४) विप. (यो-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

५) पाठः? अदिबुध्नम् इति शोधः (तु. सपा. मा १३,
४२ प्रभृ., माश ७, ५, २, १८ च) ।

६) विप. (बृहस्पति-) । उस. क्तिबन्ते कृत्स्वरः ।

७) विप. (दिवःकोष-) उदक- । शेषं d टि. द्र. ।

८) मतुषः पितृवाग्निघाते पूर्वविस्थः स्वरः ।

९) आमन्त्रिते मतुष सोर इति रुद्रादेशः (पा ८, ३, १) ।

१०) विप. (इन्दु-) । उप. < ✓ सु (अभिषवे) । सकारस्य
मूर्धन्यादेशः (पा ८, ३, ६५) । शेषं नाउ. टि. द्र. ।

११) विप. (सोम-) । तुस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८)
उप. < सम् ✓ हन् ।

१२) विप. (उषम्-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् । अदिसानु-
गतप्रथमप्रकाशत्वादित्यर्थः ।

१३) विप. (अग्नि-, आदित्य-, पितृ- प्रभृ.) । बस.
अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. यद्र. ।

१४) सपा. क्र ९, ९, २ अद्रुहे इति पाठः ।

२, ८१६; जै ३, ५७, ६; -०द्रुहा क्र २, ४१, २१; मै ३, ८, ७; -द्रुहे क्र ९, ९, २०.	पै १६, ४, ६. १ अ-द्रोघ ^० - -घम् क्र ८, ६०, ४ ^१ ; जै ४, २८, ९.	-घण क्र ३, १४, ६; काठ६, १०. अ-द्रोघवाच् ^१ - -वाचम् क्र [६, ५, १; २२, २]; शौ ६, १, २; २०, ३६, ३; पै १९, १, २.
† अ-द्रुहन् ^१ - -०हणा ^० क्र ५, ७०, २; कौ २, ३३६; जै ३, २८, ८.	२ अ-द्रोघ ^१ - -०घ क्र ३, ३२, ९; -घः क्र ६, १२, ३; मै ४, १४, १५; -घम् ^१ क्र ५, ५२, १;	? अ-द्रोघा (घ-अ) विता ^१ शौ ११, १, २; पै १६, ८९, २.
अ-द्रुक्ष्ण ^१ - -क्ष्णम् शौ ८, २, १६;		

१) पामे. अद्रुहः कौ २, २८१ द. १

२) विप. (मित्रावरुण-). तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

३) AR. अ-द्रुहाणा इति पाठं पपाठ । मृग्यप्रामाण्यस्याऽपि सतस्तस्य पाठस्यापेक्षया उप. शानजन्तं स्यादिति विवेकः द्र. ।

४) 'वस्त्रं शिवं च स्यात् संपर्शोऽद्रुक्ष्णं च' इति प्रकरणं भवति । RW. प्रभु. मध्यतो दकारमपाकृत्य अरुक्ष्णम् इति शिश्रावयिषन्ति । तत्त्वप्रमाणमित्युपेक्ष्यम् । उक्तप्रकारकं वस्त्रं रूक्ष्णं न स्यादित्यस्याऽर्थस्य स्वाभाविकत्वेनाऽभीष्टत्वात् पूष. नञ् भवति च उप. रूक्ष्ण- भवति चेति स्पष्टम् । माध्यमिको दकारस्तावत् कुत इति समाधानमपेक्षते । अ > *अत् (द्) इत्येकः कल्पः (तु. टि. १ अद्-मुत्-). अ + द्रुक्ष्ण- (< √ द्रु > [द्रुह् + वस्त्रः प्र.] इति च द्वितीयः कल्पः (तु. ता.) । अ + (L√ द्रु >) *द्रु- + रूक्ष्ण- [माध्यमिकसमानध्वनिद्वयै-करूप्ये] > द्रुक्ष्ण- इत्येवं च स्याच्चरमः कल्पः प्राकृतिक-वर्णलोपसहकृतः । अस्मिन्श्च कल्पे 'यज्ञ दृणाति न च रूक्ष्णं भवति' इत्युभयथा वस्त्रं विशिष्येतेति विशेषः । अस्मिन्श्च द्रु- इति प्राति. छेदनार्थस्तथैव प्राधान्येन द्र. यथासौ वृक्षपर्यायतां गते पदार्थविशेषपरं रद्रु- इत्यत्रापरे प्रसिद्धे प्राति. भवति (वैतु. भोउ. यत्र √ द्रु > द्रु- इतीव शिष्टं भवति) । अयं तावद् भेदोऽत्र द्र. यथा वृक्षवाचिनि रद्रु- इत्यत्र कर्मणि प्र. भवति १ द्रु- इत्यत्र च कर्तरीनि दिक् ।

५) सख. कृते तु. टि. अ-द्रुहन्- । उप. च १ द्रोघ- (< √ द्रुह्) यद्र. । प्रयोगतः किवि. । वै. सा. Gri. च १ द्रोघ- इति उप. भवतीति कृत्वा माम् इत्याक्षिपन्ति तस्येदं विप. च भावयन्ति । यथा तु २ द्रोघ- इत्यस्य पृथग् अवस्थितिः संदिह्येत तेन च सा, उक्तं व्याख्यानं विप्रतिष्ठं स्यादित्येतद्विस्तरः २ द्रोघ- इत्यत्र यद्र. । यदपि PW. MW. च यदा २ अद्रोघ- इति किवि. भवति तदा १ अद्रोघ- इत्येतत् संपद्यत इतीवाऽभिसंदधीयानां तद् निर्मूलं द्र. । इह स्वरभेदे समासस्यैव नियामकत्वात् किवि. भवतीति न वा भवतीत्यस्याऽन्यथासिद्धत्वात् । तथाहि ।

यदा अद्रोघः (=द्रोहाऽभावः) यथा स्यात्तथेत्यर्थात् किवि. भवति तदा १ अद्रोघम् इत्याद्युदात्तः तस. वर्तयितव्यो भवति । यदा च (कश्चिद्) २ अद्रोघः (=द्रोहरहितः) यथा स्यात्तथेत्यर्थात् किवि. भवति तदा २ अद्रोघम् इत्यन्तोदात्तः बस. वर्तयितव्यो भवतीति विवेकः सुगमः ।

१) GW. अन्तोदात्तत्वं साक्ष्याऽन्तरसर्वस्व-विगवादादुपेक्ष्यं द्र. ।

२) बस. अन्तोदात्तः । उप. एपू. टि. द्र. ।

३) किवि. इति GW. । विप. (श्रवस्-) इति वै. सा. प्रभु. ।

४) विप. (अग्नि-, इन्द्र-) । तस. नञ्-स्वरः । यथा उप. द्रोघ-वाच्- इति कास. भवति बम. च न भवति तथा यद्र. (वैतु. सा. प्रभु.) । इह प्रकृतेऽपि नापू. पूष. इति कृत्वा बम. एवाभिमनो भवति परेषाम् (तु. सा. प्रभु.) । एस्थि. अपि स्वरतस्तात्पर्यतश्चाऽविशेषेऽपि च मदत्र तस. एव भवतीति भवत्याग्रहस्तत्राप्युक्तो मतभेदः (=द्रोघ-वाच्- इत्येतद्विषयकः) बीजं द्र. ।

५) ० अविता इति (कश्चिद् ० अविताः इति च) समरुं शब्दरूपं पपा. भवति । प्रथमा दिशमनुसरञ्चैव च सा. ० अवितु- > ० अविता इत्युपकल्पयति । एवं तन्मते तस. भवति १ अद्रोघ- इति वा २ अद्रोघ- इति वा पूष. च भवति । उभयथाऽपि तस. स्यादन्तोदात्तश्चाऽयाद्युदात्ता श्रुतिश्च दुरुपपदा द्र. । ० द्रोघावित- इति उप. स्यात् तेन च तस. नञ्-स्वरश्चेत्येवं यथाकथं नपि स्वर-संगतौ सत्या-मपि सा. अनुमतेन प्रकारेण मध्ये॥ दं वाक्यभङ्गो नितरा-मरुचिरः द्र. । यच्च पपा. द्वितीया दिशमनुसन्धानाः PW. प्रभु. ० अविताः इत्येवं पाठम् इच्छन्ति तत्राप्युक्तपूर्वं सौवरं चोद्यं सामान्येन चरतार्थयितव्यम् । √ अद् इत्यस्य के प्र. अवित- इति रूपं चाऽश्रुतिगोचरतया तदीयविल्ल-कल्पनामात्रत्वमुपक्षिपेत् । अस्मिन्श्च इतन वाजमुच्छ (क्र ३, २९, ९) इति विशिष्टपाठभेद-युतायाः सस्य. मौलिक्याः श्रुतेरपेक्षया च छन्दोऽनुसारेण चैतत् संभाव्येत यथेह प्रथमात् प्रपु ३ उपरि पारमात्रवाक्यपरिसमाप्ति-

अद्रु^a - द्रुः जै २, ७, ३१.
अद्रन् - अप्र.
अद्रयत्^b - यन्तम् ऋ ३, २९, ५.
अद्रयस्^c - याः ऋ १, १८७, ३०;
८, १८, ६; खि ५, ४, ९०; काठ
४०, ८०.
अद्रयाविन्^d - विनः ऋ १, १५९, ३;
- विनम् ऋ ३, २, १५; ५, ७५,
५; - वी ऋ ७, ५६, १८.
अद्रयु^e - युः कौ ४, ९१^०; - युम्
ऋ ८, १८, १५.

अद्रितीय^f - यम् मै ४, ७, ४;
काठ २८, ९^१; क ४४, ९^१.
अद्रिषेण्य^g - ण्यः ऋ १, १८७, ३;
काठ ४०, ८; पै ६, १६, ३;
- ण्यम् ऋ १०, १२२, १.
अद्रुध स्वधो निहतः^h पै १६,
७२, ६.
अद्रेषुⁱ - षः ऋ १, १८६, १०^k;
- षे^l ऋ २, ६८, ११० (९७,
३६); १०, ४५, १२; मा १२,
२९; का १३, २, १२.

अद्रेषस्^m - षः ऋ १, २४, ४ⁿ; ५,
८७, ८; १०, ३५, ९.
अद्रेष्य^o - ष्यः पै २, ७, ९^१.
अध्व^p
अध्वन्^q - ध्वन् ऋ १, ३७, १३;
६ १२, ३; २९, २; ५१, १५;
८, ८३, ६; १०, ३७, १०; मै ४,
१४, १५^r; - ध्वनः ऋ १, ४२,
१; ७१, ९; ७२, ७; १०४, २;
१४६, ३; ३, ३०, १२; ४, ५,
१२; १६, २; ५, ५३, ७; ५४,

करेण केनापि क्रियापदेन (लोटि मपु३) भाव्यमिति ।
एवं तावद् अद्रोवाः (ः) अवता वाचमच्छ इत्याकारिकायां
मौलिक्याभायवर्णश्रुत्यां सत्यां मध्यवर्तिनि क्रियापदे
साहितिको दीर्घः (तु. ता.) ।

^a) एवं पठन् मुग. दूषितः द्र. । अर्धत आसंगत्याच्
छन्दस्तश्च वैषम्यात् । प्रथमेषु त्रिष्वपि पादान्तेषु
(sis) इति गणकमे सिद्धे सतीहाऽकस्माद् अक्षरवृत्तेश्च
(sss) इति पादान्त-क्रमस्य चाऽनभीष्टत्वं द्र. (तु. वौ ४,
९ यत्र अद्रु- > -युः इति छुद्रः पाठो भवति) । अपि
च अद्रयाः (<अ-द्रयस्-) इति बाह्वचः पाभे. ।

^b) विप. (कवि- [अग्नि-]) । तस. नञ्-स्वरः । उप.
अद्रय (<द्रय- <द्रि-) + शता प्र. ।

^c) तस. नञ्-स्वरः ।

^d) विप. (अदिति-सखिन्-) उप. अद्रय+कर्तरि असिः प्र. ।

^e) सपा. अद्रयाः (ऐआ ४, १, १ च) < > अद्रयुः
इति पाभे. । ^f) ? अद्रयुः इति जै. पाभे. द्र. ।

^g) विप. (सोम-) । बस. अन्तोदात्तः ।

^h) विप. (सखिन्-) । तस. नञ्-स्वरे प्राप्तेऽन्तोदात्तः
(पा ६, २, २; १६०) । उप. केन्यः प्र. (पा ३, ४,
१४) कृत्यार्थत्वात् कृत्यवदुपचारादित्यभिसंधेरि त यावत् ।

ⁱ) पाठः ? अद्रुभुत-स्वधो नि-हितः इति शोधः ।

^j) बस. अन्तोदात्तः । उप. अद्रिषु + भावे घञ् प्र. ।

^k) विष्णुवादीनां त्रयाणामुत्तरेषां पर्यायेणैकैकस्य संबन्धः
द्र. (तु. वै. ; वैतु. सा. शो विष्णुनैव संबन्धमाह, G.W.
प्रभृ. च यदन्विह नाउ. प्राति. शिश्रावयिषितं भवति) ।

^l) सपा. परस्परं पाभे. ।

^m) सस्व. / टि. दिशा द्र. । उप. वृषस्- ।

अन्वयतः कवि. द्र. (तु. G.W. M.W.) ।

ⁿ) भृग- इत्यस्य विप. सद् नापू. प्राति. अत्र भवतीति
वै. सा. अभिप्रेतः ।

^o) विप. (यावापृथिवी-) । तस. उप. अद्रिषु+ण्यत् प्र. ।
कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

^p) अनुमध्यश्च सनुमध्यश्चेति द्विधा धातुरयं प्रतिप-
तव्यः । अनुं तावद् नाउउ. व्यु. औपयिको भवति ।
सनुं च अद्रु इत्येवं लब्धसंकेतः यद्र. (तु. २ अन्धस्-
टि. ; G.W. अध्व- इत्यत्र ; W.W. १, १३०) । अमृ+
अद्रु इत्याकारको मौलिकधातुद्वययोगश्चास्मिन् पारिणामिके
धातौ संभावनीयो गत्यर्थपुष्टिपर्यवसानः । एतद्वैपरीत्येन
च अद्रु, अद्रु इत्यत्र अमृ+अद्रु (<घ-)
इत्याकारको मौलिकधातुद्वययोगो गत्यर्थनिरोधपर्यवसानः
द्र. । एवं नाम अद्रु, अद्रु इत्याकारको योऽनुं च
सनुं च द्विधा भिन्नो धातुर्भवति (यक्र. पाधा १२७३,
६३५) तत्र धकारान्तस्य मूलतः सतो हकारान्तताऽऽपत्तिः
प्राकृतिकी संभाव्येत । अन्यैव दिशा अद्रु इत्यत्र च
हकारो मौलिक-वकारस्थान इत्येवं प्रतिपत्तव्यम् (तु. गत्या-
क्षेपीयः अद्रु पाधा १०९) । अत इतः पूर्वम् अद्रु
इत्यस्य च अद्रु इत्यस्य च यद् धकारान्ताभ्यां
सरूपाभ्यां समूलता समकेति (तु. अद्रु) तद्
यथावत् छेदार्हं द्र. । गत्यर्थस्य अद्रु इत्यस्य हकारो
धकारमूल इत्यत्राऽपरोऽपि भवति संकेतः (तु. भोउ २, ३,
३० अन्ध- इत्यस्य व्यु.) ।

^q) नाप. (मार्ग-) । वनिष् प्र. (पा ३, २, ७५) । तस्य
च पित्वाभिधाते धात्व. (भाषान्तरीयसजन्मसंकेतार्थं
तु. W.W. १, १३०) । नाप. टि. दिशा मूलतो धकारान्ते

१०; ६, १६, ३; ७, ६०, ४; ८, २७, १७; ५९, २; १०, २२, ४; ११५, ३; १७९, २; खि १, ६, २; मा ४, १९; ९, १३^०; २६, १; का ४, ६, ४; १०, ३, ६^०; २८, १, २; तै १, २, ४, २; ७, ८, १^०; ४, १, २, ३^०; ५, १, २, ६^०; ६, १, ७, ६; मै १, २, ४; ३, ७, ६^०; ४, १२, ४^०; काठ २, ५, ६, १०^०; १३, १४^०; २४, ३; क १, १७; ३७, ४; कौ २, ८२६^०; जै ४, ४, ७^०; शौ ४, ११, २; ७, ७५, २; २०, ७७, २^०; पै ३, २५, ३; ५, ३५, १२; - ध्वनाम् १^० तै २, ५, ११, २; ५, १, २, ४; काठ १२, २^०; क २९, ८^०; - ध्वनाम् मा ५, ३३^०; - ध्वनि ऋ ६,

४६, १३; ५०, ५; खि १, २, १^०; - ध्वने ऋ १, ४२, ८; - ध्वनिः ऋ १, २३, १६; ९, ५२, २; शौ १, ४, १; - ध्वसु ऋ १०, १८५, २; मा ३, ३०; का ३, ३, २४; मै १, ५, ४; काठ ७, २; क ५, २; - ध्वा ऋ १, ११३, ३; १७३, ११; २, १३, २; ७, ४२, २; ५८, ३; ८, ३१, ११; १०, ६१, २६; १०८, १; का ११, १, ४; कौ २, ११०१^०; शौ १३, २, १४; पै १८, २१, ८; - ध्वानः तै २, ५, ११, २^०; - ध्वानम् ऋ १, ३१, १६; १०, ५१, ६; ११७, ७; खि ४, ९, १^०; मा ११, १८^०; २५, ३; का १२, २, ७^०; २७, ३, २; मै १, ११, २^०; २, ७, २^०;

३, १, ४^०; ७, ६; १५, ३; काठ १६, २^०; १९, ३^०; २०, ५^०; क ३०, १; ३१, ७; शौ ३, १५, ४^०; पै १, ५१, ४. [ध्वन्- अभि०, १ कृष्ण०, प्र०, वि०, समया०]. अध्व-गु^० - गौ ऋ ८, ३५, ८.

अध्वग-धातिन्^१ - तित्ना पै १६, १०४, ७^०.

अध्व-गु^१ - गतः शौ १३, १, ३६, ४३^०.

अध्व-पति^१ - -० तै मा ५, ३३^०.

अध्व^१ - मैपुष्पि १, २; काठपुष्पि २; -ः ऋ ८, १९, १९; २७, ३; ९, ७, ३; मा २, ८^०; ६, २३; १५, ३८^०; का २, २, ३^०; ६, ६, १; १६, ५, २०^०; तै १, १, १२, १; ३, १२, १; ३, १, ९, ३^०;

धातौ सुवचतरेऽपि यत् प्राप्तिः ✓ अत् इत्यनो धकारा-
ऽऽपत्तिपूर्विका व्यु. उक्ता भवति (पाठ ४ ११६; भोड २,
१, २८१) तत्र प्राकृतायिततिरोधापितवस्तुस्थितिवमेव
बीजं द्र. ।

^०) सपा. अध्वनः (माशब्रा ५, १, ५, १७ च) <> अध्वान-
नम् इति पामे. ।

^१) सपा. अध्वनः (आपत्रौ १६, २, ९ च) <> अध्वान-
नम् (माशब्रा ६, ३, ३, ८ माश्रौ ६, १, १, १५ च) इति
पामे. ।

^२) = सपा. ता १, ४, १ आश्रौ ५, ३, १४ प्रष्ट. ।
अध्वनाम् अध्वपते > सपा. शाश्रौ ६, १३, २ अध्वनः
अध्वपतिः इति पामे. ।

^३) सपा. ऋ १, ११६, ५ विमे. ।

^४) उस. उप. ✓ गम् + कर्त्तरि डः प्र कृत्स्वरश्च प्रकृत्या
(पा ६, २, १३९) ।

^५) कर्मण्युपपदे ✓ हच् + णिभिः प्र. (पा ३, २, ७८) । शेषं
नापू. टि. द्र. ।

^६) = सपा. काय ११५ : ६ । शौ ११, २, ७ अध्वक-
धातिना इति पामे. ।

^७) उस. उप. ✓ गम् + क्तिप् प्र., अनुवांसिकलोपे तुगागमश्च

(पा ६, ४, ४०; १, ७१) । कृत्स्वरः प्रकृत्या ।

^१) सपा. पै १८, १९, ३ घृतं पिबन्तम् इति पामे. ।

^२) वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १८) ।

^३) वि०, नाप. (याग- [प्राधान्येन] सोमयाग- [मै १, ९,
५ प्रष्ट.]) । व्यु. ? *अधति व्यप्राप्ति कर्त्तव्यभाविन जीवनम्'
इति कृत्वा वरच् प्र. उसं. (पा ३, २, १७५ [तु. WW
१, १३०, GW.]) । यथा ऋतु- इत्यत्र समानप्रकरणके
प्राति. गत्यर्थो धातुर्मूलं भवति तथाऽधापीत्यभिसन्धिः ।
अु+(✓ धृ >) ध्वर- इत्येवं वस. अन्तोदात्तः (पा
६, २, १७२) इत्यपराऽपि प्राक्-सान्नाय्या व्यु. द्र. (तु. तै ३,
२, २, ३) । यत्तु तत्र भा. उप. कर्त्तरि वा कर्त्तृणि वा अच्
प्र. इत्याह, तत्र । कौटिल्यहिंसाऽन्यत्राऽऽत्मकध्वरण-
रहितत्वेऽध्वरस्य तात्पर्याद् भावे अप् प्र. इत्यस्य सुवच-
तत्वादिति दिक् (एवं तु. मै ३, ६, १० काठ २३, ७) ।

^४) सपा. काठ २, ५ क ८, ८ आपत्रौ ८, १२, ४ हिश्रौ ५,
३, ४५ अध्वरे इति, ऋ ६, ६३, ४ अध्वरेषु इति, भाश्रौ
८, १४, ५ अध्वराय इति पामे. ।

^५) सकृत् = सपा. आपत्रौ १४, २७, ७ । काठ ३५, ७ क
४८, ९ माश्रौ २, ३, ८, ४ ध्रुवः इति पामे., अन्यत्र = सपा.
आपत्रौ १४, २७, ७ । काठ ३५, ७ क ४८, ९ माश्रौ २, ३,
८, ४ अध्वर्युः इति च पामे. ।

मै १, १, १३; ३, १; ९, ५^१;
१०, २^१; ४, १, १४; १२, ५^१;
काठ १, १२; ३, ९; ९, १३^१;
१२, ३; ३१, ११^१; ३९, १५;
क १, १२; २, १६; ४७, ११^१;
†कौ १, १११; २, ४८०; ९०९;
†जै १, १२, ७; ३, ३६, ५;
५६, १६; शौ ४, २४, ३; ७,
६०, १^१; ११, ९, ७; १८, २,
३२; पै ४, ३९, २; १६, ८२,
७; -रम् ऋ १, १, ४; L१४,
११; २६, १; १८, ८; १९, १; २३,
१७; ४४, १३^०; ७४, १; ४; ९३,
१२; १०१, ८; १३५, L३; ७,
९२, ५; ७^१; १५१, ३; ७; २,
२, ५; ३, १७, ५; १०, १; २४,
३; २८, ५; ५४, १३; ४, २,
१०; ९, ६; ७; १५, १; ३७, १;
५, L४, ८; ६, ५२, १२; ७, ४२,
५; ५१, २; ७१, १; ६, ६८,
१०^०; ७, २, ७; ५६, १२; ८२,
७; ८, ३५, ६; ४३, २०; ६३,
६; ७२, ९; ९, ४४, ४; ८३, ५;
१०, ३०, ११; ६३, ६; ८५,
१८^०; ९२, १५; ९४, १०;
११०, २; खि १, १२, ८; ३,
२२, १०; मा ३, ११; ५, १७;
६, २४^१; २५; ३०; २७, १७;
१८; २८^१; २९, २६^१; ३३,

१५^१; ३७, १९; का ३, ३, १;
५, ५, ४; ६, ६, ३^१; ७, १;
८, १; २९, २, ७; ८; ३, ९^१;
३१, ४, २^१; ३२, १, १५^१;
३७, ३, ५; तै १, २, १३, २;
३, १३, १; ४, १, १; †५, ५,
१; ७, १; ४, १, ८, २^१; ११,
१^१; ६, २, ९, ३; मै १, ३, १;
३; †५, १; ५; ९, ५^१; २, १२,
६^१; ४, ५, ४^१; १, ६, १०,
३^१; १२, २^१; †१३, ३; ४;
†१४, २; १८; काठ २, १४^१;
३, ९; १०; ६, ९^१; ७, ४^१;
†१६, २०; २१; १८, १७^१;
२३, ७^१; ३८, १२; क २, १६;
१७; ४, ८^१; ५, ३^१; २९, ५^१;
३६, ४^१; †कौ १, १६; २,
७२९; जै १, २, ६; ४, १८,
५; शौ १, ४, २^१; ५, १२, २^१;
२७, ८; ९; १४, १, ४६^१;
†पै ६, १७, १; ९, १, ७; ८;
१८, ३, २^०; ५, ३^१; २१,
५^०; १९, ४६, ५; २०, ६, ५^०;
-†रस्य ऋ १, १२८, ४; ३, ८,
८; ११, १; २३, १; ६०, ७;
४, ३, १; ७, ८; ५, ४९, ४;
६, ६६, १०; ७, ७, १; ११,
L१; १०, १०४, ६; ४; १६,
१२; ४२, १; ८, १०, ४; १०,

१, ५; ७, ५; ६६, १; १४०, ५;
मा १२, ११०; का १३, ७, ९;
तै १, ३, १४, १; ३, २, २,
३^१; ४, २, ७, ३; मै २, ७,
१४^१; ३६, १०^१; ४, ११, ४;
१४, ११; काठ २, १५; ७, १६;
१६, १४; २३, ७^१; क २५, ५;
३६, ४^१; कौ १, ६९; २, ८६४;
११७०; जै १, ७, ७; ४, २१, २;
-†रस्य ऋ ४, ६, १; ६, १५,
१४; ७, १४, २; तै ४, ३, १३,
४; मै ४, १०, १; -रा ऋ ३, ६,
१०^१; खि ५, ५, १; ७, २, १०;
मा २१, ४७^१; का २३, ५, ५^१;
-राणाम् ऋ १, १, L८; २७, १;
४५, ४; ३, १२, २; ८, ८, १८;
L४४, २; ८, ११, २; ९; ३, ३,
८; १०, ४; ४, ७, ३; ६, ७, २;
८, ४४, ७; १०२, ७; १०, २,
६; ४६, L(७, १०, ५) ४; ६६,
८; खि ५, ५, १; मा ३, २३^१;
का ३, ३, १५^१; तै १, ५, ६,
२^१; ६, १२, ३; २, ५, ९, २;
मै १, ५, ३^१; काठ ७, १^१; ८;
१२; क ५, १^१; †कौ १, १७;
२१; २, २९६; ४९२; ९८४;
११३१; जै १, २, ७; ३, १; ३,
२४, १२; ३८, ६; ४, ११, ९;
२४, ५; शौ १९, ४२, ४;

अ) पांमे. अध्वरुः मा २, ८ द्र. ।

ब) सपा. अध्वरुः <> अध्वरुम् इति पांमे. ।

ग) =सपा. तैत्रा २, ७, १२, ५। कौ १, ५० जै १, ५, ६
अध्वरे इति पांमे. ।

द) =सपा. तैत्रा २, ७, १२, २; ८, ९, ३। शौ ७, ८६, १;
१३, २, ११; १४, १, २३ अर्णवम् इति पांमे. ।

े) सपा. मै ३, ६, १० यज्ञम् इति पांमे. ।

व) सपा. ऋ १०, ४०, १० आपमं १, १, ६ प्रसू. अध्वरे

पै १-२०

इति पांमे. ।

अ) षष्ठ्या आमन्त्रिते पराङ्गवत्स्वरः (पा २, १, २) ।

ब) अध्वरेव > रा [द्विव.] इव इति पपा. (तु. वें. सा. प्रसू.
GRV. MVH. [तु. ऋ १, १८, ८; २, २, ७ प्रसू.]
वैतु. LR., R [ZDMG ४८, ६८३] रे [संत १] अ्व
इति, GR. OV. छन्दस्तः रे [द्विव.] इत्येव) ।

१) =सपा. ऐत्रा २, ३४ माश १, ७, ३, १५. का २, ७, १,
१२ तैत्रा ३, ५, ७, १; ६, ११, ४; १२, २ आश्रौ १, ६, ५।
मै ४, १३, ७ काठ १८, २१ अध्वरान् इति पांमे. ।

-राणाम् लि ५, ३, १; -तराम्
 ऋ १, ४८, ११; १३५, ५; ८,
 ३५, २१; १०, २, ३; ३२, २;
 ७६, ३; तै १, १, १४, ४; मै ४,
 १०, २; १३, ७; काठ २, १५;
 १८, २१; शौ १९, ५९, ३;
 पै १९, ४७, ६; -तराय ऋ ३,
 २, ७; ४, ७, ७; ७, २, ३; ४१,
 ६; ४३, ३; ८२, १; ८, १९, २;
 १०; मा ३३, ७५; ३४, ३९;
 का ३२, ६, ६; तै २, ५, १२, २;
 मै ४, १२, ४; १४, ६; कौ २,
 १०३८; जै ४, २९, ४; शौ ३,
 १६, ६; पै ४, ३१, ६; -रे ऋ
 १, १२, ७ (१३६, ६); १५,
 ७; १६, ३; ८, ३, ५; ४७, २;
 ५७, ३; ९४, १३; १२१, १; ७;
 १४२, १३; १६५, २; ३, ४, ४;
 ८, १; १०, १; ७; १४, ७; १६, ६;
 २७, ४; १२, २८, ३; ५३, १०;
 ५७, ४; ४, ९, ४; १५, १; ५५,
 १; ५, २६, ३; १२८, ६; ८, ७१,
 १२; ४४, ५; ६, २, ३; १०,
 १; १५, ७; १६, ३; ४६, ५०,
 १; ७, ३, १; ७, ४; १६, ५;
 ३९, ४; ८४, १; १०४, १८;
 ८, ३, ५; ७, ६; १२, ३१-३३;
 १३, ३०; २७, १; ३५, २३; ४६,
 १८; ५०, ५; ११० (४९, १०);
 ६०, २; ६६, १; ९३, २३;
 ९, ६७, १; ७२, ५, ८२, ३; ९८,

३; १०२, ६; ८; १०, ८, ३; ११,
 ४; १७, ७; २१, ६; ३०, १५; ४०,
 १००; ७७, ८; ९४, १४; १२२,
 ७; लि ३, २, १०; ४, ९, २; ७;
 ५, ६, ६; मा २, ४; ४, ५; २१,
 ५७; का २, १, ५; ४, २, ३; २३,
 ६, १०; तै १, १, ११, २; २, १,
 २; मै १, २, २; २, १३, ८; ३,
 ११, ५; १४, ११, ३; १२, १;
 १३, १; ४; काठ १, ११; ९, ५; ११;
 १८; १०, १३; १२, ४; १५,
 १२; १६, २१; १७, १८; ३५,
 १; ३८, १२; ३९, १४; क १,
 ११; ८, ८; ४८, २; १; ११;
 १, ३२; ४८; ५०; ६१;
 १००; १५१; २३७; २४९; २,
 ३७; ५६९; ५९०; ६६७; ६७३;
 ८२५; ८७३; ९०३; ९१७;
 ९३७; जै १, ३, १२; ५, ४;
 ६; ६, ७; ११, ४; १६, ७;
 २५, ५; २६, ७; ३, ४, ८; ४६,
 ४; ४८, ५; ५५, ८; ५६, १;
 ४, ४, ६; १५, १०; २३, ४;
 २५, ५; २९, ५; शौ ८, ४, १८;
 १८, १, २१; ४१; ४, ४५;
 १९, ३३, ३; १२०, १५, ३;
 १०३, ३; ११८, ३; पै १२, १,
 १३; ५, ३; १६, १०, ८;
 -रेषु ऋ १, ५८, १७; १०, ३०,
 ४; ७७, २; १६२, १७; २, १,
 १३; ३, २७, ८; २९, ७; ५३,

१; ६२, ५; ४, १७, १; ८, ६०,
 ३; ५१, २; ५, १, ७; ४, १;
 १४, २; २२, १; २८, ४; ६,
 ४९, २; ६३, ४; ७, १, १६; १०,
 ५ (१०, ४६, ४); १२, २; ८, ११,
 १०; १०, ३०, ८; ७६, ३; ९८,
 ९; ११४, ५; मा ३, १५; १५,
 २६; २५, ४०; २७, १४; ३३,
 ६; का ३, ३, ५; १६, ५, ७;
 २९, २, ४; ३२, १, ६; तै १,
 ४, ४६, ३; ५, ५, १; ४, १, ८,
 १६; ६, ९, ३; मै १, १, १, ५;
 १; २, १२, ६; काठ ६, ९; ७,
 १६; १८, १७; २३, ११; ४६, ५;
 क ४, ८; २९, ५; १; १,
 ३३८; २, ८२८; जै १, ३५,
 ७; ४, २६, ९; २८, ८; शौ
 ५, २७, ५; ६, ११०, १; १;
 १४, १, ३७; पै २, १, ४;
 १८, ४, ६. [०- जीरं,
 दाष्टं, विततं, सुं]

॥अध्वरु-क (लप)॥
 -लपा मै २, १, ७; काठ १०, १;
 -लपाम् तै २, २, ९, ४.

अध्वरु-कुत्^१ -कुत्^१ तै १, ४, १,
 १; मै १, ३, ३; ४, ५, ४; काठ
 ३, १०; क २, १७; -कुत्तम्^१

मा १, २४; का १, ९, १.

अध्वरु-लुत्^१ -लुत्तम् तै ३, २, २,
 ३; मै ३, ६, १०; काठ २३, ७;
 क ३६, ४.

१) -राणाम् इति सुपा. स्वरस्त्वलक्षणः । शेषं -०२स्य
 टि. द्र. ।

२) पांमे. अध्वरु मा २१, ४७ द्र. ।

३) पांमे. अध्वरुम् शौ १४, १, ४६ द्र. ।

४) पांमे. अध्वरुः मा २, ८ द्र. ।

५) सपा. मै २, ४, ५ यञ्जे इति पांमे. ।

६) पांमे. अध्वरुम् क १, ४४, १३ द्र. ।

१) ईषदसमाप्ती कल्पम् प्र. (पा ५, ३, ६७) । तस्य च
 पित्वाभिघाते स्वरविशेषः ।

२) उस. कर्तरि क्तिन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या ।

३) सपा. कुत् (माश १, २, ४, ४ च) <> कुत्तम्
 (तैआ ४, २, १; ५, २, ६ आपश्चो १२, ९, २ च)
 इति पांमे. ।

४) भावे स्वः प्र. तत्स्वरश्च ।

अध्वरु-व(त् >) ती^१ - तीम् तै
२, ५, ८, ५॥

अध्वर-श्री^१ - श्रियः ऋ १, ४७,
८ (९२, ३; ८, ४, १४; ८७, २;
४); १०, ७८, ७; -श्रियम्
ऋ १, ४४, ३; १०, ३६, ८.

✓अध्वरीय^०, अध्वरीयुसि^१ ऋ
१०, ९१, ११; अध्वरीयसि ऋ
१२, १, २; १०, ९१, १०].

अध्वरीयुत्^० - यताम्^१ ऋ १,
२३, १६; ८४, ९, ५; ६, २, १०;
शौ १, ४, १†; -यन्तः^१ काठ
१८, ३; २१, ८.

अध्वरे-(स्था >) ष्टा^१ - ष्टाः ऋ
१०, ७७, ७.

✓अध्वर्यु^१ > अध्वर्युत्^० -
-यन्तः^१ मा १७, ५६; का १८, ५,
७; तै ४, ६, ३, ३; मै २, १०, ५;
क २८, ३; -यन्ता ऋ १,
१८१, १.

अध्वर्यु^१ - र्यवः ऋ १, १५३,
१; ३, ४६, ५; ५, ३१, १२; ७,
९२, २; १०३, ८; ९, ९७, ३७;
१०, ३०, ६; मा २३, ४२;
का २५, ८, ४; तै २, ६, ७, ४;
५, २, १२, १; मै ४, १३, ५;
काठ १३, १६†; ५०, ६; कौ

२, ७०७†; जै ३, ५८, ४†;
पै २, ७३, ५; -† र्यवः ऋ २,
१४, ११; १०, ३०, १५]; ८२, ३७,
१ (७, १६, ११)]; ३-११; ५,
४३, ३; ७, २, ४; ९८, १; १०, ३०,
२; ३; १४; मै ४, १४, ५; शौ
२०, ८७, १; -र्यवः ऋ ८, ४,
१३; -र्णवे तै १, ८, १८, १;
६, ६, १०, २; ७, १, ७, २; मै १,
६, ४; काठ ८, ८; ३५, १६; १८;
क ७, २; ४८, १४; १६; -र्युः
ऋ १, ९४, ६; १६२, ५; २, ५,
६; ३, ५, ४; ४, ६, ४; ५, ३७,
२; ६, ४१, २; ८, ७२, १; १०१,
१०; मा २५, २८; का २७, १२,
५; णै २, ६, ५, ६; ३, १, २,
४†; ७, १†; १०, २; २, ९, २; ५;
६†; ३, २, १; ७, २; ५, ९, १; ४,
६, ८, २†; ५, १, ३, १†; २; ४;
५, ९, ४, ३, १; ५, ९, २; १०,
३; ६, २, ४; ७, ८, १; २; ९, १;
६, १, ८, ३†; ४; ९, १; १०, ३;
२, ९, २†; ३; ४; १०, ७; ३, १,
५†; ६; ८, ३; ४, ३, १; १०, ६;
११, ३; ५, १, ४; ३, ४; ९, ३†;
६, १०, २; ७, ५, ८, २; ५; णै
१, ४, १०; ६; ११; ९, १†; ६;

४; ५; १०, १३; २, ३, ९; ३, १,
४; २, ८; ४, ४; ६, ८†; ७, ४†, ७†;
८; ८, ७; ८†; १०†; ९, ६†;
१६, १†; ४, १, २; ५†; ९†;
१४†; ४, ८; ५, २†; ६†; ६, १†;
६; ८; ४†; ८, ५; काठ ९, ८†;
९; ११†; १२; १२, १०; १९,
३†; २०, ६; ८†; २४, ४; २५,
५; ८; २६, १†; ६; २७, १, ५†;
६†; १०†; ३१, १; ३†; १०; ११;
१३†; ३२, ७; ३५, १६†; ३६,
७; ४६, ४; णै ८, ११†; ६;
१२; ३०, १†; ३१, ८; १०†;
३७, ५; ३९, २; ४०, १; ४†;
४१, ४; ४२, १; ५†; ६†; ४७,
१; ३†; १०; ११; १४†; †जै ४,
१६, ४; शौ ७, ७७, ५; १८, ४,
१५; १९, ४२, १; पै ४, ४०,
६; ८, ९, ५; १२, १, ५†; १९,
४६, ५; २०, ११, ९; -र्युणा
णै ३, ८, १०; ४, ८, ८; -र्युभिः
ऋ १, ८१५, ३; ६]; २, ३७,
२; ३, ७, ७; ४, २७, ५; ७, ९०,
१; ९, १०, ९; १०, ३०, १३;
मा ३३, ७०; का ३२, ६, १;
†कौ २, ४७७; †जै ३, ३६, २;
शौ २०; ६७, ७†; -र्ण्युभ्याम्

१) विप. ([अध्वरशब्दवती-] ऋच्-). शेषम् आदिस्थवत्-
टि. द्र. १.

२) विप. (अग्नि-, सोम- प्रभृ.) । उस. उप. ✓अभि +
क्विप् प्र. दीर्घः कृत्स्वरश्च प्रकृत्या (पावा ३, १७८;
पा ६, २, १३९) ।

३) क्यचि प्र. अवर्णस्य ईत्वे नाधा. द्र. (पा ३, १, ८;
७, ४, ३३) ।

४) अस्य च नाउ. च रूपस्य ऋग्विषयत्वेऽपि अध्वर-
इत्यस्य क्यचि लोपाऽभावः उच्यते. (पा ७, ४, ३९) ।

५) शतुर्निघाते धा. स्वरेऽविशेषः (पा ६, १, १८६) ।

६) शतुरनुमः (पा ६, १, १७३) इति विभ. स्वरः द्र. १.

७) सपा. अध्वरीयुन्तः <> अध्वर्युन्तः (माश ९, २,
३, १० च) इति पाभे. १.

८) विप. (मानुष-). उच्यते. विजन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या । पूष.
सप्त. अलुग्द्र.

९) नाधा. । द्विपू. टि. दिशा तद्वैपरीत्येन ऋगनुकुसामान्ये-
नेह अध्वर- इत्यस्य क्यचि लोपः द्र. (तु. पा ७, ४, ३९) ।

१०) कयात् (पा ३, २, १७०) इति उः प्र. तत्स्वरश्च ।
शेषं नापू. टि. द्र. । या [१, ८] <अध्वर-यु- (<✓युञ्
+कर्तरि प्र. इति वा अधीयाने यु इत्युपबन्धो वेति) इत्य-
धिक्रमप्यत्र द्र. १.

११) सपा. तै ६, २, १०, १
अध्वर्यु इति पाभे. १.

काठ २८, ५; क ४४, ५; -युम्
 ऋ १०, ४१, ३; णै ३, २, ९, १;
 ४; ७; ५, १, ५, ८; ४, ३, १;
 ५, ९, २; १०, ३, ६, २, ४; ६, १,
 १०, १; णै ३, ३, ४; ७, ७;
 ९, ८; १०, ५; ४, ६, ५; णै काठ
 १९, ५; २१, ६; णै ३०, ३;
 ३१, २१; ४१, ७; -युम् ऋ
 २, १६, ५; लि ५, ७, ५, ११;
 मा १४, १-५; ७; का १५,
 १, १-५; २, १; तै २, ६,
 ४, १; ४, ३, ४, १-३;
 णै २, १०, १; ३, ६, ३; ४, ४,
 १; मै १, ९, १; ४; २, ८, १;
 णै ४, ५, ४; ६, ८; काठ ९, ८, ११;
 १७, १; २६, ९; २८, ५;
 ३४, ५; क ८, ११; २५, १०;
 ४४, ५; -युम् लि ५, ६, ४;
 ७, ५, ११; मा ३३, ३३; ७३; का
 ३२, ३, ४; ६, ४; -युम् णाम् तै ३,
 २, ९, ६; -युम् ऋ ६, ४, ४;
 ४४, १३; ८, ४, ११; ३२, २४, ९,
 ५१, १; मा २०, ३१; २३, २३;
 का २२, २, ८; २५, ६, ३; तै ६, ४,
 ३, ४; मै ४, १, ११; णै १, १, १,

३०८; ४९९; २, ५७५; ७९३;
 णै १, ३२, ६; ५२, ३; ३, ४७, १;
 शौ २०, १३५, ४०; -युम् ऋ ३,
 ५३, ३; ८, २४, १६; १०, ३०, ५;
 लि ५, १९, १; तै २, ५, ९, ६;
 काठ ३१, ११; णै १, १, १;
 ३८५; २, १०३४; णै १, ४३, ५;
 शौ ११, १, ३१; २०, ६४, ४; १;
 १६, ९२, १; १९, ४६, ४०; -युम् ३
 मै ४, ५, २; -युम् ऋ ३, ३५,
 १०; १०, १७, १२; मा ७, २६; ३
 काठ ११, १; णै २, ६, ५, ४; ३
 १, २, ३; १०, १; २, १, ३; णै
 ३, ८, १०; ४, ४, ८; ५, ६; ६, ५;
 काठ २६, १; २७, ५; ६; १०;
 ३५, ८; णै ४०, ४; ४२, ५;
 ६; १०, १२, ८; [युम्-
 अन्, चमस, सु].

आध्वर्यवः-वम् ऋ

१०, ५२, २; लि ५, ७, ३, ८; मा
 २८, १९; का ३०, २, ८; मै ४,
 १३, ८; काठ १९, १३; वाव
 लि ५, ७, ५, ११.

णै अध्वर्यु-पात्रः-त्रम्
 मै ४, ६, २.

अध, अधा^१ ऋ १, १५, १०; ३८,
 १०; ४२, ६; ५५, ५; ५७, २; ७२,
 १०; ९४, ११; १०१, ९;
 १०२, ७; १०४, ५; ७; ११४,
 १०; १२०, १२; १२१, ६;
 १२२, ११; १२७, ६; ९;
 १२९, ११; १३२, ३; १३९,
 १; १०; १४०, १०; १४४, २;
 १५१, २; १५३, १; १५६, १;
 १६७, २; १६९, ६; १७०, ५;
 १८०, ७; १८६, ९; २, १३,
 ५; १७, ३; १४; ९, ११०, ९;
 २२, २; २८, ९; ३०, ३; ३१,
 २; ४; ३, १४, ९; ७, २, ९;
 ६, २; ३२, ११; ३८, २; ४२,
 ६; ८, (४५, १३) ७५, १६;
 ९८, ११; ५५, १; ६; ४, २;
 १४-१६; ५, १०; १४; ६, ७,
 ७, २; १०, २; १६, १७; १७,
 ७; १०; १८, ९; १३; २२, ६;
 २७, १; ३-५; ३१, ६; ५, ९,
 ५; १६, ४; १७, ४; २९, ५;
 ३८, १; ४०, ६; ४६, २; ५२,
 ३; ११; १६; ५४, ६; ६६, २;
 ४; ८५, ८; ६, ११, २; (६; ५,

१) सपा. अध्वर्युम् <> अध्वर्यु इति पाभे.

२) पाभे. युः मै ३, ८, ८ द्र.

३) तु. Bw.; वैतु. शंपा. सात. अध्वर्यु इति स्वरभेदः द्र.

४) ओः इति पाठः? यनि. शोधः (तु. शौ.)

५) =सपा. आपश्रौ २४, १२, ७ आपश्रौ १, ३, २४।

शाश्रौ १, ६, ३ यु इति पाभे.

६) सकृत् सपा. अध्वर्योः पात्रम् <> अध्वर्युपात्रम्
 इति पाभे.

७) नाप. (अध्वर्यु-कर्मन्-)। तस्येदमित्यर्थे अन् प्र.
 (पा ४, ३, १२३)। वित्-स्वरः।

८) तस. सारव. (पा ६, १, २२३)।

९) अथ, अथा इत्यत्र ऋणव्यापत्तिमात्रेण किञ्चिदिव
 विरूपं सदप्येतदेव प्राति. मूलतः द्र.। नि. च अव्य. चेति

तत् एव स्पष्टम्। यद्वा भिन्नं ततोऽस्य व्यु.। तद्
 यथा। उभयो श्रुतिर्भवति। ह्रस्वान्ता च दीर्घान्ता च।
 दीर्घान्ति च रूपं मूलतः *अ-ध- (बस., अ-ल <इदम्-। +
 भावि [✓धा>।) धा- इत्यस्यात्र व्यु. औपयिकतया
 सुकल्पस्य तृ३ सत् किंवि. च (तु. *अध- > धा-
 इत्यत्र टि., [अध + उ] > अधो > *अधु > अधुना इति
 च) छन्दोऽनुरोधमात्रेण ह्रस्वान्ततया परिणतं चेति च
 अध- इति व्युत्पन्नं वाऽभ्युत्पन्नं वेति च विमृश्यम् (तु.
 WW १, ९९; कथा, तुधा, युधा, कृध इत्यत्र टि. च
 यद्र.)। एस्थि. ह्रस्वान्ताश्च दीर्घान्ताश्च निगमा इह
 सहाऽवस्थिताः सन्तस् तत्तदाम्नायतो विवेकार्थमनुसंधेयाः।

१) पाभे. अध कौ १, ३६६ द्र.

२) पाभे. अध तै ३, ४, ११, ६ द्र.

१, ५; १०, ५२, २); २, ७;
 ६, ४; ५; १०, ४; १२, ५; १५,
 ९; १६, ४; १७, ८-१०; १८,
 १४; १९, १२; २५, ७; ३०,
 २; ३१, ३; ३६, १; ४६, १०;
 १२; ६६, ६; ८; ७, ३, २; ४,
 ८; १५, १४; १८, १२; २१;
 २०, ३; ५; २१, ६; २९, ३; ४;
 ३४, २^१; ३८, ६; ४५, ३; ५६,
 १; ७; २२; २४; ७४, ५; ८२,
 ९; ८३, ५; ८८, २; ९०, ३;
 ९१, ५; १०४, १५; ८, १, १६;
 १८^२; २८; ३३^३; १२, १९;
 १३, २४; ४६, २९; ३१^४; ३३;
 ६२, ९; ६९, १६; ८३, ८; ९;
 ८४, २; ६; ९२, २९; ९३, १२;
 १४; ९६, १५; ९८, ७^५; ११०;
 [१००, २; १०, ८३, ७]; १०१,
 १०; ९, ४८, ५; ६१, २; ९७, ११;
 ९९, २; १०२ १; २; १०, १,
 ६; ६, ७^६; १०, १४; ११, ४^७;
 १२, ६; २५, १६; ३; ३०, १०;
 ३३, १; ३; ४५, ६; ५९, १;
 ६१, २०-२४; ८५, २७^८; ९२,
 १४; ९५, १२; १४^९; ९७, १^{१०};
 १११, ९; ११३, ८; ११५, १;

१३२, ३; १३३, ५^{११}; खि १, ८,
 ३; ४, ९, ४; ५, ७, ५, १२;
 मा ८, ५; १२, ८^{१२}; ७६^{१३}; ११५,
 ४५; ६२; १७, ६३; ६४;
 १२, ६९^{१४}; २७, ९^{१५}; २४^{१६};
 ३३, ४८^{१७}; का ८, २, १; १३,
 १, ९^{१८}, ६, २^{१९}; ११६, ५, २७;
 ७, ५; १८, ५, १४; १५, २१,
 ४, १९^{२०}; २९, १, ९^{२१}; ३, २^{२२};
 ३२, ४, ५^{२३}; ११६, ११, ४;
 १२, ४; ३, १, ११, १; ४, १,
 ७, ४^{२४}; ४, ३, ३; ४, ७; ५,
 १०, ३; ७, ४, १५, १; ११६, २, ७,
 १६^{२५}; ८, १४; १२, ५^{२६}; १३,
 ८^{२७}; ३, ४, ६^{२८}; ४, १०, २; १२, ३;
 १३, ६; १०; १४, १; ६; ८; ९;
 १२; काठ ४, १३; १५; ८, १६^{२९};
 १७; १६, ८^{३०}; १२^{३१}; १३; १७, १०;
 १८; १८, १६; २०; २०, १४; २३,
 १२; ४४, ८; क २५, ३^{३२}; ४^{३३};
 २६, १^{३४}; २९, ४; १^{३५}; १, ५२^{३६};
 ६४; ४०६; ४६१; ५७०; २, ६०^{३७};
 १७५; १८९; ३६३; ३६४;
 ३७०; ५६१; ५७०; ८३८;
 ८४६; ९०१; ९१९; ९८१;
 ११२८; १^{३८}; १, ५, ८^{३९}; ७, २;

४५, ८; ४८, ७; ५८, ५;
 ३, १६, १३; १७, ११; ३०,
 ६; ८; १३; ४५, ३; ४६, ५;
 ५८, २; ४, ११, ३; १४, ५,
 १६, २; ४; २४, २; शौ १, २८,
 ४; ३, ४, ४; २०, ११^{४०}; ४, ३२,
 ७^{४१}; ५, २२, २^{४२}; ६, ६५, १^{४३}; ७,
 ७७, ११^{४४}; ८८, ३; ८, ४, १५^{४५};
 ९, १५, २०; १०, २, ७; ४,
 २५; १२, ३, २; ९; १३, १,
 ३०^{४६}; १४, २, २०; १८, १, १६^{४७};
 २१^{४८}; ५१^{४९}; २, ११^{५०}; २३; ३,
 १७; २१^{५१}; ४, ४८; ६३; ६९,
 ७०; १९, ३३, ५^{५२}; ४७, ८; ५०;
 १; १२०, १५, २; २४, ६; ६०,
 २; ८३, २; ९२, १३; १००,
 १; १०८, २; १३७, ९; पै १,
 ४१, २; ६८, २; २, २०, ५;
 ३२, २; ४, ३२, ७; ५, २, ६;
 ६, २; १०, ६, ३; ११, ६, २^{५३};
 १२, १, ९^{५४}; ११^{५५}; १३, २, ९;
 १६, १०, ५^{५६}; १७, ३; ५९, ८;
 १७, ३६, २; ९; ४१, ५-१०^{५७};
 १८, ९, १; १८, १; १९, १०,
 १२^{५८}; ३६, १५; ३७, ८-१०;
 ३८, १४; ५०, ५; २०, ६,

१) सपा. तां १, १, ९; ६, ६, १७ अधः इति पाभे. ।

२) पाभे. अथ जै ३, ६, ६ द्र. ।

३) पाभे. अथ कौ २, ५२० द्र. ।

४) पाभे. अथ कौ १, ४२२ द्र. ।

५) पाभे. अथ शौ १४, १, २१ द्र. ।

६) पाभे. अथ मै २, ७, १३ द्र. ।

७) पाभे. शोधश्च वधत्सन्- टि. द्र. ।

८) पाभे. अथ मै १, ७, १ द्र. ।

९) = सपा. तैआवा १०, ४८ । शौ ७, ५५, १ अधि इति पाभे. ।

१०) सपा. ऋ १, २८, ६ उत इति पाभे. ।

११) पाभे. अथ मा १२, ६५ द्र. ।

१२) पाभे. अथ ऋ ३, २९, १० द्र. ।

१३) = सपा. कौसु ७२, १४ । मा १२, ८ का १३, १, ९ तै ३, १, ८, ३; ४, २, १, ३ मै १, ७, १ काठ १६, ८ पुनर इति पाभे. ।

१४) पाभे. अथो ऋ १, १६४, ४० द्र. ।

१५) पाभे. अथ ऋ १०, १४५, ३ द्र. ।

१६) पाभे. अथ ऋ १०, १५, ४ द्र. ।

१७) पाभे. अथ ऋ १०, १४, १० द्र. ।

१८) सपा. पै १२, ५, ५ अधि इति पाभे. ।

१९) पाभे. अथ ऋ १, ९४, ९ द्र. ।

२०) पाभे. अथ शौ १२, ३, ५५ द्र. ।

४०, २४, १०; २५, ९; ५०, ४.
 अधो (ध+उ) पै १९, १३, ९^b.
 अध-प्रिय- -० या क्र ८, ८, ४.
 ? अधद्राः कौ १, ३२३^d.
 अधस्- अधर- अधम्- द.
 ? अधराकासी^० पै २, ७४, ५.
 अधर्म- -माय मा ३०, १०; का
 ३४, २, २.
 अधस्* -धः क्र ७, १०४, ११;
 ८, ३३, १९; १०, ११९, ११;
 १२९, ५; १६६, २; मा १६, ५७;
 ३३, ७४[†]; का १७, ८, ११;
 ३२, ६, ५[†]; तै ४, ५, ११, १;

५, ६, ९, ११; ११ मै १, ६, ६, ९,
 ६; ११, ७; २, २, ५; ४, १; ९,
 ९[§]; ३, २, १; ४, १, २[§]; काठ
 १, २[§]; ८, १२; ९, १४; १२,
 १०; १७, ६; १९, ११; २५, ४^३;
 ६; २६, ६^३; ३१ १^६; क १, २^६;
 ७, ७^१; २७, ६; ३१, १^१;
 १३२, १^३; ३; ४१, ४^३;^१ ४७,
 १^६; कौ १, १७२; शौ ३, १८,
 ४^३^h; ६, ४२, २; ८, ४, ११[†];
 पै १, २९, १; २, ८९, ५; ३,
 १९, ४^३; ७, १२, ३^३^h; ६; ८,
 ११, ३; १०, २, १०; १३, ३,

११[†]; १६, १०, १[†].
 अध-ईप^१ -धम् तै ६, ३, ३,
 ४^१.
 अधस्, मा^k - -†मः क्र ७, १०४,
 [(५, ३२, ७); १६]; शौ ८, ४, १६;
 पै १६, १०, ६; -मम् क्र १,
 २४, १५; ५, ३२, १७ (७, १०४,
 १६); मा ६, १६; १२, १२[†];
 का ६, ३, ६; १३, १, १३[†];
 तै १, ३, ९, २^३; ५, ११, ३[†];
 ४, २, १, ३[†]; ६, ३, ९, २; ३;
 मै १, २, १६; ३, १०, १; ४,
 १४, १७[†]; †काठ ३, ६[§]; ८;

^a) सपा. तैआ १०, ४८ । शौ ७, ५५, १ अधि
 इति पाभे ।

^b) पाभे. अधो शौ ६, १४, ३ द्र. ।

^c) तस. निपाते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पावा ६, २, २) ।
 स्याद्वा अध-प्री* - (उस.) इत्येतत् प्राति. क्विन्तम् ।
 ततोऽपीष्टनिगमयमानसिद्धेरिति यावत् (तु. कध-प्री-
 यत्वापि G.W. कुध-प्रिय- इत्येवमेव ग्राहयितुकामो
 भवति) । सा. इह पूष. अधस् > अध इत्येवं स्यात्
 (कथा >) कध > अध इत्येवं (वर्णलोपतः) वा स्यादिति
 ब्रुवाणः कध इत्यस्य अध इत्येतस्य च सना. विवेकं
 विलुम्पेदित्युपेक्ष्यः ।

^d) पाठः? तु. टि. अप ✓ धा > अप... अधत्त, †अप...
 अदध्राम् ।

^e) पाठः? अधराब्- > अधराग् आसीत् इति शोधो
 विमृश्यः ।

^f) अ + धस् (✓ धा + भावे असुक् प्र.) इत्याकारक-
 मौलिकाऽवयवस्य च वस. अन्तोदात्तस्य (पा ६, २, १७२)
 प्रयोगतः क्वि. च सतः न. द्वि१ रूपम् एतद् वस्तुतो
 भवति यत् स्वरादिषु (पाग १, १, ३७) पठ्यत इति कृत्वा
 अव्य. इदमित्युच्यते । एस्थि. अधो वसति इत्यत्र 'अधाः'
 (= आत्मनोऽपेक्षयाऽऽधारीकर्तुमुचितस्य बुद्ध्याऽवस्थिति-
 मतोऽन्यस्य कस्यचिदभावाद्) अनाधारः आधाररहितो
 'यथा स्यात्तथा' < उपरिस्थितपदार्थान्तराऽपेक्षया नीचै-
 स्तरां वसतीत्यर्थः द्र. । प्रयोगतः क्वि. एवोपलभ्यते
 विप. सतो रूपान्तरं च किमपि नोपलभ्यते इत्येतन्मूलै-

तदव्ययत्वप्रसिद्धिः खलु द्र. । यत्तु प्राग्भिः अधर- >
 अध + अभिः प्र. तादितः (पा ५, ३, ३९) इत्युक्तं भवति
 तन्नोपपद्येत । अपर-, अवर- प्रभृ. समानप्रकारक-
 निष्पत्तीनां शब्दान्तराणां साम्यानुसंधानतः अधर-
 इत्यस्येतन्मूलकत्ववचनस्यौचित्यदर्शनाज्ज्ञेयतन्मूलं स्यादिति
 यावत् (तु. अधर- टि.) । यच्च भाषान्तरीयेषु सजन्मस्व
 अनुनासिकाशः श्रूयते (तु. WW १, ३२३) तत्राऽऽधा-
 ऽकारस्याऽनुदात्तत्वे सिद्धे सति तत्प्रोद्वलनविषयकस्य
 तत्प्रदेशस्थवक्तृप्रवृत्तिविशेषस्य तथाविधाऽऽनुनासिक्या-
 त्मकपरिणामतया समाधानं सुवचम् ।

^g) सपा. तै १, १, २, १ तैत्रा ३, २, १, ५ अन्वुक् इति
 पाभे. ।

^h) पाभे. अध क्र १०, १४५, ३ द्र. ।

ⁱ) सपा. शौ ३, १९, ३ नीचैः इति पाभे. ।

^j) 'अध ईषयोः' इति अस. (पा २, १, ६) । गोस्त्रियोः
 (पा १, २, ४८) इति ह्रस्वाऽऽपत्याऽदन्तत्वे संपन्ने
 नाव्ययीभावात् (पा २, ४, ८३) इति अम्-भावे
 (सुब्मात्रस्य) द्वि१ रूपम् इदं क्वि. चेति द्र. । वैतु.
 भा. 'अध ईषे सति' इत्यर्थे लृतीयासप्तम्योः (पा २, ४,
 ८४) इति अम्-भावं ब्रुवन् विमृश्यः । सास्व. (पा
 ६, १, २२३) । भूयानपि सामासिको विमर्शः अधस्पद-
 इत्यत्राऽनुपदमिव द्र. ।

^k) अवोधसोः (पावा ४, ३, ८) इति मः प्र. तत्स्वरः
 अन्त्यलोपश्च (तु. टि. अवम्-) ।

१६, ८; ४०, ११; क २, १३;
१५†; कौ ३, १, ४†; जै २,
५, १†; शौ १, २१, २४^१; २,
८, १; ३, ७, ४; ७, ८८, ३†; ८,
२, २४^१; ९, २, १७; १८; १०,
३, ९; १३, १, ३२; १८, ४, ६९;
पै २, ८८, ३†^१; १०, १०, २;
१५, २३, ९; १६, ६३, ८; ७७,
६; ७; १५२, १०; १८, १८, २;
-मा शौ ९, २, ४; ९; पै १६,
७६, ८; -मा: शौ ६, १२१, १;
७, ८८, ४; पै १६, ५१, २;
-मान् क्र ४, २८, ४;
-†मानि क्र १, २५, २१; काठ
२१, १३; -माम् पै १९, ७,
१४; -माया: पै ३, १५, ५.

अधर, रा^१ - र: क्र १, ३२, ९;
३, ५३, २१; मै १, २, १५; ३,
४, १०^१ ¶; काठ २०, ११ ¶;
३०, ८; ९; क ३१, १३ ¶; ४७,
११; शौ ७, ३२, १†; १९, ४६,
५; पै १, ७८, १; ४, २३, ४; ५,
३३, ५^१; १३, ६, ९†; -र: -र:
शौ ६, १३४, २; -रम् क्र २,
१२, ४; १०, ९८, ५; १५२, ४^१;
१६६, ३; †मा ८, ४४^१; १८,
७०^१; †का ८, १८, १^१; २०, ५,
३^१; तै १, ३, २, १; ३, १, ४, ४;

२, १०, २; मै १, १०, ७ ¶; ४,
५, ८; ¶काठ २८, ७; २९, ८^१;
३१, १४ ¶; ३२, २; ३४, १८;
३६, १; ¶क ४४, ७; कौ २,
१२१८†^१; शौ २०, ३४, ४†;
पै ७, १८, ९^१; १३, ७, ४†; १६,
५, ४^१; १७, ५, १†; १८, १७,
१०; १९, ३९, ७; २०, ९, १; ३;
-¶रस्मै काठ २८, ७; क ४४,
७; -रस्या: शौ ८, २, १५; पै
१६, ४, ५; -रा क्र १, ३३,
१५; १०, १४५, ३; शौ ३, १८,
४; पै ७, १२, ३; २०, ३५, ३;
-†रात्र क्र १०, ४२, १११; ४३,
११; ४४, ११; तै ३, ३, ११,
१; काठ १०, १३; शौ ७, ५३,
१; २०, १७, ११; ८९, ११; ९४,
११; पै १५, ११, १; १६, ८,
११; -रान् क्र १, १०१, ५;
खि २, ११, ५; ४, ६, ९; मा १७,
६३; का १८, ५, १४; तै १, १,
१३, १; ६, ४, २; ३, २, ८, ५;
५, ३, १; ४, ६, ३, ४; मै १, १,
१३; २, १०; ४, १२, ३; काठ १,
१२; ५, २; १८, ३; ३२, २; क
२८, ३; शौ २, २९, ३; ३, ६,
६; ५, ८, ८^१; २८, १४, ६, ८८,
३; १०, ३, ३; ६, १९; ३०; १३,

१, ३१; १९, ३३, २; पै १, १९,
२; ४, २७, २; १२, ५, २; १३,
३, ८; १६, ४४, १; ४५, १; ६३,
३; १९, १७, १२; ३२, १०;
-राम्य: क्र १०, १४५, ३; शौ
३, १८, ४; पै ७, १२, ३^१ †^१;
-२ मै १, ६, ९ ¶; ३, २, ९^१ ¶;
४, १२, ३; काठ २६, १० ¶;
३१, १४^१; क ४१, ८ ¶; शौ १,
९, २; ४; ३, १९, ३; ४, २२, ६;
१३, १, ३१; पै १, १९, ४; २,
४, ५; ३, १९, ४; २१, ६; १८, १७,
१०; २०, ९, ३; १४, ६; -रेण^१
मा २५, २; का २७, २, १; तै
५, ७, १२, १; मै ३, १५, २;
-रौ शौ १०, २, २; पै १६, ५९,
२.

अधर-कण्ट^१ - णेन मा २५,
२; का २७, २, २; मै ३, १५,
२.

¶अधर-लक्ष्म^१ - क्षमाणम्^१
तै ५, २, ८, ३; ४; काठ २०, ६; क
३१, ८.

¶अधर-सपत्न^१ - तन: - तनम्
मै ३, ४, १०.

अधर-हनु^१ - नु: शौ ९, १२,
२; पै १६, १३९, २.

अधरा(र-अ)च्, च्च्^१ - °राक्, गु

१) सपा. अधमम् <> अधरम् (माश ४, ६, ४, ४
आपश्रौ २०, २०, ७) इति पाठे. ।

२) सपा. अधमम् <> अधरम् इति पाठे. ।

३) विप. । या[२, ११] = अधोऽरः इति ।

४) अधरोऽधमम् अधरोऽधेण > सपा. शौ ६, १३४, २
अधरऽधमरः उत्तरेभ्यः इति पाठे. ।

५) सपा. अधरम् <> अधरान् इति पाठे. ।

६) सपा. शौ १२, १, ४१ विभे. ।

७) सपा. क्र १०, १४५, ३ उत्तराभ्यः इति पाठे. ।

८) एकतरत्र सपा. काठ २०, ११ क ३१, १३ अन्ये,

काठ. अन्यतरत्र पश्चात् इति पाठे. ।

१) सपा. अधरेण, ओष्ठेन > काठ ५३, २ अधरोष्ठेन
इति पाठे. ।

२) तस. सास्व. (पा २, २, १; ६, १, २२३) ।

३) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

४) सपा. मै ३, २, ७ अल्लुस्तल्लक्षमाणम् इति पाठे. ।

५) विग. (अग्नि-) । शेषे ४ टि. द्र. ।

६) उस. कृद्-उत्तरपदं प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १३९) ।

उप. ✓अच्च्+क्विन् प्र. ।

७) प्रयोगतः न. द्वि. सदपि क्वि, द्र. ।

खि ५, १२, २; १७, १^a-४^a;
मा ६, ३६; १०, १९^b; का
३, २, ६^c; ६, ८, ७; ११, ६, ४^d;
तै १, ४, १, २; ८, १४, २; ६, ४,
४, ३; मै १, ३, ४; २, ६, ११;
४, ४, ५, ५, ७; १४, ११; काठ
३, १०; १५, ७; ३७, १०^e; ३९,
१; क २, १७; शौ २०, १२८,
२; १३४, १^f-६^f; -राङ्ग
शौ ५, २२, २; १२, २, १; पै १७,
३०, १; १९, १२, १२; -†राचः^g
श्र १०, १३१, १; १३३, २; कौ
२, ११५२; जै ४, १, ५; शौ
२०, ९५, ३; १२५, १; पै १९,
१६, ८†; -राज्चः शौ ३, ६, ७;
९, २, १२; पै २, ५५, ५; ३, ३,
७; १६, ७७, २; -राज्चम् शौ
५, २२, ३†; ४; ६, १२७, ३;
१०, ५, ३६; १६, ८, ४-२९; ३३;
१९, ३९, १०†; पै १, ९०, ४;
५, २१, १; ७, १०, १०; १३, १, ४;
५; १७, २३, ४. [°ञ्च- भूमि°].
अधराची^h - -चीः मा

१६ ५; का १७, १, ५; मै २,
९, २; काठ १७, ११; क २७,
१; पै १, ५९, ५^h -चीम् पै
६, २२, १५; १६.

अधराचीनⁱ - -नम् श्र २,
१७, ५.

अधराचीन-प्रवण - -णः
काठ ३४, १८^j.

अधराच्य^k - -च्यम् शौ ४,
७, २; पै २, १, १.

अधराक्^l श्र ६, १९, ९†; ७,
७२, ५; ७३, ५; ७४, १९;
१०, ८७, २१†; ८, ६१, १६;
१०, २७, १५; ८७, २०; मै ४,
११, ४††; काठ ९, १९††;
शौ २, १४, ३; ६, ४०, ३†; ८, ३,
१९†† २०; ४, १९†; ५, १७;
११, २, ४; १२, १, ३१; ३२; २,
४१^m; १८, ४, ११; १९, १५, ५;
४८, ४; पै १, ३६, ३; ५२, १;
३, ३५, ५; ६, २१, ४; ८, ११,
८; १५, ११, १†; १९, ३; †१६,
७, ९; १०; ८, ११; १०, १०;

२८, ७९; १०४, ५९; १७, ४,
१; २; ३४, २; १९, ११, ८; ३०,
२; ४१, १४.

अधरात्तात्ⁿ श्र १०, ३६,
१४.

अधरो(र-उ)ता^o - -रम् काठ
१२, ४.

अधरो(र-ओ)त्ता^p - -छेन^q काठ
५३, २.

अधुस्- >

अधुस्तात्^r श्र ३, ३०, १६; खि
२, २, ३; मा २४, १; का २६,
१, १; †तै २, ६, ३, ४; ५, ५, ९,
५; ६, २, १; ६, २, ११, १†; ३, ६,
४; ४, ११, ४; ५, २, १; †मै २,
१, ९; २, २, ४, १; ३, १०, ३; १३,
२९; ४, १, ८९; १३†; ४, ४, ५,
६; ८, ८; काठ ९, १७; ११, ४;
१३, ३†; २५, ८; ९; २६, ८;
२७, ५; २८, १०; ३१, ६;
†क ३१, ५†; ४०, १; २; ४१,
६; ४२, ५; ४५, १; ४७, ६;
८; शौ ४, ४०, ५; पै १५, १९, ६.

- १) सपा. शौ २०, १३४, १-६। शेषम् d द्र.।
२) सपा. अधराक् <> अधरात् इति पाभे.।
३) सपा. अधराक् <> अधरात् इति पाभे.।
४) तु. BW.; वैतु. शंपा. सात. अधराक् इति ?
५) चौ (पा ६, १, २२२) इति पूर्वपदस्याऽन्तोदात्तः
द्र.।
६) सपा. °राज्चम् <> °राचीः इति पाभे.।
७) स्त्रियां ङीप् उदात्तनिवृत्तिस्वरं बाधित्वा चौ पूष.
अन्तोदात्तः (पा ६, १, २२२)।
८) °ची इति पाठः ? यत्नि. शोधः (तु. टि. ? ग्लावमधु-
मासम्)।
९) स्वार्थे ख > ईनः प्र. (पा ५, ४, ८) तत्स्वरश्च।
१०) शैषिकः यत् प्र. तित्स्वरश्च (तु. पा ४, २, १०१;
६, १, १८५)।
११) स्वार्थे आतिः प्र. (पा ५, ३, ३४) तत्स्वरश्च।

- १) सपा. तैत्रा २, ५, ८, १; ८, ५, ८ अधराक् इति
पाभे.।
२) स्वार्थिकः प्र. तदन्तादपरः स्वार्थिकः तात्तिल् प्र.
उसं. स च स्वरं ऽन्विशेषकरः (पा ६, १, १९३)।
३) द्रस. एकवद्भावो नपुंसकत्वञ्च (पा २, ४, १२;
१७)।
४) तस. साख. (पा २, २, १; ६, १, २२३)।
५) पाभे. अधरेण टि. द्र.।
६) पाप्र. अधर- > अधु+अस्तातिः प्र. (पा ५, ३,
३१ उ)। यथा त्वत्र स्वयम् < अधुस् इति कृत्वा अधर-
इति स्वतः पूर्ववर्तिनः प्राप्ति. मूलत्वेन न व्यवहियेते-
त्यादिविषयः संकेतितपूर्वः (अधुस्- इत्यत्र द्र.)। तदन्वि-
हापि अधुस्- + तात्तिल् (तु. अधरात्तात्) उसं. इत्येव
सुवचम्। लिट्-स्वरः (पा ६, १, १९३)।
७) सपा. काठ २०, ३ अवस्तात् इति पाभे.।

अधुस्ता(त>) न-नाभि^a-
-भि मै ३, २, ६.

॥ अधुस्ता(त>) न-नि-
र्बा^b- -धम् मै ३, २, १; -धान्
काठ २०, ५; क ३१, ७.

॥ अधुस्ता(त>) ल-
लक्ष्मन्^c- -क्षमाणम् मै ३, २,
७^d.

अधस्पद^e- -दम् ऋ १०, १३३,
१४; १३४, २; खि ४, ५,

१९; मा १५, ५१; का १६, ६,
३; तै १, ६, १२, ४१^f; ४, ७,
१३, ३; ५, १, २, ६॥ मै २, १२,
४; ४, १२, ३१^f; काठ १८, १८;
क २९, ६; कौ २, ४४२^f; शौ
२, ७, २; ५, ८, ५, ८; ७, ३५,
१; ६४, १; ११, १, १२; २१;
पै ५, २३, ५; २६, १; २९, ८;
७, १८, ६; ९; १६, ९०, १; ९१,
२; २०, ८, ६; -दा^h पै ७, १५,

८; -दा^h ऋ ८, ५, ३८;
-दात्ⁱ ऋ १०, १६६, ५; पै
१९, ४७, १४; १५^f; -देन
शौ १०, ४, २४; पै १६,
१७, ६.

अधो(<धस्)-अक्ष^j- -क्षा^k
ऋ ३, ३३, ९.

॥ अधु(धस्>) धो-नाभि^l-
-भि मै ३, २, १; काठ १९, ११;
क ३१, १.

^a) विप. (पुष्करपर्ण- [तु. माश्रौ ६, १, ७, ११] ।
बस. (तु. संस्कृतः टि.; वैतु. SW. किवि. इति कृत्वा
नाभि इति स्वरः) ।

^b) विप. (रुक्म-) । बस. । अधुस्ताभिर्बाध- इति
स्वरः ? यनि. शोधः द्र. (तु. सपा. माश ७, ४, १, १०) ।

^c) विप. (इष्टका-) । बस. पूव. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, १) ।

^d) पाभे. अधरलक्षमाणम् टि. द्र. ।

^e) विप. । अस. साख. (पा ६, १, २२३) । वा. किवि.
इति कृत्वा अध-ईष- इत्यनेन सन्ध्यायं द्र. । पाप्र. पूव.
°स्>: >स् इति पुनः प्रकृत्यापत्तिः (पा ८, ३, ४७) ।
शेषं अधोअक्षाः टि. द्र. ।

^f) सपा. ऋ १०, १५२, ४ अधरम् इति विभे. ।

^g) नाव्ययीभावात् (पा २, ४, ८३) इति सुब्लुको-
ऽभावेऽभावे प्राप्ते तृतीयासप्तम्योः (पा २, ४, ८४)
इति तृ१ अमोऽभावः प्राकृतिकः टा-प्रत्ययः इन-भाव-
रहितश्च ।

^h) एतद् रूपम् (प्र३) शापकं भवति यथा प्रकृताकारकः
अस. मूलतः विप. भवतीति (तु. अधोअक्ष->-क्षाः) ।
एवं सत्यपि क्रियाविशेषणतयैव श्रुतिमुभिक्षं भवति । तथा-
त्वेन च न. द्वि१ रूपम् एव प्राधान्येन प्रयुज्यते क्वचित्
क्वचित् तृ१, पं१, सप्त१ च । अनन्तानां प्राप्तिः द्वि१
अमन्तत्वोपलब्धेरैवैतदुक्तं भवति यथाऽदन्तेभ्यः अस.
सुब्-लुक् न भवति सुपोऽम्भावश्च भवतीति । अनन्तानां
प्राप्तिः च न. द्वि१ असुब्वत्तयोपलब्धेरैवमप्युक्तं भवति
यथाऽनदन्तेभ्यः अस. सुपो लुग् भवतीति ।

ⁱ) सपा. द्वि१ १, १५, ६ अधस्तात् इति पाभे. ।

^j) सख. अधस्पद- इत्यत्र द्र. । पूर्वरूपैकादेशे प्राप्ते

पै१-२१

(पा ६, १, १०९) प्रकृतिभावः उलं. ।

^k) विप. च प्र३ च द्र. (तु. टि. अधस्पद->-दाः) । एवं-
विधे प्रयोगे विशेषणभावे सत्यपि तस्य क्रियापरत्वाभावात्
कामम् अव्ययीभावमात्रकः समासविशेषो भवतीत्युच्येत न
तु सम्यङ् निष्पन्नः अस. भवतीति वक्तुमुपलभ्येत ।
सुसिद्धे हि अस. पूर्वपदभूताऽव्ययार्थस्याऽधिकरणविशेषा-
ऽऽत्मकस्य प्राधान्येनेह भाव्यम् । न तु प्र३ रूपम् प्रकृते तद्
भवति । तदधिकरणविशेषवर्तिवृत्त्युपलब्धेरिति यावत् ।
स्याद्वेहाऽधोवर्तित्वं नामाऽधोभाववत्त्वं भवतीति कृत्वा
पूर्वमुक्तप्रकारकादभिनिष्पन्नात् अस. मत्वर्थार्थप्रकारक-
स्तद्धितः अच् प्र. वक्तव्यस्तत्त्वेन चान्तोदात्त-
स्तदवस्थः द्र. । एस्थि. १ अधस्पद- (अस.) इत्येका
निर्दिष्टिः स्याद् यदीयानि न. द्वि१, तृ१, पं१, सप्त१ च
रूपाणि भवेयुः । तज्जनमनः २ अधस्पद- इत्यस्य ताद्धितस्य
विप. सतः पृथक् च गौणी च निर्दिष्टिः स्याद् यदीयं च
प्रकृतं प्र३ रूपं भवेत् । अथाऽन्ततः तस. वा स्याद् मयूर-
व्यंसकप्रकारकः (तु. पा २, १, ७२) । अरिमस्तु कल्पे
पूव. अधो-वर्तिनि वृत्तिरिति विशेषः सुलभो भवति ।
साख. चेह भवतीत्यपि वचोऽन्तरं नापेक्षेत । यत्तु
प्रकृते रूपे सा. कृद्-उत्तरप्रकृतिस्वरत्वमिव मन्यमानो-
ऽन्तोदात्तं समर्थयामास । तन्न । रतिकारकोपपदादेव
तस. तत्प्रवृत्तेस्तस्य चेहाऽदर्शनात् तदधीनस्य कार्यस्य
नितरामनुपपत्तेरिति यावत् (वैतु. नाउ. अधो-नाभि- यत्र
सा. भाष्य उक्तां दिशमनुरुध्य पराऽऽद्युदात्ताऽऽत्मकप्रकृति-
स्वरप्रसङ्गः स्यात्) ।

^l) अधईष- प्रभृ. टि. यदुक्तं तदिहापि संगतं द्र. ।
अनदन्तत्वात् पाप्र. अस. सुब्-लुक् च द्र. इत्यपि संकेतित-
चरमेव स्मारितं भवति ।

अ(धस्>)धो-भागा- -गे पै
२, १०, १२.
अ(धस्>)धो-राम, मा^० -मः
मा २९, ५८; का ३१, ६,
१; तै ५, ५, २२, १; मै ४, ७,
८॥; काठ ४८, १; -माम् काठ
१३, १; -मौ मा २४, १; २९,
५९; का २६, १, २; ३१, ७, १;
तै ५, ५, २४, १; मै ३, १३, २;
काठ ४८, ३.

अ(धस्>)धो-वचस्^० -चसः
शौ ५, ११, ६; पै ८, १, ६.
? अधस् स्म्यं तां मधने भ
वान्वे न^० पै २, १९, ४.
? अधायत् पै ५, ६, २.
अधि^० ऋ १, ६, १९; ४९, १; ५, ५६,
१; ८, ८, ७; १०^१; १६, ६;
१९, ६; २१, ६; २५, १८^२;
२८, ९^३; २९, ६; ३२, ७; ३३,
३; ४; ३६, ११; ३९, ४; ४२,

३; ४३, ७^४; ४६, ३; ४७, ७;
८, ८, १४^५; ४८, ७; ५१, ५; ७३,
१०; ८०, ४; ६; ८३, ३^६; ८५, २^७;
७; ८८, ३; १२३, ४; १२५, ५;
१२६, १; १३९, २^८; १३; ८,
९२, २०^९; ४; ११; १४०,
११; १४४, ५; १४६, ३; १५५,
३; ९, ५५, २^१; १६४, २^२; ५;
१८; २२^३; २३; २९^४; ३९^५;
४२^६; १६६, १०; २, २, १०; १३,

१) कप्र. । वर्तमानमध्यमपदलोपः (पावा २, १, ६०) ।

२) विप. (अज-, अज्ञा-, [तै.]मेष-, मेषी-)। वस. पूष.
प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । उप. रामै-(<✓रम्) इति
सौन्दर्यलक्षणविशेषपरं द्र. ।

३) विप. (पणि-) । सस्व. नापू. टि. द्र. ।

४) अधस् पद्यन्ताम् अधरे भवन्तु ये नः इति शोधः
(तु. सपा. पै ३, १९, ४ शौ ३, १९, ३ [यत्र नीचैः इति-
मात्रः पाभे.]) ।

५) प्रायेण पं. सप्त. च अर्थे कप्र. । क्वचिद् उपर्यर्थे
अधिकार्थे च स्वाभ. अपि ।

६) तु. स्क. वें. GW. प्रभृ.; वैतु. सा. अधि...ईमहे
इत्येवम् अभिसंयुञ्जानश्चिन्त्यः । अपादानविकल्पस्य
प्राधान्येन शिश्रावयिषितत्वात् तदनुवादी कप्र. एवेति वादः
साधीयान् । प्राप्तमात्रार्थत्रिवक्षायाम् अधीत्यर्थस्य प्राप्त-
निकृताच्चेति दिक् ।

७) अधि...दुर्शम् इति सा. गतियोगमभ्यमन्यत । तच्च ।
देवताया रथस्याऽधिकदर्शनस्याऽपेक्षया पृथिव्यधिकरण-
तया श्रावणे श्रुतिस्वारस्य-विशेषप्रतीतेरधिकरणाऽर्थस्य
प्राधान्येन समर्पयितुमिष्टत्वाच्च तदनुवादी कप्र. एवाय-
मिति. (तु. स्क. वें. GW. प्रभृ. च) ।

८) निधेहि इत्युत्तराख्यातेन योगं व्याचक्षाणः सा.
चिन्त्यः । सुनिपुणं चिन्तयताऽपि तेन त्रिवेचयितुमिष्टयोः
सोमधिकरणतावच्छेदकत्वेनाऽप्यारोपणस्थापनक्रिययोर्भेद-
ग्रहस्य दुर्ग्रहत्वाद् निधाननिर्गदेनैवाऽप्यारोपणस्यापि साम-
र्थ्याद् गतार्थत्वाच्चेति यावत्. (तु. स्क. वें. GW.) ।

९) अधि निधेहि इत्यत्र यत् सा. GW. MW. प्रभृ.
उत्तरवर्तिनः न्युपसृष्टस्य सतः क्रियापदस्य गत्यन्तरतया
व्याख्यानं कृतं तन्मन्दम् । तथात्वे हि गतिर्गती (पा ८,

१, ७०) इत्युक्तदिशा निघातप्रसङ्गात् । ननु द्वैस्वर्य-
मनुमन्यताम् अन्यत्र तथाऽनुदर्शनादिति चेद् नेत्युच्यते ।
अलिङ्गसंख्याकानि न्यायसंगतद्विस्वरयुक्तानि कानिचि-
देव परान्यतिरिच्याऽन्यत्र सर्वत्राऽविवेकेन योऽर्थं केषा-
चिदभियुक्तानामेकपदावच्छेदेन द्वैस्वर्यवादो नाम प्रवर्तते
तस्याऽरमाभिः साध्यसमत्वाऽव्यभिचारमात्रतयैवाऽङ्गी-
कारात् । तर्हि काऽत्र गतिरिति । सप्तम्यर्थानुवादी कप्र.
इति (तु. स्क.) । प्रकृते हि शतसंख्याकानां वृणां या श्रीर्भवति
तस्या अस्मद्वाच्याऽधिकरणकमात्रताया आशंस्यमान-
त्वादस्मद्वाच्याऽधिकरणार्थे विशिष्य विवक्षिते सति
तत्प्राधान्यतामियादयं कप्र. इति दिक् ।

१) सप्तम्युपबृंहणः कप्र. (तु. स्क.; वैतु. सा. PW.
प्रभृ. अधि...अदधा. इति योजुकाः) ।

२) सप्तम्यर्थानुवादकतया कप्र. द्र. (तु. वें. GW. प्रभृ.;
वैतु. सा. अधिचक्रिरे इति योजुकाः) ।

३) अधितस्थुः इत्येवमभिसंयोज्य गतिरिति वें. सा.
GW. प्रभृ. आहुस्तत्र । विश्वभुवनकर्तृकपरम-
व्योमाऽधिकरणाऽऽश्रयप्राप्तिमात्रत्वस्य विवक्षितत्वाद्
गतिभावे चाऽधिपदार्थभूतस्याऽधिकारोपरिभावाद्यर्थविशे-
षस्य परमव्योमविषयकतयाऽन्वयानौचित्यादिति दिक् (तु.
सपा. तैआ ३, ११, ९ यत्र अधेरभावः) ।

४) अधिकरणस्य विशेषण विवक्षास्तदुपबृंहणः कप्र. द्र.
(वैतु. GW. अधि...सुवते) । ५) वैतु. या [२, ९]
PW. GW. प्रभृ. व अधिश्रिता इति योजुकाः ।

६) इह अधि...निधेदुः इत्येवमभिसंयुञ्जानाः सा.
GW. प्रभृ. द्विपू. टि. दिशा चिन्त्याः स्युः ।

७) या [११, ४२] GW. अधि विक्षरन्ति इत्येकं पदमा-
तस्याते । न स्वेवं द्वैस्वर्यं सूपपदं स्यात् । अतः पञ्चम्यर्था-

७; ३, २९, ४; १३, ७; १६,
२; २९, ५; ३०, ३; ४०, ४;
३, ३, ३^a; ५, ९; ८, ३; ७;
२१, ५; ५३, १६; ४, ४, ५;
५, ७; ९; १८, १२; २७, ४;
३०, १२; १४; १५; ३५,
८; ३८, ७; ४५, १; ५८,
११^b; ५, ३६, ३; ५२, १७;
५७, ६^c; ६०, ७; ६१, १२;
६२, ५; ७८, ९^d; ८३, ९; ८,
४९, ७ (५०, ७); ८७, ४;

६, ७, ६; १६, १३; २०, ९;
३४, १०; ३५, २^d; ३८, ३^e; ४५,
३१^f; ४८, ५; ५९, ८; ७५, ३;
७, १८, १४; २७, ३; ३३, ११;
३६, १; ७६, २; ५; १०३, ५;
८, १, १८; २, ८; ४, १३; ७,
७; १४; ९, १४; १०, १; १३;
(१, १०५, १३); ४; १२, १७;
१७, ११; १९, ३७; २०, ११;
१२; २३, २६; २५, ७^g; (४,
२, १८; ७, ६०, ३); ३०.

३^h; ३२, ४; ३४, ११३; ९७,
५; ९, १२, ६; १०७, १४;
४१, ४; ४५, ३२; ४७, ३; ११;
६४, ११; ६५, ११; ६८, १९ⁱ;
६९, ५; ७२, २; ७; ७५, १५; ९,
८, ८; १२, ३; १४, १; १९, ३; ४;
[२५, ३; २८, ३]; २६, १;
३; ५; २७, १; ९, २७, १५
(२८, ५); ३१, २; ५; ३७, ४;
५७, ४; ६३, ८; ६५, १६;
२७; ६५, २५; ६६, ९^j; २९; ७३,

नुवादकतामात्रत्वं द्र. । यत्तु. सा. अधिकार्थे अव्य. इत्याह
तदपि न । उपयोगाभावात् । समुत्कर्तृकस्य क्षरणस्य
पूर्वत एव विशेषार्थेन व्युपसर्गेण विशिष्टत्वादिति यावत् ।
प्रकरणाच्च सामुद्रिक-क्षरणक्रियाया अपेक्षया प्रकृततद-
पादानभूतगौर्या एव संकेतस्य बलवत्तया विवक्षितत्वोपगमाद्
अपादानार्थानुवादकः कप्र. इत्येवाऽत्र साम्प्रतमिति द्र. ।

^a) अधि संदधुः इत्यत्र सा. भिन्नक्रम इवाभाति ।
यस्मिन् इत्यस्याधिकरणतावच्छेदकतया तत्सन्निधान-
स्यापेक्षितत्वात् । गतित्वं ब्रुवाणाः PW. GW. MW.
प्रभृ. अपि चिन्त्याः । स्वराऽनुपपत्तेर् अर्थे चमत्कारा-
ऽभावाच्च (तु. वें.) ।

^b) यत् सा. च GW. च पदमिदम् श्रितम् इत्यनेन
समन्वितमुक्तम्, तदवचिरं द्र. । कर्मप्रवचनीयतयैवात्रार्थ-
संगतेः ।

^c) सामान्येन ऋ ९, ९४, १ इत्यत्र गतार्थत्वं द्र. ।
इह सा. किवि. अव्य. एतद्वितीवान्वयं प्रदर्शयतीति
विशेषः स्वतुसंधेयः ।

^d) गोषु इत्यत्राऽधिकरणवचनत्वेनान्वय-प्रदर्शने कप्र.
एव रयात् । विशेषेण वक्तुमर्हस्य सप्तम्यर्थस्याऽनुवादक
इति यावत् । गो-जेत्रन्तरस्याऽप्रकृतत्वात्तदपेक्षाकृता-
धिकभावस्य नितरामभावात् तादृग्भावसमर्पकस्याधुपसर्गस्या-
ऽनेक्षितत्वमिह भवतीत्यस्योऽभिसन्धिः (तु. स्क.; वैतु. सा.
GW. MW. अधिजयासि इति योगमुशन्तः) ।

^e) पूर्वस्मिन् पादे ब्रह्मणा गिरामाधारत्वेन विशिष्य
श्रवणादधिकरणप्रवचनः कप्र. द्र. (वैतु. सा. GW. प्रभृ.
अधिबृष्ट इति गतित्वमिति) ।

^f) यत् सा. GW. प्रभृ. च (तु. ऋ ९, ८५, १२

टि.) गतित्वमाहुस्तच्चोयं भवति । दशतयीष्व अधि-
पूर्वस्य ✓स्था इत्यस्य सकर्मकत्वोत्सर्गात् तदपवादा-
ऽनुपलम्भाच्च (तु. ऋ १, ४९, २; १६३, ९; ३, ३५, ४;
५, ३१, १; ८, १०, ६; १०, ८१, ४) । अतः कर्माऽभावे तथा-
त्वस्य प्रकृतेऽसंभवात् सप्तम्यर्थानुवादी कप्र. द्र. (तु. ऋ
१, १६४, २ टि.) ।

^g) बृहत्तुः द्विवः इत्यभ्युन्नताऽपादानार्थसमर्पके पदे
सती भ्रान्त्या कर्मतामापाद्य यदत्र वें. सा. अधि...पश्यतः
इति साक्षेपं गतित्वमीषतुः, तन्न । उक्तस्या-
ऽपादानार्थस्यैव प्राधान्येन विवक्षोपगमात् तदनुवादिनः
कप्र. सावसरत्वात् ।

^h) अधि...नैष्ट (<✓नी) इति गतियोगं मन्वानाः
PW. प्रभृ. चिन्त्याः । अनुष्टुप्मध्यवर्तिन्य अध्यन्ते जागते
(नैष्टमे वा) पादे त्यक्तुमनभीष्टस्याऽपादानीबुभूषितस्य
पदार्थस्य विशेषेण विवक्षातस्तन्मात्रगामितया कप्र. एव द्र. ।

ⁱ) वाजबन्धुत्वविशिष्ट-युष्मदभिधेयाऽधिकरणतयाऽव-
य-धारणस्य नितान्ते दुःशकवेऽभिप्रायवती श्रुतिरिति
कप्र. द्र. (वैतु. वें. सा. PW. GW. प्रभृ. अधि✓ष्ट>
धारि) ।

^j) सप्तम्यर्थानुवचनः कप्र. द्र. । स्वन्- इत्यत्रोत्तरत्र
धात्वर्थविशेषणीभूतं पृथग् अव्य. इति सा. आहेति विशेषो
विमृश्यः । यत्तु PW. MW. च अधि✓(स्वन् >)
स्वण् > अधिस्वणि इतीव पठतः चिण्-प्रत्ययान्त-
क्रियापदतया व्याचक्षाते च तदतीवोपेक्ष्यं द्र. (तु. GW.) ।
सस्वरस्योपसर्गा-बुभूषितस्याऽधीत्यस्य निघातप्रदर्शनस्य
च चिण्णन्तस्य रूपस्य निघातविषयस्य सतोऽनिघात-
प्रदर्शनस्य चाऽनिघातानुमतौ सत्यामपि चित्स्वरविषयस्य

२; ५, ६^a; ७५, १^b; २०; ३; ७९, ४;
८२, ४; ८५, १२^d; १०, १२३,
७ (८); ८६, १३; ९७, ४०; ६;

२५^e; २७; ९१, ११; ९२, ४; २^f;
९४, १^g; ९६, १३; ९७, ४०^h;
५३ⁱ; १०१, ११; १६; १०५,

४^j; १०, १, २; ४, ३; १०, १^k;
१३, ३^l; ४३, २; ४८, २; ४९, ९^m;
६४, २ⁿ; १२; ६५, ११; ७१,

सतो धातुरवरप्रदर्शनस्य च णिति प्र. परत उपधाऽकारस्य
वृद्धिविषयस्य सतोऽवृद्धिप्रदर्शनस्य च सर्वथाप्यपलक्षणत्वा-
दिति दिक् ।

*) सपा. पै ६, ११, ३ पुरि इति पाठे ।

*) यथा कश्चित् प्रियमाणः स्वेषां प्रियाणां प्रियचि-
कीर्षया तानुद्दिश्य दवीयांसमप्यध्वानमश्नुर्वत, एवं सोमो
नाम प्रियाणि नामानि (=प्रियनामभाजि > [लक्षणया]
पयासि [तु. निघ १, ११]) अभिलक्ष्य पवमानः सन्
तेषु पयःसु अधि (=तेषामुपरिभागे) वर्धमानः (=मण्डं
दधानः) तानि स्वच्छत्रछायेव गोपायतीत्येवमधिकरणार्थस्य
विशेषेण शिश्रावयिषितत्वात् तदुपबृंहणः कप्र. द्र. (वैतु. वें.
सा. PW. प्रभृ. च गतिं मन्वानाः) ।

*) रोचने इति सप्त. युक्तः कप्र. ।

*) तु. टि. ऋ ६, ४५, ३१ । यथा तत्र ब्रुवसंज्ञ-
कस्योपरिभावविशिष्टायां स्थित्यां सत्यामपि तस्योपरि-
भावस्य पणिसंज्ञकीयवर्षिष्ठमूर्धात्मकविशिष्टाधिकरणविशि-
ष्टतया विवक्षितत्वे सति तस्याधिकरणविशेषस्यौत्कृष्टेन
समर्पयितुमिष्टत्वात् तत्तत्माधनभूतः सप्तम्यर्थानुवादी कप्र.
इत्युक्तं भवति, एवमिहापि गन्धर्वस्यौर्ध्वविशिष्टस्योर्ध्व-
एवाधिकरणविशेषे स्थित्या भाव्यमित्याकृतयन्येव श्रुत्या
तदीया स्थितिर्नाकालमकौर्ध्वविशिष्टाधिकरणकतयोप-
वर्णिता भवति तस्याधिकरणविशेषस्य संकेतवैशेष्यार्थं
च तदर्थानुवादी कप्र. नियुज्यत इत्युभयोः स्थलयोः कप्र.
प्रयोजनसामान्यं द्र. ।

*) अहेषत इत्युत्तरेण क्रियापदेन गतित्वेन युक्तमिति
यदाह सा. तदयुक्तं द्र. । उपसर्गार्थस्य प्रकरणे श्राव-
यितुमनिष्टत्वोपगमादिति दिक् (वैतु. GW. प्रभृ.) ।

*) उपसर्ग इति कृत्वा योग्यक्रियाऽव्याहार-पक्षपातिनौ
वें. सा. भवतः । उत्तरेण सुवान्- इत्येतेन गतित्वेना-
ऽन्वयकामाः PW. प्रभृ. भवन्ति । तच्चिन्त्यम् । तथा
सत्यैकपदे द्वैस्वर्यानुपपत्तेः उपसर्गात् (पा ८, ३, ६५)
इत्युत्तरादेः षत्वप्रसङ्गाच्च । वस्तुतस्तु 'यः सोमोऽव्यादि-
भिर् (उत्तरार्धश्राविताभिः) साधनभूताभिः प्रमृष्टो भवति
स एव दिव्यस्य जनस्य वीती (=वीती) अधि (=वीत्यहो)
भवतीति कृत्वा सूयते' इत्याकारकेऽन्वये सप्तम्यर्थाऽनु-

वचनः कप्र. एवेति तत्त्वं स्यात् (तु. ऋ. ८, ५४, ६ यत्र
वाजे इति सप्तं सक्तक्षतया वीती इति श्रूयते) ।

*) अधिकरणस्य विशेषेण विवक्षायां मन्त्रस्वारस्य-
प्रतीतिस्तदुपबृंहणः कप्र. द्र. । यत्तु वें. सा. च GW. प्रभृ.
अर्वाञ्चश्चोत्तरत्र स्पृधन्ते इति व्यवहिते कपि. गति-
त्वेनाऽन्वयमाहुस्तत्राऽसारमिव भवति । प्रतीयमानस्यार्थस्य
तादृश-गतित्वसंबन्ध-राहित्येऽपि प्रतीयुपलम्भात् (तु. ऋ.
१, ३३, ५; ६१, १५; २, १९, ४; ६, १४, ३; ७, १८, ३; ८५,
२) । प्रकृते च गत्युपाश्रयेणाऽधिविशेषाऽऽधानस्य प्रती-
त्यनुपलम्भादिति दिक् ।

*) अधि...वाङ्मेष इति यदाहतुः वें. सा. तत् नाज. टि.
दिशा चिन्त्यम् ।

*) अन्यथादर्शां सा. चिन्त्यः (तु. ऋ ९, ९७, ५२) ।
तत्र हि प्रथमेऽर्धे चैव सोमस्य मांश्चत्वसरोऽधिकरणकं
पवनमत्र च तद्विशेषेण श्रावाच्यतीर्थाऽधिकरणकं पवनं
श्रूयते । अतोऽधिकरणत्ववचनमात्रः द्र. (तु. GW.) ।

*) सोमस्य वर्णस्य शुचितमावस्य ख्यापनार्थं तं गोषु नाम
तद्विकारेषु पयःसु श्वेतश्वेतैवपि सत्सु तदभिभावकत्वेन
स्थापयाम इति कृत्वा गवात्मकाधिकरणवैशेष्यवचनः
सप्त. युक्तः कप्र. द्र. (वैतु. वें. सा. PW. GW. प्रभृ.
अधि...दीधरम् <✓> धारि इति योगं मन्वाना) ।

*) सपा. कौ १, ३४० जै १, ३५, ९ अस्मिन् इति
पाठे ।

*) सपा. शौ १८, ३, ४० अस्मि इति पाठे ।

*) सकलपृथिव्यधिकरणतयाऽपि द्रवत्-सम्बन्तीनां नदी-
नाम् यदप्रतिहतो भवति प्रवाहस्तत्रेन्द्रस्य वृषाखं नाम
नितान्तं वर्षणशीलत्वमेव निदानमित्यर्थे श्रुत्यभिप्रेते सस्य
अधिकरणार्थप्रवचनः कप्र. द्र. (तु. उद्गी. ; वैतु. सा.
PW. GW. प्रभृ. अधि...धारयम् इति समस्तमाख्यात-
मिच्छन्तः) ।

*) अधि...अयंसत इति संबन्धमाह GW. । तच्चि-
न्त्यम् । बन्धनाऽर्थस्य प्रकृतत्वाद् अधिना योगे तद्विपरी-
तोत्सर्गात्मकार्थ-प्रतीतिरिति यावत् (तु. ऋ १, ८५, १२;
वैतु. ऋ १०, ४०, १२ यत्र निना योगे सत्यपि बन्धनार्थः
प्रकृतो न विहन्सत इति कृत्वा नेद् गतित्वं सुवचं भवति) ।

२; ७३, ५; ७५, २; ७९, २;
(३, १४, ५; ६, १६, ४६);
८२, ६; ८५, १; ४६, ९०, ५;
९८, ३; ९९, १४; ९८, ६;
१०४, ९; १२१, ६०; ८; १२३,
२; ३; १२९, ४०; १३०, २;
११३३, १-६; १३८, ६०; १५३,
२; १६३, १; ३; १७३, १;
१९०, १; २; खि२, ६, ६; ३, १, ७;
८, ३६, १५, १३; १६, १; ४, ६, ५;
९, १; ४^५; मा १, २, २; ७, १९१;

८, ५२; ११, १; ११; १२;
३२१; ४३१; ७११; १२,
१११; ६३१; १३, १३१; ३४^५;
४५; १५, २२१; ५०; ५४; १६,
५४; ५५; १७, १; १४^३; ३०१;
५४; ५५; ७३; ९९१; १८, ५१;
५५; ६१; ६७; १९, ३४; २०,
१७; ३२; २७, ४; २६१; २८, १;
१२९, ४०; ३१, ५; ३२, २;
७; ३३, ४७१; ३४, १५१; ३५,
२२; का १, ८, ३; ७, ८, ११; २, ६,

४; १२, १, १; ११; २, १; ११;
३, ५१; ४, ६१; ७, ६१;
१३, १, १२१; १३; ५, २१;
१४, १, १३१; ३, ८; ४, ८;
१६, ५, ३१; ६, २; ६; १७,
८, ८; ९; १८, १, १; १४^३, ३, ६१;
५, ५१; ६; ६, ९; १९, १, १२१;
२०, ३, ५; ४, ४; ९; २१, ३, ३;
२२, १, ४१; ३, ११; २९, १, ४;
४, २; ४; ३०, १, १; १३१,
२, ५; ३२, ४, ४१; ३३, १,

अतः सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. एवाऽत्राऽयं स्यादिति दिक्
(तु. ऋ १, १३५, ३; ६ प्रभृ.) ।

^५) = सपा. मंत्रा १, २, २० आपमं १, ६, ६ । शौ १४, १,
४४ पै १८, ५, १ उतु इति पाभे. ।

^६) सप्तम्यर्थानुवादी कप्र. इत्येव सुवचः (वैतु. G.W.
अध्यासते) । ^७) सपा. शौ ४, २, ४ विभे. ।

^८) अग्रे इत्यन्वितः कप्र. ।

^९) अवि इति सप्त. युक्तः कप्र. (तु. सा. G.W. प्रभृ.) ।

^१) अत्र G.W. उत्तरेण ✓अंश इत्यनेन गतियोगमनु-
मनुते (वैतु. P.W. प्रभृ.), तन्न । ✓अंश इत्यस्याऽधःपतने
निरुद्धत्वदर्शनाद् उपर्यर्थस्य अधेः कुतश्चिदधःपतने विशेषण-
तायोगो नितरामयुक्तः स्यात् । अतः पञ्चम्यर्थानुवादित्व-
मात्रेण चरितार्थ इव भवत्यन्यथाऽनर्थक इति । सपा.
अधि, अशत् > तै ४, २, १, ४ प्रभृ. अधिश्रय (तु. टि.
अशत्) इति पाभे. ।

^२) अति इति सपा. ऋ ८, ५६, ३ पाभे. ? यनि. शोधः
(तु. टि. ? अति स्रजः) ।

^३) नाके इति सप्त. युक्तः कप्र. द्र. (तु. टि. मा १२, ६३) ।
= सपा. मा ११, २२ प्रभृ. माश ६, ३, ३, १४; ९, ४,
४, ३ । शौ ४, १४, ६; ११, १, ३७ अमि... आरोहन्तः
इति पाभे. ।

^४) अध्याभरत् इत्युदात्तगतिमति क्रियापदे सस्वर-
गत्यन्तरानुप्रवेशमीहमान्निश्चिन्त्याः P.W. प्रभृ. । अन्व-
यान्तरसद्भावसंभवे सति परेष्टद्वैस्वर्यवादस्य साध्य-
समत्वाव्यभिचारादिति यावत् । पृथिव्या अग्निदेवता-
कत्वाद्गनेज्योतिषः पृथिव्याः सकाशादाहरणश्रुतेः स्वाभा-
विकत्वोपगमात् पृथिव्या अपादानभावस्य विशेषेण श्रावणार्थं

तदनुवचनस्य कप्र. सावसरत्वं भवति । यदिह प्रथमोक्ते
स्थले (मा ११, १) गतिरयमुक्तान्वय इति द्वितीये च
स्थले (मा ११, ११) कप्र. इति व्याहतमिव ब्रूतः उ. च
म. च ततस्तयोरनवधानतैव प्रतीयेतैति दिक् ।

^१) शाखाभेदेनोभयौह प्रवृत्तिर्भवति । तद् यथा । मा.
(वैतु. १८, ५१) का. (वैतु. २०, ३, १) मै. काठ. क.
चाधिकरणत्वोपबृंहणतयाऽस्य श्रुतिर्भवति उत्तमे नाके
अधि इति । 'इतो रोहन्तं तथा रोह्य यथा तस्य
रोहणपर्यवसानमुत्तमनाकाधिकरणकं भवति' इत्येवं चात्र
व्याख्येयम् । इह रोहणक्रियाया अपेक्षया तत्समाप्त्यधि-
करणस्य विवक्षा मुख्येत्यर्थः । तै. शौ. पै. त्वपादानो-
परिभावविशिष्टस्य क्रियार्थस्य प्राधान्येन श्रावयितुमिष्टत्वा-
दयं गतित्वेन श्रूयते उत्तमं नाकम् अधि-रोहयैवम्
इति । 'इत उपरि यथा स्यात्तथा रोहन्तमधिरोहन्तं सन्त-
मुत्तमनाकपाप्त्यधिकत्वेनाधिरोह्य' इत्येवं चेदं व्याख्ये-
यम् । इह रोहणसमाप्त्यधिकरणास्याऽपेक्षयोक्तप्रकारेणो-
परिभावविशिष्टक्रियाया विवक्षा मुख्येत्यर्थः सुवेचः द्र. ।
एस्थि. तै. शौ. पै. चाधिकरणभावापेक्षयोक्तया क्रियो-
पसिततमत्वस्य मुख्यत्वेनोपलम्भात् उत्तमं नाकम् इति
कर्म श्रूयते (तु. ✓रुह > रोह्य इति रूपस्य सस्थ. संकेताः,
अधि ✓रुह > अधिरोह्य इति रूपस्य च शाखान्तरीयाः
संकेताः) ।

^२) जातवेदेजनिमधिकृत्याऽरण्यादिकारणान्तराऽपेक्ष-
योखायाः प्राथम्यस्य स्तवने मन्त्रस्वारस्यादनन्तरपर्यायो-
पर्यर्थे अधिः गतीतरतया स्वातन्त्र्येणाऽन्वयमर्हति ।

^१) = सपा. माश १२, ९, २, ३ तैव्रा २, ९, ६, २ । मै १,
१०, २ काठ ९, ४ अपि इति पाभे. ।

९†; ३५, १, ५†; ३, २; ४, २१;
तै १, ८, १; २; १४, २†; ४,
१०, १†; ४३, २; ५, ५, ४, ९,
३१^०; ७, १३, ५†; ८, ३, १^०;
१२, १, ५, २; २, २, १, ४, ८^०;
८, ६; ३, ९, ३; ४, ६, १; ११, १^१;
१२, २; ५, ३, ३; ४, ५; ६, ६; ६,
११, ३†; ३, ३, ३, ३; १४, ३,
१^१; २; ५, १, १^०; १४, १^१;
२; ३; ५, ३; †११, १; ३; ४,
१, १, १; २, १; ४^०; ३, २; ४,
२†; ७, २†; ८, ५; ६; ९, २†; ११,
३†; २, १०, ४; ४, ४, १†;
१२, ३; ५, ११, १; ६, १, १;
४^०; २, ३†; †०; ३, २^१; ५, ३;
६, १†; ७, १३, १^०; २-४; ५, १,

४, ४†; ५, ४†; १५, १, ६; ५,
४; ६, ४, ४†; ७, ७, २; १६,
१, १०, ५; २, १०, ५†; ११,
४^१; ३, १, २; ९, १; १०, ४;
५, ५, ३^१; १०, २; ७, १, २०,
१; १२, ८, ५; १०, १-३; ३, १,
३^०; ११, १^०; ४, २, ५; मै १, १,
९; १२; २, ८^१; १५; ३,
१३†; ३७; ४, ३^१; ३^१; ४, ५;
६; ९; ९; ६, १; २†; ३^१†;
७†; १०; १०; १७, २; ३^१; ४^०;
१८, ८^१; ९^१; ९, ७; १०,
१; ८; १०; १०; ११, ६^१; ७^१;
२, १, १०^०; १२, १; ३^१; ५; ११;
३, ५^१; १४, ३; ४^०; १५, ४; ९^१;
७, १^१; २^०; ३†; ४†; ७†; १२;

१५†^m; १७; ९, ९^१; १०, १^१;
३^१†; ५^१; ६; १२, ३^०; ४, ५, १३,
७†; २३†; ३, १, १; ३; ५^१†; ९†;
१२, ४^m; ७; ३, ११; १६, २;
३^०; ७; ९^१†; ७, २; ७; ९; १८, ३;
५; १०^०; १९, १^१; ३^१; ११०, ३;
४; ११, ७; १६, ३†; ४^०;
४, १, १; ९^१; ११^१†; १३,
२^१; ३^१; ४^१; ५; ४, ३; ४; ५^१†;
७^१†; ९; ५, ५; ६, ४; ६; १;
७, ४; ९; ८, ९; ९, ११;
१०, ३†; ११, ४†; †१२, ४;
६; †१३, १; ५; ११४, १;
१४; १५; १८; काठ १, ८,
११; ४, ३^१†^m; ५†; ९; ५, ६^१;
६, १; २^१; ७, १२; १३; १७.

१) 'अध्याहृत्य' इति वदन् क्रियाऽंशं प्रवेशयितुमिच्छति सा. । उपर्यर्थकः पर्यवसानवचनः कप्र. इत्येव तु सुवचम् । अनर्थकत्वं समर्थयन् भा. तावद् उपेक्ष्य इति किमु वक्तव्यम् । १) पाभे. अधि मा २०, १७ द्र. ।

२) सप्तम्यर्थानुवादी कप्र. । अधि संवसन्तः इत्येवं गतित्वं मन्वानाः P.W. प्रमृ. चिन्त्याः । = सपा. तैत्रा ३, १, १, १२ आपश्चौ ७, ५, १ प्रमृ. । माश्रौ ६, २, ३, ८ अभि इति पाभे. । ३) पाभे. अधि खि ४, ९, ४ द्र. ।

४) इदम् विश्वं भुवनमधि श्रितुम् इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. क्र १०, ८२, ६ विश्वानि भुवनानि तस्थुः इति पाभे. ।

५) अधि, निदधाति > सपा. मै ३, ८, ९ अभिनिदधाति इति, काठ २५, १० क ४०, ३ अभि संमुखानि कुर्यात् इति पाभे. ।

६) अतः इति पं. युक्तः कप्र. (वैतु. भा. सप्त. युक्त इति) ।

७) पञ्चम्युपबृंहणः कप्र. (वैतु. भा. सा. अधि... संक्रामतु इत्येवं गतित्वं मन्वानौ चिन्त्यौ) ।

८) अधि । आसत्ते इत्यत्र पपा. उत्तरस्तिङ् यन्निहत इव प्रादक्षि तत् प्रासादिकं द्र. । यथोगीयस्वरस्य तत्राऽवश्यं-भावितादिति यावत् । एवं तावद् अयं सस्वरः कप्र. एव सुवचः । गतित्वे सति तिङि चोदात्तवति (पा ८, १, ७१) इति निघातप्रसङ्गादिति दिक् ।

९) सकृत् सपा. तैत्रा १, १, ३, ७ विभे. ।

१०) अपादानत्वस्य विशेषेण शिवावयिषितत्वात्तदुपबृंहणः कप्र. द्र. । यत्तु केचिद् (पुत्रा।वृ.अ।धि वत->) 'वृ, अधि-वत- इति समस्तं प्राति. प्रतिपेदिरे (तु. BW. MW.) तदसत् । तथात्वे हि पूष. प्रकृतिस्वरं स्यात् ।

११) अधि, विनाशयति > काठ ११, ४ अनुविनाशयति इति, तै २, ३, ३, ५ विनाशयति इति च पाभे. ।

१२) पाभे. अग्ने मा ३१, १७ द्र. ।

१३) उपरिभावेन क्रियाया विशेषणस्याऽपेक्षयाऽधिकरण-विशेषस्य विवक्षाविशेषप्रतीतिः कारकोद्बलनः कप्र. द्र. । सपा. तै ५, २, ४, ३ अभि इति पाभे. ।

१४) अपवृध्यहन् > सपा. तै ६, १, १, ७; ४, २, ३ अपो-ऽभ्युन्नियत इति पाभे. ।

१५) सपा. तै ४, ४, १२, २ आश्रौ ४, १२, २ इह इति पाभे. ।

१६) अदभ्युः, आत्मनः इति पं. युक्तः नुक्ते इति सप्त. युक्तश्च कप्र. (तु. सपा. काठ ३१, ७ क ४७, ७ पाठाऽभावः) ।

१७) तु. क्र ५, ४४, १ यत्र अनु इति श्रूयते । दुरुहाया इव सत्या अस्याः श्रुतः पाठे यथा काऽपि वैकली संभाव्येत तथोक्तबाह्वचस्यलीये अनु इत्यत्रत्ये टि. द्र. ।

१८) सपा. क्र ५, ४४, १ प्रमृ. माश ४, २, १, ९ अनु इति पाभे. ।

८, ४^५; ८; १०^३; १२; १५; २,
१^३; ३; १०, ५; ७^३; ९;
११, ८^५; १२, २^७; ७^{२०};
८^३; ११^३; १३, २^५; ३; ४^{१०};
१२; १५; १४, ७; ८; १०;
१५, ११; १२^३; १६, १; १^३; ३;
४; ७; १२; १५^३; १७; २०,
२१; १७, १६^३; १७^३; १८,
१^३†^५; २†; ३^३; ४; १५^३; १६^३;
१८; १९, ५^३; १; १०; २०, २^३;
४; २१, ६; ७; २२, ९†; १४;
२३, १^६; २; ५^३, ८^३; २४, ६;
७; ८^३; २५, ५^३; २६, १०; २९,

७; ८^३; ९^३; ३०, ८^३; ९; ३१, ७;
९^३; ३२, ६^३; ३४, २^३†; ३; ६^३;
१२; ३५, ७†^३; १६; २०; ३६,
२; ३^३; ५; ३७, २^३; ३; ५; ९^३;
१६; ३८, २; ५^३; १२^३; ३९,
२†^३†^३; ३^३; १४; ४०, १; ३^३; ५^३;
७†; ४१, ११†; ४३, १; ४६,
१; क १, ८; ११; ३, ४†; ७;
११†^३; १२; ४, १^३; ६, ९†^३;
१७, ३; ६^३; ७; १८, ३; ४^३; ६;
२५, ३; ६†^३; ८; २७, ६^३; २८,
१^३; २†^३; ३^३; ४; २९, ४^३†; ३^३;
†३०, ३; ८; ३१, ४; २१†; १३५,

३†; ७; ८; १३६, २; ६^३; १३७,
७; ८; ३८, १^३†; ३९, २†;
४१, ८†; ४५, ८†; ४७, ७; ४८;
९†^३; १४; १८^३†; †को १,
९; ५२; १२०; १५९; २९, ८†^३;
४८६; ५१८; ५२९; ५३२; ५३९;
५४३; ५५४; ५७४^३; २, ५०;
५१†^३†^३; ५२; ७३; ७५; १८३;
२०६; २३१; २३७; २७०;
३५०; ४५३; ४५५; ५३६; ५३९;
५४८; ५५१; ५६७; ६०३; ६३२;
६३४†^३†^३; ६३६; ६४५; ८४०;
९६१; १०२४†^३†^३; १०५०;

अ) एकतरत्र सप्त. युक्तः, अन्यत्र च पं. युक्तः कप्र. ।

ब) अधि (सजातेषु इति सप्त. युक्तः कप्र.) भूया-
सम् इति द्वे पदे द्र. (तु. सपा. मै २, ३, २) ।

ग) पं. युक्तः कप्र. (तु. सपा. मै ४, ३, १) ।

द) पञ्चम्यर्थानुवादकः कप्र. द्र. । यत्तु SIM अधि-
निष्क्रीय इत्येवं गतित्वाह । तन्न । प्रकरणोऽध्यर्थान-
ननुरञ्जितनिष्क्रयमात्रस्य विवक्षितत्वात् (तु. नियुच्य मै
२, ५, ६) ।

े) अधि (पं. अर्थे कप्र.) जायते, जायेत इति च
द्विपदः शोधः ।

१) पां. अधि खि ४, ९, ४ द्र. ।

२) सपा. खि २, ४, १० मृद. माश ७, ४, १, २८ आपमं
२, १७, ५ नी १८ अनु इति पां. ।

३) अधि... अर्पितम् इत्येव व्यवहितेन निष्ठान्तेन समा-
समिच्छुः SIM चिन्त्यः । अधिकरणार्थस्यौत्कथ्येन प्रका-
शयितुमिष्टत्वात्तदनुवचनस्य कप्र. एव संगतत्वात् (तु.
तस्यैव स्वयमनुपदम् अधि श्रितम् इत्यत्र तथानुगमादिति
दिक्) । इह द्वितीये स्थले तिष्ठसि इत्येवं योगं मन्वानः
SIM चिन्त्यः (तु. ऋ ६, ४५, ३१ टि.) ।

४) एकतरत्र अधिप्रणयति इत्येवं योगमुशन् SIM
चिन्त्यः । पञ्चम्यर्थानुवादित्वस्यैव प्रकरणानुरोधात् (तु.
मै ३, १, ५) ।

५) इष्टकासु इति सप्त. युक्तः कप्र. ।

६) पां. अधि मै ३, ६, ३ ।

७) सपा. मै ३, ७, १ विमे. ।

म) सपा. मै ३, ८, ६ उपरिष्ठात् इति पां. ।

न) यूषे इति. सप्त. युक्तः कप्र. । अधि, न्यस्येत् >
सपा. मै ४, ७, ९ अभिनिदध्यात् इति पां. ।

०) सपा. तै ३, १, ४, १ शौ २, ३४, ५ परि इति
पां. ।

१) सपा. तैत्रा १, ४, ६, ६ परि इति पां. ।

२) पां. अधि ऋ १०, १७३, १ द्र. ।

३) पां. अधि मा २०, १७ द्र. ।

४) पां. अग्ने मा ३१, १७ द्र. ।

५) सप्त. युक्तः कप्र. ।

६) सपा. मै १, ३, ३९ काठ ४, १३ अभि इति पां. ।

७) अभ्यर्थे अधिः इह श्रावित इति द्र. (तु. काठ ४, १३;
मै १, ३, ३९) । एवम् ऋ १, ३१, १८; १४१, १२
यत्राभ्यर्थे अच्छ इति श्रूयते ।

८) एकतरत्रापादानभूतस्य विशेषेण विवक्षातस्तदुप-
बृंहणः कप्र. भवति । तदेवं मुपा. अधिसृज्यते इति
चिन्त्यम् ।

९) सपा. काठ २३, ९ अभि इति पां. ।

१०) यत् सा. गतिरित्याह तच्चिन्त्यम् (तु. टि. ऋ ९,
७५, १) ।

११) तु. टि. अधि ऋ ९, १०५, ४ ।

१२) तु. टि. अधि ऋ ९, ७५, २ ।

१३) अधि द्रवि > सपा. ऋ ९, २८, ५ विचर्षणिः इति
पां. ।

१४) सपा. ऋ १, २२, १६ विमे. ।

१०८०; १११४; ११५१-
११५३; ११९४; ११९७;
३, १, २; ४, ७; जि १, १, ९, ५,
८; १३, ६; १७, ५; ३१, ६^१;
५०, १०; ५३, ८; ५४, ५;
८; ५५, ८; १२, ५७, १; ५८, ९^१;
२, १, १; ३, १०; ३, ५, ९; १०^०;
११; ७, ११; ८, १; १७, ४;
१९, १; २१, २; २३, २; २९,
७; ३४, ११; १३; ४२, २; ४३,
४; ७; ४९, १; ५१, २; १०; ५२,
२^०; ५३, ३; ४, १, ४-६; ७, ८;
१०, १; १६, ९; २८, ६; शौ १, ३,
६; ९; १४, १; २४, ४; ३२, ४;
३४, १; ३५, ३^०; २, १, ५^१; ३,
१; ४; ५; ७, १; ३; ९, १;

४; १०, ८^१; ३०; १; ३३, १;
४; ३, ६, १^१; ७, १; ४, २,
६^१; ४, ७; ६, ४; ७, १;
८, ४; १०, २; ६; १९, ४;
७; २८, ६^१; ३४, १; ५,
४, ७; ६, ४^१; २१, ४; ६,
२१, १; ३०, १; ७०, १; २; ३^१;
७३, ३; ७६, १; ८७, १^१;
१०१, ३; १०९, २; १११, १^१;
१२४, ३; १३३, ४; १३६, १;
१३८, ४; ५; ७, ९, १^१; ५५, १^१;
६७, १; ८७, ३^१; १२०, ३; ८, २,
२७; ६, २४^१; ७, २; ७; १३; १४;
१६; १९; ९, ४^१; ५; ९, १;
१००; १६; १७; ३, २०; ५, ४;
६^१;^१; ८; १५; १३, १२; १४, २^१;

६; १८; २१; १५, १; ७; १८;
२१; १०, २, ५; १३^१; १४;
१७; २६; ७, १२^१; २; १२;
१५^१; २९; ३०; ४३; ८, १९;
४१; ९, १२; १०, ५; १९;
२१; ११, १, २४^१; २६; ३६;
६, ४; ७; ७, ११; १५;
२४; ९, ८, ९; १४; १८; १०,
१; ३०; ३४; ११, १०; १२,
१, ८; ५२; ५६; २, ४१; ३,
२६; ३६; ४७^१; १३, १,
११^१; १४; २५; ३७^१; ४२;
३, २; ६; १८^१; ७, ५; १४, १,
१, २, ९^१; २३; ४३; ४८^१;
४९; १८, १, १^१; २, ३२; ४७;
४, ३; ४; १२, ३, १; ५, १; ६,

^१) तु. टि. अधि कौ १, २९८। ^२) तु. टि. अधि ऋ ९,
१०५, ४। ^३) तु. टि. अधि ऋ ९, ७५, २।

^४) तु. टि. अधि कौ २, ६३४।

^५) इन्द्रियाधिकरणभूतेन्द्रायमाणस्वेदमा परामृश्य-
मानस्याऽधिकरणतावैशिष्ट्येनाऽऽप्यतेजःप्रभृतीनां धार-
णस्य शिवावयिषितत्वादुक्ताऽधिकरणाऽर्थप्रवचनः कप्र.
द्र. (तु. सा.)। शेषम् ऋ ८, ६८, १९ टि. द्र.।

^६) अध्यैरयन्त > सपा. खि ४, १०^१, ३ अधीरयन्त
इति, मा ३२, १० का ३५, ३, ७ अध्यैरयन्त इति, खि ४,
१०, ३ तैआ १०, १, ४ अभ्यैरयन्त इति पामे.।

^७) सपा. तैआ २, ५, ६, ३ आपमं २, १२, १० हिष्ट २,
३, १० युत् इति पामे.।

^८) अधि...आसीत् इति योगं वदन् सा. चिन्त्यः।

^९) तु. टि. ?नि...यहतम्।

^{१०}) पाठः? तु. टि. ऋणयाः ऋ ९, ११०, १।

^{११}) पामे. अधि ऋ १०, १७३, १ द्र.।

^{१२}) भद्रत् इति पं. युक्तः कप्र.। = सपा. कौसू ४२,
१। तै १, २, ३, ३; ३, १, १, ४ ऐआ १, १३ शाआ ७, १०
आश्रौ ४, ४, २ अभि इति पामे.।

^{१३}) पामे. अध मा २७, ९ द्र.।

^{१४}) वैतु. WI. अधिधारण इति।

^{१५}) सपा. शौ ९, १, २० दिवि इति पामे.।

^{१६}) एकतरत्र सपा. पै १६, ९७, ५ अपि इति पामे.।

^{१७}) अङ्गे इति सप्त. युक्तः कप्र.।

^{१८}) अत्र अधितिष्ठति इत्येतं योगं वदन् WI. चिन्त्यो
भवतीत्यत्रातुपदमेव पुनः श्रूयमाणः कप्र. प्रमाणं द्र.।
तत्र हि यथयं कप्र. नाऽभविष्यद् गतिश्चाऽभविष्यत् तर्हि
प्रथमस्याऽस्य गतेः सतोऽवश्यं निघातोऽभविष्यत् (पा ८,
१, ७०) इति तर्कणा साधु भवति।

^{१९}) सङ्कृत् सपा. पै १७, ८, ७ च्च इति पामे.।

^{२०}) दर्विकर्तृकमोदनगात्रवेदितृत्वं नाम यथागात्रं यथा
तत्तद्गात्रोचितवेदिभागं चौदनचयनौग्यिकं स्यादिति कृत्वा-
ऽधिक्रियमाणापेक्षयेवाऽधिकरणापेक्षयाऽपि समानं तन्महत्त्वं
भवतीत्यधिकरणार्थप्रवचनः कप्र. द्र. (वैतु. WI. MW.
अधि...चिनोतु इति गतित्वमिति)।

^{२१}) सपा. पै १७, ४०, ८ अपि इति पामे.।

^{२२}) नाके इति सप्त. युक्तः कप्र. (वैतु. WI. अधि...
अस्थात् इति)।

^{२३}) अधि, तस्थुः > सपा. आपमं १, ७, ८ आसते इति पामे.।

^{२४}) स्थानौ इति सप्त. युक्तः कप्र. (तु. सपा. कौसू ७९,
२२ एतदभावः; वैतु. MW. अध्य आसजानि इति
योगं मन्वानश्चिन्त्यः, एक्स्मिन् पदे द्वैस्वर्यस्याऽनुपपत्तेः
[तु. पदद्वयपार्थक्यदर्शी WI.]।

^{२५}) पामे. अधि ऋ १०, १०, १ द्र.।

९; १६; २४, २; ३; २६, १;
२७, १०; ३१, १२; ३४,
६; ४५, ३; ४८, ६; ५३, ३;
५६, १-३; ५; १२०, ५, ५;
१७, २; २२, ५; २५, ३; ७०, ५;
६; ७४, ६; ९२, २; ९३,
५; ९५, २-४; ९६, १७; २०;
११०, २; १११, २; १४१, ४;
पै १, ८, ३; ४; १५, १; २३, ४;
२९, ४; ३८, १; ५५, ३; ६७,
१; ६८, ५; ७९, १; ८९, १; २,
६, ३^१; ९, १; १०, ३; १७, १;
२६, ४; ३२, १; ६५, ३; ३, २,
१; ३, १; ५, ३^२; ८, १; २; ३;
५; १३, ५^०; १५, २; ३; १७,
१; २२, १; २८, ३; ३३, ४;
३८, ५; ७; ४, ११, ५; ७; २,
५; ३, १^१; ५, १०; ७, ३; १६,
१; २१, २; २५, २; ३; ३७, ६;

५, ८, ३; १०, १०; १२, ७;
१३, ८^१; १७, ६; २०, ३;
२५, ४; २९, ३-५; ३३, १०;
३६, १; ७; ३७, ४; ४०, ३; ६,
६, ३; ८^२; ७, ४; ८, ९;
१७, ६^१; २१, ६; २२, १; १४;
७, ५, ३; १०; ६, ८; ८, ३; ८,
१०, २; ४; १३, ११^१; ९,
३, ४; ५, ७^१; १४; ६, २; ५;
७, २; ८, २; १२, ७; २३, २;
१०, १, ४; २, ७; ८; ७,
१०; ११, ३, ६; १२, २, ३;
४, ३^०; ५, ५^१; १३, ३, १^१;
६, ७^१; १४, २, २; ३, ९; १२;
१५, १, ८; ४, ३; ५, ९; १०;
१०, ३^१; ११, ३^१; २१, ४; ९;
२२, ७; २३, ५; १६, ५, ८;
१२, २; ७; १३, ३; ४; ६; ८;
१८, ४^१; ५; २१, ४; ३२,

१०^१; ३३, ७; ८; ४०, १०;
५१, २; ५२, १; ५९, ५;
९; ६०, २^१; ५; ७^१; ८; १६६,
२; ५; १६७, ८; ११; १६८,
१; ७; १६९, ८; ११;
७०, ९; ७५, २; ८०, ४^१;
८२, ८; ९; ८३, ४;
८; ८५, १; १०; ८८, १; ३;
९१, ४; ६; ९२, ६; ९७, २-५;
९८, ५; १०२, ६; १०४,
१०^१; १०७, ५; १०८,
९; १०९, १; १३७, २; १५२,
४; १५४, १^१; ५; १५५, ३;
१७, १, ९^१; ५, १०^१; ६,
४^१; ७, १^१; ४^१; ८, ३^१; ९,
१०^१; १०, १^१; १५, २^१; २४,
१^१; ४^१-११^१; ३३, २^१; ३४,
२^१; ३८, ३^१; ५^१; ३९, ६^१;
१८, १, १^१; ७, १०^१; ९, ३^१;

१) पाभे. अधि शौ २, १, ५ टि. द्र. ।

२) सपा. शौ ३, २, ३ चर इति पाभे. ।

३) तृतीयपाद उत्तर-शब्दश्रुतेश्चतुर्थे पादे अभ्येः उभयोः
पाश्चर्योर्दोषेक्षयोतरत्वमभिकाम्यते तद्वाचकयोः पञ्चम्य-
न्तयोः पदयोरवस्थितिर्मूलतः स्तुती समयेन विकृतपाठतया
परिणतेत्यनुमातुं सुलभम् (तु. शौ ३, ५, ५ यत्र अधि-स्थानिन
उत्तेत्यस्योभयोः पाश्चर्ययोः पञ्चम्यन्ते पदे भवतः) । एवं
स्थिते मनुष्याः इति संशयः इति च पदे विकृतपाठ-
संशोधनपूर्वकं मानुष्याः इत्येवं संवतः इत्येवं च कथं सुपठे
इत्यस्य कृते तु. तत्तत्पदगते टि. ।

४) पूर्वपादत्रये तथा तथा विशिष्टत्वेनोपवर्णितस्या-
ऽधिकरणविशेषस्य विशेषेण श्रावयितुमिष्टत्वात्परः
कप्र. द्र. ।

५) सपा. शौ १९, ३२, ३ असि इति पाभे. ।

६) पाभे. अधि शौ १९, ३३, ५ द्र. ।

७) पं. युक्तः कप्र. ।

८) पाभे. अधि शौ ९, १, १० द्र. ।

९) सपा. शौ १०, २, १० तु इति पाभे. ।

वैप १-२३

१) सप्त. युक्तः कप्र. ।

२) सपा. शौ ११, २, १० अनु इति पाभे. ।

१) मूको. च सा. (शौ ११, ७, ११) च *अति
इतीव श्रूयते । यत्तु सा. 'दृढाः इत्येवं समासमाह
ततस्तदीये पुस्तके स्वराङ्कणे कश्चिद् भेदोऽभवदिति
प्रतीयते । अथवा वृथक्-स्वरयोः सतोरपि समासं वदत-
स्तस्य प्रमाद एव स्यात् । अथ मूलतः अधि इत्यस्मिन्न-
भ्युपगम्यमाने कप्र. एवायं सप्तम्यर्थानुवादीति सुवचम् ।
एस्थि. च तयोः इति पदम् नमसोः इति विशेष्यसा-
काङ्क्षं द्र. न तु मन्त्रोक्तग्निद्वयसंकेतकमिति (वैतु.
सा.) । तेन च सप्तम्यधिकरणवाचिना कप्र. अनेन भूयः-
प्रोद्बलितार्थेन सता श्रयन्ते इत्यस्य क्रिप. अन्वयः द्र.
(तु. शौ १०, ७, ३८; ११, ३, ५१; १२, ३, ३८ प्रसू.) ।

३) अधि शौ १०, ७, १ टि. द्र. ।

४) अधिकार्थे स्वाअ. ।

५) अधि, धारयामि > सपा. शौ १२, ३, २२ आदे-
शायामि इति पाभे. ।

६) पाभे. अधि शौ १४, २, ९ द्र. ।

११, ३^a; ८^b; १६, ११⁰; ४⁰;
१७, ५^a; १८, ७⁰; १९, २१^a;
२१, ८⁰; २२, ६, ५१^a; १०, १०^a;
११, २^a; ५^a; १३, १२⁰; १५,
१०-१२^a; २३, ३^a; २४, ४⁰;
१४⁰; २७, ८^a; २८, ७^a; ९^a;
२९, १८^a; ३०, १३^a; ३४;
१२^a; ३६, ११⁰; ४० ६¹⁰;
४२, ८^a; ४३, ३⁰; ७^a; ४६,
३¹; ५१, १५⁰; २०, ३, २^a;
१३, ६^a; १६, ३^a; १८,
४१⁰; २०, १^a; २५, २⁰; ३०,
८⁰; ३६, ८^a; ३७, ४⁰; ६, ८^a;
४८, ७^a; ५०, ५^a; ५२, १२^a;
१३^a; ५४, २^a; ८⁰; ५५, ४⁰;

१०⁰.

अधिक¹-कम् पे १९, २५, ५.
[⁰क-१उपस्थ¹].

अधि✓कृ, अधिक्रियते मे ३, ७, ७;
४, ५, ५.

अधि-करण-स्वप्न⁰.

अधि-कृष्णाजिन^m-नः काठ
३४, ५.

अधि✓कलृप् > अधि-कल्पितⁿ-
-ल्पितम्⁰ मा ३०, १८; का३४,
३, ५.

अधि✓क्रन्द, अधिक्रन्द पे १३, २,
१५^p.

अधि✓क्रम, अधिक्रामति तै ५,
४, ४, ३, ५, ३; ५, ७, १; ९, ३, ७;

६, ४; अधिक्रामति तै ५
४, ४, ५, ७, २; काठ २१, ७³; ९³.

अधि-चक्रम्(म>)मा¹-माम्
शौ ११, ११, १६; पे १७, १२, १.

?अधिक्रस्य¹ पे ११, ७, ४.

अधि✓कीड्, अधिक्रीडन् मे १,
१०, १६; काठ ३६, १०.

अधि✓क्षम् > क्षामि, अधि^{...}
क्षामत् पे २०, ३२, ८¹.

अधि✓क्षि(निवासे), अधिक्षियन्ति
अ १, १५४, २; ७, ९६, २; मा

५, २०; का ५, ५, ८; मे १,
२, ९; काठ २, १०; क २, ४;

शौ ७, २७, ३; पे २०, ६, १०¹.

अधिक्षितः¹ अ ८, ४०, ३, ४१,

^a) पं. युक्तः कप्र. ।

^b) तु. टि. अधि शौ १४, २, ४८ ।

^c) सप्त. युक्तः कप्र. ।

^d) तु. टि. अधि अ १, १६४, ४२ ।

^e) सपा. शौ १३, २, १४ अनु इति पामे. ।

^f) तु. टि. अधि क ९, ७५, १ ।

^g) तु. टि. अधि खि ४, ९, ४ ।

^h) सप्त. आशीयान् टि. द्र. ।

ⁱ) सपा. मा ८, ३७ अनु इति पामे. ।

^j) पामे. अग्रे मा ३१, १७ टि. द्र. ।

^k) सपा. शौ ७, ११९, १ तेऽहम् इति पामे. ।

^l) स्वाधिकः कन् प्र. (वैतु. पाम. प्रमृ. [५, २, ७३]

अध्याख्य-+कन् प्र. इति?) ।

^m) विप. (दीक्षित-). बस. (पावा २, २, २४) पूष.
प्रकृतिस्वरम् ।

ⁿ) नाप. ([कुशाग्रमनि-] कितव-). गस. उप. णिनिः
प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^o) सपा. तैत्रा ३, ४, १६, १ बहिरसुदम् इति पामे. ।

^p) सपा. शौ ५, २५ ८ अधिस्कन्द इति, शांठ १, १९, ११
अभिस्कन्द इति, कौण्ड १, १२, ६ अभिस्कन्द इति पामे. ।

^q) विप. (राक्षसी-). गस. उप. अच् प्र. आधादि-स्वरश्च
(पा ६, २, १४४) । यत्तु सा. सप्त. अर्थे अधिः कप्र.
इत्याह तत् स्वरतश्चिन्त्यम् ।

¹) प्राकृतिकसन्धिपरिणतोऽपपाठा द्र. । अधिका(ः>)य
अस्य इत्याकारके (विसर्गलोपे पुनस्तत्पूर्वोत्तरस्वरसन्धि-
निरोधक-यकारवनि) पाठे मूलतः सत्यनुपदं श्रूयमाणस्य
या(ः) इत्यत्रत्यस्य यकारान्तरस्य समानध्वनितिरस्कार-
केणैव प्रभावेण यकारनिवृत्तौ सत्यो पुनस्तन्निर्गच्छः स्वर-
सन्धिः प्रावृत्त पाठकप्रमादतो ह्रस्वभाव च वागमन् (पाप्र.
भेभगो- [पा ८, ३, १७] इत्यत्र लोपः शाक्यस्य
[पा ८, ३, १९] इत्यत्र चायं विषयः संकलितः द्र.) । ननु
माध्यमिक्यकाराऽनुपदेशलोपाऽऽत्मकार्यद्वयगौरवं किमि-
त्यनुमतं भवति तदपेक्षया विसर्गलोपानुपानी प्राकृतिकः
स्वरसन्धिरित्येवं लाघवं किमित्यादौ विषयो न भवतीति
चेद् । उच्यते । मूको. एतद्विषये संकेतलभ्यादेवैवं गुरु-
त्वमनुमतं भवति लघुत्वं चोपेक्षितं भवतीति । तथाहि ।
प्रकृत एव मन्त्रार्थे ता(ः) इतः इत्यस्य स्थाने ताथितः
इति मूको. भवति (एतददर्शकः मुपा.?) । "अधिका-
(गम. उप. <✓क्रम [तु. दधि-क्षा-]) > -क्षाः (स्त्री.
प्र३ रूपम् रोपीः इत्येतत्-समानाधिकरणं द्र.) ।

²) पामे. अति^{...}क्षामत् द्र. ; °क्षामात् इति मूको. ।

³) यक्र. हि-योगेन, यद्-योगेन च प्रयोजितो निघाताभावस्
तिष्ठः द्र. ; (तु. वें. [१मे स्थ.], Pw. Qw. प्रमृ.) ।
यत्तु वें. [२ये स्थ.], सा. च यस्य इत्यनेन समाना-
धिकरणमिति कृत्वा य इदमित्यभिधाते, तन्नितरां
प्रामादिकमित्युपेक्ष्य द्र. । तथाखे हि कृदुत्तरपदप्रकृति-

९; अधिक्षितः ऋ ८, २५, ५
अधि ✓ क्षि(ऐश्वर्यं) > अधि-क्षित^a-
-क्षितम् ऋ १०, ९२, १४.

अधि ✓ गम्, > गमि, अधि गच्छे^b
पै १६, ८९, ८.

अधि...गहि ऋ ८, २४, ७; ९,
७२, ९.

अधि...अगन् शौ २, ९, ३०.

अधिगम्यते^c शौ ७, १०६, १; पै
२०, ३५, ५.

अधि...गमयामसि^d पै ३, १;
८.

अधि-गर्त्य^e - -र्यस्य ऋ ५, ६२, ७.

अधि ✓ गा, अधि...गात ऋ ८, २०,
२२; [५, ५५, ९] १०, ७८, ८;]

अधि...गातन ऋ [५, ५५, ९
(१०, ७८, ८); अधिगात् शौ

२, ९, ३; पै २, १०, ५; अधि...
अगात् पै २, १०, ५०.

अधि ✓ गृ (शब्दे) > अधि-
गृणान् - नः मै ४, ९,
११, ४.

अधि गो- > अधि-गव^b - -वम् शौ
९, ८, ९.

अधि-चङ्कमा - अधि ✓ कम् द्र.

अधि ✓ चर्, अधि...चराव ऋ ७,
८८, ३.

अधि-चरण- सु^o.

अधि ✓ जन्, अधिजायते मै ३, ९,
२.

अधिजज्ञे¹ ऋ ८, ५८, ३; खि
१, ४, १; पै ८, ९, १; अधि-
जज्ञिरे पै १३, ५, ११.

अधि-जरायु- -युः पै ११, ५, ४;
-युम् पै ११, ५, २, ३, ५; ८;
१०.

अधि-ज्य¹ > अधिज्य-धनुस्^k-
-नुः काठ ३४, ५.

अधि ✓ दिव् > अधि-देवन¹ - -नम्
मै ४, ४, ६; -ने तै ३, ४, ८, २, १;
शौ ५, ३१, ६; ६, ७०, १; पै २,
३५, ३; १३, १०, ५, १; १६,
१४९, ३; १९, ३७, ५. [न-
मध्य^o].

अधि ✓ दिश्, अधि...दिदिष्ट^m ऋ
१०, ९३, ९५.

अधि-देवⁿ - -वाः पै १५, ९, ५.

अधि-द्यौ- -द्यौः तै ४, ४, ५, २; मै
२, ८, १४.

?अधि-द्रुत् - -द्रुतः पै १, ७८, १.

अधि ✓ धन्व्, अधि...धन्व ऋ ९,
९७, १९० (१९)].

अधि ✓ धा, अधि...दधाति कौ २,
५१; जै ३, ५, १०; अधिधत्थः

ऋ १, १५७, ६; अधि...धत्थः

ऋ ७, ६८, ६; अधिदधामि पै
५, ४०, ३; अधिधेहि ऋ ६,

स्वरत्वेन धास्व. भाव्यम् । नन्वेकाजन्तस्य समासस्यापि
सुबपेक्ष्यैकाचरुत्माश्रित्य सावेकाचः (पा ६, १, १६८) इति
कसः उदात्तत्वं स्यादिति कथं भाष्ये प्रमादः शङ्क्यत इति
चेन्न । अन्तोदात्तादुत्तरपदात् (पा ६, १, १६९) इत्यत्रा-
ऽनित्यसमासविषयकविकल्पशासनस्य नित्यसमासे सर्वथा
तद्विषयत्वाभावस्य सूचकतया व्याख्यातत्वात् तदनुगत-
मात्रनिगोपगमाच्च (तु. टि. अग्नि-हुत्-) । अत्र मन्त्रे
पदान्तरभाष्येऽपि प्रमादो भवतीत्यत्रा चैतत्-समर्थिनी
दिक् (तु. सस्य. टि. ✓पृ > पप्रतुः) । इह Gri.
अपि प्र३ भुवाणः समानं बोध इति वचोऽन्तरं नापेक्ष्येत ।

^a नाप. । गस. उप. क्विबन्तो कृत्स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, २, १३९); वैतु. वै. सा. < ✓क्षि [निवासे] ।

^b पाप्मे. अथ शौ ११, १, ८ द्र. ।

^c सपा. अधि...अगन् < > अधि...अगात् इति
पाप्मे. ।

^d सपा. आपश्चौ १०, १३, ११ बौश्चौ २८, ९ : २२
हिय १, १७, ४ क्षुधोऽवति इति पाप्मे. ।

^e सपा. ऋ १०, १७३, १ अभि...मृशामसि इति,
शौ ७, ९९, १ अव...नयामसि इति च पाप्मे. ।

अथ मूको. (अधि स्वा... >) अद् स्वा...इतीव तकारे
परतो धकारस्य दकारापतावसंभाव्यमानायां सत्त्वामेव-
मुत्प्रेक्ष्येत यथा अद्य स्वाऽऽगमयामसि इत्याकारिकी
मौलिकी श्रुतिर्बभूवेति ।

¹ प्राप्त. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) ।

² सपा. ऋ १०, १३९, ५ तैआ ४, ११, ७; ५, ९, ९
अभि...गृणानु इति पाप्मे. ।

³ प्राप्त. समासान्तः टच् प्र. (पा ५, ४, ९२) । चित्स्वरः ।

⁴ यद्योगे निघातानुपपत्तेः मुपा. निघातः शोध्यः (तु.
GW.) ।

⁵ प्रादिभ्यः (पावा २, २, २४) इति बस. ।

⁶ बस. पाक्षिकः समासान्ताऽभावः (पा ५, ४,
१३३) ।

⁷ = द्यूतकीडास्थान-विशेष- । गस. उप. अधिकरणे
ह्युद् प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

⁸ अधि कप्र. मन्वानः GW. उपेक्ष्यः ।

⁹ = अधिष्ठातृ-देव-विशेष- । प्राप्त. ।

¹⁰ तु. नाउ. स्थ. यत्र परिणा समानोऽन्वयः श्रूयते (वैतु.
GW. MW. चोभयत्राऽन्यथा पश्यन्तौ चिन्त्यौ) ।

३५, ४; ६५, ६; अधि^a...धहि
 ऋ ३, १९, ५; ४, १७, २०; ७,
 २५, ३; काठ ८, १४; क ८, २;
 अधि...दधात ऋ ५, ३, ७;
 अद्युधत्तम् ऋ १, ११७, ८.
 अधि...धिवे ऋ १०, २१, ३.
 अधि...दधे ऋ २, ८, १५;
 (१०, २१, ३; १२७, १)।
 अधि...दधिर ऋ १, ८५, २;
 अधि...धिर ऋ ८, २८, ५;
 अधि...अधित ऋ २, ७१, ९;
 १०, १ (२, ८, ५; १०, २१, ३);
 १२७, १।; † काठ १३, १६;
 † अधिधा: ऋ १, ५४, ११; मै
 ४, १४, १८; काठ ३८, ७; अधि
 ...धा: ऋ ७, २४, ५.
 † अधिधाधि ऋ ४, ३६, ७; १०,
 ९६, ४; शौ २०, ३०, ४.
 अधि-दुधा(न>)ना^a - †ने ऋ
 १०, ११०, ६; मा २९, ३१; का
 ३१, ४, ७; मै ४.१३, ३; काठ

१६, २०; शौ ५, १२, ६.
 अधि-धीयमा(न>)ना^a - ना^a शौ
 १२, ८, ३.
 अधि-हि(त>)ता^a - ता^a शौ
 ११, ३, १४.
 अधि✓धू, अद्यधूनुत प ११, ७,
 १२.
 अधि✓धृ>धारि, अधिधाय प
 २, ७३, १.
 अधि✓ध्वन्>अधि-ध्वन् - ध्वनः?
 शौ २०, १२७, १४^a.
 अधि-नि✓धा, † अधिनिदधाति
 काठ २५, ८¹; अधिनिदधमसि
 शौ ६, १३८, ३¹; अधिनिधेहि
 शौ २, २९, २; पै १५, ५, २; १९,
 १७, ११.
 अधि...निदधुः ऋ १, ७२, १०;
 ७३, ४.
 † अधिनि-धाय^k तै ६, ५, ९, ३; ७,
 ५, १०, १.
 अधि-निर्णिज¹ - निर्णिजः ऋ ८, ४१,

१०.
 अधि-निर✓मा(माने)>अधिनिर-
 मित - नः पै ९, २३, ८; १२.
 अधि✓नी, † अधिनयति काठ १०,
 १०.
 अधिनीयते पै १६, ५४, ८^k.
 अधि-नीयमान^a - नः ऋ १०,
 ८९, ६.
 अधि✓नृत्, अधिनृत्पनु शौ १०,
 ९, २; पै १६, १३६, २; अधिनृत्य
 शौ ५, २०, १०; पै ९, २४, १०.
 अधि-पति^m - तयः मा १४, २९ⁿ;
 ३०ⁿ; ३१ⁿ, १५, १०-१४; १६,
 ५९; का १५, ९, २ⁿ; ४¹⁰; १६,
 ३, १; ४; ७; १०; १३; १७,
 ८, १३; तै ३, ४, ५, १ⁿ; ४, ४,
 २, १ⁿ; २¹; ११, ३; ५, ११, १;
 † ५, ५, ५, १, १०, ४; मै २, ८,
 ६¹⁰; ९¹; ९, ९; काठ १६, १३;
 १७, ५¹⁰; ८⁴; १६; २२, ५¹;
 ३३, ६¹; क २६, ४¹⁰; ७⁴;

१) गतित्वकर्मप्रवचनीयत्वान्यतरत्वस्य समत्वेन संभ-
 वात् संहिततरान्वयस्य वरीयस्त्वमिति गतित्वं निर्दिष्टं
 सदपि पुनर्विमर्शसापेक्षं द्र.।

२) पदपूरणत्ववादी वै. चिन्त्यः। श्री-धारणविषयकस्व
 उपरिभावस्याऽन्वयोपपत्तेर्गतित्वं सार्थकं द्र.।

३) गस. शानजन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या।

४) उप. कर्मणि शानचः निघाते यक्-स्वरः प्रकृत्या (पा
 ६, १, १८६; २, १३९)।

५) सपा. पै १६, १४४, ३ निधीयमाना इति पाभे.।

६) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वरः (पा ६, २, ४९)।

७) सपा. अधि-हिता <> अधिनीयते इति पाभे.।

८) पाठः? R.W. वृनादधिध्वनो गिरः इत्यस्य स्थाने
 चूनो दधिध्वनो गिरः इत्यामूलचूलपरिवर्तितं पाठम् उष्टः।
 वस्तुतस्तु प्रथमे मन्त्रार्थे प्रत्यक्षकृतेन स्तुतपूर्वं इन्द्रोऽधुना
 परोक्षकृतेन स्तुयते वनौद् अधि-ध्वनो *गिरः इति।
 एवं च संभाव्यमाने स्वरत एव शोधो लब्धावसरः स्याज्
 पदत इति विशेषः द्र.। अत्र प्रथमं पदं ✓वन्>

लटि रूपम् (=वनात्ति) द्र.। द्वितीयं च प्रकृतं पदं *गिरः
 इत्यस्य विग्र. कृवा विववन्तोत्तरपदस्य गस. प्राप्ति. शसि
 रूपं द्र.। १) सपा. मै ३, ८, ७ अधिनिदधाति इति पाभे.।

२) सपा. पै १, ६८, ५ अधिनिदधमसि इति पाभे.।

३) गम. लयवन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या।

४) =परिधानीय-वासस्- [रदिम- वै.]। प्रास. उप.
 न प. (वैतु. P.W. प्रभृ. विप. इति मन्वाना विमुद्रया)।
 यत् सा. अधिः इत्यस्योत्तरक्रियया योगम् आह
 तच्चिन्त्यम्। तथा सति उप. पृथक् सता निर्निजः
 इत्येवं स्वरवता हि भाव्यम् (वैतु. पपा.)। यच्चासौ
 अधिचक्रे इति क्रिया प्रसाध्य पुनः चक्रे इत्यनुपदमेव व्यव-
 हरति, तदपि नितान्तं विषमं द्र.।

५) प्रास. पू. प्रकृतिस्वरम्।

६) सपा. तै ४, ३, १०, १ⁿ अधिगतिः इति पाभे.।

७) =सपा. माश ८, ४, ३, १६ⁿ। तै ४, ३, १०, ३
 आधिपत्यम् इति पाभे.। ८) =सपा. पाठ १, ५, १०।
 तैत्रा ३, ११, ४, २ पृतयः इति पाभे.।

२७, ६; शौ ५, २४, ६; पै १२, ७, ८; -तये मा ९, २०; १८, २८; २२, ३०; ३२; का १०, ४, १; १९, ९, १; २४, १७, १; १९, १; तै ७, ४, १६, १; मै १, ११, ३; ३, १२, ११; काठ १४, १; ३५, १०; ४४, ५; क ४८, ८; शौ ६, १०, १-३; १२, ३, ५५-५८; ५९^३; ६०; पै १७, ४१, ५-१०; १९, २७, ५-७; -ति: मा १३, २४; १४, ९; १४; २८^४; २९^४; ३०^४; ३१^४; १५, १०-१४; ५८; १८, १९; २०, ३२; का १४, २, १०; १५, ३, १; ४, ३; ९, १^४; २^४; ३; ४^४; १६, ३, ३; ६; ९; १२; १५; ७, १; १९, ७, १; २२, ३, १; तै १, २, १, २^४; ६, ६, ४; ७, ९, १; ३, १, ५, १^४; २, ७, २; ४, ५, १^४; ७, २; ५, २, ४; ४, ३, ५, १; १०, १^४; २^४; ३^४; ४, १, २; २, ३; ६, १^४; ९, १; १२, १^४; ७, ७, १; ११, २; १^४, ३, १, ५; ६, २; ४, २, ३; ५, १०, १^४; २^४; ७, ४, ४^४; ६, २, ३, २^४॥

७, ४, १६, १^२ मै १, २, ३; २, ७, १६^३; ८, २; ६^{११}; ९^४; १४^३; ११, ५; १३, २१^{१०}; ३, ४, १; ६, ९^{११}; ८, ८^{११}; ४, ९, ११; १२, २^६; काठ ७, २^{११}; ८, १७^६; ११, ५^३; १७, २; ५^{११}; ७^१; ८^१; १०^३; १८, ११; १२; २०, १; १०; २६, २; २८, १; ३४, १४; ३७, ९; १७; ३९, १; ४४, ५^३; क ५, २^१; ८^{११}; २६, १; ४^{११}; ६; ७^१; ९^३; २८, ११; २९, १; १^{११}; ३; १२; ४०, ५^{११}; शौ ३, २७, १-४; ५^१; ६; ४, ८, १; ३५, ६; ५, २४, १^१; २^६; ४^१; ७; ८^{११}; ९^१; १०^०; ११-१४; ३०, १५; ७, ५, २; १२, ५, ४; १३, २, २५; ४१; पै १, ५३, ४; ९७, १; २, ६६, २; ३, २४, १-६; ४, २, १; २२, ४; ५, १४, ४; ९, १४, ५; १२, ७, १-३; ४^२-७^३; ८, ९^३; १०; ११^१-१४^३; १३, ५, २४; १५, १, ३^०; १६, १४०, ४; १८, २३, २; २४, ९; १९, ५३, ७-९; २०, २, ३;

-तिना मा १५, ९; का १६, २, ७; मै २, ८, ८^१; -तिभ्यः शौ ३, २७, १-६; पै ३, २४, १-६; १७, २२, २; -तिम् खिसा २०, २; ६; तै ७, ४, १६, १; मै ३, ६, ९^{११}; काठ ११, ५; २०, १^३; ४४, ५; क ३१, ३^{११}; पै ६, ९, ६; १२, ७, १; २; ४-७; ९; ११-१४; १९, ४८, १७; ५३, ७-९; -ती शौ ५, २४, ५; पै १२, ७, १०^३; -तीन् तै १, ६, ६, ४; ३, २, ७, २; पै १२, ७, ८. [°ति-प्राजन्°]. अधि-पत्नी^{१०}-त्नी मा १४, १३; २९^३; ३०; १५, १४; का १५, ४, ३; ९, २^३; ३; १६, ३, १३; तै ४, ३, ४, २; ६, २; १०, १^३; २; ४, २, २; ५, ५, १०, २^{११}; मै २, ८, ३; ६; ९; १३, २१; काठ १७, ३; ५^{११}; ८; २०, ११^३; क २६, २; ४^{११}; ७; ३१ १३^३ शौ ५, २४, ३; पै १२, ७, ३; -त्नी: तै ५, ४, २, ३^{११}; -त्नीम् मा १४, ५; का १५, १, ५; मै २, ८, १; काठ १७, १; क २५, १०; पै १२, ७, ३.

^{१०}) सपा. °तये <> °ति: इति पाभे. ।

^{११}) =सपा. आपश्चौ १०, ८, १। मै १, २, २ काठ २, २ क १, १४ दीक्षापति: इति पाभे. ।

^{१२}) पाभे. अधिपतयः मा १४, २९ द्र. ।

^{१३}) =सपा. आशौ ४, १२, २। मै ३, १६, ४^२ काठ २२, १४^३ आधिपत्यै: इति पाभे. ।

^{१४}) =सकृत् सपा. आपमं २, १७, ४। आपश्चौ ६, ३, ९ वत्स: इति पाभे. ।

^{१५}) सकृत् सपा. अधिपति: <> अधिपत्नी (माश ८, ४, ३, ७ च) इति पाभे. ।

^{१६}) सपा. शौ ६, ९८, २ अभिभूति: इति पाभे. ।

^{१७}) सपा. मै १, ५, ४; ११ अधिपा: इति पाभे. ।

^१) सपा. अधिपति: <> अधिपतिना इति पाभे. ।

^{१)} सपा. पै १५, ७, १० अध्यक्ष: इति, शाशौ ४, १०, १ अधिपते इति च पाभे. ।

^{१०}) सपा. पै १५, ७, ८ अध्यक्ष: इति पाभे. ।

^{११)} सपा. पै १५, ७, २ अध्यक्ष: इति पाभे. ।

^{११०)} सपा. शाशौ ४, १०, १ अधिपते इति, तैत्रा ३, ११, ४, १ पते इति पाभे. ।

^{११)} सपा. पै १५, ७, ३ अध्यक्ष: इति पाभे. ।

^{१०)} सपा. पै १५, ७, ५ अध्यक्ष: इति पाभे. ।

^{१)} प्रास. । स्त्रियां ङीप् नकारान्ततापति: (पा ४, १, ३४) ।

आधिपत्य^१ - त्यम् ऋ १०,
१२४, ५^१; खि १,४,९; ३. १६,
७; मा १४,२४^४; २५^४; २६^४;
१८, ४; का १५, ८, १^२-५^१;
१९, २, ४; तै ४, ३, ९, १^१; २^३;
१०, ३^१; ७, २, १; ॥ ५. १, ८,
२; २, ३, १; मै २, ५, ११^१ ॥
८, ५^१; ११, २; ३, २, ३ ॥; १०;
काठ १७, ४^१; १८, ७; २०
१२^१; २१, १^१; ३; २९, ७^१; ३३,
६; क २६, ३^१; २८, ७; ३१,
१४; १८ ॥; ४५, ८^१ ॥; शौ
१८, ४, ५४; १९, ५६, ३; पै ३,
८, ३; -त्याय मा १८, २८;
का १९, ९, २; तै १, ८, १०,
२^१; १२, २^१; काठ १५, ५; १८,
१२; २७, १; ४०, ९; क २९, ०;
४२, १ ॥; -त्य मा ३७
१२^१, का ३७, २, २^४; तै ३, ३,
५, १^४; मै ३, १६, ४^१; ४, ९,
३^१; काठ २२, १४^१; पै १५,

१, ८; -त्येभ्यः पै १७, २२, २;
-त्यैः तै ४, ४, १२, ३; ५^१; मै
३, १६, ४^१; काठ २२, १४^१; पै
१५, २, १.
अधिपतिक- स^१, सु^१.
॥ अधिपति-व(त>)ता^१ - -तीः
काठ २१, ३; क ३१, १८.
अधि✓पद्, अधिपदे पै १९, ५१,
३^१.
अधि✓पा(रक्षणे), अधिपाहि पै ५,
१७, २.
अधि-प^१ - -तः पै ५, ७, ८^१;
१०, २, १०; -त्येभ्यः पै १६,
१००, १३. [प-वृक्ष^१].
अधि-पा^१ - -पा काठ २२, १५^१;
-पाः ऋ ७, ८८, २; १०, ८४,
५; मा १२, ५८; का १३, ४,
१४; तै ४, २, ५, १; मै १, ५
४^१; ११^१; २, ७, ११; ४, १४,
१२; काठ १६, ११; क २५,
२; शौ ४, १५, १०^१; ३१, ५^१;

दि, ११९, १; ७, ५५, २; १०, १,
२२; १२, ३, ९; १९, ३१, २;
६; ११; ५६, ६; पै ३, ८, ६;
२७, ६, ४, १२, ५^१; १०, ५, २;
६; ११; १५, २२, ५; १६, ३७,
१; ५०, ६; १५०, ६; १७,
३६, ९; १९, २८, ५; ५०, १०;
२०, १०, ७; २०, ८^१, ५५, ८;
-॥ पाम् तै ५, ६, ६, २; ६, १, ४, ६;
७, ६; मै २, २, ४; काठ १०, ११;
पै ४, १८, ६६.

? अधिपालः पै १७, १२, ९.
अधि-पूर्व^१ - -र्वम् काठ २२, २; ६.
अधि-प्र✓च-छिद्, अधिप्रच्छि-
न्दि पै १६, १४६, ११.
अधि✓ब्रू, अधिब्रवत् ऋ १, ८४,
१७; १०, १७३, ३^१; शौ १,
१६, १; ६, ५, ३^१; ८७, ३^१;
१४१, १; अधिब्रवत् काठ
३५, ७; क ४८, ९; पै १९, ३,
१५; ६, ७; २२, ७६; अधि-

^१) पत्यन्त-(पा ५, १, १२८) इत्युक्तदिशा यकि प्राप्ते
कर्मणि भावे वा व्यञ् प्र. (पा ५, १, १२४) । जित्-स्वरः
(पा ६, १, १९७) ।

^२) पपा. (तु. वें. सा. प्रभृ.) आद्यवृद्धिर्न प्रादर्शानि यन्-
प्रत्ययान्तमपरमैत्रैतत् प्राप्ति. स्यादित्येवं मा विप्रतिपादि ।
समाननिष्पत्तिकस्य लक्ष्यानंतरमात्रस्य बाह्यवृत्ते च संहिता-
न्तरे चाऽनुपलम्भाद् एवमस्यापि लक्ष्यभूतस्यान्यत्र सर्वत्र
श्रुतिमात्रे वृद्धोपक्रमत्वेन श्रुतिगोचरत्वात्, प्रकृते च
सर्वणदीर्घसन्धिस्थले वृद्धाऽवृद्धान्यतरोपक्रमतयाऽस्य समानं
पठितुं शक्यत्वात्, पपा. यद् ह्रस्वोपक्रमतया प्रादर्शं
तस्य तत्पक्षविनिगमकान्तराभावे सति पुष्ट्यभावतयो-
पेक्षत्वं द. (तु. क्षेत्रपत्य-, गार्हपत्य-प्रभृ. [तु. ORN.]) ।

^३) पामे. अधिपत्यः मा १४, ३० द. ।

^४) =सपा. तैत्रा १, ७, ४, ३; १, ७ । मा ९, ४० का ११,
३, १ ज्यैष्ठ्याय इति पामे. ।

^५) सपा. मा १०, १८ का ११, ६, २ ज्यैष्ठ्याय इति
पामे. ।

^१) सपा. अधिपत्ये (आश्रौ ४, १२, २ च) <> अधि-
पत्येः इति पामे. ।

^२) पामे. अधिपतिः तै ४, ४, १२, १ द. ।

^३) मनुषो मकारस्य वकारादेशः (पा ८, २, १५) ।

^४) सपा. कौष ४२, १७ अतिपदे इति पामे. ।

^५) =अधि-पति- । उप. कः प्र. (पा ३, १, १३६) ।

^६) सपा. अधिपः <> अधिपाः इति पामे. ।

^७) गस. विजन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १३९) ।

^८) प्र२ । सपा. शौ ४, २५, १ पै ४, ३४, १ परिभू इति
पामे. । ^९) पामे. अधिपतिः काठ ७, २ द. ।

^{१०}) °पासि इति पाठे °पाः अ° इति च्छेदः द. ।

^{११}) बभ्र. । बा. क्रिवि. द. ।

^{१२}) सपा. मै ३, ४, ५ क ३४, ७ काठ १७ : १ अमि-
पूर्वम् इति पामे. ।

^{१३}) सपा. अधिब्रवत् <> अधिब्रवत् <> अधिब्र-
वत् (तैत्रा २, ४, २, ९ च) <> अधिब्रवत् (आपश्रौ ४, २७,
७ च) इति पामे. ।

ब्रुवन् मा १७, ५२.१^a; का १८, ५, ३.१^a; मै २, १०, ४.१^a; काठ १८, ३.१^a; ३७, ९; क २८, ३.१^a; शौ ४, ८, २; पै ३, २, २; अधि-ब्रुवन् तै ४, ६, ३, १^a; अधि...ब्रुवाथः मै ३, १६, ५^b; अधिब्रवीतु ऋ ६, ७५, १२; मा २९, ४९; तै ४, ६, ६, ४; मै ३, १६, ३; काठ ४६, १; शौ १२, ९, ५९.१^a; पै १, ७८, २; ६, ९, ३; १७, ६, ७; अधि...ब्रवीतु मै ४, १४, १; अधिब्रुवन्तु ऋ १०, १५, ५; ६३, १; मा १९, ५७; ५८.१^a; का २१, ४, ६, ९.१^a; तै २६, १२, ३; मै ४, १०, ६; काठ २१, १४^a; शौ १८, ३, ४५; पै १९, २०, ३.१^a; अधि...ब्रुवन्तु तै ४, ७, १५, ४; ५; मै ३, १६, ५^b; काठ २२, १५^a; शौ ४, २७, १; पै ४, ३५, १; अधि-ब्रूहि शौ ८, २, ७; ८; पै १, ९५, ३; १६, ३, ७; ९; ४६,

१-१०; ४७, १-१०; ४८, १-५; अधि...ब्रूहि ऋ १, ३५, १११; ११४ १०.१^a; मा १५, १^a; २; ३४, २७.१^a; का १६, १, १^a; २; ३३, १, २१.१^a; तै ४, ३, १२, १; ५, १०, ३.१^a; ७, ५, २४, १.१^a; मै २, ८, ७^a; काठ १०, १३; १७, ६^a; ४०, ३; ४१, १; क २६, ५^a; शौ २, २७, ७, ११, २, २०; पै २, १६, ५; १६, १०५, १०; २०, ८, ८; अधिब्रूतम् पै १५, २१, २; अधि...ब्रूतम् शौ ४, २८, ७; पै ४, ३७, ७; अधिब्रूत शौ ३, २६, १-६; पै ३, ११, १-६; अधिब्रूयात् तै २, ५, ११ ९.१^a; अधि...ब्रूयातम् तै ४, ७, १५, ६^b.

॥ अधि ✓ भू, अधिभवति मै १, १०, ११; २३, ३, ४, २; काठ १२६; १२; ३६६; १४.

अधि ✓ भूष्^a > अधि-भूवत्^a - धन् ऋ १, १४०, ६.

अधि-भोजन¹ - ना ऋ ६, ४७, २३.

अधि ✓ मन्थ^a > अधि-मन्थन^a - नम् ऋ ३, २९, १.

अधि ✓ यत्, > याति, अधियेतिरे ऋ ११, ६४, ४ (५, ५४, ११).
अधि-यातयमान^b - नः ऋ ६, ६, ४.

अधि ✓ यम् > यच्छ, अधि... यच्छत ऋ १, ८५, १२; तै १, ५, ११, ५; मै ४, १०, ४; काठ ८, १७.

अधि ✓ या, अधि...याति ऋ ९, १०७, ८; कौ १, ५१५, २, ३४७; जै १, ५३ ५; ३, २९, ४.

अधि-रज्जु¹ - रज्जुः शौ ६, ११८, २; पै १६ ५०, ४; -रज्जु काठ ३०, ९१.

अधि-रथ^k - रथम् ऋ १०, ९८, ४; १०२, २; -था ऋ १०, ९८, १०; -थानि ऋ १०, ९८, ९.

? अधिरस्थाः¹ खि २, ८, २.

^a) पामे. अधिब्रुवन्तु ऋ १०, १७३, ३ द. ।

^b) सपा. अधि...ब्रुवाथः < > अधि...ब्रूयातम् < > काठ २२, १५ अधिब्रूचतम् इति पामे. ।

^c) सपा. तै ४, ३, १२, १ तैआ २, ५, २ दोदिहि इति पामे. । ^d) धा. सतायां वृत्तिः ।

^e) यत् सा. G.W. प्रभृ. अधि...नन्ते (< ✓ नम्) इति योगमाहुः । तन्त । स्वारस्यविवातादिति दिक् । वै. अधिः अनन्वित इव ।

^f) नाप. । प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) । उप. ✓ भुज् + कर्णि ल्युट् (पा ३, ११३) । अर्थतो वस्त्र- इत्यस्य विप. भवति (तु. वै.) । तत एव क्लि सा. उप. धनपर्यायत्वेन ग्राहयित्वा माध्यमिकस्य कस्यविद् धातुजस्य लोमपश्यन्नपि (तु. पावा २, २, २४) बस. अयमिति दिदर्शयिषयाऽपार्थं भूयः-प्रयास इव भवति ।

^g) नाप. [मन्थनसाधन-]दण्डरज्ज्वादि- । गस. उप.

करणे ल्युट् प्र. कृत्स्नश्च प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^h) विप. (भ्रम- तु. G.W. प्रभृ.; वैतु. सा. भिन्ने पदे इति) । गस. शानजन्ते स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

ⁱ) विप. (उत्तमर्ण-, पञ्च-, यजमान-) । बस. पूष. धातुजस्योत्तरांशस्य लोपे पूष. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, २४; पा ६, २, १) ।

^j) अधिरज्जुरायत् (कामा १२६ : ११ च) > सपा. मै ४, १४, १७ निधिरजराय (सात. निधिर^o) इति, तैआ २, ४, १ अधिरज्जुराय? (शोधस्य कृते तु. टि. वैप२) इति पामे. ।

^k) नाप. ([रथाध्युह्यमान-] वस्तुसंभार-) । प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् [पा ६, २, २ (तु. सा. P.W. G.W. प्रभृ. च; वैतु. वै., [पशान्तरे] सा. बस. इति)] ।

^l) ? अधिरस्था- > -स्थाः इति शोधभाष्यपाये 'अधरे स्थाः स्थितिर्यस्य' इति बस. पूष. स्वरः प्रकृत्या द. ।

अधि-राजि- -जः तै १, ३, ७, २०;
२, ३, ६, २१; ४, १४, २; मै
१, २, ७०; २, २, १११; ४,
३, २१; १२, २; ३; काठ ३,
४०; ८, १७; १२, ७१; २४,
२१; क २, ११०; ३७, ३१;
शौ ६, ९८, १; २; ९, १५,
२४; १९, ४६, ४; पै १३, ९,
१०; १५, २२, ३०; १९, १२,
१३; १४; १५०; २०, ४३, ७;
-†जम् ऋ १०, १२८, ९;
मा ३४, ४६; का ३३, २, ९;
तै २, ३, ६, ११; ४, ७, १४, ४;
काठ ४०, १०; शौ ५, ३, १०; पै
५, ४, १४; १४, ३, २५६; -जाः तै
७, ३, ४, २१; -जाय तै २,
३, ६, २१; ५, ६, १७, १; ११ मै २,
२, ८; ११; काठ १०, १०१;
४९, ७; -१जौ तै ७, ३, ४, २;
पै १९, २७, ४१^०. [°ज-अजिर].

११ अधि(राज्य)- -ज्यम् मै २, २,
८; ११.
अधि-रु(कम् >) कमा- -कमा क
८, ४६, ३३.
अधि✓रुष, अधिरुषात् पै १९, ३६,
८.
अधि✓रुह, > रोहि, अधिरोहति शौ
१३, ३, २६; पै १३, ३, १,
अधिरोहन्ति कौ २, २२६^{१४};
अधिरोहत् शौ १०, ६, ३१^{१५};
३२; अधिरोह क १, ५६, २;
शौ ३, १२, ६; ११, १, ७; पै १६,
८९, ७, २०, २२, ३.
†अधि...रुह्यम्^१ मै १, २, २;
काठ २, ३; क १, १५; †अधि...
रुह्यम्^१ ऋ ८, ४२, ३; तै १, २,
२, २
अध्यरुहत् शौ ११, १३; १६;
पै १६, ९०, ३; ६; १५०, १०;
२०, ५६, १.

अधिरोह्य^१ तै ४, २, ५, ३; शौ
१, ९, २; ४; ६, ६३, ३; ८४,
४; ११, १, ४; ३०; १४, २, ३७;
१८, ३, ४; पै १४, ३, ४; १६,
८९, ४; ९१, १०; १८, १०,
७.

अधि-रुहण^१ -णाः^१ मा ११,
२२; १८, ५१; का १२, २, ११;
२०, ३, १; पै ३, ३८, ५.
अधि-रुह^१ - > अधिरुह-कृण^१-
णः मै २, ६, १३; ३, १३, ५.
अधि-रोहण- -णम्^१ पै १७, १७, ५.
अधि-(रोह >) लोभ^१ - > अधी-
लोभ-कृण^१ - -णाः तै ५, ६, १६,
१; काठ ४२, ६.
अधीलोभकणी^१ - -णी काठ
२४, १; क ३७, २.
अधिर्यता^१ पै ५, ६, ४.
अधि✓वच्, अधिवोचत्^१ मा १६,
५; का १७, १, ५; तै ४, ५,

१) प्राप्त पूष. प्रकृतिस्वरे समाप्तान्ते ढचि वित्-स्वरः ।

२) =सपा. मंत्रा २, २, १२ आश्रौ ८, १४, ४ या ८,
२ । मा ५, ४ का ५, १, ४ मात ३, ४, १, २५ अभि-
रास्तिपावा इति, शौ ४, ३९, ९ तैमा २, ७, १५, १ अभि-
रास्तिपा उ इति पाभे. ।

३) इन्द्राधिराजोत् इति पाठे इन्द्र, अधिराजः (संधि-
राजः), उत इति त्रिपदच्छेदः । यद्वा इन्द्रासि राजोत्
इति सुशोभः पाठः (तु. शौ ६, ९८, ३) ।

४) तु. सपा. शौ ७, ७३, ३ अजिराधिराजौ इति
पाभे. ।

५) ब्राह्मणादित्वाद् भावे वा कर्मणि वा ष्यञ् प्र. (पा
५, १, १२४) । वित्-स्वरः ।

६) विप. (योषणा-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (प. ग २,
२, २४; पा ६, २, १) ।

७) सपा. ऋ २, ८३, २ अधितिष्ठन्ति इति पाभे. ।

८) सपा. पै १६, ४५, २ अधिरोहत् इति पाभे. ।

९) सपा. 'रुह्यम् <>' रुह्यम् इति पाभे. ।

१०) वैतु. सपा. मा १२, ६३ मै २, ७, ११ काठ १६, १२

क २५, ३ माश ७, २, १, १० अधि [कप्र.], रोह्य इति
(स्पष्टप्रतिपत्त्यर्थं तु. टि. अधि मा १२, ६३), तैमा ६, ४, २
आग्निष्ट ३, ६, ३: २६ अधिरोह इति च पाभे. ।

११) पाभे. अधि लि ४, ९, ४; मा १२, ६३ द्र. ।

१२) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १४७) ।

१३) विप (आश्वमेधिक-पशु-) । बस. उप. आयुदात्तत्वम्
लक्षणवाचकस्य पूष. दीर्घत्वम् (पा ६, २, ११२; ३, ११५) ।
=अधीलोभ-कृण- =अधीलोभ-कृण- इति यद्. ।

१४) सपा. शौ १२, ४, १५ निरोधनम् इति पाभे. ।

१५) गस. उप. घञन्ते उपसर्गस्य दीर्घत्वम् (पा ६, ३,
११२) । < इति ह < इति च प्रादेशिक-
प्राकृतिकविकारतया द्र. ।

१६) सस्व. द्विपू. टि. दिशा द्र. । लक्षणस्य सतोऽपि पूष.
दीर्घाभावात् तद् विष्टादिषु उस्. (पा ६, ३, ११५) ।
तु. अध्यालोह-कृण-

१७) स्त्रियां विकल्पितो ङीष् प्र. पा ४, १, ५५) ।

१८) पाठः ? अधि-यन्त्- > न्ता इति बोधः द्र. ।

१९) सपा. पै २, २, ४ अपावोचत् इति पाभे. ।

१, २; मै २, ९, २; काठ १७,
११; क २७, १; अधिवोच ऋ
१, १३२, १; अधिवोचः पै १, ७६,
२; अधि...वोचः मा ६, ३३;
का ६, ८, ४; तै १, ४, १, २;
मै १, ३, ३; काठ ३, १०; क
२, १७; अधिवोचतम् ऋ ७,
८३, २; काठ २२, १५९;
अधिवोचत, > ता ऋ २, २७,
६; ८, १२०, २६; ६७, ६१; ३०,
३; ४८, १४; १०, १२८, ४७;
तै ४, ७, १४, २१^b; शौ ६, ७,
२१^c; पै १२, ३, १२१^d.
अध्युच्यते शौ ११, १०, ३४^e.
अधि-वक्त^f - -क्ता ऋ ११,
१००, १९; १०२, १११; ८, ९६,
२०; मा १६, ५^g; का १७, १,

५^h; तै ४, ५, १, २^h; मै २,
९, २^h; ४, १२, ४^h; काठ १२,
१४^h; १७, ११^h; क २७, १^h;
पै २, ३, १^h; १६, ५, ७; -कारम्
ऋ २, २३, ८.
अधि-वाक्ⁱ - -कः पै १२, ४, ९ⁱ;
-काय ऋ ८, १६, ५; शौ ६,
१३, २; पै १२, ५, २; -के पै
१२, ८, ९ⁱ; १०, ८ⁱ.
अधि✓वद्, अधिवदम् मै ३, २, २.
अधि-वाद्^j - -दम् मै ३, २,
२^j; काठ १२, १२^j; क ३१, २^j.
अधि✓वप्, अधि...वपते ऋ १,
९२, ४; अधि...वपते तै १, ६,
९, ३; अधिवपामि तै १, १, ६, १.
?अधिवम्^k पै १४, ३, २५.
अधि✓वस् (आच्छादने), अधिवस्ते

ऋ १०, ७५, ८.
अधि>धी-वास^m - -सः मै २,
५, १; काठ १३, १; -सम् ऋ
१, १४०, ९; १६२, १६; १०, ५,
४; मा २५, ३९; का २७, १४,
१; तै ४, ६, ९, २; मै ३, १६, १;
काठ १३, १; ४६, ५.
अधि-व (स्त्र>)स्त्राⁿ - -स्त्रा ऋ
८, २६, १३.
अधि-वि✓कृत् (छेदने)> अधिवि-
कर्तव^o - -नम् ऋ १०, ८५,
३५; शौ १४, १, २८; पै १८,
३, ७^p.
अधि-वि✓राज्^q, अधि...विराजतः
ऋ १, १८८, ६.
अधि✓वृत्, > वर्ति, अधि...ववृत्युः^r
ऋ १०, २७, ६.

^a) पाभे. अधि...ब्रुवाथः मै ३, १६, ५ द्र. ।

^b) सपा. काठ ४०, १० अनुतिष्ठन्तु इति, शौ ५, ३, ४
पै ५, ४, ४ अभिरक्षन्तु इति पाभे. ।

^c) सपा. पै १२, ३, ११ अविता भुवः इति पाभे. ।

^d) सपा. शौ ६, ७, ३ शुर्म यच्छत इति पाभे. ।

^e) अत्र पूष. पृथक्पदतया निर्दिशति WI. । एवमपि
क्रिवि. इव तद् भवेदियविशेषः द्र. ।

^f) गस. उप. वृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^g) सपा. पै २, २, ४ अपवक्ता इति पाभे. ।

^h) गस. उप. घञन्ते कृति थाधादि-स्वरः (पा ६, २,
१४४) ।

ⁱ) शौ १२, ३२, ९ अवसाने वृणो विवा कः इति
शपा. सुपा. सा. च = वृणोऽधिवाकः इत्येव पै. श्रुत्या
संमेल्य शोधनीयौ (द्र. BW.) ।

^j) सपा. शौ ६, १९, २ यशुसः इति पाभे. ।

^k) भाष. [निन्दा- (द्र. Sch [ZDMG ३३, १९११])
प्रभृ.; वैतु. भा (तैत्रा ३, १२, ५, ४) कर्तरि प्र. इति] ।

^l) पतिमस्या अधिदिवम् अहिनवम् इत्येवं मूलतः
सतः पाठस्य लुप्तमाध्यमिकपञ्चमाक्षरो विकारः प्रमाद-
जनित इति संभाव्यते । तदनुसंधानोचितः शोधः द्र. ।
एवं तावद् *अधि-विद्- इति सप्तम्यर्थे अस. सति

पैप १-२३

समासान्तः टच् प्र. ततोऽम्भावश्च (पा २, १, ६; ५, ४,
१०७; २, ४, ८३) ।

^m) = प्रावरण-वास- गस. उप. कर्मणि घञन्ते कृति
थाधादि-स्वरः । पूष. दीर्घः (पा ६, ३, १२२ [वैतु. मै.
°धि° इति पाठः]) ।

ⁿ) विप. ([उपरिनिहितवस्त्रा-] वधू-) । बस. पूष.
प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, १४; पा ६, २, १) ।

^o) भाष. । गस. वृडन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
१९३; २, १३९) ।

^p) सपा. आपमं १, १७, १० अधिविचर्तनम् इति पाभे. ।

^q) निपातानामुभयौ गतिः । प्रायिकी च गतिरूपा
क्वाचित्की च कर्मप्रवचनीयरूपा । प्रकृतेऽनपेक्षितत्वाद्-
तरस्याः पूर्वया क्रियार्थवैशिष्ट्यं द्र. (द्र. वें. PW. GW.
प्रभृ.) । सा. अधि इति पृथक् पदम् अव्य. क्रिवि. च ।
तथापि तात्पर्यतः सामान्योपलब्धेरिति यावत् ।

^r) एवं किल GW. MW. प्रभृ. । यत्तु उद्गी. वें.
सा. च उपर्यर्थे अव्य. अधिम् आहुः, संभवदपि तद्वयम् ।
उपर्यर्थस्य विभक्त्याऽपि वक्तुं क्षमत्वात् । साधि-
कारवर्तनक्रियायां पविर्कर्तृकायां मन्त्रस्वारस्यात्, तस्या-
र्थस्य च शुद्धया क्रियया वक्तुमक्षमत्वात् साधीयः अधेः
गतिरिति दिक् ।

॥अधिवर्तयति^a काठ ३१, ६;
का ४७, ६.
॥अधि-वर्तमान^b - नम् का ४,
२८, २.
अधि-शाखा^c > ॥अधिशाय^d -
-व्यः मै ३, ९, २.
अधि ✓ शी, अधिशोमहे शौ १२, १,
३४; पै १७, ४, ५.
अधि ✓ श्रि, ॥अधिश्रयति तै १,
६, ९, ४; मै ४, १, १२; ॥अधि-
श्रयति तै १, ६, ९, ३; २, २,
५, ६, ११, १; ३, ६, २; ७, ३; मै
४, १, १२; काठ १२, ५; ३१,
९; क ४७, ९; अधि-.....
श्रयामि शौ ९, ५, ५; पै १४,
३, ९; अधिश्रय तै ४, ३, १,
४; ५, २, १, ४; मै ४, ९,
२; काठ १६, ८; १९, ११; क
३१, ११.
अधिशिनाय शौ १०, २, ७; पै
१६, ५९, ८.
॥अधि-श्रित^e - तम् मै १, ८, ३;

१०; ४, १, ९; काठ ६, ३; ३१,
७; क ४, २; ४७, ७; पै २०, ५५,
५; -ते मै १, ५, ७; ८, ४; शौ
१५, १२, १.
॥अधि-श्रित^f मै ४, १, १२; काठ
६, ३; ४; ६; ८; २३, ६; क ४,
२; ३; ५, ७.
॥अधि-श्रीयमाण- - नम् काठ
६, ३.
अधि ✓ (स >) षद् > ॥अधि-प्रष^g
मै २, २, २.
॥अधि-वादम्^h काठ ११, ४.
अधि ✓ (सु >) षु > अधि-प्रवणⁱ -
- ॥नम् तै १, १, ५, २; मै ३,
८, ८; ४, ५, ९; ८, ५;
काठ १, ५; २५, ९; ३१, ४;
क १, ५; ४०, २; ४७, ४;
-णे मा १८, २१; का १९, ७, ३;
तै ४, ७, ८, १; ॥६, २, ११, ३;
४; मै २, ११, ५; ॥३, ८, ८;
॥४, ५, ४; ९; ८, ५; काठ १८,
११; २५, ९; २९, ३; क २८,

११; ४०, २; ॥१; ४५, ४; शौ
५, २०, १०.
अधिवर्ण^j - - न्या का १,
२८, २.
अधि ✓ षकन्द^k, स्कन्द, अधिस्कन्द
शौ ५, २५, ८; अधिस्कन्द
मै २, ५, ६; शौ १०, १०,
१६; पै १६, १०८, ७.
अधिश्रुत् का १०, ६१, ७.
॥अधि-ष्क(ज >) षा^l - - सा तै २,
२, ८, २. [ष- अत्].
अधिष्टित^m पै १९, २८, २.
अधि ✓ (स्था >) ष्ठाⁿ, > तिष्ठ,
अधितिष्ठति का १, ५१, ११; काठ
३८, १२; अधितिष्ठति शौ
१०, ८, १; पै ९, ६, ४; अधि-
तिष्ठतः शौ १९, ५४, ५; पै १२,
२, १५; अधितिष्ठति का ९,
८३, २; जै ३, २०, १०; पै
१६, १५१, ४; अधितिष्ठति का
१०, १३५, ३; अधितिष्ठतः का
८, १०, ६; अधितिष्ठतः का ५,

- ^a) सपा. मै ४, १, ८ उपवर्तयति इति पाभे. ।
^b) गस. उप. शानजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९) ।
^c) प्रास. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, २) ।
^d) विप. (यूप-) । मत्वर्थे यप् प्र. उस्. (पा ५, २,
१२०) । तस्य च पित्वाभिघाते स्वरेऽविशेषः द्र. ।
^e) सपा. का १०, १०३, १ मा १२, ११ का १३, १, १२
काठ ३५, ७ शौ ६, ८७, १ तैत्रा २, ४, २, ८; ७, १४, ४
अधि अवात् इति, मै २, ७, ८ धारय इति पाभे. ।
^f) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वरः (पा ६, २, ४९)
^g) ल्यबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
^h) सस्य मूर्धन्यादेशः (पा ८, ३, ६९) । शेषं नापू.
ति. द्र. ।
ⁱ) णमुल्लं सत् क्रिवि. (पा ३, ४, २४) ।
^j) नाप. (सोमाभिषव-साधन-) काष्ठफलक- प्रमु.) ।
गस. उप. करणेऽधिकरणे च ल्युद् प्र. लिखितम्

- प्रकृत्या । उप. आदौ मूर्धन्यापत्तौ सस्यो नः > णः द्र.
(पा ६, १, १९३; २, १३९; ८, ३, ६५; ४, २) ।
^k) सपा. पै ९, २४, १० ल्युधणे इति पाभे. ।
^l) =अधि-प्रवण- । स्वार्थे षत् प्र. तिस्वरश्च ।
^m) उपसर्गस्थान्तिमितात्परस्य सस्य मूर्धन्यादेशः द्र.
(पा ८, ३, ७३) । यद्वा पूर्वपादात् (पा ८, ३, १०६) इति
षत्वम् ।
ⁿ) पाभे. अधिष्कन्द पै १३, २, १५ द्र. ।
^o) सपा. काठ १३, २ आप्रवत् इति पाभे. ।
^p) विप. (गो-) । कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वरः (पा
६, २, ४९) ।
^q) सपा. शौ ६, ३३, २ ल्यधिः, श्रवः इति पाभे. ।
^r) उपसर्गात् (पा ८, ३, ६५) इति षत्वम् ।
^s) =सपा. माश्रौ ६, १, २, २६ । तैआ ६, ५, २ आपश्रौ
१६, ६, ४ अभितिष्ठति इति पाभे. ।
^t) पाभे. अधिश्रोदन्ति कौ २, २२६ द्र. ।

६३, १; १०, ४१, २; मै ४, १४, १२; †अधितिष्ठत् ऋ ८, ६९, १५; शौ २०, ९२, १२; †अधि-तिष्ठाति ऋ १, ८२, ४; कौ १, ४२४; जै १, ४१, ६; अधि-तिष्ठतु शौ २, १४, ४; पै ५, १, ४; अधितिष्ठ शौ १२, ३, १; १३, २, ७; पै १६, ९६, १; १७, ३६, १; १८, २१, १; अधि-तिष्ठ > ष्टा ऋ ५, ३३, ३; मा १०, २२†; का ११, ७, २†; अधितिष्ठतम् खि १, ७, ४; †अध्यतिष्ठत् ऋ १, १६३, २; मा २९, १३; का ३१, ३, २; तै ४, ६, ७, १; †अध्यतिष्ठत् ऋ १, १६३, ९; १०, ८१, ४; मा १७, २०; २९, २०; का १८, २, ५; ३१, ३, ९; तै ४, ६, २, ५; ७, ४; मै २, १०, २; काठ १३, ३१†; १८, २; क २८, २; ४०, ६; ४६, ३.
अधि-तस्थौ ऋ ६, ६३, ५;

अधि-तस्थौ ऋ १०, १०५, ५; अधितस्थुः^{१)} ऋ १, ३५, ६; †अधि-तस्थुः ऋ १, १६४, ३; शौ ९, १४, ३; पै १६, ६६, ३; अधिष्ठास्यति काठ ३, ३; क २, १०; अधि-स्थास्यति मा ६, २; का ६, १, २; तै १, ३, ६, १; मै १, २, १४; अध्यष्ठात् शौ १०, १०, १३; अध्यस्थात्^{२)} ऋ ९, ८६, ८; अध्यस्थात्^{३)} ऋ ५, ३१, १; काठ १२, १३१†; पै १५, १२, २†; अधि-अस्थात् ऋ ९, ८५, ९; मै २, ७, १६; काठ ३९, २, ३; अधि-अस्थुः ऋ १०, १२३, ४; अध्यस्थाः ऋ १, ४९, २; अध्यष्ठाम् शौ १२, १, ११; पै १७, २, २.
अधि-तिष्ठत्^{४)} -ष्ठत् ऋ ३, ३५, ४; शौ १३, २, ११; २०, ८६, १†; पै १८, २३, ८.
अधि-ष्ठा^{५)} -ष्ठाः पै ६, ३, ७.
अधि-ष्ठात्^{६)} -त्ता शौ ४, १६, १.

अधि-ष्ठान^{७)} -नम् ऋ १०, ८१, २; मा ७, १३†; १८; १७, १८†; का ७, ६, २†; ७, ३; १८, २, ३†; तै ४, ६, २, ४†; मै १, ३, १२†; २, १०, २†; ४, ६, ३†; काठ ४, ४†; १८, २†; २७, ७†; क ३, ३†; २८, २†; पै १६, ३१, ३; -नात् शौ १२, ४, ४, ५; पै १७, १६, ४; ६; -ने काठ ३४, ५; शौ १२, ४, २३; पै १७, १८, ३. [न-स्व].
अधि-ष्ठाय खि ३, १६, ५; ४, ५, २०; काठ ३४, ५१.
अधि-ष्ठायमान- -नः काठ १३, ३†.
अधि-सं/हन्, अधिसंजहि पै ४, २४, ६.
अधि-सं/भू, अधिसंबभूव पै १९, २८, १३; अधि-संबभूव शौ १२, ३, ३; पै १७, ३६, ३; अधिसंबभूतुः पै १, १०१, २.
अधि-सर्पिस्^{८)} -र्पिः पै १५, ११, ३.

१) सपा. मै २, ५, ३ प्रत्यतिष्ठत् इति पाभे. ।

२) एवंविधेषु सोपसर्गेषु क्रिप. पदकाराणामुभयो प्रवृत्तिर्भवति । यत्रोपसर्गादेशे स्वरो भवति तिङ्शे च निघातो भवति, तत्र समस्तैकपदत्वे सत्यपि तेष्वग्रह-मनाद्रियमाणा उभौ तावंशौ पार्थक्येन निर्दिशन्तीति । यत्र च गत्यंशे निघातो भवति तिङ्शे च स्वरो भवति, तत्र ते सामान्यसामासिकलक्षणमनुसन्धाना इवा-ऽवग्रहं प्रदिशन्तीति च । तत्र तावत् प्रथमप्रकारिकया प्रवृत्तौ पाठतः स्वरवतो गत्यवयवस्य प्राधान्यानुभवो निदानं स्यात् । एवं सत्यपि वैयाकरणदृष्ट्या त्वर्थत एवाऽनुसंधेयत्वाद् गतित्वभावाऽभावविवेकस्य ततः सिद्धे सति सगतिवत्संबन्धे पदकाराणां प्राथमिकीं प्रवृत्ति-मेवोपजीव्य गत्यंशस्य पृथक्पदत्वं मा संभावि । तथात्वे गतित्वलक्षणस्यैव बाधप्रसङ्गादिति दिक् (तु. माप्रा ५, १६) ।

३) प्राक् सितात् (पा ८, ३, ६३) इति अङ्ग-व्यवायेऽपि

षत्वे प्राप्ते शाखाभेदेन तद्विकल्पः द्र. (तु. नापू. रूपम्) ।

४) अध्यस्थात् इति मुपा. स्वरो मुद्रणप्रमादजः द्र. ।

५) गस. शत्रन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

६) कर्तरि विच् प्र. (पा ३, २, ७४ [तु. वि-ष्ठा-]) ।

७) गस. वृजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

८) नाप. । अधिकरणे ल्युट् प्र. । शेषं नापू. टि. द्र. ।

९) =सपा. माश ४, २, १, २१ काश्रौ ९, १०, ११ माश्रौ २, ४, १, १८ हिश्रौ ८, ७, २०† । तैत्रा १, १, १, ५ आपश्रौ १२, २३, ३ समित् इति पाभे. ।

१०) सपा. मै २, ५, ३ तिर्यङ् इति पाभे. ।

११) विप. (सुपर्ण-) । बस. (पावा २, २, २४) । नापू. मन्त्रस्य प्रथमे पादेऽत्रत्यो विषयः कियच्चिदुक्तपूर्वः द्र. । अभि इति पृथक्-पदमिव प्रदर्शयंच प्रथमपादान्त-भाविनः आसाम् इति पदस्य (तु. मूको.) अन्यं मकारं द्वितीयपादादौ श्रूयमाणस्य अनः इत्यस्याऽऽद्यवर्णतया पठित्वा मनः इत्येतत् पदमाविर्भावयंच मुपा. नाऽद्वर्णीयः ।

अधि✓सूत्र, अधिसूत्रस्व पै ८, ११, ६^{१०}.

अधि✓स्कन्द > अधि-स्क(न) > ना- अन्.

¶अधि✓स्पृश > स्पृशि, अधिस्पृश- येत् तै ६, २, ६, १.

अधि✓सु > अधि-सुत^{१०} - तः पै १९, ४३, ४.

अधि-हित- अधि✓धा द्र.

अधि✓ह > अधि-हियमाण- णः काठ ३४, १४^०.

अधी (धि✓इ), अध्येति ऋ ४, १७, १२; ५, ४४, १३; ¶मै ३, ३, ६^{१०}; अध्येति ऋ ९, ६७, १३१; ३२; मा ३, ४२^०; का ३, ४, ५^०; तै २, ३, १२, २^१; मै ३, ३, ६^{१०}; ४, ८; ¶कौ २, ६४८; ६४९; शौ ७, ६२, ३; १४, १, ३०; अध्येति पै ३, २६, ४; १८, ३, ९; अधि... एति पै १, ७०, ३; अधियन्ति काठ १२, ६^१; १४, ६^{१०}; अ(धि >)धीयन्ति खिसा ३३, २४; अधीथ ऋ ७, ५६, १५; अध्येमि ऋ ३, ५४, ९; अधीमसि ऋ १, ८०, १५; अधि... इमसि ऋ ८, ९१, ३;

पै ४, २६, ४^१; अध्येतु ऋ १०, १००, ४; अधीहि ऋ १, ७१, १०; अधि... इहि ऋ १०, ३३, ७; शौ ५, ३०, ६; पै ९, १३ ६; १५, १७, ८; अधीतम् शौ ६, ११८, ३; पै १६, ५०, ५; ¶अधि... इतु ऋ ८, ८३, ७; मा ३३, ४७; का ३२, ४, ४; ¶अध्यैत् मै ३, ६, ५^१; ४, २, १२^१; अधीयात् मै ३, ३, ६; अधीयाम् पै १९, ५१, १०.

अधी(धि-इ)त- -तम् खि ३, १५, २७; ७, १, १; ४, १. [°त- दुर^१].

अधी(धि-इ)ति- -तिम्^१ पै २, १०, ५; -तीः^१ शौ २, ९, ३; -तौ ऋ २, ४, ८.

अध्य(धि-अ)यन- -नम् खि ७, १, १; ४, १.

अध्या (धि-आ) य- खिपुष्पि. मापुष्पि. कापुष्पि. कपुष्पि. कौपुष्पि. -यः ऋपुष्पि.

अधी(धि✓ई [गतौ]), अधी(धि-ई)- यति^१ ऋ १०, ३२, ३; ¶अध्यै- यन्त मै १, १०, १४; काठ ३६, ८.

अधी(धि✓ई)र्, अधीरयन्त^{१०} खि

४, १०^१, ३; अधीरयन्त^{१०} मा ३२, १०; का ३५, ३, ७.

अ-धीर, रा- -रः शौ ५, ३१, १०; -रा ऋ १, १७९, ४; -राः शौ ११, ११, २०.

अधी-लोघकर्ण-; कर्णा-अधि✓रुह द्र. अधी-वास- अधि✓वम् द्र.

अधुना^१ पै १९, २८, १३, १५.

¶अ-धृत, ता- -तः काठ १०, १; ११, १^{१०}; ६; -ता तै ५, ३, २, १, ४, २, १; मै २, ५ १; -ताः तै ७, २, ४, ३; मै ३, २, १; काठ २५, ६^१.

¶अ-धृष्ट, ष्टा- -ष्टः ऋ १०, १०८, ६; -ष्टम् ऋ ६, ६७, २; ८, ६१, ३; ७०, ३; कौ १, २४३; २, ५०५; जै १, २६, १; ३, ३९, ४; शौ २०, ९२, १८; -ष्टाः ऋ ६, ८५०, ४; १५; ६६, १०; ७, ३, ८; ८, ६६, १०; १०, १००, १२; १०१, ८; मै ४, १४, ११; काठ ३८, १३; शौ १९, ५८, ४; पै १, ११०, ४४; -ष्टाय शौ २०, ४९, २^१; -ष्टासः ऋ ५, ८७, २.

^{१०}) मुष्टिर्धर्मसु^१ इति सति पाठे संदिग्धे मुष्टी अधिसु^१ इति शोधः संभाव्येत (तु. सस्थ. मुष्टि- > -ष्टी टि. यत्रा- अयं विशेषः द्र.)।

^{११}) विप. (सोम-) । पाभे. अति-द्रुतः टि. द्र. ।

^{१२}) सपा. तै ४, ४, १, १ पृथुमानः इति पाभे. ।

^{१३}) सपा. तै ५, ४, ४, ३^१ काठ २१, ७^१ विकर्षति इति पाभे. ।

^{१४}) = सपा. काश १, ४, २, १० आपश्चौ ६, २७, ३ प्रभृ. । हिश्रौ ६, ७, ८^१ अभ्येति इति पाभे. ।

^{१५}) सपा. अध्येति <> अधियन्ति <> मै २, ३, ३ उपस्मरति इति पाभे. ।

^{१६}) सपा. काठ २१, ७ चिनुते इति पाभे. ।

^{१७}) सपा. मै १, ११, ६ क्रियते इति पाभे. ।

^{१८}) सपा. ऐजा ३, ३३ अभ्यध्यायत् इति पाभे. ।

^{१९}) सपा. ऐजा ३, ३३ अभ्यैत् इति पाभे. ।

^{२०}) सपा. °तिम् <> °तीः इति पाभे. ।

^{२१}) दिवा. निरस्वरः (तु. सा. ऋ १, १३३, ६; ORN.; वैतु. पपा. प्रभृ. °धिऽइ इति त्रिमृश्यम्) ।

^{२२}) पाभे. अधि शौ २, १, ५ टि. द्र. ।

^{२३}) अव्य. । व्यु? < इवम्- इति पाम ५, ३, १७ ।

^{२४}) सपा मै २, २, १३ शिविरः इति पाभे. ।

^{२५}) आधृताः इति पाठः? यनि. शोधः द्र. (तु सा. क ३९, ४ अधिधृताः इति पाभे.) ।

^{२६}) R.W. अभिन्दुहि इति ?

अधृष्णत्^a - षणतः पै २,४०,३.
?अधृष्णुहि^b शौ २०, ४९, २; ३; पै
१९, ४५, १५.

अधेनु^c - नवे शौ ६, ५९, १; पै १९,
१४, १०; -नुम् क्र १, ११७,
२०; -न्वा क्र १०, ७१, ५.

अधो अध द्र.

अधो-अक्ष- प्रभृ. अधस- द्र.

अध्य (धि-अ) क्ष, क्षा^d - क्षः क्र
१०, १२९, ७; मै २, २, ५१; ४,
१, १९; १, ११०^e; १२,
१; काठ ३०, १०१; क ४६,
८१; शौ २, २, ७; १०, १, ६;
पै ५, २६, ७; १५, ७, २६; ३६;
५९; ८६; १०६; ८, १-७, ९; ९,
१-३; १६, ३५, ६; ७६, ६; २०,
७, १०; ५६, ७; -क्षम् क्र ८,
४३, २४; १०, ८८, १३; तै १,
६, १, १; ६, १, ७, ६; मै ३,

७, ६१; काठ २४, ३१; क
३७, ४१; -क्षा पै १५, ८, ८;
-क्षान् खि ५, ७, ४, १३;
-क्षाम्याम् तै ३, २, १०, १९;
-क्षाय मा ४, १९; का ४, ६,
४; तै १, २, ४, २; ६, १, ७, ६^f;
मै १, २, ४; ३, ७, ६; काठ
२, ५; २४, ३; क १, १७; ३७,
४; -क्षेण क्र १०, १२८,
१; तै ४, ७, १४, १; मै १, ४,
१; काठ ४, १४; २७, ४१; ४०,
१०; क ४२, ४१; शौ ५, ३,
१; पै १४, ३०, १-९; ५, ४,
१; -क्षेभ्यः शौ १, ३१, १;
पै १, २२, १; १६, ९५, ६.
[क्ष- सु^g].

आध्यक्ष^h - क्षायⁱ का ३४, २, ३.

आध्यक्ष^j - क्षाय^k मा ३०, ११.

अध्ययन- ✓ अधो (धि/इ) द्र.

अध्यर्ध^l - धः^m शौ २०, १३१,
२२ⁿ; -धम् खि ५, १५, १५ⁿ.
अध्यर्धे (धि-इ) ड^o - डम् काठ ३४,
६.

अध्य (धि-अ) व ✓ सो, अध्ववस्पति
तै ५, २, १, ७^p; काठ १९, १२^p;
२०, १^q; २३, ६^q; क ३१, २^p;
३^q; ३६, ३^q.

अध्ववसाययति^r, अध्ववसा-
ययति तै ५, २, ३, १.

अध्वव-सान- सु^s.

अध्वव-साय^t तै ६, १, ५, १.

अध्वव-स्यत्^u - स्यन् मै २, १, ११.

अध्य (धि-अ) स्थ^v - स्थात् तै २,
१, २, २; मै २, ५, २^w; काठ
१२, १३.

?अध्या^x पै १, ६, १.

अध्याय- अधी (धि/इ) द्र.

?अध्यायतु पै १७, २८, २.

^a) तस. उप. ✓ धृष् [कया.] + शता प्र. ।

^b) पाठः (तु. मूको.)? उरूवाचो (=उरु। उवाच। उ
[शक्रो वाचम्]) अधृष्णुर्हि इति शोधः स्वारसिकश्च
सुलभश्चेति मतम् । अभिष्टुहि इति R.W. मन्वाताम् ।

^c) विप. ([वन्ध्या- निष्कला-] गो-, माया- प्रभृ.) ।
तस. नञ्-स्वरः ।

^d) नाप. । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, ४;
पा ६, २, १) । उप. २अक्ष- (वैतु. पाप्र. अक्षि- + अन्
प्र. उसं. [पा ५, ४, ११३]) ।

^e) मुपा. अन्तोदात्तः? यनि. शोधो विमृश्यः ।

^f) सपा. तैआ ४, ११, ५ अध्यक्षाः इति पाभे. ।

^g) पाभे. यथायथं अधिपतिः शौ ५, २४, १; २; ४; ९; १० द्र. ।

^h) अञ् प्र. उसं. इति विशेषः । शेषम् एउ. टि. द्र. ।

ⁱ) सपा. परस्परं पाभे. ।

^j) भावे. ब्राह्मणादिस्वात् ष्यञ् प्र. उसं. (पा ५, १,
१२४) । आदिष्टुद्विश्च जित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९७) ।

^k) सपा. तैआ ३, ४, ९, १ अध्यक्षाय इति पाभे. ।

^l) विप. ([अर्धाधिक-] देव-, स्तोत्र- प्रभृ.) । प्रास. पूष.
प्रकृतिस्वरम् । माहा १४, ६, ९, १ प्रभृ. <अधि/कध

इति विमृश्यम् ।

^m) अत्यर्धचः इति पाठः यनि. R.W. शुशोधयिषतः ।
वस्तुतत्त्वमन्वेष्टयम् ।

ⁿ) सपा. °धः <> °धम् इति पाभे. ।

^o) =साम-विशेष- । बस. । उप. हुडा- (=स्तोमभाग-
[तु. द्वीड- , परि-स्तुब्धेड- प्रभृ.]) ।

^p) सपा. मै ३, २, २ अभिप्रयाति इति पाभे. ।

^q) सपा. परस्परं पाभे. ।

^r) लघ्वन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; १, १३९) ।

^s) गस. उप. शतुर्निघात उदात्तनिघातस्वरेण विकरण-
स्वरः (पा ६, १, १८६; १, १६१) ।

^t) विभक्त्यर्थे अस. (पा २, १, ६) । पाप्र. उप.
अस्थि->अस्थन्- (पा ७, १, ७६) । वस्तुतस्तु पृथक्
प्राति. यद्र. । समासान्तः टच् प्र. चित्-स्वरश्च (पा ५, ४,
१०९; ६, १, १६३) ।

^u) अध्यस्ताद् इति मुपा. शोधोपेक्षः ।

^v) अद्या इत्यस्य मूलतः सतः लैवि. द्र. (तु. शौ १,
१, १ मै ४, १२, १) । यतु मुपा. अधि आ इति पदद्वये
रयादितीव संदेह उदपादि, तन्न तथेत्युपेक्षम् ।

अध्या(धि-आ) ✓रुह, † अधि...
 आ...अरुहत् क्र ९, ७५, १;
 कौ १, ५५४; २, ५०; जै १,
 ५७, १; ३, ५, ९; अध्यारुहन् पै
 ११, २, ७.
 अध्या-(रो >) लोह^१-
 अध्यालोह-कुर्ण- णः मा २४,
 ४; का २६, १, ७.
 अध्या(धि-आ) ✓वृत् > अध्या-
 वर्तन- नम् पै १९, १६, ३.

अध्या(धि ✓आ)स्, अध्यास्ते काठ
 २३, ३; अध्यास्ते क्र १, १५, १०.
 अध्या(धि ✓आ)ह, अध्याह तै २, ५,
 ११, ९; अध्याह तै २, ५, ११, ९;
 शौ १, १६, २.
 † अध्या(धि-उ)प ✓धा, अध्यापदधाति
 मै ३, ३, १.
 ? अध्या(धि-उ)प ✓स्था^१, अध्यापत-
 ष्ठासि पै ५, ३७, १.
 अध्या(धि-ऊ)घ्नी^१ - घ्नीम् मै ३, १०,

४.
 अध्या (धि ✓क) ह [प्राप्तौ], अध्या-
 हते मै ४, ४, ४; अध्याहति
 तै ३, ५, ७, ३; काठ २८, २; क
 ४४, २; अध्याहामि^१ काठ २७,
 ५; क ४२, ५; अध्याहते^१ काठ
 २७, ५; क ४२, ५.
 ? अ-ध्रि^१-
 † अ-(-?) ध्रि-(-?) गु^१ - गवे क्र
 १, ६१, १; शौ २०, ३५, १;

१) अधि-(रोह >) लोह- इत्यत्र अधिलोह-
 कुर्ण- इत्यत्र च टि. व्युत्पत्त्याद्यर्थं द्र. । इह आह
 इत्यस्याधिक्यमात्रतो भेदेऽप्यभेदादित्यर्थात् । एरिथ.
 अद्वया^१ इति यद् दकारद्वितीयवर्णत्वम् अभिमते (तु.
 PW. प्रभु.) तदयुक्तम् । अर्थत आद्यंशस्य अद्वा इत्यभि-
 निर्वर्त्यत्वाऽनुमाने दकारवत्ता संगच्छेतेति चेत् । न । पर-
 दृष्टाऽर्थसंबन्धस्याऽसंभाव्यमानत्वात् । भूयानप्येतद्विस्तरस्तु
 वैश. द्र. ।

२) वातम् इति कर्मपदस्याऽऽक्षेपः पूर्वार्धात् सुकरः द्र. ।

३) सपा. पै १, १०, १ अन्वाह इति पाभे. ।

४) 'धिपति' इत्येवं मूको. वर्णविन्यासाद् अधि-प्र
 ✓स्था इति संभावयितुमुचिततरं द्र. ।

५) वस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, १, १) । पाप्र. उप.
 स्त्रियां ङीप् ऊधस्- > ऊधन्- > ऊधन्- द्र. (पा ४,
 १, २६; ५, ४, १३१; ६, ४, १३४) । वस्तुनस्तु पृथक्
 प्राति. यद्र. ।

६) सपा. तैत्रा १, ७, ८, २ अधि, निदधाति इति पाभे. ।

७) यक. सपा. मै ४, ६, २ सादयामि, सादयेत् इति
 पाभे. ।

८) नाउ. एतत् पू. भवति केषाञ्चिन्मतेन (तु. तत्रत्यं
 टि.) । शौ ५, २०, १० इत्यत्र च अधिः इत्येवं मूलतः
 सतः स्थाने कत्रचिञ्जोधाऽभिप्रायेण पठयते (तु. यस्या. डि.) ।
 वस्तुनस्तु नेह शोधापेक्षिणी श्रुतिः । सोमाभिषर
 उपमामुखेन प्रकृते ग्रावसामानाधिकरण्येनाऽद्वीत्यस्य प्रास-
 ङ्गिकत्वात् । ननु सोमप्रकरणे, ग्रावपर्यायतयाऽद्विस्तर
 तत्र मन्त्रवर्णेषु प्रसिद्धो भवति न समानाधिकरणतयेति ।
 मैवं वाचि । सामान्येन ग्रावपर्यायत्वप्रसिद्धावप्यद्वैतत्वं
 समानाधिकरणत्वेनापि श्रुतिवर्णोपलम्भात् (तु. क्र १०,

७६, २) यत्र ग्राव-शब्दो बहुवचनं धाव्यमाणः सन्नेक-
 वत् परामृष्टो भवति अद्वि-शब्देना; ७८, ६) । एरिथ.
 प्रवरणसंगतत्वात् मूको. च पपा. च प्रमाणितत्वाच्च
 अधि- इत्येवेहाऽऽद्विगतं न तु तच्छोभतयोपस्था-
 पितमभ्युत्पत्तिपूर्वं यनि. प्राति. इति तत्त्वम् । ग्राव-शब्देन
 विवक्षितार्थवचने सिद्धे तत्पर्यायभूतस्य शब्दान्तरस्य
 श्रवणं मा भूदिति पुनरप्याग्रहश्चेत् तादृशब्दान्तरस्य
 वैयुत्पत्तिकम् आदरणाख्यं गुणविशेषमादाय तन्मुखेन ग्राव-
 शब्दस्य विशेषणमभीष्टं स्यादिति सुवचम् । यथा-
 कथमपि शोधप्रस्तावस्यौचित्येऽभ्युपगम्यमानेऽपीह अधि-
 गम्यन् इति पदद्वयापेक्षया (✓'अधिगम्यन् >') 'अधि-
 गम्यन्- > -म्यन् इत्येकं पदं साधीयः स्यात् । कलाना-
 मात्रसारत्वं चास्यापि समानमिति विमृशामतिरोहितम् ।

९) अधि-गु- इत्येवं पपा. भवति । तत्र अधि-
 इत्याकारकं समस्तं पू. इति सा. । इदं पर एव
 च तदनुसारिणामर्वाचां प्रायोवादः (तु. PW. GW.
 MW. WW.) । एतन्मतानुसारं तावद् यथाऽवयवम्
 अ इत्यस्य च (✓ष्ट+किः प्र >) ध्रि- इत्यस्य
 च पू. समावेशो भवति । द्वितीये चेदावयवे कर्मणि
 प्र. ध्रियते भूतो भवतीत्यर्थः (तु. यस्थ. सा.) । अथ
 गु- इति उप. <✓गा द्र. (तु. टि. अग्ने-गु-) । एवं
 च ध्रिर् यथा स्यात्तथा गाति इति कृत्वा 'धि-गु-
 (दुर्गत- इत्यर्थे) तस. स्यात् तद्गर्भञ्चात्र प्राति. नञ्-
 पूर्वं नञ्-स्वरञ्च द्र. । अथ पक्षान्तरं भवति, यथाऽत्र
 तस. नञः उत्तरं ध्रिगु- इति उप. भवतीति (तु. NW.
 तत्र संकेतितो भाषान्तरीयसज्जन्मशब्दरूपसंवादश्च) ।
 अस्मिन् पक्षेऽत्रत्यमपि साक्ष्यप्रति भवति । तद् यथा । यो नाम
 ✓ष्टज् इति भौवादिकः पठयते गत्यर्थकः (पाधा २१९),

--गुः ऋ ६, ४५, २०; ८, ७०,
१; ९३, ११; मै ४, १३, ४५;
कौ १, २७३; २, २८३; जै १,
२९, १; ३, २३, १५; शौ २०,
९२, १६; १०५, ४; -गुम्
ऋ १, ११२, २०; ८, १२, २;

२२, १०; ६०, १७; शौ २०,
६३, ८; -गू ऋ ५, ७३, २;
८, २२, ११; -०गो मै ४, १३,
४५; -०गो ऋ ३, २१, ४५;
१०, १; २, ९८, ५; मै ४, १३, ५;
काठ १६, २१; कौ १, ८१; २,

५८९; जै १, ९, १; ३, ४८, ६.
? *अध्रि-गो- -गावः^b ऋ १, ६४,
३०; ८, २२, ११^d.
अ(-?) ध्रि (-?) ज (ज?)^e -जः
ऋ ५, ७, १०.
|| अ-ध्रुव- -वः काठ २८, १; -वम्

तरयैव ✓ध्रिज् इत्याकारतया स्वरूपपरिणामः
(तु. MW.) कुत्सितगतिपरत्वेन चार्धपरिणामः द्र. ।
ततः ध्रुकि प्र. दुर्गत- इत्येतद्-वचनं *ध्रिगु- इति
प्राति. निपाद्येत (तु. भूगु-, वल्गु- प्रभृ.) । काममस्यैव
प्राति. (*ध्रिगु- > *ध्रिगु-) ध्रिक्, गु इति अव्य. प्राकृतिक-
परिणामतया द्र. । अद्यापि खलु पंजा. ध्रिग् जीवन इत्या-
कारके प्रयोगे ध्रिक्कार इत्यत्र शब्दे चोक्तपूर्वा परिणाम-
प्रक्रिया निगम्यमाना लक्ष्येत । अपरं च । पंजा. ध्रिगी-
इति खट्वा- इत्यस्य विप. भवति । तच्च वान-दाम-
शैथिल्यवचनम् । एवं तु. नाड. उप. *ध्रिज्- इति
च पंजा. ✓ध्रिक्, हिं. ✓धक्, ✓धक् प्रभृ.
कम्पनार्थायाः ।

a) *अध्रिगु- गो- इत्येवं मूलतः सतः स्थानेऽन्त्ययो-
र्द्वयोः पदाऽवयवयोर ध्वनिसाम्यप्रयोजिते प्रथमस्य प्राकृ-
तिके लोपे सति यनि. प्राति. आविर्भाव इत्यभिप्राय-
भवति । एस्थि. च बस. पूष. प्रकृतिस्वरञ्च द्र. । उप.
उपसर्जनस्यापि सतो ह्रस्वाऽभावश्च उंसं. (पा १, २, ४८) ।
भूयानपि विशेषः नाड. टि. द्र. ।

b) सा. अर्वाञ्चश्च नापू. एव प्राति. एतद् रूपम्
इत्याऽऽतिष्ठन्ते । अतस्तदीयाऽन्यथा व्याख्या नापू.
निर्विशेषा द्र. । कुतोऽस्मिन्नेव रूपे सुपो णिद्वद्भाव-
नेव प्रयोजितो वृद्धिराकरिमीवाऽऽजायत इति प्रश्नस्तु
प्रायेण व्यगणि । यथापि क्वचित्चदयमालोचि, तत्र गु-
इत्यन्तं प्राति. अविघात्यैव मिथ्यालक्षणदीर्घभावतया
(=°गावः > °गावः इति) वाऽविस्पष्टनिमित्तकगोवद्भाव-
तया वा समाधायि (तु. ORN. [ऋ ८, २२, ११], NW.
च) । यथा त्वस्य रूपस्योभयोः स्थलशोः परस्परविविक्तं
नापू. च विशिष्टं व्याख्यानं सावसरं भवतीति नाड. टि.
संकेतितं द्र. ।

c) प्रकृते पर्वतौपम्येन मरुता बोटृत्वं स्तूयते ।
जलभारवाहका मरुतः किमाकारा भवन्तीत्यपेक्षायां
तदुपमानभूताः पर्वता अद्यतगमनत्वेन वा (तु. सा.

प्रभृ.) प्राशस्त्यादिगुणवत्तया वा (तु. NW.) विशेष-
यितुं नोचिताः स्युः । उभयथाऽपि बोटृत्ववैशेष्याऽना-
विभविप्रतीतिरिति यावत् । यथाऽऽत्मन उपरि संचा-
रिणोऽध्रिगु-गवादिपशून् वहन्तः पर्वताः शोभरंस्तथा
संक्षरणशीला वर्ष्या अपो वहन्तो मरुत इत्येवं विवि-
यमाणे तावदुभयेषां पर्वतानां च मरुतां चोपमानोपमेयभाव-
स्तदुद्यवहनसंकेतेन सुस्पष्टः स्यात् । एस्थि. अत्र रूपम् गो-
इति उप. तत्संज्ञकप्रसिद्धपशुपरमिति तत्प्रमवधेयम् ।

d) नापू. टि. दिशा अत्र प्रकृते स्तूययोरध्रिगुनया
विशिष्टयोः स्तोत्राऽध्रिगुना भाव्यमुताध्रिगु-वाचेत्येवं विचा-
र्यमाण उत्तरः कल्प एव साधीयान् स्यादिति कृत्वाऽस्य
रूपस्य अपि व्याख्यानार्थं नापू. प्राति. भिन्नस्य प्रस्तावः
द्र. । एवं सत्यप्यर्थं विशेषो भवति यथा नापू. स्थलाद्
विशिष्टतयेह स्थले गो- इति उप. वाक्-परं भवति न
पशुपरमिति निष्कर्षः ।

e) व्यु. अर्थश्च ? बस. नञ् पूष. । उप. ✓ध्रिज्+भावे
क्विप् प्र. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) च । वा. ११ इतीव
मतं द्र. । सा. तु अ-ध्रि- + ज- इति द्विविभक्तं प्राति.
आह । तत्र च समस्ते पूष. नञ् उत्तरं ध्रि- (< ✓ध्रि तु.
टि. अध्रिगु-) इति वा < ✓ध्रि इति वेति निजा-
निप्राये विकल्प्य तत उत्तरं ज- (< ✓जन् इत्याह ।
तन्न । (✓जन् >) ज- इत्येतद् यत्र कुत्रापि उप. भवति
तत्र सर्वत्र पपा. अवगृह्यते । अत्र चाऽवप्रहादर्शनान्नैत-
दत्र पपा. अभिमतमित्यस्य स्पष्टत्वात् । यनि. रूपं
च सा. मतेन प्र१ इत्यत्रापरो विवेकः द्र. । GW. MW.
चाप्येवंवादिनौ सन्तौ बह्वंशेन सा. अनुवादकौ भवतः ।
वै. तु अ (ध्रि- [व्युप.] > ध्रि-ज- [तद्गोत्रापत्य-] > -जः
इत्याह । ORN. तदनु NW. च प्राति. जकारान्ततया
प्रतिपद्यते । प्रकृतं रूपञ्च ११ वा प्र३ वेत्यत्र तद्विवेक
आकरत एव प्रतिपत्तव्यः ।

f) सकृत् सपा. मै ४, ६, ६ आपश्चौ १२, १६, ८ ध्रुवम्
इति षामे. ।

काठ २८, १^३; क ४४, १; -वाः
काठ १२, २; -वाणाम् काठ
२८, १.

॥अध्व-तम- -मम् काठ २८, १.

॥अध्व-त्व- -स्वम् काठ २८, १;
क ४४, १.

अध्वन्-, अध्वर्-, ✓अध्वरीयु
✓*अध्व द्र.

॥अध्वर्तव्य^१- -व्याः तै ३, २, २, ३^०.

अध्वर्त्य- -र्थः^२ काठ ३५, ७; क ४८,
९.

अध्वर्त्युत्-, अध्वर्त्यु- ✓*अध्व द्र.

अध्वस्मन्^३- -स्मभिः ऋ २, ३४, ५;
३५, १४; ९, ११, ३; -स्मानः
१, १३९, ४.

॥अध्वृत्^४- -तः मै ३, ६, १०^५.

✓अन्(प्राणने), अनुति^६ शौ ४, ४,
३; पै ४, ५, ४.

आनीत् ऋ १०, १२९, २;

आनीत् ऋ १०, ३२, ८. [अनु-

प्र^०, अप^०, अभि-वि^०, अन्यप^०,

अव^०, उद्^०, प्र^०, वि^०, व्यव^०, सम्^०]

१ अनु-

१ अनुति^६- -लम् मा ४०,
१५; का ४०, १, १७.

१ अनुन्य^७, न्या^८- -न्याम् ऋ ८,

१, १०; २७, ११; कौ १, २९५;

जै १, ३१, ३; -न्ये^९ शौ १२,

१, ४; -न्येभ्यः शौ १२, २, १६;

-न्येषु शौ ११, ६, २३; पै

१६, २३, ३.

१ अनु^{१०}- -तत् ऋ १, १६४, ३०;

शौ १, १५, ८; पै १६, ६८, ९.

[० नर्- अप^०, प्र^०, वि^०, व्यव^०].

अनुती, न्ती- प्र^०.

अनन-, अनितुम् प्र^०.

२ अनिति^{११}- -लः सि ४, ५, २७;

२९^{१२}.

१ अनु^{१३}- -नवः ऋ ५, ३१, ४;

७, १८, १४; तै १, ६, १२, ६;

मै ४, १२, २; १४, १३; काठ

८, १६; कौ १, ४४०; जै १,

४६, ४; -नवि ऋ ८, १०, ५;

-नुषु ऋ १, १०८, ८.

१ आनव^{१४}- -वम् ऋ ८, ७४,

४; कौ १, ८९; जै १, ९, ९;

-वस्य ऋ ७, १८, १३; -वाय^{१५}

ऋ ६, ६२, ९; -वे ऋ ८, ४,

१) सस्व. एउ, टि. द्र.। उप. ✓ध्व + तव्यत् प्र. इति
विशेषः।

२) सपा. अध्वर्तव्याः <> अध्वृत् <> काठ २३, ७
क ३६, ४ न^{१६} ध्वर्तवै इति पभिः।

३) तस. नन्-स्वरं बाधित्वा अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०)।
उप. ✓ध्व + यत् प्रत्ययान्तनिपातनम् उर्ल. (पा ३, १,
१२३)। ४) पभिः अध्वर्तुः तै ३, १, ९, ३ द्र.।

५) विव. (पथिन्-, रथयुज्-), नाप. (ध्वसनरहित-)
तेजस् [वै. सा. ऋ २, ३५, १४]। बस. अन्तोदात्तः
उप. ✓ध्वस् + भावे मनिः प्र.।

६) तस. नन्-स्वरः (पा ६, २, २)। उप. <✓ध्व।

७) लुग्विकरणे लेटि अडागमो द्र.। तिप्-भापोः पित्त्वाद्
अट्श्चाऽऽगमस्वाभाव्याद् निघाते धातुस्वरो भवति। यद्-
योगे तिङ्-स्वरः (पा ८, १, ३०)।

८) =वायु-। भावे क्विबन्तात् तद्धितः इलत् प्र.
उर्ल. (पा ५, २, ११७)। नित्स्वरः। एतत् प्राति,
२ अनितु- इत्यस्मात् इलच्-प्रत्ययान्तात् प्राक्तरतया
श्रयमाणात् कृतः पृथग् द्र. (द. तिङ्व- > तिङ्विल-)।

९) तत्रसाध्विति वा तस्मै हितमिति वेत्यर्थे यत् प्र. (पा ४,
४, ८९; ५, १, ५)। द्व्यच्कत्वादाद्युदात्तः (पा ६, १, २१३)।
क्वचिद् विप. क्वचिच्च विशेषि, इत्यस्य यत्थ. विवेकः परा-
भिमतविमर्शसचिवः वैश. अनुसंधेयः। यत्तु सा. G. (तु. N.W.)

च एतत् प्राति, २ अन्य- इत्यतोऽभिन्नत्वे सति तदर्थ-
विशिष्टवैशिष्ट्यवृत्तितया व्यापिक्रियासतम् तदवचनमिव
भवति। स्वरपूर्वसंकमाऽनुपपत्तिरिति यावत्। अथ
यत् PW. GW. प्रभु. अ + नि + (✓वा >) या-
(=अ-न्या) इत्येवं तस. सतो माभ्यामिकाऽङ्गुलो-
पमिवाऽऽस्थाय तदाश्रयमर्थं विष्णुयुस् तत्र लक्षणतोऽ-
दोषो भवति। आध्या तु दृष्ट्या तावत् कुत्र कः कल्पः
कथमुपकल्पनामित्यत्रापि पुनः वैश. एव शरणम्।

१) मूको. अग्रे इत्यपि पाठः साधीयान् स्यात्।

२) तास्यनुदात्तेत् (पा ६, १, १८६) इत्यस्याऽलम्बाव-
वसरत्वाच्च धातु-स्वरः।

३) =१ अनुति-। इलच् प्र. (पा १, ५३)। नित्स्वरः
(तु. तृदिल्ल-, सलिल्ल- प्रभु. : वैतु. खिसा २९, २७, २९
अनिल- इति स्वरः)।

४) सपा. खिसा २९, २९ लम् इति पभिः?।

५) कर्तरि डः प्र. (तु. पा ३१, ७)। तस्य च नित्वादा-
द्युदात्तः (पा ६, १, १९७)। व्युत्पत्तितः प्राणिसामान्य-
परं सत् प्रवृत्तितो मनुष्यकुलविशेषपरं प्राति, एतद् द्र.।

६) प्राग्दीव्यतो यैर्ध्यास्तेषु अङ् प्र. (पा ४, १, ८६)।
वित्-स्वरः (पा ६, १, १९७)।

७) सामान्यविशेषातिरिक्तत्वादिहास्य रूपस्यार्थप्रवृत्तेर
मूलभूतस्य प्राति, अनु- इत्यस्य मौलिक्याः प्रवृत्तेः

१; कौ १, २७९; २, ५८१; जे
१, २९, ५; ३, ७, ७; शौ २०,
१२०, १.

अनु-यातु^१ - तु: पै २०, १२, ४.

अन्य अप°, प्र°.

१आन- अप°, अभ्यप°, उद्°, वि°,
सम्°.

आनम् अव°, व्यव°.

अन् < नञ्

१अन्- ✓ १अन् द्र.

✓ २*अन्^१

२*अन्^२

३*अन्^३

✓ ३*अन्^४

अन्, ता- इदम्- द्र.

अनं(न्-अं)शु^१ - शु तै ३, २, २, १.

अन्(न्-अं)क्ष^२ - नक्ष ऋ २, १५, ७.

अन(न्-अं)क्ष, क्षा^३ - क्षा ऋ १०,
२७, ११; -†क्षसः ऋ ९, ७३,
६; पै ६, ११, ३.

अन(न्-अं)क्षक^१ - काय काठ ४५, ३^१.

अनक्षत्र- -त्रा: काठ ३७, १२.

१अन(न्-अं)क्षसङ्ग^२ - ऋ: काठ २६,

३; क ४१, १; -ङ्गम्^१ तै ६, ३,

३, ३; मै ३, ९, २.

*अन(न्-अं)क्षिक^३ - काय तै ७, ५,
१२, १^१.

अन(न्-अं)क्षि(त>)ता^४ - ता: मै
४, २, ९^१.

अनङ्ग, ग्ना^५ - ण्गनः मै ३, १, ५;

-ग्नम् मै ३, ९, ३; -ग्ना: ऋ

३, १, ६; शौ १२, ३, ५१;

पै १७, ४१, १; -ण्गने काठ २५,

९; क ४०, २.

१अनङ्गनभावुक^६ - क: काठ २५,

५; ३१, १०; क ३९, १; ४७,

१०.

१अन(न्-अं)गिन^७ - गिनः काठ ८,

१२; क ७, ७; -ग्नौ तै ५, १,

३, ११; ४; ६, १, ८, ३; २,

९, २; काठ १२, १; १९,
३^१; २४, ४^२; २५, ८; क ३०,
१^१; ३७, ५^३; ४०, १.

†अन(न्-अं)गिन(त्र>)त्रा^४ - -त्रा:

ऋ १, १८९, ३; मै ४, १४, ३.

†अन(न्-अं)गिनदग्ध^५ - -ग्धा: ऋ

१०, १५, १४^६; शौ १८, २,

३५.

अनगिनदग्धा(ग्धा-आदिन्>)

दिनी^७ - नी: पै १७, १४, १०.

१अन(न्-अं)गिनदाह्य^८ - ह्यम् काठ

२३, ९.

†अन(न्-अं)गिण्वात्त^९ - ता: मा

१९, ६०; का २१, ४, १०.

अन(न्-अं)घ- -व: पै २०, ३८, ५.

अन(न्-अं)ङ्गा^{१०} - ङ्गाय तै ७, ५,

१२, २.

अन(न्-अं)ङ्गाक^१ - काय काठ ४५,

३.

१अन(न्-अं)ङ्गार- -रम् काठ २४,

सामान्यपरत्वमनुमीयेतेति दिक् ।

१) =मनुष्यरूप-राक्षस-विशेष- । मलो. कस. (तु. सस्थ.
देव-यातु-, ब्रह्म-यातु-) ।

२) मूलतः रथगनात्मकप्रतिबन्धक्षामान्ये प्रवृत्तस्य सतो
ऽस्यैव धा. शब्दविशेषत्वेन परिणामे मूर्धन्यान्तत्वं
द्र. (तु. पाधा. ✓अण् [शब्दे=शब्दप्रतिबन्धे ?]
पंजा. ✓अङ्, आङ्-प्रभृ.) । अनुस-, अन्त-, अन्ति,
प्रभृ. तद्भववाच्यैतत्-प्रकृति कृतेनोपदर्शयमानाः ।

३) भावे क्तिबन्तं प्राति. भवति (तु. टि. अनु) ।

४) अभ्यन्तरार्थीयः नि. । ३अन्तम-, अन्तर-, अन्तर-
अनीक- प्रभृ. चैतत्-प्रकृति कृतेनोपदर्शयमानाः द्र. ।

५) कान्त्यर्थीयः धा. । अनीक-, आनु- (तु. अभि
पै १, ९७, २; ३ टि.) लोके आनन- इत्यपि) प्रभृ. शब्दा-
श्चैतन्निष्पन्नाः द्र. ।

६) विप. (तृतीयसवन-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१७२) । उप. यद्र. ।

७) सस्व. नापू. टि. द्र. । उप. (=अक्षि-) < ✓अक्ष(व्याप्तौ)
द्र. ।

वैप१-२४

८) विप. (जैन-, बुद्धि-) । सस्व. एपू. टि. द्र. ।

९) तु. टि. अ-चर्मक- ।

१०) सपा. °क्षकाय < > °क्षिकाय इति पाभे. ।

११) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

१२) वा. क्तिबि. द्र. ।

१३) समासान्ते कपि ह्रस्वान्तेऽन्यात् पूर्व स्वरं प्राप्ते
कपि पूर्वः स्वरः उन्नं. (पा ५, ४, १५४; ६, २, १७३;
१७४) ।

१४) विप. (अध्वर्यु-) । उप. नग्नोपपदाद् ✓भू
(सत्तायाम्) + खुकन् प्र. सुमागमश्च (पा ३, २, ५७;
६, ३, ६७) ।

१५) विप. । सस्व. अनंशु- टि. द्र. ।

१६) सपा. मै १, ६, ११ प्रभृ. अनायत्रने इति पाभे. ।

१७) विप. (कृष्टि-) । उप. बस. वा उस. वा । तत्रापि पूर्वं
कल्पे उप. ✓त्रा + भावे कः प्र. । उत्तरे च कल्पे ओपपदाद्
✓त्रा + कर्तरि कः प्र. (तु. टि. अ-देवत्र-) ।

१८) सपा. अनुगिनदग्धा: < > अनुगिनद्वाताः इति पाभे. ।

१९) विप. (सदान्वा-) । उप. ✓अद् + णिनिः प्र. ।

६; क ३७, ७.
अन(न-अ)ङ्गुरि^१ - रे: शौ ८, ६,
२२^२.
अन(न-अ)ङ्गुलि- ले: पै १६,
८१, ४^३.
अनङ्गुह- अनस्- द्र.
अन(न-अ)तिक्कम्प^४ मै ३, ८, १.
अन(न-अ)तिदाह^५ - हाय तै ५,
२, ५, ३; १०, ३; ५, २, ४; ५;
मै १, ६, ३; ३, २, ४; ६; ८^६;
काठ २०, ३; ९; क ३१, ५; ११;
४०, ४^७.
अन(न-अ)तिहृद^८ - हृद मै २,
६, ५, २^९.
अन(न-अ)तिद्भुत^{१०} - ता ऋ ८,
९०, ३.

अन(न-अ)तिद्व^{११} - वाय काठ
२७, ७.
अन(न-अ)तिनेद^{१२} - दाय मै ३,
१०, ४^१.
अन(न-अ)तिपन्न^{१३} - न्नम् काठ
६, ८^२; क ४, ७^३.
अन(न-अ)तिपाद^{१४} - दाय काठ
३३, ६^४.
अन(न-अ)तिरेक^{१५} - काय काठ
३१, १; क ४७, १^५.
अन(न-अ)तिरेच^{१६} - चाय मै ४,
१, २.
अन(न-अ)तिवाद्^{१७} - दाय मै ३,
१, ७^१.
अन(न-अ)तिवादन^{१८} - ना: १
काठ ३१, १२.

अन(न-अ)तिवादिन्^{१९} - दिन्: १
मै ४, १, १३.
अन(न-अ)तिवादुक^{२०} - क: तै ६,
४, ५, २.
अन(न-अ)तिव्याध^{२१} - व्याध^{२२} - व्याध^{२३} शौ ९, २, १६;
पै १६, ७७, १.
अन(न-अ)तिसृष्ट^{२४} - ह: शौ १५,
१२, ८; ११.
अन(न-अ)तियुष्ट^{२५} - यम् शौ १०,
७, २८; पै १७, ९, ९.
अनद^{२६} - द: खिजा ३३, १८.
अन(न-अ)दत्^{२७} - दन्त: शौ ६,
५०, २^{२८}; पै १९, २०, ६.
अनदती^{२९} - ती: ऋ ३, १, ६.
अन(न-अ)धिस्कन्ता^{३०} - न्ता^{३१}

- १) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।
- २) सपा. ३: <> ले: इति पाभे. ।
- ३) तस. नञ्-स्वरः । यद्. ।
- ४) सपा. क ३१, १८ अनिदाहाय इति, काठ २१, ३
अनुदाहाय-इति च पाभे. ।
- ५) सपा. काठ २६, १ अनभिदाहाय इति पाभे. ।
- ६) तस. नञ्-स्वरः । उप. प्रास. । तत्रापि उप. ✓ हृद् + भावे नञ् प्र. उंसं. (पा ३, ३, ९०) ।
- ७) उप. कृते तु. टि. १ अनुद्भुत- ।
- ८) उप. अति ✓ निद् + भावे घञ् प्र. ।
- ९) तस. उप. अति ✓ पद् + भावे घञ् प्र. ।
- १०) क्वचित् मूको. - चाय इत्यपि पाठो भवति (तु. नाउ.) ।
- ११) उप. कृदंशे कृत्वाभाव एव नाप्. विशेषः ।
- १२) ०नु इति मुपा. स्वरः शोधापेक्षः ।
- १३) तु. नाउउ. समानप्रकरणे शाखान्तरीये प्राति. ।
उप. अति ✓ वद् + ताच्छीलिकः कर्तरि ण्यच् प्र. उंसं.
(पा ३, २, १४८) । १४) सपा. परस्परं पाभे. ।
- १५) उप. अति ✓ वद् + णिनिः प्र. ।
- १६) कथमिह तस. नञ्-स्वरो भवति (पा ६, २, २)
यावता नञ् उत्तरवर्तिनि उक्ञ्-प्रत्ययान्ते कृत्य
अन्तोदात्तः शिष्टो भवति (पा ६, २, १६०) इति ।
उच्यते । उक्तोऽन्तोदात्त उक्तदृढप्रवृत्तिनिमित्ततच्छी-

लादि-प्रतिषेधविषयतेनैव सिद्धः । तेन यत्र नञ् सिद्ध-
समग्रकृदन्तार्थाद् भिन्नार्थोपस्थापनार्थो भवति तत्रो-
क्तस्यान्तोदात्तस्यानवसरत्वं सामान्यस्य नञ्-स्वरस्य च
सावसरत्वं द्र. । एवम् अत्रास्य नञादेः प्राति. अतिवादु-
कत्वेतरगुणवति श्रुतिर्भवतीति तत्त्वमनुसंधयम् ।

१७) उप. भाव. अति ✓ व्यध् + घञ् प्र. ।
१८) विप. (बद्गन्) । तदर्थतोत्यर्थे यत् प्र. (पा ५, १, ६७) ।
निरस्वरः । ननु किमिति नञ्-सहितान् प्राति. प्र. उच्यते न
नञ्-योगः पश्चादिभ्यत इति । लक्ष्यस्वरसिद्धयर्थमिति ।
तथाहि । नञ्-योगात् पूर्वमुत्पद्यमाने तद्विधे तदर्थत्वे
वा प्र. अगुणप्रतिषेधीयते वा नञः समानं नञ्-वरेण
भाव्यमथाऽऽदर्शयते च प्र. गुणप्रतिषेधीयते च नञो-
ऽन्तोदात्तेन भाव्यम् (पा ६, २, १५६) । उभयथाऽपि त्रै-
लितस्वरितत्वस्य लक्ष्ये विद्यमानस्याऽऽदर्शनं स्यात् । यनि.
प्रकारेण व्याख्यायमाने तु निरवस्थाऽभीष्टनिदिरित्यनु-
मन्यताम् ।

१९) तस. नञ् उत्तरे गस. ✓ वद् इतरस्मात् कथञ्चन
प्राति. भवति । तेन कृत्योक्त- (पा ६, २, १६०) इत्युक्तः
स्वरः । २०) विप. । बस. उप. नञ्-वद्- ।

२१) सा. अनुदत् - > -दन्तः इति ?
२२) विप. (यद्गन्) । स्त्रियां स्त्रीषः पितृत्वान्निघाते स्वरऽभेदः ।
वै. उप. < ✓ नद् इति ?

-न्ता^१ मै २, ५, २.
 ॥अन(न-अ)ध्वर्यु^१- -र्युम् मै ३,
 १०, ५.
 ॥अन(न-अ)नुक्शाति^१- -र्यै मै ४,
 ७, ५^१; काठ ३७, १३.
 ॥अन(न-अ)नुगति- -र्यै काठ ८,
 ४; क ६, ९.
 ॥अन(न-अ)नुध्यायिन्^१- -यिनम्
 मै १, ८, ५^१; काठ ६, ४^०;
 ८; क ४, ३, ७; -यी मै १, ६,
 ३, ११.
 ॥अन(न-अ)नु, नूयाजु^१^०- -जम् तै
 ६, १, ५, ३; मै ३, ७, २; काठ
 २३, ९; २४, ८; क ३६, ६; ३८, १.
 ॥अन(न-अ)नुशस्त^१- -स्तम् मै १,
 ९, ७; काठ ३४, २.
 ॥अन(न-अ)नुसर्ग^१- -गयि तै ७,
 ५, ७, ४; काठ ३३, ७^१.
 अन(न-अ)न्त^१- -न्त खि ७, ३,
 १; -न्तः ऋ १, ११३, ३;
 ६, ६१, ८; कौ २, ११०१;
 -न्तम् ऋ १, ११५, ५; १०,
 ७५, ३; मा ३३, ३८; का ३२,
 ३, ९; मै १, ८, ७^१; ४, १४,
 ४; शौ ८, ४, १७^१; १०, ८,

१२^१; २०, १२३, २; पै २,
 ८१, ३६; १३, ४, ६६; १६, १०,
 ७^१; १०१, ८^१; -न्तान्
 ऋ ७, १०४, १७४; -न्ताय
 मा ३०, १९; का ३४, ४, १;
 -न्तासः ऋ ५, ४७, १; -न्ते
 ऋ १, १३०, ३; ४, १, ७; -न्तैः
 ऋ १, १२१, ९.
 अनन्त-नामन्- -मानि खि ७,
 ३, ३.
 अनन्त-शुष्म^१- -ष्माः ऋ १, ६४,
 १०.
 अन(न-अ)न्तर^१- -रः, -रम् खि
 ३, १५, १२; -राः पै १, ६५, १.
 ॥अन(न-अ)न्तरय^१- -याय काठ
 ८, १६; क ८, १.
 ॥अन(न-अ)न्तराय^१^१- -यम्^१ तै ६,
 १, ८, ४; २, १०, २; -याय तै ५,
 ४, १२, ३.
 अन(न-अ)न्तरित^१- -तः मै ४, ४,
 १०.
 ॥अन(न-अ)न्तरिति^१- -र्यै तै ५,
 २, ५, ३^१.
 ॥अन(न-अ)न्तर्हित^१^१- -तः^१ मै
 १, ८, १; ३, ६, ६^१; काठ २३, ३^१;

३७, ६; क ३५, ९^१.
 ॥अन(न-अ)न्तर्हित^१^१- -र्यै^१ मै
 १, ४, १३; ३, २, ५.
 ?अनन्त्रश्रव्या- -र्यै पै ६, ८, ५.
 अन(न-अ)न्ध^१- -न्धः खि २,
 १०, २; तै ५, ६, ४, २^१; पै ११,
 १, ८.
 ॥अन(न-अ)न्त^१^१- -न्तम् मै १, ८,
 ७; २, १, २^१; ५, ७^१; काठ
 १०, ३^१; -न्तेन मै २, १, २;
 ५, ७.
 अन(न-अ)न्त^१^१- -न्यान् तै ३, २,
 ८, २^१; पै १, ८८, २.
 ॥अन(न-अ)न्तगुभाव^१- -वाय मै
 ३, ८, ५^१.
 ॥अन(न-अ)न्तवचार^१- -राय तै १,
 ६, ८, ४; २, २, २, ३; ९, ६,
 ३; ६, २, १, ६, ४, २, ६, ९, ५.
 ॥अन(न-अ)न्तवजय^१- -याय मै
 ३, ९, ५; १०, ६^१.
 ॥अन(न-अ)न्तवाय^१- -याय मै
 १, १०, १३; २०; २, ५, ६; ३,
 २, ४^१; ६, १; ४, ५, १; ८, ५;
 काठ २०, ९; १३; २५, ८^१;
 ३१, १०; ३६, ७; १४; क ३१, ८;

१) सपा काठ १२, १३ अनास्कन्ना इति पाठे ।

२) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) ।

३) अनुध्यायिनम् इति पाठः ? यनि. शोधः (तु. सपा.
 क ४, ३) ।

४) विप. । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

५) तै. °नू इति दीर्घः (पा ६, १, १२२) ।

६) विप., नाप. (देवता-विशेष- [मा ३०, १९]), व्यप.
 (विष्णु- [खि ७, ३, १; ३]) ।

७) सपा. अनन्तम् <> अनन्तान् इति पाठे ।

८) विप. (नृ-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।
 उप. यद्र. ।

९) तस. उप. अन्तर/हृ+भावे अच् प्र. (पा ३, ३, ५९) ।

१०) घञ प्र. डसं. (पा ३, ३, ३८) इति नापू. विशेषः ।

११) तु. स्थाने द्वि१ सद् वा. किवि. भवति ।

१२) = अनुन्तराय- ।

१३) सपा. अनुन्तरित्यै <> अनन्तर्हित्यै <> काठ
 २०, ४ क ३१, ३-नान्तरेति इति पाठे ।

१४) उप. <अन्तर/धा ।

१५) सपा. तैत्रा २, ७, ६, ३ अनुन्तर्हितम् इति पाठे ।

१६) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६१) । सपा. माश
 १४, ९, २, १४ अन् इति स्वरः ।

१७) पाठे. अञ्जम् तै २, ६, ६, २ द्र. ।

१८) पाठे. अदान्यान् शौ २, ३५, ३ द्र. ।

१९) मूको. उप. गकार-सखलने संटि. संकेतितं द्र. । उप.

अन्वगु-भावै- [आप.] इति ।

२०) उप. अन्व (नु-अ)व/जि+भावे अच् प्र. ।

४०, १; ४७, १०.

॥अन(न-अ)न्वारब्ध^a- -ब्धम् तै
६, ३, ८, २.॥अन(न-अ)न्वारब्ध^a तै ३, १, २,
४^१.अन(न-अ)पक्रमिन्^{a,b}- -मिणः मे
२, ३, २; ५.॥अन(न-अ)पक्रामत् - -मन्तः,
-मन्तौ^१ काठ ७, ५०.अन(न-अ)पक्रामुक्^d- -काः मै ४,
२, ४.अन(न-अ)पक्षे (य>)या->
अनपक्षेय-त(म>)मा^{d,e}-
-मा मै ३, ७, ३.॥अन(न-अ)पग,गा^a- -गाः तै १,
५, ८, २; २, १, १, २; -गान्
काठ ११, ८; ३७, १६.अन(न-अ)पगामि(न>)नी^f-
-नीम् लि २, ६, २; १५.†अन(न-अ)पच्युत^{a,g}- -तः ऋ ४,
३१, १४; ८, ९३, ९; ९, ४,
८; १०, २६, ८; मै २, १३,
६; काठ ३२, ११; कौ २, ४०४;

५७४; जै ३, ३१, २४; ४६.

१२; शौ २०, ४७, ३; १३७,

१४; -तम् ऋ ४, १७, ४; ५,

४४, ६; ८, ९२, ८; १०, ९३.

१२; कौ २, ९९३; जै ४, २७.

२; -ता ऋ ८, २६, ७; ९.

१११, ३^१; कौ २, ९४१^१;जै ४, १, २^१.॥अन(न-अ)पच्छेद^{a,h}- -दाय मे ४,
६, ५.॥अन(न-अ)पजय^{d,i}- -ज्यम् तै
१, ७, ५, ४^१; ५, २, १, १^१; मै ३,
२, १^१.अन(न-अ)पत्य^j- -त्यम् शौ १२,
४, २५; पै १७, १८, ५; -त्यानि
ऋ ३, ५४, १८.अनपत्य-ता^k- -ताम् शौ ४, १७,
६; पै ५, २३, ८^१.अन(न-अ)पत्यवत्^l- -वन्तः शौ
१८, २, ४७.॥अन(न-अ)पदोष्य^{m,d}- -ष्यम् मै
२, १, ४^१.

†अनपराधिन्- -धिना पै १७, १५.

२ⁿ.॥अन(न-अ)परुष्य^{a,o}- -ष्यः तै २,
२, ८, ५; ३, १, २ⁿ; -ष्यम् तै २,
३, १, ५.॥अन(न-अ)परोधुक^a- -काः मै
४, ४, २.॥अन(न-अ)परोष्य^{d,r}- -ष्यः मै २,
२, १ⁿ; काठ ३८, १२^१.अन(न-अ)पवाच(न>)ना^a- -ना
शौ ८, ८, ९.अन(न-अ)पवृज्य^d- -ज्यान् ऋ १,
१४६, १.†अन(न-अ)पव्ययत्^a- -यन्तः ऋ
६, ७५, ७; मा २०, ४४; तै ४,
६, ६, ३; मै ३, १६, ३; काठ
४६, १; पै १५, १०, ७.अन(न-अ)पस्पृष्ट^a- -स्पृक् शौ १३,
१, २७; पै १८, १७, ७.†अन(न-अ)पस्फुर^a- -स्फुरः ऋ
८, ६९, १०; शौ २०, ९२, ७.अन(न-अ)पस्फुरत्^a- -रत् शौ
१०, १०, २७; पै १६, १०९,

७; -रन्तः पै ५, ६, १; १०; १६,

१) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) ।

२) उप. अप✓कम् + इनिः प्र. (तु. पाठ ४, ६) ।

यद्वा तद्धितः इनिः प्र. (पा ५, २, ११५) ।

३) सपा. मै १, ५, ७ अनपेक्षम् इति, क ५, ४ अनुप-
क्रामन्तः, †मन्तौ इति च पाभे. ।४) तस. नञ्-स्वरापवादः कृत्योक्तोऽन्तोदात्तः (पा ६,
२, १६० [वैतु. अशोधुक-, अनपरोधुक-, अनिर्दाहुक-
प्रमृ.]) ।५) उप. अप✓क्षि(क्षये) + यत् प्र. तु. पाका ६, १,
८१] ततश्च आतिशायनिकः तमप् प्र. ।

६) तस. नञ्-स्वरः । उप. अप✓गम् + णिनिः प्र. ।

७) उप. <अप✓च्यु ।

८) उप. अप✓च्छिद् + भावे घञ् प्र. ।

९) उप. कृत्यः प्र. शक्यार्थे द्र. तत्साहचर्येण धातो-
र्यादेशस्य निपातनात् (पा ६, १, ८१) ।

१) विर.। बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

२) अनप-त्यताम् इति पपा. भवति । तत्राऽवमहो
मिन्नकमः द्र. । न हि अपत्य- इत्येव अनपत्य- इत्येत-
द्राऽवयवद्वयेन (तु. प्र.) । भावे तत् प्र. लिख्यते (पा
५, १, ११९; ६, १, १९३) ।

३) अनुपेक्ष्यताम् इति मूको. ।

४) उप. अप✓दुप् + ण्यत् प्र. ।

५) अनपरोधिना (वज्रेण) इति शोधो विमृश्यः ।

६) उप. अप✓रुध् + ण्यप् प्र. ।

७) सपा. अनपरुष्यः <> अनपरोष्यः इति पाभे. ।

८) तस. कृते तु. टि. अ-शोधुक- ।

९) उप. ण्यदन्तं द्र. ।

१०) बस. अन्तोदात्तः । उप. <अप✓वच् ।

११) विप. (अध्वन्) । उप. अप✓वृज् + ण्यप् प्र. ।

१; -रन्तम् शौ १८, ४, ३६^१;
पै ५, ४०, ८; -रन्तौ शौ ९, १,
७; पै १६, ३२, ६.
अनपस्फुरन्ती- न्ती शौ १२,
१, ४५; पै २, ७३, २; १७, ५,
३; -न्ती: शौ १८, ४, ३४^२;
-न्तीम् ऋ ४, ४२, १०; मा
७, १०; का ७, ४, २; पै १९,
५२, १.
अन(न-अ)पस्फुर(र>)रा^३- रास्
ऋ ६, ४८, ११.
अन(न-अ)पायिन्^४- यिनः का २,
५, ८.
अन(न-अ)पावृत्^५- वृत् ऋ ६,
३२, ५; १०, ८९, ३.
अन(न-अ)पिगृह्य^६ काठ २७, ८॥
अन(न-अ)पिधाय^७ मै ४, ६, ३.
अन(न-अ)पिन्द^८- दम् ऋ ६,
७२, ४.
अन(न-अ)पिमन्त्र- न्त्रः काठ १३,
१॥
अन(न-अ)पेक्ष^९- क्षम्^१ मै १,
५, ७.
अन(न-अ)पेक्षमाणा^{१०}- णाः^{११}
मै १, १०, १३; २०; ३, २, ४; ४,

८, ५; काठ ३६, ७; १४.
अन(न-अ)पे(त>)ता^{१२}- ताः मा
१८, ६५; का २०, ४, ८; तै ५,
७, ७, ३.
अन(न-अ)पोब्ध^{१३}- ब्धः तै २, ४,
१३, १^३; काठ ११, ४^३.
अन(न-अ)प्लव^{१४}- प्लव ऋ ९, १६, ३.
अन(न-अ)प्लव^{१५}- प्लवः ऋ २,
२३, ९.
अन(न-अ)भिक्रम्य^{१६} तै ३, १, २,
३॥
अन(न-अ)भिगत^{१७}- तम् मै २, २,
७^१; ४, ६, ४.
अन(न-अ)भिधारित^{१८}- तम् तै
२, ६, ३, ५.
अन(न-अ)भिघृत^{१९}- तम् मै
१, १०, २०; ३, १०, ५; काठ
२३, १; २५, ८; ३६, १४; क
३५, ७; ४०, १.
अन(न-अ)भिचरत्^{२०}- रत् मै ४,
५, ५.
अन(न-अ)भिजित^{२१}- तः मै ३,
८, १; काठ ३०, ५; -तम् तै
३, ४, ३, ४^२; ५, ४, ६, ४; मै
३, ८, १०; ४, ५, १; काठ ८, ७;

९, १५; क ७, ४; -तस्य तै ७,
५, ९, २; मै ३, ४, १; काठ २१,
११.
अन(न-अ)भिदाह- हाय^{२२} काठ
२६, १.
अन(न-अ)भिदुह^{२३}- दुहा ऋ २,
४१, ५; कौ २, २६१; जै ३,
२२, ८.
अन(न-अ)भिद्रोह^{२४}- हाय मै ४,
३, ४^२.
अन(न-अ)भिधृष्णवत्^{२५}- वत्
मै १, १०, १४; काठ ३६, ८.
अन(न-अ)भिध्वंसयत्- यत्
काठ २७, ८.
अन(न-अ)भिप्रपाद- दाय काठ
२९, २; क ४५, ३.
अन(न-अ)भिमानक^{२६}- कः मै १,
४, १३; ३, १०, १^३; ५.
अन(न-अ)भिमृत्^{२७}- तम्^{२८}, -ते^{२९}
मै १, ६, ३.
अन(न-अ)भिस्लातवर्ण^{३०}- र्णः ऋ
२, ३५, १३; काठ ३५, ३; क
४८, ४.
अन(न-अ)भिबिद्ध^{३१}- दम् तै २,
६, ८, ४.

^१) 'स्फुर' इति शंपा. सात. पाठः? यनि. शोधः द्र. ।

^२) तस. नञ्-स्वरः ।

^३) उप. अप ✓वृ 'आच्छादने' + क्विप् प्र. ।
उपसर्गस्य दीर्घः (पा ६, ३, ११६ तु. वें. B.W. प्रमृ.,
वैतु. सा. G.W. अप ✓वृत् इति?) । वा. क्वि. द्र. ।

^४) सपा. 'गृह्य<>' धाय इति पाभे. ।

^५) उप. <अप ✓वृक्ष ।

^६) वा. क्वि. द्र. । पाभे. अनपक्रामन्तः टि. द्र. ।

^७) सपा. तै ६, ६, ३, ५ अग्रतीक्ष्ण इति पाभे. ।

^८) व्यु. ? पपा. नावग्रहः । अनु-अप्त- इति
पदविभागः प्राग्वक्-संमतो भवति । तत्र तावत्
वें. सा. च उप. आप्त- (< ✓आप्) इत्यस्य
हसितादिरूपान्तरमिति मन्वाते । P.W. प्रमृ. च २अप्-

इत्यनेनास्याऽभिसंबन्धं संभावयन्ति । वस्तुतस्त्वेतद्
✓आप् इत्यस्य सगोत्राद् २अप्- इत्यस्य च मूल-
भूताद् ✓अप् इत्यस्मात् क्ते निष्पन्नं सन् नञ्-
पूर्वत्वे प्रवाहाऽभाववद्-वाचकं च सद् अपामपेक्षया दुष्ट-
इत्येतत्-सकक्षतया सोमस्य समुचितं विप्र. भवेदिति
विचारयन्तु तत्त्वतः सुधियः ।

^१) बस. अन्तोरातः (पा ६, २, १७२)

^२) सपा. काठ ११, २ अनुपगतम् इति पाभे. ।

^३) पाभे. अनतिदाहाय टि. द्र. ।

^४) सस्व. कृते तु. टि. अनु-क्षोभुक- ।

^५) सपा. काठ ८, २ क ६, ७ जीवं यज्ञियम् इति पाभे. ।

^६) सपा. काठ ८, २ क ६, ७ जीवे यज्ञिय इति
पाभे. ।

१ अन(न-अ)भिज्ञ(स्त>)स्ता-
-स्ता ऋ १, ८८, ७; कौ २,
८२३; जै ४, ४, ४.

१ अन(न-अ)भिज्ञस्ति- -स्ति^० मा
५, ५; का ५, २, २.

२ अन(न-अ)भिज्ञस्ति^० -स्ति^० मै
१, ४, ३; ८; काठ ५, ४; ३२, ४;
३४, १९; क ४८, १.

अन(न-अ)भिज्ञस्तेन्यु- -न्यः
मै १, २, ९; -न्यम् मा ५, ५;
का ५, २, २; तै १, २, १०,
२; ६, २, २, ४^१; मै १, २,
७; काठ २, ८; क २, २; -न्याय
मै १, ४, १४^१.

१ अन(न-अ)भिषुत- -तस्य तै
६, ६, ९, २; मै ४, ७, ७; -तान्
काठ २७, १; ३०, ७; क ४२, १.

अन(न-अ)भिहित- -ताय तै
७, ४, २२, १; काठ ४५, १.

अन(न-अ)भीशु^{१०} -शुः ऋ ११,
१५०, ५; ४, ३६, ११; ६,
६६, ७.

१ अन(न-अ)भीष्ट- -ष्टः मै ३, १०,
४; -ष्टाः मै १, १०, १७; २०;
काठ ३६, ११; १४.

अन(न-अ)भ्यक्त, क्ता- -क्तः सि
५, १३, १; मै १, ८, २^१;
शौ २०, १२८, ६; -क्ताः
तै ७, १, १, ३; मै १, ८, २;
काठ ६, २; २५, १०; २६, ५;
क ४, १; ४०, ३; ४१, ३.

१ अन(न-अ)भ्यवचारु(क>)का-
-का मै ३, ८, ७.

अन(न-अ)भ्यारूढ- -ढम् शौ

११, ७, २३; पै १६, १५५, ४.
१ अन(न-अ)भ्यारोह^{१०} -हाय^१
काठ ३६, ७.

१ अन(न-अ)भ्युदित^{१०} -तम् मै
४, ६, ४.

अन(न-अ)भ्रि^{१०} -भ्रयः शौ १९,
२, ३; पै ८, ८, ९; १२, ९; ९,
११, ९.

अन(न-अ)भ्रिखा(न>) ता- ता
पै ९, ९, ५.

अनमस्यु^{१०} -भ्युः ऋ १०, ४८, ६.

१ अन(न-अ)मिष्ट^१ -त्रम् मा १८,
६; का ३, २, ६^१; १९,
४, २; तै ४, ७, ३, २; मै २,
११, ३; काठ १८, ९; ३७,
१०^१; क २८, ९; शौ ६, ४०,
३^१; -त्राय तै १, ८, १०, २^१.

^०) तस. नञ्-स्वरः ।

^१) न. द्वि१ सत् रूपं वा. किवि. भवति । यत्तु
उ. तदनु म. च MW. चैवं बस. इति कृत्वा
आज्यम् इत्यस्य विप. इत्याहुः । तन्न । तथा सति
ह्यन्तोदात्तं नाम प्राति. (तु. नाउ.) एतत् स्यात् (पा
६, २, १७२) । एतदादीनि त्रीणि पदानि प्र१ सतः
आज्य- इत्यस्य कर्मप्रसङ्गाऽऽक्षेप्यस्य सामान्येन विप.
भवन्तीति चापि ब्रूवाणवेतौ व्याख्यातृवरौ (उ. म. च)
साहस्यतिशयं कुर्वणौ भवतः (तु. अभिशस्तिपा- , अन-
भिज्ञस्तेन्यु-) । = सपा. आश्रौ ४, ५, ३ प्रभृ. । वैताश्रौ
१३, १८ अनभिज्ञस्तिः इति पाभे. ।

^०) बस. अन्तोदात्तः (६, २, १७२) ।

^१) = सपा. आश्रौ ३, १९, ३ । आश्रौ १, ११, १३ प्रभृ
अनभिज्ञस्तीः इति पाभे. ।

^०) तस. नञो गुणप्रतिषेधधीयत्वादनन्तोदात्तः उस्. (पा
६, २, १५५) । उप. २ अभिशस्तु- + स्वार्थे ण्यः
प्र. उस्. (पा ५, ३, ११५) । यत्तु भा. (तै ६, २,
२, ४) कृत्या तुङागमपूर्वकम् ण्य-प्रत्ययेन भ्यु.
विकल्प्याऽन्तोदात्तं छान्दसत्वेन व्याचष्टे । तदयुक्तम् ।
अर्थतः प्रस्ताव्यमानस्य प्र. कृत्याऽन्तर्भाव्यत्वात् कृत्योक्त-
(पा ६, ३, १६०) इत्यन्तोदात्तस्य सुलक्षितत्वादिति

भावः । यदपि उ. म. च (मा ५, ५) ^०शस्ते-नी-
(< ✓ नी) इति कृद्-उत्तरपठितस्वरलक्षणं प्राति.
वदन्तौ लिङ्गवृत्तये च विभक्तिव्यययं यादवतुः । तदप्य-
सत् । तथा हि सति उदात्तस्वरितयोः (पा ८, २, ४) इति
विभक्तिस्वरितत्वाऽऽपत्तेः ।

^१) विप. (अभेन्- गाम-, रभ-) ।

^१) उप. अभि-अव ✓ चर + उक्त्वा प्र. । शेषम्
अक्षोषुक- टि. द्र. ।

^१) उप. अभि-आ ✓ रुह + भावे घञ् प्र. ।

^१) सपा. मै १, १०, १३ न अनभ्यारोहयन् इति
पाभे. ।

^१) उप. < अभि ✓ वद् ।

^१) विप. (विप्र-, सुरा-) ।

^१) बस. अन्तोदात्तः । भावपधानो निर्देशो भवति ।
अथवा अव्ययं विभक्ति- (पा २, १, ६) इत्यर्थाभावे नञ्
अव्य. उप. सुपा समस्तं स्यात् तेन च अस. सात्व.
इति विक्र. ।

^१) सपा. शौ ८, ५, १७^१ पै १६, २८, ७^१ असपत्नम्
इति, पै १६, २८, ७^१; १९, ११, ८^१ अपिशाचम् इति च
पाभे. ।

^१) सपा. मा ९, ४० प्रभृ. असपत्नम् इति पाभे. ।

२अन(न-अ)मित्र, त्रा^१- -त्रम् शौ
१२, १, ४७; पै १७, ५,
५; -त्राः काठ ३७, १०;
-त्राम् शौ १२, १, १०;
पै १७, २, १; -त्रैः काठ ३७,
१०.

अन(न-अ)मीव, चा^१- -त्रवः क
७, ४६, २; ५४, १; मा ३३,
८६; तै ३, ४, १०, १; मै १,
५, १३; शौ २, २९, ६६; पै
१, १३, ३६; ५, २८, ७६;
७, ६, १०; २०, २२,
२१; -त्रवम् क १०, १४,
११; शौ १८, २, १२; पै १९,
११, ४६; -वस्य क ३, १६,
३; मा ११, ८३; का १२, ७,
१८; तै ४, २, ३, १; ५, २,
२, १; मै २, १०, १; काठ १६,

१०; १२, १२; क २५, १; ३१,
२; -वा शौ ११, १, २२; -वाः
क ३, २२, ४; ६२, १४;
१०, १७, ८; १८, ७; ३५, ६;
३७, ७; खि २, ८, ३; मा १,
१; ४, १२; १२, ५०; का १,
१, २; ४, ५, ४; १३, ४,
६; तै १, १, १, १; ४, २,
४, ३; मै १, २, ३; २,
७, ११; काठ १, १; १६,
११; ३०, १०; १; क १,
१; २५, २; ४६, ८; १;
शौ २, ३०, ३; ३, १४, ३०;
१२, १, ६२; २, ३१; १८,
१, ४२; ३, ५७, ४, ४६;
पै १७, ३३, १; २; १९,
२२, १४; -वान् शौ १२,
२, २६; पै १७, ३२, ६;

-वाम् क १०, ९८, ३; पै
१४, ३, २; -वासः क १३,
(५४, २) ५९, ३; मै ४, १०,
२; १२, ६.

?अनय^१- -यम् पै ५, १८, २.

अन(न-अ)राति^१- -तिः पै ९, ३,
९-१३.

अन(न-अ)र्षण^१- -णम् शौ १२,
४, ३३; पै १७, १९, ३.

अन(न-अ)र्षण^१- -र्षणम् शौ
७, ८, १; पै २०, १, ६.

अन(न-अ)र्व, वी^१- -र्वम् क १,
१६४, २; १८५, ३; शौ ९,
१४, २; १३, ३, १८; पै
१६, ६६, २; -र्वो^१ क २,
४०, ६; ७, ४०, ४.

अन(न-अ)र्वण^१- -र्वणम् क ५, ५१,
११; ८, ३१, १२; -र्वणम्

^१) बस. प्रयोगतः विप. इति नापू. विवेकः ।

^२) विप. (रोगरहित, ता-] रुद्र-, अघ्न्या- प्रभृ.),
भाप. (रोग-राहित्य-). बस. अन्तोदात्तः । उप. यद्. ।

^३) सपा. कौसू ३३, ४३ । क ७, ५५, १ मै १, ५, १३
माश्रौ १, ६, ३, १ प्रभृ. अमीवहा इति पाभे. ।

^४) पाभे. अथ मा १२, ६५ द्र. ।

^५) सपा. मै ४, २, १० पै २, १३, ५ स्वावेष्टाः इति पाभे. ।

^६) सपा. क १०, ५३, ८ माश १३, ८, ४, ३ तैआ ६, ३,
२ आगिनय ३, ६, १; २५ प्रभृ. शिवान् इति पाभे. ।

^७) मीमांसः इति मुपा. सु-शोधः ।

^८) पाठः? आमयम् इति शोधः (तु. सपा. पै १२,
५५, ४-७) । सपा. क १०, १३३, ४ युक्षम् इति
पाभे. ।

^९) ओषधिरुपेण समकालमेवाऽऽरातिभ्यो रोगरूपेभ्यो मुक्त
इत्यभिप्रायात् बस. द्र. (तु. सहोषधि-). ।

^{१०}) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्. ।

^{११}) बस. अन्तोदात्तः । यच्च सपा. क १०, ३६, ११
अनर्वणम् इति पाभे. स उप. वकारमकारान्यतरमध्यत्वे
प्राकृतायित इव संभाव्येत ।

^{१२}) सपा. मै १, ३, ९ वरुथिनाम् इति पाभे. ।

Garbe [KZ २३, ५१२] अमर्मणाम् इति सुवचम्
इति? ^{१३}) अनुष्णाम् इति सूको. ।

^{१४}) विप. (अप्रत्युत्, ता-], अदिति-, चक्र-, दात्र-) ।
बस. अन्तोदात्तः । उप. <✓अर्वे> १ अर्व- द्र. ।
<✓अर् (=✓क) 'हिंसायाम्' इति वा (तु. GW.) ।

^{१५}) यनि. वा स्वी. रूपम् एतद् अनर्वन्- इत्यस्य वेति
विवेकतुं दुष्करमिव भवति ।

^{१६}) विप. (इन्द्र-, बृहस्पति-, वाज- प्रभृ.) । तस. नञ्-
स्वरः । उप. यद्. । ^{१७}) वें. ष१ इति विमृश्यम् ।

^{१८}) इह सा. एतद् रूपम् प्र१ चोत्तरार्धे पूषा इत्यनेन
समानाधिकरणं चेति प्रतिपद्ये । प्र१ च नाप. चा-
ऽदितिसकृद्वेव विशेषपरमित्यर्वाञ्चः (तु. BW. GW.
MW.; वैतु. NW. ORN. च यत्र यनि. प्र३ इति
व्यवस्थापयितुमिष्टं भवति) । तथा अन्-अर्वण- इति
पृथक् प्राति. यत् कल्प्यते तत्रोभेतमस्वरोऽलक्षण आप-
द्येतेति तस्य प्राति. स्वरूपतश्चिन्त्यत्वमुपक्षिपेत् । अत
इह द्विः नः इत्येतत्समानाधिकरणमिति विमृष्टमि-
र्विचार्यताम् ।

^{१९}) नापू. टि. दिशा प्र१ रूपम् विप. चेति यत् GW.
प्रभृ. उपतर्कितं भवति तत्र सौवरी विप्रतिपत्तिः ।

ऋ १०, ९२, १४^a; -वर्णाम्
 ऋ १०, ३६, ११; ६५, ३; -वर्
 ऋ १, ११६, १६; -वर् ऋ
 १, ९४, २; ४, १७, २०; ५, ४९,
 ४; ७, २०, १ (६, १८, २) ३; १,
 १०, ६१, ५^b; १३; ९९, ३; मा
 ६, १२; का ६, ३, १; तै १,
 ३, ८, २; ६, ३, ८, ४^c; मै १, २,
 १६; ४, १४, १^d; काठ ३, ६; २,
 ४; वै १२, १, २^e; -वर्णः
 ऋ १, १९०, ६; ८, १८, २;
 -वर्णाम् ऋ १, ३७, १; ५१,
 १२; १३६, ५; १९०, १; २, ६,
 ५; ६, ४८, १५; ७, ९७, ५;
 ८, ९२, ८; तै ४, ३, १३, ६;
 मै ४, १०, ५; काठ १७, १८;

२१, १३; कौ २, ९९३; जै ४,
 २७, २०.
 ?अन(न-अ)र्वाक्^० मै ३, १०, १; क
 २, १३; ८, ७.
 अन(न-अ)र्वाग्-इष्ट^d -ष्टः मै ३,
 १०, ४.
 ?अनर्विश्^० -र्विशे ऋ १, १२१,
 ७.
 ?*अन(न-अ)र्श- >†अनर्श-राति^f -
 -तिम्^g ऋ ८, ९९, ४; शै २०,
 ५८, २.
 अन(न-अ)र्शनि^h -निम् ऋ ८,
 ३२, २.
 अन(न-अ)वकलृप्तⁱ -प्तः तै ७,
 १, १, ३; ६.
 अन(न-अ)वक्राम^j -माय मै ४,

१, १४.
 *अन(न-अ)वकलेश^k -शाय काठ
 २३, ६.
 अन(न-अ)वक्षाम^l -मः पै १६,
 १२४, ७.
 अन(न-अ)वगत^m -तम् तै २, ३,
 १, ४; मै २, २, १.
 अन(न-अ)वग्लायत्ⁿ -यता^o
 शै ४, ४, ७; ६, १०१, ३; पै १९,
 १३, १२.
 अन(न-अ)वच्छित्ति^p -त्यै तै ६,
 १, ११, ५; २, १, २; ९, २.
 अन(न-अ)वजय^q -याय काठ
 २६, ७; क ४२, ५.
 अन(न-अ)वत्त, त्ता^r -तम् मै ३,
 १०, ३; -ताम् मै ४, ८, १.

^a) इह रूप उपधाया दीर्घभावश्छन्दः-प्रयोजितः ।
 एतदपि नाप. देवविशेषपरमिति यत् केचिदर्वाञ्च
 आस्थिपत तत्र चोद्यम् (तु. एपू. टि.) ।

^b) अनर्वा- इत्यस्य स्त्री. रूपमिति PW. । तच्चि-
 न्त्यम् । प्रकरणेऽस्त्रीविषयवाच्च पुं-सामानाधिकरण्या-
 च्चेति दिक् ।

^c) पाठः? अनर्वा इति शोधः (तु स्वरः, सपा. मा ६, १२;
 K. NW. AVL. च) ।

^d) तस. । उप. तस. तत्र च उप. <✓यज्ञ इति ।

^e) अर्थः? व्यु. च पा. नावग्रहः । नाप. । अनस- + विश-
 इत्येवं कास. इति वै. सा. [पक्षान्तरे], PW. प्रसू. केचित् ।
 तथा सति गतिकारक- (पा ६, १, १३९) इति
 स्वरेण भवितव्यं पू. प्रकृतिस्वरेण च न भवितव्यमिति
 चोद्यम् । अतः अनु+अर-विश- इति यत् रु. सा.
 [पक्षान्तरे] भावयतः तत् स्वरतः साधीयः (=तस.
 नञ्-स्वरः) । उप. अपि कास. भवति प्रकृत्या
 स्वरश्च । तत्र च पू. ✓क्र + भावकर्मणोः विच् प्र.
 इति संकेतितमात्रं द्र. (तु. अनुस- टि.) । अथवा बस.
 पू. प्रकृतिस्वरम् । तत्र च 'अनो विड् विद्यत इति कृत्वा
 निवासो यस्य' इति वा (तु. GW.), 'अनोयुक्ता विशो
 यस्य' इति वा (इह मध्यमपदलोपः), 'अनासि च विशश्च
 यस्य' इति वा विग्रहः । अनुस > अनुर् इत्यत्र तु. उप. दुर्लभ-

(उपस् > उपर) ।

^f) विप. (इन्-). व्यु. ? पू. उप. सद् अर्श- इति भाववचनो
 वा विप. वेत्येतद्विवेचनमुपाश्रितं भवति यथेह बस. स्यादुत
 तस. इति । प्रथमं भावपक्षे तावद् नापू. प्राति. बस.
 अन्तोऽक्षेण भाव्यम् (पा ६, २, १७२) । अद्यापि च
 बस. पू. प्रकृतिस्वरेण सता 'श' इत्येवं स्वरसंकेतेन
 भाव्यम् । न चैवमुपलभ्यते । अतः नापू. प्राति. तस.
 नञ्-स्वरः (पा ६, २, २ विट्. अर्शु- इत्यत्र GW.) ।
 अथवा नापू. प्राति. मा निर्दिशि । *अर्शु-राति- इत्ये-
 तद् मौलिकं प्राति. स्यात् । तस्य च बस. सतः प्रकृते
 तस. नञ् पूर्वत्वेन परामर्श इति मतं स्यादिति दिक् (तु.
 *अर्शु-राति-) ।

^g) =सा. या ६, २३ । कौ २, ६७० जै ३, ५५, ११
 अलर्षिरातिम् इति पाठे ।

^h) व्यप. (असुर-) । प. ना. नावग्रहः ।

ⁱ) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्. ।

^j) उप. अव ✓ चै + क्त > मः (पा ८, २, ५३) ।

^k) उप. <अव ✓ ग्लै । शेषम् एपू. टि. द्र. ।

^l) सा. अनुवल्लग्यता इति ।

^m) सस्व. त्रिपू. टि. द्र. । उप. अव ✓ छिद् + क्तित् प्र. ।

ⁿ) तस. । उप. अव ✓ जि + भावे अच् प्र. ।

॥अन(न-अ)वदानीय^a- -यम्^b काठ
१३, ५^१; -यानि^c मै २, ५, ५.

अन(न-अ)वद्य, द्या^d- -द्य क १,
३१, ९; १२९, १^e; १७४,
२; १०, १४७, २; -द्यः ऋ ९,
६९, १०; -द्यम् ऋ १, ७१,
८; मा ३३, ११; का ३२, १,
११; तै १, ३, १४, ६; मै ४,
१४, १५; -द्यस्य ऋ १, ३३,
६; -द्या ऋ १, ७३, ३; -द्याः
ऋ १, १२३, ८; २, २७, २;
३, ३१, १३; ६, १९, ४; मै ४,
१२, ११^d; -द्याभिः ऋ ४,
३२, ५; शौ २, २, ३; पै १,
७, ३; ७, ९, ३; -द्यासः ऋ ७,
५७, ५०; ९१, १; मै ४, १४, २;
-द्यैः ऋ १, ६, ८; शौ २०, ४०,
२; ७०, ४.

॥अनवद्य-रु(प>)पा^f- -पाः ऋ
१०, ६८, ३; शौ २०, १६, ३.

अन(न-अ)वद्गण^g- -ण काठ ३७,
१०^१; -णः काठ ३७, १०^२; शौ
८, १, १३; पै १६, २, ३.

अन(न-अ)वधर्ष्य^h- -र्ष्यम् शौ ८,
२, १०; पै १६, ३, १०.

॥अन(न-अ)वपाद- -दाय काठ
३३, ६ⁱ.

अन(न-अ)वपृण^j- -णा ऋ १,
१५२, ४.

॥अन(न-अ)वव्रवृ^k- -वः ऋ १०,
८४, ५; शौ ४, ३१, ५; पै ४,
१२, ५.

अन(न-अ)वव्र^k > अनवव्र-
राघस^l- -घसः ऋ १, १६६,
७; २, ३४, ४; ३, २६, ३; ५,
५७, ५.

॥अन(न-अ)वरुद्ध, द्वा^m- -द्धः मै
३, ९, ४; काठ २४, ८; क ३८,
१; -द्धम् मै १, ५, ७ⁿ; ९, ७;
११, ९^१; ४, ७, ३; काठ १४, ९ⁿ;
२९, ७; क ४५, ८; -द्धस्य तै
५, २, ५, ६ⁿ; मै ३, ४, १; काठ
२१, ११; -द्धा तै १, ७, ६, ७;
काठ ८, १२; क ७, ७; -द्धाः
तै ५, १, ८, २; काठ ९, १५;
१९, ८; २२, ७; क ३०, ६;
३५, १.

॥अन(न-अ)वरुध्यⁿ काठ १०, १.
अन(न-अ)वसु^o- -सः ऋ ६, ६६,
७.

॥अन(न-अ)वस्तीर्य^p तै ६, २, १०;
४, ३, ४, २.

अन(न-अ)वस्यत्^m- -स्यन्तः ऋ
४, १३, ३.

^a) तस. उप. कृत्यप्रत्ययान्तत्वेऽन्तोदात्तः (पा ६, २,
१६०)। तद्धितप्रत्ययान्तत्वे पा ६, २, १५५ इत्येतेन निर्वाहः।

^b) सपा. °बम् <>°यानि इति पाभे।

^c) विम.। तस. नञ्-स्वरे प्राप्ते कृत्योक्^० (पा ६, २,
१६०) इत्यन्तोदात्तः। उप. यद्।

^d) सपा. ऋ २, २७, ९ अनिमिवाः इति विभे।

^e) सपा. तै ५, ६, १, १ मै १, २, १; २, १३, १
शौ १, ३३, १ पै १, २५, १ तैवा २, ८, ९, ३ आपश्चौ १०,
६, १^३; १६, ३३, २ बौश्चौ ९, २१ : १ माश्चौ २, १, १,
३० वैश्चौ १२, ६ : १२ हिश्चौ १०, १, ३४; ११, ८, ११
आममं १, २, १; २, ७, १६; आग्निश्च १, २, २ : ४ हिश्च १,
१०, २; २१, ५; २, १८, ९ कौसू ९, १; ४; ४१, १४; ५४, ५;
१२१, १; १३६, ८ गौध २६, १० बौध २, ५, ८ हिरण्य-
वर्णाः इति पाभे।

^f) विप. (गो-)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्।

^g) = देव-विशेष-। बस. अन्तोदात्तः। उप. भाप.
<अव√(द्वै)> द्रा ('स्वप्ने' [तु. वैप २])।

^h) विप. ([मृत्योः] नियान-)। कृत्योक्तीयस्वराऽभावः
उसं. (पा ६, २, १६०); वैतु. सा. °धृष्यम् इति।

ⁱ) विप. ([संपृक्त-, अवियोज्य-] वितत- [नाप.])।

वैप १-२५

तस. उप. = अपपृक्त-, विद्युक्त- इति कृत्वा <अव
(=अप)√पृञ् [=√पृच्] इति (तु. वें. BW. GW.
WAG [१, ६३ a, १३९ a]; वैतु. GRV. प्रान्त-,
दशा- [तु. ऐवा ३, १० अवपज्जन-])।

^j) विप. (मन्यु-)। बस. अन्तोदात्तः। उप. <अव√ब्रू
(तु. या ६, २९ सा. ऋ १०, ८४, ५; वैतु. सा. शौ.
तस. इत्याह तत् सुवेचं द्र.)।

^k) अत्र उप. <अव√मृ> [भावे कः प्र.] अव-अ-
इति द्र.। यत्तु विप. इति कृत्वाऽस्य उप. भावे निष्पत्तिमपरे
नेव समर्थयेयुः (तु. सा. GW. प्रमृ. च) तच्चोद्यं स्यात्।
अ-भाव-निष्पत्तौ हि तस. नञ्-स्वरः स्यान्न तु बस. अन्तो-
दात्त इति यावत्। यदपि सा. ऋ २, ३४, ४ अव-अ-
<√अंश् + डः प्र. उसं. (पा ३, २, ४८) इत्याह, तन्न।
गुणविशेषेऽसति गौरवमात्रत्वात्।

^l) विप. (मरुत-)। बस. अन्तोदात्तः।

^m) तस. नञ्-स्वरः। उप. यद्. ⁿ) तस. उप. ल्यबन्तम्।

^o) विप. ([मरुताम्] याम-)। बस. अन्तोदात्तः।
उप. √अञ् + असञ् प्र. (पाउ ३, ११७) इति वा
(तु. सा. NW. च); अव√(सो>) सा + कः प्र. इति वा
(तु. GW. MW.)।

अन(न-अ)वहाय^a तै १, ४, ४३, २;
मै १, ३, ३७, ४, ८, २; काठ ४, ९;
क ३, ७.
†अन(न-अ)वह्ण^{a, b} - रम् क्र २,
४१, ६; कौ २, २६२; जै ३,
२२, ९.
¶अन(न-अ)वानम्^{a, b} तै ६, ६, १०,
२; काठ २६, ८; ९; ३६, ४^d; क
४१, ६; ७.
†अन(न-अ)वाय^{a, b} - यम् क्र ७,
१०४, २; काठ २३, ११; शौ ८,
४, २; पै १६, ९, २.
¶अन(न-अ)वार^a - रम् तै ७, ५, ३,
२; काठ ३३, ५.
¶अन(न-अ)वेत^a - तः, -तौ तै २,
६, ३, ५.
¶अन(न-अ)वेष्ट^a - ष्टम् मै १, १०,

११^b; १३; काठ ३६, ७.
?अनव्याधात्¹ पै ७, १५, १,
१अन(न-अ)शन- १अशन^o.
२अन-अशन- साशन^o.
अन(न-अ)शानि^o - नि^o तै २, ४,
७, ११.
अनशामहै ✓अंश् (बधा.) द्र.
¶अन(न-अ)शित^a - तम् तै १, ६,
७, ४.
¶अन(न-अ)शनत्^a - शनत् क्र १,
१६४, २०; शौ २, १४, २०; पै
१६, ६७, १०.
?अनश्यतः^b काठ ३८, १२.
अन(न-अ)श्रु^o - श्रवः क्र १०, १८,
७; शौ १२, २, ३१†; १८,
३, ५७; पै १७, ३३, १†;
२†; -श्रु¹ मा ४, ३३; का ४,

१०, ४; तै १, २, ८, २^m.
†अन(न-अ)श्य^o - श्वः क्र ११,
१५, २, ५; ४, ३६, ११; ६, ६६,
७; -श्वम् क्र १, ११२, १२;
१२०, १०; -श्वामः क्र ५, ३१,
५; तै १, ६, १२, ६; मै ४, १२, २;
काठ ८, १६.
अन(न-अ)श्यदा^a - दाम् क्र ५,
५४ ५.
?अनश्य^o - श्वः काठ २, ७.
अन(प्र>)ष्टा^a - ष्टाः मै ४, १, १.
†अनष्ट-पशु^o - श्रुः¹ क्र १०, १७,
३; शौ १८, २, ५४.
अनष्ट-वेदस^o - दसम् क्र ६, ५४,
८.
अनस्^o - नः क्र २, १५, ६; ४,
३०, ११; १०, ५९, १०; ७३,

^a) तस. नञ्-स्वरः ।

^b) उप. अव ✓हु + अच् प्र. (पा ३, १, १३४) ।

^c) उप. अव ✓अन् (प्राणने) + णमुल् प्र. । यत्तु मै. पपा.
अनवा-अनम् इत्येवं निरदेशि, तच् शोधनीयम् । पू. नञ्
उत्तरमेकस्य उपसर्गस्य अव इत्यस्यैवाभ्युपगमाद् द्वितीयस्य
उपसर्गस्याऽऽडोऽनभ्युपगमाच्चाऽथ उप. णिति प्र. परे
वृद्धेरनिवर्थादिति । ननु पू. एक एवोपसर्गो न द्वावि-
त्यत्र विनिगमनं ब्रूहीति । उच्यते, तु. शब्रा १, ३, ५, १४
यत्र अवान्यात् इति पदं श्रूयते अन्यथा गतिर्गती (पा ८,
१, ७०) इति सतोर्हि द्वयोरुपसर्गयोः पूर्वस्य निघाते
अवान्यात् इत्यनेन भाव्यमित्यभिसंधेः । ननु भोः कथम्
अवानिति (शब्रा ४, ३, २, ६) इति समाधिरसेरिति ।
यद्-योगीये तत्र तिङ्निघाताऽभावे शास्व. सामञ्जस्यादिति ।

^d) सपा. मै १, १०, ९ अव्यवानन् इति पाभे. ।

^e) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^f) उप. अव ✓हु + भावे अच् प्र. (पा ३, ३, ५६) ।

^g) प्रयोगतः क्वि. द्र. ।

^h) तु. टि. ?वित्त्वकम् ।

ⁱ) तु. पै २, ८५, ३ यत्र समानेऽपि मन्त्रे अनव्य-
धात् इत्यस्य प्रामादिकस्य मू. स्थानं पुनं भू अधात्
इति प्रामादिकशोधमुखः मुपा. भवति । उभयत्र मन्त्रस्य

तृतीये पादे प्रमादतः पातु इति पादस्य भिन्नकमत्वे
संभाव्य पातु पश्चाद् अनुव्याधान् इति शोधः पर्यटव्यः ।

¹) सपा. मै २, ४, ७ वाठ ११, ९ अनशानि इति पाभे. ?
अनशानि इति शोधः ।

²) =सपा. आपत्रौ १६, ६, ४ द्विषौ ११, १, ९ । तैआ
६, ५, २ BO. ?अनुःशतः इति, माश्रौ ६, १, २, २६ वानौ
२, १, २, १ अनश्(र)ः इति पाभे. ।

³) =सपा. माश ३, ३, ४, १२ प्रभृ. । क २, १ ?अनास्थौ
इति पाभे. ।

⁴) अनःश्रुत्- इत्यस्य वा अनःश्रुत्- इत्यस्य वा मूलतः
प्राति. सतः यनि. विकारमात्रमितीवानिप्रयन् भा. विभृश्यः ।

⁵) अनश्च - > वावि. यनि. इति AVL. ।

⁶) विप. (पूषन्-) । बस. पू. प्रकृतिस्वरम् ।

⁷) सपा. पै १, ९७, ४ अरिष्टपशुः इति पाभे. ।

⁸) नाप. (शकट-) । वृ. ? < ✓अन् वा आ ✓नह
वेति या ११, ४७ प्रभृ., ✓अन् (शब्दे) + कर्तरि असु प्र.
नित्वादाद्युदात्तश्च (पाठ ४, १८९ पा ६, १, १९७) ।
अथवा मूलतः अनु-अ- इति तस. नञ्-स्वरः (तत्र च
उप. ✓क + कर्तरि विच् प्र.) । एवं चास्य स्वतोऽगति-
मति (=भाररूपेऽन्येनोद्दे) पदार्थमात्रे सामान्यायाः
प्राथमिक्या वृत्त्याः सत्या बहने भारो यश्चिद्वरणत्वेनोद्दे

६; ८५, १०; १२; ८६, १८;
१३८, ५; तै ५, २, २, ३॥;
॥ मै १, ८, ९; ४, ८, २; ३;
॥ काठ १९, १२; २४, ६;
२६, २; २८, ४; ५; ॥ क ३१,
२; ३७, ७; ४०, ५; ४४, ४; ५;
† शौ १४, १, १०; १२; २०,
१२६, १८; पै १५, ११, ३०;
१८, १, १०†; २, १†; -नसः
ऋ ४, ३०, १०; ८, ९१, ७; १०,
१०२, ६; शौ १२, १, ४७;
१४, १, ४१†; पै ४, २६, ७†;
१७, ५, ५; -नसा ऋ ३, ३३,
९; १०; ॥ तै ५, २, २, ३, ६,

१, ९, ३; ॥ मै ३, ७, ८^{१०};
॥ काठ १९, १२; २४, ६; ॥ क
३१, २; ३७, ७; -॥ नसि तै
५, ४, १०, २; -॥ नसे तै
६, २, ६, १; -॥ नांसि तै ३,
१, ३, १; ६, ३, २, ३. [°नस्-
अर्चन°].

*अनस्(>इ, ऋ) + √वह°>

अनडु(इ-उ)ह<>धू^{११}-

-डुसु ऋ ३, ५३, १८;

-डुदभिः मै २, ७, १२; पै २,

२२, ४; -डुदभ्यः शौ ६, ५९,

१; पै १९, १४, १०; -॥ डुहः

तै २, २, ९, ४; मै १, ६, ४; ८;

२, १, ७; ३, ६, १; काठ ६, ३;
१०, १; २२, १३; क ४, २;
॥ शौ ४, ११, ३; ८; ९; ११;
॥ पै ३, २५, ५; ९; १०; १७,
२७, ४; २९, १७; -॥ डुहा तै
६, १, १०, २; मै ३, ७, ७; काठ
२४, २; क ३७, ३; -डुहाम् पै
१२, ३, ९°; -डुहि शौ ४,
११, ७.

आनडुह^{१२}-हे मै ३, ७, ४.

अनडु-वाह^{१३}-डवान् मा १४,
१०; १८, २७; २१, १८; २२,
२२^{१४}; २९, ५९; का १५, ३, ४;
१९, ८, ४; २३, २, ७; २४, ८,

तस्मिन् छन्दे वैशिष्ट्यं समजनीति सुवचम् (तु. WW १,
१३२ SEY २४; ८५; Lat. onus, Eng. onerous) ।
मूलतो रेफान्तत्वेऽस्य प्राति. अनर्-विश्- इत्यत्रत्यं पूष.
विनिगमकं द्र. । एवम् अनडु-वाह- इत्यत्र पूष. अनर्->
*अनल्->अनडु इति प्राकृतयितं सुलभम् । अथापि वा
अ + नश् (>ष् >ट्, ड्, ण्) इत्येषा मौलिकी स्थितिः
स्यात् । एस्थि. अस्मिन् कल्पे नापू. कल्पाद् उप.
प्रकृत्यंशमात्रे भेदः द्र. । तथाहि तत्र उप. <√ऋ इह
च उप. <√नश् (व्याप्तौ) इति सुवचम् । उभयत्र
विनिगमिका सामग्री तु समानेति दिक् ।

१) मनः इति मुपा. चिन्त्यः (तु. टि. अधिसर्पिस्-) ।

२) मनसा इति मुपा. चिन्त्यः (तु. क. १४ २०१
सं. टि. ७) ।

३) एकार्यवृत्तीनां सतापि प्रत्ययभेदतः किञ्चिन्मात्र-
विरूपान्तानां नाडउ. कृतां व्यु. औपयिकोऽयं धा. द्र. ।
पूष. स्>इ इत्येतद्विवरणार्थं तु. माप्रा ३, ४५ वस्तुतः
स्>इ द्विपू. टि. च । यत्तु नाड. कृति उप. वह-
इत्याकारकमिच्छेयुः केचित् (तु. GW. प्रमृ.), तद-
युक्तम् । किञ्च भिन्नप्रत्ययान्तरे निष्पन्नस्य सतो-
ऽसर्वनामस्थानेऽज्ञादिप्रत्यये परतः संप्रसारणं स्यादि-
त्यस्य द्राघीयसः पथोऽपेक्षया किंपि निष्पत्त्यैव निर्वाह-
लवीयस्त्वदर्शनाद् उपधावृद्धयभावे सति संप्रसारणवद्-
पाभावाऽननुपपत्त्यदर्शनाच्चेति दिक् । यदपि तदेव
उप. वाह- इत्येवंमात्रम् PW. इच्छति । तदप्य-

युक्तमेव । तथा सति वाह ऊद् (पा ६, ४, १३२)
इत्यस्य प्रसङ्गाद् हि अनडुहः प्रमृ. उदुपधत्वम् अनडु-
वाही- इत्यत्र संप्रसारणेतरोपधत्वं च नोपपद्यत । एस्थि.
यनि. तत्तत्-प्रत्ययपरत्वं नाडउ. कृत्सु यथाकार्यं साध्व-
वधेयमिति दिक् ।

४) नाप. (वृषभ-) । उत. उप. किञ्चिन्ते उत. कृत्स्वरः
प्रकृत्या, कित्वात् संप्रसारणं च (पा ३, २, ६१; ६, २,
१३९; १, १५) । भ-संज्ञायां परिणतहकारान्तता चरि-
तार्था भवति । ततोऽन्यत्र (=पदान्ते) मौलिकवर्ग-
तृतीयान्तता सुप्रतिष्ठिता द्र. (तु. टि. √वह; वैतु.
पा ८, २, ७२ यदनु ह्>द् इत्याकारको वर्णपरिणामो
भवति) । यथेह उप. वह- इति वा वाह- इति वा
पराभिमतं सदपि नैव युक्तं भवति, तथा नापू. टि.
गतार्थं द्र. ।

५) -डुहान् इति पाठः ? यनि. शोधः द्र. ।

६) विप. (चर्मन्-) । तस्येदमित्यर्थे अच् प्र. जित-
स्वरश्च (पा ४, ३, १२३; ६, १, १९७) ।

७) उप. णिवः प्र. (पा २, २, ६४) । सस्व. द्विपू. टि.
अन्वेष्टौ । मौलिकोपधाभूतोऽकारः सानुनासिकः सन्नपि
वृद्धिविषयः द्र. (वैतु. पा ७, १, ९८; ८२ यदनु सौ परे एपू.
प्राति. आम् च नुम् चेष्ट्येते) ।

८) =सपा. माश १३, १, ९, ४ तैब्रा ३, ८, १३, १ काआ
७४ : ५; ६ कागा १२४ : ८ । शांश्रौ ८, १८, १ अनडु-
वाहम् इति पाभे. ।

२०; ३१, ७, १; तै ॥ १, ५, २,
४; ॥ २, २, १; १०, ५^३; ६,
२, ३; ४; ४, ३, ५, १; ७, १०,
२; ५, ५, २४, १; ॥ ६, १, १०,
२; २, १, १; ७, ५, १८, १०;
॥ मै १, ६, ४^२; ७, २; ८, ९;
२, १, १०; ५, ४; ६, १^२ ॥ ३; ८,
२६; ११, ६६; ३, ७, ४; ९; ११,
११६; १२, ६६^३; ४, ३, १^२;
४, ८; ८, ६; काठ ६, ३; ८, ८^३;
१५; १३, ६; १५, १^२; १७,
२; १८, १२; २४, ८; २९, ४;
३८, १०; ४५, १४^३; ४८, ३;
॥ क ४, २; ८, ३; २६, १६; २९,
१६; ३८, १; ४५, ५; शौ ४,
११, १^३; २, ४; १०; ५, १७,
१८; ८, ५, ११; ९, १, २२;
११, ६, १३; ७, १८; १२, ३,
४९; १२, ३९, ४; पै ३, २५,
१^३ ॥ ३; २; ८; ११; १२; ५,
१, ५; १५, ५; ६, ५, ५; ७, १०,
४; ८, १२, ११; ९, १६, १;

१६, २२, ३; २८, १; १५४, ८;
१७, २९, ६; ८; ११; १६;
४०, ९.
अनङ्-वाह^d - ब्राह्मः मा
२४, ८; १३; का २६, २, ३; ३.
३; तै ५, ६, १८, १; मै ३, १३,
९; १८; काठ ४९, ८; शौ १२,
५०, २; पै २, २२, ३; ८, १८, २;
९, १०, ११; १४, ४, १२;
- ब्राह्मम् ॥ १०, ५९, १०;
खि ५, ५, ४; मा २८, ३०; ३५,
१३; का ३०, ३, ७; ३५, ४,
१२; तै १, ८, १८, ११; ॥ मै
१, ६, ४^२; २, १, ६; काठ ११,
५१; क ७, २१^३; शौ ९, ५,
२९; १२, २, ४८; पै ५, ३१, ६;
१७, २९, ६; ३५, ५; - ब्राह्मौ
॥ १०, ८५, १०; तै ५, ६,
२१, १^२; मै ४, ४, ९१; काठ
५०, १^३ ॥ शौ ३, ११, ५; ७,
५५, ५; १४, १, १०^३; पै १, ६१,
३; ८, ११, ३; १८, १, १०^३.

॥ अनङ्-वाह - > वाही^० - ही
मै २, ६, ३^३; ४, ३, ४; काठ
१३, ६; १५, २; - हीम् काठ
१३, ६.

अनस्-वत्^m - वन्तः^h ॥ १, १२६,
५; - वन्ता ॥ ५, २७, १.

अनस्वती - -ती^१ शौ १०, १,
१५.

॥ अनस्-विन्^१ - -वी तै ५, २, २,
३; काठ १९, १२; क ३१, २.
अनस्विनी - -नी^१ पै १६, ३६,
५.

अ(नस्>)नो-वाह^k - -हौ तै ५,
६, २१, १; काठ ५०, १.

॥ अ(नस्>)नो-वाह^१ - -हाम् तै
६, १, ९, ४; मै ३, ७, ८; काठ
२४, ६; क ३७, ७.

? अनसव्यम् पै ७, १३, ३.

? अनस्(न>)प्ता^m - -प्ताम् पै ८,
१६, ५.

अन(न-अ)स्थⁿ - -स्थः ॥ ८, १,
३४; -स्थाः शौ ४, ३४, २; पै

१) पांमे. अनङ्-वान् मा २२, २२ द्र. ।

२) सपा. °ङ्-वान् <> °ङ्-वाहम् इति पांमे. ।

३) =सपा. कौसु ६६, १२ । मै ४, १४, ७ हुन्द्रः इति,
॥ ३, ५९, १; तै ३, ४, ११, ५ काठ २३, १२; ३५,
१९ तैत्रा ३, ७, २, ४ आपश्चौ ९, २, ६ माश्चौ ३, २, ८ या १०,
२२ मित्रः इति, शौ १०, ७, ३५ स्कम्भः इति च पांमे. ।

४) नापू. उपधायाः निरनुनासिकत्वमात्रत्वे विशेषः (वैतु.
पा ७, १, ९८ येन नापू. प्राति. आम् भवति न तु भिन्नं
प्राति. क्रियते) ।

५) उम. कर्मणि अण् प्र. तत्स्वरस्ततः स्त्रियो ङीपि
उदात्त-निवृत्तिस्वरः (पा ३, २, १; ४, १, १५; ६,
१, १६१) । व्यु. कृते तु. अनोवाह- (वैतु. पाप्र.
गौरादिषु पाठाद् ङीपन्तता च अनङ्- इत्यत्र आम् च
[पाग ४, १, ४१ पावा ७, १, ९८]) ।

६) सपा. तै १, ८, ७, १ वहिनी इति पांमे. ।

७) विप. (गो-, पञ्ज-) । मनुपो वत्वे भत्वम् (पा १, ४,

१९) । प्र. च विस्त्वान्निघाते स्वरङविशेषः ।

८) अत्र अनस्- = रथ- च प्राण- चिति कृत्वा इत्येवः द्र. ।

९) सपा. अनस्वती <> अनस्विनी इति पांमे. ।

१०) मत्वर्थे विनिः प्र. (पा ५, १, १२१) तत्स्वरश्च ।

११) विप. (अनङ्-वाह-) । उम. उप. ✓ वह + अण् प्र. ।

कृत्स्वरः प्रकृत्या (तु. सस्थ. टि. पश्चिष्- > -शिवे
[माप.]) । वैप ४ °वाह- इति शोभापक्षम् ।

१) विप. ([समे] जीवन-) । उम. उप. ✓ वह + ण्यत्
प्र. । तित्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १८५; २, १३९) ।

३) पाठः ? अनुस्(स>)प्ता-> -प्ताम् इति शोभः
द्र. । अनुपदं श्रूयमाणस्यांशस्य शोभापक्षं यस्या. तु.
टि. ? २ भह-?, पक्ष-?, ? पापी(यै>)या-, ? शमिद्व-
(तै>)ती- ।

५) वस. । अस्थि- इत्यस्मात् विकल्पेन समासान्तः
अच् प्र. उम. (पा ५, ४, १२१) । चित्स्वरः । मूलतः उप.
कृते तु. नाउ. टि. ।

६, २२, २. अन(न-अ)स्थक ^a - ॥कम् मै ३, ३, ५; काठ २१, ५; क ३१, २०; - ॥कात् मै ३, ७, ५; काठ २४, ५; क ३७, ६; -काय काठ ४५, ३ ^b . †अन(न-अ)स्थन् ^c - -स्था ऋ १, १६४, ४; शौ ९, १४, ४; पै १६, ६६, ४. अन(अ-न)स्थिक ^d - -काय ^b तै ७, ५, १२, २; -केन तै ६, १, ७, १ ^e ॥. ॥अन(न-अ)स्थिचित् ^f - -चित् मै ३, ५, १. अनह्यमान - -नस्य पै १६, १२०,	१. †अना ^g ऋ ४, ३०, ३६; ८, २१, १३ ^h ; ४७, ६६; १०, ९४, ३ ⁱ ; ४ ^j ; कौ १, ३९९; २, ७३९; जै १, ४५, १; शौ २०, ११४, १. ?अना पै २०, ३६, १०. अना(म-आ)कृत ^k - -तः ऋ १, १४१, ७. अना(न-आ-अ)क्ताक्ष ^l - -क्षः खि ५, १३, १ ^m ; शौ २०, १२८, ६ ⁿ . ॥अना(न-आ)क्रम ^o - -माय मै ४, १, १४. †अना(न-आ)ग, गा ^p - -गाः ऋ ७, ८७, ७, ९७, २; १०, ३६, १२; मा ३३, १७; का ३२, १,	१७; तै ४, ७, १५, ७ ^q ; - गान् ऋ ३, ५४, ११९(१, ९४, १५); ४, १२, ४ ^r ; १०, १२, ८; मै ३, १६, ५; काठ २, १५; शौ १८, १, ३६; - गाम् ऋ ८, १०१, १५. ॥अना(न-आ)गत ^s - -तम् तै २, ५, ५, १; -ताय तै ६, २, १, १. अना(न-आ)गमिष्यत् ^t - -ष्यतः शौ १६, ६, १०. १अना(न-आ)गस् ^u - -गसः ऋ १, २४, १५; १२३, ३, २, २३, ७; ४, ५४, ३; ५, ८२, ६; ७, ६२, २; ८, १४७, १८; १०, १६४, ५; ६७, ७; १०, ३५, ३;
---	--	---

^a) समासान्तः कप् प्र. उसं. (पा ५, ४, १५४) । तस्मिंश्च परे उपान्त्यस्वरः (पा ६, २, १७४ [तु. वैप२ अनस्थिक-]) । मूलतः अस्थि-इत्यतो विवेच्यस्य *अस्थ- (यद्र.) प्राति. उपाश्रयेण सर्वं चतुरस्रं स्यादिति दिक् ।

^b) सपा. अनस्थकाय <> अनस्थिकाय इति पाभे. ।

^c) पाप्र. उप. (अस्थि->) अस्थन्- इत्यत्र अनङ् समासान्तः उसं. (पा ७, १, ७५) तत्स्वरेण चान्तोदात्तः । मूलतः अस्थन्- इति च अस्थ- [एप्. टि. द्र.] इति च अस्थि- इत्यतः पृथक् प्राति (यद्र.) इति कल्पे तावद् अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) इत्युक्त इति विवेकः सुलभः । पाप्र. समासान्तप्रत्ययाऽभावे विकल्पः (तु. त्रिप्. टि.) । अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^d) समासान्तः कप् प्र. (पा ५, ४, १५४) । यत् कपि परे उपान्त्यस्वरः (पा ६, २, १७४) न भवति कपि-पूर्वीयः (पा ६, २, १७३) एव च स्वरो भवति, तत्र शाखाविशेषनिघ्नविशेषत्वेन समाधानमनुसंधीयेताऽन्यथा वेति विमृश्यम् (तु. अनस्थक-, वैप२ अनस्थिक-) ।

^e) तस. नञ्-स्वरः ।

^f) अव्य. । अर्थः व्यु. च? इदं-वृत्तेन अनेन इत्येतेन सजातं तु१ सत्वा. किवि. (तु. एना) इति PW. प्रभृ. ।

^g) वैतु. वें. सा. विप. सत् <अन्- (<✓अन्) इति ।

^h) वैतु. वें. सा. विप. सत् <अ-नू- इति ।

ⁱ) वैतु. वें. सा. नाप. सत् नैप्र. = आसन्->°स्ना इतीव?

^j) ङप्. < आ/कृ ।

^k) उप. बस. । तत्रापि पूष. < आ/अङ्ज्, उप. च २अक्ष- यद्र. ।

^l) °क्षयः इति पाठः? यनि. शोधः (तु. शौ., शांश्रौ १२, २१, २ च) ।

^m) अनाकृता- इति शौ. मुपा. स्वरः शोधापेक्षः तु. RW.) ।

ⁿ) उप. *आग- (< आ/हन् । < घन्>) गन् + कर्तरि ङः प्र.) इति वा ([= ✓अङ्घ्र + कर्तरि अच् प्र.] > अङ्घ्र-) > *आघ- इति वा प्राकृतिकवर्णपरिणामभाग् द्र. । व्यु. २आगस्- इत्यस्मात् प्रत्ययमात्रे भिन्नम् । यत्वेतद् = १आगस्- इति कृत्वाऽपरे (तु. GW. प्रभृ.) बस. इह भवतीति प्रतिपन्नास्तच्चिन्त्यम् । बस. सत्यन्तोदात्त आपद्येतेति दिक् । भूयानपि विस्तर इह नाउउ. वैश. च द्र. ।

^o) सपा. °गाः <> °गान् इति पाभे. ।

^p) = अनाग- । उप. २आगस्- इति असुचा प्र. निष्पन्नं द्र. । यदपीहाऽन्ये PW. प्रभृ. १आगस्- इत्येतद् उप. इति कृत्वा बस. इत्याहुस्तद् एप्. टि. दिशा चिन्त्यम् ।

३६, ९; ३७, ७; ६३, ४; खि ४,
५, ३^a; मा ४, १२; १२, १२†;
का ४, ५, ४; १३, १, १३†;
†तै १, ५, ११, ४; ४, १, ११, २;
२, १, ४; मै १, २, ३; १८†; ४,
१०, ३†; १४, १७^b†; †काठ
३, ८; १६, ८; ४०, ११; क
२, १५†; कौ ३, १, ४†; जै २,
५, १†; शौ ७, ७, ३†; ३५, १;
८८, ३†; ९, ५, २^d; १६, ६,
१†; १८, ४, ६९; पै २, ३९, २;
१४, ४, १७; १६, ३५, ७;
-गसम् ऋ (१, १६२, २२)
४, ३९, ३; १०, ६३, १०^c; मा
२१, ६†; ७; का २३, १, ६†;
७; तै १, ५, ११, ५†; मै ४,
१०, १†; काठ २, ३†; ७, १६†;
शौ १९, ४४, ३; पै २, ३,

१; १५, ३, ३; १६, ३६, ८;
२०, १, ९†; -†गा: ऋ ५,
८३, २; ७, ६०, १; ६६, ४; ८६, ७;
मा ३३, २०; का ३२, २, ३; मै
४, १२, ४; कौ २, ७०१; जै ३,
४६, ७.

†अनागास्-त्त्व^e- त्वम् ऋ १,
९४, १५; १६२, २२ (३, ४५,
१९; ४, ३९, ३); १०, ३५, २;
मा २५, ४५; तै ४, ६, ९, ४;
काठ ४६, ५; पै १२, १, १५;
-त्वे ऋ १, १०४, ६; ६, ५०,
२; ७, ५१, १; तै २, १, ११, ६; मै
४, १४, १४; -त्वेन ऋ १०,
३७, ९.

अना(गस्>)गो-इत्या^f- -त्याशौ
१०, १, २९; पै १६, ३७, १०.

२अना (न-आ) गस्^g- -गसः शौ

१०, १, ७^a; १९, ५०, ७; -गसम्
शौ २, १०, १-८; १०, १, १८;
-†गा: ऋ १०, १६५, २; शौ ६,
२७, २; पै १९, १३, १४†.

†अना (न-आ) ग्नेय^h- -यम्ⁱ मै
१, ७, ३^a; ४^a; काठ ९, १^a; २^a;
१८, १९; क ८, ४^a; ५^a; २९, ७.

†अना (न-आ) चित्तन्तस्तुक^h-
-कय^h मै ३, ८, ५.

†अना (न-आ) चकृण^h- -णम्ⁱ तै
५, १, ७, ४; काठ १९, ७; क
३०, ५.

अना (न-आ) जानत्^h- -नन् शौ ६,
११९, ३; पै १६, ५०, ७.

†अना (न-आ) ज्ञात^h- -तम्ⁱ तै २, १,
६, ५^a.

†अनाज्ञात-यक्ष्म^m- -क्ष्मः काठ
१३, ६.

^a) सपा. अनागसः < > अनागसः इति पाठे. ।

^b) = सपा. तैआ २, ४, १ । शौ १२, २, १४ सुवेदसः
इति, पै १७, ३१, ४ सुवेधसः इति च पाठे. ।

^c) सपा. °गसः < > °गसम् इति पाठे. ।

^d) सपा. पै १६, १००, ३ अरिष्टाः इति पाठे. ।

^e) भावे त्वः प्र. तत्स्वरश्च । प्र१ रूपस्य व्यवहार-
प्राचुर्यात् प्राति. तत्स्वरूपतायामिव प्रतिभातायां तत् एव
भावे प्र. उत्पत्तिर्जातेति सुतर्कं सच् छान्दसमिति वा
प्राकृतिकमिति बोधवर्ण्याताम् ।

^f) बस. सास्व. । उप. ✓ हन् + भावे क्यप् प्र. ।

^g) = १अनागस्- । विप. (अस्मद्-, युष्मद्-, कपोत-) ।
बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. १अगस्- इत्यन
डसुर् प्र. (पा ४, १८९) । यत्त्विह तस. इति MW. आह,
तन्न । तथात्वे नञ्-स्वरापत्तेरिति यावत् । यदपि GW. इह
आ✓गा>आगा- इति कर्त्रर्थे निष्पन्नं प्राति. उप.
भवतीति च नञ्-पूर्वत्वे च तस. भवतीति चाह तदु-
भयमसत् । -गसः, -गसम् इत्येतयो रूपयोः व्याख्या-
नार्थमस्य यत्नि. प्राति. अवश्यमभ्युपेयत्वात्, अभ्युपेते
चास्मिन्-गाः इत्यस्य रूपस्याप्येतदीश्वरेण सुवचत्वे सिद्धे
पराभिप्रेतस्य प्राति. अन्यथासिद्धायितमात्रत्वाच्च, यत्.

रस्मिन् कतरस्मिन्तस्मिन् च प्राति. अभ्युपगमे सति गप्.
दिशा स्वरतः तस. अनुपपन्नत्वाच्चात (तु. NW.) ।
एवं तावत् अस्य प्राति. अर्थतः गप्. अतिमुक्षमिवा-
ऽन्तरं भवति (गप्. = आगसोऽकर्तु- इत्यन्तच्च
= आगसा रक्षित- इति) । अस्य नातिमुक्षमस्याऽर्थ-
न्तरत्वस्य स्वरभेद एव लक्षणं भवतीति किमु चतुर्थम् ।
एस्थि. अपि गप्. एव निगममुक्षमं भवत्यस्य तु प्राति.
ऋ. दशममण्डलमात्रे च शौ. च यत्थ. विरलमेव श्रवणं
भवतीति विविचामनुसंधानाय कल्पताम् ।

^h) तस. नञ्-स्वरः ।

ⁱ) यत्तु नानाग्नेयम् (= त. अना^a) इत्यत्र मुपा.
नानाऽग्नि- > नानाग्नेयम् (तु. BW. SHW.) इतीव
वा नाना । आग्नेयम् (तु. SAM) इतीव वा पदकृत्यं
प्रास्तावि, तदसत् (तु. तैआ १, ३, १, २; ६) ।

^j) उप. बस. द्र. ।

^k) सपा. तै ६, २, ८, ४ पेश्वस्य इति, काठ २५, ६ क
३९, ४ वृष्णेः इति च पाठे. ।

^l) उप. आ✓कृत् + कर्मणि क्तः प्र. ।

^m) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

॥अनाज्ञातयक्ष्म-गृहीत- तः
काठ १३, ६^२.
अना(न-आ)तत^१ - तम् खि ५, १५,
१७; शौ २०, १३२, ७; -ताय
मा १६, १४; का १७, १, १४;
तै ४, ५, १, ४; मै २, ९, २; काठ
१७, ११; क २७, १; पै १४, २,
१२.
१अना(न-आ)तुर^२ - रः पै २०,
५९, ४; -रम्^३ तै ४, २, ६, ५;
५, १०, २; -रात् शौ १२, २,
४९; पै १७, ३४, ९.
२अना(न-आ)तुर, रा^४ - रम् ऋ
१, ११४, १०; ८, ४७, १०; १०,
९७, २०; मा १२, ९५; १६,
४८; का १३, ६, २२; १७,
८, २; मै २, ९, ९; काठ १७,
१६; क २७, ६; पै १५, ५, २;
-रस्य पै १, ९७, ३; -राः ऋ
१०, ९४, ११; -०रे पै ४, २२,
६; -रेण पै २, ६१, १.
अना(न-आ)तमक^५ - काय काठ
४५, ३^६.
अना(न-आ)तमन्^७ - त्मने तै ७, ५,
१२, २^६.
†अनाधृ^८ - धम् ऋ १०, १०, ११;

शौ १८, १, १२.
अना(न-आ)दि(छ^९)ष्टा^{१०} - षाम्
शौ १५, ६, १६,
॥अना(न-आ)द्वत्य^{११} तै २, ५, ३, ५;
५, ३.
अना(न-आ)द्य, द्या^{१२} - धम् तै
५, ७, ९, २॥; शौ ८, २, १९;
पै १६, ४, ९; -द्या शौ ५, १८,
३; पै ९, १७, १०; -द्याम् शौ
५, १८, १; पै ९, १७, १.
अना(न-आ)धृष्य^{१३} - ध्वः शौ ६,
२१, ३^१.
अना(न-आ)धृष्ट, ष्टा^{१४} - ष्टः ऋ
७, १५, १४; तै ४, ४, ८, १; काठ
३९, ११; पै २०, ३६, ५^१;
-ष्टम् ऋ ८, २२, १८; खि ४,
१, १; मा १, ३१; ५, ५; ९^१;
१४, ९^१; का १, १०, ४; ५, २, २;
३, २^१; १५, ३, २; तै १, २,
१०, २, १२, १^१; ४, ३, ५, १^१;
४, १२, २^१; ६, २, २, ३^१; मै १,
१, ११; २, ७; ८^१; ४, ४, ९; ३,
१६, ४^१; ४, १४, १७^१; काठ
१, १०; २, ८; ९^१; ५, ६; ७, १४;
२२, १४^१; ३२, ६; क १, १०;
२, २; ३^१; ६, ४; पै २, ३०, ५;

-ष्टा मा ७, १२; १७; ३७,
१२^१; का ७, ६, २; ७, ३; ३७,
२, २^१; मै १, ३, १२; ४, ९, ३^१;
काठ ४, ४; २७, ८; क ३, ३;
-ष्टाः मा १०, ४; ७^०; का ११,
२, ४, ४, ३^०; तै १, ८, १२, १;
मै २, ६, ८^०; ४, ४, २॥; काठ
१५, ६^{१०}; पै १, ३८, ३^१; १६,
१५१, ५; -ष्टानि ऋ १०,
१३८, ४; खि ५, ५, २^{१०};
-†ष्टामिः ऋ ४, ३२, ५; ८,
१०२, १५; कौ २, ९२२; जै ४,
६, ७; -ष्टाय तै १, ५, १०,
१; -†ष्टसः^{११} ऋ १, १९, ४; पै
६, १७, ५.

*अनाधृष्ट-रथ^{१२} - थाः खि ५, ५, ९.

अना(न-आ)धृष्य पै १३, १०, १०.

अना(न-आ)धृष्य, ष्य^{१३} - ष्यः
मा २७, ७; का २९, १, ७; तै ४,
१, ७, ३; मै १, ९, १; ५, १; २, २,
१२॥; १२, ५; ४, १४, १३; काठ
९, ९; १२; १८, १६; क ८,
१२॥; २९, ४; शौ ७, ८९, १;
१; पै ३, ३३, ७; -ष्यम् ऋ ४,
१८, १०; मा ५, ५; का ५, २,
२; तै १, २, १०, २; ६, २, २,

१) तस. नञ्-स्वरः ।

२) शाखाभेदात् तस. नञ्-स्वरः ।

३) सपा. अनातुरम् <> अनातुरम् इति पामे. ।

४) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. यद्र. ।

५) तु. टि अ-चर्मक- ।

६) सपा. अनात्मकाय <> अनात्मने इति पामे. ।

७) तस. उप. कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

८) विप. (ओषधि-) । तस. नञ्-स्वरः । उप. आ ✓ धृष्य
+ क्विप् प्र. ।

९) सपा. अनाधृष्टः <> अनाधृष्टाः इति पामे. ।

१०) ?अनाधृष्टश्च > अनाधृष्टस्य इति शोषो विमृश्यः
(तु. सपा. ऋ ८, ६८, ४ अनातस्य इति) ।

११) =सपा. माश ८, २, ४, ४^२ । मै २, ८, २ काठ १७,
२ क २६, १ °ष्यम् इति पामे. ।

१२) सपा. पै १५, १, ५ आश्रौ ४, १२, २ °ष्यम्
इति पामे. ।

१३) =सपा. तैआ २, ३, १ । तैआ ३, ७, १२, २ अना-
ज्ञातम् इति पामे. ।

१४) =सपा. माश १४, १, ३, १९ काश्रौ २६, ३, ५ माश्रौ
४, २, २० । तैआ ४, ५, ३ आपश्रौ १५, ७, ६ प्रष्ट. अना-
धृष्या इति पामे. ।

१५) =सपा. माश ५, ३, ५,
१९ । तै १, ८, १२, १ अनाधृष्टाः इति पामे. ।

१६) सपा. °ष्टानि <> °ष्टासः इति पामे. ।

१७) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

३^२; मै १, २, ७, ८^{१०}; २, ८, २^१;
४, ४, ११; काठ २, ८; १^०;
७, १४^{१०}; १७, २^१; क २, २; ३^{१०};
६, ४^{१०}; २६, १^१; पै १५, १, ५^१;
-व्यस्य पै १२, ३३, १३; २०,
३६, ५; -^१व्या ऋ १०, ४४,
५; शौ २०, ९४, ५; -^१व्याः
ऋ १०, १०३, १३; १५४, २;
मा १७, ४६; का १८, ४, १४;
तै ४, ६, ४, ४; मै ४, ४, १; कौ
२, १२१२; शौ १८, २, १६;
पै १, ५६, १; -व्याय मा ३८,
७; का ३८, २, १; मै ४, ९,

८; -व्यौ कौ २, १२१९^{११}.
अना(न-आ) नत^० - नत ऋ
६, ४५, ९; -तः ऋ ८, ६४,
७; १०, ४; कौ १, १४२; जै
१, १५, ८; -तम् ऋ १७, ६,
४; १०, ७४, ५; -तस्य ऋ
८, ६८, ४; कौ १, ३६४; जै
१, ३८, ३; -ताः ऋ १, ८७, १.
अना(न-आ)नीत^० - ताः काठ ८,
११^१; क ७, ८^१.
अना(न-अ>।आ) नुकृत्य, त्या^१ -
-त्यम् ऋ १०, ६८, १०; शौ
२०, १६, १०; -त्या ऋ १०,

११२, ५.
अना(न-अ>।आ)नुजा^० - जाभ
तै ४, ३, ११, ३^१; काठ ३२,
१०.
अना(न-आ)नुद^१ - दः ऋ १, ५३,
८; २, २१, ४; २३, ११; शौ
२०, २१, ८; -दम् ऋ १०,
३८, ५.
अनानुदिष्ट (? < ष्ट) - ष्टः
(? < ष्टः) ऋ १०, १६०, ४;
शौ २०, ९६, ४.
अना(न-आ)नुभूति^१ - तीः ऋ ६,
४७, १७.

अ) सपा. मा ५, ९^१ का ५, ३, २^१ तै १, २, १२, १; २
यज्जियम् इति पामे. ।

ब) पामे. अनाष्टम् मा १४, ९ द्र. ।

ग) पामे. अनाष्टम् तै ४, ४, १२, २ द्र. ।

द) सपा. शौ १२, १३, १ पै ७, ४, १ विभे. ।

०) तस. नञ्-स्वरः ।

१) अननु^० इति पपा. । तस. । नञ्-स्वरापवादः कृत्यो-
कीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) । उप. अनु√कृ+क्यप्
प्र. । सांदि द्र. (तु. WAG. [२, २९ b] प्रमृ.) ।

२) नाप. स्त्री. । उप. [सकक्षे वैपरीत्येन] अनुजा- इति यद्र. ।

३) सा. पुं. यजमानपरतयाऽन्वयमिच्छति । तथा सति
प्राकरणिकानामनेकेषां पदानामर्थानामपार्थं क्लिष्टकल्पनमिव
द्र. (तु. सस्य. टि. अनु√जन्>अनु-जा->-जाम्,
√वद्>वृदत्->-न्ती->-न्ती) ।

४) बस. अन्तोदात्तः । उप. आ√नुद्+(इयुपध-
लक्षणः) कः प्र. (पा ३, १, १३५) । पपा. तु अननु-दु-
इत्याकारको भवति । ततः अनु-दु- (<अनु√दा
'दाने') इति उप. भवतीति कृत्वाऽन्धैरेतत् प्राति.
व्याख्यायि (वैतु. सा. ऋ १, ५३, ८ यत्र तेन उप.
<आनु (<अनु) √दा (<दो 'अवखण्डने') इत्या-
स्यायि) । यदत्र यनि. उप. भवति तत्र ऋ १०, ३८, ५
इत्यत्र स्व-वृज्- इत्यत्रत्यस्य स्वेति विशेषणस्य च
रध्न-चोदन- इत्यत्रत्यस्य नोदनपर्यायभूतक्रियार्थवचनस्य
च साहचर्यं ज्ञापकं भवेद् यथा स्तूयमान इन्द्र आनुदाऽन्तर-
रहितः स्वत एव दुष्टदमने च दानाभिमुखतया धनवत्-

प्रेरणे च प्रवृत्तो भवतीति यावत् । अन्यच्चन । यदपि
GW. MW. चेद् तस. इतीव पर्यन्तौ व्याचक्रु-
स्तदपि भ्रान्तमिव भवति । तथा सति नञ्-स्वरः
स्थानान्तोदात्त इति । एस्थि. यत् पपा. अनुसारमिः
प्राक्तनैरभियुक्तैः उप. साहितको दीर्घ इवाऽऽस्थायि तत्
सारतो विमृश्यम् ।

५) पाठः पपा. वृ. च? अना(न-आ)नुद Lपु. नापू.
टि. + आतिशायनिकः इष्टम् प्र. नित्स्वरश्च (तु. चोदिष्ट-
प्रमृ.) इति मतम् । यमु. प्राति. ष्ट > ष्ट इत्यतिप्राचीनो
विकारः संभाव्येत । अत्र अननु-दिष्ट- इति पपा. तदनु
अनु√दिशेः क्तान्तं कृतसाहितिकदीर्घप्रथमाऽन्तकम् उप.
इत्येवं च प्रागभ्यर्हितानां व्याख्यानं द्र. (तु. नापू. टि.) ।
एस्थि. अपि नापू. दिशा सर्वेषु वीथीपलक्षितेषु कर्मसु
परपेरणां प्रत्यसहिष्णुरिन्द्रो ब्रह्मादिद्वन्द्वनन्ततितमामिव
तथा भवतीति प्राहरणिकस्वारस्यैवादनसहचरीवोक्त-
पूर्वाऽऽतिशायनिकी संभाषनाऽनुसंधीयतां विविचिमः ।

६) उप. (आ [॥=आप्त-] अनुभूति^१ इति
कृत्वा) *आऽनुभूति- इति प्राप्त. (तु. पावा
२, २, १८) । यद्वा (आ [॥=आप्ता] *अनु-भूति-
आतामिति कृत्वा) *आऽनुभूति- इति बस. (तु. पावा
२, २, २४) । उभयथाप्य अननुभूतपूर्वाः शरदः
इत्यर्थतोऽभिसंबन्धः समानः । यावता पूर्वाननुभूतपूर्वाः
शरदोऽवधून्वान इन्द्रोऽननुभूतपूर्वा अपि तास्तर्त्तरीति,
अतः स पूर्वाणि सख्यानि परिवृज्याऽपराण्यभ्येतीति
यत् पूर्वावै श्रुत्यभिप्रेतं भवति तत् सत्यमिति निर्देशनालङ्कारः

†अना(न-आ)पि^a - -पिः ऋ [(१, १०२, ८) ८, २१, १३ (१०, १३३, २)]; १०, ३९, ६; कौ १, ३९९; २, ७३९; जै १, ४५, १; शौ २०, ११४, १.

अना(न-आ)प्त, प्ता^b - -प्तः ऋ १, १००, २; तै ७, १, १०, ३१; काठ ८, ७१; क ७, ४१; -१प्तम् तै २, ५, ११, ४५, १, ९, ११; ६, १, २, ७२; मै १, ४, ११; ५, ७२; ११, ९; २, २, १२; ५, २; काठ १०,

८; -१प्तस्य तै ७, १, ५, ६; -प्ता काठ ३८, १४०; -प्ताः^c शौ ४, ७, ७; ५, ६, २; पै ६, ११, २; -प्ताम् तै ७, ४, ५, ३१; -प्तेन मै ४, २, ११.

अना(न-आ)प्य^d - -प्यम् ऋ ७, ६६, ११.

अना(न-आ)ब[. व] यु^e - -यो शौ ६, १६, १; पै १९, ५, ७.

†अना(न-आ)भयिन्^f - -यिन् ऋ ८, २, १; कौ १, १२४; २, ८४; जै १, १३, १०; ३, ८, १०.

अना(न-आ)भव^g - -व^h काठ ६, ७; क ४, ६.

अनाभिⁱ - -भिः पै २०, ४१, २; -१भिम् काठ २०, ७; क ३१, ९.

अना(न-आ)भु^j - -भो मै १, ८, ५^k.

अना(न-आ)भुव - -वः, -वे पै २०, ५९, ४.

अना(न-आ)भू^k - -भुवः ऋ १, ५१, ९.

!अनामग^l - -गः शौ १९, ४५, २.

(तु. नाउ. अप्यपरस्यै ग्यु.) । अत्र अनुभूति- इति पपा. तदनुवर्तिनी चोभयी प्रागर्वाचामभिप्रवृत्तिः द्र. । तद् यथा । बस. (= अनुभूति-रहित- [प्रजा-]) इति वै. सा. । उक्तः बस. वा तस. [तु. स्क.] वेति विकल्पिनोऽर्वाञ्चश्च (तु. GW. MW. NW.) । उभयत्र अनु^o > आनु^o इति दीर्घाः तेऽपि साध्वन्वयाभावो भवतीत्यत्र भूयः वैश. अनुसंधेयम् ।

^a) विप. (अस्मद्-इन्द्र-) । बस. नञ्-पूर्व इति प्रागर्वा-गम्यहिता आहुः । तत् कथं नान्तोदातः (पा ६, २, १७२) इति चोद्यम् । तत् साध्यं कथमिति । तस. भवतु न बस. इति । तेन तावत् सौवरी चातुरस्त्री कामं निष्पद्यताम् (पा ६, २, २) न त्वाऽऽधीति (आपि-रहिते वृत्तेर्नाऽऽपि-भिन्न इत्यभिसन्धेः) । उच्यते । इह उप. बस. भवत्विति । सोऽपि कल्पनामूलत्वाद् विवक्षितविग्रहः द्र. । तद् यथा । नञ् उत्तरस्य (सहु >) *साऽऽपि- इति मूलतः सतो नैरुक्तिकः सकारलोपो नकारोऽजनश्च स्यातामिति प्रथमः कल्पः (तु. अगोपा-) । 'आ(ऽऽप्ताः) आपयो-ऽनेनाऽनया वा' इति माध्यमिकधातुजलोपे स्ति *आऽऽपि- इति उप. इति द्वितीयः कल्पः (पावा २, २, २४) । 'अन्- (आप्ताः) आपयोऽनेनाऽनया वा' इति नञ्मात्रा-तिरिक्तस्य धातुजाऽशस्य पूष. लोपे सति बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् इति कृत्वा नञ्मात्रस्य पूष. स्वरः प्रकृत्येति च तृतीयः कल्प इति दिक् (चरमश्चायं प्रकारः नापू. अपि द्र.) ।

^b) तस. नञ्-स्वरः ।

वैप १-२६

^c) सपा. अनाप्ता (आपश्रौ १६, १८, ७ वैश्रौ १८, १५: २० हिश्रौ ११, ६, २९ च) <>अनाप्ताः इति पाभे. ।

^d) विप. (क्षत्र-) । तस. नञ्-स्वरपवादः कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

^e) नाप. । आबर्थु-सन्नेव तदुग्रवशमनायेव नञ्-पूर्वत्वेन श्राव्येत । °व इति पै. पाठः ।

^f) विप. (इन्द्र-) । उप. आ ✓भी + कर्तरि इनिः प्र. (तु. पा ३, २, १५७) इति वा *आ-भय- (प्रास.) + मत्वर्थे इनिः प्र. (पा ५, २, ११५) इति वा ।

^g) विप. (मृड- [रुद्र-]) । उप. आ-भृ- (आ ✓भू + भृ प्र.) । एस्थि. माध्यमिकरोपजनः मुपा. । चन्त्यः ।

^h) सपा. अनाभव <> अनाभो (साश्रौ १, ६, १, ४१ वाश्रौ १, ५, २, ४० व) <> आपश्रौ ६, ११, ३ भाश्रौ ६, १३, २ हिश्रौ ३, ७, ८६ ? अनाभवं इति पाभे. । ⁱ) विप. (अग्नि-) । बस. ।

^j) वैजु. BW. MW. °भु- इति ।

^k) तस. नञ्-स्वरः । उप. १आ-भू- यद्र. ।

^l) विप. । उप. ? *नाम-ग- ('नाम्ना गच्छति' नाम-मृदित्यर्थः) इति तत्त्वतः पर्येष्टव्यम् । कथमिति । मूको. बहुविकृतत्वेनो-पलम्भात् (तु. शंपा.) । यतु सा. अनामक- इति पठित्वेव बस. उप. = नामभृत्- इति व्याचष्टे, तदसत् । तथा सति कपिपूर्वीयः स्वरः स्यात् (पा ६, २, १७३) । सपा. पै १५, ४, २ माम् अगतस्य इति पाभे. यच्छ्रूयेतेनापि सुगमो निर्वाह इति । Lanman अनास्माक- इति शोधप्रस्तावो विमृश्यः ।

अनामन^a-नात् शौ १२, ४, ५;
८; पै १७, १६, ६; ८.

१अना(न-आ)मय^b-?यः पै १६,
५, ७०.

२अना(न-आ)म(य>)या^d-या लि
५, १५, ५१०; शौ २०, १२९,
२०;-याः शौ २, १३, १३-१८;
पै १६, ७५, ३-८.

अना(न-आ)मयत्^{b1}-यत् मा १८,
६; का १९, ४, २; तै ४, ७,
३, २; मै २, ११, ३; काठ १८,
९; क २८, ९; पै १०, १२, १;
१९, २२, १४.

अना(न-आ)मयित्तु^e-स्तुभ्याम्
क्र १०, १३७, ७; शौ ४, १३,
७; पै ५, १८, ८.

अना(मक>)मिका-काम् पै १७,
१५, ९.

अनामिन^{b2}-मि क्र ३, ६२, ५१;
६, ८, ६; तै १, ५, ११, २;
मै ४, ११, १; काठ ४, १६.

अना(न-आ)मृण¹-णः क्र १, ३३,
१.

अना(न-आ)मृत^k-तम् तै ५,
२, ३, १; काठ ७, १२१; २०,
१; २२, ६१; क ६, २१; ३१,
३; ३४, ११; -तै तै ५, २, ३,
२; काठ २०, १; क ३१, ३.

अना(न-आ)यत्^{b3}-तः क्र १४,
१३, ५; १४, ५.]

अना(न-आ)यत्त, ता^d-तः मै
३, ४, १०; ४, ७, ६; काठ
१०, ३१; २६, ३; २८, ३;
३०, ७; ३४, ९; ३५, १८;
क ४१, १; ४४, ३; ४८, १६;
शौ ११, ४, १८; पै १६,

५८, ४; ५; -नम् मै ३, ४,
१०; ४, ७, ६; काठ २१, ८;
२६, ३; क ४१, १; -ताः तै ३,
१, ९, २; ३; ७, १, ५, ४;
मै ३, ८, १; १०, ५१; काठ

२४, १०; २९, ११; क ३८, ३;
४५, २१; -नानि काठ १२, ५,
-नै^o मै १, ६, ११; ३, १, ४;
४, ४; ७, ७; ४, ५, २; ८, ५;

काठ ३५, १८; क ४८, १६.

अना(न-आ)युध^d-धामः क्र ४,
५, १४; ८, ९६, ९.

अना(न-आ)रुध^b-रुधः तै ६,
४, २, १.

अना(न-आ)रुध^b तै १, ६, ८,
११; काठ ३२, ७१; ३६, ११.

अना(न-आ)रुध्मण^d-णः तै २,
६, ५, ६; -णत् काठ २१,

८१; -णि क्र १, ११६, ५;
११८२, ६; ७, १०४, ३;

खि १, २, १; शौ ८, ४, ३; पै
१६, ९, ३.

अना(न-आ)रुध-रुधः पै १६, ७२, ६.

अना(न-आ)ति, ती¹-तिः तै ३,
४, ३, ६; काठ १२, १०१;

-तैम् पै ९, २२, २४; -तीः
तै ७, ५, १, ३; -ताम् काठ
३५, १९; क ४८, १७; -तैन
मै २, ४, ११.

अना(न-आ)ति^b-तिः तै २, ६,
९, ३; ८; ३, १, ७, १; २,
४, २; ५; ७, ४, २, ४.

अना(न-आ)तिविजीन^b-नः काठ

^a) पाठः? पपा. नावग्रहः । अ + (भावार्थे)
आ-मन- (<आ/मन्) इति बस. अन्तोदात्तः
(पा ६, २, १७२) इतीव च W., अ + आमन-
(✓अम् [रोगे] > आमि + भावे ल्युट् प्र.) इतीव च
LB. द्र. ।

^b) तस. नञ्-स्वरः ।

^c) अयं मुपा. अनामयत् इति मूको. स्थाने संस्कारमा-
न्याद् धृत् । -यम् इति अस. द्वि१ सत् क्रिवि. इत्येव
सुपठम् ।

^d) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^e) अनामया इति मुपा. स्वरः शोधापेक्षः ।

^f) भाप. (नैरुज्य- [= १अनामय-]) । उप. कृते तु. टि.
(✓अम् >) ✓आमि इति ।

^g) विप. (इत्त-). तस. उप. इत्तुच् प्र. (तु. पाठ ३,
२९) । नञ्-स्वरापवादः कृत्योक्तयः स्वरः उस् (पा ६

२, १६०) ।

^h) विप. (ओजस्- क्षम-) । उप. ✓नम् + तान्छीलिकः
णिनिः प्र. ।

ⁱ) सपा. तैत्रा २, ४, ६, ४ अनामि इति पाभे. ।

^j) विप. (इन्द्र-) । बस. अन्तोदात्तः । उप. आ
✓सृण् + कः प्र. (पा ३, १, १३५) ।

^k) नाप. (मृशुनाडनाक्रान्त] देवयजन-देश-) । उप.
आ/सृ + वत्तः प्र. ।

^l) सपा. तै ५, ६, ४, २ अमृतम् इति पाभे. ।

^m) उप. आ/यम् + वत्तः प्र. ।

ⁿ) सपा. मै २, १, २ आयुतनवत्तरः इति पाभे. ।

^o) पाभे. अनग्नौ तै ५, १, ३, १ द्र. ।

^p) सपा. मै ४, १, ४ अनालभ्य इति पाभे. ।

^q) सपा. मै १, १, १० अनालभ्य इति पाभे. ।

^r) सपा. अनातः <> अनातैन इति पाभे. ।

१३, ४.
अना(न-आर्य>)र्या- -र्या प २,
३१, २.
अना(न-आ)र्येय^a- -याणाम् शौ
११, १, ३३; पै १६, ९२, ३;
-याय मै ४, ८, ३१.
अना(न-आ)लब्ध, ब्धा^a-
-ब्धम् तै ६, ३, ५, २; -ब्धा^b
काठ २४, ३; क ३७, ४.
अना(न-आ)लभ्य^a मै १, ४, १००;
४, १, ४^d; ५, ६; काठ २७,
६; ३१, ३०; क ४२, ६; ४७, ३०.
अना(न-आ)लम्बु(क>)का^c-
-का काठ ३५, १८६.
अना(न-आ)लम्बु(क>)का- -का
क ६८, १६६.

? अना(न-आ)लेष्ट^b- -शौ तै ५,
१, ५, ५.
अना(न-आ)वयस्^c- -याः शौ ७,
९५, ३.
अना(न-आ)वि(द>)द्वा^a- -द्वया
क्र ६, ७५, १; मा २९, ३८;
का ३१, २, २; तै ४, ६, ६,
१; मै ३, ११, ३; काठ ४६,
१; पै १५, १०, १.
अना(न-आ)वृत्^a- -वृत् क्र १०,
९५, १४.
अना(न-आ)वृत्(त>)त्ता^a- -ताम्
शौ १५, ६, १९.
अना(न-आ)व्या(ध>)ध्या^b-
-ध्याम् शौ १४, १, ६४; १८, १,
१२^१.
अना(न-आ)वस्क^a- -स्काय

तै ३, १, ५, १; ६, १, १०, ३;
३, ८, ३.
अना(न-आ)वस्क^a- -स्कः शौ
१२, ४, ४७; पै १७, २०, ७.
अना(न-आ)शस्त^a- -स्ताः श्र
११, २९, १; २, ४१, १६;
शौ २०, ७४, १.
अना(न-आ)शीर्क^a- -र्केण तै १,
६, १०, ४.
अना(न-आ)शीर्दी^a- -दीम् क्र
१०, २७, १.
अना(न-आ)शु^a- -शवः क्र १,
१३५, ९; ८, १, १४; शौ २०,
११६, २; -शुः खि ५, १३,
६; -शुना क्र ६, ४५, २; -शोः
क्र १०, ३९, ३.
अनाशुमवन्ति^a काठ २३, ३^१.

^a) तस. नञ्-स्वरः ।

^b) सपा. तै ६, १, ७, ५ अवद्धा इति, मै ३, ७, ६ अव-
द्धया इति च पासे ।

^c) पासे. अनारभ्य काठ ३२, ७ द्र. ।

^d) पाम. अनारभ्य तै १, ६, ८, १ द्र. ।

^e) सपा. तैत्रा ३, २, ४, ३ अनुपस्पृश्य इति पासे ।

^f) सख. कृते तु. टि. अ-क्षोद्युक्- । उप. <आ
(र>)क(म्भ>)म्ब द्र. ।

^g) सपा. °कम्बुका<>°लम्बुका (तैत्रा ३, ७, १, ९
च) इति पासे ।

^h) अन्-आ° (वैतु. पपा. अना-ले°) इति कृत्वाऽर्थ-
भावे अस. (= प्रासादभाव-) अन्तोदात्तश्च । उप. आ
✓(रि>)रिश् (प्रसने) + कर्मणि घञ् प्र. आदि-स्वरश्च
(तु. BW; वैतु. भा. वि. सत् अल्पीभावे घा. वृत्ति-
रिति, सा. पपा. अनु अना- [अन्न-] + लेश-[षस.] इति) ।

ⁱ) विप. (शेष-) । उप. आ-वयस्- इति विप. बप. यत्र
उप. इवयस्- (भाप. [प्रजन-] <✓वी) इति ।
यत्तु WI. आकारान्तं प्राति, निरदेशि तदप्रमाणम् ।

^j) बस. अन्तोदात्तः ।

^k) उप. आ✓व्यध् + भावे घञ् प्र. ।

^l) अन° इति पाठः ? यनि. शोधः (तु. मूको.) ।

^m) उप. आ+वश्च + भावे घञ् प्र. कुत्वञ्च (पा ७,
३, ५२) ।

ⁿ) विप. ([आशीरहित-, निष्फल-] यज्ञ-) । सख. कृते
अ-चर्मक- टि. द्र. । अयस्मयादितश्च उंसं. (पावा १,
४, २०) तेन पदत्वाद्भुत्वं भत्वादिसर्जनीयाभावश्च ।
यत्तु भा. नञ्मुभ्याम् (पा ६, २, १७२) इत्यन्तोदात्तत्वमाह
तद् भ्रान्तमिव स्यात् ।

^o) विप. उप. आशिर्- + ✓दा 'दाने' (तु. षष्ठो मन्त्रः,
क्र ८, ३१, २ प्रभु., वै [आशिर्-], सा. WAQ. [१. ३८]
BL GRV.; वैतु. PW. प्रभु आशिस्- इति) ।

^p) अर्थः व्यु. च ? तस. चार्वादित्वम् उंसं. तेन नञ्-
स्वरापवादोऽन्तोदात्तो भवति (पा ६, २, १६०) । उप. = क्षिप्र-
इति च = अश्च- (क्र १, १३५, ९) इति च कृत्वा G.W. प्रभु.
अन्-आशु- इत्यवग्रहः । उप. आशु- = अशन-[भोजन-]
इति कृत्वा <✓अश्च 'भोजने' इति वै., [पक्षे] सा.
(क्र १, १३५, ९); अ-नाशु- (नाश-रहित-) इति सा.
(क्र १०, ३९, ३) ।

^q) पाठः ? अनु (पश्चात्) + *आ-शुच्- > प्रास.
*अन्वा(नु-आ)शुच्- (पश्चात् तापग्राहिन्-) > *अन्वाशुग्
✓भू > *अन्वाशुग् भुवन्- > वन्ति > नैप्र. यनि. इति
मतम् ।

?अनाशुरश्चायामी^a शौ २०,
१२८,१०.

?अनाशुरश्च आयामी^a खि ५,१३,
६.

॥अना(न-आ)श्चस्^b -श्चान् तै १,
६,७,३;४^c.

अ-नाष्ट- -ष्टः पै १०,२, ५; -ष्टम्
पै ५,२८,२.

अना(न-आ)स्^c -नासः ऋ ५, १९,
१०.

अ-नासिक्^d -काय तै ७, ५, १२, १;
काठ ४५, ३.

॥अना(न-आ)स्कन्त^e > न्ना-
न्ना^f काठ १२, १३.

?अनास्त^g पै ७, ८, ९.

अना(न-आ)स्थान^h -ने ऋ १,
११६, ५.

?अना(न-आ)स्माक्ⁱ -कः शौ
१९, ५७, ५; -कम्^j शौ १९,
५७, ४.

?अनास्य^k -स्यौ क २, १.

अना(न-आ)स्त्राक्^l -वम् शौ २,
३, २; पै १, ८, २; १९, १३, १४;
५७, १६, २०, २३, ८.

अना(न-आ)हत^m -तः पै २, ३१,
४.

अनाहत-शी(र्वन् >)र्णीⁿ -र्णी^o
तै ३, २, ५, १.

॥अना(न-आ)हित^p -तः मै १,
६, ४.

॥अनाहिता(न-अ)विन^q -विनः
काठ ६, ७, ८, ११; क ४ ६; ७
८; -रतेः काठ ९, १५.

?अना(न-आ)हुत^r -तम् पै ६,
१४, १.

॥अना(न-आ)हुति^s -तिः तै ५,
४, १, ७; -तिम् ऋ १०, ३७,
४; ६३, १२; पै १७, २५, ७, ८.

॥अ-निखान, ता^t -तः काठ ३७,
१६; -ना^u मै ३, ८, ९.

अनितभा^v -भा ऋ ५, ५३ ९.

॥अ-निधाय^w मै १, ६, ६.

^a) अना(न-आ)शुश्च अश्वः (।सु-आयाम- >।
स्वायामिन्->) स्वायामी (प्र१) इति त्रि-पदः शोधः
(तु. टि. ?श्वाशुरश्चायामी ; वैतु. RW. अनाशुरश्चो-
ज्यामी इति)। सपा. शौश्रौ १२, २१, २ अनाशुरश्चायामी
इति पाठे।

^b) तस. नञ्-स्वरः। उप. ✓अश्व(भोजने) + क्वसुः प्र.
(पा ३, १, १०९)।

^c) विप. (।मृक्-। दस्यु-)। बस. अन्तोदात्तः। उप.
आस्- [=आस्थ- (तु. [सकक्षम] मृष्टवाचः इति; वैतु.
वै. अन्- (<✓अन् 'प्राणने') Gri. अ-नास्- इति]।

^d) विप.। बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)। उप. यद.।

^e) पाठे. अनुधिस्कन्ना द्र.।

^f) पाठः ? अना(न-आ)प्त- > -प्तम् (यज्ञम्) इति
शोधः संबन्धश्च द्र.।

^g) विप. (समुद्र-)।

^h) तस. नञ्-स्वरे प्राप्ते चार्वादिषु उंसं. अन्तो-
दात्तः (पा ६, १, २; १६०)। उप. (अस्मद्->) अस्माक-
+अण् प्र (पा ४, ३, २)। यद्वा अस्माक- (यद्.) इत्यतः प्राप्तिः
भावे अणि प्र. उप. निष्पन्ने सति बस. अन्तोदात्तः (पा ६,
२, १७२) इत्येवं सुवचनं द्र.।

ⁱ) सपा. पै ३, ३०, ४; ५ ?सास्माकम् इति
पाठे.।

^j) वास्तविकः पाठे. वा अन्श्रु- इत्यत्र (यद.) प्रामा-

दिकविकारमात्रं वेति विमृश्यनाम् (तु. संटि.)। प्रथमं
कल्पे अ-नास्थ- इत्यत्र पदविभागः स्यात् अन्-आस्थ-
इत्येवं वेत्यपरो गवेषणाहो विषयः।

^k) विप. (।आस्त्रावाणाम् अतीमारदीनां निवर्तक-।
उत्तम-भेषज-)।

^l) तस. नञ्-स्वरः। उप. यद.।

^m) विप. (।अप्रतिबद्धप्रारम्भ-। वान्-)। बस. पूष.
प्रकृतिस्वरम्। उप. कीर्षन् + कीप् प्र. उपशालोपश्च
(पा ४, १, २८; ६, ४, १३४)।

ⁿ) बस. पूष. प्रकृतिस्वरः। अनु-आहि^o इत्येवं तस. नञ्-
स्वरे (पा ६, २, २) स्वरतः समाने संभवस्य यदसौ नोररीकृतम्
तत्र नञः क्रियार्थरूपगुणप्रतिषेधे वर्तमानाया मुख्याया श्रुतेः
क्रियावतः पशव्यवस्थाऽऽहित्यस्य समासान्तरोपसर्जनीभावे
सति बाधो मा भूदित्येतद् बीजं द्र.। अर्थनित्यत्वेन
परीक्ष्यत्वात् लक्ष्यलक्षणानामित्यभिसन्धेः।

^o) पाठः ? अना(न-आ)हतम् इति शोधः। स्वयमना-
हतः सन्नन्यस्य सर्वस्याऽवध्यस्यापि सनो भक्षकः (तु. पै
३, २७, २) इत्येवं प्रकरणसंगतेः।

^p) पाठे. अगर्तमितम् काठ २५, १० द्र.।

^q) =नदी-विशेष-। पपा. नावग्रहः। तस. नञ्-स्वरः।
उप. हुत-भा- (बस.) इति पदविभागकल्पना व्यु.
निमित्तमात्रतया गृह्यते।

^r) उप. नि ✓धा + क्त्वा > ल्यप् प्र.।

†अनि(न्-इ) धम्^१ - धम्ः ऋ २.
३५, ४; १०, ३०, ४; तै २, ५, १२,
२; शौ १४, १, ३७; पै १८, ४, ६;
-धमाम् १ मै ४, १२, ४†^२.

अनि(न्-इ)न्^३ - नस्य ऋ १, १५०,
२.

अ-निन्दा^४ - न्दाः शौ ११ १०, २२;
पै १६, ८७, २.

अ-निन्दा^५ - न्दाः ऋ २, ८२, ४;
-०न्दा ऋ १, १८०, ७.

अनि(न्-इ)न्द्, न्द्वा^६ - न्द्रम् ऋ ७,
१८, १६; -न्द्वाः ऋ १, १३३,
१; ५, २, ३; १०, ४८, ७;
-न्द्वां ऋ १०, २७, ६; -न्द्राम्
ऋ ४, २३, ७.

अनि(न्-इ)न्द्रिय- -याः पै १६,
७६, ९†.

†अ-निपद्यमान^७ - नम् ऋ ११,

१६४, ३१; १०, १७७, ३; मा
३७, १७; का ३७, ३, ४; मै ४, ९,
६; शौ २, १५, ११९; पै १६,
६८, १०.

अ-निबद्ध^८ - ब्द्धः ऋ १४, १३, ५;
१४, ५।

अ-निबाध^९ - धे ऋ ३, १, ११;
[५. ४२, १७; ४३, १६].

अ-निभृष्ट, ष्टा^{१०} - ष्टः ऋ १०, ११६,
६; शौ १२, ६०, २; -ष्टम् मा
१०, ६; का ११, ४, २; तै १,
८, १२, १; मै २, ६, ८; ४,
४, २; णः काठ १५, ६; -ष्टाः
तै १, ८, १२, १†.

?अनिभृष्ट-तविषि^{११} - षिः ऋ २,
२५, ४; ५, ७, ७.

अनिभृष्ट-तेजस् - जाः काठ १८,
१६; क २२, ४.

†अ-निमान^{१२} - नः ऋ १, २७, ११; ६,
६२, ७; कौ २, १०१४; जै ४, ९,
५; शौ २०, ३६, ७.

अ-निमिष^{१३} - मिषा^{१४} ऋ ३, ५९, १;
७, ६०, ७; तै ३, ४, ११, ५†;
काठ २३, १०; ३५, १९; क ४८,
१७.

१अ-निमिष^{१५} - षम्^{१६} ऋ ५, १९, २;
७, ६१, ३.

†२अ-निमिष^{१७} - षः ऋ १०, १०३,
१; मा १७, ३३; का १८, ४, १;
तै ४, ६, ४, १; मै २, १०, ४;
काठ १८, ५; क २८, ५; कौ २,
११९९; शौ १२, १३, २; पै ७,
४, २; -षम्^{१८} ऋ १, २४, ६;
-षाः ऋ २, २७, ९; -षेण ऋ
१०, १०३, २; मा १७, ३४;
का १८, ४, २; तै ४, ६, ४,

१) विप. । वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।
उप. यद्र. ।

२) पाठः? धम्ः इति शोधः (तु. सपा. ऋ २, ३५, ४) ।
अस्मे इति पपा. (तु. संटि) यः पाभे. भवति सोऽपि
शोधः ।

३) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

४) विप. (अश्विन-न्, सोम-न्) । तस. उप. ण्यदन्ते
कृति कृत्योक्तीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

५) विप. [(इन्द्रमगणयत्-। तु. या ३, १०), अनैश्वर्य-]
द्रुह्, शत्रु- प्रभृ.] । वस. अन्तोदात्तः ।

६) सपा. शौ २, १० निरिन्द्रियाः इति पाभे. ।

७) अनिपद्य^{१७} इति मुपा. स्वरतः शोधार्हः (तु. सपा.
ऋ प्रभृ.) ।

८) विप., भाप. [बाधाराहित्य-, स्वातन्त्र्य- (तु. सा.
[ऋ ५, ४३, १७], GW. प्रभृ.; वैतु. वें. सा. विप. इति
च उरु- इति नाप. इति च । तु. स्वरः, Knauer KZ
२७, १५)] । वस. अन्तोदात्तः । उप. नि✓बाध्+भावे
घञ् प्र. ।

९) विप. (इन्द्र- प्रभृ.) । उप. < नि✓भृष्ट

‘हिंसायाम्’ (वैतु. PW. GW. प्रभृ. < नि✓अंश्,
इति, उ. म. < नि✓अस्ञ् इति च) ।

१) पाभे. अनाद्युष्टाः मा १०, ७ द्र. ।

२) विप. (क्रभु-, ब्रह्मणस्पति-) । वस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
(तु. टि. अनादित्वाग्नि- यत्रत्यया दिशा तस. नेह लब्धादरः) ।
?अनिभृष्टत्विषिः इति शोधः संभाव्यतः ।

३) विप. (अग्नि-, इन्द्र-) । वस. अन्तोदात्तः । उप.
नि✓मा (माने) + ल्युट् प्र. ।

४) तु १ सत् प्रयोगतः किवि. द्र. (तु. GW. MW.
वैतु. PW. < १अ-निमिष- [नाउ.] इति मन्वानो विमृश्यः
[तु. NW.]) ।

५) उप. कर्तरि कः प्र. इति तु १ = द्वि ३ इति च कृत्वा
देव-पर्यायत्वेन यद् भा. विकल्पेन व्याचष्टे तत् विलष्टक-
लनाऽव्यभिचरितं द्र. ।

६) द्वि १ सत् वा. किवि. द्र. । °मिष- > एतद् रूपम्
इति प्रतिपन्नौ GW. MW. च चिन्त्यौ द्र. । प्रयं गत
एतत् किवि. भवतीत्यभ्युपगमसामान्ये सति नापू. न.
द्वि १ अनिमिड् इत्याकारकं स्यान्न यनि. इत्यनुपपत्ति-
दर्शनादिति दिक् ।

१; मे २, १०, ४; काठ १८,
५; क २८, ५; कौ २, १२००; शौ
१२, १३, ३; पै ७, ४, ३.
अ-निमिषत^a - षडभिः क १२,
१४३, ८ (६, ८, ७); - षन्तः
क १०, ६३, ४.
†अ-निमेष^b - षड् ऋ १, ३१, १२;
१६४, २१; मा ३४, १३; का
३३, १, ७; शौ २, ९, २२; पै १६,
६७, १२.
१अ-नि(न-इ)^c - रेण ऋ ४, ५, १४.
२अ-नि(न-इ)रा^d - रा^e ऋ ८,
४८, ११; मा ११, ४७; का १२,
४, ११; मे २, ७, ५; काठ १६, ४;
-राम ऋ ७, ७१, २; ८, ६०, २०;
१०, ३७, ४; खि ५, २१, ३; मा
१२, १०५; का १३, ७, ४; तै ४,
२, ७, २; मे २, ७, १४; काठ १६,
१४; क २५, ५; शौ २०, १३५, १३;
पै १७, २५, ७; ८.
अ-निराधान^f - नाय काठ ८, १०; क
७, ६.

अ-निरा(र-आ)हित^g - तः शौ १२,
२, ३५, ३६; पै १७, ३३, ६.
अ-निरुक्त, क्ता^h - क्तः तै ७,
४, २, ३; मे १, १०, ५; ११,
९^m; ३, ६, ५; ४ १, १०^l;
काठ १२, ९; १४, १०^l; २०,
५^l; २४, ८; २६, १^k; २८, १०;
३३, ४; ३५, २०; क ३१, ७^l;
३८, १; ४०, ४; ४५, १; ४८,
१८; -क्ता तै ६, २, ७, ३; मे
३, २, ५^l; ४, ६; ८, ९; ४, ८,
६; काठ ६, ५; ९, १५^l; १६;
२९, ४; ३२, १^l; क ४, ४; ४५,
५; -क्तया मे ३, ६, ५; ४, ८,
६; -क्ता काठ १२, ९^m; -क्ताः
मे ३, ४, ६; ८, १०^l; काठ १४,
१०^l; -क्तानि काठ २१, २^l;
क ३१, १७^l; -क्ता तै २, ५,
७, ३; काठ ३६, १३.
?अ-निरुक्तसामन्ⁿ - मा काठ
१४, १०.
अ-निरुक्तिगृहीत^o - तम् मे ४,

३, १.
अ-निर्घात^p - नाय तै ३, १, ८, ३;
२, ४, २; मे ४, ४, ४.
अ-निर्दिष्ट^q - हाय तै २, ३, ६, २;
७, ४; मे २, ३, ७; ३, ३, ३;
४, १, ९; काठ १२, ५; ३१, ७;
क ३०, २५, ३^l; ३१, ७^l; १८^l.
अ-निर्दिष्टा^r - कः मे १, ४, ८; काठ
३२, ४.
अ-निर्दिष्टभाग^s - गः तै २, २,
४, ६.
अ-निर्मार्ग^t - गाय मे १, ८, ५, २;
३, १^l; ४, ३, ६^l; ४, १; काठ १२,
५, ८; १३; २४, १०; क ३७, ७^l;
३८, ३.
अ-निर्याज्य^u तै ५, २, ३, १; मे ३,
१, ३, २, ३; काठ २०, १; ३०, ९;
क ३१, ३.
अ-निर्विह^v - हाय मे ४, ८, ५.
अ-निर्विह^w - यः काठ २८, ८;
क ४०, ८.
अ-निर्हत-> अनिर्हत^x - तेभ्यः

^a) तस. नञ-स्वरः । उप. यद् ।

^b) १अनिमिषटि. द्र. ।

^c) विप. (वचम्) । वस. अन्तोदात्तः । उप. <इरा-
यद्. ।

^d) उप. भाप. (अन्न-बलाद्यभाव-, आर्ति-) ।

^e) अनिरा अमीवाः (माश ६, ४, ४, १६ च) >
४, १, ४, ४; ५, १, ५, ९ अमतीः, अरातीः इति
पाठे । ^f) उप. = अनिराधान- यद्. ।

^g) उप. <निर- आ/धा ।

^h) सपा. अनिरुक्तः <> अनिरुक्ताः <> तां १८,
६, ८; ९ अनिरुक्तम् इति पाठे ।

ⁱ) निरुक्तः इति पाठः यनि. शोधः ।

^j) सपा. अनिरुक्तः <> अनिरुक्तम् इति पाठे ।

^k) सपा. अनिरुक्तः <> अनिरुक्ताः इति पाठे ।

^l) सक्त सपा. मे १, ९, ७ अग्रयुक्तम् इति पाठे ।

^m) सपा. तैत्रा १, ८, ५, ५ अनिरुक्तया इति पाठे ।

ⁿ) यनि. मुपा. चिन्त्यो भवति । निरुक्त-सामन्- (यद्.)
इत्ययान्नजः प्राति. एवं प्राकरणिकत्वात् (तु. मे १,
११, ९) ।

^o) उप. तृस. निरुक्ति-गृहीत- इति ।

^p) उप. निर/वह + भावे घञ् प्र. ।

^q) यक. सपा. काठ १२, ४; ५; २०, ५; २१, ३
अनुदाहाय इति पाठे । ^r) तु. टि. अ-क्षोभुक- ।

^s) उप. निर/सृज् + भावे घञ् प्र. ।

^t) सपा. मे ३, ७, ७ अप्रदाहाय इति, काठ २४, ६
अनुदाहाय इति पाठे ।

^u) उप. निर/वह + भावे घञ् प्र. ।

^v) सपा. मे ४, ७, ४ इन्द्रियवान् इति पाठे ।

^w) विप. > नाप. (ह्रस्व-) । स्वार्थे अण् प्र. (तु.
PW. प्रसू.; वैतु. सा. [का.], उ. म. च गस. <आ-निर
✓हन् [गनौ] इति ? सा. [तै.] धा. हिमार्थे वृत्तिरिति
कृत्वा वस, इति ?) ।

मा १६, ४६; का १७, ७, ५; तै ४, ५, ९, २; मै २, ९, ९^०; काठ १७, १६; क २७, ६.

१ अनिल-, २ अनिल- ✓ अन् द.

अ-निविशामा(न>)ना^b - ना: ऋ ७, ४९, १.

अ-निवीर्य^b - र्य: काठ २७, ९.

अ-निवृत्^b - त: ऋ ३, २९, ६.

†अ-निवेश(न>)ना^c - नानाम् ऋ १, ३२, १०; पै १३, ६, १०.

अ-निशित, ता^{b,d} - त: मा १, २९; का १, १०, १; काठ ३१, १४; -तम् ऋ २, ३८, ८^०; ९, ९६, २^१; तै ४, ७, १५, ४^६; -ता^h मा १, २९; का १, १०, १; -ता^h मै ४, १, १२^२; काठ १, १०, ३१ ९^१; क १, १०; ४७, १^१.

†अनिशित-स(ग>)गाⁱ - गा:

क १०, ८९, ४; कौ १, ३३९; जै १, ३५, ८.

अ-निःशस्त¹ - स्ता: ऋ ४, ३४, ११^k.

अ-निषङ्ग¹ - ङ्गाय ऋ १, ३१, १३.

अनि(न-इ)ष(व्य>)व्या^m - व्या: क १०, १०८, ६

?अ-निषिञ्चन^१ पै १५, १५, ९

अ-निषित^० - तम् मै ३, १६, ५; काठ २२, १५.

अ-निष्कृत^b - त: पै ३, ३३, ४^०; -तम् ऋ ८, ९९, ८; ९, ३९, २; कौ २, २४९; जै ३, २१, १४.

अ-निष्कृति- -त्या पै ३, १७, ३.

†अनि(न-इ)ष्ट, ष्टा^b - ष्ट: काठ ३५, १७; क ४८, १५; -ष्टम् तै ६, ६, २; -ष्टा: तै २, ६, १, ५; -ष्टेः काठ ५, ४; ३२, ४; -ष्टेष्

काठ ३५, १८; क ४८, १६.

†अनि(न-इ)ष्टक^१ - के तै ५, ४, १०, ३^१; मै ३, ४५; काठ २२, २.

अ-निष्टक^१ - कर्म काठ २४, ५; क ३७, ६.

अ-निष्टृत^१ - त: ऋ ८, ३३, ९; मा २७, ४; ७^१; का २९, १, ४; ७^१; तै ४, १, ७, २; ३; मै २, १२, ५^१; काठ १८, १६^१; क २९, ४^१; कौ २, १०४८^१; शौ ७, ८७, ३^१; †२०, ५३, ३; ५७, १३; पै ३, ३३, ७.

†अ-निष्टय- -ष्टय: काठ ७, १३^१; क ६, २^१.

†अनि(न-इ)ष्ट्वा^b काठ १२, ७^१; ३५, १७; क ४८, १५.

†अनिस्तूषामि पै १७, १४, १.

अ-निहत्य^१ शौ १२, ३, ४४; पै १७, ४०, ४.

^a) आनृह^० इते पाठ: ? यनि. शोध: ।

^b) तस. नञ्-स्वर: । उप. यद्. ।

^c) विप. (काष्ठा-) । बस. अन्तोदात्त: । उप. नि ✓ विश + अधिकरणे ल्युट् प्र. ।

^d) उप. कृते निशिता- टि. द्र. ।

^e) शोध: सस्थ. वरुण: टि. द्र. ।

^f) न. द्वि१ सद् वा. किवि. द्र. ।

^g) तु. टि. ? अ-निषित- ।

^h) सपा. °ता (काश्रौ २, ६, ४१ शुअ १, ९० च)

<>°ता: (आश्रौ २, ४, २ प्रभृ. च) इति पाठे. ।

ⁱ) विप. (२अप्-) । बस. पूप्. प्र. तित्स्वरम् । उप. यद्. ।

^j) विप. (क्रभु-) । उा. निर(<>स्) ✓ शंस + वत: प्र. ।

^k) इह श्रूयमाणं रूपम् प्र३ (तु. सजोषस: सूरय: क ४, ३४, ६ प्रभृ.; वैतु. GW. सं३ इति नि:सारं द्र.) ।

^l) विग. (यज्यु-) । बस. अन्तोदात्त: । उप. नि ✓ (स>) षञ्ज + घञ् प्र. कुलं च ।

^m) विप. (तनु-) । तस. उा. तत्रसाधवीय: यन् प्र. नञ्-स्वरपवादोऽन्तोदात्त: (पा ४, ४, ९८; ६, २, १५६) ।

ⁿ) पाठ: ? वस्तुत: पूर्वमन्त्रस्य य: एषा इत्युत्तरार्धो भवति सोऽस्य मन्त्रस्य पूर्वार्थं स्यात् । अनि-षेचनं चक्रुषी इत्यनेन शोधितपाठेन तृतीयेन पादेन च तस्य मन्त्रस्य गायत्र्या छन्दसा पूर्ति: स्यादिति विचार-यन्तु सुधिय: । एवं तावदिह तस. नञ्-पूर्व: । उा. <नि✓(सि>)षिच्>नि-षेचन- इति यद्. ।

^o) पाठ: ? अ-निशित- >-तम् इति शोध: (तु. सपा. तै ४, ७, १५, ४ संटि. च) ।

^p) सपा. °स्कृत: <>°दृत: इति पाठे. ।

^q) विशेषि. । बस. अन्तोदात्त: । उप. इष्टका- ।

^r) तस. । कृत्योक्तय: स्वर: (पा ६, २, १६०) उप. निट्कर्म- यद्. ।

^s) विप. (अग्नि-, इन्द्र-) । तस. नञ्-स्वर: । उप. <नि + ✓स्त् 'हिंसायाम्' [तु. पपा. (मा., शंपा. [शौ ७, ८७, ३], W. GW., WAG. [१, २१], OBN. प्रभृ. [तु. टि. नि✓ष्टृ > नि-ष्टुर-]; वैतु. पपा. [क्र. शौ. च], अप्रा. २, ८६: नि-स्त् इति ?)] ।

^t) सपा. शौ ७, ८९ १ अमर्त्य: इति पाठे. ।

^u) उप. <नि✓हन् ।

अनीक^१ - कः पै ४, २४, ७; -कम्
 क १, ११३, १९; ११५, १;
 १२१, ४; १२४, ११; १६८, ९;
 २, ३५, ११; ३, ३०, १३; ४, ५, ९;
 १५; ११, १; १२, २; ५, २,
 १; ४८, ४; ७६, १^०; ६, ४७,
 २८; ५१, १; ७, १, ८; ९;
 ८८, २; ८, ९६, ९; १०, २,
 ६; १, ३; ४३, ४; ४८, ३;
 ६९, ३; मा ७, ४२; ८, २४९;
 १३, ४६; २९, ५४; का ८, १७, १;
 ९, २, २; ४, २९; १४, ४, ९;
 तै १, ४, ४३, १; ४५, १९; २,
 ३, ८, २, ४, १४, ४; ४३, १३, १;
 ६, ६, ६; ६, २, ३, ११^०; मै
 १, ३, ३७, ३९१; २, १, १०१; ३,
 १६, ३१; ४, १४, ४; काठ ४,
 ९; १३; २२, ५; ६; ८, २९, ३;
 ४६, १; क ३, ७; ११९; ३४, १;
 ४५, ४९; कौ २, ११०२; ३,
 ५, ३; जे २, ४, ६; शौ ४, २७,
 ७९^०; ६, १२५, ३; ७, ३७,
 १९; १३, २, ३४९; ३५; २०,
 १७, ४; १०७, १३; १४; पै

४, ३५, ७; १५, ११, ७; १२,
 ४^०; १६, १५१, ५; १८, २४,
 १; २; २५, ७; -का ३,
 १९, ४; ४, २३, ७; -कात् पै
 ८, १३, १११^१; -कानि मै २, १,
 १०१^१; -के ४, ५८, ११^१; ६,
 ४७, ५; ७, ४, ३; ८, ७४,
 ४६; १०२, १३; ९, ९७, २२;
 खि ५, ५, ८^०; मा १७, ९९^१;
 २०, ३६; का १९, १, १२^१;
 २२, ४, १; मै ३, ११, १; काठ ३८,
 ६; ४०, ७; १४; कौ १, १३;
 ५३७; २, ९२०; कौ १, २, ३;
 ५५, ५; ४, ३, ४; ६, ५; -केन
 क २, ९, ६; मा ५, ३४; का
 ५, ८, ५; तै १, ३, ३, १; कौ
 ३, १३, २; ६, १, ५; मै १,
 २, १२; १००, ५^०; १४^०; ३,
 ९, ५१^१; कौ १०, ५; ११,
 ४; काठ २, १३; २१, १३; ३५,
 २०^०; ३६, ८^०; क २, ७; ४८,
 १८^१; -केवु ४८, २०,
 १२; -कै: क १३, १, १५;
 ५४, ११; ४, १०, ३; ७, ८,

५; मा १५ ४६; का १६, ५,
 २८; तै ४, ४, ४, ८; मै ४, १०,
 २; ५; ११, ४९; काठ २०, १४;
 कौ २, ११२९; पै ४, २७, ६.
 [१क-चवुर्, ज्योतिष, निगम,
 वि, वि पुर्ण, अहम, अत, पु].
 १अनीक-त्व^१ - त्वाय मं १, १०,
 १४; काठ ३६, ८.
 अनीक-वा - वते मा २४, १६;
 २०, ५९; का २६, ४, १; ३१,
 ७, १; तै १, ८, ४, ११; ५, ४,
 ५, ४^१; ५, २४, १; मै १, १०,
 १; २, १, १०१; ३, १३, १४;
 काठ ९, ५; ४८, ३; क ८, ८१;
 -वन्तम् खि ४, १४, १; -वान्
 तै ५, ४, ५, ४^१.
 अनीक-शस्त्रः (:) शौ ५, २१, ८;
 ९; ६, १०३, ३; पै १९, १८,
 १०.
 १अनी(न-ई)जान^१ - नः मं १, ४, ६;
 ४, ८, ६; -नम् तै ६, ६, ७, ३;
 -ने मै ४, ८, ६.
 १अनीड(ळ)^१ - डः क १०, ५५,
 ६; कौ २, ११३३.

१) नाप. पुं. न. (मुख-, गण-, ज्योतिस्-, रूप-,
 आयुध- प्रभृ.) । व्यु. ? <✓अन् + ईकन् प्र (पाठ ४,
 १७) । नित्स्वरः (पा ६, १, १९७) । यद्वा तस. स्याद् नञ्-
 स्वरः (पा ६, २, २) । उप. च (नि>) नी + क- (<अक-
 <✓अच्, ङच् (तु. प्रतीक- प्रभृ.)) । अथवा, नापू. कल्पे
 नञोऽभावे सति नि इत्यस्य स्थाने अन् इति प्र. । तथा
 च सति समाननिष्पत्तेः अनुक- इत्यस्मात् प्राति. । विवेचन-
 प्रयोजनः ऊ>ई इति वर्णपरिणामः । अथापि वा
 नापू. एव कल्पे नञभावे सति नि इत्यस्य स्थाने
 ३अन् (यद्.) । माध्यमिक ईकार उपजनः (तु. सम्-
 ई-कु-) । अन्ततस्तदेव उप. ✓अक् (दशने)
 इत्येतेनाभिसंबद्धं स्यात् पुप. च सप्तमीप्रकारकम्
 (२अन्->) अनि इति रूपं सद् दीर्घा-भूतं
 स्यादित्यपीहामियुक्तानामूहः इ. (तु. W.W. १, १२, ६,

१६९) ।

१) सपा. अनीकम् <> अनीके इति पाठे. ।

१) सपा. मै ३, ८, १ काठ २५, १ शुक्लम् इति पाठे. ।

१) =सपा. वैताथी ९, २ । तै ४, ७, १५, ४ मै ३, १६, ५
 काठ २२, १५ आयुधम् इति पाठे. ।

१) सपा. शौ ९, ४, ८ ककुर् इति पाठे. ।

१) सपा. °कात् <> °के इति पाठे. ।

१) सपा. बृहन्, अनीके इत्यस्य स्थाने कौ १, ८९ जै
 १, ९, ९ बृहदनीकः इति पाठे. ।

१) सपा. तैत्रा १, ६, २, ७ मुखेन इति पाठे. ।

१) मावे-स्वः प्र. तत्स्वरश्च ।

१) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्. ।

१) =सुपर्ण- । यत्तु वै. सा. प्रभृ. उप. आश्रयपर्यायतया
 पदयन्तः बस. अत्राहुः, तन्म । तथा सत्यन्तोदात्तापत्तेः

अनी(न-ई)शान ^१ - नः तै ६, २, ५, १; अनु ^२ ऋ १, ६, ४ ^० ; १०, १२ ^१ ; मै १, ७, १.	१५, ५; २५, १६; ३३, ११ ^० ; ३७, ९; ३८, ११ ^१ ; ४४, १०; ४६, १४ ^२ ; ४९, ३ ^३ ; ५०, ३ ^४ ; ६ ^५ ; ५७, २ ^६ ; ७१, ६; ८०, ११-१६ ^१ ;	८ ^३ ; ९; ८२, ३ ^३ ; ८४, १०-१२ ^१ ; ८८, ६; ९५, ३ ^० ; ११३, १३; १२०, ११ ^२ ; १२१, ३; ७; १२६, ३ ^५ ; १२८, १ ^१ ; १३६, ५; १३८, ३ ^० ; १४१, ३ ^१ ; ९ ^२ ;
अनी(न-ई)श्वर ^३ - राः शौ १२, ३, ४२; पै १७, ४०, २.		
?अनीहतम् पै २०, ३८, ३.		

(पा ६, २, १७२) । यथा त्वेतत् उप. सरूपादाश्रयपर्यायात्
नाप. विविक्तं सत् सुपर्ण- [आदित्य-] इत्यस्य विप.
इति संभाव्येत । तस्मिन् उप. विप. सतीह तस. भवतु
न बस. इति तु तत्त्वम् ।

^१) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्. ।

^२) = २^१ अन्- इति रूपं प्रयोगतः द्वि१ क्वि. च सद्
उजा नि. योगमुपेत्यैकत्वमिवापन्नमिति मतं भवति ।

^३) स्वधाम् इति द्वि. युक्तो लक्षणे कप्र. (पा १, ४, ९०) ।

^४) अत्र उ. म. (तु. मा ५, २९) यद् अनु-वृद्धयः
इत्येकं पदमित्याहुस्तत् स्वरदोषादुपेक्ष्यम् । अन्वये-
ऽशक्त इव सन् स्क. पदपूरणतामाहेति संभाव्यते ।
इन्द्रमभिलक्ष्य तदनुगतास्तदुद्देश्यकाः सर्वा वृद्धयश्च
सर्वा जुष्टयश्च भवन्तु इत्याकारकस्यान्वयस्य न केवलं
संभवादपि त्वभीष्टत्वात् (तु. वें. सा. PW. प्रभृ.) ।
तथा ह्युत्तरस्यामृचि पुनरिन्द्रस्य स्तुतिभिरभिवर्धनं श्रूयते ।

^५) कप्र. इति वें. सा. GW. च ; वैतु. MW. यत् ✓ क्षर
इत्यनेन गतित्वेन योगम् वष्टि । तन्न । स्वधामनुलक्ष्य
न तु तां कर्मतया विषयीकृत्य क्षरणस्य विवक्षितत्वात् ।

^६) रोधस्वतीः इति अनुलक्ष्येत्यर्थतः कप्र. (तु. वें. सा. ;
वैतु. GW. अनु...यात् इति) ।

^७) उषस उपपाचरणमकर्मकमाख्यातमभिप्रेतं द्र. ।
आश्विनश्रीरनुलक्षणस्य विषयो न त्वनूपाचरणस्येति विवे-
काद् गतित्वदर्शी वें. चिन्त्यः (तु. सा.) ।

^८) लक्षणे वेत्यंभूतलक्षणे वा कप्र. (तु. स्क. वें. सा.) ।

^९) सा. एव केवलम् अनु...वि...अक्षरम् इत्या-
ख्यातयोगमाह । तत्र चाऽऽख्यातिक य प्र. कर्तरि
भ्रान्तदृष्टत्वं बीजम् । रूपं चेदं कर्मणि न तु कर्तरीत्यस्य
कृते तु. ✓ दृश् । ऋ १०, ३०, १३ इत्यत्र स्वयमसौ
माध्यकारोऽपि द्र. ।

^{१०}) उत्तरमन्त्रेण प्रकरणसामानाधिकरण्ये सति वरुणस्य
पृथिव्यादिलोकव्यवर्धकत्वे तात्पर्यं द्र. । तत्रापि जनान्
अनु इत्यतः पृथिवी संकेतिता (पृथिव्यामित्यर्थः) ।
✓ भुरण्य इत्यस्य चोभयथा वृत्तं भवति सकर्मकं च (तु.

वैप-१२७

ऋ १, १५५, ५; ५, ७३, ६ प्रभृ.) अकर्मकं च (तु.
ऋ ४, २७, ३; ८, ९, ६) । तदिहाकर्मकत्वं द्र. ।
यत्तु सा. PW. च अनु...पृथयसि इति योगमाहुस्तन्न ।
उत्तरेण मन्त्रेण तात्पर्यसमन्वयदर्शनात्तद्विहाऽप्यनुप-
सृष्टस्य ✓ पश्च इत्यस्योपयुक्ततरत्वादित्यभिसन्धेः (तु. स्क.
वें. GW. W.) ।

^{११}) स्वाभ. द्र. (तु. वें. ; वैतु. सा. PW. GW. प्रभृ.
अनु...असत् इति) ।

^{१२}) वैतु. या [१२, ३४] अनु (उपास्ते) इति ।

^{१३}) नाव्याः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. स्क. वें. सा.
GW.) । पामे. शौ ८, ५, ९; १०, १, १६ अति द्र. ।

^{१४}) प्रत्यर्थे कप्र. (तु. स्क. वें. सा.) ; वैतु. PW.
GW. उद्दिश्य प्रयागेऽभिप्रायाद् अनुप्रयागं यद् आहत्तु-
स्तन्न । तस्यानुगमनपर्यायत्वात्तस्य चेहाऽसंगतत्वात् ।

^{१५}) दिशम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. स्क. वें.) ।
यत्तु सा. अनुष्टु...अनु...विदधौ इत्यन्वयं वष्टि ।
न त्वसौ सुवचः । अनुष्टु इत्यनेनैवाऽनोरनुकमाद्य-
र्थस्याऽऽगतत्वाद् व्यर्थं पुनरुक्तिर्भवेदिति । समयश्च
तदीय उत्तरार्धार्थोऽन्वयो व्यत्यस्तः । न हि ऋतून्
प्रशासता सूर्येण पार्थिवानां पूर्वा दिग् अनुविधीयते ।
पूर्वा दिशमनु (= तस्यामित्यर्थः), प्रशासता तु तेन-
तैवोऽनुष्टु विधीयन्ते । इहैतावतैवाऽलं विस्तरः वैश.
अनुसन्धेयः ।

^{१६}) जनान् इत्यनेन च सोम-प्रेयम् इत्यनेन च पर्या-
येणाभिसंबन्धुमनोरेकरयाऽव्याहारः (तु. स्क. सा.) ।

^{१७}) नियुतम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें.) ।
यत्तु सा. अनुसृत्येति व्याचष्टे तदनुलक्ष्येत्यर्थं द्र. ।

^{१८}) अनु...मथायति इतीवाभिप्रायन् सा. चिन्त्यः (तु.
ऋ ३, ४३, १; ५०, २ प्रभृ. वें. GW. च) ।

^{१९}) सीम् इत्यनेनान्वितः कप्र. भवति । यत्तु सा.
इममन्वयं व्यभिचार्यं अजायथाः इत्यस्य क्रिप. विप.
अव्य. (= गतिभिन्नत्वे सति तत्-सकक्षम्) इतीव
संबन्धमभाषत, तच्चिन्त्यम् । गतिप्रकारके संबन्धेऽपि

१४८, ४; १६१, ३^a;
१६३, ८th; १६४, २८^o;
१६५, ५^d; १६६, १०^o;
१६७, १०; [१७५, ६^o; १७६,

६]; १७६, २६; १८०, ८;
१८१, ५; १८३, ३^h; १८७,
४^o; १९१, १५^o; २, १,
१५^k; २, [४; ९, ७०, ३];

५^o; ८; ८, ५^m; [१३, १३; १४,
१३]; २१, ३ⁿ; २४, १३^o;
२८, २; ३०, २; ३६,
६^p; ३७, १; ३८, ३; ५७;

सीम् इत्यस्य रूपस्य कर्माकाङ्क्षापूरकत्वेन दर्शनादिति यावत् । लक्षणार्थप्राधान्यात् कप्र. एव स्यादिति तु स्थितिः (तु. वें. GW.) ।

^{a)} वः इति युक्तो लक्षणे कप्र. (वैतु. सा. पश्चादर्थे अव्य. इति भाषुकः) ।

^{b)} त्वा इति द्वि. युक्तो लक्षणे कप्र. द्र. (तु. वें. सा. प्रभृ.) ।

^{c)} अनु...अमीमेत् इति गतियोगवादिनः पादचा-
त्या भवन्ति । तत्र हि तेऽभिप्रेतमनुलक्षणात्मकमर्थ-
मन्तर्भवयन्ति । तदर्थं वादश्चिन्त्यो भवत्यप्रामा-
णिकत्वादन्यथाप्रसिद्धश्च । तथाहि । अनुगमनाऽनु-
शब्दानाऽनुमोजनादिप्रयोगेषु योऽनोरर्थो भवति तेनैव
तत्सदृशेनैव वाऽर्थेनेहापि भाव्यम् । स चाऽऽनन्तर्य-
सादृश्यादिविशिष्टो नितरां लक्षणार्थविलक्षण इत्यभि-
युक्तानामतिरोहितमिव भवति । अतो यथाऽभिमत-
व्याख्यानं लक्षणोद्देशार्थः कप्र. एव प्रकाशयताम् ।
सामर्थ्यात् प्रसिद्धश्च (तु. वें.) । सा. च कप्र.
अभिप्रेत्यन्यर्थस्य विषये न साधुवादी । तद्विस्तरस्तु
वैश. द्र. ।

^{d)} 'स्वधाम् अनुलक्ष्य (=तद्विषय इति यावत्) त्व-
मिन्द्राऽस्माकं भवसि' इति तुरीयपादस्याऽर्थः पूर्वा पादत्रयीं
प्रति हेतुतथोपन्यस्तः (तु. GW. ; वैतु. वें. सा. अनु...
बभूथ इति योगमाहस्तत्त्वं विधुमयम्) ।

^{e)} सा. स्वाअ., वें. अनन्वित इव च ; वैतु. PW. GW.
प्रभृ. च । येषां वि-अनु...धिरे इत्याख्यातयोगोऽभिमतो
भवत् गतिर्गतौ. (पा ८, १, ७०) इत्युक्तं पूर्वगति-
निघातमुपक्षिपेद् अथ श्रियः इति द्विः अनन्वित-
मिव कुर्यादिति नैवाद्रियेत ।

^{f)} निविद्म इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें. सा.; वैतु. सा.
[पक्षे] अनु...जोहवीमि इति मन्वानश्चिन्त्यः, निविदामनुहव-
नस्य हवनस्य वा श्रुत्याऽप्रसिद्धत्वाद् निविद्धारकस्य हवनस्य
च प्रसिद्धत्वात् (तु. क्र १, ८९, ३; ९६, २; २, ३६, १६) ।

^{g)} लक्षणे कप्र. (तु. वें. सा.) । यत्तु PW. GW. MW.
कर्मणि प्रयोगमाहुः । तच्चिन्त्यम् । यम् इति कर्मपदस्य

तथा सति संबन्धमिलित्वात् ।

^{h)} GW. अनुः कप्र. इति । वें. सा. PW. च अनु...वर्तते
इति योगमाहुः । तथापि विमर्शसहं स्थले द्र. ।

ⁱ⁾ रुजसि इति द्वि. युक्तः कप्र. । गतिस्वेऽपार्था
द्वैस्वर्यापत्तिरित्यसकृदवोचाम ।

^{j)} संवृतः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें. सा. GW. ;
वैतु. PW. MW. अनु...प्रवावृते इति योगमाहस्तु) ।
तथा सति प्राधान्येनाभिप्रेता लक्षणार्थो गोणो भवेत् ।
अनुपूर्वकगत्यर्थानामाख्यातानामर्थे लक्षणार्थाऽन्तर्भावश्चा-
प्रसिद्धः ।

^{k)} पूर्वेण भूवत् इत्याख्यातेन गतितया युयोजयिषुः वें.
चिन्त्यः ।

^{l)} चित्रमेतद् यत् सा. कर्मप्रवचनीयतयोरकस्य गतित्वे
पर्यवसाययति । ✓चित्र इत्याद्याऽकर्मकः प्रयोगः द्र. (तु.
क्र २, ३४, २) ।

^{m)} सा. इहाऽर्थजरतीयतीव । स्वराज्य-पदे कर्तरि
प्र. चेद् भवेत्तर्हि का गतिः अनोः इति नासी स्पष्टमाह ।
अनु...वावृष्टः इति योगश्चेदभिमतः स्यात्तर्हि णिज-
र्थान्तर्भावेऽपि सति न कोऽपि प्रसिद्धोऽन्वयार्थान्वयः संभवे-
दिति दिक् ।

ⁿ⁾ लक्षणे इति सा., आनन्तर्ये इति वें. । उभयथाऽपि
कप्र. एव ।

^{o)} वें. सा. पश्चादर्थे स्वाअ. इति (तु. सस्थ. टि. वृश-
> -शः?) । सा. [पक्षे] आनुगुण्येऽर्थे च्युतस्वरसंस्कार
एव आदिस्वरं वृशा- इति पदं गवार्ये पश्यन्-
गतिकत्वादनो गतित्वविकल्पमाचष्ट (तु. अनु वृशान्
इति प्रयोगः [क्र १, ८२, ३ प्रभृ.]) । विस्तरस्तु वैश. द्र. ।

^{p)} पुनर्या निविद्म इति द्वि. युक्तः लक्षणे कप्र. (तु.
वें.; वैतु. सा. ✓शंस इतीममध्याहरति गतित्वेन
अनुं च तेन योजयति । श्रुतिस्वरस्य विरुद्धस्वर्थं योगो
भवति) ।

^{q)} वें. अनु...इषितुम् इति केतमिति चोभयं भागम्
इत्यनेन समानाधिकरणमित्याह । अन्वादि वाक्यान्तरं
तु द्र. । केतमनुलक्ष्य सविशेषितमित्यन्वयः ।

६^a; ७^b; ४२, २; ३, ४, १७; ७, ८¹⁰; ७, ६¹⁰; १२, ७⁰;

१५, ३¹; १७, १४; ५; २३, २; २६, ८¹; ३३, ३¹; ४;

३५, ८¹; ४३, १^k; ५१, १०¹; ११; ५५, ४; ४४, १^m;

१) लक्षणे कप्र. । सा. जायते इति पदमिति शेष इत्येवं सुग्रहं द्र. ।

२) सप्तमीवचनः कप्र. (वैतु. PW. GW. अनु-आ... ध्रुव इति योजुः) ।

३) व्रतम् इति द्वि. युक्तः लक्षणे कप्र. (तु. सा., वै. अनन्वित इव; वैतु. GW. अनु दीधानाः इति योजुः) ।

४) तृतीयार्थे कप्र. । स्वेन धाम्नेति मन्त्रांशस्वरसः (तु. GW. । एकतरत्र अनु... ववक्ष इति योगं यत् वै. सा. आहतुस्तच्च चिन्त्यम् (तु. सस्थ. टि. परि✓वक्ष ।=✓उक्ष 'वृद्धौ') । अन्यत्र च वै. अनु... अनयन्त इति, सा. च अनुघोषम् इति ब्रुवाणौ विमृश्यौ भवतः ।

५) सपा. का ६, ३, १ उप इति पाठे. ।

६) वै. सा. अनु... विभाहि इत्याख्यातयोगमाह तु. । तत्कर्मतया च ज्वालाशब्दोऽध्याह्रियते पूर्वी-शब्दस्य च पुरुशब्दात् स्त्रियां रूपापत्तिरुच्यते । परमेतावतः क्लेश-वतः पथः सरलतरः कप्र. मार्गः । 'पूर्वीः (कृष्णाः) अनु (अनुसृत्य तद्वद् इत्यर्थः) वर्तमानासु कृष्णासु त्वम् अग्ने... विभाहि' इति सुखिलष्टोऽन्वयः ।

७) प्रथमा धर्मा इति द्वि. युक्तः अनुः कप्र. इति वै. । अनु... समिध्यमानः इति गतिवत्वादी वा पक्षे सप्तम्यर्थ-कर्मप्रवचनीयत्ववादी वा सा. उभयथाऽप्युपेक्ष्यः (तु. समानाभिप्रायाः श्रुतीः ऋ १, १६४, ४३; ५०; १०, ५६, ३; ९०, १६ प्रमृ.) । अथेह प्रथमे कल्प आदिस्वरं धर्म-शब्दम् अग्निविशेषणतया कर्तरि व्याचक्षाणः सा. नितरां च्युतसंस्कारः । सपा. तैब्रा १, २, १, १० आपश्चौ ५, ६, ३ नु इति पाठे. ।

८) वै. सा. PW. GW. MW. अनुप्रजानु इति द्रुशुदात्मकपदमाहुः । मति- शब्दश्चाऽक्लं बरूपो ज्योतिः इत्यस्य समानाधिकरणतया व्याख्यायते । वस्तुतस्तु मतिम् अनु इति तृ. अर्थे कप्र. द्र. (तु. हृदा मनीषा मनसाऽभिकल्पतः [कउ ६, ९]) ।

९) योनिम् इति सप्तम्यर्थे कप्र. (तु. वै. सा. ; वैतु. GW. अनुसंचरन्तो इति द्रुपसर्गयोगं ब्रुवाणः स्वर-द्वयी प्रति बोधो भवति) ।

१०) वै. अनु... आगत्य इति सा. च अनु...

प्रजानु इति योगावाह तु. । समानश्रुतिस्वारस्यं तु कप्र. इव द्रव्येत (तु. ऋ ३, १२, ७; ७, ९ प्रमृ.) ।

११) सोम-पेयम् इत्यनेन संबन्धाल्लक्षणे कप्र. (तु. ऋ १, १४१, ३; ३, ५०, २; ७, ९०, ४; १०, ३७, ३) ।

१२) लक्षणे कप्र. । इदमाऽस्याऽन्वयः । नापू. मन्त्रे कृतां प्रार्थनामुद्दिश्येत्यर्थः (वैतु. सा. य इहाऽसंगत-मिवाऽनुकमार्थमाह) । यत्तु वै. एतदन्वयार्थं त्वाम् इति पदमिन्द्रपरमाचिक्षिप्सति तदप्ययुक्तम् । तथा हि सतीदमः सुतम् इतिपदेन विशेषणत्वेन संबन्धे सिद्धे उत्तरार्धे अस्य इत्यस्य पदस्याऽन्वादेशीयेन सर्व-निघातेन भाव्यम् (पा २, ४, ३२) । ननु त्वदभीष्टे-ऽन्वयेऽपि समानं चोद्यमन्वादेशसामान्यादिति चेद् । नेति ब्रूमः । सुतम् इत्यत्र क्तस्य भावेऽभिप्रायात् पूर्वार्धेन च प्रथमस्य वाक्यस्य परिसमाप्तिदर्शनाद् (वैतु. सा.) उत्तरार्धायनेदमा सुतस्य सतः सोमस्य प्रथमत एव उपस्थापनाद् अन्वादेशविषयाभावाद् ऊडिदम्- (पा ६, १, १७१) इति स्वरस्य चारि-ताध्यादिति ।

१३) प्रथमे कल्पे प्रसिति-शब्दं सेनापर्यायीकुर्वन् सा. अनु... द्रूणानः इति योगमाह (तु. वै. GW.) । आस्तां तावत् तच्चिन्ता तस्य नितान्तं निर्मूलत्वात् । प्रसितेरुक्तोऽर्थो व्युत्पत्तिमात्रावष्टम्भः प्रवृत्तिप्रामाण्यशून्यः । गत्यर्थो ✓द्रू (स्वा.) ✓द्रू (क्र्या.) इत्यस्माद् विविकत इत्यलं विस्तरान्तरेण । द्वितीये च कल्पे अनोः कोऽर्थो भाष्य-कृतोऽभिमत इत्येव न स्पष्टमुक्तं भवति । यदि नाम तृतीयार्थः कर्मप्रवचनीययोग इत्युच्येत तर्हि तृष्णीम् इति तृतीयार्थे द्वितीयेति तद्वचांस्यपार्थान्यापथेरन् । उक्तयोगत एव तत्सिद्धेः । न चापीह निरुक्तप्रामा-ण्यात् (या ६, १२ द्र.) तृतीयार्थे अनुः अभिसंमतस्तस्येति वक्तुं पार्थैत । तदुद्धृते निरुक्तांशे तृतीयारूपयोर्मध्ये अनोः पाठोपलम्भात् । यदि हि नाम द्वितीयायास्तृतीया-त्वेन परिणतिः अनुना कारिता निरुक्तकारस्या-ऽभिप्रेताऽभविष्यत् तदोक्तप्रकारेणोक्तपरिणामकारितया परिसमाप्तशक्तित्वात् अनोः पुनः पाठमसौ नाभ्यरोचि-ष्यतेत्यभिसन्धिः ।

८; ९; १६, १८^१; २०, २^१; २२, ७^०; २९;

३०; ४०, ४^१; ५२, ६; ५, २९, २०; ३२, १०^१;

३३, २^१; ४४, १^{११}; ३; ५२, ६^१; ५३, ६^१;

१) लक्षणे कप्र. (तु. सा. । यत्त्वसौ भावं निष्पन्नं प्रमति- इत्येतत् स्त्री. प्राति. लक्षणया तद्वद्वृत्तिवो- पचारेण पुंसा सामानाधिकरण्यं भजत् सद् बस. भवतीति कृत्वा स्वत एव पुं. भावयति, तद् यथा दाशतय्या वाचो- युक्त्या विरुध्येत तथा यद्. । वैतु. वें. GW. च लक्षणार्थम- लक्षयन्तौ अनु...आजगन्म इति द्रुगुपपुष्टाऽऽख्याता- ऽऽख्यायिनौ) ।

२) यज्ञम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

३) सीम् (=पूर्वार्धश्राव्यमाणाः स्वसूः) अनुलक्ष्यति संबन्धः (तु. वें. सा. च) । यश्चेहऽपरः अनुः श्रूयते तदर्थं अनु/बन्ध् > अनु...बद्धधान- इति द्र. (वैतु. सा. यः बद्धधानाः इति पदं सीम् इत्येतत्-समानं प्रकृतेन कप्र. अनुनाऽन्वितमिच्छति) । एवं यश्चेह प्रः श्रूयतेऽमौ गतितया /स्यन्द >स्यन्दयुध्यै इत्यत्रान्वितः द्र. (वैतु. सा. यो द्वितीयमुक्तपूर्वम् अनु स्यन्दयुध्यै इत्यनेन प्रं च मुचः इत्यनेन गतितया योजयितुमिच्छन् प्रमुचः इत्येकस्मिन् पदे द्वैस्वरी कथं, तिङि चोदातवति गति- निघाताभावश्च कथमिति चोद्यं नैव पश्यति । नापू. मन्त्रे च समानप्रकरणके प्र/सृ इत्यस्य प्र/कम् इत्यस्य च ये श्रुती भवतस्ते च नितरामित्रोपेक्षते) । यत्तु PW. GW. प्रभृ. अनुप्रमुचः इति द्विगतिकं त्रिस्वरमश्रुतपूर्वं क्रिप. श्राव्ययुस्तदतीव निस्सारं द्र. । निपातद्वयप्राकरणिकसंबन्धाऽविभावनदुर्विपाकमात्रत्वात् स्वरसंचारसौक्ष्मीं प्रत्य् अक्षम्यसाहसमात्रत्वाच्चेति दिक् ।

४) दिशम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. ; वैतु. वें. अनु...श्राव्य इत्याह तच्चिन्त्यम्) ।

५) कप्र. । ईम् इत्यनेन सना. वा युदित्येनचिस्केन पूर्वार्धमितेन वाक्येन वाऽन्वयः । प्रथमे कल्पे ईम् इत्यनेन नापू. मन्त्रे श्रावितचरोऽर्चनप्रकारः परामृश्य- मानः द्र. । उत्तरे तु ईम्...इन्द्रम् इति सामानाधि- करणः संबन्धः । प्रथमे कल्पे लक्षणार्थं उत्तरे तु. पश्चादर्थे अनुः इत्यपरो विवेकोऽपि द्र. (तु. । उत्तरं कल्पं) वें.; वैतु. सा. PW. प्रभृ. अनु...आर्चन् इत्येवं योजकाः) ।

६) पादादौ युद् इत्याक्षिप्य पश्चादर्थे वा लक्षणे वा

तदभिसंबद्धः कप्र. (वैतु. सा. रावथोत्तन्मिव क्षितयः इत्यस्य विप. इतीव भाषमाणः, PW. प्रभृ. च अनु... नमन्त इत्यनपेक्षिताऽन्वर्थोपमप्रिमाख्यातिकं योगं तुवाणाः) ।

७) याः (धियः) अनु इत्था जोष वक्षः इत्येवमन्वयः (वैतु. वें. जोषम् इत्यन्वितः प्रत्यर्थं कप्र. मन्वान- दिचिन्त्यः । सा. अनु...वक्षः इति योगोऽप्यष्टान्वितार्थः) ।

८) लक्षणे कप्र. । सामान्येन द्वितीयायां पाप्तायामिह यासु इति सप्तमी द्र. (वैतु. वें. GW. अनु...वर्धसे इति योगे मन्वाते तौ चात्र प्रत्याख्येयौ द्र.) ।

९) पाप्मे. काठ ४, ३ अधि द्र. ।

१०) एनान्...विद्युतो मरुतो...अनु...अह अनुगच्छ- न्येव इति सा. /गम् इतीममभ्याहारन् अनो- गतित्वं प्रतिपिपादयिषति । न चासी यत्नस्तदीयः शोभनः । लक्षणार्थं कप्र. सुबच्चत्वं नैव च विद्युन्मरुत- सान्निभ्यास्मकस्य श्रुत्यर्थस्वारस्यस्य सुबदेऽभ्याहारस्य तदुपाश्रयस्य गतित्वरूपनस्य वा सुतरामजागलस्त- नायमानत्वं न व्यभिचरेत् । यच्च वें. सा. एनान्... मरुतः इत्यन्वादेशस्य चाऽन्वादिष्टस्य चोभयोः सपदि योगमेकस्मिन्नेव वाक्येऽन्वयं च बभाषते तदपि तयोर- सदृशमिवापतेत् । अन्वादेशस्याऽन्वादिष्टस्थानित्वेनैव सावकाशत्वादित्यस्य निगदसिद्धत्वात् । न चेहकोप- ष्टाद् दिवः इति षष्ठी न च तत्संगमार्थं 'मरुदगणस्य' इत्यश्रौतोऽभ्याहारोऽपेक्ष्यत इत्यादिविस्तरस्त्वस्मदीये वैश. द्र. । उक्तदेव न्यायाद् अन्वादिष्टाऽन्वादेशविषयकाद् उत्तरार्धमाश्रव्यापकेकवाक्यकल्पनामुपाश्रित्य प्रवर्तमानयोः GW. MW. अनु...अर्त इति यं गोऽपि सुत्यजः स्यादिति न बहु वक्तव्यमिवास्ति ।

११) अनु...यन्ति इति योगं भाषमाणः PW. उपेक्ष्यः (वैतु. GW.) । तथा सति रोदसी इत्यस्या- ऽन्वयस्य स्वारसिकस्य दुर्लभत्वप्रसङ्गात् । यनि. तु पर्जन्यविसर्जनानन्तरं मरुतामुभयलोकसंसर्जुकेनैव सतेन्द्र- धनुषा यावापृथिव्योर्मध्ये गतिः सुवचेति तदुपपत्तिः । यदपि सा. पर्जन्यविमोचनस्य यावापृथिवीविविषयत्व- मनुमन्येन तदपि चिन्त्यम् । दिवः पूर्वार्धं पर्जन्यकोशच्या- वनाऽपादनत्वेन श्रावितत्वे सति तस्याः सपदि पर्जन्य-

१०^८; ५९, १^०; ९१, १९०; ७३, ।४^०; ७८, २^०; ८१, २^{१०}; ।३^१; ८६, ५; ६, १५, ९;

विमुक्तजलाधारत्वस्य दुर्घटत्वाच्चायुक्तत्वाच्चेति दिक् । अपि च अनु...वि...सृजन्ति इत्येवं योगमातिष्ठमानः MW. चिन्त्यः । ...यन्ति इत्यनेन च वि...सृजन्ति इत्यनेन चैकस्यैव अनोर्युगपद्योगमुशन् PW. विमृश्यः ।

५) पूर्वार्धगते शुद्धम् इति गणम् इति च पदे अनु-लक्ष्यत्वेनानेन कप्र. सताऽन्विते भवतः (तु. वं.) । सकलमन्त्र-मयेऽत्रैकस्मिन् वाक्ये सति यत् सा. पूर्वार्धोत्तरार्धभेदेन वाक्यभेदं चकार । तन्मन्दम् । तदीययोजनाद्वयेऽपि अनु-प्रयन्ति इत्येकपदे द्वैस्वर्यप्रसङ्गादिति दिग् (अस्मदीय-योजनायां तु. क्र. ५, ५३, ५) । PW. प्रमृ. गतित्वं मन्वानास्तथैवोपेक्ष्याः ।

६) इह श्रथयन्ते इत्यकर्मकमाख्यानम् (तु. टि. अनु ✓श्रथ, अश्रथ > शिश्रथः ; वैतु. G.W. य इहाप्युप-सृष्टमाख्यातमाह, वं. सा. च यौ उपसृष्टि च समर्थयतः ✓श्रथ=✓डिलू इति धात्वन्तरसाम्यं च । तु. सा. क्र. ४, ३२, २२ अपि) । एवं तावत् स्वं भानुमनु इत्येवं यनि. कप्र. एव व्र. (तु. रक.) ।

७) लक्षणे कप्र. (तु. वं. स्क. सा. G.W.) । गतिरेव वा स्यात् । तदा गोमतीः...अनु...क्षेति इति सकर्मकतया-ऽन्वयो वक्तव्यः । प्रायेण तु ✓क्षि (निवासे) इत्यस्या-ऽकर्मकतयैव श्रुतयो भवन्ति । क्वाचित्कमेव सकर्मकमपि श्रवणं भवति (तु. क्र. ५, ३७, ४) ।

८) वाम इत्येतेनाऽन्वितः पश्चादर्थे कप्र. व्र. (तु. G.W. ; वैतु. वं. सा. PW. यदनु अनुष्टुप् इति समस्तमाख्यातं भवति न्याय्येतरद्वैस्वर्यं च प्रसज्यते) । यथा च स्तुव-वे इति स१ स्थान्न चाऽऽख्यातमिति ।

९) लक्षणं कप्र. व्र. ।

१) पाश्चात्यास्तु प्रथमे मन्त्रे अनु...विराजति इत्याख्यातं द्वितीये मन्त्रे च अनु...ययुः इत्याख्यातं पश्यन्ति । तदेतत्तदीये दर्शनमदर्शनमिव भवति (तु. सा., वं. [२ये मन्त्रे]) । उभयत्र लक्षणादिकर्मप्रवचनी-यार्थविशेषोपपत्तेः । तथाहि । उषःकर्तृकया प्रयाण-क्रियया सवितृकर्तृकाया विराजनक्रियाया लक्ष्यलक्षण-संबन्धो वा पौर्वापर्यसंबन्धो वा मन्त्रस्वारस्यानुरोधेन कामुपपद्येत । स एव च कर्मप्रवचनीयार्थ इत्यभि-प्रायः । गतित्वे प्रयाणविराजनक्रिययोरभिधेयार्थस्वरूप-सामान्ये सत्येव तयोः क्रिययोर्गतिद्वारा पौर्वापर्य-

संबन्धो भवेन्नाम वाच्यः । न तु 'पत्युर्मरणमनु-भ्रियते पत्नी' इतीह प्रयुक्तमरणद्वयवत् प्रयाणविराजन-क्रिययोः काऽप्यभिधेयार्थस्वरूपसमता संभवति येन प्रयाणाऽपेक्षया विराजनस्याऽऽन्तर्यद्योतकत्वेन अनोः गति-त्वमुपपद्यताम् । समानवाच्यार्थस्वरूपतायामानन्तर्य-साहचर्यसजानीयोऽनोरर्थो गतित्वद्येत्यो भवति विभिन्न-वाच्यार्थकक्रियाप्रयोगे चाऽसावेवार्थः कर्मप्रवचनीयत्वं प्रयो-जयतीत्याकारको विवेक इहाभिप्रेतो भवति । अथो-त्तरस्यामुच्ययमपरो विवेकविषयोऽवध्यः । तद्यथेह सवितृकर्तृकदेवान्तरकर्तृकयोः प्रयातियातिक्रिययोरभिधेय-स्वरूपं प्रति भेदाभावो भवति, तथा पूर्वोक्तदिशा तदीयाऽऽन्तर्याद्यर्थो गतिगोचरीक्रियेत्येवं प्रत्यवस्थीय-माने उच्यतेऽयमपि नैव गतिविषय इति । कर्मान्तर-सदभावात् । को भावः । उच्यते । यत्र कर्तृविशेष-कर्तृक्रियामपेक्ष्य कर्मान्तरकर्तृकायास्तज्जातीयाया अप-रायाः क्रियाया आनन्तर्याद्यर्थो गतिद्येत्यो भवति तत्र पूर्वा क्रिया कृद्वृत्ति वाऽऽपाद्यते कर्तरि वाऽन्तर्भा-व्यते । सा चैवं कृद्वृत्तिमापाद्यमाना वा क्रिया तदन्त-र्भावविशिष्टो वाऽसौ कर्ताऽनुपसृष्टाया उत्तरस्याः क्रियायाः कर्मतया निर्दिश्यते । तद्वति वाक्ये कर्मान्तरं च न संभवति । यथा 'रामो गच्छति' इति रामकर्तृकेका क्रिया 'लक्ष्मणो गच्छति' इति लक्ष्मणकर्तृकाऽपरा क्रिया । तयोः परस्परसंबन्धावच्छेदो द्विविधः संभ-वति । 'रामस्य गमनसमुगच्छति रामं वाऽनुगच्छति लक्ष्मणः' इति । न तु रामस्य वनगमनमनु लक्ष्मणः कीर्तिं जगाम' इत्यत्र गतित्वं संभवति । उभयोः क्रिययोर्गत्यर्थसामान्येऽपि द्वितीयस्य कर्तुरीप्सिततमत्वे-नाऽपरस्य कर्मणः प्रदानात्तदपेक्षया प्रथमकर्तुर्वा कृद्वृत्तिमापन्नायास्तत्कर्तृकायाः क्रियाया वा द्वितीयकर्तु-रीप्सिततमत्वाभावेऽनुगतविषयत्वाभावात् । अनुना कर्मप्रवचनीयेन तयोर्मध्ये वर्तमान आनन्तर्यसंबन्धस्तु द्योत्यत एव । तद्वदिहाऽपि (क्र. ५, ८१, ३) सवितृ-कर्तृकप्रयाणक्रियां कृद्वृत्तिमापन्नान् अनु (अनुलक्ष्या-ऽनुसृत्य वा) अन्ये देवाः स्वीयमीप्सिततमकर्मभूतं महिमानं ययुर्नत्वनुययुरिति विवेकः कर्तव्यः ।

९) अनु प्रयाणम् > सपा. शौ ७, ७७, ६ अनुप्रयाणम् इति पाठः ।

१७, १२^a; २३, ८; २८,
४^b; ३६, २०; ४६, १४^d; ५४,

६०; ६३, ६१; ७; ६४,
५; ६७, ६; ७५, ६६;

७, ७, २^h; १८, १२ⁱ;
२५²; ३१, २^k; ७०,

१) 'तासां नदीनां संबन्धिनः पुन्थां पथो मार्गान् प्रवृत्तः प्रवणान् अन्वकर्षी' इति शेष इत्येवम् अनु इत्युपसर्गयोग्यक्रियाध्याहारं च तत्प्रकारकमन्वयं च तद्भाष्यं च सा. अन्मेने । अत्र प्रत्येकस्मिन् पदे क्षोदक्षमे सत्यपि न विस्तारेणार्थ इति संकेतमात्रमुच्यते । प्रवृत्तः इति शसि रूपस्य नीचीः इत्यस्य च अपुसः इत्यस्य च समानाधिकरणभूतस्य तद्वद् अपाम् विशेषणत्वेन सहजेन चारितार्थ्यमुपागतस्य पुन्थाम् इति अमि रूपेणैकवचनेन विगतिगतीयमानं वचनव्यत्ययमुपाश्रित्य सामानाधिकरण्येन योजयितुं मनीषाऽनीशा तदीयेत्यवधेयम् । प्रवृत्तः इत्यस्योक्तात् स्त्रियां शसि सामर्थ्यात् (तु. ऋ ७, ३२, २७ प्रभृ.) । अत उक्तो वचनव्यत्ययप्रस्तावो निरर्थकः । एवं च अनोः कर्म-प्रवचनीयतया पुन्थाम् इत्यनेनाऽन्वय ऋजूयत्युत्तरार्थमात्रव्यापकमेकमेव वाक्यं च भवेदिति ।

२) उरुगायम् अभयम् अनु...विचरन्ति इत्याकारिका योजना GW. MW. प्रभृतीनां पाश्चात्यानामभिमतता भवति । तत्र विमर्शो भवति । किमिह तासां गवामभयविशिष्टलोकविशेषं प्रति संक्रमणं शिश्वावयिषितं भवत्युताहो तासामिहैवाऽभयेन विचरणमिति । सूक्तगानि लिङ्गानि तावद् द्वितीयमेव विकल्पं द्रष्टव्यं । ओपक्रमादेशोपसंहाराद् हि समग्रं सूक्तमेतद् गवामाभ्यायनं सुखविशेषाधाने पालने पोषणे च सुपठं भवति । अतः कप्र. उरुगायेनाभयेन इति मृतीयार्थे योगः । अभयस्य सिद्धवच्छावितत्वान् नाऽयं साध्याभिप्रायोद्देशादिलक्षणपदार्थवचन इति विवेकश्च सुकरः । तदुक्तवन् सा. तु चिन्त्यः ।

३) अनुप्रयेजे इति योगं स्क. वें. सा. GW. चाहुः । तदनभिमतं भवति । यत ऐन्द्रस्यौजसो लक्ष्यत्वेन समर्पयितुमिष्टत्वात्तदर्थीयः अनुः कप्र. एव स्यात् । अन्यथा द्वैस्वर्यमप्यनुपपन्नं भवतीत्यपरं चोद्यं स्यात् । स्क. [पक्षे] पश्चादर्थे अव्य. इत्यपि नेष्टम् ।

४) अनुः सहायं कप्र. (पा १, ४, ८५) ।

५) लक्षणार्थः कप्र. । यत्र यत्र यथा यथा च गावः प्रायुस्तत्र तत्र तथा तथा च प्रेहीत्यर्थः (एवं नाम ताः संरक्षन् संसृताभिः सह गत्वा तासां प्रत्यायनसमये-

ऽरिष्टाभिस्ताभिः प्रत्यागन्तुमर्हतिभ्यभिगन्त्येः । तु. नाउ. मन्त्रः) । एस्थि. अपलक्षणांमपि सती द्वैस्वर्यमनु-मन्वानाः अनुप्र...इति इति योगं च ब्रुवाणाः PW. प्रभृ. उपेक्ष्याः ।

६) अनु-प्र✓पन(गती) इतीवह कल्पयन्तः सा. प्रभृ. नादिशेरेन् । लक्ष्यमात्रभूतयोरश्विनोः प्रपतनक्रियया कर्तृत्वसंबन्धाभावे सति कस्यचिदपि तदनुपपतनकर्तृत्वेन वक्तुमनुपलभ्यमानत्वात् लक्षणार्थः कप्र. पृथगन्वयः स्यादित्यभिसन्धेः ।

७) पूर्वार्धे यथाऽभिलषितं पुरोचयने श्रावितं सत्युत्तरार्धे इह तत्प्रत्यनीकनया मनोऽनुसारि पश्चाद् यमनं श्रावितं द्र. । एवं सति अनोः कप्र. मूनः इत्येतेन कर्मपदेन पश्चाद् इत्यस्य किञ्चि. च यच्छन्ति इत्येतेन संबन्धः ; वैतु. या ९, १६ यदन्वित्र सा. पश्चात् इत्येतत् पदं रश्मयः इत्येतेन योजयन्नपि मनोऽनुकूलमित्युक्त्याऽनोरिवार्थं परिसमापयन्नपि तदीयं पुनः प्रसवमिवच्छन् अनुयच्छन्ति इत्यपि भाषते, GW. च यः अनुयच्छन्ति इति योगं समर्थयन् पश्चात् इत्येतद् अनोः अर्थे कप्र. इतीवाऽभिसंदध्यात् ।

८) तृतीयार्धे कप्र. इति सा. साध्याह (तु. वें.) । अनु...आयाहि इत्येवं योगं पश्यन् GW. चिन्त्यः स्यात् ।

९) सादृश्यार्थे कप्र. (द्रुष्टुम् अनु इति संबन्धः) । प्रथमे पादे श्रूयमाणे श्रुतु- इति ब्रुवन्- इति च कनुष- इत्यस्य विप. असती व्यप. भवत इति कृत्वा वें. सा. आनुपूर्व्ये अव्य. इत्यातिष्ठेते । PW. GW. प्रभृ. च द्रुष्टु-कवचयोः सामानाधिकरण्यमिव पश्यन्तः अनुं नि वृणक् इत्येतद् व्यवहितं क्रिप. गतीकृत्याऽनुप्रवेशयन्ति । तदेतत् सर्वं सार्थविमर्शं द्र. ।

१०) पाठः (तु. पपा. प्रभृ. ग. इति) ? 'अनु-[($\sqrt{२}$ अन् L = $\sqrt{अन्}$, अन्द् 'बन्धने') विप. ('बन्धु- [पैजवन-सुदास-]) > अनुम् इति शोधः । शेषं ब्रुधम् ऋ १, १६७, ४ टि. द्र. ।

११) कृष्टिकर्तृकसंनमनस्य सोमकर्तृकोर्ध्वभावस्य च समानं देवताराधनमुद्दिश्य कृतत्वेन श्रावण एव मन्त्रस्वरसः (तु. वें. सा. ; वैतु. GW. अनु भुवन् इति योगमुशान् चिन्त्यः) ।

४^०; ७७, ३; ८७, ७^०; ८, १,
१४^०; २, ३३^०; ४, ८^०; १०;

२०^१; ६, ३८^{२४}; ९, २;
१०, ६; १११, ८; ४३,

२११; १७, ५^१; १९, ३५;
२०, ७; २१, १८; ३२, १९^१;

*) अनु...चख्यथुः इति संबन्धं वै. सा. प्रमृ. उदयुः । उपसृष्टधातुवाच्यभूतस्याऽन्वेषणविशिष्टदर्शनार्थस्य प्रसङ्गा-
ऽभावात् कप्र. सतः अनोः सदृशार्थस्य च प्रासङ्गिकत्वात् न
तथेति दिक् (तु. क्र ९, ९७, ५) । यथा च ✓ख्या
इत्यस्योपसृष्टस्यानुपसृष्टस्य च सतोऽकर्मकमपि वृत्तं भवति
(तु. मा ११, १७^१ इत्यत्रत्यं टि.) ।

०) गतिरिति वै. सा. PW. प्रमृ. च । तथा च सति
व्रतानि इत्येतत् सर्वकर्मत्वेनाऽभीष्टस्याऽन्तर्भावितव्यर्थस्य
अनु-क्रधत्- > -धन्तः इति शत्रन्तस्य कर्मतया योज-
यितुमिष्यते । यथा चेदमाख्यातं न सकर्मकं न
चाऽन्तर्भावितव्यर्थं भवितुमर्हेत् तथा बाह्वृच्य एवास्या-
ऽपराः श्रुतयो विस्पष्टं दर्शयन्ति (तु. क्र ६, २, ४; ३,
२; ८, ४६, २३ यत्र क्रधृद्-वार- वीतु-वार- शब्दयोश्च
विवेकोऽप्युक्तमेवार्थं द्रष्टव्यं) । एस्थि. मध्यमयोः पादयो-
र्हेतुहेतुमद्भावः द्र. ।

०) 'अमन्मह्वी (हि, इ) त् (यथा वयं) शूर ! ते
महता राधसा स्तोमम् अनु सकृत् सु सुदीमहि'
इत्येवमन्वयः स्वरतः । अनुः अत्र तृतीयाथे कप्र.
भवति । स्तोतृणां स्तोमसदृक्तानामैन्द्रेण महता राधसा
निमित्तभूतेन वा साधनभूतेन वा (सिध्यमानस्य)
मोदातिशयस्याऽन्तर्विच्छिन्नपर्यायराहित्याऽऽत्मकसकृद्-
भावविशिष्टस्याऽनुभवस्य प्रार्थ्यमानत्वेन समर्पणे तात्पर्य-
वती भगवती श्रुतिः द्र. (वैतु. वै. सा. प्रमृ. यैः
पूर्वार्धेन वाक्यमेकं परिसमाप्योत्तरार्धेन तदसंबद्धमिव
वाक्यान्तरं कर्तुं कृतोत्साहैः सद्भिर्बलात्कारेणैव अनु...
सुदीमहि इति योगगुरीकुर्वाणैः अनु✓मुद् = अनु
✓ब्रू इतीव बाभाष्यते) । उक्तपूर्वेऽस्मदीयेऽन्वये
सु इति अव्य. क्तिवि. सुदीमहि इत्यनेन क्तिप. संगच्छेतेति
दिक् ।

०) 'मघं हविल्लक्षणं धनं तदतो यजमानान् अनु-
मन्यनुमोदको भवति' इति प्रथमे कल्पे सा. गतिव-
माह । अत्र तावत् शसन्तस्य मघोनः इत्यस्य
अनु...मन्दी इत्येवं कृताऽन्वयो दुर्घटश्चिन्त्यः ।
न च स्यान्नाम मघोनः इति षष्ठी किमतो नद्विद्यत
इति वाच्यम् । अनुपसृष्टस्य मन्दी इति शब्दस्य
बाह्वृचे प्रसिद्धत्वात् (तु. ९, ५६, १ प्रमृ.) । उत्तर-

स्यामृचि वाजुदावा मघोनाम् इत्युपस्थिताच्छ्रौता-
ल्लिङ्गादिहापि बहुत्वविशिष्टमघवद्विषयताऽनुमानाच्च ।
मध्यमे कल्पे तावदसौ मन्दी रतुत्यः इति नितान्त-
मसमर्थमर्थमिच्छन् वाक्यपूर्तावशक्तः 'तान् अनुगृह्णातीति
शेषः' इत्यननेक्षिताऽध्याहारमुपाश्रयति । ततोऽपि
सन्तोषमनाप्नुवन्नव चरमे कल्पे 'यस्य मघोनः धनवतः
इन्द्रस्य मन्दी रतोता (अनु) अनुकूलो भवति' इत्यु-
त्तमसंबद्धमनोरनुकूलार्थे प्रयोगं वाञ्छति । तेनाप्यथ
प्रस्तुतमन्त्रावधिकामर्थपरिसमाप्तिमपश्यन् एष एतानि
इत्युत्तरत्रैकवाक्यतामाह ।

०) तु. सा. यः क्र ३, ३२, ११ इति श्रुत्यन्तरसंवादनने
तृतीयाथेतामस्य कप्र. सतः प्रतिपेदे (तु. वै. ; वैतु. GW.
अनु...वावसे इति योजुकाः) ।

१) लक्षणे कप्र. । यतु सा. पश्चार्धतामस्य पश्यन्
यूथानि इत्यनेन कर्मणाऽस्य संबन्धं मन्वानश्च
निर...अजे इति क्तिप. अकर्मकमाह, तन्न (तु.
निर✓अज्) ।

१) इह पत्रा. वर्ति ? वर्ति इति शेषः द्र. (इन्द्र-
मनुलक्ष्य द्यावापृथिव्यौ वर्तनशीले भवत इन्द्रवच्च
वर्तनशीला भवन्ति यथाऽइवमनुलक्ष्य तदनुसारितया
चक्रं वर्तनशीलं भवत्येवं मन्त्रान्वयस्य सुश्लिष्टत्वात्) ।
एस्थि. ✓वृत् > वर्ति इत्यस्य वा छुप्तप्रत्ययतकारं
वै. GW. प्रपु (वर्ति इति) त्-र्ति > र्ति इति यदन्ये
प्रतिपद्यन्ते (तु. वै. सा. GW.) । तदसंगतम् । निदर्शन-
वाक्ये तिङ्छन्तोपक्षया कृदन्तस्य सतश्च चक्रस्य वि. न.
नेदीय इवाऽऽकाङ्क्षितत्वादियमिसन्धिः । एवं च तावदत्र
मन्त्रे अनुः द्विः श्रूयमाणतया सकृच्चाऽऽक्षिप्यमाणतया
कप्र. द्र. ।

१) सकलगान्नाऽनुलक्षणस्य प्राधान्येन समर्पणे श्रुति-
स्वारस्यप्रतीतिस्तत्र च लक्षणे कप्र. एव द्र. (तु. टि. शौ
२०, ४, २; वैतु. वै. सा. GW. अनु...विधावतु इति
योजुकाः) ।

१) स्वधाः आहुवः चानुलक्ष्य यत्रैव तास्तत्रैवेत्यर्थे कप्र. ।
यतु सा. द्वितीयम् अनुं पूरणमाह । तन्न । आहुवः इत्ये-
तेन द्वि ३ तस्याऽन्वयस्य सुवचनत्वात् ।

४१, ३^a; ७^b; १०; ४८, १३; ५८, २०; ६३, ५५; ६९,

१८¹⁰; ८८, ५¹; १०३, २; ९, २, ४⁸; २२, ६^b; २९,

१¹; ५४, १; ६३, ६; ७०, ३¹; ४⁸; ९२, ३¹; ९७, ५^m;

१) लक्षणे कप्र. 'तुस्य वरुणस्य व्रतम् अनु तिस्र उषो वेनीरवर्धयन्' इत्यन्वयः । यत्तु. वें. सा. च तिस्र उषः इति द्विरे इतीवामिसन्धाय कालात्यन्त-संयोगार्थतयेव व्याचक्षते । तच्चिन्त्यम् । तिस्रभ्यः (पा ६, १, १६६) इत्युक्तदिशा तिस्रः इत्येतद् रूपम् प्र३ स्यात् । एतत्-समानाधिकरणे सद् उषः इत्येतदपि च तथैत्यमिसन्धेर् (उपसः > उषः इत्येवं सकारलोपश्च संजात इत्यपरो विशेष इह समवधेयः । न तु क्वाप उष- इति भिन्नं प्राति. स्यादिति । तथा सति जसि अन्तोदात्तानुपपत्तेरिति दिक् । उवते चान्वये वेनीः इति द्विरे रूपम् (वैतु. सा. प्र३ रूपम् इति प्रतिपन्नः (यथा चैतद् रूपम् √वी > वृष [न] >। नी- > वेनी- इत्यस्य प्राति. भवति न च पराभिमतस्य √वेन् इत्येतन्निपन्नस्याऽन्तोदात्तस्य सतः सरूप-कल्पस्यान्वयः प्राति. इत्येतद्विस्तरः यद्.) । एरिथ. उषस्त्रिकोपलक्षिताः सर्वेऽपि काला वरुणव्रतानुवारिणः सन्तः वेनीः नाम नदीः वर्धयन्ति इति तत्तन्मन्त्रवर्णप्रसिद्धेः स्रोत्यानां वरुणाज्ञानुसारित्वे तात्पर्यं द्र. ।

२) इत्थंभूताख्यान इह कप्र. । वरुणव्रताधीना देवा इत्यर्थः । व्रतस्य देवकर्तृकानुवर्तनक्रियायाः कर्माभावेन विवक्षितत्वेऽनोर्गतित्वं वा वृत्त्यं तत्प्रयोग-सामर्थ्याच्च योग्यक्रियाऽध्याहारो वक्तव्यः (तु. वें. सा. GHI. प्र५.) । उभयोः कल्पयोरियानेव भेदो भवति यत् कर्मप्रवचनीयकल्पे देवानां वरुणव्रताधीनतामुखेन गतिकल्पे च तेषां तद्व्रताऽनुगमनाऽऽख्यानमुखेन वरुणः स्तूयते । प्रथमे तद्व्रताऽनुसारित्वं फलत्वेन केमुक्तिकं द्वितीये प्रधानतया शाब्दस्तन्निर्देश इति दिक् ।

३) लक्षणे कप्र. (तु. ऋ ८, ११, ८; ४३, २१) । यत्तु GW. MW. च अनुप्रभूतः इत्येकं पदमित्याहृतः । तद्वत् । स्वरद्वयोपपत्तिविरहात् ।

४) क्रतुम् इति द्वि. युक्तो लक्षणे कप्र. । ते इत्यस्य चोत्तरार्धे संबन्धः । क्रि. अव्य. इति सा. आह । तदीयेऽन्वये अनूपत इत्यनेन क्रि. गतिभावेन संबन्धवचने साधीयः स्यादिति ।

५) एकतरत्र पश्चादर्थे अव्य. क्रि. (वैतु. सा. GW. अनु... आशत इत्येवं योजुको । एरिथ. प. अन्वय आप-

येत न स्वसौ सुयोप इति चिन्त्यार्थं द्र.) । अन्यत्र लक्षणे कप्र. द्र. (तु. सा.) ।

६) स्वधाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । अनु... ववक्षिथ इत्येवं योग इति कृत्वा वें. सा. अनु... वव इत्यस्य रूपम् आहृतः । तन्न । अकर्मस्य √वक्ष् (= √उक्ष 'वृद्धी') इत्यस्याऽनुपसृष्ट्येक संगतारवादि दिक् (तु. GW.) ।

७) स्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. ; वैतु. वें. GW. प्र५. अनु... अपवृत्ति इति गातरिति) ।

८) प्रवृत्तः (द्विरे) इत्येतदनुगतः कप्र. (तु. ऋ ६, १७, १२ प्र५. ; वैतु. वें. सा. [यस्य प्रवृत्तः इति प्र३, अनु... आशत इत्युपसर्गवती क्रिया चोत्त चिन्त्योऽन्वयः । पूर्वमन्त्रानुवर्तितबहुवचिनिष्टाद्योगातिरिक्तकर्म्मन्तरानुपपत्तेरिति दिक्) ।

९) लक्षणे कप्र. अनुप्रभूतः इति द्विरेऽप्युत्तरेण शत्रन्तेनैकपदतां भुवन्तः GW. प्र५. चिन्त्याः ।

१०) उत्तरार्धर्च-दिग्-विशिष्टाः सन्तः केतव उभय-लोकाप्रसिद्धाः सन्तु इत्यस्मिन् मन्त्रस्वारस्ये निर्जा-गल्यमाने जनुर्द्वितस्य प्राधान्येन शुश्रावयिषितत्वात् तत्साधकः कप्र. द्र. (तु. सा. ; वैतु. वें. PW. प्र५. च अनु... सन्तु इति) ।

११) लक्षणे कप्र. (तु. टि. प्र... पश्यते) ।

१२) सप्तम्यर्थे कप्र. द्र. (तु. नापू. सप्त. सकक्षा श्रुतिः । एवं तु. ऋ १, १८, १ ; १८६, ११ ; ३, १६, ४ ; ५, ३७, १ ; ९, १११, ३ ; १०, ७५, ३ प्र५. यत्र √यत् इत्यस्य वृत्तम् अकर्मकं सत् तु. वा सप्त. वा सहकृतं श्रूयते) । एरिथ. अनु... यतते इति योग-मिच्छवः सा. प्र५. चिन्त्याः स्युः । अपरं च । वें. सा. अनु... यत् इत्यस्य सकर्मकतामभिप्रयन्तो कर्मपद-वाच्यस्याऽनुगमनरूपे यतने यदस्य वृत्तिमाहृतस्तद-समर्थमिव द्र. । अनोः यतनक्रियार्थानुसृजकत्वात् प्रति गतिभावाभावाच्चोक्तायाः क्रियायाः कर्मपदवाच्यानु-गमनसंप्रयोजनतायाम् अनोः लक्षणाधर्वाच्चकृत्वेन पर्यवसाना-च्चेति दिक् ।

१३) धाम इति हुन्द्रम् इति च पर्यायेण कर्मकारकतां नयन् यत् सा. अनु... उपसर्गाभावयन्पुमयत्र तथा

३२^a; १०३, ५; १०९, २, ३^d; ६०; ७; ११, १२^e; १७, ११^h; १८, ७^o; १११, ३०; १०, ३; १४, १^f; २^f, १ⁱ; २७, ५; ३७, ५; ४०,

न करोतीत्यर्थे जरतीयं तन्मतेनापि नितरामजोष्यम् ।

^a) गतिवमनुसन्धान इव सा. (तु. MM.) 'अभिक-
निकदत् पुनः पुनः शब्दायते' इति चेदभणत्,
तदासौ चिन्त्यः । एवं हि सति पुन्याम् इति कर्म-
पदमनन्वितमिवापद्यते । अन्तर्भावितप्रधानकर्मणः क्यङ्-
ङन्तस्य ✓शब्दाय इत्यस्य कर्मन्तरापेक्षाभावात् ।
अतस्तदपितक्रियाया अधिकरणलक्षणतया अनुना कप्र.
द्वितीयान्तं पुन्याम् इति पदं समन्वितं स्यात् (तु. वें.
GW.) ।

^b) पूर्व्यः (<पूर्व- इति द्वि३ इति कृत्वा तदन्वितः
कप्र. (तु. GW. गत्यभावः ; वैतु. वें. सा. अनु...पुवस्व
इति योजुको) । ^c) लक्षणे कप्र. द्र. ।

^d) देवानां मार्गं उगाश्रायि । तत्र किं लक्ष्यमिति ।
उच्यते, युच्छन्नवाम (=यावती शक्तिर्भवति) तुदनु
(तावती शक्तिमनुलक्ष्य = यथाशक्ति) प्रवोदुम्
(=प्रकर्षेण क्रमिषुं चलिषुं = साफल्यं प्राप्तुम्) इति ।
एवं तावदस्मिन् अन्वये प्र✓वह इत्यस्याकर्मकतया
प्रयोगः (तु. क्र. ५, ३०, ३; ४४, ८; ८, ४६,
२६ प्रभृ.) । प्रवोदुम् इत्यनेन (भावप्रधानेन
नाम्नेव सता द्वि१) लक्ष्यभूतेन अनोः अन्वय इतीवा-
भिप्रयन् भा. भवति (तु. तै १, १, १४, ३) । अस्या-
पेक्षया तावद् यच्छन्नवाम तत् प्रवोदुम् अनु
(शक्नवाम) इत्येवं सकर्मकस्य अनु✓शक् इत्यस्य
प्रयोगतः साधीयानन्वयः संभवेत् । यत्त्वसौ तुदनु
(=तं पन्थानमनु) इति लिङ्गव्यत्यर्थं विकल्पयति तत्
संभवत्युक्तप्रकारके वाक्ययोजनान्तरे नाऽऽद्रियेत । वें.
सा. अनुक्रमार्थे अनुम् अव्य. (प्रवोदुम् इत्येतत्-संबद्धं)
क्रिप्रि. चेच्छतः । तदपि विमृश्यम् । यतु GW.
प्रभृ. अनुप्रवोदुम् इति योगमाहुस्तदसत् । एकस्मिन्
पदेऽपलक्षणस्वरद्वयाऽनुपपत्तेः । ननु लक्षणस्य लक्ष्यानु-
विधाधित्वोपगमाद् अत्रत्यं द्वैस्वर्यमनुलक्ष्य लक्षणान्तरं क्रिये-
तेति चेत् । न । सति संभव उपपत्त्यन्तरस्य सामान्य-
लक्षणापभादाऽनौचित्यादिति दिक् ।

^e) लक्षणे कप्र. (वैतु. वें., सा. [पक्षे] अनु...आयजस्व
इति मन्वानौ) ।

^f) अत्र पूर्वेषां पितृणां स्त्राः पथ्या अनु (=स्वैः
वैप१-२८

पथिभिः [तृतीयार्थे कप्र.]) परायणं युत्र इति सप्त-
म्यर्थेन पदेनाधिकरणमुखेन श्रावितं भवति । अनथैव
दिशा परायणमार्गविवेकेन परायणाधिकरणनिर्देशः क्र
१०, १४, ७ इत्यत्र विस्पष्टः कृतो भवति । अत एव
कारणाद् क्र १०, १४, १ इत्यत्र प्रवृत्तो महीरनु इत्यत्र
सप्तम्यर्थपर्यवसानकलक्षणः अनुः वक्तव्यः । प्रवत्सु
महीषु परेयिवानिति यमस्तुतौ तात्पर्यम् (वैतु. उद्गी.
प्रत्यर्थे कप्र.) । एवं स्थिते समानाधिकरणे प्रवृत्तो
महीः इति पदे व्यधिकरणतया व्याचक्षाणः अनुं च
गतिताया योजयितुकामः सा. चिन्त्यः । एवम् क्र
१०, १४, २ इति मन्त्रेऽपि सा. सप्तमीतृतीययोर्मध्ये-
ऽव्यवस्थया भ्रान्तचित्त एव अनोः मन्त्रस्थं संबन्धमपश्यन्-
ध्याहारमुखेन नवीनं वाक्यमुपकल्पयति । क्र १०, १४, ७
इत्यत्र त्वधिकरणविवेकस्य निगदसिद्धत्वात् सा. अपि साधु
भाष्यमाह ।

^g) जुनान् इति युक्तः कप्र. (तु. सा. ; वैतु. वें. GW.
अनु...चरतः इति योजुको) ।

^h) प्रथमान् इति च ध्रुन् इति च समानाधिकरणे
पदे अन्यथा विवृण्वन्तौ वें. सा. चिन्त्यौ । तद्विस्तरस्तु
वैश. द्र. । तात्वीकपादस्थश्च अनुः कैश्चिदुत्तरत्र शत्रन्ते
कृत्य अनुगमयितुमुपलिप्तं भवति । तन्न । स्वरविरोधा-
देव । पूर्वोक्तदिशाऽत्र कर्तृभिन्नकारकान्तराऽनपेक्षया
भावस्वरूपस्य प्रधानस्य क्रियार्थस्य समर्पणमात्रेणाऽऽत्मवती
श्रुतिर्भवति । अतः प्रधानकर्मतयाऽनाकाङ्क्षितत्वाद्वा योनि-
शब्दः क्रियालक्षणाऽधिकरणाऽन्यतरार्थपर्यवसायितया तद्-
वचनसमर्थेन अनुना कर्मप्रवचनीयेन योगाद् द्वितीयायां
श्रावितो भवति । अथ तुरीये पादे सा. अकारणमेव चैतीम-
व्यवस्थितिमुपागतो विकल्पभूयिष्ठं भाष्यप्रभाषत । शात-
पथेनौपसंहारिकेणोद्धारेण (७, ४, १, २०) तु सप्तम्यर्थपर्यवसा-
यित्वदिशा अनोः कर्मप्रवचनीयत्वस्यैव प्रदर्शितत्वाद् वचन-
व्यत्ययाद्यर्थप्रयासपुरस्कृताऽनुजुहोमीत्याद्यनेक-विकल्प-वि-
कल्पकर्मकलिलायमानोऽसौ न कस्य दयनीयः स्यात् ।

ⁱ) तु. टि. क्र १०, १४, १; २; ७ यत्रोक्तदिशा-
ऽत्रापि तृतीयार्थे कप्र. । परेण पथा परेहि दूरं
गच्छेत्यर्थः । तदुद्गमनाधिकरणभूतदेशविशेषार्थश्चेह
तुरीयपादस्थयाऽस्मदीयप्रजादिनिवासाधिकरणभूताऽस्मत्-

९; १०^a; ४५, ११; १२^o; ७२, ३; ५; ११५, ६^h; १२२,
५१, ६^b; ५६, ३^o; ११, ७; ९७, १९; १०३, २ⁱ; १२४, ९^j; १२५,
६१, २१^d; ६८, ६२^f; १०५, २?६; ७^k, १३५, ४ⁱ; १४२,

१२^o; ७२, ३; ५; ११५, ६^h; १२२,
११, ७; ९७, १९; १०३, २ⁱ; १२४, ९^j; १२५,
६१, २१^d; ६८, ६२^f; १०५, २?६; ७^k, १३५, ४ⁱ; १४२,

११५, ६^h; १२२,
२ⁱ; १२४, ९^j; १२५,
७^k, १३५, ४ⁱ; १४२,

संनिहितप्रस्तुतदेशव्यतिरेचनमुख्यया प्रार्थनया संकेतयते ।
अनुपरेहि इति योगमिच्छवस्तु GW. MW.
प्रभृ. सौवरीमनुपपत्तिमधिकृत्याऽनुयोजकव्या भवेयुः
(तु. सा.) ।

५) लक्षणे कप्र. । यत्तु उद्गी. वें. सा. GW. प्रभृ.
च अनु...दीधियुः इति क्रियायोगमाहुस्तच्चिन्त्यम् ।

६) अध्वानम् इत्येतदनुबद्धः कप्र. । यथा कश्चिद्
रथी मार्गप्रस्थितः सन् कस्यचिदन्यस्य नियोगमुरीकुर्याद्
अध्वानं प्राप्यैतदप्यन्वाचयेनेव संपादयिष्यामीति, तथा-
ऽग्नेस्ते पूर्वं भ्रातरो देवान्तरौद्दिष्टहविर्वहनात्मकं नियोग-
मुरीकृतवन्त इत्यर्थः । एस्थि. तृतीयार्थे वा स्यात् सप्त-
म्यर्थे वा (वैतु. उद्गी. वें. सा. PW. प्रभृ. अनुवावरीयुः
इति द्व्युपसृष्टमाख्यातं स्यादिति कृत्वा व्यर्थमवलक्षणं
द्वैस्वर्थम् अभिलाषुकाः) ।

७) प्रथमा...सत्या...धर्म (=धर्माणि) अनु इत्ये-
कतरत्र पुंस्म अनु इत्यन्यतरत्र यथाश्रुतमन्वयः । सा. तु
विहायैनमृजीयांसमन्वयं गाः इत्यनेन क्रिय. गतित्वेन
योगमपश्यत् । तस्य मन्द्दर्शनस्यैवैतत् फलं यत् साधन-
तया श्राव्यमाणयोः धर्मपरमनोः (तु. ऋ १, १६४,
४३; ५०; ६, ३, ७; ८, ८, २३ प्रभृ.) साध्याऽनुप्रवेशः
समजनीति दिक् ।

८) कनावाः...उपमातिम्...अनु इति संबन्धे सादृश्येऽर्थे
कप्र. (वैतु. वें. सा. GW. ये अनु...परेयुः L<अनु
परा✓इ। इत्यातिष्ठन्ते) ।

९) पूर्वीः इत्यनेनाऽभिसंबद्धः कप्र. (तु. उद्गी. ; वैतु.
PW. प्रभृ. अनुवानो नवीति इति योगं ब्रूवाणाः द्वैस्वर्थं
प्रत्यनुयोजकव्याः स्युः) ।

१०) अत्र लक्षणे कप्र. (तु. अनुपदमेव मन्त्रे
श्रूयमाणम् अनु संरभध्वम् इति । यत्रेन्द्रस्य प्रामुख्येना-
ऽऽदर्शाकृत्य विश्रावयिषितत्वात् तल्लक्षणः कप्र. भवति ;
वैतु. वें. सा. PW. GW. प्रभृ. च येषाम्
अनुवीर्यध्वम् इति अनुसंरभध्वम् इति च योगाव-
भीष्टाविव भवतः । मै. त्वेवंविधेषु स्थलेषु सामान्यतः
प्रथमं कप्र. अपि निहततया लक्षयन्ती गतिभावं प्रापयन्ती
च प्रतीयते) ।

६) तु. अनु✓वी>अनु...वेः इत्यन्वयं सस्थ. वि. ।

११) अस्य मन्त्रस्य 'युः...वरम्... अनु...तृपु...
व्यवानः...अनुद्रे...चिद्...ष्टपता...अन्वना...इद्
(श्रविष्यति तस्मै=) अत्रिषपते (वाजिन्तमत्वादिविशि-
ष्टाय) जातवेदस सुपिष्य (स्तुतिपरो भवेति शेषः)'
इत्येवमन्वयः स्यात्तत्र च वरम् इत्यनेनाऽन्वितो
लक्षणार्थः कप्र. अनुः इति सरलः पन्थाः (वैतु.
सा. LR. Gri. यन्मतेन अनु✓व्यु> अनु-
व्यवान- इत्येकं समस्तं प्राति. भवति । एवं तु. ORN.
यदीयविमर्शविस्तरानुविमर्शः वैश. अनुसन्धेयः) ।

१२) अनु...अजनयन् इति क्रियायाऽन्वयं ब्रूवाणाः
वें. PW. प्रभृ. निन्त्याः । देवानां (विश्व-) जनन-
व्यापारस्याऽग्नेस्तादृशव्यापारत्वमकं यत्तुम् अनुलक्ष्या-
ऽभिनिर्वर्तुकत्वेन समर्पणे श्रुतिस्वारस्यप्रतीतेर्लक्षणाऽर्थो
गतित्वे सति समासाङ्गीभावाद् गुणतां मा गादिति
कृत्वा कप्र. इत्यभिसन्धेः (तु. सा.) । एस्थि. क्रिय.
भावसामान्ये प्रयुक्तत्वात् सकर्मकस्य सतोऽपि कर्म-
निराकाङ्क्षत्वं द्र. । अथवा समुचितं कर्माऽऽक्षिप्येत
(तु. सा.) ।

१३) उत्तरेण कृता शानजन्तेन चर्च्यमाणम् इत्यनेन
गतित्वमुख्येनैकपद्यमिच्छन्तः GW. MW. प्रभृ. सौवर्था
अनुपपत्तेर्विषये चोयाः भवेयुः (तु. सा.) ।

१४) भ्रूना इति अधिकरणानुलक्षणः कप्र. (तु. ऋ
१, १८७, ४; १०, ९७, ७; १९ GW ; वैतु. PW. MW.
अनु...वृत्तिष्ठे इति युञ्जानौ) ।

१५) यः कुमार-मानसोपशो रथः नापू. मन्त्रेऽश्रावि
यद्विषये च तदतिरेको विराणा प्रारुह्यभाव इह सम-
केति, तम् अनुलक्ष्य (तदाधारेणेत्यर्थः) इतः अग्रे
साम तथाऽनभिप्लवा संप्रवृत्तिमलब्ध, यथा नावि
आहितं सत् किञ्चिद्भस्वन् मध्येसागरमपि सुरक्षितं
भवेदिति श्रुतिस्वरसे प्रतीयमानेऽपि यत् सा. GW.
प्रभृ. सर्वे व्याख्यातारः अनुप्रावर्तत इति द्विस्वरं
द्व्युपसर्गं च योगमनुमन्तीरंस्तत्राऽऽस्थाऽभावः साऽर्थः
स्यात् । वें. सुम्...अनुप्रा° इति योजुको
विभृदयः ।

७^a; १४५, ६^b; १४९,
३; १५९, २^c; १६८,
२^d; खि २, ४, १०^e; १०,
३; १४, १०; ३, १५, १;
२६^f; १८, १^g; ५, ४,

४; ११; ६, ३, १^h;
खिसा १५, १०ⁱ; मा १,
२०^j; २, १५^k; २६^l;
२७^m; १३, १६; ५२ⁿ;
४, २८^o; ५, ९^p; २९^q;

६, १२^r; ७, १२^s; ८,
१९^t; ३७^u; ४०^v; ९,
१४^w; १०, १९^x; ११,
६^y; १२^z; १७^{aa}; १; १२,
३^{ab}; ५^{ac}; २८^{ad}; ९३^{ae};

a) लक्षणे कप्र. द्र. ।

b) अनुप्र...धावतु इति योगं ब्रुवाणाः PW. GW. प्रमृ. चिन्त्याः । प्राधान्येन विवक्षितस्य लक्षणार्थस्य तथात्वे गुणताप्रसङ्गादिकपथे सति द्वैस्वर्यानुपपत्तेश्च (गतिद्वयं समस्तं सदेकपिण्डीभूतमेकस्वरं च स्यादित्यभिसन्धिर्भवति [तु. W. शौ ३, १८, ६]) ।

c) सपा. पै २, ४१, २ अप इति पाभे. ।

d) वातस्य इति षष्ठ्या सह अनुं कप्र. युयोजयिषु सर्वथोक्तश्रौ वे. सा. उपेक्ष्यौ भवतः । द्वितीयान्तेन वि-ष्ठाः इत्यनेन पदेनास्याऽन्वयः द्र. (तु. GW.) ।

e) पाभे. अधि काठ १६, १५ द्र. ।

f) पाठः खण्डितोऽतो धिवेको दुःशकः ।

g) तु. टि अनु ऋ ८, ५८, २ ।

h) सप्तम्यर्थे कप्र. द्र. । सपा. मागृ १, ३, १ अथो यथेमे, हिगृ १, १७, ४ अथैते, आगृ ३, ६, ८ इमे ये, शौ ७, ६९, १ पं ३, १३, ६ माश १४, ९, ४, ५ बृउ ६, ४, ५ शांश्रौ ८, १०, १ पुनः इति पाभे. ।

i) सपा. वनस्पतीन् अनु (शुभा ३, ४१ च) > मै २, ७, १५ वनस्पतीनाम् इति पाभे. ।

j) अनुजेषम इति द्वयुपसृष्टं द्विस्वरं च योगमुशान्तौ PW. MW. च चिन्त्यौ भवतः । अनुः लक्षणे कप्र. द्र. । तथाऽन्वस्य स्वारसिकत्वात् ।

k) सूर्यस्याऽऽवृत्तमनु (= उद्दिश्य) आवर्ते इति वाक्यार्थस्य सुस्पष्टत्वात् लक्षणार्थे कप्र. (वैतु. यस्था. अन्वावर्ते इति तै. काठ. शौ. पै. सौवरः पाभे. यतस् तत्र अनोः उपसर्गता स्पष्टा भवति । सूर्यस्याऽऽवृत्तः कर्मतया विवक्षितत्वे सति अन्वा ✓ वृत् इत्येतस्य सकर्मकता चेति दिक्) । सपा. अन्वावर्ते (माश १, ९, ३, १७; २० च) < > अन्वावर्ते (शांआ ४, ८; १ कौउ २, ९ शांश्रौ १, ६, ५ प्रमृ. च) < > मंत्रा १, ६, १९ कौगृ २, २, १२ गोगृ २, १०, २३ अन्वावर्तस्व इति पाभे. ।

l) अमृतान् इत्येतत्संबद्धो लक्षणे वाऽऽनन्तर्यार्थे वा कप्र. द्र. । = सपा. माश ३, ३, १४ तैआ ४, ४२, ५ आश्रौ

१, ३, २३ आपमं २, ५, ११ । शौ ३, ३१, ११ हिगृ २, १७, ११ विमे. ।

m) तु. उ. म. च यावत् ✓ ह इहाऽऽक्षेप्यो भवति । वस्तुतस्तु 'त्वया (= अग्निना द्वाभूतेन)' इति युक्तः तु. कप्र. एव स्यात् ।

n) सपा. का ६, ३, १ उप इति पाभे. ।

o) पाभे. अधि काठ ४, ३ द्र. ।

p) तृतीयार्थे कप्र. द्र. ।

q) पाभे. अधि पै १९, ४३, ७ द्र. ।

r) लक्षणार्थे समन्विते सत्यपि अनुरीयमाणाः इत्यैकपद्यावच्छेदेन द्विस्वरं योगमनुमन्यमानौ PW. MW. च चिन्त्यौ द्र. ।

s) सा. तै ४, १, २, २, म. च व्यवहितेन अख्यत् इत्यनेन क्रिप. गतित्वेन योगमाहृतुः । तन्न । अनूप-सृष्टधातुवाच्यार्थस्य प्रकरणाभावादिति यावत् (तु. टि. ऋ ७, ७०, ४) । प्रथमयोर्द्वयोः पादयोश्चतुर्थे च पादे लक्षणार्थस्तृतीये च पादे सदृशार्थः कप्र. (तु. ऋ ५, ८१, २ यत्र सवितु-संबन्धेन समानं वर्णनं भवति) । ननु ✓ खया सकर्मकोऽकर्मको वेति । उभय-मिति । कथमिति । उच्यते । यदा कर्मविशेष-निरपेक्षं सामान्येन दर्शनप्रकाशनाद्यर्थो भवति तदा-ऽयमकर्मकः (तु. ऋ १, ४६, १०; १२३, १; ४, १३, १; १४, १; १९, ९; २४, ८; १०, १२७, १ प्रमृ. शौ ७, ८२, ५ प्रमृ. च) । एषु स्थलेषु क्वचित् क्वचित् प्रतिः अनोः स्थाने श्रूयते । तत्र यदि प्रतिः कप्र. न स्यात्तर्हि प्रासङ्गिकार्थाद् विपरीतस्यार्थस्य प्रतीतिः स्यात् प्रतिख्यानात्मकस्य । न च तदुपयुज्येतेति यथा प्रतिः तथा अनुः प्रकरणसामान्ये कप्र. एव स्यादित्यभिसन्धिः ।

t) पाभे. अनु ऋ ५, ८१, २ द्र. ।

u) कप्र. (तु. टि. तै १, ६, ५, २; वैतु. मै २, ७, ८ यत्राऽनुगतत्वाद्यर्थैर्विक्रमणक्रियाया एकपिण्डीभावेनेव विवक्षायाः संभाव्यमानत्वाद् अनोः गतिभावस्त-दर्थानुप्राणितक्रियायाः सकर्मकत्वं च भवति) ।

१३, ५^१; ६^०; ७^०; ९^१;
 १७, ३८^३; ६६^०; १९, ४०^०;
 ५४^१; २०, ४९^१; २७.
 १६; २९, १९^१; ४३, १;
 ३२, ४; ३३, ३२^१; ३५,
 ७^१; ३७, १८^१; का १,
 ७, ४; १०, ५^१; २, ४,
 १^१; ६, ५^१; ७^१; ७,
 ५^१; ३, ३, ६^१; ७, २^१;
 ४, ९, ५^१; ५, ३, २^१;
 ७, ५^१; ७, ६, १^१; ८,

११, २; १५, १^१; ९,
 ३, ५^१; १०, ३, ७^१;
 ११, ६, ४^१; १२, १, ६^१;
 २, १; ६^१; १; १३,
 १, ३^१; ६^१; २, ११^१;
 ६, १९^१; १४, १, ५^१;
 ६^१; ७^१; ९^१; १८, ४,
 ६^१; ६, २^१; २१, ३,
 ११^०; ४, ४^१; २२, ५,
 ३^१; २९, २, ६; ३१, २,
 १०^१; ३, ८^१; ३२, ३, ३^१;

३५, ३, ४; ४, ६^१; ३७, ३,
 ५^१; तै १, १, ६, १^०; १०, ३^०;
 १४, ३^१; २, ६, १^०; ८,
 १^१; १४, १^१; ४^१; ३, १,
 २^१; ७, १^१; ८, २^१; ४, ९,
 १^१; ४४, ३^१; ५, १,
 ३^१; २, २^१; ३, २^१; ५^१;
 ५, १^१; ७, १^१; ८, ३^१;
 १०, ४^१; ६, ४, १^१; २^१;
 ५, २^१; १७, १, १^१;
 ६^१; ४, २^१; ५, १^१;

१) पामे. अधि काठ १६, १५ द्र. ।

२) पामे. अनु खिसा १५, १० द्र. । ०) लक्षणे कप्र. द्र. ।

३) = सपा. तैत्रा १, ४, ८, १ । शीश्रौ १५, १५, ६
 अभि इति पामे. । ०) यज्ञम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

४) वाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. तैआ.) ।
 अनु वाम् (तैआ ४, ७, १ च) > सपा. मै ३, ९, ६ मधु-
 मान् इति पामे. ।

५) सप्तम्यर्थे कप्र. [तु. पूर्वस्मिन् पादे पशुषु प्रविष्टः
 इति; वैतु. सा. अनु. बितस्थे इति द्व्युपसृष्टमाख्यात-
 मिच्छन् (तथा संभवत्यपि वि-ऋम् इत्यत्राऽनुव्याप्य-
 त्वमभिप्रेतमिति कृत्वा कालाध्वनोः [पा २, ३, ५] इति
 द्वि. द्र. । सा. तु 'अनुसृत्य' इति भाषमाणः कर्मणि द्वि.
 इतीवाभिप्रति]] ।

६) तु. टि. अनु मा २, १५^३ ।

७) तु. टि. अनु मा २, २६ ।

८) तु. टि. अनु मा ४, २८ ।

९) तु. टि. अनु मा ५, ९ ।

१०) पामे. अधि काठ ४, ३ द्र. ।

११) तृतीयार्थे कप्र. द्र. । १२) तु. टि. अनु मा १०, १९ ।

१३) तु. टि. अनु मा ११, १७^१ ।

१४) तु. टि. अनु मा १२, ५^१ ।

१५) तृतीयार्थे वा लक्षणार्थे वा कप्र. द्र. ।

१६) अनु. प्राणन्तु, अनु. प्राणिहि इत्यस्य स्थाने सपा.
 मा ४, २५ प्रष्ट. अनुप्राणन्तु, अनुप्राणिहि इति, मै
 १, २, ५ पाहि इति च पामे. ।

१७) लक्षणे कप्र. (तु. भा. सा. च ; वैतु. MW. गतिरिति
 ब्रुवन्श्चिन्त्यः) ।

१८) सपा. मा. द्र. १२ का द्र. ३, १ माश ३, ८, २, ३
 उप इति पामे. ।

१९) आनन्तर्ये वा (तु. भा. सा. च) लक्षणे वा
 कप्र. द्र. । प्रथमे कल्पे वपुर्धर्मस्य च दिवश्चा-
 ऽऽस्थानक्रियासामान्याऽपेक्षया तत्पूर्ववर्तिन्या देवगण-
 कर्तृकाया क्रियाया अपेक्षयाऽऽनन्तर्यं द्र. (वैतु. भा.
 सा. च वसुधर्मविषयस्याऽऽस्थानस्यापेक्षया कुविषयस्या-
 ऽऽस्थानस्याऽऽनन्तर्यमिति) । द्वितीये कल्पे वसुधर्म-
 मनुलक्ष्येति संबन्धः (तु. शौ ७, १०२, ४ पांमे.) ।

२०) अनु. दध्वसे > मै १, ७, १ प्रष्ट. अनुदध्वसे (तु. टि.
 अनुदध्वसे) इति ।

२१) लक्षणार्थे कप्र. (वैतु. PW. K. प्रष्ट. अनुसंस्मरन्ति
 इत्यपलक्षणद्वित्र्वरं योगमसन्त्यायनितार्थत्वेऽनुमन्यमानाः) ।

२२) लक्षणे कप्र. । पृथिव्यन्तरिक्षगुदिशो विक्रमणाधि-
 करणतया लक्ष्यत्वेनाऽनुभूयमाणत्वात् (तु. K.; वैतु. भा.
 यः पश्चादर्थे कप्र. इच्छन् त्रि/क्रम इत्येवम् आत्म. सन्तं
 सकर्मकतां प्रापयिष्यन् भवति) ।

२३) लक्षणे कप्र. (तु. भा.; वैतु. K. अनुम् उप-
 तिष्ठन्ते इत्येतेनाऽऽलक्ष्यतेनाऽनुगमयति) । पशूनां पाक-
 यज्ञमनुलक्ष्योपस्थानस्य विवक्षितत्वात्तस्य च गतित्वे गौणता-
 पत्तेः कप्र. एव साधोयानित्यभिप्रेतः ।

२४) दक्षिणाया यत्तद्विशेष्यं युक्तायाः पश्वन्तरसंक्रमण-
 लक्ष्यत्वेन शिश्रावयिषितत्वात् तदर्थीयः कप्र. द्र. ।

२५) भा. सा. च लक्षण- (पा १, ४, ९०) इति
 कप्र. । तृतीयार्थे (पा १, ४, ८५) इति च
 K. । यथा तु MW. आनन्तर्यार्थे ग्राहयितुं गतित्वं
 संप्रधारयामास, नैतत् तथा संभवेत् । गतित्वं ह्युपगतः

३ ^a ; ६, ३ ^{११} ^b ; ७, ५, १ ^{१०} ; १४, २ ^{१०} ; ५, १४ ; ६ ^१ ; २,
२ ^० ; ८, ३ ^२ [†] ; ८, १२, १, ४, ५ [†] ; १, ४ [†] ; ५ [†] ; ९,

अनुः यदा भवति, तदैतदुपसृष्टस्याऽऽख्यातस्य द्विधा प्रवृत्तिर्भवति । कस्यचिदपरकर्तृकस्य स्वजातीयस्य स्वामिन्नस्य वा भावस्यापेक्षयैतद्वाच्यस्य भावस्य भौतिके वा दिक्कालादिलक्षिते बौद्धे वा चित्तिसंस्कारलक्षिते पश्चाद्भाववित्त्वविशिष्टे सादृश्य-सामीप्याद्यर्थबोधने तात्पर्यमित्येकम् । प्राक्ताविशिष्टस्य भावस्य वा नामी-भूतस्य वा तत्कर्तुर्वा तेनाऽनूपसृष्टेनाऽऽख्यातेन कर्म-संबन्धाद् उपसृष्टेस्तस्याः पूर्वमकर्मकस्यापि सतः सकर्म-कता भवतीत्यपरम् । एवं च सत्यं अनुः चेद् उपसर्गः स्यात्तर्हि यजमानकर्तृका देवकर्मिका वा देवोज्जितिक-र्मिका वा तदनुपातिन्युज्जितिरवगम्येत । देवाः पूर्वं विजयिनः सन्तो यजमानेन पश्चाज्जिता इत्यर्थः । न चेयमिष्टापत्तिः, तात्पर्यविरोधात् । देवकर्तृकेण विज-येन तत्साधनकस्य तदनुलक्षितस्य वा यजमानकर्तृकस्य विजयस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वात् । देवविजयस्य पूर्व-सिद्धत्वात् तत्प्राक्ता यजमानकर्तृकस्य विजयस्य च पश्चात् तद्द्वारा च सिद्धत्वात् तदनन्तरता स्वत एव सिद्धा सती शाब्दे वाचनं नापेक्षेत । एवं खलु कर्मप्रवचनीयवाद एवेह सुस्थितः । स एव च सौवरलक्षणानुकूलः (तु. टि. मा २, १५^२) ।

१) लक्षणवचनः कप्र. न गतिः (वैतु. K. अनु- [नु]। उ। पयन्ति इति) । नाउ. मन्त्रे तु अनुपयन्ति इति गतिर्न कप्र. इति स्वरविवेकेन विज्ञाप्यमानो-ऽसाधुभयोः प्रयोगप्रकारयोर्विषये विवेचनीयः । तद् यत्र लक्षणाद्यर्थः कर्मकारकाद्यनुबद्धतया प्राधान्येन शिश्रा-वयिष्यते, तत्र तद्वाचकाः प्रातिस्विकस्वराः कप्र. प्रयुज्यन्ते । अथ यत्र त एव नि. अर्थान्तरवाचकाः सन्त आख्याता-ऽङ्गभूतास्तदर्थविशेषणपरत्वेन शिश्रावयिष्यन्ते, तत्र त उपसर्गधर्मिण आख्यातस्वरभावाभावव्यवस्थितस्वरा भव-न्तीति । अन्यथैतावता संनिकर्षेणाऽपार्थस्वरभेदश्रुतेरनु-पपत्तेरिति दिक् ।

२) अनु-पर्यावर्तते इत्येवमत्र प्रथमोत्तमस्वरवत् ऋपुप-सर्गयोगमिवाऽऽतस्थितवान् MW. (तदनु K. च) चिन्त्यः स्याल्लक्षणार्थस्य विस्पष्टं श्राव्यमाणत्वात् ।

३) तृतीयार्थे कप्र. इति K. । लक्षणेऽपि सुगमः (वैतु. भा. त्विह गतिवमुशन् चिन्त्यः स्वराऽनुपपत्तेः) ।

सपा. तैत्रा २, ७, १६, १ पागृ ३, १४, ६ आपमं २, २१, १७, । तां १, ७, ५, वाश्रौ ३, १, २, १ प्रभृ. अभि इति पाभे. ।

४) प्रथमो द्वितीयश्च अनू इत्थंभूतलक्षणे, तृतीयश्च लक्षण इति विवेकः (तु. ऋ १, ८२, ३; वैतु. भा. अनु^१ प्र^१ यासि इति योगे कृताऽऽस्थः चिन्त्यः) । वश-शब्देन तत्त्वतोऽपरिचयात् । अथाप्यसाविह मुधैव विकल्पग्रस्तः द्र. ।

५) गतिरिति भा. K. च । द्वैस्वर्यं त्वनिष्ठं तथा ऽऽपद्येतेति लक्षणे कप्र. एव द्र. (तु. टि. तै १, ६, ५, २) ।

६) जघनतः इत्यर्थे जघने (द्वि२) इत्यनेन संबद्धः कप्र. भवति । भा. K. च जघने इति स१ पश्यन्तौ अनूदैत् इति द्व्युपसृष्टत्वे सति द्विस्वरं योगं ब्रुवाणौ चिन्त्यौ, तन्मतैर्नैव पश्चादर्थस्य जघन-शब्देनोक्त-त्वात् । प्रकरणे तन्मात्रतया संभवस्याऽन्वर्थस्य चारि-ताध्यभावं प्रति, सत्यैकपदे द्वैस्वर्यस्याऽपलक्षणतां च प्रति तौ चोद्यतां व्रजतः । ननु जघन- इति प्राति. पुं. श्रूयते (तु. ऋ १, २८, २ प्रभृ.) इति चेत् । सत्यमेतद् अंशत एव । न. अपि श्रुत्युपगमात् (तु. तैत्रा २, ४, २, ७ [यच्छाखासाम्याद् नेदिष्ठतया प्रामाण्यमर्हत् ।] । नन्वेवमपि मुपा. पपा. च प्रवृत्त्यलक्ष-णाऽनुपलम्भश्चोद्यः रयादिति चेत् । ओमिति ब्रूमः । अस्मद्ब्याख्यानेऽस्यांशस्य प्रामादिकविकारतयाऽनभ्युपाये सति मृग्यसमाधानान्तरत्वादिति दिक् । अनु, उदैत् > सपा. मै २, ५ ३ अनूदैत् इति, काठ १३, ४, अनूद्यन्तम् अमन्यत इति पाभे. ।

७) लक्षणे कप्र. । अनुदायन् इति गतित्वं मन्वानौ MW. K. च स्वराऽनुपपत्तेः चिन्त्यौ द्र. । अनु, उदायन् > सपा. काठ १३, ३ अनूदैत् इति, मै २, ५, ३ उदैत् इति पाभे. ।

८) भा. K. चाऽत्र लक्षणार्थमपद्यन्तौ अनुसंतनोति इति रूपं प्रतिपन्नौ न्यायेतरैर्द्वैस्वर्यपक्षपातिनौ सन्तौ चिन्त्यौ ।

९) पश्चादर्थे अव्य. (तु. नाउ. स्थलं यत्र उपरिष्ठात् इति प्रयुज्यते ; वैतु. MW. अनुनिर्वपेत् इति) ।

१०) आनन्तर्यार्थबोधकम् अव्य. क्वि. संबन्धश्च (वैतु. मै २, १, १ यत्र समाने प्रकरणे अनुः पृथग् अव्य. क्वि. असन् नाउ. क्वि. गतिभावनाऽनुप्रविष्टो भवति

५^a; ३, ३, १^{ab};
५, ३^o; ७, १^d; १२,
२^d; ४, २, १^o; २^f;
४^f; ८, १^f; २^g; ५, ३,

२; ३; ४, २^{ab}; ५, ३^h;
६, २^h; ८, ७ⁱ; ६, ५, ६^k;
१०, ४^o; १२, २^f; १३,
१, ३, १^m; ४, २^g; ८,

३^f; २, १, ३^o; ४, ५^p;
५, ५^q; ६^r; ६, १^g;
३, ६, ३^h; ७, १^h; २^f;
४, ८, ३^h; ६^v, ५, १,

[तु. सस्थ. टि. अनु-प्र/यम् 'दाने' > अनुप्रयच्छति]।

१) प्रधानभूता वाचमनुलक्ष्याऽन्या वाचः प्रवदन्तीति वाक्यार्थप्रतीतिः अनुः कप्र. (वैतु. MW. अनुप्रवदन्ति इत्यन्याप्यो योगः)।

२) लक्षणार्थस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वाद् द्व्युपसृष्टिश्च तामनु द्विस्वरता चाऽनभोष्टा सुवारा द्र.। प्राक्षेवमेव विवृण्वस्वपि गतित्वमेवाऽनुमन्वानाः MW. K. प्रभृ. चिन्त्याः। अनुरेत्, अनु परैत् > सपा. मै २, १, ४^r अनुव-गच्छत् इति, काठ १५, २^r अनुवागच्छत् इति पाभे.।

३) आ/प्याय् इत्यस्य शुद्धस्याऽकमेकत्वाद् भिन्नकर्तृ-काऽऽप्यायनयोर्द्वयोर्मध्ये लक्षणलक्षितसंबन्धस्यैवोपपन्नत्वात् कप्र. एव सुवचः। अनुवाप्यायति > सपा. काठ ११, ३ अनुवाप्यायते मै २, २, ७ अनुवाप्यायते इति पाभे.।

४) लक्षणे कप्र.। अन्यथादर्शी MW. चिन्त्यः। अनु, अपाकामत् > मै २, ३, ७ अनुवाकामत् इति पाभे.।

५) लक्षणे (हीने वा [तु भा.]) कप्र. (वैतु. PW. प्रभृ. अनु-सम्-आ-रभामहै इति ज्युपसृष्टं द्विस्वरं योगमनुमन्यमानाः सन्तद्विच्यतामुपगताः। तथा हि सति गतिगते [पा ८, १, ७०] इत्युक्तदिशा निहतः स्याद् अनुः [तु. नाउ. नि. सम् इति; एवमपि तु. टि. ऋ१०, १०३, ६]। १) अनोः कप्र. सप्तम्या योगः समवधेयः।

६) अन्तर इत्यर्थेऽन्तर्भागानुलक्षणवचनः कप्र. (वैतु. अनु-वि/विश् मै २, ४, ७; ८ यत्राऽयं कर्मण्येव कार-कान्तरसंबन्धस्याऽन्तर्भावादिव गुणभावाद् गतिभावं प्रापितो भवति)। २) पश्चादर्थे अव्य. द्र.।

१) सप्तम्यर्थपर्यवसानकः कप्र. द्र.।

१) एप्. टि. दिशा कप्र. द्र. (वैतु. PW. प्रभृ. अनुप्रपिते इति योगम् आहुः। तन्मन्दम्। ऐकपथे स्वरद्वयस्याऽपलक्षणत्वात्)।

२) तु. तै २, ६, ५, ५ यथा तत्र प्रस्तरस्याऽऽहव-नीये प्रहरणं श्रावितं भवति तथाऽत्र तत्सकक्षतया तदु-त्तरविधितया च प्रस्तरस्य तदेकांशस्येत्यर्थे बार्हिरनु

(बर्हिषि) प्रहरणं श्राव्यते। एवं चेह सप्तम्यर्थपर्यवसानो लक्षणे कप्र. एव वक्तव्यः। गतित्वाऽन्यवसानः MW. विस्फोटतरान्वयः K. च चिन्तयौ भवेताम्।

१) हेतुवचनः कप्र. इति भा. अभिप्रैति। तथात्वं लक्षणवाचकताद्वारकमेवाऽनुवेदितव्यम्। पञ्चत्वसंख्यामनु-लक्ष्य तत्पूर्तिहेतुना प्रायणवत्-समिष्टयनुः संकलननोदयन-पञ्चकस्योक्तत्वात्। २) तु. टि. अनु तै २, १, ५, ६।

३) लक्षणे वा तृतीयार्थे वा कप्र.। यत्तु भा. ऐक-पथमिषोत्तरेण कर्मणि ज्ञानजन्मेन कृताऽभ्युवाह 'अनु-रज्यमानाः' इत्येवं च व्याचक्षे, तन्नोपपद्यते। प्रथमा खन्वा-पतिः सौवरी सुविदिता विमृशा भवति। कर्मणि प्रवृत्ति-मतः पदस्य कर्तरि व्याख्याने दुर्बलमित्यस्य। उपक्षित-अनु-पदः K. लूपेयः। ४) लक्षणे कप्र. द्र.।

५) यत्तु MW. अनुप्रसर्पन्ति इत्य् आख्यातिकं योग-माह। तदसत्। स्वरविरोधात्। अत एव विधेषु लिङ्गान्तरैः सामान्येन गतितया वा कर्मप्रवचनीयतया वा सुवहेषु स्थलेषु स्वर एव विनिगमकः स्यात्। लक्षणार्थस्य प्राधान्ये द्वैपथ्यं द्वैस्वर्यं च। तस्याऽऽख्यातान्त-भविण गौणत्वे ऐकपथमैकस्वर्यं चेति दिक्।

६) इत्थंभूतलक्षणे कप्र.। यथाऽनु विष्णुं भक्तस्त-द्वित्यर्थः। वस्तुतस्त्वं अनुगतत्वाऽऽदिबोधकाऽऽख्या-तस्य गम्यत्वमिह द्र.। एवं च गर्भाकृताऽऽख्यातानु-प्राणितार्थवचनसामर्थ्यमित्थंभूतलक्षणार्थ इति सुवचं भवति। ७) हीने कप्र. इति भा. सुवचः।

८) हेत्वर्थान्तरान्तरभूते लक्षणे कप्र.।

९) नापू. टि. दिशा कप्र.। गतित्ववादी MW. चिन्त्यः।

१०) इह द्वयोः कल्पनाऽऽख्यभावयोर्मध्ये प्रथमोक्तमनु-लक्ष्य पश्चादुक्तस्य संभावितया श्रावितत्वाच्चाऽनुकल्पना-ऽऽख्यस्वोपसृष्टभावस्याऽप्रासङ्गिकत्वाच्च यथाकथमप्यभ्यु-पगमे सति लक्षणविषयभूतवाचकस्य द्वितीयान्तपदस्या-ऽन्वयविधातकत्वाच्च गतित्वपक्षपातिनी मतिरर्वाक्तनी (तु. PW. प्रभृ.) नाऽऽद्वियेतेति दिक्।

११) आनन्तर्ये गतित्वकर्मप्रवचनीयत्वव्यतिरिक्तं प्राति-स्विकाऽन्वययोग्यमव्ययमनुमन्तव्यमिति।

३^a; ४^a; २, ३^b; ४^b; ६,
२^c; ३^{c+d}; ४, १, १, २^f;
२, १^a; २^g; ३^g; ८, २^f;
१०, ४^f; २, १, १^g; २^g;

२, ४^f; ६, ५, ८, २^f; ३^g^h;
९, ५^f; ३, १०, ३^h; ११,
१^h; ४^g; ४, ४, ८^h; ६, ४,
२^h; ५, १; ६, ३^f; ७, ३^f;

१५, १, १, ४^h; २, ५; ३,
१^a; ७, ४^a; ८, ६^a; २, १,
३^g; ३, ६; ५, ४^g^mⁿ; ६, १;
७, ३^g; ८, ४^g^p; ७^g; ९,

अ) लक्षणे कप्र. द्र. ।

ब) आनन्तर्य इति भा., तृतीयार्थ इति द्र. । सप्त-
म्यर्थसामान्येऽथवा वक्तव्यः कप्र. अनुपदमोषव्यादिषु
पदवादीनां प्रतिष्ठापनात्मकाच्छ्रुतिलिङ्गात् । सर्वथाऽपि
कर्मप्रवचनीयतामात्मनस्तु न जहातीति । अनु-सं/तन्
इत्येवं वितथाऽनुमानीव प्रतीयमानः MW. चिन्त्य एव
स्यात् ।

ग) लक्षणे कप्र. (वैतु. भा. अनन्तरप्राप्यं स्वतन्त्रम्
अव्य. इति) ।

घ) अनु, आतिष्ठत > सपा. काठ ३, ९ अन्वातिष्ठत
इति, मै १, ३, १ क २, १६ अन्वातिष्ठत इति पाभे. ।

च) लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा ११, १७^४; वैतु. सा. अनु...
आततान इति) ।

ज) तु. टि. अनु/दद् > अनु...ददन्ते ।

झ) तु. टि. अनु मा १२, ५^४; वैतु. मै २, ७, ८^४ अनु-
वि/क्रम > अनु-त्रिक्रमस्व इति ।

ञ) पाभे. अधि काठ १६, १५ द्र. ।

ट) स्वार्थप्रधानम् अव्य. । अनु, व्यायन् > सपा. मा १४,
३० अनुव्यायन् इति पाभे. ।

ड) इह अनुसंचरन्ती इति पदे ब्रुवाणः सा. चिन्त्यः ।
एकस्मिन् पदेऽनेकस्वरानुपपत्तेः । अतः सप्तम्यर्थपर्यवसानके
योनिम् इति लक्षणे कप्र. प्रथमः अनुः । अथ ऋतुस्य
पन्थामनु इत्यत्र तृतीयार्थे वा लक्षणे वा द्वितीयः
अनुः कप्र. एव । ऋतुस्य मार्गेण वा मार्गमुद्दिश्य
वाऽऽगमनमात्रस्योपसां विवक्षितत्वात् । कुतः । उच्यते ।
अनुपदं ज्योतिषा त्रयाणां घर्माणामन्वागमनस्य श्रूयमाण-
त्वात् । आगमनमेव अनु अन्वागमनस्योपगमनत्वात्
(तु. रेतः शौ ८, ९, १३) । एवमस्यां कण्डिकायां
त्रयो अनवः भवन्ति । तेषां द्वौ कर्मप्रवचनीयावादिमौ
चरमस्तु गतिरिति विवेकः । अन्यथेवाभिप्रयन्तौ सा. द्र.
चोक्तदिशा चोद्यौ भवतः (तु. टि. सस्थ. अन्वा [नु-आ]
✓गा > अनु...आगुः) ।

ढ) इहेत्यभूतलक्षणे वा हेत्वात्मकलक्षणे वा कप्र. द्र. ।

बाह्वृचे तु गतित्वमुपागतः (तु. ऋ.) । अनु, शुक्रशोचिषः

> सपा. ऋ १, १२७, १ मा १५, ४७ का १६, ५, २९,
काठ २६, ११; ३९, १५ शौ २०, ६७, ३ अनुवृष्टि
शोचिषा इति पाभे. ।

१) तृतीयार्थे वा हेत्वर्थतात्पर्यको वा कप्र. द्र. ।

म) लक्षणे कप्र. । अनुत्सृजति^२ इति अनुपर्यावर्तन्ते^२
इति च द्रष्टुपसृष्टं द्विस्वरं च योगं पश्यन्तौ PW. MW.
चाऽयथार्थदर्शिनौ भवतः । नाड. टि. अपि च द्र. ।

न) अनु, उत्सृजति > सपा. मै ३, २, ४ अनुत्सृजन्ति
इति, अनुपर्यावर्तन्ते इति च पाभे. द्र. ।

०) वैतु. तै ५, २, ७, २ यत्रत्याद् अनु-उप/धा
इति योगादिहत्ये पृथक्कृताऽनुके प्रयोगे सूक्ष्मेन्द्रिक्या-
ऽवश्यं विशेषः कश्चन भवति । तदपश्यन्तः MW. K.
प्रमृ. चिन्त्याः ।

प) एकतरत्र गतिमदङ्गिरोमिः प्रसर्पतः पुरोडाशस्य
केवलं गच्छन्तमनुगच्छति इत्याकारकः पौर्वापर्यात्मकोऽनु-
सार्थानुसरणविशिष्टः संबन्धो न भवति । किन्तु स्वर्ग
यतोऽङ्गिरस उद्दिश्य (= तत्-ग्रहभावप्राप्तये) स्वभाव-
तश्चलितुमशक्नुवन्नपि कूर्मात्ममुपगच्छन् पुरोडाशः
आत्मनः प्रसर्पणमकारयदिति तात्पर्यात् कूर्माभूतस्य पुरो-
डाशस्योद्देशविशेषसाधनतामुपगतायाः प्रसर्पणक्रियायाः
श्रावणे मन्त्रस्वारस्यात् कप्र. अनुः न गतिरित्यभिसन्धिः ।
अन्यत्र लक्षणे कप्र. (तु. टि. तै ६, ५, ११, १; वैतु. उभयत्र
PW. प्रमृ. अनु-प्र/सृ च अनु-परा/भू च) ।

१) तृतीयार्थे (पा १, ४, ८५) इति चांयमानाग्नेर्वे-
दिप्रवेशे करणं समर्पयितुमिष्टं द्र. । उल्लखलमुपधेय-
मिति विधिर्भवति । नाभिर्हि तद् अग्नेश्चीयमानस्य
भवति । तदुपधाने सति खनाभ्येवासावग्निर्वेदिं प्रवि-
शति । तदनुपधाने खनाभिमपश्यन् यजमानस्य प्रामा-
दुकस्य नाभ्या द्वाराऽसौ वेदिप्रवेशं कुर्वाणस्तं विहणी-
यात् । मैवं भूदित्युपधेयमुल्लखलमिति श्रुत्यर्थो भवति ।
अथवाऽधिकरणात्मकः सप्तम्यर्थोऽभिप्रेतः स्यात्तद्वचनश्च
कप्र. द्र. (तु. मै ३, २, ७ काठ २०, ७ क ३१, ९
यत्र नाभि- इत्यस्य स १ श्रूयते) । उभयथाऽपि नाभि-
पदार्थस्य मुख्यलक्ष्यत्वेन समर्पणे सति स्पष्टे प्राकरणिके

५^a; ३, १, ३^b; ४,
७^c; ५, २^d; ७, ४^e;
४, २, १; ६, २; ७, १^f;
६^g; १०, ३^h; ५, २, १ⁱ; ५,

२^j; ७, ५^k; १०, ६^l; ६,
४, १^m; ७, ४, ४ⁿ; ७,
१^o; ९, २^p; १६, १,
५, ३^q; ४^r; ८, १^s; ९,

५^t; ११, २^u; ३, ४,
७^v; ५, ३^w; ७, १; ८,
४^x; ४, १, २^y; २,
६^z; ५, १^{aa}; ६, ३^{ab}; ७,

तात्पर्ये यदेतदपश्यन्तः केचिद् अनुप्रविशति इत्येकपदा-
त्मकं द्विस्वरं योगं प्रतिपद्यन्ते (तु. MW. K.) तन्नाऽऽद्विषे-
तेति दिक् ।

१) तु. टि. अनु तै ५, २, ५, ४ । अनु, उत्सृजति >
सपा. मै ३, २, ७ प्रभृ. अनुसृजति इति पाभे. ।

२) तृतीयार्थे कप्र. (तु. K.; वैतु. भा. लक्षण इति) ।
अनु, आवरीवर्ति > सपा. मै ३, २, ९ अन्वावरीवर्ति
इति पाभे. ।

३) अर्क्यम् (= अर्कभवं) साम शस्त्रं चाऽनुतक्ष्याऽर्के
तदाधारेण विधा विधीयत इत्येव श्रुतिस्वारस्य स्यात् (तु.
तै ४, ३, ८, ९ च तदुपरि सा. भाष्यं च [K. टि. च];
वैतु. MW. K. च गतिरयं योजयन्तौ चिन्त्यौ
भवतः) ।

४) प्रणुदितान् भ्रातृव्यान् उद्दिश्येत्येवंप्रकारकेऽर्थे
कप्र. द्र. । अनु, प्रहरति > सपा. काठ २१, २ क ३१,
१७ अनुविस्जति इति, मै ३, २, १० प्रहरति इति
पाभे. ।

५) तृतीयार्थे कप्र. ।

१) लक्षणे प्रकरणस्य मुख्यं तात्पर्यमिति कृत्वा
तदुद्बलनप्रयोजनः कप्र. (वैतु. भा. PW. प्रभृ. अनुप्रा-
विशत् इति । ऐकपथे सति द्वैस्वर्यानुपपत्तेश्चिन्त्याः) ।

२) लक्षणे कप्र. ।

३) पश्चादर्थे अव्य. वा लक्षणार्थे कप्र. वा । प्रथमे
कल्पे प्रथमायाः स्वयमातृणाया उपधानं कृत्वा (पश्चात्)
प्राणनक्रियां कुर्यादित्यन्वयः स्यात् । द्वितीये कल्पे
प्रथमां स्वयमातृणांमुपधीयमानामनुलक्ष्य प्राण्यादिति
संबन्धः । एवं चाऽन्यतरार्थकोऽनुस्तरयोर् उपधान-
योरायनुवर्तयितव्यो भवति । ननु अनुप्राण्यात् इत्येका
ह्युपसृष्टा क्रिया स्यादिति । नेति । कथम् । यावता
सकक्षे उत्तरे व्यन्यात् इति च अपान्यात् इति चोभे
अपि क्रिप. अद्वयुपसृष्टे सती प्राण्यात् इति क्रियाऽपि
तदन्व अद्वयुपसृष्टेत्युपक्षिपेतामिति । अन्यथात्व ऐकपथे
सति द्वैस्वरी नोपपद्येत ।

४) अनु, प्रजायन्ते > सपा. काठ २२, ६ प्रभृ. अनु-

प्रजायन्ते इति पाभे. ।

५) अनु, प्रेहि > सपा. मा १८, ५८ का २०, ४, १
माश ९, ५, १, ४५ अनुप्रेत इति पाभे. ।

६) लक्षणे कप्र. । यन्नाग्निर्भवति तत्रैव पशव उप-
तिष्ठन्ता इत्यर्थः । अनुपतिष्ठन्ते इति सक्तमको द्व्युपसृष्टो
योग इति यद्भा. च K. नोपसृष्टः । तस्मिन्प्राप्तस्य पश्चादर्थस्य
प्रकरणेऽनभिप्रेतत्वाद् ऐकपथे सति द्वैस्वर्यास्याऽनुपपत्तेश्च
(वैतु. मै ३, २, ३; ७; ९, २; ४, ७, ९ यत्र लक्षणार्थस्या-
ऽऽकरणिकत्वात् साक्त्यर्थस्य च स्वारयिकत्वादिहाऽसंगतः
पराभिप्रायः संगतो भवति) ।

७) तु. टि. अनु तै ३, ४, ८, ३ ।

८) लक्षणे कप्र. । निष्क्रमणक्रिया पदपद्व्युत्पत्तिमित्य-
स्यैवाऽर्थस्य न त्विहाऽनुनिष्क्रमणार्थस्य प्राधान्येन
विवक्षितत्वात् । अत एव अनुौ पृथक् स्वरोऽयत्रैव
ज्ञापको भवेत् (वैतु. भा. MW. K. प्रभृ. चिन्त्या
गतिरत्रादिनः [तु. टि. अनु-नि ✓ कप्र. > अनुनिका-
मति इति]) ।

९) सप्तम्यर्थे कप्र. (तु. ततः किञ्चिदिव प्राक् श्रूय-
माणं सुवासु... उप इति ; वैतु. भा. प्रभृ. अनु-
संचरति इति योगमनुजानानादिचिन्त्याः स्युः । अपलक्षण-
द्वैस्वर्यापत्तेः) ।

१०) अन्तरिक्षमुद्दिश्य वाऽन्तरिक्षेण वाऽयनस्य विवक्षित-
त्वसंभवाल्लक्षणे वा तृतीयार्थे वा कप्र. ।

११) आनन्तर्यार्थे स्वार्थप्रधानम् अव्य. ।

१२) छन्दोभिरवैतनं प्रजनयतीत्यानुपादिमान्निष्ठत्वात् तृती-
यार्थे कप्र. इति निद्वमिव । वितथवादी MW. चिन्त्याः ।

१३) पाभे. अनु तै १, ३, ८, २ द्र. ।

१४) लक्षणे कप्र. । न त्वनुपदम् अनुन्यवचार- इति
शब्दश्रवणादिहापि अनु-अत्र ✓ चर् इति भ्रमः स्यात् ।
इह लक्षणार्थस्यैव विवक्षितत्वात् । तस्मिन् शब्दे च
हेतुमानिति वाऽऽनुषङ्गिक इति वा अनोः अर्थः ।

१५) यतः प्राणो न्युत्तत एवाऽपानोऽपि न्युच्छेत्
इत्यस्यार्थस्य विवक्षातो लक्षणे कप्र. इत्येव युक्तम् ।
अतः K. अत्र वैस्पष्ट्यमर्हेत् ।

१^a; १०, ४^b; ५, ३, १; ३^c; ८, १^d; ३^e; १०, १^f; ११, १^g; २^h; ६, ४, २ⁱ; ६, १^j; १७, १, १, ५^k; ५, ५^l; ६, ८^m; ७, ४ⁿ; २, ४, १^o; ७, १^p; ८, २; ४; ५;

३, ७, २; ४, ४, १^m; ८, ३^l; ९, १ⁿ; ११, ४^o; ५, ६, २^p; २५, २^q; मै १, १, ७^r; २, ६^s; ११^t; १५^u; १६^v; ३, ११^w; ३३^x; ३८^y; ३९^z;

४, ७^u; ५, १^t; ५^q; ६^r; ६, २; ८, ५^q; ९^v; १^t; ९, ६^q; १०, ३^t; १७^q; ११, २^q; २, १, १०^q; २, २^q; १०; ४, ७^t; ५, ३^q; ७^q;

१) 'वाचमनु वाचातया सहायभूतया' इति कृत्वा तृतीयार्थे कप्र. द्र. (वैतु. द्र. प्रभु. अनुप्रयन्ति इति योगं मन्वानाः चिन्त्याः) ।

२) तृतीयार्थे कप्र. ।

३) गतिस्वकर्मप्रवचनीयत्वाऽन्यतरसद्भावापेक्षया स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. इत्येव साधीयः द्र. । अनु, प्रपद्यते इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. मै ४, ६, ७ अभिप्रपद्यते, अमीयात् इति, काठ २८, २ क ४४, २ अभ्यायुकः स्यात् इति च पामे. ।

४) सप्तम्यर्थे कप्र. ।

५) लक्षणे कप्र. ।

६) लक्षणार्थस्यैव प्राकरणिकत्वाद् अनुः अत्र कप्र. भवति । परा✓भू इत्यस्य चाऽकर्मकं वृत्तं भवति (वैतु. MW. यः अनु-परा✓भू इति कल्पयत् सकर्मकं किप. इच्छति) ।

७) हेत्वात्मके तृतीयार्थे कप्र. (तु. भा.; वैतु. PW. प्रभु. अनुः 'परा [अ] वा' भवन्ति इति) ।

८) तु. टि. अनु तै ५, ७, ९, २ ।

९) अनुकर्मार्थेऽव्ययमित्यभिप्रेति भा. । अथापि खलु अधि-परि-वत् (तु. पा १, ४, ९३) अनुप्रयुक्तवि-भक्त्यर्थाऽनुवादकतामात्रेण सार्थकोऽप्यनर्थक इव स्याद् अन्यथा सिद्धः ।

१०) लक्षणे कप्र. । एनमनुलक्ष्याऽस्य विषय इति यावत् (वैतु. भा. आनन्तर्यार्थे अव्य. इति) ।

११) तु. टि. अनु तै १, ७, ९, ३ ।

१२) तु. टि. अनु तै ३, ४, ८, ३ ।

१३) प्रजापतिकर्तृकस्तुतिप्रयोगाऽभावे देवान्तरकर्तृक-तदनुसारिवप्रयोजितस्तुत्यनुप्रयोगाऽसंभवाच्चाऽपलक्षण-द्वैस्वर्यप्रसङ्गाच्च गतिभावेन अनुः उत्तरां प्र-पूर्वा क्रियां नानुप्रवेशयितव्य इति ।

१४) तृतीयार्थे कप्र. । तत्र सत्रे केशवपनं सशिखं कुर्वा-

वैप-२९

दिति विधेरभिप्रेतत्वात् । अतः सशिख-विशिख-वपनवि-वेकाऽननुदर्शी द्र. चिन्त्यः ।

१५) एकतरत्र तृतीयार्थे कप्र. (वैतु. MW. अनुप्रयान्ति इत्येवं योगमुशंश्चिन्त्यः) ।

१६) तु. टि. अनु मा ४, २८ ।

१७) लक्षणे वा तृतीयार्थे वा कप्र. ।

१८) पामे. अनु तै १, ३, ८, २ टि. द्र. ।

१९) पामे. अधि काठ ४, ३ टि. द्र. ।

२०) पश्चादर्थे अव्य. द्र. ।

२१) तु. टि. अनु मा २, २६ । अनु, पर्यावर्तते > सपा. काठ ३२, ५ अन्वावर्तते इति पामे. ।

२२) तु. टि. मा ११, १२; १७ । अन्यत्र 'यज्ञमनुलक्ष्य दम्पती अन्नाताम्' इत्येवं प्रकरणसंगत्या कप्र. द्र. (वैतु. MW. अनुः 'अन्नाताम्' इति) ।

२३) अनु, मन्थत > सपा. काठ ९, १४ अनु, स्यात् इति अनु, भवति इति च पामे. ।

२४) एकतरत्र तान् अपिपृद्यमानान् अन्वपिपद्यते इत्यत्र तावद् अनुः गतिर्गतौ (पा ८, १, ७०) इति गतिलक्षणं निपातमनुभवन्नपि सजातीयप्रयोगान्तरसाम्येन सस्वरः कप्र. स्यादित्यपेक्षा बलवतीव भवति । कदाचिन्मूलतो विद्यमानः स्वरः प्रमादाच्च्युतिं गमित इतीव चोत्प्रेक्ष्यते । अन्यतरत्र अनुपदमेवोपरिष्ठात् तान् प्रजायमानान् अनु प्रजायते यत्र अनुः इति पृथक् कप्र. प्रजायते इति च पृथक् किप. भवति । सपा. काठ ३६, ११ अनुप्रजायते इति च पामे. ।

२५) तु. टि. अनु तै १, ७, ४, २ ।

२६) एकतरत्र यत्तु मुपा. अनुवर्षति इत्येवमुपसृष्टमा-ख्यातं शिश्रावयिषितं भवति तदसङ्गतत्वाच्चिन्त्यं द्र. । अन्यतरत्र अनु, प्रजायन्ते > सपा. काठ ११, २; १३, ८ अनुप्रजायन्ते इति पामे. ।

१०^४†; ६, ११^३; ७, १†;
२^{१०}; ८†; ९†; १५^१; †^०;
१०, ४^१†; ६; १२, ४^०;
१३, ८^१†; १०^१; ३, १,
४^१†; १; ५^१†; २, १^१†;

५१^१†; ६^२†; १^१; १०; १^१†;
५; ६^१†; ८; ४, ५^१†; ६^१†;
१६, ४; ८; ७, १^१; ६^३†;
७; ८^१†; ४^१†; ७; ९, ७^१;
१०, १^१†; २५; ७^१†; ११,

१०^१†; १६, ३†; ४, १,
७^१†; १०^१†; २, ११^१†; ३,
११^१†; ३^१†; ४, ५^१†; १५,
१; ३^१†; ४^१†; ७; ८^१†;
६, २^१†; ३^१†; ५^१†; ६^१†;

- अ) लक्षणे कप्र. । ब) पश्चादर्थे अव्य. द्र. ।
०) पांमे. अधि काठ १६, १५ टि. द्र. ।
०) कप्र. (तु. टि. अनु-सम्-प्र/बा> ? अनुसंप्रयात) ।
०) तु. टि. अनु तै ४, ४, ८ ।
१) तु. टि. अनु मै १, ८, १ ।
४) सङ्गत अनुप्रतिष्ठति इत्यत्र गतिभूत्वाऽथ त्रिः

कप्र. द्र. । यदा द्वयोः समानभावयोर्लक्ष्यलक्षणसंबधो विवक्षितो भवति पौर्वोत्तर्यप्रकारकस्तदा तद्वचनः अनुः कप्र. वा स्याद् गतिर्वेत्युभयथाश्रुतेर्विकल्पः । यदा चैकस्मिन् वाक्ये प्रयुक्तायां गतिभूताऽनुविशिष्टायाः क्रियाया अर्थो वाक्यान्तरेऽनुपदिन्यनुवर्तयितुमिष्टो भवति तदा तदर्थं प्रकारद्वयमुपयुज्यमानं द्र. । तद् यथा । अनुः पश्चादर्थकः कप्र. एव पुनः श्राव्येत तस्य चाऽऽक्षेपेणाऽनुवर्तनीयया मूलक्रियाया क्रिवि. संबन्धः स्यादिति प्रथमः प्रकारः यथेह । अथ लक्ष्य-लक्षणभूतसमानभावान्यां कर्तृत्वसंबन्धविशिष्ट-पूर्ववाक्य-गतपदद्वयसकक्षतया समर्प्यमाणे स्वं स्वं भावं प्रति कर्तृभूते पदान्तरे एवोत्तरे वाक्ये श्राव्येयाताम् । पश्चादर्थकगतिभूताऽनुसहिता समग्रैव च क्रियाऽऽक्षेप्या स्यादिति द्वितीयः प्रकारो भवति (तु. मै ३, ३, १०; काठ २२, २) ।

१) हीने कप्र. (पा १, ४, ८६) । अधिकशक्ति-हीनशक्तिभ्रातृव्ययोः प्रणोदनस्य सममभीष्टत्वात् तयो-स्तत्ता अति-अनुभ्यां द्योतिता भवति ।

१) तु. नाप्. टि. । न चेह स्यात् इत्याख्यातस्य विद्यमानत्वात् तेन गतित्वेन योगः स्यादित्युच्येत । प्रतिवाक्यं क्रियान्तराभावे भवस्तिरूपस्य क्रियासामान्यस्य विद्यमानत्वदर्शनान् नेह किमपि चिन्वेकविनिगमकं विशेषान्तरमुत्पश्यामः । पूर्ववदेव च सदक्-पदस्य अति इति कप्र. सान्निध्याद् विषयविवेकार्थं हीनार्थवचनोऽयं कप्र. एव द्र. ।

१) तृतीयार्थवचनः कप्र. । तादृक्-सकक्षपदसाहचर्यात् ।

१) प्रायिकसामान्यवस्तु सतवपि बहुषु स्थलेष्वेव तावत्

परस्परं विरोधो भवति यथा कश्चिद् निपातोऽन्यत्र गतिरु-भवस्यन्यत्र च कप्र. इति । प्रकृते एकतरत्र अनु प्रतिष्ठति > तु. सप्र. मै ३, ३, १०; ४, ४ अनुप्रतिष्ठति इति यत्र अनुः गतिर्भवति । एरिथ. यथोपलब्धि सौवरी स्थितिरैवाऽथ नियामिका स्यादिति दिक् । अन्यतरत्र अनु. सुवर्त (तु. यस्था. टि.) > सपा. तै ५, ४, १०, ३ पुराभवति इति, काठ २२, २ पराभवति इति च पांमे. । उभयतरत्र अनुः कप्र. द्र. ।

१) तु. टि. अनु तै ३, ४, ८, ३ ।

३) सपा. अनु, निष्कामति < > तै ६, १, ८, १ अनु, निष्कामति इति च यथोभयत्र कप्र. भवति अनुः अकर्मिका च तदुत्तरा (वैतु. इहत्या तद्युक्ता सकर्मिका) क्रियेति दिक् । सपा. काठ २४, ४ अनुनिकामति इति च पांमे. ।

४) एतद्-अनुकृतिम् इति Sch. च, एतद् अनु-कृतिम् इति सात. च पाठः । एतम् अनु कृतिम् इति पृथक्-पद-त्रिकः शोधोऽत्र द्र. (तु. ऐत्रा. १, २७; २, ३७) । अनुः प्रकृते कप्र. इति द्र. (तु. सा. ऐत्रा २, ३७) द्र. ।

०) तु. टि. अनु मै १, २, १५ ।

०) पांमे. अनु तै १, ३, ८, २ मै १, ४, ७ द्र. ।

०) लक्षणार्थस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वाद् अनु-प्रजायन्ते इत्येवं योगं पश्यन् तदन्तर्भाषकः MW. चिन्त्यः । कप्र. इत्येव साम्प्रतम् ।

१) पांमे. अनु मा १९, ४० टि. द्र. ।

१) मूलम् इत्यनेन संबद्धो लक्षणार्थे वा तृतीयार्थे वा कप्र. द्र. ।

१) हेत्वर्थपर्यवसानके लक्षणे कप्र. । वितथदर्शी MW. चिन्त्यः । अकर्मकस्य जागरणस्य कर्ममिसंबन्ध-नैरेपेक्ष्यात् ।

१) तृतीयार्थे कप्र. । १) तु. टि. अनु मै २, ५, ७ ।

१) चतुः हीने वारद्वयं तु लक्षणे कप्र. ।

१) हीने कप्र. द्र. । १) तान् इत्येतद्युक्तः कप्र. ।

१) आनन्तर्यार्थे अव्य. वा लक्षणे वा कप्र. द्र. ।

७, ४^a; ८, ९†; ९,
१०^३†; १०, २†; ६†;
११, २^०; ३†; ४^३†; ५^३†;
१२, ४^३†; १४, १२†;
१४†; १६^३†; काठ १, ६;
२, ६^०; १२†; १५†;
३, ४^१; ६^०†; ४, ११†;
१२^०; १३^६; १६^०; ६,
८^०; ९†; ११†; ७, ४†;

५†; १३^०; १४^{१०}; ८, ३;
७^२; ८^१; १५†; १७†; ९,
१^२†; ३^१; ४^१; ६^०†;
†; ११^०; १४^{१०}; १८†;
१०, ४^३; १०^१; ११, २;
३^३†; ४^१; ८^०; ९†;
१०; १२, ५^१; १३, ८^१;
९^०†; १४^१†; १६†; १५
७^१; ११†; १६, १;

२^०†; ८^०; ९†; १५^१†;
१७, १९^{१०}; १८, ४; ५†;
१९^१†; १९, ३†; ५^१†;
१९^१; १२†; २०, १; ३^१;
६^१; ७; ९^१; १०^१†; १२^१†;
२१, १; ३; ७; ८^१; ९
१०^१; १४†; २२, १^१;
२^१; १०; २३, ८^१; ९;
२४, ६^१; २५, ४^०; ५;

१) लक्षणे कप्र. ।

२) अनु, पुरिकामाम इति सतः पाठस्य स्थाने सपा.
मा ३८, १९ का ३८, ५, २ तैआ ४, ११, २^१ अनुकामाम
इति पाभे. ।

३) नु इति (तु. पपा. संटि. नाउ. काठ ४, १६ च)
सपा. यनि. शोधितो लक्षणे कप्र. (तु. प्रति तै १, ८,
२२, १ मै ४, १०, १ शौ ७, २९, १; वैतु. SIM. अनु.
आचरण्यात् इति) ।

४) एकतरत्र तु. टि. मा ४, २८ अन्यतरत्र लक्षणे
कप्र. द्र. । ५) तृतीयार्थे कप्र. द्र. ।

६) पाभे. अनु तै १, ३, ८, २ द्र. ।

७) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (वैतु. SIM. गतिर इति ब्रुवाणः
द्वैस्वर्थ्यं प्रति चोद्यो भवति) ।

८) सप्तम्यर्थे कप्र. द्र. ।

९) सपा. मै १, ७, २; ३^१ अभि इति पाभे. ।

१०) तृतीयार्थे वा लक्षणे वा कप्र. द्र. ।

११) पाभे. अनु मै १, ९, ६ द्र. ।

१२) तु. टि. अनु तै २, ४, २, १^२ ।

१३) अनुवाप्यायत < > सपा. मै २, २, ७ अनुवाप्यायत
इति पाभे. ।

१४) पाभे. अनु तै २, ३, ५, ३ टि. द्र. ।

१५) सपा. मै २, ३, ५ आह्वय इति पाभे. ।

१६) तु. टि. अनु मा ११, १७^१ ।

१७) कप्र. (वैतु. टि. मै २, ७, ८ अनु-वि/कम् > अनु
विक्रमस्त्र इति) । स्वराङ्कणाभावादिह काठ. श्रुति-
स्तत्र मै. संकेतित कतरं वर्गमनुबद्धा स्यादित्यवसा-
नुमशक्यमित्येवं सत्यपि यदेव मौलिकी वारु-प्रवृत्तिः
स्यादिति कृत्वाऽत्र गतीतरपक्ष उरीकृतस्तत्र सदसद्विचि-
प्रमाणम् ।

१) स्वार्थप्रधानम् अव्य. वा स्याल्लक्षणवचनः कप्र.
वा योग्यक्रियाऽव्याहारो वेति भूयोऽपि विस्मयं द्र. ।

२) सयोनेरनेश्वयनं कर्तव्यं तद्-द्वारा वेदिं प्रविशेद्
नेद् यजमानस्य योन्या द्वारेति कृत्वा तृतीयार्थे कप्र. द्र. ।

३) तु. टि. अनु मै ३, ७, ८ ।

४) अनु, विधीयते > सपा. मै ३, २, ४ अनुविधी-
येत इति पाभे. (तु. टि. तै ५, ३, ४, ७) ।

५) तु. टि. अनु तै ६, ५, ११, १ ।

६) आनन्तर्यार्थे कप्र. (वैतु. मै ३, २, ९ यत्र पश्चा-
दर्थेनाऽऽख्यातार्थो नेदीय इवाऽनुरञ्जितो भवति ।
तेनाऽकर्मकस्याप्याऽऽख्यातस्य सकर्मकत्वाऽभिनिवृत्तौ
सत्यां तस्य च तदीयस्य कर्मपदस्य चाऽन्तरा तदीयं
कर्तृपदं श्रूयते [वैतु. प्रकृतेऽस्य कप्र. सतो व्यवधापनोव
श्रुतिः]) ।

७) पाभे. अनु तै ५, ३, १, ३ टि. द्र. ।

८) लक्षणे कप्र. (तु. मै ३, २, १० यत्रत्या समानप्रकरणिका
सौवरी स्थितिरिहापि विनिगमनी भवति) ।

९) तु. ऋ १०, १४५, ६ शौ ३, १८, ६ यदन्वि-
हापि साम् अनु इतीव लक्षणाऽभिप्रायः संबन्धो
भवति ।

१०) प्रेत्य समारोहस्य स्वर्गस्व मानं सम्प्रति क्रियमा-
णस्य यज्ञस्य मानमन्वित्यर्थविवक्षाप्रामुख्यात् कप्र. द्र.
(तु. तैब्रा २, १, २, १० यत्रत्याः स्वरसंकेतोऽप्ये-
तत्समर्थकता भजति [तु. वैप२ यस्था. टि.]; वैतु.
PW. प्रभृ. अनुसमारोहति इति ऋयुपसृष्टौ बम्भ्रम्यमाणा-
दिचिन्त्याः स्युः) ।

११) तु. टि. अनु तै ५, ७, ९, २ ।

१२) लक्षणे कप्र. (वैतु. SIM. अनु/खम् > अनुखमेत्
इत्येवं योजुकश्चिन्त्यः) ।

२६, ७^a; ८^a; २७, १०^a; २३^o;
८¹⁰; १०^o; २८, १३^a; ९¹⁰;
२९, ८^a; १०^a; ३०, १^a; २;
३^a; ७^a; ८^a; ९^a; ३१, ५^a;
८¹⁰; ३२, ५^a; ३३, ३¹⁰;
३४, ७^a; १३¹⁰; ३५, ८¹⁰;

१६¹⁰; १७¹⁰; १८; ३६,
७¹⁰; ११^a; ३७, ११^a; १७^a;
३८, २^o; १२¹⁰; ३९, १०¹⁰;
४०, ८^a; ९^a; १३^a; ४६, १;
३^a; क १, ६; १९^a; २, ११¹⁰;
१३; ३, ३¹⁰; ९^a; १०¹⁰; ११¹⁰;

४, ७^a; ८^a; १५, ३; ४;
६, ३¹⁰; ८; ७, २; ३¹⁰;
४¹⁰; ८, ३¹⁰; ४¹⁰; ६¹⁰;
७^a; ९^a; २५, ६^a; २८, ४;
५^a; २९, ७¹⁰; ३०, १^a;
३¹⁰; ३१, २^o; ३^a; ५¹⁰;

- अ) लक्षणे कप्र. ।
ब) तु. टि. अनु मै ३, ७, ८ ।
ब) उपांश्वन्तर्थासौ इति युक्तः आनन्तर्ये कप्र. ।
ग) तु. टि. अनु मै ४, ६, ३ । ^{१)} आनन्तर्ये कप्र. ।
ग) तु. टि. अनु मै ३, १०, २ ।
घ) सप्तम्यर्थे कप्र. ।
घ) लक्षणे वा तृतीयार्थे वा कप्र.
१) एकतरत्र तु. टि. काठ १६, ८ । अथेह विशं-
षोऽप्यस्ति । तथा हि । असुरस्य लोहितं पृथिवीं
साकल्येनाऽपूरयदित्येवं धृतिर्नाभिप्रेति येन गतिभाव-
मनुप्रविश्य अनोः अर्थो विधावनार्थमनुरञ्जयेदिति गति-
पक्षानादरः द्र. (वैतु. PW. MW.) । अन्यतरत्र तु. टि. मै
४, १, १० ।

१) तु. टि. अनु मै १, ७, ६, ३ ।

- घ) सप्तम्यर्थे कप्र. भवति (तु. तत्रैव श्रूयमाणं पूर्व-
पक्षेषु इति) ।

१) भावलक्षणस्य विषयस्य प्राप्त्यर्थेन श्रावयितुमिष्ट-
त्वात् तस्य च यथा कप्र. न तथा ग. गमयितुं शक्य-
त्वात् कप्र. एव द्र. । अथ कप्र. एतदपरं लक्षणम् ।
तद् यथा । यत्र लक्ष्यभूतो भावश्चान्यतः पृथक्
क्रियापदेनोच्यते लक्षकभूतो भावश्चाऽन्यतः पृथक्
क्रियापदान्तरेणोच्यते तत्र सामान्येन कप्र. अनुः द्र.
इति । तस्माद् यथा 'डिम्भस्य मरणमनु मरणं
खिम्भस्य' इत्यत्र कप्र. अनुः भवति तथैव डिम्भं
प्रियमाणमनु प्रियते खिम्भः' इत्याऽप्ययं कप्र.
इति । यत्र तु लक्ष्यलक्षकयोर्भावयोः समानत्वे वा
सजातीयत्वे वा सति लक्षकभूते भावे गम्ये सति लक्ष्य-
भूतो भावोऽनुपूर्वेण सकर्मकेण सता क्रियापदेनोच्यते
तत्र ग. अनुः भवतीति । यथा 'डिम्भमनुप्रियते
खिम्भः' इति । एवं तावत् प्रकृते कलशस्योपवानं
पृथक् शस्त्रन्तेन क्रियाप्रधानेन पदेनोच्यते तदनुलक्ष्य
प्रवर्तमानश्च प्राणोपदसनभावः पृथक् क्रियापदेनोच्यते

इति कृत्वा कप्र. अनुः अत्र भवतीति निर्विवादं सद्
अन्यत्र च सकक्षाम् वाचोयुक्तिषु निदर्शयितव्यमिति दिक्
(तु. अनु क्र ५, ८, १, ३ टि., प्राण-णेन इत्यत्र क ४८,
१४ टि. न) ।

म) प्रयास्यद्यजमानकर्तृकाऽन्यन्नाधानादिक्रियाविशे-
षाधीनशीतभावाः कामास्तेन तस्या क्रियायां कृताया-
मेव तं प्रति कामप्रीतिः सन्तस्तेन प्रयाता सह प्रयायु-
नान्यथेत्येवं लक्षणास्यैव प्राधान्येन विवक्षितत्वात् कप्र.
अनुः न गतिरितोव कृत्वा पृथक् स्वरो भवति (वैतु.
काठ ९, १७ यत्र समानकल्पया श्रुत्या तत्-सजातकर्तृकं
प्रयातोऽनुपयाणं सूचिनं भवति । अयं तु तत्र विशेषो
भवति यथा प्रयाता क्रियमाणयाः क्रियाया इन्द्राग्नी-
देवताकर्तृकं न तु प्रयात आत्मीयं कमपि विशेषमुप-
जीव्याऽकामानामपि सतो सजानानां तदनुपयाणे प्रवृत्तिः
संजायत इति कृत्वा प्रयाश्रुप्रयानृमध्ये लक्ष्यलक्षकसंबन्धा-
ऽभावे सति लक्षणार्थस्य वाच्यत्वेनाऽप्राप्तत्वाद् न कप्र.
अनुः इति) ।

१) एकस्फयाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सपा. मै १,
१०, १३ पश्चात् इति पाठे.) ।

१) पाठे. अनु मा १९, ४० टि. द. ।

१) तु. टि. अनु मै ४, ३, ११, १ ।

१) सपा. शौ ६, ६१, १ उतु इति पाठे. ।

१) पाठे. अनु मै ५, ७, ७, १ ।

१) तु. टि. अनु मा ४, २८ ।

१) तु. टि. अनु मै १, ३, ७, १^a ।

१) पाठे. अधि काठ ४, ३ टि. द. ।

१) तृतीयार्थे कप्र. । १) तु. टि. अनु काठ ४, १३ ।

१) तु. टि. अनु काठ ७, १४^a ।

१) पाठे. अनु काठ ८, १५ द. ।

१) तु. टि. अनु मा ११, १७^a ।

१) पाठे. अनु काठ २०, ३ द. ।

८५^a; ९^b; १०^c; ११^d;
१२^e; १४^f; १६; १८;
३५, ४; १३६, ३०^g; ६;
३७, ५^h; ७^h; १३९.
१^d; २^d; ४२, ५; ६१^d;
४२, १; २१ⁱ; ३^j; ४४,
११^k; ९; ४६, ३^d; ४;
५; ६^l; ४७, ५ⁿ; ८^o;
१४८, १५^m; १६; कौ १,
५१; १६५; २२९; ३६७;
४०९; ४१०; ४१२; ४१३;
४३६; ४६५ⁿ; २, ८७;
८८; १०५; २०१; ३३३;

३५५; ३५६; ३५७; ५१७;
७७५; ९१९; ९२७^o; ९४१^d;
९५६; १०४४^o; १११५;
११६३ⁿ; १२०४^o; ३, ४, २;
५, ८; ११; ५४, १; १३१,
५, ७; १८, १; २४, ५; ३८.
८; ४०, १; २; ४; ५;
४२, १०; ४८, १०ⁿ;
२, ३, ३; ७, २; ३.
९, १; ३; ११, १; १८,
८; २८, ५; २९, १२;
१३; १४; ४०, १३; ४, १,
२^d; २, ८^o; १६, २; २०,

२; २१, ५; २२, १०^o;
शौ १, २२, १^p; २, १३,
५; ३४, ३^q, ३, ७, २^r;
८, ६^q; ९, ६^q; १८,
६^q; २३, ३; ४, १५,
४^u; ७ⁿ; ८^v; ९, १२;
२१, ४^q; ५, १, ३;
२७, ७; ६, १७, १-४^w;
२६, २^r; २९, ३; ३९,
१^f; ६९, २; ७२, १;
९०, २; ९४, २^q;
९७, ३^q; १०५,
१-३; १२१, ४^z; १२२,

१) तु. टि. अनु तै ६, ५, ११, ११।

२) तु. टि. अनु काठ १९, ९।

३) तु. टि. अनु तै ५, २, ९, ५।

४) लक्षणे कप्र.।

५) पाभे. अनु तै २, ३, ५, ३६.।

६) सपा. काठ २३, ६ अभि इति पाभे.।

७) पाभे. अनु मै ३, ७, ६ टि. द.।

८) तु. टि. अनु तै ५, ७, ९, २।

९) तु. टि. अनु मै ३, १०, २।

१०) तु. टि. अनु मै ४, ६, ३^१।

११) तु. टि. अनु तै ३, ४, ८, ३।

१२) तु. टि. अनु मै ४, १, १०।

१३) तु. टि. अनु काठ ३५, १७।

१४) पाभे. अनु तै ४, ४, ४, ८।

१५) सपा. का ६, ३, १ उप इति पाभे.।

१६) तृतीयार्थे वा लक्षणे वा कप्र. (वैतु. PW. MW. अनु... उदयताम् इति योगं पश्यन्तावुपेक्ष्यौ)।

१७) अनुवैक्षन्त इत्येवं क्रिप. अन्वयाद् दीध्यानाः इत्यनेन तद्गतस्याऽनु-पदार्थस्य पारस्परिकसंबन्धस्य सिद्धत्वे सत्यपि यदन्वयैः अनुदीध्यानाः इतीव संबन्धोऽपरम् अनुम् कप्र. सन्तम् बध्यमानम् इत्यनेन शानजन्तेन नापू. अन्वितं व्यर्थं गतीकारमिष्यते (तु. सा. WI. च) तन्नाऽऽद्रियेत। आर्थस्य संबन्ध-स्योक्तया दिशा सुसंगतत्वे सत्यप्यनुपपन्नद्वैस्वर्यप्रसङ्गा-

दिति दिक्।

१) तृतीयार्थे कप्र. (तु. नापू. मन्त्रे सु क्षेत्रियं विष्णुणया इति; वैतु. WI. अनु... अकमीत् इति योग-परश्चिन्त्यः)।

२) सपा. पै १९, १०, १३ उप इति पाभे. (तु. तत्रत्यं टि.)। ३) सप्तम्यर्थे कप्र.।

४) लक्षणे कप्र. (तु. W.; वैतु. सा. यस्य अनुगतम् इति भाष्यमव्ययपरतया नेयमुतोपसर्गतयेति विमर्शमपेक्षेत)।

५) कप्र. अयमिह भवति। अत्र पूर्वार्धार्थं प्रत्याशं विद्योतनस्य च प्रतिदिशं वातस्य वानस्य चाऽऽशंसनं ज्ञापकं स्यात्।

६) लक्षणे कप्र.। आनन्तर्ये इति W.। अनुसूनुम् (-त्रम् इति शंपा.) इत्याकारकमेकं पदं सा. पपाठ।

७) सा. अनुव्यावर्तने इत्येकं पदं पठंश्चिन्त्यः। तृतीयार्थे कप्र.। अन्येन पथा पाप्माऽनुपद्यतामिति यावत्। अथवाऽनर्थिका गतेर्द्विरुक्तिः। अनुपद्यताम् इति क्रियायामेव विवक्षापर्यवसानात्। सपा. पै १९, १९, ३ अभि इति पाभे.।

८) कप्र. भवति (तु. क १०, १०३, ६ इत्यत्रत्यं टि., सस्थ. च टि., वीरयध्वम्, सुभरध्वम्, हर्षध्वम् इत्यत्र च यस्था. टि.)।

९) नापू. टि. दिशा निवासक्रियाया अपेक्षया प्रवृत्तद्वितीयाऽन्तपदवाच्यस्य तदभिव्याप्य तदधिवरण-तया समर्पणे श्रुतिस्वारस्यप्रतीतिस्तत्साधनभूतः कप्र. द. (वैतु. MW. गप्. दिशा गतिपक्ष्यः मिथ्याप्रस्यं

१^a; २^b; ७, ४४, १; ५९,
१; ८७, ४^c; १०२, ४^d;
८, ९, ८; १२^e; १३^f; १५^g;
१६; १७; २, १, १९; २४^h;
४, २४ⁱ; १०, २, २३; २३^j;
४, ६^k; ५, २५-३५^l; ३७^m;
१०, ७ⁿ; ११, २, १०^o;
७, १२; १०, ११^p; १९^q-२२^r;

२४^s; २७^t; १२, २, २१^u;
३, १७^v; १३, १, १०^w;
२, १४^x; १८^y; २१^z; ४०^{aa};
३, १^{ab}; २०^{ac}; ६, ५^{ad}; १४,
१, ४६^{ae}; ६०^{af}; २, १०^{ag};
७४^{ah}; १५, २, १^{ai}; ९;
१५; २१; ६, १; ४; ७; १०;
१३; १६; १९; २२^{aj}; २४;

९, १; १४, १; ३; ५;
७; ९; ११; १३; १५;
१७; १९; २१; २३; १८,
१, २०^{ak}; २७^{al}; ५०^{am};
२, ९; १३^{an}; ३, ४०^{ao};
४, २८^{ap}; ७५^{aq}; ७६^{ar};
८६^{as}; ८७^{at}; १९, ६, २^{au};
१३, ६^{av}; २६, ३५, ४९,

प्रति चोद्यः) । अनु क्षिय इति सतः पाठस्य स्थाने
पै १६, ५१, ४ अनु गच्छ इति, तैआ २, ६, १ ? अनुष्व (तु.
तत्रत्यं टि.) इति, काकू १३२:११ अनु ध्यान इति च पाभे ।

^a) तृतीयार्थे कप्र. (तु. सा. नापू. मन्त्रे कप्र. श्रूयमाण-
स्तथैव व्याख्यायमानश्च ; वैतु. सा. PW. प्रभृ. अनु-
सन्तरेम इति योगं वदन्तश्चिन्त्याः) ।

^b) तृतीयार्थे कप्र. (तु. शौ ६, ११२, १ सौवरी
स्थितिस्तत्र चेह च यनि. विनिगमिका स्यात् । एस्थि.
तत्र ग. इतीह च कप्र. [सोऽपि च लक्षणार्थीयः] इति
सा. तद्व्यत्यासेन तत्र कप्र. इतीह च ग. इति
W. च व्याहृतवाचाविव स्यातामिति दिक् । तु. तैआ.
२, ६, २ यत्रत्ये पाभे. स्वरो भूयोऽपीह यनि. एव पुष्टिं
विदध्यात् ।) ^c) तु. टि. अनु मा ११, १७^v ।

^d) तु. टि. अनु तै १, ४, ४४, ३ ।

^e) तु. टि. अनु तै ४, ३, ११, १ⁱ ।

^f) वृशान् अनु > सपा. तै ३, ३, ९, १ शांठ ३,
११, १४ पाण्ड ३, ९, ६ विध ८६, १६ प्रियेण इति पाभे. ।

^g) द्वितीयान्तं स्वविषयीभूतमधिकरणार्थकतयाऽऽपा-
दयन् कप्र. द्र. । पुरुष-कर्तृकस्य निवासस्य देवाधि-
करणकतया तन्मध्यगतत्वपर्यवसानरूपायां प्रकृतस्य
प्रश्नस्योत्तरस्य च स्वारस्यप्रतीतिः । एस्थि. उत्तरेण
✓क्षि (निवासे) इत्यस्य तिङ्भूतेन यद् MW. गतित्वानु-
संबन्धमाह तच्चिन्त्यम् । द्वितीयान्तपदवाच्यकर्तृक-
निवासस्याऽपेक्षया तदनुगतस्य वा तत्पश्चाद्भवस्य वा
पुरुषकर्तृकस्य निवासस्य समर्पणे प्रकृतप्रश्नोत्तरयोः स्वारस्या-
ऽभावादिति दिक् ।

^h) पश्चादर्थे कप्र. । ⁱ) तु. टि. अनु मा १२, ५ ।

^j) 'दक्षिणां दिशमनुलक्ष्य या सूर्यस्याऽऽवृत्तं तामहमन्वा-
वर्ते' इत्यन्वयाल्लक्षणे कप्र. द्र. ।

^k) प्रवेशनक्रियायाः कर्मणोऽनिर्देशात् साकाङ्क्षा-

ऽन्वयं रचयन् W. चिन्त्यः । वशायाः प्राधान्येन
प्रतिष्ठापनेऽभिप्रायवत्यां श्रुत्यामभ्युपगतायां संभवे सत्यपि
गतिर्वै क्रियायाः प्राधान्यविशेषाऽऽधानेन कर्मणो
भूयस्तरां गौणीभावापत्तेस्तप्राधान्यविशिष्टप्रतीत्यर्थं तद-
धिकरणताऽऽपत्तौ विवक्षितायां सत्यां सप्तम्यर्थे अनुः
कप्र. । ^l) सप्तम्यर्थे कप्र. द्र. । पाभे. अधि
पै १६, १०४, १० द्र. ।

^m) गतिरिति सा. अभिप्रयन् प्रतीयते । तथा तु
सति द्वैस्वर्यापत्तिः स्यादित्यसौ चोद्यो भवेत् । शरीरस्य
प्राधान्येनोपस्थापनेन श्रुतिसफलतायामभ्युपगतायां लक्षणे
कप्र. । न तु पश्चादर्थे (तु. W., द्विपू. टि. च) ।
अनु, प्राविशत् > सपा. पै १६, ८६, २ अनुभावि-
शत् इति पाभे. ।

ⁿ) सपा. शौ ११, १०, २५ सर्वे इति. अनु,
प्राविशन् > सपा. पै १६, ८६, ९ प्रभृ. अनुभावि-
शन् इति ।

^o) तृतीयार्थे कप्र. ।

^p) लक्षणे कप्र. ।

^q) तु. टि. अनु मा ८, ४० । पाभे. अधि पै १८, २१, ८ द्र. ।

^r) अनु-वि-चाकशीति इति योगं द्रष्टुमसृष्टं पश्यन्तौ
PW. MW. उपेक्ष्यौ । अनोल्लक्षणं कप्र. सतः
संगत्वात् ।

^s) जनान् इति द्वि. युक्तः कप्र. । युन्ति जनान् अनु
(सपा. आपमं १, ६, ९ बौध १, ५, २ भाण्ड १, १८, ५ च)
इति सतः पाठस्य स्थाने ऋ १०, ८५, ३१ युन्ति जनान्
अनु इति पाभे. ।

^t) सपा. पै १८, १४, ४ अभि इति पाभे. ।

^u) अनु ✓इ > अन्वेत् इतीवह संभाष्यते । सा. तु.
✓रुह इतीमेव पूर्ववद् आचिक्षिप्सति (तु. शंपा. टि.,
W. टि. च) ।

^v) सपा. ऋ १०, ९०, ४ प्रभृ. अभि इति पाभे. ।

२^a; ६^b; ५८, ३¹⁰; †२०
४, २^c; १५, २^d; ४०, ३;
४७ १५; १८; ६९, १२;
९२, १५^e; १०९, १-३;
११६, २; १३१, २^f;
१३९, २; पै १, २८, १;
५९, ४^g; ९२, १^f; १०७,
२^f; २, ३३, २^b; ६०,
२^h; ८६, १-६; ३, २
२^h; ७, १; १४, ३;
२८, ४; २९, १ⁱ; ३२,
४ⁱ; ४, १७, ५^f; २०,

७^k; २४, २^l; ५, ६,
२; ७, ५^m; ६ⁿ; ९,
११; १५, ५; १७, ४^m;
२६, ३; २७, ७^o; ४०, २^p;
६, १६, ४^f; २२, १९; ७,
४, ६^q; †; ८, १, ४^q;
१४, ३^f; १६, १-३^r;
९, १, ६; ५, २^f; २१,
१-१२; १०, ९, १०^f; ११,
७, ९, १२, ७, १०^u;
१४, ४, ६^p; १५, ६, ९;
१०, ६^f; १२, १०^l; २३,

८; १६, १५, ६^v; १८, ८^w;
१९, २^w; ३^w; ५^w; ६^w;
७^w; २६, ३^x; ३३, ९; ३४, ९;
१०^z; ५१, ४^y; ५^z; ६१, १^z;
७२, ४^z; ७४, ७^z;
१०७, ७^z; ११९, १-३;
१३१, १^z-१०^z; १३२,
२^z; १४७, ७; ८; १४८,
३; १४९, १; १५४, २^z;
१७, ७, २^w; ३२, १^z;
१८, ५, ३^f; ८, १^f;
१५, १०^b; १८, ८^z; २२,

^a) तु. टि. शंषा. W. च । वैकृतभूयिष्ठे पाठे अनुः
कप्र. (अनु मा) इति संभाव्यते ।

^b) लक्षणार्थे कप्र. ।

^c) आधारलक्षणः कप्र. । एवं किल सा. इहाभिप्रयन्
संभाव्यते । बाह्वृचे ८, १७, ५ तु गतितामेवाऽस्या-
साविच्छति ।

^d) द्वितीयायां प्राप्तायां ते इति ष. छान्दसी वक्तव्या
भवति ।

^e) वातस्य प्ल(प्र)वानम् अनु प्रवानमनुलक्ष्येयर्थे इति
लक्षणे कप्र. । एवं द्वितीयोऽपि अनुः स्यात् तथैव मध्ये च
अथ इति शोधः संभाव्यते ।

^f) पूर्वमनु, आनुपूर्व्येणेत्यर्थः ।

^g) तु. टि. अनु शौ ६, १२२, १ ।

^h) तु. टि. अनु शौ ३, ७, २ ।

ⁱ) सपा. शौ ७, ३९, ३ उतु इति पामे. ।

^j) तु. टि. अनु शौ २, ३४, ३ ।

^k) तु. टि. अनु काठ २१, ८ ।

^l) पाठस्य व्यवस्थाऽभावाद् अविस्पष्टान्वयः अनुः ।

^m) पृथिवीम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

ⁿ) तु. टि. शौ ४, १५, ७; ८ ।

^o) मध्वाश्छत्ताम् टि. द्र. ।

^p) लक्षणे कप्र. (तु. मदम् इत्युपात्तः इति पूर्वस्या-
मृचि सकक्षा श्रुतिः) ।

^q) पाठः? नु इत्यस्य स्थाने अनु इत्युपात्ताऽकारः
संभाव्यते ।

^r) सपा. शौ ६, २५, १-३ अभि इति पामे. ।

^s) पश्चात् पूरितः पाठः (तु. ऋ १०, ९०, ४) ।
किमिति अभि-स्थाने अनुः अनुपूरित इति चिन्त्यम् ।

^t) तु. टि. अनु ऋ १०, १४, १२ ।

^u) शोधः सस्थ. टि. मन्तोः ।

^v) पश्चादर्थे कप्र. ।

^w) तु. टि. अनु तै ४, ३, ११, १ ।

^x) पामे. अनु शौ ९, ४, २४ ।

^y) तु. टि. अनु शौ ६, १२१, ४ द्र. ।

^z) तु. टि. अनु शौ ६, १२२, १ ।

^{aa}) तु. टि. अनु शौ १०, २, २३ ।

^{ba}) सूर्यस्याऽग्नेश्चन्द्रमसोऽनु भृति वातस्याऽऽभू-
तिम् (? अत्वाभ >) अनु त्वम् आऽभवः इत्येवं
शोध-सुपठमिदं बहुविकृतं वैष्णुभर्मर्चं द्र. । एस्थि.
कोष्ठगोऽत्यन्तदुष्पठः मुपा. संस्कृतं शोध-व्यूद्धिमेव
विज्ञापयेत् ।

^{ca}) येऽनु > सपा. शौ ९, १३, ७ एति इति पामे. ।

^{da}) तु. टि. अनु शौ १०, १०, ७^z ।

^{ea}) तृतीयार्थे कप्र. ष. अभिसंबद्धः द्र. । मूको.
शोध-सापेक्षो भवति (तु. सस्थ. टि. अप✓कम् >
अपक्राम) ।

^{fa}) तु. टि. अनु शौ १०, ५, ३७ ।

^{ga}) सप्तम्यर्थे कप्र. ।

^{ha}) तु. टि. अनु ऋ १०, १८, १ ।

^{ia}) पामे. अनु शौ १४, २, १० द्र. ।

^{ja}) सपा. शौ १३, १, ३८ दिशाः इति पामे. ।

३†^a; ६†^b; २४, ८; २७,
९; २९, २०; १९, ४, ७-९^a;
८, ७; ९, २०; १०, १४^f; १२,
९^g; १८, १; ५; २२, १^h;
२३, १२; २७, १४; २९, ६;
३२, १४ⁱ; ३६, १७^j; ४१,
२^k-४^l; ४७, ८^m; ४९, ४ⁿ;
५२, ९†^o; ५५, १५-१८^p;
२०, १, ४^q; ११, १०†^r; १२,
२७, ७†^s; १४, २^t; २१, १^u;
२४, ७†^v; २७, ८; २८, ४^w; ५^x;
३३, ३; ४९, ४†^y; ५१, २†^z;
५२, १०¹.

अनु- ✓अन् (प्राणने) द्र.

अनु-क, का¹ - -कम् म ४, ३, ८^v;
-का: मे ४, ३, ७^w; ७, ८^w;
-कान् तै २, २, ८, १^x; ५, १०,
१; मे ४, ३, ७; -काम् मे २,
१, ९; ५, ८; ३, ३, १०^w; ४, ७, ८.
अनु✓कम् > कामि > १अनु-
काम^y - -म: सा १८, ८; का १९,
३, ४; तै ४, ७, ३, १; मे २,
११, ३; काठ १८, ८; क
२८, ८.
†अनुकाम-कृत्^z - -कृत् ऋ ९,
११, ७; कौ २, ७९७.

अनुकामि(न् >) नी^{a1} - नी^{b1} तै ३,
५, ६, १.

२अनु-काम^{c1} - -मम् ऋ १, १७,
३; ८, ४८, ८; ९, ११३, ९.

३अनु-काम^{d1} - -मा ऋ ८, १२, १३.

अनु✓काश् > अनु, > न्-काश्^{e1} -

-शम्^{f1} तै ५, ४, १, ३; ७, १२,
१^{g1}; काठ ५३, २; -शेन^{h1}

मा २५, २; का २७, २, १;

मे ३, १५, २. ['श- १ श्वेतⁱ¹].

अनु✓कि, अनु...चिकिते^{j1} काठ

३७, ९; अनु...चिकिताम्^{k1}

शौ ६, ५३, १; पै ४, ३, ७.

- a) तु. टि. अनु ऋ १, ५०, ३।
b) तु. टि. अनु ऋ १, ५०, ६।
c) तु. टि. अनु शौ १०, ५, ३७।
d) तु. टि. अनु शौ ६, १७, १-४।
e) सपा. शौ ६, ५५, १ अन्तरा इति पाभे.।
f) अनु, वातेभिः > सपा. शौ ३, ८, ६ अनुवर्तमानः
इति पाभे.।
g) तु. टि. अनु ऋ १०, १०३, ६।
h) पाभे. अचि काठ १६, १५ टि. द्र.।
i) लक्षणे कप्र.।
j) यावत् सूर्यमरीचयस्तावत् सदान्वा नाशयेति कृत्वा
मरीचीः इति द्वि. युक्तः कप्र.।
k) स्वाभ.।
l) सपा. शौ ३, १५, २ अन्तरा इति पाभे.।
m) तु. टि. अनु ऋ १०, १४, १२।
n) सर्वम् इति द्वि. युक्तः लक्षणे कप्र.।
o) तु. टि. अनु ऋ ५, ८१, २।
p) तु. टि. अनु तै १, ४, ४४, ३।
q) तु. टि. अनु ऋ १०, १७, ११¹।
r) पश्चादर्थे कप्र.।
s) तु. टि. अनु ऋ २, ३८, ६।
t) तु. टि. अनु ऋ ८, १०३, २।
u) विप. ([कमित्, °श्री-] राष्ट्र, विश- प्रभृ.)।
अनुक- इति कन् प्र. (पा ५, २, ७४)। नित् स्वरः।
v) अनुकं करोति > सपा. तैत्रा ३, ७, १, २ अन्वा-

रम्भयति इति पाभे.।

w) यक. अनुकाः करोति, अनुकां करोति > सपा,
काठ २९, १ अनुनियुनक्ति इति पाभे.।

x) सपा. मे ३, २, १० काठ १०, ९ अन्वृज्ज् इति पाभे.।

y) गस. उप. भावे घञि थाथादि-स्वरः।

z) विप. ([अभिलक्षित-कर्तृ-] सोम-)। उस. उप.
✓कृ+कर्तरि क्विप् प्र.। कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)।

a1) गस. उप. णितिः प्र.। शेषं २ टि. द्र.।

b1) =सपा. आपश्चौ ११, १६, १०। माधौ २, २, ४, १९
अनुगामिनी इति पाभे.।

c1) अस. सामान्यः समास-स्वरः (विस्तरार्थं तु.
सा. [क्र १, १७, ३])। अदन्तस्य अस. रूपतः नाभ्ययी-
भावात् (पा २, ४, ८३) इति कृत्वा विभक्त्यर्हताया
निर्देशः।

d1) प्राप्त. अनोः (पा ६, २, १८९) इत्य् अन्य-
प्राधान्ये सत्युपसर्जनतां गतस्य उप. अन्तोदात्तः द्र.।
यत्तु PW. प्रभृ. नापू. अस्मात् प्राति. समासतो न विविञ्च्यु-
स्तदसत्। अर्थतोऽन्वये सूक्ष्मभेदोपगमादिति दिक्।

e1) नाप. ([त्रिचित्-प्रकाश-, प्रतिविम्ब- प्रभृ.])।
मै. विरहस्य सर्वत्रोपसर्गस्य दीर्घः (पा ६, ३, १२२)।

f1) सपा. °शम् < > °शेन इति पाभे.।

g1) नाप. ([थावापृथिव्योर्मध्य-] अन्तरिक्ष-) इति
भा. सा.।

h1) सपा. अनु...चिकिते < > अनु...चिकिताम् (तैत्रा
२, ७, ८, २; १६, २ च) इति पाभे.।

अनु-कूल^a - लम् शौ ५, १४, १३;
पै २, ७१, ५; १९, १८, ५.
[ल- १विश्वमनसं, विष्णु-
मनसं].

अनु ✓ कृ > अनु-कर्^b - रेण^c शौ
१२, २, २; पै १७, ३०, २.

आ (< अनुकृत्य, त्या- अनु^d.

अनु ✓ कृप् (दैन्ये), अनु^e कृपते^d
क १, ११३, १०; † अनु^e
अकृपेताम् क ८, ७६, ११०;
शौ २०, ४२, २.

अनु ✓ कृश > अनु-कृश^f - शः पै
१७, २८, ३¹.

अनु ✓ कल्प्, अनुकल्पयाति पै
५, १५, ४.

अनु ✓ कृ, अनुकिरामि शौ १८, ३,
६९, ४, २६, ४३.

? अनुकचूता^g पै १६, ७३, ४.

अनु(न-उ)कथ^h - कथः काठ ३०,
७१; - कथाः क ५, २, ३.

† अनु ✓ कन्द, अनुचकदे ऋ ८, ३,
१०; शौ २०, ९, ४; ४९, ७.

? अनुकन्दयⁱ पै २०, २८, ८.

अनु ✓ क्रम्, > क्राम्, अनुक्रामाम^j
मा ३८, १९; का ३८, ५, २;
अनुक्रामेम ऋ ५, ५३, ११.

अनु^k अनुक्रमीत् क ९, ११४,
१; † अनु^k अनुक्रमुः ऋ ९,
२३, २; कौ १, ५०२; जै १,
५२, ६.

अनु ✓ कुश, अनुकोशन्ति क ४,
३८, ५.

अनु ✓ कशा^k > † अनु-कशाति-
-कशात्यै मै ३, १, १; ३¹; ९, ४;
४, ८, ३^m; काठ ७, ७; ८; १०ⁿ;
१९, २¹; २०^o, ६; ११; २१, ३^o;

२२, ७. [°ति- अनु^o].

अनु-कशातु^p - त्रे काठ २६, १२९.

† अनु-कशात^q मै १, ८, ९.

† अनु-कशाति^r - कशात्यै मै ३,
१, ४; काठ १९, ३.

अनु-क्षत्तु^s - त्तरम् मा ३०, ११;
१३^v; का ३४, २, ३; ५^v.

† अनु ✓ क्षर्, अनुक्षरन्ति क ८, ६९,
१२; मै ४, ७, ८; शौ २०, ९२,
९; अनुक्षर ऋ ९, १७, ८; जै
४, २१, ६.

? अनुक्षमाहि^w पै १६, १४९, १२.

अनु ✓ ख्या^k, अनु^e अख्यन् काठ
७, १०; क ५, ९.

† अनु-ख्याति- -ख्यात्यै तै २,
५, ११, ३; ६, २, १; ५, १, ८, ६;
२, ८, १^o; ३, २, २; ७, ४; ४,
१, ४; ६, ३, ७, २; ५, ४, १; ६,

^a) अस. उत्तरपदाद्युदात्तः (पा ६, २, १२१) । यनि.
विभक्त्यर्हतार्थं तु. टि. २ अनु-काम- ।

^b) नाप. (सहायक-) । गस. उप. कर्तरि अच् प्र.
(तु. २ कृश-) ।

^c) सपा. मै ४, १४, १७ अनुवनेन इति तैआ २, ४, १
°णेन इति च पाभे. ।

^d) कप्र. इतीव च रूपम् < अनु ✓ कृप् इतीव च
व्याचक्षाणः सा. व्याहतश्च चिन्त्यपक्षश्च द्र. ।

^e) सपा. कौ २, ३३९ अनु^e अददेताम् इति जै ३, २८,
११ अनु^e अददाताम् इति च पाभे. ।

^f) विप. (व्रतचारिन्-) । गस. उप. कः प्र. ।

^g) पाठः? अनु(न-उ)प-क्षितः इति शोधः द्र. ।
सपा. मा १८, ५९ का २०, ४, २ प्रसृ. अन्वागन्ता
इति पाभे. । BKA. अन्वकृशुता इति ?

^h) बस. अन्तोदात्तः ।

ⁱ) शोधः सस्थ. प्रजापतेः टि. द्र. ।

^j) पाभे. अनु मै ४, ९, १० द्र. ।

^k) ✓ कशा < > ✓ क्षा [यद्र.] < > ✓ ख्या इति
प्राकृतिकस्य परिणामस्य शाखाविशेषनिध्नो व्यवहारविवेको
यथायोगं द्र. (तु. पाभे.) ।

¹) सपा. क २९, ८ °ख्यात्यै इति पाभे. ।

^m) सपा. तै ७, २, ६, २ °ख्यात्यै इति पाभे. ।

ⁿ) सपा. क ५, ९ °ख्यात्यै इति पाभे. ।

^o) सपा. तै ५, २, ८, १; क ३१, ८ °ख्यात्यै इति पाभे. ।

^p) गस. वृजन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^q) सपा. गो २, १, १९ कागा-१२२ : २ आपश्रौ
२०, १, १७ वैताश्रौ १८, १५ अनुख्यात्रे इति पाभे. ।

^r) गस. ख्यवन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या ।

^s) प्रास. पूर. स्वरः (पा ६, २, २) । उप. कितन् प्र. ।
प्रथमसंख्याके सखे प्राति. अनूपसृष्टादातोः प्र. तेन
च गस. उक्तो भवति । इह च अनुपसृष्टादातोः प्र. सति
प्रास. इति विवेकः स्पष्ट इति दिक् । यद्यपीह सरूपयोर्द्वयोः
स्वरतोऽभेदो भवति तथाऽप्यर्थतो भवत्येव क्रिया-
दिचिह्नसूक्ष्मो भेद इति कृत्वोभयोः पार्थक्येन निर्देशः ।

^t) सपा. तै ५, १, २, ६ क ३०, १ °ख्यात्यै इति पाभे. ।

^u) नाप. (सारथ्यनुचर- तु. म. PW. प्रसृ.) ।
प्रास. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १८९) । उप. यद्र. ।

^v) सपा. तैत्रा ३, ४, ७, १ संमहीतारम् इति पाभे. ।

^w) पाठः? अव ✓ रुष् > अव^e अरुस्महि इति
शोधः द्र. ।

१, ५, ७, २, ६, २^०; ४, २, २;
३, २; ६, २; ५, १, ३; क ५,
१^०; २९, ८^०; ३१, ८^०; १३; १८;
३५, १.

॥अनु-ख्यातु^०- ता तै ३, ३,
८, ५; -तारम् तै ३, ३,
८, ५.

॥२अनु-ख्याति^१- ख्यालै^२ तै ५,
१, २, ६; क ३०, १.

अनु✓गम् > छ, गमि, ॥अनु-
गच्छति मै १, ८, ९; ४, ५, ५,
काठ ६, ६; क ४, ५; ॥अनु-
गच्छति मै १, ८, ८; ३, ४, ७;
अनुगच्छन्ति पै २०, २८, ८;
अनुगच्छथ क्र १, १६१, ११;
अनुगच्छ पै १, ५१, ३; १६, ५१, ४;
॥अनुवगच्छत्^३ मै २, १, ४^४;
॥अनुवगच्छन् मै १, ६, ३;
॥अनुगच्छेत् मै १, ८, ८^५; ९^६;
३, ४, ७; काठ ६, ६^५; क ४,
५^६; अनुगच्छेम मा १५, ५०;
का १६, ६, २; तै ४, ७, १३,

३; मै २, १२, ४^७; काठ १८,
१८; क २९, ६; शौ ११, १, ३६^१;
अनु^१गमन्तु क्र ४, ३५, १;
अनु^१गमानि क्र ४, १८, ३;
अनु^१जग्मुः क्र ४, ३३, ६;
अनुगमन् क्र १, ६५, १; ५,
४९, ४; ६, १, २; ३; १०,
४६, २; मै ४, १३, ६^१; काठ
१८, २०^१; अनुगमन् क्र ३, ३९,
५^१; अनु^१जग्मन् क्र ६, ६३,
८^६.

अनु-गच्छ(त>)न्ती- न्ती शौ
१२, ७, १६; पै १६, १४३,
७.

॥अनु-गत^१- तौ मै १, ८, ७.
अनु-गति- अन^०.
अनु-गत्य^३ तै ६, ४, ५, ६^१; शौ
१९, ४४, १०; पै १५, ३, १०.
॥अनु-गमयित्वा^३ काठ ६, ६; क
४, ५.

अनु✓गा, अनुगानि क्र ४, १८, ३.
अनुवगात् शौ १०, ४, २६;

१२, २, ४३; पै १६, १७, ७, १७,
३४, ४; १९, २६, ८; अनुगात्
पै २, ५२, ४; अनु^१गुः क्र
१, ६५, २; १०, १२, ३०; शौ
१८, १, ३२; अनु^१गुः क्र ३,
७, ७; अनुगाः शौ ५, ३०,
१; ६; ८, १, ७; १०; पै ९,
१३, १; ६; १६, १, ७; १०;
अनुगात् क्र १०, १९, १; शौ
७, ६२, ७^०; पै १९, २१, १४^१;
अनुगेषम् तै १, २, ३, ३; ६, १,
४, ९.

अनु-गायस्^१- यस्म क्र ८, ५,
३४.

अनु✓गु > गु (स्तुतौ), अनु^१
गृणाति क्र १, १४७, २^१; मा
१२, ४२; का १३, ३, १३; तै
४, २, ३, ४; काठ १६, १०; क
२५, १.

१अनु(न-उ)प्र^१- मः क्र ७, ३८, ६.
२अनु(न-उ)प्र^१- मासः क्र ८,
१, १४; शौ २०, ११६, २.

१) पाभे. १अनुवशात्यै मै ४, ८, ३ द्र. ।

२) पाभे. १अनुवशात्यै काठ ७, १० द्र. ।

३) पाभे. १अनुवशात्यै मै ३, १, ३ द्र. ।

४) पाभे. १अनुवशात्यै काठ २०, ६ द्र. ।

५) व्यु. अनुवशात्- टि. द्र. ।

६) व्यु. २अनुवशाति- टि. द्र. ।

७) पाभे. २अनुवशात्यै द्र. ।

८) पाभे. अनु तै २, ३, ३, १ द्र. ।

९) सपा. पै १६, १२, ६ अनुप्रगेष्म इति पाभे. ।

१०) तु. वें. १, PW. GW. GBV.; वैतु. सा. अनु-
गमत् > नमन् इति मन्वानो विमशपिक्शः ।

११) तु. स्क. वें.; वैतु. सा. रातिमनु इत्यन्वायुक्श् चिन्त्यः ।
क्रियायाः सकर्मिकायाः सत्यास्तथा सत्यध्याहारमुखेन
निराकाङ्क्षीकरणमुधाप्रयासस्याऽनिवार्यत्वप्रसङ्गात् ।

१२) विप. (अग्नि-) । गस. अनन्तरस्य गतिस्वरः ।

१३) गस. वयवभेदे कृत्स्वरः प्रकृत्या ।

१४) लयवभावः उंसं. (पा ७, १, ३८) ।

१५) वैतु. वें. सा. <अनु✓गा (स्तुतौ) इति ।

१६) सपा. मा ३, २१ का ३, ३, १३ तै १, ५, ६, १, ८, २
माश २, ३, ४, २६ अपगात् इति पाभे. ।

१७) बस. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पावा २, २, २४ पा
६, २, १) । उप. ✓ गै+असुन् प्र. (पाठ ४,
१८९) । यत्तु अनुगातव्य- इत्येवं व्याचक्षाणः सा.
एतत् प्राति. <अनु✓गै इतीवाऽभिसंदधीत, तन्न ।
तथा सति तस. गत्युत्तरत्वात् उप. कृत्-स्वरः प्रकृत्या
प्रसज्येत ।

१८) नसपा. माश ६, ८, २, ९ या ३, २० । मै २, ७, १०
अनु^१ववन् इति पाभे. ।

१९) तस. नञ्-स्वरः ।

२०) तस. उप. कृद्भूतत्वे (पाठ २, २८) सति चार्वा-
दिषु उंसं. द्र. । कृत्प्रवृत्तिनिमित्तात्मकगुणप्रतिषेधी-
यनञ्पूर्वत्वे नञ्-स्वरं बाधित्वाऽन्तोदात्तो भवतीति

अनु ✓ ग्रह > ग्रह, > भ, अनु-
गृह्णाति ऋ ७, १०३, ४;
अनुगृह्णाति तै १, ७, २, ४;
अनुगृह्णाति तै १, ७, २, ३;
अनु...गृभाय ऋ २, २८, ६;
मै ४, १४, ९.

अनु-गृह्णात - -हन्तः मै ३,
८, ७; काठ २५, ८; क ४०, १.

अनु-घन- अनु ✓ हन् द्र.

अनु ✓ घुष् > अनु-घुष् > व्या^१ ऋ
१, १६२, १८; मा २५, ४१; तै ४,
६, ९, ३; काठ ४६, ५.

अनु ✓ घ्रा > जिघ्र > अनु-जिघ्र^०-
-घ्रम् शौ ८, ६, ६; पै १६, ७९, ६.

अनु ✓ चक्ष, अनु...चक्षत ऋ १,
१२१, २; अन्वचष्ट ऋ ४,
१८, ३.

अनु...चक्ष ऋ [५, २, ८; १०,
३२ ६].

अनु ✓ चर्, अनुचरति तै ५, ५,
६, २^१; अनु...चरति ऋ ३,

५५, ७; अनुचरन्ति काठ १२,
१३^१; अनु...चरसि ऋ ३,
६१, १; अनुचरामि पै २०, ४८,
५०; अनु...चरामसि ऋ ८,
२५, १६; अनु...चरामसि
ऋ ८, ६१, ५; कौ १, २५३, २;
९२९; जै १, २७, १; शौ २०,
११८, १; अनुचरः ऋ ८, १,
२८; अनुचरन्तु पै ५, ६, ३; ७,
६, २; अनुचरत काठ १२,
५; १९, १^१; क २९, ८^१; अन्व-
चरन् शौ १२, १, ८; पै १७, १,
९; अनुचरेम ऋ ५, ५१, १५;
शौ १२, १, १७^१; पै १७, २, ८;
अनु...चरेम ऋ ४, ५७, ३;
मै ४, ११, १; शौ २०, १४३, ८.
अन्वचारिषम् ऋ १, २३,
[२३; १०, ९, ९]; मा २०,
२२; का २२, १, ७; तै १, ४,
४५, ३; ४६, २; मै १, ३, ३९;
काठ ४, १३; २९, ३; ३८, ५; क ३

११; पै १, ३३, १.

अनु-चर्, रा^१- -रम् मा ३०, १३;
का ३४, २, ५; -रा काठ २१,
३; क ३१, १८; -राणि, -रैः तै
६, २, १, २१.

अनुचर्-व(त>)ती^१- -ती तै
५५, ६, २.

अनु ✓ चित्, अनु...चितथः ऋ ४^१
४५, ६.

अनु...चित ऋ ४, ३७, ४.

१ अनु(न-उ)चित^१-

अनुचित(त)व्याध्य^१- -द्यम् पै ७,
८, ९.

२? अनु(न-उ)चित(त>)ता^१- -ताम्
पै ६, २, २.

अनु ✓ च्/छो > छ. अनुच्छय
शौ ९५, ४; पै १६, ९७, ३.

अनु ✓ जन् > जा, अनुजायते ऋ ६,
४८, २२; मै १, ९, ६१; काठ ९,
१४१.

अनु-जा^१- -जाम् तै ४, ३, ११,

(पा ६, २, १६०) । नापू. सरूपात् तस. सतोऽपि
विवेकश्चोपपाद्यताम् । उप. मूलतः उस. तत्रत्यं च
उप. < ✓ रा इति सत् काऽन्तमिति वा कृत्वा-
ऽशक्त्यर्थे नञ्-पूर्वत्वेऽन्तोदात्तः (पा ६, २, १५७) ।
शिष्टं गपू. कल्पेन समानम् । एस्थि. उप. व्यु. इह
सौवरे विनिगमकत्वात् तद्विस्तरः यद् । यद्वा उग्र-
इति विप. च भवति नाप, च (तु. उग्र-) । उप. संज्ञा-
प्राधान्ये वृत्ति विकल्प्य बस. नञ्-स्वरः सुवचः स्यात् ।
एवमपि यथायोग्यं श्रुतयस्तु मृग्याः ।

^१) ह्रस्वोः (पावा ३, १, ८४) इति ह्रस्व भाः ।

^२) गस. ल्यबन्ते कृत्स्वरः प्रकृत्या ।

^३) उप. शः प्र. (पा ३, १, १३७) स्वरश्च प्रकृत्या ।

^४) सपा. मै २, ५, १ नेनीयते इति पाभे. ।

^५) सपा. कौसू १०८, २ अनुसंचराणि इति पाभे. ।

^६) सपा. मै ३, १, २ समुचरत् इति पाभे. ।

^७) = सपा. माश १२, ९, २, ९ तैश्चा २, ६, ६, ५ ।
जैमि २, ६८ अन्वचारिषम् इति पाभे. ।

^८) पचादित्वात् अच् प्र. । थाथादि-स्वरः (पा ६, २,
१४४) । ^१) तु. टि. आदित्य-वत्- ।

^२) उप. ✓ उच् + क्तः प्र. इति एउ. विविकृतं नाड.
व्यु. औपयिकं च प्राति. द्र. ।

^३) मूको. मध्ये तकारलोपः प्रामादिक इतीव कृत्वा
यनि. शोधः द्र. । एस्थि. बस. स्यात् । उप. च
✓ व्यध् > व्याध् + तात्कर्मिकः तद्धितः यत् प्र. ।
तद् व्याध्य- > व्याध्य- इति दकारोपजनश्चोक्त-
पूर्ववर्णान्तरलोपऽनुप्रयोजितमात्रः प्रामादिक एव स्यात् ।

^४) सपा. शौ ५, १, २ अनुदिताम् इति पाभे. । तदिह
मूको. वर्णविकारो वा स्यात् प्रामादिकः, उप. ✓ वच्
(> उच्) + कितच् प्र. (पाउ ४, १९३) इति
वा सेट्ककतान्तप्रकारकत्वं वाऽभ्युपेयम् ।

^५) गस. उप. कर्तरि विद् प्र. धातोरात्वं कृत्-
स्वरश्च प्रकृत्या च (पा ३, २, ६७; ६, ४, ४१; २,
१३९) । ङान्तत्वेन संभवन्त्यामपि व्यु. (पा ३, २,
१०१) नाऽऽदरः । नाड. दिशा एव चेहापि ✓ जन्

३^१; काठ ३९, १०.
 आनुजा^१ - अन्.
 ? अनुजहिरे अनु ✓ हा प्र.
 * अनुजावर^२ -
 ¶ आनुजावर^३ - रा: तै २, ३, ४,
 २^०; ३, ४^१; ६, ६, ११, २;
 ७, २, ७, २^३; मै २, ५, ६; ४.
 ६, ४; ८, ९; काठ ११, ४^१;
 १३, ७^१; २७, ९; ३०, ३^१;
 क ४६, ६^१; -रम् मै २, ५, ६;
 पै ४, २७, १९; -रस्य तै ७,

२, १०, २; -रौ तै ७, २, ७, २;
 मै २, ५, ६; काठ १३, ७; ३०, ३;
 क ४६, ६.
 ¶ आनुजावर-तर- -रा: काठ
 २७, ९.
 ? अनुजास्वन्वा^४ खि ४, ५, ३४.
 अनु-जिघ्र- अनु ✓ घ्रा प्र.
 अनु ✓ जीव, अनुजीवति खि ७, ७.
 ९^४; अनुजीवान् मै १, २, ९^४;
 अनुजीवाथ तै ५, ७, ४, ४;
 अनुजीव पै २, ८०, १; अनुजी-

वाम^५ तै १, २, १२, १.
 अनु ✓ जुप्, अनु जुपन्ताम् पै
 २०, ८, ९^१.
 अनु ✓ जा, अनुजानन्ति^६ पै
 १६, १३२, ११; अनुजानन्तु
 शौ ६, ११२, १; १०, ५, ५०^१;
 † अनु^७ अजानन् क्र १०, ८५,
 १४; शौ १४, १, १५; पै १८,
 २, ४^१.
 अनुजास्वन्ति तै ६, ३, १,
 ६ ¶.

इत्यस्यापेक्षया ✓ या इत्यस्याऽर्थसंगतेर्विशिष्टतरत्वेनो-
 पगमाद् अनु-या->अनु-जा- इत्याकारकं प्राकृतार्थितं
 स्यादिति विमर्शहिं प्र. । एस्थि. विचि प्र. निष्पन्नमेतद्
 प्र. (पा ३, २, ७४) ।

१) यद् इष्टका-परं तदेतद् रूपम् यजमान-परतया
 सा. निनीषति, तद्युक्तमिव भवति । अपार्थं स्वारसि-
 काऽन्वयपीडनप्रयत्नादिति यावत् (तु. वृद्ध- > वृद्धी
 इति रूपम् प्र१ सत् प्र३ इति कृत्वा तेनाऽनुपदं
 विव्रियमाणम् । एतत्तदीयमपधानुधावनमेव च अनुष्ठान-
 परतयाऽस्य प्राति. नितरामप्रसिद्धे तदीये व्याख्याने
 बीजं प्र.) ।

२) स्वार्थिकः अण् प्र. उस्. (पावा ५, ४, ३६ [तु.
 आनुजावर-]) । यत्तु सा. अन् (यद्.) इत्येतद् व्याख्याने
 आ च अनु च इत्युपसर्गविपपदीविभावयिषति तच्चिन्त्यम्
 नञ्-विमुक्तस्य उप. स्वयं श्रुत्याऽनुपदमेवाऽदीर्घाऽकारा-
 दितयोपकल्पितत्वात् । यथा चाऽर्थतोऽपि सा. चिन्त्यो
 भवति, तथा नापू. टि. प्र. ।

३) प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् । उप. मत्वर्थीयस्तद्धितः
 वरच् प्र. उस्. (पावा ५, २, १०९) । यद्वा जा-
 इत्येतद्भावनिष्पन्नोपपदात् ✓ वृ + कर्^४ रि अच् प्र.
 इत्येवं व्याख्याने उस्. सति कृत्-स्वरः प्रकृत्येति
 विभृशां विचाराय कल्पताम् । गत्यर्थस्य च प्रासङ्गिक-
 त्वाद् उप. जा- इत्यवयवः या- < ✓ या इत्यस्य
 प्राकृतिको विकारो वा स्याद् ✓ जन् इत्यतो निष्पन्नः
 सन् प्राप्त्यात्मकं प्रादुर्भातार्थं वा ब्रूयात् । अन्यच्च ।
 पश्चेवाऽऽप्यं पर्थेताम् (तै ७, २, ७, २) इत्येतच्छ्रौ-
 तार्थोपबृंहणं च यथाकथमपि पश्चिमस्य सतोऽप्रेसरत्व-

परत्वेनैवत् प्रकरणमवसाययन् । तत्रश्च द्विपू. टि.
 दिशा अनुः प्रातिस्विकं पश्चादर्थं ब्रूयात् । एस्थि.
 नेह अवर- इति उप. भवति किन्तु जावर- इत्ये-
 तत् उप. भवतीति । अपरं च । यस्थ. इन्द्रस्य
 वाऽश्विनोर्वाभिसंबन्धनाऽस्य प्राति. आर्थवादिकी श्रुति-
 भवति । न त्विन्द्रस्य वाऽश्विनोर्वा कस्यचिदनुजस्या-
 पेक्षयाऽवरत्वं नामाप्रकृततरत्वं श्रुतिप्रमाणितमिव भवति ।
 यत्तु यस्थ. सा. भा. चोभावपि अनुज-, अवर- इत्ये-
 तयोः प्राति. तस. इत्यास्थितौ, तच्चिन्त्यम् । यद्येवम-
 भविष्यतीहि आनु-जावर- इत्याकारकः पपा. न ह्यभविष्य-
 दिति । कथङ्कारमभविष्यदिति । आनुज-अवर- इति (तु.
 भृत्-अंश-, उप-अंश-, उर-अयन-, उप-अरण-, उप-
 अर- प्रभृ.) ।

४) स्वार्थे अण् प्र. (पावा ५, ४, ३६) । तत्-स्वरः
 (तु. अनु-जा->अनुजा- [पपा. आनु-जावर- इति]) ।

५) सपा. मै ४, ७, ६ अवमुत्तमः इति पाभे. ।

६) अनु ✓ जन् (> जा) > अनुजायस्व स्वम् इत्येवं
 मूलतः पाठः संभाव्येत । यद्वा द्वितीयस्य पदस्य
 स्थाने नु + आ > न्वा इति पदद्वयी स्यात् । एवं
 तर्हि आ इत्यस्य जायस्व इत्यनेनैव गतित्वेनाऽन्वय-
 स्तुरीये पाद उपयोगश्च प्र. । अनुजसूत्वा इति शोधः
 (तु. सेंटि.) त्वशोध एव प्र. । अनन्वितत्वाभ्यभिचारादिति
 दिक् । सपा. खिसा २९, ३५ अनुजान् पूर्वान् इति पाभे. ।

७) नु(न?) जीवति इति खिसा ३०, १२ पाभे. ।

८) सपा. °जीवान् < > °जीवाम इति पाभे. ।

९) सपा. शौ ७, ३६, १ अनुमदन्तु इति पाभे. ।

१०) सपा. परस्परं पाभे. ।

अनु-ज्येष्ठ^a - षष्ठम् मै १.८.४^१;
काठ ६.४^१; क ४.३^१; पै २,
२३.१.

अनु✓तक्ष, अनु...अतक्षत ऋ १.
८६.३.

अनुतक्षः तै ५.६.८.६^b; अनु-
तक्षिषुः^b काठ ४०.६^०.

अनु✓तन्, अनुतन्वन्ति शौ ९,
१३, १४; पै १६.७५.४;
अनु...तनुहि का २.६.९^d;
अनु...तनु^० मै १.४.२; काठ
७.२; क ५.२; अनुवतनुत
शौ १०.२.१६। पै १६.६०.९.
?अनुतन्नुनाम^c पै ३.२९.२

अनु✓तप्, अनुतप्यन्ताम् पै २.५,
१^६; अनुतप्यन्त तै ३.२.८,
३; मै २.३.८; शौ २.३५.१;

पै १.८८.३.

१अनु-तप्यमान^h - नाः मै २,
३.८^१.

२अनु-तप्यमान, नाⁱ - नम् शौ
२.३५.२^१; -नाः तै ३.२.८,
२^१; पै १.८८.१.

अनु✓तृद्, अनुतृन्धि ऋ ५.१२.२;
अनु...अतृन्तम् ऋ ७.८२.३.

अनु...ततर्द ऋ १.३२.१;
कौ ३.३.११; जै २.३.१; शौ
२.५.५; पै १३.६.१.

अनु✓तृ > तर्, अनुतरतिⁱ, अनु-
तरन्ति मै ३.६.९.

अनु-तृत्, ता^k - तृत्^१ कौ १,
२४८; २.७६१; जै १.२६.६;
-तृत् ऋ १.८०.७; १६५
९; ७.३४.११; मा ३३.७९;

का ३२.६.१०; मै ४.११.३;
काठ ९.१८; कौ १.४१२; जै
१.४०.४; -ता^m ऋ ८.९०,
५^१; -ताः ऋ ३.३१.१३; पै ८,
१६.१-३^१.

अनुत-मन्यु^० - न्युः ऋ ८,
९६.१९; -न्युम् ऋ [७.३१,
१२ (८.१२.२२)]; ८.६.३५;
कौ २.११४५; जै ४.२९.९.

अनु(न-उ)त्तरवेदिक^p - कम्
काठ ३७.४.

अनु(न-उ)त्पूत^q - तम् मै १.४,
१३; काठ २९.१; क ४.३^६;
४५.२.

अनु(न-उ)त्सर्ग^q - र्गम् तै ७.५,
३.२; काठ ३३.५.

अनु(न-उ)त्सह^q मै १.८.८.

^a) अस. साख. (पा २.१.६; ६.१.२२३)।
अदन्तत्वात् सुबर्हत्या निर्देशः द्र.(तु. टि. अधस्पद-)
यद्वा प्राप्त. अन्तोदात्तः (पा ६.२.१८९)। वा. क्रिवि.
चेत्येवं सुवचम्।

^b) सपा. अनुतक्षुः (बौश्रौ १०.४९: १९ च)
<> अनुतक्षिषुः <> शौश्रौ ७.९.१ अनुत-
क्षिषव<> ऐत्रा २.३८ आश्रौ ५.९.१ शंसन् इति
पाभे.।

^c) पदाऽनुतक्षिषुः > BC. पदानि तक्षिषव इति?

^d) =सपा. काश्रौ ३.८.२५। शाश्रौ २.१२.१० अनु...
संतनुहि इति पाभे.।

^e) =सपा. आपश्रौ ४.१६.४। माश्रौ १.४.३.१५
अनु...तनुतम्, अनु...तनुत इति, लाश्रौ २.११.३
अनु...तनुहि इति पाभे.।

^f) अनु-तन्तन (✓तन् > तन्तन् + अन् प्र.) > °ना-
> -नाम् इति शोधः द्र. (तु. अभि-रोरुद- [शौ ७,
३९.१])।

^g) सपा. शौ २.१२.१ इह तप्यन्ताम् इति पाभे.।

^h) गस. उप. कर्तरि इयन् प्र.।

ⁱ) सपा. °तप्यमानाः <> °तप्यमानम् <> °तप्य-
मानाः इति पाभे.।

^j) उप. कर्मणि यक् प्र.।

^k) विप. (क्षत्र-, तविषी-, वीर्य-)। तस. नञ्-स्वरः।
उप. <✓नुद्।

^l) सपा. °तः <> °ता इति पाभे.।

^m) विप. [क्षत्र- (तु. वें. सा. PW. GW. प्रभृ.; वैतु.
Auf. [KZ २६. ६१०] ORN. GRV. अनु-त-
[<✓दा 'दाने'] > -ता इति ?)]।

ⁿ) पाठः? (आ✓नुद् >) आ-नु (त >) ता- > -ताः
इति शोधः द्र.।

^o) विप. (इन्द्र-)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्। यद्वा तस.
स्याद् नञ्-स्वरः, उप. च बस.।

^p) बस. समासान्ते कपि ह्रस्वान्ते- (पा ६.२,
१७४) इत्युपान्त्यस्वरः (वैतु. तैत्रा २.७.५.२ यत्र
उप दीर्घान्तत्वाद् °वेदीक- इति कपि-पूर्वायः स्वरः [पा
६.२.१७३])। ^q) तस. नञ्-स्वरः।

^r) उप. उद् ✓पू + क्तः प्र.।

^s) सपा. काठ ६.४ अपूतम् इति पाभे.।

^t) उप. उद् ✓सृज् + घञ् प्र.। वा. क्रिवि. द्र.
(वैतु. भा. उप. णमुलन्तमिति व्याख्यत.)।

^u) उप. उद् ✓सह + ल्यप् प्र.।

अनु(न-उ)द(क>)का^१- काः ऋ
७, ५०, ४.

?अनु-दक्षि^२- -क्षि ऋ २, १, १०.

अनु✓दद्, अनु^३ददन्ते^४ मे २, १२,
६; काठ १८, १७; क २९, ५; पै ९
१, ६; अनु^५अददेताम् कौ २,
३३९^६.

अनु✓दह, अनु^७दहन्ति ऋ १०,
२८, ८०; अनुदह ऋ १०, ८७,
११; कौ १, ८०; जै १, ८, ८;
शौ ५, २९, ११; ८, ३, १८;
पै १६, ७, ५; अनुवदहत मै
१, ८, २^८.

अनु-दहत-हत् शौ २, २५, ४.

अनु✓दा(दाने) > दद्, ददा,

अनुददाति ऋ २, १२, १०;

शौ २०, ३४, १०; पै १३, ७,
१०; अनुददासि ऋ १, १९०,
५; अनुदताम् मै ४, १४, १७^८;
शौ ६, ११८, १; पै १६, ५०,
३; अनुदत्तम् मै ४, १४, १७;
शौ १, ११८, २; पै १६, ५०,
४; अनु^९अददाताम् जै ३,
२८, ११^{१०}; अनु^{११}अददुः ऋ ५,
२९, ५.

अनु^{१२}ददुः ऋ २, १३, १०;

अनु^{१३}ददुः ऋ ८, ६२, ७;

अनुदात् ऋ ७, ४५, २; पै १९,
४८, १७; अनुदुः ऋ १, १२७, ४.

अनुदायि ऋ १, ११, १५;

२, २०, ८; शौ २०, ३५, १५.

अनु^{१४}दायि ऋ ६, २५, ८;

तै १, ६, १२, १; ७, १३, १;
२, ५, १२, ५; मै ४, १२, २; काठ
८, १६.

अनु-द्वय^{१५}- -यम् ऋ ६, २०,
११.

अनुद्वयी^{१६}- -यी ऋ १०, ८५,
६; १३५, ५^१; ६; शौ १४,
१, ७; पै १८, १, ७.

अनु(न-उ)द(इ)दित- -ते काठ
८, ३^{१७}; क ६, ८^{१८}; -तेन काठ ८,
३; क ६, ८.

अनु(न-उ)दित, ता^{१९}- -ताम् शौ
५, १, २^१; -तासः ऋ १०,
१५, १.

अनु✓दिश, अनुदिशति तै १,
५, ४, ३; ७, १, ५; मै ३, २,

१) विप. (नदी-)। बस. अन्तोदात्तः ।

२) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, २४; पा ६,
२, १) । उप. <✓दक्ष । किवि. च सामान्यं
(=विप.) च भवतीति कृत्वा द्वि१ च न. च रूपम् द् ।
एतत् किप. मपु१ न नाप. इतीव कृत्वा चाऽत्र
अनु-धक्षि(✓दह>) इति पपा. भवति (तु. ऋपा ४,
१८; १०, ७ तदनु वै. सा. G.W. प्रभृ. च) । यथा त्विह
यनि. व्यु. साधीयस्त्वं संभाव्येत यथा चापरेषाम्
उप. सरूपाणां निगमानां संहितायां ✓दह इत्यतो
निष्पन्नभ्यो धकारविशिष्टतया श्राव्यमाणभ्यः सरूप-
प्रायनिगमान्तरेभ्यो विवेचयन्त्यामिव दकारविशिष्टतया
श्राव्यमाणानामपि व्यु. एतत् समानैव संभाव्येत्येतद्-
विमर्शः ।

३) शाखाभेदेन मन्त्रे यत् कियच्चिदन्तरं भवति
तदनु पद-योजनायामपि क्रियाश्चिद् भेदः द् । तद्
यथा । प्रकृते शाखात्रये तावद् द्वारः इति प्र३
सद् वाक्ये कर्तृतयाऽन्वितं भवति । विश्वा इति
च न. द्वि३ सद् वत्ता इत्यनेन न. द्वि३ सता
सामानाधिकरण्यं भजद् वाक्ये कर्मतामुपैति । शाखा-
न्तरेषु (तु. मा २७, १६; का २९, २, ६; तै ४, १,
८, २; शौ ५, २७, ७) तु द्वारः इति द्वि३ सत्
अक्षणाद्येन अनुना कप्र. योगमुपैति प्रधानवाक्ये च

विश्वे इति प्र३ रूपम् कर्तृतां भजति । पूर्वोऽन्वये दिव्या-
त्मनां द्वारामग्निव्रताऽनुधारकतया मुख्यः संकेतो भवत्युत्तरे
चाऽग्निभिन्नानां विश्वेषां देवानां तद्द्वारपालाना-
मिव सतां तद् व्रतधारकत्वस्य संकेतो भवतीति विवेकः
सुलभः । शौ. ✓दद् इत्यस्य स्थाने ✓रक्ष श्रूयत इत्यपि
भेदान्तरं द् ।

४) पाप्मे. अनु^{१५}अकृपेताम् ऋ ८, ७६, ११ द् ।

५) अत्र कप. अनुः इति जुवाणः सा. चिन्त्यः (तु.
नाउ. रूपम्) ।

६) सपा. काठ ६, २ क ४, १ दग्धुम् उपाक्रामत
इति पाप्मे. ।

७) मूको. अनुदत्तान् इतीव पपा. च अनुदत्तानि
इतीव यत् प्रादर्शि (तु. संटि.) तदुभयं विकृतं द्. (तु. शौ
६, ११८, १) ।

८) विप. (नववास्त्व-) । गस. यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

९) नाप. ([अनुदीयमाना-] वध्वाः वयस्या- अनुसखी-
इति वै. सा. G.W. प्रभृ.; परिचारिका- इति GBV.;
दाय- इति BW.) । स्त्रियां ङीप् प्र. (पावा ४, १, २०) ।

१०) =स्वसृ- इति वै. ; सा., ?MVR. = अनुदातव्य-
संभार-दाय- इतीव ।

११) तस. नञ्-स्वरः । उप. <✓वद् ।

१२) पाप्मे. अनुचिताम् द् ।

६; ६, १०; ७, ७; काठ १४,
७; २३, ६; २४, ६; क ३७,
७; ॥ अनुदिशति तै ६, १, ४,
८; १०, ५; ३, १, ६; अनु...
दिशामि मा १३, ४८-५१;
का १४, ५, २-५; तै ४, २,
१०, १-३; ४^२; ५, २, ९, ५;
मै २, ७, १७^१; काठ १६, १७^२;
२०, ८; क २५, ८^३; ३१, १०;
॥ अनुदिशेत् तै ६, १, ४, ८;
१०, ५.
अनु-दिश्य^४ मा १, २८; का १, ९,
६; मै १, १, १०.
॥ अनु-दिष्ट- -ष्टे: मै १, ११, ७^५;
काठ १४, ७^६.
अनु✓दृश्, अनु...ददशे ऋ ८, १,
३४.
अनु-दृश्य^७ ऋ १०, १३०, ७; मा
३४, ४९^८; का ३३, २, १२^९;
तै १, १, ९, ३^{१०}; काठ १, ९^{११}; क
१, ९^{१२}.
अनु-दृष्ट^{१३} - -ष्टे: काठ २६, १२.

॥ अनु(न-उ)द्दाह^{१४} - -दाय काठ
१०, १०; १९, ४^{१५}; ५^{१६}; २०, ५^{१७};
२१, ३^{१८}; २४, ६^{१९}.
॥ अनु(न-उ) दत्^{२०} - -ते काठ
३७, ६.
॥ अनु(न-उ)दधृत^{२१} - -तम् मै १,
८, ७.
अनु(न-उ)दु^{२२} - -द्रे ऋ १०, ११५, ६.
अनु✓दु, अनु...द्रवस्व पै १६,
१००, ३^{२३}; ॥ अनुद्रवेत्^{२४} मै १,
८, ७; क ४, ५.
॥ अनु-दुत्य^{२५} तै ५, १, १, २; ४,
५, ५^{२६}; ७, ७^{२७}; मै १, ६, १०; ८,
४^{२८}; ३, १, १; ९; काठ १८, १९,
क ४, ३^{२९}; २९, ७.
अनु(न-उ)द्वृत्^{३०} - -तम् पै १६,
१२१, ५.
॥ अनु✓धन्व, अनु...दधन्वे ऋ
२, ५, २; तै ३, ३, १, ३; मै २,
१३, ५; कौ १, ९४; जै १,
१०, ४.
अनु✓धम्, अनु...धमन्ति ऋ ८,

७, १६.
अनु✓धा> दध्, धि, अनु...दधाते मै
४, १४, ९; अनु...दधे ऋ ५,
३५, ५; अनुदधमसि पै ६, २२,
१८.
अनु...दधिरे ऋ ६, २६, २.
अनु...धिषीय^{३१} तै ३, ५, ६, ३;
काठ ३, ९^{३२}; क २, १६;
अनु...धिषीय^{३३} मै १, ३, १;
(अनु)धिषीय^{३४} मै ४, ५, ४.
अनु...धाये ऋ ६, २०, २.
अनु-हित^{३५} - -तम् मै १, ६, ४.
अनु✓धाव्(गौ), अनुधावति खि
५, २२, ९; शौ २०, १३६, ११;
॥ अनुधावन्ति मै १, ६, ३;
अनु...धावसि ऋ ९, ९७,
५५; ॥ अनु...धावताम्^{३६} कौ
१, ३७, १; जै १, ३९, २; अनु-
धावत शौ ५, २१, १०; ११,
१२, १.
अनु✓धूप> अनु-धूपित^{३७} - -तासः
ऋ २, ३०, १०.

- १) गस. ल्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।
२) सपा. अनु-दिश्य (माश १, २, ५, १९ काश २,
२, ३, १८ च) <> अनुदृश्य (तैत्रा ३, २, ९, १४ च)
इति पाभे. ।
३) गस. वृजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३;
२, १३९) । ४) तस. उप. उद्✓दह + भावे घञ् ।
५) पाभे. अनिर्दाहाय क ३०, २ प्रभृ. द्र. ।
६) तस. उप. उद्✓हृ + क्तः द्र. ।
७) तस. नञ्-स्वरः । उप. <✓ह ।
८) निरुदक-देश- । बस. अन्तोदात्तः । उप. २ उद्-
यद्र. ।
९) सपा. शौ ९, ५, २ अनु...रभस्व इति पाभे. ।
१०) सपा. काठ ६, ६ अनुद्रवेत् इति पाभे. ।
११) सपा. यथास्थलम् काठ ६, ४; २१, ८; १० अनुदुत्य
इति पाभे. ।
१२) द. वै. ; वैतु. सा. (ऋ.), भा. (तै.) अनुवोचत्

- इत्येवं संबन्धमनुजानानौ चैकपद्याऽऽस्थायां द्वैस्वरीं प्रति
चोद्यौ स्याताम् । प्राकरणिकस्याऽन्वयस्याऽपेक्षयाऽपि यनि.
संबन्ध एव वरीयानिति पूर्वार्थोत्तरार्थे संगमितवता-
मतिरोहितं स्यात् । एस्थि. सा. च विव. [कौ.] च अनुः
कप्र. वा पादपूरणो वेति वादयोरपि निःसारत्वं
कैमुक्तिकं द्र. ।
१३) कप्र. इति सा. । ✓धा इत्यस्य सकर्मकत्वा-
च्चासौ 'सामर्थ्यात् स्तुतीरिति लभ्यते' इति यद् बाह्य-
कर्माऽऽक्षेपमाह तच्चिन्त्यम् । तदपेक्षयोपसृष्टाऽऽख्यातेन
स्थान् इत्यस्यैव कर्मणोऽभिसंबन्धः सुवचतर इति यावत् ।
१४) पाप्र. सीयुटः इडागमो निपात्यते, आतो लोपश्च
(पा ७, ४, ४५; ६, ४, ६४) । यनि. तु सीयुटः शास्त्र-
भेदेन कित्त्वभावभावौ यथापेक्षम् उलं. (पा ३, ४, १०४
[तु. सपा. °धिषीय < °धिषीय इति पाभे.]) ।
१५) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।
१६) सपा. ऋ १०, १४७, १ अनु...भवतः इति पाभे.

¶ अनु ✓ ध्यै; > ध्या, अनुध्यायति
तै ३, १, ३, १; अनु...ध्यायति
काठ ६, ४, ८^a; क ४, ३, ७; अनु-
ध्यायन्ति काठ ३०, ९.

अनु-ध्या^b - ध्या: शौ ७, ११९,
२; पै २०, १७, ६.

¶ अनु-ध्यायिन्^c - यिनम् मै १,
८, ४; -यी मै १, ६, ४; ५; ११;
८, ५. [°यिन्-अन्°].

अनुध्यायिनी - नी: मै ३, ६,
६.

अनु ✓ ध्वस्, अनुदध्वस्^d मै १, ७,
१; काठ ८, १४; क ८, २.

† अनु ✓ नश् (ध्याप्ता) अनु...
आनद^e ऋ १, १६३, ७; १०,
७, २; मा २९, १८; का ३१,
३, ७; तै ४, ६, ७, ३; कठ
४६, ३.

अनु ✓ नह

¶ अनु-नह - ह: मै ४, ५, ७.

¶ अनु-नह^f - हयं मै ३, ९, ४;
काठ ३०, ५.

¶ अनु-नि ✓ क्रम्, अनुनिक्रामति^g
काठ २४, ४^h.

अनु ✓ निश्, अनुनिश्चिन्ति शौ ९,
१३, १५; पै १६, ७५, ५.

अनु-नि ✓ धा > ¶ अनुनि-हित-
-ता: मै ४, ६, ७.

अनु-नि ✓ भञ्ज > ¶ अनुनि-
भञ्जनⁱ - नम् खि ५, १५,
११; शौ २०, १३१, २.

¶ अनु-नि ✓ युञ्, अनुनियुनक्ति
काठ १०, ११; ११, १; १२, ३;
२१, १०^j; २२, ९^k; १०^l;
क ४६, ३^l.

अनु-निर ✓ दह, अनुनिर्दह शौ
९, २, ९; पै १६, ७६, ८.

अनु-निर ✓ द्र, अनुनिर्द्व पै १५,
२३, ८.

¶ अनु-निर ✓ वप्, अनुनिर्वपति
काठ ८, ८; १०; १०, १; क
७, ३; ६; अनुनिरवप्^m काठ
८, १३; क ८, १; अनुनिर्वपेत्
मै १, ६, ८; काठ ८, ८; १०ⁿ;

११, ५; क ७, ३; ६^o.

अनुनिरु(र-उ)प्य^k - -प्यम् काठ
८, ८^q; -प्याणि क ७, ३^q.

अनुनिर-वाप्य^l - -प्य: तै २, ५,
३, १; ४, १; -प्यम् तै २, ५,
३, १.

¶ अनु-नि ✓ (सि >) षिच्

अनुनि-षिञ्चत् - -ञ्चन् काठ
३६, ४^m.

¶ अनु-नि (स >) पू ✓ क्रम्

अनुनिष्-क्रम्य मै १, ६, १०.

अनुनि-हित- अनु-नि ✓ धा द्र.

अनु ✓ नी, अनु...नय: ऋ ४, ३०,
१९.

† अनुनेषि ऋ १, ९१, १; ६,
४७, ८; मा १९, ५२; का २१,
४, २; तै २, ६, १२, १; मै ४,
१०, ६; काठ २१, १४; शौ
१९, १५, ४; पै ३, ३५, ४;
१९, ४६, ४; अनुनेषथ > था ऋ
५, ५४, ६; अनु...नेषथ > था
ऋ ८, ४७, ११.

^a) अनुम् अगति मन्यमानः SIM. उपेक्ष्यो भवति ।

^b) =चिन्ता- । गस. उप. स्त्रियां भावे अङ् प्र.
(पा ३, ३, १०६) । ततः टापि कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^c) गस. णिन्यन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^d) सपा. तै १, ५, ३, २ अनुदध्वसे इति पाभे. भवति ।
तेन तत्र कप्र. अनुः इति कृत्वा पृथिवीम् इत्यनेन
नापू. अस्य संबन्धः शाखाभेदेन व्यवस्थेयः । तद्
यथा । मै. प्रभु. अनु ✓ ध्वस् इति सकर्मको धातुर्भवति ।
तै. तु ✓ ध्वस् इत्यकर्मको धातुस्त्वष्ट्रो भूत्वा सकर्मकता
नोरीकरोति ।

^e) आडागमः (तु. वि ✓ वृ > वि...आवः) ।

^f) भावे क्तिन्नन्ते गतिस्वरः (पा ६, २, ५०) ।

^g) पाभे. अनु मै ३, ७, ६ द्र. ।

^h) पाठः? शंपा. °नि इति स्वरः प्रादर्शि । तत्र यनि. प्रथमः
शोधः गत्युत्तरकृत-प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १३९ [तु. खि.]) ।
यच्चोभयत्र (खि. च शौ. च) अनु^o इत्येवं मुपा. भवति,

तदसाधु स्यात् । पूर्वोत्तरवाक्यसाधनार्थं लक्षणार्थस्य
कप्र. इहाऽवसरः द्र. । ततश्च अनुः इति नाउ. रूपाद्
वियुज्य पृथक् श्राव्यतामित्युभयत्र द्वितीयः शोधः द्र. ।
यत्तु R.W. अनोः स्थाने ✓ कृ > कर्त इति शोध-
माहनुस्तस्य तावतैव चाऽनवसरत्वं भवतीति किमु
वक्तव्यम् ।

ⁱ) सपा. एकतरत्र पाभे. यक. मै ३, ३, १०; ४, ७, ८
अनुकाम्, °का: टि. द्र. । अन्यतरत्र सपा. तै ५, ४, ७,
७ अनुबध्नाति इति, मै. [गतपूर्वयोः स्थ.] नियुनक्ति
इति च पाभे. ।

^j) सपा. तै १, ७, ३, ३ अनुवाहरन्त इति पाभे. ।

^k) गस. प्यति प्राप्तं क्यप् प्र. वा उस्. (पा ३, १,
१२६ [तु. नाउ.]) संप्रसारणं च द्र. ।

^l) गस. प्यदन्ते तित-स्वरः प्रकृत्या ।

^m) सपा. मै १, १०, ९ अनुषिञ्चन् इति, तैव १, ६,
३, ९ विषिञ्चन् इति च पाभे. ।

अनु...नीयते पै ६, ६, ६.
 अनु✓नु > नोनु, अनुवनोननुः ऋ
 १, ८०, ९.
 अनु-नोनुवत् - वतः ऋ ८, ९२,
 ३३.
 अनु(न-उ)न्मदित^a - तः शौ ६,
 १११, १-४; पै^b ५, १७,
 ६; ७.
 अनु(न-उ)न्माद^a - दाय तै ५,
 ५, १, २; ७, ३, १०, ४; मै ३, १,
 १०^c; काठ १९, ८.
 अनु(न-उ)न्मुक्त^a - क्तः मै ३,
 ७, ८; - क्तम् मै ४, ६, २०;
 - क्ताः मै ३, ९, ७.
 ? अनु(न-उ)पक्रामत्^f - मन्तः,
 - मन्तौ^g क ५, ४.
 अनु(न-उ)पक्षित^a - णितम् ऋ ३,
 १३, ७; १०, १०१, ५; मै ४,
 ११, २; काठ २, १५; - तौ^h
 शौ ६, ७८, २; पै १९, १६, १०.

अनु(न-उ)पगत- तम् काठ
 ११, २^d.
 अनु(न-उ)पग्रथ्य^a तै ६, १,
 १०, ४.
 अनु(न-उ)जीवनीय^f - यः
 तै ५, ४, ४, ३; - यानि तै ५, १,
 ६, २.
 अनुजीवनीय-तम्^k - मः मै ३,
 १, ३^l; ५.
 अनु✓पत् (गतौ), अनुपातयति^m
 पै ५, ३३, ७ⁿ; अनुपातय शौ
 ६, १३४, ३; पै ५, ३३, ६.
 अनु-पथ^o - थाः ऋ ५, ५२, १०.
 अनु✓पद्, अनुपद्यते मै ३, १,
 ९; काठ ३०, ४; क ४६, ७;
 अनुपद्यताम् शौ ६, २६, २;
 अनुपद्यत मै ४, ८, १^r;
 अनुपद्यते तै ७, १, ४, ३.
 अनु-पद्^p - पत् मा १५, ८; का
 १६, २, ५; - पदे मा १५, ८;

का १६, २, ५.
 अनु-पदसः (ः) काठ ७, ८.
 अनु(न-उ)पदस्यत्^a - स्यत्^r
 तै ५, २, ९, २^s; क ३१, ९;
 - स्यतः^q पै ३, २५, ८; ९.
 अनु(न-उ)पदस्वत्^t - स्वत् काठ
 २०, ७^r; - स्वतः शौ ४, ११, ९;
 १२.
 अनुपदस्वती^u - तीम् शौ २, ३६,
 ५^v; ७, ८५, २; पै २, २१, ५.
 अनु(न-उ)पदासु(क>)का^w -
 -का तै ६, १, ७, ८; ७, ३, २, २.
 अनु(न-उ)पद्रष्टु^a - द्रा मै ४,
 ६, ९; काठ २८, ६; क ४४, ६.
 अनु(न-उ)पयामगृहीत^a - तः,
 - तम् मै ४, ५, ५.
 अनु-परा✓गम्, अनुपरागच्छति
 अनुपरागच्छेत् मै १, ८, ९.
 अनु-परा✓पत्, अनुपरापतति^x
 काठ २६, ३; क ४१, १.

^a) तस. नञ्-स्वरः ।

^b) तु. शौ.; वैतु. मूको. BKA. अनु Renou [वाक्
 ५, ७६] अनुन्मुदितः इति पाठश्चिन्त्यः स्वोपज्ञार्थ-
 विरोधान् ।

^c) उप. उद्✓मद् + भावे घञ् प्र. ।

^d) उप. उद्✓मुक् + कः । मुपा. 'नु' इति स्वर-श्रेषः ।

^e) सपा. काठ २७, ५ क ४२, ५ अविमुक्तम् इति
 पाभे. ।

^f) पाठः ? अन(न-अ)पक्रा^o इति शोधः (तु. सपा.
 काठ ७, ५) ।

^g) सपा. आपमं १, ८, ७ अनपेक्षितौ इति पाभे. ।

^h) पाभे. अनभिगतम् मै २, २, ७ द. ।

ⁱ) उप. उप✓ग्रथ् + लृप् ।

^j) तु. टि. अनवदानीयु- ।

^k) तमपः पितृवान्निघाते स्वरऽविशेषः ।

^l) सपा. काठ १९, २ जीविततमः इति, क २९, ८
 जीविततमः इति पाभे. ।

^m) प्रकरणतः 'यन्' इति वा 'यामि' इति वा

वैप१-३१

शोधः द्र. ।

ⁿ) सपा. शौ ६, १३५, १ आददे इति पाभे. ।

^o) विप. ([अनुकूलमार्ग-] मरुत्-। तु. सा. GW. प्रभृ. ;
 वैतु. वें. नाप. इति) ।

^p) विप. (इष्टका-). गस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या
 (पा ६, १, १३९) ।

^q) उप. <उप✓दस् ।

^r) सपा. अनुपदस्यत् <> अनुपदस्वत् इति पाभे. ।

^s) तु. मूको. BKA. Renou [वाक् ५, ७६]; वैतु.
 शौ. पाभे. अनुसृत्य र. 'स्वतः' इति ?

^t) विप. ([क्षयरहिता-] अन्न-, अनडुहो-दोह-) ।
 (म>) वतुपो भत्वे (पा १, ४, १९) णिश्चान्निघाते
 स्वरऽविशेषः ।

^u) विप. ([क्षयरहिता-] नौ-, रथि-[स्त्री-]) ।

^v) सपा. मंत्रा २, ५, १४ अपरिधादिनीम् इति पाभे. ।

^w) विप. ([क्षयरहिता-] वाञ्छ-) । सस्व. कृते
 अ-शोधक- द्र. । उप. उप✓दस् + उकञ् प्र. ।

^x) सपा. मै ३, ९, ३ अन्वपक्रामति इति पाभे. ।

॥ अनु-परा ✓ हा (त्यागे) > अनुपरा-
हाय^a मै १, ६, १२.

॥ अनु-परि ✓ क्रम् > अनुपरि-
क्राम^b तै ५, ४, ३, ४^२; ५, १०,
६; मै ४, ३, ४.

॥ अनु-परि ✓ चर > अनुपरि-चा-
रम्^b तै ५, ४, ५, ३; काठ १२,
१; २०, ५; क ३१, ७.

॥ अनु-परि ✓ लिख्, अनुपरि-लि-
खति मै ३, ७, ७.

॥ अनु-परि ✓ वृत् > वर्ति, अनुपरि-
वर्तयेयुः मै १, ६, ६.

॥ अनु-परि ✓ षि (<सि) च्, अनु-
परिषिञ्चति मै ३, ९, ३

॥ अनु-परि ✓ ह् > अनुपरि-हारम्^b
तै ५, ३, १, ३; १०, १; ४;
काठ २०, ८; १०; क ३१, १०;
१२.

अनु-परी (रि ✓ इ), अनुपरियन्ति
शौ १५, १७, ८.

॥ अनु-परे (रा ✓ इ), अनुपरैति मै ४,
१, ८; काठ ३१, ६.

॥ अनु-पर्या (रि-आ) ✓ वृत् > वर्ति,
अनुपर्यावर्तन्ते मै ३, २, ४.

अनुपर्यावर्तयति मै ३, ९, ३.

अनुपर्या-वर्तमान- -नम् मै ३,
१०, १.

॥ अनु (न्-उ) पलाम^{८७d} - भाष तै ६,
३, २, १; २.

अनु-पलाल- पलाल^०.

अनु ✓ पशु, ॥ अनुपश्यति तै २.

५, ६, १; ६, २, १; ६, १, ५,

२०; ३^२; अनुपश्यति मा ४०,

६; का ४०, १, ६; मै १, ५,

१२; अनुपश्य शौ १८, ४, ३;

॥ अनुपश्यत् तै ५, १, ४, ३;

मै २, ३, ४^६; ३, १, १; ३;

४, ८, ३^६; काठ ११, ७^६.

१२, २; क २९, ८; अनुपश्यत्

तै ५, १, ४, ४^१; ॥ अनु-...

अपश्यत् ऋ १, १६४, ९; शौ

९, १४, ९; पै १६, ६६, ९;

॥ अनुपश्यन् तै २, ५, ११,

३^२; ६, ३, ७, १; ३; मै १, ५, १२;

३, ७, १^१; काठ ७, १०; ३७,

१६^१; क ५, ९; पै १३, ५,

१९^६; अनुपश्यत् ऋ १०,

११०, ५; अनुपश्यत् काठ ३७,

१६.

अनु-पश्यत् - श्यतः मा ४०, ७;

का ४०, १, ७.

अनु-पश्यमान- -नः, -नाः मै २,
१३ २२; काठ ४०, १२.

अनु (न्-उ) पसेचन्^१ - -नः शौ ११,
३, २४; पै १६, ५४, १०.

अनु-पस्पशान् - अनु ✓ स्पश् द.

॥ अनु (न्-उ) पहृत^० - -तः काठ ११,

१^१; -तन मै २, ४, १; काठ ११,

१; १२, १०.

॥ अनु (न्-उ) पह्वयमान^० - -नः मै २,

२, १३^१.

अनु ✓ पा (रक्षणे), अनुपाहि पै २,

८०, १.

॥ अनु (न्-उ) पाक्त^१ - -क्तः तै २,

६, ३, ३^१.

"अनु ✓ पालि^k > अनु-पालय (त >)

न्ती^१ - -न्ती शौ १८, ३, १.

अनु ✓ पिश, अनु-... पिषा शौ १४,

१ ६०^m; पै १८, ६, ८.

अनु ✓ पुष्, अनुपुष्यास्मⁿ, अनु-

(पुष्यास्म)^{१०} मा २६, १९; का

२८, ११, १.

अनु ✓ पू, अनु-... पवन्ति पै १४, १,

१७.

॥ अनु-पूर्व^० - -वम् ऋ १, ११७, ३;

a) गस. ल्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

b) णमुलन्तम् । सस्व. कृते नापू. टि. द्र. ।

c) तस. नञ्-स्वरः ।

d) उप. उप ✓ लम् + घञ् प्र. ।

e) सपा. काठ २३, ८ अनुसमपश्यताम् इति, मै ३,

७, १ अनु-... समपश्यन् इति पाभे. ।

f) सपा तै २, ३, १०, २ पर्यपश्यत् इति पाभे. ।

g) सपा. काठ २८, ४ क ४४, ४ अन्वविन्दत् इति
पाभे. ।

h) विप. (ओदन-) । वस. अन्तोदात्तः । उप. उप-
सेचन- (क्षीराज्यदध्यादि-पदार्थ-) । करणे लुट् प्र. ।

i) सपा. अनुपहृतः < > अनुपह्वयमानः < > तै २,
३, २, ६; ५, ११, ३ अभीषहा इति, मै २, ४, १ काठ १२,

१० प्रासुहा इति पाभे. ।

j) विप. ([अञ्जन-रहित-] अक्ष-, पुरोडाश-) ।

तस. नञ्-स्वरः । उप. < उप ✓ अञ्ज् ।

k) व्यु. कृते तु. टि. ✓ पा (रक्षणे) > पा- > पा-ल- >
✓ पालि ।

l) गस. शत्रन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९) ।

m) अनु मध्यतः इतीव योगं पश्यन् कप्र. अनुः इति
कृत्वा यद् W. व्याचष्टे तन्न । तसि-प्रत्ययान्तेनोक्तस्य
योगस्याऽयुक्तत्वात् ।

n) सपा तैत्रा ३, ७, १०, २ आपश्चौ ९, १४, १ अनु-
राध्याम्, अनु (राध्याम्)^१ इति पाभे. ।

o) अस. साधारणः समासस्वरः । वा. क्रिवि. द्र. ।

१०, १८, ५; ६; १३१, २;
मा १०, ३०; १९, ६; २३,
३८; का ११, १०, २; २१,
१, ५; २५, ७, ६; तै १, ८,
२१, १, ५, २, ११, २; ७, ४,
१०, ११; मै १, ११, ४; २, ३,
८; काठ १२, ९; १४, ३; ३४,
११; ३७ १८; शौ १२ २, २४;
२५; २०, १२५, २; पै १७, ३२,
४; ५.
अनुपूर्व-व(त्स>)त्सा^a - -त्साम्
शौ ९, ५, २९.
अनु✓(पृ>)पृ, अनु^bपृणन्ति^b
ऋ ८, ४९, ३; खि ३, १, ३.
॥अनु(न-उ)पेयमान, ना^c - -ना
काठ ११, ३; -ना: मै २, २, ७;
-नानि काठ ११, ३.
॥अनु(न-उ)पोप्त^d - -प्ते तै ६,
५, २, २; मै ४, ६, ६; काठ
२८, १.
॥अनु(न-उ)पौष्य^e तै ३, ३, ८,
३४.
अनु-प्र✓गा, अनुप्रगेष्म पै १६,
१२, ६^h.

अनु-प्र✓चित्, अनु^bप्र^bचित-
यतेⁱ ऋ ९, ८६, ४२.
॥अनु-प्र✓जन् > जा, अनुप्रजा-
यते मै ३, २, ९; काठ १०,
३; २०, १०; १२; २६, ७;
३६, ११^j; क ३१, १२; १४;
४१, ५; अनुप्रजायन्ते मै १,
१०, ७; १३^k; ४, ५, १^k; ६, ३^k;
काठ ६, ५; ११, २^k; १३, ८^k;
२२, ६^k; २६, १; २७, २^k;
२८, २^k; १०^k; ३४, १^k; ३६,
२; ७^k; क ४, ४^k; ३४, १^k;
४०, ४; ४२, २^k; ४३, २^k; ४५,
१^k; अनुप्रजायन्ते मै २, ३, ७;
३, ९, ५.
अनु-प्र✓ज्ञा, > जा, जिज्ञास, ॥अनु-
प्रजानाव काठ २३, ८^k; क ३६,
५^k; ॥अनुप्रजानीया^m काठ
२६, ६; क ४१, ४.
अनुप्रज्ञेषम्ⁿ पै ३, ३८, ९; १६,
९८, ७.
॥अनुप्रजिज्ञासन्त काठ २१,
२; २३, ८; क ३१, १७; ३६, ५.
?अनुप्रज्ञषु पै ६, २२, १२.

॥अनु-प्रति✓(स्था>)ष्ठा>
तिष्ठ, अनुप्रतितिष्ठति^o मै ३,
१, ५; ३, १०; ४, ४; पै १७, २९,
९; अनुप्रतितिष्ठन्ति मै १, १०,
७; काठ ३६, १.
अनु✓प्रथ्, अनुप्रथताम् तै ३, ३,
१०, २; अनुप्रथन्ताम् मा ८,
३०; का ९, ५, ३; काठ १३, ९.
॥अनु-प्र✓दा(दाने) > अनु-
दात्^p - -ता तै २, २, १, ४; मै २,
१, १^q; काठ ९, १७^r.
अनु-प्र✓पत्(गतौ) > पाति,
?अनुप्रपातय^s पै ६, २२, १७;
१९, ३६, १७; ४७, ८; २०, ५२,
१०.
॥अनु-प्र✓पद्, अनुप्रपद्येत तै ६,
५, ३, ३^t.
॥अनु-प्र✓पा(पाने), अनुप्रपिबन्ते
मै १, १०, १८; काठ ३६,
१३.
॥अनु-प्र✓यम्(दाने) > च्छ्, अनु-
प्रयच्छति मै २, १, १^u; काठ
९, १७^v.
॥अनु-प्र✓या, अनुप्रयान्ति काठ ९,

- a) विप. (धनु-)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।
b) अनुपूर्तिश्च सरसो रचनानुपातिनी भवतीति द्र.।
c) तस. नञ्-स्वरः। d) उप. <उप✓ई (गतौ)।
e) उप. उप✓वप् + क्तः प्र.।
f) उप. उप✓उष् (दाहे) > ओषि + क्त्वा > ल्यप्
प्र. (तु. भा. ५.)।
g) सपा. गोब्रा २४, ८ अनुपौष्य इति पाभे.।
h) पाभे. अनुगच्छेम शौ ११, १, ३६ द्र.।
i) तु. वें. सा.; वैतु. F.W. प्रमृ. अनुः कप्र. इतीवाऽऽति-
ष्ठमानाश्चिन्त्याः। धुभिः इति हि वृ३ सत् कप्र. विनैव
तद्योगजिजनयिषितार्थवाचकं स्यादिति कृत्वाऽन्यथा
प्रसिद्धस्येव तादृशस्य योगस्याऽपार्थक्यात्।
j) पाभे. अनु मै १, १०, १७ द्र.।
k) पाभे. अनु मै २, ५, ७ द्र.।

- l) पाभे. अनु तै ५, ६, ४, १ द्र.।
m) सपा. मै ३, ९, ४; ४, ७, ५ अन्वारोक्ष्यन्ति इति
पाभे.।
n) सपा. शौ ९, ५, १६ प्रज्ञेषम् इति पाभे.।
o) यथेहाऽऽक्षेपविषयत्वं भवति तथा अनु मै ३, १, ५
इत्यत्रत्ये टि. उत्तरे कले निदर्शयमानं द्र.।
p) गस. वृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३; २,
१३९)।
q) 'प्रपततो मृगान्' इत्यभिसंधाय अनोः गतिस्व-
मास्थायि। अरण्योपलक्षणाऽधिकरणार्थविवक्षायां तु
लक्ष्यमात्रे तात्पर्याद् अनुः कप्र. द्र.।
r) सपा. मै ४, ६, ७ अभिप्रपद्यते, अभिप्रपद्यते
इति, काठ २८, २^k क ४५, २^k अभिप्रपद्येयाताम् इति
पाभे.। s) तु. टि. अनु तै २, २, १, ५।

१७^a; क ४८, १५.

? अनुप्र-याण^b -णम् शौ ७, ७७,
६३.

॥ अनुप्र-याण^c काठ ३५, १७; क
४८, १५.

अनु-प्र✓युज्, अनुप्रयुङ्क्षे^d शौ
११, २, १३; पै १६, १०५, ३;
अनुप्रयुङ्क्ताम् शौ १२, १, ४०;
पै १७, ५, ८.

अनु-प्र✓वह > † अनुप्रवोढुम्^e शौ
१२, ५९, ३; पै १९, ४७, ६.

अनु-प्र✓विश, अनुप्रविशतु पै
८, २०, ४; अनु... प्रविश^f शौ
६, ११३, २; पै १९, ३३,
१२; ॥ अनुप्रविशत् मै ३, ४,
८; काठ २२, ७; ३६, १६;
क ३५, १; पै १६, ८६, २^h; ॥ अनु-प्र✓ह, अनुप्रहरति काठ ६,

अनुप्रविशताम् मै २, ५,
९॥; अनुप्रविशत् पै १६, ८६,
९; १०; ८७, १; २; ४; ७;
८८, ४-६; अनुप्रविशथाः
शौ १०, १०, २२; पै १६,
१०९, २.

अनुप्र-विष्ट - -ष्टा पै १, १०६,
२; -ष्टा: † ४, २, ६, ५[†]; पै
५, ६, १.

॥ अनु-प्र✓वृत् > वर्ति, अनु...
प्रवर्तयन्ति तै ३, १, ३, १; ६ ३,
२, ३.

अनु-प्र✓सृ > सारि, अनु... प्रासा-
रयन्त^k क १०, ५६, ५.

अनु-प्र✓सृज्, अनुप्रसृज्यते पै १६,
१३५, १०^l.

॥ अनु-प्र✓ह, अनुप्रहरति काठ ६,

८²; २५, ५; क ४, ७³; ३९, २;
अनुप्रहरेत् मै १, ८, ७.

अनु-प्रा(प्र✓अ)ण्, ॥ अनुप्राणन्ति
मै ३, ९, ३; अनुप्राणन्तु^m मा
४, २५; का ४, ८, ४; मै १,
२, ५; ३, ७, ४; ४ २, ५; काठ
२, ६; २४, ५; क १, १९;
३७, ६; पै २० ४, ६; अनु-
प्राण मै ४, २, ५; अनुप्राणिहिⁿ
मा ४, २५; का ४, ८, ४; काठ
२, ६; पै २०, ४, ६^p.

॥ अनु-प्रा(प्र✓अ)स्(क्षणे), अनु-
प्रास्यति मै ३, १०, १^q.

? अनुप्रास्य^r पै १५, १२, ११.

॥ अनु✓प्री, अनुप्रीणाति मै ३, ९, ८^p.
अनु-प्रे(प्र✓इगतौ), अनुप्रायाथ मै
३, ७, १

^a) तु. टि. अनु (काठ ३५, १७¹) यदन्वापातिके सत्यपि
प्रकाण-साम्ये किञ्चित् सूक्ष्मतरमन्तरमुपजीव्य वाक्ययोजने
परस्परं बेभियेते।

^b) गस. ल्युङन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या । वस्तुतस्त्व-
पपाठ इवायं भवति । यनि. गतिभावेऽनोरर्थाऽऽसंगत्यात् ।
सवितृकर्तृकविराजनक्रियया तत्कर्मोद्भूषितस्योषसः
प्रयाणस्यैव संबन्धविशेषाऽभावात् । अनुपूर्वत्वे सति
तस्य निरर्थकस्यैव सतो नितरामेव संबन्धाऽभव
इत्यभिसन्धिः । एस्थि. अनु प्रयाणम् इत्याकारके
पदद्वयात्मके पाठे मूको. च सा. च समर्थ्यमानेऽप्यथ
बाह्वृचे मूले (५, ८१, २) विद्यमानेऽपि यत् शंषा.
R.W. च तथा नाऽपाठि तत्र हेतुर्भूयो भवति (तु W.
टि. च तत्संवादी तदीयोऽनुवादश्च) । न चापि अस.
स्यादिति कृत्वा समाधानं संभवति । तथात्वे समासस्वरः
स्यान्न तु यनि. उप. प्रकृतिस्वरम् इत्यलम् । पाभे.
अनु क ५, ८१, २ द्र. ।

^c) गस. ल्युङन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^d) सपा. काय ११५:१४ प्रयुङ्क्ते इति पाभे. ।

^e) तुमुनि प्र. तादौ (पा ६, २, ५०) इत्युक्तः स्वरः ।
सपा. क १०, २, ३ प्रष्ट. अनु । प्रवोढुम् इति पाभे. ।

^f) तु. सा.; वैतु. WI. अनुः कप्र. इति ?

^g) सपा. मै १, १०, ५ प्राविशत् इति पाभे. ।

^h) पाभे. अनु शौ ११, १०, ११ द्र. ।

ⁱ) पाभे. अनु शौ ११, १०, १९ द्र. ।

^j) सपा. क १०, ९७, १९ अनु... विष्टिताः इति पाभे. ।

^k) यदिह वै. सा. च कप्र. अनुः प्रजाः इत्येतदनु-
बद्ध इतीव वदन्तौ प्र✓सारि इत्यस्य स्वाभाविकी
कर्मपदाकाङ्क्षा, बाह्यपराक्षेपेण पिप्रायिषेतां न च अनुं
यनि. गतितां नीत्वा प्रजाः इति पदं समस्तायाः क्रियायाः
कर्म भावयेतां तच्च चिन्त्य द्र. (तु. PW. GW. MW.) ।

^l) 'जज्य' इति पुनरुक्तविहताः मूको. भवति ।
अनुविषिच्यते सपा. शौ ८, १५, ४ इत्येतदनु अनु-
प्रविच्यते इति यद् मुपा. भवति तन् संस्कृतः साहसमाश्रम् ।
मूको अत्रेतुको विरोध इत्येको हेतुः । पत्वे चाऽपलक्षण-
मित्यपर इति । ^m) पाभे. अनु तै १, २, ६, १ द्र. ।

ⁿ) अनु प्राणिहि इति द्विपदः पाठः? यनि. शोधः
(तु. सस्थ अनुप्राणन्तु, सपा. पूर्वाणि स्थलानि च) ।

^o) अनुप्रास्यवान् इति मुपा. ? तत्र 'स्यै' इति
शोधमनुसंधाय [गस. ल्युङन्ते] 'स्य इत्येकम्, (✓इ
> १पुव->) एवान् (द्वि३) इत्यपरं च पदं स्यादिति
संभाव्यते ।

^p) सपा. क ४१, ७ अन्वाप्रीणाति इति पाभे. ।

अनुप्रयुज्ति मै ३, ७, १^१॥
पै १, ७८, १^१; अनुप्रेमः शौ
५, ७, ३; पै ७, ९, ४; ॥ अनुप्रे^१ ह^१
मै ४, ९, ७; अनुप्रे^१ मा १८,
५८^१; का २०, ४, १
अनुप्रेयतुः शौ १९, ४४, १०; पै
१५, ३, १०.

अनु-प्लव^१ - वम् पै ७, ७, ४

अनु✓वध्, वन्ध्, ॥ अनुबध्नाति
तै ५, ४, ७, ७^१; ६, ६, ५, ३;
अनुबध्नुन्ति शौ ५, १९, १२.
॥ अनुबध्यते^१ काठ २९, ४;
क ४५, ५; ॥ अनुबध्यन्ते मै ३,
९, ७.

अनु-बद्धा(तै >) ना^१ - ना:
ऋ ४, २२, ७.

॥ अनु, > नू-वन्ध्या^१ - न्ध्या
तै २, २, ९, ७, ५, ४, ५;
मै ३, १०, ५^१; ४, ८, ५, ६;
काठ १०, १; २९, १; ४^१;
क ४५, २; ५^१; - न्ध्या: तै ५,
६, २२, १; काठ २९, ४; ५०,

२; क ४५, ५; - न्ध्याम् मै २,
१, ७.

अनु✓बुध्, ॥ अनुबुध्यते काठ ६,
६; क ४ ५; अनु...बुध्यन्ताम्
पै २०, ५२, ७; ॥ अनुबुध्यन्त
काठ ३०, ७; ॥ अनुबुध्येत काठ
१२, १०.

अनु...अमुत्सत शौ १२, ४, २;
पै १७, १६, १.

अनु-बुद्ध- -द्धम् शौ ४, २४, ६;
१० १, १९; पै ४, ३९, ६; १६.
३६ ९.

अनु✓ब्रू, अनुब्रूवे खि ४, ८, ४;
अनुब्रूहै तै २, २, ११, ०^१॥
६, ३, ५, ३^१; ४; ७, १; १०,
३१; ११, ४; मै १, ४, ११;
२ ३, ७^१; ४, ५, ३; ९, ९;
काठ १२, ५^१; २७, ३; क ४२,
३; ॥ अनुब्रूवीत् मै ४, ६,
४; ॥ अनुब्रूवन् काठ १३, ३;
॥ अनुब्रूवीत् काठ ११, १०;
॥ अनुब्रूयात् तै २, ५, १०;

१^१; २^१; ३^१, ४^१; ६, १, ४, ४;
मै १, ९ ८; ३, २, २^१; ८, १८^१;
४, ५, ३^१; काठ १०, ११;
११, ५; १२, ४^१, १३, २५,
३^१; २६ ८^१; क ३६, २^१; ३८,
६^१; ४१, ६^१.

॥ अनु-ब्रुवत् - वतुः^१ मै ४, ५, २;
- वन् तै ६, २, ६, १; मै ३, ८,
४; ७; काठ ३४, २.

अनु-ब्रुवाण- -णः ऋ ५, ४४, १३.

अनु✓भा, ॥ अनुभाति मै १, ८, ७;
काठ ६, ६; क ४, ५; अनुभासि
ऋ ३, ६, ७^१.

॥ अनु✓भिद् > अनु-भिद्य काठ १२,
१^१.

अनु✓भू, अनु...भवतः ऋ १०,
१४७, १^१; ॥ अनुभवत् तै ७,
३, १४, १^१.

॥ अनु...भूयासम् काठ ३५,
१५; अनुभूत् ऋ ३, ३२,
११; अनु...भूत् ऋ १, १७३,
८^१; अनु...भुवत् ऋ १, ५२,

अ) खण्डितः मूको. इति कृत्वाऽऽनुमानिकः सुपा. द्र. ।

ब) पपा. अनु । प्र । इहि इति । कप्र. अनुः इति विवेकः ।

ग) पाभि. अनु तै ५ ७, ७, १ द्र. ।

द) तु. पपा. सात. ; तु. निसा. अनु प्रेत इति द्वे
पदे इति ?

१) वि. प. । गस. उप. बतेरि अच् प्र. ।

२) पाभि. अनुनियुक्ति काठ २१, १० द्र. ।

३) सपा. तै ६, ६, ७, ३ आलुभते इति पाभि. ।

४) विप. (स्वसृ-) । गस. कानजन्ते कृत-स्वरः
प्रकृत्या । शेषं सस्थ. टि. अनुः द्र. ।

५) गस. ण्यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १८५; २,
१३९) ।

६) एतदन्तेषु स्थ. पूष. ह्रस्व उकारोऽन्ध्र दीर्घः उस्.
(पा ६, ३, ११६) ।

७) सपा. काठ १९, १२ अनुमन्त्रयेत् इति पाभि. ।

८) सपा. काठ २६, १ क ४०, ४ संचरेत् इति पाभि. ।

९) सपा. तै २, ४, ११, १ अन्वाह इति पाभि. ।

१०) द्विः सपा. मै ३, ६, ८ अनुच्य इति पाभि. ।

११) सपा. मै ३ ९, ५ अनुच्या इति अन्वाह इति च
पाभि. ।

१२) शत्रन्ते विभक्ति-स्वरः (पा ६, १, १७३) ।

१३) वैतु. वै. अनुः कप्र. इति ?

१४) सपा. तै २, ३, १३, ३ आविद्धम् इति, मै २, ३, १
विकृत्य इति च पाभि. ।

१५) सपा. कौ १, ३७१ जै १, ३९, २ अनु...धावताम्
इति पाभि. ।

१६) सपा. काठ ३५, १५ प्रभृ. अन्वाभवत् इति पाभि. ।

१७) स्तोत्रेषु प्रीतिबुद्धिं कुर्वतीन्द्रे गावा (वाचा)
विश्वानि ज्योत्याण्यनुभूतान्येवेत्यभिप्रायवती श्रुतिः द्र. ।
अनुः अव्य. किवि. पश्चार्थ इति वै. अनुकमार्थ इति सा.
इत्येवं भिन्नाऽन्वयं पक्षान्तरं भवति । तदनु वाक्ययोजना-
द्वयेऽपि परस्परमन्तरमनुसंधेयम् ।

११.
अनु ✓ भृ, अनु...भरामि मा २,
१७; का २, ४, ५; तै १, १.
१३, २; मै ४, १, १४, काठ १,
१२; क १, १२; अनु...भरत
क्र ९, ७२, ३६.
॥ अनुविभर्ति काठ १९, १०; क
३०, ८; ॥ अनुविभ्रति मै ३, ४,
३; काठ ३७, ११; ॥ अनु-
विभ्रताम् काठ ३६, १०;
॥ अनुविभ्रताम् मै १, १०, १६.
॥ अनु-भर्तु^० - तारि: काठ ३७,
११.
अनु-भर्त्री^० - त्रीं क्र १, ८८, ६.
अनु-भृत - तम् क्र १०, ६१, ५.
अनु-मत्^० - मान् मै १, २, १५; ३,
९, ६.
अनु-मत्, अनु-मति- अनु ✓ मन् द्र.
अनु ✓ मद, † अनु...मदति^० क्र
८, १५, ९; कौ २, ९९७; शौ
२०, १०६, ३; अनु...मदति
क्र ४, ३८, ३; † अनुमदन्ति
क्र १, १७३, ७; ३, ४७, ४;
१०, १२०, ४; मा ३३,
६३; का ३२, ५, ९; शौ ५, २, ४;

२०, १०७, ७; पै ६, १, ४; २०,
६, ३; † अनु...मदन्ति क्र १,
१६२, ७; ३, ३४, ८; ४, १७, ५;
१०, ७३, ८; मा २५, ३०; ३;
का २७, १२, ७; तै ४, ६, ८,
३; मै ३, १६, १; शौ २०,
११, ८; † अनु...मदन्ति क्र
१, १८४, ४; १०, १२०, १;
मा ३३, ८०; का ३२, ६,
११; कौ २, ८३३; जै ४, ५,
५; शौ ५, २, १; २०, १०७,
४; पै ६, १, १; † अनु...
मदामसि क्र ९, ११०, २;
कौ १, ४३२; २, ७१६; जै १,
४२, ६; ३, ५९, ८; † अनु...
मदन क्र ६, १८, १४; मै ४,
१२, ३; काठ ८, १६; अनु...
मदतु, अनु^०(मदतु) काठ ३७,
९६; अनु...मदताम् क्र १,
१२१, ११; अनुमदन्तु मा २७,
८; का २९, १, ८; तै ३,
३, २, २; ४, १, ७, ४; ६, ४,
५; मै २, १०, ५; ४, ९, ३;
काठ १८, १६; क २९, ४;
शौ ७, १७, १; ३६, १;

अनु...मदन्तु क्र ६, ७५, १८;
मा ६, २०; १७, ४९; का ६,
४, ५; १८, ४, १७; तै १, ३,
१०, १; ६, ३, ११, ३; मै १,
२, १७, काठ ३, ७; ४६, ४; १;
क २, १४; कौ २, १२२०; १;
शौ ७, १२३, १; † अनु-
मद > दा क्र १०, ६३, ३;
अनुमदात् मै ४, १२, १; १;
अनुमदाम क्र १, १०२, ३;
अनु...मदन्त मै ४, १४, १३;
अनुमदन् खि ५, ५, २;
अनु...मदन् क्र १, ५२, ९; ७,
१८, १२; † अनु...मदन् क्र
१, [५२, १५; १०३, ७ (७,
१८, १२)]; १०२, १; ९, ८६,
२४; मा ३३, २९; का ३२,
२, १२; अनु (मदन्) क्र १,
१०३, ७; † अनुमदेम क्र १,
९१, २१; १०, ६७, ९; मा
३४, २०; का ३३, १, १४; मै
४, १४, १; शौ २०, ९१, ९;
अनु...मदेम क्र ५, ३६, २;
† अनु...मदादिषु: क्र ९, ८,
४; कौ २, ५३१; जै ३, ४१, ७.

^० वेत्तु. PW. GW. च यथा जोषम् इत्येतदनुबद्धं कप्र.
अनुम् आहतस्तथा निराकाङ्क्षं वाक्यं न पूर्येत. सकर्मक-
त्वाद् अनु इत्यस्येत्यभिसन्धे: ।

^१ गस. तृजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३;
२, १३९) । ^० विप. (वाणी-) । स्त्रियां छीप् प्र. ।

^२ = अनुमति-युक्त- (तु. माश्रौ ५, २, १३, १ ऊह-
प्रक्रियया अनुमन्तौ, अनुमन्तः इति [वैपक्ष कृतः शोधः
नेष्टः]) ।

^३ तु. वें. सा.; वैत्तु. मा. [पक्षे], Gri. लक्षणे कप्र. इति
मन्वानो चिन्त्यो भवतः । मारुतस्य शर्धसो मदितृत्वस्या-
ऽपेक्षया मदयितृत्वोपवर्णनस्य योग्यतरत्वात् ।

^४ सपा. अनु...मदन्ति < > अनु...मदन्तु इति
पाप्मे. ।

^५ = सपा. तैत्रा २, ७, ८, १; २; १६, २ । पै ४, ३, ५
अनु...अवतु. अनु (अवतु)^१ इति, ऐआ ५, १, १ अनु
(आवीत्)^२ इति पाप्मे. ।

^३ सपा. अनुमदन्तु < > अनु...मदन्तु इति पाप्मे. ।

^४ पाप्मे. अनु...लुषन्ताम् पै २०, ८, ९ द. ।

^५ सपा. मदा < > दात् इति पाप्मे. ।

^६ 'त्वा त्वामनु त्वया सह' इति वा. अनुः कप्र
इति सा. । तच्चिन्त्यम् । तथा सति तदभि-
प्रेतरयाऽन्वयस्यैव दुःसाधत्वात् । तथा हि 'गीर्भिः...
हिन्वन् हिन्वन्तस्त्वा प्रीणयन्तः सन्तो मदेम' इति
वदता तेन विस्मर्यते यथा त्वेत्यस्य कप्र. योगे सति क्षीण-
शक्तः पुनः 'हिन्वन्तः' इति शब्दन्तस्य कर्मतयो-
पलम्भो न संभवतीति । तदभावे च 'त्वया सह

अनु-मदित- विप्र०.

†अनु-मद्यमान- -नः ऋ ७, ६३.
३; १०, ९८, ८; मै ४, ११, २;
काठ २, १५.

†अनु-माद्य, घा० - -घः ऋ ६, ३४,
२, ९, २४, ४; ६; ७६, १; १०७,
११; कौ १, ५५८; २, ३१५;
३१६; ५७८; १०४०; जै १,
५७, ५; ३, २६, १; २; ४७,
४; -घस्य ऋ ७, ६, १; कौ
१, ७८; जै १, ८, ६; -घ्या शौ
१४, १, ४७; पै १८, ५, ४;
-घासः ऋ १, ११५, ३; मै ४,
१०, २.

अनु-मध्यम० - -माः पै २० २४,
१०.

अनु ✓ मन्, अनुमन्यते मा २३,
३१; का २५, ६, ११; ॥ तै २
३, १, २; ॥ अनु...मन्यते तै
३, ४, ९, १; २, अनुमन्ये ऋ
६, ५२, १; अनु...मन्यासै०
मा ३४, ८; का ३३, १, ३; तै
३, ३, ११, ४; मै ३, १६, ४;

काठ १३, १६; अनुमन्यताम्
खि २, ११, १; तै ३, १, ४, ११,
३, ११, ४; काठ ३०, ८;
३७, ९; शौ ४, ८, १; ५, २८,
११; ७, २१, ३; १८, ३, ६९;
४ २६; ४३; पै २, ५९, ९;
३, ३२, १; ४, २, १; ५, ४०, २;
१९, ५४, १; २० ४, १;
अनु...मन्यताम् मा ५, ६^१;
का ५, २, ४^१; मै १, २, ७^१; १५;
३, ७, ६; ९, ६; अनु...मन्य-
ताम् खिसा ३, ३; मा ४, २०;
६, ९; ३४ ९; का ४, ६, ४; ६,
२, ३; तै १, २, ४, २; १०,
२^१; ३, ३, ११, ३^१; ६, १, ७,
७; २, २, ४; मै ३, १६, ४^१; ४,
१३, ४; काठ २, ५; ३, ५; १६,
२१; २४, ३; २६, ८; क १,
१७; २, १२; ३७, ४; ४१, ६;
शौ ७, २१, १^१; पै ५, ११, १^१;
४०, २^१; अनु (मन्यताम्) मा
५, ६; का ५, २, ४, तै १, २,
१०, २; ४, ४, १२, ५; ७, १५,

५; ६, १, ७, ७; मै १, २, ७;
१५; ३, ७, ६; ९, ६; १६, ५;
४, ९, १०; १२, ६; काठ २४,
३; २६, ८; क ३७, ४; ४१,
६; पै ५, १०, २; अनु (मन्य-
ताम्) मा ४, २०; ६, ९; का
४, ६, ४; ६, २, ३; तै १, २,
४, २; मै १, २, ४; १५, ४, ९,
१०; १३, ४; काठ २, ५; ३,
५; १६, २१; क १, १७; २,
१२; अनुमन्यताम् तै ३, १,
८, २; शौ १, ३५, ४; ८, २,
२१; ९, ४, २०; पै ५, ३७, ८;
१६, ५, १; २५, १०; अनु-
मन्यस्व खि ३, १५, ३; तै
२, ३, १, २; ३, १, ४, ११; ३,
९, १; मै २, २, १; काठ ३५,
१२; क ४८, १२; अनु...
मन्यस्व शौ ६, १३१, २;
अनु...मन्यध्वम् काठ २,
२; क १, १४; अनु...मन्यत
ऋ ६, ७२, ३; †अनु...मन्यत
ऋ ४, १७, १; मै ४, ११, ४;

गीर्भिः...हन्वन्तः' इत्याकारकस्य वाक्यस्याऽऽविर्भावो
नामाऽपराऽऽपत्तिः । असंगेरेनमीष्टत्वादित्यर्थः । तद्
यथा । ✓ हि इत्यस्य सकर्मकत्वात् कर्मपदस्य चोक्त-
दिशाऽनुपलम्भात् साक्षाद्भूतत्वं दुर्वारम् । क्रियायाः
कर्मकारकाऽभावे गीर्भिः इत्यस्य करणकारकस्यापि
प्रयोगे प्रयोजनाऽभाव इवाऽऽपत्तः । साध्यसदभाव
एव साधकतमस्य करणस्यापेक्षितत्वात् । अथाऽयम-
परोऽपि दोषो यद् उपमानोपमेयकक्षत्वविधातो भव-
तीति । तथाहि । उपमानवाक्ये कश्चिद् अर्वातो-
ऽवान् गीर्भिर्हिन्वन् प्रेरयन् उक्तो भवति, तद-
न्वेषोपमेयवाक्येऽपि कस्यचित् कर्तुः कस्यचित् कर्मण-
श्चाऽवश्यंभावित्वं वक्तव्यम् । अनयाऽवश्यंमवि-
तव्यतयेव बाधितः सा. च्युतसंस्कार इव त्वेति
कर्मपदं पुनः पिपठिषुरिव भवति । अनोः गतिवयोगो
त्बन्वयः सुलभः सुदिलष्टश्च भवति । तदुपमानवाक्यं

तावद् 'यथा अर्वातो हिन्वन् तान् गीर्भिर्नुमदेत्'
इति । अथोपमेयवाक्यम् । 'तथा पुरुहूत राजन् विश्वे
(वयं) गीर्भिस्त्वा अनु...मदेम' इति । क्रियायाश्चास्याः
सकर्मकत्वनिर्दर्शनार्थं तु. ऋ १, १७३, ७; ३, ४७, ४; १०,
१२०, ४ ।

^१) गस. उप. कृत-स्वरः प्रकृत्या । उप. ण्यति प्र.
आनुदात्तत्वम् उस्. (पा ६, १, २१४) । ^२) विप । प्रास. ।

^३) = सपा. आश्रौ ४, १२, २ शाश्रौ ९, २७, २
आग्निष्ट २, १, ५ : ७ या ११, ३० । शौ ७, २१, २ अनु...
मुंसले इति पाभे. ।

^४) सपा. अनु...मन्यताम् (माश ३, ४, ३, ९ गो २,
२, ३ बौश्रौ ६, १९ : ५ प्रष्ट. च) <> अनु...मन्यताम्
<> अनु...मन्यध्वम् <> माश ३, ६, ३, २१ अनु...
अमंस्त इति पाभे. ।

^५) सपा. पै २०, ३, ९ अनु...यच्छताम् इति पाभे. ।

काठ ६ १०; ॥अन्वमन्ये-
ताम् मै २, १, ३^२; काठ ३७.
२^१; अन्वमन्यन्त क्र १, ११६,
१७; ॥मै २, २, १०^२; काठ ३७,
४॥^१; ॥अनुमन्येत^१ काठ २४,
२; क ३७, ३.

अनु...मंसीष्ट क्र ७ ३८, ६;
अनुमंसीरत क्र १०, ३७, ५;
अनुमंसते क्र ५, ४६, ४;
† अनु...मंसते क्र ८, ६२,
११^०; काठ ४४, ४; अनु...
मंसते तै ७, ४, १५, ११^०;
अनु...मंसते शौ ७, ११, २^१,
६; पै २०, ३, १०; ४, ४;
अनु (मंसते) तै ४, ४, १२.
५; ७, १५, ५; मै ३, १६,
५; ४, १२, ६; काठ २२, १४;
१५.

अन्वमंस्त पै १९, १२, ३^०;
अनु...अमंस्त, अनु (अमंस्त)
मा ५, ४०; का ५, ९, ७;
॥अन्वमंसाताम् मै २, १, ३;
अनु...अमंसाताम्^१ मा ३८,
१३; का ३८, २, ७; मै ४, ९,
९; अनु...अमंसाताम् मै ४
९, १.

अनु-मत, ता^१ - ॥तः मै ३, ७,

६; ९, ६; -तम् ॥तै ६, २ १,
१; ३, ११, ३; ॥मै ३, ७, ९;
४, ३, १; काठ १३, १६;
१६, १२^१; २४, ८॥; क २५,
३^१; ३८, १॥; शौ ६, ७१, २;
७, २१, ४; पै २०, ४, ५;
-॥तया तै ६, १, ७, ७; -ता^१
मा १२, ७०; का १३, ५,
९; तै ४, २, ५, ६; मै २, ७,
१२; शौ ३, १७, ९; -ताम्
मै ४, ९, २^१; -तेन ॥काठ
३०, ९.

॥अनुमत-वज्र^१ - -जः मै २, १,
३; काठ ३७, २.

अनु-मति^१ - -तिः खि ३, १५,
२; मा ३४, ९; तै ३, ३, ११,
३; ॥४, ९, १; २; ६^२; ४, ४,
१२, ५, ७, १५, ५; मै ३, १६,
४; ५; ४, ॥३, १^२; ५^२; ८;
१२, ६; काठ १२, ८^१॥; शौ
१, १८, २; ६, ११, ३^०; ७, २१,
१; ५; ६; २५, १; पै २, १२,
२^१; १३, ५, २१; २०, ३, ९;
४, ३; ४; ६, १; १७, ९; -तिम्
तै ३, ३, ११, ४; शौ ५, ७,
४; पै ४, ११, ३; ११, १, ६;
२०, ३, ८; -ते ऋ १ (८,

४८, ८); १०, ५९, ६; खि ३,
१५, ३; शौ ६, १३१, २; ७, २१,
४; ६; -ते खि २, ९, ३;
मा ३४, ८; का ३३, १, ३; तै
३, ३, ११, ३; ४ ४, १२, ५; ७,
१५, ६; मै ३, १६, ४, ५; ४, १२,
६; काठ १३, १६^२; २२, १४;
१५; ३५, १२; क ४८, १२;
शौ २, २६, २^१; ७, २१, २;
पै २०, ३, १०; ४, २;
४; ५; -त्याः ऋ १०, १६७,
३; मै ४, ३, १॥; शौ ९, ४,
१२; पै १६, २५, २; -त्यै मा
२४, ३२; २९, ६०; का २६, ७,
२; ३१, ५, १; तै ॥१, ८, १,
१; ८, १; ५, ५, १७, १; ॥७, ५,
१४, १; २२, १; मै ॥२, १, ३;
६, १^१; ३, १४, १३; १५, १०;
११; ४, ३, १; काठ १५, १; ३;
४५, १०; १९; ४७, ७. [०ति-
मिनीवाली].

॥अनु-मन्त - -न्तारौ काठ २४, ३;
२६, ८; क ३७, ४; ४१, ६.

अनु-मन्यमान, ना - -नः^१ शौ ७,
२१, ३; -ता^१ तै ३, ३, ११,
४; पै २०, ४, १; -नौ शौ १४,
२, ४२^१.

^१) सपा. तैआ २, ७, ५, १ प्रायच्छन् इति पामे. ।

^२) विचेतवा अनुमन्येत > सपा. मै ३, ७, ४ विचिनु-
यात् इति पामे. ।

^३) सपा. परस्परं पामे. ।

^४) पामे. अनु...मन्यासै मा ३४, ८ व. ।

^५) सपा. अन्वमंस्त < > अनुमतिः इति पामे. ।

^६) = सपा. माश १४, २, २, २६ तैआ ४, ९, ३; ५, ८, ३
शौश्रौ ८, १५, १३ प्रमृ. । तैआ ४, ९, ३; ५, ८, ३ अनु...
मंसताम् इति पामे. ।

^७) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

^८) सपा. *तम् (तैआ ४, ४, १ च) < > ता (माश ७,

२, २, १० च) इति पामे. ।

^१) -तान् इति पाठः? यनि. शोधः (लु. पपा.) ।

सपा. तैआ ४, १, १ शुश्रूषेण्याम् इति पामे. ।

^२) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^३) नाप. ([न्यूनेन्दुकला-] पौर्णमासी-; तदभिमानिनी-
देवता-; देवपत्नी- इति या. ११, २९] प्रमृ.) ।

गस. कितन्नन्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ५०) ।

^४) सपा. अनुमतिः < > अनुमते इति पामे. ।

^५) सपा. *नः < > *ना इति पामे. ।

^६) सपा. पै १८, ११, १ इदं मन्यमानौ इति
पामे. ।

अनु-मान^१ - नः काठ ३७, २०.
 १ अनु✓(मन्त्र-)>मान्त्र, अनुमन्त्र-
 यते काठ २५, ७; २८, १०;
 ३१, २०; क ३९, ५; ४५
 १; ४७, २०; अनु...मन्त्रयते
 तै ५, १, ६, ४; काठ १९, ६;
 क ३०, ४; अनुमन्त्रयन्ते मै
 २, ३, ९^१; काठ २५, ७; क
 ३९, ५; अनुमन्त्रयत मै ४,
 ३, ४; अनुमन्त्रयेत तै २, ६, ६,
 ४^२; काठ १९, १२^३; २५, ७^४;
 क ३९, ५^५.
 अनु✓मन्द्, अनु...अमन्दन् क्र ३,
 ५१, ९.
 १ अनुमस्त्वामानो पै २०, ४, २.
 अनु✓मा (माने), †अनु...ममे^६,
 क्र १, ५७, ५; शौ २०, १५,

५; †अनु...ममिरे क्र १,
 १६३, ८; ७, २१, ७; मा २९,
 १९; का ३१, ३, ८; तै ४, ६, ७,
 ३; काठ ४६, ३.
 अनु-मेय^७ - -यः पै १, ६७, ४; -याः
 शौ ६, १३७, २.
 अनु✓मुञ्च्, अनुमुञ्चामि, अन्व-
 मुञ्चत प २०, ५७, ८.
 अनु✓मृच्, अनुमृक्षीष्ट^८ क्र १,
 १४७, ४.
 अनु✓मृज्, †अनुमार्ष्टि मै ४, २,
 १०; क ४७, ८; अनुमार्जिम मै
 ४, २, १०; अनुमार्ष्टु मा २,
 २४, ८, १४; १६; का २, ६, १;
 ९, ३, २; तै १, ४, ४४, २;
 अनु...मार्ष्टु मै १, ३, ३८;
 ४, १४, १७; काठ ४, १२; क

३, १०; शौ ६, ५३, ३; पै १९,
 ८, ३; २०, ३४, १; †अनु-
 मृज्यात् मै ४, २, १०.
 अनु-मृज्जान- -नः क्र १०, १४२,
 ५.
 अनु✓मृश, >मर्शि, †अनुमृशति
 मै ३, ८, ८.
 †अनुमर्शयन्ति काठ २५, ९;
 क ४०, २.
 अनु-मृश्य क्र १०, ६८, ५; तै ६, १,
 ३, ६१^१; शौ २०, १६, ५^१.
 अनु✓म्ना, अनु...मन्नाते^२ क्र ७,
 ३१, ७.
 अनु✓मुच्, म्लच्
 अनु-म्रोक्त^३ - -क शौ २, २४,
 ३; पै २, ४२, ४.
 अनु-म्लोच(त्)>न्ती^४ - न्ती^५

१) घञन्ते थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

२) सपा. तैब्रा २, ७, ३, ३ नाय इति पाभे. ।

३) सपा. मै ४, १, ३ अभिमन्त्रयते इति पाभे. ।

४) सपा. काठ १२, ११ अभिमन्त्रयन्ते इति पाभे. ।

५) सपा. मै ३, ८, ६ अभिमन्त्रयेत इति पाभे. ।

६) पाभे. अनुमृयात् मै ३, २, २ द्र. ।

७) यनि. योगो वा स्याद् हीने (पा १, ४, ८६) इत्युक्त-
 दिशा कप्र. अनुर्वा स्यादित्येवं संभाव्येत यद् बाह्वृचे
 तावद् द्वितीयकल्पासुरारिणी सती शाब्दी प्रवृत्तिः
 कालान्तरेण प्रथमकल्पात्मतया पर्यणस्तेति । सा. यः
 खलु क्र ७, २१, ७ इत्यत्र द्वितीयमेव कल्पमादाय सम्यग्
 व्याचक्षाणोऽप्यन्यत्रोभयोरपि यानि. क्र. स्थलथोरसाधु-
 पदय इव संजायते । तथाहि । क्र १, ५७, ५ इत्यत्र
 'अन्वमंस्त' इत्येवं भाषमाणः किल अनु...मने इत्या-
 कारकमिव स्वकीयं मूलं पाठं संभावयेत् । एस्थि. च
 क्र ७, २१, ७ इत्यत्र भाष्य उक्तं भवति यथा क्र १, ५७,
 ५ इत्यत्र अनु...ममे इति श्रुतौ अनुः कप्र. भवतीति ।
 तत एतदपि संभाव्येत यथा द्वयोरेतयोः स्थलयोर्भाष्ये
 भिन्नवृत्ते कस्यातामिति । एवम् क्र १, १६३, ८ इत्यत्रये
 भाष्येऽपि 'त्वा' इति पदं पूर्वतोऽनुश्राव्येव तदनुबद्धः
 अनुः कप्र. उक्त इति च धीर्यम् इत्यनेन च पदेन अनाः न
 पै ११-१२

कोऽपि संबन्ध उक्त इति च प्रथममण्डलीयो भाष्यद्वयो-
 ऽन्यश्च सप्तममण्डलीय इत्येतां संभावनां मूयोऽपि
 पुष्णीयाताम् ।

८) गस. यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, २१३; २,
 १३९) ।

९) <✓मृज् इति यदाह सा. तद् विमृश्यम् ।

१०) सपा. काठ २३, ४ अनुदाय इति, क ३६, १ अवबुज्य
 इति च पाभे. ।

११) 'अनुमन्येते' इति भाषमाणः सा. यनि. रूपम्
 <अनु✓मन् इत्युपक्षिपेत् (तु. GW. ✓मन्>मन्) ।
 मूलतः ✓म्ना इत्यस्य ✓मन् इत्येतेन संबन्धाभ्युपाये
 सत्यपि यथा वृत्तिविशेषवैशिष्ट्यमवश्यमुपादेयं तथा यस्या.
 संकेतितं द्र. । प्रकृते चोक्तवृत्तिविशेष-प्रयोजितेऽनुमनन-
 मात्रात् पृथगिव भूतेऽभ्यास-सातत्यवक्षणे तात्पर्योपदर्शनात्
 सा. प्रमृ. भाष्य चिन्त्यमिति किमु वक्तव्यम् ।

१२) = यातुधानाधिपति-विशेष- । गस. कृत-स्वरः प्रकृत्या
 (पा ६, २, १३९) । उप. कर्तरि घः प्र. वसं. (पा ३, ३,
 ११८) ।

१३) = अपसरो-विशेष- ।

१४) = सपा. माश ८, ६, १, १८ । मै २, ८, १० आम्लो-
 चन्ती इति पाभे. ।

मा १५, १७; का १६, ४, ५; तै
४, ४, ३, २; काठ १७, ९; क
२६, ८.

॥अनु/यज्, अनुयजति तै ६, ३,
११, ६; मै १, १०, ९; ४, ६,
७; ९, ७, १, ४; काठ २७,
५; २८, ८; ३६, ४; क ४२,
५; ४४, ८; अनुयजेत् मै ४, ६,
७; ७, १; ४; काठ २८, ८; क
४४, ८.

अनु, > नू-याज्- -जः ऋ
१०, १८२, २; मै ४, ६, ९१;
-जाः ऋ १०, ५१, ९; ॥तै २,
६, १, ६; ६, १, ५, ४; ३, ११
६; ॥मै १, १०, ८; ३, ७, ९;
९, ८; १०, ४; ४, ७, २;
॥काठ १२, २; २३, ९; २४, ८;
२५, १; २६, ९; ३६, २;
१, १४; ॥क ३६, ६; ३८, १;
४; ४१, ७; शौ १, ३०, ४;
पै १, १४, ४; -जान् ऋ १०,
५१, ८; मा १९, १९; का २१,

२, ८; ॥तै २, ६, ९, ४; ६, १,
५, ४; ३, ११, ६; ॥मै १, १०,
१५; ३, ७, २; ४, ८, ५;
-॥जानाम् मै १, ७, ४; ९, ५;
काठ ९, १; १४; क ८, ४; ४१,
७; -॥जेष्ठु तै २, ६, ९, ४; मै
१, १०, ९; काठ ३४, १६; ३६,
३; -जैः क ४१, ७; -जौ तै
६, ६, ३, ३ ॥ [ज-अन्,
प्रयाज^१].

॥अनुयाज-स्वम् क
४१, ७

॥अनु, > नूयाज् वत्- -वत्
तै ६, १, ५, ३; ५; मै ३, ७,
२; -वतो काठ २३, ९; क
३६, ६.

अनुयाजा(ज-अ)ह- -है पै १६,
५२, ३०.

अनु/यम्, > च्छ(यमने), अनुयच्छतु
क ४, ५७, ७१.

अनु...येमाते ऋ [(३, ३१,
१७), ४, ४८, ३]; अनुयेसुः ऋ

६, २१, ६.

१अनु-यच्छमान, ना- -ना ऋ १,
१२३, १३; -नाः ऋ १,
१०९ ३.

अनु-यत- -तम् ऋ ५, ४१,
१३

अनु/यम्, > च्छ(दाने), अनुयच्छे^२
काठ ३९, १०; अनु...यच्छ-
ताम् पै २०, ३, ९.

२अनु-यच्छमान- -नाः ऋ ७,
५६, १३; मै ४, १४, १८.

अनु/या, अनुयाति ऋ ६, ६,
२; १२, ५; तै १, ३, १४, ४;
अनु...याति ऋ ३, १, १७.

॥अनु-यावर- -राः काठ ३४, ९.
अनु-या- -या मा १५, ६; का १६,
२, २.

अनुयाताम् पै १९, ४८, १९.

अनु-यातु- -अन् (प्राणने) द.

अनु/रक्ष, अनुरक्ष पै १६, ७३, ३.

अनु-रक्षमाण- -णा ऋ ५, ६२, ५६
-णौ ऋ ५, ६९, १.

^१) = प्रधानयागाऽनन्तरमाविन- त्रिरनुष्ठीयमान-]
यज्ञाह-भेद- । गस. घञन्ते कृति कुत्वाभावः, थाथादि-स्वरः
(पा ७, ३, ६२; ६, २, १४४) । 'नू' इति तै. पाठः स च
बाहुलकात् द. (पा ६, ३, १३२) ।

^२) ह्रस्व- (पा ६, १, १७६) इति प्राप्तस्य मतुपः स्वरस्य
न गोश्चन्- (पा ६, १, १८२) इति बाधे स्वरेऽविशेषः ।

^३) अनुयाजाह्ने इति पाठः? यनि. शोधः ।

^४) सपा. शौ ३, १७, ४ अभिरक्षतु, पै २, २२, ५ महां
रक्षतु इति च पाठे. ।

^५) सग. तै ४, ३, ११, ३ अन्विच्छे इति पाठे. ।

^६) पाठे. अनु...मन्यताम् शौ ७, २१, १ द. ।

^७) यथा विशुतो वृष्टिप्रदानतो विशेषण रोचन्त एवं
महत आयुधवन्तः सन्तः स्वधायाः अनुदानार्थं तान्यायु-
धानि प्रयुज्य शोभेरनितीव श्रुतिस्वरसः द. (तु. वै सा. ;
वैतु. GW. प्रश्. अनुः इत्यस्य गत्यभाव इति मन्वानाः) ।

^८) विप. (मास-) । गस. उप. शुद्धादातोः वरच् प्र.

(पा ३, २, १७५) ।

^१) पाठः? अनु-वा- (भावं अह् प्र.) > -वया (तृ१
[तु. प्रयाय मै २, ८, ८ टि.]) इति शोधः । सपा. तै ३,
५, २, ३ वैताश्री २२, ४ अनुवा इति, मै २, ८, ८
अनुवाय इति, तां १, ९, ८ अन्वा (=अनु-वा इति MW.)
इति पाठे. ।

^२) शोधः मातरिश्वा सस्थ. टि. द. ।

^३) शुद्धादातो शतरि निष्पन्नं सद्बुधत् इति द्वि१ बुद्धिः
इत्येतत्समान धिकरणं भवति । तदेव <अनु/वृध्>
बाधे इति प्रतिपिपादयिष्येत् सा. 'अनुवर्धयती मित्रा-
वरुणौ' इत्याकारकं संबन्धमाह तन् नितरामुपेक्ष्यम् ।
यथा च GW. MW. च अनु र इह कप. आहतुस् तथा
रक्षमाणा इत्यस्य कर्मसाकाङ्क्षत्वमन्यथा पूरणीयं स्यात् ।
वरमेव ततोऽयं यनि. सरलः स्वन्वितो योगो येन दाशत-
प्यामसकृद् रक्षणवर्धनसजातीयक्रियायाः कर्मतया श्रावितं
मध्यस्वरम् अमृति- इति पदं मित्रावरुणकर्तृकाऽनुरक्षण-

अनुरत्त^१ पै ४, २७, १.

अनु✓रम्, अनु.....रभस्व^२ शौ ९, ५, ०.

अनु✓रम्, अनुरमन्तु पै ८, १८, ३.

अनु✓राज्, अनुगजति ऋ २, ४३, १; ९, ९६, १८; कौ २, ५२६; जै ३, ४१, २.

अनु✓राध्, अनुराध्यात्म शौ १९, १५, २; पै ३, ३५, २; २०, २४, ६.

१अ(नु>)नू-राध्^३ -धम् शौ १९, १५, २; पै ३, ३५, २; २०, २४, ६.

२अनु, > नू-राध्, धा^४ -धा शौ १९, ७, ३; -धा: तै ४, ४, १०, २; मै २, १३, २०^५; काठ ८, १५१; ३९, १३; क ८, ३१; -१धासु मै १, ७,

२^६; क ८, ३; -१धेषु काठ ८, १५.

अनु✓री, अनुरीयते ऋ १, ८५, ३.

अनु✓रुध्, अनुरुध्वसे ऋ ८, ४३, ९; मा १२, ३६; का १३, ३, ७; तै ४, २, ३, ३; ११, ३; मै २, ७, १०; काठ १६, १०; क २५, १.

अनु, >नू-रुध्^६ -नुरुध्व मा ३०, ९; का ३४, २, १; नूरुध्व ऋ ३, ५५, ५.

अनु-रोधन^७ -नम् शौ ६, १०३, ३; पै १९ १४, ३.

अनु✓रुह्, अनुरोहते ऋ २, ५, १४; ८, १३, ६^८; अनुरोहति काठ ३८, १३^९; अन्व-रोहत् शौ १८, ३, ४०^{१०}; १अन्वरोहत् काठ ३७, १४; अन्वरोहम् ऋ १०, १३, ३^१.

अनु.....अरुहत् ऋ १, १४१, ५.

अनु, >नू-रोह^{११} -ह: तै ४, ४, १, ३; काठ १७, ७; ३७, १७; क २६, ६; -हम्, -हाय, -हेण मै २, ८, ८.

अनु-रूप^{१२} -प: मा १९, २४; का २१, २, १३; -१पम् मै ३, १, ४^{१३}; काठ १९, ३; क ३०, १; -१पा: तै ५, १, २, ६; ३, १; काठ १९, ३^{१४}; क ३०, १^{१५}; -१पाभ्याम् तै ५, १, २, ६; ३, १; काठ १९, ३; क ३०, १; -पाय तै ७, ३, १८, १; काठ ४३, ८; -१पेण मै ३, १, ६; ४, १; ७.

१अनुरूप-त्वं -त्वाय तै ५, ५, १, २; मै ३, ४, ७.

अनुरोतिः^{१६} पै ९, ३, १३.

क्रियायाः कर्मतया निनीधितं भवतीति (तु. ऋ ५, ६९, १; ७, ३८, २) ।

१) पाठः ? अनु । रन् + ते (>रन्त इति वा *रन्त इति वा) इति त्रिपदात्मकः शोधः द्र. (तु. १रन्) ।

२) पाभे. अनु.....द्रस्व पै १६, १००, ३ द्र. ।

३) भावे घञ् प्र. । थाथादि-स्वरः पूष. दीर्घत्वञ्च (पा ६, २, १४४; ३, १०२) । वा. किवि. (वैतु. सा. थ इन्द्रस्य विप. इति कृत्वा कर्मणि प्र. इति भाषते) ।

४) नक्षत्र-विशेष- । 'अनु (गत-) राधाम्' इति कृत्वा प्रास. अन्ते दातः (पा ६, २, १८९) । इहापि नापू. स्वरूपे इव उप. धात्वर्थ एव प्रधानः स्यादित्यपि श्रुत्या संकेत्यते (तु. मै १, ७, २; काठ ८, १५) । नक्षत्रीयं व्यप स्त्री च न. च (तु. विशाखे नक्षत्रम् मै २, १३, २०; काठ ३९, १३) भवति । शौ. एकवच्च पूष. अदीर्घञ्च । अन्यत्र सर्वत्र (यनि. याजुषीषु शाखासु) बहुवच्च पूष. दीर्घवच्च इत्येवं निगमा भवन्तीति विवेकः ।

५) पपा. [तु. संटि.] ०धा (१प्र) इति ।

६) अनु^{१७} इति यद् मुपा. पूष. दीर्घान्ते न प्रादर्शि, तच् विन्त्यम् । सूको. दीर्घान्तसाक्ष्यस्यापि सद्-भावात् सकक्ष-श्रुत्यन्तर-संवादाय दीर्घान्तत्वस्याऽपेक्षित-त्वाच्च ।

७) गस. क्विपि कृत-स्वरः प्रकृत्या । दाशतय्या पूष. दीर्घत्वम् उसं. (पा ६, ३, ११६) ।

८) उप. भावे ल्युट् प्र. ।

९) सपा. अनुरोहते<>अनुरोहति<>वैश्रौ १८, १३:१ ०हसे इति पाभे. ।

१०) सपा. ०रोहत्<>०रोहम् इति पाभे. ।

११) सस्व. कृते तु. टि. १अनु, >नू-राध्- । मै. काठ. च पूष. दीर्घत्वम् उसं. (पा ६, ३, १२२) ।

१२) विप., नाप. ([स्तोत्रियाऽनन्तरं पठ्यमान-] लृच-विशेष-, प्रगाथ-विशेष-तु. ऐरा. ३, २४ आश्रौ ५, १०, १८; ७, २, ७) । प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) । -पम् इति द्वि१ सद् वा. किवि. द्र. ।

१३) पाठः? अनुरातिः इति शोधः (तु. नापू. मन्त्राः) ।

अनु / लम्ब, अन्विलम्बत मं ३,
६, ७^१.

अनु-लोम^१ - नमस ते ३. ५, १.
३^१; ४, ६, १, १, ५; -मौ खि २,
१२, १.

अनु(न-उ)लवण^१ - नम आ
१०, ५३, ६; ते ३, ४, २, २^१;
३, ६^१; काठ १३, ११^१;
१२^१॥; -णेन क्र ८, २५, ९; खि
५, ७, ४, ७.

अनु / वच्, अनुवाच^१ ते ५,
६, ६, ३; काठ २८, ४; क ४४, ४.
अनुच्यते ते ७, १, ५, ५^१;
मै ३. १०, १; अनुच्यते
ते २, ५, ८, ४; काठ १०, ५;
११; अनुच्यते ते २, ५, २,
५; अनुच्यते काठ ९, १; १२,
४^१; क ८, ४.

अनु-वक्ष्यत् - क्षयत् ते १, ६,
१०, ४.

अनु-वचन^१ - काठपुष्पि ४३.
[न-अलिबन्द^१ इन्द्र^१, जीमूत^१,

पन्था^१, पेव^१, मे^१, १रोहित^१,
१शाद^१, १सित^१, सोम^१].

अनुवाक^१ - ऋपुष्पि, तैपुष्पि,
काठपुष्पि, कौपुष्पि, पेपुष्पि;
-के पै २, २०, ३^१; -कः शौ
१२, २२, १. [क- प्रथम^१,
प्रातर^१, याच्या^१].

अनु-वा(क्य >)क्या^१ - क्या
मै २, १. ८; काठ १०, १०;
११^१; १२, ५^१; -क्याः म
२, २, ८; ३. ७, २^१; ८, १^१;
काठ १०, १०^१; ११, १०;
२३, ९^१; क ३६, ६^१;
-क्याम् काठ ८, १०; क
७, ६; -क्यायाः मै २. ३. ७;
काठ १२, ५; -क्याये मै १,
४, ११; काठ १८, १९^१; क
२९, ७^१; -क्ये काठ ३६, १३.
[क्य, क्या - २अरण्ये^१, पुरस्^१,
३याज्या^१].

अनु-वाच^१ - वाचः मं ४,
५, ३.

अनु(नु-उ)क्त, कता - -कनम्
खि ४. ८, ४^१; -कता मै ३,
१, ९; ८, ३^१; ४ ४. ६, ९;
७, ८; -कने^१ काठ २८, ३; क
४४ ३.

अनु(नु-ऊ)वान^१ - नः क्र ८, ५८,
१; खि ३, १८, २; -नम् मै १,
९, ७^१.

अनु(नु-उ)च्य ते २, १, २, ८;
५, ७, ४; ११, ३; ६, २, २^१;
१०, ४; ३, ४, १०, ४; ५,
३, ३, १^१; ६, ३, ७, १; मै
१, ८, ३; २, १, ९^१; २, ८^१;
३, ७^१; ३, ६, ८^१; ९, २;
काठ ९, १६; १०, १०^१; ११^१;
१२, ५^१; २०, १३; क ३१, १५

अनु(नु-उ)च्य, क्या^१ - च्यम्
ते २, ५, ११, १; -क्या^१ मै
३, ९, ५; -क्यानि ते २, ४,
११, १.

अनु(नु-उ)च्यमान ना - नासु
मै ३, ८, ७; काठ ९, १४; -न

१) सपा. काठ २३, ३ क ३५, ९ अन्वेष्टत इति पाठे. ।

२) प्रास. सामान्तः अच् प्र. चित्-स्वश्च
(पा ५, ४, ७५; ६, १, १६३) । सामान्येन विप. सद्
यत्र सामर्थ्यात् क्वि, भवति तत्र द्वि^१ भवतीति
यथायथं द. ।

३) विप. ([अतिरिक्त-] अपस्, [अदुर्मह-] चक्षस्-
तेजस्-) । बस अन्नेदातः ।

४) अभ्यु^१ (भि-भु^१) इति पया. शोधः ।

५) सपा. मै २, ४, ५ प्रयुज्यन्ते इति पाठे. ।

६) = अनुवाक- ।

७) = ग्रन्थ-भाग-विशेष- । कर्मणि घञ् प्र. । पुंस्त्वं कुत्वं
च (पा २, ४, २९; ७, ३, ५२) ।

८) ? अगुवाके इति मुपा. ? यनि. शोधः ।

९) = अध्वर्युणा आश्राव्य इत्युच्चागणानन्तरं हेत्रा
पठ्यमान-) आहवनीय-मन्त्र- । गस. कृत-स्वरः (पा ६, २,
१३९) । उप. ण्यदन्ते तित्-स्वरः ।

१) एकरत्र सपा. ते २, २, ११, ४ मै २, १, ८ याज्यानु-
वाक्ये इति, अन्यत्र ते २, २, ११, ५ मै २, १, ८ च पुरो-
नुवाक्या इति पाठे. ।

२) सपा. ते ६, १, ५, ५; २, ३, ४ पुरोनुवाक्याः इति
पाठे. ।

३) सपा. ते ५, १, १, १ पुरोनुवाक्याये इति पाठे. ।

४) = (देवेभ्यः प्रातर्यावभ्योऽनुब्रूहि इत्याकारक-)
अनुवचन- । कर्मणि प्र. ।

५) सपा. खिसा ३१४ नोक्तम् इति पाठे. ।

६) सपा. मै ४, ६, ८ नु ऋते इति पाठे. ?

७) विप. (ब्राह्मण-) । गस. कातजन्ते कृत-स्वरः
प्रकृत्या (पा ६, १, १६३; २, १३९) ।

८) पाठे. अनुब्रूयात् काठ २३, ५ द. ।

९) गस. क्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

१०) पाठे. अनुब्रूयात् काठ २६, ८ द. । मुपा. स्वरभ्रंशः
स्यादिति कृत्वा नानुब्रूया इति स्वर-द्वयवतया शोधः द. ।

तै २,२,५,७; ११,१; काठ १०, ११.

अनु/वञ्च् > अनु-वञ्चत्-

-ञ्चते तै ७,४, २२, १; काठ ४५, १.

अनु-वत्सर्- -रः काठ ४०, ६;
-राः पै १७, २९, १५;
-राय काठ १३, १५; -रे काठ ३९, ६.

अनुवत्सरी(य>)या^b -या काठ १३, १५.

अनु/वद्, अनुवदति मै १, ११, ६; काठ १४, ६; १९, ३;
४; क ३०, १; २; अनु...वदति
क २, १३, १.

अनु-वन^c -नर खि ३, १५, १०.

अनु/वन्द्, अनु...वन्द् मै २, ७, १०^d.

अनु/वप्, अनुवपते शौ १२, २, ५०; पै १७, ३४, ११.

अनुप्यन्ते पै १६, १११, १४.

अनु-वर्तयत्-, अनु-वर्ति-
अनु/वृत् द.

अनु-वर्तमन्^e -र्म मै ३, ३, १०;
काठ ११, १; २१, १०^g;
-र्मनः काठ ११, १; -र्मना
काठ २१, १०; -र्म्मनिः मा
१७, ८६^h; का १८, ७, ७ⁱ; तै
४, ६, ५ ६ⁱ; मै २, ११, १ⁱ;
३, ३, १०; काठ १८, ६ⁱ;
२१, १०; क २८, ६ⁱ; शौ ३,
८, ६ⁱ; १४, २ⁱ; पै १९, १०,
१३; -र्मनिम् तै २, २, ५, ७;
११, २ⁱ; ५, ४, ७, ७; -र्मनौ मै
३, ३, १०.

अनु-वर्षत्- अनु/वृष् द.

अनु/वश्, अनुवष्टि^j क १,
१२७, १; मा १५, ४७; का १६,
५, २९; काठ २६, ११; ३९, १५;
शौ २०, ६७, ३.

अनु-वषद्/क, अनुवषदकोति^k,
अनुवषदकुयति तै ६, ५, ६,
५; ७, १; ८, ५^k; काठ २७, ५; क
४२ ५.

अनु/वस् (आच्छादने), अनुवस्ते
शौ ११, ६, १०^l; १३, ३,
११; † अनुवस्ताम्^m क ६,
७५, १८; खि ३, ११, १;
मा १७, ४९; का १८, ४,
१७; कौ २, १२२०; शौ ७,
१२३, १.

अनु/वह्, † अनुहरेⁿ क १०, १५,
८; मा १९, ५१.

अनु-वाह^o -हः मै १, ५, १३.

a) = प्रमवादि-षष्टि-संवत्सराणां पञ्चशः पञ्चशो
विभोगेन वाद्यशतमक-चतुर्थवत्सरविशेष- (तु. सा. तां १७,
१३, १७)। प्रास. अनोः (पा ६, २, १८९) इत्यन्तोदात्तः।

b) छ>इयः प्र. (पा ५, १, ९१)।

c) प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २। तु. उद्-न-
सु-वन-।)।

d) पामे. अनु...गुणाति क १, १४७, २ द्र.।

e) त्रिः, नाप.। प्रास. वा बस. वा भवति। यत्र
न. श्रुतिर्भवति तत्र पूर्णः, यत्र चाऽन्यथा तत्रोत्तर इति
विवेकः। उभयत्रापि पूष. प्रकृतिस्वरं भवति (पा ६, २,
१; ७)। यस्तु अनोर- (पा ६, २, १८९) इत्यन्तोदात्तो-
ऽनुशिष्टो भवतीह तत्तद्वत्प्रभावः सर्वशाखासाधारणः
उत्सं.।

f) पामे. अनु पै १९, १०, १४ द्र.।

g) सपा. मै २, १, ९; ५, ८ अविवादिनोम् इति
पामे.।

h) अनु/वश् इत्यस्याऽकर्मकमित् वृत्तं श्रावयितुमेच्छ
PW. MW. च कर. अनुः इति प्रतिपद्यमानो
विभुशौ द्र.। पामे. अनु तै ४, ४, ४, ८ द्र.। Bonfay
[BB ७, ३०१] WAG १, ५३३ *अनुवष्टि। तु. न्वै

प्रभुः। इति।

i) अत्र यत् पपा. नानु^o इत्यत्र न इति च अनु^o
इति चोदात्तयोरेकादेश इव प्रादर्शि। तन्न। उदात्ता-
नुदात्तयोरेकादेशोऽपि परिणामेऽविशेषात्। अन्यथैक-
पथे स्वरद्वयमाप्येत। उक्तप्रकारेण च स्वरलक्षणस्य
संगतिसंभवेऽप्येकपथे मुपा. अलक्षितमपि स्वरद्वयमभ्यु-
पेयम्, एतज्जातीयभ्यो निदर्शनेभ्यश्च तत् समर्थनीय-
मित्याग्रहश्चेत्तर्ह्यसावन्त्याग्रः साध्यसमाव्यभिचरितश्च
(तु. पपा. तै ६, ५, ८, ५ यत्र युनानुवषद्कुप्यति इत्यस्य
युत्। न। अनु^o इत्येवम् अनोः अनुदात्तत्वविशिष्टः
पदविभागो भवति)।

j) सग. पै १६, २१, १० अनुमास्ते इति पामे.।

k) सग. तै ४, ६, ४, ५ अभिवस्ताम् इति
पामे.।

l) तु. क १, १२०, ११; वे. सा. G.W. प्रभुः; वेतु.
Baunack [KZ ३५, ५०१] < अनु/वह् 'आर' इति?
सग. शौ १८, ३, ४६ अनुजहरे (< अनु/हा [गतौ])
इति पामे.। शोधस्य कृते तु तत्रत्ये टि. द्र.।

m) नाप. ([अनुवोढव्य-] भोजनादिसंभार-, पाथेय-)।
गस. कर्मणि घञन्ते थाथादि-स्वरः।

अनु ✓ वा, † अनुवाति ऋ ११,
१४८, ४^३; ७, ३, २; ४, ४०,
३; मा ९, १५; १५, ६२^३;
का १०, ३, ८; १६, ७, ५;
तै १, ७, ८, ३; ४, ४, ३, ३; मै
१, ११, २; २, ८, १४; काठ
१२, १३^१; १३, १४; १७,
१०; क २६, ९; कौ २, ५७०;
जै ३, ४६, ५ शौ १२, १, ५१\$;
पै १२, ६, १\$; अनुवाति
ऋ ४, ७, १०; १०, १०२, ४; पै

१७, ५, ९; † अनुवातु तै ५, ५,
७, ३; ४^३.
? अनु-वृ^० - वाय मै २, ८, ८^४.
अनु-वा^० - वा^० तै ३, ५, २, ३;
४, ४, १, १; ५, ३, ६, १^१;
काठ १७, ७; २७, १७^३; क २६, ६.
अनु-वाक^०, अनु-वाक्या^०, अनु-वाच्-
अनु ✓ वच् द.
अनु-वि ✓ क्रम्, अनु-विक्रमते शौ ९,
७, १२; अनु-विक्रमस्व^० मै २,
७, ८^४.

अनु-वि ✓ चल्, अनु-व्य (वि-अ)
चल् शौ १५, १४, १; ३;
५; ७; ९; ११; १३; १५ १७, १९;
२१; २३; अनु-व्यचल् शौ
१५, २, २; १०; १६; २२; ६, २;
५; ८; ११; १४; १७; २०; २५;
९, २.
अनु ✓ विद् (ज्ञाने), † अनुवेद ऋ
१०, १७, ५; मै ४, १४, १६;
काठ २९, १; क ४५, २; शौ
७, १०, २; अनुवेद ऋ १,

*) कप्र. अनुः इति सा. । अथाऽर्थे क्रियान् भेदः ?
उच्यते । शोचिषः अनुलक्षकतया वा तदनुगततया
वा वातस्य वानमेकं भवति; यत्र शोचिषः कर्मणः क्रियया
साक्षात् संबन्धाभावः । तस्य कप्र. द्वारा वानस्य
वानक्रियायां लक्षणसादृश्यानुकूलादि-विशेषणाऽऽधान-
निमित्तभावेन चारितार्थ्यं भवति । गतित्वे तु गर्भि-
कृतलक्षणागुक्तार्थ-विशेषणया अनुवानक्रियायाः
साक्षादिव तत् कर्म प्राधान्येन निर्देशवत् सदीप्ति-
तत्तत्त्वेन विषयो भवति । अत एव कप्र. योगे
कर्मणा विप्रकृष्टसंबन्धाद् याऽकर्मिका क्रिया भवति
सैव सगतकतायां कर्मणोऽतीव संनिष्ठत्वात् सक-
र्मिका भवति । उभयया संभवे काऽत्र गतिरिति
उच्यते । अत्र हि वातः कस्यां दिशि किं कुर्वन् वा वानी-
त्यत्राऽनभिप्रायवती सती श्रुतिः प्रस्तुतमन्त्रदेवताया
अग्नेस्तच्छोचिरनुवानेन (स्ववानेन तत्प्रमर्थाकरणेन तत्-
प्रोद्गालनेत्यर्थाद्) वानेऽपि तत्सायुज्यं वितनोतीति
संकेनेन तत्स्तुतिपरैव भवति । अस्य प्रतिपिगादयिषि-
तस्य चाऽर्थस्य गतिनैव अनोः साधोयसो निर्वाहात्
तथात्रमेव तस्य भवतु । यथा चैतदेवमेव साध्विति
तच्छिरस्काऽपरा बाह्वृच्येव श्रुतिः स्वयमुपदर्शयति (तु.
ऋ ४, ७, १०) ।

*) अनु ✓ वा इत्ययं सकर्मकत्वे स्थिते (तु. ऋ
१, १४८, ४) 'अस्याग्नेः वातः अनुवाति' इति
यद् उ. आह तदसुवचम् । यच्च तस्योपरि म.
'वानो वायुरस्यग्नेरनुवाति अग्निमनुलक्ष्य प्रसरति'
इत्याह तदपि तथैव निःसारम् । प्रधानकर्माऽभावे
तत्कर्मबन्धिनाऽग्नेरन्वादेशमात्रेण षष्ठीस्थेन सकर्मि-

कायाः क्रियायाः कर्माऽऽकाङ्क्षापूर्त्यसंभवात् । तस्य
शोचि इति प्रधानकर्मणश्चाऽग्निममानाधिकरणतद्-
विशेषणतया व्याख्यानकौशलादाभ्यामहो महती खल्वा-
त्मोया वैदुषी प्रदर्शिता । यच्च चित्ताव्यवस्थयेव
म. अनुपदे कप्र. अनुः इति तदन्वितं शोचिः
इत्येव च कर्मपदमिति पक्षान्तरमवतारयति, तस्या-
ऽऽलोचनमुक्ते बाह्वृचे नाप्. टि. श्रुतिमिति नेह
पुनरुच्यते ।

*) गस. उप. कः प्र. थाथादि-स्वरश्च । मुपा. तु.
विकृत इवाऽऽभाति (तु. मा १५ ६ यदन्व इहापि नाउ.
तृ १* अनुवया इति शोधः स्यात् [तु. प्र ✓ वा > प्र-व-]) ।

*) पामे. ? अनु-या- > -या मा १५, ६ द्र. ।

*) गस. उप. स्त्रियां भावे अङ् प्र. । कृन्-स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, १, १६२; २, १३९) ।

*) अनु-वा । असि इति पदद्वयमजानानः अनु-
वासि इति चैकं पदं संकेतयमानः SI. नितरां
आन्न इव ।

*) तु. टि. अनु मा १२, ५ का १३, १, ६ तै १,
६, ५, २ यदनु शाखाभेदप्रवर्त्तकानामृषीणां विवक्षा-
भेदप्रतीतिः शब्दतः समानास्वपि श्रुतिषु भिन्नाः पद-
विभागा अनुकल्पेरन् ।

*) सपा. तै १, ६, ५, २^३ शौ १०, ५, २५-२८ पै १६,
१३१, १-४ वौश्रौ ३, २१ : २ च अनु विक्रमे इति, मा
१२, ५^३ प्रभृ. अनु विक्रमस्व < > मा २, २५^३ प्रभृ.
माश १, ९, ३, १०^३; १२^३ शौश्रौ ४, १२, २-५ माश्रौ
१, ४, ३, ११^३ वाश्रौ १, १, ४, १२^३ च व्यंकस्त
इति पामे. ।

१६४, १८^१; पै १६, ६७, ८;
अनुविदुः ऋ ७, ३३, ७;
अनु...विदुः ऋ १, ३४, २;
अनु...अवेदम् ऋ ४, २७, १.
अनु-विद्वत्^१ - द्वान् काठ^२ ७,
१४; ८, ३ १८, ४; ३४, १९;
क ६, ८^०; शौ १२, २, ३८;
५२; पै १७, ३२, ८; ३४, १०.

अनु-वेद- दुर्^३.

अनु ✓ विद् (लामे), अनु...विदे ऋ
१, १३२, ३.

॥ अनुविन्दति तै २, ५, ३,
६; अनुविन्दन् ऋ १०,
१०९, ५; ॥ नै १, ५, ९, ७;
५, १, २, २^१, ७, १, ६, १; ॥ मै
१, ८, २; ॥ काठ २५, ७; २८,
४^०; ३१, १४; ॥ क ३९, ५;
४४, ४^०; शौ २, २७, २; ५,
१४, १; १७, ५; पै २, १६,
२; ७, १, १; ९, १५, ५^१;
१०, ७, ९; १८, १५, ४^१;
अनुविन्दत् ऋ २, १२, ११;
शौ १९, २७, ९; २०, ३४,

११^१; पै १३, ७, ११^१;
अनुविन्दन् ऋ ४, ५८, ४;
५, ११, ६; ४०, ९; ७, ७६, ४;
१०, ७१, ३; १ मा १५, २८;
१७, ९२; १ का १६, ५, ९;
१९, १, ६; ॥ नै २, ५, ३, ६;
६, ६, २; ९, ४; ४, ४, ४, ३^१;
६, २, ८, ४; ११, १; मै २, १३,
७^१; ३, ८, ८^१; काठ
२५, ९; २६, १^१; ३१, १२;
३२, ६; ३९, १४; ४०, ७^१;
॥ क ४०, २; ४^१; ४७, ११;
१ कौ २, २५८; १ जै ३, २२,
५; शौ १३, १, ४^१ ४^१; ७; पै
४, ३३, ६; ७, ६, १; ८, १३, ४^१;
१५ ७; १७, १, ३; १८, १५, ७;
अनुविन्दन् शौ ४, २३, ६;
३५, २; अनु...अविन्दन् ऋ
३, ९, ४; १ अनुविन्दः ऋ ८,
९६, १६; कौ १, ३२६; जै १,
३४, ४; शौ २०, १३७, १०;
अनु...अविन्दः ऋ १, ६, ५; कौ
२, २०२; जै ३, १८, ९; शौ २०,

७०, १.

अनुविदाम शौ १०, १, १९; पै
१६, ३६, ९.

अनुविद्यते शौ १९, ५०, ४; पै
९, ३, ५; १४, ४, १४.

अनु-वि^१ - त्तः ऋ ४ १८, १.

॥ अनु-वि^१ - त्तै तै ५, १,
२, ३; काठ २५, २; ६; ९; ३१,
१२, ३२, ६^१; क ३८, ५; ३९, ३;
४०, २; ४७, ११.

॥ अनु-विद्य काठ २५, ७; ९; २६, १,
क ३९, ५; ४०, २; ४.

॥ अनु-वि ✓ धा, अनुविधीयते^१ मै ३,
२, ४, १०.

अनु-वि ✓ नश् (अदर्शने), > नाशि,

अनु...विनश्य^१ शौ ६, ११३;
२; अनुव्यनश्यन् मै १, ६,
६॥

अनुविनाशयति^१ काठ ११,
४.

अनु-वि ✓ मृज्, अनु...विमृद्दि^१
शौ ११, १, ३१; पै १६,
१२, १.

१) सपा. शौ ९, १४, १८ वेद इति पाभे. ।

२) गस. । कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

३) = सपा. तैत्रा ३, ११, ५ १ । मै १, ६, २ अनु विद्वान्
इति पाभे. ।

४) सपा. अनुविन्दत् <> अनुविन्दन् इति
पाभे. ।

५) पाभे. अनुपश्यत् मै ४, ८, ३ द्र. ।

६) सपा. अनुविन्दत् <> अनुविन्दन् <> तैत्रा
२, ५, २, १ अविदत् इति पाभे. ।

७) पाटः ? (तु. पाभे., अनुविन्दत् इति WI.
च) ।

८) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

९) क्तिन्नन्ते पूष. प्रकृतस्वरम् (पा ६, २, ५०) ।

१०) पाभ. अनु काठ २०, ३ द्र. ।

११) वैतु. WI. यत्र कप्र. अनुः इत्युक्तं भवति ।

तदपि विमृश्यम् । नरीफेनानां विनाशक्रियायाऽधि-
करण-संबन्धस्य विवक्षित्वादसौ संबन्धः प्रधानभावेन
समर्पयितुमिष्ट उत वा गुणभावेनेत्येतद् वेत्राधीनत्वाद्-
त्रापेक्षितस्य निर्णयस्य । इहाऽनवस्थाय यत्र कुत्राऽपि
विनाशोऽभिप्रेत इत्याशयेन यनि. द्र. (तु MW.) । सा इह
अनु (ऽनि) विविक्ष्व इतीव भावयन् यद् व्याचष्टे तदा-
ऽऽकरादेव यथावदनुसंधाय तस्य प्रथमस्य गतेः स्वरूपतः
परिच्छेदः कर्तव्यः । सपा. पै १९, ३३, १२ अव...
विनश्य इति पाभे. ।

१) अत्र अनुः सप्तम्यर्थानुवादी गतिर्वा यनि.
साकल्याद्यर्थ इति भूयो विमर्शपदवीमारोप्यम् ।
उभयथा संभवात् सौवरमात्रविनिगमकान्तरस्य चाऽनुप-
लब्धेरिति दिक् । पाभे. अधि मै २, २, ३ द्र. ।

२) W. अनुः इतीव कप्र. मन्यते यदनु वि ✓ मृज्
इत्यस्याऽकर्मकवृत्तस्य मृग्यत्वं द्र. ।

अनु-वि ✓ विश, अनुविशन्तु काठ
११, ९; अनुविशत^३ मै २,
४, ७, ८.

अनु-वि ✓ वृत् > वर्ति, अनुव्यवर्त-
यन्त शौ १५, ७, २.

? अनु ✓ विश, अनुविशताम्^३ पै
१६, ९, १०.

अनु-वि ✓ (सि >) पिच्, अनु-
विचिच्यते शौ ८, १५, ४०.

¶ अनु-वि ✓ (रथा >) ष्टा > तिष्ठ,
अनुवितिष्ठते म २, ५, २.

¶ अनु-वि ✓ सृज्, अनुविसृजति^३
काठ २१, २; क ३१, १७.

अनुवि-सृज्य काठ ३०, १; ३४, ३;
क ४६, ४.

¶ अनु-वि ✓ ह, अनुविहरति मै २,
५, २.

¶ अनु ✓ वी, अनुवेति मै ३, ८,
९; अनुवेतु^३ पै ९, १८, ४;

? अनु...वे:† ऋ १०, १०५, २.

अनु-वी (वि ✓ इ), अनुव्यायन्^३
मा १४, ३०; का १५, ९, ४;
मै २, ८, ६; काठ १७, ५; क
२६, ४.

अनु-वा (वि ✓ इ)ञ्, अनुवीक्षस्व^३
मा १३, ३०; का १४, ३, ४; मै
२, ७, १६.

अनु ✓ वृज्, > अनु, > नू-वृज्^३-
-वृग्भ्याम् तै ५, ७, २३, १; काठ
५३, १३; -वृजौ शौ ९, ४, १२;
पै १६, २५, २.

अनु ✓ वृत्, > वर्ति, अनुवर्तते ऋ
५, ६१, ४; १०, ३७, ३;
अनुवर्तते शौ १२, २, ३७;
अनुवर्तते पै १७, २५, ६†;
३३, ७; ¶ अनुवर्तताम् शौ ११,
११, २१; अनुवर्तते^३, अनु-
वर्तते मै ४, ३, ४५.

अनुवावृते कौ १, ३७२; जै
१, ३९, ३; शौ ७, २२, १;

पै २०, ५, २; अनु...वावृतुः
ऋ ४, ३०, २; † अनु...अवृ-

त्सत ऋ [५, ५५, १-९];
तै २, ४, ८, २; मै २, ४,

७; काठ ११, ९; ३०, ४; क
४६, ७^६.

अनुवर्तयामहे प १९, ४१, ९;
अनुवर्तयामसि खि ३, १५,

१९; अनुवर्तयतु पै १९, ४१, ८.
अनु-वर्तयत्^३ - -यन् शौ ११, १०,
१८.

अनु-वर्ति^३ - -र्तयः पै २, ७५, ४^१;
५^१; -र्तिः पै २, ७५, १^१-३^१;
-र्तिस् पै २, ७५, १-५.

अनु-वर्ति (नू >) नी - -नीम् पै २०,
१९, ८.

अनु (नू >) नू-वृत् - -वृत्^३ मै
२, ८, ८; काठ १७, ७;
३७, १७; क २६, ६; -वृत्ता
मै २, ८, ८; -वृते^३ मै २, ८,
८; काठ १७, ७; ३७, १७; क
२६, ६.

अनु ✓ वृध् > अनु-वर्धत्^३ - -धत्
ऋ ५, ६२, ५.

अनु ✓ वृष > अनु-वर्षत्^३ - -र्वते
तै ७, ५, ११, २; काठ ४५, २.

† अनु ✓ वेन्, अनुवेनति ऋ १०,
१३५, १; अनुवेनत ऋ ४, १८,
११; तै ३, २, ११, ३; मै ४,
१२, ५.

अनु-वेनत्^३ - -नन्तम् ऋ १०,
१३५, २.

३) तु. टि. अनु तै २, ४, ८, २।

४) कैयादिको विप्रयोगार्थीयो ✓ विष् अभिप्रेतः स्यादिति
कृत्वा तदनुसारी शोधः द्र. रुपा. (तु. [नि ✓ हा त्यागे >]
नि...हीयताम् [ऋ ७, १०४, १० शौ ८, ४, १०]
इति पाभे.) ।

५) पाभे. अनुप्रसृज्यते पै १६, १३८, १० द्र. ।

६) पाभे. अनु तै ५, २, ५, २ द्र. ।

७) मुपा. प्रश्नचिह्नमपार्थ द्र. । यस्थि. संगतिसंभ-
वात् ।

८) पाठः ? एवं-किल सा. योगमाह । PW. प्रभु. तु
कप्र. पृथग्, वि- > वेः इति ष१ च पृथगित्याहुः ।

९) पाभे. अनु तै ४, ३, १०, ३ द्र. ।

१०) सपा. काठ ३९, ३ अभिविपश्य इति पाभे. ।

११) = शरीरावयव-भेद- । काठ. पूष. इस्वः पाठः ।

गस. विवबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २. १३९) ।
सा. तु < अनु ✓ वृत् > ज् इति ।

१) शुभम् > शुभे इति पाभे. सत्यनन्वित इवाऽर्थता
अनुः द्र. ।

२) °त्सत् पाठः ? यनि. शोधः द्र. ।

३) गस. शात्रन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९) ।

४) गस. उप. कर्तरि इन् प्र. (पाठ ४, ११९) ।

५) सपा. मा १५, ९ का १६, २, ६ तै ४, ४, १, ३
विवृत् इति, तां १, १०, ९ वैताश्रौ २६, ८ अनुवृत्
इति च पाभे. ।

६) सपा. मा १५, ९ का १६, २, ६ विवृते इति,
तां १, १०, ९ वैताश्रौ २६, ८ अनुवृते इति च
पाभे. ।

॥अनु✓वेष्ट, अन्वेष्टत काठ १२,
४; २३, ३^a; क ३५, ९^a.

अनु✓व्यध् > ? अनु-व्याध^b - धात्
पै २, ८५, ३; ७, १५, १.

॥अनु-व्यु(पि/उ)क्ष, अनुव्यौक्षत^c
मै २, ५, ७.

अनु-व्रत, ता^d - तः ऋ ८, १३,
१९; शौ ३, ३०, २; पै ५,
१९, २; -तम् पै १९, १०, १४;
-ता तै १, १, १०, १; ६,
३, १; काठ १, १०; शौ ३, २५,
४; १३, १, २२; १४, १, ४२;
पै १८, १७, २; २०, ३४, १०;
-ताम् ऋ १०, ३४, २; -ताय
ऋ १, ५१, ९; -ते ऋ १,
३४, ४.

अनु✓शंस, ॥अनुशंसति तै ५,
६, ८, ६; मै १, ९, ७; काठ
३४ ५^e.

अनुशंसिषः खि ५, ४, १; कौ ४,
१; जै २, ७, १.

अनु-शंस- दुःशंस^o.

अनु-शसे^f ऋ ५, ५०, २.

अनु-शस्त- अन^g.

†अनु✓शक्, अनु...शक्त^h ऋ
१०, ४३, ५; शौ २०, १७, ५.

अनु✓शास्, अनुशासति ऋ ६,
५४, १; अन्वशासत् खि १,
९, ४.

अन-शासत् - सता ऋ १,
१३९, ४.

अनु-शासन- नम् पै २०, ३७,
९; -नस्य ऋ १०, ३२, ७.

अनु-शिष्ट- ष्टः ऋ ५, २, ८;
१०, ३२, ६; ७; -ष्टाः शौ १९,
५६, ४; पै ३, ८, ४.

अनु✓शिक्ष, अनुशिक्षⁱ पै ५,
२७, ६.

अनु✓शी, अनुशेरते शौ ८, ६, १९;
पै १६, ८०, १०.

अनु✓शुच्, अनुशोचतु शौ ६,
१३०, १-४; १३१, १; २.

अनु✓शुष्, अनुशुष्यत^j खि ४,
५, ३८; पै २०, १७, ३;
अनुशुष्यत^k खि ४, ५, १७; शौ
७, ६१, १.

अनु✓श्रथ्, श्रथ् > श्रथ्, अनु-
श्रथ्यति तै ६, १, ९, ७^l.

अनुशिश्रथः^m ऋ ४, ३२, २२.

अनु✓श्रु, > श्रु, अनुश्रुण्वन्ति ऋ २,
२४, १३.

अनुशुश्राव शौ ११, ६, २५; पै
१६, २३, ५.

॥अनु-श्लोकⁿ - -केन तै ७, ५,
८, २.

अनु✓(स>) षञ्ज > ॥अनु-
षक्त- -क्तः मै ३, ८, ४;
काठ २५, ३; क ३८, ६;
-क्ताः मै १, १०, १९; काठ
३६, १३.

*अनु-षज्^o -

†आनुषज्^p - -षक्^q ऋ १,
१३, ५; ३, ४१, २; ८, ४५, १;

^a) पामे. अन्वलम्बत मै ३, ६, ७ द्र. ।

^b) भावे षञ् प्र. । ? अनव्याधात् इत्यत्रत्ये टि. द्र. ।

^c) पूर्वागतेद्वयस्य निघातः (पा ८, १, ७१) ।

^d) विप. (अनुकूलाचरण, पाण॥ पुत्र-, पत्नी- प्रभृ.) ।
बस. वा प्रास. (पांवा २, २, २४) । पूष. प्रकृतिस्वरम्
(यक्. पा ६, २, १; २) ।

^e) सपा. तैब्रा १, २, ६, ६ शंसति इति पामे. ।

^f) गस. उप. केनन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^g) वाक्पूष्यर्थम् अनुकर्तुम् इति क्रियाक्षेपं वें.
सा. चाऽऽहवुः । तन्न । ✓शक् इत्यस्य स्वशक्त्यैव
सकर्मकप्रयोगार्हत्वात् (तु. ऋ १, १०, ६; ७३, १० प्रभृ.) ।

^h) सपा. तै ४, २, ५, ४ अन्वेषि इति, मा १२, ६२ प्रभृ.
अन्विहि इति च पामे. ।

ⁱ) सपा. अनुशुष्यति <> अनुशुष्यतु <> खिसा
२९, १७ अनुशोषय इति पामे. ।

^j) छान्दसं संप्रसारणम् (तु. भा.) ।

^k) अनुः कर्म. नोपसर्ग इत्यपि विमृश्यताम् (तु. सा.

पै १-११

ययप्यसौ विहतान्वयो भवति) । अस्मिन् पक्षेऽकर्मकमा-
ख्यातं न सकर्मकमिति विवेकः (तु. ऋ ५, ५४, १०; ८५, ४;
९, ६८, २ प्रभृ.) । एवं तावदेतच्च शुद्धायाः प्रकृतेश्चौरादिकं
कर्तारि रूपं न तु षयन्तात् प्रयोगकर्तरीति (वैतु. G.W.) ।

^l) प्रास. अव्ययं पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) ।

^m) गस. निवबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६२; २,
१३९) ।

ⁿ) अत्र मूलतः पादान्त उच्चारण-सौकर्यप्रयोजितः पूर्व-
पदादौ छान्दसो दीर्घः (तु. दे. P.W. प्रभृ.) । शब्दानुशासन-
तस्तस्य न्याय्येतरत्वात् पपा. अवग्रहाभावः समाधेयः
स्यात् । दीर्घो न भवति प्रत्युत आ अनु इत्येतद् गति-
द्वयं भवतीत्यपि मतं भवति (तु. सा. ऋ १, १३,
५) । उप. अपि <✓सच् स्यादित्येवं भूयविमर्श-
सहोऽयं विषयः द्र. ।

^o) =अनु-षक्त- । वा. किवि. [आनुपूर्वम्, अनवरतम्
(तु. या ६, १४) प्रभृ. P.W. G.W. WAGL १, ७२८]
PG १२, १२५-१२६] प्रभृ.) ।

५२, १४; ५८, ३; ७२, ७; २,
६, ८; ३, ११, १; ४, ४, १०।
७, २; ५, १२, ३; ५, ६, ६;
१०; ९, १; १६, २; १८, २;
२१, २; १२२, २; २६, ८;
६, ५, ३; ४८, ४; ८, ९, १७;
११२, ११; ५३, ६; १३, ३०;
२३, ६; २६, ६; २७, ७;
४४, ८; ९, १०२, ७; १०, ४९,
५; ६; ८३, १; १७६, २; स्त्रि
३, ५, ६; मा ७, ३२; का ७,
१४, १; १६, ५, १२; तै १,
२, १४, ४; ३, ५, ११, १; मै ४,
१०, ४; ११, ५; १२, ६; काठ
२, १५, ६, ११; १३, १५;
१५, १२; ३९, १४; कौ १,
८२६; १३३; २, ४२११^१;
६८८; जै १, ९, २६; १४, ९;
३, ३२, १११^१; ४, १७, ४; शौ ४,
३२, १, २०, २३, २; १४२, २; पै

४, ३२, १.

अनु-(स>) षत्प^१ - स्वम् ऋ ३,
२६, १.

अनु✓(सि>) षिच्, अनुषिष्यते मै
३, २, ११^१; शौ ६, ११, २०; पै
१९, १२, २०.

अनु-षिक्त- घृत्^१.

अनु-षिञ्चत् - -ञ्चत् मै १,
१०, १०.

अनु✓(सि>) षिष्, अनुषिष्यते^१
पै ९, २५ २.

अनु-सेषिधत् - -धत् ऋ १, २३,
१५.

अनु✓षू (<सू प्रसवे)> अनु-षू->
अनुषू-कु^१ - अनुषू-कु^१ -
-कः तै २, ३, ४, ४^१; -कम्
तै २, ३, ४, २; ३; ४; -काः,
-कानाम् काठ ११, ४.

? अनुष्टा^१ पै १६, १११, १.

अनु✓(सु>) ण्ड^१, अनुष्टुवन्ति

ऋ ८८, ३, ८; १५, ६; मा
३३, १७; कौ २, २३२; १२४;
जै ३, २०, १६; शौ २०, ६१, ३;
१९, २.

अनु-ण्डुति^१ - तिः ऋ ८, ६३, ८;
-तिम् ऋ ८, ६८, ७^१.

अनु✓(सु>) ण्डम्^१

अनु-ण्डुम्^१ - अनु-ण्डुम्^१, ग
तै २, ५, १०, ३^१; ५, १, ३, ५;
२, ११, १; ४, १२, १^१; ६,
१, २, ५^१; ४, २, ५; ७, ४,
४, १^१; २^१; -ण्डुम् मा ८,
४७; १०, १३; १३, ५७;
१४, १०; १८; १५, ५; २१,
१४; २३, ३३; का २, ३, २;
८, २२, १; ११, ५, ४; १४,
७, ७; १५, ३, ५; ५, ३;
१६, १, ७; २३, २, ३; २५,
७, १; तै १, ८, १३, १; २,
५, १०, ३^१; ३, १, ६, २; १४,

* सपा. ऋ ८, ४५, ४२ विश्व-मानुषः इति विभे.।

१) प्रास. (पा २, २, १८) वा बस. (पावा २, २,
२४) वा। प्रथमे कल्येऽपि उप. दि. वा स्यात् तू.
वा (तू. सा.)। सर्वथापि उप. अप्रधानत्वात् अनोः
(पा ६, २, १८९) इत्यन्तोदात्तः। यतु सा. निरुद-
कादित्वम् (पा ६, २, १८४) उपचर्य्य स्वरं समाधि-
त्सति तच् चिन्त्यम्। समाविष्टपञ्चम्यर्थानां प्रास.
वा बस. वा तस्मिन् गणेऽन्तःप्रवेशस्य न्याय्यत्वात्।
इह तदप्रसङ्गात् अनुः यत्र पूष. भवति तत्कृते पृथग-
नुशासनसद्भावे तदपेक्षाऽभावाच्च। मूर्धन्यादेशे सुषामा-
दित्वं (पा ८, ३, ९८) द्र.।

२) सपा. शी १, १९, ८ अनुषिञ्चतु इति, कौ १,
१२, ६ अनुषिञ्चतु इति च पाभे.।

३) पाभे. अनुषिञ्चन् काठ ३६, ४ द्र.।

४) अनुषेपिष्यते इति मूलतः सतो विकारः खलु
सुषा. स्यात्। एवं तावत् स्थाविषु (पा ८, ३, ६४)
इति च उपसर्गात् (पा ८, ३, ६५) इति अनुशासनद्वयोक्तं
मूर्धन्यद्वयं द्र.।

*) = [ल्लनेभ्यो व्रीहिस्तम्भेभ्यः पुनःप्ररोहत्-] व्रीहि-
विशेष- (तु. भा. सा. तै २, ३, ४, २)।

१) विप. (अनुषूकविकार-] एकादशकाल-पुरोडाश-
चरु-, व्रीहि-)। श्विषा (पा ३, २, ६१) निष्पन्नात् कृतः
प्राग्वीयेन केन प्र. (पा ५, ३, ७०) साधितात्
ताद्विताद् विकारार्थे अण् प्र. उभे. (पा ४, ३, १५२)।
तत्-स्वरः।

२) अनु-ण्डु इति वा अनु-ण्डुवा (=ण्डु। आ) इति वा
शोधः (तु. शौ १२, ४, ४५)।

३) मूर्धन्यादेशः (पा ८, ३, ६५)।

४) गस. कितञ्चते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ५०)।

५) अनुस्तुतिम् इति L.R. शोधः।

६) = [वाग्निशदक्ष-] छन्दो-विशेष-। गस. श्विञ्चते
कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६२, २, १३९)।

७) तै. प्र१ कुत्वमन्यमनन्ति। तेनैतद् < अनु-
ण्डुच्- (<अनु✓(सु>) ण्डुच्) इत्येवं सुवचं स्यात्।

८) = सपा. तैत्रा १, ७, ५, ५। मै ४, ३, १० ण्डुप्
इति पाभे.।

९, ६; ७; ४, ३, १, १; २, २;
५, १; १२, २; १५ १३, ५;
५, २; ९, १; ३, ८, २; ५, ६,
२; १६, १, २, ५; ६, ११, ६;
१७, १, १, ५; ४, ३; ४, ४,
२; मै १, ४, ११ ११; ९, २;
१०, १८ ११; २, ३, ७ ११; ६, १०;
७, १९; २०; ८, २; ३; ७;
१३, १४; १३, १, २; ४; ९; २,
८; ३, २; ८; ६, ५; ८,
२; ९, ५; ११, ११; १२;
२१; १४; ३, ५; १०; ४, ९;
१०; ५, १; ३; ७; ५; ६;
काठ १७, ४; ९, १० ११; १२,
५; ८; १५, ७; १६, १९;
१७, २; ३; ६; ११९, १; ३;
५; १०; ११ २१, ३; ८;
१२३, २; १२६, ९; १३२,
४; १३४, १२; १३६, १२;
३८, १०; ३९, ४; ७; ५०,
५; ११ ५, ३; २५, ९; ३२६,
१; २; ५; २९, ८; ३०, १;
३८; ३१, १८; ३५, ८;
४१, ७; शौ ८, ९, २०; १९,
२१, १; -ण्डम् मै ४, ४,
९; काठ ३३, ६; -ण्डम् मिः
मै ३, ३, २; काठ २१, ४;
क ३१, १९; -ण्डम् मा १३,
५७; का १४, ७, ८; तै ४, ३,
२, २; १५, ३, ८, २; ४, १२,
१; ६, २, १, ३; ७, १, ४, ३ ११;

५, ५, १; मै २, ७; १९; ३,
६, ५ ११; ४, ४, १० ११; काठ
१६, १९; ३३, ६ ११; ३७, १३;
क २५, ९; -ण्डम् ऋ १०,
१२४, ९; मा २८, २६; का
३०, ३, ३; तै ४, ३, ११,
२०, ५, ७, ९, ४ ११; ६, ११,
६; मै १, १०, १८ ११;
११, १०; २, ३, ७ ११; ३, ७,
९ ११; ४, ५, ३; ७, ५ ११;
९, २; ११ काठ १४, ४; १२,
११; ३३, ६; ३६, १२; ३८
१४; क ३१, १ ११; शौ
८, ९, १४; पै १६, १९, ४;
-ण्डम् ऋ १०, १३०, ४;
मा १३, ३४; २८, ३७; का
१४, ३८; ३०, ४, ३; तै ४,
४, १२, ३; १५, १, ३, ५; ५,
२; ९, १, ५, ६, २, ७, १, १;
१६, १, २, ५; ४, २, ५; ३,
२; मै १, ५, ५ ११; ६, १; ८,
८; १३, १, ४; ९; ३, ८;
६, ५; १६, ४; १४, ५, १;
११ काठ ३, ४; ७, ४; १३;
१९, ३; १०; २१, ८; २२, ८;
१४; २३, २; २४, ८; ११
५, ३; ३०, १; ३; ८; ३५,
२; ८; ३८, १; पै १५, १, ८;
१६, १०३, १०; -ण्डम् मा
२४, १२; का २, ३, २; २६,
३, २; तै ६, २१, ३ ११; मै

३, १३, १७; काठ ३४ ४ ११;
३५, १०; ५१, ४; क ४८, १२;
-ण्डम् मै १, ६, ६ ११;

आनुण्डम् - ११ मः तै ७,
४, ४, १; मै ४, ४, १०; ७,
५; ६; -मम् मा १२, ५;
का १३, १, ६; तै ४, २, १, २;
मै २, ७, ८; काठ १६, ८;
-मस्य ऋ १०, १८१, १; मै
२, ८, ११; कौ ३, २, ५; जै २,
५, ७; -मस्याम् मा २९,
६०; का ३१, ५, १; तै ७, ५,
१४, १; मै ३, १५, १०; काठ
४५, १०; -मेन मा ११, ११;
५८; ६०; ६५, १३, ५३; का
१२, १, ११; ५, ९; ११; ६, ५;
१४, ६, १; तै १, ६, ५, २; ४,
१, १, ४; ५, २; ४; ६, १; ३; १५,
५, ८, ३; ७, १, १८, १; मै २,
७, १; ६; १८; ८, ११; ४, २,
११; काठ २, ११; ५, ५; १६,
१; ५; ६; १८; २२, ५; ३६,
१५; ३८, १२; ४१, ९; क २, ५;
२५, ९;

आनुण्डमी - मी मै
३, ८, ९, ९, ५; काठ ६, ८; क ४,
७; -मीः तै १, ७, ५, ४; ५, २,
१, १.

अनुण्डपञ्चदस - न्दाः मै २,
३, ३; काठ १२, ६; १७,
१९.

१) पांमे. अनुण्डक् तै २, ५, १०, ३ द. ।

२) सपा. मै २, १३, १० विराजम् इति काठ ३२, १०
विराट् इति पांमे. ।

३) सपा. मा ९, ३२ का १०, ६, २ तै १, ७, ११, १
गायत्रीम् इति पांमे. ।

४) =सपा. माश ७, ५, १, ३० । तै २, २, ४, ८ मै १,
६, १, ८, ८ काठ ३, ४; ७, १३ तैत्रा १, ४, ४, ८ आशौ ३,

१२, २२ कौसू १३३, ६ जुगत्वा इति पांमे. ।

५) विप. (छन्दस्, प्रजापति, मित्रावरुण, हविस-) ।
तद्धिते अजि तत्स्वरः (पा ४, १, ८६; १, १९७) ।

६) विप. (दिश, रात्रि-) । स्त्रियां ङीपः (पा ४, १,
१५) पितृत्वान्निघाते स्वरेश्चेदः ।

७) विप. (पाश-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
३, १) ।

॥ अनुष्टुप्-प्रतिपत्क* -स्कानि
मै ४, ५, ३.

अनुष्टन अन्व(नु ✓ अ)स (भुवि) द.
अनु ✓ (स्थ >) ष्टा, > तिष्ठ,

अनुतिष्ठते शौ ९, ११, ६;
अनुतिष्ठति शौ १५, ५, २;
५; ७; ९; ११; १३; १५;
पै १६, ११६, १०; अनु-
तिष्ठतः शौ १५, ४, ३; ६; ९;
१२: १५; १८; अनुतिष्ठन्ति
शौ ११, १२, २७; १९, ४८.
५; पै ६, २१, ५; ८, ९, ४;
अनुतिष्ठमे शौ १७, १, १६^b;
अनु... तिष्ठथः^c ऋ १, १८३,
२; अनुतिष्ठ्य काठ ३७, १०;
अनुतिष्ठतु शौ ११, ६, २४^d;
अनु... तिष्ठतु ऋ १,
१३४, १; अनुतिष्ठन्तु काठ
४०, १०^f; अनुतिष्ठ पै १०,
१५, १-१०; १६, १-१०;
॥ अन्वतिष्ठत तै ६, ५, १, २;
मै १, १०, ५; ॥ अन्वतिष्ठत तै
२, ४, १२, ७; ६, ५, १,
३; काठ १२, ३; ३५, २०; ३७,

११^g; क ४८, १८; ॥ अनु...
अतिष्ठत मै ३, १, ५.
अनु... स्थाति ऋ २, ३१, ३.
अनुतस्थुः ऋ १, ५२, ४;
अनु... तस्थुः^h ऋ ३, ३०,
४; अनु... तस्थिम ऋ ९,
११२, ३; ॥ अनु... अस्थित मै
३, १, ५.

अनु-तिष्ठत् - ष्टन् पै ८, १५, ४.

अनु-ष्टाⁱ - ष्टाः ऋ १, ५४,
१०.

अनु-ष्टातु^j - ष्तः^k पै १०, १५,
१-१०; १६, १; ६-१०;
-ता शौ १५, ५, २; ५; ७; ९;
११; १३; १५; -तारम् शौ
१५, ५, १; ४; ६; ८; १०; १२; १४;
-तारौ शौ १५, ४, २; ५; ८; ११;
१४; १७.

अनुष्टात्री - ष्त्रि^l पै १०, १६,
२-५.

अनु-ष्ठान - नस्य पै १९, ३६,
१२.

अनु-ष्ठित^m - तः पै २०, ४२, २;
-तम् ऋ १०, ६१, ५ [°त-

त्रिष्णुⁿ].

अनु-ष्टु^o - ष्टु ऋ १, ९५, ३; शौ
१२, ४, ४५; पै ८, १४, ३^p; १७,
२०, ५.

अनुष्टु-ग^q - गम् पै २०, २७,
१०.

अनुष्टुया^r ऋ ४, ४, १४;
तै १, २, १४, ६; मै ४, ११,
५; १३, ४ⁿ; काठ ६, ११; १६,
२१ⁿ.

अनु ✓ (स्थ >) ष्यन्द् > अनु-ष्यवे^s
ऋ २, १३, २.

अनु- (स्व >) ष्वधु^t - धम् ऋ
१, ८१, ४; २, ३, ११; ३, ६,
९; ४७, १; ५, ५२, १; ९, ७२,
५; मा ७, ३८; १७, ८८; का
१९, १, २; २८, ८, १; तै १,
४, १९, १; मै १, ३, २२;
काठ ४, ८; क ३, ६; कौ १, ४२३;
जै १, ४१, ५^u, शौ २०, १३, ४.

अनु ✓ (स्व >) ष्वप् > अनु-ष्वापम्^v
ऋ ८, ९७, ३.

अनु-सं ✓ रम्, अनुसंरभेथाम् शौ
६, १२२, ३; पै १६, ५१, ७; १७,

*) विप. (छन्दस-)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्। समासान्तः
कप् प्र. (पा ५, ४, १५४)।

b) सपा. पै १८, ३१, ८ अभितिष्ठसि इति पाभे।

c) कप्. इति वै. वष्टि, तन्न। तथा सत्य् अस्यार्थत्वात्।

d) सपा. पै १६, २३, ४ अभिरक्षतु इति पाभे।

e) पाभे. अधिवोचता ऋ १०, १२८, ४ द्र।

f) तु. पपा.; वैतु. LB. अनुवताय, तस्थुः इति।

g) विप. (नदी-)। गस. विजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, १ १६२; २, १३९)।

h) गस. तुजन्तम्। शेषं नाप्, टि. द्र.।

i) सपा. °तः < > °त्रि इति पाभे।

j) कमेणि कतेऽनन्तरगतस्वरः (पा ६, २, ४९)।

k) = अनुक्रमेण रथापन-। गस. उप. भावि कुः प्र.
उसं. (पाउ १, २५) तत्स्वरश्च प्रकृत्या। वा. क्रिवि.

(अनुक्रमेण, अनन्तरम्, सद्यः [= अनुष्टुया])।

l) विप. (वत्स-)। तस. उसं. (पा २, १, ७२)।

m) तृ१ याजदेशः (पा ७, १, ३९)। चित्-स्वरः।
शेषं एप्, टि.।

n) सपा. ऐत्रा २, ६ तैत्रा ३, ६, ६, ३ अनुष्टुया
इति पाभे.। वैप २ टि. द्र.।

o) गस. केन ते कृत-स्वरः प्रकृत्या। अनुवि- (पा ८,
३, ७२) इति षत्वम्।

p) अस. साधारणः समासस्वरः (पा ६ १, २२३)।
उप. ह्रस्वत्वं षत्वं च (१. २, ४८; ८, ३. १०६)। वा.
क्रिवि. द्र.।

q) अनुष्वधः इति मुपा. प्रमादजन्यः द्र.।

r) गस. णमुलन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३;
२, १३९)। षत्वम् (पा ८, ३, १०६)।

३७, १०^३.
 अनु-सं ✓ वह्, अनुसंवहन्ति शौ
 १०, ८, ८; पै १६, १०१, ३.
 अनु-सं ✓ विद्(ज्ञाने), अनुसंविदुः
 शौ १०, ७, १७; २६; पै १७, ८,
 ८; ९, ७.
 अनु-सं ✓ विश्, अनुसंविशस्व शौ^१
 १८, ३, ९.
 अनु-सं ✓ क्रम्, अनुसंक्राम शौ १८,
 २, ५७^४.
 अनु ✓ सच्, सश्च्, अनु^५...सचते
 ऋ १, १४०. ९; अनुसंचन्ते
 तै ६, ३, १०, ३; अनु^६...
 सचन्ते ऋ ९, ८२, ५; अनु^७...
 सचताम् मा १३, ३०; का १४,
 ३, ४; मै २, ७, १६; काठ ३९,
 ३; अनु^८...सचन्ताम् मा २९,
 २; का ३१, १, २; तै ५, १,
 ११, १; मै ३, १६, २; काठ
 ४६, २.
 अनुसंचिरे शौ ८, ९, २३; पै १६,
 २०, २; अनु^९...सश्चिम^{१०} ऋ

८, २५, १७.
 अनु-सं ✓ चर्, अनुसंचरति
 मै ३, २, ८^१; काठ २१, ३;
 २३, ८; क ३१, १८; अनु-
 संचरेते^२ मै २, १३, १०;
 अनु^३...सम्...चरतः खि ३,
 २२, ८; अनुसंचरन्ति शौ ३,
 २१, ७; ४, ३८, ५^४; पै २,
 ५७, ४; ३, १२, ७; अनु^५...
 संचरन्ति शौ ४, ३८, ५^४;
 अनु (संचरन्ति) शौ ३, २१,
 ७; पै ३, १२, ७; अनुसंचरेम^६
 शौ १९, ५८, ३^२; पै १, ११०, ३^१.
 अनुसंचर(त् >)न्ती^७ -न्ती शौ
 १८, ३, ४.
 अनु-सं ✓ तन्, अनुसंतनोति
 मै ३, ९, ४; ४, ५, २^१; काठ
 ७, ९; १३, ५; ३१, ११; ३२, ५;
 क ५, ८; ४७, ११; अनु-
 संतनोतु^८ का २, ६, १०; अनु-
 संतनु मै २, १३, ३^२; अनु-
 संतनुया^९ मै ३, ९, ४.

अनुसं तत्^१ - तः मै ४, ६, ५^३.
 अनुसं-तति^२ - त्य मै १, ८,
 ७; १०, १३; १५^०; १८; २, २,
 ८^०; ४, ५; ३, ७, २^३; ४, ४ ९; १०;
 काठ ७, ९; १२, ३; ४; २२, २; ३६,
 ७; १३; क ५, ८.
 अनु-सं ✓ तू, अनुसंतरति मै ३,
 ६, ९.
 अनु-सं ✓ दह्, अनुसंदह शौ १२,
 ११, २; पै १६, १४६, १२.
 अनु-सं ✓ दिश्, अनुसंदिशामि शौ
 ४, १६, ९.
 अनु-समि(म् ✓ इ), अनुसंयुन्ति^३
 खि ४, ११, १०; अनुसुयन्ति
 शौ ११, ७, २; अनुसुयन्तु
 कौ २, १२१४; पै १६, १५३,
 ३.
 अनु-सं ✓ पश्, अनुसमपश्यताम्
 काठ २३, ८^२; अनु^४...समपश्यन्
 मै ३, ७, १^२.
 अनु-सं-प्र ✓ या, अनुसंप्रयाहि^५
 शौ ११, १, ३६; पै १६, ९२, ६;

१) सपा. शौ १२, ३, २० अन्वारमेथाम् इति पाभे ।

२) सपा. तत्रा ६, १, १ अनु, संपश्य इति, कौट ५, १,
 १४ प्रमु. अनुसंपश्य इति पाभे ।

३) वैतु. सा. अनुक्रमेणेत्यर्थे अव्य. इति ।

४) अभ्यस्तीभूतायाः प्रकृतेः रूपम् ; वैतु. दे २, १४ यत्र
 छान्दसः शकारोपजन इत्युक्तं भवति ।

५) सपा तै ४, ३, ११, १ अनु, संचरन्ती इति पाभे ।

६) लक्षणाऽर्थे कप्र. अनुः इतीव व्याचक्षाणः सा. स्वरत-
 दिचन्त्यः ।

७) तु. नापु. सस्थ. दृशुपसृष्टं रूपं तत्रत्यं टि. च, यदनु
 सम्यग् व्याख्येतुमशक्नुवन् सा. इहाप्युपेक्ष्यः । उभयत्रा-
 ऽर्थतः प्रयोगसाम्यात् ।

८) तु. RW.; वैतु. पपा. शंपा. सात. च अनुसंचरेम
 इति पठन्ति । तत्र अनुः सप्तम्यर्थे कप्र. द्र. (तु. सा.) ।

९) विप. (अध्या-) । गस. शत्रन्ते कृतस्वरः
 प्रकृत्या ।

१) = सपा. काश १, ४, १, ३०; २, ८, ४, १३; ७,
 ३, २, ८ काशौ ३, ८, २२; १५, ६, १० शुप्रा ३, ८१ ।
 माश १, ९, ३, २१; २, ३, ४, ४१; ५, ४, २, ८ अनुसंतनवत्
 इति पाभे ।

२) सपा. काठ ३९, ८ तैत्रा १, ५, ७, १ आपश्रौ १६,
 ३२, ३ संतनु इति पाभे ।

३) कर्मणि क्ते अनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

४) सपा. काठ २७, १० अभिसंततः इति पाभे ।

५) भावे क्तिनि अनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ५०) ।

६) यक्र. सपा. काठ ३६, ९; १०, १० संतत्ये इति
 पाभे ।

७) सपा. काठ २३, ९ क ३६, ६ प्रतिपदत्वाय इति पाभे ।

८) अनुसुयन्ति इति त्रिस्वरः मुपा. नितरामशुद्धः ।

९) पाभे. अनुपश्यति तै ६, १, ५, २ द्र. ।

१०) सपा. मै २, १२, ४ संसनुप्रयाहि इति पाभे.
 (तु. नाड.) ।

<p>! अनु संप्र-यात^१ तै ४, ७, १३, ४; ५, ७, ७२.</p> <p>अनु-सं ✓ भिद्, अनुसंभिन्दन्ति^२ काठ ३६, ७.</p> <p>अनु-सर्ग- अनु ✓ सूज द.</p> <p>अनु-सर्प- अनु ✓ सूज द.</p> <p>! अनु-सचन- -तम् तै ६, ५, ११, ४^३; ७, ५, ६, ४; मै १, ९, ५^४; ३, १०, ५^५; काठ ९, १४; २३. ७; २९, १^६; ३७ ७; क ३६, ४; ४५, २^७.</p>	<p>? अनु सा भद्राऽभि^८ शौ १९, ४९, २.</p> <p>! अनु-सीत^९ -तम् तै ५, २, ५, ५; ६, २, ५; काठ २०, ३; क ३१, ५.</p> <p>? अनु-सूर्य^{१०} -र्यम् शौ १९, ४९, ५.</p> <p>अनु ✓ सू, अनु-... असरन् क ९, ६, ४.</p> <p>अनु-... ससुः क ५, ५३, २^{११}; ७ ९०, ४^{१२}.</p>	<p>अनु ✓ सूज, ! अनुसृजति काठ १३, ६; अनु-... असृजन् क १०, ६६, ८.</p> <p>! अनुसृज्यत तै ७, १, १, ४^{१३}; ६^{१४}; काठ ८, ११; क ७, ८; ! अनुसृज्यन्त मै १, ६, ११; ! अनुसृज्यन्त मै २, ५, ५.</p> <p>अनु-सर्ग- अनु^{१५}.</p> <p>? १ अनु-सृष्ट^{१६} -ष्टः मै २, ५, ५^{१७}.</p>
--	--	--

१) यथेष्टपदम् व्युपसृष्टिश्च त्रैस्वर्यं च श्रूयते । तद् भवत्येव मौलिकं प्रति मुपा. संदेहः । अनन्तरार्थे अनोः पृथक्काराभ्युपायऽपि (तु. भा. ; वैतु. सा. माश ८, ६, ३, २२ यतः उपसंप्रयात । मा १५, ५३ इत्यस्य व्युपसृष्ट्यैव पाठस्य प्रामाण्यं भवति) । सुम् इत्यस्य निघातप्राप्तेर्दुर्वारत्वात् (पा ८, १, ७० । तु. मा १५, ५३ यतः सुम् इत्यस्य मूलतो निघात एवानुमीयेत) । तत् का गतिरिति ? शाखान्तरीय-मेवाऽपरमपि साक्ष्यं मौलिकस्थितिपरिच्छिन्नस्थमुप-युज्यतामिति (तु. शौ ११, १, ३६ यदाधारेण अनु इत्यस्यपि सुम् इत्येतद्वदिह निघातोऽनुमातुं सुलभः) । यत्तु शौ. एकवच्छ्रुतिर्यजुःषु च बहुवदिति तत्र कतम् मौलि-कतरा स्यादिति भूयो विमृशां विमर्शमर्हत् । स्यादेतद् गतित्रयमपि सस्वरं मूत्रतो यजुःष्विति प्रतिगति विरामो दातु मिष्टः । एवमपि त्रिस्वरं त्रिगति क्रिप. न सिद्धयेत् । प्रतिगति यात इत्याख्यातस्य पृथगन्वयस्याऽभ्युपेयत्वादकैकगतियुक्ता-ऽऽख्यातत्रिन्वयस्य लाभादिति । शोधः तै ४, ७, १३, ४^३; ५, ७, ७२^४ सुम् टि. द. । सपा. मा १५, ५३ प्रभु. ? उपसंप्रयात, मै २, १२, ४ ? उपसंप्रयात, शौ ११, १, ३६ प्रभु. अनुसंप्रयाहि इति पाठे ।

२) पश्चादर्थे वर्तमानः अनुः (तु. मै १, १०, १३) अव्य. तलुत गतिरिति स्वराङ्गणाऽनुपलम्भाद् विवेक्तुं दुर्लभं द. ।

३) अस. साख. । वा. क्रिच ।

४) पाठः [तु. पपा.] ? अवसान-भद्रा (वप. रात्री), इति शेषो विमृश्यः (तु. सपा. पै १४, ४, २ । तु. यस्या. W. WA. सा. च वि इत्यंशमात्रे) ; वैतु. BW. अनु सा [सा] भद्राभिः । वि इति । ✓ स्या > तिष्ठते

इत्यत्र प्रकृतं स्थ. नेष्टं द. ।

५) सख. कृते तु. टि. अनुष्वध- च एपू. टि. च ।

६) पाठ-याथार्थ्ये प्रति भवति संदेहः । यनि. स्वर-विरोधाद् मूको. व्यवस्थाऽभावाच्च । स्वरविरोध-स्तावत् । अत्र प्राप्. वा स्याद् अस. वा बस. वा । प्रथमोत्तमयोः कल्पयोः पूष. प्रकृतिस्वरम् स्याद् मध्यमे च साधारण-समागस्वरः न तु कथञ्चदपि परादिस्वर इति । अथ मूको अपि द्वैविध्यमुपलभ्यते । भूयश्च अदिसूर्यम् इति पठ्यतेऽल्पीयश्च अनुसूर्यम् इति । प्रथमे प्रकारे अङ्गि । सूर्यम् इति पदद्वयी संभाव्येत (तु. पै १४, ४, ५ ; वैतु. सा. शंपा. च) । द्वितीये प्रकारे अनु । सूर्यम् इति पदद्वयी संभाव्येत (वैतु. W. अनुसूर्यम् इति । तु. भोरसूर्यम् शौ ४५, ७) । प्रकारद्वयेऽपि यनि. स्वरः सूर्यम् इत्यस्य पृथक्-पदतां सूचयेत्ततः पूर्वम् अन्वष्टम् इत्यस्य मौलिकं श्रवणमुपस्थापयेत् ।

७) मरुतः (द्वि३) इत्येतदाक्षेपेण प्रकरणासुलभेन कर्मकाङ्क्षा पूरणीया (वैतु. सा. यस्य वृष्टि- इत्येतत् कर्तृप्रत्ययान्ततया मरुत्परतया च विजुवाणस्य कर्मनैराका-ङ्क्ष्यं दुर्लभं । तु. सस्थ. टि. वृष्टि- १) ।

८) यज्ञकर्मानुराधितम्बवायुकृतवृत्रविनाशम् इति शेषः । अनोः गतित्वाभावाभिच्छतः GW. अन्वयश्चिन्त्यः ।

९) एतदादिषु स्थलेषु अनोः गतिस्वं द. (तु. मै १, ६, ११ ; वैतु. भा. यस्तृतीयार्थे कप्र. अनुः इत्याह) ।

१०) अनन्तरगतित्वे (पा ६, २, ४९) सुलभेऽप्यन्तो-दातनिगमान्तरसर्वस्वविरोधात् प्रामाण्येऽस्य संदेहो भवति (तु. संटि.) । सपा. तै २, १, ५, ६ पुनरुत्सृष्टः इति पाठे ।

२ अनु-सृष्टि ^१ - -ण्टः मै २, ५, ५; काठ १३, ५ ^२ ; -ण्टम् ^३ मै २, ५, ५; काठ १३, ५; -ण्टस्य मै ४, २, १४; -ष्टान् मा २४, १६; का २६, ४, १; मै ३, १३, १४.	अनु-सेविघत्-अनु✓विध् द. अनु✓स्त् (आच्छादने), ण अनु-स्तृणाति ^४ काठ २५, ५; क ३२, २.	४, २; मा १३, १०; का १४, १, १०; तै १, २, १४, १; मै २, ७, १५; काठ १६, १५; क २५, ६.
ण अनु-सृष्टि ^५ - -ष्टिः मै ४, २, १४.	अनु✓स्त्, स्त् (हिंसायाम्) > ण अनु-स्त् (ण >) णी ^६ - -णी तै ६, १, ६, ७; ७, ५; मै ३, ७, ४ ^७ ; ४, ७, २ ^८ ; काठ २९, २; क ४५, ३; -णीम् तै ६, ६, ७, १; ७, १, ६, ४ ^९ .	अनु✓स्फुर, अनु-स्फुरान् ऋ ६, ६७, ११.
अनु✓सृप्, अनुसृपति शौ ९, १३, ७; अनुसृपति शौ ९, १३, १७; पै १६, ७५, ७; ८; अनु-सृपत्, अनु (सृपत्) ^{१०} पै १६, ७४, ७.	अनु✓स्पश > अनु-पस्पशान् ^{११} - -नः ^{१२} शौ ६, २८, ३; पै १९, २७, १३ ^{१३} ; -नम् ^{१४} ऋ १०, १४, १; मै ४, १४, १६; शौ १८, १, ४९.	अनु-स्फुर ^{१५} - -रम् शौ १, २, ३.
अनु-सृष्टि ^{१६} - -पं शौ २, २४, ४; पै २, ४२, ३.	अनु✓स्पष्ट - -ष्टः ऋ १०, १६०, ४; शौ २०, ९६, ४.	अनु✓स्फूर्ज > स्फूर्जि, अनुस्फूर्ज-यति पै १६, १४२, ८ ^{१६} .
अनु-सृप्त >)प्ता- -प्ताम् पै २०, ४७, ७.	अनु✓स्पृश, अनुस्पृश ऋ ४,	अनु✓स्मृ, अनु-स्मरायः ऋ १०, १०६, ९.
अनु-सृप्य पै १६, ९१, ५ ^१ .		अनु-स्मरम् ^{१७} लि २, १४, ९.
		अनुस्यवः पै २०, ३३, ६.
		अनु(व-उ)क्षयामन् ^{१८} - -म्गे ऋ ४, ३२, २४.
		अनु✓हन्, अनुहताम् पै १०, १२, ४.
		अनुजिघासि ^{१९} पै ५, २७, ७.

१) विर. (अज-, सोमपीथ-) । अनन्तरगतिस्वरे प्राप्ते (तु. नापू. टि.) प्रवृद्धादित्वम् उच्यते. (पा ६, २, १४७) ।

२) सपा. तै २, १, ५, ५ पुनस्तृष्टम् इति पाठे. ।

३) गस. कितन्नस्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । ननु निर-प्रत्ययान्तत्वादायुदात्तेन उप. भाव्य-मिति । सत्यमेतत् । सामान्येन तथैव भवति । एवं सत्यं अपि कानिचिदुक्तप्रत्ययनिष्पन्नानि सन्त्यपि प्राप्ति. अन्तोदात्तानि श्रूयन्ते (तु. वृष्टिः, साति-प्रभ. [पा ३, ३, ९६; ९७]) । प्रकृतस्य तु प्राप्ति. अयमपि विशेषो भवति । यथेदं सामान्येनाऽऽयु-दात्तत्वेनैव श्रूयमाणं सत् कश्चिदिवाऽन्तोदात्तत्वेन श्रूयते (तु. माश. ११, २, १, ३) । ननु गस. तादौ (पा ६, २, ५०) इति पूष. प्रकृतिस्वरं स्यादिति । नेति । निति इति विशेषादायुदात्तनिगमपरतयैव तस्या-नुशासनस्य चरितार्थयितुमौचित्यादिह च प्र. नित्वस्य वस्तुतोऽतन्त्रत्वात् ।

४) सपा. शौ ९, १३, ७ एति इति पाठे. ।

५) =यातुधानाधिपति-विशेष- [सा.], सर्पतुल्य-जन्तु-विशेष- [PW. प्रभ.] । पचादि-अजस्ते याथादि-स्वरः

(पा ६, २, १४४) ।

६) सपा. शौ ११, १, २ निःसृप्य इति पाठे. ।

७) सपा. मै ३, ८, ६ स्तृणाति इति पाठे. ।

८) नाप. (ऽमृतं दीक्षितम् अनु स्तीर्यमाणा- गो-) ।

गस. कर्मणि लुगुडन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

९) गस. कानजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या । या [१०, २०]

प्रभ. =अनुपस्थाशयमान- इति ।

१०) सपा. ०नुः <>नुम् (या १०, २० च) <>तैमा ६, १, १ अनपसरशानम् इति पाठे. ।

११) अनुस्पृशानः इति मूको. ।

१२) वोप्सायां वा (तु. सा.) तृतीयार्थे वा अस. सात्व. (पा ६, १, २२३) । उप. भावे कः प्र. उच्यते. (तु. सा.) । वा. क्रिवि. यद्वा गस. थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) । अस्मिन् कले उप. इगुपधलक्षणः कः प्र. । शर- इत्यत्र विशेषणत्वेन चाऽन्वयः (तु. MW.) ।

१३) सपा. शौ १२, ७, ९ अभिस्फूर्जति इति पाठे. ।

१४) पाठः? अनु-स्मरन् > -रन् इति शोधः (तु. संटि.) ।

१५) विप. (इन्द्र-) । उच्यते =उषस्- । तस. नञ्-स्वरः ।

१६) पाठः? जिघासि इति शोधः स्यात् ।

अनु-घन्^a - नन मै ४, १४, १७
 अनु ✓ हा (गतौ), अनु जिहासे
 ऋ १३, ३१, १७ (४, ४८, ३);
 † अनु जिहासे ऋ ६, १८,
 १५; मै ४, १२, ३; काठ ८,
 १६, अनु जिहाताम् ऋ
 ७, ३४, २४; † अनु अजि-
 हत ऋ १०, ८९, १३; तै १, ७,
 १३, १.
 ? अनुजहिरे शौ १८, ३, ४६†^b.
 अनु-ह्राय तै ३, २, २, २; ७, १, १,
 २१; † मै २, ५, ६०; † काठ ११,
 ४; २३, ४०; शौ ५, १८, ९; पै ९,
 १८, २.
 † अनु ✓ ह्रच्छं, अनुह्रच्छन्ति मै १,
 १०, ७; काठ ३६, १.
 अनु ✓ ह्र, > हु, ह्र, † अनु हुवे
 ऋ ११, ३०, ९ (८, ६९, १८);
 शौ २, ९४; जै ३, ९, ९; शौ

२०, २६, ३; अनुह्रयामसि
 शौ ५, ३०, १७; ८, १, १५०;
 पै ९, १४, ७; अनुह्रय ऋ ५,
 ५३, १६.
 अनु अह्रत् पै १९, १०,
 १०†.
 अनु जोहवीतु शौ ६, ७३,
 ३†.
 अनु-ह्रु^c - वम् शौ १८, ८, ४; पै
 २०, ४६, १.
 अनु-ह्रुत - तः शौ ५, ३०, ७, पै
 ९, १३, ७.
 अनुक^d - कम् शौ ४, १४, ८; पै
 १६, ९९, २; - कात् शौ ९, १३,
 २१; पै १६, ७५, ११.
 अनुस्य^e - क्यम् शौ ९, ६, १;
 पै १६, ५३, १६; १११, १;
 - क्त्वात् ऋ १०, १६३, २;
 शौ २, ३१, २; २०, ९६,

१८; पै ४, ७, २; ९, ३, १०
 - क्ये शौ ११, ३, ९; पै १६,
 १४७, ५.

आनुक^f - कम् ऋ ५, ३३, ९.

अनु-काश - अनु ✓ काश् द.

अनुकत - अनु ✓ वच् द.

अनु (नु ✓ उ) > † अनु (नु-उ)

क्षमाण^g - गाः ऋ ६, ६६, ४.

अनुचान - अनुच्य, १ अनुच्य-

अनुच्यमान - अनु ✓ वच् द.

अनुचीन - अनुच्य- अन्व-

(नु ✓ अ)च् द.

† अनुचिञ् (नु-उच् ✓ थि), अनुव-
 श्रयत मै २, २, ८; काठ १०,
 १०.

? अनुचयानि^h पै २०, १८, ९.

? अनुजहिरे अनु ✓ हा (गतौ) द.

† अनु (नु-उच्) न्नु ✓ जि, अनुदत्तयत्
 मै ४, ३, २; काठ १२, ७†.

^a) गस. पचादि-अजन्ते थायादि-स्वरः (पा ६, १, १४४)।
 उक्ते च प्र. वर्णविकाराद्य् अन्यद् यद् वैयुत्पत्तिकं वैशेष्यं
 भवति तद् घन्- इत्यत्र द. । पाभे. अनुकरोण शौ १२,
 २, २ द. ।

^b) सपा. ऋ १०, १५, ८ अनुहिरे इति पाभे. ।
 मन्त्रस्य पूर्वार्धाय पादद्वयम् ऋ. त्रेष्टुमं भवति ।
 तदेव शौ. जागते श्रूयते । तेन शौ. प्रतिपादमेकम-
 क्षरमधिकं भवति । एस्थि. जकार-मध्यत्वेन शौ. मूलतः
 प्रामाण्यं भजद् एतत् पदम् (अनु ✓ ह >) अनुजहिरे
 इति सति पाठे (हि >) हि इत्यस्मिन्नेव विकृतमिति
 संभाव्यते (तु. सा.; वैतु. शंपा.) । गत्यंशे दीर्घस्य
 प्रामाण्यं तु संदिग्धं भवति मूको. उभयथोपलब्धेः ।

^c) सपा. काठ १३, २ अभिहाय इति पाभे. ।

^d) पाभे. अनुमुश्य तै ६, १, ३, ६ द. ।

^e) सपा. पै १६, २, ५ निहंयामसि इति पाभे. ।

^f) सपा. परस्परं पाभे. ।

^g) गस. भावे अप्र. उंसं. (पा ३, ३, ७२) । थायादि-
 स्वरः ।

^h) = पृष्ठवंशास्थि- । व्यु. ? सख. कृतं तु. टि. प्रतीक- ।
 यत्तु G.W. M.W. < अनु ✓ अच् इति आह्वस्तत्र स्वरो
 दुर्घटः (तु. पा ६, १, २२२) । यद् अपि सा. उप.
 < ✓ उच् (समवाये) इतिमात्रं ततो विशिष्टमाह (तु.
 प्रतीक- [शौ २, ३३, २]), तत्रापि पूर्ववच्चोद्यम् (तु. पा ६,
 १, १३९) ।

¹) स्वार्थे यत् प्र. उंसं. (पा ५, ४, २५) । तित्-
 स्वरितः । पं. स्थाने द्वि. सुश्रवतरा स्यात् (तु. दोष-
 ण्यम् इत्युत्तरार्धे) । यत्तु सा. अनु ✓ उच् (समवाये) +
 ण्यत् प्र. इत्याह (तु. शौ २, ३३, २ च) तत्र लघ्वर्धगुणा-
 ऽभावो दुर्घटः (पा ७, ३, ८६) ।

²) तस्येदमित्यर्थे अण् प्र. (पा ४, ३, १२०) । तत्स्वरः ।
 वा. किप्रि. इति B.W. यदाह, तच्चिन्त्यम् । प्रकरण-
 तोऽस्य विप. असतः नाप. च सतस्तथात्वाद्भूतेः (तु. सा.
 वा. एव नार्थे ?) ।

³) विप. (महत-) । गस. शानजन्तम् (तु. P.W. G.W.;
 वैतु. स्क. वें. सा. अनुः गत्यभाव इति) ।

⁴) ? अनुचयानि प्रति सरां > अनुचयानि प्रति
 साराम् इति शोधः (तु. मूको.) ।

अनू(न-ऊ)ति^१- -ती^० ऋ ६, २९,
६.

अनूत्था(नु-उद्/स्था), अनु... उत्ति-
ष्ठतु खि ६, १, २; अनूदतिष्ठतु
मै ४, ८, ५.

॥अनूत्-स्थाय तै ३, ४, १०,
३; ६, २, ५ ५; मै १, ९, ८;
काठ ९, १५; २२, ११; क
३५, ५.

॥अनू(नु-उद्)त/सृज्, अनु-
त्सृजति^० मै ३, २, ७; काठ
२०, ८; क ३१, १०; अनुत्स-
जन्ति^१ मै ३, २, ४; अनुत्सृजेत्
काठ १३, ३.

॥अनू(नु-उ)दक^०- -कम् मै ३,
१०, ७.

अनू(नु-उ)द्/अय् > ॥अनूद्(द्-अ)
य्य काठ २४, ४; क ३७, ५.

॥अनू(नु-उ)द्/इ, अनुदयाथ मै
३, ७, १.

अनूदति काठ ८, ५; क ७, १;
अनूद्यन्ति मै १, १०, १८; ३,
७, १^२; काठ ३६, १३; अनु-
देत् मै १, ६, १२^१; २, ५, ३^२; काठ
१३, ३^१.

अनूद्-यत्- -यन्तम् काठ १३,
४^२.

॥अनूदे(नु-उद्-आ/इ)

अनूदेत्य काठ २२, ११; क ३५, ५.

॥अनू(नु-उ)द्/ट्, अनूद्भवन्ति
काठ ८, ११; क ७, ८; अनूद्-
वेत् काठ ६, ६^१.

अनूद्-दुत्य काठ ६, ४^१; ९, १६^२;
१०, ५; २१^१, ८; १०.

॥अनू(नु-उ)द्/ह > धु

अनूद्-धृत्य^१- -त्यः तै २, २,
४, ७.

॥अनू(न-ऊ)धस्^१- -धाः ऋ १०,
११५, १; कौ १, ६४; जै १, ७, २.

अनू(न-ऊ)न, ना^१- -नः खि २,

१०, २; शौ ७, ८६, ३; पै
११, १, ८; -नम् ऋ १, १४६,
१; २, १०, ६; ४, २, १९;
६, १७, ४; खि ३, ७, ५^१;
मै ४, १३, ४^१; काठ १६,
२१^१; शौ ७, ८६, ३; १२, ३,
४८; पै १७, ४०, ७; -नस्य
ऋ ८, ५५, ५^१; -ना ऋ ७, २७,
४; -नाः ऋ ३, १, ५, ८, १६, ४;
-नेन ऋ ४, ५, १.

॥अनून-वचस्^१- -र्चाः ऋ १०,
१४०, २; मा १२, १०७; का
१३, ७, ६; तै ४, २, ७, ३; मै २,
७, १४; काठ १६, १४; क २५,
५; कौ २, ११६७.

॥अनू(नु/उ)न्द्, अनून्द्न^० काठ
२७, ५; क ४२, ५.

॥अनूप^१- -पाः ऋ १०, २७, २३;
-पे ऋ ९, १०७, ९; कौ २,
३४८; जै ३, २९, ५.

^१) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्. ।

^२) स१ द्र. (वैतु. सा तृ१ इति; G.W. प्रभृ. च१ इति
[कथं बत रक्षाया अभावमप्युद्दिश्य देवतायाः सुहृत्वं काम्ये-
तेति त्वत्राऽर्वाञ्चः प्रष्टव्याः स्युः]) । सा. व्यु. ? (तु.
सस्थ. टि. उक्ती) ।

^३) पाभे. अनु तै ५, २, ९, ५ द्र. ।

^४) पाभे. अनु तै ५, २, ५, ४ द्र. ।

^५) उदकस्य समीपे इति कृत्वा समयार्थे अस. (पा २,
१, १५ [तु. सपा. तै ६, ४, १, ५ शुष्कस्य वार्हेस्य च
संश्रौ इति]) । अन्तोदात्तः ।

^६) सपा. काठ ८, १० क ७, ६ अन्वागच्छत् इति
पाभे. । ^७) पाभे. अनु तै २, १, ४, ५ द्र. ।

^८) पाभे. अनु तै २, १, ५, १ द्र. ।

^९) पाभे. अनुदवेत् मै १, ८, ७ क ४, ५ द्र. ।

^{१०}) O [WZKM २६, १२६] °नुद् इति शोधितः पाठ
इति । पाभे. अनुदुत्य तै ५, ४, ५, ५ प्रभृ. द्र. ।

^{११}) गस. क्यबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^{१२}) विप. [[ऊवोवर्जिता-] यावापृथिवीरूपा-वा अरणीरूपा-

वैप१-३४

वा) मातृ-] । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२ [तु. वै. सा.
Gri.]) । पाप्र. अनङादेशाभावः उरसं. । उप. ऊधस्- (तु.
अध्यधस्- [कात्रा ४, ८, ३, ११]) । सकारान्तमस्त्रीपरमेतद्
भवति (तु. पावा ५, ४, १३१) एतदभ्युपायंऽपि यत् सा.
लोकशब्दयोजनेन यावापृथिव्योरस्त्रीत्वं सिषाधयिषति,
तन्मन्दम् । पूर्वार्धे तयोर्मातृत्वेनोपचारस्य तेन स्वयम-
भ्युपतत्वात् ।

^{१३}) सपा. °नम् <> °नस्य इति पाभे. ।

^{१४}) विप. (अग्नि-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् । यद्वा
तस. नञ्-स्वरः । उप. ऊन-वचस्- इति बस. द्र. ।

^{१५}) सपा. मै ४, ६, १ अभ्यधावन् इति पाभे. ।

^{१६}) =आदित्य-, पर्जन्य-, वायु- । तस. उप. <अनु
✓वप् इति या [२, २२] प्रभृ. (तु. SEY १५७) इति च;
जलप्रधान-निम्नदेश-, जलाशय- । बस. इति च ।
पाप्र. अनु-ऊ (<२अ) प्- [तु. या. प्रभृ.] + अः
प्र. (समासान्तः) इत्येवं व्याकृतौ सत्याम् उप. आदि-
विकारः (पा ५, ४, ७४; ६, ३, ९८) । प्र. स्वरः ।
यत्तु सूत्रे ऊद् इत्यस्य स्थाने उद् इत्यनेनापि पठितेन

अनूप्य>प्या^१ - प्याः काठ
२, १^०; क १, १२^०; शौ १, ६,
४^०; १९, २, २; पै ८, ८, ८.
॥ अनूप(नु-उ)प✓जीव, अनूपजीव-
न्ति मै ३, १०, ४.
॥ अनूप(नु-उ)प✓धा, अनूप-
दधाति काठ २१, ४; अनूप-
दध्यात् तै ५, २, ७, २; क
३१, १९.
अनूपधीयन्ते मै ३, २, ९.
? अनूपनमति^० मै ४, २, ९.

॥ अनूप(नु-उ)प✓स्था>तिष्ठ,
अनूपतिष्ठन्ते^१ मै ३, २, ३;
१, २; काठ ६, २; २९, ८; क
४, १; अनूपतिष्ठन्ते^१ मै ३, २, ७,
७, ७; ४, ७, ९.
? अनूपस्ते^० पै १६, २१, १०.
॥ अनूपे(नु-उप✓इ), अनूपयन्ति^१
तै १, ७, ५, ४.
अनूपराध- अनु✓राध द.
अनूपरोह- अनु✓रोह द.
अनूप(नु-ऊ)ध्वे->अनूपध्व-भास्^१-

-भासः क ५, ७७, ४.
॥ अनूप(नु-ऊ)ध्वेभाषुक^१ - कम् तै
२, ६, ५, ३.
॥ अनूप(नु-ऊ)मि^१ - मिम् क ८, २४,
२२; शौ २०, ६६, १.
अनूपवृज्- अनु✓वृज् द.
अनूपवृत्- अनु✓वृत् द.
॥ अनूप(नु-ऊ)परिह^१ - रिहः मै
१, ६, ३.
॥ अनूप(नु-ऊ)क्षर, रा^१ - रः क १,
४१, ४; २, २७, ६; -रा

सता पूर्वसवर्णदीर्घत्वेनाऽभीष्टरूपसिद्धिप्रस्तावे प्रत्युप-
स्थाप्यमानेऽवग्रहदोषः पाम. अचोदि, तद् यावदु-
पलब्धि पपा. अवग्रहस्यैवानुपलम्भाद् उप. ह्रस्वदीर्घा-
न्यतरादित्वस्य विनिर्णेतुं दुःशकत्वात् तद्विषयस्यो-
द्भूतस्य नितरामनवसरत्वाद् भग्नमितिकत्वं द. ।
पामउ. च दीर्घोच्चारणस्याऽस्यावश्यकत्वाभावस्याऽव-
ग्रहाभावे हेतुत्वमिव प्रदर्श्यमानमपि नादरणीयम् ।
यथाकामह्रस्वदीर्घन्यतरोच्चारणसद्भावस्याभीष्टमाणस्य
सतो नितान्ताऽवग्रहाभावं प्रति कारणतानुपपत्तेरिति
यावत् । वस्तुतस्तत्र चैवाकरणे प्रकारेण पूर्वसवर्णदीर्घा-
त्मिकैव मौलिकी शाब्दी प्रवृत्तिः । तन्मूलश्चाप्यव-
ग्रहाभावः । पूर्वोत्तरयोस्मयोर्वर्णयोः स्थान एकस्य समानस्य
सत आदेशस्य विभागानर्हत्वात् । एवं च अनूप-,
अभीष्ट-, द्वीप-, नोप-, प्रतीप- इत्ये-
तान्येव प्राति. मौलिकानि सन्तीतरेषां सजातीयनिष्पत्तीनां
वृत्तिसामान्योपजनितप्रवृत्तीनां सताम् अन्तरीय-, समीप-
प्रभृ. आदर्शस्थानीयानि द. । अनूप- इत्यस्माच्च
च देशात्मकवृत्तिविशेषवतः सतो विवेककरणीव अन्वीप-
इत्यस्य साम्यप्रवृत्तितो द्वितीयवर्गानुपातिनी प्रवृत्तिः द. ।
इह च सर्वत्र उप. विषये २अपू- इति स्याद्✓भाप्
इति वेत्यस्य विनिर्णयः २अपू- इत्येतत्-प्रसङ्गेन यद. ।
अन्ततः, अन्तर् इत्यादिविषयोपनिबन्धः अन्तर्वर्ण-
निपातेभ्योऽपः पूर्वसवर्णदीर्घः, समन्तभ्यामीत्, अनो-
रदेशे इत्याकारकः स्याद् इति विमृशां विमर्शाय कल्पताम्
(पु. पा ६, ३, १७; १८) ।

^१ विप. (जलाढयदेशे भवा-] २अपू-) । तात्राभिविको
यत् प्र. (पा ४, ४, ११०) । तित्स्वरः ।

^० = सपा. माथौ ६, १, ५, २२ । तैआ ६, ४, १ अनूप्याः
इति पाभे. ।

^१ पाठः? । स्वरोऽलक्षणो योगश्च विपरीतार्थकरः ।
अ-सू (सु-उ)पवमति इत्याकारकः शोधः विचारकोटौ द. ।

^१ वैतु. सपा. तै ५, ७, ९, २ अनु टि. । यदनु तत्रासौ
नि. कप्र. इष्टो भवति गतिश्च नेष्ट इति ।

^१ पाभे. अनुवस्ते शौ ११, ६, १० द. । (अ)नूपस्ते
इति पै. सूको. ज्ञापयति यथा मूलतस्तत्रापि
शौ. अभिन्नैव सती ध्रुतिः प्रामादिकम् (अनूपस्ते-
>°नूपस्ते>)°नूप° इत्याकारं वर्णविकारसु गतेति ।
एस्थि. सुपा. चिन्त्यकोटिमनुप्रविष्टः सञ्च शोधार्हः
स्यान्न तु वास्तविकस्य कस्यचित् पाभे. सूचक इति ।

^१ वैतु. सपा. तै १, ७, ५, ३ अनु टि. यत्रासौ नि. कप्र. ।

^१ विप. > नाप. ([अनुच्छिन्नतेजस्क-] शत्रु-
[तु वै.]) । पदविभागस्य सस्व. च कृते तु. टि.
अजात-शत्रु- । यतु सा. उध्व-भास्- इत्यस्य उप.
अपिपरत्वमपि विकल्पयति, तच्चिन्त्यम् । नञ्पूर्वत्वे बस.
अन्तोदात्तत्वप्रसङ्गात् (पा ६, २, १७२) ।

^१ तु. टि. अ-नग्नंभाषुक- ।

^१ विप. (इन्द्र-) । उप. विप. = हिंस्य- इति सा.,
हिंसक- इति वै., = चल- इति GW. ORN., = अवरुद्ध
इति NW. । ^१ तस. नञ्-स्वरः ।

^१ विप. (पशु-) । उप. ऊष- + ✓रि (=लि)ह +
क्विप् प्र. ।

^१ विप. (पन्था-, पृथिवी-) । बस. अन्तोदात्तः । उप.
= कण्टक- । ✓ऋष् + कसरन् प्र. (पाउ ३, ७५) ।
नित्स्वरः ।

ऋ १, २२, १५; मा ३५,
२१; ३६, १३; का ३५, ४,
२०; ३६, १, १३; मै ४, १२,
२; काठ ३८, १३; शौ १८,
२, १९; -राः ऋ १०, ८५, २३;
शौ १४, १, ३४; पै १८, ४, ३.
अनु(नृ-ऋ)च्^a- -नृचः ऋ १०,
१०५, ८.

अनु(नृ-ऋ)च्^b- -चम् मै ३, ३,
५; काठ २१, ५; क ३१, १०.
[°च- एक°].

अनु(नृ-ऋ)च्छ(तु>)न्ती- -न्तीः पै
१, ३६, १-३.

अनु(नृ-ऋ)जु^c- -जोः ऋ ४, ३,
१३.

अनु(नृ-ऋ)ण^d- -णः मा १९, ११;
का २१, १, १०; तै ३, ३,
८, २; ४॥; ६, ३, १०, ५॥;
मै ३, ७, ८॥; ४, १४, १७°;
॥काठ १३, २; २६, २; क ४०,
५॥; शौ ६, ११७, १; २; पै
१६, ४९, १०; १९, ३९, १२;
-णम् पै १६, ५०, १; ८; -णाः
मै १, १०, २०°॥; काठ ३६,
१४°॥; शौ ६, ११७, ३°; पै
१६, ५०, २°; -णन काठ १३,
३॥.

अनु(नृ-ऋ)त, ता^e- -तम् ऋ

१, २३, १२२ (२३); १०, ९,
८ (९); १०५, ५; १३९,
२; १५२, ३; ७, २८, ४; ८,
६२, १२; १०, १०, ४; १२४,
५; ढमा ६, १७; ढ का ६, ५,
५; ॥तै २, ४, १, २; ५, ५,
१; ६; ॥मै १, ९, ३, १०, ११°;
२, १, ४°; ४, २°, ४, ७, ५;
१४, १७°; ॥काठ ६, ७°;
८, ७; ९, ११; १०, ७; १२, ५;
११°; १४, ५°, २३, १°; ६;
२७, ४°, ७°; ८; ३४, ११;
३६, ५°; ३७, १°; ॥क ४, ६°;
७, ४; ३५, ७°; ४२, ४°;
शौ १, १०, ३; २, १५, ५; ४,
९, ७; १६, ६°; ६, ६१, २; ३;
७, ९४, ३°; ९, १५, २३°;
१०, २, १४; ५, २२; १२, ३,
५२; १८, १, ४°; १९, ४४,
८; पै १, ९, ३; ३३, ३, २६,
१; ५, ३२, १; ३६, ४; ५; ८;
६, ५, १२; ८, ३, १३; ९,
२२, ४; १२; १६; २३; १५, ३,
८; १६, ६०, ८; ६९, १२°;
१३०, १; १७, ४१, २; १९,
१४, ८; २१, ४; २०, १५,
४; -तस्य ऋ ५, १२, ४;
७, ६०, ५; ६५, ३; ८६,

६; १०, ६७, ४; १००, ७; मै
३, ७, ३॥; शौ २०, ९१,
४°; -ता ऋ २, २४, ६; ७; ७,
६१, ५; ८४, ४; पै १९, २१,
७; -ताः पै २, ५५, ३; ४;
-तात् मा १, ५; का १, ३, १;
॥मै १, १०, १२°; २, ४, २;
॥काठ १२, ११; ३६, ६°; पै
७, ८, ८°; -तानि ऋ १,
१५२, १; २, ३५, ६; मै ४,
१४, १०; -ते मा १९, ७७;
का २१, ५, ४; मै ३, ११, ६;
काठ ११, ३; ३८, १; -तेन
ऋ १०, ८७, ११; ॥मै १, ९,
३; ११, ५; २, ४, २; ॥काठ ९,
११; १२, ११; १४, ५; शौ
६, ७१, ३; ७, ७३, २; ८, ३,
११°; पै २, २८, २; ५, ३२, ६;
१६, ७, १°; १९, २७, २;
-तेभिः ऋ ७, १०४, ८; शौ
८, ४, ८; पै १६, ९, ८. [°त-
सत्य°].

अनुत-देव^f- -वः ऋ ७, १०४,
१४; शौ ८, ४, १४; पै १६,
१०, ४.

अनुत-द्विष्^g- -द्विषः ऋ ७, ६६,
१३.

अनुत-पशु^h- -शू मै १, १०, १२;

a) तस. नञ्-स्वरः ।

b) समासान्ताभावः उसं. (वैतु. नाउ.) ।

c) बस. समासान्तः अः प्र. (पा ५, ४, ७४ वैतु. नापू.) ।
तस्वरैणान्तोदात्तः ।

d) बस. अन्तोदात्तः ।

e) अनुणः इति पाठः? यनि. शोधः (तु. तै ३,
३, ८, २) ।

f) एकतरत्र पाठः? अनुणः इति शोधः (तु. सस्थ.
टि. ?अदीप) ।

g) विप. (वचस्- प्रभू.), भाप. (असत्य-) ।

h) सपा. तै ६, ४, ८, १ कूरम् इति पाठे. ।

i) अनुतं वृद्धन्तम् > सपा. आश्रौ १, ३, २४ शाश्रौ १,
६, ३ आपश्रौ २४, १२, ७ पाकम् इति पाठे. ।

j) विप. (अस्मद्-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, १) ।

k) उस. विवचन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, २, ६१; ६,
२, १३९) ।

l) तस. मध्यमपदलोपः सास्व. च (तु. अनुतेष्टका-
माश ६, २, १, ३८) ।

काठ ३६, ६३. अनुत-वाच् ^a - वाक् काठ ४, १६, शौ ४, १६, ७; पै ५, ३२, ८. अनुत-वादिनी ^b - नम् पै २, १९, २. ॥ अनुतवादिनी ^c - नी मै ४, ५, २. २ अनु (न-ऋ) तु ^d - ताः ऋ ४, ५, ५. अनु (न-ऋ) तुपा ^e - पाः ऋ ३, ५३, ८. ? अनुतभिः क्रम्यम् ^f मै ३, ६, ७. ॥ अनु (न-ऋ) त्विज् ^g - त्विजे काठ २८, ५१; क ४४, ५१. अ-नुम्ण ^h - म्णम् पै १२, ५०, १०;	११; १२. ? अनेकः पै २०, ३९, १. ? अनेकवत् - वन्तम् काठ २१, १३६. ॥ अने (न-ए) कादशि (न >) नी - नीम् ⁱ काठ २२, ७; क ३५ १. ? अनेकाम् ^j पै ६, २, ६३. अने (न-ए) जत् ^k - जत् मा ४०, ४; का ४०, १, ४. ? अने (न-ए) जित ^l - तः पै ९, ६, १२. † अ-नेच् ^m - -० ऋ ८, ३७, १ - ६३; -घः ऋ १, ८७, ४ (२, २३, ११); ५, ६१, १३; मै ४,	११, ३; काठ ९, १८; -घाः ऋ ६, १९, ४. ? अ-नेद्यः ⁿ ऋ १, १६५, १२. अने (न-ए) नस् ^o - नः ^p ऋ ६, ६६, ७; -नसम् तै १, ८, ५, ३; -नाः ऋ १, १२९, ५; ७, २८, ४; ८६, ४; मै ३, १०, ११. अने (न-ए) वम्-उत्स्वृष्ट ^q - -द्यौ काठ १३, ३. ? अने (न-ए) वा ^r शौ १६, ७, ४. † अने (न-ए) हस् ^s - हः ऋ १, १८५, ३; ६, ५०, ३; ८, १८,
---	---	---

^a) उप. ताच्छीलिके क्विबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या उप. दीर्घश्च (पावा ३, २, १७८; पा ६, २, १३९) । यद्वा अन्-ऋत-वाच्-इति नञि पूष. वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । अस्मिन् कल्पे उप. तस. मध्यमपदलोपः (तु. नापू. टि.) ।

^b) विप. । वस. अन्तोदात्तः । वाक्यान्वये द्वि१ सत् क्विवि. ।

^c) विप. (मघवन्-) । ^d) तस. नञ्-स्वरः ।

^e) पाठः? अनुतु, निष्क्रम्यम् (दीक्षितेन दीक्षित-विमित्वा न) इति शोधः । ^f) तस. ।

^g) पाठः [तु. BC.] ? अनीकवन्तम् इति शोधः (तु. खि ४, १४, १ आश्रौ २, १८, ३ च) ।

^h) अनेकादशिनीं कुर्यात् > सपा. तै ५, ५, ७, १ एकादशिनीं न मितुयात् इति पाभे. (तु. सपा. मै ३, ४, ८) ।

ⁱ) °मिदेकाम् (> °मदे° > °मने°) इत्याकारो विकारः मूको. प्रत्येतव्यः (तु. पाभे.) । अन्यथा-ऽनभीष्टार्थ-प्रतीतिकरत्वे मर्षितेऽप्यवरतो रूपं द्वित्ववद्-बहुत्ववद्वा स्यान्न त्वेकत्ववदिति दिक् । एस्थि. शोधः सावसरः द्र. । सपा. ऋ १०, ५, ६ एकामिद् इति, शौ ५, १, ६ इदेकाम् इति च पाभे. ।

^j) पाठः (तु मूको., र. °जातः इति)? अने (न-ए) जत्- (विप. [किमि-]) > -जतः इति शोधः (तु. BKA, Renou l. Vāk ५, ७६) ।

^k) विप. (इन्द्र-, जरित्-) । उप. < √नेद् (कुत्सायाम्) ।

^l) विप. (श्वस्-) । उप. नेद्यस्- = निन्दनीय- इति (तु. वें. सा. ; वैतु. सा. [पक्ष], HLR. < नेदीयस्- इति ; ORN. [मरुता गण-] इति ; GW. °घाः [मरुतः] इति शोधः MVH. °द्यम् इति शोधश्च) । GG. अ-नेदी- > [द्वि३] °घाः [इषः] इति ।

^m) विप. (अस्मद्-, इन्द्र-, वरुण-) । वस. अन्तोदात्तः ।

ⁿ) विप. (मरुता याम-) । वा. इदं रूपम् प्र१ < अने (न-ए) न- इति, उप. च पुन- इति पुनस्- इत्येतत्-सजन्मेतीवामिप्रेति GRV. (तु. NW.; यत् तुत्र सा. अप्ये-वमिप्रेतीति समकेति, तदसत् । यनि. द्वि१ क्विवि. चेत्येवमेव तस्यामिप्रेतत्वात् । यदपि PW. GW. MW. चेह उप. पुन- (=पुन-हरिण-) इत्यनुपदं श्रूयमाणस्य अनश्च- इत्यस्य संस्कारसाम्यादास्थित तदपि चिन्त्यम् । अनश्च- प्रभृ. पदानामन्वयान्तरस्य प्राकरणिकतरत्वात् (तु. सा.) ।

^o) तस. > तस. ।

^p) पपा. अनेव इति ह्रस्वान्तं रूपं भवति । तच्चिन्त्यम् । एषुम् इत्येतत्-पर्यायभूतस्य दीर्घान्तस्य तु१ सतः क्विवि. संगततरत्वप्रतीतिः (तु. सस्थ. एषु, वा) ।

^q) विप. ([अप्रतिम-, अप्रतिहत-, अहिंसित-] इडा-, वावापृथिवी-, पथिन्- प्रभृ.) ; भाप. (निरा-पत्ति-, पाप-राहित्य- [ऋ ६, ५०, ३; ८, ३१, १२; ६७, १२] । वस. अन्तोदात्तः उप. < √हन् > एह इति पाठ [४, २१८], < √ईह (इच्छायाम्) इति PW. GW. प्रभृ. ।

२१; ३१, १२; ६७, १२;
-हसः ऋ ३, ५१, ३; ५५, ६५,
५; ८, ४७, १-१८; ८, ८ (५,
६७, ४); १८, ५; ४५, ११; १०,
६१, २२; मै ४, १२, ३;
-हसम् ऋ १, ४०, ८४; ३, ९,
१ (५, ३४, ७; ८, १०३, ५; ९,
६६, ७); ६; ५१, १६; ८,
६९, १६; ८, २२, २; ४९,
४१; ५०, ४; १०, ६३, १०;
खि ३, १, ४; २, ४; मा ४, २९;
२१, ६; का ४, ९, ६; २३, १,
६; तै १, २, ९, १; ५, ११, ५;
मै १, २, ५; ४, १०, १; काठ
२, ३; ६; क १, १९; कौ १,
६२; जै १, ६, ८; शौ ७, ७, १;
२०, ९२, १३; पै २०, १, ९;
-हसा ऋ १, १२९, ९; ६, ७५,
१०; मा २९, ४७; तै ४, ६, ६, ४;
काठ ४६, १; पै ४, २४, ७; १५,
१०, १०.

? अनेहा ऋ १०, ६१, १२^b; शौ ६,
८४, ३०.

? अनोहितास् पै १७ १२, ५.

अन्त, न्ता^a - न्तः ऋ १, ५४,
१; १६४, ३५^०; ६, २९, ५;
१०, १११, ८; मा १७, २; २३,
६२[†]; का १८, १, ३; २५,
१०, १०[†]; णै ४, ४, ११, ४;
७, २, ७, २; ८, ५; ३, १, ४;
णै १, ९, ७; १०, १८^०; २,
२, ९^०; ८, १४; ३, ६, १^०; ४, ३,
१; ४, ३^०; ६, ६; णै ११, ११,
४; १२, ४; १७, १०; १९, ९;
२६, १; ३०, ३; ३२, ३; ३६,
१२^०; णै २६, ९; ४०, ४;
४६, ६; शौ ९, १५, १४[†];
पै १६, ६९, ४[†]; -न्तम् ऋ
१, ३३, १०; ३७, ६४; ५२,
१४; ८१००, १५; १६७, ९;
१६४, ३४; १७९, २; ५, १५
५; ६, ४३, २; ७, २१, ६;
९९, ३; ८, ४६, ११; १०, ५४,
३; ११४, १०; मा २३, ६१[†];
का २५, १०, ९[†]; णै २, ४,
११, २^०; ३; ७, २, ७, २; ३;

८, ६; ४, १५, १[†]; १८, २^०;
१५^०; ८, १^०; २; णै १, ६,
१३; ९, ७; १०, १६; १९; २,
२, ९^०; १३; ४, ४^०; ५; ३, ६,
६; ४, ४, ३; ५^०; ६, १; ७, ७;
८, १०^०; णै १०, ८^०;
९; ११, ४^०; १२, ४^०; २६, १;
२७, १; २९, ४; ६^०; ३०, २;
३^०; ५; ३६, १०; १३^०; ४४,
४; ७^० [†]; णै ४०, ४;
४२, १; ४४, १; ४५, ५; ७^०;
४६, ५; ६^०; जै २, २, ४[†];
शौ ९, १५, १३[†]; १०, ७,
४२; १२, ३, ३४; १५, ७, १;
पै १६, ६९, ३[†]; १७, ३९,
५; -न्ता ऋ ४, १, ११;
-†न्ताः ऋ ७, ६७, २; ८३,
३; १०, ८२, १; मा १७, २५;
का १८, ३, १; तै ४, ६, २,
४; मै २, १०, ३; काठ १८,
२; क २८, २; शौ १, १७,
३^०; १४, २, ५१; पै १८, १, १
१०; १९, ४, १३; -न्तात् ऋ

^a) अनेहस् [क्रि. वि.], त्वम् इति द्विपदः शोध इति मतम् ।

^b) कारवः इत्येतदन्वितं सत् प्र३ द. [वैतु. सा.
प्र१ (इन्द्रः) इति । उभयथापि पपा. विसर्गान्त-
त्वाऽभावः समानं दुर्घटः । प्र३ इति पक्षे ? *अने
(न-ए)ह- > -हाः इति वा स्यात्, अनेहस्- > (भौलिके
संपा.) *अनेहासः > (उत्तरे संपा.) *अनेहा (=अन्या-
धिकाक्षरच्युतिः) > (उत्तरतरे संपा.) अनेहा इति वा
(वैतु. GW. L ५५१ b, ५५९ b अनेहसः > *अनेह
अः > अनेहाः इति)] ।

^c) निर्कृति- इत्यस्य विप. इति प्र१ सद् < *अने
(ह >) हा < अनेहाः (विसर्गच्युतौ) इति वा
< अनेहस्- इति वा (तु. NW. टि. अनेन इति) ।
सपा. पै १९, ५, १३ विश्ववारं इति पाठे. ।

^d) नाप. (पर्यवसान-, सीमन्-, पर्यन्तभाग-, संख्या-
विशेष- [मा १७, २ प्र३.]), भाप. (समीप-, अन्तिक-

[ऋ १, ३०, २१ प्र३.]) व्यु. ? ✓ अम् (गतौ) + तन् प्र.
निस्वरश्च (पाठ ३, ८६) । या [४, २५] प्र३. < ✓ अन्
इति । यस्वेतत् प्राति. < ✓ अन् इति MW. आह ।
तन्न । तदपेक्षया नाभा. असावित्यस्य मतस्य तत्त्वस्य
नेदीयस्त्वप्रतीतिः (तु. GW. NW. WW १, ६७ उड.)
यतो मूलतः ✓ *अन् (यद्.) इति प्रकृत्यंशतया त इति
च प्रत्ययांशतया निर्धार्येनोपतिष्ठेयाताम् ।

^e) सपा. °न्तः (माश १३, ५, २, २१ आश्रौ १०, ९, ३
प्र३. च) < > °न्तम् इति पाठे. ।

^f) °न्तः इति पाठः ? स्वरः शोभापेक्षः ।

^g) = वस्त्र-सन्धि-, सीवन- इति ORN. ।

^h) अन्तम् आः इति पाठः ? अन्तमाः इति शोधः
(तु. ऋ ६, ५२, १४ कौ ३, ३, ९) ।

ⁱ) विप. ([अन्तिमा-] नाडी-) इति (तु. पै १९, ४,
१३; सा. ; वैतु. W. अन्त्याः इति पाठः श्रेयान् इति) ।

१, ३०, २१; ३, ६१, ४; १०,
८९, ११; तै ७, २, ७, ३॥;
॥काठ ११, ४; ३०, ३;
क ४६, ६॥; कौ १, ७११^१;
जै १, ७, ९१^२; शौ १८, ३,
६५१^३; -न्तात् ऋ १, ९२,
११; ४, ५०, १; ५, ४७, ४;
५९, ७; ६, ६२, १; ७, ४५,
२; ६९, ३; ८, २५, १८; १०,
८, १^४; २०, ४; ८९, १; १०८,
५; १मै ४, १२, ५; १४, १०;
१काठ ९, १९; ११, १३; २५,
६; १क ३९, ३; शौ १४, १,
४५^५; २०, ८८, ११; पै १५,
५, ६^६; १६, १०३, ६; १५०,
६; १८, ५, २^७; -न्ताय मा
३०, १९; का ३४, ४, १; तै
७, २, २०, १; काठ ४२,
१०; -न्ते ऋ ४, १६, २;
१०, ३४, ११; ॥तै १, ७, ६,
४; ६, १, ९, ३^८; ७, १, ६, ६;
५, ८, १^९; ॥मै १, ९, ७, २,
२, ९^{१०}; ३, ९, २; ४, २, १;
४, २; ६, २; ॥काठ ७, ११;
१०, ८; ११, १०; २४, २^{११};
२६, ३; २७, ४; ३९, ६; ॥क

३७, ३; ४२, ४; शौ २०,
७७, २१; पै १९, २५, १;
-न्तेन ॥मै २, २, ९^{१२}; ४, ४,
३; -१न्तेभ्यः ऋ १, ४९, ३;
८, ८८, ५^{१३}, काठ १६, १३१^{१४};
क २५, ४१^{१५}; कौ १, ३६७;
जै १, ३८, ८; -न्तेषु ऋ ७,
७९, २; तै ५, ७, १०, ३॥;
काठ ३७, १६॥; -१न्तौ ऋ
५, ४७, ३; खि ३, १२, ६;
मा १७, ६०; का १८, ५, ११;
तै ४, ६, ३, ४; मै १, १०,
१४. ॥; २, १०, ५; ३, ६,
१॥^{१६}; ४, ३, १^{१७}; काठ १८,
३; ॥१९, ९; ॥२२, १३;
॥२८, १; ३६, ८; क २८, ३;
४४, १॥; ॥शौ ६, ८९, ३; १३,
२, ६; १३; पै २, ३५, ५^{१८};
३, १५, ६^{१९}; १६, १०३, ७,
१८, २०, १०; २१, ७.
[न्त- अति°, अन्°, आ°,
आदित्य°, १इडा°, १ईर्म° उप°,
तीव्र°, त्रिष्टुभ्°, दूरे°, बहुल°,
भस्मन्°, भिन्न°, मण्डल°,
यज्ञ°, १विष्ट°, २वेद°, वेदि°,
१संहिता°, समा°, सूक्त°].

॥अन्त-ग(त>)ता- -ता: तै
१, ५, ९, १.

॥अन्त-तुसः (ः)^१ तै १, ७, ४, ४;
२, २, ७, ५; ५, ४, ३, ३;
१०, २; ७, १०, ३, मै ११०,
५^२; ३, १, १^३; ४, २; ८, ५^४; ४,
३, ८; ८, ३^५; ६^६; काठ १८, १९^७;
२१, ११^८; २२, १; २३, ९; २४,
४; २५, १०; ३२, ३; ३४, १^९; ३५,
२०^{१०}; क २९, ७^{११}; ३६, ६; ३७, ५;
४०, ३; ४८, १८^{१२}; शौ १४,
१, ६४^{१३}; पै १८, ६, १२^{१४}.

॥अन्त-नामन्- -मानौ तै ७, ४,
८, १^{१५}.

१अन्त-म, मा^१ - ॥मम् तै
५, १, १, ३; ६, ३, १, ५;
मै १, ५, १३; काठ ३५, १६;
क ४८, १४; -मस्य ऋ ३,
५५, ८; -॥मा: तै ६, ४, २,
३^२; मै ४, २, ७; -॥माम् तै ५,
१, १, ३; -१मेभिः ऋ १, १६५,
५; मै ४, ११, ३; काठ ९, १८.

अन्त-वत्- -वत् शौ १०, ८, १२;
पै १६, १०१, ८.

✓अन्ति^३
अन्तक^४ -कः शौ ६, ४६,

^१) सपा. °न्तात् (तैआ ६, ३, १ च) <> न्तात्
इति पाभे. ।

^२) सपा. पाठ १, ४, १३ तत्तून् इति पाभे. ।

^३) अपामन्ते> सपा. मै ३, ७, ४ अप्सु इति पाभे. ।

^४) सपा. कौ १, ३१२ जै १, ३२, १०; ४, ६, १ सुदोभ्यः
इति पाभे. ।

^५) सपा. ऋ १०, ९७, १७ ओषधयः इति पाभे. ।

^६) अन्तौ इति सुपा. अन्तोदात्तश्चिन्त्यः ।

^७) सस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, १, २) ।

^८) तसिः प्र. (पावा ५, ४, ४४) । तत्स्वरः ।

^९) विप. (ऋतु-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

^{१०}) पपा. अवग्रहाभावः (तु, चरम्-, परम्-, मध्यम्-

प्रभृ.) । मः प्र. उसं. (पावा ४, ३, ८) । तत्स्वरः ।

भा. तु अन्तिम्->अन्तम्- इति छान्दसः
(प्राकृतिकः) वर्णविकारो वा स्यात् प्र. (डिमचः) आदि-
लोपो वा स्यादिति विकल्प्य अन्तिकु-+तमप् प्र. इत्येवं प्राति-
तादिलोपमुपाश्रित्य विकल्पान्तरं भुषाणोऽपार्थगौरवश्रद्धः
स्याद् अन्ति- इत्यस्य प्राति.(यद्र.) मः प्र. च यनि. पृथक्
सुकल्पत्वात् । अन्तर- इत्यनेन सन्यायमिति BL. ।

^{११}) तत्करोतीत्यर्थे णिजन्तः नाधा. ।

^{१२}) विप., नाप. (घृत्यु-, यम-), व्यप. (राजन्- । ऋ १,
११२, ६); मार्यव- [शौ ८, १३, ७)] । ण्वुल् प्रे. लिट्स्वरश्च
(पा ६, १, १९३) । वैप २ १अन्तक-, २अन्त-कु-
द्र. ।

२; ८, १३, ७; १६, ५, २;
४-७; ९; १९, ९, ७; पै १६,
१३५, ३; -कम् क्र १, ११२,
६; -काय मा ३०, ७; १८^१;
३९, १३; का ३४, १, ७; ३, ५^१;
३९, ९, ३; शौ ८, १, १; पै १६,
१, १.

अन्तक-हुह^१ - ध्रुक् क्र १०,
१३२, ४.

१अन्त्य, न्त्या^१ - न्त्यः तै १,
७, ९, १; ४, ७, ११, २; मै
१, ११, ३; काठ १८, १२;
क २९, १; -न्त्या काठ १०,
८; -न्त्याय काठ १४, १;
-न्त्ये तै २, ७, ५; काठ
१०, ९^१.

१आन्त्य^१ - न्त्याय^१ मा ९,
२०^१; १८, २८; २२, ३२^१; का

१०, ४, १^१; १९, ९, १; २४,
१९, १.

आन्त्यायन्^१ - नः^१

तै १, ७, ९, १; ४, ७, ११,
२; -नाय^१ मा ९, २०; १८,
२८; का १०, ४, १; १९, ९, १;
२४, १९, १.

२आन्त्य^१ - न्त्यः^१ मै १, ११,
३; काठ १८, १२; क २९, १;
-न्त्याय काठ १४, १^१.

१अन्तम् - अन्त- द्र.

१२अन्त (न्-तै) म, मा^१ - मः

क्र ३, १०, ८; ५, २४, १; ६,
१४५, ३०; ८, ५, १८; ४६,
१०; ८, १३, ३; ४५, १८;
६४, ९; १०, १००, ६; मा ३,
२५; १५, ४८; २५, ४७^१;
का ३, ३, १७; १६, ५, ३०;

२७, १५, २^१; तै १, ५, ६,
३; ३, १, १०, ३^१; ४, ४, ४,
८; मै १, ५, ३; १०; २, १३,
८; काठ ७, १; ८^१; क ५,
१; कौ १, ४४८; २, ९८; ४५७;
जै १, ४७, २; ३, ९, १२;
३४, १५; शौ २०, ८३, २;
-मम् क्र ८, ३३, १५; -मस्य
क्र १, २७, ५; कौ २, ८४९;
जै ४, १२, १; -मा क्र ७, २२,
४; कौ १, ११४८; -माः क्र
६, ५२, १४; कौ ३, ३, ९;
-मानाम् क्र १, ४, ३; कौ २,
४३९; जै ३, ३३, १३; शौ २०,
५७, ३; ६८, ३.

अन्तःकोश- प्रभु. अन्तर द्र.

अन्त (न्-तै) र (>), श^१ क्र १,
२३, १९; १२०; १०, ९, ६^१;

१) सपा. तैबा ३, ४, १६, १ निरुक्त्यै इति पाठे. ।

२) विप. (हिंसक-द्रोण- वरुण-) । उस. कर्तरि विवच-
न्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

३) विप., नाप. (संवत्सर- इति भा., मार्गशीर्ष-मास-
इति सा. [तै १, ७, ९, १ प्रभु.]) । तात्रमविकेऽर्थे यदन्ते
आद्युदात्तत्वम् (पा ६, १, १३३) ।

४) सपा. अन्त्यः <> आन्त्यः इति पाठे. ।

५) सपा. मे २, २, ९ यन्त्रिये इति पाठे. ।

६) = [संवत्सराभिमानिन्-] प्रजापति- [भौवन] ।
अपत्येऽर्थे यञ् प्र. उसं. (पा ४, १, १०५) । जित्स्वरः ।
समानार्थीभ्यो भिन्नशास्त्रीयोऽन्तोदात्तः एव. द्र. ।

७) सपा. आन्त्याय (माश ५, २, १, २ काश ६, २, २, १
च) <> आन्त्याय इति पाठे. ।

८) अत्र पपा. उ. म. च अन्त्याय इत्येवमुशन्तः
शुक्लयजुःसंप्रदायानुराधाद् भग्ननितिका एव (तु. सा.
[का.] BC. च) ।

९) नाप. [मास- (तै १, ७, ९, १ [तु. भा. वैतु. पक्षे च
<अन्त्य- इति])] । यजन्ताद् गोत्रापत्येऽर्थे फक् > आयनः
प्र. कित्-स्वरश्च (पा ४, १, १०१; ६, १, १६५) । यत्तु म.
(मा १८, २८) अन्त्य-अयन- इति समुदितशब्दद्वयात्

तात्रमविकेऽर्थे प्र. इत्याह तत् पपा. विरोधाच्चिन्नयम् ।

१) सपा. परस्परं पाठे. ।

२) = १आन्त्य- । अपत्येऽर्थे अण् प्र. उसं. (पा ४, १,
११२) । तत्स्वरः ।

३) व्यु. १ पपा. नावग्रहः (वैतु. श्रुन्तम्-) । अत्र ३*अन्
इत्यस्य स्थाने अन्तिक- इति पूष. भवति तादिलोपश्चेति
प्राञ्चः (पावा ६, ४, १४९) । अन्त- इति पूष. भवती-
त्यर्वाञ्चः (तु. PW. प्रभु.) । तमप् प्र. इति तु सर्वसंमतम् ।

४) ३*अन् + (√तृ>)*तर- इत्येवं गस. विजन्ते
कृत-स्वरः प्रकृत्या [पा ६, २, १३९ [तु. WW १, १२६]; वैतु.
√अम् + (तृ) अर् (अन्) प्र. (पाउ ५, ६०) । नित्स्वरश्च ।
व्यु. कृते तु. टि. अनीक-, अन्तम्-, अन्तर- । वाच्यस्या-
ऽधिकरणताऽनुरजितत्वस्वाभावात् क्रियया तदत्यन्तसंयोग-
प्रयोजनार्थं मूलतः द्वि. प्रयोगस्य सावसरत्वे सति (पा
२, ३, ५) वस्तुतः द्वि एव सतो रूपस्य सामान्ये-
नैतत् किंवि. इति अव्य. इति ग. इति कप्र इति चोत्तरो-
त्तरं बुद्धयः समजनिषत (तु. पाम १, ४, ६५) । एस्थि.
अन्तरा एतदीयं प्राचीनं तृ१ एव सद् अव्य.
इत्य् एतद्वद् विकालाधिकरणताऽनुरजितवाच्य-
प्रधान-शब्दान्तरवत् प्रसिद्धिमागत (तु. *पुर- > पुरा,

२४, ७; ५४, १०; ६२, ९^३;
६७, ५; ७०, २; ९५, १०^०;
९६, ५^०; १०५, १; ११६,
२४; १३०, ३; १३२, ३^०;
१३५, ९^०; १५७, ५;
[१५९, ४; १०, १७७, १];
१६१, ४; १६३, ४; १६४,
९; १७^१; [३१; १०,
१७७, ३]; ३२^०; ३३; १६८,
५; १७३, ३^०; १८०, ३; १८२,

६; २, १२, ३; २७, ३^०;
८; ३५, ७; [४०, २; ६,
७२, ४]; ३, १, ३; १४;
६, ४^०; ३८, ३^१; ४४, ३^१;
५४, ९; ५५, २; ५; [९^१;
१०, ४, २]; १२; १५; ५८,
१; ४, १, ७^१; [१३; ५, ३१,
३]; २, २^१; ३^१; ७, ८; १३,
४; १६, १७^३; १८, ४;
२७, ४^३; [१, १२४, १०];

५१, ३^१; ५८, ६; ११^३; ५,
५९, २; ६२, ५; ६; ६, ४,
४; ९, ५; ११, २; २७, ७^१;
४३, ३; ४४, २४; ५८, ३;
६६, ४; ७२, ४^३; ७, २, ३;
११, ३; १२, १; १८, २४;
७१, ५^१; ८६, २^०; ८७,
२; ५; १०४, ३; ८, २, ४;
२९, २; ३; ३९, १^०; ४८, २;
६८, १८; ७२, ३^०; १००, ९;

दक्षिण->दक्षिणा; *पश्च->पश्चा, उत्तर->उत्तरा,
मध्य->मध्या)। एवम् द्वि. टि. अप्यस्यैव स१ इति
द्र. (वैतु. GW. *अन्तरि->अन्तर इत्यन्त्यलोत इव
परिणामं संभावयन् सन् वस्तुतो जातकमात्रं जननीयमान
इत्युपेक्ष्यः)।

१) आसासु इति सप्तम्यर्थवचनः कप्र. (तु. स्क.
सा.; वैतु. वें. GW. अन्तः...दधिषे इति)।

२) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. (वैतु. सा. GW. प्रभृ.
अन्तश्च/चर इति)।

३) द्यावाक्षामा इत्येतदभिसंबद्धम् अव्य. (वैतु. GW.
SI. अन्तर्विभाति इत्येवमपलक्षणतां सौवरीमवगण-
न्योपसर्गायमाणौ)।

४) अनुपदधावितादर्शनक्रिया प्रत्य् अधिकरणत्वस्य
विवक्षकः द्र. (तु. वें.; वैतु. सा. प्रथमे स्थले द्वित्वाऽन्तर
इत्येवं संबन्धुकः; PW. GW. च अन्तःपश्यन्ति इत्येवं
योजुको। इह कर्मणोन्तर्दशनं नेष्टमिष्टं च कस्यचिरन्य-
स्याऽन्तस्तत्कर्माभूतवस्तुदर्शनमिति विवेकः यनि.
विनिगमकः।

५) वैतु. GW. अन्तः पतयन्ति इति योजुकः?

१) सपा. शौ ९, १४, १५; १३, १, ४१ पै १६, ६७, ७;
१८, १९, १ अस्मिन् इति पाठे।

२) सप्तमीवचनः कप्र. (वैतु. GW. अन्तः...परि-
वीतः इति)। ३) द्यावा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि.
क्र १०, १६, ११ आ)।

४) अन्तर्धापनार्थस्य प्रसङ्गाऽभावाद् अन्तर...धुः इत्येवं
योजुकः GW. विन्त्यः।

५) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. (तु. वें. सा.; वैतु. PW.
प्रभृ. अन्तश्च/चर इति)।

६) सप्तमीवचनः कप्र. (वैतु. GW. अन्तः परिवीतः
इत्येतदीयाऽयुक्तत्वं स्वरतोऽपि सुवेदमिव)।

१) द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें. सा.; वैतु. GW.
प्रथमे स्थले] अन्तर्...इत्येसे इति, अन्यत्र अन्तरी-
यसे इति [तु. सस्थ. टि. आ...इत्येसे] च योगः इति)।

२) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. (तु. वें. सा. PW.; वैतु. वें.
GW. अन्तः...पत्[गतौ] इति योजुको)।

३) निधानक्रियाधिकरणोपबृंहणार्थम् अव्य. (तु. सा.
PW.; वैतु. GW. अन्तः...न्ति...धातम् इति)।

४) भुवा न इत्युत्तराद्यव्यवहितेन किप. गति-
योग इति PW. प्रभृ. आहुः। तन्न। अन्तर्भावस्य
गस, सतोऽन्तर्भावस्य सत्ताभामन्तर्भाविकस्य सत्तायाः
पार्थक्येनाऽभिव्यक्त्यभावे सति विलयानर्थान्तरत्वेन
प्रतिद्धेरिह च तथाविधस्य स्तोतृ-सत्ताया देवता-
सत्तायां विलयस्य प्रसङ्गाऽशुभेः। यदपि सा. स्तोतृ-
देवताभिसंबन्धेनाऽऽन्तरिकीं सतीमपि पृथग्भूतां स्थितिं
स्पष्टं भाषमाणोऽप्यन्तर्वर्तित्वमात्रं गम. अनुमन्वान
इव लक्ष्यते, न दपि तदुपस्तम्भकश्रौतप्रामाण्यानुपलम्भादेवा-
ऽप्रमाणं द्र.।

५) उभे विदुथे इत्येतद्वन्वयी कप्र. (वैतु. सा.
विदुथे इत्येतत् सर इत्यां भ्रान्तः सन् द्यावापृथिव्या-
क्षेपशरणः; PW. प्रभृ. च अन्तश्चरति इत्येवमनु-
पानस्वरमाख्यातं साधुकाः सन्तो दृश्यं/चर इत्यस्या
साध्या वाचोयुक्त्याः स्थाने पुनरुक्तदुष्टाभिव सतीं
दृश्यं अन्तश्च/चर इत्याकारिकां वाचोयुक्तिं प्रवर्त-
यितुकामाः)।

६) जुने इत्यधिकरणार्थोपबृंहणः कप्र. (तु. सा. PW.;
वैतु. GW. MW. अन्तरिच्छन्ति इति मन्वानौ)।

१०१, ९; १३; १४^०; ९, १२,
५; ७; १५, ३; ६७, २३^०;
६९, २; ७२, ७; ७३, ८^०;
७८, ३^०, ८२, ४; ८६, ४^०;
८७, ८; ८९, ५; ९६, ७^०;
१०७, १^०; १०८, ६; १०,
५, ५^०; ८, ७; २७, ९;
१७^०; ३०, ४; ३९, १३;
४२, ८; ४५, ३; ४^०; ४६,
६^०, ४८, १०^०; ६१, १; ७९,
३; ८०, ३; ८६, १५; १०१,
११^०; १०६, ११; १२४, ४;
१२५, ७; १६२, ४; १७३,
१; १७७, २; १८३, ३; १८९,
२^०; खि ४, ४, ३; ५, ३५;

११, २; ३; ५, १६, ६; मा
३, ७^०; ४, १२; ८, २५;
३०^०; ९, ६^०; १०, ७; ११,
३१; १२, २^०; ६^०; ११^०;
१५^०; १६; २०^०; २१^०; ३३^०;
३९; १३, ३८^०; ११७, ७०;
१४; १९^०; १९, २^०; ८७;
१४; २०, १९; २३, ५१^०;
५२^०; ६३; २९, १५^०; ३१,
१९; ३२, ४; १३३, ८५; ९०;
३४, २; ३७, १७^०; ४०, ५;
का २, ३, ५; ३, १, ७^०; ४, ५, ४;
९, ४, ३; ५, ३; १०, २, ३^०;
११, ४, ३; १२, ३, ४; १३, १,
२^०; ७^०; १२^०; १६^०; १७^०; १२,

३; ४; ३, ४^०; १०; १४, १^०;
१८, ६, ६^०; ११९, १, ७; १२^०;
२१, १, २^०; ६, ८; १५; २२, १,
४; २५, ९, ७^०; ८^०; १०, ११;
३१, ३, ४^०; ३५, २, ३; ३, ४;
३७, ३, ४^०; ४०, १, ५; तै १,
३, ११४, २^०; ७; ४, ४५, २;
५, ३, १^०; ७, ७, २^०, ८, १२,
२; २२, ५^०; २, १, ११, ५^०;
४, १३, १^०; ५, २, ३^०;
४, १, ३, २; ९, ३^०; १०, ५;
२, १, २^०; ४, ५^०; १२, १;
२, ३, ३; ९, ६^०; ३, ११, १^०;
६, ५, १; ७, २^०; ७, १२, ३;
१३, २^०; ५, ७, ९, १; ६, १,

०) = सपा. ऐआ २, १, १ माश २, ५, १, ५। शौ १०,
८, ३; ४० विमे. ।

०) अन्तर आ > सपा. मा १९, ४१ प्रमृ. कापा ९४ :
९ तैत्रा १, ४, ८, २ ? अन्तरा [सस्थ. षआवि-
ततम् टि. द्र.] इति, लाश्रौ ५, ४, १४ अन्तरम् इति
पाभे. ।

०) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. (वैतु. PW. GW.
MW. अन्तरादधे इति स्वरतोऽनिष्टमर्थतोऽसंगतं च
ब्रुवन्तः) ।

०) अव्य. किवि. (वैतु. GW. MW. च अन्तर
✓आस > अन्तः... आसीनाः इति) । अप्सरसां
सोमाभिमुख्येन क्षरणे तदीयस्य मध्यवर्तित्वस्य
तन्मुख्यसाधकत्वेन शिश्रावयिषितत्वात् मध्यात्मकस्या-
ऽर्थस्य प्राधान्येनैव श्रुतिरुपयुज्येतेति (तु. सस्थ. टि.
अभि) ।

०) अन्तर ऋषयः > सपा. कौ २, २३६ अन्त-
रिक्षात् इति पाभे. ? तुरीयपादे ये इति पदश्रुतेस्तु कौ.
पाठः शोध्यः द्र. (तु. ORN.) ।

०) तु. टि. क्र १, १३२, ३ (तु. सा. PW.; वैतु. GW.
अन्तुः पुश्यन् इति विफलद्वैस्वर्यानुमानः) ।

०) तु. सस्थ. टि. आ ।

०) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. (वैतु. GW. अन्तुर्थेमे
इति) ।

१११-३५

०) तु. टि. अन्तर ऋ ३, ४४, ३ ।

०) आधेयप्रधानम् अव्य. (तु. माश ६, ७, ३, २
प्रमृ. PW.; वैतु. GW. अन्तर-आ ✓ भा इति द्वयुप-
सृष्टयभिमानः) । इह आ ✓ भा सकर्मकः (तु. क्र १,
४९, ४; २, ४, ६; ३, २५, ३; ४४, ४ प्रमृ. माश. उदगी. वें.;
वैतु. भा. सा. उ. म. च) ।

०) नापृ. टि. दिशा. अव्य. (तु. सा. PW.; वैतु. GW.
अन्तुः... नि... सीदत् इति) ।

०) आनञ्ज इत्याख्यातिकं योगं मन्यमानाः PW.
प्रमृ. चिन्त्याः (तु. सपा. तै ३, २, १०, २ यत्र तदेवाऽऽख्या-
तमनुपसृष्टं कियताचित् पाभे. अन्वितं भवति) ।

०) तु. टि. अन्तर क्र १, ९६, ५ ।

०) अन्तर्भाविकस्य चाऽन्तर्भाव्यस्य च सप्तयोः पृथक्
सत्योरेवाऽन्तर्वर्तित्वमात्रस्य विवक्षितत्वादुत्तरेण अभूः
इति क्रिप. गस. न भवति (इह तु. टि. ऋ ७,
९६, २) ।

०) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. ।

०) = सपा. आपमं २, २०, ३० शांष्ट ३, १२, ३ ।
अन्तुः अस्याम् > शौ ३, १०, ४; ८, १, ११ आस्वितरासु
इति पाभे. ।

०) सपा. मा १८, ५५ का २०, ३, ५ अप्सु
इति पाभे. ।

२, ११; ६, ३, ४; ७, ५, ८,
११; मै १, ३, ३९; ६, १; १;
१२१; १११, १; १; २, १, ९;
१२१; ४, ३१; ६, ८; ७,
३; ८; १; ९; १०; १७; १२,
३; १३, ५; १००; १३;
१३, २, १; १; ६, ६; ८, ३;
८; ११, ७; ७; ७, ५, ८;
९; ६, ५; ८, ५; ९, ६;
१२; १०, ४; ११, २;
१२, ५; १३, ४; १४, ५;
९; १४; १६; काठ २, १४;
७, १३; ५, ३; ७, १२; १३;
८, १७; ११, ६; १२; १३;
१३, १४; १४, ६; १५,
६; १६, ३; ८; १; १०;
१६; २१; १८, ४; १५; १९,
४; २८, १; २९, ३; ३१.

१४; ३५, ३; ४; ७; ३६,
१५; ३७, ९; १४; १८;
३८, ३; ५; १३९, १०;
१३; ४०, ३; ६; ७; क ३,
११; ६, २; ४; ९; २५, १;
२९, ४; ३०, २; ४८, ४; ५;
९; १० १, ४१७; ५१२;
५८५; २, २९५; ५५०; ५५८;
६९९; ६५४; ६६३; ७२९;
७२७; ३, ४, १, ५, ५; १३
१, ४०, ९; ५३, २; ५९, ८;
२, २, ९; ६, ४; ३, २४, ११;
४०, २; ४३, ६; ८; ५०, ६;
५४, ४; ५५, ४; ५९, १३;
१९; ४, १६, ३; ५; शौ १, २,
४; ४, ४; ६, २; १३, ३;
३०, ३; २, १०, ५; ३१, ५; ३२,
१; ३, ६, ३; १०, ४; २०,

८; २१, १; २; ७; २२,
३; ४, ८, ७; १०, ७; ११, ३;
२६, ५; २८, ५; ३०, ७;
५, ११, ८; ९; ३०, १६;
६, १, २; ३१, २; ७३, २;
८०, ३; ८७, १; १३२, १-५;
७, ३७, १; ४४, १; ९२, १;
८, १, ११; ४, ३; ९, ११;
९, ३, ६; २२; १३, ७; ९;
१४, ९; १५, १०; ११; १२;
१०, २, ७; ५, १५-२१; ७,
१०; ८, १३; २८; १०, २५;
२८; ११, २, ११; २४;
६, २०; ७, ३; ९, १; ६;
१०, २; १२, १, ११; ३७;
६०; २, ३३; १३, १, १; २;
४०; २, ३०; ३, १५; २०;
१४, १, ३७; १७, १, ८; १३;

१) पामे. अन्तर तै ४, ७, १३, २ द्र. ।

२) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. ।

३) सपा. अप्वन्तर (मै. पै.) <> भास्वन्तर
(काठ. वैतु. BO. अप्वन्तर इति) <> शौ ३,
१०, ४; ८, १, ११ आस्वितरामु इति पामे. ।

४) तु. टि. आ. क्र २, १०७, १ ।

५) तु. संटि. यत्र मै. तैआ. च मूको. विकृतं परिच्छिन्नं
भवति । इह सो ष्वस्त्वमस्मास्त्वमस्त्वन्तराधाद् [=मा ।
उ । इवस्त्वम् (श्वस्त्वं वा [तु. संटि. पपा.]) । अस्मान् ।
तुमसि । अन्तः । आधाद् इति पदानि] इत्येवं मूलतः
सतस्त्रैषुभस्य पादस्य भूयानयं स्वरूपतिरोधावको
विकारः द्र. ।

१) समुद्दे... अन्तः इति संबन्धः (तु. मा १८, ५५;
वैतु. SI. अन्तः... देहि इति नितरामुपेक्षः) ।

२) पाठः तु. क. ४४, १ (तु. संटि. च) मै ४, ६, ९ यदनु
अन्तम् इत्येव प्राकरणीकमाभाति न यति. ।

३) सप्तम्यर्थे कप्र. । सपा. क्र २, ३५, १३ विभे. ।

४) इह द्वि. = प., तदभिसंबद्धश्च कप्र. (=मभ्ये,
[तु. सा.]) । यत्तु W. MW. अन्तस्तिष्ठति
इति योगमाहतुः, तन्न । ऐकपदे युथा-योगे तिष्ठ-

निघाताभावे गतीभित्तस्यास्य निघातप्रसङ्गात् (पा ८, १,
३६; ७१) । न चात्र पराभिमतस्तिरोधापनार्थः
संगच्छेत । मध्यवर्तित्वस्य शक्यमात्रस्याऽर्थस्य प्राकरणि-
कत्वादुपपत्तेः । सपा. पै २०, ३३, ६ अन्तरा इति पामे. ।

१) सपा. ऋ ९, ११०, ९ कौ २, ८४६ जै ३, ५८, २
मज्जना इति, मा ९, २४ का १०, ५, ३ तै १, ७, १०, १
काठ १४, १ माश ५, २, २, ६ सम्राट् इति, मा ९, २५
का १०, ५, २ तै १, ७, १०, १ मै १, ११, ४ काठ १४, २
माश ५, २, २, ७ सर्वतः इति पामे. ।

२) आधिकरणिकवृत्ति अव्य. (वैतु. WI. अन्तर्व-
दति इति) । १) तु. टि. अन्तर मा १२, ११ ।

३) ह्रदोऽधिकरणत्वस्य प्राधान्यश्रुतेस्तत्प्रत्यायकः कप्र. ।
स्वानभिमतः पराभिप्रायः द्विउ. टि. दिशा द्र. ।

४) सप्तम्यर्थोपबृंहणम् अव्य. (वैतु. WI. अन्तर-
दीयति इत्युगर्भाभावमाख्यायुकः) ।

५) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. (वैतु. WI. अन्तश्च/चइ) ।

६) उत्तरेण ✓कृ इत्यस्य तिङ्श्रुतेन युयोत्रयिषया
गतीभावः पराभिमतः (तु. WI.) नेष्टः । गर्भीकरणे न
तु गर्भस्थाऽन्तःकरणे श्रुतिस्वारस्याऽनुगमात् । एस्थि. वा.
क्रि. द्र. ।

१८, ४, ८९; १९, ३, २; २७,
१०; ४८, १; ७२, १; †२०,
३४, ३; १२, ४; ४८, ५; ८९,
८; ९६, १४; १२६,
१५; १३३, ६; पै १,
८७, ३; १०४, ४^१; १०९, ४^१;^२
२, १४, १; १५, ५; ३१,
६; ७७, ३; ३, ३, ४; १२,
१^३; २^३; ७^३; १५, ४; १८, ४;
२५, ५; ३४, ९; ४, २, ४; २५,
७; ३६, ४; ३७, ३; ५, १०,
९०; १५, ३; २२, ३; ६, ७, २;
५; १०, ८; १२, ६; २१, १;
७, ३, ११^३; ११, ५^३; ८, १,
८; ९; †१३, ६; ११^३; †१४,
१०; ९, १४, ६; २५, २; ९;
१०, ७, १०; ९, १^४; १३,
४, ४; †७, ३; १२; १५,

१२, ४; १६, २, १; ९, ३^४;
१९, १^३; २२, १०^३; ३९,
६; ४१, ४; ६२, ४^३; ६६,
९^३; ६८, १०^३; †६९, १; २;
७४, ७; ९; ७५, २; ८२, १;
६; ८५, २; ६; १०२, २^०;
१०३, ५; १०५, १; १०६, ४;
१०९, ५; ८; १२९, १-१०;
१५०, ७; १५१, ५; १०; १५३,
२; १५४, ४; १७, २, १०;
४, ७; ६, ९; ८, १; १२,
१०; २९, १३-१६; ३३, ४;
१८, ४, ६^३; १५, १; २; १८,
१०; २३, ७; ३१, ३; ३२,
१४^३; १९, १; ३; ३, ५; ६,
५^३; ८, २; १०, ११; २९, १३;
३५, ३; ३७, ६; ४४, ३; ४५,
१२^३; ४६, १३; २०, ४, २;

२०, ९; १०; ३२, ६.
अन्तः-कोशु^६ - शम् शौ १, १४,
४; पै १, १५, ४.
अन्तः/ख्या^१, अन्तः...अख्यत्
ऋ ५, ३०, ९; अन्तः...ख्यः
ऋ १, ८१, ९; शौ २०, ५६, ६^३.
॥ अन्तः-परिधि^१ - धि काठ ३५,
१८; क ४८, १६.
*अन्तः-पशु^६ > अन्तःपशु^१ -
-व्येन^६ मा ३९, ८; का ३९,
६, १.
अन्तः/पा (पाने)
अन्तः-पेय^१ - यम् ऋ १०,
१०७, ९.
अन्तः-पात्र^३ - त्रे शौ ११, ११,
१५; पै १७, १२, १.
१अन्तः-पार्श्व^१ - द्वेन तै १, ४,
३७, १^६.

^१) पाभे. अन्तर काठ ३९, १० द्र. ।

^२) अस्मास्वन्तः > सपा. ऋ ६, ७४, ३ तै १, ८, २२, ५
मै ४, ११, २ काठ ११, १२ एतान्यस्मे इति, शौ ७, ४, ३,
२ एतान्यस्मत् इति पाभे. ।

^३) सप्तम्यर्थोपबृंहणः कप्र. ।

^४) तु. टि. अन्तर शौ ५, ३०, १६ ।

^५) तु. टि. अन्तर शौ ११, ६, २० ।

^६) सपा. शौ १०, २, ३२ यश्चम् इति पाभे. ।

^७) मलो. कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

^८) गतिरिति बें. PW. प्रभु. (वैतु. सा. यन्मते अव्य.
क्रिवि. इवाऽन्वितम्) ।

^१) अस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । पाप्र.
अस्माद् अनदन्तात् अस. यनि. सुबर्हता-चिह्नस्या-
ऽनुपयोगः सुब-लुग्विषयत्वात् । एवं तावदर्ध-
जस्तीयत्वमापतेद् अदन्तस्य अस. सुबर्हत्वं स्यान्ना-
ऽपरस्येति । मा भूदेवम् । इह सर्वस्य अस. सुबर्हत्वं
समानमास्थाय क्रिवि. अन्वय इति कृत्वा तस्य न.
द्वि१ रूपं संपाद्यते । तेन यथायर्थं सुपोऽम्भावश्च लुक्
च (पा २, ४, ८२ उड.) प्रवर्तते । एस्थि. अपि यद-

दन्तस्यैव अस. तु. पं. सप्त. च रूपसंपत्तिर्भवति नापरस्येति
तत् प्राग्वक्तृप्रवृत्त्यधीनं वाचोयुक्तिवैशिष्ट्यं यथोपलम्भं
निर्देष्टव्यं न पर्यनुयोज्यम् ।

^१) = [अन्तःस्थित-] पार्श्वस्थि-विशेष- । तान्रजातिकेऽर्थे
यः प्र. उस्. (पा ४, २, ९४) । तस्वरः ।

^२) सपा. °श्व्येन (BO. °पाश्व्येन इति) < > °पाश्वेन
(तैत्ति ३, २१, १ च) इति पाभे. ।

^३) = [सुरायाः] अन्तःस्थित-रस-, अन्तःपान- ।
गस. यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, २१३; २,
१३९) ।

^४) अस. सास्व. । इह तृतीया- (पा २, ४, ८४)
इति सप्तम्या अम्भावाऽभावविकल्पो भवतीति विशेषः प्र. ।
(वैतु. सा. द्वे पदे इति मन्वानः स्वरतश्चिन्त्यः) ।

^५) यथा अन्तर-धा- प्रभु. समासेषु अन्तर
इत्यस्य निपातभावोऽभिनिष्पन्नतमो भवति तथेहापि
भवतीत्यभिसंधाय अन्तर्गतार्थे तत्-प्रयोग इति कृत्वा
मध्यमपदलोपः प्रास. वा स्यात् तदभिनिर्गुतपदार्थान्तरार्थ-
प्राधान्ये समानाधिकरणः बस. वा स्यात् । एवं चोभयथा
पूष. प्रकृतिस्वरं समानमुपपद्येतेति दिक् ।

२^०अन्तः-पाद्व्यु^१-अन्तःपाद्व्यु^१ - इव्यम् मा ३९,

९; का ३९, ७, १.

॥अन्तर-अग्नि^२ - विनः काठ ८,४^०; क ६, ९.॥अन्तर-अवचारिन्^३ - णम् तै ५,

४, ३, ४.

॥अन्तर-आत्मन्^४ - त्मन् मै १,

९, ३; काठ ९, ११.

॥अन्तर-आत्मन्^५ - रमम् काठ

२८, ५; क ४४, ५.

॥अन्तर-आधान^६ - नाभ्याम् तै

६, ५, ९, २.

अन्तर-आभर्^७ - रः ऋ ८, ३२,

१२.

०अन्तर-आहित^८ - तः ऋ ९, ७०,

५.

॥अन्तर-इ, अन्तरेति तै २,

६, ९, ८; ३, १, ७, २^९;३^९; २, ३, ४; ५, १, १०,

४; २, ८, ४; ७, ८, १; २; ६,

१, ८, ५; ४, ६, ३; ६, ३, ३;

मै १, ८, ७^२; ४, ८, ४; काठ९, २^९; १४, ९; २०, ४^१;

२३, ९; २५, ९; २९, ३;

३७, ११; क ८, ५^२; ३१, ६^१;

३६, ६; ४०, २; ४५, ४;

अन्तरेति तै ५, ७, ८, १;

६, १, ५, ५; मै १, ११, ९;

अन्तरितः तै ३, ५, ९, १;

अन्तरेयन्ति तै ६, ४, ११, २;

७, १, ३, १^२; २^१; ३; मै १, ७,

४; काठ २७, ९; ३१, १२;

क ४७, ११; अन्तरेयन्ति तै ५,

३, १, १; ७, १, ३, १^१; २^२;

३; मै ३, ७, १; ४, ५, १;

अन्तः ... यन्ति मै ४, ६, ४;

अन्तरायन् तै २, ६, ८, ३, ६,

५, ६, ३; मै ३, ३, ४; अन्त-

रियात् तै ५, ६, १०, २; ६.

१, ४, ५; ५, ४^२; मै १, ७,३^१; ४^१; ३, ७, २; १०; ४, ६,१; काठ ९, १^१; २^१; २२,

४; २३, ९; २६, ३; २७, ५;

२८, ८^२; क ३६, ६; ४२, ५;

४४, ८; अन्तरियात् तै ६, १,

५, ४; मै १, ७, ३^१; ४; ३, ७, २,

अन्तरेयामि तै ५, ७, २६, १;

मै ३, ७, ८; अन्तरेयामि मै

३, ७, ८.

अन्तर-अय- , अन्तर-आय-

अन्^०.॥अन्तर-इत, ता- - तम्^१, - ता:

का १, ८, ३; तै १, १, ८, १.

[^०त- अन्^०].अन्तर-इति^२ - त्स्य मै ३, ७,८; ८, ८^१; १०, १^१; ४, ३, ४.[^०ति- अन्^०].अन्तर-इ^३, †अन्तरीयन्त ऋ

१, ३५, १९; १६०, १; ३, ३,

१) मलो. कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

२) =अन्तः-पक्षव्यु- टि. द्र. ।

३) विसर्गरहिते मुपा. शोधोऽपेक्षितः ।

४) गस. कृत-स्वरः प्रकृत्या । उप. अव-चर + ताच्छीलिकः णिनिः प्र. ।

५) समासान्ते टचि टेलीपः अमादेशश्च (पा ५, ४, १०८; ६, ४, १४४; २, ४, ८३) ।

६) विप. ([अन्तःखलीन-] अश्व-) । बस. उप. नाप. ।

७) विप. (इन्द्र-) । प्रथमम् उप. गस. <आ-भृ इत्य-स्मात् कर्तरि अजन्ते थाथादि-स्वरः । ततः यनि. पूप. तस. सास्व. च (तु. सं-भरु-; वैतु. पपा. अन्तर-आभर्-इति यदनु क्रिवि. पूप. मा भूत् कर्म च पूप. स्यादि-यन्तु तु. सजातीयान्तराणि वृष-भरु-, वाजं-भरु-, सुतं-भरु-, सहस्रं-भरु-, पुष्टि-भरु-, हरिं-भरु- प्रभृ.) । यत्तु वै. सा. एतदनुवादिनौ सन्तावपि उप. आच्छादनार्थे -इति वाऽऽहन्तुः, तन्न । अर्थासङ्गतेश्च, ऋ २, ९, १ प्रभृ. अन्यत्र तदीयाऽन्यथोक्तेश्च; अन्तरा-भर्- इति PW.

GW. ORN. प्रभृ. [यत्राऽर्थाभिदे सति यनि. अपेक्षयाऽऽ-डम्बरायिनमिव प्रतीयेत] ।

८) कर्मणि क्ते अनन्तरगति-स्वरः (पा ६, २, ४९) । गतिद्वययोगः द्र. (वैतु. वै. सा. अन्तर-इति इति आ-इति इति च; GW. आ-इति इति, अन्तर-अव्य. इति च) ।

९) पाभ. अनुन्तरित्यै तै ५, २, ५, ३ द्र. ।

१०) सपा. क ८, ४^१; ५^२ ? अन्तर्यात् इति पाभे. ।

११) सपा. मै ४, ७, ४ अपिह्न्यात् इति पाभे. ।

१२) पाभे. पुराणम् टि. द्र. ।

१३) भावे क्तिनि पूप. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ५०) ।

१४) सपा. काठ. २५, ९ अपहृत्यै इति पाभे. ।

१५) पाप्र. √ई(गतौ) इति दिवा. आत्म. पृथक् निरदेशि । √इ इति वा स्यात्, तस्यैव इयमि सार्वधातुके सत्यपि दीर्घः उच्यते. (पा ७, ४, २५ [तु. WSR.]) । √इ इत्यस्य यङ-वृत्तमिति GW. MW. च, तच्चि-न्यम् । आद्युदात्तत्वानुपपत्तेः (तु. ऋ १, ३०, १८; १४४, २ [यदपीह कर्मणीति, तदपि तत एव हेतोर्दुर्वचम्];

६; ४, ८, ४; ९, ८६, ४२; मा
३४, २५; का ३३, १, १९;
काठ १२, १५; अन्तः...ईयते
अ ३, ३, २; अन्तः...ईयसे अ
२, ६, ७.

अन्तर-वैष्य- दशन°.

अन्तर-वा, अन्तः...जिगाति
अ ७, ४, १९; मै ४, १४, ३; काठ
७, १६.

अन्तः...गात्^१ क ३, ३१, २१;

अन्तरगाम् मै ४, ७, ६; काठ
८, १३; २९, ७; क ८, १; ४५, ८.

अन्तर-गो(ष्ठ>)ष्ठा- -ष्ठासु
मै ४, २, ११.

अन्तर-दाव^१ -वे शौ ६, ३२, १; पै
१९, ११, ६.

अन्तर-देश^१ -शा: काठ ३३,
४ ॥; शौ ८, ८, २२; १०,
६, १९; पै १६, ३१, २; ४४,
१; -शात् शौ १५, ५, १;
२; ४-१३; -शान् शौ १५,
६, २४; १४, २३; -शेभ्यः
शौ ४, ४०, ८; ५, १०, ७;
१५, ५, १४; १५; पै १७, २२, १.

[*श- स°].

अन्तर-वा, >दधा, अन्तः-
धत्ते तै ३, २, ९, १; २; ५,
१, १०, ३; ४, ४, ४; ६, ४,
६, १; २; मै १, ४, ६; ३, २,
१; ३, ६; ६, ३; ४, ४, ४; ५,
६; काठ १९, ११; २१, ७; २६,
१०; २७, १२; ३२, ५; क ३१,
१; ४१, ८; ४२, २; ४७,
८; अन्तः...धत्ते तै ५,
४, ४, ४; काठ २१, ७; १;
अन्तः (धत्ते) तै ५, ४, ४, ४;
काठ २१, ७; अन्तर्दधाति
तै २, ६, ५, ३; ३, ५, ५, २;
६, ५, ६, ४; मै १, ४, १३;
३, ६, २; ९, ३; १०, १; ४,
६, ९; काठ २६, १; २८, ६;
क ४०, ४; ४४, ६; अन्तः-
दधाति तै ५, ५, ७, १; मै
३, ८, ६; ४, ४, ४; काठ २८,
६; अन्तः...दधाति पै १८,
२५, ७; १; अन्तर्धत्तः काठ
२७, ७; अन्तर्दधति मै ३,
६, १; अन्तर्दधे शौ ८, ५, ६;

१७, १, २९; पै १६, २७, ६;
१८, ३२, १२; अन्तः...
दधे मै १, २, १; ३, ६, ३;
काठ २, १; क १, १३; अन्तः-
दधामि मा ७, ५; का ७, २,
२; मै १, ३, ५; काठ ४, १;
क ३, १; अन्तः...दधामि मा
७, ५; का ७, २, २; मै १, ३,
५; काठ ४, १; क ३, १;
अन्तः...दधामि तै १, ४, ३,
१; ६, ४, ६, २; अन्तः...
दधताम् क १०, १८, ४; मा
३५, १५; का ३५, ४, १६;
अन्तर्दधि शौ ११, १२, ४;
अन्तः...धत्तम् पै १, १०९,
४; १; अन्तर्दधाम काठ ७,
१०; क ५, ९; अन्तरधत्त
तै ६, ४, ६, १; काठ २३, १;
क ३५, ७; अन्तः...अदधात्
अ ६, ४४, २३; अन्तः...
अदधात् क १०, ५४, ६; १;
अन्तरदधत्त मै ४, ५, ६;
काठ २०, ५; २६, १०;
क ४१, ८; अन्तरदधुः काठ

१९७, ७; २, ६, ७; प्रभु.) । यनि. उपसृष्टत्वे सा.
त्व अव्यभिचरिताऽनभिमतविमृष्टया भवति । देशमात्रतो
मध्यभवत्वेन √इ(ई) इत्यस्यार्थो न विशेष्यत दूत-
क्रियाप्रकारकत्वेन चासौ विशेष्येतेतिदर्शनात् तस्य
चार्थविशेषस्योपसर्गधर्मिणैव अन्तर इत्यनेन सुसोतितत्वाद्
यनि. तूपपन्नं द्र. ।

१) तु. वें. GW; वैतु. सा. गत्यभावः ।

२) कृष्णान् इत्येतेन पदेनास्याऽऽख्यातस्य शुद्धस्य
सतः सकर्मकता द्र. (तु. वें. PW. प्रभु.; वैतु.
सा. निजर्थमन्तर्भाविकद्वाराऽन्तर इत्येतत् पृथग् अव्य.
इतीवाभिधायुकश्च [तदभिमतेऽस्मदनभिमते चाऽन्त-
र्धानाऽर्थे तथा अव्य. सतोऽस्य सामर्थ्याभावादित्य-
भिसन्धेः]) । ०) विप. (गो-) । बस. पू. प्रकृतिस्वरम्
(पावा २, २, २४; पा ६, २, १) ।

१) परि मध्ये (पा २, १, १८) इत्यत्र पू. वसं.
अस. सास्त्र. (पा ६, १, २२३) । इह तृतीया- (पा २,
४, ८४) इति सप्तम्या अम्भावाऽभावविकल्पो भवति ।

०) मलो. कस. सास्त्र. (पा ६, १, २२३) ।

१) पूर्वेण कुर्वीत इत्याख्यातेन संबन्धमिच्छुः प्राकरणिकम्
यनि. योगं तिरस्कुर्वन् SI. उपेक्ष्यः ।

२) सपा. अ. ५, २, १ विभे. ।

३) तु. उद्गी. वें. सा. GW. प्रभु. । सपां. माश १३,
८, ४, १२ आण्ड ४, १, १० । शौ १२, २, २३ पै १७,
३१, ३ तैत्रा ३, ७, ११, ३ तैषा ६, १०, २ आपश्रौ
९, १२, ४; १४, २२, ३ आपमं २, २२, २४ तित्रो...दधताम्
इति पाभे. ।

१) सपा. क ६, ७४, ३ विभे. । १) सपा. तै ६, २,
१, ६ मै ३, २, ६ क ३१, ७ अपावन्त इति पाभे. ।

२८, ६; क ४४, ६; ॥अन्त-
दधीत तै ६, ४, ९, ४; ॥अन्त-
दध्यात् तै ५, ५, ७, १५;
काठ ८, १०; २६, १; क ७, ६;
४०, ४.
॥अन्तर्धीयेत मै ३, ९, ४; काठ
३४, ५; ॥अन्तर्धीयेत काठ ३५,
१६; क ४८, १४.
अन्तर-दधान^१ - ना: शौ ५,
२८, ८; पै २, ५९, ६.
अन्तर-धौ^२ - धा: पै १,
१०२, ३.
अन्तर-धि^३ - धि: मै ४, ९,
४; शौ १२, २, ४४; पै १७,
३४, ५.
अन्तर-हित, ता^४ - ॥त: तै
६, १, १, १; मै ३, ६, १;
६^५; काठ २२, १३; २३, ३^६;
पै १३, १२, ३; ४^७; ६;
-तम् ॥काठ ८, ५; ३५, १६;
॥क ७, १; ४८, १४; शौ
१९, ४२, १; पै १३, १२, १;
३; ८; १३; -ता: ॥मै १, ८,
३; १०, १७^८; ॥काठ ३६,
१२^९; शौ ११, ११, १६; पै १३,

१२, १; ५^{१०}; ७^{११}; ९^{१२}; १३;
-तै पै ८, ९, ५^{१३}. [०त-अन्^{१४}
संवत्सर^{१५}].
॥अन्तर-द्विति^{१६} - त्यै तै ५, २,
४, ४; ६, ६, ३, ५; काठ १०, ५;
२०, ५^{१७}; २३, १; क ३१, ७^{१८};
३५, ७. [०ति-अन्^{१९}].
॥अन्तर-मांस^{२०} - सं काठ २३, ३.
अन्तर-यम्, > यच्छ (यमेन),
अन्तर्यच्छ ॥ १०, १०२, ३; मा
७, ४; का ७, २, १; तै १, ४,
३, १; २, २, १२, ४; मै १, ३, ५;
काठ ४, १; २७, २; क ३, १;
४२, २.
अन्तर-याम^{२१} - म: मा १३,
५५; १८, १९; का १४, ७,
४; १९, ७, १; तै ४, ३, २,
१; ७, ७, १; ॥६, ४, ६, १;
३; मै २, ७, १९; ११, ५; ॥४,
५, ५; ७, १; काठ १६, १९;
१८, ११; ॥२७, २^{२२}; ३; २८,
७^{२३}; क २५, ९; २८, ११;
॥४२, २^{२४}; ३; ॥४४, ७;
-॥मम् मै २, ७, १२^{२५}; ४, ५,
६^{२६}; काठ २७, १; क ४२, १;

-मस्य तै ३, १, ६, २; ६,
४, ६, १॥; -मात् मा १३,
५५; का १४, ७, ४; तै ४, ३,
२, १; मै २, ७, १९; काठ १६,
१९; क २५, ९; -मे मा ७,
५; का ७, २, २; तै १, ४, ३,
१; ६, ४, ६, ३; मै १, ३, ५;
काठ ४, १; क ३, १; -॥मेण
तै ६, ४, ६, १; क ४१, ८; -मेन
मै ४, ५, ९; काठ २६, १०. [०म-
२उपाशु^{२७}].
॥अन्तर्याम-त्व- -स्वम् तै
६, ४, ६, १.

॥अन्तर्याम-पात्र^{२८} - त्रम्
मै ४, ८, ८; काठ २७, २^{२९}; २८,
१०^{३०}; क ४२, २^{३१}; ४५, १^{३२};
-त्रेण तै ६, ५, ७, १^{३३}; मै
४, ७, १; काठ २८, ७^{३४}; क
४४, ७^{३५}.

? ॥अन्तर्यात्^{३६} क ८, ४^{३७}, ५^{३८}.

॥अन्तर-लोम^{३९} - मम् मै ३, ६, ६;
काठ २३, ३.

अन्तर-वत् - वन्त: मै ४, २, १३^{४०};
-वान् मै ४, २, १॥; शौ ९, ४,
३; पै १६, २४, ३.

१) सपा. मै ३, ४, ८ अवगृह्णीयात् इति पाभे. ।

२) गस. शानजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

३) गस. कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
पू. उपसर्गबद्धभावे उप. स्त्रियां भावे अङ् प्र. (पावा
१, ४, ६५; पा ३, ३; १०६) । प्र. स्वरः । टावि
स्वरेऽविशेषः ।

४) उप. किं प्र. (पा ३, ३, १२) । शेषं नापू. टि. द्र. ।

५) अन्तर (पा १, ४, ६५) इति गतित्वे- गस; कर्मणि
क्रेऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

६) पाठः? तु. सपा. शौ १९, ४२, १^० हितम् इति पाभे. ।

७) तु. टि. अन्तरिति- ।

८) सपा. मै ३, २, ६ अपहस्ये इति पाभे. ।

९) विप. (कृष्णाजिन-) वस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

१) =प्रह-विशेष- [तात्स्थान] सोमरस- [काठ २७, १];
अवलम्ब-साधन- (कृत्युपकरण-विशेष- [मै २, ७, १२; उ.
आपथौ १६, १८, ४]) । गस. उप. करणाधिकरणयोः
षज् प्र. । धाधादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

२) कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

३) मूलतः अन्तरियात् इत्यस्य रूपस्य सतः (तु.
पाभे. सेंटि. च) अन्तर्यायात् इत्यस्य वा रूपस्य सतो
लिपिविकारमात्रमेतद् इति कृत्वा मुपा. शोधाऽवकाशः ।
सपा. मै १, ७, ४ अन्तरियात् इति पाभे. ।

४) वस. पू. प्रकृतिस्वरम् । उप. समासान्तस्य
अपः प्र. (पा ५, ४, ११७) पिप्त्वान्निघाते स्वराऽभेदः ।
अकारान्तं बेह उप. (तु. टि. अज-लोम-) तेन च
समासान्ताऽनपेक्षा स्यात् ।

अन्तर्वर्ती^१ - णीती काठ ७,
१२^१; ८, १०; क ७, ९; - णीती:
ऋ ३, ५५, ५; १०, ९१, ६; कौ
२, ११७४; पै १४, १, १७;
- तीम् काठ ११, २॥

अन्तर्वर्ती^२ - र्नी मै ४, १,
९.

अन्तर √ वा > ?* अन्तर-वा- >
? अन्तर्वा-वत्^३ - वत् ऋ
१, ४०, ७; दि, ८, ३.

अन्तर √ विद् (ज्ञाने) > अन्तर-

विद्-स्^४ - दान् ऋ १, ७२,
७.

॥ अन्तर √ वृत् > अन्तर-वर्ती^५ -
- ती: काठ २५, १०; क ४०, ३;
- तीम् तै ६, २, १०, ७.

॥ अन्तर-वेदि^६ - दि तै १, ७, ५,
३; २, ४, ९, २; ५, ११, २;
६, ६, ४, १; ७, ५, ९, ४;
मै २, २, १; ३, ८, ९; ९,
४^{१६}; ४, १, ९; काठ २८, ६;
३१, ७; ३४, ५; क ४४, ६;

४७, ७.

अन्तर-हस्त^७ - स्तम् शौ ७, ५२,
२^{१६}.

अन्तर्हस्त्य^८ - स्तयम् पै १२,
९, ९^{१६}.

अन्तश् √ चक्ष^९, अन्तः... चष्टे
ऋ १, १९०, ७.

अन्तश् √ चर्, अन्तः... चरति
ऋ ३, ५५, ८.

अन्तश् √ छद् > छादि, अन्तश्छा-
दयसि शौ ९, ३, १४; पै १६,

१) स्त्रियां डीपि (पामवा ४, १, ३२) छन्दसि वैकल्पिको
नृग-आगमः (तु. नाउ.) ।

२) = सपा. माश्रौ १, ५, २, ३ प्रभृ. । तैत्रा १, २, १, १३
आपश्रौ ५, ८, ६ प्रभृ. अन्तर्वर्ती इति पाठे. ।

३) व्यु. ? अन्तर-वावत्- इति पपा. । तेन तत्र गस. उप.
प्रकृतिस्वरः अभिप्रेतः स्यादिति कृत्वा उप. < (√ वावद्
< √ वद्) इति वा (तु. सा. ऋ १, ४०, ७), < (√ वावा
< √ वा) इति वा (तु. रक. ऋ १, ४०, ७ सा. ऋ ६, ८,
३) यङ्छुग-वृत्तं सद् आद्युदात्तं (पा ६, १, १८९)
स्यात् । वस्तुतस्तु अन्तर्वा-वत्- इत्येवं विभक्तु-
महं सत् पपा. उक्तप्रकारेण विभक्तं स्यादिति सुवचम्
(तु. पपा. वातु-सावत्- इति) । अस्मिन् च यनि.
विभागे अन्तर्वा- इति गत्युत्तर-कृत-स्वरः प्रकृत्या
द्वितीये स्थले √ वावाद् इत्यस्यार्थसंगतेस्ततो निष्पत्ति-
र्नाऽऽद्वियेत । एवं √ वावा इत्यतोऽपि निष्पन्नस्य
सतो ह्रस्वोपधत्वं नोपपद्येतेति कृत्वा मृग्य एव सति
मार्गान्तरे विजन्ते वृत्ति प्रकृतिस्वरे सति पिन्नि-
हतेन स्वराऽविशेषकेण मनुपा युक्तत्वं द्र. (तु.
सा. ऋ १, ४०, ७) । प्रथमस्थलीयं रूपं क्वि. वि.
द्वितीयस्थलीयं च रूपं तुमः इत्येतत्-समाना-
धिकरणमिति कृत्वैतत् संगमनीयम् । एतत् प्राति.
= अन्तर-वत्- (यद्) इत्येवं कृत्वा यद् उप. प्रकृत्य-
शामन्यथासिद्धयित्वेव क्वचिद् व्याख्यानं कर्तुमिष्टं
भवति (तु. ORN.), एवं च यदन्यत्र क्वचिद् (तु.
GW. MW. NW.) उप. प्रकृतिप्रत्ययोभयोपेक्षापुर-
स्सरमिवैतद् अन्तर- इत्यतो निष्पन्नं सदपि ततो-
ऽभेदेनैव प्राहयितुमिष्टं भवति, तदस्मिन् भवति ।

प्रकृतिप्रत्ययोभयसार्थकत्वे सत्येव प्रथमे स्थलेऽन्तःप्रश्व-
सितगतिमद् यथा स्यात् तथेति कृत्वाऽन्तर्विशालत्व-
पर्यवसानकस्य स्वारविकस्यार्थस्य च (तु. PG २,
२१४) द्वितीये स्थले तथैवान्तर्भिन्नत्वपरिणाम्यर्थस्य
च (तु. गपू.) लाभदर्शनात् (तु. पंजा. वांछा-
< *वावन्त इति) अप्रतिबद्धः, विशालः, असंहत इत्या-
द्यर्थ इति दिङ्मात्रमिह समकेति । विस्तरस्तु वैश. द्र. ।

४) गस. कृत-स्वरः प्रकृत्या (तु. वें.) । यतु सा. पप.
'वावापृथिव्योर्मध्ये' इत्येवं व्याकषाणः समसं विभज्यतीव,
तच्चिन्त्यम् । उप. आख्याताशस्य कर्माभिसंबन्धशैथिल्य-
प्रसङ्गाद् द्वि. अनुपयोगात् ।

५) गस. उप. कर्चरि अच् प्र. (पा ३, १, १३४) ।
अन्तरालच्छिद्रपूरकपदार्थवृत्तित्वं द्र. (तु. सा. ; वैतु.
भा. अन्तर्वर्तीनप्रयोजककर्तृ-वृत्तित्वं पदयण् णिजन्तात्
प्र. इच्छुः, MW. च अन्तर्वर्तीनभाववृत्तित्वं पदयन्
वजा प्र. निष्पादुकः । वस्तुतस्तु अन्तरालवर्ति-
पदार्थोपयोगफलमात्रत्वस्य पराभिमतस्य भावरय द्र.
(तु. K.) । सर्वथाऽपि थाथादि-स्वरः (पा ६, २,
१४४) यथायोगं चरितार्थयितव्य इति (तु. समानार्थ
सप्रकृत्यं च पंजा. पचर [< *अपि-चर-]) ।

६) अस. साव. (पा ६, १, २२३) । वा. क्वि. द्र. ।

७) सकृत् सपा. काठ २६, ६ वेद्याम् इति पाठे. ।

८) सपा. 'हस्तम् < > *स्तयम् इति पाठे. ।

९) स्वार्थे यत् प्र. ।

१०) कर्मान्तिस्वरक्षणमभिप्रेतं स्यादिति कृत्वा गतिभावः
(तु. GW.; वैतु. वें. सा. PW. प्रभृ. च चष्ट-स्थित्यभि-
प्रायतः अर्थ. इति) ।

४०, १.

॥अन्तः-शर^{a/b}- -राः तै ५, ९, ६,
२; ६, १, ६, ५.

अन्तः✓शिलषू

अन्तः-इलेषू^c- -षः मा १३,

२५; १४, ६; १५; १६; २७;

१५, ५७; का १४, २, ११;

१५, १, ५; ४, ३; ८, ५; १६,

७, १; तै ४, ४, ११, १; मे २,

८, १२; ३, ३, ३; काठ १७, १०^३;क २६, ९^१.॥अन्तः-इलेषण^d- -णम् तै ५,

४, २, १; मे ४, ६, ५; -णाय काठ

२७, १०.

अन्तः-कोशु^e- -शः पै २०,

२९, ४.

॥अन्तः-सवसु^f- -सात् तै ७, ३,

१, ३.

अन्तः ✓स्था, > तिष्ठ, अन्त-

स्तिष्ठति^g शौ ६, ५३, २^h;अन्तस्तिष्ठसि पै १९, ८, २^h;अन्तस्तिष्ठतुⁱ शौ १, २, ४.अन्तस्तिष्ठः शौ १३, १, ५९^j;

अन्तस्तिष्ठः ऋ १०, ५७, १;

पै १७, २५, २.

अ(न्तै)न्तर, रा^k- -रः ऋ १,

३१, १३; ४४, १२; ६२, ४१,

१) मलो. कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

२) यत्तु मा. <अन्तः✓शू इच्छति, तन्न । प्रधानखण्ड-
पातनार्थं शरणक्रियायां प्रवृत्तायां मध्येऽनायासेनेव पततां शक्यता
नामभिप्रेतत्वात्तादृग्भिन्नैः तैः शरैर् अन्तर इत्यस्य साक्षात्-
संबन्धाभावे सति तेषां पतनक्रियायास्तद् विन. स्यादित्येवं
सुवचत्वात् । एस्थि. तस. सति मध्यमपदलोप एव
न विह गस. कश्चिदप्यवसरः स्यादिति । यदपि B.W.
प्रसू. इह २शर- (यद्र.) इति उप. भवतीत्याहुस्तत्र तेषां
प्रकरणाऽनवबोधजनितो भ्रम एव बीजम् ।

३) गस. भावे घञन्ते थाधादि-स्वरः । यत्तु उ. तस. इति
कृत्वा उप. <कर्तरि✓शिलषू इत्याह, यच्च म. एतदनु-
विदिषन्नापि उप. कर्मणि प्र. इति सा. भाष्याशमनु-
ब्रुवाणः (तु. सा. तै ४, ४, ११, १) व्याभिभ्रणमिव
करोति, तन्मन्दम् । इह सास्व. इति कृत्वा स्वरोपगतौ
संभवन्त्यामपि नाउ. समानप्रक्रियत्वेन व्याख्यानाहं प्राति.
तदसंगतिर्दर्शनात् (तु. नाउ.) । अर्वाञ्चोऽपीह तस.
च गस. च विवेकमकुर्वाणाः समानं बोध्याः स्युः ।

४) गस. लघुञन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
१९३; २, १३९) । यत्तु मा. बस. इतीव कृत्वा
व्याचष्टे, तन्नाऽऽश्रियेत । पूष. प्रकृतिस्वरस्य दुर्वारत्व-
प्रसङ्गात् (तु. नापू.) ।

५) अस. समासान्तः टच्^१ ङसं. (पा ५, ४, १०७) ।
चित्स्वरः ।

६) नाव्ययीभावात् (पा २, ४, ८३) इति सुब्लु-
गभावः पं. अमादेशाऽभावश्च । विवेच्यमानस्य शब्द-
स्याऽपक्रमणक्रियामपेक्षयाऽपादानकारकसामान्ये पं. द्र. (तु.
पाम.; वैतु. भा. यन्मते ल्यब्लोपे कर्मणि पं. भवति) ।

७) नः (अस्माकम्) अन्तर इति संबन्धमा-

स्थायाऽसंबन्धे इवाऽऽपयमाने दुरितानि विद्वा इति
पदे 'विनाशयन्' इत्यस्या आक्षिप्तायाः क्रियायाः कर्मा-
भावयन् सा. चिन्त्यः । परिग्रहणाधन्तरभूते तिरो-
धापनार्थे अन्तर इत्यस्य गतिभावस्य (पा १, ४, ६५)
प्रागनुमतत्वात् ।

८) सपा. परस्परं पाभे.; शौ १२, २, २८ अति-
क्रामन्तः इति, पै १३, ९, १९ अपतिष्ठान् इति च पाभे. ।

९) रोगस्य चाऽऽस्त्रावस्य चोभयस्याऽधःकारकत्वेन
मुञ्जस्य तन्मध्यवर्तिनी स्थितिराशंसिता भवतीति यत्
सा. आचष्टे, तन्न । मध्यवर्तिनो मध्यवर्तयितव्ययोः
परस्पर-संस्पर्धाधःकारत्वेनैवोपयोग-परिसमाप्तिदर्शनात्-
दुभयाधःकारकत्वेनोपयोगसंभवात् । न चेह मुञ्ज-
स्योक्तचरी रोगसामान्यविशेषमध्याऽवस्थितिराशंसिता
भवत्यपि तु तदुभयञ्चान्यतः स्तोतृश्चान्यतोऽपेक्ष्य
मध्येऽवस्थानमभीष्टं भवति येन मुञ्जप्रभावात् स्तोतृनपेक्ष्य
रोगस्य चाऽऽस्त्रावस्य च तिरोधापनं संसिध्येत । एस्थि.
'अस्माकं स्तोतृणां दृशो रोगं चाऽऽस्त्रावं चाऽन्तःस्थाय
तिरोधापय' इति तात्पर्यं द्र. । ततः अन्तर इत्यस्य गति-
भावश्चेति दिक् (तु. W.) ।

१०) अत्र नः इति द्विः न तु षः (वैतु. सा.) । तु. टि.
अन्तस्तिष्ठति ।

११) ३*अनु+आतिशयनिकः तरप् (=३*अनु+गत) तर-
इत्येवं मध्यमपदलोप इव द्र.) । प्र. च विन्निहतत्वं द्र.
(व्यु. तु. अनु-तर-, उत-तर-, प्र-तर-, वि-तर-) ।
यत्तु G.W. अन्त- + (तरप् >) र इत्येवं व्यु. आह,
तच्चिन्त्यम् । तत्र तत्र श्रुतौ तेनोपदिदर्शयिषितस्यान्त-
गतत्वपरिणत-समीपवर्तित्वस्वरूपस्याऽर्थस्याऽपेक्षयाऽन्तर-
भावाऽनुरम्जितस्याऽर्थस्य प्राकरणिकतरत्वेन प्रतीतिरिति
यावत् । वा. विप. द्र. ।

८; द, ६३, २ (८, १८, १४); द, ५, ४; ८, १८, १९; १०, ५३, १; मा १९, १६; २०, ८२†; का २१, २, ५; २२, ८, ३†; काठ ३५, १४†; क ४८, १३†; पै २, ५८, २१^०; ३; द, २२, २१; २२; -रम् ऋ १, १०, ९; द, ७५, १९; ७, १०१, ५; १०, ८२, ७; खि ३, १५, १२; ४, ५, ३७†; ४०†; मा १७, ३१†; १९, ८२; २५, २०; का १८, ३, ७†; २१, ६, ३; २७, २, १०; तै ४, ६, २, २†; ५, १, १०, ३†; मै २, १०, ३†; ३, ११, ९; १५, २०; ४, ८, ८†; काठ १८, १†; २०, १५†; ३८, ३; क २८, २†; कौ २, १२२२†; शौ १, १९, ४†; २, ३०, ४†; ७, १०५, १; पै १, २०, ४†; ५८, २; ७०, २; २, १७, ४†; ७३, ५; ५, १३, ६०; ९, ७, १२; १९, २९, ११; २०, ३५, ४; -रस्य ऋ [६, १५, ३; १०, ११५, ५ (६, १६, ३३)]; -रा ऋ १०, ९१, १३; मै

४, ३, ५†^०; -रा: खि २, ६, ६०; -तरा ऋ ३, १८, २; काठ ३५, १४; क ४८, १३; -राम् ऋ १, १०४, ६; तै ५, ७, १४, १; काठ ५३, ४; -णै तै ७, २, ९, २; ३; मै ४, ८, ८; काठ २७, ५; ३४, ८, क ४२, ५; -रेण ऋ १०, ३३, १; खि ५, ७, ४, ८; तै ५, ७, १२, १; काठ ६, ७; ५३, २; पै १, ६५, २; -रै: ऋ ६, ६२, १०; -रौ काठ ३४, ८^१. [°र-अन्, अव°]

॥अन्तर-कोशु- -शे तै ३, ४, १, ४; काठ १३, १०.

॥अन्तर-त(र>)रा^१ -रा तै ६, २, २, ७.

॥अन्तर-तुस(ः)^१ तै ६, १, १, ३; २, ११, २^३; ३; ३, ६, ४; ४, ९, ३; ५; ७, २, १०, ४; मै ४, १, १२^२; ५, ४^३; काठ २५, ९; १०; २६, १^३; ८; २७, १^१; ३४, ११; क ४०, २; ३; ४^१; ४१, ६; ४२, १^१.

॥अन्तरात्^१ काठ २२, १३;

२३, ३.

अन्तरा^१ ऋ ३, ४०, ९; ९, ८६, १३; १०, ८६, १६; १७; ८८, १५; १३९, २; १६२, ४; मा १३, २५; १४, ६; १५; १६; २७; १५, ५७; १७, ५९†; १९, ४१†^१; ४७†; २९, ६; का १४, २, ११; १५, १, ५; ४, ३^१; ८, ५; १६, ७, १; १८, ५, १०†; २१, ३, १२†; १८†; ३१, १, ६; तै ११, ६, ७; १७, १, १; १२, ५, ११, १; ६, २, २; ६, ४; ३, ५, ४, २; ४, ४, ११, २; ६, ३, ४†; ५, १, ११, २†; ७, २, ३; १६, १, १, ५; २, ६, २^१; ३; ७, १; ३; ८, ४^३; ३, १०, ३; ५, १, ४; ५; ११, ४, ८; १०; १२^३; ५, ११; ६, ७; ८, ६; ७^०; ९; ९, ८; १०, १७; २, १, ११; २, ५; ३, ६^१; ८†; ५, ९; ८, १२^१; १०, ५†; ३, २, ७; ३, ४; ७, १०; ८, ४^१; ५^१; ८^१; १०; ९, ४; १०, ४; ६; ११, १०†^१; १६, २†; ४, ५, ६; ६, ३^१; ५^१; ८, ३; १२, ३†; काठ ७, ७;

१) अन्तरा (अव्य.) इति शोधः (तु. सूको.) ।

२) सपा. तै ५, ७, १२, १ काठ ५३, २ बाह्यम् इति पाठे ।

३) पाठः सपा. पै १४, ३, १० अन्तरिक्षम् इति पाठे ।

४) अन्तरा इति शोधः (तु. प्रकरणम्) ।

५) याः अन्तराः > यान्तराः इति संधिरार्थः । मा यान्तरा याश्च > सपा. काठकब्राह्मणसंकलने लक्ष्मीसूक्ते १०७:६ सामान्तरायश्च इति विकृतः पाठे ।

६) मलो. कस. साख. (पा ६, १, २२३) ।

७) आतिशायनिकस्य तरपः नित्वान्निघाते स्वरे-ऽविशेषः । पाठे. अंहीयसी-> सी टि. द्र. ।

८) तसिः प्र. डसं. (पावा ५, ४, ४४) । तत्स्वरः ।

१) सपा. आपश्चौ १२, ११, १ मध्यमे परिधौ इति पाठे ।

२) स्वार्थे आतिः प्र. डसं. (पा ५, ३, ३४) । तत्स्वरः ।

३) मध्येऽर्थे च वितार्थे च अव्य. (तु. टि. अन्तरा इति) । पाप्र. तु अस्तातेरर्थे आच् प्र. डसं. (पा ५, ३, ३६) । चित्स्वरः ।

४) पाठे. अन्तरा ऋ ९, ६७, २३ द्र. ।

५) सपा. अन्तरा, शृङ्गे <> राशृङ्गाम् इति पाठे ।

६) अन्तराऽऽहुति- इति पदमेकमुद्दिश्य संदिहानः SBW. चिन्त्यः (तु. मै १, ४, १०; ५, ११) । तु. द्विज. टि. ।

७) सपा. काठ ६, ६ क ४, ५ मध्ये इति पाठे ।

१०, ५४, ७; ११, १; १२, २^०;
१३, १०; १५, १४, ४; १७,
१०; १९; १८, ३; २०, ८; २१,
६; २४, १; ६; २५, ३; ६^{१०};
९; २६, ९^१; २७, १०^३;
२८, ४^०; ८; ३१, ६; ७; ३४,
१६; ३६, १२; ३८, २^१; ४६,
२; ॥ क ४, ६; २६, ९^१;
२८, ३^१; ३१, १०; २१; ३७,
२^१; ७; ३८, ५; ३९, ३; ४०,
२^१; ४१, ७; ४४, ४; ८; शौ ३,
१५, २^१; ४, १६, ५; ५, २०, ७;
६, ५५, १^१; ७, ११४, ३; ८, ६, ३;
९, ३, १५; १३, ९; १०, ७, २८;
८, ३९; ११, ६, १४; ७, ११;
१०, ३४^१; १२, २, ४४; १३,
१, ५७; ५८; ३, ६; १४, २,

३४; १९, ५६, ४; १२०, ६, ९;
९६, ९४; १२६, १६; १७; पै १,
६५, २; ९३, ३; २, ७२, २; ३,
८, ४; ४, ९, ५; २१, ४; २२,
३; ५, १२, ३; ३२, ५; ६, २०,
१९; ७, ११, ५^१; ८, ९, ११^१;
९, ७, ५; २४, ८; ११, ५,
६; १६, २२, ४; ४०, ५; ७९,
३; १०३, ७^१; १५४, १; १७,
९, ९; ३४, ५; १८, १०, ४; १९,
२५, १; २; ४६, ४; २०, २६, ५;
२७, २-५; ३३, ६^१; ३६, ६.

॥ अन्तरा-श्रृङ्ग^१ - ऋक्ष^१ मै ३, ८,
५; काठ २५, ६; क ३९, ४.

अन्तरात्मन्- प्रष्ट. अन्तर द्र.

अन्तरास्त्रिका^१ क ४०, २.

अन्तर^१ √ इ अन्तर द्र.

अन्तरिक्ष^m - ०० क्ष मा ४, ७; का
४, ३, १; तै १, ३, ८, १; मै १,
२, २^१; १५; ३, ६, ४; ९, ७^१;
काठ २, २^१; ३, ६; क १, १४^१;
२, १३; शौ ६, १३०, ४; -क्षम्
क १, ५२, १३; ७३, ८; १०,
१३९, ३; ८९, १०; ९१, २२;
१११५, १; ४, १४, २ ७,
१०१, ६); २, १२, २; १५, २;
३, ८, ८; २२, २; ३०, ९^१; ३४,
१०; ५४, १९; ४, ५२, ७; ५३,
५; ५७, ३; ५, १, ११; ४२,
१६; ५४, ४; ५५, २; ८५, २;
३; ६, ८, २; ४७, ४; ६१, ११;
६९, ५; ७, ३५, ५; ९८, ३;
११०४, २३; १०, ५३, ५;
१८, १४, ७; १०, १५३, ३;

१) वैतु. SI. अन्तरै (रा-इ) टि-इति (तु. टि. एपू. नाउ. च)।

२) वैतु. एकतरत्र अन्तराऽऽहुति- इत्येकं पदं कुर्वन्
SI. चिन्त्यः (तु. टि. द्विपू. नापू. च)।

३) अन्तरातिष्ठत् इत्येवं योगं ब्रुवाणः SI. नितरां
चिन्त्यः (तु. स एव काठ १०, ७^१ इत्यत्र)।

४) सपा. मै ३, ९, ८ मध्यतः इति पाभे.।

५) अन्तः... नयति इत्याख्यातिकं योगमिच्छुः SI.
चिन्त्यः। १) पाभे. अन्तर ऋ ९, ६७, २३ द्र.।

२) पाभे. अतु पै १९, ४९, ४ द्र.।

३) पाभे. अतु पै १९, ९, २ द्र.।

४) पाभे. अन्तर शौ १, २, ४ द्र.।

५) अन्तरा द्वितीयया वा इत्येवम् उस्. (पा २, १, १८; ३, ४)
अस. सास्व. (पा ६, १, २३३)। मूलतः द्वि१ सत् वा.
क्रि. वि. द्र.। ६) पाभे. अन्तरा तै ६, २, ८, ४ द्र.।

१) शोधस्य कृते नाका मै ३, ८, ८ टि. द्र.।

२) = यावापृथिव्योर् अन्तरालवर्ति-प्रदेश- (= आकाश-)।
भ्यु. ? पपा. दुरुहावयवत्वात् नावग्रहः। अन्तरा
(वा, इकारोपपत्त्यर्थम् अन्तरा इमे [यावापृथिव्यौ] वा)
क्षान्तम् इति या (२, १०) द्वि-प्रस्तारः प्रथमः कल्पः।
तत्र अन्तर इति वा तस्य अन्तरा इति रूपं वा पूष.
अभिप्रेतं स्यादिति प्रतीयते। एवं क्षान्तम् इत्युभय-

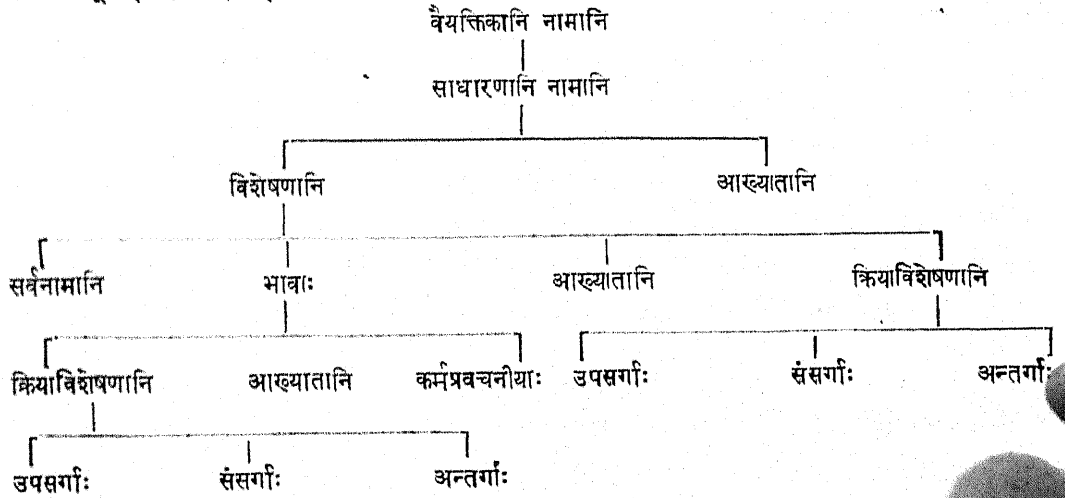
कोटिसाधारणम् उप. < √ अक्ष इति च प्रतीयते
[= शान्तं स्पन्दनशून्यम् (तु. स्क. [या २, १०])]। न त्वर्थः
कश्चित्तनार्थेनेति कृत्वा उप. क्षा- अन्तम् इति वा
विभज्येत (= पृथिव्यन्तमिति दु. [या २, १०])।
क्षान्तम् इति द्वितीयकोटिं न स्पृशेदिति क्ष- इति उप.
< √ क्षि 'निवासे' (एवं पुनः या [२, ६]) संनिर्गः
द्र. इति वा, क्षोणी- इत्येतदार्थाऽऽशाऽवशेषमात्रं धेति
स्क. आह। अथ (शरीरेषु) अन्तरक्षयम् इति वेति
द्वितीयः या. (गद.) कल्पो भवति। तदेतद् अन्तर इति
अक्षय- (= क्षय-रहित-) इति वा विभज्येत (तु. स्क.;
√ क्षि 'निवासे' इत्येतदर्थानुगतितादवधार्यम्) अन्तर-
इति क्षय- इति वेति। अथापि उप. < √ ईक्ष इत्यपरः
कल्पो भवति (तु. अक्षी. अभा. P.W. च)। अथान्ततः
यनि. अन्तर > रि इति स१ पूष. स्यात्, (√ क्षि 'निवासे')
+ अधिकरणे ङः प्र. उस्. [पा ३, २, १७] > ईक्ष- इति
उप. च (तु. G.W.; गपू. या. अन्तरिक्षम् इति मूको.
पाभे. च [तु. ल.])। एवं तावच्च चरमे कल्पे तस्य पूष. सप्त.
इति कृत्वा पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २), सप्त. अलुक्
च (वैतु. यु-क्ष- [यत्र उच. कृत्-स्वरः प्रकृत्या])।

३) = सपा. माश ३, ३, ४, २। क ८, ४२, १ काठ २, ६
क १, १९ प्रमू. विश्ववेदाः इति पाभे.।

चोपसर्गतया चाऽऽर्थपरिणामवैविध्यं चाऽन्यतो भेजिरे^१ ।

- (ऋ) तस्य तस्य संबद्धस्य सतोऽर्थस्य वाचकभूताभ्यस्ताभ्य आधारध्वनीयपरंपराभ्यो भूयो-
नियतप्रयोगाभ्यः सतीभ्य आदौ यथावस्थिताऽवयवीयस्वरपार्थक्यं चाऽपरिनिष्ठितसमासधर्मं च
सत्^२ कालनैकस्वरतामापन्नं सकलं द्वन्द्वादिकं सामासिकं वृत्तं प्रादुर्बभूव । द्वन्द्व-तत्पुरुषावन्तोदात्तौ
प्रादि-बहुव्रीही चाऽऽद्युदात्तौ बभूवतुरित्येतया मौलिकसामान्यविवेकदृष्ट्या येऽप्यन्तोदात्ताः
समासा बहुव्रीहिर्त्वेन च मध्योदात्ताः समासास्तत्पुरुषत्वेन च पाणिनीयेऽनुशिष्टा भवन्ति^३,
तेऽवग्रहस्थितिपरिवर्तनेन यथायोगं तत्पुरुषत्वेन च बहुव्रीहिर्त्वेन चोद्देश्याः स्युः ।
- (ऋ) अनेकाच्चाः सन्तः कृतश्च तद्धिताश्च तत्परकप्रसिद्धिकप्रत्ययाऽऽख्यानामभावाद् मौलिकस्थित्य-
नुरोधेनाऽऽधारध्वनीयाः समासविशेषा एव भवन्ति ।
- (लृ) स्त्रीप्रत्ययान्ततया प्रसिद्धानि शब्दरूपाण्यपि तत्परकप्रत्ययाऽभावसामान्याद् मूलतः समास-संवृत्त-
कान्येव भवन्ति (तु. पृ. ४६७^४) ।
- (ए) सुतिङ्प्रत्ययप्रत्ययान्ततया प्रसिद्धानि चाऽपि शब्दरूपाणि तत्प्रत्ययाऽभावसामान्यात् समास-
संवृत्तकान्येव भवन्ति^५ ।
- (ए) बहवः पाणिनीया धातवोऽप्यनेकाऽवयवत्वात् समास-सधर्माणो भवन्ति (तु. पृ. ५६८^०) ।
- (ऐ) ये चाऽनेकार्था इत्येवं प्रसिद्धिभाजः शब्दा भवन्ति, ते स्वीयतत्तदर्थपरस्परवैशिष्ट्यात्मकत्वाऽभावे
सति मूलतत्तत्तदर्थवाचकत्वेन भिन्ना एव सन्तः कालेन वर्णविकाराऽऽदितः परिणतायाः
सर्वणताया वशोदेकत्वमिवाऽऽपन्ना भवन्ति (तु. पृ. ४९८^०, ५६८^०, ६२५^४) ।
- (ओ) ये चाऽप्यभिन्नार्था इत्येवं प्रसिद्धिभाजः शब्दा भवन्ति, तेषामपि बहवो मूलतोऽन्योन्यमभिन्ना एव
सन्तः कालेन विवर्णतया परिणता भूत्वा परस्परं भेदतो व्यवहारमापन्ना भवन्ति (तु. पुनर्से, भूयस-) ।

^१ प्रथममसमस्तानां च कालेन समस्तानां च सतामाधारध्वनीनामयं ततोऽवृत्तिवैशिष्ट्यकमस्तावदनया
तालिकया भूय इव स्पष्टः स्यात्—

^१ यतु. वावु इति *भृ-भृ- इत्येतदादिस्वरूपतयोपपाद्यमानम् ।

^२ तु. पा ६, २, २ उड; १६२ उड ।

^३ 'तवै' इत्यन्तानि द्विस्वराणि पदानि चान्यतोऽल्लुक्समासाश्चान्यतोऽत्र ज्ञापकतां यान्ति (तु. पुनर्से,

बृहस्पति-) ।

३; २०, १०; ३५, ३; ३९, ४;
 ५, ३; ३१; ९, ७; २८, २; ६;
 ४०; १; १२०, १; २; ७, १;
 २; ६, ११; ७, २; ८, १, १२;
 ४, २३१; ८, ५; २१; २२; ९,
 १, २१; ३, १५; ५, २०; १२,
 ५; १५, २४; १०, २, २४; २५;
 ५, २६; ७, ३; १२; ३२; ३५;
 ८, ३६; ९, १०; ११, २, १०;
 २७; ७, ४; ८, ६; ११, ४; १२,
 १, २०; ५३; ३, २०; २६;
 १३, १, ७; ९; १६; ३३; २,
 ३२; ३५१; ४५; ७, ३; १४,
 २, ६९; १५, १७, २; १७, १,
 १३; १८, २, ९; ४९; ३, ५९;
 ४, ५; ६; १२, ६, ८१; ९, १;
 १४; १०, ५१; १५, ५; ३२, ९;
 ५८, २; १२०, ११, १०; २८, १;
 ३४, २; ३९, २; ४९, १६; ८७, ३;
 ९३, ६; १०७, १४; १४३, ८; पै
 १, २३, २; २७, १; ४०, ३;
 ९३, ३; ११०, २; २, ३, २, ५,
 ११; ७२, १; ७६, ५; ८०, ५; ८२,
 ४; ३, १२, ७; २३, ३; २५, १;
 ३५, ५; ३८, ८; ४, १, ४१०;
 ११, ५; ५, ४, ३१; ५, २; १३,
 ३; २२, २; ३२, ३; ४०, २;
 ६, ५, २; १८, ५; २२, १२; ८, ६,
 १; १९, ३; ९, ११, ३; २३, २;
 १२, ४, ९; १३, ७, २१; ८,
 ५१; १२, १; १४, ३, १००;
 १५, १३, ४; १६, २, ३; ११,
 ३१; २९, ५; ३०, ११; ३१, १;

३४, १; ४०, ६; ५०, ९; १०;
 ६१, ३; ४; ७०, १; ७१, ४;
 ९६, २; ८; ९८, ६; ९९, ६;
 १०४, १०; १०५, ४; १०६, ७;
 १३१, २; १३६, १०; १३९,
 ६; १५०, २; ९; १५१, १; १५३,
 ४; १७, ३; १६, १; ७, ३; ८, ३;
 १०, ३; ७; ३७, १०; ३८, ५; १८,
 १३, ९; १५, ७; ९; १६, ६; १८,
 ३; २३, १०; २४, २१; २५, ५;
 ९; २६, ४; १२, १, १२; १९,
 १३; २९, ३१; ३३, २; ४१, २;
 ४४, २; ४५, १४; ५०, १; २०, १,
 २; ५१; ३, ८; -क्षरय क्र १,
 ११०, ६; खि ५, ७, ४, १३;
 मा ६, १९; १४, ५; १२; १४;
 का ६, ४, ३; १५, १, ५; ४,
 २; ३; तै १, ३, ६, २०, २;
 २, ४, ११, ५१; ३, ४, ५, १;
 ४, ३, ६, १; ४, ६, १; २; ७,
 १; मै १, २, १७; २, ४, ५१;
 ७, १६; ८, १; १४; १३, १८;
 ३, ८, ९१; ४, ११, १; ३०;
 ९, ४; ६; १०; काठ ३, ३०; ७;
 ७, १२; १७, १; १०; २२, ५१;
 २६, ६०; ३०, १०; ३७, ११;
 ३९, ९; ४०, ३; क २, १००;
 १४; ६, २; २५, १०; २६, ९;
 ४१, ४०; ४६, ८१; शौ ५, २४,
 ८; पै २, ६१, १; १५, ७, ३;
 १९, ५३, ८; -क्षा क्र ६, २२,
 ८; ७, ७५, ३; शौ २०, ३६,
 ८; -क्षाणि क्र १, ३५, ७; ८;

१६, १५; १२, २४; १०, ४४, ८;
 ६५, ४; शौ १२, २७, ३;
 १२०, ९४, ८; पै १०, ७, ३;
 १८, २५, १०; १२, ४१, ४;
 -क्षा क्र १, ४८, १२; ६१,
 ९; ३, ३०, ११; ४६, ३; ५,
 ५३, ८; ८, ३, २०; ८, ३; ४;
 २, ६३, २७; १०, ६८, ५;
 ७०, ११; ८९, ११; १५८,
 १; खि ५, ७, ४, ९; मा ४, ६;
 ५, १९; ६, ११; १७, ६७;
 १८, ५५; का ४, २, ४; ५, ५,
 ७; ६, २, ७; १८, ६, ३; २०,
 ३, ५; तै १, २, २, ३; १३,
 २; ६, ६, १; २, ४, ८, १;
 १४, २१; ३, १, १०, २; २, ४,
 ३; ३, ३, ३; ५, ५, १; २;
 ४, ६, ५, १; ७, १३, २; ५, ७,
 ६, २; ६, १, ४, २१; मै १,
 २, २; ९, २, ४, ७; ७, १५;
 ८, १४; १०, ६; १२, ३; १३, ३;
 ३, १, ४१; ३, ४१; ९; ६,
 ८; १६, ३१; ४, ३, ४१; ६,
 ६; १२, २१; काठ २, ३; १०;
 ७, १३; १४; ८, १७; ११,
 ९; १८, ४; १५; २१, ६; ९;
 २४, १०; ३४, ४; ३५, ७;
 ३९, ८; क १, १६; २, ४; ६,
 २; ३; २८, ४; २९, ४; ३१,
 २११; ३८, ३१; ४८, ९;
 को २, २३६; १०५०; जै
 ३, २१, ११; शौ ४, १०, १;
 १४, ३; ४०, ६; ५, १०, ८;

०) सपा. शौ १३, २, ४१ समुद्रम् इति पामे. ।

१) पामे. अन्तरिक्षम् क्र ३, ३०, ९ द्र. ।

०) पामे. अन्तरिक्षम् पै ५, १३, ६ द्र. ।

०) सपा. आपश्चौ ७, ११, ९ । मै १, २, १४; माश्चौ
 १, ८, २, २८ दिवः इति पामे. ।

०) सपा. तैत्रा ३, २, ३, १ एषां लोकाणाम् इति पामे. ।

१) सपा. तां १, ३, २; ६, ७, २ ? अन्तरिक्षाभ्यः (यत्र
 'क्ष्याभ्यः' इति शोधः [तु. BO.] इति, जैमि १, ८३
 आन्तरिक्षेभ्यः इति पामे. । ०) सपा. क्र ६, ४७, २७ ओजः,
 उद्धृतम् इति विभे. । १) पामे. अन्तरिक्षम् ९, ८६, ४ द्र. ।

६, १२४, १; २; ७, २७, ८;
 ९, १, १२०, १, १३, ५, २६;
 १२, ११, ११; १३, ७, ३;
 १६, ४, ४; ७, ६; १८, ४, ९;
 १९, ३, १; ३५, ४; २०, १६
 ५; ३५, ९; २, ५७, १;
 ३, ३१, १-८; ३८, ८; ४, २५,
 १; ७, १३, ३; १०, ६, ८;
 ११, ४, ४; १३, १४, १४;
 १५, २२, ८; १६, ३२, १;
 ३६, ३; १८, ६; १३१, २;
 १९, ४०, ५; २०, ६, ८; २०,
 १-क्षाय मा ५, २६; ६, १;
 २२, २७; २९, २४, २६; ३०,
 २१; ३९, १; का ५, ७, १; ६,
 १, १; २४, १३, १; १६, १;
 २६, ६, १; ३४, ४, ३; ३९,
 १, १; तै १, १, ११, १; ३, १,
 १; ६, १; १०, २; ८, १३, ३;
 २, ६, ५, ११; ३, ५, ८, १;
 ४, ४, १, १; २, ३; ६, २;
 ६, २, १०, २१; ३, ४, १;
 ७, १, ११, १; १५, १; १७,
 १; ५, ११, १; २३, १; मै
 १, २, ११; १४; ३, ३५; २,
 ८, ८; ३, ८, ९; ९, ३; १२,
 ७; १०; १२; १४, ७; ४, १,
 ११; काठ १, १२; २, १२;
 ३, ३; १५, ३; १७, ७; २६,
 ५; २९, ५; ३०, ५; १०; ३१,
 ११; ३४, ५; ३७, १५; १६;
 १७; ४०, ४; ४१, २; ६; ८;
 ४५, ३; २०; ५१, ६; क १,

१२; २, ६; १०; २६, ६; ४१,
 ३; ४५, ६; ४६, ८१; ४७,
 ११; शौ ५, ९, ३; ४; ६, १०,
 २; ७, १०७, १; ११, २, ४;
 पै ६, १३, ११; १६, ९३, ८;
 १०४, ४; ११८, ६; १२, २७,
 ६; २०, ३९, ४; -क्षे ऋ १,
 ३५, ११; १६५, २; २, १४,
 ३; ३०, ३; ४०, ४; ३, ६, ८;
 ५, ५२, ७; १७३, १; ८, ९७,
 ५; ८५, ५; ६, ४६, ११; ५२,
 १३; ५८, ३; ७, ३९, ३; ८,
 ९, २; १०, ६; ९, २७, ६;
 १०, ५, ५; ८०, ५; ८७, ३;
 ६; १२१, ५; १६८, ३; खि १,
 १२, ३; २, १४, १०; ४,
 ११, ११^०; मा २, २५; ६,
 ३३; ११, १२; १३, ६; १५,
 १०-१४; १६, ५५; ६५;
 १८, ३६; २३, २; ३२, ६; १;
 ३३, ५३; ३४, २७; ३८,
 १८; का २, ६, ३; ६, ८, ४;
 १२, २, १; १४, १, ६; १६, ३,
 २; ५; ८; ११; १४; १७, ८,
 ९; १८; २०, १, ७; २५, १, २;
 २९, ४, १; ३२, ४, १०; १;
 ३३, १, २१; ३८, ५, १; तै
 १, ४, १, २; १२, ४, १२, ३;
 ४; १४, ५; ६, १, ३; ३, २,
 ८, ६; ५, ४, १; ३१; ४, १, २,
 १; ८, ५; २, ८, ३; ४, ७,
 १; ५, ११, १; २; ७, १२, २;
 ५, १२, ७, १; २; १३, २, १;

११, १; ६, १, १; ४; १६, १,
 २, ३; ४, २; ३, २, १; ६, १,
 १; ८, ३; ७, ४, ११, ११;
 ५, २४, १; मै १, ३, ३; १५;
 ४, २; ३; ८१; ११, ५१;
 २, २, १३१; ४, ३२१; ७,
 २; १५; ८, ९; १३; ९,
 ९; १२, १; १३, १; १६; ३,
 १, ३; २, ६१; ८, १२१;
 ४, १, ८१; ३, ४१; ६, ६; ९,
 १०; ११, ३; १२, १;
 ११४, १, ५; १६; काठ ३, १;
 १०; ५, ६; ७, १३; ९, १८;
 १४, ५; ९; १६, १; १३; १५;
 १७, १६; १८, १३; २०, ५;
 २१, ३; २२, ५; २३, २; ५;
 २५, ८; २६, २; २७, २;
 २८, १; ४; ३१, ६; १४; ३२,
 ६; ३३, ३; ५; ३४, ५; ३५, ७;
 ४१, १; क २, ८; १७, ६, २;
 २५, ६; २७, ६; २९, २; ३१,
 ७; १८; ३५, ८; ३६, २१;
 १४०, १; ५; ४२, २१; ४४, १;
 ४१; ४७, ६; ४८, ९; कौ २,
 ६४०; ११९४; १३, ५, ७;
 शौ १, ३०, ३; ३२, २; ३३, ३;
 २, १०, ३; ४, ८, ५; १४, ८; २५,
 २; ३९, ३; ७, ६८, १; १०२, ८;
 ८, १३, ३; ११, १; ९, ४,
 १०; ११, ८; ११, २, २३; १२,
 २; ८; १३, २, ३०; ३, २२; १५,
 १३, ४; १७, १, १२; १८, ३,
 ६३; १९, ८, १; २७, १२; १;

अ) सपा. मै १, २, १७ काठ ३, ७, क २, १४ वाताय
 इति पाभे. ।

ब) सपा. काशि १३५: ७ अन्तरे इति पाभे. ।

ग) सपा. मै ४, ५, ६ प्रजासु इति पाभे. ।

घ) सपा. काठ ३७, ९ अन्तरिक्षाः इति पाभे. ।

१) तु. W. Gri.; वैत. अन्तरिक्षे, न (तु. पपा.) इति
 सतः पाठस्य स्थाने सा. RW. अन्तरिक्षेण इति ?

१) सपा. ऋ १, १३९, ११ प्रम. मास ४, २, २,
 ९ अप्सुक्षितः इति, तै १, ४, १०, १ काठ ४, ५ अप्सुषुदः
 इति च पाभे. ।

२०, १३९, २; पै १, १४, ३;
 २५, ३; ८४, ४; ९१, १; ४;
 १०७, ४; ५; २, ७६, ६; ४, २, ६;
 ३४, २; ५, १३, २; २६, ८;
 ३६, २; ७, १३, ४; ८, ८, २;
 १०, ८, २; १४, १, ४; ११;
 १५, १९, ८; २१, ८; २२, ४;
 १६, १६, ३; २४, १०; ९९,
 २; १०६, ३; ११७, २; १३३,
 ८; १८, २३, ७; ३१, ७; १९, २,
 १२; २२, १; २०, १५, ९; ३२,
 ९; -क्षेत्र ऋ १, १२५, ७; ८,
 ७, ३५, १०, १३६, ४; १६१,
 १४; २, ५, २; १६३, ८; ६५,
 १६; मा १५, ६; ३८, ६;
 का १६, २, १; ३८, १, ६;
 तै २, ६, ७, २; ३, १, ६,
 ११; ५, २, १२, २; ६, ४,
 १, २१; ७, ५, २३, १; मै
 ४, ९, ७; काठ ६, ८; १२, ४;
 २२, ७; २६, १०; ४५, २०;
 ५०, ६; क ४, ७; ३५, ११;
 ४१, ८; १; † कौ २, १८३;
 ५६७; † जै ३, १७, ४; ४, २८,
 ६; शौ ४, २०, ९; ३८, ५-
 ७; ६, ८०, १; ११, ४, ८;
 १३, ३, १३; १९, १७, २;
 १९, २; पै ५, ३५, २; ३८,
 ४; ७, १४, २; १६, २; ८,

६, १०; १७, २; १६, ५७, १०;
 १९, १६, १२; २०, ११; -क्षेत्र
 काठ ३९, ५.
 अन्तरिक्ष-क्षिप्त^१ - क्षिते तै ७,
 ५, २४, १; काठ ४१, १.
 अन्तरिक्ष-दा^२ - दा: काठ ३९,
 ९.
 अन्तरिक्ष-देवता- > अन्त-
 रिक्षदेवता^३ - स्य: तै ६, १,
 ११, २; २, २, ६; ४, ५, ५; मै ३,
 ७, ८; ९, १; ७; १०, १; काठ १९,
 २; २३, ५; २४, ६; २६, २; ६;
 २७, १; २; क ३७, ७; ४०, ५;
 ४१, ४; ४२, १; २; -स्या: मै
 ४, १, १; काठ ३०, १०; क
 ४६, ८.
 † अन्तरिक्ष-प्रा^४ - प्रा: ऋ ७,
 ४५, १; ९, ८६, १४; मै ४,
 १४, ६; काठ १७, १९; -प्रा
 ऋ १, ५१, २; १०, १५,
 १७.
 अन्तरिक्ष-पुत्र^५ - पुत्रि: ऋ १,
 ११६, ३.
 अन्तरिक्ष-भागा^६ - गा: तै २,
 ४, ८, २; मै २, ४, ७; ८; काठ
 ११, ९.
 अन्तरिक्ष-यानी^७ - नी तै ४,
 ४, ६, २; काठ २२, ५.
 अन्तरिक्ष-वत् - वन्तम् शौ १९,

१८, २; पै ७, १७, २.
 अन्तरिक्ष-संशित^८ - त: शौ
 १०, ५, २६; पै १६, १३१,
 २.
 अन्तरिक्ष-सुद^९ - † सत् ऋ ४,
 ४०, ५; मा १०, २४; १२,
 १४; का ११, ७, ४; १३,
 १, १५; तै १, ८, १५, २; ४,
 २, १, ५; ४, ७, १६; ५, ३,
 ११, ११; मै २, ६, १२; ८,
 १३६; ३, १, ६१; २, १; ४,
 ४, ६; काठ १५, ८; १६, ८;
 २२, ५६; -सद: शौ १०, ९,
 १२; ११, ८, १२; पै १५,
 १४, ७; १६, १३७, २;
 -सदम् मा ९, २; का १०, १,
 ३; तै १, ७, १२, १; मै १,
 ११, ४; ३, २, ११; काठ
 १४, ३; -सदम्भ्य: शौ १८, ४,
 ७९.
 अन्तरिक्ष-स्पृश^{१०} - स्पृक् मै ४,
 ९, ७.
 अन्तरिक्षात्^{११} - > अन्तरिक्षात्-
 सैद^{१२} - सद: पै २, ५३, ६;
 -सदे पै २, ५४, ६.
 † अन्तरिक्ष, क्षया^{१३} - क्षया ऋ
 ९, ३६, १५; ६४, ६; कौ २,
 ३८६; जै ३, ३१, ६; -क्षया: ऋ
 ५, ५४, ९.

१) पाभे. अन्तरिक्षे शौ १९, २७, १२ द्र. ।

२) उस. कर्तरि क्विबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
 १, १६२; २, १३९) ।

३) विप. (इष्टका-) । कर्मण्युपपदे √ दा (दाने) + विच् प्र. ।

४) तादर्थ्ये यत् प्र. (पा ५, ४, २४) । तित्स्वरः ।

५) कर्मण्युपपदे विजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

६) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

७) तु. टि. अग्ने-यानी- ।

८) विप. (उदवज्र-) । सस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

(पा ६, २, २) ।

१) उस. कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । उप.
 √ स्पृश + क्विबन् प्र. (पा ३, २, ५८) ।

२) नाउ. व्यु. औपयिकः द्र. । अयतातेरर्थे आतिः प्र.
 उसं. (पा ५, ३, ३४) । तत्स्वरः ।

३) विप. (पथ्या-, वसु-) । तस्येदमित्यर्थे पिन्निहतत्वात्
 खराऽविशेषकरः यत् प्र. उसं. (पा ४, ३, १२१) । मत्वर्थ-
 प्रसिद्धो ह्यसौ प्र. भवति (तु. पावा ५, २, १२०) । तस्येदमी-
 योऽर्थश्च व्यत्यासेन मत्वर्थतः प्रति भवतीत्यभिसन्धिः ।

२ अन्तरिक्ष्य, क्षया^a - क्षयाः काठ
३७, ९^b; -क्षयान्^c मै ३, १५;
४, ६, ६; काठ ३५, ७; क ४८, ९;
-क्षयेण काठ ७, १३^d; क ६, ३;
-क्षयैः काठ ३५, २; क ४८, ३.

आन्तरिक्ष^d - क्षः मा २४, ३४;
का २६, ७, ४; तै ५, ५,
२०, १; मै ३, १४, १६;
काठ ४७, १०; -क्षाः मा २४,
१०; का २६, २, ५; मै ३, १३,
११. [°क्ष-पार्थिव°].

अन्तर^e ✓ ई, अन्तर^f ✓ गा, अन्तर-
गोष्ठ, अन्तर^g ✓ छद् प्रभु.
अन्तर^h द्र.

*अन्-तस्^o

अन्तस्-पथⁱ - -थाः ऋ ५, ५२, १०.

† अन्ति^k ऋ १, ७९, ११; ८४, १७;
८९, ९; ९४, ९; १६७, ९;
१७६, १; २, २७, ३; ४, ८२,
१८ (७, ६०, ३; ८, २५,
७); ४, ३; ५, १०; ५, ४४,
११; ७६, २; ८, ११, ४; ८७३,
१-१८; ९, १९, ७; ६७, २१;
९१, ४; मा १३, ११; २५,
२२; का १४, १, ११; २७,
११, ९; तै १, २, १४, २; ६,
३, १६; मै २, ७, १५; ४, १४,
२; काठ १६, १५; ३५, १;
क २५, ६; कौ २, ११०३; शौ
१०, ४, ९, ८, ३२^l; १८, १, २३;
पै १२, १, ९; १६, १५, ९६.
अन्ति-कु^m - कम् ऋ १०, १६१,

२; तै ६, २, २, ४॥; मै
३, ८, २॥; काठ २४,
९॥; क ३८, २॥; † शौ ३, ११,
२; २०, ९६, ७; पै १, ६२, २;
-कात् शौ ४, १६, १; १२,
२, ३८; ५०; ५२; पै १७, ३३,
८; ३४, १०; ११; -कः ऋ ८ (७,
७७, ४) ९, ७८, ५; मा ४०, ५;
का ४०, १, ५.

अन्ति-स्थⁿ - स्थः खि ४, ५,
१४.

अन्ति-गृह^o - हात् ऋ १०, ९५,
४.

? अन्ति-तस्^p शौ ६, ४, २; ८, ५,
११; पै १९, २, २.

† अन्ति-तस् (ः)^q ऋ १,

१) विप. (२अप्, ज्योतिस्, देव-प्रभु.) । तात्रभाविक
यति प्र. (पा ४, ४, ११०) तित्-स्वरः ।

२) पाभे. अन्तरिक्षे शौ ४, ८, ५ द्र. ।

३) सपा. तै ३, २, ८, ६ वृयांसि इति पाभे. ।

४) विप. (अलज-धूम- [= धूमवर्ण-गञ्ज-]) । साऽस्य-
देवतीयः अण् प्र. (पा ४, २, २४) । तत्स्वरः ।

५) ३अनु+तसि ल् प्र. लिट्स्वरश्च ।

६) तु. टि. अनु-पथ- । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् । उप. यद्र. ।
पाप्र. तु समासान्तः अप् प्र. (पिबिहतः) डस्. (पा ५, ४, ७४) ।

७) ✓ *अन् (प्रतिबन्धे) + भावे क्तिन् प्र. ।
निस्वरश्चेत्येवं निष्पन्नं सत् किंवि. इव वा प्रादि-
वद् वा समस्तं चाऽसमस्तं चोपलभ्यते । तेन न.
द्वि१ इतीवोपलभ्यमानं सत् अव्य. इतीवोपलक्ष्यते ।
एवं तावदेतत् प्राति. अन्ति-कु- इत्येतत्-प्रकृतिकं
सत् (WW १, ६७) पाप्र. तद्विकृति-तया (पावा ६, ४,
१४९) प्रतिपाद्यमानं मूलतो विवृण्वन् भवति । उभयोरपि
प्रकारयोर्मौलिकः ✓ *अन् (प्रतिबन्धे) इति वा, एतदभि-
निर्वृतं कृदन्तं वाऽव्यभिचरितः प्रथमोऽव्यवो यथा भवति
तथा नाड. भूय उपपाद्यमानं द्र. ।

८) स्वार्थे कः प्र. उस्. (पा ५, ४, २८) । तत्स्वरः
(तु. दूर-कु- ऋ ९, ७८, ५) । मूलतः अन्त->
अन्ति-कु->अन्ति- इत्यस्मिन् संक्रमकल्पे त्व् अन्तो-

दात्तत्त्वार्थम् इवार्थे ठच् प्र. उस्. (पा ५, ३, १०९) ।

उभयथाऽव्यवर्तितनस्य विप. सतस्तु निष्पत्त्यर्थं चातुरार्थि-
कः ठच् प्र. उस्. (पा ४, १, ८०) स्यात् । आ/नी>
अन्ति-कु- इति या (३, ९) मतं भवति ।

१) उस्. कान्ते थायादि-स्वरः (पा ३, २, ४; ६, २, १४४) ।

२) अधिकरणार्थप्रधान-निपात-भूतं पूष. इति कृत्वा
प्रास. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा २, २, १८; ६, २, २) । 'अन्ति-
गतं गृहम्' इति विप्रहेऽभिसन्धिः ।

३) रूपम् ? अनेककोटिमतया विवृतिविषयत्वादिति ।
तथाहि । अन्ति, *तम् इति द्वे पदे इति सा.
प्रथमः कल्पः [वैतु. आयुदात्तस्वरमात्रतयोपबृंह-
माणं पपा. ऐकपद्यम् (सा. द्विस्वरः पाठः स्यादित्यपि
मा कलिम् । तथा सति तदभिमतस्य द्वितीयस्य कल्पस्य
[अद्र.] दुष्कल्पत्वात्]] । <अन्ति-तम->-मम् इत्येवं
तमपञ्छान्दसो मकारलोप इति सा. द्वितीयकल्प-विकल्पः
(२थे स्थले) द्र. । अन्ति-कुम् इति मौलिकः पाठः
इति W. ३यः कल्पः । तत् कः पन्थाः । मध्यम
इति । यस्य. अनुष्टुप्पादमानानुरोधतः अज्मध्यस्थस्य
सतः समानवर्णान्तरानुगतत्वात् नैप्र. प्रथमस्य मकारस्य
बुलोपतरत्वात् ।

४) सपा. पै १६, २८, १ अनुवन् इति पाभे. ।

५) पाप्र. इह तसि (प्) प्र. उस्. (पा ५, ३, ७ उड.)

१७९, ५; २, २७, १३; ३,
५९, २; ५, १, १०; ८, २७,
९; १०, ११४, ४; तै २, १, ११,
४; ३, ४, ११, ५; मै ४, १०, २;
११, ४; १४, १४; काठ ७, १६;
२३, १२.

अन्ति-देव^a - वम् ऋ १, १८०,
७.

अन्ति-मित्र^b - त्रः मा १७, ८३;
का १८, ७, ३; मै २, ६, ६; ११,
१; काठ १८, ६.

अन्ति-वा(म>)मा^b - मा ऋ
१७, ७७, ४ (९, ७८,

५)].

अन्ति-सु(मन>)मा^b - स्मे शौ
७, ११७, १; १४, २, ४५; पै
१८, ११, ५.

अन्त्यु(न्ति-ऊ)ति^b - तिम् ऋ १,
१३८, १.

? २अन्त्य^o - > अन्त्य-मित्र^b ^{ad}-
-त्रः तै ४, ६, ५, ६; क २८, ६.

अन्तिका^c - काⁱ खि ७, ७, २.

? अन्ते^e मै ४, २, ५.

१अन्त्य- अन्त- द्र.

अन्त्र^b - त्रम् पै १९, १८, ५; -न्त्रेषु
पै १६, १४८, ७.

आन्त्र¹ - त्रम् शौ १०,
९, १६; -न्त्राणि ऋ ४, १८,
१३; मा १९, ८६; का २१,
६, ७; मै ३, ११, ९; काठ
३८, ३; शौ ९, १२, १६;
१३, १७; ११, ३, १०^k; पै
१६, ७५, ७¹; १३७, ६; १३९,
१४; -न्त्राभ्याम् पै १९, २०,
४^m; -न्त्रेभ्यः ऋ १०, १६३,
३; शौ २, ३३, ४[†]; १०,
१, २१; २०, ९६, २०[†]; पै
४, ७, ४[†]; १६, १०९, १;
-न्त्रेषु शौ १, ३, ३; -न्त्रे:

वैतु. पावा ६, ४, १४९ [यदनुशिष्टिर्तिर्दधेति सुत्यजा] ।
पित्त्वान्निघाते स्वरस्तद्वरथः ।

^a) नाप. । निपातायमाने पूष. व्यधिकरणः प्रास.
(तु. अन्ति-पृढ-) वा समानाधिकरणः बस. वा (पावा २,
२, १८; २४) । उभयत्र चाऽविशेषात् पूष. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, २; २, १ [वैतु. PW. GW. ^oवृ- इति?]) ।

^b) विग. । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^c) तत्रमवीथे यति यतोऽनावीयः स्वरः (पा ४, ३,
५४; ६, १, २१३) । यद्वा, अन्त- इत्यस्यापि
सामीप्यवृत्ति-संभवे सति स्यादस्य प्राति. गपू.
तन्निष्पन्नात् सरूपाद् निष्पत्तावभेदः । एवमप्यर्थतो
वैचित्र्ये सति यनि. भेद आदरणीय एव । एवमपि
अन्त- इत्यत्र निर्देश्यमेतदिह वेति स्यादेव विमर्श-
विषय इति ।

^d) यत्त्रस्य मरुतां गणस्य विप. सतः अन्ति-अमित्र- इति
पपा. भवति (तु. म्.), तत्र नादरः स्यात् । नितान्तविपरी-
तार्थप्रतिपत्तिप्रसङ्गात् (तु. सपा. मा. प्रमृ. अन्ति-मित्र-
शाखान्तरीयः पाभे.) ।

^e) नाप. (इसन्ती- [=चुल्ली-] [तु. वैजयन्ती १, ४, ३,
५४]) । व्यु. ?

^f) -काम् इति मुपा. ? यनि. शोधः द्र. (तु. संटि.) ।

^g) पाठः ? रुन्ति- > रुन्ते [सं१] इति शोधः (तु. काश्रौ
१३, ४, १८ प्रमृ.; वैतु. BC. यनि. एवेति) ।

^h) =आन्त्र- । एतद्वाच्यस्य जठराऽनुबन्धस्वरूपतामा-
दायⁱस्य तद्वृत्तित्वमुपपश्य ✓ ¹अन् (प्रतिबन्धे) + त्रः प्र.

इत्येषा व्यु. स्यात् । तदभ्यन्तरवर्तित्वमादाय तद्वृत्ति-
तयाऽस्य प्रवृत्तौ तु ३¹अन् इत्यस्य (✓तृ>)त्र-
इत्यनेन समासः । यत्तु क्वचिद् अन्तर- इत्यस्या-
उभयत्रोप-परिणाम इतीवाऽऽस्थीयते (तु. PW.
प्रमृ.), तच्चिन्त्यम् । मूलतः ऋ इत्यस्याऽणवर्णा-
न्यतमाद्यन्तान्यतरत्ववि¹शष्ट-रेफपरिणामित्वेन सुवच-
तरत्वात् पराभिप्रायतः ३¹अन् ✓तृ+कः इत्येवंप्रकारि-
कायाः व्यु. युक्ततरत्वाच्चाऽस्मदीय-नान्तरीयपूर्वविकल्पा-
नर्थान्तरत्वाच्चेति यावत् । यत्तु ✓अम् (रोगे) +
क्त्रः प्र. (पाउ ४, १६४) इति व्यु. उच्यते, तदु-
पेक्ष्यम् । तत्राऽर्थसंबन्धाभावे सति ध्वन्यनुहारमात्रत्वा-
ऽव्यभिचारात् ।

¹) =उदरस्थनाडी-विक्षेप- । स्वार्थे अण् प्र. डसं. (पा
५, ४, ३८) । तत्स्वरः ।

²) अन्त्राणि इति मुपा. भवति । तदाद्यज्जस्व-
स्वदीर्घत्वे प्रति संदेहः स्यात् । एतत्-स्थलान्तर-
साम्यं (८, १) च शाखान्तरसाम्यं (मा १९,
८६ प्रमृ.) चादाय संस्कृष्टः प्रमाद इति प्रथमा
कोटिः । शाखान्तरवदौभयविध्यं वेत्यपरा (तु. पै ४, ७,
४; १६, १४८, ७ प्रमृ.) । तत् का गतिः । भूयान्
विमर्श एवेति ।

³) सपा. पै १६, ५३, १६ युगानि इति पाभे. ।

⁴) आत्राति इति पाठः ? यनि. शोधः द्र. (तु. शौ ९,
१३, १७) ।

⁵) शोधस्य कृते तु. सस्थ. टि. ? सुव्यन्ताम् ।

मा २५, ७; का २७, ७, १; मै
३, १५, ९; काठ ८, ११; क ६,
६१. [°न्त्र-अनु°].

अन्त्र-गुद^१- -दम् पै १७, २९, १०.

अन्त्रा(न्त्र-अ)द^२- -त्रादम् पै ४,
३०, १-८.

✓अन्द्(बन्धने)>१*अन्द्^३-

आन्द्^४- -न्दम् मा ३०, १६;

का ३४, ३, ३.

२अन्द्, न्दा- इला°.

?अन्द्यणिक्लिद्विर्मुम् पै ५,
२७, २.

?१*अन्/घा°

१अन्ध, न्धा^१- -न्धः क्र १,
१६४, १६; ४, १९, ९; ८,
७९, २; ११तै २, २, ४, ४, ५,
१, ३, १; २; ६, १, ८, ३^२;
२, ९, २; ३; ४, १०, ६; ११मै
१, ६, ४; ११; ३, १, ४, ४,
४; ७, ७; ४, ५, २; ८,
५; ११काठ १९, ३^२; ११क
३०, १^२; शौ ६, १२९, ३;

२, १४, १५; ११, ४, ३; पै
६, २०, ८^२; १४, ४, ११^२;
१६, ५६, ३; ६७, ६; १२,
३२, २; -न्धम् क्र १, ११२,
८; [११६, १६ (११७, १७)];
[१४७, ३; ४, ४, १३]; २,
१३, १२; ४, ३०, १९;
१०, २५, ११; खि १, ५, ७;
१२, ७; मा ३०, १०; ४०, ९;
१२; का ३४, २, २; ४०, १,
९; १२; तै १, २, १४, ५; १;
मै ४, ११, ५; काठ ६, ११; १;
शौ ९, १३, ४; पै १६, ७४,
३; -न्धस्य ऋ १०, ३९, ३;
पै ८, १२, ५; -न्धा ऋ ४,
१६, ४; मै १, ४, १२१; शौ
९, २, १०; २०, ७७, ४; १;
पै १६, ७६, ९; -न्धाः क्र १,
१४८, ५; खि ३, २१, २^५;
काठ ३४, ८१; कौ २, १२२१^५;
-न्धाम् ऋ १०, २७, ११;
-न्धाय क्र १, [११६, १६];

११७, १७; १८; -न्धे ऋ १,
१००, ८; मै १, ६, ६१; पै
१९, ३८, ११; १२; -न्धेन
ऋ १०, ८९, [१५५; १०३,
१२१]; मा १७, ४४^१; ४०,
३; का १८, ४, १२^१; ४०,
१, ३; कौ २, १२११^१; शौ
१८, ३, ३; पै १०, १२, २; १५,
१९, ४. [°न्ध-अन्°].

११अन्धम्-भावुक^१- -कः काठ
२७, ८.

अन्धा(न्ध-अ)न्च्->अन्धा-
ची- -चीम् पै १५, १८, ३.

अन्धा(न्ध-आ)यु- -यून् पै ८,
७, ७.

अन्धा(न्ध-अ)हि^१- -हीन् मा
२५, ७; का २७, ७, १; मै ३,
१५, ९; -हेः तै ५, ७, १७, १;
काठ ५३, ७.

✓१*अन्धि>१अन्धस्^१-

-न्धः क्र १, ६२, ५; १४, ७;
७, ८८, २; मै ४, ६, ७१; पै

५) समाहारे द्वस. ।

६) कर्मण्युपपदे ✓अइ+विद् प्र. (पा ३, २, ६८) ।

७) पचादिस्वाद् अच् प्र. । नाउ. व्यु. औप. द्र. ।

४) नाप. [मत्स्यबन्ध-] धीवर- । तेन जीवतीत्यर्थे
अण् प्र. इति ।

५) नाउउ. व्यु. औप. द्र. । तत्र पूर्वाऽशः
नाउउ. वाच्यसामान्ये चाक्षुषप्रवृत्ति-प्रतिबन्धसामान्य-
मादाय ✓*अन्(प्रतिबन्धे)>१*अन्- इति कारको-
पपदरूपः स्यात् । यद्वा, तत्रैव प्रतिबन्धमानस्य
सतो दर्शनस्य बाह्यत्वविशिष्टत्वसामान्यमादाय ३*अन्-
इति गतिरूपः स्याद् यनिः । पूर्वाऽशव्यवलेखस्त्वचकन्च
शिरसि प्रश्नविहं द्र. । उभयथापि समानमर्थे समस्तः
धा. सुकल्प इति तु तत्त्वम् । यदच पाधा. चु. ✓अन्धि
पठ्यते, असौ नाउ.>नाधा. सन्नेव तत्र कारणतामियादि-
त्यपरा दिक् (तु. टि. २अन्धस्-).

१) विप. [तमस्, दुहितृ- (प्रकृतिरूपा- इति उद्गी. वें.

वैप१-३७

सा. [ऋ १०, २७, ११]) । नाप. । गस. वा कास. वा
स्यात् उप. कः प्र. धायादि-स्वरश्च (पा ३, २, ४; ६, २,
१४४) । या. (५, १) त्वत्राऽवयवद्वयमाह, तुमन्धम्
अ इति च ✓अन्धि>१*अन्- इति च । तदेवं तन्मते
वस. स्यादन्तोदात्तश्चेति विशेषः । कलानातारतम्यं
त्वबन्धयं विमृद्भिः ।

६) सपा. यक. शौ १९, ४७, ८; ५०, १ अन्ध इति पाभे. ।

७) सपा. पै १९, ६, १४ सुग्धाः इति, शौ ६, ६७, २
सूटाः इति च पाभे. ।

१) =सपा. या ९, ३३ । शौ ३, २, ५ पै ३, ५, ५ ग्राह्या
इति पाभे. ।

१) विप. (यजमान-). उस. ✓भू+खुकल् प्र. सुमा-
गमश्च (पा ३, २, ५७; ६, ३, ६७) ।

२) कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । उप. यद्र. ।

१) नाप. [अन्धकार- (वैतु. स्क. [पक्षे क्र १,
६२, ५], वें. सा. [ऋ ७, ८८, २] =२अन्धस्-

१२, १, ७; -न्धसः काठ ७,
६; क ५, ५।

२*अन्/घा > २*अन्ध-

✓ २*अन्ध

२अन्धस - -न्धः ऋ

१, १२२, १; १५३, ४; २, १४,
१; ३, ३५, १; ४, १, १९;
१६, १; २३, १; २७, ५; ५, ३०,
६; ४५, ९; ६, ६३, २; ६८,
११; ७, २१, १; ९२, १; ८,
२, १; ९, ६२, ५; ६८, ६;
८६, ४४; १०, ११६, ४; मा
३, २०६; ७, ७, ८, ५४६;
का ३, ३, ११६; ७, ३,
१; ९, ७, १६; तै १, ४, ४,
१; ३, ४, २, १; ४, ४, ९,
१६; मै १, ३, ६; काठ ४, २;
१३, ११; ३४, १४; क ३, २;
कौ १, १२४; ३१३; २, ८४;
३५९; ९६५; जै १, १३, १०;
३३, १; ३, ८, १०; ३०,
२; ४, २०, १०; शौ ७, ६०,
२; २०, ७७, १; पै २०, ६, ६;
-न्धसः ऋ १, ९, १; ५२,

३; ८०, ६; ८२, ५; ८५, ६;
१३५, ४; १५५, १; २, १४,
५; १९, १; ३६, ३; ३७, १;
३, ४०, १; ४१, ६; ६, ४५,
२७; ४८, १; ४, ३१, २; ३२,
१४; ५, ३४, २; ४१, ५ (६,
१६, १०) ७, ९०, १; ६,
४२, ४; ४३, ४; ६३, ३; ७,
२१, १; ९०, १; ८, १, २५;
१३, १५; २१; १७, ४; ८, २४,
१६; ३२, २८; ३३, ४; ७;
३५, २४; ४६, १४; ६१, ३;
६५, २; ६६, २; ७८, १; ८८,
१; ९१ १; ४; ९५, २; ९, १८,
२; ५१, ३; ५५ २; ५८, १; ६१,
१०; १०१, १; १३; १०, २५,
१; ३२, १; ५०, १; ४; ९४,
८; ७६, ६; ९६, ९; ११५,
३; १४४, ५; १३७, २; मा
१२, ७२-७९; २६, ११; १६; १;
२४; २७, ४०; ३३, २३; १;
२५; ७०; ३६, ५; का २१,
५, १; २; ३; ४; ५; २२,
५, १; ३२, २ ६; ८; ६,

१; ३६, १, ५; मै २, १३,
९; ३, ११, ६; ४, ९, २७;
काठ ३८, १; ३९, १२; १; कौ
१, १४५; १५५; १८०; २३६;
२६५; २८९; २९७; ३१३; ३८५;
४२२; ४६७; ५००; ५४५;
५५३; २, २२; ३३; ३५; ३८;
४७; ६३; १२४; ३२६; ४०७;
४४४; ५७६; ७३६; ७४२; ७९३;
१०३४; १०४६, १; जै १, १६,
१; १७, १; १९, ६; २५, ४;
३०, ७; ३३, १; ५२, ४;
५६, १; ९; ३, ४, ४; ६; ९;
५, ६; ७, १; १२, ८; २७,
२; ३१, २७; ३४, २; ४७, २;
४, २६, १; शौ ६, २, २; १२०,
१, १; ४, १; ५, २; ६, १; ९,
१; १३, २; २३, ६; ३१, ४;
४९, ४; ५३, १; ५७, ११; ६४,
४; ७१, ७; १२४, २; पै १२,
१, ६; -न्धसः मा १६, ४७;
का १७, ८, १; तै ४ ५ १०,
१; नै २, ९, ९; काठ १७, १६;
क २७, ६; -न्धसा ऋ १, ५२,

इति (तु. BL.)?। निजन्तात् औप. नाधा. करणे
वा अधिकरणे वा असुन् प्र. (पाठ ४, २०६)।
नित्स्वरः। यत्तु या. (५, १) ✓ध्वै नन्-पूर्व इति च
नस. इति चाऽऽइ, तन्न। तथा सस्य अन्तोदात्तो नाम
हि स्यात् (तु. टि. २अन्ध-).

*) द्विज. व्यु. औप. भवति (तु. टि.)।

*) निष्पत्त्यर्थम् १अन्ध-द्र.।

*) नाउ. व्यु. औप. भवति (तु. ✓ १*अन्ध)।

*) नाव. (सोम-)। करणे असुन् प्र. (पाठ ४, २०६)।

अन्धत्वेऽन्धः कियते अन्धीयते [=अन्धीयते प्राप्यते (तु.
दे ४, २, ६ [उद्धृतः अक्षी.])] अनेनेति। नित्स्वरः
(पा ६, १, १९७)। किमिति नापूप. कल्पनाबहुलो
दवीयाश्च प्रत्याः स्वीकृतो न च २*अन्ध-+✓धा इत्यत
एव प्र. उक्त इति। कृत्-स्वरः प्रकृत्या मा भूदा-

युदात्तश्च स्यादियर्थमिति। भवतु वा १अन्ध-+
"अस्- (✓धा+भावे कसुन् प्र.) इति नस. पूष.
प्रकृति-स्वरम् एवेति। ✓अन्ध+असुन् प्र. इत्येषाऽपि
व्यु. उच्यते (पाठ ४, २०६; दे २, ७, १)। एवमपि
स्वेऽशेषः स्यात्। यद्वा <✓अन्ध (तु. टि. अन्धस्=)
इत्येषाऽपि व्यु. विमृश्येन। यत्तु या. (५, १) आ✓ध्वै
इत्यतः कर्मणि निष्पत्तिमाह, तत्र वर्णागमविकारादि-
सामञ्जस्यसंभवेऽपि गत्युत्तरकृतकृतिस्वरस्य दुर्वारत्वाद्
आद्युदात्तगुत्तु नोपपद्येतेति चिन्त्यम्।

) =सपा. माश २, ३, ४, २५ काशौ ४, १२, ५। तै
१, ५, ६, १; ८, १* मै १, ५, २; ९* काठ ६, ७; ७, १* क ५,
१* पै १७, २२, ६ शाश्रौ २, ११, ६* प्रभु. अन्धः इति पाभे.।

*) सपा. जैमि १, ८१ प्रभु जैश्रौ ९, २४ (स्तोत्रि)
अन्धसा इति पाभे.।

२; ५; ४; २०, ४; ५, ५४, ८;
७, २०, ४; ९, १, ४; १६,
२; ५२, १; ५५, १; ३; ६१,
१९; ६७, २; १०७, २; मै ४,
१२, ३; कौ १, ४७०; ४९६;
२, १६५; ३२५; ३२७; ६६४;
जि १, २८, ३१; ३१, ५१; ४१, ४१; ४३, ५१; ४९,
११; ४; ५१, १०; ३, ३,
११; १६, १; २७, १; ३; ५५,
५; -नधसी^१ ऋ ७, ९६, २;
-नधांसि ऋ १, २८, ७; ५,
४१, ३; ६, ६९, ७; ७, ५९,
५; ६८, २; ७३.४.

अभ-^२, अभकरण-प्रभ. ✓अव् द्र.

?अन्नेऽतः^३ काठ ११, २.

१अन्य- ✓अन् (बधा.) द्र.

२अन्य-न्या^४ -न्यः ऋ १, ५२,
१३; ५७, ४; ८४, १९; ८, ६६,
१३; १२५, ७; १६१, ९; १६४,
२०; १८१, ४; २, ४०, ४;

[५^{१०}; ६, ५२, १६^३]; ३, ३१,
२; ५, ३२, ३; ७७, २; ६
२१, १०; ३०, ४; ४८, २२;
५२, १६^३; ५७, २; ६८, ३;
७, [१, ८१, ५] ३२, २३;
३६, २; ५६, १५; ८२, २;
५; ६^३; ८३, ९; ८५, ३;
१०३, ३-५; ८, ५, ३९; १५,
११; ७८, ४; १०, १०, १४;
२८, १; ३४, १४; ४३, ५, ६४,
२; [२ ३५, २; ४०, ५] ८५,
१८^३]; ११९, ११; १२१, १०;
१३२, ४; १३७, २; १४१, ५;
खि ३, १५, ९; २१, १; २२,
१०^३; ५, ७, १, ८^३; मा ६,
३७; ८, ३६; १०, २०; १;
१७, ४७; २३, ६५; २७, ३६;
३१, १८; ३५, ७; का ६,
८, ८; ८, ११, १; ११, ६, ५; १;
१८, ४, १५; २५, १०, १३;
१२९, ४, ४; ५, ५; ३५, २, २;

४, ६^३; णै १, ५, ८, २^३;
७, ४, ३^३; ८, १४, २^३; २, २, ४,
६^३; ११, ५; ४, २, ३; ५, ११, २^३;
६, ८, १; ३, २, ५, ६^३; ५, ६,
९, ३; ६, १, ५, १; ६, ७; ७, ६;
२, १, १^३; २, १; २; ४, १०, १;
५, ३, ३^३; ७, २, ८, ६; ७; ५,
९, ३^३; णै १, ५, १२; ६, ८;
९, ५^३; १०, ८^३; २, २, ६; ६,
१२^३; १३, ९^३; ३, ६, ८^३; ७,
१; ९^३; १०^३; ९, ६^३; १०,
२; ४, ३, ४; ४, १^३; ८; ६, ७^३;
७, ७; ११२, २^३; ४^३; ६; १३,
२^३; १४, १^३; १८; काठ
६, १; ४; ७, १०; ८, १३; ९,
११^३; १२; १३; १३, ३; ४; १५,
८; १३^३; १७, १९^३ २०, ७^३;
२३, ८^३; २४, ८^३; ९^३; २६,
६; ७^३; २८, २; २९, ५; ३४,
३; ५^३; ३६, ३^३; ३७, १६;
३८, ७^३; ३९, १२^३; णै १३.

^१) सपा. यक. ऋ ८, ४६, १४; ३३, ७; १०, २५, १; ८, २४,
१६; ९, ६१, १० २अन्धसः इति पाभे. ।

^२) द्विर । अर्थः? [कृष्ठाऽकृष्टपच्य-रूप-] अन्न-
इति वै.; [सोम-सुरारूप-] पेय- इति ORN.
GRV. (तु. माश ५, १, २, १०; १२, ७, १, ४ जैमि
३, २२८ ता १४, ११, २७ O. च); [सोम-पयोरूप-] पेय-
इति [पक्षे] GRV. ; [नदीतटवर्तिन-] शाद्वल- इति
PW. GW. ।

^३) न, इत्तः इति द्विपदः शोधः (तु. सपा. मै २,
२, ७) ।

^४) २अन्-(<✓*अन् [प्रतिबन्धे]) + तादर्थ्ये यः प्र.
उसं. [पा ५, ४, २४] । तत्स्वरः । अने प्रतिबन्धानुपातिनं
पार्थक्याय भवतीत्यर्थश्च द्र. । एवं तावदस्य अरण-
२अरि-, अरुस्- प्रभ. मौलिक्येकस्रोतस्ता स्यात् (वैतु.
WW १, ६७; ८६; २, ३३७ यत्र *अल्- इति च *अन्-
इति च सना. आस्थीयमाने सती एतन्मूलतयाऽन्विष्यते
(तयोः सना. अपि सतोः ✓*अन् [प्रतिबन्धे] इत्यनेन

कश्चिज् जन्यजनकसम्बन्धः स्यादिति परमप्राचीनं मूल-
मन्विच्छतां नाऽत्र कोऽपि विसंवाद इव स्यादिति
त्वमिसन्धिः) । यत्तु या १, ६ इत्यत्र अ + आनेय-
(आ✓नी+यत् प्र.) इति सद् > २अन्य- इत्याह तदपि
विमृश्यम् । तथात्वेऽपि कृत्योक्त- (पा ६, २, १६०)
इत्यन्तोदात्तत्वं द्र. ।

^५) सकृत् = सपा. तैब्रा २, ८, १, ६ । ऋ २, ३५, २ काठ
१२, १५ अर्थः इति पाभे. ।

^६) = सपा. माश १३, ८, ३, ४ मंत्रा १, १, १५ । शौ १२,
२, २१ एषः इति, ऋ १०, १८, १ स्त्रः इति च पाभे. ।

^७) सपा. तै ६, १, ३, ६ प्रभ. अपरः इति पाभे. ।

^८) एकतरत्र स्वरितद्वयार्थं इति द्र. (तु. तै ६,
२, २, २) ।

^९) एकतरत्र ? नान्योऽन्यम् > नान्योऽन्यम् इति
माध्यमिकसंख्याङ्कनात्मकः शोधो विमृश्यः (तु. द्वितीयः
पाठः कभयोः पाठयोः तात्पर्याऽभेदादिति) ।

१२; ४, ३; ५, ९; ८, १; ३१,
९; ३६, ५; ३८, १; २; ४१,
४; ५; ४४, २; ४५, ६; †कौ१.
२४७; ३७३; २, ३१; १०७३;
१२१०; †जै१, २६, ५; ३९, ४;
३, ४ २; शौ २, ४, ५; ३,
२, ६; ३०, १; ५; ४, १३,
२; ५, ११, ४; ७, ८४, ४; ८५,
३; ८६, १; ८, ९, १९; ९,
१४, २०; १५, २६; १०, ८,
२३; ११, ६, २६; ७, १०; ११;
१२, ३, ५०; १३, १, ५०; २,
११; १४, १, २३; १८, १,
१६; १९, ३, ५; †२०, १५,
४; १७, ५; १२१, २; १२, ११, ५;
५२, २; ३, ५, ६; १४; ४, १४, ३; ५,
१०, ६; १०; १८, २; १९, १;
५; ८, १, ४; १६, २३, ६; ६७,
१०; १०२, १०; १५३, १०;
१५४, १; १७, १७, ३; ४०,
१०; १८, ३, २; १९, १०;
२१, ५; २०, २६, ४; ३१, १०;
५५, १०; -न्यऽन्यः तै ७,
५, ४, २, मै ४, ६, ७; पै २,
३९, ५; -न्यत् १, ८, ३०,
१९; ५, ७३, ३; ५२, १४; १०३,
१; ११५, ५; १२३, ७; १४०,
७; ३, ५५, ११; १५; ५, २९,
१०; ३१, २; ६, २४, ५; ५८,
१; ६६, १; ७, ३२, १९; ८, १,
१; २, १७; २२, ४; १०, १२७,
२१; ३१, ८; ३७, ३; ३; ८२, ७;
१२९, २; १४२, १; १४९, ३;

खि ३, १०, २, १; मा १७, ३१;
३३, ३८; ४०, १०; १३;
का १८, ३, ७; ३२, ३, ९;
४०, १, १०; १३; तै २, ५, १,
६; ३, ४, १, २; ४, १, ११,
२; ३, ११, ५; ६, २, २; १६,
२, ३, ३; ३, ५, १; ११, १, ९,
३; २, १०, ३, १३, १०;
३, ६, ३; ८, ४; ७; ९, १; ४,
६, ८; ८, ८; १०, ३; ११,
१; †१४, ४; १६; काठ ४,
१५; ६, ३; ८, २; १०; ११;
९, ११; ११, २; १३, १०;
१८, १; २०, १५; ३४, ७; ३७,
५; ३९, १०; ४२, ४; ११, २;
६, ७; ७, ६; ८; २८, २;
†कौ १, ७५; २४३; २, ७०;
७१०; ११४७; †जै १, ८, ३;
२५, १०; ३, ७, ८; ५८, ७;
शौ ५, ११, ५; ६; ६, १२, १;
१०, २, २२; २३; ७, ३१; ११,
१०, २३; १३, २, ४३; १८,
२, ३१; ५१; १९, ५३, ४; †२०,
१८, २; ८२, २; ८५, १; १२३,
२; पै १, ३७, ४; ५; २, २८,
१०; ८, १, ६; १२, २, ४; १३,
१, ३; १६, ६१, १; ८७, ३;
१७, १७, ५; २५, ५; ६; १८,
२५, ३; १०; १९, ४, ४; -न्यत्
५-न्यत् २, २४, ५; ३, ३८,
७; ११, ४, १२, २; ७,
५, ४, १; मै १, ५, १०; -न्यम्
१, ९३, ६; १२९, १०;

१६४, ३८; २, २२, २; ३३,
११; ५, ३४, ८; ६, ४७, २१;
७, १०३, ३; ४; ८, २४, १२;
७५, १३; ८०, १; ९६, १९;
१०, १०, १०; १४; ४९, ८; ९१,
८; ११७, ४; ११९, ७; ११;
१४२, ७; खि ३, २१, १; मा
१२, ६२; १६, ५२; १७, ४७;
३३, ६०; का १३, ५, १; १७,
८, ६; १८, ४, १५; ३२, ५, ६;
तै १, ७, १, २; †२, १४,
२; ६, ११, ३; ३, २, २, १; २;
४, २, ५, ४; ५, १०, ४; ५;
६, १, ३; ५; १५, १, १०,
३; ४, ४, ५; १६, १, ५, १०;
६, ७; ७, ६, ४, १०, १; ५, ३,
३; मै २, ७, १२; १३, ६, ९;
८, ७; ४, ३, ४; ६, ७; ११,
६; १४, १८; काठ ४, १६;
६, ४; १६, १२; २५, ८; २८,
२; ३९, १३; क ४, ३; २५,
३; २७, ६; ४०, ११; ४४,
२; †कौ २, ३३४; ८३८;
१२१०; †जै ३, २८, ६; शौ
३, २, ६; ३०, १; ४, १८, ३; ६,
२०, १; २६, २; ९, ५, २७, १५,
१६; १२, ३, ५०; १३, २,
११; †१८, १, ११; १६;
४०; पै ३, ५, ६; ५, १९, १;
२४, ३; २७, ६; ७, ३, १;
८, १९, १०; १३, २, १; १६,
६९, ७; १७, २८, ६; ४०, १०;
१८, २१, ५; १९, ४१, १६; ४२,

- अ) सपा. ऋ १, १६४, ४४ एकः इति पाठे ।
ब) पाठे. ? बिभृथेत्या द्र. । अन्ये इति सा. ?
c) स्वमोर अवद् इत्यादेशः (पा ७, १, २५) ।
d) सपा. तैत्रा २, ७, ४, १ ऋते इति पाठे ।
e) सपा. अन्यद् आयत्त > सपा. मै ४, ११, १ अन्य-

मन्यत् इति पाठे ।

- f) सपा. शौ १२, ४, १५ अन्यस्मिन् इति पाठे ।
g) सपा. मै ३, ७, १ अन्यस्मिन् इति, काठ २३, ८
हवस् इति च पाठे ।
h) सपा. ऋ १०, ८५, १८ विभे. ।

१; २०, ३८, १; -न्यस्मिन् अभ्युत्
मै ४, ११, १^१; -न्यस्मिन् अभ्युत्
५, ४४, ११; ६, ४७, १५;
१६; १०, ११७, ५; १^१ तै ७, ५,
१, ६, ५, ४, १; १^१ मै ४, ८, १०;
काठ ३०, ५१; -न्यया ऋ ३, ३२,
११; तै ६, ३, ९, ३; १^१ मै १,
८, ३; १०, १८^३; ४, ८, ३;
१^१ काठ ६, ३; ११, १०; ३६,
१३^३; क ४, २१; शौ ११, ४,
५; १८; पै १६, ५६, ६; १७;
-न्यस्मात् पै ५, १०, ६;
-न्यस्मिन् ऋ ३, ५५, १७; खि
३, १५, २६; तै ७, २, १, ४१;
१^१ मै १, ६, ९, ३, ७, १०; ४, ४,
३^३; शौ ८, ९, १९; १२, ४,
१५०; पै १९, २, १४; २८, १३;
१५; -न्यस्मै १^१ तै २, २, ११,
५; ५, ४, ३^३; ६, २, २, १; २;
७, २, ८, ७; १^१ मै १, ७, ५^३; ९,
५; ३, ७, १०^३; १०, २; १^१ काठ
९, १२; २४, ९; ३४, १८^३; १^१ क
३८, २; शौ ३, ३०, ५; १२, ३,
४६; पै ५, १९, ५; ९, ४, ७;
१७, १८, ३; ४०, ६; १९, ३, ३;
-न्यस्य ऋ १, १४०, २; १७०,
१; १८१, ५; ६; २, ३५, १३;
६, ५७, ३^३; ७, १०३, ५; ८,
३३, १६; १^१ तै २, ५, १, ५; ३,
२, ४, ४४; ५, ६, ८, ३; ७, २,
८, ६; १^१ मै १, ४, ११; ५, १२;
२, २, ६; ३, ४, ७; ७, १०^३; ९,

४; १०, ३; ४, ७, ७; १^१ काठ ७,
१०; ८, १३; १०, ४; ११, ५;
१३, ३^३; २४, ९; २६, ४; २९,
५; ३१, १५; ३५, ३^३; १^१ क
५, ९; ८, १; ४१, २; ४५, ६;
४८, ४^३; शौ १०, ८, १३; पै ५,
१०, १०; १२, ३, ५; ६, ७; १६,
१०२, १०; -१^१ न्यस्यऽ न्यस्य
तै ६, ३, ११, ४; -१^१ न्यस्याः
१२, १८, २; १३, ५५, १३;
१०, २७, १४; ९, ७९, ३; १०,
१७, १४; १२४, ३; मा १२,
८८; का १३, ६, १४; तै ४, २,
६, ३; मै २, ७, १३; ४, ५, ८^३;
काठ १६, १३; क २५, ४; पै १,
६५, ४; १३, १३, ७; १९, ३९,
५^३; -न्यस्याम् ऋ १, ९५,
१^३; १^१ मा ३३, ५^३; १^१ का ३२,
१, ५^३; शौ १, ३२, ४^३; पै १,
२३, ४; ८, १४, १^३ -१^१ न्यस्यै
मै ३, १०, ३; काठ ९, २^३;
क ८, ५^३; -न्या ऋ १, १०९,
१; ६; १२३, ७; १६१, ५; २,
३५, ८; ३, ३३, २; ५५, ४;
५, ७३, ३; ६, ४९, ३^३; ७,
२६, ३; ९, ७०, १; १०, १०,
१३; ८२, ३^३; ९७, १४^३; खि
५, ७, ३, ४^३; ५^३; १०; मा १२,
८८^३; १७, २७^३; २८, १५^३;
१६^३, २१; का १३, ६, १४^३;
१८, ३, ३^३; ३०, २, ४^३;
५^३; १०; तै २, ४, १२, ३^३; ४

१२, ६, ३^३; ११, १; ३, ११,
४^३; ६, २, २^३; १^१ ५, ३, ७, ४;
७, ३, ३^३; १^१ मै १, ७, ३; ८,
३; २, ४, ३; ७, १३^३; १०,
३^३; १३, १०^३; ३, ९, ५; ४,
५, ८; ७, ७; १०, ४^३; १३, ८^३;
१४, ६^३; काठ ४, १५; ९, १;
१०, ११; १३, ४; ५; १६, १३^३;
१८, १^३; १९, १३^३; २७, ४;
२९, ५; ३४, ५^३; ३५, ३; ३९,
१०^३; क ८, ४^३; २५, ४^३;
२८, २^३; ४२, ४^३; ४५, ६^३;
४८, ४; १^१ कौ १, ५६०; २,
७७३; १^१ जै १, ५७, ९; शौ १,
३२, ४^३; ६, ३०, २; १०, ७,
४२^३; १८, १, १५^३; पै १, २३,
४, ६५, ४^३; ९, ३, ४^३; १२, ३,
६^३; १३, ७^३; १९, ३९,
५^३; २०, १९, ९; २०, ४; ४२,
१०^३; -१^१ न्याऽ न्या ऋ १, ६२,
८; ९५, १; ११३, ३; मा ३३,
५; का ३२, १, ५; कौ २,
११०१; पै ८, १४, १; -न्याः
१, १२३, ११; २, ३५,
३^३; ६, ६१, ९; १३^३; ७, ९५,
१; ८, १०१, १४; १^१ तै २, २,
९, ५, १२, २^३; ३, १, ९, २^३;
५, ४, १, ४^३; ५, ६, २; ६, २, ५;
६, ३, १, ४, १०, ४; ५, २, २^३;
१^१ मै १, १०, ५^३; २, ५, १^३; १३,
१^३; ३, २, २^३; ६, १०^३; ८, ४^३;
४, १, ९^३; ३, २^३; ४, ९^३; ५, २^३;

१) पामे. अभ्युत् पै २, २८, १ द्र । शोषः मै ४, ११, १
? आयुत् टि. द्र. ।

२) पामे. अभ्युत् तै ६, १, ५, १ द्र. ।

३) पामे. अभ्युत् पै १७, १७, ५ द्र. ।

४) सपा. शौ २, १, ३ सुर्वा इति पामे. ।

५) सस्थ. ? अभ्याः (तु. मै. पपा.) > मणि. (तु. शोषः

सपा. तै ४, ३, ११, ४ प्रमृ.) ।

१) न्याम् इति पाठः? यनि. शोषः (तु. ? अभीवार-
सस्थ. टि., पै १, २३, ४ तैत्रा ३, ७, १०, ३ आपत्रौ
९, १४, २च) । २) शोषः महिनासु टि. द्र. ।

३) सपा. मै ४, ६, ६ प्रमृ. अभ्यु इति, पुरुषः इति च
पामे. ।

४; ८; ६; ९; १२, ४†; १४,
७†; काठ १२, ७†; २३, ६†;
२६, १; २७, २; २८, १; ३१,
७†; ३३, ७†; ३५, ३†; १८†.
२०†; १क ४०, ४; ४२, २;
४८, ४†; १६†; १८†; कौ ३,
३, ६†; जै २, १, ६†; शौ ६,
६०, २; १०, ८, ३†; पै १, ३७,
१†; २, ८७, १; ४, २०, ७†; ५,
१०, ७; १५, २२, ७; १६, १०, १,
६†; १९, १४, ५; ३७, ६;
-१न्याऽन्याः तै ६, २, ६, ३;
७, ५, १, ६; मै ३, ३, १; ८, ४;
काठ २५, २; क ३८, ५; -न्यान्
ऋ ३, ४, ६, २; ४८, ३; ४, ३६,
९; ५, १, ८; ९, ३०, २; ६, १०
५; ७, १, १४; ८, १, ३३; ५,
१३; खि २, १४, १; ५, ७, ३,
१; मा ५, ४, २†; १७, ७; ११;
१५; ३६, २०; ४०, ४; का ५,
१०, २†; १८, १, ८; १२, १५;
३६, १, २०; ४०, १, ४; तै १,
३, ५, १†; ३, २, ८, ५; ५, १,
५, ५†; ६, ३, ३, १†; मै १, २,
१०; १४†; २, ५, १†; ९, ९;
१०, १†; ३, ३, ६†; ९, २†;
१†; १४, ३, १; ६, ३†; ८; ११,
३६; १३, ८†; काठ ३, २†; ५,
२; १७, १७†; १९, १०; १३;
२०, ७†; २६, १†; ३†; २७,
७†; ८†; २८, ३; ३२, २; क २,
९†; २८, १†; ३०, ८†; ३१,
९†; ४०, ४ १†; ४४, ३†; शौ
१, १०, २; ३०, ३; २, २९, ३;

४, ५, ७; ३६, ३; ७, ३६, १; १२,
१, ५८; १९, ३३, ५; ५०, ६;
पै १, १४, ३; १९, २; ४, ६, ७;
८, १०, ८; ९, ९, ३; १२, ५, ५;
१४, ४, १६; १७, ६, ५; १९,
१७, १२; २०, ८, ९; -न्याम्-
न्याम् मै ३, ३, १†; -१न्यानि
तै २, ६, ३, १; ६, ५, ११, १†;
२†; ७, ४, ११, ४†; ५, ८, २;
मै १, ५, १३; ८, ७; २, ५, ७; ४,
१, १२, ५, ६; ६, ३†; ७, ५†; ८,
८†; काठ ६, ४; १३, ८; १९,
१०; २३, ३†; २८, १०†; ३३
३; ३४, ७; क ४, ३; ३०, ८;
४५, १†; -न्यानि-न्यानि
काठ ३३, ७; -न्याभिः ऋ १,
११३, १०; १† तै ५, १, ६, ४;
६, १, ९, ५, ६, ८, ३; ७, २, ५, २;
३, ६, १; मै ३, १, ७†; पै १९,
३६, १०; -१न्याभ्यः तै ५, ७,
२, ५; पै १९, १९, ११;
-न्याभ्याम् शौ ११, ४, २, ३;
१३-१७; पै १६, ५६, ३; ४;
१४-१६; १८; -न्याम् ऋ ३,
३३, २; १०, ८५, २१०; २४;
९७, १४; मा १२, ८८†; का
१३, ६, १४†; १† तै २, ६, ६, ३†;
४, २, ६, ३†; ३, ११, ४†; ५,
३, ७, ३†; ४, ४, ४†; ५, ४, २†;
६, २, १, ६†; ३, २†; ७, १, ६,
५; १† मै २, १, ९†; ७, १३†; १३,
१-६; ३, १, १; २, ६†; ३, १;
८, १; ४, ३, ५†; ७, ७; १४, ६†;
काठ ६, ३†; १०, ११; १२,

८; १३†; १३, ५; १६, १३;
१९, ७; २०, ६†; २७, ४; २९,
५; ३५, १९†; ३९, १०†; १क
४, २†; २५, ४†; ३०, ५; ३१,
८†; ४२, ४; ४५, ६; ४८,
१७†; शौ १२, ४, १३; पै १,
६५, ४; ९, २५, ६; १३, १३,
७†; १५, २३, ७; १७, १७, ३;
१९, ३९, ५†; -न्याम्-न्याम्
ऋ १, १३१, ५; काठ २६, १†;
क ४०, ५†; शौ २०, ७५, ३†;
-न्यासाम् ऋ १०, १५९, ५†;
तै ५, २, १, ७†; काठ १९,
१२†; क ३१, २†; शौ
६, ६०, २; ७, ३८, १; ३९, ४;
पै २, ४१, ५†; ३, २९, ५; १९,
१४, ५; ३७, ६; -न्यासु ऋ ३,
५५, १७; खि ३, १५, १७; १† तै
५, ४, २, १; ६, ५, ५, ३†; -न्ये
ऋ १, ३६, १; ५९, १; १६४, १२;
२, १८, २; ३; ३, ३५, ५; ३, ९,
३†; ४, १, १४; ४४, ५; ७, ६९, ६;
५, ४०, ९; ४७, ५; ८१, ३; ७, ५७,
३; ८, २, ६; ३, २३; ८, ८; १९,
३३; १०, १४, ३†; ३४, ४; ८१, ६;
११४, ७; १६०, १; मा ११, ६†;
१७, २२†; २७, २; †का ८,
२०, १; १२, १, ६; १८, २, ८; २९,
१, २६; १† तै १, ७, ३, १†; २,
५, १०, १; ६, १२, ५†; ३, १,
५, २†; ४, १, १, २†; ७, १६;
६, २, ६†; ५, २, ९, २; ४, ५, ५,
१; २; ५, ९, ३, ४; १०, ५†; ६, ६,
१; ६, ३, १, ६†; ४, ५, ३; ५, २,

६) सपा. तै ६, ३, १, ४ मै ३, ८, १० ये पुरस्ताद्
आसंस्तान् इति, ये पश्चाद् आसंस्तान् इति न
पाभे. ।

७) = सपा. आपमं १, १०, २। शौ १४, २, ३३ पै १८,

१०, ३ जामिम् इति पाभे. ।

८) सपा. काठ २१, ७ अन्यतराम् इति पाभे. ।

९) सपा. आपमं १, १६, ५ सर्वासाम् इति
पाभे. ।

१; २; ११, ३; ६, ४, ४; १॥
 १, ४, ६; २, ३, ३; ७, १; १०;
 २; १२, ५; ३, ४, ७; ७, २;
 ८, १०; ९, ४; १०, १; २; ४,
 १, १; ३, १; ६; ५, ५; ७; ८;
 ६, ५; ६; ८; ७, ५, १४,
 १६; काठ ८ १; १३; १२,
 ८; १५, ११; १७, १६; १८,
 २; १६; २०, ८; ११; २१,
 ४, ७; १३; २२, ६; २६, १; ४;
 २७, ७; २८, २; १॥ क ६ ६;
 ८, १; २८, २; २९, ४;
 ३१, १०; १३; १९; ३४, १;
 ४०, ४; ४१, २; ४४, २; १॥
 १, ५; २, ९; १३; १६, ५;
 ४, १६, ७; शौ २६, २; २८, १;
 ३, ११, ५; ७; ९, १४, १२;
 १२, ३, ४२, ५१; ४, २२; १२०,
 ९६, १; १४३, ५; पै १, १२, १;
 ६१, २; ५; ३, २१, ६; ३३, २;
 ५, १०, ७; १५, १; ९, ४, ८;
 १६, ६७, १, ७७, ८; १७, १८,
 २; ४०, २; ४१, १; १-न्येन्ये
 तै ५, ४, १२, २; -न्येन ऋ १,
 १४०, २; ६, ९, ३; ७, ३३, ८;
 १०, १०, ८; १२; ३७, ३; मा
 २३, १५; का २५, ४, ४; १॥
 ७, २, ८, ५; १॥ मै ३, २, ६; ४,
 ८, ८; १०; १॥ काठ २३, ६;
 २९, १; ३०, ५; १॥ क ४५, २;
 शौ ११, ४, १; ४; ८-१२;

† १८, १, ९; १३; १९, ६, ४; १;
 पै २, २४, १-५; ७, १५, ५;
 ८, १५, ३; ९, ५, ४; १६,
 ५६, १; २; ५; ९-१३; १२४,
 १-११; १७, २५, ६; -न्येन
 -न्येन मै ८, ९; -न्येभिः
 ऋ २, १८, २; शौ ८, ५, ९; पै
 १६, २७, ९; -न्येभ्यः १॥ ७,
 १, १, ५; १॥ मै २, ५, १; ४, ३,
 २; ४, ३; ५, ६; शौ १२, ४,
 २३; -न्येषाम् ऋ ८, ३३,
 १४; १०, ३४, १०; ११; १॥
 ५, ३, १२, २; ६, ५, २, २; १॥
 १, ४, ११; ११, ९; ४, ४, ५;
 १॥ काठ ८, ११; २२, ७; १०;
 १॥ क ७, ८; ३, १, १; शौ
 १२, २, ५१; १४, २, ८; पै ३,
 ४०, ४; १२, ७, १-१४; १७,
 ३५, १; १८, ७, ९; २०, ४१, ५;
 -न्येषु ऋ १, ३०, ६; लि ३,
 १५, १४; १६; ५, ४, ९; १॥
 ५, ४, ११, ४; कौ २ १५१;
 शौ २०, ४५ ३; -न्यैः ऋ १,
 १६१, ५; लि १, ९, ४; तै ५,
 १, ६, ४; १॥ मै १, १०, ११;
 ३, १, ३; १॥ काठ १२, ६; १॥
 ३६, ५; ३७, १७; क ३०, ४; १॥
 शौ ११ ४, ६; ७; पै १६, ५६,
 ७; ८. [न्य-अन्].

† अन्यकु- -के ऋ ८, २१, १८;
 १३९, १-१०; ४०, १-११;

४१, १-१०; ४२, ४-६; तै
 ३, २, ११, ३; -केषाम् ऋ
 ११०, १३१, १-६; तै १, ७,
 १३, ५; मै ४, १२, ४; कौ २,
 ११५१-११५३; जै ४, १, ४-६;
 शौ २०, १५, २-४.

अन्य-कृत- -तम् ऋ १६, ५१, ७;
 (७, ५२, २); मै ३, ९, ११; काठ
 ३०, ३; क ४६, ६; पै २,
 २४, ३; ३०, ५; -१॥ तानि तै
 ६, ३, २, २; -तिन ऋ २, २८,
 ९; मै ४, १४, ९; -तिभ्यः ऋ
 ८, ७९, ३; मा ५, ३५; का ५,
 ९, १; तै १, ३, ४, ३; ६, ३, २,
 २; मै १, २, १३; काठ ३, १;
 क २८.

अन्य-क्षेत्र- -त्राणि शौ ५, २२ ८;
 पै १३, १, ६; १३; -त्रे शौ ३,
 ३, ४; ५, २२, ९; पै २, ७४, ४;
 ५, २१, ७; १३, १, १४.

अन्य-जन- -अन्यजन-ता- -ता
 मै ३, ६, १०.

अन्य-जात- -तम् ऋ ७, ४, ७;
 ५२, २ (६, ५१, ७)]

१॥ अन्य-रु- -रत् काठ २७, ८;
 -रम् काठ २५, ८; क ४०, १;
 -रस्य तै ७, १, ४, ३; -रान्
 तै २, ४, ३, १; मै २, १, ११;
 ३, ८, ५; काठ १०, ७; -राम्
 काठ २०, ६; २१, ७; क ३१,
 ८; -रेण मै २, ३, ६.

१) सपा. काठ २८, १ इतरान् इति पाभे. ।

२) सपा. काठ २७, १० इतरे इति पाभे. ।

३) सपा. मै ३, १, ९ उत्तर, अधरे इति च पाभे. ।

४) पाभे. अतिरोहति द्र. । ०) प्राग्वीभेष्व् अर्थेषु डेः
 प्राग् अकच् प्र. (पा ५, ३, ७१) । चित्स्वरः ।

१) वृस. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, ४८) ।

२) सपा. मै ४, १४, १७ देवकृतम् इति पाभे. ।

३) षस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

४) नाप. (परराष्ट्रिय-वर्ग-) । समूहार्थे तल्ल प्र. लिट्-
 स्वरश्च (पा ४, २, ४३; ६, १, १९३) । पूष. कस. ।

५) विप. (एनस्, रोषस्-) । सप्त. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
 २, २) । ६) द्वयोरकस्य निर्धारणे कर्तव्ये इतरच् प्र.
 डसं. (पा ५, ३, ९२) । चित्स्वरः ।

७) पाभे. अन्याम् तै ४, ४, ४ द्र. ।

अन्य-तस्(ः)^१ ऋ १,४,५; णितै २,
४, १, १^२; ५, १, ९, ४; ७, ३,
५, २; ७, ३; ९, ३; णिमै १, ६,
१२; १०, १७; ३, ४, ५^३; ४,
२, १०; १३; ५, ५; णिकाठ १०,
७^४; १९, १०; २२, २^५; णिक
३०, ८; शौ १३, ३, १२^६; २०,
६८, ५^७; पै १, ८६, ६; ५, २०,
३^८; २०, ३७, १, ५२, १.
१अन्य(तः>)त-ए(त>)नी^०-
नीः मै ३, १३, ९; -न्यः मा
२४, ८; का २६, २, ३.
२अन्य(तः>)त-ए(त>)
नी^१- नी तै ७, १, ६, ५.
अन्यतः-क्षुत्^२- -क्षुत् मै
३, १, २^३; -क्षुता काठ १९,

१; क २९ ८.
अन्यतः-शितिबाहु^३- -हुः मा
२४, २; का २६, १, ४; तै ५,
६, १३, १; मै ३, १३, ३; काठ
४९, ३.
अन्यतः-शितिरन्ध्र^४- -न्ध्रः
मा २४, २; का २६, १, ४; तै ५,
६, १३, १; मै ३, १३, ३; काठ
४९, ३.
अन्य(तस्>)तो-दत्^५-
-दत्तः तै २, ६, २, २^६; काठ १९,
३; क ३०, १; -दत्तयः तै ५
१, २, ६; -दत्तै २, १, १, ५, ५,
५, १, ३.
अन्य(तस्>)-का^६तोरण^७-
-ण्याय मा ३०, १९; का ३४,

४, १.

अन्य(तस्>)तो-वैश्वानर^८-
-रः तै ७, २, १०, १.

अन्य-त्र, > त्रा^९ ऋ ७, ५९, ५;
८, २४, ११; १०, ८६, २; खि २,
११, ३; णितै ३, ३, ८, १; णिमै
३, ६, ६; १०, ४; ४, ५, ६; ६, ९;
णिकाठ ६, ६; २३, २^१; २७,
६; २८, ६; ३७, १; णिक ४,
५; ३५, ८^२; ४२, ६; ४४, ६;
शौ ३, २३, १; ६, ११, ३^३; २६,
३; ४०, २; ९३, २; १४०, ३;
७, ११६, १; १२०, २; ९, २,
२५; १०, १, १६; १२, २, १९;
२१; २६; २०, १२६, २^४; पै १,
२७, ३; ६४, ३; ५, २२, १-९;

१) पञ्चम्यर्थे तसिक् प्र. लिट्स्वरश्च (पा ५, ३, ७; ६, १,
१९३) ।

२) परश् चरण्य अतः इत्येवं सुपा. अनिपुणमेव
संस्कृतः । चर, अन्यतः इत्येवमत्र प्रासङ्गिके पदे शोधपरैः
द्र. ।

३) विग्र. (लुक्-पादार्था-] वशा-). । कः समासः? तस.
पूप. स्वरः न स्याद् अन्य- इत्यस्य नञ्-कु-निपातत्वेन
परिगणितत्वात् (पावा ६, २, २) । बस. तु स्वयमेव न
स्याद् उप. विप. सतो वर्णविशेषविशिष्टवृत्तित्वादिति ।
अन्यतरथाऽपि स्यात् । कथमिति । तस. तावत् परिगणन-
परिभाषाया इह शाखाभेदेन चारिताधर्माऽचारिताध्ययोर
व्यवस्थेयत्वात् । तथा हि । मा. का. मै. परिगणनाऽभावे
सति पू. स्वरः स्यात् । तै. च तद्भावे सति सास्व.
स्यादिति (तु. नाउ.) । अथ बस. अपि उप. विशेषकवर्ण-
विशेष-वृत्तिदर्शनाद् उपपद्येत । उप. स्त्रिया न-आदेश-
सङ्कतस्य ङीपः (पा ४, १, ३९) पितृवाजिघाते खराऽभेदः ।

४) पाक्षिकः स्त्री. ङीष् प्र. (पा ४, १, ४१) तत्स्वरश्च ।
उप. एतवर्णविशिष्टवृत्तित्वं द्र. । शेषं नापू. टि. ऊह्यम् ।

५) विप. (पादार्थे संशित, ता-] अभि-, फाल-). । उस.
कृत्स्वरः प्रकृत्या । उप. ✓क्षु(तेजने) + कर्मणि क्तिप् प्र. ।

६) सपा. आपश्रौ १६, १, ७ अन्यतरतःक्षुत् इति,
दिश्रौ ११, १, ११; १७, १, ११ अन्यतरतःक्षुताम् इति

च पाभे. ।

७) बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

८) उप. २*शिति-बाहु- द्र. । यथा अन्यतःशिति-
बाहु- इत्येवमवजिघृक्षू भा. सा. च शिति- इत्येतद्भाव-
प्रधानमिति कृत्वा पू. बस. भावयित्वा बाहु- इति उप.
पुनः बस. इच्छन्तौ पपा. विरुध्येयानां तथाऽऽकरो द्र. ।
यनि. २*शिति-बाहु- इति तस. सास्व. तत्रैव नापू.
श्रूयमाणात् १शिति-बाहु- इत्यस्मात् बस. उत्तरपदशुदात्तात्
(तु. पा ६, २, १३८) सुवेचं भवति । यस्तु यनि. एवा-
ऽवग्रहे म. तस. इति कृत्वा उप. बस. इच्छेत् तत्र परिगण-
नपक्षं परिख्याय अव्य. पू. प्रकृतिस्वरः स्यादिति तन्मतं
द्र. (तु. १अन्यतःपूनी-). । अन्ततो यत् स्वव्याख्यानीया-
ऽवग्रहविरोधमपनुत्सुः भा. १शिति-बाहु- इत्येतदेव
भावप्रधानं सत् उप. स्यादिति पक्षयति, तत्र तथा सुभव-
मिति कृत्वा नादराहमिव भवति ।

९) उप. २*शिति-रन्ध्र- ।

१०) उप. पाप्र. तु दन्त- > दत्- इति समासान्तः
(पा ५, ४, १४२) ।

११) सप्तम्यर्थे ऋक् प्र. लिट्स्वरश्च (पा ५, ३, १०; ६, १,
१९३) ।

१२) सपा. शौ १, १९, ९ ?अन्यान् (अन्यासु इति
BO. शोधः) इति पाभे. ।

७, ३, ५; १६, ३६, ६; ७८,
७; १०५, ९; १०६, १; ६; १९,
१२, ३; १४, १४; १९, २;
४९, ११; २०, ९, ९; १७, ८;
५२, १.
? अन्यत्र-दीक्षित^१ - तम् मै
३, ६, ९१.
अन्यत्रो(त्र-उ)तु^२ - तम् मै
४, ५, ७१.
अन्य-था^३ ऋ ४, ३२, ८; ६, ३५,
५; मा ४०, २; का ४०, १, २;
॥तै ५, ३, ३, १^४; ४, ९, ४; ॥मै
३, ६, ९; ७, २, १०; ४, २, ८;
॥काठ २०, १३^५; ॥क ३१,
१५^६; कौ १, ३०५^७; जै १,
३२, ३^८.
अन्य-देवता^९ - > ॥अन्यदेवत्यं,
त्या^{१०} - त्वम् मै ३, ८, ९; - त्याः

मै २, ४, २^३; काठ १२, १२^३;
- त्याम् तै ३, ४, ३, १; - त्यौ मै
४, ६, ३.
अन्य-नाभि^{११} - मिः शौ १, ३०,
१; पै १, १४, १.
अन्य-बन्धु^{१२} - न्धुः काठ ३५, ५;
क ४८, ६.
†अन्य-रूप, पा^{१३} - पः ऋ ७, १००,
६; तै २, २, १२, ५; मै ४, १०, १;
कौ २, ९७५; जै ४, २३, ७;
- पाः ऋ १०, १, ४,
॥अन्य-लोक^{१४} - के मै ३, ७, ७.
अन्य-व(णं>)ण^{१५} - णाम् शौ
१२, ३, ५४; पै १७, ४१, ४.
अन्य-वाप^{१६} - पः मा २४, ३७; का
२६, ८, २; तै ५, ५, १७, १;
मै ३, १४, १८; काठ ४७, ७.
†अन्य-वत्^{१७} - तः ऋ १०, २२,

८; - तम् ऋ ८, ७०, ११;
- तस्य^{१८} ऋ ५, २०, २; मा
३८, २०; का ३८, ५, ३; मै ४,
९, १०.
॥अन्य-शृङ्गा^{१९} - ङ्गे मै १, ४,
१५^१.
॥अन्या(न्य-अ)ग्र^{२०} - ग्रान् मै ४,
८, ९.
अ(न्य>)न्या-दृश्^{२१} - दृश् मा
१७, ८१; का १८, ७, २; तै १,
८, १३, २; ४, ६, ५, ५; काठ
१८, ६; क २८, ६.
*अन्य>*अन्ये-यु^{२२} - >अन्ये-
युम् (:)^{२३} मै ३, २, २^{२४} ॥प;
शौ १, २५, ४, ७, १२१, २; पै १,
३२, ४.
अन्येयुष्-क^{२५} - कम् पै
१, ४५, १.

१) पाठः अन्यत्र, दीक्षितम् इति द्विपदः शोधः
(तु. सपा. काठ २३, २)।

२) उस. थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४)। उप. √वे +
कर्मणि क्तः प्र.। तु. टि. अमुत्र-भूय-।

३) प्रकारवचने थाल् प्र. लिट्स्वरश्च।

४) तु. सस्थ. टि. आत्।

५) क. स. साख. (पा ६, १, २२३)।

६) तादर्थ्ये यत् प्र. (पा ५, ४, २४) तित्स्वरश्च।

७) बस. पू. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, १)।

८) विप. (तनू-)।

९) =कोक्लिख्य-पक्षिविशेष-। कर्मण्युपपदे √वप् +
अण् प्र. कृत्स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)। उप.
१वापै- <√*वापि (नाधा.) <१*वाप- (=हि. वाप.
[यत्-सजन्मानौ √वाप्, √वप् यद्.])।

१०) विप. च, नाप. च (दस्यु-)।

११) =सपा. मात्र १४, ३, १, १९। तैआ ४, ११, ४
अन्यद्वत्तस्य (वैतु. सा. द्वे पदे इति?) इति पाभे.।

१२) सात. °न्यः, श्च° इति द्विपदः पाठः?

१३) उस. उप. √दृश् + क्तिन् प्र., पू. आत्वं
कृत्स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, २, ६०; ६, ३, ९१; २,

१३९)।

१४) उप. <√दिव्। पू. स१ सुब-अलुपिवधया
औप. सुकल्पं भवति।

१५) नापू. सुच् प्र. बसं. (पा ५, ४, १८)। पाप्र.
तु अन्य- + एयुस् प्र. निपात्यते (पा ५, ३, २२)।
ननु क्रियाभ्यावृत्तिगणनाऽर्थेऽर्थं प्र. इष्यत इह च तदभावे
कथम् उच्यते इति। उक्तार्थद्वयमुपलक्षणमात्रं भवति।
क्रियावृत्तिविशेषणतासामान्ये तु तात्पर्यं प्रतीयते। नापू.
यनि. पदविभागे च पपा. अपि ग्रामाण्यमुपलभ्येत (तु.
उभय-युः शौ १, २५, ४; ७, १२१, २)। ननु
आरंभस्तावत् प्राति. नाऽवग्रहो भवतीति। सत्यम्।
तत्र पू. सुबलुगिति कृत्वाऽवग्रहाभावः (वैतु. अग्रे-पाः
[ऋ ४, ३४, १०] यत्र पू. सुपोऽलुकि सत्यप्यवग्रहः
पपा. भवति तत्र पदकारमतेन पू. विभक्तिप्रतिरूपकम्
अव्य. इति कृत्वा विवेकः सुलभः द्र.)।

१६) सपा. तै ५, २, १, ७ उत्तरेयुः, पूर्वेयुः इति, काठ
१९, १२ क ३१, २ अपरेयुः, पूर्वेयुः इति च पाभे.।

१७) कन् प्र. षत्वं च (पा ५, २, ८१; ८, ३, ५९)।
यद्वा ? अन्वेयुकम् इति पाठः स्यात् (तु. मूको. अन्वेयुकम्
इति)।

? अन्यो(न्य-उ)दृ^१->अन्यो-
दर्य^२- -यः ऋ ७, ४, ८.
? अन्योऽन्य-श्रैष्ठ्य^३- -श्रैष्ठ्याय क
३८, २.
? अन्यन्नद्^४ पै ५, ३१, ६.
अ-न्यस्त^५- -स्ते? मै ४, ५, १.
? अन्यात् पै १७, ४०, ९.
? अन्येन^६ पै १०, ४, ८.

? अन्येषु पै १६, २३, ३.
अ-न्यो(नि-ओ)कस्^१- -काः शौ
१२, २, ४; पै १७, ३०, ४.
अन्व(नु/अ)श्, अन्वानशौ शौ
४, २५, २; †अनु...भानशे
ऋ १, ८४, ६; कौ २, ३००; जै
३, २४, १६; पै ४, ३४, २;
अनु...भानशुः ऋ १, ५२,

१४^६.
अन्वक्त- अन्व(नु/अ)ञ्ज् द.
अन्व(नु/अ)ञ्ज्, अन्वज^१ तै ७, ४,
१९, १; काठ ४४, ८.
अन्व(नु/अ)ञ्, जच् > अन्वच्,
ञच्^३ - -नूच्^२ क्र ३, ३०,
६; -†नूच्^० काठ १५, ७; शौ
३, १, ४; पै ३, ६, ४; -नूक्

१) कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

२) तत्रशयितीयः यत् प्र. ओकारश्चोदात्तः उत्सं.
(पा ४, ४, १०८) । यद्वा, उदुर-> उदर्य- इति
तत्रभवीये यति प्र. निष्पन्नं भावप्रधानं सद्
उप. स्यात् (पा ४, ३, ५५; [तु. पा ५, १, १२४]) ।
एवं तावद् बस. पूष. प्रकृतिस्वरं स्यात् । 'अन्यद्
मिन्नम् उदर्यम् उदरामिसंबन्धः प्रभवो यस्य' इत्येवं
च व्याख्यानं सुवचम् । एस्थि. समान- (पा ४, ४,
१०८) इत्यनुशासनमन्यथासिद्धायताम् । समानो-
दर्य- इत्यस्यापि समाननिष्पत्तेः संभवादिति । यत्तु
अ^० इत्याद्युदात्तम् PW. आह, तन्नितान्तमप्रमाण-
मित्युपेक्ष्यम् ।

३) पाठः? शाखान्तरीयविसंवादात् (तु. मै ३, ७, १० अन्यो-
न्यस्य श्रैष्ठ्ये इति; तै ६, २, १ अन्योन्यस्मै श्रैष्ठ्याय
इति) । अत इहापि अन्योऽन्यम् इत्येवं सतोऽनुस्वार-च्युतिः
संभाव्येत । एस्थि. च स्वराङ्कितानि निगमान्तराण्यनु
अन्युः । अन्यम् इति पदद्वयीव निर्दिश्येत (वैतु. RI.
यनि. इति) । सपा. काठ २४, १ अन्योऽन्यस्य श्रैष्ठ्याय
इति पाठे ।

४) अत्यू अन्यं (ययौ क्रममित्) इत्येवं मुपा. सु-
शोधः द. ।

५) तस. नञ्-स्वरः ।

६) अत्र मुपा. -स्तोऽस्य इत्येवं मूलतः सतः -स्तेऽस्य
इति यनि. प्रमादमूलं विकारमात्रं संजायमानमनुपदं
मूलतः यज्ञः इत्येवं श्रूयमाणस्य सतः यज्ञे इत्येवं
विकारान्तरनिमित्तमभूदिति संभाव्येत । अन्यथा हि
मुपा. अपा परिहरणान्निगादयितुमिष्यमाणो विद्वदेवा-
त्मिकाभ्योऽद्भ्यः संप्रतपूर्वस्य यज्ञस्याऽन्यासलक्षणो लाभ
एवास्पष्टप्रत्ययः संजायेतिति (तु. उपरि श्रूयमाणं
नञ्-पुरस्कृतमेवाऽप-परिहरणस्य रक्षोऽनन्वायलक्षणमपरं

फक्तम्) । एस्थि. इह च सस्थ. यज्ञ-> -ज्ञे इत्यत्र च
यथावत् शोधः द. ।

७) वयोवद् अन्यात् > सपा. शौ १२, ३, ४९ वयोवय
आयुदेव इति पाठे ।

८) *मन्य-> -न्येन इति शोधः (तु. १मः मन्त्रः
[यत्र मध्येन इति पाठः]) । सस्थ. ?इरया> इरायाः
इति शोधः ।

९) तस. नञ्-स्वरः । उप. बस. यद्र. ।

१०) सा. सादृश्ये कप्र. इति कृत्वा √अस् (भुवि)
इतीममाक्षिप्य तृतीयचरणान्तेन प्रथमं वाक्यमाह, तुरीय-
चरणस्थे वाक्यान्तरे च केवलं त्वा इति पदमनुवर्त-
यति न तु त्वा । अनु इति पदद्वयम् । तच्चिन्त्यम् ।
तथाहि, सादृश्यार्थः खलु अनोर् अस. गतित्वेना-
ऽऽख्यातयोगे च प्रसिद्धो भवति न तु तथा तस्य
लक्षणाद्यर्थवतः कप्र. सतः । अतोऽध्याहारमुखेनाऽपि
गतित्व एव पर्यवसानाद् वरमेव ततः भानशे
इतस्योभयोरपि वाक्ययोरन्वयस्तेन चानोर्गतित्वेन
योगः (तु. ऋ २, १६, ३ यत्रत्या सकक्षा श्रुतिरिम-
मेवामिसन्धि निःसन्देहतामापादयति) । एवमपि PW.
अनोर् गतित्वमदर्शकश्चिन्त्यः ।

११) अनेवंदर्शो GW. अन्यथाऽर्थवादी भवति गतित्व-
भिन्नगतेरभावात् अनोर् इति यावत् ।

१२) सपा. मा २३, २१ का २५, ६, १ सुम्...चारय
इति पाठे ।

१३) गस. विन्नन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, २,
५९; ६, २, १३९) । विग. कचित् वा. क्रिवि. अपि द. ।

१४) भस्याङ्कारस्य लोपे दीर्घत्वं विभक्तिस्वरश्च (पा ६,
४, १३८; ३, १३८, १, १७० [वैतु. नाउ. रूपम्]) ।

१५) पूष. अन्तोदात्तः (पा ६, १, २२२ [वैतु. नापू.
रूपम्]) ।

तै १, १, २, १^a; -॥न्वङ् मै
२, ४, ३^a; काठ २३, १^b;
२५, १०; क ३५, ७^b;
-॥न्वञ्चः तै २, २, २, ५;
७, ४, २, ३; -न्वञ्चम् तै १,
८, १२, ३; मै २, ६, ९; ४,
४, ३; काठ २३, १^a; क
३५, ७^a; शौ ६, १३४, ३;
पै ५, ३३, ६; -न्वञ्चौ तै २, ६,
६, ४^a.

१^aअनूची^a - ची ऋ १,
११३, २; कौ २, ११००.

२अनूची^a - ची तै ५, ५,
७, २^a; शौ १०, १०, १०; पै
१६, १०७, १०.

अन्वग्-गत¹ - गतः काठ ३९,
१^b.

अन्वग्-भाव² - अन्^०

१^aअनूचीन¹ - नम् तै ६, ३, ९,
२; मै ३, ८, ९.

२^aअनूचीन¹ - ना ऋ ४,
५४, २; मा ३३, ५४; का ३२,
४, ११.

॥अनूचीना(न-अ) हु³-

-हम् तै ७, १, ५, ४.

२अनूच्य¹ - च्ये शौ १५,
३, ५.

अन्व(नु/अ)ऊञ्>अन्वक्त-
घृत^०.

?अन्वतः^m पै ९, ४, १०; १२.

॥अन्व(नु-अ)ति/मुच्, अन्व-
तिमुच्यते मै ४, ७, ७^a.

॥अन्व(नु-अ)ति/सि>)षिञ्च्,
अन्वतिषिञ्चति मै १, ८, ९;
४, ८, ९.

॥अन्व(नु-अ)त्या(ति-आ) √वृत्
>वर्ति, अन्वत्यावर्तय मै १,
८, ९.

॥अन्व(नु-अ)प/क्रम>क्राम्,
अन्वपक्रामति मै ३, ९, ३०;

अन्वपक्रामन्ति मै ४, २, ८;
अन्वपक्रामत् मै २, ३, ७^b;
अन्वपक्रामन्, अन्वपक्रामेयुः
मै ४, २, १२.

॥अन्व(नु-अ)भ्य(भि-अ)व/चर्,
अन्वभ्यवचरति मै १, १०^a,
२०.

अन्वभ्यवचारम्^५ मै १, १०, २०^a.

॥अन्व(नु-अ)भ्या(भि-आ) √रुह
>रोहि, अन्वभ्यारोहयत् मै १,
१०, १३^b.

अन्वय- अन्व(नु/इ) द्र.

अन्व(नु/अ)ञ् अन्व(नु/अ)ञ्
द्र.

अन्वर्तितु- अन्व(नु/अ)व द्र.

अन्व(नु/अ)व्, अनु...अवतु काठ
३७, ९; पै ४, ३, ६; अनु...
अवतु, अनु^० (अवतु) पै ४, ३,
५^b; अनु...अवताम्^५, अनु
(अवताम्)^५ काठ ३७, ९;

^a) पाभे. अधः मै ४, १, २ द्र. ।

^b) सपा. मै ३, ६, ३ अवाङ् इति पाभे. ।

^c) सपा. मै ३, ६, ३ अवाञ्चम् इति पाभे. ।

^d) स्त्रियां ङीप् प्र. उदात्तनिवृत्तिस्वरान्तोदात्तः
(पावा ४, १, ६; पा ६, १, १६१) । सौवरः प्रवृत्तिभेदः (तु.
नाउ.) ।

^e) उदात्तनिवृत्तिस्वरं बाधित्वा पूष. अन्तोदात्तः (पा ६, १,
१२२) सौवरः प्रवृत्तिभेदः शाखाभेदेन व्यवस्थापनीयः
(तु. नापू.) ।

^१) विप. । उस. उप. < √गम् ।

^२) अन्वगतः इति पाठः? यनि. शोधः । सपा. आपश्चौ
१६, ३२, ५ प्रभृ. अध्वगतः इति पाभे. ।

^५) उस. भावे घञ्गते थाथादि-स्वरः ।

^१) स्वार्थे ख > ईनः प्र. (पा ५, ४, ८) । तस्वरः ।

^१) विप. (जीवित-) । शाखाभेदेन स्वार्थे खच् प्र.
उसं. । चित्स्वरः ।

^५) कस. समासान्तः टच् प्र. (पा ५, ४, ९१) ।
चित्-स्वरः । उप. < अङ्च् द्र. । वा. किवि.

भवति ।

^१) तत्रभवीयः यत् प्र. (पा ४, ४, ११०) तित्स्वरश्च
(तु. टि. अपीच्य-) ।

^m) पाठः? अनु । अतः इति पदद्वयं वा स्यात्,
(अनु/इ>) अन्वितम् इत्येवं मूलतः सतो विकारो
वा स्यात् ।

^a) सपा. काठ ३०, ७ अभ्यतिमुच्यते इति पाभे. ।

^०) पाभे. अनुपरापतति द्र. ।

^७) पाभे. अनु तै २, ३, ७, १ द्र. ।

^५) गस. णमुलस्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३;
२, १३९) ।

^१) अन्वभ्यवचारं प्रजाः शमायते > सपा. काठ ३६
१५ अन्वभ्यवचरति इति पाभे. ।

^०) पाभे. अनुभ्यारोहय द्र. ।

^६) पाभे. अनु...मदतु काठ ३७, ९ द्र. ।

^५) = सपा. ऐआ ५, १, १ । तैब्रा २, ७, ८, २
?अनु...अवतम्, ?अनु (अवतम्) इति पाभे. (यत्र
यनि, शोधः द्र.) ।

पे ४, ३, ६; अनु.....अवन्तु काठ ३७, ९; पै ४, ३, ५; अनु...आवताम् ऋ १०, ११३, १ ^२ ; अनु...आवन् ऋ ८, ७, २४; अनु...आवः ऋ ३, ५०, २. अनु...आवीत् काठ ३७, ९; पै ४, ३, ५, ६.	सृजतात् खि ५, ७, ३; मै ४, १३, ४; काठ १६, २१; अन्व- वासृजन्, अन्ववासृजन् मै १, ६, ६; अन्ववासृजेत् तै ६, ५, ६, ५, ७, १; ८, ५; मै ४ ६, ७. अन्व(नु-अ)व ✓ सो > सा अन्वव-साय ^१ मै १, ८, ८, ९; ३, ४, ५ ^२ ; काठ ६, ६; २२, २ ^३ ; क ४, ५. अन्वव-सायिनी- पश्चात् ^० . अन्व(नु-अ)व ✓ स्था > तिष्ठ, अन्ववातिष्ठत् मै ३, ९, ४. अन्व(नु-अ)व ✓ स्तु > स्तावि, अन्ववस्त्यावयति तै ५, ६, ३, २; ६, २, १०, ५; क ४०, ३ ^० . अन्व(नु-अ)वार् (व ✓ अ) > वृह, अन्ववावृहति मै ३, ९, ६ ^१ . अन्व(नु-अ)वा (व ✓ अ)स् (क्षपणे), अन्ववास्यति तै ६, ६, ७, ४; काठ २९, ४; क ४५ ५; अन्ववात्यति मै ४, ८, ६. अन्ववे (नु-अव ✓ ह), अन्ववैति तै ६, ६, ३, १; मै ३, ८, १ ^० ; अन्ववैति मै ४, ८, ५; अन्व- वैत् ऋ १०, १३९, ४ ^४ ; मै ४, ८, ५; अन्ववैताम् तै २, ४, ४, १; २; अन्ववायन् तै ३, २,	२, ३; ५, ३, ३, १; मै १, ९, ८; ३, ६, १०; ८, १; ४, ९, ११ ^{१५} ; काठ १३, ५; २०, ६; १३; २४, १०; क ३१, ८; १५; ३८, ३; अन्ववायन् तै ६, ३, १, २. अन्ववा (व-अ)यु- अन्. अन्ववा (व-आ)यिन् ^१ - यिनः खि ३, १६, ५ ^१ . अन्ववे (व-इ)स्य काठ २२, ७; २५, ८ ^२ ; क ३५, १; ४०, १ ^१ . अन्ववे (व-ए)तुम् काठ २४, १०; क ३८, ३. अन्व(नु-अ)स् (व्याप्तौ), अन्व- इति नः २, १६, ३; अन्व- इति नः ७, ९९, १; मै ४, १४, ५. अनु.....अष्ट ऋ ८, ७०, ५; तै २, ४, १४, ३; काठ १२, १५; कौ १, २७८; २, २१२; जै १, २९, ८; ३, १९, ७; शौ २०, ८१, १; ९९, २० ^१ . अन्व(नु-अ)स् (भुवि), अनुष्ठन् ^१ मै २, १३, १; काठ ३९, २; शौ ३, १३, २; पै ३, ४, २; अनुस्थन् तै ५, ६, १, ३; अनु...असत् ऋ १, ५७, २;
---	--	--

^१) तु. GW. ऋ ८, ७६, ११ इति संवादिनी
श्रुतिश्च (वैतु. सा. प्रमृ. शुष्मम् इति कर्मपदम्
अनुना कप्र. अनुगमयन्तः ✓ अच् इत्यस्य कर्मान्तर-
मध्याहारकाश्च) ।

^२) सपा. अन्ववन्त्यति <> अन्ववैति इति पाभे. ।

^३) सकृत् सपा. मै १, १०, २० अपिदध्यात् इति
पाभे. ।

^४) गस. ल्यबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^५) सपा. माओ २, २, ३, २१ अवस्तावयति इति
पाभे. ।

^१) सपा. काठ २६, ८ क ४१, ६ गमयति इति
पाभे. ।

^२) = सपा. तैआ ४, ११, ७ । मै ४, ९, ११ हुन्त्यस्य
वै इति विभे. ।

^३) सपा. ऋ १०, १३९, ४ तैआ ४, ११, ७ व्यायन्
इति पाभे. ।

^४) गस. णिन्त्यन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
-वा- इति मुपा. स्वरो अष्टः ।

^५) नतिः उस्. (पा ८, ३, ८७) । शाखाभेदेन
व्यवस्था स्यात् । पाप्र. चेह शाखाविशेषमात्रानुसारिणीति
तु तत्त्वदक (तु. नाउ. रूपम्) ।

शौ २०, १५, २; अनु.....
आसन् ऋ १०, २७, १७; अनु-
ष्यात् ऋ १, १६७, १०^३;
१८२, ८; ३, ३९, ८^३; अनुष्यात्
काठ ३५, १४१^३; कौ १, ८२^३;
जै १, ९, २; अनुष्याम ऋ १,
१८५, ४.
॥अन्व(नु/अ)स्(क्षेपणे), अन्व-
स्यति, अन्वस्यति तै ७, २, ४, २.
अन्व(नु-अ)ह^० - हस् खि २, ६^३;
१६; ॥तै २, ४, १०, १; ५, ५, ६,
२; मै २, ४, ८; काठ ११, १०॥
॥अन्वा(नु-आ) ✓कृ, अन्वाकुर्वन्
काठ २४, ७; क ३७, ८.
॥अन्वा(नु-आ) ✓क्रम, अन्वाक्रमत
तै ६, ५, ६, ३.
॥अन्वा(नु-आ) ✓कशा > अन्वा-
कशायस्^३ मै १, ९, ८^३.

अन्वा(नु-आ) ✓क्षि(निवास),
अनु...आक्षिपति शौ १०, ५,
४५^३; पै १६, १३२, ७^३.
॥अन्वा-क्षित- -तम् पै १, ६३,
१^३.
अन्वा(नु-आ) ✓गम्, > च्छ.
॥अन्वागच्छत् काठ ८, १०^३;
१०, १^३; ११, ३; क ७, ६^३;
॥अन्वागच्छन् काठ ८, ७^३; क
७, ४^३.
॥अन्वागमन् तै ७, ३, ५, १;
अनु...आगन् पै १६, ७१, ८.
अन्वा-गन्तु^३ - गता मा १८, ५९;
का २०, ४, २; तै ५, ७, ७, १;
काठ ४०, ११३; शौ ६, १२३,
१; २.
अन्वा(नु-आ) ✓गा, अन्वागात्
पै १९, ५२, ३; अनु...आ-

(आ-अ)गु: तै ४, ३, ११, १^३;
मै २, १३, १०; काठ ३९, १०;
शौ ८, ९, १३; पै १६, १९, ३.
॥अन्वा(नु-आ) ✓चक्ष, अन्वाचष्टे
मै १, १०, १८; ४, ४, ७; काठ
३६, १३.
अन्वा(नु-आ) ✓तन्, अन्वाततान
मा ८, ६२; शौ १८, २, ३२;
पै ११, ५, ३; अन्वातांसीत मा
१५, ५३; का १६, ६, ७; तै ४,
७, १३, ५; काठ १८, १८;
क २९, ६; अन्वातांसु: मै २,
१२, ४.
अन्वा(नु-आ) ✓तप्, अन्वातपन्ति
पै ५, ३१, ७^३.
॥अन्वा(नु-आ) ह्म^० - त्मम् काठ २३,
१; क ३५, ७.
?अन्वाहशाकर्म^३ पै १९, २, ५.

^३ गतिस्वमूला नति: (पा ८, ३, ८७)। कप्र. इतीव सा-
अभिप्रयंस्तां नतिं प्रति पर्थनुयोक्तव्य:।

^३ गतिस्वमपश्यन् G.W. मन्त्रस्थां नतिं प्रति चोद्यो
भवति (तु. नापू. टि.)।

^३ सपा. ऋ ६, ५, ४ वनुष्यात् इति पाभे।

^३ वैतु. सर्वत्र सपा. पपा. च अनु. ष्यात् इति द्वे पदे।
पादपूर्तिकर: अनु: इत्यभिप्रायो विव. गतिमूला नतिं
प्रति चोद्य:। ^३ अस.। शेषम् अनुचीनाह- टि. द्र.।

^३ गस. णमुलन्ते लिट्स्वर: प्रकृत्या (पा ६, १,
१९३; २, १३९)। -क्षा- इत्यप्येकस्मिन् मूको. पाठ:
(तु. टि. अनु/कशा)।

^३ सपा. काठ ९, १५ प्रचरिष्यन् इति पाभे.।

^३ सपा. पै १, ६३, १ ॥अन्वाक्षितम् इति पाभे.।
छन्दस्त: °आक्षेति (तु. पै ५, ३८, ५) इति पाठ: स्यात्।

^३ यनि. < °आक्षीत (तु. पै १६, १३२, ७ मूको.)
°आक्षीति (तु. पै ५, ३८, ५ मूको.) < °आक्षेति इति
मौलिको विपरिणाम: संभाव्यते।

^३ पाभे. अनुदैव मै १, ६, १२ द्र.।

^३ पाभे. अनु तै २, ३, ३, १ द्र.।

^३ गस. वृजन्ते कृत-स्वर: प्रकृत्या (पा ६, १, १६३;

२, १३९)। अस्य व्याख्यानं द्विवर्णकं भवति। यनि.
कृदन्तमिति प्रथमं वर्णकं (तु. उ. WI. च)। लुटि
प्रपु१ इत्यपरं (तु. भा. - सा. म. PW. प्रभृ.)। इह
न लुट् (पा ८, १, २९) इति तिङो निषाताऽभावे
सति गतिद्वयस्यानुदात्तत्वं द्र. (पा ८, १, ७०; ७१;
[तु. भा.])। ननु किमिति नेह भूयोममन्वमा-
नीति। उच्यते। लुट्-वृत्तमपि मूलत: ✓अस् (भुवि)
इत्येतत्-लवृत्ताऽनुप्रयुक्तात् वृजन्त-कृतोऽनर्थान्तर-
मित्यभिमन्धेरल्पीयोऽभिमतपक्ष्यत्वमेवोरीकृतमिति दिक्।

^३ अत्र आगु: इत्येकं पदम्। यनि. अपरं पदमिति
विवेक: द्र. (तु. टि. अनु तै ४, ३, ११, १^३)।

^३ पाठ: ? (°पत्->ती->) -ती: (द्वि३) इति
शोधो भवेत्। अन्यथा हि वाक्याऽसंभवत्वप्रसङ्ग: स्यात्।
नाउ: पदं च मूलत: ईर्मम् इति सदेव ईरिमम् इति
मध्य इकारोपजनवत्तया मूको. व्यकारीति संभाव्यते (तु.
सस्थ. टि. ईर्म-)।

^३ अस. समासान्त: टच् प्र. (पा ५, ४, १०८)। चित्-
स्वर:। वा. किवि.। उप. < आत्मन्-।

^३ पाठ: ? अनु, ईदशा (ईदशानि), ?अकर्म (< ✓कृ)
यद्वा अकृ, मे इति शोध: द्र.।

॥अन्वा(नु-आ)✓धा > अन्वा-
धाया काठ ३५, १७^१; क ४८,
१५^१.

॥अन्वा(नु-आ)✓धा, अन्वाधा-
वन्ति काठ १३, ४.

अन्वा(नु-आ)✓(धै>)धी>

दीधी, अनु...आदीधीथाम्^१
शौ २, १२, ५; अनु...आदी-
ध्याथाम् पै २, ५, ५^१ ^१.

*अन्वा(नु-आ)न्त्र- > ?अन्वान्त्र-
न्त्रम् शौ २, ३१, ४; पै २,
१५, ४.

॥अन्वा(नु-आ)✓यै, अन्वाप्या-
यते^१, अन्वाप्यायत^१ मै २, १,
७.

॥अन्वा(नु-आ)✓प्री, अन्वाप्रीणाति
क ४१, ७^१.

अन्वा(नु-आ)✓भज्, ॥अन्वा-
भजति तै ६, १, ९, ६; ४, ६, ३;

५, १, ३; ॥अनु...आभज तै
६, ४, ६, २; ॥अन्वाभजत् तै ६,
४, ६, ३; अनु(आभजन्)^१ ऋ ३,
४७, ३.

अन्वा(नु-आ)✓भू, अन्वाभवत्^१
काठ ३५, १५; ४३, ४; क ४८,
१३.

॥अन्वाभवत्यन्ति तै ६, ३, ४,
७; १०, २; ५, ३, १.

अन्वा-भूति^१ -ति: काठ ३५,
१५.

॥अन्वा(नु-आ)✓यत् > अन्वा-यत्-
त्तः, -त्तम् तै १, ६, ११, १;
मै १, ४, ११.

अन्वा(नु-आ)✓रक्ष, अन्वारक्षत् पै
१६, १३, ३^१.

अन्वा(नु-आ)✓रम्, > रम्भि,
॥अन्वारभते तै ३, १, १, ४;
६, २, १, १; ३, ८, २; ९.

४; मै ३, ६, ६^१; ८, ९; ९, १;
७; ४, ६, ८; काठ १०, ५;
११, ४^१; १३, ७; २४, ८; ३०,
३; क ३८, १; ४६, ६; ॥अन्वा-
रभते तै ६, ३, ९, ४; मै ३, ९, ७;
॥अन्वारभन्ते मै ४, ६, ३^१;
अनु...आरभे तै ३, २, १, १^१;
७, ५, १९, १^१; २; काठ ३५, २;
६; ९; ३८, १२; ४५, १५^१;
क ४८, ३; ७; १०; शौ ६, ४८,
१-३; पै १९, ४४, ४-६;
अन्वारभामहे मा ९, २६^१; ३५,
१३; का १०, ५, ५^१; ३५, ४,
१२; तै १, ७, १०, ३^१; मै १,
११, ४^१; काठ १४, २^१; २१,
१४; कौ १, ११^१; जै १, १०,
१^१; अनु...आरभामहे^१ शौ ५,
८, ९; पै ७, १८, ८; ?अन्वारप्स्व^१
पै ४, १८, ६; अन्वारभेताम् पै

*) 'अपकामस्य कर्त्ता माऽभिभूद् माम् इत्यस्य
कृते यावावृथिव्यौ मम विस्मरणमुकुर्वणि ममाऽन्वा-
लम्भनं नाम पृष्ठपोषणं वितन्वीयाताम्' इत्यस्य मन्त्र-
स्वारस्यस्याऽतिरोहितत्वेऽपि यत् सा. W. च मा अनु
इत्यन्वयमिच्छतस्तन्निःसारं द्र. । तदभिमतस्य ✓दीधी
इत्यस्य च ✓दीदी इत्यस्य पर्यायभावस्याऽप्रामाणिकत्वादिति
(तु. सस्थ. अनु...आरभध्वम् इति) ।

पाठः? दीध्यताम् इति मूको. हि पर.
मपु २ रूपम् दीधी-यातम् > दीध्यातम् इति
नक्तयेत् ।

०) प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । उप. यद्र. ।

१) तत्रभवीये यति प्र. तित्स्वरः (पा ४, ३, ५५;
६, १, १८५) । सा. यत्त्वसौ आन्त्र- इत्यतः
यत् प्र. इत्याह, तन्न । तथा सति अनुना प्रास.
पूष. प्रकृतिस्वरं हि स्यात् । अर्थतोऽस्य प्रास.
असंगतिश्च । सा. समये स्वरितस्वरः मूको. बभूवेत्यस्य
तत्-प्रमाणतः सुवचत्वाच्च नापू. इह मूलभूतस्य प्राति.
सद्भावः सद्दः द्र. । एस्थि. संप्रत्यायुदात्ततया
यद्रस्य प्राति. मूको. उपलम्भो भवति तत्र समाधानं

सृग्यम् ।

०) सपा. मंत्रा २, ७, २ आन्त्रानुचारिणम् इति पाभे. ।

१) पाभे. अनु तै २, ३, ५, ३ द्र. ।

२) पाभे. अनु काठ ११, ३ द्र. ।

३) पाभे. अनुप्रीणाति मै ३, ९, ८ द्र. ।

४) सामर्थ्याच्छ्रुतचरी क्रिया पुरुषवचनपरिणामपूर्वक-
मध्याह्ता द्र. (तु. सा. अनु-मात्रमुपसर्जकः ; वैतु.
PW. प्रभृ. खानु इति योगतः अनुः कप्र. इत्यभि-
प्रायुकाः) ।

५) पाभे. अन्वभवत् तै ७, ३, १४, १ द्र. ।

६) गस. क्तिन्नि तादौ- (पा ६, २, ५०) इत्यनु स्वर-
शोधे सति °भूति- इति सुपा. स्वरश्चिन्त्यः ।

७) सपा. शौ १०, ३, ३ अयं मणिः इति पाभे. ।

८) =सपा. माश ५, २, २, ८ आपश्चौ ३४, १२, ७ ।
ऋ ८, ११, ६; १०, १४१, ३ आश्रौ २, १८, ३ या
१४, ३१ गीर्मेर्हवामहे इति पाभे. ।

९) वैतु. WI. अनुः कप्र. इति ।

०) पाठः? अन्वारम्भि इत्यस्य वा अन्वारब्धः इत्यस्य वा
मूलतः सतो विकारः स्यादिति विमर्श-सापेक्षो विषयः ।

१७, ४०, ८^{१०}; अन्वारभेयाम्
शौ ६, १२२, ३^{१०}; १२, ३, २०^{१०};
४७^{१०}; पै १६, ५१, ७^{१०}; अन्वा-
रभध्वम् शौ १२, २, ४७, ४८;
पै १७, ३४, ८; ३५, ५; अनु...
आरभध्वम् काठ ३५, २; ६, ९;
क ४८, ३, ७; १०; शौ २, १२,
५^{१०}; पै २, ५, ५; १५, ९, ६;
॥अन्वारभन्त काठ ७, ६; क
५, ५; ॥अन्वारभेत तै ३, १, ५,
१; ६, ३, ८, १; २.
॥अन्वारभयति तै २, ६, २, ५;
मै २, १, २; ४, १, १२.
॥अन्वा-रब्ध- -ब्धम् तै ६, ३,
८, २. [ब्ध- अन्^{१०}].
॥अन्वा-रुभ्य तै २, २, ५, ५; ३, ११,
४; ५, ३, ९, २; ६, १, ११, १;
७, ३, १, १; काठ २४, ८; क
३८, १. [रुभ्य अन्^{१०}].
॥अन्वा-रुभ्य- -भ्यः, -भ्याः
तै ६, ३, ८, १.
॥अन्वा-रुभ्य- -रभः तै ६, १, ११,
५; २, १, २, ९, २; मै १, ४, ८;
११, ८; ३, ७, ९; ८, ७; ४, १,
१२, ४, ५; ८, २; काठ १४, ८;

२४, ४; ८; २५, ८; ३१, ९;
३२, ४; क ३७, ५; ३८, १;
४०, १; ४७, ९; -रमाय मै ३,
७, ९; ८, ७.
॥अन्वा-रुभयित्वा^{१०} काठ ११, १०;
१२, २; २४, ८; क ३८, १.
॥अन्वा (नु-आ) ✓रुह् > रोहि,
अन्वारोहति तै ५, ४, १०, २; ६,
८, १; मै १, ८, ६; ३, ५, ५;
अनु...आरोहति तै ३, २, १, १;
२; अन्वारोहन्ति तै ७, २, १, २;
४; ६, २; ४, ३, २; ७, २;
मै ३, ९, ४; ५, अन्वारोहामि
मै २, ७, १६^{१०}; काठ ३९,
३; शौ ६, १२२, ४; पै २,
६०, १; अन्वारोहत् मै ४, ३,
४; अन्वारोहेत् तै ५, ६, ८, १.
अन्वारोक्ष्यन्ति मै ३, ९, ४^{१०}; १०,
२, ४, ७, ५^{१०}; ५, अन्वारुहन् खि
१, ११, ४^{१०}.
अन्वारोहयति मै ३, १०, ४;
अन्वारोहयेत् तै ३, ४, १०, ४;
अन्वारोहयेयुः मै ३, ९, ४.
अन्वा-रोह^{१०} -हः तै ५, ६, ८, १;
मै ३, ८, १; -हाः तै ३, २,

१, २; -हान् तै ३, २, १, १;
मै ३, ५, ५.
अन्वा-रोहयितव्य^{१०} -व्यम् मै ३,
१०, ४.
॥अन्वा(नु-आ) ✓लभ्, अन्वालेभिरे
क १०, १३०, ७; मा ३४, ४९;
का ३३, २, १२.
॥अन्वा(नु-आ) ✓वह्, अनु...
आवहत् क १०, २९, २; शौ
२०, ७६, २.
अन्वा(नु-आ) ✓वृत्, ॥अन्वावर्तते
काठ ३२, ५; अन्वावर्ते^{१०} तै १, ६,
६, २; ७, ६, ३; काठ ५, ५;
३२, ५; शौ १०, ५, ३७; पै
१०, १०, ३; १६, १३२, २; १८,
२९, २.
अनु...आवर्तते क ५, ६२, २;
मै ४, १४, १०.
॥अन्वावरीवर्ति^{१०} मै ३, २, ९.
अन्वा(नु-आ) ✓शी, अन्वाशये शौ
१०, ७, ९; पै १७, ८५, ३१.
॥अन्वा(नु-आ)स्, अन्वास्ते तै
५, ३, ७, ३; मै १, ४, ८; काठ २१,
२; क ३१, १७; अन्वास्ते मै ३,
३, १; अन्वासीत^{१०} मै १, ४, ८.

१) पाठः? उभयत्र भेत (पुत्रः) इति वा. इति कृत्वा
तत्परः शोधः ?

२) सपा. शौ १२, ३, ७ तैआ २, ६, २ काकू १३३ : १
विभे. ।

३) पाभे. अनुसरभेयाम् पै १७, ३७, १० द्र. ।

४) तु. PW.; वैतु. सा. WI. च अनुः कप्र. इति (तु-
सस्थ. टि. अन्वा/दीधो > थाम्) ।

५) गस. यदन्ते (पा ३, १, ९८) कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।
-भ्याः ३ इति प्लुति द्र. (पा ८, २, ९७) ।

६) गस. भावे घञि याथादि-स्वरः (पा ६, २,
१४४) ।

७) छन्दसि ल्यब्-अभावः पाक्षिकः ।

८) पाभे. अनुप्रजानीयात् द्र. ।

१) मुपा. सन्नपि स्वरो श्रेषात्मकत्वादुपक्षितः द्र. ।

२) गस. करणे घञ् प्र. याथादि-स्वरश्च । बहु. सोमयागे
मन्त्रविशेष- ।

३) गस. तव्यदन्ते तित्स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
१, १८५; २, १३९) इत्येव मौलिकः स्वरः
स्यात् । यत्तु मूको. मुपा. च गत्यंशेऽपि स्वरो भवति
तदनुपदे श्रूयमाणेन अन्वारोहयति इत्यनेन दृग्दोषतः कारितः
स्यादिति शोधो यथावत् सावसरः द्र. ।

४) तु. वै. PW. प्रसू. च; वैतु. सा. यः अनुम्
निपातमात्रमनुचरपरतया व्याचक्षाणोऽसमर्थमिव बभाषे ।

५) पाभे. टि. च अनु मा २, २६ द्र. ।

६) पाभे. अनु तै ५, ३, १, ३ द्र. ।

७) सपा. काठ ३२, ४ आसीत् इति पाभे. ।

अन्वा(नु-आ) ✓ सद्, अन्वासदेम
पै १९, ४१, ९.

अन्वा(नु-आ) ✓ सृप्, आ... अनु-
सर्पत मै ४, २, ५^a.

अन्वा(नु-आ) ✓ स्था > तिष्ठ, अन्वा,
तिष्ठथ^b काठ ३, ९; अन्वातिष्ठत^b
मै १, ३, १; क २, १६.

¶ अन्वा(नु✓आ) ह^c, अन्वाह तै २,
३, ६, २; ७, ४; ५, ७, १; २^d;
३^e; ४, ८, २; ४; ५; ११, १^f;
२; ५, १, ८, ५^g; ६, २, २, ३;
४, ७, २; ६, १, ५, ३; ३, ५, ३;
४, ७, १^h; ४, ३, २; मै १, १०,
१५, १८ⁱ; ११, ७; २, ४, ४; ५;
३, २, ५; ३, ७; ४, ६^j; ८, ७; ९,
५^k; ४, ५, ३^l; काठ १४, ७;
२०, ५^m; २६, ८ⁿ; २९, ९; ३६,
९; १२^o; १३; १४; क ३१,
७^p; ४१, ६^q; ४५, ७; ५^r पै १,
१०, १^s; अन्वाह तै १, ५, ८,
३; २, ४, ११, १^t; ५, ८, १; २;
५; ११, १; ५, २, १, २; ४, ६,
४; ६, १, ५, ३; मै १, १०, १८;
१९; २, ४, ४^u; ३, १०, २^v; ४,

५, ३^w; अन्वाहुः मै ४, ५, ३;
अन्वाहुः मै ३, २, ५.

¶ अन्वा(नु-आ) ✓ ह, अन्वाहरति तै
१, ७, ३, २; अन्वाहरति मै १,
४, ६; अन्वाहरन्त तै १, ७, ३,
३^x; अन्वाहरेयुः मै १, ५, १३;
अन्वाहरेयुः मै १, ५, १३.

अन्वा-हर्तवै मै १, ५, १३.

अन्वा-हार्य^y - र्यः तै १, ७, ३, २^z;
३^{aa}; - र्यम् तै १, ७, ३, १; २^{ab};
३; मै १, ४, ६; काठ ८, १३;
क ८, १; - र्यस्य तै १, ७, ३, २;
- र्येण तै १, ७, ३, १; काठ ८,
१३; क ८, १.

अन्वाहार्य-न्व- -न्वम् तै १, ७,
३, २.

अन्वाहार्य-पुचन^{ac} - -नः तै १,
६, ७, १; काठ ३२, ७.

अन्वि(नु✓इ), अन्वेति क १, ११३,
८; ११२४, ३ (१०, ६६, १३);
५, ८०, ४; ७, ६३, ५; ११०, २७,
१३ (१४२, ५); ¶ तै ५, १,
२, ३; ५, १, २; ६, ४, ५; ६, ३,
९, ५; ५, १, ४; ¶ मै ३, १, ३;

१०; ४, ४, ५^{ad}; १४, १४;
¶ काठ १४, ७; १९, २; ८^{ae};
२२, ९; ¶ क २९, ८; ३५, ३;
शौ १०, २, १९; पै १२, ६,
१३^{af}; अन्वेति मै ४, ६, ५^{ag};
कौ १, ६४^{ah}; जै १, ७, २^{ai};
¶ अन्वेती^{aj} तै ७, १, ७, ४;
¶ अनुयन्ति तै ६, ५, १, ४; मै
४, ६, ५; काठ २७, १०;
¶ अनु... यन्ति क १, १६३,
१२; ४, १३, २; ८, ४०, ८;
१०, १३६, २; मा २९, २३;
का ३१, ३, १२; तै ४, ६, ७, ५;
काठ ४६, ३; अनु... यन्ति क
१०, ८५, ३१०; अन्वेति तै ४,
२, ५, ४^{ak}; शौ १२, २, ४९; १७,
१, १६; पै १७, ३४, ९; १८,
३१, ८; अन्वेति क १०, ८ (२७,
१३) १४२, ५^{al}; अन्वेति क
१०, ८ (१, १२४, ३; ५, ८०, ४);
१३, ३^{am}; ६६, १३; मा १, ७;
११^{an}; ७, २; ३८, ५; का १,
३, ३; ८^{ao}; ७, १, २; २, २; ३८,
१, ५; मै ४, १, ५^{ap}; शौ ११, ११,

^a) एमामनुसर्पत > सपा. कौ २, १००५ जै ४, १७, १०
ताविमा उपसर्पतः इति पाभे. ।

^b) पाभे. अनु तै ३, ५, ६, ३ द्र. ।

^c) यथा दीर्घादिर्यं धातुरिष्येत न तु पराभिमतदिशा
ह्रस्वादिरित्यस्य कृते तु. टि. ✓ आह ।

^d) पाभे. अनुब्रूयात् काठ २६, ८ द्र. ।

^e) सकृत् सपा. तै ६, ४, ३, २ उपाकरोति इति
पाभे. । ^f) पाभे. अनुब्रूयात् शौ १, १६, २ द्र. ।

^g) पाभे. अनुब्रूयात् काठ १२, ४ द्र. ।

^h) पाभे. अनुतिरवपन् द्र. ।

ⁱ) तवै-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्यं भवति (पा ६, २, ५१) ।

^j) गस. ण्यदन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १८५;
२, १३९) ।

^k) व्यप. (अग्नि-विशेष-) । कास. उप. अधिकरणे

व्युद् प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३९) ।

^l) सपा. पै २, २२, ३ अन्वेतु इति, शौ ३, १७, ५ अनुयन्तु
इति, क ४, ५७, ८ प्रभृ. माश ७, २, २, ९ अभियन्तु इति,
मै २, ७, १२ अभ्येतु इति पाभे. ।

^m) सपा. क १०, ११५, १ अन्वेति इति पाभे. ।

ⁿ) वाक्यस्य देह उदात्तप्लुतः (पा ८, २, ८२; ९७) पद-
स्वरात् पृथग्भूतः द्र. ।

^o) पाभे. अनु शौ १४, २, १० द्र. ।

^p) पाभे. अनुशिक्ष द्र. ।

^q) सपा. शौ १८, ३, ४० अन्वेतुद् व्रतेन इति पाभे. ।

^r) सपा. तै १, १, २, २ प्रभृ. अन्विहि इति, काठ १,
४; ३१, ३ क १, ४; ४७, ३ प्रेहि इति, मा ११, १५ प्रभृ.
माश ६, ३, २, ८ आशौ ४, १३, ४ प्रभृ. वीहि इति
च पाभे. ।

४; अन्वयत् पै २०, ६०, ७;
अन्वयः^१ पै ४, २२, ६; †अन्वेत्
ऋ ६, ५४, ५; तै ४, १, ११, २;
मै ४, १०, ३; ११, १; काठ ४,
१५; २०, १५; \$शौ ६, ८९, २;
१९, ४, ४^०; पै २, २२, ३^१;
५, ६, १ \$; १९, २४, ९;
अनुयन्तु कौ २, १२१४; शौ ३,
१७, ५^१; अनु...यन्तु खि ६,
३, २; पै ५, ३८, २^१; अन्विहि
ऋ १०, ५३, ६; मा १२, ६२^०;
२२, १९^१; का १३, ५, १^०;
२४, ६, १^१; तै १६, १, २, २;
४, २; २, ८, १; ३, ९, २;
४, २, १; ३, १; †३, ४, २,
२; ३, ६; ४, १, २, २^०; ६, १, ११,
२^०; ३, ९, ४^०; ४, ५, ५^०; ७, १, १२,
१^१; मै २, ७, १२^०; ३, १२, ४^१;
काठ †१३, ११; १२; १६, १२^०;
क २५, ३^०; पै १९, २६, ८;
अनु...इहि मै ४, ९, ११; पै
१९, १५, ८^१; †^१; †अन्वेत् तै
२, १, २, १; ३, ५, १; ५, २, १,

२; काठ १०, ११; †अन्वे-
ताम् मै २, २, ४; काठ १०,
११; अन्वायन् †तै १, ५, १,
१; ७, ३, ५, १^१; †मै ३, ८,
६; †काठ २४, ६; २६, १;
†क ३७, ७; ४०, ४; शौ
११, ७, २; पै ३, ३८, ७;
†अन्वायन् मै ३, ८, १०;
अनु...आयन् क १४, २६, २;
१०, ६, ७; अन्वायम् ऋ ५,
३०, २; अनु...आयम् क १०,
९५, ५; †अन्विद्यात् तै ७, १,
७, ४.
†अन्विद्याम् ऋ ४, ४, ११; तै
१, २, १४, ५; मै ४, ११, ५;
काठ ६, ११; †अनु...ईयतुः
क ८, ९९, ६; मा ३३, ६७;
का ३२, ५, १३; कौ २, ९८८;
शौ २०, १०५, २; †अनु...ईयुः
क १, १६३, ८^१; मा २९, १९;
का ३१, ३, ८; तै ४, ६, ७, ३;
काठ ४६, ३.

अन्व(नुअ)य- स^०.

†अनुन्वि(नु-इ)त^१- -तम् मै ३,
१०, ४.

†अन्वि(नु-इ)त^१- -तम् मै १, २,
१५.

अन्वि(नु-इ)ति^१- -तिः तै ३,
५, २, २; ४, ४, १, १; ५,
३, ६, १^१; काठ १७, ७; ३७,
१७; क २६, ६; -त्या मा १५,
६; का १६, २, १; मै २, ८, ८.
†अन्वि(नु-इ)त्य तै ६, २, ९, २;
६, ३, १.

अन्वे(नु-ए)तवे^३ ऋ ७, ३३, ८.

†अन्वे(नु-ए) तवे^३ क ११, २४,
८; ७, ४४, ५; मा ८, २३;
का ९, ४, १; तै १, ४, ४५, १;
मै १, ३, ३९; काठ ४, १३; क
३, ११.

अन्वि(नु✓इ)न्ध, अन्वेन्द्र शौ १०,
२, १६; पै १६, ६०, ९.

†अन्वि^० पै १३, ५, १५.

अन्वि(नु✓इ)ष > च्छ, †अन्वि-
च्छति तै १, ५, ९, ७; अन्विच्छे
तै ४, ३, ११, ३^०; अन्विच्छ शौ

१) शाश्विकत्वेन संकेतयन् संस्कृतिं चिन्त्यः । लेटः मपु १
इत्येवं सुवचः ।

२) अन्वेत् इति पाठं मन्वानः सा. ।

३) पांमे. अन्वेति पै १२, ६, १३ द्र. ।

४) सपा. ऋ १०, १३६, २ अनु...यन्ति इति पांमे. ।

५) पांमे. अनुषिक् द्र. ।

६) सपा. काठ ४१, ३ अन्वेहि इति पांमे. ।

७) पांमे. अन्वेमि मा १, ११ द्र. ।

८) पांमे. अति...एतु शौ ६, ७५, ३ द्र. ।

९) अनु त्वा इत्यनुवर्तयन् सा. पर्यनुयोक्तव्यो भवति ।
वैयर्थ्याद् वैरीत्याच्च ।

१) वा. अनुबद्धं तृतीयान्तं पदं कर्तरीति कृत्वा यनि.
धा. सकर्मकात् सतः कर्मणि क्ते प्र. अनन्तरगतिस्वरः
(पा ६, २, ४९) । सहाय्यस्य वा निपातस्य अनोः
गतिस्वरकर्मप्रवचनीयत्वोभयोदासीनस्य सतोऽनुपसृष्टेन इतु-

इत्यनेन कर्तरि क्तान्तेन 'अनुगत इतः' इति कृत्वा
प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) । एस्थि. उपसृष्टेभ्यो
गत्यर्थेभ्यः क्ते प्र. उभयीयं विधा संभवन्ती यस्या.
प्रकरणतोऽनुसंधेयेति ।

२) पाठः (तु. आपश्चौ ९, ७, १०)? इन्वितु- इति शोधः
द्र. (तु. सपा. तै ३, १, ४, ४) ।

१) गप्र. भावे क्तिनि अनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २,
५०) ।

३) गप्र. तुमर्थीयः तवेन् प्र. प्रकृतिस्वरत्वञ्च (पा ३, ४,
९; ६, २, ५०) ।

४) तवे-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वरी द्र. (पा ६, २, ५१) ।

५) पाठः? शोध-सापेक्षः । ...अन्वयी ब्रह्मा इति वा
...अन्वये ब्रह्मणाम् इति वाऽप्यक्षरः पादः स्यादिति ।

६) =सपा. पाठ ३, ३, ५ । काठ ३९, १० अनुयच्छे इति
पांमे. ।

६, १३४, ३; पै ५, ३३, ६;
१३, १, १; ॥ अन्वेच्छत् मै
१, ८, २; अन्वेच्छत् शौ १२, १,
६०; अन्वेच्छत् पै १७, ६, ९.
॥ अन्वेच्छन् मै १, ७, २; ४, २, ६,
४, ७^१; काठ ८, १५; २५, २; क
८, ३; ३८, ५.
अन्वि(नु-इ)च्छत्^१ - च्छन् शौ ६,
३०, १; पै २०, १७, १.
अन्विच्छती^२ - ती खि ४, ५,
२१.
॥ अन्वे(नु-ए)ष्टुम् काठ २४, ७; ३०,
४; क ३७, ८; ४६, ७.
अन्वी(नु/ई), अनु^३ ईयते ऋ ५,
३४, १.

॥ अन्वी(नु/ई)क्ष्, अन्वीक्षत् काठ ७,
९; ॥ अन्वीक्षन्त^४ मै १, २, १५; ३,
९, ७; काठ ३०, ८; शौ २, ३४,
३; पै ३, ३२, ४; अन्वीक्षेत तै ६,
५, ६, ५; काठ ७, ९; अन्वीक्षेत
तै ६, ५, ६, ५.
अन्वीक्ष्य^५ - क्ष्यः तै ६, ५, ६, ५.
॥ अन्वीप्^६ - पम् तै ६, ४, २, २; मै
४, ४, १^७; काठ २८, १; क
४४, १.
अन्वृ(नु/क), अनु^८ अर्त^९ ऋ ५,
५२, ६.
॥ अन्वृ(नु/क)ञ्, अन्वृजेयुः तै ७,
५, ३, २^{१०}; काठ ३३, ५.
अन्वृज^{११} - जम् पै ५ २१, ६.

अन्वृ(नु-क)जु^{१२} - जवे तै २, २,
८, १; मै २, २, १०; काठ
१०, ९; -जुम् तै २, २, ८, १,
-जुन्^{१३} मै २, २, १०; काठ
१०, ९.
अन्वृ(नु/क)त्^{१४}, ? अन्वर्तिष्ये^{१५} शौ
१४, १, ५६; पै १८, ६, ४.
† अन्व(नु-अ)र्तित^{१६} - ता ऋ १०,
१०९, २; शौ ५, १७, २; पै ९,
१५, २.
अन्वृ(नु/क)तीय^{१७}, अन्वृतीयामहे^{१८}
मै ३, ७, ३; अन्वार्तीयन्त
मै ३, ७, ३^{१९}; काठ २४, १;
क ३७, २.
अन्वृ(नु/क)घ्, अन्वानृधुः पै ५,

१) गस. शत्रन्त-कृद्-विकरण-स्वरः (पा ६, १, १८६) ।

२) -न्वि- इति मुपा. स्वरो नितरामुत्तन्त्रः शतुर-
जुमः (पा ६, १, १७३) इति नदीस्वरस्याऽनिवार्यत्वात् ।

३) सपा. तै ३, १, ४, २ अभ्युक्षन्त इति पाभे. ।

४) गस. कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, २१३; २, १३९) ।
उप. यत् प्र. उस्. (पा ३, १, ९७) ।

५) तु. टि. अनुप- ।

६) उत्तरार्धमात्रैकवाक्यत्वे सति यनि. भानु-कर्तृको-
ऽन्वयः सुलभः स्वारसिकश्च द्र. (तु. PW. GW.
प्रभृ.) । सा. यत् 'अनु गच्छन्ति' इत्याक्षेपेण
क्रियान्तरं चिकीर्षति विद्युतः इति द्विः मरुतः
इत्येतत्-समानाधिकरणं सत् प्र३ इति कृत्वा
तत्-कर्तृतया च युयोजयिषति, तदसत् । तथाऽन्वयस्य
हि तस्याऽविशिष्टैः पदैर्वाक्यानन्तरं चिकीर्षतस्तदर्थं
च दिवः इति प१ सत् प१ इत्येवं मन्त्रस्वारस्य
विरुद्धमनुजिगमयिषोर्नितरां दयनीयत्वप्रसङ्गात् ।

७) = प्रतिश्याय-रोग- (तु. पार. रेजश, ✓ रेजीदन
जुकाम, Eng. ✓ rain) । < अनु ✓ ऋज् 'सवणे'
(तु. मूको., उद्युग- इति पर्यायश्च; वैतु. BKA. र.,
Renou [Vāk ५, ७६] च अन्वृ [नु-क] जु- > -जुम्
इत्यसङ्गत-कल्पनाः ?) ।

८) प्रास. अघ्य. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) ।
अनु (= सन्ततस्) ऋजु- (= प्रापणशील-) इत्येवं

तात्पर्यं च द्र. (वैतु. भा. गस. इति वा बस. इति
वा भुवाणः । तथा हि व्याख्यायमानं सदेतत् काम-
मिन्द्रपरतया साध्वन्वितं स्यान्न तु शाखान्तरोपरथापित-
सजात-परतया [तु. नाड. यनि. मै. काठ. स्थले] ।
न हि कोऽपि यजमानः सजातानभिभावुकः सन् तानेवा-
ऽऽत्मविधेयीकरणसमर्थत्वाऽऽत्मकविपरीतार्थप्रतीतिकरत्वेने-
च्छेत् । अत इन्द्र-सजातोभय-सम्यगन्वयः प्राप्तः एव सुव-
चतर इति दिक्) ।

१) पाभे. अनुकान् तै २, २, ८, १ द्र. ।

१) यनि. ✓ ऋत् (= ✓ ऋ [बधा.]) > * अर्त- >
✓ * अर्त यद्र. ।

१) यनि. पपा. अनुवर्तत इव (वैतु. नाड. टि. BW.
प्रभृ.) ।

१) गस. तृजन्तो कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३;
२, १३९) । वें. सा. चैतत् प्राति. < अनु ✓ ऋति इतीका-
रान्तधातुमूलतां प्रतिपन्नो भवतः (वैतु. BW. प्रभृ.
एतद् < अनु ✓ बृत् इति कृत्वा मध्यतो वर्णलोपमा-
स्थिताः [तु. ORN.]) ।

१) तु. टि. ऋति- इति च ✓ ऋतीय इति च ।

१) मूको. शोधितो भवति (तु. सटि.) ।

१) शोधनप्रवणः मुपा. स्वरतः रवयं शोध-सापेक्षः
द्र. । अन्यथा ह्यनुपपन्नद्वैस्वर्यं प्रसज्येतेति (तु. तत्रैव
व्युद्भयन्त इति) ।

२९, ७; अनु...कथाः ऋ ८,
४८, २९.
अन्वे(नु-आ✓इ), अन्वायन्ति तै
६, ५, १, ४; मै १, ६, ११; २,
७, ९; काठ २४, ८^१; २७,
१०; क ३८, १^२; अन्वायन्ति
मै ३, ७, ९; ४, ६, ५; अन्वा-
यन्ति पै २, ९, २; अन्वेतु प
१७, ३७, ७; अन्वेहि^३ काठ
४१, ३; अन्वेत पै ५, १३.
१^४; अनु...एत पै १२, १०,

१४.
अन्वे(न्वा इ)त्य मै २, १, ३.
अन्वेतवे, अन्वेतवे अन्वि(नु✓इ) द.
अन्वेष्टुम् अन्वि(नु✓इ)प् द.
?अन्वेतद्वतेन^१ शौ १८, ३, ४०^२.
✓*अप्(बधा)^३, अप्सन्त^४ ऋ १,
१००, ८.
१अप्- अपः^५ ऋ १, १५१, ४; २,
६३, ७.
अप्-तुर्^६- -तुरः ऋ १ ३, ८;
११८, ४; २, २१, ५; २, ६३,

५; -तुरम् ऋ ३, २७,
११; ५१, २; २, ६१, १३;
६३, २१; १०८, ७; कौ
१, ४८७; ५८०; २, ११०;
६८५; ७४४; जै १, ५१,
१; ५९, ३; ३, ११, ८; २०, ४;
५६, १३.
†अप्-तुर्^७- -यम् ऋ ३, १२,
८; कौ २, ९२८; १०४५; जै ४,
२, ७; -यं ऋ ३, ५१, १; खि
५, ५, २.

१) अनेवंपश्यन्तौ PW, MW. च यथार्थदर्शिनौ न भवतः
अनोः गतित्वमिन्नगतेरसंभवात् ।

२) पांमे. अन्विहि मा २२, १९ द. ।

३) सपा. ऋ १०, १८, २ युद् एत इति, तैआ ६, १०, २
युद् एम इति च पांमे. ।

४) अनु, एतत्, व्रतेन इति पगा. ? अनु एत तद्व्रतेन
इति त्रिपदः शोधः द. (वैतु. शंषा [टि.] ? W. L. अन्वेत
व्रतेन इति [तु. मूको.] । पांमे. अन्वेमि ऋ १०, १३, ३
द. ।

५) करणादिषु धा. वृत्तिः । नाउउ. व्यु. औप. धा.
मूलतः (✓ऋ >) अर- +प् (< ✓पा [रक्षणे]) >
*अप् > ✓*अप् > ✓*अप् = ✓*अप् > ✓*अप्,
✓आप् यद्र. (तु. ✓जल्प् > [पजा. ✓जप् >]
✓जप्) ।

६) लेटि. सिब्-भटौ (पा ३, १, ३४; ४, ९४) । स्क.
< ✓भस् (दीप्तौ) इति । अन्ये तु ✓आप् इत्येतस्य
सगोत्रस्य सतो हसिताऽचक्रे सतीदं रूपम् इत्याहुः । तद्
यथा । लङि कसः इति सा., सन्नन्तप्रकारकमिति च
PW. प्रभृ. (भूयसेऽपि विकल्पाय तु. ✓*अप्स) ।

७) व्याप्तिविशिष्टकर्माऽऽख्यायां विधुपि निष्पन्नं सद्
यनि. सद्भावतः संदिह्येत । एतदभिसंबन्धेन व्याचि-
ख्यासितानां निगमानां परैः प्रायेण प्रागर्वाक्सामा-
न्येन (वैतु. BW. MW.) नाउ. २अप्- इत्येतदभि-
संबद्धतयैवाऽनुगमयितुमिष्टत्वात् (तु. NW.) । एस्थि.
अपि सर्वेषां तेषां निगमानां भूयोविमर्शहत्वाऽभ्युप-
गमत्वाद् यनि. प्राति. पृथग् उपपद्येत । वस्तुतश्च
२अप्- इत्येतद्वाच्यभूतोऽर्थः १अप्- इत्येतदीय-

वाच्यभूतार्थवैशिष्ट्यमात्रतां संश्रयमाणो मूलतः २अप्-
इत्यस्य सिद्धयपेक्षयाऽपि १अप्- इत्येतत् तत्पूर्वजभूतं
प्राति. उपकल्पयेदित्यपि मौलिकशब्दप्रवृत्तिगवेषणसह-
कारिणी दिक् ।

८) यनि. रूपं द्वि३ इति कृत्वा 'युवं बृहतो दिवो
(धुरि गां न, अपः उप) आभुवं दक्षं युञ्जथे'
इति वा. द. (वैतु. सा. अपः=१अप्स- इत्येव स्वर-
विवेकाभावाद् नितरां भ्रान्तः सन् वर्णकवैविध्येन पदा-
न्तराभ्ययेतत्-सामानाधिकरण्यं निनीषुर्व्यर्थभूरिप्रयासः) ।
यनि. तु उप इति कप्र. इति कृत्वा 'यथा गामनङ्-
वाहं शकटस्य धुरि युञ्जीरस्तद्द्वारा साध्यं कर्मजातं
च साधुयुः, एवं मिश्रावरुणौ बृहतो दिवः (पुं. पं१
तत आगत्येत्यर्थः) यजमानमनोरथसंसिंसाधयिषयेव तेन
क्रियमाणेषु कर्मसु आभुवं नाम सर्वसाधकं दक्षमुत्साहं
युञ्जाते इत्यहो सत्कर्षप्रवृत्तिषु दैवोऽनुग्रहः इत्येवं
व्याख्यानं सुवचं द. ।

९) विप. (अग्नि-, देव-, सोम- प्रभृ.) । उस. उप.
✓तुर् + विवप् प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९) । निर्देश-याथार्थस्य भूयोविमर्शत्वम् एप्. टि.
गतम् (एवं तु. W. N. ३, १६६ यत्र २अप्- इति प्रूप.
आस्थायि) ।

१०) उस. कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
उप. ✓तुर् > तुर् + भावे क्यप् प्र. उसं. (पा ३,
१, १०७) । तस्य च पित्त्वान्निघाते स्वरैऽविशेषः ।
सा. २अप्- तुर्- (✓तुर् + भावे यत् प्र.) इति कृत्वा
षस. कर्मणि ष. कारकभावादप्रच्युता भवतीति दर्शनादिव
कृत्-स्वरः प्रकृत्या आह (तु. वै., द्विपू. टि. च) ।

*अप्-सु- > ✓*अप्स- >

अप्सस्र(बप्रा.)^० -प्सः ऋ
[१, १२४, ७; ५, ८०, ६]; ८, ४५,
५; मा १४, ४; १५, ३; का
१५, १, ४; १६, १, ३; तै ४,
३, १२, २; मै १, १०, २^१;
२, ८, १; ७; काठ ९, ४^१; १७,
१; ६; क ८, ७^१; २५, १०; २६,

५; शौ ६, ४९, २^०; पै १९,
३१, १५^०; -प्ससा^१ शौ ६,
४९, २; पै १९, ३१, १५.
[°प्सस्र- दीर्घ^०, सहस्र^०].

२अप् (बप्रा.)^१-

*अध् > द- अद्भिः^१ ऋ १,
९५, ८; १२२, ६; १६१, १४;
४, ५४, ६; ६, ४९, १४; ८, ३५,

३; ९, ६५, ६; ६८, ९; ७४, ९;
९१, २; ९३, २; ९७, ४५; १०९,
१७; १०, १४, ९^१; ६१, २६;
मा ६, २८^१; १८, ३५; का ६,
७, ६^१; २०, १, ६; तै १, १, ८,
१^१; २, ४, ८, २; १०, ३; १६,
५, १^१; ८, ३; ७; १५, ६, २, २;
७, ९, २^१; ३; ६, ६, ३, ४; ७,

१) उस. उप. ✓सन्+ङः प्र. उसं. (पावा ३,
२, ४६)। स्वरः नाप्. द. (तु. नाउड. च यस्थ.
अप्सरस्र-, अप्स(र>)रा- च यदीयायां व्यु. अस्यौ-
पयिकता स्यात्)।

२) नाउ. व्यु. औप. इति सुकल्पो नाधा. (तु. टि.
✓*अप् > अप्सन्त यत्रायमवान्तरभूतः धा. अपि
विकल्पयेत्)।

३) असुन् प्र. (पाउ ४, १८९)। नित्स्वरः।
✓*अप् (<✓आप्)+ससुन् प्र. (तु. या ५, १३
[यस्थ. स्क. दु., दे ३, ७ च] इतीव प्राचामध्वा
दनीयानित्युपेक्षि। एतत्-सरूपं भिन्ननिष्पत्तिकम् (<अ
+✓प्सा) अपरमपि प्राति. प्रागभिमतं भवति (तु.
गपू. या. [तु. मै १, १०, २; काठ ९, ४; क ८, ७;
म. [मा १५, ३])। तत्रापि यनि. प्राति. एव
स्यादिति तु संभाव्येत। विशिष्टार्थवृत्तित्वे सत्य् अत्या-
चरणप्रकारकपापपर्यायस्वपयवसानादिति दिङ्मात्रमिह
स्याद् विस्तरश्च वैश. द.। एस्थि. भक्ष्याऽभक्ष्यप्रसङ्गा-
ऽकल्पनायां ✓प्सा इत्यस्मात् व्यु. विकल्पस्याऽनव-
सरः। यच्चापि मा १४, ४ इत्यत्र उ. म. च २अप्-
इत्युपपदे सति ✓सन् इत्यस्य कर्त्रर्थे कृद्वृत्तमात-
स्थाने, तन्न। स्वरानुपपत्तेः। तथात्वे हि उप.
कृत-स्वरः स्यात्। किञ्च यद् मा १५, ३ इत्यत्र
म. अकारान्तमेतत् प्राति. इतीव प्रतीतिं कारयेत्,
तदपि सकारान्तत्वविनिगमकरूपान्तरसंगमनाभावफल-
मित्युपेक्ष्यम्।

४) सपा. मा ३, ४५; २०, १७ का ३, ५, २; २२, १, ४
एनः इति पाभे.।

५) सपा. काठ ३५, १४ क ४८, १३ जैष्ठ, १०, ४ आपश्चौ
१४, २९, ३ वृक्षः इति पाभे.।

६) सपा. आपश्चौ १४, २९, ३ वृक्षसा इति पाभे.।

७) १अप्- इत्येतत्-समाना व्यु. द. (वैतु. ✓आप्
[>✓*अप्]+क्विप् प्र. [पाउ २, ५८])। यथा तूभा-
वपि ✓आप् इति च ✓*अप् इति च <✓*अप्
इति सगोत्रौ सन्तौ स्वाधीनावेव धा. भवत इत्यर्थम्
✓*अप् इत्यत्र संकेतितपूर्वोऽर्थः द.। अथ पाप्र.
यदस्य प्राति. सुबन्तौ सर्वनामस्थानीये रूपे आपः
प्र३ इत्यत्र दीर्घत्वमनुशिष्यते (पा ६, ४, ११) तद्
भूयोविमर्शसहं द.। अपर्वनामस्थानविषयत्वेऽपि
द्वि३ दीर्घत्वस्योपलम्भात् (तु. ऋ १, २३, २३;
शौ १०, ७, १०)। एस्थि. मूलतः *आप्- इत्येतद्
दीर्घादिः ✓आप् इत्यतो निष्पन्नं स्वाधीनं प्राति.
सदपि कालेन २अप्- इत्येतेनाऽर्थभिदवशात् सम-
भित्तेति कृत्वा स्वतन्त्रानुक्रमगार्हस्य सतोऽपि तस्य
यदिहैवाऽवान्तरस्य प्राति. इव निर्देशो भवति तत्र
पूर्वागत-प्रसिद्धिमात्रानुरोधो बीजं द.। एवमपि २अप्-
इत्यस्यैव भादौ प्र. परे तकारादेशो (पा ७, ४, ४८)
भवतीति यदुक्तं भवति तदपि नैव रुचिरम्। भकारे
परतः सति प्>ब इत्यस्य वर्णसंक्रमस्य स्वाभा-
विकत्वेऽपि प्>त् इत्यस्याऽतथात्वात् (तु. अब्-दु-
अब्-भ्र- प्रभृ.)। तदेवं सर्वथाऽपि ✓अध् > *अध्-
इत्यस्य भिन्नव्युत्पत्तिकत्वेन संभाव्यमानस्य सतोऽपि
समानप्रवृत्तिकत्वाद् २अप्- इत्यनेन संभियमानस्येहावान्तर-
भावेन निर्देशः द.।

८) पाप्र. सुप्-स्वार्थम् ऊढ- (पा ६, १, १७१)
इत्यत्र २अप्- इत्यनुरुध्य *अध्- इत्यस्याऽपि उसं. द.।

९) सपा. तैश्चा १, २७, ५; ६, ६, १। मा ३५, १ का ३५,
४, २ माश १३, ८, २, ३ व्युभिः इति पाभे.।

१०) =सपा. माश ३, ९, ३, २९ तैश्चा ३, २, ८, १ शांश्चौ ८,
९, २ आपश्चौ १, २४, ५। मा १, २१ प्रभृ. माश १, २,
२, २ माश्चौ १, २, ३, १३ ओबधीभिः इति पाभे.।

५, २३, २; ॥ मै १, ४, ६, ८, ३; २, ४, ७; ८; १२, १६; ३, ७, १०; १०, १; ४, ३, १०; ५, ५; काठ ६, ३; ११, ७, ९; १०; १८, १३; २१, ७; २२, १३; २५, ५; ७, ९; २६, ८; २९, ६; ३०, १; ३२, ५; ३५, १५; ४३, ४; ४५, २०; ॥ क ४, २; २९, २; ३९, २; ५; ४०, २; ४१, ६; ४५, ७; ४६, ४; ॥ कौ २, १३५; ५११; ७६९; ॥ जै ३, १३, ११; ४०, ७; शौ २, १०, २; ४, २७, ४; ५; १२, ३, ३०; १५, १४, ६; १८, १, ५५; १; पै २, ३, २; ४, १०, ४; ५, १४, ७; ३५, ४, ५; ५, ३४, ५; ७; ८, ८, ५; १४, ८; १४, १, ८; १४; १७, ३८, ९; १९, ५२, ७; २०, ५२, ९; अद्भ्यः^b क्र १, ३४, ६; ८०, २; ११२, ५; २, १, १; ३८, ११; ५, ३१, ९; ७६,

४; ६, ६२, ६; ९, ५९, २; १०, ३९, ४; ६३, २; ८०, ३; मा ६, ९; ७, २१; ११, २७; १७, १; १९, ७३; ७४; २२, २५; २९, २४, २१; ३१, १७; ३९, २; का ६, २, ३; ७, ८, ४; १२, २, १६; १८, १, १; २१, ५, २; २४, ११, १; १६, १; २६, ५, १; ३५, २, १; ३९, १, १; तै १, १, ८, १; ३, ८, १; ९, १; ११, १; ५, १, ४; ८, १३, ३; २, ४, ९, ३; ॥ ३, ३, ॥ ६, २; ३; ५, ८, १; ४, १, २, ५; ६, १, १; ६, १, ७, १; ३, ६, ३; ४; ७, १, १, १; ४, १, ४, १; ५, २, ३, १; मै १, २, १५; १६; ३, ३५; ७, २; २, ७, १; १५; १०, १; ३, ९, ६; १०, १; ११, ६; १२, १०; १४, २; १४, १, ९; ५, १; ३; काठ ३, ५; ६; ८, ८; १५; ११, १०; १५, ३;

१६, २; १७, १७; १९; २१, ४; २६, ६; ८; ३०, ५; ३१, ७; ३८, १; ३९, २; ४१, २; ४४, ३; ४५, २०; ॥ क १२, १२; १३; ७, ३; ८, ३; २८, १; ४१, ४; ६; ॥ ४७, ७; शौ ३, ३, ३; १०, ५, ३; १३, ७, ९; १५, २, १७; १९, ४, ७; पै २, ७, ३; १६, १२४, ८; १७, २१, ९; १९, ४६, ३; २०, ८, ३. २अप- ! *अप(ः) शौ २, ३, ६०; ६, २३, ३; अपः क्र १, ८१०, ८; ८, ४०, १०; ११; २३, १८; ३२, १; ३६, ८; ५१, ११; ५२, ६; ८; १२; ५५, ६; ५६, ६; ५७, ६; ६४, १; ६; ८०, ३-५; ९१, २२; ९६, २; १००, १८; १०३, २; ५; १०५, ११; १२२, ९; १३१, ४; १५७, ५; १६१, ११; १६४, ४७; १६५, ८; १७४, २;

*) पाप्म. अद्भिः क्र १०, १४, ९६. । ^b) तु. टि. अद्भिः ।

०) यनि. प्र३ (=आपः [तु. सा. यस्य पाठः 'भवन्त्वाप ओष' ...] इति संभाव्येन । तु. W., L ४८१ d उड.) । एस्थि. सौवरो विरोधस्त्वपरिहायः स्यात् । सर्वनामस्थानविभक्तिस्वरानुपपत्तेरिति यावत् । स्यादेतेद् यथा सुपा. विकृत इति । तथाहि शं नः इति हुन्द्रस्य वृद्धः इति च जागतपादद्वयात्मके पूर्वार्धे सति आरात् इत्यारभ्य गायत्रपादद्वयतया मूलतः संभाव्यमान उत्तरार्धे पतन्तु इत्यतः पूर्वम् अस्मत् इत्यस्य (तु. शौ १, १९, १ प्रमृ.) वा परः इत्यस्य वा (तु. शौ ८, २, १२) च्युतस्येव सतः पदस्य सुपूरता द्र. । अथ प्रथमस्य जागतस्य पादस्य यतिभङ्गभङ्गार्थं शं नो भवन्तु, *अपौषधीः शिवाः इति वा शं नो भवन्तु, *अप ओषधीः शिवाः (तु. नाड. टि.) इति वा मौलिकी स्थितिः स्यात् । प्रथमे कल्पे अप इत्युपसर्गश्रुतेः *घनन्तु इति किप. हन्तु इत्यतः परिणमध्याह्वार्यम् । ओषधयः इत्येतत्-कर्तृ-शिरस्कं शं भवन्तु इति च रक्षसोऽप

घनन्तु इति च वाक्यद्वयं क्रियेत । द्वितीयेऽपि कल्पे तावद् वाक्यद्वयान्तरं भवति । (२अप- >) *अपः (प्र३) शं नो भवन्तु इति च ओषधीः शिवाः (भवन्तु) इति च । ^d) नाप्. टि. दिशा शं नो भवन्तु, *अप ओषधीः शिवाः इति मौलिक्या स्थितौ संभाव्यमानायाम् *अपः इति कर्तृपदस्याऽऽर्थसन्निकर्षानुरोधतो यतः पूर्वं पाठ-प्रवृत्तेराविर्भावाद् यतः (५, ७ > ७, ५) इत्युत्तरसंक्रमः समञ्जसि, तज्जः *अप > अप इति स्वरपरिणामश्च । एस्थि. अपि भवन्तु इत्यत्रान्ते यण्-सन्धिरनिष्ठः स्यात् । गायत्रेणार्धेन जागतपादस्येव सुयोजन-प्रसिद्धेः [तु. शौ २, १, १ (यत्र द्वितीये कल्पे [तु. टि.] जागतपादपूर्त्यर्थकतयैव ओषधीः > ओषधयः इति पाठस्य परिणामः सुवचः)] । एस्थि. नेह अपः > अपः इत्येवं परिणामो निर्देयः (तु. W., गप्. L. च) किं तर्हि *अप > *अप इत्येवमविसर्जनीयान्तं च सयतिकं चेति । यतिमात्राधीनतया परिणामस्य पथेव-सेयत्वादिति दिक् ।

०) सपा. तै ३, १, ११, ४ मिहः इति पाप्म. ।

[९; ६, २०, १२]; १८०, ४; ५;
 २, ११, ५; १३, १; १४, २; २०,
 ७; २२, ४; २७, १३; ३६, १;
 ३, ६, ७; ९, २; ३१, १६; ३२,
 ५; ६; ३४, ८; ४, १६, ६-८; २६,
 २; २८, १; ३८, १०; १०, १७८,
 ३]; ४२, ४; ५, २, ११; १४, ४;
 २९, २; ३०, ५; ६; ३१, ६; ८;
 ४१, १४; [४६, ३; ७, ४४, १;
 १०, ३६, १]; ४८, १; ८३, ६; ६,
 २०, २; २२, ८; २८, ७; ३०, ४; ५;
 ३२, ५; ३९, ५; ४७, १४; ५७,
 ४; ६०, २; ११; ६२, २; ६४, ४;
 [६८, ८; ७, ६५, ३]; ७२, ३; ७३,
 ३; ७९, ५; [८, ११, २] २१,
 ३]; ३२, २७; ५६, २४; ६८, ८;
 ९५, १; ८, ३, १०; ६, १३; १६;
 ७, २२; २८; १२, ३; १५, २; ६;
 २६, २५; [३२, २; ९, १०९, २२];
 ७६, ३; ८३, ३; ९६, १८; ९७,
 १५; ९, २, ३; ३, ६; [७, २; ९९,
 ७]; १६, २; ४२, १; ६१, २२; ६२,
 २६; ६८, ४; ७०, २; ७८, १;
 ८५, ४; [९, ८३, ५] ८६, ४०];
 ९०, ४; ९१, ६; ९४, १; ९६, ३;
 १३; १०७, ४; १८; १०९, २१;
 १०, ९, ५; १६, ३; २०, १-५; १०;
 ३६, १; ४३, ८; ५१, १; ५८, ७;
 ६१, १६; ६४, ८; ६५, ७; ११; ६६,
 ८; ७६, ३; ८९, ४; ९५, १०; ९८,

५; १०४, ९; ११३, ६; १२१, ९;
 १२४, ७; १३८, १; १४७, १;
 खि ५, ५, २; ७; १४, ३; मा ४,
 १३; ६, २२; ८, २४; १०, १; ११,
 ३८; १२, ३८; ३९; १०२†;
 १४, ८; १८, ५५; २०, २२†;
 २३, ७; १७†; २५ १; २; ७; ९;
 ३३, ४९†; ३४, २२†; ४०, ४;
 का ४, ५, ५; ६, ५, ३; ९, ४, २;
 ११, २, १; १२ ४, १; १३, ३, ९;
 १०; ७, १†; १५, २, ३; २०, ३,
 ५; २२, १, ७†; २५, ३, ३; ४,
 ६†; २७, १, १; २, ३, ७, १; ९, १;
 २९, ४, ४†; ३२, ४, ६†; ३३,
 १, १६†; ४०, १, ४; तै १, ४,
 ४५, १; ३३†; ४६†; २०, ५,
 ११, ४†; १६, ७, ४; ८, १; ८, ११,
 १; १८, ११; १२, १, ११, ४†; ३,
 १२, २; १४, ६; ४, १०, ३; ६, ५,
 १†; २; ६, १; ३, १, १, ७†; ३,
 ४, ३; ११, ५†; ५, ६, १०; ४, १,
 २, ४; २, ३, ३†; ७, १†; ३, ४,
 ३; ७, १२, २; १५, १, ३, १†;
 ५, १; ६, १; २, ३, २; ३, १, ३; ६,
 २, १; ४†; ७, १२, १; २०, १;
 १६, १, १, ३; ७†; २, ६, १; १०,
 ३; ११, २; ३, ४, १; ४, १, ५, २, ३,
 ४†; ३, २०; ३†; ५, ८, ६; ६, ३, १;
 ७, १, २०, १; ४, २०, १; मै ११,
 ३, ३९†; ४, ४; १०†; ६, ३†;

७, २; ८, २; ३; ९; ९, २; ९; १०, ५;
 १९; २, १, ५; २, १३†; ४,
 ७†; ८; ६, ८; ७, ४; १०†;
 १८†; ८, २; १२, ३†; १३, १,
 ५†; ९; ६†; २, ४; ९; ३, ५; ६,
 २; ७; ९†; ७, ७; ८, ४; ९, ३; १०,
 १; ७; १२, १८; १५, १; २; ८;
 ९; १४, १, १†; ३; ४†; ९†; २, २†;
 ३, ४; ४, १; ३; ५, १†; २†; ९†; ३;
 ४†; ७, ७; ८, ५†; ९; ९, २०†;
 †१०, २; ६†; ११, २; ३; १२,
 ३; ५†; ९; †१४, १; ७;
 ११; १३; १४†; १८; काठ ४,
 १३†; †; १५†; १६; ५, ६;
 ६, २; ३; ८, २; ९†; १५; ९,
 १०; १८; १९; ११, ५; ९†;
 १३†; †; १२, १४; १३, १५;
 १५, ६; १६, ४; १०†; १४;
 १७, १; १९, ५†; २०, १०;
 २१, १४; २३, १; ६; ११; २४,
 १; ४†; २५, २; ३†; ७†; २६,
 १†; ८; २७, ४; २९,
 ३†; †; १; ५†; ३१, ३†; ७†;
 ३२, ५; ७†; ३४, १८; ३६,
 १; १३; ३७, १२; ३८, ५†; ७;
 ४०, ११; ४१, ११; ४४, ९;
 ५३, २; १०; ११, ११†; †;
 ४, १; २; ६, ७; ७, ५†; ८ ३;
 २५, १†; ५†; १०; २९,
 ४; ३०, ३†; ३१, २; १०;

*) सपा. तै २, ४, ८, १ प्रभृ. उद्भिः इति पांमे. ।

*) सपा. ऋ १, २३, २३ आपः (द्वि३) इति पांमे. (यत्र सौ [पा ६, १, १६८] इत्यस्य च ऊद् [पा ६, १, १७१] इत्यस्य च समानः प्रवृत्त्यभावः द्र.) ।

*) अत्र भा. 'कर्मणि' इत्येवं व्याचक्षाणश्चिन्त्यः । कर्मवाचिनो हि १अप्- इत्यस्य भिन्नस्वरत्वाद् बहुषु रूपान्यथाऽऽपत्तेश्च । एवं चेदनिष्टः कर्मार्थभिसेबन्ध- स्तर्हि १अप्- इत्यस्यैतद् रूपं गृह्णाणेति । न हेतदपि

सुवचं भवेत् । तदर्थं समप्रबाह्वृचप्रकरणसंगमनसापेक्षता द्र. । ततो हेतत् स्पष्टं भवितुमर्हति यथा कथमत्र २अप्- इत्येतदेव प्राति. सावकाशं न किमप्यन्यत् कर्मवाचीति दिक् । भूयास्तु विस्तरः वैश. द्र. ।

*) सपा. माथौ २, १, २, ७ प्रभृ. अद्भिः इति, शौ १४, २, ७० पयसा इति च पांमे. ।

*) पांमे. अधि मै ३, ६, ३ द्र. ।

*) पांमे. अपः ऋ १, १६४, ४७ द्र. ।

१२; ३५, ७; ३७, २; ५; ३८,
५; ६^३; ३९, ५^३; ४०, ४^३; ४१,
६; ४२, ४; ४५, ४^३; ६^३;
४७, ३^३; ७; † कौ १, ५३;
१४८; ३३९; ३७१; ४१३;
४६६; ४७८^३; ४९३; ४९४;
५११; ५३२; ५३९; २, २५;
११४^३; ११६; २३२; ३६२^३;
३८९; ४७९; ५००; ५६६;
६०७; ७६०; ७७४; ८०७;
३, ३, ३; ११; † जै १, ५, ९;
१६, ४; ३५, ८; ३९, २; ४०,
५; ४८, ६; ५०, २^३; ५१, ७;
८; ५३, १; ५४, ८; ५५, ८; २,
१, ३; ३, १; ३, ३, ४; १२, १^३;
१३, २; २०, १६; ३०, ५^३;
३१, ९; ३६, ४; ४४, ६; ४९,
९; ५७, १२; ४, २८, ५; २९,
१; ३०, ७; शौ † १, ४, ३; ५,
४; २, ५, ५; ४, १५, १२^३;
२१, ७^३; २७, ४; ६, २२, १^३;
२; २३, १; ७, ४२, १; ७९,
१; ९४; १^३; ११४, २; ८,
९, २३; ११, ८; १०; ९, ६, ४;
१५, २२^३; १०, २, ७; ५,
३३; ४६^३; ९, २७; १०, ८;
११, १, १५; १८; ७, ७; ८, ११;
१०, २८; १३, १, २; २१^३; ३,
९^३; १४, १, ३७^३; २, ६९;
१५, १४, ५; ११, ४; १८, २,
७^३; १९, २, ५^३; १८, ६;
† २०, ९, ४; ११, ८; १५, ६;
१७, ८; ३६, ८; ४९, ७; ६१, ३;
५; ६२, ९; ६३, ९; ७५, २^३; ७७,

६-८; ७९, २; ९०, ३; १२८,
१४^३; पै १ ८४, ९; २, ८३, १;
३, ३१, १-८; ४, ९, ३; २४, १;
३५, ४; ५, २, ८; ७, १०; ११; ६,
३, १; १०, २; ७, १७, ६; ८, ८,
४; ५; ११^३; १०, ८; १३, ६, १^३;
१४, १, १; ६; ८; ३, ९; १५, १४,
४; २२, २; १६, २०, २; ५९, ८;
६०, ९; ६९, १३^३; ८७, ९; ९०,
५; ८; ९१, ७; १०७, ८; १११,
४; ११२, ८; १३१, १-१०^३;
१३३, ११; १३८, ८; १५०, ९;
१५३, ७; १७, २८, ५; १८, ४, ६^३;
१३, ९; १५, २; १७, १^३; १९, १,
१२; ४, ९^३; १०^३; १२; २२,
१०^३; ११; २०, १०, ९; ४६, १;
६१, ९; † अपा ४ ८, ४, ३; कौ
१, २५२; २, १०७१; जै १, २६,
१०; अपा ३: † तै ६, ४, ३, ४;
अपाम् ४ १, २३, १९; ३२, ११;
४६, ४; ५१, ४; ५४, १०; ५६,
५; ८५, ९; ५७, १; ६१, १२; ६७,
५; ७०, २; ११००, ११; ६, ४४,
१८; १२२, ३; १३४, ५; १४४,
२; १४९, ४; १५८, ६; १६४,
५२; ३, १, १३; १६८, २; १८१,
१; १८७, ८; २, ४, २; १०, ४६,
२; १२, ७; १७, ५; १९, ३; २३,
१८; ३०, १; ३, १, ५; १२, ५,
३; १५, ५; ४५, २; ४, २१, ८;
४०, १; ५८, ११; ५, ४६, ७;
६, ८, ४; १३, १; १७, १२; ४७,
२७; ५२, १५; ६४, १; ७, ९, ३;
८२, ३; ८८, ३; ८९, ४; १०१, २;

१०३, ४; ८, १४, १०; १३; १६,
२; ११८, १६ (३१, १०); १९,
४; २५, १४; ४४, १६; ९३, २२;
९, ३३, १^३; ४९, १; १७२, ७; ८६;
८ (२१); ७४, ३; ७६, ५; २५,
३६; ९५, ३; ९६, १९; ९७, ४१;
५७; १०८, ५; १०^३; १०९, १३;
१०, ८, १; ४५, ३; ५; १७, १४;
३६, ८; ४६, १; ४९, २; ५१, ८;
७७, ४; ८९, १०; ९३, ५; ९८,
१२; १२३, १; १२४, ९; १४२,
७; १६८, ३; खि ४, ७, १, ७; २,
६; ५, ५, ३^३; ११; मा ३, १२^३;
६, १०; ७, १६^३; ९, ३^३; ६^३; १०,
३^३; ७; ११, २९; ४६; १२, २०;
३७; १३, २; १४^३; १७; ३०;
३१, ५^३; १४, ५; १५, २०^३;
१७, ६; ७; ३२; ८७; ९९^३; १८,
५४; १९, ७१^३; १४; २२, ६; २४,
३७; २५, ५; २९, ५१^३; का ३,
३, २^३; ६, २, ४; ७, ७, १^३; १०,
१, ४^३; २, ३^३; ११, २, ३^३; ४, ३;
१२, ३, २; ४, १०; १३, २, ३^३; ३,
८; १४, १, २; १४^३; २, २; ३, ४;
५; ६, १^३; १५, १, ५; १६, ५, १^३;
१८, १, ७; ८; ३, ८; १९, १, १;
१२^३; २०, ३, ४; २१, ४, २१^३;
६, १५; २४, २, १; २६, ८, २; २७,
४, १; तै १, ३, ८, १; १०, २;
१३, २, ४, ८, १^३; † ५, ५, १;
१०, ३; ७, ७, २^३; १२, २^३; ८,
११, १^३; १२, १; २, १, ११, २^३;
३; ११, १^३; ४, ७, १; ९, ३^३; ३,
१, ११, ३^३; ३, १, २, ४, १^३;

^{a)} सपा. यक्र. ऋ ९, ३३, १; १०८, १० अपाम् इति
पाप्मे. ^{b)} पाप्मे. अप्: ऋ १, १६४, ४७ द्र. ।

^{c)} पाप्मे. अप्: मा २०, २२ द्र. ।

^{d)} अपाम् इति पाठः ? यनि. शोधः (द्र. वि.

? अप्राकाम) ।

^{e)} सपा. शौ ६, १७, ३ गिरिन् इति पाप्मे. ।

^{f)} प्रदान्त उदात्तपि प्लुतिः असं. (पा ८, २,
१००) ।

५, १; ३१; ९, १; ४, ५, १; ४, १,
३, १; ४, ३; २, ३, ३; ८, १; ३, १,
१; ४, ३; ११, ५, ४, ४, १; ६,
१, २; ३; २, ४; ६, ६; ७, १, १,
२; ५, १, ४, १; २१; ५, ७; ८१;
२, ६, ५; १; ४, ४, २; १; ५, १०,
६; ७; २०, १; २१, १; १६, २, १;
४; ४, ३; ५; ७, २१, १; १६, १, १,
३; ३, ६, ४; ४, ३, ३; ४, २;
६, ५, ४; ७, १, १४, १; १६,
१; मै १, २, १; १५; १७; ३,
१०; १; ५, १; ५, ११, १; ४;
२, ४, ८; ५, १०; ६, ३; ७; ७;
८; ७, ३; ४; १०; १६; १८; ८,
१; १०, १; ३; १२, ३; १३,
१०; ३, १, ५; ६; ३, ६; ६,
२; १; ७, २; १; ६; ११, ६;
९; १२, २; १४, १८; १५, ४; १६,
३; १; ४, ३, ४; १०; ४, १;
५, २; ४; ७, ७; १०; ११,
२; १२, ३; १३, १०; काठ
२, १; १५; ३, ५; ७; ४, ३; ६, १;
८, ५; ११; १६; ११, ९; १०; १३,
९; १४; १५; १६, ३; १५, २;
६; १६, ३; ४; १०; १५; १८;
१७, १; १७; १८, १; १५; १९,
४; ५; १४; २०, ५; ७; २१,
७; २२, ९; १३; २३, १; ११;
२४, २; १; २६, ८; २९, ३; ५;
३०, ७; १०; ३५, ३; ४; ३६,
१५; ३७, १; ३८, ३; ३९, १;
३; १०; ४०, ६-८; ११; ४१,
५; ७; ४६, १; ४७, १०; ११; ५३,
११; क १, १३; २, १२; १४; ३,

३; ४, ८; १७, १; ८; २५,
१; ६; ९; १०; २८, १; २;
२९, ४; ३०, २; ३; ३१, ७;
९; १; १३, ३; ६; ७; १३, ७,
३; ४१, ६; ४५, ६; ४६, ८; १;
४८, ५; १; ४, ५; ७; ७;
२११; ३३७; ४३१; ५४२;
५४४; ५८४; २; ५२७; ६०५;
७८५; ८८२; १०६९; ११२५;
१३१, ३, ७, ७, ९, ८, ५; २२,
८; ३५, ६; ४२, ५; ५५, ९; १०;
५९, ७; ३, ४०, १; ४१, ३; ४२, २;
४, २२, ६; शौ १, ४, ४; ३५,
३; ४, ५; ८, ५; १५, २; ३;
१०; १२; ३७, ३; ५, ५, ७; १९,
१३; १४; २४, ४; २८, ६; २९, ८;
६, २०६, २; १२४, १; १२५,
२; १७, ४०, १; ५१, १; ८, ७,
८; ९, ४, २; ५; १०, ५, ७-२१;
५०; ८, ३४; ३५; ११, १, ३, ६,
२६; १५, २, १८; १६, १, १, ६;
१८, ३, ५; ५६; ६५; १९,
२, ४; ३३, १; ४२, ४; ४५, ३;
१२०, १५, १; २८, ४; २९, ३; ३४,
७; ३५, १२; ३९, ५; ४४, २; पै
१, ८३, ३; १०७, ४; २, ३२, ३;
३६, ३; ५९, ४; ७६, १; ८७, ३;
३, २१, ४; ४, २, ६; ५, ५, ७,
२; ४; ८; ११; १०, ५; ६, ४, ६;
१६, ९; ८, १०; १३, ११;
९, १६, ५; २२, १०; २३, १९;
११, १०; १२, ३, १०; ५, १;
७, १४; १३, ३, ७; ४, ३; ६,
११; ७, ७; १, ७; १५, ४, ७,

२; ११, ६; १६, १२, ८; १३, १;
२३, ६; २४, २; ४; ९०, ३; १२४,
८; १२८, १-९; १२९, १-१०;
१३१, १-१०; १३२, ११; १५०,
९; १५२, १; २; १७, ३५, ७;
१८, २८, १; १९, २४, १५, ३३,
४; ४०, ४; ४७, १२; २०, ९, ८;
२९, ७; ५९, २; अप्सु क १, २३,
१९; १२०; १०, ९, ६; १५९,
३; ९१, ४; ६५, ५; ९५, ३; १०४,
६; १०५, १; १०८, ११; १०९, ४;
११६, २४; ११७, ४; १३५, ६;
१५१, १; १६३, ४; १८२, ६;
१८४, ३; २, १११, ५; ३, ३९, ६;
१०, १४८, २; ३५, ४; ५; ७;
८; ३८, ७; १, ३, ९, ४; १३, ४;
२२, २; ४, १३, ४; ५, ४४, ६;
४५, ११; ८५, २; ६, १९, १२;
१२५, ४; ६६, ८; २९, ५; ३१, १;
४६, ४; ७, १८, १२; ७०, ४; १०३,
५; ८, १, १७; ९, ५; ४३, ९; ६८;
९; ८२, ८; ९, २, ५; १६, ३; २०,
६; १२४, १; ६५, २६ (६७, ७;
१०१, ८); ३०, ५; ४२, १; ६२,
४; ५; ७१, ३; ७९, ४; ८०, ५;
८५, १०; ८९, २; ९६, १०; १४;
९७, ४७; ४८, १०७, १; २; १०,
१०, ४; २७, १७; ३०, ४; ३२, ६;
४५, १; ३; ५; ५०, २; ३; ५१, ३;
६३, १५; ६५, ९; ७३, ९; १०४,
२; १२५, ७; सि १, ११, २; २,
१४, ९; मा ८, २५; ९, ६;
२३; १२, १८; २०; २२;
३५; ३६; ४८; १३, ८; १८,

१) पाभे. अन्ते तै ६, १, ९, ३ द्र. ।

२) सपा. काठ ३६, १५; ३७, ९ तैत्रा २, ७, ७, ६; १५,

४ रुचा इति पाभे. । ३) सपा. शौ ३, १२, ८ बिभे. ।

४) सपा. मै १, २, ६ दिक्षु इति, मा ४, २१ का ४,

१०, २ तै ६, १, ११, ३ काठ २, ६; ४, ९ क १, १९ माशे ३,
३, ४ ७ दिक्षु इति च पाभे. ।

५) शोधस्य कृते वृ. सस्थ. टि. बिभृता । सपा. क ६,
७५, ४ प्रमृ. बिभे. ।

५५^१; १९, २; ९४; २०, १९, २३,
१४; २९, १५†; ३३, ९०†; का
२, ३, ५; ९, ४, ३; १०, २, ३†;
५, १; † १३, २, १; ३, ५; ३, ६†^{१०};
७; ४, ४; १४, १, ८; २०, ३, ५^१;
२१, १, २; ६, १५; २२, १, ४;
२५, ४, ३; ३१, ३, ४†; तै १, ३,
१४, ५†; ४, ४५, २; ७, † ७, १, २;
१०, १; २, ३, १२, २१†; १३, १;
१४, १†; ५, १, ६†; १२, २†; ३,
२, ५, ७; ४, ३, ८†; † ४, २, २,
१†; ३; ३, २; ४, ३, ८, ३; ११,
३; ६, ७, २; १५, २, २, ४; ५†; ३,
१०, १; ५, ९, ३६; १६, १, १, २†;
४, १, ५०; २, १; ४, २; ९, २; ६,
३, १; ४६; १७, १, ६, २-४;
मै १, ३, ३९†; ८, २†; ११,
१†; ४; ६†; २, १, ९; ३, १, ७;
९†; १०†; ११†; १५†; १३, १००;
१३; १३, २, २; ६; ६, २†; ३†;
१०; ७, ४^{१०}; ११, ७†; ९६; ४,
१२, ३; ९; १६, २†; ८, ५; ९, ६;
† १०, ३; ४†; † १२, ४; ५; काठ
२, १४^१; ४, १३†; ६, २; ७, १३†;
१४^{१०}; ८, ८; ९†; १०, ११†;
११, १०; ११; १३; १३, १२; १४†;
१५; १४, २; ६†; १६, ९†; १०;
११; १५; १९, १२†; २२, १३; २३,
१†; ६; २७, ४; २९, ३†; ३५, ३;

४; १२; १४; ३७, ९; १८; ३८,
३; ५; ३९, ५; ४०, ३; ५; ६; क ३,
११†; ४, ११†; ६, ३†; १७, ३; ५†;
२५, १†; २; ६; ३१, २†; ३५,
७†; ४२, ४†; ४८, ४†; ५; १२;
† कौ १, ३३१; ४१७; ४७३;
५१२; ५६४†; २, ३११; ३२३;
३५८; ३५९; ३९१; ६६३; ६६४;
९६४†; ११९४; † जै १, ३४, ९;
४०, ९; ४९, ७; ५३, २; ५७,
११†; ३, २५, ७; २६, ९; ३०,
१; २; ३१, ११; ५५, ४; ५;
४, १९, ८; २०, ८†; कौ १,
४, ४†; ६, २†; ३०, ३; २,
३१, ५; ३, २१, १; २२, ३; ४,
८, ७; १०, ७; ३०, ७†; ३७,
१०; ६, ३८, २†; ८०, ३; १३२,
१-५; ७, ८८, १^१; ९२, १;
८, १, ११; १०, ५, १५-२१;
८, ४०; ११, २, २४; ४, १२,
७, १३; ८, २३; १०, ३४; १२,
१, ३७; १३, १, १; २; ५०;
२, ३०; ३, १५; १४, १, ३७†;
१६, १, ७; १७, १, ८; १३; १८,
१, ४†; ३, ६०†; ४, ८९†; १९,
३, २†; ८, १; २७, १०; † २०,
३३, १; १३९, ५; पै १, १४, ३;
७०, २; ९१, २; १०४, ४^१; २,
१५, ५; ३१, ६; ३४, ३; ३, १२,

१; ४, २, ४; २५, ७; ८, १०, ७;
१४, ३†; ९, ३, ४; १०, ७, १०;
९, १; १३, ४, ४; १५, २१,
९; २२, ४; १६, २, १; १९, १०;
५६, १३; १०६, ४; १२९,
१-१०; १५०, ७; १५१, ५;
१५४, ४; १७, ४, ७; ६, ९;
१५, ६; १८, ४, ६†; १५, १;
२; १९, १०; २३, ७; ३१, ३;
३२, १४†; १९, १६, १३; २२,
२; ४८, ७; २०, ४, २; २७, १;
३२, ४; ६.
१ आप- आप: क १, ८, ७; २३,
२०; १२३; १०, ९, ९; २४,
६; ३२, २; ८; १०; ११;
३३, ११; ५७, २; ६३, ८; ६५,
२; ८३, १; २; ९६, १; ११००,
१५ (१६७, ९); ११६, ९;
१२५, ५; १५३, ४; १६१, ९;
१६९, ३; १७३, ८; १७७, ६;
१७६, ६; १७८, २; १९०,
७; २, २४, १२; ३०, १; ३५,
३; ४; १४; ३८, २; ३, १,
११; ५, ८; २२, ३; ३०, ९;
३३, ७; ३५, ८; ३६, ६; ५१,
५; ५४, १९; ५६, ४; ७; ४,
३, १२; १७, २; ३, १८, ६-८;
३३, ७; १४७, २ (५, ५१, ६);
८, ३२, २३; ५७, ३; ५, ३४,

१) पाभे. अन्तुद तै ४, ७, १३, २ द्र. ।

२) तु. टि. अप्सु मा १२, ३५ ।

३) सपा. मै ३, १०, ७ उदकुम् इति पाभे. ।

४) वैतु. केवन मूको. सात. BW. MW. प्रभ. च अप्सु-
षुदस्-इति मिथ्याभूतम् अनिर्देश्यं प्राति. आहुः । वस्तुतः
पपा. अनुरोधतः स्वरतोऽर्थतश्च अप्सु । सुदांसि इत्येवं
द्वैपयस्यैव सद्भावात् । उप. नतिरेवात्र भ्रमकरणीति
(तु. सपा. काठ १६, १५ यत्र द्वैपयं नत्यभावश्च) ।

५) पाभे. अन्तुद मै २, १३, १० द्र. ।

वप १-४०

१) पाभे. अग्नि मै ३, ६, ३ द्र. ।

२) पाभे. अन्ते तै ६, १, ९, ३ द्र. ।

३) सकृत् सपा. मै १, ६, २ वृनस्पृतिषु इति पाभे. ।

४) सपा. ऋ ९, ८६, ४३ आसु इति विशिष्टः पाभे. ।

५) सपा. काठ ३६, १५ तैब्रा २, ७, ७, १ अश्वेषु
इति पाभे. ।

६) = सपा. वैताश्रौ १०, २२; २३, २० कौसू ३२,
१४; १२७, ४ । काठ ३, ८ क २, १५ आश्रौ ३, ६, २४ द्वीपे
इति पाभे. । १) सपा. ऋ १०, १६, १४ विभे. ।

९; ४१, ११; १२; ४५, १०;
 ४७, ५; ५३, १४; ५४, २; ५८,
 ६; ६०, ३; ६, २४, ६; ३४, ४;
 ४०, २; ४८, ५; ६६, ११; ७,
 १८, १५; २३, ४; ३४, २; ३; २३;
 १२५; ५६, २५; १०, ६६, ९;
 ३५, ८; ४९, ११-४; २; ८५,
 ३; ९०, ४; १०१, ४; १०३, २;
 १०४, ८; ८, ६, १३४; १३, ८;
 ९, ६, ४, २४, २; १५, ८; ३३,
 १; ३९, १०; ४९, ३; ५०, ३;
 ५४, ४; ५९, २; ६९, ११; ८९,
 ४; ९४, ७; ९६, १; १०२, १४;
 ९, २, १४; ६६, १३; ८२, ३;
 ५; ८८, ७; ११३, ८; १०, २,
 ७; ४, ५; ९, ४^१; १७, १०;
 २७, २०; ३०, ६; १३; १५;
 ३७, २; ६; ४३, ७; ४६, ९;
 ६४, ९; ६५, १३; ६६, १०;
 ७८, ५; ८२, ५; ६; ८५, ४७;
 ८८, २; ८; ८९, १३; ९१,
 ६; ९८, ६; १०४, ८; १०९, १;
 १११, ८; १२१, ७; ८; १३७,
 ६^१; १३९, ४; खि १, ६, २; २,
 ६, १, १२; १५, १; ३, १, ३; २, ३;
 ६, ४; ९, १; १०, २, ९; ४, ५,
 २७; २९; मा १, २१; ४, १; २^१;
 ६, १०; १७^१; १८; २२; २३;
 २६; २८; ८, २५; १०, ७^१; १२,

४९^१; १३, २५; १४, ६; १५;
 १६; २७; १५, १८; ५७; १३७,
 २९; ३०; १८, १४; ४१; २०,
 १८^०; १९^१; २०^१; २६, १;
 १२७, २५; २६; ३२, १; ७^१;
 ३३, १८^१; ३४, ५५; ३५, ९;
 १२; ३६, १२^१; १७; २३; ३८,
 २३; का १, ८, १; ३, ९, ३; ४,
 १, २^१; १; ६, २, ४, ४, १; ५, ४;
 ६, १; ७, ३; ६; ९, ४, ३; ११, ४,
 ३^०; १३, ४, ५^१; १४, २, ११;
 १५, १, ५, ४, ३^१; ८, ५; १६,
 ४, ७; ७, १; ११८, ३, ५; ६;
 १९, ५, २; २०, २, ४; २२,
 १, ४^{१०}; ५; २८, १, १; १२९, ४,
 ३-४; ३२, २, १^१; ३३, २,
 १८; ३५, ३, १; ४, ८; ११; ३६,
 १, १२^१; १७; २३; ३८, ५,
 ६; तै १, १, ८, १; १३, १; २, १,
 १^१; १^१; ३, १०, १; १२, १; १३,
 १; ४, ४५, २^१; ६, ५, २;
 ७, १५, २; ३^१; १३, १^१; १२,
 १, ५, ४^१; ९, २; २, १२, १^१;
 ३, २, ८; १३, ३, ५, १२, २^१;
 ६, ४, ४; ८, ३; ७; ३, १, १, २^१;
 ११, ३^१; ६^१; ८; ३, ४, ३^१;
 ४, ७, २; ४, १, १८, ५; ६; २, ४,
 २^१; ४, ३, २; १०, २; ११, १;
 ६, २, ३^१; ७, ५, १; १५, १, ३,

१; ५, १; ६, १, ३, १०, २, ४,
 ४, ३; ८, ३^१; ५, ४, १, १०,
 ४; ६, १, १^१; २; ३^१; २, १^१;
 २^१; ४; ४, २; ५; ७, ५, ३, ९, २;
 ३; १६, १, १, ७^१; २, ३^१;
 ४, २, ३; ४^१; ३, २; ४; ६, ३,
 ४^१; ७, १, ५, १^१; ३, १२, १;
 मै १, १, ९^१; २, १^१; १५; १७;
 १८; ३, १^१; ३९; ४, २; ६^१;
 १०^१; ६, २; ३^१; ७, २^१; ८,
 ३^१; २, १^१; ८, १०; १२^१; १०,
 ३^१; ११, ५; १२, २; १३,
 १^१; १^१; १५; २०, २३^१; १३, १,
 ६; २, २^१; ३^१; ४, १; १०^१;
 ६, २^१; ३^१; ४; ९^१; ७, ४; ८,
 ४^१; ६; ९, ३; ६^१; १०, १; १४,
 १, २^१; ३; ४^१; ९^१; १३; २,
 ३; १०; ३, ४; ९^१; १०^१; ४, १^१;
 २; ३; ४; ५, १^१; ३^१; ३; ४;
 ८, ५^१; ९, ११^१; २७^१; १०,
 १^१; ४^१; ६^१; ११, १^१; १२,
 ३; ४; ५; १४, १२^१; १३^१;
 काठ १, ८; २, १^१; ३, ७; ८;
 ९^१; ४, १३; ५, ५; ६, २; ३^१;
 ७, १४; ८, २^१; ५; ८; १०; १५;
 १६; ११, २; ५; १३, २; ४^१;
 १६^१; १६, ११; १७, ९; १०^१;
 १८, १^१; १०; १४; १९, ५;

अ) =सपा. तैब्रा १, २, १, १; २, ५, ८, ५ तैआ ४, ४२,
 ४ आपश्रौ ५, ४, १ प्रसृ. । कौ १, ३३ जै १, ३, १३ श्रौ नः
 इति पाभे. ।

ब) सपा. तै १, ८, १२, १ मै २, ६, ८; ४, ४, २ काठ १५,
 ६ ऊर्जः इति पाभे. ।

ग) =सपा. माश १२, ९, २, ४ । तै १, ३, ११, १
 प्रसृ. तैब्रा २, ६, ६, २ आश्रौ ३, ६, २४ शाश्रौ ८, १२,
 ११ लाश्रौ ५, ४, ६ आपः [सं३] इति, मा ६, २२ का

६, ५, ३ माश ३, ८, ५, १० आहुः इति पाभे. ।

द) =सपा. माश १२, ९, २, ७, तैब्रा २, ६, ६, ४ ।
 मै ३, ११, १० शौ ६, ११५, २ तैब्रा २, ४, ४, ९ विश्वे
 इति पाभे. ।

९) एकतरत्र तु. सस्थ. टि. अपो(प-उ)त् ✓ क्रम् >
 ?अपोदक्रामत् ।

१) पाभे. अग्निः तै ५, २, २, ४ द्र. ।

२) पाभे. अग्निम् न्द्र १, २३, २० द्र. ।

१२१^१; १४; २०, १०; २१, ७^१;
 ११; २२, ९^१; ११; २३, २; ५^१;
 ६^१; ८^१; २४, ९^१; २५, २^१; ३^१;
 ५; ७; ९; २६, ८^१; २८, १; २९,
 ३; ५^१; ६; ९; ३०, १; ३१, २^१;
 ३^१; ७^१; १०; ३२, २; ७; ३४, ८;
 १८; ३५, ३^१; ४^१; ११; १५;
 १६^१; ३७, ९^१; ३८, ५^१; १२;
 १३^१; ३९, २^१; १३; ४०, १; ९;
 १४; ४३, ३; ४५, १२; ११६ \$ १,
 ८; १३^१; १^१; \$ २, १४; १५;
 १६^१; ३, ११^१; \$; ४, १; २^१;
 ६, ३\$; ७^१; ७, १; ३; ६; ८, ३;
 २५, २^१; \$ २६, ८; ९^१; २८,
 २^१; १०\$; २९, ३\$; ३०, ३;
 ३१, २^१; १२; ३५, ३^१; ५; ८;
 ३८, २^१; ५^१; ६^१; ३९, २; ५; ४०,
 २; ४१, ६^१; ४४, १; ४५, ४; ६;
 ७; ४६, ४; ४७, २^१; ३^१; १०;
 ४८, ४\$; ११\$; १४^१; १^१ १,
 ६८; २६१; २, २१४; ३१२;
 ३९०; ६६७; ८२३; ९२१; ९७९;
 ९९६; ११७४; ३, ३, ६; ४, १२\$;
 १^१ १, ७, ६; २७, ९; २, १, ६;
 ८; ३, १९, ९; २५, ८; ३१, १०;
 ५५, ८; ४, ४, ४; ६, ६; २३, ३;
 १०; २८, १०; शौ १, ६, १^१;
 ४^१; २५, १; ३३, १-४; २५,
 ६; ७, १; २९, ५; ३, ७, ५^१; १२,
 ९; १३, २; ५^१; २१, १०; २६,
 ३; ३१, ३; ४, २, ६^१; ८; ८,
 ४-६; १५, १; ५; ९^१; ११; ५,
 १७, १^१; २८, २; ६, २३, २; २४,
 १; २; ५१, २^१; ५८, २; ६१, १;

६८, २; ८५, ३; ९१, ३^१; १२४,
 २; ७, १९, २; ४१, १; ६६, १;
 ११२, १; ११७, १; ८, १, ५;
 २, १४; ४, ८; ७, ३; ९, १, ९^१;
 २, २०; ३, २२; ६, ५; १६; १०,
 २, ११; १६; ५, २२; २३; ६, ३;
 १४; ७, ६; १०; ११; ३७; १०,
 ४; २९; ११, १, ७; २, ८; २४;
 ७, १३; ९, २; २०; १०, २९; ३०;
 १२, १, ३; ९; १९; २३; ३०; ५३;
 २, ४०; १३, १, ४५; ३, ६; ७, ९;
 १४, १, ३९; ४०^१; २, ४५; १५,
 २, १६; ७, २; ३; १५, ७; १६,
 १, १०; १८, १, १७; ३, ११; ४,
 ३९^१; १९, २, १^१; २^१; ३; ९, १;
 १४; १०, ८^१; १७, ६; २७, ३; ९;
 ४३, ७; ४४, १^१; ९; ५४,
 १; १२०, १२, ४; १५, २; १७,
 ७; २५, १; २; ५२, १; ५७,
 १४; ७, ३; ९२, ८; १०६,
 २; १४३, ८; पै १, १३, २;
 २५, १-३; ४^१; ३२, १; ३३,
 १^१; ४०, ३; ४७, २; २, ४०,
 ४; ५६, २; ७५, ४; ८५, ४;
 ३, २, ७^१; ४, २; ५^१; ११, २; १७,
 ६; २३, ४; ४, १, ७^१; ८; २, ५;
 ६; ३, ३; १८, ७; २०, ४; २७, ५;
 ४०, ७; ५, ७, १; १०; १४, २;
 १८, ६; १^१; ६, ३, ३^१; ४; ५;
 ८-१०; १८, ९; ७, ३, ९; ११,
 १; १६, ६; ८, ८, २; ४; ६; ७^१; ८^१;
 ९; १८, ३; ९, ३, १; ११, ५; १५,
 १^१; २१, ८; २३, ३; १०, ४, ७;
 ७, ३; ९; ९, ४; ९; ११, ७, १०;

१२, २, ११; ७, १^१-१४^१; १३,
 ३, ८; १६, २; ८; १०; ११; ८,
 ८^१; १०, १०; १४, ४; १४, १,
 १-१७; १५, ३, १^१; १५, ५;
 १६, १, ५; ४, ४; ९, ८^१; १२, ३;
 ३२, ९^१; ४१, ३; ४; ४२, ३; ४३,
 ८; ६०, ३; ७०, १; ७१, ३; ७२,
 ७^१; ७८, २; ४; ८२, २; ८३, १०;
 ८७, १०; ८८, १; ९०, ७^१;
 १०३, ११; १०४, ८; १०६, ४;
 १०७, ४; १०९, ९; १११, ५;
 ११२, ३; ११०, १; २; १४९, ९;
 १७, १, ३; ७; १, ०; ३, ४; ११;
 ६, १; ७; २; ६; ८, १; २; १०, ८;
 २३, २; २५, ५^१; ३४, १; १८,
 ४, ८; ९^१; ११, ५; १९, ५; १९, ४,
 ११; ६, ३; ७, ८; ९; १०, ७; १४,
 ७; १७, १५; १८, ९^१; २८, ७;
 ८; ३०, ३; ३१, १०; ३३, १५;
 ४३, ६^१; ४७, ३^१; ५०, १-३;
 २०, ३, ७; ९, ६; ११, ५^१;
 १५, ४; ७; १९, ३; २२, ५; २५,
 १; ३०, १; ३७, १; ४०, १;
 ४८, ९; ५६, ९; ५७, ४;
 आप: ऋ १, २३, [२१;
 १०, ९, ७; (५७, ४)];
 ३, ३३, १३; ७, ४७, १; १०,
 ९, १; ३; ८; ३०, ८; १२;
 १११, ८; मा ४, ७; १०, ३^१;
 ४; १११, ५०; ५२; १२, ३५;
 १३६, १४; १६; का ४, ३, १;
 ११, २, ३^१; ११२, ५, १;
 ३; १३, ३, ३; ६; १३६, १, १४;
 १६; तै १, १, ५, १; २, १, २;

- १) पांमे. अग्नि: तै ५, २, २, ४ द्र. । २) सपा. ऋ १०,
 १७, १४ प्रश्न. पाठाभावाः । ३) पांमे. आप: मा २०, २० द्र. ।
 ४) पांमे. आप: ऋ १०, ९, ४ द्र. ।
 ५) सपा. पै ५, ७, ७ वात: इति पांमे. ।

- १) सपा. लाश्रौ ३, ५, १५ विभे. ।
 २) प्रश्न! (तु. B.W. आप: [सं३] इति) ।
 ३) सङ्कत सपा. शौ ११, १, १७ पृता: इति पांमे. ।
 ४) सपा. ऋ १, ७२, ५ स्था: इति पांमे. ।

२, १; ३, ८, १; २; ११, १^a; ४,
१, ५, १^a†; २, ३, २; ५, ६, १,
३^a†; ४^a†; ६, १, २, २; ३, ३,
६, ४^a†; ८, ४; ७, ४, १९,
४^a†; मै १, १, ३; २, १; २^a;
१८^a; २, ७, ५^a†; १०^a; १३,
१^a†; ३, १, ६†; ६, ४; ४, ९,
२७^a†; काठ १, ३; ३, ८^a;
१२, १५^a; १६, ४^a; १०; ३५,
३^a†; ३८, ५^a; ३९, २; कौ २,
११८७†; ११८९†; जै ४, २९,
२†; शौ १, ५, १; ३; ६, ३;
२, २३, १-५; ७, ८८, २; ११, ८,
२३^a†; १२, ३, ४^a; १४, २,
१६†; १८, ४, ४०; १९, ४०,
२^a†; पै १९, ४५, ८†; १०†;
० आप: ऋ ११, २३, २२; १०,
९, ८; ६, ५०, ७; ७, ४७, २;
८, ७४, १५; १०, ३०, ७;
११; ७५, १; मा १, १२; ४,
१२; ६, १३; १७†; २७; ८,
२६; ९, ६; का १, ४, २; ४,

५, ४; ६, ३, २; ५, ५†; ७, ४;
९, ४, ४; १०, २, २; तै १, २, ३,
३; ३, १३, २; ४, ४५, ३; ८,
१२, १; ५, ६, १, ४; ६, १,
४, ९; ४, ३, ३; ३, ४; मै १, १,
४; ११; २, ३^a; १६; ३, १; २,
६, ७^a; ८; १३, १; ३, ६, ९;
१०, १; ४, १, ४; ४, २; काठ १,
११; २, २^a; ४; ३, ६; ९; ४,
१३; १५, ६^a; १९, ५; १२; २३,
२; ६; २९, ३; ३१, २; १०;
३८, ५; ३९, १; ४४, ८;
क १, ११; १४^a; १६; २, १३;
१५; १६; ३, ११; २५, १; ३०,
३†; ३१, २; ३५, ८; ४७, २;
१०; ४८, ४†; शौ १, ३३, ४;
३, १३, ७; ७, ९४, ३†; १०,
५, ६-२१; १२, ३, १३; २७^a†;
२९; १६, १, ८; १२; ४, ६; पै
१, ३३, ३†; ४; ५; २, ४०, ५;
६, ३, ६; ७; १२; ८, ८, १;
१४, १, ५; १५, ३, ९; १६,

७०, १०; १२७, १-५; १२८,
१-९; १२९, १-१०; १३७, २३,
१†; २६, १२; ३६, ४; ३७, ३;
३८, ७; ८; १८, ८, ७†; २०, ३२,
५; ५७, २.

आप^a - -पस्य कौ २,
१००६; जै ४, १७, ११. [°प-
सम्°].

॥आपीय^a - -यानाम्
काठ ३१, ७^a.

॥आपीय-त्वं^a -
-त्वम् काठ ३१, ७^a.

॥आपेय^a - -यानाम्
मै ४, १, ९; क ४७, ७^a.

॥आपेय-त्वं^a -
-त्वम्^a मै ४, १, ९; क ४७, ७.

† १ आप्य^a - -प्यम् ऋ
९, ६२, १०; कौ १, ५०८; जै १,
५२, १२.

१*अप्⁰ -

अप-वत्⁰ - -वान् शौ
१८, ४, २४.

^a) पामे. आप: मा २०, १८ द. ।

^b) आप: इति शोध: (तु. सपा. शौ ३, १३, २
प्रभ.) । ⁰) स्वररहितो मुपा. चिन्त्य: ।

^d) आप: इति शोध: (तु. RW.) ।

^e) तु. सस्थ. डि. अभि-समे(म्-आ✓इ)>अभि
समेत्य ।

^f) आप: [सं३] इति शोध: । पादादावामन्त्रितद्यु-
दात्तत्वस्य दुर्वारत्वात् ।

^g) समूहार्थे अभि प्र. जित्-स्वर: (पा ४, २, ३७; तु.
लोके आप-गा-) ।

^h) =देव-विशेष- । शैषिक: छण् > ईय: प्र. उसं. (पा
४, २, १३८) । तत्-स्वर: (तु. आत्मीयं-) ।

ⁱ) सपा. आपीयानाम् <> आपेयानाम् <> तैब्रा
३, २, ८, ११ आपेयानाम् इति पामे. ।

^j) भावे त्व: प्र. (पा ५, १, ११९) । तत्-स्वर: ।

^k) सपा. आपीयत्वम् <> आपेयत्वम् <> तैब्रा ३,

२, ८, ११ आप्यत्वम् इति पामे. ।

¹) =देव-विशेष- । शैषिक: ढक् > एय: प्र. उसं. (पा
४, २, ९७) कित्-स्वरश्च (पा ६, १, १६५ [तु. आत्मीय-]) ।

^m) °पथेया° इति MW. (तु. मूको.) ।

ⁿ) =अपां समूह- । यञ् प्र. उसं. (पा ४, २, ४०
[वैतु. विप. इति कृत्वा वे. सा. MW. तत्रभवार्थे प्र.
इति, भ. ✓आप् + कृत्य: प्र. इति, GW. <आप्-
इति]) ।

⁰) कृतद्धितोभयविलक्षणमुच्चारणसौकर्यसहकृतच्छन्दो-
मानापेक्षाप्रयोजित-स्वरभक्त्यवधानमिव सदिदं प्राति.
ऐतिहासिक्या दृशा नाउ. प्रकृतिमद् द. (=°अप्-वत्-
> नाउ.) ।

^p) विप. (चरु-) । अप्प-वत्- इतीव प्राति. पुनरा-
वर्त्य पिपठिषु: सा. चिन्त्य: । यावदुपलभ्येषु तद्-
भिन्नेषु मूको. यनि. एवोपलब्धेश्च छन्दोऽनुरोधदृष्टे-
श्चेति । मनुपि प्रकृतिभूतस्य प्राति. मूलतो. हलन्तस्ये

अपां-योग^१ - गैः पै १६,
१२७, ५.

अपां(नपात्-)^२ ऋ १, २२,
६; १२२, ४; १४३, १; १८६, ५;
२, ३१, ६; ३५, १-३; ७, ९; १०;
१३; १३, ९, १ (८, १९, ४);
५, ४१, १०; ६, ५०, १३, ५२,
१४; ७, ३४, १५; ३५, १३; ४७,
२; १०, ८, ५; ३०, ३; ९२, १३;
मा ८, २४; का ९, ४, २; तै १,
६, १२, ४; २, ५, ११२, १; २; मै
१, ३, ३९; २, १३, ११; ४, ५, २;
१२, ४१; काठ ४, १३; १२,
१५१; ३५, ३१; क ३, ११;
४८, ४१; १ कौ १, ६२; २, ७६४;
३, ३, ६; १ जै १, ६, ८; २, १, ६;
२, ४; शौ १२, ११, ३१; प १३,
८, १३१; अपां(नपात्) ऋ
१०, ३०, ४; १४९, २; तै १, ४,
४५, १; ७, ७, २; २, ४, ८, १; मै
१, ११, १; ६; २, ४, ७; शौ
६, ३, १; ३; १४, १, ३७१;

अपां(नपात्) मा ६, २७, का
६, ७, ४; १०, २, २; तै १, २, ३,
३; ३, १३, २; ६, १, ४, ९, ४, ३,
३; मै १, २, ३, ३, १; २, ६, ७;
३, ६, ९; काठ २, ४; ३, ९; ११,
९; १३, १४; १४ ६; १५, ६; २३,
६; क १, १६; २, १६; प ३, ३१,
५; १८, ४, ६१; १९, १, १४;
१६.

अपां(नप्तु-)^३ ऋ २, ३५,
११; ६, १३, ३; १०, ३०, १४; तै
१ ८, १६, २; ५, ५, १३, १; मै २,
६, १३; ४, ४, ७; काठ १५, ८;
४७, ३.

*अपां-नप्तु^०-

॥अपांनप्त्रीय, या^१-

-यः, -ये काठ १२, ६.

१*अ(पः>)पो(नप्तु-)^१-

२*अ(पः>)पो(नप्तु)^०-

॥अपोनप्त्रीय, या^१-

-यः मै २, ३, ३; -यम् तै २, ३,
१२, २; -याभ्याम् मै २, ३, ३.

अप्य, प्या^१ - -प्यः ऋ १, १४५,
५; ९, ८६, ४५; कौ २,
९६६^१; जै ४, २०, ९; -प्यम्
ऋ २, ३८, ७; ८; १०, ८६, १२;
तै १, ७, १३, २; काठ ८, १७;
शौ २०, १२६, १२; -प्या ऋ
१०, १०, ४; ११, २; ९५, १०;
शौ १८, १, ४; १९; -प्याः ऋ
३, ५६, ५; ६, ५०, ११; ७, ३५,
११; ९, १०८, ६; मै ४, १४, ११;
शौ १९, ११, २; पै १३, ८, १२;
-प्यानि ऋ ६, ४९, ६; -प्येभिः
ऋ ४, ५५, ६.

‡अपि(य>)या^१ - -याः

कौ १, ५८५; जै १, ५९, ८; ३,
४०, २.

अप्सु^१.

अप्सव्य^१ - -व्यः मै

२, ३, ३; -व्याः^१ काठ ३५, १५;
-व्यौ काठ १२, ६॥.

‡अप्सु-क्षित^१ - -क्षितः^२

ऋ १, १३९, ११; मा ७, १९;

सत्य अहस्वान्तत्वाच्च स्वरभक्त्यन्तत्वे सत्यप्यन्तोदात्तत्व-
भावाच्च न ह्रस्व- (पा ६, १, १७६) इत्यस्य प्रवृत्त्यवसर
इति दिक् ।

^१) ष. अलृक् (तु. इह षोडशात् प्रभृ. मन्त्रेष्वसकृद्
योगोत्तरपदस्य समस्तस्य प्राति. श्रुतिः । सपा. शौ १०,
५, ५ अप्सु-योग- इति च पाभे.) ।

^२) द्वैपये सत्यप्यार्थस्य संबन्धस्यैक्यवृत्तिकरत्वप्रद-
शनार्थमेव सामासिक इव निर्देशः ।

^०) नाउ. व्यु. औप. द्र. । षस. साख. द्र. ।

^१) साऽस्यदेवतीयः छ>इयः प्र. (पा ४, २, २८) ।
तत्-स्वरः । सपा. अपांनप्त्रीय-<>अपोनप्त्रीय- इति
पाभे. ।

^०) एवंविधायाः श्रुतेरभावेऽपि द्विपू. सकक्षतया
नाउउ. च मूलतया सुकल्पमेतत् स्वरूपतो द्वित्वविभक्तं
सदप्यर्थत ऐक्यमापन्नमिव प्राति. द्र. । एस्थि.

२अप्- इत्यस्य लोकविलक्षणतयैकवदप्युपचारो वेदानुमतो
भवति ।

^१) विप. । तत्रभवीयाद्यर्थेषु यति यतोनावीयः स्वरः
(पा ४, ४, ११०; ६, १, २१३) ।

^१) सा. इह आप्यः इति दीर्घादितया पठति (वैतु. पपा.
सा. अपि च स्वयं बाह्वृचेऽस्मिन्नेव निगमे) ।

^२) नापू. प्राति. य>इय इत्येवं प्रादेशिकमुच्चारण-
मात्रं द्र. ।

^१) स३ स६ नाउउ. सुब-अलृक्तया पूप. भवतीति
कृत्वा पृथक् निर्देशः (तु. पा ६, ३, १४ उउ.) ।

^१) तत्रभवीये यति तित्-स्वरः (पा ४, ३, ५४) ।

^१) सपा. तै ७, ३, १४, १ सर्पान् इति पाभे. ।

^१) विप. (१ अन्तरिक्ष-वासिन्- देव-) । उउ. उउ.

✓क्षि (निवासे) + वित्र प्र. कृत-स्वरस्व प्रकृत्या (पा ६,
९, १३९) ।

^३) पाभे. अन्तुरिक्षे शौ १९, २७, १२ द्र. ।

का ७, ८, १; मै १, ३, १३; ४, ६, ४.

अप्सु-च(र>)रा^१- -रा
पै १६, ७३, १.

अप्सु-जु^१- -जः तै ५, ३,
१२, २१; पै १, ४५, २; -जम्
पै १, ४५, १.

अप्सु-जु^१- -जाः ऋ ८,
४३, २८; मा २३, १४; का २५,
४, ३; मै १, ११, ६; २, ३, ३;
काठ १२, ६; १४, ६; शौ १०,
४, २३; पै २०, ५७, २.

†अप्सु-जित्^१- -जित्
ऋ ८, १३, २; [३६, १-६]; ९,
१०६, ३; कौ २, ४६.

†अप्सु सत्^१- -सत् मै
२, १, ९.

†अप्सुसुती- -तीः
मै ३, ४, ६^१; -तीभ्याम्^१ मै ३, ४,
४; -तीम् मै ४, ५, ३^१.

अप्सु-योग^१- -गैः शौ
१०, ५, ५^१.

†अप्सु-योनि^१- -निः
तै २, ३, १२, २^१; ५, २, २, ४^१,
३, १२, २^१.

अप्सु-वाह^१- -वाहः^१
कौ १, ३४१; जै १, ३५, १०.

अप्सु-षट्^१- -षत् तै ४,
४, ७, १; ५, ३, ११, २; मै २,
१३, १८; ३, ५, २; काठ ३९,
९; -षदः तै १, ४, १०, ११^१; ११,
१; ५, ६, १, २; मै २, १३, १;
काठ ४, ५^१; क ३, ४^१; शौ
१२, २, ४; १६, १, १३; पै १, ३३,

४; २, ४०, ४; १६, १५०, ८;
१७, ३०, ४; -षदः पै ३, ३१,
५; -षदम् ऋ ३, ३, ५; मा ९,
२; का १०, १, ३; तै १, ७, १२,
१; मै १, ११, ४; काठ ७, १२;
१४, ३; -षदे मा १७, ११; का
१८, १, १२; तै ४, ६, १, ४; मै
२, १०, १; काठ १७, १७; क
२८, १.

अप्सु-षट्^१- -दाम पै
१६, ११८, ३; १२१, ३; १२२, ३.

†अप्सु-षट्^१-
अप्सु-संशित^१- -तः शौ
१०, ५, ३३.

†अ(प्-ज)ञ्जु^१- -ञ्जाः ऋ
४, ४०, ५; मा १०, २४; १२,
१४; का ११, ७, ४; १३, १, १५;

१) उस. उप. स्त्रियां ङीष्ोऽदर्शनाद् ट-प्रत्ययान्ताच्च
टिदनुबन्धाद् अच्-प्रत्ययान्ताच्चान्यत् प्राति. उस. (पा
३, १, १३४; २, १६) ।

२) उस. उप. यक् √जन् + डः प्र. विट् प्र. च ।
कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

३) सपा. पै १६, १७, ५ अञ्जुः इति पाभे. ।

४) उस. उप. √जि + क्विप् प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या ।

५) इह प्रकृतिभूतस्य शब्दानुक्रुतौ वृत्तिः द्र. । मनुपः
स्वरः (पा ६, १, १७६) ।

६) सपा. काठ २२, १ अपस्वतीभ्याम् इति पाभे. ।

७) उस. घञन्ते थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

८) पाभे, अपायोग- द्र. ।

९) विप. (अग्नि-, अश्व-, वरुण-) । वस. पूष.
प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

१०) सपा. मै २, ३, ३ काठ १२, ६ अयोनिः इति
पाभे. ।

११) पाभे. अग्निः तै ५, २, २, ४ द्र. ।

१२) उस. उप. √वह् (वधा-) + कर्तरि ण्विः प्र. । कृत-
स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । प्राति. ह्रस्वोपधमुपकल्प-
यन् MW. चिन्त्यः (तु. अनङ्-वाह-) ।

१३) सपा. ऋ १, ८४, १६ तै ४, २, ११, ३ प्रभृ. या १४,

२५ ह्रस्वसः इति पाभे. ।

१४) उस. उप. √सद् + क्विप् प्र. षत्वं च (पा ३, २,
६१; ८, ३, १०६) । कृतस्वरश्च प्रकृत्या ।

१५) पाभे. अन्तरिक्षे शौ १९, २७, १२ द्र. ।

१६) विप. (वरुण-) । उस. उप. कर्तरि अच् प्र. (पा ३, १,
१३४) ।

१७) तु. टि. अप्सु मै २, ७, १५ ।

१८) सप्त. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) । उप.
सं/शो+कृतः यद्र. । पूष. सप्तमी विषयार्थे भवति
नाऽधिकरण इति । किं तत इति । तेन कास. न
भवतीति । कथमिति । सं-शान-क्रियां प्रस्य अपाम-
धिकरणत्वाभावे सति संशितस्यैव सतो विषयत्वे-
ऽभिप्रायादिति (वैतु. अग्नि-तप्तु-, अग्नि-दग्ध-
यत्राग्नेस् ताप-दाह-क्रिये प्रति तत्साधकताद्वारिका-
ऽधिकरणता भवति) । एतदुक्तं भवति, यत्र अग्नि-
तप्तु- प्रभृ. सप्तम्यन्तस्य पूष. उप. कृदन्ते मूलभूतां
क्रियां प्रति तत्-साधकताद्वाराऽधिकरणता भवति, तत्रैव
कास. इति कृत्वा उप. प्रकृतिस्वरस्य वा थाथादि-स्वरस्य
वा सावसरत्वं द्र. । यत्र तु प्रकृत इव पूष. सप्तमी
वैषयिकी भवति, तत्र अक्ष-शौण्ड-, पान-शौण्ड- प्रभृ.
इव पूष. प्रकृतिस्वरम् एव स्यादिति ।

तै १, ८, १५, २; §२, ४, ८, २;
१०, ३; छ, २, १, ५; मै २, ६,
१२; काठ ११, ९; १५ ८; १६ ८;
-ब्जाम् ऋ ७, ३४, १६.

अ(प् >)ब्-जित्^१ - जित्
ऋ ९, ७८, ४; -जिते ऋ २,
२१, १.

अभ्र^१ - अभः णितै ३, ४, ३,
७; ८; शौ ९, १०, ६; पै १६,
११५, ३; -अम् ऋ १०, २०,
४; ६८, ५; णितै १, ६, ११, ३;
शौ छ, १५, ९; ८, ६, १९, ११,
५; ९, १२, १८; १०, १, १३;
११, ३, ६; २०, १६, ५; पै ५,
७, ७; ३३, ५; २, ११, ६; ११, २,
८; १३, १४, ३; १६, ३६, ३;
५४, २; ८०, १०; १३३, १०;
१३९, १९; १७, २९, ११; २०,
५८, ७; -अस्य ऋ ५, ८४, ३;
खि २, ५, १; ६, ३, २४; काठ १०,
१२; -तं आ ऋ १, ७९, २; ५,
६३, ६; ९, ७६, ३; तै ३, १, ११,
५; मै छ, १२, ५; १४, १२; काठ
११, १३; कौ २, ५८०; जै ३,

४७, ६; -आणि ऋ ६, ४४, १२;
शौ छ, १५, १; ११, ९, २१; पै
५, ७, १; १६, ८४, १; -तं आत्
ऋ ७, ९४, १; १०, ७५, ३;
७७, ३; काठ १३, १५; कौ २,
२६६; जै ३, २२, १३; शौ १२,
३, २५; पै ८, १२, ३; १७,
३८, ६; १९, ३२, ५; -आय
मा २२, २६; का २४, १२, १;
-अे ऋ ५, ४८, १; शौ ११, ७,
१३; पै १६, १५४, ४; -अेण ऋ
५, ६३, ४; ८५, ४; पै ५, ३३, ५;
-अै. ऋ छ, १७, १२; ५, ६३,
३; ९, ८७, ८; मै छ, १४, १२.

अभ्र-ज्जा^१ - जाः शौ १,
१२, ३; पै १, १७, ३; १६, १७,
५; १९, २०, ९.

अभ्र-पुष्^१ - पुष्ः ऋ
१०, ७७, १.

अभ्र-वर्ष^१ - वर्षाः ऋ ९,
८८, ६.

अभ्र-सुनि^१ - निः तै छ,
४, ६, १; मै २, ८, १३; काठ
२२, ५.

✓अभ्रि^१ > अभ्रय(त >)

म्ती - न्ती तै छ, ४, ५, १; मै
२, ८, १३; काठ ४०, ४.

१†अभ्रियु^१ - याय
ऋ १०, ६८, १२; शौ २०, १६,
१२.

२अभ्रियु, या^१ - यः
ऋ १०, ९९, ८; -यस्य ऋ १०,
६८, १; तै ३, ४, ११, ३; मै छ,
१२, ६; काठ २३, १२; शौ २०,
१६, १; -या ऋ १, ११६, १;
-याः ऋ २, ३४, २; -याम् ऋ
१, १६८, ८; -ये शौ २, २,
४; पै १, ७, ४.

१†अपस्^१ - पः ऋ १, ११०,
१^३; २, १४, ११; १७, ५; २२, ४;
३२, ४; ३८, ६; छ, ३३, ९; ५, ७९,
९; ६, २३, ५; ३०, ३; ७, २०,
१; ४०, ४; १०, १२, ४; ३५, १;
५३, ६; ८८, ६; खि ५, ७, १,
९^१; तै ३, ४, २, २; ३, ६; मै
४, १२, ६; १३, २^१; काठ १३,
११; १२, १६; १५, १३^१; १७,
१८; कौ १, ४६६; जै १, ४८,

१) विप. (इन्द्र-, सोम-) । उस. उप. ✓जि + क्विप्
प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या ।

२) नाप. । उस. उप. ✓भृ (बधा.) + कर्तरि कः प्र.
उसं. (पावा ३, २, ५) थाथादि-स्वरश्च । नैप्र.
*अ(प् >)ब्-अ- इत्येवं सतः पूष. अन्त्यलोपः द्र. (तु.
श्रुतिलिङ्गोपबृंहितः या ५, ५; शं. [जाउ २, १५, १];
वैतु. दे. [१, १०] ✓अभ्र+अच् प्र. इति वा,
<२अप्- + ✓रा इति वा, अ + L✓अंस् >] अभ्र-
[बस.] इति वा, अ + L✓आज् >] अभ्र- [तस.] इति
वेत्येवं नाना व्यु. प्रदर्शकः सन्नपि मुख्यभूतमिव गुणं
तिरस्कारकः) ।

३) अभ्रम् इव इति पाठः १ > अभ्रेव (°आ इ°)
इति शोधः । ४) पामे. अधरः पै ५, ३३, ५ द्र. ।

५) तु. टि. अप्सु-ज्जा- ।

१) पामे. अप्सु-ज्जाः शौ १०, ४, २३ द्र. ।

२) =जल-बिन्दु- । षस. अन्तोदात्तः । उप. <✓पुष्
(प्रवर्षणे) ।

३) विप. (सोम-) । उप. कर्तृ-वचनं वा स्याद् भाव-
वचनं वा । प्रथमे, तस. पूष. तृतीयान्तं सत् प्रकृतिस्वरम्
भवति (पा ६, २, २) । उत्तरे, बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
भवति (पा ६, २, १) ।

४) उस. इन्नन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

५) गिजन्ता वृत्तिर्भवति ।

६) तु. टि. १अभ्रियु-, २अभ्रियु- ।

७) नाप. (कर्मन्- [तु. या ७, २७]) । असुन् प्र.
निस्वरश्च (पाउ ४, २०८ पा ६, १, १९७) ।

८) =सपा. श्रांभा २०, ३; २१, ३ । तैत्रा ३, ७, १२, ६
आपश्रौ ३, ११, ३; ९, १२, २ प्रष्ट. आपः इति पामे. ।

६; शौ ७, ५०, १९; १८, १, ३१;
पै २०, १०, ८; १९, ६६; -पसः
क्र ३, १२, ७; ६, ६९, १; तै ३,
२, ११, २; मै ४, १२, ५; काठ
१२, १४; कौ २, ९२७; १०४४;
जै ४, २, ८; २२, १०; पै २०,
१, ६९; -पसा क्र १, ५४, ८; ४,
२, १४; -पांस क्र १, ६८, ३;
७०, ४; ८५, ९; १७४, ३; २, ३,
६; १७, ८; ३, ३, ३; ४, १९, १०;
५, ४७, ६; ७, १ (४, १६, ६) २१,
४; ६३, ४; ८, ९६, १९; २१;

काठ १०, १३; [पस्, आशु,
तद्, नर्य, विमर्, सु].

१अपस्य^१ - स्यम् क्र १०,
८९, २. [स्य- सु]

२अपस्य^२ - स्यः^१ मा १०,
७; का ११, ४, ३; मै २, ६, ८;
काठ १५, ६. [स्य- सु].

✓अपस्य^३, अपस्यात् क्र १,
१२१, ७.

१अपस्या^४ - स्यथा क्र ५,
४४, ८; -स्याम् क्र ७, ४५, २.

†अपस्य, स्यु^५ - स्यवः क्र

९, १४, २; -स्युभिः क्र २, ७६,
२; कौ २, ५७९; जै ३, ४७, ५;
-स्युवः क्र १, ७९, १; २, १२, ७;
३८, ३; ५६, २; १०, १५३, १;
तै १, ८, १२, १९^१; ३, १, ११,
५; कौ १, १७५; २, ३९३;
६२९; जै १, १९, १; ३, ३१,
१३; ५२, ६; शौ २०, ९३, ४.

२अपस्य^६ - पसः क्र १, ७१, ३;
९२, ३; २, २८, ५; ३, २, ७, ८;
५, ६०, ३; ४, ३३, १; ५, ४२,
१२; ६, १७, १२; ८, २, १७;

अ) सपा. शौ ७, ८, १ नमसा इति पाठे. ।

ब) तत्रसाधवीये यति (पा ४, ४, ९८) तित्-स्वरः ।
यत् PW. प्रभृ. ३अपस्य- (<२अप्-) इत्यतः प्र.
उत्पत्तिमाहुः, तद् मन्त्रस्वारस्यनिबद्धचेतोभिर् विमृश्यम् ।

ग) यनि, नाप्. प्राति. अभिन्नमितीव उ. च म.
चाभिप्रयन्ताव् अपां विशेषणतया चाऽन्वयमुशन्तौ
जसः सुमादेशमाचक्षते । का. मै. काठ. इत्यत्र
शाखान्तरेष्वपि समानः पाठ इति समानो न्यायः
प्रवर्तते । छन्दोऽनुरोधात् मा. प्रभृ. यः पाठो भवति स
एकेनाऽक्षरेणोऽनः । यद् माश ५, ३, ५, १९
इत्यत्र व्याचक्षाणः सा. अपस्यवः इत्येवमाकारकं पाठं
पपाठ, ततः किमेतत् सिद्धयेद् यथा तादृशस्यैवाऽक्षर-
पूर्तिकरस्य मूलतः सतः पाठस्य संप्रति मा. प्रभृ. उपलभ्य-
मानः पाठश्रेष्ठमात्रमुताहो तै. शाखया विशेषेणाऽभि-
संबद्धत्वात् तदीयसंस्कारवशात् सा. उक्तपूर्वं पाठम्
इह पपाठेत्यादिषु विषयो विमृश्यः । अपस्यवः इति
पाठो मूलतो विद्यमानश्चेत् स्वीक्रियेत तर्ह्ययं शाखा-
सापेक्षो विवेकः । तै. स्त्रियामिह ऊङ् भवति मा.
प्रभृ. शाखान्तरेषु च न भवतीति । तै. अपि न
ऊङ्-अन्तं प्राति. इति भा. इत्यपि यस्थ. उक्तपूर्वं
समवधेयम् । पाम ४, ४, १४० इत्यत्र स्वार्थ-
विज्ञानात् सिद्धम् इत्युक्तिमुपजीव्य प्रवृत्तम् उक्तं वा
(पाम ५, ४, ३०) इत्येतदप्यत्रानुसंधेयम् । तत्र ह्येत-
दुक्तं भवति । अपस्यो वृत्तानाः इत्यत्र प्रथमं पदम्
अप् इत्यस्य स्थाने स्वार्थिकमिति । तथात्वे त्वन्यो
दोषः संभवति । अपां विशेषणतयाऽन्वयेऽभ्युपगम्य-

माने तासां स्वाच्छादकत्वमनुपयुक्तं स्यादिति । अन्यद्
हि सदस्यद् वसत इत्यत्र श्रुतिप्रामाण्यमुभिक्षं द्र. (तु.
क्र १, १६४, ४७; ९, १६, २ प्रभृ.) । यच्चास्मा-
भिरिहैव द्वितीये ब्राह्मणारण्यकीये विभागे प्रथमैकवचन-
तया वरुणपदेनोतरार्धवर्तिना सामानाधिकरण्यमुखेन
व्याचिख्यासितं तदपि मन्त्रपदयुक्तिस्वारस्यविसंवाद्-
भिया सुत्यजमिति शोधः द्र. । अत्राऽवर्कितनैः (PW.
प्रभृ.) ? ४अपस्य- इत्यतः ? अपसी- इति स्त्रीलिङ्गं
शब्दरूपं संभाव्यते । एतच्च ? ४अपस्य- इति प्राति.
१अपस्य- इत्यतः सर्वथा पृथक् सद् ३अपस्य-
(<२अप्-) इत्यतो यत्-प्रत्ययान्तं द्र. । तत्र कियत्
तत्त्वं भवतीत्यत्र विमर्शं सुधिय एव शरणं स्युः । तथात्वे
आपोऽपस्या उक्ता भवेयुरित्युक्तोऽन्वयः पूर्ववद् भविष्य-
तीति दिक् ।

द) सपा. -स्यः (माश ५, ३, ५, १९ काश ७, २, ४, १४)
<> -स्युवः इति पाठे. ।

०) १अपस्य- इत्यतः कप्रजन्तो नाधा. द्र. ।

१) स्त्रियां भावे अः प्र. (पा ३, ३, १०२) तत्-स्वरश्च ।

२) विप. (ब्रात-, मनीषिन्- उपस्- प्रभृ.) । उः प्र. (पा
३, २, १७०) । तत्-स्वरः । स्त्रियां ऊङ् प्र. उस्. (पा ४,
१, ६६) ।

३) छान्दसः उवङ् इत्येवं वदन् भा. ह्रस्वान्तं प्राति.
मेन इति विमृश्यम् ।

४) विप. (कर्मण्य-, ण्या-) दक्ष- क्रमु-, देव-, नारी-
प्रभृ.), नाप. (कर्मिष्ठ-) । कर्तरि असिः प्र. उस्.
(पा ४, १२३) । तत्-स्वरः ।

९, ७२, ६; १०७, १३; खि ४, ११,
२; मा २१, ३७; २८, ८; ३३,
७५; ३४, २; का २३, ४, ९;
३०, १, ८; ३२, ६, ६; तै १,
२, १०, २; मै १, ९, ४; ३, ११,
२; †४, १३, १; १४, ९; काठ
९, ९; क ८, १२; †कौ २, ७०;
११८; ११०७; †जै ३, ७, ८;
१२, ५; शौ १९, २, ३^१; २०,
१८, २; पै ८, ८, ९^१; ९, ११,
९^१; -पसम् १, २, ९; कौ
२, १९९; जै ३, १८, ६; -पसा
१, ३१, ८; ६, ६७, ३^१; १०,
१०६, १; तै ७, १, १८, १; †मै
४, ११, १; १४, १०; काठ ४१,
९^१; -पसाम् १, ९५, ४;
१६०, ४; ३, २, ५; ६, ६१, १३;
१०, ५३, ९; ७५, ७; खि ५,
७, १, ९; मै ४, १३, २; काठ

१५, १३; ३५, १२; क ४८, १२;
पै ८, १४, ४; -पसि ३, ३,
१, ३; ११; -पसु^० ८, ४,
१४.

अप्स-तम, मा- -मः १,
१६०, ४; १०, ५३, ९; ११५,
२; -मा ३६, ६१, १३; १०,
७५, ७; काठ ३५, १२; क ४८,
१२; -मा: खि ५, ७, १, ९; मै
४, १३, २; काठ १५, १३.

३अप्स-(< २अप्-)^१

अप्स-व (त >) ती^१-

-ती: -तीभ्याम्^१ काठ २२, १.

३अपस्य-

२अपस्या^१-स्या: तै ५,
२, १०, १^१; ३^१; ३, १, ४^२;
मै ३, २, ८; ९; काठ २०,
९^१; १०^१; क ३१, ११^१;
१२^१.

अपस्य-व (त >) ती^१-

-तीभ्याम् तै ५, ४, ४, ५.

? ४अपस्य- तु. टि. २? अपस्य-।

अप्त- > अपत्य^१- -प्त्यस्य ३१,
१२४, ५.

अप्तु^१- -प्तु: मा ५, ३५; का ५,
९, १; तै १, ३, ४, १; ६, ३,
२, २; मै १, २, १३; काठ ३,
१, २६, २^१; ३४, १५; क २, ८;
४०, ५^१; -प्तुभि: मै १, १, १३;
४, १, १४; -अप्तुम् तै ६, ३, २,
१, २; मै ३, ९, १^१; काठ २६,
२; क ४०, ५.

अप्तु-स (त >) ती^१- स्या
मै ३, ९, १^१.

अप्तु-शस (:)^१ खि ५, ५, १०.

अप्न^०-

अप्न-राज^१- -राजौ ३१,
१३२, ७.

*) गम्भीरे अप्सः (तु. पपा.) > गम्भीरवेपसः इति
RW. BC. WI. शोधः (वैतु. W. न तथेति)।

*) वै. सा., ? ORN. = अपसा इति?। R LDZMG
४८, ६८१। अप्सः (कर्मकराः) इति शोधुकः (तु.
GRV.), ORN. [पक्षे] विप. प्र. इति।

*) अप- इति प्राति. रूपम् इदं मन्वानः PW.
भ्रान्त इव। तादृश्याः कल्पनाया अनवसरत्वात्
(तु. शौप्रा ३, ११, ४; ORN. [तु. अंहस्- > अंहसु
प्रभृ.]।

*) ? ४अपस्य- > ? अपसी- इत्यत्र द्वयोः प्राति. मूल-
शब्दतयाऽभ्युपेतमर्वाकृतनानामिदं भवति। तद् यथायथं
विमृश्यम्।

*) विप. (ऋच्-)। मतुबन्ते स्त्रियां ङीप् प्र.।

*) पाभे. अप्सुमतीभ्याम् मै ३, ४, ४ द्र.।

*) असुगन्तव-परिणाम्य-अप्-शब्दवन्मन्त्रोपधेय-
यज्ञियेष्टकाविशेषवचनं स्त्री. प्राति. द्र. (तु. पा ४, ४, १२५;
भा. च)।

*) विप. (ऋच्-)। २अप्- > -पुः [= १अप्स-] तै १,

वैप १-४१

४, ४५, ३; ४६, २ इत्यत्र भा. द्र.। अत्र पूर्वोक्तं
स्वाधिक-यत्-प्रत्ययव्याख्यानपरं (पाम ४, ४, १४०; ५,
४, ३०) इत्यत्रत्यं व्याख्यानमप्यनुसंधेयम्।

१) विप. (रजस्-)। चातुरर्थिको यः प्र. उसं. (पा ४,
२, ८०)। तत्-स्वरः। अनुस- टि. अपि द्र.।

१) कर्तरे तुः प्र. उसं. (पा १, ७५)। तत्-स्वरः।

*) सपा. का ११, १, ४ अंधवा इति पाभे.।

१) पाभे. अक्तम् मा २, १६ द्र.।

*) [= अप्तु-शब्दवती-] ऋच्-। मतुपः स्वरः (पा ६, १,
१७६)।

*) सपा. शांश्रौ ८, २४, १ अस्तुशः इति पाभे.।

*) नन् प्र. उसं. (पा ३, ३, ९१। तु. अश्न-
श्वित्-स्वर- प्रभृ.)। यतु केषांचित् (तु. भा.
तै १, ५, ५, १; MW.) अप्नस्- इत्येतदेव लुप्ता-
न्यसकारतया श्रूयत इति मतं भवति, तच्चिन्त्यम्
(यनि. > ✓* अप् > अप्नस्- इति वस्तुस्थितेः [पाप्र.
कृते तु. अप्नस्-])।

*) विप. (मित्रावरुण-)। उस. विवबन्ते कृत-स्वरः
प्रकृत्या (पा ३, २, ९१; ६, २, १३९)।

†अपन-वान^a- -वानः ऋ ४,
७, १; मा ३, १५; १५, २६;
३३, ६; का ३, ३, ५; १६,
५, ७; ३२, १, ६; तै १, ५, ५,
१; मै १, ५, १; ५^a; काठ ६,
९; क ४, ८.

*आपनवान^a-

अपन-वान^b->†अपनवान-
वृत्^c ऋ ८, १०२, ४; खि ४,
९, २; तै ३, १, ११, ८; मै ४, ११,

२; काठ ४०, १४; कौ १, १८;
जै १, २, ८.

†अपनस^d- -पनः ऋ १, ११३, ९;
२०; १०, १६, १३; १०६, ९; मै
४, १४, ११; -पनसः ऋ १०,
८०, २०. [°पनस- अन^e,
पदान^e, सु^e].

†अपन(सु>):-स्थ^f- -स्थः
ऋ ६, ६७, ३; मै ४, १४,
१०.

†अपनस-व(त>)ती- -ती
ऋ १०, ४२, ३; शौ २०,
८९, ३; -तीम् ऋ १, ११२,
२४; मा ३४, २९; का ३३, १,
२३; -तीषु ऋ १, १२७, ६.

अप ऋ १, ११३, १६४; ५, २०,
२^h; १०, ८४, ७ⁱ; १०५,
३^j; तै ६, ६, ८, २०^k; शौ ४,
३१, ७^l; १२, १, ३७^l; १९,
२०, १^m; पै १, १०८, १^m;

^a) वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)। अपन- = कर्मन्-।
उप. ✓वान् (=✓वन् [तु. ✓*अप्, ✓आप् च])
+भावे क्विप्>वान्- इति (तु. उ. म. च [मा ३,
१५]; वैतु. भा. [तै १, ५, ५, १] अपनस- [>?])
अपन- + मत्वर्थीयः वनिप् प्र. (पावा ५, २, १०९)
तस्य च पित्वाद् निघाते स्वरः प्रकृत्या भवति। अपन-
वान्नामा कश्चिद् भृगूणामन्वये जातस् तद्वान्तर-
कुलप्रवर्तक ऋषिर् बभूव। तदपत्यभूताः (=आपनवान्-)
अपत्येऽर्थे अण् प्र. (पा ४, १, ११४) बहुषु आपनवानः
इत्युच्यन्ते [तु. पा २, ४, ६५]। भृगुत्वसामान्याच्च ते
भृगवः इत्येवंविशिष्टा अपि श्रूयन्ते (तु. मै १, ५, ५; वैतु.
[पक्षे] भा., सा. प्रभृ. च भृगुभ्योऽन्यः कश्चिदृषिः
अपनवानः [=एउ, >प्र१])।

^b) नाउ. व्यु. औप. भवति। सस्व. नापू.
टि. द्र.। उप. ✓वन्+भावे घञ् प्र.। यद्वा नाउ.
स्थ. छन्दोऽनुब्रह्मोऽन्याऽकारोपजनः द्र. [=एपू.
इत्यभिसन्धिः (तु. टि. २अप्->*१अप-, और्व^g-
[=उहु-]>और्व- इत्येवं सुपठं द्र.)]। यत्तु क्वचित्
(तु. GW.) शानजन्त-प्रकारकतया व्यु. समकेति, तद्
✓*अप्>*अपुमान-> यनि. इत्यन्यतो निरवयं च
✓*अप्>*अपुवान-> यनि. इत्यन्यतः स्वरविसंवादा-
तश्चित्यं च द्र.। सर्वथापि एपू. चैतच्चोभे प्राति.
एकार्थवृत्तिर्न भवत इति तत्त्वमवधेयम्।

^c) तुल्यार्थे वतिः प्र.। तत्-स्वरः।

^d) =१अपस्-। पाप्र. असुन् प्र. लुडागमश्च (पाउ ४,
२०८)। नित-स्वरः। वस्तुस्थित्यर्थं तु. अपन-।

^e) विप. (अग्नि-)।

^f) नाप. ([कर्मण्यधिकृत-] पुरुष-)। उस. उप. कान्ते

थायादि-स्वरः (तु. WAG [३, ६५]; वैतु. R.
[तु. ?अपसा], ORN. [पक्षे] यनि. °स्था->-स्थः
[द्वि३] इति)।

^g) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. पपा.; वैतु. वें. सा. प्रभृ.
अपप्रागात् इति कृत्वाऽनिष्टद्वैस्वर्यं प्रसञ्जुकाः)।
सपा. माष्ट २, ७, ५ ?अपः इति पाभे. शोधाहः।
तु. टि. निरुच्यन्ताम्। ^h) तु. टि. अप✓सश्च>
अप...सश्चिम, अप (सश्चिम)।

ⁱ) अप इति स्वाअ.।

^j) वर्जने कप्र. योः (?अयोः [तु. ORN.]) इत्ये-
तदन्वितः। यत्तु तन्निधीवान् इन्द्र आ-युयुजे, (तद् असौ)
अप योः पापजे (L✓पज्>पापज् + केन् प्र.) अभूत्
इति द्र. (वैतु. सा. अप-योः [=अपयोजिता?]) इति
व्युत्पत्तितः स्वरतो रूपतश्च मिथ्याभूतं प्राति. प्रतिपादुकाः;
GW. प्रभृ. च अप...पापजे इत्याख्यातमास्थायुकाः
सन्तस्तिङ्स्वरप्रामाण्यं प्रति पर्यनुयोज्याः)।

^k) वर्जने कप्र. तनः (=द्वि. उस्ते. [पा २, १, १२])
इत्येतदन्वितः (वैतु. भा. अपन्यधत्त [<अप-नि✓आ]
इति न्याय्येतरद्वैस्वर्यद्विधितोर्यतोऽसंगतश्च योग इति।
देवानामप्रे तस्य तस्य यज्ञस्य निधान एव प्रजापते-
स्तत्तद्वयादेशनस्य तात्पर्यस्वाभावाद् विचारपूर्वकं करयन्निद्
यज्ञस्य गोपने तदसंभवाच्चेत्यभिसन्धेः)।

^l) तु. टि. विजुमाना-।

^m) अपि इति शोधः (तु. सस्व. टि. न्यधुः)। यद्वा
अपो (प-उ) इति शोधः (तु. पै [१, १०८, १]
मूको. अपां इति लैवि. सद्भावं संकेतुकः पाठः; वैतु.
सा. WI. अन्यथावदौ)।

२, ४१, २५^१; ३, २९, ४^२; ५, ३४, ४^०; ६, ७, १०^३; १७, ४, ७^०; १४, ९^१; १९, ३२, ४^२; १२^४; २०, ५४, ६^१.

अप ✓ कप्, अपाकषन् शौ १०, ७, २०; पै १७, ९, १.

अप-काम^१ - मम् ऋ ६, ७५, २; मा २९, ३९^१; का ३१, २, ३^१; तै ४, ६, ६ १^१; ५, ६, १, ३^१; मै २, १३, १^१; ३, १६, ३^१; काठ ३९, २^१; ४६, १^१; शौ ३, १३, ३^१; पै ३, ४, ३^१; १५, १०, २^१; २०, ५०, ९; -मस्य शौ २, १२, ५; पै २, ५, ५; २०, २३, १; -मात् शौ ९, १३, ८; पै १६, ७४, ८.

अप ✓ कि अप ✓ चि (ज्ञाने) द.

अप ✓ कित् > चि कत्स, अपचिकि-
त्सति शौ १३, २, १५; पै १८, २१, ९.

अप ✓ कृ, अपकरोमि पै १९, २३, ११^१; †अप(कर्त्) † ऋ ८, १८, ७; कौ १, १०२; अप(करात्) जै १, ११, ६^१.

अपकृणुत > ता^१ शौ ३, ९, १; पै ३, ७, २.

अप...अकरत् पै १९, २६, ३.

॥अप-क्रियमा(ण>)णा- -णा^१
काठ २७, ९.

अप ✓ कृत् (छेदने), अपकृन्तत् पै ७, १३, १-१२; ॥अपा-
कृन्तत् मै २, ५, २^०; ॥अपा-

कृन्तत् तै २, १, २, २; काठ ११, ६.

?अपकृतश्छिद्यः^१ पै १, ८९, २.

अप ✓ क्रम्, > क्राम्. ॥अपक्रामति
तै २, ३, १३, २; ३, १, १,
२; ५, २; ६, ३, १०, ३; मै
१, ९, ४^१; २, ४, ८; काठ
९, १२^१; १२, १३; १३, १२^१;
२५, १; २९, ४; क ३८, ४;
४५, ५; शौ १२, ५, ६६;
॥अपक्रामति तै २, ३, ३, ४;
१३, २; ६, ५, १०, ३; मै ४,
८, ६; काठ १२, १३; ॥अप...
क्रामति तै २, २, १, २; ४;
३, १, १, २; ६, ६, ७, ३;
काठ १३, १; २०, ८; क ३१,

१) पामे. अनु ऋ १०, १५९, २ द. । यत्रत्यः अनु...
अपाचरेत् इति साधुरन्वयः सुलभो भवति । इह तु अप
इति पदं दुरन्वयं द. ।

२) अयं मन्त्रार्थः पै २, ७७, १; ९०, ३ इत्यत्र
श्रुतपूर्वो भवति । यत् त्रिष्वपि स्थलेषु मूको. अप
इत्येवं समानं श्रुतमाणेऽपि स्थलद्वये शाखान्तराऽनु-
कृतिमात्रपरेण संस्कर्त्तुं अह इत्येवमपाठि (तु. शौ १,
३४, २) । वस्तुनस्तु सर्वत्रेह अपि इति शोधः द. ।
एवं हि नाम समानश्रुतिमताऽन्तिमेन पादेन साम-
ञ्जस्यं भवेत् । सपा. शौ १, ३४, २ अह इति पामे. ।

३) वर्जनार्थयः कप्र. (पा १, ४, ८८) ।

४) अयम् इति शोधः सुलभः द. ।

५) तु. टि. विजृम्भाना- । १) स्वाभ. ।

६) तु. मूको. अपि इति ।

७) सर्वराभ्यः इति पं. युक्तः कप्र. ।

१) कतमस्तावदिह समासः ? अर्थाऽभावे अस.
इति (तु. सा. [ऋ ६, ७५, २]; उ. म. च
[मा २९, ३९१]) । नेति । किमिति । अत्यन्तीयस्य
वा संसर्गीयस्य वाऽन्योन्यीयस्य वाऽपि विशिष्टस्य
सतोऽभावस्याऽप्राकरणीकत्वात् । न हि प्रकृतायां
श्रुतौ शत्रोः कामाऽभावो धनुःसाध्यत्वेन शुश्रावयिषि-
ष्यते । किं तर्हि, तदीयानां कामानां वैपरीत्यं नाम

नैष्कल्यमिति यावत् । न चासावप्यव्ययार्थ एव
भवति, अतस्तत्प्राधान्येऽपि अस. एवेति कृत्वेष्टापत्ति-
रिति । तथा स्थिते ✓कृ इत्यस्य साक्षात् कर्मा-
ऽनुपलम्भानुपपत्तेः श्रुत्यन्तरे (शौ २, १३, ५) च कर्म-
षष्ठ्या अमृत्वाऽभावानुपपत्तेरिति । एवं तावत्
प्रास. स्यादिति (तु. सा. [शौ २, १२, ५]) । नेति ।
कुतः । तथा सति पूष. प्रकृतिस्वरं स्यात् (पा ६,
२, २) । तर्हि का गतिः । विशिष्टप्रकारकोऽव्यय-
भविष्णुः तस. इति कृत्वा वैपरीत्यलक्षणाव्ययार्थप्रधानः
सास्व. इति । भवतु वा विशिष्टप्रकारकः 'अपगतं
[भावे क्तः] कामात् कामस्य वा' इति प्रास. एव यत्र
पूष. प्रधानं भवति स्वरश्चान्तोदात्तः उस्व. (पा ६, २, १८७
[तु. भङ्गयन्तरेणैतदभिप्रेयन्तः P.W. प्रभृ]) ।

१) वा. किवि. द. ।

२) सपा. शौ ६, ११३, १ नाशयन्तु इति पामे. ।

३) सपा. परस्परं पामे. ।

४) सपा. पै २, ६४, १ अभिकृणुता इति पामे. ।

५) सपा. तै ६, ४, ११, ४ अपाकृतम् इति पामे. ।

६) °न्तत् इति शोधः (तु. तै २, १, २, २; सपा. काठ
१२, १३ अपालुम्पन् इति पामे. च) ।

७) अपचितः, शिरः, याः (पतन्ति) इति शोधः (तु.
BKA.) ।

१०; ॥ अपक्रामतः तै २, १,
१, ३^२; काठ २७, २^०; क
४२, २^०; अपक्रामन्ति ॥ तै ५,
७, ९, २; ६, ४, ८, २; ॥ मै १,
४, ५, ६; २, १, ३; ४, ८, ६;
॥ काठ ७, ७; ८, १३; २९, ४;
३२, ३^२; ३४, २; ॥ क ८, १;
४५, ५; शौ १२, ६, ५; पै
१६, १४१, ५; ॥ अपक्रामन्ति
मै ४, ५, ६; ॥ अप...क्रामन्ति
तै २, ६, ८, ७; ३, ५, ४, ३;
५, ५, ९, ३; ६, १, ४, ७;
अपक्रामः पै ३, ३६, १; अप-
क्रामतु पै १६, १४०, ६;
अपक्राम ऋ १०, १६४, १;
शौ १०, १, १४; †२०, ९६,
२४; पै १६, ३६, ४; १९, ३८, ४;
अपक्रामत पै १३, ४, १२^०;
॥ अपक्रामत् तै १, ५, १, १;
२, ३, ७, १^०; ३, ३, ७, १; ५, ४,
१, २, ९, १; ७, ४, १; ६, १, ४,
१, ४, १, २; ७, ५, ८, १; मै १,
९, ४^५; २, २, १; ४, ८; ५, ५;
३, १, २^०; ३, १; ६, ६^३; ८,
५^०; १०, २^१; ४, १, १३^१; ३,

९, ४, २; ५, ९; ६, ४; काठ ८,
२^०; ९, १२^१; ११, ६; १२, ३;
५; १९, १०; २^०; २३, ३^१; २५,
६^०; २६, १; २७, १; ९; ३०,
४; ३१, १०; १२; ३२, ६; ३६, १;
क ६, ७^०; २९, ८^०; ३९, ४^०;
४०, ४; ४२, १; ४६, ७; ४७,
१०; ११; ॥ अपक्रामताम् मै
३, १०, ६; काठ २३, ३; २९, १;
क ४५, २; ॥ अपक्रामन् तै २,
६, ३, २; ३, ३, ७, २; ५, १, १,
१; ६, ४, ८, १; मै १, ८, १; २,
३, ७^०; ३, ६, १०; १०, ६^०; ४,
५, ८; काठ १०, ११^१; १२, ५^०;
१८, १९; २३, ३; २९, १; ९;
३७, १; क २९, ७; ४५, २;
॥ अप...अक्रामन् काठ २७,
४; क ४२, ४; ॥ अपक्रामत् काठ
८, १२; १२, १३; १३, १२; २५,
१; क ७, ७; ३८, ४.
अपचक्राम पै १६, ७३, १;
॥ अप...क्रमिष्यन्ति तै ६, ४, ८,
२; ॥ अपक्रमिष्यामि काठ २८,
७; क ४४, ७; अप...अक्रमीत्
शौ ८, १, २१; पै २, २७, ४^०; ३,

२, ६; १६, २, ११; अप...
अक्रमीत् तै ६, १, ६, ६; अप-
(अक्रमीत्) पै ३, २, ६^०.
॥ अप-क्रम^१ -मः काठ ८ १२^१; क
७, ७^१; -मम् काठ १८ १९;
क २९, ७; -मात् काठ २९, ९.
अप-क्रमिन् - अन्.
॥ अप-क्रम्य तै २, ४, ३, १; २^१;
६, १, ३, १; ६, ६; ९, ७, १; ३;
काठ १८, १९; क २९, ७.
अप-क्रान्त, न्ता^१ - न्तः खि ५, १८,
१^५; मै २, ५, १॥; शौ २०,
१३५, २^१; -न्तम् पै ८, १०, ९;
-न्ताः काठ १०, ११॥; -न्तानि
तै २, १, ८, ३॥; -न्ताम् पै १७,
१४, ३^०; -न्तायाश्च तै ६, ४,
११, २॥.
॥ अप-क्रान्ति - न्तिः मै १, ८, ४.
अप-क्रामत् - मन् शौ ७, ११०,
१; पै १८, १६, १०^०; २०, ७, ४;
-॥मन्तः काठ २३, ७; क ३६, ४;
पै १७, ३२, ९०. [०मत् - अन्^०].
॥ अपक्रामन्ती - न्ती मै १, ४,
१२^१.
॥ अप-क्रामस्^२ मै १, ४, १२^१.

- ०) सपा. मै ४, ५, ६ जहीतः इति पाभे. ।
१) सपा. शौ ४, ३७, १२ अपधावत् इति पाभे. ।
२) पाभे. अंनु तै २, ३, ७, १ द्र. ।
३) सपा. मांश ६, ३, १, ३१ उदक्रामत् इति पाभे. ।
४) सपा. तैब्रा १, १, ३, ९ निलायत् इति पाभे. ।
५) सपा. मै २, २, ४ पुराञ्च आयन् इति पाभे. ।
६) सपा. शौ १९, ३६, ५ अव...अक्रमीत् इति
पाभे. ।
७) सपा. शौ ३, ७, ७ अप...उच्छतु, अप (उच्छतु)
इति पाभे. ।
८) गस. उप. भावे अप प्र. उस्. (वैतु. पाप्र. तु घञि
वृद्ध्यभावः [पा ७, ३, ३४]) । थाथादि-स्वरः ।
९) गस. । पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, १, ३) ।

- उप. कर्तरि क्ते प्र. उपधाया दीर्घत्वम् (पा ३, ४, ७२; ६,
४, १५) ।
१०) सपा. शौ २०, १३५, ३ शांशौ १२, २३, २ अभि-
ष्ठितः इति पाभे. ।
११) अपक्रान्तः इति पाठः? यनि. शोधः (तु. BW.) ।
= सपा. शांशौ १२, २३, २ । खि ५, १८, १ अभिष्ठितः
इति पाभे. ।
१२) ०क्राताम् इति पाठः? यनि. शोधः ।
१३) सपा. शौ १३, १, २० अवक्रामन् इति पाभे. ।
१४) पाभे. अतिक्रामन्तः शौ १२, २, २९ द्र. ।
१५) अव यनि. णमुलन्तः (तु. सस्थ. अभिक्रामम्) पाठः
समीचीन उत वा अप-क्रामन् इति शत्रन्त इत्यत्र
मूलकोशीयविसंवादार्थं तु. संदि. ।

॥अप-क्रामुक^a - -काः तै ५, ७, ९,
२. [°क- अन्°].
अप-क्रियमाणा- अप/कृ द्र.
अप/क्री>अप-क्री(तु>)ता^b - ता
पै ३, २२, ६; -ताः शौ ८, ७,
११; पै १६, १३, १.
अ-पक- -कम् पै ९, २२, २१.
अ-पक्ष^c - -क्षः तै ५, २, ५, ११;
-क्षाः शौ ११, ७, २१; पै १६,
१५५, १.
अप/क्षि(क्षये), अपक्षीये^d, अप(क्षीये)
पै ५, १४, ६^e; अपक्षीयेत^o तै ३,
५, १, ३१.
अप-क्षित- -क्षितः पै २०, ५४, ६.
॥अप-क्षीयमाण^o - -णम् तै ३, ५,
१, ३.
अप-क्षय->अपक्षय-तम- अन्°.
अप-क्षुध^f - -धम् पै १६, ९३, १-१०;
९४, १-७; ९५, १-९.
॥अप/क्षे, अपक्षायति मै १, ८,
९^g; काठ ३५, १७; क ४८, १५;
अपक्षायेत मै १, ८, ९^h; काठ
३५, १७ⁱ; क ४८, १५^j.
अप/गम्, >गमि, अप/गमेत्

शौ ६, ४, २;
अप(गमयन्तु) ऋ ८, १८, ९;
अप/गमयेत् पै १९, २, २.
अप-ग, अपगामिनी- अन्°.
अप/गल्भ>अप-गल्भ^k - -ल्लभः
तै २, ५, १, ६; ५, ३; -ल्लभम् मा
३०, १७; का ३४, ३, ४; -ल्लभाय
मा १६, ३२; का १७, ५, १; तै
४, ५, ६, १; मै २, ९, ६; काठ
१७, १४; क २७, ४.
अप/गा, अपगातम् शौ ३, ११, ६;
अपगात^l मा ३, २१; का ३, ३,
१३; तै १, ५, ६, १; ८, २; मै १,
५, २, ९; काठ ७, १, ७; क ५, १.
अप-गा^m - -गाः शौ १, ३४, ५, २,
३०, १; ६, ८, १-३.
अप/गुर्(व्यमने), अपगुरात्,
अपगुरेत ॥ तै २, ६, १०, २.
अप-गुरमाण- -णायⁿ तै ४, ५, ९,
२; मै २, ९, ८; काठ १७, १५;
क २७, ५.
॥अप-गूर्ति- -तिः मै ४, ६, ८^k;
-त्यै^l, -त्यै काठ ७, १५^m; क
६, ५ⁿ.

अप-गूर्य ऋ ५, ३२, ६; तै २, ६,
२, ५१.
अप/गुह>गुह, ॥अपगूहत् तै २,
२, १, १; मै २, १, १; काठ ९,
१७; ॥अपगूहन्ति मै २, ५, ४;
॥अपगूहः ऋ ७, १००, ६;
१०, २७, २४; तै २, २, १२,
५; मै ४, १०, १; कौ २, ९७५;
जै ४, २३, ७; अपगूहथाः शौ
४, २०, ५; पै ८, ६, ११;
॥अपगूहताम् तै २, २, १, १;
मै २, १, १; काठ ९, १७;
अपगूहन् ऋ १०, १७, २; शौ
१८, २, ३३.
अप/अगुहत् ऋ ५, ४०, ८;
॥अपगुहताम् तै २, २, १,
१; काठ ९, १७.
अप-गूळ(ठ)- -ळम् ऋ १,
२३, १४; ११६, ११; ४, ५, ३;
१०, ३२, ६; ८८, २; -ळहा
ऋ १, १२३, ६.
अप-गुहमान, ना- -नः शौ १९,
५६, २; पै ३, ८, २; -ना ऋ
७, १०४, १७; शौ ८, ४, १७^o;

^a) गस. उकजन्ते कृत-स्वरः (पा६, १, १९७) प्रकृत्या ।
^b) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वरे प्राप्ते प्रवृद्धादित्वम् उस्।
(पा ६, २, १४७) । ^c) बस. अन्तोदात्तः (पा६, २, १७२) ।
^d) °क्षीय इति पाठः? यनि. शोधः ।
^e) कर्तरि यक् प्र. ।
^f) बस. उप. क्षुधा- यद्र. (तु. सस्थ. शत-धर-) ।
^g) गस. उप. पचाष्ट-अजन्ते थाथादि-स्वरः (पा ६,
२, १४४) । उ. च म. च (मा १६, ३२) बस.
आहतुः, तन्न । पूष. प्रकृतिस्वरस्य दुर्वारत्वप्रसङ्गाच्चा-
ऽनौचित्याच्च । न चापि यद् उ. उप. गुर्भ- शब्दा-
ऽनर्थान्तरत्वेन व्याचष्ट म. च यद् विकल्पतोऽन्वमन्यत
तच्छोभनं भवति । गुर्भ- शब्दस्याऽऽशुदात्तत्वादन्त्य-
स्वरस्य प्राकृतस्याऽसंभवात् (तु. भा. MW. च यावस्मद-
भिप्रायसमर्थकाविव भवतः) ।

^h) पाभे. अनुगात शौ ७, ६२, ७ द्र. ।
ⁱ) बस. (=अप [गत]- [+ भावे विवबन्ते] *गा-
इति [पावा२, २, २४]) । पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।
^j) सपा. मा १६, ४६ का १७, ७, ५ उद्गुरमाणाय
इति पाभे. ।
^k) सपा. काठ २८, ३ क ४४, ३ अपायतिः इति पाभे. ।
^l) अत्रापि -त्यै इति संकेतयमानः SI. चिन्त्यः ।
^m) सपा. गो १, २, १५ अवगूर्या, °त्यै इति पाभे. ।
ⁿ) अत्र सा. अप इत्यस्य स्थाने उप इति पपाठ । अप
इति वा स्याद् उप इति बोभयथापि नक्तं चारिण्यास्तत्त्व-
पगूहनोपगूहनान्यतरसंकेतमुखेन विशेषणतापर्यवसानकवा-
च्छ्रुतितात्पर्यस्य यत् सा. उपसगंश्रुतेर् गमनार्थं योग्य-
क्रियान्तराध्याहारं सावसरं पश्यति तद्वस्तुतोऽनवसर आयास
इत्युपेक्ष्यम् ।

पै १६, १०, ७।
 अप-गोह^१ - हम् ऋ २, १५, ७.
 अप/गृ (शब्दे) > अप-गर-
 अभिगर^२.
 अप/गृ (निगरणे)
 अप-जुगुराण^३ - णः ऋ ५, २९, ४.
 अप/ग्रह^४ > गृह, अपगृह्णाति तै
 ५, १, २; ६, ४, ४.
 अपाग्रहीत् मै १, ६, ८; ३, ८, ९.
 अप-ग्रहण- सव्या^५.
 अप-ग्राह - हम् काठ ११, १; २६,
 १०; क ४१, ८.
 अप-घ्नत् - अप-घ्न- अप/हन् द्र.
 अपघ्नोः पै १४, ३, ५.
 अप/चत् > चाति, अप^६ चातया-
 मसि पै ७, ७, ३; अप^७ चातबात्
 पै १३, १३, १०.
 अप/चाय् < > चि^८
 अप-चित - > अपचित-तम-
 -मौ तै ५, २, २, ३; काठ १९,

१२; क ३१, २.
 अप-चिति, ती^९ - तिः मा २०, ९;
 का २१, ७, ८; मै ३, ११, ८; काठ
 ३८, ४; -तिम् ऋ ४, १८, ४;
 मा २१, ५८; का २३, ६, ११;
 णै ५, १, ३, ३; २, २, ३; मै
 ३, २, २^{१०}; ११, ५; काठ १९,
 ३१; क ३०, ११; -तीम् तै ५,
 ७, ४, ३.
 अपचिति-मत् - -मान् तै ५,
 १, ३, ३; २, २, ४.
 अप/चि(चयने), अप^{११} चये काठ
 ३८, १३.
 अप-चित^{१२} - चित् शौ ६ ८३ ३;
 पै १, २१, ४; १९ ४१-१६, ४२,
 १; -० चित् पै १, २१, ५; -चितः
 णै काठ २५, १^१; णै क ३८, ४;
 शौ ७, ८०, २^१; -० चितः शौ
 ६, ८३, १; पै १, २१, २; -चिताम्
 शौ ६ २५, १-३^{१३}; ७ ७८, १;

पै १९, ५, ४-६; ३६ २.
 अप/चि(ज्ञाने) < > कि^{१४}, अपचि-
 कोहि^{१५} शौ १, १०, ४; पै १, ९, ४.
 अप/चित् > चिति, अपचेतुयाति मा
 २, १७; का २, ४, ५; तै १, १,
 १३, २; मै ४, १, १४; काठ १,
 १२; क १, १२.
 अप-चित - प्रभृ., अपचिति, ती-
 अप/चाय् द.
 अप/च्छिद् > अप-च्छेद- अन्^{१६}.
 अप/च्यु, अपच्योष्ठाः ऋ १०,
 १७३, २; काठ ३५, ७; क ४८,
 ९; शौ ६ ८७, २; पै १९, ६, ६^१.
 अपच्युच्यवत् ऋ २, ४१, १०;
 कौ १, २००; जै १, २१, ७; शौ
 २०, २०, ५; ५७, ८.
 अप-च्यव^{१७} - वम् ऋ १, २८, ३.
 अप-च्युत- अन्^{१८}.
 अप-जुङ्घनत् - अप/हन् द्र.
 अप-जुगुराण- अप/गृ(निगरणे) द.

१) गस. भावे घञन्ते थाथादि-स्वरः ।

२) विप. (इन्द्र-) । गस. उप. शानजन्ते कृत्-स्वरः
 प्रकृत्या (वैतु. MGS. अन्तोदात्तस्वरः शोधोपेक्षः) ।

३) चायश्चिभावो निपात्यते इति (पाप ७, २,
 ३०) । अन्ततो गत्वा यदि /चाय् < /चि इत्येवं
 रूपान्तरतया संभाव्येत तर्हि अप/चि इत्यस्य निष्ठायां
 चाय्-भावो विकल्पेन स्यादित्येवं पाप्र. व्यत्यासेन
 योजनीयम् ।

४) उप. बह्नादिष्वन्तर्भाव्य ङीष्मन्तं द्र. (पा ४, १, ४५
 [तु. चिती-, अराती-, व्याहृती- प्रभृ.; वैतु. मा.
 वर्गव्यत्ययमात्रतामुपजीव्य दीर्घान्तत्वं व्याख्यातुमुपचक्रमे
 तदगतिकमात्रगतीयताम्]) ।

५) =उप-चिन्- । उस. कर्मार्थ-क्विबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या
 (पा ६, २, १३९ [तु. सा.]) । अप/चित् इत्यस्य
 कृद्भूतमिति वदन् MW. चिन्त्यः, रोगविशेषात्मक-
 वाच्यार्थस्वरूपस्याऽपचेतनापेक्षयाऽपचयनेन सन्निहिततर-
 संबन्धदर्शनादिति ।

६) अपरिचितः इति मुपा. ? यनि. शोधः ।

७) इह पूजितपर्यायभूतम् आयुदात्तं प्राप्ति. ब्रुवाणः
 सा. बभ्राम । अन्यत्र सर्वत्र यथा रोगविशेषवाच-
 कत्वेन <अप/चि(चयने) इत्येवं प्राप्ति. सा. व्याचष्ट
 तैनेष षष्ठकाण्डपूर्वभागस्य भाष्यकारस्तन्नाम्नाऽपर एव
 कश्चिदासीदिति संभाव्येत ।

८) मूलतः कुषुभोः विवेको विधृश्यः । पाप्र. कुस्वं
 पौलमभ्यासे च्त्वापत्तिश्चेत्यनवीनो विषयः । यत्तु शौ
 १, १०, ४ इत्यत्र सा. /किन् इत्यनेन योगं वदन्निव
 प्रादर्शितं तत् /कि इत्यस्य स्थाने मुद्रणाऽनवधानमात्रं
 स्यात् । तथाविधस्यैव धा. जु. दर्शनात् तथात्वेन च
 तत्र संकेतितत्वात् ।

९) यदप्यु अत्र सा. अप इति गतिमधिकृत्य योग्य-
 क्रियाभ्याहारमाह तद् अनपेक्षितमिव भवति । गति-
 त्वमात्रेण योग्यार्थसंनिवेशपूर्वकमुपसृज्य क्रियया योगा-
 ङ्गीकारात् ।

१०) सपा. आपश्चौ १४, २७, ७ । तैब्रा २, ४, २, ८
 व्यधिष्ठाः इति पाप्मे. । ११) गस. भावे ङञन्ते
 (पा ३, १, ५७) थाथादि-स्वरः ।

अप✓जि, अप...जयते पै २, ७३, ३;

॥अपजयति मै ३, २, २; ४, ८,

३; काठ १९, १२; ३०, ९; क

३१, २; अप...जयाम पै २

३८, १; ॥अपाजयत् मै ३, २,

२; काठ १९, १२; क ३१, २;

॥अपाजयन् तै ६, ३, १, १;

काठ २६, १; २८, ४; ३०, ९;

क ४०, ४.

अपजयै शौ १२, ३, ५४; पै १७,

४१, ४.

अप-जय- अन्.

अप-जि-य तै ६, ३, १, २.

अप✓तक्ष, अपातक्षन् शौ १०, ७,

२०; पै १७, ९, १.

अप-तक्षण- णम् पै ४, १७, १.

?अप तनात्^० पै ६, २२, १४.

॥अप-तर- -रम् मै १, ४, १२;

६, ८; ३, ८, ६^०.

?अप-तर-सन्ती- -न्ती ऋ १०,

१५, ८.

अप-तस्थिवस्- अप✓स्था द.

अ-पति^० - -ति: शौ ८, ६, १६; पै

१६, ८०, ७.

अ-पति(हन् >)घी^० - -घी ऋ १०,

८५, ४४; शौ १४, २, १०; पै

१८; पै २, ६६, ३; †१८, ८, ८;

९; -घीम् शौ १४, १, ६२; पै

२०, १९, ३.

॥अप-तुरीय^० - -यम् मै ४, ५, ८^१.॥अप-तू(ल >)ला^० - -लया तै ६, १,१, ६^०; मै ३, ६, ३.

अप✓तू >तिर, अप...तिर शौ ६,

६, ३३^०; पै १९, २, १३^०.॥अप-तेजस्^० - -जसौ तै २, ५, २, ६.अ-पत्य^० - -त्यम् ऋ १, १७४, ६;

१७९, ६; ८, ४९, ८; २, १०,

८; खि ३, १, ८; कौ २, ४०६; पै

३, १५, १०; शौ ७, ११३,

१; -त्याय ऋ ७, ५, ७; मा

१३, ३५^०; का १४, ३, ९^०, मै १,८, ८^०; पै १८, १४, ७^०; -त्ये ऋ१, ६८, ४. [त्य- अन्, सु^०].?अपत्य-ता^० - -ता पै १६, १४९, ७.अपत्य-वत्^० - -वत् शौ १२, ४, १;पै १७, १६, १. [वत्- अन्^०].अपत्य-साच्^० - -साचम् ऋ ११,

११७, २३; ६, ७२, ५; २, ३०,

११.

अप✓त्वर्, अप...त्वरी: पै १, २१, ५.

अ-पथ^० - -थम् शौ ६ ७३, ३; १०

१) अपि इति मूको. च सुपा. च ?यनि. शोधः ।

२) सपा. तै ५, २, १, ७ अमिजयति इति पाठे ।

३) सस्थ. निन्नु दैनां स्वानि टि. द्र. ।

४) *अव-तर- इत्यत्र सन्यायानामेतादृशानामपि प्राति.

व्यवस्था द्र. (तु. टि. अन्तर-) ।

५) सकृत् अपतरं करोति > सपा काठ २५, ७ क ३९,

५ अपनुदते इति पाठे ।

६) सस्थ. मुञ्चु: टि. द्र. ।

७) तस. नञ्-स्वरः ।

८) वैतु. सा. बस इति ब्रुवाणः स्वरविरोधात् प्रकरण-
विरोधाच्च चिन्त्यः ।९) उप. कर्मण्युपपदे ✓हन् + इक् प्र. स्त्रियां ङीप् च
(पा ३, २, ५२; ४, १, १५) ।

१०) सपा. आपमं १, १, ३ अपुत्रघ्नीम् इति पाठे ।

११) विप. (बायो:पात्र-) । बस. बहुव्रीहौ (पा ६, २,
१६२) इत्यत्रयेषु पूष. अप इत्यस्यापि असं. द्र. यथा
तस्मादपि परस्य पूरणप्रत्ययान्तस्य उप. अन्त्य उदातः
स्यादिति ।१२) सपा. काठ २७, ३ क ४२, ३ अपि, तृतीयम् इति
पाठे ।

१३) विप. > नाप. (शलाका-) । बस. पूष. स्वरः

प्रकृत्या ।

१४) सपा. ऋ १०, १३३, ५ अव...तिर इति पाठे ।

१५) विप. (अग्नीषेम-) । बस. पूष. स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, २, १) ।१६) उप. ✓पत् (बधा.) + क्यप् (भोउ २,
३, ४) । यक्-प्रत्ययान्तमिदमित्यपि मतं भवति
(तु. पाठना ४, १२१) । उभयथा लक्ष्येऽभेदः ।
यत्तु पक्षान्तरे या ३, १ अप इति पूष. नामीभूतम्,
उप. त्य- (< ✓तन्) इति चेत्स्याह । तथात्वे तस.
अव्ययं पूष. प्रकृतिस्वरं बोध्यम् ।१७) = सपा. आश्रौ ३, १२, २३९, ९, १ औश्रौ २७, १०: ११
प्रश्न. । तैत्रा १, ४, ४, ८ पृत्याय इति पाठे ।

१८) सपा. शौ १४, २, २७ पुष्टाय इति पाठे ।

१९) नापू. मन्त्रे अपुत्रता इति श्रवणाच्च नाउ.
अपश्रुता इति श्रुतेश्च हपतिता इति मूको. साक्ष्या-
च्च श्रुतिस्वरस्यैवादी अपति-ता इति शोधः द्र. ।

२०) म(>व)तुपः पिस्वान्निघाते स्वरस्तदवस्थः ।

२१) विप. (तक- [=घन- तु. वै.], रयि-) । उस.
उप. ✓सच् + णिवः प्र. उसं कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३,
२, ६३; ६, २, १३९) ।

२२) उप. (✓पथ >) पृथ- [यद्र.] इत्यत्रावान्तरप्रकृतितया

१,१६; पै १६,१६,६; १९,१०, १०; -॥थात् तै २, २, २, १; ७, २, ८, ६; -थे खिसा २६, १९; -थेन ॥तै २, २, २, १; ७, २, ८, ५; ३, १, १; शौ ५, ३, १, १०.	२७, १२. ? अपदस्त्री: पै १७, १२, ६. अप/दश्, अपादशत्, अप... अदशत् पै १९, ४१, १६; ४२, १. अप/दस्, अपदस्यन्ति ऋ १, १३५, ८. ? अपदस्वत् पै १९, ४१, १६. अप/दह, अपदह ऋ ७, १, ७. अप-दग्ध, गधा- -ग्धम्, -ग्धा: पै ७, ७, ८. अप-द्वहत्- -हत् शौ १, २८, १९. अप/दिश > अप-देशन- -न: पै	२०, ५५, ३. अप/दुप् > अप-दोष्य- अन. ? अपदुष्पदा ^१ ऋ १०, ९९, ३. अप/दृ (विदारणे), अपदृण ^२ पै १५, ४, १६. अप-द्वहत्- -द्वहत् ऋ ६, १७, ५. अ-पद्यमा(न >) ना- -ना ^३ तै ४, १, ६, ३; ५, १, ७, ३. ? अपदयोः पाउतनद् पै २, ७०, १. अप/द्रा, अपदान्त् ऋ १०, ८५, ३२; शौ ६, १२९, १-३; १४, २, १११; पै १८, ८, २; १९, ३२, १; २; ३; अपद्राहि शौ ६, १४,
--	--	--

निर्दिश्यमानं *पथ- इति द्र. । पाप्र. तु तस. पथिन्-
इत्यतः अः प्र. समासान्तः (पा ५, ४, ७२; ७४)
इति कृत्वा सतिरिष्टतया प्रत्ययस्वरेणान्तोदात्ते प्राप्ते
नञ्-स्वरबलीयस्त्वं यथाकथमप्युपपाद्येत (तु. पाम ६,
१, १५८) । इह यतरस्यां प्रकृतौ लाघवं स्याद् असावा-
स्थेया विविगिभरिति दिक् । यच्चैतत् न. प्राप्तिः भवति
(पा २, ४, ३०) तत्रापि सामासिकीयं प्रवृत्तिर्भवति
मूलतो नञुत्तरप्रकृतिनिष्ठा वा भवतीत्यपि भूयोविमर्श-
सहं द्र. ।

*) विप. (सूर्य-). बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । पद-
इत्येतद् उप. अ-पाद्-इत्यस्य श्रवणात् (तु. यस्थ.) तस्यैव
प्रत्यय-विशेषेषु पाप्र. भाऽऽह्वयस्य ह्रस्वीभावात्मकमा-
देशमात्रं भवति (पा ६, ४, १३०) । अनया दिशा
अ-पाद्- इत्येतदेव प्राप्तिः न अ-पद्- इति ।
नञ्-उत्तरस्य पाद्- इत्येतस्य बस. अन्त्यलोपो यद्यपि
साक्षान्न शिष्टस्तथापि तथाविधनिगमबलात्तस्य संख्या-
सुपूर्वस्य (पा ५, ४, १४०) इत्यत्र उक्तं कर्तव्यम् ।
अथवा पद्- इत्येतन् मूलतः √पद् इत्यतः
करणे क्विबन्तं सद् वर्गीकरणव्यापृतेर वैयाकरणैः स्वीय-
प्रक्रियानुरोधात् पाद् > पाद् > पद्- इत्याकारक-
परिणाम-विषयतयान्वशासि । अस्मिन् दर्शने अ-पद्-
इत्येतन्मात्रं प्राप्तिः निर्देष्टव्यं भवति (तु. GW.) ।
बस. स्वरचोक्तपूर्वेण गतार्थं इति पिष्टं मा पेषि ।
यत्तु भा. सा. उ. म. K. च तत्रतत्र स्वव्याख्यातायां
शाखायां (यस्थ. द्र.) अ-पद्- इत्येवमकारान्तं प्राप्तिः ।

इष्यते बस. इति सप्तमीति च व्याचिख्यास्यते तद्
मन्दमिवाऽऽपतति । तथात्वेऽन्तोदात्तत्वप्राप्तौ मध्योदात्तत्वा-
नुपपत्तेः । अन्वयपौर्वपर्यायानुरोधाच्च अपदे इत्येषा चतुर्थ्याः
श्रुतिर् भवतीति दिक् ।

*) विप. (क्षान्, धावापृथिवी-) । पाप्र. पद्- > पद्-
इति दर्शनाद् वैकल्पिकः ङीप् (पा ४, १, ८; ६, ४, १३०) ।
यनि. नैप्र. <अपदिका- इति । शेषे नापृ. टि. द्र. ।

*) विप. (गृह-) । तस. नञ्-स्वरः । उप. <√पद् ।

*) सपा. काठ ३८, १२ आपश्चौ १६, ६, ७ अपसंघन्
इति पाभे. ।

*) व्यु. ? *अ+*पदुष्पद्- (शनैर्गमनम्) >
तस. । *पदुष्पद्- इत्यत्र *पद्- (पद-) > पं१ *पदोः >
नैप्र. यनि. । पद्- इति चापि पद-पर्याय इति कृत्वा
समास एकैक-पद-गमनेऽभिप्रायः । इन्द्रस्तु तथा न
याति, अपि तु महता वेगेनेति भावः । अपदुःपदा
इति पवा. च = *अ-पदुःपदा इति ? द्र. (वैतु. वं.
सा. PW. GW. प्रभृ. <अप-दुष्पद- इति) ।

*) पाप्र. अत्र ज्ञ-विकरणोऽपि उक्तं. (पा ३, १, ८५) ।
तथा च विकरणद्वये, आकारलोपे सति हेलोपः (पा ६, ४,
११२; १०५) ।

*) सपा. शौ २, ७, ५ अपिशृगीमसि इति, शौ १९,
४५, १ अपिशृग इति पाभे. ।

*) =सपा. आपश्चौ १६, ५, ११ प्रभृ. । तैआ ४, ३, २;
५, ३, ६ आपश्चौ १५, ४, ७ प्रभृ. अपद्यमानः इति, मा
११, ६३ प्रभृ. अव्यथमाना इति पाभे. ।

३; अप...द्राहि पै १९, १३, ९.

? अपद्राः^a

अप✓धु, अपाद्रवत् मै ३, ८, ६.

अप✓धम्, अप...धमन्तु^b पै १३, १, १.

अप✓धा, अपधामसि पै ७, ७, ७.

†अप...दधातु ऋ १०, १६४,

३; शौ ६, ४५, २; पै १९, ३६,

५; अप (धत्स्व) पै १०, ४, ५;

†अप...अधत्त^c ऋ ८, १६, १३;

शौ २०, १३७, ७; †अप...

अदधाम्^d काठ २८, ४; क ४४, ४.

अप...धायि ऋ १४, २८, २; ६, २०, ५.

†अपधापयते मै ४, २, ७.

अपधिरसामि^e पै १६, ५०, ७.

†अप-धा^f - धा ऋ २, १२, ३; मै

४, १४, ५; शौ २०, ३४, ३; पै

१३, ७, १.

अप✓धाव्, अपधावत् शौ ४, १७,

१२^g; †अपाधावन् मै ३, ८, ३.

? अपधुः^h पै १, ९८, २.

अप✓ध्मा > धम्, अपधमन्ति ऋ २, ७३, ५; अप...धमन्तु पै

१३, १, १; †अपाधमत् ऋ ८,

८९, २; मा ३३, १५; अप...

अधमः ऋ १, ५१, ५.

अप✓ध्वंस > अप-ध्वंसⁱ - सेन शौ

४, ३, ५.

^a) वें. सा. अधत्त इति पाठं संप्राच्याऽर्थतोऽभिन्नं सन्ति सपा. कौ १, ३२३ अधद्राः इति पाभे. वर्णविकारमात्रतयेव समादधाते । कौ. (तु. कासं.) तु सा. अपद्राः इति पाभे. उपश्रावयमाणः अप✓द्रा इत्यस्य तिङ्श्रुततया व्याचिख्यासुर्भवति । तदेवं शाखाभेदेन व्यवस्था द्र. । तथा हि । बाह्वृच-भाष्ये संकेत्यमाना छान्दोगी शाखा कौ. अपरा सती भिन्नपाठवती बभूवेति स्यात् । एवमपीहायमन्तः-साममुपलभ्यमानः पाभे. एतज् ज्ञापयितुमलं स्याद् यथा अध । द्राः इत्येवं वा अप । द्राः इत्येवं वा मूलतः पदद्वयात्मके सामवेदिना पाभे. सति द्राः इति द्वितीयं पदं द्रा- (< ✓द्रा) स्यादिति । एस्थि. च यत् सा. अधद्राः इत्यमुं पाभे. बाह्वृचेन पाभे. संमेलयितु-काम इव ✓धा इत्यस्यैव किञ्चित्तिङ्श्रुतविशेषतया प्रति-पिपादयिषति तन्निर्मूलं द्र. । अथ वाक्यान्वये तावदयम-परो विवेकः द्र. । यथा बाह्वृचे तुरीये पादे अप... अधत्त इत्येषा श्रुता सती क्रिया वाक्यकरी भवति । कौ. तु अप इत्युपसर्गश्रुतबलेनोन्नीयमानाऽऽक्षेर्गार्हा तत्-पूर्वा चकार इत्येषेति च । बाह्वृचे वाक्ये स्नेहि-तिम् इत्येकं कर्म कौ. तु तच्च द्राः चेति द्वे । अथ काठ. क. च अदधाम् इति पाभे. भवति । स च बाह्वृचस्य पाभे. नेदीयानिति कृत्वा ✓धा इत्यस्य रेफोपजनाऽऽदिमतिङ्श्रुतविशेषः स्यादिति वा कौ. पाभे. अपि नेदीयानिति कृत्वा अधद्राम् > अदधाम् इत्येवं माध्यमिकवर्णव्यत्यासमात्रं वेति समानं सूहं सद् विमृश्य द्र. । कौ. अधद्राः इति पाभे. अपि क्वचित् संहितायां श्राव्यते (तु. सं. BI. BS. wil.) । यत्त्वमुं पाभे. तदीयम् अधत् । राः इति

पै ११-४२

पपा. चोपजीव्य L.R. राद्र (< राज्-) इत्यस्य सतोऽन्त्यविकारतया द्वितीयं राः इति पदं प्रतिपद्यते तत्तथा स्यान्न वा स्यादिति । कथमुत्तरः कल्प इति । अधत् (> द्) द्राः इत्येवं मूलतः सति माध्यमिकं दकारद्वयम् अनचि च (पा ८, ४, ४७) इत्यनुशासनीय-त्वाद् वैकल्पिकमितीवामिसंधायैकदकारवत्तया श्रुति-प्रवृत्त्युपागमस्यापि संभवादिति । एवमप्युत्तरे कल्पे प्रथमं पदम् अधत् (< ✓धा) इति स्यान्न अध् इति तु वचः सावकाशीभवत् पुनरपि भूयोविमृश्यत्वमस्य विषयस्य प्रख्यापयेदित्यलम् ।

^b) सपा. शौ ५, २२, १ अप...भवन्तु इति पाभे. ।

^c) सपा. शौ ६, ११९, ३ अप...सुवामि इति पाभे. ।

^d) स्त्रियां टाडुत्तरः भावे अङ् प्र. (पा ३, ३, १०९) तत्-स्वरश्च । तु १ आ प्र. द्र. (तु. P.W. G.W. G.G. ; वैतु. सा. यस्यैतत् पं १ स्यात् ; अप-धि- > -धा [स १] इति O.B.N. M.W.) । ऐतिहासिकं पक्षमवलम्बमानस्य सा. वल्लो नाम कश्चिद् गवां निरोद्धाऽसुरो भवतीति कृत्वाऽयं शब्दस् तत्-कर्तृकनिरोधमाह पं. विभक्तिश् चेन्द्रकर्तृका योदजनक्रिया भवति तस्या अपादानत्वमात्रमाह । वस्तुतस्तु ✓धु (वधा.) इत्यस्मात् सतः > वल- इत्यस्य निरोधमात्रस्वरूपत्वात् तन्निवारणमात्रफलस्वरूपत्वाच्चाब्-लक्षणानां गवासुदजनस्य 'इन्द्रो वलस्य निवारणेन गा उदाजत्' इत्यर्थाद् हेतौ सुब द्र. । एस्थि. इह तु १ भवति न च पं १ । उत्तरस्यां विभ. आ प्र. अप्रसिद्धेरिति यावत् ।

^e) पाभे. अपक्रामत् पै १३, ४, १२ द्र. ।

^f) पाठः ? अ-बन्धुः इति शोधः (तु. सस्थ. टि. २ जुन- > -नम्) ।

^g) गस. चमन्ते थाधादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

॥अप-ध्वंसमान- -नम् काठ ९,
११.

अप✓नम्, अप...अनमत् ऋ ६,
१७,९.

अप-नत्- उदीचीन°.

अप✓नम् (अदर्शने), अप...नशि-
ष्यति पै १९, ४१, १६; ४२, १.

॥अप-नाभि°- -भिम् तै ५, १, ८, ७.

अप-नि✓धा, अप...निदध्मसि शौ
३, २३, १; ८, १, २१; १४, २,
६९; पै २, ८१, १; १६, २, ११; ५२,
१; १९, ३०, ३; अप (निदध्मसि)
शौ ८, १, २१; पै १६, २, ११;
५२, १; १९, ३०, ३; अप...
निधत्तन पै १८, १३, ९;
॥अपन्यधत्त काठ २९, ७; क
४५, ८; ॥अपन्यदधाताम् काठ
२४, ७; क ३७, ८.

अपनि-घाय तै ६, १, ३, १.

अप-नि✓(स>)षद् > ॥अपनि-
षादु(क>)का^b- -काः मै ४,
२, १४.

अप✓नी, अपनयामसि पै १, १६, ४.

‡अप-नी(त>)ता- -ता° शौ ५,
१७, ६; पै ९, १५, ६.

अप✓नुद्, ॥अपनुदते तै १, ७, ४,
२; २, ४, १, ४; ५, ७, ३, १;

६, ४, १०, २; मै ४, ६, ३;
काठ ६, ४; १०, ७; २०, ६;
२१, २; ४; २२, १०; २५, ७,
२८, १; ३१, ११; क ४, ३;
३१, ८; १७^d; १९; ३५, ४;
३९, ५; ४४, १; ४७, ११;
॥अपनुदति तै ५, १, ८, ६;
अप...नुदे पै १९, २३, ४;
अपनुदामः शौ १०, १, १; २; पै
१६, ३५, १; अपनुदताम्^f मा
२, १५^g; का २, ४, १^h; अप...
नुदताम् मै १, ५, १; अप-
...नुदेताम् काठ ३१, १४;
‡अप...नुदन्ताम्^h मा २८,
१३; का ३०, २, २; अप...
नुदन्तु शौ १२, ३, ४९; पै १७
४०, ९; ‡अप...नुदस्व ऋ ३,
४७, २; ६, २१, ७; १०, १३१,
१; मा ७, ३७; का ७, २०,
१; तै १, ४, ४२, १; मै १, ३
२३; शौ २०, १२५, १; ‡अप
(नुदस्व)ⁱ ऋ १०, १३१, १;
शौ २०, १२५, १; पै १९, १६,
८; अप...नुद मै १, २, ९;
३, ८, ७; ॥अपानुदत तै ६,
२, ७, ५; काठ ८, ४; २७, ८; क
६, ९; अपानुदत पै १, ७१, २;

॥अपानुदन्त तै १, ७, ४, २; २,
४, १, २; ३; ५, ७, ३, १; ६, ३,
१, ४; ४, १०, ४; ६, ४, ४; मै १,
९, ८; ३, ६, १०; ८, १०^g; काठ
१०, ७^h; अपानुदन्त ऋ १, १६७,
४; ‡अपानुदः ऋ १०, १८०,
३; तै १, ६, १२, ४; काठ ८,
१६; शौ ७, ८१, २; पै १, ७७, १.
?अपनुद्यतु^h पै ७, ८, १.

अप-नुत्तⁱ- -त्तः पै १६, १३१,
१-१०; -त्ता काठ ४, ४; २७,
८; क ३, ३; -त्तौ तै ६, ४,
१०, २; मै १, ३, १२; ४,
६, ३.

॥अप-नुत्ति^j- -त्ये काठ ८, ४;
२७, ८; क ६, ९. [°त्ति-
भ्रातृध्य°].

अप-नुदत्- -दत् पै १९, ३१, १२.
॥अप-नुद्य तै ६, ४, १०, २; मै
४, ६, ३.

॥अप-नोद्^k- -देन मै ४, ६, ३.

*अप-पञ^l- > अपञ-गृह^m- -हस्य
मा ६, २४; का ६, ६, २; तै १,
१, १३, ३; ३, १२, १; मै १,
३, १; काठ ३, ९; क २, १६.
॥अपञ-दत्ⁿ- -दत् मै ३, ९,
५.

^a) बस. (पावा २, २, २४) पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

^b) विप. (गो-) । गस. उप. कर्तरि उक्ञ् प्र. कृत-
स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, २, १५४; ६, १, १९७; २, १३९) ।

^c) सपा. ऋ १०, १०९, ४ उपनीता इति पाभे. ।

^d) सपा. मै ३, २, १० प्रणुदते इति पाभे. ।

^e) पाभे. अपतश्च मै ३, ८, ६ द्र. ।

^f) =सपा. माश १, ८, ३, १ । शाश्रौ ४, ९, ५ अपनुदन्तु
इति पाभे. ।

^g) सपा. ऋ ६, २८, ४ अश्नुते इति, मै ४, १३, ८
काठ १९, १३ मा...प्रणक् इति, तैत्रा ३, ६, १३, १
मा...पणक् इति, खि ५, ७, ३, २? प्रणक् इति च पाभे. ।

^h) अपनद्यातु इति सूको. पाठः? यनि. वाऽन्यथा वा
शोधः ।

ⁱ) निष्ठा-तकारस्य वैकल्पिको सकारादेशाऽभाषः (पा ८,
२, ५६) ।

^j) अन्विति- टि. द्र. ।

^k) गप. घञ्ते थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^l) तस. नञ्-स्वरः । उप. <✓पद् इति ।

^m) विप. (अपिन-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

ⁿ) विप. (पशु-) । उप. व्यु. ? तु. टि. हुत्- । पाप्र.
दन्त > दत् इति समासान्तः (पा ५, ४, १४२) ।

॥अपन्नदती^१- -ती तै २, १,
२, ७; मै २, ५, २; काठ १२,
१३.
अप ✓ पत्, > पाति, ? अपपपात^२ पै
५, ३६, ५; अप...पसत् पै २०,
५९, २.
अपपातय पै ४, १३, ५; अप-
(पातय) शौ १९, ५०, ५; पै १४,
४, १५.
अप ✓ पद्, अपपद्यते शौ ४, २८, ५;
पै ४, ३७, ३; ५, २२, ३.
अप-परे(रा ✓ इ), अप...परेत्^३ ऋ
१०, ६१, ८.
॥अप ✓ पश्, अपापश्यन्^४ मै १, १०,
१६.
अपपापम्^५- -पम् शौ १९, ८, ५;
पै २०, ४६, २.
अपपित्व^६- -त्वम् ऋ ३, ५३, २४.
अ-पपिवस्^७- -पुषः शौ ६, १३९, ४.
अप ✓ पू, अप...अपुनत पै ५,
१९, ७.
अप ✓ पृ > पर, अपपर्वि ऋ १, १२९,

५.
अप-प्र ✓ गा, अपप्रगाः पै ५, ३६,
४; ८.
अप-प्र ✓ वह् (वहने), अप...प्र...
वहन्तु शौ १०, ५, २४; पै १६,
१३०, २; अप(प्र...वहन्तु) शौ
१६, १, १०; (अप)प्र...वहन्तु
शौ १६, १, ११^८; (अप)प्र(वहन्तु)
शौ १०, ५, २४^९; पै १६, १३०,
२.
अप-प्रा(ण >)णा^{१०}- -णाः तै ५, ३,
६, २१.
अप ✓ प्रुथ्, †अपप्रोथ^{११} ऋ ६, ४७,
३०; मा २९, ५६; तै ४, ६, ६,
७; मै ३, १९, ३; काठ ४६, १;
पै १५, ११, १०.
अप-प्रोथत्^{१२}- -थन्तः ऋ २, ९८,
११.
अप-प्रे(प्र ✓ इ), अप...प्रेयात् ऋ १०,
११७, ४.
॥अप ✓ प्लु > प्लावि, अपप्लावयति तै
६, ४, ३, ४; मै ४, ५, २^{१३}; अप

(प्लावयति) तै १, ३, १३, २१^१.
॥अप-वर्हिस्^{१४}- -र्विषः तै ६, ६, ३,
२; मै १, १०, १८; ४, ८, ५;
काठ २९, ३; ३६, १२; -र्विषम्
काठ २५, १०; २६, ५; क ४०,
३; ४१, ३; -र्विषौ तै ६, ६,
३, ३.
अप ✓ बाध्, > बाधि, अपबाधते^{१५} पै
२, ११, ३; †अप...बाधते ऋ
१, ३५, ९; मा ३४, २५; का ३३,
१, १९; अप...बाधते ऋ १,
८५, ३; अपबाधे पै ५, २०, १;
अपबाधताम् ऋ ७, ५०, २;
१०, ३५, ३; मै १, २, ३; शौ
५, २२, १; पै १, ४६, ५; ७,
५, १२; १३, १, १; २०, ४२, १;
†अपबाधस्व ऋ १०, ४२, ७;
मै ४, १४, ५; शौ २०, ८९, ७;
अप...बाधस्व ऋ ६, ६, ६; पै
७, १९, २; अपबाधध्वम् ऋ
७, ५६, २०; ?अपबाधत^{१६} पै ७,
१९, ७; अपबाधाम पै ५, ४,

१) स्त्रियां ङीपः (पा ४, १, ६) पित्तवान्निघातं स्वरे-
ऽभेदः ।

२) मूको. '(अ)पपापाथ < (अ)प-पपाथ' (? < त)
इति पाठः प्रतीयते । तथात्वे. ✓ पत् इत्यस्य छान्दसीम्
अनिदताम् आश्रित्य तल्लिटि मपु१ स्यात् । संदिग्ध-
स्थलीयत्वाद् भूयसी विमशपिक्षापीह द्र. ।

३) पूर्वमन्त्रत आख्यातपूर्तिः द्र. ।

४) आ इत्यस्य पुरा इत्यस्य च गत्यर्थेन धा. प्राति-
योगिकोऽभिसम्बन्धः श्रुतिप्रसिद्धः (तु. ऋ १, १२३, १२;
१६४, ३१; १९१, २) । इह अप इति पुरा इत्यस्याऽर्थस्य
भूयोऽप्यु उपबृंहणं करोतीति विशेषः (तु. PW. GW;
वैतु. वै. यः स्मन् [यद्.] = अस्मत्तः इतीव कृत्वा आ इति
पञ्चम्यर्थानुवादी कप्र. इतीवाभिप्रेयात्, सा च आ-अप-
परे-ना ✓ इ इति ऋपसृष्टः धा. इति [कथं तस्य आ इति
पुरा इति चाऽव्यवहितावपि गती युगपत् स्वरभाजौ
स्यातामिति कृत्वा त्वसावनुयोक्तव्यः स्यात्] ।

५) सपा. काठ ३६, १० अपश्यन् इति पाठः ।

६) पाठः? अप [किड.] पापम् इति द्विपदः शोधः
(तु. सा. RW. कतिपयमूको. च) । अथवा अप इति वर्जने कप्र.
तस्य च छान्दसः पापम् इत्यनेन द्वि. योगः इति च ।

७) = अपगमन- । व्यु. कृते तु. टि. १ आपिस्व- ।

८) तस. नञ्-स्वरः । उप. < ✓ पा (पाने) द्र. ।

९) बस. (पावा २, २, २४) पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

१०) सपा. शौ ६, १२६, २ पै १५, २०, ३ अपसेध
इति पाठः ।

११) गंस. आत्रन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

१२) तु. तै ६, ४, ३, ४ ।

१३) विप. (प्रयाज-, अनुयाज-, एतद्- [= औदुम्बरी-]) ।

१४) सपा. शौ २, ४, ३ बाधते इति पाठः ।

१५) अपबाधथाः पश्यमानः इत्यस्य मूलतः सतः पाठस्य
स्थाने अपबाधता पश्यमानः इति प्रामादिको विभ्रंशः
संभाव्यते ।

१४ ^१ । अपबाधय शौ १२, १, ४९; पै १७, ५, ७; अपबाधयः पै २०, १८, १।	अपाब्रुवत् मै १, ५, १२। अप✓भज्, अपभजन् पै ५, २१, २; अप...भजाम ऋ १०, १०८, ९।	५; मै ४, १०, ५; काठ २१, १३; अपाभूत ऋ ४, ३४, ११; †अपभूः ऋ ११०, ११, ९ ^१ ; १२, ९ ^१ ; शौ १८, १, २५।
अप-बाधमान, ना- -†नः ऋ १, ३५, ३७; २, ९७, ४३७; १०, १०३, ४; मा १७, ३६; का १८, ४, ४; तै ४, ६, ४, ३; मै २, १०, ४; काठ १८, ५; क २८, ५; कौ २, १२०, २; शौ १२, ३, १५५; १९, १३, ८; पै ७, ४, ८; १२, ६, ८५; १५, ११, ४ ^१ ; १७, ३७, ५; -ना ऋ ५, ८०, ५७; ७, ७८, २७; तै ४, ३, ४, २७; मै ४, १४, ६; -फनाः ऋ १, ९०, ३; मा १७, ५४; १९, ८४; का १८, ५, ५; २१, ६, ५; तै ४, ६, ३, ३; ५, ४, ६, २; मै २, १०, ५; ३, ११, ९; काठ १८, ३; ३८, ३; क २८, ३।	अप-भरणी-, अप-भर्तवै, अप-भर्तु- अप✓सृ द्र। †अप✓भिद्, अप...भिन्भि ^१ ऋ ८, ४५, ४०; कौ १, १३४; २, ४२०; जै १, १४, १०; ३, २३, १०; शौ २०, ४३, १।	¶अप-भूत ^२ - -तः तै ३, ४, ८, २; ७। अप-भूति ^३ - -तये शौ ५, ८, ५ ^१ । अप✓(ह>)भू, अप...भरताम् ऋ १०, ५९, ८-१०; अपाभरत् ऋ १, १६१, १०।
अप✓भू, अपभवत् ^४ शौ ६, ५७, १; अपभूवत् पै १९, १०, ३; अपभूत पै १९, २३, ८।	अप✓भू, †अप...भवत् ऋ ९, ८५, १; कौ १, ५६१; जै १, ५७, १०; †अपभवन्तु ऋ १०, ६७ ११; शौ २०, ११, ११; †अप ...भवन्तु ऋ १०, १२८, ९; मा ३४, ४६; का ३३, २, ९; तै ४, ७, १४, ४; काठ ४०, १०; शौ ४, ३५, ७; ५, ३, १०; २२, १५ ^१ ; पै २, ३८, १; ५, ४, १४।	अप-भर(ण>)णी ^५ - -णीः ^६ तै ४, ४, १०, ३; काठ ३९, १३। †अप-भर्तवै ^७ ऋ १०, १४, २; मै ४, १४, १६; शौ १८, १, ५०। †अप-भर्तु ^८ - -र्ता ऋ २, ३३, ७; पै १५, २०, ५। ¶अप✓भ्रंश्, अपभ्रंशते, अपाभ्रं- शन्त, अपाभ्रंशन्त मै १, ६, ९; अप...भ्रंशन्त मै ४, ६, ४; काठ ९, १६।
	अपभूतु ऋ १, १३१, ७ ^१ ; अप- भूत ऋ ४, ३५, १; †अपभूतन ऋ ७, ५९, १०; तै ४, ३, १३,	१अपसु ^९ - -मस्य ऋ १०, ३९, ३। २अप-सु ^{१०} - -मा ^{११} शौ १०, ४, १; पै १६, १५, १।

^{१)} सपा. ऋ १०, १२८, ९ अवबाधामहे इति पाभे. ।

^{२)} सपा. ऋ ६, ७५, १४ परिबाधमानः इति पाभे. ।

^{३)} लेट् अङ्-आगमे (पा ३, ४, ९४) आगमानुदात्त-त्वसामान्ये धास्व. । यत्तु सा. उपब्रुवत् इत्येवं पपाठ तच् चिन्त्यम् ।

^{४)} अप-साहवृत्ति. द्र. ।

^{५)} पाभे. अप...धमन्तु पै १३, १, १ द्र. ।

^{६)} तु. उद्गी. वै. प्रसृ. वैतु. सा. कृद्-वृत्तमेतदिति भाषमाणः स्वरशास्त्रं चोपेक्षमाणोऽश्रद्धेयः रयात् ।

^{७)} अन्तर्भावितार्थतया सकर्मत्वोपाचारादिव कर्मणि निष्ठायाः मनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

^{८)} वित्तिनि तादौ (पा ६, २, ५०) इत्युक्तः स्वरः ।

^{९)} सपा. पै ७, १८, ६ अभिभूतये इति पाभे. ।

^{१०)} नक्षत्र-विशेष- । गस. ल्युङन्ते कृत-स्वरः

प्रकृत्या । यत्तु कर्तरि ल्युः प्र. ततश्च गौरादित्वाद् ङीष् (पा ४, १, ४१) इति शक. मन्येत, तन्न । अन्तो-दात्तत्वप्रसङ्गात् ।

^{११)} सपा. मै २, १३, २० भरणीः इति पाभे. ।

^{१२)} तवै-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्यं भवति (पा ६, २, ५१) ।

^{१३)} गस. वृजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^{१४)} वैयुत्पत्तिको विमर्शः पाठशोधश्च नाउ. दि. द्र. ।

^{१५)} शौ. मूको. तदीये च पपा. अप-सु इत्याकारकः सावग्रहो विभागश्च प्रदर्शयते । पै. (मूको.) उपमा? इत्याकारकं च शब्दरूपमुपलभ्यते । तत्रैवं क्रियानपि विमर्शः सावसरः स्यात् । प्रथमं तावद् यनि. भिन्न-संख्ययोद् अव-गृहीताऽनवगृहीतयोः प्राति. मध्ये सूक्ष्मेक्षिकया विवेकः द्र. । प्रथमेऽनवगृहीते प्राति. अप इति निपातोऽनुपसर्गो-ऽगतिसेज्ञो निक्षेपसामान्यवाचकः । तस्मात् तावन्भाविकस्य तद्धितस्य सामान्येन शैषिकस्य वा म-प्रत्ययस्योत्पत्तिः ।

अप ✓ मा (बधा.), अप...मिमिमहे
शौ १८, २, ४०.

अप-माय^१ पै ३, ३०, ६.

५७, ५.

अप ✓ *मि, ?अपमयाः^२ शौ १९, अप-मित्य, अप-मित्य- अप ✓ मे द.

इत्थं निकर्षे भवो निकृष्ट इत्याद्यर्थोऽस्य प्राति-
संजायते (तु. उद्गी. बें. सा.) । ननु नाम्नस्तद्धितो-
त्पत्तिः प्रसिद्धा न निपातमात्रादिति चेद् न । नायं
नियमो यत् तद्धितो नाम्न एवाऽऽगच्छति न निपाता-
दिति । तद् यथेहैव समानमनवगृहीता बहवः शब्दा
म-प्रत्ययान्ताः भवन्ति । तेषु प्रथम- , मध्यम- , परम- ,
आदिम- प्रभृतयो नामभ्यः प्रत्ययोत्पत्त्या संभूताः ।
अथान्ये अवम- , अपम- , उपम- प्रभृतयो नामे-
तरेभ्यो निपातेभ्यः प्रत्ययोत्पत्त्या संभूताः । अथापि
अधम- इति शब्दो नामनिपातोभयेतरभूतादव्य-
यात् अध्रस् इत्यस्मात् प्रत्ययोत्पत्त्या संभूतः ।
अत आख्यातविलक्षणत्वे सत्य आख्यातार्थनिर्भरः सव-
भूतो मूर्तिमानिव भावः संख्याकालाद्यनिर्विकृतः । तस्मात्
सामान्येन नामीभूतेभ्यः शब्दरूपेभ्यः क्वचित् क्वचिद्
अव्ययात्मकेभ्यः स्वरादिभ्योऽतिविरलतयोपसर्गप्रति-
रूपकेभ्यो निपातेभ्योऽभिव्यक्तिं लभमानात् तद्धितो-
त्पत्तिर् भवतीत्येवं सुवचम् । तादृशश्चार्थो निकर्ष-
प्रकारक इह अप इति निपातगम्य इति कृत्वा
तस्मात् तद्धितोत्पत्तिर् निर्वाधा भवेत् । ननु कैश्चिन्न-
वीनैरभियुक्तैः (तु. PW. GW. MW. प्रभृ.)
एवंविधेषु संकेतितचरेषु स्थलेषु निपातेभ्य एभ्य
आतिशायनिकम् तमप् प्र. उच्यते स एव स्वीक्रियताम्
इति चेत् । सत्यं, शक्नुयाम चेदवश्यं तद् अङ्ग
स्वीकुर्याम । का बाधेति चेद्, उच्यते । नेह
कोऽपि नवीनानामेव प्रतिभाया अयं प्रकाशो यन्नि-
पातेभ्यः आतिशायनिकः प्र. उच्यते । प्राक्तनैरपि
स्वीयया प्रक्रियया सोऽनुमतः । तथाह्य अर्थतो निपात-
विशेषस्य गतित्वेऽप्यवसिते तादृक्प्रयोगबलेना-
ऽप्याहृतयोग्यक्रियाया निष्ठान्ताया घ-संज्ञकस्य प्रत्ययस्यो-
त्पत्तेः सुवचत्वसंभवात् । तेन यथा ऋ (१०, १७,
१८) इत्यत्रौषध्यन्तरापेक्षयौषधिविशेषस्य श्रेष्ठत्वापाद-
नार्थम् उत्तमा- इति शब्दः श्रूयते । तत्र 'उद्भूततमा
उत्तमा' इति मध्यमपदलोपविशिष्टः प्रयोगः द्र. अन-
यैव दिशाऽत्र (शौ.) इन्द्रादीनां प्रथमत्वादि-
विशिष्टेषु त्रिषु रथेषु श्रावितेष्व अहीनां चतुर्थस्य
रथस्य रथान्तरपिक्षया अपगततमस्य भूयस्तमां निकृष्टस्य

श्रुतिर्भवति । तत्र प्रकरणतोऽर्थतो हीनताविशेषप्रयो-
तनार्थं तमपः सावकाशता भवति । तथा च उत्तम-
शब्दे मध्यमपदस्य गतेत्यस्य लोप उक्त एवमिह तस्य
प्रत्ययाद्यक्षरसहितस्य लेपः द्र. । एवम् उपम- शब्दे-
ऽपि समानो न्यायः । नन्वेवं निपातेभ्यः स्वीकृत
एवाऽऽतिशायनिकः प्र., किमित्यवोचः स्वीकर्तुं न
शक्यत इति चेत् । नैतदुक्तं निपातेभ्य आतिशाय-
निको न भवतीति । एतदेवोक्तं यत् पूर्वोक्तेषु
दाहरणेषु सर्वत्राऽऽतिशायनिक एव प्र. इति या- केषां-
चिदभिरुचिः सा न प्रशस्येति । यत्र यत्राऽऽतिशाय-
निकः प्र. संगतः स्यात् तत्र तत्रैव स सुवचः । अन्यत्र
पूर्वोक्तस् तात्रभक्तिम् तद्धितो मः प्र. इति ।
प्राक्तनानां पदकाराणां यशोवर्धिन्येषां विवेकदृष्टिर्
भवति यत् ते तमबन्धेषु प्रयोगेष्व अवगृह्णन्ति ना-
ऽवगृह्णन्ति च तदितरया प्रक्रिययाऽवगतेषु प्रयोगेषु ।
तदवग्रहभावाऽभावाभ्यां शब्दराशिद्वयपार्थक्यं संजायते ।
तेन ऋ (१०, ३९, ३) इत्यत्राऽऽतिशायनिकार्थस्या-
ऽभावे म-प्रत्ययान्तम् अवग्रहनिर्पेक्षम् १अपम-
इति प्राति., शौ. चाऽऽतिशायनिकार्थस्य सदभावे
तमप्- प्रत्ययान्तं सावग्रहं २अप-म- इति
प्राति. द्र. । एवम् १उपम- इत्यस्य २उप-म-
इत्यतो विवेकः द्र. । अतः शौ. पै. च यमु.
W. BW. MW. प्रभृ. च प्रस्तावितः अपमः
इत्याकारकः शोध एव सुवचः स्यात् (वैतु. पक्षान्तरे
PW. अपमा- इति दीर्घान्तस्य रूपस्य क्रियाविशेषणतया
निर्वाहं यत् प्राप्तौ तत् निर्मूलमिव भवति । साक्षाद्
रथविशेषणस्यापक्षितत्वात् मन्त्रपूर्वपठितरथान्तरविशेषणी-
भूतप्रथमादिशब्दा न्तरसकृत्वापादनत्वस्य युक्ततरत्वा-
दित्यर्थः ।

^१) रूपि रूपम् (तु. नाउ. डि.) ।

^२) रूपे च धा. च? । रूपम् तावत् । यनि.
उत अप-माय इति । कथमिति । मूको. परा.
सा. च यनि. आहुस्तेन पूर्वः कलः । यनि. नापू.
मन्त्रे श्रूयमाणस्य स्वप्न इत्यामन्त्रितस्याऽऽक्षेपपुरःसरं
पूर्वधिनैव परिसमाप्यमानस्य वाक्यस्य नापू. मन्त्रेण
संहिततरामिसंबन्धस्य प्रतीतिश्चोत्तरार्धीयवाक्य-

अप✓मृ > *अप-मार- > अपमा-
रिन्- -री तै २, ५, १, ७.

अप✓मृज्. अपमृज्महे^१ शौ ४, १७,
६; ७; १८, ८; ७, ६७, २; ३;
पै ५, २३, ८; अपमाष्टे, अप
(माष्टे) शौ ४, १८, ७; पै ५,
२४, ७; अपमृडिड शौ ११, १,
२९; पै १६, ९१, ९; अप...मृजे-
थाम् शौ १८, ४, ४९; अपमा-
मृष्ट काठ ६, १; क ३, १२.

अप-मृज्य^०, अप (मृज्य) शौ ४,
१८, ८.

अप-मृष्ट- -ष्टः मा ७, १२; १७^०;
का ७, ६, २; ७, ३^०; -ष्टम् शौ ६,
११३, ३.

अ(प>)पा-मार्ग^०- -०र्ग मा

३५, ११; का ३५, ४, १०; शौ ४,
१७, ६; ७; १८, ८; ७, ६७,
१; २; ३; पै २, २६, ४; ५, २३,
८; २४, ८; १२, १५, १०; -र्गः
शौ ४, १७, ८; १८, ७; १९, ४;
पै २, २६, ५; ५, २३, ४; २४, ७;
२५, ४; १६, १४७, १-८; १४८,
१-१०; १४९, १-८; -र्गान्
मै २, ६, ३; ४, ३, ४; काठ
१५२.

अप-मृत्यु^१- -त्युः सि ७, ७, १०;
-त्युम् पै १७, १४, ९. [त्यु-
पाप^०].

अप✓*मृष्ट, अपमृष्टः^१ पै १, ६४, ३.

अप✓मे(मणिदाने) > मि^१, अपमयेत
मै ४, २, ७.

अप-मित्य^१ शौ ६, ११७, २; पै १६,
५०, १.

अप-मित्य^१- -त्यम्^१ शौ ६, ११७,
१; पै १६, ४९, १०.

अप✓म्यक्ष, अपो(प-उ)म्यक्ष ऋ
२, २८, ६; मै ४, १४, ९.

अप✓म्लुच् > अप-म्लुक- -क्तम्
ऋ १०, ५२, ४.

अप✓यज्, अपयजामसि पै १९,
२३, ५; अपयजामहि^१ पै ४,
१८, २.

अप✓या, ? अपा...यान्ति पै १७,
१३, ८; अपयाहि शौ १९, ५६,
६; पै ३, ८, ६; अपयात शौ ६,
७३, ३; पै १९, १०, १०.

अपययौ पै १७, २९, २.

मात्रत्वेन पृथक् मन्त्ररयाऽवस्थितेरुचिरत्वेन प्रतीतेश्च
पूर्वाधोत्तरार्धयोः समानमन्त्रावयवत्वे मपु. प्रारभ्य उपु.
पर्यवसितरनुपपत्तेश्च पै. अन्यथाश्रुतेश्चोत्तरः कलः (तु.
पै ३, ३०, ६ W. च)। अथ पूर्वं कल्पे धा. संदेहः।
कथमिति। अप✓मय् (तु. पाधा.) इत्यु उत तन्मूलतया
सुकल्पः अप✓मि(गतौ) इतीति। उभयथाऽपि लोटि
मपु१ रूपं द्र.। यत्तु सा. अपसारय इति लोटा
व्याचष्टे, तल्लोटश्च लोटश्चार्थसंनिर्घर्षनिघ्नं द्र.।

^१) विप. (अपमृत्युमत्-] वतरहित- रजस्वलाप्रसव-)।
घञन्तात् इति. प्र. मत्वर्थायः (पा ५, २, ११५)। तत्-
स्वरः।

^२) =सपा. द्राश्रौ ६, ४, ११ लाश्रौ २, १२, १२।
काठ ३८, १३ आपश्रौ १६, १६, १ अपहृमहे इति पाभे.

^३) गस. ल्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (वैतु. सा. लोटि
मपु१ इति मन्वानश्चिन्त्यः)।

^४) =सपा. माश ४, २, १, १४ काश्रौ ९, १०, ४^१ शुभ
१, ४५५^२। आपश्रौ १२, २२, २ अपनुत्तः इति
पाभे. (वैपुष्ट [आपश्रौ. टि.] मा ७, १७ इति शोधः)।

^५) =शोधवि-विशेष-। मा. शौ. पपा. नावग्रहः;
वैतु. PW. < अपा (प-आ)^० इति ? गस. करणे
घञन्ते पूष. दीर्घत्वं थाधादि-स्वरश्च (पा ३, ३, १२१;
६, ३, १२३; २, १४४)।

^१) =अकाल-मृत्यु-। प्रास.।

^२) उपसृष्टस्य धा. विस्मरणे वृत्तिः। ✓कृप्, ✓तृप्,
✓इप्, ✓सृप् इत्येतेषु ऋदन्तेषु धा. मूले सति ✓पा(रक्षणे)
इत्येन्मूलः पकारो ज्ञ इति द्र. (तु. टि परा✓मृप्)।

^३) लुङि मपु१ द्र.। पाप्र. लृटि कारतः अह् उस्.
(पा ३, १, ५५)।

^४) यनि. आखं च तत इत्वं च (पा ६, १, ४५; ४,
७०) न प्रादर्शिषाताम्। तद्वच्चुत्पत्यनुपलम्भात्। इत्वमपि
यत् प्रदर्शितं भवति, तदपीत्वविषयभूते हलादौ किति
ङिति ल्यब्-मात्रे विकल्पितमेव (पा ६, ४, ७०) भवति। ततः
किमिति। क्यपि न्याय्यत्वे संभवति व्यत्ययसाध्यत्वम्
इत्वस्य मा भूदिति (वैतु. सा.)।

^५) गस.। अत्र यत् सा. उदीचाम् (पा ३, ४, १९) इति
कषाम् आह तत्र चोषं भवति। समानकर्तृकयोः (पा ३,
४, २१)। इत्युक्तदिशा पूर्वकाले यथान्यायं प्र. सुसंगत-
त्वाच्च न्याय्यपूर्वापर्यविपर्ययाऽस्याविषयत्वे सस्य
औदीच्यविकल्परयाऽवसराभावाच्चेति दिक्।

^६) विप. (ऋण-). गस. क्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या।
एपू. टि. द्र.।

^७) तु. टि. ? अररिन्-। पाभे. कुसीदम् तै ३, ३,
८, १ प्रष्ट. द्र.।

^८) *मसि इति शोधः (तु. मूको. सपा. पूर्व स्थलं च)।

अप ✓ यु. अपायुवन पै १८, २१, ३८.
अप...युयोति ऋ १, ९२,
११; अप...युयोधि ऋ २,
१०४, ६; अप...युयोधि ऋ
८, ११, ३; अप...युयोतन ऋ
५, ८७, ८; १०, ६३, १२; अप
(युयोतन) ऋ १०, ६३, १२;

अप(युयुयाताम्) ऋ ८, १८,
८०.

१अ-पर, रा^० -रः ऋ १, ७४, ८;
१२०, २; ६, २७, ५; १०, १८, ४;
५; २७, ७; १३६, ५; मा ३५,
१५†; का ३५, ४, १६†; ॥ तै
१, ६, ७, २; २, २, ५; ४, ७;

६, १, ३, ६^०; म १, ८, ४, ८; ९,
६; ३, ७, ४^२; ९, १; काठ ६, ६;
८, ३, ४^०; ९, १४; १३, ४; २३,
४^०; २५, २^०; ३^२; ॥ क ४,
५; ६, ८, ९^०; ३६, १; ३८, ५^२;
६^१; शौ ९, ५, २८; १०, १, २७^१;
४, १; † १२, २, २३; २५; १३,

१) सपा. शौ १३, २, ९ अपावृक् इति पामे. । अपा-
यवन् इति मूको. ।

२) सपा. तैब्रा ३, ७, १०, ५ आपश्चौ १४, २९. १ अप
(युयाताम्) इति पामे. ।

३) प्रथमं प्राति. आद्युदात्तं विप. द्वितीयं च प्राति.
अन्तोदात्तं वा. क्रिवि. भवतः । तदिह किमेकमेव
शब्दरूपं विशेषणतया क्रियाविशेषणतया वा प्रयोग-
भेदाद् भिन्नस्वरमुदाहो भिन्नव्युत्पत्तिकं सरूपं
शब्दद्वयमित्यादिर्। वमशैविशेषापेक्षोऽन्यत्रविस्तरो विषयः
द्र. । संक्षेपस्त्वेवमवधेयः । आद्युदात्तं प्रथमं प्राति.
पक्षद्वयान्यतरमुसार्धं भवति । अ + पर- इत्येवं तस.
नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) इत्येकः पक्षः । इह पर-
शब्दस्य मुख्यतया वर-पर्यायतायां सत्यामवराणां
स्वाभाविकीमनुयायिनीं वृत्तिमुपादायाऽवरपर्यायभूतया-
ऽपरशब्दस्यापि तथाविधां वृत्तिं कल्पयित्वाऽनुयानं
कालिकतया परिणम्य भाक्त उत्तरभावेऽपि पाक्षि-
कमर्थपर्यवसानं द्र. । एवं तावन्मुख्यामुख्यार्थद्वयवृत्ति-
दर्शनः प्रथमः पक्षः । अथ द्वितीयः । यथा अपम-
, अवम-, उपम- प्रभृ. अपाऽऽदिभ्योऽव्ययेभ्यो म-
प्रत्ययेन तद्धितेन निष्पन्ना उक्तपूर्वाः (तु. टि. २अप-
म-) तथैवेह निकर्षसामान्यवाचिनः अप इत्यव्ययात् तद्धितो
मत्वर्थो यो रन् प्र. नित्-स्वरेणाद्युदात्तश्च द्र. । कालिको-
त्तरमवपरिणामप्रक्रिया चापि प्रथमपक्षवदिहापि
प्रवर्तनीया भवति । एतयोर्द्वयोः पक्षयोर्मध्येऽपि
किञ्चित् तारतम्यमिव भवति । तथाहि वैयाकरण-
कुलाचार्यप्रवृत्तिर्ज्ञापयति यथा द्वितीय एव पक्षः
साधीयान् स्यादिति । कथमिति चेद् उच्यते । सर्वा-
दिषु (पा १, १, १७) हि पर-शब्दे पठ्यमाने ततो
नञि तस. सर्वनामकार्यकलापस्य पूर्ववद् अबाधितत्वात्
पुनरयद् अपर-शब्दः पठितस्तेन ज्ञायते यथाऽयं
शब्दो नञ्-पूर्वात् पर-शब्दाद् भिन्न एव स्याद्

अत्रोक्तद्वितीयपक्षगतप्रक्रियया निष्पन्न इति । न च
बहुव्रीहौ सर्वनामताया बाधितत्वात् (पा १, १, २९)
तस्याः पुनः प्रसवार्थम् अपर-शब्दः पठ्यमानो-
ऽत्र २अपर- इत्यस्य ग्राहक इति सुवचम् । तस्य
क्रियाविशेषणतया प्रयोगभूयस्त्वाद् विशेष्यगर्भतया
भविष्यत्सामान्यवाचकत्वात् सर्वनामतयोदाहार्यत्वासंभ-
वात् । अथ तृतीयः पक्षः । अपरः 'अपगततरः'
इति कृत्वा अप इत्यव्ययाद् घः प्र. स्यादातिशायन इत्येव-
मभिप्रयन्तः PW. प्रभृ. अवग्रहाभावविषये चोद्य
भवेयुः । कामं सावग्रहनिदर्शभावान् चोद्यपरिहारे प्रयत्नः
क्रियेत न त्वसौ चरितार्थः स्यात् । समानप्रक्रियया
घान्ततया व्याख्यातेषु १अपम- प्रभृ. शब्देषु सावग्रहत्वस्य
विद्यमानत्वमिति दिक् । अथ द्वितीयं प्राति. अन्तो-
दात्तम् । तत्र विमर्शसंक्षेपः । इह पर-शब्दस्य
वर-पर्यायताऽनवकाशा भविष्यदर्थपर्यवसानकालिक-
विप्रकर्षार्थवाचकता च सावकाशा भवति । किमिति भेदोऽयं
विधीयत इति चेत् । नार्थं विधिरपि तु यथाश्रुत्यन्वा-
ख्यानमात्रमिदं भवतीति । एवं च सति पूर्ववदत्रापि
पक्षत्रयपुपस्थाप्य 'न परमुत्तरमव यतस्तद् यथा स्यात्
तथा' इति कृत्वा भविष्यत्-सामान्ये क्रियाविशेषण-
तया वस. सत्यन्तोदात्ततया च (पा ६, २, १७२)
निगमा यथायर्थं व्याख्यायाः । निकर्षार्थस्य च श्रुतिषु
निदर्शनाऽभावाद् द्वितीयस्य तद्धित-र-प्रत्ययान्ततया
व्याख्यानवतः पक्षस्य, घान्ताच् छान्दसे अमु-प्रत्यये-
ऽन्तोदात्ततायां सूपपदायामपि पूर्वोक्तविशाऽवग्रहा-
भावाच्च अपराय, अपरीभ्यः, अपरीषु इति निगमानाम्
अमन्त-घान्ततया व्याख्यातुमलभ्यमानत्वदर्शनात् तत्-
प्रधानस्य तृतीयस्य चापि पक्षस्य PW. प्रभृ. सूद्धोषितस्य
सतः सुत्यन्ता निर्वाधा द्र. ।

४) पामे. अन्त्युः मै ३, ६, ८ द्र. ।

२, १४; १४, २, ३१^१; पै ५, २०,
१; ८, १९, ११; १६, १५, १;
३७, ८^२; १७, ३२, ३१; ४^३;
१८, ७, ३१^४; २१, ८; १९,
५१, ११; २०, २४, ४; -रम्
क्र १, ३१, ४; १४५, २;
६, ४७, १५; १०, १३९, २;
मा १७, ५९^५; का १८, ५,
१०^६; णै २, २, २, ५; ३, १२,
२; ४, ६, ३, ४^७; ६, २, ४, १;
णै १, ४, १०; ६, १२^८; ८, ४;
९^९; २, १, ११^{१०}; ५, ४; १०, ५^{११};
३, १, ३^{१२}; १०, ४; ४, ५, ६^{१३};
णै ६, ६^{१४}; ११, ६; १२, ६^{१५};
१३, ४; १८, ३^{१६}; १९, २; ३२, ७;
णै ४, ५; २८, ३^{१७}; २९, ८; शौ
९, ५, २७; १३, १, ५६^{१८}; ५७^{१९};
१४, १, ६४; १८, २, ३८-४५;
५०; ५१^{२०}; ४, ४४; पै ५, ३८,
५^{२१}; ८, १९, १०; ९, ७, ४; १६,
१०३, ७^{२२}; १५३, ६^{२३}; १८, ६,
१२; १९, २६, १०; २०, २७, ५^{२४};
-णैरया काठ ११, ६; -रस्मात्
मै १, ८, ४^{२५}; -णैरस्मिन् मै १,

८, ४; काठ २३, ६; -णैरस्य मै
४, २, ८; -रस्याः ऋ १०, २९,
२; शौ २०, ७६, २^{२६}; पै १९,
३९, ६; ८; -णैरस्याम् मै २, ५,
९; -रा ऋ १, १२४, ९; १८५,
१; मै ३, ८, ७^{२७}; -राः ऋ ३,
५५, ५; ५, ४८, २; शौ १०, १०,
८; पै १६ १०७, ८; -रान् ऋ
७, ६, ३; शौ १०, ३, १३-१५;
पै ३, ३, ३; १६, ६४, ३-५;
-णैराम्याम् तै ७, ५, ३, १; काठ
३३, ५; -राम् णैकाठ २०, १०;
२८, ४^{२८}; णै ३१, १२; ४४, ४^{२९};
शौ ६ १८, १; -राम् ऋ ७, २०,
७; पै १, १७, ४^{३०}; -रामः
ऋ ५, ४२, ६; शौ १८ १, ४६^{३१};
पै २, ३०, ३१^{३२}; -रे ऋ १०,
४४, ७; शौ ९, ११, ३; १८, ३,
७२; २०, ९४, ७^{३३}; पै ८, १९,
५; १६, ५२, २^{३४}; -रेण ऋ २,
२९, ३; मै १, ८, ६^{३५}; क २,
१०^{३६}; ४१, ३^{३७}; शौ १०, ४,
३; पै १६, १५, ४; -रेभिः ऋ
६, ४७, १७; -णैरौ मै २, ५, १;

३, ९, १; काठ १३, १; -रौ पै
२०, २८, ७. [१२-१५^{३८},
शिव^{३९}].

अपर-जु^{४०} - जः काठ ३६, ७;
-जान् तै ३, ५, ३, २; पै १६,
१३१, ३-१०; -जाय मा १६,
३२; का १७, ५, १; तै ४, ५,
६, १; मै २, ९, ६; काठ १७, १४;
क २७, ४.

अपर-पक्ष^{४१} - क्षः तै ३, ४, ९, ६;
मै १, ५, ७^{४२}; ९, ३; काठ ९,
११; -क्षाः तै ५, ७, ६, ६;
-क्षान् काठ ३४, १३; -क्षाय
मै १, ५, ७; काठ ७, ५; क ५,
४; -क्षे काठ ७, ५; क ५, ४;
-क्षौ पै १७, २९, ९.

अपर-पाद- -दौ पै १७, २९, ९.

अपरा(र-अ)कृ^{४३} - कृः शौ ९, १०,
५; पै १६, ११५, २; ३^{४४}; -कृम्
मै ४, २, ११; -णैकृ तै २, १, २,
५^{४५}; ४, २^{४६}; मै २, १, ७^{४७}; काठ
१०, १७; ३३, ७^{४८}; ३४, ३^{४९};
पै १०, ६, ७^{५०}; -कृषु पै ९,
१२, १२.

- १) सपा ऋ १०, ८५, ४० विभे. ।
- २) सपा. काठ १०, ५ द्वितीयम् इति पाभे. ।
- ३) शोधार्थं तु. सस्थ. टि. आहरिष्यति ।
- ४) सकृत् सपा. क ४, ५ पञ्चा इति पाभे. ।
- ५) वैतु. पास ६, १, ७६ प्रभु. अपराम् इति पाभे. ?
- ६) सपा. ऋ १०, १३६, ५ अपरः इति पाभे. ।
- ७) सपा. शौ ११, ७, ६ उत्तरम् इति पाभे. ।
- ८) सपा. शौ १, १२, ४ अवराय इति, मा २३, ४४
का २५, ८, ६ तै ५, २, १२, २ काठ ५०, ६ अवरेभ्यः इति
पाभे. ।
- ९) सपा. ऋ १०, १५, २ प्रभु. उपरासः इति पाभे. ।
- १०) अपरे इति प्र२ इति एतः इत्याख्यातेन कर्तृतया-
ऽन्वितमुताहो अपरा । इह इत्येवं पदविभागः साधीया-
निति विमृशन्तु भूयस्तदा विमृशः ।

क) पाठः ? उपरेण इति शोधः (तु. सपा. खि ५, ७,
३, ९ मा ६, २ प्रभु.) ।

१) विप. (आवृष्य-, रु- प्रभु.) । वस. उप. ✓ जन्
+ कः प्र. । कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

२) = कृष्ण-पक्ष- । कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

३) = मध्याह्नोत्तर-भाग- । कस. उप. अहन्- + समा-
सान्तः टच् प्र. अह्नादेशश्च (पा ५, ४, ८८; ९१) ।
चित्-स्वरः ।

४) सपा. शौ ९, १०, ७ विद्योत्तमानः इति पाभे. ।

५) सपा. तै २, २, ९, ६ तृतीयसवनस्याऽऽकाले इति
पाभे. ।

६) यक्र. सपा. तै ७, ५, ६, ४; ७, ३ तृतीयसवने इति,
तृतीयसवनम् इति च पाभे. ।

७) सपा. तैत्रा १, ४, ७, ६ तृतीयसवने इति पाभे. ।

॥अपरे-द्युस् (:)० मै ३, ७, ८; काठ १९, १२०; क ३१, २०.
 २।अ-पर-०- नम् क्र १, ३६, ६; १८४, १; १८९, ४; २, २८, ८; २९, २; ८, २७, १४; १०, ८६, ११; मा ३३, ९४; तै १, ७, १३, १; काठ ८, १७; जै ४, १९, ४; शौ २०, १५, ११; -राय ऋ ६, ३३, ५
 १।अपरी०- -रीभ्यः ऋ १, ३२, १३; पै १३, ६, १३; -रीषु ऋ १, ११३, ११; १०, ११७, ३; १८३, ३०; तै १, ४, ३३, १.
 १।अप-रज्जु०- -जुः काठ ३०, ९.
 अपर-पञ्च-, अपर-पाद- १अ-पर- द्र.
 १।अ-परशुवृक्कण०- -क्कणम् तै ५, १, १०, ११; मै ३, १, ९; काठ १९, १०; क ३०, ८.
 ? अपरस्कम् पै १९, ४२, १.

अ-परागत- -तम् तै ६, ६, ७, २; मै ४, ७, २; काठ २९, २; क ४५, ३.
 १।अप/राज्, अपाराङ् मै १, ६, ३; ४, ८, ३.
 अ-पराजित, ता०- -तः खि ५, ५, १०, १५; मै ४, १२, ५; शौ ५, ३०, १७; ८, ५, २२; १०, ४, १५; पै ९, १४, ७; १६, १६, ५; २८, ११; २०, २८, १०; -तम् क्र ११, ११; २; ५, २५, ६; १०, ४८, ११; खि २, १०, ७; ५, ४, ६, ७; मा २८, २; का ३०, १, २; १।तै ६, ३, १, १; ४, २, ६; मै ४, ११, ११; काठ २, १५१; शौ २, १७८१; ४, ६, ७; जै २, ७, २; ३; ३, १६, १६१; पै १, ११२, ३; १६, ८८, ५; ६; -ता क्र १३, १२, ४; ८, ३८, २;

तै ४, ४, ५, २; मै २, ८, १४; काठ ४०, ५; १।शौ २, ४२४; १०५२; १।जै ३, ३२, १५; ४, २३, १; -ताः तै ५, ७, २, ५१; -ताम् शौ १०, २, ३३; पै १६, ६२, ५; २०, २०, ६.
 ?अपराणुत्वा० पै ७, ६, ३.
 अप/राध्, अप-राध् तै ३, २, ८, २; मै २, ३, ८; पै १, ८८, २; अप-राध् शौ २, ३५, २; १।अपरात्स्वामि तै ६, ४, ११, ३; अपरात्स्वीः तै ७, ५, १०, १; अप-रात्स्वीः शौ ५, ६, ७; पै ६, ११, १; १।अपाराधम् तै २, ५, ३, ६; ६, ५, ५, २.
 अप-राद्ध- -द्धः शौ ६, ११६, २; पै १६, ४९, ८.
 १।अ-परानंश- -शाय० काठ २४, ३;

०) सद्यस्- (पा ५, ३, २२) इत्युक्त-निपातनमात्र-परिवर्धितकृत्तिभिः पाणिनीयैर यद् अहन्यभिधेये अपर-शब्दाद् पृथुसुच प्र. उच्यते तद् वस्तुस्थिते-स्तिरोभावायैवाऽलं भवेत् । उप. दिव्- इत्यस्यैवास्मिन् शब्दविशेषे रूपान्तराऽपत्तितया सुवचत्वात् । तथात्वाद् ऋते केवलम् अपर-शब्दस्य प्रत्ययमात्र-योगतो निर्बीजस्य दिनार्थवाचकत्वस्य निराधारत्वादानुपपन्नत्वादित्यलमभियु-क्तानां क्वाचित्कच्छिद्राऽन्वेषणेन ।

०) पाभे. अन्ये-द्युस् (:) मै ३, २, २२ द्र. ।

०) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । व्यु. कृते १अ-पर-, अपरी- च दि. द्र. ।

०) केवल- (पा ४, १, ३०) इत्यत्र टापं (पा ४, १, ४) बाधित्वा छान्दसमित्यनिपातनतया यो ङीप् शिष्टस्तत्र न केवलमयमेव विवेको यस्लोके टापा निर्वहश्छन्दसि च ङीपा इति । किमित्येवमुच्यते । अभ्याप्तिपरिहारयैवमुच्यते । तद् यथा । टाबन्त-स्यापि छन्दसि सुभिक्षं वर्तते । तद् एवं किलेह विवेको वक्तव्यो यथा बस. अन्तोदात्ताद् २अ-पर- इत्यस्माद् नित्यं छन्दसि ङीप् भवति, अपरस्माद् आयुदात्ताद् १अ-पर- इत्यस्मात् टाप इति । एतच्चैवं विविच्यमान-
 पै १-४३

मेतद्-भिन्नस्वर-सरूपशब्दद्वयनिष्पत्तिसंकेते पूर्वोक्ते ज्ञाप-कान्तरतयापि सुग्रहं द्र. ।

०) सपा. काण्ड ३०, ३ अवरीषु इति पाभे. ।

१) विप. (विगत बन्धन-] यजमान-) । बस. (पावा २, २, २४) ।

०) तस. नञ्-स्वरः ।

०) उप. परशु-वृक्कण- इति तृस. ।

१) अकर्मकस्य सतः सकर्मकतापत्तौ सत्यां लुङि लेट् लृक् उत्सं. (पा २, ४, ८०) ।

१) विप. (अग्नि-, इन्द्र- प्रभु-), नाप. (इष्टका-विशेष- [मै २, ८, १४]) ।

०) सपा. ऋ १०, ११६, ५ विभे. ।

१) "अ-पराणुत्ति-→अ-पराणुत्वा इति मूलतः सतो श्रेषः सुशोभः स्यात् ।

०) तस. उप. परा/नञ् (व्याप्तौ) + भावे घञ् प्र. [=मैव सोमकयणी पराची गात् इत्यर्थमेतद् यजुरिति (तु. तै ६, १, ७, ७ मै ३, ७, ६; पैतु. BW. च ? "अ-परातंस- इतीवाऽपशोधुकः [तु. ? BW. उप.]; SI. अपान् । अंशाय इति द्वे पदे इति सन्वान उपेक्ष्यः)] ।

०) सपा. तै ६, १, ७, ८ आनृष्ये इति पाभे. ।

क ३७, ४.
 अ-परापरण^a - णः शौ १२, ९, ७;
 पै १६, १४५, ७.
 अ-परापात^b - ताव मै ३, ६, ७.
 अ-पराभाव^b - वाव तै १, ५, २,
 २; ५, ७, २, ५; ६, ६, २, ३.
 ?अपरावता^c पै १, ९, ४.
 *अ-परावप- > अपरावपिष्ठ^d - छम्
 तै ४, १, ३, १.
 अ-परावाप^b - पाय मै ४, १, २;
 काठ ३१, १; क ४७, १.
 अ-पराहत^b - तः शौ १८, ४, ३८.
 अपराह- १अ-पर- द्र.
 अ-परिगृहीत^b - तः काठ २६, १०;
 क ४१, ८; -तम् काठ २०, ४;
 क ३१, ६; -ते तै ५, २, ६, ३.
 अ-परि(त>)त्ता^e - ता मै ३,
 १, ८.
 अ-परिपर^h - रेण शौ १८, २,
 ४६.

अ-परिपर^h - रः मै ३, ७, ७; ४, ८,
 ५; काठ २४, ६; क ३७, ७.
 अ-परिमित, ता^b - तः तै १, ७,
 ३, २; ५, १, ८, ४; मै ४, १,
 १०; ७, ४; काठ ८, १३; ९,
 १२; २६, ४; ३४, ९; क ८, १;
 ४१, २; शौ ९, ५, २१; १५,
 १५, ९; शौ १६, ३४, ५; ९९,
 ८; -तम् तै २, ५, १०, ४; ११,
 २; ३, १, ७, ३; ६, १, १, ६;
 मै १, ६, १०; ८, ६; ७; ३, २,
 ५; ६, ३; ७, ४; ८, ७^k; काठ
 ८, ३; १३; १३, १; २४, ५;
 ३१, १५; क ६, ८; ८, १; ३७,
 ६^l; शौ ९, ५, २२^l; -तस्य
 तै २, ५, १०, ४; ५, १, १, ४;
 २, ६, ३; मै ३, १, २, ६, ९; ७,
 ४; ४, ५, ३; काठ ८, ३; १९,
 १; ६; २६, ६; ३४, ९; क ६, ८;
 २९, ८; ३०, ४; ४१, ४; -ता

तै ५, १, १, ४; मै ३, १, २; काठ
 २५, ६; क ३९, ३; -ताः मै १,
 १०, १७; ३, २, ५; ९, ५^l; ४,
 ५, ३; काठ २०, १; ३४, ९; ३६,
 ११; क ३१, ३; शौ १५, १३,
 ९, १०; -ताव तै २, ६, ४, २;
 ३, १, ७, ३; मै ३, ८, ६; काठ २५,
 ४; क ३९, १; -तान् तै ६, १,
 ४, ८; -ताभिः तै ५, १, ६, ३;
 -ताम् काठ १९, १; ६; क २९,
 ८; ३०, ४; -ते मै १, ६, १०;
 काठ ८, ३; क ६, ८.

अ-परिमित-छन्दस^l - छन्दसः तै
 ५, १, ८, ४.

अ-परिमित्य^b तै ५, १, ६, ३;
 काठ २०, ४; क ३१, ६.

अ-परिमोष^b - वाप तै ६, १,
 ११, ५.

अ-परिवर्ग^b - गम् तै ३, ४, १०,
 ४; ५, ३, १०, ४; ४, ३, ४; ५, ३;

^a) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप.
 *परा-पुण- (<परा/पृ। पु. परा-पुण-, परि/पृ>
 परि-पर-।) यद्र. (तु. ?W., MW.; वैतु. PW. अ+पर-
 + १अपर- + नः प्र. ?, ता. अप-रे- > *अप-रा- +
 *अप-रण- ?) ।

^b) तस. नञ्-स्वरः ।

^c) उप. परा/भू + भावे घञ् प्र. ।

^d) पाठः? आ परावतः इति शोधः (तु. पै २०, ११,
 ११) ।

^e) विप. ([विनाश-रहित-] पुष्कर-) । परा/वप
 इत्यस्माद् घ-प्रत्ययेन निष्पन्नस्य नञ्-पूर्वस्य बस. अन्तो-
 दात्तस्य यनि. सत इष्टन्नन्तत्वे (पा ५, ३, ५५। तु. १ वृत्ति-
 प्रभृ.) नित्-स्वरः । पाप्र. तु परावपु- इत्येनस्यैव प्रथमं
 मतुबन्तत्वे तत आतिशायनिके इष्टनि प्र. विन्मतोः (पा
 ५, ३, ६५) इति मतुपो लुकि अ+परावपिष्ठ- इत्येवं तस.
 नञ्-स्वरः स्यात् ।

^f) उप. परा/वप+भावे घञ् प्र. ।

^g) विप. ([असमर्पिता-] उखा-) । उप. परि/वा

(दाने) + कर्मणि क्तः प्र. तकारादेशश्च (पा ७, ४, ४७) ।
 अत्र दस्ति (पा ६, ३, १२४) इत्युक्तस्य गतिदीर्घत्वस्याऽभावो
 मौलिको वा प्रामादिको वेति निगमान्तरस्यापेक्षया
 विमर्शसहोऽयं विषयः द्र. ।

^h) वि. ([परिपन्थि-रहित-] पथिन्-) । तस. नञ्-
 स्वरः (वैतु. सा. बस. इत्याह तत्-स्वरानुपपत्तिप्रसङ्गा-
 ध्विन्यम्) । उप. विप. परि-पर- ([<परि/पृ 'हिंसायाम्'
 + कर्तरि कृत्] = परि-परिन्-) तद्वति वृत्तिः ।

ⁱ) = १अ-परिपर- । बस. अन्तोदात्तः । उप. भाप. ।
 अ^o इति पठन्तः BW. प्रभृ. चिन्त्याः ।

^j) सपा. तै ६, १, ७, ३ अक्षोदतः इति, मै ३, ७, ७;
 ४, ८, ५ अक्षरस्युः इति च पाभे. ।

^k) सपा. काठ २५, ८ क ४०, १ असंख्यातम् इति
 पाभे. ।

^l) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^m) बा. क्वि. द्र. । भावे घञन्तं यद्वा णमुक्तम्
 (तु. भा. [तैत्रा २, १, १०, ३ प्रभृ.], सा. MW.
 च; वैतु. भा. [तै ३, ४, १०, ४] बस. इति ?) ।

५, १०, ६; ६, १, १, ८; ३, ४, ३.
 अ-परिविष्ट^a - षम् ऋ २, १३, ८.
 अ-परिविष्ट^a - तम् काठ २६, ६^१;
 क ४१, ४^१.
 अ-परिविष्ट^a मै ३, ५, ३^१.
 अप/रिष्ट, अप...रिष्ट पै ४, २२, ५.
 अ-परिविष्ट^a - ञम् मै १, १०,
 १९^१; ३, ३, ५^b; काठ २१, ७^१;
 ३६, १३.
 अ-परिविष्ट^a - ता: मै ४, १२, ४^०.
 अ-परिविष्ट^a - त: ऋ १०, ६,
 २; मै ४, १४, १५; -ता ऋ ८, ७८,
 ८; -ता: ऋ १, १००, ११९^०;
 १०२, ११९^०; १०, ६३, ५; काठ
 १२, १४.
 अपरी - २अ-पर- द.
 अ-परीत^a - त: ऋ ५, २९, १४;
 -तम् ऋ ८, २४, ९; -ता: ऋ
 १, १००, ३; -तास: ऋ १, ८९,
 १; मा २५, १४; का २७, ११,
 १; काठ २६, ११.
 अ-प(रि>)रीवृत्त^a - त: ऋ २,
 १०, ३.
 अप/रुष्ट, > रुष्टस, अप...अरोधम्
 ऋ १०, ३४, २.
 अ-परुष्ट^a काठ २७, ५; २८,

१; क ४२, ५; अप...रुष्ट^a
 ऋ १०, ३४, ३; अ-परु-
 षन्ति^a काठ १०, ८; अप-
 रुष्टमः शौ १२, ३, ४३^१;
 अ-परुष्टयुः काठ २७, ५; २८,
 १; क ४२, ५.
 अप...अरुधन् शौ १८, २,
 २७.
 अ-परुष्टयते तै ६, ६, ५, ४;
 अ-परुष्टयताम् तै ६, ६, ५, ३.
 अप-रुष्ट - अ-रुष्टः तै २, १, ४,
 ७^१; ८; २, ८, ४; ३, १, १;
 ६, ६, ५, ३; ४; काठ १०, ८^०;
 ९; ११, ६; २७, ५^१; २८,
 १^१; क ४२, ५^१; -रुष्टम् अ-काठ
 २७, ५, २८, १^१; अ-क ४२, ५;
 शौ ३, ३, ४; पै २, ७४, ४.
 [रुष्ट - ज्योक्]
 अ-परुष्टय काठ ३५, १८; क ४८,
 १६.
 अप-रुष्टय - अन्.
 अ-परुष्टयमान - नः तै २, २,
 ८, ५; ३, १, १; २.
 अप-रुष्टयमान - नः काठ १०,
 ९; ११, ६; ३७, ११.
 अ-परुष्ट^a - र्हा मै २, २,

१०; काठ १०, ९; -रुष्टः तै
 २, ३, १, १; मै २, २, १; काठ
 ११, ६.
 अ-परुष्ट^a - -धात् मै २, २,
 १०.
 अ-परुष्टक, का - का: मै २, २,
 १; ४, ४, २. [रुष्ट - अन्].
 अप-रुष्टय - अन्.
 अ-परुष्ट^a - रुष्टि मै ३, ९, २.
 अप-रुष्ट^a - पम् अ-तै ३, ५, ७,
 ३; अ-काठ २२, ८^१; ३५, १९;
 अ-क ३५, २^१; ४८, १७; शौ १२,
 ४, ९; पै १७, १६, ९.
 अपरेष्टुस् १अ-पर- द.
 ? अपरेष्टि^१ पै १६, १७, ९.
 अ-परि, पर्णि - -र्णः काठ २६, ३;
 क ४१, १; -र्णम् तै ६, ३, ३,
 ४; पै २, ७०, ५; १९, ३४,
 १६; -र्णा मै ४, १, १; काठ २६,
 ७; क ४१, ५.
 अप(प-रुष्ट)र्ण^a - -र्णः शौ ३, २८, १.
 अप-परिन्^१ - -र्वम् ऋ १४, (१७, ७),
 १९, ३.
 अप(प-रुष्ट)र्ण^a, अप...अर्णतु पै १९,
 ३१, ६^१.
 अ-पलाश^१ - -शः ऋ १०, २७, १४.

^a) तस. नञ्-स्वरः ।

^b) अत्रैकतरत्र यद् विकरण-स्वरस्तादवस्थेन प्रादर्शि
 तदपलक्षणत्वाच्चिन्त्यम् ।

^c) सपा. ०हृताः <> ०हृताः इति पामे. ।

^d) उप. परि/हृत्+क्तः प्र. ।

^e) यक. सपा. मै २, २, ९ निरुद्धः इति, निरुद्धम् इति
 च पामे. ।

^१) सपा. पै १७, ४०, ३ अवरुष्टमः इति पामे. ।

^२) गस. वृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३) ।

^३) गस. घजन्ते थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^४) गस. उकजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७) ।

^५) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^k) प्रास. अव्ययं पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २)

अथवा बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) स्यात्
 (तु. भा.) तत्फलभूतं विप. च विशेष्यगर्भं द्र. ।
 अपि वा बस. सतः क्विप्-द्र. ।

^१) पाठः? परा/इ > परेहि इति सुपठं ऊन्दो-
 ऽनुवृच्च द्र. (तु. शौ १०, १, २८ अथेहि इति पामे.) ।

^२) विप. ([अपकृष्टाऽऽतर्वबीजोपेता-] यमिनी- [गो-]) ।
 बस. वा प्रास. वा । उभयथाऽपि गत्यादौ स्वरे प्राप्ते
 (पा ६, २, १; २) उपसर्गादुत्तरस्य समासमात्रेऽन्तोदात्त-
 प्रकरणेऽस्य उंसं. द्र. (पा ६, २, १८७) ।

^३) अप...अर्णतु > शौ ४, ३, २ पुरेण...अर्णतु
 इति पामे. ।

अप/लिख्, अप...लिखात्, अप
(लिखात्) शौ १४, २, ६८; पै
१८, १३, ८.

अ-पलित- -ता: शौ १९, ६०, १.

अ-पलितंभावुक^१- -क: मै ४,
१, ९.

अप/लुप्, स्प्, अलुम्पति मै
१, ६, ५; अलुम्पते मै
१, ६, ४; अपलुम्पतु पै २, ८१,
२^b; ५, १४, १; १६, १४७,
१-८; १४८, १-८; १४९,
१-८; २०, ५९, २; अपलुम्पन्तु
पै १९, ३२, १८; अपलुम्पत
पै १९, ४५, १४; अलुम्पत्
मै १, ६, ५; अलुम्पन्^२ काठ
१२, १३; अलुम्पन्^३ काठ १२,
१३^२; २७, २^३; क ४२,
२^३.

अलुम्पत् पै ८, १५, १२.

अलुम्पते शौ ५, १७, ७; पै ९,
१५, ७.

अप-लुम्प^४ मै १, ६, ५.

अप/वच्, अपावोचत् पै २, २, ४^१.

अप-वक्तु- -क्तता ऋ १, २४,
८; मा ८, २३; का ९, ४, १;
तै १, ४, ४५, १; मै १, ३,

३९; काठ ४, १३; क ३, ११;

पै २, २, ४४^१; १९, ९, ११;

-क्तार: शौ ५, १५, १-११;

पै ८, ५, १-११.

अप-वाचन- अव^२:

अप-वत्- २अप- द्र.

अप/वद् > अप-वादि(न >) नी-
नी पै १९, २३, ८.

अप/वध्, अप...वध्यासम् मा
१, २६; का १, ९, ४; अप-
(वध्यासम्) मै १, १, १०;
४, १, १०; अपावधीत् ऋ १०,
१४६, ४; मा ५, ८^१; का ५,
२, ८^१; काठ २, ८^१; क २,
३^१; अपावधीत् मै ४, ३,
४; अपावधी: मै १, २, ७^१;
कौ १, ३५३; जै १, ३७, २;
अपावधीम् तै १, २, ११,
२^३.

अप/वप्, अपवपति^३ काठ १०,
५; अप...वपामि पै १७, ३८,
३^b; अपवप^४ ऋ ८, ९६, ९;

अपावपत् शौ ८, ८, ५; १९,

३६, ४; पै २, २७, ४; ९, ६,

८; ११, ७, ९; १६, २९, ५;

अपावपत् ऋ २, १४, ६; तै

३, ३, ७, ३^१; अपावप: ऋ १,
१३३, ४.

अप-वर्त्तु-, अप...वस् अप/वृ द्र.

अप/वस् (वधा.), > अप-वास^१-
-से शौ ३, ७, ७^२; पै ३, २,
६^२.

अप-वास्पमा(न >) ना^२- -ना पै
१३, ५, १६.

अप/वह् (वधा.), अपवहति काठ
३७, ११; अपावहत्^१ शौ २०,
१३०, १; अपवहे: पै ३, २५,
१३^m.

"अप-वाह^२- > अपवाह-

तुस् (:) तै ६, ६, ५, ४;
मै ३, २, ८.

अप/वा, अपवाति ऋ १, १६२,
१०; मा २५, ३३; का २७,
१३, २; तै ४, ६, ८, ४; मै ३,
१६, १; काठ ४६, ४.

अप-वात्- -वान् शौ १९, ५०,
४.

? अपवाचिराम^३ पै १६, २९, ९.

अप/विच्, अप...विनक्तु शौ १२,
३, १९; पै १७, ३७, ९; अपा-
विनक्तु^४ शौ ११, ३, ४; पै १६,
५३, ९.

^१) अ-नग्नंभावुक- इत्यत्रत्ये टि. द्र. ।

^२) अपलुम्पतु इति पाठः? ग्रन्थि. शोधः (तु. टि.
?अक्षौर: वलु. BKA. उपलुम्पतु इति शोधः) ।

^३) सपा. तै २, १, २, २ प्रायश्चित्तमैच्छन् इति पाठे. ।

^४) एकतरज पाठे. अपाकृतत् मै २, ५, २; अन्यत्र
सपा. तै २, १, २, २ प्रष्ट. अपाहन् इति पाठे. ।

^५) गस. शक्यार्थे णसुल् प्र. । कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^६) पाठे. यक. अध्ववोचत्, अधिवक्तता मा १६, ५
द्र. ।

^७) अव^० इति संकेतयमानः SI. विमृश्यः । सपा. मै
२, १, ११ अपहते इति पाठे. ।

^८) सपा. शौ १२, ३, २२ अपि...वपामि इति पाठे. ।

^१) वलु. GW. -पः इत्येवमुशान् चिन्त्यः प्रकरणे लोटः
प्रयोगस्य दर्शनात् ।

^२) गस. घञन्ते धाधादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^३) विप. (वधा-) । उप. <वधा> इति MW. ।

^४) तु. RW. । शिष्टं सस्थ. ?बहुलिमा टि. द्र. ।

^५) सपा. पै १७, २९, १७ संबर्ह इति, विवर्हः
इति च पाठे. ।

^६) अनपवाचना (शौ ८, ८, ९) इत्यस्य स्थाने
चादपवाचिराम इति दुःश्लेषा संहिता द्र. । यमु. छेदे चात्
इत्यस्य चाऽऽत् इत्याकारिका न्यवस्था भवित्री काप्यन्या
वेत्यादि सर्व भूरिविमशपेक्षमेव ।

^७) सपा. तै १, १, ५, २ विविनक्तु इति पाठे. ।

१ अ-पवित्र- -त्रम् मै ४, ५, ७.

२ अ-पवित्र- -त्रौ तै ६, ४, ६, ३.

३ अ-पवित्रपूत^{१०} -तः, -तम् मै ४, ५, ५.

अप-विद्ध- अप/व्यध् द्र.

अप/विशू > वेशि, अपवेशय > या
शौ २, २, २५; पै १६, ७८, ७.

अप/वी †अपवेति ऋ ५, ६१, १८;
१०, ४३, ३; शौ २०, १७, २.

अ-पवीरव^{११} -वान् ऋ १०, ६०, ३.

अप/वृ(आच्छादने), अप...वरत्
ऋ ६, ४५, २४; कौ २, १०१८;
जै ४, ९, ९; शौ २०, ७८, ३.

अप...वर्षथः^{१२} ऋ ८, ५, २१;

†अ(प>)पावृधि ऋ १, ७, ६;

२, २, ७; ४, ३१, १३; ७, २७,

२; ८, २३, २९; तै २, २, १२,

६; मै ४, १२, २; कौ २, ९७१; शौ

२०, ७०, १२; अप...वृधि ऋ १,

१०, ७; अपावृत्त ऋ ५, ४५, १.

†अपो...वृणुते^{१३} कौ १, ३०३;

२, १०१; जै १, ३२, १; ३,

१०, ३; †अपवृणोति^{१४} काठ १३,

३; अ(प>)पावृणु^{१५} का ४०,

१, १५; अपावृणोत् ऋ १, १३०,

३; ३, ४४, ५; ४, २८, १; १०,

१३९, ६; मै २, ५, ३१; †४, ९,

११; ११, २; काठ ९, १९†; १३,

३१; †अप...अवृणोत् ऋ ३,

३१, १२१; १०, १२०, ८; ८,

६३, ३; पै ६, १, ८; अप...

अवृणवत् ऋ २, ३४, १; अपावृणो:

ऋ २, ११, १८; अपावृणो: ऋ

८, १००, ६; अप...अवृणो: ऋ

१, ५१, १३; ९, ८६, २३; ४;

अप...अवृणो: ऋ १, १३२, ४.

†अप...ववार ऋ १, ३२, ११;

पै १३, ६, ११; अप...ववृथं ऋ

३, ४३, ७; अप...आवः^{१६} ऋ

१, ११३, १४; ३, ५, १; ७, ७५,

१; अप...वः ऋ १, १२१, ४;

अप...वः ऋ २, १४, ३;

†अपवृत्त ऋ ४, २, १६; ५५,

६; ५, २९, १२; मा १२, ६९;

का २१, ४, १९; तै २, ६, १२,

४; काठ १६, ११†; शौ १८, ३,

२१; अप...वृत्त ऋ ४, ५, ८;

†अपावः ऋ १, ११, ५; कौ २,

६०१; जै ३, ४८, १७; †अप...

वम्^{१७} ऋ १०, २८, ७.

अप-वर्तु^{१८} -र्ता ऋ ४, २०, ८.

अपा-वृत्- अन्^{१९}.

†अ(प>)पा-वृत्त^{२०} -तम् ऋ १,

५७, १; शौ २०, १५, १.

अ(प>)पा-वृत्ति^{२१} -तिम् ऋ ८,

६६, ३.

अप/वृज्, अपवृद्धे ऋ १०, ११७,

७; अपवृजात् शौ १०, ७, ४२;

अपवृद्धव^{२२} शौ ३, १२, ६; पै २०,

२२, ३; †अपावृक्^{२३} शौ १३,

^{१०} तस. नञ-स्वरः । ^{११} बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) इति । ^{१२} उप. तुस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

^{१३} सस्थ. पवीर-व-टि. द्र. ।

^{१४} लेटि सिन्धु-अटौ द्र. । वर्षप्रतिबन्धवशाद् इषश्च सिन्धवश्च पिहितद्वारतिरोधापितवस्तुवन्नैव दृष्टिपथ-मवतरयुः । तत्तिरोधापकस्य द्वारापिधानस्यैव सतस् तन्निरोधनस्याऽपवरणमाशंसितं भवति [तु. वें. PW. प्रभृ; वंत्त. सा. यन्मते अप इत्यस्य योग्यक्रियायाश्च योग्यकर्मणश्चाऽऽक्षेपेण 'मेधादपकृष्य' इति कृत्वा पृथगन्वयो भवति । वर्षथः (<√वृष्) इति क्तिप्. च सेचनार्थकस्य सतः इषः इत्येतैनैव कर्मणाऽन्वय इष्यते (न सिन्धुर् इत्येतैनापीत्यभिसन्धिः) । चिन्त्यं त्वेतन्मते भवति । आक्षेपबहुलत्वस्य स्वारस्यविघातकत्वा-व्यभिवाराद् द्वारा इत्यस्य द्विः सतः तु १ एतदिति कृत्वा व्याख्यानस्य समानप्रकरणान्तरसर्वस्वविरोधाच्च (तु. ऋ १, १२८, ६; ३, ५, १ प्रभृ) ।

^{१५} सपा. तैब्रा ३, १, ३, २ । ऋ ७, ८१, १ अपो(प+उ) ...व्ययति इति पाभे. ।

^{१६} अप, आ इति द्वयुपसृष्टं किं. संकतयमानः SI. चिन्त्यः । मुपा. वैपरीत्यदर्शनात् ।

^{१७} अपा^{१८} इति मुपा. स्वरः ? यनि. शोधः । छान्दसं दीर्घत्वम् ।

^{१९} छान्दसः आङ्-आगमः (तु. [वि/वृ 'आच्छादने' >] व्यावः, वि...आवः इति) ।

^{२०} सपा. ऋ ४, १, १५; १६, ६; १०, ४५, ११ प्रभृ. आपमे २, ११, ३० निववुः इति पाभे. ।

^{२१} अप...वः इति शोधः (तु. सस्थ. टि. ० इन्द्र) ।

^{२२} गस. तृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^{२३} कर्मणि कृतेऽनन्तरगतिस्वरः पूष. दीर्घत्वं च (पा ६, २, ४९; ३, १३७) ।

^{२४} गस. क्तिनि तादौ (पा ६, २, ५०) इत्युक्तः स्वरः ।

^{२५} सपा. माण्ड २, ११, १४ उपसेध इति, आपमे २, १५, ५ हिण्ड १, २७, ७ अपसेध इति च पाभे. ।

^{२६} छुडि प्रपु १ । अपावर्क् इति प्राप्ते गुणाभावे यनि. । सपा. पै १८, २१, ३ अपायुवन् इति पाभे. ।

२,९. अप-वृज्य- अन०. अप-वृत् > वृत्ति, अप-वृत्तयः क २,२३,७. अप-वृत्प्राणिमज्जह्य पै ५,१४,५ अप-वृत्च्, अप-वृत्तामि पै ७, २, ६; अप-वृत्तु पै ४,४,७. अप-वृत्, अप-वृत्त ऋ १०,१३०.१. अप-वृत्, अप-वृत्तः शौ ४, ८, २. अप-वृत्ता पै ५, १३, ६; १४, ३, १०. अप-वृत् > विष्, अप-वृत्तः मै ३,१६,३१; अप-वृत्त- ताम् ऋ ६, ७५, ४; मा २९, ४१; का ३१, २, ४; तै ४, ६, ६, २; काठ ४६, १; पै १५, १०, ४. अप-वृत्त- अन०. अप-वृत्, अप-वृत्तः क ७, ८१, १०; अप-वृत्तः शौ ६, ९१, ११.	अप-वृज्य- अन०. १अप-वृत्त- -तम् मै ४ २, १२. २अप-वृत्त- -तान् क १, ५१, ९, ५, ४२, ९; -तान् ऋ ५, ४०, ६; खि ३, २१, १; मा १७, ४७; का १८, ४, १५; कौ २, १२१०; शौ ३, २, ६; पै ३, ५, ६. अप-वृत्त > शात्ति, अप-वृत्तयः शौ १९, ३४, ३६. अप-वृत्त- -व्यः तै ६, ३, ३, ४; काठ २६ ५; क ४१, ३; -व्यम् तै ६, १, ९, २; काठ ६, ३; क ३, २. अप-वृत्त-शास्त्र, अप-वृत्तासुः मै ३ ८, ५, ६; ४, ५, ८; ६, ३. अप-वृत्त-शीर्ष- -र्षि, -र्षाणम् तै ५, ५, ४, ३. अप-वृत्त-पशु- -शवः तै ५, २, ९, ४. अप-वृत्त-पशु- -शवः काठ १२, २; -शुः	तै १, ७, १, ३; ६; २, ६, ६, ६, ८, २; ५, २, ६, ३; ९, ३; ४; ३, १, ४; ६, १, ९, २; ३, २, ५, ३; ४; ११, ५; ६, ३, ५, ४, ४; मै १, ८, ९; ३, २, ७; ४, ८०; ७, ७; ४, १, ११; काठ ८, ८; १०, ११; १२, १, २; ५; २०, ३, ४; ८; १०; २४, ४; ६; २६, २; २७, ६, २८, ३; २९, ३; ३०, ९; ३१, १, ३; ३५, १८; १९; क ७, ३; ३१, ५; ६; १०; १२; ३७, ५; ७; ४०, ५; ४२, ६; ४४, ३; ४५, ४; ४८, १६, १७. अप-वृत्त-ता- -ता पै १६, १४९, ८; -ताम् मै २, १, ८. अप-वृत्त-पशु- (हन् >) ष्नी- -ष्नी शौ १४, १, ६२. अप-वृत्त-शुच् (दीप्तौ) > शोशुच् > अप-वृत्त-शोशुच् -चत् ऋ ११, ९७, १; २-८; मा ३५, ६;
--	---	---

- अ) सपा. शौ २, ३२, २ अप-वृत्तामि इति पाठे ।
 ब) सपा. शौ १, ७, ७ अप-वृत्तु इति पाठे ।
 ग) मा. अप-वृत्तः < > सपा. पै ४, २, २ वीड्यस्व इति,
 काठ ३७, ९ तैत्रा २, ७, ८, १; १६, १ वीड्यस्व इति च पाठे ।
 द) सपा. ऋ ६, ७५, ४ अप-वृत्तताम् इति पाठे ।
 ए) पाठे. कौ १, ३०३ अप-वृत्तुते द्र. ।
 व) सपा. पै १९ १८, ७ अप-वृत्तताम् इति पाठे ।
 ङ) प्रास. अव्ययं पूरः प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) ।
 मै. संकेतिते स्थले कर्तृतया योगः कर्मतया वाऽपि
 क्रियाविशेषणतया वेत्यत्र भूयान् विमर्शोऽपि सावकाशः
 द्र. । क्रियाविशेषणतया इति चेदव्ययसीयेत तर्हि
 स्वरूपतः बस. इत्येव सुवचम् । तथात्वे स्थलान्तरीय-
 निगमान्तरैः संगतत्वसामान्यात् । कर्तृत्वकर्मत्वा-
 न्यतरपक्षे तस. इत्येव सुवचम् । तथात्वे प्राति.
 एतद् निगमान्तरीयात् प्राति. बस. इत्येवं व्याख्येयाद्
 भिन्नं वाच्यम् । एतत् सर्वं यस्थ. सुधीभिः सुधी-
 विषयीक्रियेत ।
 ह) बस. पूरः प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । नापू. समान-

- स्वरं किञ्चिद्-भिन्नार्थयोगं प्राति. वस्तुतो भेदेन प्रदर्शनाहं
 न वेत्यत्र नापू. टि. द्र. स्वयं च विविग्निभर विवेच्यम् ।
 १) धा. *चातने वृत्तिः (तु. Eng. ✓shoot [गमने]) ।
 २) तु. ✓शात् (हिंसायाम्) । पाप्र. तु < ✓शात्
 (पा ७, ३, ४२) ।
 ३) सपा. पै ११, ३, ३ अप-वृत्तसाधय इति पाठे ।
 ४) बस. (पावा २, २, २४) पूरः प्रकृतिस्वरम् ।
 ५) तस. नञ्-स्वरः ।
 ६) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।
 ७) सपा. अप-वृत्तः स्यात् > तै ५, ५, ७, १ पशुन् व्यर्थ-
 येत् इति पाठे ।
 ८) भावे तलन्ते लिट्-स्वरः (पा ६, १, १९३) ।
 ९) तु. टि. अ-वेवृष्नी- ।
 १०) गस. शत्रन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या । वा. अध्वम् इति
 कर्मपदमनेनान्वितं द्र. (तु. सस्थ. आ-वृत्त-दीप्तौ) >
 आ-वृत्त-शुग्नि- । अत्र सा. कल्पद्वयं भवति । प्रथमे कल्पे
 तावद् अप इति कप्र. नः (द्वि३) इत्येतदभिसंबद्धो भवति
 तद्धीनमाख्यातं च सकर्मकत्वे सति छटि साऽट्के तिपि

२१; का ३५, ४, २०; २१; शौ
४, ३३, १; २-८; पै ४, २९,
१; २-८.
अप/शुष्, अपशुष्बति शौ ६,
१३९, ४.
अप-शुष्क, क्का^१ - क्का, -क्का: तै
२, १, ४, ८.
?अ-पश्चा-दग्धु-ग्धा शौ १९, ५५,
५^१; पै २०, ४१, ९.

‡अ-पश्चा-दध्वन्^० - ध्वने^१ कौ १,
३५२; २, ७९०; जै १, ३७, १.
अ-पश्चा(त>)द्-दध्वन्^० - ध्वने^१
ऋ ६, ४२, १; -ध्वा मै ३, ९,
४^{२०}; १.
‡अप/इनथ्, अप-अथिष्टन ऋ
९, १०१, १; कौ १, ५४५; २,
४७; जै १, ५६, १; ३, ५, ६.
अ-पश्यु^० - श्या: ऋ १, १४८, ५.

अ-पश्यत्^१ - श्यत्वे तै ७, ५, १२, १;
काठ ४५, ३; -श्यन् ऋ १०,
१३५, ३; -श्यन्त: तै ३, २,
२, १.
?अ-पश्यमान^१ - न: पै ७, १९, ७.
अप/श्रि
अप-श्रयु^१ - य: शौ १५, ३, ८.
अप-श्रित^१ - त: ऋ १ (१, ८४,
१४); ५, ६१, १९; ८, २४, ३०;

रूपम् (तु उ. मा ३५, ६) । अथोत्तरे कल्पे सगति-
कमुक्तपूर्वमेवाऽऽख्यातमकर्मकत्वेनाऽन्वितं भवति ।
उभयत्र अधम् इति च कर्तृपदम् । अथापीह सा.
आ...शुशुभिध इत्युत्तरे क्रिप. ✓शुच(दीप्तौ) इत्य-
स्माच् शोकाऽर्थकतयाऽभिसंमतात् प्रथमाद् धा. दीप्त्य-
र्थकं सन्तमपरं धा. विवेचयिषति । तदेतत् सर्वं
चिन्त्यं भवति । अग्निर्कर्तृकऽऽशोचनाऽपशोचनक्रिययो-
र्द्विषयीभावेनाऽभिन्नप्रतियोगिकयोः सतो रयेश्च अधस्य
चोपस्थाप्यमानत्वप्रतिमानाद् अपाऽऽङोः उपसर्गयोर्
भिन्नाधीन्योक्तवचनमत्कारसमर्पणे श्रुतिस्वारस्यस्योपपन्न-
तरत्वादिति यावत् । एस्थि. पराभिमतस्य भिन्न-
धातूपकल्पनस्य च प्रथमे वाक्ये अध- इत्येतत्कर्तृत्वस्य
च क्रिप. सङ्मकत्वाऽकर्मकत्वान्यतरत्वं प्रत्योदासी-
न्यस्य च समानं वैयर्थ्यं द्र. । ननु यदुक्तं सा.
नः इति द्विः इति अप इति च कप्र. तद्युक्त इति
चाहेति, तन्न । भाष्ये नः इति षः इत्येवम् उक्त-
त्वाद् अप इत्यस्य गतित्वेन प्रदर्शनाच्चेति । सत्यं,
वचसैवमेव तत्र भवति तात्पर्यतस्त्वन्यथेति । तत् तु
कथमिति । अप इत्यस्य गतित्वे पर्यवसन्ने सति तद-
र्थस्याऽऽख्यातमात्रानुरञ्जकत्वे चरितार्थत्व-स्वाभावाद्
'अस्मत्तो निर्गाय' इत्याकारकस्य पञ्चमीस्थेन सना.
योगतः प्रवर्तयितुमिष्ट्यमाणस्य व्यख्यानस्य नितान्त-
मन्याय्यत्वे सत्यप्यस्मत् प्रस्तावितचोद्यप्रकारत एव
सूपलम्भत् (तु. उ. नः = अस्मान् इति स्पष्टं
भाषमाणः) । अथाऽन्ततो यच्च म. अनुस्रयमाणं
लेटि रूपम् इत्याकारकं कल्पान्तरमाह, तदप्यसत् ।
ऋगङ्गतया व्याख्याया कथंचित् सिध्यत्यपि
निघाताभावे (तु. सा.) तदभीष्टे यजुरङ्गतामात्रेण व्याख्याने
तदनुपपत्तेरिति दिक् ।

^१ विप. (लोक-, विश्-) । गस. अनन्तरगति-स्वरः
(पा ६, २, ४९) । पूष. निन्दायामिति ।

^२ सपा. ?^०दग्धा [तु. सा.] <>^०द्-दध्वा (आपश्रौ
७, २८, २ माश्रौ १, ८, ६, २२ अप्राय २, ७ अध १९,
५५ प्रसृ. च [तु. BW. RW]) इति पाभे. । यत्तु
पपा. अपश्चा । दग्धऽअन्नस्य (तु. शंपा.) इति प्रादक्षि-
तदसत्, अन्नस्य इत्यस्य कर्मभूतस्य पदस्य नितान्तपा-
र्थक्यस्याऽनिवार्यत्वात् (तु. पाभे. मै ३, ९, ४) ।

^३ विप. (नृ-, अस्मद्- [मै.]) । तस. नञ्-स्वरः ।
एकतरत्र उप. पश्चा इति पूष. भवति (तु. [सरूपे] ऋ १,
१२३, ५ प्रसृ.) । अन्यतरत्र पश्चात् इति । वस्तुत एनयोर्-
भेदः । उप. ✓दध् गतौ [तु. निघ २, १४] + वनिप् प्र. ।

^४ सपा. ^०दध्वने <>^०द्-दध्वने (तैत्रा ३, ७, १०, ६
आपश्रौ १४, १९, २ च) इति पाभे. ।

^५ तस. उप. पाप्र. ✓दध्+तः प्र. (पा ३, १, १३७)
अचकौ (पा ६, २, १५७) इत्यत्र श-प्रत्ययस्यापि उचं.
अन्तोदात्तत्वं द्र. । अथवा स्वतन्त्रात् सतः ✓पश् इत्यतः
कौरि वा भवि वा कृत्यः प्र. । नञ्-पूर्वेत्वे च पूर्वे
कल्पे कृत्योकीयोऽन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) । उत्तरे च
कल्पे तावद् बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) इति
विविक् ।

^६ तस. नञ्-स्वरः ।

^७ शोधः अप/बाध् > ?अपवाधत् टि. द्र. ।

^८ नाप. (उपधान-[नभा. तक्रिया]) । उप. अधि-
कारणे अच् प्र. याथादि-स्वरश्च । W. उप-श्रयु- इति
शोधुकः (तु. कौउ.) । सपा. कौउ १, ५ उपश्रीः इति,
शाआ ३, ५ ?अपरश्च यः इति च पाभे. ।

^९ सस्व. कृते तु. टि. अप-शुष्क- ।

-तम् ऋ ११, ८४, १४;
(५, ६१, १९); मै २, १३, ६;
काठ ३९, १२; कौ २, २६४; जै
३, २२, ११; शौ २०, ४१, २;
-तौ शौ ६, १२७, २६.

१अपस- २, ३अपस- ✓*अप द.
अप-सं ✓विश्वः अपसंविशस्व^१ पै
१६, ७८, ७.

†अप-सं ✓वृत् > वर्ति, अप...संव-
र्तयति ऋ १०, १७२, ४; कौ
१, ४५१; जै १, ४७, ५; शौ
१९, १२, १.

¶अप-सत्य^२ -त्यम् क ३५, २;
-त्या३म् काठ २२, ८०.

अप ✓सद्वच्, †अप...सद्विचम^४,
अप(सद्विचम)^५ मा ३८, २०; का
३८, ५, ३; मै ४, १, १०.

अप ✓सह, अप...सहताम् पै ४, ८,

१-१३.

१अप-साहस्- -†हान् ऋ ९,
१०५, ६; कौ २, ९६३.

अप ✓साध् > साधि, अप...साधय
पै ११, ३, ३६.

अप ✓सिध्, अपसेधति शौ २०,
१३५, १३०; अपसेधन्ति शौ ५,
१९, ९; अप...सेधसि शौ ६,
८१, १११; पै १२, १७, १;
अपसेधामि शौ ८, २ ११; पै
१६, ४, १; अपसेधतु खिसा २९,
८; अप...सेधतु ऋ १०, ३६, ४;
पै ७, ५, ७; अपसेधन्तु ऋ १०,
१००, ८; †अपसेध ऋ ६, ४७,
२९; मा २९, ५५; का ३१, २,
१२; तै ४, ६, ६, ७; मै ३, १६, ३;
काठ ४६, १; शौ ६, १२६, १;
२११; पै १५, ११, ९; २०,

३११; अप...सेध ऋ ८, ६०,
२०; १०, २५, ७; अप...सेध
ऋ ८ ७९, ९१; †अप...सेध
ऋ १०, ९८, १२; मै ४, ११, २;
काठ २, १५; अप...सेधतम् मै
४, १४, ६; शौ ४, २५,
४१; पै ४, ३४, ६; अप
(सेधतम्) शौ ४, २५, ४०; पै
४, ३४, ६; अपसेधत ऋ १८,
१८, १०; १०, १७५, २१; खि ५,
२१, ३०; कौ १, २९७; जै १, ४४,
७; †अप(सेधत)ऋ ८, १८, १०;
१०, १७५, १०; कौ १, २९७;
जै १, ४४, ७; अप...असेधत्
ऋ ६, ४७, २१; अप...असेधः
ऋ ५, ३१, ७.

अपसेधिर; अपसेधिम खिसा २९,
९; अपसेधम् पै १९, १, १०.

१) सपा. पै १, १०, २ अपाकृतौ इति पाभे. १.

२) सपा. शौ ९, २, २५ अभिसंविशस्व इति पाभे. १.

३) विप. (अग्नि-) । मलो. बस. १.

४) अचेष्टा३अपसत्या३म् इत्येवं मूलतः सति पाठे
प्लुतेः प्रथमाया उपर्यु आद्यकारस्य स्थाने सु इत्येव-
माकारो श्रेषः द्र. १.

५) तु. माश १४, ३, १, १९ यतो वाक्यद्वयस्य मिथ्या-
ऽऽभासमिव गृहीतवन्तौ उ. म. च द्वेः इति ह्रस्वः
इति च द्वि१ सती प्र१ इति कृत्वा अप (=अग-
च्छु) इति च अन्युव्रत- इति देवतापरमिति च व्याचक्षते
तद् विमर्शितं द्र. १. सपा. १सद्विचम, अप(१सद्विचम)
माश १४, ३, १, १९ तैआ ४, ११, ४ च <> ऋ ५, २०, २
अप(१सद्विचम) इति सद्विचरे इति च पाभे. १.

१) गस. क्वस्वन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १२) ।
सहस्- इति पपा. । हे इन्दो! कंचिद् (=अपि सर्वम्) अदेव-
मग्निणम् आ-साहान् (भव [तु. नाप्. ऋक्]) बाधश् (च) परि
(-साहान् भव) द्रयुं (च) यनि. (भव) इति वाक्यत्रयात्मकः
वा. द्र. [तु. क ८, ४५, ४० यत्र अप इति परि इति
च नि. यक. भिन्नि, जडि > ही इत्येते क्रिप. उपसृजन्तौ
विज्ञपयेतां यथा प्रकृतेऽपि तौ ति. च आ इति च

क्रियार्थप्रधानं साहान् इति पदमुपसृज्युरिति
(अस्मत् इति पं. च वारणार्थेऽस्तवचना द्र. [पा १,
४, २७]) । यद्वै नि. कप्र. एव स्युः यक. द्रयुम्,
बाधः, अस्मत् इत्येभिः पदैर्युक्ताः [तु. सस्थ.
? १अ(साहस्- > -हान्), १अपरि. साहस्- > -हान्
(यत्रापि वैतु. PW. प्रभृ. भिन्नप्रकारकस्य वा. आलो-
चनम्); वैतु. वं. सा. साहान् इति चाध्याहृतऽऽख्यातां-
ऽशं क्रिप. (=अप [युयोधि- =अपगमय]) इति च (नितान्तमर-
चिरा सती तदीयाऽवान्तरवाक्यकृतिराकरतः द्र.) ।

१) पाभे. शौ १९, ३४, ३ अप...शातय द्र. १.

२) सपा. आश २, १, ४ अपबाधताम् इति पाभे. १.

३) सपा. तैआ २, ४, १, ६ आश्रौ २, १२, ३ प्रभृ. सेधति
इति पाभे. १. ४) पाभे. ऋ ६, ४७, ३० अपप्रोध द्र. १.

५) सपा. ऋ २, ३३, ३ रुपसो युयोधि इति विभे. १.

६) वैतु. सा. अप + इतुः (< ✓ ह) इति । नितरा
चिन्त्यं स्वेतत् । इतुः इत्यस्याऽनिहतस्य सतः क्रिप.
एतदित्यस्य वचसः संस्कारक्युतिमात्रत्वे सति मपु२ इति
कृत्वा व्याख्यानप्रकृतेः साहसमात्राऽनतिरिक्तत्वादिति ।
इतुः इति तसि-प्रत्ययान्तं द्र. १.

७) सपा. पै ४, ३४, ७ परा (सेधतम्) इति पाभे. १.

अप-सिध्य^१ शौ ८, २, ७.
 अप-सेधत्- धर क १, ३५,
 १०; ९, ८२, २; ११०, १२४;
 मा ३४, २६†; का ३३, १,
 २०†; काठ ३८, १२४^१; कौ
 २, ६६८†; जै ३, ५५,
 ९†; पै १०, १, १२४.
 अप✓सू (प्रेरणे), अप...सुवे काठ
 ३८, १३; अप...सुवामि शौ
 ६, ११९, ३६; अप...सुव
 ऋ १०, ३७, ४; मा ३५, ११; का
 ३५, ४, १०; अप (सुव) क १०,
 ३७, ४; मा ३५, ११^{१०}; का ३५,
 ४, १०^{१०}; पै १७, २५, ७.
 अप...साविषत् ऋ १०, १००,
 ८; अप (साविषत्) पै २०, १७,
 ९.
 अप✓सू, अप...सारत् ऋ ४, ३०,
 १०.
 अप✓सृज्, अपसृजामि पै १६, १३०,
 ३४.
 अप✓स्कन्द, > स्कन्दि, अपस्कन्दयत्
 पै २, २४, १; ४; अपस्कन्दयन्तु
 पै २, २४, २; ३; ५.

अप-स्कन्द- -न्देन पै २, २४, ५.
 अप-स्कन्दय पै २, ७०, १.
 अप✓स्कम्भ > अप-स्कम्भ^१-
 -म्भस्य शौ ४, ६, ४; पै ५, ८, ३;
 ११, २, ४.
 अपस्तम- ✓^१अप् > २अप्- द.
 अप✓स्था, > तिष्ठ, अपतिष्ठात् पै
 १३, ९, १२; अप...तिष्ठन्तु पै
 १, ९४, ३; अप...अतिष्ठन् ऋ
 १०, १२४, ८.
 अपस्थातम् ऋ १०, १०६, २;
 †अपस्थात् > ता ऋ ८, २०, १;
 कौ १, ४०१; जै १, ४५, ३.
 अप...अस्थुः^१ क ८, ४८, ११.
 †अप-तस्थिवत्^१- -स्थुषः ऋ ९, १९,
 ६; कौ २, १११; जै ३, ११, ७.
 अ-स्थापन- > अपस्थापन-
 भेषज- -जम् पै १, ५८, ४.
 †अपस्थाम^१ पै २०, ४८, १०.
 अप✓स्पृ, †अपस्पृण्वते^१ ऋ ८, २,
 ५; जै ४, १६, ६; †अपास्पृणुत
 काठ २४, १; क ३७, २.
 अप-स्पृश- अन्.
 †अप✓स्फुर, अपस्फुरीः क ६, ६१,

१४; मै ४, ११, २; काठ १७,
 १८; ३०, ३; क ४६, ६.
 अप✓स्फाय > स्फा
 अप-स्फान- -नस्य पै १, ५८, १.
 अप✓स्फुर
 †अप-स्फुर^१- -स्फुरम् ऋ ८, ६९,
 १०; शौ २०, १२, ७. [स्फुर-
 अन्^१].
 †अप-स्फु(र >) रा^१- -रा मै २,
 ६, ५; ४, ३, ८; काठ १५, ४.
 [र- अन्^१].
 †अप-स्फुर(त >) न्ती^१- -न्ती पै
 १४, ३, १.
 १-४अपस्य^१, ✓अपस्य, १अपस्या-
 २अपस्या-, अपस्यु, स्यु-
 ✓^१अप् द.
 अप✓हन्, > जह्वन्, †अपहते
 पै २, ४, २, ४, ५, ३, १; ३, २, ९,
 ५; ५, ३, ४, ७; ७, ५, २, ६,
 १, १, ५; मै २, १, ११^{१०}; ५, ५;
 ६, ८, ९; ३, ६, २; ६; ४, ३,
 ४, ८, ३; काठ १०, ९, १०^१; १३;
 २; ३; ६, ७; १४, ६; १९, ३,
 ११; २२, १; २३, ४^१; ३१, ११;

*) सपा. पै १६, ३, ७ उपजित्य इति पाभे.।

१०) पाभे. ४अपदुहन् शौ १, २८, १ द.।

१०) अप-सेधम् इति मुपा. ? यनि. शोधः।

१०) पाभे. अपधित्सामि द.।

१०) एकतरत्र अपो(प-उ) इति समुदितो निपातः द.।

१०) सपा. शौ १, १८, २ निः (साविष्क्. < ✓सू 'प्रेरणे')
 इति पाभे.।

१०) सपा. शौ १०, ५, २३ पै २०, २६, ७ पाठ १, ३, १४
 प्रहिणोमि इति पाभे.।

१०) गस. घञन्ते याथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४)।

१०) वें. 'अपतिष्ठन्तु' इति यदाह तद् यथा-धातुस्थिति-
 वचः। यत्तु 'अपगच्छन्तु' इति वें. च सा. चाहतुस् तत्
 तात्पर्यप्राप्त्यपेक्षिताऽनुषङ्गपरं वचः द.।

१०) गस. क्वस्वन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)।

वैप १-४४

१०) °स्थात् इति शोधः (तु. सपा. ऋ ८, २०, १)।

१०) प्रपु३ झञ् आदेशः उलं. (पा ३, ४, ७८)। चिद्-
 अन्तोदात्तः (तु. MGS. ४६० टि. ४)। यत् सा.
 पक्षान्तरे अप इत्यस्य धात्वर्थानुवादकत्वम् आह
 तदक्षोदक्षमतयोर्भेदं श्रुतिस्वारस्येतरत्वात्।

१०) विप. (सोम-)। गस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या।

१०) विप. (धेनु-)। गस. इगुपधलक्षणः कः प्र. (पा ३,
 १, १३५) याथादि-स्वरश्च।

१०) अनपस्फुरन्ती इति शोधः (तु. शौ १२,
 १, ४५)।

१०) सकृत् पाभे. अपवपति द.।

१०) सपा. मै २, २, १० विहते इति पाभे.।

१०) सपा. मै ३, १, ४ व्यास्थत् इति पाभे.।

१०) सपा. मै ३, ६, ७ प्रहरति इति पाभे.।

३४, १२; क ३०, १^१; ३१,
१; ३६, १^१; ४७, ११;
॥अप...हन्ते तै २, १, १०,
३; २, ५, १; ॥अपहन्ति तै २,
१, २, ८; १०, १; ३; २, २,
२; ७, ५; ६, ४, १; ६, ३^०;
५, १, ३, ४; ८, ६; १०, २;
२, १, ५; ३, २; ७, ४^१; ५^१;
१०, १^१; ६, २, १, ६^०; ४, ५, ९,
२; ६, ३, २; मै २, ५, ९; ३, १,
९; २, ६; ७, ४; ८, ७; ९, ७; ४,
१, १३^०; ३, ४^१; ८, ५^१; काठ
१०, ४; ५; ११, ५^{१०}; १३, ७;
१२, ३; २०, ५; २५, ४^१; ८;
३१, १; ३; ७; ८; ९^१; १०; ३४, ५;
क ३०, १; ३१, ७; ३९, १;
४०, १; ४७, १; ३; ८^१; ९;
१०^१; शौ ९, ५, ७; ११;
शुपै १६, ९७, ८; ९; ॥अपहन्ति
तै २, ६, ६, ३; ६, २, १, ६;
मै २, १, ५^१; काठ ११, ५;
अप...हन्तुः^१ क ६, ६०, ६^१;
अपहन्ति मै २, १, ५^१; अपहन्ति
मा १८, ५२; का २०, ३, २; तै
४, ७, १३, १; मै २, १२, ३;
काठ १८, १५; क २९, ४; पै ३,
३८, ६; ॥अप...हन्तुः^१ कौ २,

२०, ५; जै ३, १८, १२; अपहन्महे^१
काठ ३८, १३; अपहन्मः शौ १,
१८, ३; ८, ६, ४; पै १६, ७९, ४;
अपहन्ममि शौ ८, २, १२; ६, ५;
पै १६, ४, २; ७९, २; ५; ८१, ५;
अप...हन् क १०, १८, २,
[१-३]; अप...हन्तु तै ४, १,
४, ४; ५, १, ५, ९; अप...
हनाथ शौ १४, १, ५९; पै १८,
६, ७; अपहन्तु शौ २, ३, ६;
६, १३४, १^१, ८ ७, १४; १२, ३,
१४; पै ५, ३७, २; १६, १३, ४;
९७, ७; १५०, २; १७, ३७, ४;
१९, ५०, ४; अप(हन्तु) पै १९,
५०, ५; अप...जहि क १, ४२,
२, ९४, ९; ९, ४, ३; ११३, ८;
६१, २८; मा १, १७; ११,
४७; का १, ६, १; १२, ४,
११; तै १, १, ७, १; ३, ५, ८,
१^१; मै १, १, ८; २, ७, ५;
४, १, ८; काठ १, ७; ९; १६,
४; २५, ४; ३१, ६; ८; क १,
७; ९; ३९, १; ४७, ६; ८; ॥कौ
१, ४७९; २, १२८; ३९९;
५४४; ॥जै १, ५०, ३; ३, १३,
४; ३१, १९; ४२, १०; ॥अप...
जहि क २, ८, ७; ६३, २८;

कौ २, ५१४, जै ३, ४१, १०;
॥अप(जहि) क १०, १५२, ५^१;
तै ३, ५, ८, १; ९, २; शौ १,
२१, ४^१; पै २, ८८, ५^१; ॥अप...
हन्तु क १, १३२, ६; १०, ४०,
१३; मा ८, ५३; का ९, ६,
५; शौ १४, २, ६; पै
१८, ७, ६; ७; अग (हन्तु) पै
१८, ७, ७; (अप) हन्तु क १,
१३२, ६; मा ८, ५३; का ९, ६, ५;
अपहन्तु क [७, १०४, ७] १०,
७६, ४१; शौ १२, २, ४७;
पै १७, ३४, ८; ॥अप...
हन्तु > ता क ९, १०१, १३; कौ
१, ५५३; २, ७१६; ज १, ५६, ९;
३, १२, ८; ४, २६, १; ॥अप...हन्तु
तै २, ५, ३, १; ५, १, १०, २,
मै २, १, ११^१; ३, १, ९; ४, १;
१३; ३, ४; काठ ८, ५; १०,
९^१; १३, ७; क ७, १; ॥अप...हन्तु
मै २, ५, ५^१; अपाहन्तु क ३,
३३, ६; ॥मै २, ५, ९; ४, १,
९; १०; ८, ५; ॥काठ १०, ५;
२७, ३; ३१, ७; ८; ॥क ४२, ३;
४७, ७; ८; अपाहन्ताम्, अपा-
हन्ताम् ॥मै २, ५, ९; ॥अप...
हन्ताम् मै २, १, ५; ॥अप...हन्तु

१) पांमे. अपहन्ते काठ १९, ३ द्र. ।

२) पांमे. अपहन्ते काठ २३, ४ द्र. ।

३) सपा. काठ ३१, १० हन्ति इति पांमे. ।

४) सपा. मै ४, १, १० काठ ३१, ८ हन्ति इति पांमे. ।

५) तु. टि. अपहन्ति मै २, १, ५ ।

६) सकृत् सपा. तैत्रा ३, २, ९, ५ क ३१, १ निर्भजति इति पांमे. ।

७) एकतरत्र समुच्चयार्थस्य च इत्यस्य लोपे सति एव इत्यस्याञ्चधारणार्थं प्रयोगे भवतीति कृत्वा तिङो निघाता-

ऽभावे गतिर्निहतः (पा ८, १, २८; ६२; ७१); वैट्ट. सपा. काठ [११, ५ गद्र.] यत्र स्वरसामग्रीसामान्येऽपि गतौ स्वरो न तिङीति कृत्वाऽपि शाखाभेदेन वा केनापि प्रकारान्तरेण वा प्रवृत्तिभेदो व्यवस्था-सापेक्षः द्र. ।

८) सपा. अप...हन्तुः < > अप...हन्तुः इति पांमे. ।

९) इह अपं गतीतरतयाऽभिप्रयन् GW. नित्यः ।

१०) पांमे. अपमृजमहे द्र. ।

११) सपा. पै ५, ३३, ४ अवहन्तु इति पांमे. ।

१२) सपा. क १०, १५२, ५ शौ १, २२, ४ अप, वधम् इति पांमे. ।

तै १, ५, ४, १; २, ४, २,
२; ६, २, १, ६^a; मै १, ४, १०;
३, २, ६^a; ३, ५; ७; काठ १०,
१०; २२, ७; ११; २४, ८; क
३१, ७^a; ३५, १; ५; ३८, १;
शौ ११, ७; १९^b; ॥अपाध्न
मै २, ५, २; ४, ५, ७; काठ
११, ५; १२, १०; ३२, ७; क
३०, ८; ॥अपाध्न तै २, १,
२, २; मै २, ५, २; ४, ५, ७;
॥अपघ्नीत मै ३, ९, १; ॥अप-
हनीत तै ३, २, ९, ५.

अप...जघान ऋ ४, १८, ९.

†अप-घ्नन्- घ्नन् ऋ ८, ४३,
२६७; २७, १७; १६१, २५^०;
६३, २४; २९, ९६, २३; ॥मै
३, १, ३^d; ४, १२, ३; काठ ३९,
१५७; कौ १, ४९२; ५१०^०; २,
५६३^०; ५८७; ६३६; जै १,
५१, ६, ५२, १४^०; ३, ४४, ९^०;
४८, ३; ५१, २७; -घ्नन्तः ऋ १९,
१३, ९ (३९, ६); ४१, १७; ६३,
५; २६७; कौ १, ४९१७; २,
२४२७; ५४५; १०५१७; जै
१, ५१, ५७; ३, २१, ७७; ४३, १;
-घ्नन्तम् ऋ ८, ४३, २३७.

†अप-जङ्घनत्- नत् ऋ ९, ४९,
५; कौ २, ७८९.

अप-ह- रोगमृत्युभय^०.

अप-हत, ता- नतः तै १, १, ९, १^३;
२; -तम्^० मा १, ९; १६; का
१, ३, ६; ५, ७; मै ४, १, ६; काठ
१, ५; ३१, ४; क १, ५; ४७, ४;
शौ १०, ७, ४०७; पै १७, ११,
१७; -ता काठ १, ५; ३१, ४;
क १, ५; ४७, ४; -ताः मा २,
२९; का २, ७, १; -॥ते मै २,
५, २.

॥अप-हति- स्यै तै २, २, २, ४;
५, ७, २; ११, ७; ६, ४, ४; ६,
२; ३, ४, १, १; ५, १, ३, ३; ४;
५, ९; २, २, ३; ४, ६, २; ३; ६,
१, ४, ६; ८, ३; ११, ३; ४; २,
१, ६; १०, १; ३, २, २; ७, २;
८, १, २; ९, ४; १०, ३; ४, २,
६; १०, ३; ६, ३, १, २; मै १,
४, १०; ३, १, ९^६; २, ५^h; ६^h;
३, ५; ७; ७, ९; ८, ७; ९, ७^३;
१०, १; ४, १, २; ३; ४^३; ५; ६^३;
७-९; १२^३; ३, ४; ८, ५^३;
काठ ८, ५^h; १३, १२; १९,
३^३; १०; २०, ५; १३; २१, ८;

२२, ७; ११; २४, ४; ८; २५, १;
४; ९^६; २६, १; ८; २७, ५^३;
२८, ४; २९, ८^३; ३१, २; ३^३; ४^३;
६; ७; १०; क ७, १^h; ३०,
१^३; ८; ३१, ७; ३५, १; ५; ३७,
५; ३८, १; ४; ३९, १; ४०, २^६;
४; ४१, ६; ४२, ५^३; ४३, ४; ४७,
२; ३^३; ४^३; ५-७; १०.

॥अप-हृत्य तै ६, १, १, २; ३, २,
१; ७, ४, २, १^३; ९; मै २, १, २;
५, ७-९; ३, ४, ६; ४, १, ८;
काठ १३, ३; २२, १३; ३१, ६;
क ४७, ६.

॥अप-हन्तोस् (:) मै ४, ८, २.

अप/हा (गतौ), अप...हासते^m ऋ
१०, १२७, ३.

अप...जिहीते ऋ ७, ७१, १.

†अप...अहासत ऋ ९, ७३,
६; पै ६, ११, ३; अपहास्थाः शौ
१८, ३, ७३.

अप/ह, > ऋ, अप...भरताम् ऋ
१०, ५९, १८-१०.]

अप...जभारⁿ ऋ ४, २७, २.

॥अप...हरेत काठ २४, ६^०; क
३७, ७; ॥अपहरेयुः काठ ३४, ३^३;
अप... (अ)हृष्ट^p पै १९, २०, १५;

^a) पाभे. अन्तरदधत काठ २०, ५ द. ।

^b) सपा. पै १६, १५४, ९ उपाजयन् इति पाभे. ।

^c) एकतरत्र अप इत्युत्सर्गश्रुतेः अपघ्नन् इत्यतः
वाच्यस्तस्याऽध्याहारः ।

^d) सपा. काठ १९, २ क २९, ८ उद्धृत्वा इति पाभे. ।

^e) पाभे. पुरापूतम् टि. द. ।

^f) गस. क्लिञ्जन्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ५०) ।

^g) सपा. काठ १९, १० क ३०, ८ अभिभूत्यै इति
पाभे. ।

^h) रुभ्रसाम् अपहत्यै > सपा. मै १, ६, ४ अभिजित्यै
इति पाभे. ।

ⁱ) पाभे. अन्तरद-हित्यै काठ २०, ५ द. ।

^j) एकतरत्र रुक्षसाम् अपहत्यै > सपा. तैत्रा ३, ३, ४, ३
यज्ञस्य संतत्यै इति पाभे. ।

^k) सपा. मै ३, ८, ८ ध्वरायै, अन्तुरित्यै इति पाभे. ।

^l) रुक्षसाम् अपहत्यै > सपा. मै ४, ६, २ अरिक्त्वत्वाय
इति पाभे. ।

^m) ...हासमहि इति पठन् GW. विमृश्यः ।

ⁿ) अभ्यामचुत्वं ज्ञापकं भवति यथेह मूलतः ✓ह
इति कण्ठ्यादिर्भवति ✓भृ(बधा.) इत्य् ओष्ठ्यादिश्च
न भवतीति (तु. पामवा ८, २, ३२) ।

^o) उप...हरेत इति पाठः ? यनि. शोधः (तु. सपा.
क ३७, ७ आपत्रौ १०, २६, १६ [तु. O.]) ।

^p) छिन्नि प्रपु १ सिन्-लोपाऽभावः उंसः (पा ८, २, २७) ।

॥अप-हृत- -तम् काठ ११, २^४.
 ॥अप-हृत्य^४ काठ १२, १०.
 अप/हनु, ॥अपहनुते तै १, ५, ४,
 २; अपहनुवे ऋ १, १३८, ४;
 ॥अपहनुवीत काठ ३७, १४.
 अप/ह्ने, अपह्नयताम् पै १९, १८, ७०.
 ? अपा पै २०, १९, ६.
 १अ-पाक^४ -कः ऋ ६, ११, ४^{१०}; मा
 २०, ४४^१; का २२, ४, ९; मै ३,
 ११, १; छ, १४, १५^{११}; काठ
 ३८, ६; -कम् खि ५, ७, १, १०;
 मै ४, १३, २; काठ १५, १३;
 -काः ऋ १, ११०, २; -!के^{१०}
 ऋ ६, १२, २.
 १अपाक-चक्षस्^४ -क्षसः ऋ ८,

७५, ७; तै २, ६, ११, २; मै
 ४, ११, ६; काठ ७, १७.
 २अपा(SS)कु- अपा(प/अ)च्,ञच्
 द.
 अपा(प-आ)/कु, अप...आकुषि ऋ
 ३, १६, ५; १०, १४२, १; शौ
 १, २, २^१; अप...आकृतम् ऋ
 ६, ५९, ८.
 ॥अपाकरोति तै २, ५, ५, ५;
 मै ४, १, १^१; काठ ३०, १०;
 क ४६, ८; ॥अपाकुर्वीत मै ४,
 २, ७; ॥अपाकुर्यात् मै २, २,
 १३; ॥अपाकुर्यात् मै ४, २,
 १२.
 ॥अपा-कर्तोस्(:)^४ मै १, ४, ५;

काठ ३१, १५.
 अपा-कृत- -तम् तै ६, ४, ११,
 ४^१; -ताः काठ ३५, १७; क
 ४८, १५; -तौ पै १, १०, २^१.
 अपा-कृति^४ - तिम ऋ ८, ४७, २.
 ॥अपा-कु(त्य>)त्या^१ - त्या मै
 ४, २, १२.
 अपा(प/अ)च्, ञच्, १अप...अच,
 १अप (अच) ऋ ९, १७, ५४;
 कौ २, ४५६; जै ३, ३४,
 १४.
 २अपा(SS)कु^४ -
 अपाका ऋ १, १२९, १^१.
 अपाकात्^० ऋ ८, २, ३५.
 अपा(प-अ)च्, ञच्^४ - पाक^४ ऋ ३,

४) सपा, मै २, २, ७ नश्येत् इति पाभे.।

५) सपा, तै २, ४, १२, १ यश्चेशसं कृत्वा इति, मै
 २, ४, १ आह्राय इति च पाभे.।

६) पाभे. अपभ्यये शौ ६, ११, १ द.।

७) तस. नञ्-स्वरः। उप. पाकुं- इति विप. (तद्विजवचन
 ऐदपर्यं द्र.)। यत्तु MW. तदुपजीव्याश्चेहाऽन्यथादर्शना
 भवन्तो यत्र यत्रास्य श्रुतयो भवन्ति, तत्र तत्रैतत् २अपा-
 (SS)कु- इत्येतदेवेति प्रतिपन्ना भवन्ति तन्न। तथात्वे
 हि सति उपाकु, पराकु- इत्यादिवद् अन्तोदात्तस्याऽनि-
 वार्यत्वेन प्राप्तत्वात्। अत्र यदुक्तप्रकारतो द्वे भिन्नस्वरे
 प्राति. एवाऽभ्युपेये भवतः (तु. GG.)। यदपि मा २०, ४४
 इत्यत्र उ. च म. च बस. इत्याहुः, तद् निस्तत्त्वम्।
 नञ्सुभ्याम् (पा ६, २, १७२) इत्यन्तोदात्तस्य तथात्वे
 दुर्वोरत्वप्रसङ्गादिति यावत्।

८) स्व(सु-अ)पाक- इति मतम् (वैतु. पपा. सु। अ^०
 इति)। पाभे. पै २, ७४, १ भवत् द.।

९) यथेह उ. च म. च सौवरं तत्त्वमप्रतिपन्नौ भवतस्तथा
 नापू. टि. गतार्थं द.।

१०) विप. (अनल्प-तेजस्-अग्नि-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्।
 यद्वा तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)। उप. पाक-चक्षस्- इति
 बस.। अस्य प्राति. विषयेऽपि १अ-पाक- इत्यत्रत्ये टि.
 संकेतितः १अपा(SS)कु- इत्यत्रत्ये टि. च गतार्थो मतभेदः
 पक्षप्रतिपक्षसमान्यायक्य चोद्यपरिहारविवेकः द.। उपाकु-

चक्षस्- इत्यपि तन्तापेक्षतया चेह कश्चित् सूक्ष्मो विवेको
 भूयोऽन्वेष्यो येनात्र पू. २अपा(SS)कु- इति न भवति
 १अपाक- इत्येव च भवतीति सुतरां विशदीभवेत्।

११) गस. तोसुनि प्र. अनन्तरगति-स्वरे प्रथमो ग.
 निहन्यते (पा ६, २, ५०; ८, १, ७०)।

१२) पाभे. अपक्रियमाणा द.।

१३) पाभे. अपप्रतिशौ शौ ६, १२७, २ द.।

१४) गस. उप. कितन् प्र.। स्वरस्य कृते तु. टि.
 अपा-कर्तोस्(:)।

१५) गस. कर्मणि क्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या।

१६) गस. घञन्ते थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४)।

१७) नापू. किवि. भाविनि सति (=द्वि. वा तृ. वा
 सप्त. वाऽर्थे [न तु पं.]) सुप्प्रतिरूपकः (पाप्र.
 अन्यत्र परामर्शसौकर्याय चित्त्वविशिष्टः उंसं. [५,
 ३, ३६]) आ प्र. तत्-स्वरश्च (तु. उत्तरा, पश्चा, मध्या)।

१८) नापू. दिशा एपू. किवि. भाविनि सति [=द्वि.
 च (?वैतु. पाप्र. प्र. इति) तृ. च (वैतु. पाप्र. परामर्शा-
 ऽभावः) पं. च सप्त. चार्थे सुप्प्रतिरूपकः आतिः प्र. उंसं.
 (पा ५, ३, ३४ [तु. अधरात्, उत्तरात्, पश्चात्; वैतु.
 पाप्र. निपातनमात्रसंकेतः])।

१९) गस. क्विवन्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ३, २, ५९;
 ६, २, ५२)।

२०) न. द्वि१ सत् वा. किवि. द्र.। पाप्र. देशद्विस्तरमात्र

५३,११; ८, १४, १५, १६, १७; १०,
५; १०, ४४, ७; खि ५, १२ ४;
१७, १-४; मा ६, ३६; का ६,
८, ७; तै १, ४, १, २; ६, ४,
४, ३; मै १, ३, ४; ४, ५, ७;
काठ ३, १०; ३२, १; क २, १७;
†कौ १, २७९; २, ५८१; †जै १,
२९, ५; ३, ४७, ७; शौ २०,
९४, ७†; १२० १†; १२८, ४;
१३४, १-६; -पाङ् क १,
१६४, ३८; मं १, ५, ४; ११;
शौ ९, १५, १६†; पै १६, ६९,
७†; -पाचः ऋ १०, १३१, १;
॥काठ ८, ४; ११, ४; ॥क ६, ९;
शौ २०, १२५, १†; पै १२, १६,
८†; -पाञ्चः काठ ४०, १०†^b;
शौ ५, ३, २†^b; पै ५, ४, २†^b;
७, ८, ७; -पाञ्चम् शौ ३, ३,
६; पै २, ७४, ६; -पाञ्चौ शौ ७,
७३, ४; पै १३, १३, १.
†अपाची- -चीः क ५, ४८,
२; -चीम् ऋ १०, ६७, ५; मै
४, १२, ५; काठ ९, १९; शौ
१८, ३, ३०; २०, ९१, ५; पै

४, १७, ५†^a; ६, २२, १५;
१६.
†अपाक्-तुसः(ः)^० शौ ८, ४,
१९; पै १६, १०, १०.
अपाक्-तात्^१ क १७, १०४,
१९^०(१०, ८७, २१)].
अपाचीन^२- -नम् ऋ ७, ७८,
३; शौ ६, ९१, १^b; -ने ऋ ७,
६, ४.
अपाच्य^३- -च्याः क ८, २८,
३.
अपा(प/अ)ञ्, अपाज पै ९, ११, ४;
अप...अज ऋ १, ४२, ३;
†अप...आजत् ऋ १०, ६८,
५; शौ २०, १६, ५†; ॥अपाजन्
मै १, ६, ३.
†अपा(प-अ)जत्- -जन् ऋ १०,
३, १; कौ २, ८९६; जै ४, १३, ९
अपा(प-आ)त्मान^४- -त्मा, -त्मानम्
तै ५, ५, ८, ३.
अ-पाद्^५- -पात् ऋ १, ३२, ७; १५२,
३; ४, १, ११; ६, ५९, ६; मा
३३, ९३†; मै ४, ५, २१†; कौ १,
२८१†; जै १, २९, ९†; शौ

९, १५, २३†; १०, ८, २१; पै
१३, ६, ७†; १६, ६९, १२†;
१०२, ८; पै १९, १९, ४; -पादः
ऋ १०, ९९, ४; -†पादम् ऋ ३,
३०, ८; ५, ३२, ८; मा १८, ६९;
का २०, ५, २.
अ-पादक^६- -काय तै ७, ५, १२, १;
काठ ४५, ३.
॥अपा(प-आ)✓धा, अप...आद-
ध्यात् मै १, ६, १३^२.
?अपाध्वम्^७ पै १९, ५२, २.
अपा(प/अ)न्, अपानति शौ ११,
६, १४; पै १६, २२, ४; ॥अपानत्
मै १, ९, ३; ॥अपानत् मै १,
९, ६.
॥अपानिति काठ २९, ६; क
४५, ७; ॥अपानीत् काठ ९,
११; ॥अपान्यात् तै ५, ५, ५,
३; काठ २९, ६†; क ४५,
७.
अपा(प-आ)न्^८- -नः मा १८,
२; २२, ३३; का १९, २, २; २४,
२०, १; ॥तै ११, ३, १०,
१; ७, ९, १; २, १, १, २; ३;

सप्त. पं. प्रथ. चाऽर्थे अस्तातिः तस्य च लुक् (पा ५, ३,
२७; ३०) ।

^a) सपा. आपश्चौ ६, १९, १ अत्राङ् इति पाभे. ।

^b) सपा. ऋ १०, १२८, ६ प्रत्यञ्चः इति पाभे. ।

^c) सपा. तैआ ६, १२, १ अवाचीम् इति पाभे. ।

^d) सपा. ऋ १, १९१, १५ पुराचीः इति पाभे. ।

^e) तसिः प्र. (पावा ५, ४, ४८) तत्-स्वरश्च । सपा.
अपाक्तुस <> अपाक्तात् इति पाभे. ।

^f) पाप्र. अस्तातिः प्र. एव विषये तात्तिल् प्र. (तु.
पा ४, ४, १४२ उउ; ५, ४, ४१) च तस्य लुकोऽभावश्च
उसं. (पा ५, ३, २७; ३० [तु. प्राक्-तात्]) ।

^g) स्वार्थे ख > ईनः प्र. (पा ५, ४, ८) तत्स्वरश्च ।

^h) सपा. पै १९, १८, ७ प्रतीचीनम् इति

पाभे. ।

^१) विप. (तद्- [वरुणादि-देव-]) । यः प्र. उसं.
(पा ४, २, १०१) तत्स्वरश्च (तु. G.W. प्रष्टः; वैतु. वं.
सा. < अपाची- इति ?) ।

^२) वैतु. सा. उद्...आजत् इत्याह तद् विमृश्यम् ।

^३) विप. (अग्नि- यद्- [जन-]) । बस. पूष. प्रकृति-
स्वरम् (पा ६, २, १) ।

^४) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. कृते तु.
टि. एक-पाद्- ।

^५) तु. टि. अचर्मक- ।

^६) उपाध्वम् इति शोधः स्यात् (तु. मूको.) ।

^७) नाप. । गस. उप. कर्तरि णः प्र. उसं. (पावा ३,
१, १४०) तत्स्वरश्च (वैतु. भा. तै १, १, ६, १;

५, २, ४; ३, ४, १, ४; ५, ४, ७,
१, १; १०, २; ५, ३, ४, २; ५, ५,
२; ६, ३, १, ५; ११, २; ४, ६,
३; ७, १, १, १; ३, ३, १; १२, १, ५;
५, १, ३; मै १, २, १७; २, ११,
२; १३, ४, ४; ६, ३; १४,
५, ५; ६, ३; काठ ३, ७; ११,
२; १३, १०; १८, ७; १९, ११;
२१, १; ११; १२; २२, ८; २३,
१; २६, १; २७, २; ३; ३१,
६; ३४, ६; ८; ३५, ५; ३७,
१; १५; ४०, ५; ४३, २; १६
२, १४; २८, ७; ३१, १; ३५,
२; ७; ४०, ४; ४२, २; ३;
४७, ६; ४८, ६; शौ २, २८,
३; ५, ३०, १५; ७, ५५, ३; ४;
११, ६, १३; १२, ६, ३; १५,
१६, १-७; १६, ४, ३; १८,
२, २६; ४६; १९, ५१, १; पै
१, १२, ४; २, २९, ४; ६, ५, १०;
९, १४, ५; १६, २२, ३; १४, १, ३;
२०, १०, ६; ७; ५३, ९; -नम्
मा १४, ८; १७; का १५, २,
२; ५, १; तै १, १, ७, १; २, ५,
७, ५; ३, १, ८, १; २, १०, २;
३, ५, १; ४, ३, ४, ३; ६, २, ४,
१, ३; ७, १; १५, २, १०, ६;

३, ६, २; ५, ५, ३; ६, ५, ५,
३; १; ७, ५, १९, २; म १, ३,
२; २, ८, २; ३; ८; १३, ३;
१३, २, ४; १४, १, ७; ७, ७;
काठ ३, १०; १७, १; ३; ७;
२१, ३; २७, २; ३; ३१, ५;
३७, १७; ३९, ८; ४५, १५;
क २, १७; २५, १०; २६, २; ६;
१३, १, ८; १४, २; १५, ७;
५; शौ १०, २, १३; १९, २७,
६; पै २, ८०, १; १०, ७, ६;
१२, ४; १३, ९, १३; १६, ६०,
७; -नस्य तै ६, ४, ६, ३; मै
३, १०, ३; -ना: तै ४, ६, ५,
३; मै १, ५, १४; १५; काठ
१२, २; शौ ६, १०, ४, १;
८, १, १; ११, ३, २९; १५,
१५, २; पै १६, १, १; १७,
२९, १६; १९, ४९, १४; -नात्
मै २, १३, ३; काठ ३९, ८;
-नात् पै ९, २०, ७; १०, १२,
१०; -नाय मा १३, १९; २४;
१४, १२; १४; १५, ५८;
६४; २२, २३; २३, १८; का
१४, २, ४; १०; १५, ४, २; ३;
१६, ७, १; १; २४, ९, १; २५,
५, १; तै १, १, ६, १०; ४, ३,

१०; ३, २, ३, १; ५, ८, १०;
९, २०; ४, २, ९, १; ३, ६, १;
४, १, ३०; ३, ३०; ६, १; १५,
५, ५, ४; ७, १, १९, १, ४, २१,
१; ५, १३, १०; मै १०, १, ७;
३, ५; ३५; २, ७, १६; ८,
८; १४; ३, १२, ९; २०; ४,
१, ७; काठ १, ६०; ४, १०; १७,
७; १०; २७, २०; ३१, ५०; ३७,
१७०; ३९, ३; ४०, ३, ५; ४१,
१०; ४४, १०; ४५, १०; ५१, ३;
क १, ६; ३, १; २६, ६; १;
४२, २; ४७, ५; शौ ६, ४१, २;
१९, ४५, ६-१०; पै १५, ४,
६-१०; १९, ११, २६; -नने तै
६, ३, १, ५; मै १, ९, ६; काठ २६,
१; क ४०, ४; -नेन मा २५, २;
का २७, २, १; तै १, ७, २, १, २;
५, ५, ५, ३; मै ३, १५, २; ४,
५, ६; क ६, १; शौ १३,
३, ४; -नै: काठ ७, ११. [न-
अभि, १ प्राण].
अपान-वृत्ति-दा: मा १७, १५;
का १८, १, १५; तै ४, ६, १, ५;
५, ४, ५, ३; मै २, १०, १; १३,
१६; ३, ३, ६; काठ १७, १७;
२१, ७; ३९, ९; क २८, १.

७, १ प्रश्न] घञन्ते थाथादि-स्वरः इति? । उप. अनु-
इति हस्वाच्चकमिति यत् तै. पपा. प्रादक्षि (तु. उद्-अनु-
[व्यानु->] वि-अनु- [छ. तैप्रा ३, १४] इति) तत्तत्रत्यः
प्रकारः १; वैतु. मा. पपा. आनु- इति सार्वत्रिकः
प्रकारः । यत्तु वाच. उप. <आ/नी इत्याह तत्
विमृश्यम् ।

*) सपा. काठ २७, १ प्राणः इति, मै ४, ५, ५ प्राणम्
इति च पाठे ।

*) सकृत् सपा. तै ६, ४, ५, ४ मै ४, ५, ५ प्राणम् इति,
सकृच् च तै ६, ४, ५, ४ प्राणान् इति च पाठे ।

०) सपा. मै २, १३, ३ तैप्रा १, ५, ७, १ आपश्चौ १६,
१२, ३ चक्षुः इति पाठे ।

१) =सपा. आपश्चौ ६, २५, १० । मा १७, ७१ का १८,
६, ७ काठ ७, ३ प्रश्न. व्यानुः इति पाठे ।

२) पाठे. उदानाय मा १, २० द. ।

३) सपा. आपश्चौ १२, १८, १० । मा ७, २७ का ९,
१, १ माश ४, ५, ६, १ उदानाय इति पाठे ।

४) सपा. शौ ५, ४, ७ व्यानुय इति पाठे ।

५) विप. (अग्नि-)। उस. उप. √दा(दान)+विच् प्र.
कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

अपान-दुह ^१ - -धृक् त ७, ५, १९, २; काठ ४५, १५.	अ-पापकाश(न>)नी ^१ - -नी ^१ पै १४, २, ८.	३; क ४४, ३.
अपान-पा ^२ - -पा: मा २०, ३४; का २२, ३, ३; तै ३, २, १०, २.	अ-पापकाशि(न>)नी ^२ - -नी ^१ मा १६, २; का १७, १, २; तै ४, ५, १, १; मै २, ९, २; काठ १७, ११; क २७, १.	अपायिन्- अपे(प✓इ) द. अपार(प✓क [गतौ]), †अप... कण्वन्ति क्र ९, १०, ६; कौ २, ४७४; जै ३, ३५, ९; अप... कणुत क्र ५, ४५, ६; अप... कणो: क्र ९, १०, २, ८.
अपा(प-अ)नत् ^३ - -नत्: ^{१०} मै १, ६, १; शौ ६, ३१, २; २०, ४८, ५; -नत् ^१ मै ४, ७, ७॥; -नत् शौ ११, ६, ८; पै १६, २१, ७.	अ-पापत ^१ - -ता: प १३, १२, ५.	अ-पा, रा ^३ - -र: ऋ ५, ८७, ६; ८, ६, २६; -रम् क्र ४, १७, ८; तै ७, ५, ३, २॥; काठ ३३, ५॥; कौ १, ३३५†; †ज १, ३५, ४; ४, ११, १; पै १६, ५२, ३; -राम् क्र ३, ३०, ९; -रै क्र ३, १, १४; ३०, ५; ४, ४२, ६; ९, ६८, ३; -रिण क्र १०, ४४, १; शौ २०, ९४, १.
अपानती ^४ - -ती ^१ ऋ १०, १८९, २; मा ३, ७; का ३, १, ७; तै १, ५, ३, १; काठ ७, १३ ^५ ; क ६, ४; कौ २, ७२७; ३, ५, ५; जै २, ६, ४; ३, ५९, १९; पै १९, ४५, १२; -ती: तै ५, ३, ६, २.	अ-पापविद्ध ^३ - -द्धम् मा ४०, ८; का ४०, १, ८.	†अ-पा(ल>)ला ^१ - -लाम् ^५ ऋ ८, ९१, ७; शौ १४, १, ४१; पै ४, २६, ७.
अपा(प-अ)न्य मै ४, ७, ७; काठ २७, ३ ^६ ; क ६, १ ^६ ; ४२, ३ ^६ .	अ-पा(प>)पा- -पा खिपा ३१, १० ^५ .	
?अपानम् पै ८, ९, ७ ^६ .	अ-पापमंभविष्णु ^४ - -ष्णव: मै ३, ६, ८.	
	अपा-मार्ग ^५ - अप✓मृज् द.	
	अपा(प-आ)✓मे>मि ^५	
	अपा-मिस्व ^५ - -त्यम् मै १, १०, २; काठ ९, ५.	
	अपा(प-आ)✓यम् (यमने) >	
	अपा-यति - -ति: काठ २८,	

^१) उप्त. उप. दृह + कृप् प्र. । कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । पदान्ते घृत्वं भृत्वरूच (पा ८, २, ३२; ३७) ।

^२) विजन्तम् । सस्व. नापू. द्र. ।

^३) शत्रन्ते अन्तोदात्ते शसायजादिविभक्तिरुदात्ता (पा ६, १, १७३) ।

^४) इह तसिः प्र. इति कृत्वा अपान-तुः इत्येवमवग्रहे सति 'अग्नेः प्राणाऽनाभ्यां सूर्योऽर्णवेऽन्तश्चरति' इत्यन्वयस्य सुशक्तवेऽपि यनि. एवाऽऽदरो बाह्वृचमूलसंवादनौचित्यात् पपा. तथात्वाच्च (तु. संटि.) । एरिथ. अपि शाखाद्वयीयौ वा. अन्योऽन्यतो नितरां विविक्तौ भवत इति यथायथमाकरत एवाऽनुसन्धेयमिति दिक् ।

^५) सपा. °नत्:<>°नत्ती (माश २, १, ४, २९ काश १, १, ४, २६ च) इति पाभे. ।

^६) °पा° इति स्वरः ? यनि. शोभः ।

^७) स्त्रियां ङीप् प्र. स चोदात्तः (पा ४, १, ६; ६, १, १७३) ।

^८) आख्यातिकं रूपमिति मन्वानः SI. चिन्त्यः ।

^९) अ+पान- (आप. <✓पा 'रक्षणे')>-नम् इति मतम् (तु. सस्थ. टि. व्यथते) । वा. किवि. द्र. ।

^१) सपा. °काशनी<>°काशिनी इति पाभे. ।

^२) विप. (रुद्र-तनूः) । तस. नञ्-स्वरः । उप. पाप-+✓काश+ताच्छीलिकः णिनिः प्र. ।

^३) तस. उप. ✓पत् (बधा.) > पापत् + कर्तरि अच् प्र. । वा. प्र३ सत् साध्याः इत्येतदीयं विप. द्र. ।

^४) तस. नञ्-स्वरः । उप. तृप्त. ।

^५) पाभे. ३पाक->पाका(क-अ)रु->-रोः टि. द्र. ।

^६) सस्व. कृते तु. टि. अ-क्षोभुक- । उप. <उप्त. पामायद्र.]-✓भू (बधा.) + खिष्णुच् प्र. ।

^७) अप✓मे > मि इत्यत्रत्यं टि. द्र. ।

^८) =(आहरणीय-तुल्यमूल्य-वस्तु-तु. टि. २अरस्ति-)] । यदेतत् प्राति. =अप-मिस्व- इतीव प्रत्यपादि (तु. MW. SBW.), तत् प्रकरण-संगतस्य मध्यस्थस्य आढः सदर्थाऽग्रहनिदानमित्युपेक्षम् ।

^९) पाभे. अपगूर्तिः मै ४, ६, ८ द्र.

^{१०}) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^{११}) =अत्रि-दुहितृ- । बस. उप. नाप. (पालक-) ।

^{१२}) =सपा. जैमि १, २२१ आपमं १, १, ९ काट २५, ९ माट १, ६, ११ । बाट १४, १ ?अबालाम् इति पाभे. ।

अपावः अप✓वृ (आच्छादने) द्र
?अपावकीय पै १५, १७, ८.
?अपाव(न>)री^१ - -रीः पै १,
८९, ३.

अपा(प-आ)✓वृत्त > अपा-वृत्त-
-क्ताः ऋ ८, ८०, ८.

अपा(प-आ)✓वृत्त > वर्ति, अपा-
वर्तन्त मे १, ९, ८१^२.
॥अपावर्तयेत्^३ काठ ३५, १७;
१८^४; क ४८, १५; १६^५.

॥अपा-वृत्त^६ - -त्तः मै ३, ९, २.
अपा-वृत्त्य शौ १२, २, ३४; पै १७,
३३, ५.

अपा-वृत्त-, अपा-वृत्ति- अप✓वृ
(आच्छादन) द्र.

॥?अ-पाव्य^७ - -व्यानाम् काठ ३० ९.
॥अपाव्य-स्व- -स्वम् काठ ३०,
९.

अपाष्टि- अयस्^८.
१अपाष्टि^९ - -ष्ठात् शौ ४, ६, ५; मै ५,
८, ४; ११, २, ४. [°ष्ठ- सत°].

†अपाष्टि-वत्^{१०} - -वत् ऋ १०, ८५,
३४; शौ १४, १, २९; पै १८, ३, ८.
२अपाष्टि^{११} - > आपाष्टि^{१२} - -ष्ठेः मै
३, ४, ६१.

†अपा(प✓अ)स् (भुवि), अप^{१३}...
अस्मि^{१४} ऋ १०, ८३, ५; शौ ४,
३२, ५; पै ४, ३२, ५.

†अपा(प✓अ)स् (क्षपणे), अपास्यति
ते ६, ३, ९, २१; अप^{१५}...अस्यतु

पै १९, २९, १; अपास्य ऋ ३,
२४, १; मा ९, ३७; का ११, १, ३;
जै ४, २५, १; अप^{१६}...अस्य ऋ
६, ५१, १३; कौ १, १०५; जै
१, ११, ९.

॥अ(प>)पा-सङ्ग^{१७} - -ङ्गः काठ २५,
२; क ३८, ५.

॥अपा(प-आ)✓ह, अपाहरन्ति,
अपाहरत्, काठ ३४, ३.

अपि ऋ १, १६४, ६; २, ५, ८;
३४, १०; ३, ११, २१; ५९,
४; ६, ४७, १३; १०, १४, ६;
१३१, ७^१; ३८, ६; ५, ३१, ९; ४६,
७; ६, ५९, ९; ७, १६, ८; १८, ६;
३१, ५; ३८, ३^२; ८, १९, ८^३; ४४,

१) पाठः? वनिवन्तस्य प्राति. ओषधीनां विप. सतः
स्त्री. वा. सं३ स्यादिति संभाव्येत ।

२) सपा. काठ ९, १५ पुनरावर्तन्त इति पाभे. ।

३) सपा. तैत्रा ३, ७, १, ६ अपाकुर्यात् इति पाभे. ।

४) प्रास. उप. कर्तरि वतः प्र. । पूष. अपाऽऽङोः
अव्य. सतोः समस्तीमावे सास्व. भवति, स एव चेद
क्षिप्यते (पा ६, १, २२३; २, २) ।

५) अवग्रहः? प्रकृत्या श्रुतावेव व्यु. द्वैधदर्शनात् ।
तथा हि । अपाव्यानाम् अपूतपावनत्ववचनात् तावत्
अप+पाव्य-(<✓पू) इति संकेतो गृह्येत । तेन
च पावकाऽन्तरेणाऽपाव्यत्वे सति स्वतः पूतत्वे च तात्पर्यं
स्यात् (तु. भा. [तैत्रा.]) । अथाऽनुपदमेवाऽऽव्याऽपजय-
वचनाद् 'अपगतम् आव्यम् (<आव्य- यद्.) एभ्यः'
इति कृत्वा संकेताऽन्तरं च गृह्येत । वस. आव्या-
ऽपकारकत्वे च तात्पर्यं स्यात् । अथ सा. [तैत्रा.] ?अव्य-
इति उप. इत्याह । तदेवं पूष. च उप. चोभयत्राऽपि
भूयान् विमर्शः साऽत्रसरः द्र. ।

१) नाप. (शल्य-पुङ्गव- इति PW. GW. प्रभृ.;
विषोपादान- इति सा. [शौ.]; ऋजीष- इति वै. सा.
[ऋ.]) । व्यु. ? अप✓ऋषु + थः प्र. थायीयस्वरश्च
(पा ६, २, १४४) । नेप्र. *अपाष्टि- > यनि.
इति कृत्वा रेफ-लोपः (तु. टि. अयोपाष्टि-, ऋष्टि-
। <✓ऋषु; वैतु. सा. प्रभृ. अपष्टि- [पा ८, ३, १७])

इत्यतोऽपसंकेत्यमाना इव सन्तः यनि. <अ(प>)पा
✓स्था इति प्रतिपादुकाः) ।

२) विप. (एतद्- [वधू-वस्त्र-]) । स्वरस्य कृते तु. टि.
आदित्य-वत्- ।

३) =ऋषि-विशेष- ।

४) अपत्येऽर्थे इन् प्र. (पा ४, १, ९५) ।

५) तु. GW.; वैतु. वै. सा. च अपपरैतः इति योगं
वदन्तो चोदयो भवत ऐकपथे द्वैस्वर्याऽनुपयोगात्,
तद्वैपरीत्येन यनि. नाशार्थं तात्पर्यात् प्रकरणे संगतत्वात् ।

६) विप. ([अपगत-सङ्ग-] विष्णु-) । वस. ।

७) संभावनायां समुच्चये वा कप्र. (तु. ऋ १, ९८,
१; ३, ५९, ३; ७, १८, ३ प्रभृ. यत्र प्रकरणसाम्ये
सत्यनुपसृष्ट एव ✓अस[भुवि] इति श्रूयते; वैतु.
GW. प्रभृ. अपि...स्याम इत्येवं योजुकाः सन्तद्विवन्त्याः
न ह्याराधको देवतायाः सुमतावात्मनोऽन्तर्भावं वष्टि,
किन्तु हि तस्या विषयभावमिति) ।

८) अन्ववसर्गे कप्र. 'स्तुथैतैव' इत्यर्थः (वैतु. सा. समु-
च्चय इति; PW. प्रभृ. अपि...अस्तु इति च) ।

९) 'यतस्त्वं रयीणां राजाऽतः संभाव्यते यथा त्वयि
साधवः क्षेमास्तः स्युः' इत्येवं वा. सांभावनिकः कप्र. ।
नाउ. ✓अस(भुवि) > सन्ति इत्यत्र यच्च-परे सत्यपि
(पा ८, ३, ८७) ष्त्वाऽभावोऽप्यत्र लिङ्गं स्यात् वैतु. GW.
अपिसन्ति इति ।

२४^a; ४५, १९; ५६, ४; ११, १;
९७, १२; १०, २, ३^b; १९,
४^c; ५; ४४, ४; ७१, ५^d; ६०;
७७, ७^e; ८६, ४; ९५, १८; १०४,
१०; १६७, ४; खि १, ११, ४;
६; १२, ३; २, १, ९^f; १०, ५, ३,
८, ४; १०^g, १; ३; १७^h, ४, ५ⁱ; ४,
४, ३; ५, १४; ११, १३; ५, ७, ३, ३;
७, १, १; खिसा २, ९; †मा १२,
५०; २०, ५२; २३, ५०^j; का
२२, ५, ६^k; २५, ९, ६^l; †ते १,

१, ७, २^m; १४, ३ⁿ; ४, ४६, २^o;
५, १०, ४^p; ७, १, २; १३,
५^q; २, ४, १२, २; ६, ३, १; ७,
१; १२, ६^r; ३, ४, ३, १; ५, १,
५, ५; २, ५, ६^s; ३, १२, १;
७, ९, १; ६, १, ६, ६; ९, ६; २, ४, ४;
३, ३, २; ५, ६, ३; ७, ३; ८,
२; ४; ६, २, १^t; ८, २; ११, ४;
७, १, ६, १; २, १०, ४^u;
†मै १, १, ८^v; २, १५^w; ६,
९; १०, २^x; १५; २०; २,

१, ४; ७^y; ८-१०; २, १;
२; ४; ५^z; ३, १^{aa}; ७^{bb}; ५,
७; ३, ४, ४^{cc}; ५; ७, ९; १०; ९,
१; ५; ७^{dd}; १०; १; ४; ४, १,
८^{ee}; ३, ६; ४, १०; †१०, २;
१२, ५^{ff}; १३, ८^{gg}; १०^h;
१४, १२ⁱⁱ; †काठ १, ७^{jj}; २,
१५^{kk}; ७, ८; ११; १२^{ll}; ८,
१; १६^{mm}; २, ४ⁿⁿ; १०, ७; ११^{oo};
११, ५^{pp}; ६; १०; १२, १; १; ४;
५^{qq}; १२, १३; २१, १२^{rr}; २२,

*) सांभावनिकः कप्र. (वैतु. PW. प्रभृ. अपि...स्याम इति) ।

७) 'दुर्गमत्वेन प्रसिद्धमपि सन्तम्' इत्येवं देवानां पथोऽपयुक्तेनापि सता पदार्थेन विशेषणार्थको यद्वा भिन्नक्रमः सन् द्वितीयपादगतस्य पदार्थस्य संभावनया विशेषणाऽर्थकः कप्र. । यत्तु सा. (शौ १२, ५९, ३), GW. च अपिः ग. इति कृत्वा 'पथोऽप्यागमनम्' गमयार्थ-चक्रतुस्तन्मन्दम् । पथो गत्यागतिविषयत्वे सति प्रवेश-विषयत्वाऽभावात् तद्गमकाऽपिगमनार्थयोगाऽयोग्यत्वात् । न हि लोकः पन्थानं प्रविशति, किन्तु हिं गच्छति वा-ऽगच्छति वेत्यभिसंधिः । एस्थि. यत् PW. WI. MW. च अङ्गं पृथग् मर्यादार्थकं कप्र. मन्यमाना इव अपि...अगमन् इत्येकोपपद्यते किप. आहुस् तन्नितरां मन्दायताम् । पथो मर्यादीभावेन समाप्तशक्तित्वे सति कर्मान्तराऽभावात् सकर्मकस्य अपि/गम् इत्यस्य साक्षात्-क्षत्वाऽऽनैरिति यावत् ।

८) यच्छब्देन प्रसह्य प्रत्युपस्थापितस्य तच्छब्द-वाच्यस्य संभावनविषयत्वेन युक्ततरत्वात् कप्र. (तु. WI. शौ ६, ७७, २); वैतु. PW. अपि...हुवे इति) ।

९) सा. अन्वर्थे गतित्वमपि विकल्पेनाऽऽह, तद्विमर्श-सापेक्षमिव भवति ।

१०) तु. सा.; वैतु. PW. प्रभृ. अपि...अस्ति इति गतित्वपक्षपातिनः । 'यो ज्ञानं त्यक्तवानस्ति, तस्य ज्ञानेऽभागात् स्वतः सिद्धा सती तस्य वाच्यप्य-भागात् प्रयोज्येत्' इत्यर्थः सामुच्चयनिकं कप्र. आकाङ्क्षेदिति कृत्वा यनि. उपपन्नतरत्वं द्र. ।

वैप१-४५

अपि च भाग-शब्दस्य साक्षात् श्रुतत्वात् तत्तासम-पङ्क्तेनेष्यमाणे गतित्वे चमत्काराऽभावः स्यात् (वैतु. क्र १, १६२, ८ यत्र भागात्मकस्याऽर्थस्य गम्यत्वे सति गतित्वमास्थायीति) ।

१) भागतया न तु भागवतया संभाव्यमानस्यैव 'अपिभावः' इष्ट इति कृत्वा गतित्वाऽप्रसङ्गः द्र. (अपि तु. नापू. टि.) ।

२) सपा. खिसा २, ८ अभि इति पाठे ।

३) यदिह सांभावनिकं सन्तं कप्र. गतितयापि PW. विकल्पयेत्, तदनव्यवधायत इत्युपेक्ष्यम् (तु. टि. एपू. च द्विरू. च) ।

४) अपि, प्रोक्षेत् > सपा. मै ३, २, ५ अपिकुर्यात् इति पाठे ।

५) समुच्चयमात्रयोक्तकः कप्र. (तु. पपा. भा.; वैतु. PW. MW. अपिकरोति इति मन्वानौ द्वैस्वर्थ-दोषाच्च विन्त्यौ) ।

६) पाठे. अधि मा २०, १७ द्र. ।

७) तु. टि. अपि/कृ > अपिकुर्यात् मै ३, २, ५ यदुक्तदिशा अपिः इह गतिर्न भवति । अपि स्युः > सपा. काठ १०, १०^२ अपिभवन्ति इति, तै २, २, ८, १ प्रभृ. अपि...सुनहोत् इति च पाठे ।

८) नञर्थ-पुष्टिप्रदानम् अव्य. ।

९) अन्ववसर्गे कप्र. (वैतु. SI. अपि/युज > अपि-युनक्ति इति विन्त्ययोगः) ।

१०) अन्तरर्थे सप्त. युक्तः कप्र. उसं. (पा १, ४, १६) ।

११) सपा. तैत्रा १, २, १, ८ आश्रौ २, १, १७ प्रभृ. सच्चा इति पाठे ।

१^०; २३, ३; २४, ५; २५, ४, २६,
१, २; २७, ३^०; २८ ३^०; ३०,
४^०; ७; ३१, ६; ७; ३२, ०;
४; ३५, १३; ३६, ९; १४;
३७, ४; ११^०; ३८, १३; १४
६, २^०; ६; ८, ७^०; ३१, ५^०; ३६,
१; ३७, ६; ३९, १; ४०, ४; ५;
४२, ३^०; ४४, ३^०; ४६, ७^०;
४८, १३; ५०; को १, ३६१; २,
२८१; ज १, ३८, २; ३,
२३, १३; शौ ६, ४५, ३^०;
५५, ३; ७७, २; १७,
५१, १; ९७, १; ९, ५, १४;
१४, ७; १०, १०, ३३; ११,

९, ३; १०; १२, १, ४; २५^०;
२, ४^०; ९; ५३; ४, ३८; ३९;
१३, ५ ३-५; १४, २, २९;
१८, १, ५८; १९, ३८, २^०;
५९, ३; १२०, १८, ५,
५४, ३; ९४, ४; १२५, ७;
१२६, ४; १२७, १२^०; पै १,
५१, १; ५९, ४; ६०, ४; ६६,
१; २, ३८, १; ३, २५, ७^०;
४, २६, १; ५, १५, ४; ९,
६, २; २२, १०; २३; २५, ७;
११, ५, ९; १३, १०, ३; ८;
१६, ५२, ५; ६६, ६; ८२,
३; ८३, २; ९६, १; ९७, ५^०;

९८, ४; ११०, ३; १४५, ११;
१०९, १२; १७, ४, ५०;
१३, १; १९, ८; २८, १; ४०,
८०; १८, ९, ९; १९, ९,
१; १६ २; २०, १४, २३,
४; २४, ३; ४७, ६; २०, १९,
४; ९; २०, ५; २६, ८; २९,
४; ३२, २^०.

अपि-त्व- -त्वम् मै १, ११,
५१; का १४, ५१; शौ १०, ८,
५; प १६, १०१, ४.

अपि-कक्ष- -क्षे क ४, ४०, ४^०; मा
९ १४^०; का १० ३, ७^०; तै १, ७,
८, ३^०; का १३, १४^०; २१, ५^०;

- १) तु. टि. मै ३, ४, ४।
२) पामे. अपतुरीयुम् मै ४, ५, ८ द्र.।
३) संभावने कप्र. (वैतु. SI. अपि-...वर्षति इति)।
४) संभावनायां कप्र. (वैतु. SI. अप्येति इति)।
५) अपि-कार्यम् इति समस्तमिति यत् SI. आह, तत्
स्वरतश्चाऽर्थतश्च चिन्त्यम्।

- १) पामे. अपि काठ ७, १२ द्र.।
२) पामे. अपि मा २०, १७ द्र.।
३) पामे. अपि तै ५, २, ५, ६ द्र.।
४) अभिद्रोहं चरामसि क १०, १६४, ४ इति
पामे. विज्ञापयद् यथा प्रकृतेऽपि 'मृषा चरणम्' एवा-
ऽभिप्रेतं स्यान्न 'मृषाऽपिचरणम्' इति। एस्थि. गर्हा-
विशिष्टसंभावनायामयं कप्र. इति तत्त्वम् (तु. सा. W;
वैतु. WI. अपि-चर इति)।

- १) अपि, संसृज > सपा. पै १७, ३, ६ अभिसंसृज
इति पामे.।

- २) सपा. पै १७, ३०, ४ अभि इति पामे.।
३) शोरः सत्य. ? वाप्यासि टि. द्र.।
४) = सपा. भेन्ना १, १, १३ शाश्रौ ८, ११, १५ प्रष्ट.।
पै १८, २१, १० भाण १, १८, ८ अभि इति,
पाण १, ८, १० इह इति, अपश्रौ ९, १७, १ आपमं
१, ९, १ रायः इति, खि ५, ११, २? ऐन्ना ८, ११ वीरः
इति च पामे.।

- ५) सपा. शौ ४, ११, ११ उप इति पामे.।

- १) अन्ववर्गो कप्र. द्र.। पामे. अधि शौ ९, ५, ६ द्र.।

- २) सपा. शौ १२, १, ३४ अभि इति पामे.।

- ३) पामे. अधि शौ १२, ३, ४७ द्र.।

- ४) सपा. शौ ७, ८७, ६ नप्यः (सा. नप्यः) इति पामे.।

- ५) समुच्चयाऽर्थस्य द्योतकाद् भावे त्वः प्र. तत्-
स्वरश्च। WAG. [१, २४१ a] < *अपि-पित्व- इति।

- ६) कक्षस्याऽवयविनः सतस्तदपिगतप्रदेश-विशेषं वृत्ति-
रिति कृत्वा नायं प्राप्त. वा बस. वा अस.
वा किन्तु तस. एव सुसुपोयः प्रकारविशेषः सास्व.
सन् पात्र. निहृत्कादिषु (पा ६, २, १८४) उल्लं.
[तु. भा. (तै १, ७, ८, १); वैतु. [पक्षे] भा. समुच्चये अपि
कप्र. च तस्य समासतः प्रवेशं च युगपदभिसेदधानः
सन्नसमर्थमिव पदयोगं ब्रुवाणः, उ. (मा ९, १४) एकरवर-
त्वेन स्वष्टं संकेतितेऽप्येकसमस्तपदत्वे अपि इति च कक्षे
इति च पृथगिव सती द्वे पदे ब्रुवाणः, म.
सामीप्याथै अस. इति ब्रुवाणः (स्वरतः साधुत्वे-
ऽप्यर्थतः सूक्ष्मेवानुपपत्तिरिव द्र.। कक्ष्याबन्धना-
ऽधिकरणतया कक्षाऽपिगतत्व विशिष्टस्य कक्षाऽवयवत्व-
न तु यस्य कस्यचित् तत् समीपवर्तिनः शरीरावयवान्तरस्या-
भिप्रेतत्वादिति दिक्)]।

- ७) = सपा. माश ५, १, ५, १९ काश ६, २, १, १० या २,
२८। मै १ ११, २ अपपक्षे इति पामे.।

- ८) सपा. तै ५, ५, ८, २ अपिपक्षम् इति, मै ३, ३, ५^०
अपिपक्षे इति च पामे.।

क ३१, २०^१॥^१; -क्षेमिः ऋ
१०.१३४.७.

अपिकक्ष्य^१ - क्षयम् ऋ १, ११७,
२२.

अपि-कर्ण^० - णे ऋ ६, ४८, १६.

अपि ✓ कृ, अपि कृणोतु शौ ९, ४,
२; पै १६, २४, २; ॥ अपिकुर्वात
मै ३२, ५^१.

अपि ✓ कृत् (छेःने), ॥ अपिकृन्तति
काठ २३, ४; २५, ९; १०; २६,
५; क ३७ ५; ४०, २; ३; ४१, ३;
अपिकृन्तामि मा ५, २२; २६;
६ १; का ५, ६, १; ७, १; ६,
१, १; तै १, २, ५, १; २; ३,
१, १; ६, १, ८, ४; २, १०, २;
मै १, २, १०^३; ३, ८, ८^३; काठ
२५^३; ९^३; ११^३; १२^३; ३, ३^३;
२४, ४; २५, ९^३; १०; २६, ५;
क १, १८; २, ३; ५^३; ६; १०;
३७ ५; ४०, २^३; ३; ४१, ३;

अपिकृन्ता प १६, १४६, ११.

अपिकर्त्तृमा खि ४, ५, ३^०;
शौ १०, १, २१; पै १६, ३६,
१०.

? अपि ✓ क्षे > आभि, अपिक्षापयति,
शौ १२, ९, ६; ? अपिक्षापयतु
पै १६, १४५ ६; अपिक्षापय शौ
१२, १०, ५; पै १६, १४६, १.

अपि ✓ गच्छ, गम् अपिगच्छति शौ
१२, ४, ३१; पै १७, १९, १;
अपिगच्छन्ति मा ४०, ३^३; अपि-
गच्छतु शौ २, १२, ८^३; ९, ५,
१; पै १४, ३, ३; १६, १७, १;
अपि...गच्छतु शौ १२, २, ४^३;
अपिगच्छन्तु शौ १२, २, ४५;
अपिगच्छ शौ १२, ३, ५३; पै
१७, ४१, ३; अपि...गच्छ खि
२, १, ९^३; अपिगच्छतात् ऋ
१०, १५४. [१-५]; शौ १८,
२, १४-१८; पै २०, ४०, ८.

अपि...जगमुः^३ ऋ १ १७९, १.

अपिगम् ऋ ५, ३३, १०;

अपि...अगन्महि^३ ऋ ६,

५१, १६; मै १, २, ५; काठ २, ६;

२४, ६; क १, १९; ३७, ७;

अपि...अगस्महि^३ तै १, २,
९, १.

अपि-गण^३ - णम्, -णम् पै १९,
५४, ४.

अपि ✓ गा, अप्यगात् शौ २, ९, २;

पै २, १०, ४; अप्यगुः शौ १०,

३, ९; पै १६, ६३, ८; अपिगुः

ऋ ७, २१, ५.

अपि ✓ (गु >) गृह्, अपिगृह्तात्
१९, ४१, १७.

अपि ✓ गृह्, अपि...गृह्णीत मै ४,
५, ८.

अपिगृह्णीते तै ६, ५, ८, ५;

अपिगृह्णीतात् तै ६, ४, ९, १०;

काठ २७, ३^३; क ४२, ३^३;

^१) पाभे. अपिकक्षे काठ २१, ५ द्र. ।

^२) तावभविते यति प्र. तित्-स्वरः (पा ६, १,
१८५) ।

^३) कृणे इत्यनेन सप्तम्यन्तेन कर्मप्रवचनीयतया-
ऽभिसंबन्धप्रवगात् (तु. ऋ ५, ३१, ९; ८, १७,
१२; १०, ८६, ४) समासे अपिः उत्तरवर्तिनोऽन्तोदात्तः एषू-
उक्तयौ संख्यात्मिकाया दिशा सुसाधः द्र. । अथवा सप्त.
विभक्तेरर्थे असु. द्र. तेन च सात्व. स्यादिति कोऽपि
विशेषः स्यात् ।

^४) अन्तर्भावयेदित्यर्थः (वैतु. मै २, २, ५ यत्रा-
ऽन्तर्भाव्यानां बन्धवानां प्रविवक्षिततया तत्समु-
च्चायकः कप्र. अपिः भवति न तु अपि...रयुः इतीव
गतिरिति) । पाभे. अपि तै ५, २, ५, ६ द्र. ।

^५) सपा. खिसा २९, ३२ अभिकर्त्तृमि इति
पाभे. ।

^६) अपिः इति यनि. निगमेषु गतिः स्यादुत पदार्थ-
संभावनाशर्थेषु कप्र. इति भूयोविमर्शसदृशसमाहृतं द्र. ।

^७) = सपा. माश १४, ७, २, १४ । का ४०, १, ३; ईउ ३
वृउ ४, ४, १४ अभिगच्छन्ति इति पाभे. ।

^८) तु. PW.; वैतु. सा. समुच्चये कप्र. अपिः इति ।
अनुं वागपि गच्छतु > सपा. पै २, ५, ७ इमं गच्छतु ते
वसु इति पाभे. ।

^९) सपा. पै १७, ३०, ४ अभि...गच्छति इति पाभे. ।

^{१०}) सपा. खिसा २, ८ अभि...गच्छ इति पाभे. ।

^{११}) संभावनार्थः कप्र. इति सा. । गतिरित्यव्यक्ताः
(तु. ऋणुत्ता यत्र समानयोगः सुम् इत्युपसर्गो विनि-
गमयन्निव भवति) ।

^{१२}) पाभे. प्रति...अपद्महि द्र. ।

^{१३}) = नापू. रूपं विगतनासिक्यं च रक्षितसिचकं
च । अपिः कप्र. चार्थ इति भा. तद् विमृश्यं (तु.
न पू. टि.) ।

^{१४}) नाप. । प्रास. ।

^{१५}) सपा. काठ २७, ४^३ क ४२, ४^३ गृह्णीताम् इति
पाभे. ।

अपिगुह्यताम् तै ६,४,१०,१ ^a . अपि-गुह्य तै ६,१,३,८;४,१०,२ ^b ; काठ २७,८ ^b . [°अन ^c]. अपि-गुह्य ^d - ह्यम् काठ २७,३; क ४२,३. ?अपि ✓ घस् ^e , अपिग्घ ऋ १,१५८, ५. ?अपिच्छंनेवशंगुणी ^f पै ३,२८,५. अपि ✓ जन् > अपि-जु ^g - जः तै १, ७, ९, १; ४, ७, ११, २; काठ १८, १२; क २९, १; -जाय मा ९, २०; १८, २८; २२, ३२; का १०, ४, १; १९, ९, १; २४, १९, १; मै १, ११, ३; काठ १४, १. अपि ✓ जू > अपि(पु) पी-जू ^h - जुवा ऋ २, ३१, ५. अ-पितृ ⁱ - पितः ऋ ७, ८२, ३. अपि-पितृदेवत्य ^j - त्यस् काठ २४, ८; क ३८, १. अपि-त्वं - अपि प्र.	अपि ✓ दह, अपिदहति तै २, १, ४, ७; ५, ४, ५, ४; अप्यदहत् तै २, १, ४, ६; ५, ४, ५, ४. अपिधक्षति काठ १०, १०. अपि-दुह्य मै २, ५, ३ ^k ; ३, ३, ७ ^l ; काठ १३, ४ ^m ; २१, ८ ⁿ . अपि ✓ दुह, अपिदुहते मै ३, ३, ४; ४, ७, ४. अपि ✓ धा, अपिदधाति तै १, ७ ३, १; २, २, १०, ४; ५, १, ९, ५ ^o ; १०, १; २, ७, ३, ८, १; ९, २ ^p ; ३, ४, १; ४, ६, १; ५, १०, ७; ७, ४, २; ६, ३, ५, ४; १०, १; मै १, ६, ३; ५; ९, ८, ९; २, १, ६; १०; ६, १; ३, १, ९; ३, १०; ७, ६; ९, ५; १०, ४ ^q ; ४, १, ३; ३, १; ५, ५ ^r ; ७, ४ ^s ; काठ ६, १ ^t ; १०, ६; ११, ५; १५, १; १९, १० ^u ; २०, ६; २१, १; ८ ^v ; ९ ^w ; १०; २४, ७; २६, २ ^x ; ७; २७, ६; २८, ६; ९ ^y ; ३१, २ ^z ;	३७, १४ ^{aa} ; क ४, ५ ^{ab} ; ३०, ८ ^{ac} ; ३१, ८; ३७, ८; ४०, ५; ४१, ५; ४२, ६; ४४, ६; ९ ^{ad} ; ४७, २ ^{ae} ; अपिदधाति मै १, ८, ६; अपिदधामि मा ११, ७ ^{af} ; का १२, ७, १२; तै ४, १, १०, २; मै २, ६, १; ७, ७; ४, ३, १; ५, ५, काठ १५, १; १६, ७; ३७, १३; शौ ४, ३६, २; १६, ७, ३; प १, ४२, १; १०, १२, ७; अपिदधमः मै १, ७, १०; ८, ९ ^{ag} ; पै १६, १५१, ६; १७, २४, ३; अपि- धत्स्व ऋ १०, ८७, २; शौ ८, ३, २; पै १६, ६, २; अपि... धेहि ^{ah} ऋ १०, ९८, ११; पै १३, ९, १०; अपिदधधुः मै ३, १०, ४; अपि...अदधुः ^{ai} ऋ १०, ५६, ४; अपिदध्यात् तै २, ६, ६, ६; ८, २; ५, २, ५, ३; ७, २; ३, ७, ४; १, ४; ६, ६, २; ६, ३, ५, २; मै १, ४, १३; ६, ९ ^{aj} ;
--	---	--

^a) सपा. काठ २७, ८ गुह्यताम् इति पाभे. ।

^b) सपा. मै ४, ६, ३ °धाय इति पाभे. ।

^c) गस. कर्मणि क्वप् प्र. (पा ३, १, ११८) ।

^d) यनि. निगम एकमुपसष्टं पदं भवति (तु. PW. प्रमृ.) । यद्वा पृथग्भूतपदद्वयं (ब्र. वें. सा.) इत्यस्य विषयस्य भूयोविमर्शसहस्रं प्रदिनतं भवति । तिङ्ङपि < ✓ वस् इति यनि. PW. प्रमृ. आहुः; < ✓ दन् इति वें. सा. च ।

^e) अपृच्छं नेव शं गुणी इति शोधो विमृश्यः ।

^f) गस. डान्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, २, १०१) ।

^g) विप. ([प्रेरयित्री-] उषासा-नक्ता-) । गस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या पूष. सादी. च उस्. (पा ३, २, १७७ ६, ३, १३९; ३, ११६) ।

^h) नाप. ([जलेनाऽपूर्ण-] नदी- इति सा. PW. प्रमृ.) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप.

✓ पि(=✓ प्यै) + आवे वा कर्मणि वा क्वप् प्र. ।

पाभे. कृते "अ-जितः टि. प्र. ।

¹) सपा. मै ३, १, ९ अवर्गधे इति पाभे. ।

²) सपा. काठ २०, ८ अपिधाव प्रत्यस्यति इति पाभे. ।

^k) सपा. तै ६, ५, ९, ३ प्रयच्छति इति पाभे. ।

^l) सकृत् अपिदधति इति पाठः? यनि. शोधः (तु. सेंटि. [क ४, ५]) ।

^m) सकृत् सपा. तै ५, ४, ९, १ करोति इति पाभे. ।

ⁿ) सपा. मै ३, ९, १ अभिमानुकः स्पात् इति पाभे. ।

^o) पाभे. प्रति...दधामि प्र. ।

^p) तु. G.W.; वैतु. समुच्चयार्थस्याऽप्राकरिणत्वात् तद्वादिनौ वें. सा. च चिन्त्यौ प्र. ।

^q) देवेषु कर्तोर्निधानस्य श्राविते अपिः गतिः प्र. (तु. वें. PW. प्रमृ.; वैतु. सा. समुच्चयार्थे अव्य. इति) ।

^r) सपा. काठ ८, १ आधसे इति पाभे. ।

१०, २०^१; २, ३, ७; ३,
३, १; ९, १; १०, १^२; ३; ४, १,
३^३; २, १०; ५, ५^३; ७, ७; काठ
८, ८; १२, ५; २०, ३; २३, ६; २४,
६^४; २६, २; ३; ३१, २^३; क
७, ३; ३१, ५; ३७, ७^४; ४०,
५; ४७, २^३; अपिदध्यात् मै
४, ५, ५; अपिदध्याम् मै २,
१, १०.
अप्यधात् मै २, १, १; ३, ३,
९; अप्यधाम् शौ ७, ३६, २; पै
२०, ३०, ६.
अपिधोयते मै ३, १०, ५;
अपिधोयते मै १, ८, ९; अपि-
धायि शौ ५, ३०, १५; पै ९,
१४, ५.
अपि-धान^० - नम् शौ ७, ३६,
३; ११, ३, ११; १८, ४, ५३;
पै १६, ५४, १; -ता ऋ १,
५१, ४; १६२, १३; मा २५,
३६; का २७, १३, ५; तै ४६,
९, १; मै ३ १६, १; काठ ४६, ४.
[^०न-ओष्ठ^०, त्वचा^०].
अपिधान-वत् - वन्तम् ऋ ५,
२९, १२.

अपि-धान^० - नः काठ ११, १;
४^०.
अपि-धाय मै २, ६, ६; ४, ६, ३^१;
९; काठ १५, ५; २०, ८^४; क ३१,
१०. [धाय अन्^०]
अपि-ध्रि^० - धीत् ऋ १, १२७,
७.
अपि-ध्रिय^१ - यः मै ४, ५, ५,
-यम् पै १९, ४२, १४.
अपि-हित - तः पै ८, २०, ११;
-तम् ऋ १, ३२, ११; ५, ६२,
१; १०, १२९, ३; मा ४०, १७;
का ४०, १, १५; पै १३, ६,
११^१; १६, ३९, ८^१; -ता
ऋ ४, २८, १; मै ४, ११, २;
काठ ९, १९; -तानि ऋ ४, २८,
५. [त-अपूर्वा^०].
अपि-हित^२ - त्वै मै २, ४, २; ३,
८, ७; १०, २; काठ १२, १२.
अपि ✓ धाव्(गती), अपिधाव पै ५,
२८, ३.
अपि-धिष्ण्य^१ - ण्यम् मै ३, ९,
३.
अपि ✓ नह्, ? अपिनह्येते^३ पै ९, ६, ४;
अपिनह्यसि पै ५, ३२, ९; १९,

३२, १२^१^२; अपिनह्यामि ऋ १०,
१६६, ३; शौ १, १४, ४; ७, ७३,
४^०; ५^०; १००, ३; पै १, १५,
४; ९४, १; २; ५, २०, ५; १३,
१३, १^०; २^०; १९, २०, ९^१^२; २०,
५४, ३; अपिनह्यन्तु पै १३,
१०, १०; अपिनह्य > ह्या शौ
१०, ९, १; पै १६, १३६, १;
अपिनह्यतम् शौ ६, ५०, १;
अपिनह्यत शौ ५, ८, ४; पै ५,
२०, ६; अपिनह्येयुः काठ ३३,
७.
अपि-नह् - हम् ऋ १०, ६८, ८;
शौ ९, १, १८; २०, १६, ८^१;
पै ९, ६, ५; १६, ३९, ८^१; ४०,
९. [ह-अन्^०].
अपिनह्-मुख - खः पै १९,
३२, १३.
अपिनह्या(ह-अ)श्रु^२ - क्षः मै
२, १, ६.
अपि-नह्यमान - ने शौ १२, ७, १४;
पै १६, १४३, ५.
अपि-नि ✓ धा, अपिनिदध्यामि पै
१९, ८, ११^३.
अपिनि-धाय मै ३६, ६.

- १) पाभे. अन्वुवनयेत् काठ ३६, १४ द्र. ।
२) सपा. मै ३, ७, ७ दध्यात् इति पाभे. ।
३) गस. भावे वा करणे वा ह्युदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, २, १३९) ।
४) विप. (हरित-रुक्म-)। गस. उप. कर्तरि ह्यु > अनः
प्र. (पा ३, १, १३४) ।
५) सपा. मै २, २, २ उपरिष्ठात् इति पाभे. ।
६) पाभे. अपिगृह्य तै ६, ४, १०, २ द्र. ।
७) पाभ. अपिदधाति तै ५, २, ९, २ द्र. ।
८) उप. भावे किः प्र. (पा ३, ३, १२) । शेषं ८ टि. दिशा द्र. ।
९) उप. कर्मणि यत् प्र. । शेषं ८ टि. दिशा द्र. ।
१०) सपा. शौ ९, ३, ८ अभिहितम् इति पाभे. ।
११) तु. टि. अपहति - ।

- १) अस. सास्व. (पा २, १, ६; ६, १, २२३) ।
२) पाठः? अपिनह्यन्ते इति शोधः ।
३) मूको. अतु अपि-नि ✓ सो > शो 'बन्धने' >
अपिनिव्य (मपु १) इति शोधः द्र. । °व्य अस्य आ°
इति पदच्छेद इति कृत्वा 'धा' > 'इया' इत्येवं विप-
रिणमप्य पादश्च सुपूरः ।
४) सपा. तैत्रा २, ४, १, २; ३ अपनह्यामि इति
पाभे. ।
५) पाठः? 'ह्यामः' इति शोधः द्र. ।
६) सपा. शौ ९, ३, ८ अवनहम् इति पाभे. ।
७) विप. (होतृ-) । शेषं पर्यस्ताक्ष- प्रभृ. टि. द्र. ।
८) सपा. शौ ६, ४२, २ उपास्यामसि इति पाभे. ।

अपि-नि/ (सो [ब-धने] >) षो, अपि-
निष्पन्न पै ५, ९, ८.

अपि-नि/ (स्था >) ष्टा > अपि-
निष्ठ (त >) ता- -ता^१ पै १६, ३९,
१०.

अपि/नी. ष अपि-नयति ते २, २, २,
१; मै १, ८, ९; २, १, १०; ४,
८, ३; काठ १०, ५; २६,
२०; अपि-नयामः पै १६, ३६,
५.

अपि/नीय तै २, २, ८, २०.

अपि/नुद्, अपि-नुदामि पै १८, ४,
७^१.

अपि-पक्ष^२ - क्षत्र तै ५, ५, ८, २१^१;
-क्षे मै १, ११, २१^२; ३, ३,

५^१ ष^१.

अपि/पद्, > पादि, अपि-पद्यते
मै १, १०, १७^३; काठ ३६,
११^४.

अपि-पादयति मै १, १०, १७;
काठ २८, ४; ३२, ३; ३६, ११;
क ४४, ४.

अपि-पुत्र गत^१ - नात्र मै १, १०,
१७; काठ ३६, ११.

अपि/पृच्, > ऋच्, ष अपि-
पृच्छति^१ शो ५, २, ३; २०, १०७,
६^५.

अपि-अप्राक्^१ शो १०, ४, २६;
पै १६, १७, ७.

अपि/पा > अपि-पु (ण >) गो^३ -

-णो क्र १, १८६, ११.

अपि-प्रे (प्र/इ) ष, अपि-प्रेष्यामः पै
१७, २४, ३^३.

अपि/वन्ध, अपि-वन्धामि पै ६, ६,
९.

अपि-भाग^० - गः मै २, ५, ११^४;
काठ १३, ११^५.

अपि/भू, ष अपि-भवति काठ ११, २;
१२, ६; १०; ३४, ८; ष अपि-
भवतः काठ १२, ६; ष अपि-
भवन्ति काठ १०, १०^६.

अपि-भूतु क्र ८, ४४, २८^७;
अपि-भूतु पै २, ३, ५^८; अपि-
भूतु क्र १०, १४२, १^९;
अपि-भूतुः शो २, १०, ८^१;

१) सपा. शो ९, ३, १० प्ररिष्कृता इति पाठे. ।

२) तु. सस्थ. टि. अति/नो > अतिनयति ।

३) सपा. मै २, २, ५ काठ १०, १० अभिनयति इति
पाठे. ।

४) एकतरत्र शो १४, १, ३८ अपोहामि इति, अन्यत्र
उदचामि इति च पाठे. ।

५) सख. कृते तु. अपि-कृ- । यत्तु भा. (तै ५, ५,
८, २) अ-वि-पक्ष- इति प्राति. इति मस्वा व्यख्याने
पर्याश्रयमात्र, अगर्थमेव तत् । यथाकथमप्यन्तोदात्त
उपपद्यमानेऽपि तात्पर्यतो विरोधात् (तु. मै ३, १, ५)
यदन्व एकत्रविशिष्टाऽपि पक्षात्मक-वेदिभागविशेषाधिकरण-
तया सामविशेषमानं विधीयते न तु भा. अनु द्वित्वविशिष्ट-
वेदिकेण विशेषाधिकरणतयेति । एस्थि. च यदपि भा.
प्रतः वीष्पार्थे गतित्वमिवाह. तदपि अष्टमूळं द. । मै. अनु
सप्तम्यर्थेऽसौ कप्र. इत्येवमेव सुवचत्वात् । तत्-
स्वरपार्थक्यमप्येतत्-सूचकं भवतीति चाऽपरा दिक् ।

६) पाठे. अपि-कक्षे काठ २१, ५^१ द. ।

७) अपि-पक्षः इति पपा. चिन्त्यः (तु. सपा. क्र ४,
४०, ४ अपि-कक्षे इति पाठे.) ।

८) तु. सस्थ. टि. अनु । सगतिकमाख्यातिकं मन्वानः
SI. चिन्त्यः ।

९) गस. शानचः निघाते सति शिष्टः इत्यन्ते नित्-

स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १८६; १९७; २, १३९) ।

१) सपा. क्र १०, १२०, ३ प्रष्ट. ऐआ १, ३, ४ आपश्चो
२१, १२, १७० शो १४, २२:५ वाश्चो ३, २, ५, ५७ हिश्चो
१६, ७ १६ अपि-वृज्जन्ति इति पाठे. ।

२) क्र. अनुसरन्तः RW. BU. अपि-वृज्जन्ति इति ।

३) सपा. शो ७, १३, १ अपि-वृज्जन्ति इति पाठे. ।

४) गस. उप. कतरि ल्युङन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या
[पा ३. ३, ११३; ६, १, १९३; २, १३९ (तु. वें.
ORN. NW. च; वैतु. सा. PW. GW. MW. च
<अपि-प्र/अन् [प्राणने] इत्युत्स्वरलक्षगमिव वदन्तः
सन्त उपेक्षयाः)] ।

५) सपा. शो १६, ७, २ अभि-प्रेष्यामि इति पाठे. ।

६) भागिन्- । अस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २,
२४ पा ६, २, १) ।

७) पाठे. अपि मै २, २, ५ द. ।

८) तु. GW.; वैतु. सा. PW. च संभावनायां कप्र.
अपिः इति (वैतु. क्र १०, १४२, १ यत्र स-प्रकरण-
त्वेऽपि PW. यनि. अनुमन्वानो व्याहन्येत [तु.
नाड. टि.]) ।

९) सपा. अपि-भूतु (तैत्रा २, ५, ६, ३ आपमं २, १२, ५
च) <> अपि-भूतुः इति पाठे. ।

१०) तु. वें. PW. प्रष्ट.; वैतु. सा. संभावनायां कप्र.

अप्यभूम ऋ २, ११, १२ ^a , अपि- भूम, > मा ऋ ७, ५७, ४ ^b ; तै ३, ३, ११, ४ ^c ; शौ ७, २१, ३ ^d ; पै २०, ४, १.	अपमृष्टाः ऋ ३, ३३, ८. अपि-यत् - अपं (पि ✓ इ) द. अपि ✓ या, अपियामि ^e शौ ४, ३७, ७; अपिवातु पै १३, ४, १.	अपि ✓ लिह्, ? अपिलिह्यते ^f पै ११, ७, ७. अपि ✓ लुप् > ? अपिलोप्य- -यम् पै १२, ४१, ६ ^g . अपि ^h ✓ वत् ^k , > वानि, अपि...
† अपि ✓ मद्, अपि... मत्सथ > था ^o ऋ १, १८६, १; मा ३३, ३४; क ३२, ३, ५.	अपिया - ✓ ^o अप् द. अ.प ✓ रिप् > अपि-रिप्त- -प्ताय ऋ १, ११८, ७; ८, ५, २३.	वतेम ऋ ७, ३, १०; ४, १०; (६०, ६) अपिवातयामसि ऋ १, १२८; २; † अपिवातय ऋ १०, २०; १; २५, ११; कौ १, ४२२; जै १, ४१, ४; अप्यवीवत्त पै २०, ३०, ३१; † अप्यवीवत्त
¶ अपि-मन्त्र ^l - -न्त्रम् काठ १३, १. [न्त्र-अन् ^o].	अपि ✓ रुह्, अपिराहति ¶ तै २, ५, १, ३; शौ ८, १२, २; पै १६, १३४, १; १७, ४, ४; ¶ अपि- रोहात् तै २, ५, १, ३; अपिरोहत् शौ १२, १, ३५.	
† अपि ✓ मृष्, अपिमृष्यते ऋ ६, ५४, ४; अपिमृष्ये ऋ ७, २२, ५; कौ २, ११४९.		

अपिः इति (तथाभाषी ष. चाऽश्रुतिं सप्त. च श्रुतिं प्रत्यसा-
दिह च ऋ ८, ४४, २८ इत्यत्र च [तु. एपू. च नाउ. च
टि.] अपि पर्यनुयोज्यः स्यात्) ।

^a) तु. PW. ORN. प्रभृ.; वैतु. सा. सानुनयप्रश्ने कप्र.
अपिः इति (तु. नापू. टि. यदनु पर्यनुयुज्यमानोऽभा-
विहाऽप्यहारमुखन सप्त. उपपत्तिनिवाह) ।

^b) तु. PW. प्रभृ.; वैतु. सा. ईषदर्थे कप्र. अपिः इति
(नापू. टि. कप्र. [पक्षे] सप्त. विषये पर्यनुयुगो जागरूक एव
द्र. । अस्मद्वाच्येषु दिद्युतः साधिकरणतायामुपपद्यमाना-
यामप्यस्मद्वाच्यानां दिद्युति साधिकरणतायाः कल्पनस्य
नितरामसंगतेरिति दिक्) ।

^c) तु. K.; वैतु. भा. सा. च (सप्रकरणत्वात् तु.
नापू. टि., श्रुत्यभेदाद् नाउ. टि. च) ।

^d) तु. PW. प्रभृ.; वैतु. सा. (तु. नापू. टि.) विषय-
तात्मकम् अपिना ग. वाच्यं सत् सप्त. इदं वाच्यमिति चा-
ऽनुसंधान उपेक्ष्यः ।

^e) छेडि सिपि युथा-युक्तत्वात्तिष्ठो निघाताऽभावः ।
नः इति च जुगत् इति च कर्मद्वयमतदभिसंबद्धं द्र. ।
सकर्मकत्वे तु. ऋ ४, ३१, २; ६, ४४, १६; ८, ९४,
६ (तु. GW.; वैतु. वें. सा. PW. अपिः संभावनायाम्
कप्र. इत्यभिप्रायुकाः) । यतु सा. युथा इत्येतद्
उपमार्थीयम् अग्न्य. इतीवाऽभिसंधान ए-च्छिरक-
मन्यद् उपमानवाक्यं चाऽऽचिक्षिप्त-तथेत्ये-
च्छिरस्मन् अन्यदुपमेयक्यं चाऽऽरचयेत्, तदसत् ।

तथा हि सति युथा इत्यस्य जिगम्यमाणेन क्रिप.
संबन्धस्याऽवधार्यत्वात् श्रूयमाणेन च प्रकृतेन क्रिप.
साक्षात्संबन्धाऽभावाद् यनि. तिष्ठो निघाताऽभावो-
ऽनुपपन्नः स्यादिति दिक् [एवं तु. उ. म. (मा
३३, ३४) यदीये वा. विश्वे जुगत् इत्येतत् पद-
द्वयं सतः संबन्धादपास्तं सदपार्थं विकलेशयिषतमिवा-
ऽऽपद्यते] ।

^f) विप. (मन्त्रज्ञ-] एतद्- [यजमान-]) । वत्. ।

^g) अन्तर्भावित्वार्थं रूपं द्र. (तु. तल्लिङ्गयद् नाउ.
पै.) । एस्थि. अपियामि इति PW. सर्वसाध्य-
विहृदा च छन्दोदूषणी च सती श्रुतोद्ययिषा नैवाऽऽश्रिय-
यदपि शोचमनुमुपादाय W. संधन-परतया व्याचष्टे,
तद्व्यपुष्टं भवति । शोधोऽपुष्ट इति च तदभ्युपगमेऽपि
✓ दा इत्यस्योक्ताभिप्रेतार्थेऽप्रवृत्तश्च । सपा. अपियामि
< > अपिवातु इति पाठे. द्र. ।

^h) तेनापि लक्ष्मीय तेन इति मूको. अनु मुपा.
पादो भवति । तत्र तेनाऽपिलिह्यते न इति त्रिपदा-
त्मकः शोधः सुवचः । भूयसेऽपि शोभाय तु. सस्थ. टि.
अदि->-हिना ।

ⁱ) शोधः सस्थ. ? रलोप्य- टि. द्र. ।

^j) तु. PW.; वैतु. सा. यमन् अयम् अपिः ऋ १,
१६५, १३ इति च १०, २०, १ इति च द्वे स्थ. वर्जमन्यत्र
यनि. स्थ. अगतिः कप्र. भवति ।

^k) तु. PW. प्रभृ.; वैतु. सा. यमन् अयं धा. ऋ ७,
६०, ६ इत्येतत् स्थ. वर्जमन्यत्र यनि. स्थ. आस्थेयो न
भवति । अति जिज्ञातानां रूपानां पाथा. तु. ✓ वात

<p>ऋ १०, १३, ५; शौ ७, ५९, २^१.</p> <p>४ अपि-वृत्त^१ - तन्तः ऋ ७ (३, १०; ४, १०) ६०, ६१.</p> <p>अपि-वात- सु^२.</p> <p>† अपि-वातयत्^३ - यन्तः ऋ १, १६५, १३; मै ४, ११, ३; काठ ९, १८.</p> <p>अपि✓वपृ, ॥ अपि-वपति तै ३, ४, १, १; ॥ अपि-वपन्ति मै ३, १०, ४; अपि...वपाम शौ १२, ३, २२^४; ॥ अपि-वपन् मै ३, १०, ४.</p> <p>अपि✓वह, अपि-वहति मै १, ८, ९; २, १, १०;</p> <p>अपि✓वृ (आच्छादने), अपि (ववे) ऋ ३, ३८, ८०; अपि...वः† मै</p>	<p>४. १४, ५.</p> <p>अ(पि>)पी-वृत्त^५ - तः ऋ १०, ३२, ८; -तम् ऋ १, १२१, ४; २, ११, ५; -ताः ऋ १, १९०, ६.</p> <p>अपि✓वृच्^६, अपि...वृक्तम् ऋ ६, ६२, १०.</p> <p>† अपि✓वृच्. अपि-वृक्षन्ति^७ ऋ १०, १२०, ३; तै ३, ५, १०, १; को २, ८३५; मै ४, ५, ७; पै ६, १, ३; अपि...वृक्षन्ति^८ ऋ ६, ३६, २.</p> <p>अपि...वृज्जम् ऋ १०, ४८, ३^९.</p> <p>अपि✓वृत्त>वर्ति, अपि...वर्तयः ऋ १, १२१, १३.</p> <p>अपि✓वृश्च्, अपि-वृक्षामि शौ २,</p>	<p>३२, २; ५, २३, ९^{१०}; १०, ६, १^१;</p> <p>अपि...वृक्षतु शौ १, ७, ७^{१२};</p> <p>अपि-वृक्ष ऋ ८ ४०, ६; १०, ८७, १६; शौ ७, ९५, १; ८, ३, १५; पै १६, ७, ६; २०, २९, ११.</p> <p>अपि✓वृये, अपि-वृक्षामि शौ १, २७, १; पै १९, ३१, ४.</p> <p>॥ अपि-वृत्त^{१३} - ताः मै ३, ९, १.</p> <p>अपि-शर्वरु^{१४} - रे ऋ ३, ९, ७; ८, १, २९.</p> <p>आपि-शर्वरु^{१५} - रः तै ७, ३, १३, १; काठ ४३, ३.</p> <p>अपि✓शस्त् > अपि-शस्त्^{१६} - शस् मै ४, १३, ४; काठ १६, २१.</p> <p>अपि-शाच- -चम्^{१७} पै १६, २८, ७^{१८}; १९, ११, ८^{१९}.</p>
---	---	--

इत्यतो निष्पन्नत्वेन प्रतिपत्तेश्च ऋ ७, ३, १० इत्यत्रत्यस्य रूपस्य वर्णान्तरागमात्रपूर्वकं ✓वन् इत्यतो निष्पन्नत्वेन संकेताच्चति यावत् । तत्त्वतस्तु पारिणामिकोऽयं धा. भवति ✓वृत् इत्येतेन च ✓वन् इत्येतेन चाऽभिसंबद्धः संस्तदुभयगम्यस्य पृथग्भूतस्य गतिसंभक्त्यात्मकस्याऽर्थ-द्वयस्याऽपि वाचकः फलद्वयोपेतैकनालौपम्यभांगति दिङ्-मात्रम् ।

^{१)} तु. RW.; वैतु. शंपा. सात. °धीवृत्तम् इति ?

^{२)} गस. अन्तर्भावित-ण्यर्थके भ्रान्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १८६; २, १३९) ।

^{३)} सस्व. नापू. द्र. । विशेषस्तिह णिचः श्रवणमात्रे द्र. ।

^{४)} पाभे. अप... वपामि पै १७, ३८, ४ द्र. ।

^{५)} तु. सस्थ. टि. आ...ववे ।

^{६)} सपा. ऋ २, १४, ३ अप...वः इति पाभे. ।

^{७)} कर्मणि कृतेऽनन्तरगतस्वरः (पा ६, ३, ४९) । निपातस्य च (पा ६, ३, १३६) इति कृत्वा पू. दीर्घत्वं भाषमाणः सा. उपेक्ष्यः । पू. दीर्घे तदशिष्टत्वात् । तर्हि कथं दीर्घ इति । नहि- (पा ६, ३, ११६) इत्यत्र धा. च प्र. च उंसं. इति ।

^{८)} धा. ? स्क. वें. सा. MGS. च ✓वृज् (छेदने) इति (तु. निघ २, १९) । ✓वृश्च् इतीतरे RW. प्र. ।

अर्थत उत्तरः कल्पः प्रकरणं नेदीय इव स्पृशेदिति कृत्वा ✓वृश्च् इत्येतत्-सज्जना यनि. धा. ? कृता-ऽऽदरः द्र. ।

^{१)} अपि सामुच्चयनिकं कप्र. भाषमाणः सा. उपेक्ष्यः (वैतु. ऋ १०, ४८, ३ इत्यत्र स्वयमसौ) । इह च तदुद्धृतं श्रुत्यन्तरमपि सावधानं संगम्यमानम् अपेः गति-त्वमेव साधयेदिति दिक् । पाभे. अपिपृक्षन्ति द्र. ।

^{२)} अपिः यथा गतिस्तथा नापू. टि. द्र. ।

^{३)} पाभे. अपवृश्चामि पै ७, २, ६ द्र. ।

^{४)} सपा. पै १६, ४२, १ प्रवृश्चामि इति पाभे. ।

^{५)} पाभे. अप...वृश्चतु द्र. ।

^{६)} विप. > नाप. [वृत्तभागिन्-] बन्धु- (तु. सा. [माश ३, ६, ३, २१]) । बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, २४; पा ६, २, १) ।

^{७)} नाप. (निशामुख-, रात्रि-) । सस्व. कृते तु. टि. अति-शर्वरु- ।

^{८)} विप. ([रात्रिमुखे रात्रौ वा क्रियमाण-] अति-रात्र-) । तात्रमत्रिकः अण् प्र. (वैतु. भा. अपि-शर्वरी-इत्यतोऽकृतसमासान्तादेव स्वार्थे प्र. इति) ।

^{९)} गस. विवबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^{१०)} पाभे. १ अनमिज्ज > -जस् शौ ६, ४०, १ द्र. ।

अ-पिशाचधीत^० - तः खि २, १०,
२; पै ११, १, ८.

अपि✓श्रु, अ-पिश्रुणाति पै १९,
११, ७; अपिश्रुणीमसि^० शौ २,
७, ५; पै २०, १७, ४; अपिश्रुणातु
शौ ६, ३२, २; अपिश्रुण शौ
१९, ४५, १०; अपिश्रुणीहि शौ
१६, ७, १२; अपि...श्रुणीतम्
शौ ६, ५०, १.

अपिश्रुणीर्यते^० काठ ३५, १६.

अपि-सर^० - तम् पै ११, २, १०.

अपि-शी(र्ण>)र्ण- -र्णः^० शौ ४,
३, ६.

अ-पिष्ट- -ष्टम् पै २, २, ५.

अपि✓(स्था>)ष्टा, > तिष्ठ, अपि-
ष्टात>ता शौ ५ १३, ५; पै ८,
२, ५; अप्यतिष्ठत् तै ५, ६, १,
१; मै २, १३, १; काठ ३९, २;
शौ ३, १३, ४^१.

अपि-ष्ठित^० - तम् ऋ १, १४५,
४.

अपि-सं✓नह, अपि...संनहोत्^० तै
२, २, ८, १; ३, १, ५.

अपि✓सृ, अप्यसरत् पै २०, ४०,

१^१.

अपि✓सृज्, अपिसृजति तै ६, ४,
४, ४^१; ६, ६, २; ९, २; मै ३,
९, ४; काठ १२, ५; २६, १;
२७, १^१; ३०, १; ७; क ३७,
८^१, ४०, ४; ४२, १^१; ४६, ४.
अप्यस्ताद् मै १, ९, ८; २, ३, ७;
५, ५.

अपि...असृज्यन्ते^० काठ ३४,
८.

अपि-सृज्य तै ३, २, २, १.

अपि✓हन्, अपिहन्ति मै ४, ५,
५^१; अपिहन्ति खि ५, २२,
७५^१; तै २, १, ५, ३^१; अपि-
हन्त्यात् मै ३, १०, ४; ४, ७,
४^१; काठ १२ ५; २६, १०; क
४१, ८.

अपि✓हा(त्यागे)> अपि-हीन-
नाः मै ४, २, ११.

अपि-हित-, अपि-हित- अपि
✓धा द्र.

अपि✓हनु, अपिहनुतः ऋ ८,
३१, ७.

अपी(पि✓इ), अप्येति ऋ १,

१६२, २^१; ३, ३३, २; ९, ७१,
६; मा २५, २५^१; का २७,
१२, २^१; तै १४, ६, ८, १;
५, ६, ६, ४^१; शौ ५, १८;
१३; १०, १०, ६; पै ३, ३२,
३; अप्येति ऋ १०, ११५,
१५; तै ३, १, १०, २; काठ ३५,
८; अप्येति पै १९, ३६, १४;
४६, १५; अपियन्ति ऋ १,
१४०, ७; [(२, ३, ९) ३, ८, ९,
७, ४७, ३]; मा ३४, ११; का
३३, १, ५; तै ७, २, ८, ६^१;
शौ ४, ३४, २; पै ६, २२, २;
अप्येति ऋ [२, ३, ९^१; (३,
८, ९; ७, ४७, ३)]; मा ८, ६१;
२९, २; का ३१, १, २; तै १,
५, १०, ४; ६, ३, २; ३, १, ४,
३^१; ११, २^१; ५, १, ११, ११^१;
मै १, ७, १; ८, ९; ३, १६, ११^१;
१; ४, १४, ८^१; काठ ३०,
८; ३४, १९; ३५, ५; ४६, २;
४१^१; क ४८, ६; शौ २, ३४,
२; पै २, १७, ३; १४, ३, ३;
१६, १०७, ६; १९, ३५, १२;

१) तस. नञ्-स्वरः । उप. तृस. । अन्तोदात्तः सुपा.
चिन्त्यः (तु. आपमं १, १३, १) ।

२) पाभे. अपरण पै १५, ४, १ द्र. ।

३) सपा. क ४८, १४ अवशीर्यते इति पाभे. ।

४) नाप. (रोग-भेद-) । उप. कर्तरि + भञ् प्र. ।

५) सपा. पै २, ८, ४ उपशीर्णाः इति पाभे. ।

६) सपा. पै ३, ४, ४ उपातिष्ठत् इति पाभे. ।

७) विप. (अग्नि-) । शेषं २ अति-क्रान्तु- टि. द्र. ।

८) बल्वजानामेवैभे सैनह्यत्वेन विधानश्रुतेः सैनह्यन्त-
रस्य चाश्रुतेः समुच्चयाद्यर्थे अपेः कर्मप्रवचनीयत्वमनुप-
युक्तं स्यात् (तु. भा.) । सहायस्य च प्राधान्येन
द्योत्यत्वदर्शनाद् गतित्वमुखता तदर्थसाधयेति दिक् । एस्थि-
हृष्मे इति स १ द्र. । पाभे. अपि मै २, २, ५ द्र. ।

९) =सपा. मा १४, ९, ४, ५ तैत्रा १, ४, ३, ३

पै ११-४६

प्रभृ. । ऐत्रा ५, २७; ७, ३ आश्री. ३, ११, ७ माश्री ३, २, २
अत्यसृपत् इति पाभे. ।

१) पाभे. अतिसृजति काठ २४, ७ द्र. ।

२) 'अन्तःसंकरनपूर्वम्' इत्युपसर्गार्थे प्रकरणसंगते सति
अपिम् अगतिं कुर्वाणः SI. चिन्त्यः ।

३) सपा. काठ २७, १ उपावयति इति पाभे. ।

४) सपा. शौ २०, १३६, ६ निहन्ति इति पाभे. ।

५) सपा. काठ १३, ४ परिबाधन्त इति पाभे. ।

६) पाभे. अन्तरिया इ काठ २८, ८ द्र. ।

७) सपा. अप्येति <> अप्येत् इति पाभे. ।

८) पाभे. अन्तेति कौ १, ६४ द्र. ।

९) अपेः गतित्वेऽव्यवस्थितचित्तः सा. चिन्त्यः ।
देवानां पाथसोऽस्मद्विषयाया अन्तःसमावेशविशि-
ष्टाया अगतिपर्यायभूताया एव सत्या गतेर्विवक्षित-

२०, ३४, ४^३; ४०, ६; अपीहि^३
मा ८, ५०^३; का ८, २२, ४^३;
तै ३, ३, ३^३; शौ १८, २,
१११^३; पै २०, २६, ७;
३८, १; अपीतम् मा २, १७^३;
का २, ४, ५; शौ १२, ३, ४४;
पै १७, ४०, ४; अपीत तै १, ८,
५, २^३; अपीतन शौ १०, ५,
२३; पै १६, १३०, ३.
अपि-युत्- -यत् क्र ८, ४३, ७४;
-यन्तम् क्र १, १६२, २०; मा
२५, ४३; तै ४, ६, ९, ४; काठ
४६, ५.
अपी(पि-इ)ति^३- -ते: क्र १, १२१,
१०.

अपी(पि-इ)त्य क्र २, ४३, २.
? अ-पी^३- -प्य: क्र ६, ६७, ९.
अपीच्य- अप्य(पि/अ)च्य द.
अपी-जू- अपि/जू द.
अ-पीत- पीत^३.
अपी-वृत्- अपि/वृ (आच्छादने) द.
अपी(पि/इ)वृ(गतौ), अपि^३...
इत्यते^३ क्र २, ६९, १.
अ-पुत्र^३- -त्र: खिसा २६, २२; मै
३, २, ६.
अपुत्र-ता^३- -ता पै १६, १४९,
६.
अ-पुत्र(इत्)>घ्नी- -घ्नीम् पै २०,
१९, ३.
अ-पु(इत्)>घ्या^३- -घ्या पै ५,

३७, ३.
अ-पुन^३- -न: क्र १०, ६८, १०;
शौ २०, १६, १०.
अ-पुनराभाव^३- -बाय मै ३, ८,
४^३.
अ-पुनर्दीयमा(न>)ना^३- -ना
शौ १२, ९, ६; पै १६, १४५,
६.
अ-पुरोगव^३- -वास: खि ५, २०, २;
शौ २०, १३५, ७.
अ-पुरोरुक्^३- -क: काठ २७, १०.
अपुरोहि^३ पै १०, ४, ६.
अ-पुरोहित^३- -तम् काठ २७, ८.
अ-पुल- -लम् पै १५, ६, ८.
अपुलंघत^३ पै २, ८१, २.

तत्वादिति दिक् । एस्थि. अस्मे इति न द्विः किन्तर्हि
स३ द. ।

०) =सपा. माश ११, ५, ९, १२^३ । तै ३, ३, ३, १^३
मै १, ३, ३६^३ काठ १, १२^३; ३०, ६^३ उपेहि इति पासे. ।

१) अपेहि इतीव दुष्टे पाठे सति अपम् उपस्था-
ऽर्थे ग्राहयिष्णुतया च पक्षे तदीये वर्जनाथे सुस्थिते
सति तं पूर्वार्थेन द्वि. वर्तमानेन सारमेयौ इति पदेना-
ऽसमर्थयोगमिव कारयिष्णुतया च नितरां दयनीयः सा.
उपेक्ष्यः ।

०) सपा. क्र १०, १४, १० उपेहि इति पासे. ।

१) द. निष्ठायां रूपम् आह । तदपि विमृश्यम् ।

०) कितन्तन्ते पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, ५०) ।

१) तस. नञ्-स्वरः । वा. पुं. प्र३ द. । उप.

✓पी (<✓पी) + क्विप् प्र. [वैतु. पाप्र.

<✓प्यै (उसं. पा ६, १, २८ ड.); <✓पा (रक्षणे)

वा (उसं. ईः प्र. कित्वं च [पाउ ३, १५९]) ।

यत् १अपस- + यत् प्र. > अपस्य- > -स्याः =यनि.

इतीव सा., २अप्- > अण्य- > अण्यः- > अपी- >

यनि. [स्त्री. ष१ (=अयज्ञसाचः); वैतु. स्क. वें. सा. पुं.

प्र३] इति PW. प्रमृ. चाऽऽहुः, तत्र सदसतो-

र्भावयोर्विविचः प्रमाणम् । इह हे मित्रावरुणौ । य ओहसा

नः देवासः न मर्ताः (भवन्ति, ये च) अ-यज्ञसाचः

(=अ-देवपृष्ठादच) अप्याः (=अ-पितृपृष्ठाः) पुत्राः न

(=इव च कृतघ्ना भवन्ति), तेऽसुराः यद् वां स्पर्धन्
(=स्पर्धन्ति सः) युव-धिता प्रिया धाम प्रमिनन्ति
(तद्) 'अंहः विचयिष्ठम्' इति नापू. मन्त्रान्त्य-
भागेन वा. द. ।

०) तु. GW. ; वैतु. इतरे सा. PW. प्रमृ. च कप्र.
पृथग् अव्य. चेति कृत्वा योजुकाः ।

१) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

१) भावे तलन्ते लिस्वरः ।

१) विप. (लक्ष्मी-) । तस. उप. पुत्र-+यत् प्र. ।

१) वा. विप. वा क्विप्. वा भवति ।

१) तस. नञ्-स्वरः ।

१) उप. तस. पुनर-+आभाव- (आ/भू-+वञ् प्र.) ।

१) उप. <पुनर-+वा (दाने) ।

०) तु. RW. । =सपा. ऐत्रा ६, ३५ गो २, ६,
१४ शौश्रौ १२, १९, २ । जैमि २, ११६ अपुरो-
गवाणि इति, शंपा. सान. ? न पुरोगवासः इति
पासे. ।

१) सस्व. कृते तु. टि. अ-व-अन्तुस्क- ।

१) पृच्छता विधिना भजन्तु पुरोहिताः इत्येवं शोच-
युक्तोऽभिद्वयक्षरो जागतः पादः स्यादिति कृत्वा तत्तत्
पदं यद्. ।

१) विप. (राष्ट्र-) । बस. ।

१) शोचः ? अक्षोरंरंसमपुलंघत दि. द. ।

*अपुव^० -> ✓अपुवायु^०, अपुवायुते
तै ६, २, २, ५; अपुवायुते
तै ६, २, २, २.

*अ-पु(ष्य>)ष्पा^० - ष्पा^० ऋ १०,
१७, १५; मा १२, ८९; का १३,
६, १५; तै ४, २, ६, ४; -ष्पाम्
ऋ १०, ७१, ५.

अ-पूत, ता^० - तः तै ६, ४, ९, २; मै
२, १, ३, ५, ५; -तम् मै १, ६, ८;
काठ ६, ४; ३०, ९; -ता तै
२, १, १०, २; काठ २३, ९; क
३६, ६; -तौ तै ६, ४, ९, १.

अपूत-पा^० - पा^० तै ४, ४, ९, १.

अ-पूतभृत्^० - भृत्^० मै २, ११, ५;
काठ १८, ११; क २८, ११.

अपूप्^० - पः खि ५, ७, ४, १-३;
मै १, ६, ५; ३, १०,
६; काठ २९, १; क ४५, २;

-पम् ऋ १३, (४७, २) ५२,
७; १०, ४५, ९; मा १२, २६;
का १३, २, ९; तै ३, ३, ८, ४; ४,
४, २, २, ३; मै २, ७, ९; काठ
१६, ९. [प-पञ्चन^०].

अपूप-क(ल>)ला^० - लाः काठ
४०, १३.

अपूप-नाभि^० - भिम् शौ १०, ९,
५^०; पै १६, १३६, ७.

अपूप-वत्^० - वन्तम् ऋ १३,
५२, १; ८, ९१, २; मा २०,
२९; का २२, २, ६; कौ १,
२१०; जै १, २२, ७; पै ४,
२६, २; -वान् शौ १८, ४,
१६-२४.

अपूपा(प-अ)पिहित^० - तान् शौ
१८, ३, ६८; ४, २५.

अ-पूरुष^० - षम् ऋ १०, १५५, ३;

पै ६, ८, ७.

अ-पूरुषघ्न^० - घ्नः ऋ १, १३३, ६.

अ-पूर्व^० - वम् खि ४, ११, २; मा
३४, २; -वेण शौ १०, ८, ३३.

अ-पूर्व्य, र्व्या^० - र्व्यं ऋ ८, २१,
१; ८९, ५; कौ १, ४०८; २, ५८;
७७९; ३, २, ७; जै १, ४५,
१०; २, ६, १; ३, ६, ४; शौ
२०, १४, १; ६२, १; -र्व्यः ऋ
१, १३४, ६; -र्व्यम् ऋ ३,
१३, ५; ५, ५६, ५; ८, १८,
१; १०, २३, ६; -र्व्या ऋ १,
४६, १; ८, ३२, १; ८, ६६, ११;
कौ १, १७८; ३२२; २, १०७८;
जै १, १९, ४; ३३, १०.

अ-पूणत्^० - णतः ऋ ५, ७, १०; ६,
४४, ११; -णन् ऋ १०, ११७,
१; -णन्तः ऋ ५, ४२, ९;

*) =दूषित- । व्यु. ? *अपुर्- > *अफुर्- >

*अपुर्- इत्यतो मौस्थि. प्रतिपिपादयिषितात् ✓पुर्- >
३पति- इत्येतस्य पर्यायभूतस्य दूरसनाभेश्च सतः
प्राप्ति. मत्वर्थीये वे प्र. (पा ५, २, १०९) *अपूर्व- >
*अपूर्व- > *अपूर्व- > यनि. इति नैप्र. सिद्धं मतं
सत् नाउ. व्यु. औप. इति (तु. अष्टा-).

५) भृशादिषु उसं. (पा ३, १, १२) क्यङ्कन्तो
नाधा. द. (वैतु. भां. पूष. अप इत्येतस्य वर्णविकारत
उद्भूतौ वा तत्पर्यायभूतः स्वतन्त्रो वोकान्तः ग.,
उप. ✓वा इत्यतः कर्तृयकि पाक्षिकस्वरवत्तया निष्पन्नं वा
✓वै इत्यतो वा तुदा. च आत्म. च सतः यनि. आख्या-
तिकं वृत्तमिति) ।

०) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

०) पाभे. अकोशाः द. । ०) तस. नञ्-स्वरः ।

१) पाभे. अनुत्पत्तम् क ४, ३ द. ।

४) नाप. (अपूतसोम-पातु-) । उस. उप. ✓पा
(पाने) + विच् प्र. । कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

५) सपा. मा ८, ५७ का ९, ७, ५ आभीतप्राः इति;
काठ ३४, १६ निभूयः इति च पाभे. ।

१) =सोमपात्र-विशेष- ।

१) सपा. मा १८, २१ का १९, ७, ३ तै ४, ७, ८, १
आधवनीयः इति पाभे. ।

५) नाप. [गोधूमादिपिष्टसंपादित-वृत्तपक्वविशेष-
(पुरोडाश-। तु. उद्गी. वे. सा. G.W. प्रश्न. १)] । *अपुव-
इत्युपपदे सति उप. ✓पा (रक्षणे) + कः प्र. (पा ३,
२, ३) । धातीयः स्वरः । नैप्र. वर्णलोपदीर्घत्वविषयत्वा-
दिह च *अपुव- इत्यत्र चाऽन्याय्यत्वमिव विभाव्य पपा.
अवग्रहाऽभाव उपपाद्येत । यत्वन्ये वाच. प्रश्न. अ+पुप-
इतीवाऽवयावययुस्तदनिष्टम् । तथा हि सत्यन्तोदात्तो
नैव स्यात् किं तर्हि नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) स्यात् ।
नापि सुप्रसिद्धः पुप- इत्येतत्-पर्यायभावः प्रसिध्ये-
दिति दिक् ।

१) विप. (नदी-) । मलो. बस. ।

५) विप. (शतौदना-। गो-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, १) ।

५) सपा. पै १६, १३६, ६ हिरण्य-ज्योतिषम् इति
पाभे. । ०) स्वरस्य कृते तु. टि. आदित्यु-वत्- ।

५) विप. (कुम्भ-) । तुस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २,
४८) ।

५) अत्र पूष. नञ् गुणप्रतिषेधादन्यस्मिन्नर्थे द. ।

-णन्तम् ऋ १, १२५, ७; १०,
११७, ७.

अ-पृतन्य- -न्यः पै ६, ९, १०.

अपे(प✓इ). अपायति ऋ ८, ६६,
१५; शौ ४, ३, ५; ६, ६, २;
१०, १; १०, १, १३; १२,
४९, १०^१; पै १४, ४, १०^१;
१६, ३६, ३; १२, २, ८; १२, १०;
अप...अयति ऋ ८, ६६, १५;
अप...अयत् पै ५, १, १; अपा-
यति शौ ७, ९५, ३; अपायत ऋ
१० ७२, ६.
अपैति ऋ १, १२४, ८; अप...
एति ऋ १, १२३, ७; अपयन्ति
तै ६, ५, ११, २; मै २, ३, २^२;
४, २, ८; काठ १२, २^३; पै १२,
२, ४; अप...यन्ति ऋ १,
५०, २; कौ ३, ५, ७; शौ १३,
२, १७; २०, ४७, १४; पै १८, २२,
२; अपैतु शौ १०, १, १०; पै
१, २१, ५^४; १६, ३५, १०;
अप...एतु ऋ ८, ६७, १५; काठ
३८, १३^७; पै १२, २३, ४^७; अप

(एतु) पै १, २१, ५; अपो(एतु)
ऋ ८, ६७, १५; अप...यन्तु मा
३५, १, काठ ५, ४, १; पै १, ५९, ५;
अपेहि ऋ १०, १६४, १; शौ ५,
७, ७; ६, १६, ३; ४५, १; ७, ९३,
१; २०, ९६, २४^१; पै ५, १, २^२;
७, ९, ६; १२, ३६, ४^१; ३८, ४^१;
२०, ३२, ७; ५०, ५; अप(इहि)
पै १४ ३, १०^०; अपैत ऋ १०,
१४, ९; मा १२, ४५; का १३, ४,
१; तै ४ २, ४, १; ५, २, ३, १^१;
मै २, ७, ११; ३, २, ३; काठ १६,
११; २०, १; क २५, २; ३१, ३;
शौ १८, १, ५५; पै ३, ९, ७^१;
४ १७, ७; १९, ७; ५, १, ५; १३,
४, ११; १२, ३१, ६; अप...हत्त
ऋ १०, १०८, १०; अपैतन शौ
६, ८३, २; पै १, २१, ३; अपैयुः
मै ३, ८, ४.

अपा(प-आ)यिन्- अन्.

अपेत- अन्.

अपेत-वीत- -तम् काठपुठि
२०.

अपे(प✓इ)क्ष्, अपेक्षन्त मा १७,
६८; का १८, ६, ४; तै ४, ६, ५,
२; ५, ४, ७ १; मै २, १०, ६;
काठ १८, ४; २१, ९; क २८, ४;
शौ ४, १८, ४; प ३, ३८, ४,

अपे(प-इ)क्ष- अन्.

अपे(प-इ)क्षमा(ण>)णा- णा
शौ १२, ७, ८; पै १६, १४२, ६.
[°ण- अन्].

अपे(प✓इ)जू (गतौ) अपेजते ऋ ६,
६४, ३; अपो(प+उ) अपेजते^१
ऋ ५, ४८, २.

अपे(प-इ)क्ष- शस्ते ऋ १, ६, ३;
मा २९, ३७; का ३१, २, १;
तै ७, ४, २०, १; मै ३, १६, ३;
काठ ४४ ९; कौ २, ८२०; जै ३,
५७, १०; शौ २०, २६, ६, ४७,
१२, ६९, ११.

*अपे(प-आ✓ए)य्, अप...येयः^२ ऋ
५, २, ८.

अपो(प✓उ)च्छ^१, अप...उच्छत् ऋ
११, ४८, ८; ७, ८१, (१) ६;
अप(उच्छत्) ऋ १, ४८, ८;

१) अपेतु इति पाठः? यनि. शोधः ।

२) सपा. तैआ १, २८, १ अप...हृथः इति पाठे. ।

३) माप [मा। अप] > साप ? इति मुपा. शोधः ।

४) सपा. ऋ १, १९१, १३ विभे. ।

५) पादादौ ग. पठितस्यापि सतोऽर्थतो व्यवहितिर्मा
भूदितीवाऽऽख्यातपाश्चर्वन्तिनी द्विरुक्तिः द्र. (वैद्य. सा.
एकः ग. पादपूरण इति [तु. वै.]) ।

६) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. यद. ।

७) अपाऽऽङोः ग. सतोः किमिदम् ✓*एय् इति ।
✓यज् इत्यस्य सनाभिः धा. इति । कथमिति । मूलतः
✓इ > अय- > (नाधा.) ✓*अयि (= ✓अयु-ज्-)
> ✓*एय् (< ✓*इय् [ज्]) इति पक्षेऽन्यस्याद्वा-
ज्वरोहमुख्याः, > ✓यय् (-ज्) इति पक्षान्तरेऽन्यस्या-
द्वाऽऽदिलोपविशिष्टाया वर्णपारिणामिक्या विधायया औस्ये-

यत्वादिति ।

८) यनि. लिङि मपु १ इति मतम् । यत् वै. सा. आत्म सतः
✓इ इत्यस्य पर. ऐयः > ऐयः इति वर्णविकारसङ्कृतं
लङ्घ्यतमिदमित्यहत्तुः, तन्न । लङ्घ्यस्य वा. अयोग्यत्वा-
त्तदभाव आडागमाभावाद् ऐकारादित्वेनाऽसिद्धेरिति
यावत् । एवमपि यत् LB. प्रम्. ✓इय् इत्यस्य लिङ्घ्यतम्
इत्याहुः, यच्च ORN. ✓इय् इतोव लिङ्घ्यतया
परिणतस्य ✓इ इत्यस्य तदेवेत्यभिमेने, तदपि समानं
चोद्यम् । लिङ्घ्यत आडागमानु. पतेरेवेत । यनि. अर्थत
उपपत्तिविशेषश्च द्र. (तु. आ✓यज् [ऋ १, १४, २; ३, ४,
१]) । अथ स्वरतो हि-यगेऽनिहन्यमाने साकाङ्क्षे तिङि
परतः सति आङः ग. निघातः (पा ८, १, ३५;
१, ७१) ।

९) ✓वश् (कान्तौ) ✓वस् (दीतौ) इत्येताभ्यां यनि.
साजात्यं द्र. ।

अप... उच्छताम् पै १, १९, १; अपोच्छतु ऋ ७, १०४, २३^१; शौ ६, ८३, १; पै १, २१, २; अप... उच्छतु ऋ ८ ४७, १८; शौ २, ८, २^१; ३-५; ३, ७, ७^१; १४, २, ४८; १६, ६, २^१; पै १८ ११, ८; अप... (उच्छतु) शौ ३, ७, ७^१; अपोच्छताम् पै १६, ११, ३^१; अपोच्छन्तु शौ २, ८, २; ८, ४, २३^१।
अपो(प-उ)च्छ(तु >)न्ती-न्ती पै १, १९, १।
अपो(प-उ)ष्ट-ष्टम् पै १, १९, १।
अपो(प-उ)त्/कम्, अपोदकामत्^१ तै १, १, ७।
अपो(प-उ)दक, का^१-कः शौ ५, १६, ११; पै ८, ४, ११^१; -कम् शौ ५, १३, २; पै ८, २, २; -कस्य^१ शौ ५, १३, ६; -कामिः ऋ १, ११६, ३।
अपोदि(प-उ)द/ह, अपोदितशौ ६, ५०, २; पै १९, २०, ६।
अपो(प-उ)दृ(द/ह), अप... उद्धरेयुः मै १, ५, १३।
अपोदपोदहि पै १९, ३२, १७।

अपो(प-उ)च्छताम् पै १, ८९, ३।
अपो(प/उ)भ, भम्, अपोभम् शौ ८, ८, ११; प १६, ३०, १; अपोभम् मै २, १, १२; अपोभम् तै २, ४, १३, १; काठ ११, ४।
अपो(प-उ)ध-धः तै २, ४, १३, १; मै २, १, १२; काठ ११, ४ [ध-अन्]।
अपो(प-उ)म्भन^१-नात् तै २, ४, १३, १^१; काठ ११, ४।
अपो(प/उ)पुं, अपोपुंते ऋ १, ९२, ४; २, ३४, १२; तै ६, १, ३, ३^१; मै ३, ७, ८^१; काठ २४, ६^१; क ३७, ७^१; अपोपुंते ऋ १, १५६, ४; ९, १०८, ४; मै ३, ७, ८^१; कौ २, २८९; जै ३, २४, ५; अपो... ऊर्गोत ऋ १०, ८८, १२; अपोपुंतः ऋ ८, ४०, ५; अप... ऊर्गुयः ऋ १०, ४०, ८; अपोर्णु ऋ ९, १६, ११; मा १२, ५३; का २१, ४, ३; तै २, ६, १२, १; मै ४, ९, ११^१; १०, ६; काठ २१, १४; अप...

ऊर्णुहि ऋ १०, ७३, ११; काठ ९, १९; कौ १, ३१९; जै १, ३३, ७; पै २०, ५२, ८; अपोर्णोत् तै २, १, ५, १; अपोर्णोत्, अपोर्णोत् तै ६, १, ३, ३^१।
अपो(प-उ)पुंत्-वन् शौ ९, १, १८; पै १६, ४०, ९; वन्तः ऋ १, १९०, ६; ४, ४५, २।
अपोष्ट-अप(प/उ)च्छ ऋ।
अपो(प/उ)ह (प्रापणे), अपोहति काठ १०, ४^१; अप-अप... ऊहति ऋ ५, ३४, ३; अपोहामि मा २, १५^१; का २, ४, १^१; शौ १४, १, ३८^१; अप... ऊह शौ १८, २, ५७; अपोहतम् पै २०, २२, ४; अपोहत ऋ १०, ६१, ५; अपोहेत् काठ २०, ६; क ३१, ८।
अपु-अपुत्, अपुये, अप्यु-, अप्नराज्, अप्न-वान्, अप्न-वानवन्, अप्नस्, अप्य-
✓अप् ऋ।
अप्य(पि/अ)च् > अप्य(पि-अ)च् > अपीच्य^१-व्यः ऋ ८, ४१, ८; तै ७, ४, १९, २; काठ ४४, ८; -व्यम् ऋ १, ८४, १५; २,

०) सपा. अपोच्छतु > सपा. अपोच्छताम् इति, अपोच्छन्तु इति च पाभे।

१) पाभे. अप... अकमीत् पै ३, २, ६ ऋ।

२) कते छस्य षत्वम् (पा ८, २, ३६)।

३) पाठः? यस्थि. द्वैस्वर्याऽनुपपत्तेः। *अपुः

(द्वि ३ < २ अप-) *अपोदकामत् > अपोऽपोदकामत् (प्रथमस्य पो इत्यंशस्य प्रच्यवात्) यनि. वैकृत-कमः सुगमः। एस्थ. अपोदकामत् इति शोधः संपा. च पभा. च यथावदुन्नेयः (तु. भा. अपोपोदकामत् इति [मुना. ?] 'अपोपहायोर्ध्वमगच्छत्' इति प्रतिपदं विवृण्वतः स्पष्टः संकेतः)। पाभे. मै ३, ६, ३ उदकामत् ऋ।

४) बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, २४; पा ६, २,

१)। उप. < ✓ उद्।

२) अपोदकः इति मूको।

३) सपा. पै १, ४४, १; ८, २, ४ उपोदकस्य इति पाभे।

४) गस. ल्युङन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या।

५) सपा. ऋ १०, १३९, ४ अपश्यत् इति पाभे।

६) आभीक्ष्ये द्वित्वम् (तु. या [६, १९] प्रभृ ; वैतु. स्क. [या.] सा. च सकृत् अप इति पादपूर्णे इति?)।

७) पाभे. अपिनुदामि पै १८, ४, ७ ऋ।

८) विप. ([अन्वर्हित-], गुण-, अव्यक्त-] नामन्, रत्न-, समुद- प्रभृ. [तु. निघ ३, २५ या ४, २५]। तात्रमविके यनि प्र. तित्-त्वः उप. अकारलोपः पूर्वस्येकारस्य दीर्घत्वं च (पा ४, ४, ११० ; ६, १, १८५; ४, १३८; ३, १३८)। यत् सा. ऋ १,

३५, ११; ८, ३९, ६; ४७, १३, ९
७१, ५; ११, १५५, ३) ७५, २;
८६, १०; ८७, ३; मै २, १३, ६;
काठ ३२, १२; कौ १, १४७, २
२९; ५१; २६५; ३८१; जै १,
१६, ३; ३, ८; ५, १०; २२, १२;
३१, १; शौ २०, ४१, ३; -च्या
क्र ८, ४१, ५; -च्ये क्र १०,
१३, ८; शौ १८, १, ३६; -च्येन
क्र ७, ६०, १०; १०, ५३, १५.
॥ अप्य(पि/अ)द्, अप्यत्, अप्यादन्
मै ४, ५, ९.

अप्य(पि/अ)स्(भुवि), अप्यस्ति मै
१, ४, १२^५; काठ ५, २^५; ६, ७^५;
क ४, ६^५; शौ ११, १, ३३^५;
अपि... अस्ति^५ क्र १०, १३, ५;
शौ १८, १, ३३; अपि... अस्ति^५ क्र
८, १८, १९; ३२, ७^५; ४७,
८; ६६, १३^५; कौ १, २३०;
जै १, २४, ६; ॥ अप्यसत्^५ तै
७, १, १, १^५; २^५; ३; अप्यस्तु
पै १, ७०, २^५; १६, ९२, ३^५;
अपि... अस्तु^५ क्र १, १६२,
१८; ९; १४; मा २५, ३१;

३२; ३८; का २७, १२, ८; १३,
१, ७; तै ४, ६, ८, ३; ४; ९, २; मै
३, १६, १^५; काठ २८, ३^५; ४६,
४^५; ५; क ४४, ३; अप्यधि तै ४,
४, ७, २; ५, ३, ११, ३; अपि...
आसीत् शौ २, २, ३; पै १, ७, ३;
अपि... अस्तु^५ क्र ६, ६८, ६; अपि
स्यात् काठ २८, ३; क ४४, ३.
॥ अप्य(पि/अ)स् (क्षेपणे), अप्यु-
स्यति मै ३, २, ७^५; ४, ७, ७.
अप्या(पि/अ)प्, अप्याप्य^५ शौ
२०, १३६, ७, ८.

८४, १५ इत्यत्र विकल्पेन अपि/चि(चयनं) + यत्
प्र. इत्येवम् आह, तद् अपि-चेय- > अपोच्य- इत्येवं
प्रकारकस्य परिणामस्याऽत्यन्तं दुर्गमत्वाद् उपेक्ष्यम् (तु.
अनूच्य-).

५) यदा पदार्थ- (पा १, ४, १६) इत्युक्तदिशा-
ऽऽक्षेप्यः पदार्थः कस्यचित् कुत्रचिद् भागरूपो भवति
तदा अपिः ग. भवतीति च तदर्थम् अभिरभागे
(पा १, ४, ११) इत्यत्र तस्य असं. च द्र. (वैतु. SI.
कप्र. इति).

६) तु. नाप्. टि.; वैतु. W. पदार्थार्थे, सा. च
संभावनायां कप्र. वदन्तौ विवृण्वी.

७) तु. LB. ORN.; वैतु. GW. W. समुच्चयार्थे कप्र. ।
निघांताऽभावः (पा ८, १, ३५) ।

८) अन्तःसमाश्रयणं गत्यर्थः सप्त. तद्व्योमश्च । यच्च
उप. √अस्(भुवि) इत्यस्य अयच्-परस्याऽपि सतः
यत्त्वविषयत्वं श्रूयते, तदर्थम् असं. सावसरं स्यात् (पा ८,
३, ८७) । यत् सा. क्र ८, ४७, ८ इति विहृष्याऽन्यत्रेह
सर्वत्र अपिः कप्र. इतीवाऽभिसंदेह, तन्मन्त्रार्थस्वारस्य-
विघातकत्वाच् चिन्त्यम् ।

९) अपिभावाऽऽक्षेपमाणं हेतु इति पदं गम्यं द्र. (तु.
क्र ८, ६६, १३) ।

१०) हेतुहेतुमद्भूताऽश्वत्यस्मिन्नर्थे यत् सा. अपि
सांभारनिकं कप्र. कृत्वा त्वे इत्यनेन सप्त१ सता
विप्राः इत्यस्याऽसमर्थमिव संबन्धमाह, तच्चिन्त्यम् ।
तत्स्तोतृत्वतदधीनत्वयोरुभयोरप्यर्थयोः प. एवा-
ऽव्यभिचारेण श्रुत्युपलम्भात् । अथ संभावनार्थोऽपि

लिङ्माकाङ्क्षेन्न लङ्मित्यपरा दिक् (पा ३, ३, १५४) ।

५) तु. टि. अप्यस्ति (काठ ५, २); वैतु. भा. सा. च
कप्र. अपिः इति ।

६) 'देवेषु (= तन्मध्ये प्राप्तवतः) सर्वा ता (प्र३=तदा-
त्मकः) ते अपि... अस्तु (= तव भागः स्यात्) इत्येवं
गम्येन भाग-पदेन कर्तृभूतेन बहुत्वबहुपञ्चाव्यमाणयो-
रपि सर्वा ता इति पदयोः सामानाधिकरण्यं स्यात् ।
यद्वाऽन्तर्भाषित इह प्यर्थ इति कृत्वा 'देवेषूदीयमानस्तव-
(भागः) सर्वा ता (दि३) अपिभावयतु (अन्तः
समावेशयतु)' इत्येवं व्याख्येयम् (तु. PW. प्रभु.; वैतु.
यनि. स्थ. सा. प्रभु., SI. च अपि कप्र. वदन्तश्चिन्त्याः ।
यत् सा. कप्र. वचनव्यत्ययमुपाश्रित्य सर्वा ता इत्ये-
तद्वाच्यानां सतामश्रयणकरणानां वाऽश्वशरीरावयवानां
वा देशभावमपि साधयेत्, तदसंभवायिकत्वात् नितरा-
मुपेक्ष्यम्) ।

१) तु. वें. PW. GW. ; वैतु. रक. सा. समुच्चये
कप्र. अपिः इति (तुरीयपादेऽपेक्षितस्याऽपि सतः
समुच्चयार्थस्य गम्यत्वोपपत्तेश्च अपेः तद्वाकत्वाऽभ्यु-
पगमे गतित्वाऽभावात् नाऽ. कप्र. श्रुत्वाऽनुपपत्तेरिति
दिक्) ।

१) सपा. तै ५, १, ९, ३ काठ २०, ८ प्रत्यस्यति
इति पाभे. ।

५) अष्टा अप्याप्य भू-भुवः पिप्पलीस्तथैव इति
इत्येवं मूलतः सतः पाठस्य कौन्तापसाधारणं वैकृतं सुशोभं
स्यान्न वेति विमर्शसापेक्षमेव द्र. । एवं तावद् यनि.
रूपवन्तं रूपं वा स्यात्, उद्/स्था > उत्थाप्य इति

अप्यु(वि/ऊ)ह^१, अप्युहं क १०,
५२,३; †अप्युहं क ७, १०४,
१४; शौ ८, ४, १४; पै १६,
१०,४.

अ-प्रकेत^२ - तम् क १०, १२९, ३.

अ-प्रक्षित^३ - तम् क १, ५५, ८.

अ-प्रचङ्कश^४ - शा: शौ ८, ६, १६;
पै १६, ८०, ७.

? अ-प्रच(१)ति^५ - ति: खि ५,
१३, ३.

अ-प्रचित^६ - तम् पै २०, ३२, ७.

†अ-प्रचेतस्^७ - तस: ऋ ९, ६४,
२०; ९८, ११; -ता: क १,
१२०, १; १०, ७, ६; ११७,
६; खि ५, १२, २; शौ २०,

१२८, २.

अ-प्रच्युत^८ - तम् खि ५७, ३, १०;
मै ४, १३, ८; काठ १९, १३;
-तानि क २, २८, ८.

अ-प्रजज्ञि^९ - ज्ञय: क १० ७१, ९.

‡अ-प्रजनिष्णु^{१०} - ण्णु: मै १, ६, १०.

अ-प्रजस्^{११} - जसम् शौ ७, ३६, ३;

१२, ९, ७; पै १६, १४५, ७;

-‡जा: तै ६, ३, २, ५; काठ

२३, ९; ३१, १३; ३५, १८; १९;

क ३६, ६४८, १६; १७.

अप्रजस्-ता^{१२} - ताम् शौ ९, २, ३;

पै १६, ७६, ३.

अप्रजास्-स्व^{१३} - त्वम् शौ ८, ६,

२६; पै १६, ८१, ७; स्वाय शौ

१०, १, १७; पै १६, ३६, ७.

अ-प्रजस्यु^{१४} - स्यम् खि २, ११, ४^{१५};
तै ५, ६, ८, ४११.

अ-प्रजा^{१६} - जा: क १, २१, ५.

‡अ-प्रजात.ता^{१७} - त: मै ४, ३, २;

काठ १२, ७; -ता काठ १३,

१२.

‡अ-प्रज्ञात^{१८} - तम् तै ६, ३, ४, ८.

‡अ-प्रज्ञातृ^{१९} - त्रम् तै ७, १, ७, ४.

अ-प्रति^{२०} - ता क ८, ३२, १६;

-ति^{२१} क १, ५३, ६; ६, १४४,

१४; ७, २३, ३; ८३,

४; ९९, ५; ९, २३, ७; तै ३,

२, ११, ३; ५, ३, २; ‡५, ४,

६, ३^{२२}; ४; मै १, ३, १०; ३

वा अथ इति पृथग् विभज्य आ✓अप्यु आऽप्य इति
वा मूलान्तरीयं सदपि समाननिष्पत्तिकं रूपम् इति भूयसे
विवेकाय कल्पताम् ।

१) धा. प्रापणे इतिरिति प्राञ्चः; आदेरे इति PW.
GW. GRV., PG [३, ७०; ७१] NW. प्रभृ. ।

२) विप. (सलिल-) । बस. अन्तोदात्तः ।

३) तस. नच्-स्वरः ।

४) उप. <प्र✓क्षि(हिंसायाम्) ।

५) विप. (रक्षस्-) । तस. उप. अर्थः? = प्रक्षीणो-
रुपदेश- इति सा., = दृष्टिशक्ति- इति PW. प्रभृ.
यङ्लुङन्तात् प्र✓कश्+प्रच् प्र. (पा ३, १, १३४)
अभ्यासस्य नुगागमः उसं. (पा ७, ४, ८६) ।

६) °वतिश्च चयः? > पासे. ?अप्रतिदिश्ययः द्र. ।

७) विप. (विष-) । सपा. शौ ७, ९३, १ अभ्युपेदि तुम्
इति पासे. ।

८) विप. । उप. प्र✓ज्ञा+कर्तरि किं प्र. लिङ्वच्च
(पा ३, २, १७१) तु. वें. सा. PW. GW. प्रभृ.;
वैतु. BL. ORN., [पक्षे] GRV. <✓जन् इति
[तु. माश २, ३, १, १४] ।

९) तु. टि. अनुशोधुक- । उप. यद्र. ।

१०) विप. (सपरनी-, यजमान-) । उप. प्र✓जन्
+ कर्तरि ङसुच् प्र. उसं. [पाउ ४, २२८ (वैतु. भा. [तै.])]

सा. W. [शौ.] बस. इति चिन्त्यं स्वरातुपपत्तः]] । कर्मणि
प्र. निष्पन्नस्य उप. कृते तु. वैप२ २अ-प्रजस्- इति ।

११) भावे लङि प्र. लिङ्-स्वरः (पा ६, १, १९३) ।

१२) सस्व. कृते तु. टि. अनुगागम- > °गास्-स्व- ।

१३) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) । उप.
प्र✓जन् > प्रजस्- + भावे यः प्र. उसं. (पा ५, १,
१२६) ।

१४) = प्रपा. मं १, १, १४ । खिसा १०, ४ आपमं १, ४,
११ प्रभृ. अप्रजस्ताम् इति पासे. ।

१५) विप. (अत्रिन्-) । उप. प्र ✓जन् + कर्तरि विद्
प्र. (तु. PW. GW. च; वैतु. सा. MW. च ङः प्र.
इति [ययोः अनु-प्रज- इति प्राति. इति सुवेचम्] ।
एवमस्मिन् व्यतिकरे कः स्यात् प्र. श्रुत्यभिप्रेततर इत्यर्थो
भूयोऽपि ✓जन् > जन्, जा- इत्यत्र प्र✓जन् > प्र-जन्-
प्र-जा- इत्यत्र च प्राप्यमाणसंकेतः द्र. ।

१६) विप. (सहस्र-) । बस. अन्तोदात्तः । उप. प्र✓ज्ञा
+ङ्ङ् प्र. (पाउ ४, १५९) ।

१७) विप. ([प्रतिद्वन्द्वि-रहित-] पुर-, सुग-, वृत्र-;
प्रभृ.) । बस. अन्तोदात्तः । -ता इति सप्त१ इति GW.
प्रभृ. । यत्तु सा. एनत् अ + प्र✓जन् + विद् तस.
इति कृत्वा व्याचष्टे, तन्न । तथावे ह्यायुदात्तात्पत्तेः ।

१८) °ति इति क्वचित् वा. किञ्चि. द्र. ।

१९) ?तै प्रत्युपुरान् > वैजुते, सा. प्रत्युपुरान् इति शोबः ।

३, ७^{१०}; १४, १०, ५; १२, ५;
काठ ४, ४; २१, १०^{११}; शौ
७, ५२, १^३; १८, १; ११५,
११^{१०}; १२०, १२, ३; २१, ६;
पै १९, ९, ८^३; २०, १४, ७^{१०};
-ति: ऋ ५, ३२, ३; -तीनि
ऋ २, १९, ४; ४, १७, १९; ६,
३१, ४; ७, ८५, ३; ८, ९०,
५; कौ १, २४८; २, ७६१; जै
१, २६, ६.
॥अ-प्रतिक्शात^०- तम् मै १, ११,
५; ४, २, २^१.
॥अ-प्रतिख्यात- त्वात् काठ १४,
५.
॥अ-प्रतिगृहीत^०- तम् तै ७, १,
६, ५.
अ-प्रतिघात्य^०- त्य: पै ३, २७, १.
॥अ-प्रतिजग्ध^०- न्वेन मै १, ४,
१०^१; काठ ३२, ७^१.
॥अ-प्रतिदिश्य^०- शौ २०, १२८, ८.
॥अ-प्रतिधृष्ट^०- > ॥अप्रतिधृष्ट-
शब्द^१- वसम् ऋ १, ८४, २; मा

८, ३५; का ८, १०, १; तै १, ४, ३८,
१; मै १, ३, ३४; काठ ४, ११; क
३, ९; कौ २, ३८०; जै ३, ३०,
२३.
अ-प्रतिधृष्ट^०- ण्य: मै १, ९,
१; ५; काठ ९, ९; १२; क ८,
१२; -व्याय मा ३८, ७; का
३८ २, १; मै ४, ९, ८.
॥अ-प्रतितोद^०^{१२}- दाय मै ३, ३, ९;
६, ६; काठ २३ ३; २६, ३;
४; २८, ४; क ४१, १; २, ४४, ४.
अ-प्रतिपद्^०^{१३}- पदम् मा ३०, ८;
का ३४, १, ८.
अ-प्रतिश्रुत्^०- वज्रि: शौ ३, ८, ३;
पै १, १८, ३.
अ-प्रतिमन्यूपमान^०^{१४}- ना: शौ १३,
१, ३१; पै १८, १७, १०.
अ-प्रतिमान^०^{१५}- नम् ऋ ८, ९६,
१७; शौ २०, १३७, ११.
॥अ-प्रतिरथ^०^{१६}- यम् तै ५, ४, ६,
३; ४; मै ३, ३, ७^१; काठ २१,
१०; -थस्य तै ५, ४, ६, ४; मै

३, ३, ७; काठ २१, १०; -यन
मै ३, ३, ७.
॥अप्रतिरथ-स्व- स्वम् तै ५, ४, ६,
४; मै ३, ३, ७^{१३}; काठ २१, १०.
अ-प्रतिवध^०^{१७}- धम् पै ३, २७, ४; ६.
॥अ-प्रतिवादिन्^०^{१८}- दिन: तै १,
६, १०, १.
अ-प्रतिविद्ध^०^{१९}- द्वाय तै १, ५,
१०, १.
॥अ-प्रतिषिक्त^०^{२०}- क्त: मै १, ८, ३;
-क्तम् मै १, ८, ३; काठ ६, ३^१;
क ४, २^१; -क्तेन^{२१} कठ ६, ३; क
४, २.
॥अ-प्रतिषेक^०^{२२}- क्पम् मै १, ८,
३^१; काठ ६, ३; क ४, २.
॥अ-प्रतिष्कृत^०^{२३}- त: ऋ १, ७, ६;
८, ८४, ७; १३; ५, ६१, १३;
७, ३२, ६; मै २, १३, ६; काठ
३९, १२; कौ १, १७९; ३८९;
२, २६३; ६९१; ९७१; ९७२;
जै १, १९, ५; ४३, ९; ३, २२,
१०; ५६, १८; शौ २०, ४१,

- ०) असुरान् प्रत्यजयन् > शास्त्र अग्रस्थ (ति-अ) जयन्
इति शोधः (तु. सपा. काठ २१, १०)।
१) = सपा. तैत्रा २, ४, ५, ७। ऋ ६, ६०, ६ कौ २, २०५
जै ३, १८, १२ आर्या इति पाठे।
२) तस. नञ्-स्वरः।
३) हन्ताऽयमस्तु अप्रतिघातियः इत्येवमन्त्यविसर्ग-
नीयपूर्वा सु-शोधश्च विसंहितः सन् सुपठस्व त्रैष्टुभः पाठः
द्र. (तु. नाड. श्रुतिः)।
४) पाठः (तु. शंपा.) अ-प्रदविः। च। युः इति मूको. B.W.
एतमेव पाठम् अङ्गीचकतुः (तु. सपा. शाश्री १२, २१, २)।
सपा. खि ५, १३, ३ अप्रचतिश्च चयः इति पाठे। एतत्
सर्वं विमर्शार्हं द्र. १) विग. (अप्रत्यभिभूत-बल-]
हन्त्र-)] बस. पूष. प्रकृतिस्वाम्।
२) विप., नाप. (ऋत्वग्-विशेष- [मै. प्रमृ.])। तस.
उप. क्वपि कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०)।
३) उप. प्रति ✓ वृद्ध + भावे घञ् प्र.।

- १) नाप. (विनिष्प-पुरुष-)] उप. प्रति ✓ पद् + कर्तरि
क्विप् प्र.। १) उप. प्रति ✓ मन्थूय + गानच् प्र.।
२) विप. (ओजम्-)] बस. अन्तोदात्तः (पा ६, १, १७२)।
३) नाप. ([अप्रतिरथ-ऋषि-दृष्ट-] सूक्त-विशेष- [ऋ
१०, १०३])। उप. बस. द्र.।
४) Sch. अग्र^० इति शोभापेक्षम् (तु. सात.)।
५) विप.। बस. उप. भाप.।
६) उप. प्रति ✓ वृद्ध + ताच्छीलिको णिनिः प्र.।
७) उप. प्रति ✓ व्यध् + क्तः प्र.।
८) उप. प्रति ✓ (सि >) विच् + क्तः प्र.।
९) सपा. तैत्रा २, १, ३, २ अशान्तः इति पाठे।
१०) कर्तृ न इति पाठः? यनि. शोधः (तु. क ४, २)।
११) तस. उप. ण्यदन्ते कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०)।
१२) विग. [[अप्रतिष्कृत- = अप्रतिस्खलित-] अग्नि-हन्त्र-
प्रमृ. (तु. या ६, १६) प्रमृ.]]। उप. प्रति ✓ (स्कृ >) कृ
+ कर्मणि कसः प्र.।

१; ६३, ४, ७०, १०; १४; -तम्
 ऋ ३, २, १४; ८, ९३, १०; १७,
 १३^a; शौ १, ४६०^a; शौ २०,
 ५५, १.

अ-प्रतिष्कृत- -तम् जै १, ४८,
 ४^a.

अ-प्रतिष्ठा- -ष्ठा पै १६, ४७७.

अ-प्रतिष्ठान^b- -नः णै १, ७, ६, ६;
 २, २, ६, ५; णै १, ४, १८; पै
 १६, ५६, १७; ८, ४, ५.

अ-प्रतिष्ठाप्य^c- -तै ३, १, २, ४.

अ-प्रतिष्ठायुक^d- -कम् मै ४, १,
 १२^e.

अ-प्रतिष्ठित, ता^e- -तः तै २, १, ४,
 ७; ३, १, २, ४^f; ५, ४, १२
 ३; ६, ३, ३ ४^g; ७, ३, ७,
 १; १०, ४; ४, ११, ४; मै १,
 १०, २०; २, ५, २; काठ १३.

१; ३३, ३; ३६, १४; -तम्
 मै १, १०, २०; ३, ३, ३;
 काठ ३६, १४; -ता मै १, ८,
 ६; ताः तै ५, ४, १०, १^h;
 ७, १, १०, ४; मै १, १०, २०;
 ३, ४, ४; काठ २२, १; ३४, ३;
 ३६, १४; -तात् तै ६, ६, ६, १;
 -तानि तै ३, १, २, ४; ५, ४,
 १०, १.

अ-प्रतिष्ठितिⁱ- -स्या मै ३, ३, १०.

अ-प्रतिष्ठित^j(त>)ता^k- -ताभिः
 तै ७, ५, ८, २.

अ-प्रतीक^l- -कम् मै ४, १४, १२.

अ-प्रतीक्ष्म^m- -तै ५, २, ४, ४; ६,
 ६, ३, ५ⁿ.

अ-प्रतीत^o- -तः ऋ १, १३३, ६;
 -तः ऋ ३, ४६, १; ४, ५०,
 ९; ५, ३२, ९; ६, २०, ९; ७३,
 ३, १०, १११, ३; काठ ४, १६;

४०, ११; शौ २०, ९०, १;
 -तम् ऋ १, ३३, २; ११७, ९;
 ४, ४२, ६; ५, ३२, ७; १०,
 १०४, ७; मै ४, १४, १७^h;
 -तस्य ऋ ५, ४२, ६; -ता मा
 ८, ५९; का ९, ७, ८; मै ४, १४,
 ६; -तौ शौ ७, २६, १; पै २०,
 १४, १०.

अ-प्रतीत्^q- -तम् तै ३, ३, ८, ९;
 ४; शौ ६, ११७, १; पै १६,
 ४९, १०.

अ-प्रतीम् पै २०, ५०, २.

अ-प्रत्रास^r- -साय काठ ७, ५.

अ-प्रददि- अ-प्रतिदिश्यः दि. द.

अ-प्रदाह^s- -हाय तै १, ७, ६, ७;
 २, १, १, १; २, ८, ६^t; मै ३, ७,
 ७^u; काठ २७, ७; ३२, ५.

अ-प्रदु(ग्ध>)ग्धा^v- -ग्धाः ऋ ३,
 ५५, १६.

a) सपा. अ-प्रतिष्कृतम् <> अ-प्रतिष्कृतम् इति
 पामे. ।

b) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

c) तस. नञ-स्वरः ।

d) तु. टि. अ-भोधुक- ।

e) उप. प्रति✓ह + कर्मणि क्तः प्र. ।

f) विप. (अपराजित-] इन्द्र- । *अ-प्रति- (अनि-
 वर्तक-, अपराजित-) + *वृथ- (बल-) > बस.
 *अप्रति-वृथ-> (वावि) यनि. । अप्रतीत- इत्यपि
 यनि. पर्यायः सन् समानस्वरसंस्कारः द्र. (वैतु. AVS.
 अ-प्रतीक-> अप्रतीत- इति शोध इति ?) ।

g) सपा. तैआ २, ८, ४, २ अप्रतीतम् (मैसू BO.
 अप्रतीतम्) इति पामे. ।

h) उप. प्रति✓ईश् + णसुल् प्र. ।

i) पामे. अनुपेक्षमाणाः द्र. ।

j) पाठः (तु. कामा १२६ : ४ माश्रौ २, ५, ५,
 १८) ? अप्रतीतम् इति शोधः (तु. सपा. तै ३, ८, २
 तस्यः पामे. च) ।

k) उप. प्रति✓दा(दाने)+कर्मणि क्तः प्र. । भा. ताऽऽदेशे

पै ११-४७

पूप. दीर्घत्वम् (पा ७, ४, ४७; ६, ३, १२४) वोच्येत, *प्रतिदत्त-
 *प्रतिभत्-> यनि. इत्येवमज्मथ्यस्थवर्णलोपाऽऽनुपदिकः
 पूर्ववर्णदीर्घो वेति तत्त्वविविचा विमर्शमर्हेत् । एव-
 विधेषु साहितिकाऽऽपत्तिविशेषवत्सु स्थ. पपा. ना-
 ऽवगृह्णन्ति (तु. तै ६, ३, १०, ४; मा ९, ९; शौ ६,
 ११७, १) । एस्थि. अपि यदिह तै. पपा. उप. प्रति-
 इत्त- इत्येवमवगृह्य प्रादर्शि, तत्र रहस्यं खल्वन्वेष्ट्यम् ।
 तदत्र दकारस्थानीयः सन् इकारो श्रेषमाणं वा भवतीह
 प्रस्तूयमानान्यतरपक्षीयस्य प्राकृतायितस्य *प्रति-
 भत्-> *प्रति-इत्त- इतीव कश्चिदपरो भूयोऽपि मध्य-
 वर्त्यवान्तरविशेषो वेत्यपि विमर्श्यम् । यत्किंच भा. पपा.
 इत्त- इत्यंशस्येकारोपजनवत्तया वा ✓इन्द् + क्तः प्र.
 इत्येवं निष्पन्नतया वा समाधानमाह, तदहं तु क्त्वाच्चा-
 ऽप्रासाङ्गिकत्वाच्च नैवाऽऽदियेतेति दिक् ।

l) = सपा. तैआ २, ३, १ गोत्रा २, ४, ८ प्रश्न. । तैआ
 ३, ७, १, ८ आपश्रौ १३, २२, ५ प्रश्न. अप्रतीतानि इति,
 मंत्रा २, ३, २० अप्रदत्तम् इति च पामे. ।

m) तस. । उप. प्र✓व्रस+वल् प्र. ।

n) पामे. अनिर्माणाय क ३७, ७ द्र. ।

अ-प्रहपित^० - तः ऋ १, १४५, २.
 अ-प्रपा(ण>)णा^० - णा खि ५,
 १३, ३; शौ २०, १२८, ८.
 अ-प्रपाद^० - दाय तै ५, ६, ९, १;
 काठ १९, ११; २४, ५; २८, ६;
 क ३१, १; ३७, ६; ४४, ६.
 अ-प्रपादुक^० - काः मै ३, ७, ५.
 अ-प्रभु^० - भुः ऋ ९, ७३, ९.
 अ-प्रभूति^० - ती^१ ऋ १०, १२४, ७.
 अ-प्रमय^० - यम् पै १४, ३, ८.
 अ-प्रमाद^० - दम् मा ३४, ५५;

का ३३, २, १८; मै ४, १४, ११;
 शौ १२, १, ७; ९; १८; १३,
 १, २३; ३, ११; १९, ४६, २;
 पै ४, २३, २; १६, ७२, २; ७३,
 ३; १०३, ११; १७, १, ७; ८;
 १८, १७, ३; २०, ४८, ३१.
 अ-प्रमायुक^० - ऋकः काठ ८, ११;
 क ७, ८; -कम् शौ १९, ४४,
 ३; पै १५, ३, ३.
 अ-प्रमूर^० - राः ऋ १, ९०, २.
 अ-प्रमृष्ट^० - ष्यः ऋ ४, २, ५; तै

१, ६, ६, ४; ३, १, ११, १; मै १,
 ४, ३; काठ ५, ६; ३२, ६;
 -ष्यम् ऋ २, ३५, ६; ६, २०, ७;
 ३२, ५.
 अ-प्रमेय^० - यम् खिसा ३३, १३.
 अ-प्रयाज, जा^० - जम् तै ६, १, ५,
 ४; मै ३, ७, २; काठ २३, ९;
 क ३६, ६; -जाः मै ३, ७, ९.
 अ-प्रयात^० - तम् शौ १९, ५५,
 १०.
 अ-प्रयावन्^० - वन् शौ ३, ५, १.

१) तस. नञ्-स्वरः ।

२) विप. (वेशन्ता- [नपल्ल-]) । बस. अन्तोदात्तः ।
 उप. प्र/पा (पनि) + अधिकरणे ल्युट् प्र. । अ-प्रपाणा-
 इति स्वरः (तु. सुपा. सान. च)? यनि. शोधः द्र.
 (तु खिः B.W. च) ।

३) उप. प्र/पद+भावे घञ् प्र. ।

४) तस. डकजन्ते कृत्योकीयः स्वरः (पा ३, २, १५४; ६,
 २, १६०) ।

५) सपा. तैत्रा. ३, २, १, ५ अ-प्रपादुकाः इति पाभे. ।

६) तृतीयायाः पूर्वसर्वणदीर्घत्वम् (पा ७, १, ३९) ।

७) अ-प्रमाय इति मूको. । ल्यबन्त-साहचर्यान् मन्त्रार्थ-
 चमत्कारकत्वाच्च आ-प्र-माय (<आ + प्र/मा [माने]
 इति पाठः शोधदिशा प्रस्ताव्यते ।

८) उप. भावे घञन्तम् । वा. किवि. द्र. ।

९) यत्तु सा. बस. इति कृत्वा पक्षद्वयेन व्याचक्षे,
 तदसत् । तथात्वे नञ्-स्वरस्याऽनुपपन्नत्वात् ।

१०) सपा. ऋ ३, २०, २ अ-प्रयुच्छन् इति पाभे. ।

११) सस्व. कृते तु. टि. अनुतिवादुक- ।

१२) विप. (वृण- प्रभृ.) । उप. <प्र/मूर्छं (तु. १ मृरु) ।

१३) तस. कप्रबन्ते कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

१४) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

१५) पाठः? सर्वत्र मूको. (तु. शंपा.) यनि. उपलम्भाच्च,
 सा. एउ. इति कृत्वा व्याख्यानप्रवृत्तेश्च, समानप्राथे याजुष-
 मन्त्रेऽपि एउ. एव सर्वशाखासामान्येन श्रावितत्वाच्च,
 सञ्च. पै. अपि एउ. एव पर्यायभूतस्य अ-प्रयुच्छन् (?म्)
 इत्यस्य श्रावणाच्च चेति (तु. W.) । एस्थि. एउ.
 भूयः संपुष्टत्वे सत्यपि शास्त्राभेदीयः पाभे. अपि

संभवेदिति कृत्वा यनि. उप. प्र/या+भावे वा
 कर्मणि वा क्तः प्र. । कथं प्र. वाच्ये विकल्प
 इति । वा. किवि. इति कृत्वा भावे प्र. स्यात् ।
 (प्रयातं नाम नाशो व्यवच्छेदस्तद्भावो यथा स्यात्
 तथेति । प्रयातं समाप्तभावधिकमनभिनवमिति कृत्वा तु)
 घासु- इत्येतत्-समानाधिकरणमिति कर्तरीति (पाठः
 पक्षान्तरे एउ. टि. द्र.) ।

१६) सपा. मा ११, ७५ का १२, ७, १० प्रभृ. माश ६,
 ६, ३, ८; ४, १; २ अ-प्रयावम् इति, शौ १९, ५५, ६ बलि-
 मित्ते इति च पाभे. ।

१७) सस्व. च उप. पक्षद्वयं च एपू. द्र. । तथा
 हि । प्र/या + वनिप् प्र. इति कृत्वा सा. प्र१ वा सं१
 वेति प्रतिपद्यमानो यथाकथमपि न्याय्यत्वं सिषाधयि-
 षति । न त्वसौ फलेप्रहिपरिश्रमः । प्रथमे कल्पे पुं.
 रूपे सत्य् उपधादीर्घाभावस्याऽव्याख्यातत्वात् । द्वितीये-
 ऽप्याष्टमिकाऽऽमन्त्रितनिघातप्रसङ्गाऽवधारितत्वादिति ।
 एस्थि. नापू. दिशा शौ. प्रातिस्त्रिकोऽयं विशेष इति
 कृत्वेह प्र/या इत्यस्यैव श्रुतिरभिप्रेता चेत् स्यात्,
 तर्हि वनिबन्तस्य प्राति. वा. किवि. सतः द्वि१ इत्येव
 सुवचम् । तथा च सति नलोपाऽभाव उंसं. (पा ८,
 २, ८) । अथ पक्षान्तरम् । अभिप्रेतार्थतः प्र/यु
 (बधा.) इत्यस्य प्रसिद्धतरत्वेनोत्तमत्वाच्च पै. प्र/युच्छं
 इत्येतच्छ्रावणेन तत्-संवादत्वाच्च (तु पै ३, १३, १
 यत्र मूको. जिन्वत्प्रयच्छं > जिन्वत्प्रयुच्छम् इत्येवं
 सुपठः; पैतु. W. °च्छन् इति । तु. एपू. टि.), जिन्वत्
 प्रयच्छन् [यर्.] इति च नाउ. इह पठितस्य मेति (तु.
 B.W. प्रभृ.) ।

अ-प्रयावम्^a मां ११, ७५^०; का १२,
७, १०^०; तै ४, १, १०, १०; मै २,
७, ७^०; १३, २२; ३, १, ९^०;
काठ १६, ७^०; १२, १०^०; ४०,
१२; क ३०, ८^०; पै २०, ४८, १.
अ-प्रयुक्त^a - कम्^a मै १, ९, ७;
-का: काठ २, १५.

अ-प्रयुच्छत्^a - च्छत्: क १०, ६६,
१३; -च्छन्नि: क १, १४३, ८;
-च्छन् क १, १०६, ७; ४, ५५,
७; १४३, ८; २, ९, २; ११, ८;
३, ५, ६; २०, २०; ५, ८२, ८;
१०, ८, ७; ७, ७; १२, ६;
१७, ५; १ (७, ६३, ४) ८८, १६;
मा ४, १४^०; ५, ४; १५, ५२;
२७, ३; का ४, ५, ६^०; ५, १,
४; १६, ६, ४; २९, १, ३;
तै ३, १२, ११, १; ५, ११, ३;
४, १, ७, २; ७, १३, ४; मै

२, ४, ४^०; १२, ४, ५; ४, १०,
४^०; १२, ६; १४, १६^०; काठ
२, ४^०; १५; ९, १९; १५, १२;
१८, १६; १८; क १, १६^०; २९,
४; ६; शौ २, ६, ३; ६, ४, ३; ७,
१०, २; १८, १, ३४; पै ३, ३३, ३;
४, २८, ७^०.

अ-प्रयु(त>)ता^a - ताम् क ७,
१००, २.

अ-प्रयुत्वन्^a - त्वभि: क ६, ४८,
१०; कौ २, १७४.

अ-प्रवी(त>)ता^a - ता क ४, ७,
९^०; काठ १२, ८; १५, ३; १;
-ता: क ३, ५५, ५.

अ-प्रवे(द>)दा^a - दे मै ४, १३, ९.

अ-प्रवलय^a - याय काठ ३३, ६.

अ-प्रशस्त^a - स्तान् क १, १६७,
८.

अ-प्रशस्त, स्ता^a - स्ता: क १ (१,

२१, ९) २, ४१, १६; ४, २८, ४.
अ-प्रस्त^a - त: मै १, १०, ९^०;
काठ ३६, ३.

अ-प्रस्त^a - स्ताय मै ४, ८, ३^०.

अ-प्रस्तुत^a - तम् तै ५, ४, १०, ३.

अ-प्रस्नेस^a - साय तै २, ५, ७, २;
काठ २३, ९; क ३६, ६.

अ-प्रहन्^a - हणम् क ६, ४४, ४;
कौ १, ३५७; जै १, ३७, ६.

अ-प्रहाव(न>र>)री^a - री:^a
मै २, ६, ७; काठ १५, ६५;
-रीणाम् मै ४, ४, १.

अ-प्रहित^a - त: पै १२, २७, १२;
-तम् क ८, ९९, ७; कौ १,
२८३; जै १, ३०, १; शौ २०,
१०५, ३; -तौ शौ ६, २६, २.

अ-प्रहिन: पै १५, २१, ८.

अ-प्रहृत्य^a तै ६, ५, ९, २.

अप्राक्राम^a पै १६, १३१, १-१०.

^a) तस. नन्-स्वर: ।

^b) उप. प्र-यावम् (प्र √यु (अभिध्रणे) + णमुल्
प्र. इति । स्याद्वा घञन्तं प्र-याव- इति ततः
स्वरतो विविक्तं प्राप्ति. वा. क्विप्. सद् द्वि१ प्रयुक्त-
मिति । तत् का गतिरिति । समानजातीयानाम् उप.
तत्र तत्र श्रुतौ प्रयोगचारितार्थानुपातः पर्येयः ।
ततो हि विनिगमनमुपलभ्येत दिक् । अपि वा अ-
प्रयावम् < *अ-प्रयापम् (<प्र √या>यापि) इति
प्राकृतयितमात्रे (तु. पाभे.) ।

^c) पाभे. अ-प्रयातम् द. ।

^d) पाभे. अनिरुक्तम् काठ २, १५ द. ।

^e) पाभे. अ-प्रमादम् पै २०, ४८, ३ द. ।

^f) = सपा. माश ३, २, २, २२ । तै १, २, ३, १ मै १, २,
३ स्वस्तये इति पाभे. ।

^g) विप. (पर्व-) । उप. प्र √यु (अभिध्रणे) + क्वनिप्
प्र. (वैतु. स्क. अप्रयुत्-मत्वर्थे वनिप् प्र. इति) ।

^h) तु. वें. GW. ; वैतु. सा. ORN. 'ता: इति ।

ⁱ) विप. (यावापृथिवी-) । उप. धातु. अर्थ: ? प्र √विद्
(ज्ञाने) इति MW., प्र √विद् (लाभे) इति सा. (तु. माश

१, ७, २, ५) । तद् यस्या. यथावद् अवधेयम् ।

^j) तस. उप. प्र √क्ली+भावे अच् प्र. (पा ३,
३, ५६) ।

^k) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. न. भावे
क्ताभन्तं सत् क्वचित् तद्वत्सामान्यवृत्त्यपि यस्थ. द. ।

^l) सपा. काठ २८, ४ क ४४, ४ अब्राह्मणाय इति पाभे. ।

^m) उप. प्र √स्नेस + भावे घञ् प्र. ।

ⁿ) विप. ([अप्रहन्तु-, अनुग्राहक-] इन्द्र-) । उप.
प्र √हन् + कर्तरि क्विप् प्र. (तु. वें. सा. ORN.; वैतु.
स्क. अन्यथावदः) ।

^o) विप. (अक्षीयमाणा- [२अप-]) । उप. प्र √हा
(त्यागे) + कर्तरि वनिप् प्र. । स्त्रियां ङीप् रान्तादेशश्च
(पा ४, १, ७) ।

^p) सपा. आपश्रौ १८, १३, ८ प्रहावरी: इति पाभे. ।
सा. [तै. पृ १२०६] प्रभावरी: इति? यनि. शोध: (तु.
०. [आपश्रौ.]) ।

^q) प्रहा^a इति पाठः? यनि. शोध: ।

^r) शत्रुक्षिरश्छेदप्रयोजनकोऽवप्रत्वकल्पनापूर्वक उद्-
कामिचारः प्रकरणमिति संप्रदायो भवति (तु. कौट. ६, ३) ।

अ-प्राण, प्रा^१ - प्रा शौ ८, ९, ९; पै
१६, १८, ९; -प्राय तै ७, ५,
१२, १०.

अ-प्राणक^० - काय काठ ४५ ३^०.

अ-प्राणत्^० - णत् मै १, ९, ४^१ प्रा;
प्राकाठ ९, ९; ११; १२^१; शौ
१०, ८, ११; पै १६, १०२, ३;
-णत् तै ७, ५, १२, १; काठ
४५, ३.

अ-प्राणती, न्ती - ती: मै १, १०,
१०; -न्ती: काठ ३६, ५.

अ-प्रात^० - त: मै ३, ७, ८; ९, १;
काठ २३, १; -प्रातम् मै ३, ९,
७^१; १०, १^१; काठ २४, ६^१; २६,
२^१; क ३७, ७; ४०, ५.

अ-प्राप्य^० तै ६, १, ६, २^१; काठ २३,
१०^१; क ३७, १^१.

अ-प्रा(प्र-आ)मिन्^० - > अ-प्रा-
सत्य^० - सत्य ऋ ८, ६, १, ४.

अ-प्रायु^० - यु ऋ ५, ८०, ३; -युभि:
ऋ ८, २४, १८; कौ २, १०३६;
शौ २०, ६४, ६; -युव: ऋ १,
८९, १; मा २५, १४; का २७,
११, १; काठ २६, ११.

अ-प्रायुस्^१ - युवे ऋ १, १२७ ५.

अ-प्राशिन्नियु^० - य: तै २ ६, ८, ५.

अ-प्रिय^० - य: शौ ८, १२, २; पै १५,
४, २; १६, ९९, ८; १००,
५-११; १३४, १; -यम् शौ
८, १५, ४; १५, १, ८; पै ५,
३४, ३; १६, ९९, ८; १३५, १०;
१८, २७, ८; -यस्य शौ ९,
५, ३१; ३२^१-३६^१; पै १६,
१००, ५-११; -या: शौ ९, ७,
६; पै १६, ११६, १; -यात्
पै २०, ५९, १; -यान् पै १०,
४, १०; -याय काठ १०, ३^१;
-ये शौ ८, ६, २६^१; १२, १, ३०;

१९, ५७, १^१म्; पै २, ३७, ३^१म्;
३, ३०, १; १६, ८१, ७; १७,
३, ११; १९, ४६, ११^१म्; २०,
५०, ७ [य-प्रिय०].

अप्रिय-जा - जा: पै २०, ३७, १.

अ-प्रीत^० - त: मै १, ८, ५; -ता:
मै १, ४, ६.

अ-प्रोक्षित^० - तम् काठ ८, ७;
क ७, ४.

अ-प्रोच्य^० मै १, ६, १२; ४, ४, २;
काठ २२, ८; क ३५, २.

अ-प्रोदि(त>)ता^० - ताम् तै
२, २, ९, ५.

अ-प्रोषिवस्^० - वान् ऋ ८, ६०,
११; खि ५, ५, १०; कौ १,
३९; जै १, ४, ५.

अ-प्लव^० - वा: शौ १९, ५०, ३; पै
१४, ४, १३.

अप्रा^० - प्वाम् शौ ९, १३, ९;

मूको, विकृतो भवति । तेन समप्रेऽपि सूक्ते प्रतिमन्त्र-
मन्त्रिमपादद्वयमनुष्ठुमानतः तेनाऽपकामान् अयः । अप-
नुत्तः सपत्नहा इत्येवं शोध-पुरस्सरं सुपठं द्र. (तु. ३यो
मन्त्रो यत्राऽशतः साधु पठयते) ।

१) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

२) सपा. अप्राणाय<>अप्राणकाय इति पाप्मे ।

३) व्यु. कृते तु. टि. अ-चर्मक- ।

४) तस. नञ्-स्वरः ।

५) विप. नाप. (स्थावरपदार्थ- [मै १, ९, ४ काठ
९, १२]) ।

६) पाप्मे. अदः क ३७, ७ द्र. ।

७) उप. प्र √अम्(बधा.) + ताच्छीलिकः णिनिः प्र.
[वैतु. वै. सा. GW. प्रमृ. <प्र(>प्रा)-मि-(<√मि
[हिंसायाम्])]. यनि. विनाशपर्यवसानकचलशीलत्वे
तात्पर्यं स्यात्, परामिप्राये तु विनाशात्मके हिंसाफल
इति विवेकः द्र. ।

८) विप. ([अविनश्यत्सत्य-] इन्द्र-): बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

९) विप. (देव-, यज्ञ-) । उप. प्र + आयु- [√इ +
उण् प्र. (तु. पपा.); वैतु. PW. GW. प्रमृ.

प्र(>प्रा) + यु-(<√यु[अभिः णे]) = प्रा- युत्- इति
क्विपीत्यभिसन्धिः (तु. अ-प्रयात->तम्, अ-प्रयावम्,
अ-प्रायुस्-)] । -यु इति वा. क्वि. द्र. ।

१) उर. प्र + आयुस्- इति भावकर्मणोरभिनिर्वृतम्
इत्येतावानेव वि. यः । शिष्टं नापू. द्र. ।

२) तस. उप. प्राशिन्न- + तादर्थिकः घ>ह्यः प्र. ।
नञ्-स्वरापवादेऽन्तोदात्तः (पा ६, २, १५५) ।

३) = सपा. कौसू ५८, १ । मंत्रा १, १, १४ आपमे १, ४,
११ हिष्ट १, १९, ७ द्विपुत्रयः इति पाप्मे ।

४) सपा. ऋ ८, ४७, १७ आप्ये इति पाप्मे ।

५) उप. प्र + उदितु- (<√वद्) ।

६) उप. √प्लु + कर्तरि अच् प्र. । यमु. प्, तरि-रहित-
इति बस. इव व्याचष्टे, तन्मन्त्रम् । तथात्वे हि नञ्-
स्वरस्याऽनुपपत्तेः ।

७) = रोग-विशेष- । व्यु. ? अप √वी इत्यतः
प्यन्तात् ङः प्र. बस. (पाउ ५, ४७) । स्त्रियां टाप् प्र. पूष.
अन्त्यलोपश्च [तु. या ६, १२ दे ४, १, ५, ३ उ. म. च] ।

√आप् + वन् (?च्) प्र. (पाउ १, १५४) ततो यथेष्टसिद्धिरिति
द्वितीयः पन्थाः । एवं नञ्-पूर्वात् पुषः समुचित-

-०प्वे ऋ १०, १०३ १२;
मा १७, ४४; का १८, ४, १२;
कौ २, १२११; शौ ३, २, ५;
पै ३, ५, ५.

*अप्सन्त ✓अप् द.

?अप्-सर- > अप्सरा- -राभ्यः शौ
२, २, ५; ७, ११४, २; पै १, ७,
५; ४, ९, ३; १८, ४; १५, १९,
१-१०; -राम् शौ ४, ३८, १३;
२; ४; -रासु शौ २, २, ३;
पै १, ७, ३; १६, ९६, १.
अप्सरा-पति- -तेः शौ ४, ३७,
७; पै १३, ४, ९.

?अप्सर-द्रु- -द्रुः क ४८, १३.

अप्सर-द्रु- -द्रुः काठ ३५, १४.

?अप्-सरस्- -रसः ऋ ७, ३३, ९;
१२; ९, ७८, ३; मा १८, ३८-

४३; का २०, २, १-६; तै ३, ४,
७, १, २; ३; ५, ३, ७, २१;
७, १५, १; मै २, १२, २;
काठ १८, १४; २१, २, ५३,
५; क २९, ३; ३१, १७१; जै
२, ४, ७; शौ ४, ३७, २; ३;
१२; ६, १११, ४; ७, ११४,
३; ८, ५, १३; ९, १२, १०; ११,
११, १५; १२, १, २३; ५०;
१४, २, ९; ३४; ३५; पै १,
८५, १; ८९, ३; २, ७६, ४; ४,
९, ५; ५, १७, ८; २६, ६;
६, २२, १३; ७, ११, ३; ९;
११, ७; १३, ४, २; ३; १२;
१५; १५, १८, ४; १६, २८,
३; १३९, ११; पै १७, ३, ४;
५, ८; १८, ७, १०; १०, ४; ५;

२०, ५७, ६; -०रसः शौ ४,
३७, ३-५; पै १३, ४, ४-८;
११; १५, १८, १; -रसाम् ऋ
१०, १३६, ६; मा २४, ३७;
का २६, ८, २; तै ५, ५, १६,
१; मै ३, १४, १८; ४, १४,
१७६; काठ ४७, ६; शौ ६,
१३०, १; पै १, २९, १; ८९,
२; ५, २९, २; ३८, ६; १३,
४, ६; १२, ३०, १४; २०,
६१, ११; -रसौ मा १५, १५-
१९; का १६, ४, १; ३; ५; ७;
९; तै ४, ४, ३, १; २; मै २,
८, १०; काठ १७, ९; क २६,
८; शौ ६, ११८, १६; पै १६,
५०, ३६; -०रसौ शौ ६, ११८,
३; पै १६, ५०, ५; -रसु खि

प्रक्रियेष्टलाभः द. (तु. अपुर-, अपुव-, ✓अपुवायु
($\angle \checkmark$ *अष्टृ)).

*) व्यु. ? सपा. नावग्रहः । अ इति पूष. स्यात्,
प्सर- ($\angle \checkmark$ *प्स + अप् प्र.) इति उप. च स्यात्, बस.
अन्तोदात्तश्च [तु. PW. GW. L ५५१ (?तु. प्सरस्-
स-प्सर-, देव-प्सरस्-, मधु-प्सरस्-, सु-प्सरस्-)] ।
यदा (\checkmark *अप् >) *अप्स- + र- ($\angle \checkmark$ *रा + कः प्र.) ।
इत्येवम् उस. थायीयः स्वरः स्यात् (पा ६, १, १४४) ।
नाप्. कल्पे अप्सस्- इति पूष. वेत्यप्यवान्तर इव कल्पः
स्यात् (या ५, १३) । अथवा २अप् + ✓प् +
अच् प्र. (तु. या. SEAY [१०१]) इत्येवं सत्युक्तपूर्वस थायीय
एव स्वरः स्यात् । अथापि वा २अप्- इति पूष. इतिमानं
नाप्. कल्पाद् विशेषः स्यात् (तु. शौ २, २, ३; PW.
प्रम्.) । शेषम् ?अप्-सरस्- टि. द. ।

*) =गन्धर्व- । तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । पश्यौ
(पा ६, २, १८) इति न प्रवर्तते पति-शब्दस्य भर्तृपर्या-
यत्वात् ।

*) तु. सेंटि. काठ ३५, १४ । तेन तावत् यनि.
पाठोऽङ्गीकृतः तु. नाउ. टि.) ।

*) महाकूटा श्रुतिः शौ ६, ४९, २; क ४८, १३
इत्यत्रापि क्रियताचिविवाऽन्तरेण द. । उक्ते शौ.

उत्तरद्वौ इति श्रवणाद् उत्तर-द्रु- (तु. पृ३-द्रु-, सु-द्रु-)
इति प्राति. भवति । ततश्चेहाऽपि तत्-सदृशः पद-
विभागः समादृतः द. । उक्ते क. मूको. अप्सरद्वैः
इति यच्छ्रूयते ततः अप्सरद्व- इति प्राति. भवेत्,
तच्च मूलतः अप्सर-द्रुः इत्यस्य सतः प्रामादिको-
ऽपपाठोऽपलेखश्चेति संभाव्यते । तदेवं त्रीणि प्राति.
भवन्ति । उत्तर-द्रु- इति शौ., अप्सर-द्रु- इति
इति क., अप्सर-द्रु- इति काठ. (मुपा.) । त्रयाणा-
मपि समानमग्निविशेषणतयाऽनुपदभ्रूयमाणोपरशब्द-
लिङ्गितवैद्युताग्निपरत्वमास्थाय, अप्सर- विशेषणसाम-
र्थ्याद् अङ्-इन्धनतया तात्पर्यतः पर्यवसानं सुकल्पमिति
दिक् ।

*) व्यु. कृते तु. टि. ?अप्-सर- । उप. प्र. तु ततो
विशिष्टः द. । तथाहि । तत्र कल्पविशेषेण तत्तत्-
कार्यमुद्दिश्य उप. अप् इति वा कः इति वा
अच् इति वा प्र. यक. स्यात् । इह तु असुन् इति
वा कसच् इति वा असुच् इति वा यक. प्र. द. इति
दिक् ।

*) ?अप्सरसो > रसाम् इति शोधः ।

*) सपा. रसाम् <> रसौ (तैआ ३, ७, १२, ३
तैआ २, ४, १ च) इति पामे. ।

४, ८, ३ ^० ; -राः ऋ १०, १२३, ५; पै ४, १६, २१; १३, १०, ४१; १६, ४६, १०; -रोभ्यः पै १७, २४, ११. [०रस्- गन्धर्व ^०].	७१, ८; ८४, १; कौ २, ३४५; ज ३, २९, २; -साम ऋ १, ९१, २१ ^१ ; ६, १४, ४; मा ३४, २०; का ३३, १, १४; मै ४, १४, १.	१५; मा १२, ८९ ^१ ; का १३, ६, १५ ^१ ; तै ४, २, ६, ११ ^१ ; ४; मै २, ७, १३ ^१ ; ११ ^१ ; काठ १२, १३ ^१ ; १६, १३ ^१ ; ११ ^१ ; क २५, ४१ ^१ ; शौ ८, ७, २७; पै ११, ६, ३१ ^१ ; १६, १४, ६; -लाम् ऋ १०, ७१, ५.
अप्सरावैः ^० पै १९, ३६, १८.	अप्सु २अप्- < ✓*अप् द.	अ-फालकृष्ट- -ष्टम् पै १५, २३, १३.
?अप्-सव ^० - -वम् ^० ऋ १०, ६५, ३.	१अ-प्सु ^० - -प्सवः ऋ ७, ४, ६.	अ-व-वृद्धा ^० - -वम् तै ३, १, १,
अप्सव्यं-, अप्सस्- २अप्- < ✓*अप् द.	२अप्सु- २विश्व ^० .	
अप्-सा ^० - -साः ऋ ९, ६५, २०;	?अप्स्यन् ^० पै २०, १५, १.	
	अ-फ(ल)>ल ^० - -लाः ऋ १०, ९७,	

०) =सपा. काठ ४१, १८ माठ १, २१, ११ वाठ ५, ८०
अप्सरासु इति, तैआ १०, ४१, १ मना २ ४२ बौध्रौ १७,
४१:२ आपमे २, ४, ६ प्रष्ट. अप्सरासु इति पाभे ।

०) *रा वै शोधः इति (तु सस्थ. टि. गृहैः) ।

०) व्यु. ? पपा. नावग्रहः । अप्सस्-+मत्स्वर्थायो
वः प्र. इतीव उद्गी. वै. सा. अभिप्रेयुः (तु. अनुपदे
श्रूयमाणम् अर्णव- इति) । २अप्->अप्सु इत्यतो-
ऽसवेव प्र. इति NW. (अन्यत्र अर्णव- इति साह
चर्येण समुद्र- इत्यस्य श्रुतेस्तत्-पर्याय एवेहाऽपि श्रूयतेत्य-
भिसन्धिः) । २अप्-+सव- (< ✓सू. बभा.) इति GW.) ।
जलौघवत्त्वमात्रस्य ऽर्णवशब्देनैव गतार्थत्वात् तत्-पुनरुक्त-
मात्रं मा भूदिति जलजनकत्वेन विशेषेण चमत्कारः स्यादि-
त्यत्र विशेषः द्र. ।

०) रूपम् ? नाप्. > ✓*अप्सव (नाधा.) >
-वन् इति लङि प्रपु ३ इत्येव सति 'अर्णवं जलधि-
मात्रं सन्तं जलजनकमकुर्वन्तेन देवेन चित्रेण राधसा
प्रभावितेन सता जनता-तापाऽपहृत्या इव स्वीयजल-
प्रदानमप्यकारयन्' इति कृत्वा तृतीयपादमात्रेण वा.
अपि पूर्येत च, यच्च नाम यच्छिरस्कस्याऽस्य पादस्य
चित्ररात्रस्तथा देवा विशेष्टेरन्निति मुख्यं प्रयोजनं
भवति तदपि सिध्येच्चेति । अनया दिशाऽस्य संपूर्ण-
वाक्याऽऽत्मकस्य पादस्य तादृशेनैव सता तच्छिरस्केन
तुरीयेण पादेन समीचीनं प्रतियोगित्वं प्रतीयेत्यपरः
काव्यसौष्टवपरो विशेषः द्र. । नन्वेवमपि कथमिव
°वमर्णवम् इति श्रूयते न °वन्नर्णवम् इति । छान्दसमत्र
रह इति । किं च तदिति । यस्याख्यमिति । किं
तत इति । मूलतो जागतं नामैतच्च छन्दो भवति ।
यत्र प्रथमद्वितीयतुरीयेषु पादेषु पञ्चमादक्षरादनन्तरं

च तृतीये पादे तु चतुर्थादक्षरादनन्तरं च यतिर् भवति ।
यतिसौकर्यप्रयोजितेन -वन् इत्यत्रत्यस्याऽचो विलम्बिते-
नेव सतोच्चोरेण तद्ध्रस्वत्वाऽभावप्रतीतिः -वन्+अर्णवम्
इत्यस्यां संहितायामुपस्थितायां नकारद्वित्वं प्राप्तुवान-
मिव सद् बाध्येत, कालेन च °वन्नर्णवम् °वर्मण- इत्येव
यतिसंस्कारचतुष्टयाऽन्याद्यसंध्यरुच्येव नकारस्य मकाराऽऽ-
पत्तिः परिणमेदिति सुवेचां संभावनायाऽलं स्यात् ।

०) १अप्- + ✓सन् + विट् प्र. । अनुनासिकस्या-
ऽऽत्वं कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, २, ६७; ६, ४, ४१;
२, १३९) । प्रायेण सोम-विशेषणतया श्रुतीनाम् १अप्-
इति पूष. इत्यकस्मिन् । यज्ञियकर्मणां मुख्यसाधकत्वदृशा
२अप्- इति वा पूष. इत्यपि सुवच् स्यात् । उभयथा स्वर-
संस्कारौ समानौ द्र. ।

१) सपा. तैआ २, ४, ३, ८; ७, ४, १ अप्सरासु
इति पाभे ।

०) विप. (अस्मद्-) । तस. नञ्-स्वरः । उपः
*प्सु- (< ✓प्सा [पाने]) इति कर्तरि निष्पन्नं द्र. (तु. वै.,
वैतु. GW. प्रष्ट. उप. भावकर्मणोर्निष्पन्नं स्यादिति
कृत्वा बस. इति प्रतिपन्नाः सन्तः स्वरतश्चोद्यत्वमापद्य-
मानाः (तु. टि. अ-वृ-]) । यत्तु सा. GW. MW.
अ + अप्सस्- इत्येतज्जन्यं बस. इव प्रतिपेक्षितं,
नाऽद्यापि सुभेदे तद्वह इति भूयसी विमृष्ट शरणायाताम् ।

०) ?अप्स्यन् > (अप्सस्- > ✓अप्सस्य >)
अप्सस्यत्->स्यन् इति शोधः ।

१) विप. (ओषधि-, वाच्-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६,
२, १७२) ।

१) सपा. ऋ १०, ९७, ३ विभे. ।

०) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

२०; ६, १, ७, २१; -द्वया मै
३, ७, ६०; -॥ द्वा तै ६, १, ७, ५५;
-द्वेन मै ३, ७, ५; -॥ द्वौ मै
४, २, १३.

अ-बधिर^० - रस् क ८, ४५, १७.

अ-बन्धन^० - नः क ३, ५५, ६.

अ-बन्धु^० - न्धवः क ८, २१, ४;
-न्धु^० शौ ६, १२२, २; पै १६,
५१, ६; -न्धुना क १, ५३, ९;
शौ २०, २१, ९.

अ-बन्धुकृत्^० - कृत् शौ ४, १९, १;
पै ५२५, १.

अ-बन्धु^० - न्धः काठ ४, १६; शौ
४, १६, ७^१; पै ५, ३२, ८.

अ-बल ला^० - लः पै १९, २३, ९;
-लाः क ५, ३०, ९; पै १९,
२३, १३; -लान् शौ ३, १९, ७;

पै ३, १९, ६; -लेन शौ ३,
२९, ३.

अबल-धन्वन्^१ - न्वनः शौ ३,
१९, ७; पै ३, १९, ६.

अ-बलास^० - सौ शौ ८, २, १८; पै
१६, ४, ८.

अ-बलीयस्^० - यः मै ४, ६, ८.
अबलीयसी^० - सी मै ४, ६, ८;
-सीः काठ ३९, ८; -सीम् मै
४, ६, ८.

अ-बाधित^० - तः क १०, ९२, ८.

अ-बिभीवस्^० - भ्युवः क १, ११,
५; कौ २, ६०१; जै ३, ४८,
१७; -भ्युवा क १, ६, ७; ९,
५३, २; कौ २, २००; १०६५;
जै ३, १८, ७; ४, ७, २; शौ २०,
४०, १; ७०, ३.

अ-बिभ्युषी^० - षीः शौ ३, १४, ३^१.

अ-बिभ्यत्^० - भ्यत् क ६, २३, २;
शौ १९, ६५, १; पै १६, १५०,
४.

अ-बीभ्यु^० - युः खि १, ७, ५.

अ-बुध्न्^० - ध्ने क १, २४, ७;
-ध्नेषु क ८, ७७, ५.

अ-बुध्य^० - ध्यस् क ४, १९, ३.

अ-बुध्यमान, ना^० - नम् क ४, १९,
३; -नाः क १, १२४, १०; ४,
५१, ३; -नान् पै १३, ७,
१०^१; -नि क १, २९, ३;
शौ २०, ७४, ३.

अ-बुजत्^० - बुजन्तः^२ खि ५, १५, ७.

अब्जा^० - रअप् - <✓^३अप् द.

१ अब्द^० - दः मा १२, ७४; का १३,
५१३; तै ५, ६, ४, १^३; मै २,

^१) =सग. काशौ २५, ११, २५ प्रभृ. । माशौ २,
१, २, ३६ अरिष्टम् इति, शांष्ट ६, ४, १; ९ अदब्धम्
इति च पाभे. ।

^२) पाभे. अनालब्धा द. ।

^३) तस. नच्-स्वरः ।

^४) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^५) वा. क्रिवि. भवति ।

^६) उप. बन्धु- + ✓कृत् (छेदने) + कर्तरि
क्विप् प्र. [तु. W. डि. ; वैत. PW. प्रभृ.
✓कृ इति (एक एव पदार्थो जामि-कृच्चाऽजामि
[= अबन्धु]- कृच्च कथं वत स्यादित्येते व्याहृतवाचस्तु
स्युः)] । यदपि सा. अ-बन्धु- इत्येतत् पूष. इति
कृत्वा व्याख्येत, तदपि स्वरतो दुष्यत् । उस. सति
उप. प्रकृतिस्वरञ्च ह्यापयेत्, पूष. प्रकृतिस्वरत्वं च
नैवोपपद्येतेति यावत् ।

^७) बस. अन्तोदात्तः । उप. ✓बन्धु + करणे रन् प्र.
उसं. (पाउ २, २७) ।

^८) अबन्धे इति पाठः? (२अप्- + बन्ध- [धारक-]
> उस. *अब् बन्ध- > नैप्र.) अबन्ध- > न्धः
इति शोधः (तु. सूको.; पै ५, ३२, ८ च, सस्थ. परि-
कृत्यमानः च) ।

^९) विप., नाप. ।

^१) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^२) विप. (वीहि-यन्-). 'न बलासो यतः' इति कृत्वा
बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । यत्तु सा. बला-
ऽक्षेप्तपरत्वेन वृत्तिमाचष्ट, तन्न । उप. बल-क्षेप्तवृत्तितया
दुःसाधत्वात् (तु. यस्या. डि.) ।

^३) सपा. पै ४, २, १० पै २, १३, ५ अविहृताः इति पाभे. ।

^४) विप. (च्यवन-) । उप. ✓भी+डः प्र. उसं. (पाउ
१, ७) ।

^५) विप. (रजस्-), नाप. (अन्तरिक्ष-) ।

^६) तस. क्यबन्ते कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

^७) सपा. क २, १२, १० अमन्यमानान् इति पाभे. ।

^८) *अ-विजत् - > जतः इत्येतेन चतुरक्षरेण शोधे-
नाऽऽनुष्ठुभः पादः सूरः स्यात् सुदिलिष्टश्च प्रतीकस्या-
ऽर्थः । ✓विज् इत्यस्य ✓कुप् इत्यस्य चाऽर्थयोः प्रति-
योगित्वसंसिद्धेरित्य भसन्धेः ।

^९) पाभे. अकुप्यन्तः द. ।

^{१०}) नाप. (संवत्सर-) । व्यु. संदेहे सति यनि. संनिवेशः
सदिह्यते । कथम् । उच्यते । १अप्- इति पूष. सति उप.
<✓दा (दाने) इतीक प्रायोवादः (तु. सा. [क ५,
५४, १] उ. म. [मा.], PW. प्रभृ. WW [१,

१२, ३; १३, १२^३; ३, ४, ४^३;
 ॥; काठ २२, ५^३, ६^३; ॥; क
 ३४, १^३; ॥.
 अद्-या^३ क ५, ५४, ३.
 अ०(प-द)ब्द^० - -ब्दः खि ४, ५ २८.
 १ अ०ब्द^० -> अ०ब्द-सूत्र^० - -मान् अ
 ५ ४२, १४.
 अ-ब्रह्म^३ - -जः पै १९, ४२, १४.
 अ-ब्रह्मन्^३ - -हणः खि ५, १३, १;
 शौ २०, १२८, ६^३; -ह्या अ ४,
 १६, ९; १०, १०५, ८; खि ५,

४७)] । न त्वेवम् उप प्रकृतिस्वरं प्राप्ते रूपं. प्रकृति-
स्वरं च पपा. अवग्रहभावश्चोपपद्येयाताम् (पैतृ. अब्जो-
अब्जोत्-; पपा.) । अतः तप. नञ्-स्वरः (१६, २, २)
इति कृत्वा *ब्द- इति उप. (<✓ब्द इति) संभा-
ष्येत । कालस्य नित्यगमनस्वाभाष्यात् तन्मानविशेषा-
ऽऽत्मकस्याऽब्दस्यापि तथात्वं स्वतःसिद्धं भवति । तेन
नासौ *ब्दः (>*ब्दः) =स्थिरः (किं तर्हि चाचलि)
इति सूपणनं स्वरूपवर्णनं स्यात् । अथवा पूर्वमव-
गृहीतानां सतीनामपां वर्षासु समागतास्व अस्थावरं-
भासुकानां पूर्वोक्तिनिष्पत्तिकैव संज्ञा स्यात् तत्साहचर्य-
प्राधान्याच्च वर्षतुंवाचकवस्तुत्तरोत्तरं परिणतं स्यात् ।
अथ व्यु. मूलत एवाऽपां योग आप्रवृत्तेरु रयात्तर्हि
धा- (<✓धा) इति भावनिष्पन्ने उप. 'अपां धा
(धानं) यस्मिन् ' इति कृत्वा संहितायां प्राकृतिक-
वर्णविकारवती मेघस्य वा प्रावृषो वा संज्ञा स्याद् बस.
पूप. प्रकृतिस्वरम् चेति । अथापि ✓*अप् इत्यतो
(वा, ✓अक् इत्यतो वा) दन् प्र. स्यात् (पाठ ४, १८)
निरंवरश्च, इतीवाऽपरः प्राचीनः प्रचारो भवति । तदेवं-
व्यतिकरितेऽस्मिन् विषये वस्तुस्थित्यवधारणं भूयांसं विमर्श-
मपेक्षमाणं द्र. (तु. द्विज. टि.) ।

१) सपा. माश १, ७, २, २६ सुब्दम् इति, तै ७, ४, ७, २
सुब्दः इति च पाठे. ।

१०) व्यु. तृ१ सत् किञि. भवति [तु. टि. अदुस्-
 > अमुया; वैतु. सा. यः जसः याज् आदेशः
 इत्याह; GW. प्रभ. च यदनु अद्-दा- इत्यस्य स्त्री. प्राति.
 तृ१ भवति (स्वस्तश्च पपा. या इत्यतः पूर्वमवग्रहणतश्च
 नोदास्त्वेवं ते भवेयुः [तु. अद्-दा- > अद्-दायाः]) ।

०) = १ अब्द- । उस. उप. ✓ ३ (दाने) + कर्तरि
कः प्र. याथादि-स्वरश्च (पा ३, २, ३; ६, २, १४४) ।
एप्, चैतश्च प्राति. व्यु. भिन्ने सती अपि समानप्रवृत्तिनी
समजनिषातामिति तत्पूर्वं द्र. (सु. द्विप्. टि.) ।

४) व्यु? तस. कृत्-स्वः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) इति, पूप्. २अप् - इति उप. च भावे <✓दा(दाने) इति वें. सा. । अस्य प्राति. १अब्दु- इत्येतेन समानप्रवृत्तिकत्वे सति उप. कर्तरि प्र. इतीव कृत्वा PW. प्रभृ. मन्त्रे सहचरितम् उदनिमान् इत्यपरे विप. लिङ्मुद्भाववयैर्युयैहपि तदर्शसन्निधापकम् २अप्- इति पूप्. स्यादिति । पूर्वार्धे स्तनुयन्तं क्वन्तम् इत्येते अपरे विप. वृ लिङ्गान्तरं सती पञ्जन्यद्योष्व- भिप्रायं संकेतयेताम्, आ/वद् > आ-वद्- > आग्नि- > अग्नि- इत्याकारकं वर्णारिणाम् चोपस्थापयेताम् (वृ. उपब्दि- इत्यत्रत्यम् उप) ।

* विप. (इलस्पति-) । मनुबुदासः (पा ६, १, १७६) ।

१) तस, नञ्-स्वरः । उप, यर. ।

४) उप. = २ब्रह्मन्- (यागादिकर्मानुष्ठातृ-वेत्ता सा. G.W. प्रभृ. विप. बस. उप. १ब्रह्मन्- इति?) ।

^{h)} बुद्धगणः इति शं.पा. सात. मुपा. ? यनि. शोधः (वृ. B.W.खि. शांश्रौ १२, २१, १) ।

१) भावे तलन्ते लिट्-स्वरः (पा ६, १, ११३) ।

१) सपा. शी १२,४,३४ ब्रह्मसूत्रः इति पाठे. ।

^k) सपा. काठ ५, २ असोम्यस्य इति पाठे. ।

1) पाप्मे. अप्रसूप्ताय मै ४,८,३ व. ।

म) वृष. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, १, ४६) ।

॥अ-भक्तु^{a,b}- तुः काठ ७, १५;
क ६, ५.

॥अ-भक्षणीय^c- यान् काठ ३५,
१६; क ४८, १४.

॥अ-भक्षयित्वा^d मै ४, ६, १.

अ-भग^e- गः शौ ५, ३१, ११; पै ५,
२४, ५

अ-भद्र- द्रः^f पै १७, २४, १; ४-११.

१अ-भय, या^{g,h}- यस्म ऋ २, २७,
११; १४; ४१, १२; ३, ४७, २; ४,
२९, ३; ६, २८, ४; ४७, ८;
१२; ७, ७७, ४; ८, ६१, १३;
९, ७८, ५; १०, ६३, ७;
१३१, ६; खि २, २, २; ४; ४,
२; ४, ४, २; ५, २४; मा ७,
३७; १८, ६; २०, ५१; १;
३६, २२; का ७, २०, १; १;
१९, ४, २; २२, ५, ५; ३६,
१, २२; तै ११, ४, ४२, १;

७, १३, ४; २, १, ११, ६; ४,
७, ३, २; मै १, ३, २३; २,
२, १०; ११, ३; ४, ९, २७;
१२, ५; १४, १४; काठ ७,
१२; ८, १६; १३, १६; १८,
९; ३७, १०; क २८, ९; ४८,
२; १कौ १, २७४; २, ६७१;
१जै १, २९, २; ३, ५५,
१२; शौ ४, २१, ४; ६, ३२,
३; ४०, १; २, ५०, १; ७,
१६, १; ८, १, १०; ११, २,
३१; १३, १, ५; १८, ३, ६१;
१९, ३, ४; ८, ७; ९, १३;
१४, १, १५, १; ४; ५; ६;
१६, १, २७, १४; ४४, १; २०,
२०, ७; ५७, १०; १२५, ६;
पै १, २७, १; २; ४; ३, ३५,
१; ४; ५; ६; ५, १७, ३;
१०, ८, ४; १३, ३, १५, १४;

१५, ३, १; १६, १, १०; १८,
१५, ५; २०, २१, १०; -यस्य
पै १, २७, ३; -याः शौ १९,
४५, ४; पै १५, ४, ४; -यानाम्
ऋ १०, १२, १४; -यानि ऋ
९, ९०, ४; मा ११, १५; का
१२, २, ४; तै ४, १, २, २,
मै २, ७, २; ३, १, ३; काठ
१६, १; क २९, ८; कौ २,
७६०; -ये ऋ ३, ३०, ५; तै
५, ७, २, ४; काठ १३, १५.
अभय-कृⁱ- रः ऋ १०, १५२, २;
खि १, ५, ४; शौ १, २१, १;
८, ५, २२; पै २, ८८, ४;
१६, २८, ११; १५३, ८.
अभय-कु^j- कृतौ मै ४, १३, ९.
१अभय-तम^k- -मेन ऋ १०, १७,
५; मै ४, १४, १६; शौ ७,
१०, २.

^a) उप. भक्त-ऋतु- इति बस. ।

^b) तस. नञ्-स्वरः ।

^c) तस. नञ्-स्वरः [पा ६, २, २ (नञ् नेह गुण-
प्रतिषेधविषय इत्यभिसन्धेः [वैतु. पा ६, २, १५५; १६०])].

^d) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^e) सपा. शौ १९, ५७, ३ भद्रः इति पाभे. ।

^f) उप. ✓भी > भय- इत्यस्य भावे च तद्धेतौ च
वृत्तिमुपजीव्य यनि. प्राति. अपि भय-भावाऽभावे
न च (तु. ऋ २, ४१, १२; ३, ४७, २ प्रभृ.) भयहेतुत्वा-
ऽनवच्छेदकतया विप. च (तु. ऋ २, २७, ११; १४ प्रभृ.)
श्रूयते । यतु सा. प्रभृ. बस. इति कृत्वा विप. सत् यनि.
प्राति. व्याचक्षीरन्, तदसत् । अन्तोदात्तत्वाऽपत्तेः
(पा ६, २, १७२) । ऋ ६, ४७, ८ इत्यत्र विप.
सदप्येतत् नापू. पदेन समानाधिकरणमिति सा. ।
नाउ. तथेति तु स्थितिः (तु. Gw.) । अथ
ऋ ७, ७७, ४ इत्यत्र चाऽर्थो गम्यः द्र. (तु. ऋ
९, ७८, ५) वैतु. सा. प्रभृ. यनि. वृत्ति-सामान्येन
इतीव कृत्वा भिन्नलिङ्गेन नापू. संप. तत्समाना-
धिकरण्यमिच्छवः । श्रुतिस्वारस्य-प्रतिकूलस्वेव वादः

पै १-२४

द्र. । अथापि यत् वै. सा. ऋ १०, ६३, ७ इत्यत्र
विप. सदप्येतत्स्था न प्रतिपेदाते वा. चाऽर्थोपक्षेपेणा-
ऽस्य पृथक् कर्मभावे चाऽऽतस्थाते, तन्न । विशेष्यतये-
ऽस्य सतः शुभेन- इत्यस्य नाउ. तेन विप. युक्त-
तया श्रुति-प्रसिद्धेः (तु. उद्गी. ऋ १, २२, १५; ३४, ६;
५८, ९ प्रभृ.) ।

^g) पाभे. शौ ६, ५५, २ शरणे द्र. ।

^h) उष. उप. कर्तरि अच् प्र. थायीय-स्वरश्च (पा
३, १, १३४; ६, २, १४४) । सुपोऽनुगर्थं द्वि.
विभक्तेरप्यल्लुक् लसं. (पा ६, ३, १-२४) । एवं तावद्
अनुबन्धमात्रविशिष्टः सन् खच् प्र. (पा ३, २, ४३;
६, ३, ३७) इति पृथग् अन्यथासिद्धो भवेत् । ततः
त्रिमिति । लाघवं च समाननिष्पत्तिशब्दान्तरसंन्यायत्वं
चेति (तु. नाउ.) ।

ⁱ) उष. उप. कर्तरि क्विप् प्र. कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^j) 'भय-तम-इति उप. द्रस., यद्वा पंस. [न'भयात् तमः'
(भावे < ✓तम् < ✓*स्तम्) प्रवृत्तिनिरोधः (तु. पंजा.
✓थम्, Eng. ✓stem) । एस्थि. सर्वदिग्वेदि-
तृत्वाद् अज्ञातपदार्थभयहेतुवृत्तिप्रतिबन्धाऽभावपूर्वकं पूषा-

१ अभयन्त्व- -त्वम् काठ ३५, १^१.
अभय-सुनि^१ - नि मा १२, ४८;
का २१, ३, १९; मै ३, ११, १०;
काठ ३८, २.
२ अभय^२ - यम् खि ४, २, १०^२.
३ अभय^३ - यम् मै ३, १, ७.
अभयिष्यत् - यत् पं १६, ४६,

३.
अभय-गा^३ - गः ऋ १०, ८३, ५;
मै १, ४, १२॥; काठ ५, २॥;
शौ ४, ३२, ५॥; पै ४, ३२, ५॥;
-गा^३ मै २, ६, ४, २; -गा^३ गाः
मै २, ५, १; -गा^३ गा^३ मै २,
६, ३, २, ५, १, १, १.

१ अभय-धेय^३ - यः मै ३, ३, १;
काठ १०, ५; -यम् मै १, ६, ५;
-यानि^१ काठ १८, १९; क
२९ ७.
अभि, > भी^१ ऋ १, ५, ११; ११, २५;
८१; द. ६०, ७१; १९, ९०;
३१, १८^१; ३३, १०; ११; ३७,

ऽस्माद्यव् इत्याकारकः श्रुतिस्वरसो भवतीति कृत्वा
वा. तु१ सत् क्रि. द. (वै. तु. तम इत्यंशं तमपो-
ऽनर्थान्तीकुर्वणो विशेष्यभूतमार्गमुपचिक्षिप्तुः सा.
[तु. GW. अनु NW.] श्रुत्यपुष्टे [तु. द्विपू. टि. भयरा-
हित्यसामान्ये पूष. वृत्तिमदिति कृत्वा ततोऽयुणवचनादपि सत्
आतिशायनिकं प्र. ऊचिवान् सञ्चितरामुपेक्ष्यः तु. MW. १)।

१) अभयं तुव इति द्विपदः शोधः (तु. काठ ७, १२
क ४८, २ शौ १९, ३, ४)।

२) कर्मण्युपपदे ✓ सन् + इन् प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या
(पा ३, २, २७; ६, १, १९७; २, १३९)।

३) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)। सुपा. मे इति
नाप्. सना. मा (द्वि१) इत्येवं कृत-शोधं सच्छन्दोऽनु-
रोधतो विसंहितमेव आच्येत।

४) तस. वृत्त्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०)।

५) विप. (अस्मद्-प्रजा-छन्दस्-प्रभृ.)। वस. अन्तोदात्तः।

६) सभा. अभयानि <> अभयधेयानि इति पाभे।

७) विप. (अभि-छन्दस्-)। वस. अन्तोदात्तः।

८) भागधेयानि इति पाठः? यनि. शोधः (तु. C.
[ZDMG ७२, १४], पाभे. च)।

९) छन्दस्तः साहित्यिकः क्वचिद् दीर्घः (तु. ऋ २, ४१,
१०; ४, ३१, ४ प्रभृ.)। अथवा मौस्थि. (तु. टि.
अभ्या/धा > अभ्यादधामि मा २०, २४) कचित्
ह्रस्वाऽभावः।

१०) हुन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. [तु. स्क. सा.; वै. तु.
PW. प्रभृ. अभिप्रगायत इत्येवं योजकाः सन्त एकपदा-
ऽवच्छेदेनाऽऽयाय्या द्वैस्वरीं प्रति चोद्याः (यथा त्वयं नि.
कप्र. एव स्यान् ग. इत्यत्र तु. ऋ १, ४, १०; ५, ४; ३७, ४;
यत्रोक्त एव लक्षणार्थः च. समर्प्यते)]।

११) त्वाप् इति द्वि. युक्तः कप्र. [वै. तु. स्क. वें. सा. PW.
प्रभृ. अभि-प्र✓[तु >] णु इति द्वयुपसृष्टं धा. उपकल्प्य
ततोऽन्याद्यद्वैस्वर्यविशिष्टं क्रिप. श्रावयन्तः चिन्त्याः (तु.

नाञ. टि.)]।

१) हुन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. [वै. तु. सा. GW.
प्रभृ. अभि/तु, नू इति (तु. ऋ १, १४४, २; ३, ५१, १;
४, १, १६; ३२, ४; ५, ५, ४; ६, ३८, ३; ६०, ७; ७,
३२, २२; ८, ३, ३; ९, ३४; ८, १२; १२, १५; २१, ५;
६९, ११; ८८, १; ९, १२, २; १७, ६; २६, २; [३२,
५; ३३, ५]; ५६, ३; ६४, २१; ६८, ८; ७१, ७; ८०, २;
८६, १७; २५; ९९, ४; १००, १; १०३, ३; १०४, ४;
११०, ६; १०, ६८, १; १२३, २; गा २०, ६९; पै २, ६,
१; ५, १९, १. प्रभृ. यदेतत्-प्रकारकेष्व् अन्ति चत्वारिंशत्
संख्यातेषु स्थ. अन्ये अभिना ✓तु, नू इत्यस्य तिङ्शतमुप-
सर्जयेयुः [तु. यस्थ. टि. टि.], तदनिष्टम्। मौस्थि. आत्मा-
ऽनुयोगिकगतिमिति वचनस्य ✓नम् इत्येतत्-सजातस्य
सतः ✓तु, नू इत्यस्य वर्णकभेदेन सकर्मकत्वे संभवत्यपि
[तु. यस्था. टि. ✓नम्, ✓तु, नू] प्राधान्येनाऽकर्मकं
वृत्तमेव श्रूयते। एस्थि. स्वाभाविकमेवेतद् यथा तत्र यदभि-
प्रायेणैतद् नवनाऽऽस्यमात्मगं कर्म प्रवर्तते, तच्च च वा
अभि-युक्तया द्वि. वा श्राव्येतेति। एवं तावद् अभि
प्रणोजुमः [ऋ १, ११, २; ७८, १-५] इति द्वयो-
रपि नि. स्वरं श्रावयन्ती साहित्यिकी प्रवृत्तिश्च अभि
अनूयत [ऋ ९, ८०, २] इति स्वरद्वयपरा पपा. उपलभ्यमाना
प्रवृत्तिश्च भूयोपि यदुक्तं भवति तत्-प्रामाण्याय कल्पेताम्
इति दिक्]]।

१२) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. स्क. सा. GW.;
वै. तु. PW. MW. अभि...सृजामि इति)।

१३) वृत्त्यः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. ऋ १, १४१,
१२; १०, १८२, १ प्रभृ.; वै. तु. स्क. वें. सा. [प्रमादा-
च्च्युतपद इव], GW. प्रभृ. अभि...प्रणवि इति)।

१४) इत्थंभूताख्याने कप्र.। अमन्यमानानामभ्यक्षं यथा
स्यात् तथा मन्यमानब्रह्मसयुक्त्वन इन्द्रस्य दस्यु-निष्कर्षा-
तृत्वे श्रुतिस्वारस्य द. (वै. तु. स्क. वें. सा. अभिमन्यमानैः

१^a; ४२, ८^b; ४५, ८;
५१, १०; १०; ५२,
५^d; ५४, १०^b; ६१,

१०^a; ७१, १०^b; ७८,
[१^a; २-५]^b; ८४, ४¹;
८६, ५¹; ९२, १०^b;

१०१, ६¹; ७^m; १०८,
६^m; ११८, ४⁰; ११९,
१; १२१, ८⁰; १२५,

इत्येकपदावच्छेदेन द्वैस्वर्यमनुजानानः, GW. च अनुसन्ध-
मानान् अभि...अधमः इत्येवं पृथग् वाक्यं कुर्वाणः) ।

^a) तु. टि. ऋ १, ५, १; ५१, १ ।

^b) सुयुवसम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. स्क. वें. सा.
PW. प्रभृ. अभि...नय इति) ।

^c) विप्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. [वैतु. स्क. वें. सा.
PW. प्रभृ. अभि...अर्चं इति (तु. ऋ १, १०१, ७;
४, १, १४; ५, २९, १२; ४१, ८; ६, २१, १०; २२,
१; ५०, ६; १५; ७, २३, ६; ८, ४०, ४; ९, ९७, ४;
१०, १, ३; ६४, ३; ९२, १३; १४८, ३; सा ४, २५;
शौ ७, ८७, १; १३, ३, २३ प्रभृ. यदेतत्-प्रकार-
केष्वन्ति विंशतिं संख्यातेषु स्थ. यनि. कप्र. सन्
परेषां केषांचित् [यस्थ. द्र.] ✓अर्चं इत्येतत्किञ्चुतेन
युक्तः ग. अभिमतो भवति, तच्चिन्त्यम् । ✓गै,
✓नम्, ✓नु, नू इत्यादिसमानतापर्यकधात्वन्तर-
समानन्यायभाक्तेवे सति ✓अर्च इत्यस्य मौस्थि.
इकर्मकस्य सतः सरूपसजातपरिणामपरिभाषया
सकर्मकत्वाऽऽविभविष्य सूपपदत्वदर्शनात् [तु. यस्थ. टि.] ।
एस्थि. एवंजातीयानां धा. अकर्मकाणां सतां कप्र.
द्वारा तद्वाच्यक्रियालक्ष्यभूतं पदार्थजातमभिधोतितं
भवतीति मतं भवति । प्रकृते चैतत्-प्रोदबलकं किञ्चित्
सौवरमपि प्रदर्शनायोपलभ्येत । तद् यथा- ऋ ४, १९,
५; ५८, ८; ६, ३६, २; ७, ३४, ५; ८, ४९, १;
६९, ४; ९२, ५ प्रभृ. स्थ. द्वौ नि. सह श्राव्यमाणौ
सन्तौ स्वरपार्थक्यसंकेतितपृथगन्वयौ [तु. यस्थ. टि.]
भवतः [वैतु. ऋ १, १२६, ७; ९, ११०, ५ प्रभृ.
स्थ. यत्र सहश्रुतिमपि भजमानौ नि. एकस्वरसंकेतितैकान्वयौ
भवतः । तु. यनि. टि. ऋ १, ५, १; ११, २ प्रभृ.]] ।

^d) उपमानोपमेयभाववैशद्यार्थमभिलक्ष्यस्य प्राधान्येन
समर्पयितव्यत्वात् कप्र. (तु. सा. GW.; वैतु. स्क. वें. PW.
MW. अभि...सन्तुः इति) ।

^e) ईम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW. प्रभृ.; वैतु.
स्क. वें. सा. अभि...जिघ्नेत इति) ।

^f) अभि...अमुञ्चत् इति क्रियायोगमाह वें. ।
न त्वसौ मन्त्रस्वारस्यसंवादी । कर्मप्रवचनीयत्वे हि

तृतीये पादे यज्जलमोचनं श्राव्यते, तदेव चतुर्थे
चरणे श्रवः अभिलक्ष्योद्दिश्य वेति प्रतिपादनेन
हेतुयोगत उपपाद्यत इव (तु. GW. प्रभृ.) । सा. अध्या-
हनक्रियान्तरेण अभिः अभिमुख्याऽऽत्मकमर्थमपार्थमिव
युयोजयिषति । ^g) स्वार्थप्रधानम् अव्य. ।

^h) तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १ ।

ⁱ) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. स्क., विव. [कौ १,
३४४]; वैतु. वें. सा. PW. प्रभृ. अभ्यक्षरन् इति) ।
शुक्रस्य त्वाभि, अक्षरन् इत्येवं विसंशयः पादः द्र. ।

^j) चर्षणीः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वें. GW.
GRV. प्रभृ. अभि [भवति] इति, सा. अभि...भुवः
इति) ।

^k) इत्येभूतलक्षणे (=तु. अर्थे) कप्र. द्र. (वैतु.
सा. ग. अयमिति कृत्वा 'प्राप्य' इत्यध्याजिहीर्षुः;
PW. प्रभृ. च अभि शुम्भमाना इत्येकं पदमिच्छन्तः
सन्तोऽपार्थ सामान्यं स्वरलक्षणं तिरोधापयन्तश्च
आत्म. अकर्मकवृत्तस्य ✓शुम्भ इत्येतस्य धा. कर्मतया-
ऽनन्वितेनापि वर्ण-पदेन सकर्मकतामापादयन्तश्च नितरा-
मुपेक्ष्याः [तु. ऋ १, ८५, १; ६, ६४, २ प्रभृ.]] ।

^l) युम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. ऋ ३, ३, ३ यत्र
अधि इति कप्र. समाने वा. श्रूयते; ऋ. गपू.; ३, २०, ३;
१०, १००, ४ च यत्र सं✓धा इत्यकर्मकं वृत्तमितीव
कृत्वा श्रूयते; वैतु. स्क. वें. सा. PW. प्रभृ. अभिसंदधुः इति) ।

^m) तु. टि. ऋ १, ५१, १ ।

ⁿ) यच्छिरस्केन पूर्वार्धवाक्येनोपक्रान्तस्य तदा परा-
मृष्टस्य श्रद्धा-पदार्थस्य प्राधान्येन समर्पयितुमिष्टत्वं प्रतीयते ।
तत्-साधनभूतः अभिः कप्र. भवति (तु. सा.) । अभ्या...
यातुम् इति योगं ब्रुवन्तः स्क. वें. GW. चिन्त्याः । अभ्यर्थ-
स्योपसर्जनीभावाऽनिष्टाऽऽपत्तेश्चाऽपलक्षणगतिद्वैस्वर्यदोष-
प्रसक्तश्चेति दिक् ।

^o) प्रयः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें. सा.; वैतु. GW.
अभि...बुहन्ति इति) ।

^p) लक्षणे कप्र. । 'यतः त्वया युद्धं कर्तव्यं (योधानः
इत्यत्र हेतौ प्र. द्र.) अतो युष्मसहसुतसम् (=सोमम्)
अभिलक्ष्य (=स त्वया प्राप्येत) हरी दिवः (=दिवि

७ ^a ; १३४, १; १३५,	१४४, २ ^b ; १४६,	१४ ^k ; १७०, १ ⁱ ; १७१,
४; ६ ^b ; १३९, ३ ^o ;	३ ^m ; १६२, ११; १६४,	३ ^m ; १८३, २ ^m ; २,
८ ^d ; १४०, ३ ^o ; ५ ⁱ ;	३ ⁱ ; २७; २८ ^j ; १६६,	२, २ ^o ; ४, ७ ^p ; ९ ^p ;

स्थिवैव) आदः (येन दूरमन्वानं संपारयेताम्) इति वा. द. (वैतु. सा. पच्छो नवं वाक्यं कुर्वाणः 'उत्सं=शत्रुम् अभिभव') इत्येवमव्याहारमुखं वा. इच्छुः, PW. प्रभृ. च अभियोधानः इत्यत्राऽनुपपन्नद्विस्वरत्वेऽप्येकपक्षमिच्छवः)।

१) पृणद्-अपृणद्- विवेकः शिश्रावयिषितः द्र. । तदर्थं लक्षणे कप्र. इति मतं भवति । स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. इति मन्वानः सा. विमृश्यः । अभि-संयन्तु इति गतिस्वादिनः PW. प्रभृ. तु नितरां चिन्त्याः । उक्तविवक्षितार्थस्य प्राधान्येन भ्रावणस्य बाधितत्व-प्रसङ्गात्, अपलक्षणैकपदाधिकरणकद्वैस्वर्य-प्रसंगाच्चेति दिक् ।

२) वाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. ; वैतु. W. प्रभृ. अभ्यसृक्षत इति) ।

३) यदुत्तरवर्तिनः प्रसिद्धपारुच्छेपसूक्तचमत्कारलक्षण-तया द्विरुक्तस्य कर्तृपदस्य विशेष्यतया अभिनाऽन्वय-मिच्छति सा., तन्नितान्तमतन्त्रत्वादपास्यम् । एवं हुह्या इति प्रत्यक्षे श्रूयमाणस्य अभिना लक्ष्यत्वेनाऽन्वि-तस्य तृतीयारूपत्वेन व्याख्याने प्रयत्नोऽपि तदीयोऽपार्थ इति दिक् ।

४) पौस्या इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'अभि तानि पौस्यानि युष्माकं युत्रानि सना भूवन्, तान्यस्मन्मा जारिषुः' इति वा. द. (तु. GW.; वैतु. वें. सा. अभि...भूवन् इति योगमभिप्रयन्तौ अस्मत् > अस्मान् इति स्वैरं परिवर्तुको, सा. [पक्षे] अपरिवर्तनपक्षे अभिम् अव्याख्यायुक्तश्च) ।

५) तु. सस्थ. टि. आ...तरेते ।

६) अनुनिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । पक्षान्तरनिरासाय तु. सस्थ. टि. ✓इ>एति ।

७) तु. टि. ऋ १, ११, ८; ५१, १ ।

८) वत्सुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. [तु. पपा.; वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि संचरन्सी इति शत्रन्तेन गतित्वं ब्रुवाणाः (यनि. वा. सुलभे सति द्वैस्वर्यदर्शनाच् चिन्त्याः स्युः)] ।

९) रुधम् इति द्वि. युक्तः कप्र. [तु. पपा. ; वैतु. वें. सा. PW. प्रभृ. अभिसंनवम्ते इति (उपपत्त्यन्तरे संभवत्य-पलक्षणद्वैस्वर्यस्याऽङ्गीकारस्याऽनिष्टत्वाच् चिन्त्याः [तु. टि. ऋ १, ११, ८; ५१, १]) ।

१) घर्मम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. GW. MW. अभि ✓वश् > अभिवावशाना इति) ।

२) तु. सस्थ. टि. इष्टिम् ।

३) लक्षणे कप्र. । 'उत (=अपि च) आधीतं (सत्) अन्यस्य चित्तमभि (=तदुपाश्रयेण) संचरेष्यं (भवत्) विनश्यति (तद्विपाकस्याऽन्याधीनत्वात्)' इति वा. द. (तु. GRV. Gri [टि.]; वैतु. या [१, ६] प्रभृ. अभि संच-रेष्यम् इत्येवं प्रतिपादुकाः सन्तः स्वरदोषमपश्यन्तः [तु. ऋ १, १४६, ३; ३, ३३, ३ प्रभृ. स्थ. यत्र सा. कप्र. उत्तरवर्तिन एकोपसृष्टात् पदाद् विवेकेन निर्दिशति, PW. प्रभृ. च सत्यामपि स्वराऽनुपपत्तावैक्यमेवोपाश्रयन्ति) ।

४) मिथुनौ इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'यदि सम्यञ्चौ मिथुनौ सन्तौ आजिमजाव' (तु. पपा. स्वरसंकेतः; वैतु. सा. ✓अज् इत्यस्य ✓जि इत्येतेन पृथक् सताऽपि संभेदे कुर्वाणः अभ्यु[भि-अ]जाव इति योगमिच्छुः, PW. प्रभृ. च तदनुगतिमात्रेण कृतार्थाः) ।

५) क्षाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. अभि...वर्तते इति; PW. प्रभृ. अभि...यन् इति च) ।

६) लक्षणे कप्र. (तु. ऋ ३, ५७, ३; ७, ७५, १ [यत्र प्रति इति च अुच्छ इति च तथा प्रयुक्तौ भवतः], सा. च; वैतु. PW. प्रभृ. अभि ✓वाश् ऋ ९, ९०, २; ९४, २; १०, १२३, ३ इत्यत्र च इति) ।

७) सप्तम्यर्थे वेत्यंभूतलक्षणे वा उर्ध्वम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । उत्तरे कल्पे उर्ध्वम् इत्यत्राऽत्यन्तसंयोगे द्वि. द. (पा २, ३, ५) । यत्तूतरेण इक्षत् (< ✓दक्ष; वैतु. पपा., ऋपा. [४, ९८] PW. प्रभृ. च < ✓दह इति) इति क्रिप. योग इति सा. प्रभृ. अभिमन्वीरस्तदसत् । एकपदाऽवच्छेदेन द्वैस्वर्याऽनुपपत्तेः । एवमभिकर्तृक-विष्टान-दक्षणाक्रियाप्रतियोगिक-पृथिव्यभिब्याप्त्यर्थस्य प्रविवक्षित-त्वात् तत्-समर्पकतरतयाऽपि कप्र. एव सुवचः स्यादित्य-परा दिक् ।

८) स्वार्थप्रधानम् अव्य. स्वार्थेन नाउ. क्रिप. उपरजयत् सत् तदीयं विप. इव भवति । तेन गस. तत्फलतयोपन-स्यत्यैकपाऽनुपातिन्यैकस्वर्यं प्राप्त उदात्तवतिङ्ङुत्तरत्वात् ग. निघातश्च नेह भवति (पा ८, १, ७१ [वैतु. सा. प्रभृ.

१४, ९^a; १५, ५^b; १६, ८^c;
२३, ६; ९^d; १६^e; ३१,

२^f; ३९, ७^g; ४१, १०^h; ३;
४, ५ⁱ; १४, ४; १५, ५^j; १६, ४^k;

२९, १३^l; ३२, १५^m; ४४,
२ⁿ; ४६, ४; ५१, १०; ४^o;

अभिष्युः इति) । तर्हि कथं क्रिप. षत्वमिति । तत्पूर्ववर्ति-
नोऽभेः समासवृत्त्या क्रियायोगस्याऽभावेऽनुपसर्गसंज्ञकत्वा-
त्तदप्रयोजकत्वादित्यभिसंधेः (पा ८, ३, ८७) । नेति । किं
नेति । अभेरिहोपसर्गसंज्ञाया अभाव इति । कथमिति ।
गतित्वाऽभावेऽपि तस्योपसर्गत्वोपगमनेऽस्य निगमस्य
ज्ञापकत्वेनाऽङ्गीकारात्, सामान्येनैतत्-संज्ञाद्वयार्थक्योपपत्ते-
श्चेति । एस्थि. प्रादीनां समासमात्राऽनुयोगिकत्वेन क्रिया-
संबन्धे सति गतित्वं स्यात्, समासेऽसमासे चोभयथाऽपि
क्रियायोगसामान्ये तूपसर्गत्वं चेति विवेकः सुवचः (वैतु. सा.
प्रभृ. गस. इति [यथा च उपरां = उपराः < २उपर-]
इत्येतन्न [पपा. अनु] द्विः भवति, किन्तर्हि प्रः इति
कृत्वा सकर्मिकाया क्रियाया अनाकाङ्क्षितत्वात् सकर्मिक-
प्रवृत्तिरभिभवार्थश्च [अभ्यभि/अ]स 'भुवि' इति धा.
इहाऽर्थानुसंधानतोऽपि नाऽपेक्ष्यतेत्यर्थः २'उपर- इत्यत्र
सस्थ. टि. पुनरुपादीयमानं यद्.) ।

^a) तु. सस्थ. टि. वावशे ।

^b) रथिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. PW.
प्रभृ. अभिप्रतस्थुः इति) ।

^c) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा.; वैतु. वें. सा.
PW. प्रभृ. अभ्याभि-आ] ववृत्स्व इति) ।

^d) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'अस्मद्विषये ये दूराऽ-
दूरवर्तिनोऽरातयः सन्ति तान्' इत्याद्यर्थः द्र. । एस्थि.
अभेः उपसर्गत्वाऽभावादेव सन्ति इत्यत्र षत्वाऽभावः द्र. (तु.
द्विपू. टि.; वैतु. वें. सा. MW. च अभिसन्ति इत्युल्लक्षणं
समासं वदन्तः) ।

^e) स्वार्थप्रधानम् अव्य. [=भी-राहित्यवैशिष्ट्यपूर्वकम्
=मौस्थि. क्रिपि. इति कृत्वा न. द्वि १ (तु. टि. १अभि
निरामिणः इत्यस्य वा जागृधुः इत्यस्य वा क्रिप. विप. इति
मते भवति; वैतु. PW. प्रभृ. केनापि पदान्तरेण ग. इति वा
कप्र. इति वा कृत्वाऽयोलुकाः सन्तोऽप्यस्य कैपर्यमप्रति-
पादुकाः; वें. सा. च अभि...जागृधुः इति योगं वदन्तो
चिन्त्यौ । तथा सति अनेषु इति सप्त. अयोग्यत्वमापद्येत्य-
भिसंधेः)] ।

^f) रथिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'विक्षु वाज्युं
तमभिलक्ष्य न उत्थाप्याऽवत्' इति ता. तु. PW. प्रभृ.; वैतु.
सा. अभि...उदवत् > ता इति योगमभिलाषुकः सन्नपि

वा. संगमयितुमशक्तः) ।

^g) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा. GW. ORN.
प्रभृ.; वैतु. वें. सा. ?PW. अभिसंददी इति) ।

^h) औपसर्गिकम् अव्य. नाउ. सूत् इत्येतस्य विप.
(= 'अभितो वर्तमानम्' [तु. टि. अ. २, ४, ९; २३, ९]; वैतु. वें.
सा. MW. च अभीषत् इति गतियोगं प्रतिषेदरे । तत्
स्वरतोऽप्यत् । तथा हि स्वरद्वयस्योल्लक्षणत्वात् । अथ
वा. अपि चिन्त्यः स्यात् अभ्यभि/अ]स 'भुवि' इत्यस्य
कर्मसाकाङ्क्षत्वात् तद्योग्यस्य कर्मपदस्य चाऽश्रुतेः) ।

ⁱ) इदमा निर्दिश्यमानस्य यज्ञस्य वाक्यस्वारस्याऽऽका-
ङ्क्षितप्राधान्यपंकेतस्य विद्यमानत्वात् लक्षणे कप्र. द्र. (तु.
सा.; वैतु. GW. MW. अभि...विचरन्त इति) ।

^j) वाजम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ('वाजमभिलक्ष्य
नोऽस्मान् रोदसी वक्षि' इति; वैतु. वें. GW. अभि...वक्षि
इति; सा. 'देवान्' इत्याक्षिप्तेन पदेन कप्र. योगमिच्छुः
वा. सर्वथा विपर्यासुकः इति ।

^k) इत्वंभूते कप्र. (=विश्वभुवनाऽऽभिमुख्येन); वैतु.
सा. अस्य गतिविभावविषया कल्पद्वयम् । 'विशति' इति
क्रिप. आक्षिप्येतेति च अभिसासहिः इत्येकं पदं क्रियेतेति
च । तदुभयमयुक्तम् । प्रथमस्याऽनपेक्षितत्वाद् द्वितीयस्य
चोल्लक्षणद्विस्वरयोगाऽऽपादकत्वादिति दिक् ।

^l) अभिसंरभन्ते इति योगमाहुः PW. प्रभृ., तन्न ।
अनिष्ट-द्वैस्वर्याऽऽपत्तेर् अनौचित्याच्च । न हि जातो-
ऽग्निरङ्गुलिभिः संपुटीभूताभिर्गृह्येत । अत्र अभिः भाव-
लक्षण-प्रधानः कप्र. द्र. । एतदुक्तं भवति । जातमात्रमभि-
मभिलक्ष्याऽङ्गुलयम् तद्वन्तः कृत्विजादयः स्वस्वनियोगपरा
भवन्ति (तु सा.) । सं/रभ् इत्यस्य व्यप्रीभावेऽर्थ-संगति-
रिह द्र. ।

^m) इन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. PW.; वैतु.
वें. GW. अभि...सुम्...आववृत्न इति त्र्युपसृष्टं
योगमाहृतुः तच्चिन्त्यम् अर्थवैशिष्ट्याऽप्रतीतेरिति) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र. (तु. वें.; वैतु. सा. अभि...बर्धसे इति) ।

^o) तु. टि. अ. १, ११, ८; ५१, १ ।

^p) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. अ. १, ५१, १;
वैतु. सा. प्रभृ. अभिप्र...अचत् इति संगमयन्तः सन्तो-
ऽनुपपन्नद्वैस्वर्यतश्चिन्त्यतां भजन्तः) ।

६२, ९^a; ४, १, ३^b;
१३^c; १४^d; १६^e; ४,
६^f; ६, १६; ७, ४^h;

१६, १९ⁱ; १९, ५^j;
२०, ५^k; २३, १^l; २४,
८^m; ३२, ४ⁿ; १^o; ४३,

५^p; ४६, ३^q; ५६,
५^r; ५८, ८^s; ९^t;
१०^u; ५, ३, ७^v; ४,

^a) भुवना इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. ऋ ३, १६, ४) । तथा हि सति विदशनसं दर्शनयोर्विवेकेन समर्पणे सुसंगतं स्यात् (तु. टि. अभि-वि/पश् > अभि... विपश्य ऋ ३, २३, २ शौ १२, १, ३३, W. शौ ६, ३४, ४; वैतु. वै. सा. PW. प्रभु. अभि-विपश्यति इत्यनुपपन्नद्वैतस्यार्थः पर्यनुयोज्याः) ।

^b) सुखायम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा. सा.; वैतु. PW. प्रभु. अभ्यु[भि-आ]ववृत्स्व इति) । अभि, आववृत्स्व इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. काठ २६, ११ अभ्याववृत्स्व इति पाठे ।

^c) ऋतम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. ऋ १०, ३२, १ [यत्र वरान् इत्येतदन्वित-]; वैतु. PW. प्रभु. अभिप्रसेदुः इत्युल्लक्षणद्वैतस्यार्थः) ।

^d) तु. टि. ऋ १, ११, ८; ५१, १ ।

^e) वाः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १) ।

^f) तु. टि. सस्थ. वि...द्यौत् ।

^g) विश्वम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा.; वैतु. सा. प्रभु. अभ्यु[भि-अ]सि इति) ।

^h) 'विश्वाश्वर्षणीरभिलक्ष्य' तु. दूतौ जुनात्र अनु ऋ १०, १४, १२] यो विवरवत् आशुर्दूतः तम् इति लक्षणे कप्र. । यतु वै. सा. प्रभु. केचित् (तु. G. SBW. Gri.; वैतु. GW.) 'विश्वाश्वर्षणीरभिलवति' इत्येवं योग्यक्रिया-ध्याहारपूर्वकमप्रेर्विवस्वतो दूतस्य सतः सर्वप्रजाऽभिभाव-कत्वं प्रतिपादयेयुः, तच्चेष्टम् । दूतकर्मणि किञ्चित्प्रतियोगिक-वचनादिवस्तुविशेषप्रापणमात्रलक्ष्यभूताया अभिभवनक्रियाया नितरामप्रासंगिकत्वादित्यभिसंधिः ।

ⁱ) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'त्वदाभिमुख्येन नृभिर् वयं गुप्तरं याव इव (विराजमानाः) सन्तः (येन त्वत्संसादस्य प्रत्यक्षपात्रता भजेम) अयं : (व.) क्षयः (= कालरात्र्यस् तत्संचारनिरोधिकास्तथाशंकहेतवः) च (सन्तः) पूर्वाः शरदो मदेम' इति वा.; वैतु. वै. सा. प्रभु. अभिसुन्तः इति मन्वाना उल्लक्षणद्वैतस्यार्थः सदेकं पदमिच्छन्तः स्वारसिकं वा. श्रंशयन्तः सन्तश्चिन्त्यता-मनुपन्नाः ।

^j) गर्भम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वै. सा. प्रभु. अभिप्रदद्दुः इति गुपसृष्टमाख्याते शिश्रावयिषन्तः सन्तः प्राक्/गिकाथविरोधतश्चाऽपलक्षणद्वैतस्यार्थः चोद्याः) ।

^k) योषाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभु. अभिसुम्यमानः इति द्विरस्वरयोगं मन्यमाना-दिचन्त्याः) ।

^l) अनन्तरवर्तिनां साक्षात् श्रूयमाणां समर्था सक-र्मिका जुषाणः इति क्रियां सुधैवाऽकमेतया निर्वाहयन्तौ उपसर्गश्रुतेः उचितक्रियाऽध्याहारमनुमन्वानौ वै. सा. चिन्त्यौ । तच्चिन्तितोपसर्गस्याऽनन्तरो-त्तरवर्तिना कर्मपदेन कर्मप्रवचनीयतया योगस्य सृपपदत्वा-दिति दिक् ।

^m) आजिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा.; वैतु. वै. सा. PW. प्रभु. अभ्यु[भि-अ]खयन् इति द्वैतस्य प्रति पर्यनुयोज्याः) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १) ।

^o) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. वै. अभि... अनुपत इति) ।

^p) वाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. प्रभु. अभि-वृत्ते इति) ।

^q) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, ४; ३, १५, ५) ।

^r) वाम्... द्यूवी [द्वि २ (तु. वै. सा. GRV.; वैतु. GW. BS., GRV. [पक्षे], Gri. प्रभु. निहतं मन्वानाः [तु. ऋ १०, १३, १, सं.]) इति युक्तः कप्र. वैतु. GW. प्रभु. अभि... प्र... भ्रामहे इति योजुकाः । ^s) तु. सस्थ. टि. सुमनेष ।

^t) तुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. GW.; वैतु. PW. अभि... पवन्ते इति) ।

^u) आजिम् (अस्मभ्यम्) इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वै. सा. GW. प्रभु. 'अभ्यर्षते' इति [पयर्थाभिसंधेः]) ।

^v) एतः इति द्वि. युक्तः कप्र. [= 'योऽस्माकमाग एतसे (= अस्मदीयपापोद्धोषणाय) विभृयात्' (वैतु. सा. PW. प्रभु. आगस्- इत्यस्य एतस्- इत्यस्य च मध्ये लक्षणविषयकस्य संबन्धस्य स्थाने समुच्चयविषयकं संबन्धं पश्यन्तः अभि... भराति इत्येवं योजुकाः, नः इत्येतत् च. [सा.] इति वा, द्वि. इति वा भणन्तः [(PW. प्रभु.)] ।

१^a; ५, ४^b; ९, ७^c; २९,
१२^d; ३३, २^e; ३^f; ४१,
८^g; ४४, ५^h; ५१,
५^h; ६ⁱ; ७^j; ६५, ३;

८६, २^k; ६, ५, ७^l;
७, २^b; ४^b; ९, ५^k; १०,
५^l; १६, ४४; १७, ८^m;
१८, ९^a; १३^a; १९, ३ⁿ;

९^o; २१, १०^d; १२^p;
२२, १^q; २^q; ३४, ४^r; ३६,
५^s; ३७, ३^t; ३८, ३^u;
४४, १७^u; ४५, २५^b, ४९,

१) लक्षणे कप्र. [वैतु. सा. GW. प्रभृ. अभिप्र✓मन्द
इति (तु. क्र १, ५१, १२; ८, १२, १७; ५४, २; ६०, ४ प्रभृ.
यतः ✓मन्द इत्यस्याऽकर्मकं वृत्तं परिपोषमियात्.)] ।

२) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ११, २; ८; ५१, १) ।

३) लक्षणे कप्र. (वैतु. सा. अभि...आभर इति) ।

४) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ५१, १) ।

५) ज्ञान इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW.
अभिप्र...सक्षि इति) ।

१) स्वार्थप्रधानम् अव्य. । '(ये) अत्रहता (=अधर्म-
परतया) अभि (=भी-राहित्येन) अस्मत्तोऽयुक्ताः (=वि-
युक्ताः) असन्, ते नैव ते (=तव) इति वा. (वैतु. GW.
कर्षसाकाङ्क्षत्वे सत्यपि अभि...असन् इति) ।

२) लक्षणे कप्र. (तु. वें. सा.) ।

३) प्रयः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. क्र १, ४५, ८
प्रभृ. PW. GW. प्रभृ. च; वैतु. सा. अभि...यन्ति इति) ।

४) चर्षणीः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. 'रक्षत'
क्रियापदमध्याहारकः) ।

५) स्वार्थप्रधानम् अव्य. इति स्तं भवति (तु. सा.;
वैतु. म. [सा १८, ७४] अभि...अश्याम इति, उ. GW.
अभिवाज्यन्तः इति । अन्यस्तु कल्पः स्वरतो दुष्टः द्र.) ।

६) अभि...वियन्ति इति योगं PW. प्रभृ. आहुः, तन्न ।
कथं लक्षणविषयभूतस्य प्राधान्येन विवक्षायामभिः कप्र.
स्यादित्यत्र निगमस्याऽस्य विशेषेण विनिगमकत्वदर्शनात् ।
तथाह्यत्रैकविशेषणप्रदानेन लक्ष्यभूतस्य कतोस्तमभिलक्ष्य
बहूनां व्येतुणामपेक्षया तत्तद्गुण-एककेन्द्रतया प्राधान्येन
विवक्षा स्पष्टं प्रतीयते । सा च कप्र. अभिना यथा
समर्पिता भवेन् न तथा तेन ग. (गतिखेनऽऽख्याता-
ऽनुप्रवेशेन तदुपसर्जनभावोपगमात्) इति कप्र. एवेहाऽभिः
स्यान् न गतिरिति निर्गलितोऽर्थः । एतदध्वयश्च न्याय
एवंप्रकारके त्रिवेके कर्तव्ये यथायथं सर्वत्र द्र. ।

१) ज्ञान इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. प्रभृ.
अभिसुन्ति इति योजुकाः सन्तः स्वरद्वयवर्ती च षत्वाऽ-
भाववर्ती च स्थितिमवहेत्यन्तः । तु. टि. क्र २, २३, ६) ।

२) देवान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा. वैतु.

सा. PW. प्रभृ. अभ्यौ[भि-औ]हिष्ट इति) ।

३) अस्मान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा.; वैतु.
सा. PW. प्रभृ. अभ्याभि-आवृत्स्व इति) ।

४) विश्वतः (=विद्वा दिशः) इति द्वि. युक्तः कप्र.
(वैतु. सा. अस्मान् इति सना. वा. आक्षिपुकः; GW.
अभिसुमेतु इति) । ५) तु. टि. क्र ४, ४६, ३ ।

६) तम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. क्र १, ५१, १;
वैतु. सा. PW. प्रभृ. प्रथमे स्थ. अभ्यर्च्ये इति द्वितीये
स्थ. सा. अभि तुष्टुः इति) ।

१) लक्षणे वेत्थंभूतलक्षणे वा. कप्र. *धन्वं > *धन्व-
न् > *धन्वम् (< *धन्व- [यर.] इत्यनेन यति-
प्रयोजितोपधागुरुभावमिध्याप्रत्यायितनकारद्वयप्रकृत्यापत्त्या
सुशोधेनाऽन्विताः [वैतु. सा. अभि इति स्वार्थ-
प्रधानम् अव्य. इति सं-युत् (<सम् ✓इ, =सं-
ययः आपः) इति च नितरामुपेक्षितस्वरसंस्कारः
(स्याद्वा कथमपि किंवि. इति कृत्वा सं-युत् ? इति
न. द्वि १ इतीव प्रत्यायुकः) उपेक्ष्य; GW.
अभिसम्...वाहुषुः इत्यन्याय्योभयगतिस्वरत्वेन योजुकः;
LR. Gri. अभि इत्येतं जनम् इत्येतेन योजुकौ
सन्तावपि सा. वा. नेदीय इव स्पृशन्तौ समानं चिन्त्यौ] ।

२) भूम इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'भूमना
(विस्तरेण) अर्थः (<अरि-) रायः (प्र३; वैतु. सा.
द्वि ३ इति वदन् स्वरतश्चिन्त्यः) तु-सदृशाः इति वा. द्र.
(तु. GW.; वैतु. सा. भवसि इति क्रिप. आक्षिपतस्तत्परं
गतिस्वमुपकल्पुकः) ।

३) श्रवः इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'अश्वा इन्द्रं श्रवः
अभिलक्ष्याऽच्छा वहेयुः' इति वा.; वैतु. सा. अभि...वहेयुः
इति योगः [स्थेऽवस्थितिभाज इन्द्रायाऽऽश्वकर्तृकं हविरभि-
वहनाऽऽख्यमश्रुतपूर्वं कर्म कृतृहलैकहेतु सद् उपेक्ष्यम्];
PW. प्रभृ. अभि...श्रुज्यन्तः इति) ।

४) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. पपा.; वैतु. सा. PW.
प्रभृ. अभ्यादेविज्ञानान् इति द्विस्वरयोगं मन्वानाः (आ
✓विज्ञ इत्यस्य च दाशतय्या [तु. १०, १३३, ४] सकर्म-
कता-प्रसङ्गाद् उपेक्ष्याः) ।

१४^a; १५^b; ५०, ६०;
५३, २०; ६०, २०; ७^c;
६१, १४^d, ६३, ७;

७, १५, २^h; १८, १६;
२३, ६०; ३१, ४ⁱ; ३२,
२२^j; २४^k; ३३, ९^l; ३४,

५^m; ३७, ७ⁿ; ३९, ४०;
४८, ३^p; ६०, २५; ६९,
२^r; ८३, ५^s; ८८, २^t;

१) रातिपाचः (दि३ = यजमानान्) इति द्वि. युक्तः कप्र. ('= तानुद्दिश्य राये भगस्तत् [चनः] ओषधीभिः प्रजिन्वतु' [तु. PW. प्रभृ.; वैतु. सा. अभि इत्युपसर्गश्रुतिरिति कृत्वाऽध्याहृतेन किप. तृतीयपादगं पृथग् वाक्ये रचयंश्चिन्त्यः]) ।

२) विशः इति द्वि. युक्तः कप्र. ('आ देवीभ्यो विद्धभ्यो जाना [पुत्रपौत्रादीन्] अस्नवाम [च] अदेवीः स्तृघोऽभिकमाम च' इत्येवं स्वारसिके वा. सत्य् उत्तरार्धे मध्यमः पादो भिन्नक्रमः द्र. [वैतु. सा. PW. प्रभृ. प्रथमपादगतं जुन-शब्दं शत्रुपर्याय इति कृत्वाऽभिकम्यत्वेन व्याचक्षणा उत्तमे पादे अभ्यङ्गनवाम इत्यन्याय्यद्वैवर्थदूषितं योगमङ्गीकुर्वाणश्च] ।

३) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ५१, १) ।

४) वुसु इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. GW. प्रभृ. अभि...नय इति) ।

५) योधिष्टम् इति क्रियायोगमाहुरर्वाञ्चः । तथा तु सति कर्माऽऽकाङ्क्षायां गवादीनां संनिहितत्वात् सहेन्द्राणि युद्धमकुरुतामित्याकारकोऽनिष्टोऽर्थः प्रसज्येत । तानभिलक्ष्य वृत्रादिभिरित्यन्वये तु सर्वं सुन्दरमिति दिक् ।

६) युवाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वै. सा. अभि...अनूषत इति योगः) ।

७) वुस्यः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि...नेषि इति) ।

८) चर्षणीः इति (अत्यन्तसंयोगे) द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. GW.; वैतु. PW. MW. अभि निषसाद इति मन्वाना उल्लक्षणस्वरत उपेक्ष्यौ) ।

९) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २) ८; ५१, १) । यत्तु सा. त्वाम् इत्यस्योपक्षेपमिव कुर्वाणस्तदभिसंबद्धः कप्र. अभिः इति कृत्वा व्याचष्ट, तदंशतोऽस्तत् । उपक्षेप्यस्य श्रूयमाणत्वे सति तदुपक्षेपणस्य व्यर्थश्रमाऽव्यभिचारात् । कथं तच्छ्रवणमिति । त्वायवः इत्यत्र त्वा । आयुवः (< आयु-) इत्येतयोर्द्वयोः पदयोः सद्भावोपगमादिति (वैतु. पपा. प्रभृ. त्वासु- > युवः इति; तु. ऋ १, १३९, ३ [यत्र सा. अभ्यासुः इतीवैकं पदं लिषाधमिषुः पपा. उदात्तपूर्ववर्तिनः स्वरितस्य

विशिष्यमाणमपि संकेतमवजानानः स्वयं नितरासुपेक्ष्यः द्र.]; ८, ३, ७ च [यत्राऽऽयवो देवतामभिलक्ष्य स्तुति- वाचनपरतया समानं श्राव्यन्ते]) । एस्थि. छन्दोनुरोधतः व्यमिन्त्र त्वा आयुवो अभिप्रणोनुमो वृषन इत्येषाऽऽर्धची मूलस्थितिः द्र. ।

१) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ५१, १) ।

२) औपसर्गिकम् अव्य. ष(<स)तुः (<सुत- < ✓ अस) द्वि३ [वैतु. सा. ५१] इत्यस्य विप (तु. टि. ऋ २, ४, ९ पपा. च; वैतु. सा. अभि...आभार इति, GW. अभीषतः इति) ।

३) निणयुम् इति द्वि. युक्तः (वैतु. वै. सा. PW. प्रभृ. अभिसंचरन्ति इति) ।

४) यजुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । शेषं तु. टि. ऋ २, १५, ५ ।

५) युम् (= यस्य संमुखे) इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. PW. प्रभृ.; वैतु. सा. अभि...नक्षन्ते इत्य् आक्षेपमूलकं योगं पश्यन् उपेक्ष्यः) ।

६) सा. सुनित इति क्रियायोगमाह, तन्न । तथात्वे- ऽर्थवैपरीत्यप्रतीतेः । देवा हि यज्ञेषु सधस्थं (= साध- स्थं सहभावम्) इच्छन्ति न तु तस्याऽभिभवनं कुर्वन्ति । उपसर्गात्वाऽभावे षत्वाऽभावस्य द्वैस्वर्यप्रसक्तेश्च ज्ञापकताऽपि पूर्वोक्तं मतं द्रढयति (तु. टि. ऋ २, ४, ९; २३, ९) ।

७) नाप्. टि. दिशा कप्र. द्र. ।

८) ङभे इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वै. सा.; वैतु. GW. MW. अभि...उदेति इति) ।

९) पुञ्ज भूमा इति द्वि. युक्तः लक्षणे वेत्थभूताख्याने वा कप्र. । उत्तरे कल्पे भूमा इत्यत्राऽत्यन्तसंयोगे द्वि. द्र. (तु. GW. प्रभृ.; वैतु. सा. अभि...आयातु इति) ।

१०) मा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा. GW.; वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभ्याभि-आ]तपन्ति इति । तच् चिन्त्यम् । आ✓तप् इत्यस्येहाऽकर्मकवृत्तेः [तु. शौ ८, ६, १२; १२, १, ५०] ।

११) अन्धः, वुपुः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि...निनीयात् इति) ।

१०४, २०; २१^b; ८, २,
१९^c; ४०^d; ३, ३०; ६,
७०; ३४^e; ४२; ८, १२^f;
१२, १५^g; २३^h; १३, २८;

१५, १९; १७, ७^b; १५^c;
२०, १९^d; २१, ५^e;
२३, २६^f; २५, २१^g;
२७, ६^h; ३२, १३ⁱ;

२८^j; ४०, ४^k; ४५,
२२; ४६, १४^l; ४८,
१७; ४९, १^m; ५५, १;
५९, ३ⁿ; ६०, ४^o;

१) अघुशंसम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. PW. प्रभृ.; वैतु. वें. सा. सुम्...अभि [भवतम्] इत्याक्षेपपूर्वकं गति-
त्वपक्षपातः, GW. सुम्...अभि...ययस्तु इति च) ।

२) स्वार्थप्रधानम् अभ्य. (तु. सा. प्रभृ. [=प्रत्यक्षे पूजा-
पराणां परोक्षे पूजाविध्वंसकानाम्]) ।

३) अस्मान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. MW.; वैतु. GW. अभि...हणीयाः इति) ।

४) मेध्यातिथिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. अभियन् [< ? अभियन्-] इति) । सस्थ. टि.
? युन्य इत्यपि द्र. ।

५) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ११, २; ८; ५१, १) ।

६) स्तोमम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'एवं खल्वयं स्तोमो
मयाऽकारि, यथाऽध्विनो इममभि बहो (=एतद्ग्रहणा-
ऽभिप्रायविव) सन्तोः अनुज्ञाताम् (=आत्मनो नमन-
निवाऽकार्याम्)' इति वा. (तु. टि. क्र १, ११, २; ८; ५१, १) ।

७) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ५१, १) ।

८) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. अभि...प्र...
सर्पतु इति) ।

९) भूयसः इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'एकोऽपि रुजमि
बहून् भूयिमद्वमनयत्' इति तृतीयपादान्तमेकं वाक्यं द्र.
(वैतु. सा. पूर्वार्धेन वाक्यं परिच्छेत्तुमाक्षेपमुखः 'अभि-
भवति' इति गतिस्वरपरः) ।

१०) पावकान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. अभि क्र १,
५१, १; वैतु. सा. PW. अभि...गाय इति) ।

११) उत्तमे पादे देवता-निषदनक्रियामात्रस्य विवक्षित-
त्वात्तस्य च कर्मनिरपेक्षत्वात् पूर्वार्धेचश्रावितपदार्थाऽभि-
लक्ष्यत्वं तदानुषङ्गिकसामीप्यसंकेतमात्रत्वं वा द्र. (तु. टि.
क्र ४, ९, १; ७, १५, २; सा.; वैतु. ११. अभिनि ✓ षद् इति) ।

१२) उद्/चद् इत्यस्याऽकर्मकृतौ प्रसिद्धायामपि (पा १,
३, ५३) यत् सा. PW. प्रभृ. संभवचारुयोगान्तरम्
अभि गत्यन्तरतया उच्चर इत्याख्यातेनैवाऽभिनन्दुमिच्छ-
न्ति, ततोषां सौवरानुशासनस्याऽभिध्यातादुल्लङ्घनहठान्
न व्यतिरिच्येत । अतः लक्षणे कप्र. अत्र अभिः
इत्येवाऽवदातम् ।

वैतु १-४९

१३) हव्या इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW.; वैतु. सा.
PW. अभि...प्रयाथन इति । वस्तुतस्तु अभि...या...
हव्या...प्रयाथन, [अभि ता हव्या] इत्येवमुत्तरार्धेचेशिर-
स्यावर्त्य इन्द्रायो बहिरासदन्तु इति वा. द्र.) ।

१४) इन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. इन्द्रम् अभि
[क्र १, ४, १० प्रभृ.] इन्द्राय इति चतुर्थ्यन्तम् अर्थात्तु-
विधायि पदम्) ।

१५) वता इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. PW. प्रभृ.; वैतु.
वें. सा. च अभि...चेतति [वेदेषु] इति) ।

१६) वीरम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. अभि क्र ८, २०,
१९; वैतु. सा. PW. प्रभृ. च अभि...गाय इति) ।

१७) युम् इति (अभिलक्ष्य-भूतस्य) द्वि. युक्तः कप्र.
प्राधान्येन समीपे क्षुतिस्वारस्यात् (वैतु. सा. GW. प्रभृ.
अभिसंचरन्ति इत्युत्तन्त्रमिव योजुकाः) ।

१८) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ५१, १; ३, ५१, ४) ।

१९) *अभि- इत्यस्य क्तिवि. सतः न. द्वि १ द्र. [तु.
पपा. (वैतु. GW. प्रभृ. अभि इतीह भवतीति कृत्वा
अभिपाति इत्यन्याय्यद्वैतस्यैवैवितं योगं प्रकुर्वाणाः) ।
*अभ-,*उभ-,*ह-,*हि- इत्येतैः प्राति. सजाते सति
*अभि- इति द्वित्वार्थ-विशिष्टे कास. च उप. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, १३९) च प्राति. अन्यत् (> द्) इति पूर.
च (भावे) ✓भृ > *भि- > *भि- इति उप. च द्र.
(*अन्यद्भि-> *अन्नभि-> *अभि-> *अभि- इति
वर्णसमापत्तिश्च निषातसुकरतरवर्णलोपश्चेत्यनिसंधः [तु.
WW १, ५४३]) । एस्थि. 'यः अदब्धः वाम् अभि
(=इन्द्रं चाऽन्यतो वरुणं चाऽन्यतः) चित्तिभिः पाति' इति
वा. द्र. । न चापि अभि इत्येव लक्षणे कप्र. वाम् इत्ये-
तदन्वित इति सुवचम् । तथा सति ✓पा (रक्षणे) इत्यस्य
कर्माऽऽकाङ्क्षाया दुष्पूरत्वात् । अभि इत्यनैवाऽऽग्रहणेति
स्वार्थप्रधानम् अभ्य. तद् द्र. इति दिक् ।

२०) प्रयांसि इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पूर्वार्धे वीतुये
इत्यस्य सकक्षो योगः; वैतु. सा. अभि...गहि इति,
GW. च यनि. इति वा अभि...भा...गहि इति वा
सकक्षुकाः) ।

६६, १०^a; ६७, ९^b;
६९, ४^c; ५^d; ११^e;
७२, २^f; ७४, १४^f;
७५, १५^g; [(७६, ५)]

८८, १^h; ४^h; ८९,
४ⁱ; ९२, १^j; ५^j;
९३, १; ४^j; १५^k;
२१^l; ९५, १^l; ९,

१, २^m; ४ⁿ; ३, १^o;
४, ७ⁿ; ८ⁿ; ६,
२^q; ३^r; ७, ३;
८, १^s; ९, ५^t;

१) पणीन् इति अभिभावकत्वेन प्रतिमानवचनः द्वि.
युक्तः कप्र. (वैतु. वें. सा. गतित्वपरौ सन्तौ 'भवति'
इत्याक्षेपुको) ।

२) 'अस्मानभिलक्ष्य रिपूणां मृचा मा प्रमृक्षत (=प्रकर्षेण
मृक्षाः [<✓मृक्ष <मृक्ष- <✓मृच् यद्र.] भवत'
इति वा. कृत्वा नः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. मृक्षत
<✓मृश् वा ✓मृच् वेति विकल्पुकः, पूर्वे कल्पे PW.
प्रमृ. अपि तमनुसरन्तश्च सन्तः अभिप्रमृक्षत इत्येवं
योगेऽपलक्षणद्वैस्वर्यै स्वरैरं पोषुकाः) ।

३) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १) ।

४) युत्र अभि (=यत्राऽभितो वर्तमानाः सन्तः [तु. टि.
ऋ १, ११, २]) इत्येवं संबन्धे सति स्वार्थप्रधानम् अव्य. द्र.;
(वैतु. वें. सा. GW. प्रमृ. अभिसंनवामहे इति) ।

५) अंशुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW. प्रमृ.; वैतु.
वें. अभि...नि...सौदत् इति, सा. च्युतपद इव द्र.) ।

६) प्रयः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW.; वैतु. PW.,
सा. चाऽपि व्यासुग्धभाषी) ।

७) अवरात् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'परस्याः संवतोऽधि
यत्राऽहमस्मि (तत्र) अवरात् (मन्नेदिष्ठान्) अभिलक्ष्य
आतर तान् अव (च)' इति वा. द्र. (तु. पपा.; वैतु.
सा. भा. [तै.] उ. म. च [मा.], PW. प्रमृ. च
अभ्याभि-आतर इति) ।

८) योद्धाऽसि इति च पृथक्, उपसर्गश्रुतिबलात् 'अभि-
भवसि' इति च पृथक् योगावति सा. अभिप्रैति, तच्
चिन्त्यम् । एकेन वाक्येनाऽर्थसिद्धौ वाक्यद्वयी
दुष्कल्पा भवेदिति दिक् । अथवा अभियोद्ध- इति
प्रोति, विवक्षितं स्यात् । तद् योद्धा सन् 'अभि भवसि'
इति च प्रथमे कल्पे 'अभियोद्धाऽसि' इति च द्वितीये कल्पे-
ऽन्वयौ भवेताम् इति विवेको विमृश्यः (तु. GW.) ।

९) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ ४, ५६, ५; वैतु. वें. सा.
GW. प्रमृ. अभिप्रभर इति [इह भर <✓भृ वा ✓ह
वेत्येष विषयः प्र✓ह >भृ इत्यत्र सस्थ. विवेच्यमानं
यद्र.]) ।

१०) युत्र इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. PW.

प्रमृ. अभि...उद्गताः इति) ।

११) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'अस्मभ्यम्'
स्तोतुभ्यः इति श्रुतिरेतदेवाऽभिवदति (तु. टि. ऋ ५, ४, १;
वैतु. सा. स्वार्थप्रधानम् अव्य. इति, PW. प्रमृ. च
अभिप्रमन्दमे इति) ।

१२) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'अस्मभ्यं रयिं दाशुषे
प्रयन्ता बोधि' इति वा. (तु. एपू. श्रुतौ; वैतु. वें. सा.
योग्यक्रियाऽभ्याहारिणौ) ।

१३) अभि...आसदत् इति योग इति सा. आह, तच्चिन्त्यम् ।
योनि-सधस्थयोः पार्थक्यान्वये मन्त्रस्वारस्यप्रतीतिः । यथा
चाऽभिलक्षणविषयत्वेन योनिम् इति पृथग् अव्ययमर्हति
द्रोणाधिकरणकं साधस्थ्यं च आ✓सद् इत्यस्य कर्मतया
पृथग् गम्यत इति मा २६, २६ इत्यतः स्पष्टं प्रतीति-गोचरं
भवति । उपाश्रयमभिलक्ष्यमाणः सोमो द्रोणकलशे तमुप-
लभत इति निर्गलितोऽर्थो भवति । एस्थि. अपि व्यधि-
करणसमानाधिकरणपट्ट विभक्त्यव्यत्ययस्याऽगतिगती-
यमानस्य यदुपाश्रयम् उ. म. च जगद्गुप् तन् नितरां
साहसमात्रतामुपेमाद् इत्युपेक्ष्यम् (तु. एउ. टि.) ।

१४) वीतिम्, वाजम्, श्रवः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि.
ऋ २, ६३, १२; वैतु. सा. PW. प्रमृ. अभ्यर्थ इति) ।

१५) द्रोणानि इति द्वि. युक्तः कप्र. इत्थंभूतलक्षणे वा
सप्तम्यर्थानुवादी वा कप्र. (तु. एपू. टि., सा. GW. च;
वैतु. PW. MW. अभि...आसदम् इति) ।

१६) रयिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW.
अभ्यर्थ इति) ।

१७) मदम्, अवतः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा.
अभि...क्षर इत्येवं संभेदुकतयाऽरुचिरप्रयोगः) ।

१८) मदम्, वाजम्, श्रवः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु.
सा. GW. अभि...अर्थ इति) ।

१९) कामम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. GW., सा. च
कामम् [=काम्यम्] इति कृत्वा अभि...अक्षरन् इति) ।

२०) तच्छब्देन परामृष्टस्य पदार्थस्याऽभिलक्ष्यत्वेन प्राधान्य-
साकाङ्क्षत्वप्रतीतिः अभिः अत्र कप्र. भवति (वैतु. सा.
अभि...आवधुः इति च, GW. अभिसुन्तम् इति च) ।

१२, २^a; ८^b; १३, २^a; ७^c;
१४, ७^d; १७, २^e; ६^a; २०,
४^f; २१, ३^g; २३, १; ८^h;
(१०३३); २५, २ⁱ; २६, २^j;

३०, ४^k; ३२, ५; ३३, ५^l;
३४, ५^m; ३५, ३ⁿ; ३६, २^o; ३७,
२^p; ३८, ६^q; ४२, ५^r; ४४,
१^s; ४५, २^t; ४८, ३^u; ५१,

५^v; ५६, ३^w; ५७, २^x; ६२,
१; २३; २५^y; २८; ६३,
१२^z; २५^{aa}; २९^{ab}; ६४,
२९^{ac}; ६५, १९^{ad}; ६६, १^{ae}; ४;

१) लक्षण कप्र. (तु. टि. क्र १, ५, १; ११, २; ८; ५१, १)।

२) 'दिग्' (ष. [वैतु. सा. पं. इति]) प्रिया पदा इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. अभि... अर्षति [वैतु. क्र ९, ३४, १; ६७, ४; ९७, ३२; १०७, १५ यत्र धा. अस्याऽकर्मिका वृत्तिः श्रूयते])।

३) वत्सम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'यथा वत्समभिलक्ष्य धेनवो वाश्राः स्युस्तथा वाश्राः सन्त इन्दवोऽर्षन्ति', इति वा. (वैतु. सा. अभि... अर्षन्ति इति, GW. प्रभृ. अभि... दधन्विरे इति च)।

४) पतिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि... सममत् इति)।

५) पृथिवीम्, इन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. प्रभृ. अभि... अक्षरम् इति)।

६) 'मघवद्भ्यः' युगः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. अभ्यर्ष इति)।

७) सधस्थम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW; वैतु. सा. आक्षेपमुखः सन् अभि... अक्षरम् इति [वैतु. यनि. संवादनीयाः श्रुतयः क्र ९, १२, ३; ३९, ४; ८५, १८])।

८) मुदम्, कोशम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि... पवस्ते इति)।

९) तु. संस्थ. टि. पुरि।

१०) योनिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. आक्षेपमुखः सन् 'अभि' इति, PW. प्रभृ. अभि... कुनिकद्व इति च)।

११) तु. टि. क्र ९, ३, १।

१२) ईम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. PW. प्रभृ.; वैतु. वें. सा. अभि... दुहते इति [आत्म. त्वेवं सति चिन्त्यं द्र.])।

१३) वार्यम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. अभि... अक्षर इति)।

१४) कोशम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. PW. प्रभृ.; वैतु. सा. अभि... पवस्व इति)।

१५) योनिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW.; वैतु. सा.

योग्यक्रियामध्याहारक उपसर्ग इति)।

१६) तु. नापू. टि. यतः अभि... अर्षति इति योग इति सा. इत्येव विशेषः द्र. । उभयत्र क्रन्दनस्याऽभिलक्ष्य-वस्तुसमर्पणे श्रुतिस्वरसः द्र. ।

१७) वार्या, देवान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (अर्षणस्याऽभिलक्ष्यवस्तुसमर्पणे श्रुतिरित्यभिसन्धिः [वैतु. सा. GW. प्रभृ. अभि... अर्षति इति])।

१८) देवान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. श्रुतिस्वरस्य-विध्वनैकफले वाक्यान्तरं कुर्वाणः क्रिप. अध्याहारतो गतिवत्त्वस्याऽभिलाषुकः; GW. प्र... अर्षसि इति च)।

१९) नः इत्येतद् युक्तः लक्षणे कप्र. । 'अस्मदभिप्रायत इन्द्राय दूत्यमर्षं च (अस्मभ्यं) सखिभ्यो वरम् आ (यावद्) देवान् तोशसे च' इति वा. द्र. । एस्थि. नेयं गायत्री स्यात् । किं तर्हि द्विपदा त्रिष्टुब् वा जगती वा यस्याः तोशसे इति-प्रभृति द्वितीयः पाद इति । प्रथमे पादे अभी इति क्वचिद् दीर्घो यच्छ्रूयते ततो मौलिक्या यतः संकेतलाभः स्यादिति दिक् (वैतु. सा. प्रभृ. अभि... अर्ष इति)।

२०) रयिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. प्रभृ.)।

२१) पवित्रम्, वाजम्, श्रवः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. एकत्र 'रक्ष' इति क्रियामाक्षेपकः, अन्यत्र च [तु. GW. च] अभ्यर्ष इति)।

२२) प्रियाणि कान्या इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. प्रभृ. अभि... अर्षति इति)।

२३) कान्या इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें. सा. वैतु. GW. अभि... पवस्व इति)।

२४) रयिम्, वाजम्, श्रवः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वें. सा. GW. अभ्यर्ष इति)।

२५) कान्या इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW.; वैतु. सा. अभि... असृक्षत इति)।

२६) शुष्मम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. GW. अभ्यर्ष इति)।

२७) द्रोणानि इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें. सा.; वैतु. GW. अभि... अर्ष इति)।

६७, ३^a; १४^b; ६८, ८^c;
७०, १०^d; ७१, ७^e; ७२,
३^f; ७५, १^g; ३०; ७७,

१^h; ४ⁱ; ७८, ३^j; ७९,
३; ८०, २^k; ८२,
२^l; ३^m; ८६, २ⁿ;

३^o; १५^p; १७^q; २५^r;
३५^s; ३६^t; ८७, १^u;
५९, ६^v; ७^w; ८८, ६^x;

१) शुष्मम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. GW. अन्येष इति) ।

२) द्रोणा इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'द्रोणाभिप्राप्तये कनिष्कदत् सन् वर्म विगाहते' इति वा. द. (तु. ऋ ९, ४३, ५; वैतु. सा. प्रथमे वर्णके 'गच्छति' इति क्रिप. गति-त्वेन योजकः [तु. वै. J, GW. MW. अभि... कनिष्कदत् इति च) ।

३) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १) ।

४) वाजम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

५) 'अभिलक्ष्य अत्येति' इति योगमभिप्रयन् सा, न साधुवादी, कर्मभेदात् । अभि✓इ इत्यस्य हि गात्रोऽभिलक्ष्यत्वेन कर्मभूताः । अति✓इ इत्यस्य तु पवित्रं कर्म गम्यम् (तु. ऋ ९, १७, ३१) । अतः अभेः कर्म-प्रवचनीयता द. यथाऽऽहुतः वै. GW. । अथवा अभि इत्यनेन योग्यक्रियाध्याहारमुखेन ✓इ इत्यस्याऽभ्यासः द. । उभयथाऽपि अति✓इ इत्यस्य गम्य-कर्मत्वं न विहन्यत इति दिक् ।

६) नामानि इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सस्थ. टि. अधि; वैतु. वै. सा. PW. GW. अभि... पवते इति) ।

७) ईम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'इन्द्रस्य वज्रमभिलक्ष्य वाक्त्राः सस्य ऋतस्य धेनवः' अर्षन्ति [अपरा धेनवः] पयसा पयोदोहनिमित्तमातुरायमाणाः सस्यो वाक्त्रा यथा' इति वा. द. ।

८) लक्षणे कप्र. (वैतु. वै. सा. PW. प्रभृ. अभ्याभि-अ-र्षन्ति इति) ।

९) सोमम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सस्थ. टि. अन्तु इति; वैतु. वै. सा. PW. प्रभृ. अभि... अक्षरम् इति) ।

१०) वाजम् इति द्वि. युक्तः कप्र. [= 'वाजाय मृष्टः' इति वा [तु. ऋ ९, ३, ३], 'वाजाय अर्षसि' इति वा (तु. ऋ १, १८०, २; ४; २१, ८; ५, १०, १; ४३, २; ९, ६२, १८; ७७, ३; ८६, ३४; ८७, ५ प्रभृ.); वैतु. वै. सा. प्रभृ. अभि... अर्षसि इति] ।

११) गाः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW.; वैतु. वै. सा. PW. प्रभृ. अभि... अक्षरम् इति) ।

१२) लक्षणे कप्र. यद्वा यथाऽऽहुतः वै. सा. योग्यं क्रिया-

न्तरमाक्षेप्यम् । उत्तररिमन् कल्पं वाक्यद्वयत्वे गौरवं तु द. ।

१३) संयुतः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वै. सा. PW. प्रभृ. अभिसंयाति इत्य् आख्यातिकं योगमाहुः, तन्न । अनिष्ट-द्विस्वरता-प्रसङ्गात्, पदविशेषा-त्मकाऽपादानैकत्वाऽपेक्षया संयान-विषयविभूतानामभिलक्षणां सती बहुत्वस्य प्रधान्येन विवक्षितत्वाच्च न तदर्थं तत्-साधनतया कप्र. ग्रहणौचित्यादिति दिक्) ।

१४) एकतरस्य सोमम् इति द्वि. युक्तः कप्र. अन्यत्र च सप्तमीवचनः ईम् इत्येतदन्वितः (प्रथमे स्थ. [तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १] द्वितीये स्थ. [वैतु. वै. सा. PW. प्रभृ. अभि... अक्षिश्रयुः इति]) ।

१५) 'अस्मभ्यम्' इवम्, ऊर्जम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. प्रभृ. अभ्यर्षसि इति योजकादिचिन्त्याः [सोमकर्तृकार्येष्वर्चोर्जश्च साक्षादभ्यर्षणस्य संगत्यसंभवादिति यावत्]) ।

१६) शिशुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ('सोमाख्यस्य नवशिशोः प्रादुर्भावे मातृत्वमुपगताः' इति वा. [तु. ऋ ९, १०२, ४ यत्रैनां मातृत्वप्रतिष्ठासुपजीविनीव भ्रुतिः प्रवर्तते; वैतु. वै. सा. प्रभृ. गतित्वाऽभिप्रायाः सन्तः 'गच्छन्ति' इत्येतदध्याहारकाः]) ।

१७) गव्या, अर्षसि इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वै. GW. प्रभृ. ; वैतु. सा. अभि... असृग्मन् इति योगमुशान् असौ व्याहृतस्तु भवति । गव्यलक्ष्यीकरणमात्रेण भेगार्थतायां प्राक् तदुक्तवतोऽनुपदं क्रियाभिसंबन्धवादिनस्तस्य मते अभेः पुनः प्रसवस्य दुरुपपत्त्वात् । न च पवित्रैर्गव्यानि लक्ष्यीकृत्य सोमाः सृज्येरन् इति वक्तुं लभ्यते, कर्तृभेदात् । गव्य-लक्ष्यीकरणं हि सोमकर्तृकं सोमसृष्टिश्च पवित्रकर्तृकेति भावात्) ।

१८) गाः इति द्वि. युक्तः कप्र. । पुरि... अवधावत् इति संबन्धः (तु. GW.; वैतु. वै. सा. गा गम्यन् इत्येवं संबन्धुको सन्तौ 'गच्छति' इत्यध्याहारमुखेन युयोजयिषन्तौ) ।

१९) कलशान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW.; वैतु. सा. PW. अभि... असृग्मन् इति) ।

८९, ७०, ९०, २०, ९३, २०, ९४,
२०, ५०, ९६, ८१, १६४, ९७,
४५, १२१, २१, २५१, ३९५;

४५१, ४९५, ५०५, ५१०, ९८,
१०, २०, ९९, २१, ४९, १००,
१९, १०१, ९१, १०२, ७५;

१०३, ३९, १०४, २५, ४९,
१०५, ११०, १०६, ११५, १२५,
१०७, १४५, २१५, २३५, २५;

१) देववीतिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. क्र ९, ९७, २१; GW. च; वैतु. वें. सा. अभि...पवस्व इति)।

२) वृषणम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. क्र २, २, २; वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि...अवावशन्त इति)।

३) योषाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वें. सा. प्रभृ. अभि...युन् इति)।

४) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र २, २, १)।

५) इषम्. ऊर्जम्, अश्वम्, गाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. अभ्यर्ष इति)।

६) वाजम् इति द्वि. युक्तः कप्र.।

७) नाम, वाजम्, वायुम्, गाः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. अभ्यर्ष इत्येतत् समस्तं क्रि. दशुक्रौ)।

८) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ५१, १)।

९) प्रियाणि (नामानि वा द्रोणानि [तु. सा.] वा) इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. GW. अभि...पवते इति। सा. वा. चिन्त्यो भवति। तृतीयपादस्य पूर्वाधीया-यास्तदभिप्रेतायाः संगतेरयुक्तत्वात् [तु. सस्थ. टि. ✓व्ये > अव्यत])।

१०) वीतिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. अभि...अर्ष इति)।

११) गाः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. GW.; वैतु. PW. MW. अभि...उष्णम् इति चिन्त्यं त्वेतद् भवति। सोम-ज्योतिष्करणस्य गवाधुभयसमानकर्मकस्य दहनस्य प्रसिद्धिप्रयोजनाभावात् [तु. सस्थ. टि. ✓उष् > उष्णम्])।

१२) निम्नम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि...अक्षाः इति)।

१३) वायुम्, मित्रावरुणा, नूरम्, इन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (= 'तत्तदेवताया उद्दिष्टायै वीतये'। वैतु. सा. GW. प्रभृ. अभि...अर्ष इति)।

१४) 'नः (च. न द्वि.) वस्त्रा, धनः, अश्वान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. GW. [व्यर्थमन्तर्भावितव्यर्थे] अभि...अर्ष इति)।

१५) वसूनि, आर्षेयम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा.

PW. प्रभृ. अभि...अर्ष इति)।

१६) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र ९, ६३, १२)।

१७) द्रुणा (< *द्रुण- < द्रोण- यद्र.) इति द्वि. युक्तः कप्र. (= 'द्रोणान्यभिलक्ष्य हितुः प्रेरितः'। तु. GW.; वैतु. सा. अभि...हितुः इति, PW. अभि...अक्षाः इति च)।

१८) वाजान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.; वैतु. PW. प्रभृ. अभि...ग्राहते इति [आख्यातस्याऽकर्मकत्व-संभवे तु. क्र ९, ८६, ४०])।

१९) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ११, २; ८; ५१, १)।

२०) 'तिष्ठति' इत्याक्षेपमुखेन युयोजयिषन्तौ वें. सा. भवतः। तस्मिन् दर्शने 'य ओजिष्ठः सन्' इति कर्तुर् विवेचयतामात्रम्। कप्र. कल्पे तु 'ओजिष्ठो भवति' इत्यस्य विवेचयत्वमिति विवेकः द्र.।

२१) 'यज्ञे प्राप्ताऽञ्जनः सोम उभे अपि द्यावापृथिव्यौ व्याप्नोति' इत्यर्थस्य स्वारसिकत्वेन प्रतीतेरभिव्याप्यस्य प्रामुख्यवचनः कप्र. द्र. (वैतु. सा. गतित्वपरः 'गच्छति' इत्याक्षेपुकः)।

२२) हम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW.; वैतु. सा. अभि...संसृजत इति)।

२३) तुम् (सोमम्) इति द्वि. युक्तः कप्र.।

२४) त्रिष्टुप् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभि...समस्वरम् इति)।

२५) अभि...असजि इति योगं पश्यन् MW. अपश्यो भवति। तथात्वेऽलङ्कृतिमुद्दिश्यामात्रेण समर्पयितु-मिष्टस्य वस्तुनः पशुभावप्रसङ्गात्। मीळह-सकशस्यो-पमयभूतस्य कलश-पदार्थस्य लक्षणे कप्र. अभिना प्राधान्येनाऽभिलक्षितत्वे त्वालङ्कारिकाकाङ्क्षा सम्यक् पूर्तिमियादित्यसावेव पन्था अभ्युपेयः (तु. सा. GW.)।

२६) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र ९, २३, ४)।

२७) 'अस्मभ्यं' रयिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभ्यर्षसि इति योग इति कृत्वा अभ्य [मि/अ] ष् इत्यस्योपरि अभि/क्षर् इत्यस्यार्थं सिध्याऽऽरोपुकाः)।

२८) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र ९, ६२, २५)।

१०९, ४ ^a ; ११०, २ ^b ;	२५, ३ ^h ; २९, ३ ⁱ ; ३२,	३०; ६५, १५ ^o , ६६,
६०; ८०; ९०; १०,	१ ^j ; ३७, १२ ^k ; ४३,	९; ६८, १५; ७१,
१, ३०; ४, २ ^l ;	७ ^l ; ४५, ९; ५३, ७;	३०; ७५, २ ^r ; ४ ^u ; ८३,
१७, ६; १८, ८ ^g ;	८ ^m ; ११ ⁿ ; ६४, १०;	६ ⁱ ; ७ ^u ; ८४, १ ^v ;

^a) धाम इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. वें. सा.; वैतु. GW. अभि...पुवस्व इति) ।

^b) वाजान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. क्र ९, १९, २ सा. च; वैतु. PW. प्रभृ. अभि...प्रगाहसे इति) ।

^c) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ११, २; ८ प्रभृ.) ।

^d) भाव-लक्षण-प्रधानः कप्र. द्र. (तु. सा. MW.; वैतु. GW. अभि...समस्वरन् इति) ।

^e) रोदसी, भुवना इत्येतदुभयान्वितः सप्तम्यर्थपर्यवसायिनीत्येभूतलक्षणे कप्र. (वैतु. सा. गतित्वाऽभिर्ध्वेनैव चरितार्थशक्तीनि सन्ति पूर्वाधीयानि पदानि दार्ष्टान्त-विरचनपरः पुनरपि योगान्तरेणोपयुज्येयिषुः सन् असमर्थ-भाषीति पर्युयोज्यः) ।

^f) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. क्र ८, ४८, १; वैतु. वें. सा. GW. अभिसंचरन्ति इति) ।

^g) जीवलोक्तम्, जनित्वम् इति द्वि. युक्तः उभयत्र लक्षणे कप्र. (तु. सा.; वैतु. सा. शौ १८, ३, २। PW. प्रभृ. च अभिसंबन्ध इति [=जनित्वम् इति प्रदर्शकाः]) ।

^h) स्वार्थप्रधानम् अव्य. । चित्- > चित् इत्येतत् नाउ. पदं वस. उप. इव निहते द्र. (तु. टि. क्र ६, १७, ९) । वा. वधात् इत्येतेन (किप. अपेक्षया) नेदीया-निवाऽभिसंबन्धः (तु. सा.; वैतु. GW. अभि...मृला इति योगे चिकीर्षुः । तदर्थं व्यर्थं वाक्यद्वयमिति कृत्वा किप. आवर्तयंश्च नः इति च ३ सत् द्विः इत्युपगमयंश्च । तु. सा. अपि) ।

ⁱ) गिरः इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'यत् इमाः स्तुतय-स्तत्रत्या एव दुरो विधाव यथा रन्त्यं मदं प्राप्नुयाः' इति वा. (वैतु. सा. प्रभृ. अभि...विधाव इति) ।

^j) वरान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. क्र ४, १, १३ सा. च; वैतु. GW. प्रभृ. अभि...प्रसीदतः इति) ।

^k) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. प्रभृ.) ।

^l) इन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । अपा च सिन्धु

कुल्यानां च हृदमभिलक्ष्येव सोमानामिन्द्रमभिलक्ष्य संक्षरण उपमाया हृदयं भवति । न तु तत्तदभिलक्षतस्या-ऽभिसंक्षर्यमाणत्व इत्यभिसंधिः (वैतु. उद्गी. सा. GW. प्रभृ. अभि...ससंक्षरन् इति) ।

^m) वाजान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. प्राप्नुम् उत्तरेम इति । नदीम् इति शेषस्तस्याः कर्मतया प्रकृत-त्वात्) । एतदेवम् अश्वयन्तो दयनीयाः स्युः W. विरह्य PW. प्रभृ. अभि...उत्तरेम इति योगमुशन्तः) ।

ⁿ) येभ्यः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. GW. प्रभृ.; वैतु. वें. सा. च अभि...वनते इति) ।

^o) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. पपा.; वैतु. उद्गी. वें. सा. । W. प्रभृ. अभ्या [भि-आ]ववर्तते इति) । यद्वा कप्र. ऊती [=ऊतीर (साहितिको यतिविशेषितप्रवृत्तिकोऽज्मध्यस्थ-रेफलोपः नैप्र. द्र. [वैतु. वें. सा. =ऊत्यै])] इत्येतदन्वितः ।

^p) भुवना इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. क्र २, १५, ५) ।

^q) बृहस्पतिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. [तु. टि. क्र १, ११, २; ८; ५१, १ (वैतु. सा. प्रभृ. अभि...अनावन् इति कृत्वोपमानांशीयस्वारस्य प्रतिघातुकाः । तु. सस्थ. टि. उद-भुत्- > तः, वि- > वयः, ✓वद् > वावदत्- > -दतः)] ।

^r) वाजान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सस्थ. टि. वाजान्) ।

^s) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. उद्गी. वें. सा. PW. प्रभृ. अभि...अवति इति) ।

^t) साम इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. क्र २, १६, ८) ।

^u) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (वैतु. वें. सा. PW. प्रभृ. अभिप्रेहि इति; सपा. शौ [४, ३२, ७] इत्यत्र सा. च 'नः' इत्याक्षिप्तेन सता कप्र. इति, W. WI. च 'तान्' इत्याक्षिप्तेन सता कप्र. इति) ।

^v) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (वैतु. सा. GW. अभि-प्रुम्भु इति) । सपा. शौ ४, ३१, १ पं ४, १२, १ उप इति पाठे, ।

८७, ९^a; १४^a; ९०, ४^b;
९२, १३^c; ९६, २^d;
९८, २^e; ५^f, १०३,
१२^g; ११३, ४^h; ११५,
७ⁱ; १२३, २^j; ६^k;

१३२, १^k; १३४, ७^l;
१४८, ३^m; १८०, ३ⁿ;
१८७, ४^o; खि १, ६, ३;
२, ८, ३; ११, २; ३, २२,
४^p; ४, ५, २१^q; ३५; १०,

१; ५, ४, ५; ५, १०; १५,
४^r; मा ३, ३८^s-४०^t;
४, २५^u; ३४^v; ७,
४५^w; ११, ४७; ७१^x;
१२, २६^y; ५७^z; ७०^{aa};

^a) लक्षणे कप्र. प्रथमे स्थ. रक्षांसि इत्येतदन्वितः, द्वितीये स्थ. एतदन्वयार्थ 'ताव' इत्येतदाक्षेप्तव्यम् (वैतु. सा. [प्रथमे स्थ. एव स्पष्टं भाषते], PW. प्रभृ. अभिशो-
शुचानम् इति) ।

^b) चेतनाचेतनाभिव्याप्तिपूर्वकं विक्रमणे तात्पर्यं लक्षणे कप्र. द्र. ।

^c) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १) ।

^d) योनिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. ऋ ९, १०६, ११; वैतु. सा. प्रभृ. अभि...समुस्वरन् इति) ।

^e) अस्मद्-वाच्यस्य प्राधान्येन समर्पयितुमिष्टत्वात् तत्-साधनभूतः अभिः कप्र. द्र. (वैतु. PW. GW. अभि... अगच्छत् इति, वै. सा. अभि...आ...अगच्छत् इति [तु. टि. सस्थ. आ/गम् > आगच्छत्]) ।

^f) सप्तमीवचनः कप्र. (तु. वै. सा. दु. [या २, ११]; वैतु. PW. प्रभृ. अभि...असृजत् इति) ।

^g) 'अभिज्ञान' इत्याक्षिप्तेनाऽन्वितः लक्षणे कप्र. (तु. म; वैतु. सा. उ. PW. प्रभृ. अभिप्रहि इति द्रुदातमेकं पदं ब्रुवाणश्चिन्त्याः) ।

^h) पौंस्यम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. ऋ ७, ३०, १; ८, ९६, १६; वैतु. सा. रणम् इत्यनेना-
ऽस्याऽन्वयं पश्यन् यत् साधनं तत् साध्यतया प्रतिपादुकः, [PW. प्रभृ. च पौंस्यम् इति संप. इह न भवति । किं तर्हि । रणम् इत्यस्य विप. इतीवाऽभिमन्यमानाः अभि... प्रापश्यत् इति योजुकाः) ।

ⁱ) लक्षणे वेत्थंभूतलक्षणे वा कप्र. सानुषान् इत्येतदन्वितः [नतानभिलक्ष्येति वा तानभित इति वा; (वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभिसन्ति इत्येवं योजुकाः सन्तः स्वरतश्च षत्वाऽभावतश्च पर्यनुयोज्याः [तु. टि. ऋ २, ४, ९; २३, ९; ७, ३९, ४])] ।

^j) तु. सस्थ. टि. वेनन्तः ।

^k) ईजानम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. वै. सा. च आक्षेपमुखौ अभि-वर्धयति इति, PW. प्रभृ. च अभि-

प्रभृ.पुणि इति) ।

^l) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. (तु. वै. सा.; वैतु. PW. प्रभृ. अभि संरभामहे इति वदन्तोऽव्ययार्थस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वाद् गतिभावे तदलाभाद् अनिष्टद्वैस्वर्यस्य दुष्परिहरत्वाच्च चिन्त्याः) ।

^m) क्षत्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. GW.) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र. (वैतु. सा. स्वार्थप्रधानम् अव्य., GW. अभिविपश्यति इति च) ।

^o) सपा. शौ ६, ३७, १ उप इति पाभे. ।

^p) सपा. शौ २०, १२९, १३ इति [शं.पा., इव LRW.] इति पाभे. ।

^q) शुम्भम्, सुदः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. PW. प्रभृ. अभि...आयच्छस्व इति, उ. म. च अभि इत्य् अपि ग. अपि कप्र. इति च यच्छस्व इति ✓यम् [यमने वा दाने वा] इत्युभयथा व्याचक्षाणौ च विकल्पप्रस्ताविव) ।

^r) धामानि इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. उ. म., [टि. तै ६, १, ११, ५; मै ३, ७, ८ इत्यत्र सपा. ब्राह्मण-भागे अभिप्रच्यवते इति]; वैतु. PW. प्रभृ. अभि... प्रच्यस्व इति) ।

^s) रूपम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा, टि. तै १, २, ३; वैतु. उ. म. च अभ्या[भि-आ-आ]गाम् इति) । अभि, आगाम् इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. तै १, ४, ४३, २, ६, ९, १, २ अभि, ऐमि इति, मै १, ३, ३७; ४, ८, २ अभ्ये-भि-ए]मि इति च पाभे. ।

^t) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. (तु. पपा.; वैतु. उ. म. अभि-संनुसानौ इति योगं मन्वाना अनिष्ट-द्वैस्वर्यप्रसङ्गा-दुपेक्ष्यौ) ।

^u) अस्मान् इति द्वि. युक्तः कप्र. [तु. पपा. म. च; वैतु. उ. अभ्या[भि-आ]ववृत्स्व (वैतु.-तै. पपा. ४, १, ५, ६ अभ्या[भि-आ]ववृत्स्व इति पाभे. [यद.])]

१०३^०; †१७, ४४; ९६†^०;
९७; ९८; १८, ४५†^०;
७४†; २०, ५४†; ६९†;
२५, ३४†; †२६, ११;
२६; २७, १८^०; ३५†; २९,
६†; ३१, ४†^०; ३२, ११†;
†३३, ३५; ८१; ३५, १०†;
३६, ७†; का ३, ४, ३^०; ४^०;

९, १†; ४, ८, ३^०; १०, ५;
९, २, ५†; १२, ४, ११; ७, ६†;
१३, २, ९†; ४, १३; ५, ९;
७, २; १८, ४, १२†; †१९, १,
९†^०; १०; ११; २०, २, ८^०;
५, ७†; २२, ५, ८†; ७, ३;
२७, १३, ३†; २९, २, ८^०; ५,
४†; ३१, १, ६†; †३२, ३,

६; ९, १२; ३५, १, ४†^०; ३, ८;
४, ९†; ३६, १, ७†; तै १, १,
४, २^०; २, ३, २; ३†; ६, १;
९, १, १४, ३†^०; ३, ४, ३^०; १४,
३†; ४, ४३, २^०; ४६, २†;
५, ९, ३^०; ६, ३, १^०; १२,
४†; ७, ६, ७^०; ८, ७, २^०;
२, १, १, ६^०; ११, ३^०; १२,

१) मा. पपा. अभि आवर्तस्व इत्युभयत्र स्वर-
दर्शनात् अभि इति स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. तदभि-
मितमिति द्र.। का. अपि तथैव स्यादिति च मतं
भवति (वैतु. PW. प्रमृ. [द्वैस्वर्थदोषाच् चिन्त्याः]
सपा. तै ४, २, ७, १ अभ्या (भि-आ) वर्तस्व इति
पाभे. यद्र.)।

२) तु. सस्थ. टि. सुमनेव ।

३) मा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. [तै ४, ७, १२, ३]
उ. च; वैतु. म. अभि...वाहि इति)।

४) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १; ११, २; ८; ५१, १)।

५) अभि, गृणीतम् > सपा. मै २, १२, ६ प्रमृ.
अभिगृणीतम् इति, शौ ५, २७, ९ अभिगृणत इति च
पाभे.।

६) मुखं यज्ञानाम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा.;
वैतु. उ. म. PW. प्रमृ. अभिसंविदाने इति अनिष्ट-द्वैस्वर्थ
प्रति बोधाः)।

७) पाभे. अनु शौ १९, ६, २ द्र.।

८) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य.। यद्वा आत्मानम् इति
द्वि. युक्तः कप्र. धा. चाऽकर्मकत्वेन वृत्तिः द्र. (तु. पपा.;
वैतु. उ. म. PW. प्रमृ. अभिसंविदेश इति [एप्. टि.
दिशा चिन्त्याः])।

९) युद् 'रेतः' इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.)।

१०) पाभे. अभि मा ७, ४५ द्र.।

११) सुवः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. भा. सा.
स्वार्थ-प्रधानम् अव्य., PW. प्रमृ. अभिविखेषम्
इति)।

१२) श्रेयः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. [ऐजा १, १३];
वैतु. भा. सा. अभि...प्रेहि इति योगं मन्वाना उपेक्ष्यौ)।
पाभे. भुषिः शौ ७, ९, १ द्र.।

१३) तु. सस्थ. टि. वि...द्योत् ।

१४) रूपम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. भा. सा. PW.
प्रमृ. अभ्यै [भि-आ-ए] मि इति [द्वैस्वर्थ प्रति
बोधाः])।

१५) प्रत्यर्थः कप्र. इति सा.। 'तदभिमुख्येन' इति
भा. अपि क्वि. सत् कप्र. इत्यभिप्रेतीति प्रतीयते।
इष्टमपि चैतत्। तथाहि, अनुवाचप्रधानाऽशभाजि
यज्ञनिवर्तनपुनरालम्भविदि यजिकर्तयैव विधेयप्रधाना-
ऽशस्याऽपि समावेशनस्य साधीयस्त्वम्। तस्य च
यथा कप्र. निगदविस्फुल्लं स्थान् न तथा गतित्वेन योगे-
ऽभ्युपगते कर्मकारकमात्रतया गुणभूते तत्पदे संभवेदिति
विवेकोऽवधेयः। अस्मिन् कल्पे च द्वैस्वर्थादिप्रति-
पतयोऽप्यनवकाशत्वात् पुरस्तादेव बाध्येरन्। एस्थि. द्र.
कृतेऽप्यनुवादे 'to' इत्यस्य स्थाने 'towards' इत्येव
सुवचमिति दिक्।

१६) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य.। अर्धतः अहम् इति कर्तृ-
पदं नदीय इव, रुक्षः इति कर्मपदं च परंपरयैव
स्पृशति (= अभिमुखंभावुकोऽहं यथा स्या तथा भूत्वा
रुक्षः संदहामि [तु. तत्रैव श्रूयमाणं सुंदरं रुक्षः
इत्यश्रूयमाणं च 'अभिसंदग्धं रुक्षः' इति; वैतु. सा.
अभि इति कप्र. रुक्षः इत्येतदन्वितः इति कृत्वा
सकर्मिकायाः क्रियायाः कर्माऽऽकाङ्क्षायाः पूर्यर्थम-
पार्थाऽप्याहारप्रदर्शितकौशलः, भा. द्र. च अभिसंदहामि
इति योगमातिष्ठमानौ सन्तौ सुवचेऽपि गपू. गन्थन्तरे-
ऽपलक्षणद्वैस्वर्थमेव परिपोषुः])।

१७) ऊर्जम् इति द्वि. युक्तः कप्र.।

१८) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. (तु. टि. ऋ ८, ५९, ३;
कौ २, १००५; वैतु. भा. सा. अभिसमजानत इति)।
समजानत अभि > सपा. शौ ६, ७४, ३ पै १९, १५, ६
भुङ्गणीयमानाः इति पाभे.।

२, ४^a; ४, ७^b; ८^c; ६, ४^d;
७, ४^e; ११, ६^f; ३, १,
३^g; ६, १^h; १४, ६ⁱ; ४,

१, १^j; १२, २^k; १४, २^l;
१५, २, २^m; ३ⁿ; ३, १^o;
६^p; ७^q; ५, २^r; ४^s; ६,

५^t; ८, ५^u; ६, ८, ३^v; ११,
४^w; ३, १, १, ४^x; ९, २^y;
२, १^z, १^{aa}; ७^{ab}; ३, ४,

१) पुरान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा.; वैतु. भा. प्रभृ. अभिनिर्दिशति इत्येवं योजुकाः सन्तोऽपार्थाऽपलक्षणद्वैस्वर्यपक्ष्या उपेक्ष्याः) । यदेव शमयित्वा इत्यस्य कर्म भवति तदेव निर्दिशति इत्यस्येति च तच्च तदभिलक्ष्यत्वेनेष्टात्वात् पृथग्भूतमिति चाऽभिसंधिः ।

२) एकतरत्र यजमानम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. मै ३, ७, ८, इत्यत्र अभिसंभवतः प्रभृ. यत्र समानप्रकरणे शाखाभेदेन प्रयोगवैशिष्ट्यं निदर्शयन्निव गतित्वमुपलभ्यते । वैतु. K. अभिसंभवतः इति, तन्न । अपलक्षणद्वैस्वर्यप्रसङ्गः स्यादित्येको हेतुः । गतित्वाऽभ्युपगमेऽपि लक्षणविशिष्टसायुज्यार्थस्याऽभिव्याप्त्यनर्थान्तरस्यैव संगतत्वात् तदुक्तस्याऽभिसंभवाऽऽख्यस्याऽर्थस्य न कोऽपि प्रसङ्ग इति चाऽप्यपरो हेतुः) । अन्यत्र भागधेयम् इत्येतदन्वितः (तु. भा.; वैतु. MW. प्रभृ. अभि...उद्भिद्यते इति) ।

३) किम् (=भागम्) इति द्वि. युक्तः कप्र. । शेषं नापू. टि. चरमे भागे द्र. ।

४) लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा ४, ३४) । अभि, प्रच्युवते > सपा. मै २, १, २ काठ १०, ३ वसुते इति पाभे. ।

५) राष्ट्रानि, यम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. भा. PW. प्रभृ. अभिसमियुः इति अभिप्रवेपेरन् इति च मन्वाना निर्दिष्टस्याऽर्थस्य प्राधान्येन विवक्षितस्य सामान्यकर्मताम् आपादयन्तोऽन्याथद्वैस्वर्य-प्रसङ्गादिनश्चिन्त्याः) ।

६) एनम्, इन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'अस्मै ज्यैष्ठ्याय समानाः संजानते यथेन्द्राय ज्यैष्ठ्याय देवा समजानत' इति वा. द्र. (तु. नापू. कण्डिकायां अन्योन्यस्मै ज्यैष्ठ्याय इति; वैतु. मै २, २, ६ अन्योन्यस्य श्रीष्टे । ?=श्रीष्टये यद्र. ।) यत्त्वत्र अभिसंजानते, अभिसंजानत इति योग इति भा. PW. प्रभृ. समर्पितवन्तः, तन्न । अन्याथद्वैस्वर्यप्रसङ्गाच्च श्रुतिस्वारस्यविघाताच्चेत दिक् ।

७) अमुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'हे मरुतः उप (इत, च) एना (एनम्) विस्पतिनांऽमुं शत्रुभूतमभिलक्ष्य प्रेत च' इति वा. द्र. (वैतु. भा. अविरपष्ट-

योगः) ।

८) लोकान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा. सा. [लोकाऽपेक्षया पृथग्भूतस्याऽतिरिक्तवस्तुनः श्रावणे तात्पर्यम्]; वैतु. PW. प्रभृ. अभ्यतिरिच्यते इति अभ्यु-भि-ञ्जित्यरिच्यत इति च) ।

९) लक्षणे कप्र. (तु. सा.; वैतु. भा. अभिप्रतस्थौ इति) ।

१०) 'तेषु देवेषु मृतेषु (रात्रिः) व्यौच्छत्' इति अभिः सप्तम्यनुवादी वाऽऽनन्तर्यवचनो वा कप्र. द्र. । प्रथमे कल्पेऽपि सप्तमीह भावान्तरापेक्षया तत्प्राग्वर्तिभाववचना द्र. । न च तान् मृतान् अभिलक्ष्य (तु. सा.) विशेषतो रात्रिः प्रभाता । तस्याः प्रभातभावस्य सामान्येन सर्वमृताऽमृतलोकैनाऽभिसंबद्धत्वात् । अतो नैवाऽभिलक्षणाऽऽभिमुख्यादिप्रकारको कोऽप्यर्थो गतित्वमनुप्रविष्ट इह लब्धाऽवकाशो भवितुमुपकल्पेत ।

११) लक्षणे कप्र. (तु. टि. तै २, १, ४, ७) ।

१२) साम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा.) ।

१३) इन्द्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । 'तमभिलक्ष्य प्रव्रण-लक्षणप्रवेपनयुक्ता आसन्' इति भावः (तु. टि. तै २, २, ७, ४; वैतु. भा. सा. PW. प्रभृ. अभिप्रवेपन्त इत्यलभविशेषकरं योगमनुजानन्तः स्वरतश्चोद्यतां गताः) ।

१४) तम्, भागधेयम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा. सा.; वैतु. PW. प्रभृ. अभिसमगच्छन्त इति) ।

१५) यक्र. 'चन्द्रस्य' निरुते हविः वा ईजानम् वाऽभिलक्ष्योऽये वैशेष्याऽभावात् सप्तम्यनुवादी वाऽऽनन्तर्यवचनो वा कप्र. (तु. K.; वैतु. PW. प्रभृ. अभ्युदेति इति) ।

१६) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (वैतु. भा. PW. प्रभृ. अभिसमनह्येताम् इति मन्वाना अनिष्टद्वैस्वर्यस्य व्यर्थान् अभ्युपगमप्रसङ्गादुपेक्ष्याः) ।

१७) अग्निं दूतं वृणीमहे इत्येतन्मन्त्रगतविषयेण युक्तः लक्षणे कप्र. (तु. भा.; वैतु. PW. प्रभृ. अभिप्रवर्तत इति) । १८) तु. टि. अभि तै १, २, ३, ३ ।

१९) वसीथः इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

२०) एनम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा. K.; वैतु. PW. MW. अभिप्रवर्तयति इत्यभिप्रयन्तौ द्वैस्वर्यदोषप्रसङ्गादुपेक्ष्यौ) ।

३१^०; ४, १, ३१^०; ११,
३१^०; ४, १, ४, ४; ८, २१^०; २,
२, ३१^०; ५, १^०; ३, ११, ४^०;

१३, ७^०; ४, ११, २^०; ६,
२, ११^०; ८, ४^०; ७, १२,
३^०; ५, १, ५, ११^०; ११,

२^०; १२, १, ३^०; ४, ३^०; १०,
२^०; ३, १, ३१^०; १४, १,
३^०; ४^०; ५, १, ३१^०;

१) हिरण्यम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. ४.; वैतु. भा. सा. प्रभृ. अभिव्यनिति इति स्वरत उल्लक्षणं योजुका विमृश्याः । तु. माश ४, १, २, २७ अभिव्यनिति इति यत्रासावेव योगो द्रुपसृष्टः सन् साधुर्धातुमात्रस्वरः।) । अभिव्यनिति > सपा. काठ २९, ६ क ४५, ७ अभिव्यनिति इति पाभे. ।

२) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (वैतु. PW. MW. अभिसमूहति इति वदन्तौ द्वैस्वर्यदोषदुष्टत्वाच्चिन्त्यौ) ।

३) वा. सप्तम्यनुवादी कप्र. द्र. । अग्निजिह्वाऽभिगत-मग्निजिह्वायां वा वर्तमानमित्यध्वरविशेषणेऽभिप्रायः । मै २, १२, ६ काठ १८, १७ इत्यत्र तु जिह्वायाः करणत्वेन श्रवणात् तद्-गतत्वमध्वरस्याऽऽक्षेपात् द्र. । एवं च श्राविताक्षिप्तविषयविवेकात् समस्तस्य अभि✓गृ(निगरणे) इत्यस्य तत्रैवाऽऽक्षेपश्रुत्योः सावकाशत्वं स्यात् । न त्विह यथाऽऽह ४. तद्दृष्टोऽध्वरस्याऽग्निजिह्वात्वाऽऽरोपश्चा-ऽप्रसिद्ध इत्यधिकम् ।

४) लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा १२, ५७) ।

५) अभि, लोकम् > सपा. पाठ ३, ३, ५ अधिलोकम् इति पाभे. ।

६) प्रथमः सप्तम्यनुवादी वा लक्षणार्थो वा कप्र. शैशि-रावृत्त इत्येतदन्वितः । यच्च शाखान्तरे अभिकल्पमानाः इत्येकपदश्रुतिर्भवति (तु. मा १३, २५), तदपि गर्तशे स्वराऽभावात् सूपदमित्यतिरोहितमिव । तत्र च ऋतुपदे द्वितीयायाः कालात्यन्तसंयोगे योगो वक्तव्यः । द्वितीयोऽपि अभिः (तेऽग्नयः शैशिरावृत्त) अभि(कल्पमाना एतत्कर्म वेष्टकादिपदार्थविशेषं वा देवा इन्द्रमिव संविशन्तु) इति सामर्थ्यात् पूरयित्वाऽऽक्षेप्यस्य वाक्यस्याऽवशेषमात्रमिति द्र. । अथवा द्वितीयोऽयम् अभिः शाखाविशेषाय तद्वैस्वर्य-वैशेष्योपाश्रयेण गतिरेव कामं भवतु, नतु तथा सत्यपि प्रथमस्य अभेः तथात्वं सुवचम् अपेक्षाविरहात् (तु. सा. ४. व) । अभि कुल्पमानाः, अभि संविशन्तु (तैब्रा १, २, १, १८ च) > सपा. मा १३, २५ प्रभृ. माश ८, ७, १, ६ अभिकल्पमानाः, अभिसंविशन्तु इति पाभे. । शिष्टं सस्थः टि. संविशन्तु द्र. ।

७) नः (अस्मान्) सतुः (=लब्धजनुषः) इति द्वि.

युक्तः कप्र. [अस्मन्मनोरथपूर्त्यर्थम् इति यावत् (तु. पपा.; वैतु. सा. अभ्याभि-आ)]...जज्ञान इति योजयन् षष्ठीत्याह, तत्र । तथात्वे अभिः अनभिसंबद्ध इव भवेत् । तस्य पञ्चमी-योगाऽप्रसिद्धेः । गतिरेव च तस्य द्वैस्वर्यस्याऽनुपपन्नस्य दुर्वारत्वात् । यद्यपि नः इति द्वि३ इति ४. आह, तथाऽप्यसौ अभेः गतित्व एव कृतार्थो भवति । तेन चोक्ता स्वराऽपतिस्तदवस्था भवति । सत् इति पदस्य नः इत्यनेन सामानाधिकरण्यात् वदतश्च तस्य वचनव्यत्ययो दुर्वारः स्यात् । ४) सपा. ऋ १०, ८२, ३ विशिष्टः पाभे. ।

१) युजमानम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

२) इत्थंभूतलक्षणे कप्र. (तु. टि. मा २९, ६) ।

३) सप्तम्यर्थे वा लक्षणार्थे वा कप्र. द्र. (वैतु. भा. अभिपर्यावर्तते इति) ।

४) समीपवचनः कप्र. इति भा. । इष्टकाऽऽधानस्य प्रकृतत्वात्, तस्य च शिक्याऽधिकरणतयाऽविवक्षितत्वादित्यर्थः । आधानस्य शिक्याऽधिकरणकत्वे सप्तम्यनुवादित्वं सुवचं स्यात् (वैतु. MW. अभ्यु [भि-उ] पदधाति इति । शिक्य-कर्मकत्वाऽभावात् आधानस्य गतित्वाऽसंगतेः) । पाभे. अधि मै ३, २, ४ द्र. ।

५) स्वम् आयुतनम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा. ४.; वैतु. MW. अभिपर्युहते इति द्वैस्वरी-पुरस्सर ऐकपदे य आग्रहः स दुराग्रह इति । तु. अभ्यु [भि✓ऊ] इ 'प्रापणे') । अभि पर्युहते > सपा. काठ २०, ९ क ३१, ११ अभिपर्युहति इति पाभे. ।

६) अपः इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

७) लक्षणवचन उद्देशवचनो वा कप्र. अन्नायम् इत्येतदन्वितः (तु. पपा.; वैतु. भा. PW. प्रभृ. अभ्यु-पावर्तते इति मन्वानाः श्रुतिस्वारस्यमवहेलयस्तौ द्वैस्वर्यं प्रति पर्यनुयोज्याः) ।

८) एनम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. सस्थ. टि. अभिपवते इति) । सकृत् अभि, पवते > मै ३, ४, ३ पवते इति पाभे. ।

९) लक्षणे वा विषयसप्तम्यनुवादे वा कप्र. द्र. । पशूनां नानारूपत्वेऽपि वायव्यत्वविशिष्टत्वाद् वायुमेव सन्तं पुरोडाशमभिलक्ष्य तद्विषय इति यावत् तेषां

६, ६, ३^a; ७, ४, ३^b;
४^c; १६, १, १, ७^d;
२, २^e; ४, ४^f; ७^g;

५, ५^h; ९, ४; ११,
५ⁱ; ६; ६^j; २, ६, १^k; ३,
३, ५; ५, ४^l; १०,

२^m; ४, १, ५ⁿ; २,
१^o; ३^p; ३, २^q; ४,
१^r; ११, ४^s; ५, ७,

संज्ञानमेकीभावो भवतीति श्रौतोऽभिप्रायः । तदेवमेकी-
भावं संप्राप्ताः पशव उपतिष्ठन्त इत्युक्तं भवति । अभिः
संज्ञानानाः इत्युत्तरेण स्वरवता कृदन्तेन गतित्वेन योग
इति भा. । तन्न , रवराऽऽपत्तरेव । अभि...उपतिष्ठन्ते
इति चाऽभिप्रेति इ. एवं तु सति एतम् इति च एनम्
इति चैतद्विचरितसम्यग् व्याख्याता स्यात् (तु. टि. तै २,
२, ११, ६) ।

१) शोधः अनुवाच तै ५, ६, ६, ३ द्र. ।

२) 'यत्स्तीव्राभ्यां तपोदीक्षाभ्याम् ऋषिभिरप्युपनिष-
ण्णाभ्यां सद्भ्यां क्षेत्रं जातं भवति, तत् (तस्मात् कारणात्)
अस्मै (राज्ञे [तादृज्जातक्षत्रात्मने]) देवा अ(?अ)भि(३पि)
संनमन्तु (किमुत मनुष्याः)' इत्याकारस्यैव पाठस्य स्वारस्यं
स्यादिति, कृत्वा तत्परः शोधः द्र. । ?अभि, संनमन्तु (तैआ
३, ११, ९ च) > सपा. शौ १२, ४१, १ ?उपसंनमन्तु
इति (यथा. टि. च द्र.) शांआ १२, ४ अभिसंनमन्ताम्
इति च पाभे. ।

३) अभि संनमामः > सपा. पे १, ५३, २ उपसंनमन्तु
इति, शांआ १२, ४ अभिसंनमन्ताम् इति च पाभे. ।

४) सप्तम्यनुवाचुपर्यर्थः अपः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु.
भा. इ.; वैतु. PW. MW. आशौचप्रसङ्गात् अभ्यग्नियत्
इति योगं मन्वानौ तादृशस्याऽऽशौचस्यानुवादमात्रत्वेन
संकेतने श्रौताऽभिप्रायाच्चिन्त्यौ) । पाभे. अधि मै ३,
६, ३ द्र. ।

५) यज्ञम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. भा. MW. प्रभृ.
अभिप्रयुङ्क्ते इति) ।

६) यज्ञम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा.) ।

७) एकतरत्र पशून् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा.
K.; वैतु. MW. [ब्राह्मणान्तरीये समानप्रकरणे] अभि-
दीक्षेत इति योगो द्वैस्वर्याऽऽपत्तेरिचिन्त्यः) । अन्यतरत्र माम्
इत्येतदन्वितः ।

८) उदयनीयम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा.;
वैतु. PW. K. अभिनिर्वपति इति मन्वाना अनिष्टद्वैस्वर्य-
प्रसङ्गादुपेक्ष्यौ) । अभि निर्वपति > सपा. काठ २३,
९ क ३६, ६ अभिनिर्वपति इति पाभे. ।

९) द्वयोः स्थ. धामानि उद्दिश्य प्रच्यवते इत्यभिप्राय-

वत्यां श्रुतौ लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा ४, ३४; मै ३, ७, ८) ।
एकत्र च यत् क्रीत उपनद्धः सोमो (ह्रियते) यजमानमभि-
लक्ष्य वरुण एवैतीत्यभिप्रायवती श्रुतिः । तेन वरुणेन
यजमानस्याऽऽशङ्कितस्य ग्रहणस्य निवारणार्थमेवाऽनुपदं-
शान्तिः श्राव्यते नमो मित्रस्य इति ।

१) यजमानम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. तै २,
२, ४, ७) । अनुपदं यत्तस्य निष्कयणं श्रूयते तदेव
अभिना संकेत्यते । अभिसंभवतः इति योगं व्याचक्षाणः
इ. चिन्त्यः, द्वैस्वर्याऽऽपत्तेः । न चाऽग्नीषोमकर्तृकस्य
यजमानाऽभिभवस्येह कश्चिद्वकाशः । भा. अपि कल्पद्वय-
माह तच् चिन्त्यम् । तत्राऽपि हि चोद्यमुक्तम् ।
अभि, संभवतः > सपा. काठ २४, ७ प्रभृ. अभि-
संभवतः इति, मै ३, ७, ८ अभिसंभवेताम् इति च पाभे. ।

२) अग्निम्, अपः, आदित्यम् इति द्वि. युक्तः कप्र.
(वैतु. भा. अभिविपश्यति इति यदाह तद् द्वैस्वर्यदोषा-
च्चिन्त्यम्) ।

३) हुदयम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । सुमेति इत्यस्य
'लीयते' इत्यर्थात् अकर्मकता च द्र. (तु. इ.; वैतु. भा.
अभिसुमेति इत्यभिप्रयन् अपलक्षणद्वैस्वर्यप्रसङ्गाच्चिन्त्यः) ।

४) नापू. टि. तै. शाब्दप्रवृत्ति-विशेषस्य शाखा-विशेष-
गतस्येदमपरमुदाहरणं द्र. । शाखान्तरे समान-प्रकरणे
गतिव्ययोगदर्शनात् (तु. मै.) । अभि, सुमेति > सपा.
मै ३, १०, ७ अभिसुमेति इति पाभे. ।

५) सप्तम्यनुवादी कप्र. । 'यस्य (वसतीवरीषु)
अगृहीताषु [सूर्यः] निम्नोचेत्' इति वा. (तु. भा. 'अभि-
लक्ष्य' इति, इ. च वसतीवरीरगृहीतवन्तम् अभीत्यादिव्या-
चक्षाणस्तात्पर्यबद्धादिरिति; वैतु. PW. प्रभृ. अभि-
निम्नोचेत् इति) । अभि, निम्नोचेत् > सपा. मै ४, ५, १
अभिनिम्नोचेत् इति, माश ३, ९, २, ८ अभ्यस्तमियात्
इति च पाभे. ।

६) उपांशुसुवनम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. भा.) ।

७) वत्सम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. पपा. इ.; वैतु. भा.
प्रभृ. अभिनिर्वर्तते इति चिन्त्ययोगाः [भा. 'यत्र यत्र...तत्र
तत्र' इत्यनेनैव अभिः अर्थस्य परिसमाप्तत्वेऽपि पुनस्तदा-
ख्याताऽनुप्रवेशोऽर्थान्तरनिर्देशश्च दुर्वच इत्यभिसंधेः] ।)

२^a; ६, १, १^b; २^c ०^d;
७, ३; १०, २^e; ११, १; ५^f;
६^g; १७, १, १, १^b; २, १^c;
५, ५^d; ७, ४^e; २, ७,
४^f; ३, ११, १^g ५^h; ४, ८, १ⁱ;
३^m; १०, २ⁿ; ११, २ⁿ;
५, ५, २^o; मै १, २, ५^p;

६^q; ३, ३९^r; ४, ३^s; ७, २^t;
३^u; २, २, १; ७, ५; ७^v; ९^w;
११^x; १०, ३^y १^z; १२, ३¹;
१३, ८; ९²; १०³; ३, १,
९⁴ ५⁵; २, ९⁶; ७, ४; ८⁷; १⁸;
१८, ३⁹; ४¹⁰ १¹¹; १०¹², ११,
४¹³; १६, १¹⁴; २¹⁵; ४, २, ५¹⁶;

१०¹⁷; १३, ६¹⁸; ८; ६, ९¹⁹ ०¹;
७, ८²⁰ ०¹; ८, ६²¹ ५²; १०,
५³; ११, २; ४; ५⁴ ०¹;
१२, ३⁵; ४; ६; १४, ३;
५; १०; १२; १६; काठ २,
६⁷; ७⁸; ४, ९⁹ १¹⁰; १३¹¹ ५¹²;
६, ११¹³ ०¹; ७, १६¹⁴;

१) तृतीयसवनम् इति द्वि. युक्तः कप्र.। गतिस्वोपाश्रयः
K. प्रतिभाति। तेन तु तस्य द्वैस्वर्यापत्तेर्मौक्षो दुष्करः
स्यात्। सप्तम्यनुवादिनि कप्र. सवितारम् इत्येतदन्विते
सति तु मुल्लिष्टोऽन्वयः द्र.। अभि. पुण्येणयन् > सपा.
मै ४, ७, १ अभिपुण्यौहन् इति पाभे.।

२) सुदः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. भा.)।

३) रूपम् इति द्वि. युक्तः कप्र.।

४) तु. टि. पाभे. च अभि मा ७, ४५।

५) लक्षणे कप्र.। तु. टि. पाभे. च तै ३, ३, ४, ३।

१) ज्यायश्छन्दोऽभिलक्ष्य तद्विषये वा कनीयसा छन्दसा
व्यशंसन् (विहृतं शंसनमकुर्वन्) इति लक्षणार्थे वा
विषयसप्तम्यनुवादे वा कप्र. द्र. (एकेन छन्दसा छन्दो-
न्तरस्य विहरणप्रकारार्थं तु. आश्रौ ६, ३, १२; १३)। यनु
भा. PW. प्रवृ. अभिव्य (वि-अ) शंसन्, अभिविशंसति
इत्याख्यातिकौ योगावाहुस्तच्चिन्त्यम्। द्विस्वराऽऽपत्तेः।
द्वितीये प्रयोगे च अभेः च वेः च पपा. भेदतो निर्देशोऽप्यस्मद-
भिमते द्रष्टव्ये। गतित्वे हि नामोदात्तवति तिङि वि-वत्
अभेः अपि निघातप्रसङ्गात्। अपवादाऽभावात्। यच्च शस्त्रे
ज्यायश्छन्दोऽभितः कनीयसोऽछन्दसोर्दर्शनात् कनीयसी
छन्दसी अभितः कृत्वा ज्यायश्छन्दो विशंसतीति K.
व्याचष्टे, तन्मन्दमिव भवति। विहरणप्रकारस्य तथात्वा-
ऽभावात्। तत्र हि कनीयसैकेन छन्दसाऽपरस्यैकस्य
ज्यायसश्छन्दसो विहरणे भवति। तयोः पच्छो व्यत्यास-
पूर्वकं शंसनं विशंसनं भवतीति भावः।

२) लक्षणे कप्र. (तु. भा.; वैतु. K. अभिसंपादयति
इत्यानुष्टुमेन शस्त्रसंपत्तौ तात्पर्याद् अनुष्टुप्संपत्तिमात्र-
पर्यवसितो गतित्वदर्शी चिन्त्यः)।

३) नापू. टि. दिशा लक्षणे कप्र.।

४) स्वार्थप्रधानम् अव्य. द्र.।

५) तु. सस्थ. टि. अनुवाच। ६) लक्षणे कप्र.।

१) यक. आ १म्, व्यस्तम् इति द्वि. युक्तः कप्र.।

२) सप्तम्यनुवादी कप्र. द्र. (तु. तत्रैव पूर्वपक्षे इति)।

३) लक्षणे वा सप्तम्यनुवादे वा कप्र. द्र.। विराज-
मभिलक्ष्य विराजि वा संपद्यन्ते संपूर्णा दशत्वसंख्या
विभज्यत्वविशिष्टा भवन्ति, विराट्प्रत्यया परिणता
भवन्तीति भावः। K. तु अभि-सं/पादि इति
प्यर्थे सकर्मकतया व्याचक्षाणोऽप्रमाणः स्वरदोष-
श्चोक्तदिशा द्र.। सा. अपि शुद्धां सकर्मकतां समर्थय-
स्वद्विशैवाऽनुयोक्तव्यः। अभि. संपद्यन्ते > सपा.
काठ ३३, २ अभिसंपद्यन्ते इति पाभे.।

४) लक्षणे वोद्देशवचने वा कप्र. (तु. भा. K. च)।
पाभे. अतिरिच्यते तै ७, ५, ५, २ द्र.।

५) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क १, ५१, १)।

६) लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा ४, ३४)।

७) पाभे. अधि क ३, ११ द्र.।

८) सपा. काठ ५, ६ अभिसंबभूतुः इति पाभे.।

९) पाभे. अनु काठ ८, १५ द्र.।

१०) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. टि. मा १२, ५७)।

११) सुत् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. टि. तै ४, ६, १, १)।

१२) पाभे. अभि तै ४, ६, २, १ द्र.।

१३) पाभे. अभि तै ४, ३, ११, ४ द्र.।

१४) अभि^१, नमति^२; अभि^३, नमेत्^४ > सपा. तै
६, २, ६, १ उप...नमति (तु. काठ २५, ३), उप...नमेत्
इति पाभे.।

१५) इत्यभूतलक्षणे कप्र. (तु. टि. मा २९, ६)।

१६) सप्तम्यनुवादे कप्र. द्र.। अनुपदम् स्वे कुलाये
संवशयति इति श्रौताल्लङ्गादिति दिक्।

१७) प्रजात्युद्देशेन पशूनां प्रतिष्ठात्मना सृष्टेर
अहेतुत्वेनोपन्यासाद् उद्देशार्थस्य प्राधान्येन समर्पकः
कप्र. द्र.। १८) तु. सस्थ. टि. वि...द्यौत्।

१९) लक्षणे कप्र.। तु. टि. पाभे. च मा ७, ४५।

८, २१^a; ५१^b; ७१^c;
९१^d; १०^e; १६^f; ९,
१९^g; १०, ४१^h; ६; ७;
१३ⁱ; ११, ३१^j; ५१^k; ६०;
११२, ८^l; १३६; १५^m;
१६, ४; ७ⁿ; ९^o; ११^p; १७,
१८^q; १८, ११^r; १४^s; १९,
५; ८^t; १२०, ३^u; ७^v,
१०^w; २१, ६१^x; ९०; १२^y;
१३^z; २३, ६१^{aa}; ९^{ab};

११^{ac}; १२^{ad}; २४, ५; ६०; ७^{ae};
२५, ७^{af}; ९१^{ag}; १०१^{ah};
१२६, २^{ai}; ३^{aj}; २७, ९१^{ak};
२८, ११^{al}; २१; ४^{am}; १३०,
१^{an}; २^{ao}; ३^{ap}; ४^{aq}; ६६;
७; १३४, ७^{ar}; १७^{as};
३५, १६१^{at}; ३६, १^{au};
३७, ९०^{av}; ३८, ९; १३^{aw};
३९, १०^{ax}; ११; १२^{ay};
४०, ७^{az}; ४३, १^{ba}; ४६, २^{bb};

५^{bc}; क १, १९; २, १; ३, ७^{bd};
६, ७१^{be}; १७, १; ४; ५;
६^{bf}; २५, २; २८, २^{bg}; ५^{bh};
२९, ३^{bi}; ३०, ३; ३१, ५; ९^{bj};
१२; २१; ३७, ६; ७^{bk}; ८; ३९,
५; १४०, २; ३^{bl}; ५^{bm};
१४१, १^{bn}; ४४, ४^{bo}; ४६,
४; ५१; ६^{bp}; ७; ४८, १४;
† कौ १, १२५; १२६; १३२;
१४६; १५५; १६१; १६४;

अ) द्यावापृथिव्योर्विभागे प्रकृते पृथिव्या दिव्यशक्ति-
सृष्ट्यभिलक्ष्यत्वेन श्रवणात् तत्प्रवचनः कप्र. द्र. । इमाम्,
अभि > सपा. तैब्रा १, १, ३, २ अस्युम् इति पाभे. ।

ब) लक्षणे कप्र. ।

क) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १;
वैतु. SI. अभि ✓ नम् इति [एकतरत्र तस्य अधि...
अभिनमतु इति द्व्युपसर्गयोगे नितरां चिन्तनीयः]) ।

द) सप्तम्यनुवादी कप्र. द्र. ।

क) लक्षणे कप्र. (तु. टि. तै २, ३, १४, ६) ।

ग) तु. मै ४, ३, ६ यत्-संवादत इह हेरश्रुतावपि तदर्थो
गम्य इति सुवचम् ।

घ) ऊर्जम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

च) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. (तु. टि. मा १२, ५७) ।

१) पाभे. अभि तै ४, ६, २, १ द्र. ।

२) स्वर्गम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. शौ १२, ३,
२६) ।

३) SI. आभिः इति पठेच्छिन्त्यः ।

४) पाभे. अभि तै ५, ४, ९, ४ द्र. ।

५) पाभे. अनु क ३६, ३ द्र. ।

६) पुत्नीम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. SI. अभि-
प्रतिष्ठति इति) । पाभे. अधि क ३६, ६ द्र. ।

७) तु. टि. अभि तै ५, १, ५, ९ द्र. ।

८) लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा ४, ३४) ।

९) देवताः इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. SI. अभि-
प्रच्यावयति इति) ।

१०) एतावत् इति वीप्सायां द्वि. युक्तो कप्र. (तु.

संति. यदनु क. कप्र. अभावः स्यात् [वैतु. क. सुपा. च
संति. च]) ।

अ) पाभे. अधि तै ६, २, १०, ५ द्र. ।

ब) लक्षणे कप्र. (वैतु. SI. अभिप्रयन्ति, अभिप्रति-
तिष्ठति इति) ।

क) लक्षणे कप्र. (तु. सपा. तै ६, ३, ३, ५) ।

ग) लक्षणे कप्र. (तु. टि. तै ६, ४, ११, ४) ।

घ) भागधेयम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

च) एकतरत्र लक्षणे कप्र. (तु. टि. पाभे. च मा ७, ४५) ।

ज) सप्तम्यनुवादी कप्र. (तु. टि. तै ५, २, ४, ३ यत्रत्या
सौवरी स्थितिर् विनिगमिका) ।

३) कर्मविशेषस्य पर्यवसानसांयोगिकम् उद्बहनं श्रूयते ।
तेन पर्यवसानवाचिनः अन्त-शब्दस्य कप्र. योगेन प्राधान्येन
निर्देश उचितो भवति (वैतु. MW. गतित्व-दर्श) ।

अ) लक्षणे कप्र. (वैतु. SI. अभि...वर्षति इति) ।

ब) छन्दसां यज्ञस्वाराज्यान्यतरविषयत्वेन सृष्टे-
र्विविच्य श्राव्यमाणत्वात् प्राधान्येन तद्विवेकोऽवगमकरः
कप्र. ।

क) तन्त्रम्, अरम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु. SI.
अभिप्रतिष्ठति इति) ।

द) लक्षणे कप्र. (तु. टि. काठ ४, १३) ।

क) स्वार्थप्रधानम् अव्य. ।

१) पाभे. अभि तै ४, ३, ११, ४ द्र. ।

२) लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा २९, ६) ।

३) पाभे. अभि मा ७, ४५ द्र. ।

१६८; २००; २३३; २३५;
 २३६; २५०; २६५; ३०९;
 ३२०; ३४४; ३४९; ३७४;
 ३७६; ३८२; ४०७; ४२९;
 ४३२; ४६४^१; ५०३; ५०९;
 ५१७; ५१८^२; ५२१; ५२२;
 ५२३; ५२८; ५३५; ५४९;
 ५५०; ५५४; ५५६; ५६९^३;
 ५७५; ५७६^४; ५७७; २, २७;
 ३०; ३५; ४०; ५०; ५२; ६३;
 ८१; ९०; १२३^५; १२५;
 १६१; १७०; १७८; १८०;
 २०६; २२०; २७१; २९१; २९२;
 २९९; ३२१; ३४१; ३४४;
 ३७१; ४०३; ४०४; ४१२;
 ४२९; ४४८^६; ४८०; ४९१;
 ४९२; ५०३; ५०८; ५१८;
 ५२८; ५३८; ५४३; ५४७;

५५४; ५८८; ५९१; ६०३;
 ६०६; ६२८; ६४३; ६६७^७;
 ६६८; ६७५; ७०९; ७१६;
 ७३४; ७५८; ७६९; ७७६^८;
 ७७७^९; ७७८^{१०}; ८००; ८३९;
 ८४०; ८४४; ८४५; ८४६;
 ९३६; ९५७; ९८१; ९८३;
 १००५^{११}; १०४९; १११२;
 ११९३^{१२}; ११९६^{१३}; १२११;
 १२१५^{१४}; ३, ३, ५; ४, ४^१;
 ४, ५; † १, १४, १, २; ८; १६,
 २; १७, १; ७; १०; १८, ४; २१,
 ७, २५, १; ३; ४; २६, ८; २८, ३;
 ३२, ७; ३३, ८^२; ३६, ३; ८; ३९,
 ५; ७; ४२, ३; ६; ४३, २; ४५, ९;
 ४८, ५^३; ५२, ७; १३; ५३, ७;
 ८^४; १०; ५४, १; १०; ५५, ३;
 ५६, ७; ८; ५७, १; ३; ७;

५८, ४^५; १०; ११^{१५}; १२; २;
 १, ७; ३, ७^{१६}; ७, २^{१७}; ३, ३;
 ६; ४, १; ६; ५, २; ८^{१८}; ९;
 ११; ७, १; ८, ७; ९, ४; १३,
 १; १५, ९; १६, ८; १६; १७;
 १; १९, १; २०, २; २३, ३;
 २४, ७; ८; १५; २६, ७; २८,
 १३; २९, १; ३०, १४; ३१,
 २३; २४; ३२; ३२, ३; ३३,
 ४; ३४, ६^{१९}; ३६, ५; ३८, ५;
 ६; ३९, २; ४०, ४; ४१, ४;
 ४२, ४; ९; ४३, ३; १०; ४८,
 ४; ७; ४९, ४; ५२, ८; ५३, १;
 ५५, ८; ९; ५६, ३; ५८, १; ३; ६;
 ५९, ८; ४, २, ३; ७, ६; ८, ७;
 १७, १०^{२०}; २०, ६; २१, ८; २३,
 ३; २४, २; ४; २८, ९; शौ १, १,
 ३^{२१}; २, १, १^{२२}; ३, १, २^{२३}; ३^{२४};

अ) तु. टि. वेनन्तः ऋ १०, १२३, ६ ।

ब) सस्थ. टि. परि द्र. ।

ग) तु. टि. अभि ऋ ८, २०, १९ ।

द) अभि, अर्ध > सपा. ऋ ९, १०६, १३ अभ्युर्ध्वन
 ति पाभे. (तु. सा.) ।

ए) तु. टि. अभि ऋ ९, १०५, १ ।

व) तु. टि. अभि ऋ ९, ८२, ३ ।

१) प्रथमपादात्पार्याऽनुबन्धात्मको द्वितीयः पादोऽत्र
 भवतीति कृत्वोपसर्गश्रुतेन योजय इति योग्यक्रियापदस्या-
 ऽध्याहारः स्यात् । संगत्यन्तरादर्शनादित्यभिधेधेः (वैतु.
 सा. अविरपष्टयोगः [मुपा. अन्व् इन्द्रकर्तृकाऽश्व-
 कर्मकाऽभ्यागमनस्याऽऽशंसनाऽविषयत्वादिति भावः]) इति
 प्रथमः कल्पः । अथ द्वितीयः । अभि इत्यस्याऽयं निगमो
 न यनि. इति प्रत्येकधुर्यस्याऽपेक्षयाऽन्यस्य सृतिर्यथा
 स्यात्तथा (=सायुज्यविशिष्टतया) 'उपसर्पतः' इत्युत्तरत्रा-
 ऽभिसंबन्ध इति ।

२) लक्षणे कप्र. (तु. टि. शौ ३, १, ३) ।

३) पाभे. अनु शौ १९, ६, २ द्र. ।

४) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. सा. WI.; वैतु. PW.
 अभिवित्तु इति द्विस्वरं द्रष्टुं पृष्ठं योगमातिष्ठमानः

उपेक्ष्यः) ।

क) लक्षणे कप्र. (तु. टि. ऋ १, ११, २; ८; ५१, १) ।

५) अत्र तिङ्-त्रयं भवति, अभिः च वा. प्रत्येकं क्रिवि.
 भवति (तु. WI.; वैतु. PW. अभिप्रेत इति) ।

म) 'गच्छ' इति योग्यक्रियाऽध्याहारमुशान् सा.
 ✓ शत्रूय इत्यस्य उपमानादाचारि (पा ३, १, १०)
 इति क्यजन्तस्याऽकर्मकतां प्रत्यवस्थाप्य 'पुत्रीयति
 माणवकम्' इत्यस्य निदर्शनेन पाम (३, १, ८) उक्तदिशा
 सकर्मकतां समर्थयति । एवं तावदसावनुयोक्तव्यो भवति ।
 'अस्मान् अभिप्रसेना शत्रूयति' इति तदभिमतं वाक्ये
 किमुपमानं किञ्चाऽप्युपमेयमिति । यथा तेनैव स्वयमुक्तमिह
 शत्रुलक्षणमुपमानकर्म क्यजन्ते धात्वर्थेऽन्तर्भूतं भवति ।
 न च तदभिमतप्रकारेणाऽनभिहितोपमेयकर्माऽपेक्षया
 सकर्मकत्वमुपपद्येत । इच्छायां क्यच्चि पुत्रमाणवकवदुपमा-
 नोपमेयभावेन स्थितयोः कर्मणोः प्रथमस्याऽन्तर्भवि
 द्वितीयाऽपेक्षया कामं क्यजन्तस्य सकर्मकताऽभिनिष्पद्यतां
 न तु खल्वाचार उपमानात् क्यच्चि तत्संभवः । उपमेयस्य
 कर्तृत्वेनोपस्थानाद् उपमेयकर्मणोऽविद्यमानत्वात् तदा-
 श्रयणोक्तसकर्मकत्वस्य च नितरां खपुष्पायितत्वादिति
 दिक् । न चाऽत्र अस्मान् इति पदमुपमेयकर्मतया नेष्टुं

२, ५†; २१, ५^०; ४,
१, ३^०; ८, २^०; २७, ४^०;
†३२, ६; ७; ५, १, ५^०;
११, ७^०; १९, ४^०; ६, २५,
१-३^०; ३४, ४†; ४७, ३†;

९९, १; १०२, १†; ७, १०,
१, १५, १^१; ८७, १^१;
८९, २†; ८, २, ४^०;
१४^०; १५^०; ३, ९†;
४, २†; २१; ७, २६^०;

९, ६^०; १५^०; २१^०; २,
१, ८†; १४, ३†; १५, ६†;
†६; ११, २, १९^०; १२,
१, १२^०; २९^०; ३३^०; ३४;
२, २ ६†; २७; ३, ८^०; १२^०;

शक्यम् । तस्य क्यजन्ताऽपेक्षयोपमानोपमेयोभयाऽनभि-
संबन्धात् । अतो विषयसप्तम्यनुवादिना अभिना तस्य
क्यजन्तलक्षितशत्रुक्रियाविषयत्वमुपस्थाप्यते ।

१) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. WI.; वैतु. सा. PW.
अभिसंविदुः इति मन्वानौ द्वैस्वर्थादुपेक्ष्यौ) ।

२) स्वधाः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. WI.;
वैतु. PW. MW. अभिप्रतस्थौ इत्यादिष्टमानौ द्वैस्वर्थ
प्रत्यनुयोक्तव्यौ) ।

३) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. WI.; वैतु. PW.
अभिप्रेदि इति) ।

४) पृथिवीम् इत्येदन्वितः सप्तम्यनुवादी कप्र. (वैतु.
Pw. अभि✓सृज इति) ।

५) 'against' इति विरोधपरमर्थं यत् W. आह तद् अभेः
सप्तम्यनुवादकतां विरमरन्नेवाऽऽह ।

६) पणीन् इत्येतदन्वितः सप्तमीवचनः कप्र. । 'एता-
वस्तु बहुषु पणिषु सु भूद् इत्येवं मा वोचन्' इत्यादि-
प्रकारकः वा. द्र. (वैतु. W. अभि✓भू इत्यस्याऽर्थ-
मनर्थीकुर्वश्च व्यर्थं पुरुषव्यत्ययमिच्छश्च नितरां दयनीयो
भवति) ।

७) यावत् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. WI.; वैतु.
PW. MW. अभिविजृङ्गवे इति मन्यमाना अनिष्टद्वैस्वर्था
चिन्त्यौ भवतः) ।

८) परस्परालक्ष्यविवेकस्य विवक्षितस्य तन्मात्र-
विनिगम्यत्वाद् अभिलक्ष्यस्य प्राधान्येन लक्षणे कप्र.
द्र. (तु. WI.; वैतु. सा. PW. MW. अभि...
संयन्ति इति) । पामे. अनु पै ८, १६, १-३ द्र. ।

९) वृत्त्यः इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

१०) माम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. WI.; वैतु.
PW. MW. अभि...समैतु इति [मन्त्रस्वारस्यप्राति-
कृत्याद् विमर्शं स्यात्]) ।

११) उभे इत्येतदन्वितः लक्षणाभौ वा सप्तम्यर्थो वा
कप्र. (तु. सा. W. WI.) ।

१२) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ५१, १) ।

१३) जातुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. WI.; वैतु.
PW. MW. अभिसंधमामि इति [अभिलक्ष्यस्य प्राधान्येन
निर्देष्टव्यत्वाद् द्वैस्वर्थस्याऽपलक्षणस्याऽभ्युपगमस्याऽन्या-
व्यत्वाच्चिन्त्यौ]) ।

१४) त्वा (=ते' पूर्वाधे) इति द्वि. युक्तः कप्र. (वैतु.
PW. WI. अभिक्षरन्तु इति) ।

१५) उद्धरणक्रियाया उद्धर्तृभूम्यवधिकत्वं स्वतः सिद्धम् ।
अत इह भूमिद्वयपक्ष उत्तरभूम्या अधिकरणता द्र. ।
भूमिद्वयपक्षे च सामर्थ्याद् मध्यभूम्यवधिकत्वमुद्धरणस्य
भूम्या उत्तरस्या (उत्तमाया)श्च तदभिलक्ष्यत्वं द्र. ।

१६) लक्षणे कप्र. (तु. WI.) ।

१७) आपाततः सप्तमीवचनः कप्र. सन्नप्यन्वयतः
'आ षष्ठात्' इति प्रतीयते । तद्विमर्शोपेक्षा भवति ।
साऽन्यतोऽनुसंधेया ।

१८) पामे. अभि पै ४, ११, ४ द्र. ।

१९) रात्रिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. शौ १८, ४, १३
पै १६, १९, ९) ।

२०) सकृत् सपा. क्र १, १६४, २८ अनु इति पामे. ।

२१) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सा. W.; वैतु.
PW. WI. MW. अभिन्नाः [मुपु १] < अभि✓सृज
इति योजुकाः [द्विकर्मकत्वाऽभावाच्चिन्त्याः इति]) ।

२२) नः इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. W.; वैतु. PW.
WI. अभि...पवस्व इति) ।

२३) सप्तम्यर्थानुवादी कप्र. (तु. टि. क्र ७, १५, २) ।

२४) कुत्र अभिः उपसर्गः कुत्र च गतिर विवक्षित इत्यत्र
विवेक इह मन्त्रे विशेषेण सुकरः द्र. ।

२५) एकतरत्र सप्तमीवचनः कप्र. पात्रम् इत्यन्वितः
(तु. W. WI.; वैतु. PW. MW. अभि...पर्यावर्तधाम्
इति) । अन्यत्र च द्विशम् इत्येतदन्वितः (वैतु. PW.
WI. MW. अभिन्तुसमानौ इति योजुका अनिष्टद्वैस्वर्था-
चिन्त्याः) ।

२६) स्वार्थप्रधानम् अव्य. (तु. WI.; वैतु. PW. MW.
अभिसंस्वजस्व इति W. अपि व्याहृतः) ।

१६^३; १७^३; २६^३; ३०^३;
५२^०; ४, १५; १३. १,
३३^०; २, ४२^०; ३, २३^१; १४,
२, ३४^०; ३५^०; १८, ३, २^३†;
४०^३†; ७३^१; ४, १०^१; १३^३;
†२०, ५, १; ७, १; ८, ३; ९,
१; १२, ६; १६, १; १७, ७;
१८, ४; २०, ५; २२, १; ४;
५; ३०, २; ३५, १०; ३६, १;
२; ४८, १^३†; ४९, ४; ५१,
१; ५७, ८; ६१, ४; ६२, ८;

६८, ११; ७६, ३; ९२, १; २; ८;
१०४, १; ११२, १; १२१, १;
१३०, १४^३†; पै १, ४५,
३^०; ५१, ३^०; ७६, ३; ७७, १†;
८६, ३^०; ९१, १-३^०; ९७,
२^०; ३^०; २, ६, १; २०, ५^१;
३५, ३; ६५, १; ३, ५, ५†;
६, २; ३^३; १२, ५^३; १९, ६;
२०, १^६; २७, ३^३; ४, २,
२; ३२, ७; ३५, ४^३; ५, २, ३;
१२, ५; १९, १^३; २१, ३;

३४, ८; दि, १०, २^३†; १७, ९†;
७, ६, ५^६; ९^१; †८, १, ७^५;
१३, ८†^३; ९; १०; २, १९,
१^३†; १३, १, ११; १४, १, ८^३†;
११^०†; ३, १५; १६; १५,
२, ५^३†; १६, ३, ४^०†; ४, ४; ५^०†;
६, ९†; ९, २†; ११, १†; १४,
४^३†; १८, ६; १९, ५; ९^३;
३२, ८†; ४१, ३^३†; ६६, ३†;
६८, ६^३†; †^३†; ७३, २^३†; ९०,
९; १०५, ९; १७, २, ३^३†; ३,

१) स्वर्गं लोकम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. W.; वैतु. PW. WI. अभि✓नी इति) ।

२) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. । अभि संस्पृशन्ताम् > सपा. पै १७, ३८, ९ अभिजितं सजन्ताम् इति पाभे. ।

३) लक्षणे कप्र. (तु. टि. मा १२, ५७; वैतु. PW. प्रभु. अभिसंज्ञानौ इति) । अभि, संज्ञानौ > सपा. तैब्रा ३, १, ३, १ परितातनुते इति पाभे. ।

४) लक्षणे कप्र. (तु. टि. क्र १, ५१, १) ।

५) लोकान् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. सस्थ. टि. विभाति) ।

६) PW. संख्या-भंकेतः शोधनीयः । शेषं नापू. टि. द्र. ।

७) लक्षणे कप्र. (तु. W. WI.; वैतु. PW. अभि... पुरेहि इति) ।

८) सपा. क्र १०, १३, ३ अधि इति पाभे. । अनर्थक इति W. WI. च अधि-वत् सप्तम्यर्थानुवादी वा (वैतु. सा. अभिसंपुनाति इति मन्वानो द्वैस्वर्यदोषाच्चिन्त्यः) ।

९) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. (वैतु. PW. अभिप्रेहि इति) ।

१०) लोकम् इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. WI.; वैतु. सा. अभि... वहाथ इति) ।

११) ईजानम् इति द्वि. युक्तः कप्र. वैतु. सा. [ण्यर्थे] अभि... एति इति) ।

१२) त्वा, वस्सुम् इति द्वि. युक्तः कप्र. । नाउ. मन्त्रेण युग्मकं द्र., तद्गतम् अर्धन्ति इति समानं क्रिप. च ।

१३) शोधः सस्थ. टि. विदत् द्र. ।

१४) गोत्रम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

१५) कण्वानि पापान्य् अभिलक्ष्येति कृत्वा कप्र. ।

१६) लक्षणे कप्र. यदा उपवर्णितस्य प्राधान्येन शिभावि-

षितत्वात् तत्-समर्पकेन 'तद्' इत्यनेनाऽन्वितः (तु. टि. अभि-सं✓गु Lशब्दे) ।

१७) आतुम् (<आतु-), आनम् (<२आन- इति द्वि. युक्तः कप्र. । सुपा. सुवारप्रश्नचिह्ननिवारः शोधः द्र. ।

१८) सुपा. अर्थवैशेष्येतरकरत्वाच् चिन्त्यो भवति । 'अरुन्धति त्वाम् अभि(-लक्ष्य) सर्वं जीवम् आयुषम्' इत्याकारकश्चेदन्वयः सार्थकः संगतश्च, तर्हि अभिः कप्र. स्यात् । अन्यथाऽन्वयान्तरं प्रदर्श्य भवति । तदेतत् सर्वं विष्टुर्वा कृते समकेति ।

१९) तु. टि. अभि शौ ३, १, ३ ।

२०) त्वा इति द्वि. युक्तः कप्र. (तु. शौ ३, १२, १ उप इति पाभे.) । २१) वसु, गव्यूतिम् इति द्वि. युक्तः कप्र. ।

२२) लक्षणे कप्र. ।

२३) अभि, नवत > सपा. शौ ३, ३०, १ अभिहयैत इति पाभे. ।

२४) पाठो वैकृतभूयिष्ठोऽतो भूयोविमर्शाऽपेक्षः ।

२५) तु. टि. अभि शौ ५, ११, ७ । २६) ? सुमन्वेव टि. द्र. ।

२७) तु. टि. अभि शौ ५, १९, ४ ।

२८) तु. टि. अभि शौ ४, २७, ४ ।

२९) तु. टि. अभि क्र १, ५१, १ ।

३०) तु. टि. अभि तै ४, ६, १, १ ।

३१) तु. टि. अभि शौ ८, २, ४; १५ ।

३२) तु. टि. अभि शौ ८, ७, २६ ।

३३) सपा. शौ ३, १२, ९; ९, ३, २ उप इति पाभे. ।

३४) सपा. क्र १, १६४, २८ प्रभृ. अनु इति पाभे. ।

३५) संहितेह दुष्पठा भूयोविमर्शपेक्षा द्र. ।

३६) . दि, अभि शौ १२, १, १२ ।

१०^a; ४, ३; ३०, ४^b; ३२, ६^c; ७^d; ३६, ८^e; ३७, २; ६; ७; ३८, ५; १८, १०, ४; ५; १४, ४^f; १८, ३^g; २२, १०^h; २५, २ⁱ; १९, ४, ६^j; ५, ४-६; ७, ५^k; १३, १; १४, १; १९, ३^l; २०, ११; २१, १०^m; ३७, ५; ४२, ५ⁿ; ४३, १२; ४५, ३^o; ४७, १५^p; २०, ४, ८^q; ११, ३^r; १७, १^s; ४६, ७^t; १०.

¶ अभि-क^m - का: काठ ७, ७; ८.

अभि-कनिकदत्- अभि/कन्द द.

¶ अभि/कम् > कामि, अभि... कामयते, अभि (कामयते) काठ २९, ५; क ४५, ६; अभिकामयन्ते मै ४, २, १; अभि(कामयन्ते) काठ २९, ५; क ४५, ६; अभ्यकामयत मै ३, ६, ८ⁿ; ४, २, १; १२; ५, ७^o; काठ ७, ५; ८, ५; १३,

३ⁿ; १९, ३; २३, ४^p; क ५, ४; ७, १; ३०, १; ३६, १^q; अभ्यकामयन्त मै १, १०, ६; काठ ८, ५; २८, २^r; ३६, १; क ७, १; ४४, २^s.

अभि-कल्पमान- अभि/कल्प द.

अभि/काश > चाकश^p, † अभि-चाकशीति क १, १६४, २०; शौ ९, १४, २०; पै ८, १३, ९^t; १६, ६७, १०; † अभि-चाकशीमि क ४, ५८, ५; ९^u; मा १३, ३८; १७, ९३; ९७; का १४, ४, १; १९, १, ७; १०; तै ४, २, ९, ६; मै २, ७, १७; काठ १६, १६; ४०, ७^v; पै ८, १३, ५; अभिचाकशीहि मा १६, २; क १७, १, २; तै ४, ५, १, १; मै २, ९, २; काठ १७, ११; क २७, १; पै १४, २, ८; अभ्यचाकश: पै १९, ४७, १४; अभ्यचाकशम् क

१०, १३५, २; † अभि... अचाकशम् क १०, ८६, १९; शौ २०, १२६, १९.

अभि/कृ, अभि... कृणोमि, अभि (कृणोमि)^r पै ८, १०, ६; अभिकृणुत > ता पै २, ६४, १^s. अभिचक्र शौ ३, ९, १; पै २, ६४, १; ३, ७, २.

अभि-करण- स्वप्न^t

अभि-कृत्वर^u - राणाम् पै १६, ७०, ६.

अभिकृत्वर^u - री: शौ २, ८, २

अभि/कल्प > अभि-कल्पमान-

-ना: पै १६, ७२, ४^u; -ना: मा १३, २५^v; १४, ६; १५, १६; २७; १५, ५७^v; का १४, २, ११^v; १५, १, ५; ४, ३^w; ८, ५; १६, ७, १^v; मै २, ८, १२^w; काठ १७, १०^x; क २६, ९^y.

¶ अभि-कलसि- -पत्यै क ३९, १^w.

अभि-कृत^x - तवे पै १९, ४९, १५;

^a) तु. टि. अभि शौ १२, १, २९।

^b) पाभे. अपि शौ १२, २, ४ द.। अति इति सूको.।

^c) पाभे. अनु शौ १४, २, ७४ द.।

^d) तु. टि. अभि क १, ५१, १।

^e) तु. टि. अभि शौ १३, २, ४२।

^f) शौ ६, १२, ३ ? पृच्छे टि. द.।

^g) सपा. अभि पर्वतान् <> क १, १९१, ९ शौ ६, ५२, १ पर्वतेभ्यः इति पाभे.।

^h) पाभे. अनु शौ ६, २६, २ द.।

ⁱ) सपा. खि ५, ११, २ वीरः इति पाभे.।

^j) सङ्कृत सपा. क १, १६४, २८ प्रसृ. अनु इति पाभे.।

^k) सपा. शौ ६, ३७, १ उप इति पाभे.।

^l) नः इति द्वि. युक्तः कप्र.। वंप ४ सपा. अभि/वद् >

अभि... वद् कौस् ४६, ५४^r इत्यत्र द्वि-पदः शोधः द.।

^m) अभि-गत- इत्यतो मूलभूतात् प्रास. पूष.

प्रकृतिस्वरवतः सतः प्राति. स्वार्थे कपि प्र. सति

*अभि-गतक- > *अभि-अ ग क- > यनि. इति नैप्र.

पै १-५१

द. (वैतु. पा ५, २, ७४; यदनु अभि इत्यतः कनि प्र. आयुदात्ते प्राति. निर्देष्टव्यं स्यात्। किमिति तनु नाऽऽस्थावी-त्यत्र तु. टि. अभीक-)

^a) सपा. तै ६, १, ३, ६ अभ्यधायन् इति पाभे.।

^b) सपा. तै ६, ४, ४, ३ अभ्यधायन् इति पाभे.।

^c) सपा. मै ४, ६, ८ अभ्यायच्छन् इति पाभे.।

^d) यङ्लुकि रूपं भवति।

^e) सपा. °कशीति <> °कशीमि इति पाभे.।

^f) पाभे. अपकृणुता शौ ३, ९, १ द.।

^g) गस. उप. कवरप् प्र. उंसं. (पा ३, २, १६३)।

कृत-स्वरः प्रकृत्या।

^h) नाप. (रोग-विशेष- वा आसुरी-विशेष- वा)। सा.

[पक्षे] उप. < / कृत (छेदने) इति।

ⁱ) पाभे. अभि तै ४, ४, ११, २ द.।

^j) सपा. काठ २५, ४ अभितृष्ये इति पाभे.।

^k) विप. [पै.], नाप. (आकमिन्-, उद्धत-पुरुष-)।

*अभिगामी कतुरस्य^r इति कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्

-तूनाम् क ३, ३४, १०; म ४.
१४, ५; १३; शौ २०, ११, १०.

अभि ✓ कद्, न्द, > कनिकद्.

अभिक्रन्दति शौ ११, ६, ३; ४;
पै १६, २१, ३; ४; अभि-
क्रन्दन्ति ऋ १०, ९४, २; पै ६,
१०, ३; अभिक्रन्दसि पै
१४, ३, २६; अभिक्रन्द ऋ ५,
८३, ७; तै ३, १, ११, ६; १;
काठ ११, १३; शौ ४, १५, ६;
५, २०, ७; २१, ४-६; पै ५,
७, ३; ९, २४, ८; अभ्यु(भि-अ)
क्रन्दत् काठ १३, १२; शौ १९,
३०, ५; पै १३, ११, २३.
अभि...चक्रन्द पै १, ५५, १;
अभ्यक्रन्दीत् पै १६, २१, ५; १;
अभिक्रन् क ७, ५, ७.
†अभि...अचिक्रन्द क ९,
६८, २; ८२, १; कौ १, ५६२;
२, ६६६; जै १, ५७, ७; ३,
५५, ७.

†अभि-कनिक्रन्द- दत् क ९,
९७, १३; १०, ६७, ३; तै ३,
४, ११, ३; मै ४, १२, ६; काठ
२३, १२; कौ २, १५६; जै ३,

१५, ४; शौ २०, ९१, ३.

अभि-क्रन्द- न्दः पै २, ७०, ४.

अभि-क्रन्दत्- न्दति^१ शौ ८, ७,
२१; पै १६, १३, ११; -न्दन् ऋ
९, ८६, ११; १०, २१, ८; कौ २,
३८२; जै ३, ३१, २; शौ ५,
२०, २; ११, ७, १२; पै ९,
२४, २; ११, १, १०; १६,
१५४, २.

अभि-क्रन्दम् पै ७, १, ९.

अभि ✓ क्रम्, > क्राम्, क्रमि,

अभि...क्रमते ऋ १, १४४, १;
‡अभिक्रामति मै १, ७, ३; काठ
९, १; १८, १९; क ८, ४; २२,
७; अभि...क्रमाम क ६, ४९,
१५.

†अभ्यु(भि-अ)क्रमीत् क ९,
८६, १४; १०८, २; काठ ४५,
१६५; कौ २, ४३; जै ३, ५९, २;

†अभि...अक्रमीत् क ९, ४०,
१; मै २, २, १३; कौ १,
४८८; २, २७१; जै १, ५१, २;
३, २३, ६.

‡अभिक्रमयति तै ५, १, १, २.

‡अभि-क्रम- -मम् काठ १८,

१९; क २९, ७.

अभि-क्रम्य क १, ८०, ५; तै ३,
१, २ ३; काठ १८, १९; क
२९, ७. [स्य अन्.]

‡अभि-क्रान्त- -न्तेन काठ ६, ५;
८, ५; क ४, ४; ७, १.

‡अभि-क्रान्ति- -न्ति: तै ५, १, १,
२; -न्त्या मै ३, १, १; -न्त्यै
तै ५, ४, ८, ५; मै १, ८, ४; ५; १;
काठ ८, ५; क ७, १.

‡अभि-क्राम(त् >)न्ती- -न्ती
मै १, ४, १२.

‡अभि-क्रामम्^५ तै २, ६, १, ४;
मै १, ४, १२; काठ ६, ५; क
४, ४.

अभि ✓ क्रुश, अभिक्रोशन्तु शौ ५,
२१, ९; ‡अभ्यक्रोशन् तै २, ५,
१, २.

अभि-क्रोशक- -कम् मा ३०, २०;
का ३४, ४, २.

अभि ✓ क्षद्^१ > अभि-क्षत्^५ -त्तार:
ऋ २, २९, २; -त्तु: ऋ ७,
२१, ८.

?अभि-क्षद्^१ -दान? क ६, ५०,
१.

च (पावा २, २, २४; पा ६, २, १) ।

^१ सपा. अभिक्रन्द <> अभिक्रन्दन् इति पाभे. ।

^२ सपा. शौ ११, ६, १७ अभ्युवर्षीत् इति पाभे. ।

^३ गस. भावे घञ् प्र. (पा ३, ३, १८) ।

^४ वैतु. W. प्रभृ. क्रिप. इति? तु. सस्थ. स्तन्यत्-
-यति ।

^५ णमुल् प्र. (पा ३, ४, २२) । सपा. शौ ५, १४, ११
अभिक्रन्दम् इति पाभे. ।

^६ पाभे. अत्यक्रमीत् तै ५, ७, २४, १ द्र. ।

^७ उप. भावे घञन्तम् वृद्धयभावः (पा ७, ३, ३४) ।

^८ गस. णमुल्न्तम् । कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
१९३; २, १३९) ।

^९ गस. णमुल्न्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^१ ✓क्षद् इत्यस्याऽर्थवन्त्यस्य कृते यस्या. टि. द्र. ।

^५ गस. वृजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३;
२, १३९) ।

^१ गस. उप. कर्तरि अच् प्र. (पा ३, १, १३४)
याथादि-स्वरः वा. रूपम् च वः...त्रातृन् देवान्
इत्येतत्-समानाधिकरणं सन् नकारान्तं च द्वि३ च
द्र. (वैतु. सपा. पपा. -दाम् इति, स्क. वें. सा.
-दाम्- इत्याकारान्तं प्राति. इति कृत्वा तस्य पुं. द्वि१
सद् मकारान्तं चैतत् रूपम् इति प्रतिपन्नाश्चिन्त्याः
[व्यु. प्र. प्रति पर्यनुयोक्तव्यत्वादित्यभिसंधिः], GW. MW.
प्रभृ. अ-भि-क्ष-दाम्- [पूप. क्रिपि. इति कृत्वा उस. इत्य-
भिसंधिः] इति प्राति. इति यराहुस्तद् व्यर्थं निव पपा.
विरुध्येतेति कृत्वा सुकल्पितं सदप्युपक्षयम्) ।

अभि ✓ क्षम्, अभिक्षमध्वम् ऋ २,
२८, ३; अभि...क्षमध्वम् ऋ
२, २९, २; †अभि...क्षमेत^१
ऋ २ ३३, १; पै ७, ३, १०.

अभि...चक्षमीथाः ऋ २,
३३, ७.

अभि ✓ क्षर, †अभिक्षरन्ति ऋ ९,
६१, ५; कौ २, १३८; जै ३,
१३, १४; पै २, ३९, ६०;
अभिक्षर शौ ७, ११४, ४०;
†अभि...अक्षरन् ऋ ९, ३३,
२०; कौ २, ११५; जै ३, १२, २.

अभि ✓ क्षिप् > अभि-क्षिपत् -पन्
ऋ ५, ८३, ३.

अभि ✓ ख्या, अभि...ख्यत् ऋ १०,
५३, २; अभि...अख्यन् तै
३, २, ८, ३; अभिख्यः ऋ ६,
४८, १९; अभि...ख्यः ऋ ६,
१५, १५; अभिख्यम् ऋ ७,
८६, २.

अभि-ख्या- -ख्या ऋ १, १४८,

५६; ८, २३, ५६^१; १०, ११२,
१०.

अभि-ख्यातु- -ता ऋ ४, १७,
१७.

†अभि-ख्याय ऋ १, १५५, ५; २,
३०, ९; खि १, ११, ८.

अभि ✓ गच्छ, गम्, > गमि, अभि-
गच्छति ऋ १०, १४६, ५;
तै ५, १, ३, २^१; ३; ६,
१, २, २^१; ४, २^१; ७, ४; ३,
१०, ४; †मै ३, ७, ५; †काठ
२१, ७; अभिगच्छति काठ २३,
२१; अभिगच्छति क ३५,
८१; अभि...गच्छति पै १७,
३०, ४^१; अभिगच्छतः^३ शौ ४,
११, १०; अभिगच्छन्ति का
४०, १, ३^१; मै ३, ६, ८; अभि-
गच्छामि शौ १६, ७, ११;
अभिगच्छात् पै १०, १, ९;
अभ्युगच्छन् शौ १६, ७, ९^१०.

अभि...जग्मुः ऋ ३, ६०, १;

†अभ्यमन् मै १, ६, १३^१.

अभि-गत^२ -तः खि ५, १८, १;
शौ २०, १३५, १. [†त-अन्].

†अभि-गन्तु- -न्ता काठ २५, ७^१;
क ३२, ५^१.

अभि-गमन-गुरुदार^०.

अभि-गमयत् -यन् तै २, ३, ६, २;
४, ११, ५५.

अभि-गर- अभि ✓ गृ, गृ (शब्दे) द्र.

अभि ✓ गा, †अभि...जिगाति ऋ
७, ७१, ४; १०, १२३, ८; कौ
२, ११९८; †अभि...अजिगात्
ऋ १, ३३, १३; मै ४, १४,
१३.

†अभि...गात् ऋ १०, ५, ६;

शौ ५, १, ६^१; पै ६, २, ६;

अभिगुः^४ मै ४, ९, १२; अभ्य-

गाम पै १, ५१, २.

अभि ✓ गाह > †अभि-गाहमान-

-नः ऋ १०, १०३, ७; मा

१७, ३९; का १८, ४, ७; तै ४,

^१) = सपा. तैब्रा २, ८, ६, ९। ऐब्रा ३, ३४ क्षमेथाः
इति पाभे.।

^२) सपा. पै १५, २०, ४ चक्षमीथाः इति गत्यभावः पाभे.।

^३) सपा. तैब्रा ३, ७, १३, ३ उपक्षरन्ति इति पाभे.।

^४) तु. pw. WI.; वैतु. W. पू. कप्र. इतीव कृत्वा-
ऽन्वाचक्षण उपेक्ष्यः।

^५) द्रोणानि इत्यन्तसंयोगे द्वि. इति कृत्वा तदधि-
करणक-गोमद्वाजस्य बभ्रुकर्तृके धारयाऽभिक्षरणे तात्पर्यं द्र.
(तु. वै. सा.; वैतु. GW. अभिः कप्र. इति)।

^६) गस. उप. भावे अङ् प्र. ततस् स्त्रियां टाप्
प्र. (पा ३, ३, १०६; ४, १, ४)। कृत्-स्वरः प्रकृत्या।

^७) तु १ (तु. वै. सा. GW. प्रभृ.; वैतु. सा. [१मे स्थ.]
द्वि १ इति)।

^८) सपा. मै २, ७, ४ दृशा इति, मा ११, ४१ का १२,
४, ४ तै ४, १, ४, १ काठ ११, ४ प्रभृ. दृशे इति च पाभे.।

^९) सपा. का १२, ३ क ३०, १ आप्नोति इति पाभे.।

^{१०}) सपा. मै ३, ६, ४ अश्नुते इति पाभे.।

^{११}) सपा. काठ २३, ५ क ३६, २ आलभ्यते इति
पाभे.।

^{१२}) पाभे. अपि...गच्छतु शौ १२, २, ४ द्र.।

^{१३}) अत्र सूको. च सा. च मन्त्रान्ते कीनाशस्याभि-
गच्छतः इति पाभे. द्र.। तथात्वे अभि-गच्छतः इत्येवं
शत्रन्तस्य ष १ स्यात्। न तु स्वरतस्नादशे पाठे प्रमाण-
मुपलभ्येत।

^{१४}) पाभे. अपिगच्छन्ति मा ४०, ३ द्र.।

^{१५}) °छम् [उपु १] इति शोधः (तु. RW.)।

^{१६}) सस्व. कृते तु. टि. १ अति-क्रान्त-।

^{१७}) पाभे. अतिघातम् द्र.।

^{१८}) इह विरोधपर्यवसिताऽऽभिमुख्याऽर्थस्याऽऽख्याता-
न्तमविन मन्त्राऽर्थस्वारस्याऽनुकूलत्वाद् अभेः गतित्वेन
योगः (तु. PW. WI.; वैतु. W. अभिः कप्र. इति)।

^{१९}) सपा. ? अभिगुल्लुधानः > माथौ २, ५, ४, २४
अधिगुर्वधे नु इति, तैआ ४, २०, २ अभिगुः वृद्धानः
इति च पाभे.। सस्थ. आधुः टि. द्र.।

६, ४, २^३; मै २, १०, ४;
काठ १८, ५; क २८, ५; कौ २,
१२०, ५; शौ १९, १३, ७; पै ७,
४, ७; अभि (गाहमानः) मै ४,
१४, १२.

अभि-गीत- अभि ✓ मै द्र.

अभि ✓ गुप्, अश्वगोपायन् पै ९,
११, २.

अभि ✓ गुर, अभि... जुगुरव ऋ ८,
८१, ५; अभि... जुगुर्याः ऋ
१, १४०, १३.

† अभि-गूर्त- -तम्^१ ऋ १, १६२,
१५; मा २५, ३७; का २७, १३,
६; तै ४, ६, ९, २; मै ३, १६, १;
काठ ४६, ५. [°तं- सु°,
स्वयम्°].

† अभि-गूर्ति° - तिः ऋ १, १६२,
६; १२; मा २५, २९; ३५;
का २७, १२, ६; १३, ४; तै
४, ६, ८, ३, ९, १; मै ३, १६, १;
काठ ४६, ४, ५.

अभि-गूर्त > र्यां^२ ऋ २, ३७, ३.

अभि-गूर्त- स्वयम्°

अभि ✓ गृ, गृ (शब्दे), † अभिगृणाति
तै ५, १, ४, ४; अभिगृणाति ऋ
१, ५४, ७; अभि... गृणाति ऋ
५, २७, ३; ७, ३८, ४; अभि...
गृणोतुः ऋ ३, ६, १०; अभि-

गृणन्ति ऋ १, १००, १७;
२, ४३, १; १०, ७, २; अभि-
... गृणन्ति ऋ ७, ३८, ४;
१०, ४९, ११; अभि...
गृणन्ति ऋ ५, ७९, ४;
अभि (गृणन्ति) ऋ ७, ३८, ४;
अभिगृणीमसि ऋ १, ४२, १०;
अभिगृणातु पै १९, ५१, २;
अभि... गृणातु ऋ ५, ४१, १९;
१०, १३९, ५०; † अभि... गृणी-
ताम् ऋ १०, ४७, ८; पै ७, ६,
१; अभिगृणन्तु मा १४, ४;
१५, ३; का १५, १, ४; १६,
१, ३; तै ४, ३, ४, २; मै २,
८, १; ७; काठ १७, १; ६;
क २५, १०; २६, ५; कौ १८,
१, ५२, १; अभि... गृणन्तु
मा १४, २; का १५, १, २; तै
४, ४, १२, ५; मै २, ८, १;
३, १६, ४; काठ १७, १;
२२, १४; क २५, १०; पै
१५, २, ४; २०, ३४, २; अभि-
गृणीहि ऋ १, १०, ४; ४८,
१४; २, ९, ४; अभि... गृणीहि
ऋ १, १५, ३; मा २६, २१, १;
मै ३, १६, ४; काठ २, १५, ६;
२२, १४; पै १५, २, १;
अभि... गृणाहि तै ४, ४, १२, ५;

अभिगृणीतम् मै २, १२, ६^३; काठ
१८, १७^३; क २९, ५^३; पै ९,
१, ८^३; † अभिगृणत कौ ५, २७,
९^३; अभिगृणीत^३ ऋ १०, १५, ६;
मा १९, ६२; का २१, ४, १२.

अभि-गर्- -रः मा ८, ४७; का
८, २२, १; - गौ मै १, ९, १;
५; काठ ९, ९; १२; क ८, १२.
† अभिगरा(र-अ)पगर- -रौ
काठ ३४, ५.

‡ अभि-गृणत् - -गन्तः मा २,
१८; का २, ४, ६; तै १, १, १३,
३; मै १, १, १३.

अभि ✓ गृह, ग्रह, † अभिगृह्णीते
क ३७, ५; † अभिगृह्णाति
तै ६, ४, ११, ४^४; ५, ७, ३;
६, ११, ३; मै ४, ५, १; ३;
७, १; काठ २४, ४; २७,
१^४; २८, ७^४; क ४४, ७^४;
† अभिगृह्णाति तै ६, ५, ७,
३; मै १, ६, ९^४; अभि...
गृह्णाति तै १, ६, ९, ४^४; † अभि-
(भि-अ)गृह्णात् तै २, १, ७, २;
मै २, ५, ७; काठ १३, ८.

अभिजग्रहः पै १६, ४६,
१-१०; ४७, १-१०; ४८,
१-५^५.

अभि-ग्रहीतु^५ - -तारः मै १, ३,

१) अभिगोत्राणि इत्येकपदतया व्याचक्षाणः सा. चिन्त्यः.
तथा सति द्वैस्वर्यानुपपत्तेरेवेति दिक् ।

२) सपा. शौ ९, ५, १३ पै १६, ९८, ३ अभिपूर्वम्
इति पाठे ।

३) गस. भावे क्तिन्नन्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, ५०) ।

४) सस्व. कृते अपमृज्य टि. द्र. ।

५) पाठे. ‡ अभिगृणातुः द्र. ।

६) सपा. अभिगृणन्तु <> अभिगृणीत इति पाठे. ।

७) सपा. तैत्रा २, ४, १, ४ आपत्रौ ९, ८, ८ प्रम्.

अभि... गृणाहि इति, पाठ ३, १, ३ अभि... गृणाहि
इति च पाठे. ।

१) पाठे. अभि मा २७, १८ द्र. ।

२) गस. उप. मा. का. इत्यत्र भावे अप् प्र. । अन्यत्र
कर्तरि अच् प्र. इत्याकर्तौ विवेच्यम् । उभयथाऽपि
थाधादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

३) ? अभिगरः इति पवा. ।

४) सपा. मै ४, ६, ४ गृह्णाति इति गत्यभावः पाठे. ।

५) अभिजग्रह इति मुपा. प्रमादजः द्र. ।

६) गस. वृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

१२६.

अभि ✓ नै, अभिगाय पै १९, ३८, १.

अभि-गीत- -तः ऋ ९, ९६, २३.

अभि-घातम् अभि ✓ हन् द्र.

अभि ✓ घृ > घारि, ॥ अभिजिघति
मै १, १०, ७; ४, ६, ९; काठ
३६, २.

॥ अभिघारयति तै २, ६, १, ६;

६, ३, १०, २०; मै ३, १०;

१; ४, १, ११; ॥ अभिघार-

यति तै २, ६, १, ६; ६, ६, ८,

४; ६, ३, ९, ६; मै ३, १०,

२; ४, १, ९; काठ ३१, ७; क

४७, ७; ॥ अभि...घारयति मै

१, ८, ४; ३, ६, २; काठ २३,

१; २५, ८; क ३५, ७; ४०,

१; ॥ अभिघारयन्ति मै ४, १,

१२; ॥ अभिघारयन्ति तै २,

६, ३, १; ॥ अभि...घारयन्ति

मै ३, १०, ५; ४, ५, २; ७,

४; अभिघारयामि तै १, ६,

१, २; मै १, १, ११; ४, १,

१२ ॥ काठ १, १० ॥ ॥ अभि-

घारयान् तै २, ६, ३, १;

अभिघारय शौ १२, ३, ३७;

पै १७, ३९, ७; ॥ अभिघारयेत्

मै १, १०, ७; ४, ४, ९; काठ

३६, २; १४; ॥ अभिघारयेत्

मै १, १०, २०; ३, १०, १;

॥ अभि...घारयेत् तै २, ६,

८, ४.

अभि-घारित- -तः शौ ५, २१,

३; पै ६, ९, १२०; -तौ शौ १०,

९, २५; पै १६, १३८, ६.

[°त-अन्].

॥ अभि-घार्यं तै २, ६, ३, ५; ६,

३, ९, ६; मै १, १०, ७; ३,

१०, १२.

॥ अभि-घार्यं- -र्याः मै १, १०,

२०; काठ ३६, १४; -र्याः

मै १, १०, २०; काठ ३६,

१४.

॥ अभि-घृत, ता- -तम् मै ३, ९,

२; ४, १, १२; -ताः मै ४, ५, २;

-तानाम् तै ६, ४, ३, ३. [°त-

अन्, सत्यं].

अभि-घ्नत्- अभि ✓ हन् द्र.

? अभिघ्नन् ° खि १, २, २.

॥ अभि ✓ घ्रा > जिघ्र, अभिजिघति

तै ६, ४, ११, ४; मै ४, ६, ४.

अभि-जिघ्र(त् >) न्ती- न्ती क

१, १८५, ५.

अभि ✓ चक्ष्, ॥ अभिचष्टे क १,

१६४, ४४; ३, ५९, १; ६,

५१, २; १०, १३९, २; ३;

खिसा ३, ८; मा १२, ६६;

१७, ५९; का १३, ५, ५;

१८, ५, १०; तै ३, ४, ११, ५;

४, २, ५, ४; ६, ३, ४; मै २,

७, १२; १०, ५; काठ १६,

१२; १८, ३; २३, १२; ३५,

१९; क २५, ३; २८, ३; ४८,

१७; पै १६, १०३, ७; ॥ अभि-

चष्टे ऋ ७, १०४, ८; १०,

८५, १८; खि ३, २२, १०;

शौ ८, ४, ८; ९, १५, २६; १;

पै १६, ९, ८; अभि...चष्टे

ऋ १, १०८, १; ७, ६१, १;

॥ अभिचक्षते क ८, १०१,

६; १०, १०७, ४; शौ १८,

४, २९; अभि...चक्षते क

१, १९०, ६; अभिचक्षे क

५, ३, ९; अभि...चक्षथे क

७, ७०, ५६; अभि...चक्ष क

३, ५४, ६; अभ्युचक्षत शौ १८,

३, ६६; अभिचक्षुः क १०,

९२, १५.

अभि-चक्षण- -णम् शौ ६, १२७,

२; पै १, १०, २.

अभि-चक्ष(ण >) णा- -णाः शौ

९, २, २१; पै १६, ७८, ५.

॥ अभि-चक्षण- -णः क २, ४०,

५; मै ४, १४, १.

०) सपा. मा ७, १४ प्रभृ माश ४, २, १, २२ ददितारः

इति, क ३, ३ दधितारः इति च पामे. ।

०) पामे. अन्वित मै ३, १०, २ द्र. ।

०) सपा. तैत्रा २, ४, ७, ५ अभिमानितः इति पामे. ।

०) गस. कर्मणि यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, २१३; २, १३९) ।

०) पाठः? अहिघ्नन् इति संटि. शोध-प्रस्तावः । सपा. ऋ १, ११७, ९; ११८, ९ अहिघ्नन् इति पामे. । यद्यपि यमु. यद्-योगीय-स्वरं लङि प्रपु३ भवति, तथापि मूलतः अभिघ्नन् इत्यस्य स्रोतोऽयं विकार इति सुकल्पम्

(तु. संटि. ; ऋ १, ११६, ६; ११७, ९; ११८, ९; ११९, १० प्रभृ. च) ।

१) सपा. अभिचष्टे < > अभिचष्टे इति पामे. ।

०) तु. सा. PW. च; वैतु. GW. अभि इति पृथग् अव्य. इतीवाऽभिप्रयन् उपेक्ष्यः ।

०) लङि प्रपु३ सि > जुस् प्र. डसं. (पा ३, ४, १०९ [तु. वें. प्रभृ.] । यनि. अभ्यस्तं रूपमिति कृते तु. टि. ✓ चक्ष्) । १) गस. ल्युङ्गन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

१) विप. (२ आशा-). गस. स्त्रियां कर्तरि ल्यु > अनः प्र. डसं. लित-स्वरश्च (पा ३, ३, १०७; ६, १, १९३; २, १३९) ।

†अभि-चक्षे^a कृ १, १०२, २;
११५, ५; ५, ३१, १२; खि
३, २२, ९; मा ३३, ३८; का
३२, ३, ९; मै ४, १४, ४; शौ
२०, १२३, २.
अभि-चक्ष्य कृ १, ९२, ९; ८, १,
३४.
†अभि-चक्ष्य^b -क्ष्यम् कृ ८,
४, ७; कौ २, ९५५; जै ४,
२०, १.
अभि ✓ चर् (गतौ), †अभिचरति
तै २, २, ९, १^{१०}; ४, ११, ३;
मै २, ४, ५; ५, ७^d; ९; काठ
१०, ६; २७, १^२; क ४२, १^३;
†अभिचरति मै ३, ८, ४;
†अभिचरन्ति काठ १०, ७;
अभिचर शौ २, ११, ३; पै १,
५७, ३; अभि...चरत कृ
१०, ३४, १४; †अभिचरत्
तै ६, ४, ५, ६^३; मै ३, ३, ५^२;
४, ५, ५^{२०}; ६, ४; ६; ७, ९;
८, ७; ९; काठ २१, ७; २७, १;
२९, ८^२; ३०, ९; ३७, ११; क
४२, १.
अभिचेतः शौ ५, ३०, २; १०,
१, १८; पै ९, १३, २; १६,
३६, ८.

अभि-चरण- प्रति^०.
†अभि-चाणीय, या^१ -यम् मै
२, ५, ८; -याः काठ २१, २;
६; २२, ६; क ३१, १७; २१;
३४, १; -याम् काठ १९, ६; क
३०, ४.
†अभि-चरत् -रतः तै ५,
१, ६, ४; काठ २०, ४;
क ३१, ६; -रता तै ३, ४,
८, ५; -रते काठ १०, ४; १३,
३; -रन् तै २, १, ५, ७; ७,
७; ८, २; २, २, ३; ३, २; ९,
१; २; १०, ४; ४, ११, २; ३;
३, २, ३, ४; ७, २, ५, ३; ७,
३; मै २, १, ६; ७; ९^३; ४, ५;
५, ६; ७; ९; ११; ३, १, ९;
८, ४; ४, ५, ५; काठ ९, १६;
१०, १^३; ६; ७; ११, ५; १२,
३; १३, २; ४; ८; २१, ४^४;
३०, ३; क ३१, १९^४; ४६, ६;
पै ८, ९, ७^५; -रन्तम् तै २, २,
९, २. [रन्-अन्^०].
†अभि-चरस (ः)^१ काठ ३७,
१४.
†अभि-चरित- -तम् मै ३, ८, ८;
काठ २५, ९; ३७, १४; क
४०, २.

†अभि-चरितवै^१ तै ५, ६, ३, १.
†अभि-चर्य मै २, १, ७.
†अभि-चर्यमाण- -णः तै २, २,
३, २; ९, २; ४, ११, ३; ७,
२, ५, ३; ७, ४; मै २, १, ७^१; १०,
काठ १०, १^२; ७; ३०, ३; क
४६, ६.
अभि-चारु^१ -रः †तै ५, ६, ३, १;
†मै ४, ४, ४; शौ ११, १, २२;
-राः शौ १९, ९, ९; -रात् शौ
८, २, २६; १०, ३, ७; पै १६, ५,
६; ६३, ७.
अभि-चारिन्^१ -रिणः शौ १०, १,
९; पै १६, ३५, ९.
अभि ✓ चि (चयने) > अभि-चित-
-ताः पै १६, ५७, १९.
अभि ✓ चिन् > चेति, अभिचेतया (ः)
पै १९, ३७, ६^m.
अभि-च-छाय^१ -यम् शौ १३, १,
५७; पै २०, २७, ३.
अभि ✓ जन् > जा, अभिजायते
†काठ ७, १५; †क ६, ५; शौ
१२, ४, १०; पै १७, १६, १०;
†अभिजायते मै २, ५, १०;
अभिजायन्त कृ १, १६८, २.
अभि-जा(त>)ता -ता पै ११,
१, ७^p.

^a) गस. केनन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (६, १, १९७; २, १३९) ।

^b) गस. ण्यदन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या । उप ईड- (पा
६, १, २१४) इत्याद्युदात्तः उसं ।

^c) सकृत् सपा. मै २, १, ७ काठ १०, १ प्रतिचरति
इति पाभे ।

^d) सपा. काठ १३, ८ अभिप्रयुङ्क्ते इति पाभे ।

^e) सकृत् सपा. तै ६, ४, ५, ६ दूरे स्यात् इति
पाभे ।

^f) गस. अनीयरन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
२१७; २, १३९) । यद्वा ल्युङन्तात् तद्धितः छ > ईयः
प्र, तत्स्वरश्च द्र. ।

^g) सपा. मै ३, ४, ७ भ्रान्त्यवान् इति पाभे ।

^h) वा. साथ टि. व्यथते द्र.

ⁱ) गस. कसुन् प्र. (पा ३, ४, १३) ।

^j) तवैप्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्य द्र. (पा ६, २, ५१) ।

^k) गस. भावे घञन्ते धाधादि-स्वरः ।

^l) गस. ताच्छीलिक-गिभ्यन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा
६, २, १३९) । ^m) सपा. शौ ७, ३८, १ विभे. ।

ⁿ) अस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । वा. क्वि. द्र. ।

^o) अभि (स्तनम् इति द्वि. युक्तः कप्र.), जुष्यते इति
द्वि-पदः शोधः (तु. सपा. तै २, १, १, ६) ।

^p) सपा. मायु २, १८, २ अभिन्नाण्डा इति पाभे. ।

अभि-जायमा(न>)ना- -ना पै
१३, ५, १६.

अभि ✓ जम् > जन्जम् > अभि-
जन्जमान- -नः शौ ५, २०,
६; पै ९, २४, ६.

अभि ✓ जल्प् > अभि-जल्पमा-
(न>)ना- -ना पै १३, ५,
१६.

अभि ✓ जि, ॥ अभिजयति तै १, ७,
५, ४^२; २, १, ३, १८; ५, ७,
२^३; ११, ३; ५; ६^३; ६, ३, ४;
३, ३, ६, १^३; ४, ३, ४; ५.
२, १, १^३; ७^{२०}; ४, ६, ४;
९, ४; ६, २, १; ३, ४; ८,
२^३; ३; ७, ९, ४^३; ६, ५, ११,
१^३; मै १, ८, ६^३; ३, १, ६;
३, ७, ८, २; ९, ५^३; ७; ४,
४; काठ १४, ६; १२, ८^०;
२१, १०; १२; २६, २; ७^३;
३२, ६; क ३०, ६^०; ४०, ५;
४१, ५^३; ॥ अभिजयति तै २,
५, ५, ४; ॥ अभि...जयति
तै ३, ५, १०, २; ५, ३, ११, २;
६, ४, ५; ७, ५, ७; ६, २, ६,
१; ॥ अभिजयन्ति तै ७, २, १,
४; ३, ४, २^३; ५, ८, ४^३;
॥ अभि...जयन्तु^१ शौ ६, १२६,
३; पै १५, १२, १; अभि...जय
शौ ९, ५, ६; १२; पै १६, ९७,

६; ९८, १; ॥ अभ्य(भि-अ)जयत्
तै २, १, ३, १०; मै ४, ८, १०^३;
काठ ३०, ५^३; अभ्य(भि-अ)जयन्
तै १, ७, ५, ४; ५, २, १, १;
मै १, ६, ४^३; ३, १, ६; ३, ७, ८,
१०; ९, १; ७; ४, १, १३;
काठ ८, १०; ९, १५^३; २१,
१०^३; २६, १^३; २; २८, ४^३; ३१,
१०; ३४, ५; क ७, ६; ४०, ४^३;
५^३; ४४, ४^३; ४७, १०; अभ्य-
(भि-अ)जयन् काठ ३७, ११;
॥ अभिजयत् तै ६, ६, ४, १;
॥ अभि...जयेत् तै ६, २, ६, १;
॥ अभिजयेयम् तै ३, ४, ३, ४;
॥ अभिजयेम काठ ८, १०; क
७, ६; अभि...जयेम शौ १२,
३, १५; पै १७, १७, ५.
॥ अभिजेयन्ति काठ २५, २;
क ३८, ५; ॥ अभि...जेयन्ति
मै १, ६, १०; ॥ अभिजेय्यामः
मै ४, २, ३^३.

॥ अभि-जयत् -यन्तः मै ३, २, ४;
१, १; काठ २४, १०; क ३८,
३.

॥ अभिजयन्ती -न्ती पै २०,
३५, ३; -न्तीः मै ४, ७, ९;
काठ २६, २; क ४०, ५.

अभि-जित् -जित् तै ३, ५, २, ४;
४, ४, १, २; ५, ३, ६, ११^३;

७, ५, १, ६^३; मै २, १३, २०;
काठ १७, ७; ३३, ६^३; ३७,
१७; ३९, ५; क २६, ६; शौ
११, ९, १२; १२, ७, ४; पै १६,
८३, २; -जितम् पै १८, ३०,
१-३; -जिता मा १५, ७; का
१६, २, ४; ॥ तै ५, ६, ५, १;
२; मै २, ८, ८; ॥ काठ २२, ३^३;
[जित् - विश्वजित्].

॥ अभि-जित्, ता- -तम् तै ७, ५,
१, २; काठ १४, ६; -ताः तै
३, ५, १०, २; मै ३, ४, ३;
९, ५; ४, ४, ४; काठ २१,
१२; ३२, ६; ३३, ४; शौ १२,
३, ६^३; -तौ काठ ६, ८; क ४,
७. [०त- अन्, सत्र^०].

॥ अभि-जिति- -त्यै तै २, ५, ११,
१; ६, १, ४; ३, ३; ३, १, ७, २;
३, ६, १; ५, २, ४; ५, ३, ६, २;
६, ५, २; ६, १, १, २; ६, ४,
१; ११, २^३; ७, १, ५, ७; १०, ४;
२, २, २; ३, २; ५, ६, ४, ५,
३; ५, १, ६; ९, २; १५, ३^३;
मै १, ६, ४^३; ३, ४, १; ३; ८,
१^३; ९, १; ४, ८, १०; काठ ८,
१०; १२, ७^३; २१, २; ११;
२२, ३; २५, १; २६, १; २८, ४;
३०, ५; क ७, ६; ३१, १७; ३८,
४; ४०, ४; ४४, ४.

१) सपा. मै २, ५, ३ काठ १३, ३ उज्जयति इति
पाभे. ।

२) पाभे. अपाजयत् द. ।

३) सपा. मै ३, १, १० सुम्...नमसि इति पाभे. ।

४) पाभे. प्रत्यावर्तय द. ।

५) सपा. मै २, ५, ३ काठ १३, ३ उज्जयत् इति पाभे. ।

६) सपा. काठ ८, ५ क ७, १ प्राणुदन्त इति पाभे. ।

७) सपा. तै ६, ३, १, १ पुराजयन्त इति, मै १, ९, ८^३;
३, ८, १०^३ अजयन् इति च पाभे. ।

१) सपा. तै ५, ४, ६, ४ मै ३, ३, ७ अजयन् इति
पाभे. ।

२) सकृत् सपा. काठ २६, २ व्यजयन् इति पाभे. ।

३) विप., नाप. (सोमयाग-विशेषः, नक्षत्र-विशेषः) ।
गस. क्तिबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

४) सपा. पै १७, ३६, ६ अभ्यन्विताः इति पाभे. ।

५) सपा. मै ४, ७, ६ व्यप्यै इति पाभे. ।

६) पाभे. अपहत्यै मै ३, २, ५ द. ।

७) सपा. मै ४, ३, २ उज्जित्यै इति पाभे. ।

अभि-जित्य ॥ तै ३, ३, ६, २; ॥ मै
१, ६, ४; ३८, १०^३; ४, २.
३; ॥ काठ ८, १५^३; २५, २; २९,
६; ॥ क ८, ३^३; ३८, ५; ४५, ७;
शौ १२, ३, ३६; १९, ५४, ५;
पै १२, २, १५; १७,
३९, ६.

॥ अभि-जि(त्य>) त्या^३ - त्याः
तै ७, ५, १५, ३.

॥ अभिजिघांसन् क ३५, ५^०.

अभि-जिघ्रन्ती- अभि ✓ प्रा द्र.

॥ अभिजितम् पै १७, ३८, ९^३.

॥ अभि-जु^३ - जु जै ३, ७, ३.

अभि ✓ जुष, अभि... अजुषन्त क्र
४, ३३, ९^३; अभ्यजुषथाः पै २०,
१५, ९.

अभि... जुजोषत् क्र ४, २३,
४.

अभि-जुष्ट- -ष्टः पै ५, २८, ३.

॥ अभि-जु^३ - जु क्र १, ३७, १०; ७२,
५; ३, ३९, ५; ७, २, ४; ८,
१२, ३; लि ५, २२, १०^३; कौ

१, २२१; २, ६५; जै १, २३, ८;
पै २०, ११, ५.

॥ अभि ✓ तन्, अभि... तन्निषे^३ क्र
८, ६, २५; ९, १०८, ६; कौ
१, ५८५; जै १, ५९, ८; ३,
४०, २.

अभि... तत्तनाम^३ क्र १, १६०,
५; ५, ५४, १५.

अभि ✓ तप्, अभितपति पै ९, १०,
१२; ॥ अभितपेत् मै ४, २,
१०.

अभि तापसीत्^३ मा १३, ३०;
का १४, ३, ४; मै २, ७, १६.

अभि-तपत् - पन् शौ १९, २८, ३;
पै १३, ११, ३.

अभि-तप्त, प्ता- -प्तम् शौ ४, ४,
३; पै ४, ५, ४; -प्ताम्^३ लि
३, १६, ३.

*अभि-तर- > ॥ अभितरम्^३ मै १,
४, १२^३.

अभि-तस् (ः)^३ क्र १, ५३,
३; ८३, १; १०५, ८; १८२,
४; २, १३, ७; ४, १, १४; ५०,

३; ५, १५, ३; ३०, १०; ७,
५५, ५; ५९, ७; ९८, ६;
९९, ३; १०१, ४; १०३, ७; ८,
५, ३८; १०१, १४; ९, १०१,
११; १०, २७, ८; ५३, ७; ७६,
६; ८१, ६; १३३, ४; १३४,
५; मा ५, १६^३; ११, २९;
१३, २; १६, ६; १७, २२^३;
२०, ४०; का ५, ५, ३^३; ८,
२०, १^३; १२, ३, २; १४, १,
२; १७, १, ६; १८, २, ८^३;
२२, ४, ५; तै १, २, १३, २^३;
॥ ५, २, ३; ४, ४; ७, ७, २;
॥ २, १, २, ९; ३, ८, २^३; ४, १,
३; ३, १, ५, २^३; ४, २, ८, १;
५, १, २; ६, २, ६^३; ५, ७, १,
२^३; ६, ४, १०, ३^३; ॥ ७,
२, ५, ६; ६, ३; ३, ४, २; ५;
३; ६, २; ७, ४; ८, २, ९, ३;
१०, २^३; ३^३; ५; ४, १, ३, २,
५; ३, ६; ४, ३; ५, ४; ६, ३;
७, ३; ११, २; ५, १, ५, २५,
२; ॥ मै १, २, ९^३; ८,

^३) सपा. तै १, ५, १, १ विजित्य इति, मै १, ७, २
जित्वा इति च पामे. ।

^३) गस. उप. कथप् प्र. उसं. (पा ३, १, ११७) । कृन्-
स्वरः प्रकृत्या ।

^३) अजिघांसन् इति शोधः (तु. सपा. काठ २२,
११) ।

^३) पामे. अभि शौ १२, ३, ३० द्र. ।

^३) सपा. क्र ८, ९२, ३ कौ २, ६५^३ इवा. जु, आ. यमत्
इति सतः पाठस्य स्थाने 'जुवा. जुव्, आ. यमत् इति
पामे. । अयं वास्तविकः संगतार्थश्च पामे. भवत्युत वा
शाखान्तरीयस्थैव पाठस्य प्रादेशिको वा प्रामादिको वोच्चारण-
विशेष इति चिन्तार्थं सुधियां प्रादर्शि ।

^३) 'मनसा दीध्याना देवा एषां कत्वा हि अपः'
इति वा. द्र. (वैतु. सा. GW. प्रभु. अभि... दीध्यानाः
इति) ।

^३) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. यद्र. ।
वा. किवि. द्र. ।

^३) सपा. शौ २०, १३६, १५ अभितः, अभिक्तः
इति पामे. ।

^३) तन्निपत्योः (पा ६, ४, ९९) इत्युपधालोपः ।

^३) इलौ लोटि उपु ३ आडागमः प्र. पूर्व
स्वरः उसं. (पा ६, १, १९९ L तु. MGS.,
यस्था. टि. तत्तनन्, तत्तनन्त प्रभृ. च; वैतु. सा.
अन्यथा विवृण्वानः।) । GW. प्रभु. ण्यस्ताल् लुङि
चङि रूपमिति सुवचं स्यात् । तथात्वे चङ्गन्यतरस्याम्
(पा ६, १, २१८) इत्युक्तः स्वरः ।

^३) पामे. परितापसीत् काठ ३९, ३ द्र. ।

^३) मुपा. -प्ताम् इत्यन्तोदात्तत्वं विवृण्वान् ।

^३) तु. यस्था. टि. *अव-तर- > अवतरम्, अन्तर- ।

^३) तल्लिङ्गन्ते लिस्वरः (पा ६, १, १९३) ।

५; २, ३, ६; ७, ३६; ९,
२६; १०, २; ३, २, ७; ९;
३, ५; ११, १६; ४, ३, ९;
४, ७; ६, ८; ७, ९; १४, ५; १;
काठ ६, ६; १०, १; ७; ११,
१; १२, ५; १३, ३; १६, ३;
१५; १७, ११; १८, २; २०,
१०; २१, १३; २२, ८; २५,
८; २७, ३; ६; ८; २८, १;
२९, १०; ३३, ३; ३७, ११;
३८, ६; १ का २, ४; ४, ५;
२७, १६; २८, २; ३१, १२;
३५, २; ४०, १; ४२, ३; ६;
४४, १; ४६, ३; १ कौ २,
४५३; ९३९; १ जै ३, ३४,
११; शौ १, २७, ३; ३, ५, ६;
७; ३०, ६; ४, ५, ६; १०,
८, ३; १७; १२, ३, ४२; १३,
१, ३५; १४, १, ४५; १९,
१६, २; २७, १५; १२०, २१,
३; २५, १; ८७, ६; ८८, ३;
१३६, १५६; १; २, ७२, ४;
१०, ८, ५; १३, ३, १६; १०,
९; १४, २, ९; १५, ५, ६; १६, ६७,

६; १०१, ६; १०३, ८; १८,
५, २; १८, ५; २०, ९, ३.
अभि ✓ तस्, अभि... तस्वे क ४,
५०, २; १०, ८९, १५; शौ २०,
८८, २.
अभि-तस्थिवस्- अभि ✓ ष्टा द.
अभि ✓ तद्, > तित्वस्, अभितृणत्ति
क १०३, ५; १ अभि... तृणन्ति,
अभि (तृणन्ति) तै ५, ६, ४, ४;
काठ २२, ९; क ३५, ३; अभि-
तृणि क ६, १७, २; १ अभि...
तृणि क ६, १७, ३; शौ २०, ८,
१; अभि... अतृणत् क ८, ७७,
५; अभि... अतृणत् क २, २४,
४; अभि... अतृणत् क ३,
३१, ५.
अभि... तर्दः क ६, १७, १.
१ अभि... तर्दः क ९,
११०, ५; कौ २, ८५७.
१ अभि... तित्वस् क १०,
७४, ४; मा ३३, २८; का ३२,
२, ११.
१ अभि-तृत्ति- -र्यै काठ २५, ४.
अभि ✓ तृप् > तर्पि > अभि-

तपयै (त >) न्ती- न्ती: शौ
१८, ४, ३९.
अ-भित्ति- -र्यै मा ११, ६४; का
१२, ६, ५; तै ४, १, ६, २;
९, २; मै २, ७, ६; ३, १, ८; १;
काठ १६, ६.
१ अभि ✓ त्वस् > अभि-स्वरमाण-
णः मै ४, ५, ५.
अभि ✓ त्सर्, १ अभित्सरति काठ
२७, ९; १ अभित्सरन्ति क ८,
२, ६; जै ४, १६, ७.
१ अभि-त्सार- -रः मै ३, ७, ४;
काठ २७, ९.
? अभिदना^k पै १, ९८, ३.
अभि ✓ दम् > दिप्स > अभि-
दिप्स, प्सु^l - -प्सु: क २, २३,
१०^m; -प्सु: क २, २३, १३.
? अभि ✓ दस् > अभि-दस्युⁿ -
-स्यु: क १०, २२, ८.
१ अभि ✓ दह, अभिदेहत् काठ ३५,
१६; क ४८, १४.
अभि-दाह- अन्.
अभि ✓ दा (दाने), अभि... ददाति
पै ५, ३१, ४५.

^a) अभितस्थौ इति मुपा. अष्टः (तु. सपा. क ४, ५,
SI. च अभितः । तौ इति) ।

^b) सपा. पै १७, ४०, २ अवताः इति पाभे ।

^c) तु. BW. शंपा. सात, अभिकतुः इति ? खि ५,
२२, १० शाश्री १२, २४, २ अभिजु इति पाभे ।

^d) सपा. क १, १६४, १६ न वि इति विभे. ।

^e) = अभिमोचयन् (तु. क ६, १७, ३; वै. PW.
GW. प्रभु.; वैतु. सा. अभि इति कप्र. सतीः इत्येतद-
म्बित इति) ।

^f) मन्त्रस्वारस्याऽनुरोधिनमन्त्रयमुपेक्ष्य स्वीयं चोत्तरं
माध्यमविचारयन् सा. उपेक्ष्यः ।

^g) पाभे. अभिकल्पस्यै क ३९, १ द. ।

^h) तस. नव-स्वरः । उप. < ✓ मिद् ।

ⁱ) गस. भावे घञ्स्ते थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

पै १-५१

¹) सपा. मै ४, ६, ४ त्सरा इति पाभे. ।

^k) पाठः ? शोधः सस्थ. टि. महा-रघक- द. ।

^l) विप. (। अभिभवनेच्छावत्, °ती-। दुःशंस-, मृष्ट-) ।
गस. उप. उः प्र. (पा ३, २, १६८) । कृत-स्वरः प्रकृत्या ।
स्त्री. ऊङ् प्र. ।

^m) पाभे. अवशंसः काठ ३५, ५ द. ।

ⁿ) द्विः विभक्तेरुदात्तत्वाऽभावे यणादेशः स्वरितः (पा
६, १, १७५; ८, २, ४) ।

^o) विप. (दस्यु-) । गस. कृत-स्वरः प्रकृत्या ।
'योऽकर्मत्वादिविशिष्टो दासोऽस्मान् अभिदस्युः' इति
संबन्धः द. (वैतु. उद्गी. वै. सा. GW. प्रभु. अभि इति
स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. इति वा नः इत्येतदम्बितः कप्र. इति वा) ।

^p) छन्दस्तः मूको. विरोधतश्च मुपा. चिन्त्यः । त्रैष्टुभ-
स्तावदयमर्थचैः प्रथमेदमागन् पूर्वस्मादत्र, एतामस्मिन्-

॥ अभि-दिह^० - दिह तै ६, ६,
७, २.
अभि ✓ दा (अवखण्डने), अभिदाति^०
कौ १, ३३६; जै १, ३५, ५.
अभि ✓ दास्^० (हिंसायाम्), अभि-
दासति ऋ १, ७९, ११; ७,
१०४, ७; १०, ९७, २३; १३३,
५; १५२, ४; खि ३, १५, ९;
४, ५, १४^०; २०; िमा ८,
४४; १२, १०१; १८, ७०;
िका ८, १८, १; १३, ६,
२५; २०, ५, ३; तै १, ६,
१२, ४^१; ३, २, १०, २;
५, ७, ३, १; मै ४, ३, ९^१;
१२, ३^१; काठ ७, २^१;
९^१; १३^१; २२, १५^०; ३७,

१५; क ५, २^१; ८^१; ६, २^१;
कौ २, ४४२^१; १२^१ ८^१; शौ
१, १९, ३; २१, २^१; २, २७,
७; ४, १९, ५; ६, ६, ३^१;
१५, १^१; २; ५४, ३; ८, ४,
७^१; पै १, २०, ४; ६६, ४; २,
१६, ४; ५; ८८, ३^१; ५, २५, ५;
६, १२, ७; १६, ९, ७^१;
१९, २, ८^१; ९^१; ३, १०^१;
५, १४^१; १५^१; अभिदासन्ति
शौ ४, ४०, १-८; अभिदासत्
ऋ ६, ५, ४; काठ ३१, १४;
३५, १४^१; क ४८, १३^१;
अभिदासात् मै १, ५, ४^१;
४, ५, ८; शौ ५, ६, १०;
१०, १-७; ७, ११३, २;

१२, १, १४^१; पै ६, ११, १२; १२,
९-११; १३, १-३; २०, ९, १;
अभिदासान्^१ शौ १९, १८,
१-१०; पै ७, १७, १-१०;
अभिदासतु पै ५, २६, ४.

अभि-दासत् - िसतः ऋ १०,
१०२, ३; १५२, ३; तै १, ६,
१२, ५; कौ २, १२१७; शौ १,
२१, ३; पै २, ८८, २; -सते
तै १, ६, २, २; -सत् िमै १, ५,
१०; ११; शौ ६, ६६, १; पै १९,
११, १०; -सन्तम् शौ ८,
३, २५; पै १६, ८, ६.

अभि-दिह^०, िह^० - अभि ✓ दम् द.
अभि ✓ दिह > अभि-दिह-
-यथा: शौ ५, १८, ८^१.

ल्लोकेऽभ्यु त्वा ददाति इत्येवं सु-शोधः द्र. (द्र. सस्थ.
टि. १एत > ता- < आ ✓ ह।) ।

^०) विप. > नाप. (आज्याभिधारित-चरु-) । गस.
उप. अधिकरणे किः प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (तु. सा.
O. [आपत्रौ १३, १४, ३] R. प्रभुः; वैतु. रुद्रदत्तः
भाप. = उपरि-दान- इति) ।

^१) यद्व्योगीयः स्वरः (पा ८, १, ६६; ७१) ।
अस्माकमाभिमुख्येन खण्डनपरो भवतीत्यर्थः द्र. ।
यदेव रूपं छन्दोतुरोधप्रयोजितया नैप्र. यनि. परिणतं
भवति तदपि सुवचम् (तु. भ. 'अभिदासति') ।
यत् सा. अभ्यागमनपरतया बभाषे, तत् खलु साध्य-
भूतक्रियाथपिक्षया तत्साधनभूतक्रियार्थं नेदीय
इव स्पृशेदिति कृत्वा नादरणीयम् । न चाऽप्यस्य
धा. गतौ साक्षाद् वृत्तिः प्रसिद्धा भवति । यदपि
विव. ✓ दा(दाने) इत्यस्याऽर्थसंगमने कृतप्रयासो भवति,
तदपि हेयम् । अभ्येत्योः नि. अर्थाऽविवेकमात्रप्रयो-
जितत्वादस्येति दिक् ।

^०) इत्यति > इत्सति > दासति । < ✓ दास् । इति
नैप्र. ✓ दस् इत्यस्य इयन्नन्तरस्य सतोऽङ्गस्य
शब्दन्ततया प्रतिभासमानः परिणामः द्र. । ननु
✓ दस् इत्यस्याऽकर्मिका वृत्तिर् भवतीति । किं तत्
इति । ✓ दास् इति धा. सकर्मकः सन्न तत्

उक्तया नैप्र. परिणमेदिति । सत्यम्, न त्वसौ सक-
र्मकः, किं तर्हि, अकर्मक इति । कथममुष्य तत्र तत्र
वा. कर्माऽभिसंयन्ध इति । अभि इत्यनेन योगे
सति सकर्मकत्वपरिणामादिति [वैतु. सा. GW. च
✓ दस् इत्यस्य गिजन्तं वृत्तमिति (णि-लोपेऽभ्यु-
पगम्यमानेऽप्युदात्तनिवृत्तिस्वरस्य दुर्भावित्वे सति स्वर-
पूर्वसंक्रमस्याऽनुपपन्नत्वादित्यभिसंधः); MW. ✓ दास्
(हिंसायाम्) इत्यनेन संभेदकः; WW १, ८, १४ दास्-
इत्यतः नाधा. इति च ✓ ? ३ दास् इत्यस्य उपलब्ध्यर्थस्य
(मूलतः ✓ दिश इत्यस्य वा ✓ दश इत्यस्य वा सज्जन्म-
भूतरस्य सतः) वृत्तमिति चाऽनध्यवसायं संकेतकः] ।

^१) अभिदा^० इति स्वरः ? यनि शोधः । सपा. खिसा
२९, १३ प्रतिभूषति इति पाभे ।

^०) सपा. तै ४, ७, १५, ५ प्रभु. अभिशोचति इति पाभे ।

^१) सपा. ऋ १०, १३४, २ आदिदेशति इति पाभे ।

^०) सपा. ऋ १, ४२, २ शौ ६, ६, २ आदिदेशति इति
पाभे ।

^१) सपा. शौ ६, ६, १ अभिसुग्यते इति पाभे ।

^१) सपा. पै १७, २, ५ अभिमन्यातै इति पाभे ।

^१) तु. RW. पै. च ; वैतु. शंपा. सात. च मुपा.
अभिदासात् इति ।

^१) सपा. पै ९, १८, ३ सुदिग्धाः इति पाभे ।

अभि ✓ दी (क्षये) > दिदी, † अभि...
दिदीहि ऋ ९, १०८, ९; कौ १,
५७९; २, ३६९; जै १, ५९, २;
३, ३०, ४.

¶ अभि ✓ दीक्ष, अभिदीक्षते काठ
२२, १३.

अभि-दीध्यान- अभि ✓ धी द्र.

अभि ✓ दीप > दीपि, अभिदीपयः
पै १९, २६, १२.

अभि-दीपयत्- -यन् शौ ४, १९,
३; पै ५, २५, ३.

अभि ✓ दु (उपतापे) > अभि-दुन्वत्-
-न्वन् शौ ५, २२, २; पै १९,
१२, १२.

अभि ✓ दुह > अभि-दुह्य काठ ६,
३; क ४, २१.

¶ अभि-दु (ह्य >) ह्या^१ - ह्या मै
१, ८, ३.

† अभि-द्यु^२ - -द्यवः ऋ १, ४७,
४; १२७, ७; १३४, २१०;
३, २७, ११^३; ६, ५१, १५; ८, ७,
२५; ८३, ९; १०, ७७, ३;
७८, ४; ¶ तै २, ५, ७, ४^४; मै
१, ६, ११^५; जै ४, १, ७^६; -द्यवे

क ८, ७५, ६; तै २, ६, ११, २;
मै ४, ११, ६; काठ ७, १७;
-द्युभिः ऋ १, ६, ८; ५३, ५, ८,
४, २०; मै २, २, ६; काठ १०,
१२; शौ २०, २१, ५; ४०, २;
७०, ४; -द्युम् ऋ १, ११९,
१०.

? २ अभि-द्यु^० - -द्यु खि १, ३, ४.

अभि ✓ द्रा (कुत्सायां गतौ), अभि...
द्रासत् ऋ ८, ४७, ७.

अभि ✓ दु, अभ्युदयः ऋ १०, ७५, २.

अभि ✓ दुह, > दुदुक्ष^१, ¶ अभिदुह्यति
तै २, २, ६, ३; मै २, १,
३; ५, ६; काठ १०, ३; १३, १;
¶ अभिदुह्यति तै २, २, ६, २;
मै २, १, ४; ¶ अभिदुह्येत् काठ
१०, ३; १३, १.

† अभिदुहोह ऋ १, २३, २२;
१०, ९, ८; मा ६, १७; का ६,
५, ५; शौ ७, १४, ३.

† अभिदुहन् ऋ १, ५, १०;
शौ २०, ६९, ८; अभिदुहः शौ
९, ५, ४; पै १६, ९७, ३.

अभिदुह्येत् काठ १०, ३;

१३, १.

अभि-दुह^२ - -दुहे ऋ २, २७, १६;
-द्युक् ऋ १, १२२, ९. [°दुह-
अन्^०].

¶ अभि-दुह्य^३ तै २, २, ६, २; मै २,
१, ४.

अभि-दोह^४ - -† हम् ऋ ७, ८९, ५;
१०, १६४, ४; तै ३, ४, ११,
६; मै ४, १२, ६; काठ २३,
१२; शौ ६, ५१, ३; पै १९,
४३, ५†; -हात् मै ३, ७, १०;
पै ९, २२, १. [°ह- अन्^०].

अभि-प्रोक्ष्यत्^५ - -क्ष्यन् मै २, १,
२; ५, ६.

† अभि ✓ धन्व, अभि... अधन्विषुः
ऋ ९, २४, २; कौ २, ३१२;
जै ३, २५, ८.

अभि ✓ धा (बधा.)^६, > धिरस,
अभि... धातम् ऋ १, १२०, ८;
अभिधेतन^७ ऋ ८, ६७, ५.

¶ अभिदधाति तै ५, १, २, १;
¶ अभि... दधति मै ३, ९,
६; अभिदधामि शौ ८, ८,
८; ९; पै १६, २९, ८; १०

१) विप. (गो-)। गस. क्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या।

२) विप. ([अभिगतदीप्ति-] अग्नि-, इन्दु-, कण्व-
प्रभृ.)। प्रास. बस. वोभयथाऽपि पूष. प्रकृतिस्वरञ्च
(पावा २, २, १८; २४; ६, २, १)।

३) सकृत् सपा. या ४, १९ अनूषत (BC. अनूषतः?)
इति पामे.।

४) अभिदिवः ([द्वि३] < *अभि-दिव्-) इति शोधः।

५) नापू. प्राति. गत्यंशस्वराद् वस्तुतः प्राति. मिन्न-
मद् उत वा प्रमाद-सुखभविहार एवेति विषये त्रिमृशां
त्रिमृष्टिः साऽवसरा स्यात्। प्रथमे कल्पे अभि ✓ दिव्
इत्यस्माद् यथायर्थं कृद्योगः द्र.। उत्तरे ✓ दिव् इत्यनु-
पसृष्टात् प्रथमं कृद् भवति ततश्च सिद्धवद्भूतेन कृता
नाम्ना अभेः समासः।

६) सनि एकाचः (पा ८, २, ३७) इति प्राप्तस्य भण्व-

स्याऽभावश्च छान्दसः द्र.।

७) गस. उप. क्विप् प्र. बशो भण्भावः कृत-स्वरश्च
प्रकृत्या (पा ८, २, ३७; ६, २, १३९)।

८) गस. क्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३;
२, १३९)।

९) गस. भावे वजन्ते याथादि-स्वरः (पा ६, २,
१४४)।

१०) गस. शत्रन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या बशो भण्भावश्च।

११) उपसृष्टस्य धा. कथने बन्धने च वृत्तिर्यथायथ-
मूल्या।

१२) ✓ धा > ✓ धे > ✓ धि इति (तु. टि.
✓ धा)। यनि. प्रामाण्ये तु. निधेतन सा. (ऋ १०,
३७, १२), PW. प्रभृ.; वैतु. स्क. वै. सा., तु. (या ६,
२७) ✓ धाव् इत्यस्यैतत् रूपमिति।

अभि...दधामि शौ ७, ३८, १;
अभि...धत्ताम् शौ ४, ३६,
१०; अभि (धत्ताम्) शौ १३,
१, २०; पै १८, १६, १०;
अभिधेहि काठ ४, १६; शौ
४, १६, ७; पै ५, ३१, २; ३२,
८; १६, ९७, ४^१; अभिधत्तम्
शौ ११, ११, ३; अभि...
दधिध्वम् ऋ ७, ३४, ९^१; अभ्य-
धत्त शौ ३, ११, ८; पै १,
६१, १; अभिदध्यात् काठ
३०, ९.
अभि...अधित खि ५, ७, २,
८; मा २१, ४६; का २३, ५, ४;
मै ४, १३, ७^०; काठ १८, २१;
अभि...अहित^१ शौ ३, ११, ८;
पै १, ६१, २; अभ्यधीताम्
ऋ १०, ४, ६^०; अभ्यधाम् पै
२०, ५२, ५; अभि...अधाम् ऋ
१०, १४, ५, ६; शौ ३, १८, ६^१;
पै १, ९८, ३; २०, ४६, ३.
अभिधीयते मै ३, ७, ८.
अभिधित्सते^१ ऋ १०, ८५,
१०.

अभि-धा^१ - धा: मा २२, ३; का
२४, १, ३; तै ७, १, ११, १;
मै ३, १२, १; काठ ४१, २.
अभि-धान- वाजपेय^०.
अभिधानी^१ - नी णि २, ९, ५;
४, २, १; शौ ८, ११, ५;
पै १६, १३३, १०. [नी-
अश्व^०].
अभि-धाय काठ १८, २१^१; शौ
८, ८, ५, ७; १९, ५०, ५; पै १४,
४, १५; १६, २९, ५, ७.
अभि-हित, ता- -तः ऋ ५, ५०, ४;
काठ २३, ६; शौ ६, ६३, ३;
८४, ४; पै ८, ११, ४; १९, ११,
३; -तम् शौ ९, ३, ८^१; -ता:
शौ १०, १, ३०; पै १६, ३८, २;
-ताय तै ७, ४, २२, १; काठ
४५, १; -तौ ऋ १०, ८५,
११; शौ १४, १, ११^१. [०त-
अन^०, शृङ्ग^०].
अभि/धाव् (गती), अभिधावति
ऋ ९, ६०, ३; पै ४, २०, ६;
अभि...धावति ऋ ९, २८,
१४; ३७, ६; कौ २, ६३३;

६४७; जै ३, ५२, १; ५३, ५;
अभिधावामि शौ ६, ११९,
३; पै १६, ५०, ७; अभिधाव-
(?म)न्तु पै १६, ७३, ४;
अभ्यधावन्^१ मै ४, ६, १.
अभि/धि^१, अभिधिनोति तै ६,
६, १०, २; मै ४, ६, १^१; काठ
२७, ५; २९, ६; क ४२, ५;
४५, ७; अभ्यधिन्वन् काठ २७,
५; क ४२, ५.
अभि/धी^१, > दीधी, अभि...दीधय
> या ऋ ३, ३८, १; १०, ३२,
४; अभि(दीधय) ऋ १०, ३२,
४.
अभि-दीधयान- -नः पै १९, ३८,
१६^०; -ना: ऋ ४, ३३, ९^१.
अभि-धीत- -तः मा ८, ५४; का
९, ७, १.
अभि/धृ > अभिधृत- -ता: पै
१९, २१, ५.
अभि/धृष्, > धर्षि, अभिधृष्णुवन्
पै १९, ३१, ६; अभ्यधृष्णुवन्^१
मै ४, ५, ९^१; अभ्यधृष्णुवन्
काठ २५, ६^१; क ३९, ४^१.

- १) सपा. शौ ९, ५, ५ अवधेहि इति पाठे. ।
२) वैतु. सा. अभि: कप्र. इति विमृश्यम् ।
३) वैतु. सा. तैत्रा ३, ६, ११, ३ आधित इति ।
४) छडि रूपं भवति (तु. सा., समीपवर्ति अभ्यधत्त
इति पदान्तरं च) । एस्थि. दधातेर्हि: (पा ७, ४, ४२)
इति यदनुशिष्टं भवति तदव्याप्तत्वादल्पीयो भवतीति द. ।
५) या [३, १४] = अभ्यधाताम् । छडि प्रपु. ।
६) सपा. आपमं १, १७, ८ अभिधित्सति इति, शौ १४,
१, २७ पै १८, ३, ६० अभ्यधुन्ते इति च पाठे. ।
७) गस. विजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, २, ७४;
६, २, १३९) । यथाऽनुपदमेव यम्यमानस्य ध्रिय-
माणस्य च विषये यन्तृत्वं धर्तृत्वं च श्रूयते, तथाऽभि-
धीयमानस्य सतोऽभिधातृत्वेन श्रवणं स्यादिति कृत्वा
कतरि प्र. इष्ट इत्यभिधेधि: (तु. PW., L ४४०

- अनु-ष्ठा- प्रभृ.; वैतु. MW. भा. उ. म. च कर्मणि
क्वपा निष्पादुका:) ।
८) = रज्जु- । गस. द्युजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
१, १९३; २, १३९) । स्त्रियां ङीप् प्र. ।
९) सपा. ऋ १०, ७०, १० मै ४, १३, ७ नियया इति
पाठे. ।
१०) पाठे. अपिहितम् पै १६, ३९, ८ द. ।
११) सपा. पै १८, १, ११ उपहितौ इति पाठे. ।
१२) पाठे. अनू(नु/उ)न्द > अन्वौन्दम् द. ।
१३) धा. प्रीणनपोषणयोर्धृति: (तु. यस्था. टि.) ।
१४) धा. ध्याने वृति: (वैतु. वें. दीप्तौ वृतिरिति) ।
१५) सपा. तै ३, ५, ५, ३ अधि रोचने दिवः इति पाठे. ।
१६) तु. सा. GW. प्रभृ. ।
१७) वन् इति शोषः (तु. सपा. तैत्रा ५, १, ३) ।

अभिदाष्टुः^a शौ १, २७, ३.
 ॥ अभ्यध्वयन्^b मै १, १०, १६;
 काठ ३६, १०.
 † अभि-धृषे^c मै २, ७, २०; काठ
 १६, २.
 अभि-धृष्णु- -ष्णवः पै ८, १२, ७.
 अभि-धृष्णुवत्- अन्.^d
 अभि ✓ ध्मा > धम > ^e अभि-
 धमत्- -मन्ता ऋ १, ११७,
 २१.
 ॥ अभि ✓ ध्यै, अभ्यध्यायेत् तै १, ५,
 ९, ४; ५, ५, ४, १; ६, १, ३,
 ६०; ४, ४, ३०; अभ्यध्यायन् तै
 ७, २, ८, ६; अभिध्यायेत् तै १,
 ७, ४, ६.
 अभि-धोक्ष्यत्- अभि ✓ द्रुह् द्र.
 ॥ अभि ✓ ध्वंस > ध्वंसि, अभिध्वंस-
 येत् काठ २७, ८.
 अभि-ध्वंसयत्- -यन् काठ ११, ६.
 [°यत्- अन्.^d]
 अभि ✓ नक्ष, † अभिनक्षति ऋ
 १, ९५, १०; पै ८, १४, १०;
 अभि... नक्षति ऋ २, २०, २;
 अभि... नक्षन्ति ऋ ६, ३४, ३.
 अभि... ननक्षुः ऋ ५, १५, २.
 अभि-नक्षत्- -क्षन्तः ऋ २, २४,

६; ८, ९६, ५.
 अभि-नक्षमाण- -णाः ऋ १०, १७,
 ९; शौ १८, १, ४२†; ४, ४६†.
 अभि ✓ नन्द, अभिनन्दति शौ ९,
 २, २; पै १६, ७६, २.
 अभि-नन्दत्- -न्दन् शौ १९, ८, ३.
 अभि-नभ्यु^f- -भ्यम् ऋ १०, ११९,
 १२.
 ॥ अभि ✓ नम् > अभि-नति-
 -तिम्, -त्यै काठ ८, १०; क
 ७, ६.
 अभि ✓ नश् (व्याप्तौ), † अभि-
 नद् ऋ ७, १०४, २३; शौ
 ८, ४, २३; पै १६, ११, ३;
 अभि... नशत् ऋ ८, २०, १६;
 अभि... नशत् क ४, २३, ४;
 अभिनशन् ऋ २, २७, १४;
 † अभि- (भि-आ) नद् ऋ ६,
 ४९, ८; मा ३६, ४२; का ३३,
 २, ५; तै १, १, १४, २.
 ? अभिनाकतजम्^g पै २०, ३०, ७.
 अभि-नि ✓ क्रम्, अभि... न्यकमीः
 ऋ १०, ६०, ६†.
 अभि-नि ✓ घा, ॥ अभिनिदधाति
 मै ३, ८, ९†; ४, ७, ९^h; काठ
 २५, ४; क ३९, १; ४०, १;

॥ अभिनिदधाति मै ३, ८,
 ७†; अभिनिदधामि मै ४, ७,
 ९; काठ ७, १३†; क ६, २^h;
 अभिन्यदधात् काठ २५, ४; क
 ३९, १; ॥ अभिनिदध्यात्^m मै
 ४, ७, ९.
 ॥ अभि-नि ✓ झच्, अभिनि-
 झोचेत् मै १, ८, ७^h; ३, ६,
 १; ४, ५, १^h; काठ २३, २; क
 ३५, ८.
 अभिनि-झुक्त्- सूर्य°.
 अभि-निर् ✓ नुद्, अभिनिर्नुदन्तु
 पै २०, ४२, १.
 ॥ अभि-निर् ✓ वप्, अभिनि-
 वंपति^o काठ २३ ९; क ३६, ९.
 अभि-नि ✓ वृत्, † अभि...
 निवर्तताम् ऋ १, ८९, २;
 मा २५, १५; का २७, ११, २;
 मै ४, १४, २; पै २, ३०, १;
 अभिनिवर्तस्व शौ १०, १, ७;
 पै १६, ३५, ७; † अभि...
 निवर्तस्व^p मा १२, ७; का
 १३, १, ८; काठ १६, ८;
 अभि... निवर्तध्वम् मै ४,
 २, ५.
 ॥ अभिनि-वर्तम्^r तै ६, ४, ११, ४;

^a) दाष्टुः (< ✓ दृश्) इति सा. पाठः ।

^b) गस. केनन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^c) सपा. ऋ २, १०, ५ प्रभृ. माश ६, ३, ३, २० अभि-
 मूशे इति पाभे. ।

^d) पाभे. अभ्यकामयत् मै ३, ६, ८ द्र. ।

^e) पाभे. अभ्यकामयत् मै ४, ५, ७ द्र. ।

^f) अस. साख. (पा २, १, १४; ६, १, २२३) । वा. क्रिवि.
 द्र. । ^g) मध्य आडागमो न तु आहुपसर्गः । अन्यथात्वे
 गतिर्गतौ (पा ८, १, ७०) इति अभेः निघात-प्रसङ्गात्
 (तु. पपा. स्क. प्रभृ., दे २, १८; वैतु. उ. म. च) ।

^h) पाठः ? सपा. शौ ७, ३९, १ अभिशोरुदम् इति
 पाभे. ।

¹) नि इति स्वाभ. इति सा. । तच्चिन्त्यम् ।

²) पाभे. अधि तै ६, २, १०, ५ द्र. ।

³) सपा. काठ २९, ८ नियुनक्ति इति पाभे. ।

⁴) पाभे. अधिनिदधाति काठ २५, ८ द्र. ।

⁵) पाभे. अधि काठ २९, ८ द्र. ।

⁶) पाभे. अभि तै ६, ४, २, १ द्र. ।

⁷) पाभे. अभि तै ६, १, ५, ५ द्र. ।

⁸) वैतु. उ. म. च लक्षणे कप्र. मा इत्येतदन्वित इति ।

⁹) = सपा. माश ६, ७, ३, ६ । ऋ ४, ३१,
 ४ पै १, ४१, १ कौसू ७२, १४ अभि... आवृत्स्व इति,
 तै ४, २, १, २ मै १, ७, १ अभि... आवर्तस्व इति च पाभे. ।

¹⁰) गस. णमुलन्ते कृत्-प्रकृतिस्वरम् (पा ६, १, १३९) ।

काठ २७, १२.
अभि-नि ✓ षद् > ॥ अभिनि-षण्ण-
-ण्णम् मै ३, ८, ७, ९, ६.
अभि-नि(स् >) प् ✓ कृ
अभिनिष्-कारिन्^१ -रिणः शौ
१०, १, ३१; पै १६, ३८, ३.
अभिनिष्-कृत- -तात् शौ १०,
१, १२; पै १६, ३६, २.
अभि-नि(स् >) प् ✓ पत्(गतौ)
अभिनिष्-पुतत् -तन् शौ ७, ६६,
१.
अभि-नि ✓ ह(< ष)न्, अभि^२...
नि(चित्^३)...जघान ऋ ६,
१७, ९.
अभि ✓ नी, ॥ अभिनयति मै २, २,
५^४; काठ १०, १०^४; ॥ अभ्य-
नयत् तै २, ५, २, ४.
अभि...नेषस्व पै २०, २२, १.
॥ अभि-नीति^५ -त्यै तै ५, ७, ८, ३;
६, ३, २, ३; ६, १, १; मै २, २, ७;
काठ ११, २.
अभि-नेतु^६ -ता ऋ ४, २०, ८.
अभि ✓ नी(नि ✓ इ)^६, अभि...न्येतु

ऋ १०, १४९, ४.
अभि ✓ नुद्, अभिनुदन्ति पै ६,
१०, ४; ? अभिनुदावहे^७ पै
२०, ३६, ९; अभिनुदावहे पै
२०, ४३, ३.
? अभिनुदत्यायती^१ पै १, ७१, २.
अभि-नेतु- अभि ✓ नी ६.
१अ-भिन्न^१ -न्नः तै १, ५, १०, ४;
-न्ने^२ ऋ ६, २८, २.
२अ-भिन्न^१ -न्नः शौ ४, २१, २^३.
३अ-भिन्न -न्नम् पै २०, ४७, ५.
अभि-न्यु(नि ✓ उ)ब्ज, अभि...
न्युब्ज शौ ८, ८, ६.
अभि ✓ पत्(गतौ), > पाति,
॥ अभ्यपतन्^४ मै २, १, ८; ४, ५,
६; काठ १०, ११; २६, १०; क
४१, ८.
अभ्यु(भि-अ)पत्तत् शौ ६, १२४,
२; अभ्यु(भि-अ)पत्तत् शौ ६,
१२४, १; पै ९, १०, ८^५;
अभ्यपत्तत् पै १९, ४०, ४;
५; अभि(अपत्तत्) पै १९,
४०, ५^६.

॥ अभ्यपातयत् मै ४, १, ९; काठ
३१, ७; क ४७, ७.
अभि ✓ पत् (ऐश्चर्ये)^७, ॥ अभि...
पत्यते ऋ ८, १०२, ९; कौ २,
२९८; जै ३, २४, १४.
अभि-पुत्यमान - नः पै १३, १४,
१७; -फनाः ऋ १०, १३२, ३.
अभि ✓ पद्, अभिपद्यस्व पै १०, १२,
१२.
अभि-पुष्य^८ ऋ १० ७१, ९.
॥ अभि-परि ✓ लिख्, अभि-
परिलिखेत् काठ २४, ४; क
३७, ५.
अभि-परी(रि ✓ इ), ॥ अभि-
परीहि^९ मै १, ३, १२; अभि...
परीहि^९ सा ७, १३; १८^९; काठ
६, २; ७, ३^९.
अभि-पर्या(रि-आ) ✓ वृत्, ॥ अभि-
पर्यावर्तते मै १, १०, १७;
२, १, १२; काठ ३६, ११;
अभिपर्यावर्ते^१ पै १६, १३२,
३-६; ॥ अभिपर्यावर्तते मै
२, १, १२; ३, ३, ४; ६, ८;

^१) गस. ताच्छीलिके णिन्त्यन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
२, १३९) ।

^२) वैतु. सा. PW. प्रभृ. अभ्यु(भि-अ)हवानम् इति ।

^३) यथा चित् - इति भावे निष्पन्नं प्राति. समासा-
ऽनुप्रवेशतोऽनुदात्तं सत् अव्य. इतीव कृत्वा व्यव-
हियेत, तथा यस्था. विव्रियमाणं द्र. । तदनु प्रकृते बस.
इवाऽवधेयः ।

^४) पाभे. अपिनीय तै २, २, ८, २ द्र. ।

^५) गस. उप. भावे कितनि पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, ५०) ।

^६) गस. वृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३) ।

^७) न्यमी (नि-अभि ✓ इ) इति सा. भिन्नक्रमः (तु.
टि. अभिनि ✓ क्रम्) ।

^८) शोधः सस्थ. टि. ?सगलिग द्र. ।

^९) वि-नुदात्ता (ति-आ-अ) दितिः इति शोध इति

मतम् ।

^१) विप. (खिल्य, घर्म-) । तस. नञ्-स्वरः ।

^२) सपा. अभिन्ने < > अभिन्ने इति पाभे. ।

^३) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^४) सपा. तै ६, ४, ६, १ अभ्यायन्त इति पाभे. ।

^५) अभ्यपत्तानि > यनि. °तानि इति मुपा. शोधः द्र. ।

^६) सपा. शौ ६, १२४, २ युदि इति पाभे. ।

^७) तु. PW. प्रभृ. (वैतु. GW. अभि इति कप्र. वा
स्यादित्यभिप्रयंश्चिन्त्यः । श्रियः प्रतीद्वरभावाद् व्यतिरिक्त-
स्योद्देशार्थस्याऽनर्थकत्वादिति दिक् । वै. सा. च
✓ पत् [गतौ] इत्यस्य निगमो भवतीति) ।

^८) गस. ल्यबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^९) पाभे. तै ६, ४, १०, ५ परीहि द्र. ।

^{१०}) तु. उ.; वैतु. म. PW. प्रभृ. अभिः कप्र. इति ।

^{११}) सपा. शौ १०, ५, ३८-४१ अभ्यावर्ते इति पाभे. ।

४, २, १२; काठ २१, ६; क ३१, २१; अभिपर्यावर्तन्त शौ १५, ७, ४.

¶ अभिपर्यावर्त^१ - -तात् तै २, ४, १२, ३; मै २, ४, ३.

¶ अभिपर्यावृत्त^२ मै ३, ८, १०.

¶ अभिपर्या(रि✓ऊ)ह (प्रापणे), अभिपर्याहति^३ काठ २०, ९; क ३१, ११; अभिपर्याहन् मै ४, ५, ८; ७, १०; अभिपर्याहेत् काठ २२, ८.

अभि✓पश, अभिपश्यति ऋ १, २५, ११; ९, ७३, ८; ऋभि...पश्यति ऋ ९, ९, ६; १०, ९; कौ २, ४७७; जै ३, ३६, २; अभि...पश्यतः ऋ ८, २५, ७; अभिपश्यन्ति^४ पै १६, १५१, १०; ऋभि-पश्यथ ऋ १०, १३६, ३; पै ५, ३८, ३; अभि...अपश्यत् ऋ ३, ४८, ३; अभ्यपश्यन् खि १, ६, ६^५; अभ्यपश्यम् ऋ ८, ५९, ६.

अभि-पश्यत् - -श्यतः शौ १०, ८, २४६.

अभिपश्यन्ती - -न्ती ऋ ७,

७५, ४.

अभि✓पा(रक्षणे), अभिपाति ऋ १०, १, ३; अभिपासि ऋ ३, ९, ६; अभिपातु मा १३, १९; १४, १२; १५, ६४; का ३, २, ७; १४, २, ४; १५, ४, २; १६, ७, ६; तै ४, २, ९, २; ३, ६, १; ४, ३, ३; मै २, ८, १४^१; काठ ३९, ३; ४०, ३; ५; पै १९, ३७, ११^२; अभिपाहि काठ ३९, २^३; अभि-...पाहि मा ७, २०; का ७, ८, ३; तै १, ४, १०, १; ११, १; मै १, ३, १३; २७; काठ ४, ५; क ३, ४.

¶ अभिपित्-वृ^४ - -वम् ऋ ४, १६, १; ७, १८, ९; १०, ४०, २; शौ २०, ७७, १; -वे ऋ १, १२६, ३; १८६, १; ६; १८९, ७; ४, ३४, ५; ३५, ६; ५, ७६, २; ८, ४, २१; २७, २०; मा ३३, ३४; का ३२, ३, ५; कौ २, ११०३; -वेषु ऋ १, ८३, ६; शौ २०, २५, ६.

अभि✓पिश, पिश, अभ्यपिशत्

काठ ३७, ९; पै ४, ३, २; ऋभि...अपिशत् ऋ १०, ६८, ११; शौ २०, १६, ११.

अभिपिशिन्ते ऋ ५, ६०, ४.

अभि✓पी(वृद्धौ) > ष अभि-पीप्या- (न>)ना^१ - -नाः ऋ ७, ३६, ६.

अभि✓पू, ऋभिपूवते तै ३, २, ३, ३^२; ४; मै ४, ७, ४; काठ २१, १२; २८, ९^३; क ४४, ९.

अभि-पूर्व^४ - -वम् ऋ तै २, १, ४, २^१; ५, ३, ३, ३^२; ६, २, १, ५; ७, २, ४, ३; ३, ९, २^३; ४, १, २^३; ४, २^३; ऋ मै ३, ४, ५^३; ८, ३; ऋकाठ १९, ११; २०, १२; १३; ऋक ३१, १; १४; ३४, १^३; शौ ११, २, २२; पै १६, १०६, २.

अभि✓पृ, पू, > पृ, अभि...पृण-ध्वम्^५ ऋ ७, ३७, १.

¶ अभिपूरयति^६ काठ ३६, १;

¶ अभिपूरयेत्^७ मै १, १०, ७;

काठ ३६, १; ऋभि...पूरयेत्

काठ ३६, १.

अभि-पूर्त - -तम्^८ शौ ९, ५, १३; पै १६, १८, ३.

¶ अभि-पूर्व^९ - -वः मै १, १०, ७^९.

^१) गस. घञन्ते थायादि-स्वरः ।

^२) गस. ल्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^३) पाभे. अभि तै ५, २, १०, २ द्र. ।

^४) पाभे. अभि तै ६, ५, ७, २ द्र. ।

^५) सपा. तैआ ३, १३, २ पुरिजानन्ति इति, खिसा ३३, ८ मा ३१, १९ का ३५, २, ३ पुरिपश्यन्ति इति च पाभे. ।

^६) BC. अभ्यपश्यम् इति ?

^७) सपा. पै १६, १०३, १ विपश्यतः इति पाभे. ।

^८) लु. टि. २ आपित्-वृ- ।

^९) विप. ([अभिपृद्धा-] सुदुष्वा- = नदी-) ।

^{१०}) अभिपूवते इति पाठः ? यत्नि, बोधः (लु. सपा.

मै. क.) ।

^{११}) अस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । वा. क्रिवि. ।

^{१२}) सपा. काठ १३, ७ विभे. ।

^{१३}) पाभे. अभिपूर्वम् द्र. ।

^{१४}) अभि कप्र. मन्वानाः PFW. प्रम्. चित्त्वाः साध्वन्वयाऽन्तरादर्शनात् (लु. वें. सा.) । तिष्ठि इना, वा इति विकरणद्वयम् ।

^{१५}) सपा. तैआ १, ६, ३, ५ आउग्रमानुयति इति पाभे. ।

^{१६}) सपा. तैआ १, ६, ३, ५ बह्नानुयेत् इति पाभे. ।

^{१७}) पाभे. अभिपूर्तम् द्र. ।

^{१८}) गस. ल्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६२; १, १३९) ।

अभि-प्र ✓ चक्ष > अभिप्र-चक्षे^१ क
१, ११३, ६.

अभि ✓ प्रच्छ > *अभि-प्रक्ष- >
अभिप्रक्षिन्^२ - नम् मा ३०,
१०; का ३४, २, २.

¶ अभि-प्र ✓ च्यु, अभिप्रच्यवते मै
३, १०, १; अभिप्रच्यवेताम्^३
काठ २४, ७; क ३७, ८;
अभिप्रच्यवन्त मै ३, ७, ८;
काठ २४, ७; क ३७, ८; अभि-
प्रच्यवत मै ३, १०, १.

अभि-प्र ✓ जन्, अभि...प्रजायन्ते
क ५, १९, १.

¶ अभि-प्र ✓ ज्ञा > जा, अभिप्राजानीम
मै १, ५, ९.

अभि-प्र(न >) ✓ णक्ष, अभि...प्र
...नक्षे क ८, ५१, ८; खि ३,
३, ८.

¶ अभि-प्र ✓ (नी >) णी, अभि-
प्रणयति^४ काठ १२, १३^१.

¶ अभि-प्रति ✓ गृ, गृ(शब्दे), अभि-
प्रतिगृणीयात् तै ३, २, ९, ५.

¶ अभि-प्रति ✓ धाव् (गतौ), अभि-
प्रतिधावति^५, अभिप्रतिधावन्ति

मै ४, ६, ४.

अभि ✓ प्रथ् > प्रथि, अभि...प्रथे-
थाम् कौ ३, ४, ८; जै २, २, १.

अभिप्रथे क ९, ८०, ३.

¶ अभिप्रथयति तै २, ६, ३, ४.

अभि-प्रथत्^६ - यता पै २, २५, ५.

¶ अभि-प्र ✓ पद्, अभिप्रपद्यते^७,
अभिप्रपद्यते^८ मै ४, ६, ७;
अभिप्रपद्यते काठ २९, २^९;
क ४५, ३^९; अभिप्रपद्येताम्
काठ ३०, १^९; क ४६, ४^९;
अभिप्रपद्येयाताम्^{१०} काठ २८, २^९;
क ४४, २^९.

अभिप्रपाद- अन्^{११}.

अभि-प्र ✓ भञ्ज > अभिप्र-
भञ्जिन्^{१२} - क्तिणः क ८, ४५,
३५.

अभि-प्र ✓ मन्, अभिप्रमन्वते^{१३}
कौ ६, ८४, १; पै १९, ५, ११.

अभि-प्र ✓ मन्द्, अभिप्रमन्दुः क
८, १२, १३; अभि...प्रमन्दुः
क ७, ३३, १.

अभि-प्र ✓ मृश, अभि...प्रमृश क
८, २१, १६^{१४}; ८१, ६.

अभि...प्र... मृशः क ४, ३०,
१३.

अभि-प्र ✓ मृ > अभिप्र-मृ^{१५} - मृश
क १०, ११५, २.

¶ अभि-प्र ✓ यम् > च्छ (दाने),
अभि...प्रयच्छति काठ ३६,
१३.

¶ अभि-प्र ✓ या, अभिप्रयाति मै २,
१, १^{१६}; २; ३, २, २^१; काठ ९,
१७.

अभिप्र-यात् - यात् मै २, १, १^१;
२; काठ ९, १७.

अभिप्र-यायिन्^{१७} - यी काठ २०,
११-१३; २१, १; २; क ३१,
१३-१५, १७. [यिन्-
उत्तरतसं, उत्तरात्^{१८}].

¶ अभि-प्र ✓ युज्, अभिप्रयुज्ते मै
२, १, १०; काठ १०, १; १२, ३;
१३, ४; ८^{१९}.

अभिप्रयुक्त मै २, ७, ७.

अभि-प्रव- अभि ✓ प्रु द.

¶ अभि-प्र ✓ वृत् > वति, अभिप्रवते-
येत् मै ४, १, १.

अभिप्रक्षिन्- अभि ✓ प्रच्छ द.

^१) गस. केनन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७;
२, १३९) ।

^२) मत्वर्थीयः इनिः प्र. तत्-स्वरश्च ।

^३) सपा. मै ३, ७, ८ उपप्राच्यवेताम् इति पाभे. ।

^४) सपा. मै २, ५, १^१ निनयति इति पाभे. ।

^५) सपा. तै ६, ४, ११, ४ काठ २७, ९ वहति इति पाभे. ।

^६) शत्रन्ते प्राति. । इहैतदन्तानां त्रयाणां मन्त्राणामेक-
वाक्यतयाऽन्वयः द. ।

^७) पाभे. अनुप्रपद्येत तै ६, ५, ३, ३ द. ।

^८) गस. कर्तरि विनुण प्र. ङसं. (पा ३, २, १४२)

कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^९) पाभे. प्रमन्दते टि. द. ।

^{१०}) इच्छा चिदर्थः (४१ < [१ अरि-]; वैतु. सा. प्र १
[< अरि-]) प्रसूनामि, आ भर इत्येवं द्वि-यतिको जागतः

पादः द. (वैतु. सा. अभि इति औपसर्गिकम् अव्य. इतीव
कृत्वा आभर इत्यनेन योजकः) ।

^{११}) विप. (जुह्व-). गस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, २, १३९) । एतत् प्राति. < ✓ मुच्छं
(तु. वें. सा. PVS. VVS.) इति वां, < ✓ मुर
तुदा. (तु. सा.) इति वा, < ✓ मृ (= > ✓ मृण)
(तु. PW. GW. ORN. MW.) इति वा यत्
परेषां विप्रतिपन्नाः व्यु. भवन्ति, तच्चिन्त्यम् ।
प्रकृते त्यागविसर्जनद्रावणप्रकारकाऽर्थकस्य यनि. ✓ मृ
इत्यस्यैवाऽर्थानुगमदर्शनात् (तु. Eng. ✓ pour) इति
दिङ्मात्रम् ।

^{१२}) पाभे. अश्नुवत्यति तै ५, २, १, ७ द. ।

^{१३}) निग्नन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^{१४}) पाभे. अभिचरति मै २, ५, ७ द. ।

¶ अभि-प्र ✓ स्कन्द > स्कन्द, अभि-
प्रस्कन्दयति मै ४, ६, ४, ९.

अभि-प्र ✓ स्था, अभि... प्र... अस्थात्
ऋ १, ७४, ८.

¶ अभि-प्र ✓ हन्, अभिप्रचनन्ति ऋ
६, ४६, १०; शौ २०, ८३,
२.

अभि-प्र ✓ हा (गतौ), अभि... प्रजि-
हांते^१ खि ५, १०, ४; शौ २०,
१२७, १०.

अभि-प्र ✓ हि > अभिप्र-हि (त >)-
ता^२ - ता^३ शौ १०, १, १५.

¶ अभि-प्र ✓ ह, अभिप्रहरति मै ३,
२, ५.

अभिप्रहियते मै ३, २, ५.

अभि-प्रा (प्र ✓ आ) प > प्रेप्स,
? अभिप्रप्सी^४ पे १५, १५, ८.

अभि ✓ प्री > ¶ अभि-प्री^५ - प्रियः ऋ
९, ३१, ३; - प्रियम् ऋ १, १६२,
३; मा २५, २६; का २७, १२,
३; तै ४, ६, ८, ९; मै ३, १६, १;
काठ ४६, ४.

अभि ✓ प्रु (= ✓ प्रु) > ¶ अभि-प्रव^६-
वान् काठ ३३, ८.

¶ अभि ✓ पुष्, अभिप्रुणुते ऋ ६,
७१, १; १०, २३, ४; शौ २०,
७३, ५.

अभि ✓ पुषाय^७, अभि... पुषायति
ऋ १०, २६, ३.

? अभि-प्रेत- - तम् पे १, ४७, २.

अभि-प्रे (प्र ✓ इ) ष (गतौ), अभि-
प्रेष्यामि^८ शौ १६, ७, १.

¶ अभि-प्रो (प्र ✓ उ) क्ष, अभिप्रोक्षेत्
मै १, ८, २^१.

१) अभिप्रो (प्र-उ) क्ष्य^१ - क्ष्यः मै १,
८, २.

¶ अभि-प्रो (प्र ✓ उ) णु, अभि...
प्रोणुवीत काठ २६, १; क
४०, ४.

¶ अभि ✓ प्लु (= ✓ प्रु) > अभि-
प्लुव^२ - वः तै ७, १, ४, २.

अभि ✓ वन्ध, अभि... वन्धनामि पे
१९, ३७, १.

अभि ✓ बाष्, अभिबाधेत ऋ ८, ५,
३४.

अभि-बुभूषु- अभि ✓ भू द.

अभि ✓ भञ्ज > अभि-भञ्ज^३-
न्नाय ऋ २, २१, २.

¶ अभि-भ (ञ्जुत >) ऋजती^४ -

-तीनाम्^५ ऋ १०, १०३, ८;

मा १७, ४०; का १८, ४, ८;

तै ४, ६, ४, ३; मै २, १०, ४;

काठ १८, ५; क २८, ५; कौ २,

१२०६; शौ १९, १३, ९; पे ७,

४, ९.

अभि-भर्तृ- अभि ✓ भृ द.

अभि-भव- , अभि-भवन्ती- , अभि-
भवितुम् अभि ✓ भू द.

अभि ✓ भा > अभि-भा^६ - भा ऋ
२, ४२, १; - भाः काठ ४०,

१०; शौ १, २०, १; ५, ३, ६;

११, २, ११; १८, ४, ४९;

१९, ४४, ७; पे १५, ३, ७;

१६, १०५, १; १९, १६, ५;

-भाम् शौ ४, २०, ४; पे ४,

३७, ४.

अभि ✓ भाष्, अभिभाषयाः मा २३,
२३; का २५, ६, ३.

अभि ✓ भू (वधा)^७ > बुभूष,

¶ अभिभवति मै १, ५, ११;

२, १, १; काठ ९, १७; ¶ अभि

...भवति मै १, ४, १२; ४,

१) अभिः कप्र. वा स्याद् गतिर् वेत्युभयी तद्-गतिः
सुवचा द. । ननु तथात्वेऽर्थेऽप्यभेद इत्यपि समानं सुवच-
मित्यधिकम् ।

२) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वरः (पा ६, २, ४९) ।

३) सपा. पे १६, ३६, ५ प्रहिताम् इति पाभे. ।

४) पाठः? तिङि लुङि सिप् पृत्तच्छब्दरूपं भवत्युताऽऽहो
कृतो नामीभूतस्य स्त्रियामेतद् भवतीति चिन्त्यम् ।

५) विप. (पुरोडाश- , वात-) । गस. कर्तरि क्विबन्ते
कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

६) = अभि-प्लव- । नाप. (षडह-विशेष- = सोम-
संस्था-विशेष- [तु. माश १२, २, १]) । गस. करणे अप
प्र. थाथादि-स्वरश्च (पा ३, ३, ५७; ६, २, १४४) ।

७) तु. उद्गी. GW.; वैतु. सा. अभिः कप्र. इति कृत्वा
अस्मान् इत्युपशुक्रः । व्यु. कृते ✓ पुषाय द. ।

पे ११-५१

८) पाभे. अपिप्रेष्यामः द. ।

९) सपा. काठ ६, २ क ४, १ प्रापुयेत् इति पाभे. ।

१०) गस. ण्यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (तु. पा ६, १, २१४;
२, १३९) ।

११) = अभि-प्रव- ।

१२) गस. कर्तरि अजन्ते न्यङ्क्वादित्वात् कुत्वम् (पा ७,
३, ५३) । थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

१३) विप. (देवसेना-) । शत्रन्ते स्त्री. ङीष् उदात्तः (पा
६, १, १७३) ।

१४) नाम्नः उदात्तता (पा ६, १, १७८) ।

१५) भाप. (अभिभूति-, अपशकुन-, उपदव- [तु. या.
२, ४] प्रभृ.) । ऋ. स्त्री. भावे अङ् प्र., अन्यत्र विजन्ते
प्राति. इति विवेकः ।

१६) धा. अभिभवामिभुखीभावप्राप्त्यादिषु इतिः ।

१, १२; काठ ७, ९^०; ३१, ९;
क ५, ८^०; ४७, ९; ॥अभि-
...भवन्ति तै ७, ४, ७, १;
मै १, ६, ३; अभि...भवन्ति
ऋ ५, ३७, ५; ॥अभि>भी^०
...भवन्ति ऋ ४, ३१, ३; खि
६, ३, ४; मा २७, ४१; ३६, ६;
का २९, ५, १०; ३६, १,
६; मै २, १३, ९; ४, ९, २७;
काठ ३९, १२; कौ २, ३४;
जै ३, ४, ५; शौ २०, १२४,
३; पै ४, २७, ६६; ॥अभि-
भवाम तै ६, ३, १०, ५;
॥अभ्यभवत् मै १, ४, १२; ४,
१, १२; काठ ३१, ९; क ४७,
९; अभि...भवत् ऋ २,
२२, २; तै ७, ४, २, ११; कौ
२, ८३८^१; अभि (अभवत्)^०
शौ १०, २, १८; पै १६, ६०,
१०; ॥अभ्यभवत् तै ६, २,
१, ७, ८, १; ३, ७, १; काठ
१९, २; १०; क २९, ८; ३०,
८; अभ्यभवः शौ ६, १२९,
२; पै १९, ३२, ३; ॥अभ्य-
भवम् काठ ७, ६; क ५, ५;
॥अभि...भवेयम् तै ७, ४, ७,
१; ॥अभिभवेम् तै ६, २, ८,
१; अभि...भवेम् ऋ १०,

५९, ३.
॥अभि...भवत् मा ३८, १७;
का ३८, ४, १; तै ४, १, ६
३; मै ४, ९, १; ॥अभि...
भवत् ऋ ३, ५९, ७; ४, १६,
५; शौ २०, ७७, ५; अभि^०
(भवत्) ऋ ३, ५९, ७; ॥अभि...
भवत् ऋ ८, ९८, ५; कौ २,
५९८; जै ३, ४८, १४; शौ
२०, ६४, २; ॥अभिभवन्ति
काठ ३१, ८; क ४७, ८;
॥अभिभवन्ति मै १, ४, १२;
॥अभिभवन्ति तै २, ४, २,
१; ॥अभिभवन्ति माः काठ
१०, १०; अभि...भूयासम्
मै १, ५, ४; ११; काठ ७,
२; १२, २^०; क ५, २; ॥अभि
...भूवत् ऋ ८, ३१, १५-१८;
१२, ६; तै १, ८, २२, ४;
मै ४, ११, २^०; काठ ११, १२^०;
अभि...भूवत् ऋ २, २२, ४^१;
अभ्यभवत् मा २८, २१; का
३०, २, १०; मै २, ६, १२;
४, ४, ६; काठ १५, ८; अभि-
...भवत् तै १, ८, १६, २६;
अभिभवत् शौ ७, ३६, ३; अभि-
...भवत् ऋ १, १७८, ४^०;
॥अभि...भूवत् ऋ १०, ३, २;

१९, ३; ११, कौ २, ८९७, जै
४, १३, १०; ॥अभि...भूवत्
ऋ १, १३९, ८; शौ २०, ६७,
२; अभि...भूवः कौ १,
४६६ १^१; जै १, ४८, ६१^१;
॥अभि...भूवः ऋ ७, २१, ६;
तै ७, ४, १५, १; काठ ४४, ४;
पै १९, २२, ४; अभि...भूवम्
पै १, ६०, १; अभि...भूवम्,
अभि (भूवम्) ऋ १०, ११९, ८.
०अभि-भूवत्-भूवत् पै १, ७६, ३.
अभि-भूव- -वः मै २, ७, २०^०;
शौ १, २९, ४; -वम् पै ४, २७,
५, १३, ३, १३^६.
अभि-भूवत्- -वन्तम् पै १६, १००,
८.
अभिभवन्ति- -न्तीम् पै १६,
१००, ८; -न्तीम्-न्तीम् शौ ९,
५, ३६.
॥अभि-भूवत् तै ६, ४, १०, १.
अभि-भू- -भवे काठ ३५, १०;
क ४८, ८; -भूव शौ १०, ६,
२९.
अभि-भू- -भूवः काठ ३९, १;
-भूवम् शौ ९, ५, ३६; -भूवे
ऋ २, २१, २; मा २२, १०;
का २४, १७, १; काठ
३४, ४^१; ३५, १०^१; क

१) सपा. मै १, ५, ११ भूवगृहीयात् इति पाभे. ।

२) इकः (पा ६, ३, १३४) इति साहित्यिको दीर्घः ।

३) वैतु. W. प्रतिमानाऽर्थे कप्र. पूर्वतान्, कुर्माण
इत्युभयाऽन्वितः ।

४) पाभे. मा ३८, १७ उतु द्र. ।

५) सपा. मै २, ३, २ भूयासम् इति पाभे. ।

६) सपा. अभि...भूवत्<>अभि...भूवः इति पाभे. ।

७) वैतु. भा. पक्षान्तरे अभिः कप्र. इत्याह ।

८) वैतु. सा. पक्षान्तरेऽनर्थक अभिः इति प्रतिपेदे ।

९) विप., नाप. (अय- = २अक्ष- [मै.]) । गस. कर्त्तरि

अजन्ते आधादि-स्वरः ।

१) सपा. तै ४, ३, ३, २ काठ ३९, ७ आस्कन्तुः इति
पाभे. ।

२) सपा. शौ १, २९, ४ -वः इति पाभे. ।

३) तुमुनन्ते अनन्तरगति-स्वरः प्रकृत्या ।

४) गस. उप. डुः प्र. उसं. (पा ३, २, १८०) । कृत-स्वरः
प्रकृत्या ।

५) विप., नाप. (ऋतु- [शौ ९, ५, ३६], अय-
[= २अक्ष-] तै ४, ३, ३, २ प्रभु.]) । गस. विवचन्ते
कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

४८, १२^३; -भूः ऋ १, १००,
१०; ८, ८९, ६; ९७, ९; ९८,
२; १०, १५३, ५; १६६, ४;
मा १०, २८; का ११, ८, ३;
तै १, ६, २, १^१; १०, १^२; २,
३, ९, १; ४, ३, २; ४, ३, ३,
२^३; मै १, ५, ४; ११; २, १,
११; ३, २^१; काठ ७, ९; १०,
७; १२, २; ३२, ७^२; क ५, २;
†कौ २, ३७६; ७८०; जै ३,
३०, १९†; शौ २, २७, १;
६, ९७, १^४; ९, ५, ३६; ११, १,
६; १४, २, १९; †२०, ६२, ६;
९३, ८; पै १, ६०, ३; २,
१६, १; १६, ८९, ६; १८, ८,
१०; १९, १२, ७^२, २५, ९†; २०,
२१, ७; -भ्वै मै २, १३, १७;
३, १२, ११; १४.
†अभिभू-तर- -रम् ऋ ८, ९७,
१०; कौ १, ३७०; २, २८०; जै
१, ३९, १; ३, २३, १२; शौ २०,
५४, १.
?अभिभूत^३- -तः पै १९, ३२, १०.
अभिभूति^३- -तये पै ७, १८,

६०; -†ति ऋ ४, २१, १;
४१, ४; १०, ७६, २; मा २०,
४७; का २२, ५, १; -तिः ऋ
८, १६, ८; तै ३, २, ५, १^०;
४, ४, १२, १; मै ३, १६, ४;
काठ २२, १४; शौ ६, ९८,
२^१; पै १५, १, ३; १९, १२,
१४; -तिम् ऋ १, ११८, ९;
४, ३८, १; ९; -†ते ऋ १,
५३, ३; ६, १९, ६; १०, ८४,
६^३; १३१, १; -†ते शौ
२०, २१, ३; १२५, १; पै ४,
१२, ६^३; १९, १६, ८†; -त्यं
तै ३, १, ७, १; ७, ५, ५, १;
¶काठ १९, २^४; १०^१; ¶क १९,
८^४; ३०, ८^१ [†ति- रभ्रातृव्य^०].
¶अभिभूति-मत्- -मत् काठ
८, १; क ६६.
†अभिभूत्यो(ति-ओ)जस्^१-
-जसम् ऋ १, ५२, ७; मै ४,
१२, ३; -जाः ऋ ३, ३४, ६;
४८, ४; ४, ४२, ५; ६, १८, १;
१०, ८३, ४; मै ४, १२, ३; शौ
४, ३२, ४; २०, ११, ६; पै ४,

३२, ४.
अभिभूय^३ ऋ ३, ४८, ४; तै ६,
२, ८, १¶.
अभिभूय^३- -याय शौ १९, ३७, ३;
पै १, ५४, ४.
†अभिभूव(र>)री^१- -री ऋ
१०, १५९, ५; ६^३; पै २, ४१, ५^३.
अभि ✓ भू>अभिभूत^३- -र्ता पै ५,
१२, ४.
अभि-मज्जन्^३- -ज्जना खि २, ८, ३.
अभि ✓ मद्, न्द्, †अभि...मदत्
>ता^३ ऋ १, ५१, १; कौ १,
३७६; जै १, ३९, ७; अभि(मदत्)
खि १, १, ४; अभि...अमदन्^३
ऋ ३, ३१, १०.
अभिमाद्यतु पै १९, २९, ६.
अभि...मन्दसे ऋ १०, ५०,
२.
अभि...अमन्दिषुः ऋ ८, ५०,
३; खि ३, २, ३.
अभि-माद^३- -दस् पै १९, २९, ६.
अभि ✓ मन्, अभिमन्यते ऋ १०,
८६, ९; ¶तै १, ६, ७, ४;
३, १, ९, ६; ७, ५, १५, २;

- १) सपा. मै २, ७, २० आस्कन्दः इति पाभे. ।
२) शोधस्य कृते तु. सस्थ. टि. ? भया ।
३) भाप. (अभिभव-), विप. ([अभिभावुक-] ओजम्,
क्षत्र- प्रभृ.) । गस. कित्तनन्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, ५०) । ४) पाभे. अपभृतये शौ ५, ८, ५ द्र. ।
५) =सपा. तैब्रा ३, १०, ८, २ आपश्रौ १२, २४,
७ प्रभृ. । माश्रौ २, ४, १, ३६ विभूतिः इति पाभे. ।
६) पाभे. अधिपतिः मै ४, १२, २ द्र. ।
७) सपा. शौ ४, ३१, ६ सहभूते इति पाभे. ।
८) सपा. मै ३, १, ३ विजित्य इति पाभे. ।
९) पाभे. अपहृत्यै मै ३, १, ९ द्र. ।
१०) विप. (इन्द्र-, वज्र- प्रभृ.) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।
(पा ६, २, १) ।
११) गस. यक. ल्यबन्ते च क्यबन्ते च कृत-स्वरः प्रकृत्या

- (पा ६, १, ११३; २, १३९) ।
१) विप. (अस्मद्-) । गस. क्वरबन्ते कृत-स्वरः
प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
२) सपा. आपमे १, १६, ६ अभिभूवरीः इति पाभे. ।
३) वृजन्तं प्राति. । पाठः संदिग्ध-स्थलीयः द्र. ।
४) भाप. (महद्भाव-, बल-) । गस. उप. ? ✓ मज्ज
(उच्छ्राये)+मनिः प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९) । शेषं तु. टि मज्जन्- ।
५) तु. अनुसुदन्ति वृजैः ऋ १, १७३, ७ इति यत्र
समानः वा. भवति ।
६) स्वम् इत्येतत् यनि. कर्म सद् यद् अभि इत्येतेन
कप्र. सताऽन्वितमिति सा. MW., G. (तु. VVS ३८)
च, तच्चिन्त्यम् ।
७) गस. भावे घञन्तम् । द्वि१ सत् वा. किवि. द्र. ।

काठ २२, १२१; क ३५, ५१;
शौ २०, १२६, ९१; प १२,
७, १०; अभिसन्त्यते मै ४, ३,
८१; शौ ६, ६, ११; अभि...
सन्त्यते शौ ५, १९, ९; प ९,
१७, ५; अभिमन्यन्ते तै ३, ४,
९, ३१; प १२, ७, १०;
॥ अभिमन्यन्ते मै ३, ९, ७;
अभिमन्याते ऋ १०, २७, ११;
अभिमन्याते^{१)} प १७, २, ५;
॥ अभिमन्यते तै ३, १, ९, ६;
काठ ३०, १०; क ४६, ८;
॥ अभिमन्यन्त काठ १३, ८;
॥ अभिमन्यते तै १, ६, ७, ४;
७, ५, १५, १; काठ ६, ७;
१०, ६; २२, १२; क ४, ६;
३५, ५.
॥ अभिमंस्ये तै ३, १, ९, ६;
अभिमंस्ये शौ ८, १, १२;
प १६, २, २; अभिमांस्ये
शौ ११, २, ८; प १६,
१०४, ८; अभिमंस्याः^{२)} मा

१३, ४१; का १४, ४, ४;
काठ १६, १७; शौ ९, ५, ४;
पै १४, ३, ६; १६, १७, ३.
अभि-म(न्य>)न्या- न्याः प
१२, ७, १०.
अभि-मन्यु- न्युना प ५, ४,
१३?; न्यूनान् प १६, ७०, ६
अभि-मान- बहुल.
॥ अभि-मानुक^{३)} -कः मै १, ६, ४;
११; ३, १, ३; ७, १०; १, १६. [क-
अन^{४)}].
अभि-मनस्^{५)} -नसः काठ ११, ६.
अभि ✓ (मनस्->) मनस्य,
अभिमनस्येत शौ ११, ३, २५;
पै १६, ५४, ११.
अभि ✓ (मन्त्र->) मन्त्रि, ॥ अभि-
मन्त्रयते मै ४, १, २; ३^{६)};
४, ३; काठ १९, २; २५, ८;
१०; ३१, २; क २९, ८;
४०, १; ३; ४७, २; ॥ अभि-
मन्त्रयन्ते काठ १२, ११;
॥ अभिमन्त्रये^{७)} क १०, १९१,

३; प १, ५३, ५; १९, ७, ४;
अभिमन्त्रयध्वम् मै २, २,
६^{८)}; प १, ५३, ४; ॥ अभि-
मन्त्रयेत तै १, ६, ८, ३^{९)}; ७,
१, १; ३, १, २, १; ८, ३;
मै १, ४, ९; ८, ८^{१०)}; ९; ३,
१, ३; ८, ६^{११)}; ४, २, ८^{१२)}; १०;
११; ४, ३^{१३)}; ८, ७^{१४)}; काठ २३,
५^{१५)}; ३४, १८.

अभि ✓ मन्द् अभि ✓ मद् द.
अभि-मरीमृशत्-, अभि-मरीशत्-,
अभि-मरीन- अभि ✓ मृश द.
अभि ✓ मा (यथा).^{१६)}
अभि-मा^{१७)} -मया मै १, ४, ११;
काठ ५, ४; ३२, ४; ॥ मा मै १,
४, ११; काठ ३२, ४; ३४, १४.
॥ अभि-मात्^{१८)} -> अभिमाति^{१९)} -
-तिनम ऋ १ ८५, ३.
अभि-माति^{२०)} -तयः क १, २५,
१४; शौ २, ७, ४; -तये क
८, ३, २; कौ २, ७७२; -ति
ऋ ५, २३, ४; -तिः क १०,

१) पां. अभिदासति पै १९, ३, १० द. ।

२) पां. अभिदासात् शौ १२, १, १४ द. ।

३) = सपा. माश ७, ५, २, १७ । तै ४, २, १०, १
अभिमृशः इति, मै २, ७, १७ अभिशोचीः इति च
पां. ।

४) समस्तं वैतत् यनि, प्राति. उताहो जिघांसति
इत्याख्यातेन अभः संबन्ध इति विवेक्तुं दुःशक्यमिति द. ।

५) गस. उकजन्ते कृत-प्रकृतिस्वरम् (पा ३, २, १५४;
६, १, १९७; २, १३९) ।

६) अभिमानुकः स्यात् > सपा. तैत्रा १, १, ५, ९
अपिदध्यात् इति पां. ।

७) पां. अपिदधाति काठ २६, २ द. ।

८) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, २४;
पा ६, ३, १) ।

९) सकृत् पां. अनुमन्त्रयते काठ ३१, २ द. ।

१०) पां. अनुमन्त्रयन्ते मै २, ३, ९ द. ।

११) सपा. शौ ६, ६४, २ अभिसंविशध्वम् इति, तैत्रा २,
४, ४, ५ गौपि २, ६, २२ अभि संरभध्वम् इति च पां. ।

१२) सपा. ऋ १०, १९१, ३ अभिमन्त्रये इति पां. ।

१३) सपा. काठ ३१, १५ अभिमृशति इति, मै १, ४, ५
अभिमृशेण इति च पां. ।

१४) सपा. अनुमन्त्रयेत तै २, ६, ४ द. ।

१५) सपा. तैत्रा १, ७, ६, ८ उद्गृह्णाति इति पां. ।

१६) धा. माने (तु. अभि-मा-) च, हिंसायां च वृत्तिः ।

१७) सस्व. कृते तु. टि. (अनु ✓ ध्ये >) अनुध्या- ।

१८) गस. उप. भावे क्ते परत इकारादेश-विकल्पः उत्ते.
(पा ७, ४, ४१) ।

१९) = शत्रु- । मत्वर्थायः ह्यनिः प्र. [पा ५, २, ११५
(तत्स्वरः । तु. वें. सा. ऋ ५, २३, ४; वैतु. Pw. प्रश्.
अभि ✓ मन् इति)] ।

२०) उभयथा निगमा भवन्ति । भाव इति च
विप. वा विशेष्यगर्भं विप, सच् शत्रुपर्यायो वेति

६९, ५; तै २, १, ३, ५॥;
॥मै २, ५, ८^२; ९^२; काठ
१३, ३^२॥; -तिम् ऋ ८, २५,
१५; १०, ८४, ३; १०२, ४;
तै २, १, ३, ५॥; ॥मै २, ५,
८^२; ९^२; शौ ४, ३१, ३१;
१२, ३२, ६^२; पै ४, १२, ३१;
५, १, ७; १२, ४, ६; -तिषु
ऋ ३, ३७, ७; शौ २०, १९,
७; -तीः ऋ ३, २४, १;
६२, १५; ८, २४, २६;
१०, १८, ९; ११६, ६;
मा २, ३७; का ११, १, ३;
१४, २, १३^२; मै २, २,
१०^२॥; ४, १२, ३; १४, १२;
जै ४, २५, ११; शौ १८, २,
५९१.

अभिमाति-जित्- -जित् मा
२७, ३; का २९, १, ३; तै ४,
१, ७, २; मै २, १२, ५;
काठ १८, १६; क २९, ४;
शौ २, ६, ३; पै ३, ३३, ३.

अभिमाति-(सा>) पाह^०-

-पाहः ऋ १, ९१, १८; २,

४, ९; ६, ७, ३; ६९, ४; मा
१२, ११३; का १३, ७, १२;
तै ४, २, ७, ४; मै २, ७, १४;
काठ ४, १६; १६, १४; ३७,
५; क २५, ५; कौ ३, ३, २;
जै २, १, २; पै २०, ५१,
६; -पाहम् ऋ १०, ४७,
३; १०४, ७; तै १, २, ७, १;
४, ७, १४, ३१; मै ४, १४,
८१; काठ २, १५; -पाहे तै
५, ७, १, ३; मै २, २, १०॥;
१३, १७; ३, १२, १४; काठ
१३, १५.

अभिमाति-पाह^०- -हः ऋ
१०, ८३, ४; मै ४, १२, ३१;
शौ ४, ३२, ४१; ५, ३, ९१;
२०, २; ११; पै ३, २७, ३४;
३२, ४१; ५, ४, ८१; ९, २४, २;
११; -हम् ऋ १०, १२८, ७;
काठ ४०, १०१; पै १०, ४, १२.
†अभिमाति-पाह^०- -हो ऋ ३,
३७, ३; मै ४, १२, ३; शौ २०,
१९, ३.

†अभिमाति-हुन्- -ह्ने^० मा

६, ३२; ३८, ८; का ६, ८, २;
३८, २, २; तै १, ४, १, १;
२, १, ३, ४॥; मै १, ३, ३;
२, २, १०॥; १५, ८; ९, १३,
१७; ३, १२, १४; काठ ३,
१०; १३, ३; क २, १७;
-†हन्म् ऋ ३ ५१, ३; तै २,
१, ३, ५॥; मै ४, १२, ३;
काठ ३९, ५; -हा ऋ ९,
६५, १५; मा ५, २४^१; १२, ५;
का ५, ६, ३१; १३, १, ६; तै
१, ३, २, १; ६, ५, २; ७,
५, ४; ४, २, १, १; ५, २, १,
१; मै १, २, १०; २, ७, ६;
४, १४, १२^५; काठ १६, ८;
३४, १५; क २, ५; पै १,
६९, २.

अभिमातिष्ठी- -ष्ठीः काठ
३९, १.

अभि-मानुक- अभि ✓ मन् द.

अभि ✓ मिह्, अभिमेहताम्^० शौ
१९, ८, ५; पै २०, ४६, २.

अभि ✓ मुञ्च, अभिमुञ्चताम्^० पै
२, ११, ५.

च । प्रथमे कल्पे स्त्री. च प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् च
उप. कितनि धा. एपू. टि. दिशा इत्वाऽभावश्च
द्र. । अथ द्वितीये कल्पे विशेष्यलिङ्गता च षस. पूष. प्रकृति-
स्वरञ्चेत्येव विशेषः द्र. (वैतु. वै. सा. PW. प्रमृ.
<अभि ✓ मन् इति ; सा. च ऋ ५, २३, ४
हिंसकपर्यायतया भाषमाणः) । यत्तु GW. नापू. म्यु.
एतन्मूलतामात्रस्थे, तन्नाऽऽद्रियेत । यनि. भवे क्तान्तत्व-
वचने लाघवादिति दिक् ।

*) सपा. °तिम् <>° तीः <> मा १२, ९९ अराती
इति पामे. ।

*) उस. उप. ✓ सह + कर्तरि णिवः प्र. (पा ३, २,
६३) । कृत्-स्वरः प्रकृत्या । ऋ. शौ. च पपा. उप.
सह- इति ह्रस्वोपधं भवति, तद् विमृश्यम् ।

*) उप. कर्तरि अण् प्र. (पा ३, २, १) । सस्व. कृते नापू. टि. द्र. ।

*) उस. उप. प्रकृतिस्वरम् । उप. चाऽधिकरणा-
र्थीय-ण्यदन्तं सदाशुदातम् उसं. (पा ६, १, २१४) ।
यद्वा प्राप्. ✓ सह इत्यत्र ✓ साह इत्यस्यापि समावेशाद्
यत् प्र. (पा ३, १, ९९) । पपा. एपू. नापू. च दिशा
उप. ह्रस्वप्रथमस्वरं भवति । तत् सर्वत्राऽर्वाक्षितनलौकिक-
प्रयोगाऽपेक्षया तदनुवादमात्रं स्यादिति विमृश्यम् ।

*) उदात्तनिवृत्तिस्वरेण त्रिभक्तिरुदात्ता (पा ६, १,
१६१) ।

*) =सपा. माश ३, ५, ४, १५ । मै १, २, १० अश-
स्तिहा इति पामे. ।

*) तु. पै. तत्रत्यः ? मूको. च; वैतु. अभिमेधताम् इति
शंग. सात., मेधताम् इति PW., अभि । मै । हताम्
इति मूको. केषाञ्चित् पाठः ।

*) सपा. शौ २, ४, ५ अभिरक्षताम् इति पामे. ।

अभि ✓ मुद्

अ(भि >) भी-मोद^१ ->अभीमोद-मुद्^२ - मुद्: शौ ११,
९, २६; १०, २४; पै १६, ८४,
८०; ८७, ४.अभि ✓ मु > अभि-मृत्, ता^३ - तम्
काठ २५, ६; क ३९, ४; -ता
काठ ८, २; क ६, ७; -तायाम्
मै ४, ५, ९. [०त-अन्^४].अभि ✓ मृश् > मरीमृश्, अभि^५ ...
मृशते ऋ १, १४५, ४; अभि-
मृशति तै १, ५, ८, २०; २
६, ५, ६; ५, २, ७, ३, ४, १०,
१; २^६; ३; मै ३, २, ५, ६;
४, ७; ४, ८, ९; काठ २०, ५;
२२, १^१; ३१, १५६; ३२, २;
क ३१, ७; पै १६, १२६, १;
४^६; अभिमृशति तै १, ७,
३, ४; अभि^५ मृशे पै १९,
३७, ७; अभिमृशामसि शौ
३, २४, ६; ४, १३, ७^१; पै
५, १८, ८^१; ३०, ८; अभि
...मृशामसि ऋ १०, १७३,
६^१; पै १९, ६, ४^१; अभि-
मृशते तै ५, ५, २, ४; अभि-
मृशते तै २, ४, ३, ३; ३, १,
६, १; २, १, ३; ५, ५, २, ४;
४, ४; ७, १, १; ३; मै १, ४,
५६; १२; ५, १२; ९, ५^१; ८;
काठ ९, १४^१; १०, ७; २२, ८^१;
क ३५, २.
अभिमृशः^६ तै ४, २, १०, १.
अभि-मरीमृशते -शत् पै १९,
३५, १०.
अभि-मृशते -शत् ऋ ३,
३८, १.
अभि-मृशते - शिव^७.
अभि-मृश^८ ऋ २, १०, ५; मा
११, २४; का १२, २, १३; तै ४,
१, २, ५; क ३०, १.
अभि-मृश्य^९ -श्यः मै ४, ६,
६^१.
अभि ✓ म्लै > अभिम्लैत-वर्ण-अन्^{१०}.
अभि ✓ यज् > ह्यक्ष, अभि-
यजते मै १, ४, ५^१; ८^१; १०,
८; ३, ८, ७; ४, १, १३; काठ
३१, १५; ३६, ३; अभि-
यजते मै १, १०, ८; काठ ३६३; अभि-यजन्त काठ ८, १३;
क ८, १.

अभ्ययष्ट ऋ ६, ४७, २५.

अभि^{११} ह्यक्षति ऋ ९, ७८, १.अभि^{१२} (भि-इ) यक्षत् - िक्षते ऋ
९, ११, १; मा ३३, ६२; क ३२,
५, ८; कौ २, १; ११३; ज ३, १,
३; ११, ९.

अभि-युत् - अभी(भि ✓ इ) द.

अभि ✓ या, अभियाति शौ ४, २१,
७०; पै ४, ३८, ७०; १६, ३२,
८^१; अभियामि^{१३} पै १८, २१,
३; २४, ४; अभियात् शौ ६,
४०, २; पै १, २७, ३; अभियाहि
शौ १०, १, १५; पै १६, ३६, ५;
अभियातम् शौ ११, २, १; पै
१६ १०४, १.अभि^{१४} यासिषत् ऋ १, १७४, ५.अभि-यात् - तः शौ ११, २, १३;
पै १६, १०५, ३.अभि ✓ यु, अभियोषि तै ३, ५, १०,
१^१.अभि ✓ युज्, अभियुज्यताम्^{१५} पै २,
५, ३.१) गस. घञन्ते थाथादि-स्वरः पूष. दीर्घत्वञ्च
(पा ६, ३, १२२; २, १४४) ।२) दस. सास्व. (पा ६, १, २२३; तु. सा.; वैतु.
PW. प्रमृ. यङ्लुगन्तात् कर्तरि क्विप् प्र. इति) ।

३) ०भि० इति मुपा. यनि. शोषः इ. ।

४) व्यु. अन्व-गत- टि. इ. ।

५) सपा. मै १, ५, ९ आलभते (तु. तत्रत्यं टि. च)
इति पाभे. ।

६) सपा. मै ३, ४, ४ संमृशति इति पाभे. ।

७) पाभे. अभिमन्त्रयेत तै १, ६, ८, ३ इ. ।

८) सपा. ऋ १०, १३७, ७ उपस्पृशामसि इति पाभे. ।

९) सपा. मा ७, २५ का ७, १०, ३ माश ४, २, ४,
२३ अवनयामि इति, तै ३, २, ८, ६ प्रमृ. अन्व^{१६}
नयामसि इति, मै १, ३, १५ ?वः (?अन्व) नयामसि

इति च (तु. तत्रत्यं टि. च) पाभे. ।

१) सपा. क ३५, २ उपदध्यात् इति पाभे. ।

२) पाभे. अभिमंस्याः मा १३, ४१ इ. ।

३) गस. केनन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७;
२, १३९) ।

४) गस. क्यञन्ते (पा ३, १, ११०) । कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

५) सपा. काठ ३२, ६ आलभते इति, तैत्रा ३, ३, ९,
११ संतुनोति इति च पाभे. ।६) सपा. तै ४, ७, १५, २ मै ३, १६, ५ उपयाति इति
पाभे. । ७) सपा. ऋ १, १६४, २७ विभे. ।

८) सपा. शौ १३, २, ३७ उपयामि इति पाभे. ।

९) पाठः! <अभि ✓ यु इति वा अभि ✓ युष् इति वेति इ.
संदिहानः । सपा. ऋ १०, १२०, ३ अभियोषोः इति पाभे. ।

१०) सपा. शौ २, १२, २ नियुज्यताम् इति पाभे. ।

अभि-युक्त- - क्तस्य पै २ २५, २.

१ अभि-युग्वन्- - ग्वना ऋ ६, ४५, १५.

† अभि-युज्^b - युजः ऋ ३, ११, ६; छ, ३८, ८; ५, ४, ५; ६, २५, २; ८, ४५, ८; ९, २१, २; मै छ, ११, १; १४, १२; काठ २, १५; कौ २, ९०८; जै छ, १५, २; शौ ७, ७७, ९.

२ अभियुज्(✓)ग-वृन्- -

- ग्वा मा ३२, ७; का ३९, ५, १.

अभि ✓ युज्, अभियोधत् ऋ ६, ३९, २.

† अभियुध्याः ऋ ७, ९८, ४; शौ २०, ८७, ४; † अभियुध्व ऋ १, ९१, २३; मा ३३, २३; का ३३, १, १७; अभि... युध्य^d ऋ ६, ३१, ३; अभ्ययुध्वत् ऋ १०, ८, ८.

अभि... युयोधीत् ऋ छ, ३८, ८; † अभियोधोः ऋ १०, १२०, ३०; कौ २, ८३५; जै छ, ५, ७; शौ ५, २, ३; २०, १०७, ६; पै ६, १, ३; † अभि... योधि-

ष्टम् ऋ ६ ६०, २; काठ छ, १५.

‡ अभि-योद्धृ¹ - - द्वा ऋ ८, ८८, ४.

अभि ✓ रक्ष्, अभिरक्षते ऋ छ, ५३, ४; छ, ८३, ९; अभिरक्षति ऋ १, १३६, ५४; ९, ७३, ३; मै १, ४, १५; शौ १०, २, २७; पै ५, १७, ५; १६, ५९, १०; ९६, ६; अभि... रक्षति ऋ छ, ५३, ५; † अभिरक्षति ऋ १०, १७०, १; मा ३३, ३०; का ३२, ३, १; मै १, २, ८; काठ २, ९; कौ २, ८०३; ३, ५, २; जै २, ३, २; छ, १, ९; अभि-रक्षतः शौ १०, ६, १२; पै १६, ४३, ५; † अभिरक्षन्ति ऋ १, १६३, ५; मा २९, १६; का ३१, ३, ५; तै छ, ६, ७, २; काठ छ०, ६; पै १६, १२, ३६; † अभिरक्षसि ऋ १०, ८६, ४; शौ २०, १२६, ४; अभिरक्षथ शौ १०, ७, २३; पै १७, ९, ४; अभि... रक्षथ > था ऋ ८, ४७, १; अभिरक्षति शौ ३, १२, ८; अभिरक्षतु खि २, ९, २; तै २, १, ११, २; ३, ८, २; मै १, ५,

१४¹; छ, १२, २; काठ छ, ३¹; १०, १२¹; क २, ३¹; ५, २¹; शौ ३, १७, ४¹; छ, १०, ७; ६, ७९, १; १०, ३, १३-१५; १९, ४६, १-७; पै छ, २३, १-७; २५, ७; ९, ११, ३; १२, १०; १६, २३, ४¹; ४४, ८; ६४, ३-५; ७; ९६, ७; १५३, ९; १०; १९, १६, १७; अभिरक्षताम् शौ २, ४, ५¹; पै १३, १०, ११¹; अभिरक्षन्तु शौ ५, ३, ४¹; ८, १, ७; ११, १, ३३; पै ५, ४, ४; १६, १, ७; १९, ३७, ११¹; अभिरक्ष ऋ ९, ११४, १३; ४; शौ छ, १९, ८; १२, ३, ११; पै ५, २५, ८; अभिरक्ष खिसा २६, १६; अभिरक्ष पै १७, ३७, १; अभिरक्षतात् मा ३५, १७; का ३५, ४, १५; तै १, ३, १४, ५; ३, ३, ८, १; शौ २, १३, १; अभिरक्षत पै १, १४, १; २, १९, १-४; अभ्यरक्षत् पै ९, ११, २; अभ्यरक्षताम् पै ९, ११, १. अभ्यरक्षीत् मै १, ५, १४¹.

*) गस. क्वनिबन्ते कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ७, ३, ५३; ६, २, १३९) ।

*) गस. क्विबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

*) उस. उप. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १३९) । उप. ✓ वृन् + कर्तरि क्विप् प्र. (वैतु. म. अभि ✓ युज् + क्वनिप् प्र. इति कृत्वा तथात्वे उप. प्राप्यमाणम. युशतत्त्व-मुपेक्षमाणः; P.W. प्रभृ. च मुपा. उप. आशुदात्ततया संस्कारकाः) । वस्तुतस्तत् एव यनि. ज्ञापितं स्याद् यथा मूलतः १ अभि-युग्वन्- इति उप. प्रकृतिस्वरे गस. न वक्तव्यः, किन्तुहि अभियुज्- + (✓ वृन् >) वृन्- इति कृत्वा पू. प्रकृतिस्वरम् बस. इति । एवं च तत्र उप. भावे क्विप् प्र. स्यादित्येतावन्मात्रं विशेषः द्र. ।

*) * ध्यः (लङि मपु१ [तु. वें. सा. प्रभृ.]) इति

सतो विसर्गलोपः द्र. (तु. G.W.; वैतु. पपा. यनि. एव) ।

*) तु. टि. ? अभि ✓ यु > अभियोधि ।

*) गस. वृन्बन्ते पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, १, १९७; १, ५०) । विदेशां जातानामिन्द्रकर्तृकं अभियोधने कर्म-सम्बन्ध एव स्वारसिक इत्यभिप्रायः (वैतु. सा. वाक्यभेदभ्रान्तः सन् 'भवसि' इत्येतदक्षेपुकः; G.W. अभिः कप्र. इति) ।

*) अभिम् अगतिताया भाषमाणः G.W. उपेक्ष्यः ।

*) सपा. आशौ २, ५, १२ प्रभृ. अभ्यराक्षीत् (वावि. शौ) इति पाभे. । १) पाभे. अनुयच्छतु द्र. ।

१) पाभे. अनुतिष्ठतु द्र. ।

*) पाभे. अभिमुञ्चताम् द्र. ।

१) पाभे. अभिवोचता ऋ १०, १२८, ४ द्र. ।

अभि-रक्षत्- -क्षन् पै ९, १२, ७.
अभि-रक्षमाण- -णः खि ४, १०,
५; पै २, ६, ५; -णाः ऋ
१०, १५७, ४; शौ २०, ६३, २;
१२४, ५.
अभि-रक्षित- इन्द्र°.
अभि/रा > अभि-रावन्- -रणाम्
पै १६, ७०, ६.
†अभि-राष्ट्र- -ष्ट्रः ऋ १०, १७४,
५; शौ १, २९, ६; पै १,
११, ५.
¶अभि/रिच् > रेचि, ?अभिरे-
चयेत्^१ काठ २३, ५.
अभि/रिष्, ?अभिरेषात्^२ शौ ४,
३५, १.
अभि/रु (शब्दे), अभिरुव शौ ५,
२०, ३०.
अभि/रुद्, अभिरुदति पै १९, २,
४°.
अभि-रोरुद्(?)घ- -द(?)घम्
शौ ७, ३९, १; पै ३, २८, ५.
¶अभि/रुध्, अभ्यरुध्^३ तै ६, १,
६, ३.
?अभिरुध्यासन् पै १९, ४३, ३^४.
अभि-रोद्- -द्वारः मै २, २, १३;

३, ९, ४.
अभि/रुह्, अभिरुहत् पै १६, ४५;
२^१; अभिरुह^२ पै ९, २४, ४;
¶अभ्यरोहन् मै १, ६, ३.
अभि/रुह्, अभिरुह^३ ऋ ५, ७, ५;
अभ्यरुहत् पै २०, १५,
१०.
अभि-रु(प >) पा^४- -पाम् शौ ८, ९,
९; पै १६, १८, ९.
अभि/लप् > *अभी-काप्- >
अभीकाप-लप्^५- -लपः शौ
११, १०, २५; पै १६, ८७, ५.
अभि/लम् > लिप्त > अभि-
लिप्तमान- -नाः पै १६, ५०,
१^६.
¶अभि/लिप् > अभि-लिप् तै ५,
७, १०, २.
अभि/वद्, अभिवदति शौ ९, १०,
८; पै १६, १११, ४; ११५, ४;
अभिवदति मै २, ३, ९^१; काठ
१२, १०^१; शौ ९, ६, ४;
अभि/वद् खि २, २, ५;
¶अभ्यवदत् तै २, ५, ८, ३^२; मै
१, ८, १; काठ १३, ३; ¶अभ्य-
वदत् मै १, ८, १.

अभि/वदेत् काठ ४०, ५; पै
१, ९६, २.
¶अभि-वुदत्- -वन्तः तै ७, ५,
७, ४; काठ ३३, ७.
अभ्यु(भि-उ)दित- अन्°.
अभि/वन्, अभि/वन्वन् क
१, ५१, २.
¶अभि-वा (न्य >) न्या^३-
-न्यायाः मै १, १०, १७; -न्याये
तै १, ८, ५, १.
¶अभिवान्य-व (तस >) त्सा^४-
-त्सायाः काठ ३६, ११.
अभि/वप्, अभि/वपन्त ऋ ७,
५६, १.
अभ्यु(भि-उ)प्य > प्या ऋ २,
१५, ९.
¶अभि/वम्, अभ्यवमत् मै ३,
१०, ३.
अभ्यवमीत् तै ६, ३, ७, ४.
अभि-वान्त^५- -न्तः मै ३, १०,
३.
अभि-वयस्^६- -यसः ऋ १०,
१६०, १; शौ २०, ९६, १; -यसे
मै २, १३, १७; ३, १२, १४;
-याः काठ ३९, ११.

१) बस. (पावा २, २, २४) । पू. प्रकृतिस्वरम् ।

२) पाभे. अतिरेचयेत् मै ३, ६, ८ द ।

३) पाठ ? नाभिरुषात् (नु, अभिरुषात् इति पपा. ? W.)
> नाभिः एका इति सा., नाभि-रेषात् (=नाभिच्छिन्नात्)
इति LB., नाभिरुषाम् इति मूको., नाभिः, एषाम्
इति Web. (तु W. टि.) ।

४) सपा. अभिरुव < > अभिरुह इति पाभे. ।

५) अभिरुदितम् इति मूको. ।

६) गस. उप. यङ्गुणन्ताद् अच् प्र. । थाधादि-स्वरः (पा
६, २, १४४ [तु. सा.]) । तु. सस्थ. टि. मापड्यु- ।

७) सपा. काठ २३, १० क ३७, १ अभ्यारुणत् इति
पाभे. ।

८) *रुध्यासम् इति शोषः (तु. सस्थ. टि. मधु-

मध्वचः) ।

१) पाभे. अभिरुहत् शौ १०, ६, ३१ द. ।

२) तु. टि. अभि/मुद् > अभीमोद्-मुद्- ।

३) पाभे. ? अभिलिप्तमापः द. ।

४) नाप. [(वत्सान्तरेण दोषभूमिष्यमाणा- [मृतवत्सा-
इति सा.]) भेनु-] । ग. कर्मणि ण्यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, १, १८५; २, १३९) ।

५) नाप. । बस. पू. विप. यत्र करणे ण्यत् प्र. ।

६) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वरः (पा ६, २, ४९) ।

७) वि. (बलपोषक-, तीव्र-) सोम-, नाप. [इन्-
तन्वादीष्टकानाम् अन्यतमा- (मै. काठ. [तु. सा. तै ४,
४, ८, १])] । बस. (पावा २, २, २४) । पू. प्रकृतिस्वरम् ।
उप. (✓वी >) अनुयस्- द. ।

अभि वरि सपत्न्या^१ पै १, ११, २.

अभि-वर्त- , अभि-वर्तयत्- अभि

✓वृत् द्र.

अभि-वर्ध- , धन- अभि ✓वृष्ट द्र.

अभि-वर्षत्- अभि ✓वृष्ट द्र.

अभि ✓वल्ल, अभिवल्लन्ति शौ
१२, ३, २९; पै १७, ३८, ८.

अभि ✓वश, अभिवष्टि ऋ २, २५,
३; ४, १, ८.

अभि ✓वस् (आच्छादने), > वासि,
अभिवस्ते पै १०, ६, १०;
१६, ३२, ५^१; अभिवस्ताम् तै
४, ६, ४, ५^१.

अभिवासयति तै २, ६, ३, ४^२;

मै ४, १, ९^१; अभिवासयति मै

४, १, ९; काठ ३१, ७^३; क ४७, ७^३;

अभिवासयामसि ऋ २, १०४,

४; कौ १, ५७५; जे १, ५८, १०;

अभिवासय > या ऋ २, ७५, ५;

अभि^१ अवासयत् ऋ १, १६०,

२; अभिवासयेत् मै ४, १, ९^१;

काठ ३१, ७; क ४७, ७.

अभि ✓वह, अभिवहति तै ५,

४, १०, १; काठ २२, १;

अभिवहताम्^१ मै १, १०, १६.

अभि^१ वोळ्हाम् ऋ ८, १३२,
२९, ९३, २४^१.

अभिववक्षे ऋ १, १४६, २.

अभि-वृह(त>)न्ती-न्ती मै २,
१३, १०.

*अभि-वाह-> अभिवाह-

तम् (ः)^१ तै ६, ६, ५, ४.

अभ्यु(भि-ऊ)- ऋ: शौ १५,
१५, ५.

अभि ✓वा, अभिवाते^१ पै २०, ३३,

१^१; अभिवाति मै ४, १, ५;

काठ ३१, ३; ४३, ६^१; क ४७,

३; अभिवातु ऋ ७, ३५,

४; १०, १६९, १^१; तै ७, ४,

१७, १; मै ४, १, २७^१; शौ १९,

१०, ४; पै १३, ८, ४; १९,

५१, ५.

अभि-वातु^१ -तम् मै २, २, १;

काठ ११, ६.

अभि-वान्त- अभि ✓वम् द्र.

अभि-वान्या- अभि ✓वम् द्र.

अभि ✓वास्(शब्दे) > अभि-वासिन्-
वस्त^१.

अभि-वाह- अभि ✓वह द्र.

अभि-वि ✓कशा, अभिव्यकशम्^१ मै

१, १, ५; २, १३; ३, ९, १; ४,
१, ५.

अभि-वि ✓ख्या, अभिविख्येषम्^१

मा १, ११; का १, ३, ७; अभि-

व्यख्यम्^१ काठ १, ४; ३, १; २६,

२; ३१, ३; क १, ४; २, ८;

४०, ५; ४७, ३.

अभि-वि ✓क्ष, अभि^१ विचष्टे ऋ

३, ५५, ९; अभि^१ विचष्टे शौ

२, १०, ४^१; पै २, ३, ३.

अभि ✓विज्ञ, अभिविक्त ऋ १,

१६२, १५; मा २५, ३७; का

२७, १३, ६; तै ४, ६, ९, २; मै

३, १६, १; काठ ४६, ५.

अभि-वेग^१ -गा: ऋ १०, २७, १.

अभि ✓विद् (लाभे), अभि^१ विदन्

पै २, १०, ३; अभि^१ विदत्

शौ २०, १३०, १४^१; पै २०,

२३, २.

अभि-वि ✓पश्, अभिविपश्यति

मै ३, ९, १; ४, १, ५; काठ २६,

२; ३१, ३; क ४०, ५; ४७, ३;

पै २, १०, १२^१; अभिविपश्य

काठ ३२, ३^१; अभि^१ विपश्य

ऋ ३, २३, २.

१) पाठ: ? अभिवृत्य, सपत्न्या इति शोध: द्र.
(तु. ऋ १०, १७४, २ शौ १, २९, २) ।

२) सपा. शौ २, १, ५ विचष्टे इति पाठे ।

३) पाठे. अनुवस्ताम् द्र. ।

४) सकृत् सपा. काठ ३१, ७ क ४७, ७ अभ्युहति
इति पाठे ।

५) सपा. काठ ३६, १० अभ्युहताम् इति पाठे ।

६) वैतु. वै. सा. अभि: कप्र. इति ।

७) तास: प्र. तत्-स्वरश्च । शेषम् अति-दाह-
दि. द्र. । ८) आत्म.प्रपु १ द्र. ।

९) पाठे. पवताम् मा ३६, १० द्र. ।

१०) सपा. अभिवाति <> अभिवातु इति पाठे ।

११) गस. प्रवृद्धादित्वात् स्वर: । वा. क्विप्. द्र. ।

पृ११-५४

१) सपा. अभिव्यकशम् (माश्रौ १, २, १, ४०; २, २,
४, ४० वाश्रौ १, २, ४, ४० च) <> अभिविख्येषम्
<> अभिव्यख्यम् (आपश्रौ १, १८, ३; ११, १८, २ प्रमं.
च) इति पाठे । एतत् सर्वं ✓कशा <> ✓क्षा <>
✓ख्या इत्येतेषां प्रादेशिकविकारतया द्र. (तु. पाठे.) ।
अभिव्यकश्यम्, अभिव्यक्ष्यम्, अभिव्यक्षम् इति
मूको., अभिव्यख्यम् इति पाठ. (तु. संटि.) ।

२) तु. PW.; वैतु. WI. ग. अभाव इति ।

३) गस. चञ्जन्ते धायादि-स्वर: (पा ६, २, १४४) ।

४) °दन् इति पाठ: ? यनि. शोध: (तु. BW. अपि^१
विदत् इति) । सपा. खि ५, १५, ९ अति^१ बद्ध इति
पाठे ।

५) पाठे. अनुवीक्षस्व मा १३, ३० द्र. ।

? अभि-वि-पश्य(त>)-ती-ती^१ पै १, १६, ४.
अभि-वि✓भा, अभि...विभाति^२ क ७, ५, २.
अभि-वि✓या, अभि...वियाति क १, ४८, ७.
? अभि-षोक^३ -क? पै ४, २४, १.
अभि-वि✓(स्था>)ष्ठा, >तिष्ठ, अभि...तिष्ठते क ५, ८, ७;
अभि...तिष्ठते क ३०, १; क ४६, ४.
अभि...वितस्थे क ६, २१, ७.
अभि-वि-ष्ठित- -तः पै ६, २२, ११.
अभि-वि✓सृज्, अभि...सृजन्त क २६, २; क ४०, ५.
अभि-वि-सृज्येते क २८, २; क ४४, २.
अभि-वि-सृजमान- -नः क २६, २; क ४०, ५.
अभि-वि-सृज्य^४ क २५, २; क ३८, ५.
अभि✓वी>अभि-वी(त>)ता- -ता क ७, २७, ४.

? अभि-वीर^५ -रः क १०, १०३, ५; मा १७, ३७; का १८, ४, ५; तै ४, ६, ४, २; मै २, १०, ४; काठ १८, ५; क २८, ५; कौ २, १२०३; शौ १९, १३, ५; पै ७, ४५; -रेण पै १२, ५५, ५.
अभि✓वृ(बधा.), अभि-वृत्^६ पै १, २३, ४.
अभि(वि>)भी-वृत्, ता^७ -तः क ८, ३९, ५; १००, ९; १०, १७६, ३; तै ३, ५, ११, १; मै ४, १०, ४; काठ १५, १२; -तम् क १, ३५, ४; ३, ४४, ५; मै ४, १४, ६; -ता क १, १६४, २९; १०, ७३, २; शौ ९, १५, ७; १०, १०, १६५; पै १६, ६८, ७; १०८, ७५; -ते क ६, ७०, ४.
अभि✓वृज्, अभि-वृज्जगित पै १३, १४, १५.
अभि(वि>)भी-वृत्^८ -गात् शौ ११, २, ४; पै १६, १०४, ४; -गौ शौ ३, ५, २; ६, ५४, २; पै ३, १३, २; १९, ८, ५.

अभि✓वृत् (बधा.)^९, > वर्ति, अभि-वृत्तं खि ४, ५, ४; अभि-वृत्तं क ५, ३१, ५; तै १, ६, १२, ६; मै ४, १२, २; काठ ८, १६.
अभि-वृत्तं^{१०} क १०, १७४, १; पै १, ११, १.
अभि-वृत्तं^{११} पै १९, ४१, १४; अभि...वृत्तं^{१२} क १०, १७४, १; पै १, ११, १; अभि...वृत्तं^{१३} क २, ३४, ९; अभि...वृत्तं^{१४} मै ४, १४, ११; शौ १२, १, ५; पै १७, १, ४.
अभि...अवीवृत्तं, अभि (अवीवृत्तं), अभि(अवीवृत्तं) क १०, १७४, ३०; पै १, ११, ३०.
अभि, भी-वृत्तं^{१५} -तः क १०, १७४, ३; मा १४, २३; का १५, ७, १; तै ४, ३, ८, १; ५, ३, ३, ३; ५, ११, ६; ७, ४; मै २, ८, ४; काठ १७, ४; २०, १३; ३३, ७; क

१) पाठः? दुर्गा उ गोऽस्मा ओषधीर् याः काश्चा-
ऽभि-वि-पश्यतीः [प्र३] इत्येवं यथापदं सु-शोधः द्र. ।

२) तु. वें. P.W. प्रमृ.; वैतु. सा. अभिः कप्र. विंशः
इत्येतदन्वित इति ।

३) तु. G.W. प्रमृ.; वैतु. स्क. वें. सा. सातुषान्
इत्येतदन्वितः अभिः कप्र. इति ।

४) तालव्यस्य शकारस्य स्थाने मूर्धन्यः प्रमादजः द्र. ।

५) इच इत्येतद् अन्तान् च्युतम् इति सुदर्शम् ।

६) वैतु. G.W. कप्र. इह अभिः इति । लक्षणविषयभूतस्य
प्राधान्येन विवक्षाभावाऽभावाऽन्यतरविवेकाऽधीनस्तन्निर्णयः ।

७) सपा. तै ६, २, ४, ३ उद्वृद्ध इति, मै ३, ८, ३ अभ्या-
वृत्त इति च पामे. ।

८) विप. ([अभिगतवीर-] इन्द्र-) । बस. पूष. प्रकृति-
स्वरञ्च (पावा २, २, २४ पा ६, २, २) ।

९) तु. सस्थ. टि. अभि-वृत्तं । सपा. तै ३, ७, १०, ३
अभि-वृत्तं इति पामे. ।

१०) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वरः । पूष. दीर्घत्वम् उचं.
(पा ६, २, ४९; ३, १२२) ।

११) भाप., नाप. । गस. उप. घञि धायादि-स्वरः
पूष. दीर्घत्वञ्च (पा ६, २, १४४; ३, १२२) ।

१२) उपसृष्टस्य धा. अभिक्रमणविजयादिषु वृत्तिः ।

१३) सपा. शौ १, २९, १ अभि-वृत्तं इति पामे. ।

१४) सपा. शौ १, २९, १ अभि...वर्धयः इति पामे. ।

१५) सपा. शौ १, २९, ३ अभि...अवीवृत्तं, अभि
(अवीवृत्तं) अभि(अवीवृत्तं) इति पामे. ।

१६) विप. ([अभिगतं-साधयितु-] हविस्- प्रमृ., [विज-
यितु-] राजन्-) । गस. उप. घञ् प्र. । धायादि-स्वरः ।

२६, ३; शौ १, २९, ३१; ४^६;
पै १, ११, ३१; -तेंन ऋ १०,
१७४, १; शौ १, २९, १; पै १,
११, १.

¶ अभि-वर्तयत् - -यन्तः तै ७, ५,
७४; काठ ३३, ७.

¶ अभि-वृत्त - -त्तं स ३, ८, ७.

¶ अभि-वृत्ति^१ - -त्यै तै ७, ५,
१, ६.

† अभि-वृत्त्य^२ ऋ १०, १७४, २; शौ
१, २९, २.

अभि ✓ वृष्ट > वधि, अभिवर्धताम्
शौ ६, ७८, १; २; पै १९, १६.
९; १०; अभि...वर्धताम् शौ
६, ७८, २; १९, १६, १०; अभि-
वर्धस्व पै ४, २७, ४; ६;
अभि(वर्धस्व) पै ४, २७, ४;
अभ्यु(भि-अ)वर्धत ऋ २, १७,
४; अभ्यु(भि-अ)वर्धत ऋ २,
४७, १; अभि(अवर्धत) ऋ २,
१७, ४; अभि...अवर्धताम्
ऋ १०, १३२, १; † अभ्यवर्धथाः
शौ १, ५०७; जै १, ५२, ११.
अभिवावृष्टे शौ १, २९, ११^३;
† अभि...वावृष्टे ऋ १०, २९,

७^१; शौ २०, ७६, ७.

अभि...वर्धय शौ १, २९, ११^४.

अभि...अवीवृष्टत्, अभि
(अवीवृष्टत्), अभि(अवीवृष्टत्)
शौ १, २९, ३१^५.

अभि, भी-वर्ध^६ - -धः पै ४, २७,

४; -धम् पै ४, २७, ५; १३, ३,
१३^६.

अभि-वर्धन - १ गण^७.

अभि ✓ वृष्ट, अभिवर्षति तै ३, १,

१, २१; अभिवर्षति शौ ५,

१९, १५; पै ९, १६, २;

¶ अभि...वर्षति काठ ३०, ४;

क ४६, ७; अभिवर्षतु सि २,

१३, ६; मा ३६, १०; का ३६,

१, १०; पै ११, ७, ३; ¶ अभि-

वर्षत् मै ४, २, १०.

अभ्यु(भि-अ)वर्षत् ऋ ७,

१०३, ३; शौ ११, ६, ५; १७^८;

पै १६, २२, ७.

अभि...वृष्टत् पै १९, ५१, १४;

† अभि-वीवृष्टत् पै ८, १८, २^९.

अभि-वर्षत् - -र्षते तै ७, ५, ११,

१; काठ ४५, २.

अभि-वृष्ट, षा^{१०} - -ष्टः ऋ ७, १०३.

४; -ष्टाः शौ ११, ६, ३; पै
१६, २१, ६.

अभि-वेग - अभि ✓ विज् द्र.

अभि ✓ वृष्ट, > विष्ट, ¶ अभि-
विष्टे तै २, ६, ८, ४.

अभि-विद्ध - अन्^{११}.

अभि-व्याधम्^{१२} पै १९, ४१, १६;
४२, १.

अभि-व्याधिन्^{१३} - -धिनः^{१४} शौ १,
१९, १; पै १, २०, १.

¶ अभि-व्यु(वि ✓ अ)न(प्राणने),

अभिव्यनिति काठ २९, ६५, ३७,

१४; क ४५, ७^{१५}; अभिव्यन्यात्

काठ ३७, १४.

अभिव्यानीत् काठ ३७, १४.

¶ अभि-व्या(वि-आ) ✓ दा(दाने),

अभिव्याददात् काठ ३७, १४.

¶ अभि-व्या(वि-आ) ✓ ह, अभिव्या-

हरति तै ६, ४, ३, २.

¶ अभि-व्यु(वि ✓ वृष्ट > ष)च्छत्,

अभिव्यौच्छत् काठ १०, ६; ७.

अभि ✓ व्ये, अभिव्ययस्व ऋ ३, ५३,
१९.

अभि ✓ वृज् > अभि-वृजत्-

-जद्भिः ऋ १, १४४, ५;

तै. विरह्य पूष. दीर्घत्वम् (पा ६, २, १४४; ३,
१२२) ।

१) सपा. अभीवर्तः <> अभीवर्धम् इति पाभे. ।

२) गस. उप. भावे क्तिनि पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, ५०) ।

३) गस. ल्यबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३;
२, १३९) ।

४) अगतितया अभिम् आतिष्ठमानौ PW. WI. च
चिन्त्यौ ।

५) पाभे. अभिवावृष्टे द्र. ।

६) वैतु. PW. GW. अभिम् गतिमवदन्तौ चिन्त्यौ ।

७) पाभे. अभि...वर्तय द्र. ।

८) पाभे. अभि...अवीवृष्टत् द्र. ।

९) = अभीवर्त - ।

१०) पाभे. अभ्युक्कन्दीत् पै १६, २१, ५ द्र. ।

११) अभि वो वृष्ट इति शोधः (तु. सपा. पै १९,
५१, १४) ।

१२) सपा. मा २२, २६ का २४, १२, १ अववृष्टे
इति पाभे. ।

१३) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वरः ।

१४) गस. उप. णमुल्लम्तम् (वैतु. Renou [vāk ५,
७७] व्याध - [नाप.] > धम् इति) ।

१५) गप्र. णिन्यन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

१६) पाभे. परिपन्थिनः ऋ १०, ८५, ३२ प्रमृ. द्र. ।

१७) पाभे. अभि तै ३, ३, ४, ३ द्र. ।

-जन ऋ १, ५८, ५, ९, ६८, ३.
अभि ✓ वलङ्ग, > अभि वलङ्ग >
ग्या ऋ १, १३३, १; २.

अभि-वलङ्ग^१ - -ङ्गैः ऋ १,
१३३, ४.

अभि ✓ शास्त्र, शास्त्र^१, णाभिशास्त्र
तै २, १, १०, २^३; मै २, १,
३^३; ५, २^{१०}; ५^२; ३, ८,
४; णाभिशास्त्र मै २, ५,
२; काठ १०, ६; १२, ५;
१३, ६; णाभिशास्त्र मै २,
१, ३; णाभिशास्त्रैः तै २, १,
१०, २; मै २, १, ३; काठ १०,
६; १२, ५^१; १३, ६.

अभि-शास्त्र^२ - -शासा^३ ऋ १०,
१६४, ३.

णाभि-शास्त्र^३ - -स्तः तै २, ५,
१, ६; पै २, १७, ९६. [°स्त-
अन्^४].

२अभि-शास्त्र^५ - > अभिशस्तेभ्य-
अन्^६.

अभि-शास्त्र^१ - -†स्तये ऋ ५,

३, १२^१; ७, ९४, ३; ८,
१९, २६; कौ २, २६८; जे
३, २२, १५; -स्तिम् ऋ ३,
३०, १; ५, ३, ७; मा ३४,
१८^१; का ३३, १, १२^१; शौ
३, १, १; २, १; पै ३, ५,
१; ६, १; -स्तीः ऋ ८, ८९,
२; मा ३३, ९५^१; काठ
१९, १२^१; क ३३, २^१; -
स्तेः ऋ १, ७१, १०; ९१,
१५, १३, ५; ६, ४२, ४; ७,
१३, २; ८, ६६, १४; १०,
३०, ७; ३९, ६; १०४, ९; मा
२७, ९; का २९, १, ९;
तै १, ५, ११, २^१; २, ३, १४,
२^१; ४, १, ७, ४; मै २, १२,
५; ३, ४, ६; १६, ५^१; ४,
१०, १^१; काठ ४, १६^१; १८,
१६; क २९, ४; कौ २,
७९३^१; शौ ७, ५५, १;
-स्या शौ ६, १२०, २^३; १२,
१०, १२; पै १५, ५, ५^१; १६,

५०, १०^३; -स्याः तै १,
१, ११, २; ३, १, ७, १; मै १,
१, १२; ५, २; ८^१; काठ १,
११; ६, ९; ७, ६; ३७, १५;
१६; क १, ११; ४, ८; ५,
५; पै ६, १२, ८; २०, ६,
४; -स्यै मा २, ५; का २, १,
६. [°स्ति-अन्^७].

णाभिशास्त्र-कृत^८ - -कृते मै
१, ४, १४.

अभिशास्त्र-चातन^९ - -नः ऋ
३, ३, ६.

१अभिशास्त्र-पा^{१०} - -पाः ऋ
२, २३, ५; ९६, १०; मै १,
२, ९; शौ २, १३, ३^१; ४,
३९, ९^१; ५, १८, ६; ८, ७,
१४; १९, २४, ५^१; ६; पै ९,
१७, ८; १५, ६, २^१; ३; १६,
१३, ४; २०, ३८, ५; -पाम् ऋ
६, ५२, ३.

२अभिशास्त्र-पा^{११} - -पाः मा ५,
५; का ५, २, २; तै १, २, १०, २;

^१) गस. घञन्ते थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४)।

^२) उपसृष्टस्य धा. निन्दाद्यर्थे वृत्तिः।

^३) सपा. काठ १३, १^१ पर्यमन्ति इति पाभे.।

^४) गस. उप. भावे क्विप् प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या।

^५) सपा. शौ ६, ४५, २ पै १९, ३६, ५ तैत्रा ३, ७, १२, ४
पराशुसा इति पाभे.।

^६) कर्मणि कृते प्रवृद्धादिस्वान्तोदात्तः (पा ६, २,
१४७)।

^७) सपा. शौ ५, १८, १४ अभिशस्ता इति पाभे.।

^८) उप. भावे क्तः प्र.। स्वरस्य कृते एपू. टि. द्र.।

^९) गस. उप. भावे क्तिनि पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, ५०)।

^{१०}) कर्त्रर्थतया व्याख्याणः सा. चिन्त्यः। तथात्वेऽन्तो-
दात्तत्वप्रसङ्गादिति।

^{११}) °स्याः इति सा. W.। अभिशस्त्या नः > सपा.
तैत्रा २, ६, २ अभिशस्तः एनः इति पाभे.।

^१) तु. सपा. काठ ४१, ५ अभिपमस्त्वा इति पाभे.।

^२) उस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९)। ^३) तु. टि. अमीव-चातन-।

^४) विप. (अग्नि-, वीर-, सोम- प्रभृ.)। उस. विजम्तम्।
शेषम् एपू. टि. द्र.।

^५) अभिशस्त्रिपा ऋ > सपा. आपमं २, २, ७; ८ पाठ
१, ४, १२ प्रभृ. अभिशस्त्रिपावा इति, अग्निपठ १, ५, ९;
२३; २५ भाग १, १३ : ७; ९ अभिशस्त्रिपावसी इति
च पाभे.।

^६) पाभे. अघिराजुः तै १, ३, ७, २ द्र.।

^७) पंस. सास्व. (पा ६, १, २२३)। उप. भावे
क्विप् प्र. इत्येतावानेव नापू. सारूपादस्य विशेषः द्र.। एवं
तावद् भवान् शरगम् इत्यादि-साम्येनाऽस्थौपचारिकी
वृत्तिश्च द्र. नियतलिङ्गता च (वैतु. भा. प्रभृ. यनि. एत-
दीयेषु स्थ. अपि १अभिशास्त्रि-पा- इत्येतदेव वर्तयितु-
कामा लिङ्गव्यत्ययं शरणायमाणाः)।

६, २, २, ४^२॥; मै १, २, ७; काठ २, ८, क २, २.

अभिशास्ति-पावन्^१ - वा ऋ १, ७६, ३; ७, ११, ३; मा ५, ४^२; का ५, १, ४^२; मै ४, १४, ६०.

अभिशास्ति-हन्^१ - हा^१ तै १, ६, ५, २; ४, २, १, १.

अभि-शास्तृ^१ - स्ता^१ शौ ५, १८, १४.

॥ अभि-शास्यमान - नः तै २, २, ५, १; ३, ७, ४; -नम् मै २, १, ३; ३, ७; ५, २; ५; ३, ८, ४.

? अभिशाच् - शाचम् पै १९, २८, १५.

अभि ✓ शास्, अभिशासति ऋ ६, ५४, २.

? अभिशाषः^१ मै ४, ९, १२.

? अभिशाष्यतम्^१ पै ६, ६, ४.

अभि ✓ शुच (वधा.) > शोचि, अभि-शोचति^१ तै ४, ७, १५, ५;

मै ३, १६, ५; शौ ४, २६, ७; पै ४, ३६, ७; अभिशोचतु पै ९, २५, ६; ८; अभि...

शोचतु^१ ऋ ६, ५२, २; पै २, ५, ६; अभिशोच तै १, ३, ११, १.

अभिशुचः^१ काठ १६, ४; १९, ५; क ३०, ३; अभिशोचः

ऋ १०, १६, १^३; काठ १६, ८; अभिशोचीः मा ११, ४५;

१२, १५; का १२, ४, ८; १३, १, १६; मै २, ७, ८; १७^३.

॥ अभि... शोचयति काठ १९, ५; १२; क ३०, ३; ३१, २;

अभि शोचय, या पै १३, १, १६; १९, २६, १२.

अभि शूचन् मा ३५, ८; का ३५, ४, ७; अभिशूचः तै

४, १, ४, ३^१; ९, ३; २, १, ५; ५, १, ५, ६^१; शौ १८, २, ४^१३.

अभि-शोक^१ - कः शौ १, २५, ३^२; पै २०, ३८, २^१.

अभि-शोच^१ - चान् शौ ४, ३७, १०; पै १३, ४, १४.

अभि-शोचन - नम् शौ ४, ९, ५; पै ५, ३४, १-४; ८, ३, ५; -नात् शौ २, ४, २.

॥ अभि-शोचयत् - यन् काठ १०, ३.

अभि शोचयन्ती - न्तीः पै १३, ४, १५.

अभि-शोचयिष्णु^१ - षणुः शौ ६, २०, ३; पै १३, १, २.

अभि ✓ शुष्, अभिशूष्यत^१ खि ४, ७, २, ९.

अभि ✓ इन्थ^१ > अभि-इन्थ^१ - इन्थः ऋ १०, १३८, ५.

अभि ✓ आ, अभिआव्येताम् पै १६, ७१, १.

१) उस. कृत-स्वरः प्रकृत्या । उप. कर्तरि बनिप् प्र. ।

२) पामे. अधिराजः तै १, ३, ७, २ द. ।

३) सपा. तैब्रा २, ८, ४, ६ अभिशस्तिपा वाम् इति पामे. ।

४) उस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

५) सपा. मा १२, ५ का १३, १, ६ मै २, ७, ८; ४, ४, ५ काठ १६, ८ माश ६, ७, २, १३ सपस्नहा इति पामे. ।

६) गस. तुनन्ते अनन्तरगति-स्वरः (पा ६, २, ५०) । अत्र कथम् इन्द्रोऽभिशास्तिपा अपि सन् स्वयम् अभिशस्तिकारकः स्याद् इत्यापातिकं विरोधं परिजिहीषेवः केचिदभियुक्ताः अभि-शास्तिम् इति PW. च, अभि-शास्तम् इति ZA. च, अभि-शास्त्याः इति यद्वा अभिशस्तिपाः इति W. च पाठं यथाक्रमं परिवर्तयितुमनसो भवन्ति, तद् अकल्पमिव भवति । परकृताऽभिशास्तिहरत्वेऽपि परकर्मकाऽऽत्मकर्तृ-काऽभिशास्तिकरत्वेऽस्य विरोधाऽभावात् ।

७) पामे. अभिशस्तुः पै ९, १७, ९ द. ।

८) पाठः? सपा. ऋ ८, १, १२ अनु अभि ✓ श्रिष् > अभि-श्रिष् > श्रिषः इति शोचः (तु. यस्या. ऋ. टि.) ।

१) पाठः? अभिशूष्यत इति शोधः विमृश्यः (तु. खि ४, ७, २, ९) ।

२) पामे. अभिशासति काठ २२, १५ द. ।

३) सपा. शौ २, १२, ६ अभिशुतपाति इति पामे. ।

४) पामे. हिंसीः मै २, ७, ४ द. ।

५) अभिशोचः (आशौ ६, १०, ९ प्रत्य. च) <>

अभि शूचः इति पामे. ।

६) पामे. अभिमंस्थाः मा १३, ४१ द. ।

७) विप. । तु. टि. २ शोक - ।

८) पामे. अतोशोकः पै १, ३२, ३ द. ।

९) गस. कर्तरि अजन्ते थायादि-स्वरः ।

१०) गस. इष्णुजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १६३; २, १३९) ।

११) तु. पै. मूको. । सपा. खि ४, ७, ६ अभिशिष्ठसि इति, शौ ५, ५, ९ पै ६, ४, ९ अभिसिष्यदे इति च पामे. ।

१२) गस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (तु. वें. सा. Gw.; वैतु. PW, MW. च उप. इन्थस् (ः) इति कसुनन्तम् इति) ।

अभि-श्राव- अभि ✓ शु द.

अभि ✓ श्रि, अभि... अश्रव शौ १३,
२, ९; पै १८, २१, ३.अभि-अ(य >) या^१ - याम् पै १७,
१४, ३.

१) अभि-श्री^१ - श्रियः ऋ १०,
६६, ८; -श्रियम् ऋ ८
४४, ७; ७२, १३; मा ३३,
२१; का ३२, २, ४; कौ २,
८३०; -श्रिया ऋ १, १४४.
६; ६, ७०, १; मा ३४, ४५;
का ३३, २, ८; मै ४, ११,
१; काठ १३, १५; कौ १.
३७८; जै १, ३९, ९; पै १७,
१४, २१; -श्रियौ शौ ८, २,
१४५; -श्रीः ऋ १, ९८, १;
७, ९१, ३; १०, १३०, ५;
मा २६, ७; २७, २३; का २८, ७,
१; २९, ३, १; तै १, ५, ११, ३;
मै ४, ११, १; १४, २; काठ ४,
१६.

अभि ✓ श्रिष् > † अभि-श्रिष्^१ -
-श्रिषः ऋ ८, १, १२; कौ १,
२४४; जै १, २६, २; शौ १४, २,
४७; पै १८, ११, ७.

अभि ✓ श्री, अभि श्रीणन्ति ऋ ९,

९३, ३; कौ २, ७७०; अभि...
श्रीणन्ति ऋ ९, ८४, ५; † अभि...
श्रीणन्ति ऋ ९, १, ९; जै ४, ४,
९; † अभि... श्रीणीतन ऋ ९,
११, ६; कौ २, ७९६.

† अभि... अशिश्रयुः ऋ ९,
११, २; ८६, १७; कौ २, २;
५०३; जै ३, १, ४; ३९, २.

२) अभि-श्री^१ - श्रियः ऋ ९, ७९,
५; ८६, २७.

अभि-श्रीणत् - णन् ऋ ९, ९७,
४३^१.

अभि ✓ शु, > श्र, अभि... श्रुण्वन्तु
पै ५, ११, ४.

† अभि-श्राव^१ - वाय ऋ १, १८५,
१०; -वे ऋ १०, १२, १; शौ
१८, १, २९.

अभि-श्रु(त >) ता^१ - ता शौ ६,
१३८, १; पै १, ६८, २.

अभि ✓ श्वस् > अभि-श्वसत् - सन्
ऋ १, १४०, ५.

अभि-श्वसस् (ः)^१ ऋ १०, ९२,
८.

अभि ✓ (स >) पच्, अभि... सचते
ऋ ९, ७४, ७; † अभि... सचन्ते
ऋ १, ७१, ७; ३, ४०, ७; ४, ४४,

२; ७, ७२, १; ९०, ५; शौ २०,
६, ७; १४३, २; अभि...
सचताम् शौ ९, ४, २२;
अभि... सचन्ताम् ऋ १, २२,
११; पै १९, १, ९; † अभि...
सचस्व ऋ ३, ५३, १७; ५,
३१, २; अभि... सच काठ ४०,
३; † अभि... सचध्वम् शौ ६,
४१, ३; ९, ४, २४; १८, ४,
६२; पै १६, २६, ३; १९, १०,
२; अभि... असचन्त ऋ ३,
३१, ४.

अभि... सिपक्ति ऋ ७, ६७, ३.

अभि-पाच्^१ - पाचः ऋ ६, ६३,
९; ७, ३५, ११; १०, ६५,
१४; खि ५, ५, ७; मै ४, १४,
११; शौ १८, ४, ४४५^१; १९,
११, २; पै १३, ८, १२ - पाचम्
ऋ ३, ५१, २.

अभि ✓ प(स >) द् > पीद्, † अभि-
पीदति काठ ३२, ५; † अभि...
सीदति ऋ ९, ७, ५; कौ २, ४८२;
जै ३, ३६, ७; † अभि-पीदेत् काठ
२४, १०; क ३८, ३.

† अभि-पण- -णः तै २, ४, १,
३; काठ १०, १०; -णः काठ

^१) विप. (सदान्ता-) । गस. कर्नरि कृत् ।

^२) विप. ([अभिश्रयणीय-, सेवितव्य-, प्राप्तैःवर्य-]
अग्नि-प्रभृ. [तु. या ७, २२ प्रभृ.]), नाप. (व्यवस्थापयितृ-
आदिष्ट-). गस. विवचन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पावा ३,
२, १७८ पा ६, ३, १३९) ।

^३) नाप. ([अभिःश्लेषण-] संधान-द्रव्य-) । गस. विवचन्ते
कृत्-स्वरः प्रकृत्या (वैतु. भा. [तैआ ४, २०, १] वा. लुकि
मपु १ इति व्याख्यत्, तन्मन्त्रम् । तथा सति अङ्कः स्वरस्य
प्राप्तौ धा. तदनुपपत्तेरिति दिक्) ।

^४) कप्र. इति मन्वानः G.W. पर्यनुयोक्तव्यः ।

^५) नाप. । गस. उप. कर्तारि क्तिप् प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या
(तु. MW.; वैतु. वै. सा. प्रभृ. १) अभि-श्री- इति) ।

^१) एकतरश्रोपपर्मश्रुतेः शत्रन्तस्याऽभ्याहारः । अभ्यर्थस्य
भूयोऽपि श्रपणविशेषणत्वेन योगे श्रुतिस्वरस इत्यभिप्रायः
वैतु. वै. सा. 'अभिगच्छति' इत्याक्षेपपरः) ।

^२) गस. उप. अन् प्र. उस्. (पा ३, ३, २५) । याथादि-
स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^३) कर्मणि कान्ते प्रवृद्धादित्वाद् अन्तोदात्तः (पा ६, २,
४९; १४७) ।

^४) गस. कसुन्नन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७;
२, १३९ [वैतु. G.W. अदन्तं प्राप्ति. इति संकेतयमानश्च
विन्त्यः]) ।

^५) गस. उप. णिवः प्र. उस्. (पा ३, २, ६३) । शेषं नापू.
टि. द. । ^६) अभिश्रावः इति मुपा. प्रमादजः द्र. ।

१०, १०.

अभि✓(स>)षन् > अभि-षात-
-ताः ऋ ५, ४१, १४.

अभि-षवणी-अभि✓(षु, अनिषवे) द.

अभि✓(स>)षह, षाह, षिम्^१
...ससाहे^० ऋ ८, ९६, १५;
शौ २०, १३७, ९; षिम्^१...
सासहत्^० ऋ ५, २३, १; तै १,
३, १४, ७.अभि...सासही^०ऋ ६, ४५,
१८; षिम्^१सासही ऋ १०,
१५९, १; पै २, ४१, १.अभि-षाह^१ - -०षाह् मै ४, १२,
३; -षाहे मै ३, १२, ११.अभि-षाह^१ - -षाह^१ ऋ ९,
२०, १; कौ २, ३१८; जै ३,
२६, ४.अभि-षेहान्^१ - -नः ऋ ८, ३७, २.अभि(मि>)भी-षह^१ - -षहा तै
२, ३, २, ६^१; ६, १, १०, ३, ४;
५, ११, ३^१.अभि(मि>)भी-षाह^१ - -षाह् ऋ
७, ४, ८; काठ ३९, ११; शौ
१२, १, ५४; १३, १, २८;
पै १७, ६, २; १८, १७, ८; १९,
५२, १०; -षाहे मै २, १३, १७;
३, १२, १४.अभी-षाह^१ - -षाहः काठ ३९,
११^१.

अभि-षाच् - अभि✓षच् द.

?अभि✓(सि>)षि, अभि...
षिनन्ति^१ पै २, ५७, ३.अभि✓(सि>) षिच्, ङ्च्, अभि-
षिञ्चते मै २, ४, १; ४,
३, १^१; ४, ४, ९^१; अभि-
षिञ्चति मै ३, १०, १; ४, ३,१०; ४, ३; अभिषिञ्चति तै
५, ६, ३, २^१; ३^१; मै ४, ४,
२^१; ५; काठ ३७, १; अभि-
षिञ्चन्ति मै ४, ३, ९; ४, २;
अभिषिञ्चन्ति तै ५, ६, २, २;
मै ४, ३, ९; १०^१; काठ २५, ७;
क ३९, ५; अभिषिञ्चे पै १९,
१४, ८; अभिषिञ्चामि शौ ६,
१२२, ५; १०, ९, २७; ११,
१, २७; अभिषिञ्चामि मा ९,
३०; १०, १७; १८, ३७; २०,
३^१; का १०, ५, ८^१; ११, ६,
१; २०, १, ७; २१, ७, २^१;
तै १७, १०, ३^१; ८, १४, १;
५, ६, ३, ३^१; मै १, ११, ४^१;
२, ६, ११; ३, ४, ३^१; ११, ८^१;
४, ४, ५; काठ १४, २^१; ८;
१५, ७; ३६, १५^१; ३७, ९;१) तु. सा.; वैतु. GW. विंशः इत्येतदन्वतः
आभः कप्र. इति; PW. MW. च अभ्याचरन्ती-
>न्तीः इति न्यायेतरद्वैस्वर्य-दूषितं योगं प्रयोजकौ
चिन्त्यौ ।२) पपा. ससाहे इति धा. उपधायां वृद्ध्यभावः
प्रादर्शित (तु. ✓सह इत्यस्य समानकार्याणि रूपान्तरा-
ण्यपि यत्र सर्वत्र पपा. समानी विधा भवति) । वस्तुतस्तु
✓सह इत्येतत्-सजातः ✓साह अपि मूलतः द. (तु.
टि. यस्था.) ।३) ण्यन्ताल् लुङि चङि उपोत्तमस्वरः (पा ६, १,
२१८) ।४) गस. उप. णिवः प्र. (पा ३, २, ६३) । कृत-स्वरः प्रकृत्या ।
यच्च सहेः (पा ८, ३, ५६) इत्यत्रोक्तं भवति तदल्पमेव
(तु. घृतनाषाहम् ऋ [६, ७२, ५] एउ. रूपं च) ।५) गस. लिटः क्वसुः प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा
७, १, ३६; ६, २, १३९) ।६) तु. PW. प्रष्टुः; वैतु. वें. सा. यनि. स्वारसिकं
योगमनीक्षमाणा इवाऽऽक्षेपमुखेन अभि (भवति) इति
भ. षु. कौ ।

७) गस. कान्तन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,

१६३; २, १३९) ।

८) भाप. (बलात्कार-) । गस. उप. भावे त्रिषप् प्र.
पू. दीर्घत्वं कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, ३, ११६;
२, १३९) ।

९) पामे. अनुपहूयमानः मै २, २, १३ द. ।

१०) विप., नाप. [इष्टका- (तु. अभि-वयस्- [काठ ३९
१११])] । गस. उप. पाप्र. णिवः प्र. (पा ३, २, ६३) ।
वस्तुतस्तु ✓साह इत्यस्याऽभ्युपगमे [तु. यस्था.
टि.] प्र. णित्वं नैवाऽपेक्ष्येति दिक्) कृत-स्वरः
प्रकृत्या पू. च दीर्घत्वम् उलं. (पा ६, ३, ११६) ।
पपा. पू. दीर्घत्वमन्यायमिति कृत्वाऽवप्रहाऽभावा-
देव तदभ्युपगतस्य उप. दीर्घाऽभावतो निर्देशस्थेहा-
ऽभावः द. ।११) सस्व. नापू. टि. द. । उप. कृते तु. टि. अभिमाति-
षाहन्, घृतना-साहन् ।१२) सपा. आपश्री १७, ६, १ हिश्री १७, २, १४ अभिषदी
इति, लाश्री ४, १, ५ अभिषादी इति च पामे. ।१३) पाठः ? यनि. अभिप्रेतं भवत्युत ✓खिन्द>
खिन्दति>*खिन्नन्ति>खिन्नन्ति इति वेति विमर्श-
सहं भवति । उभयथाऽपि नतिरप्रमाणं द. ।

३८, ४^१; ४०, ९^१; शौ ३, २२,
६; ४, ८, ५; ६, १३६, ३; प
१, ६७, ३; ४, २, ६; १०, ७;
८, १०, १-५; १६, ११, ७;
१३८, ८; पै १९, २४, १५;
अभिषिञ्चतु खि ७, ७, ५;
काठ ४०, ९; पै २०,
३८, ५; अभिषिञ्चताम् पै २,
७९, २^१; ६, ७, २; अभि-
षिञ्चतु मै ३, ११, ८^१; अभि-
षिञ्च शौ ४, १५, १६; पै ५,
७, १४; अभि...सिञ्च शौ १९,
३१, १२; पै १०, ५, १२;
अभिषिञ्चतु शौ ६, ५७, २;
पै १९, १०, ४; अभिषिञ्चतु
मा १०, १; का ११, २, १; तै
१, ८, ११, १; मै २, ६, ८;
काठ १५, ६; ३७, ४; पै १४, १,
६; १४; अभिषिञ्चेत् शौ ८,
१५, १; अभिषिञ्चेत् मै ३, ४,
३^१; शौ १६, १, ९; पै १६,
१३५, ९; अभिषिञ्च्युः मै
४, ४, २.
अभि...असिचन् शौ ४ ८, ६;
अभि...असिचम् काठ ३६,
१५; ३७, ९.
अभिषिञ्च्यते मै ४, ३, २; काठ
१२, ७; १०; १४, १०^१; ३७,

१; २^१; ३; ४^१; ५^१; ६^१; ७^१;
८^१; अभिषिञ्च्यन्त शौ १४, १,
३६; पै ४, १०, ७; १४, १, १;
१८, ४, ४; अभिषिञ्चि मै ४,
४, ९.
अभि-षिक्त- -क्तः शौ ५, ४,
९, २; शौ ४, ३, ७^१; १०;
शौ काठ ३७, ५^१; शौ १९, ३१,
१२; पै १०, ५, १२; १९,
२६, १४; -क्त पै ५ २९, ३.
[क्त- धारा^१, राजसूय^२].
अभि-षिञ्चमान- -नस्य मै ४, ३,
९, ४, ४, ५.
अभि-षिञ्चन् -ञ्चन् न १,
१२१, ६.
अभि-षिञ्चान् -नम् मै २, ४,
१; ४, ३, ५.
अभि-षेकु^१ - -क्तः तै ५, ४, ९, १;
मै ३, ४, १; काठ २१, १२.
अभि-षेकु^१ - -क्तारम् मा ३०,
१२; का ३४ २, ४.
अभि-षेचन् > अभि-षेचनीय^२ -
-नस्य मै ४, ४, १०^१; काठ
१५, १०.
अभि ✓ (पु >) पु(अभिवर्षे), अभि-
षुणाति तै ३, २, २, १; मै ४,
७, ७; अभिषुगोति तै ३, १,
८, २; ६, ४, ५, १; मै ३, ७, ८;

४, ५, ५^१; ६; काठ २६, १०;
क ४१, ८; अभिषुग्वन्ति तै
६, ४, ४, ४; ६, ७, १; ९, २;
मै ४, ५, ६; ७, २; ७; ८, ३;
अभिषुग्वन्ति शौ ६, १, ६, ४;
शौ काठ २३, १०; २६, १; २९,
२; ३०, ७; ३४, ३^१; शौ ३७,
१; ४०, ४; ४५, १; पै ५, ३६,
६^१; १६, १५१, १; अभि-
षुग्वन् काठ २६, १०; क ४१,
८; अभिषुग्वान् तै ३, २, १, १;
काठ २६, १०; क ४१, ८;
अभिषुग्वन्तुः काठ ३४, ३.
अभिषुग्वन्तुः मै ४, ७, २.
अभि-षुव(ण >) णी- णीः शौ
९, ६, १६; पै १६, ११२, ३.
अभि-षुवन्त- -वन्तः काठ २७,
४; क ४२, ४.
अभि-षुव- -तः तै ४, ४, ९, १;
काठ ३४, १५; -शौताव काठ
२७, २; क ४२, २. [त- अन्,
सकुन्].
अभि-षुव तै ६, २, ११, ४.
अभि-षुव- -नः मै ४, ५, ६;
काठ ३४, ३^१; -नम् तै ६,
४, ५, ३.
अभि-षुयमान- -नस्य तै ३,
१ ८, २.

- १) सपा. शौ १४, १, ५५ संशोभयामसि इति पाठे. ।
२) सपा. ऋ ५, ८३, ८ निषिञ्च इति पाठे. ।
३) सपा. परस्परं पाठे. (वेद. शपा. अभि...असृजन्
इति पाठे. [तु. सपा. पै ४, २, ७; ८, १०, १० टि.]) ।
४) =सपा. ताव १८, ६, ११ मै १, ११, ९ सूयते
इति पाठे. ।
५) सपा. मै ४ ३, ९ सूयते, सूयते इति पाठे. ।
६) सपा. तैत्रा २, ७, ४, १ अभिषुतः इति पाठे. ।
७) तु PW. MW.; वेद. स्क. वे. सा. अभिः कप्र.
इति, GW. अभि...आद्य इति योगं भुवाणश्च ।

- ८) गस. कानजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, ११९;
२, ११९) ।
९) गस. घञन्ते थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।
१०) नाप. । गस. वृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या । सपा.
तैत्रा ३, ४, १, ८ पात्रनिर्णयम् इति पाठे. ।
११) तु. टि. अभि ✓ च् > अभिचरणीय- ।
१२) मुपा. नकारोऽलक्षणः ।
१३) सपा. ऐत्रा ३, ३२ अभ्यसुषुः इति पाठे. ।
१४) सपा. अप्राय ३, २ अभिहितः इति पाठे. । शिष्टं
मा ८, ५७ सूयमानः टि. द्र. ।

॥ अभि-षोतोस् (ः) काठ २७, १;
३०, ७; क ४२, १.

अभि ✓ (सू >) पू (प्रेरणे), ॥ अभि-
षुवति मै २, ५, ६; काठ १३, २.

अभि-षेक- अभि ✓ षिच् द्र.

अभि ✓ (सेना >) षेणि^१ > अभि-
षेण^२ - णान् ऋ ६, ४४, १७.

अ(भि >) भी-षेण^३ - णम् पै ४,
२७, ५.

अभि-षेहान् - अभि ✓ षह् द्र.

अभि ✓ (सो >) षो > ष, अभि-
ष्यामि शौ ४, १६, ९.

अभि ✓ (स्त >) षन्, > स्तनि,
तंस्तन्, अभिष्टन्^४ शौ ६, १२६,
२३०.

॥ अभ्यस्तनयन्^५ तै १, ६, ११, ४.

अभितंस्तनीति^६ पै १९, २४, १;

अभितंस्तनीहि शौ ५, २०, १.

अभि-ष्टन्^७ - ने ऋ १, ८०, १४.

१ अभि-ष्टि^१ - ष्यः ऋ १, ५२, ४;
११९, ८; ४, ३१, १०; १०, २२,
१२; - ष्ये ऋ १, १२९, १; २,
३४, १४; ५, १७, ५; ३८, ३;
८, ८, १७; १२, ४; २७, १३;
५०, १; ६७, १; १०; ६८, ५;
१०१, १; ९, ८४, २; १०, ९,
४; ४९, ४; ९३, ११; लि ३,
२, १; ४, २, १३; ५, ६, २;
मा ४, ११; ३३, ८७; ९१;
३६, १२; का ४, ५, २;
३६, १, १३; तै १, २, ३, १;
२, १, ११, ५; मै १, २, ३; ४,
१२, ११; काठ २, ४; १३, १६;
३८, १३; क १, १६; कौ १,
३३; २, ११०; १; जै १, ३,
१३; ३, ५६, १७; ४, २८,
१०; शौ १, ६, १; ६, ३, २;
२०, ५१, ३; पै १९, १, १५;

- षिभिः ऋ १, ४७, ५; १२९,
९; ४, ४६, २; ५, ३८, ५;
८, ३, २; १९, २०; ५३, ५;
लि २, १३, ५; ३, ५, ५, ५,
४, २; मा १५, ४०; का १६,
५, २२; कौ १, २८२; २,
७७२; ४, २६; जै १, २९, १०;
२, ७, १; - षो ऋ १, १५८,
१; ४, १६, ४; ९; ५, ४१, ९;
६, ३३, ५; ६७, ११; ७, १९,
८; ९; १०, ६, १; ६१, २२;
मै ४, १४, १५; शौ २०, ३७,
८; ९; ७७, ४. [° षि- षु].

† अभिष्टि-कृत्^८ - कृत् ऋ ४, ११,
४; २०, १; ९, ४८, ५; मा २०,
४८; का २२, ५, २; कौ २,
१८९; जै ३, १७, ११.

अभिष्टि-पा^९ - ? पा (ः) ऋ २,
२०, २.

१) गिजन्तो नाधा. (पा ३, १, २५) ।

२) विप. वा नाप. वा । गस. कर्तरि अच् प्र. थायादि-
स्वरश्च । यत्तु स्क. वै. सा. बस. इति कृत्वा व्याचक्षिरे, तन्न ।
तथात्वेऽन्तोदात्ताऽनुपपत्तेः, अमेः उप. प्रति गतित्वा-
ऽभावाद् नतिजणत्वाऽप्रसक्तेश्चेति दिक् ।

३) पूष. दीर्घत्वम् (तु पा ६, ३, ११६) इति नापू.
विशेषः ।

४) षत्वम् उसं. (पा ८, ३, ६५) यत्तु सा. पा ८, ३, ८६
इत्यनेन षत्वमाह, तच्चिन्त्यम् । तस्य सति सामान्यपरे
विशेषपरकत्वादिति ।

५) सपा. ऋ ६, ४७, ३० निःष्टनिहि इति पाभे. ।

६) अङ्गव्यवयेऽपि षत्वाभावमुपलक्ष्य प्राक्- (पा
८, ३, ६३) इत्युक्तदिशा सिताद् उत्तरवर्तिताऽस्य
धा. उसं. ।

७) प्रागुक्तदिशा सितोत्तरवर्तित्वेऽस्य धा. स्थाविष्ठ
(पा ८, ३, ६४) इत्येतद्-विषयत्वाभावः सुगमः ।
अत्र मूको. °नयति इति पाठः । एवं तु. °नीहि
(शौ ५, २०, १) इति । अभ्यासे नलोपाऽभावो विमृश्यः ।

८) गस. उप. भावे अप् प्र. उसं. (पा ३, ३, ५६) ।

पृष्ठ १-५५

थायादि-स्वरः ।

१) प्रास. उप. ✓स्था + भावे क्ति प्र. पूष. प्रकृति-
स्वरम् (पा ३, ३, १२; ६, २, २) । नैप्र. ठकारस्य
ठकाराऽऽपत्तिः । पपा. अवप्रहाभावोऽन्याय्यवर्णपरि-
णामस्य वाऽस्पष्टाऽवयवविभागस्य वा सूचकः द्र. ।
भूयस्यो ह्यत्र कल्पना भवन्ति । तथाहि । उप.
वितनि < ✓यज् इति वा (तु. सा. ऋ १, १२९, ९;
भा. तै १, २, ३, १) ✓इष् (इच्छायाम् गतौ वा)
इति वा (तु. सा. ऋ १, ५२, ४; ४७, ५), ✓अस्(भुवि)
इति वा (तु. PW. GW. प्रच. WW. १, १६१, Lū.
१ उप-स्तित्, पुरि-ष्टि, स्ति-ज्) ।

२) सपा. °ष्ट्ये < > °ष्टिभिः इति पाभे. ।

३) विप. (इन्द्र-, वाजिन्-) । उस. उप. क्विबन्ते कृत-
स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

४) षस. तस. सास्व. (तु. वै.) उस. इति कृत्वा वा
कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, २२३; २, १३९) । पूष.
क्वि. इति कृत्वा न. द्वि१ इति वर्तयित्वा योज-
नीयम् । उप. ✓पा(रक्षणे) + विच् प्र. इति च ।
एरिष. संपा. प्रथमपादाभ्ये स्वायत्तो > °स्वायत्तो इति च

अभिष्टि-शवस^१- -वसे ऋ ३,
५९, ८.
२अभिष्टि^२- -ष्टिः ऋ १, ९, १; ३,
३४, ४; १०, १००, १२;
१०४, १०; खि ४, ६, ४^०; मा
२०, ३८; ३३, २५†; का २२,
४, ३; ३२, २, ८†; मै ३, ११,
१; ४, १२, ३; काठ ३८, ६;
†कौ १, १८०; †जै १, १९, ६;
†शौ २०, ११, ४; ७१, ७;
-ष्टीः तै २, ४, १४, २.
अभिष्टि-यु(स्न>)झा^३- -झाः ऋ
४, ५१, ७.
अभिष्टि-मूत्^४- -मूत् ऋ १, ११६,
११.
अभि✓(स्तु>)ष्टु, ॥ अभिष्टुवन्ति
मै ४, ६, २; अभिष्टुहि ऋ १,
५४, २; मै ४, ९, २; अभिष्टवाम
ऋ ८, १००, ३.
अभि-ष्टुत, ता- -ताः ऋ ९, ३,
६; २७, १; ६७, १९; २०; †कौ

२, ६०७; ६३६; जि ३, ४९, ९;
५१, २; शौ २, २, १; पै १६,
७६, १; -तम् पै १०, ३, २१†;
-ताः शौ ८, ७, ११; पै १६,
१३, १; -ते ऋ ७, ३९, ७.
अभिष्टताम्^५ पै ६, ७, १.
अभि✓(स्था>)ष्ठा, >तिष्ठ,
॥ अभितिष्ठति तै ५, ४, ३, ५^६;
॥ अभितिष्ठति^६ तै ६, ६, ३, २;
मै ३, १, ४^७; अभितिष्ठति पै
१९, ३७, १३; अभितिष्ठसि
खि ४, ७, १, ६^८; पै १८, ३१,
८^९; अभितिष्ठामि मा ६, १६;
का ६, ३, ६; शौ ६, ४२, ३;
पै १९, ८, १२; अभि...तिष्ठन्
ऋ १०, १२३, ३^१; अभितिष्ठः
पै ७, १८, ८; अभितिष्ठतु पै १६,
७३, ४; अभि...तिष्ठतु पै १,
९४, ३; अभितिष्ठ >ष्ठा ऋ १,
४२, ४; ५, २८, ३; १०, ६९,
१२; मा ११, २०; ३३, १२†;

का १२, २, ९; ३२, १, १२†;
तै ४, १, २, ३; मै २, ७, २;
३, १, ४^२; ४, ११, १†;
१२, ३; काठ २, १५†; १६,
२; शौ ५, ८, ९; ७, ७७,
१०†; १९, ४६, ५; पै ३,
३, ३। २१, ६; ४, २३, ४;
२०, ८, ७†; †अभि...तिष्ठ
ऋ ६, २१, ७; १०, १७४,
२; शौ १, २१, २; पै १, ११, ३;
अभि (तिष्ठ)^३ ऋ १०, १७४, ३;
शौ १, २९, २; पै १, ११, २;
अभितिष्ठेम ऋ १, ११०, ७; ८,
२१, १२.
अभि...तस्थौ ऋ ४, ५०,
७; †अभि...तस्थौ ऋ ६,
२०, १; ७, ८, ४; मा १२,
३४; का १३, ३, ५; तै २, ५,
१२, ४; ४, २, ३, २; मै २,
७, १०; काठ १६, १०; क
२५, १; अभितस्थ पै ९, २२,

द्वितीयपादान्ते जनान् > *जनान् (ष३) इति च द्वि>
ष. इति प्रकृतिप्रत्यापत्त्यात्मकः शोधः द्र. । अभि-
ष्टिपा असि इत्यत्र विसंधिश्च (तु. समाननिष्पत्तिकस्य
स्ति-पाः [ऋ १०, ६९, ४] इत्यस्य च पा- इत्ये-
तदुत्तरपदानामन्येषामपि प्राति. तत्र तत्र वा.; वैतु.
पपा. अविसर्जनीयान्तं चिन्त्यं रूपम् (तु. टि. ?अनेहा),
सा. पूप. शान्तर्याय इति समग्रश्रौतप्रसिद्धिविरुद्धमशुद्धं
भाषमाणः पंस. इति कृत्वा व्याचक्षाणः, GW.
LB. च अभिष्टिपासि>अभिष्टि(<अभिष्टी<
अभिष्टया) । पासि इति पदविभाग इति (न त्वेवं
पाद ऊनाक्षरताया अपहृतिरिव स्यादिति चिन्त्यम् । तु.
L ४४४ एतत् कल्पप्रवणत्वेऽन्यनध्यवसितः) । GG.
१अभिष्टि- इति पूप. इति कृत्वा तृस. इतीव
विवृणोति ।

*) विप. (मित्र-) । व्यधिकरणे बस. पूप. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, १) ।

*) गस. उप. ✓स्था + कर्तरि वा भावे वा किः प्र.

(पा ३, ३, ९२ कृत-स्वरः प्रकृत्या (तु. रउप-स्तु-) ।
नैप्र. ठस्य टः इति ।

०) सपा. आपमं २, ८, ८ आग्निगृ १, ३, ४ : १४
अभिष्टीः इति पाभे. ।

१) विप. (उप-पु-) । समानाधिकरणः बस. । शेषे द्विपू.
टि. द्र. ।

२) विप. (वस्थ-) । मतुबुदात्तः (पा ६, १, १७६) ।

३) अभीष्टं वृत्तम् इति द्विपदोऽध्यक्षरः शोधः ।

४) पाठः? तु. टि. सस्थ. ✓स्था > अतिष्ठताम् ।

५) सपा. मै ३, ३, ४ ? आक्रामति इति (तु. सपा. काठ
२१, ६ आक्रामति इति पाभे.) ।

६) सपा. काठ २९, ३ अवहन्ति इति पाभे. ।

७) पाभे. अभिशुष्यत द्र. ।

८) पाभे. अनुतिष्ठसे शौ १७, १, १६ द्र. ।

९) पूर्वस्या ऋचः युनिम् इत्यस्याऽध्याहारः द्र. सुनीळाः
इति साक्षाच्छ्रुतेश्च (तु. वें.; वैतु. सा. PW. MW. अभि-
वाकशानाः इत्यन्याद्यद्वैस्वर्यप्रसक्तयोगाः) ।

१५; अभ्य(भि-अ)स्थात् तै ४, २, ८, १; काठ ३२, १; †अभि...अस्थात् ऋ १, १४९, ४ ^० ; १०, ३, ३; कौ २, ८९८; ११२५; जै ४, १३, ११; अभ्य(भि-अ)ष्टाम् शौ १०, ५, ३६; १६, ९, १; पै १६, १३२, १; १८, २९, १; अभ्य(भि-अ) स्थात् मै १, ५, ३; ६, २.	¶अभि-सं✓युज्, अभिसंयुज्क्ते मै २, ३, २; ७; अभिसंयुज्क्ते मै २, ३, ७. अभि-सं✓विश्, अभिसंविशन्ति शौ १५, १७, ९; पै ९, १२, १; अभिसंविशन्तु मा ^६ १३, २५; १४, ६; १५; १६; २७; १५, ५७; का ^६ १४, २, ११; १५, १, ५; ४, ३ ^२ ; ८, ५; १६, ७, १; मै २, ५, ६; ८, १२ ^{२४} ; १३, २२; ४, ६, ६; काठ १३, २; १७, १० ^{२४} ; ४०, १२; क २६, ९ ^{२४} ; अभिसंविशस्व शौ ९, २, २५ ^१ ; अभिसंविशस्वम् शौ ३, ३, ४; ६, ६४, २ ^१ ; ८, ५, २०; २१; पै २, ७४, ४; १६, २८, ९; १०.	अभि-सं✓स्व, †अभि...सम- स्वरन् क ८, ३, ७ ^६ ; ९, ६७, ९ ^६ ; कौ १, २५६ ^६ ; २, ९२३ ^६ ; जै १, २७, ४ ^६ ; शौ २०, ९९, १; †अभि...समस्वरन् ^१ ; पै ६, ११, ४ ^१ ? अभि-सं✓हन्, अभिसंहत्यः पै २०, ५८, ७ ^२ . अभिसंहत्य पै १६, ९०, ६ ^३ . ¶अभि-सं✓ह, अभिसंहरति काठ २७, ५; क ४२, ५. ¶अभि-सं✓कम्, अभिसंक्रामन्ति, अभिसंक्रामन्ति मै ४, २, ६. ¶अभि-सं✓गम्, >च्छ, अभिसंग- च्छन्ते, अभिसंगच्छन्त मै २, १, ४; ३, ६, ५. अभिसंगच्छ शौ ११, १, १६ ^३ . अभि✓सज्, अभिसजस्व पै २०, १९, १०; अभि...सजस्व पै १८, ३१, ६. ¶अभि-सं✓ज्ञा>जा, अभिसंजानते मै २, २, ६ ^३ ; ३, २, ३ ^३ ; काठ २६, १; क ४०, ४; अभिसंजानत मै २, २, ६ ^३ . †अभि-स, पत्वन् ^० -पत्वा काठ १८, ५; -सत्वा ऋ १०,
अभि-ष्ठित, ता- -तः खि ५, १८, १ ^० ; मा ८, २३ ^० ; का ९, ४, १ ^० ; तै १, ४, ४५, १ ^० ; ६, ६, ३, २ ^० ; काठ ४, १३ ^० ; २९, ३ ^० ; क ३, ११; शौ ५, १४, १०; २०, १३५, ३ ^० ; पै ७, १, ८; -ता पै १९, ५१, ९; -†ताः ऋ १०, १६६, २; पै १३, ३, ११.	¶अभि-सं✓शस्, अभिसंशंसति मै ४, ७, ५. ¶अभि-सं✓श्रि, अभिसंश्रयति काठ १०, ४. अभिसंश्रित- -ताः काठ १०, ४ ^१ . ¶अभि-सं✓श्लिष् >श्लेषि, अभिसंश्लेषयन्ति मै २, ४, ६. अभि-सं✓सृज्, अभिसंसृज पै १७, ३, ६ ^१ .	
¶अभि✓(स्य>)ष्यद्, अभि- सिष्यदे ^० शौ ५, ५, ९; पै ६, ४, ९. ¶अभि-सं✓या, अभिसंयाति काठ २२, ६; क ३४, १; अभिसंयात पै १९, १०, ९.		

^१) एवं किल वें. अर्वाञ्चद्वच । सा. तु. सर्वलोकाभि-
ष्ठितौ हेतुभूतदीप्त्यर्थानुवादकेन शुशुचानः इति पदेन योगं
वदन् लोकविलक्षणमिव किञ्चित्चिकीर्षति । तदलक्षणं
त्विति तेन मर्षणीयम् ।

^२) पाभे. अपक्रान्तः शौ २०, १३५ २ द्र. ।

^३) पाभे. प्रतियुतः द्र. ।

^४) पाभे. अपक्रान्तः खि ५, १८, १ द्र. ।

^५) पाभे. अभिशुष्यत द्र. ।

^६) सपा. शौ ६, ७३, १ उपसंयात इति पाभे. ।

^७) पाभे. अभि तै ४, ४, ११, २ द्र. ।

^८) पाभे. अपसंविशस्व द्र. ।

^९) पाभे. अभिमन्त्रये ऋ १०, १९१, ३ द्र. ।

^१) पाभे. अपि शौ १२, १, २५ द्र. ।

^२) ✓स्व इत्यस्य ✓मै इत्येतत्-पर्यायतयैतत्-प्रकारकेषु
स्थ. अभिः इति कप्र. अपि सुवचः (तु. टि. ऋ १,
५१, १) ।

^३) सपा. शौ ५, ६, ३ अभेः अभावः । सपा. ऋ २, ७३,
४ अत्र...समस्वरन् इति पाभे. ।

^४) सपा. °संहत्य < > °संगत्य इति पाभे. ।

^५) मङ्गयन्तरेणाऽन्यत्र अभिः कप्र. भवति नोपसर्गः (तु.
तै २, २, ११, ६ अभि टि. च पाभे. च) । सपा. यक. तै २, २,
११, ६ संजानते इति, काठ ११, ३ सम्...जानते इति,
समजानत इति च पाभे. ।

^६) विप. (इन्द्र-) । पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

१०३, ५; मा १७, ३७; का
१८, ४, ५; तै ४, ६, ४, २;
मै २, १०, ४; क २८, ५; कौ २,
१२०३; शौ १२, १३, ५; पै ७,
४, ५.

॥अभि-सं/तन्, अभिसंतनोति मै
१, ११, ९; ४, ४, ३; ८, १०;
काठ १४, १०; २७, १०; २८, १;
क ४४, १; अभिसंतन्वन्ति काठ
३०, ५.

अभिसंतत - तः काठ २७, १०^{१०}.

अभिसंततय काठ २३, ५.

अभि-सं/तप्, > तापि, अभि-
संतपाति शौ २, १२, ६१^{१०};
अभि-संतपताम् पै १०,
१२, ८.

अभिसंतपय शौ १२, २८, २.

अभि-सं/घा, ॥अभिसंघत मै
४, ४, ५^{१०}; ॥अभिसंघतः मै
२, ४, २; काठ १२, १२; २४,

७^{१०}; २६, ७^{१०}; क^{१०} ३७ ८; ४१, ५;
†अभि-संघति ऋ १०, ८७,
३; शौ ८, ३, ३^{१०}; पै १६, ६, ३.
अभि-संघात् शौ १०, ५,
४३^१; पै १, ६३, २; १६,
१३२, ९.

॥अभिसंघीयते मै ३, ७, २.

अभि/सप्, अभि-सुपन्ते^{१०} ऋ
७, ३८, ५.

॥अभि-समा(म्-आ)/गम्, गच्छ,
अभिसमागच्छन्ति मै ४, ८,
१०^{१०}; अभिसमागच्छान् मै १,
१०, १७.

अभि-सम-आ/यच्छ (यमने),
अभिसमायच्छन्ति काठ ३०,
५^{१०}.

॥अभि-समा(म्-आ)/वृत्, अभि-
समावर्तते मै ३, ८, ९; अभि-
समावर्तन्ते मै १, ६, ६; २,
२, ६; काठ ३७, १^१; अभि-

समावर्तन्ते मै १, ६, ६^{१०}; २, २, ६^{१०};
काठ ३७, १^१.

अभि-समि(म्/इ), अभिसमेति
मै ३, १०, ७^{१०}; अभिसं-
यन्ति शौ ११, ७, ३; अभि-
संयन्तु मै १, ६, २^{१०}; काठ ७,
१४; क ६, ३; पै १६, १५३, २;
॥अभिसमियात् काठ २४, ५;
क ३७, ६.

अभि/समू(म्/ऊ)इ(प्राप्तौ),
अभिसमूहामि मै २, ६, ३; ४,
३, ४^{१०}; काठ १५, २.

अभि-सम्/ऊ, > अपि, अभि-
सुमरीत^१ ऋ २, ७९, ३.

अभिसमपय पै ४, १६, ८.

अभि-समे(म्-आ/इ) > ॥अभि-
समे(मा-इ)त्यम् शौ १२, ३, ४;
पै १७, ३६, ४.

॥अभि-सं/पद्, > पादि, अभि-
संपद्यन्ते काठ ३३, २^{१०}; ३, ४.

^{१०}) पाभे. अनुसंततः मै ४.६, ५ द्र.।

^{११}) पाभे. अभि-संशोचतु द्र.।

^{१२}) सपा. तैत्रा १, ७, ७, ४ समीची दधाति इति पाभे.।

^{१३}) पाभे. टि. च अभि तै ६, १, ११, ६ द्र.।

^{१४}) अभि > अपि इति मूको. (तु. W.)। यत्वाह
WI. अभिः कप्र. इति, तद्विचिन्त्यम्।

^{१५}) शौ ८, ३, ३ इत्यनेन समर्थ्य च चोद्यं च प्रति
सविषयता द्र.।

^{१६}) तु. वें.; वैतु. सा. लक्षणे कप्र. इति सन्वानः चिन्त्यः।

^{१७}) सपा. अभिसमागच्छन्ति <> अभिसमायच्छन्ति
<> तैत्रा १, २, ३, १ अभि, समायच्छति इति पाभे.।

^{१८}) यक. सपा. तैत्रा २, ७, ९, १ उपावर्तन्ते, उपावर्तन्त
इति पाभे.।

^{१९}) पाभे. अभि तै ६, ४, १, ५ द्र.।

^{२०}) सुपा. अभिः? अभि इति शोधः द्र. (तु. नापू.
स्थ.)।

^{२१}) तु. वें. PW. प्रसू.; वैतु. सा. तृतीयपादीयं तान्
इति पदं तुरीयपादीयवाक्यान्तर्गतं प्रकुर्वणिः अभि इत्यस्य

वा. स्थितिं प्रति प्रमादुकः।

^{२२}) अभि-संविशध्वम् इति योग इति यत् MW.
अभिमानुकः तन्न। स्वरतश्चाऽर्थतश्चोभयथाऽप्यसंगतेः।
यदपि अभिः इति सप्त. अर्थे कप्र. आपः (=द्विः
<२अप्-) इत्येनदन्वित इति उल्लेखकस्तदपि
न। एवंविधे वा अभ्युपसृष्टस्याऽऽख्यातस्य सकर्म-
कत्वाऽभ्यभिचारात् आपः इत्यस्य द्विः सतः कर्म-
तयैव सूपयोगात् सप्त. अर्थे कप्र. प्रयोजकत्वस्याऽप्रस-
ङ्गात्। तथा चासल्लक्षणद्विस्वरत्वात्मकस्य चोद्यस्य
दुष्परिहरत्वाच्च। का तावदत्र गतिरिति। उच्यते।
वा. समवबोध इति। कथमिति। शृणु। नेह आपः
इति प्रश्नः वा द्विः वा भवति। किन्तर्हि। संज्ञ इति।
पुत्रासः, जीवधन्वाः उच्यते इत्युभे च आपः इत्येतत्-
समानाधिकरणे विप. भवतः (तु. शौ १२, ३, २५ उ
। पुत्रत्वस्य चेह प्रियत्वोपलक्षकमात्रत्वात् पुंस्त्वमतन्त्रं द्र.)।
एस्थि. 'आपो जीवमभिसमेत्य संविशन्तु' इति वा. तात्पर्यं
भवतीति दिक्।

^{२३}) पाभे. अभि तै ७, ४, १०, २ द्र.।

अभिसंपादयन्त काठ २७, ९^०;
अभिसंपादयति मे ४, ५, ३^१;
काठ २५, ४; क ३९, १.
अभिसं-पन्न- -न्नः काठ ३३, २;
३.
अभि-सं ✓ पश्च, अभिसंपश्य पै १,
९७, ४.
¶ अभि-सं ✓ वन्ध, अभिसुमवधनीत
मे ४, ७, ८^१.
अभि-सं ✓ भू, अभिसंभवतः मै ३,
७, ८^१; अभिसंभव पै १६, ७२,
१; ¶ अभिसुमभवताम् मे २,
४, ३; ¶ अभिसंभवेताम् मै ३,
७, ८^०.
अभिसंबभूव शौ ३, २८, ५;
६; अभिसंबभूवुः काठ ५, ६;
३९, २.
अभिसं-भूय शौ ५, २८, ८; पै २,
५९, ६.
¶ अभि-सं ✓ मिल, अभिसुममिलत्
मै १, ५, १२.
¶ अभि-सं सु(ख >) खा^० - खाः
काठ २५, १०; २६, ६; क
४०, ३.
¶ अभि-सं सु(ख >) खी^० - खीः क
४१, ४.

¶ अभि-सं ✓ मृश, अभिसुममृशन्^१
मै २, १, ११.
अभि ✓ साध् > साधि, अभिसा-
धय > या पै ५, १०, १०.
अभि ✓ सु > अभि-सर्तु - तारिम्^०
मा ३०, १४; का ३४, ३, १.
अभि ✓ सृज, ¶ अभ्यसृजत् काठ
१३, २; ¶ अभ्यसृजन्त काठ
३५, २०; अभि...असृजम्
पै ४, २, ७^१; ८, १०, १०^१.
¶ अभ्यसृज्यन्त मै १, १०, ५;
क ४८, १८.
अभि-सृज्य मै ४, २, ७.
¶ अभि-सृज्यमा(न >) ना-
नाः मै ४, ६, ८.
¶ अभि-सृष्ट - ष्टः क्र ३, ३५, १;
१०, ९१, ५; कौ २, ३३२; जै
३, २८, ४.
अभि ✓ सृष्ट, ¶ अभिसर्पति काठ २८,
८; क ४४, ८; ¶ अभिसर्पन्ति
मै १, ४, ५^१; ८, २; अभिसर्पतु
पै २०, ४३, ४; अभिसर्प शौ ३,
२५, ४.
¶ अभि-सृष्ट्य - ष्यस्^१ मै ४, ६, २.
अभि ✓ स्कन्द, अभिचस्कन्द शौ
७, १२०, २^१.

अभि-स्कन्दम्^१ शौ ५, १४, ११^१.
अभि ✓ स्फूर्ज, अभिस्फूर्जति शौ
१२, ७, ९^१.
¶ अभि ✓ स्तु, अभिस्तवत् क्र १०,
९, ४; मा ३६, १२; का ३६, १,
१२; काठ १३, १६; ३८, १३;
कौ १, ३३; जै १, ३, १३; ४,
२८, १०; शौ १, ६, १.
¶ अभि ✓ स्तु, अभिस्वरन्ति क्र १,
१६४, २१; शौ ९, १४, २२;
पै १६, ६७, १२; अभिस्वरन्ति
क्र ९, ८५, ३; अभिस्वरन्तु
क्र ८, १३, २८; अभिस्वर क्र
१, १०, ४; ८, १३, २७; ९, १७,
३; कौ २, ७५१.
अभि-स्वर^३ - स्वरा क्र २, २१,
५; ८, ९७, १२^३; शौ २०,
५४, ३.
अभि-स्वर^० - रे^० क्र ३, ४५, २;
१०, ११७, ८; कौ २, २८१^३;
१०६९; जै ३, २३, १३३^३;
शौ १३, ३, २५.
अभि-स्वर्तु^१ - तारः क्र १०,
७८, ४.
अभि ✓ हन्, > जिवांस, ¶ अभिजहि
क्र ७, १०४, १९; शौ ८, ४, १९;

^१) सपा. मै ४, ६, ४ धत्ते इति पाभे. ।

^०) पाभे. अभि तै ६, १, ११, ६ द्र. । ^०) विप. (प्रजा-) ।
'अभितः संगतं मुखं यासाम्' इति बस. द्र. ।

^१) सपा. काठ १०, ५ संमृश्यमानः इति पाभे. ।

^०) सपा. तैब्रा ३, ४, १०, १ अभिसरम् इति पाभे. ।

^१) अभि...असृजन् इति पाठः ? यनि. शोधः
द्र. । मूको. विरोधाच्चाऽन्यथासिद्धत्वाच्च (तु. नापू.
मन्त्रे च तैब्रा २, ७, १५, ५ च उपु१ एव श्रुतिः ।
यदनुरोधादिहापि अभि ✓ विष्, ञ्च् इत्यर्थैव
निगमस्य सतः [तु. शौ ४, ८, ६] यनि. विकारमात्रं
संभाव्येत) ।

^०) सपा. काठ ३२, ३ उपतिष्ठते इति पाभे. ।

^१) सपा. तै ६, ४, ९, २ उपसृष्टः इति पाभे. ।

^१) सपा. पै २०, १७, ८ हृदि चस्कन्द इति पाभे. ।

^१) गस. णमुलन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३) ।

^१) पाभे. टि. च अभिकन्दं द्र. ।

^१) पाभे. अनुस्फूर्जयति द्र. ।

^३) गस. भावे विजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^३) सपा. °स्वरा <> °स्वरे इति पाभे. ।

^०) गस. उप. घः प्र. (पा ३, ३, ११८) । तु. विव. ।

^०) तु. वें. सा. G.W.; वैतु. सा. [कौ.] P.W. नापू. प्राति.
च १, M.W. तुमर्थाय इत्याहुः । तद् विमुश्यम् ।

^१) गस. वृजन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
१६३; २, १३९) ।

पै १६, १०, १०; अभि...जहि^१
 ऋ ९, ८५, २; अभि...हन् ऋ
 ५, २९, २.
 †अभि...जघन्थ ऋ ३, ३०, ८;
 मा १८, ६९; का २०, ५, २.
 †अभि...जिघांसति ऋ ७,
 ५९, ८; मं ४, १०, ५.
 †अभि-घातम् काठ १२, ४.
 अभि घ्नत्-घ्नते^२ मा १६, ४६;
 का १७, ७, ५; तै ४, ५, ९, २;
 मै २, ९, ८; काठ १७, १५;
 क २७, ५.
 अभि-हत्-तः शौ ११, १२, २२;
 -णितस्य मै ३, ९, ३. [०त-
 उत्का^३].
 अभि✓हृय्, अभिहृयन्ति ऋ १०,
 ११२, ६; अभिहृयत्^४ शौ ३,
 ३०, १.
 अभि✓हस् > अभि-हृस्^५-ह्यम्
 शौ ६, ३०, २; पै १९, २४, ६.
 †अभि✓हा (गतौ) > अभि-हाय मै

२, ५, ७; काठ १३, १०.
 अभि✓हि, अभि > भी...हिन्वन्ति^६
 ऋ ९, १०१, ३; अभि(हिन्वन्ति)
 कौ २, ४९.
 अभि-हिं✓कृ, अभिहिकराथ पै १७,
 ३९, ७; १९, ५५, ११-१४.
 अभिहिकृणोत शौ १२, ३, ३७.
 अभिहिकरोति, अभिहिकृक-
 रोत् काठ २७, ९.
 अभि-हित-अभि✓धा द.
 अभि✓हु, †अभिजुहोति तै ३, १,
 ५, ३; ६, ६, ३, २; मै ३, २, ८;
 ९, ५६; ४, १, १४; काठ ६, ८^७;
 २५, १०; ३१, ११; क ४, ७^८;
 ४०, ३; ४७, ११; अभिजुहोमि
 तै १, ३, २, २; अभि...जुहोमि
 पै २, ६६, ४; †अभिजुहुयात्
 तै २, ६, ६, ६; ३, ४, ८, ३;
 †अभिजुहुयात्^९ काठ ३५, १९;
 क ४८, १७.
 अभि-हुत, ता-ता शौ ६, १३३,

२; पै ५, ३३, २; -णितौ काठ
 ६, ८; क ४, ७.
 †अभि-होतवै मै १, ८, ६.
 अभि✓हृ, अभिहरन्तु शौ १९, ४५,
 ४; पै १५, ४, ४.
 †अभि-हृत्य मै २, ५, ७^१.
 अभि✓हु^१ > अभि-हुत्^२-हुतः ऋ
 १, १२८, ५^३; १०, ६३, ११; शौ
 ६, ४, २^४; -हुताम् ऋ १,
 १८९, ६.
 अभि-हुति^५-ती^६ शौ ६, ३, ३;
 -तेः ऋ १, ११६, ८.
 अभि✓हृ^७ > अभि-हृार^८-रे शौ
 ६, ७६, ३^९.
 अभी(भि✓इ), अभि...अयसि पै
 २०, ८, ४^{१०}; †अभ्यायत्^{११} तै
 २, ५, २, २, ५; अभ्यायत्^{१२} शौ
 ४, २४, ६; पै ४, ३९, ६; अभि-
 ...आयत् ऋ १, ८०, १२;
 †अभ्यायत्^{१३} कौ २, १८८; जै ३,
 १७, ९; †अभ्यायन्त तै ६, २,

^१) वैतु. सा. अभ्या(भि-आ। गच्छ) इत्येवं व्यर्थ द्विस्वरं च
 क्रियाध्याहारवन्तं च योगं मन्यमानः, F.W. प्रभु. च
 अभ्या...जहि इत्यातिष्ठमानाः । अत्र आ...पिब इति
 योगः द्र. ।

^२) शत्रन्ते वा. विभक्ति-स्वरः (पा ६, १, १६९) ।

^३) पाभे. अभि पै ५, १९, १४ द्र. ।

^४) गस. उप. यत् प्र. उत्सं. (पा ३, १, १९) । कृत-स्वरः
 प्रकृत्या ।

^५) पाभे. अनुहाय मै २, ५, ६ द्र. ।

^६) अभिम् कप्र. वदन्तः F.W. प्रभु. विमृश्याः ।

^७) सपा. काठ २६, ७^२ जुहोति इति पाभे. ।

^८) सपा. तैत्रा ३, ७, २, ४ अभि, जुहुयात् इति
 पाभे. ।

^९) सपा. काठ १३, ८ अभ्याय इति पाभे. ।

^{१०}) हु < > हृ इति शाखान्तरीयः पाभे. [तु.
 विहुत- < > विहृवृत्-] ।

^{११}) विप., भाप. (कुटिलता-, हिंसा-) । गस. भावे

कर्तरि च क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १,
 १६२; २, १३९) ।

^१) सा. °हृवृत् इति पाठः । सपा. पै १९, २, २ आहुतः
 इति पाभे. ।

^२) गस. कितनन्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २,
 ५०) । शंपा. R.W. सात. तु अभि° इत्येवं पाठम्
 आहुस्तपूतन्त्रं द्र. (तु. W.) ।

^३) सप्त १ । सा. °हृवृ इति पाठः । सपा. पै १९, १,
 १६ विहृवृती इति पाभे. । अभि-हुतः इति F. प्रस्तावितं
 पाठं W. अनुसुमोदयिषति ।

^४) गस. घञन्ते कृति धाधादि-स्वरः ।

^५) सपा. पै १९, १५, १४ विहृरे इति पाभे. ।

^६) पाभे. अद्य पै २०, ४२, २ द्र. ।

^७) वैतु. भा. सा. < अभ्ये (भि-आ✓इ) इति ।

^८) वैतु. सा. < अभ्या✓यम् (यमने) इति ?

^९) सपा. ऋ ९, ४८, ३ अभि इति पाभे. ।

७,४;४,६,१^६.

अभ्येति कौ २, १२१०^७; शौ १, २५, ४; ७, १२१, २; ९, १, ८; अभ्येति ऋ १, ११५, २; १२४, ९; १४०, ६; ९, ९७, ७; १०१, १६; १०, ३, ३; ११७, ८; मै ४, १४, ४†; णकाठ २४, ७; णक ३७, ८; णकौ १, ५२४; २, ४६६; ८९८; णै १, ५४, २; ३, ३५, १; ४, १३, ११; शौ ८, ९, ९; †१३, २, २७; ३, २५; †२०, १०७, १५; अभ्येति पै २, ६५, १; १६, १८, ९; १७, ११, ३; १८, २३, ४†; अभि... एति ऋ १, १२३, ७; ७, १०४, २१; ९, ९६, २२; शौ १३, २, ४३^०; पै १८, २५, ३; अभि... एति ऋ १०, ६३, १६; अभि-युन्ति शौ १०, ७, ४; ६; पै १७, ७, ५; ६; अभि...यन्ति ऋ ८,

१००, १; शौ ५, ४, २; अभि... युन्ति^१ ऋ १, १९०, ४; पै १९, ८, १४; अभ्येति पै १६, १४९, १०; अभ्येति मै १, ३, ३७; ४, ८, २; अभ्येति मै २, ७, १२†^१; शौ ५, १३, ४; ७, १२१, २; १३, १, १०; पै ८, २, ३; १८, १५, १०; १९, ४१, ८; णभि...एतु शौ ८, ४, २१; पै १६, ११, १; णभि-यन्तु ऋ ४, ५७, ८^१; सा १२, ६९^१; का १३, ५, ८^१; तै ४, २, ५, ६^१; काठ १६, १२^१; क २५, ३^१; पै १५, ५, ६५; णभि...हि ऋ १, ८०, ३; १०, ८३, ३; कौ १, ४१३; जै १, ४०, ५; शौ ४, ३२, ३; पै ४, ३२, ३; णभि...इहि ऋ ९, ६४, १३; कौ १, ५०५; २, १९१; जै १, ५२, ९; ३, १७, १२; अभीतम् पै १३, ५, ८†^४;

णभि...ताम् काठ २७, ८; अभ्यायन् णकाठ २९, १; णक ४५ २; पै ५, २६, ५; अभि... आयन् ऋ १०, २८, ८; अभि... आयन् ऋ ७, १०३, २; णभि...यात् मै ४, ६, ७.

अभि...ईयुः ऋ ७, १८, १०.

अभि-युत्- -यन्तौ शौ ५, १, ५^१.

अभियुन्ती- -न्ती शौ ७, ४८, ३; पै २०, १०, १३.

१ अभी(भि-इ)ति- -तिम् ऋ ७, २१, ९; पै १०, ५, ११^१; -†तीः ऋ २, ३३, ३; पै १५, २०, ३.

अभी(भि-इ)त्य ऋ ४, ३२, १०; ९, ५५, ४; १०, ९९, ५; णकाठ २६, १६, ९^१; ३६, ८; णक ४०, ४^१; ४१, ७^१; कौ २, ३२८†; ३, २७, ४†.

अभी(भि-इ)त्वर(>)री^१- -रीः मा ११, ७७; का १२, ७, १२; तै

^१) पाभे. अभ्यपतन् द्र. ।

^२) सपा. खि ३, २१, १ मा १७, ४७ प्रभु. अभ्येति इति, शौ ३, २, ६ अभि...एति इति च पाभे. ।

^३) शौव १, १५ अनु अभ्युत् इत्यस्मात् तिङो निघाताऽभावे एति इति स्यात्. । पा ८, १, ६५ अनु स एव निघाताऽभावो वैकल्पिक इत्य् एतत्सर्वं शास्त्राभेदे-नोद्यम् ।

^४) 'मृगाणामिव बृहस्पतेर्हेतयोऽहिमायान् द्युन् (< 'द्यु-') इति संबन्धः द्र. । च-योगे तिङ् नानुदात्तः [पा ८, १, ५८ (वैतु. सा. मृषैव च-लोपमुपस्थाप्य युन्ति इति प्रथमा तिङ्-विभक्ति-रिति कृत्वा नानुदातेति च, अभि इत्येतदुपसर्ज्या-ऽऽख्यातान्तरमध्याहर्ष्यमिति च भाषुकः; GW. अभिः कप्र. [द्युन् < १द्यु-] इत्येतदन्वित इति; VVS १८१ [तु. GVS. ३, १३८] *अभि ✓द्यु > *अभि-द्यु->?अभि-द्युन् > (शोषपूर्वकम्) अभिद्युन् इति स्यादिति]] ।

^५) पाभे. अभि मा ७, ४५ द्र. ।

^६) पाभे. अन्वेति पै १२, ६, १३ द्र. ।

^७) सपा. ऋ १, १६२, २१ इदेषि इति पाभे. ।

^८) पाभे. अनु तै ६, ५, ३, ३ द्र. ।

^९) सपा. पै ६, २, ५ ? अभ्यञ्चः इति पाभे. । अभ्यञ्च- > -ञ्चौ (स्त्री. प्र२) इति शोधः (तु. अंशतः सपा. पै ६, २, २) ।

^{१०}) मूको. अभिति(म्) इति । शौ (१९, ३१, ११) अमतिम् इति वा (तु. सा.), अमितम् इति वा (तु. मूको.), अतिम् इति वा (तु. RW.) पाभे. द्र. ।

^{११}) अभीत्य जिनाति > सपा. मै ३, ८, १० अभ्या-रोहुका स्यात् इति पाभे. ।

^{१२}) गस. ववरबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, २, १६३; ६, २, १३९) । पा. प्रक्रियायाः कृते तु. दि. अभिस्वरी- ।

४, १, १०, २; मै २, ७, ७; ३,
१, ९; काठ १६, ७; १२, १०;
क ३०, ८; पै १, ४२, १.

अभी(भि-आ)युक् -कः^a वाठ
२८, २; क ४४, २.

अभ्ये(भि-ए)तुम् पै २०, ३८, ३.

अभी(भि/ईयाच्चायाम्), †अभि
... ईमहे ऋ १, २४, ३; तै ३, ५,
११, ३; मै ४, १०, ३; काठ
१५, १२; †अभि(ईमहे) मै ४,
१३, १; काठ २८, ७; क ४४, ७.

†अभीक^b - कम् ऋ २, ९२, ५; -के
ऋ १, ७१, ८; ११६, १४;
११८, ५; ११९, ८; १२१, १४;
१७४, ५; १८५, १०; ३, ३९,
७; ५६, ४; ४, १२, ५; १६,
१२; २४, ४; २८, ३; ४३, ४;
६, २४, १०; ५०, १०; ७,
१८, २४; ८५, १; १०, ३८,

४; ५५, १; ६१, ६; १३३, १; अभी(भि/इ)घ, न्घ, अभी(भि-इ).
खि १, ८, ३; मा ३३, ११; का
३२, १, ११; तै १, ३, १४,
६; ७, १३, ५; मै ४, ११, १;
२१^c; १२, ४; १४, १५; काठ
२, १५; कौ २, ११५१; जै ४,
१, ४; शौ २०, १५, २.

अभी(भि/ई)अ, †अभ्यैक्षताम्^d ऋ
१०, १२१, ६; मा ३२, ७;
का २९, ४, २; तै ४, १,
८, ५; अभ्यैक्षन्त तै ३, १,
४, २^e.

अभीच्छत्- अभी(भि/इ)घ
(इच्छायाम्) द्र.

१अभीति- अभी(भि/इ) द्र.

२अभीति- >अभीति-मु(द्र >)

द्रा^f - द्राम् खि २, ६, ३, २९.

१अभीते पै १९, २९, ६.

१अभीत्सम् पै ९, ६, ६.

अभी(भि/इ)घ, न्घ, अभी(भि-इ).
न्घे तै ५, १, ७, २; अभीन्घे मै
३, १, ८; काठ १९, ७; क ३०,
५; शौ ११, ३, १८; पै १६, ५३,
७; अभी(भि-इ)न्घते तै ७, ४,
९, १; अभीन्धाम् मै २, ७, ६;
१अभीन्धाताम् मै ३, १, ८^g;
अभीन्धताम् मा ११, ६१;
का १२, ६, २; अभी(भि-इ)
न्धताम् तै ४, १, ६, २; काठ
१६, ६.

१अभी(भि-इ)द्ध^h - द्धः ऋ १, १६४,
२६; †मै ३, १, ८ⁱ; १, ६^j;
†शौ ७, ७७, ७; २, १५, ४; पै १६,
६८, ४^j; पै २०, ११, १^j;
-द्धात् ऋ १०, १९०, १.

२अभी(भि-इ)द्ध^k - द्धा^k - द्धा^k
तै ५, १, ७, ३; काठ १९, ७;
क ३०, ५.

^a) पाभे. अनु ते ६, ५, ३, ३ द्र. ।

^b) ब्रा. । भाप. न. (संमेलन-संघर्ष-प्रसू.) । तु. टि.
प्रतीक- । 'अभितो गतम् (भावे क्तः प्र.)' इति कृत्वा
*अभी- (<भि)गत- इत्यतः प्रास. पू. प्रकृतिस्वरस्य सतः
प्राति. कपि प्र. सति *अभीगतक- > *अभी अ
अक- > यनि. इति वा अभितः ईर- (भावे
<√ईर L<√क्र) इति कृत्वा *अभीर- (भि-
ईर- [वैतु. पपा.] इत्यतः पूर्ववत् कपि प्र. सति
*अभीर्क- > *अभीर्क- > यनि. इति वा नैप्र.
द्र. [वैतु. (पा ५, २, ७४) यदनु अ(भि >)
भी+कन् इति व्यु. आद्युदात्तः (पा ६, १, १९७),
कमितृत्वाऽप्रसङ्गाद् अर्थतो विरोधश्च प्रसज्येत (प्रकामं
श्रौतसंस्काराभ्यां भिन्ने एव सती *अभिक- इति
*अभीक- इति च प्राति. उपकल्प्यमाने आचार्या-
ऽनुशासनस्य विषयीक्रियेयातामित्यभिसंधेः । तु. टि.
अभि^k-क); या. (३, २०) =अभ्यक्त- इति यदनु
अभि+अकु- (=√अञ्जु+भावे कः) इति गस.
वा स्यात् प्रास. वा बस. वा (सर्वथाऽपि तु मिथ्यास्वर
एव प्रसज्येत । गस. धाथीयोऽन्तोदात्तत्वाऽन्यथा पू.

प्रकृतिस्वरं स्यादिति *अभ्यक्त- इति मथ्यस्वरित
इत्यभिसंधेः); दे. (२, १७) अभि/इ+ईकः प्र.
(तु. पाठ ४, २६; सा. [ऋ ९, १२, ५]) इति धातु-
लोपनिर्भरः पक्षो वा, अ+भी- (<√भी) इत्यतः बस.
सतः कप् प्र. इति वा (तु. टि. अनुक- यदनु उप.
<√अञ्जु इति वादोऽप्याकञ्चित्करः स्यात्) इति दिक्
(तु. टि. प्रतीक-, समीक-)] ।

^c) सपा. ऋ ६, ७४, ४ बिभे. ।

^d) सा. मै २, १३, २३ आधारयत् इति, शौ ४, २, १
अङ्गयेथाम् इति च पाभे. । ^e) पाभे. अभ्यैक्षन्त द्र. ।

^f) विप. (महालक्ष्मी-) । बस. ।

^g) यनि. द्विवचनम्? मन्त्रवर्णस्यैव (तु. मै २, ७, ६
अभीन्धाम् [प्रपु १]) ब्राह्मणेनाऽनूयमानत्वात् ।

^h) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

ⁱ) सपा. अभीद्धः < > अभीद्धा इति पाभे. ।

^j) आभीद्धः इति दीर्घादिः मुपा. चिन्त्यः । आङ्-
पूर्वत्वस्य प्रसिद्धयभावादित्यभिसंधेः ।

^k) १संख्याकादभेदेऽपि स्वरितत्वाऽभावः तै. द्र. नान्यत्र
(तु. अभीभि/इ) इत्यस्य तिङ्ङताम्) ।

*अभी(भि/इ)ञ्- -भीत् शौ १९, २८, २९; पै १३, ११, २०.
अभी(भि/इ)ञ्, अभि...इन्वत्;
अभि...इन्वत्तु पै १२, ६, १२.
अभीपु- > अभीप-तसः (:) ऋ १, १६४, ५२; तै ३, १, ११, ३१;
॥मै ३, २, ८; छ, ८, ५; काठ १९, १४१; २०, ९॥; २९, ३॥; ॥क ३१, ११; छ५, ४, शौ ७, ४०, ११०; पै २०, ९, ८१.

अभीपसत्- अभ्या(भि/आ)प् द.

अभीमोद-सद्- अभि/मुद् द.
अभी(भि/ई)र, अभ्युरयन्त^१ खि छ, १०, १, ३.
†अ-भीरु- -रवः ऋ १, ८७, ६; ८, ४६, ७; तै २, १, ११, २; छ, २, ११, २; मै छ, ११, २; काठ ८, १७; -रुः ऋ छ, २९, २; -र्वम्^२ ऋ ८, ४६, ६.
‡अभीरुण^३, ‡अभीरुण^३- -णम् मा ६, १७; शौ ७, १४, ३; पै १, ३३, ३.

?अभीरुतेषु^४ पै १९, ५०, १५.

अभील, ला^५- -ल पै २०, ५८, ८; -लम् पै २०, ५८, ७; -लाम् पै २०, ५९, १.
अभीलाप-लप्- अभि/लप् द.
अभीलि, ली^६- -ली पै २०, ५९, २; -लीत् पै २०, ५८, ८.
अभी-वर्ग- अभि/वृत् द.
अभी-वर्त- अभि/वृत् द.
अभी-वर्ध- अभि/वृत् द.
अभी-वार^७(भि-इव/अ^८र)^१, ?अभी-वार^७ शौ १, ३२, ४.
अभी-वृत्- अभि/वृ (आवरणे) द.

१) विप. (घर्म-). गस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।
२) अभीन् (पपा.; अ+भी-। < ✓भी) इति दुर्द्धादः इत्येतद्गामि विप. इति सा. (तु. नाउ. टि. यदनु पै. मूको. विज्ञापितं भवेद् यथेहा-
न्त्यस्य तकारस्य मूलतः सतः न् इतीव विकारः समजनि [तकारस्य नकारसकारयोर्मध्ये व्यञ्जनभक्ति-
मात्रतया मिथ्याऽऽभासादित्यभिसंघेः]) । एस्थि. अभिसुतापय इति वा (तु. R.W.), अभिन् इति वा (तु. सात.) यत् पिपठिषितं भवति, तदपुष्टमिति चालक्षणमिति च कृत्वा दुर्ग्रहं द. ।

३) अभीन् इति सुपा. यनि. मूको. संगमध्य प्रकृति-
प्रत्यापत्तितया सुशोधः द. (विकृतस्य सतः शौ. [तु. नापू. टि.] तस्येच्छिष्टमात्रत्वाऽभिसंघेः) ।

४) तु. टि. अन्वीप- ।

५) वैतु. [पक्षे] सा. < अभि/पत् + क्विप् प्र. इति व्युत्पादुकश्चिन्त्यः ।

६) पाभे. अञ्चि शौ २, १, ५ द. ।

७) अभि पूर्वैरुपैकादेशाभावः । अभीरुअम् इत्यभिसंघेः पाद ऊनाक्षरताया अपहृतिः द. (तु. L ४०७) ।

८) युद्धा शेष उतानृतम् इति बाह्वचः (१, २३, २२) पादो भवति । तस्य युच्च शेषे अभीरुणम् इति रूपान्तरं भवति (तु. यनि. मा.), तत्राप्युत्तरः पादार्धः अभीरुणम् इति शाखान्तरे (तु. यनि. शौ.) स्वरभेदेन श्रूयते । अत्रोभयी दृष्टिर्भवति । एकं पदमात्रं च द्वे पदे इति च । प्रथमे कल्पे गस. उप. प्रकृतिस्वरम् इति । को

धा. कश्च प्र. इति । अभी (भि/ई) र+(मा.) उनः प्र. उलं. प्र. स्वरश्चेति वा (शौ.) उनम् प्र. उलं नित्स्वरश्चेति वा (तु. यक. धरुण- इति इति च वरुण- इति च; वैतु. उ. म. P.W.M.W. प्रम्. च तस. अ+भीरुण- [=भीरु-] इति [उप. का ग्यु. कथं च नञ्-स्वराऽप्रवृत्तिरिति त्वस्पृष्टं भवति]; उ. अभि/ल > रु इत्यपि विकल्पयति । पृ. दीर्घत्वम् इत्यभिसंघिः) । अथ द्वितीयः कल्पो द्वे पदे इति । के ते इति भीरु (क्वि.) -ऋणम् > *भीरुणम् > *भीरुणम् > अं (यनि.) इति वा शेषे अभीरु ऋणम् > शेषे अभीरु (क्वि.) ऋणम् > शेषे अभीरुणम् > इति वर्णसमापत्तिलोपानुपातिसौवरसंक्रमश्च पक्षे छन्दोतुरोधप्रयोजितो मिथ्याप्रत्यायितपूर्वसर्वणैकादेशादिव विसर्ज्यमानोऽकारोपजनश्च द. (वैतु. सा. [शौ.] अभि रूणं [ऋणम्] इत्युपसर्गभूतस्य प्रथमस्य पदस्य दीर्घभावश्चाऽभ्याहृतयोग्यक्रियायोगश्च) । एस्थि. भूयोविमर्शसदृताऽस्य विषयस्य सुस्पष्टेति दिङ्मात्रम् ।

१) < अभि/र इति ? १) = किमि-वशेष- । व्यु. ?

२) सपा. शौ ५, २३, १० किमीन् इति पाभे. ।

३) अभ्युपचयभूतस्य इव इत्यस्य तदङ्गत्वेनोपसर्गवदुपवारः द. (यनि. सत्तात आलोचनार्थं तु. नाउ. टि.) ।

४) = अभि-इव-आर (तिङो निधाताऽभावे तु. पा ८, १, ६५; वैतु. ? WI. अभि-इव-आर इति) । एवं तावत् यनि. इशोपचिताऽभ्युस्पृष्टत्वेन निष्पन्नमिदं कृिप. स्यात् । न त्वेषा पाठस्य वस्तुस्थितिः स्यात् ।

अभी(भि/ई)श् > अभी(भि-ई)
 शुभ- शवः ऋ १, ३८,
 १२; ५, ६१, २; ८, ३३, ११;
 जै ४, २०, ४१; शौ ८, ८, २२;
 २०, १३१, ४०; पै १५, १२,
 ८१०; १६, ३१, २; -शुना शौ ६,
 १३७, २०; पै १, ६७, ४; -शुभिः
 ऋ ५, ४४, ४; खि ४, ११,
 ६; ५, १५, ११; मा ३४, ६;
 -शुम् खि १, १२, ५; -शून्
 ऋ ६, ५७, ६; -शूनाम् ऋ
 ६, ७५, ६; मा २९, ४३;
 का ३१, २, १०; तै ४, ६,
 १, २; मै ३, १६, ३; काठ
 ४६, १; पै १५, १०, ६. [°शु-
 अन्, दशन, सु, स्मत्,

हिरण्य°].
 अभी(भि/ई)प्, च्छ (इच्छायाम्),
 अभीच्छात् शौ १२, ३, ३४;
 ४१; पै १७, ४०, १; अभि-
 इच्छात् शौ १२, ३, ४२; पै १७,
 ४०, २.
 अभी(भि-इ)च्छ(त् >)न्ती'-
 -न्ती ऋ १, १६४ २७.
 अभी(भि-इ)ष्ट, ष्टा- -ष्टः मै
 १, १०, १७, २०; काठ ८, ७, ३६,
 ११; १४; क ७, ४; -ष्टम् काठ
 २८, ५; क ४४, ५; -ष्टा काठ
 २८, ५; क ४४, ५; -ष्टाः
 मै १, १०, १७; २०; ३,
 ४, २; ४; ८, १०; ९, ४;
 १०, ४, ४, ८; १०, ८, ३;

काठ ८, ५; ११, १०; २८, ५;
 ३६, ११; १४; क ७, १;
 ४४, ५; -ष्टे मै ३, ४, २, ४.
 [°ष्ट- अन्.°].
 अभी(भि-इ)ष्ट- -ष्टाः तै २,
 ४, १०, ३.
 अभी(भि-इ)ष्टि- -ष्ट्यै काठ ८,
 ८; २८, ३; ४; क ७, २; ४४,
 ३; ४.
 अभी-पह्-, अभी-प्राह्-, अभी-,
 *प्राह्- अभि/पह्, प्राह् इ.
 अभी-षेण- अभि/षेणि इ.
 अ-भुज्- -भुक् ऋ १०, १५, ११.
 *अ-भुजिष्ठ- -ष्ठवः शौ २०,
 १२८, ४.
 *अ-भुजिष्य- -ष्यः खि ५, १२

कथमिति । स्वारसिकार्थविघाताच्च शाखान्तरीय-
 संकेतान्तराच्चेति । कथं तावत् स्वारसिकार्थविघात इति ।
 यद् निश्चं द्यौरभ्यवृद्ध इति वा (तु. तैत्रा ३,
 ७, १०, ३); *अभ्यवारीद् इति वा (तु. पै १, २३,
 ४), तत् (विश्वं [कर्तुं]) पृथिव्यामविश्रितम् इति हि
 यः स्वारसिकऽर्थः प्रतीयेत, प्रथमे पादे त्रिष्वम्
 इत्यस्य कर्मतयाऽनुजिगमयिष्यमाणस्य सतः कर्तृतयोप-
 गमात् तस्य विघातः स्यादिति । शाखान्तरीयाच्च
 संकेतात् (गपू. पै.) विश्वमन्याऽभिववार (<अभि
 ✓वृ[आवरणे] यद्.) इति प्रथमस्य पादस्य मूलभूतः
 आथर्वणिकः पाठः सन् काले विकारमुपागमदिति संभव्यते
 (वैतु. गपू. तैत्रा. अभिवावृधे इति) । यत्तु सा.
 अभीवारः (<अभि✓वृ) इति प्र१ इति कृत्वा
 पठन्नस्य प्राति. सतो ध तुविरूपेण वजि प्र. निष्पत्ति-
 मभिसंघाय वर्णकत्रयेण विभक्तिपरिणामादिप्रपञ्चं रचयेत्,
 तन्नितान्तमक्षौदक्षममिव स्यात् । थाथीयस्वरे प्राप्ते उप.
 आद्युदात्तास्याऽसंभवादिति दिक् । विस्तरस्तु कुतहलिभि-
 राकरोऽन्वेष्यः ।

*) नाप. (अश्व-रक्षि- [तु. निघ १, ५]) । गस.
 उप. उन् प्र. उस्. निस्वरश्च प्रकृत्या (पाठ १, १० पा ६,
 १, १९०; दे १, ५; वैतु. या ३, ९, [पक्षे] दे., P.W.
 प्रमृ. च <अभ्याभि✓अ]श् [व्याप्ती]) ।

१) वैतु. शंपा. सात. °शुवः इति स्वरः शोधापेक्षः ।
 २) अभि (हत), इष्ट- > -षवः (सं३) इति द्विपदः
 शोधः विमृश्यः ।
 ३) =अङ्गुलि- इति सा. ZA [६८] ? B [तु. निघ २,
 ५]; वैतु. P.W. W. प्रमृ. =अश्वरक्षि- इति ।
 ४) अभिः इति कथं. इतीव योजकः W. विन्त्यः ।
 ५) वैतु. वै. सा. P.W. प्रमृ. च अभ्या(भि-आ)
 गात् (तु. तत्रत्यं टि.) इति द्वैस्वर्ययोगाच्च चिन्त्यः इ. ।
 ६) सस्व. कृते तु. टि. यक. १ अभीद्ध-, २ अभीद्ध- ।
 ७) विप. (समयालन-रहित-, अनुभवाहीन-) युष्मद्- ।
 बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. भावे
 विवप् प्र. (तु. वै.; वैतु. सा. कर्त्तरि प्र. इति कृत्वाऽनुप-
 पन्नस्वरं तस. वृषाणः) ।
 ८) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप. ✓भुज्
 > *भुजिष्ठ- > *भुजिष्ठ- इति तादर्थ्यं यत्ता प्र.
 निष्पन्नं इ. (तु. नाउ. [पाभे] च P.W. अ-भुजिष्ठ-
 इति शोधश्च; वैतु. मूको. अ-भुजिष्ठ- [यद्वत्
 ✓*भुज् > भुजिष्ठ- > *भुजिष्ठ- इति कल्प्य-
 मानम् । एस्थ. अपि यत् शंपा. तदनु सात.
 वाऽन्याय्यद्वैस्वर्यद्विनिमपि मूको. सुपा. प्रामाण्यं प्रापयत्
 तन्नादियेत) ।
 ९) तस. नञ्-स्वरः ।

४८.

अ-भुञ्जत्^b -^fञ्जतः ऋ १,
१२०, १२; ८, १, ६; कौ
१, २९२; जै १, ३०, १०;
-^fञ्जन्तः तै ६, ५, ९, ४;
मै १, १०, ७; काठ ३६, १; क
४४, ९.

?अभुञ्जतीरोकोधानाम् पै २,
४०, ३.

अभुव^c -वेभ्यः मै ४, १, १२^३.

अ-भूति^b -तयः पै १७, २९, २४;
-तिः शौ ११, १०, २१;
१२, ८, ८; पै १६, ८७, १;
-तिम् खि २, ६, १, ८; ^fम
४, २, १३^३; -त्या शौ
१६, ७, १; पै १७, २४, २;
-त्याः शौ ७, १०५, १^३; १६,
५, ५, ८, ६; पै १७, २४, १; २०,
३५, ४^३; -त्यै मा ३०, १७; का
३४, ३४.

^fअ-भृत्वा^b तै ५, ५, १, ६.

?अभेद्या^c पै १३, ४, १३.

*अ-भोज्^b -> अभो(ज् >)ग-

(हु>)घृत्^a -घनः ऋ १,
६४, ३.

अभ्यं(भि/अं)ञ् (व्याप्तौ), अभ्या.
नशे पै ३, १, ०^३; अभि-^aज्ञानशुः
ऋ २, २४, ६; अभ्यानश्म ऋ
१०, ३१, ३.

?अभ्यक्तुम्^b पै १८, १८, ६.

?अभ्यगौ पै ५, ९, ५.

अभ्य(भि/अव->) ^fअ घाय,
अभ्यघायुनि शौ ७, ७३, ३^३; १९,
५०, ४; पै १४, ४, १४; अभ्य-
घायुनि शौ ५, ६, ९; पै ६,
११, ११.

?अभ्यञ्चः^a पै ६, २, ५.

अभ्य(भि/अ)ञ्ज्, ^fअभ्यञ्जते
तै २, ५, १, ७; ६, १, १,
५; काठ २३, १; ^fअभ्य-
ञ्जते तै ६, १, १, ५; मै ३,
६, २^३; काठ २२, १३; क
३५, ७; ^fअभ्यनक्ति तै ५, २,
८, ६; काठ २०, ७^३; २३,
१; २५, ८; क ३१, ९^३;
३५, ७; ४०, १; ^fअभ्यनक्ति

तै २, ५, ११, ३; ५, २, ८,
६; ?अभ्यनक्ति खि ४, १०, २,
१; ^fअभ्यञ्जते ऋ २, ८६,
४३; कौ १, ५६४; २, ९६४;
जै १, ५७, ११; ४, २०, ८; शौ
१८, ३, १८; अभ्यञ्ज्व पै १९,
३८, ३.

अभ्य(भि-अ)क्त, कता- -०क्त
पै १९, ३८, ३; -क्तः^a मै ४,
९, १९; -क्ता शौ १०, १,
२५; पै १६, ३७, ५; -क्ताः खि
४, ५, ३०^३. [^३क्त-अन्,
सु^३].

अभ्य(भि-अ)ञ्जन^a -०न पै
७, १५, ८; -नम् ऋ ८, ३,
२४; ७८, २; १०, ८५, ७; ^fअत
२, ५, १, ६^३; शौ ६, १२४,
३; १४१, ६^३; पै १६, १११,
१२^३; १८, १, ६^३; १९, ४०,
६; -नस्य पै ४, १०, ८. [^३न-
आञ्जन^३].

अभ्य(भि-अ)ञ्जान^a -नः ऋ २,
८, ४४; ^fमै ३, ६, ६.

^a) मुपा. उत्तरादिस्वरः शोधाहः द्र. अलक्षणत्वाच्च
श्रुत्यन्तरसंकेतविरोधाच्च (तु. नापू. पाभे.)।

^b) तस. नञ्-स्वरः।

^c) विप., नाप. कर्त्रर्थप्राधान्ये च सति स्वरभक्तिमत्त्वे
च सति = २अभ्व-। (^fअभ्व 'हिंसायाम्' > [भाप.])
*अभु- + (मत्वर्थे) वप् प्र. इति कृत्वा हिंसकवर्गपरस्तद्धित
इति विमृश्यम्।

^d) अ-प्रभुक्त्य- (I < प्र-भुक्ति-] = विप. [दुःस्वप्न्य-
पापस्वप्न्य-]) > -क्त्यात् इति शोधः इति मतम् (वैतु.
सा. PW. प्रभु. भाप. [अश्रेयस्-, दीनता-] इति)। सपा.
काश्रौ २५, ११, २१ बौश्रौ २८९: २० ?अभृत्यै इत्यत्रापि
यनि. एव शोधः द्र.।

^e) अभेद्यान् इति मुपा. शोधसापेक्षः। सपा. शौ ४,
३७, ८ हविरदान् इति पाभे.।

^f) विप. ([अभोजयितृणामयजमानानां हन्तृ-] रुद्र-)।

उस. उप. क्विबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)।

^a) सपा. शौ ३, ७, ६ ध्यानशे इति पाभे.।

^b) तु. सपा. शौ १३, १, ३६ अङ्गुतः इति पाभे.।

^c) सपा. पै १९, २७, ४ वृत्तनायति इति विभे.।

^d) पाभे. अभियुक्तौ द्र.।

^e) सपा. तैआ ४, २९, १ अर्धवक्तः (?^३अर्ध^३) इति पाभे.।

^f) अ^३ इति मुगा. स्वर-श्रेयः द्र.। पाठः ? अभ्यक्ता
इति शोधः (तु. खि ४, ५, ३० आकता टि., सपा.
खिसा २९, ३१ शौ १०, १, २५ च)।

^g) नाप. (अभ्यज्ञसाधन-तैलादि-, आभूषण-, अञ्जन-)।
गस. उप. करणे ल्युङ्बन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या।

^h) सपा. शौ २, ६, ११ आञ्जनान् अभ्यञ्जन्म् इति पाभे.।

ⁱ) क्रियाफलस्य कर्त्रात्मगामिवेनैव सुसंगतत्वात्तथा न
पश्यन् अभि पृथक् अव्य. इतीव क्रिप. चान्तर्भावितव्यर्थ-
मितीव कृत्वा व्याचक्षणः सा. चिन्त्यः।

¶ अभ्य(भि-अ)ति ✓ क्षर्, अभ्युत्ति-
रन्ति मै ४, ४, ४^२.

¶ अभ्य(भि-अ)ति ✓ मुच्, अभ्यति-
मुच्यते^१ काठ ३०, ७.

¶ अभ्य(भि-अ)ति ✓ रिच्, अभ्युति-
रिच्यते तै ७, १, ५, ६; मै १,
११, ९; २, २, १३; ४, ७, ४;
६^२; काठ १४, १०; २६, ४;
२८, ९; ३४, ४^३; क ४१, २;
४४, ९.

¶ अभ्य(भि-अ)ति ✓ (स >)
षज्, अभ्यतिषजति काठ
१२, ५.

अभ्य(भि-अ)ति ✓ सृज्, अभ्यु-
तिसृजामः शौ १०, ५,
१५-२१^०; १६, १, ५; ¶ अभ्य-
त्यसृजन्त काठ २४, ७; क ३७,
८.

¶ अभ्य(भि-अ)त्यू(ति) ✓ ऊह
(प्रापणे), अभ्युत्यूहति मै
२, ३, ७; अभ्युत्यूहत् काठ
२५, ५.

अभ्य(भि-अ)ध्व^१ - ध्वे शौ ४, २८,
२; पै ४, ३७, २.

अभ्य(भि-अ)नु ✓ दिश्, अभ्यनुदेष्टु

पै ५, ११, ५, ९.

अभ्य(भि-अ)न्वि(नु) ✓ इ > अभ्य-
न्वि(नु-इ)त- -ताः पै १७,
३६, ६^०.

अभ्य(भि-अ)प ✓ क्रम्, अभ्यु-
पक्रमीः शौ १२, २, १८; पै १७,
३१, ७.

अभ्यपे(भि-अप) ✓ इ, अभ्युपेहि^१ शौ
७, ९३, १.

? अभ्यप्रयुक्त् पै २, ६५, ३.

अभ्य(भि-अ)म्, अभ्यमीत् मा
२२, ५^६; का २४, १, ५; तै ७,
४, १५, १; मै ३, १२, १; काठ
४४, ४; अमि... अमुन्ति ऋ ७,
२५, २^३; ¶ अभ्यमीषि ऋ १०,
८६, ८; शौ २०, १२६, ८;
अभ्यमन्त ऋ १, १८९, ३; मै
४, १४, ३^१.

अभ्य(भि-अ)य > ¶ अभ्य(भि-अ)-
य्य^१ काठ १३, ८.

? अभ्यरुण्यं हि^१ पै ३, ३४, १०.

अभ्य(भि-अ)र्च्, अभ्यर्(भि-अ)चन्ति
ऋ ६, ५०, १५.

अभ्य(भि-अ)र्च् (= ✓ ऋध्) >
* अभ्य(भि-अ)र्ध- > अभ्यर्ध-

युज्वन्^२ - ज्वा ऋ ६, ५०, ५.

¶ अभ्य(भि-अ)र्ध्^१ - ध्वः तै
२, ३, ७, १; मै २, ५, ४^१;
३, ६, ६; ८, ३; काठ १०, ११;
१३, ३.

? अभ्यर्ध्वम् पै १, २६, ५.

¶ अभ्य(भि-अ)र्ध्, अभ्यर्धति ऋ
९, ६६, २२; अभ्यर्धन्ति ऋ
९, ६२, ३; ६३, ६; ८५, ७;
कौ २, १८२; जै ३, १७, ३;
अभ्यर्धसि ऋ ९, ६४, ८; कौ २,
३०९; जै ३, २५, ५; अभ्यर्ध ऋ
९, ८५, ४; ८.

अभ्य(भि-अ)र्ध्व^२ - ध्वं ऋ ९,
१६, ६४; १२, १९४; १०६, १३०;
कौ १, ४८९४; जै १, ५१, ३४;
३, ५, ५; १२, ७.

अभ्य(भि-अ)र्ह, अमि... अर्हत् पै
१४, ४, २.

¶ अभ्य(भि-अ)र्ह, अमि... आवीत्
ऋ ९, ९७, ३९; कौ २, ७०९; जै
३, ५८, ६.

¶ अभ्य(भि-अ)व ✓ कन्द, अभ्य-
वकन्दति काठ २५, ७; क
३९, ५.

^१) पाभे. अन्वृत्तिमुच्यते द्र. ।

^२) पाभे. अतिरिच्यते तै ७, ५, २ द्र. ।

^३) पाभे. अतिसृजामः ।

^४) प्रास. समासान्तः अच् प्र. चित्-स्वरश्च (पा ५, ४,
८५, ६, १, १६३) ।

^५) पाभे. अभिजिताः शौ १२, ३, ६ द्र. ।

^६) पाभे. अप्रचितम् पै २०, ३२, ७ द्र. । सा. अभ्युपेहि
इति ।

^७) वैतु. उ. < अभि ✓ मी (हिंसायाम्) इति मन्वानो
नितरासुपेक्ष्यः ।

^८) अमि इति स्वाप्र. अण्य. इतीव कृत्वा यत्
सा. मुर्तासः इत्येतत्-समानाधिकरणतया निनीषति,
तदप्रमाणम् ।

^१) पाभे. अभिहरप द्र. ।

^२) सपा. शौ ३, २०, १० अभ्युर्दिहि इति पाभे. ।

^३) विप. [(अभ्यर्धयद्-याट्- । तु. या [४, ६] प्रभृ.)
पृषत्-] । उस. ऋनिबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या । अत्र नाड.
एव पू. इत्यैकदेशिकं मतम् (तु. MVG २४७)
अपुष्टमिव द्र. ।

^४) गस. उप. असुच् प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६,
१, १६३; २, १३९; वैतु. भा. अकारान्तस्य प्राति. प्र१
इत्यभिवादुकः) । वा. किवि. भवति ।

^५) पाठः? सपा. शौ १, २४, ४ अभ्युद्भूता इति पाभे. ।

^६) तु. वं. सा.; वैतु. PW. प्रभृ. अगतिं मन्यमानाः ।

^७) पाभे. अभि कौ १, ५७६ द्र. ।

^८) पाभे. अति... अरुहत् शौ १९, ४९, २ द्र. ।

अभ्य(भि-अ)व ✓ क्षि (निवासे) अभि-
...अव...क्षेपि ऋ ७, १८,
२?५.

अभ्य (भि-अ)व ✓ चक्ष >
अभ्यव-चक्षाण- -णौ पै १२,
३,४.

¶ अभ्य(भि-अ)व ✓ चर्, अभ्यवच-
रति^० काठ ३६, १४.

अभ्यव-चारम् अनु^०.

अभ्यव-चारक- अन्^०.

अभ्य(भि-अ)व ✓ तन्, अभ्यवत-
नोमि शौ ८, ८, २४.

¶ अभ्य(भि-अ)व ✓ दह, अभ्यवद-
हेत् मै १, ६, ६.

अभ्य(भि-अ)व ✓ निज्, अभ्यव-
निक्षि शौ १०, ५, १५-२१;
१६, १, ४; पै १६, १२९, १-१०;
१८.२८.४.

¶ अभ्य(भि-अ)व ✓ नी, अभ्य-
वनयेत् काठ ३५, १६; क ४८,
१४.

अभ्य(भि-अ)व ✓ पञ्, अभ्यव-
पश्यसि, अभ्यवपश्य पै ८,

२०, ७.

¶ अभ्य(भि-अ)व ✓ रुह, अभ्यवरो-
हति मै १, ११, ८^३; ४, ४, ६^३;
काठ १४, ८^३.

अभ्यव-रोहन् -हन् मै ४४, ६.

अभ्य(भि-अ)व ✓ स्तृज्, ¶ अभ्यवस्-
जन्ति^० काठ २१, ४; ९; क ३१,
१९; अभ्यवस्तृजामि शौ १६,
१, ६.

? अभ्यवस्त्रात^० -तेन पै ९, २२,
१८.

अभ्य(भि-अ)व ✓ ह, ¶ अभ्यवहरति
मै ४, ४, ६^३.

अभ्य(भि-अ)व-हियमाण- -णः^०

मा ८, ५९; का ९, ७, ७.

¶ अभ्यवे(भि-अ)व ✓ इ, अभ्यवैति
मै ३, ६, २; ७; ८, ४; अभ्यव-
यन्ति मै १, १०, १३^३; मै
४, ८, ५^३; अभ्यवयन्ति मै ४,
८, ५^३; काठ २९, ३; क ४५,
४; अभ्यवैत् काठ ८, १०; क
७, ६; अभ्यवायन् तै २, ६,
३, २; काठ २४, ७; क ३७,

८; अभ्यवेयात् मै ३, ८, ४; अभ्य-
वेयुः मै ४, ८, ५^३; काठ २९, ३^३;
क ४५, ४^३.

अभ्यवा(व-अ)यन् -नम् मै ३,
८, १०.

अभ्यवे(व-इ)त्य तै १, ५, ४, ४.

अभ्यवे(व-इ)त्य- -त्यम् तै ३, १,
९, ६.

अभ्य(भि✓अ)श्रु (व्याप्तौ) अभ्य-
श्रुते, अभ्यश्रुते तै ७, १, १,
२¶; † अभि...अश्नोति ऋ
३, ११, ७; कौ २, ९०७; जै
४, १५, ३; अभ्यश्नगते शौ
१२, ३, ३४; पै १७, ३९,
५; अभ्यश्नुवौत पै १, ७०,
१; अभ्यश्नवाव ऋ १, ७७९, ३.
अभि...अद्याः ऋ ४, ५, ७;
† अभि...अश्याम् ऋ १,
१५४, ५^३; १६६, १४; ६,
१३, ६; मै ४, १२, १; अभ्य-
श्याम् ऋ ७, ९३, ८; अभि
...आष्ट^१ लि ३, २२, ३;
तै २, ३, १४, ६^३; काठ १०,

५) विमर्शसहं स्थ. द्र. । 'जनिभी राजेव बुभित्स्वम्
(अस्माकं स्तुतीरिव) विदुर अभ्यवक्षेपि (दिव अवेत्या-
ऽस्मदभिमुखीभूयेहैव निवससि)' इति वा. द्र. (तु. वं.
अभ्युपगच्छसि इति; वैतु. सा. [मुपा. ?] अभि
✓अव > अभि...अव [लोडि मपु १] इतीव पृथक्
कुर्वाणः; ORN. सा. कल्पं कर्माश्रितेरवगणयन् समान-
मक्षोदक्षममपि सद् असत्-कल्पान्तरत्रयमपामुपदर्शकश्च ऋ
१, ७१, १०; ७, ६४, २ इत्यत्रत्यन्यायमनुसिसीधुरपि संस्तम-
न्याय्यमिवाऽऽभासु कश्च ह्यु- इति दिनपर्यायीकृत्य अव >
उप इति पाठं परिवर्तकश्च) ।

७) पाभे. अन्वभ्यवचारम् मै १, १०, २० द्र. ।

७) सपा. मै ३, ४, ७ उपप्रावर्तयन् इति पाभे. ।

७) अभ्यव ✓ स्वा [= ✓ सु] > °व-स्वात- (नाप. [?गभं-
स्वाविन्-]) इति शोधः? । कतेरि कृत ।

७) सपा. तै ४, ४, ९, १ अवगतः इति पाभे. ।

१) =सपा. तैब्रा १, ६, ५, ५ । काठ ३६, ७ अवैति इति
पाभे. ।

७) सपा. तै ६, ६, ३, १ अवैति इति, क ४५, ४ अवयन्ति
इति, काठ २९, ३ ? स्रवयन्ति > अवयन्ति (तु. सस्थ.
टि. स्यावरासु) इति च पाभे. ।

७) =सपा. ऐब्रा १, १७ आश्रौ ४, ५, ३ । सपा. तैब्रा
२, ४, ६, २ अभि...अस्थाम् इति BI. BO. पाभे. इत्याह-
तुस्तच्छोधार्हं द्र. ।

१) =सपा. आश्रौ ४, ६, ३ । शौ ४, १, ५ पै ५, २, ४
अभि...आष्ट इति पाभे. ।

१) अनुपदेमेव याज्यत्वेन श्रूयमाणं बुध्नाद् यो
अग्रमभ्युति इति यदनु यनि. ✓ अश्र (व्याप्तौ)
इत्यस्य योगेन कर्माकाङ्क्षापूर्तेरपरिहार्यत्वेनौचित्यदर्शनाद्
अभि इति तदयुक्तः ग. इत्येव साधु द्र. (वैतु. भा. सा.
K. च अभि इति कप्र. अग्रम् इत्येतदन्वित इति) ।

१३; अभि...आष्टौ शौ ४,
१, ५०; पै ५, २, ४०.
अभ्य(भि/अ)स्(भुवि), † अभ्यस्ति
ऋ ४, २१, २; ८, २४, १९;
२१; शौ १, ३८७; जै १, ४३,
७; ४, १७, ७; ९; शौ २०,
६५, १; ३; अभि...अस्ति ऋ
८, १, २७०; अभि...सन्ति ऋ
३, १६, २; अभ्यसि ऋ ६,
२५, ५; † अभि...असि ऋ ८,
९९, ५; २, ५९, ४; सा ३३,
६६; का ३२, ५, १२; कौ १,
३११; २, ९८७; जै १, ३२,
९; शौ ११, १, ६६; २०, १०५,
१; पै १६, ८९, ६६; अभ्यस्मि
ऋ ८, १००, ४; अभि...अस्मि,
अभि(अस्मि) ऋ १०, ४८, ७;
अभिष्मः ऋ ८, १०२, ३;
‡ अभिस्मः मै १, १०, १८; काठ
३६, १३; अभ्यसत् ऋ १, १५६,
२; २, २६, १; † अभ्यस्तु ऋ १,

१४, ८; २, ४, २; २८, १; ४.
१२, १; ८, १, ३२; पै १२,
१, ८; अभिमन्तु ऋ ७, १, १०;
अभि...अमानि शौ ६, १७, ११;
अभि...अमाम ऋ १०, ५३, ४;
अभि...आसीत् पै १९, १२, ७;
अभिष्यात् ऋ १०, ११७, ७;
अभिष्युः ऋ १०, ८९, १५;
अभिष्याः ऋ १०, ६९, ६; काठ
२, १५४; अभिष्याम् ऋ ७, १,
१३; अभिष्याम् ऋ १, १०५,
१९; १७८, ५; २, ८, ६५;
३, १, १६; ५, ४, १; ९, ३५,
३५; १०, १३२, २; खि ५, ७,
३, १०; तै १, ४, ४६, ३,
मै १, ४, १४१; ४, १३, ८;
काठ ७, १६१; १२, १४१;
१९, १३; कौ १, ३३६; जै १,
३५, ५; शौ ७, ९८, ११०; १३.
१, २२; पै १८, १७, २; अभि...
स्याम् ऋ ७, ४८, २; ५६, २४;

काठ २३, ११.

अभि...आम ऋ ४ २७, २.

‡ अभ्य(भि/अ)स् (अपणे), अभ्य-
स्यत् काठ २१, ७.

? अभ्यस्यनहमि पै ३, २८, २.

? अभ्या^१ पै १, ८६, ७.

अभ्या((भि-आ) ✓ क्रम् > अभ्या-
क्रामस्^१ शौ १०, ७, ४२.

अभ्या(अभि-आ) > गम् > अभ्या-
गत- -तः पै १९, ३६, १४.

अभ्या(भि-आ) ✓ गा, अभ्या(भि-आ)
गात्^१ शौ ९, १५, ५; पै १६,
६८, ५; २०, ११, २.

अभ्या(भि-आ) ✓ चर् > अभ्या-
चार^१ -रम् शौ १०, ३, २; पै
१६, ६३, २.

अभ्या(भि-आ ✓ अ) ज्, ‡ अभ्याजति
खि ३, ७, १; ‡ अभ्याजन् मै १,
६, ३.

‡ अभ्या(भि-आ) ✓ तञ्च्, अभ्यात-
नक्ति तै २, ५, ३, ६.

^{a)} नार. टि. दिगा. भा. प्रवृ. समानपक्षत्वेन अभिः
कप्र. इत्यादिष्ठमानः SI. उपेक्ष्यः ।

^{b)} पाभे अभि...आष्ट द्र. ।

^{c)} आख्याते रेफोपजनः प्रामाणिकः द्र. (तु. मूको.
परा. च ; वैतु. सा. B.W. शाखान्तरीयः पाभे.
च [नापू. रूपम्] । अभेः गतित्वे एपू. टि. एव
प्रमाणं स्यात् । आलोच्यश्रुत्यभेदात् (वैतु. सा. W. चासौ
कप्र. इति) ।

^{d)} नापू. स्थ. आलोच्यविषयस्य साम्यं द्र. ।

^{e)} ✓ दंस > दंसन- > ना [न. द्वि३] इति कर्म
द्र. (वैतु. सा. कर्माकाङ्क्षापूर्त्यर्थं शत्रु-शब्दमाक्षि-
पैश्च दंसना [तु १] वद्वच ; GW. चानुपसृष्टं किप. इति
संगिरमाणोऽवशिष्टांशे सा. समानः) ।

^{f)} सपा. अभि...अमानि <> अभि...आसीत् <>
कौसु ४५, १६ अभि...साक्षीय इति पाभे. ।

^{g)} सपा. तैत्रा २, ४, १, ४ आपत्रौ ९, ८, ८ प्रवृ.
अभिष्यु इति पाभे. । शिष्टं वैप ४ अभि ✓ वो > अभिष्य

टि. द्र. ।

^{b)} पाभे. सासङ्ग्राम द्र. ।

^{१)} मुपा. अभ्य आ > अथा इति शोधः द्र. (तु.
मौलिकतरः मूको. L ✓ मृङ् इत्यस्य लक्षणार्थया
नः इति च विभक्त्या योगे सति निराकाङ्क्षत्वे
स्वतः सिध्यमाने नः इति द्वि३ स्यात् । तथोपाहृतया
अथा > अभ्या इति मूको. प्रान्तीयः शोधाश्चा-
ऽऽस्थीयेत, मुपा. अभिव्यस्यस्याऽन्यथासिद्धत्वाच्च,
आ ✓ मृङ् इत्यस्य निगमान्तराऽश्रुतपूर्वत्वादप्रमाणत्वा-
च्चेत्यभिसंशेः) ।

^{२)} गस. णमुळन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^{३)} सपा. शौ ७, ७७, ८ न्यागन् इति, ऋ १, १६४,
२७ च अभि । आ । अगात् इति पाभे. तथात्वे अभिः
हृच्छन्ती इत्यनेन युक्तः द्र. ।

^{४)} भाप. (आक्रमण-) । गस. उप. घञन्ते
याथादि-स्वरः ।

^{५)} सपा. ऋ ८, ५५, १ अभ्यायति [°भि, आ, अयति]
इति पाभे. ।

॥ अभ्या (भि-आ) ✓ तन्, अभ्यातनुत
तै ३, ४, ६, २; अभ्यातन्वन
तै ३, ४, ६, १; २.^२

अभ्या-तान्- -नाः, -नान् तै
३, ४, ६, १; -नानाम् तै ३
४, ६, २; -नैः तै ३, ४,
६, २.^१

अभ्यातान-स्व- -स्वम् तै ३, ४,
६, २.

॥ अभ्यातृप्ससि पै २०, १६, ३.

॥ अभ्या (भि-आ) ✓ दु (उवलने)
अभ्या-दाव्य^३ - -व्यः, -व्यन मै
१, ८, ९.

॥ अभ्या (भि-आ) ✓ दु, अभ्याद्वति
मै ४, ६, १.^२

अभ्या (भि-आ) ✓ धा, > दधा,
॥ अभ्याद्वधाति मै ३, ४, ५;
काठ २२, २; ६; क ३४, १;
अभ्याद्वधामि^४ मा २०, २४;
का २२, २, १; ॥ अभ्याद्वध्यात्
तै २, १, १०, ५; ५, ८, ६.

॥ अभ्याधीयते मै १, ८, ७.

अभ्या (भि ✓ आ) प् > अभी-
(भि ✓ ई) प्स > ॥ अभीप्स-
(त् >) न्ती- -न्तीः काठ २७,
१; क ४२, १.

अभ्या (भि-आ) ✓ पृ, अभि...आ
(पप्रिय)^१ ऋ ३, ३०, ११.

॥ अभ्या (भि-आ) ✓ प्लु > अभ्या-
प्लवमान- -नान् काठ ७, ६;
क ५, ५.

॥ अभि...भ्याम् पै १, ७६, ३.

अभ्या (भि-आ) ✓ यच्छ, यम्,

॥ अभ्यायच्छति मै २, १, ८;
काठ १०, ११; २१, १०; क ३१,
१६०; ॥ अभ्यायच्छन्ति मै २,
१, ८; काठ १०, ११; ॥ अभ्या-
यच्छन्^१ मै ४, ६, ८.

॥ अभि...आयमत्^२ कौ १,
१२८; जै १, १४, ४; अभि...
आयमन्^३ ऋ ८, १२, ३१.

अभ्या-यंसेन्य^४ - -न्याः १, ३४, १.

॥ अभ्या-युत्य मै ३, ८, ३१; ४, २,
१२.

॥ अभ्या (भि-आ) ✓ यु, अभ्यायुवते
मै ४, ५, ६.

अभ्यायुक- अभी (भि ✓ इ) द्र.

अभ्यारम् अभ्यू (भि ✓ ऋ) द्र.

॥ अभ्या (भि-आ) ✓ रुध्, अभ्या-
रुणत्^१ काठ २३, १०; क ३७, १.

॥ अभ्या (भि-आ) ✓ रुह्, > रोहि,
अभ्यारोहति तै २, ५, ५, ६;

अभ्यारोहति तै २, ५, ५, ५;
५, ६, ६, ४^१; ८, ३^१; ६, २,
३, ३; मै १, ९, ८; ३, ३, ९;
४, ६; ६, १; ६, ८, १०; ४, ३,
१; ४, ९; १०; काठ २, १५;
२३, ३; शौ ३, २९, ३६;
अभि...आरोहति तै १, ५,
९, ५; अभि...आरोहति, अभि
(आरोहति) मै १, ९, ८; काठ २,
१५; अभ्यारोहन्ति तै ७, २, १, १;
३, ५, २; ३; ७, ३, ४; ९, २;
३^१; १०, ३, ४, १, २^१; २, ५, ३,
५, ४, २^१; ३, ५, १.

अभ्यारोह्यति मै ३, ४, ६.

अभ्यारोह्यति काठ २४, ६;
२६, ४; २७, ६; क ३७, ७;
४१, २; ४२, ६.

अभ्या-रुह्य तै ७, ४, ४, १.

अभ्या-रुढ- -ढः तै १, ५, ९,
५; २, ५, ५, ६; ७, ४, ५, १.
[°ढ-अन्].

अभ्या-रोह-अन्.

अभ्या-रोहत्- -हन् मै ४, ४,
४; -हन्तः तै ७, ५, १, ६;
काठ ३३, ७^१; ८; शौ ४, १४,
६४^१; ११, १, ३७^१; -हन्तम्

*) नाप. (होम-विशेष-) । गस. उप. करणे घञन्ते
थाथादि-स्वरः ।

*) नाप. ([यज्ञियाग्नि-संगमनेन प्रज्वलित-] अयज्ञियाग्नि-
। तु. BW. प्रभृ.) । गस. ण्यदन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या
(पा ६, १, १८५; २, १३९) ।

*) तु. उ. PW. प्रभृ. अभि-आदधामि इति; वैतु.
पवा. यद् अभिः स्वरः प्रादर्शि, तदतन्त्रं द्र. ।

*) 'नः (अस्मान्) इषश्च वाजांश्चाभ्यापप्रिय'
इति स्वारसिकं वा. अनभिरोचयन् 'अस्माकं समीपे त्वम्
इषः (= तिष्ठस्युः ?) सन् वाजान् (अश्वान् ?) अभिप्रेरय'
इत्येवमप्रसिद्धं चाऽपमर्थं च वा. वृषाणः सा. चिन्त्यः ।

*) पाभे. अति तै ५, ३, ४, १ द्र. ।

*) पाभे. अभ्यकामयन्त काठ २८, २ द्र. ।

*) सपा. °मत् < > °मन् इति पाभे. ।

*) विप. ([अभ्यायन्तव्य-, स्तुत्यनुनेय-, एष्टव्य-]
अदिवन्-) । गस. उप. एन्यः प्र. सकारोपजनः कृत-स्वरश्च
प्रकृत्या (तु. पाउ ३, ९८; पा ६, २, १३९; वें. स्क. प्रभृ.;
वैतु. [पञ्च] स्क., सा. <अभ्यायम् + सेना- इति ?) ।

*) पाभे. अभिसिज्य काठ २५, २ द्र. ।

*) पाभे. अभ्यहन् द्र. ।

*) 'नाकम् (दिवम्) अभ्यारोहेय ततश्च सुकृत-
लोकभूतं स्वर्गच्छेम' इति वा. द्र. (तु. एपू. मन्त्रो
यत्र दिवो नाकस्य पृष्ठान् [पृष्ठं प्राप्य] स्वर्गमनं
साक्षाच्छावितं भवति; वैतु. सा. स्वर् इत्यस्म

काठ २४, ६.
अभ्या-रोह (क) का- -का मेरे,
८, ७, १००.
अभ्या(मि-आ) √ वह् > अभ्या-वोह-
-हा पै ८, ११, २.
अभ्या(मि-आ) √ वृत्, > वर्ति,
अभ्यावर्तते, अभ्यावर्तते मै ३,
२, ११; अभ्यावर्ते^० शौ १०,
५, ३८-४१; अभ्यावर्तस्व तै
४, २, ७, १०; मै २, ७, १४^०;
काठ १६, १४^०; क २५, ५^०;
शौ ७, ११०, १; ११, १, २२;
पै १५, २, ६; १६, १०, १; २०,
७, ४; ङ्गमि...आवर्तस्व^०
तै ४, २, १, २; मै १, ७, १;
अभ्यावर्तस्वम् तै ५, ७, ४,
४; ङ्गम्यावर्तन्त मै ३, २, ४.
अमि...आ(आ-अ)वर्त क्र ७,
५९, ४.
अभ्या(मि-आ)वृत्स्व तै ४, २, ५,
६४; मै २, ७, १२४; काठ १६, १२४;

२६, १११^०; क २५, ३^०; शौ ३,
१७, ९; अमि...आवृत्स्व^०
क्र ४, ३१, ४; पै १, ४१, ११.
ङ्गम्यावर्तयन्ति मै ३, २, ५;
काठ ८, ५^०; क ७, १^०; अभ्या-
वर्तये^० पै १६, १३२, २.
अभ्या-वर्तिन्^१ - -वर्तिन् मा १२,
७, का १३, १, ८; तै ४, २, १, २;
मै १, ७, १; २, ७, ८; काठ १६,
८; १९, ११; २२, १२; क ३१,
१; पै १, ४१, १; -र्तिने क्र ६,
२७, ५; -र्ती क्र ६, २७, ८.
अभ्या-वृत्त - -त्त: मा ८, ५८; का
९, ७, ७; काठ ३४, १६.
ङ्गम्या-वृत्त्य तै ६, २, ५, ५^०; काठ
८, ४^०; २३, ५^०; क ६, ९^०.
ङ्गम्या(मि-आ) √ शंस, अभ्याशंसत
काठ ११, २.
अभ्या(मि-आ) √ स्तु > अभ्या √ सारि
(त् >) णी^२ - -णो: काठ
२५, ५.

ङ्गम्या (मि आ) √ स्था > तिष्ठ,
अभ्यातिष्ठति मै १, ११, ७^०;
४, ४, ५; काठ ८, ८; १४, ७;
२३, ९; क ७, २; ३६, ६.
ङ्गम्या(मि-आ) √ ह्ये, अभ्याह्यते
तै ३, २, ९, १; ४; ७.
ङ्गम्यु(मि √ उ) च्, अभ्युच्यति मै १,
८, ९; अमि...उच्यति तै २,
२, २, ५^०.
ङ्गम्यु(मि-उद् >) त् √ क्रम्,
अभ्युत्क्रामति काठ ६, ४; ८; ७;
क ४, ३; ७, ४; अभ्युत्क्रामन्
काठ ८, ७^०; क ७, ४^०.
अभ्युत्क्रा(मि-उद् √ स्था) > तिष्ठ,
अभ्युतिष्ठत काठ ३४, ९^०;
अभ्युत्तिष्ठत् शौ १५, ८, २;
अभ्युत्तिष्ठन् काठ ३४, ९^०.
अभ्यु(मि-उद् >) त् √ सद् >
*अभ्युत्-साद्या^१ - > *अभ्युत्-
साद्या^२ √ कृ^३, अभ्युत्साद्यामक:
मै १, ६, ५.

नाकम् इत्यनेन सामानाधिकरण्यं दर्शयति; PW.
प्रभृ. च अभि: कप्र. इति कृत्वा नाकम् इत्यनेनैवमभि-
संबन्धुकाः। पामे. अधि लि ४, ९, ४ द्र.।

^१) गस. उकजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७;
२, १३९)।

^२) पामे. अभीत्य काठ २६, १ द्र.।

^३) पामे. अभिपर्यावर्तते द्र.।

^४) पामे. अमि मा १२, १०३ द्र.।

^५) अभि: कप्र. लक्षणार्थ इति यथा सा. आह,
तन्न। तथा सति आभिमुख्यविशिष्टाऽऽवर्तनस्याऽऽसन-
विषयत्वे घटकतया सहश्रुतिमतः अभ्यावर्तिन् - इत्यस्य
विप. वैयर्थ्याऽऽपत्तेरिति यावत्।

^१) पामे. अमि...निवर्तस्व द्र.।

^२) पपा. स्वरसंघौ शाखाभेदो भवति। पामे. कृते तु. टि.
अमि [मा १२, ७०]; वैतु. मै. पपा. अमि, आ^० इति।

^३) पामे. अमि क्र ४, १, ३ द्र.।

^४) स्वभ्या^० ? > स्वमभ्या^० इति शोभितो मौलिकः

पाठः द्र.।

^१) गस. गिन्यन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या।

^२) विप. (जनि-)। सरि^० इति पाठः? यनि. शोधः
द्र. (तु. पामे. अस्यासारिणीः)।

^३) गस. ण्यन्तान् स्त्रियां भावे शः प्र. उत्स.
(पा ३, ३, १०७ [णे: शश्च इत्यभिनवं शिष्येते-
त्यभिसंधिः] तु. नाउ. टि.)। कृत्-स्वरः प्रकृत्या।

^४) गस. उत्स. (नापू. समाननिष्पत्ति इत्य सन्द-
जातस्य परिग्रहार्थमभिनवगतिसंज्ञाविधानार्थं च अभ्यु-
त्साद्यादयश्च द्वितीयान्ता विभक्त्यलुक् च इति
ते प्राग् धातोः [पा १, ४, ८०] इत्यतः प्रागनु-
शिष्यमित्यभिसंधिः)। किमिति प्रागभिमर्तं निपात-
नम् (पा ३, १, ४२) नोक्तमिति। यनि. लक्षण-
संभवादि। एत्थि. अणि आम् इत्यस्य कृन्तु-
प्रयोगस्य चैव ङितोऽन्यत्र उत्स. स्यादित्येवं किमिति
नोक्तं भवतीति। लाघवात् यनि. एव मौलिक. नदीय
इव सङ्केतं स्यादिति दिङ्मात्रम्।

॥अभ्यु(भि-उद्)त्/सूत्र, अभ्यु-
त्सजैत् तै ६, २, ९, १.

अभ्युत्सजति काठ २०, ३^२;
क ३१, ५^१.

अभ्यु(भि/उ)द्, न्द्, अभि...
उत्त ऋ ५, ४२, ३.

अभ्यु(भि-उ)त्स- > अभ्युत्सि-
(न् >) नी^१ - नी पै १२, ३,
५.

†अभ्यु(भि-उ)न्द्त् - न्दत्तः^१ ऋ
९, ६१, ४; कौ २, १३७; जै ३,
१३, १३.

अभ्युदि(भि-उद्/इ), ॥अभ्युदेति
मै १, ८, ९; २, २, १३; ४, १, ९;
अभ्युदिहि शौ ३, २०, १०^०; १७,
१, ६; ७; पै १८, ३१, १; २;
॥अभ्युदेत् मै २, ५, ३; ॥अभ्यु-
दियात् मै १, ८, ७^१; ९^१; २,
२, १३; ॥अभ्युदियात् मै ३,
६, ९; काठ २३, २; क ३५,
८.

१अभ्यु(भि-उ)दित- सूर्यः.

१अभ्युदित- अभि/वद् द्र.

अभ्युदे(भि-उद्-आ/इ), अभ्युदेति
मै ३, ९, १^१.

अभ्युदे(दा-इ)त्य शौ १५, ११, २;

१२, २.

॥अभ्युद्(भि-उद्/ह) अभ्युद्भवति
मै १, ८, ८; अभ्युद्भवेयुः तै २,
२, ४, ६; मै १, ८, ८.

अभ्यु(भि-उ)द्/वस् > वासि,
अभ्युदवीवसः मै १, ८, ४.

॥अभ्यु(भि-उद्)न्/नी, अभ्यु-
न्नयेत् काठ ३५, १६; क ४८,
१४.

॥अभ्यु(भि-उ)प/कम्, अभ्युपका-
मति मै ३, ९, ७.

॥अभ्यु(भि-उ)प/धाव्, अभ्युपधा-
वेम मै १, ७, २; काठ ८, १५;
क ८, ३.

॥अभ्युपा(भि-उप-आ)/कृ, अभ्यु-
पाकुर्यात्, अभ्युपाकुर्यात् मै
४, ८, ८.

अभ्युपा(भि-उप-अ)व/ह, अभ्यु-
पावहरामि^१ मा १०, २५.

॥अभ्युपा(भि-उप-आ)/वृत्,
अभ्युपावर्तते मै १, ४, ७;
अभ्युपावर्तमहि^१ मै १, ७, २.

†अभ्युपे(भि-उप/इ), अभि...उप-
यन्ति ऋ ६, २८, ४; काठ १३,
१६; शौ ४, २१, ४^६.

अभ्युपय अभि/वप् द्र.

॥अभ्यु(भि/उ)व् > अभ्युवसः^१)
काठ २६, १; क ४०, ४.

अभ्युव- अभि/वह द्र.

अभ्यु(भि/उ)र्णु^१, अभ्युर्णुते शौ १४,
१, २७^१; पै १८, ३, ६^१;
अभ्युर्णोति ऋ ८, ७९, २;
अभि...उर्णोमि शौ १८, २,
५३; †अभि...उर्णोहि^१ ऋ १०,
१८, ११; शौ १८, २, ५०; ५१;
३, ५०; ४, ६६.

अभ्युर्णा(न् >) ना- ना ऋ ५,
४१, १९.

॥अभ्यु(भि/उ)ह् (प्रापणे), अभ्यु-
हति तै ५, २, ३, ७^१; मै ३, ४, ५^१;
७, ४^१; ४, १, ९; काठ २२, २^१;
३१, ७^१; क ४७, ७^१; अभ्युहति
मै ३, ७, ४^१; काठ २०, १; क
३१, ३; अभ्युहताम्^१ काठ
३६, १०.

अभ्यु(भि/उ)त्, अभ्युति तै २, ३,
१४, ६; पै ५, २, ८.

†अभि...कृणोति ऋ १, ३५,
९; मा ३६, २५; का ३३, १,
१९; अभ्युणोः^१ पै १३, १, १५.

अभ्युहः ऋ ३, १, ४.

अभ्युारम्^१ ऋ ८, ७२, ११; खि

१) कर्तरि सन् प्र. डसं. (पाउ २, ६९) । ततश्च मत्वर्थीयः
इति: प्र. खी. डीप् च (पा ५, २, ११५; ४, १, ६) ।

१) विभक्तिरुदात्ता (पा ६, १, १७३) ।

१) पाभे. १अभ्युत्सजति द्र. ।

१) सपा. काठ २६, २ क ४०, ५ उदानयन्ति इति पाभे. ।

१) पाभे. उपावहरामि का ११, ७, ५ द्र. ।

१) सपा. काठ ८, १५ क ८, ३ उपावर्तमहि इति पाभे. ।

१) वैतु. सा. अभि: कप्र. इति कृत्वाऽपार्थम् उप/इ

इत्यस्य दुष्पूरकर्मसाक्षात्क्षयमुत्पादकः ।

१) गस. कसुन्नन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

१) यनि. पाभा. अदा. द्र. । ✓वृ(आच्छादने) >

✓वृ > ✓ऊर इति तु तावन्मूलतः स्वा. धा. द्र.

पै ११-५७

(तु. PW. प्रमृ.) ।

१) पाभे. अभिहित्सते ऋ १०, ८५, ३० द्र. ।

१) सपा. तैआ ६, ७, १ आगिनृ ३, ८, २: ३४ नौपि १,
१५: ४२ अभि...वृणु इति पाभे. ।

१) सपा. तै ६, १, ९, ६ उप, समूहति इति पाभे. ।

१) पाभे. अभिवासयति मै ४, १, ९ द्र. ।

१) पाभे. अभ्यवहताम् मै १, १०, १६ द्र. ।

१) सपा. शौ ५, २१, ११ अर्वाङ्, ऐः इति पाभे. ।

१) गस. णसुलन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या । यतु आर-

इत्यनेन विभक्त्यर्थ इवाऽव्ययीभाव इतीवाऽभिप्रेतः PW.
MW. च, तन्मन्दम् । तथा सत्यन्तोदात्तस्य (पा ६, १,
२११) दुर्बारत्वप्रसङ्गात् ।

२, १३, १ ^a ; कौ २, १५३ [†] .	३१.९.
अभ्यु(भि-√क्र > २कृति >) तीय, अभ्यार्थित काठ १०, ११.	अभ्र- प्रभृ., अभ्रयन्ती- √*अप् > २अप्- द.
अभ्यु(भि/क्र) डङ्, अभि... कृज्यते ऋ १, १४०, २.	१अ-भ्रातृ ^{१४} - -तरः ऋ ४, ५, ५ ^h ; -ता ऋ १, १२४, ७.
अभ्ये(भि-आ/इ), अभ्यैति खि ३, २१, १ ^b ; मा १७, ४७ ^b ; का १८, ४, १५ ^b ; काठ २८, ४ ^a ; ३२, २; ॥ ४४, ४; पै ३, ५, ६ ^b ; अभि... ऐति शौ ३, २, ६ ^b ; अभ्यैमि शौ ६, ११८, ३; पै १६, ५०, ५; अभ्येहि शौ ८, २, २; पै १६, ३, २; अभि... एहि पै २, २३, १; अभि (आयन्ति) पै १७, १७, ५.	२अ-भ्रातृ ^१ - -तरः शौ १, १७, १; पं १९, ४, १५.
१अभ्योपदधाति ^० काठ २०, ७; क	१अ-भ्रातृव्य ^१ - -व्यः तै २, ४, २, ४; मै १, २, १०.
	२अ-भ्रातृव्य, व्या ^१ - -+व्यः ऋ ८, २१, १३; कौ १, ३९९; २, ७३९; जै १, ४५, १; शौ २०, ११४, १; -॥व्या ^१ काठ २१, २; क३१, १७.
	अ-भ्रातृ(हन् >) णी ^१ - -णीम् शौ १४, १, ६२.
	अभि ^१ - -भिः मा ११, १०; का १२, १, १०; तै १, ३, १, १; ४, १.

१, ३; ५, १, १, ४[॥]; ६, २,
१०, १[॥]; मै १, २, १०; २,
७, १; ३, १, २[॥]; ८, ८[॥]; ११, ४,
९, १; काठ १६, १; -भिभिः
शौ १०, ४, १४; पै ५, ९, २;
१६, १६, ४; -भिम् मा ११,
११; का १२, १, ११; तै ४, १,
१, ४; ५, १, १, ४[॥]; ६, २,
१०, १; मै २, ७, १; ॥ ३, १,
२; ४; ॥ काठ १६, १६; १९,
१; २५, ९; १०; २६, ५; ॥ क
२९, ८; ४०, २; ३; ४१, ३.
[°भि-अन्°].
? अभिया^१ पै ९, ३, ३.
अभि-खा(त >) ता^०- -ते शौ ४,
७, ५; ६^०; पै २, १, ४; ५; ४,
२१, २. [°ता-अन्°].

१) ०रन् इति पाठः? यनि. शोधः (तु. सपा. खिसा
१४, १)। ०) पाभे. अभ्येति कौ २, १२१० द.।

०) अभि। आ। एति इति पपा. चिन्त्यः। यथो-
गीयनिघाताऽभाववति तिङि गतिद्वन्द्वनिघातस्य न्याय्य-
त्वात् (पा ८, १, ७१)। अभि इति नः इत्येतद-
न्वितः कप्र. अप्यभ्युपगतश्चेत् रयात्तदपि आ इत्यस्या-
ऽन्वयान्तराभावादवश्यं तेन निघातेन भाव्यम् (तु. पपा.
शौ ३, २, ६)।

०) अभ्येति इति पाठः? यनि. शोधः (तु. सेंटि. क
४४, ४)।

०) पाठः? काठ. च क. च पाठः संस्करणान्तर-
सापेक्षतयोपलम्भात्। तथाहि। काठ. सेंटि. ग्रन्थ.
कर्मण्यभ्योप^० इति कर्मण्यत्वाप^० इति च क. मूको.
पाठ इत्युक्तं भवति। तेनैतत् संभाव्यते यदत्र
मूलतः कर्मण्यत्वायोप^० इत्येवं सतः पाठस्य उभयत्र
वैकृतमुक्तचरं समजनीति। क. मूको. पाठो यत् संस्कर्त्रा
न प्रादर्शि, काठ. पाठ एव च तत्रत्यं टि. अप्यनवलोकयता
स्वकीये संस्करणे संन्यवेशि, तद् रुचिरेतरं भवतीति दिक्।

१) विप. (अत्रात्रहिता-] योषन्, योषित-)

१) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)।

१) L.R. अभर्तारः इति शोधकः!

१) विप. (जामि- [मगिनी-])। वस. मध्योदात्तः उंस.
(पा ६, २, ११६)। १) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)।

१) सपा. तै ५, ३, ५, २ असपत्ताः इति पाभे.।

१) तु. टि. अ-देवृष्णी-।

१) व्यु.? (√*वृ >) *घ्रा- > घ्राम् + *भि-
(कर्तरि वा करणे वा < √*भृ) कस्यचित् पृथिव्यदेः
पदार्थस्य शरीर आत्मानं प्रवेश्य तदीयरय प्रच्छिद्य-
मानस्याशस्य भर्त्री भरणसाधनभूता वेति कृत्वा खनि-
त्रकविशेषसंज्ञा [°घ्राभिभ्र- (उस. कृत-स्वरः प्रकृत्या)
> *हभिभ्र- > *अभिभ्र- > यनि. (तु. पंजा. [हृ]रन्वि;
हि. खुर्पि इति साजात्यसंकेतदिङ्मात्रम्; वैतु. भा. तै.
[१, ३, १, १] √*अभ्र + हन् प्र. इति च, २अप् + √*भृ
[भरणे] + इः प्र. इति च)]।

१) अभिया। ? अखनम् (< √*खन्) इति पद-
विभागोऽत्र भवतीति कृत्वा तादृशो निर्देश एवेहाऽकारि।
तत्-साधुता तावन् परीक्षकाणां दिष्टिमनुसरेत्।

१) तस. उप. कर्मणि क्ते पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, ४,
२८)।

१) इह सा. -पाते इति यत् पठन्निव प्रादर्शि, तन्
मूर्धन्यकण्ठयोरुच्चारणसंकर्येण व्यामोहितस्य लिपिकृत
एव प्रमाद इति संभाव्यते।

१अभ्रिय-, २अभ्रिय- ✓*अप्>

२अप्->अभ्र- द्र.

१अभ्रिय^a- भवः ऋ १, ३९, ८;
-भवम् ऋ १, २४, ६; ९२, ५;
१४०, ५; १६८, ९; १६९, ३; २,
४, ५; ३३, १०^b; ४, ५१, ९, ५;
४९, ५; ६, ४, ३; ७१, ५;
-भवा^c ऋ १, ६३, १; -भवात्
ऋ १, १८५, २-८; मै ४,
१४, ७^d.

२अभ्रिय^d- भवम् शौ ४, १७, ५; ७,
२४, १; १३, ६, ४; पै ५, २३,
७; २०, १५, ५.

✓अम (बधा.)^e, >आमि, अमीष्व
तै २, ३, ५, १.

आमीत् तै २, ३, ५, १.

आमयति^f काठ १३, १२.आमयत् पै १६, ६१, ९. [अभि^g,
परि^h, प्रⁱ, सम^j].१अम^k- मः ऋ ५, ५६, ३; ६, ६१,

८; ८, ९३, १४; मा १८, ४^h;
का १९, २, ४; तै ४, ७, २, १;
मै २, ११, २; काठ १८, ७; क
२८, ७; शौ १३, ८, ५; -मम्
ऋ १, ६६, ४; -मात् ऋ ५,
५९, २; ८, १२, २४ⁱ; कौ २,
४६७; जै ३, ३४, २; -माय ऋ
८, २०, ६; -मे ऋ १, ६३, १;
६७, २; ४, १७, ७; -मेन ऋ
४, २२, ३; ९, १०, ६; मै ३, ८,
१^j; -मेभिः ऋ ७, ३४, १९;
-मैः ऋ ८, ७५, १०; तै २,
६, ११, २; मै ४, ११, ६; काठ
७, १७; कौ १, ११; २, ९९८;
जै १, २, १. [म- वृष्ट^l,
स्तनयत्^m].
†अम-वत्- वत् ऋ १, ५२,
९; ४, ५५, ४; ५, ३४, ९; ५८,
१; ८६, ३; ८, ७५, १३; तै
२, ६, ११, ३; मै ४, ११, ६;

-वत्सु ऋ ६, ६६, ६; -वन्तः
ऋ १, ३६, २०; ३८, ७; ८,
२०, ७; जै ४, ८, ६; -वान्,
ऋ १, ५२, १०; ४, ४, १; ५,
८७, ५; १०, ११, ७; मा १३,
९; का १४, १, ९; तै १, २,
१४, १; मै २, ७, १५; काठ
१६, १५; क २५, ६; शौ १८, १,
२४.

अमवती- तीः ऋ १,
१६८, ७.

अमवत्-तर- रेभ्यः ऋ
१०, ७६, ५.

१अमति^k- तिः ऋ १, ६४, ९;
७३, २; खि ३, २२, ४; मा ४, २५;
का ४, ८, ३; तै १, २, ६, १;
मै १, २, ५; काठ २, ६; क १,
१४; कौ १, ४६४; जै १, ४८,
५; शौ ७, १५, २; पै १६,
१४४, २^l; २०, ४, ९; -तिम्

^a) भाप. (महता-, घोरता-), नाप. (घोराकृति-,
कूर- रक्षस्-, पिशाच- प्रभृ.). व्यु. भावार्थप्राधान्ये सति
*आ-भू- (प्रास. वा बस. वा) > *१आभूक- > *१अभूअ-
> यनि. इत्येवमाद्यान्योपान्त्यवर्णतत्परिणामाः नैप्र.
द्र. (प्रकृतिसंवादाथं तु. दे [१, १२; ३, ३] सा. [यस्थ.], PW.
प्रभृ.; वैतु. पाउभो [२, ३, १३३] GW. प्रभृ. < अ [= नञ्]
+ ✓भू इति) । न. वृत्तोपलब्धि द्र. (तु. एउ. टि.) ।

^b) सपा. तैआ ४, ५, ७ अ०अवम् इति पाभे. । तु. मै ४,
९, ४ ? †आ-अन्वा टि. ।

^c) यद् अभ्वाः इति PW. GW. आहतः. तन्न (तु.
ORN.) ।

^d) नाप. (घोराकृति- रक्षोऽन्यतम-) इति कर्त्रर्थपरत्वेन
नापू. भेदे सति *२आ-भू- (गस.) > *२आभूक- >
*२अभूअ- > यनि. इत्युदात्तयणोऽनुदात्तस्वरितपर्यवसाना
नैप्र. द्र. ।

^e) धा. गत्यादिषु पीडायां च वृत्तिः ।

^f) सपा. तै ३, ४, ३, ५ प्रतिष्ठापयति इति पाभे. (तु.
तत्रैव गमयति इति) ।

^g) भाप. (जव-, बल- [तु. या १०, २१] प्रयत्न-,
क्षोभ- प्रभृ.), नाप. (रोगादि- [भा. तै २, ६,
११, २]) । अप् प्र. उंसं. (पा ३, ३, ५८) । प्र. पित्वा-
न्निघाते धास्व. ।

^h) म. अ + *म- (कर्मणि < ✓मा [माने]) इति
कृत्वा तस. नञ्-स्वरः इति (तु. सा. तै ७, ४, २, १) ।
एस्थि. वा आम- इत्यस्य विप. एवैतद् न अम्भः
इत्येतत्-सकक्षं सत् तद्वत् कर्तृपदमिति यदभिप्रेतं भवति,
तन् मन्त्रपदस्वारस्यविघातप्रसङ्गाच्चिन्त्यम् ।

ⁱ) सा. ✓अम् (रोगे) इत्यतो निष्पत्तिमाह ।

^j) पाठः? तु. संस्कृतः टि. ।

^k) भाप. (अर्चिम्-, दीप्ति-, रूप- [तु. निघ ३, ७]) ।
पाप्र. अतिः प्र. (पाउ ४, ६१), तत्-स्वरश्च (वैतु. या ६,
१२ [मुपा. तदुपरि स्क. च दु. च दे. च म, [मा.] च विकल्पेन
तति- इत्यपि उप. अभिप्रेतमित्युपकल्पयमानाः सु-शोधाः
द्र.] < *अमा-मति- वा < *आम-मति- वा; म. [मा
४, २५] अ + मति- [< ✓मा [माने]) ।

^l) सपा. शौ १२, ८, २ व्युद्धिः इति पाभे. ।

क्र ३, ३८, ८; ५४५, २;
६२, ५; ६९, १; ७, ३८, १;
२; ४५, १०; मै ४, १४, ६।
[°ति- हत°].

† १ अमत्र- -त्रः ऋ १, ६१, ९;
३, ३६, ४०; तै २, ४, १४, २;
मै ४, १२, २; काठ ८, १७;
शौ २०, ३५, ९; -त्रम् क्र ४,
२३, ६.

† २ अमत्र- -त्रम् क्र १०,
२९, ७; शौ २०, ७६, ७; -त्रे
क्र ५, ५१, ४; -त्रेभिः क्र
२, १४, १; ६, ४२, २; कौ २,
७९१.
अमत्रिन्- -०त्रिन् ऋ ६,
२४, ९,
अममान- सम्.
*अमस- > अमस-व(र>)री-

-०रीः^१ मै २, ४, ७, ८.
अमान-, १आम- सम्.
आमिन्- प्र.

१ अम- √ अम् (बधा.) द.
? २ अम- > अमा ऋ ११, १२४,
१२; ६, ६४, ६; २, ३६,
३; ३८, ६; ६, २४,
१०; ५१, १५, १०, २७,
२; ६३, १६; १२८, ६;

१) सपा. तैत्रा २, ८, ६, २ अमतिम् इति पाभे.।

२) विप. (ल प्रवल्- सुहृ-। इन्-र- सख-).। अत्रन् प्र.
(पाउ ३, १०५)। नित्-स्वरः। मौस्थि. तु अम- + *त्र-
(< √ त्रा) इति कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् इतीव
संभाव्यते [तु. WW १, १०८; वैतु. या ६, २३ (तु. दे ४,
३) अमात्रतया व्यु. विकल्पयेद्विचिन्त्यः, 'अविद्यमाना
मात्रा यस्य' इति कृत्वा बस. अन्तोदात्तप्रसङ्गात्
(पा ६, १, १७२) इत्यभिसंधेः]।

३) तु. सा. PW. GW. प्रभृ.; वैतु. BW. GRV.
प्रभृ. २ अमत्र- इति ?

४) नाप. (चमसादि-पात्र-विशेष-).। व्यु. ? आ + *मुत्र-
इति कृत्वा बस. (पावा २, २, २४) पूष. प्रकृतिस्वरं स्यात्
पूष. नैप्र. ह्रस्वत्वम् । *मुत्र- इति पुनः सेचनार्थात् √ *मृ
इत्यतो वा √ मृ इत्यतो वा कर्मणि त्रिणि प्र. द.
(*मुत्र- इत्यत्र वा *मृ इत्यत्र वा नैप्र. संयोगादेर् हलो
लोप इत्यभिसंधिः)। अयं *अ- म + १ अत्र- (< √ अद्)
इति बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् इतीव कृत्वा शकन्वादि-
त्वपरः या ५, १ द. । 'अमाना मानमकुर्वताम्' (अ +
कर्तरि *मु- L < √ मा 'बधा.'). इति कृत्वा तस.
नञ्-स्वर इत्यभिसंधिः । 'अनिमित्तं भवति' इति
यदुक्तं भवति तत् एस्थि. पर्यायान्तरेण व्याख्यान-
मात्रं स्यात् न वैयाकरणं प्रदर्शनम् (=अमा अमि-
न्वन्तः सन्तो येऽद्युस्तेऽनिमित्तम् अनिःशिष्टमानं यथा
स्यात् तथैवाद्युः । स्थिरपीतानां सतां शरावादि-
लघुपात्रमानैरुत्पत्तां घटादिबृहत्पात्रसंलग्नमुखत्वपर-
जनोक्तिप्रसिद्धिरिति यावत्); वैतु. GW. मौस्थि.
अमात्र- इत्येतन् योजयन् नैप्र. तत् एव निष्पादुकः;
WW १, ५२ √ *अम् इत्यतो धारणार्थाविशिष्टवृत्तेः
प्रसाधुकश्च ।

५) विप. (इन्द्र-).। मत्वर्थे इतिः प्र. तत्स्वरश्च (वैतु.
सा. < १ अमत्र- इति)।

६) भाप. (अगाधता- [तु. पाभे.]) । असुन् प्र.
नित्स्वरश्च । नाउ. व्यु. औपयिको निर्देशः द. ।

७) नाप. (२ अम्-).। मत्वर्थे क्वरप् प्र. उस्- स्त्री. ङीप्:
पितृवाग्निघाते स्वरस्तदवस्थ इत्येवं सुबचं द. (पावा ५,
२, १०९; पा ४, १, १५) पाप्र. (४, १, ७) वगन्ताद्
रादेशे गौरवादित्यभिसंधेः ।

८) सपा. तै २, ४, ७, २ तमस्वरीः इति, काठ ११, ९
तमस्वतीः इति च पाभे. ।

९) व्यु. स्वरूपतश्च *अम्- इति स्यात् यनि. वेति।
कथमिति । अमा इति रूपे हि द्वयोरर्थप्रत्ययोः
स्थानं भवति । सामीप्यसायुज्यप्रकारिकैका च गृह्याभि-
प्रायिकाऽपरा च । ततः प्रथमां प्रवृत्तिमभिलक्ष्य
*सम्- (> सम् इति क्वि. इति कृत्वा न. द्वि
इत्युच्यमानं यद्) > *हम्- > *अम्- > अमा (तु
तु. पार. हमा) इत्युच्येत (यत्. सम् < > सम्
इति सान्नाभ्यप्रकारविवेकः) । अथ द्वितीयां प्रवृत्ति-
मादाय *वर्म- (तु. ग्राम-) > *हर्म- (तु. हर्म-)
> *हर्म- > *हम- (तु. जल्प- > *जल्प- > *जप-;
tag. home) > यनि. > अमा (तु १ क्वि.
वृत्तेः स्वरप्रक्रमः) इत्युच्येत । ? अमात् इत्यपि
संदेहविषयतामुपैति । कथमिति । एकं पदमित्येवं
विप्रतिपद्यन्तरे सत्यपि पपा, प्रभृ. सर्वैर्दृष्टत्वाच्च प्रक-
रणाऽनुसंधानतस्तु अमा । आत् इत्येव द्वैपयस्य
सुविभजत्वौचित्याच्च । तथाहि । प्रथमे निगमे ऋ
(५, ५३, ८) मरुतां संभूय (=यथा न तेषां कश्चनपि
परावतोऽवतिष्ठते । तु. तृतीयः पादः) दिवश्चाऽन्त-
रिक्षाच्च सपद्यु आयानमाशंसितं भवति (सामीप्य-

१८५, २; मा ३, ३२; २६,
२४; का ३, २, २४; तै २,
५, ३, ६; ४, ७, १४, ३; ३;
६, १, ९, ३॥; मै १, ५, ४; ३;
काठ ७, २; १०; ॥; ४०,
१०; क ५, २; १०; शौ ४,
१८, ३; ५, ३, २; ११, ७,
१५; १२, ४, ३८; ५३; २०,
१२७, ५; पै ५, ४, २; २४,
३; १५, २१, २; १६, १५४, ५;
१७, २०, १३.

अमा-जुर- -जुरः ऋ ८, २१,
१५; १०, ३९, ३; -जूः ऋ २,
१७, ७.

अमा-र्य- -र्यः मा ५, २३; का
५, ६, २; तै १, २, ६, १०; ६, १,
९, ३०; -त्यम् ऋ ७, १५, ३;
कौ २, ७३१.

अमा-वस्य- -वस्यम् पै १९, २०,

११.

अमा-वस्य- -स्या काठ ७,
५; १०; २, १३; १४;
१०, ५; १२, ८; ३९, ८; क
५, ४; ९; -स्याम् काठ ६, ६;
१०, ५; ११, ३; क ४,
५; पै १, १०३, १६; -स्यायाः
काठ १२, ८; -स्यायाम् काठ
८, १; १०; २, १४; १०, ५;
३१, १५; ३३, ७; क ६, ६;
३३, ७.

अमा-वास्य- -स्ये शौ ४, ३६,
३.

अमा-वास्य- -स्यया तै ७,
५, ६, १; -स्या तै १, ६,
९, १; २, ५, ४, १; ३, ४, ९,
६; ५, १, ४; ॥ मै १, ४, १५;
६, ९; ९, ५; ४, ३, ५; शौ
७, ८४, २; १५, २, १४; १६,

३; पै १, १०३, ४; -स्याम्
तै १, ६, ९, १; २; २, २,
२, १; ५, ४; ५, ३, ६; ४,
३; ६, ४; ॥ मै १, ६, १०; २,
२, १३; ४, २, १२; शौ १, १६,
१; १५, १७, ९; पै १, १०,
३; -स्यायाः तै २, ५, ३, ७;
३, ५, १, ३; मै ४, ३, ५;
-स्यायाम् तै १, ६, ७, २;
२, ३, ५, ३; ५, २, ५; ३,
१; २; ४, १; ५, ४; ५, ६, ४;
६; ६, ३, ३; ७, १, ४, ३; ५,
७, १; मै १, ४, ५; ६, ९;
२, २, ७; ३, ६, १०; -स्याये
शौ ७, ८४, ३; -स्ये तै ३,
५, १, १॥; शौ ७, ८४, १;
४; पै २०, ३२, १.
अमा-वास्य-त्व- -त्वम् तै २,
५, ३, ७.

जुषां सतामायानाऽऽशंसनस्याऽनवसरप्राप्तत्वमिसंधिः ।
द्वितीयेऽपि स्थ. ऋ (९, ९७, ८) हंसानां संभूये-
वाऽस्तम् (सोमगृहम्) प्रति प्रयाणम् (तत्र प्राप्य
च) साकं सोमं प्रति प्रवदनं श्रावितं भवति (गृहाद्
गृहगमनस्याऽविस्पष्टतात्पर्यकत्वाभिसंधिश्च निगमस्य
गृहाऽर्थत्वाभ्युपगमे सत्युत्तरार्धे साकम् इत्यस्य क्वि.
पुष्टिलाघवाऽभिसंधिश्च (वैतु. सा. १अम- इत्यभ्य
रूपम् इत्यसंगतवचनश्चाऽवमतस्वरसंस्कारश्च, PW.
प्रभृ. गपू. उभौ निगमौ > ३अम- द्र. तु. यत्था.
टि.)) ।

१) सपा. पै १७, १९, ८ गृहेषु इति पाभे. ।

२) वा. कृते तु. सस्थ. टि. मे ।

३) विप. > नाप. । उस. उप. √जू (वयोहानौ)
> जुर + कर्तरि क्विप् प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या ।

४) नाप. (समानगृहवासिन्, सहवासिन्, सचिव-
तु. सकक्षं प्रतियोगि निष्-टय- इति) । त्यपः (पा ४,
२, १०४) पित्वाग्निघाते स्वरेऽभेदः ।

५) सपा. मा ४, २४ प्रभृ. माश ३, ३, २, ७ काश्रौ ७,

७, ९ प्रभृ. आस्माकः इति पाभे. ।

१) विप. ([सहवासिन्-] बन्धु-) । उस. उप. कर्तरि
यत् प्र. डसं. (पा ३, ३, ११३) ।

२) नाप. (कृष्णपक्षस्य पञ्चदशी-रात्रि-) । <अमा-
वसु- इति तै २, ५, ३, ६ काठ ७, १० । उस. उप.
√वस (निवासे) + ण्यत् प्र. वृद्धिभावाऽभावौ
कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, १, १२२; ६, १, १८५; २,
१३९) । सपा. बहुतरत्र स्थ. अमावस्या- <>
अमावस्या- इति पाभे. यथायथं द्र. ।

३) = अन्धतमस्- (तु. सस्थ. टि. प्रति-क्रोश- >
-शे), सा. B. = अमावास्या- [रात्रि-] इति (वैतु. BW.
= सानिध्य- इति; उप. < √वास [शब्दे] इति कृत्वा
= हम्भारव- इति ? MW.) । व्यु. ? सा. वास्या- +
तत्रजातीयः अः ? > अत् प्र. डसं. (पा ४, ३, ३१) इति ।
तित-स्वरः ।

४) सपा. ऋ १०, १२१, १० शौ ७, ८५, ३ प्रभृ.
भुजापते इति पाभे. ।

अमे(मा-२इ)ष्ट^a - -ष्टम्^b मा
१०, २०; का ११, ६, ६.
अमो(मा-उ)तु^c - -तम् मै ४,
५, ७; शौ २, ५, १४; १२,
३, ५१; पै १६, ९८, ४; १७,
४१, १.
३अम^d - -मः^e काठ ३५, १८; क ४८,
१६; शौ १४, २, ७१; पै १८,
१४, १.
?अमघम् पै १७, १५, २.
?अमङ्ग पै २०, ६१, ६.
अ-मज्जक^f - -काय तै ७, ५, १२, २;
काठ ४५, ३.

अ-मणि - -णि: शौ २०, १२८,
६६.

*अ-मणिव^g - -व: खि ५, ११, १६.

?अमणी पै २०, २२, ८.

१अमति- ✓अम् (बधा.) द.

२अमति^h - -तये ऋ ३, १६, ५; ७,

१, १९; -ति: ऋ १०, ३३, २;

३९, ६; शौ १०, २, १०; पै १६,

६०, ३; -तिम् ऋ १, ५३, ४;

३, ८, २; ५३, १५; ४, ११, ६, ८,

१८, ११; १०, १४२, १०; ४३,

१०; ४४, १०; ७६, ४; मा १७,

५४; १९, ८४; का १८, ५, ५;

२१, ६, ५; तै ४, ३, ४, २; ६, ३,
२; ५, ४, ६, २; मै २, १०, ५;
३, ११, ९; †४, १३, १; काठ
१५, १२; १८, ३; ३८, ३;
क २८, ३; शौ ४, १०, ३;
७, ५२, ७; १२, २, ४८; १९,
३१, ११; ३४, ३; २०, १७,
१०; २१, ४; ८९, १०; ९४,
१०; पै ११, ३, ३; १७, ३५, ५;
६; -ती: तै ४, १, ४, ४; ५,
१, ५, ९; -ते: ऋ ५, ३६, ३;
८, ६६, १४; १०, ४३, ३; शौ
२०, १७, ३. [°ति- हत°].

^a) विप (हविस्-) । उस. थाथादि-स्वर: (पा ६, २,
१४४) ।

^b) पाभे. यमेष्टम् द. ।

^c) उप. ✓ वे+क्त: प्र. । सस्व. कृते एपू. टि. द. ।

^d) सामन् > साम इत्यत्र सा इति अम इति
चेत्येवं विभजनपुरस्सरम् अम इत्यस्योत्तरांशस्य
शब्दाऽनुकृतिमात्रस्वरूपस्य सतोऽपि तत्प्रकरणार्थ-
सांगत्यचमच्चिकारयिषामात्रप्रयोजितं तत्र तत्र यनि.
प्राति. पुं. प्र १ इति कृत्वा भाक्ती श्रुतिरनुमता भवति
[तु. वैप २ अम- इत्यत्र टि. च ; वैतु.
PW. प्रभृ. इदमर्थयाम् सना. इति निष्प्रमाणमुप-
कल्पयन्तः (तु. ? WW २, २३६) अमा ? अमात्
इति निगमयोस्तदाधारेण सायुज्यगृहप्रकारकोभयार्थ-
योरुपपत्तिं दिदर्शयिष्ये भवन्तश्चिन्त्याः । तद् यथा ।
यनि. याजुषयोः शौ. च स्थ. विवाहप्रकरणे पत्न्याः
सा इत्येतद्वाच्यः पत्युश्च अमः इत्येतद्वाच्य इत्युपचारः
श्रूयते । तन्नाऽर्थ परमतेनोपपद्येत । पुरोवर्तिसंनि-
हिताऽर्थकतयाऽभिप्रेयमाणस्य अमः इत्युक्तस्याऽपुरो-
वर्तिपरोक्षार्थकतया प्रसिद्धस्य (तुद्- >) सा
इत्युक्तस्य च वैवाहिकोपचारस्याऽसंभवात् (तु. ऐत्रा ३,
२३ यत्र पराभिमतस्य सा इत्येवं स्त्रीत्वसामान्यश्रुतेः
पत्न्या विषये कथमप्यभिमतस्य सतोऽप्युपचारस्य पुंसः
सतो राज्ञो विषये नितरामसंगतिः सुस्पष्टा द. ; माश
१४, ४, १, २४ यत्र प्राणस्य सामोपचार-श्रुतिः गपू.
सामेतिशब्दानुकृतिमात्रानुप्राणितया विभजनशैल्या

विशदयते)] । एतावता तावत् यनि. प्राति. नितान्-
तम् सना. न संभवतीति नेह प्रतिपाद्यते । किंतिर्हि ।
गपू. स्थ. एव तादृशस्य व्याख्यानस्य निवर्तनमिष्यते ।
किमत इति । अमु-, अमी- इत्यादिवत् ३अम-
इत्यस्याऽपि कस्यचिद् अदसीयपरिवाराद्भिन्नस्य
सतः अ+ [अस्मदर्थे] १^mसु- इत्यादिप्रकारिका सामासिकी
वृत्तिः कामं संभाव्येत, तदुपाश्रयेण च अमा इत्यस्याऽर्थ-
संगतिरपीष्येत । एस्थि. अमा इति शब्दरूपमद्याऽपि
भूयोविमर्शसहं भवतीति ।

^e) अमोऽहम् (ऐत्रा ८, २७ माश १४, ९, ४, १९
प्रभृ.) > सपा. तैत्रा ३, ७, १, ९ आपथ्रौ ९, २, ३
प्रभृ. (आर्षसंघिना) अमुहम् इति पाभे. ।

^f) सस्व. कृते तु. टि. अ-चर्मक- । उप. मज्जन्-यद. ।

^g) सपा. अमणिः < > अमणिवः (शांश्रौ १२, २१, १/च)
इति पाभे. ।

^h) विप. । तस. उप. मणि- + वः प्र. (पावा ५, २,
१०९) । अमणिवः इति स्वरः? यनि. शोधः ।

ⁱ) भाप. (दारिद्र्य-, अशानाया- प्रभृ.) । अर्थेऽशतः
संवदमानाः वै. सा. BL. NW. च अ-मति- [भाप.]
इति ?; PW. GW. प्रभृ. < ✓अम् 'पीडायाम्' इति ।
व्यु. कृते तु. आम्- टि. अपि ।

^j) सपा. पै ४, २५, ५ अवद्यम् इति पाभे. ।

^k) पाभे. अभीतिम् पै १०, ५, ११ द. ।

^l) पाभे. २अनिराः द. ।

अमती-वृन्^a - वा ऋ ८, १९, २६.

॥अ-मत्त- -त्तः काठ १४, ५.

?अमत्यु^b - -त्युः पै ५, १४, ३.१, २ अमत्र- , अमत्रिन्- ✓अम्
(बधा.) द्र.अ-मध्यम^c - मासः ऋ ५, ५९, ६.अ-मनुस्^d - ॥नसः मै २, ३, २२;
काठ ११, ६; -नसे तै ७, ५,
१२, २; -नाः काठ १२, २१.

॥अमनस-तर- -राः काठ १२, २.

अ-मनस्क^e - -स्काय काठ ४५, ३.†अ-मन्तु^f - -न्तवः ऋ १०, १२५,
४; शौ ४, ३०, ४; -न्तुः ऋ १०,
२२, ८.अ-मन्त्र^g - -न्त्रम् खि ३, १०, २, ७.अ-मन्द^h - -न्दान् ऋ १, १२६, १.†अ-मन्यमानⁱ - -नान् ऋ १, ३३,
९; २, १२, १०^k; शौ २०, ३४,
१०^k.?अ-मन्युता^l - -ताः शौ १२, ३,
३१; पै १७, ३९, १.

अममान- ✓अम्(बधा.) द्र.

अ-मन्त्रि^m - -न्त्रिः शौ ८, २, २६; पै
१६, ५, ६.*अमर- > *अमर-वल्लभ- -०भ
खि ७, २, २.अ-मरिण्णⁿ - -०णवः पै २०, ४८,
१०.॥अ-मरुत्वतीय- -यान् काठ २८, ३;
क ४४, ३.अ-मर्त^o - -र्तः ऋ ५, ३३, ६.अ-मर्त्य, त्या^p - -०र्त्यं ऋ १,
४४, १^q; १२९, १०, ५, १८,
२; ८, ४, १८; १०, २१, ४;
१४०, ४; मा १२, १०९;
का १३, ७, ८^m; तै ४, २, ७,
२; मै २, ७, १४; काठ १६,
१४; क २५, ५; कौ १, ४०;
२, ११३०; ११६९; जै ४,
११, ८; शौ ११, २, ३; १३,
१, ४४; पै १६, १०४, ३;
१८, १९, ४; -र्त्यः ऋ १,[३०, १८; ५, ७५, ९]; ५८,
३; १६४, [३०; ३८]; १७५,
२; ३, [२, ११; २७, ५]; ११,
२; २४, २; २७, [७; ८, १९,
२४]; ४, ९, २; ५, १८, १ⁿ;
६, ३, ६; ९, ४; ७; १२, ३; १६,
६; ७, १५, १०; ८, १९,
२५; [४८, १२ (४, ५८, ३)];
२, ३, १; ९, ६; २८, ३; ६८,
८; ६९, ५; ८४, २; १०३, ५;
१०८, १२; १०, ८७, २१;
१२२, ३; १४४, १^o; मा २१,
१४; १५; २२, १६^p; ३७,
१६; का २३, २, ३; ४; २४,
४, ८^q; ३७, ३, ३; तै ४, १,
११, ४^r; ५, ७, ९, १; मै
१, ६, १; ३, ११, ११^s; ४,
९, ६; १०, १^t; ११, ५;
१४, १५^u; काठ २, १४^v; ७,
१२; १९, १४^w; ३८, १०^x;
४०, १४^y; क ६, २; कौ

^a) विप. (स्तोत्र-)। व्यु. ? उस. *अमती- इति दीर्घान्त उपपदे ✓वन् + कर्तरि क्विप् प्र. (पा ३, २, ७६), उप. च प्रकृतिस्वरम् इति प्रथमः कल्पः। ✓*अमतीय > *अमतीया- (पा ३, ३, १०२) इत्युपपदे पूर्ववत् उस. कृते सति नैप्र. *अमतीया-वृन्- > यनि. इत्यन्तोदात्तप्रयोजिततत्पूर्वलोपाऽऽत्मकः परिणाम इति द्वितीयः कल्पः। अथ पाप्र. ✓*अमतीय + वन् प्र. उसं. (पा ३, २, ७५)। ततोऽकारयकारयोर्लोपः (पा ६, ४, ४८; १, ६६) इति वा। *अमतीया- + वन् प्र. तद्धितः उसं. (पावा ५, २, १०९) इति कृत्वा भवेत् उसं. (पा १, ४, २०) अवर्णलोपे (पा ६, ४, १४८) पूर्ववद् यलोप इति वा। *अमतिर- + वन्- प्र. इत्येवं वा कल्पपञ्चतयं समूहं द्र.। तत्राऽपि द्वितीये कल्प आस्थाविशेषश्चेति दिक् (तु. अराती-वृन्-; वैतु. पपा. W. प्रभृ. च अमति-वृन्- इत्यवप्रहमुखा भवन्तो मध्ये दीर्घं नोपपादुकाः; सा. उत्तराऽशं वनिप् प्र. इति

वचनतः पितृ-स्वरतः प्रसज्यमानलक्ष्यविधातं प्रति प्रयत्नयोज्य इत्यपरो विशेषः)। ^b) अ-मृत्यु- इति शोषो विमृश्यः।

^c) तस. नञ्-स्वरः।^d) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)। उप. यद्र.।^e) तु. टि. अ-चञ्चन्दस्क-।^f) विप. (मन्त्रवर्जित-) अन्न-। बस.।^g) पाप्मे. अनुध्यमानान् पै १३, ७, ११ द्र.।^h) उप. मन्यु- + ता- (✓तन् + विद् प्र.; वैतु. PW. प्रभृ. मन्यु-[त >] ता-)।ⁱ) W. अ-मन्यु (क्वि.), ताः इति द्वे पदे ?^j) उप. ✓मृ + किः प्र. लिङ्गवद्भावश्च (पा ३, २, १७१)। ^k) विप. ([अ-मरणशील-] मरुत-)।

पाप्मे. कृते नमयिणवः द्र.।

^l) सपा. जै १, ४, ६ *मर्त्यम् इति पाप्मे.।^m) *र्त्या इति सादी. द्र. (तु. सपा. ऋ १०, १४०, ४)।ⁿ) सपा. कौ १, ८५ जै १, ९, ५ र्ये इति पाप्मे.।^o) सं१ एतदिति GW. बभ्राम।

२, ६०६; ६३२; ७८३; ८२७;
 †जै ३, ४९, ४; ५१, १०; ४,
 २६, ८; शौ ६, २६, ३; ७,
 ८९, १^०; †८, ३, २०; २६;
 †९, १५, ८; १६; पै ३, १०;
 ४; ५, २१, ७; १३, १, १४;
 १६, ७, १०; ८, ४†; ३७, ७;
 ६८, ९†; ६९, ७†; १७,
 ३३, ४^०; १८, २५, २०; १९,
 १९, २; २०, ५४, १०†;
 -त्यम् ऋ १, ४४, ११; ८४,
 ४; १३९, ८; २, ११, २; ३७,
 ४; ३, १०, ९; ४, ८, १; ८,
 १०२, १७; ५१, १; ४, १, १;
 ५, ४, १०; १४, १; २; ८, १९,
 ३; १०, ११८, ६; खि ५, ७, ५,
 १०; मा २२, १५; २८, ३; २७;
 ३३, ६०; का २४, ४, ७; ३०,
 १, ३; ३, ४; ३२, ५, ६; तै १,
 ४, ४६, १†; ४, १, ११, ४†; ६,
 २, ६^०; ५, ५, ४, ३^०; मि २,
 १३, ५; ४, १०, १; १२, ३;
 †काठ १२, १५; १९, १४; †कौ
 १, १२; ११२; ३४४, ३७४; २,
 २९९; ७६३; †जै १, २, २;
 ४, ६†; १२, ६; ३६, ३; ३९,

५; ३, २४, १५; ४, १९, ५;
 शौ १८, ४, ४१; १९, ८, ३†;
 २०, ६७, २†; पै १३, ३, ४;
 -त्यस्य ऋ ८, ११, ५; १०,
 ७९, १; १४९, ३; तै १, ६,
 २, २; -त्यस्य ऋ ३, ६१, २;
 ७, ७३, १; १०, १२७, २;
 काठ १७, १८; -०त्यस्य ऋ ८,
 ५, ३१; २६, १७; खि १, १२,
 ८; -त्यस्य ऋ १, १६८, ४; ६,
 १८, १५; ९, २२, ४; मा २१,
 १७; का २३, २, ६; मै ३,
 ११, ११; ४, १२, ३†; काठ
 ८, १६†; ३८, १०; शौ १२, १,
 २४; पै १३, ४, ४; १७, ३,
 ५; -०त्यस्य शौ ६, ४१, ३;
 पै १९, १०, २; -०त्यस्य शौ ४,
 ३७, १२; पै १३, ४, १२;
 -त्यस्य शौ ७, ५, ३; -त्यस्य ऋ
 ७, १, २३; कौ १, ८५†; जै
 १, ९, ५†; -०त्यस्य ऋ १, ३०,
 २०; -त्यस्य ऋ ६, १८, ७;
 [१०, ६३, १७†; ६४, १७†];
 शौ ७, ५, ३; -त्यस्य ऋ १, ११०,
 ५; -त्यस्य शौ ८, ७, २०; पै १६,
 १३, १०; २०, ३६, २.

अमर्त्य-जा- -जा: पै १६, १५१, ९.
 †अ-मर्धत्^१- -धन्तः ऋ ७, ७६, २;
 ५; -धन्ता ऋ ३, २५, ४; मै
 ४, १२, ६.
 अमर्धन्ती- -न्ती: ऋ ५, ४३, १.
 अ-मर्मेन्^१- -मणः ऋ १३, ३२, ४;
 ५, ३२, ५; ६, २६, ३.
 अम-वत्- ✓अम् (बधा.) द.
 अ-मविष्णु^२- -णवः ऋ १०, १४,
 ११.
 अमस्-अमस्वरी- ✓अम् (बधा.) द.
 अ-महीयमान(न>)ना- -नाम् ऋ
 ४, १८, १३.
 अमा^३ ? २अम्- द.
 अ-मांसक^४- -काय तै ७, ५, १२, २;
 काठ ४५, ३.
 अमा-जुर्- अमा-त्य- ? २अम- द.
 ? अमात्^५ ऋ ५, ५३, ८; ९,
 १७, ८.
 अ-मात्र^६- -त्रम् ऋ १, १०२, ७.
 ? अमाध्यानम् पै १९, ५४, १.
 अ-मानुष- -षः ऋ १०, २२, ८;
 -बम् ऋ २, ११, १०; ८, ७०,
 ११; १०, २२, ७; खि ५, १४,
 १०; शौ २०, १२८, १२०.
 अ-मानुषी- -षीषु ऋ १०, ९५, ८.

- ५) पांसे. अ-निष्टृतः मा २७, ७ द. ।
 ६) सपा. शौ १२, २, ३३ अमृतः इति पांसे. ।
 ७) सपा. शौ १३, २, ४२ द्वे रूपे इति पांसे. ।
 ८) पांसे. अ-दाम्यम् मा १७, ७८ द. ।
 ९) पांसे. अमर्त्य ऋ १, ४४, १ द. ।
 १) पाठः अमर्त्यम् ? अमर्त्य, मर्त्यम् इति द्विपदः
 शोधः (तु. अर्थः, छन्दः, सात. RW. च) ।
 २) पांसे. अमर्त्यः ऋ ५, १८, १ द. ।
 ३) पाठः ? मर्त्य- > -त्येन इति शोधः सस्थ. टि. ? जनो
 द. । १) तस. नञ्-स्वरः । उप. < ✓मृध् (बधा.) ।
 ४) विप. (वृत्र-, शुष्ण-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
 १७२) । उप. यद. ।

- ५) विप. ([निश्चल-] अत्रि-) । तस. नञ्-स्वरः । उप.
 ✓सू 'गतौ'+इष्णुश्च प्र. (तु. BW. MW. प्रश्नः ; वैतु.
 वै. 'हिंसायाम्' इति, सा. < ✓अम् [गत्यादिषु] इति
 कृत्वा 'उत्क्षेपणाऽवक्षेपण-गत्युपेत-' इत्यभिप्रयन्; PW.
 अ-मरिष्णु- इति Auf. GW. च अम-विष्णु- इति
 पिपठिष्वश्वोपेक्षाविषया भवन्ति) ।
 १) सस्व. कृते तु. टि. अ-चर्मक- ।
 २) तु. टि. ? २अम- > अमा, यदुत नैतत् पं१ भवति ।
 कितर्हि । अमा । आर्त इति पदद्वयीति ।
 ३) विप. (मघवन्-) । बस. उप. मात्रा- । वा.
 किवि. इति यत् PW. NW. आहृतस्तद्विमुक्ष्यम् । ०) तु.
 खि. BW. शौश्री १२, १५, ५; वैतु. सुपा. मातृषम् इति ।

अमा-वस्य-^१वास्या-^१अम-^१द्र.
अ-मित,ता^१-^१तम् ऋ ४, १६, ५; कौ
३, ४, ८; जै २, २, १; शौ १०,
७, ३९; २०, ७७, ५१; पै १७,
१०, १०; -ता ऋ ५, ३४, १;
६, ६२, १; ७, ८४, ४; १०, ५६,
५; शौ ४, २६, १; पै ४, ३६,
१; -ताः ऋ १, ११९, ३;
५, ५८, २; -तानि ऋ ८, २४,
२१; जै ४, १७, ९; शौ २०,
६५, ३; -तेभिः तै ४, ७, १५, ६;
मै ३, १६, ५; काठ २२. १५;
-तैः ऋ ७, ३, ७

अमित-कृतु^१-^१तुः ऋ १, १०२,
६.

अमित-वीर्य^१-^१०० शौ १९,
१४, ८; पै ११, ३, ८.

अमितौ (त-ओ) जस^१-^१जाः
ऋ १, ११, ४; कौ १, ३५९;
२, ६००; जै १, ३७, ८; ३,
४८, १६.

अमिति-^१तिः पै १६, ४६, ६.

१अ-मित्र^१-^१त्रः मै ४, २, १४॥;
-त्रान् खि ५, २, ३.

२अ-मित्र^१-^१त्रः शौ ४, २२, २;
६, ६७, ३; ११, ११, १९;
१२, २२; २६; पै १, २०, ३;
३, २१, ३; ५, ४, १३; १९,
६, १५; -त्रम् ऋ ६, ७३,
३; १७, ७७, ४ (७८, ५);
८, ७५, १०; तै २, ६, ११,

३; मै ४, ११, ६; काठ ४,
१६; ७, १७; ४०, ११; कौ
१, ११; २, ९९८; जै १, २,
१; शौ २०, ९०, ३; -त्रस्य
ऋ ६, २५, २; १०, १५२,
३; तै १, ६, १२, ५; मै ४,
१४, १२; कौ २, १२१७;
शौ १, २१, ३; पै २, ८८, २;
-त्राः ऋ १, १३३, १; २,
१२, ८; १२०, ८९, १५; १०३,
१२; १; १मा १७, ४४; १का
१८, ४, १२; १कौ २, १२११;
शौ २, २८, ३; ५, २१, २;
८; ६, ६७, २४; १०४, २; ८,
८, २; ११, १२, २१; २३;
२०, ३४, ८; पै १, १२,
४; ९, ४, ९; १३, ७, ८; १;
१९, ६, १४; ४९, १३; -त्राः
खि ३, २१, २; कौ २, १२२१;
शौ ८, ८, १९; पै १६, ३०,
९; -त्राणाम् खि ५, २, १;
१तै ३, ४, ८, ४; १काठ २१,
१०; शौ ३, १, ५; ५, २१,
९; ६, ६७, १; ८, ८, १; ११,
११, ३; ५; १८; २०; २३;
१२, १६; २०; पै १६, २९,
१; १९, ६, १३; ४१, ८; १०;
-त्रात् शौ १९, १५, ६; पै ३,
३५, ६; -त्रान् ऋ १, ६३,
२; ५; १००, ५; ३, १८, २;
४, ४, ४; १२, २; ६, ३३, १;

३; ४४, १७; ४६, ६; ८; ७३,
२; ७५, ४; ७; १६; ७, १८,
९; २५, २; १(६ ४६, ४; ४८,
१५); ३२, २५; ८५, २; ९२,
४; ८, १६, १०; ९, ९७,
५४; १०, १०३, ४; १३१, १;
१मा ११, ८२; १३, १२; १७,
३६; ४५; २९, ४१; ४४;
१का १२, ७, १७; १४, १,
१२; १८, ४, ४; १३; ३१, २,
४; १तै १, २, १४, २; ४, १,
१०, ३६; ६, ४, २; ४; ६, २;
३; १मै २, ७, ७; १५; १०,
४; ३, १६, ३; १काठ ४, १६;
१६, ७; १५; १८, ५; १९,
१०; ३५, १४; ४६, १; १क
२५, ६, २८, ५; ३०, ८; ४८,
१३; १कौ २, ४५६; १२०२;
१२१३; १जै ३, ३४, १४;
४, ५, ३; शौ १, १९, २; ३;
३, २, ५; १९, ३; ८; ४;
२२, १५, २०, ८; २१, ४-७;
१२; ६, १०४, १; ११, ११,
१२; १८; ११; २३; १२, १;
३; १३; १८; १९; १९, १३,
८; १; १०, २; १२५, १; पै १,
२०, २; ३; २७, २; ५६, ४;
२, २५, ५; ७३, ४; ३, ५, ५; १;
१९, ४; २१, १; ७, ४, ८; १;
९, २४, ७; १५, १०, ४; ७;

^१) तस. नञ्-स्वरः । ^२) विप. (इन्द्र-). बस. पूष.

प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । ^३) विप. (जङ्गिड-). । शेष
नापू. द्र. । सस्थ. १उपदानभगवः टि. अपि द्र. ।

^४) = २अ-मित्र- । वैकल्पिकम् उप. आयुदातत्वम् उचं.
(पा ६, २, ११६) ।

^५) नञः (पा ६, २, ११६) इत्यत्रोक्तः बस. तात्पर्यतः
तस, इत्येव पर्यवसीयते (वैतु. सा. शौ १९, १५, ६)

वेपथु-५६

✓अम्+इत्रः प्र. इति) ।

^१) सपा. अमित्राः <> अमित्रान् इति पाठे. ।

^२) आमन्त्रिताऽपेक्षि प्रकरणं भवति (तु. सा. W. च) ।
तथा सति मुपा. चिन्त्यो भवति ।

^३) सकृत् सपा. ऋ १०, १०३, ४ मा १७, ३६ का १८,
४, ४ तै ४, ६, ४, २ मै २, १०, ४ काठ १८, ५ कौ २,
१२०२ युष्मा जुषन् इति विभे. ।

१२, ६; १६, २९, ६०; १९, १६,
८†; ४१, ९; ४९, १४; -त्रेष्वाः
शौ ५, २१, ३; ६, १०४, ३; ११,
११, १; १५, २२; २४; १२,
६; पै ३, ६, ५; १०, १३,
१-१०; १४, १-१०; १९,
४९, १२; -त्रेषु ऋ १०,
८९, ९; शौ ५, २१, १†; ११,
११, ९; ११; २५; -त्रैः ऋ
३, ३०, १६; पै ४, १४, ५. [°त्र-
अन्°, दूरे°, साठ°].
†अमित्र^० - -त्रः ऋ ६, २८,
३; शौ ४, २१, ३.
अमित्र^१ - -त्री शौ ५, २०,
५; ११, १२, २५; पै ९, २४, ५.
†अमित्र-खादु^० - -दः^० ऋ १०,
१५२, १; पै २, ८८, १.
†अमित्र-दुम्भन्^० - -नः ऋ ४, १५,
४; -नम् ऋ २, २३, ३; काठ

२६, ११.
✓अमित्रयु^१ > †अमित्रयुत-
-यन्तम् ऋ १, १३१, ७; ५,
३५, ५; १०, १८०, ३४; तै १,
६, १२, ४४; काठ ८ १६४;
पै १, ७७, १४.
अमित्रयु- -युः खि ५, ११,
३; शौ २०, १२७, १३.
अमित्र-साहु^१ - -हः शौ १, २०,
४†^०.
अमित्र-सेना^१ - -नाम् कौ २,
१२१५; शौ ३, १, ३†; ५,
२०, ६; पै ३, ६, ३; ९, २४, ६.
†अमित्र-हुन्^१ - -०हुन् ऋ ६,
४५, १४; १०, २२, ८; १३४,
३; जै ३, ३३, १७; -हा
ऋ ९, ११, ७; ९६, १२; १०,
८३, ३; १७०, २; खिसा २९,
८; ङीमा ५, १४†; ङीका ५,

६, ३†; कौ २, ७९७; ८०४; जैः
४, २, १०; शौ ४, ३२, ३; पै ४,
३२, ३.
✓अमित्रायु^१ > अमित्रायुत-
-यन्तम् शौ ७, ८९, ०†^०.
अमि(त्र>)त्रा-युष्म^१ - -युषः ऋ
३, १९, १५.
अमित्रिन्^१ - -त्रिणे ऋ १, १२०,
८.
†अमित्रिय^० - -यम् ऋ ९, ६१,
२०; कौ २, १६६; जै ३, १६, २;
-या ऋ ६, १७, १; ८, ३१, ३.
अ-मित्रशोचन^१ > †अमित्र-
शोचनि^१ - -निः मै ४, २, २.
अ-मिथित^१ - -तः ऋ ८, ४५, ३७.
†अ-मिथुन^१ - -नः मै १, ९, ६; काठ
९, १४; -नम् मै ४, २, १४.
†अमित्र^१ - -नः ऋ ६, १९, १;
१०, ११६, ४; मा ७, ३९; का

- १) सपा. शौ ८, ८, ९ शूत्रम् इति पाभे. ।
२) संबन्धार्थे अण् प्र. (पा ४, ३, १२०) तत्-स्वरश्च ।
३) विप. (शशुविनाशयितु-] इन्द्र-) । उस. उप.
अण् प्र. (पा ३, २, १) । कृत-स्वरः प्रकृत्या ।
४) सपा. अमित्रखादुः <>°साहुः इति पाभे. ।
५) विप. (अग्नि-, रथ-) । उस. उप. ✓दम्भन्+कर्तरि
व्युः प्र. कृत-स्वरः प्रकृत्या ।
६) पाप्र. कर्तुराचारेऽर्थे क्यच् प्र. उसं. । दीर्घत्वभावा-
ऽभावौ यथायथञ्च द्र. (पा ३, १, ११; ७, ४, ३५) । पपा.
सर्वत्र [तु. ऋ. तै. शौ.] दीर्घत्वाऽभाव एवेति द्र. ।
७) सपा. °त्रयन्तम् <>°त्रायन्तम् इति पाभे. ।
८) सख. कृते अमिदखादु- टि. द्र. । उप. साहितिकमात्रो
दीर्घ इतीव पपा. सकक्षसमानप्रकृतिकनिगमस मान्येनैव
समकेति (तु. टि. अभिमाति-बाहु-, वातसाहु- प्रभृ.) ।
९) तस. साख. (पा ६, १, २२३) ।
१०) मूको. शंपा. सात. B.W. च -सेनाम् इत्युत्तरा-
दि-स्वरस्य चिन्त्यः (तु. WI.) ।
११) विप. (इन्द्र-, सोम- प्रभृ.) । उस. विवदन्ते कृत-स्वरः

प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

- १) पाभे. तै १, ३, २, १ नाष्टाणां हन्ता टि. द्र. ।
२) विप. (कुशिक-) । संपा. पूष. दीर्घत्वम् (तु. पपा.) ।
दीर्घ ऋ टि. द्र. ।
३) ✓अमित्रि+ताच्छीलिकः इतिः प्र. उसं. (पा ३,
२, १५७; वैतु. वें. सा. P.W. प्रभृ. अ-मित्र-+मत्वर्थे इति.
प्र. इति मन्वानाः) ।
४) स्वार्थे वा तुल्यार्थे वा तद्धितः च >इयः प्र. उसं.
(पा ४, ४, १३५) तत्-स्वरश्च ।
५) तस. नञ्-स्वरः । उप. सोपादात् ✓शुच् (संतापे)
+कर्तरि व्युः प्र. । ततश्च अपत्येऽर्थे इन् प्र. (पा ४, १,
१५) अन्-स्वरश्च ।
६) तस. नञ्-स्वरः ।
७) पाप्र. ✓अम् (बधा.) + हुन्च् प्र. उसं. (पा
३, ३, १) । चित्-स्वरः (तु. [पक्षे] या ६, १९
भा. तै [१, ४, २१, १], सा. ऋ [१०, ११६, ४]) ।
अथवा *१अम्- (✓अम् [बधा.] + भावे + क्विप्)
+इन्- (<✓इ) इति कृत्वा तस. साख. च (तु.

७, २१, १; तै १, ४, २१, १; मै १, ३, २५; काठ ४, ८; क ३, ६.

अ-मिनत^{१०} - नत् ऋ १०, ८८, १३; -नत् ऋ ४, ५, ६.

अमिनती - ती ऋ ११, १२, (११); १३; १२४, २५; ४, ५, ६, २.

? अमिमात पै १९, ३०, ८.

? अमियम् पै २०, ६१, १०.

* अमीत^{१०} > अमीत-व(ण >)

ण^{१०} - णाः ऋ ४, ५१, ९.

अमीव, वा^{१०} - त्वा ऋ ६, ७४, २; ९, ८५, १; १०, १६२, १०; २०; तै १, ८, २२, ५; मै ४, ११, २; काठ ११, १२; कौ १, ५६१; जै १, ५७, १०; शौ ७, ४३, १; २०, ९६, ११; १२; पै १, १०९, १; -वाः ऋ १, १८९, ३; २, ३३, २; ३, १५, १; ७, ३८, ७; ८, १३५, १६-१८; ४८, ११; त्मा ९, १६; ११, ४७६; ४९; २१, १०; त्का १०, ३, ९; १२, ४,

११६; १३; २३, १, १०; तै १, ७, ८, ३; ४, १, ५, १; मै १, ११, २; २, ७, ५, १; १२, ५६; ४, १४, ३; काठ १३, १४; १६, ४, ३; १८, १६६; क २९, ४६; शौ ७, ८९, १६; ८, ७, १४; १२, ३४, ९; ४४, ७; पै ३, ३३, ७६; ७, ७, ३; ७; ११, ३, ९; १५, ३, ७; २०, १; ६; १६, १३, ४; -वाम् ऋ १, ३५, ९; ७, १, ७; ७१, २; ८, १८, १०; ९, १७, ४३; १०, ३७, ४; ६३, १२; ९८, १२; १००, ८; खि ५, ५, ४; ७, ४, १४; मा १२, १०५; ३४, २५; का १३, ७, ४; ३३, १, १९; तै ४, २, ७, २; मै २, ७, १४; ४, ११, २; १४, ६; काठ २, १५; १६, १४; क २५, ५; कौ १, ३९, ७; जै १, ४४, ७; शौ ४, १०, ३; पै ४, २५, ५; १५, २, ८; १७, २५, ७. [°वा-अन्°].

अमीव-चातन^{१०} - नः ऋ १०, ९७, ६; मा १२, ८०; का १३, ६, ६; तै १, ४, ४६, २; ४, २, ६, २; मै २, ७, १३; काठ १६, १३; ३८, १२; क २५, ४; शौ १, २८, १; ८, २, २८; १९, ४४, ७; पै ७, ५, ८; १०, १, १२; ११, ६, ९; -नम् ऋ १, १२, ७; ७, ८, ६; कौ १, ३२; जै १, ३, १२; पै १५, ३, ७; -नेभिः खि १, ११, ७.

अमीवचातनी^{१०} - नीः ऋ १०, १३७, ६; शौ ३, ७, ५; ६, ९, ३; पै ३, २, ७; ५, १८, ९; १९, १८, ९.

अमीव-हुन्^{१०} - हा ऋ १, ११८, २; ९१, १२; ७, ५५, १; मा ३, २९; का ३, ३, २१; तै ४, ३, १३, ५; मै १, ५, ४; १३, ४; १०, ४; १२, ४; काठ २, १४; ७, २; क ५, २.

? अमीवा-यातु-चातन^{१०} - नम् पै १,

G.W.) । अथाऽपि वा ✓अम्(बधा.)+कर्तरि नः प्र. उस्. (पा ३, ३, ९०) इति नैप्र. माध्यमिक इकारः स्वरभक्तितया व्याख्येयः । स्याद्वा अ+*मिन- (✓मा [बधा.] + भावे नन् प्र. कित्त्वञ्च उस्. [पा ३, ३, ९०]) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) इति (तु. [पञ्च] या., भा. च गप्; सा. [ऋ ६, १९, १] च) ।

१) तस. नञ्-स्वरः ।

२) उप. ✓मी+शता प्र. ; वैतु. सा. लङि प्रपु १ इति भाषमाणश्चिन्त्यः, निघाताऽऽपत्तेः ।

३) विप. ([अक्षीण-दीप्ति-] उपस्-). बस. पूष. प्रकृति-स्वरम् (पा ६, २, १) । उप. <✓मी (हिंसायाम्) ।

४) नाप. (आर्ति-, विपद्-, व्याधि-, रक्षस्- प्रभृ.) । <✓अम्- ('रोगे' 'प्रीडादिषु च') तु. पाउभो २, ३, १३८ P.W. G.W. प्रभृ.; वैतु. पाउस् १, १४० <अ+✓मी इति?) ।

५) सपा. पै १९, २५, १२; १३ अरायः इति पाभे. ।

६) पाभे. २ अनुनिराः द्र. ।

७) सपा. मा २७, ७ प्रभृ. आशाः इति पाभे. ।

८) विप. (अग्नि-, मिषज्-, शम्) । उस्. उप. ✓चत् (अपनयने) > चाति+कर्तरि ल्युट् प्र. (पा ३, १, १३४) । कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

९) विप. (१ अप्-) ।

१०) विप. (ब्रह्मणस्पति-, वास्तोष्पति-, सोम-) । उस्. त्रिवबन्ने कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

११) पाभे. अनमीवः पै २०, २२, २ द्र. ।

१२) पाठः अमीवायस्तु चा(त)नम् इति? अमीवायाः तु । चातनम् इति पदत्रयाऽत्मकः पद-विभागः द्र. (तु. सूको. ; वैतु. अमीवा-यातु-चातनम् इति समस्तैक-पदाऽऽत्मकः सुपा. चिन्त्यः । प्रथमाऽव्ययीयस्य दीर्घान्त-त्वस्याऽन्याय्यत्वादिति दिक्) ।

१०, १.

अ-मुख^२ - खास^३ तै ७, ५, १२, १.अ-मुखक^४ - काय^५ काठ ४५, ३.? अ-मुची^६ - च्याः शौ १६, ६, १०.? अमुवाना^७ - ने पै ६, ८, ५.

अ-मुषि(त>)ता - ता शौ १, २७,

४; पै १९, ३१, ७; - ताते काठ

२५, ९; क ४०, २.

अ-मु(क>)का - काः काठ २६,

७; क ४१, ५.

? अमूत्रे पै १९, ४२, १०.

अ-मूर^८ - -रः क ८, ७४, ७;

-रः क ४, ४, १२; १०, ४, ४;

तै १, २, १४, ५; मै ४, ११,

५; काठ ६, ११; शौ ५, १,

९; ११, ५; पै ६, २, ८; ८, १,

५; -रः क १, १४१, १२; ३,

२५, ३; ४, ६, २; २६, ७; ७, ९,

३; खि ५, ७, १, ४; मै ४, १३,

२; काठ १५, १३; -रः क ४

३, १९, १; १४, ११, ५ (५,

८, १); १०, ४६, ५; कौ १, ७४;

जै १, ८, २; -रा क ७, ६१,

५; -राः क १, ६८, ४; ७२, २;

४, ५५, २; ६, ६७, ५; ७, ४४,

५; १०, ६१, २७.

? अमू रिशादसः^९ खि ५, १२, १; शौ

२०, १२८, १.

अ-मू(ल>)ला^{१०} - लायाम् शौ ५,

११, ४.

? अ-मृक्त, क्ता^{११} - कः क ३, ११,

६; ७, ३७, १; ८, २, ३१; कौ

२, ९०८; जै ४, १५, २;

-कम् क २, ३७, ४; ६, १,

४; ५०, ७; ७, ३७, २; खि

५, ७, ५, १०; मै ४, १३, ६;

काठ १८, २०; -क्ता क ८,

२४, ९; -क्ताः क ४, ३, १२;

१०, १०४, ८; -क्ते क ३, ६, ४;

-क्तेन क ९, ६१ ५.

अ-मृडय^{१२} - यः तै ३, ७, २; मै

२, १२, २.

अ-मृत, ता^{१३} - -तः क १, २६, १०;

-तः क १, ४४, ५; ११४, ६;

३, १४, ७; ४, ११, ५; ५,

१८, ५; ३१, १३; ६, ५, ५;

७, ४; २१, १०; ८, ४८, ३;

२, ११०, ४; तै ३, २, ५, ४;

कौ २, ४९१; ८५८; जै ३,

३८, ५; -तः क १, ३८, ४; ५८,

१; ७०, २; १७७, १; ४, २,

१); २, १०, १; २; ३, १, १८;

३, १; ४, ५, २; ४१, १; ६,

४, २; ७, १४, ४; १०, ४५,

७); २०, ७; ८, ७१, ११; ९,

९१, २; १०, ४५, ८; मा ११२,

१; २४; २५०; १९, १०; १५;

का ११३, १, १०; २, ७; ८; २१,

६, ११; १६; तै १, ३, १४,

५; ४, १, १०, ४०; २, २, २;

१) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

२) सपा. परस्परं पाभे ।

३) तु. टि. अ-दन्तक- ।

४) तस. उप. ✓मुच् + कर्मानुपपदेऽपि टक् प्र. असं.
(पा ३, २, ८) । स्त्री. ङीप् नञ्-स्वरश्च । अथवा अ-मुच्->
-चान् इति शास्त्रात् इत्यस्य विप. इति कृत्वा शोधः स्यात्
(तु. अमुचाः इति मूको. पाभे.) । तथा सति उप.
कः प्र. (पा ३, १, १३५) इति कृत्वा म्यु. सुगम-
तरा स्यात् ।

५) पाठः? तस. उप. ✓मू + शानच् प्र. स्याद् इति
विमृश्यम् ।

६) विप. (अमूढ-, मेधाविन्-) अग्नि- प्रमृ.) । तस.
नञ्-स्वरः । उप. १मूर- ।

७) अ-मुर इति पाठः? यनि. शोधः (तु. पै [६, २, ८],
W., केचन मूको. च) ।

८) रूपम्? सा. पुं. सं२ इति; वै. न. प्र३ इति; G.W.
प्रमृ. स्त्री. प्र३ इति । एस्थि. भूयसे विमर्शायाऽवसरः द्र. ।

९) अमूत्र इव (✓छद्>) *छादुकः इति त्रि-पदः

शोधः इति मतम् । सस्थ. युः>युत् इति शोधोऽपि
द्र. । 'यत् समेयादितया विशिष्टः पुरुषः सूर्य
च (अपि [स्वतेजसा]) छादुकोऽभूत्, तद् देवाः
प्रागित्यक्तपयम्' इति वा. (वैतु. BW., O. [श्रीश्री
१२, २०, २] प्रमृ. अमुं रिशादस्->-दसम् इति
शोधकाः) ।

१) नाप. (ओषधि-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१७२) । २) तस. नञ्-स्वरः । उप. <✓मृच् ।

३) विप. (दूर-हेति-) । तस. नञ्-स्वरे प्राप्तेऽन्तोदात्तत्वम्
उसं. (पा ६, १, १६) । उप. धा. अरलोपित्वे सति
✓मृद्>मृडि + शः प्र. उस. (पा ३, १, १३८) ।

४) विप., नाप. (देवगण- प्रमृ.), भाप. (अमरत्व-) ।
बस. भावे क्ते प्र. उत्तरपदादि-स्वरः (पा ६, २, ११६) ।

५) पाठः? कुत इति छन्दस्तः पादस्य विमानत्वाच्च
उभयेषाम् इत्यस्य साकाङ्क्षत्वादिव चेति ततश्च
अमृतानां मूर्त्ता (तिथ्या) नाम् इत्यस्या मौलिक्याः
श्रुतेः परिणामः संभाव्येत (तु. WAG २, १५७;
MVG १५८) । ६) पाभे. अजुरः मै २, ७, ८ द्र. ।

४^०; मै २, ७, ९^१; ३, ११, ९^२;
 छ, ९, ३^१; १४, १५^१; काठ
 †१६, ८^०; ९^१; ३८, ३^२; कौ २,
 ९०५^१; जे छ, १४, ७^१; शौ
 ८, २, १३; २६; १०, ८ ४४;
 १२, २, ३३^०; १३, १, ४३;
 १६, ४, २; पै छ, १९,
 १-३^१; ४-६^१; १३, १४,
 ११^१; १६, ४, ३; ५, ६; ७१,
 ११; १५१, ५; १८, १९, ३; -तम्
 क्र १, २३, १९; ३५, २; ४४,
 ५; ६८, २; ७१, ९; ७२, ६;
 ८३, ५; १२५, ६; १५९, २;
 १८५, ६; ३, १, १४; २३, १;
 २६, ७; २९, ५; १३; ५३,
 १५; ५, २, ३३, ४; ५७, ५;
 ६, ९, ४; १५, ६; ८; ३७, ३;
 ४४, १६; २३; [४८, १; ८,
 ७४, ५]; ७, १६, १; ७६, १;
 [८१, ६; ८, १३, १२]; ८, २३,
 १९; ५२, ७; ९, ७४, ४; ६;
 [११३, ८-११]; १०, १२, ३;
 १३, ४; ३०, १२; ९०, ३;
 १२१, २; १२९, २; खि ३,
 ४, ७; १०, १; १२, १-३; छ,
 ६, ५; १०, २; ३; १०^१, २,
 ११, ३; मा १, ३१^१; २, ३४;
 छ, १८^१; २६; ८, ३^१; ९, ६^१;

१०, १५^१; १५, ३२^१; ३३^१;
 १८, ६; ६६^१; १९, ७२^१;
 ७३-७९; ८१; ८४; ८९; ९१;
 ९३; २०, ५; २१, ५५; २२,
 १; २५, १३^१; २७, ४२^१;
 ३१, ३^१; ३२, ९; १०; ३३,
 ४३^१; ३४ ३; ३१^१; ४०, ११;
 १४; १५; का १, १०, ४४; २,
 ७, ७; ३, ९, १; ४, ६, २^१; ९, १;
 ८, १, २^१; १०, २, ३^१; ११,
 ५, ६^१; १६, ५, १४^१; १५^१; १९,
 ४, २; २१, ५, १^१; २^१; ३; ४;
 ५^१; ६, २; ५; १०; १२; १४; ७,
 ४; २३, ६, ८; २४, १, १;
 २७, १०, ४^१; २९, ५, ११^१;
 ३२, ३, १४^१; ३३, १, २५^१;
 ३५, १, ३^१; ३, ६; ७; ४०, १,
 ११; १४; १७; १^१; १, २, ४,
 १^१; ७, १; ४, २२, १^१; ७,
 ५, ३^१; ७, २^१; ९, २^१; ८,
 १४, १^१; २, ३, २, १; २^१;
 ११, ५; ४, ५, १^१; ६, ८, ७^१;
 ३, २, ६, ३^१; ३, ३, ३^१; ४,
 ३^१; ४, ११, २^१; ४, १, ८,
 ४^१; ४, ४, ४^१; ७, ३, २^१; ५, १,
 १०, ३^१; २, ७, २; ९, २^१; ३^१; ५,
 ५, २; ६, २, १; ४, २^१; ६, ६,
 १०, २^१; ७, ५, १७, १^१; १^१मे

१, १, ११^१; १२, ४^१; ५; ३,
 २६^१; †११, १; ६; २, २, २^१;
 ३, ४^१; ५^१; ११, ३^१; †१३, ८;
 ९; २२^१; २३^१; ३, २, १; ६;
 ३, ६^१; ४, ७; ११, ५; ६^१; ८;
 ९^१; १२; ४, १, ९^१; २, १^१; १३^१;
 ४, ३; ४; ६, ६; ७, ७; १२,
 ४^१; ५^१; ६^१; काठ २, ५^१; ६;
 छ, १०; ११, ४^१; १३^१; १३,
 १४; १४, ६; १८, ९; १९, ११;
 २०, ५; २१, ६; २२, १३; २४,
 ५; ६^१; २९, ६^१; ३०, ६^१; ३१,
 ७^१; ३३, ८; ३४, ६; ३५, ६;
 १६; ३७, १४^१; १६; ३८,
 १^१; ३^१; ४; ११; १३; ३९,
 १^१; २; १२; १५; ४०, १; १२;
 क १, १७^१; १९; ३, ८^१; २८,
 ९; १^१; १, १; ७; २१; ३७, ६^१;
 ७^१; ४५, ७^१; ४८, ७^१; १४^१;
 †कौ १, ३५; ४५; ३६, ८^१; २,
 ५३; ९९; ६५०; ९१८;
 ११९२^१; ३, ३, १२; ४, ५;
 †जै १, ४, १; ५, १; ३८, १^१;
 २, २, ७; ३, ८; ३, ५, १२;
 १०, १; ४, १६, १; शौ १, ४,
 ४^१; २, १, ५; ३, ३०, ७; छ,
 २, २^१; १५, १०; २३, ६; २६,
 ४; ३५, ६; ५, ६, ८; २८,

०) पांमे. अजुरः मै २, ७, ८ द. ।

०) सपा. ऋ ५, ४३, ७ तैआ छ, ५, २ ऋतयन् इति पांमे. ।

०) पांमे. अमृत्यः पै १७, ३३, ४ द. ।

०) पाठः? अमृत (लुङि प्रपु१) इति शोधः ।

०) सपा. क्र १, १९१, १०-१२ विभे. ।

१) शोधार्थं सत्य. दि. मर्त्येभ्यः द. ।

२) =सपा. माश १, ३, १, २८; ३, २, ४, १४; ५, ४, १, १४ तैआ १, ७, ८, १ कौसु ८०, ५६^१; ९०, २० ।
 मंत्रा १, ५, १४ अमृतः इति पांमे. ।

०) सपा. काठ २०, ८ क ३१, १० अमेध्यम् इति, मै ३, २, ७ अमेध्यानि इति च पांमे. ।

१) पांमे. अनामृतम् काठ २२, ६ द. ।

१) सपा. यक्र. काठ ११, ८; २१, ७ तेजः इति पांमे. ।

५) पांमे. मधु मा ३५, १७ प्रमृ. द. ।

१) =सपा. माश्रौ २, ५, ४, १७ । तै ३, १, ९, २ सुवः इति पांमे. ।

३) सपा. क्र १, १०५, ५ अनुतम् इति पांमे. ।

०) पांमे. मेघजम् पै १९, ४६, ९ दि. द. ।

११; ७, १८, ३; ८, १, ६; ७,
२०; ९, १, १; २; १०, २,
१४; ३, २५; ६, १४; ७, १५;
१०, २६; २९; ११, १, २८;
८, २३; ९, १३; १२, १, ८;
१५; ३, ४; १३, १, ७; ३४;
६, ४; १८, १, ३२; ३, ४१; २६;
४, ३९; १९, ६, ३; २६,
१; ४३, ७; ५३, २; २०, २५,
५; पै १, १०१, १; २, ६, २;
३; ५९, ९; ४, १, २; ३३, ६;
३६, ३; ५, ७, ८; १९, ८; ६, ५,
११; ११, १०; २२, १०; ११;
७, ६, १; ९, ४, ९; ५, ३; ९,
५; ११, ८; १२, २, २; १४,
१, ९; ३, १७; १५, ५, १०;
१६, १, ६; १३, १०; २२, १०;
३२, १; ३; ४३, ७; ६०, ८;
६५, ४; ८३, ३; ९१, ८; १०९,
६; ९; १५०, ६; १५१, १;
१५४, ९; १७, १, ३; ९; २,
६; ८, ७; ३३, ३; ३६, ४; १८,
१५, ७; १८, ४; १९, ४३, १२;
५२, १; २०, ४, ६; २२, ४;
-तस्य ऋ १, १३, ५; ४३, ९;
११२, ३; [१२२, ११; १०,
६३, ४]; १६४, २१; १७०,
४; [२, ४०, १; ३, १७, ४];
३, २०, ३; ४३, ५; ६१, ३;
४, ५, १३; १६, १४; ३५, ३;
५८, १; ५, २८, २; ४७, ३;
५८, १; ६, ७, ६; ७; ९, ३;

१६, २५; २१, ३; ५२, ९; ७,
४, ६; ५७, ६; ८, ४२, २;
१०१, १५; ९, ७०, २; ४;
९४, २; ९७, ३२; १०८, ४;
११०, ४; १०, [११, ९; १२,
९]; १२, ६; १३, १; ८५, २०;
१२३, ३; १८६, ३; खि ३,
१०, २, ९; खिसा ३, २; मा ६,
३४; ११, ५; १२, १०५;
१७, ८९; ३३, ७७; का ६,
८, ५; १२, १, ५; १३,
७, ४; १९, १, ३; ३२,
६, ८; तै १, ४, १, १;
८, २२, ५; २, ३, १०, २; ११,
३; ३, १, ११, ६; ३, ११,
५; ४, १, १, २; २, ७, २; ९,
६; ५, ६, १, ४; ७, १, २०;
१; मै १, २, १३; ३, ३; ६,
२; २, ३, ४; ७, १; १३,
१; ११; ४, ११, २; १२, ६;
१३, ५; काठ ३, १०; ८, १७;
११, ७; १३, १६; १५, ११;
१७, १९; १८, २१; २६, ११;
३५, ३; ३९, २; ४०, ७; क २,
१७; ४८, ४; कि २, २८;
७७४; ८५८; १४५; ३, १, ९६;
जि ३, २४, ५; ४, ३०, ४; शौ २,
१, २; ३, १३, ६; ४, ७, १; ९,
३; ११, ६; ५, ४, ३; ४; २८,
७; ३०, १४; ६, ४४, ३; ९५,
१; २; १२१, ३; ७, ४९, २;
८, १, १; २, १; ७, १२; २२;

९, १, ४; १४, २२; ११, ७,
७; १२, ३, ४१; १३, २, १५;
३, २०; १४, १, ६१; १८,
१, २५; ३४; १९, ३९, ६-८;
पै १, ९३, २; ३; २, २०, ५; ५९,
५; ३, ४, ६; २५, ६; ५, ८, ८;
१६, २; ३; ७, १०, ६-८; ८,
१३, १; ९, १०, ७; ११, १०;
१४, ४; १५, १५, ४; १६,
१, १; ३, १; १३, ३; १४, १;
३२, ४; ५१, ३; ६७, १२;
१५३, ७; १७, ४०, १; १८, २१,
९; १९, ११, १; ३०, १२;
३१, १२; २०, १, ३; ५, ४;
-ता ऋ १, ६५, ६; ११३,
१३; ३, ५५, १०; मा २८,
२७; का ३०, ३, ४; शौ १०,
८, २६; पै ५, ३१, ९; ७, १५,
१०; १६, ७३, ३; १०३, ३,
-ता ऋ [५, ४२, १८; ४३;
१७; ७६, ५; ७७, ५]; -ता:
ऋ १, ५९, १; ६२, १०; ७२,
२; १०; १०, ३; १६६, ३;
[३, ४, ११; ७, २, ११; (५,
११, २; १०, १५, १०; ७०,
११)]; ४, १, १०; ३, १२; ४२,
१; ५, २, १२; ६९, ४; ७,
११, १; [३५, १५; १०, ६५,
१४; (१५; ६६, १५)]; ६३, ५;
८, ४८, ३; १०१, ६; १०, १६,
८; ६६, १; ५; ६९, ९; ७०, ११;
खि १, ११, ३; खिसा ३, ६;

०) सपा. तैत्रा २, ५, २, ४ सुवः इति पाभे. ।

०) सपा. शौ ११, ११ तुक्मा इति पाभे. ।

०) सपा. शौ ११, ७, १९ वेवेभ्यः इति पाभे. ।

०) पाभे. अजुराम् शौ १२, २, ३२ व. ।

०) सपा. शौ ६, ४७, ३ स्वेः इति पाभे. ।

१) सपा. माश १, ३, १, १७ वे २, ५ शौ १८, ३, ३९

अमृतासः इति पाभे. ।

०) पाभे. भेषजम् पै १९, ४६, ९ टि. व. ।

०) सपा. मा १२, १०५ का १३, ७, ४ मै २, ७, १४ काठ १६, १४ क २५, ५ माश ७, ३, १, २३ महिषस्य इति पाभे. ।

१) सपा. ऋ १०, १०, २ अमृतत्वस्य इति पाभे. ।

मा ४, १२; ८, ५२; ९, २१;
१८, २९; २०, ४६; २१,
२८; ४२; ३३, ६०; का ४,
५, ४; ९, ६, ४; १०, ४,
३; १९, ९, ४; २२, ४, ११;
२३, ३, ६; ५, २; ३२, ५,
६; तै १, ७, ९, २; ८, १२,
१; ३, २, ५, ४; ३, ११, ३; मै
१, १, १३; ११, ३; ३, ११, ४;
४, १२, ६; काठ १, १२; ११,
४; १४, १; १८, १२; क १,
१२; २९, १; शौ ३, ३१,
११; ४, २, ६; १३, १, २४;
१८, ३, ५३; १९, ११, ५; १;
पै १३, ८, १५; १६, १५०,
७; १८, १७, ४; १९, २८,
८; २०, २, ५; ३४, २;
-०ताः ऋ ५, ५७, ८८;
५८, ८; -०ताः ऋ ७, ३८,
८; ८, ८०, १०; मा ९, १८;
२१, ११; का १०, ३, ११; २३,
१, १२; तै १, ७, ८, २; ४, ७,
१२, २; मै १, ११, २; काठ १३,
१४; -तासः ऋ ७, ५९, १२;
१०, १७६, ४; मा ३, ६०;
का ३, ८, ४; तै १, ८, ६,
२; २, ३, ११, ५; ३, ५,
११, १; मै १, १०, ४; २, ३,
५; ४, १०, ४; काठ ९,
७; १५, १२; ३५, १६; क ८,

१०; ४८, १४; शौ ८, २,
१३; पै १६, ४, ३; -तासः
ऋ ६, १५, १८; ७, ४, ५; १७,
४; ११०, ६५, १५; ६६, १३;
मा ४, २८; का २, ७, ५; ४, ९,
५; तै १, २, ८, १; मै १, २, ६;
काठ २, ६; क १, १९; -तानाम्
ऋ १, २४, १; २; ७, ५, १;
१०, ३१, ३; ३३, ८; ७४, ३;
मै ३, १६, ५; -तानि ऋ १,
८ (६०, ४) ७२, १; ३, ३८, ४;
१०, १२३, ४; १३९, ६; तमा
३३, २२; तका ३२, २, ५; तै
२, २, १२, २; तमै ४, ९, ११;
तकाठ ३७, ९; शौ ४, ८, ३;
५, १, ३; ६, १, ३; ८, १, ५;
पै ४, २, ३; ६, २, ३; १६,
१, ५; १७, २९, १५; -ताम्
ऋ १०, १७, २; खि ४, १०, २;
३?; मा १९, १; का २१, १,
१; तै १, ८, २१, १; मै २, ३,
८; काठ १२, ९; ३७, १८; शौ
१८, २, ३३; पै २०, ५, ३;
-ताय ऋ १, ११, १८; ३, २५,
२; ३४, २; ४, २, ९; ३, ३; ७,
१७, ५; ८, ३१, ९; ९, ६१,
६; ८७, ५; १०६, ८; १०९,
३; १०, ५३, १०; ११, ११;
१२२, ५; मा १२, ११३; का
१३, ७, १२; तै ४, २, ७, ४;

मै २; ७, १४; ४, १२, ३; ४;
काठ १६, १४; १७, १८; ३७,
५; क २५, ५; कौ २, ३६०;
६७७; ७१८; ३, ३, २; जै २,
१, २; ३, ३०, ३; ५६, ५; ५९,
१०; शौ १४, १, ४२; २०,
११, २; पै १९, ३५, १; २०, ३४,
१०; -तासः ऋ १, १३, ३,
१; १२७, ८; २, १, १४; ४,
३५, ८; ५, ४२, ५; ६, ७५, ३;
८; ५, ४२, ५; ७, ७५, ३;
९७, ५; ९, १५, २; २५, ४;
१०, १०, ३; काठ १७, १८;
कौ २, ६१७; जै ३, ५०, ५;
शौ ७, ७७, ३; १२, ३,
२७; १८, १, ३; ३, ३९; पै
१७, ३८, ७; २०, १२, १;
-०तासः ऋ १, १६६, १३;
-तासु ऋ १०, ९५, ९; पै
६, २, ६; -ते ऋ १, ११३,
२; ३, २५, ३; ९, ११३, ७;
तै ५, २, ७, २; तमै ३, २, ६;
४, ४; ७; ४, ६, ६; तकाठ २०,
५; तकै ३१, ७; तकौ २, ११००;
शौ १०, ८, ४१; ११, ९, ११;
पै २, ७९, १; १६, ८३, १;
-तेन ना ऋ ६, ७५, १८; खि
४, ११, १; मा ४, २६; १७,
४१; १९, १; ३४, ४; का
४, ९, १; १८, ४, १७; २१,

१) पाभे. जनयन्ति पै ४, १, ७ द्र. ।

२) सपा. काठ ११, ८ तेजसः इति पाभे. ।

३) सपा. तै ४, ७, १५, १ काठ २२, १५ शौ ४, २३, १
पै ४, ३३, १ तैत्रा ३, ९, १६, ४ आपश्रौ २०, २३, ४ प्रचेतसः
इति पाभे. ।

४) अमृतानि भूरि इत्यस्य स्थाने सपा. ऋ ७, ४५, ३
बसुपतिर्वसुनि इति पाभे., आश्रौ ८, १, १८ च विभे. ।

५) पाठः? अमृतम् इति शोधः (तु. पूरं., सपा. मा ३२, १०

प्रसू. च) । १) तु. ऋ. ; वैतु. शंषा. सा. °तान् इति ?

२) मै ४, १२, ६ सुकृतम् टि. यनि. अपि समा-
वेशः द्र. । ३) सपा. ऋ १०, ८३, ४ विभे. ।

४) पाभे. सुकृताय तै १, १, १०, १ द्र. ।

५) पाभे. अमृतस्य ऋ १०, १३, १ द्र. ।

६) मुपा. ? तु. सपा. शौ ५, १, ७ यत्र अमृतासुः इति
समस्ते पदं श्रूयते । स्वीकृते मुपा. तु मर्यादासु इत्यनेना-
ऽन्वयो वक्तव्यः ।

१, १; तै १, २, ७, १; ८, १२,
१; २१, १; २, ३, १०, ३; ३,
३, ४, ३१; ४, २, ९, ४; ४, ५,
२; ६, ४, ५; ५, ५, ५,
२१; मै १, २, ५; २, २, २^१; ३,
३, ८; ७, १६; ८, १४; १३,
३, १; ३, ६^१; १४, ४, ३; ४;
५, २; ७, ७^१; काठ २, ६; ११,
४^१; ७; १२, ९; १२, ११;
२१, ६; २४, ५; ६^१; २२,
६^१; ३७, १४^१; १६; १८;
३२, ३; ४०, ५; ११क १, १९^१;
३१, १; २१; ३७, ६; ७^१; ४५,
७^१; †कौ २, १२२०; शौ ३, १२,
८^१; ९; ५, २८, ८; ७, १२३,
१; ९, ३, २३; १०, २, २९;
११, ७, ५; २३; १८, ४, ४;
१२, १९, १०; पै २, ५९, ६;
७५, ५; ५, ३५, १०^१; ७, १४,
१०; ८, १७, १०; १६, ५, ७;
४१, ३; ६२, २; १५०, २;
१५३, ५; १२, ४४, १; २०,
४, ६; -तेभिः ऋ १, १८९,
३^१; १०, २०, १०; मै ४,
१४, १^१; -तेभ्यः शौ १, ३१,
१; पै १, २२, १; -तेषु ऋ २,
२, ९; ३, २१, १; २६, ३;
२८, ५; ४, ४३, १; ६, १५,
१०; १०, ३२, ५; खि ५, ७,

२, ९^१; मा २२, ८; का ३१,
१, ८; तै २, ५, १२, ५^१; ५,
१, ११, ३१; मै ४, १३, ५^१;
७^१; काठ ७, १६^१; १६, २१;
१८, ११^१; ४६, ३; पै १६, ७३,
३; -तैः पै १७, ३५, ७^१;
-तौ शौ २, ३, १९; पै २ ७९,
१; १६, ४१, १.

अमृत-गर्भे^१ - -भैः शौ ६, ४६, १;
पै १२, ४६, १०.

॥अमृत-चित्^१ - -चित् मै ३, ४,
४.

अमृत-त्व- -त्वम् ऋ १, ९६, ६;
११०, ३; ४; १६४, २३; ३,
६०, ३; ४, ३३, ४; ३६, ४;
५४, २; ५८, १; ५, ४, १०;
६३, २; ६, ७, ४; ९, ९४,
४; १०, ५२, ५; [५३, १०;
६३, ४]; ६२, १; ९२, ३;
१०७, १; १२४, २; खि ३,
१०, ६; ७, ५, १; मा ७,
४७^१; १७, ८१^१; ३३, ५४^१;
का २, २, ७; ८^१; १२, १,
३^१; ३२, ४, ११^१; तै १,
४, ४६, १^१; मै १, ६, २^१; ९,
४^१; १०, १७^१; २, २,
२^१; ४, १४, १२^१; काठ
९, ९^१; ३६, ११^१; ३२, ३^१;
४०, ७; क ८, १२^१; †कौ

२, ४९१; ६५३; †जै २, १,
५; ३, ३८, ५; शौ ७, १११,
१; ९, १५, १^१; १५, १७,
१०; १८, ४, ३७; १२, ६४,
४^१; पै २, ७३, १; ८, १३, १^१;
९, १२, १; १५, २२, २;
१६, ६८, १^१; -†त्वस्य ऋ
१०, ९०, २^१; मा ३१, २; का
३५, १, २; कौ ३, ४, ६; जै
२, ३, ९; शौ १२, ६, ४; पै ८,
८, ३, २^१; ९, ५, ४; -त्वाय
ऋ [१, ७२, ९; ३, ३१, १];
२, १०८, ३; का १०, ३, १२;
तै १, ७, ८, ४; †कौ १, ५८३;
२, २८८; †जै १, ५९, ६; ३,
२४, ४; -त्वे ऋ १, ३१, ७,
५, ५५, ४; शौ १८, ३, ६१;
पै १६, ७१, ७; -त्वेन मा ९,
१९; मै १, ११, ३; काठ १४,
१. [†त्व- प्रजा^१].

अमृत-बन्धु^१ - -न्धवः ऋ १०,
७२, ५.

अमृता(त-अ)सु^१ - -सुः शौ ५,
१, १; ७; पै ६, २, १.

अमृते(त-ई)श- -शाय खि ७, २,
३; ३, २.

?अमृतासासुरम्^१ पै ४, १७,
४.

अ-मृत्यु^१ - -त्यवः ऋ ३, २,

- १) सपा. काठ २१, ७ तेजसा इति पाभे. ।
२) सपा. तै ६, ६, १०, २ आयुषा इति पाभे. ।
३) सपा. तैत्रा २, ८, २, ४ अजुरेभिः इति पाभे. ।
४) सपा. ऋ १०, ७०, १० विभे. ।
५) अमृतैर आ सुमङ्गि इति पाठः? अमृते(न>) ना सुमङ्गि इति शोधः (तु. सपा. शौ ३, १२, ८) ।
६) नाप. ([अमृत-पुत्र-] स्वप्न-). तस्य साख. (पा ६, १, २२३) । ७) विप. (तनु-). उस. निवन्धते कृत-स्वरः प्रकृत्या । उप. <✓चि (चयने) ।

- ८) सपा. मै २, ७, १६ महिमानम् इति पाभे. ।
१) -त्वे इति RW. सात. च । २) पाभे. अमृतस्य पै १, ९३, २ द्र. । ३) विप. ([अमरण-धर्मन्-] देव-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।
४) विप. (त्रित-). शेषं नापू. टि. द्र. ।
५) पाठः? अमृतासम् त्वाऽसुरम् इति शोध उप-स्थाप्येत (तु. पूर्वार्धे त्वा इति द्वि. श्रावितं पदम्) ।
६) नाप. (मृत्युराहित्य- [तु. वैप२]), विप. (तद्वति इतिरिति कृत्वा अमर-] उशिज्- प्रमृ.) । तस्य नमृ-स्वरः ।

१२; २, ७०, ३; १०, १४, ११;
कौ २, ७७५†; -त्यवे मै १,
३, ३५†; -त्यु ऋ ६, ४८,
१२.

‡अ-मृत्पात्रप^{१०} - पः मै २, ५, ९.

†अ-मृध्र, ध्रा^० - धः ऋ ५, ४३,
१३; ६, १९, ७; ८, ८०, २;
९, ८२, ५; -धम् ऋ १, ३७,
११; -ध्राः ऋ ३, ५८, ८;
५, ३७, १; ६, ७५, ९; मा २९,
४६; तै ४, ६, ६, ३; मै ३,
१६, ३; काठ ४६, १; पै १५,
१०, ९; -ध्राम् ऋ ६, २२,
१०; ७, ६७, ५; शौ २०, ३६,
१०; -ध्रे ऋ ५, ४३, २.

?अमृत्तित्^१ पै २, २०, ४.

‡अ-मेदस्क^० - स्कम् तै ६, ३,
११, ५.

‡अ-मेध्य, ध्या^१ - ध्यः तै ६, ४,
९, २; मै १, ६, ४; २, १, ३;
३, ९, ६; काठ २२, १३;
२६, ८; क ४१, ३, ६; -ध्यम्

तै २, ६, ४, २; ३, १, १, २;
३, ७, ३; ५, १, ८, १; २, ३,
२; ९, २; ६, १, ३, ४; २,
४, ५; मै १, ८, २, ७; ३, २, ३;
६, २; ७; ८, ६; ७; ९;
९, ३; ६; १०, १; ४,
१, १०; १२; काठ २०, ८^{१०};
२२, १३; २३, ४; २५, ४;
६; २६, ८; ३१, ८; ९; क
३१, १०^{१०}; ३६, १; ३९, १;
४; ४१, ६; ४७, ८; ९; -ध्यस्य
मै ३, ६, ७; ८, १०; ४, १,
१०; काठ २३, ४; ३१, ८;
क ३६, १; ४७, ८; -ध्या तै
२, ६, ५, १; ६, १, १, २;
काठ २३, ९; ३१, ८; क ३६,
६; ४७, ८; -ध्याः तै ५, १, ८,
१; मै ४, २, ९; काठ २०,
८; ३२, ७; क ३१, १०;
-ध्यानि मै ३, २, ७^१; काठ
२५, ५; ३४, १२; क ३९,
२; -ध्याम् तै ६, १, १, २;

काठ ३१, ८; क ४७, ८; -ध्ये
काठ २५, ९; क ४०, २; -ध्येन
२०, ८; क ३१, १०; -ध्येः तै
५, १, ८, १.

अ-मेन^१ - नान् ऋ ५, ३१, २.

‡अ-मेनि^{१०} - नि^१ मा ३८, १४; का
३८, २, ८.

२अ-मेनि^१ - नयः शौ ५, ६, ९; पै
६, ११, ११; -निम् पै ६,
११, १२; -नीन् शौ ५, ६,
१०.

अमेष्ट- ? २अम- > अमा द्र.

‡अ-मेह^{१०} - हेन तै ६, २, ९, ४; १०,
२; मै ३, ८, ७; काठ २५, ८;
३३, ७; क ४०, १.

अ-मोक्य^१ - क्यैः शौ ३, ६, ५^०.

अ-मोघ^{१०} - वम् पै १६, १५२, ११;
१९, २६, ४; -घाय मै ४,
४, ५.

अमोत् - २अम- > अमा द्र.

?अमोतगा इवास्ते^१ शौ २०,
१२७, ५.

१) सपा. °त्यवः <> °त्यवे <> आपशौ १२, ७, १०
हिशौ ८, २, ९ अमर्त्यवे इति पाभे. ।

२) विप. (ब्राह्मण-) । उप. मृत्-पात्र + ✓पा (पाने) +
कः प्र. ।

३) तस. नञ्-स्वरः ।

४) पाठः ? अमृत्तुर् उच्चिरे इति तुरीयः पादो
विमृश्यः । ५) सस्व. कृते तु. टि. अ-च्छन्दस्क- ।

६) तस. यद्यतोः (पा ६, २, १५६) इत्यन्तोदात्तः ।

७) एकतरत्र पाठः ? रमध्वम् इति शोधः (तु. सपा.
मा ६, ८ मै १, २, १५ प्रमृ.) ।

८) पाभे. अमृत्तम् तै ५, २, ९, २ द्र. ।

९) =अ-स्त्रीक- । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।
उप. <मेना- ।

१०) इह उप. मेनि- इति विप. सदनपज्ञात-
विशेष्यगर्भत्वपरिणामं द्र. । वा. किवि. सवति (वैतु.
उ. म. व विग. [धर्म-] इति ? Pw, प्रमृ. नाज.

पै १-५९

सं १ इति चाहुस्तद्विष्टस्यम्) ।

१) =सपा. माश १४, २, २, ३० तैआ ४, १०, २ काशौ
२६, ६, १० प्रमृ. । मै ४, ९, ९ एमि इति पाभे. ।

२) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । यत्तु Pw.
प्रमृ. तस. इतीव व्याचक्षिरे, तत् स्वरविरोधाच्च
चिन्त्यम् ।

३) उप. ✓मिह् + भावे घञ् प्र. ।

४) विप. (सृष्टु-पाश-) । तस. कृत्योकीयः स्वरः (पा ६,
२, १६०) । उप. ✓मुच् + ण्यत् प्र. कुत्वञ्च ।

५) सपा. पै ३, ३, ६ अविमोक्यैः इति पाभे. ।

६) विप. (द्विण-, यशस्- [पै.]), माप. (अव्यर्थता-
[मै.]) ।

७) पाठः (तु. टि. शंपा.; संटि. खि.) ?
इह अमा । उत । गावः । आसते इत्येवं शोधः
द्र. (तु. BW, अमोत गा उपासते इति, नाउ.
व; वैतु. BW. अमोतक- > -काः इत्येवं निर्देशे

अमोतपुत्रकाः^१ खि ५, ९, २; शौ
२०, १२७, ५.

अम्बुस् (:)^२ मै १, ६, १००; १०,

१०; काठ ६, ५; ८, ८^३; ३६,
५; क ४, ५; ७, ३^३; शौ ८, ६,
१९६.

अम्बर-स् (:)^३ पै १६, ८०, १०.
अम्बरता^४ - स्ताम् पै ३, ३९, २.
अम्बर^५ - रे क्र ८, ८, १४.

सति अमोत- + तद्धितः कः प्र. इत्यभिसंधानः
संविचन्त्यतां भाजुकः [गपू. तद्धिते पितृत्वेन वा
नितृत्वेन वा प्रसिद्धे सत्यन्यतरेणाऽपि यनि. उपो-
त्तमपूर्वस्वराऽनुपपत्तेरित्यभिसंधेः], MW. अमा
इति पूष. सति ऊत- [< √ अम्] इति उप.,
ततश्च गपू. एव तद्धित इत्युत्प्रेक्षमाणः सौवरीमनुपपत्तिं
प्रति समानं बोधः ।

१) अमोतपु^६ [खि.] इति, 'त-पुत्र' [शौ.] इति च स्वर-
निर्देशः^७ पाठस्य विकारभूयस्त्वञ्च नापू. टि. दिशा द्र. । इह
अमा । उत । पुत्रकाः इत्येवं पद-त्रयी सु-शोधा भवति (वैतु.
BW. MW. च नापू. टि. दिशा. एव यनि. समस्तं प्राति.
मन्यमानौ च, उत इति वा ऊत इति वेत्यत्र त्रिसंवादिनौ
च सन्ताववाव्यताद्धितस्वराऽदर्शनसमाधिं प्रति पर्वतु-
योज्यौ द्र.) ।

२) व्यु. ? अपूर्णाऽत्राधिकप्रादुर्भावे वृत्तौ सत्यां विप.
सत् वा. क्रिवि. इव श्रूयते (वैतु. MW. विप. इति) ।
अपक्वभावे वर्तमाने *अ-म्- इत्येतन्निष्ठान्तत्वे सति
√ *आम् इत्येतत् सहोदरे √ *अम् इत्यत्राऽस्य
जन्मभूः स्यात् (< √ *अम् > *अम्- >) √ *अम्
+ कर्तरि असुचि प्र. यनि. । तु. स्वरवैशिष्ट्ये
सति सप्रकारकजन्म √ *अप् > अप्-स्-] इत्यभि-
संधिः) । यद्वा अ + म्-स्- इति कृत्वा अस.
अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) इत्येवं समस्तं प्राति.
स्यात् । उप. च पूर्वौ वर्तमाने √ *मृ इत्यत्र
जन्म द्र. √ * (मृ > मण- [तु. पर्ण-]) > √ *मण, च
(तु. मै. स्थ. मूर्धन्यविशिष्टत्वेन श्रुतिरिह त्रिज्ञापक-
भावुका) + भावे कसुन् प्र. उपधालोपश्च उस्. (पा ६,
४, १८ [= *म्-स्-]) इति; वैतु. PW. प्रमृ. म्-स्-
इति उप. सल्लुप्तोपधकमित्यभिसंधानादिवन्त्याः ।
तद्द्वाराऽभिप्रेयमाणार्थस्य तत्र तत्र वा. असंगत्युपगमान् ।
यत्तु स्वरूपतः *अम्-स्- इतीवाऽपि विकल्पेन प्रत्यपादि
(तु. पा ८, २, ७०; वैतु. शौप्रा २, ५२), ततः प्राति.
तत्प्रकारताऽपि किञ्चिच्छाखाविशेषीयतयाऽनुमीयेत ।
तथावे च सति द्वे इमे किञ्चिद्भिन्नव्युत्पत्तिके
सती संमानार्थके प्राति. इति द्र. । कथमिति । प्रथमे

कल्पे असुचः प्र. स्थाने अरुच् प्र. च, द्वितीये कल्पे
कसुनः प्र. स्थाने कर्नु पाप्र. उस्. इति (मौस्थि. तु
प्र. इत्येवं व्यञ्ज्यमाणानि शब्दरूपाणि प्राति. सन्ति
तत्र तत्र स. उप. भूतानि द्र. । तद् यथेह प्रथमे
कल्पे √ *अस् > *अस्- इति, द्वितीये च √ *अर् >
*अर्- इति । एस्थि. प्रथमे कल्पे *अम्- +
*अस्- इत्येवं वा *अम्- + *अर्- इत्येवं वा कृत्वा
तस. उप. प्रकृतिस्वरः च शकन्वादिस्त्वञ्च द्र. ।
अथ द्वितीये कलोऽभ्यनयैव दिशा यथावत् द्र. इति
दिक्) ।

३) णमन्त्रत्वविशिष्टः पाठः द्र. (तु. नापू. टि.) ।

४) तसिः प्र. (पा ४, ३, ११३) । ये स्तः इति
द्व्यक्षरस्य सतः मूको. येऽम्नस्तः इति त्र्यक्षरतया सु-
शोधः द्र. (वैतु. मुपा. अम्नः इति शौ [८, ६, १९] सपा.
एवाऽनुलापुकः) ।

५) भावे तल् प्र. (वैतु. मूको. अम्नस्तम् इति, मुपा.
अम्नः । ताम् इति पदद्वयमिति च) ।

६) नाप. (अन्तरिक्ष- इति निघ [१, ३] BL. GRV. ; वैतु.
PW. GW. = सन्निधि- इति ?) । व्यु. ? अन्तर्भाव्यमाणा
दृष्टि न रुग्णतीति कृत्वा ३ भुन् इति पून. भासने √ *मृ
> *मृ- इति उप. च बल. पूष. प्रकृतिस्वरम् द्र.
(*अम्- > *अम्- > यनि. इत्यभिसंधिः) ।
यद्वा परितो विश्वभ्यतरस्थमिव कृत्वा तद्वरण-
हेतुत्वात् गपू. एव सस. च पूष. च सतसु √ *वृ
> वृ- इति उप. स्यात् (= *अम्- > यने.) ।
अथवा मृतिमदृशीनौ √ *मृ > मृ- इति उप. सति
शेषं गपू. दिशा (= *अम्- > *अम्- > यनि.) ।
अथाऽपि वा ३ भुप्- इति पूष. सति गपू. अन्यत-
मत् उप. द्र. [वैतु. दे १, ३; √ *अम् + अरच् प्र.
(अनुबन्धश्चिन्त्यः स्वराऽनुपपत्तेः) इति वा, अम्बु-
(> *अम्-) + रु- (< √ रा] एवमपि स्वरतो विरोधः
द्र.) इति वा, अम्बु- (> *अम्-) + रू- ([= √ राज्
+ रुः प्र.] एवमपि स्वरो दुष्येत) इति वा, *अम्बु-
(> *अम्-) + मत्वर्थे रः प्र. (स्वराऽनुपपत्तिस्त्वेवमपि
तदवस्था द्र.) इति वा] ।

१ अम्बर-जिष्णु- - षणवः पै १७, २२, ६.

अम्बरीष^० - - षः क्र १, १००, १७; - वात्, - षे तै ५, १, ९, ४॥.

अम्बा^० - - ०म्ब मा ६, ३६; ११, ६८; का ६, ८, ७; १२, ७, ३; तै १, ४, १, २; ४, १, ९, १; ६, ४, ४, ३; मै १, ३, ४; २, ७, ७; ४, ५, ७; काठ ३, १०; क २, १७; - ०म्ब ऋ २, ४१, १६; १०, ८६, ७^२; ९७, २; खि ५, १५, ६; मा १२, ७६^१; का १३, ६, २^१; तै १, ८, ६, २; ४, २, ६, १^१; मै १, १०, २^०; ४; २०; २, ७, १३^१; काठ ९, ७;

१६, ७; १३^१; ३६, १४; क ८, १०; २५, ४^१; शौ २०, १२६, ७^१; पै ३, ९, १; ५, १, २^१; ११, ६, २^१; -म्बा तै ४, ४, ५, १; मै २, ८, १३; काठ ४०, ४; - ०म्ब^० मा २३, १८^१; का २५, ५, १^१; तै ७, ४, १९, १; २^२; ३^१; काठ ४४, ८^१.

अम्बिका^० - - कया मा ३, ५७; का ३, ८, १; तै १, ८, ६, १; मै १, १०, ४; २०; काठ ९, ७; ३६, १४; क ८, १०; - ॥ का मै १, १०, २०; काठ ३६, १४; - ०के मा २३, १८; का २५, ५, १; तै ७, ४, १९,

१; २^१; ३^१; मै ३, १२, २०; काठ ४४, ८^१.

१ अम्बी^० - - ०म्बि मै ३, १२, २०; - ॥म्बी मै १, १०, २०; काठ ३६, १४.

१ अम्बात्मपुषात्सृतपद्वत्सृजत पै ३, ९, १.

अम्बाली^१ - > *अम्बालिका^१ - - ०के^१ मा २३, १८; का २५, ५, १; मै ३, १२, २०.

*अम्बाली^१ - - ०लि^१ तै ७, ४, १९, १; २^१; ३^१; काठ ४४, ८^१.

† अम्बि^० - - स्बयः क्र १, २३, १६; शौ १, ४, १.

२ अम्बी^० - - स्बय^० क्र ८, ७२, ५.

१) नाप. (पाक-पात्र, भर्जन-पात्र- [तै.]), व्यप. राजर्षि-). व्यु. ? *अ-स्र- (=आस-) इति वा, २*अन्- इति वा, पूष. सति *ओष- (=√*ओष+खल् प्र. उसं.) इति उप. सति उस. वा गस. वा उप. प्रकृतिस्वरम् इति कृत्वा अपक्वपचनपर्याय इति वा अन्तः- पचनपर्याय इति वा (वैतु पाठ [४, ३०] √अम्ब+ईषः प्र. मध्ये अर् इत्युपजनश्च सा. च [क्र.] ईषन् प्र. इति जुवाण आयुदात्तप्रसङ्गं प्रति चोद्यः)।

२) नाप. (जननी-, [साधारणतः] योषामात्र-; कृत्तिकानामन्यतमा- [तै ४, ४, ५, १ प्रभृ.]) । व्यु. ? गस. उप. प्रकृतिस्वरम् । *अन् इति पूष. सति उप. <√मा(बधा.) वा √मा वा √*आ वा √*आ वेति कृत्वा विजन्तं वा काऽन्तम् (ततश्च स्त्री. टाप् प्र.) वा द्र. (तु. टि. अम्बि-, पंजा. हिं, अम्मा, मां, ? मा, बे प्रभृ.; वैतु. भोउ [२, २, २२०] √अम् [बधा.] + बः प्र.) ।

३) अम्ब इति पपा. स्वरो विमृश्यः ।

४) पाठः? (भव स्वम्) हाऽम्ब ! ...मे शतमा इत्येवं सुपठश्च शोधः द्र. ।

५) सं१ ह्रस्व-विकल्पः उसं. (पा ७, ३, १०७) ।

६) सपा. अम्बे (माश १३, २, ८, ३ तैत्रा ३, ९, ६, ३ प्रभृ. च) <> अम्बि इति पाभे. ।

७) स्वार्थे कन् प्र., नित्-स्वरः कात्पूर्वस्याऽऽत इत्वञ्च (पा ५, ४, २९; ६, १, १९७; ७, ३, ४४) ।

८) नापू. > *अम्बिआ-> यनि. इत्येवं नैप्र. द्र. (तु. अम्बाली->*अम्बाली-) ।

९) पाठः व्यु. च ? मातुर् बाह्योपद्रवभ्योऽपत्यस्य स्वाऽभ्यन्तराऽवस्थापनेन वारणात्मकं गुणमादाय *अन् + *वारु- (√वृ + अण् प्र.) इति स्यात् [=*अवारा->यनि. (तु. पा ६, १, ११८ यत्र अम्बाले इति सं१ [नाउ. रूपस्य पाभे.] किंविद्लुप्तचर- शास्त्रीयमुपलभ्यते)] ।

१०) =अम्बा- ।

११) सपा. अम्बालिके (माश १३, २, ८, ३ शुप्रा २, २० च) <> अम्बालि (तैत्रा ३, ९, ६, ३ आपश्रौ २०, १७, १२; १७; १८, ४ प्रभृ. च) इति पाभे. ।

१२) नापू. > *अम्बालिआ-> यनि. इति नैप्र. द्र. (तु. १ अम्बी-) ।

१३) व्यु. ? तु. टि. अम्बाँ- । यतः उप. प्र. एव विशेषः । यथा तत्र विच् प्र. वा कः प्र. वेत्युक्तमेवमिह किः प्र. उसं. [पा ३, ३, ९२] । वा. स्त्री. द्र. ।

१४) ङीष् प्र. (पावा ४, १, ४५) । तत्-स्वरः ।

१५) द्वि१ अमि पूर्वत्वाभावः उसं. (पा ६, १, १०७) । स्वरितः (पा ८, २, ४ [वैतु. ?सा. अम्बय->यनि. इति]) ।

अम्बि-तमा- -०मे ऋ २, ४१, १६.
अम्भस्- -म्भः ऋ १०, १२९,
१; मा १८, ४; का १९, २,
४; तै १, ५, ६, १^२; ८, १३;
४, ७, २, १; मै १, ५, २^३;
९^४; २, ११, १; १४, २, १;
काठ ६, ७^५; ७, १^६; १८, ७; क
५, १^७; ५; २८, ७; शौ १३, ५;
१; ६, १; ८, ५; ६; पै ९, २०,
९; १६, ३४, ३; ४; पै १७, २२,
६; -म्भोभ्यः तै ७, ४, १४, १;

काठ ४४, ३.
अम्भृण- -णम् ऋ १, १३३, ५;
-जौ मा १९, २७; का २१,
२, १६.
?अम्यक्^१ ऋ १, १६९, ३.
अम्यक्षि ✓म्यक्ष् द.
✓अयु^२ अनुद्^३, अभि^४, आपला^५,
उद्^६, पला^७, पलि^८, विपला^९.
१अयु^{१०}- -यः^{११} कौ १, २३;
जै १, ३, ३; -?या ऋ ६,
६६, ४^१; -याः ऋ १०, ११६,

९; -याय तै ५, २, १०, ७;
-यानाम् का ११, ८, ३; तै ४,
३, ३, १^२; २^३; ५, २, १०, ७;
मै २, ७, २०^४; काठ ३९, ७^५;
-येभ्यः^५ मा ३०, ८; का ३४,
१, ८; -यैः तै ५, २, १०, ७^६;
शौ ४, ३८, ३. [य- आ^७, प्र^८].
?अयुथ^९- -थम् ऋ १०, २८, १०;
११.
१अयन^{१०}- -नम् ऋ ३, १३,
७; १तै ७, १, ५, ७; ५, २,

*) नाप. (सलिल-, [उपचारतः] क्षीराज्यादि-) ।
व्यु. ? *अन् + १*भस्- (✓भा + भावे कसुन
प्र.) इति वा, *अन्- (भावे < ✓*अन्) + *२भस्-
(= ✓*भृ + भावे कसुन प्र.) इति वा, *अम्-
(= ✓*अम् [बधा.] + भावे क्विप् प्र.) + २*भस्- इति
वा कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् द. [पावा २, २,
२४; पा ६, २, १ (= अन्तर्हितप्रकाशवद् इति वा
गतिमृतिमद् इति वा); वैतु. [पाठ ४, २१७]
✓आप् (? > *अम् यतः *अम्- > *अम्- >
*अब्- = २अप्-) इत्यस्य च *आब्- (= *आप्-
इत्यस्य च संकेतलाभः स्यात्) + कर्मणि असुन् प्र.,
PW १, १३१ भाप्र. *अम्भ- (?=पाधा. ✓अम्भ)
इत्येतन्मूलतयाऽवच्छेदकः] ।

*) विप. ([*अमृतवर्षिणी-] ऋष्टि- [=इन्द्रवज्र-])
इति कृत्वा (अम्बि- [तु. अम्बु-, अम्भस-]) +
*वृष्- (सेचन-) > (बस) *अम्बि-वृष्- > (नैप्र)
*अम्यस्- > -म्यक् इति मतम् [वैतु. या [६, १५]
विप. सत् = अ + *माक्ता- (=माम् >) मा +
[✓अम्भ 'गतौ'] > अक्ता-) इति वा = [पाठशोध-
पूर्वकम्] *अनभ्यक्ता- इति वा, दे. [पक्षे] = अमा-
+ अक्ता- इति, सा. PW. GW. प्रभृ. क्रिप. सत्
✓म्यक्ष् [अर्थः?] इत्यस्य लुङि प्रपु१ इति [तु. SBY
१५९] ?] ।

*) यनि. एकवृन्तीयफलद्वयीयन्यायेन तत्र तत्राऽर्थ-
नित्यपरीक्षयाऽजादिप्रत्यये गुणभावुकस्य ✓इ इत्यस्य
वा, अर्थ- > ✓*अर्थ- इत्यस्य वा ग्रहणमभिमतं
भवतीति दिङ्मात्रमिह दर्शितम् । एस्थि. अपि यत्

✓इ इत्यस्य प्राधान्येनाऽऽख्यातिकं वृत्तं तत् यस्या. द. ।
यत्तु तद्व्यतिरिक्तं प्राधान्येन कृद्-भूतं वृत्तं तदिहेति ।

*) नाप. (कृत-पाश-) । कर्तरि अप् प्र. डसं. (पा ३,
३, ५८) । धास्व. शेषं नाउउ. टि. द. ।

*) विप. (गन्तु- इति [तु. सा.; वैतु. BS. आ
✓इ > आ... अयः इति [तु. अंशतः विव.]) । सपा. ऋ
४, ९, १ यु ईस् इति विभे. ।

*) पाठः पपा. च ? नाप. ष३ डा-आदेशः इति
कृत्वा स्क. [=गन्तु-] मेघ- इति, दि३ वें. [गन्तव्य-]
स्थान- इति, सा. च करणे निष्पन्नमिति कृत्वा
तृ१ इति प्रतिपन्नः जनुषः इत्येत-कर्मकतया ईषस्ते
इति कि०. इत्यभिप्रयंश्च; वैतु. L ३५८ कर्त्रर्थे अयाः
(प्र३) इति कृत्वा ✓ईष् इत्यस्य पं. येजुकत्वसामान्य-
मादाय जनुषः इति पं१ इति; PW. MVH GRV. प्रभृ.
अया < इदम् इति च ।

*) सपा. तैआ ३, ४, ५, १ ? अवेभ्यः इति पाभे. >
यनि. शोधः द. (तु. वैप२ [यत्र च टि. ?अयु- > अय-
इति स्वर-शोधः द.]) ।

*) नाप. (पाद्-) । अथः प्र. डसं. तत्-स्वरश्च [[पाठ
३, ११३] तु. PW. प्रभृ.; वैतु. वें. सा. 'अयस्तेन' इत्येवं
व्याचक्षाणी स्वरं प्रति चोद्यौ (अ + ? यथा, ?यथम् इत्येवं
तस्य वा अस. वा सत्याद्युदात्तः स्याद् अथ अ + ?यस्तु-
[< ✓यस्] इत्येवं च तस्य आद्युदात्तः बस. चाऽन्तो-
दात्तः स्यादित्यभिसंधेः]] ।

*) विप. (अव- [मा २२, ७ प्रभृ.]), नाप. (मार्ग-
सत्र-भेद-), भाप. (गमन-, प्रवण-). । भावाद्यर्थे ह्युद्
प्र. लिट्स्वरश्च (पा ६, १, १९३) ।

२; काठ ३३, १; शौ ५, ३०, ७; १०, १, ८^३; १०, २१; १८, ४, ८^३; १५; १९, ७, २; पै २, ८७, ३; ५, २०, २^३; ९, १३, ७; १४, ३, ११; १६, ३५, ८; १०९, १; ११६, ९^३; -नस्य मै ३, ७, २; -ना शौ १०, १, १६; पै १६, ३६, ६; -नाय मा ३१, १८; का ३५, २, २; -ने मा १३, ५३; का १४, ६, १; तै ४, ३, १, १; ६, १, ८, १^३; मै २, ७, १८; काठ १६, १८; क २५, ९. [°न- अधि°, अभ्यव°, आ°, उद्°, उप°, रजन°, जैत्र°, देव°, नि°, निर°, परा°, प्र°, वि°, सत्र°, सुप्र°, स्वस्ति°].

अयनी-अञ्जसा°, तप्त°, तिक्त°, वित्त°.

अयनीय- उद्°, प्र°.

अयमान- -नः ऋ ८, १००, ८;

-नम् ऋ ४, ३८, ५

अयित- आपला°, पला°.

अयिष्यत्-, अयिष्यमाण- पला°.

अय्य अनूद्°, अभि°, उद्°.

२ अय- अयत्- ✓ इ द्र.

अ-यक्ष्म, क्षमा°- -न्म मा १६, ४^३; १८, ६; का १७, १, ४^३; १९, ४, २; तै ३, २, ८, ६^३; ४, ५, १, २^३; ७, ३, २; मै २, ११, ३; काठ १७, ११^३; १८, ९; क २७, १^३; २८, ९; शौ ५, २९, १३; पै ५, ३०, ९; ८, १८, ६; १३, ९, १६; १४, २, ६^३; -क्षमा मा १६, ११; का १७, १, १२; तै ४, ५, १, ४; मै २, ९, २; पै १४, २, १७; -क्षमस्य तै ५, २, २, १; काठ १९, १३; क ३१, २; -क्षमाः ऋ ९, ४९, १; मा १, १; ४, १२; का १, १, २; ४, ५, ४; तै १, १, १, १; काठ १, १; ३; ३०, १०^३; ३१, २^३; क १, १; ४६, ८^३; ४७, २^३; ऋ २, ७८५; शौ ३, १२, १; ९, ३, २३; १२, १, ६२; पै २, २०, २; १६, ४१, ३; -क्षमान् शौ ६, ५९, २; पै १९, १४, ११; -क्षमाय मा ११, ३८; ५३; का १२, ४, १; ५, ४; तै ४, १, २, ४; ५, २; मै २, ७, ४; ५; काठ १६, ४; ५; -क्षमेण काठ १७, ११; क २७, १.

अयक्ष्म-कुर(ण>)णी°- -णीः शौ १९, २, ५; पै ८, ८, ११.

अयक्ष्म-ता°- -ताम् पै ४, ३४, ५.

अयक्ष्म-ताति°- -तिम् शौ ४, २५, ५.

अ-यक्ष्यमाण°- -णः मै १, ६, ११.

अ-यजमान°- -जितः काठ २७, ६; क

४२, ६; -नम् मा १२, ६२; का

१३, ५, १; तै ४, २, ५, ४; मै २,

७, १२; काठ १६, १२; २७,

६^३; क २५, ३; ४२, ६^३; पै

५, २७, ६; -नस्य तै २, २,

१, ४; -नात् तै २, ६, ५, ३^३;

६, २, ४, ५^३; १०, ७^३; काठ

२५, ५^३; १०^३; क ३९, २;

४०, ३^३; -नेन काठ २५, ५^३;

क ३९, २.

अ-यजुष्क°- -क्रेण तै ५, १, २, १;

काठ २९, ३; क ४५, ४.

अ-यजुष्म°- -जुषा मै ३, १, ७; ६,

८^३; ९^३; ८ ९; काठ १९, ६; २३,

१; ४^३; ६; २५, ८; क ३०, ४;

३५, ७; ३६, १^३; ४०, १.

अ-यज्ञ°- -ज्ञः तै १, ५, ७, १, २,

५, ८, १; मै १, ५, ५; १२, ९,

८; काठ ९, १५.

*) सपा. खि ४, ५, १० जनम् इति पाभे. ।

०) अयनं याचते > सपा. शौ ९, ११, ५ गृहानुपाद्वैति इति पाभे. ।

०) विप. ([नीरोग-] जगत्-प्रभृ.), भाष. (रोग-राहित्य-, स्वास्थ्य- [मा ११, ३८ प्रभृ.]) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

०) पाभे. १सुगत्याम् ऋ १०, ४१, ४ द्र. ।

०) विप. (२अप्-). उस. उप. ✓ कृ + ख्युत् प्र. उसं. पूष. मुमागमः (पा ३, २, ५६; ६, ३, ६७) । कृत-स्वरः प्रकृत्या । स्त्रियां ङीप्ः पितृवाग्निघाते खरेऽभेदः ।

१) यक्र. भावे तल् प्र. च तातिल् प्र. च । लित-स्वरः । सपा. परस्परं पाभे. ।

*) तस. नञ्-स्वरः ।

०) मुपा. नञ्-हीनो भवति (तु. क ३९, २ इत्यत्र सं. समान-विषयं टि.) ।

१) यज्ञं इति पाठः ? यनि. शोधः द्र. (तु. सपा. तै २, ६, ५, ३ क ३९, २ तत्रत्यं संटि. च) ।

१) तु. टि. अ-च्छन्दस्क- ।

२) न्यजूरहित-मन्त्र- । बस. अन्तोदात्तः ।

१) सकृत् यजुषा इति Sch. पाठः ? यनि. शोधः (तु. सात. मूको. च, मै ३, १, ७ सपा. काठ २३, ४^३ क ३६, १^३ च) ।

३) यजुषा इति पाठः ? यनि. शोधः (तु. पूर्व स्थलम्) ।

२अ-यज्ञ^a - णिञः काठ ८, १२; क ७,
७; -श्मृ ऋ १०, १३८, ६;
-णिञाः काठ ३७, १२; -ज्ञान
ऋ ७, ६, ३.

णिअ-यज्ञवाह^b - हानि काठ २१, २;
२३, ३; २९, १; क ३१, १७;
४५, २.

णिअ-यज्ञवेशस^c - साय तं ६, ३,
४, १०.

अ-यज्ञसाच^d - साचः ऋ ६, ६७, ९.

अ-यज्ञिय^e - यः णिमे १, ६, ४; ३,
९ ६^h; शौ १२, २, ३७; पै १,
७०, १; १७, ३३, ७; -णियम्
मै १, ८, ७; ३, २, ३; ४, १, १२;
काठ २५, ४; २६, ८; ३१, ८;
९; क ३९, १; ४; ४१, ६;
४७, ८; ९; -णियाः मै १, ४,
१०; -यात् ऋ १०, १२४, ३;
-यान् मै २, ३, ८ⁱ; -णियानि
मै ३, २, ७.

†अ-यज्यु^b - ज्यवः ऋ ७, ८३, ७;
-ज्युम् ऋ १, १३१, ४; शौ

२०, ७५, २; -ज्युन् ऋ १,
१२१, १३; ७, ६, ३; -ज्योः ऋ
२, २६, १.

अ-यज्वन्^b - ज्वनः ऋ १, १०३, ८,
३१, १५-१८; ६; १०, ४९,
१; तै १, ८, २२, ४^f; मै ४,
११, २^f; काठ ११, १२^f;

शौ ३, २४, २; ११, २, २३;
पै ५, ३०, २; १६, १०६, ३;
-ज्वनाम् ऋ ७, ११४; -ज्वानः
ऋ १, ३३, ४; ५; -ज्वानम् ऋ
८, ७०, ११.

अ-यत, ता^b - णितः तै ५, ४, १२, ३;
-णितम् मै १, ५, १३^g; ६, १०^g;
-ता तै ६, १, ७, ५^h; ३, ९, ३;
मै १, ८, ६^h; ३, ७, ६; काठ
२४, ३; क ३७, ४; -णिताः मै
३, १०, १; ४, ७, ४.

अ-यतत्^b - तन्ता ऋ २, २४,
५.

?अयतीⁱ पै २, ८५, १.
?अयत्त पै २०, ५८, ६.

?अयथ - ✓अय् द.

णिअ-यथादेवत्^{b,m} - तम् तै ३, १,
६, १; ५, ७, १, १; ६, १, ४,
८.

अ-यथापूर्व^{b,m} - र्वम् तै ५, ५, ४, ४;
मै १, ४, १५; ४, ४, १०; काठ
८, ११; क ७, ८.

१अयन - अयनीय - ✓अय् द.

२अय(न >)ता - ✓इ द.

अ-यन्त्र^b - न्त्रैः ऋ १०, ४६, ६.

अ-यभ्या^b - भ्या खि ५, १३, ३;
शौ २०, १२८, ८.

णिअ-यमदेवत्^b - त्वः मै ३, २, ३.

अयमान - ✓अय् द.

णिअयल^b - लः क ३९, ५.

णिअ-यव^{b,x} - वाः मा १४, ३१;
का १५, ९, ४; मै २, ८, ६; १३,
१२^a; काठ १७, ५; क २६, ४;
-वानाम् मा १४, २६; का
१५, ८, ५; मै २, ८, ५; काठ
१७, ४; २१, १; क २६,
३.

^a) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^b) तस. नञ्-स्वरः ।

^c) उप. यज्ञ-+✓वह्+अण् प्र. ।

^d) माप. । उप. यज्ञवेशस-यद्. ।

^e) सपा. काठ २६, ६ क ४१, ४ निष्क्रीत्यै इति
पामे. ।

^f) विप. (पुत्र-) । तस. नञ्-स्वरः । उप. यज्ञ-+✓सच्
+ णिवः प्र. ।

^g) तस. उत्तरपदान्तोदात्तः (पा ६, २, १५५) ।

^h) अयज्ञियः इत्येवं मुपा. स्वरे प्रमादः संभाव्यते ।

ⁱ) पामे. अदान्यान् शौ २, ३५, ३ द. ।

^j) =संबन्धाऽभावे- । तु. टि. ?कुण्डयाग्रीय- । उप.

✓यम् [बन्धने] +भावे क्तः प्र. ।

^k) अयत्ता इति केषाञ्चित् मूको. पाठः ।

^l) शोधः सस्थ. टि. ?यज्ञः द. ।

^m) वा, क्तिवि. भवति । उप. यद्. ।

ⁿ) विप. > नाप. न. [तु. उद्गी. PW. GW. ORN.
GRV. प्रसू. ; वैतु. सा. यन्त्रैः इति पाठं स्वीकुर्वाणः
(तु ?WAG 12, ११४ a], Knauer LKZ २७,
३६)] । वस. अन्तोदात्तः ।

^o) तस. अन्तोदात्ताऽपवादो नञ्-स्वरः (पा ६, २,
१६०) ।

^p) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) । उप. यद्. ।

^q) व्यप. (काफोडि-) । अस्यैव नाम्नः किञ्चिद्भिन्नानि
रूपान्तराणि भवन्ति । तद् यथा । अर्थलः, अर्गलः
(काहोडिः); अर्थलः (काहोडिः) इति (तु. संटि.) ।
अयलः काफोडिः > सपा. काठ २५, ७ अर्थलः
काहोडिः इति, मै ३, ८, ६ अरुण औपवेशिः इति
च पामे. ।

^r) नाप. (कृष्ण-पक्ष-) । आयव - टि. द. ।

^s) आयवाः, अयावाः इति शाखान्तरे पामे. भवतः
(तु. तै ४, ४, ७, २ काठ २२, ५) ।

अ-यवस्^१- -वोभिः सा १२, ७४;
का १३, ५, १३.

अयश्-शफ- प्रष्ट. अयस्- द्र.

अयस्^२- -यः ऋ १, १६३, ९;
४, २, १७; ५, ६२, ७; ६,
७५, १५; मा १८, १३०;
२२, २०१; का १२, ५,
१०; ३१, ३, ९१; तै ४,
६, ७, ४१; ७, ५, १०;
मै १, ८, २१^३; २, ११,
५; ३, ८, २१^४; काठ
१३, १५^५; १८, १०;
४६, ३१; क २८, १०;
शौ ११, ३, ७; १८, ३,
२२^६; पै १४, ४, १६;
१६; १६, ५३, १२^७; -†यसः
ऋ ६, ३, ५; ४७, १०; मै ४,
१४, १५; -यसा मै ४, २,
९^८; काठ ६, ३१^९; क ४,
२१^{१०}; शौ ५, २८, ५; पै २,
५९, ३; -यसि मै १, ८, २१^{११};
शौ ५, २८, १; पै २, ५९,
१०.
[°यस्- अत्रपु°].

१आयस्^१- -सः ऋ १, ५६, ३;
८०, १२; ८, ९६, ३; १०, ९६,
३; ४; ८; शौ †२०, ३०, ३;
४; ३१, ३; -†सम् ऋ १, ५२,
८; ८१, ४; १२१, ९; १०, ४८,
३; ११३, ५; कौ १, ४२३; जै १,
१, ४१, ५; -†सानि मै २,
६, ५. [स- सु°].

१आयसी- सीम् ऋ ८,
२९, ३; १००, ८.

२आयस्^२- > †२आयसी-
सी ऋ ७, १५, १४;
९५, १; मै ४, १४,
७^१; -सीः ऋ २, २०, ८;
४, २७, १; १०, १०१, ८;
काठ ३८, १३; शौ १२, ५८,
४^२; पै १, ११०, ४; -सीभिः
ऋ १, ५८, ८; ७, ३,
७; -सीम् ऋ १, ११६,
१५.

अयस्- रकोहित°.

अय(स्>)श-शफ^३- -फान् काठ
३८, १२; पै २, ६, ४.

अय(स्>)-:श(य>)या^४- -या^५

मा ५, ८; का ५, २, ८.

अय(स् >):-शिप्र^{११}^{१२}- -प्राः ऋ
४, ३७, ४^३.

अय(स्>):-शीर्षिन्^{१३}- -र्षा ऋ ८,
१०१, ३.

१अय(स्>):-श-शृङ्ग^{१४}- -ङ्गः मै
२, ५, ९; काठ १२, ४.

*अयस्-तर- > अयस्तर(र-अ)

ङ्कुश- -शः पै २, ८१, २.

अयस्-ताप^{१५}- -पम् मा ३०, १४;
का ३४, ३, १.

अयस्-पात्र^{१६}- -त्रम् क ४, २१^{१७};
शौ ८, १३, २; पै १६, १३५,
१; २०, २९, ८; -†त्रेण मै ४, २,
१; १३.

अयस्-मय^{१८}- -यः ऋ ५, ३०, १५;
-यम् मा १२, ६३; का १३,
५, २; तै ४, २, ५, ३; मै २,
७, १२; काठ १६, १२; क
२५, ३; शौ ५, २८, ९; पै १,
३७, ५^{१९}; २, ५९, ७; -यान् शौ
६, ६३, २; ८४, ३; पै १, ३७,
४; ५; १२, ५, १३; ११, ५;
-ये शौ ६, ६३, ३; ८४, ४;

१) तस. नञ्-स्वरः । उप. *यवस्- इति विशेषः पाभे.
अर्थश्च आयवभिः, आयवस्- टि. द्र. ।

२) नाप. (लोह-धातु-, [तद्विकार-] परस्वादि-) ।
व्यु? ✓इ + असु प्र. इति पाठ [४, १८९] । नित्-स्वरः ।

३) अयस्- इति = *अर्जस्- (*रजत्- [स्वेतधातु-])
इति कृत्वा शोधोऽपेक्षितः द्र. ?

४) पाभे. अत्रपुत्रयः पात्रम् द्र. ।

५) विकारार्थे अण् प्र. (पा ४, ३, १३४) तत्-स्वरश्च ।

६) विकारार्थे अञ् प्र. (पा ४, ३, १५४) । नित्-स्वरः ।

७) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

८) विप. ([लोहमयी-] तनू-). उस. उप. ✓शी + अच्
प्र. (पा ३, २, १५) । थायादि-स्वरः । कृष्णयजुःशाखासु
अयाशया इति पाभे. ।

९) सपा. अयःशया (माश ३, ४, २३) <>

अयाशया (आपश्रौ ११, ३, १२ प्रष्ट. च) <> सपा.
कौ १, ३५३ जै १, ३७, २ आ... वयः (तु. तत्रत्य टि. च)
इति वयःशयम् इति पाभे. ।

१) विप. (कमु-) । उप. शिप्रा- [शिरस्त्राण-]
इति वें., स्क. [ऋ १, १०१, १०]; वैतु. सा. PW. प्रष्ट.
=हन्- इति ?

२) वैतु. प्रासः इति G.W. L ३४५ ।

३) उस. उप. ✓तप् > तापि + कर्तरि अण् प्र. कृत्-स्वरश्च
प्रकृत्या । ४) तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

५) तु. सस्थ. टि. अत्रपु इति, अत्रपुत्रयः पात्र- इति
च, यदनु क. संटि. उपेक्ष्य क. इत्यस्य च काठ इत्यस्य च
पाभे. इह सुवेचौ द्र. ।

६) विकारार्थे मयट् प्र. (पा ४, ३, १४३) तत्-
स्वरश्च ।

पै १९, ११, ३; -येन मै २, १,
१२॥; शौ ७, १२०, १; पै २०,
८, ४; १७; -यै: शौ १९, ६६, १;
पै १६, १५०, ५.
अयस्मयी- -यौ तै ६, २, ३,
१; मै ३, ८, १; काठ २४, १०;
क ३८, ३; -यी: शौ ४, ३७, ८;
पै १३, ४, १३.
१) अय (सु>): -स्थूण- - -०णौ
तै १, ८, १२, ३१.
२ अय (सु>): -स्थूण- - -णम् क
५, ६२, ८; मै २, ६, ९; काठ
१५, ७.
अ (यस् > श >) या-श (य >)
या- -या- तै १, २, ११, २;
मै १, २, ७; काठ २, ८; क

२, ३.
अ (यस् >) यो-अ (प्र >) प्रा-
-मया क १०, ९९, ६.
अ (यस् >) यो-गु- -गुम् मा ३०,
५; का ३४, १, ५.
अ (यस् >) यो-जाल- -ला: शौ
१९, ६६, १; पै १६, १५०, ५.
† अ (यस् >) यो-दंष्ट- -दंष्ट: क
१०, ८७, २; शौ ८, ३, २;
-दंष्टान् क १, ८८, ५; पै १६,
६, २; -दंष्टाय पै १६, १५१,
६६.
अ (यस् >) योऽपाष्टि- -ष्टि: क
१०, ९९, ८.
अ (यस् >) यो-मुख- -ख: पै १९,
३७, १४; -खा: शौ ११,

१२, ३.
अ (यस् >) यो-हत- -तम् क
१, २; ८०, २; -ते: मा २६,
२६; कौ २, ४०; जै ३, ५, १.
अ (यस् >) यो-दनु- -नु: क ६,
७१, ४.
अयसे ✓ ३ द.
अयस्का: पै ८, १५, २.
अया इदम्- द.
अ-याचित- -तम् तै ५, ५, ७, २.
अ-याजित- -ता: खि ३, १०, २, ८.
अ-यात- -तम् शौ १०, ८, ८; पै १६,
१०, १३.
अ-यातयाम- -म: काठ ३०, १;
क ४६, ४; -मम् तै २, ६, ३;
१; मै ४, १, १२; काठ ३०, १,

१) यनि. रूपम् वा. सं२ सतः पादादावाद्युदात्तो
भवति (पा ६, १, १९८) । मित्रावरुणतयोपचर्यमाणयोः
सतोर्बाहोर्लोष्ठोपमाप्रकारकं वौपचारिकं वा विप. (=अयः-
स्थूणे इव सन्तावेवमुच्येते [बाहुसंबन्धवशात् उप. लिङ्ग-
परिणामः स्यात् । मूलतः पुं इत्येवमपि संभाव्यमानं
स्थूण- इति उप. वा द्र.]) । यतु भा. स्फिगन्तस्य
फि ४० इत्याद्युदात्तत्वमाह, तच्चिन्त्यम् । बाहो-
र्मित्रावरुणोभयनामभाक्तयोपचारश्रुतौ सत्यां यनि.
हिरण्यवर्ण- इतीव तदीयं विप. इति कृत्वैव चरितार्थं
सदुपमेयनामधेयत्वाऽभावात् गपू. लक्षणस्याऽविषय
इत्यभिसंधेः । यथा चाऽयं बाहुद्वयप्रहणाऽऽत्मककर्म-
विशेषस्याऽभिविवादायिषामात्रेण प्रयोजितः तै. एव ऋक्-
परिणामो भवति तथा नाउ. अवधेयम् । एउ. टि. अपि द. ।

२) सपा. अयःस्थूणौ <> अयःस्थूणम् <> मा
१०, १६ माश ५, ४, १, १५ उभाविन्द्रौ इति, का ११,
५, ७ उभा इन्द्रौ इति च पाभे. ।

३) लुप्तमध्यः बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, २४;
पा ६, २, १) । वा. गुर्तम् इत्यस्य विप. (वैतु. नापू. पाभे.
मित्रावरुणयोः विप.) ।

४) नैप्र. °यशः > यनि. इति पूष. दीर्घपरिणामः
द्र. (तु. डि. ? हराशया- तै ६, २, ३, १ मै ३, ८,
१ काठ २४, १० क ३८, ४ च अयस्मयी इति

ब्राह्मणपदम्, सा [ऐत्रा १, २३] Sch [ZDMG ३३,
२००] WAG [२, २३ b]; वैतु. मा. [Lक्षे] अया [सप्त १]
=अस्याम् इति ?) । ०) पाभे. अयशः शया- टि. द. ।

१) विप. (विप-) ।

२) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

३) उस उप. ✓ गम् + दूः प्र. (पाठ २, ७१) । कृत्-
स्वरः प्रकृत्या ।

४) विप. (येन-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, १) । उप. *अपाष्टि- (वैतु. पूष. सत् नैप्र.
उपधं श्रुत्यन्तरम् [माश १२, ७, १, ६; ७, १५])
=अ + ✓ अर्ध + कितच् प्र. (नैप्र. *अपाष्टि- > यनि.)
इति कृत्वा गस. सति कृत्-स्वरः प्रकृत्या द्र. [तु.
टि. अपाष्टि- यत्रथा सा. (<अप ✓स्था इति)
व्यु. ? इहाऽपि चरिताऽर्थयितुमिष्येत (तु. MW.)
यदपि तु तात्पर्यतः भौस्थि. प्रकृतस्य प्राति. नेदीय
इति कृत्वा समानन्यायभाक्त्वेनैव सुनिष्पदं ? स्यात्;
वैतु. सा. अप + युष्टि- (? = अष्टि < ✓ अश [व्यातौ])
इति बस. इति भाषमाणः (यतश्च पूष. प्रकृतिस्वरम्
अभावं प्रति पर्यनुगोच्यः) ।

५) तृस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८) ।

६) सपा. °हतम् <> °हते इति पाभे. ।

७) तस. नञ्-स्वरः ।

३१, ९; क ४६, ४; ४७, ९;
-माः काठ २९, ४^a.

॥अ-यातयामत्व^b- -त्वम् काठ १२,
५; -त्वाय तै १, ५, १, ४; २,
३, ६, २; ७, ३; ५, १, ८, ३;
६, २, ३, ४; ६, ७, ४; मै ३,
१, १०^a; ४, ८, ६; काठ १२,
८; २३, ३; २८, २; २९, ४;
क ३०, ६; ३५, ९; ४४, २;
४५, ५.

॥अ-यातयामन्^b- -मा तै २, ६, ३;
२; ५, ७, ५, ६; मै ३, १, १०;
४, १, १२; ८, ९; काठ ३१, ९;
क ४७, ९; -मानः तै ५, ५,

६, २; -मानि तै ३, ४, ९, ५;
मै ४, ३, ५; ६; काठ १२, ८^a;
-मः तै ३, ३, ६, २.

॥अयातयाम्नी^b- -म्याऽ-म्या
तै ६, १, ९, ५; -म्या तै ५, ५, ३,
१; ६, २; ७, ५, ६; काठ २७,
९^a; २८, १; क ३८, ४^a;
-म्याम् मै २, ३, ७; ३, ७,
९^a; -म्या काठ २५, १^a; क
३८, ४; -म्याऽ-म्या मै ३,
७, ४.

॥अयातयाम-रूप- -पम् काठ
३३, ९.

॥अ-यातु^b- -तुः क ७, १४, ८;

-तुम् क ७, १०४, १६; शौ ८,
४, १६; पै १६, १०, ६.

॥अ-याम^b- -मम् तै ६, ३, १, ६.

अ-यामन्^b- -मन् क १, १८१, ७;
८, ५२, ५; खि ३, ४, ५.

॥अ-याव^b- -वाः तै ४, ४, ७, २^a;
५, ३, ४, ५; ६, ४, १; -वानाम्
तै ४, ३, ९, २; १०, ३.

अ-यावन्^b- -वमिः^b तै ५, ६, ४,
१.

अ-याशु^b- -शवः शौ ८, ६, १५; पै
१६, ८०, २.

अयास्^b- -याः ऋ १, ८७, ४^a;
६, ६६, ५^a; मै १, ४, ३^a;

^a) मुपा. नचादित्वं मिथ्या समभावः । तदपाकृतिः
शोधः द्र. (तु. सेंटि. सपा. क ४५, ५) ।

^b) तस. नञ्-स्वरः ।

^c) स्त्रियां डाब्-डीब्-निषेधेषु प्राप्तेषु छन्दोविषये
नित्यत्वेन डीप् प्र. (पा ४, १, १२; १३; २९) ।

^d) सपा. काठ २४, ८ क ३८, १ पुनर्यामिणी इति पाभेः ।

^e) तस. नञ्-स्वर इत्येके (तु. सा. [शौ.] ORN [क
७, १४, ८], MW. च) । बस. प्रत्युदाहृत-तत्-स्वरः इत्यपरे
(तु. W. शौ.) । एतयोः पक्षयोः कतरो गरीयानिति
निश्चयो यातु-शब्दस्य यातुधान- शब्दपर्यायत्वभावा-
ऽभावविनिर्णयाधीनो भवति तद्विषयो विमर्शः वैश.
उपादेयः ।

^f) पाभे. अयवाः मै २, १३, १२ द्र. ।

^g) प्राभे. आयवमिः द्र. ।

^h) विप. [[मैथुनशक्तिरहित-, नपुंसक-] राक्षस- इति
PW. W. प्रभ. (तु. सा. क [१, १२६, ६], स्क. [या ५,
१५] प्रभ.)] । उप. भाप. <✓यश् [= ✓यस्] 'मैथुने'
इति । सा. अय-आशु- इति मन्वानश्चिन्त्यः पपा.
अतथादर्शनात् क १, १२६, ६ इत्यत्रत्येन भाष्येण
विरोधाच्चेति दिक् ।

ⁱ) विप. ([अदीन-, अनलस-, अश्रास्त-, क्षिप्रका-
रिन्-] गण-, गो-, मख-, मरुत्- प्रभ.), नाप. (अग्निनृ-
विशेष- [मै १, ४, ८]) । व्यु. बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१०२) । उप. भावे <✓यास् (तु. मै १, ४, ८

[यत्राऽयास्त्वं नाम धैर्यविशिष्टत्वमिति श्रावितं भवति];
वैतु. PW. प्रभ. यनि. अविव्रतिपद्यमाना अपि उप.

✓*यास् इत्यस्य सनामेः सतः ✓यस् इत्यतो
निष्पादयन्तः; या २, ७ पाउ ४, २२२; वै. भा.
सा. प्रभ. चाऽऽस्माका विवृतस्तत्र तत्र असमस्तं
प्राति. इति कृत्वा ✓इ इत्यतो निर्धुवन्तः) ।

^j) यनि. प्र १ द्र. (तु. GW.; वैतु. पपा. विसर्जनी-
यरहितरिचन्त्यः; स्क. वै. सा. L ३५८ च <इदुस्-
इत्येतद्भूतं प्रतिपन्नाः) ।

^k) यनि. मात्रातः संदिह्येत । त्रैष्टुभे पादान्ते
गुरुगुणप्रवृत्तेः । एस्थि. *अय्याः इति वा *आय्याः
इति वा मौलिकः श्रुतिरितीव संभाव्यते । कथमिति ।
मौस्थि. यद्. ✓*यास् इत्यस्य <✓*यास्
(<>यास्) इत्येवं निर्देष्टव्यत्वाऽभिसंधेः प्रकृतेन
रूपेण लिङ्ग्यमानं सत् मौस्थि. *अ-यास्->अय्यास्-
इति वा आय्यास- (तु. पाउ ४, २२९) इति
वाऽपरमिव प्राति. निर्दिश्येत । वा. चैतत् रूपं क्वि.
इति कृत्वा न. द्वि १ द्र. । 'मारुतं धृष्णु नामाऽऽदधानाः
(स्तोतारः) येषु (मरुत्सु) अयाः (श्रान्तिराहित्यपूर्वकम्)
मशु न (इव) दोहसेचित् (भवेयुः)' इति वा.; वैतु. स्क. वै.
सा. (✓इ>) *अय- इतीवोपकल्प्य तस्य प्र ३ इति
व्याख्यायुकाः; GW., L ३५८ च इदुस्->अय्याः>
*आय्याः>यनि. इत्येवम् स्त्री. पं १ प्रतिपादुकाः सन्तः
वा. प्रति पर्यनुयोज्याः ।

८^{३३}; काठ ५, ४^{३३}; ३२, ४^{३३};
३४, १९^{३३}; क ४८, १^{३३};
-तयासः ऋ १, ६४, ११; १५४,
६; १६७, ४^{३३}; ३, १८, २; ५४,
१३; ४, ६, १०; ५, ४२, १५;
६, ६६, ५; ९, ४१, १; खि १,
१०, २०; मा ६, ३; का ६, १,
३; तै १, ३, ६, २; मै १, २,
१४; काठ ३, ३; ३५, १४; क
२, १०; ४८, १३; कौ १, ४९१;
२, २४२; जै १, ५१, ५; ३,
२१, ७; -यासः ऋ ७, ५८,
२; -यासम् ऋ ९, ८९, ३; ४;
जै ४, १९, ९; १०; -तयासाम्
ऋ १, १६८, ९; १६९, ७.

? अ-यास्क^१ - स्का. ० पै ८, १५, २.

अ-यास्य^१ - स्यः ऋ १, ६२, ७;

८, ६२, २; ९, ४४, १; १०, ६७,
१; १०८, ८; १३८, ४; मै १,
९, १; ५^{३३}; काठ ९, ९; १२; क
८, १२^{३३}; तौ १, ५०९; जै १,
५२, १३^{३३}; शौ २०, ९१, १^{३३}.

? अयिवारम्^१ पै १७, १५, ७.

अ-युक्त^१ - णक्तः तै ३, ४, १०, ४;

-कम् ऋ १०, २७, ९; -क्ताः

ऋ ९, ४७, २०; मै ४ ६, ४^{३३};

-क्ताय तै ७, ४, २२, १; काठ ४५,

१; -तकासः ऋ ५, ३३, ३; मा १०,

२२; का ११, ७, २; -णक्ते तै ३,

४, १०, ३; -णक्तेषु मै १, ५, १३.

अ-युज्ज^१ - जः ऋ ८, ६२, २.

१अ-युत^१ - तः^१, -तम् शौ १९,
५१, १.

२अ-युत^१ - तम् ऋ ४, २६, ७; मा

१७, २^३; का १८, १, २^३; तै ४,
४, ११, ३; मै २, ८, १४^३; काठ
१७, १०^३; ३७, ६; क २६, ९;
शौ ८, २, २१; ८, ७; १०, ८,
२४; पै १४, ३, ११; १६, ५,
१; २९, ७; १०३, १; -तस्य
पै १, ९४, २; -ता ऋ ८, १२,
४१; २१, १८; ४६, २२;
-तानि ऋ ८, ३४, १५; -ताय
ऋ ८, १, ५; तै ७, २, २०, १;
काठ ४२, १०; कौ १, २९१^३;
जै १, ३०, ९^३; -ते काठ ३९,
६; -तेन तै २, ४, ५, १.

? अयुतत् पै १३, ५, ७.

१अ-युद्ध^१ - > अयुद्ध-सेन^१ - नः
ऋ १०, १३८, ५.

२अ-युद्ध^१ - ऋः ऋ १०, २७, १०.

१) सकृत् सपा. अयाश्चान्नेऽसि (आश्रौ १, ११,
१३ माश्रौ १, ३, ५, २० प्रष्ट.) > तैत्रा २,
४, १, ९ आपश्रौ ३, ११, २ प्रष्ट. स्वमग्ने अया
(^१याः अ)सि इति पाभे.; द्विः अयाः सुम् (तैत्रा २,
४, १, ९ आश्रौ १, ११, १३ शाश्रौ ३, १९, ३ प्रष्ट. च)
> सपा. काश्रौ २५, १, ११ अया नः इति, आपश्रौ
३, ११, २ प्रष्ट. अयसा इति, आश्रौ १, ११, १३ शाश्रौ
३, १९, ३ प्रष्ट. अयासा इति, कौसू ५, १३; ९७, ४
अयास्यम् इति च पाभे. ।

२) पाठः? शोधः यवी- > -व्या टि. द. ।

३) विभ्रष्ट-स्वरः मुपा. (तु. संटि.) ।

४) नञ्-पूर्वत्वं संशिक्षे भवति । सहचरितेषु समान-
विषयेषु शब्दान्तरेषु तददर्शनाद् इति दिक् ।

५) बहुषु गोत्रप्रत्ययस्य लुग् भवति (पा २, ४,
६३) ।

६) विप. = अयास्- । व्यप. (ऋषि-) । व्यु. ?
एप्. स्वार्थे षप् उंसं. (पा ५, ३, १०३) ।
यद्वा *अय्- + *आस्य- (= √ अस् (क्षेपणे) + भावे ण्यत्
प्र.) इति बस. (= 'अये गतौ आस्यं प्रक्षेपो यस्य'
इति कृत्वा) पूष. प्रकृतिस्वरम् [वैतु. माश (१४, ४,
१, ९; २१; २६) अयमास्यैऽन्तरिति (= इदम्- > अयम्

> ? अय् + १ आस्य- इति तस.) । वै. सा. च
(नञ् तस्य) अ + (L √ यस् + वञ् प्र.) > *यास्- > (यति प्र.)
*यास्य- इति तस. इत्येवमुभयथाऽपि समानं स्वरो
नोपपद्येत । आद्ये प्रकारे सास्व. उत्तरे च पूष. प्रकृति-
स्वरस्य न्याय्यत्वोपगमात् ।]

७) BKA. अयोवाराम् इति मन्वानः ।

८) तस. नञ्-स्वरः ।

९) बस. अन्तोदात्तः ।

१०) वावि. लैवि. चेति कृत्वा *आ-युक्त- > *अयुक्त- >
यनि. (तु. टि. ? येमन्तुम्) ।

११) नाप. (संख्या-विशेष- [१००००]) । तस. उप. √ यु
(बधा.) + कर्मणि क्तः प्र. । उत्तरपदादि-स्वरः उंसं. (पा ६,
२, ११६) ।

१२) विप. (युत्रहन्-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।
उप. < सेना- ।

१३) उप. *युद्ध- [= (युध्- L √ युध् +
भावे क्विप् प्र.) + √ धा + कः प्र. L पा ३, २, ३]
इति कृत्वा उंस. धाथीय-स्वरः) । 'स्त्रीणामिवा-
ऽब्रह्मणा सतामभियोधनं प्रति सोपेक्षो भूत्वाऽनायासेनैव
तद्धनं विभजानि' इति भावः ।]

*३अ-युद्ध^{a,b} - ङः ऋ ८, ४५, ३;
कौ २, ६९०; जै ४, १७, ६.

अ-युधि^c - ध्यम् पै २०, १८, ७.

अ-युधिङ्गम^d - मः^d खि ५, १३, ५;
शौ २०, १२८, १०.

अ-युध्य^e - िध्यः^f ऋ १०, १०३, ७;
मा १७, ३९; का १८, ४, ७;

तै ४, ६, ४, ३; काठ १८, ५;

क २८, ५; कौ २, १२०५;

-ध्यम्^g का ८, २१, १; १८,
२, ९.

अ-यु(धा >) ध्वी^{a,b} ऋ १०, १०८, ५.

अ-युपि(त >) ता^{a,1} - ता मै १,
१, २.

अये पै २०, १४, ३.

अयो पै १०, ९, ४.

अयोः इदम् - द्र.

अयोग¹ - गम् मा ३०, ५; का ३४,
१, ५.

†अ-योद्धु^k - ङ्हा ऋ १, ३२, ६;
पै १३, ६, ६.

अ-योध्य, ध्या¹ - ध्यः मै २, १०,
४१¹; शौ ५, २०, १२; १९,
१३, ७१¹; पै ७, ४, ७१¹; ९,

२४, १२; -ध्या शौ १०, २,
३१; पै १६, ६२, ३; -ध्यन
शौ १९, १३, ३१^m; पै ७, ४,
३१^m.

†अ-योनिⁿ - निः मै २, ३, ३०; ३,
४, १०; काठ १२, ६०; २६,
३; क ४१, १; -निम् मै ३, ४,
१०; काठ १९, ९; २६, ३,
क ४१, १; -नीन् काठ २४, ४^p;
क ३७, ५^p; -नौ तै ५, ६,
८, ३.

✓अर्(बधा.)^q उप^o, प्र^o.

a) तस. नञ्-स्वरः ।

b) उप. *युद्ध- [= (*२युध् - L√युध् + करणे क्तिप्
प्र.] + √धा + कः प्र. [पा ३, २, ३] इति कृत्वा उस.
थायीय-स्वरः) । 'अनादृतशस्त्रपश एव सन् सत्त्वानां
प्रतापेन शस्त्रभरणे धृतमपि शूरमाजति' इति भावः] ।

c) विप. (अलङ्मी-) । तस. ।

d) तु. शाश्रौ १२, २१, २ BW.; वैतु. खि., [संपा.]
युधिं गमः इति ?

e) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) । उप.
युध् + तदह्नीयः यत् प्र. (पा ५, १, ६६) ।
सा. तु उप. क्यप् प्र. इति । एस्थि. कर्मणि
प्र. इति कृत्वा तस. सति कृत्योक्तयः स्वरः स्यात्
[पा ६, २, १६०] । अथ भावे प्र. इति कृत्वा वा
बस. सति नञ्-स्वरः [पा ६, २, १७२] स्यादिति
दिक् ।

f) सपा. अयुध्यः < > अयोध्यः इति पाभे. ।

g) सपा. मा ८, ४६ प्रभृ. माश ४, ६, ४, ५ अवध्यम्
इति पाभे. ।

h) तु. पा ७, १, ४९, वै. सा. BW. MW., Auf.
[ZDMG १३, ४९८-९९]; वैतु. PW. GW.
<अ-युध्विन्- इति ?

i) उप. √युप् क्तः प्र. । = सपा. आपश्रौ १,
४, ११ प्रभृ. । आपश्रौ १, ४, १२ अलुमिता इति
पाभे. ।

j) =अयोगव- (तु. वैप ४), =आयोगव- (तु. वैप ४);

मनु १०, १२), =अयोग- (तु. मभा १२, २९६, ९),
=आयोग- (तु. विपु ५, २०, १४) इति च पाभे. द्र. ।

k) तस. अन्तोदात्तः उसं. (पा ६, २, १६१ [तु. वै. स्क.
ORN. ; वैतु. सा. बस. इति?]) । सपा. °द्वा,
इव > सपा. तैत्रा २, ५, ४, ३ °ध्येव > °ध्यः, इव इति
पाभे. ।

l) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) ।

m) सपा. ऋ १०, १०३, २ युत्कारेण इति पाभे. ।

n) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

o) पाभे. अप्सुयोनिः तै २, ३, १२, २ द्र. ।

p) सपा. मै ३, ७, ७ योनेश्छिन्नाः इति पाभे. ।

q) ✓क्र इत्यस्यैव तदीयसगुणोपक्रम-कृद्भूतसंबन्ध-
प्रदर्शनवैशद्यप्रयोजनकं निर्देशप्रकारान्तरमात्रं द्र. । धा.
चाऽयमर्थवैविध्यस्य विषयो भवति । तद् यथा :—

१मः प्राप्त्यर्थः अग्नस्-, अग्भस्-, *१अर्-,
१अर्-, १अरण-, १अरत्ति-, अरि-, ✓अर्णं,
अर्ण-, अर्णव्-, ✓अर्त्तं, अर्त्तं-, ✓अर्थं, अर्थं-,
१अर्थं-, २अर्थं-, अर्प्-, ✓अर्मं, १अर्द्धं-, २अर्द्धं-,
अर्मं-, अर्मन्-, अर्थं-, अर्द्धं- इत्येतेषु ;

२यः संसर्गप्रतिबन्धार्थः मौस्थि. २अर्- (यर्.)
इत्येतज्जः नाधा. सन् २अर्-, १अरण-, अर्ह-, अरा-
जिन्-, अरावन्-, १अर्ह-, अर्थमन्- इत्यत्र ;

३यः तपनदीप्त्यर्थः मौस्थि. (यर्.) ✓*१घृ > ✓*१हृ
इत्येतत्परिणतः सन् *३अर्-, १अरण-, १अरणी-,
१अर्णि-, १अरणी-, अरण्-, °णी-, *२अर्ह-, अरुणि-,
अरुप्-, अर्कु-, अर्जुन्- इत्येतेषु ;

१अर्- > १अर्म् १ १, ६६,
३; ७०, ३; १०८, २; १४२, १०;
१७०, ४; १७३, ६; १८७, ७;
२, ५, ७; १७, ६; १८, २; ३,
३५, ५; ४, ३२, २४; ३३,
२; ५, ४४, ८; ६६, ५; ६,
१३, ४; १६, ४३; ४१, ५;
६३, २; ७४, १; ७, ७, ६;
६६, १४; ६८, २; ८६, ७; ८,
१५, १३; [४५, १०; ९२, २६];
४६, १७०; ८२, ३; ९२, २४;
२५; [२५; ९, २४, ५]; [४५,

१०) २६; २७; १०, ९, ३;
६३, ६; ७१, १०; ९६, ७; ९७,
१८; १०१, २; १०६, ८;
११७, ३; मा ११, ५२; १२,
९२; १३, ३६; ३६, १६;
का १२, ५, ३; १३, ६, १८;
१४, ३, १०; ३६, १, १६; तै
४, १, ५, १; २, ९, ५; ५, ६,
१, ४; ७, ४, १९, ४; मं २, ७,
५; १७; ४, ९, २७; ११, २;
काठ ११, १२; १६, ४; २२,
५; ३५, ३; ४०, ८; कौ १,

२५; ११८; २०९; २, ३१४;
७३३; १०१२; ११८९; जै
१, ३, ५; १३, ४; २२, १९;
३, २५, १०; शौ १, ५, ३; २०,
३१, २; पै १, १०९, १; ६, १६,
७; १२, ३, १६; १७, ६, १;
१९, ४५, १०.

अर्-✓कृ > १अर्-कृ-
-कृतः ११, १४, ५; ८, ५,
१७; काठ ५, ११; -कृतम्
क ८, १, १०; कौ १, २९५;
जै १, ३१, ३; -कृते २, १,

४अः सामीप्यार्थः अराल- , अर्व- , अवेन्- , अर्वाञ्च-
इत्येतेषु ;

५मः शब्दार्थः अर्क- इत्यत्र ;

६ष्ठः हिसार्थकः मौस्थि. ✓ २ घृ >

✓ २ हृ इत्येतत्परिणतः सन् २ अर्- : अराट्क्री- ,
२अराय- , अराड- , अराडय- , अरावन्- , अरुत्- ,
✓ अर्ग इत्येतेषु ;

७मः रक्षार्थः २अर्- , अराय- , अराय- , इत्यत्र ;

८मश्च बलनार्थः १अरत्ति- , अराल- इत्यत्र ।

ननु भोः कथमेकस्य धा. एतावान् परस्परविविक्तार्थ-
विस्तर इति । अथर्वशिष्टये नाम प्रथमो हेतुः ।
इममेव प्राञ्चः 'धा. तदर्थोऽतिशयेन योगः' इति
कृत्वा पञ्चमनिरुक्तप्रकारतयाऽऽहुः । अथ नैप.
वर्णपरिणामो द्वितीयो हेतुः । एतद्-विषयीभूता मौस्थि.
भिन्नध्वनिमन्तोऽपि सन्तोऽनेके धा. समयनाऽभिन्न-
ध्वनयो भूत्वाऽऽत्मतामिव संप्राप्ता एकवृन्तगता-
ऽनेकफलत्वस्य निदर्शनं भवन्तीति । एस्थि. किमित्युक्तो-
भयहेतुजन्मानः समानध्वनिभाजोऽपि बहुत्वमापन्ना एते
धा. इह पृथक् न निर्देश्येरञ्जिति । बाढम् । अन्ततोगत्वा
वैश. पार्थक्यमेव शरणं भवेत् न त्विह वैप. इति ।
कुत इति । वैप. प्राधान्येन तथाध्वनिशब्दस्वरूपमात्र-
परत्वाच्च प्रकृतौ पथिकविचारसामग्र्या भूयस्तरामिवाद्यापि
परिणिष्ठेयकल्पत्वाच्चेति । एवमन्येषामपि धा. वैश.
विभेदाहार्णां सतामिहाऽभेदनमुपपादनीयमित्यपरा दिक् ।

*) अप्र. (पा ३, ३, ५७) । तस्य च पित्वाञ्जिघाते
धास्व. ।

०) सर्वत्र वा, क्वि. (तु. वें प्रभृ ; वैतु. PW. प्रभृ.
नाड. टि. विषयभूतेषु स्थ. गतित्वेन योजुकाः) इति
कृत्वाऽव्यभिचारेण न. द्वि१ सद् असमासे अव्य. इत्यु-
पचर्यते (तु. पाग १, १, ३७ यत्र वर्णभेदेन यनि. >
अलम् इति तथोपचर्यते) । तदेव च नाड. पदान्तरेण
समासश्रुतिमनुप्रविष्टं सद् यथायोगं गश. द्र. (तु. अर्-✓कृ
प्रभृ , उपारु-) ।

०) तु. सस्थ. टि. ✓ इप् (बधा.) > इषे; वैतु. PW.
Gri. प्रभृ. अरम्-इप्- इति समस्तं मन्वानाः ?

०) कृद्गुत्तप्रयोजन-प्रधानो निर्देशः द्र. । तिङ्गुत्तस्य
मृग्यत्वात् (तु. पपा. क २, ५, ८; ४, ३३, २ यत्राऽव्यवहितै
यद्गुत्तीयस्वरवति तिङि परतोऽपि अरम् इति पृथक्-
स्वरतया पृथक्-पदं भवति इतीव कृत्वा सर्वत्राऽस्य
पदपार्थक्यमेव प्रादर्शि ; वैतु. PW. प्रभृ. अना-
दतस्वरविवेकाः सन्तः गपू. स्थ. अपि ५, ४४,
८ प्रभृ. [✓क इत्यत्र यस्थ. द्र.] अन्येषु स्थ.
चाऽपि ग. भावयन्तः । यत्तु भूषणे (पा १,
४, ६४) इत्यत्राऽर्थविशेषे मध्य लत्वापन्नस्य अरम्
इत्यस्य गतिस्वमनुशिष्टं भवति, तद् अवैदपरत्वेन
व्याख्येयम् । वेदे पर्याप्तिमात्रे भूषणत्वप्रकारतयाऽपार्थक्य-
सन्ने वृत्त्युपलम्भात् ।

०) गस, कर्नरि क्विबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

०) वा. ? यनि. यज्ञः इत्यस्य विप. संभाव्येत । अथ
अर्-कृत्- इत्यस्य द्वि३ सद् देवान् इत्यस्य विप. इत्यपि
विमृश्य द्र. ।

७; ८, ६७, ३.

अर्-कृत, ता- -तः ऋ
१०, १४, १३; ११९, १३; शौ
२, १२, ७; १८, २, ११; पै २,
५, ८; -तम् शौ १२, १, २२;
पै १७, ३, ३; -ता पै १९, २१,
६; -ताः ऋ १, २, १. [°त-
खु°].

अर्-कृति- -तिः ऋ ७,
२९, ३.

अर्-कृत्य > त्या ऋ १०,
५१, ५.

अर्/गम्^१ > अर्-गम्^२-
-मः तै ५, ६, १, ४; मै २, १३,
१; काठ ३५, ३; ३९, २; शौ
३, १३, ५; पै ३, ४, ५; -तमाय
ऋ ६, ४२, १; ८, ४६, १७; शौ
१, ३५२; २, ७९०; जै १, ३७,
१; -मासः शौ १३, २, ३३०; पै
१८, २३, ९.

अर्/गृ(शब्दे) > अर्-गर्^३-

-रः शौ २०, १३५, १३६.

अर्/घुष् > अर्-घुष्^४-

-षः शौ १०, ४, ४.

अर्- -रम् काठ ३४, १७;
-राः ऋ ५, ५८, ५; १०,
७८, ४; खि ४, ११, ५; मा
३४, ५; मै ४, १४, १८;
काठ १०, ४^२; शौ ३, ३०, ६;
१०, ८, ३४; पै ५, १९, ६;
१६, ३१, ३; १५२, १; -राणाम्
ऋ ८, २०, १४; -तरान् ऋ
११, ३२, १५; १४१, ९; ५,
१३, ६; ८, ७७, ३; तै २, ५,
९, ३६; मै ४, १४, १३; पै
१३, ६, १५. [°र- अव°,
अष्टन्°, त्रि°, त्रिंशत्°,
द्वादशन्°, पञ्चन्°, प्रति°, षष्°,
षोडशन्°].

अर्-मणस्^५ - गणस् ऋ ६, १७,

१०.

अरितु^६ - -ता ऋ २, ४२, १; ९,
९५, २.

१^१ अरित्र^७ - -त्रम् ऋ १, ४६, ८;
-त्राः ऋ १०, ४६, ७; मा ३३,
१; का ३२, १, १.

२ अरित्र^८ - -त्राणि शौ ५, ४, ५; पै
१९, ८, १३. [°त्र- दशन्°,
नित्य°, शत°, घु°].

अरित्र-पुर(ण >)णी^९ - -णीम्
ऋ १०, १०१, २

१^१ अरितु^{१०} (ः) काठ ९, १६.

✓*अर्(संसर्गप्रतिबन्धे) > १ अरण-
आ°.

✓*अर्(स्तुतौ) > ३ अरि- आ°.

✓*अर्(पूजयाम्) > ३ अर-
आ°.

१ अर- , २ अर- *अर् द्र.

४ अर- ✓ ऋ द्र.

? अर्क^{११} - -कः खि ५, १५, ५.

१) तु. टि. अर्/कृ ।

२) गस. कर्तरि अजन्ते थायादि-स्वरः ।

३) विप. (प्रवत्-) इति कृत्वा स्त्री. द्वि३ इति W.,
L [३६३] ।

४) सपा. खि ५, २१, ३ आर्गर्गः इति पामे. ।

५) गस. उप. कर्तरि कः प्र. थायादि-स्वरश्च (पा ६, २,
१४४) ।

१) व्यु. ? अ + *रा- (< भावे ✓*ऋ L तु.
ऋदन्तेभ्यः घा. समाननिष्पत्तिकानि प्राति. *घ्रा- ,
*त्रा- , *द्वा- , *प्रा- , *त्रा- , *द्वा- प्रभृ.) इति
कृत्वा बस. अन्तोदात्तः (तु. टि. १ अरण-; पा ६,
२, १७२) । चक्रनाभिनेमिगतस्वस्वस्थानाधिकरणकत-
त्स्थैर्यपर्यवसानके तत्संसर्ग-राहित्ये तात्पर्यम्; वैतु-
गतिप्राप्तिसामान्यमादाय या [४, २७] प्रभृ. ✓*अर्
[प्राप्तौ] + अच् इतीवाऽभिप्रयन्तः ; WW [१, ६९] गति-
राहित्याऽऽख्ये गुणं पश्यन्नप्याद्यमकारमुच्चारणार्थकमात्र-
तया प्रतिपन्नः ।

२) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । उप.
< ✓मन् । अत्र पूष. अरम् इति मतम-
सद् भवति (तु. वें. PW. प्रभृ.) । तथात्वे हि यनि.
स्वरस्याऽनुपपत्तेरर्थसंगतिश्च । वृजम् इत्यनेन परा-
भिमत्तस्य संबन्धस्याऽपेक्षया (तु. PW.) अहिम्
इत्यस्य विप. इत्येव मन्त्रस्वारारथे नदीय इव स्पष्टक-
मिति दिक् (तु. सा.) ।

३) नाप. ([ईरयित्-] नाविक- [तु. या ९, ४]) । तृच्
प्र. चित्-स्वरश्च (पा ६, १, १६३) ।

४) विप. ([प्रेरयित्-] अग्नि-), ना।. ([नौकाचालन-
साधन-] काष्ठ-विशेष-) । कर्तरि करणे च द्वत्रः प्र.
(पा ३, २, १८४) । तत्-स्वरः ।

५) आद्युदात्तार्थं प्र. निद् अवधेय इति नापू. विशेषः ।

६) विप. ([अरित्रेण पारयितव्या-] नौ-) । उस. कृत-
स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । उप. अन्तर्भा-
वितण्यर्थात् ✓पृ+कर्मणि ल्युट् प्र. ।

१) पाठः? संटि. च *अजक- टि. च द्र. ।

†अ-रक्षस्^१ - क्षः^१ क ५, ८७, ९;
-क्षसः ऋ १, १९०, ३;
-क्षसम् क ७, ८५, १; ८,
१०१, ८; -क्षसा क १,
१२९, ९; २, १०, ५; मा
११, २४; का १२, २, १३; तै
४, १, २, ५; ५, १, ३, ३; मै २,
७, २; काठ १६, २; १९, ३; क
३०, १.

‡अ-रक्षोहत^२ - तः^२ तै ६, १, ७,
३^३; -तम् मै १, १०, २०^३;
काठ ३६, १४.

‡अ-रक्षस्य^३ - स्यः^३ मै ३, ७, ७;
४, ८, ५.

अरगुराट^४ - टेबु शौ ६, ६९, १.

अ-रज्जु^५ - उज्जुभिः ऋ ७, ८४, २;

-उज्जौ क २, १३, ९.

अरद्व^६ - द्वे क ८, ४६, २७.

१अरण^७ - णः क २, २४, ७;
५, २, ५; ६, ७५, १९; ७,
४, ८; खि ४, ५, ३७; काठ
२, ११; क २, ५; कौ २,
१२२२^४; शौ १, १९, ३^४;
५, १०, २; ७, ११३, १; पै ९,
१३, २; १०, ११, १; १३,
३, १४; -णम् ऋ ३, ५३, २४;
५, ८५, ७; ८, ४, १७; १०,
११७, ४; काठ ३१, १४^५;
शौ ५, २२, १२; पै ६, २२,
१७; ८, १२, १०; -णस्य ऋ
७, ४, ७; मै ४, ६, ६; -†णाः
क ८, १, १३; शौ २०,

११६, १; -†णानि क ६,
६१, १४^६; तै ७, २, ७, ५^६;
काठ १७, १८; ३०, ३^६; ३;
क ४६, ६^६; ३; -णाय मा २६,
२; का २८, १, ३; शौ ६, ४३,
१; पै १९, ३३, ७; -णे क
१०, ६३, १६; -णभिः शौ
७, ५४, १; -णभ्यः खि ५, १,
२; मै २, २, ६; काठ १०, १२;
पै १९, १५, ५. [°ण- आ°, उद्°,
सम्°].

? १अरण^८ - णाय^८ मै ३, १४
२०.

१अरण्य^९ - ण्याय^९ मा २४, ३९;
का २६, ८, ४; तै ५, ५, १६, १,
काठ ४७, ६.

^१) विप. (पथिन्, मनस्, मनीषा- प्रभृ.) । बस.
अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^२) विप. (हुव- न.) इति GW. GRV. प्रभृ.
(वैतु. वै. सा. अन्यथावदौ) ।

^३) विप. (पथिन्, मध्यम-पर्ण-) । तस. नञ्-स्वरः ।
उप. वृत्तः । ^४) पाभे. २अपरिपरः काठ २४, ६ द्र. ।

^५) अरक्षोहतम् इति सुपा. स्वरो भ्रष्टः ।

^६) विप. (पथिन्-) । तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) ।

^७) व्यु. ? सा. २अर्- + ? गर्- * (< √गृ [शब्दे])
+ ? अट्ट- (< √अट्) इति उस. इव भावयन् स्वरतो
मिध्यात्वं प्रति पर्यनुयोज्यः । वाच्यस्याऽऽपष्टत्वाद् भूयोविमर्श-
स्याऽप्रतिहतोऽवसरः द्र. । ^८) विप. (सेतु- ११मे स्थ.) ,
नाप (बन्धनागार- [स. प्रभृ.]) । सख. अ-रक्षस्- टि. द्र. ।

^९) व्यु. ? प्रकरणात् व्यप. संभाव्येत ।

^१) विप. नाप. । व्यु. ? *अर् (संसर्गप्रतिबन्धे) +
कर्तरि व्यु > अर्नः प्र. लिट्-स्वरश्च (पा ३, १, १३४; ६
१, १९१) । या. (३, २; ११, ४६) अनु = अ (= अण) +
? १रण- [= ऋण- (तु. पावा ६, १, ८९; ऐवा ७,
१३; यस्थ. स्क. दु. च) इति वा, = अर्ण- (MW.)
इति वा, = √रम् > *२रण- इति वा] इति
कृत्वा बस. इति वा यस्मिन् कल्पेऽन्तोदात्तः प्रसज्येत
[पा ६, २, १७३] । नैप्र. *अर्ण- (प्रास. पूष.

प्रकृतिस्वरम्) > °अर्ण- > *अर्ण- > यनि.
इति वाऽभिसंधीयेत । अ + ? २रण- (कर्त्रे
? < √रम्) इति कृत्वा तस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, २) इत्यपरा क्वाचिकी व्यु. (तु. वै.
क ६, ७५, १९ प्रभृ., सा. ऋ २, २४, ७; ६,
७५, १९; ७, ४, ८ प्रभृ.) । अथ ? *१अर्- इति
परार्थे सना. इति कृत्वा ततः व्यु. पर्येध्येत्यपि मतं भवति
(WW १, ८४) ।

^२) सपा. तैब्रा ३, ७, ६, ७ अमलिम् इति पाभे. ।

^१) = सपा. तैब्रा २, ४, ३, २ । मै ४, ११, २ अरण्यानि
इति पाभे. ।

^३) पाठः ? पपा. हि १अरण्य- इति प्राति.
प्रादर्शि (तु. मा २४, ३९ प्रभृ.) । यनि. तावदुभयी
व्यु. संभवति ताद्विती सामासिकी च [= अरणा-
नाम् अग्राम्यप्रदेशानां राजा] इति कृत्वा तदाजीयः अञ्
प्र. ङसं. (पा ४, १, १६८) जित्स्वरश्च । यद्वा
'आगतमधिकारं ऽरण्यं यस्य' इति कृत्वा मध्यपदलोपः
२आ-अरण- [यद्र.] इति बस. स्यात् पूष. प्रकृतिस्वरश्च
(पावा २, २, २४; पा ६, २, १ [तु. आ-देव-]) ।

^४) सपा. आरणाया < > अरण्याय- इति पाभे. ।

^५) 'अरणेऽधिकृतः' इति कृत्वा तद्वराजीयः व्यः
प्र. ङसं. (पा ५, ३, ११२) वृद्धयभावश्च [तु. द्विपू. टि.] ।

१*२अरण^२-

१अरणी^१- -णी शौ ७, ११३,
१; -णीम् ऋ १०, १२४, २.

२अरण्य^२- -ण्यम् मा २५, ३;
का २७, ३, २; तै ५, ७, ११,
१; णि २, १०, ७; ५, ११,
२; मै णि १, ९, ७; ११, ६;
णि २, १, ६; ३, १५, ३; णिकाठ
९, १६; १४, ७; ३०, १; ५३,
१६; क ४६, ४१; शौ १२,
१, ११; ५६; पै ६, २२,
१७; १७, २, २; -ण्यस्य मै
४, १, १; काठ ३०, १०; क
४६, ८; -ण्यात् मै ४, १, ११;
काठ १९, १११; क ३१,
११; शौ २, ४, ५; पै २, ११,
५; ६, २२, १७; -ण्यानाम्
मा १६, २०; का १७, २, ४;
तै ४, ५, ३, १; मै २, ९, ३;
काठ १७, १२; क २७, २;
-ण्यानि ऋ १०, १४६, ११^३;
मै ४, ११, २१^४; पै १७, ६,
४; -ण्याय तै ७, १, १७,
१; काठ ४१, ८; -ण्ये ऋ ६,
२४, १०; खि ७, १, १^५; मा ३,
४५; २०, १७; का ३, ५,

२; २२, १, ४; तै १, ८, ३, १;
णि २, १, १०, २; ५, १, ६; मै
१, १०, २; २०१; २, ५, ५१;
काठ ९, ४; णि २१, ९^६; णि ३०,
१०; ३८, ५; क ८, ७; ४६,
८१; पै १, ९९, ३; -ण्येषु
ऋ १, १६३, ११; मा २९, २२;
का ३१, ३, ११; तै ४, ६, ७, ४;
काठ ४६, ३. [°ण्य-अन्यतस्°].

आरण्य, ण्या^७- -ण्यः मा
६, ६; २४, ३०; ३२; ३८;
का ६, १, ७; २६, ६, ५; ७, २;
८, ३; तै २, १, १०, २१; ५, ५,
१२, १; मै २, ५, ५१; ३, १४,
११; १३; काठ ४७, २; पै १५,
१२, ७; -ण्यम् मा १३, ४८-
५१; का १४, ५, २-५; तै १, ६,
७, ४१; ४, २, १०, १; २; ३^८;
४; णि ५, २, ८, ६; ९, ३; ५६;
४, ५, २; णि १, ४, १०; ६, ५;
११, ८; २, ७, १७^९; ३, २,
५; ४, ३; १०; ४, ४, १; काठ
१२, ७; १६, १७^{१०}; २०, ८;
२१, ६; २९, ८; ३२, ७; क
२५, ८^{११}; ३१, १०; २११;
-ण्यस्य तै १, ६, ७, ३^{१२}; मै

१, ४, १०; काठ ३२, ७; -ण्याः
मा १४, ३०; १८, १४; ३१,
६^{१३}; का १५, ९, ४; १९, ५,
२; ३५, १, ६^{१४}; णि १, ६, ७,
३; २, ४, ६, २; ३, १, ४,
२६; ४, ३, ५; ६४, ३, १०,
२; ७, ५, २; ५, १, ४, ३; २,
५, ५; ९, ५; ४, ९, २; १२,
२; ६, १, ८, १; ३, ७, ५, ५,
११, २; ७, २, २, १; ३, ४,
१; णि १, ६, ५; ६२, ८, ६;
११, ५; ३, २, ३; ९, ७; ४,
३, २^{१५}; काठ ७, ८; १२,
७; १३, १२; १७, ५;
१८, १०; २०, ३; २८, १०;
२९, ८^{१६}; ३०, ८; ९^{१७}; ३५,
१५; क २६, ४१; २८, १०;
३१, ५१; ४५, ११; शौ ५,
२१, ४; ६, ५०, ३; ११, २,
२४; ७, २१^{१८}; ८, ८; १२, १,
४९; १९, ६, १४^{१९}; पै ३, ३२,
६, ५, २२, ५; १५, १३, ८;
१६, १०६, ४; १५५, १;
१७, ५, ७; -ण्यात् काठ
२५, ५; ३०, १०; क ३९,
२; ४६, ८; -ण्यान् ऋ १०,

१) व्यु. १ ✓*अर (तपनदीप्त्योः) + करणे व्युद् प्र.
लित-स्वरश्च (पा ३, ११७; ६, ११३ [ज्वलनपरिणा-
मितापजनने करणम्]) । अग्न्युत्पत्तिकारणताविशिष्टे
तात्पर्यदर्शने सदृशः सन्तोऽपि ✓*अर (गतौ) इत्यतः व्यु.
आहुः या. (५, १०) प्रभृ. । यत्तु या. मतमुदा-
जिहीर्षुरपि सन् MW. यनि. नापृ. सरूपात् प्राति.
अभेदमाह, तन्मन्दम् । या. मतमनु मौस्थि. च तयोः
प्राति. पार्थक्येन निर्देशार्हत्वात् ।

२) स्त्री. डीप् प्र. (पा ४, १, १५) स्वरभेदकरः ।

३) स्वार्थिकः यप् प्र. उस्. [पा ५, २, १२० (तु.
या. [९, २९] दे. [५, ३] यौ १अरण- इत्येतदीयां
व्यु. एवाऽतिदिशन्तौ तस्मादभेदमिव यनि.

तद्वितगम्यं प्रतिपादकौ भवतः [तु. ऋ ६, ६१, १४
यत्रत्यस्य १अरण- इत्यस्य स्थाने मै ४, ११, २
इत्यत्रत्यः २अरण्य- इत्यात्मकः पाभे. अपि यनि. व्यु.
श्रौतं लिङ्गं स्यात्]; वैतु. पाठ [३, १०२] ✓*अर [गतौ]
+ अन्य [च] प्र. इति निर्माव्यमा व्यु. इति]] ।

४) द्विरुक्त्योः सरूपयोर्मध्य एकं यनि. द्विरे एकं
च १अरण्यानी- (तु. टि.) > सं१ (तु. या. [९,
३०]) इति बोधे अपि रूपे द्विरे इति वेत्यत्र भूयोऽपि
विभूयताम् । ५) पाभे. अरणानि ऋ ६, ६१, १४ प्र. ।

६) सपा. खिसा ६, १; १३, १ हरिणे इति पाभे. ।

७) सपा. मै ३, ३, ९ बुनेषु इति पाभे. ।

८) तात्रभविकः णः प्र. (पावा ४, २, १०४) तत्-स्वरश्च ।

१०, ८^३; ॥ तै १, ६, ७, ३;
२, ५, ११, २; ५, १, ४, २;
२, ९, ५; ६^३; ४, ३, २^१; ५,
५, २; ६, ६, ४, ५; ७, ३,
१४, १५; ॥ मै १, ४, १०^३;
३, १, ५; २, ७; ३, ६; ४, ४,
६; ८, ८; ॥ काठ १९, ५; २०,
५; ८; २१, ७; २८, १०; ३२,
७^३; ४३, ४५; ॥ क ३०, ३;
३१, ७; १०; ४५, १; पै ९, ५,
१२^१; -ण्यानाम् तै ५, ४, ३,
२; काठ ३७, ४; -ण्येन मै १,
१०, २०^३; ३, ३, ४; काठ २१,
६; ३६, १४; क ३१, २१;

-ण्येभ्यः काठ २६, २; क ४०,
५; -ण्येषु तै ५, ४, ४, ३॥;
-ण्यैः शौ ३, ३१, ३.

अरण्यान्ति^० - निः ऋ १०, १४६,
२; ३; ५; -निम् ऋ १०,
१४६, ६; -न्याः शौ १२, २,
५३; पै १७, ३५, ३; -न्याम्
ऋ १०, १४६, ४.

? अरण्यान्ति^० - निः ऋ १०,
१४६, ११^१.

॥ अरण्ये (ण्ये-अ) तुवाक्य^० - कयः
मै ३, ३, १०^१; काठ २१,
१०^१.

१ अरणि^१ - णयः पै १३, ३, ३;

-णिभिः ऋ १, १२७, ४; १२९,
५; -णिभ्याम् मै ३, ६, ९;
-णी ऋ १०, १८४, ३; मै
१, ८, ९॥; ॥ काठ ८, १०^१;
२३, ६; २६, ३; ७; ॥ क ७, ६^३;
४१, ५; शौ १०, ८, २०; पै १६,
१०२, ७; -ण्योः ऋ ३, २९,
२; ७, १, १; ॥ तै ३, ४, १०,
४-५; ॥ काठ ३४, १९; ३९,
१५; ॥ क ४८, १; ॥ शौ १, ७, १;
७९; २, ७२३; ॥ जै १, ७, १०; ८,
७; ३, ५९, १५; पै ११,
१, ३.

? २ अरणी^१ - णी ऋ ५, ९, ३.

^१) पाठः (तु. तैआ ३, १२, ४)? अरण्याः इति
शोधः (तु. मा ३१, ६ प्रभृ; ऋ १०, ९०, ८ वायव्यान्
टि. च) ।

^२) व्यु. ? १ अरण्य- + (√जन् > जुनि- >
जि*->) *गिन्- (=गन्- यद्र.) इत्येवम् 'अरण्या
(=अरणेधिकृता) गिन्मार्ता' इति कृत्वा कस. सास्व.
च । एस्थि. उप. गकारस्य नैप्र. नकारसमापत्तौ
*अरण्यन्नि-> यनि. इत्यभिसंधिः (तु. या.
[१९, ३०] यत्र अरण्यपत्नी- इति शब्दः व्यु.
गन्- इत्यनेन कमपि मौस्थि. संबन्धं संकेतयेत्; वैतु.
सा. ऋ [१०, १४६, २] नाउ. ? अरण्यान्ति- इत्यस्य
ह्रस्वाऽऽपत्त्या सिषाधयिषुः सन् मौस्थि. व्यु. व्यत्यासुकः
[जुनि->*जनी- इति परिणामक्रमो भवति न तु *जनी-
>जुनि- इत्यभिसंधेः)] ।

^३) ङीष् प्र. (पावा ४, १, ४५; वैतु. पा ४, १, ४९
आनुगागमपूर्वकम् १ अरण्य- [?] इत्यतः प्र. इति) ।
तत्-स्वरः । एस्थि. उप. दीर्घान्तमित्येव नापू. विशेषः ।
यद्वा मौस्थि. ङीष्न्तेन सतैव उप. नापू. दिशा स्वनन्त्रः
कस. द्र. ।

^४) तु. सस्थ. टि. १ अरण्य->-ण्यानि । यद्वेकं
रूपं द्वि३ एकञ्च सं१ स्यात् (तु. या. वें. सा. च;
वैतु. GW. NW. चोमे अपि रूपम् सं१ इति, ORN.
चोमे अपि द्वि३ इति) ।

^५) विप. (अरण्ये गत्वाऽन्त्येत्वाऽनुवाकान्तात्-गण- लु.

भा. तैआ १, ७, ७, ३] P.W. प्रभृ. च) । उत्स. उप.
ण्यत् प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, १, १३९
लु. वैप२ अरण्येऽन्त्ये- इति यत्र कृत्यः क्यप् प्र.) ।

^१) नाप. [(अश्वत्थानरोद्धिद्वक्ष-निर्मित- लु. पै १३,
३, ३] अगिनमन्थनसाधन-उत्तराधरात्मक-काष्ठद्वय-)] ।
व्यु. ? √*अर् (तपने वा दीप्तौ वा) >
*अर्- (=अगिन्-)+जुनि- (=प्रादुर्भाव- इति
कृत्वा बस. पूर. प्रकृतिस्वरम्, नैप्र. वर्णलोपः शक-
न्वादित्वञ्च द्र. (तु. ? २ अरण- [तेजोहिरण्य-
वैशिष्ट्यञ्च निर्मेयनक्रियायोगश्चाप्यत्र श्रौतं लिङ्गम्
ऋ १. १२७, ४; १२९, ५; १०, १४८, ३]; वैतु.
या ५, १०, तदनु पाउ २, १०२, ते ते
प्रागर्वाञ्चो विवृतश्च < √*अर् [प्राप्तौ] कृत्वा संभेदक-
वृत्तय इव) ।

^२) यनि. सत्तातः संदेहो भवति । कथमिति ।
स्वरतश्च संबन्धतश्चाऽनुपपत्तेरिति । तथाहि । स्वर-
तस्तावत् । नापू. + ङीष् प्र. (पावा ४, १, ४५)
इति कृत्वाऽन्तोदात्तप्रसङ्ग इति । अथ संबन्धतः ।
प्र१ इति कृत्वा हि P.W. GW. प्रभृ. जुनिष्ठ इति
इति क्रिप. अस्य संबन्धमाहुः । तन्नोपपद्येत ।
अरण्या अग्नेः प्रादुर्भाववितृत्वे सति स्वतस्तत्का-
लिक्याः क्रियाया योगतः प्रादुर्भावितृत्वाऽभावात् ।
ननु ण्यर्थे क्रिप. एतदिष्येतेति । नेति । कथमिति ।
श्रुतिलिङ्गतः सामर्थ्याऽभावात् । दाहातय्यां हि

२अ-राणि^१- -णिम् शौ १,
१८, २; पै २०, १७, ९; -णीम्
पै २०, १८, ८.

?अरणीयमान^२- -नः मै ४, ९,
५.

१.२अरण्य- , अरण्यानि- १, २अरण-
द्र.

१अरति^३- -तये ऋ ७, ५, १; -तिः
ऋ १, ५९, २; ११२८, ६;
(८, १९, १; ३९, ६); २, २,
२; ४, २; ४, २, ११ द, ३,
५; १२, ३; ६७, ८; १०, ३, १;
२; ६; ७; ४५, ७; ६१, २०;

मा १२, २४; का १३, २, ७;
तै ४, २, २, २; मै २, ७, ९;
४, १४, १५^३; काठ १६, ९;
कौ २, ८९६; ८९७; जै ४, १३,
९; १०; -तिम् ऋ १, ५८,
७, ११२८, ८ (५, १, ७; ६,
१४, २) ७, १६, ११; २, २, ३;
३, १७, ४; ४, १, १; ३८, ४;
६, ७, १; १५, ४; ४९, २; ७,
१०, ३; १ (१, १२८, ६) ८, १९,
१ (३९, ६); २१; १०, ४६,
४; मा ७, २४; १५, ३२; ३३,
८; का ७, १०, १; १६, ५,

१४; ३२, १, ८; तै १, ४, १३,
१; ४, ४, ४, ४; ६, ५, २, १;
मै १, ३, १५; २, १३, ८; ४,
१३, ५; १४, ३; काठ ४, ५; १८,
२१; २८, १; ३९, १५; क ३,
५; कौ १, ४५; ६७; १०९; २,
९९; ४९०; १०३७; जै १, ५,
१; ७, ५; १२, ३; ३, १०, १;
३८, ४; ४, २९, ३; पै २०, ९,
४^३; -तीन्^४ मै २, ६, १२;
काठ १५, ८.

?२अरति^५- -तौ ऋ ५, २, १; पै
१८, २५, ७^३.

स्वरभावाऽभावाभ्याञ्च्वाऽङ्गवाऽभावाभ्याञ्च् चतुर्धा
व्यूहस्य सतोऽस्य क्रिप. २० निगमा भवन्ति । तेषु
मध्ये १९ निगमेषु प्यर्थोऽभावे विप्रतिपत्त्यभावात्
प्रकृते विंशे निगमेऽपि प्यर्थो नैव संभाव्येतेत्यर्थात्
य नि. रूपम् नापू. एव प्र२ इत्येवं प्रतिपद्य क्रिप.
तत्परतया वचनव्यत्ययं चिकारयिषन्तौ वै. सा. प्रत्यपि
प्यर्थविषये समानं चोद्यं द्र.) इति । अरण्याः
कर्तृत्वे प्रतिहेते कथं वा. इति । उच्यते । अत्र
नवो जुनिष्ट अरणी इत्येवं मूलतः सतः पादस्य
स्थाने वर्तमानः शोध-सापेक्षः पाठः द्र. । एतदनु
। यं > । यः । [शिञ्] > [शिञ्] । [नव] > [नवो], [धत्तारं] >
धर्ता अरं, [अग्नि] > [अग्निः], [स्वध्वरं] > । स्वध्वरः इति
द्वितीयान्तानां प्रथमान्ततया शोधः क्रियेत, अरणी
इति च सप्त२ सद् अग्नि-प्रादुर्भावाऽधिकरणतया
योज्येत (तु. ऋ ७, ३, ९; १०, ३१, १० यत्र यक. मात्रोः
इति विज्ञोः इति पदे सपा. श्राव्येते, ऋ ८, ७, ५
यत्रत्ये चरमे पादेऽप्येवं जातुम् इति प्र१ सत् कर्तृ-
त्वेन अनु^५ अष्ट इत्यनेन क्रिप. योज्येत रोदसी
इति च सप्त. विषयेऽत्यन्तसंयोगकरणी द्वि. द्र.; वैतु.
वै. सा. प्रम. रोदसी इति प्र२ इति कृत्वा वाक्यपार्थक्येन
कर्तृतया योजुकाः) ।

*) नाप. (अति-, अलक्ष्मी- [सा.]) । तस. नञ्-स्वरः
(पा ६, २, २) । उप. < ✓रण 'मोदे' (वैतु. सा. [पक्षे]
< ✓*अर [प्राप्तौ] इति) ।

०) पाठः ? च; अहुः । अनी । युमानः इति पपा. च ?

वैप१-६१

अहरहर्णीयमानः इत्यनुष्टुप्पादतया शोधः द्र. (तु.
सपा. तैआ ६, ५, ३ अहरहर्ण्यमानः इति च ; वैतु.
तैआ ४, ४, १; ६, १ BC. अहुणीयमानः इति
च पाभे.) ।

०) व्यु. ? ✓*अर (प्राप्तौ) + अतिच् प्र. इति संप्रदायः
[तु. पाठ (४, ६०), ते ते प्रागर्वाञ्चो विवृतोऽर्थ-]
वैशिष्ट्ये सत्यप्येनां व्यु. अव्यभिचारकाः; वैतु. VVS
१०४ ✓*अर इत्यतो निष्पादुकः, उ. म. (सा. यस्थ.)
नैप्र. = *अलंमति- इति, म. (गपू.) भा. (तैब्रा २, ५, ४, ४)
अ+ (✓रम्) > रति- इति कृत्वा बस. अन्तोदात्तः (पा
६, २, १७२) इति] ।

०) सपा. तै १, ८, १०, २ तैब्रा १, ७, ४, ३ अरातिम्
इति पाभे. ।

०) सा. (तु. यनि. स्थ.) अरमणीयप्रदेशाऽरण्या-
न्यतराऽभिधानं सत् नापू. सरूपात् प्राति. भिन्न-
मेतत् यनि. इतीव व्यु. भेदमपश्यन्नप्यभिसंदध्यात् ।
एवं BW. पाठः अशुभुरिति कृत्वा अ-रतिन्-
इति प्राति. शोधतया ध्रियेतेति । न तु पृथक् प्राति.
इहाऽपेक्ष्येतेति मतं भवति । नापू. प्राति. एवं
श्रुतिस्कारस्य सुस्फुटत्वोपगमात् [जना अस्याऽनीकम्
(अस्मिन्) अरतौ निहितं सन् न भिनत् (भवत्)
पुरः पश्यन्ति (=क्षणमात्रमेव निहितमवतिष्ठते । क्षणेनैव
च जनेस्तत् [अस्मिन् न भिनत्=] सर्वत्र संचरमाणं
प्रत्यक्षीक्रियते)] ।

१ अरत्ति- -त्तिः तै २, ५, ७, ५॥;
 -॥त्तिना तै ५, २, ५, १;
 -॥त्तिम् तै २, ५, ७, ५; -त्ती
 मा २०, ८; का २१, ७, ७; मै
 ३, ११, ८; ४, ६, ३॥; काठ
 ३८, ४॥; -त्तीन् शौ १९,
 ५७, ५; पै ३, ३०, ६; -त्तो अ
 १०, १६०, ४; तै २, ५, ७,
 ५॥; शौ २०, १६, ४; -त्त्योः
 पै १६, १४७, ७. [°त्ति- अष्टन्°,
 एकविंशत्°, एकविंशति°, एका-
 दशन्°, त्रयविंशत्°, त्रयोदशन्°,]

त्रयोविंशति°, दशन्°, द्वादशन्°,
 नवन्°, पञ्चदशन्°, पञ्चन्°, पञ्च-
 विंशति°, षष्°, सप्तदशन्°, सप्तन्°,
 सप्तविंशति°].

॥अरत्ति-मात्र- -त्रम् मै ३, २,
 ४; काठ २०, ३; क ३१, ५.

॥अरत्ति-मात्री- -त्री मै ३, १,
 २; ७; काठ ६, १; क ३,
 १२; -त्रीम् काठ १९, १; ६;
 क २९, ८; ३०, ४.

१२ अरत्ति- -त्तयः अ ८, ८०, ८.

॥अ-रत्तिन्- -त्तिनः मै ४,

३, ८.

अ-रध- -थाः अ ५, ३१, ५; ९,
 १७, २०; १०, १९, ४; तै १,
 ६, १२, ६; मै ४, १२, २; वाठ
 ८, १६; शौ ११, १२, २४; ३;
 -थेभ्यः मा १६, २६; का १७,
 ३, ५; तै ४, ५, ४, १.

अ-रथी- -थीः अ ६, ६६, ७.

अरदु- -दुः खि ५, १५, १४.

अरदु-परम् शौ २०, १३१, १५.

अ-रध- -धम् अ ६, ६९, ३; -धस्य
 अ ६, १८, ४.

१) नाप. (।आ कूर्परात् प्रसृतकनिष्ठिकाङ्गुलिपर्यन्त-
 प्रमाण-विशेष-। कूर्पर-। व्यु. ? १ अर- + (✓तन् >)
 *त्ति- इति तस. उस. वा (=प्राप्त्यर्थं तनने तात्पर्यम्)
 इति कृत्वा सास्व. वा उप. प्रकृतिस्वरम् वा इ.
 तेन नैप्र. *अत्ति- इत्यत्र पूष. अन्तेऽकारो-
 पजन इत्यभिसंधिः (तु. कुर्मन्- > कुर्मन् > पंजा.
 कर्म- प्रभृ.); वैतु. पाठ. (४ २) ✓*अर्(प्राप्तौ)+
 अत्तिच् प्र. इति कृत्वा चिदन्तोदात्त इति, WW १,
 १५७ < ✓*अर्(वले) इति।

२) उस. उप. ✓मा (बधा) + कर्मणि प्र. प्र.
 (तु. पाठ ४, १६७) कृत्-स्वरः प्रकृत्या च। पाप्र.
 उप. तद्धितस्य मात्रच् प्र. सतः मौस्थि. स्वरूपमिति द्र.।

३) उप. मात्र- > मात्री- इति परिणामस्य
 तिष्ठो विधाः संभवेयुः। यनि. उप. अनाम्नि सति
 मात्रच् इति प्र. चित्स्वरकरस्तदन्तात् स्त्री. ङीप्
 (पा ४, १, १५) इति प्रथमा विधा परिचितचरी।
 ✓मा (बधा.) + त्रिः प्र. इति कृत्वा *मात्रि-
 इत्यस्य भिन्नस्य प्राति. सतः स्त्री. ङीषन्तत्वं
 स्यात् (पावा ४, १, ४५) इति द्वितीया विधा स्यात्।
 -मात्र- > *मात्रक- > *मात्रिका- > मात्रि आ-
 > मात्री- इति चरमा विधा नैप्र. द्र. (तु.
 अन्ताली-).। तद् एस्थि. एतासामुपादेयत्वतारतम्ये
 विमर्शनीः प्रमाणम्।

४) यनि. सत्तातः संदेहो भवति। अपेक्षाया अदर्श-
 नात्। ननु अपा✓वृज् इत्यनेन निवारणार्थेन
 सता कर्मसंबन्धेन युक्ततया श्राव्यमाणं किञ्चिदनुभ-

मेव स्यादिति कृत्वा यनि. १ संख्याकात् सरूपाद् भिन्नार्थं
 सद भिन्ननिष्पत्तिकतयाऽभ्युपेयमिति (तु. सा. BW.
 च अ + [✓रम् >] *रत्ति- इति कृत्वा तस.
 इति। तथा सति स्वरतश्चोद्यस्याऽपरिहार्यत्वं तु द्र.।
 अतोऽस्मिन् पक्षेऽपि उप. भावे इति कृत्वा वस.
 एव सुवचः स्यात् (तु. वें.)। मा त्वेवं मानि।
 अपा✓वृज् इत्यस्य परतः पृथक्कृतिपूर्वकम् आभ-
 रणे वृत्त्युपगमाद् अवाऽऽहोरर्थयोर्विषयविभागेन
 कस्यचिद् वस्तुनः कुतश्चिदपकरणे कस्मैचिदपरस्मै
 चाऽऽवर्जन इत्यभिसंधेः (तु. अप ✓मे > मि, अपा
 ✓मे > मि इत्येतयोः शौ ६, ११७, १ इत्यत्र मै १,
 १०, २ इत्यत्र च समानप्रकारको विषेक इहोक्ता दिशं
 परिपुष्णन्निवाऽऽङ्गयोगवनि मै. स्थ संभर इति क्रिप.
 निदर्श्यमानः)।

५) तस. नञ्-स्वरः।

६) उप. रत्तिन्- (संनानी- प्रभृ [तु. वैप ४]।)

७) विप.। वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२)।

८) वा. सस्थ. टि ? द्वोप्यश्व- द्र.।

९) सपा. मै ४, ९, ४ काठ १७, १३ क २७, १
 वरुथिभ्यः इति पाभे.।

१) व्यु. ? प्रकरणनो वृक्षविशेषस्य नामिति सुलभम्
 (तु. नाउ. टि. [पाग ४, २, ८०]। यत अस्या-
 यन्तर्गते अरदु (ङ्) - इत्यत्रेह तात्पर्यमिति संकेतलाभः
 स्यात्)।

५) तु. खि ५, १५, १४ अरदुः परम् यत इहाऽपि
 पदद्वयाऽऽत्मक एव पाठः मौलिकतया व्यवसीयेत (वैतु.

अ-र-प्-स्- -[†]पः^b ऋ ११०, १५, ४; ३७, ११; मा ८, ५; १२, ५५; का ८, २, १; २१, ४, ५; तै २, ६, १२, ३; मै ४, १०, ६; काठ २१, १४; शौ १८, १, ५१; पै १९, ३०, ३; २०, ६, २; -पाः ऋ २, ३३, ६; ८, १८, ९; १०, १३७, ५; तै ३, २, ८, ४; शौ १, २२, २; ४, १३, ४; पै १, २८, २.

†अरमति^c -तिः ऋ ११, ३५, ८) २, ३८, ४; ७, १, ६; ३४, २१; ८, ३१, १२; १०, ६४, १५; ९२, ४; तै ४, ३, १३, ६; -तिम् ऋ ५, ४३, ६; ५४, ६; ७, ३६, ८; ४२, ३; १०, १२, ५.

अ-र-ममाण^d -णः ऋ ९, ७२, ३.

अररिन्द^e -न्दानि ऋ १, १३९, १०.

अ-र-मणस्- २अ-र-द्र.

†अ-र-रिवस्^f -वान् ऋ १, १४७,

४; -रुषः ऋ ११, १८, ३; ७ ९४, ८; १५०, २; ३, १८, २; ५, ७७, १; ११, ३६, १५) ७, १, १३; ९४, ८; ९, २९, ५; मा ३, ३०; का ३, ३, २२; मै ४, १२, ६; काठ ७, २; ३५, १४; क ५, २; ४८, १३; -रुषे ऋ ७, ५६, १९; मै ४, १४, १८.

अररुषी- -वीः शौ १९, १५, २; पै ३, ३५, २; २०, २४, ६.

अररु^g -रुः तै १, १, ९, १; २;

RW. अरदुर्णः इत्येकं पदमिति । परम् : इत्यस्य च स्थाने पर्णः इति सुपठः शोधः द्र.) ।

^a) विप. (गृह-, वात- प्रभृ.) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^b) अदन्तं प्राति. इति परमतमनभिमतमिव भवति (तु. भा. K. च; वैतु. सा. उ. म. PW. MW. NW. च) । कथमिति चेत् । उच्यते । उ. म. च स्वपक्षपुष्ट्या उदाहृतस्य यास्कीयवचनस्य तन्मतविनाशकत्वाद् अरुपः इत्यस्य न. द्वि१ सतः किवि. इति कृत्वा वा. सुवचतरत्वाच्च । यच्च सा. (तै ३, २, ८, ४) विश्वे इत्यनेन सामानाधिकरण्यमिच्छन् अरुपाः इति प्र३ आह, तदप्यसत् । एधते इत्यैकवचनिक्या क्रियाया अरुपाः इत्यस्य संबन्धस्य निगदस्पष्टत्वादिति (तु. जायते विन्दते इति सानिध्येन श्रूयमाणे ऐकवचनिके किप.) ।

^c) अरम् > अरम् > अर-मति- इत्याकारिका मतिरर्वाचामभियुक्तानामत्र यद् भवति (तु. 'PW. प्रभृ.), तद् असद् इवाऽऽभाति । पपा. अवग्रहाऽऽभावात् कामं नञ्-समास इह भवतु, न तु पराभिमतः बस. । रमति- इत्येतत् प्राति. हि निद्-अनिद्-अन्यतर-अति- प्रत्ययान्ततया (तु. पाठ ४, ६५) मनोबन्ध-तद्-अन्यतर-वाचकतया च श्रुत्यन्तरप्रसिद्धम् (तु. शौ ६, ७३, २; ३; ७, ७९, २) । अत्र चैतत् प्राति. उप. भवति नञ् च पूष. भवतीत्यत्र बाह्वचश्रुत्यन्तरसाधारण्येन विशेषणमात्रतया अनवन्-इत्येतेन अनेह-इत्येतेन च साहचर्येण च श्रूयमाणं ज्ञापकं भवेत् (तु. ऋ ८, ३१, १२) । उत्तरपदाद्युदात्तत्वात् बसं.

(पा ६, २, ११६) । ^d) तस. नञ्-स्वरः । उप. यद्र. ।

^e) नाप. (उदक- इति वें. सा. [तु. निष १, १२], सोमाभिषवणीयपात्र- इति PW. GW. प्रभृ.) । व्यु. ? *१अररि- [=अ + (✓रा [दाने]) > कर्तरि वा भावे वा) ररि- इति बस. वा (=अदातृक-) तस. वा (=अदत्त- यस्मिन् कलेऽन्तोदात्तस्तु दुरुपपदः द्र.)] इति कृत्वा तत्पूर्वः (✓दा [दाने]) > कर्तरि द- इति उस. इति दे. (१, १२) यस्य. सा. च ; पूर्वस्मिन्नेव कल्पे पूष. < ✓*अर (गतौ) वेति सा. ; *२अररि- (=कापाट- पर्यायः [व्यु. ?]) + (दा [अवखण्डने]) > कर्तरि द- इति कृत्वा उस. इति PW. अनु GW. L ४४१ । सार्थापि त्वेव पूष. प्रकृतिस्वरोऽनुपपन्न इति कृत्वा कोऽपि भूयो विभृद्यस्वरूपः बस. एव शरणीयः ।

^f) अररिवस्- (✓*अर [हिंसायाम्] + वसुः प्र. इति मतं द्र.) ।

^g) विप., नाप. (रक्षप्-, आतृव्य- [काठ २५, ४] प्रभृ.) । व्यु. ? (✓*अर [संसर्गप्रतिबन्धे] + भावे विश्व प्र.) *अर + *१अरु- (✓*अर [संसर्गप्रतिबन्धे] + कर्तरि उन् प्र. उसं. [पाठ १, ९]) इत्येवम् उस. उप. प्रकृतिस्वरं स्यात् (=बाधया बाधमान-) इति प्रथमः कल्पः । यद्वा २अर- (✓*अर [संसर्गप्रतिबन्धे] + कर्तरि विश्व प्र.) + अ + रु- (< ✓रा [दाने]) इत्येवं कस. =अः (बाधमानः) चासाव् अरः (अदाता) च इति कृत्वा निन्दाऽर्थे उल् प्र. तद्वितः उसं. (पा ५, ३, ७४) लिट्वाच्च स्वरस्तदवस्थ इति द्वितीयः कल्पः । अथाऽपि वा *२अर- इत्यस्यैवाऽतिशयितेऽर्थेऽभ्यासः स्यात्, नापू. दिशा प्र. स्वरद्वेति तृतीयः

३; मै ४, १, १०; काठ १, ९;
२५, ४; ३१, ८; १; क १, ९;
३९, १; ४७, ८; १; शौ
६, ४६, १०; -रश्न १, १२९,
३; १०, ९९, १०; मा १, २६;
का १, ९, ४; मै १, १, १०;
४, १, १०; काठ १, ९; २५,
४; ३१, ८; क १, ९; ३९, १;
४७, ८; -रौ मा १, २६; का
१, ९, ४; पै २, ३७, ४.

॥अ-रश्न०- नम् काठ २६, ६; क
४१, ४; -नान् मै ३, ९, ४.

अ-रश्मन्०- इमानः ऋ २, ९७, २०.

अ-रश्मन्, स्त्रा०- -रश्म शौ ६, १३८, ३;
-रश्म शौ ४, ६, ६; पै १, ६८,
४; ४, १७, ४; ५, ८, ५; -रश्मः
शौ ४, ६, ६; ५, १६, १-१०;
२२, २; पै १, ६८, ४; ३, १६,
५; ५, ८, ५; ८, २, ६; ४,
१-११; १९, १२, १२; -रश्म

१, १९१, १६; शौ ४, ६,
१; ६; ७, २; ५, ४, ९; ८,
६; १३, ८; १०; ११; ६, २९,
३; १००, ३; १३८, ३; ७,
५८, ३; ७; १०, ४, ३; ४;
११, १२, १७; १९, ३४, ३;
पै १, ४४, ४; ४८, ४; ६८,
४; ६३, ४; १११, ३; २,
१, १; २, १; ५; ३, ९,
१-६; ७; ४, १७, ३; ४; ७;
१९, ४; ५; ७; ५, ८, ५; ८;
७, १८, ७; ८, २, ९-११;
७, १-४; ११; ९, १०,
५-८; १२; ११, १२; ११,
३, ३; १०; १६, १५, २-४;
१९, १३, ६; ५४, ९; १०;
२०, १३, ९; २७, ८; ४२,
८; ९; ४७, ६; ५५, १;
-रश्म शौ ४, ६, ६; ७, ५८,
५; पै १, ४८, १; ५, ८, ५;

-सा शौ १०, ४, ८; पै १६,
१५, ८; -सा: शौ २, ३१, ३;
४, १८, १; ९, २, १०; १९,
३४, ३; पै २, १५, ३; ५, २४,
१; ७, ८, ५; ११, ३, ३; १५,
१९, ३; १६, ७६, ९; -रश्मः
शौ ५, १३, ७; -रश्म शौ २,
२७, १-६; १९, ३४, २; १०;
३५, ५; पै २, १६, १; ८, २, ७;
७, ७; ११, ३, ३; ४, ५; ७, ३;
-रश्मः शौ १०, ४, ९; पै १६,
१५, ९; -रश्म पै १९, ४२, ३.

अरश्म-तम- -रश्म शौ ५, १३, ९;
पै ७, ३, ५; ८, २, ८.

अरश्म-त(र>)रा- -रा: शौ ७,
८०, १; पै १, २१, १.

॥अरसावधी० पै ३, १६, ४.

अ-राजन्- -जानः पै १, १२, २.

॥अ-राजन्य०- -न्यः मै १, ५, ८.

अराजिन्- -जिनः ऋ ८, ७, २३.

कल्पः । वाऽऽद्युदात्तः क्वाचित्कः पामे. (तु. शंपा.
शौ. यस्थ.) ज्ञापकः स्याद् यथा पुराकांल प्रवृत्तिमान्
सन्नपि सामासिकः स्वरः कालेनेहाऽऽख्यातऽम्बरत-
विधया (पा ६, १, १८९) आद्युदात्ततया पर्यणसीदिति ।
स्याद्वा द्वितीये कल्प एव पक्षे उन् प्र. तद्धितः उंस.
(पा ५, ३, ७४) । एस्थि. ✓*अर(प्राप्तौ) इत्येतदर्थ-
प्राधान्येन व्यु. द्र. इत्यभिसंधिः (तु. G.W. शत्रुपर्या-
वाचिना अरि- इत्येतेन पक्षे संजिगमयिषुः; वैतु. पाठ.
[४, ८४] ✓*अर[प्राप्तौ] + अरुः प्र. इति, P.W. प्रश्न.
अ + [✓रा 'दाने'] > [रु- [स्वरः] इति तस. इति । तथा
सत्युत्तरादि-स्वर उपपत्तिसाक्षात्क्षः द्र.) ।

१) पामे. द्रप्सः मा १, २६ द्र. ।

२) आद्युदात्तोऽपि पामे. (तु. शंपा. मुपा. च
टि. च) । सपा. पै १९, ४६, १२ ?हुडुत् इति
पामे. ।

३) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

४) आ/रध् 'हिंसायाम्' > (भावे कृत्) *आ-
रध् > नैप्र. यनि. विपरिणतमिति कृत्वा =हिंसा-

भर- इति मतम् (तु. सस्थ. टि. आभूक- [यत्र 'यमकर्तृका
हिंसा मा भूत्' इति तात्पर्यं द्र.]) ।

५) रववारसम् (मूको.) > र्व अववारसम् (मुपा. !)

अत्र तव । अरसम् इति द्विपदः शोधः द्र. ।

१) अरसः । अवधीत् इति शोधः द्र. ।

२) तस. नञ्-स्वरः ।

३) व्यु. ? (✓*अर[संसर्गप्रतिबन्धे] >) २अरु- +
आजिन्- (=आ/अञ् + तात्कालिकः इनिः प्र. [तु.
पा २, २, १५६] इति उंस. उप. प्रकृतिस्वरम् (प्रति-
बन्धकान् विद्रावयितु-); वैतु. वें. W. MW.
G.W. च पर्वतविषयतया अ + (✓राज् >)
*१राजिन्- इति तम. इति । तथा सत्यन्तोदात्त उप-
पत्तिसाक्षात्क्षः सन् कथमपि पा ६, २, १५५ उउ. उंस.
स्यात्; वें. मेघविषयतया सा. मरुद्विषयतया च अ +
*२राजिन् (राजन्- + मत्वर्थे तद्धितः इनिः प्र.) इति तस.
इति वा, ?*अराज्- (अ + राजन्- इति बस) + तद्धितः
इनिः प्र. इति बस. इति वेति; पपा, अप्यवग्रहाऽभावो
नञ्-पूर्वत्वस्य संकेतः स्यात् ।

अराटकी^a - की शौ ४, ३७, ६; पै
१३, ४, १०; ११.

॥अराड^b - ङ: मै २, ५, ९.

अराड्य^c - ङ्यौ ते ५, ६, २१, ११.

अराण- ✓क द.

अ-राति, *ती^d - तय: ऋ १, २९, ४;

४३, ८; २, २३, ५; ९; ३५, ६;

३८, ९; ५, २, ६; ६, ४८,

१६; ५९, ८; ७, ८३, ३; ५;

८, ९, १; ७१, ४; ९, ७९, १;

१०, ५७, १; ८५, ३२; १३३,

३; १७४, २; मा १, ७^e; १४;

१६, १९; २९^f; का १, ३, ३^g;

५, १; ६; ७, १; ८, ३; १०,

१^h; तै १, १, २, १; ४, १; ५,

१; २; ६, १; ७, १; ८, १;

१०, १; २, ५, १; ३, १, १;

६, १, ८, ३; २, १०, १; †कौ

१, ५५५; २, ११५३; †जै १,

५७, २; ४, १, ६; शौ १, २९,

२ⁱ; ५, २३, २; ६, १२९,

१-३; ११, १०, २१; १३,

१, ५९^j; १४, २, ११^k; १९,

५०, ३; †२०, ७४, ४; ९५,

४; १३९, १; पै १, ११, २;

७, २, २; ९; ७, ८; १४, ४,

१३; १६, ८७, १; १७, २५, २;

१८, ८, २; १९, ३२, १;

२; ३; -तये मा १, ११; का

१, ३, ७; मै १, १, ५; ४,

१, ५^l; शौ ५, ७, १; ३; पै

७, ९, ४; १९, ३; ४; -ति:

क २, ७, २; ८, ४८, ३; १०,

३४, १४; खि ४, ५, १४; तै ३,

२, ५, ४^m; मै १, १, २; ४; ६;

७ⁿ; ८; ११; २, १६; ३, १०,

१; ४, १, ७; काठ १, २; ४;

५^o; ६; ७; ८; १०; ३, ६;

३१, ४^p; ५; ६; क १,

५^q; ६; ४७, ४^r; ५; शौ

२, ७, ४^s; ६, १२४, ३; १२,

३, १७; पै १, ४६, ६^t; ८, ३,

४; १३, ३, १४; १७, ३७, ७^u;

-तिम् ऋ ४, ४, ४; १०, ६३,

१२; मा १३, १२^v; २७, ६^w;

का १४, १, १२^x; २९, १, ६^y;

तै १, २, १४, २^z; ८, १०,

२^{aa}; ४, १, ७, ३^{ab}; मै १, १,

११; २, ११; १४; ४, ३^{ac}; ५,

१; २, ७, १५^{ad}; १६; काठ

१, १०; २, १२; ३, ३; ५, ४;

१६, १५^{ae}; १६^{af}; ३१, १४; क

१, १०; २, ६; १०; २५, ६^{ag};

†कौ १, ५४०; २, ३६९; †जै

१, ५५, ७; ३, ३०, १२; शौ

१, १८, १^{ah}; २, १०, ७^{ai}; ३,

१, १; २, १; १५, १; ५, ७,

३; ६; ८, २, १२; १२, २,

३; ४५; १९, ३१, ११; पै १,

६९, २; ८६, २; ३, ५, १; ६,

१; ४, ८, १-१३; १८, ५; ५,

२६, ३-६; ९; ७, ९, ४;

८; १०, ५, ११; १६, ४, २;

^a) सूको. दीर्घाऽऽदिरपि पाठः द्र. । व्यु. ?

✓*अर् 'हिंसायाम्' [मौस्थि. < ✓*२ हर्

(=✓२हृ) < ✓*शर् (=✓*शृ) <> ✓*कर

(=✓*कृ)] > *५अर्- (=शृङ्ग- [तु. ३हरिण-]

WW १, ४०३ उ) + १अर्ध- (=प्रकर्ध- < ✓कध

इति षस. सास्व. इति कृत्वा १*अर्ध-

इत्यस्मिन् प्राति. उपपदे सति (✓कृ + ङि: प्र.

उसं. [पाठ ४, १३९]) *कि- इति उप. योगे

*अर्धकि-> (स्त्री. डीष् [पावा ४, १, ४५])

-की- इति त्रिप्रस्थानस्य प्राति. मौस्थि. अभ्यु-

पेयमानस्य सतः नैप्र. *अर्धकी->*अराठ (>ङ>

*ट)की- इति परिणामः अनुसंधेयः (तु. सह श्रूयमाणं

शृङ्गपदप्रधानं विप. ; नाउ. ?सनि. प्राति. च, वर्धकि-

प्राति. च लोके) ।

^b) व्यु. ? (✓*अर् [हिंसायाम्] >) *५अर्-

+ १अर्ध- (तु. नापू. टि.) इति कृत्वा बस. पूष.

प्रकृतिस्वरम् द्र. (=शृङ्गप्रकर्धवत्) । स्वरूपतस्तु नैप्र.

*१अर्ध->*अराठ-> यनि. इति सुलभः क्रमः ।

^c) व्यु. ? नापू. स्वार्थे यत् प्र. (पा ५, ३, १०३)

यद्वा *३अर्+१अर्ध- इति षस. सतस्तत्रसाधवीयः यत् प्र

(पा ४, ४, ९८) । उभयथाऽपि तित्-स्वरः (पा ६, १,

१८५) । दीर्घादि प्राति. अपि यद्. ।

^d) सपा. काठ ५०, १ आराड्यौ इति पाभे. ।

^e) भाप. (अ-प्रदान-, लोभ-बुद्धि- प्रभृ. [तु. या

११, २] PW. GW. प्रभृ. च), नाप. (अ-दातृ- [तु. या

३, ११], शत्रु-) । तस. नञ्-स्वरः । उप. राति- टि. यद्. ।

^f) सपा. ऋ ९, ११४, ४ अरातीन्वा इति पाभे. ।

^g) अरातीः इति शोधः (तु सपा. पै ७, १५, ४) ।

एतदनु सस्थ. ?आददुः टि. द्र. ।

^h) सपा. शौ २, ६, ५ द्विषः इति, काठ १८, १६ निर्कर्मम्

इति च पाभे. । ⁱ) पाभे. १अरतीन् द्र. ।

^j) सपा. ऋ ९, १७, १० तीः इति पाभे. ।

^k) सपा. तैत्रा २, ५, ६, ३ आपमं २, १२, ९ अवर्तिम्

इति पाभे. ।

१५, ७; १९, २९, १; ३९, ६;
४६, २; ४९, १; २०, १८, २;
-^१तिथम्^१ पै ५, २६, ४; ६; ८;
-^२तीः ऋ १, ११६, २१; ३.
१८, १; २४, १; ४, १२६, ७;
२७, २; १५०, ११ (७, ६४,
५; ६५, ५; ९७, ७); ५, ५३,
१४; ६, ४, ५^३; १६, २७^३;
४४, ९; ७, १, ७; ९७, ९;
८, ११, ३; ३९, २^३; ९, ९६,
१५; ९७, १०^३; खि ३, १६,
३^३; ४, ५, ५; १३^३; मा ५,
२६; ६, १; ९, ३७; १०, १;
१२, ९९^३; १३, २६; का ५, ७,
१; ६, १, १; ११, १, ३; २, १;
१४, २, १२; तै १, ३, १, २; २,
२; ६, १; ६, १, १; ८, ११, १;
४, १, ४, ४^३; २, ८, १; ९, २;
५, १, ५, ९^३; मै १, २, १, ५,

३; ६, २; २, ६, ८; ३, ६, ३^३;
४, १४, ६^३; १७; काठ २, १;
१५, ६; ३९, १; क १, १३; जै
४, २५, १^३; शौ १, २, २; १०,
५, ३६; १३, १, २०; १६, ९,
१; पै ३, ३३, ६; ५, ६,
८^३; ७, १५, ४; १२, ६, ८;
१४, १, ९; १६, १३२, १;
१७, ३४, ६; १८, १६, १०;
२९, १; -^३तीनाम् खि १, ५,
५; -^३तीम्^३ पै ५, २६, ७; ९;
-^३ते शौ ५, ७, ८; -^३ते शौ
५, ७, १; २; ७; १४,
२, १९; पै ७, ९, १-३; ५;
१८, ८, १०; -^३तिः ऋ ८,
७१, १; कौ १, ६; जै १, १,
६; -^३त्या शौ ३, ३१, १; -^३त्याः
ऋ ९, ७९, ३^३; शौ १०, ३, ७;
१३, ८, २; -^३त्याः पै ५, २६,

१; २; १६, ६३, ७; -^३त्यै तै
१, १, ४, २; काठ १, ४; ३१, ३;
क १, ४; ४७, ३; शौ ५, ७, १०.
[^३ति-अम्^३].
अराति-द्वि^३ -^३द्विम् खि १,
५, ११.
अराति-द्वि^३ -^३द्विः शौ १९,
३४, ४; पै ११, ३, ४.
अराति-द्वि^३ -^३द्विः शौ २,
४, ६.
अराति-भय^३ -^३भे खिसा २६, १८.
अराति-ह^३ -^३हम् शौ १९, ३५,
२; पै ११, ४, २.
अराति-हन् -^३हन्म् काठ ३९, ५.
अराति-घ्नी -^३घ्नीः काठ ३९, १.
✓अरातिय^३, अरातियात् शौ ४,
३६, १.
✓अरातीय^३, अरातीयुति तै १,
३, २, १; ६, ३, १९; ३, ५, ८,

१) प्रकृते सूक्ते प्रथमे मन्त्रे पूर्वोत्तरविरहितस्य रा^३ इत्यस्य च २ये च मन्त्रे रात्यात् इत्यस्य च पूर्तिकरं अरात्याः इति; ४थे, ६ठे, ८मे च मन्त्रेषु मूको. रातीयम् (=अरातियम्) इति, ९मे च मन्त्रे मूको. रात्रीम् (=अरातीम्) इति च *अराती- (> तु. खि १, ५, ५ -तीनाम्) इत्यस्य ङीष्मन्तस्य (पावा ४, १, ४५) सद्भावप्रामाण्ये संकेतः द्र.। एस्थि. १मे मन्त्रे रा (=अरास्याः), २ये मन्त्रे रात्यात् (=अरास्याः), ४थे, ६ठे च मन्त्रयोः अरातिम् (=अरातियम्), ७मे मन्त्रे अरातीन् (=अरातीम्), ८मे मन्त्रे अरातीन् (=अरातियम्), ९मे च मन्त्रे अरातिम् (=अरातीम्) इत्येवं शोध-परम्परा द्र.। अनयैव दिशाऽन्येष्वपि बहुषु स्थ. मूको. अनुसंधानतो दीर्घान्तस्य प्राति. सद्भावोऽङ्गीकार्येति संभाव्येत।

२) प्र१ छन्दोऽनुसृद्धं दीर्घत्वम् (तु. सा. =अरातिरिति, L ३७६; वैतु. सा. द्वि३ इत्येवमपि मृषा विकल्पकः)। यद्वा *अरातिर्- [=अ+*रा-तिर्- (=✓रा[दाने] + भावे वा कर्तरि वा+तिर्- (<✓तृ)) इति तस्य इत्यस्य प्र१ द्र. (तु. *अमतिर्-)]। ०) पाभे. -तिम् कौ १, ५४० प्रभु. द्र.।

३) अरा^३ मुपा. स्वरभेषः द्र.।

४) सपा. खिसा २९, १५ राडपाः इति पाभे.।

५) पाभे. अभिमातिम् शौ १९, ३२, ६ द्र.।

६) पाभे. २अनिराः द्र.।

७) सपा. ऋ ७, ८२, १ विशिष्टः पाभे.।

८) नकारान्तः मुपा. सु-शोधः द्र.। अन्त्यनकारहीनः मुपा. पाठो विसर्जनीयेन पूर्येत, न तु नकारेण। पुंसि प्रयोगस्य श्रुत्यप्रसिद्धत्वात्।

९) षस. सास्व.। मुपा. आद्यन्तोभयस्वरः सु-शोधः द्र.।

१०) उस. उप. ✓दृष् > दूषि + कर्तरि क्युः प्र.। कृत-स्वरः प्रकृत्या।

११) सपा. *घणः <>°विः इति पाभे.।

१२) उस. ह्रस्वमन्त्रे कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७; २, १३९)।

१३) पंस. अन्तोदात्तः। अ^३ इति स्वरः? यनि. शोधः।

१४) उस. उप. ✓हन् + ङः प्र. (पा ३, २, ४९)।

१५) क्यजन्तः नाधा.। दीर्घत्वभावाऽभावौ यस्याः द्र.।

१६) आत्मन इच्छायां क्यच्च् ब्रुवाणः भा. चिन्त्यः। अरातिरात्मन इच्छायां विषयत्वाऽयोग्यत्वात्।

१; मै १, २, १०; ३, ८, ८१;
काठ २, ५; ९; ११; १२; ३, ३;
७, ६; २५, ९; क २, ५; ५, ५१;
४०, २; अरातीयन्ति खि २,
८, ३; मै ४, ३, १^१; ८, २१;
काठ २८, ४१; क ४४, ४१;
अरातीयात् मा ११, ८०; का
१२, ७, १५; तै ४, १, १०, ३;
मै २, ७, ७; ३, १, ९; काठ १६,
७; १२, १०; क ३०, ८; पै १,
४२, ४.
अरातीयत्-यतुः ऋ १, ९९,
१; खि ४, २, ६; खिसा २६,
१८; मा १२, ५; का १३, १, ६;
तै १, ६, १, १; ५, २; ४, २,
१, १; ९, २; मै १, २, १०^१; २,
७, ८; काठ १६, ८; क २,

५^१; -यन् काठ ३१, १४;
-यन्तम् तै ३, १, ४, ४; मै
३, १, ३^१.
अरातीयु^१-योः शौ १०, ६,
१; पै १६, ४२, १.
†अराती-वृन्^१-वा ऋ १, १४७,
४; २, २३, ७; ८, ६२, ११;
९, ११४, ४^१; तै ७, ४, १५, १;
काठ ४४, ४.
‡अरादविदुरश्चसह्नुः पै ५, २, ५.
अ-राद्धि-द्वयै मा ३०, ९; का ३४,
२, १.
†अ-राधस्^१-धसः ऋ ५, ६१, ६;
८, ६४, २; १०, ३२, २; ६०,
६; कौ २, ७०५; जै ४, ७, १०;
शौ ११२, १०, १४; ११, ४;
२०, ९३, २; -धसम् ऋ १,

८४, ८; ९, १०१, १३; कौ १,
५५३; २, ६९३; ७३६; जै १,
५६, ९; ३, १२, ८; ५६, २०;
४, २६, १; शौ १५, ११, ७; ८;
२०, ६३, ५; १५, ८, १, ७, ८;
१६, १४६, १०.

?अरामाज्याः पै १२, ४१, १०.

१अ-राय^१-यासः ऋ ८, ६१, ११.

२अराय^१-यः पै २, ६७, २;
-यः पै २, ६७, १; ६, १४,
७; ८; १९, २५, १२^१;
१३^१; -यम् शौ २, २५, ३;
पै ४, १३, ४; ६; ७, ११,
६; १७, १३, ४^१; -याः शौ
१२, १, ५०; पै १७, ५, ८;
१३, ८; १२, २५, १४; -यान्
शौ ८, ६, ४-६; १२; ११,

१) पांमे. नाष्टाणाम् तै १, ३, २, १ द्र. ।

२) सपा. तै ५, १, २, ३ काठ १२, २ अरातव्यम् इति पांमे. ।

३) ताच्छीलिकः उः प्र. (पा ३, २, १७०) । तत्-स्वरः ।

४) व्यु. ? *अराती- इति उपपदे √वन् + कर्तरि
क्विप् प्र. (पा ३, २, ७६) इति कृत्वा उस. उप.
प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १३९) इति प्रथमः कल्पः ।
√अरातीय > *अरातीया- (पा ३, ३, १०२)
इत्युपपदे पूर्ववत् उस. कृते सति नैप्र. *अरातीया-
वृन्-> यनि. इत्यन्तोदात्तप्रयोजिततत्पूर्वलोपात्मकः
परिणाम इति द्वितीयः कल्पः । अथ पाप्र. √अरा-
तीय + वनिः प्र. उसं. (पा ३, २, ७५) । ततो-
ऽकारयकारयोर्लोपः (यक्. पा ६, ४, १४८; १, ६६)
इति व^१ । *अरातीया- + वन् प्र. तद्धितः उसं. (पावा
५, २, १०९) इति कृत्वा भवे उसं. (पा १,
४, २०) पूर्वपद अवर्णलोपे यलोप इति वा ।
*अरातिस् + वन् (गणू. दिशा) प्र. इति वेत्येवं कल्प-
पञ्चतयं समूहं द्र. । तत्रापि द्वितीये कल्पे आस्था-
विशेषश्चेति दिक् (तु. अमसी-वृन्-; वैतु. पपा.
Pw. प्रभु. च अराति-वृन्- इत्यत्रप्रहमुखा भवन्तो
मध्ये दीर्घ नोपपादुकाः; भा. L तै ७, ४, १५, १)

सा. L ऋ १, १४७, ४] चोतराऽशं वनिप् प्र. इति
वचनतः पितृ-स्वरतः प्रसज्यमानलक्ष्यविधातं प्रति पर्यनु-
योज्यावित्यपरो विशेषः) ।

५) पांमे. अरातिः शौ २, ७, ४ द्र. ।

६) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

७) तस. नञ्-स्वरः । उप. *रायु- (√रा [दाने]
+ कर्तरि णः प्र. युक् च); वैतु या. (६, २५) प्रभु.
सर्वे वस. इति कृत्वा रै-पर्यायीकुर्वाणा घञन्तमिव
प्रतिपादुकाः सन्तः प्रसज्यमानाऽन्तोदात्ताः (पा ६, २,
१७२) चिन्त्याः ।

८) नाप. (रक्षस्-प्रभु.) । व्यु. ? रक्षोऽसृक्पाव-
गर्भाद्-जिघत्सुत्वादिहिंसा-प्रधानविशेषणसहश्रुतिभिः (तु.
यनि. स्थ.) लिङ्गितं भवति, यथेह √*अर् (हिंसायाम्)
> ५*अर्-+(√इ + भावे घञ् प्र.) *आयु- इति
कृत्वा वस. पूप. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १ [अराऽय-])
इति; वैतु. या. [६, ३०] प्रभु. तस. इति कृत्वा
नञ्-पूर्वत्वे सति √रा [दाने] इत्यत एव निष्पादुकाः
सन्तः स्वरतश्चिन्त्याः ।

९) पांमे. अमीवा ऋ १०, १६२, १ द्र. ।

१०) रायम् इति पाठः ? यनि. शोधः (तु.
BKA.) ।

६, १६; १६, ६, ७; पै १५,
१४, ९; १६, ७९, ४-६; ८०,
३; ८१, २; ५; -येभ्यः शौ ८,
२, २०; पै ५, ३४, ५^०; १६,
४, १०.
अरायि^०- -०यि ऋ १०,
१५५, १; २; -०यि पै १७,

१४, १; -यीः पै १७, १४,
२^०; -य्यः शौ १, २८, ४;
२, १४, ३; ४, १७, ५; १८,
७; ८; ७, २३, १; पै २, ४,
५; ५, २३, ७; २४, ७; ८;
२०, १५, ५; ६०, ११; -य्यम्
ऋ १०, १५५, २^०.

अराय-क्षयण^०- -णम् शौ २, १८, ३.
अराय-चातन^०- -नम् शौ २, १८, ३.
? ✓*अराय^१ > अराय^२ - -य्यम्
खि ५, १०, २.
? अरायभ्यः^१ पै ५, ३४, ५.
अराल^१- -ला^१ खि ५, १७, १.
†अरावन्^२- -वा ऋ ७, ५६, १५.

१) -यभ्यः इति पाठः? यनि. शोधः ।

२) रक्षोजातिविशेषीयत्वाद् योपधत्वे सत्यपि ङीष् प्र.
उसं. (पा ४, १, ६३) । -०यि इत्यत्र आमन्त्रिताद्युदात्तः
द्र. (वैतु. सा. [शौ १, २८, ४] स्त्री. पुंयोगीयम् [पा
४, १, ४८] प्र. प्रस्तावुकः, Reuter (KZ ३२, २९७) च
<अरि- [तु. जङ्घावी- प्रभृ.] ।

३) रायी इति पाठः? यनि. शोधः ।

४) सपा. पै ५, ९, ४ सदाभ्याः इति पाठे ।

५) विप. (अभि- प्रभृ.) उस. कर्तरि ल्युङ्गन्ते कृत्-स्वरः
प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३९) । उप. यक. <✓क्षि
(क्षये); <✓चन् > चाति (नाशने) ।

१) ✓*अर'रक्षणे' (मौस्थि. <✓*ह [घ, ग, ख, क,
श, झ, स्क] र <✓*अस्कृ 'खने') > *अर- (अस्य गृह-
रक्षितोरर्थे शरण- इत्येतत्-सा नात्यमित्यभिसंधिः) > यनि.
नाउ. व्यु. औपयिकः क्यङ्ङन्तः नाधा. रक्षवभावे द्र. ।

२) भावे यः प्र. कृत्येषु उसं. (पा ३, १, ९५ उउ.) ।
तत्-स्वरश्च (तु. सूको. च, ✓*मृ > मराय- इति शांश्रौ
[१२, १७, २] कुलाय- [मौस्थि. साजात्यभाक् यद.]
इति च पाठे) ।

३) ✓*अराय 'कुत्सितशब्दे' > *अरायत्- > अराय-
दभ्यः इति शोधः ।

१) व्यु. ? ✓*अर 'वलने' (तु. WW १,
१५७) । यद्वा ✓*अर 'सामीप्ये' (तु. RW.
[शौ २०, १३४, १] ? *आ-सन्नाः इति पठन्तौ)
+ आलः प्र. (वैतु. आलच् प्र. इति भो.
पाउना. च । तथा सति स्वरस्तु नोपपद्येतेति दिक्) प्र.
स्वरश्च । यतु *अरालाच्, अच्- > -लाक् इतीव
गपू. शौ. (शंपा.) अश्रावि, तन्नेष्टम् । नाउउ.
मन्त्रेषु प्रागादीनाम् अक्षरागन्तानां चतुर्णामेव
क्वि. सतां पदानामावृत्तिदर्शनाद् न प्रकृतं पदं
तत्सजातीयमित्यस्य विषयस्य सुवचत्वाच्च नाउउ.

मन्त्राणां वा. दिशा एव च प्रपु३ सता क्विप. कर्तु-
संबन्धेन युक्तस्य सतः प्र३ कृत्यचिन्ताम्न एवाऽऽका-
द्विष्यतत्वाच्च ।

१) सपा. शांश्रौ १२, २३, १ (तु. शंपा. सात. [शौ २०,
१३४, १] ? अरालाक् इति पाठे.) ।

२) व्यु. ? (✓*अर [संसर्गतिबन्धे] + भावे अप् प्र.
*अर- > स्वार्थे *अरक- > नैप्र.) अरा- + *वन्-
(✓वन् + भावे क्विप् प्र.) = 'अरे (प्रतिबन्धे वा
हानौ वा) वन् (मनः) यस्य (पाप्र. वन् प्र.
तद्धितः उभं (पावा ५, २, १०९) इति वस. पूष.
प्रकृतिस्वरम् (वैतु. पपा. अनवगृह्णन् नञ् पूष.
इतीव विज्ञापुकाः) । PW. प्रभृ. तु अ + *रावन्-
(<✓रा [दाने]) इति तस. इति संवादुकाः । यतु ऋ
७, ६८, ७ इत्यत्र यनि. भिन्ने सदपरं सख्यं
प्राति. कृत्वा भिन्नायाः व्यु. विषयः [तु. सा.
(<✓*अर [इत्यभिसंध्याम]) 'अरणवानभिगन्ता' इति;
PW. = २अर-वन्- (= २थ-) इति (तथा च
सति स्वरस्तु दुर्गपदः द्र.)] इति पराऽभिप्रायो भवति,
तदनिष्टम् । यनि. प्राति. प्राकरणिकऽर्थतः सुसंगत-
त्वात् कल्पनानन्तरस्याऽन्यथासिद्धेः । 'यदा भुज्युं
तस्याऽऽत्मीयत्वेनाऽनुभूयमानाः सखायोऽपि पापवृत्तयो
भूत्वा मध्ये समुदं जहुः, तदा किल कश्चिदपर एव
निताग्तमसंबद्धः (= १ अरणः) शत्रुबुद्धिर्वापि
सम्नश्चिनो। संभक्तत्वाऽभिसंबन्धेन मनोव्रदिम्ना
नेदीय इव प्रेरितो भूत्वा तं निस्सारयामास' इति
श्रुतिस्वरस इत्यभिसंधेः (वैतु. वै. सा. च भुज्युरेव
अरात्रा इति व्यंशेतीति कृत्वा पर्वन् इति क्विप.
प्रपु१ सदपि मपु२ भावयित्वा व्याचक्षाणौ; PW.
प्रभृ. च दैवताभिसंबन्धेन परस्याऽऽत्मीयभावस्य
महिमानमपश्यन्तः गपू. व्यु. चाऽर्थादच वितथं
प्रतर्क्याः) ।

६८, ७; ८, २८, ४; ९, २१, ५; १०, ३७, १२^a; -राणः ऋ १, ३६, ११५ (७, १, १३); १६^b; ८, ६०, १०^b; ९, ११३, ९; ६३, ५ (३९, ५); ६१, २५; कौ १, ५१०; २, ५४५; ५६३; ८९५; जै १, ५२, १४; ३, ४३, १; ४४, ९; ४, १४, २; -राणं ऋ ७, ३१, ५; शौ २०, १८, ५.

१ अरि- -रयः खि ४, ५, १; -रये ऋ ६, १३, ५; -रिः ऋ १, ४, ६; ९, १०; १५०, १; ७, ६४, ३; ८, १, १४^d; ५१, ९; ७२, १६; ९, ७९, ३; १०, २८, १; ३९, ५; खि ३, ३, ९; ५, ११, १; मा ३३, ८२; का ३२, ६, १३; कौ १, ९७; २, ९५९; जै १, ११, १; ४, १९, १; शौ २०, ६८,

६; ७१, १६; १२७, ११; -रिम् ऋ २, ८, २; ५, ४८, ५; -रिः^e ऋ १, ७०, १; ७१, ३; ७३, ५; ११८, ९; १२२, १४^f; १६९, ६; १८४, १६; १८५, ९; २, १२, ४^h; ५; २३, १५; ३, ४३, २^g; ४, २, १८^g; १६, १९; २०, ३ⁱ; २९, १; ३८, २; ४८, १; १५०, ११; ७, ६४, ५; ६५, ५; ९७,

*) =सपा. तैआआ ६० माश्रौ २, ५, ४, ९ प्रभृ. । तैआ ३, ७, ११, २ आश्रौ ३, १३, १८ प्रभृ. अरायुः इति पाभे ।

b) सतीवृहत्यां विषमयोज्जगत्प्रयोः पादयोरवसाने लग्नौ स्यातां (तु. तृतीये पादे) इति कृत्वा अरावणः इत्येवमत्र मूलतः पाठः संभाव्येत (येनाऽक्षरद्वयेनोनेऽत्र पादेऽक्षरमप्येकं सुपूरं स्याच्छन्दश्च सुपठमित्यभिसेधिः । तु. १. ५२५) ।

c) ✓*अर् (प्राप्तौ वा संसर्गप्रतिबन्धे वा) + इः प्र. उस्. (पाठ ४, १४०) । तत्-स्वरः । ननु स्वामि-स्तोत्रार्थपरं प्राति. अन्यच् शत्रुपरं चाऽन्यदिति प्रागर्थागमिमत्तं विवेकं (तु. या. [५, ७] प्रभृ.) आदाय पृथगङ्किते द्वे प्राति. किमिति न निर्दिश्येयातामिति । व्यु. च वृत्ते च विशेषऽभावाच्छन्दतोऽभेदप्रतिपत्तेरिति । ननु शत्रु-परस्य प्राति. शु + *रि- (< ✓रा [दाने] भावे) बक्ष. इति कृत्वा प्रकाराऽन्तरेण व्यु. इष्यतां (वैतु. या. गपू.) तेन च प्राति. भिन्ने निर्दिश्येयातामिति । नेति । कथमिति । उक्ताया व्यु. अन्यथासिद्धत्वादिति । कुत इति । गतितत्प्रतिबन्धप्रभृत्यनेकाऽर्थ-वाचकत्वेनोपगतस्य सतः ✓*अर् 'संसर्गप्रतिबन्धे' (तु. यस्था. टि.) इत्यस्यैव तत्तदर्थवाचकस्य सतः १ अरि- इत्यस्य मूलतयाऽभ्युपेयत्वादिति । अथ तत्र तत्र विषयविभागे विदुषां वैमत्यादपि भिन्ने प्राति. न निर्दिश्येयातामिति । कथमिति । उच्यते । तद् यथा । ऋ १, ४, ९ इत्यत्र शत्रु-पर इति सा. । न तथेति PW. प्रभृ. । ऋ १, ७३, ५ इत्यत्र शत्रुवर्थ इति सा. PW. च । न तथेति GW. । ऋ १, ११८, ९ इत्यत्र शत्रुवर्थ इति सा. PW. च । न तथेति NW. । ऋ १, १८४, १ इत्यत्र शत्रुवर्थ इति PW. । न तथेति सा. GW. च । एवमन्येष्वपि भूरिसंख्याकेषु स्थ. प्रतिपत्तिभेदो भवति । अथाऽऽद्यावधि प्रसिद्धि

वैप १-६२

प्राप्तवतो विषयविभागस्याऽपरीप्तत्वादपि द्वे एव भिन्ने प्राति. निर्दिश्येयातामिति नोचितम् । तथाहि । मा ६, ३६ इत्यत्र प्रज्ञाऽर्थः साक्षाच्छ्रौतप्रमाणोपबृंहितो भवति (तु. माश ३, ९, ४, २१) । ऋ ९, ७९, ३ इत्यत्र वृक- इत्यस्य साहचर्याद् हर्यर्थः संभाव्येत । एवमनुसंधानभूयस्त्व-निबन्धना विशिष्टतराऽर्थभूयस्त्व-प्रसिद्धिः संभवेदिति किमु वक्तव्यम् । ननु तत्तत् स्थ. सम्यगनुसंधाय तत्तदर्थविषयविभागमनुपतन्ति कामं तानि तानि भिन्नभिन्नानि प्राति. निर्दिश्येर-न्निति । सत्यम् । एवमेव कर्तव्यं न त्विहेति । तत् कुत्रेति । वैश. इति । कुत इति । अर्थविवेका-ऽधीन विषयविभागाऽनुपातिनो निर्देयविभागस्य तत्रैव प्राप्ताऽवसरतरत्वाच्चाऽनुसंधेयसाधनसामग्रीसमृद्धिजस्य-पर्याप्ततरस्य विभागप्रकारस्य संभवाच्चेति । अथ किमिति २ अरि- इतीहाऽपि पृथग् निर्दिश्येतेति । स्वरतो भेदात् व्यु. भेदस्य शब्दस्वाभाव्य-प्राप्तत्वा-दिति । अत्र यत्र यत्र अर्थः इति शब्दरूपं १ अरि- इत्यस्य द्विः वा पं१ वा ष१ वा सत् १ अर्थ- इत्यस्य प्र१ इतीवाऽन्येषां मिथ्या प्रतीतं भवति तत्र तत्र यस्थ. टि. समकेतीति दिक् (तु. टि. इहैव अरे इति) ।

d) शोषः पाभे. च कौ १, २२५ रयिः द्र. ।

e) द्विः ।

f) वा. द्विः सस्थ. टि. फजानमुषीः द्र. (तु. PW. GW. प्रभृ. ; वैतु. वै. [५१], सा. < १ अर्थ- इति) ।

g) १ अर्थ- इत्यस्य रूपम् इति सा. तद् विग्रह्यम् ।

h) १ अर्थ- इत्यस्य रूपम् इति PW. तच्चिन्त्यम् ।

i) यत् १ अर्थ- > अर्थ (स१) = 'इन्ने' इतीव PVS. (१७२ टि. १) इत्यत्रोक्ते भवति । तच्चिन्त्यम् । स्त्रुषा इति पदेन तस्य गतार्थत्वात् ।

१५, २, १२; ३३, २; ६;
३४, ९; ५४, १२; ६, १४, ३;
[१५, ३ (६६, ३३); १०,
११५, ५]; १६, २७^३; २०, १;
२४, ५^३; २५, ७; ३६, ५^३,
४५, ३३; ४८, १६; ५९,
८]; ७, ८, १; २१, ९;
३४, १८; ४८, ३^३; ५६, २२;
६०, ११; ६८, २; ८३, ५;
९२, ४; ८, १, ४; २१,
१६^३; २४, २२^३; ३४, १०^३;
३९, २; ४८, ८; ६०, १२;
६५, ९^३; ६६, १२; ९४, ३;
९, २३, ३; ६९, ११; १०,
१९१, १]; ७९, ११; १०,
१३३, ३]; १०, २०, ४; २७,
८^३; ४२, १; ५९, ३; ७६, २;

८६, १^३; ११६, ६^३; १४८, ३;
मा १५, ३०^३; २६, ३; १८^३;
का १६, ५, ११; २८, २, १;
तै १८, २२, २; २, ६, ११, ४;
४, ४, ४; मै २, १३, ७; ४,
१४, ४; १५; काठ २, १५; ४,
१६; ८, १७; १७, १८; ४०,
११; कौ १, ७०; ५५५; २,
२४; ११५३; ३, १, ८; जै १,
७, ८; ५७, २; २, ५, ५; ३,
३, ३; ४, १, ६; १०, १०; शौ
६, ६३, ४; १८, ३, २३; २०,
३४, ४; ५; ६६, १; ८५, ४;
८९, १; ९५, ४; १२६, ३; पै
१३, ७, ४; ५; १९, ७, ११.
अरी^३ - री. मा ६, ३६; का ६,
८, ७; मै १, ३, ४; ४, ५, ७;

काठ^३ ३, १०; क २, १७; -यै.
कौ १, ३२७; जै १, ३४, ५.
अरे^३ मा २३, ५५; ५६; का २५,
१०, ३; ४; मै ३, १, ४.
अरि-कुव^३ - वेभ्यः पै १६, १०४,
२^३.
अरि-गुर्त^३ - तै: क १, १८६, ३.
अरि-धापम्^३ - यसः क १,
१२६, ५.
अरि-दुत^३ - तः ऋ ८, १, २२.
२अ-रि^३ - रि: शौ ७, ९३, १;
१३, १, २९^३; पै २०, ३२, ७^३.
अ-रिक्त^३ - क. १० काठ ४०, ५;
-णीका: तै ६, ४, ९, ५; काठ
२७, ५; क ४२, ५; -णीकानि
तै ६, ४, ९, ५^३; -काय तै
७, ३, २०, १; काठ ४३, १०.

*) तु. टि. अर्थः ऋ १, १८४, १।

५) अर्थ इति सं१ इति पठन् सा. चिन्त्यः ।

७) १अर्थ- इत्यस्य रूपम् इति उ. म. मन्वानौ चिन्त्यौ ।

८) स्त्री. ङीष् (पावा ४, १, ४५ [तु. माश ३, ९,
४, २१]) ।

९) अरिः इति पाठः (वैतु. मै. मूको. १मे स्थ.
अरीः इत्यपि पाठः) । एस्थि. अपि मै. काठ. च रूपम्
स्त्रीत्वपरखं शाखान्तरसामान्येन सुस्थितं द्र. ।

१) तरुणी- > -वीः इत्येतत् सामानाधिकारण्यात् यनि. द्र.
(वैतु. सा. अरीन् इति व्याख्यानान् १अरि- इत्यस्य पुं.
द्वि३ एतदिति प्रतिपन्नः संदिचिन्त्यः) ।

२) मौस्थि. प्रजाडर्थस्य सतः १अरि- इत्यस्य
सं१ संभाव्येत (वैतु. WW. [१, ८९] शब्दार्थकाद्
✓अला [तु. पैजा. अलाअ- < आलाप-] इत्यतो
निष्पादुकः) ।

३) = कर्तनगुणविशिष्टक्लवविशिष्ट- । बस. पू. प्रकृति-
स्वरम् ।

४) सपा. काय ११४ : ३ अरिक्वेभ्यः इति, शौ ११,
२, २ अलिक्लवेभ्यः इति च पाभे. ।

५) विप. (सूरि-) । अरिरिव वा अरिरिति वा
अरि (= समृद्धं पुष्कलं यथा स्यात्तथेति कृत्वा क्वि. ।

सत्तन. द्वि१। तु. PW. प्रभृ. WW १, ६९; NW.] इति वा
गुर्त- (< ✓गु 'शब्दे') इति तत्त. धाधीयश्च स्वरः (वैतु.
सा. सस. इति च, B. [JOAS ४५, १६५] च तृस. इति
वदन्तौ स्वरतश्चिन्त्यौ (तु. पा ६, २, ४८ ; विश्व-गुर्त-
इति च) ।

६) विप. (लसृद्धधाद्योविशिष्टा-] गो-) । ब. न. पू. प्रकृति-
स्वरम् । उप. भावे धावस्- (वैतु. सा. कर्म-
णीति कृत्वा तृस. इति, GW. च कर्तरीति कृत्वा
उस. इति च वदन्तौ स्वरतश्चिन्त्यौ [सा. उप. गुण-
वचनत्वे सति पू. कृतस्वरस्येष्टादादस्य विशेषणद्वयस्यापि
प्रकृते चाभावात् GW. च कृदुत्तरपरप्रकृतिस्वरस्य प्राप्त-
त्वात् पू. प्रकृतिस्वरानुपपत्तेरित्यभिसंधिः] ।

१) विप. (इन्द्र-) । तस. धाधीयः स्वरः (तु. PW.,
MW., WW. [१, ६९] ; वैतु. वं. सा. प्रभृ. तृस. इति
वदन्तः पूर्ववच्चोद्याः) ।

२) तस. नञ्-स्वरः ।

३) उप. ✓क + कर्तारि इक् प्र. उसं. (पावा ३, ३,
१०८ ; यदा पाउ ४, १४२) । अतुतुः सत् परान्
परिपन्थुक इति श्रुतिस्वारस्यम् ।

४) पाभे. अरिन्ः पै १८, १७, ९ द्र. ।

५) सपा. पै १, ९६, ४ अरिष्टः इति पाभे. ।

॥अ-रिक्तत्व^१ - स्वाय^२ मै ४, ६, २.

? अरितः^३ पै ४, १४, ६.

अरितु-^४, १अरित्र-^५, २अरित्र-^६ प्रभृ.

✓ अर द.

अ-रिप्र, प्रा^७ - प्रम् ऋ ७, ४७, १;

१०, ७१, १; -० प्रा ऋ ८, ८,

९; -प्राः ऋ ७, ९०, ४; १०,

१२०, ९०; शौ १०, ५, २४;

१६, १, १०; पै ५, २, ६; ६,

१, ९१; १६, १३०, २; -†प्रे^८

शौ ५, २, ९; २०, १०७, १२.

अ-रिषण्य^९ - ण्या ऋ २, ३९, ४.

†अ-रिषण्यत्^{१०} - ण्यन् ऋ १, ६३,

५; २, ३७, ३; ६, २४, ९; २५,

२; मै ४, १४, १२.

अ-रिष्ट, छा^{११} - ०ष्ट शौ १९, ७, ३१४;

-०ष्ट शौ ८, २, २४; -ष्टः

ऋ ११, ४१, २ (५, ५२, ४;

६७, ३); ८, २७, १६; १०,

६३, १३१; ५, १८, ३; ३१,

१; १०, १६६, २; मा १०, २१;

का ११, ७, १; तै ३, २, ८, ४;

शौ ४, ५, ७; ७, ५५, ५; ८,

२, ८; १०, ३, १०; पै १,

६१, ४; ९६, ४^{१२}; २, ८७, ५;

४, ६, ७; १३, ३, १११; १५,

१२, २१; १६, ३, ९; ५, ४;

६३, १०; -ष्टम् ऋ २, ३४,

७; मा २, १३^१; का २, ३, ११^१;

काठ ३४, १९^१; पै ४, ४०, २;

-ष्टा मा ११, ६९; ३७, २०;

का १२, ७, ४; ३७, ३, ६; तै ४

१, ९, २; ५, ५, ९, २; मै २,

७, ७; काठ १६, ७; १९, १०;

क ३०, ८; पै ११, १, ७; १८,

१४, ६; -ष्टाः ऋ २, २७, २; ७;

१६; ५, ४२, ८; ६, १९, ४; ७,

४३, ५; १०, १२८, ३; तै ४,

७, १४, २१; ५, ७, ९, १;

काठ ४०, १०१; शौ ५, ३,

५१; १०, ५, २३; पै १, १०६,

२; ३, २६, ६; ५, ४, ५१;

१५, ३; १६, ७; ६, ८, ८; १६,

१००, ३^१; १३०, ३; २०, २२,

१; -†ष्टान् ऋ ७, ४०, ४; ९७,

४; काठ १७, १८; -ष्टानि शौ

१९, ६०, २; -ष्टाभिः ऋ ६,

५४, ७; -ष्टाम् ऋ १०, ८५,

२४^{१३}; काठ २, ३; क १, १५;

-ष्टासः शौ ७, ५२, ७^{१४}; १९,

४७, २; २०, ८९, १०^{१५};

पै ६, २०, २; १७, ३५, ६^{१६};

१८, १४, २^{१७}; -ष्टे का २, ६,

२; -०ष्टे पै ८, ७, ३; -†ष्टेन तै

१, ६, ११, २^१; मै ४, ५, ५;

६, ८; काठ २६, १०; क ४१,

८; -†ष्टेभिः ऋ १, ११२,

२५; ८, २७, ४; मा ३४,

३०; का ३३, १, २४; -†ष्टेः

ऋ ६, ६९, १; तै ३, २, ११,

२; मै ४, १२, ५; काठ १२,

१४.

अरिष्ट-गातु^{१८} - तुः ऋ ५, ४४, ३.

अरिष्ट-गु^{१९} - गुः शौ १०, ३, १०;

पै १६, ६३, १०.

अरिष्ट-ग्राम^{२०} - माः ऋ १, १६६,

६.

†अरिष्ट-ताति^{२१} - तये ऋ ११०,

६०, ८-१०; १७, ७; मा १२,

८१; का १३, ६, ७; तै ४, २, ६,

४; मै २, ७, १३; काठ १६,

१३; क २५, ४; †शौ ३, ५,

५; ५, ३०, १२; ६, १९, २;

८०, २; ८, २, ६; ५, २०, ७;

६; २७; १९, ३८, ३; †पै १,

३१, ३; ३, १३, ५; ५, १७,

८^१; ७, ५, ११; ८, ३, ९, ९,

१४, २; १५, १८, ८; २१, ६;

१६, ३, ६; १४, ६^१; २८, ९;

१९, १६, १४^१; १६; २४, ३^१;

२५, ६; २०, ५४, ९; -तिभिः

१) तस. नञ्-स्वरः ।

२) पांमे. अपहृत्यै क ४२, ५ द्र. ।

३) पाठः? सस्थ. टि. ✓सि > सितु- द्र. । वास्य-
(सि-अ)रितः > सपा. पै ४, १४, २ वा सरितः इति
पांमे. ।

४) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

५) सपा. °प्राः <> °प्रे इति पांमे. ।

६) विप. (अश्विन्-). उप. ✓रिषण्य + कर्तरि अच् प्र. ।

७) संभुद्धेरनपेक्षातः अरिष्टम् इति सूपा. संभाव्यते
(तु. WI.) । अरिष्ट-मूलम् इतीव सा. पिपठिषन्
(तु. शंपा.) चिन्त्यश्छन्दोदोष-प्रसङ्गात् ।

८) पांमे. अरिक्तः द्र. ।

९) पांमे. विच्छिन्नम् तै १, ५, ३, २ प्रभृ. द्र. ।

१०) पांमे. अनागसः शौ ९, ५, २ द्र. ।

११) पांमे. स्योनम् तै १, १, १०, २ द्र. ।

१२) सपा. ऋ १०, ४२-४४, १० शौ २९, १७, १०;
१४, १० अस्माकेन इति पांमे. ।

१३) सपा. शौ १४, २, ७२ °ष्टाम् इति पांमे. ।

१४) बस. पूष. प्रकृतिश्वरम् (पा ६, २, १) ।

१५) उप. <गो- ।

१६) भावे तात्तिल् प्र. (पा ४, ४, १६४) । लिट्-स्वरः ।

अ १०, १३७, ४; शौ ४, १३, ५;
पै ५, १८, २.
अरिष्ट-नेमि^a - मि: अ १, ८९, ६;
मा १५, १८; २५, १९१; का
१६, ४, ७; २७, ११, ६१; तै
४, ४, ३, २; मै २, ८, १०; ४,
९, २७१; काठ १७, ९; ३५,
११; क २६, ८; कौ २,
१२२५१; -मिम् अ १,
१८०, १०; १०, १७८, १; खि
२, ४, १; कौ १, ३३२; जै १,
३५, १; शौ ७, १०, १; -०मे
अ ३, ५३, १७; काठ ४०, ३.
अरिष्ट-पञ्च - शु: पै १, ९७, ४१^b.
अरिष्ट-भर्मन्^c - ००र्मन् अ ८,
१८, ४.
अरिष्ट-रथ^d - थ: अ १०, ६, ३.
अरिष्ट-वीर, रा^e - रा: अ १, ११४,
३; काठ ४०, १११; शौ ३, १२,
१; पै ३, १०, १; -राप् पै ७,
६, ५.
अरिष्टा(ष्ट-अ)सु^f - सू^g शौ १४,
२, ७२.
अ-रिष्टि^h - षिम् अ २, २१, ६;

-ष्ट्यै मा २, ३¹⁰; ३०, १३; का
२, १, ३०; ४^{१०}; ३४, २, ५; णै
७, ४, ११, ३; ५, १, ४; काठ
३३, ३१; ३५, १०^१; क ४८,
१२^२.
अ-रिष्ट्यत्^d - ष्यत्, -ष्यन् मै १,
२, ९; -ष्यन्त: अ १२, ८, ६;
८, २५, ११ (९, ३५, ३); ४,
५७, ३; ८, २५, १२; मै ४११,
११; शौ २, ४, १; १९, ५०, ३;
२०, १४३, ८१; पै २, ११, १;
१४, ४, १३; -ष्यन्तम् अ ८,
५१, ३१; १०, ६३, १४; खि ३,
३, १^१.
अ-रीळह (ठ)^d - कश्म् अ ४, १८,
१०.
अरु^h - रुम् पै १, ९४, ४. [°र-
३पाक^१].
अ-रुक्म - रुक्म पै १४, ४, ८.
अ-रुण^d - ण: पै १, ९४, ३; -णम्
अ ६, ३९, २.
अ-रुच्^१ - रुक्: अ ६, ३९, ४.
अ-रुज् - रुक् पै ६, ९, १०; -रुजा
पै ११, २, ८.

अरुण, णा^१ - ०ण मै ४, १४, ९१^१;
-ण: अ १, १०५, १८; १३०,
९; ९, ४०, २; १०, ३०, २;
५५, ६; मा १६, ६; १७,
६०१^१; २४, ३; २९, ५८;
का १७, १, ६; १८, ५, १११;
२६, १, ५; ३१, ६, १; तै २,
१, ६, ३१; ४, ५, १, २;
६, ३, ४१^m; ५, ५, २२, १;
णै १, ९, २; ४, ५, १;
णै १, ४, १०ⁿ; ५, १०, २;
५, ९^२; ९, २६; १०, ५१^m;
३, ६, ४; ६; ७, ४; ८, ६^३;
१०, ५; १३, ४६; ४, १४,
१४६; काठ १३, ४; १७, ११;
१८, ३१^m; २१, ८१^१; २६,
१०; ३२, ७; ३७, ७;
४८, १; क २७, १; २८,
३१^m; ४१, ८१; कौ २, २७५;
११३३; जि ३, २३, ७; शौ ५,
२२, ३; ११, ७, १२^४; पै १,
४५, २; १३, १, ४; १४, २,
९; १६, १५४, २; -णम् अ
१, ७३, ७; ७, ९८, १; ८,

- ^a) वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।
^b) पांमे. अनुष्टपञ्च: द्र. । ^c) पांमे. अरिष्टास:
पै १८, १४, २ द्र. । ^d) तस. नञ्-स्वर: ।
^e) = सपा. माश १, ३, ४, २; ४ काश २, ३, २, १९-
२१ । तै १, १, ११, १ काठ १, ११ बौश्री १, १३: २१
ईषत: इति, मै १, १, १२ ईषमाण: इति, क १, ११
कषत: इति च पांमे. ।
^f) व. ORN.; वैतु. PW. GW. प्रम. ✓अव् >
अविव्यन्- > -ष्यन्तम् इति ?
^g) उप. ✓रिह् + क्त: प्र. ।
^h) व्यु. ? ✓*अर् (संसर्गप्रतिबन्धे) इत्यत:
(=प्रतिबन्धक:) संभाव्येत । बिले इत्यस्य स्थाने बिलम्
इति च पृथक् पदमिति कृत्वा सुपा. सु-शोध: द्र. ।
^१) विप: > नाप. (लोक-) । वस. भन्तोदात्त: ।

- ^१) विप. ([अरुण-वर्ण-] वृक्- प्रम.), नाप. न. (अरुण-
वर्ण-), व्यय. (अवि-) । व्यु. ? या. [५, २१] < ✓रुक्
[दीप्तौ] इतीव । ✓*अर् (तपनदीप्त्यो:) + उञच् प्र.
(वैतु. पाठ. [३, ६०] < ✓*अर् 'प्राप्तौ' इति;
तु. टि. अरुणि-) । वितरवर: ।
^२) सपा. अ २, २८, ७ असुर इति पांमे. ।
^३) = सपा. माश ९, २, ३, १८ । अ ५, ४७, ३ अरुण:
इति पांमे. ।
^४) सपा. अ ५, ४७, ३ अरुण: इति पांमे. ।
^५) यनि. काठ. स्थ. आहारुण: इत्यत्र आरुण: इत्येवं
दीर्घाऽऽदितया द्वितीयं पदं विसंस्धान: SI. विसंस्कार
इत्युपेक्ष्य: ।
^६) सपा. काठ ७, ६ क ५, ५ आरुणि: इति पांमे. ।
^७) पांमे. अयल: द्र. । ^८) सा. वरुण: इति ?

१०१, ६; ९, ४५, ३; ७८, ४;
१०, १४४, ५; तै २, १, ६,
२१; काठ १३, ४१; शौ १२,
१, ५२; १३, २, ३६; ८, ६;
२०, ८७, ११; पै १७, ५, १०;
१८, २४, ३; -णयमा तै ६,
१, ६, ७; -णस्य ऋ १०, ९४,
३; -णा ऋ १, १३४, ३; मै
३, ७, ४१; ४, २, ४; १४१;
-णाः ऋ १, ९२, २; तै ५, ६,
१५, १; मै ३, १३, २०; ४,
२, ११; काठ ४९, ५; कौ २,
११०६१; शौ १०, २, ११; ११,
१२, ७; पै १६, ६०, ३; -णान्
ऋ १, ९२, १५; मा २४, ११;
का २६, ३, १; कौ २, १०८३१;
-णानाम् ऋ १, १२४, ११;
-णानि ऋ १०, १६८, १; पै
१, १०७, १; -णाम् ऋ ५,
६३, ६; मै ४, १४, १२; -णाय

ऋ ९, ११, ४; मा १६, ३९;
का १७, ६, ३; तै ४, ५, ८,
१; ७, ३, १८, १; मै २, ९, ७;
काठ १७, १५; ४३ ८; क २७,
५; कौ २, ७९४१; शौ ६, २०,
३; पै १३, १, २; १९, १२, १०;
-णासः ऋ ६, ६४, ३; -णभिः
ऋ १, ८८, २; ११३, १४; २,
३४, १३; ५, ८०, ३; -णेषु काठ
४०, ४; -णैः ऋ २, १, ६; ३४,
१२; तै १, ३, १४, ११; शौ
११, १२, २. [ण-त्रि°].
॥आरुणि॥ -णयः काठ १३,
१२; -णिः काठ ७, ६०, ९; क ५,
५०; -णिम् काठ ७, ६; ८; क
५, ५.
॥आरुणि-विद्०- -विदः^१
मै ३, ६, ४.
॥आरुणी०- -णीभिः^१ मै २,
१२, ३; ३, ४, ४; -णीषु ऋ १,

६४, ७.
॥अरुण-पिशङ्ग^२- -ऋः तै ६, ६,
११, ६.
॥अरुण-प्सु^३- -प्सवः ऋ १, ४९,
११; ८, ७, ७; -प्सुः ऋ ८, ५,
१; ७३, १६; कौ १, २१९; जै
१, २३, ६; -प्सुम् ऋ ५, ८०, १.
अरुण-वभ्रु^४- -भ्रुः मा २४, २;
का २६, १, ३; तै ५, ६, ११,
१; मै ३, १३, ३; काठ ४९, १.
अरुण-युज्^५- -युभिः ऋ ६,
६५, २.
अरुण-ललाम^६- -माः तै ५, ६,
१२, १, २०, १; काठ ४९, २, १०.
अरुण(ण-अ)श्व^७- -शवाः ऋ ५,
५७, ४.
अरुण(ण-ए)तु^८- -ताः तै ५, ६,
१८, १; काठ ४९, ८; -ताय
तै ७, ३, १७, १; काठ ४३, ७.
अरुणि^९- -णयः ऋ १०, ९५, ६.

अ) व्यप. (ऋषि-) । अपत्यार्थे इज् प्र. (पा ४, १, ९५) ।

ब) पाप्मे. अरुणः मै १, ५, ९ द्र. ।

क) विप. > नाप. (अश्वर्यु-) । उस. क्विबन्ते कृत-
स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

द) सपा. काठ २३, २ क ३५, ८ कारुद्वेषिणः इति
पाप्मे. ।

०) नाप. ([रक्त-वर्ण-] उशसो रश्मि-, बडवा- । तु.
ऋ ५, ५७, ४ प्रभृ.) । पाठः? मै. पाठस्य प्रतियोगित्वेन
अरुणी- इत्यस्य शाखान्तरे श्रुतेश्च (तु. मा १२,
७४) । ऋ. स्थ. अपि युदारुणीषु इत्यत्र मूलतः
युदारुणीषु इति संभाव्य युत् आ अरुणीषु इति
त्रिपदविभागस्य सुप्रस्तावाच्च (तु. ऋ ५, ५८, ७;
वैतु. पपा. युत् आरुणीषु इति. G.W.? यदा
अरुणीषु इति) यस्थ. व्यु. ? यनि. तद्धिते अजि
प्र. कृते सति स्त्री. डीप् इत्येवं वा, आ अरुणी- इति
प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरम् इत्येवं वेत्येतयोर्विकल्पयोर्मध्ये
विनिगमनाया दुःशकत्वादिति दिक् ।

१) सपा. मा १२, ७४ प्रभृ. अरुणीभिः इति, खि ५, ७,

४, १८ अरुषेभिः इति च पाप्मे. ।

२) तस पूष. प्रकृतिस्वरं प्राप्ते पिशङ्ग- इये-
दपि पर्युदस्यतया उसं. (पा ६, २, ३) । तेन सास्व. द्र.
(पा ६, १, २०३) ।

३) विप. ([अरुणरूप, पा-] उषस्-, मरुत्-) ।

४) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

५) नाप. ([अरुणरूप-] अश्व- = रश्मि- । तु. ऋ १,
११३, १४; ६, ६५, २ प्रभृ. स्क. वै. GRV. प्रभृ. ; वैतु.
G.W. विप. इति!) ।

६) तस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ३) ।

७) विप. ([अरुणरश्मि-युक्त-] अश्व-) । उस. कर्तरि
क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या । पूष. नाप. द्र. ।

८) वर्णः (पा ६, २, ३) इत्यत्र एतु- इत्यस्य पर्यु-
दासात् सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

९) पाप्म. व्यु. अरुण- इत्यस्य साजाये सति प्र.
एव विशेषः स्यादिति सुवचम् । तद् यथा । तत्र
अकारान्तः प्र. इह त्विकारान्तः उनिच् प्र. उसं.
(पाठ ३, ६०) इति, तद्वच्च चित्-स्वरः । नैप्र.

१ अरुणी^१ - णीः ऋ १, ११२,
१९; १२१, ३; ४, १, १६^०;
२, १६; १४, ३^०; मा १९, ६९;
का २१, ४, १९; तै २, ६, १०,
४; कौ ३, ३, ५; जै २, १, ७; शौ
१८, ३, २१; - णीनाम् ऋ
१०, १५, ७; मा १९, ६३; का
२१, ४, १३; शौ १८, ३, ४३;
- णीषु ऋ १०, ६१, ४; - ण्यः
ऋ १, १४०, १३.

१२ अरुणी^२ - णीः तै ५, ६, ४, १;

काठ २२, ६१; क ३४, ११;
- णीभिः^० मा १२, ७४; का १३,
५, १३; तै ५, ६, ४, १; काठ
२२, ५.

अ-रुत->अरुत-हनु^१ - नुः ऋ
१०, १०५, ७.

अ-रु(ह)>अ-रु - ङाम् पै १९,
३३, ३६.

अरुन्धती^१ - -०ति काठ ३७, १०^११;
शौ ४, १२, १; ५, ५, ५; ९;
६, ५९, १; पै २, २०, ५; ६,

४, ४; ९; १०; ८, ७, ९; १५,
१५, १; ७; १६, २-९; १७,
१-७; १९, १४, १०; - ती लि
३, १७, २, ५; ४, ७, १, ५; ६;
७, २, ४; ९; १०; काठ ३७,
१०^११; शौ ६, ५९, २; पै १,
८५, ३; २, २०, ५१; ९, ११,
१०; १५, १५, ४; ८; ९; १९,
१४, ११; - तीम् शौ ८, ७, ६;
पै ८, ७, १०; १६, ३, ६;
१२, ६; - त्यः पै १५,

तूमयत्र तस. इति कृत्वा (✓*अरु [तपनदीप्त्योः] >)
*२अरु- (ताप-, तद्विशिष्टविशेष- वा) इति पूव.
द्र. । (✓जनू <> ✓*गनु) *गनु- इति अरुण-
इत्यत्र *गनु- इति चेह उप. इति (तु. टि.
अरण्यानि-). यत्तु PW. प्रसृ. अरुण-> अरुणी-
> -ण्यः (प्र३) इति प्रतिपद्यमानाः यनि.
पार्थक्यं नैवाऽनुजानीरन्, तन्नोचितम् । अरुण- इत्यस्मा-
दननुदात्तान्तात् सतः स्त्री. ङीष्ः प्र. (पा ४, १, ४०)
असंभवात् । नाउ. प्रादुर्भावोऽपि यनि. प्रकृत एव
समश्रायीत्येवं सुवचस्वात् । अथाऽपि कथ्यन्तस्य प्राति.
पूर्वसवर्णैकादेशवद्वा यणादेशवद्वा रूपम् अजादौ सुपि
प्रसिध्येद् न तु पराभिमतं सदप्यपुष्टं गुणाऽऽदेशवद्
रूपम् इत्यपरा दिक् ।

१) ङीष् प्र. (पावा ४, १, ४५) तत्स्वरश्च ।

२) प्र१ सोरलोप छान्दस इति सा. (तु. L ३७६) ।
स्याद्वेह प्रकृतात् यनि. भिन्नं सदपरं *३अरुणी- इति प्राति.
द्र. । तत्र च *२अरु+(✓नी>) *नी- (=अर्त्तं सूर्यमग्निं
वा तत्पूर्ववर्तिनी स्तो नयति) इति कृत्वा उस. उप.
प्रकृत्या स्वरः । अथवा अरुणी, ईः (<*ई-)
इति पदद्वयं द्र. (=इयमेवाऽरुणी) । अथवा
अरुणी-ईः इत्येकं समस्तं पदं द्र. (यत्र उप.
*ई- इति मौस्थि. सना. सद् अवधारणाऽर्थे निपाता-
यमानं (तु. हिं. ही) सामासिकं वृत्तमनुधावति [यथा
चित्र (मौस्थि. =*चित्र-) इति नि. इत्यभिसेधिः
(चित्र इत्यत्र निघातः बस. प्रयोजित इति कृत्वा
यस्था. उपपाद्यमानः द्र.)] । एस्थि. प्रकृते सुप्सुपीयः
स. सास्व. च । यदपीह सा. प्रसृ. 'अरुणवर्णी'

इति वर्णवचनाद् अरुण- इत्यत्रः ऊ.वः प्र. (पा ४,
१, ४०) आगममभिसंदधीरन्, तद् यथा न सत्
तथा प्रतिपादितपूर्वमिति नेह पुनरुपात्तमिति दिक् (तु.
टि. अरुणि-).

०) द्वि३ । ('उपाः) अरुणीः (रश्मिगवीः)
आवहन्ती ज्योतिषाऽऽगात् इति वा. द्र. (वैतु.
सा. स्वरूपतः प्र३ सदर्थतः प्र१ इति वदत्
नापू. टि. संकेतितचर्या स्त्रीयां सुलोपाऽभावपरा
दिशमपि विस्मारकश्चाऽऽवहनक्रियाया निगदसिद्धे कर्म
परित्याजितः संस्तदर्थमध्याहारमुखेन वा. पूरकश्च;
L ३३६ प्र१ [तु. नापू. टि.] इति चेत्यावहनस्य कर्मणो
विषये पर्यनुयोज्यः) ।

१) नाप. (=१अरुणी-). *२अरु- + (✓नी> [भावे])
*२नी- इति बस. पूव. प्रकृतिस्वरम् । भिन्नं स. उपजोष्य
स्वरभेदवत्-समानार्थसरूपप्रवृत्तिर्वक्तृविवक्षाऽधीनेति किमु
वक्तव्यम् ।

०) पाभि. आरुणीभिः द्र. ।

१) विप. (इन्द्र-) । बस. पूव. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २,
१) । पूव. तम. नञ्-स्वरः । रुत- (<✓रु [रिषणे])
यद्र. ।

२) सपा. कौसू १२८, ४ ?अविद्वान् इति पाभे. ।

३) नाप. (लाक्षा- यज्ञदक्षिणा- [काठ ३७, १०^१]),
व्यप. (वसिष्ठपत्नी- [खि ३, १७, २, ५]) । व्यु. ? तु. विव.
[सिमा १, २०८; २१२-१३] । आक्रोशभिन्नेऽप्यर्थे
संज्ञापात्र (पा ६, २, १५९) इति नञः परस्याऽन्तोदात्तत्वम्
उत्सं. ।

१) शोभः सस्थ. टि. ?नामासि द्र. ।

१६, १. [००- २०००°].
? अरुन्धते^१ शौ १८, ३६, १; पै १९,
२४, १.

अरुण^२ - > अरुण-हृन्^३ - हा ऋ
१०, ११६, ४.

अरुणिचत् - अरुन् - द्र.

† अरुण^४ - षः ऋ ३, १५, ३; २९,
६; ४, ५८, ७; ५, १, ५; ४७,
३०; ५६, ७; ६, ३, ६; ४८, ६; ३;
७, ३, ३; ९, ८, ६; २५,
५; ६१, २१; ७१, ७; ७२, १;
[१९, ७, ४; ६२, २३] ७४, १;
८२, १; १११, १; १०, १, ६;
२०, ९; ४३, ९; मा १७, ९५;
का १९, १, ८; तै ४, १, ३,
४; ४, ४, ४, ४; मै २, ७, ३; ९, ४;
काठ १६, ३; ९, ४; ४०, ७; कौ
१, ४६३; ५६२; २, १६७; ५३३;
५७१; ६६६; ९४०; जै १,
४८, ९; ५७, ७; ३, १६, ३;

४१, ९; ४६, ६; ५५, ७; ४,
१, १; शौ २०, १७, ९; पै ८,
१३, ७; -षम् ऋ १, ६, १;
३६, ९; ११४, ५; ३, १, ४;
४, १५, ६; ५, ४३, १२; ६,
४९, २; ७, ९७, ६; ८, ६९,
१६; ९, ८९, ३; १०, ४५, ७४;
८९, ९; मा ११, ३७; १२,
२४; १३, ४३; २३, ५;
३८ १७; का १२, ३, १०;
१३, २, ७; १४, ४, ६;
२५ ३, १; ३८, ४, १; तै
४, १, ३, ४; २, २, २; १०,
२; ७, ४, २०, १; मै २, ७,
३; १७; ३, १२, १८; १६,
३; ४, ९, ३; १४, ४; काठ १६,
३; १७; १७, १८; ३७, ९;
४४, ९; कौ २, ८१; जै ३,
५७, ८; ४, १९, ९; शौ २०,
२६, ४; ४७, १०; ६९, ९;

१२, १३; पै २०, ४२, २१;
-षम् ऋ १, ८५, ५; ३, ७, ५;
३१, ३; [५, १२, २; ६]; ६,
८, १; ४९, ३; १०, ९२, २;
कौ ३, ३, ८; जै २, २, ३;
-षा ऋ १, ९४, १०; २,
१०, २; ४, २, ३; ६, २७,
७; ७, १६, २; मा १५, ३३;
का १६, ५, १५; कौ २, १००;
जै ३, १०, २; पै १२, १, १०;
-षाः ऋ १, ११८, ५; ५, ७३,
५; ७, ४२, २; पै ६, १८,
३; ९, ६, १०; -षाय ऋ ७,
७१, १; -षामः ऋ १, १४६,
२; ४, ६, ९; ४३, ६; ५, ५९,
५; ७, १६, ३; ७५, ६; ९७,
६; ८, ३४, १७; तै ४, ४, ४,
५; काठ १७, १८; ३९, १५;
शौ ३, ३, २; पै २, ७४, २४;
-षेण ऋ २, २, ८; -षेभिः ऋ

१) अरुन्धते इति शोधः (तु. W.; वैतु. पपा. अं
इति (तदनु तु शंभा. सा. सात. च छन्दस्तो ह्रस्व
इति अभिप्रयन्तः?), पै. RW. B. अरुन्धती ->
-००० [सं१] इति?, WI., L ३७२ अरुन्धत (लङि
प्रपु३) इति? च ।

२) व्यु. ? पपा. नावग्रहः । १ अरु- + शः प्र. (पा ५, २, १०)
स्यात् (=शनु- [तु. वें. सा.]; वैतु. PW. प्रभृ. = नाव. इति) ।

३) विप. (इन्द्र-) । उम. विवबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

४) विप. ([ताम्रवर्ण-] अग्नि-, सोम- प्रभृ.), नाप.
(उद्यत्सूर्य- प्रभृ.) । अरुण- इत्यनेन सन्यायता द्र. ।
व्यु. ? *अरु- + (✓सन् + डः प्र.) *स-
> *ष- इति उज. कृत-स्वरः प्रकृत्या (=लालिम-
विशिष्टदीप्तिभाज्-) । पाप्र. अनु तु ✓*अ
(तपनदीप्योः) + उषच् प्र. उषं. (पाउ ४, ७५) ।
चित्-स्वरः [तु. सा. ऋ १, ११४, ५ आरोचमान-
इति पर्यायं प्रयुञ्जानोऽपि तत्त्वमपर्यालोचुकः, WW
१, १५९ (वैतु. टि. *अरु-); वैतु. सा. (ऋ १,
१, ६, १) अ + (✓रूष् 'हिंसाया' + कर्तरि कः प्र. इत्य-

मिप्रायतः) १रूप- इति, (ऋ १, ३६, ९) अ
+ (✓रूष् 'रोषे' + भावे कः प्र.) २रूप- इति
च कृत्वा बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२);
म. (मा १७, ९५) अ + (✓रूष् (क्रोधे) + कर्तरि
कः प्र.) ३रूप- इति कृत्वा तस. इति वदन् स्वरतो-
ज्जादराहः] । १) पाभे. अरुणः मा १७, ६० द्र. ।

२) सपा. अरुषः <> अरुषा इति पाभे. ।

३) सपा. अरुषः <> अरुषम् इति पाभे. ।

४) पाभे. महिषम् मै २, १, ९ [यत्र अरुषम् इत्यस्यापि
समावेश इष्टः] द्र. ।

५) पाठः (तु. संस्थ. बभ्रुणा) ? इत्वारुषम्
> सपा. पै २०, ८, ४ ? इच्छपुरुषम् इति,
कौसू ४६, ५५ ? अस्तिपुरुषम् इति च पाभे. ।

६) ? अरुषाः > [अरु- (=रूष्- [तु. MW.]) >]
अरुष्य- > -ष्याः इति शोधः ।

७) उपेण (<✓उष् [दाहे] > उप-) इतीव शोध-
परः PW. चिन्त्यः । जागतस्य पादस्य त्रुटिप्रसङ्गाच्च
उष्- इत्यस्य यनि. दूर-सानाभ्याऽभ्युपगमात् (तु. टि.

१, ४१, ८; खि ५, ७, ४, १८^३;
-षः ऋ ३, ३१, २१.

†अरुणी^१ - ०षि ऋ ११, ३०,
२१ (४, ५२, २); -षी ऋ
३, ५५, ११; ४, ५२, ३; ८, ६८,
१८; कौ २, १०७६; -षीः ऋ
१, [१४, १२; ५, ५६, ६];
७२, १०; १२, १; २; ८, ६९, ५;
१०, ५, ५; ८, ३; कौ २, ८४०;
११०५; ११०६; शौ २०, २२,
५; १२, २; -षीणान् ऋ ८,
५५, ३; खि ३, ७, ३; -षीभिः

ऋ २, १११, २; कौ २, ९४२;
जै ४, १, ३; -षीम् ऋ १, ७१,
१. [°षी- त्रि°].

†अरुण-स्तूप^२ - -पः ऋ ३, २९
३; मा ३४, १४; का ३३,
१, ८.

†अरुणसौ^३ खिसा ३१, १०.

अरुस्^४ - -रुः खि ४, ७, १, ३^१; शौ
५, ५, ४; पै ६, ४, ३.

†अरु(सु>)श्चि^५ - -चिच्
काठ २२, १०; क ३५, ४.

अरुस्-पान- -नः पै १, ८, ४;

-नम् पै १, ८, ३^१.

†अरुस्-स्त्राण^६ - -णम् शौ २, ३,
३; ५^१.

†अ-रुक्ष^७ - -क्षम् मै १, ८, ५^१.

†अ-रुक्षित^८ - -तम् ऋ ४, ११, १;
तै ४, ३, १३, २.

अ-रुप^९ - -पेण तै ५, ७, १९, १; काठ
५३, ९.

अ-रेड^{१०} - -डता^{११} तै १, ६, ३, २;
मै १, ४, १; काठ ३२, ३.

†अ-रेण^{१२} - -णवः ऋ १, ३५, ११,
१५१, ५; १६८, ४; ६, ६९, २.

यथा.) मिथ्याशक्तित्वाऽसंबद्ध्यर्थस्य नितान्तनिवृत्तेर-
प्रसङ्गान्वेति दिक् ।

^१) पाभे, आरुणीभिः द्र. ।

^२) विप., नाप. (अग्नि-ज्वाला-, उषस्- बडवा-) ।

डीन् प्र. उंसं. (पा ४, १, ७३) नित्-स्वरश्च ।

(वैतु. या. ११२, ७) प्रमु. < आ/रुश् (दीप्तौ) इति ;

[पक्षे] स्क., सा. < आ/रुश् 'गतौ' [तु निघ २, १४])

अथवा २अरु-ष- इति (अवयवतः १अरु-प- इत्यनेन

सामान्ये सति बस. इति कृत्वा) पूष. प्रकृतिस्वरम्

अपरं प्राप्ति. स्यात् ततश्च स्त्री. डीप् उंसं. (पा ४,

४, १, ३०) । अथापि वा बस. सति अरु-षी-

इतीकारान्तं प्राप्ति. स्यात् । तत्र च पूष. विषये

१अरु-प- इत्यनेन अभेदे सति (✓सन् + भावे डीः

प्र. उंसं. = *सी>)*षी- इति उप. स्यात् पूष. प्रकृति-

स्वरञ्च (१अरु-प- इत्यस्मात् स्त्री. निष्पन्नस्य सतः

*१अरुपी- इत्यस्य च संभाव्यमानाया निवृत्तौ यनि.

पदभिन्नार्थवाचकस्य सतः प्रवृत्तिसंलभो बीजमित्यभिसंधिः

[तु. २अरुणी- टि. इत्यत्र ३अरुणी- इति] ।

^३) विप. ([आरोचमानतेजःसंघात-] अग्नि-) । बस.

पूष. प्रकृतिस्वरम् । उप. यद्र. ।

^४) तु. खि [४, ८] टि. ?अरुषस उ इति । सपा. मा

१२, ९७ अशंसः इति पाभे. ।

^५) नाप. (आघात-, क्षत-) । व्यु. ? ✓*अरु[हिंसायाम्]

+ उंसिः प्र. नित् [पाउ २, ११६ (तु. टि. *१अरु-; वैतु.

WW २, ३५२ समानाभिप्रायवे सति विलेखने सरूपं पृथक्

धा. उपरुपुः [तस्य यनि. धा. हिंसार्थस्य वैशिष्ट्यमात्रस्य

वाचकत्वे सति तदन्तः-पातात् तथाविधः पृथग् निर्देशो नष्ट
इत्यभिसंधिः]] ।

^१) अदुः इति पाठः (तु. पै ६, ४, ३ मूको.) यनि.
शोषः ।

^२) विप. ([खण्डितचयन-] उरुयाऽग्नि- [तु. C.

[WZKM २६ १२४]) । उंस. विचित्रन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या

(पा ६, २, १३९) । यतु सन्दि. (काठ.) *२अरु- इति पूष.

इति समहेति, तन्न । संबन्धाऽभावान् (सावसरिकमृत्युभाव

उरुयोऽपूर्णं सन् विकीर्णं इव वणिग इव भवतीति श्रुति-

स्वारस्याभिसंधेः) ।

^३) अरुपाम् इति मूको. विसंवादी शाखान्तरीय-

संकेत-विसंवादी च मुपा. शोषार्हो भवति । सपा. शौ २,

३, ५ °स्त्राणम् इति पाभे. ।

^४) नाप. ([व्रणपाकाद्यौषधिक-] ओषधि-) । उंस.

व्युदन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३९) ।

उप < ✓स्त्रा [= ✓आ] 'पाके' ।

^५) अरुस्-स्त्राण- इत्यस्य स्थाने मौलिकव-

संभावन-पूर्वकः ? अरुस्-व्राण- इति शोष उप-

स्थाप्येत । शाखान्तरीयम् अरुस्-पान- इत्यत्र ज्ञापकं

भवति ।

^६) तस. नबृ-स्वरः ।

^७) विप. ([अनादरमकुर्वत, अद्विधान-] मनस्-) । उप.

< ✓रेड् 'अनादरे' [तु. भा. सा.] ।

^८) = सपा. आपश्चौ ४, १२, ६ द्विश्चौ ६, ३, १४ । काठ

५, ३ अहेडता इति पाभे. ।

^९) विप. (पथिन्, मरुत्, योजन-प्रमु.) । बस. अन्तोवातः ।

१०, १४३, २; मा ३४, २७,
का ३३, १, २१; तै ७, ५, २४,
१; मै ४, १४, ११; काठ ४१,
१; -णु^१ क १, ५६, ३; -णुभिः
क १, १६३, ६; ६, ६२, ६;
मा २९, १७; का ३१, ३, ६;
तै ४, ६, ७, ३; काठ ४६, ३.

¶ अ-रेतस्^२ - ता.० काठ २४, २.

अ-रेतस्क^३ - स्काय तै ७, ५, १२,
२; काठ ४५, ३.

अ-रेपस्^४ - पसः क १, ६४, २; ५,

५३, ३; ५७, ४; ६१, १४; ९,
१०१, १०; १०, ७८, १; L (५,
५५, ३) १९, ४; कौ १, ४४२;
४५८; ५४८; २, ४५१; जै १,
४६, ६; ४८, २; ५६, ६; ३,
२४, ९; शौ ७, २३, २;
पै २०, ५, १; -पसम् क
५, ६३, ६; ७३, ६; ९, ७०,
८; मै ४, १४, १२; -यसा क
१, १२४, ६; १८१, ४; ५,
७३, ४; -पसौ क ५, ५१, ६;
मा^५ ५, ३; १२, ६०; का^६ ५,
१, ३; १३, ४, १६; तै^७ १,
३, ७, २; ४, २, ५, २; मै^८
१, २, ७; ८, ८; ३, २, ३; ९,

५; काठ^९ ३, ४; १६, ११; क^{१०}
२, ११; -पः क ४, १०, ६;
६, ३, ३; १०, १०५, १०; तै २,
२, १२, ७; मै ४, १२, ४.

*अ-रोग- > आरोग्य^{११} - न्यम् खि
२, ६, २, ४.

अ-रोगण^{१२} - नम् शौ २, ३, २;
पै १, ८, २१; १९, ३३, १४;
५२, १६; २०, ३३, ८.

अ-रोगिन् - गी खिसा २६, २३.

अरोगिणी - णी पै १५, २१, ३.

¶ अ-रोचुक^{१३} - कः मै १, ४, १२.

१अर्क- अर्क्य- ✓ अर्च द्र.

२अर्क- ✓ अर्च द्र.

३अर्कधि^{१४} पै १३, १, ६.

✓ अर्च (= ✓ अर्ह) > *अर्च^{१५} - गो^{१६},
१धन^{१७}, बहु^{१८}, सहस्र^{१९}.

✓ अर्च (बधा. L = ✓ अर्च^{२०}) >
अर्चि, अर्चति क ७, २२,
३; तै ३, ३, ७, ३१; मै ४, १२,
४; काठ १२, १५; कौ २, २७९;
जै ३, २३, १०; शौ २०, ११७,
३; अर्चति क १, ६, ८; १९,
१० (१०, ९६, २; १३३, १);
१०१, ७; तै ३, ३, ७, ३१; शौ
२०, ४०, २; ७०, ४; ७१, १६;

अर्चन्ति क १, १०, १; ९२,
३; १६५, १; ५, २९, १;
६; ३०, ६; १०, १४७, ३;
तै १, ६, १२, ३; ७, ३, १,
३१; मै ४, ११, ३; काठ ९, १८;
कौ १, ३४२; ४४५; २, ६९४;
११०७; जै १, ३६, १; ४६, ९; ९;
३, ३४, २२; ५६, २१; शौ
१, २, ३; १२, १, ३८; अर्चन्ति
क १, १३२, ५; ५, २९, १२; ६,
२१, १०; ७, २३, ६; १०,
१, ३; खि १, २, १; मा २०,
५४; का २२, ५, ८; काठ ८,
१६; शौ १३, १, ३३; २०, १२,
६; १५, १, ११; १७, ४, ९;
१८, १८, ३; अर्चसे क १०,
६४, ३; अर्चथः क १, १५१,
६; अर्चते क ५, ४१, ८; ६,
२२, १; शौ २०, ३६, १; अर्चामि
क १, १३८, १; ४, ४, ८; १०,
१२, ४; खि ३, २२, ४; मा ४,
२५; का ४, ८, ३; तै १, २, ६,
१; १४, ३; मै १, २, ५; ४, ११,
५; काठ २, ६; ६, ११; क १,

१) द्वि१ सत् वा. क्रिवि. द्र. ।

२) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

३) साण्डः स्याद् अरेताः > सपा. क ३७, ३ धूर्वाद्
इति पाभे. । ४) तु. टि. अ-चर्मक- ।

५) विप. ([निर्लेप- अनवय-] मरुत-, सोम- प्रभृ.) ।

६) = सपा. माश ३, ४, १, २४ । तैत्रा २, ४, २, ५
सुरेतसौ इति पाभे. ।

७) भावे व्यञ्ज प्र. (पा ५, १, १२४) जित्-स्वरश्च ।

८) विप. ([रोग-निवर्तक-] भेषज-) । उप. ✓ रुञ् >
रोजि + ल्युः प्र. ।

९) आरोग्यम् इति पाठः ? यनि. शोभः (तु. सपा.
शौ २, ३, २ पै २०, ३३, ८ सस्थ. मूको.) । प. आरोग्यम्

पै १-६३

इति पाभे. ।

१) तस. कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

२) अर्कडि इति सुपठं स्यात् (तु. शौ ५, २२, ८ यत्र
बन्धवद्धि इति पाभे.) ।

३) घञ् प्र. जित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९७) ।

४) धा. दीप्ति-स्तुति-दानादिषु वृत्तिः । अस्याऽनेक-
प्रकृतिपरिणामत्वे सत्यमौलिकत्वप्रतिपत्तिसंकेतार्थं तु. टि.
अर्क- इति । स्वरूपतः सकर्मकाऽकर्मकोभयविधश्रुतिसंभवे-
ऽप्यकर्मकस्य व्यवहारस्यैव सुभिक्षं भवति । तेन विषयी-
भावेनाभिप्रेतस्य लक्षणार्थेन कप्र. योगेन निगमा भवन्ति
(तु. टि. अभि क १, ५१, १) ।

५) तु. सस्थ. टि. अभि ।

१९^३; कौ १, ४६४^३; जै १, ४८, ५; शौ ७, १५, १^३; १८, १, ३१^३; पै २०, ४, ८^३; अर्चामसि ऋ ६, २१, ६; अर्चत् ऋ १, १७३, २; अर्चत् ऋ १, १६५, १४; मै ४, ११, ३; काठ २, १८; अर्चत् ऋ ४, १६, ३; शौ २०, ७७, ३; अर्चन् ऋ ३, १४, ४; ४, १, १४^३; अर्चन् ऋ ५, ३१, ५; तै १, ६, १२, ६; मै ४, १२, २; काठ ८, १६; अर्चन् ऋ १०, ३६, ५; अर्चन् ऋ ८, ६९, ८; कौ १, ३६२; जै १, ३८, ५; शौ २०, ९२, ५; अर्चन् ऋ ८, ९२, १९; कौ १, १५८; २, ७२; जै १, १७, ४; ३, ७, १०; शौ २०, ११०, १; अर्च>र्च ऋ १, ५४, २; ३; ५, १६, १; ५९, १^३; ८, ४१, १; कौ १, ८८; २, ४६४; जै १, ९, ८; अर्च>र्च ऋ ३, ५४, २; ५, २५, ७; ६, ५०, ६^३; ८, २३, २४; ४०, ४^३; ४९, १; ६९, ४; १०,

८९, ३; ११२, ९; १४८, ३^३; खि ३, १, १; मा २६, १२; तै १, १, १४, ४; काठ ३९, १४; कौ १, ८६; १६८, २३५; २, १६१; जै १, ९, ६; १८, ४; २५, ३; ४, २८, २; शौ २०, ५१, १; अर्चत् मै ५, १४, ६; अर्चत् ऋ ६, ४५, ४; ८, ६९, ८^३; कौ १, ३६२^३; जै १, ३८, ५^३; शौ २०, ९२, ५^३; अर्चत् ऋ १, ५१, १; ८०, ९; ८४, ५; २, १७, १; ८, ६९, ८; ९३, २६; २, ११, ४; १०, ६४, ९; ९२, १३^३; ९४, ७; [(१, ९, १०); ९६, २; १३३, १]; अर्चौ १, ३६२; ३७६^३; २, ३०१; ७९४; जै १, ३९, ७; ३, २४, १७; शौ ७, ८७, १^३; १८, ३, ६३; ४, ५४; अर्च, ३०, २; ९२, ५; ९५, २; अर्चामि ऋ १, ६२, १; १७३, १; मा ३४, १६; का ३३, १, १०; अर्चामि ऋ ९, ९७, ४^३; १०, १६५, १; कौ १, ५३५^३; जै १,

५५, ३^३; शौ ६, २७, १; पै १९, ११, १३; अर्चत् ऋ ५, ३३, ९; अर्चन् ऋ १, ५२, १५; ५, २९, २^३; ४५, ७; अर्चन् शौ १३, ३, २३. अर्चयः ऋ ३, ४४, २.

१ अर्क(बपा) - -कः ऋ १, ८३, ६; १६७, ६; ३, २६, ७; ६, २१, ४; ७, २४, ५; ८, ८८, ४; ८९, ६; १०, ६८, ४; मा १८, २२; ५०; ६६^३; का १९, ७, ४; २०, २, १३; तै २, २, ७, २१^३; १२, ४; ४, ७, ९, १; १५, २, ५, ५; ३, ४, ६; ४, ३, ३; ५, ६, ३^३; ७, ५, २^३; मै १, ६, २; २, २, ९^३; ११, ६; १३, १, १; २^३; २, ४^३; ५^३; १०; ३, ३; ४; ५^३; ४, १२, ५^३; काठ ७, १४; १०, ८^३; १८, ११; १९, १^३; २०, ३^३; १२^३; २१, १^३; ५; ६^३; ३५, ११; ४०, १३; क ६, ४; २८, ११; २९, ८^३; १३१, ५^३; १४^३; १६^३; २०; २१^३; ४८, ११; अर्कौ २, ७८०; ३,

१) तु. सस्थ. टि. अभि ।

२) तु. सस्थ. टि. प्र...मरे ।

३) =सपा. वैताश्री २९, १९। ऋ ४, ५८, १० प्रभु. अर्चत् इति पाभे. ।

४) तु. सस्थ. टि. अनु ।

५) नाप. (अग्नि-, अन्न-, क्रतु-विशेष-, रश्मि-, वृक्ष-भेद-, स्तोत्र-, स्तोत्र-, सूर्य- प्रभु.) । पययिण कर्तृकर्मकरणाऽन्यतमसाधनभूतः घः प्र. कुत्वप्रयोजकश्च प्र. स्वरोऽन्तोदात्तत्वसंपादकश्च असं: [पा ३, ३, ११८; ७, ३, ५२ (वैतु. पाठ. [३. ४०] तदनुवादकः दे. [२, २०; ४, २] च कः प्र. अकित । वैतु. पा १, ३, ८] च अनिडागमः [तु. पा ७, २, ९] च कुत्वप्रयो-जकश्च [पा ८, २, ३०] इति दवीय. च पन्थाः [अर्क- > यनि. इत्यभिसंघे:]; स्क. [५, ४] घञोऽस्मरणात्

पचाद्यच्यपि कृत्वाऽनुपपत्तेः [मुपा. एतदनु सुशोषः द्र.] इति वचनात् संभावितघञ्-पक्षपातः स्वर-सुपेक्षुकः] । यनि. परस्परऽसंश्रितमनेकार्थं भवति (तु. स्क. दे. गपु.) । ततो विज्ञापितं भवति । यथा ✓ अर्च अनेकमूलः सैस्तादृशाऽनेकाऽर्थात् अभिधापयेदिति । कथमांत् । मौरिय. अस्य अनेक-प्रकृतिपरिणामस्वरूपत्वे सति पूर्वाऽशतोऽनेकस्वरूप-परिणामस्वरूपत्वे सत्यनेकप्रकृतिप्रातिनिध्यभाज इव सतः ✓ अर् (तपनदीर्घयोः वा शब्दार्थे वा) इत्यतोऽभेदाऽभिसंघेरिति (✓ अर् इत्यस्य प्राकृतिक-भेदव्यूहसंकेताऽर्थं यस्या. टि. द.) ।

१) एकतरत्र अर्कश्चाऽइवमेव इत्यस्य स्थाने काठ १०, ९ अर्कवती इति, तै २, २, ७, ५ अर्काइवमेवौ इति च पाभे. ।

३, १२; जै २, २, ७; शौ ४,
१५, ५; २४, ५; द, ७२, १;
१३, ३, २३; †२०, १६, ४;
२५, ६; पै ४, ३९, ५; १९, २७,
१४; -कर्म क १, १०, १; १९,
४; ६१, ५; ८; ६२, १; ८५, २;
१६४, २४; १६६, ७; १८६, ४;
३, २६, ८; ५, ३०, ६; ३१,
५; ६, ४९, ८; ६६, ९; ७, ९,
२; [३९, ७; ४०, ७; ६२, ३];
९७, ५; ८, ५१, ४; १०; ९२,
१९; १०१, १४; ९, ७३, २;
१०, ६७, ५; ७८, ४; १०७,
४; ११२, ९; ११४, १; १५३,
४; १५७, ५; खि ३, ३, ४;
१०; †मा ३४, १६; ४२; †का
३३, १, १०; २, ५; तै ११, १,
१४, २; ६, १२, ३; ६; ४, १,
११, ३; ३, ११, २^१; ५, १,
५, ५१; मै २, १३, १०^२; १३,
१, २^३; २, ४; ५; ३, ४^४; ५; †४,
१०, ३; १२, २, ५; १४, ११; काठ
८, १६; ९, १९; †७, १८; †
१९, २; २०, १५; २१, ५;
३९, १०^५; ११ क २९, ८; ३१,
२०; †कौ १, १५८; ३४२;
४४५; २, ७२; ६९४; ९६०;
†जै १, १७, ४; ३६, १; ४६,
९; ३, ७, १०; ३४, २२; ५६,
२१; ४, १९, २; शौ ३, ३, २;
९, १५, २; १०, ८, ३; १२,
२, ५५; १३, १, ३३; १८, ३,
४०; ४, २९; †२०, ३५, ५;

८; ६३, ३; ९१, ५; ९३, ७; ११०,
१; ११९, २; १२४, ६; पै २,
७४, २; ५, ३४, ५; ६, १७,
५; †१६, ६८, २; १०१, ६;
१७, ३५, ४; १८, १८, ३;
-कर्म क १, १३१, ६; ८,
६३, ४; ९, २५, ६; ५०, ४; १;
११ तै ५, १, १, ४; ४, ३, ३;
११ मै ३, १, १; २, १०^४; ११ काठ
१९, १^५; २१, ६; ११ क २९, ८^६;
३१, १४^७; १६^८; २१; कौ १,
४७२; २, ४२६; ५५८; १;
जै १, ४९, ६; ३, ३३, १; १;
४४, ४; शौ २०, ७२, ३; १;
-कर्म काठ १०, ९१; -कर्म;
क ३, ५४, १४; ५, ५, [९, ६४,
२१] ४; ५७, ५; ८, ६३, ५;
६; ९, ९७, ३५; १०, ६८,
१; तै ३, ४, ११, ३; मै ४,
१२, ६; काठ २३, १२; कौ
२, २१०; जै ३, १९, ५;
शौ २०, १६, १; पै ५, ७, ४;
६, १८, ३; १९, ४८, १९;
-कर्म काठ २१, ६; क ३१,
२१; -कर्म तै ५, २, ५, ५;
३, ४, ७; मै ४, ८, १०^९;
काठ २०, ३; क ३१, ५; -कर्म
क १, ११४, २४; ६, ६५, ५;
१०, ६८, ९; ११ मै ३, १, २; २,
४; ५; ३, ४^{१०}; ११ काठ २१, ६;
११ क ३१, २१; †शौ १, १५, २;
२०, १६, ९; पै १६, ६८, २; १;
-कर्म कर्म: क १, ७, १; ६, ५,

५; ८, १६, ९; तै १, ६, १२,
२; मै २, १३, ६; काठ ८, १६;
३९, १२; कौ १, १९८; २,
१४६; जै १, २१, ५; ३, १४,
७; ४, ५, २; शौ २०, ३८, ४;
४७, ४; ७०, ७; -कर्म क १,
१७६, ५; -कर्म: क १, ३३, २;
४७, १०; ६२, ७; ११; ८८,
४; १४१, १३; १९०, १; २,
११, १५; ३, ३१, ९; ११;
३४, १; ६१, ६; ६२, ५; ४,
३, १५; १०, ३; १६, ४; ४४,
३; ५५, ३; ५६, १; २; ५, २९,
१२; ३१, ४; ३३, २; ४१, ६;
(१०, ६४, ७); ७; ६, ३, ८;
४, ६; २०, १३; [२१, १०;
५०, १५; ७, २३, ६]; ३८,
३; ४९, १४; ६२, १; ६९,
२; ७३, ३; ८, १२, २३;
९, ९७, ३१; १०, ६, ४; १५,
९; ६८, ६; ११६, ९; १४८, ५;
मा १५, ४६; २०, ५४; का १६,
५, २८; २२, ५, ८; तै १, ६,
१२, ६; ४, ४, ७; मै ४,
१०, २; ६; १२, २; १४, ७;
काठ ४, १६; ८, १६^{११}; २०,
१४; ४०, ११; कौ १, ४३९;
५३४; २, ११२१; जै १, ४६,
३; ५५, २; शौ १८, ३, ४७;
२०, ११, १; १२, ६; १६, ६;
७७, ४; ९०, ३; १४३, ३.
[°क- उक्थं, चन्द्रं, १बालं,
बृहत्, सुं, स्वर्णं].

१) पाभे. बृहत् काठ ८, १६^१ द. ।

२) सपा. क १०, १३, ३ एताम् इति पाभे. ।

३) पाभे. कृतस्य क ९, ६४, २२ द. ।

४) सपा. काठ २०, १२; २१, १ अकर्मस्य इति
पाभे. ।

५) पाभे. सस्थ. अन्नस्य द. ।

१) इयम् इत्यनेन सामानाधिकरण्यार्थं स्त्रियां
श्रुतिः । अथवा श्रेषमात्रमिति स्यात् । अस्त्रियामपि
सुसंगतेः । अर्कः इति शोधः (वृ. काठ १०, ८^१) ।

२) सपा. काठ ३०, ५ महाव्रते इति पाभे. ।

अर्क-स्व-स्वम् तै ५, ४, ३,
३; काठ २१, ६; क ३१, २१.

अर्क-पर्ण- -जैन तै ५, ४, ३,
३; मै ३, ३, ४^२; काठ २१, ६^२;
क ३१, २१^१.

अर्क-वत्- -वते तै २, २, ७,
२; ३^२; मै २, २, ९^{१०}; काठ १०,
८^१; ९; -वन्तम् तै २, २, ७, २.

अर्क-वती- -ती काठ १०,
८; ९^{१०}.

अर्क-शोक- -कैः ऋ ६, ४, ७;
मा ३३, १३; का ३२, १, १३.

अर्क-साति- -तो ऋ १, १७४,
७; ६, २०, ४; २६, ३.

अर्क-स्तुभ- -स्तुभः खि ५, ५, ९.

अर्क(क-अ)श्चमेध- -अयोः
तै ५, ७, ५, ३^१; -धौ तै २, २,
७, ५^{१०}; शौ ११, ९, ७; पै १६,
८२, ७.

अर्क-श्चमेध-वत्- -वते^१,

-वन्तम् तै २, २, ७, ५.

अर्क-श्चमेध- -धौ तै
५, ७, ५, ३.

अर्क-किन्- -किणः ऋ १ ७, १;
१०, १; तै १, ६, १२, २; ३;
मै २, १३, ६; काठ ८, १६;
३९, १२; कौ १, १९८; ३४२;
२, १४६; ६९४; जै १, २१,
५; ३६, १; ३, १४, ७; ५६,
२१; शौ २०, ३८, ४; ४७,
४; ७०, ७; -किणम् ऋ १, १८,
१५. [°किन्- बृहत्°].

अर्क-णी- -णी ऋ ८, १०१,
१३.

अर्क-धै- -धैम् तै ५, ३, ४, ७, ७,
५, ९, १; काठ ३०, ५^१; -धैस्व^१
काठ २०, १२; २१, १; -धैण
तै ७, ५, ९, १; -धैः मै ३, ३, ५;
काठ २१, ५^१; क ३१, २०^१.

अर्च- -र्चा ऋ ६, ३४, ४. [°र्च-

११धन°].

अर्च- -र्चतः ऋ ७, २२, ४;
[२८, ५; २९, ५; ३०, ५];
१०, ८९, १६; तै ४, १, १, २^{१०};
मै २, ७, १^{१०}; काठ २५, ११^{१०};
कौ २, ११४८; -र्चते ऋ १, ८७,
२; १५१, २; ५, ६४, २; तै ४, ३,
१३, ८; -र्चन् ऋ ११, ८०,
१-१६; ३, ३१, ७; १०, १४९,
५; तै २, २, १२, ४६; कौ १,
४१०; ४१२; ४१३; जै १, ४०,
२; ४; ५; -र्चन्तः ऋ १, ६२, २;
८५, २; ३, ३२, ३; ५, १३,
१^१; ८, २९, १०; मा ३४, १७;
का ३३, १, ११; कौ २, २२१^१;
-र्चन्तम् खि ५, ५, २.
[°र्च- प्र°, सम्°, धु°].

अर्च- -र्चा ऋ ६, ३४, ४. [°र्च-

१) सकृत् अर्कवतेऽश्चमेधवते <> अर्क-श्चमेधवते
इति पाठे ।

२) पाठे. अर्कः मै २, २, २ द. ।

३) तस. पू. प्रकृतिस्वरम् उअं. (पा ६, २, ४२) ।

४) नाप. (कतु-द्वय-) । दस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।
अध्वर्युः (पा २, ४, ४) इत्यस्य विषयत्वे सत्यपि
नैकवद्-भावः । द्वैवचनिकीनामेव श्रुतीनां मन्त्राद्भाषणयोर्
यावदुपलभ्ययोरुपलम्भाद् एकवद्-भावस्य निदर्शनं ततो
बहिरुच्यम् ।

५) नाप. (शस्त्र-विशेष- वा साम-विशेष- वा) ।
प्यति कुत्वे तित्-स्वरः (पा ३, १, १२४; ७, ३, ५२; ६,
१, १८५) ।

६) पाठे. अर्कस्य मै ३, २, १० द. ।

७) कर्तरि अच् प्र. चित्-स्वरश्च (पा ३, १, १३४;
६, १, १६३) । वा. द्वि१ सद् रमासु- इत्यस्य
विप. । यद्वा प्र२ सद् रमासु- इत्यस्यैवोद्देश्यस्य सतो
विधेयम् । प्रथमे कल्पेऽर्धर्चव्याप्तमेकं वाक्यं स्याद्
द्वितीये च प्रतिपादं पृथग् वाक्यमिति विवेकस्तु द. [वैतु.

सा. PW. च स्तोत्रसूयाऽन्यतरसंज्ञार्थिनो सन्तौ बस्य प्र.
क्षेत्रमिव प्रवेशकौ ततश्च कुत्वाऽभावं प्रति पर्यनुयोज्यौ
(पा ३, ३, ११८; ७, ३, ५२), (PW. BW. च
अर्च- इतीव प्रतिपत्तौ सन्तौ अर्च- इत्यस्याऽगुण-
वतः सकक्षतायां साधनसामान्ये सत्यपि गुणवत्त्वोपपत्तिं
प्रति च वा. प्रति च चोद्यौ (यनि. वृ१ सति । द्व.
पक्षे सा.) वा. किलष्टत्वाऽऽपत्तेः, प्र२ वा द्वि२ वेति कल्प-
नायामपि स्वराऽनुपपत्तेरित्यभिसंधेः), ORN. (LBV.
अनु) अर्चा इति भावे निष्पन्नं सत् स्त्री. प्र१ इति
(‘यथा दिवि चन्द्रेणाऽर्चा तथेन्द्रे सोमो न्ययामि’ इति
वा. अभिसंधिः । तथा सति अर्चमै एतत् इत्यस्या
वाक्ययुक्तेर् अपूर्णेनाऽपि सता नाच. अर्चा सामान्येनोच्य-
मानाऽप्युपपत्तिर्भूयोविमर्शसहैव द. १) ।

८) सपा. ऋ ५, ८१, ३ प्रभृ. ओजसा इति पाठे ।

९) सपा. ऋ २, ८३, २ शोचन्तः इति पाठे ।

१०) विप. (। अर्चिष्मद्-धूम- । अग्नि-) । बस.
पू. प्रकृतिस्वरम् । अतिः प्र. (वृ. पाउ २, ८४) । तत्-
स्वरः । व्यु. कृते यावद्युद्-द्वेषस्- प्रभृ. द. ।

*अर्चत्रा- > अर्चय्य^१ - ऋयः ऋ
६, २४, १.

अर्चत्रि^२ - त्रयः ऋ ६, ६६, १०;
मै ४, १४, १११.

अर्चन्^३ - > अर्चना (न-अ) नस^४ -
नसम् ऋ ५, ६४, ७; -नाः
शौ १८, ३, १५.

अर्चस् - शत^५.

अर्चि^६ - चयः ऋ १, ३६, ३; २०;
४४, १२; ४८, १३; ४, ६, १०;
५, ६, ७; ९, ५; १०, ५; १७,
३; २५, ८; ८, ४४, ४; १७;
२, ६६, ५; १०, १४०, १;
खि ४, ९, ३; मा १२, १०६;
का १३, ७, ५; तै १, ३, १४,
८; ५, ५, ३; ४, २, ७, २; मै
१, ५, १; २, ७, १४; काठ १६,
१४; ४०, १४; क २५, ५; कौ
२, ८८४; ८९१; ११६६; जै
४, ८, ६; १२, १३; १३, ६;
२८, ३; -चिभिः ऋ ५, ७९,
८; ६, ४८, ७; मा १२, ३२;
का १३, ३, ३; तै ४, २, ३, १;
मै २, ७, १०; काठ १६, १०;

क २५, १; कौ १, ३७१; जै १,
४, ३१; शौ ८, ३, २३१६; पै ७,
३, ११; १६, ८, ७१६. [चि-
१धन^७, सु^८].

अर्चि-मत्^९ - मन्ता ऋ १०,
६१, १५.

†अर्चि-वृत्^{१०} - वृत् ऋ ७, ८१,
२; २, ६७, २४; कौ २, १०२;
जै ३, १०, ४.

अर्चित^{११} - तारः तै ७, ३, १, ३.

†अर्चिन्^{१२} - चिनः ऋ २, ३४, १६;
५, ४५, ११; -चिना ऋ ८,
४१, ८.

अर्चिस्^{१३} - चिः ऋ १, १२, ५; ३,
६, ३; ४, ७, ९; ८, ४३, १०;
१०, १६, ४; १४२, ६; मा ३७,
११; का ३७, २, १; तै १, १,
१०, ३; ५, ७, ८, १; मै १,
५, २; ६, ११; २, ११, ८; ११;
४, ९, ३; काठ ३, ३^{१४}; ६, ९;
७, १२१; ८, ९^{१५}; २६, ६^{१६};
४०, ५; क २, १०^{१७}; ४, ८; ६,
२१; ७, ५^{१८}; ४१, ४^{१९}; शौ
१, २५, २; २, १९, ३; २०,

३; २१, ३; २२, १; २३, ३;
१२, १, ५१; १८, २, ८१; पै १,
३२, २; २, ४८, ४; ९, ७, ४;
११; १७, ५, ९; -चिषा ऋ
१, १५७, १; २, ८, ४; ५,
१७, ३; ७९, ९; ६, ४८, ३;
६०, १०; ८, ७, ३६; ४३,
८; १०, ८७, ९; ११; १४; १७;
८८, ९; १२; खिसा २९, ४५;
मा १२, १५; का १३, १, १६;
तै ४, १, ९, ३, २, १, ५; मै २, १,
११^{२०}; ७, ८; ४, १०, २१; काठ
१६, ८; †कौ २, ४९९; ११०८;
जै ३, ५७, १११; शौ ५, २९,
१५; ६, ३२, ३; †८, ३, २;
११; १३; १७; २५^{२१}; १०, ५,
४९; १३, २, ३; १९, ६५,
१^{२२}; पै २, ६२, ३; ५, ५, २०,
३; ७, ३, २; २, २५, ३; ११;
१७; १०, १२, ३; †१६, ६,
२; ७, १; ३; ७; १५०, ४^{२३};
१८, २०, ६; १९, २०, ८;
-चिषि ऋ २, ६७, २३^{२४}; मा
१९, ४१; का २१, ३, १२; तै

१) भाष. (स्तुति-)। अत्रन् प्र. उंसं. (पाउ ३,
१०५)। नित्-स्वरः।

२) विप. ([स्तोत्रार्ह-] मघवन-)। आर्हयः यत् प्र.
(पा ५, १, ६६)। तित्-स्वरः।

३) विप. ([अर्चनीय-] मरुत्-)। अत्रिः प्र. उंसं. (पाउ
४, ६९)। तत्-स्वरः।

४) युच् प्र. उंसं. (पा ३, २, १५१) चित्-स्वरश्च।

५) व्यप. (ऋषि-)। पपा. नावग्रहः। बस. पूष.
प्रकृतिस्वरम्। पूष. = अर्चनीय- इति सा. [शौ.], = ध्वनयत्-
इति GW. WAG. [२, ३९ b] प्रयु. (वैतु. BL.
अर्चना- [स्तुति-] इति)। १) नाप. पुं. (= अर्चिस्-)।
हः प्र. उंसं. (पाउ ४, १४०)। तत्-स्वरः।

२) सपा. ऋ १०, ८७, २३ ऋष्टिभिः इति पाभे.।

३) विप. (अर्चिन्-)। मतुप उदात्तत्वम् (पा ६, १,

१७६)।

४) प्रत्ययमकारस्य वत्त्वं (पा ८, १, १५)। शेषं
नापू. टि. द्र.।

५) विप. (पद्-, मरुत्-)। णिनिः प्र. (तु. पा ३, १,
१३४)। तत्-स्वरः।

६) सपा. तैत्रा २, ५, ५, ४ उर्मिभिः इति पाभे.।

७) शोधः सस्थ. टि. †वज्रिनीः द्र. (वैतु. वें.
सा. नाप. [उषसो रश्मि-] इति, GBV. = स्तोतृ- इति,
ORN. = अर्चिष्मत्- इति च ?)।

८) नाप. न. (प्रमा-, दीप्ति-, ज्वाला- प्रभृ.)। इतिः प्र.
(पाउ २, १०८)। तत्-स्वरः।

९) = सपा. आपश्चौ ७, २७, ४। मा ६, २१ का ६, ५, २
माश ३, ७, १, १२ ज्योतिः इति पाभे.।

१०) सपा. आपश्चौ २, १३, ४ अर्चिषा इति पाभे.।

१, १, १०, ३; ५, १, ९, २१^०;
मै ३, ११, १०; काठ ३८, ३;
-चिंषि मा १७, ११; ३६, २०;
का १८, १, १२; ३६, १, २०; तै
४, ६, १, ३; मै २, १०, १, ४, ९,
१; ३; काठ १७, १७; क २८, १;
पै १, २९, ४; -चींषि ऋ ७,
६२, १; शौ ११, ७, १३; पै १६,
१५४, ४. [°चिंस्- सु > १०°].

✓ अर्जु (बधा.) अतु°, अव°.

अर्जुन (बधा.)^० - -०न ऋ ७,
५५, २; पै ४, २४, ६; -ना मा
१०, २१^०; कौ २, ११८^१;
जै ३, १२, ५^१;^० शौ १३, १,
२६; पै २, १४, २; ७, २, ६;
-नम् ऋ ३, ४४, ५; ६, ९, १;
९, ६९, ४; कौ २, ७२२^१; जै ३,

५९, १४^१; शौ २, ३२, २; ५,
२३, ९; २८, ५^०; ९; पै १, ९७, २;
२, ५९, ३^०; ७; १५, १८, १; १६,
५३, १३. -नस्य ऋ १, १२२,
५^१; -ना ऋ ३, ३९, २; १०,
२१, ३; -नाः शौ ४, ३७, ५;
पै १३, ४, ८; १९, २०, १०;
-नान् पै १७, ३६, ६^०; -ने
ऋ २, १०७, १३^०.

अर्जुनी^० - -०नि शौ २,
२४, ७; पै २, ४२, ७;
-०नि ऋ १, ४९, ३; ५, ८४,
२; तै २, २, १२, ३; कौ १,
३६७; जै १, ३८, ८; पै २,
९१, १६; -नीनाम् पै १९,
३६, २; -न्याः स्मि ५, १५,
६; शौ २०, १३०, ३; -न्याः

ऋ १०, ८५, १३^१.

आर्जुन^० - -नानि काठ
३४, ३^१.

आर्जुनयु^१ - -यम् ऋ १,
११२, २३; ४, २६, १; ८, १,
११; -याम ऋ ७, १९, २; शौ
२०, ३७, २.

अर्जुन-काण्ड^० - -ण्डस्य शौ २,
८, ३.

अर्ण, णा^० - -णम् ऋ ३, २२, ३; ५,
३२, ८; मा १२, ४९; का १३, ४,
५; तै ४, २, ४, २; मै ७, ११; काठ
१६, ११; क २५, २; -णा ऋ ३,
३२, ५^१; ५, ५०, ४; -णाः
ऋ १, १७४, २^०; ५, ४१,
१४. [°ण- खादस°].

अर्ण-साति^० - -नौ ऋ १, ६३, ६;

* सपा. काठ १९, १० क ३०, ८ ज्योतिषि इति
पांमे. ।

^० विप. (दीप्तिमत्, श्वेतवर्ण-] अहन्, सोम-
सारमेय- प्रभृ.) । उन्नम् प्र. (पाठ ३, ५८) निन्-स्वरः ।

^१ नाप. (इन्द्र-) । का ११, ७, १ फल्गुनः टि. द्र. ।

^२ सपा. नः < > ०ने इति पांमे. । ^३ नाप. (रजत-) ।

^४ नाप. (त्वग्रोग-विशेष- इति वै. सा.), व्यप. (PW.
G.W. प्रभृ.) ।

^५ सपा. शौ १२, ३, ६ युञ्जनाम् इति पांमे. ।

^६ विप. (शुभ्र-वर्णा-] उषस्, धेनु- प्रभृ.), नाप.
(राक्षसी-विशेष- इति सा., सर्पिणी-विशेष- इति PW.
प्रभृ.) । स्त्रियां ङीप् प्र. उंस. (पावा ४, १, ३९) ।

^७ सपा. शौ ७, ७८, १ लोहिनीनाम् इति पांमे. ।

^८ नाप. (फल्गुनीनक्षत्र-युग्म-) । पांमे. फल्गुनीषु
शौ १४ १, १३ द्र. ।

^९ नाप. [अर्जुनतृण-विशेष- (सोम-प्रतिनिधि- [तु. तां
९, ५, ३ प्रभृ.)) । स्वार्थे तद्धितः अण् प्र. (पा ४,
३, १२०) । सपा. तैत्रा १, ४, ७, ५; ६ फल्गुनानि
इति पांमे. ।

^{१०} व्यप. (ऋषि- [कुत्स-]) । < अर्जुनी- [व्यप.] +
अपत्यार्थे प्र. इति वै. सा., < अर्जुन- इति सा. [ऋ १,

११२, २३] G.W., < आर्जुनी- इति PW. प्रभृ. ।
ढक् > एषः प्र. उंस. किन्-स्वरश्च (पा ४, १, १२३;
६, १, १६५) ।

^{११} विप. (यव-) । नम. पूव. प्रकृतिस्वरम् [वैतु. सा. तस. ?].

^{१२} विप. (अरणशीला-] २अप्-), नाप. (तरङ्ग-, जल-
प्रवाह- प्रभृ.), व्यप. (तु. अर्णाचिप्रथ-) ।

✓ * अर् + नन् प्र. उंस. (पा ३, १०) निन्-स्वरश्च ।

^{१३} अस्य रूपस्य विसर्जनीयान्तत्वम् ऋ १, १७४, २ दिशा
स्यादित्येषा जातोपरतेवोत्प्रेक्षा द्र. [तु. G.W. ?] । निदर्शनस्य
साध्येऽनैकान्तिकत्वात् तत्र संभेदभयथा विश्लेषण-
संभवाच्च (तु. ORN. पक्षविपक्षोभयसंकेतकृत्), शोध-
विशेषकल्पनाच्च (तु. नाड. टि.) । एस्थि. इह विसर्ग-
रहितः पपा. एव निरदेशीति तत्त्वम् ।

^{१४} अर्णोरपौ (अनवद्यु- [य, अर्णाः ? >) अनवद्युवर्णाः
इत्येवं मूलतः पाठः संभाव्येत [तु. ऋ १०, ६८, ३ (रपार्हाः
सुवर्णा अनवद्यु-रूपाः [गाः])]; वैतु. ORN. पक्षे अर्णा
इत्यविसर्गं विसंधित्युच्च अनवद्यु-वर्ण- इति समस्तं
प्राति. निर्देशुकश्च सन्नध्यवसायपर्यवसितः (तु. नापू.
टि.)] ।

^{१५} भाप. । बस. वा तस. वा । उभयथा पूव. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, १; ४२) ।

२, २०, ८; ४, २४, ४.

अर्ण-चित्ररथ^a - या ऋ ४, ३०, १८.

अर्णव^b - ऋ १, ५५, २;
 ३, २२, १; ६, ६१, ८; ७,
 ६३, २; ९, ८६, ४५; १०,
 ६६, ११; १९०, १; मा १२,
 ४८; का १३, ४, ४; तै ४, २,
 ४, ३; मै २, ७, ११; काठ
 १६, ११; क २५, २; कौ २,
 ९६६; जै ४, २०, ९; पै ३,
 ३७, १९; -वम् ऋ १, १९,
 १(८) ७; ५१, १; १५६, ५;
 ८५, ९; १६८, ६; २, २३, १८;
 ३, ५१, २; ५३, ९; ८, ४०, ५;
 १०, १०, १०; ५८, ५; ६५,
 ३; ११५, ३; मै ४, ११, २३^d;
 काठ ३३, ५^e; ४०, ११^f;
 कौ १, ३७६^f; जै १, ३९, ७^f;

शौ ७, ८६, १३^g; १३, १, ३६;
 २, ११०^h; १४, १, २३^h;
 १८, १, १ⁱ; पै १, ८४, ५;
 ६, १७, ८ⁱ; १६, ५२,
 ३; १८, १८, ६; -वस्य
 ऋ १०, १७, १२; १११, ४; शौ
 २०, ९१, १२; -वाक् ऋ १०,
 १९०, २; मै ४, १४, १७; शौ
 १, १०, ४; १३, १, २६; पै १,
 ९, ४; १६, ५२, १; १८, १७, ६;
 -वान् ऋ ५, ३२, १; कौ १,
 ३१५^j; ३४०^j; जै १, ३३,
 ३^j; ३५, ९^j; -वाय मा २२,
 २५; का २४, ११, १; मै ३, १२,
 १२^k; ४, ९, ८; काठ ४०, ४; -वे
 ऋ ८, २६, १७; खि ३, २२, ६;
 मा १३, ५३; १६, ५५; २३,
 ६३; का १४, ६, १; १७, ८,
 ९; २५, १०, ११; तै ४, ३,

१, १; ५, ११, १; मै १, ६,
 १^l; २, ७, १८; ९, ९; काठ
 १६, १८; १७, १६; क २५,
 ९; २७, ६; शौ ३, ६, ३; ११,
 १०, २; ६; १२, १, ८; ६०;
 १३, १, ४०; २, २; पै ३, ३,
 ४; १५, ४; ६, ७, २; ५;
 १६, ८५, २; ६; १७, १, ९;
 १८, १८, १०; २०, ६; -वेन
 शौ ५, ६, ४^m; -वैः ऋ ५, ५९,
 १; पै २०, १९, ९.

† अर्णस्¹ - णः ऋ १, ३, १२;
 १२२, १४; १६७, ९; २,
 १९, ३; १३, ३२, ११; ४, १९,
 २; ६, ३०, ४; ४, १९, ६;
 १५, ४५, १०; ७, ६०, ४; ६,
 ४७, ५; ८, २०, १३; ९, ८६,
 ३४; ९७, २१; १०, ८, ३;
 मा २०, ८६; का २२, ८, ७;

^a) द्रस. देवताविषयत्वाऽभावेऽपि पूष. आनङ् पूर्वोत्तर-
 पदयोः प्रकृतिस्वरत्वञ्च उंसं. (पा ६, ३, २६; २,
 १४१) ।

^b) विप. ([संक्षुब्ध-] समुद्र-, सिन्धु- प्रमृ.),
 नाप. (अन्तरिक्ष-, समुद्र- प्रमृ.) । मत्वर्थे वः प्र.
 (पावा ५, २, १०९; वैतु. पाका. [गपू.]
 अर्णस्- [= नाड.] इत्यतः [मौस्थि. तु अर्ण-
 इत्येतद्गोत्रापत्यस्थानीयात् सतः] तदन्यलोपप्रयोजकः
 प्र. इति द्वीयसी सरणिः; G.W. तु. W.W १, १३७
 अपि तत्पक्षविशिष्टतरुचिः] । ✓*अर् > ✓*अर्ण >
 ✓*अर्णु इत्यतः [समभिजातविकरणात् नाड.] नामकरण
 इति चिन्त्यस्त्वेव पक्षः द्र.) । मौस्थि. ✓*अर्,
 ✓*अर्ण इत्येतयोः धा. मध्ये अर्ण- इत्यस्य नाम्नो
 जन्यजनकभावेनोपकल्पितव्यत्वाऽभिसंधेः च 'अर्ण- +
 *अव- (= २*अर्व- < *अर्प- < *अर्प्र- [= अर्- + *प्रा-
 < ✓*प्रा] इति कृत्वा तस. शकन्धादिन्यायतोऽनव-
 ग्राह्यत्वेन निष्पन्नात् सतः *अर्णव- इत्यतः ✓*अर्णव्
 (✓*अर्णु) इत्यस्य निष्पत्तेरभ्युपगमाच्च (मौस्थि. सर्वेषां
 धा. नामजत्वसामान्याऽभिसंधेः) । एस्थि. अपि यदिह

यनि. उपकल्पितं भवति तत्र पाप्र. अनुरोधतो यथा-
 प्रसिद्धाऽनुवादमात्रत्वमिति दिक् ।

^c) सपा. अर्णवम् <> अर्णवान् इति पाभे. ।

^d) सपा. ऋ १, १९, ८ ओजसा इति विभे. ।

^e) पाभे अध्वरम् ऋ १०, ८५, १८ द्र. ।

^f) सपा. आपमं १, १०, ७ अर्णवः इति पाभे. ।

^g) सपा. ऋ १०, १८९, २ प्रमृ. माश २, १, ४, २९
 रोचना इति पाभे. ।

^h) पाभे. ऋणयाः ऋ ९, ११०, १ द्र. ।

ⁱ) नाप. (तरङ्ग-, जलप्रवाह-, सरित्-, समुद्र-, अन्तरिक्ष-
 प्रमृ.) । पाप्र. ✓*अर्ण (गतौ) + असुन् प्र. नित्स्वरः (वैतु.
 पाउ ४, १९७) ✓*अर् इत्यत एव नकारोपजनप्रयोजकः प्र.
 इति । नैप्र. तावत् मौस्थि. इतरथेवोपकल्पेत् । तद्
 यथा अर्ण- + *अस्- इति कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरञ्च
 वर्णसमापत्तौ शकन्धादिन्यायप्रवृत्तिश्चेति (तु. नापू. टि.) । एस्थि. मौस्थि. बहून्यपि नामानि
 सन्ति पाप्र. ते ते कृतः प्र. इत्येवं मात्रत्वेनोच्यन्त
 इत्यभिसंधिः ।

मै ४, १२, ४; १४, १८; काठ
३८, ७; -र्णसः क्र १, ११७,
१४; १५८, ३; १८२, ७; ६,
६२, ६; ७, ६९, ७; मै ४, १४,
१०; -र्णसा ऋ ९, २१, ६;
१०७, १२; कौ १, ५१४; २,
११७; जै १, ५३, ४; ३, १२,
४; -र्णसि खि ४, ७, १, ६^१;
-र्णसि क्र १, ५२, २; ६१,
१२; १७४, ४; १८०, १; ४,
१६, ७; ६, ७२, ३; ७, १८,
५; ८७, १; १०, ४९, ९; मै ४,
१२, ३; काठ ८, १६; १२, १५;
शौ २०, ३५, १२; ७७, ७;
-र्णोभिः ऋ ४, ३, १२. [°र्णस-
गो^२, धनु^३, १मधु^४].
अर्णसु^५ -सम् क्र ५, ५४, ६.
अ(र्णस्>)र्णो-वृत्^६ -तम् ऋ २,
१९, २.
✓अर्त्त^७>अर्त्तनु^८ -नम्^९ मा ३०,
१९; का ३४, ४, १.
अर्त्तित^{१०} - ✓ऋत् द.

अर्त्तोस्(ः) ✓अर्(बधा.) द.
?अर्त्तिरनः^{११} पै ११, ५, १३.

✓अर्थ^{१२} नि^{१३}, सम्^{१४}.

अर्थ^{१५} -र्थः मा १८, १५; का १९,
५, ३; तै ४, ७, ५, २; मै २,
११, ५; काठ १८, १०; क २८,
१०; -र्थम् ऋ १, १०, २; ३८,
२; १०५, २; ११३, ६; १२४,
१; १३०; ५; १४४, ३; १५८,
६; २, ३०, २; ३९, १; ३,
११, ३; ५३, ५; ६१, ३; ४,
६, १०; १३, ३; ६, ३२, ५;
७, १८, ९; ८, ६९, १७; ७९,
५; ९, १, ५; १०, १८, ४^१;
२७, २०; २९, ५; ५१, ४; ६;
५९, १; ७३, ५; १४३, १;
खि ५, ७, २, ७; मा ३५, १५^२;
का ३५, ४, १६^३; तै ४, ३, ११,
५; मै ४, १३, ७; काठ १, १२^४;
१८, २१; ३९, १०; कौ २,
६९५^५; जै ३, ५६, २२^६; शौ
†१२, २, २३^७; १५, १७, ८;

†२०, ७६, ५; १२, १४; पै ९,
१२, १; १६, १५२, ९; १७,
३२, ३; -र्थान् मा ४०, ८;
का ४०, १, ८; -र्थानि ऋ ७,
६३, ४; काठ १०, १३; -र्थानि
शौ १, ७, ६; -र्थेषु क्र १०,
१०६, ७; पै ९, २५, २. [°र्थ-
उपकार^८, कर्त्तु^९, काम-
दाया^{१०}, कूचिद^{११}, तदिद^{१२},
तूर्णि^{१३}, दूरे^{१४}, नि^{१५}, शान्ति^{१६},
सद्यस्^{१७}, समुद^{१८}, सर्व^{१९}, सु^{२०}].
? अर्थ-वर्शिन^{२१} -शिनम् खि
३, १५, २८.

✓अर्थि^{२२}, †अर्थयासे क्र १,
८२, १; कौ १, ४१६; जै १, ४०,
८; अर्थयेथे ऋ १०, १०६, १.
अर्थित^{२३} -ताः पै ९, १०, ५.
अर्थिन्^{२४} -र्थिनः क्र १, ४८,
६; १०५, २; ८, २७, १२;
७९, ५; १०, २६, ८; १२७, ५;
-र्थी क्र ७, १, २३.
अर्थे(र्थ-इ)न्^{२५} -र्थतः मा १०,

^{२६} तु. सत्य. टि. पतति (<✓पत्).

^{२७} विप. (वृक्ष- [तु. GW. प्रमृ.], नाप. लेघ- इति च
वै. सा.].)। मत्वर्थीयः अच् प्र. (पा ५, २, १२७)
चित्-स्वरश्च।

^{२८} विर. (अहि-). उस. कृत-स्वरः प्रकृत्या। उप. ✓वृ
(आवरणे) + क्तिप् प्र.।

^{२९} नाप.। कर्तरि युच् प्र. उलं. (पा ३, २, १५१)
चित्-स्वरश्च। धा. अधिक्षेपणे णितिः (तु. १ऋति->
✓ऋतीयु)।

^{३०} सपा. तैत्रा ३, ४, १३, १ ऋतुलम् इति पाभे.।

^{३१} भरद्वाजो गोतमो अथ स्योनम् इत्येवं मूलतः
पादं संभाव्य मुपा. व्यर्थनपरः शोभः साऽवसरः स्यात्।

^{३२} वर्णवैशिष्ट्ये सति नैप्र. = ✓अर्त्त। एस्थि.
पाधा. चुरा. सरूपात् (तु. ✓अर्थि) भेदः सुगमः।

^{३३} नाप. पुं. न. (लक्ष्य-, प्रयोजन-, पदार्थ-[मा ४०, ८])।
नैप्र. = *अर्त्त-। पाप्र. भावकर्मणोः षच् प्र.

(पा ३, ३, १८; १९) निर-स्वरश्च (वैटु. पाठ २, ४
✓नर+थन् प्र. [तु. WW १, १३६; वैटु MW.
<✓मर्थि इति कृता पुनं पित्रुभितृतामि
निनीपुकः)।

^{३४} = सपा. माश १३, ८, ४, १२। तैत्रा ३, ७, ११, १
तैत्रा ६, १०, २ प्रमृ. अर्थम् इति पाभे.।

^{३५} पाठः ? अक्तम् इति शोभः द. (तु. सपा. काठ
३१, ११; तै १, १, १३, १)।

^{३६} स्वरः ? अन्तीदाततया सु-शोभः द. (तु. सत्य.
सर्वश्च इति समानं अट्स्वरं सत् प्रकृतेऽपि तथार्थं
ज्ञापकम्)।

^{३७} = गाधा. चुरा.। यनि. अर्थ-> नाधा. इत्यमिंतधि।

^{३८} विप. (स्येन-, सूरि- प्रमृ.)। मत्वर्थीयः इतिः प्र.
(पावा ५, २, १३५) तत्-स्वरश्च।

^{३९} विप. (२अप्-)। उस. कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
२, १३९)। उप. ✓इ + निवप् प्र.।

३; का ११, २, ३; तै १, ८, ११, १; काठ ३९, १.

? अर्थसौ: पै १९, २९, १४.

✓ अर्द्ध (बधा.), > अर्द्ध, अर्द्धति शौ १२, ४, ३; पै १७, १६, ३; ? अर्द्धतः^a खि ५, २२, २; आर्द्धन् ऋ ४, १७, २.

॥ अर्द्धयति मै ४, ५, ६; अर्द्धयति शौ ४, १५, ११; पै ५, ७, १०; अर्द्धयः ऋ ८, ५३, २; खि ३, ५, २; अर्द्धयः ऋ १०, १४७, २; अर्द्धय शौ ४, १५, ६; † अर्द्धय ऋ ८, ७५, १०; तै २, ६, ११, ३; मै ४, १०, ५; ११, ४४; ६; काठ ७, १७; कौ १, ११; २, ९९८; जै १, २, १; शौ ६, ६५, १६; पै ५, ७, १६; १९, ११, ११; आर्द्धयत् ऋ १०, १०४, १०. [प्र°, वि°].

अर्द्धयत् - यन्^b शौ ६, ४९, १; पै १९, ३१, १५.

✓ * अर्ध° अमि°.

॥ १ अर्धक^c - कः मै १, ८, ४. अर्धयित्वा सम्°.

अर्धस्- अमि°.

अर्धि- प्रति°.

॥ १ अर्धक^d - कः तै ६, ३, १, ३;

काठ ६, ४; २६, १; क४, ३, ४०, ४;

-कम् तै २, ५, ५, १; ५, ६, ४,

५; ६, २, ३, ५; काठ २२, ९;

क ३५, ३. [क- वि°, सम्°].

१ अर्धक^e - धर्मः ऋ १, १५६, १;

-धर्मम् ऋ ५, ४४, १०.

१ अर्धक^f - धर्मः ॥ तै १, ७, ६, ३;

५, २, १, ३; ५, ४; ३, ३, ५;

४, ४; ५, १; ॥ मै ३, २, १०;

७, ६; ॥ काठ ९, ११; १२, ११;

२०, ९; २४, ४; ॥ क ३१, १;

११; शौ ८, ९, १; पै १६, १८,

१; -धर्मम् ऋ १, १६४, १७;

६, ४७, २१; १०, २८, ५; ॥ मै

१, ११, ८; ३, २, १०^h; ७, ६^h; १,

१०, ५; शौ ९, १४, १७; १३,

१, ४१; पै १६, ६७, ७; १,

१८, १९, १; - ॥ धात् मै ३,

२, ५; - धिं ऋ १, ९२, १;

१२४, ५; १६४, १२; ६, २७,

५; कौ २, ११०५; शौ ४, १,

६; ९, १४, १२; पै १६, ६७,

२; - धेन मै ३, ७, ६॥; - धौ

ऋ २, २७, १५.

२ अर्ध^g - कौपुष्पि; - धः ऋ १०, २७,

१८; तै ६, १, ८, ५॥; - धम्

ऋ २, ३०, ५; ४, ३२, १; ६,

३०, १; ४४, १८^h; ७, १८,

१६; मा ३३, ६५; का ३२,

५, ११; ॥ तै २, २, १०, ५^h;

५, ४, ८, ३; ॥ मै १, ९, ४^h;

६^h; २, ४, २^h; ३, २, ७^h;

८, ९^h; ९, ४^h; ४, ३, १^h; ११,

४^h; ॥ काठ ६, १०^h; ८, ४^h; ९,

१२^h; ११, ५^h; १२, १२^h;

१३, २^h; १५, ५^h; २६, ६^h;

८; २८, १^h; २९, ८; ३५, १८^h;

॥ क ६, ९^h; ४१, ४^h; ४४, १^h;

४८, १६^h; कौ १, १८१^h; जै १,

^a) पाठः ? तु शौ २०, १३६, २ वर्धतः इति पाठे. ।

^b) सपा. काठ ३५, १४ क ४८, १३ आग्रौ १४, २९, ३ एजयन् इति पाठे. ।

^c) बधा. । तु. ✓ * अर् (प्राप्ता), ✓ * अर्द्ध (= ✓ ऋध् यद्र.) ।

^d) विप. ([कनिष्ठ-] पुत्र-) । ण्वुल् प्र. (पा ३, १, १३३) । लित्-स्वरः । १ अर्धक- इति शाखान्तरीयः पाठे. द्र. ।

^e) उक्त् प्र. उस्. (पा ३, २, १५४) । लित्-स्वरः ।

^f) ण्यति प्र. आद्युदात्तता उस्. (पा ६, १, २१४) ।

^g) नाप. (भाग-, पक्ष- प्रभृ.) । व्यु. ? या. [३. २०] प्रभृ. < ✓ ह वा < ✓ ध वा < ✓ ऋध् वेति ।

आद्यन्तान्यतरस्वरभेदतो द्विरूपं प्राति. भवति (तु. ना. उ.) । अर्थभेदतस्त्वस्य भूयस्तरामन्तविभक्तत्वे सत्यनेकप्रकृतिजत्वं संभाव्यमानं परमप्रकृतिस्थानीयस्य सतः ✓ * अर् इत्यस्य स्वयमनेकपरमतरप्रकृतिपरि-

णतत्त्वदर्शनेनोपपद्यतां (तु. टि. ✓ * अर् ; वैतु. WW. [१, १४३] स्वरतोऽर्थतश्च विवेकमपश्यन् पृथग्भावार्थ-विशिष्टमेवैकम् ✓ * अर् इति धा. प्रस्तावुकः) । पाप्र. यनि. घञ् प्र. जित्-स्वरश्च द्र. (तु. टि. अर्थ-) ।

^h) सपा. काठ २०, १२ क ३१, १४ पक्षम् इति पाठे. ।

ⁱ) सपा. काठ २४, ४ क ३७, ५ पदा इति पाठे. ।

^j) घः प्र. (पा ३, ३, ११८) तत्-स्वरश्च । शेषं १ अर्ध-द्र. । यस्तु समाऽसमाऽर्धभागपरतयास्वरविवेकः प्राचाम-भिमतो भवति (तु. शौ प्रा १, २, १) तस्य भूयोविमर्शसहवात् वैश. पुनरुपादानं द्र. । वै^p ४ टि. द्र. ।

^k) विप. इति कृत्वा सा. अस्य सूरीन् इत्यनेन सामानाधिकरण्यं वष्टि । तच्चिन्त्यम् । यस्थि. अप्य् अन्वयसौवच्यात् (तु. वैश.) । GW. अत्र नापू. आद्युदात्तं पिपठिषति । तदपि वैश. भूयो विमर्शम् ।

^l) सपा. मै २, १, ६^e नेमः, नेमम् इति पाठे. ।

^m) सकृत् सपा. काठ २०, ८ सहस्रम् इति पाठे. ।

१९, ७; शौ ५, १, ९; १०, ८,
७; १३; ११, ६, २२; पै ६, २,
८; १६, २३, २; १०१, २;
१०२, २; -धर्मऽधर्म काठ
११, ५; -धर्मः तै ७, ५, २, १;
काठ ३३, १; -धर्मः काठ
२६, ६; क ४१, ४; -धर्मः मै
३, ७, २; काठ ३५, १८; क ४८,
१६; पै ५, २१, २६; -धर्मः शौ
५, १, ९; १०, ८, ७; १३;
११, ६, २२; पै ६, २, ८; १६,
२३, २; १०१, २; १०२, २.
[ध- अधि°, अभि°, उत्तम°,
१उत्तर°, उप°, जघन°,
१दक्षिण°, १पर°, १पुष्कर°,
१पूर्व°, प्र°].

॥अर्ध-ऋच॥ -चः मै ३, २,
८; १०, ४; ४, ६, ८;
-चाभ्याम् मै ३, १, ८; -चे
मै ३, १०, ४; -चन मै ३, १,
५; -ऋचैः मा १९, २५; का
२१, २, १४.

॥अर्ध-गर्भ॥ -भिः ऋ १, १६४,
३६; शौ ९, १५, १७; पै १६,
६९, ५.

अर्ध-देव॥ -वम् ऋ ४, ४२,
८; ९.

॥अर्ध-भाज॥ -भाक् मै ३, ४,
१०; ४, ६, ६; काठ २०, ११;
२८, १; ३९, ११; क ३१, १३;

शौ ६, ८६, ३६; पै १९, ६, १२;
-भाजः मै ४, ६, ६.

अर्ध-मास॥ -मासम् तै २, ५,
५, ४, ५; मै २, ४, ३; -मासयोः
तै ७, १, ४, ३; -मासस्य तै २,
५, ६, ४; ८, ३; ५, ६, ७, २;
७, ३, ७, २; मै १, ७, ३;
काठ ९, १; २१, ५; ३३, ८;
३४, ९; क ८, ४; ३१, २०;
-साः मा २३, ४१; २७, ४५;
का २५, ८, ३; २९, ६, १;
मा २, ५, ७, ४; ५१, ८, ५;
२, ११, १६; ३, ४, ५, ६,
७, २; ७, २, ५; २५, १६; ६,
२, ३, ५, ७, १, १, ६; ४, १,
३; २, २, ५; ३, ४; ११, ४;
५, १, ३; २०, १६; २५, १;
मै १, ८, ६१; ३, ४, ६१; ४,
९, १८; काठ ६, ७; १०, ७;
१४, ४; २१, ५; २२, १;
३३, २; ३; ३४, ९; ४०, ६;
४५, ५; १७; ५०, ६; ५१, ४,
६; ३१, २०; शौ १०, ७, ५;
११, ९, २०; १५, ६, १७;
पै १६, ८३, १०; १७, ७, ७, २९,
१५; -मासम् तै ५७, २, ५;
६, २, ३, ५; पै १७, २८, ४;
-सानाम् मा २४, १७; का २६,
८, २; तै ५, ५, १७, १; ७, १८, १;
मै ३, १४, १८; काठ ४७, ७;

५३, ८; शौ १५, ६, १८; १६,
८, २३; -से मा २, ५, ६, ६;
७, १, ४, ३; मा १, ४, ८, ४,
१, १३; मा ३१, १२; ३२,
६; शौ ८, १२, ५; ६; पै १६,
१३, ३; -से-से मै १, ४,
८; ४, १, ९; काठ ३१, ७;
३२, ६; -सेभ्यः मा २२, २८;
का २४, १४, १; तै ७, १, १५,
१; मै ३, १२, ७; काठ ४१, ६;
-सेः तै ७, ५, ६, ११; मै ४,
१०, ६.

॥अर्धमास-शस् (ः)॥ तै २,
५, ८, ३; ५, ६, ७, २; ७,
३, ७, २; काठ २१, ५; ३३,
२; ३; ८; क ३१, २०.

॥अर्धमास(स-आ)यतन-
नाः काठ ३४, ९.

॥अर्ध(ध-अ)र्च॥ -चः तै ६, ३,
११, ३; -धर्म तै २, ५, ७,
४; -चर्च तै ३, २, १, ५; -चै
तै १, ६, १०, ५; ६, ३, ११, ३;
-धन तै ५, १, ४, १; शौ ९,
१५, १९६; पै १६, ६९, १६;
-चर्च तै २, ५, ७, ५.

॥अर्ध-वशा॥ -शाम् मै १, ११,
७; कठ १४, ८.

॥अर्ध-धिन॥ -धिनः तै ६, ५, २,
१६; -धर्च तै ६, ५, २, १.
[धिन- सु > र्व°].

१) तस्य. समासान्तः अः प्र. (पा २, २, २; ५, ४, ७४)
तत्-स्वरश्च (तु. टि. अर्धर्च-).

२) कस. सास्व. (पा ६, १, २२३).

३) तस्य. सास्व. (पा २, २, २; ६, १, २२३).

४) उस. धि-अन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९).

५) सपा. तै ५, ४, ८, ३ भूयिष्ठभाक्तमः इति, काठ
२१, ११ भूयिष्ठभाक् इति च पाठे.

१) सपा. तै ४, ४, ८, १ ऋचः इति पाठे.

२) सपा. अर्धभाजः <> अर्धिनः इति पाठे.

३) वीप्सायां शस् प्र. (पा ५, ४, ४३) तत्-स्वरश्च.

४) अत्र पूर्वोत्तरयोः पदयोर् अन्त्याद्योर् अचोः
प्रकृतिवद्-भावाऽभाव इति विशेषः। शेषम् अर्ध-ऋच-
टि. प्र.

५) मत्वर्थे इतिः प्र. (पा ५, २, ११५) तत्-स्वरश्च.

॥अर्धे(र्ध-इ)न्द्र- -न्द्राणि तै ५,

४, ८, ३; मै ३, ४, १; काठ

२१, ११; -न्द्रैः मै ३, ४, १.

१२अर्ध- -ध्वैः मै ३, ४, १॥.

३अर्ध- उत्तर°, दक्षिण°.

३अर्ध- -धम् काठ १४, ८.

२अर्धक° -> अर्धक-वातिन् १°-

-तिना शौ ११, २, ७.

अर्धयत् ✓ ऋध् द्र.

अर्धयित्वा, अर्धस्-, अर्धि-,

१अर्धु- ✓*अर्ध् द्र.

? २अर्धु- -कम् पै १०, ९, ३.

१अर्ध- ✓*अर्ध् द्र.

✓*अर्प> अर्पि°, अर्पयते काठ ११,

४॥; ॥अर्पयति तै ३, १, ९,

१; ॥अर्पयति तै २, ६, ४, ४;

३, १, ९, १; ५, १, १, ३; ४,

३; ६, २; ४, ४, २; ३, ५; ५, ५,

२; ६, २, ४; ६, १, ९, २; १०, ४;

२, ७, ५; ४, १, ५; ५, १, ५;

मै २, २, ३; ३, १, १; ५; ३, ५;

४, ८; ४, १, ४; ६, ५; काठ

१८, १९; १९, ५; २०, ८; २१,

७; २२, १२; १३; २४, ४; २७,

१०; ३१, ३; क २९, ७; ३०,

३; ३१, १०; ३५, ५; ६; ३७,

५; ४७, ३; अप्रयन्ति मै १,

११, ८॥; ॥अर्पयन्ति मै १,

११, ८; काठ १४, ८; अर्पय तै

५, ७, ४, ३; शौ १०, ९, १;

पै २, ८, ५, १; १६, १३६, १;

१७, १४, ६; १९, ३९, ९;

अर्पयतम् खि १, ११, ३;

॥आर्पयत् तै ५, १, ४, १;

आर्पयन् शौ ५, १९, २;

पै ९, १८, ८; ॥अर्पयेत् तै ५,

१, ४, २; ६, २; २, ७, १; २; ४;

४, ३, २; ६, ४, १, ५; मै ३,

१, ५; ४, १, ४; २, ९; काठ

१९, ५; ३१, ३; क ३०, ३;

४७, ३; ॥अर्पयेयम् तै ५, १,

१, ३; ६, ५, १, ४; ५; मै ३,

१, १; काठ १८, १९; पै २७,

१०; क २९, ७.

अर्पिपम् शौ १२, १, ३५; पै १७,

४, ४. [अभिसम्°, आ°, नि°,

प्र°, प्रति°, सम्°].

अर्पण- -णम् पै १७, ३८, ३;

-णेन शौ १२, ३, २२. [ण-

अन्°, प्र°].

अर्पयत्- सम्°.

॥अर्पयितोस(ः) मै ३, ९, ४.

अर्पयित्वा प्रति°.

१अर्पित, ता- -तः ऋ ६, ५८, २;

९, ८६, १४; ३९, ४५; मै ४, ४१,

१६; कौ २, ३०५; ९६६; जै

३, २५, १; ४, २०, ९; पै १९,

३२, २; -तम् ऋ १,

१६४, १२; १०, ८२, ६; १७०,

२; मा १७, ३०; का १८, ३,

१) नाप. । तस. सास्व. । 'अर्धं यथा स्यात्तथा इन्द्राणि = ऐन्द्राणि' इति कृवाऽतिप्रकृतरः पाठस्य विकारः *अर्धेन्द्र- इत्येवं सु-शोधः स्यात् । अथ बस. एवाऽऽग्रहस्तेदुक्ते शोधे नाऽऽदरश्च, तर्हि यनि. हविर्विशेषसंज्ञत्वाद्दन्तोदात्तप्रकरणे इन्द्र- इति उच्यते. (पा ६, २, १६५) । २) विप. ([अर्ध-भाज्-] इन्द्र-) । अर्धार्थं यत् (तु. टि. २कश्च-).

३) अर्थः ? नाप. (सेनाऽर्ध- इति सा., जल-सर्प- [अर्धक-] इति R.W. M.W.) ? १अर्धक- इत्यतो भिन्नवृत्तीव संभाव्यते । तद् विमृश्यम् ।

४) विप. (रुद्र-) । उच्यते. गिन्त्यते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । पाभे. अध्वगघातिना द्र. ।

५) विप. (चक्षुस्-). अर्-बुध्- इति मूको. अनु अर् (=नञ्)+बुध्- (तु. पंजा. धुंघ)> बस. इति मतम् । सपा. शौ १६, २, ५ सौपर्णम् इति पाभे. ।

६) पात्र. =पुगन्तः (तु. WW १, ६९) ✓ऋ)> ✓*अर् + णिच् प्र. (पा ७, ३, ३६) । मौस्थि.

अनु नैप्र. *अर्- + *प- (=भ- [तु. WW १, ७३]) =*अर्प- इत्यस्य उच्यते. सतः नाधा. सुवचः । ✓*अर्प> *अर्प- इति च व्यत्यासेनोक्तस्य पात्र. पुनर्निर्देशः द्र. (तु. टि. ✓*अर्त्त) । ७) शुचाऽर्पयेत्> सपा. काठ २०, ५ क ३१, ७ शुचा निर्दहेत् इति पाभे. ।

८) सपा. तैब्रा ३, १, ४, ४ प्रदहेत् इति पाभे. ।

९) पात्र. कर्मणि क्ते विभाषितमायुदात्तत्वम् (पा ६, १, २०९) । मौस्थि. तु *अर्प- (<✓*अर्प <*अर्प-) + (भावे) इत्- (<✓इ) इति कृत्वा 'अर्पि' इति यस्य' इति बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् । एस्थि. यद्यपि २अर्पित- इति प्रकृतिस्वर इति कृत्वा पात्र. संवादः सुलभः, तथापि तद्विषयक- सामान्यलक्षणां मौस्थि. अनु *अर्प- + (कर्तरि) इत्- इति उच्यते. याथीयः स्वरः । यद्वाऽनिट्कृतान्त- लक्षणसामान्यमनुसृत्य ✓*अर्प> *अर्पि- (भावे)+*त- (<✓तन् गधू. दिशा एव पर्यायेण भावे च कर्तरि च) इति कृत्वा सस्व. द्र. ।

१०) सपा. शौ ६, १२९, ३ आहितः इति पाभे. ।

६; तै ४, ६, २, ३; मै २, १०, ३; काठ १८, १^५; क २८, २; कौ २, ८०४; जै ४, २, १०; शौ २, १४, १२; पै २, १७, ५६; १६, ६७, २; -ताः १, १४२, ९; पै १, ६६, २; -ताः काठ ३७, १^५; पै १७, १३, १; -तानि मा २३, ५१^५; ५२^५; का २५, ९, ७^५; ८^५; -ते तै ४, ७, १३, २. [°त-आ°, नि°].

२अर्पितु^५ -ताः ऋ १, १६४, ४८.

अर्प्य प्र°.

१अर्बुद^५ -दम् ऋ २, ११, २०; १४, ४; ८, ३२, २६; मा १७,

२; का १८, १, ३; तै ४, ४, ११, ४; मै २, ८, १४; काठ १७, १०^५; क २६, ९; -दस्य ऋ ८, ३, १९; ३२, ३; -दा तै ७, २, २०, १; काठ ४२, १०; -वे काठ ३९, ६१. [°द-नि°].

१२अर्बुद^५ -दम् ऋ १, ५१, ६; -दस्य ऋ १०, ६७, १२; शौ २०, ९१, १२.

३अर्बुद^५ > १अर्बुदि(र्भ>)नी^५ -नीः काठ २६, ४; क ४१, २.

अर्बुदि^५ -दिः शौ ११, ११, ४; २३; -वे शौ ११, ११, ५; १२, ५; -वे शौ ११, ११, १-३; ७-११; १३; १४; १५^५; १८;

२०; २२; २४; २५; १२, २३. [°दि-नि°].

१अर्बुदेनम्^५ पै १६, ८९, ७.

✓अर्भ> १अर्भ, भर्भि- -भंस्य ऋ ७, ३७, ३; काठ ३९, १३^५; कौ २, ३३४^५; जै ३, २८, ६^५; -भर्भिः पै १, ९, २३^५; -भर्भिः ऋ १, १२४, ६; ८, ४७, ८; -भर्भिः ऋ १, ५१, १३; -भर्भिः ऋ १, १४६, ५; -भर्भिः ऋ १, ७, ५; ४०, ८; ८१, १; ६, ५०, ४; १०, ९१, ८^५; मै ४, १२, ४; कौ १, १३०; ४११; २, ३५२; जै १, १४, ६; ४०, ३; ३, २९, ९; शौ २०, ५६, १; ७०, ११; -भर्भिः

१) तु. सस्थ. टि. अधि।

२) पाभे. आपिताः शौ १३, ३, १० द्र.।

३) सपा. आश्रौ १०, ९, २^५ वैताश्रौ ३७, २ आपितानि इति पाभे.।

४) विप. (शङ्कु-)। शेषं १अर्पित, ता- टि. द्र.।

५) नाप. (संख्या-विशेष- [दशगुणिता-कोटि-]), व्यप. (सर्पिकृति- असुर-), नाप. (मेघ- [विं. सा. ऋ ८, ३२, ३; २६ प्रभु.])। तापर्याऽभेदेऽपि सति यत् स्वरतो द्वैविध्यं भवति, तत्र स. कारणे स्यात्। तद् यथा। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् इति कृत्वाऽऽगुदात्तः स्यात्, उस. उप. प्रकृतिस्वरम् इति कृत्वा चाऽन्तोदात्त इति (पा ६, २, १; २, १३९)। अथ कावत्राऽवयवा- विति। *अर्बु- (तु. या ३, १० यत्राऽऽगुदात्तत्वर्यो- पपत्तिसंकेताऽभावे सति अम्बु- इत्यस्य पर्यायमात्रता स्यादिति कृत्वा *अर्बु अरणाद् अम्बु भवति इत्येवं मुपा, सु-शोधः द्र.) इति पूष. भवति, दु- (<*ध- <✓धा) इति उप. चेति। *अर्बु- इत्यपि *अर- + (भाव) *बु- (<*भु- <*भ्र- <✓भृ) इत्येवं बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् द्र. [वैतु. या. गू. उप. दु- (<✓दा [दाने])? अनुपदमेव ✓भा, ✓भ्र इत्येतयोरर्थ- सांगत्योपलब्धेः या. स्थ. भूयोविमर्शाहता भवति]]। *अर- इत्यत्र च ✓अर् इत्यस्य क्तमो विशेषः संगततमः स्यात् (तु. यस्था. टि.) इत्यपर्यवसित-

विमर्श द्र.।

१) विप. (रोगविशेष-युक्ता-] जनि-).

२) = १अर्बुद- [व्यप.] इत्येतेनैव व्याख्यातं द्र.। तत्रत्ये न्यायमन् इह *दि- इति उप. भवतीतिमात्रे विशेषः (वैतु. वाच. अर्बुद->✓अर्बुद + इन् प्र. इति व्यर्थं द्वाधीयांसं पन्थानमनुवाजुकः)।

३) तु. शौ ११, १, ७ यदन्विबह उदुब्धे (बृज-ए) नम् इति पदद्वयाऽऽत्मकनया पाठः सु-शोधो भवति।

४) विप. (स्वरूप-, यवीयम्-] एनस्-, धन-प्रभु.)। पाप्र. निर्दिष्टवर्थं भा. संकेतः द्र. (तु. ✓अर् प्रभु.)। तेन यत्राऽऽगुदात्त एतज्जः नाउ. कृन् भूयते तत्र घञ् प्र. यत्र चाऽन्तोदात्तः भूयते तत्र घञ् प्र. त्रिपयो भवतीति विवेकः। मौरिध. तु *अर- + (भाव वा कर्त्तरि वा) *भ्र- (<✓भा) इति कृत्वा यत्राऽऽगुदात्तस्तत्र बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्, यत्र चाऽन्तोदात्तस्तत्र उस. उप. प्रकृतिस्वरं सुवचः (तु. टि. १अर्बुद-; वैतु. पाठ ३, १५२ ✓अर + अम् प्र. इति)। इह ✓अर् इत्यस्य मूलभूतस्य सतो हिंसा- विशेषभू-निरसनाऽऽत्मकार्यविशेष-प्रतीत्यर्थं तु. WW १, १८३ (तु. टि. ✓अर्)।

५) सपा. अर्भस्य (तैत्रा ३, ११, ६, ३; आपश्रौ १६, २५, ५ च) <> अर्भे इति पाभे.।

६) सपा. शौ १, २०, २ साकुम् इति पाभे.।

ऋ १, १०२, १०; पै ३, ३६, २.
२अर्भ^१ - -र्भस्य शौ ७, ५८, ३;
पै २०, १३, ९.

अर्भकु^२ - -र्भकः ऋ ८, ३०, १;
६९, १५; शौ २०, ९२, १२;
-र्भकम् ऋ १, ११४, ७; मा १६,
१५; का १७, १, १५; तै ४, ५,
१०, २; शौ ७, ५८, ६६; ११,
२, २९; पै १, ४८, २; १६,
१०६, ९; २०, ५८, ७; -काः

शौ १, २७, ३; १९, ३६, ३; पै
२, २७, ३; १९, ३१, ६; -कासः
ऋ ७, ३३, ६; -के ऋ ४, ३२,
२३; -केभ्यः^३ ऋ १, २७, १३;
मा १६, २६; का १७, ३, ५;
मै २, ९, ४; काठ १७, १३; क
२७, ३.

?अर्भग^४ - -गाय ऋ १, ११६, १.
✓*अर्भ > अर्भ^५ - -र्भस्य मा ३०,
११; का ३४, २, ३.

अर्भकु^१ - -के ऋ १, १३३, ३.
॥अर्भ-कपाल^२ - -कैः तै ५, १,
६, २.

१अर्भ्य^३ - -र्भ्यैः काठ १९, ५;
क ३०, ३.

अर्भन्^४ - -र्भं पै २, ८१, २.
[र्भन्- अर्भन्].

?२अर्भ्य^५ - -र्भ्यां खि ३, २२, ६.

✓*अर्भ्य > १अर्भ्य^६ - -र्भ्यैः ऋ १,
३३, ३; ८१, ६; ९^७; ११६,

*) तु. टि. १अर्भ- ।

१) विप., नाप. (शिष्ट-). कुत्सार्थे कः प्र. (पा ५, ३, ७४)
तत्-स्वरश्च ।

२) =सपा. ऐत्रा ७, १६ । तै ४, ५, ४, १ शुल्लकोभ्यः
इति पाभे ।

३) ण्वुल् प्र. लित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९३)
इति *२अर्भक- इत्यस्य सतो वर्णविकारः । यद्वा
१अर्भ- + अनुकम्पोपाधिकं स्वार्थे कन् प्र. नित्-
स्वरश्च द्र. (पा ५, ३, ७६; ६, १, ११७; वैटु.
सा. पा ५, ३, ७५ इति संज्ञाविषयत्वाभावाच्चिन्त्यः) ।
यदपि सा. शाकल्यपदकारनाम्ना अर्भ-ग- इति स्वरूपतः
उस. इति कृत्वा उप. ✓गै + टक् प्र. (पा ३, २,
८) इति वैकल्पिकी व्यु. आह, तत् पपा. अनुप-
लम्भात् सांशयिकं स्यात् । ननु सा. सकाले पपा.
तथोपलेभ इति चेत् तदपि उस. पूष. प्रकृतिस्वरस्यानु-
पयोगाद् नेष्टमिति दिक् ।

४) पाप्र. नापू. धा. उपकल्प्य ततः घञ् प्र. जित्-
स्वरश्च द्र. । मौस्थि. तु. *अर्- + *म- इति
कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरस्य सुवचः [तु. टि.
अर्थ-; WW १, १४२ (यत्तु पृथग्भावीयः ✓*अर्
इति मूलतया प्रत्ययादि, तत्राशिकं तथ्यं द्र. । प्रकरण-
विशेषतः ✓*अर् इत्यस्य तत्तदर्थविशेषान्तराणामप्यु-
पादयत्वात् । तद् यथा । चक्षुरोगविशेषेऽभिधेये-
ऽन्तश्चक्षुर्वर्तमानं पृथग्भावाऽविशिष्टं कर्तनमात्रं वा
तपनमात्रं वाऽभिप्रेतं स्यात् । मृत्पात्रेष्टकादिपाकार्थं
निर्मिते [अर्भकु- > *अर्भभ- > *आम्ना- >] पंजा.
आवा- इति प्रसिद्धेऽभिधेयेऽन्तःखननाऽऽत्मकं
गृहीकरणमभिप्रेतं स्यात् । अथवा तत्राऽपि तपन एवा-

ऽभिप्रायः स्यात् । तेन प्रकरणानुसारव्यवसेयतत्तद्वै-
शेष्यपरः ✓*अर् [तु टि.] अत्र मूलभावमुपेया-
दिति तत्त्वम्) ; वैटु. पाठ. (१, १३०) ✓अर्+मन्
प्र. इति] ।

५) अज्ञाताद्यर्थे कः प्र. (पा ५, ३, ७३ प्रसू.) तत्-
स्वरश्च ।

६) नाप. । तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

७) विप. (कपाल- [काठ.]) । तात्रभाषिकः यत् प्र.
यतोनावीय आयुदात्तश्च (पा ६, १, २१३) ।

८) पाप्र. कनिन् प्र. नित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९७) ।
मौस्थि. तु. *अर्- + *मन्- इति कृत्वा बस. पूष. प्रकृति-
स्वरं द्र. ।

९) यथोर्म इति पाठः यथा । उ । अर्भ (विसन्ध्यात्मकः
शोधः) इत्येवं वा यथा । अर्भ (* < अर्भन्-) इत्येवं
वा विभज्येत ।

१०) विप. ([गतिमत्-] सूर्याचन्द्रमस्-) । पाठः?
भा. सा. [तैत्रा २, ८, १, १] ?अर्भ- > अर्भ्यां [गत्या]
इति, ?BC. अर्भ- > अर्भ्यां इति शोधुक इव ।

११) स्वामिभावे वर्तमानात् नापू. धा. कर्तरि अच्
प्र. चित्-स्वरश्च । मौस्थि. तु. *अर्- + *यु-
(< ✓या कर्तरि) इति कृत्वा उस. उप. प्रकृति-
स्वरं स्यात् ['अरा स्वामिभावेन याति' इति (वैटु.
पा. पावा. च ३, १, १०३ ✓अ + यत् प्र. स्वामि-
न्यर्थेऽन्तोदात्तश्चेति), पाप्र. यस्थि. सौवरीयं दिगनुप-
पादिता सती संज्ञाप्रमाणितमात्रा तु द्र., अपि च तु. टि.
?अर्भ-] ।

१२) < १अर्भ- इति B. (JAOS ४५, १६६) ।

६०; १२१, १५; २, २३, १३०;
३५, १२ (४०, ५; १०, ८५,
१८); ४, १, ७५; २, १२; ४,
६०; २४, ८; ५, ३३, ९०;
६, ४७, ९; ५१, २०; ७,
२१, ५; ३१, ५०; ६४, ३; ८६,
७; १००, ५; ८, १९, ३६०;
६३, ७; १०, २७, १९; ३४,
१३; ८६, ३; ८९, ३; तै
१, २, १४, ३; २, २, १२, ५;
मै ४, १०, १; ११, ५; काठ
६, १०; १२; १२, १५; कौ २,
१७६; जै ४, २३, ६; शौ २०,

१८, ५; ५६, ६; १२६, १;
-यैम् ^१ ऋ ८, ३३, १४;
-यैया ऋ ५, ७५, ७; -यै
ऋ ७, ६५, २; -यै ऋ ५,
१६, ३; ८, ५१, ९; ५४, ७;
खि ३, ३, ९; ६, ७; मा ३३, ८२;
का ३२, ६, १३; कौ २, ९५९;
जै ४, १९, १; -यैषु कौ ४, ९; जै
२, ७, ३. [यै- श्रुति, २माधु].
†अर्थ-प(ति)जी- जी: ऋ
७, ६, ५; १०, ४३, ८; शौ २०,
१७, ८.
अर्थ-समान- -न: खि १, ५,

१०.
२अर्थ, यै- -यै: पै १९, ३८, १५;
-यैस्य मै ४, ६, ६; -यैय मा
२६, २; का २८, १, ३; -यै
मा २३, ३१; का २५, ६, ११;
-यै मा २०, १७; का २२, १,
४; काठ ३८, ५.
अर्थ-जा(र >) रा- -रा मा
२३, ३०; का २५, ९, १०; तै ७,
४, १९, ३; मै ३, १३, १; काठ
४४, ८.
? ३अर्थ, यै- -यै: पै १, १२३, १;
-यै तै २, ८, ३, १.

१) तु. PW. प्रष्टु.; वैतु. NW. < १अरि- इति ।

२) तु. सा.; वैतु. GW. < १अरि- इति ।

३) तु. टि. ऋ १, ८१, ९१ ।

४) यनि. द्वि१ द्र.; वैतु. GW. (> L ४००) १अरि-
(शत्रुपरम्) > अर्याम् [प३] इति । चिन्त्यस्त्वेष
प्रस्तावः स्यात् । अभ्युपगमे सत्यनुपदमेव काचिदा-
काङ्क्षां पूरकतयेव आढ्यमाणयोर अन्येषां या इति
पदयोरन्यथासिद्धत्वप्रसङ्गात् (तदभिप्रायेण अर्याम् इतीव
आविने सति तृतीयपादेनैव नैराकाङ्क्षयसंभवादित्य-
भिसंधेः) । अन्यच्च । असंगतेष्वच परप्रस्तावस्य
चिन्त्यत्वे द्र. । तद् यथा । अरिप्रतियोगिक-सवन-
कर्मक-तिरस्कारे संपन्ने सति अन्यप्रतियोगित्वेन यद्वि-
शेष्यत्वेन च शिश्रावयिषितस्य सतः सुवनानि इति
पदस्य सकृद् द्वि३ च प्र३ चेत्युभयथा धावणार्थ-
मनुपलम्भादित्यर्थात् । अथाऽपि परपक्षे अन्येषाम्
इति पदं तात्पर्यतः पिष्टपेषणतां नैव व्यभिचरेत् । अस्वत्व-
प्रतीतिकरत्वेऽस्य च ?अर्याम् इत्यस्य चाऽनर्थान्तरत्वो-
पगमादिति दिक् ।

५) विप. (२अप्-, उषस्- L वैतु. GW. नाप,
इति) । बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । स्त्री.
वैकल्पिको नान्ताऽऽदेशः ङीप् प्र. च (पा ४, १, ३४) ।

१) सपा. तैत्रा २, ४, ७, ९ अर्थ- इति पाभे. ।

२) तुस. पू. प्रकृतिस्वरम् उषं. (पा ६, २, ११) ।

३) कर्मणि घञ् प्र. चित्-स्वरश्च (पा ३, ३, १९
। वैश्यसंज्ञाविषयत्वं द्र.] ; ६, १, १९७) । सौरिथ.

तु *अर- + यु- < ✓ या (भावे) इति कृत्वा 'अरा
स्वामिभावेन यः (यानं) यस्मिन्' इति बस. पू. प्र.
प्रकृतिस्वरं स्यात् (वैतु. पा. [३, १, १०३] गण-
। तु. १अर्थ- टि.] आधुनातार्थं पा ६, १, २१३ च
अपि तु. टि. ३अर्थ-]) ।

१) विप. (श्रुति-) । बस. पू. प्रकृतिस्वरम् ।

२) विप. (उषस्- [ऋ.]), नाप. (= २अर्थ- [तै.]) ।

व्यु. ? १अरि- + यत् प्र. तद्वित इति कृत्वा
लक्ष्याऽनुरोधाद् भयं सतोऽप्यवर्णस्य लोपाऽभावः
उषं. (पा ६, ४, १४८) । तेन *अरि- इत्यस्य
च्यक्कस्य तित्-स्वरितवत्तश्च (पा ६, १, १८५) सतः
नैप्र. यनि. द्वयचक्रः परिणामः स्यात् (तु. टि. १अप्रियु-
अप्रिय-) । इन्द्रस्यो विमानश्च पाद इह मानं स्यात् ।
तद् यथा । ऋ १, १२३, १ इत्यत्र कृष्णावुदस्यात्,
*अरियां विहायाः इत्येवं आढ्यमाणः सन्नेव
त्रैष्टुभः पादः साधीयान् प्रतीयेत । तै. स्थ. अप्येवं
प्रमीयेत । तथाहि । युच्छ्रे युद्ध *अरिश्च इत्यक्षर-
द्वयसाकाङ्क्षः पादः सुपूरः स्यात् । कुतः च इति
नि. इति । यस्मिन् पाठः अर्थ इत्यत्राऽऽवसानिकस्य
ए > अय् > अ इत्यनेन संधिपरिणामेनाऽचपरत्वे
संकेतिते सत्यर्थतः ... उ इत्यस्य सुसंगतिदर्शना-
दिति । ननु पुनः इत्युत्तरपादऽऽदौ वर्तमानमनुपादा-
योक्तः संधिः प्रवर्ततेति । नेति । कुत इति । उत्तरस्य
पादस्याऽप्येकाऽक्षरसाकाङ्क्षस्य सतः सपा. मा २०,
१७ मेलनेन युत्- पूर्वत्वेन सुश्रवत्वे सत्यनजादि-

अयमन्^१ - मणः ऋ ५, ५४, ८;
 -†मणम् ऋ १, ८९, ३; १३६,
 ६; १७४, ६; ४, २, ४; ६,
 ४८, १४; ५०, १; ५१, ३; ७,
 ३६, ४; ३९, ५; ६६, ७; १०,
 ६१, १७; ६८, २; ८९, ९;
 ११७, ६; १४१, ५; मा ९, २७;
 २५, १६; का १०, ५, ७; २७,
 ११, ३; तै १, ७, १०, २; १२,
 ३, ४, १^१; २; मै १, ११, ४;
 कौ २, ४१७; जै ३, ३२, ७;
 शौ ३, २०, ७; १४, १, १७†^१;
 २०, १६, २; पै २, ३०, २; ३,
 ३४, ५; १८, २, ७†^१; -†मणा^०
 ऋ ९, १०८, १४; कौ २
 ४४७; -०मन् ऋ ५, ६७, १;
 ८, ६७, ४; १०, १२६, २; ७,
 ५९, १; ८, १९, ३५; मै २,
 ४, ७; -०मन् ऋ २, २७, ५;
 ६; ८; ७, ६०, १; ८, १८,
 २१; ८३, ४; तै २, १, ११,
 ५†; ३, १४, ४; ४, ८, १; मै
 ४, १२, ४†; †; १४, १४†;
 काठ १०, १३; ११, ८; १२††;
 शौ ६, ६०, २†; पै ३, ३१, ३;
 †५, ३९, २; ७†^१, १९, १४,
 ५†; -मा ऋ १, १२६, ४; ४१,

१; ४, ५५, १०; ५, ६७, ३;
 ८, १८, ३; २८, २; ८३, २];
 [३६, ४; ४०, ५; ७, ६६, १२;
 ८२, १०; ८३, १०; ८, १९,
 १६; २६, ११; १०, ३६, १;
 ६५, १; ९; ९२, ६]; ४४,
 १३; १७९, ३; ८, २७, १७;
 १०, ९३, ४]; ९०, १; ९;
 [९१, ३; ९, ८८, ८]; [१०७,
 ३ (६, ४४, १४)]; १३६, ३;
 ५; १३९, ७; १४१, ९;
 [१६२, १; ५, ४१, २]; १६७,
 ८०; [१८६, २; ७, ६०, ४];
 २, १, ४, २७, १; १२ (७, ६४,
 १)]; ७; ३८, ९; ३, ५४, १८;
 ४, ३०, २४; ५५, ४; ५, ३,
 ३; २९, १; ४६, ५, ६, ५२,
 ११; ७, ३५, २; ३८, ४; ४०,
 २; ४; ५१, २; ६०, ५; ९;
 [६२, ६; ६३, ६]; ६४, १;
 ६६, ४; ११; ८२, १०; ९३,
 ७; ८, २५, १३; ३१, १३;
 ४६, ४; ६७, २; ९४, ५;
 ९, ६४, २४; ८१, ५; १०,
 ३१, ४; ६४, ५; ८५, २३;
 ३६; ४३; १२६, १; ३; ४^१; ५-७;
 १४१, २; खि ४७, १, १; ७, २,

१; †मा ९, २९; २५, २४६;
 ३३, १५; २०; ३४, ५४; ५७;
 ३६, ९; †का १०, ५, ६; २७,
 १२, १६; ३२, १, १५; २, ३;
 ३३, २, १७; २०; ३६, १,
 ९; तै १, ७, १०, २†; २, ३,
 १४, १†; २; १४, ४; ४, ४,
 १०, २; ६, ८, १†; मै १, ६,
 २†; ९†; १२†; ११, ४†;
 २, ३, ६†; १३, २०; ३,
 १६, १†; ४, २, १०†; १२,
 ८†; †; १४, ११†; काठ ५,
 १; ७, १४†; ८, १; १०, १३;
 ११, ४; १२†; १४, २†; ३९,
 १३; ४६, ४; क १६, ६; ७, ४†;
 २९, २; †कौ १, ५०; १८५;
 २०६; २१८; ४२६; २, ४२८;
 ७०१; ११३६; †जै १, ५, ६;
 २०, १; २२, ३; २३, ५; ४१, ८;
 ३, ३३, ३; ४६, ७; शौ १, ११,
 १; १८, २; ३, १४, २;
 २०, ३†; ५, ५, १; २८,
 १२; ६, ४, २; ६०, १; १०३,
 १†; ९, १२, ७; ११, ८, ४;
 १३, ४, ४; १४, १, ५०†;
 २, १३; ४०†; †१९, ९, ६;
 १०, २; पै २, १३, १; ५९,

त्वादुक्ते संधौ निमित्तत्वाऽसंभवात् (तु. काठ ३८,
 ५ यत्राऽप्येवं युत्-पूर्वत्वं चिकीर्षितं द्र., मा. [गपू.]
 का २२, १, ४ च यत्राऽप्युक्तयैव दिशा षडक्षरः
 सन्नष्टाऽक्षरत्वेन प्रकृतः पादः सुपरिणमः द्र.) ।
 स्वामित्वसामान्यपरं च सद् "अरिथं- इत्येवोत्तरोत्तर-
 घटमानसामाजिकवैशेष्यनैज्येन १अर्यु-, २अर्यु- इति
 विशिष्टरूपान्तरयुगलतया पर्यणंसीदित्येषाऽपि भूयो-
 विमृष्टयै कल्पताम् ।

*) व्यु. ? पपा. नावग्रहः । < "अरियमन्-
 (उप. "अममन्- द्र.) इति या ११, २३ । < ✓ "अर्
 वा < ✓ ईर् + ✓ मन् वेति सा. ऋ ५, ८५,

७ । १अर्यु- + ✓ मा + कनिन् प्र. इति पाठना. च
 पाठश्चे. च (१, १५० [तु. WW १, ८०]) । १अर्यु-
 + ✓ मन् + कर्मणि क्विप् प्र. इति कृत्वा उस. उप. प्रकृति-
 स्वरं चेति तु संभाव्येत (= 'तापजनकतया वा शरण्यतया
 वा मतो भवति') । एवमपि भूयोविमर्शसह एवाऽयं
 विषयः द्र. ।

७) पाप्मे. व्यम्बकम् ऋ ७, ५९, १२ ।

७) सपा. जै ३, ३४, ५; पै १८, ४, ३ °ग्णा इति पाप्मे. ।

७) सपा. °मन् <> °मा इति पाप्मे. ।

७) अर्यमा + उ > °मो इति सुपा. भवति

१) पाप्मे. अग्निः पै १९, १८, १३ द्र. ।

११; ६६, ४; ३, ३४, ४†;
 †५, ३९, १; ३-६; ६, ४, १;
 १९, ३; १३, ८, २†; १५,
 १३, ३; १६, १३९, ७; १८,
 ५, ६†; ८; ८, ४; १०, ८†;
 १९, २, ३; १४, ४; २०, १७, ९;
 -माणम् पै १९, ४१, ११^१; -म्णाः
 ऋ १, ४१, ७; १०५, ६; १३६,
 २; ८, ४७, ९; १०, ४०, १२;
 १८५, १; मा ३, ३१†; २५,
 ४^०; का ३, ३, २३†; २७, ४, १^०;
 तै ५, ७, २२, १; मै १, ५, ४†;
 ६, ९^१; ३, १५, ५†^०; काठ ७, २†;
 ८, १; ४७, ५; ११; ५३, १२;
 क ५, २†; ६, ६^१; †कौ १,
 १९२; जै १, २०, ८†; शौ ३,
 ५, ५; १४, १, ३९; २, ५†;
 पै १८, ४, ८; ७, ५†; -म्णा
 जै ३, ३४, ५†^०; शौ २,
 ३६, २; १४, १, ३४; पै २,
 २१, ३; १८, ४, ३†^०; -म्णे ऋ
 ४, ३, ५^०; ७, ६२, २; ८, १०१,
 ५; मा १०, ५; का ११, ४, २;
 तै १२, ३, ४, १^०; २; ५, ५,
 १५, १; २१, १; ११मै २, ३,
 ६; काठ ११, ४^१; कौ १,
 २५५†; जै १, २७, ३†.
 ॥अर्यमन्-गृहपति^०- तयः मै १, ९,
 ५; काठ ९, १२.
 अर्यमन्^१- स्यम् ऋ ५, ८५, ७.

अर्यल^१- -कः काठ २५, ७.

अर्यातः पै १८, ७, ७.

✓अर्ध, अर्धवर्ग मै ४, १२, ३^०.

"अर्ध- अर्ध".

अर्धत्^१- †वर्तः ऋ १, ७३, ९;
 १३, १२; ११२, २२; ११८,
 २; १६२, ८; १२; १४; ४,
 ३१, ४; ३९, २; ५, ३६, २;
 ६, ३९, ५; ४५, १२; ४६, १;
 १३; ५४, ५; १०, १२; ८,
 ४७, ११; ९, ६, २; ६४, ३;
 ७९, २; १०, ६१, १६; ७६, २;
 मा २५, ३१; ३५, ३८, २७,
 ३७; का २७, १२, ८; १३,
 ४; ७; २९, ५, ६; तै २, ४,
 १४, ३; ४, १, ११, २; ६, ८,
 ३; ९, १^०; मै २, २, ६६; १३,
 ९; ३, १६, १^०; ४, १०, ३; काठ
 ४, १५; ७, १६; १०, १२६;
 १७, १८; ३९, १२^१; ४६,
 ४; ५^०; कौ १, २३४; २, १३३;
 १५९; १८१†; ५०१; जै १,
 २५, २; ३, १३, ९; १५, ७;
 १७, २†; ५७, १३; शौ १०,
 ४, ७६; १९, ५०, ५६; २०, ९८,
 १; ६पै १४, ४, १५; १६, १५,
 ७; १९, १०, १४; †वर्तता
 ऋ १, ८, २; ११६, १७;
 १५५, १; १६२, ३; २, २, १०;
 ४, ३७, ६; ६, ४५, २; ८;

४०, २; ६२, ३; १०३, ५;
 मा २५, २६; का २७, १२, ३;
 तै ४, ६, ८, १; मै ३, १६, १;
 काठ ४६, ४; शौ २०, ७०, १८;
 -वर्तताम् ऋ ७, १०२, २; ८,
 ६, ४७; ९, ४७, ५; १०, १४,
 ६; सि ५, ८, ३; शौ ४, ९, २;
 २७, ३; २०, १२७, ३; पै ४,
 ३५, ३; ८, ३, ३; ६, ५;
 †वर्तित ऋ २, ३३, १; ८, ७१,
 १२; पै ७, ३, १०; †वर्तित
 ऋ १, ४३, ६; ६३, ५;
 १११, ३; १५१, ३; १६२,
 ६; ५, ८६, ५; ६, ३६, २; ९,
 ११, ३; ६२, २^१; १०, ४०,
 ५; मा २५, २९; का २७,
 १२, ६; तै ३, ९, ३, १; ४,
 ६, ८, २; मै ३, १६, १; काठ
 ४६, ४; कौ २, ३; जै ३, १५;
 †वर्तितु ऋ ५, ८५, २; मा ४,
 ३१; का ४, १०, २; तै १, २,
 ८, १; ६, १, ११, ३^०; मै १,
 २, ६; काठ २, ६; ४, १; क
 १, १९; -वर्तितुः ऋ १, २७,
 ९; १६४, १३ (२, २६, ३; १०,
 १४७, ४); ७३, ९; ६, ४५,
 १२; ७, ९०, ६; ८, २, ३६;
 १९, १०; ९२, ११; १०, ९९;
 ७; ८; कौ २, ७६७; शौ २०,
 ३९, २; ३; †वर्तितुः ऋ ५,

^१) सपा. मंत्रा १, २, ३ अर्यमणम् इति पाठे. ।

^२) सपा. तै ५, ७, २१, १ मित्रस्य इति पाठे. ।

^३) पाठे. °मुणा द्र. ।

^४) छन्दस्तः °मुणे इति स्यात् (तु. L ५२४) ।

^५) विप. (सप्तहोतृ-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

^६) स्वार्थे यत् प्र. । तित्-स्वरः (पा ६, १, १८५) ।

^७) व्यप. (ऋषि-) । पाठे. अयल- क ३९, ५ द्र.
 (तु. MK.) ।

^८) अर्धस्व इति स्वरः १ यणि. शोधः द्र. (तु. विकृताः
 सन्निधि पपा. संदि.) ।

^१) बपा. । विप. (क्षिप्रगामिन्-) अश्व-, वाज- प्रसृ.),
 नाप. (अश्व- प्रसृ.) । "अर-" वा "अर्ध-" वा + मतृ प्र. ।
 उत्तरे कल्पे बलि परतो वस्य लोपः द्र. (पा ६, १, ६६; तु.
 PW. प्रसृ.; वैतु. पा ६, ४, १२७ यदनु अर्धम्- [तु. यस्या.]
 इत्यस्यैव प्रत्ययविशेषपरत्वे सति तत्कारान्ततया परिणाम
 उच्यते) । ^१) सपा. अर्धतः <> अर्धत्वे इति पाठे. ।

६, १; २; ७, ३५, १२; ४०,
६; ९०, ७; ९१, ७; ९३, ३;
८, १९, ६; ९, १०, १; ६६,
१०; १०, ६४, ६; ७४, १; मा ९,
१७; १५, ४१; ४२; का १०, ३,
१०; १६, ५, २३; २४; २३, १,
११; तै १, ७, ८, २; मै १,
११, २; २, १३, ७; ४, ११,
१; काठ १३, १४; ३९, १४;
कौ १, ४२५; २, ७; ४६९;
१०८७; १०८९; जै १, ४१,
७; ३, १, ९; ३५, ४; ५३,
६; शौ १९, ११, १; पै १३,
८, ११; -०वन्तः कौ १, ४३५^४;
जै १, ४२, ९; -वन्तम् ऋ १,
९१, २०; ११२, २१; १६२,
१६; १६३, ९; १४, १५, ६;
८, १०२, १२; ५, ५४, १४;
मा २२, ५; २५, ३९; २९,
२०; ३४, २१; का २४, १,
५; २७, १४, १; ३३, ३, ९; ३३,
१, १५; तै १४, ६, ७, ४;
९, २; ७, ४, १५, १; मै ३, १२,

१६; १६, १; ४, १४, १; काठ ४४,
४६; ३, ५; -वन्ता ऋ ८,
२५, २४; १०, १०५, २^{१०}; -र्वान्
ऋ १, १६३, १३; ९, ९७,
२५; मा २९, २४; का ३१, ३,
१३; तै ४, ६, ७, ५; काठ ४६, ३.
अर्वती- -तीः ऋ १, १४५, ३०;
७, ८७, १; काठ १२, १५; १;
शौ १०, ४, २१; पै १६, १७,
१; -तीभिः ऋ १०, ५, २.

अर्वन्^१- -र्वन्^२ ऋ १, १६३, १;
३; ४; ८; ११; ६, १२, ६; मा ११,
४४६; १७, ८७६; २९, १२;
१४; १५; १९, २२; का १२,
४, ७६; १९, १, १६; ३३,
३, १; ३; ४; ८; ११; तै ४,
१, ४, २६; २, ८, १; ६, ७,
१; २-४; मै १, ६, २; २, ७,
४६; काठ १६, ४६; ३९, १;
४०, ६; ४६, ३; शौ ६, ९२,
२६; पै १९, ३४, ११; -र्व
ऋ १, १०४, १^१; १४९,
३; [१५२, ५ (४, ३६, १)]

१६३, १२; ३, ४९, ३; ४, ७,
११; ११, ४; ३६, ६; १३८,
१० (१०, १७८, ३); ६, १२,
४; २८, ४; १३३, २; ७, ५६,
२३; ७, २२, १; ३७, ६;
४४, ४; ५८, ४; ९, ८७, ७;
१०, २७, १४; ९९, ४; १३२,
५; खि ४, ९, ४; ५, ७, ३, २;
मा ११, २२; २२, १९; २९,
९; १३३; का १२, २, ११; २४,
६, १; ३३, १, ९; ३, १२; ३;
तै १, ५, ११, ४; ७, ८, १;
२, ४, १४, ४; ४, १, २, ४; ६,
७, ५; ५, १, ११, ३; ६, ३,
८, ४; ७, १, १२, १; ५,
१९, १; २५, २; मै २, ७, २;
३, १२, ४; १६, २; ४, १३,
८; काठ ७, १६; १३, १६;
१६, २; १९, १३; ४१, ३;
४५, १५; ४६, २; ३; १; कौ
१, ३९८; २, २७७; ११२४;
१जै १, ४४, ८; ३, २३, ९; शौ
४, २१, ४; २०, ११७, १;

१) द्वि३ इति ब्रुवन् सा. नितरां चिन्त्यः (तु. Gri.) ।

२) ?अर्वन्ता > -न्तौ इति शोधः । शेषं सस्थ. टि.

शेषा द्र. ।

३) अर्वतीः, अर्वतीः इत्यन्यतरतया पाठं परिवर्तकः
LRV. चिन्त्यः (तु. ORN.) । ✓अर्व इत्यस्मात्
बधा. सतो निष्पन्नस्य सतः यनि. एव प्राकरणिकार्थ-
समन्वयसंभवाच्च शोध प्रस्तावस्याऽन्यथासिद्धमात्रत्वा-
दिति दिक् ।

४) ब्रा. । विप (क्षिप्र-गामिन्-) अर्ध-, वाज- प्रभृ.),
नाप. (अश्व- प्रभृ.) । *अर्- वा *अर्व- वा + *वन्- च
*वान्- च (< ✓वन् भावे [तु. टि. *अपन-वान्-]), पर्या-
येण सर्वनामस्थानेषु *वान्- अन्यत्र *वन्- उप-
इति विवेक इति कृत्वा बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (वैतु.
पा. प्र. तद्धितः वनिप् प्र. [पावा ५, २, १०९] इति
वा, ✓*अर् [गतौ] वा ✓अर्व वा + वनिप् प्र. [पा ३,

२, ७५; पाउ ४, १०९ च; तु. या १०, ३१ दे १, १४;
सा. ऋ १, ८, २; PW. प्रभृ. WW १, १४१ च] इति
वा) । यत्तु *अर्वण- इत्यपि पृथक् कैश्चिन्निर्दिष्टितं
भवति, तन्नेष्टम् (तु. टि. अनर्वन्-).

५) सं१ सत् यनि. वा, अर्वन्- इत्यस्य वेदं
रूपम् इति भूयोविमर्शविषयः । मौस्थि. उभयथा-
ऽपि संभवाच्च मतुबन्तस्य सकाराऽऽपत्तेः (पा ८,
३, १; WG ४१२b) अनैकान्तिकत्वोपगमाच्च (तु.
L ५२०) । १) पाभे. जर्मिम् काठ ४०, ६ द्र. ।

२) पाभे. वाजिन् का १०, २, ६ द्र. ।

३) प्र१ सत् मौस्थि. यनि. = अर्वान् (तु. अपन-
वान् < *अपन-वान्-) इति वा, = (अर्वन् >) अर्वान्
इति वेति विमर्शसहो विषयः द्र. (तु. L ५१७ b) ।

४) अर्वा । अकः इति पदद्वयाऽऽमकमज्ञानात् SI.
उपेक्ष्यः ।

१२९, ११; -०वाणिः शौ १८,
३, १९; -वाणिम् ऋ १०, ४६,
५९; मा २८, १३; का ३०, २,
२. [०र्वन्-अन्].

१०र्वश^१ -शः क १०, ९२, ६.

२०र्वश^२ -शेभिः ऋ १०, ९२, ६.

*अर्वा^३ > †अर्वा (वा-आ)कु^४ -के

ऋ ८, १५; शौ २०, १४१, ५.

अर्वा (वा-अ)व्, अर्वा^५ -वाक्, ग् क

१, ९, ५; ४७, १०; १९२, १६;

७, ७४, २; ८, ३५, २२; १

१०८, ४; ११८, २; २, ३९,

३; ५; ३, १४, ८; ७, २, ८; ३

३२, १३; ४३, ६; ५८, २; ४,

४, ८; ३२, १५; ५, ४३, ५;

८; ४५, १०; ६२, ४; ६, १८,

११; ३७, १; ६०, ३; ६२,

११; ६३, १; ७, २७, ३; ३९,

३; ६४, २; ६७, ३; ७; ६९, ३;

७२, २; ८२, ८; ८३, ३;

९१, ५; ६; ८, ८, २३; ६१,

१; १०, १५, ४; २९, ३; ७१,

९; ७७, ४; ८९, ५; १२९, ६;

खि १, ९, ३; ११, २; मा ५,

४२; १२, ५५; का ५, १०,

२; २१, ४, ५; तै १, २,

१४, ३; ३, ५, १; †२, २,

१२, ३; ६, १२, २; ६, ३, ३,

१३; मै १, २, १४; ६, ८; ३

९, २; †४, १०, ६; †, ११,

५; १२, १; १३, ७; १४, १०;

१४; १८; काठ ३, २; ४, १५; †

६, ११; †७, १८; २१, १४; †

२२, १०; २६, ३; २७, ५;

३८, ७; क २, ९; ३५, ४; †

४२, ५; †कौ १, २९०; २,

१०४; ५८३; १०८४; ३, १,

२; †जै १, ३०, ८; २, १, १;

३, १०, ६; ४७, ९; शौ ४,

२५ ६; ५, ११, ६; ८, १,

१०; १०, १, १६; ८, १७;

११, ७, १०; ११; १८, १,

५१; १२, ५, १; †२०,

७१, ११; ७६, ३; ११३, १;

पै ३, ५, ३; ४, ३४, ४; ५,

२२, १; ८, ८, १; ९, २, १२;

१६, १, १०; ३६, ६; १५३,

१०; १५४, १; २०, १८, ४; †

-वाक् ऋ १, १३५, १०; ११८,

१; १०४, ९; १५७, ३; १७७,

[१; ५, ४०, ४; २; ५] २, १८, ५;

६; ३, १४, ११; ७, २, ११;

(५, ११, २; १०, १५, १०;

७०, ११); ६, ९; ३५, ६;

४१, ८; ४३, १; ४, १०, ३;

५, ४०, ४; ८३, ६; ६, १९, ११

४१, ५; १०, १५९; ४४, २;

८३, ६; ८९, १९; †मा १५,

४६; २६, २३; ३४, २६; †का

१६, ५, २८; ३३, १, २०; †तै ३,

१, ११, ७; ४, ४४, ७; ७, ३,

११, १६; †मै ४, १०, ३; ११, ४;

काठ ९, १९; ११, १०६; १३;

१२, १३; २०, १४; २९,

७; ४३, १; †कौ २, १११०

११२९; शौ ३, २, ३; ४, १५,

१११; ३२, ६; ३८, ६; ५,

२२, ११; २६, १२; ८, १, ९;

२, २; १०, ८, १९; १३, २,

३१; ३, १६; १७, १, १७;

१८, २, ६०; ३, ४८; †२०, ८,

२; १२, ७; १३, ४; २३, ८;

१४, २; पै ४, १४, २; ४; ३२,

६; ५, ७, १०; १०, ३, १;

१२, ६, १; १६, १, ९; १०२,

६; १०३, ८; १८, २३, ८; ३२,

१; १२, ४१, ४; २०, ३८, २;

४१, ७; ६०, १०; -वाचः क

१) सपा. कौ १, ७४; जै १, ८, २ बुर्मणा इति पाभे. ।

२) *अर्- वा *अर्- वा + १वश- (भावे > √वश)
इति कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (तु. टि. अर्वा-; वैतु.
सा. प्रभृ. अर्वा- + शः प्र. [१५ ५, २, १००] इतीवाऽभि-
प्रयन्तश्चिन्त्याः सन्तः नाउ. टि. पर्यनुयोज्यमानाः) ।

३) उस. उप. प्रकृतिस्वरम् उप. च पचाद्यजन्तं सद-
न्तोदात्तमितीव नापू. सरूपादिशेषः द्र. (वैतु. सा. प्रभृ.
यनि. नापू. च सरूपयोः सतोः स्वरतो विविक्तयोर्मध्ये
भेदमकुर्वाणा उभयत्र समानं मत्वर्थ-श-प्रत्ययान्तत्वमिच्छ-
न्तः यनि. अन्तोदात्तं वधमप्युपपादयन्तोऽपि नापू. आधु-
दात्तस्योपपादनेऽशक्ताः) ।

४) *अर्- इत्यस्य सामीप्यवृत्तेः सतः तृ१ सत्. किञि.

द्र. पूषा इत्यस्य वा प्रतियोगि ।

५) भाष. (अन्तिक-) । उस. धायादि-स्वरः (पा ६,
२, १४४) । *के इति सप्त१ वा. किञि. द्र । उप.
*आकु- [= √अक् (= √अच्) + घञ् प्र. ; (वैतु.
दे २, १६ *१अर्- + √कम् + आकः प्र. [पाउ
४, १४] धा. लोपःचेति)] । अपि यत् G.W. अर्वा-
इत्यतः यनि. ताद्वितीमिव व्यु. प्रतिपद्येत, तन्म ।
तथात्वे अण्-प्रत्ययान्तत्वे सस्याद्यवृद्धिप्रसङ्ग इति दिक्
(तु. आकु-, उपाकु-, पराकु-) ।

६) उस. विवगन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

७) सपा. तै २, ४, १०, २ न्यङ् इति पाभे. ।

८) पाभे. अभ्युणोः पै १३, १, १५ द्र. ।

१, १६४, १९; १६८, १; ६,
४८, ४; ७, ४८, १^१; ॥तै
२, ५, ८, ७; ॥मै ४, ३, ७; ७,
३^३; ॥काठ २९, ७; शौ ९, १४,
१९†; †पै १६, ६७, ९; -वर्षा
ऋ ७, ७८, १; -वर्षाचिः ऋ १,
१६४, १९; २, २९, ६; ७,
२८, १; सा ३३, ५१†; †का
३२, ४, ८; ॥तै २, ५, ८, ७;
३, ३, ६, २^३; ६, ६, ८, ४^३;
मै ४, ७, ३^३; १२, ६†; ॥काठ
२२, ११^३; २९, ७; क ३५, ५^३; ॥
शौ ९, १४, १९†; पै १३, १४,
१५; १६, ६७, ९†; -वर्षाचिः ऋ
१, ३४, १२; ४५, १०; २,
३७, ५; ३, ४१, ९; ७, ८८, १;
८, १४, १४ (१, ४७, ८; ९२,
३; ८, ८७, २; ४); १६, ४५;
३२, ३०; १४, ८; ९०, ४;
१ (८, २२, ३) १०, ३८, ४; ॥
खि १, ३, २; ७, ६; ४, ३, १;
तै ४, ७, १४, ४; काठ २१, ६;
३३, २^३; ४०, १०; ॥क ३१, २१;
कौ २, ९९, १†; शौ ५, ३, ११;
११, ४, १-१८; †२०, २३, ९;

२८, २; ३९, ३; पै १, ४३, १;
५०, १; ५, ४, ९; १०; ११,
७, ११; १९, ११, ११; -वर्षा
ऋ १, १४७, ८ (९२, ३; ८,
४, १४; ८७, २; ४); ५५, ७;
१३७, ३; २, ३९, ३; ५, ७६, १;
कौ २, ११०, २†; -वर्षाचिः शौ
५, २६, १२; पै १९, ३४, ४.
[°च्, ञच्-अन्°].
अर्वाची-ची ऋ १, १०७,
१; २, ३४, १५; ४, ५७, ६;
७, १८, ३; खि ५, २, ३; †मा
८, ४; ३३, ६८; †का ८, १,
३; ३२, ५, १४; †तै १, ४,
२२, १; २, १, ११, ४; मै १,
३, २६; काठ ४, १०; ७, १२;
क ३, ८; शौ ३, १७, ८†; ६,
६७, ३; पै १०, ६, ३; १९, ६, १५;
-॥चीः काठ २४, ५; क ३७,
६; -॥चीम् तै ५, ४, ७, ३; ६,
२, १०, २; ३; काठ २१, ९;
२५, १०^३; २६, ५; क ४०, ३^३;
४१, ३; -च्यै मा २२, २४^३; २७;
का २४, १०, १^३; १३, १; मै ३,
१२, ८^३. [°ची-सु°].

अर्वाग्-इष्ट-अन्°.
अर्वाग्-ज्योतिस्^१-तिः पै १९,
३४, ५.
अर्वा(च्)कृ>ग्-वसु°-सुः
मा १५, १९; का १६, ४, ९;
तै ४, ४, ३, २; मै १, ५, ९†;
२, ८, १०; काठ ७, ६; १७; ९;
क २६, ८; -सो^१ मै १, ५, २;
काठ ६, ९; ७, ६; क ४, ८.
अर्वाङ्-ऋति°-तिः पै २०,
४२, ७.
१†अर्वाचीन, ना^१-नः ऋ ४, ३,
२; १०, २; १२, १४; १ (३, ४३,
३); ७, २९, २; ८, ३, १७;
१०, ११६, २; मा २०, ४९;
का २२, ५, ३; कौ १, ३०१; जै
१, ३१, ९; -नम् ऋ ४, २४,
१; ७, ४१, ६; मा ३४, २९;
शौ ३, १६, ६; पै ४, २१, ६;
-ना ऋ ५, ७४, ९^३; १८, २२, ३;
(१०, ३८, ४); -नाः ऋ १०,
६, ६; -नासः ऋ ६, २५, ३.
२अर्वाचीन^२-नम् ऋ १, ८४,
१३; ३, ५७, २; मा ८, ३३†; का
८, ९, १†; तै १, ४, ३७, १;

१) रूपं प्रति संदेहः । वा. भूयोविमर्शसहृत्वदर्श-
नात् । यनि. द्विरे इति कृत्वा 'वः' गुष्मान् अर्वाचः
(अस्माकं) समीपवर्तिनः (°? कृत् >) कृतवः
वाहुकाः न इव विभ्रः विभ्रवययिभूतविभ्रितस्वा-
ऽवान्तर-नामोपलक्षिता क्रभवः यातां (दूरं) गच्छताम्
(आत्मनां [त्रिस्वापेक्षया बहुत्वं]) नयं रुथम्...
आ...वर्तयन्तु' इति वा. द्र. (तु. G.W. [वा. तु
न निरदेशि]; वैतु. ORN. द्विरे इति प्रतिपन्नोऽपि
वा. विप्रतिपन्नः संदिचन्यो वाक्यस्य कर्तारं प्रत्य-
स्पष्टप्रमेयत्वात् कृतवः न इति पदयोरसम्यग्-निर्वाहा-
च्च, वै. सा. प्रभृ. [तु. L ४५८ MVG १८२ टि६]
अर्वाञ्चः प्र३ इति वदन्तः वा. प्रति निःसत्त्वाः) ।

२) विप. (तु. प्रतियोगि सस्थ. परस्तमस्-) । बस. ।

३) विप. (अग्नि-, पर्जन्य-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

४) =सपा. आपश्चौ ६, १६, ११ प्रभृ. । मा ३, १८ का
३, ३, १० तै १, ५, १५, ४ प्रभृ. चित्रावसो इति पाभे. ।

५) विप. (अस्मद्रयक्-प्रवृत्ति- देव-) । बस.
पूष. असर्वनामस्थाने नुम् उस्सं. (पा ७, १, ७०) । वा. °ति
इति पाठः ? यनि. शोधः । उप. माप. सत्
<√*कृत् (=√वृत् 'वर्तने' [वैतु. Renou <√*कृ
[आक्रमणे] इतीव ?) ।

६) विप. (इन्द्र-, ऊति-, प्रभृ.) । वैभाषिकः खच् >
ईनः प्र. उस्सं. (पा ५, ४, ८) चित्-स्वरश्च ।

७) आमन्त्रिततया व्याचक्षाणः सा. चिन्त्यः ।

८) विप. (मनस्-, पथिन्-) । ख > ईनः प्र. (पा ५,
४, ८) तत्-स्वरश्च ।

३, ४, १०, २१; ६, ६, ३, ११; ११ मै ३, १०, ५; ४, ३, ९; काठ ३७, ९१; कौ २, ३५९१; जै ३, ३०, २२१; शौ १०, ५, २२; २०, १९, २१; पै ९, २२, ४; १६, १३०, १; १९, ३४, ४१; -नैः ऋ ९, ९७, २८.

†अर्वा-वृत्- -वतः ऋ ३, ३७, १११; ४०, ८; (९); ८, ८२. १; ९, ३९, ५; खि ५, ७, ४, ९; मै ४, १२, ३; कौ २, २५२; जै ३, २१, १७; शौ २०, ६, ८; २०, ४; ५७, ७; पै १९, ३९, १३; -वतम् ऋ ३, ४०, (८; ३७, ११) ९१; मै ४, १२, ३; शौ २०, ६, ९; -वति ऋ ५, ७३, १; ८, ११३, १५; ९७, ४१; ३३, १०; १५३, ३; ९३, ६; ९, ६५, २२१; खि ३, ५, ३; कौ १, २६३; २६४; २, ५१३; जै १, २८, १; २; ३, ४०, ९; ४, ८, ९; १८, ७; २०, ३; शौ २०, ११२, ३.

अर्वाहः शौ २०, १२९, ११०.

✓*अर्ष (= ✓अर्ष)

अर्ष- अर्ष.

अर्षात्- -शत मा ४०, ४.

*अर्षाणि- -अर्ष.

अर्षासात्- -नम् ऋ १२, १३०, ८; ८, १२, ९१; -नस्य ऋ २, २०, ६; -नाय ऋ १०, ९९, ७.

अर्षास्- -र्षसः मा १२, ९७; का १३, ६, २१.

✓अर्ष (= ✓अर्ष), अर्षति ऋ ९, ७,

१४^h; (६२, २३); १८, ६^h; ५६, २; ७७, ४^h; कौ २, ४८१^h; जै ३, ३६, ६^h; अर्षति ऋ १, १३५, २^h; २, ३, ९; ५, २; १२, ८^h; ११३, १; २८, ६; १०१, ७^h; १६, ७; ११७, ३; ३७, १^h; १२३, ५; ३७, २^h; ३८, ६^h; १(५, ५१, ७; ९, ३३, ३); ३४, २; ६५, २०^h; ३८, १^h; ४२, ५^h; ५६, १(१७, ३; ३७, १) १०^h; ५७, २^h; ६३, २०; ६७, ४; १५; ६९, २^h; ८४, २^h; ८६, ७^h; ११, १२; २६^h; ४४; ४६^h; १०३, २^h; ३^h; १०७, ५; १७; २६^h; मा २३, ५५;

५६; का २५, १०, ३; ४, काठ २, १९१; †कौ १, ५४६; ५७७^h; २, १०८; १६८; ३८२; ५३७; ६१४; ६२८^h; ६४१; ६४२; ६४३^h; ७२१^h; १११२^h; †जै १, ५६, २; ५८, १२^h; ३, ११, ४; १६, ६; ३१, २; ४२, ३; ५०, २; ५२, ४; ८^h; १०; ५३, १^h; ५९ १३^h; ४, ७, ६^h; अर्षति ऋ ८, ९४, ७; †अर्षति ऋ १, १०५, १२; १२५, ५; २, २५, ४; ४, १८, ९; ५८, ५, ६; ९, २, ४^h; १०, ४^h; १३, ७^h; १३१, ३; ६२, २७^h; १(५, ५१, ७) ३३, ३^h; (३४, २; ६५, २०) १७७, १^h; १०, ७५, ४^h; ८९, ५; मा १७, ९३; ९४; का १९, १, ७^h; काठ ४०, ७^h; कौ १, ४८५^h; ५५६^h; २, ३९०^h; ४०२^h; ५४३^h; जै १, ५०, ९^h; ५७, ३; ३, ३१, १०^h; ३५, ७^h; ४२, ९^h; शौ २०, ४८, २६; पै ८, १३, ५; ६; १९, ९, ११६; †अर्षति ऋ ९, ३२, ४; ५४,

*) भाष. (सामीप्य- । तु. सस्थ. प्रतियोगि परा-वृत्-।) वा. उपसर्गसमानवृत्तेः सतः पूष. वतिः प्र. उस्सं. (पा ५, १, ११८) तत्-स्वरश्च । पपा. पूष. ह्रस्वाऽभावो ज्ञापयति यथाऽत्रोपलभ्यमानो दीर्घः सहजो भवति छन्दः-प्रयोजितः सन् साहित्यिकश्च न भवतीति (वैतु. अन्यथा-वृत्तीनि प्राप्तिः । तु. पा ६, ३, १३१); P.W. च *अर्व- > अर्वा इति ।

*) सपा. खि ५, १५, ३ ? अवहि इति, R.W. अर्वा इति च पाभे. ।

*) अच् प्र. (पा ३, १, १३४) चित्-स्वरश्च ।

*) हिंसाकर्मणः ✓रिश् इत्यस्य तुदा. नञ्-पूर्वं लुप्ताऽकारं शतरि रूपमिति उ. म. चाऽऽहवृत्तान्न । हिंसाकर्मणः प्राकरणिकत्वाद् गत्यर्थस्य प्राकरणिकस्य च ✓अर्ष इत्यतो गत्यर्थात् तालव्यान्तत्वाऽऽपत्तिमात्रत्वेन

भिन्नस्य धात्वन्तरस्य मुकल्पत्वेन मुशकोपलम्भात् । सपा. का ४०, १, ४ ईड ४० अर्षत् इति पाभे. (तु. वैप३) ।

*) अनिः प्र. डसं (पाठ २, १०२) तत्-स्वरश्च (तु. अर्गुण-, *अर्षणि-, अवृत्ति- प्रसृ.) ।

*) विप. (लिङ्ग- दास- प्रसृ.) । विपमान- टि. इ. ।

*) व्याधि-विशेष- । असुन. प्र. निवृ-स्वरश्च । यतु पाठ. (४, १९६) ✓अ इत्यतः प्र. परतः सति शकारोपजनो-ऽन्वशासि, तन्नेष्टम् । अन्यानि सजातानि संलक्ष्य धा. एव शकारवतायास्तथ्यस्य नेदीयस्तरत्नोपगमात् (तु. WW १, १६०) ।

*) तु. सस्थ. टि. परि । १) तु. सस्थ. टि. अभि ।

१) सपा. कौ २, ६२४ अव्यत इति पाभे. ।

*) तु. सस्थ. टि. अनु ।

१) सपा. कौ २, ११६ जै ३, १२, ३ अर्षत् इति पाभे. ।

४^a; ६२, १२३; (७, ४); ७६,
[९६, २०] ५।^a, १ (७, ७७, ४)
७८, ५; ८०, ५; ८२, २^b; ८६,
३५^b; १०७, ३^a; ४; २१^b;
१ (१०३, २) २२; कौ १, ५११;
५१७^b; २, २५, २६⁺; ३८३⁺;
४१२^b; ४२९^b; ४३०; ६६८^b;
जै १, ५३, १; ७^b; ३, ३, ४; ५⁺;
३१, ३⁺; ३२; ३३, ४^b; ५;
५५, ९^b; अर्षत् शौ १०, ४,
१⁺; पै १६, १५, १;
अर्षत् क्र ३, ३३, ११; अर्षः
पै १६, ७०, ९; अर्षत् शौ ४,
३, २^b; १२, ४७, ७; पै २, ८, २;
६, २०, ७; अर्षन्तु क्र ३, ३०,
९; अर्षन्तु कौ २, ११६⁺;
३४५⁺; जै ३, १२, ३⁺;
२९, २⁺; पै १८, २२, ११;
†अर्ष > षा क्र ९, ६१, १५;
६५, १९; कौ १, ५०३; २,
३४४; ६८७; जै १, ५२, ७^b;
३, २९, १; ५६, १४; †अर्ष क्र
९, ११, ४^b; ६, ३; ५१, ५;
६३, १२; ४, ७^b; ८^b; २०,
४^b; ९, ३९, १^a; ४५, २; १५२,
१; ६४, १२; ६२, ८; २४;
६३, २९^b; ६७, ३^b; ७०, १०^b;

८६, ३^b; ८७, १^b; ६^b; ९६,
८^b; १६^b; २१^a; ९७, ६;
१५^a; १७; २५^b; ४९^b; ५०;
५१^b; ९८, १; १०९, ३; कौ १,
५२३^b; ५४९^b; ५७६⁺; २,
२७; १२३⁺; २४८^a;
३२१^b; ३३०; ४०३^b; ४०४^b;
४१३; ५८८^b; ६७५^b; ७१८;
७७६^b; ७७७^b; ७७८^b; जै १,
५४, १^b; ५६, ७^b; ५८, ११⁺;
३, ३, ६^b; २१, १३^a; २६,
७^b; २७, ६^b; ३१, २३^b;
२४^b; ३३; ४८, ४^b; ५६, ३^b;
५९, १०; †पै २, ६६, ३; १२,
३९, १०; †अर्षत् क्र ४, ५८,
१०⁺; मा १७, ९८⁺; का १२,
१, ११⁺; काठ ४०, ७⁺; पै
८, १३, १०⁺; १७, २३, १⁺;
अर्षम् पै ४, २२, १. [अभि^०,
आ^०, परि^०, वि^०].

†अर्ष- - षः पै १६, १२३, १.

*अर्षणि^b - > अर्षणी⁺ - - णी:

शौ ९, १३, १३; १६; २१;
पै १६, ७५, ३, ६; ११.

अर्षत् - षत् का ४०, १, ४⁺;
- षन् क्र ९, ९६ [७६, ५]
२०^a]. [°षन् - अभि^०].

†अर्ष- - षुः पै ३, १, ७, १.

✓*अर्ह⁺, अर्हति क्र १०, १५८, २; †तै
२, २, ९, ७; ५, २, ५, १; ७, ४;
अर्हति क्र २, १४, २; १०, ८५,
३४; खि ४, ६, ५; †तै २, १,
५, २; ५, १, ३, ४; २, ५, ३; ७,
३, १, ४⁺; †मै १, १०, १९;
११, ९; ४, ४, ६; काठ १०,
१; १३, १०; १२, १; १४, ६;
१०; २०, ५; २१, १२; २२,
२; २९, १; ३; ६⁺; ३०, ९; ३६,
१३; १४; †क्र ३१, ७; ४५,
२; ७⁺; शौ १०, १, २६;
१४, १, २९⁺; १२, २२,
२१; २३, ३०; २६, १; पै ८,
९, १; १७, ३, ४; १८, ३,
८⁺; अर्हत्: खि ५, ७, ३, ८;
मा २८, १९; का ३०, २, ८⁺;
मै ४, १३, ८; काठ १२, १३;
अर्हन्ति क्र ८, २०, १८; †मै
४, ८, ३; अर्हन्ति †मै १, ११,
६; ३, १, ५; ४, ८, ८; काठ
२७, ८; पै ५, ३७, २; अर्हसि
क्र ११, १३४, ६⁺; (४, ४७, २;
५, ५१, ६; ८, ६, १९); ५,
७९, १०; खि ४, ५, २५; पै
११, २, ९; १६, ३७, ६⁺; २०,

^a) तु. सस्थ. टि. परि। ^b) तु. सस्थ. टि. अभि।

^c) रिषत् इति मूको. पामे. (तु. W. टि., MVG.

३२३ टि३ च)।

^d) पामे. अप... अर्षत् पै १२, ३१, ६ द्र.।

^e) पामे. अभि कौ १, ५७६ द्र.।

^f) पामे. अर्षत् शौ ७, ८७, १ द्र.।

^g) कृद्-वृत्तं भवति। अथवा अर्षस्- इत्यस्यैव सतो
मूर्धन्याऽऽपत्तिमात्रम् इति स्यात्।

^h) अनिः प्र. (तु. पाठ २, १०२)। तत्-स्वरः (तु.

*अर्षनि-)।

ⁱ) नाप. (अरुन्तुदा-] व्यथा-)। स्त्री. डीष् प्र. (पावा

४, १, ४५) तत्-स्वरश्च (तु. अर्षणि-> अर्षणी-। वैतु.
वाच. ल्युडन्ताद् डीष् वृषाणः स्वरतश्चिन्त्यः।)

¹) पामे. अर्षत्- द्र.।

²) कर्तरि तुः प्र. उसं. इटोऽभावश्च (पाठ १, ७२;
पा ७, २, ९) तत्-स्वरश्च। वा. प्र१ द्र. (तु. MW.
च, वैप २; ४ च; वैतु. मा ✓क्रष् + तुः प्र. इति
प्रदर्शयिषि वा. पं१ इतीव व्याचक्षाणः सन् स्वरूपतः
अर्ष- इतीव प्रतिपन्नः)। यदा *अर्- + *स्तु- (= ✓स्तु
+ डुः प्र.) इति कृत्वा उस. कृत्-स्वरः प्रकृत्या स्यात्।

³) तु. ✓क्रह, क्रह। = ✓*अर्ष (तु. WW
१, ११)।

३८, ३; †अर्हथः ऋ १, १३४, ६) ४, ४७, २; ५, ५१, ६; (८, ६, १९; ३२, २३); कौ २, ९७९; जै ४, २३, १०; †अर्हमि काठ ७, १०; क ५, ९; अर्हमसि ऋ ४, ५५, ७; †अर्हवि^१ ऋ २, २३ १५; मा २६, ३; का २८, २, १; तै १, ८, २२, २; मै ४, १४, ४; काठ ४, १६; ४०, ११. [अति^२, अमि^३, उद्^४, प्र^५].

अर्ह- बहु^६.

अर्हण- णम् पै २०, ५१, ९.

अर्हणा^७- णा ऋ १, १२७, ६; १०, ६३, ४; ९२, ७.

†अर्हव- हते ऋ १, ९४, १; मै २, ७, ३; कौ १, ६६; २, ४१४; जै १, ७, ४; ३, ३२, ४; शौ २०, १३, ३; पै १२, १, १; -ह्व ऋ २, ३, ११; १०, २, २; ३; ३३, १०^८;

७, १८, २२^९; १०, ९९, ७; तै २, ३, १४, ४४; मै ४, ९, ४^१; पै १५, २०, ७^१; -ह्वतः ऋ ५, ७, २; ५२, ५; तै २, १, ११, ३; मै ४, १२, ४; -ह्वता ऋ ५, ८६, ५; लि ५, ७, ४, ६.

अर्हसे^{१०} ऋ १०, ७७, १,

*अ(र्ह>)र्हि- ह्व^{११} पै ४, १५, ४.

†अर्हरिष्वणि^{१२}- णिः ऋ १, ५६, ४.

√अल्(=√अर्), अलॉत^{१३} ऋ ८, ४८, ८; †अलर्षि ऋ ८, १, ७; कौ १, २७१; जै १, २८, ९; ४, १०, ५.

१अल^{१४}- लम् तै २, १, १, ३; ३.

३; ५; ५, ३; ४; ९, १; २, १,

१, ५, २; ८, ६; ३, १, १; ५,

३, १०, २; ६, ३, १, २; †मै २,

१, १^१; ४, १; ५, ४^१; ५; ८;

११^{१२}; †काठ ८, ११^{१३}; ९, १७;

१०, ४; ११, ५; १२, १^१; १३,

२; ४; ८^१; २९, २; ४०, ५;

†क ७, ८^१; ४५, ३; शौ ६, १०९, १; पै १, ९६, २; १९, २७, ९.

अलं√क^{१५} > अलं-क(त >) ता- सु^{१६}.

२अल^{१७}- लस्य पै ११, २, १३.

अलक^{१८}- कम् ऋ १०, ७१, ६; १०८, ७.

*अ-लक्ष्मी^{१९}- क्ष्मीः लि^{२०} २, ६, ५, ६;

पै १६, १४९, ६; २०, २०, ७;

-क्ष्मीम् लि २, ६, ८^{२१}; पै २०,

१९, १, -क्ष्मम् पै २०,

१८, ९.

अलज^{२२}- जः मा २४, ३४; का २६,

७, ४; तै ५, ५, २०, १; मै ३,

१४, १६; काठ ४७, १०.

†अलज-चित^{२३}- चितम् तै ५,

४, ११, १; काठ २१, ४; क ३१,

१९.

†अलजि^{२४}- जः शौ ९, १३, २०; पै

१६, ७५, १०.

१) तु. सस्थ. टि. अति ।

२) स्त्री. भावे यु वा क्यु > अनः प्र. उसं. (पा ३, ३, १०७; पाठ २, ८२) । तत्-स्वरः । वा. हेतौ तृ१ द्र. ।

३) प्र१ सद् 'अहम्' इत्यनेनाऽध्याहतेनाऽन्वितम् (वैतु. G.W. किय. सत् प्रपु३ इति) ।

४) तुमर्थायः असेः प्र. (पा ३, ४, ९) । तत्-स्वरः ।

५) पाठः ? शोधः सस्थ. †आतासि टि. द्र. ।

६) विप. (इन्द्र-) । व्यु. ? अर्हरि-स्वनि- इति पपा. । तदनु वें. सा. ? *अर्हरि- (*अर्- + हरि- इति उस.) + *स्वनि- (=√स्वन् + इन् प्र.) इति कृत्वा उस. इति । अन्ये च (तु. ORN.) *अर्हरिष्- (<√हृष् वा √अर्ह वा, अर्ह- + रिष्- इति वा) + वनिः प्र. इतीवाऽभिप्रायुकाः । तदेवं भूयोविमर्श-सहत्वं द्र. ।

७) यङ्लुग्वृत्तं लत्वार्थजरतीयकम् । अभ्यासांशमात्रे तदुपलब्धेः ।

८) भावे अप् प्र. (पा ३, ३, ५७) । तस्य पित्त्वान्निघाते

धास्व. । यनि. अमन्तं रूपं द्वि१ सत् वा. क्रिवि. भवति (=अरम् टि., अलला- टि. च द्र.) ।

१) उत्तरवर्तिभ्यां √क, √भू इत्येतदीयतङ्गुताभ्यां समास'डभावः द्र. (तु. टि. अरम्√क) ।

१) अनाख्यातिकः पूर्वभागः मौखि. द्वि१ सद् भूषण-डर्धे प्रयोगतो गतित्वमागन्नः द्र. (पा १, ४, ६४) ।

२) नाप. (विष-मेद- ?) ।

१) व्यु. ? अर्थस्य च कृते तु. टि. सुकृतस्य ऋ १०, ७१, ६ । तस. नञ्-स्वरः ।

२) मुपा. अन्तोदात्तत्वं भ्रष्टं द्र. । तथात्वे हि वस. स्यात्तस्य चाऽप्राकरणिकत्वात् ।

३) =पक्षि-विशेष- ।

४) नाप. ([अलजाकृति-] अग्न्याधार-रथण्डल-विशेष-) । उस. कर्मणि क्विप् प्र. (पा ३, २, १२) । कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

५) वालजः > वा, अलजः इति पपा. तदनु च यनि. द्र. । सहचरितानां सतां त्रयाणामपरेषां यक्षवि-शेषानाम्नां वकारादित्वाच्च वा इत्यस्य पदस्य पार्थक्ये-

अ-लपत्^१ - पन् शौ ८, २, ३; पै १६, ३, ३.

? *अ-लर्षि- > †अलर्षि-राति^२ -
-तिम् कौ २, १७०; जै ३, ५५, ११.

*? अलला^३ > अलला✓भू >
अलला-भ्व(त>)न्ती- न्तीः
ऋ ४, १८, ६.

? अलवतेरारशीर्ष्णम्^४ पै ११, २, ५.

अलसाला^५ - ला शौ ६, १६, ४.

? अलात्तण^६ - णः ऋ ३, ३०, १०;
-णासः ऋ १, १६६, ७.

अलापु.बु^७ - पुना मै ४, २, १३;
-बुना शौ ८, १५, १; पै १६, १३५, ९;
-बूनि शौ २०, १३४, १.

अलाबुक^८ - कम् खि ५, १५, १५^१; शौ २०, १३२, १; २.

अलाबु-गन्धि^९ - न्धीन् पै १७, १२, ८.

अलाबु-पात्र- -त्रम् शौ ८, १४, १४; पै १६, १३५, ८.

अलाय्य^{१०} - य्यस्य ऋ ९, ६७, ३०.

नाऽनाकाङ्क्षितत्वे सत्यकिञ्चित्करत्वाच्च *वाल-जि-
इत्यस्य रूपस्य श्रवणं तु संभाव्येत । एस्थि. यनि.
चक्षुरोगतया वा (तु. PW. प्रमृ.) स्फोटविशेषतया वा (तु.
ता ३८-३९) व्याख्यानं निराधारतामापतेदिति किमु
वक्तव्यम् ।

^१) तस. नञ्-स्वरः ।

^२) व्यु. ? सपा. ऋ. अनुशं^३ इति पाभे. (तु. तत्रत्यं टि.)।
बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् । पूष. ? तद् यथा । अनुशं-
इति ऋ ८, ९९, ४ पाभे. श्रुतेः नैप्र. (=अनुशं->
*अनलश-> *अलन्श-> *अलर्षि- इत्येवं) वर्ण-
विपरिणाममात्रं सद् ✓*अल् > *अलर्षि इत्येतेन
तिङ्ग संभेदमुपगतमिति १मः कल्पः । उक्त-
तिङ्गर्थविशिष्टत्वेन उप. अर्थस्य विवक्षायाममुष्य
तिङ्गोऽपि सतः सुप्-प्रतिरूपकत्वेनोपचारः उस्. (पावा २, २, २४) इति २यः कल्पः । नञ्-पूर्वत्वे
सति तस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (=नापू.), यत्र उप.
कर्तरि *लर्षि-(<✓*लर्ष् 'लाघवे') इत्येतत् प्राति. इति
३यः कल्पः (तु. तात्पर्येऽर्थे या ६, २३ अपि) ।

^३) व्यु. ? पाप्र. स्वरूपतः ङाजन्तम् उस्. (पा
५, ४, ५७ उउ) सद् गतीभूय (पा १, ४, ६१)
नाउ. आख्यातिकं वृत्तमापन्नं स्यात् । एवं ताव-
देतदाम्रेष्ठितलकारं शब्दरूपं वेगेन वहन्तीनां पार्वतीनां
नदीनां शब्दस्याऽनुकृतिमात्रं स्यात् (तु. सा. प्रमृ; वैतु.
WW [१, ८९] ✓अल् इत्यतः शब्दे वर्तमाना-
न्निष्पादुकः) । यद्वा ✓*अल् (प्रकाशे) > अल+*ल-
(<✓ला) इति कृत्वा उस. स्यात् वा. च गपू. पाप्र.
ङाजन्ततया (मौस्थि. =तृ१ सद्व्ययत्वाऽऽजन्ततया)
श्रूयेतेति दिक् ।

^४) आलाकवा या रुहशीर्ष्णी इति शोधः (तु. सपा.
ऋ ६, ७५, १५) ।

^५) नाप. (सस्य-वल्ली-) । व्यु. ? तु. सस्थ. टि.
सिलाज्जाला- ।

^६) विप. (मरुत्-, वल-) । व्यु. ? अल(म्) +
*आत्तण- (नैप्र. =*आ-तृण- [=आ ✓तृन्द् +
क्तः प्र.]) इति कृत्वा उस. थाधीय-स्वरश्चेतीव 'अल-
मातर्दनः' इत्युक्तवान् या. (६, २ [तु. वै.]) अभिप्रेयात्
[वैतु. दे. (४, ३) उप. णः प्र. उस्. (पाउ ३,
१५) इति वा, ल्युट् प्र. इति वा कृत्वा नैप्र. भूया-
समसंभाव्यमिव सन्तं वर्णविपरिणामं प्रस्तातुकः
(द्वितीये कले बस. इति कृत्वा व्याख्यायुकश्च सन्
[तु. स्क. अपि] पूष. प्रकृतिस्वरम् आपद्यमानस्य
सतोऽभावं प्रति चोद्यमावुकश्च)] । अ (>अन्->
अल)+*अत्तण-[भाप.] इति कृत्वा बस. अन्तोदात्त इती-
वापि सा. विरूपयेत् (वैतु. PW. प्रमृ. नञ्-पूर्वत्वे सति
*?आत्तण- इति उप. इति) ।

^७) नाप. (तुम्बिका-) । व्यु. ? नैप्र. = (अ) *ल(पु)बु-
(< *लर्भु- < ✓*लर्भु [लम्बने]) इति वा, = *आ-
लर्भु- < *आ✓लर्भु इति । प्रथमे कलेऽकार उच्चारणाऽर्थः,
द्वितीये तु ह्रस्वाऽऽपत्तिज इति विवेकः द्र. ।

^८) =नापू. । स्वार्थिकस्य कप् प्र. उस्. ।

^९) सकृत् *बुकम् इति स्वरः ?

^{१०}) मूको. आयुदात्ता श्रुतिः (तु. टि. शंपा.) ।

^{११}) विप. ([अलाबुगन्धसदृशगन्ध-वत्-] असुर-) । बस.
समासान्तः इः प्र. उस्. (पा ५, ४, १३५) ।

^{१२}) व्यु. ? *अर्-(<✓*अर् [हिंसायाम्]) + १अर्थ- इति
सस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) इति कृत्वा *अरार्थ-
इत्यस्य सतः नैप्र. वर्णविपरिणामः संभाव्येत [=शास-
नार्थं हिंसाया विषये स्वामित्वभाग् इन्द्रः (वैतु. सा.
शत्रुपर्यायतया, PW. प्रमृ. चेन्परतया नञ्-पूर्वं
तस. सति यक्. उप. <✓*अर् च <✓ली चेति, म.

अलि- > अलि-कलव^१ -वाः शौ ११, ११, ९; -वेभ्यः शौ ११, २, २^०.

अलि-वन्द^० -न्दाय काठ ५२, १^०

अलिवन्दा(न्द-अ)नुवचन^० -काठपुष्पि ५२.

? अलिंश^१ -नाः शौ ८, ६, १; पै १६, ७९, १.

? अलिक्लुशाक -काः पै १७, २२, १४.

अलिन^० -नासः ऋ ७, १८, ७.

अलीक^१ -काः शौ ५ १३, ५; पै ८, २, ५.

अ-लुभ्यत् -भ्यतः शौ ३, १०, ११; पै १, १०५, ३.

अ-लू(=रु)क्ष -क्षः तै २, ५, ११, ३.

अ-लून -नः मै २, ५, ११.

अ-लोक^१ -कम् मै ४, ७, ५^१; काठ २५, ३; २६, ४; २७, ६; क ३८, ६; ४१, ३; ४२, ६.

अ-लोमक^१ -कम् काठ २५, २^१;

क ३८, ५^१; -काय तै ७, ५, १२, २; काठ ४५, ३.

अलोमुका^१ -का तै २, ६, ५, १; ७, ४, ३, १; काठ १२, १३.

अलोमिका^१ -का मै २, ५, २.

अलोहित^० -ताय तै ७, ५, १२, २; काठ ४५, ३.

अलग^१ -लगाभ्याम् मा २५, ६; का २७, ६, १; मै ३, १५, ६.

अलगुण्ड^१ -ण्डन् शौ २, ३१, २; ३; पै २, १५, २; ३^१.

अलायि, अस्य इति द्वे पदे इति; ORN. अरम् > यनि. [तु. उचत्तम् - > उचत्तमाय -] इति बह्व्यो वाचा समानमेव स्वरतोऽनुपपन्नाः।]

^१) विप. (गृध्र-)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्।

^२) पाभे. अरिक्लवेभ्यः।

^३) अर्थः व्यु. च? नाप (प्रभवादिपञ्चकेषु प्रथमवर्ष- इति सा. [तैत्रा ३, ८, २०, ५] प्रभु-)। उस. उप. अच् प्र. थाथीयः स्वरश्च (पा ६, २, १४४)।

^४) सपा. तैत्रा ३, ८, २०, ५ आपधौ २०, २१, ६ प्रभु. इलुवर्दाय इति पाभे.।

^५) नाप. (अलिवन्दानुवाक-)।

^१) व्यु. ? 'अलरिव शरणं देशनमस्य' इति कृत्वा = अलि + श्रु - (=नैप्र.) < *श्रु - < *श्रु इति बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्। यद्वा (अ)लिश - (< *लिश [हिंसायाम्]) इत्येवमाशोऽकार उच्चारण-मात्रफलः द्र.। अथवोत्तरे कल्पे नञ्-पूर्वत्वे सति उप. च भाव-परे सति बस. इति कृत्वोन्नाऽऽदिरवरः उसं. (पा ६, २, ११६; वैतु. सा. अली [लि-ई] श- इतीव कृत्वा व्याचक्षाणः। तथा सति सास्व. अभावं प्रति बोध्यन्तु प्र.)।

^२) अर्थः व्यु. च? व्यप. (एतदाख्य-जन- इत्यर्वाचः [तु. सस्थ. टि. १५५५, भलानुस्, विषाणिन् -; वैतु. वै. = इन्द्रस्य शर- इति, सा. = तपोभिरप्रवृत्त्यजमान- इति])।

^३) व्यु. ? *अल् + कीकन् प्र. (पाठ ४, २५) इति सप्रदायः (तु. WW १, १५७ अनार्जवपरत्वेन धा. अर्थ वैशिष्ट्ये सति तदेव समर्थकः)। मौस्थि. तु अन्-

*लोक - (नैप्र. < *लिक् - < *लिक् प्रकाशने) इति कृत्वा तस. नञ्-स्वरश्च संभव्यते।

^४) वैतु. W. B. प्रभु. संज्ञे व्याचक्षत, तदनिष्टं पद-परत्वाद् निघातप्रसङ्गात् (तु. सस्थ. टि. २ असित - > ताः)।

^५) विप. ([स्थिति-रहित-] ब्राह्म्य-)। बस. अन्तो-दातः।

^६) लोकम् इति पाठः ? यनि. शोधः।

^७) विप. ([लोम-रहित-] अश्व-, [लोमस्थानीयवृण-ध्रुवादि-रहित-] देवयजन-प्रदेश-)। व्यु. कृते तु. टि. अ-नेतुस्क -।

^८) स्त्री. टापि कान् पूर्वस्याऽत इत्वाऽभावः द्र. (पावा ७, ३ ४५)।

^९) कान् पूर्वस्याऽत इत्वे ह्रस्वान्तीये स्वरे च (पा ७, ३, ४४; ६, २, १७४) नापु. विशेषः द्र.। शाखा-भेदेन व्यवस्थायाम्भवः।

^{१०}) बस. अन्तोदातः (पा ६, २, १७२)।

^{११}) नाप. (वृक्षण- [ऊह-मंथि-])। व्यु. ? *अल् + घः प्र. (पा ३, ३, ११८) तत्-स्वरश्चेति मतम् द्र. (वैतु. उ. म च अलाम् + *गु - [< *गम्] इतीव कृत्वा नैप्र. वर्णविकारं पश्यन्तौ)।

^{१२}) नाप. (किमि-विशेष-)। व्यु. ? 'अलगाव् अन्दति' इत्यर्थतः अल्गा + *अन्दु - (< *अन्द) इति उस. स्याच्छकन्नादिवमूर्धन्याऽऽपतिभ्यामिष्टसिद्धिश्च। यत्तु B.W. अठाण्डु इति प्राति. स्वरूपमिति, तत्र मूको. लग - > ला - इत्याकारात् संभाव्यमानमाध्यमिकलिपि-विकारादप्यत्र किमपि प्रमाणं नोत्पद्यमानः।

^{१३}) अलगुण्ड इति मुपा. चिन्त्यः।

✓*अल्प > अल्प, लपा^a - लप. तै ५, १, २, २; शौ ११, २, २४; पै १६, ५४, १०; -लपम् तै २, ४, १, १^b; काठ २८, १^c; -लगा तै २, १, २, ३; -लपा: तै ६, ५, ९, ३; काठ ७, ८; २८ ९; क ४४, ९; -लपे शौ ४, १६, ३; पै ५, ३२, ३; -लपेन तै २, ५, ४, १.

अल्पकु^d - कम् काठ १०, ७^d.

[^eक- सु^o].

अलिक्का^d - का खि ५, २२, ३; शौ २०, १३६, ३.

अल्प-शयु^e - शुम् शौ १२ ४, २५; पै १७, १८, ५.

?अल्प-शयु^f - यून शौ ४, ३६, ९.

अल्पा(ल्प-अ)जि^g - जि: मा २४, ४; का २६, १, ८; मै ३, १३, ५.

?अल्मगासाम् पै १७, १५, १०.

✓अच्(बधा), > आवि^h, अवति ऋ २ १२, १४; ५, ८३, ४; ८, २, ३५; तै २, ५, ९, ६^h; मै ४, १२, ५ⁱ; शौ ८, ७, २१; २०, ३४, १५ⁱ; पै १३, ७, १५ⁱ; अवति ऋ ७, १०४, १२; ८, ७५, १४; तै २, ६, ११, ३ⁱ; ७, ५, ८, ५ⁱ; काठ ६, ७ⁱ; क ४, ६; शौ ८, ४, १२ⁱ; ^jपै १६, १०,

२; १३, ११; अवतः^k शौ ४, २, ३^j; अवतः मा २१, ५२; का २३, ६, ५; ^lअवन्ति ऋ १, १०९, ३; १२, २३, १९; २४, १६; ३५, १५^j; ९, ८३, २; मा ३४, ५८; का ३३, २, २१; मै ४, १२, १; कौ २, २२६; जै ३, २०, १०; शौ १८, ३, २४; अवन्ति ऋ ४, ५०, ९; ^lअवसि ऋ ६ २३, २; ५८, १; ८, ३६, ३; ३७, ६; तै ४, १, ११, ३; मै ४, १०, ३; काठ ४, १५; कौ १, ७५; जै १, ८, ३; अवथः ऋ १, ११२, २; १७; २०; २२; ५, ६३, १; ८६, १; ७, ६९, ४; ८, २२, १०; मै ४, १४, १०; १२; शौ ४, २९, ३ⁱ; ४ⁱ; ५ⁱ; ६ⁱ; पै ४, ३८, १; ३ⁱ-६ⁱ; ^lअवथ ऋ ४, ३६, ५; ३७, ६; ६६, ८; १०, ३५, १४; ६३, १४ⁱ; ८, २०, २४; १०, ६७, ११; शौ २०, ९१, ११; अवथ ऋ ५, ५४, १४; अवामि ऋ १०, १२४, ४^k; अवन् पै २०, ३७, १; अवान् तै २, ६, ७, ४; मै ४, १३, ५; अवः ऋ १, १२१, १२; ^lअवा: ऋ १, २७, ७; मा ६, २९; का ६, ७, ७; मै १, ३, १; काठ ३, ९; क २, १६; कौ २, ७६५; अवाथः ऋ

७, ६१, २; ^lअवाथ ऋ ७, ४०, ३; ^lअवतु ऋ २, ४०, १६ (७, ४०, ४); मै ४, १४, १; अवतु ऋ ५, ८७, ६; ६, ९, ७ⁱ; ५०, १३; ७, ४७, २; ४८, २; १०, ९७, १४; १८२, २; मा १०, १०-१४; ^l१२, ८८; १८, ३२; २०, २७; २३, १३ⁱ; का ३, ९, १; ११, ५, १-५; १३, ६, १४ⁱ; २०, १, ३; २२, २, ४; २५, ४, १; २; तै १, २, ६, १; ८, १३, १ⁱ; २ⁱ; ३, ४, ५, १ⁱ; ४, २, ६, ३; ४, १२, ४; ७, १२, १; ७, ४, १२, १; मै २, ६, १०ⁱ; ७, १३ⁱ; १२, १; ३, ११, ४; १६, ४ⁱ; ४, १४, ७; काठ १५, ७ⁱ; १६, १३ⁱ; १८, १३; २२, १८ⁱ; २३, ११ⁱ; ४४, १; ^lक २५, ४; शौ २, १२, ४; ५, २४, १; २; ४; ७-१४; ७, २१, ५; १९, ४५, ६-९; पै १, ६५, ४; २, ५, ४; ८६, १-६; ३, १०, ४; ४, ३, ७; ९, ४ⁱ; ९, १२, ३; १०, ६, ५ⁱ; ६; १३, १३, ७ⁱ; १५, १, ९; १०; ४, ६-९; ७, १-१०; ८, १-९; ९, १-३; १९, ३९, ५ⁱ; ५३, ७; ८; ९; २०, ४, ३; अवताम् ऋ १, ७६, २; १०, ७०, १०; मा २, ९; का २, २, ४; मै

^a) १अभे-इत्यतः नैप्र. वर्णविपरिणाममात्रमिति कृत्वा-
ऽत्राऽपि तत्रत्यं टि. अनु पाप्र. धा. प्र. च निर्देशः द्र. ।

^b) सपा. अल्पम् > अल्पकुम् इति पाभे. ।

^c) प्राग्वीयः कः प्र. (पा ५, ३, ७०) । तत्-स्वरः ।

^d) तु. RW. शंपा; वैतु. खि. अ^o इति ?

^e) विप. (पूष-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^f) शोधस्य कृते तु. टि. ?दुर्-हित-> -तान् ।

^g) विप. (पशु-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् । उप. नाप. ।

पैप १-६६

^h) ग्रहणाऽदनप्रकारकाऽहेतुमद्-अर्थविशेषप्रवृत्तियोजकः
णिच् प्र. । यद्वा तस्मिन्नेवाऽर्थे प्राप्त-व्यञ्जनवर्णविकारस्य

✓आप् इत्यस्य चौरादिकृत्व-विकल्प इत्यपि संभाव्येत ।

ⁱ) वैतु. सा. =अवनात् (अव- [भाप.] + तसिक् प्र.
इत्यभिप्रयश्चिन्त्यः) ।

^j) सपा. ऋ १०, १२१, ६ प्रभ. अवसा इति पाभे. ।

^k) अवैमि इति LRV. शोधो विमृश्यः ।

^l) सपा. शौ ७, ११४, ५ देवुः इति पाभे. ।

१, १०, २; काठ ९, ५; क ८, ८;
अवताम् खि ३, १५, १३; मा
२, १६; २७, १७; का २, ४,
२; २९, २, ७; तै ४, १, ८, २;
मै २, १२, ६; काठ १८, १७;
क २९, ५; शौ ५, २४, ३;
५; २७, ८१^०; ७, १३,
१; १८, ३, ३८; पै ९, १, ७;
२०, २०, ९; १०; अवन्तु क
१, १०६, ३; ५, ४२, ५; ६, ५२,
४^०; ८, ५४, ४; खि ३, ६, ४; शौ
१८, ३, १५; अवन्तु क १, २२,
१६; २३, १२; ३, ८, ८; १०;
६२, ३; ४, ३१, १०; ३३, ३;
५, ४१, ११; ४६, ७; ५१, १३;
८७, ७; ६, ५०, ११४ (१०, १४,
४); ७, ४९, ११; २; ३; ४^०;
८, ३, १, ६३, १२; १०, १५, १;
५; ७७, ८; मा ४, ११; १५,
१५-१९; १६, ६४-६६; १७,
५४; १९, ४९^०; ५७; ५८;
२०, ११; ३३, ५०^०; ३४,
५३^०; का ४, ५, ३; १६, ४,
२; ४; ६; ८; १०; १७, ८,
१८^०; १८, ५, ५; २१, ४, १^०;
६^०; ११^०; ७, ११; ३२, ४, ७^०;
३३, २, १६^०; तै १, २, ३, १;
८, ७, १; २, ४, ८, २;
१६, १२, ३; ४; ३, ३, २, २;
४, ५, १; ४, ३, ३, २, ४, १२,
४; ६, ३, २; ५, ४, ६, २; ७,
४, १२, १; मै १, २, ३; ६, २^०;

२, ६, ३^०; ७, २०^०; १०, ५;
३, ३, ८; ११, ८, ४, ३, ४;
९, २^०; १०, ६^०; १३, १०^०;
काठ २, ४; ४, १४; ११, ९;
१५, २^०; १७, ९^०; १८, ३;
२१, १४^०; १; ३१, १५; ३५,
२^०; ३; ६^०; ९^०; ३८, ४; ३९,
७; ४४, १; क २६, ८; २८, ३;
४८, ३^०; ४^०; १०^०; १^०; १^०;
२३९; २, ७७; १०२४; जै १,
२५, ७^०; शौ २, १३, ५; ३
१९, ५; ५, २४, ६; १५-१७;
७, ५१, १^०; १८, १, ४४^०;
४७^०; ३, ४५^०; १९, ४५, १०;
पै १, ९५, ४; २, ५३, १-६;
४, २८, ३^०; १४, १, १-१७;
१५, ४, १०; ६, ९; ९, ४;
२२, १; अव>वा क १, ७९,
७; १२९, ४; ६, १५, १५; ४८,
१९; ६१, ६; ८, ३६, २; ८०, ६;
९२, ९; ९, ९, ७; १०, ५०, ५;
मा २, ९; ११, ४१^०; का २, २,
४; १२, ४, ४^०; तै ४, १, ४,
१^०; मै ४, १२, ३^०; १^०; २,
८७४; २९४; जै १४, २७, ३;
अव क १, ७, ४^०; ३, ३२, १२;
३५, ३; ६२, ८; ४, ५२, ६^०;
५, ३३, ७; ३५, ७; ८; ६,
४६, ११; ८, ७०, ६; ७५,
१५; १०, १०२ १; मा २,
१२^०; ११, ७१^०; १४, ८; १८,
५५४; का २, ३, १०^०; १२, ७,

१^०; १५, २, ३; २०, ३, ५^०; तै
२, ६, ११, ४^०; ४, १, ९, ३^०;
३, ४, ३; मै २, ७, ७^०; ८, २;
१३, ६^०; ४, १२, ४^०; काठ
९, ५; १६ ४^०; ७^०; १८,
१५^०; क ८, ८; २५, १०; २९,
४^०; १^०; २, १४८^०; २१३; ३,
२, ४^०; १^०; जै २, ५, ९^०; ३, १४,
९^०; १९, ८; १^०; २०, ७०, १०^०;
८१, २; ९२, २१; अवतात् मा
५, ९^०; का ५, ३, १^०; तै १, २,
१२, १^०; ६, २, ७, २^०; मै १, २,
८^०; ३, ८, ५^०; काठ २, ९^०; २५,
६^०; क २, ३^०; ३९, ३^०; अवतात्
क ८, ३, २; कौ २, ७७;
अवतात् क २, ४०, १५; ६,
५२, १६^०; मै ४, १४, १;
अवतात् क १, ३४, ५; ४७,
५; १०९, ७; ८; १८१, ७;
१८२, ४; २, ३१, १; ५, ४०,
७; ७, ८३, १; ५; ८, ८, २०;
५९, ३; खि १, ६, ३; ५;
९, ६; ३, २२, ७; मै ३, ११,
५; काठ १६, १२; क २५, ३;
शौ १४, १, १५, ३६; पै ५, ४,
१०^०; १८, ४, ४; अवतात्
क ७, ३८, ८; ८, ३०, ३;
१०, ३५, ११; १०३, ११;
१०७, ११; १^०; मा ९, १८; १७,
४३; २०, ७४^०; २१, ११;
१^०; १०, ३, ११; १८, ४, ११;
२२, ७, ८^०; २३, १, १२;

५) सपा. क १०, ११०, ६ विभे. ।

६) सपा. मै २, १३, १ भवन्तु इति पाठे. ।

७) सपा. क ८, २३, ५ स्तुवानः इति विभे. ।

८) सपा. क १०, ८३, २ पाट्टि इति पाठे. ।

९) सपा. काठ ३९, १२ वह इति पाठे. ।

१०) अनु...भव इति योजकः GW. चिन्त्याः ,

लक्षणे वा तृतीयार्धे वा अनोः कर्मप्रवचनीयत्वात्
(तु. सा.) ।

५) सपा. भाश्री ५, १८, १ द्विधौ ३, ६, ५ ? अवधि
इति पाठे. ।

६) अमुतः इति शोधः (तु. सपा. तै ४, ७, १४, ४ शौ
५, ४, ११) ।

तै १, ७, ८, २†; २, ४, ८, १^a;
७, २; ३, ४, ५, १^b; ४, ६,
४, ४†; ७, १२, १†; १३,
२^a; मै १, १, १३^o; ११, २†;
२, ४, ७^a; १०, ४†; १२, ३^a;
४, १, १४^q; काठ २, १; ११,
१^a; १३, १४†; १८, ५†^d; ३८,
९; १२; ४०, १०†^o; क २८,
५†; कौ २, १२०९†; शौ १२,
१, २†; १३, ११†; ७२, १; पै
१, ६५, ४; ७, ४, ११†; १०,
७, ६; १२, ३५, ३; आवत्
ऋ १, ८५, ७; ६, २०, ३;
७, १८, १९; ८, ९६, १३^b;
तै ४, १, ११, ३†; ६, २, ७,
२^q; मै ३, ८, ५^q; काठ
२८, ४†^b; क ४४, ४†^b; †कौ
१, ३२३^b; जै १, ३४, १†^b;
शौ २०, १३७, ७†^b; आवत्
ऋ ३, ३२, १२; ४८, १; १०,
१०८, २; १३०, ४; मै ४,
१४, १३^b; काठ २५, ६^q;
क ३९, ३^q; कौ ३, १, ९;
†आवन् ऋ ४, ४४, ६; शौ
२०, १४३, ६; आवन् शौ ४,
२, ६†; आवः ऋ १, ३३, १४;

१५; ६, २६, [(१, ३३, १४)
४]; १७६, ५; १०, १०५, ११;
तै १, ३, १३, २†; ३, ४, १०,
१†[†]; †आवः ऋ ७, १९, २;
शौ २०, ३७, २; आवत् ऋ
१, ११२, ७; ९-१३; १४[†]; १५;
११; २३; ८, ५, २५; ८, २०; २१;
†आवत् ऋ १, ११६, २१; १०,
१३१, ४; मा १०, ३३; का ११,
१०, ३; काठ १७, १९^o; ३८,
९; शौ २०, १२५, ४; आवत्
ऋ ११, ६४, १३; १६६, ८; १३;
†आवत्[†] मा २०, ७६; का
२२, ७, १०; मै ३, ११, ४;
आवत् ऋ ४, २६, ३; आवत्
ऋ १०, ४९, ३.
आव ऋ २, ११, ११; १०,
८०, ३; †आविथ ऋ १,
१३१, ५[†]; [२, १३, ९; ८, ३,
१२]; ८, ३, ९; १२, २; ६८,
१०; ८०, २; ९, ६१, २२;
१०, १२०, ७; तै ३, २, ११,
१†^m; कौ १, १०८†^m; ४९४;
२, ११७२†^m; जै १, १२,
२†^m; ५१, ८; ३, ४४, ६; ४,
२७, ९; शौ ५, २, ६; २०, ९,

३; ४९, ६; ६३, ८; ७५,
३[†]; १०७, ९; †आविथ ऋ
१, ५३, १०; ५४, ६; ८, ३७,
६; ४६, ११; शौ २०, २१,
१०; पै ६, १, ७; ११, १,
१०†; †आवत्^m ऋ १०,
१३१, ५; खि १, ३, ५; मा
१०, ३४; २०, ७७; का ११,
१०, ४^o; २२, ७, ११; मै
३, ११, ४; काठ ३८, ९; शौ
२०, १२५, ५; आवत् ऋ ८,
७, १८; अविष्टु ऋ १, १११,
५; १०, २६, ९; अविष्टाम्
ऋ १, १८५, ९; ५, ४३, २;
अविष्टिह ऋ २, १७, ८;
अविष्टिह ऋ ११, १०, ९;
६, ४४, ९]; २, २४, १; ३०;
८; ४, ३१, १२; †अविषः ऋ
३, १३, ६; मै ४, ११, २^p;
काठ २, १५; अविष्टम् ऋ
१४, ५०, ११; ७, ६४, ५; ६५,
५; १७, ९]; ७, ६७, ६;
अविष्टम् ऋ २, ३०, ६; ५, ६२,
९; ७, ६७, ५; ८, ९, ५; मै
४, १४, १०†; शौ २०, १३९,
५†; अवित् > ता^q ऋ ७, ५९, ६;

^a) पामे. अव मा १८, ५५ द्र. ।

^b) सपा. पागु १, ५, १० अवन्तु इति पामे. ।

^c) आवह मा २ १६ पामे. यनि. अपि समावेशः द्र. ।

^d) आ... अवत् इत्येवं पश्यन् SI. उपेक्ष्यः ।

^e) सपा. ऋ १०, १२८, ७ पान्तु इति पामे. ।

^f) सपा. पै १९, ४३, १५ पचत् इति पामे. ।

^g) सपा. तैआ १, ६, ३ प्रावः (मैसू. आवः) इति पामे. ।

^h) आ अ(आ)वत् इति पपा. (तु. संटि.) अनु आ
इति कप्र. शम्बर-हृत्ये इत्येतदन्वितः ।

ⁱ) सपा. ऋ १०, १२१, ७ आवन् इति पामे. ।

^j) सपा. ऋ ७, ५४, ३ पाहि इति पामे. ।

^k) सकृत् आवताम् इति शोधः (तु. वैप ४) ।

¹) ऋ १०, १३१, ४ इत्यत्रत्यस्य आवत्तम् इत्यस्य वचन-
परिणामः द्र. । यत्तु उ. म. च यनि. आ✓अव्
इत्याहतुः, तन्नेष्टम् । ग. स्वरस्याऽदर्शनात् (तु. पपा.) ।

^m) सपा. ऋ ८, १९, ३० आवः इति पामे. ।

ⁿ) आवत्तुः [प्रपुर] इत्यस्यैव यनि. लैवि. द्र. (तु. सा.
ORN., [पक्षे] GBV.; वैतु. R. [ZDMG ४८, १०६]
प्रसू. सस्थ. इन्द्र > इन्द्रम् इति कृत्वा आवत्तुः इति
शोधकाः [तु. सस्थ. टि. इन्द्र]) ।

^o) -धुः इति मुपा. अष्टः (तु. ऋ १०, १३१, ५) ।

^p) हविषः इति मुपा. पपा. च प्रमादज एव द्र. ।

^q) जागतपादप्रयोजितश्च छान्दसो दीर्घः द्र. ।
लेटि मपुर इट्पूर्वे सिपि सति *अविष्ट इत्यस्य

अविष्टा[ष्ट-उ] ऋ ७, ३४, १२; अविष्टन > ना ऋ ७, १८, २५; अस्यात् तै २, १, ११, २; मै ४, ९, ११; १२, २; १४, ६; १२; काठ १०, १२; अस्याः ऋ २, ३८, १०; १०, १३९, ५; अवीत् ऋ ७, ७, ३४, १४; आवीत् खि ५, ७, ३, ७; मा २९, ८; का ३१, १, ८; णैतै ५, १, ११, ३; मै ३, १६, २; ४, १३, ८; काठ १९, १३; ४६, २; आविषुः ऋ ४,

३६, ६; † आविषुः ऋ १, ११, ५; कौ २, ६०९; जै ३, ४८, १७; अवीः ऋ [६, १०, ६, (२६, २)]. आवयत् मै २, ४, ११; आव-यत् ऋ १०, ११३, ८; मै २, ४, ११; काठ १२, १०; शौ ४, ६, ३; ५, १९, २; पै ९, १८, ८; आवयः शौ ६, १६, २; पै १९, ५, ८. [अनु०, अभि०, आ०, उद्, उप०, नि०, प्र०, सम०, संप्र०].

? अव्- अवोः^१ ऋ ६, ६७, ११, ७, ६७, ४; १०, १३२, ५. ? १ अव्- -वेण ऋ १, १२८, ५. २ अव्- > अविष्ट- -ष्टः ऋ ७, २८, [५; २९, ५; ३०, ५]. अवन्- -वतः मा १५, ६३; का १६, ७, ६; तै ४, ४, ३, ३; मै २, ७, १६, ८, १४; काठ १७, १०; क २६, ९; -वताम् पै ४, १०, २४; १०, ६, १२; -वन् ऋ ७, ४६, २; -वन्^२ ऋ १, २४, ३; तै ३, ५, ११, ३; मै ४

रूपस्य सतः नैप्र. वर्णपरिणामः सुवचः द्र. [तु. सा. ('आगच्छत' इत्युक्तेरु ✓ अव् इत्यस्य प्राप्त्यर्थतामात्रा-ऽनुवचनाऽभिप्रायादित्यभिसंधिः) प्रभृ.]. अतिङ्कुतरत्वा-न्निघाताऽभावश्च प्रत्युदाहार्यः (पा ८, १, २८) ।

^१) तु. सस्थ. टि. अनुम्र ।

^२) पाप्मे. आदयत् पै ५, ८, २ द्र. । ^०) आमयत् इति पाठः? यनि. शोधः (तु. सपा. शौ ५, १९, २) ।

^१) ष१ सत् स्वरूपतो भूयोविप्रतिपत्तिविषयं रूपं द्र. । तथाहि । यनि. कर्तरि क्विबभूते सावे-काचीयः स्वरः (पा ६, १, १६८) इति स्क. वै. सा. च; वैतु. सा. ऋ. (१०, १३२, ५) ? *अवु-> -वोः इति ष१ सत् सदन्वयं भिक्षुकमिव कृतं वदन् व्यर्थमेव व्याहतः (ष२ इति कृत्वा मित्रावरुण-पर-तया साध्वन्वयस्य सुलभत्वादित्यभिसंधिः [यदा यज-मानो रक्षित्रोः सतोस्तयोर् अवो रक्षणमात्मन्यधात् तदा सर्वहितमित्रभूते तस्मिन् कृतोऽपकारोऽपकर्तृणां वीराणामेव-मृत्युंभावुकः]) । एस्थि. यनि. रूपम् = आत्रयोः (तु. BW.) इति वा, = अयोः (L ३४४) इति वा यदुक्तं भवति, तन्नेष्टम् । उक्तया दिशा विप. द्वारा मित्रावरुणयोः परामर्शसंभवे सति द्वारान्तरकलनावैयर्थ्यात् ऋ १०, १३२, ५ इत्यत्र श्रूयमाणस्य अवः इत्यस्य प्रकृत-विकल्पतारतम्ये ज्ञापकत्वेन यनि. पोषकत्वाच्चेति दिक् ।

^०) भावे अप् प्र. डसं. (पा ३, ३, ५८) । यद्वा ✓ अव् > *१ अव्- इत्येतद् घञन्तं सद् जित्-स्वरं स्यात् [तु. यनि. णत्ववत् तु१ रूपम् (वैतु. पपा. अवेन इत्येवं निर्दिशन् [तु. ऋपा ५, ६०] उक्तं मौस्थि. संकेतं विलोपुकः)] । एस्थि.

सपा. अग्निरुवेण इत्येवं मूलतः सतः नैप्र. ययोपलब्धि-विपरिणामः सुवचः । मौस्थि. ✓ अव् इत्यस्य ✓ अव् इत्ये-तज्जमात्रत्वात् तात्पर्यतो नैविशेष्यं द्र. । उभयत्र च व-पूर्वायांऽसाः ✓ *अर् इत्यतः इति प्रतीतिं संभाव्य शब्दार्थे प्राकरणिकं स्वारस्यमन्वेष्टव्यं [महता शब्दवत्त्वाख्यं गुणं विरहय्याऽग्निनोपमेयपक्षेण सतो-पमानपक्ष्यत्वसंसाधुकस्य गुणान्तरस्य दुर्लभत्वादित्य-भिसंधिः (तु. LRV. प्रभृ. [= GRV., ? ORN., Gri. NW.] अग्ने रुवेण इत्येवं विसंधायुकाः, उत्तरं पदं रुव- [L < ✓ रु] इत्यभिसंदधतः [अन्यथासिद्धं त्वे-तत् द्र. । मौस्थि. रुव- इत्यस्याऽपि १* अव्- इत्यत एव नैप्र. विपरिणतत्वे सति पाप्र. ✓ रु इत्येतज्जत्वेन परिभाषितमात्रत्वदर्शनादिति दिग्मात्रम्]; वैतु. वै. सा. प्रभृ. [= PW., L ५५४ [१ अवस्- > अवः < > अव- इति संभेदज्ञां भ्रान्तिमतिदिशुकः]. GW., ? ORN.] ✓ अव् इत्यस्य प्रसिद्धेन सता रक्षणप्रकारकेणैवाऽर्थेन प्रकरणं निर्वहिकाः)] ।

^१) कर्तरि अजन्तात् इष्टन् प्र. नित्-रवरख (तु. प्रेयस्, प्रेष्ठ- प्रभृ.) । पाप्र. तु < अवितु- (पा ६, ४, १५४) ।

^०) पर्याम् अवताम् इति मुपा. स्थाने पत्याऽवि-ताम् इति शोभो विश्वस्यः । पत्या इति व्यक्षरी-च्छन्दोऽनुकूलयित्री पति-भा इत्येवं द्र. । अवि(त>) ता- इत्यस्य निष्ठायाम् ऊठोऽभावे सट्प्रक्रियया निष्पत्तिर-विकल्पयितव्या । यद्वा १ अव- इत्यतः इतच् प्र. स्यान्मत्वार्थायः । ^२) तु. पपा.; वैतु. सा. (ऋ.), भा. इति सुदावन् इति समस्तं पदमाहृतस्तत्रेष्टम् ।

१०, ३; काठ १५, १२; -वन्तम्
 ऋ ८, ७३, ७. [°वत्-उद्°].
 अवन्ती- -न्ती ऋ १.
 १८५, ४; -न्तीः ऋ १, १५२,
 ६; ७, ४६, २; तै ७, ४, १२, १^३;
 काठ ४४, १^३.
 अवत्कु- -कम् शौ २, ३, १; पै
 १९, ३०, ८^१.
 अवत्-तर- -रः शौ १८, ३,
 ५^३; -रम् तै ४, ६, १, २^{०७}.
 अवतु- -तुना पै १९, २९, ८^{१०}.
 †अवृनि- -नयः ऋ १, १८६,
 ८; १९०, ७; ५, ८५, ६;
 -नां ऋ ५, ५४, २; -निः
 ऋ १, ४, १०; ८, ३२, १३;
 १८१, ३; शौ २०, ६८, १०;
 पै १९, २, १५; -निम् ऋ
 १, १४०, ५; ४, १९, ६;
 -नीः ऋ १, ६१, १०; ६२,
 १०; २, १३, ७; ५, ११, ५;
 ६, ६१, ३; ७, ८७, १; १०, ९९,
 ४; मै २, १३, ७; काठ १२, १५;
 शौ २०, ३५, १०. [°नि-दशन°].
 १ अवस- -†वः ऋ १, १७,
 १; १३९, ७; ४२, ५; ४६,
 १२; ११४, ९; ११९, ४;
 १२७, ५; १५१, १; १५८, ३;
 १२, २६, २; १०, ३५, १;

३, १, १५; १७, ३; २६, ५;
 ३१, १४; ५८, २; ५९, ६^३;
 ४, १, २०; २५, ३; ५, ३५,
 २; [१, १०, १०] ३; ७०,
 १; ६, ६, १; २६, १; ६५,
 ३; ७, २१, ८; ८८, ७; ८,
 ९, १३; १६, २; २४, २५;
 ३७, १; १३८, १०; ९४, ८;
 ४७, १; ६७, ४; ६७, १,
 ७३, १-१८; ८३, १; ९७,
 ८; १०, २२, ७; ३५, १; २;
 ३६, १२-१२; ११; १००,
 ११; ११५, ५; १३२, ५;
 १८५, १; खि ४, १३, ३,
 मा ३, ३१; ११, ६२^३; ३३,
 १६; १७; का ३, ३, २३;
 १२, ६, ३^३; ३२, १, १६;
 १७; तै २, १, ११, ५, ५,
 १२, २; ३, २, ११, २; मै १,
 ५, ४; ११; ४, ११, १; १२,
 १^३ काठ २, १५; ७, २; ९;
 १०, १३; ११, १२^३; १२,
 १४; क ५, २; कौ १, ४८;
 १३८; १९२; २, ३३५; जै १,
 ५, ४; १५, ४; २०, ८; ३,
 २८, ७; ४, २२, ६; शौ २०,
 ४४, २; १४१, ३; -†वसः ऋ
 २, ४, ८; २७, ५; ३, ५१, ६; ४,

२१, १०; ५, ५७, ७; ५, २२, ३^१;
 ८, ७५, १६; ९, ५८, २; तै
 २, ६, ११, ४; कौ २, ४०८;
 जै ३, ३१, २८; -†वसा ऋ १,
 १७, ६; २२, ११; २४, ५;
 ३९, ७; ७७, ४; ८५, ११;
 ८९, ७; १०७, २; १०, ३५,
 १३; १०२, ५; [११०, ७;
 ७, ५९, २]; १२४, १३; ११८,
 ३; १५२, ७; १६६, २; १७७,
 १; १५; ६, २५, ९; १०, ८९,
 १७; १८५, ४; ६; ९; १८७,
 ६; ३, ३२, १३; ५, ४२,
 १८; ४३, १७; ७६, ५; ७७,
 ५; ४६, ६; ४९, ५; ७६, २;
 ३; ६, १२, ११; १४, ६; १५,
 १५; २०, १०; ३१, ५; ५०,
 ९; ५२, ५; ५९, [५, ४५, ४]
 ३; ७, २१, ९; ५१, १;
 ८२, ८; ८३, १; ३; ९४, ७;
 ८, ६१, ४; ९, ६१, २४; ९८,
 ८; १०, १५, ४; ४०, ७; ६४,
 ९; ८९, १६; १२०, ७; १२१,
 ६^३; खि २, ६, १, १९; ७, ५;
 ८, ५; ३, १३, १; ५, ५,
 २-११; ७, ४, ५; मा १८, ३१;
 १९, ५५; २५, २०; ३२,
 ७^३; ३३, ५२; का २०, १,

५) प्राग्वीयः कः प्र. (पा ५, ३, ७०)। तत्-स्वरः।
 अवत्- > अवत्-कम् इति संदिहानः MW. कल्पयेत्।

६) सपा. °रः <> °रम् <> मा १७, ६ प्रष्ट. माश
 ९, १, २, २७ अवतर इति पाभे.।

७) अव/त् > अवतर इति मा. का. पाभे. अन्य-
 शाखीयः यद्र.। अवतरम् इति मै. (२, १०, १) पपा.।
 अवस्तरम् इति शोधः II. प्रस्तावितोऽनवसरः, पितृम्
 इत्येननाऽस्य सामानाधिकरण्येऽन्वयस्य सुलभत्वात्।

८) मावे अवतुः प्र. उस्. (पाउ १, ७८)।

९) सपा. ऋ १, ५०, १३ सुहसा इति पाभे.।

१) नाप. (नदी-)। अनिः प्र. (पाउ २, १०२) तत्-स्वरश्च
 (वैतु. GW. अव इति पूष. इत्युचिचान् सन् *?अनि-
 इति उप. इतीवाऽभिसंद्धानः शकन्धादित्वपरः; WW.
 [१, २५४] आयाऽकार उच्चारणार्थके सति <✓°वन्
 [उन्दने] इति)।

२) वप्रा.। माप., नाप.। असुन् प्र. (पाउ ४, १८९)।
 नित-स्वरः। ३) पाभे. श्रवः तै ३, ४, ११, ५ द्र.।

४) पाभे. कृते उरुशर्मणाम् मै १, ३, ९, दि. अरयापि
 समावेश. द्र.। ५) °वसे इति सा. GW. च ?

६) पाभे. ✓अव् > अवतः शौ ४, २, ३ द्र.।

२; २१, ४, ५; २७, ११,
७; २९, ४, २^३; ३२, ४,
९; तै २, १, ११, ६; ६, १२,
२; ४, १, ८, ५^०; ७, १२, १;
मै २, १२, १; ४, १०, ६;
१४, १२; १४; १८; काठ १८,
१३; २१, १४; ३५, १;
३८, ७; ४०, ८; क २९, २;
कौ २, ११०३; ११०४; जै
३, ४४, ७; शौ ५, २, ६;
६, ७, १६; १८, १, ५१; २०,
१०७, ९; पै ४, १, ५; ६, १,
७; १६, ६; १९, १, ९; १७,
८; -वसाम् ऋ ४, २३,
३^०; -वसि ऋ ५, ६५, ५; ८,
४७, ५; -वसे ऋ १, १७, २;
२२, ६; १०; १३४, १२; ११२,
२४; ३५, १; ४५, ५; ४७,
१०; १४८, १४; ८, ८, ६;
५२, ११; १६८, १; १२, ८९,
५; १००, ८; १०२, १०; ११४,
४; ११८, १०; १२७, ४^३;
१२८, ८; १२९, १०^३; १३५,
४; १६४, ५२; १८३, ५;
१८६, १०; २, १२, ९; १६,
१; २९, १; ३४, १४; ३, १३,
२; २६, २; १४७, ५; ६, १९,
११; ५४, १२; ५७, ५; ६२,
२; ४, २, १३; ३, १; २०, १;
२; २१, १; ३; २५, १; ४१,
७; ८; ५, १७, १; २५, १;

१३५, १ (७, ९४, ७) ८,
५३, ७; ४१, ५; १४५, ४;
(६, ५९, ३); ६५, ३; ६, १४,
१; ३; १७, १३; २१, ९; २३,
८; ९; २४, १०; २९, १; ३३,
१; ३८, ५; ४०, ५; ४६, ६;
४८, ४; ६१, २; ७, १, २;
२१, ८; २६, २; ३२, ८; ३८,
६; ४८, ४; ५१, १; ७४, १०;
८५, ४; ११०, ७; ११, ७; ८,
८, ९; ९, १; ११, १६; १०,
१४१, ३; ९; ११२, १९; २७,
१३; १९, ३२; २२, १३, १०,
३८, ४; १६; २३, २५; ३२,
१०; ३४, ४; ५३, ७; ५४, २;
३; ७; ६१, ८; ६३, ४; ७०,
२; ७१, १४; ८६, ४; ९९, ८;
९, १०८, १४; १०, ३१, १;
३९, ५; ६३, ११; १ (६५, ९)
६६, ४; ७४, ५; ८१, ७;
१०१, १; १४९, ५; स्मि १, ३,
२; ७, ६; २, १५, १; ३, ५,
७; ६, २; ३; ७; त्रिमा २, २०६;
७, ३६; ८, ४५; ९, २६^०;
१७, २३; २०, ४७; ४८;
४९; २२, ५६; २५, १८; ३३,
९१; ३४, २९; त्रिमा ६, ४,
५६; ७, १८, १; ८, १९, १;
१०, ५, ५^०; १८, २, ७; २२,
५, १-३; २३, १, ५६; २७,
११, ५; ३३, १, २१; त्रिमा १,

३, १०, १६; १४, १; ४, १७
१; ४६, २; ५, ११, ५१; ३, १,
११, ३^२; ४, ६, २, ६; ६, ३,
११, ३६; त्रिमा १, २, १७६; ३,
२१; २, १०, २; ४, १०, १^०६;
२; ११, ४^२; १४, ७; त्रिमा ३,
७६; ४, ८; १६; ७, १६; १४,
२^०; १८, २; १९, १४^३; ६;
२०, १४; २१, १३; ३०,
४६; ५^२; ६; ३९, १५; ४०,
११; क २, १४; ३, ६; २८,
२^१; २९, २^१; ४६, ७१;
त्रिमा १, ४९; ६९; २१७;
२८५; ३०४; ३७७; २,
१०३; २८४; ४४७; ५१८;
७२४; ९३२; त्रिमा १, ५, ५;
७, ७; २३, ४; ३०, ३; ३२,
२; ३९, ८; ३, १०, ५^०; २३,
१६; ३४, ५; ४०, १४; ५९,
१७; ४, १४, ८; शौ ३, २०,
४^१; ५, २५, २; ६, १०८,
२; ७, ६, २; ४१, १; ८,
७, २३; २४; त्रिमा २०, ३४, ९;
८०, २; ९२, १७; १०३, १;
१०५, ५; १३९, १; पै १,
६८, १; त्रिमा ३४, ६^०; ३६,
२; ५, ३१, ८; ७, १५, ९; ११,
१, ६; १३, २, १; ७, ९^१; १६,
१४, ३; १९, १, १३; ३७, २;
२०, १, ८; ९, ६; -त्रिमा
४, ५५, ५; ७, ९७, २; ८,

^{a)} पामे. ✓अव् > अवत्त शौ ४, २, ३ द्र. ।

^{b)} तु. वें. सा. पपा. अवप्रहाऽभावश्च; वैतु. GW.
प्रसृ. अव-सा- (< ✓सो) इत्यस्य द्वि१ इति मन्वाना-
श्रित्याः उप. प्रकृतिस्वरस्य दुर्वारत्वात् ।

^{c)} तु. एउ. टि. ।

^{d)} पामे. वृष्णम् तै १, ७, १०, ३ द्र. ।

^{e)} अहुयवसे. इति मुपा.? *अहुयवसे (=अहु

>] अहुय + अवसे) इत्येवं सु-शोधः द्र. । एषि.
ए>अय इति विपरिणामः शाखान्तरीयस्य अह्ने
अवसे इत्यस्य प्रकृतिभावस्य स्थाने द्र. (तु. ऋ ७,
७४, १; कौ २, १०३ [यत्रोभयत्र मुपा. तत्तया
शोधार्हः द्र. । अन्यथा छन्दस्तो जागतमानाऽनुपपत्ति-
प्रसङ्गः] ।

[२६, २१; ६७, ४]; मा २७, ३४; का २९, ३, १०; काठ ११, १२; -†वोभिः ऋ १, ८६, ६^१; ११७, १९; १६७, २; १८५, १०; ११; ४, २२, ७; ४१, २; ६; ५, ७४, ६; [६, ४७, १२; १०, १३१, ६]; ७, २०, १; ३५, १; ३६, ९; ८, २६, २; ८१, २; १०, ६, ६, १; खि २, १३, ६; मा २०, ५१; ३६, ११; का २२, ५, ५; ३६, १, ११; तै १, ७, १३, ४; मै ४, १२, ५; १४, ७; १५; काठ ८, १६; १७, १८; १८; कौ २, ७९; जै ३, ८, ५; शौ ७, ९६, १; १९, १०, १; २०, १२५, ६; पै १३, ८, १.

[वस-सु^०].

✓ अवस्यु^१ > १ अवस्युत्-
-स्यते ऋ १, ११६, २३.

अवस्यु, स्यु^० -†स्यवः ऋ १, १४, ५; १०१, १; ११४, ११; १३१, ३; २, ११, १२; १३; १९, ८; २१, ५; ३, ४२, ९; ७, ९४, ४; ८, [१३, १७; ९, १७, ७; ६३, २०]; २१, १;

६३, १०; ९, ८६, २४; कौ १, ३८०; ४०८; २, ५८; १५०; जै १, ३१, ११; ४५, १०; ३, ६, ४; १४, १०; शौ २०, ४, १; २४, ९; ६२, १; ७२, २; ७५, १; -०†स्यवः ऋ ९, १३, २; कौ २, ५३८; जै ३, ४२, ४; -स्यवे ऋ २, ६, ६; ४, ५०, ९; मा ३८, ७; का ३८, २, १; मै ४, ९, ८; पै ७, २०, ५; -स्युः ऋ १, २५, १९; ३, ३३, ५; ४, १६, ११; ५, ३१, १०^१; ७, ३२, १७; ८, ३५, [१२-२४]; मा २१, १†; का २३, १, १†; तै १, ३, १^०; २, १, ११, ६†; ४, ७, १२, ३; मै १, २, १२^०; २, १२, ३^०; †४, १०, २; १४, १७; काठ २, १३^०; ४, १६†; १८, १४^०; ४०, ११†; क २, ७^०; २९, ३^०; कौ २, ९३५†; -स्युभिः ऋ ८, १३, ९; -स्युम् ऋ ५, ७५, ८; -स्युवः ऋ ९, ४३, २; -स्युवम् ऋ ५, ४६, १.
अवस्यु-वा(त>)ता^१-
-ता^१ मै ३, १६, ४; काठ २२,

१४; -ताः^१ तै ४, ४, १२, ३.
? *अवस्युर्^१ - स्युः^० मा ५, ३२; १८, ४५; का ५, ८, २; २०, २, ८.
अवस-वत्^१ - वन्तः शौ ३, २६, ६; पै ३, ११, ६; -†स्वान् तै ५, ५, १०, ४.

अवस्व(त>)द-वत्^१-

-वते^१ मै २, ६, ३; काठ १५, २; पै २, ५४, ५; -वन्तः^१ मै २, ६, ३; काठ १५, २.

अवस्वद्व(त>)न-नेत्र-

-त्राः पै २, ५३, ५.

१ अवसु^१ - ससु ऋ १, ९३, ४; ११९, ६; ६, ६१, १; मा ३, ६१; †तै २, २, ५, ५; ५, ४, ६, १; मै ४, १४, ७†; काठ ४, १६†; २१, ८†; -†साय ऋ १०, १६९, १; तै ७, ४, १७, १; काठ ४४, ६; पै १९, ५१, ५†; -से पै ४, १०, ८; -सेन का ३, ८, ६; तै १, ८, ६, २†; ५, ७, २, ४†; मै ११, १०, ४; २०; काठ ९, ७†; १३, १५; ३६, १४†; क ८, १०†.
[स-अन^०].

^१) सपा. तै ४, ३, १३, ५ सुहोभिः इति पाभे. ।

^१) व्यजन्तः नाधा. द्र. । विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३). ^०) विप. (इन्द्र-, गिर- प्रभृ.) । उः प्र. स्त्री. ऊङ् च (पा ३, २, १७०; पावा ४, १, ६६) । तत्-स्वरः ।

^१) तु. ऋ ४, १६, ११ प्रभृ.; वैतु. वै. सा. व्यप. इति ?

^०) सपा. °स्युः (ता १, ४, ७ प्रभृ. च) <> °युः (माश ९, ४, २, ७ च) <> शाश्रौ ६, १२, ६ अपिजः इति पाभे. ।

^१) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^१) सपा. पै १५, १, ९ ओषजाता इति पाभे. ।

^१) उष. कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । उप. व्यु. ? पपा नाधप्रहः । १ भे स्थ. सा. उ. म. च °स्यु-

इत्यत्र प्र. दीर्घत्वं छान्दसम् इति ; २ ये स्थ. ऊः प्र. औणादिकः, *अव-+ *? स्यु- (< ✓ सिव्) इति च ।

^१) तु. टि. १ अङ्गिरस्वत्- ।

^१) मनुब्-द्वयेऽपि प्र. पित्वात् स्वरे विशेषाऽभावः ।

^१) सपा. मा ९, ३५ का ११, १, १ दुवस्वद्भ्यः इति, तै १, ८, ७, २ दुवस्वते इति च पाभे. ।

^१) सपा. मा २, ३६ का ११, १, २ दुवस्वन्तः इति पाभे. ।

^१) नाप. (भक्ष्य-, अनन्-) । तु. टि. अनवसु- ।

मौस्थि. कृते तु. टि. युवस- ।

^१) सपा. कौ ३, ५, १ ? वशेन इति, शाश्रु ३, ८, ३

? उवसेन इति, पाय ३, १, ४ ? अवशेन इति च पाभे. । शोभस्य कृते वै ४ अवसेन टि. द्र. ।

अवसे^१

१ अवि^२ - वि: शौ १०, ८, ३, १०;

-वि: शौ ५, १, १^१.

अवितवे^३ ऋ ७, ३३, १.

† अवितु - ँतः ऋ १, १२१, १०;

-ता ऋ १, ३६, २; ४४, १०;

६७, ८; ९१, ९; ७, ९६, ५; १८७,

२; २, १२, ६; ३, १९, ५; ६२,

९; ४, १६, १८; २०; १७, १८;

३१, ३; ६, ४, ९; ७, ३२, ११;

१०, १०३, ४; ६, ३३, ४; ३४,

५; ४४, १५; ४५, ५; ६६, ४

(४८, १५); ७, ३२, २५; ४८,

२; ७, १९, १०; २४, १; ३२,

१०; ८, २, ३६; ४, १८; १३, १५;

२६; ३६, १; ४६, १३; ७१,

१५; ८०, ३; ९, ६७, १०;

१०, ७, ७; २४, ३; १५७,

३; मा १७, ३६; २७, ४१;

४४; ३६, ६; का १८, ४, ४;

२९, ५, १०; १२; ३६, १, ६;

तै ४, १, ११, १; ६, ४, २;

मै २, १०, ४; १३, ९; ४,

९, २७; १०, १; ३; काठ २,

१४; १५; १८, ५; १९, १४;

२२, १४६; ३९, १२; ४०,

८; क २८, ५; को १ २६३१;

३१४; २, १४; ५४; १२०२;

जै १, २८, ११; ३३, २; ३,

४, ५; ५, १३; ४, ३, ५;

१४, ९; शौ १९, १३, ८; २०,

३४, ६; ३७, १०; ५६, ५;

६३, २; १२४, ३; ५; पै ६,

१६, १; ७, ४, ८; १३, ७, ६;

१९, २, ७; ३, ११९; २०,

९, ७; -तारम् ऋ ६, ४७,

११; ७, ३६, ८; ८, २१, २;

वि ५, ७, ४, १०; मा २०,

५०; का २२, ५, ४; तै १, ६,

१२, ५; मै ४, ९, २७; १२,

३; को १, ३३३; २, ५९; जै

१, ३५, २; ३, ६, ५; शौ ७,

९१, १; २०, १४, २; ६३, २;

पै ५, ४, ११; -तारा ऋ १०,

३९, ३; -तारा ऋ १,

१८१, १; -तुः ऋ ७, २५, ४,

[०८-५].

† अवितु - ँत्री ऋ २, ३२,

१; ६, ६१, ४; ७, ९६, २; तै १,

८, २२, १.

? १ अवि^३ - ँम् तै १, १३, ३.

१) तृमर्थे असेन् प्र. (पा ३, ४, ९) इतीव कृता-
ज्वाग्निर्विशेषेण पृथक् कृद्भावेन निर्दिक्षितं सदपि
मौस्थि. अवस- इत्यस्य च १ एतत् रूपम् भवतीति तथा-
त्वेन यस्या. समाविष्टं द्र. ।

२) विप. । इन् प्र. (पाठ ४, ११८) । नित्-स्वरः ।
नाउ. टि. द्र. ।

३) वा. विधेयं सदुद्देश्यीकृत्य नाप. देवताविशेष-
वाचकमिति यत् BW. NW. चाऽऽहृतः; तदसत् ।
परब्रह्मविषयकतया न. तद्- इत्यस्य च पुं. देव-
इत्यस्य च, स्त्री. देवता- इत्यस्य चाऽभेदेन प्रकृत्ये
सत्युद्देश्यत्वस्य स्वारभिकत्वोपपत्त्यात् (तु. २५-३२
तमा मन्त्राः) । एस्थि. प्रकृत इदं देवता- इत्यस्य
विप. एव द्र. तु. टि. २ अवि- > -वि: मा १३, ४४) ।

४) नापू. टि. दिशा अस्य विप. सतो वरुणेन सामाना-
धिकरण्येऽनवद्ये सत्यपि पाठे सांशयिकतामव्यभिचारक
इव भवति । वृधाम इत्यनेन रूपम् ण्यर्थ-साकाङ्क्षस्य
दुष्परत्वाच्च, अवीवृधाम इत्यस्य रूपस्यार्थतः
सुसंगतस्य सतः मूको. (तु. शंपा. च W. च टि.), पै
६, १, ९ च पुष्ट्युपलब्धेश्च ततारः शोधः सुवचः द्र. (तु
BL. W., NW.) ।

५) तवेन् प्र. नित्-स्वरश्च ।

१) सपा ऋ ८, ३३, १० अवृतः इति पाठे ।

२) पाठे. अधिवोचता शौ ६, ७, २ ।

३) छन्दस्तः सा नो बोधि, अवितु मरुत् सखा
इत्येवं विमंभिवर्धितः पादः सुपठः द्र. [१. L. ४२६
(यतः प्रकृते मौस्थि. अवतरी > -त्री- इति नैप्र.
विपरिणामः सुवचः । ✓ तु > *शा- > ता], *तर-
*तरि- [री-], *तार- इत्यवमनेन व्याडानां सतां
कृतां तु-प्रत्यय इति पाप्र. समंभिकीभावाऽऽत्मकं पारि-
भाषिकपर्यायान्तरमात्रं च द्र. (तु. टि. एतरी-)] ।

४) स्वरूपतः संदेहः । उप. विषवद्-वृतीति कृत्वा
तस. नञ्-स्वर इति भा. (वैतु. द्र. वन. इति
ब्रुवाणोऽन्तोदात्ताऽभावं प्रति शोयः [वैतु. सपा.
माश १, ९, २, २० अन्तोदात्तः] । भवतु वा
यनि. अनञ्-पूर्वं सद् *अवि- + *सु- (< ✓ सव)
इति कृत्वा वय. पूव. प्रकृतिस्वरम् इति (रक्षण-
प्राप्तिप्रभवभूत-) । अन्नस्य हि विप. भवति ।
तच्च विषराहित्येनाऽपि रक्षणमूलाधारत्वेनाऽपि समानं
प्रवृत्तिमद् भवितुमर्हं सत् स्वरतः संकेत्यमानविवेकं
शास्त्राभेदेन भिद्यत । पाप्र. अनु ✓ अव् + इवन् प्र.
उसं. (पाठ १, ४५) नित्स्वरश्च ।

५) पाठे. स्ववितुम् काठ ७, १४ द्र. ।

✓ अविव्युत् > † अविव्युत्^a-

-व्युत् ऋ १०, ११५, ६; -व्युत्
ऋ ७, ३, २; मा १५, ६२; का
१६७, ५; तै ४, ४, ३, ३; मै २,
८, १४; काठ १७, १०; क २६,
९; कौ २, ५००; जै ३, ४६, ५
[°व्युत्- आ[आ]°].

अविव्युत्^b- -व्युत् ऋ २,
३८, ३.

अविव्युत्^c- -व्युत् ऋ ८,
४५, २३; कौ २, ८२; जै ३,
८, ८; शौ ३, २६, २; ११, २, २;
२०, २२, २; पै ३, ११, २;
५, ३, ३; १६, १०४, २; -°व्युत्:
ऋ ८, ६७, ९; -व्युत् ऋ १,
१८९, ५.

अवी- उप°, देव°, प्र°.

अव्युत् > व्या आ°.

उत्- इन्द्र°, त्वा°, युष्मा°.

उत्ति^d- -†तयः ऋ १, ८, ९;
११, ३; ५१, २; ५२, ४;
५, ९; ८४, २०; ९१, ९; १००,
७; ११९, २; ११३४, २; ३,
१३, २; १६७, १; ३, १४,
६; ४, ३१, १०; ५, ५४, ७;
६, २४, ३; ३६, ३; ४४, ६;
४५, ३; ७, २५, ३; २६, ४;
८ ४६, ७; १ (५, ६५, ५),
४७, १२-१८३; ६६, १२; तै
४, १, ११, १; मै ४, १०,
३; १२, ३; १४, १८; काठ २,
१४; ६, १०; ३८, ७; कौ २,

१७९; १०७४; जै ३, १६,
१७; शौ २०, ६०, ५; ७१,
५; -†तये ऋ १, ४, १; ८,
१; ९, ९; २२, ५; २३, ३;
३०, ६; ७; ८, २१, ९; ३५,
१; ३६, १३; ४५, ४, १४८, १४;
(८, ८, ६); ५६, ४; १०४,
२; १०५ १७; १०६, १; ६;
१११, ४; १२९, ४; १३०,
९; ११४४, ५; ३, ९, १; ५,
२२, ३; ८, ११, ६; २, ५, १;
३२, ८; ३४, १४; ३, १४,
१; २७, ६; १३०, २२; ३१,
२२; ३२, १७; ३४, ११; ३५,
११; ३६, ११; ३८, १०;
३९, ९; ४३, ८; ४९, ५; ५०,
५; १०, ८९, १८; १०४,
११; ३७, ८; ४, ३२, ३; ४४,
३; ४७, ३; ५, ५, ३; ५;
८, १; १०, ६; १३, १; १७,
१; २०, ४; १४६, ३; ७, ४४,
१; ६, ९, ७; २१, ९; ७,
२६, ५; ९४, ५; ८, १, १३;
१५, १२; ६८, ५; १४, ६०,
१८; ५, ४; ६, २७; ४४, ७;
६; १२, १४; ७१, १०; १५;
२१, २; २२, १; ३२, ४; १०;
३४, ६; १३८, ९; ४२, ६;
४५, १७; ५०, ४; ६६, १;
६८, १; ८३, १; ८८, ४;
९२, ७; ९, ५१, ४; ६२, ७;
६५, १७; ६६, ४; १०, ४३,

१; ६१, २७; ६३, ११; ६४,
८; ६६, ९; ८१, ७; १०१,
९; १२; १२६, ३; ७; खि
३, २, ४; ४, १४, १; ५, ४,
६; २२, ११; मा ८, ४५; ११,
१४; ४२; १७, २३; १८,
७२; २२, १०; २६, ८;
२७, ४१; ३३, ४९; का
८, १९, १; १२, २, ३; ४,
५; १८, २, ७; २०, ५, ५;
२४, ४, २; २८, ६, १;
२९, ५, १०; ३२, ४, ६;
तै १, ४, २५, १; २, २, १२,
२; ३, ४, ११, ४; ४, १, २,
१; ४, २; ६, २, ५; ५, ६;
७, १५, ३-५; ५, १, २,
२; ५, ३; मै २, ७, ४; १०,
२; ११, १६; ३, १६, ५;
४, १०, १; १२, २; ३; १३,
१; १४, ६; काठ ४, १६;
८, १७; ११, १३; १५,
१२; १६, १; ४; १८, २; १९,
२; ५; २०, १५; २१,
१३; १४; १६, १४;
१५; ३०, ५; ४०, १४; क
२८, २; २९, ८; ३०, ३; कौ
१, १०; ५७; ६२; १२९;
१३८; १६०; १६३; १७०;
२१७; २३७; २४७; ३२९;
३५४; ३७५; ४००; २,
३४; ३७; ५९; ९३; १५१;
१८५; ३२९; ४३७; ६७१;

^a) वयजन्तः नाधा. द्र. । पाप्र. ✓ अव् + लृटः स्थाने
शला प्र. तत्-स्वरश्च । वा. विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६,
१, १७३) ।

^b) स्त्री अः प्र. (पा ३, ३, १०२) तत्-स्वरश्च ।

^c) कर्तरि डः प्र. (पा ३, २, १७०) तत्-स्वरश्च ।

^d) उदात्तः कितन् प्र. उपधाया ऊडादेशश्च (पा ३,

३, ९७; ६, ४, २०) । मौस्थि. तु ✓*उर्
(=✓*अर्) इत्येतदाद्यवयवत्वे सति ✓*उर्व् >
*उर्व- (=✓*अव् > *अव-) + भावे *ति- (<*त्रि-
<✓तृ) इति कृत्वा षस. सारव. सुवचः (= *उर्ति-
> नैप्र. यनि.) । ^e) पाप्मे. अद्य काठ १८, ६ द्र. ।
^f) सपा. ऋ ८, २४, ११ प्रभु. उक्तिभिः इति पाप्मे. ।

६९८१; ९०४; ९४३१; ९५१; ९६०; ९९२; ११२१; ४, ६; जै १, १, १०६; ६, ३; ८; १४, ५; १५, ४; १७, ६; ९; १८, ६; २३, ४; २५, ५; २९, २१; ३४, ७; ३७, ३; ३९, ६; ४५, २; २७, २६; ३, ४, ५१; ८; ६, ५, ९, ७; १४, ११; १७, ६; २७, ५; ३३, १२; ५५, १२१; ४, १४, ६; २४, १; २७, १; शौ ६४ १८, १; २५, ६; २७, १; ६६, ३५, १; ८०, २; १९, २४, ७; २०, ११, ११; १४, २; ३; १७, १; २०, १; २६, १; ४५, ३; ५७, १; ४; ६२, २; ३; ६८, १; ७०, १७; ७१, १५; ८५, ३; ४; १३७, २; १४३, ३; पै ३, ३४, २६; ४, २८, १; ६; ३४, ४६; ३५, १६; ५, २४, १६; ३९, ३; ४; २, १२, ११६; १३, ३, ४६; १५, ६, ४; १९, १, १३१; १, ४; १६, १४; २०, १०, १०१; -ति: ऋ १, ६३, ६; ११७, १९; २, ३४, १५; ६, २५, १; ४५, १४; ७, ५९, ४; णै ३, १, ३; जै १, २७, ८१; -तिभि: ऋ १, ८७, ४; १२९, ५; २३, ६; ८३०, ८; १०, १३४, ४; ३९, ८; ९; ४६, १५; ५३, १०; ७९, ७; ८३, १; ११२, १-२३; १२९, ५; १८७, ३; २, ८, ६; ११, १९; २३, १; ३१, ३; ३,

११, १९; ३१, १८; ४, ३२, १; ३६, १; ५३, २१; ४, १६, ९; ३१, ३; १२; १३; ३२, ५; ४१, १०; ५, ९, ६; ३३, ७; ४०, ३; ८, १३, ३३; ४२, ८, ६, ८, ६; १०, ३; १९, ८; ४४, ३; ७, १९, ३; १४, ४; ८, ८, १; १८; ८७, ३; ५८, १३; ८४, ३; ८, ५, २४; ११२, ५; ३२, १२; ६१, ५; १०, १३४, ३; १३, १७; २४; २५; १९, २८; ३०; २०, २४; २२, १६; २४, ११०; ३७, १; २-६; ४८, १५; ५३, ५; ८; ६१, १३०; ६७, १६; ७०, ६; ९५, ८; ९७, ११; १०२, १५; ९, १४, ५; ६; ५२, ५; ६२, २५; १०, ४९, ३; लि १, ८, ३; ३, ५, ५; ८; ५, ५, २-११; मा २८, ३; १३३, ४६; ६५; ३४, २८१; १३६, ६; ३८, १२; का ३०, १, २; १३२, ४, ३; ५, ११; ३३, १, २२१; १३६, १, ६; ३८, २, ६; १३१, ४, ३२, ११०; ५, ११, ३; २, १, १४, ३; ३२, ११, १; १३१, १३, ६; ९; ४, ९, ९६; २७; १०, ५; ११, १; ४; १२, ४; ५६; १४, १५; १६; १६; १०; ८, १७; १०, १३; १२, १४; १७, १९६; ३२, १२; ४०, ८; १६; १, १०८; १८१; २५३; २८२; २, ८२; १५, १२५; १४५;

१४८; २१३; ४०१; ४०२; ७५३; ८७४; ९२२; ९२९; ११७२; ३, २, ४; १३१, १२, २; १९, ७; २७, १; २९, १०; २, ५, ९; ३९, ८; १३, १; १४, ६; ९; १९, ८; २३, १४; ३१, २१; २२; ३३, १७; ४, ६, ७; शौ ७, ३२, ११; १७, १, १०; १९, १५, ११; १२०, २१, १०; २५, १; २६, ३; ३७, ३; ५४, २; ७०, १०; ८१, २; ९२, २१; ११८, १; १२४, ३; १३३, ३५, १०; ६, १६, ३; १२, ३, १५६; १८, ३१, ५; -तिम् ऋ १, ११०, १०; (५, ३५, ३); ८, ११४, ६; (९, ६५, ९); १०, १०४, ५; णै ५, १, १, ४१; णै ३४, ३; कौ १, ४१११; २, ३५२१; जै १, ४०, ३१; ३, २९, ९१; १३०, २७, ६; -तिषु ऋ ८ २०, १५; -१३३ ऋ १, १६४, १३ (१६६, ८); ११००, १-१५; १२९, ८; १३६, ६; ७; १५८, १; १७२, १; १७८, १; १८५, ९; २, ११, १३; ११२, १४; २०, ३; १७, ८; २०, ३; ३, २५, ५; ४, १, ५; २३, २; २५, २; २९, १; ४; ३१, १; ३४, ९; ४१, ११; ४३, ४; ५, ३०, १; १४३, १०; १०, ३५, १३; ६, २, ४; ५, ७; १०, ५; १९, १०; २३, ३; २४, ९; २६, ५, २९, ५; ६; ३३,

- *) सपा. यक. ऋ १, १३, २; ६, ५३, १० वीतये इति पाभे. ।
 *) पाभे. ऊतये कौ १, २७४ प्रमृ. द्र. ।
 *) पाभे. अंशुभि: ऋ १, ९१, १७ प्रमृ. द्र. ।
 *) सपा. काठ १९, १ क २९, ६ कोकम् इति पाभे. ।

- *) सपा. ऋ १, ८१, १ उतु । ईम् इति विभे. ।
 *) यत्तु सा. आगमनपर्यायतया व्याचष्टे, तदुक्त ।
 ✓ अ० इत्यस्याऽर्थेषु गत्यर्थस्याऽङ्गीकारेऽपि (तु. पाधा.) आगमनपर्यायत्वसिद्धयर्थमाह पूर्वत्वस्याऽनर्थभाविन्ये सति

४; ४३, ४; ४५, १७; ७, १९, ११;
२०, २; २५, १; २७, ४; ३७,
५; ५७, ७; ५९, ९; १०; ८;
२१, ७; ६६, १४; ६८, ४; ७१,
५; ९७, ७; ९९, ७; ९, ९७,
३८^{१०}; १०, १५, ४; ६४, १०;
१०४, ४; मा १८, ३१; ७४;
१९, ५५; २१, ४; २७, ३९;
३३, ५२; ३६, ४; का २०,
१, २; ५, ७; २१, ४, ५; २३,
१, ४; २९, ५, ८; ३२, ४, ९;
३६, १, ४; तै १, ३, १४,
३; ७, १३, २; २, ५, १२, ३;
६, १२, २; ४, २, ११, २; ३,
१३, ३; ७, १२, १; मै २,
१२, १; १३, ९; ४, ९, २७;
१०, ४-६; १२, ३; १४,
१७; काठ ८, १६; १८, १३;
२१, १३; १४; ३४, १९; ३९,
१२; क २९, २; कौ १, १६९;
२६०; २८३^{११}; ३६४; ३६५; २,
३२; ७०८^{१२}; जै १, १८, ५;

३०, १^{१३}; ३८, ३; ४; ३, ४, ३;
५८, ५^{१४}; शौ ७, ८२, १; १८,
१, ५१; २०, ३३, ३; ३४, १५;
३७, ११; १०५, ३; १२४, १;
पै १३, ७, १५; -ती: ऋ १,
११९, ८^{१५}; १३०, ५^{१६}; ८, ५, २३;
१०, ६, ६; -त्या ऋ १, १३५,
५; ६, ४८, ९; ८, १८, ७;
१३, १९; १०, १५६, २; िमा
३६, ७; िका ३६, १, ७; तै
१, ५, ११, १; ४, ४, १२, ५;
७, १५, ६; मै ३, १६, ४;
५; ४, १०, १; ११, १; १२,
४; िकौ १, ४१; १०२; २,
८७८; ९३६; ९७३; िजै
१, ४, ७; ११, ६; -णित्यै
काठ १९, २; क २९, ८.
[°ति- २अक्षित°, अच्छिद्र°,
अन्°, अन्ति°, इतस्°, उप°,
उर्वी°, १चित्र°, त्वा°, शत°,
शतम्°, सद्यस्°, सहस्र°, सह-
स्रम्°, सु°].

णित्यै-म(त >) ती^{१७} - त्या
मै ३, १, ३^{१८}.

†उम^{१९} -म: पै २०, ४०, ६; ७:

-मा: ऋ ३, ६, ८; ४, १९, १;
५, ५२, १२; ७, ३९, ४;
१०, ७७, ८; १०, ६, ७; ३१,
३; १२०, १; ३; मा ३३, ८०;
का ३२, ६, ११; तै ३, ५, १०,
१; ४, ४, ७, २५; मै २, १३,
१२५; काठ २२, ५५; कौ २,
८३३; ८३५; जै ४, ५, ५; ७;
शौ ५, २, १; ३; २०, १०७, ४;
६; पै ६, १, १; ३; -मास:
ऋ १, १६६, ३; -मेमि: ऋ
५, ५१, १; -मेभ्य: ऋ १०,
३२, ५; -मै: ऋ १, १६९, ७.

†ओम^{२०} -मास: ऋ १, ३, ७;
मा ७, ३३; ३३, ४७; का ७,
१५, १; ३२, ४, ४; तै १, ४,
१६, १; मै १, ३, १८; काठ ४,
७; क ३, ५.

✓ओम् > ओम्^{२१} - ओम्^{२२} सि

औती इत्याकारकस्य वृद्धोपक्रमस्य रूपस्याऽऽपत्तेः (पा ६,
१, ८९) । वस्तुतस्तु 'संपत्तौ च विपत्तौ च समानमेवा-
ऽऽराध्यमानो देवः सुहवोऽस्तु' इत्यर्थस्य स्वारसिकत्वो-
पगमात् प्रकृतं सप्त. १ स्यान्न तृ१ (तु. सा.) न च च१
(तु. वें. Gw. प्रभ. तु. टि. अनुत्ती- > -ती) ।

^१) ऋ १, ११९, ८ इतस्(ः) टि. द्र. ।

^२) °ती? > °ती: [प्र३] इति शोधः (तु. टि. प्रिय-सा-) ।

^३) तु. सस्थ. टि. अभि । ^४) नाप. (तच्छब्दवती-
ऋग्-विशेष-) । मतुप् उदात्तः (पा ६, १, १७९) ।

^५) विप. वा नाप. वा । कर्तरि क्मन् प्र. ऊठादेशो नित्-
स्वरश्च (पाउ १, १४८; पा ६, ४, २०; १, १९७) । मौस्थि.
तु ✓*उर (= ✓*अर) > भावे *उर- + *म- (भावे
< ✓मा) इति कृत्वा बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (= *उर्म-
> नैप्र. यनि.) । एतावांश्चाऽर्थः पाप्र. पाधा. उस्.

✓*ऊम् इत्येवं सुलभाऽनुवादः द्र. ।

^१) विप. वा नाप. वा (विश्वेदेव-) । मौस्थि.

(✓ अव् >) *अव्- + *म- (भावे < ✓ मा)

इति स्थिते सस्व. नाप्. टि. दिशा द्र. । पू. संप्रसारणे सत्यकारस्योकारस्य च गुणपरिणामः द्र. । तदे-
तत् पाप्र. ✓ अव् > ✓*ओ (= अनुनासिकनिमित्तके
वकारमात्रादेशभूते ऊठि [पा ६, ४, १९] गुणैकादेशे च) +
कर्तरि मन् प्र. इत्येवमेव सुवचं स्यान्नान्यथा (तु. स्क.
[या १२, ४०]; वैतु. सा. ऋ १, ३, ७ ✓ अव् + क्मन् इत्युद्-
करणे प्र. किञ्चमुपयुज्य गुणनिषेधेऽनुपयोजकः सन्नर्ध-
जरतीयं कुर्वाणः ; म. [मा ७, ३३] मकि प्र. संप्रसारणं
प्रसाधुकः सन् स्वरविरोधमपश्यन्) ।

^६) विवप् प्र. (वैतु. पाउ. [१, १४२] ✓ अव् + म्
[< मन्] प्र. इति । तत्तु चिन्त्यम् । धा. नामीभावे
व्यञ्जनमात्रस्य प्र. उदाहरणाज्जराभावे सति प्रकृतस्य
यनि. सूपपदत्वोपगमादिति) ।

^७) वा. किवि. इति कृत्वा रूपतः न. द्वि१ द्र. (वैतु.
अनुमति-प्रणवान्यतरपर्यायतयाऽर्थवैशिष्ट्ये परिणते सति

२, १, ४; ४, २, ९-११; ७, ७, ६;
मै ४, १, ११; ५, २१; ९,
२; ९; २१; ओ३म् मा २,
१३; ४०, १५; १७; का २, ३,
११; ४०, १, १७.

ओस्या(म्-या)^० > ओस्या-
वत्^० -वन्तम् ऋ १, ११२,
७.

ओस्यावती^० -तीम् ऋ
१, ११२, २०.

१ओमन्^० -मभिः ऋ ५ ४३, १३.

[^०मन्-वि^०].

ओमन्-वत्^० -वन्तम् ऋ
१०, ३९९.

ओमन्वती^० -ती तै २, ६,
९, ५.

२ओमन्^० -मना^० ऋ ७, ६९,
४; मै ४, १४, १०; -मानम्

ऋ १, १४, ६; ११८, ७; ६, ५०,
७; ७, ६८, ५.

ओमा(त्र >)त्रा^० -त्राम् ऋ १०,
५०, ५.

अव शौ ७, ८, ११; ५७, २; पै १९,
३७, ३१.

ओमन्व- १अव-, २अव- ✓अव् द.
३अव^० -वः पै १४, ३, ७.

१अव- -गान् ऋ ७, ५८, १;
-को ऋ २ १५, २; ४, ५६, ३;
मै ४, १४, ७.

अव-कृति- अवर् (व✓अ) द.

कालेन अव्य. इत्यकारोकारमकारात्मकमिति च प्रवृत्ति-
मत् तत्तद्वादभूयस्त्वम् [तु. वैप२ टि. च।]

१) अभ्यादाने प्लुतिः (पा ८, २, ८७) ।

२) 'ओमः अनुमत्यर्हाऽऽनुकृत्यस्य या गतिः' इति
कृत्वा मौस्थि. षस. सास्व. (पा ६, १, २२३) द. ।
उप. *या- (भावे <✓या) द. । पाप्र. तु कृद्वृत्ते
✓ओम् इत्यतस्तद्धितवृत्ते च ओम्- इत्यतो
भावकर्मणोः यः प्र. उंसं. (पाउ ४, १०५; पा
४, १, १२६) । प्रस्व. स्त्री. रूपसंभवश्च सुवचः
वैतु. सा. (ऋ १, ११२, ७) १ओमन्- + आर्हायः
यः प्र. (पा ५, १, ६७) इति कृत्वाऽप्राप्तुवानष् टिलोपः
(पा ६, ४, १६८) उंसं. इतीवाऽभिसंदधानश्चिन्त्यः (तु.
PW.) । टिलोपगौरवाच्चाहर्थाऽसंगतेऽचेति दिक् ।
पात् BW. MW. च मै १, ८, ९ उदाजह्नुस्तन्न,
अक्षानुपलम्भात् । ०) विप. (धर्म-) ।

३) नाप. । अत्र पाप्र. मनिन् प्र. (पाउ ४, १४५)
ति । मौस्थि. च *मन्- इति भावे उप. इति ओम्-
इत्यतो विशेषः द. ।

४) म(>ब)तुप् । स्वरस्य नलोपाऽभावस्य च
ते तु. टि. अक्षण्-वृत्- । यत् तत्राऽन्नन्तानां मतुपि
लोपाऽलोपविवेकतो द्वैविध्यमसूचि, तत्र मौस्थि.
कारान्तताया भावाऽभावविवेक एव द्वैविध्यमित्यपर
लोप-परो विशेषः द. ।

५) पाप्र. कर्तरि मनिः प्र. उंसं. (पाउ ४, १५२) ।
त-स्वरः । मौस्थि. च पूष. उप. च कर्तरि निष्पन्नयोः
तोः कष. इति विवेकः सुवचः ।

६) यत्तु भावनिष्पन्नस्य ल्युङन्तस्य अवन्- इत्यस्य

पर्याय इति या. (६, ४), नैप्र. रूपान्तरमिति च दे.
(४, ३) आहटु, तन्नेष्टम् । आशुदात्तस्य सतः
१ओमन्- इत्यस्यैव भावपरस्याऽर्थस्य तत्तन्निगमनिगमित-
त्वाच्च नैप्र. वकारहितस्याऽकारमात्रस्योकारतया परि-
णामस्य साध्यमस्यैव पगमाच्च । एतेन स्क. प्रभृ. अपि
प्रत्याख्यानाः द. । सपा. या ६, ४ । तैत्रा २, ८, ७, ८
वाम् मुना इति पाभे. ।

७) मौस्थि. *अव्- + *मात्रा- इति कृत्वा बय.
पूष. प्रवृत्तिरवर्म् । पाप्र. चैन्देव ✓ओम्
+ *आत्रन्- प्र. इत्येवं मुत्तमाऽनुवार्दं स्यात् (वैतु.
सा. <✓? *उम् <✓अम् इति; PW.
<=२ओमन्- इति) । जागतः पाद इति कृत्वा
*आ उ मात्राम् इत्येव मूलतः नतुरक्षरस्य सतः
स्थाने नैप्र. यनि. त्र्यक्षरं रूपम् इति सुवचम् (तु. L
३५७; वैतु. PW. छन्दस्तः सट्टिरपि सन् महोर्
इत्यत्र त्र्यक्षरतो धातुकः) ।

८) कष. स्यात् दितेः इत्यनदन्वितः [‘दितेः
अव (=अप [तु. पा २, १, १२] =पृथग्) यथा
स्यात्तथा वर्तमानानां सताम् अदितेः पुत्राणाम्’ इत्येवं
वा. द. ; वैतु. सा. (तु. PW. प्रभृ.) ग. इति
कृत्वाऽऽक्षिप्तशब्दान्तरसंगत्यर्थं क्रियाऽन्तरमाक्षिपुका
सन्नपि वदन् व्याहृत एव अव- कारिषम् इत्येवमपि
योगं कुर्वाणः; W. अवस्- इति शोधः स्यादिति (वैतु.
WI. नि. इति)] । सपा. ऋ १०, ३६, ११ अवः इति
पाभे. (तु. टि. उरुशर्मणाम्) ।

९) दिवः इत्येतदन्वितः कष. ।

१०) अ-ग- (नञ्-पूर्वः तसः) > -गः इति शोधः द. ।

११) नाप. (आकाशः) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

॥?अवकर्ण^a- -णम् काठ १०,६.

अवका^b- -कया मा १७, ४^०; का १८, १, ५^०; मै २, १०, १^०; ३, ३, ६॥; काठ १७, १७^०; २१, ७॥; क २८, १^०; -॥का मै ३, ३, ६^२; काठ २१, ३; ७; क ३१, १८; ५ पै ९, ७, ३; -का: तै ५, ४, ४, ३; -काभि: तै ५, ४, ४, ३॥; ७, ११, १; काठ ५३, १; पै ९, ७, १०; -काम् मा २५, १; का २७, १, १; तै ५, ४, २, १॥; ७, ११, १; मै ३, ३, ३॥; १५, १^d; काठ २१, ३॥; ५३, १^e; क ३१, १८; -काया: पै ९, ७, १३^f.

अवका(का-अ)इ^g- -दान् शौ ४, ३७, ८-१०; पै १३, ४, १३; १४.

अवको(का-उल्ब, व>)वा, वा^h-

-ल्बा: शौ ८, ७, ९; -ल्वा: पै १६, १२, ९.

अव ✓काश, > चाकश

॥अव-काशⁱ- -शम् मै ४, १, १२; काठ ३१, ९; क ४७, ९; -शे मै ४, ४, ७; ५, १.

अव-चाकशत्- -शत् ऋ ८,

३२, २२; १०, ४३, ६], ९, ३२, ४; १०, ११६, ४; शौ ६, ८०, १^f; १३, २, १२; ४, १; २०, १७, ६^f; पै ५, ३८, ४; १८, २१, ६^f; १९, १६, १२^f.
अव ✓कृत् (छेदने), अवकृन्त पै २०, २२, ७.

॥अव-कृत्- -त्तम् मै ३, १, २.

अव ✓कृश, > काशी, अवकृशनीयात् मै ३, ६, ९.

अवकृशयन्ति ऋ ६, २४, ७.

अव ✓कृ, अवाकीर्यन्त काठ ८, १; क ६, ६.

अव-कीर्ण- यज्ञ^o.

अव ✓कल्प, > कल्प, अवकल्पे

तै ५, ४, १०, ३; मै ४, ७, ६;

अवकल्पते तै ५, ४, ९, ४;

काठ २९, १; क ४५, २.

अवकल्पयति काठ २९, १; क

४५ २; अवकल्पयन्ति तै ६, ६,

११, ५; अवाकल्पयन् काठ २३,

७; क ३६, ४.

अव-कलृप्त- -स: तै ७, १, १, ३.

[स- अन्^o].

अवकलृप्त-तम- -मम् मै १, ८,

४; ६.

अव-केश¹- -श: शौ ६, ३०, २; पै १९, २४, ६.

अव ✓कक्ष > अव-कक्षन्¹-

-क्षिणम् ऋ ८, १, २; कौ २, ७११; जै ३, ५८, ८; शौ २०, ८५, २;

अव ✓क्रन्द > क्रन्दि, अव-क्रन्दतु

ऋ ५, ५८, ६; अवक्रन्द ऋ २, ४२, ३.

अवचक्रदत् ऋ ९, ७, १३ (१०७,

२२), ७४, १; ८६, ३१; १३५, १३.

अचिक्रदत् ऋ ९, ७५, ३; कौ २,

५२; जै ३, ५, ११; अवचक्रद:

ऋ १९, (७, ३) १०७, २२.

अव-क्रन्द^k- -न्दाय¹ मा २२, ७;

का २४, ३, १; मै ३, १२, ३;

-न्देन मा २५, १; का २७, १,

१; तै ५, ७, ११, १; मै ३,

१५, १; काठ ४३, १.

अव-क्रन्दत्^m- -न्दते¹ तै ७, १, १९,

१; काठ ४१, १०.

अव ✓क्रम्, > क्राम्, ॥अवक्रामति

तै ५, १, २, ३; मै ३, १, ३; काठ

१९, २; क २९, ८; ३०, १ⁿ.

^a) पाठः? (✓अर्धं *दीप्तौ>) अर्धस्- (दीप्ति- मत्-)+ वर्ण- > बस. अर्धस्वर्ण- इति शोध इति मतम् (तु. मूको.)।

^b) नाप. (शैवालतृण-विशेष-). व्यु. ? स्त्री. तस. नञ-स्वरः संभाव्यते । उप. वक् (<✓वक्. वैतु) वाच. <✓अव इति । ^c) सपा. तै ४, ६, १, १ आपश्रौ १७, १२, ७ प्रभृ. अवाकया इति पाभे. ।

^d) इह अवकान् इतीव पाठं संभाव्य BW. MW. च पुं. अपि व्यवहारं प्रमाणयेयाताम्, तन्नेष्टम् । निगमान्तरसर्वस्वविरोधादिहाऽपि पया. स्त्री. एवोपलम्भाच्च (तु. संटि.) । ^e) *का या इति पाठः? यनि. शोधः ।

^f) विप. (गन्धर्व-). उस. उप. अचि थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^g) विप (ओषधि-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

^h) नाप [स्थान- (मै ४, ४, ७; ५, १), प्रकाशक-मन्त्र-विशेष- (अग्नेर्जिह्वासि मा १, ३० [तु. सा. तै. आन. पृ १४८])] । गस. घञन्ते थाथादि-स्वरः ।

ⁱ) विप. ([केशवपतन-कृत-] शमी-मद-) । बस. अन्तोदात्तः उसं (पा ६, २, १८४) ।

^j) गस. णिन्यन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^k) गस. भावे घञन्ते थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४; वैतु. म. [मा २२, ७] कर्त्तरि कृत इति) ।

^l) सपा ०न्दाय<>०न्दते इति पाभे. ।

^m) गस. वात्रन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १८६) ।

ⁿ) सपा. काठ १९, ३ अवगृह्णाति इति, तै ५, १, २, ६ स्तृणुते इति च पाभे. ।

अव...अक्रमीत् शौ १९,
३६, ५^१; †अवक्रमुः ऋ ७, ३२,
२७; कौ २, ८०७; जै ४, ३०,
७; शौ २०, ७९, २; अवक्रमि-
षम् मा २, ८; क २, २, २;
तै १, १, १०, १; २, ३, ३; द,
१, ४, ९; काठ १, १२; ३१,
११; क १, १२; ४७, ११.

¶अव-क्रम्य तै ६, ४, ७, ३.

¶अव-क्राम- अन्^०.

अव-क्रामत् -मन् मा ११, १५;
का १०, २, ४; तै ४, १, २, २;
५, १, २, ३; मै २, ७, २;
३, १, ३; काठ १६, १; १९,
२; क २९, ८; शौ ४, ११,
१०^०; १३, १, २०^०; -†मन्तः ऋ
६, ७५, ७; मा २९, ४४; तै ४,
६, ६, ३; मै ३, १६, ३; काठ
४६, १; पै १५, १०, ७.

अव-क्रामिन्^१ -मौ शौ ५, १४,
१०^०.

अव ✓ क्रिश् > *अव-क्लेश- अन्^०.

अव ✓ कशा, क्षा [=कषा], अवकशत्
मै १, २, ५; १३; ३, ९; क ३,
२; अवकशत् काठ ४, २^१.

¶अव-कशाय मै १, ६, ७.

अव ✓ क्षिप् > क्षेपि, अव...क्षिपुत्
ऋ ४, २७, ३^६; अवक्षिप ऋ २,

३०, ५.

अवक्षिपुत् शौ १८, ४, १२;
१३.

†अव-क्षिपुत् -पन् ऋ १०, ६८,
४; शौ २०, १६, ४.

अव ✓ क्षे > ¶अव-क्षान्^१ -गानि
तै २, २, ४, ८; ३, ४, १०, ४;
मै १, ६, ९; -गेभ्यः मै १, ८, ९.

अव-क्षाम^१ -मम्^१ सि ४, ५, १८;
शौ ६ ३७, ३. [†म - अन्^०].

अव ✓ क्षणु अवक्षोमि ऋ १०, २३,
२.

अव ✓ खाद् > अव-खाद्^२ -दः ऋ
१, ४१, ४.

अव ✓ खया, अवखयत् ऋ १, ६१,
४; १०, २७, ३; अवखयत्
तै ३, २, १०, २; अव...खयत्
ऋ ८, ४७, ११; अवखयेरम्^१
तै ३, २, ५, १.

अव ✓ गच्छ, गम्, > गमि, अवग-
च्छति ऋ ८, ६४, ८; १०,
८६, १०; ¶तै २, ३, १, ३; ४;
५^१; ६, ६, ५, ४; मै २, ७, १^१;
काठ ११, ६^१; शौ ६, ७६,
४; २०, १२६, १०^१; पै ८, ३,
१२; ¶अवगच्छति मै २, २, १;
काठ ११, ६; अवगच्छति पै १९,
१५, १५; †अव...गच्छति ऋ

९, ११, ६; कौ २, ६२२; जै ३,
५०, ९; अवगच्छयः ऋ ८, ३५,
१७-९^१; १०, ४०, ३; अव...
गच्छान् शौ ४, १, ७; पै ५,
२, ७; ९, २५, १७; ¶अव-
गच्छतु तै ६, ६, ५, ३;
अवगच्छतान् शौ १८, २, ५६;
[अवगच्छ > कषा पै १५, १६, १;
अवगच्छतम् ऋ ८ ३५, १४-६^१;
अवगच्छत पै १९, २३, १३;
¶अवगच्छेत् तै २, ३, १, ४;
५^१; मै २, २, १^१; काठ ११,
६^१; २७, ५; २८, १; क ४२, ५.
†अवजग्मुः ऋ १, ३२, २; मै ४,
१४, १३; शौ २, ५, ६; पै १३,
६, २; अवागन् मै २, २, १^१;
काठ ११, ६^१; ३५, ११;
अवगन् पै १६, १७, ४.
¶अवगमयति मै २, २, १, ११;
काठ ११, ६^१; २७, ५; २८,
१^१; क ४२, ५; ¶अवगमयति
तै २, ३, १, ५^१; मै २, २, १^१;
काठ ११, ६; अवगमयामसि पै
१९, २३, १५; अव...गमया-
मसि पै १९, २३, १४; अवगमय
शौ ३, ३, ६; पै २, ७४, ६;
अवगमयत मै २, २, १; काठ
११, ६.

^१) पांमे. अप...अक्रमीत् पै २, २७, ४ द. ।

^२) सपा. पै ३, २५, ११ समाक्रामन् इति पांमे. ।

^३) पांमे. अपक्रामन् पै १८, १६, १० द. ।

^४) गस. णिन्यन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^५) सपा. पै ७, १, ८ आव्ययन् इति पांमे. ।

^६) तु. टि. अनु आ, वि ✓ कशा, क्षा, कषा इति यथा.
यथोपलब्धम् ।

^७) सृजत् इत्यनेन योग इति सा. । तथाऽपि यनि.
अपीति चेति नाऽप्यवसितः Fw. ।

^८) विप. (उल्मुक-). गस. ल्युङन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^१) गस. कर्मणि क्लेऽनन्तरगति-स्वरः (पा ६, २, ४९) ।

^२) सपा. खिसा २९, १८ क्षामम् (तु. टि. †समपैष-
मिवावक्षामम्) इति पांमे. ।

^३) गस. छज् प्र. याधादि-स्वरश्च द. (वैतु सा.
प्रास. इतीव ब्रुवाणः सन् पूष. प्रकृतिस्वरस्याऽभावं
प्रति, प्रास. दुष्पापस्य याधीयस्य स्वरस्य च भावं प्रति
पर्यनुयोज्या; Gw. Mw. च पचाद्यजन्तमिव प्राति.
इच्छन्ती) ।

^४) सपा. माथौ २, ४, १, ३४ अवकशेषम् इति, माथौ
७, ४, ४ प्रतीक्षे इति च पांमे. ।

॥अव-गत,ता^१-तः तै ४, ९,
१५^१; ६, ६, ५, ३; ४; काठ
२७, ५॥^२; २८, १; क ४२, ५;
-तम् मै ४, ६, २; काठ २७,
५^३; २८, १^३; क ४२, ५^३; -ता
तै २, ३, १, ४. [०त-अन्].
†अव-गत्य ऋ ६, ७५, ५; मा २९,
४२; का ३२, २, ७; तै ४, ६,
६, २; मै ३, १६, ३; काठ ४६,
१; पै १५, १०, ५.
अव-गन्तोस् (:) ^१ तै २, ३, १,
४; ५.
॥अव-गम्^०-माष काठ ११, ६^१;
-मेन पै १९, २३, १४.
॥अवगम-काम-मः काठ
१०, ८.
॥अव-गमयितु- -ता मै २, २, १;
-तारः तै २, ३, १, १; मै २,

२, १.
अव-गम्स (:) ^१ मै २, २, १^१.
अव ✓गण>ओ-गण^२- -णासः ऋ
१०, ८९, १५.
अव ✓गा, अवगात् शौ १२, ३, ४६;
पै १७, ४०, ६; अवागात् क
४८, ११; अवगाम मै ३, ९, ४.
अव ✓गाह्, अवगाहन्ते पै ७, १३,
११; १५, १९, १०; ॥अवगाहेत^३,
॥अवगाहेत मै ३, ६, ९^४.
अव ✓गु(>गू) ह्, अवगूहति शौ
२०, १३३, ४; ५; अवगूहसि
खि ५, १६, ४; ५; अवगूहामि तै
१, ३, ६, २^१.
अव-गूह- -ढम् पै ७, १९, ३.
अव ✓गृ(शब्दे), >गर, >ज रू>ल
गु(रू>)ल^१, अव...गरत् शौ
१६, ७, ४.

अव...जलगुलः^२ ऋ १, २८,
[१-४].

॥अव ✓ग्रह>गृह्, अवगृह्णाति काठ
१९, ३^१; २१, ८^३, अव...गृह्णाति
काठ ७, ९; क ५, ८; अवगृह्णी-
यात् मै १, ५, ११^३; ३, ४, ८^०;
४, ५, ८; काठ २२, ७^०; क ३५,
१^०.

॥अवगृह्यते शौ २०, १३१,
१२^२.

अव-गृहीति- वि^०.

अव ✓ग्लै, >ग्लापि, अवग्लाय^१ पै १,
५, १०.

अवग्लापयन्ति^२ ऋ १, १६४,
१०; पै १६, ६६, १०^१; †अव-
ग्लापयन्त शौ ९, १४, १८^२.

अव-ग्लायत्-अन्^०.

अव-घ्नन्त- अव ✓हन् द्र.

^१) इह पाप्र. गस. सति तै २, ३, १, ४ इत्यतोऽन्यत्र न
कर्मणि क्तः प्रत्युत कर्तरि ति (तु. अपक्रान्त-आगत-प्रमृ.)
कृत्वाऽनित्यत्ववैशिष्ट्येऽपि पूष. प्रकृतिस्वरम् उंसं. (पावा
६, २, ६१) । उक्ते तै. स्थ. तु यथायोगं गतिस्वरः
(पा ६, २, ४९) इति विवेकः । यद्वा भावे क्ताना-
मिति कृत्वाऽयं बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २,
१) यत्र मध्यमपदभूतस्य कृतो लोपः स्यात् (पावा २,
२, २४) । एस्थि. अपि यत्र कर्तरि क्तः तत्र कर्तुः
गतेन प्रतियोगित्वाऽऽत्मकः संबन्धः 'गतमस्य' इत्येवं
विग्रहवाक्ये निर्देश्यः । यत्र तु कर्मणि क्तः तत्र कर्मणो
गतेनाऽनुयोगित्वाऽऽत्मकः संबन्धः 'गतमस्मिन्' इत्येवं
प्रदर्श्य इत्यस्त्येवाऽपरो विवेकः ।

^२) पाभे. अभ्यवहियमाणः द्र. ।

^३) यनि. पाठस्त्रुटित इव (तु. सस्थ. टि. प्रतिप्रस्थाता) ।

^४) सपा. अवगन्तोस् (:) <> अवगमाय <> अवगमः
इति पाभे. ।

^५) विप. (हविस्-पै. ज.), नाप. । गस. अप्र. थाथादि-स्वरः
(पा ६, २, १४४) ।

^६) गस. कसुन्नन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, ४,
१३; ६, १, १९७; २, १३९; तु. सपा. तै २, ३, १, ४

अवगन्तोस् [ः] इति) ।

^७) विप. (अवगणयत्-) शत्रु-) । गस. कर्तरि
अजन्ते थाथीयः स्वरः [वैतु. वें. सा. च गत्यंशं
विस्मारकौ; PW. अव-गण- इत्यनेन संभेदक इव ?;
GW. MVG. (१४८) 'अवहीनः गणात्' इतीव कृत्वा
प्रकुर्वाणौ पूष. प्रकृतिस्वरस्याऽभावं प्रति पर्यनुयोज्यौ
(तु. WNG. [१, ५४] WW. [१, १३]) । गत्यंशे
अव>ओ इति नैप्र. द्र. (तु. WW. गपू.) ।

^८) पाभे. अतिगाहेत काठ २३, ६ द. ।

^९) पाभे. उपेष मै १, २, १४ द. ।

^{१०}) यङ्लुगन्तः धा. द. ।

^{११}) ✓गल् इत्यस्य वृत्तम् इति यत् सा. आह,
तदप्यर्थाऽनुसंधानतः ✓गृ (शब्दे) इत्येतत् पर्यवधानक-
मेव भवेद् इति । ^१) पाभे. अवक्रामति क ३०, १ द. ।

^{१२}) सपा. तै ५, ४, ६, ६ मै ३, ३, ८ निगृह्णाति इति पाभे. ।

^{१३}) पाभे. अभिभवति काठ ७, ९ द. ।

^{१४}) पाभे. अन्तर्दृष्ट्यात् तै ५, ५, ७, १ द. ।

^{१५}) पाभे. उपनृत्त्यति खि ५, १५, १३ द. ।

^{१६}) तु टि. (अपे [प ✓इ] > अपाय->) अपाय-वत्->
-वात् । ^१) सपा. परस्परं पाभे. ।

अव ✓ घ्रा > जिघ्र, > घ्रापि, अव-
जिघ्रसि तै ५, ७, २६, १^१;
अवजिघ्रताम् काठ १४, १;
अवजिघ्र तै ५, ७, २६, १; काठ
४५, ४^३; अवजिघ्रतम् मै १,
११, ३; ७; अवजिघ्रत मा २,
९; १९; का १०, २, ७; ३, १३;
तै १, ७, ८, ४; अवजिघ्रत् तै
३, १, २, २; काठ २९, २; क
४५ ३.
अवघ्रापयति तै ३, २, ६, ३; ५,
७, १, ३; काठ १४, ७; २२, ८;
३०, ९; अवघ्रापयेत् तै ७, १,
६, ६.

अवच- उच्च^०.

अव ✓ चक्ष्, > चक्षि, अवचष्टे ऋ ८,
६२, ६, ९ ३८, ५; कौ २, ६२७;
जै ३, ५२, ९; अव... चष्टे ऋ
१०, ३०, २; अवचक्षि ऋ ९
९७, ३३.

अवचक्षत ऋ ९, ७१, ९.

अवाचचक्षम् ऋ ५, ३०, २.

अव-चक्षाण- अभि^०.

अव-चक्षे^० ऋ ४, ५८, ५; मा १७,
९३; का १९, १, ७; काठ ४०,

७, पै ८, १३, ५
अव ✓ चर्, अवचरति मै १, १०,
१६; काठ ३६, १०; अव-
चरति तै ६, ४, २, ६^०; अव...
चरति ऋ १०, ५९, ९; अवचरः
पै १३, १२, १-१३? ^०.

अव-चर- यज्ञ^०.

*अव-चरन्तु- > *अवचरन्-कु-

> अवचरन्ति-कु- -का^०

शौ ५, १३, ९; पै ८, २, ८.

अव-चारिन्- अन्तर^०, ग्राम^०.

?अवचालूप^०- ययोः पै १६, १४८,
९.

अव-चाकशत्- अव-काश द.

अव ✓ चि > अव-चिम्ब (न्तु >)

तीक्ष्- -ती ऋ ३, ६१, ४.

अव ✓ चृत्, अवचृत (न्तु) ऋ १, १५

२१; काठ २१, १३; अवचृतेत्,

अवचृतेत् तै ६, १ ३, ८.

अव ✓ च्छिद्, अव-छिन्धि,

अव(छिन्धि) पै २०, ४९ ९^१;

अवछिन्धि पै १९, १५, ७;

अवछिन्ध्यात् काठ २४, ८; क

३८, १.

अव... छिद्यते तै १, २, ५, ४;

३, २, १, १; २.

अव-च्छित्ति- अन्^०

अव ✓ जि > अव-जय- अन्^०.

अव-जित्य पै १९, २१, २.

?अवजिघ्रमापः^० मै ४, १४, १७.

अव ✓ ज्वल् > ज्वलि, अवाजिज्वलन्
पै २०, ५६, ७.

अवट^०- -०ट मा ११, ६१; का १२,

६, १; तै ४ १, ६, १; मै २, ७,

६; ३, १, ८; ४, ९, १; काठ

१६, ६; -टः पै ११, ७, ६;

-टम् तै ४, २, ५, ५^१;

काठ ३७, १६^१; कौ २, ९५^१;

-टस्य कौ २, ९५^१;

-टे कौ १, ११^०; २, ९५^१; जै १, ११,

३; -टेषु लिप्ता १५, १०; मा

१३, ७; का १४, १, ७; तै ४, २,

८, ३; मै २, ७, १५; काठ १६,

१५; क २५, ६; पै १९, २२, ३.

[०ट-यु^०, २लोहित^०].

अवटय, टयो^०- -टयाभ्यः तै ७, ४,

१३, १; काठ ४४, २; -टयाष

मा १६, ३८; का १७, ६, २,

तै ४, ५, ७, २; मै २, ९, ६; काठ

१७ १५; क २७, ५.

१) गस. केनन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ३, ४, १४; ६
१, १९७; २, १३९) । पाप्र. तु "सन् प्र. (पा ३, ४, १५
[वैतु. पाका. प्रभृ. सार्वधातुत्वमात्रदृष्टयः पृश्-प्रत्ययं
निपातयेयुः, तच्चिन्त्यं स्वविरोधप्रसङ्गात्] ।

२) सपा. मै ४, ५, १ अवयस्ति इति पाभे. ।

३) ? अवचर > अभिचरे (अभि ✓ चर् > लटि उपु १)
इति शोधः (वैतु. BKA. अव-चर- > -रः इतीव) ।

४) विर. (शवाविष्- [तु. W. B.; वैतु. MW. नाप.
इति] । ऋच् > अन्तः प्र. डसं. (पाठ ३, १२८) । चित्-
स्वरः । ततः कुत्सार्थे कः प्र. (पा ५, ३, ७४) तत्-स्वरश्च ।
स्त्री. ढापि कात् पूर्वस्याऽत इत्वं द. (पा ७, ३, ४४; वैतु.
PW. W. प्रभृ. <अवचरन्तीकु- इति) ।

५) सपा. ऋ १, १९१, १६ प्रवर्तमानकः इति पाभे. ।

१) नाप. (प्रकरणतः) अङ्ग-विशेष- । व्यु. ?

२) गस. काज्ज्मे कृत-स्वरः प्रकृत्या । स्त्री. ङीपः उदा-
तता व द. (पा ६ १, १७३) ।

३) अवजिघ्रमानः इति शोधः (तु. तैत्रा ३, ७,
१२, ३ तैआ २, ४, १ प्रभृ. उपजिघ्रमानः इति, शौ ६,
११८, १ उपलिप्समानाः इति, पै १६, ५०, ३ अभि-
लिप्समानाः इति व पाभे) ।

४) गस. अव + ✓ अट् + अच् प्र. थाभादि-स्वरश्च
(पा ६, २, १४४; निघ ३, २३ तदुपरि दे. च) शकन्धादि-
त्वेन पररूपत्वम् (तु. टि. = २अवट-) । सपा. अवट- < >
२अवटु- [क. प्रभृ.] इति पाभे. यथायर्थं द. ।

५) विर. (२अप्-, रुडाणामन्यतम-) । तात्रभधिकः
यत् प्र. (पा ६, १, १८५) । तित्-स्वरः ।

अवडुयि पै १७, २८, ३.

अवत्- ✓ अव् द.

† अवत्- -तः ऋ ८, ४९, ६; ५०, ६; खि ३, १, ६; २, ६; -तम् ऋ १, ८५, १०; ११; ११६, ९; १३०, २; २, २४, ४; ३, ४६, ४; ८, ७२, १०; १२; १०, १०१, ५-७; मा ३३, १९; ७१; का ३२, २, २; ६, २; काठ ३८, १४; -तस्य ऋ ८, ७२, ११; -ताः ऋ ४, ५०, ३; शौ २०, ८८, ३; -तात् ऋ १, ११६, २२; -तान् ऋ ८, ६२, ६; १०, २५, ४; -तासः ऋ १, ५५, ८; -ते ऋ ४, १७, १६.

अवत्- -त खि १, ४, ८.

अव✓तन्, अवत्तनोमि शौ ६, ४२, १; २; पै ४, २१, ३; १९, ८, १०;

अवत्तन्मसि मा १६, ५४-६३; का १७, ८, ८-१७; तै ४, ५, ११, १; २; मै २, ९, १^{१०}; काठ १७, १६^{१०}; क २७, ६^{१०}; † अवत्तन्नुष्व ऋ २, ३३, १४; मा १६, ५०; का १७, ८, ४; तै ४, ५, १०, ४; मै २, ९, ९; काठ १७, १६; क २७, ६; † अवत्तन्नुहि ऋ ४, ४, ६५; ८, १९, २०; १०, ११६, ५; १०, १३४, २; मा १३, १३; १५, ४०; का १४, १, १३; १६, ५, २२; तै १, २, १४, २; मै २, ७, १५; काठ १६, १५; क २५, ६; कौ २, ४४२; ९१०; जै ३, ५६, १७; अवत्तन्नु शौ ७, ९^२, ३; पै २०, २९, ३^{२०}; † अवत्तन्नु (व-अ)तनोत् मै २, ५, २.

अव(तन्यताम्)^१, अव(तन्येताम्)^२, अव(तन्यन्ताम्) शौ ६, ६५, १; पै १९, ११, ११.

अवत्त- -तः पै १, ६७, ३; -तम् शौ २, ७, ३.

अवत्त-घ(नुस्)न्वन्^३-

-न्वा मा ३, ६१; का ३, ८, ६; तै १, ८, ६, २; मै १, १०, ४; २०; काठ ९, ७; क ८, १०.

अवत्त-य मा १६, १३; का २७, १, १३; तै ४, ५, १, ४; मै २, ९, २; काठ १७, ११; क १७, १; पै १४, २, १४.

अव✓तप्, अवत्तपति शौ १२, ४, ३९; पै १७, १९, ९.

† अव✓तम् > अवत्तान्त-न्तम्^४ तै ५, ६, ३, २.

* अवत्तर- > अवत्तरम्^५ ऋ १,

१) मौस्थि. जलाऽजलवतानैरपेक्ष्येण निम्नगते गतात्मके भूप्रदेशे वृत्तिमुपादाय [तु. पंजा. टोआ] अव + *अत्- (< ✓अत् < ✓अत् [गतौ] इति गस. इति कृत्वा शकन्धादित्वं च कृत्-स्वरः प्रकृत्या च द. [तु. या. (५, २६; १०, १३), दे. (३, २३); वैतु. सा. (ऋ १, ८५, १०, उप. < ✓तन् (तमव अवट- इत्यत्र रूपान्तरमात्रे प्राति. मूर्धन्यादेशो दुर्वचः स्यात् । मौस्थि. तकारात् पूर्ववर्तिनो रेफस्याऽलोभे मूर्धन्यादेशे निमित्ताऽभावादित्यभिसंधेः), WW. (१, २२५) कूपवैशिष्ट्यवतीं सतीं वृत्तिमुपादाय जलस्रोतस्तथा प्रवृत्तिमुपकल्पमानः सन् ✓*(अ)वद् 'उन्दने' इत्यतः व्युत्पादुकः] ।

२) सकृत् सपा. शौ ७, ९५, ३ नि...तनु इति पाभे. ।

३) °ले वातनोत् इतीव पाठः (तु. Sch. सात.) ? > °लेऽवा° शोधः । सपा. काठ १२, १३ अवातिष्ठत् इति पाभे. । ४) तु. सपा. शौ ६, ४२, २ ।

५) वैतु. सा. आगता इत्येतत् पदं प्र२ सत् प्र३ इति कृत्वा तत्परं पृथग् वाक्यं कुर्वाणः ।

६) सपा. शौ ६, १३६, ३ अवपृथते इति पाभे. ।

७) विप. (६६-). बस. समासान्तः अतः ऋद्धादेशः पूव.

वैप १-६८

प्रकृतिस्वरञ्च (पा ५, ४, १३२; ६, २, १) ।

८) सपा. काठ २१, ७ क ३९, ५ तान्तम् इति पाभे. ।

१) व्यु. च वा. च कृते तु. अन्तर- इति । एतदुपजीव्यैव नाड, क्रिवि. संपद्येतेति कृत्वा तत्रौपयिकतया सुकल्पमेतत् प्राति. द. । अथाऽपि पंजा. औतर- इत्येतच्च व्यवहियमाणं सद् अस्य कलनामात्रतामतिक्रान्तामैतिहासिकीं सत्तामेवोपोद्बलयेदिति दिक् । पाप्र. अप्येतत् सिद्धं भवति । अव्य. द्रव्य-प्रकर्षेऽद्रव्यप्रकर्षे च समानं तरपि सिद्ध एवाऽद्रव्य-प्रकर्षे नामनिष्पन्नात् प्राति. द्रव्याऽऽत्मकानां नाप. विप. असतोऽद्रव्याऽऽत्मकानां ततो भिन्नानां (=विप. क्रिप. च) विप. सतः अमु च आमु च प्र. अनु-शिष्टौ भवेयातामिति । एरिय. सन्यायेषु प्राति. अयं विषय-विभागो भवति । यदा तानि द्रव्यप्रकर्षमाचक्षीरंस्तदा तेषु तरपि या प्रकृतिस्तत्र स्वर इति । यदा च तान्यद्रव्यप्रकर्षमाचक्षीरन्, तदा तेषु अन्तोदात्त इति विकल्पेन दीर्घोपधत्वं चेति । प्रकृते च संकेयमानः आम् प्र. मूलतः अस. सुमिक्षायमाणात् अम् इत्यतोऽभिन्न एव स्यादित्यप्यनुसंधेयं द. ।

२) नापू. भेदाऽभेदौ नापू. टि. गताथौ द. ।

१२९, ६.

अव-तस्थिवस्- अव ✓ स्था प्र.

अवतुं- ✓ अव प्र.

॥ अव ✓ तृद्, अवातृणत्^१ मै १, ९, ३; काठ ९, ११^२.

अव ✓ तृ, > तर्, > तिर, > तारि, अवतर^३ मा १७, ६; का १८, १, ७; मै २, १०, १; काठ १७, १७; क २८, १.

॥ अवतिरति तै ६, १, १०, १; काठ २४, ६^४; क ३७, ७^५; अव...तिर ऋ १०, १३३, ५^६; अवातिरत् ऋ ६, ९, १; शौ ५, १८, ११^७;

अवातिरत् ऋ १, १०१, ५; १३१, ४^८ (१७४, २; ६, २०, १०); शौ २०, ७५, २^९;

॥ अवातिरत् ऋ १, १३, ४; १५२, १; मै ४, १४, १०;

अव-तारि- माम^{१०}.

? अव-तीर्थ(युत् >) ती^{११} - ती शौ १९, ९, ८.

अव-तोका^{१२} - काम मा ३०, १५; का ३४, ३, २; शौ ८, ६, ९; पै १६, ७९, ९.

अव-त्-क- अवतर- ✓ अव प्र.

अव ✓ त्सर्, अवत्सरत् ऋ १, ७१, ५.

अव-त्सार^{१३} - रस्य ऋ ५, ४४, १०.

अ-वदत् - वतः ऋ १०, ११७, ७; वते तै ७, ५, १२, १; काठ ४५, ३.

? अवदंत्य^{१४} पै ६, ३, ९.

अव ✓ द्यु, ॥ अवदयते तै ६, ३, १०, ५; मै १, ७, ५; काठ ९, २; क ८, ५; अवदये शौ १६, ७, ११.

अव ✓ दह, अवाद्दहः ऋ १, ३३, ७.

अव ✓ दिश, अवदिदिष्टन ऋ १०,

१३२, ६; अवदेदिशम् ऋ ८, ७४, १५.

अव ✓ दुह, अव...धुश्रस्व ऋ ८, १३, २५^१; अवधुश्रत् ऋ ६, ४८, १३^२.

अव ✓ दु, अवदपत् ऋ ९, ७४, ७.

? अवदेदिशम्^३ ऋ ८, ७४, १५.

? अवदेन पै २०, ३८, ३.

अव ✓ दो(बधा.), ॥ अवद्यति तै २, ६, ६, ५; ६, ३, १०, ४; ४, १, ४; मै १, ११, ९^४; ३, १०, २-४; ॥ अवद्यति तै २, ३, २, २; ६, २; १३, ३; ४, ११, ५; ६, ६, ५^५; ३, ४, १, ४; ५, ७, १; ६, २, २, २; ३, १०, ३^६; ४^७; ६, ४, १, १^८; ४; मै १, १०, १८; २, १, १; २, २; ३, ७; ४, ५; ३, ९, ६^९; १०, २; ३^{१०}; ४; काठ ११, १; १२, १^{११}, ४^{१२}; १३, १०; २३, ४^{१३}; २९, २^{१४}; ३६, १३; क ४५, ३^{१५}; ॥ अव...द्यति मै

१३२, ६; अवदेदिशम् ऋ ८, ७४, १५.

अव ✓ दु, अवदपत् ऋ ९, ७४, ७.

? अवदेदिशम्^३ ऋ ८, ७४, १५.

? अवदेन पै २०, ३८, ३.

अव ✓ दो(बधा.), ॥ अवद्यति तै २, ६, ६, ५; ६, ३, १०, ४; ४, १, ४; मै १, ११, ९^४; ३, १०, २-४; ॥ अवद्यति तै २, ३, २, २; ६, २; १३, ३; ४, ११, ५; ६, ६, ५^५; ३, ४, १, ४; ५, ७, १; ६, २, २, २; ३, १०, ३^६; ४^७; ६, ४, १, १^८; ४; मै १, १०, १८; २, १, १; २, २; ३, ७; ४, ५; ३, ९, ६^९; १०, २; ३^{१०}; ४; काठ ११, १; १२, १^{११}, ४^{१२}; १३, १०; २३, ४^{१३}; २९, २^{१४}; ३६, १३; क ४५, ३^{१५}; ॥ अव...द्यति मै

१३२, ६; अवदेदिशम् ऋ ८, ७४, १५.

अव ✓ दु, अवदपत् ऋ ९, ७४, ७.

? अवदेदिशम्^३ ऋ ८, ७४, १५.

? अवदेन पै २०, ३८, ३.

अव ✓ दो(बधा.), ॥ अवद्यति तै २, ६, ६, ५; ६, ३, १०, ४; ४, १, ४; मै १, ११, ९^४; ३, १०, २-४; ॥ अवद्यति तै २, ३, २, २; ६, २; १३, ३; ४, ११, ५; ६, ६, ५^५; ३, ४, १, ४; ५, ७, १; ६, २, २, २; ३, १०, ३^६; ४^७; ६, ४, १, १^८; ४; मै १, १०, १८; २, १, १; २, २; ३, ७; ४, ५; ३, ९, ६^९; १०, २; ३^{१०}; ४; काठ ११, १; १२, १^{११}, ४^{१२}; १३, १०; २३, ४^{१३}; २९, २^{१४}; ३६, १३; क ४५, ३^{१५}; ॥ अव...द्यति मै

१३२, ६; अवदेदिशम् ऋ ८, ७४, १५.

अव ✓ दु, अवदपत् ऋ ९, ७४, ७.

? अवदेदिशम्^३ ऋ ८, ७४, १५.

? अवदेन पै २०, ३८, ३.

अव ✓ दो(बधा.), ॥ अवद्यति तै २, ६, ६, ५; ६, ३, १०, ४; ४, १, ४; मै १, ११, ९^४; ३, १०, २-४; ॥ अवद्यति तै २, ३, २, २; ६, २; १३, ३; ४, ११, ५; ६, ६, ५^५; ३, ४, १, ४; ५, ७, १; ६, २, २, २; ३, १०, ३^६; ४^७; ६, ४, १, १^८; ४; मै १, १०, १८; २, १, १; २, २; ३, ७; ४, ५; ३, ९, ६^९; १०, २; ३^{१०}; ४; काठ ११, १; १२, १^{११}, ४^{१२}; १३, १०; २३, ४^{१३}; २९, २^{१४}; ३६, १३; क ४५, ३^{१५}; ॥ अव...द्यति मै

१३२, ६; अवदेदिशम् ऋ ८, ७४, १५.

अव ✓ दु, अवदपत् ऋ ९, ७४, ७.

? अवदेदिशम्^३ ऋ ८, ७४, १५.

? अवदेन पै २०, ३८, ३.

अव ✓ दो(बधा.), ॥ अवद्यति तै २, ६, ६, ५; ६, ३, १०, ४; ४, १, ४; मै १, ११, ९^४; ३, १०, २-४; ॥ अवद्यति तै २, ३, २, २; ६, २; १३, ३; ४, ११, ५; ६, ६, ५^५; ३, ४, १, ४; ५, ७, १; ६, २, २, २; ३, १०, ३^६; ४^७; ६, ४, १, १^८; ४; मै १, १०, १८; २, १, १; २, २; ३, ७; ४, ५; ३, ९, ६^९; १०, २; ३^{१०}; ४; काठ ११, १; १२, १^{११}, ४^{१२}; १३, १०; २३, ४^{१३}; २९, २^{१४}; ३६, १३; क ४५, ३^{१५}; ॥ अव...द्यति मै

१३२, ६; अवदेदिशम् ऋ ८, ७४, १५.

अव ✓ दु, अवदपत् ऋ ९, ७४, ७.

? अवदेदिशम्^३ ऋ ८, ७४, १५.

१) सपा. तैत्रा २, २, ३, १ उदवृणत् इति पाभे. ।

२) पाभे. अवत्तरः शौ १८, ३, ५, °तरम् तै ४, ६, १, २ इति च द्र. । ३) पाभे. अप...तिर द्र. ।

४) सपा. पै ९, १९, ६ इवाचरत् इति पाभे. ।

५) अवतीर्यतीः इति शंपा. सात. मुपा. च विन्त्यो भवति । बहुवचनस्य दुरन्वयप्रसङ्गात् । अथाऽपि गतिपूर्वस्यैकपदात्मकस्याऽस्य द्वैस्वर्यं दुरुपपदं भवति । यत्तु अवतीर्यती इति ? PW. शोधयामास (तु. MW.), तद् अन्यथा साधीयोऽपि स्वरतो दुष्टं भवति । स्त्रियां शतुरनुमः (पा ६, १, १७३) इत्यनु-शिष्टस्य नदीस्वरस्य चारितार्थ्याऽऽकाङ्क्षित्वात् । अव-दीर्यती इति सा. शिश्रावयिषन् समस्तैकपदतां तावत् समर्थयेत् । उपलभ्यमानसाक्ष्यान्तरात् तु प्रतीयेत यथाऽत्र मूलतः भूमाः अव्रते यतीः इत्याषाकारिका काचिच्छ्रुतिरभूदिति । तत्र यमु. द्वैस्वर्यं च पपा, द्वैपयं च (अवतीः । यतीः इत्यकारकः मूको. पाभे. च) कामपि

पुष्टिं कल्पयेयुरिति विविचनन्तु मुभियः ।

१) विप. ([अवसृत-मार्ग-] स्त्री- वा गो- वा) । वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

२) व्यप. (अवि-) । व्यु. ?

३) पाठः ? अवदन्त इति वा अवदन् ते इति वा शोधो विमृश्यः ।

४) यथा नाव. स्थ. भरुद्वाजाय इति च । श्रूयते, एवमि-हाऽपि नः इति च । भवतीति सुवचम् (वैतु. वै. PW. प्रभु. च अव. [< ✓ अव] इति लोटि मपु १ इतीव कल्पयन्तो वाक्यान्तरं च प्रकुर्वाणाः नितराम् उद्देश्याः [तु. सा.] ।

५) तु. स्क. वै. सा. PW. MW.; वैतु. GW. गत्यभावं मन्वानश्चिन्त्यः ।

६) शोधय कृते तु. टि. शुविष्टात् ।

७) व्युष्टावद्यति > सपा. मै २, ३, १ व्यूहति इति, समवद्यति इति च पाभे. ।

८) सपा. मै ३, ७, १ समवद्यति इति पाभे. ।

४, ८, ९; ॥ अवद्यन्ति तै २, ६,
६, ५; ॥ अवद्यन्ति तै ५, ३,
१२, २; ६, ६, ४; ६, ३, ७,
४; ७, ४, ९, १; काठ १४, १;
२६, ७; क ४१, ५; ॥ अवद्यत्
तै २, ६, ८, ४; ३, ४, १, ३;
मै २, १, ९; ३, १०, ३; ४,
८, ९; ॥ अवद्यत् तै २, २, ११,
३, ५, ३, ५; ६, ८, ४; ३, १, ३, २;
४, १, ३; मै २, १, ९, २, ५; ४, ८,
९; काठ १०, ११; ११, १; १२,
५; १३, १०; ३०, १; क ४६, ४.
अव...दिषीय ऋ २, ३३, ५;
॥ अवादात् मै ३, १०, ४;
अव...अदिमहि^१ तै १, ८,
६, २; मै १, १०, ४; २०; काठ
९, ७; ३६, १४; क ८, १०;
अव...अदीमहि^२ मा ३, ५८;
का ३, ८, २.
॥ अव-त्- -त्तम् तै ६, ३, १०,
४; मै ३, १०, १; ३; काठ
१३, १०; -त्तानाम् खि ५,
७, २, ६; मा २१, ४३-४५;
का २३, ५, ३; मै ४, १३, ७;
काठ १८, २१. [त्त-अन्,

चतुर्, सकृत्].
॥ अव-दान- -नम् तै ३, १, ३, २;
मै ३, ४, ३; १०, ४; ४, ८, ९;
काठ ११, ४; -नानाम् तै ६,
३, १०, ५; -नानि तै ६, ३,
१०, ३; मै ३, १०, ३; ४,
८, ९; काठ १३, १०; २६,
८; ३०, १; क ४१, ६; ४६,
४; -ने काठ ११, १; -नेषु काठ
१३, १०; -नैः तै ६, ३, १०,
५; मै ३, ९, ५; काठ २१,
१२. [न- १हस्त].
अवदान-स्व- -स्वम् तै ६, ३,
१०, ५.
अवदानीय- अन्.
॥ अव-दाय तै २, २, ११, ३; ६,
८, ४; ६, १, ४, ५; ३, १०, ४;
मै १, १०, १८; ३, १०, ३;
काठ ११, १; ३६, १२.
अव-दीयमान- -नस्य तै ६, ३,
१०, ३; -ने काठ ९, १४.
॥ अव-देय- -यम् तै २, ५, ३, ४;
मै ३, १०, १.
॥ अव-द्यत्- -द्यत् तै २, २, ११, २;
अवद्य^३- -द्यम् ऋ ४, १८, ५; ७;

५, ५३, १४; ८, ६८, १९; १०,
१४, ८; मा ६, १७; मै १, २,
१; शौ ७, १४, ३; १८, ३,
५८; पै १, ३३, ३; ४, २५,
५; ६, ३, ९; १०; १७, २३,
१; -द्यात् ऋ १, ९३, ५;
११५, ६; १६७, ८; १८५, १०;
३, ३१, ८; ४, ४, १५; ६,
१५, १२; ७, ४, ९; ७, १२,
९; मा ४, १५; ३३, ४२;
का ४, ५, ७; ३२, ३, १३;
तै १, २, १४, ६; २, ३,
१४, २; मै ४, १०, १; ११,
५; १४, ४; काठ ४, १६; ६,
११; काँ २, ६५५; जै ३,
५४, ५; शौ २, १०, ६; ५, ६,
८; १२, २, ४७; ४८; पै १,
१०९, २; २, ३, ५; ७०, ४;
६, ११, १०; १७, ३५, ५; १९,
८, २; -द्यानि ऋ ६, ६६, ४;
शौ ५, ११, ७; पै ८, १, ७; -द्ये
ऋ ८, ८०, ८. [द्य- अन्,
आरे, गुहत्].
अवद्य-गोहन^४- -ना ऋ १, ३४,
३.

^१) सपा. मै ३, ९, ५ उपसाद्यते इति पाभे. ।

^२) दकारादुत्तरमीकारोऽपि पठ्यते (तु. पाभे.) ।
उ. म. च (मा.) सा. च (का.) ✓अद् इत्यस्य
शुद्धं वा लुप्तणिच्कं वा वृत्तमाहुः (तु. PW.; वैतु.
भा. सा. K. च [तै.] यनि. इति [तु. काश्रौ.
५, १०, १२ प्रकृताज् जपात् पूर्ववर्तिनो यजुषो-
ऽवदानहोमे विधानं कुर्वन्) । यद्वा दकारस्य स्थाने
धकार एव मौलिकः स्यात् (तु. संटि. मै. क. च)
इति कृत्वा नेदं यनि. न वा ✓अद् इत्यस्य
वृत्तं किं तर्हि < अव✓घा इति द्र. । तथाहि,
जप्यत्वेन काश्रौ. (५, १०, १३) मन्त्रस्याऽस्य विनि-
योगो भवति । तस्याऽर्थस्य च अव✓घा इत्यनेन
नेदीयानिव संबन्ध इत्यभिसंधिः (तु. अव✓घा इत्यस्य

लुङ्वृत्तं एतत् रूपम्) । सपा. °दिमहि (तैत्रा १, ६, १०, ४
आपश्रौ प्रष्ट. च) <> °दीमहि (माश २, ६, २, ११ काश
१, ६, २, ६ प्रष्ट. च) <> दाश्रौ १३, २, १३ लाश्रौ ५, ३,
५ अव...अयदमहि इति पाभे. ।

^३) गस. उप. कर्मणि क्ते धा. त् आदेशोऽनन्तरगति-
स्वरश्च (पा ७, ४, ४७; ६, २, ४९) ।

^४) विप., नाप., आप. । तस. अन्तोदात्तः (पा ६,
२, १६०) । ^५) पाभे. दुरितम् ऋ १०, ९, ८ द्र. ।

^६) पाभे. २?अमृति-> -तिम् शौ ४, १०, ३ द्र. ।

^७) सपा. तैत्रा २, ५, ६, २ आपमं २, १२, ९ अवत्यै
इति पाभे. ।

^८) विप. (अश्विन्-) । उस. उप. ल्युः प्र. कृत-
स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, १, १३४; ६, १, १३३; २, १३३) ।

अवध-प- मिथम्°.

अवध-भी^a - भिया^b ऋ १०,
१०७, ३.अवध-व(त्) > ती^c - रयाः शौ ७,
१०८, १; पै २०, ३, ५.

अव-द्युत्- अव✓दो द.

अव✓द्रा > अव-द्राण- अन्°.

अ-व-धु^d - धम् ऋ १, १८५, ३.

अव-धर्ष्य- अव✓धृ द.

अव✓धा, > दधा, णिअवदधाति तै
२, ३, १३, ३; ५, १, ९, ५^१;
२, २, ५; ६, १, ७, २; मै ३.
१, ३^०; काठ ११, ८; १४, ७;
१९, १०^३; २४, ५^१; २७, ५;
क ३०, ८; ३७, ६^१; ४२, ५;
णिअवदधाति मै ४, ६, २; काठ
२४, ५; अव...दधाति पै ३, १,
३^१; णिअवदधाति मै १, ११, ७;
अवधम्: शौ १९, ७२, १;
पै १९, ३५, ३; अवधेहि शौ
९, ५, ५^१; पै १६, ११, ३^०;
अव...धेहि^१ मा २३, २१; का
२५, ६, १; णिअवदधात् मै १,
६, १२; अव...अधत्तम् ऋ १,
१८०, ३; णिअवदधात् तै ५,
१, ९, ३; ४^१; मै ३, १, ९^३;

काठ १९, १०^४; क ३०, ८^५;

णिअवदधात् तै ६, १, ७, २.

अवधुः शौ ५, ३१, ८; णिअवाधुः

ऋ ४, १३, ४; मै ४, १२, ५;

काठ ११, १३; अवाधुः ऋ १,

१५८, ५

णिअव-धाय तै ३, २, ६, ३; ६,

१, ७, १; ३, ११, १; ४, २, २;

मै १, ६, १२; ३, ७, ५^१; ८,

२; १०, ३; ४, ८, २; ७; काठ

३७, १६. [०५ वि°].

अव-धि^k - धिम् पै १५, १६, १.

अव-धीयमा(न >) ना- ना शौ

१२, ८, ३; पै १६, १४, ३.

णिअव-धेय- यः मै १, ८, ५^१.

अव-हित, ता- तः ऋ १, १०५,

१७; - तम् ऋ १०, १३७, १;

मै ४, १४, २; शौ ४, १३, १;

पै ५, १८, १; - णि ता तै १, ७,

१, १.

अव-धा^१ मै ३, २, १.

अव✓धात्, णिअवधाति ऋ १,

१६२, ११; मा २५, ३४; का

२७, १३, ३; तै ४, ६, ८, ४; मै

३, १६, १; काठ ४६, ५; शौ २,

३, १६.

? अवधिकम्^m पै ९, ६, ६.अव✓धी > दीधी, अवदीधत् ऋ
१०, १४, ३.अव✓धू, अव...ध्वन्ते ऋ ६, ४७,
१४.

अव...धुवीत ऋ ८, ७०, ११.

अवधुनुते शौ ५, १९, ७; पै

९, १८, १०; णिअवधुनुते मै ३,

९, ५; अव...धुनुते शौ १९,

३६, ४; णिअवधुनुते तै २, ४,

१०, ३; काठ ११, १०, णिअव-

धुनुते मै ३, ९, ५^१; अवधुनुते

ऋ १, ७८, ४; अव...धुनुते ऋ

१०, १३४, ४^०; जे ३, ३३,१७^१; अवधुनुते पै २०, २१,

७; अवधुनुते शौ १९, ४६,

२; पै ४, २३, २; १३, ३, १०;

१९, ३२, ८; ३६, १०;

अव...धुनुहि ऋ १०, १३४,

३^०; अवधुनुत > ता ऋ १०,

६६, १४; णिअवधुनुत काठ

१२, ३; णिअव...अधुनुथाः ऋ

८, १४, १४; शौ २०, २९, ४.

अवधुनुते पै १६, १५०, २;

णिअव...अधुनुत ऋ १, ८२, ३;

मा ३, ५१; का ३, ७, १; तै

^a) तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

^b) अनित्यसमास इति कृत्वा वा. विभक्ति-स्वर-
विकल्पः द. (पा ६, १, १६९ L वैतु. L ३८१ समास-
नित्याऽनित्यत्वपरं विवेकमुपेक्षमाणः सन् समासाऽभावमिवा-
ऽतिदिशुकः । भवतु वाऽनित्यसमासवृत्तिस्वरवैशेष्यस्य
मौख्य. तदुक्तैवोपपत्तिः । तथापि यनि. हान्यदर्शना-
दिति दिक् ।)

^c) तु. टि. अदिति- > आदित्य-वत्- ।

^d) विप. (अदितिः दात्र- [=दान-]) । वस. अन्तोदात्तः
(पा ६, २, १७२; वैतु. GW. तस. इति वदन्तिन्त्य-स्वरः) ।

^e) सपा. काठ २६, ५^२ क ४१, २^१ अवहरति इति पाभे. ।^f) सपा. शौ ३, ४, ३. सुंचरातै इति पाभे. ।^g) पाभे. णिअधेहि पै १६, ९७, ४ द. ।^h) सपा. शौ ११, १, २३ उपधेहि इति पाभे. ।

ⁱ) सपा. तै ७, ४, १९, १ काठ ४४, ८ उद्...धेहि
इति पाभे. ।

^j) सपा. मै ३, १, ९^१ आहरेत् इति पाभे. ।^k) गस. उप. कि. प्र. (पा ३, ३, ९२) ।

^l) प्रकाराऽयं भाल् प्र. बसं. (पा ५, ३, २३) ।
लित-स्वरः । शेषं तु. टि. विश्व-धा, ह ।

^m) अवधिपम् इति अमैत्पम् इति नेह पूर्वार्धोत्तरार्धद्वौ
शोभौ यक. विमुञ्चयेयाताम् ।

ⁿ) अनुपसृष्टं योगं मन्यमानौ PW. GW. उपेक्षौ ।^o) सपा. अव...धुनुते < > अव...धुनुहि इति पाभे.

१,८,५,२; मै १, १०, ३; काठ
२,६; क ८, ९; कौ १, ४१५;
जै १,४०,७; शौ १८,४,६१.
अव-धूत, ता- -तम्^१ मा १, १४;
१९; का १, ५, १; ७, १; तै १,
१, ५, १; ६, १; मै १, १, ६;
७; ४, १, ६; ७; काठ १, ५; ६;
३२, ४; ५; क १, ५; ६; ४७,
४; ५; -ता^२ मै १, १, ६; ७;
काठ १, ५; ६; ३२, ४; ५; क
१, ५; ६; ४७, ४; ५; -ता^३
मा १, १४; १९; का १, ५, १;
७, १; तै १, १, ५, १; ६, १.
अव-धून्वान- -नः ऋ ६, ४७, १७.
अव/धृप् > अव-ध्व- अन्.
अव-ध्व- अव/धा द्र.
अव-ध्व- -ध्वम्^४ मा ८, ४६; १७,
२४; तै ४, ६, २, ६; मै २,
१०, २; काठ १८, २; क २८,
२; पै ३, २७, २; -ध्वस्य काठ
११, ५.
अवध्या(ध्य-अ)द- -दम् पै ६,
१४, १.
? अव-ध्व- -ध्वम् ऋ ७, ८२, ११०;
८३, १०].
अव/ध्वस्, ध्वस्, अवदध्वसे ऋ

१०, ११३, ७.
अव-ध्वस्- -सः शौ ५, २२, ३;
पै १३, १, ४.
अव/नक्ष्, अवनक्षथः ऋ १,
१८०, २.
अव/नम् > अव-नत- उप.
अव/नश्(अदर्शने) > नाशि, अव...
नाशय खि ४, ५, ६.
अव/नह् > अव-नह- -हम् ऋ
१, ११६, २४; शौ ९, ३, ८.
अवनि- /अव् द्र.
अव/निज्, अवनेनिके मै ३, ६,
९; ४, ५, ३; काठ ३१, ३; क
४७, ३; अवनेनिके मै ३, ४,
९; अवनेनिजते मै ३, ६, ९;
अवनेनिजीत मै १, ५, ७; ३, ६,
९; ४, २, १; काठ २३, ५.
अव-निज्य मै १, ४, ५; ४, २, ३;
काठ ८, ९; ३१, १५; क ७, ५
अव-नेग- प्रातर.
अव-नेजन- १हरत.
अव-नि/धा, अवनिदध्वसि^५ पै १,
६८, ४.
अव/नी, अवनयति तै ६, १, ६,
५; २, १०, ३^६; ११, २^७; ३,
४, १^८; ५, २, ३; मै ४, ६, ५^९;

६^१; काठ २७, १०; २८, १^२;
क ४४, १^३; अवनयति तै ६,
५, २, २; मै ४, ६, ९; ८, ९;
अवनयति काठ २३, १०;
क ३७, १; अवनयामि मा ५,
२५^{१४}; ७, २५^{१५}; का ५, ६, ४^{१६};
७, १०, ३^{१७}; तै १, ३, २, २^{१८};
मै ४, ९, १०; अव...नयामसि^{१९}
तै ३, २, ८, ६; मै १, ३, १५^{२०};
काठ ३५, ७; क ४८, ९; शौ ७, ९९,
१; अवनयेत् तै ६, ५, १, ४;
५^{२१}; मै ४, ६, ५^{२२}; काठ २७, १०^{२३};
२८, १^{२४}; ३५, १६^{२५}; १९;
क ४४, १^{२६}; ४८, १४^{२७}; १७;
अवनयेत् मै ४, ६, ६.
अवानैः पै १२, १५, ११^{२८}.
अव-नीत- -तम् ऋ १, ११६, ८;
-ताय ऋ १, ११८, ७.
अव-नीय मै १, ८, ३; काठ ६,
३; क ४, २^{२९}.
अव-नीय- -यः तै ६, ५, २, ३^{३०};
मै ४, ६, ६.
अव/नु, अव...नवन्ते ऋ ९, ८६,
२७.
अव-नेग-, अव-नेजन- अव/निज्
द्र.

- १) पाभे. पुरापूतम् द्र. ।
२) पाभे. यक्र. पुरापूता, °पूताः द्र. ।
३) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) ।
४) पाभे. अयुध्यम् द्र. ।
५) अवध्यादम् इति सुपा. ? यनि. शोधः द्र. । उप.
कृते वृ. टि. अजाद- ।
६) व्यु. ? पपा. नावप्रहः । नव्-पूर्वः तस. उप. च
?वध्- इति कर्तरि < /वध् इति सा. प्रभृ. । तथा सति
चावर्दिषु डसं. (पा ६, २, १६०) । बस. उप. च उक्तादेव
धा. *वध्- इति भावे निष्पन्नमिति कृत्वाऽन्तोदात्त
इत्युजीयान् पन्थाः । यद्वा यनि. विभागे *अव/ध् +
कर्तरि कः प्र. इति कृत्वा गस, थाथादि-स्वरः ।

- ७) गस. उप. घनन्ते थाथादि-स्वरः ।
८) सपा. पै १६, ३९, ८ अपिनदम् इति पाभे. ।
९) पाभे. अधिनिदध्वसि शौ ६, १३८, ३ द्र. ।
१०) सकृत् सपा. काठ २५, १० प्रभृ. अवसिञ्चति इति,
मै ३, ८, ९ प्रोक्षति इति च पाभे. ।
११) सपा. काठ २, ११ प्रभृ. अवसिञ्चामि इति पाभे. ।
१२) पाभे. अभि...मृगामसि ऋ १०, १७३, ६ द्र. ।
१३) वः...नयामसि इति पाठः ? यनि. शोधः (वृ. सस्थ.
टि. वः) । १४) शौ २, ७, १ प्र/णिज् > प्राणैक्षीत्
टि. अपि समावेश्यमिदं स्थ. द्र. ।
१५) गस. उप. कल्काऽविषयत्वेऽपि क्यप् प्र. डसं.
कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३, १, ११७; ६, २, १३९) ।

अव✓पत् (गती), > पाति, अव...
पत्तु ऋ १०, १३४, ५.

अवपतिव्यति पै १६, ५६, १;
२; ५.

अव...पातय पै १६, ८०, ७.

†अव-पुत(त् >)न्ती - न्तीः^१ ऋ
१०, ९७, १७; मा १२, ९१;
तै ४, २, ६, ५; मै २, ७, १३;
काठ १६, १३; क २५, ४;
पै १३, १३, ८.

अव✓पद्, > पादि, अवपद्यते ऋ
४, १३, [५; १४, ५]; ६, ५४, ३;
मै १, ५, ९; काठ २८, ६१^२; क
४४, ६१^३; अवपद्यते तै ५, ५, १,
९; शौ ६, १३६, ३०; †अव-
पद्यन्ते तै ६, ३, ९, ५; मै १,
८, ६; ४, ५, ६; अवपद्यन्ते मै
३, १०, १; शौ ५, १७, ७; पै
२, १५, ७; अवपदाति ऋ २,
७३, ९; अव...पद्यताम् शौ १,
११, ४-६; पै १, ५, ५; अव-
पद्यन्ताम् शौ ८, ८, २०; पै
१६, ३०, १०; अवापद्यत मै १,
६, १२; अवापद्यन्त मै ४, ६,
३; †अवपद्येत मै १, ६, ८.

अवपेदुः मै ४, ६, ३; अव-
पत्येते पै १६, ५६, १२;
†अवपत्येति काठ २९, १; क
४५, १; †अव पदीष्ट ऋ ७,
१०४, १७; शौ ८, ४, १७, पै १६,
१०, ७; अवपादि ऋ १, १०५,
३; शौ ८, ६, २०; पै १६, ८१,
१; †अवापादि मै १, ८, ६;
अवपस्थाः शौ ८, १, ४; पै १६,
१, ४; अवपस्ति^४ शौ ६, १२०,
२; पै १६, ५०, १०.

अवपाद्य शौ ९, २, १०; पै १६,
७६, ९; अव...पाद्य शौ ८,
६, १६.

†अव-पुद्मः (ः) ऋ २, २९, ६;
मा ३३, ५१; का ३२, ४, ३; मै
४, १२, ६.

अव-पुद्ममा(न >)ना- -नाम् शौ
५, १७, ४; पै ९, १५, ४.

अव-पक्ष^५ - -पक्षः तै ७, ३, १९,
१, २०, १; काठ ४३, ९; १०.

[°क्ष-कीट^६, स्वयम्^७].

अव-पाद- -दात् काठ ३३, ६^८.

[°व-अन्^९].

अव✓पक्ष, अवपश्यते^{१०} शौ ९, ४, १९;

अवपश्यति ऋ ८, ६, १(१,
२५, ११) २९; अवपश्यामि^{११}
मा १, ३०; का १, १०, २; काठ
१, ६; १०; ३१, ५; क १, ६;
१०; ४७, ५; अवपश्यत् पै ३,
८, २; अवपश्यत ऋ १०, १७९,
१; शौ ७, ७५, ११; १८, ४, ३७;
†अवापश्यत् मै ३, ७, ८.

†अव-पश्यत् - -श्यत् ऋ ७, ४९,
३; तै ५, ६, १, १; मै २, १३,
१; शौ १, ३३, २; पै १, २५, ३६;
१४, १, ३.

अव✓पा (पाने) > †अव-पान-
-न्म् ऋ ७, ९८, १; ८, ४, १०;
१०, ४३, २; शौ २०, १७, २;
८७, १; -नात् ऋ १०, १०६,
२; -नेषु ऋ १, १३६, ४.

अव✓पू > अव-पूत- नक्ष^{१२}.

अव✓पृच् > अव-पृण- अन्^{१३}.

†अवप्रभ्रंशान^{१४} - -न्म् शौ १९, ३९,
८.

अव-प्रे(प्र✓इ) > अवप्र-युत् -यन्^{१५}
तै ४, ४, १, १.

*अव✓बाढ > अव-बाढ- -ढः
तै १, ३, २, १; काठ २,

^१ पांमे. ए(आ✓इ) > आद्यतीः शौ ६, १०९, १ द. ।

^२ सपा. तै ६, ५, ६, ५ आपथौ १३, ९, ५-१० प्रस्कृ-
न्देत इति पांमे. । ^३ पांमे. अवततः द. ।

^४ सपा. तैआ २, ६, २ विविस्ति इति पांमे. ।

^५ प्रास. पू. प्रकृतिस्वरम् उंस. (पा ६, २, ६१ [तु. टि.
अवगत- अपि]) । ^६ सपा. पै १६, २५, ९ विपश्यत् इति
पांमे. । ^७ पांमे. प्रतीक्षे टि. समावेशोऽस्य द. ।

^८ पाठः (न । अव-प्र-भ्रंशानम् [तु. सा. RW.]) ?
नावः, प्रभ्रंशानम् इति द्विपदः शोधः द. (टि. [नौ->]
नावः [पै ७, १०, ८] W. तु मानव्या आख्यायिकाया नौ-
संबन्धिण्याः सर्वप्रथमं संकेतमिह पश्यन्) ।

^९ सपा. मा ८, ५९ का ९, ७, ७ उद्द्यतः इति पांमे. ।

^{१०} ✓बाढ इत्येतत्-सजन्मा सन् यद्. [वैतु. भा.

(तै.) < ✓बाढ [प्रयत्ने] इति कृत्वाऽपि बन्धना-
ऽर्थं प्रकथयन् सन् वदन् व्याहतश्च भृशार्थेन (तु.
पा ७, २, १८) बाढ- इत्यनेन वृथा संबन्धकश्च (तदर्थं
✓*बाढ [> ह] विवृदावित्यस्य मौल्यि. ✓बृष्ट
इत्येतत्-सजन्मनः यनि. च भिन्नस्य सतः सुवचला-
ऽभिसंधेः [वैतु. पाका. प्रभृ. ✓*बाढ > ह इत्यस्यै-
नमपरं भेदमाश्रितः सन्तः प्रयत्नार्थाय धा. एवो-
दाहारकाः सन्तश्चिन्त्याः, प्रकृतेऽवबाधनार्थस्यैव
संगतत्वादित्यभिसंधेः]) । यत्तु बाढ- < ✓*भृष्ट
(घनीभावे) इतीव WW. (२, १५१) आह, तदपि
प्रत्याख्येयं सद् यद्. । PW. प्रभृ. < अव ✓बंढ
(उत्खनने) इत्येवं कल्पयन्तः सन्तः धा. अनुना-
सिकोपधत्वस्य प्रयोजनं च प्रकृतार्थसंबन्धश्च प्रति

२, ११^१; २५, १^२; क २, ५^३; ४०, २^३.
 अव ✓ बाध्, ॥ अवबाधते मै ४, ६, ३; काठ २५, ९; क ४०, २; पै १, ६९, १६; ॥ अवबाधन्ते मै ३, २, ५; ॥ अवबाधे मा ६, १६; का ६, ३, ६; मै १, २, १६; ३, १२^१; ३, १०, १; काठ ३, ६; क २, १३; शौ ४, ३५, ७; अव...बाधे तै ३, ५, ३, १; काठ ३१, १४; पै १६ १३१, १-१०; ॥ अवबाधामहे^२ क १०, १२८, ९; मा ३४, ४६; का ३३, २, ९; तै ४, ७, १४, ४; काठ ४०, १०; शौ ५, ३, १०; अवबाधस्व शौ ४, २२, ७; ॥ अवबाधत मै ४, ६, ३. अव...बाधे ऋ २, १४, ४.
 अव ✓ बुध्, अवबोध पै १४, ४, ५^०.
 अव ✓ ब्रू > अव-ब्रव- अन्.
 अव ✓ भा, अवभाति क १, १५४, ६; तै १, ३, ६, २; मै १, २, १४; काठ ३, ३; क २, १०.
 ? ॥ अवभारि^३ मा ६, ३; का ६, १, २.
 अव ✓ भिद्, अवभिन्दन्ति तै ७, ५, १०, १^१; शौ ५, १८, ९; पै ९, १८, २; अवभिन्त ऋ २, ११, १८; अवभिन्त ऋ २, ११,

२; ४, १९, ४; १०, ८, ९; अव...भिन्त क १०, ६९, ११; अव...भिन्त ऋ ११, ५४, ४; (७, १८, २०); ॥ अवभिन्त्यात् मै १, ८, ३; काठ ६, ३^०; क ४२.
 अव...भेत् ऋ १, ५९, ६; ॥ (१, ५४, ४) ७, १८, २०].
 अव-भिन्दुत्- न्दते^४ तै ४, ५, ६, २; मै २, ९, ६.
 अव-भेदिन्- दिने मा १६, ३४; का १७, ५, ३; काठ १७, १४; क २७, ४.
 अव ✓ भृ(=✓ह), अव...भरते क १, १०४, ३^२; अव(भरते) क ८, १९, २३; अव...भरत् क २, २०, ६; अव...भरः ऋ १०, १७१, २; अवभरा^५ क ३, २९, ३; मा ३४, १४; का ३३, १, ८; अवभरत् क १, १३०, ७; १०, ११३, ५.
 अव...भ्रियाते क ५, ३१, १२.
 १ अव-भृथ^६- -थ मा ३, ४८; ८, २७; २०, १८; का ३, ५, ४; ९, ४, ४; २२, १, ४; तै १, ४, ४५, २; ६, ६, ३, ४; मै १, ३, ३९; ४, ८, ५; काठ ४, १३; २९, ३; ३८, ५; क ३,

११; -थः मा १८, २१; १९, २८; का १९, ७, ३; २१, २, १७; तै १, ७, ५, ३^१; ४, ७, ८, १; ५, ४, ८, ४; मै २, ११, ५; ३, ४, १; ४, ८, ५^२; काठ १८, ११; २१, ११; क २८, ११; -थम् क ८, ९३, २३; ॥ तै १, ७, ५, ४; २, ३, १२, २; ३, ३, ८, १^३; ४, ४, १, १६; ६, ५, १०, ३; ६, ३, १; ॥ मै १, १०, १३^४; ३, ६, २; ७, ८, ४^५; ४, ४, ७; ८, ५^६; ॥ काठ २९, ३; ३५, १६; ३६, ७^७; ॥ क ४५, ४; ४८, १४; ॥ कौ १, १५१; ॥ जै १, १६, ७; पै १६, ११६, ९; - ॥ थाः काठ ३७, १; - ॥ थात् काठ २२, ११; २३, ९; क ३५, ५; ३६, ६; -थाय मा ८, ५९; का ९, ७, ७; काठ ४५, ७; ८; - ॥ थे काठ २२, ११; ३४, १६; -थेन तै ५, ५, ७, ५^८; काठ २२ ८; क ३५, २.
 ॥ अवभृथ-यजुस्- -जुषि तै ६, ६, ३, १.
 २ अव-भृथ^९- -थम् शौ ९, ११, ५.
 अव-भेदिन्- अव ✓ भिद् द.
 अव-भ्र- अन्.

पर्यनुयोज्याः (✓बंह [विबृद्धौ] इत्येतन्मात्रस्य तैः प्रति-पादितत्वाच्च अवोदोः नि. पर्यायत्वाभावाच्चेत्यभिसंधे) ।

- १) पाभे. सासह्याम द. ।
- २) पाभे. अपबाधाम पै ५, ४, १४ द. ।
- ३) सपा. शौ १२, ४९, ५ निबोध इति पाभे. ।
- ४) पाठः ? अव ✓ भा > भाति इति क (१, १५४, ६) पाभे. भवति । ततो नैप्र. वर्ण-विकारमात्रं संभाव्येत (तु. उ. म. च) । यद्वा, अव ✓ भृ इत्यस्य लुङि चिणि रूपं स्यात् (तु. पपा. PW. MW. द. च) । द्वितीये कल्पे ✓ भृ इत्यस्य बधा. प्रकाशनार्थे

वृत्तिरिति कृत्वा मौस्थि. ✓ भा इत्यस्य ✓ भा इत्येतद्द्वारकस्तेनाऽभेदान्वयः द. ।

- ०) भिद्यात् इति सुपा. प्रमादजः ।
- १) विभक्तिरुदात्ता (पा ६, १, १७३) ।
- २) अव, भर (तु. पपा. वें. सा. उ. म. प्रभृ.) ? > अवभरत् इति वा अभरत् इति वा शोधः द. ।
- ३) = यज्ञान्तकर्म-विशेष- । गस. उप. कथन् प्र. (पाठ २, ३) । थायादि-स्वरः ।
- ४) = १ अवभृथ- । उप. थायादित्वस्य छान्दसेऽनवकाशे नित्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, १, १९७; २, १३९) ।

अव ✓ अंश, अव... अंशत् खि ५,
१६, ६^०; शौ २०, १३३, ६^०.
अवसु मा^० -†मः ऋ ४, १, ५; मा
२१, ४; का २३, १, ४; तै २,
५, १२, ३; ५, ५, १, ४^१; ७,
१, ३, ३^१; मै ४, १०, ४; १४,
१७; काठ २२, १३; ३४ १९;
पै २०, ५५, २; -मसु ऋ १,
१०५, ४; ७, ३२, १६; तै ७,
१, ३, ३^१; †कौ १, २००;
†जै १, २८, ८; शौ ५, १३, २;
१०, ७, ८; पै ८, २, २; १७, ७,
९; -मसु ऋ ६, २१, ५;
-मस्याम् ऋ १, १०८, ९; १०;
७, ७१, ३; -†मा ऋ ३, ५४,
५; ६, २५, १; १०, ८१, ५;
मा १७, २१; का १८, २, ६;
तै ४, ६, २, ५; ६, २, ३, १;
मै २, १०, २; ३, ९, २^१; काठ
१८, २; क २८, २; †शौ १८,
२, ४८; -माः शौ १२, ४७, ५;
पै ६, २०, ५; -मान् शौ ६,
१०३, २; पै १२, १८, १९;
-माभिः ऋ ६, ६२, ११; -माय

ऋ २, ३५, १२; -†मै ऋ १,
१०१, ८; १८५, ११; ५, ६०, ६;
मै ४, १४, ७; -मैः ऋ ३, ३०,
१६.
‡अवसु-तम- -मः मै ४, ७, ६^१.
अव ✓ मन्, अवमन्यते पै १७, १३, ७.
‡अव ✓ मा > अव माय तै ६, २,
४, ५.
‡अव ✓ मिह, अवमेहन्ति^० ऋ ९,
७४, ४; काठ ३५, ६; क ४८, ७.
अव ✓ मुष् > ऋ > अव-मुष्चत्-
-बन् शौ ८, २, २; पै १६,
३, २.
अव-मुष्चमान- -तः शौ ८, १, ४;
पै १६, १, ४.
‡अव ✓ मुष्, अवमुष्णात्^१ काठ २३,
५.
अव ✓ मृज्, ‡अवमार्ष्टि^२ मै १, ८, ५;
‡अवमृज्यात् मै ४, १, १३^१; ५,
५^१; काठ २७, १^१; क ४२, १^१.
अव-मार्जन- -नानि ऋ १, १६३,
५; मा २२, १६; का ३१, ३, ५;
तै ४, ६, ७, २; काठ ४०, ६.
‡अव ✓ मृद्, अवमृद्येत मै २,

२, ५.
अव ✓ मृश, > मशि, ‡अवमृशेत तै
३, २, ६, २^१.
अवामृशन्^१ काठ ३५, ४^२; क
४८, ५^१; शौ ७, ६६, २;
अवामृशत पै २०, १५, ६^१.
‡अवमर्शयन् मै ३, ७, १०^२.
अव-मृशत् -शन् काठ २५, ७;
क ३९, ५; -शन्तः^३ काठ
२५, ५.
अव ✓ यज्, ‡अवयजते तै २, ३,
१२, २; ५, २, ४, २; ६, ३, १;
६, ६, ३, १; ४; काठ १२, ६;
२१, ६^१; २९, ३; ३६, ३;
६^१ m^१, ७; क ३१, २१^१; ४५, ४;
‡अवयजति मै १, १०, ८;
११^१; २, १, ६^०; ३, ३, ४^१; ९,
१; ४^१; १०, ७; ‡अव... यजति
क १, १३३, ७; शौ २०, ६७,
१; ‡अवयजतः मै १, १०,
११^१; काठ ३६, ६^१; अवयजे तै
२, ३, १३, १^१; ३^१; मै २, ३, १^१;
३^१; ६, १; ४, ९, १०^१; काठ ११,
११^१; १२, ६^१; १५, १; १७,

१) अवअंशत् इति सुपा? यनि. शोधः द्र. (तु.
सपा शौ.) ।

२) अवइलक्षणमिव इति सुपा. शंपा. नापू. खि. प्रामाण्येन
सु-शोधीकृत्य (तु R.W.) अव इत्यस्य यनि. योगः सुलभः
द्र. (तु. सस्थ. टि. इलक्षण- > -क्षणम्) ।

३) व्यु. ? ✓अव् + अमच् प्र. उत्सं. (पाठ ५, ६८)
इति वा, २अवुस्^१ + मः (= *अमच्) प्र. सलोपश्च
(पावा ४, ३, ८) इति वा प्राची मतिः (वैत. दे. [२, १६]
✓अव् + मः प्र. इति वदन् माध्यमिकाऽकारोत्पत्तिं प्रति
पर्यनुयोज्यः) । अव इत्यतस्तद्धितस्तत्पाद्यः (तु. टि. अध-मु-,
२अप म-) अथवा मौस्थि. अव+मै- (< ✓मा) इति
कृत्वा गस. उप. प्रकृतिस्वरं स्यात् (भूयसे विमर्शाय तु.
टि. ?अप-मु-) ।

४) पाभे. *अनुजावर- > अनुजावर्ः तै २, ३, ४, २ द्र. ।

५) = हयन्ति (=वर्षयन्ति) यद्वा अवमेह- > नाषा.
✓अवमेह > यनि. ' = अवमेहं कुर्वन्ति ' इति ।

६) सपा. मै ३, ६, ९ प्रमुष्णात् इति पाभे. ।

७) सपा. तैत्रा २, १, ४, ४ उपमार्ष्टि इति पाभे. ।

८) सपा. काठ ३१, १० क ४७, १० प्रमुज्यात् इति पाभे. ।

९) सपा. तै ६, ४, ५, ६ निमृज्यात् इति पाभे. ।

१०) सपा. आपथी ९, १७, ५ द्विथी १५, ७, २५ अवा-
क्लिशन् इति पाभे. ।

११) सपा. क ३९, २^१ इवृधनन्तः इति पाभे. ।

१२) सपा. मै ३, ३, ४^१ शमयति इति पाभे. ।

१३) सपा. तैत्रा १, ६, १०, १ निर्वपति इति पाभे. ।

१४) सपा. मै १, १०, ११ तैत्रा १, ६, १०, १ निरुवदयते
इति पाभे. । १५) सपा. काठ १३, २ मुष्चति इति पाभे. ।

१६) सपा. काठ २१, ६ द्विः निरुवयजते इति पाभे. ।

१९४; अव...यजे काठ ७, १२^३; अवयजामहे मा ३, ४५; का ३, ५, २; काठ ९, ४; ३८, १३^३; क ८, ७; अव...यज शौ १९, ३, ४^३; अवयजत् मै १, १०, १०; काठ ३६, ५; अव...यजेत ऋ ७, ६० ९. अवयक्ष्व ऋ ४, १, ५; मा २१, ४; का २३, १, ४; तै २, ५, १२, ३; मै ४, १०, ४; १४, १७;

काठ ३४, १९; अव...इक्ष्व^३ काठ ३५, १; क ४८, २. अव...अयाद्^० तै १, ४, ४५, २; काठ ३८, ५; अवायाक्षुः मै १, १०, १२; काठ ३६, ६; अव...अयक्षि^० मा २०, १८; का २२, १, ४; अव...यक्षि^० मै १, ३, १९; काठ ४, १३; क ३, ११.

अव-यजन- नम् मा ८, १३^१;

२०, १७; का २२, १, ४; तै १, ८, १, ३, २, ५, ७^१; मै १, १०, २; काठ ३८, ५.

अव-यज्य मै १, १०, १४^१; १७^१; ४, ३, १.

अव-या^० तै १, ८, ३, ११^१; ३, २, ८, १^१; मै २, ३, ८^१; काठ ९, ४१^१; क ८, ७१^१; शौ २, ३५, १^१; पै १, ८८, १^१.

अव-याः^१ ऋ १, १७३, १२^१;

^३) शोधः सस्थ. टि. हीड्यानि द्र. । सपा. आपश्रौ १४, १७, १ अव...इयक्ष्व इति, हिश्रौ १५, ५, १ ? अव...युक्ष्व (शोधः वैप ४ द्र.) इति च पाभे. ।

^४) = सपा. तैमा ३, १०, ८, २ तैआआ ५७ आपश्रौ १६, १६, १ । कौसू ९७, ८ अपयजामसि इति पाभे. ।

^५) सपा. मा ३, ४८; ८, २७ प्रष्ट. माश २, ५, २, ४७; ४, ४, ५, २२ द्राश्रौ ६, ४, ८ लाश्रौ २, १२, ९ अव...अयासिषम् इति पाभे. । ^६) सपा. काठ ३६, ८; ११ अवेज्य इति पाभे. ।

^७) व्यु. ? तु. टि. ? अव-याः ।

^८) सपा. ? अव-या < > ? अव-याः इति पाभे. (तु ना ३.)

^९) तु. यथोपलब्धि पया. ; वैतु. सा. (शौ.), WG. (४०६) विसर्गान्तं रूपं प्रतिपादुको ।

^{१०}) सपा. ऋ १, १७३, १२ यव्या इति पाभे. ।

^{११}) व्यु. ? प्रकृतौ मताऽभेदेऽपि साधने मतभेदात् । तद् यथा । यथोपलब्धं प्र१ एव रूपे सति *अव-याज्- इत्येवं मूलतः सतः पदत्वे भाविनि *अव-युस्- इत्येवं परिणाम उपधादीर्घेणैष्टलाभ इत्येकः प्राग्वहः (यक. पा ३, २, ७२ पात्रा ३, २, ७१ पा ६, ४, १४) । अविसर्गोपलब्धेरन्यतमे स्थ. (तु. नापू.) *अव-याज्- इत्यत एव सु इत्यस्य प्र. स्थाने टिलोपकरत्वेनोदात्तनिष्ठस्वरं भाजुकं डा इत्येतं प्र. दृष्टवेष्टसिद्धिरिति द्वितीयः प्राग्वहः (तु. भा. तै. [उभयोः स्थ. विशेषतो द्वितीये]) । *अव-याज्- + सु (प्र१) इति स्थिते सकारलोपोत्सर्गापवादरूप उपान्त्यस्य ज(>ट)कारस्य लोप इति तृतीयो-ऽर्वाग्वहः (तु. W. ४०६, MVG १८३) । *अव-युज्- + सु इति स्थिते नैप्र. जकारसकारयोः समा-पतौ सकारमात्राऽवशेषे ततः पूर्वास्याऽकारस्य दीर्घ इति

तृतीयोऽर्वाग्वहः (तु. GSV ११ ; L ४६३; ZDMG २७, ७०९) । एस्थ. अपि यस्थ. विमर्शात्

क्वचित् *अव-याज्- इत्यस्य क्वचित्च *अव-याजस्- इत्यस्य वृत्तिकारमात्रमुपलभ्येतेति तु मतं भवति ।

तथाहि । ऋ १, १७३, १२ इत्यत्र मुपा. २यस्य पादस्य छन्दोमानतोऽक्षरोनस्य मूलतः अस्ति हि

ष्मा, ते शुष्मिन्नावयाजः इत्येवं सतोऽवसाने *अव-याजस्- > *अवयाजः > [°याजः >] °याः इति च

°या (तु. तै १, ८ ३, १) इति च विकल्पित- विसर्गसाहित्यराहित्याभ्यां विशिष्टः नैप्र. विपरिणामः संभाव्येत । अन्यथा छन्दोदोषनिवृत्त्यसंभवादित्यभिसंधेः ।

शाखान्तरेषु [तु. मै १, १०, २; काठ ९, ४; क ८, ७] प्रकृतात् पादात् हि इत्यस्य पदस्य च्युतेरप्येतद् भूय-पुष्टमिव भवति यथाऽत्र पाठः संभावितविकाराय सुलभ

इति ; वैतु. GW. ORN. AVM. (१०१) यथाप्रस्तावम् अव-याजः इति चतुरक्षरीमनुमन्यमाना अपि *अव-याज्- इत्यस्य प्र१ इतीव प्रातेपादुकाः सन्तश्चिन्त्याः

(घञन्तत्वेऽन्तोदात्तप्रसङ्गादित्यभिसंधेः [तु. *अति-याज्-, अनु-याज्-, जीव-याज्-, प्र-याज्- इति बाह्वृचा एव निगमाः]) । गपू. चत्वारोऽपि वादाश्च छन्दो-

मानाकाङ्क्षयमुपेक्षुकाः । काठ ९, ४; क ८, ७ इत्युभयत्र द्वितीयमिव यदेतच्छ्रूयेत तस्य मौस्थि.

*यवीया । तु. AVM १३६] > यव्या > अव्या > अवया इति नैप्र. विकारमात्रतयाऽऽस्थेयत्वाद् आभासिक-

मात्रत्वं द्र. (तु. ऋ १, १७३, १२; मै १, १०, २) । यच्च नापू. तै ३, २, ८, ३ प्रष्ट. सटिप्पणेषु स्थ.

श्रूयेत, तद् *अव-याज्- इत्यस्य प्र१ इत्येव सत् नैप्र. लुप्तान्त्यवर्णं (*अवयाद् > *अवया) द्र. ।

मा ३, ४६†; का ३, ५, ३†; मै
१, १०, २†; काठ ९, ४†;
३५, १२; क ८, ७†; ४८,
१२.
॥अवे(व-इ)ज्य* काठ ३६, ८;
११.
अवे(व-इ)ष्ट-ष्टम् काठ ३६, ६^१;
-ष्टा: मा १०, १०; का ११, ५,
१; तै १, ८, १४, १; ५, ६, ३,
११; मै २, ६, १०; १४, ३, २^०;
४, ४; काठ १५, ७. [°ष्ट-
अन्^१].

॥अवे(व-इ)ष्टि-ष्टयः मै ४, ४, ९;
-ष्टि: मै १, १०, १०: २,
१, ४; काठ ३६, ५; -ष्टिम्
मै १, १०, १२: ३, ९,
४; काठ ३६, ६; -ष्टयै मै
१, १०, १०-१३; काठ ३६,
६^१; ७.

अव-युत्-अवे(व✓इ) द.

अव✓यस्>अव-यास्^१-साय तं
१, ४, ३५, १; काठ ४५, ६.

अव✓या, अवयाति पै २०, ५५,
३.

अव-यान्-ताम्* क १, १४,
१२; पै १२, १, १२.

अव-यात^१->अवयात-हेळ-
(ड)>स्-ळा: ऋ १, १७१,
६.

अव-यान्^१-ता क १, १२९, ११;
८, ४८, २; शौ २, २, २; पै १,
७, २.

अव-यान^१-नम् क १, १८५, ८;
शौ ८, १, ६; पै १६, १, ६.

अव-यै^१ क ८, ४७, १२.
?अव-या, ?अव-या: अव✓यज् द.

ननु *अव-याजस्- इत्यनेनैवेहाऽपि निर्वाहः, कोऽर्थः
कल्पनाऽन्तरेणेति । नेति । कुत इति । तै. इयुम्
इत्यतोऽन्यत्र या इत्यतः (सर्वत्र च छन्दोविमर्शतः
इयं या इत्येवं पदयुग्मतया सु-शोधात् सतः) विप.
स्त्री. प्राति. आकाङ्क्षितत्वोपगमाच्च *अव-याजस्-
इत्यस्य च न. सतोऽतथात्वसंभवाच्च *अव-याज्-
इत्येव सुकल्पं सद्यः सुसंगतमिति । अन्ततो यच्च
काठ ३५, १२ क ४८, १२ इत्युभयत्र च श्रूयते,
तस्याऽपि नाप्. निगमस्येवाऽन्यवर्णलोपाऽऽत्मकता-
मात्रत्वं सुगमं द. (जागतेऽवसाने *अवयाजोऽसि इत्यस्य
मौलिकस्य पाठः सतः अवया असि इत्येवं दुष्परि-
णामत्वादित्यभिसंधेः) । एस्थि. *अव-याज्-, *अव-
याजस्- इत्येतयोः प्राति. यक. पाप्र. अव ✓यज्
इत्यतः भावे णिवः प्र. च *णसुन् प्र. च द. ।
मौस्थि. तु अव ✓याज् इत्यतः णिव् च असुन्
चेत्यपरो विवेकः (स्युङन्त-पर्यायत्वदर्शनाद् पयन्त-
प्रकृतिकत्वकल्पनाया अनवसरत्वादित्यभिसंधेः) । यनि.
स्थ. सर्वत्र अव ✓या> *अव-या- इति प्राति.
श्रूयतेत्यपि मतं भवति । एवं तावदत्र भूयानपि विमर्शः
सावकाशः (दु. टि. अव ✓यास्>*अव-यास्-,
*अव-यासस्-, वया-; ORN. ऋ १, १६५, १५; W.
शौ २, ३५, १; NW. च) ।

१) पाभे. अवयुज्य मै १, १०, १४ द. ।

२) विश्वकम् अंहोऽवेष्टम्>सपा. मै १, १०, ११
अनवेष्टमंहः इति पाभे. । ?विश्वकम् टि. अयं विशेषः द. ।

३) सपा. काठ १२, ७ पृष्टाः इति पाभे. ।

४) गम. उप. अजन्ते आधादि स्वरः ।

५) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३) ।

६) गैप. *अव-यापित- इत्यस्य विपरिणाम इति
कृत्वा गम. कपणि कतेऽनन्तरगति-स्वरः द. (पा ६,
२, ४९ [तु. NW.]) । यद्वा पाप्र. 'अव-गतं यातं
वेगो यस्य तादृशं ह्रैडो यस्य' इति वस. (पावा २, २, २४)
पूप. प्रकृतिस्वरं द. ।

७) विप. ([अपगतमन्यु-] इन्द्र-) । वस. पूप. प्रकृति-
स्वरम् । ८) गम. तृजन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
१, १६३; २, १३९) । अर्थतः *अव-यापयितु- इत्यस्य
नैप्र. सुगमः परिणामः द. ।

९) नाप. । गम. इत-स्वरः प्रकृत्या । उप. करणे ल्युट्
प्र. (वैतु. PW. प्रमृ. भाव इति) ।

१०) गम. उप. कैः प्र. डसे. (पा ३, ३, १०) । कृत्-
स्वरः प्रकृत्या (तु. PW. प्रमृ.) । अर्थविरोधस्त्वेवं
शङ्क्येत । काम्यमानस्य भद्रस्थोपयानविषयकनिवृत्तरपि
प्रसङ्गात् । न च कस्याऽपि 'भद्रं मां नोपयातु' इति
कामो भवति । एस्थि. का गतिरिति । नायं तुमर्थः
कृत, किन्तु *अव-या- इति कर्तरि निष्पन्नस्य सतः
च १ रक्षस्विन्- [=राक्षस-] इत्येतत्-समानाधिकरणं
(=दूरवर्तिने वा समीपवर्तिने वा रक्षस्विने समाने
भद्राऽभाव आशंस्यते [तु. वै.; सा. तु स्वरूपतः संवादको-
ऽप्यर्थतश्चिन्त्यः]) । अस्मिन् दर्शने धा. आकारलोपा-
ऽभावः डसे. (पा ६, ४, १४०) । इदं च प्राति. ऋ १,
१७३, १२ (तु. टि. ?अव-याः) परप्रस्तावितेन (तु. NW.)
सरूपेण प्राति. न संभेदव्यमिति दिक् ।

अव ✓ *यास् (याच्ञायाम्)^a, अव-
यासत्^b ऋ ६, ६६, ५.

† अवयासिस्तीष्ठाः^c ऋ ४, १, ४;
मा २१, ३; का २३, १, ३; तै २,
५, १२, ३; मै ४, १०, ४; १४, १७;
काठ ३४, १९; अव...अयासि-
षम्^d, अव (अयासिषम्) मा ३,
४८; ८, २७; का ३, ५, ५; ९, ४, ४.

अव-यास- अव ✓ यस् द.

अव ✓ यु, > यावि, अव...अयुवन्त^e
पै १५, ५, ५.

अव...यावयामसि पै ७, ८, २.

अ-वयुन- नम् ऋ ६, २१, ३.

अव-यै अव ✓ या द.

अवर (व ✓ *अर, ऋ), अवारम् तै २,
६, ३, ४.

अव-ऋति^f -त्यै मा ३०, १२;
का ३४, २, ४.

‡ अव (व-ऋ) ति^h -ति: ¶ मै ३,
७, ४; ४, ६, ६; शौ ४, ३४, ३;
१०, २, १०; १२, ८, १०; पै ६,
२२, ४; १६, ६०, २; १४४, ९;
-तिम् ऋ ११, ११८, ३¹; ३,
५८, ३; ५, ७६, २; ¶ तै ७,
२, १, ४; ४, २, १¹; २; ¶ मै
१६, ३; ८, ८; ¶ काठ २४, ६¹;

¶ क ३७, ७²; शौ २, ११० ३¹;
शौ ९, २, ३; ४; ४, १७; १९,
३१, ११¹; पै २, ३, ५; १६, ७६,
३; १४९, १०; -त्यै ऋ ४,
१८, १३; तै १, ५, ३, २²; काठ
८, १४²; क ८, २²; शौ १२, २,
३५; पै १७, ३३, ६.

अवर्ति-मत् -मत् पै ९, १८, ४.

१ अव (व-अ) र¹ -राय^m मा ३०,
१६; का ३४, ३, ३; -रे तै ७,
३, १६, १; काठ ३४, १६; ४३,
६; पै २, १९, २. [र- अन्^o].
अवार-त्स (:)ⁿ ऋ १०, ६५, ६.

^a) मौस्थि. ✓ *याज् इत्यस्य सकक्षः सन् सकर्मकः
धा. ✓ यस् इत्यस्याऽकर्मकस्य च सतः सजन्मा तद्वद्
✓ या इत्येतद्वर्गायः यद्. (तु. *अव-याज्-, *अव-याजस्-
ययोः स्थाने जकारसकारयोः संभेदात् *अव-यास्-,
*अव-यासस्- इत्येते प्राति. अपि सुकल्पे द.) ।

^b) तु. सा. अव ✓ यज् इत्येतत् पर्यायत्ववचनेन
यनि. नेदीय इव स्पष्टकः; वैतु. PW. प्रभृ. अव
✓ या इत्येतद् वृत्तत्वं प्रतिपादुकाः सन्तश्चिन्त्याः
(सकर्मकत्वसाक्षात्क्षयेऽकर्मकस्य सतः ✓ या इत्यस्या-
ऽनुपयोगादिति । ननु अवेन योगेऽस्य सकर्मकता
स्यादिति । नेति । कथमिति । पृथग्-भाववृत्तिना अवेन
युक्तस्याऽपादानं प्रत्यभिधातुकत्वस्वाभाव्यात् कर्मसंबन्धा-
ऽसंभवादिति ।

^c) तु. वें. ✓ यज् इत्येतत् पर्यायत्ववचनम् इति,
भा. सा. उ. म. च ✓ यस् > ✓ यासि इत्यस्य
वृत्तमिति कृत्वाऽप्यर्थतः यनि. एव संकेतुकाः; वैतु.
पाम. (३, १, ३४), PW. प्रभृ. च अव ✓ या इत्यस्य
वृत्तमित्येवं प्रतिपन्नाः नापू. रूपस्य दिशा चिन्त्याः ।
यदपि पाम. सिपः स्थाने सप् इत्यस्य प्रस्तावे सौवरं
प्रयोजनं प्रादर्शि, तदर्थं पुष्टिकरो निगमोऽद्यापि मृग्यः ।
सीयुटः षत्वाभावे तु. माप्रा ३, ८३ ।

^d) पाभे. अव...अयक्षि मा २०, १८ द. । PW.
प्रभृ. नापूप्. रूपयोः दिशा प्रत्याख्येयाः द. ।

^e) सपा. आपमं २, २, ३ अव...अवृञ्जन् इति पाभे.
(वैप ४ अव...अपृञ्जत् इत्यत्राप्ययं समावेद्यः) ।

^f) विप. (तमस्-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१७२) ।

^g) प्रकृतिभावः शाखाविशेषनिघ्नः (पा ६, १, १२८ [वैतु.
नाउ.]) । वा. सपा. तैत्रा ३, ४, ८, १ अवत्यै इति पाभे. ।

^h) भाप. (अजीवन-, दारिद्र्य-, दुर्भाग्य-) । व्यु?
अ + ? वृत्ति- (< ✓ वृत्) इति तस. नञ्-स्वरः इति
सा. शौ ४, ३४, ३ । अव + ✓ ऋ (> ✓ *अर)
+ कितन् प्र. अनन्तरगतिस्वरश्चेतीव प्रतिपन्नाः PW.
प्रभृ. ऋति- इति वा ? अर्ति- इति वा उप. इति कृत्वा
गुणपक्ष्या वा स्युः शकन्वादित्वपक्ष्या वेति दिक् ।

ⁱ) स्क. तु १ अर्थे द्वि १ इति ।

^j) अमतिम् इति शंपा. । R.W. तु यमु. । तदन्यतर-
साधीयस्त्वं विमृश्यम् ।

^k) पाभे. पुरुषे पै १७, ३०, ५ द. ।

^l) नाप. [नदीकूल- (=अर्वाक्-तीर- [या २, २४
=अवर-] पंजा. उरार)] । व्यु.? गस. उप. ✓ *अर +
घञ् प्र. थायादि-स्वरश्च (तु. N.W.) । यद्वा,
< अव ✓ तू सति माध्यमिकस्य तकारस्य नैप्र. लोपः द.
(तु. टि. अवर- यत्र सौवरी स्थितिर्नञ्पूर्वायै कल्पे
मौस्थि. नेदीय इव स्पष्टका स्यात्) ।

^m) सपा. तैत्रा ३, ४, १२, १ अवार्यय इति पाभे. ।

ⁿ) तसिल् प्र. लित्-स्वरश्च [पा ६, १, १९३ (वैतु. सा.
अ+त्रार- [< ✓ वृ] इति कृत्वा तस. ? अ-वार- इति
भिन्नं प्राति. उपकल्पकः)] ।

अवारीय^{अ०} - येभ्यः^० काठ
४३, ६.

१अवार्य^{अ०} - यः मा २५,
१; का २७, १, २; मै ३, १५, १;
-यणि मा २५, १; का २७, १,
२; मै ३, १५, १; -ययि मा
१६, ४२; का १७, ७, १; तै ४,
५, ८, २; मै २, ९, ८; काठ १७,
१५; क २७, ५; -येभ्यः तै ७,
३, १६, १०.

अवर^० - वः क १, १३३, ६.

अवर, रा^० - तः अ १, १६३, ९;
१०, ८८, १७; १९; मा २९,
२०; का ३१, ३, ९; तै ४,
६, ७, ४; काठ ४६, ३; शौ
१८, २, ३२६; पै १८, २५, १;
-रम् अ १, [१५५, ३ (९,
७५, २)]; १६८, ६; १०, ५५,
४; ८७, ३; १२०, ७६; मै १, ६,
१००; ४, ९, १२^१; काठ १४, ६;

२८, १०; २९, २; णिक ४५,
१; ३; शौ १, ८, ३; ५, ११, ५;
७, ३६, ३; ८, ३, ३^१; १०, ८ ८;
पै ४, ४, ९; ५, ९, ५; ६ १,
७^१; ८, १, ५; १६, ६, ३^१;
१०१, ३; -रा शौ ७, ४२, १;
पै २०, १०, १; -राः पै १५, ९,
४; -तरणि अ ८, १६, ६;
९, ९६, ७; शौ २, २९५; जै
३, २४, ११; -राव अ ७, ६,
७; -तराव अ ८, ७५, १५, ९,
१७, १७; १०, ८१, १^१; मा ११,
७१; १७, १७^१; का १२, ७, ६;
१८, २, २^१; तै २, ६, ११, ४;
४, १, ९, २; मै २, ७, ७; १०,
२^१; काठ १६, ७; १८, १^१;
क २८, २^१; शौ १२, २, २९६^१;
-राय शौ १, १२, ४^१; -रासः
अ ६, २१, ६; -रासु अ १,
१४१, ५; -रे अ २, ९, ३;

१९, ८; २४, २१; ४, २५, ८;
१०, १५, १; तमा १७, ७५;
१९, ४९; तका १८, ६, ११;
२१, ४, १; तै २, ६, १२, ३^१;
४, ३, ३, २; ६, ५, ४^१; १६,
४, ६, २; ३; मै २, ७, २०^१;
१०, ६^१; ४, ३, ५; १०, ६^१; काठ
१२, ८; १८, ४^१; २३, ८; क
२८, ४^१; ३६, ५^१; शौ ५, २,
६^१; २४, १६; १०, ७, २१;
१८, १, ४^१; २०, ३४, ८^१;
१०७, १^१; पै १३, ७, ८^१;
१७, ९, २; -रे तै ३, ४, ५,
१; शौ १, १७, २; पै १९, ४,
१६; -तरिण अ १, १६४, १७;
१८; ४३; ६, ९, २; शौ ९, १४,
१७; १८; १५, २५; १३, १,
४१६; पै ७, ३, ७६; ८, १,
५६^१; १६, ६७, ७; १८, १९,
१; -रेभ्यः मा ५, ४२; २३,

^१) विप. ([अवारभव-] इक्षु-पक्षसद्-उद्र-[यथोपलब्धं द्र.])

^२) छ>इयः प्र. उस्. (पा ४, ४, ११७) ।

^३) सपा. अवारीयेभ्यः <> अवार्थेभ्यः इति पाभे. ।

^४) तात्रभविकः यत् प्र. (पा ४, ४, ११०) तित्-स्वरश्च ।
यद्वा ठे प्र. *अवारिक-<*अवारिअ->यनि. इति कृत्वा
स्वरितविपरिणामः द्र. (पा ८, २, ४) ।

^५) अ्व + *अर- (= *अर [प्राप्तौ] + भावे विवप्)
इति कृत्वा गस. शकन्वादित्वम् उप. प्रकृतिस्वरं च
(पा ६, २, १३९) । वा. क्वि. इति न. द्वि१ एवोप-
लभ्यते (तु. टि. अक्षस्*, २अवस्*, सा. GW, GRV.
WW १, १३; वेतु. पा. १८, २, ७०) २अवस्-
इत्यतोऽभेदे सति साहितिकनिपातनमात्रं रेषान्तत्वमिति ।
वै. लेटि मपु१ इत्याह तच्चिन्त्यम्) ।

^१) व्यु. ? पपा. नावप्रहः । स. सति तदवयवयोश्च संदेहः ।
अ्व+उप. √तृ> भावे *तुर- इति (वैतु. GW, प्रभृ. तरप् प्र.
इति) वा √कृ> भावे *अर- इति वेति कृत्वा बस. इति ।
प्रथमे कल्पे नैप्र. तत्कारलोपे सति शकन्वादित्वम्, उत्तरे
कल्पे च मूलत एव तदिति विवेकः । उभयथाऽपि पूष.

प्रकृतिस्वरः समानः । अ्व + √वृ > वर- (= आच्छादितत्वे
सति विप्रकृष्टपर्यायः [तु. अभा.]) इति वा √पृ> पुर-
(व्याप्तत्वे सांत विप्रकृष्टपर्यायः सन् नैप्र. वकारित-
पकारः) इति वा कृत्वा तस. नव्-स्वर इति । अथापि
वा (√*अर> भावे) *अर- (तु. √*अर्भे, √*अव्
इत्यत्राऽऽयावयवः) + (√*भृ> भावे) भर- इति
कृत्वा *अर्भर- इति बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् नैप्र. यनि.
वर्णविपरिणामश्च द्र. (अपि च तु. टि. १अ-परन्,
अवार-) ।

^२) सपा. *रम् <> *रे इति पाभे. ।

^३) पुरम् अवरम् (तु. Sch. वैतु. सात. परमवरम् ?)
इति पाठस्य स्थाने सपा. तैआ ४, २०, २ पुरम्,
अवरम् इति, माधौ २, ५, ४, २४ ? परमधनम् (शोधः
नैव ४ द्र.) इति च पाभे. ।

^४) पाभे. परमच्छदः द्र. ।

^५) सपा. पै १७, ३२, ९ दुरितान् इति पाभे. ।

^६) पाभे. अपराय पै १, १७, ४ द्र. ।

^७) सपा. शौ ५, ११, ५ पुरेण इति पाभे. ।

४४^३; का ५, १०, २; २५, ८, ६^३;
तै ५, २, १२, २^३; मै १, २, १४;
३, ९, २^३॥; काठ ३, २;
२६, ३^३; ३२, ७; ५०, ६^३; क
२, ९; -॥रेषाम् तै २, २, २,
४; -रेषु ऋ १०, ५६, ६; ७;
-रैः मा ७, ५; का ७, २, २; तै
१, ३, ५, १; ४, ३, १; ६, ३, ३,
१^३; ४, ६, २; ३; मै १, ३, ५;
काठ ४, १; क ३, १.

अवर-पर^३ - रम् शौ ११, ३, २०;
पै १६, ५४, १३.

अवर-स्-पर^३ - रम् मै ४, ४, ६^३॥;
-राय मा ३०, १९; का ३४,
४, १.

अव ✓ र (> ल) स्ब् > अव-रम्ब-
माण- -णः ऋ ८, १, ३४.

अव ✓ राध्, अव... अरासीः शौ ५,
६, ६; पै ६, ११, ८.

॥अव ✓ रिफ् > अव-रिफत् - फन्तौ
काठ २७, ८.

अव ✓ रुच्, अवरोचते शौ ३, ७, ३;
पै ३, २, ३.

अव-रोक्नि^३ - किणः मा २४, ६;
वा २६, २, १; मै ३, १३, ५.

॥अ-वरुण^३ - णम् मै २, १, २; ५,
६; काठ १०, ३; १३, १.

॥अ-वरुणगृहीत^३ - तः मै २, ५, ६;

काठ १३, २; -तौ मै १, १०,
१२; काठ ३६, ६.

॥अ-वरुणग्राह^३ - हाय तै ६, ६,
५, ४.

॥अ-वरुण्य^३ - णम् मै ४, १, ५;
काठ ३१, ३; क ४७, ३

॥अव ✓ रुध् (बधा.), > रुहस,

अव रुध् तै १, ५, २, १; ५;

४, ४; ७, २^३; ५; ८, १; ४^३;

६, ७, ३; ७, ४, २; २, १, १, ६^३;

२, ६; ४, २; ५, २; ५; ६; ७;

३; ४; ५^३; ६; ७; ८, २; ४; ५;

२, ४, ५; ८; ५, ७^३; ९, ४; १०,

२; ११, १; ५^३; ३, २, ३; ७^३;

८^३; ९; ७, २^३; ३^३; ९, ३^३; ४,

९, ३; ११, १; ६^३; ५, ३, २;

४, ४; ५, ३; ७, ३; ४; १०, ३^३;

४^३; ११, २^३; ६, १, १^३; २^३;

२, ६; ९, १; ३, १, ५, १; २;

३, ४, १; २; ५, २; ४^३; ४;

१, ४; ३, ३^३; ८, १^३; २^३; ९, ३;

५; ५, २, ३; ४, ४; ७, २; ९,

३; १०, २; ५, १, १, १; २,

२^३; ८, २-५; ९, २; ५^३;

६; १०, २; २, १, २; ६^३; ३, २;

४; ६; ५, ५; ६^३; ६, १^३; ३; ५;

८, ७; ९, १^३; ३; ५; ६; १०,

७; ३, १, ३; २, ४; ४, ७; ७;

२; ८, १^३; २; ३; १०, १^३;

११, २; ३; ४, १, २^३; ३; ४, १;

५; ६, ३^३; ५; ६; ७, २; ४; ६;

७^३; ८, १^३; २; ३^३; ४^३; ५^३;

६^३; ९, २; ३; ४^३; ११, २;

४^३; ५, १, ५, ७; ६, ३^३; ६, २,

३^३; ६^३; ६, ४; १०, २; ७, २,

२; ३, ३; ४, १; ८, ३; १०, ३;

६, १, १, २; ६; २, १; ४; ७;

३, १; २; ४; ४, १^३; ४; ८; ५,

२; ७, ३; ८, १^३; २; ४; ९, २^३;

३; ५; ६^३; १०, २; २, १, ३;

२, २; ४, १; ५; ६, ४; ७, २;

३^३; ८, ३; ९, ४; ३, ३, ६; ६,

२; ७, ३; १०, ३; ११, ३; ५;

४, १, ३; २, ५; ३, २^३; ४;

२^३; ३; ५, ४, १; ६, ५; ६, ४,

५; ५, २; १०, १; ११, ३; ६^३;

७, १, २, १; ४, २; ८, २; ९,

१^३; १०, ४^३; २, २, १; २^३; ३,

१^३; २^३; ५, ५^३; मै १, ४, ७;

४, ९; १०^३; १४^३; १५; ५,

६^३; ७^३; ११; ६, ३; ४^३; ५^३;

७; ८^३; ९^३; १०; ११^३; ७, २^३;

३^३; ४^३; ५; ८, १; ४; ५; ६^३;

८; ९^३; ९, ७^३; १०, ६; ११,

६^३; ८; ९^३; २, १, ८; २, १;

८^३; ३, १^३; ४, ४; ८; ५, १^३;

१) पाभे. अपराय पै १, १७, ४ द्र. ।

२) द्रस. एरुवत्त्वम् उसं. सास्व. च (पा २, ४, १२; ६,
१, २२३) । वा. क्रिवि. द्र. ।

३) विप. (राष्ट्र- [मै.]) नाप. । सुट् उसं. (पा ६, १, १४४
[उ. पपा. PW. प्रभृ. च.]) । मौस्थि. तु *अवरतस्पर-
इत्यस्य सतः नैप्र. त-लोपः द्र. । एस्थि. *अवर-तस्+पर-
इति कृत्वा तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) चेति दिक् ।

४) गस. उप. कर्तरि विनुण् प्र. उसं. कुत्वं च (पा ३,
२, १४२; ७, ३, ५२) । तत्-स्वरः । उ. म. च अव ✓ लोक
इत्यस्य वृत्तविकल्पमपि ब्रूतः ।

५) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । वा. क्रिवि. द्र. ।
सपा. तै २, २, ६, २ निर्वरुणम् इति पाभे. ।

६) तस. नञ्-स्वरः । उप. तुस. ।

७) तस. उप. भाप. षस. ।

८) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) ।

९) सपा. तैत्रा ३, २, ४, ५ अवारुणम् इति पाभे. ।

१०) प्रपु १ उप. च उपु १ च यथायथे द्र. ।

११) पाभे. अभिसंयुक्ते मै २, ३, २ द्र. ।

१२) पाभे. अत्ति काठ १३, १२ द्र. ।

१३) पाभे. राघ्नोति, अराघ्नोति मै ३, २, २ द्र. ।

२; ५^१; ७; १०; ११; ३; १,
५; ९^{१०}; २, १^१; २^१; ३; ५^१;
६^१; ७; ८; ३; २^१; ३^१; ४; ८;
९; ४; १^१; २^१; ३^१; ४; ६^१;
७; ८; १०; ६; ३^१; ५^१; १०; ७;
१; २^१; ४^१; ५^१; १०^१; ८, ५^१;
६^१; ७; १०; ४; ४; १, १; ९;
१३^१; १४; १, ४; ७; ८; १०;
११^१; ३, ३^१; ६; ४, १^१; २; ४;
७^१; ९; ५; १; ३; ५; ७; ६;
७; ९^१; ७; ३-५; ८, ८; काठ
६, ८^१; ७, ८^१; ९; १४^१; ८;
२^१; ५; ८; १०; ११; १२^१;
१३; १५; ९, १^१; ३; १५^१;
१६; १०, ७; ८; १०; ११; ११,
१; २^१; ४; १२, १^१; ४^१; ५;
७; ११; १२; १३^१; १३, १^१;
४; १२^१; १४, ६^१; ८^१; १२,
६^१; ८; १०^१; ११^१; १२^१; २०,
१^१; ३^१; ४^१; ५^१; ७^१; १०; १२;
१३^१; २१, १^१; २^१; ३; ४; ७^१;
८^१; ९; ११^१; १२^१; २२, ६^१;
७; ८; २३, १; २^१; ३; ४; ८;
२४, २^१; ४^१; ५; ८; २५, २;
४; ५; ६; ७^१; ८; २८, ४; ६;
९; २९, २; ३०, १०; ३१, ७;
१०; ११^१; १५^१; ३२, १^१; ६;
७^१; ३४, ३; ५; ६; १०^१;
१२^१; ३५, १६; ३६, १; ७;
३७, १; ७^१; १७^१; क ४, ७^१;
६, ३^१; ७^१; ७, १; २; ६; ७^१;
८; ८, १; ३; ४^१; ३०, ४;
६; ८^१; ३१, १^१-३^१; ५^१ -

७^१; ९^१; १२, १४-१६;
१७^१; १८; १९; ३४, १^१;
३५, १; ७; ८^१; ३६, १; ३७,
३^१; ५^१; ६; ३८, १; ५; ३९,
१-३; ५^१; ४०, १; ४४, ४;
६; ९; ४५, ३; ४६, ८; ४७, ७; १०;
११^१; ४८, १४; सुशौ ९, ५, २२;
६, ९; ९, २; ४; ६; ८; १२,
३, ४१; १५, ११, ३; ४; ६;
८; १०; १३, २; ४; ६; ८; १०;
सुपे ९, २१, १-७; ९-१२;
१६, १११, ११; ११२, ७; ८;
११४, १^१-४^१; १७, २७,
४, २८, ७; २९, १०; १३; ४०,
१; अवरुधे तै ३, ३, ६, १;
सुशौ ९, ९, २; ४; ६; ८;
अव...रुधे तै १, ७, ६, ७, ५,
२, ९, ६; ४, ४, ५; ५, ६, २;
काठ २१, ७; सुपे ९, २०,
१-१२; अवरुधाते मै १, ८,
९; अवरुधते तै ६, ५, ९, ४;
७, २, १, २^१; ६, २; ३; ३, ३,
२; ५, ३; ६, २; ७, ४; ८, १;
२; ४, १, २; ३; २, ३; ५; ३,
१; ४; ६; ४, २; ५, २; ३; ६,
२; ३; ११, २; ५, ३, १; २;
४, १; ५, २; ६, ४^१; ८, १;
२; ४; ९, १; १^१; ४; १०, १;
मै ४, १, ८; काठ ३३, २; ४;
८^१; ३४, ५^१; ७; ९^१; सुशौ
१३, २, १५; पै १८, २१, ९६;
अवरुधमः पै १७, ४०, ३९;
अवरुधमै काठ ८, १; क ६, ८;

अवारुध तै २, ५, ३, २; ५,
२, १, २; ६^१; ३, ४; ३, ८, १^१;
६, ६, ४, ५; ७, १, ८, १; २, २,
१; ४, ३, १; ५, ९, १; मै १, १०,
१२; २, २, ८; ३, २; ३, ३, १;
काठ १०, १०; १२, ५; १९,
११; १२^१, २०, १; ३६, ६^१;
क ३१, १^१; २; ३; अवारुधत
तै ३, ३, ६, १; ५, ४, १, २;
७, २, ६, १; ५, २, २; ८, १;
काठ ३३, १; सुअव...अरुधत
मि १, ११, ४; अवरुधीत
तै ५, १, ९, २; अवरुधीमहि
तै ७, २, ६, १.
सुअव...रुधत क १०, १०५,
१; कौ १, २२८^१; जै १,
२४, ८^१; अवारुध मै १, ५, १०;
११^१; ३, ७, १; काठ २०, ५;
क ३१, ७; अव...अरुधत काठ
३३, २; अव...अरुधतमहि तै
७, ५, २, १; काठ ३३, १; सुपे
१६, १४९, १२^१; अवारुध
मै १, ६, ५.
अवरुधते मै १, ११, ६; ४, ३,
३; ४, ७; अवरुधते मै ३,
१०, १.
अव-रुध, डा- -डा: सुक १०,
२८, १०; मै ३, ९, ४; काठ
२४, ८^१; क ३८, १^१; -दम्
तै ५, ४, ९, २; ७, ५, १, २;
क ३७, १^१; -डा तै ३, ४, १, ८;
काठ ६, ८; १३, १२; क ४,
७; -डा: तै २, ३, ९, ३; ५,

१) सकृत् पामे. अपिदधाति तै ५, १, ९, ५ द. ।

२) एकतत्र अवरुध इति सुपा. ? यनि. शोधः द. ।

३) पामे. अवरुधमः शौ १२, ३, ४३ द. ।

४) पामे. अराधनोत् मै ३, २, २ द. ।

५) पामे. आनर्ध काठ २१, ४ द. ।

१) सकृत् सपा. तैत्रा १, ६, ४, ५ उपानमत् इति पामे. ।

२) वृ. AVM ९८ यदनु आ इति वैराजस्य सतः १मस्य पादस्याऽन्ते द. । ३) अनुक्षमाहि इत्यत्र टि. द. ।

४) सपा. काठ २४, २ ०धम् इति पामे. ।

७, ५; ३, ४, ८, २; मै ३,
१०, १; काठ ३४, १७; -द्वानि
तै २, ५, १०, ४; मै ३, २, ५;
-द्वेन तै ५, २, ५, ६. [०६-अन्]
अव-रुद्धि-द्वयै तै १, ५, ४,
२; २, १, ९, ३; ४, ६, २, ९, १;
२; ४; ५, १०, ४; ३, ३, ६,
१; ५, १, १, ४; २, ५, ५; ६;
६, ३; ८, ६; ९, ३; ४, ५, २;
९, २; ६, ३, २; ६, १, ८, १;
१०, २; २, ९, ४; ३, ७, ५;
७, १, ४, २; १०, ४; २, १,
३; २, १; २; ३, २; ५, ५;
३, ४, १; ४, ३, ४; ५, ३; ७,
२; ५, ८, ३; ९, ३; ४; मै १,
१०, १२; ११, ८; ९; २,
४, ८; ३, १, १; २; ४; १;
७; १०; २, २; ५; ३, १; ६;
४, १; ३; ६, ९; ७, ४, ८,
५; ८; ९, ६; १०, २; ४, २,
४; ३; २, ४, ९; ५, ३; ६,
५; ७, ३; ९; काठ ८, ३; ८;
१२, १३; १३, ७; १४, ८; ९;
१०; १२, १; २; ६; २१,
११; २३, १; ५; २६, ६; २८,

१; २२, ३; ७; ३२, १; ३३,
४; ३४, ५; ९; ३६, ६; क ६,
८; ७, १; २२, ८; ३०, ४; ३५,
७; ४१, ४; ४४, ९; ४५, ८.
अव-रुधम्^१ तै २, ३, ७, १; ५,
४, १, २.
अव-रुधय तै १, ५, १, ४; ३, ४,
३, ४; ५, २, ५, ६; ७, ८, ३;
१०, २; ६, ६, ११, ४; ७, ३, १,
४; काठ ७, ९; १०, १; ११, २;
२१, ११; ३७, १. [०६अन्].
अव-रुधय^२-धयम् काठ २४, २०;
-ध्या: तै १, ६, ७, ३.
अव-रुधम्^३ मै १, १०, १२; ३,
८, ६.
अव-रुधान-ना: काठ ३३, ३.
अव-रुधसमान-न: काठ १२,
५; -ना: तै १, ५, १, १.
अव-रोध^४-धै: मै ४, ४, १.
अव-रोधन-नम् २, ११, ३, ८.
अव✓रुध, अवरोहति मै ३, ३,
६; काठ २१, ७; अवरोह तै १,
३, १३, १; अव...रोह कौ १,
५३२, ६; जै १, ५४, ८, ६.
अवारुधत् पै १४, २, २.

अव-रुध^५-ढौ शौ ६, १४०, १;
पै १२, ४९, ९.
अव-रोह^६-हस्य पै १३, ३, ३.
अव-रोहत्-हन्र ५, ७८, ४;
-हन्तम् पै १४, २, १; १०.
अव-रोह^७-ह्या काठ २६, ११.

अव-रोकिन्-अव✓रुच् द.

अव-वर्चस्^८-वर्चस् शौ ४, २२,
३; पै ३, २१, २.

अव-वर्जुषी^९-वीणाम् शौ ७, ५२,
२.

अवर्ति-अव(व✓अर्, ऋ)र् द.

अवर्ज^{१०}-जै: ६, १२, ३; मै ४,
१४, १५.

अवर्मन्^{११}-मणि: शौ ११, १२, २३.

अवर्ष-> अवर्ष^{१२}-वर्ष्य मा
१६, ३८; का १७, ६, २; तै ४
५, ७, २; मै २, ९, ७; काठ १७,
१५; क २७, ५.

अवर्षिष्यत्^{१३}-ष्यत् तै २, ४,
१०, ३; काठ ११, १०.

अवर्षिष्यन्ती^{१४}-न्ती काठ २५,
१०; क ४०, ३.

अवर्षुक^{१५}-क: तै ५, ४, १, ४;
६, ३, ४, ६; ४, ५, ६; ५, ६,

अ) सकृत् सपा तै ५, १, ३, १ प्रतिष्ठित्यै इति पासे. ।

ब) गस. कमुलन्ते कृत्-स्वर: प्रकृत्या ।

ग) गस. उप. क्यप् प्र. उंसं. (पा ३, १, १०९) ।

कृत्-स्वर: प्रकृत्या (तु. यस्था. संटि. [विधिवाक्यत्वात्
क्यबन्तत्वं तु मौलिकतरं स्यादिति मतम्]) ।

द) पासे. अवर्षुक् क ३७, ३ द्र. ।

े) गस. उप. शमुल् प्र. उंसं. (पा ३, ४, १२) ।
कृत्-स्वर: प्रकृत्या । शित्वेन सार्वधातुकत्वात् अम् विक-
रण: द्र. ।

१) =अव-रोह- (तु. न्यग्रोध-) । गस. उप. घञन्ते
धाधादि-स्वर: (पा ६, २, १४४) ।

२) सपा. ऋ ९, ९६, १३ अव...सीद इति पासे. ।

३) तु. टि. अव-गत- ।

४) विप. (शमीगर्भ-]अश्वत्थ-) । उप. कर्तरि अच् प्र. ।

५) पाठ: इव रुद्धा इति द्विपद: शोध: सुवच: (तु.
ऋ ४, १, ३) ।

६) विप. (शत्रु-) । बस. अन्तोदात्त: ।

७) विप. (विष्- [=प्रजा-]) । अर्थ व्यु. च ?
अवर्जिष- (<✓वृज्) इति सा. W. प्रभ. । सपा.
ऋ १, १३४, ६ अवर्जुषीणाम् इति पासे. ।

८) विप. (अग्नि-) । बस. अन्तोदात्त: ।

९) विप. (सर्-) । तद्धिते यति तित-स्वर: (पा ६, १,
१८५) । २अ-बर्ष्य- इत्यत: स्वरतो विवेकमकुर्वीणौ
PW. MW. च चिन्त्यौ ।

१०) तस. नव्-स्वर: ।

११) तु. टि. अव-शोधुक- ।

५; मै १, १०, ७.
 २अ-व(र्ण्य) > ण्य^१ - -वर्ण्यः तै
 ७, ४, १३, १; काठ ४४, २
 ॥अव > लिप् > म्, अवलिम्पत् क
 ३९, १.
 अव-लिप्त्^२ - -सम् मै २, ५, ५१^३;
 -सा: मा २४, ३; का २६, १,
 ६; तै ५, ६, २३, १; मै ३, १३,
 ४; काठ ५०, ३.
 ॥अव > लिह्, अवलिह् मै ३, १०, ६;
 काठ २९, १; क ४५, २.
 ॥अव > लुप् > म्, अवलुम्पन्ति तै
 ३, २, १.
 ॥अव > वद्, अववदेत् काठ २५, ८;
 क ४०, १.
 अव > वह्, अववक्षति पै १९, ३४,
 १४.
 अव > वा, अववाति क १, ५८, ५;
 १०, ६०, ११.
 अव > विध्, ॥अवविध्यति तै २
 ५, ५, ६^३; ७, ४, ५, १^३; अव^४
 विध्यति क ९, ७३, ८.
 ॥अव-विह् - -ह्म् क १, १८, २,

६; ७, ६१, ७; मै ४, १४, १०.
 अव-वि > नश् (अर्शन), अव^५
 विनश्य पै १०, ३३, १२^६.
 अव-वि > मुञ्च, अव^७ विमुञ्चामि
 शौ ५, १३, ६.
 ॥अव > वी, अववति क १०, २३, ४;
 शौ २०, ७३, ५.
 ॥अव > वृक्, अववृजेयुः काठ ३४, २.
 अव-वृक्त - -क्तम् काठ १३, ३.
 अव-वृज्य काठ १३, ३; क ३६, १^७.
 अव > वृश्च्, अव^८ वृश्च क १,
 ५१, ७; अव^९ वृश्च क ७,
 १८, १७.
 अव > वृप् > अव-वर्षत् - -र्षते मा
 २२, २६; का २४, १२, १.
 ॥अव-वृष्ट - -ष्टेन काठ ३५, १९;
 क ४८, १७.
 अव > वेप्, अववेपते पै २०, ५०, ८.
 अव > वये > अव-वीत - प्राचीन^{१०}.
 ॥अव-व्यप् - -यत् क ४, १३,
 ४; मै ४, १२, ५^{११}; काठ ११, ११.
 अव-वश्^१ - -शः शौ ६, ४२, ३; ४३, ३;
 पै १९, ३३, ९.

अव > शस् > अव-शस्^१ - -शस्त^{१२}
 शौ ६, ४५, २; पै १९, ३६, ५.
 अव-श - -शा शौ १२, ४, ४३;
 पै १७, २०, २; -शाम् शौ १२,
 ४, १७; पै १७, १७, ७.
 ॥अवशानम् पै २०, ३३, २.
 अव > शीय^१, ॥अवशीयन्ते तै १,
 ८, १, १^{१३}; मै ४, १, ७, काठ १५, १;
 अवशीयताम् शौ १८, ३, ६०.
 ॥अव > श्, अवशीयते^{१४} क
 ४८, १४; अवशीयते मै ४, ८,
 १०; काठ ३०, ५.
 अव > शो > शिशी, अव^{१५} शिशीहि
 क १०, १०५, ८.
 ॥अव > श्थ, अव(श्रवाय) क १,
 २४, १५; मा १२, १२; का १३,
 १, १३, तै १, ५, ११, ३; ४,
 २, १, ३; मै १, २, १८; ४,
 १४, १७; काठ ३, ८; १६, ८;
 ४०, ११; क २, १५; कौ ३,
 १, ४; मै २, ५, १; शौ ७,
 ८८, ३; १८, ४, ६९.
 अव > श्वम् > अव-श्वम्^{१६} शौ

^१) विप. (२७५-). तस. यद्यतोः (पा ६, २, १५६)
 इत्युत्तरपदान्तोदात्तः ।

^२) विप. ([संकीर्णवर्ण-] आश्वमेधिक-पशु-) ।
 गस. उप. बधा. रुतः कौटिल्यवृत्तेः > लिप् (तु.
 पंजा. > लिप्) इत्यतः कर्तरि क्ते प्रवृद्धादित्वाद् अन्तो-
 दात्तः [पा ६, २, १४७ (धा. कर्मकर्तव्यमात्रे तु. म. [मा.]
 सगर्वत्वे वृत्ति पश्यन्, भा. च [तै.] अन्यदीयस्तेन स्तब्धत्वे
 वृत्तिमुदाहरन्; वैतु. भा. सा. MW. छ. उपदेहने वृत्ति-
 मतः सवर्मेकात् सतः रपू. धा. कर्मणि क्तम् प्र. वदन्तः
 स्वरतश्चिन्त्याः] ।

^३) सपा. काठ १३, ५ शुण्ठम् इति पाठे ।

^४) पाठे. अनु^१ विनश्य शौ ६, ११३, २ द. ।

^५) पाठे. अनु-मुश्य तै ६, १, ३, ६ द. ।

^६) पाठे. अभिवर्षते द. ।

^७) विप ([वर्षाम्बु-संपृक्त-] हविस्- [तु. भा. तैत्रा ३,

७, २, ३ पशु.]) ।

^८) अववक्ष्यन् इति मुपा. स्वरो यष्टः ।

^९) विप. । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^{१०}) भाष. । गम. किवबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या । यत्तु सा.
 > शस् (हिंसायाम्) इत्याय रूपम् आह, तद्विग्रहम् ।

^{११}) गम. क १०, १६४, ३ युद्, आश्रसा इति विभे. ।

^{१२}) मौखि. > श् > > शीय > यनि. इति मैत्र.
 क्रमः द. (वैतु. पा [७, ३, ५८] < > शद् इति; PW.
 प्रवृ. च > शी इत्येतस्य यगन्त-वृत्तेन संभेदुकाः [तु. W.
 शौ १८, ३, ६०] ।

^{१३}) पाठे. अतिशीयन्ते द. ।

^{१४}) पाठे. अपिशीयते काठ ३५, ६ द. ।

^{१५}) णमुल्-कमुल्-सकक्षोऽलित् अमुः प्र. उस्. (पा ३,
 ४, १२) । यद्वा उप. भावे अप् प्र. याथादि-स्वरः,
 वा. किवि. च द. ।

४ ३७, ३; पै १३, ४, ३.
 अव ✓ श्वि, अव... अश्नैत् क १,
 १२४, ११^४.
 १ अवस्- ✓ अव् द.
 २ अवस्^४ - वः क १, ८३, २;
 १६३, ६; १६४, १७; १८; ५,
 ४०, ६; ६, ९, ३; ८, ४०, ८; ९,
 ७४, ६; १०, १७, १३; २७, २१;
 ६७, ४; मा २९, १७; का ३१,
 ३, ६; तै ४, ६, ७, २; काठ
 ३५, ८; ४६, ३; शौ ९, १४,
 १७; १८^३; १३, १, ४१; २०,
 २५, २; ९१, ४; पै १६, ६७,
 ७; ८; १८, १९, १; २०,
 १२, ९.
 अवस्-तर- -रम् पै २०, ५८, ४.
 अवस्-तात्^० क ३, २२, ३; १०,
 ८८, १४; १२९, ५; मा ८,
 ९; १२, ४९; ३३, ७४; का
 ८, ६, २; १३, ४, ५; ५;
 ३२, ६, ५; तै ३, ५, ५, १;
 ४, २, ४, २; १७, २, ५, ५;

३, १०, १^३; २; ४, २, २; ४;
 १ मै १, ३, २६; ८, ५^३; २,
 ७, ११; ३, ६, १; ८, ८^३; ९,
 ४; ४, ३, १; १ काठ १३,
 ५^३; १६, ११; २०, ३^४;
 ३३, ६^३; क २५, २; पै ११,
 ५, ७.
 अ (वस् >) वो-देव^० - वम् क ८,
 १९, १२.
 १ अवस्- ✓ अव् द.
 २ अवस्- अन्^०, पिनाक^०.
 १ अव-सं ✓ सृ, अव... सुमस्वरन्
 क ९, ७३, ४^१; काठ ३८,
 १४.
 अव ✓ सद्, > सीद्, १ अवसीदति
 काठ २३, ६; १ अवसीदति तै
 २, ६, १, १; अव... सीद् क
 ९, ९६, १३^६.
 अव-स (ज >) जा^४ - नाम मै ३,
 ६, १०.
 अव-सृजन- अव ✓ सृज् द.
 अव-सातु- अव ✓ सो द.

१ अव-सा (न >) ना^१ - ना: क ३,
 १, ६.
 २ अव-सान्, अवसान्, अवसाय,
 अवसाय अव ✓ सो द.
 अव ✓ सिच् > ज्, १ अवसिञ्चति
 मै ३, ८, ८^३; ९; ९, ३; काठ २५,
 ९; १०^१; २६, ५^३; क ४०,
 २; ३^३; ४१, ३^३; अवसिञ्चामि
 मै १, २, ११; काठ २, ११^६;
 २५, ९^६; क २, ५^६; ४०,
 २^६.
 अव-सित- अव ✓ सो द.
 अव ✓ सृज्, अव... सृज्यात् क १,
 २४, १३.
 अवसृजति क ५, ३०, १३;
 अवसृजथः क १०, ६५, १२;
 अव... सृजत् क १, ५५, ६;
 १०, ११३, ४; अव... सृजत् क
 १, १७४, ४; अवसृजात् क
 १०, १०८, ५; अवसृजः क १,
 १८९, ५^१; अव... सृजन्तु
 क ५, २, ५, ६; अवसृज > जाक

^४) = ✓ श्वि । < ✓ श्वि (गतौ) इति सा., PW. प्रश्न.
 < ✓ श्वि (दीप्तौ) इति च मन्वानाः ।

^५) व्यु. ? मौस्थि. अव + *अस्- (= ✓ अस् [भुवि]
 + भावे निवप् प्र.) इति कृत्वा गस. शब्दन्वादित्वम् उप.
 प्रकृतिस्वरश्च द. । वा. क्रि. वि. इति कृत्वोपलब्धेश्च
 अव्य. इति प्राक्तनो व्यवहारो भवति । वस्तुतस्तु न. द्वि १
 द. (वैतु. पा ५, ३, ३९ अवर्- > *अव् + असिः प्र. इति
 [वैतु. टि. अक्षस्^३; WW १, १३] ।

^६) अधस्तात् इत्यत्रत्यं न्यायमनु (तु. यथा. टि.)
 तातिल्ल प्र. उस्. (तु. WW १, १३; १५; ६०४; वैतु.
 पा ५, ३, ४१ अवर्- > प्रव् + अस्तातिः प्र. इति) ।

^७) पाभे. अधस्तात् क ३१, ५ द. ।

^८) बस. (पांवा २, २, २४) पूष. प्रकृतिस्वरम् । वृचस्-
 इत्यस्य विप. उपरि-मर्त्य- इत्यस्य प्रतियोगि च [= अवोगताः
 (स्वस्य च यजमानस्य आऽमीष्टफलस्य प्रदायुक्तया)
 सामीप्यं गताः (नीताः) देश येन] (स्नोतृयजमानयोरवस्थिते-

पै १-७०

देवल्लोकाऽपेक्षयाऽवोवर्त्तितात्साम्यान्पराणां देवानामवो-
 गतिरित्यभिसंधिः [तु. क १, १४२, ११; ३, ४, १०; १०, ११,
 १० यत्र वनस्पतिकर्तृकं देवानामुपावसर्जनमाशस्यते], तु.
 PW. GW. BW. प्रश्न; वैतु. सा. LRV. GRV.
 NW. च 'अवस्ताद् देवानाम्' इतीव व्याचक्षाणाः उस्.
 अस. अभिसंधानाः स्वतः (तु. टि. अध-ईप्-) चोद्याः ।
 भूयसेऽपि विमर्शाय तु टि. उपरि-मर्त्य-] ।

^९) पाठः ? अव इत्यस्य स्थाने सपा. शौ ५, ६, ३
 एव इत्यस्य च, पै ६, ११, ४ अमि इत्यस्य च श्रूयमाण-
 त्वात् तन्मूलस्वरूपतः संदेहादिति यावत् ।

^{१०}) पाभे. अव... रोह द. ।

^{११}) तु. टि. १ अव-गत- । ^{१२}) विप. (यहो-) । तस.
 नञ्-स्वरः । उप. < ✓ वस् (आच्छादने) द. ।

^{१३}) पाभे. अवनयति तै ६, २, १०, ३^३ द. ।

^{१४}) पाभे. अवनयामि मा ५, २५ द. ।

^{१५}) सपा. माय २, १६, ३ विसृजः इति पाभे. ।

१, १३, ११; मा २७, २११; का
२९, २, १११; तै ४, १, ८, ३१;
मै २, १२, ६१; काठ १८,
१०१; क २९, ५१; शौ ५,
२७, १११; १८, २, १०१; पै ९,
१, १११; अव...सृज > जा
क ३, ४, ११०; ७, २, १००;
८६, ५१; शौ १, ११, ३; ४,
१५, १२; ६, २६, १; पै १, ५,
३; ५, ७, ११; १९, १९, १;
अव...सृज > जा ऋ १,
८०, ४; ७, ८६, ५; अव...
सृजतम् ऋ १, १५१, ६६, ५, ६२,
३; ऋ १, १२, १२; ८, ३२, २५; १०, ८५, १३; शौ
१४, १, १३६; २०, ३४, १३;
पै ६, ३, १; १३, ७, १३; १८, २,
२; १९, ३१, ८; अवासृजत् तै
६, २, ३, २०; अवासृजन्त ऋ
१ (३, ३२, ११) ४, १९, २ (६,
३०, ४); अवासृजन् शौ ४, ६,
७; पै १, १०७, ६; ५, ८, ६;
अवासृजः ऋ १, १३२, १३;
(२, १२, १२); ५७, ६; १ (३,
३२, ११; ४, १९, २) ६, ३०, ४;
१०, १३३, २; १३८, २; मै ४,

१४, १८; काठ ३८, ७; कौ २,
११५२; जै ४, १, ५; शौ २०,
१५, ६; ९५, ३; पै १३, ६, १२;
अवासृजः ऋ ६, ४३, ३; अव-
सृजत् मै १, ६, ४; काठ २६,
६; क ४१, ४.
अवसृजयति मै ३, ८, १;
अव...असृजतः शौ १४, २,
५२; पै १८, १२, १.
अवासृजः पै २, ५२, ५.

अव-सृजत- -मायः मा १२, १४;
का १३, ५, ३; तै ४, २, ५, ३;
काठ १६, १२; क २५, ३;
शौ ६, ८४, १; पै १९, ५,
११.

अव-सृजत- -जन् ऋ २, ३, १०.

अव-सृजत- -उमः मै १, ६, ४.

अव-सृष्ट, षा- -ष्टः क १०, ४,
३; मा २०, ४५; का २२, ४,
१०; मै ३, ११, १; काठ ३८,
६; -ष्टम् तै २, ४, ७, १; काठ
११, १३; -ष्टा ऋ ६, ७५,
१६; ७, ४६, ३; मा १७, ४५;
का १८, ४, १३; तै ४, ६, ४,
४; कौ २, १२१३; शौ १, ३,
९६; ३, १९, ८; ६ १, ५६, ४,

३, १०, ३; ४, १४, ५; -ष्टा
शौ १७, १, २८; -ष्टम् शौ १४,
२, ५३-५८; पै १८, १२,
२-६. ["ष्ट- ह्रस्व"].

अव-सृष्ट- -ष्टान् क १०, २८,
११; -ष्टामः क १०, ११,
१४; मा २०, ७८; का २२, ७,
१३; मै ३, ११, ४.

अव-सृष्ट, षा- -ष्टाः काठ ३८,
९१; पै १८, ३२, ११.

अव ✓ सृष्ट, अवसृष्टि मा १६, ७;
का १७, १, ७; तै ४, ५, १, ३;
मै २, ९, २; काठ १७, ११; क
२७, १; अवसृष्टि तै ४, १,
७, ११; अवसृष्टि शौ ११, १,
१७; पै १६, ९०, ७.
अवसृष्टः शौ ८, ६, ३; पै १६,
७९, ३.

अव-सृष्ट आ ✓ सो ऋ.

अव ✓ सो > सा, साधि, सि, स,
अवसृष्टि क १०, ६१, २०;
तै २, ५, ६, १; ६, २, १,
१; मै ४, ६, ५१; काठ ८, १;
१३, १२; २९, ८; क ६, ६१;
अवसृष्टि शौ ९, २, १४; पै
१६, ७७, ४; अव...सात् क

१) सपा. ऋ ३, ४, १० उप...अवसृज इति पाठे ।

२) तु. सस्थ. टि. उप ।

३) इह सा. अवनीचीरपोऽपसृज इत्येवं विश्रावयि-
षन् अवनीचीः इत्येतद् एकं पदम् अव-न्यञ्च्- इत्यस्य
शक्ति रूपमाह, अथ अप ✓ सृज इत्यस्य वृत्तमन्तर्यं क्रिय-
पदमिति च मेने । तद् विमृश्यम् । त्रैलोक्यपाद-पुष्पा हि
सा. पाठमाकाङ्क्षेततरामिति दिक् ।

४) अव...सृजतम् इत्येवं पठन् G.W. चिन्त्यः ।

५) पाठे. व्यसृजत् ऋ ।

६) सपा. तै ६, २, ३, १ असिध्यति इति पाठे ।

७) सपा. आपमे १, ४, ४ बौध १, ४, १७ ! अव...
अदास्थ इति, मंत्रा १, २, ५ अप...अयण इति, जैय १,

२, २१ अव...अयण इति च पाठे ।

८) पाठः ? अ-जञ- इति ध्रुवभिप्रायः संभाव्येत
(तु. मूको. आज्ञा इति) । वीक्षायाः विप. चापरमुप-
लभ्येतति चिन्त्यो भवति मुपा. ।

९) पाठे. प्रसोचनाय ऋ ।

१०) गस्त. वयवन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

११) गस्त. उप. कते प्रवृद्धादिवाद् अन्तोदात्तः (पा ६,
२, १४७) ।

१२) सपा. मा १२, १०३ का १३, ७, २ मै ३, ७, १४
काठ १६, १४ क २५, ५ अरोहत् इति पाठे ।

१३) भा. विमोचनेऽपि वृत्तिः (तु. वा १, १७) ।

७, २८, ४; अवस्य ऋ ४, १६, २; ६, ४०, १; तै १, २, ३, ३^३; शौ २०, ७७, २^१; †अवस्यतम् ऋ ६, ७४, ३; तै १, ८, २२, ५; मै ४, ११, २; काठ ११, १२; शौ ७, ४३, २; पै १, १०९, ४; †अवस्येत् तै २, ५, १, ३.

अवासुः^b ऋ १, १७९, २.
अव-सातु- -तारम् ऋ १०, २७, ९.

२अव-सान- -नम् ऋ १०, १४, ९; मा १२, ४५; ३५, १^१; का १३, ४, १; ३५, ४, २^१; तै ४, २, ४, १; मै २, ७, ११; ३, २, ३; काठ १६, ११; ३४, ९^१; क २५, २; शौ १८, १, ५५^१; २, ३७; १९, १४, १; पै २, २३, ३; १०, १, ११; २०, २१, १०; -†ने तै २, ५, ६, १.
[°न-नव°].

अवसान-दशौ^c - -शः शौ ७, ४२, १; पै २०, १०, १.

? अवसान-भ(द>)द्रात्^d पै १४ ४, २.

अवसान्य^e - -न्याय मा १६,

३३; का १७, ५, २; तै ४, ५, ६, १; मै २, ९, ६; काठ १७, १४; क २७, ४.

अव-साय ऋ १, १०४, १; मै ४, १, ६^१; †काठ ६, ६; ३१, ४; †क ४, ५; ४७, ४.

†अव-साय्य तै ३, ४, ८, ७.

अव-सित- -†तस्य ऋ १, ३२, १५; मै ४, १४, १३; पै १३, ६, १५; तासः ऋ ४, २५, ८; -†ते तै ५, २, २, ४. [°त- २प्रतिचीन°].

अव-सै^f ऋ ३, ५३, २०.

२अव-स्युत्- -स्यन् काठ १३, १२. [°स्यत्- अन°].

अव ✓ स्कु > अव-स्कव^g - -वम् शौ २, ३१, ४; पै २, १५, ४.

अव ✓ स्तम् > म्, अव- -अस्त- भ्नात्^h खि ५, ५, ११.

अवस्-तात् २अवस्-ⁱ द्र.

†अव ✓ स्तृ > स्तृ, अवस्तृणाति तै ६, २, १०, ३; ११, ३; ३, ४, २; अवस्तृणाति मै ३, ८, ८; ९^२; ९, ३; अव- -स्तृणाति मै ३, ८, ८; काठ २५, ९; क ४०, २; †अवस्तृणामि मा ५,

२५; का ५, ६, ४; तै १, ३, २, २; मै १, २, ११^३; १४; काठ २, ११^१; २५, ९; क २, ५^१; ४०, २.

अव-स्तृयै तै ६, २, १०, ४; ३, ४, २. [°यै अन°].

अव ✓ स्था > तिष्ठ, अवतिष्ठति ऋ ८, २४, ३०; अवतिष्ठति शौ ६, ४३, २; ७, ८०, ३^१; †अवा- तिष्ठत् काठ १२, १३^२; †अव- -अतिष्ठत् ऋ ८, ९६, १३; काठ २८, ४; क ४४, ४; कौ १, ३२३; जै १, ३४, १; शौ २०, १३७, ७; †अवतिष्ठत् मै ३, ९, ४. अवतस्थे ऋ ५, ४४, ९; १०, ४८, ५; अव- -स्थात् ऋ ७, ८७, ६; अवस्थात् ऋ ५, ५३, ८; अवस्थाम् ऋ १२, २७, १७; २८, ११; २९, ७.]

अव-तस्थिवस्- -वांसम् ऋ ८, १६, १४; शौ २०, १३७, ८.

अव-स्थ^१ - -स्थम् पै २, ८४, ७; -स्थस्य शौ ७, ९०, ३; पै २०, २९, ३.

१अव-स्था^m - -स्था मै २, १३

^a) पाभे. शौ ७, ९, १ अस्याः टि., यत्र ऐत्रा १, १३ अपि संकेतः द्र. ।

^b) अव, असुः इति पपा. । लुङि प्रपु ३ द्र. ।

^c) विप. ([दिव्य-सुपर्ण-] सूर्य-) । उस. अजन्ते (पा ३, १, १३४) कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^d) रात्री इत्येतेन प्र १ समानाधिकरणं -द्रा इत्या- काङ्क्ष्यते न तु -द्रात् इति (तु. टि. ?अनु सा भद्राऽभि) ।

^e) विग. (रुद्र-) । तात्रभविके यति तित-स्वरः ।

^f) अवसा आ > पपा. °सै, आ इति । आ > *अव-सानात् इति पाठे सति नैप्र. छान्दसो विपरिणामः (तु. सस्थ. टि. आ) । पं. अर्थे तुमर्थीयम् इति G.W. प्रमृ.; अव-सा- > -सै [पं अर्थे च.] इत्येवं वें. सा.; > -साः [पं १ सः?] इत्येवं पपा. शोधकाः W.G. [१७१४] Q.R.N. W.A.G

[३, १५ d] ।

^g) नाप. (क्रिमि-विशेष-) । गस. अजन्ते (पा ३, १, १३४) थाथादि-स्वरः । पपा. अवग्रहाऽभावश्चिन्त्यः । धा. अर्थः ? गतौ इति सा., विदारणे इत्यर्वाञ्चः ।

^h) सपा. शाश्रौ ८, २५, १ अव- -अहन् इति पाभे. ।

ⁱ) सपा. काठ ३, १२ प्रमृ. क २, ६ प्रमृ. आस्तृणामि इति पाभे. ।

^j) सपा. पै १९, ४०, ७ उपतिष्ठति इति पाभे. ।

^k) पाभे. अवातनोत् मै २, ५, २ द्र. ।

^l) नाप. ([स्थिर-स्थितिमत-] पुंयञ्जन- [=उप- स्थ-]) । गस. उप. कर्तरि कः प्र. थाथादि-स्वरश्च ।

^m) विप., नाप. (अवाची- दिश- [मै.]) । गस. उप. कर्तरि विजन्ते धास्व. तदवस्थः ।

२१; -स्था: पै २, ५६, ४.
 २अव-स्था^१ - -स्था: ऋ ५, १९, १.
 ॥अव-स्थावन्^२ - -वा तै ५, ५, १०,
 २; -वान: तै ५, ५, १०, ४.
 ॥अव-स्थित - -ताय काठ २४, ७;
 क ३७, ८.
 अव ✓ स्पृ, अवस्पृत् ऋ ६, ४२, ४०;
 अव...स्प: ऋ ९, ७०, १०.
 अवस्पृधि ऋ ५, ३, ९; ८, ६६,
 १४; अवस्पृतम् ऋ १०, ३९, ६.
 अव-स्पृते^३ - -०तै: ऋ २, २३, ८.
 अव ✓ स्फूर्ज, अवस्फूर्जत् पै २,
 ७०, ४.
 अव-स्फूर्जत् - -जैत् मै २, ८, १०;
 काठ १७, ९; -जैते मा २२,
 २६; का २४, १२, १; -जैन्
 मा १५, १९; का १६, ४, ९;
 तै २, ४, ७, १; २; ४, ४, ३, २;
 मै २, ४, ७^४; काठ ११, ९;
 क २६, ८.
 अव ✓ स्मि, अवस्मयन्त ऋ १,
 १६८, ८.
 अव ✓ स्मृ, अवासस्मरम् पै २०,
 ६१, ७.
 ✓अवस्यु, अवस्युत् - ✓अव द.
 २अव-स्युत् - अव ✓ सो द.

अवस्यु - ✓अव द.
 ?अवस्रजम्^५ पै १, १५, १.
 अव ✓ स्रस् > अव-स्रस्^६ - -स्रस:
 ऋ २, १७, ५.
 अव ✓ स्त्र, अवस्रव पै ५, १०, २;
 अवस्रवेत्, अव...स्रवेत् ऋ १,
 १२९, ६.
 अवस्-वत्, अवस्वद-वत्, अवस्व-
 दन्-नेत्र - ✓अव द.
 अव ✓ स्वन, अव...अस्वनीत् ऋ ४,
 २७, ३.
 अव-स्वने^७ > अवस्वन्^८ - -स्वाय
 मा १६, ३१; का १७, ४, ५; तै
 ४, ५, २; मै २, ९, ५; काठ
 १७, १४; क २७, ४.
 अव ✓ स्वप्, अवस्वाप्सीत् पै २,
 २५, १६; २०, ६१, ८.
 अव ✓ स्वृ, अवस्वराति ऋ ८, ६९,
 ९; शौ २०, ९२, ६; अवस्वरा
 कौ २, ७९, १०.
 ॥अव ✓ हन् > जहन्, अवहन्ति तै ५,
 २, ८, ७; काठ २९, १^९; ॥अव...
 हुन्ति तै १, ६, १, ३; अव...हन्ति
 शौ १२, १, ५८; पै १७, ६, ५;
 अनहन्तु पै ५, ३३, ४^६; अव...
 (हन्तु) शौ ६, १३४, १; पै ५, ३३,

४; अवजहि शौ ५, १४, २; १३,
 १, ३०; पै १०, १०, २; १६,
 १५४, १०; १८, १८, १; अव...
 जहि ऋ १, १३३, ३; ८, ६४,
 १; ९, ८५, २; खि २, ५, १; ६;
 २४; खिपा २९, ४१; ऋ १, १,
 १९४; २, ७०४; ऋ १, २१,
 १; ४, ७, ९; शौ ५, १४, १;
 २; २१, १; १०, ४, ३^३; १३, १,
 ३०; ३२^३; १९, ६५, १; २०,
 ९३, ११; पै १२, १, ११^३;
 १६, १५, ४^३; १५०, ४; १८, ८,
 २; अव...हन्तन ऋ २, ३४,
 ९; अवाहन् ऋ ४, ३०, १४;
 १०, ७३, ६; अववाहन् ऋ ५,
 ४०, ६; १ (१, ८४, १३) २, ६१,
 ११; कौ १, ४९५; २, ५६०; जै
 १, ५१, ९; ३, ४५, २; अव...
 हन् ऋ ५, ३२, १; ६, २६, ५;
 कौ १, ३१५^३; जै १, ३३, ३;
 अव...अहन्तम् ऋ १०, ४८, ६.
 अवजिहन्ते ऋ १, ८०, ५.
 अव...जहन्तम् ऋ ६, ३१, ४.
 अवजहनी पै २, ६५, ३; अव-
 जहनीहि शौ ५, २०, ८; पै ९,
 २४, ७.

१) भाप. (दशा, स्थिति-) इति वें. सा. GRV. प्रभृ.
 (वैतु. PW. GW. BL. प्रभृ. नाप. [स्त्रीव्यञ्जन- इति]) ।

२) अवस्थापयितु- [उदीची-दिश, गन्धर्व- इति भा.] ।
 गस. वनिबन्ते कृत-स्वर: प्रकृत्या ।

३) सपा. अवस्पृत् < > अवस्वृत् इति पाभे. ।

४) गस. नृजन्ते कृत-स्वर: प्रकृत्या ।

५) पाठः? अव-स्फूर्जत् (भाप. । अति: प्र. शतृवत्
 उसं. [पाठ २, ८४]) इति शोध. (तु. मूको.; वैतु. BKA.
 यनि. एवेति) ।

६) सपा. शौ १, १४, १ इव स्रजम् इति पाभे. ।

७) गस. भावे विवबन्ते कृत-स्वर: प्रकृत्या; वैतु. PW.
 प्रभृ. अवस्रसस्(ः) इति कसुन्बन्तं मन्त्रानां विमृश्याः ।

८) वि. (४६-) । तावन्भाविके यति तित्-स्वरः
 (पा ६, १, १८५) ।

९) स्वप्सीत् इति पाठः (यनि. शोधः (तु. सपा. पै.) ।

१०) पाभे. अभिनिष्ठति तै ५, ४, ३, ५ द. ।

११) पाभे. अवहन्तु शौ ६, १३४, १ द. ।

१२) सपा. पै ७, १, १ प्रति...वह इति पाभे. ।

१३) सपा. आपमं २, १७, २६ प्रभृ. अप...जहि इति, आपय
 १८, १२ अप(जहि) इति, माय २, ७, १ अवः...आगहि(?)
 इति च पाभे. ।

१४) सपा. ऋ १, ९४, ९ अप...जहि इति पाभे. ।

१५) S. अहन् इति चिन्तयम् ।

अव-घन(घन्त>)ती- -ती ऋ १,
१९१, २; शौ ११, १, ९; पै ४,
१६, ३१; १६, ८९, ९.
अव-हत- -तः काठ ४, १३^a; २९,
३^a; शौ ६, १३४, १; पै ५, ३३,
५; -तम् काठ ३७, १२; -तस्य
पै ६, १५, ५.
अव-हन्तु- -न्ता ऋ ४, २५, ६.
अव ✓ हा (त्यागे), अवाहा:^b ऋ १,
११६, ३.
अवहीयते काठ २६, ९; क ४१,
७; अवहीये ऋ १०, ३४, ५.
अवहास्यते काठ २६, ९; क
४१, ७.
अवजीहिपः ऋ ३, ५३, १९.
अव-हाय तै ५, ७, ९, १; मै १, ६, १;
काठ ७, १२^c; क ६, २; शौ ७,
५५, ४; १६, ४, ३; पै २०, १०,
७. [य अन्].
अव-हीय- पाप.^d
? अवहि^e खि ५, १५, ३.
अव-हित- अव ✓ धा द्र.
अव ✓ हु, अव... लुङ्गति ऋ ५,
७, ५.
अव ✓ ह् > भृ, अवहरति काठ
२५, १०; २६, ५^d; क ४०,
३; ४१, ३^d; अवहारत् मै
१, ८, १; अवहरयुः काठ

११, ५^e.
† अव... जभार ऋ १, ३२, ९;
पै १३, ६, ९.
अव ✓ ह् > अव-हृ- अन्.
अव ✓ ह्, अवहृये ऋ ५, ५६, १.
अवाका^f- -कया तै ४, ६, १, १^g.
अवा(व-आ) ✓ क, अव... आकृति ऋ
८, ५३, ४; खि ३, ५, ४; जै ४,
१८, ८.
अवा(व-आ) ✓ गम्, अवाजगाम पै
२, ५७, १.
अवा(व ✓ अ)च्, उच् > अववाच्,
उच्- -वाक् काठ २७, ३;
क ४२, ३; -वाङ् तै ३, २,
५, ३; ६, ३, १, ५; ५, २,
२; मै १, ९, ३; ३, ६, ३^h; ४,
६, ६; काठ ९, ११ⁱ; २७, २;
५; २८, १; क ४२, २; ५; पै
१, ७१, ३^j; -वाचः ऋ ४, २५,
६^j; मै ४, ७, ५; -वाञ्चः मै
१, ९, ३; काठ ९, ११; ३७,
१६; -वाञ्चम् मै ३, ६, ३^h;
-वाञ्चौ तै ५, ३, २, ५; काठ
२७, २; क ४२, २; पै १९,
४९, ९.
अवाची- -ची मै १, ८,
५; २, १३, २१; काठ १३, ४ⁱ;
-चीः शौ १०, २, ११; पै १६,

६०, ३; १९, ८, ४; ६; -चीम्
तै ६, ३, ४, ६ⁱ; मै ३, ९, ४^j;
काठ २६, ६; क ४१, ४; -च्यै
मा २२, २४; का २४, १०, १।
-च्यौ पै २, ८७, ४.
अवाचीन^k- -नम् चितै ६, १,
३, ४; चितै १, ८, ५; ३, ६, ७;
४, १, १३; ५, ५; ८, १ⁱ; चितै
२३, ४; २६, १; २७, १; चिक
३६, १; ४०, ४; ४२, १; शौ
१०, ४, २५; पै १६, १७, १;
-नाः पै १३, १०, २; -नान् शौ
१३, १, ३०; पै १८, १८, १; २०,
४३, ८.

अवा(व ✓ अ)च्, अवाजति ऋ १,
१६१, १०.

अवाजिन्^l- -जिन् ऋ ३, ५३,
२३.

† अ-वात, ता^m- -तः ऋ ६, १६,
२०; १८, १; ९, ८९, ७; ९६,
८; ११; मा १९, ५३; का २१,
४, ३; तै २, ६, १२, १; मै ४,
१०, ६; काठ २०, १४; २१,
१४; -ता ऋ ६, ६४, ५; -ताः
ऋ ६, ६७, ७; पै २, ५५, ५.

२अ-वात, ताⁿ- -तः ऋ ८, ७९, ७;
-तम् ऋ १०, १२९, २; -ताः
ऋ १, ५२, ४; ६२, १०; -ताय

^a) पामे. प्रतियुतः द्र. ।

^b) लुङि प्रपु१ (<अवाहास्व इति [तु. सा. GW. प्रमृ.;
वैतु. स्क. प्रपु३ > मपु१ इति अनन्वितत्वात् चिन्त्यम्,
W. एतद् रूपम् < अव ✓ ह् इत्येवञ्च चिन्त्यं
पृथक् धारविशिष्टाऽङ्गीकाराऽऽत्मकार्थाऽसंगतेः]) ।

^c) पामे. अवहाः द्र. ।

^d) पामे. अवदधाति मै ३, ९, ३ द्र. ।

^e) सपा. मै २, १, ५ प्रहरयुः इति पामे. ।

^f) =अवका- । व्यु. ?

^g) पामे. अवकया मा १७, ४ द्र. ।

^h) सपा. काठ २३, १ यक. अन्वृङ्, अन्वञ्चम् इति
पामे. ।

ⁱ) ख > ईनः प्र. (पा ५, ४, ८; ७, १, २) । तत्-स्वरः ।

^j) नाप ([अनश्च- अ-जवन-] अजादिक- इति वै., स्क.
[या ४, १४], ORN.; कदश्च, अदघोटक- इति PW.
GW. प्रमृ.; सा. =सूर्ख- इति ?) । तस. नञ्-स्वरः ।

^k) तस. नञ्-स्वरः । उप. < ✓ वा (हिंसायाम्);
वैतु. PW. प्रमृ., NW., WW १, २११ < ✓ वन्
इति ।

^l) विप. । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

शौ २०, १३६, ३१ ^१ ; -ताम् ऋ १, ३८, ७; -ते ऋ ६, ६४, ४.	काठ ३४.१४. ॥अवान्तर-शफु ^१ - -फः तै ५, २, ६.५.	१अवार्य- अव(व/अर्, ऋ) द. २अवार्य- > १अवार्य-कृत ^१ - -तुम् ऋ ८, ९२, ८; कौ २, ९९३; जै ४, २७, २.
॥अवा(व/अ)न् > अवा(व-आ) नम् ^१ काठ २६.८; क ४१, ६. [नम् अर्].	अवा(व-अ)न्तरा काठ ३३, ७॥ ^१ . अवा(व/आ)प्. अवाप पै १९, ३६, १४.	अवा(व-आ) √लभ् > लिप्स् अवा-लिप्स्- -प्: पै १, ६९, १२; -प्स्म् पै १, ६९, ३.
अवा(व-अ)न्तर ^१ - -रः पै १३, १२, २; -॥रम् तै ७, ४, ५, ३; ५, ४, २; ७, १; मै २, ५, १; ४, ५, ८ ^१ .	अवा(व-अ)भि √पि (< मि) च > अवाभि-वेचन- १ हस्त ^१ . अवा(व-आ) √भू (< ह) > अवा- भूत- -तम् पै ९, ८, ३.	?अवावपन ^१ - -तम् मै ३, १२, १९. ?अवावस् (ए >) घा ^१ पै १, ९५, ४. ॥?अवावस् > - -ऋ: तै २, १, ६, ५.
अवान्तर-विज्ञा ^१ - -॥शा: तै २, ४, ९, २०; ७, २, ३, १; ५, २५ १; काठ ४५, ५; -शाभ्यः मा २४, २६; का २६, ६, १; तै ७, १, १५, १; मै ३, १४, ७; काठ ४१.६.	अवाय- , अवा-यु- अवे(व/इ) द्र. अवा(व-आ) √या, अव...आ...ययुः ऋ १, १६८, ४४.	अवा(व/अ)स् (क्षेपण), ॥अवास्थति तै ६, ३, ४, २; ॥अवास्थति मै ३, ८, ९; ९, ३ ^१ ; काठ २१, ७; २६ ५; क ४१, ३.
॥अवान्तर-दीक्षा ^१ - -क्षया तै ६, २, २, ७; मै ३, ७, १०; काठ २४, ९ ^१ ; क ३८, २ ^१ ; -क्षा तै ६, २, ३, ५ ^१ ; -क्षाम् तै ६, २, २, ७; ३, ५ ^१ ; -क्षायाम्	१अवार- अव(व/अर्, ऋ) द. २अवा(व-अ)र- शत ^१ . अवारीय- अव(व/अर्, ऋ) द. अवाच्छि (व/अ > ऋच्छ), अवा- च्छेति तै २६, ३, ४. ॥अवा(व/अ)र्ज, अवार्जति काठ १; क ४४, १.	अवा(व-अ)स्य ऋ १, १४०, १०; ॥तै ३, २, १. १अवास्तु ^१ - -स्तु तै ३, ४, १०, २. २अवास्तु ^१ - -स्तुम् शौ १२, १, ७; पै १६, १४५, ७. १अवि- √अव् द.

^१) अवानाय इति मूको. । आ-तुस्य इति RW.
संशोधकौ ।

^२) गस. णमुल्लेते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^३) विप. । बस. अन्तोदातः उभे. (पा ६, २, १६६) ।
-रम् इति वा. क्वि वि द्र. ।

^४) कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

^५) पाभे. उपदिशाः द्र. ।

^६) सस्थ. टि. भेजति द्र. ।

^७) तु. सा.; वैतु. वे. अव इत्यस्य श्रुतिमुपेक्षुक इव,
PW. GAW. आ इत्येतन्न प्रावयन्तौ (कप्र. असौ निवुः
इत्येतदन्वित इतीवाऽभिसंधानौ) ।

^८) विप. ([अवार्य-कर्मन्-] इन्द्र-). बस. पू. प्रकृतिस्वरम्
पू. < अ + वार्य- (< √ वृवारणे) इति तस.
वा बस. वा द्र. । तस. तावत् उप. गतिद्वयी । तद्धितान्तं
वा (√ वृ (वारणे) > *१वार्य- + यत् प्र.) कृदन्तं वा
(√ वृ (वारणे) > √ वारि + यत् प्र.) । उभयथाऽप्या-
युदात्तस्य सतः (पा ६, १, २१३) नञा स. अन्तोदातः (यक.

पा ६, २, १५६; १६०) । अथ बस. उप. आवे निष्पन्नमिति
चान्तोदातं (पा ६, २, १७२) इति च विशेषः ।

^१) किम् अवा^१ इति पाठः किम् वा^१ (किम्, उ, आ-
वृपन- । तु. सपा. मा २३, ९ प्रभृ. १) इत्यस्य वावि.
द्र. (तु. पपा.) । मा. पाठ एवादनेभ्य इति संस्कृता ?

^२) शोधः सस्थ. टि. ?महुनेषु द्र. ।

^३) वृ. ? ? अवा (= अ + आ) + शङ्ग- इति कृत्वा
बस. अन्तोदातः (पावा २, १, २४; पा ६, २, १७७)
इति वा, ?अवा √ शङ्ग + कर्तृरि अन्वि न्यङ्क्वादित्वात्
कुत्वं धाधीयः स्वरद्वेति वा । अथवा नैप्र. पू. प.
२ *अव-गत- इत्यस्यैवैकोपसृष्टस्य सतः परिणामः स्यात्
(वैतु. पपा. अनवमङ्गः, भा. अवा > अवा इति वा,
अवाञ्च् > अवाक् इति वा पू., स्वरस्तु निरुदकादित्वात्
द्र. [पा ६, २, १८४] इति च; M.W. २ अवृम्- इति
पू. इति च) ।

^४) नाप. । तस. नञ्-स्वरः । उप. = २वास्तु- ।

^५) विप. ([यहरहित-] ब्रह्मजय-) । उप. = १वास्तु- ।

२अवि- -व्यः तै ६, ५, १०, १;
काठ २८, १०; ३५, १५; क
४५ १; पै १, ४०, ४४; -वि:
ऋ ९, ७८, १; मा १९, ९०;
२१, ३०; २३, १२; ५४; का
२१, ६, ११; २३, ४, २; २५,
३, ९; १०, २; तै १२, १, २,
२३; ७, १, १, ५१; ४, १८, १;
११ मै १, ५, २; १०; ८, १; २, ५,
२३; ३३, ११, २; ९; १२, १९;
४, ५, ७; ११ काठ ६ २; ७, ७;
१२, १३^{३०}; २७, २^०; ३४,
७; ३८, ३; ४४, ७; ११ ४, १;
४२, २; शौ ३, २९, १, २; ५, १९,
२; १२, २, ५३; पै १७, ३५, ३;
-विभिः ऋ २, ३६, १; ९,
८६, ११; ९१, २; १०७, २; कौ
२, ३८२; ६६४; जै ३, ३१, २;
५५, ५; पै ११, १, १०६; -विम
मा १२, ७१; १३, ४४^०; का
१३, ५, १०; १४, ४, ७; तै १२,
१, २, ३; २, ६, ३; ४, २, ५, ६;
१०, ३; ११ मै २, ५, २; ५७, १२;
१७; ३, १०, २; ४, ८, ३; ८;
काठ १६, १२; १७; २८, ५; क

२५, ३; ४४, ५१; शौ ३, १७,
३; २९, ३-५; ५, ८, ४; ६, ७१,
१; ७, ५२, ५; पै २, २८, २; ७,
१८, ५; १२, ९, ७; ५१, १२;
२०, १४, १; -वी तै ५, ६, २१,
१; काठ ५०, १; -वीः तै ७,
३, १४, १; काठ २८, १०; ४३,
४; क ४५, ११; -वीनाम् ऋ
९, १०७, ८; १०९, ७; १०,
२६, ६; ११ तै २, १, १, ५; ५,
५ १, ३; १ कौ १, ४३६; ५१५;
२, ३४७; १ जै १, ५३, ५; ३,
२९, ४; शौ १२, ४७, ६; पै २,
३७, ४; ६, १५, ८; २०, ६;
-विः मै २, ५, १; काठ १३,
१; क ६, ७; -व्यः ऋ ८, २,
२; ९, ६, १; ७, ६; १२, ४;
११६, ८; २८, १ (६४, २५)
७४, ९, १०६, १०७; १२०,
१; ३८, १७; ५०, ३; ५२, २;
६३, १०; १९; ६८, ७; ७४, ९;
८६, ४८; १०१, १६; १०८,
५७; १०७, ६; -व्याः खि १,
७, २; काठ ८, २; १ कौ १,
५०६; ५१९; ५८४; २, ८५;

११८; ४८३; ५४९; ५५७;
६२४; १ जै १, ५२, १०; ५३,
९; ५९, ७; ३, ८, ११; २६,
४; ३६, ८; ४०, १; ४३, ५;
४४, ३; ५२, ४; पै १, ७२, २;
-व्याम् शौ ५, ३१, २; १२, २,
१९; २०; पै १७, ३१, ९, १०.
[°वि- १अजा°, अति°, वि°,
पञ्चन्°, शत°].

अवि-(क>)कौ^१- -का ऋ १,
१२६, ७; खि ५, १५, ५०; -का:
शौ २०, १२९, १७०.

अवि-पाल^१- -लम् मा ३०, ११;
का ३४, २, ३.

अवि-मत्- -मतः शौ ६, ३७, १६;
पै २०, १७, १; -१मन्तम् मै
१, ४, ८; काठ ३२, ६; -१मान्
ऋ ४, २, ५; तै १, ६, ६, ४; ७,
६, ७; ३, १, ११, १; मै १, ४,
३; ८; काठ ५, ६; ३२, ६.

अवि-वृत्^१- -वृत्तः खि ४, ५, २१६.
अव्य^१- -व्यम् ऋ ९, १३, ६;
६१, १७; ६७, ५; ६९, ९; ९७,
४; [(८५, ५) ५६]; १०७, १७;
१०९, १६; १ कौ १, ५२०;

१) नाप. [मेष-, मेवी-, उपचारान्] अविलोमनिर्मित-
दशापवित्र- (ऋ २, ३६, १; ९, ७८, १ प्रभु.) ।
व्यु. ? <✓अव् इति स्यान्न वा स्यात् । तत्सं-
भवेऽपि द्वौ कल्पौ स्याताम् । १अवि- इत्यस्यैवा-
ऽऽर्थिकः परिणाम इति प्रथमः । बधा. सतः ✓अव्
इत्यस्माद् १अवि- इत्येतद्गतार्थभिन्नार्थवृत्तेर्निगम इत्य-
परः । ननु भोः कोऽसावर्थ इति । अथाप्यवसेयकल्प
इति । अथवा ✓अव् इत्यनेन संबन्धाभावे *आ-वि-
(‘आगतौ *विः L <✓*वृ। आच्छादनं यतः’ इति कृत्वा
बस. पू. प्रकृतिस्वरम्) इत्यस्य नैप्र. विपरिणामः स्यात्
(तु. WW १, १६७ सिद्धवदुपवर्णकः) ।

२) आविस्- > विः इति ब्रुवाणः SI. नितरा-
मुपेक्ष्यः (तु. तै २, १, २, २ प्रभु.) ।

०) पुरुषादिपञ्चपशुसंकेतस्य ४१तमान्मन्त्रादारभ्य प्र-
कृतत्वादतत्परः सन् देवताविशेषीयोऽर्थ इह नैव संभा-
व्येत (तु. टि. १अवि->-विः शौ १०, ८, ३१; वैतु.
NW.) । ०) स्वार्थे कः प्र. (पा ५, ४, २८) तत्-स्वरः ।

०) तु. *अजक-, ?१अरक- ।

१) उस. अणन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
उप. (<✓पा [रक्षणे]> पाल->) ✓पालि द्र. ।

२) सपा. परस्परं पामे. ।

३) बस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) उप. <✓वृत् ।

४) सपा. शौ ६, ३७, १ अविमतः इति पामे. । तत्सा-
पेक्ष्यात् प्रकृते द्विरे संभवत्यपि ष१ इत्येव सुवचम् ।

५) विप. ([अविद्वन्विधन्-] पवित्र-, रोमन्- प्रभु.) ।
तद्धिते यति प्र. आशुदाताः (पा ४, ४, ११०; ६, १, २१३) ।

५३४I; ५३५; ५७२I; २,
२४०; २९०I; ५१०; ५४१;
६१०I; जि १, ५३, १२;
५५, २I; ३; ५८, ७I; ३,
२१, ५; २४, ६I; ४०, ६; ४२,
८; ५१, ८I; -व्या क्र ९,
७५, ४; ८८, ६; -व्या: तै
२, १, १, ५; ५, ५, १, ३;
-व्या क्र ९, ९७, ३१;
-तं क्र ९, ५०, २; ६६,
९; ६९, ३; ७०, ८; ८६,
१३; २५; १९१, १; ९२, ४I;
९६, १३; ९७, ३; १२; १९६;
१९I; १(८६, ३) ४०I; ९८, ३;
वौ १, ५२९; ५३२; ५४३; २,
३७१; ५५६; ५९०, ६०३;
७५१; जै १, ५४, ५; ८; ५५,
१२; २, ३०, १४; ४४, २;
४८, ५; ४९, १.

† १अव्यय^a - यस् क्र ९, ३७, ३;
४९, ४; ६६, २८; ६७, २०; ६९,
४; ८२, १; ८५, ५; (९७, ६)I;
८६, ८; ३१; ९८, २; १००,
४; कौ १, ५६२; २, ६४४;

६६६; ७२२; ७८८; जि १, ५७,
७; ३, ५३, २; ५५, ७; ५९,
१४; ४, ३०, २; -या क्र १,
१३५, ६I; १९, ६२, ८, ६७,
४; १०७, १०I; १०३, २;
(१०७, २२)I; कौ १, ५१३;
२, ३३०; १०३९; जि १,
५३, ३; ३, २७, ६; ये क्र ९,
१६, ६; १३६, ४; ६४, ५I; ६६,
११; ८६, ३ (९७, ४०)I; ९९,
५; १०३, ३; १(१०३, ३) ०७,
२२I; ११०, १०; कौ २, ८;
३८५, ४३०; जै ३, १, १०;
३१, ५; ३३, ५; ५३, ७.

अव्ययी - यी क्र ९, ७०, ७.
† २अव्यय^b - यस् क्र ८, १७, २;
कौ २०, ५५, ३; -यानि क्र ९,
८६, ३४.

१अ-विकृत - तस् तै १, ५, ९, १.
अ-विक्रीत - तः क्र ४, ४, ९.
अ-विक्षित - तस् क्र ८, ३२, ८;
-तासः क्र ७, १, २४.
१अ-विशुद्ध - वधस् तै १, ४, १२;
३, १०, २; काठ ३२, २.

१अ-विशोध - धाय काठ ३१,
१४^१.

१अ-विशोभ - भाय मै २, ५, ३०.
? अ-विक्षमताम् पै २०, ३९, ४०.
अ-विचर्त्य^c - यस् तै ४, २, ५, ३;
मै २, ७, १२; काठ १६, १२,
क २५, ३.

अ-विचाचल - नीला^d शौ १०, ८,
४; पै १६, १०१, ७.

१अ-विचाचलत् - लन मै २, ७,
८^१; काठ १६, ८^१; ३५, ७^१; क
४८, ९^१; शौ ६, ८७, १^१; २^१; पै
१९, ६, ५^१, ६^१.

अ-विचाचलि - लिः क्र १०;
१७३, १^१; २^१; मा १२, ११^१; का
१३, १, ११^१; तै ४, २, १, ४^१;
५२, १, ४^१; क ४८, ९^१.

१अ-विचिन - तः मै ३, ९, ५;
-तानाम् मै २, १, ६.

अ-विचृत्य^e - यस् मा १२, ६५;
का १३, ५, ४; पै १९, ११, ४.

अ-विचेतन^f - नानि क्र ८, १००,
१०; मि ५, २०, २^m; शौ २०,
१३५, ७^m.

^a) पाप्र. विकाराऽर्थे ययद् प्र. उत्स., तस्मिन् परत
इकारलोपश्च (पा ४, ३, १५०; ६, ४, १४८) । प्र-
स्वरः । मौस्थि. तु *अवि-सुय-> *अविभुय-> यानि
इत्येवं नैप्र. लक्ष्यसिद्धिः (तु. टि. गव्यय- , हिरण्यय-) ।

^b) ययन् प्र. उत्स. (पा ४, ३, १५०) । नित-स्वरः ।
नाप्. विप. इदं च विशेषि. द्र. । अथवा समूहाऽर्थे प्र.
(पा ५, ४, २२; वैतु. सा. प्रसू. इमं विवेकमदर्शकाः) । यदपि
सा. प्रथमे स्थ. नञादि समस्तं पश्मिति कृत्वा विनाश-
रहिततया व्याचष्टे, तदप्राकरणिकत्वाद् दुर्ग्रहं द्र. । गवा-
श्वाऽव्ययानां जातावेकवचने श्रूयमाणानां च प्रत्येकं समानं
नाप. सतामेव च आगच्छन्नेन सामानाधिकरण्यं संभाव्य-
तेति दिक् । ^c) उप. भाष. < वि/क्षुध् ।

^d) सपा. °क्षोधाया <> °क्षोभाया (तैत्रा ३, ७, ६, ७
भाष्यौ ४, ६, ३ च) इति पाभे. ।

^e) सपा. शौ ७, १०७, १ मंश्रामि इति पाभे. ।

^f) तस् अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) । उप. वि
✓चुत्+कर्मणि पयन् प्र. ।

^g) सपा. अविचार्यम् <> अविचृत्यम् (साध ७, १,
१, १५ च) <> शौ ६, ६३, १ अविमोक्ष्यम् इति पाभे. ।

^h) सपा. क्र १, १६४, ४८ तु, चलाचलासः इति पाभे. ।
तु. टि. चलाचलासः ।

ⁱ) सपा. °क्षुध् <> °क्षिः इति पाभे. ।

^j) सपा. °क्षुत् [एकतरा] <> °क्षिः इति पाभे. ।

^k) उप. वि ✓चुत्+कर्मण् प्र. उत्स. (पा ३, १, ११०) ।

^l) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^m) =सपा. ऐवा ६, ३५ गो २, ६, १४ शाश्वी १२, १९,
२ । जैमि २, ११६ अविचेतनासः इति पाभे. (तु. टि. श्रुहा-
भेतरसम्) ।

अ-विचेतस्^a - तसः ऋ ९, १४, २१.

॥अ-विच्छिन्दत्^a - -न्दन् मै ४, ८, ४.

॥अ-विच्छिन्न^a - न्नः काठ २४, ८^२; क ३८, १^१; -न्नम् मै ३, ४, १; ९, ३; काठ ९, १२; ३१, १३; -न्नाः काठ २३, ६; -न्नान् काठ २६, ९; क ४१, ७; -न्नौ मै १, ४, ९, ६, १०.

॥अ-विच्छेद^a - -दाय तै ५, ५, १, १; मै ३, १, १०; ४, १; ५, ४; ४, ४, ७; ६, २; ७, ७; ८, ४; काठ १९, ८; २१, ११; २४, ८; २६, ५; २७, १; २९, ३; ३०, ७; क ३८, १; ४१, ३; ७; ४२, १; ४५, ४; \$शौ ९, ८, ८; \$पै १६, ११३, ११.

अ-विजा(त>)ता^{a,b} - ताम् मा ३०, १५; का ३४, ३, २.

अ-विजानत्^a - नन् ऋ १, १६४,

५; शौ ९, ९, ६; पै १६, ६६, ५.

अ-विज्ञात^a - ॥तः तै ६, ५, १०, २; काठ २७, ९; -ताः मा २४, ५; ९; का २६, १, ९; २, ४; मै ३, १३, ६; १०; -॥तेन तै ६, ५, १०, ३; मै ४, ६, ४; काठ २७, ९. अविज्ञात-ग(द>)दा^a - -दा शौ १२, ४, १६; पै १७, १७, ६.

अ-वितत्^a - -ततः पै १९, १५, ८.

अ-वितवे ✓अव् द्र.

अ-वितारि(त्>)णी^{a,b} - -णीम् ऋ ८, ५, ६.

अ-वितु-, त्री- ✓अव् द्र.

॥अ-वितृण, ण्णा^{a,b} - -ण्णे काठ २५, ९^{१४}; क ४०, २^{१४}.

?अ-वित्त- -त्तम् पै १०, १, १.

अ-वित्ति^a - -त्ते शौ १६, ६, १०.

॥अ-वित्त्वा^a मै १, १०, १५^१; काठ ३६, ९; ३७, १.

अ-विथुर^{a,b} - -राः ऋ १, ८७, १.

?अ-विदला पै २०, ५२, १०.

अ-विदस्य^a - -स्यम् ऋ ७, ३९, ६.

॥अ-विदहत्^a - -हता तै २, ६, ३, ४.

अ-विदीधयु^{a,b} - -युम् ऋ ४, ३१, ७.

॥अ-विदुष्टर^{a,b} - -रासः ऋ १०, २, ४; तै १, १, १४, ४; मै ४, १०, २; काठ ३५, ९; शौ १९, ५९, २; पै १९, ४७, ५.

॥अ-विदोह^{a,b} - -हाय मै २, ४, २; काठ १२, १२.

अ-विद्यु^a - -द्याः खि ४, २, ७.

अ-विद्या^a - -द्या मा ४०, १४; का ४०, १, १०; ११; -द्याः शौ ११, १०, २३; पै ६, ३, २^{१५}; १६, ८७, ३; -द्याम् मा ४०, १२; १४; का ४०, १, ९, ११; -द्यायाः मा ४०, १३.

॥अ-विद्वि(यु>)या^a - -याभिः ऋ १, ४६, १५; मा ३४, २८; का ३३, १, २२.

अ-विद्वस्^a - -दुषः खिसा २९, ७.

^a) तस. नञ्-स्वरः ।

^b) नाप. ([अप्रसूता-] स्त्री-) ।

^c) विप. ([अविदित-वाच्-] वशा-) । वस. पूव. प्रकृति-स्वरम् (पा ६, १, १) । उप. <✓गद् (शब्दे) ।

^d) विप. (शङ्कु-) । तस. उप. वि✓तन्+विषप् प्र. ।

^e) विप. ([निश्चला-, अनपाथिनी-] गव्यूति-) ।

^f) विप. (अधिषवण-, हनु-) ।

^g) सकृत् सपा. तै ६, २, ११, ३ असंतृण्णे इति पाभे. ।

^h) उप. <✓विद् (लाभे) ।

ⁱ) अ-वित्ता इति पाठः ? यनि. शोधः द्र. (तु. सपा. तैब्रा १, ६, ७, २) ।

^j) विप. (मरुत्-) । उप. <✓विथ् L<✓व्यथ् ।

^k) विप. (रयि-) । तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) ।

^l) विप. ([दीप्यमान-] शचीपति-) । उप. विगत-दीप्ति- इति वै. सा., [दानकर्मणि] नाऽतिध्यायत्, क्षिप्र-कारिन्- इति Fw. Gw. Grv. प्रभृ. । वि✓धी> दीधी+उः प्र. उस्. (पाठ १, ७) ।

पैप १-७१

^m) उप. विद्वस्- + तरि संप्रसारणार्थं छान्दः भत्वम् (पा १, ४, २२; ६, ४, १३१) ।

ⁿ) उप. वि✓दुह्+वञ् प्र. ।

^o) विप. (विद्याहीन-ब्राह्मण-) । वस. अन्तोदात्तः ।

^p) अवद्यात् इति शोधः विपृश्यः ।

^q) विप. (कृति-) । तस. अन्तोदात्तः उस्. (पा ६, २, १५५) । उप. *विद्वि- <*विद्- (<✓विद् वा

✓विध् वा) + वच् प्र. उस्. [पा ५, १, ६३ (वैतु. सा.

अ-विद्वि- [उप. <वि✓द्रा] + या- L<✓या]

इति कृत्वा उस्. इति वदन् कृत-स्वरः प्रकृत्या च

व्युपसर्गादूर्ध्वमवप्रहस्य च [तु. पपा. अवि-दस्य- प्रभृ.]

अभावं प्रति बोधः । म. च [तु. उ. लब्धसंकेतः

सन् यनि.] Gw. च तस. अभिप्रयन्तावपि उप.

<वि✓वृ [Gw. धात्वंशो मुद्रणप्रष्टः] इति बुवाणौ

नञ् स्वरस्य चोक्ताऽवप्रहस्य चाऽभावं प्रति दुर्वारनिग्रहौ

द्र. । यदपि OBN. L ARV. अनु] श्रुतिश्रेयतामिवाऽनु-

मन्येत, तदप्यप्रमाणं वच इति दिक्] ।

४, १, १०, २; मै २, ७, ७; ३,
१, ९; काठ १६, ७; १९, १०;
क ३०, ८; पै १, ४२, १.

अभी(भि-आ)युक् -कः^a वाठ
२८, २; क ४४, २.

अभ्ये(भि-ए)तुम् पै २०, ३८, ३.

अभी(भि/ईयाच्चायाम्), †अभि
... ईमहे ऋ १, २४, ३; तै ३, ५,
११, ३; मै ४, १०, ३; काठ
१५, १२; †अभि(ईमहे) मै ४,
१३, १; काठ २८, ७; क ४४, ७.

†अभीक^b - कम् ऋ २, ९२, ५; -के
ऋ १, ७१, ८; ११६, १४;
११८, ५; ११९, ८; १२१, १४;
१७४, ५; १८५, १०; ३, ३९,
७; ५६, ४; ४, १२, ५; १६,
१२; २४, ४; २८, ३; ४३, ४;
६, २४, १०; ५०, १०; ७,
१८, २४; ८५, १; १०, ३८,

४; ५५, १; ६१, ६; १३३, १; अभी(भि/इ)घ, न्घ, अभी(भि-इ).
खि १, ८, ३; मा ३३, ११; का
३२, १, ११; तै १, ३, १४,
६; ७, १३, ५; मै ४, ११, १;
२१^c; १२, ४; १४, १५; काठ
२, १५; कौ २, ११५१; जै ४,
१, ४; शौ २०, १५, २.

अभी(भि/ई)अ, †अभ्यैक्षताम्^d ऋ
१०, १२१, ६; मा ३२, ७;
का २९, ४, २; तै ४, १,
८, ५; अभ्यैक्षन्त तै ३, १,
४, २^e.

अभीच्छत्- अभी(भि/इ)प्
(इच्छायाम्) द्र.

१अभीति- अभी(भि/इ) द्र.

२अभीति- >अभीति-मु(द्र >)

द्रा^f - द्राम् खि २, ६, ३, २९.

१अभीते पै १९, २९, ६.

१अभीत्सम् पै ९, ६, ६.

अभी(भि/इ)घ, न्घ, अभी(भि-इ).
न्घे तै ५, १, ७, २; अभीन्घे मै
३, १, ८; काठ १९, ७; क ३०,
५; शौ ११, ३, १८; पै १६, ५३,
७; अभी(भि-इ)न्घते तै ७, ४,
९, १; अभीन्धाम् मै २, ७, ६;
१ अभीन्धाताम् मै ३, १, ८^g;
अभीन्धताम् मा ११, ६१;
का १२, ६, २; अभी(भि-इ)
न्धताम् तै ४, १, ६, २; काठ
१६, ६.

१अभी(भि-इ)द्ध^h - द्धः ऋ १, १६४,
२६; †मै ३, १, ८ⁱ; १, ६^j;
†शौ ७, ७७, ७; २, १५, ४; पै १६,
६८, ४^j; पै २०, ११, १^j;
-द्धात् ऋ १०, १९०, १.

२अभी(भि-इ)द्ध^k - द्धा^k - द्धा^k
तै ५, १, ७, ३; काठ १९, ७;
क ३०, ५.

^a) पाभे. अनु ते ६, ५, ३, ३ द्र. ।

^b) ब्रा. । भाप. न. (संमेलन-संघर्ष-प्रसू.) । तु. टि.
प्रतीक- । 'अभितो गतम् (भावे क्तः प्र.)' इति कृत्वा
*अभी- (<भि)गत- इत्यतः प्रास. पूष. प्रकृतिस्वरस्य सतः
प्राति. कपि प्र. सति *अभीगतक- > *अभी अ
अक- > यनि. इति वा अभितः ईर- (भावे
<√ईर L<√क्र) इति कृत्वा *अभीर- (भि-
ईर- [वैतु. पपा.] इत्यतः पूर्ववत् कपि प्र. सति
*अभीर्क- > *अभीर्क- > यनि. इति वा नैप्र.
द्र. [वैतु. (पा ५, २, ७४) यदनु अ(भि >)
भी + कन् इति व्यु. आद्युदात्तः (पा ६, १, १९७),
कमितृत्वाऽप्रसङ्गाद् अर्थतो विरोधश्च प्रसज्येत (प्रकामं
श्रौतसरूपाभ्यां भिन्ने एव सती *अभिक- इति
*अभीक- इति च प्राति. उपकल्प्यमाने आचार्या-
ऽनुशासनस्य विषयीक्रियेयातामित्यभिसंधेः । तु. टि.
अभि^k-क) ; या. (३, २०) = अभ्यक्त- इति यदनु
अभि + अकु- (=√अञ्ज् + भावे कः) इति गस.
वा स्यात् प्रास. वा बस. वा (सर्वथाऽपि तु मिथ्यास्वर
एव प्रसज्येत । गस. धाथीयोऽन्तोदात्तत्वाऽन्यथा पूष.

प्रकृतिस्वरं स्यादिति *अभ्यक्त- इति मथ्यस्वरित
इत्यभिसंधेः ; दे. (२, १७) अभि/इ+ईकः प्र.
(तु. पाठ ४, २६; सा. [ऋ ९, १२, ५]) इति धातु-
लोपनिर्भरः पक्षो वा, अ+भी- (<√भी) इत्यतः बस.
सतः कप् प्र. इति वा (तु. टि. अनुक- यदनु उप.
<√अञ्ज् इति वादोऽप्याकञ्चित्करः स्यात्) इति दिक्
(तु. टि. प्रतीक-, समीक-)] ।

^c) सपा. ऋ ६, ७४, ४ बिभे. ।

^d) सा. मै २, १३, २३ आधारयत् इति, शौ ४, २, १
अङ्गयेथाम् इति च पाभे. । ^e) पाभे. अभ्यैक्षन्त द्र. ।

^f) विप. (महालक्ष्मी-) । बस. ।

^g) यनि. द्विवचनम्? मन्त्रवर्णस्यैव (तु. मै २, ७, ६
अभीन्धाम् [प्रपु १]) ब्राह्मणेनाऽनूयमानत्वात् ।

^h) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९) ।

ⁱ) सपा. अभीद्धः < > अभीद्धा इति पाभे. ।

^j) आभीद्धः इति दीर्घादिः मुपा. चिन्त्यः । आङ्-
पूर्वत्वस्य प्रसिद्धयभावादित्यभिसंधेः ।

^k) १ संख्याकादभेदेऽपि स्वरितत्वाऽभावः तै. द्र. नान्यत्र
(तु. अभीभि/इ) इत्यस्य तिङ्ङताम्) ।

१; २.
 ॥अ-विवादिन्^a-दिनः मै ४, ३, ७.
 ॥अविवादिनी-नीम्^b मै २, १,
 ९; ५, ८.
 अ-विवेनत्^{a/c}-नन् ऋ ४, २४, ६.
 अ-विवेनम्^{a/d} ऋ ४, २५, ३.
 †अ-विशस्तु^e-स्ता ऋ १, १६२,
 २०; मा २५, ४३; तै ४, ६, ९,
 ४; काठ ४६, ५.
 ?अविशीरिवामिव पै १, ८७, २.
 †अ-विश्वमिन्वन्वा^{a/f}-न्वम् ऋ
 २, ४०, ३; मै ४, १४, १; -न्वाम्
 ऋ १, १६४, १०; पै १६, ६६,
 १०.
 †अ-विश्ववि(ज>)न्वा^{a/g}-न्वाम्
 शौ ९, १४, १०.
 ?१अविष-✓अव् द.

२अ-विष्^h-षः खि २, १४, २; ३;
 -षम्ⁱ मा २, २०; का २, ५, १;
 मै १, ६, २; काठ १, १२; ३१,
 १२; क १, १२; ४७, ११; शौ
 ८, २, १९; पै ५, १६, ४; १२,
 ३, १४; १६, ४, ९; -षस्य ऋ
 ८, २५, २०; -षा ऋ ३, ३९, ५.
 ?अविष्कन्ध^j-न्धः पै १, ४६, ३.
 ?अविष्टम् पै १३, ५, १६.
 अविष्ट-, अविष्यत्-, अविष्या-,
 अविष्यु-✓अव् द.
 ॥अ-विस्ष्ट^k-ष्टम् तै १, ७, ६, ६.
 ॥अ-विस्स^l-साय तै ७, ३,
 १०, ३.
 *अ-विहृत^m-> अविहृत-कतुⁿ-
 -०तो ऋ १, ६३, २.
 ॥अ-विहित^o-तः मै १, ९, ६.

अ-विहृत, ता^a-तः पै १९, ३४,
 १३¹; -तम् ऋ ५, ६६, २;
 १०, १७०, १; मा ३३, ३०;
 का ३२, ३, १; मै १, २, ८;
 काठ २, ९; क २, ३; कौ २,
 ८०३; ३, ५, २; जै २, ३, २;
 ४, २, ९; शौ ६, २६, १९;
 पै १९, १९, १; -ता^o मै ४,
 २, १०; पै २, १३, ५; -तान्^p
 मै १, ५, १४¹; काठ ७, ३; क
 ५, २.
 अ-विह्वरत्^{a/q}-रन्तम् ऋ ४, ३६, २.
 अ-विह्वत्-ह्वता पै १९, ३८, १.
 अवी-✓अव् द.
 अ-वी(त>)ता^a-ताः ऋ ४, ४८, १.
 †अ-वीर, रा^r-राः ऋ ७, ४, ६;
 ६१, ४; पै १७, १५, १; -राम्

^a) तस. नञ्-स्वरः ।

^b) पाभे. अनुवर्तमानम् तै २, ११, २ द. ।

^c) उप. <वि✓वेन ; वैतु. MVG ६८ णमुलन्तया
 पपा. शोधमिच्छुः । भूयसे विस्तराय तु. ORN. ।

^d) उप. णमुलप्र. इति । यद्वा क्विप. इति कृत्वा*अ-विवेन-
 इत्यस्य प्राति. विप. सतः न. द्वि १ वक्तव्यम् । पक्षं चैन-
 मनुसंधाय *वि-वेन- इत्यत्र बस. सति उप. *२वेन-
 इति भावे निष्पन्नं द. । ✓दिवेन् इति च ततः नाधा.
 सुवच इति दिक् ।

^e) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६१) ।

^f) उप. *विश्व-मिन्व- (तु. पपा.; वैतु. सा. ऋ १, १६४,
 १० उस. इति कृत्वा व्याचक्षाणोऽन्तोदात्ततयेव शिश्रा-
 वयिषुः; GW. प्रभृ. विश्वम्-इन्व- इतीवाऽवगृह्णन्तः उप.
 <✓इन्व इति दर्शयन्तः [तु. ORN.] इत्यत्र पू. प्रकृति-
 स्वरः द. । तत्राऽपि उप. *मिन्व- इत्यस्य मूलभूतः
 ✓मिन्व इति मानं परिच्छेदनमित्यस्मिन्नर्थे पाधा. उसं. ।
 परमते नञ्पूर्वत्वे सति दिव्यरथवागन्यतरविशेषणभावा-
 ऽनुपयोगो मा भूदिति आ विश्वम्-इन्व(न्वा)म् इत्ययं
 श्रुतेर्मूलत आकार इतीयं या, कल्पना भवति (तु.
 ORN.) साऽपि यस्थि. सूपपत्तिसंभवादन्यथासिद्धा द.
 (तु. नाउ. टि.) ।

^g) उप. विश्व-मिन्व- (<✓विद् [लामे]) इत्यत्र
 तृस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८) द. । अयमेव
 वास्तविकः पाभे. (तु. ऋ १, १६४, १०; पै १६, ६६, १०)
 वा स्यात्, °मिन्व- इत्यस्य *°मिन्व- इत्येतद्द्वारकं
 वर्णविकारमात्रं वेत्यत्र भूयसी विभृद् सावसरा द. ।

^h) विप. ([विष-रहित-] अजगर-सर्प-, अन्न- प्रभृ.) ।
 बस. अन्तोदात्तः ।

ⁱ) पाभे. स्वदितम् काठ ७, १४ द. ।

^j) =नीरोग- । बस. उप. नाप. (रोग-सामान्य-) ।

^k) उप. वि✓स्स+षञ् प्र. ।

^l) तस. नञ्-स्वरः । पू. अ+वि[वर्जने]+इर्यतु- ।

^m) विप. ([अवाधित-कर्मन्-, प्रज्ञ- वा] इन्द्र-) ।
 बस. पू. प्रकृतिस्वरम् ।

ⁿ) सपा. ऋ १०, ५६, २ अहुतः इति पाभे. ।

^o) पाभे. अविभ्युषीः शौ ३, १४, ३ द. ।

^p) सपा. आश्रौ २, ५, २; १२ प्रभृ. अविहृतान् इति
 पाभे. ।

^q) उप. <वि✓ह्व ।

^r) विप. (कतु-, युवति- प्रभृ.) । बस. पाप्र.
 पराशुदात्तत्वप्रकरणे उप. वा पू. वा उसं. द.
 (यक. पा ६, २, ११६; १२०) ।

अ १०, ८६, ९; शौ २०, १२६,
९; -रे अ १०, ९५, ३.
अवीर-ता^१ -ता^१ अ ७, १, ११;
-तायै अ ३, १६, ५.
?अवीर^२ पै १२, १६, १५.
?अवीर-त्^३ -रते अ ७, १, १९.
?अ-वीरस्थ^४ -स्था: मै ४, ३, ६^३;
काठ १२, ८^१.
अ-वीरहन्^५ -हणौ मा ४, ३३; का
४, १०, ४; तै १, २, ८, २; काठ
२, ७; क २, १; -हन् पै १२,
१३, ९; -हा अ १, ९१,
१९; मा ४, ३७; का ४, १०,
८; तै १, २, १०, १; मै ४,
१२, ४^३; काठ ११, १३; शौ
१, १६, ४; द, १४, ३; डै पै १,
१०, ४; १४, २, ३; १२, ३६,
१३.

अवीरग्री-ग्री: शौ ६, ८३, २;
१४, १, ३९; पै १, २१, ३; १८,
४, ८
?अवीरधसो^६ पै १ ८३, ३.
?अ-वीर्य^७ -र्य: काठ ३५, १७; क
४८, १५
?अ-वीर्यव(त >)ती^८ -ती: मै ३,
८, १.
?अ-वृक, का^९ -क: अ ४, १६, १८;
६, २, २; १५, ३; -कम् अ
[१, ४८, १५; ८, ९, १]; ६,
४८, १८; ७, ८८, ५; ८, २७, ४;
१०, ३६, ३; १४४, ५; मै ४,
१४, ९; शौ २०, १३९, १;
-कस्य अ १, १५५, ४;
-का: अ ४, ४, १२; १०,
१५, १; मा १२, ४९; का २१,
४, १; तै १, २, १४, ५; २, ६,

१२, ४; मै ४, १०, ६; ११, ५;
काठ ६, ११; शौ १८, १, ४६;
-काणि अ १, ५५, ६; -कामि:
अ २, ३१, ३; -काय अ १,
३१, १३; ७, ६६, ८; कौ २,
४१८; जै ३, ३२, ८; -कास:
अ ७, ७४, ९; -के अ ६, ४, ४;
तै १, ३, १४, ७; -केमि: अ
६ ४, ८; ७, १९, ७; तै १, ६,
१२, ६; मै ४, १२, ३; शौ २०,
३७, ७.

अवृक्त-तम- -म: अ १, १७४,
१०.

?अ-वृक्का^{१०} -क्का: मै ३, ९, १.

अ-वृजिन^{११} -ना: अ २, २७, २; मै
४, १२, १^१.

१अ-वृत्त^{१२} -ता: मै ४, ६, ४^१.

२अ-वृत्त^{१३} -त: अ १, १३३, ७;

*) भावे तप् प्र. उस्. (पा ५, १, ११९) । पाप्र. तु
नञ्-पूर्वे तस. वा छन्दसि (पामवा ५, १, ११९) इति
स्वतन्त्रार्थं नञ्-समासविप्रतिषेधाऽभावविकल्पे ?*वीर-ता-
इत्यस्य तलन्तस्याऽपि उप. नापू. टि. दिशा आशुदातत्वम्
उस्. (पा ६, २, ११६; १२०) ।

*) तृ१ द. [तया > *तया > *ता इत्येवं छन्दोऽनु-
रुद्धे वर्णविपरिवर्तनक्रम इत्यभिसंधिः (यतः माशुषसो
अवीरता पुरि त्वा इत्येवं त्रैष्टुभः पादो मूलतः श्राव्येतेति
संकेतलाभः); वैतु. NW. (MGO. प्रमाणतः) ?*अवीरताति
> *ताता > *ता (तु. नाउ. टि.) इत्येवं व्यर्थं तृ१
स्थाने सप्त१ उपकल्पकः] ।

*) यनि. च१ सत रूपस्थोपरस्यर्थं हलन्तमेतत् प्राति.
सुकल्पं भवति । तस्य रूपस्य प्रादुर्भावश्च त्रैष्टुभपादे-
ऽधिकाक्षरनिविवर्तिताप्रयोजितः सन् *तायै > *ताइ >
यनि. इत्येतत्क्रमेण संभाव्येत [तु. देवतातये > *ताते
इति समानप्रवृत्तिकं रूपम्; वैतु. L ३५९, ४६६ उक्तस्य
वर्णविपरिणामस्य विषये शब्दाऽऽदौ वर्तमानाया नञः
श्रुतेर्विस्पष्टप्रतीत्युत्कृष्टाऽऽत्मकमसङ्केतं प्रदर्शकः (पूर्व-
सवर्णैकादेशे सत्यवर्णेऽश्रूयमाणेऽप्युभयथा [सा नो अग्ने-
ऽवीरतायै पुरा दाः इत्यत्र च माऽवीरतायै नो अग्ने

पुरा दाः इत्यत्र च] समानमेव स्वरतो नञ्पूर्वत्वस्य
प्रत्याप्यमानत्वादि-यभिसंधेः); NW. (MGO. प्रमाणतः) ।
?अ-वीरताति- (यत्र पार. *वीरताति- इति उप.
अवीर-ता- इत्येतद्वत् पराशुदातत्वम् उस्.) इति
प्राति. उपकल्प्य (तु. नापू. टि.) तातये > *ताते > ये
इत्येवमवार्थमाभ्यमिकाधिकाक्षरमिवाऽनुकामुकः] ।

*) तस. नञ्-स्वरः ।

*) -द्वा इत्येवमन्तोदात्तः मुपा. यनि. शोभः द. (तु.
संदि. पपा.) ।

१) अ(पि, पा) ✓रुध > अवीरधमः इति शोभः (तु.
सार्ध टि. इन्द्रियम्) ।

*) सपा. तैबा ३, ७, १, १ अवीर्यैः इति पामे. ।

*) विप. ([हिसक-रहित-] इन्द्र-, ऊति-, पविन्- प्रमु.)
वस. अन्तोदात्तः ।

१) विप. ([अकुटिल-] अर्थमन्-, मिन्-, वरुण-) ।

१) सपा. अ २, २७, ९ अस्वप्नजः इति पामे. ।

*) उप. < ✓वृ(वरुणे) ।

१) *वृत्ताः इति पाठः ? यनि. शोभः (तु. मै. मूको,
सपा. काठ २९, ६ च) ।

*) विप. (इन्द्र-, वाजिन- प्रमु.) । उप. < ✓वृ(वधा.) ।

८, ३२, १८; ६, १४, ५^२; ८, ३३, ६; १०^३; जै ४, २०, ३; शौ २०, ६७, १; -तम् ऋ ८, १०२, १४; काठ ४०, १४; कौ २, ९२१; जै ४, ६, ६; —ताः मै ३, ९, ८.

अ-वृध^१ - धान् ऋ ७, ६, ३.

अ-वृष्टि- > ?अवृष्टि-द(त) > ता^२ - ता पै ५, ३१, ३.

अवे(व/इ), ?अवायते^३ पै ८, १५, १३; अव...व्यत् ऋ ५, ३७, २; अवायन्ताम् शौ ११, १२, ८.

॥ अवैति तै १, ७, ५, ४; २, ३, १२, २०; ६, ६, ३, १०; काठ १०, ५; ९; ३६, ७^४; ३७, १^३;

॥ अवैति तै ३, ३, ८, १; †अव...वृत्ति ऋ ८, ४, ३; कौ १, २५२; २, १०७१; जै १, २६, १०; अव(एति) ऋ १, १६४, ५१; ॥ अवयन्ति ऋ ५, ४१, १३^६; तै ६, ५, १०, ३; मै ३, ८, ७; ४, ५, १^४; ६, २^४;

अवयन्ति मै ४, ४, ७; काठ २९, ३०; क ४५, ४^२; अवैतु ऋ ५, ४९, ५; शौ १, ११, ४^४; पै १, ५, ४; १३, ५, ७; १५, ६, ६; अव...वृत्त पै २०, २८, ६; अवैहि ऋ ५, ७८, ८^६; ॥ अवैयात् काठ १०, ९; अव...इयाम् ऋ ७, ८६, ४.

अव(युत) > यती^४ - तीः का १३, ६, १७^५म.

अवा(व-अ)य- अन्^५.

†अ(व >)वा(युत) > यती^५ -

-ती ऋ ८, ९१, १; पै ४, २६, १.

अवे(व-इ)त- अन्^५.

अवे(व-इ)त्य- -त्याः; -त्याः काठ ३७, १.

॥ अवै(व-ए)व्यत्^६ - व्यन् तै ३, ३, ८, १.

अवे(व/ई), अव...ईमहे ऋ १, २४, १४; ७, ५८, ५; मा १६, ६; का १७, १, ६; तै १, ५, ११, ३^४; ४, ५, १, ३; मै २, ९, २; ४, १४, १७^४; काठ १७, ११;

४०, ११^४; क २७, १; पै १४, २, ९; †अव(ईमहे) ऋ १, २४, १४; तै १, ५, ११, ३; १२, १; ४, २, ११, २; मै ४, १४, ३; १२; काठ ४०, ११.

॥ अवे(व/ई)क्ष > क्षि, अवैक्षते तै २, ३, ११, २; ५, १, १०, ५, ७, १, ३; मै ४, १, १२; काठ ६, ७; २२, ८; २९, २^३; ३१, ९^४; क ४, ६; ३५, २; ४५, ३^३; ४७, ९^४; पै १६, ११२, ५^६; अवैक्षते मै ३, २, ७; ४, १, १२; अवैक्षन्ते तै ६, ६, ७, २; पै १५, १९, ७^६; ॥ अवैक्षे तै १, १, १०, ३^३; मै १, १, ७; ११^३; ४, १, ७; अवैक्षत मै २, १, ११; काठ १०, ५; ३१, ९; क ४७, ९; अवैक्षत तै ३, २, १, ३^३; ४; ६, ६, ७, २^३; मै १, ८, ४; ४, ६, ९; काठ ६, ७; २९, २, क ४, ६; ४५, ३; अवैक्षत मै ३, २, ७.

अवेक्षये पै २०, ५३, ८.

^१) पांमे. अवित्ता कौ १, २६३ द्र. १.

^२) विप. (देवानाम् अवर्धयितु-] पणि-). तस. उप. कर्तरि कः प्र. । अन्तोदात्तः उंसं. (पा ६, २, १५७) ।

^३) 'अवृष्टिनिवृत्तयै दत्ता- (गो-)' इति मध्यमपदलोपः स्यात् । एस्थि. अपि अतोवृ- इति मूको. ?अतृणदंशा इति कौस. (६२, २१ [तु. वैप ४]) उपलभ्यमानौ पाठौ मुपा. संदिग्ध इत्येव सूचयेताम् ।

^४) यनि. मुपा. चिन्त्यः । लङि प्र१ सतः ऐच्छन् इत्यस्य नापू. पदस्य नकारान्ततया शुश्रावयिषाया अन्याय्यत्वात् । एस्थि. नापू. पदे मूलतस्तकारान्ते सति परादिनकारप्रभावजा साहितिकी तकारस्य नकारा-SSपत्तिः सुर्ववेति कृत्वा मूको. अनु न वायते (<√वै) इति पदद्वयाSSसमकः शोध-प्रस्तावो विमृश्यताम् ।

^५) पांमे. अभ्यवयन्ति मै ४, ८, ५ द्र. १.

^६) पांमे. अभ्यवयन्ति मै १, १०, १३ द्र. १.

^७) तु. १पा. प्रभृ.; वितु. आ-अवयन्ति इत्येकं पद-मिति GW. प्रभृ. ? । तु. सस्थ. टि. आ ।

^८) पांमे. अवचरन्ति तै ६, ४, २, ६ द्र. १.

^९) सपा. काठ २७, ५ क ४२, ५ सचन्ते इति पांमे. १.

^{१०}) =सपा. पाठ १, १६, २ । आपमं २, ११, १० त्रिरैतु इति पांमे. १.

^{११}) पांमे. पत शौ १, ११, ६ द्र. १.

^{१२}) डीपः उदात्तत्वम् (पा ६, १, १७३) ।

^{१३}) पांमे. (ए[आ/इ]>) आयतीः शौ ६, १०९, २ द्र. १.

^{१४}) विप. (कन्या-). शाखान्तरनिघ्नः साहितिको दीर्घः (तु. ऋपा ९, २३; ORN.) । सख. कृते एपू. टि. द्र. १.

^{१५}) गम. उप. लृटः शत्रादेशे कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^{१६}) पांमे. प्रुवीक्षे का २, ३, ४ द्र. १.

अवे(व-ई)क्ष्य पै ५, २८, ७.

अवेज्य अव✓यज् द्र.

अवेत-, अवेत्य- अव(व✓इ) द्र.

अ-वेनत्^१ - नन्तम् ऋ १०, २७, १६.

अवे(व✓इ)न्व्, अव... हन्वत्तम् ऋ ७, ६४, २०.

अवे(व✓इ)ल् > लि, अवेलय शौ द, १६, ३; पै १९, ५, ९.

अव... ऐल्यीत् शौ द, १६, ३.

पै १९, ५, ९.

अवे(व✓इ)श्. अव... हुंक्षे ऋ ८, ७९, ९०.

अवेष्ट-, अवेष्टि- अव✓यज् द्र.

॥अ-वमौदक^२ - कः मै २, १, ६.

अ-वैरहृत्^३ - त्वाय शौ द, २९, ३; पै १९, २७, १२.

अवैष्यत्- अवे(व✓इ) द्र.

॥अवो(व✓उ)क्ष्, अवोक्षति तै ५, २, ३; ४, ५, २^०; ३; मै ३, २, ३; काठ २१, ७^०; अवोक्षति तै

५, ४, ५, २^०; अव... वक्षति तै द,

२, ७, ४; काठ २१, ७.

अवो(व-उ)क्ष्य काठ ८, ७; क ७, ४.

अवो-देव- २ अवस- द्र.

॥अवो(व✓उ)क्ष्(पापणे), अवोक्षति तै द, ३, ४, ६^१; मै ३, ९, ४.

अवो(व-उ)क्ष् मै ४, ४, ६.

अव्य ✓अव द्र.

अव्य- २अवि- द्र.

अव्यक्त- -क्तम् लिमा ३३, १३.

[^०क- व्यक्त^०].

॥अव्यतिहार- राय काठ २७, १; क ४२, १.

अव्य(व>)ती^४ - त्वै ऋ १०, ९५, ५.

अव्यथ^५ - थाय काठ १७, ८^१.

अव्यथमान, मा^६ - ना पै १९, ४६, १; -ना मा ११, ६३^१; १३,

१६; का १२, ६, ४^१; १४, २,

१; तै ४, १, ९, १; मै २, ७,

६^१; १५; ३, १, ८^१; काठ १६, ६^१;

१६; १९, ७^१; क ३०, ५^१; -नाम्

मा १४, ११; का १५, ४, १; तै

४, ३, ६, १; ५, ३, २, ११^१; मै २,

८, ३; ३, २, ९; काठ १७, ३; २०,

११; क २६, २; ३१, १३.

अव्यथयत् - यत् तै ४, ४, २, १^१.

अव्यथयन्ती - गती तै ४, ४, २, ३.

अव्यथा^७ - थाय मा १०, २१; १५,

१०-४४; का ११, ७, १; १६,

१, २; ५; ८; ११; १४; मै २, ८,

९^१; क २६, ७^१.

१अव्यथि^८ - थ्यै काठ ३५, १०^१;

क ४८, १२^१.

२अव्यथि^९ - थि: ऋ १, ११७,

१५; ९, ४८, ३^१; -थिभि: ऋ १,

११२, ६; ७, ६९, ७; मै ४, १४,

१०; -थिषु ऋ ८, २, २४^१;

-थी कौ २, १८८^१; जै ३, १७,

११^१.

^१) तस. नञ्-स्वरः ।

^२) तु. वें. सा. G.W. MW. च; वैतु. PW. अव इत्यस्य पृथगन्वय इतीवोपेक्ष्यवचनः ।

^३) मपु१ इडभावः उस्. [पा ७, २, ७७ (तु. ऋ ४, २०, ८; द, १९, १०; ORN. च सनान्तर-सुमिक्षं संकेलुकः ; वैतु. वें. सा. G.W. ✓ईक्ष् इत्यस्य उपु१ इति, सा. [पक्षान्तरे] च मपु१ इति)] । यद्योगी-यस्तिङ्निघाताऽभावश्च द्र. ।

^४) तस. उप. वीर-हृत्- (भाप. + स्त्रार्थं अञ् प्र. एतदनु यस्या. शोधः इष्टः । अन्तोदात्तत्वम् उस्. (पा ६, २, १५६) ; वैतु. F.W. प्रभृ. < वीर-हृन्- इत्यपार्थ वदन्तः । वीरमारक्त्वाऽभावाऽपेक्षया वीरमारणा-ऽभावस्य नेदीय इव प्रकरणं स्पर्शकत्वादनुपदं सु-वीरता- इति भावनिष्पन्नेन पदेन भूयोऽप्येवं संकेतितत्वाच्च ।

^५) सपा. यक्र. मै ३, ३, ६ व्युवोक्षति, व्यवोक्षति इति पाभे.

^६) सपा. काठ २६, ६ क ४१, ४ उदूहेत् इति च परिव्ययेत् इति च पाभे. ।

^७) सपा. आपश्चौ १८, १८, १६ अवोक्ष्य इति पाभे. ।

^८) =अव्यथा- । उप. भावे प्र. ।

^९) पाभे. अप्रथमाना द्र. ।

^{१०}) तस. नञ्-स्वरः । उप. ✓व्यथ्+भावे इत् प्र. (पाठ ४, ११८) ।

^{११}) विप. (ऊति-, पतविन्- प्रभृ.) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप. कृतं नापू. टि. द्र. ।

^{१२}) सपा. ^०थि: <> ^०धी इति पाभे. । ^०थिर्भरत् > ^०थि-डभरत् > ^०धी भरत् इति नैप्र. साहित्यिको विपरिणामः संभाव्येत । स्यादिमेव निगमं लक्षयित्वाऽऽनार्थः अ+✓व्यथ् इत्यतो नया युक्तादेव सतः इनिम् प्र. शशास (पा ३, २, १५७) यथा प्रकृतिस्वरम् स्यादिति (वैतु. पाम ६, १, १५८ यज्ञं सहनिर्दिष्टस्य नञः स्वरो बलीयानिति प्रत्यपादि स्मोक्तिविरुद्धस्वरश्चायमेव निगम उदाहारि) । एस्थि. प्रकृतं रूपम् < ^०अव्य-थिन्- इत्येवमुक्तं भवतीति (तु. BS.) पाप्र. विशेषस्तत्त्वतार-तम्यापेक्षया भूयोविलोडनार्हः द्र. ।

^{१३}) विशेषि. द्र. (वैतु. PW. प्रभृ. १संख्याकेन सरूपेण संभेदुकाः) ।

? अव्ययि-या- -या^१ ऋ १०, २७,
२१.
[अ-व्ययिषे^२ मै १, २, १७.
अ-व्ययिष्यै काठ ३, ७; क २, १४.
*? अव्य(थि-ई>)थी^३- -थी^४ क
१०, ३१, १०.
अ-व्यथेयु^५- -यम् खि १, ११, ५.
अ-व्यथ्यु^६- -थ्याय ऋ २, ३५, ५.
†अ-व्यनत्^७- -नत् क १०, १२०,

२; खि ४, ५, १५^१; कौ २.
८३४; जै ४, ५, ६; शौ ५, २,
२; २०, १०७, ५; पै ६, १, २.
१ अव्यय-, २ अव्यय- २ अवि-द्र.
॥ अ-व्ययुक्^८- -कः तै ५, ३, ६, ३;
मै ४, ५, ६.
॥ अ-व्यवच्छिन्न^९- -न्नम् मै ४, १,
११; -न्नानि तै ७, १, ५, ४.
॥ अ-व्यवानत्^{१०}- -नता मै ४, ७, ७;

-नत् मै १, १०, ९^१.
॥ अ-व्यवानम्^{११} मै ४, ७, ७.
? अव्यपसूता^{१२} पै १२, ३, १५.
अ-व्य(च?)स्^{१३}- -व्य(च?)सः शौ १९,
६८, १; पै १९, ३५२.
॥ अ-व्याकृत(त>)ता^{१४}- -ता^{१५} तै
६, ४, ७, ३.
॥ अ-व्याकृत्य काठ ८, ६; क ७, २.
॥ अ-व्यायुक^{१६}- -कः मै ४, १, ५;

^१ तदव्ययिथा, जरिमाणस्तर्न्त इत्येवं मूलतो-
ऽधिकाक्षरे सति त्रैष्टुभे पादे स्वरपुरस्कृतयतिभार-
वशात् *? अव्ययि-या- (बस. पूष. स्वरः प्रकृत्या,
व्यथारहितप्राप्तिमति तात्पर्यं च द्र.) > -याः ([संहितायां]
> -या) इत्येतद् रूपम् अव्यथी इत्येवं विपरिणतमिति
संभाव्येत । 'तत् (तृतीयपादोक्तं श्रवः) व्यथाराहित्येन
(यथासमर्थं) प्राप्नुवाना जरिमाणः (जरीपलक्षितपरिपक्व-
भावाः [वैतु. सा. स्तोतृपर्यायतया ब्रुवाणः जरमाण-
इत्यनेन संभेदुकः]) तरन्ति' इति वा. द्र. (वैतु. उद्गी. वे.
सा. च २ अ-व्ययि- इत्यस्य प्र३ इतीव व्याचक्षाणाः,
PW. प्रमृ. च *१ अ-व्ययि- इत्यस्य भावपरस्य प्राति.
अभिप्रायतस्तत्संभिन्नस्य सतः २ अ-व्ययि- इत्यस्यैव
स्त्री. सतः प्राति. तृ१ इति तात्पर्यवन्तः) ।

^२ पपा. नञ्-रहितः स्वर-हीनश्च भवति (तु. मा. ६, १८;
का. ६, ४, २ व्यथिषत् इति पांमे.) । एवं मुपा. स्वरः
नाड. शाखान्तरीयोऽपरः पांमे. सटि. च द्र. ।

^३ विप. (स्तरी-) । बस. पूष. प्रकृतिरवरम् । उप.
*ई- (✓ई + भावे क्विप् प्र. [= *? अव्ययि-या-]) ।

^४ प्र१ द्र. । 'स्थिरस्वभावाऽपि सती व्युथिः (= न.
द्वि१ < व्युथिस्-) अकरोत्' इति वा. (वैतु. वै.
सा. प्रमृ. [तु. ORN. PW. प्रमृ.] २ अ-व्ययि-
इत्यनेन संभेदुकाः स्त्री. द्वि३ इति वदन्तः वा. कृते
व्युथिः कर्तरि निष्पन्नस्य सतः व्युथि- इत्यस्य स्त्री.
प्र१ इति संलापुकाः सन्तश्चेद्याः [कर्तृभावा-
ऽन्यतराऽर्थे व्यु. अपेक्ष्य २ अ-व्ययि- इत्यत्र व्युथि-
इत्यस्य भाव एवाऽऽशुदात्तत्वेन प्रवृत्तिस्वाभाव्योपग-
मात्] ; NW. च वा. नेदीय इव संबदमानोऽपि *अ-
व्ययिष- इत्यस्य रूपं ब्रुवाणः संहितायां नस्यभावं यथा-
कथमपि समाधितुं विमृश्यः) ।

^५ उग्र- इत्यनेन सामानाधिकरण्यं द्र. । तस. अन्तो-
दातः (पा. ६, २, १६०) । उप. कृत्यसमानार्थः
एषः प्र. भवति (तु. दिदृक्षेय-) । व्यथा + दृ >
एषः प्र. इत्येवं तद्धितश्रुतेऽपि सति (तु. समेय-)
तद्धिताऽभिव्यज्यमानगुणप्रतिषेधेऽन्तोदात्त एव द्र. (पा.
६, २, १५५) । यत्तु संस्कर्ता ? अव्यया इयम् इति
पदद्वयमाह, तच्चिन्त्यम् । निष्प्रमाणं पदपार्थक्यस्या-
ऽभ्युपेयत्वेऽपि मानु-पदसमानाधिकरणतयाऽभीष्टस्य सतः
प्रथमस्य पदस्येहाऽन्तोदात्तत्वेन निर्देष्टव्यत्वात् (पा. ६,
२, १७२) ।

^६ उप. ✓व्यथ् + क्विप् प्र. (पा. ३, १, १४४) । सत्त्व.
नापू. टि. द्र. ।

^७ तस. नञ्-स्वरः ।

^८ उप. < वि/अन् (प्राणने) ।

^९ सपा. खिसा २९, १४ अव्यानत् इति पांमे. ।

^{१०} तु. टि. अ-क्षोभुक्- ।

^{११} उप. < व्यवा(व/अ)न् (प्राणने) ।

^{१२} अव्यवानम् इति मुको. पांमे. (तु. BW.) । पांमे.
अनवानम् काठ ३६, ४ द्र. ।

^{१३} उप. णमुल् प्र. इति विशेषः ।

^{१४} पाठः ? सपा. शौ ६, ६३, १ अद्धि प्रसूतः इति पांमे. ।

^{१५} अवि-अस्- इति पपा. । तस. नञ्-स्वरः । उप.
वि/अस् (क्षेपणे) + भावे क्विप् प्र. । यत्तु सा. WR.
अ-व्यचस्- इत्यतश्च चकारलोपे यनि. प्राति. आहु-
स्तद्धिमृश्यं यनि. गतार्थत्वात् ।

^{१६} विप. (वाञ्-) । उप. < व्या (वि-आ) ✓कृ ।

^{१७} सपा. मै ४, ५, ८ वृत्ता इति, काठ २७, ३ क
४२, ३ न व्यावर्तत इति च पांमे. ।

काठ ३१, ३; क ४७, ३.
 ॥ अ-व्यावृत्त, ता^{१०} - तः काठ २०,
 ५; क ३१, ७; - तम् तै ५, ३,
 ४, ७; ६, ४, ८, ३; मै ३, २, ५, ४;
 ६; ४, ६, ७; - ता^{१०} मै ४, ५, ८;
 - ताः काठ ३४, ७.
 ॥ अ-व्युप्तवह^१ - हः, - हाः मै २,
 ५, ९.
 ॥ अ-व्यु(ष्ट>)ष्टा^१ - ष्टाः ऋ २, २८,
 ९; मै ४, १४, ९.
 ॥ अ-व्युष्टि^१ - ष्टै तै १, ५, ७, ५.
 अ-व्यूद्धि^१ - द्धिः शौ १०, २, १०;

पै १६, ६०, २".
 अ-व्येप्यत्^१ - ष्यत् शौ १२, ४, ९;
 पै १७, १६, ९.
 अ-व्यण^१ - णम् मा ४०, ८; का
 ४०, १, ८.
 १अ-व्यत^१ - तम् कौ १, २९८; जै १,
 ११, ६.
 २अ-व्यत्, ता^१ - तः ऋ ८, ९०, ३;
 कौ १, ४४१; जै १, ४६, ५; अ-व्याप्त्य^१ - त्मः शौ १५, १३, ११,
 शौ ६, २०, १; ७, १२१, २; ✓ अशु(यना.)^१, अशम ऋ ५, ३०, २,
 - तम् ऋ १, १०१, २; १३२,
 ४^१; १७५, ३; ९, ४१, २;

६, १४, ३; कौ २, २४३; ७८४;
 जै ३, २१, ८; - ता खि ४, ५,
 १८१; - ताः पै १७, ४०, २६;
 - ताः क १, ३३, ५; ५१, ८;
 १३०, ८, ९, ७३, ५, ८.
 ॥ अ-व्यत्^१ - त्मः काठ ६, ९; क ४,
 ५; - त्मम् तै २, २, २, १^३; ६,
 १, ४, ६; काठ १०, ५^३.
 ॥ अ-व्याप्त्य^१ - त्मः शौ १५, १३, ११,
 अशु मा ७, ३; ६; ८, ६०;
 का ७, १, ३; २, २; ९, ७, ९;

१) तस. नञ्-स्वरः ।

२) उप. <व्या(वि-आ)✓वृत् ।

३) पाप्मे. अव्याकृता द. ।

४) विप. (अश्व-). तस. नञ्-स्वरः । उप. व्युप्त- +
 वह- इत्यत्र वस पूर्वपदान्तोदात्तत्वम् (पा ६, २, ११०) ।
 तत्रापि उप. ✓वह् + ऋणे वः प्र. (पा ३, ३, ११९) ।

५) अतिवृद्धिः इति पाठः? यनि. शोधः (तु. छन्दः) ।

६) तस. नञ्-स्वरः । उप. <वि✓ह ।

७) विप. (श्रद्धान्-). वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
 १७२) ।

८) विप. (दस्यु- पिपु- कृत्या- प्रभृ.) । सस्व. नापू. टि. द्र. ।

९) नैतु. अवतत् इति व्यत्यायुक्तः सा. ।

१०) सपा. खिसा २९, १६ अज इति पाप्मे ।

११) पाप्मे. अमि^१ शौ १२, ३, ४२ द्र. ।

१२) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) ।

१३) अवृत्यं चरेत् > सपा. मै २, १, १० अशु कुर्यात्
 इति पाप्मे. ।

१४) उप. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) न भवति ।
 तद्धितार्थस्य सामान्यविशेषणतापरस्य वाच्यविशेषनिर्हृदः
 विशेषणमात्रत्वाऽपह्नानादिति दिक् ।

१५) नैप्र. ✓*अर् इत्येतत्साध्यत्वेन ✓*अर्
 इत्यस्य शब्दान्तरयोगानुगतकायवृद्धिरूपतयाऽस्य प्रति-
 पत्तेः, यावन्तः ✓*अर् इत्यस्य प्रभेदाः
 स्युस्तावन्त एवास्याऽपि संभवेयुरित्यभिसंधिः । एस्थि.
 यथा ✓*अर् इत्यत्र प्रभेदविवेकस्याऽद्यापि परिणिष्टेय-
 स्वरूपत्वात् सामान्येन निर्देशोऽकारि, एवमिहाऽपि

सामान्येनैव निर्देशस्य कर्तव्यतया पाप्मावपि यत् १मश्च
 २मश्च प्रभेदी विविच्येयानां तत्राऽभियुक्तानां प्रायेण
 व्यापित-भोजनाऽर्थकतया भिन्नयोः सतोर्द्वयोरेव धा.
 विषये परिचितित्वमात्रे निर्मितं द्र. । एवं तावदिह
 प्रकृते धा. पूर्वप्रसिद्धयुगोपादेव भुज्यर्थकमरूपप्रभेदमात्रे
 विरहस्य यथासंभवं भेदान्तरसर्वस्वरयत् ऊर्ध्वं वैप.
 वाऽन्यत्र वा कश्चिदाकाङ्क्षमाणविचिन्तनप्रयत्नस्य सामा-
 न्येनाऽन्तर्भावो भवति । भेदान्तरसामान्येन वक्तृप्रवृत्ति-
 विशेषलक्षणश्च भिन्नतामहं, आनश्याम्, आनशे,
 आनशंग, आनशुः, आनाश इत्येभिस्तत्भिः, अंश-
 अंशु- इत्याभ्यां कृद्भ्यां च समर्पमाणमद्भावसंकेतः
 सानुनसिर्कोपकमः ✓*अंश इत्ययं परोऽपि बधा. पाधा.
 उंसं. सन्निह गद. । तदनु अंश- इत्यत्र गपू. टि.
 च क्रियानापि विशेष आधेयः (तु. वैप ३, ४ टि. h च) ।
 किं च, नैप्र. सकक्षमिव विपरिणम्यमाणः ✓*नाश्
 इति दीर्घादिरपरोऽपि बधा. पाधा. उंसं. ।
 ततश्च १आशा- , आशु- इत्येतयोः व्यु. यस्या.
 निर्देश्यमाना द. । यत्तु GW. अशान्-, अशमन्-,
 अशानि- इत्येतेषां व्यु. कृते ✓*? १अश इति
 पृथगुक्तत्वात्, तन्नेष्टव । तदभिमततदीयैकस्य-
 परत्वस्य ✓*अर् इत्यस्य द्विसाधये षष्ठे प्रभेदेऽन्त-
 र्भावस्य सुवचत्वात् तदभिमतस्य मौस्थि. ✓शा
 (=वृको) इत्यनेन संबन्धस्य प्रकृतरस्य धा. आशजमात्रेण
 तत्प्रतिनिधिना सता विज्ञापिते सत्यवशिष्यमाणस्य
 शकारस्य सामर्थ्याऽर्थनया प्रतिपिवादिष्यमाणस्य ✓शू
 इत्यस्य वंशस्य सतस्तद्दर्शनतो दुर्बलत्वाच्चेति दिक् ।

तै १,४,२,१; ३,१; ६,४,५,५;
मै १,३,४,४,५,५; काठ ४,१^३;
२७,१; २; क ३,१^३; ४२, १^३;
?अष्टात्^३ मै ४,१,१२^३; अश्यात्
का ९, २,७; ८^३; मै ४,१३,९;
अश्यात् ऋ २, १९, ८; अशीथाः
मै १, ६, १; ६; अश्याः ऋ १,
६०, ३^३; ६९, ३; ७०, १;
२,३१, ७; अशीथ ऋ २, ३३,
६; मा ३, १८; ४, १८; ५, ७;
७, ४७; ८, १०; ६२; ३९,
४; का ३, ३, १०; ४, ६, ३;
५, २, ६; ८, ६, ४; ३९, २, २;
तै १, २, १, १; ४, १; ११, १;
३, ११, १; ५, ५, ४, ७, ५; ६,
३, १०; २; ६, २, २, ५; मै १, २,
१; ४; ७; ५, २^३; ३^३, ९; ९, ४;
३, ६, २^३; ७, ५; ४, २, ५; काठ २,
१; ५; ८; ३, ८; ५, २^३; ६, ९;
७, ९^३; ९, ९^३; १३, १, ५; २४, ३;
३२, २; क १, १३; १७; २, २;
१, ५; ४, ८^३; ८, १२^३; ३७,
४; शौ १६, ४, ६; १९, ६, १,

१०; पै १६, १४९, १२०;
१९, २६, २; ४८, १८;
अश्यात्^३ ऋ ५, ६४, ३; तै १,
३, १४, ३; †अश्याम् ऋ १, ९२,
८; १७८, १६; २, २७, ११;
१४; ५, ४, १०; ६, १, १३; तै १,
४ ४६, ११, १; २, १, ११, ६; मै
४, १३, ६; १४, ११^३; १४;
काठ १८, २०; †अशीमहि ऋ ५,
४७, ७; खि ४, २, ४; शौ १९,
११, ६; अशीमहि ऋ ७, ३२,
२६; १५, ३६, ४; ३७, ६;
४०, १२; खि २, ६, १०;
१४, ३; मा ३८, २८; का ३८,
६, २; तै ७, ५, ७, ४^३; मै ४,
९, १३^३; काठ ३३, ७^३; †कौ
१, २५९; २, ८०६; †जै १,
२७, ७; ४, ३०, ६; शौ १३,
१, ६०^३; १४, २, ५^३; १८,
३, ६७^३; १९, ४७, २^३; २०,
७९, १^३; पै ६, २०, २^३; १३,
८, १६; १७, २५, ३^३; २८, ७,
५^३; २०, ५८, २; †अश्याम्

ऋ १, ११४, ३; २, १९, ७; २७,
१०; ६, ५, ७^३; ७, ६५, २;
८, २७, २२; ९, ९८, १२^३; मा
१८, ७४^३; ३८, १६^३; का २०,
५, ७^३; ३८, ३, २; तै १, ३, १४,
३^३; मै ४, ९, ९^३; काठ ४०,
११; कौ २, १०३०; जै ४, १७, ३;
†अश्याम् ऋ १, ११४, ३; १३६
७; ४, ४, १४; ५८, ११; ५,
४१, १८^३; ७०, २; ७, ४७, २;
९, ९१, ५; मा १७, ९९; का
१९, १, १२; तै १, २, १४, ६; ४,
५, १०, २; मै ४, ११, ५; काठ
६, ११; ४०, ७; ११; कौ २, ३३६;
जै ३, २८, ८; पै ८, १३, ११.
अश्रुते णै ५, १, ३, ४; णै
२, ५, ४; ३, ६, ४^३; शौ १९,
३८, १; अश्रुते ऋ ६, २८,
४; ८, ५१, १६ (५२, ६);
९, ८३, ११; खि ३, ३, ६; मा
४०, ११; १४; का ४०, १, ११;
१४; णै ६, ४, ५, ५, १०;
६^३; णै २, ५, ४; णै काठ ९,

१) मुपा. आद्यक्षरं प्रति संदेहः । कथमिति । १मे स्थ. साक्षाद् दीर्घश्रुतेः २ये स्थ. अ० वा आष्टात् इत्येवं व्यवच्छेदसंभवाद् उभयत्राऽऽकारादि रूपमिति १मः कल्पः (तु. संटि. १२ ? आष्टा इति, BC. आष्टा इति च पा०.) । अथ नो (तु. संटि.) इत्येवं १मे स्थ. नापू. पदस्य पा०. उपलब्धेस्तदुत्तरवर्तिनोऽस्य रूपस्याऽकारादित्वं संभाव्येतेति २यः कल्पः (तु. संटि. २१ यदनु २ये स्थ. पपा. अकारादित्वमेव श्राव्येत, सपा. तैआ ४, २०, २ अस्ता इति च पा०.) । एरिथ. १मे कल्पे आ इत्यनेनोपसृष्टस्य २ये कल्पे चाऽनुपसृष्टस्य सतोऽस्य यनि. एतत् तात्पर्यं रूपम् इति द्र. । उभयथाऽपि प्रकृतिस्वरं भवति । १मे स्थ. च-लोपवशाद् २ये स्थ. च वा-योगवशात् प्रकृतस्य तिङो निष्ठाताऽभावविकल्पे सति १मे कल्पे ग. निष्ठातात् (पा ८, १, ७१) २ये कल्पे च प्रकृतिस्वरं सति किंष्टवा-

नैप१-५२

दिति किं (वैतु. संटि. २१ यदनु पपा. २ये स्थ. तिङ्निष्ठात-
विकल्प इव श्राव्येत) । सस्थ. ?आष्टात् टि. अपि द्र. ।

१) तु. सस्थ. टि. आ । १) पा०. गमयेत् काठ ५, २ द्र. ।

२) पा०. पुषेयम् मा ४, २६ द्र. ।

३) पा०. गेयम् काठ ४५, १५ द्र. ।

४) आयुशतो यासुडागमः (पा ३, ४, १०३) ।

५) पा०. सस्थ. टि. परि द्र. ।

६) सपा. ऋ ५, ६०, १ ऋष्याम् इति पा०. ।

७) असि । मुयि इति पदद्वयाऽऽत्मकः पपा. चिन्त्यः ।

८) सपा. ऋ १०, ५७, २ नशीमहि इति पा०. ।

९) तु. सस्थ. टि. अ० ।

१०) <✓अश (भोजने) इति मन्वानः सा. चिन्त्यः ।

सनेम इत्यनन्तरश्रुतेः प्राप्त्यर्थे षावसरत्वसंकेतोपलम्भात् ।

११) <✓अश (भोजने) इति मन्वानः उ. उपेक्ष्यः †

१२) शोधः सस्थ. टि. ?शुसा द्र. ।

१^०; १३, १६†; १९, १; २३, १;
२४, ३; २५, ६; २९, १; ३३,
८; ¶क ८, ४^०; ३०, ७; ३५, ७;
३७, ४^०; ३९, ४; ४०, १; ४५, २;
†कौ १, ५६५; २, २२५; †जै
१, ५७, १२; ३, २०, १; शौ ४,
१, ५; २१, ४†; २५, २६; १९,
३८, १; पै ८, १, ५; १२, ३, १०;
१९, २४, १^०; २, २६, ५; ४२, ३;
४९, ७; †अश्नुति ऋ १, ९४,
२; ३, ५९, २; ९, ८१, २; १०, ३९,
११, ६२, ९; तै ३, ४, ११, ५; मै ४,
१०, २; काठ २३, १२; पै १२,
१, २; अश्नुतुः मा ८, ५; का
८, १, १; तै ३, २, ८, ४; शौ
१४, २, ९; पै १८, ७, १०;
¶अश्नुवते तै ७, ४, ६, ३;
अश्नुवते ऋ ७, १०३, ९;
†अश्नुवे ऋ २, ६५, ६; कौ २,
१३५; जै ३, १३, ११; पै १५,
१५, ३†^०; †अश्नुथः^० लि १, ९,
२; अश्नुथ ऋ ५, ५४, १०;
†अश्नुवे ऋ १, १६४, ३७; शौ
९, १५, १५; पै १६, ६९, ६,

†अश्नुवत् ऋ १, १, ३; ४०, ६;
७, ११३, १८; २, २३, ४; तै ३,
१, ११, १; ४, ३, १३, ५; मै ४,
१०, ४; १४, १६; पै १६, ३, ९६;
¶अश्नुवत् मै ३, ८, ५; ¶अश्नुवे
तै ६, २, ७, १; ¶अश्नुवे काठ
२५, ६^०; क ३९, ३; ४; अश्नुवत्
ऋ ७, ३०, ४; अश्नुवे ऋ ७,
७०, ४; अश्नुवत् शौ ८, २, ८;
अश्नुवत् मा ३२, १६; का ३५,
१, १२; तै ३, २, ८, ४; अश्नुति
पै १९, ४२, ३; ¶अश्नुवत्^० पै
मै ४, ६, २; अश्नुवामहे मै
२, ७, १३†^०; †अश्नुवामहे ऋ
१०, ९७, १७^०; मा १२, ९१;
का १३, ६, १७; तै ४, २, ६,
५; काठ १६, १३; क २५, ४;
शौ ६, १०९, २; पै १३, १३, ८;
१९, २७, ८†; †अश्नुवाम
ऋ ६, ४९, १५; ९, ९७, ५१;
कौ २, ७७८; ¶आश्नुत तै ७,
४, ६, ३; ¶आश्नुवामाम मै
४, ८, ९; ¶आश्नुवत् मै ३,
८, ५^०; ¶अश्नुवीत तै ६,

४, १०, ६.
आश ऋ ८, ४७, ६^०; आशाते^०
ऋ ५, ६६, २; आशाते^० ऋ १,
२५, ६; १३६, ३; १४४, ६^०;
५, ६८, ४; ५, ८, ३१, ६;
मै ३, ८, २¶; †कौ २, २६१†;
८१६; ८१७; †जै ३, २१, ८†;
५७, ६; ७; आशतुः ऋ ८, २५,
८; आशु^० मा १९, ६१; का
२१, ४, ११; मै ४, १०,
६; आशुः ऋ ४, ३३, ४;
†आशायि^० ऋ १, २, ८; १५,
६; १५१, ८; १५, ६७, ११;
कौ २, १९८; जै ३, १८, ५†;
आशारे लि १, ११, १; †अष्ट
ऋ १७, ८४, ५; ८५, ५; १०,
१२६, १; कौ १, ४२६; जै १,
४१, ८; पै ५, ३९, १; आष्ट ऋ
१, १२९, ६^०; तै ४, ३, ११, ४;
काठ ३९, १०; अष्टत् ऋ १०, ११,
७; अशिषत् शौ १९, ४९, १०^०;
पै १४, ४, १०; आष्टा^० मै २,
१३, १०; †आशत ऋ १,
८, ६; ८७, ५; १०, १२, १;

१) पामे. आनशे मै १, ७, २ द्र. ।

२) सपा. अश्नुवे <> अश्नुवामहे <> अश्नुवामहे
इति पामे. ।

३) अश्नुथः इति शोधः द्र. ।

४) यमु. दुरुपपदे निघाताऽभावे यथाकथञ्चिदभ्युपेते-
ऽपि स्वरोऽलाक्षणिकः (तु. नाउ. रूपम्) ।

५) आशवः > आश । वः इति द्वे परे (तु. पपा. GW.
प्रमृ.; वैतु. वें. सा. आशु- > -शवः [सं१] इति मन्वानो) ।

६) लाऽऽदेशस्य लिङ्गविषयत्वेऽपि छान्दसं सार्व-
धातुकत्वमिति क्ति उत्तरवर्तिनस्तस्य निघातः द्र. (पा
३, ४, ११५; ११७; ६, १, १८६) । हि-योगे तिङ्-
निघाताऽभावाच्च धारव. सुस्थः (पा ८, १, ३४ । तु.
MVG ३५९ दि. १५) ।

७) छन्दोऽपेक्षया आशाते इति सुश्रवम् (तु. GW.

AVM.) ।

८) आशाथे इति मपुर इति पिपठिषुः GW. चिन्त्यः ।

९) पामे. आशाते ऋ २, ४१, ५ द्र. ।

१०) पामे. आनशुः काठ २१, ९४ द्र. ।

११) छन्दोऽपेक्षया आशाथे इति सुश्रवम् (तु. GW.
AVM.) । १२) आशाथे > आशाथे > यनि. इति
(तु. सस्थ. दि. विद-निष्कृत-) ।

१३) <✓अष्ट (भोजने) इति सा. । तुरीय-चरणार्ध
अभिः सपाऽऽकृष्यहोपमर्जनीय इतीव GW. ORN. च
पश्यतः । तत्रोपपत्तिर मृग्या भवति । श्रौताऽन्वयस्वारस्य
पीडनप्रसङ्गात् ।

१४) अश्लिषत् इति सा., रिपत् इति RW. ।

१५) छुडि मपुर (तु. पामे. तै ४, ३, ११, ४ आष्ट, पपा.
च; वैतु. मै. पपा. < आ/स्था इति) ।

शौ २०, ७१, २; आशत ऋ १, २०, २; ८५, २; ८, ५९, २; २, २१, ५; ७, ६६, ११; ८, ४३, १७; ६९, १८; ९७, ९; ९, १६, ४; २४, २; १८, ३; २१, ४; २२, १^४; ६७, ७; ६९, २; ७३, ९; ८३, ४, १०, ९२, ७; ९४, २; खि १, ६, २; मा २०, ७२; का २२, ७, ६; मै ३, ११, ४; काठ ३८, ९; कौ २, २८, ९^४; ३१२^४; ४४५^४; ४७५^४; ६१७^४; ७१३^४; जै ३, २४, ५^४; २५, ८^४; ३४, ३^४; ३६, १^४; ५०, ५^४; ५८, १०^४; शौ २०, ९२, १५^४; †आक्षिपुः^४

ऋ १, १६३, १०; मा २९, २१; का ३१, ३, १०; तै ४, ६, ७, ४; काठ ४६, ३. [अनु^०, अभि^०, आ^०, उद्^०, उप^०, परि^०, प्र^०, सम्^०, समा^०].

अशान्- -इनः ऋ १०, २७, १५; -इना ऋ २, ३०, ४; ४, २८, ५; १०, ६८, ८; शौ २०, १६, ८.

१अशान- वि^०.

†अशस^४- -शसः ऋ २, ३४, ९; ४, ४, १५; तै १, २, १४, ६; मै ४, ११, ५; काठ ६, ११.

✓अशाय, अशायतम् ऋ १, ३४, ७^४; अशायत ऋ १०, ९२, १^४. [परि^०, वि^०].

†अशन^४- -इनः ऋ १, १६४, १^४; १७३, २; शौ ९, १४, १; पै १६, ६६, १; -इनम् ऋ २, १४, ५; -इनस्य ऋ [२, २०, ५; ६, ४, ३]; -इनैः ऋ ८, २, २; कौ २, ८५^४; जै ३, ८, ११.

! *अशनया^४ कौ १, १०५; जै १, ३२, ३.

!अशिनय- वि^०.

अशनुवत्^४- -वन् ऋ १, ११६, २५; काठ १७, १८.

!अशनुविन्, अशयत्-, अशवन्-, अशवस्- वि^०.

२अष्ट- सम्^०.

अष्टवे^४ ऋ ४, ३०, १९.

१) तु. सस्थ. टि. अनु।

२) पाभे. आनशुः ऋ ९, १०८, ४ द्र.।

३) सपा. ऋ ९, १०, ७ आसते इति पाभे.।

४) सपा. ऋ ९, १५, २ आसते इति पाभे.।

५) पाभे. आनशुः ऋ ८, ३, १६ द्र.।

१) <✓अक्ष(व्याप्तौ) इत्यपि सुकल्पं भवेत् (तु. पाधा.)।

४) नाप.। कनिन् प्र. उसं. (पाउ १, १५६) नित-स्वरश्च। यद्वा मौरिथ. अशमन्-> अशमनः, अशमना > *अशनः, *अशम्ना > अशनः, अशना इति नैप्र. सहजप्रवृत्तिसंभवात् यनि. रूपे अशमन्-इत्येतदीये सती प्रकृतं प्राति. अन्यथासिद्धतामवतारयेताम्। इतश्चाऽन्तानि प्राति. मौरिथ. मन्नन्त-तयेव सुग्रहाणि स्युरित्यस्मिन् संकेतग्रहे लाघवदर्शने सत्यपि तेषां तेषामन्योन्याऽन्तर्भाव्य-जन्मनां सतां प्राति. यथोपलब्धाऽन्वाख्यानमात्रप्रयोजनः पृथङ्निर्देशो युक्ताऽऽदरः द्र. (तु. MVG २०५)।

४) विप. (रक्षस्-), नाप.। असिः प्र. (पाउ ४, २२२)। तत्-स्वरश्च [वैतु. सा. (१मे स्थ.) <✓अश (भोजने) इति (भुजित्वाऽविशिष्टदधसामान्याऽभि-संबन्धश्रुतेः यनि. एव पर्याप्तत्वादित्यभिसंधिः); वै. अ+शस्- (भावे <✓शस्) इति कृत्वा बस. इति वदंश्चिन्त्यः (स्वरतोऽदुष्टोऽपि सन्नर्थनैरपेक्ष्यत उपेक्षणीयत्वात्); उप. कृतैरीति कृत्वा तसु. इतीव

व्याचक्षाणाः सा. प्रभु. नितरामुपेक्ष्याः (स्वरतोऽनुपपन्न-त्वादर्थतः प्रकरणाऽनेपेक्षितत्वाच्च)।

१) वैतु. स्क. सा. <✓शी इति च परि... अशायतम् <पर्य (रि/अ)श [व्याप्तौ] इति च; वै. , स्क. (पक्षे.), GW. प्रभु. <परि/शी इति।

१) तु. GW (परि.), GBV.; वैतु. सा. <✓शी इति ?

४) नन् प्र. उसं. (पा ३, ३, ९१; यद्वा पाउ ३, १०)। नित-स्वरः (पा ६, १, १९७)। बधा. लब्ध-मूलत्वादस्य बहुवर्त्यता नैसर्गिकी भवति। न तु संख्या-भेदेन तद्विवेक इहेष्यते। तत्तत्प्रकरणार्थविवेकस्य प्रागभियुक्तमतभेदव्याकुलितस्य सतः वैश. एव सुकर-त्वेन संभाव्यमानत्वात्। अतः ✓अश(भोजने) इत्ये-तदीयत्वेन केषांचिन्निगमानां प्रतीतावपीह तत्पृथङ्निर्देशो नाऽऽदर इति दिक्।

१) व्यु. ? अशना- (भावे स्त्री. उदात्तः शप् प्र. उसं. [पा ३, ३, १००]) > ✓*अशिन-> *अशना-> *अशनया-> [तु१] अशनयया>या इति नैप्र. वर्ण-लोपश्च स्वरसंक्रमश्च द्र. (तु. टि. अक्षय्या- [यत्र *अक्षण- इति कृत्वा इहत्या सरणिः निर्देश्या], अमुया; वैतु. भ. [पक्षान्तरे] अशन- इत्यस्यैव द्वि२ इति, भव. प्रभु. अशमन्- इत्यस्य वृत्तमिति)।

४) शता प्र. तत्-स्वरश्च।

५) तवेन् प्र. (पा ३, ४, ९) नित-स्वरश्च।

अष्टि-ष्टये शौ ६, ५४, १; प १२, ८, ४. [°ष्टि- १-३जरत°, वसि°, वि°, सम°].

✓अश्व (भोजने)^१, अशीय ऋ २, ३३, २.

॥अश्वनाति तै १, ६, ७, ३; ६, १, १, ४; मै १, ४, १०^{१०}; ८, ७; १०, १६^१; २, १, १०; ३, ४, ९; ६, २^१; ४, १, ६; काठ २२, १३^१; शौ २, ८, १-६; अश्वनाति ऋ २, ६७, ३१; १०, ८५, ३; ४; ॥तै १, ६, ७, ३; ४^१; ६, १, १, ३; ॥मै १, ८, ९; १०, १६; ॥काठ ६, ७; २४, ७^१; ३२, ७^{१०}; ३६, १०^१; ॥क ४, ६; ३७, ८^१; ॥शौ २; ६४८; शौ २, ८, १-६; ॥१४, १, ३; ५; पै ६, २२, २०; १६, ११३, ७^१-९^१; १८, १, ३; ५; अश्वनाती३^०, अश्वनाती३^० मै १, ८, ९^१; ॥अश्वनीतुः^१ मै १, ८, ९; काठ ३१, १५; अश्वनन्ति मै ३, ६, ६^१; काठ ३१, ४^१; क ४७, ४^१; शौ २, ७, ८; ९; ११, १२, १४; पै १२, ३, १३;

१६, ११३, २; ३; २०, ३५, ५; अश्वनाति शौ ८, २, १९; प १६, ४, ९; अश्वनाति शौ ६, १३५, १; ७, १०६, १; अश्वनाति पै ५, ३३, ७; अश्वनाति पै ७, १९, ८; अश्वनीतुः^१ ऋ ७ ७३, २ ॥अश्वनाति मै १, ६, १२^१; २, १, १२; काठ ७, १५; ११, ६^१; २५, ४^१; क ६, ५; ३९, १^१; अश्वनन्^१ ऋ १०, १७६, १; अश्वनाति ऋ १०, ९५, १६; ॥अश्वनीयात् तै १, ६, ७, ४; ५, २, ५, ६; ७, ६, १; मै १, ८, ८; १०, १६; २, १, ६; ३, २, ५; ४८; ६, २; ४, ३, २; काठ ८, १२; शौ ४, ११, ३३; अश्वनीयात् तै २५, ५, ६^१; ॥मै १, ४, १०^१; ८, ८; ९, ७; २, १, ६; ३, ४, ८^१; ६, २; ६; ४, ३, २^१; ॥काठ ८ १२; ९, १५; ११, ५; १०; १२, ७; २३, ९; २९, १; ८; ३२, ७^१; ३६, १०; क ७, ७^१; ३६, ६; ४५, २; शौ २, ७, ७^१; ८, ७-९; १२, ४, ४३; ४४; ४६; पै ३, २५, ५; ८, १५, ५; १२, ३, ३; १६,

११३, १०; ११; १७, २०, ३; ४; ६; ॥अश्वनीयात् मै १, ४, ५; ॥अश्वनीयात् मै १, ६, १२.

॥आश्व^१ ऋ १, १६२, ९; मा २५, ३२; का २७, १३, १; तै ४, ६, ८, ४; मै ३, १६, १; काठ ४६, ४; आश्वः मा १९, ६१; का २१, ४, ११; मै ४, १०, ६; आश्विम > मा पै २, २२, ९; २१; २२; ॥अश्वीत^१ ऋ १०, ८७, १७; पै १६, ७, ७; आशीत् शौ ८, ३, १७^१; पै १६, ५७, १-१६; अश्विम मै १, १०, १५^१; काठ ३६, ९; ॥आश्वि-व्यम् काठ ११, ६. [अति°, आ°, प्र°, वि°, सम°].

२अश्वन- -अश्वन तै २, ५, ६, ६; ६, १, १, ४; मै ३, ६, २, ६; -ने शौ ५, २९, ६; ७; पै १३, ९, ८; ९ [न- अश्व°, प्रातर्°, म°, सायम्°, हुत°].

अश्वन-कुत्- -कुत् शौ ९, ६, १३; पै १६, १११, १३.

॥अश्वना(न-अ)नश्वन्- -ने शौ ३, ४, ४; जै २, ३, ७; शौ १९,

१, १५८) ।

१) प्राक्प्रसिद्धात् पृथक् निर्देशः द्र. [तु. टि. ✓अश्व(वधा.) यतः मौस्थि अस्य ✓*अश्व इत्यस्य ष्टेन हिंसार्थकेन प्रमेदेन संबन्धो गृह्येत (हिंसिक्रिया-वद् भुजिक्रियाया अपि स्वविषयभूतस्य पदार्थस्य स्वरूपतो विलोपकत्वाद् उक्तस्य हिंसिपरस्य ✓*अश्व इत्यस्यैव भुजिपरतयाऽप्यर्थान्तिशययोगपरिणाम इत्यभि-संधिः) । यद्वा ✓*अश्व इत्यस्य ९मः भोजनार्थः पृथक् संकल्पः ।

२) सकृत् पामे. उपवसति तै १, ६, ७, ३ द्र. ।

३) उदात्तप्लुतः (पा ८, २, ९७) । एकतरज विकरणस्वर इति कृत्वा स्वरद्वयं द्र. ।

४) विकरणस्य स्वराऽभावे लसार्वधातुस्वरः (पामवा ६,

१, १५८) ।

५) अश्वन् इति संपा. न पपा. स्वरतश्च छन्दस्तश्च विन्ययः । आश्वानं प्रकृतिस्वरं प्रात-वादानुष्ठुमपादभ्यै-काक्षरोनतापदेशेति यावत् (तु. ७५५; वैतु. सा. आश्व-वन् इत्येतन्प्राथमिकतया व्याचक्षाणोऽप्युक्तोभयदोष-विशये समानं बोधः) ।

६) पामे. अश्वान् तै ४, ७, ६, १ द्र. ।

७) पामे. अश्वान् काठ १२, ७ द्र. ।

८) णलो लिट्वात् प्र. पूर्वमुदात्तः (पा ६, १, १९३) ।

९) संपा. अशीत् <> आशीत् इति पामे. ।

१०) द्रस. सास्व. उप. तस. । संपा. ऋ १०, ९०, ४ साश्वानाश्वने इति पामे. ।

६, २; पै ९, ५, २.
 ?अशाना पै २०, ४५, ३.
 अशितु, ता- -णित्तु तै १, ६, ७,
 ४; काठ २५, १०^१; क ४०,
 ३; -ता शौ १२, ८, १०; ११;
 पै १६, १४४, ९; १०. [°त-
 अन्°, प्र°].
 अशितु-वत्^२- -वति शौ ९, ८,
 ८; पै १६, ११३, ११.
 अशितव्य^३- -व्यम् मै १, ५ ७^४;
 ३, ४, ८; ७, ८^५; काठ १२,
 ७; २४, ७^६; क ३७, ८^७.
 अशितृ- प्र°.
 अशितृ^८- -त्रम् काठ ७, ५^९; क
 ५, ४^{१०}. [°त्र- प्र°].
 अशित्वा मै १, ६, १२.
 अश्नत्- -श्नन्ता ऋ ७, ६७, ७;
 -श्नन्तौ ऋ ८, ५, ३१. [°श्नत्-
 अन्°, प्र°].
 अश्नती- -स्याः मै १, ६, १२.
 अश्नान- वि°.
 अश्य प्र°.
 अश्य^{११}- -श्ये मै ३, १०, १.
 [°श्य- प्र°].

अव्युमा(न>)ना- -ना शौ १२,
 ८, १०; पै १६, १४४, ९.
 अव्युम् सम्°.
 अव्यु^{१२}- -ष्टा ऋ १, १२१, ८.
 आशित^{१३}- -णित्तु तै ६, १, १, ४;
 मै ३, ६, २^{१४}; -तम् ऋ १०, ३७,
 ११; ११७, १, ७; जै २, १, ९;
 पै २०, ६, २^{१५}; -तस्य पै ८,
 १०, ७; -ताः ऋ १०, ९४, १०;
 -ताय मै ४, १, १३^{१६}; -तेन
 मै ३, ६, २^{१७}. [°त- अति°, सु°].
 आशितमिन्^{१८}- -म्ने तै ७, १,
 १७, १; काठ ४१, ८.
 ?अशित्- -शिनाम् पै ६, २२,
 २४.
 अशित्य^{१९}- -श्यम् तै २, ५, १, ४^{२०};
 ६, १, ११, ६^{२१}.
 आश्वस- अन्°.
 अ-शत्रु^{२२}- -त्रु ऋ ५, २, १२; शौ ६,
 ४०, २^{२३}; -त्रुः ऋ ११, १०२,
 ८ (८, २१, १३) १०, १३३,
 २; कौ २, ११५२; जै ४, १, ५;
 शौ २०, ९५, ३; -त्रुभ्यः ऋ
 ८, ९६, १६; कौ १, ३२६; जै

१, ३४, ४; शौ २०, १३७,
 १०; -त्रुम् ऋ १०, २८, ६; पै
 १, २७, ४; -त्रो ऋ ८, ८२,
 ४; पै २, ७, २^{२४}.
 अशन्-^{२५} १अशान- ✓अश(बधा) द्र.
 २अशान- ✓अश(भोजने) द्र.
 अशानि^{२६}- -निः ऋ १, १४३, ५;
 १७६, ३; ४, १६, १७; ६, ६,
 ५; १८, १०; ८, २७, १८;
 १०, ८७, ५; खि ४, ५, २२;
 काठ ८, २; ऋ ६, ७; शौ ३,
 २७, ४; ६, ३७, २; १४२, १, ७,
 ५२, १; ८, ३, ४^{२७}; पै ३, २४, ६;
 ८, १५, ११; १६, ६, ४^{२८};
 १९, ९, ८; २०, १७, २;
 -तिभिः ऋ १०, ८७, ४;
 शौ ८, ३, ६; पै १६, ६, ५;
 -निभ्यः पै १७, ४१, १०^{२९};
 -निम् ऋ १, ५४, ४; ८०, १३;
 ३, ३०, १६; [७, १०४, २०;
 २५]; मा २५, २; ३९, ८; का
 २७, २, १; ३९, ६, १; तै ५,
 ७, १२, १; मै ३, १५, २ काठ
 ५३, २; शौ ८, ४, २०; २५;

१) विप. ([भोजन-वत्-] अतिथि-) । पूष. संहितायां दीर्घत्वम् उस् (पा ६, ३, १३१; तु. पपा. शितु-वत्- इति, MW., MGS १८५ च; वैतु. WG. क्वत्वन्तस्य रूपम् इति ?) । व्यु. कृते तु. टि. २अ-दिति->आदित्यु-वत्- ।

२) तव्यति प्र. तित्-स्वरः (पा ६, १, १८५) ।

३) नाप. (भोजन-, चरु-) । कर्मणि इन्नः प्र (पाठ ४, १७३) ।

४) क्यप् वा स्यात् यत् वा स्यात् कृत्यः । प्रथमे प्र. पितृवान्निघाते धास्व. । उत्तरे यतोऽनावीयः स्वरः (पा ६, १, २१३) ।

५) तुचि चित्-स्वरः (पा ६, १, १६३) ।

६) कर्नरि क्ते प्र. उपधादीर्घश्चाऽऽद्युदात्तश्च [पा ६, १, २०७ (तु. पपा. नावग्रहः, अत्याति-आ] शित- टि. च; PW, GW. प्रभृ. पयन्ताद् निष्पन्नमिति) ।

७) °शित- + भावे इमनिच् प्र. उस्. (पा ५, १, १२२) चित्-स्वरश्च (तु. भा.; वैतु. [पक्षे] <°शितृ- इत्यपि च) ।

८) विप. (इन्द्र-, वेदस्-, सप्तन्-) । बस. अन्तो- दात्तः (पा ६, २, १७२ [वैतु. PW. प्रभृ. तस. इति, तथात्वे यनि. स्वरस्याऽनुपपत्तेः]) ।

९) विसर्गान्तः पाठ इतीव कृत्वा इन्द्रस्य विप. इति सा. आह । यनि. तु अभयम् इत्यनेन समानाधिकरणम् इति विवेकः ।

१०) पाप्मे. शक् शौ २, ५, ४ द्र. ।

११) नाप. (वज्र-) । अनिः प्र. (पाठ २, १०२) । तत्- स्वरः । यत् अक्षी. अभा. ✓अश(भोजने) इत्यत आहतुस्तच्चिन्त्यम् ।

१२) सपा. शौ १२, ३, ६० वर्षा इति पाप्मे. ।

पै १०, १, ८; १५, २२, ४;
७; ८; २३, ३; ४; १३; †१६,
१०, ९; ११, ५; -न्याः आ
२, १४, २; शौ ७, ११४, ४;
-न्याः मै ४, ४, ४॥; पै २,
७०, ४; २०, ७, १०; -न्यै
शौ १२, ३, ५८^१. [०ति-अन्^०,
अश्मन्^०].

अशनि-मत्^० -मान् ऋ ४, १७,
१३.

॥अशनि-हत्^० -तस्य काठ ८,
२; क ६, ७.

अ-शपत् -पतः खि ४, ५, १७; शौ
६, ३७, ३; ७, ६१, १; पै २०,
१७, ३.

अ-शम्^१ शौ २, २५, १; पै ४, १३,
१; ६, २२, २०^२.

अश-तर- -रम् पै ५, ३४, १.

॥अ-शरमय^१ -यम्^० मै २, १, ६.

अशस्- ✓अश् (बधा.) द.

अ-शस्त^१ -स्तानि शौ ६, ४५, १;
पै १२, ३६, ४.

अशस्त-वार^१ -रः ऋ १०, ९९, ५.

अ-शस्ति^१ -स्तयः शौ ७, ११९, २;
पै २०, १७, ६; -स्तिः काठ १२,

२॥; ४०, १०; क २९, ८॥;
शौ १, २०, १; ५, ३, ६; पै १९,
१, ७१, १६, ५; -स्तिम् आ
[१०, १८२, १-३]; शौ ८, २,
२; १७, १, ८; १७; पै १६, ३,
२; १४९, १२; पै १८, ३१, ३;
३२, १; -स्तीः ऋ १, १००, १०;
४, ४८, २; ६, ४८, १७; ६८, ६;
७, १८, ५१^३; मा ११, १५;
का १२, २, ४; पै ४, १, २, २;
५, १, २, ३; मै २, ७, २; ३,
१, ३^४; ॥; काठ १६, १; १९,
२; क २९, ८; -स्त्याः शौ १२,
२, १२; पै १७, ३१, २.

अशस्ति-तुर- -तः^१ काठ ७, १३.

†अशस्ति-हृन्^१ -हा ऋ ८, ८९,
२; ९९, ५; २, ६२, ११; ८७,
२; १०, ५५, ८; मा ३३,
६६; ९५६; का ३२, ५, १२; मै
१, २, १-६^५; शौ १, ३, १, २,
२८; ९८७; पै १, ३२, ९; ३,
३, ७; शौ २०, १०५, १.

॥अ-शाख^१ -खः काठ २६, ३; क
४१, १.

॥अ-शान्त, न्ता^१ -न्तः पै २, २, ५.

२; ७, ५, १५, १^६; मै १, ८,
५^१; ३, ६, २; ७, ८; ८, ७;
९, ३; ४; ४, १, ११, ६^१;
का १०, १०; २६, १; ३१,
७; ३७, १४; क ४०, ४;
-न्तम् तै ६, ५, ८, ५; मै १,
८, २; ३; ४, २, ९; काठ ६,
३; ८; क ४, २; ७; -न्तस्य मै ३,
१, ६; ४, १; -न्ता काठ १३, ६;
-न्ताः तै ३, १, १, २; ६, १,
२, ३; मै २, ३, १; ३, ८, १, १०,
१; ४, ४, १; काठ २४, १०; २७,
४; क ३८, ३; ४२, ४; -न्तानि
मै ४, ३, ६; काठ १२, ८; -न्ते
मै ४, २, १२^२; -न्तौ तै २, ५,
८, १; मै ३, २, ३.

॥अ शान्ति- -न्यै काठ २४, १; क
३८, २.

✓अशाय ✓अश् (बधा.) द.

अ-शास्त्र^३ -स्त्रम् ऋ ८, १३, १७.

अशित^३, अशितन्त्य^३, अशित^३,
अशित^३, अशित^३ ✓अश्
(भोजने) द.

॥अ-शिथिरत्व^३ -त्वाय मै २,
२, ३; ३, ५, २; ७, २; ४, ३

१) सपा. पै १७, ४१, ८ वाताय इति पाभे. ।

२) विप. (शो-) । मतुबन्ते स्वरस्तदवस्थाः ।

३) तृस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८) ।

४) तस. नञ्-स्वरः ।

५) सपा. काठ ११, ५ दर्भमयम् इति पाभे. ।

६) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

७) ?अशस्तिः > *अश्मस्ति- [= *अशनि-] >
-स्तिः इति च शोधः (तु. सपा. शौ., ऋ १, १७२, २
[*अश्मन्- > अश्मन्- > अश्मा इति पर्यायतः
पाभे.]) ।

८) अशस्तीः इति पाठः? *वृशस्तिस्- [वृशिन-
(विप. [इन्द्र-])] > वृशस्तीः [प्र१] इति शोधः ।

९) पाभे. सपश्नतः द. ।

१) उत. क्विबन्ते कृन्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९) । पूष. ठ. (मा ३३, ६९) अशिश्वि-
> अशस्ति- (अभेदादिवशः) इत्याह । यत्तु तत्रैव
म. पूष. बस, इत्येतदाह, तेनासौ अशस्ति- इत्य-
परं प्राति. उपकल्पयमानोऽणमागिकः । तत्साधक-
साक्ष्यन्तराऽभावाद् व्युत्पत्त्यन्तरसद्भावे तदनिवार्यता-
ऽभावाच्चैति दिक् ।

* पाभे. अभिमातिह्वा मा ५, २४ द. ।

१) विप. (वृक्ष-) । बस. ।

३) तस. कृत्योकीयः स्वरः (पा ६, २, १६०) ।

४) तस. नञ्-स्वरः । अत्र स्वरसिद्धयर्थं वा छन्दसि
(पामवा ५, १, ११९) इति नञ्-समासात् स्वस्य विप्रति-
षेधः विकल्पितः । सपा. °र- < > °छ- [यद्,] इति पाभे. ।

९;४,२;७,६;८,७;१०.

॥अ-शिथिलत्व- -त्वाय काठ ८,८;
२६,४;२९,२; ३०,५; क ७,३;
४१,२;४५,३.

॥अ-शिथिलम्भा(म्भा)व^१- -वाय
तै ७,१,५,४;२,४,२.

?अ-शिप(द>)दा^{१०}- -दा: ऋ ७,
५०,४.

अ-शिमिद्,दा^{१०}- -दा: ऋ ७, ५०,
५; -दाय मा ३८,७; का ३८,
२,१.

अ-शिव,वा^१- -व: ऋ १०,१२४,२;
-वस्य ऋ १, ११७, ३; ६,
४४, २२; -वा ऋ १०, २३,
४; शौ २०, ७३, ६; -वा: ऋ
५, १२, ५; मा ३५, १०^{१०};
का ३५, ४, ९^{१०}; मै १, ६,
९^{११}; शौ ७, ४४, १; १२, २,
२७^{१०}; पै १७, ३२, ७^{१०}; १९,
३६, १५; १६; २०, १, ४;
-वास: ऋ ७, ३२, २७; १०,
९५, १५; खि ४, ५, १३^{१०};

कौ २, ८०७; जै ४, ३०, ७; शौ
२०, ७९, २; -वेन ऋ १, ११६,
२४; ११७, १७.

?अ-शिथ्वी^१- -थ्वी: ऋ १, १२०,
८; ३, ५५, १६.

अ-शिष्ट^{१०}- -ष्टान् शौ २, ३१, ३.

*अ-शीत^१- > अशीत-तनु^{११}-

-०नो^१ तै १, १, १३, ३.

*अशीत-म^{११}- -०म^१ मा २, २०;
का २, ५, १.

अशीति^{११}- -तय: शौ ११, ३, २१;

^१) तस. नञ्-स्वर: (पा ६, २, २)। ^{१०}) अ-शिमिद्वा- इति
शोध: द्र.। ^{११}) अर्थस्य व्यु. च कृते शिमि-द्वा- टि. द्र.।

^{१०}) सपा. ऋ १०, ५३, ८ अशेषा: इति, शौ १२, २,
२६ पै १७, ३२, ६ दुरेवा: इति च पाभे.।

^{११}) अत्र मुपा. अन्तोदात्तत्वदर्शनात् वस. वा स्यात्
प्रमादज: स्वरो वा स्यात्। सपा. खिसा २९, १५ शिवास:
इति पाभे.।

^१) तस. नञ्-स्वर:। उप. ? यनि. पाप्र.
शिथु- इत्येतदनर्थान्तरवृत्तिनश्च सनिष्पत्तिकस्य
च सत: (तु. √*शिथ>) *शिथिव- (तु. सु-
शिथिव-) इत्येतस्य ङीष्-न्तं (पावा ४, १, ४५)
*शिथ्वी- इति द्र.। जसि पूर्वसवर्णदीर्घ: (पा ६, १,
१०६)। मौस्थि. शिथु- इत्येतत्-प्राग्रूपभूतं *शिथ्व-
(स्त्री. >*शिथिवका-) इति उप. इति कृत्वा यनि.
रूपम् *अशिथिवका->-का: इत्यस्य मूलत: सत:
प्र३ रूपम् नैप्र. विपरिणाम: स्यात्। यत्तु शिथु- इति
उप. इति परसाधारणी दृष्टिर्भवति (तु. सा. प्रभृ.),
तत्रापि पाप्र. अनुरोधेन विशेषदृष्टिभरयमपरो विशेषो-
ऽवश्यमवश्यो यथा लोकमात्रगोचरतयाऽन्तोदात्त-
श्रुतिकमेतत् प्राति. इतीवाभिप्रेयादिति। कुत इति।
यनि. आद्युदात्ततया वेदे श्रूयमाणस्यैव सतस्तद्विभिन्न-
श्रुतिकतया लोक उपलब्धिमपेक्ष्य तथात्वेन प्रतिपादनार्थं
ङीष्: प्रकरणे (पा ४, १, ६२) समावेशस्यौचित्या-
दिति (वैतु. सा. अपार्थमेव ङीष्-न्तं सरूपं वेदे
श्रावुक: सन् स्वरतो दुष्परिहरपर्यनुयोग:)।
एस्थि. शिथु- इति उप. इत्यास्थायाऽपि वेदे पूर्व
ङीष्-न्तताम् (पावा ४, १, ४५) आपन्नेन सता *शिथ्वी-

इत्येतेन नच: यनि. आद्युदात्तकर: तस. भवति, लोके
तु नञ्-पूर्वस्य तस. सत: अशिथु- इत्यतो ङीष्
प्र. इव्यत इत्येतद्विवेककृत् संप्रदाय इति सुवचम् [वैतु.
सा. प्राकरणिकं शिथुभिन्नत्वं समर्थयितुमवश्यं इव
वस. इति कृत्वा शिथुराहित्ये श्रुतितात्पर्यमिति निगम-
नार्थं *शिथ्वी- इति उप. तद्वितवृत्त्या साधुक्रतया
वा, नितान्तमसंबद्धमिव कृद्वृत्त्या ✓शी इत्यतो
निष्पादुकतया बोधयथाऽपि मोक्षप्रयत्न: (तु. PW.
GW. प्रभृ. अपि वस. इति वदन्त: स्वत: समानं
चोद्या:); LBV. सुशिथ्वी: इत्येवमुभयो: स्थ. पिप-
ठिषु: सन्नन्यथासिद्धमिव सन्तं शोधं प्रस्तावुक: (तु.
ORN.)]।

^{११}) उप. २ शिष्ट- द्र.।

^{१०}) सपा. पै २, १५, ३ अस्ष्टान् इति पाभे.।

^१) विप. (अशिथि(तनु-] अग्नि-)।

^१) वस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।

^{११}) सपा. अशीततनो (तैत्रा ३, ३, ९ च [अशी^{१०} तैत्रा
१, २, १, २५ च] <> अशीतम (भाश १, ९, २, २० च)
इति, काठ १, १२ प्रभृ. अशीततनो इति, वाथौ १, ३, ७, १२
अदब्धमनो इति च पाभे.।

^१) उप. *म- (<✓मा) इति दीप्तिपर्यायं द्र. [तु.
सपा. नापू. टि.; वैतु. सा. (का.), उ. म. PW. प्रभृ. च
*अशिन्- (<✓अश् [वधा.] वा ✓अश् [भोजने]
वा) इत्यस्य तमपि प्र. दीर्घ इत्येवमास्थायुका:]।

^{११}) विप., ना. (संख्या-विशेष-)। पाप्र. *अशी-
(<अष्टन्- + दशत्-) + ति: प्र. (पा ५, १,
५९) तत्-स्वरश्च। मौस्थि. तु अष्टन्- +
*दशीति- इति रिधते सारव. द्विस. आस्थेय:।

-ति: खि ४, २, २; मा २३, ५८;
का २५, १०, ६; शौ ५, १५,
८; १९, ४७, ३; पै ६, २०, ३;
८, ५, ८; -तिभि: शौ २, १२,
४; पै २, ५, ४; -त्या क्र २,
१८, ६; -त्यै तै ७, २, ११, १;
१२, १; १४, १; १७, १; १८, १;
काठ ४२, १; ३; ५-८. [ति-
अष्टन्°, एक°, एकान्त°, चतुर्°,
नवन्°, पञ्चन्°].
॥अशीत्यक्षर-^a॥ -रम् मै
३, २, ५.

॥अशीत्यक्षर-स्व- -स्वम् मै
३, २, ५.

*अ-शीर्ते^० > *अशीर्त-तनु^d-
-०नो° काठ १, १२; ३१, १२; क
१, १२; ४७, ११.

अ-शीर्षक^० -काय तै ७, ५, १२, १;
काठ ४५, ३.

अ-शीर्षन्^० -र्षा क्र ४, १, ११;
-र्षण: खि ३, २१, २५; कौ २,
१२२१; शौ ६, ६७, २; पै १९.

६, १४; -र्षणम् शौ १९, ४७.
८, ५०, १; पै ६, २०, ८; १४, ४,
११.

॥अ-शुक्ल^० -कम् मै ३, ८, १०, ४,
६, ९.

अ-शुक्लि^० > ॥अशुक्लि-तर- -र: मै
१, ८, ९.

अ-शुक्ल-श्री^० -श्री: का १, ४, ४; मै
१, १, ६; ४, १, ६; काठ १, ५;
क १, ५; पै २०, १५, ४; -श्री:
मा १, १३; -श्रीम् पै ९, २२,
१७.

अ-शुन^० -नम् शौ १४, २, १६;
पै १८, ८, ७.

अ-शुन्य- -न्यात् पै ४, १८, ३.
अ-शु(भु)>भा^० -भा खि २, ६,
२, २२.

?अशुप^m -पम् क्र १, १०१, २; १७४,
३; २, १४, ५; १९, ६; ४, १६,
१२; ६, ३१, ३; परम् क्र ६,
२०, ४.

अ-शुक्क-> ॥अशुक्का(क-अ)प-

-म: काठ २६, ३; क ४१, १.
अ-शुद्ध^० -दा: मा ३०, २२^१; का
३४, १, ४^२.

अ-शुन्य^० > अशुन्यो(न्य-उ)प-
स्था^m -स्था खि २, ११, २.

॥अ-शु(>)शुक्का^० -का: तै ७, ५,
१, १; २, १.

अ-शुष्कवत्^० -श्वते तै ७, ५, १२, १;
काठ ४५, ३.

॥अ-शुन^० -न: तै २, ६, ३, ४; -तम्
तै ६, ३, १०, १; मै १, ८, २; ४,
७, ४; काठ ६, ७; २८, १^०; क
४, ६; ४४, १^०; -तम् काठ,
२८, ८; क ४४, ८.

अ-शुशित^० -ता: क्र १०, १४,
११.

अ-शोच, या^० -वा क्र ७, ३४,
१३; -वा: १ क्र १०, ५, ३,
८.

अ-शोचस्^० -पस: क्र ७, १, ११.

*अ-शो(क)>का^० > आशोक्य^०-
-य: मै ३, ५, ४.

उभयत्र नैष. आश्रयणीयत्वसामान्येऽप्युत्तरे कल्पेऽस्ति
काचिल्लघीयस्तेति दिक् ।

^a) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^b) स्वरित: (पा ८, २, ४) ।

^c) तस. नञ्-स्वर: । ^d) =अशीततनु-टि. द. ।

^e) पाभे. अशीततनो द. ।

^f) तु. टि. न-रेतुस्क- इति ।

^g) बस. अन्तोदात्त: (पा ६, २, १७२) ।

^h) सपा. खिसा २४, २ ? अशीर्षाणा: इति पाभे. ।

ⁱ) तस. अन्तोदात्त: (पा ६, २, १६१) ।

^j) =अ-शिव- । तस. नञ्-स्वर: ।

^k) सपा. क्र ३, ३३, १३ शूनम् इति पाभे. ।

^l) तस. । यनि. स्वरश्चिन्त्य: । अथवा उप. चार्वादिषु

उसं. कृत्वा समाधेय: (पा ६, २, १६०) ।

^m) विप. (अग्नि-, शुष्ण-) । ग्यु. ? नञ्-पूर्व: बस.

इति स्क. वें. [तात्पर्यतः] सा. (वैतु. सा. [क्र १, १७४,
३] भा>अ इत्येवमादिममकारं विहृत्यपुनश्च नञ्-पूर्वं
तस. भाषि पठे प्रतियोग्यम्) । यत्तु सा. स्वरतो
बाहुलकाश्रयः (पा ६, २, १९९) पाठ इति । एतदपेक्षया
उपे. (पा ६, २, १९६) इति सुवचनं स्यात् ।
प्रकरणतः प्रदार्ढ्यमाधानस्य प्रतिपत्तेरु तदर्थवृत्तेः सतः
✓अश(बध्) इत्यनोऽस्य जन्म द. (वैतु. PW. प्र. ४.
<✓अश[भोजन] इति) ।

ⁿ) विप. (स्त्री-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
२, १) । मुपा. अ-शुन्यो इति पाठे द्वितीय
स्वरश्चिन्त्यः ।

^o) पाभे. तै ६, ५, ९, १ आम्सु द. ।

^p) पाभे. अश्विवा: मा ३५, १० द. ।

^q) बस. पराशुदात्तत्वम् उसं. (पा ६, २, १९६) ।

^r) अपत्येऽर्थे ढक्>प्यः प्र. कित्स्वरश्च (पा ४, १,
१२३; ६, १, १६५) ।

॥अ-शोचत्^a- च^b तै ५, ४, १.

अ-शोचन- नम्र पै ५, १९, ७.

अ-शोचिष्क^c- कम् पै १९, २६, १४.

अ-शोण^d- णा: शौ १९, ६०, १९.

✓*अश्च्>✓अश्छ^e, अश्छसि पै १०, १, १.

!अश्छांसु: पै ९, २५, ६.

अश्च-✓अश् (बधा.) द्र.

अश्नुत्, अश्नुती-✓अश् (भोजने) द्र.

अश्नुया ✓अश् (बधा.) द्र.

अश्नान्- ✓अश् (भोजने) द्र.

?अश्निय- ✓अश् (बधा.) द्र.

?अश्नु पै २०, ५२, ९.

अश्नुवत्, अश्नुविन्- ✓अश् (बधा.) द्र.

अश्मन्^f- इमन् ऋ ७, ८८, २;
मा १७, १^g; का १८, १, १^g;
तै ४, ६, १, १^g; ५, ४, ४, १^g;
मै २, १०, १^g; ३, ३, ५^g;
काठ १७, १७^g; २१, ७^g; क
२८, १^g; -†इमनः ऋ २, १,
१; ३, २९, ६; ६, ४३, ३; ९,
१०८, ६; १०, ६८, ४; मा ११,
२७; का १२, २, १६; तै ४,
१, २, ५; मै २, ७, २; काठ १६,
२; शौ ६, ४२, २६; २०, १६,
४; पै २०, ५२, ९; -इमना ऋ १,

१९१, १५, २, १४, ६; शौ ५, २३,
१३; ६, १३८, ५; ७, ३६, २;
१३, १, ३२; पै १, ६८, १;
४, १७, ५^g; ७, २, १०;
१९, ८, ११; २०, ३०, ६;
-इमनि ऋ १, १३०, ३^g; २,
२४, ७; मै २, १३, १३; काठ
४०, ३; कौ १, ५८५^g;
जै १, ५९, ८^g; ३, ४०, २^g;
पै ३, १२, १; -इमने खि ४,
४, १; शौ १, १३, १; पै १५,
२०, ८; १९, ३, ९; -†इमनो:
ऋ २, १२, ३; मै ४, १४, ५; शौ
२०, ३४, ३; पै १३, ७, ३;
-इमभिः ऋ ९, ११२, २;
-इमसु शौ ३, २१, १; १२,
१, १९; पै १७, २, १०; -इमा
ऋ १, १७२, २; ५, ४७, ३;
६, ७५, १२^g; १०, ८९, १२^g;
मा १७, ६०^g; १८, १३;
२९, ४९^g; का १८, ५, ११^g;
१९, ५, १; तै ४, १६, ३, ४;
६, ४; ७, ५, १; ५, ४, ६,
५^g; मै २, १०, ५^g; ११, ५;
†इ, ४, ४; १६, ३; काठ १८,
३^g; १०; २१, ८^g; १२^g; ३७,
१५; ४६, १^g; क २८, ३^g; १०;

शौ १, २६, १^g; २, १३, ४; ४,
१२, ७; १०, ५, २०; १२, १, २६;
१८, ४, ५४; पै १५, ५, ७; १६,
१०३, ७^g; १२९, ८; १७, ३, ७;
-इमानः शौ ४, १८, ३; ११, ९,
२१; पै ५, २४, ३; १६, ८४, १;
-इमानम् ऋ १, १२१, ९; २,
३०, ५; ४, १६, ६; २२, १; ५, ३०,
४; ८; ७, १०४, १९; तै ५, ४, ६,
५^g; ७, ३, १; ११, ३, ५, ८;
काठ ८, १६^g; २१, ८; ३७, १६^g;
शौ १, २, २; २, १३, ४; ७, ३६, ३;
८, ४, १९^g; १३, ७, १३; १४, १,
४७; २०, ७७, ६^g; पै १, ८६,
७^g; १०, १, ८; १५, ५, ७; १६,
१०, १०^g; १८, ५, ४.

अश्म-चक्र^h- कम् ऋ १०, १०१, ७.

अश्म-दिद्युⁱ- च^b ऋ ५, ५४, ३.

अश्म-नव(म>)मा^j- मा: मै ३, ४, ४.

†अश्मन्-मुय^k- यानि ऋ १०,
६७, ३; तै ३, ४, ११, ३; मै ४, १२,
६; काठ २३, १२; शौ २०, ११, ३.

अश्मन्मुयी- यीनाम् ऋ ४,
३०, २०; -यीभिः ऋ १०, १०१,
१०.

†अश्मन्-व(त्>)ती^l- ती^l क

^a) तस. नञ्-स्वरः । ^b) सपा. काठ २१, ७ ग्रीतः
इति पाभे. । ^c) तु. टि. अ-च्छन्दस्क- ।

^d) अशीर्णाः इति BW. W. शोधप्रस्तावः ।

^e) चात् पूर्वोऽंशे ✓अश् (बधा.) इत्यतोऽनर्थान्तरं
सन् नापू. बधा. इति कृत्वा पाधा. उलं. । यनि. च
धा. नैप्र. वर्णविपरिणामतः नापू. जातः सन्
✓*अश्छ इत्यत्र परतरे वर्णविपरिणामे द्वारायमाणः द्र.
(तु. टि. ✓*अश्छ) ।

^f) बपा. । नाप. (प्रस्तर-, वज्र-, आकाश-प्रभृ.) । व्यु. ?
✓अश् + मनिन् प्र. (पाठ ४, १४७) नित्-स्वरश्चेति
प्रायोबादः ।

पै ११-७३

^g) सपा. अश्मा <> अश्मानम् इति पाभे. ।

^h) तु. सस्थ. टि. आ ।

ⁱ) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^j) मयद् प्र. तत्-स्वरश्च । अयस्मयादित्वाद् भत्वम्
(पा १, ४, २०) ततो नलोपाऽभावः ।

^k) विप.>नाप. ([पाषाणवती, महावेगा-] नदी-) ।

म(>व)तुप् प्र. । नलोपाऽभावार्थं नापू. टि. द्र. ।

^l) =सपा. माश १३, ८, ४, ३ शोशौ ४, १५, ५
प्रसृ. । तैआ ६, ३, २; ४, २; ९, २ आग्निष्ट ३, ६,
१:२४ (वैप. सस्थ. ? ती इत्यत्र शोधः) अश्म-
न्वती इति पाभे. ।

१०, ५३, ८; मा ३५, १०; का
३५, ४, ९; शौ १२, २, २६; २७९;
पै १७, ३२, ६; ७.
अश्म-मय^१ - येन पै २०, ८, ४.
अश्ममयी^२ - यीनाम् मै ३,
८, ३; काठ २५, २; क ३८, ५.
अश्म(ल-)>लौ^३ - लाम् पै १,
२९, ४; ८९, ३.
अश्म-वर्मन्^४ - मं शौ ५, १०,
१-७; पै ६, १२, ९-११; १३,
१-३.
अश्म-वज्र, जा^५ - जा: श्र ४, १,
[१३ (५, ५१, ३)]; -जानाम्^६
श्र १०, १३९, ६.
अश्म-हन्मन्^७ - नमभि: श्र ७,
१०४, ५; शौ ८, ४, ५; पै १६, ९, ४.
अश्मा(श्म-अ)शनि^८ - निम् पै १०,
१२, १६.
अश्मा(श्म-आ)स्य^९ - स्यम् श्र

२, २४, ४.
अश्मनासः^१ खिया २९, ४८.
अश्मशानचित्^२ - चित् तै ५,
२, ८, ५; मै ३, २, ६; ७; ५, १.
अश्मिदाव(त>)ती^३ - ती पै १९,
३५, १३.
अश्य, अश्य- ✓अश (भोजन) द.
अश्यत् - ✓अश (बधा.) द.
अश्यमाना^४ - ✓अश (भोजन) द.
अश्मध्वान^५ - न. तै २, ६, १०, १.
अश्मद्ध^६ - द्वा: शौ १२, २, ५^१;
- द्वात् श्र ७, ६, ३.
अश्मद्धा^७ - अश्मद्धा तै ७, ५, २, २, काठ
३३, १; पै १७, ३५, १^१; - द्वा
शौ ११, १०, २२; पै १६, ८७,
२; - द्वात् मा १९, ७७; का २१,
५, ४; मै ३, ११, ६; काठ ३८, १.
अश्म^८ - मास: श्र ६, २१, १२.
अश्म^९ - मै: श्र ७, ६७, ७; मै

४, १४, १०.
अश्मण^१ - ग्रा: श्र १०, ९४, ११.
अश्मिष्ट^२ - ष्टा: श्र ४, ४, १३;
तै १, २, १४, ५; मै ४, ११, ५;
काठ ६, ११.
अश्मि(ष्ठ>)ष्टा^३ - ष्टा पै १४,
४, २.
अश्मान^४ - त: श्र १०, १७९, १;
- तम् शौ ७, ७५, १^१.
अश्मान्त^५ - नस्य शौ १९, २५, १९,
- न्ता: श्र १०, ६२, ११.
अश्माम^६ - म: पै १, २२, ३१.
अश्मि^७ - अश: मै ३, ९, ३; ४, ७,
९; काठ २६, ४, २९, ८; क ४१,
२; - अश: तै ६, ३, ४३; - अशम्
तै ६, ३, ४, ३-५. [अश-अशम्,
नशम्, अशम्, नशम्, शतम्].
अश्मि^८ - तम् श्र ४, ७, ६.
अश्मि^९ - अश्री-रु. रा^१ - न: श्र ८,

^१) नलोप इति विशेषः । शेषं द्विपू. टि. द. ।

^२) उ. उ. उ. ✓श<>का + कः प्र. थायादि-
स्वरश्च (तु. अश्मन्- [WW १, २९]) । यद्वा ✓अश
(बधा.) + अलच् प्र. मुडागमश्च उ. (पाउ १, १०९) ।

^३) तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

^४) विप. (उला-), नाप. । बस. पू. प्रकृतिस्वरम् ।

^५) तु. श्र ४, १६, ६; ६, ४३, ३ । सपा. तै ४, ११,
८ । मै ४, ९, ११ अश्मद्वयानाम् इति पामे. ।

^६) विप. > ना. । बस. पू. प्रकृतिस्वरम् । उ. < ✓हन्
(तु. ?GG. ORN. ; वै. सा. PW. प्र. तस. इति
वदन्तः स्वरतश्चिन्त्याः) ।

^७) अश्मशान- इति मूको. ।

^८) विप. (अवत-) । बस. पू. प्रकृतिस्वरम् । या १०,
१३ अशनवत्- वा आस्यन्दनवत्- वेति ?

^९) अश्मन्-+नास्- > बस. नास्->यनि. इति ?

^१) तस. नञ्-स्वरः ।

^२) उ. सोपपदात् ✓चि(चयने)+कर्मणि क्तिप् प्र. (पा
३, २, ९२) । ^३) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^४) सपा. परस्परं पामे. ।

^५) उ. उ. ✓अश+कर्त्तरि अच् प्र. ।

^६) = अश्म- । विप. [अश्मान्त-] अदि- । बस.
अन्तोदात्तः । उ. उ. ✓अश+भावे कृत् प्र. ।

^७) विप. (१पायु-) । अश्म- [अश्मान्त-] > यनि.
इत्यपि विमृश्यम् । उ. उ. पा. प्र. ✓अशम् > अशितु- +
इष्टम् प्र. ।

^८) सपा. पै २०, ३८, ७ ? आनांतस्व इति पामे. ।

^९) सपा. शौ १, ११, ३ अश्मामः इति पामे. । अ.
कृते तु. तत्रत्ये टि. ।

^{१०}) नाप. (कोग-) । ✓अश (बधा.) + क्तिप् प्र.
(पाउ ४, ६६) इति प्रथमः कल्पः (तु. WW १,
२८) । आ ✓अश + क्तिप् प्र. आलो ह्रस्वं च
(पाउ ४, १३८) इत्यपरः कल्पः । उभयपार्श्वे नित्-स्वरः ।

^{११}) विप. ([निर्गुण-] जामातु-, तन्- प्र.) । उ. उ. ह्रस्व-
स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । उ. उ. ✓अ + कर्त्तरि
कः [पावा ३, २, ५ (वै. सा. L श्र ८, २, २०) ।
मत्वर्थीयः रः प्र. इति कृत्वा तद्धितवृत्तेन व्याख्यायुको
नलमभावमात्रवचनतया प्रतिपन्नः संदिचिन्त्याः । आवात्मकस्य
हि सता पदार्थस्य योगे तद्धितो मनुष्येन प्र.

२, २०; -रम्^१ ऋ ६, २८,
६; शौ ४, २१, ६; -रा^२ ऋ १०,
८५, ३०; पै १८, ३, ६.
अ-श्री(वि>)वी^३- -वी: मै १, ११,
१०.
अश्रु^४- -श्रु ऋ १०, ९५, १२; १३;
॥तै १, ५, १, १ ॥^५; मै २, १,
१०^६; काठ ३४, १२ ॥;
-श्रुभि: मा २५, ९; का २७, ९,
१; तै ५, ७, २०, १; मै ३, १५,
८; काठ ५३, १०; -श्रुणि शौ
५, १९, १३. [°श्रु-अन्^७].
॥अश्रु-ज^८- -जम् तै १, ५, १, २.

अश्रु-मु(खु>)खो^९- -खी शौ ११,
११, ७.
अ-श्रेष्मन्^{१०}- -ष्माण: शौ ३, ९, २.
अ-श्रोण,णा^{११}- -ण: खि २, १०, २;
पै १, २२, ३; -णा^{१२} मै ३,
७, ४^१.
॥अ-श्रोत्रिय^{१३}- -या: मै ४, ५, ८;
-याय काठ २८, ४, ५; क ४४,
४; ५.
अ-श्री(=श्री)^{१४}- > अश्री-ल,ला^{१५}-
-॥लम् मै २, ३, ९; ५, २; ३,
१, ९; ६, ७^१; काठ १२, १०;
१२, १०; २३, ६^२; क ३०, ८;

-ला शौ १४, १, २७^३.
?अश्रेष्मन्^४ पै १६ ७९, २.
अ-श्रेष्मन्- -ष्माण: पै ३, ७, ३.
अ-श्रोण,णा^{१०}- -ण: शौ १, ३१,
३^१; -णया तै ६, १, ६, ७ ॥^१;
-णा: शौ ६, १२०, ३^२; पै १६,
५१, १.
१अश्व, श्वा^{१६}- -श्व खि ५, १४, ४;
शौ २०, १२८, १५; -श्व: ऋ
१, ३६, ८; १६१, ३; १६२,
२२; १६४, २; १७३, ३; ३,
२६, ३; २७, १४; २९, ६; ४,
२, ८; ६, ३, ४; ४५, २६; ७,

व्यवहार्यत्वादित्यभिसंघे:; PW. प्रमृ. च अ+*श्रीर-
इति कृत्वा तस. इति वदन्तः स्वरतः समाधिसाकाङ्क्षयमु-
पेक्षकाः.] ।

१) सपा. तैब्रा २, ८, ८, १२ अश्लीलम् इति पाभे. ।

२) सपा. अश्रीरा <> अश्लोला (आयमं १, १७, ८
अअ १४, १ च) इति पाभे. ।

३) =अस्त्री- । नाप. (छन्दो-विशेष-) बस. अन्तो-
दात्तः (पा ६, २, १७२) । यत्तु MW. इहापि
दन्त्यादिद्वितीयाक्षरतया निर्दिदेश, तद् विमृश्यम् ।
मूको. उभयविधसंकेतोपलम्भात् (तु. सेंटि.) । सपा.
काठ १४, ४ अस्त्रीवी: इति पाभे. ।

४) व्यु. ? *अश्रु- [बस. पू. प्रकृतिस्वरम्
(पू. <√अक्ष् [व्याप्तौ] उप. च √तृ + भावे
कुः प्र. [=अक्षोऽक्ष्णस् त्रुर् आर्द्रता यस्मात्.]] इत्यस्य
नैप्र. वर्णविपरिणामः द. (तु. पंजा. अत्थु) । मौस्थि.
च √अक्ष् (व्याप्तौ) इत्यस्य √अश्र (बधा.) इत्यस्य
कायोपचयस्वरूपत्वात् तावताऽंशेनेदं प्राति. <√अश्र
(बधा.) इत्यपि संकेतलाभः स्यात् (तु. पाउ ५,
२९) । यद्वा √*अर् इत्यस्य दीप्त्यर्थे ३ये प्रभेदे
√*धृ इत्यस्याप्यवान्तरमूलतया संनिवेशः गपू. टि.
उसं. । ततश्च प्रकृते मैस्थि. पू. दाहशोकादितात्पर्यकं
सत् *धृश्- (<√*धृश्) इत्यतः परममूलतो विप-
रिणतम् *अश्र- (<√अश्र [बधा.] इति स्यादिति कृत्वा
भाषान्तरीयतर्ग-टवर्गाऽन्यतरादि-सजन्मनामपि विषये
व्यु. अस्या व्याप्तिः द. (तु. WW १, ३३ [उक्तसजन्म-

परिचयमात्रे] । अथापि वा (√*धृ > *धृ- [दाह-]
+ √*क्ष् 'अवक्षरणे' > भावे) *धृ- इति कृत्वा बस.
पू. प्रकृतिस्वरस्य सतः) *अश्रु- इत्यस्य नैप्र. विपरिणामः
स्यात् (तु. टि. अश्र-) ।

५) पाभे. अवय्यम् तै २, २, २ द. ।

६) विप. (रजत-) । उस. ङान्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

७) बस. अन्तोदात्तात् स्त्री. ङीष् प्र. तत्-स्वरश्च
(पा ४, १, ५४; ६, २, १६७) ।

८) बस. अन्तोदात्तः । उप. √श्रिष+मनिः प्र. उसं.
(पाउ ४, १५२) । सपा. अश्रेष्माणः <> अश्लेष्माणः इति
पाभे. ।

९) तस. नञ्-स्वरः ।

१०) सपा. अश्रोणः <> अश्लोणः इति पाभे. ।

११) यद्यपि मुपा. नेहाऽशुद्धः तथाप्यसावशुद्ध्यभावो
घुणाक्षरीयो भवति न तु सांकल्पिकः (तु. टि. अ-
काणा-) ।

१२) सपा. अश्रोणा <> अश्लोणया इति पाभे. ।

१३) तु. टि. अश्रीर- ।

१४) पाठः ? सपा. शौ ८, ६, २ आश्रेषम् इति पाभे. ।

१५) =अश्रोण- ।

१६) पाभे. अश्रुः शौ ६, १२०, ३ द. ।

१७) नाप. । व्यु. ? √अश्र (व्याप्तौ) + क्वन् प्र.
(पाउ १, १४०) नित-स्वरश्चेति प्रायोवादः । <√अश्र
(भोजने) इति [पक्षे] या [२, २७], <√शिव इति तै ५,
३, १२, १ मै १, ६, ४ प्रमृ. ।

३, २; ७०, १; ८, २, २; १४९,
५; (५०, ५); ९, ६४, ३; ७१,
६; १७, २८; १०१, २; १०९,
१०; ११२, ४; १०, ६१, २४;
१३६, ५; लि ३, १, ५; ४,
७, २, ८; ५, १३, ५; ६; मा १४,
१९; १५, ६२; २२, १९; २३
१२; ५४; २४, १; २५, ४५; २९,
९; १०; का १५, ५, ५; १६, ७,
५; २४, ६, १; २५, ३, ९; १०,
२; २६, १, १; ३१, १, ९; १०;
णै १, ५, ७, ३; ८, ८, १; २, ३,
७, ४; १२, २; ४, ९, ४; ३, २,
६, ३; ४, ३, ७, १६; ४, ३,
३; ६, ९, ४; ५, १, २,
२; ३; ६; ७, १; ६११, ३; ४;
२, ६, ५; ८, १; ३, २, २; ७,
४; १२, १; २; ४, १२, १;
२; ३; ५, १०, ६; २३, १६;
७, १, २; ३; ६, ६, ११, ६;
७, १, १, ६; १२, १६; ४,
१८, १६; ५, २५, २; णै १,
५, १०; ६, ४; १२; ८, १; ६;
११, ६; २, ३, ३; ५, ८; ५, ९;
६, ४; ६; ८, ३६; १४, १३,
१४६; ३, १, ३; ७; ७, ९;
६१२, ४; १९; २०; १३, २६;
१६, २६; ४, १, २; ४, ८;
८, ३; काठ ६, २; ७, ४; ५, ७; ८,
२; ५; ९, १४; ११, १०; १२,
६; १३, ३; १४, ६; १५, ३;
५, ९; १७, ३; १०; १९, २;
३; ६; २०, ५; ६; ११; २१, ३;
२२, ८; २४, ८; २५, ७; २९, ४;

३१, १; ३४, ७; ३९, ४; ४१,
३; ४४, ७; ४६, २; ५; ४८, २;
क ४, १; ५, ३; ४; ६,
७; ७, १; २४, ८; २६, २६;
९; २९, ८; ३०, १; ४; ३१,
७; ८; १३; १८; ३५, २;
३८, १; ३९, ५; ४५, ५; ४७,
१; णै १, ४; २; २, ४८;
८५; १३३; ५७; ६८;
८८; जि १, ४२, ४; ३, ५,
७; ८, ११; १३, ९; ४६, ५;
५६, १०; ४, १३, ४; णै २,
३०, ५; ५, ५, ८; ८, २, २५;
९, १४, २; १०, १, १९; १०,
१६; ११, ७, १८; १२, १,
५७; २, ५०; १३, ३, १८;
१९, ५३, १; ५७, ४; २०,
१०२, २; १२८, १०; ११;
१३६, ५; पै १, ५५, २, २,
१७, २; ४, २०, ६; ५, २८,
६; ३८, ५; ६, ४, ८; ८,
६, ५; १०, ३, १; १२, २, १;
१६, ५, ५; ३६, ९; ६६, १;
१०८, ७; १५४, ४; ८; १७,
६, ६; ३४, ११; १९, ३६, ९;
५०, ७; २०, ३९, २; -इवम्
क १, २५, ३; २७, १; ११६,
६; ११७, ४; १९, ७, ७१, ५;
११८, ९; १०, ३९, १०;
१६१, ७; १६२, ४; १३; १५;
१६३, २; ३, ५३, ११; २४;
४, १०, १; ३७, ८; ३९, ५;
५७, १; ६, ४६, २; ७, ७,
१; ७७, ३; ८, ४, २१; १४, ३;

१७, १५; ७४, १०; ७८, १;
९७, २; १०३, ७; ९, ९, ९;
६१, ३; ६२, ६; ६४, १०; ८७,
१; ८९, ४; ९४, ५; १०८, ७;
१०, १८, १४; ६५, ११; ६८,
११; ९७, ४; १०७, ७; १०;
११९, १; १४३, १; २; १४९,
१; (९, ६२, १८) १८८, १;
लि १, २, २; २, ६, २;
५, १४, ५; मा ९, ७; १२,
७८; १३, ४२; १५, ४४;
१७, ७८; २२, ४; १९, २३,
७; २५, २७; ३६; ३७, २७,
३८; २९, १३; का १०, २;
४; १३, ६, ४; १४, ४, ५;
१६, ५, २६; १८, ६, १३;
२४, १, ४; ६, २; २५, ३, ३;
२७, १२, ४; १३, ५; २९,
५, ७; ३१, ३, २; णै १,
१, १४, २; ७, ७, २६; ८,
१८, १; २, २, ६, ३; ३, १३,
१; ३, २, ६, ३; ४, २,
१०, १६; ४, ४, ७; १६, ७,
१; ८, २; ९, १; २; ५, १,
२, १; ३; २, ६, ५; ८, १;
३, २, १; ७, ४; ७, १, ३;
१०, १; ७, १, १२, १६; ४,
२०, १६; ५, २५, २; णै १,
६, ४; ९, ४; १०, ३; ११,
१६; २, ३, ३; ७, १७; ११३,
८; ९; ३, १, ३; ४; २, ५;
६; १०, २; ६१२, १; ४; १८;
१६, १; ४, ८, ३; ८; काठ
४, १५; ८, ५; ९, ९; ११;

१) सपा. काठ ३९, ४ वाक् इति पामे. ।

२) पामे. मा २३, २० बाजी द्र. ।

३) सपा. पै २, १३, १४ पुरुषः इति पामे. ।

४) सपा. पै ३, ३०, ४ अश्वी इति पामे. ।

५) तु. RW.; वैतु. शंषा. सात. अस्थान्? इति, लि
५, २२, ६ अस्तम् इति च पामे. ।

६) सह गो अश्वी विषा इति सुपा. सु-शोष
द्र. ।

१२^१; १२, ६^४; १३, १४; १६,
१७; १९, २; ८; २०, ५^१; ६;
११; २१, ३; २२, ८; २८,
४; ५; ३७, ७; ३९, १२†
४०, ६†; ४१, ३; ४४, ९;
४६, ४†; ५†; ॥ क ७, १^{१०};
८, १२५; २९, ८; ३१, ७^१;
८; १३; १८; ३५, २; ४४,
४; ५; †कौ १, १७; १७२^१;
४३४; ४८१; ५२३; ५८०; २, २७;
१६०; ३६०; ५६२; ७४४; ९३४;
९८४; ११२७, ११८६; †जै १,
२, ७; १८, ८५^१; ४२, ८; ५०,
५; ५४, १; ५९, ३; ३३, ६;
१५, ८; २०, ४; ३०, ३; ४५,
४; ४, ११, ७; १९, १०; २४,
५; शौ १, १६, ४; ४९, ७†;
३६, १०; ५, १४, ६; २९, १;
६, ७१, १; ८, ७, ११; १०, १,
१७; २९; †२०, १६, ११; २७,
३; ५५, ३; ९८, २; पै १, १०,
४; १००, २; २, २८, २;
३५, ४; ५, ३६, ६; ७, १, १२;
१५, ५; ८, ३, १३†; १२, ८; ९,
७, ६; २२, १५; २५, ११; १३, ९,
२; १६, १३, १; ३६, ७; ३७, १०;
१७, ३, ४; १९, ३७, ४; २०,
१४, १; ५२, ५; -श्वया ऋ
९, १०७, ८; कौ १, ५१५;
२, ३४७; †जै १, ५३, ५; ३,
२९, ४; -श्वयोः ऋ ६, ४७, ९;
-श्वस्य ऋ १, ५३, २; ८४,
१४; ११६, १७; ११७, ६
(७); १२; १२१, २; १६२,
९; १८; १९; १६४, ३४; ३५;
२, ३५, ६; ४, ३९, ३; ६; ५,

८३, ६; ८, ३२, ५; ५२, ५; ६१,
६; १०, ३४, ३; खि ३, ४, ५; ४,
७, ६; ७^१; ९; ५, १५, ५; २२,
१३; मा २३, ३२†; ३७; ६१†;
६२; २५, ३२; ४१; ४२; ३७,
९^१; का २५, ६, १२†; ७, ५;
१०, ९†; १०; २७, १३, १;
३७, १, ९^१; †तै १, ५, ११,
४; ५२, ४, ७, २; ९, ४; ३,
१, ११, ७; ४, ६, ८, ३; ९,
३^१; ५, ॥ २, ६, ५; ९, ४;
११, १५; ॥ ३, १२, १; २^१;
॥ ४, १२, २; ३^१; ७, ४, १८, २^२;
१९, ४; ॥ ५, २५, १^१; २^१; मै १,
५, १†; ६, ४॥; २, ४, ७; ८;
५, १†; १३, ६†; ३, १, ४॥;
१२, २१; १६, १†; ४, ८,
८॥; ९, १^१; काठ ६, ९†; ७,
१६†; ८, २; ११, १०^१; १३†;
१३, १; २०, ८; २८, १०; ३६,
१५; ३७, १३; १४; ३९, १२†;
४४, ७†; †४६, ४; ५^१; ५०,
५; ॥ क ४, ८†; ६, ७; ३१, १०;
४५, १; †कौ १, ३५८; २,
२६४; ९३०; ११९४५; †जै १,
३७, ७; ३, २२, ११; शौ ४,
४, ८; १५, ११†; ५, ५, ९;
६, ३८, ४; ७^१, ३; †९, १५,
१३; १४; १०, ४, २; ११,
२, २२; १९, ४९, ४; †२०,
२१, २; ४१, २; ११८, २;
१२९, १८५; १३७, ३; पै १,
९४, १; ४, ५, ६; ५, ७, १०;
६, ४, ९; ११, ७, १२; १४, ४,
४; १६, १५, २; †६९, ३; ४;
१०६, २; १९, २७, १५; २०,

५२, ११; -श्व ऋ १, १७४,
५; ३, ३५, ३; ४, ३३, १०;
३४, ९; ५२, २; ६, ५९, ३;
६७, ४; ७, १०४, ६; १०,
२२, ४; ५; ७५, ७; मा २१,
३३; ३७, १२; का २३, ४, ५;
३७, २, २; मै १, ११, ६॥; ३,
११, २; ४, ९, ३; कौ २,
१०७६†; शौ ८, ४, ६†; पै १२,
३, ५^१; १६, ९, ६†; २०, ५२,
११; -श्वः ऋ १, ११५, ३;
११८, ५; १६३, १०; १६४, ३;
१८०, १; ३, १४; ६, ८; ९, ७,
२; ६१, २; ५, ५३, ७; ५४, १०;
५९, ५; ६१, २; ६, ६, ४; २४,
६; ३७, ३; ७५, ७; ७, १८, १;
४१, ६; ६७, ४; ७५, ६; ९७,
६; ८, २३, ११; ९, ७८, २;
१०, ६, ६; ४४, ७; ९०, १०;
९५, ८; ९७, ३; १०७, ११;
११९, ३; खि १, ७, ४; २, ९,
१; ५, १५, १; †मा १२,
७७; २९, २१; ४४; ३१, ८;
३४, ३९; †का १३, ६, ३;
३१, ३, १०; ३५, १, ८; †तै १,
७, ७, २†; †४, २, ६, १; ६, ६,
३; ७, ४; †मै १, ११, १†; ०;
२, ३, ३॥; ७, १३; ३, १६, ३;
४, १०, २; १२, १; ४; १४, ४;
†काठ १३, १४†; १६, १३;
१७, १८; ॥ २८, ४; १०; ४६,
१; ३; क २५, ४†; ४४, ४॥;
४५, १॥; †कौ १, ६८; †जै १, ७,
६; शौ २, २६, ३; ३, १६, ६†;
९, १४, ३†; ११, २, ९; ३, ५;
१३, १, २४; २, ६; ७; १८^१

१) पाञ्च. सस्थ. टि. वि. पुस्तकः द्र. ।

२) अश्वैव इति मुपा. चिन्त्यः ।

०) पाञ्च. देवाः ऋ १, २३, १९ द्र. ।

४, १०; १९, ६, १२; ३८, ३;
 २०, १३, ४†; १४, ७†; १२९,
 १; १३०, १९; १३१, ५; पै १,
 ४०, ४; २, १२, ३; ४, ३१,
 ६†; ९, ५, १०†; २३, ९; ११,
 ६, ३†; १५, १०, ७†; १६, ५३,
 १०; ६६, ३†; १०४, ९; १८,
 १७, ४; २१, १; १९, १६, १७;
 २१, १०; २४, २; -†०३वाः^०
 मा ९, ६; का १०, २, ३; शौ १,
 ४, ४; १९, २, ४; -०३वाः लि
 ५, ११, २; काठ ३५, ३; क
 ४८, ४; शौ २०, १२७, १२^०;
 पै ८, ८, १०; -३वाः क्र १,
 १६१, ७; ३, ५३, २३; १०,
 ७३, १०; १† ५, १, २, १; ३;
 पै ८, २, ११; ९, ९, ३; -३वाः
 क्र १, ९२, १५; १०३, ५;
 १०४, १; १२६, २; १७१, १;
 २, ३४, ३; ८; ४, ४३, ६;
 ४५, ६; ५, ३१, १०; ५५, ६;
 ५८, ७; ५९, १; ६२, १; ८३,
 ३; ६, ४७, २३; ५९, ५; ७५,
 १३; ७, ३४, ४; ८, १, ३१;
 ४१, ६; ६८, १७; ७५, १; ९,
 १७, ५०; १०, ३४, ११; ७९,
 ७; १०१, ७; १४९, ४; लि १,
 १५, ४; ४, ११, ६; खिसा ११,
 १५; †मा १३, ३७; २९, ५०;
 ३३, ४; ३४, ६; †का १४, ३,
 ११; ३१, २, ११; ३२, १, ४; तै
 १, ७, ८, १; २, ३, १२, ११; ६,
 ११, १†; †४, २, ९, ५; ६, ६, ५;
 ७, ३, १४, १; मै १, ११, ६†;
 †२, ७, १७; †३, १६, ३; ४, २,
 ११†; काठ ७, १७†; १२, ६;

१४, ६; २२, ५†; २८, १०; ३८,
 १२; ४३, ४; ४६, १†; क
 ४५, १†; †कौ २, ७७७;
 १०८३; शौ ६, ७७, ७०; पै ३,
 १९, २; १५, ११, ५†; १९,
 ३४, १४; २०, ४०, ६; ७;
 -३वाः क्र १, १०१, ४; ५,
 १८, ५; ६, ६३, १०; ७, १०४,
 १०; ८, ३६, ५; ४६, २९;
 ५६, ४; लि ३, ८, ४; १† २,
 १, १, ५; ५, ५, १, ३; शौ ४,
 ९, २; ८, ४, १०†; १२, १, ५;
 १९, ४७, ७; पै २, ३७, ४; ६,
 २०, ६; ८, ३, ३; १६, ९, १०†;
 १७, १, ५; १९, ५३, ७-९, ५४,
 ६-९; -३वाः क्र २, ३४, ६;
 -३वाः क्र १, १६२, १६; ५,
 ३१, ४; ८, ३०, ४; १२, २५;
 मा ३, ५९; ११, ७५; २५, ३९;
 का ३, ८, ३; १२, ७, १०;
 २७, १४, १; तै १, ६, १२, ६†;
 ८, ६, १; ४, १, १०, १; ६,
 १, २†; ७, ४, १६, १; मै १, १०,
 ४; २०; २, ७, ७; ३, १६, १†;
 ४, ७, ४†; १२, २†; काठ ८,
 १६†; ९, ७; १६, ७; ३६, १४;
 ४४, ५; ४६, ५†; क ८, १०;
 †कौ १, ११८; ४४०; †जै १,
 १३, ४; ४६, ४; शौ ३, १५,
 ८; १९, ५५, १; ६; पै २, ९,
 ४; २०, ४७, १०; ४८, १;
 -†३वाः क्र १, ३८, १२;
 १४८, ३; १८१, २; २, १३,
 ७; [४, १४, ४, ४५, २]; ५, ५९,
 ७; ६२, ४; ७५, ६; ६, १६, ४३;
 २९, २; ६३, ७; ७, ७४, ४;

७८, ४; ८, १, ९; ५५, ४; १०,
 ७८, ५; ९१, १४; ९५, ९;
 लि १, ३, ३; ३, ७, ४; मा १३,
 ३६; २०, ७८; का १४, ३, १०;
 २२, ७, १२; तै ४, २, ९, ५;
 मै २, ७, १७; ३, ११, ४; काठ
 २२, ५; ३८, ९; कौ १, १५;
 २, ७३३; जै १, ३, ५; ४, १०,
 ७; शौ २०, ३४, ७; पै १३,
 ७, ७; १९, २०, १२; -३वाः क्र ३,
 ३३, १; [१, ३०, २१] ४, ५२,
 २; -३वाः क्र [१, ३०, २१;
 (४, ५२, २)]; -३वाः क्र १,
 १६२, ३†; मा २५, २६†; का
 २७, १२, ३; तै ४, ४, ८, १; ६, ८,
 १†; ५, १, २, २†; १† १, ६,
 ४; ३, १, ३†; १६, १†; १† काठ
 ८, ५†; १९, २†; ४६, ४†; १† क
 ७, १†; २९, ८†; -३वाः क्र ७,
 ५४, २; [९०, ६; १०, १०८, ७];
 ८, ५, ७; [१३, ११; ८७, ५] ४६,
 २६; मा २०, ७३; का २२, ७,
 ७; मै ३, ११, ४; ४, १४, ९;
 काठ ३८, ९; शौ ६, १०८, १;
 १९, १७, ७; -३वाः मा १६,
 २४; का १७, ३, ३; तै ४, ५, ३,
 २; ७, ५, २३, २; मै २, ९, ४;
 काठ १७, १३; ४५, २०; क २७,
 ३; शौ ३, २८, ३; ९, ३, १३;
 १२, २, १६; १९, ४७, ९; पै
 ६, २०, ९; १०, ११, १०; १६,
 ४०, ५; १७, ३१, ५;
 -३वाः क्र १, २९, १-७; ११४,
 ८; मा १३, २३; १६, १६†;
 १८, ४७; २०, १०; का १४,
 २, ८; १७, १, १६†; २०, २,

^०) तु. RW. वैतु. शंपा. सात. अश्वः इति ? सपा. लि ५,
 १५, ११ कुशाः इति पाभे. ।

^१) पाभे. कोषस्य कृते वृत्तकौ शौ ७, १०१, १ द. ।

^२) पाभे. देवाः क्र १, २३, १९ द. ।

१०; २१, ७, ९; तै ३, ४, ११,
३१; ४, २, ९, ४; ५, १०, ३१;
५, ७, ६, ३; मै २, ७, १६; ३,
११, ८; ४, १२, ६१; काठ १०,
१२१; १६, १६; २३, १२१;
३५, १२१; ३६, १५०; ३८, ४;
क ४८, १२; शौ ४, २२, २; ९,
१, १८; १२, १, १९; २५, २, १५;
†२०, ७४, १-७; पै २, १८, २०;
३५, २; ३, २१, ३; ४, १०,
७; ५, २९, ४; ८, १०, ४; ९,
२२, १६; १६, ३३, ६; १०६,
१; १७, १, ३; २, १०; ३, ६०;
२९, ६; ३१, ६; २०, २७,
१; -श्वैः ऋ १, १६, ९; ८८,
२; ११३, १४; ११७, १४;
१७५, ४; २, १५, ४; ३, ३०,
१२, २०; ५०, ४; [१, ११८,
३] ५८, ३; ४, ५१, ५; ५,
२९, ९; ५५, १; ५८, ६; ६,
३९, ४; ६२, ३; ६५, २; ७,

१८, २; ४१, ३; ४५, १; ६९,
१; ७१, ३; ८५, ३५; ७, २७;
९, ९६, ११; १०, ३, ७; ७,
२; ११, ७; ६८, १२; ७०,
२; ३; मा १९, ५३१; २६,
१९; ३४, ३६१; का २१, ४,
३१; २८, ११, १; तै २, ६,
१२, ११; ४, ७, १५, ३; ७, ५,
२३, २; मै २, ८, १४१; ९, १; ३,
१६, ५१; ४, १०, ६; १४, ६; १०,
काठ १७, १९१; २१, १४१; ३५,
३; ४५, २०; क ४८, ४; †शौ
३, १६, ३; \$७, ८६, ४; ५;
१८, १, २४; २०, १६, १२,
पै ३, २२, ६; ४, ३१, ३१; ८;
१६, ११; १०, ४, १; ८; १९,
३०, १२; -श्वौ तै ५, ७, १, २;
काठ २२, ८; २८, २; क ३५, २,
४४, २. [श्व- अघ°, १अज°,
अर°, अरुण°, आशु°, इष्ट°,
ऋज्र°, गो°, जीर°, देव°, ३द्वत्°,

द्रोणि°, नाग°, निन्दित°, पिशङ्ग°,
पीवस्°, पृषत्°, रमास्त°, युक्त°,
राजन्°, रासभ°, १रोहित°,
रवाह°, वि°, विद्वन्°, शत°,
रथाव°, षष्°, स°, १सत्°,
सप्तन्°, संघत्°, सु°, १हरि°].

अश्व-कु^१- -कः मा २३, १८; का
२५, ५, १; तै ७, ४, १९, १; २;
३; मै ३, १२, २०; काठ ४४,
८^१.

अश्व-कुणपु^१- -पम् तै ७, २, १०,
२.

अश्व-क्रन्द्^१- -न्दस्य पै ८, ७, २.

अश्व-क्ष(भ^१)भा^१- -भा शौ
१९, ४९, १.

अश्व-क्ष(र^१)रा^१- -रा पै १४,
४, १.

अश्व-गर्दभ- -भयोः काठ १९,
२; क २९, ८.

*अश्व-घ्न^१->आश्वघ्न^१- -घ्नस्य
क १०, ६१, २१.

अ) एतच्छून्यः मुपा. चिन्त्यः । मूको. च शाखा-
न्तरस्य च (तु. क ४८, १२) साक्ष्यतोऽर्थवैशद्यकरस्याऽस्य
पठितुं योग्यत्वात् ।

ब) पामे. अप्सु शौ ६, ३८, २ द्र. ।

ग) सपा. शौ १२, १, २५ मृगेषु इति पामे. ।

घ) कुत्साऽर्थे कः प्र. (पा ५, ३, ७४) । तत्-स्वरः ।

ङ) तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

च) =सर्-विशेष- । बस. ।

६) उस. थाथादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) । यद्यपि
उप.*क्ष(भ^१)भा- (✓*क्षभ्+अच् [पा ३, १, १३४])
इत्येवं यमु. अनु सुकल्पं तथाऽपि सत्र संदेहो भवति ।
✓*क्षभ् इत्यस्याऽप्रतिद्वैतार्थतोऽप्यवसेयमात्रत्वस्य तदव-
स्थत्वाऽनिर्मीकात् । एस्थि. नाउ. सन्तं शाखान्तरीयं
पामे. अनुसंधाय ✓क्षर् इत्येतत्पूर्वाऽशस्य सतः
✓*क्षभ् इत्यस्य नैप्र. विपरिणाम इति कृत्वा ✓*क्षभ्
इत्ययं पाधा. उस्सं. । अस्य ✓क्षप् इत्यनेन साजात्याच्च
तज्जे क्षपा- इत्यत्र यो गुणः सामान्येनाऽभिप्रेतो भवति

तस्यैवैहाऽप्यश्वविषयकत्वमात्रविशेषेण राज्यनुयोगितया
संकेतग्रहः द्र. (वैतु. सा. *अश्वक्ष्+भा- इत्येवं वा,
अश्व-+!✓क्षै, ✓क्षि>क्ष-+भा- इत्येवं वाऽवयवतः
साधुकः सन्नवग्रहे पपा. च क्षकाराद्युत्तरपदतया विस्पष्ट-
दर्शनेन नाउ. पामे. चाऽनभीष्टविरोधाच्चिन्त्यः; PW.
व्यु. अनीशानाविव सन्तौ विश्व-व्यचस्- इति निजि-
गमयिषन्तावुपेक्ष्यौ [संबन्धाऽभावादित्यभिसंधेः]; ता.
[४२] उप. ✓क्षुभ्>*क्षुभ्>भा- इत्यन्यथासिद्धमि-
वोपकल्पकः [मौस्थि. ✓*क्ष् इत्येतदात्मकपूर्वाशतः ✓*क्षभ्
इत्यस्य ✓क्षुभ् इत्यनेन सानाम्यभिसंधेरभिप्रेताऽर्थतो
यथाश्रुतेनैव निर्वाहसंभवादिति दिक्] ।

७) उस. उप. <✓क्षर् । पामे. कृते तु. टि.
नापू ।

१) व्यप. । उस. थाथादि-स्वरः । उप. ✓हन्+कः प्र.
(पावा ३, २, ५) ।

२) अपत्येऽर्थे अण् प्र. उस्सं. (पा ४, १, ११२) ।
तत्-स्वरः । आश्व-घ्न- इति पपा. ।

अश्व-जित्^१ - जित् ऋ ९, ५९,
१; खि ४, ३, १; तै ४, ७, १४,
४; मै २, ७, १२; काठ ३८, १४;
४०, १०; शौ ५, ३, ११; ७,
५२, ८; पै १, ४९, १; २, २२, ६;
५, ४, १०; -जिते ऋ २, २१, १.
अश्व-तर^२ - तरः ऋ ७, १, १,
२; ३; मै १, ५, १०; काठ
७, ७; पै १२, ७, १३; २०,
३९, २; -रस्य शौ ४, ४, ८;
-रान् पै २, ६, ४; -रौ पै २,
८७, ४.
अश्वतरी^३ - यैः शौ ८, ८, २२;
पै १६, ३१, १.
अश्वतरी-रथ^४ - यः तै
७, ३, १, ४.
अश्व-त्व^५ - त्वम् तै ५, ३,
१२, १.
अश्व-दु^६ - दाः ऋ १, ११३,
१८; ५, ४२, ८; १०, १०७, २.

[०दा-अर्].

अश्व-दु-तर^७ - तरः ऋ ८, ७४,
१५.अश्व-दु-वि^८ - वि २, ६, २, १८.अश्व-दु-वन्^९ - वन् ऋ ५,
१८, ३.अश्व-निर्जित^{१०} - निर्जित ऋ १०,
७६, ३.अश्व-पु^{११} - पुम् मा ३०, ११; वा
३४, २, ३.अश्व-पति^{१२} - तिमः मा १६,
२४; का १७, १, ३; तै ४, ५,
३, २; मै २, ९, ४; काठ १७, १३;
क २७, ३; -तंते ऋ ८, २१,
३; कौ १, ४०२; ज १, ४५, ४.अश्व-परशु^{१३} - रश्वौ मै ४, १, २.
अश्व-पर्ण^{१४} - पर्णः ऋ ६, ४७,
३१; मा २२, ५७; तै ४, ६,
६, ७; मै ३, १६, ३; काठ ४६,
१; शौ ६, १२६, ३; पै १५, १२.

१; -णः ऋ १, ८८, १

अश्व-पर्श^{१५} - पर्शः काठ ३१,
३; क ४७, १.अश्व-पस्थ^{१६} - स्थम् ऋ ९, ८६,
४१.अश्व-पु^{१७} - पुम् तै २, ६, ३.अश्व-पुष्ट^{१८} - पुष्टम् ऋ ८, २६, २४,
अश्व-पुनम्^{१९} - पुनम् ऋ १२, १,
१६; २, ११३.अश्व-पु^{२०} - पुम् मा १०, ११,
८, ३.अश्व-पुष्ट^{२१} - पुष्टम् ऋ १, ९२,
८; -पुष्टान् ऋ १, ९२, ७; १२१,
१४.अश्व-मातृ^{२२} - मातृ पै ११, ७, ९.अश्व-मिष्ट^{२३} - मिष्टम् ऋ ८,
६१, ७; कौ १, २४०; २, १३१;
ज १, २५, ८.अश्व-मिष्ट^{२४} - मिष्टम् ऋ २, ६, २.

१) विप. (अस्मद्-, इन्द्र-, सोम-) । उस. क्विबन्ते
कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

२) =पशुजाति-विशेष- [नभा. खन्वर] । हरश्च
प्र. (पा ५, ३, ९१) चित्-स्वरश्च ।

३) तस. सारव. (पा ६, १, २२३) ।

४) विप. (उषस-, मघवन्-) ।

५) उस. उप. कः प्र. यायादि-स्वरश्च ।

६) विप. (मर्त्य-) । विजन्तात् तरप् प्र. ।

७) अश्व-दा(य>)यी->०वि इति शेषः (तु.
सत्य. टि. गोदायी->०वि, सकक्षं मानधना->०मे
इति, देवी->०वि इति च) ।

८) उस. वनिबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

९) विप. (अश्वरूप-1=अश्वैः परिवृत-] त्वाष्ट्र-) ।

१०) तस. पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १८) ।

११) यत्तु मुपा. -र- इत्येवं स्वरः प्रादर्शि, तद् अप्र-
माणम् । अलक्षणत्वात् । उप. प्रकृतिस्वरेण वाऽपि
निर्दिष्टसामान्यसमासस्वरेण वाऽप्य् अन्तोदात्तस्यैव प्राप्ते-
रिति यावत् । स्त्री. तृ१ विभक्ति-स्वरः (पा ६, १, १७४)

द्र. १. मूढो. -रुद्रा इत्येकदेशीया लिपिरप्युक्तस्या-
ज्जन्तोदात्तस्य संकेतनायाऽलंभणः द्र. १

१) सपा. काऽ ०परश्वा<> ०परश्वा (तैश्वा ३, २, १
च) इति पाठः ।

२) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

३) =अश्व-परशु ।

४) पाठः? बस. इति कृत्वा पूष. प्रकृतिस्वरः
प्राप्तवान् । अश्व-पु(र्ण>)र्ण- इति वा प्राप्ति.
(तु. मं. टि.) । तथा-वेऽपि तृण. इति कृत्वा पूष. प्रकृति-
स्वरः एव स्यात् (पा ६, २, ४८) इति दिक् ।

५) विप. (वाज-, रयि-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरं प्रकृत्या
(पा ६, २, १) । ६) उप. √बुध् + कर्मणि क्यप् प्र. ॥

७) विर. (पैवृ- [सर्प-विशेष-]) । बस. कवभावाः
(पा ५, ४, १५८) ।

८) बस. वा तस. वा पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १;
४२) । व्यु. कृते तु. पुष्ट-इष्टि- ।

९) अश्व-इष्टि->यनि. सं१ इति सा. G.W.
G.R.V. प्रसू. १, अश्वम् इष्टे (इच्छति) इति मै.

१ अश्व-मेघ^a - धस्य ऋ ५, २७,
५; -धाय ऋ ५, २७, ४; -धे
ऋ ५, २७, ६.

आश्वमेघ^b - धस्य ऋ ८, ६८,
१५; -धे ऋ ८, ६८, १६.

२ अश्व-मेघ^c - काठपुष्पि; -धः
मा १८, २२; का १९, ७, ४; तै
४, ७, ९, १; ॥ ५, ४, १२,
३; ७, ५, ३; मै २, २, ९ ॥ ५;
११, ६; काठ १०, ९; १८, ११;
३५, ११; क २८, ११; ४८,
११; -धम् पौ १४, ३, २७;
-धेन ॥ तै ५, ३, १२, १^३; २.
[०ध-१ अर्क^०].

॥ अश्वमेघ-वत्^d - वत्ते मै २,
२, ९^५, काठ १०, ९.

✓ अश्वयु^e > ॥ अश्वयु^a - या^१ ऋ
८, ४६, १०; ९, ६४, ४; कौ १,
१८६; ४८२; २, ३८४; जै १, २०,
२; ५०, ६; ३, ३१, ४.

॥ अश्वयु^१ - यवः पै १९, ३९, ६;
-युः ऋ १, ५१, १४; ४, ३१,
१४; ८, ५३, ८; ७८, ९; ९,
३६, ६; लि ३, ५. ८.

अश्व-युज^२ - युजः ऋ ५, ५४, २;
-युजौ तै ४, ४, १०, ३; मै २,
१३, २०; काठ ३९, १३; शौ
१९, ७, ५.

॥ अश्व-यूप^३ - पाय ऋ १, १६२,
६; मा २५, २९; का २७, १२,
६; तै ४, ६, ८, २; मै ३, १६, १;
काठ ४६, ४.

अश्व-यो(ग>)गाम^४ - गाः ऋ १,
१८६, ७.

॥ अश्व-रथ^५ - थः तै ७, ३, १, ४.

अश्व-राधस^६ - धसः ऋ ५, १०, ४;
१०, २१, २.

अश्व-वत् - वत् ऋ ८, ४६, ५;
९, १०५, ४; मा ८, ६३^१; १;
काठ ४०, ५; ॥ कौ १, ५७४;

२, २४५^१; ९६१; ॥ जै १,
५८, ९; ३, २१, १०; ४,
२, ५; शौ १८, ३, ६१; २०,
७, ३^१; पै १, ९६, ३; -वन्तम्
पै १९, ५३, ३; -वान् लि १,
१०, ३; शौ ६, ६८, ३; पै २, ५२,
१; २०, २८, ९ [०वत्-वि^०].

॥ अश्व-वार^७ - राः मै ३, ७, ९०.

॥ आश्ववार^८ - राः मै ३, ७, ९०.

॥ अश्व-वाल^९ - लाः^० तै ६, २, १,
५; काठ २४, ८^२; क ३८, १.

॥ आश्ववाल^{१०} - लाः^० तै ६, २, १;
५; काठ २४, ८^३; क ३८, १^१.

॥ अश्व-विद्^{११} - वित् ऋ ९, ५५,
३; ६१, ३; कौ २, ३२७; ५६२;
जै ३, २७, ३; ४५, ४.

॥ अश्व-वृष^{१२} - वेष काठ ३५, १५^१.

॥ अश्व-शकु^{१३} - केन तै ५, १, ७,
१; मै ३, १, ७^२; काठ १९, ६;
क ३०, ४.

अश्वमिष्टि->ष्टौ इत्यस्य विकृतः पाठ इति BL. ।

^a) व्यप. (भरतवंशीय-राजर्षि-) । बस. [‘अश्वानां मेधाः
(=पश्वालम्भविशिष्टयामाविशेषाः) यस्य’ इति वैयधिकरण्यं
वा उस्., ‘अश्वालम्भमिनिर्वृत्तत्वादश्वानां विकारा मेधा
यस्य’ इति विकारार्थीयायाः प. वा सप्त. द्र.] पूष.
प्रकृतिस्वरम् (पावा २, २, २४; पा ६, २, १) ।

^b) अपत्येऽर्थे अण् प्र. उस्. (पा४, १, ११२) । तत्-स्वरः ।

^c) नाप. (कृत-मेघ-) । तस. सास्व. (पा ६, १,
२२३) । यद्वा कास. उप. अधिकरणे वजि
अन्तोदात्तः (पा ६, २, १४४ [तु. वाच.]) ।

^d) पामे. अर्कः मै २, २, ९ द्र. ।

^e) तु. टि. २ अ-दिति->आदित्य-वत्- ।

^f) पामे. अर्कवत् मै २, २, ९ द्र. ।

^g) पाप्र. परेच्छाविषयेऽनादिष्टाऽऽस्वतया वयजन्तः
(पावा ३, १, ८) नाधा. उस्. (पा ७, ४, ३७) । दीर्घ-
त्वाऽपवादसामान्यस्य (पा ७, ४, ३५) गोचरश्च सन्
✓ अश्वाय इत्यस्मात् सप्तपदेशीयात् नाधा. पृथक् द्र. ।

^h) स्त्री. अः प्र. (पा ३, ३, १०२) तत्-स्वरः दाप् च ।

पै १०४

^{१)} तु१ (तु. टि. अदस्-> असु-या-> -सुया,
?अश्नया-) ।

^{१)} उः प्र. तत्-स्वरश्च (पा ३, २, १७०) ।

^{१)} उस्. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^{१)} तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

^{१)} बस. पूष. प्रकृतिस्वरं प्रकृत्या (पा ६, २, १) ।

^{१)} यक. सपा. ऋ २, ६३, १८; ४१, ४ अश्वान्व इति
पामे. ।

^{१)} सपा. °राः<>लाः इति पामे. ।

^{१)} विप. (प्रस्तर-) । विकारार्थे अण् प्र. जित्-स्वरश्च
(पा ४, ३, १४०; ६, १, १९७) ।

^{१)} सपा परस्परं पामे. ।

^{१)} उस्. उप. ✓ विद्(लाभे)-क्विप् प्र. कृत-स्वरश्च
प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

^{१)} नाप. (बलवद्-अश्व-) । कस. विशेष्यस्य पूर्वनिपातः
(पा २, १, ५६) ।

^{१)} सपा. तै ७, ३, १४, १ वृष्णा इति पामे. ।

^{१)} तस. सास्व. । उप. अदन्तं शकृत्-पर्यायभूतं द्र. ।

अश्व(सूच) अश्व(न) न्द्रा^१ - न्द्राः
क ६, ३५, ४०.

अश्व-सुनि^२ - निः मा ८, १२; का
८, ७, २; तै ३, २, ५, ७; मै १,
३, ३९; काठ ४, १३; क ३, ११.

† अश्व-सा^३ - साः ऋ ९, १२, १०;
(६, ५३, १०); ६१, २०; काठ
३५, ६; क ४८, ७; कौ २, १६६;
३९५; जै ३, १६, २; ३१, १५;
-साम् ऋ १६, ५३, १०; (९, २,
१०); कौ २, १४३.

अश्वसा-तम^४ - मः ऋ १, १०५,
५.

अश्व-साद^५ - सादः पै २०, ४०, २.

अश्व-साद^६ - दम् मा ३०, १३;
का ३४, २, ५.

* अश्व-सृत्(न) ता^७ - ते ऋ
५, ७९, ११-१०; कौ १, ४२१;

२, १०९०; १०९१; १०९२; जै
१, ४१, ३.

? अश्व-स्तोम - मस्य पै १४, ४,
५^१.

अश्व-हय^१ - यः ऋ १०, २६, ५;
-यैः ऋ २, ९६, २.

¶ अश्व-हविस्^२ - विषा मै २, ३, ३.

† अश्व(अ-अ)ज(न) नी^३ -

-नि ऋ ६, ७५, १३; मा २९,
५०; का ३१, २, ११; तै १, ७.

८, १६; ४, ६, ५; मै ३, १६, ३;

काठ ४६, १; पै १५, ११, ५;

-नी ऋ ५, ६२, ७.

अश्व(अ-अ)मिष्टा(न) नी^४ -

-नीम् तै ५, १, २, ११; -न्या

शौ ४, ३६, १०; ५, १८, ६; पै १,

१००, २; २, ३५, ४; ७, ११, २;

९, ७, ६; १९, ३७, ४; २०, ५२, ५.

अश्व-प्रच^५ - घा ऋ ७, ७१, १.

✓ अश्वायु^६ > † अश्वायुत् - यत्ते^७

क ६, ४५, २६; -यत्तः ऋ

१४, १७, १६; १०, १३१, ३; ७,

३२, २३; १०, १६०, ५; मा २७,

३६; का २९, ५, ५; मै २, १३, ९;

काठ ३९, १०; कौ २, ३१; जै

३, ४, २; कौ २०, १६, ५; १११,

२, १२५, ३.

† अश्व-वत्^८ - वत् ऋ १, ४८, १३;

२, ४१, ७; ५, ५७, ७; ७, २७, ५;

७५, ८; ७७, ५; ९४, ९; ८, २२,

१७; ७२, ६; १९३, ३; ९, ९९, ८;

९, १४१, ४९; ४२, ६९; (६१, ३);

६३, १८९; मा २०, ८१; का २२,

८, २; काठ ४ १५; ८, १४६; क

८, २६; कौ २, ८०२; -वत्तः

क १, १२२, ८; ७, १००, २;

१) विप. (पृक्ष-) । अश्व-च^१ इति पपा. । बस.
पू. प्रकृतिस्वरम् । सुडागमः (पा ६, १, १५१) ।

२) तु. टि. अश्व-सुनि - ।

३) उस. उप. ✓ सन् + विद् प्र. कृत-स्वरश्च प्रकृत्या ।

४) तमप् प्र. पिन्निहतः सन् नाप्. स्वरतोऽभेदुकः ।

अश्व-सातम - इति पपा. अवग्रहः प्रक्रियान्तरमात्रसूचकः
द्र. । तथाहि । यनि. नाप्. एवाऽऽतिशायनिकं धावणं
स्यात्, पपा. अतु त्वतिशयितस्य सतः सा-गुणविशिष्टस्या-
ऽश्वविषयत्वेन धावणमिति विवेकः ।

५) = अश्व-सादु - । उप. पित्रः प्र. इति ततो विशेषः ।

६) नाप. । बस. कृत-स्वरः प्रकृत्या । उप. ✓ सद् >
सादि + अण् प्र. । यद्वा ✓ साधि > साधु - इत्यस्य नैप्र.
विपरिणामः द्र. ।

७) विप. (उषस्-) । तस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २
[वैतु. सा. बस.]) । उप. गुणवचनस्य सतोऽश्वकृततद्-
गुणत्वाऽभिप्रेतः (तु. टि. अश्व-धावस्-) ।

८) तु. सपा. शौ १९, ४९, ५ अस्य स्तोमस्य इति
पाठः । इहाऽपि तथैव श्रूयमाणस्य विकृतिरियं प्रामादि-
कीति संस्करणान्तराऽपेक्षः सुपा. द्र. । शौ. अपि अश्व
इत्येकदेशीयः मूको. भवतीति कृत्वा वस्तुस्थितिं प्रति

संदेह इति चेत् न । अनुपदे श्रूयमाणस्य स्तोमेत्येतद्-
विशेषणभूतस्य यद्- इति सर्वनाम्नः इदम्- इति सर्वनाम
प्रत्यु आकाङ्क्षापूर्वकं सापेक्षत्वोपक्रमान्, यद्वि. सुपा.
अधेनः सांगत्यदर्शनान्चेति दिक् ।

१) विप. (नमग- पू.पन-) । उस. धाधीमा स्वरः (पा ६,
२, १४४) । उप. ✓ द्वि + कर्त्तरि अच् प्र ।

२) तम. सास्व. (पा ६, १, २९३) सपा. काठ १२, ९
धारणेन हविषा इति पामे. ।

३) ना. (कशा-) । काय उप. करणे ल्युट् प्र. कृत-
स्वरश्च प्रकृत्या (पा ६, १, १९३; २, १३९) ।

४) नाप. ([अश्व-बन्धना-] रक्षना-) । शेषं नाप्. टि. द्र. ।

५) नाप. ([अश्व-धन-] अश्विन-) । बस. पू. प्रकृति-
स्वरं दीर्घत्वम् (पा ६, ३, १३७) च । वा. प्र २ द्र.
(तु. GW. GBV. प्रभु; वैतु. बं. सा. सैर इति) ।

६) कयचि आत्वमात्रेण (पा ७, ४, ३७) ✓ अश्वयु
इत्यस्मात् सल्लपात् सुभेदः द्र. ।

७) तु. टि. अश्वायुत्- > -यत्ते ।

८) मतुपि पाक्षिको दीर्घः उत्तं. (पा ६, ३, १३१ [तु.
अश्व-वत्-]) ।

९) पामे. अश्ववत् मा ८, ६३ द्र. ।

-वता ऋ ७, ७२, १; -वति ऋ ११, ८३, १ (२, २५, ४); शौ २०, २५, १; -वते ऋ १०, ४०, ५; -वन्तः ऋ ८, ४५, ११; -वन्तम् ऋ १, ८३, ४; ४, ४९, ४; ८, २, २४; १०, ४७, ५; तै ३, ११, १; मै ४, १२, १; १४, ८; काठ १०, १३; शौ २०, २५, ४.

१†अश्ववती- -ति ऋ १, ९२, १४; कौ २, १०८२; -ऌती शौ ३, १२, २; पै ३, २०, २; -तीः ऋ १, ४८, २; १२३, १२; ८, ५, १०; खि १, १२, १०; मा ३४, ४०; शौ ३, १६, ७; पै ४, ३१, ७; -वतीम् शौ १८, २, ३१६; -वत्या ऋ १, ३०, १७; ५३, ५; मै २, २, ६०; काठ १०, १२; शौ २०, २१, ५.

२†अश्ववती- -तीम् ऋ १०, १७, ७; मा १२, ८१; का १३, ६, ७; तै ४, २, ६, ४; मै २, ७, १३; ४, १४, ६; काठ १६, १३; क २५, ४; पै ११, ६, १०.

१अश्विन्- -श्चिनः ऋ ८, ३२, ९; -श्चिनम् ऋ ४, ३७, ५; ५, ४, ११; ८, ६, १९; ९, ६२, १२; ६३, १२; ९, ४, १०; ६७, ६; ९३, ४; १०, २५, १५; ६२, ७; ७५, ९; १५६, ३; तै १, ४, ४६, १†; मै १, ४, ८१; काठ १०, १२†; ३२, ६; †कौ २, ४०६; ८७९; †जै ३, ३१, २६; -श्चिना ऋ १, ५३, ४; १०९, ४; -श्चिभिः ऋ ६, ४५, २१; -†श्वी ऋ २, २७, १६; ४, २, ५; ७, १, १२; ८, ४, ९; तै १, ६, ६, ४; ७, ६, ७; ३, १, ११, १; मै १, ४, ३; ८; काठ ५, ६; ३२, ६; कौ १, २७७; जै १, २९, ७; †पै ३, ३०, ४१०; ६, ६, ६.

१अश्वियु- -या ऋ ४, १७, ११.

२†अश्विय- -यम् तै २, २, १२, ८. [०य- सु०].

१†अश्व्य- -श्व्यः ऋ १, ३२, १२; ७४, ७; ८, ६६, ३; पै १३, ६, १२; -श्व्यम् ऋ १, ११७, २२; ११९, ९; ४, २८, ५; ५, ५२, १७; ६१, ५;

७, ९२, ३; ८, २१, १०; ३४, १६; ९, ७२, ९; १०८, ६; १०, ४८, ४; ९३, १२; मा २७, २७; का २९, ३, ४; मै ४, १०, ६; काठ १०, १२; कौ १, ५८५; जै १, ५९, ८; ३, ४०, २; शौ २०, १४, ४; ६२, ४; -श्व्यस्य ऋ ४, ४१, १०; ८, ४६, २२; -श्व्या ऋ १५, ७९, (६) ७; ७, १६, १०; ६७, ९; ८, २७, ६; ३४, १४; -श्व्यानाम् ऋ ८, २५, २३; -श्व्यानि ऋ ६, ४४, १२; ७, १८, १९; -श्व्ये ऋ ८, १३, २२; -श्व्येन ऋ १०, ८७, १६; शौ ८, ३, १५; पै १६, ७, ६; -श्व्यैः ऋ १६, ६०, १४; ८, ७३, १४; ८, ७३, १५. [०श्व्य- सु०].

२अश्व-> २†अश्व्य- -श्व्यः ऋ ८, ४६, २१; -श्व्यम् ऋ १, ११२, १०; ८, ४६, ३३; -श्व्यस्य ऋ ८, २४, १४; कौ २, ८६०.

अश्वतथ- -त्थ शौ ३, ६, ५; पै ३, ३, ६; -त्थ शौ ३, ६, २-४;

१) शोधितः पाठः (तु. सपा. टि. नादितेयः)।

२) अश्ववत्या? यनि. शोधः ऋ. (तु. संस्कृतः परि.)।

३) विप. (ओषधि-)। अन्तोदात्तः (पा ६, १, २२०)।

४) विप. ([अश्व-युक्त-] यज्ञ-रथ-, रथि-, वज्र- प्रभृ.), नाप (अश्व-पालक- [ऋ २, १७, १६ प्रभृ.])। मत्वर्थे इतिः प्र.। तत्-स्वरः। १) पामे. अश्वः शौ १९, ५७, ४३ ऋ.।

१) समुद्देश्ये घच् > इयः प्र. उस्. चित्-स्वरश्च (पा ४, २, ४८; ६, १, १६३)।

२) यनि. स्थल-स्थाने नाउ. १अश्व्य- इति बाह्वृचः [५, ६, १० (?आश्वय- टि. ऋ.); ७, ९२, ३] पामे. ऋ.। तेनेह घन्न्तं पृथक् प्राति. वाऽऽस्थेय-मुत शाखाविशेषाऽध्येतृप्रवृत्तिविशेषं निमित्तीकृत्य बाह्वृचस्य य-कारस्य स्थाने तै. इ-पूर्वतयोच्चारणविशेषमात्रतया

व्याख्येयमित्यत्र तु. टि. १अश्विय- यदन्विहापि विमर्शो वर्तयितव्य इति दिक्।

१) विप. ([अश्व-संबन्धिन-] वार-, शिरस्- प्रभृ.) नाप. (अश्व-सङ्घ- [ऋ ८, २१, १० प्रभृ.])। इदमर्थीयः यत् प्र. उस्. (पा ४, २, १२१)। यतोऽनावीयः स्वरः।

१) व्यप. (ऋषि-)। अपत्येऽर्थे यः प्र. उस्. (पा ४, १, १०५)। तत्-स्वरः।

१) नाप. (वृक्ष-विशेष-, [तद्-प्रभवा-] अरणि- [ऋ १, १३५, ८ प्रभृ.], नक्षत्र-विशेष- [मै ४, २, १२ प्रभृ.])। शुपा [४, १००] > अश्व-+स्थ- (< ✓स्था+अधिकरणे कः प्र) > नैप्र. यनि. इति प्रायोबादः। व्यु.? पपा. नावप्रहः। पाप्र. नैप्र. > *?स्थ- इति कृत्वा उस्. थाथादि-स्वरः (तु. शुपा. GW. [KZ १, ४६७])।

६; ८, ८, ३; पै १, ७९, १; ३,
३, २-५; १६, २९, ४; १९, १९,
१२; १३; १४; -स्थः खि ५,
१५, १४०; जित २, ३, १, ५;
३, ५, ७, २; ३; ५, १, १०,
२; जमै १, ६, १२; काठ ७,
१२; ८, २१; ३९, १३; क
६, २; ७१; शौ ३, ६, १; ५,
४, ३; ६, ११, १; १५, १; ८,
७, २०; १२, ३९, ६; २०,
१३१, १७०; पै ३, ३, १; ७,
५, ४; १०, ६; ९, २५, १;
१६, १३, १०; १९, ११, १; १२,
१; २०, ५१, ८; -त्यम् आ १,
१३५, ८; जमै १, ६, ५; २,
२, १; ४, २, १२; ४, २; काठ
११, ६१; पै २, ५५, १; -स्थम्
मै १, ६, १२१; काठ ८, २१;
क ६, ७१; शौ ३, ६, ८; पै ३,
३, ८; ९, २५, १२; १६; १३,
३, ३; -स्थाः शौ ४, ३७, ४;
पै १३, ४, ७; -स्थात् शौ ५,
५, ५; पै १, ६६, ३; १३, ३, १;
-स्थान् पै २, २५, १४; २०,
६१, १०; -स्थे आ १०, १७,
५; खि ४, ७, ५; ७, २, ४; मा
१२, ७९; ३५, ४; का १३,
६, ५; ३५, ४, ४; तै ४, २,
६, २; मै १, ६, १२१; २, ७,

१३; काठ ७, १५१; १६, १३;
क ६, ५१; २५, ४; पै ६,
४, ४६; ९, १०, ३६; ११, ६,
६; -स्थे काठ ३५, १५; पै
२, ५५, ८,
जामै १, ६, १२; काठ ७,
१२; ८, २१; ३९, १३; क
६, २; ७१; शौ ३, ६, १; ५,
४, ३; ६, ११, १; १५, १; ८,
७, २०; १२, ३९, ६; २०,
१३१, १७०; पै ३, ३, १; ७,
५, ४; १०, ६; ९, २५, १;
१६, १३, १०; १९, ११, १; १२,
१; २०, ५१, ८; -त्यम् आ १,
१३५, ८; जमै १, ६, ५; २,
२, १; ४, २, १२; ४, २; काठ
११, ६१; पै २, ५५, १; -स्थम्
मै १, ६, १२१; काठ ८, २१;
क ६, ७१; शौ ३, ६, ८; पै ३,
३, ८; ९, २५, १२; १६; १३,
३, ३; -स्थाः शौ ४, ३७, ४;
पै १३, ४, ७; -स्थात् शौ ५,
५, ५; पै १, ६६, ३; १३, ३, १;
-स्थान् पै २, २५, १४; २०,
६१, १०; -स्थे आ १०, १७,
५; खि ४, ७, ५; ७, २, ४; मा
१२, ७९; ३५, ४; का १३,
६, ५; ३५, ४, ४; तै ४, २,
६, २; मै १, ६, १२१; २, ७,

✓अश्वत्थ- अश्वत्थ-
१अश्वत्थी- २अश्वत्थी-
१अश्व- द.
?अश्वत्थाप- पम् पै ३ ३९, १.
१अश्विन- १अश्व- द.
२अश्विन- -श्विना क १, २२, २;
४४, ८; ८९, ३; १११, ४;
१५६, ४; १५७, १; १०, ३५,
६; १६१, ६; १८१, १; ३,
२०, १; ५; ५८, ४; ४२, ४;
३४, ९; ४५, ५; ५, २६, १;
४३, ८; ४६, ४; ५१, ११; ७६,
२; ३; ७७, १; २; ६, ६२, १;
७, ९, ५; ३५, ४; ४१, १;
४४, १; २; ५१, ३; ७३, १;
७४, ५; ८, ५, ४; ८, ६; १,
१७; १९; १०, ३; १८, ८;
२०; २२, ३; ११; १३; १५;
२५, १८; २६, १०; १३; ७३,
६; १७, १४, ४; ९, ७, ७; ८,
२; ८१, ४; १०, ३५, ११; ४०,
२; १४; ६४, ३; ६६, ५; ७३;
३? १४; ८५, ८; ९; २६; १३, ६;
७; १२५, १; १२८, ७; १३१,
५; १८४, ३; खि १, १२, ३;
५, १, २१; ७, ३, ८; ४, ८;
१८१; ५, ११; मा १०, ३१;
१२, ७४; १४, १-५; ७; १९,
१२; १८; ३३; ३४; ८०; ८२;

०) तु. RW.; वैतु. सपा. अश्वत्थ इति पाठे ।

१) विकाराद्यर्थे अञ् प्र. जित्-स्वरश्च (पा ४, ३, १४०;
६, १, १९७) ।

०) द्वस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । वा. एक-
वत्त्वम् (पा २, ४, १२) । अश्वत्थपुलाश- इति सुपा.
स्वरः ?

०) विप. ([अश्वत्थदेवताकर्तृकमैत्र्यवत-] पुरुष-) ।
वस. ।

०) व्यप. । व्यु. ? अ+श्वत्थ- (भावे < ✓श्वत्थ) इति

कृत्वा वस, अन्नोदात्तः स्यादिति विमृश्यम् ।

१) पाठः ? तु. टि. ? उपादानभगवः ।

०) नाप. (देव-विशेष-) । व्यु. ? < ✓अश्व (व्याप्तौ)
इति या १२, १; < अश्व- इति और्णवाभः ।

०) अश्विना ? > अश्विन- > -इन्नी [प्र१], नः,
आ इति त्रि-पदः शोध. (वैतु. पपा. अश्विना आ
इति ?) ।

१) अश्विना [सं२] इति शोधः (तु. सपा. मै २, २, ६
काठ १०, १२ शौ ७, ५४, १) ।

८८; ९३; २०, ५६^a-५९^a;
 ६३; ६४; ६७-६९; ७३; ७७[†];
 ८०; ९०[†]; २१, २९; ३०; ३२;
 ३९; ४२; ४३^b; ४८; ५४; ५८;
 ६०; ७५, १६[†]; २७, ९; २८,
 १९; ३४, ३४[†]; ३८, १३;
 का ११, १०, ४[†]; १३, ५,
 १३; १५, १, १-५; २, १^५;
 २१, २, १; ७; ३, ३; ६, १;
 ३; ९; १४; २२, ६, २^a-५^a;
 ९; १०; ७, १-३; ७; ११[†];
 ८, १; ११[†]; २३, ४, १; २;
 ४-११; ५, २; ३^b; ६, १-७;
 ११; १३; २७, ११, ३[†]; २९,
 १, ९; ३०, २, ८; ३८, २, ७;
 तै ४, १, ७, ४; ३, ४, १^a-३^a;
 ७, १४, ३[†]; ५, १, ८, ६; ६,
 ४, १^a; मै १, ९, १; ४^a; २,
 ८, १^a; १२, ३; ५; ३, ४, ४^a;
 ६१[†]; ११, २^a; ३^a १^a; ४^a; १^a; ५^a;
 ७; ९^a; ४, ९, ९; १२, ६^a;
 १^a; १३, ८[†]; १४, ११[†];
 काठ ९, ८; ११^a; १६, २१;
 १७, १^a; १८; १९; १८, १६;
 २१^a; १९, १३; २२, १; ५;
 ६; १५; ३५, ५^a; ३८, २^a;
 ३^a; ८^a; ९^a; ५३, ३; क ८,
 ११; २५, १०^a; २९, ४; ३४,
 १[†]; ४८, ६^a; १^a १, १७४;

२, ४८४; ५२९; ११०३;
 ११०४; ११०८; ११३५; १[†]
 १, १८, १०; ३, ३६, ९; ४१, ५;
 शौ ३, ३, ४; ४, ४; १६, १[†];
 २२, ४^a; ४, ३०, १[†]; ५, ३,
 ९[†]; २५, ३^a; ६, ३, ३;
 ८२, २; १०३, १; १४१, २;
 ७, ५५, १; ९, १२, १९;
 ११, ८, ४; १०, ५; १४, १,
 ८[†]; ९[†]; २०[†]; ५४; २, १३;
 १९, १०, ४[†]; २०, १; १९, ४०,
 ४[†]; १२०, २१, ४; १२५, ५;
 १४२, २; ४; पै १, १०८, १;
 २, २, १; ३०, २[†]; ६१, १[†];
 ७४, ४; ७८, २; ७९, २; ८०,
 ४; ८१, ४; ३, १, ४; ३७,
 १; ४, १०, २; ३१, १[†];
 ५, ४, ८[†]; ८, १०, १; ६; ९,
 ११, ३; १२, १^a; १०; १८;
 ६; २०, १; २; ११; १०, २,
 २; १२, ३, ४; ७; ६, २; ४;
 ५; ७, १०; १३, ८, ४[†]; १४,
 ३, ३^a; १५, १३, ३; १६, ५३,
 ६; ८५, ५; १८, १, ८[†]; ९[†];
 २, ९[†]; ६, २; ८, ४; १९, १, १६;
 २२, ९; ४७, ८; २०, ६, ४;
 ११, ६; २४, ४; २९, ६; ३६,
 १०; ४७, २; ५०, ७; - अश्विना
 ऋ १, ३, १; २; १५, ११;

२२, ३; ४; ४७, ३; ९२,
 १६; ३, ५८, ७-९; १५, ७४,
 १० (८, ७३, ५); १७५, ३;
 ८, ८, १; ८५, १; ७८, २; ३;
 ८, ८, १५ (४२, ६); १६; १८;
 १९; २२, ६; २६, १९; २७,
 ८; १३५, १९-२१; ८३, ७;
 ८५, ९; ८७, ६; खि १, ५, १; १०,
 १; १२, १; ३, १५, ८; मा ७,
 ११[†]; ३३, ४७[†]; ३८, १२; का
 ७, ५, १[†]; ३२, ४, ४[†]; ३८,
 २, ६; तै १, ४, ६, १[†]; मै १, ३,
 ८[†]; ४; ९, ९; १२, ६; काठ ४,
 २[†]; फौ २, १०८४; १०९५;
 शौ ५, २६, १२; ६, ६९, २;
 ९, १, १९; १४, १, ३६; - अश्विना
 ऋ १, ३०, १८; ३४, १-८;
 ११; ११; ४६, १; ६; १७; १५;
 ८, ७३, १; ४७, १; १२; ८, ८,
 ११; १४; १४; ८, ५, १७;
 ६; १०; ८९, ४; १९२, १७;
 १५७, ४; ११२, ११-२३;
 २५; ११६, ३; ६; ८; १८;
 २१; ११७, १; २; ४; ५;
 ८-१३; १५; १६; १८-२४;
 १२५; २, ३९, ८; ११८, १;
 २; १३; ३, ५८, ३; ४; ८;
 १९; १०, ३९, १०; ११; ११९,
 २; ३; ५; १०; १२०, १; ६;

*) चतुः पाठः? तत्र त्रिः अश्विना (सं२) इति
 (तु. द्विः मा २०, ५५; ६१; ६२ प्रभृ.) । सकृत्
 अश्विना [सं२] इति (तु. तैत्रा २, ६, १२, २) शोधः ।

b) पाभे, मै ४, १३, ७^a इन्द्राग्नी द्र.

c) अश्विना इति? (✓अश्व [भोजन]) > *अश्विन-
 [यद्र.] = वृत्तिकारक- इति वाज- इत्यस्य विप.) > -नाः इति
 शोधः (वैतु. C. आपधौ १४, ३०, ५ अश्विन- इत्यस्य
 सं२ एतदिति?) । सपा. पै ५, १५, ७ ? अश्विनोः इति
 पाभे. ।

d) पाठः? अश्विना वृत्तं आ धत्तां पुष्कर खजा >
 अश्विनोर्वृत्तं आधारस्व पुष्करखजोः इति शोध इति
 मतम् (वैतु. अन्ये अन्यथावदौ) ।

e) छन्दस्तः अश्विनौ इत्येवं मूलतः सतः स्थाने-
 ऽजमध्यस्थ-वक्त्रालोपाऽनुपातिन्याऽनपेक्षितयाऽपि सत्या
 संहितया प्रयोजितः यनि. सुपा. द्र. (तु. सस्थ. टि.
 उभ- > -भा; सपा. ऋ १०, १८४, २ अश्विनौ इति
 पाभे; L ५४४ C.) ।

f) पाठः? रश्मिना इति शोधः द्र. (तु. नाउ. मन्त्रः) ।

१३९, ३; १५७, २; १८०, ४;
१०; १८१, ५; ७; ९; १८२,
२; ४; २, ३९, ७; ४१,
७; ९; ३, ५८, ५; ४, १३, १;
१५, ९; १०; ४३, ४; ४४,
१-३; ६; ४५, ३; ७; ५, ४१,
३; ४९, १; ७३, १; ७; ९;
७४, १; ८; ७५, २; ५; ६; ८;
७६, १; ४; ७७, ३; ७८, ४-६;
७, ६७, ३-६; ६८, १; ३;
६-८; ६९, २; ५; ७; ७०, १;
३; ५; ७; ७१, ६; ७१, २; ३;
[७२, ५; ७३, ५]; ७४, १; ३;
४; ८, ५, २; ७; १०; १४;
१६; [१८; २६, १६]; १९;
२५, २७; [२८ (४, ४६, ४)];
३१; ३२; ३७; ८, [२; ९, १४;
८७, ५]; ३; [६; ३५, २२-२४];
९; १०; १३; २१; २२; ९,
१-५; ८-१०; १२; २१; [१०,
१; ६]; २२, [१; १०, ३९,
११]; ५; ९; १०; १७; २६,
४; ५; ७; १४; ३५, [१-१८];
४२, ४; ५; ५७, २; ३; ७३,
२; ३; ७; १२; १३; ८५, २;
३; ६; ८; ८७, १; [२
[५७, ४]४]; (१०, ४०, १३)];
१०, ३६, ६; ३९, १; २; ६;
९; १२; १३; ४०, ५; ६९;
७; ८; ११; १२; ४१, २; ३;
५२, २; ६१, ४; ६५, १२;
८५, १४; ९२, १३; १३१,
४; १४३, ४; खि १, २, १; ५; ३,

१; ४; ४, ३; ४; ५; ५; ५, ७; ७,
५; १०, २; ११, ५; ८; १२,
७; मा १०, ३३; २० ५५; ६१;
६२; ६६; ७६; ८१; ८३;
२५, १७; ३३, ८८; १३४,
२८; २९; ३०; ४७; ३८,
६; १०; का ११, १०, ३;
२२, ६, १; ७; ८; १२; ७,
१०; १८, २; ४; २७, ११, ४;
१३३, १, २२-२४; २, १०;
३८, १, ६; २, ४; तै १, ६,
१२, ४; २, ४, ७, १; ३, २,
५, ४; ३, ३, ३; मं २, २, ६;
३, ११, ४; ४, ९, ७; ९; १२,
५; १४, १०; काठ १०,
१२; १३; १३, १८;
१९; ३८, ९; ४०, १०;
क ३, ३; १०, ७; ३०;
३०५; ३०६; २, १०३;
१०७८, १०८६; १०९४; ११०२;
११०९; ११, १९, ४; ३२,
२; ३३; ४; ३, १०, ५; वी २,
३०, २; ६, ४, ३; ५०, १०;
१०२, १; १४१, ३; ७, ५४, १०;
७७, १; २; ४; ५; ९, १, ११;
१६; १७; १४, १, १४; ३५;
५५; २, ५; १९, ४०, ४; ४२,
४; १२०, १२५, ४; १३९,
१-५; १४०, ३-५; १४१,
२; ४; १४२, ६; १४३, १-३;
६; ९; पि १, ११२, ३; २, १७,
३; ७८, १; ३, १८, ५; ८,
१०, २-४; ५; ९, २, १२;

८, १; ३; ५; ७; ८; १२, ९;
१०, १३, ६; १२, ६, १४;
१३, २, ४; १६, ३३, १;
७-९; १७, २६, ६; १८, २, ३;
४, ४; ५; ६, ३; ७, ५; १९, १४,
१; १५, ५; १७, ५; १८, १३;
२०, ५; २२, ८; २२, १४; २०,
११, ७; ८; ९; २५, ७; ५०, ८;
५८, ७; -अनाम वै ५, २६,
२; -अनामो क १, ४६, १२,
१२०, १०; १५७, ३; ३, २९,
६; ५४, १६; ४, ५२, २; ३;
[५, ४२, १८; ४३, १७; ७६,
५; ७७, ५]; ६, ४९, ५; ७,
७२, ३; ८, ८, २३; ९, ७;
१३; १६; १८; १०, १०६,
११; मा १, १०; २१; २४, २,
११; ५, २२; २६; ६, १; ९; ३०;
२, ३०; ३८; ११, ९; २८; १८,
३७; २०, ३; २२, ३१; ४६;
४७; २२, १; ३७, १; ३८, १;
का १, ३, ६; ८, १; ९, १; २,
३, ४; ५, ६, १; ७, १; ६,
१, १; २, १; ८, १; १०, ५, ८;
११, १, ३; १२, १, ९; ३, १;
२०, १, ७; २१, ७, १; ३;
२३, ४, ३; ५, ४; ५, २४,
१, १; ३७, १, १; ३८, १, १;
तै १, १, ४, २; ६, १; ३, १,
१; ७, १०, ३; ८, ७, २; २,
१, ९, ४; ३, १०, १; ११,
२; ६, ४, १; ८, ६; ३, १;
६, २; २, ५, १; ४, १, १, ३,

१) सपा. क ८, ५७, ४ अस्मे इति पामे. ।

२) सपा. क ६, ६९, ७ दस्मा इति पामे. ।

३) वैतु. BC. समधाताम् इति पाठानुरोधेन अश्विना
[प्र२] इवेति ।

४) तु. दि. अश्विना खि ५, १, २ ।

५) तु. RW., वैतु. शोपा. सात. अश्विना इति ।

६) तु. RW., वैतु. शोपा. सात. अश्विना इति शोधा-
पेक्षः पाठः ।

७) सपा. शौ ७, ७७, १ वृषणा इति पामे. ।

८) अश्विना इति सं२ स्यादित्येतत् सु-शोधं ३. ।

३, १; द, २, १०, ११; ३, ६,
३; ४, ४, १; ७, १, ११, १;
मै १, १, २; ५; ९; १०; २,
१०; १५; ३, ३; ९, ४; ११,
४; २, ३, ४; ५१; ६, ३; ७, १;
२; ३, ४, ३; ८, ८; ९, ६;
११, २; ८; ७, १, २; ४; ५;
९; १०; ४, ९१; ५, ४; ९,
१; ७; काठ १, २; ४; ५; ८;
९; २, ९; ११; १२; ३, ३;
५; १०; ९, ९; ११, ७; ८;
१४, २; ८; १५, २; १६, १;
३; १८, २१; २७, १; ३८,
४; १२; ४०, ६; ९; ४१, २;
क १, ४; ८; ९; २, ३; ५; ६;
१०; १२; १७; ८, १२; ४२
१; †कौ २, १०७६; १०७७;
१११०; शौ २, २९, ६; ७,
७७, ३; ९, १, ११; ४, ८;
११, ३, ४६; १९, ५१, २;
†२०, १४०, २; १४१, ३; १४२,
१; ३; पै १, १३, ३; २, ३६,
२; ५, १५, ७; ३०, ७; ४०,
१; १५, १२, ४; १६, २४, ७;
३३, १; ७०, १; ७; १९, २६,
१०; २०, १२, १; ५३, १०;
-श्विनौ क १, १२२, १ (५, ७५,
७; ७८, १); १८६, १०; २,
३१, ४; ३, ५८, १; ४, २५, ३;
८, ८, १२; ९, १३; १०, २;
१०, १७, २; १३२, १; १८४,
२०; खि ४, ८, २; मा ९, ३१;
१९, ३३; २०, ५८; २१,
४१; ४२; ४३; २५, ३; ३१,

२२; का १०, ६, १; २१, ३, २;
२३, ५, १; २; ३०, २७, ३, २;
३०, ४, ६; ३५, २, ६; ११
१, ७, ११, १६; २, १, ४; १०,
१; ३, ११, २; ६, ३, ६; ४, १;
६४, ४, १०, ३; ७, ६, २;
१५, ४; ५, ३, १, १; ७, १३,
१६; द, २, १०, १; ३, ६, ३;
४, ४, १; ९, १; ७, २, ७, २;
मै १, ९, २; ११, १०; २, ४,
११; १५, ६; १; १३, २०; ३,
२, ९१; ४, ६१; ८, ८१; ९, ६१;
११, ३; ४; ७; १५, ३; १६, ५;
४, १, २; १५, ४१; ६, २; १;
१२, ५; †काठ ९, १०; १२,
१०; १२; १३, ५; ६; ७;
१४, ४; २७, ४; ३०, ३;
३८, २; ८; ३९, १३; †क
३१, १२; ४२, ४; ४४, ५;
४६, ६; शौ १०, ६, १२; १२,
१, १०; १८, २, ३३; १९,
१६, २; २७, १५; २०,
१४१, ३; पै २, ९, ५, ५, ११,
६; ८, १०, ११; १०, ८, ५; १०;
१२, ७, १०; १३, ३, १६; १६,
४३, ५; १७, १, १०, -श्विनौ
क १ (१, २२, १) ५, ७५, ७;
७८, १; पै १, ४, ७, १; -श्विनौ
क १, ३०, १७; ११६, ५;
१३; २५; ११७, ७; ११८,
७; १५७, ५; १८०, ७; ८;
१८२, ७; १८३, ६; १८४, ६;
१८४, ५; ५७५, १; ७, ४०, ५;
१६७, १०; ६९, ८; ७२, ४;

७३, २; ८, १०, ५; १०, ३९, १४;
खि १, २, ६; पै ३, २, १०, २;
काठ १७, १८; †कौ १, ४१८;
२, १०९३; जै १, ४०, १०; †;
-श्विन्याम् क १, ४४, २; ११४;
(७, ६६, १०; १०, ६५, ७) ५,
५१, ८; १६४, २७; १८२, ६; ५,
७३, १०; खि १, ४, ७; मा ७,
११; १०, ३१; ३२; १२, ७२;
१९, १; ६; १५; २६; ८९,
९४; ९५; २०, ३३; ६०; ६५;
२१, ३४; ४०; ५५-५७; ५९;
६०; २४, २३; ३८, ४; का ७,
५, १; ११, १०, १; २; १३;
५, ११; २१, १, १; ५; २, ४;
१५; ६, १०; १५; १६; २२,
३, २; ६, ६; ११; २३, ४,
६; १२; ६, ८-१०; १२; १३;
२६, ५, ३; ३८, ९, ४; पै १,
४, ६, १७, १; ८, १९, ११;
२१, १; ७, ५, २२, ११; मै १,
३, ८; ११, १०; २, ३, ८; ६,
१३; ३, ११, २; ३; ५; ७;
९; १४, ४; १५, ११; ४, ९,
७; काठ ४, २; ५, ५; १२,
९; १५, ९; १६, १२; १९,
१३; ३७, १८; ३८, ३; ८; ४५,
११; क ३, २; २५, ३; कौ २,
११३१; जै ४, ११, ९; शौ
७, ७७, ८; ९, १५, ५; पै १६,
६८, ५; १७, २२, ५; २०,
११, २; २२, ८.

†अश्विनी- नी क ५, ४६
८; मै ४, १३, १०; शौ ७, ५१, २,

- अ) पामे. अश्विना काठ ३५, ५ द. ।
ब) पामे. अश्विना शौ ५, २५, ३ ।
ग) पामे. इन्द्राग्नी मै ४, १३, ७ द. ।
घ) पामे. इन्द्राग्नी क ७, ९४, ८ द. ।

- ०) पामे. अग्नये तै ४, २, ५, ६ द. ।
१) सकृत् सपा. मै ४, १३, ९ इन्द्राग्निभ्याम् (तु. मै ४,
१३, ९ द.) इति पामे. ।
२) =अश्वि-परनी- ।

१ आश्विन^१ - नमः शी ६, १३१, ३.
 २ आश्विन^२ - नः मा १८,
 १९; २४, ३६; ३०. ५; का
 १९, ७, १; २६, ८, १; ३०.
 ३, १; तै ४, ७, ७, १; ५, ६,
 २२, ११; १६, ४, ९, १, २; ४; मै
 २, ६, ५१; ११, ५; ३, १४,
 १७; १४, ३, ८; ५, ९; ६, १३;
 ८, ७६; ११ काठ १२, १०; १२;
 १५, ४६; १८, ११६; २७, ४;
 ५१; २८, १०; ५०, २; क
 २८, ११; १४२, ४; ५३;
 १४५, १; -नमः मा १९, ८; का
 २१, १, ७; ११, ८, ९, १;
 २१, २; २१, १०, १; ६, ३,
 ६; ६, ४, ९, १; २०; ४; मै
 १, ८, १०; १२, ३, ९; ४, २;

५, ६; ९; ४, ६, ११; १ काठ
 १२, १०; १२; १३, ५; ६; ७;
 २८, १०; ३४, १६; ३७, १८;
 क. ४५. ११; -११ नमः काठ
 २७, ५; क ४२, ५; -नाः मा
 २४, ३; का २६, १, ५; तै ५,
 ६, १३, १; मै ३, १३, ४; का
 ४२, ३; -११ नाति तै ७, ४, ५,
 २; ७, ३; -११ तै २, १, १०, ३;
 मै २, ५, ११; ४, ६, २; -नी
 मा २४, १; का २६, १, २; तै ३,
 १, ६, २; मै ३, १३, २; ४, ६,
 २१; काठ २८, ५१; क ४४, ५१.
 ११ आश्विनी - नी मै २,
 ४, १; -नीः तै ५, ३, १, १; मै ३,
 २, ९; काठ २०, १०; क ३१,
 १२; -नीभिः मै ४, ६, २;

-नीमः तै २, १, ९, ४.
 ११ आश्विनी (न-अ) प्र^१
 -ग्रान् तै ७, २, ७, २; मै ४, ८,
 ९; काठ ३०, ३; क ४६, ६.
 अश्वि-ताप - पम् मै ३, ३१, १.
 'अश्वि (अ-वि) न' - > अश्विन-
 कर्त्त - नमः मा २०, १५; का
 २२, ३, ८.
 १ अश्विन- २ अश्विन- १ अश्विन- द.
 १ अश्विन-तापम् मै २, १८, ३.
 ? अश्वि (अ-वि) पित - नमः क ८,
 ४६, २८.
 १ अश्विन- १ अश्विन- द.
 २ अश्विन- २ अश्विन- द.
 ? अश्वि मै १, ५९, ८.
 अश्वि - अश्विन- रा क १, १०३,
 ४.

१) पाप. खन् > इनः प्र. उंसं. (पा ५, २, १९) । गित्-
 स्वरः (तु. PW. प्रमु. ; वैतु. सा. १ अश्विन- इत्यत इव
 निष्पादयन् २ अश्विन- इत्येतेन संभेदुक्) । मौस्थि. तु
 ✓ अश्व (बधा.) इत्येतत्- सनाभिः सतः ✓ आश
 इत्यतो निष्पन्नं *१ आश- इति पूष. च ✓ विन्दु >
 (भावे) *विन्द- इत्येतत् नैप्र (*विन्- > *विन्- >)
 *१ विन्- इत्येवं विपरिणतं सत् उप. चेति कृत्वा विशेष्य-
 गर्भः बस. 'आशा [वाहेन] विन् [प्राणितः] यस्य [न्दुर-
 देशः]' इति मृतं भवति ।

२) विप. (अश्विन-देवत्य-] ग्रह- प्रमु.) । सास्यदेवतायर्थे
 अण् प्र. (पा ४, २, २४; ३, १२०) । तत्-स्वरः ।

३) सपा. काठ २७, ४ क ४२, ४ ग्रहम् इति पाभे. ।

४) विप. (ग्रह-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,
 २, १) ।

५) मौस्थि. *अश्व-विन्द- इत्येतज्जले सति अश्वि-
 (श्व-वि)न्- इत्यस्य जनकम् [तु. टि. अश्विन-
 यदनु गवादिषु (पावा ३, १, १३८) इत्यत्र उंसं. इह
 नेष्यते (अन्यथा उप. शः प्र. इति कृत्वाऽन्तोदातः
 स्यादित्यनिष्ठाऽपत्तेरिति यावत्) । एस्थि. पाप्र.
 उंस. उप. ✓ विन्दु+कर्तरि अन् प्र. उंसं. (पा ५, ३३) ।
 नित्-स्वरः स च प्रकृत्या (पा ६, १, १९७) । यत्

आयुदातत्वं निर्वर्ति ग्यादिति दिक् (तु. सा. टि.
 मतान्तरे क्षुद्यमाने)] ।

१) तुम. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८) । यदिह
 पूष. नकार उपजन इति उ. प्रमु. (तु. PW. प्रमु.)
 आयुदातत्वं प्रपन्नमिव भवति । तस्य कौतस्यस्य विषये
 साकाक्षगोपनियतेः । यदपि म. पूष. स्वार्थे अण्
 प्र. इत्याह, तत्र यद्वयभावे यथाकथमायुपेक्षितेऽपि सति
 स्वरतो नितरामनुपपत्तिः, अन्तोदातत्वं प्रसङ्गादिति दिक् ।

२) पाठः ? अश्वे, वा इति द्विपदः शोषः संभाव्येत ।
 सपा. शी ६, ३८, ४ अश्वस्य वाजे इति, काठ ३६,
 १५ अश्वस्य क्रन्दे इति, गीता २, ७, ७, १ अश्वस्य क्रन्दे
 इति पाभे. ।

३) विप. (L* वेगवद्-गतिक-] वयुम्- [L* वाहन-]) ।
 शेषे ? रजित- टि. द. ; वैतु. वै. सा. PW. GRV.
 प्रमु. < १ अश्व- + इयित- L < ✓ इद् 'गतौ' । तुम.
 पूष. स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, ४८) ।

४) अथ इति शोषो विमृश्यः ।

५) व्यु. ? ✓ अश्व+कर्तरि निष्पन्नमिति कृत्वा अण् प्र.
 उंसं. (पा ३, १, १३४) भास्व. च । अचि प्र.
 सत् आयुदातत्वायै वृषादिषु उंसं. [पा ६, १, २०३
 (तु. सा., KZ ३४, २७१ [ORN.], MW.,

१अषाढ,ढा (ळह,ळहा)* -ढः ऋ
३, १५, ४; ७, २०, ३; २८, २;
९, १०, ३; तै १, ५, १०, १;
†कौ २, ७५९; पे १९, ४६,
२; -ढम् ऋ १, ५५, ८; ११,
२१; ६, १८, १; ८, ७०, ४;
१०, ४८, ११; मा ३४, २०;
का ३३, १, १४; मै ४, १४, १;

काठ २६, ९१; क ४१, ७१;
कौ २, ५०६; जै ३, ३९, ५;
शौ २०, ९२, १९; -ढा मा
१३, २६; का १४, २, १२; तै
४, २, ९, २; मै २, ७, १६;
काठ १६, १६; -ढाय ऋ
१२, २१, २; ७, ४६, १; ८,
३२, २७; -ढेन ऋ ६, १९,

२.

२अषाढा^१ -ढा: तै ४, ४, १०, २^२;
मै २, १३, २०^२; काठ ३९, १३;
शौ १९, ७, ४.

१अष्ट- ✓अक्ष (वेधने) द्र.

२अष्ट- ✓अक्ष (वधा.) द्र.

अष्ट-कर्ण(ण)णी^० - णयः ऋ १०,
६२, ७.

L. ३४८; वैतु. GW. प्राति. ऊरीकुर्वाणोऽपि ✓अक्ष
[व्याप्तौ] इत्यतो वा ✓अक्ष[वधा.] इत्यतो वा व्यु.
दर्शकः, घं. Gri. च <✓इष् [वधा.] इतीव
योजयन्तौ]]। च्यौत्नु- इत्येतेन सामानाधिकरण्यामिति
कृत्वा तु (वैतु. सा. वाक्यभेदतोऽर्थवैरीत्यमिव कारकः
[तु. च्यौत्नु-]) प्र...भरन्ते इति क्रिप. अर्धवर्षाप-
कत्वात् कर्म इत्यस्या भिन्नपुरुषायाः सत्याः क्रिप. पृथग-
पेक्षाया अभावः द्र. (वैतु. पपा. प्रभृ. तद्भावं प्रति-
पन्नाः)। कर्म इत्येतत् शब्दरूपं यनि. एव पूर्वाशतया
व्याख्येयम्। तत् कथमिति। उच्यते। *?कर्मष-
<*वर्मष- (=वर्म- + *?अष- L<अर्ष- 'भावे
<✓अर्ष' इति कृत्वा बस. पूप. प्रकृतिस्वरम् [=प्रकाश-
वद्गतिमत्त्वेन विशेष्यगर्भं सद्धविषः संकेतकम्]) इति
संभाव्येत। यद्वा मौस्थि. अनुरोधतः *वर्मर-
[<*वर्- (भावे<✓*वृ) + *मर- (कर्तरि <✓*मृ)
इति कृत्वा उस. कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)]
+भावे (✓*वृ>*वर्->*वर्->*व->) *प- इति
कृत्वा बस. पूप. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) *वर्मर्ष-
(नैप्र. >घर्मर्ष-) इति पूर्ववत् ककारादितया विपरि-
णतं स्यादिति (वैतु. ORN. एतत् <कल्माष- इत्येवं
शब्दतो नेदीय इवोपकल्पकोऽप्यर्थतः संबन्धाभावादु-
पेक्ष्यः)। प्रकृते मन्त्रे बृहतीमानतया संभाव्यमाने (तु.
३यः पादः) १मश्च ४र्थश्च पादाव नुष्टुभौ २यश्च त्रैष्टुभ
इति कृत्यैष पादः ता कर्मषतरा अस्मै इत्येवं सुपठः द्र.
(वैतु. ORN.)।

१) विप. (अग्नि-, इन्द्र-, रुद्र-, सहस्र- प्रभृ.), नाप.
(स्त्री. इष्टका-विशेष- [मा १३, २६ प्रभृ.]), व्यप.
(ऋषि- [काठ २६, ९])। व्यु. ? ✓*अर्ष>*अर्ष-
(भावे घञ्) + *अर्ध- (भावे<✓*अर्ध) इति कृत्वा बस.
पूप. प्रकृतिस्वरम् *अर्षार्ध->नैप्र. यनि. स्याद् इति मतम्।

नैप १-७५

सा. प्रभृ. अ + *साढ- (=सह + कः^१. 'साढ्ये' [५] ६,
३, ११३ इत्यस्यौपलाक्षणिकत्वदर्शनेन) इति कृत्वा तस.
पूप. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) इति। षत्वोपपत्तिं प्रति
समाविमलम्भुकाः। अथेतश्चेह ✓*अर (हिंसायाम्)
इति संगतः स्यादिति दिक्।

१) नाप. (नक्षत्र-विशेष-)। उस. थायादि-स्वरः (पा ६,
२, १४४) इति १संख्याकात् विवेकः सुकरः। पूप. ✓*अर
(दीप्तौ, तपने च) द्र.। उप. कर्मणि घञ् प्र. (पा ३, ३, १९)
वा ✓*अर्धि इत्यतः कर्तरि अचि वृषादिषु उसं. (पा ३,
१, १३४; ६, १, २०३) वा द्र. [वैतु. भौ. (२, २,
१२१) प्रभृ. (तु. PW. प्रभृ.) नापू. दिशा एवावयवौ
प्रतिपन्नाः नञा बस. इति कृत्वा स्वरतः कथञ्चिच्
चतुरस्रिताः (पा ६, २, १७२) सन्तोऽपि (वैतु. पाउना.
११, ९६) यस्य तस. इतीव व्याख्यायुकस्य सत एतदपि
नैव सुवचं स्यात् नञ उत्तरस्य सस्य षत्वविपरिणामस्य
तात्त्विकं समार्धिं प्रति यथापूर्वमेव चोयाः]।

०) विप. (गो-, GW. [पक्षे] बडबड- (स्त्री. विकल्पितः
डीष् प्र. (पा ४, १, ५५)। तत्-स्वरः। अवयवौ
च स. च प्रति संदेहः। तथाहि। पूप. संख्या-
विशेषवाचकं सतदङ्कस्योपलक्षणं स्यात् [तु. PW.
प्रभृ. (पा ६, ३, ११५ इत्यतो गृहीतसंकेताः); वैतु. घं
सा. ✓अक्ष (वधा.) + कः प्र. इति, GVR., WAG.
[३, १८४८], MW. प्रभृ. ✓अक्ष (वेधने) + कः प्र. इति]
उप. १कृण- इति श्रोत्रपरं वा स्यात् २कर्ण- इति
कृतपर्यायान्तरं वेति विषयः। मौस्थि. नैप्र. णिक->
-र्णिका-> इत्येवमेतद्विपरिणतमित्यभिः संधेः। उस. उप.
प्रकृतिस्वरं संभाव्येत (=अष्ट प्रविद्धं वाऽष्टसंख्यतयाऽङ्कितं
वा यथा स्यात्तथा कर्णः कृतः)। यद्वोक्ताऽभिसंधावापे
कृण- इत्येव उप. सति बस. इति कृत्वाऽन्तोदात्तः उसं,
(पा ६, २, १६३)।

अष्टका^१ - का काठ ३५, १२; शौ
१५, १६, २; - कासू मै ४, २,
१२; - कासु क ४८, १२.
[°का- एक°, वि°].

अष्टन^२ - ए°, > एा न् ८, २, ४१;
१०, २७, १५; नमै ३, २, ३;
३, २; ४, ५; १, ३; क ४१,
२; शौ ५, १५, ८; ८, ९, २१;
२३; ११, १०, २९; पै ८, ५,
८; १६, १९, ९; २०, २; ८७,
१०; - छाष्टौ मै ३, ४, ४;
- छाभिः काठ १९, ४; - छासु
क ६, ८; - छाभिः^३ क २, १८,
४; नै ५, १, ४, ५; ४, ४, ३°;
७, ५, ७, ३; नमै ३, १, १;
नकाठ १९, ४; २१, ७°; ३३,
७; नक ३०, २; - छाभ्युः^४ तै
७, २, ११, १; १३, १; १५, १;
१९, १; काठ ४२, १; ३; ५; ९;
- छासु काठ ८, ३°; - छौ क
१, ३५, ८; १२६, ५; १०, ७२,
८; खि ४, २, २; मा १८, २५°;
३०, २२; ३४, २४°; का १९,
८, २°; ३३, १, १८°; ३४,
४, ४; नै २, ४, ९, १; ३,
४, ९, ६; ५, २, ३; ४, ७,
११, २६; ५, १, १, २; ३, २,

३, ५°; ४, ८, ६; १०, ४, ६,
७, ३; ६, १, २, ६°; ४, ५, १;
७, २, ९, २; ३; नमै १, ५, ८;
१०, ८; ११, १०६; २, ४, ८°;
११, ६६; ३, १, १°; ४, २°६;
५, ६°; ८, १; ४, १, ८°; १२;
५, ५°; ६, ९°; १३, १;
नकाठ ११, १०; १२, १°; १४,
४°; १८, १२°; १९°; २०, १°;
२१, ५; ११°; १२°; २२, २°; १०;
२३, २°; २६, ४; ९; १०°;
३१, ६°; ९; ३४, ७; ८°; ३६,
२; ३७, २; १७; नक २९,
१°६; ७°; ३१, ३°; २०; ३५,
४; ८°; ४१, ७; ८°; ४७, ६;
९; शौ २, १२, ७; १९, ४७, ३;
पै २, ५, ८; ६, २०, ३; १५,
१२, १०; १६, १९, ९; २०,
५२, २; - छौ-छौ तै ५, ४, ११,
४; ६, ४, ५, २; मै १, ११, १०;
काठ २६, १०; क ४१, ८.

अष्ट-कु^५ - तैपुषिः. - कैः खि १,
२, १२.

अष्ट-कुन्वस (:)^६ शौ ११, २, ९;
पै १६, १०४, ९.

अष्ट-आ^७ मा ८, ६२; शौ १३, ३,
१९; पै १९, ३९, १३.

अष्ट-पु(म>)वा^८ - वा खि ३,
१७, २, ३; मै २, ५, ८°; शौ ८,
९, २१; पै १६, १९, ९.

अष्ट-सु^९ - माः शौ १३, ५, ५;
- मन् २, ५, २; १०, ११४,
९; नै ७, ८, ४; नमै ४, १,
८; नकाठ ३२, ६; ३४, ६;
नक ४७, ६; - मै मा ३९, ६;
का ३९, ४, १; नै ७, २,
८, ४, ७, नकाठ ३०, २; ३४,
१; नक ४६, ५. - नमै तै ७,
३, २, २; काठ ३४, १०. [म-
साग^{१०}, सपम^{११}].

अष्टमी^{१२} - मी मा २५, ४; ५;
२६, १; का २७, ४, १; ५, १;
२८, १, १; तै ५, ७, २१, १;
२२, १; मै ३, १५, ४; ५; काठ
५३, ११; १२; पै ५, ३५, १२;
- मीम् मै १, ८, २°; शौ ८,
९, २१; पै १६, १९, ९; - म्या
पै २, २०, ८°.

अष्ट-यु(य>)वा^{१३} - वा मै ४, १,
१४.

अष्ट-यानि^{१४} - निः शौ ८, १, २१;
पै १६, १९, ९.

नकाठ-राशु^{१५} - राः तै ७, २, ३, १°;
- नमै, - नमै तै ७, २, ३, १.

१) नाप. [म. गी. तीषपीर्णमारया उत्तरं त्रिषु मासेषु भविनी-]
कृष्णवक्षाष्टमी-तिथि-). व्यु. ? ✓ अश् (वधः-) + तक्त्
प्र. स्त्री. टापि कात्पूर्वस्याऽवर्णस्येत्वाऽभावश्च (पाठ ३,
१४८; पाठा ७, ३, ४५ [तु. MW. प्रभू. ; वैदु. वाच.
प्रभू. < ✓ अश् [भोजने]). वैप. ४ अपि द्र. १

२) विप., नाप. (संख्या-विशेष-). व्यु. ? < ✓ अश्
[व्याप्तौ] इति ऐजा. [१, १२], पाठ. [१, १५७].
सनाभ्यन्तरार्थं तु. WW १, १७२.

३) मूलत एतत् रूपम् अष्टौ इत्यस्यैव कायसंकोचः
स्यादिति विमृश्यम् (तु. L ३४२).

४) आत्वं विभक्तेरुदात्तत्वं च द्र. (पा ७, २, ८४; ६, १,

१७२). ५) यप. मै ३, ३, ६ सप्तभिः इति पाठे.

६) सपा. तै ५, ६, ७, ३° काठ २१, ५° क ३१, २०°
चतुरः इति पाठे.

७) नार. १ कः प्र. डसं. (पा ५, १, ५८)। तत्-स्वरः।

८) क्रिया-भ्यावृत्तिगणने कृत्वसिः प्र. डसं. (पा ५, ४, १७)।

९) अधिकरणविचालेऽर्थे धा प्र. (पा ५, ३, ४३)।
तत्-स्वरः।

१०) बस. वृष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।

११) पूरणार्थकं ङटि मङागमः तत्-स्वरश्च (पा ५, २,
४८; ४९)।

१२) तथ. समासान्तः अच् प्र. (पा ५, ४, ८७)। चित्-स्वरः।

अष्ट(ष्ट-म्)र्षे^१ - चैभ्यः शौ १२,
२३, ५.

अष्ट-वृष^२ - षः शौ ५, १६, ८;
पै ८, ४, ८.

अष्ट-शराव- -वम् पै २, २१, ८.

अष्ट-षष्ठ^३ - छम् खि १, २, १३.

अष्ट-स्तना^४ - न. मै ३, १, ७.

अष्टा-कपाल^५ - लः ङमा २२,
६०^३; ङका ३१, ५, १^३; तै २,
२, ५, ३, ५, ९, ५, ३, ३, ४, ५, ३,
७; ६, ३, ३; ३, ५, ४, ४, ५,
५, १, ५, ६, ५, १, ७, ५, १४ १;
२१, १^३; २२, १; मै १, ७, ४^३;
१०, १^६ ङ; १०; ङ २, ६, १, ३, ५^३;
१३^३; ३, ६, १; छ, ३, १^३;
८^३; ८, ६; काठ ९, ३^३; ४^३;
५^३; १०, २; ५, १५, १^३; २^३;
४^३; ५^३; ९^३; २२, ३, १३; २२,
४; ३६, ५; ३७, २^३; ३^३; छ ५,
१०; १८^३; १९; क ८, ६^३;
७^३; ८^३; छ ५, ५ - लम् तै १,
८, १, १; २, २, १, ४, १, २; ७, १;
९, १; १०, १; १७, १^३; १९,
१; २०, १^३; २, २, २, १; २^३;
३^३; ४; ५^३; ३, १^३-४^३; ४, १^३;
२^३; ४; ५^३; ६; ७; ५, ५, ९,

५; ११, ६^३; ३, २, ३; ८;
३, १, ३; ३६; ८, १^३; ११, १, ४, १,
२; ३; ३, ३; १०, २; ५, ३,
१; ४, ५; ५, ७; ३, ४, ३, १^३;
५, ६, ५, १; ७, ५, ७, २^३;
मै १, ४, १५; ८, ८^३; ९^३; २,
१, ३^३; ७; १०^३; ११^३; २, ६; ७;
१३^३; ३, १; ५; ६^३; ४, ६;
८; ५, ९; ६, १; ६^३; ङ ३, १५,
१०; १^३; काठ १०, १; २६;
५^३; ६^३; ७^३; ९^३; ११, १^३;
२^३; ३; ८; १०; १३, ३; २२,
३; ३३, ७^३; -लान तै ७,
५, ६, ४; -लेन मै २, ६, १;
छ, ३, १.

अष्टा(ष्ट-ष्टा-अ)क्षर, रा^६ - ञ्रम्
मै ३, ६, ५; - ञ्रया मै १, ११,
१०^३; काठ १४, ४^३; - ञ्रा
तै २, २, ५, ५; ९, ५; ३, ४, ९, ७;
५, ४, ४; ५, १, १, २; ४, ५; २,
३, ५^३; ४, ४, ४; १०, ४; ६,
५, १; ६, १, २, ६; ६, ३; ३,
३, ६; ४, ५, १; ७, २, ३, १;
मै ३, १, १^३; २, ३; ३, २; ४, ४;
५^३; छ, ५, ५^३; काठ ८, ३;
९, ३; १८, १९; १९, ४; २०,

१^३; ४; २१, ७; १२; २२, २^३;
३; २३, १०; २६, १०; २९,
४; ३७, २; क ६, ८; ८, ६;
२९, ७; ३०, २; ३१, ३^३; ६;
३७, १; ४१, ८; छ ५, ५;
- ञ्राणि तै ६, १, २, ६; मै ३,
६, ५; काठ ३३, २; क ३५, ८;
- रास् तै ७, २, २, २ ञ्रा मै १,
११, १०; काठ १४, ४; ३४, १०;
- राय मै १, ११, १०; - रेण
मा २, ३२; का १०, ६, २; तै
१, ७, ११, १.

अष्टा-चक्र, का^७ - क्रम् शौ ११, ६,
२२; पै १६, २३, २; - का शौ
१०, २, ३१; पै १६, ६, २.

अष्टा-चत्वारिंशत्^८ - शत् मा १८,
२५; का १९, ८, २; तै ४, ७, ११,
२; काठ १८, १२; ३४, ९; क
२९, १; - शत् ञ्रा तै ५, ४, ८,
६; ७, ४, ७, ३; मै २, ११,
६; ३, ४, २ ञ्रा; काठ २१, ११ ङ;
- ञ्राशत् तै २, ५, १०, ४;
- शत्ते काठ ४२, ३, ५.

अष्टाचत्वारिंशद् (त-अ)क्ष-
(र>)रा^९ - रा तै २, ५, १०,
४; ५, ४, ८, ६; ७, २, ६, ३;

^१) बस. समासान्तः अः प्र. (पा ५, ४, ७४) तत्-
स्वरश्च ।

^२) उस. थाथादि-स्वरो वा कस. सारव. वा (तु. W.
अष्टा[धा]-वृष- इति; वैतु. BW. MW. बस. बुवाणौ
चिन्त्यौ । अन्तोदात्तानुपपत्तेरिति दिक् ।

^३) ङट्-प्रत्ययान्तः (पा ५, २, ४८ [= अष्ट-षष्ठितम-])
स्यादन्तोदात्त इति तु संभाव्येत ।

^४) विप. (उखा-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६४) ।
तु. अष्टा-स्तना- ।

^५) नाप. ([अष्टसु कपालेषु संस्कृत-] पुरो-
डाश-) । कप. पूष. प्रकृतिस्वरो दीर्घत्वं च (पा ६,
२, २९; ३, १२६ [तु. उप. अपेक्ष्य नियमार्थं पाम ६,

३, ४६]) । पवा. अष्टा इति दीर्घान्तमेव पूष. भवति
(वैतु. [पा ६, ३, ११४]) यदनु शिष्यमाणस्य दीर्घस्य
संहितामात्रपरत्वं भूयोविवेच्यविषयं द्र. (तु. टि. विश्वा-
नर-, विश्वा-मित्र- प्रभृ. अन्यतः, विश्वा-बुसु- प्रभृ.
चाऽन्यतः) ।

^६) सकृत् सगा. तै १, ८, ९, १ द्वादशकपालम् इति पाप्मे. ।

^७) सपा. मै २, १, ४ एकादशकपालम् इति पाप्मे. ।

^८) बस. पूष. प्रकृतिस्वरं वैकल्पिकं दीर्घत्वं च (पा ६,
२, १; ३, १२६ [तु. मा.]) ।

^९) सस्व. कृते नापृ. टि. द्र. ।

^{१०}) द्रस. पूष. प्रकृतिस्वरो दीर्घत्वं च (पा ६, २, ३५;
३, ४७) ।

मै ३, ४, २ काठ २१, ११;
३४, ९.

अष्टाचस्वारिंश^१ - -शः मा १४,
२३; का १५, ७, २; तै ४,
३, ८, १; ५, ३, ४, ५; ७,
२, ६, ३॥; मै २, ८, ४; काठ
१७, ४; २१, १; क २६, ३;
३१, १६.

अष्टौ-त्रिंशत्^२ - -शते काठ ४२, ३.
अष्टा-दशन्^३ - -॥श तै ७, ४, ११,
४; काठ ३३, ३; -शुभ्यः^४ तै
७, २, ११, १; १३, १; काठ
४२, ३.

अष्टादश^५ - -शः मा १४,
२३; का १५, ७, १; तै ४, ३,
८, १; ॥५, ३, ३, ३; मै २, ८, ४;
काठ १७, ४; २०, १३; क २६,
३; ३१, १४.

अष्टादश (श-अ)र्च^६ - -चैभ्यः
शौ १२, २३, १५.

अष्टा-नवति^७ - -स्यै तै ७, २, १३,

१; काठ ४२, ३.

अष्टा-पक्ष^८ >)भा^९ - -शाम् शौ
९, ३, २१; पै १६, ४०, ८.

अष्टौ-पञ्चाशत्^{१०} - -शत काठ ४२,
३.

*अष्टा-पद्^{११} > अष्टापदी^{१२} - -दी

आ १, १६४, ४१; सि ४, ५,

१६; तै ३, ३, १०, २; ४, १, ४॥;

मै ४, ८, ९॥; काठ १३, १०^{१३}॥;

शौ ५, १९, ७, ९, १५, २१†; १०.

१, २४; १३, १, ४२†; पै ९, १८.

१०; २१, ८६; १६, ३७, ४;

६९, ११†; १८, १९, २†;

-दीभिः आ २, ७, ५; -दीम् क्र

८, ७६, १२; मा ८, ३०; का ९,

५, ३; कौ २, ३४०†; ज ३,

२८, १२†; शौ २०, ४२, १†;

पै ९, २१, ८.

?अष्टा-पृष्ठ^{१४} - -डम् मै २, ६, १३;

काठ १३, १०^{१५}.

॥अष्टा-प्रष^{१६} - -प्रष्ट १३, ४, १, ४.

अष्टा-योग^१ - -गा?^{१७} पै ९, १, १;
-गैः शौ ६, ९१, १; पै १९,
१८, ७.

*अष्टा(ष्ट-अ)र^{१८} - -शौ पै १६, ५३,
१४.

॥अष्टा(ष्ट-अ)रति^{१९} - -तिः मै
३, ९, २; काठ २६, ४^{२०}; क ४१,
२^{२१}.

अष्टा-वम्भुर^{२२} - -रम् आ १०,
५३, ७.

अष्टा-विंशति^{२३} - -तिः मा १८,
२५†; का १९, ८, २†; तै ४, ७,
११, २; -स्यै काठ ४२, ५.

अष्टाविंश^{२४} - -शाम् (श) शौ
१९, ७, १०; -शानि शौ १९,
८, २.

॥अष्टा-शफ^{२५} - -फः काठ १९, ८;
-फाः तै ५, ४, ११, ४; काठ
२०, ४; क ३१, ६; -फा
काठ १९, ८.

*अष्टा(ष्ट-अ)शीति^{२६} - -तिम् पै

^{१)} पूरणेऽर्थे पाक्षिकाः डट् प्र. (पा ५, २, ५६) तत्-स्वरः ।

^{२)} द्वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ३५) । पूष.
दीर्घत्वं च (पा ६, ३, ४७) ।

^{३)} झलि (पा ६, १, १८०) इत्युपोत्तम-स्वरः ।

^{४)} पूरणेऽर्थे डट् प्र. पूष. दीर्घत्वं प्रकृतिस्वरम् च (पा
५, २, ४८; ६, ३, ४७) ।

^{५)} तु. टि. अष्टर्च- ।

^{६)} बस. पूष. प्रकृतिस्वरो दीर्घत्वञ्च (पा ६, २, १;
३, १२६) ।

^{७)} दीः इति पाठः ? यनि. शोधः ।

^{८)} विप. (हिरण्य-) ।

^{९)} उप. ✓ प्रष इत्यतो निष्पन्नस्य दीर्घत्वं छान्दसम् ।
पृष्ठ- = प्रष- इत्यस्य कृते तु. टि. वैप ४ । भूयान्
पाप्मे. भवति (तु. सेंटि.) । अष्टा-पृष्ठम् इति BW.
पिपठिषेत् ।

^{१०)} नाप. । उस. पूष. दीर्घत्वं धाधीयः स्वरश्च (पा

६, ३, १२५; २, १४४) । उप. अधिकरणं घञ्
[पा ३, ३, १२१; (वित्. सा. कर्मणि प्र. इति वदंश्चिन्त्यः।
रथहृत्तान्यतरानुयोगितया गवाःवादीर्घाजिकर्मतोपयुक्तत्वमि-
संधेः)] ।

^{११)} -गाः इत्येवं सुपा. सु-शोधः ।

^{१२)} विप. (युप) । द्विस. पूष. स्वरः (पा ६, २, २९) ।

^{१३)} सपा. तै ६, ३, ३, ६ मै ३, ९, ३ °ष्टाभिः इति पाप्मे. ।

^{१४)} विप. (रथ-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

^{१५)} यनि. पाठः स्यादिति कृत्वा यन्. BW. तुमिशम्
(तु. शंपा.) इति मूको सा. नोपेक्षयाताम्, तन्नेष्टम् ।
नाक-विशेषणतयाऽर्थतश्चतुरक्षरतया छन्दस्तश्च संगत्यसं-
भवेऽपि प्रमाणाऽभावादर्थतश्च छन्दस्तश्च यस्थि. मूको.
अपि ततो विशिष्टतराया उपपत्तेश्च (तु. सस्थ. टि.
*अस्तुमिश- , तुमिश-) ।

^{१६)} द्वस. पूष. प्रकृतिस्वरो दीर्घान्तत्वाभावाच्च (पा ६,
२, ३५; ३, ४७) ।

२०, ६१, ७; -स्यै काठ ४२, ३; ५.
 ॥ अष्टा (ःष्ट-अ) श्रि^३ - -श्रयः मै ३, ९, ३; क ४१, २; -श्रिः^३ तै ६, ३, ३, ६; मै ३, ९, ३.
 *अष्टा-षष्टि^० - -ष्टयै काठ ४२, ३; ५.
 *अष्टा-सप्तति^० - -स्यै काठ ४२, ३.
 अष्टा-स्त(न>) ना^० - -नाम् तै ५, १, ६, ४; काठ १९, ६; क ३०, ४.
 अष्टवे, अष्टि- ✓अश्(बधा.) द्र.
 अष्टा-दंष्ट^० -> आष्टादंष्ट^१ - -ष्टुम् मै १, ११, ९६.

अ(ष्ट>)ष्टा^३ - -ष्ट्या पै १९, ५१, १३; -ष्ट्या ऋ ६, ५३, ९;
 -ष्ट्याम् ऋ ४, ५७, ४; ६, ५८, २; मै २, ७, १२; ४, १४, १६†;
 काठ ३७, ११†; शौ ३, १७, ६†;
 पै १२, ६, ३; १९, ५१, १३†.
 [°ष्टा - सु°].
 अष्टा-दंष्ट^० -> आष्टादंष्ट^१ -
 -ष्टुम् काठ १४, १०१६.
 अष्टा-विन्^१ - -वी ऋ १०, १०२, ८.
 ? अष्टादशकी पै १७, २५, २.
 *?अष्टि^१ -
 अष्टि(श्-थि < *स्थि) र्^३ -
 *अष्टीवृ^१ - ऊरु-> वृ^०.

*अष्टिर्व(र्-वृ)त्^३ -> ?अष्टीवृत्^३
 -वज्रयाम् ऋ १०, १६३, ४;
 तै ५, ७, १५, १; ७, ३,
 १६, २; काठ ४३, ६; ५३,
 ५; शौ २, ३३, ५†;
 ११, ४, १४†; २०, ९६, २१†;
 पै ४, ७, ६†; ८, १६, ४†;
 ९, ३, १३; १६, ५५, १५;
 ५६, १५; ५७, १५; २०, १९,
 ५†; -वन्ता खि ५, ७, ५, ३,
 १; मै ४, १३, ४; काठ १६,
 २१; -वन्तौ ऋ ७, ५०, २;
 काठ १६, २१; -वन्तौ, ऋ ७,
 ५०, २; काठ ३९, २†; शौ ९,

१) विप. ([अष्टकोण-] यूप-) । द्विस. पूष. स्वरः (पा ६, २, २९) ।

२) पामे. अष्टारस्तिः काठ २६, ४ द्र. ।

३) पूष. दीर्घत्वं (पा ६, ३, ४७) ।

४) बस. उप. अन्तोदात्तत्वाभावपक्षे पूष प्रकृतिस्वरौ दीर्घत्वं च (पा ६, २, १६४; १; ३, १२६) ।
 अष्ट-स्तना- अपि द्र. ।

५) व्युप. (ऋषि-) । पूष. व्युः?

१) =पाम-विशेष- । तेनदृष्टीयः अण् प्र. (पा ४, २, ७) ।

२) सपा. आष्टा^० <> आष्टा^० इति पामे. ।

३) नाप. [आरा- (सा. [प्रतोद-]) । ✓अश् (बधा.) + त्रन् प्र. उस्. (पा ४, १६८) नित्-स्वरश्च (तु. WW १, ३६) ।

४) विप. (कपर्दिन्- [वृषभ-]) । मत्वर्थीयः विनि. प्र. (पावा ५, २, १२२) ।

५) अस्थि- इत्यस्यैव पाप्र. ?अष्टीवृत्- इत्यत्र औप. सनतिकं रूपान्तरम् (पा ८, २, १२) इतीवाऽऽस्थीयमानं सत् तत्त्वतोऽनास्थेयमिव द्र. ।

६) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । नाउउ. व्यु. औप. द्र. । पूष. ✓अश् (बधा.) > *अश्- इति अस्थि- इत्येनदीयस्य पूष. पर्यायः द्र. । उप. च *स्थिर्- [✓स्था + भावे किरिः प्र. (तु. पा १, ५३ [=मौस्थि. ✓*स्थृ इति भावे क्विवबन्तः]) इति नैप्र. > *थिर्- इति द्र. [एस्थि. यनि. अस्थिन् तात्पर्य-

मिति भावः (तु. [अष्टिर्->] पंजा. टिल्ला हिं. टीला [< *अष्टील-]) ।

१) =*अष्टिर्व(र्-वृ)- (तु. टि. *?अष्टिर्वृत्-) । उप. मत्वर्थीयो वः प्र. (पावा ५, २, १०९) । मौस्थि. उप. <*वृ-<*वृ- < ✓वृ द्र. (वैतु. उ. म. VV २, ८६ < ?अष्टीवृत्-) ।

३) उस. कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । नैप्र. नाउ. व्यु. औपथिकं द्र. । उप. *वृत्- (✓वृत् [=नैप्र. ✓वृत्] + कर्तरि क्विप् प्र.) इति सद् वलन- कर्तरि तात्पर्यवत् द्र. (वैतु. WW. [१, १५७] एतद- पश्यन् प्राति. आद्यंशे ✓*अर् [वलने] इत्येतत् किञ्चित् संदिहानोऽपि योजक इव) ।

५) नैप्र. नापू. अनर्थान्तरं द्र. [वैतु. पा. (८, २, १२) *अस्थि-मत्- इत्यस्य नैप्र. विपरिणाम इतीव शाशुकः सन् नतितश्च दीर्घतश्च स्वरतश्च (वैतु. पा ६, १, १७६) तात्त्विकं समाधिं प्रति पर्यनुयोज्यः । ननु मतुपोऽभावे सर्वनामस्थानीये रूपम् (तु. -वन्ता प्रभृ.) कुनो नुम् इति । उच्यते । ✓वृत् > *वृत्- इत्यतः नैप्र. अन्यतः *वृत्- इत्यन्यतश्च *वृन्त्- इति इति विपरिणाम-स्वाभाव्यात् (तु. प्राभा. जन्मन्- इत्ये- तत्-सजाताः सन्तः नभा. जन्म-, जर्म-, जल्म- इत्या- कारकाः विपरिणामाः) उभयोः रूपयोः समयेन संभेदात् मौस्थि. *अष्टिर्व(र्-वृ)न्त्-> *अष्टीवृन्त्-> -वन्ता प्रभृ. इति प्रकमः स्यादिति ।

४, १०; १२, १०; १०, २, २;
९, २१; ११, १०, १४; पै १६,
२५, २; ५९, २; ८६, ५; १३८, १;
१३९, ११; २०, २९, ७.

✓ अस्(भुवि)^a, अस्ति ऋ १, २२,
४; ३३, २; ३६, १२; ३७,
१५; १००, २; १०८, २; १४९,
२; १६२, ९; १०; १६७, ७; १७०,
१; १७३, १२; १७८ १; १९०, ३;
xx; ४ १७८, ४; ६, १८, १२^b; xx;
१०, ८२, ५^c; खि ३, ६, ५; िमा
३, ४६; ८, १५; ३६९; १७,
२९^d; ८९; २५, ३२; ३३; िका
३, ५, ३; ८, ११, १९; ९, ३,
१; १८, ३, ५^e; १९, १, ३; २७,
१३, १; २; तै ११, ४, ४४, १;
७, १३, ३; ८, २२, ५; १२,
४, १२, ३; ४; ५, ४, २; xx; १ मै
१, २, १०९; ३, ३८^f; ४, १४;
६, २^g; ९, ७; १०, २०;
२, ३, ५; ४, ३^h; १०, ३ⁱ;
३, ४, ३; xx; काठ ४,
१२^j; ६, १; १०^k; ८, १६^l;
११, ८^m; १८, १ⁿ; १^o; ३५

१०; ३८, १४; िकी १, ११०;
३४५; ३५१; २, २७८; ३३५;
५२२; ५२४; ११३५, ११४७;
िज १, १८, १०; ३६, ४; १०;
३, २३, ११, २८ ७; ४०, १८;
१९; शौ १, १८, ३; ४, १२,
२^p; ५, ६, ११-१४; ११,
६^q; ७, ५, ४; १०२, २^r; १०,
७, ३१; ११, १२, २७;
१२, ३, ४८; १४, २, १२^s; xx;
अस्ति ऋ १, २७, ८; १४०, ८;
६, ६६, ८ (२५, ४); ४१,
४; ६२, ६; १८४, १९; ८,
६६, १३^t; ११०५, ११; ८
१०, ३^u; १०९, १; १६४, १;
१६५, ९; xx; सि ७, २, ४; मा ६,
३७^v; १५, ६२^w; ३२, ३;
३३, ७९^x; ४०, २; का ६, ८,
८^y; १६, ७, ५^z; ३२, ६, १०^{aa};
३५, ३, ३; ४०, १, २; ११^{ab} १,
५, ९, ७; ३, ५, १०, १; ४, ४,
३, ३^{ac}, ५, ७, ५, ३-५; ६^{ad}; xx;
१ मै १, ४, ३९^{ae}; ८, १; ३;
५; २, २, ७; ३, ५; १३, १०९; १

३, ३, ३^{af}; ४, ८^{ag}; ४, १, ३; १२;
४, ४; ७, ६; ८, ८; ९, ४^{ah};
११, ३^{ai}; १२, ६^{aj}; १४, १८^{ak}; काठ
१०, ६; ६, ७; ६; ७; ८^{al}; ७, ५;
९, १८^{am}; ११, २; १२^{an}; १२,
३^{ao}; xx; ११ ३, १०^{ap}; ११^{aq}; ४,
१^{ar}; ५; ७^{as}; ५, ४; २८, २^{at}; १^{au};
xx; िकी १, २०३; २४७; २,
१०००; ७६६; १०७३; ि
१, २१, १०; २६, ५, ३; ४६,
५; शौ ३, ६, ७; ४, १९, २^{av};
५, ११, ५; ७, ८, १; ५८, ६;
८, ९, २२; ९, २, १२; १४, १;
xx; पै १, ४८, ७; ११, ३, २,
२८, ३, ५८, ६; ३, ३, ७; ७,
१; ४, २४, ४; ८, १, ५; xx;
१९, ४४, २; ४९, ११^{aw};
सुन्ति^{ax} ऋ १, ८, ९; ११, ८;
३७, १४; ८५, १२; ९१, ९;
१३६४, ५०; १०, ९०, १६^{ay};
१८६, १०; २, २३, ९; xx
६, १, १३; १०, ५^{az}; xx;
१०, ११५, ४^{ba}; ७^{bb}; खि ३,
३, ७; िमा ३१, १६;

^a, मौस्थि. वया. ✓ अश् (वया) इत्यस्य सनाभिः
संस्तद्वदाद्याऽकारत आम्मीयाम् ✓ *अर इत्येनमूलकता
संमाहकः द्र. । एस्थि. यथाऽयं पाधा. भ्वा. सतो
दीप्त्याद्यर्थेषु पठितस्य सरूपस्य च अदा. सतो भव्यं
पठितस्य सरूपस्य च संग्राहको भवत्येवमपरंपरामपि
केषांचित् प्राग्दृष्टि-सरणिमनागतानामपि तत्त्वानुसंधानतो-
ऽनिवार्याऽऽस्थेयभूतानां सतां सरूपाणां संग्राहकः द्र.
(तु. टि. २ अस्त-). यथा च मौस्थि. अपेक्षया संख्याङ्को-
ऽन्यथासिद्धोऽपि सन् पात्र. प्रसिद्धयनुरोधेन समादरं भाजि
तस्तथा संकेतितचराऽऽवृत्तिमात्रमपि न्त । पुनरुपरि
संकेतयिष्यमाणं द्र. । (तु. टि. ✓ अश् [भोजने] ।

^b) इह अस्ति इति स्वरहीनः पाठः द्र. ।

^c) सपा. तै ४, ६, २, ३ गुहा इति पाठे. ।

^d) सपा. ऋ १०, ८२, ३ तै ४, ६, २, २ मै २, १०, ३

पृष्ठ इति पाठे. ।

^e) BC. अस्थि इति शोधकः (तु. सपा. पै ४, १५, १
पाठे) ।

^f) मूको. निडनमपि रूपं भवति । तस्यैव च याथार्थ्यं
मेमाद्येन (तु. RW. मान. च) । सत्यपि अन्य- इत्यस्य
श्रवणे तत्समानार्थस्य मुक्त- इत्यस्याऽश्रवणात् (पा ८,
१, ६५) ।

^g) सपा. आपमं १, ७, १० अस्याम् इति पाठे. ।

^h) अस्ति इति शोधः यथोभयस्त्वान् ।

ⁱ) वतु. RW. अस्ति इति ।

^j) सपा. शौ ६, १४०, ३ पुरेतु इति पाठे. ।

^k) प्रकृतिस्वरम (पा ३, १, ३) ।

^l) तु. सस्थ. टि. अभि । ^m) तु. सस्थ. टि. अति ।

ⁿ) तु. सस्थ. टि. पुरि ।

†का ३५, १, १६; †ति १, ५,
११, ५; ३, ५, ५, ३; ११, ५;
४, १, ११, १; ६, ४, ७, २; १;
मै १, ४, ११; १०, १३; †४,
९, ९; १०, ३; ४; ११, १;
१३, ६; १४, १८; †काठ
२, १४; ४, १५; ८, १७; १८,
२०; †कौ २, १३०; ३४२;
६०२; †जै ३, १३, ६; २८,
१४; ४, १०, ७; शौ ६, १०४,
२; ११२, ३; ७, ५, १; ११,
२, २८; १९, ४७, ३; ××; सन्ति
ऋ १, १४५, १; ३, ३८, ५; ४,
१, ७; २३, ९; ५, १२, ४; ८,
१९, ८; ९, ७, ४; ××; खि ४,
५, ३३; †ति ३, ५, ४, ३; काठ
१५, १२; ३२, ६; ३६, ७;
३८, १४; शौ ५, ६, ३; ३;
१०, १, २०; पै १, ७०, ४;
५, ३४, ३; ६, २२, १०; ९, ६,
२; १६, १०६, ८; १९, २५, ३;
३३, १०; अस्ि ऋ १, १९,
४; ९७, ६; १२, ३; ११३, ४;
१४, ११; १५, ३; ७, १६, ६;

४४, २; ९; ०; ५९, ३; ××; ४,
६, १; ××; मा १, २७; ५, ९;
७, १; ८, ३८-४०; ९, २८;
१९, ७; २१, ६१; २६, २; १;
२९, ३; १४; ३४, १०; १;
का १, ९, ५; ५, ३, २; ७, १,
१; ८, १३-१७, १; १०, ५,
४; २१, १, ६; २३, ६, १४; ××;
तै १, २, १२, १; ३, १४, ७;
४, २, १; ४६, २; ५, ७,
६; २, ३, १०, १; ३, १,
११, ३; †४, १, ११, १; ××;
मै १, २, ८; ३, ४; ४, ३; ८, २,
३, ८; १३, १६; ३, ८, ५; ××;
काठ २, ९; १४; ४, १; ३२,
१३; †कौ १, १०; २३२;
२६४; २७९; ४८०; २, १३४;
१४२; १७४; ३५३; ××; †जै १,
१, १०; २८, २; ५०, ४, २, ५;
××; शौ १, २५, ०; ३; ९, १०;
३३, ६; ५, ५, २; ११, ९; १४,
७; १६, १-११; ××; १९, ३८,
२; ××; २०, १३५, ४;
पै २०, १०, १२; अस्ि

ऋ १, १५, १२; २७, ६; ३१,
१०; १२; १६; ३६, १५ (४४,
९); १२; ४, ९, १; ५०, ४;
५३, २; ५९, १; ९, ८८, ४; ××;
खि ३, ३, ७; १५, १८; ४, ४, ३;
५, १५; ७, १; ४; ७; ७, २, १;
××; खि ५, १९, १; मा १, २; ३;
८; ९; १४; १५-१८; १९;
२०; २२; २४; २७; २८;
२९; ३०; ३१; ××; का १, १,
३, २, १; ३; ४, ५; ५, १; २;
३-६, १; २; ३; ××; तै १,
१, २, १; २; ३, १; ४, १; ५,
१; २; ६, १; ७, १; २;
८, १; ××; ४, २, १; ४;
४, २, १, १; ४, १, ३; ६,
४, ५, ३; ××; मै १, १, २-५;
६; ७; ८; ९; १०; ११; १२;
१२; १३; २, १; २; ३; ४;
५; ××; काठ १, १; २; ३;
४; ५; ६; ७; ८; ९; १०;
११; १२; २, १; २; ३;
××; ३९, ३; ४; ५; ६; ७;

*) प्र. पित्त्वान्निवाते धास्व. (पा ६, १, १६२) ।

*) तु. सस्थ. टि. अस्ि ।

*) पपा. निघातः श्रूयमाणश् चिन्त्यः स्यात् (पा ८, १, ५९) । द्वितीयायाः क्रियाया अनिवार्यत्वेनाऽऽक्षेप्य-
त्वाच् च-युक्तायाः प्रथमायाः क्रियाया निघाताऽनर्ह-
त्वात् ।

*) आसि इति शंपा. मुपा. चिन्त्यः । असंगतत्वात् ।

*) पाठः (असि, अस्ि B.W. अस्ति ; सपा. खि ५, १९, १ असि, अति इति)? । शोधः खुदस्- टि. द्र. ।

*) निहितापि नासि इति सतः पाठस्य स्थानि
शौ १, १३, ३ निहिताऽसि नाभिः इति पामे. ।
तत्र प्रथमे मन्त्रत्रिके पर्जन्यपरतया चतुर्थे
चाऽन्तिमे मन्त्रेऽशनिपरतया व्याचक्षाणः सा.
चिन्त्यो भवति । सकलस्याऽपि सूक्तस्याऽशनिपर-

तथैव सूत्रितत्वात् तुरीयमन्त्रे स्पष्टश्रावितस्य स्त्री-
त्वविशेषणस्य पूर्ववर्तिषु त्रिष्वपि मन्त्रेषु श्रूयमाणाः स्त्री-
पुंसोभयसमानलक्षणाः शब्दा अपि स्त्रीत्ववत्तथैव बोद्धव्या
इत्यस्य सूचकत्वाच्च । एस्थि. इहत्यं निहिता इति
पदम् अशनेर्विशेषणं स्यान्न तु नाभिः इत्यस्याऽनु-
पदं श्रूयमाणस्य पदस्येति कृत्वा न्नाभिः इत्यस्य मूलतः
सतो नाभिः इत्यर्थं सा. प्राचीनतरो विकारः स्यादिति
शोधः स्यात् ।

*) एकतरत्र मुपा. स्वरो भ्रष्टः ।

) सकृत् पामे. पवस्व मा ७, १ द्र. ।

*) सकृत् पामे. मा प्रथस्व १३, १७ द्र. ।

*) सकृत् पामे. सस्थ. टि. प्रकृतः द्र. ।

) सकृत् पामे. एहि काठ १, ११ द्र. ।

८^१; ९^१; १०^१; ११^१; १२^१;
 १३^१; xx; ३, १^१; xx;
 छ२, १^{१०}; xx; किौ १, २३;
 ३९; ४१; ४२; ७५;
 १२०; २४८; २६३; २७१; xx;
 किौ १, ३, ३४, ५; ७; ८; ८;
 ३; १३, ६; २६, ६; १८, १; ९;
 २९, ४^१; ५^१; ३०, १०; xx; शौ १,
 १३, ३; २०, ४^१; २३,
 १; ३; २५, २; ३; ३४, १; २, ३, २;
 ११, १^१; २^१; ४^१; ५^१; १७, -७;
 १८, १-५; xx; ६, १०८, १^१; xx;
 १९, ३२, ३^१; xx; ५७, ३^१; xx;
 २०, १३५, ४^१; पै १, ८,
 २; ४^१; १६, १; ३०, २; ३१,
 ३; ३२, २^१; ३; ३८, २; ४^१; ४३,
 २; ५१, ४^१; ५४, १^१; ५७, १^१;
 २^१; ४^१; ५^१; ६, ३, ३; xx; ७,
 ५, ९^१; xx; ८, ७, ४^१; xx; १९,
 २५, ९^१; xx; ५७, ३^१; २०, २०,
 ८^१; xx; स्थ: ऋ १, १७, २;
 [४७, ७; ८, ८, १४; (१, १३७,
 २; ५, ७९, ८; ८, १०१, २)];
 १०८, ८-११; ३, ५४, १६;
 ५, ७३, १; ८, १०, १; ५; ३८, १;
 xx; मा ११, ३०^१; का १२, ३, ३;

मे २, ७, ३; काठ ३५, ५^१;
 किौ २, ३५१; ४४३; किौ ३,
 २९, ८; ३२, १३; स्थ: ऋ १,
 १०८, ३; १५७, ६^१; २, ३०,
 ६; ५, ७२, २; ६, ६९, ६; ८,
 ७३, ४; लि १, ११, ७^१; मा १,
 १२; २, ५; १९^१; ४, ९; ३६; ५,
 २; २१; xx; का १, ४, १; २, १,
 ६; ४, ६^१; ४, ४, १; १०, ७, ५,
 १, २; ५, ९; १२, ३, ३; पै १,
 १, ११, २; २, ७; १३, ३;
 ३, ७, १; २, ५, २, ३^१; ३,
 २, ४, ३; ४, १, ३, १; xx; मै १,
 १, १२; २, २; ७; ९; २, ७, ३^१;
 ८, १४; ३, १, ५^१; xx; काठ १,
 ५, ११; २, ३; १०; ३, ४; १६,
 ३^१; १९, ४^१; २३, ३; xx; क १,
 ५; ११; १५; २, ४; ११; ३०, २^१;
 xx; कौ १, ३०५^१; जै १, ३९,
 ३^१; पै १, ८६, ५^१; ९७, १^१;
 ६, ११, १४; स्थ: >स्था ऋ
 १, १५, २; १३९, ११^१; १७१,
 २; ४, ३४, ६; ३६, ७; ५, ६०,
 ६; ६, ५०, ७; ५१, ६; xx;
 किमा ७, १९^१; ११, ५०; १२,
 ४५६; ३३, ५३; ३६, १४६;

किमा ७, ८, १^१; १२, ५, १;
 १३, ४, १६; ३२, ४, १०;
 ३६, १, १४६; पै १, ३, १३,
 ३; ४, १०, १^१; ८, १०, २;
 ३, २, ५, ६^१; ४, १, १; २, ४;
 १^१; xx; मै १, ३, १३^१;
 २, २, ६^१; ४, ७; ८^१; ७, ११;
 १३, १^१; १६; xx; काठ ४,
 ५^१; ९, ६; ३५, ३; ६; कौ २,
 ११८७^१; शौ १, ५, १^१; ३०, ३;
 २, १२, २; १४, ५^१; २४, १-८;
 ३, २६, १-६; xx; १८, ४, ८६^१;
 पै १९, ४५, ८; स्थ: >स्था ऋ
 २, २९, ४; ५, ५७, २; ६१, १;
 ८, ५५, ४; ६७, ५; १०, ९४,
 ११; ९७, ९; लि ३, ७, ४; ४, ८,
 ५^१; ५, ५, ७^१; मा १, १; १३;
 १८; २, १८^१; ३४; ३, २०^१; ५,
 २५; ३४; xx; का १, १, १; ४, ३;
 ६, ४; २, ४, ६^१; ७, ७; ३, ३;
 ११^१; १२^१; xx; पै १, १, १^१;
 ५, १; ७, २; १३, १^१; २, ३;
 १२, १^१; ४, १, १; २८, १; xx;
 मै १, १, १; ४; १२^१; १३^१;
 ३, १^१; २; ३; ५, २^१;
 ३; ९^१; xx; ४, १, १४^१;

- १) सकृत् पाभे मा ७ १^१ पास्व द. ।
 २) सपा. पै १९, १७, ७ वसुदा: इति पाभे. ।
 ३) पाभे. अधि पै १२, ४, ३ द. ।
 ४) तु. टि. असि लि ५, १९, १ ।
 ५) सपा. ऋ १, ९१, १९ विभे. ।
 ६) ?असीय इत्यत्र शोध-परं टि. द. ।
 ७) सपा. ऋ १०, १६६, ४ विभे. ।
 ८) पाठ: ? एस्थि. निहतमिदं रूपम् (तु. शिपा.) आहो
 न (तु W.) इति दुर्वेचम् ।
 ९) पदच्छेद: अधिपा: पै २०, २०, ८ द. ।

- १) तु सस्थ. कु टि., ऋ ५, ७४, १ ईकृड: टि. च ।
 २) स्थ इति शोध: (तु. सस्थ. जुषध्वम्) ।
 ३) सपा. ऋ १०, १४, ९ पाभे. ।
 ४) पाभे. लि ५, १, ४ जन: द. ।
 ५) यदत्र WI. निहनं पदमाठ, तच्चिन्तयम् । यथोपाद्
 निघाताऽभावविषयत्वात् ।
 ६) पाभे. शोधान्तरस्य च कृते सस्थ. टि. वृक्षण: द. ।
 ७) सस्थ. टि. ईप्ता द. ।
 ८) पाभे. गच्छ का २, ४, ३^१ द. ।
 ९) सस्थ. टि. ईप्ता: द. ।

xx; ४, ९, ७^a; काठ १, १^a;
 ७; १०; ११^a; १२^b; २,
 १^a; ३, ९^a; १०^a; ४, ११;
 ६, ७^a; ७, १^a; ६; ७^a;
 ८; xx; १६, १३^a; क १, १^a;
 १०; ११^a; १३^a; २, ३;
 १६^a; १७^a; ३, ४^a; शौ ३,
 १, २; १३, १; ७, ७^a, २;
 १०, ५, १^a-५^a; ६^a; ७-१४;
 xx; पै १, ३८, ३^a; ५१, १;
 २, ४, २; ५, ३; ४२, १-८; ५६,
 १-५; xx; ५, ३९, ३^a;
 ९, २५, १३^a; xx; अस्मि
 ऋ १, १६४, ३७; ६, १९
 १२; ७, २५, ४; १०४, ५;
 ८, ७५, १५; खि २, ६, ४; मा
 २, २८; ११, ७१^a; ८१;
 का २, ६, १०; १२, ७, ६^a;
 १६; तै २, ४, १२, ६^a; ६,
 ११, ४^a; ४, १, ९, ३^a; १०,
 ३; मै २, ७, ७^a; काठ ४,
 १४; शौ ३, १९, १; ४; ५,
 ११, १०; ६, ११७, १^a;
 १२३, ३; १३३, ३; ८, ४,
 १४^a; १५^a; २, १५, १५^a;
 पै १, ४, ११^a; अस्मि ऋ १,
 १०५, ७; १२६, ७; ३, २६,
 ७^a; ४, १६, १; १५, ४४, १४;
 १५^a; ७, १००, ६; १०४, १६;
 ८, १००, ४; १०, २७, १;

xx; खि २, ६, ७; ३, १५, २०^a;
 मा २, २८; १८, ६६^a; ६७^a;
 २०, ९; २३, ५०; ५२; का
 २, ६, १०; २१, ७, ९; २५, ९,
 ६; ८; ४०, १, १६; तै २,
 ३, १२, ५^a; ५, ६, ३^a; ६,
 ४, ८, १^a; मै २, १३, १०;
 ३, ११, ८; ४, १०, १^a; ५,
 ८^a; ६४^a; १२, ५^a; काठ
 १६७^a; २७, ४; २८, ७; ३^a,
 १५; ६५ १८; ३७, १५; १६;
 ३८, ४; क ४२, ४^a; ४४,
 ७^a; ४८, १६^a; फौ २,
 ९७५; १, ७६; ११७७; ३, १,
 १६; ३, १२^a; फौ २, २, ७^a;
 ४, २३, ७; शौ १, ७, ४; ३४,
 ४; ३, १८, ५^a; ४, १३२, ६;
 ३६, ६, ५, ९, ७; १०, ३; १०; ६,
 ३९, ३; ५८, ३; १२३, ३; xx;
 पै १, ६४, ३^a; १०३, ४; २,
 ४१, ३^a; ६६, २; ३, १९, १; ३; ४,
 ४, ४; ३२, ६; xx; १८, १८, ८^a;
 णस्वः तै २, ५, २, ३; ६, ७, १; स्मः
 ऋ ८, २१, ६; णित १, ८, ६,
 १; २, ५, ९, ५; ३, ३, ७, १;
 ६, २, २, १; ४, ६, २; ६, १, ४;
 णमै १, ४, ११^a; ३, ३, ८, काठ
 ९, ६; णस्मः तै २, १, ४,
 ४; मै ३, १, ७; २, २; काठ ८,
 ११^a; २४, १०; २७, ८; २९,

१; क ७, ८^a; ८, ९^a; ३८, ३;
 ४५, २; शौ १८, ४, ८७^a;
 णस्मि ऋ १, १२९, १; २,
 ४१, १६; ३७, १५; ५, ७४, ६;
 ८, १८, २२; ४६, १; ९, ९७, २७;
 कौ १, १९३; जै १, २०, ९; शौ
 २०, ७४, १; णस्मि ऋ १, ५७,
 ५; १, २९, १) २, ४१, १६;
 ६, ५४, ९; ८, ४८, ८; ९२, ३२;
 मा ३४, ४१; का ३३, २, ४;
 शौ ७, १०, ३; १९, ४८, ४^a;
 २०, १५, ५; पै ६, २१, ४^a;
 असति^k ऋ ६, २३, ९; ४५,
 १४; ८, २०, १५; १०, ८५,
 २५; १९१, ४; तै १, ८, ६,
 २; मै १, १०, ४^a; २, २,
 ६^a; काठ २, ७; १०, १२^a;
 शौ ६, ६४, ३^a; १११, १;
 ३; ७, ३७, १; १४, १,
 १८^a; पै १८, २, ८^a; असति
 ऋ ५, ५३, १५; क ८, १०;
 पै १, ५८, ४; ५, १, ५; १८,
 ५^a; १९, २५, १; २; ३;
 असत्^k ऋ १, ९, ५; ८९, ५;
 १०७, १; ११४, १; १४३, ६;
 १७३, ९; १७६, ५; १८६, ३;
 २, २३, १४; ३, २३, ३; ५१,
 ११; ४, १६, २०; xx; १०,
 १०१, ३^a; १३७, ५^a;
 १४१, ४^a; खि ४, ६, ८;

*) एकतरत्र पपा. स्थः इति मपुर समकेति,
 तद्विमृश्यम् । b) दु. सस्थ. टि. ?इषा ।

c) पाभे. भूत्वा शौ ५, ५, ९ द्र. ।

d) सपा. ऋ १०, १२३, ३ विभे. ।

e) शोधः सस्थ. टि. ?चरन्तिम् द्र. ।

f) Lud. अणि इति शोधः विमृश्यः ।

g) सपा. ऋ ७, १०४, १४ आस इति पाभे. ।

h) शोधस्य कृते सस्थ. टि. दुष्टसे द्र. ।

1) अस्मत् इति शोधः ।

1) पाभे. भूयासम् शौ १३, १, ३८ द्र. ।

k) लेटि शपि लसार्वधातुकनिघाते धास्व. (पा ६,
 १, १८६) ।

1) आसति इति पपा. चिन्त्यः (तु. तै १, ८, ६, २) ।

m) सपा. असति <> असत् इति पाभे. ।

n) सपा. शौ ३, १७, २ असत् इति पाभे. ।

o) सपा. तै ३, २, ८, ६ असन् इति पाभे. ।

मा २, ३३; ८, ४†; ४६; १२,
६८†; १६, ४; ४८†; xx; का
२, ७, ६; ८, १, ३†; २१, १;
१३, ५, ७†; १७, १, ४; ८,
२†; xx; तै १, २, १३, १; १४,
३†; ४, २२, १†; ८, २२, ४†;
२, १, ११, ४†; xx; मै १, २, ९;
३, १५; २६; ११, ४†; २, २,
६; ३, ४; xx; काठ ४, १०;
११, ७; ८; १२; १७, ११;
१६; १८, २; ३६, १५; कौ २,
८८†; जै ३, ९, ३†; शौ १, २२,
२; २, २८, ५; ३, २०, ६†; २३,
५; ४, १३, ४†; असत् ऋ १,
१२५, २; १२९, ८; १६४, १६;
१७३, १०; ४, १, १०; ४, ७; ८,
२०, १७; २८, ४; xx; खि ४,
१०, २; १०, २, २; मा ४,
११; १७, ५१^२; ३२, ९; का ४,
५, २; १८, ५, २^२; ३५, ३, ६;
तै १, २, ३, १; १२, ३, ६, १;
४, १, २; ६, ६, २; १०, १; ४, ६,
३, १^२; xx; मै १, २, ३; ८, ४१†;
२, १, ३१†; १०, ४^२; ३, ४, १;
८, ६१†; xx; काठ २, ४; ६, ११;

८, १६; १०, ७; १२; १३, ४;
 १४, २; ××; क १, १६; रे, ८; २५.
 ३†; २७, १; ६†; २८, २†;
 ३†; ३६, ५†; जै ४, २३, ३†;
 शौ १, २६, १; २, १, १; रे
 १७, २†^{१०}; ६, ५, २; ७, ५८, ८;
 ९, १४, १५†; ××; १९, ४६, ७†;
 पै २, ६, २; ६१, १; ७७, ४; रे.
 १४, ५; ३४, ७†; ४, १०, ४; १७,
 २; ××; असात्^{१०} शौ ६, १२८,
 १०; असात्^{१०} मै ३, ७,
 ५†^{११}; असात्^{१०} शौ १८, ४,
 ५५†; असात्^{१०} क १, ८९, १;
 ५, ३३, ३†^{११}; ७, ८, ५; ८, ४५,
 ३३; १०, २९, ४; ५३, ८; सि
 ५, २०, २†; †मा २५, १४;
 ३५, १०; का २, ५, ८; २७,
 ११, १†; ३५, ४, ९†; तै ३, २,
 ८, ६†^{१२}; शौ ११, १, १३; १२, २,
 २६†; २७; २०, ७६, ४†; ११५,
 ७†^{१३}; अवत् क १, ३८, १५;
 खि १, ४, १०; मा ३१, २१; का
 ३५, २, ५; तै ३, ८, २†; †६,
 १, ५, १; ४, ७, ३; †का
 २२, ७; २६, ११; †का ३५,

१: ३६, १; १: १६, १०, १; १७,
३२, ६†; ७†: सम् क ५, ११,
५: असमि^० क २, २६,
३; ४, ५, ६^m; १०, १७४, ३
शो १, २०, ३†; २, ३, १;
६, १११, २; ४: ७, ११८, २;
१ १, ११, ३; ४, २७, ४; ११,
३७, १; २०, १; २०, १६, २;
असमि^० क ६, ३६, ५ⁿ; ७,
२४, १; १८, १००, २ (१०,
८३, ७); १०, ४४, ४; ५०,
५; ८५, २६; ३६; १२४, १;
काठ ३६ १५ⁿ; ३७, १;
† शो १, ३१४; † जै १, ३३,
२; शो १, १६ ४; ३४, २; ५ⁿ;
२, ३०, १ⁿ, ३, १७, ८†^m; २४,
५; ४, १, ७; ८, ६; ७, ३८, १;
३९, ४; ११८, १०; xx; १
१६, २८, ८; १८, २, ९†; ५,
६†; असम: काठ २८, ७†;
क ४४, ७†; जै २, ४, ४†; शो
३, १२, ५; ६, १३१, ३; १८,
२, ३०; १ १, १०, ४, ४८, ३;
२, ९, २; १७, १; xx;
असम^० क ६, ६३, १; असम^०

*) पाभे. असत् १०, १०१, ३ द. ।

७) एतत्स्थाने R.W. असः इति मपु१ प्राचयतः ।
तथात्वेऽन्वये साधीयसि सत्यपि सा, प्रपु१ पठति तद्विषयम् ।
मूको, साक्ष्याऽभावात् । यत् सात, असः इति मूको,
आह, तत् R.W. शोधस्य प्रतिलिपिमात्रत्वाद्ब्रमाणमिति ।

७) लेटि शपि लसार्वधातुकनिष्ठाते भास्व. (पा३, १, १८६)।

६) स्वरः? (तु. शंषा. संटि. असात् इत्यपि पपा.) ।

*) असात् इति > सपा. पै १९, २४, १६ अजायत
इति पाभे. । १) टेरुदात्तः प्लुतः (पा ८, २, १७) ।

६) अनुसृतः इति मूको. ऐकदेशिकः । प. अप्येवं
शिप्रावयिषुर भवति । तच्चिन्त्यम् । अपाकरणिकत्वात् ।
‘यथा पञ्च मानवा यमाय हर्म्यं कृतवन्तस्तथा कश्चित्
स्वपितृभ्यो भूरिदंडपाकत्वेन प्रत्यक्षकृतेन सेकस्यमानेभ्यो

हर्म्यं कुर्वाण एवम ह^१ इत्यस्योत्तरया प्रत्यक्षकृतया श्रुत्या भूयःपुष्टिं गतस्य विषयस्य रूपं संज्ञायमानत्वात् । नेह कश्चिद् आत्मन और्ध्वदृष्टिस्तदभिशेषमुद्दिश्य व्यापार-
नामिह भवेदिति प्रत्यक्षप्रकरणतः प्रतीयेतेति दिक् ।

५) तु सख्य. टि. जमि । १) पासे, विदुसाम द्र. ।

१) एकत्रय पाठस्य शोधकृते तु. टि. (अहानेवरसम्।

*) पा.म. असत नं १०,१४१,४४.।

1) पाभे, सरुध, टि, गृहाणात् प्र. ।

म) सपा. अससि < > असः इति पाभे. ।

^{१०}) तु. शौ ४, ८, ६ । यथासौ इति मूको. । सपा.
तैब्रा. २, ७, १५, ४ यथा सा(ः) इति पाठे. (तु. संदि.) ।

०) शोधः केव्या-वत् - टि. द. । १) तु. सस्थ. टि.
? इन्द्रस्त्रसः पूतः, \checkmark $\text{अथ} > १$ अथ द. ।

ऋ ५, ६१, ४; १०, १०३, १३;
मा १७, ४६; का १८, ४, १४;
तै ४, ६, ४, ४; कौ २, १२१२;
असथ ऋ ८, ३०, २; १०,
९७, ५; मा १२, ७९; ३५, ४;
का १३, ६, ५; ३५, ४, ४; तै ४,
२, ६, २; मै २, ७, १३; काठ
१६, १३; क २५, ४; पै १,
५६, १६; ११, ६, ६; असाथ शौ
३, ८, ४; १४, १, ३२; पै १,
१८, ४; १८, ४, १; असम्
मा ३४, ५२; का ३३, २, १५;
पै २०, २१, ५; असत् शौ १८,
४, ५५; अस्तु ऋ १, १३९,
१; तै ११, ६, ११, १; २^१६;
३; ४; ८, ३, १^१०; २, १, ७,
२^१; १३, ३, ७, २; ३; ५, २,
३, ३^१; xx; मै १, ४, ११; ६,
१२^१; १०, २^१०; ३, २, ३^१;
४, १, ११^१; ९, ९; काठ ९,
४^१०; कौ १, ४६१^१; जै १,
४८, ७^१; शौ १९, ७, २; अस्तु
ऋ १, ७७, १०; १३, १०^१; ८,
५; १६, ७; २४, ९; २६, ७;
२७, ९^१; ३०, ५; १२; ३९, २;

४; xx; ७, ३८, ३^०; xx; ६६,
५^१; xx; खि २, १, ८; ९; ४,
२; ६^१; ३०; ११, २; १३, ६^१; xx;
खिसा २६, २३; ३१, ११;
३३, ११; १३; १४; १५; १७;
१८; १९-२६; मा ३, ३१^१;
६२^०; ६३; ४, ९; ३७^१; ५,
३४; ६, २३; ९, २२; १०, २०; xx;
१२, ६२^१; xx; का ३, ३, ३३^१;
९, ४^०; ४, ४, २; १०, ८^१; ५, ८,
५; ६, ६, १; ८, २०, १; xx; १२,
४, २; ७, ४; ८; ९^१; १३,
५, १^१; xx; तै १, २, ३,
३; १०, १^१; १४, ३^१; ३, १२,
१; ४, ४५, १^१; ५, १०, २; ६,
१२, १^१; xx; ४, १, ४, १, ७,
२; ९, २; १०, १^१; १^१; ११,
३; २, ४, १; ५, ४; ६, ५^१;
८, ३^१; ९, ३^१; ४, ५, २^१;
१२, २; ३^१; ४, ५^१; ५, १, १; ३, ४;
१०, ३^१; ५, ६, १, ३, २, ६^१, ४,
५^१; xx; ५, १, ५, १; २, १२, २;
५, ९, ३; ७, २, ४^१; xx; मै १, १,
३^१; २, २^१; १२; ३, १; ३९^१; ४,
१^१; ३; ५^१; १^१, ४; ११; ८, ४^१;

५; २, २, ६^१; ६, १२^१; ७, ४;
७^१; १^१; १२; १५^१; १६^१;
८, १०^१; १४^१; xx; ३, १६,
४^१; xx; काठ २, ३^१; १३; ३,
९; ४, १२^१; १३; १४^१; १५; ६,
७; १०; ११; xx; ११, ६; ७^१;
xx; xx; १७, १०^१; ११;
१६^०; १७; १९; xx; ३०, ८^१;
क १, १५^१; २, ७; १६;
३, १०^१; ११^१; ४, ६; ५,
२^१; ६, २^१; ८, ७^१; २५, ३;
६; २६, १^१; xx; ४८, २^०;
९; १२^१; १^१ १, ७५;
१४०; १६६; १९२; ३२४;
२, ७०२^१; ७६७^१; xx; १^१ जै
१, ८, ३; १२, ९^१; १५, ६; १८,
२; २०, ८; ३४, २; २, १, ८;
३, ४६, ८^१; शौ १, १, २; ३;
३, १-५; ९, २; १०, २; १२,
४^१; १३, १^१; ३; ४; २५,
४; xx; ६, ५६, २^१; ५७, ३^१;
६३, २^१; ६४, ३^१; ६६, १; ६८,
३; ७१, ३^१; xx; ८, १, १; १८;
२, १; ७; १६^१; xx; ११, १, १५;
२, ८; १५^१; १८; २३; ६, ७^१;

१) यथासम् इति मुपा. । तत्र यथा । आसम्
इति पदविभागं कुर्वाणौ उ. म. च चिन्त्यौ (तु. पपा.
द च) । अथवा 'भूयासम्' इति साध्वर्थं ब्रुवाणावदोषौ
सन्तौ तौ संपा. भ्रमाद् दोषवन्ताविव प्रदर्शितौ भवतः ।

२) सपा. ऋ १, १७२, १२ अस्ति इति पाभे. ।

३) तु. सस्थ. टि. अपि ।

४) सस्थ. टि. प्रयामन् द. ।

५) सपा. मंत्रा १, ६, ८ आपमं २, ७, २ माय १, १, २४
द्वि १, ९, ६ । शां १, २८, ९ करोमि इति पाभे. ।

६) सपा. पै ५, २७, ६ कृणोमि इति पाभे. ।

७) सपा. ऋ ८, १०२, २० विशिष्टः पाभे. ।

८) सपा. काठ २२, १४ इदम् इति पाभे. ।

९) सपा. ऋ ६, ७५, १८ कृणोतु इति पाभे. ।

१) पाभे. दधात काठ १३, १५ प्रभ. द. ।

२) सपा. ऋ ७, ३, २ अस्ति इति पाभे. ।

३) सपा. मै १, ३, ३८ कृणोमि इति पाभे. ।

४) सकृत् पाभे. करोमि तै २, ३, १०, ३ द. ।

५) सपा. तै ३, १, ४, ४ करोमि इति पाभे. ।

६) सपा. आपथौ १४, १७, १ कृषि इति पाभे. ।

७) सपा. पै १९, ९, १५ अहि-—हये इति पाभे. ।

८) पाभे. सु मा १२, ६३ प्रभ. द. ।

९) सपा. मै ४, ११, १ कृणोमि इति पाभे. ।

१०) अस्तु ते > अस्तुते इति सा. ।

११) सपा. तैत्रा ३, ७, २, ७^१ आथौ १, १२, ३४^१
आपथौ ९, २, ९^१ माथौ ३, १, २५ रुद्र इति पाभे. ।

xx; १२, १, ११; ४२; २, ९^a, xx;
 पै १, ७, १; ९, २; १७, ४^१; १९,
 २; २२, ४^१; २६, ४; २७, १^१;
 २; xx; ३, २७, १^१; xx;
 १५, १, ५; ७^१; ? स्ताम्^१
 शौ ६, ७८, २, स्ताम्
 तै २, ६, ९, ६; मै ३,
 १६, ३^१; ४, १३, ९; शौ २,
 १०, १-८; ३, ४, ५; ७, ५५;
 २; ८, २, १४; १८; २, ४, १०;
 १०, ९, २५; पै ६, २२, २५;
 १६, ४, ४; ८; १३८, ६; १९,
 १६, १०; २०, १; २०, १०, ५;
 सन्तु ऋ ४, १०, ८; सन्तु ऋ
 १, ५, ७; २१, ५; २६, ९;
 ३०, १३; ३८, १२; ३९, २; [७३,
 १०; (४, २, २०)]; ९०, ६; १३१,
 १; १३२, २; १३५, ८; १७१,
 ३; xx; २, ७०, ३^१; ७४, ६^१;
 xx; खि १, २, ६; २, ९,
 ४; ४, २, २; १२, १; मा २,
 १०^१; २७; ४, १; ६, २२^१; २,
 २२; १२, ८; ४४; xx; का २,
 २, ९^१; ५, ३; ६, ७; ४, १, २; ६,
 ५, ४^१; १०, ४, ४; १२, ७,

१९; xx; तै १२, १४, ७^१; ४,
 ४५, ३; ६, ३, २; १२, ३; ७,
 १३, ५^१; १२, २, १२, ८; xx;
 काठ २, १^१; १५; ३, ८, ५, २;
 ७, १२; ८, १६; १७, ११, १२, xx;
 ३१, १४^१; xx; क १, १३^१; २,
 १५; ६, १; २६, ९^१; २९, २, ४;
 ४३, १; १^१ कौ १, ३८; १५३;
 ५५५^१?; ५६१; २, ४९^१;
 ४३४; ६५६; ७७५; १२१२;
 १^१ १, ४, ४; १६, ९; ५७,
 २^१; १०; ३, ५, ८^१; ३३,
 ९; ५४, ६; ४, १६, ८; शौ
 १, ६, ४^१; २, ६, २; १२, ६^१;
 १४, ३; ३, १९, ७^१; ४, १८,
 १; ५, ३; ३^१; ६, ९; १४, ५;
 xx; १८, ४, ३४^१; xx; पै
 १, ४१, २; ५४, १; ५६, १;
 १०८, २; २, ४, ५; ५, ६^१; २०,
 २; २२, ३; ७०, १; ७३१; xx;
 ५, ४, ३^१; ८, ६^१; २४, १; ६,
 ११, ४^१; ११; २०, ३; xx;
 एधि ऋ १, ९१, १५; ४, १, ५;
 ५, ९, ७; १०, ७; १६, ५; १७,
 ५; ६, १७, १४; ७, ५४, २; ५५,

१; १०, ५६, १; ८४, १; ६;
 ८५, ४४; (७, ३२, ११) १०३,
 ४^१; १७३, १; २; खि ३, १७,
 १; खिमा १४, ६; मा ४,
 १९; ७, ४७^१; ९, ८; १०,
 १७; १४, ३; १७, ३६^१;
 २१, ४^१; २७, ५; ३५, १७;
 ३६, १७^१; का ९, २, ८^१;
 १०, २, ५, ६; ११, ६, १;
 १५, १, ३; १८, ४, ४^१;
 xx; तै १, ३, १४, ४^१;
 ६, २, २; २, १, १४, ५^१; ४,
 १४, १; ५, १२, ४^१; ३, ३,
 ८, १; ४, १०, १^१; ४, १, ७,
 २; ३, ४, १; ६, ४, २^१; मै
 १, ५, २; ८, १३^१; ८, ९; २, ३,
 २^१; ४^१; ५^१; ८, १; ९,
 ९; १०, ४^१; xx; काठ ६;
 ९, ८, १७; १३, १५^१; १७, १,
 १८, ५^१; २२, १४; xx; क
 ४, ८; २५ १०; २८, ५^१; १४८,
 ९; १५; १^१ कौ १, ६५; २,
 १२०२^१; जै १, ७, ३^१; शौ ३,
 २८, ३; १४, ३१, २; ६; ५,
 ३०, ६; ६, ८७, १^१; १२३,

^a) तु. टि. अपि ऋ १०, ७१, ६।

^b) तु. टि. अ-प्रतिघात्य-।

^c) सपा. काठ २२, १४ इदम् इति पामे।

^d) यनि. सुपा. भवति। तथा चाऽसौ चिन्त्यः।

निघातविषयत्वात् (पा ८, १, २८) सूको. निहतस्य
 रूपस्य काचित्कसाक्ष्यस्य सद्भावाच्च। शुद्धाऽशुद्धा-
 ऽन्यतरप्राहृत्यविवेके कर्तव्ये काचित्कस्यापि शुद्धसाक्ष्यस्य
 बलवत्तरत्वादित्यभिसंधिः।

^e) सपा. ऋ ६, ७५, १० विशिष्टः पामे।

^f) तु. सस्थ. टि. अनु।

^g) अव इत्यनेन योगमिच्छू वें. सा. चिन्त्यौ (तु.
 PW. प्रष्ट.)। ^h) पामे. लोके शौ ७, १०४, १ द्र.।

ⁱ) नः सन्तु इति पाठः? सपा. ऋ ९, ७९, १ (तु. सपा.

शौ २०, ९५, ४) अनु नष्टान्त इति शोधः द्र. (तु. सपा.
 वि✓नष्ट > वि... नष्टान् टि.)।

^j) अमी, सन्तु > सपा. ऋ ९, १०१, ३ अमी
 द्विगन्ति (जैमि १. १६३ च) इति पामे।

^k) पामे. धत्तम् ऋ ४, ४२, १० द्र.।

^l) सपा. शौ ४, ६, ७ कृतः इति पामे।

^m) सपा. ऋ ९, ७३, ४ सन्ति इति पामे।

ⁿ) पामे. बोधि ऋ ५, ४, ९ द्र.।

^o) पामे. भवन्तु मै ४, १०, ६ द्र.।

^p) पामे. करोमि तै २, ३, १०, ३ द्र.।

^q) पामे. तै ५, ७, २, ५ स्मोनः द्र. (यत्र संज्ञा
 २, १, १३ अपि समावेश्यः)।

२; ७, ८३, १; ११, १, ७; २२; ××;
 १४, १, ४३; ४४^३†^३; ××; १२,
 १३, ८†^३; ५५, ३; ४; पै १†^३,
 १२, २; ६; ६, १६, ३†^३; ७,
 ४, ८†; ६, ८; १०†^३; ××;
 स्तम् क्र १०, ८५, ४२; मै १,
 १, १३; शौ ३, ११, ६; ५,
 ९, ८†; १४, १, २२†; पै १,
 ६१, ४; ६, ११, १४; १८, ३,
 १†; स्त, > स्ता मा ३, २१;
 का ३, ३, १३; तै १, ५, ६, १;
 ८, २; कौ ३, ४, १२; जै २, १,
 ८; शौ ६, ७३, ३०; ७, ६२, ४;
 ६; ७; स्थन^३ क्र १, १०५, ५;
 ५, ८७, ६; ८, ३०, ४; ९, ६९,
 ८; १०, ६३, ६; कौ १, ३६, ८†;
 जै १, ३८, ९†; शौ १, ३१, २;
 ३, ८, ५६; ६, २४, ३; ९४,
 १६; पै १, २२, २; †स्थन क्र
 ५, ५९, ३; ८, १८, १५; १०,
 ९४, १०^३; ९७, ९; मा १२,
 ८३; का १२, ६, ९; तै ४, २, ६,
 ३; मै २, ७, १३; काठ १०, १२६;
 क २५, ४; शौ ६, ६६,
 २६; पै ११, ६, ५; १२, ७,

१०; ११, १२; १५, २६; असावि
 तै २, ५, २, ५†; शौ १, २९,
 ५; ३, ५, ५; ८, २; ७, ३९,
 २; ८, ५, १९; १२, ३१, ६†;
 †असानि तै १, ५, १, २; ५,
 २, ९, ३; ५, २, २†; ७, १, ३६;
 ६, २, ३, २; मै ३, २, ६; ९†;
 ३, २६; ४, १; ४, ६, ४; काठ
 ८, ८†; २३, ४; क ७, ३†; ३६,
 १; †पै १, ११, ४; १८, २; ३,
 १३, ५; १०, ५, ६; ××;
 †असाव तै २, ५, ६, ५; मै ४,
 ३, ४; असाम क्र १, ५३, ११;
 १७३, ९; ४, २, १०; शौ १२,
 ४९, ६; २०, २१, ११†; पै
 १२, २८, १०; आ^३ क्र १०,
 ६१, ७; †मा: क्र १०, ८५, ७†;
 १२९, ३; १४९, २; शौ १४,
 १, ६†; पै १८, १, ६†; आसीव
 क्र १, ३२, ११; ५, ३०, १५;
 १०, १७, २; ७१, १; ८८, ४;
 १२१, ८; १२९, ३; ४; १८१,
 २; मा २७, २६†; का २९, ४,
 ४†; †तै १, ५, ९, २†; ६, ९, १;
 २, १, २, ३; ५, १; ४, १२,

२†; ३-५; ५, १, २; ××; †मै
 १, ५, ८; १२; ६, ३; ४; १२;
 ८, २; ९, ४†; १०, १३; २, ३, २;
 ४, १; २; ३†; ××; ५, १०†; काठ
 ६, १; ८, २; ९, १२; ११, ६; २३,
 २; ४; शौ ८, ९, १४; ११, ५†;
 १३, २†; ६†; १०†; १४†;
 १४, २†; ६†; १०†; १४†; ××;
 आसीव क्र १, ३२, ९; १६३,
 ९; १६४, ९; १६५, ६; ४, १८,
 १२; ७, १८, ६; ८, ५८, १;
 १०, ३३, १; ३४, २; १५,
 १; ८१, २†; ८५, ६-८; १०†;
 ××, खि ४, ६, १०†; ५, १४,
 १; मा १३, ४†; १४, २८†;
 २९†; ३०†; ३१†; १७, १८†;
 २३, १†; ११†; १२†; १७†;
 ××; ३१, १०††; ××;
 का १४, १, ४†; १५, ९, १†;
 २†-४†; १८, २, ३††; ××;
 ३५, १, १०††; ××; †तै
 १, ६, ९, २; २, १, ४, २, ८, ५;
 ३, ४, २; ४, १२, २; ३; ५, १, १;
 ६, ९, ४; ××; ३, ३, ९, १†;
 †मै १, ६, ३†; ६; ९;

a) सपा. क्र १०, ८५, ४६ भव इति पामे. ।

b) पामे. बोधि क्र ५, ४, ९ द्र. ।

c) सपा. क्र १, १८७, ३ विशिष्टः पामे. ।

d) सपा. क्र ७, ५४, १ भव इति पामे. ।

e) एव स्त <> सपा. पै १२, १०, १० आ^३ यात
 इति पामे. ।

f) प्रस्व. । मपु३ थनादेशः (पा ७, १, ४५) ।

g) पामे खि ५, १, ४ जुनः द्र. ।

h) मूको. भूयिष्ठं साक्ष्यम् अनिहतं रूपं समर्थयेत् ।
 तदेव W. पिपठिषति । शंपा. सात. च निहतं रूपं
 भुवाणौ चिन्त्यौ ।

i) अस्तिसिचः (पा ७, ३, ९६; ९७) इति बाहुलकाद्

ईटः अभावपक्षे तिष्ठो लोपः (पा ६, १, ६८) द्र. । स्वरै
 (तु. नाउ. रूपं) निघाताऽभावश्च यथायोगं सावसरः द्र. ।

j) पामे. एषाम् तै ३, ३, ९, २ द्र. ।

k) निघाताऽभावो दुरुपपदो भवति । यद्योग आक्षे-
 प्तव्य इतीव शंपा. मेने । यद्वा सरूपं स्वरमात्रे भिन्नं
 क्रियाद्वयमत्र द्र. । तथा सति प्रथमायाः क्रियाया गम्य-
 मानत्वे द्वितीयाया वाक्यादित्वाद् निघाताऽभावः स्यात् ।
 यद्यपि W. अत्र निहतं रूपं पिपठिषति तथापि सति
 संभवे मूको. साक्ष्यं समादरणीयमिति कृत्वा सुपा.
 उपपादयितुमिष्टः ।

l) सपा क्र १०, ९०, ११ प्रसृ. तैआ ३, १२, ५
 च इति पामे. ।

m) सपा. शौ ९, ४, ५ भागः इति पामे. ।

१३; ९, ३; ५; १०, १३; ११, ७;
२, २, २; ४, १; ३; ५, २; ७;
१०५; १०, २; १; काठ ४,
१६; ६, १; ७, ९; १०; ८ २; ४;
९; १०; ९, ११; १५; १८; ५; १३;
६; १०; १८, २; १; १; १; १;
१२; ५, ५; ९; ६, ७; ९; ७, ५; ६;
२५, ६; ५; २८, २; १; १; ५;
जै २, ४, १; शौ ४, ५, ६; ७, १;
८, ५, १७, २; ६, ३०, १;
७, ८, ४; ८, ८, ५; ८; १०, १;
९, ४, १३; १५; ५; १, ३०,
१; १०२, १; २, ७४, ५; ३,
१६, ४; २३, २; २८, ३; ४, १,
१; ८; ९; ५; आसीत् ३; ५
१०, १२९, ५; मा ३३, ७४;
का ३२, ६, ५; आसीत् १ शौ
१२, १०, ४; १; आसीत् ३; ५
१०, १२९, ५; मा ३३, ७४; का
३२, ६, ५; आसीत् १ शौ २,
६, ४, १; ६, २, १०, १; ३, ६,
३; ४, ४, १; १; ६, ९, ३;
२, ३; ६, ६; ४, १, ७; ८, १;
शौ ८, ११, ६; १५, ३, ४; ५;
आसीत् ८, ५९, २; १०,
८५, ९-११; मा १४, ३०; का
१५, ९, ३; १; २, १, १०, १;
५, ८, २; ३, ४, ३, १; ४, ३,

१०, २५; ५, २, ३, ३; १; १;
८, २; २, ८, ६५; ४, ६, २; ३;
काठ ६, १; ३; ९, १५; १३;
६; १२; १७, ५; २७, ४; ६;
३०, १; ३१, ५; १; ३, १२;
४, २; २६, ४; ४, २, ४; ६;
४६, ४; ४७, ५; शौ ९, १, १२;
१३; ११, १०, २; ६; ११, १,
९-११; १; १३, १८, १७;
१६, २५, २; ३; ८५, २;
६; १३३; १०; ५; आसीत्
का १, १०९, ७; १७९,
२ (१०, १५८, ४); ३,
३२, ४; ५, ३०, १०; ७, ९, १;
१; २, ४, १, ३; ६, १, ५, ९;
३, १, ९, ५; ५, १, ५, ३; १, १, १;
५; १; १, ५, ८; ६, १५; ३, ६;
१०, १३; ११, ९; २, ५, ७; ३,
७, १०; ५; काठ ७, १२; १०,
७; २३, १; ३; शौ ५, १८,
१०; ६, ११२, २; ११, १०,
१०; १२, १, ३७; १५, ३, १०;
आसीत् १, ११५, ४३;
५०; १०, ९०, १६; १७१, ४;
४, ४, ८; ५, ५, १२; ७, २९,
४; ५; मा १४, २९; ३०;
३१; १३१, १५; १६; ३३,
७४; का १५, १, २; ४;

३२, ६, ५; १; ३५, १, १५; १६;
१; १, १, १, १, २, ११, ५;
३, ५, १; ७, १, ४, १, १; २, १;
३, १, ५, १, १, १, १, १, १, १;
४, १; ५; १; १, ५, ८; ६,
३; १०; १०, ५; १३; १५;
१६, १६, २, ५, ३; ८, ६, ५; ५;
१; काठ ६, ६; ८, २; ७-९; १५;
१०, ७; १०; १२, २;
१३; ५; २३, ४; ५; ५;
१; ५, ६, ६; ७; ७;
३-५; २६, ४; ३१, १; १७;
१९; ५; २, ४, २; शौ ३,
१३, ५; ५, ४, ५; ६, ३०, १;
११, २; ७, ५, १; ९, ४, १४;
१५, २५; ५; १, १०, १, १;
२; २, ७, ५; ९, ५, ११; ८,
२; ५; आसीत् १०, ९५,
५; का ३७, १, ५; काठ ७, १२;
आसीत् १, १२०, ७;
आसीत् १०, २७, ४;
१५, ७; २२, ५; २३, ५; ७;
३४, २१; ८, १९, २६; ३, ३;
१०, २, ५; मा १२, ५१; का
१३, ८, ७; १; १, ५, ८, ५;
७, ६, ५; ६; २, १, १, ५; २, १)

१) सपा. शौ ९, ५ भागः इति पाठे ।

२) सपा. १०, ८१, ४ आस इति पाठे ।

३) पाठे. आसीत् मै २, ५, १० द्र ।

४) एवं किल पठन्तो भूयिष्ठाः सूको, सपा. सात. च
चिन्त्याः स्युः । यद्दयोगीयस्य निघाताभावस्य दुर्वासा-
सरत्वादिति दिक् (तु. WI., सात. [पाठे.] च आसीत्
इति) ।

५) शोधः अधराकासी द्र ।

६) विचार्यमाणस्य उदात्तः प्लुतः (पा ८, २, १७) ।

७) यद्दयोगी तिङ्स्वरः । एतदन्तस्य वाक्यस्य प्रवना-

डविषयत्वान् सूको, अनु क्रियमाणः प्लुतिनिर्देशश्चिन्त्याः
(तु. पा ८, २, १००) ।

८) अनुदात्तः प्लुतो भवति (पा ८, २, १०१) ।

९) आडागम उदात्तः (पा ६, ४, ७२) ।

१०) सपा. तैत्रा ३, ६, ११, १ आपमे २, ३, २ आयन्
(\checkmark इति पाठे) ।

११) सकृन् आयन् इति शोधः (तु. काठ ३६, १०) ।

१२) असन् इति शोधः (तु. संटि. क ३६, १)

अनवसरः ।

१३) यासुडागम उदात्तः (पा ३, ४, १०३) ।

४; ३; ५; ४; १; xx; ६; ४; ५; ६^a; ॥मै १, ४, ५; १०; १२; ५; १३; ६; ५^१; ६^१; ८; ९^२; १२; १३; ८; ३^२; १०, २०; xx, ३, १, १०^२; २, २; ६^b; ७; ३, २^b; xx; ४, ५, ८^b; ६; ३; ४; ८^{२०}; xx; काठ ८, १२^२; ९, १६; १०, ७; ११, ६; २२, १३; २३, ३; २४, ५; १कौ १, ७६; जै १, ८, ४^१; शौ १२, ४, १३; ४०; स्यात् ऋ १, ३८, ४; ३, ६२, ३; ६, ६८, ७; ८, १४, १; १०, ३१, ४; खि ५, ७, ३; १०; ७, ३, १; ७, ५, १२; ॥तै १, ६, ७, ३; ४, ७, १, ३; ४; २, ३, ६, १; ११, ५; ५, ६, ४; ९, ५; ११, ७; xx; ॥मै १, ४, १२^१; ५, १३; ६, ४^{1a}, ५; ७; ८^२; १०; ११^१; १२; ८, ३^१; xx; ३, ३, २^{१०}; ७; १०; ४, ४; ७; ८^{१०}; ६, ५; ६; ७^१; ८; ९; ७, ४^{११}; ६^१; ७; ८^२; १०^१; ८, १; ५; ६; ९; १०^{१६}; ९, १^d; xx; काठ ६, ३; ६^२; ७; ७, ९; ८, ८; ११; १२; ९, ११; १४[॥]; xx; २४, १; २[॥]; xx; २८, २^१;

xx; ॥क ४, २; ५^२; ६; ५, ८; ७, ३; ७^१; ८; २५, २^१; २९, ७; xx; ४४, २^१; xx; १कौ १, १२२; २ ११८४; १जै १, १३, ८; शौ ३, २८, २; १०, ७, २४; ८, २३; ११, ६, २१^१; १२, ४, ४०; २०, २७, १^१; पै १, ९९, ४^१; ८, १८, ७; ९, ११, १३; १३, ५, १३; १४; १६, २३, १^१; १०२, १०; ११९ १-३; १७, १७, ३; १८, ७; स्याताम्^१ तै २, ६, ३, ५; ७, १, ४, ३; ५, ५, १; मै १, ६, ८; स्याताम् ऋ १, १०४, ३; ४, ४१, ६; ॥मै २, १, ४; २, ३^१; ११; ३, ३, १०; ४ २, १४^२; ॥काठ १०, ११; ११, ४^१; १२, ८; २३, ९; २४, ८; ३४, ४; १८; ॥क ३६, ६; ३८, १; स्युः^१ ऋ २, ४, ९^{१०}; ८, ४४, २३; ७०, ५; ॥तै २, ३, १, ३; ४; ४, १४, ३^१; ५, ५, २; ७, ५; ३, ४, ८, २; xx; ॥मै १, ५, १३; ८, ९; २, १, ८; ११; २, ११; १३^२; ३, ३; xx; काठ १२, १५^१; १कौ १, २७८; २, २१२; १जै १, २९, ८; ३, १९, ७; शौ २०, ८१,

१; ९२, २०; स्युः ऋ १, २४, ७; १२३, १३; ६, २८, १; ६३, १०; १०, २०, ८; ॥तै १, ६, ८, २; २, २, ८, ३; ३, ४, १, ३, २, ६, २^१; ५, १, ८, ३^२; २, ९६; ४, १०, १; xx; ॥मै १, ६, ९; ८, ४; ५; १०, १६; १९; २, २, १; ५^१; ३, २; ५, ११^१; xx; काठ ६, ७; ८, १; ८; ११, ४; १३, ७; १२, ८^१; ११; xx; ॥क ४, ६; ६६; ३०, ६^१; ३१, १; ७; ३५, १; xx; शौ ४, २१, १^१; स्याः^१ ऋ ८, ४४, २३; स्याः ऋ १, १७४, १०; ४, १६, १८; ६, ३३, ५; ७, १, ८; ९; ११०, ११, ९; १२, ९^१; मै २, ४, ५[॥]; शौ ८, १, १६; १८, १, २५^१; पै ३, १, ४; ३३, ५; ४, १४, ७; १६, २, ६; स्याताम् ऋ १, १२०, ७; ३, ३८, ९; स्याताम् ऋ ५, ८७, ९; स्यात् मा १, १; का १, १, ३; तै १, १, १, १; मै १, १, १; ३, ३९; ४, १, १; काठ १, १; ३०, १०; क १, १; ४६, ८; स्यात्तन^० ऋ १, ३८, ४; १स्याम्^१ ऋ ६, ५०, ९; ८, १४, २; १९, २५; ४४, २३; कौ २,

a) पांमे. अभिचरेत् मै ४, ५, ५^१ द्र. ।

b) गप्. (वृ १०७) अस्व(ति)✓अस् > अति...
स्यात् इत्यत्र यनि. शोधः द्र. । अति इति कप्र.
इत्येव सुवचम् [तु. टि. अनु मै ३, २, ६] ।

c) युद्-इत्यस्य युथा इत्यस्य वा वाक्यादौ गम्यमान-
त्वस्य स्पष्टत्वात् तदाश्रयो निघाताऽभावः द्र. ।

d) पांमे. अभिमानुकः मै १, ६, ४ द्र. ।

e) पांमे. रक्षपशुः मै ३, ४, ८ द्र. ।

f) एकतरत्र सुपा. चिन्त्यः (तु. टि. अनु-काणा->-णा
मै ३, ७, ४) ।

g) पांमे. अभीत्य क ४०, ४ द्र. ।

h) पांमे. अनु मै १, ९, ६ द्र. ।

i) पांमे. अरेताः काठ २४, २ द्र. ।

j) पांमे. अनु तै ६, ५, ३, ३^१ द्र. ।

k) सुपा. स्यात् इति यनि. सु-शोधः द्र. (तु. सस्थ.
टि. आषो हृदं) ।

l) यासुडागम उदात्तः (पा ३, ४, १०३) ।

m) तु. सस्थ. टि. अभि ।

n) पांमे. अपि मै २, २, ५ द्र. ।

o) तु > तनबादेशः (पा ७, १, ४५) ।

११८५; शौ २०, २७, २; स्याम् ऋ १, ११६, २५; ३, १५, १; ६, ५०, ९; ६३, ११; ८, ४४, १८; मा ३, ३७; ७, २९; ११, ४९†; का १२, ४, १३†; ॥ १, ८, २२, २†; २, १, ६, १; २, ४, १†; ४; ५; ३, ४ ३, ३; ४, १, ५, १†; ९, ३^१; XX; ॥ १, ४, १४; १५; ६, ९; २, १, १०; २, ५; १२; ५, ११^१; XX; काठ ८, १; १०, ६^१; ८; ११, ४; १३ ४; १३^१; XX; ॥ क ६, ६; ३१, १३; १३, १९; कौ २, ८८३†; ३, ३, १०; जै २, २, ३†; शौ ६, ५८, १; १२, ४९, ३^१?; पै १, २७, ४; १२, १०, ६; ३९, १०; २०, ९, ४; स्याम्^० ऋ ११, ४, ६; ८, ४७, ५; २, ११, १; १३; ५, ३१, १३; ३८, ५^१; ५३, १५†; ६५, ५; XX; ८, ४४, २४^०; XX; तै १, ४, ४६, २; मै ४, १२, ६६; १३, ८; कौ २, ५८९; ज ३, ४४, ७; ४८, ६; शौ ५, ८, १६; २०, ६८, ६; स्याम् ऋ १, २४, १५; ५१, १५; ७३, ८; ९४, [१३; ५, ६५, ५]; १५; ९८, १; १२१, १५; २, १८, ८†; २४, १५; २७, १६^१; २८,

२; ३; ३८, १०; ३, ११, २१^०; ५९, ४^०; ६, ४७, १३^१; १०, १४, ६^१, १३१, ७^१; ७, १, २०^१; २५†; XX; खि ३, ५, ७; ११, २; ५, ७, ३, ५; मा ७, १८; ८, ६†; ५३; १०, २०†. ११, २०; १२, १२†; १५, १; २; १२, ४४; ५०†; ५४† ६१; XX; का ७, ६ ३; ७, ४; ८, ३, १†; ११, ६, ५†; १२, २, १०; १३, १, १३†; १६, १, १, २ XX; तै ११, ४, २३, १^१; ५, ११, ३; ४; ६, ६ ४; १२, ६; ७, १३, ५^१; ८, १४, २; १२, २, १२, २; XX; मै १, २, १८†; ३, १२; ३६; १०, ३; २, ६, १२†; ७, २; ८, ७^१; XX; काठ ३, ८†; ४; १३; १६†; ६, १०; ७, १६†; १८, १६^१; १७^१; ११, १२†; XX; क २, १५†; ३, ३; २६, ५^१; ३९, ४^१; १† कौ २, ३०६; ३३६; ४१९; ३, १, ४; १जै २, ५, १; ३, २५, २; २८, ८; ३२, ९; ४, ११, २; शौ ३, १०, ५; ७; ११६, ४^१; ५; ५, ३, ५†; ६, ३९, २; ४७, १; २; ५५, २; ३†; ५८, २; ६२, २; ७९, ३; XX; पै १, ६५, १; ९६, २; १०३, ३; १०५, १; १०६; ३; XX.

†आप^१ ऋ ५, २, ५; ७, १, ३; ८, २०, १५; १०, २७, ११; काठ ३९, १५; कौ २, ७२४; जै ३, ५९, १७; शौ ७, ६८, १६; †आम ऋ ४, ३५, ४; ५६, ३; ५, ४४, २; ५३, १; ६, ४७, २; ७, ८६, ४; १०, १३१, ७; ८१, ४^१; ८३, २; १२०, १; १२४, ६; १२९, २; मा १७, २०; ३३, ८०; का ८, ६, २६; १८, २, ५; ३२, ६, ११; मै १, ५, ८^१; ४, १२, ३; १४, ७; कौ २, ८३३; शौ ४, ३२, २; ५, २, १; २०, १०७, ४; पै ४, ३२, २६; ६, १, १, आसतुः ऋ १, १६१, १३; आसुः^१ ऋ ६, १९, ४; २१, ५; ११; आसुः ऋ ४, ५१, ७; १०, ९२, ३; तै ५, ६, १, ३; आसिथ^१ ऋ ६, ४५, ११; १७; आसिथ शौ १, २४, १; पै १, २६, १; ५९, ३; २, ३२, ३; ७, १९, ६; आसथुः ऋ १०, ३९, ५; आम^१ ऋ ७, १०४, १४; आस ऋ १०, ६१, १८; आसिम्^१ शौ ७, ६७, ३; पै ९, २२, ७; ८; १३; १४. [अति^०, अतु^०, अपि^०, अपि^०, अमि^०, आबिस्^०, उपि^०, नि^०, परि^०, प्र^०, प्रति^०, सम^०]. १सुत्^१ - सत् ऋ १, १६१, ४६, २,

१) तु. सस्थ. टि. अन्तर^१ - ।

२) यत्तु R.W. स्याः इति पाठम् आहतुस्तत्साधीयः ।

३) यासुडागमः उदात्तः (पा ३, ४, १०४) ।

४) पाठः^१ तु. सस्थ. टि. ते । ५) तु. सस्थ. टि. अपि ।

६) तु. सस्थ. टि. उष । ७) तु. सस्थ. टि. आ ।

८) WIS (१३, १२) स्याम् इति शोधः ?

९) णलि लिस्वरः (पा ६, १, १९३) ।

१०) पाभे. आसीत् क २८, २^१ द्र. ।

११) प्रस्थ. (पा ३, १, ३) ।

१२) सेटि धम् आदिदत्तः (पा ६, १, १९६) ।

१३) शतरि धातुशकार लोपः प्रस्थ. च (पा ६, ४, १११) । इह तावदाख्यातं भावुकस्यैवाऽस्य निर्देशो भवति । एतदीयस्य नामीभावमुपाश्रित्य प्रवृत्तस्य सामासिकस्य तादितस्य च वृत्तस्य निर्देशस्तु यस्या. एव द्र. (तु. ?सुतीक- , ?सतीन- , ?सत्त्व- , सुत्-पति- , ?सुत्त्व- , ?सत्त्व- , ?सुत्त्व-) ।

४१, १०^४; ४, ५, १०; ५, ४४,
३; ६, १८, ४; २४, ५; २७, २^३;
७, १०४, १२; ८, ७३, ११-१८;
९, ६१, १०; १०, ५, ७;
७२, १२; ३; १२९, १;
खि ४, ६, १०; मा ६,
१०^४; १९, ८८^०; २५, २; २६,
१६^१; ३२, ८^०; ९^०; का ६, २,
४^०; २१, ६, ९, २७, २, १; ३५,
३, ५^०; ६^०; तै १, ६, ५, १^३;
७, ५, ३^३; १२, १, ५, ४^३; २, ८,
४; ४, १३, १; ३२, ८, २^३; ४ ६,
२, १^३; ५ ७, १२, १; १७,
२, ९, ३^३; मै १, २, १५^०;
४, २^३; ७^३; ६, ७^१; ८, १०;
२, ४, २^१; ६, १२; १०, ३^३;
३, ९, ६^०; ११, ९, १५, २; ४, ५,
६^१; काठ ५, ५^३; ७, ४^३; ११,
१; १२, १२; १८, १^३;
१९, ११; २७, ७, ७; ३४,
८^३; ३८, ३; ५३, २; ११क
५, ३^३; २८, २^३;
३६, ५; १कौ १, २००; ४६७;
२, २२; १जै १, २१, ७; ४९, १; ३,
३, १; शौ ५, १९, ९; ८, ४, १२^३;
९, १५, २८^३; १०, २, २२;

२३; ७, १०; २१; XX; २०,
२०, ५^३; XX. पै ९, १७,
५; १५, २, ५^३; १६, १०,
२^३; ६१, १; १०१, ९; १७, ८,
१; ९, २; १२, ५; १८, ३२, ३;
सतु: १क १, ३६, ३; ९६, ७;
४, ६, ६; ७, ३२, २०^३; ८७,
६; ८२३, २६; १०१, ११^३;
(१०, ७५, ९); २, १९, ७;
२१, ७; ३१, ६; ८६, ५; ६;
१०, २७, ४; ५३, १०;
१२९, ४; खि ३, २२, १; ४,
१०, ३; मा २, ३२^३; १३, ३;
३३, ३१^३; का १४, १, ३;
३२, ३, १०^३; तै ४, २, ८, २;
३, १३, १^३; ६, २, १^३; मै १,
८, ९^१; २, ७, १५; १०, ३^३;
४, २, १४^१; काठ ७, ११^१;
१६, १५; १८, १^३; ३८, १४;
क २५ ६; २८, २^३; १कौ १,
२१९^३; २७६^३; ३०९; ३११^३;
२, २३७; २३८; ७०८^३;
११३८^३; १जै १, २३, ६^३; २९,
४^३; ३२, ७; ३३, ९^३; ३२, १,
२; ३, ५८, ५^३; ४, ३, २^३;
शौ ४, १, १; ५, ६, १; २०, ५८,

३^३; पै ५, २, २; ६, ११, १;
१५, २, ५^३; १६, १५०, १;
सतु:-सतु: १क ३, ३१, ८;
सतु: १क ८, ४३, १४; का
९, २, ९; तै १, ४, ४६, ३^३;
२, ५, २, ७^३; ३, ५, ११,
५^३; मै ४, १०, २^३; काठ
१५, १२^३; जै ३, ४६, १^३;
सतु: १क १, १७३, ७; २, १,
३; १६, १; ६, ६७, १; मै १, ५,
४^३; शौ १, ८, ४; सतु: १क
१९, ११^१; क ३१, १^१; शौ
१७, १, १९; पै ९, २२, ३; १८,
३२, ३; २०, ४१, ७; सतु: १क
१, १२४, ११२; ६, ६४, ६^३;
५, ७, ४; ६, ४७, २०;
१०, ११५, ६; खि १, २, १०;
तै ३, ५, ८, १; ७, १, ११, १; मै
१, ३, ३५; १, १^१; काठ २६,
१२; २९, ५; ३५, १४^३; ४२,
२; क ४५, ६; ४८, १३^३; पै
११, ३, ८^३; सतु: १क काठ ९,
१६; सतु: १क १, ६९, १; २;
७१, ४; ७१, ११०; ७, १८,
२^३; ७६, ५; ९४, ७; १००, ४;
१२९, ११; १६५, ३; १७०, ३;

१) तु. सस्थ. टि. अमि ।

२) पाभे. सुदेवस् तै १, ३, ८, १ द्र. ।

३) तु. सा. [तैत्रा २, ६, ४, ४], उ. च; वैतु. म.
Gri. सुत- (वैतस-पात्र- [तु. मा १९, २७]) इत्यन्यलोप
इति ।

४) पाभे. भुवनस्य खि ४, १०, १ द्र. ।

५) पाभे. परमस् शौ २, १, २ द्र. ।

६) पाभे. सस्थ. टि. मुहि द्र. ।

७) सपा. १क १०, ८२, ३ विशिष्ट: पाभे. ।

८) तु. संटि. मै १, ५, ५ इतु: इति ।

९) तु. टि. अमि १क २, ४१, १० (वैतु. सा. ✓सद
इत्यस्य लङि रूपम् इत्युपेक्ष्यम्) ।

मै १-७७

१) विभक्तेरुदात्तत्वं भवति (पा ६, १, १७३) ।

२) सपा. शौ १३, २, २९ प्रवृ. महतु: इति पाभे. ।

३) सपा. मंत्रा २, ३, १३ आपथौ १, १०, ३
गोयु ४, ३, २३ सद: इति पाभे. ।

४) सपा. १क ८, ५, १ सती इति पाभे. ।

५) पाठ: ? सु. नु इति द्वि-पद: शोष: । सपा. १क ९,
१७, ३८ सु: । तु इति पदद्वयाऽऽत्मक: पाभे. ।

६) सपा. १क १०, १८५, २ चनु इति पाभे. ।

७) सपा. शौ १९, ३४, ८ ग्रसते इति पाभे. । तु. टि.
विभ्रा: ग्रसते ।

८) सावेकाच: (पा ६, १, १६८) इति विभक्तिस्वर: ।

७. यथा रूपविशेषीयाणां स्थलनिर्देशानामन्योऽन्यमर्धविरामेण व्यवच्छेदो भवति, तथैव विभिन्नरूपीयाणां स्थलसंख्याङ्कव्यूहानामन्योऽन्यमर्धविरामेण व्यवच्छेदः क्रियते, चरमरूपीयचरमस्थलं यस्याङ्कादूर्ध्वं च विरामो दीयते, तय. अंशु- > -शवः...; -शवे...; -शोः...; ३, १२, ४.

८. रूपविशेषाणां संख्यानां सतां प्रथमं परंपरितो निर्देशो भवति, तदनु च तत्साधारणस्थलीयाः संख्या दीयन्ते, तय. अति^१(चर), (अति) चर पै ३, ३३, ६; अत्याशित- > -तस्य, -तेन पै ३, ६, २.

९. यदा रूपविशेषस्य स्थलविशेषीया विशेषसंख्याकाऽऽवृत्तिः सूचनीया भवति, तदा तदङ्कः स्थलाङ्क-शीर्षण्यतया निर्दिश्यते, तय. अङ्कुरण- > -णम् काठ १०, ९^२; अग्नि- > -ग्ने काठ १८, ३^३; ४^६; १६^{१४}.

१०. तत्तदग्रन्थीययाऽन्योन्यं प्रायेण भूयोविशिष्टानि सन्ति तत्तत्प्रधान-मध्यम-चरमविभागीयानि प्राक्प्रविद्धानि मण्डलाऽध्यायप्रभृतीनि नामान्युक्तपूर्वप्रकारेणह संख्याङ्कनमात्रेण निर्वहिसंभवादन्यथासिद्धानीति कृत्वा नोपयुज्यन्ते^१ । अयं तावत्तदीयः स्वरूपतश्च संख्यातश्च परिचयः संप्रदेष्टव्यः—

(क) ऋग्वेदेऽष्टकाऽध्याय-वर्ग-मन्त्रात्मकश्च मण्डलाऽनुवाक-सूक्त-मन्त्रात्मकश्च चतुर्थो सन्ती द्वौ विभाग-प्रकारौ भवतः । एतयोर्द्वितीय एव प्रसिद्धतात्वादिहोपयुज्यते, प्रतिमण्डलं सूक्तानां परंपरितात् संख्यानादनुवाकीयनिर्देशस्याऽन्यथासिद्धत्वात् प्रतिस्थलं संख्यात्रितयस्यैवाङ्कनं च क्रियते ।

(ख) ऋग्वेद-खिलानि सूक्त-मन्त्र-प्रविभक्ताऽध्यायस्यैवात्मकानि भवन्ति । एत एव त्रयो विभागाश्चाऽऽ संख्यायन्ते । संहिताऽरण्यं च परिशिष्टं चोभे अपि द्विधा प्रविभक्ते सती यथाक्रमं पष्ठ-सामा-ऽध्यायतयाऽङ्क्येते । द्वितीय-तृतीय-चतुर्थेष्वध्यायेषु सन्ति कतिचिन् सूक्तानि यानि पृथक् मन्त्रप्रवि-भक्त-खण्डद्वयात्मकानि भवन्ति । तदीयस्थलाङ्कन उपस्थिते सति सूक्ताङ्कीयशीर्षण्यभूतेन २ इत्यङ्केन द्वितीयखण्डोच्यतया विवेकेन परामर्शो भवति, तय. ✓अम् (भुवि) > असि खि ४, ७^१, १^१ । एवं पञ्चमाध्याययसप्तमसूक्तस्थ-खण्डपञ्चकस्य विविक्तः परामर्शः सूक्त-मन्त्राङ्कमध्ययतया धृतेन सताऽङ्क-विशेषेण क्रियते^२, तय. अदिति- > -तेः खि ५, ७, १, २.

(ग) माध्यन्दिन-यजुर्वेदो मन्त्रप्रविभक्तचत्वारिंशदध्यायात्मकः सन् संख्याद्वयेन परामृष्टविभागद्वितयो भवति ।

(घ) काण्व-यजुर्वेदस्य दशकाऽध्यायाऽनुवाक-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूहो विभागश्चत्वारिंशतोऽप्यध्यायानां माध्यन्दिन-यजुर्वेदवत् परंपरितसंख्यापनेन त्रिव्यूहः सन् संख्यात्रयेण परामृष्टो भवति^३ ।

(ङ) तैत्तिरीय-यजुर्वेदीयो विभागः काण्ड-प्रपाठकाऽनुवाक-खण्डात्मकतया चतुर्व्यूहः सन् चतुर्धा संख्याप्याङ्क्यते^४ ।

(च) मैत्रायणीय-यजुर्वेदः काण्ड-प्रपाठक-खण्ड-प्रविभक्ताऽध्यायचतुष्टयात्मकः सन् संख्यात्रयेण परामृष्ट त्रिव्यूहविभागो भवति ।

^१ तत्तदग्रन्थीय-तत्तद्विभागीय-पुष्पिकीयाणां निर्देशानां स्थलाङ्कन उपस्थिते सति यथायोगं केवलाद् ग्रन्थनाम्नो वा विभागविशेष-सहकृतग्रन्थनाम्नो वोपरि पुष्पि. इति संक्षेपो दीयते, तय. तु. इटिमिका-, ओरिमिका- ।

^२ एतदग्रन्थीय-प्रकृतखण्डादप्रतस्तावदस्य सूक्तमन्त्राङ्क-मध्यययाङ्कस्य सूक्ताङ्कीय-शीर्षण्यतयैव रिधतिः संपादयिष्यमाणा दृष्टव्याः ।

^३ एतदग्रन्थीयसामग्र्यसंस्कलनात् पश्चात् प्रकाशं नीयमाने सात. प्रत्यध्यायं मन्त्राणां परंपरितपाठेना-ऽनुवाकीयो विभागोऽन्यथासिद्ध इव क्रियते ।

^४ मैसू. त्रुटितपाठत्वात् तदीयः खण्डपरंपरितेन त्रिव्यूहोऽपि सन् विभाग इह नाऽनुक्रियते ।

१६९, ४^a; मा २९, ५; का
३१, १, ५; णि ५, १, ११, २;
६, ३, ६, १; ७, ४, १७, २; ५,
१, १; २, १; मै १, ७, ३१; ३,
१६, २; काठ २, १; २५, १; ४६, २;
णिक ८, ४; ३८, ४; † कौ २,
९९१; शौ २, १४, १५; १२,
३, २६; † २०, २८, २; ३९, ३;
पै १६, ६७, ६; १७, ३८, ५;
१९, ५१, ८; -तीम् पै ९,
११, ४; १९, २४, १९; -त्याः^b
तै ६, २, ६, ४; -त्याः मै ३,
६, ५; शौ १२, ४, ८; पै १७,
१६, ७.

✓ अस् (क्षेपणे), अस्यति^० ऋ २,
२४, ८; मै ४, ७, ७; अस्यति
ऋ ३, ५३, २२; णि मै ३, २,
४^a; ४, ४, ५; काठ २१, ७^b;
शौ १३, ७, १३; अस्यतः शौ
१२, ४, १७; पै १७, १७, ७;
अस्यन्ति शौ ५, १८, ९;
अस्यन्ति शौ १२, ३, २९; पै
९, १८, २; १७, ३८, ८;
अस्यति^० खि ४, ४, १; शौ १,

१३, १; ११, २, २५; पै १६,
१०६, ५; १९, ३, ९; अस्यथ
ऋ १, १७२, २; शौ १, २६, १;
६, ६५, २; पै १९, ११, १४;
अस्यत् ऋ १०, ६१, ८; अस्यान्
पै ९, १६, ५; अस्यतु ऋ १,
११४, ४; तै ६, २, ३, २; १;
काठ ४०, ११; पै २०, २७,
३; अस्यताम् शौ १०, १, २३;
पै १०, ११, ५, ८; १२, १; १६,
३७, ३; १९, २, १; अस्यन्ताम्
पै १९, ३३, ३; अस्य ऋ
१, १०३, ३; १२१, १०^b;
३, ३०, १७; ६, ५२, ३; ६२,
९१; १०, ९९, ९; १०^c;
† अस्यतम् ऋ ७, १०४, २५;
शौ ८, ४, २५; पै १६, ११,
५; अस्यत पै ९, ४, ७;
आस्यत् शौ ४, ६, ४, ६, ९०,
१; पै १९, १८, २; आस्यन् शौ
४, ६, ७; पै ५, ८, ६; अस्येत्
खिसा ६, १; १३, १.
असिष्यति तै ६, २, ३, १^d.
अस्यते शौ ५, १९, ५^१.

[अधिनि^०, अनु^०, अनुप्र^०,
अन्वव^०, अप^०, अपि^०, अमि^०,
अव^०, आ^० उद्^०, उप^०, नि^०,
निर्^०, परा^०, परि^०, प्र^०, प्रति^०,
वि^०, व्यति^०, संनि^०, सम्^०].

* अस्- वि^०, ह्रस्व^०.

असिष्य^m- ष्टौ शौ ४, २८, २;
पै ४, ३७, २.

असनⁿ- नम् शौ १९, ३२, ७;
-नाय ऋ १, १३०, ४; खि ४,
४, ४; शौ १, १३, ४; पै १९,
३, ६^०; -ने ऋ १, ११२, २१.

† असिष्यत्- ष्यन् ऋ ६, ३, ५;
मै ४, १४, १५.

१ अस्त, स्ता^p- स्तम् मै ४, ४,
५; -स्तया शौ ५, ३१, १२
-स्ता मै ३, ८, १; -स्ताः
शौ १, १९, २; पै १, २०, २;
७, ८, ७; -स्ताम् मै ३, ८, १; १;
शौ ६, ५९, ३; १२, २, ४७; ४,
५२; पै १७, २०, १२; ३४, ८;
१९, १४, १२. [स्त- अमि^०,
कीकत^०, नि^०, निर्^०, परि^०,
प्रति^०, वि^०].

^a) सपा काठ ४४, ६ भवन्तीः इति पाभे.।

^b) पूर्वोदात्तविपरिणामजन्य-परस्वरस्वरूप-भेदस्य शा-
खामेदकत्वम् उच्यते. (पा ६, १, १७४; ८, २, ४)। तेनेह
स्वरितः (वैतु. नाड. रूपं तत्रैव स्थ. सती + औ^० > °त्यौ^०
इति संघिश्च)।

^c) प्र. पित्त्वान्निघाते इयनि नित्-स्वरः (पा ६, १, १९७)।

^d) तु. सस्थ. टि. अधि। ^e) सपा. तै ५, २, ४, ३
उपदधाति इति, काठ २०, २ क ३१, ४ न्यस्यति
इति च पाभे.।

^f) सपा. पै १५, २०, ८ प्रत्यस्यसि इति पाभे.।

^g) तु. वें. PW. प्रभु. च; वैतु. सा. <इदम्- इति।

^h) तु. स्क. GW. प्रभु. ; वैतु. वें., सा. [पक्षान्तरे]
<इदम्- इति।

ⁱ) शोधस्य कृते सस्थ. टि. वृक्षे द.।

¹) तु. वें. सा.।

²) पाभे. अवस्रक्ष्यति मै ३, ८, १ द.।

³) ZA [२०१], तदनु PW. च ✓ अश (भोजने) >
अशयते इति शोध-प्रस्तावोऽन्यथासिद्धः द.। भक्षणार्थ-
ऽभिसंमतेऽपि मौस्थि. ✓ अस् (क्षेपणे) इत्येतत्सर्वस्वस्य
✓ अश (भोजने) इत्येतन्मात्रतयोपगमात् यनि. अपि
यथेष्टार्थसंप्रतिपत्तिसंभवादिति दिक्।

⁴) विप. (भवाशर्व-).। कर्तरि क्विबन्तात् आति-
शायनिकः इष्टन् प्र. नित्-स्वरश्च। पाप्र. (६, ४, १५४)
तु <अस्तृ- इति।

⁵) ल्युटि लित्-स्वरः (पा ६, १, १९३)।

⁶) भगवानाय इति सूको.।

⁷) विप. (इषु- हेति- प्रभु.)। कर्मणि क्तः प्र.
तत्-स्वरश्च (पा ३, १, ३)।

अस्तवे^० मा १६, ३; का १७, १,
३; तै ४, ५, १, २; मै २, ९,
२; काठ १७, ११; क २७, १;
पै १४, २, ५.

अस्तवै निर्^०.

*अस्ति^० > आस्ते(य>)यी^०
-यी: शौ ११, १०, २८; पै १६,
८७, ९.

अस्तु^० - अस्त: मै १, २, ५०;
-स्ता ऋ १, ६१, ७; ७०,
६; ७१, ५; २, ४२, २; ४, ४,
१; २७, ३; ३१, १३^१; ३६,
६; ६, ३, ५; २०, ९; ६४,
३; १०, ४२, १; ८७, ६^२;
१०३, ३; १३३, ३; खि ५,
९, ३^३; मा १३, ९; १७, ३५;
वा १४, १, ९; १८, ४, ३;
तै १, २, १४, १; ४, ६, ४, १;
मै २, ७, १५; १०, ४; ४, १४,
१५; काठ १६, १५; १८,
५; क २५, ६; २८, ५; कौ २,
११५३; १२०१; जै ४, १, ६;
शौ ६, ९३, १६; ८, ३, ५;
१९, १३, ४; ३४, ३६; २०,

३५, ७; ८९, १; ९५, ४; १२७,
६६^४; पै ७, ४, ४; ११, ३,
३६; १९, १४, १३; -स्तार:
ऋ १, ६४, १०; -स्तारम् ऋ
८, ९३, १; कौ १, १२५; २,
८००; जै १, १४, १; ४, २,
३; शौ २०, ७, १; -स्तु: ऋ
१, ६६, ४; १४८, ४; १५५,
२; ९, ७७, २; -स्तुभि: ऋ
१, ८, ४; शौ २०, ७०, २०;
-स्तुम् ऋ १०, ६४, ८; स्ता
ऋ ८, ९६, २; काठ ९, १९^१;
शौ ११, २, ७; पै २, २५,
४^१; १६, १०४, ७; -स्ते
शौ ६, ९३, २; पै १९, १४,
१४.

? अस्वा^० पै ४, १४, ५; १६, ६,
६^१.

अस्य ऋ^०, उ^०, उप^०, नि^०,
प्र^०.

अस्य-उप^०.

अस्यत्-स्वते खि ४, ५,
१२^२; शौ ६, ९०, ३; पै
१, ३७, ७; १९, १८, ३;

-स्वज्ञय: मा १६, २२; का
१७, ३, १; तै ४, ५, ३, १;
मै २, ९, ४; काठ १७, १३;
क २७, ३; -स्वम् ऋ ४,
२२, २^३; १०, ४२, १; १६८,
१; शौ २०, ८९, १^१; पै १,
१०७, १^१; १०, १४, ८; ९;
स्वन्त: शौ ६, ६६, २; पै
१०, १३, ७, ८; १४, १-६;
१९, ११, १२; -स्वन्तम् शौ
११, २, १७; पै १४, २, १; १६,
१०५, ७; २०, २४, १;
-स्वन्ति पै १०, १४, १०;
-स्वन्ती पै १०, १३, २-६;
९; १४, ७. [°स्वत्-वि°].
अस्यन्ती-न्ती पै १०, १३,
१; १०. [°न्ती-परि°].

अस्यमान-प्रति°.

१आस-१हृत्, नि°, प्र°,
प्रति°.

आसम् व्यति°.

आसिन-१पूर्व°.

१आस्यं^०-स्या: शौ १, १९, २;
पै १, २०, २.

०) तवेन् प्र. (पा ३, ४, ९)। नित-स्वर:। *अस्तु-इति
तुन्-अन्तस्य भावाऽर्थस्य कृतो वा सतः च १ ङ.। तुमुन्
इति तुन्-अन्तस्यैव द्वि१ स्यादित्यभिसेधे:।

०) नाप. (मलक्षेपक-गुद-). कितच् प्र. (तु.
वस्ति-मूत्राशय-).।

०) विप. (२अप्-). तत्रभवेऽर्थे ङन् प्र. (पा ४, ३, ५६)।
(तु. सस्थ. वस्ति->वास्तेयी-; वैतु. सा. आस्ते[य>]
+यी->यी: इति पाठ इति कृत्वा आ-स्तेय-[-<आ
✓स्ना]+तत्रभवीय: ङन् प्र. स्त्री. डीप् च,
पक्षान्तरे च आस्न-[-<✓आस्]+शैषिक: ङक् प्र.
इति; F.W. प्रभृ. च आस्तेयी: [-<असुन्-<असुज्-]
इति)।

०) तुनि नित-स्वर: (पा ३, २, १३५; ६, १,
१९७)।

०) अर्थ: पाभे च ङङ्स्व- > हुस्व टि. द.।

१) अस्तम् (यहम्) इति H [XIMG ४८, २८१]
शोध:।

१) सपा. अस्ता<>? अस्वा इति पाभे.।

१) सस्थ. टि. वीटु: द.।

१) पाभे. मै ३, ८, ३ २अस्त- > -स्ता: द.।

१) यनि. त्वान्तं रूपं साधु, उत वा टाबन्त कान्त
प्रकरणानुरूपतरं स्यादिति विमृश्यम्।

१) स्वते इति पाठ: १ यनि. शोध: (तु.-खिसा २९,
१२ १ अस्युत इति पाभे.)।

१) सपा. मा १६, २३ प्रभृ. विसृज्य: इति पाभे.।

१) शोध: सस्थ. टि. उच्यमाण: द.।

१) विप. (शङ-). कर्मणि ण्यत् प्र. तित-स्वरश्च।

अ-संयत्^{a,b} -यत् शौ १८, १, १४^{१०}.

॥अ-संयत्^{a,d} -तम् तै ५, २, १०, ६.

अ-संयतात्मन्^e -स्मा खि ४, ९, ५.

†अ-संयत्^a -तः ऋ १, ८३, ३;
शौ २०, २५, ३.

अ-संयाज्यं^f -ज्याः खि ३, १०,
२, ८.

॥अ-संयु(क्त>)क्ता^g -क्ताः तै
२, ५, ७, ५.

॥अ-संरोह^h -हाय तै २, ५,
११, २.

॥अ-संशरⁱ -रः मै ४, ४, १०;
-राय काठ २७, १; क ४२, १.

॥अ-संशारक- -काः काठ २८, १^१;

क ४४, १^२.

॥अ-संशित(त>)ता^a -ता तै २,
२, ८, १.

॥*अ-संश्लिष्ट^a -ष्टः काठ ३४,
९; -ष्टाः काठ २७, १^३;
क ४२, १^३; -ष्टान् क ४२, १.

अ-संसर्ग^a -र्गाय काठ १०, ११;
१३, १.

*? अ-संसूक्त^a - > ? असंसूक्त-
गिरि, > लु^b -रेभ्यः पै १६, १०६,
१०; -लेभ्यः शौ ११, २, ३०.

अ-संसृष्टि^a -ष्ट्यै मै १, ४, १३.

॥अ-संस्थित^a -तः काठ २३, ९;
३०, १; क ३६, ६; ४६, ४;

-तम् मै १, ८, ७; ३, ५, ४;
शौ ६, ५०, २९^{१४}; -ताः मै
१, १०, ९; काठ २७, ५;
३६, ४; क ४२, ५; -ते तै ६,
३, १, ६.

॥अ-संस्पृष्ट. घ्रा^a -घ्राः तै ५, ४, १,
४; -घ्रा तै ६, ४, ६, ४.

असकौ अदम्- द.

?अ-स(क्त>)का¹ -क्राम् ऋ ६,
६३, ८.

अ-संख्यात^a -॥तम्¹ काठ २५,
८; क ४०, १; -ता मा १६,
५४; का १७, ८, ८; मै २, ९, ९;
काठ १७, १६; क २७, ६;

^a) तस. नञ्-स्वरः ।

^b) उप. कर्तरि < सम् √ इ । वा. एतद् इत्यनेना-
ऽनुवायेन सताऽस्य विधेयतासंबन्ध इति कृत्वा
विप. द्र. [तु. MW.; वैतु. सा. असुम् । यत्
इति पदद्वयं विभाव्येव भाषुकः, शंपा. गणू अनुवाय-
विधेयसंबन्धं विपर्यस्यन् उप. भावे निष्पादुकः (तु. यस्था.
उप. [१, २]) PW. अन्तोदात्ततया ध्राषुकः (तु. मूको.
एकदेशः)] ।

^c) सपा. ऋ १०, १०, १२ विभे. ।

^d) उप. सं √ यम् (बधा.) + क्तः प्र. ।

^e) सस्व. कृते तु. टि. अ-कृत्तरु- ।

^f) विप. । तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, ११०) ।
अ^० इति मुपा. स्वरो भ्रष्टः ।

^g) विप. (रुद्रस्य श्वन्-) । उस. कृत-स्वरः
प्रकृता (पा ६, १, १३९) । पूष. उत्तराऽवयवस्य
व्यु. ? सं-सुभ्याम् उपसृष्टे सति √ वच् इत्यत्र वा
(तु. सा. W?), √ मुज् इत्यत्र वा (तु. PW.
MW. च [ययोरयम् अभिसंधिः संभाव्येत]), √ *मुच्
(मौस्थि. √ पच् इत्यस्य पितृव्यभूतः) इत्यत्र वा
तन्मूलसंभवाद् उत्तरकल्पद्वयेऽन्यतरथाऽपि *सं-सु-मुक्त-
इति स्थिते नैप्र. मस्य क्त्वे चाऽज्मध्यस्थस्य वस्य लोपे
चोकारयोः सवर्णदीर्घं चेष्टरूपसंपत्तिरिति यावत् (वैतु. ता.
४३ √ स्वाद् > √ सूद् + क्तः इति कृत्वा *सूत्- तु.

नुत्त-, वित्त-) इति स्थिते क्त > त इत्याकारकप्राकृतिक-
विपरिणामाऽऽभासतोऽर्वाकितनी क्त > क्त इत्याकारिका
संस्कृतप्रत्यापत्तिरिति वदंश्चिन्त्यः (मौस्थि. √ स्वाद्
इत्यस्य सु-पूर्वेण √ अद् इत्येतत्-सनाभिना √ *आद्
इत्यनेनाऽभेदप्रतिपत्तेरनवसरेऽपि यथाकथंचित् संप्रसारणे
संभवति *सूत्- इत्यत्र दीर्घाऽनुपपत्तेः) । यद्वा सं-
पूर्वस्य √ *सूच् (मौस्थि. √ शुष् इत्येतत्-सगोत्रस्य)
इत्यस्य विस्तरः द्र. । अन्यतश्च √ वच्
इत्यन्यतश्चोत्तरेषां कल्पानामन्यतमः कश्चिदित्येवं पुनः
कल्पानामन्यतमः कश्चिदित्येवं पुनः कल्पद्वयं भवति ।
तत्र च तारतम्यविवेको गिरि, > लु- इत्येतस्य उप.
तात्पर्यविनिश्चयसापेक्षो भवति । तद् यथा । √ गृ
इत्यस्य शब्दनिगरणयोर्वृत्तैः शुनां शब्दकर्तृत्वेऽभिप्रेते
प्रथमः कल्पः स्यात्तेषां निगरणकर्तृत्वेऽभिप्रेते चोत्तरः
कल्प इति । उभयथाऽपि उप. कः प्र. उसं. (पा ३, १,
१३५) इति दिक् (वैतु. सा. पचाद्यजन्तत्वं ऋषाणो-
ऽपार्थमस्येत्त्वविपरिणामं प्रस्तावुकः) ।

^h) पाभे. पै १९, २०, ७ प्राशितम् द्र. ।

ⁱ) विप. ([अनपायिनी-] इष्- [तु. सस्थ. टि.
धेनुम्]) । तस. नञ्-स्वरः । उप. ? सम् √ कम् +
विट् प्र. तत्राऽनुनासिकस्थानीयदीर्घाऽऽकारान्तमितीव या
६, २९ प्रमृ. (तु. स्क. वें. सा., दे ४३); < √ सश्च्
(तु. WW २, ४७३) ।

¹) पाभे. अपरिमितम् मै ३, ८, ७ द्र. ।

-ताः शौ १२, ३, २८.
 अ-संख्येय^a - यम् शौ १०८, २४;
 पै १६, १०३, १.
 अ-सचद्विप्^b - द्विषः ऋ ८, २०,
 २४.
 असच्छाखा- अ-सत्-इ.
 अ-सज्जन्म^c - न्यः^d मै १, २, १०.
 अ-सजात^e - तः^f मा ५, २३; का
 ५, ६, २; मै १, २, १०; काठ
 १२, १.
 अ-सजा(त्यु >) त्या^g - त्या ऋ १०,
 ३९, ६.
 अ-संज्ञा^h - ज्ञा शौ १२, ८, ७.
 अ-संज्ञानⁱ - नम् तै ५, ३,
 १, ४; -ने काठ २०, १०; क
 ३१, १२.
 अ-सत्^j - सत् ऋ ६, २४, ५; ७,
 १०४, १२^k; १३^l; १०, ५, ७.
 १२९, १; खि ४, ६, १०; णै
 २, १, ५, ४; ५, ४, ६, ४; मै
 २, ५, ४; काठ ३१, २^m;

क ४७, २ⁿ; शौ ४, १९, ६;
 † ८, ४, १२^o; १३: १०, ७.
 २५; पै ५, २५, ६; † १६.
 १०, २^p; ३; १७, ८, १;
 ९, ६; -सतः ऋ ५, १२.
 ४^q; ७, १०४, ८^r; ११०, ७२.
 २; ३; खि ३, २२, १; मा १३.
 ३; का १४, १, ३; तै २, १, ५.
 ४^s; ४, ७, ८, २, मै २, १.
 १५; ४, १, ३^t; काठ १६, १५;
 ३१, २; ३८, १४; क २५, ६;
 ४७, २^u; शौ १, ३२१; अ १,
 ३३, ९; शौ ४, १, १; ५, ६, १;
 ८, ४, ८^v; १०, ७, २५; पै ५,
 २, २; ६, ११, १; १६, ९,
 ८^w; १५०, १; १७, ९, ६;
 -सता ऋ ४, ५, १४^x; -सति
 ऋ १०, १२९, ४; तै ५, १, २.
 १^y; शौ १७, १, १९; पै १८,
 ६, १, १, २, २, ३, ६, २.
 ३२, ३; -सते तै ३, ५, ८, १;
 ७, १, ११, १; मै १, ३, ३५;
 असद्यन् पै २०, १८, १०.

काठ २६, १२; २९, ५; ४१,
 २; क ४५, ६; -सन् ऋ ७,
 १०४, ८; मै ४, १, ३^z; शौ
 ८, ४, ८^{aa}; ११, ९, ३; पै १६, ९,
 ८^{ab}; ८२, ३.
 असती- तीभ्यः शौ ७, ८०, १;
 पै १, २१, १.
 असच्छा(त-शा)खा^{ac} - खा शौ
 १०, ७, २१; पै १७, ९, २.
 असत्(न-त)र, रा- -रः तै ५, १,
 २, १^{ad}; -राः शौ ७, ८०, १; पै
 १, २१, १.
 ? असन्म(न-म)घ्रा^{ae} - घ्रा शौ ४
 ९, ६.
 असन्मन्त्र^{af} - न्यात् पै ८,
 ३, ६.
 असन्मन्त्र^{ag} - न्याः ऋ ४, ५, ५.
 ऋ १०, १२९, ४; तै ५, १, २.
 १^{ah}; शौ १७, १, १९; पै १८,
 ६, १, १, २, २, ३, ६, २.
 ३२, ३; -सते तै ३, ५, ८, १;
 ७, १, ११, १; मै १, ३, ३५;
 असद्यन् पै २०, १८, १०.

^a) तस. यदन्ते अन्तोदातः (पा ६, १, १६०) ।

^b) तस. नञ्-स्वरः । उप. <सचा- + √द्विप् + कर्त्तरि
 कृत् । इह हि मरुतः । यथा वयं युष्माकं सचा भवामो
 यूयं च सचद्विड् भन्ततया प्रसिद्धा भवथ' इतीवाभिप्रयत्ता
 स्तेतुणां मरुदाराधनकलात्मिका कल्याणभावना प्राकरणिकी
 स्यादिति कृत्वा यनि. आदर इति दिक् (तु. BW.; बं. तु.
 वें. सा., PW. GW. अ-सच- इति पू. सति णस.
 दर्शकाः ; MW. अव्यवसायात् पराजायुकः) ।

^c) तस. नञ्-स्वरः ।

^d) सपा. असज्जन्मः <> असजातः <> काठ २, ११
 क २, ५ असनाभिः इति पाठे. ।

^e) बस. अन्तोदातः (पा ६, २, १७२) ।

^f) विप. (वचस्- प्रभृ.), नाप. (सत्त्वाभाव-, शून्य-,
 अव्यवकृत- [मूल-प्रकृति-]), भाप. (असत्य- [ऋ ७,
 १०४, ८ प्रभृ.]) । तस. नञ्-स्वरः ।

^g) हुन्त्यासत् इति पाठः । हुन्ति । असत् इति
 पपा. [तु. वें. सा.] चिन्त्यो भवति । साहित्यिकदीर्घत्वाऽपेक्षया

हन्ति । आ । अ-सत् इति विभागे असद् आहन्ति
 इत्यस्य स्वचनस्वरदर्शनान् । अत्र सा. सर्वथाऽपि
 मौनमाऽऽस्थितेति विवक्षितम् । यः सति अर्वाचो हन्ति । आ
 (<अ>-मत् इति विभागोऽभिमतो भवति (तु. GW.
 प्रभृ.) तदपि व्यर्थोऽऽहम्बरमात्रत्वात् सत्यजं द. ।

^h) सपा. असत् <> असत् इति, तैसा ३, २, ३,
 ९ अहविः इति पाठे. । ⁱ) आसतः इति सादी. ।

^j) असत् इति शोधः (तु. सपा. काठ. क.) ।

^k) तस. सास. (पा ६, १, २२३) ।

^l) पाठः ई. सा. अनु पै. (तु. नाउ.) च य-प्रत्ययान्तः
 पाठो भवति । यनि. अपि नञ्-पूर्वः बय. सम्प्रत्ययान्तः
 इति कृत्वा वा. सम्प्रत्ययान्तः इति द. (तु. PW. प्रभृ. सास.)
 तथा सति उप. *सन्मन्त्र- इति कम. इति विवक्षितः ।
 तु. नाउ. ।

^m) तु. नापू. टि. ।

ⁿ) पाठः तु. सपा. शौ ७, ९५, ३ असदुनाभयाः इति
 द्विपदः पाठे. ।

असन्^a - स्तः^b खि ४, ७, २, ९०; मै ४, २, ९१; काठ ३४, ८१; शौ ५, ५, ९०; १९, ३; पै ४, १४, ३; ६, ४, ९०; २, १८, ९; १९, २५, ८; -स्तः खि ४, ७, २, ९०; मा २५, ९; का २७, ९, १; तै ६३, ९, २१; मै ३, १५, ८; ४, १, ७१; १३, ४; काठ १६, २१; ३१, ४; क ४७, ४१; शौ ५, ५, ८; पै ४, १५, ३०; ६, ४, ८; -स्तः मा मै ३, ९, ६१.

असन् - √अस् (क्षेपणे) द्र.

असना^c - ना ऋ १०, ९५, ३^d; -नाम् ऋ १, १४, ४^e; १५५,

२^f.

अ-सनाभि^g - भिः^h काठ २, ११; क २, ५.

अ-संततⁱ - तः काठ २४, ८; क ३८, १.

अ-संताप, पा^m - पस् शौ १६, ३, ६; -पे शौ ४, २६, ३; ८, २, १४; पै ४, ३६, ६; १६, ४, ४.

अ-संतृ(ण)णा^k - णे तै ६, २, ११, ३.

अ-संदित^l - तः ऋ ४, ४, २; मा १३, १०; का १४, १, १०;

तै १, २, १४, १; मै २, ७, १५; काठ १६, १५; क २५, ६.

अ-संदिन^o - नस् ऋ ८, १०२,

१४; काठ ४०, १४; कौ २, १२१; जै ४, ६, ६.

अ-संदृश - शस् पै १, ७०, २.

अ-सन्न, चा^p - चः तै ६, ४, ५, ७; मै ४, ५, ५; ७, ४; -अस्

मै ४, ५, ५; काठ २८, ७; क ४४, ७; -चाः मै ४, ६, ७^q;

७, १; ४; काठ २७, २; २८, ७; क ४२, २; ४४, ७; -चात् तै

६, ५, ६, ५; ७, १; ८, ५; -नौ मै ४, ५, ७; काठ २७, २;

क ४२, २.

अ-सपत्न^r - नः शौ १, १९, ४.

अ-सपत्न, त्ना^s - तः ऋ १०, १७४, [१५९, ४^t]; ५; मै

^a) नाप. (रक्त-) । व्यु. ? पात्र. <असृज्-शसादिषु प्र. आदेशमात्रं भवति (पा ६, १, ६३) । मौस्थि. तु (√अस् [हिंसायाम्] >) *अस्-+ (√सन् *सरणे कर्तरि क्विप् >) *सन्- इति स्थिते 'असः शस्त्रादिकारितव्रणात् सनति' इति कृत्वा उस. उप. प्रकृतिस्वरे सति नैप्र. यनि. द्र. । असृज्-इत्यस्यैतत्सजातत्वे सति व्यु. किंचित् पार्थक्यं भवतीति कृत्वा तन्निर्देशः यद्र. (वैतु. WW १, १६२ उभे प्राति. संभेदुकः) ।

^b) वा. अल्लोप उदात्तनिवृत्तिस्वरः (पा ६, ४, १३४; १, १६१) ।

^c) अस्तनः इति च अस्तना इति च पाठौ ? यक. यनि. शोधः द्र. (तु. सपा. शौ ५, ५, ९; पै ६, ४, ९ [१मे स्थ. एव]) ।

^d) तु. सपा., PW. WI. प्रसृ. च; वैतु. W. आसृज्- > -स्तः इति पाठुकः ।

^e) सपा. शौ ४, १२, ४ अस्थि इति पाठे. ।

^f) शोधः सस्थ. टि. ? शरीणाम् द्र. ।

^g) व्यु. ? पात्र. √अस् (भुवि) + स्त्री. युच् > अनः प्र. उसं. (पा ३, ३, १०७) इति संकेतमात्रं सद् भूयो-विमर्शसहं द्र. (तु. नाउ. टि.) ।

^h) वा. ? भाप. इति च च१ सत् = असनायै इति च कृत्वा १मे पदे वा. इति वै. सा. । एतदादिः स्यः पादस्तत्र चैतत् भाप. सद् रुंहि- इत्येतद्विशिष्टमिति

HL. । एतत् भाप. सत् तथेति PW. प्रसृ. । विप्र. सत् भाप. सता रुंहि- इत्यनेन युक्तमिति तु प्रतीयेत (तु. ऋ १०, १७८, ३) ।

ⁱ) विप. सत् शूर्या- इत्यनेन नाप. सता संबद्धम् (तु. सा., वैतु. वै. √अस् [क्षेपणे] इत्यतः भाप. इति, PW. प्रसृ. तत् एव नाप इति) ।

^j) नाप. सत् प्रति-धीयमान- इत्यनेन विशिष्ट-मिति कृत्वा *२अस-ना- [*अस- (=√अस् [भुवि] + अप् प्र.) + *ना- (=√*ना [न=√नी इत्येतत्-सगर्भ्यः] + क्विप् प्र.) इति स्थिते उस. उप. प्रकृतिस्वरम्] इत्यपरं प्राति. संभाव्येति मन्म । GW. ORN. च छन्दस्तो विकृतिमापन्नमिव सत् प्रति-धीयमान(न>)ना- इत्येवं प्रकृतिं प्रत्यागबुक्त्वा । यच्च परैः प्रकृतस्य प्राति. √अस् (क्षेपणे) इत्यतः व्यु. इष्येत (तु. WW १, १३४) तत्रापि विरोधाभावः द्र. । √अस् (क्षेपणे) इत्याऽपि मौस्थि. √अस् (भुवि) इत्येतदीयविशेषमात्रत्वेन प्रदर्शितपूर्वत्वात् ।

^k) तस. नञ्-स्वरः । ^l) पाठे. असृजन्यः द्र. ।

^m) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

ⁿ) उप. सं. √दो (वन्वने) + क्तः प्र. ।

^o) नैकल्पिकं निष्ठानत्वम् उसं. (पा ८, २, ५६) ।

^p) विप. (विश्व- प्रसृ.), नाप. (इष्टकान-विशेष-) भाप. ([सपत्नाभाव-] शान्ति-)

३, २, ७॥; काठ ५, १; ३२.
 १^१; शौ १, २९, ५; १०, ६,
 ३०; १९, ४६, ७; पै १, ११,
 ४; ४, २३, ७; १३, ३, ११^१;
 १६, ४५, १; -स्मृ खि २,
 २, ४; ४, ५, २४; मा २,
 ४०^१; १०, १८; का ११, ३, १^१;
 ६, २; मै २, ६, ६॥; काठ १५,
 ५; शौ ८, ५, १७^१; ९, २, ७;
 ८; १२, १, ४, १, १९, १६, १;
 २७, १४; पै १०, ८, ४; १३,
 ३, १५; १६, २८, ७^३; ७६, ६;
 ७; -त्ता ऋ १०, १५१, १४
 (१७४, ४); ५; मै ३, २, ७॥;
 पि २, ४१, ४; ५; -त्ता: मा ७,
 २५^१; का ७, १०, ३^१; तै ५,
 ३, ५, २॥^१; शौ १९, १४, १^१;
 पै २, ७३, १; १६, १५०, ८^१;

१५२, ५४; २०, २१, १०
 ॥अ-समश(फ>)फा^१ - कषा तै
 ६, १, ६, १; मै ३, ७, ४^१.
 अ-समन्धु^१ - धु: सि ४, ५, २०;
 मा ५, २३; का ५, ६, २; मै १,
 २, १०; काठ २, ११; क २, ५;
 शौ ६, १५, २; ५४, ३; पै १,
 २०, ४; ६६, ४; १०, ५, १५;
 ८, ६.
 ॥अ-सम^१ - मा: तै १, ७, ६, ७.
 अ-सम मा^१ - मा: ऋ ६, ३६, ४;
 ८, ६२, २; शौ १२, ३, ३८;
 पै १७, ३९, ८; -मम् ऋ १,
 ५४, ८; १०, ४७, ८; ८९, ३;
 -मा ऋ १, ५४, ८; ६, ६७, १;
 -मा: ऋ २, १३, ७; १०, ७१.
 अ-समान^१ - न: मा ५, २३; का ५,
 ७; -मानि ऋ ७, ४३, १.
 असम-रथ^१ - थ: मा १५, १७;

का १६, ४, ५; तै ४, ४, १, १; मै
 २, ८, १०; काठ १७, १; क
 २६, ८.
 अ-समन ना^१ - ना: म ऋ १, १४०,
 ४; ७, ५, ३; -ने ऋ ६, ४६,
 १३.
 अ-समति^१ - ति: तै ३, ३, ८, २०^१.
 अ-समष्ट^१ - अ-समष्ट-काव्य^१ -
 थ: ऋ २, २१, ४; ९, ७६, ४.
 अ-समति^१ - ति: ऋ १०, ६०,
 २; शौ ६, ७९, १०^१; तै १९,
 १६, १७; तिषु ऋ १०,
 ६०, ५.
 असमाथ्यो(ति-ओ)जस्^१ - जा: ऋ
 ६, १९, ३.
 अ-समान^१ - न: मा ५, २३; का ५,
 ६, २; तै १, ३, २, १^१; ६, १,
 ११, २^१; मै १, २, १०^३; ३,

१) सपा. ऋ १०, १६६, २ अहम् । अस्मि इति पाभे ।

२) पाभे. अनमित्राय तै १, ८, १०, २ द्र. ।

३) पाभे. अनमित्रम् शौ ६, ४०, ३ द्र. ।

४) सपा. पै १७, ४, १० जरदष्टिम् इति पाभे. ।

५) =सपा. माश ४, २, ४, २३ । ऋ १०, १७३, ६ प्रष्ट.
 केवली: इति पाभे. ।

६) पाभे. अत्रावृष्या: काठ २१, २ द्र. ।

७) =सपा. वैताश्रौ १४, १ । आपश्रौ ६, २९, १
 अनमीवा: इति पाभे. ।

८) तस. नञ्-स्वर: ।

९) मिथ्यास्वरदुष्टत्वात् सुपा. चिन्त्य: (तु. टि. अ-
 काणा-) ।

१०) बस. अन्तोदात्त: (पा ६, २, १७०) ।

११) वैतु. PW. प्रष्ट. बस. इतीव ।

१२) व्यप. (आदित्य-ग्रामणी- [नारिक- ऋतु- इति
 माश ८, ६, १, १८ प्रष्ट.; वैतु. PW. प्रष्ट. विप. इति?]) ।
 बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

१३) तु. वै. PW. प्रष्ट.; वैतु. १मे स्थ. सा. [पक्षे]

सु-मनस्- इति उप. कृत्वा वचनं व्यत्यायुक: ।

१) उप. सम्/अर(गती) + भावे क्तिन् प्र. ।

२) पाभे. सप्त. गृह्णाम् द्र. ।

३) असमृष्ट्यै इति पपा. (तु. WAG [भू LXVI]) ।

४) उप. <सम्/अश(व्याप्तौ) ।

५) विप. (अप्रायप्रज्ञ-] इन्द्र-, सोम-) । बस. पूष.
 प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) । ननु तस. स्यात्
 स्वरेऽविशेषादिति मा भमि । देवताऽऽराधनतत्परेण
 तद्गुणकीर्तनैः भाव्यमिति कृत्वा स्तोत्रं देवता-
 ऽभीष्टगुणहीनाऽधिकरणान्तरभेदवर्जनरुचित्वस्य दवीयो-
 ऽवगणिक्लेशमात्रफलस्याऽसंभाव्यमानत्वात् (तु. GW.;
 वैतु. PW. MW. च) ।

६) विप. (अनुपम-, अद्वितीय-) रथ-, रथप्रोष्ठ-) ।
 उप. बस. <सह-माति- (<√मा [माने]) ।
 LR [अ] अ-समतिम् > तिषु इति शोधः ।

७) इह उप. ? १ सुमाति- भाप. सत् सपा. (तै ३, १,
 ८, २) उप. ध्रुवमाणस्य ?समति- इत्यस्यैव नैप्र. रूपान्तरं
 सुवचम् (तु. BW.; वैतु. सा. W. अतथावादिनाकेपि
 सन्तौ सप. भाप. इत्यत्र संमतौ) ।

८) विप. (इन्द्र-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् ।

८, ८^२; काठ २, ५; ९; ११;
१२; ३, ३; २५, ९; क २, ५;
४०, २; पै १, २०, ३.
॥अ-समिध्यमान^a- नः मै १,
६, ५.
॥अ-समुद्रि(य>)या^a- -याः मै
४, ४, १.
अ-समुद्र^a- -द्वाः शौ १, २७, २, ३;
पै २, ३१, २, ५; १९, ३१, ५.
अ-समुद्रि^a- -द्वयः शौ १४, २, ४९;
पै १८, ११, ९; -द्वयै शौ ५,
७, १; -द्विम् खि २, ६, ८; पै
१०, १२, ३; -०द्वे शौ ५, ७, ७;
पै ७, ९, ६; -द्वयै पै ७, ९, १.
अ-संपृञ्चान^a- -नौ मै १, ४, २.
॥अ-संप्रक्षाय^{a, b} तै ३, ४, १, ४.
॥अ-संप्रत्त^{a, c}- -त्तः तै २, ६, ९, २.
१अ-संवाध^{a, d}- -धम् शौ १२,
१, २; पै १७, १, २; -धा मै ४,
१४, ११; -धे शौ १८, २,
२०.
*२अ-संवाध(य>)धा^{a, e}- -धे मै ४,
१३, ९.
अ-संभव^a- -वात् मा ४०, १०; का

४०, १, १३.
अ-संभव^a- -व्यम् शौ ५, १८, १२;
१९, ११; पै ९, १८, ७; १९, ५.
? ॥अ-संभाव- -वात् काठ ३३,
४.
॥अ-संभिन्दत्^a- -न्दत् तै ६, ४,
१, १; मै ३, १०, ४; -न्दन्तः
काठ २५, ९; क ४०, २.
॥अ-संभिन्न^{a, b}- -न्नाः तै ६, २, ११,
२; -न्ने मै १, १०, १३; काठ
३६, ७.
अ-संभूति^a- -तिम् मा ४०, ९; का
४०, १, १२.
॥अ-संभृत- -तः काठ २३, २; क
३५, ८.
॥अ-संभेद^{a, b}- -दाय तै ६, ४, १, १;
मै ३, १०, ४; काठ २५, ९; क
४०, २.
अ-संभोजन^a- -नात् खि ३, १०, २,
३.
अ-संभृष्ट^{a, c}- -ष्टः क ५, ११, ३; तै
१, ३, ३, १; मै १, २, १२;
काठ २, १३; क २, ७.
॥अ-सयोनि- -नि काठ ८, ८; क

७, ३.
? अ-सरत्^a- -रन् शौ २०, १३६, ५.
अ-सर्ववीर^a- -रः शौ ९, २, १४; पै
१६, ७७, ४.
१अ-सश्चत्^a- > असश्चन्ती^m- -न्ती
क ३, ५७, ६; ६, ७०, २; ८,
३१, ४.
२अ-सश्चत्^a- -श्चतः क १, १३,
६; १४२, ६; ११२, २; २,
२५, ४; ९, १५७, १; ६२, २८;
१७३, ४; ८५, १०; ७४, ६;
८६, २७; काठ ३८, १४; कौ २,
११११; जै ४, ७, ५; शौ ५,
६, ३; पै ६, ११, ४; -श्चतम् क
२, ३२, ३; -श्चता क १, १६०,
२; ७, ६७, ९; १०, ६९, ८.
अ-सश्चिवस्^a- > †असश्चुषी-
-षी क ९, ८६, १८; कौ २,
५०४; जै ३, ३९, ३.
अ-ससत्^a- -सन्तः क १, १४३, ३.
अ-सह^a- -हौ कौ २, १२१९.
॥अ-साकमेध^a- -धाः मै १, १०,
१६; काठ ३६, १०.
अ-साद^a- -दाः शौ ११, १२, २४.

a) तस. नञ्-स्वरः ।

b) उप. सं-प्र✓क्षे > क्षापि+ल्यप् प्र. ।

c) उप. सं-प्र✓दा(दाने) + क्तः प्र. ।

d) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

e) विप. (यावापृथिवी-) । तस. । मुपा. असंवा- इत्यत्र
स्वरो भ्रष्ट इव स्यात् ।

f) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) । उप. सं
✓भृ+यत् प्र. । वा. क्रि. वि. द्र. ।

g) पाभे. वैर असंवेद्यम् इति च असंहाय्यम् इति च द्र. ।

h) उप. <सं✓भिद् । i) बस. इतीव कृत्वा
मुपा. यदन्तोदात्तो निरंदिशि, तदुपेक्ष्यम् ।

j) उप. <सं✓मृष्ट (वैतु. GW. प्रभृ. क. स्थ.
<सं✓मृज् इति) ।

k) सपा. मा ५, ३२ का ५, ८, ४ मृष्टः इति पाभे. ।

वैप १-७६

1) पाठः ? आसदत्, इति व आसरत् इति च मूको. ।

m) विप. (इडा-, यावापृथिवी-, धारा-) ।

n) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२ [तु. सा. L ४६७,
MGS ६३ टि.; वैतु. PW. प्रभृ. तस. इतीव मानुकाः

स्वरतश्चोद्याः]) । उप. २सश्चत्- (=L✓सस् > भावे]

*सस्- + L✓चत् > भावे वा कर्तरि वा] *चत्- इति

कृत्वा उस. उप. प्रकृतिस्वरम् [पा ६, २, १३९]) इत्यस्य परैः

(सा. प्रभृ.) ✓सश्च् (स्ज्) इत्यतः बधा. सतः (तु.

WW २, ४७३) । o) उप. ✓सश्च्+क्वसुः प्र. ।

p) विप. ([अस्वपत्-]अग्नेः खेष-) । उप. <✓सस्(स्त्रे) ।

q) विप. (इन्द्रस्य बाहु-) । तस. अन्तोदात्तः (पा ६,
२, १६०) । उप. ✓सह+कर्मणि यत् प्र. (पा ३, १, ९९) ।

r) सपा. शौ १९, १३, १ पै ७, ४, १ पारविष्णु इति पाभे. ।

s) सपा. तैव्रा १, ६, ७, १ अगृहमेधी इति पाभे. ।

अ-सामिन्- -मा तै १, ५, ७, १;
२, ५, ८, १; काठ ३०, ७०.

अ-सामिन्- -मि अ १, १२५, १५;
१०, २२, २; ३९, ९; १००; ६,
१९, २; ३८, ५; १०, २२, ३;
७४, ३; ९६, ५; शौ २०, ३०,
५; -मिभिः अ १, ३९, ९.

असामि-शवस- -वसः अ ५,
५२, ५.

असामे पै १०, १, ३.

असि- -सयः खि ४, ५, ३३; शौ
१०, १, २०; पै १६, ३६, १०;

-सिः अ १०, ७९, ६; ८९, ८;
मै २, ६, ५१; काठ १५, ४१;
-सिना अ १, १६२, २०; मा
२५, ४३; तै ४, ६, ९, ४; काठ
४६, ५; शौ ९, ५, ४; पै
५, १५, ९; १६, ९०, ३; -मि
अ १०, ८६, १८; शौ २०, १२६,
१८; -सीन शौ ११, ११, १.

असि-सुत्- -मज्जः मा १६, २१;
का १७, २, ५; तै ४, ५, ३, १; मै २,
९, ३; काठ १७, १२; क २७, २.

असिक्नी- -कि शौ १, २३, १;

पै १, १६, १; -का शौ १, २३,
३; -कीः अ ७, ५, ३; शौ ८,
७, १; पै १६, १२, १; -कीम
अ ९, ७३, ५; १०, ३, १; कौ २,
८९६; मै ४, १३, ९; -क्या
शौ ५, १३, ८; पै ८, २, ७;
-क्याः मि ५, १५ ६; शौ
२०, ३२०, २; -क्याम् अ
४, १७, १५; ८, २०, २५; शौ
१२, २, २०; पै १७, ३१, १०.

असिक्नी- -क्या अ १०,
७५, ५.

*) विप. (अदाभ्य-प्रह-). बस. अन्तोदात्तः ।

०) सस्थ. टि. साम द्र. ।

०) विप. (संपूर्ण-). उति-). तस. नञ्-स्वरः । °मि
इति वा. किं. द्र. ।

०) विप. (वृ-।=मरुत्-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
(पा ६, २, १) ।

०) पाप्र. √अस् (अवि) + इः प्र. पाठ. (४, १४०)
तत्-स्वरः भ्वादेशाऽभावश्च द्र. (तु. अस्-). यनि. भा.
आदेशतः √अस् (हिंसायाम्) इति द्र. (तु. हिं.
कसि, पंजा. कहि; वेतु. पाउना. [गपू.] प्रमृ. √अस्
[क्षेपण]. इत्यतः व्यु. इच्छन्तश्चिन्त्याः [क्षेप-
करवियोगसहकृतक्षेपणार्थस्यासंबन्धादित्यभिसंधेः), WW.
[१, १३४; ३२४] मूलतः यनि. धा. सनाभेः सतः
√अस् इत्यतः व्यु. जुवाणः प्रकृतेऽनुनासिकोपयोगा-
ऽभावश्चोद्यः) ।

१) नाप. (रुद्राणामन्यतम-). मत्तुदात्तः (पा ६,
१, १७६) ।

२) विप. ([अलित-वर्ण-] विश्- प्रमृ.), नाप.
(रात्रि-, धेनु- [खि ५, १५, ६ प्रमृ.]), व्यग.
[चन्द्रभागा-नदी- (अ ८, २०, ७५ [पंजा. =चनाब-])]
व्यु. ? पाप्र. असिक्- इत्यस्य स्त्री. कीपि प्र.
कनादेशः (पाबा ४, १, ३९) । मौर्य. अ+
°सिक्- [=विप. <°सिक्कि- (=।√°सिक् 'दीप्तौ'
>भावे). °सुच्- +।√कर 'दीप्तौ' कर्तरि °किन्- >]
°किन्- इति कृत्वा तस. सास्व. [पा ६, १, २२३]]

इति कृत्वा तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । ततः स्त्री.
कीपि सार्धिके के प. पूर्वस्य द्वयं (पा ७, ४, १३)
टपि नैप्र. °असिक्कि- इत्यस्य यनि. विपरिणामः
द्र. (यस्य पाथ. अनुदात्तः कीपि प. डसं. [पा ४, १,
४५] इति कृत्वा भवतः) । यथा २°असि- (तु. टि.
२असिक्-)+°किन्- (भाप.) इति कृत्वा बस. पूष.
प्रकृतिस्वरम् द्र. ।

३) अर्धतश्चन्द्राश्च जाता दासी असिक्किनाः
इति पाठः मु-शोभः द्र. । एरिय. प्रकृतस्य रूपस्य
पे १ सतः डक्- (गु<) कृत्वायाः (तु. पै ८, २, ७)
इत्यनेन समानाधिकरणता भवति (तु. शेषा. सूको,
W. न; पैतु १, ३६८ नृ १ इति वददित्यस्य वा.
असिक्किनाः) ।

४) =खि. WW; वेतु. अ'सिक्काः. अ'सिक्काः प्रमृ. भूयातः
पाभे. भवन्ति (तु. सेंट.) ।

५) सपा. माप २, १, १० असिनायाम् इति पाभे. ।

६) व्यु. ? नाप. सहजाद् द्विवचार्थं पाप्र. पक्षे कीप्
प्र. डसं. (पाबा ४, १, ३९) । मौर्य. अपि अ+
°सिक्कि- [=कस भाप. (यज उप. अपि २°कुनि-
इत्येतज्जं सत् भाप. द्र. [तु. नापू. टि.]) इति
कृत्वा बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । तस्य च
स्त्री. नापू. टि. दिशा एव °असिक्किना- इत्येवं
सतः नैप्र. यनि. विपरिणाम इति प्रथमः कदाः द्र. ।
°असि- + °किन्- (विप.) इति कृत्वा तस.
सास्व. (पा ६, १, २२३) इति चोत्तरे कल्पे विशेष
इति दिक् (वेतु. WW १, ३२४ स्वरभेदमविवेचकः) ।

१अ-सित^a - ताय तै ७, ४, २२, १;
काठ ४५, १.

२असित^b - तः ऋ १, ४६, १०; पै
१, ६७, ४^०; १९, २६, १४; -तम्
ऋ ४, १३, ४; ५१, ९; मा १९,
८९; का २१, ६, १०; तै ३, २,
२, २; मै ३, ११, ९; ४, १२, ५[†];
काठ ११, १३[†]; ३८ ३; शौ
१, २३, ३[†]; ११, २, १८; पै १,
१६, ३; ९७, ३; ४, १८, ५; २४,
२१^d; १६, १०५, ८; -तस्य शौ
१, १४, ४; ६, १३७, १; पै १,
१५, ४; ९०, १^०; ८, ७, ८; ११,
७, ४; -ताः^f शौ ५, १३, ५; पै

८, २, ५; -तान् पै ८, ७, ५;
-तानाम् पै ८, ७, ३; -तेषु काठ
४०, ४.

असित-ग्रीव^g - वः^h मा २३, १३;
का २५, ४, १.

असित-जु¹ - ज्वे तै ७, ३, १७,
१; काठ ४३, ७.

असितजू¹ - जूः शौ १२, १, २१;
पै १७, ३, २.

असित-वर्ण² - णः तै ३, १,
११, ४^k.

*असिता(त-अ)ञ्च -> असिता-
चो¹ - चोम् पै १५, १८, ३.

३असित^m - तः मा २४, ३७; का

२६, ८, २; तै ५, ५, १०, १^१;
१४, १; मै २, १३, २१; ३,
१४, १८; काठ ४७, ४; शौ ३,
२७, १; ६, ७२, १^m; पै ३, २४,
१; १९, २७, १४; -तम् शौ
१०, ४, ५; १३, पै १६, १५, ५; १६,
३; -तस्य शौ ५, १३, ६; पै १,
४४, १; ८, २, ४; -ताः शौ ६,
१३७, २^०; ३; -ताम् शौ ७, ५८,
१; पै २०, १३, ७; -ताय शौ
६, ५६, २; १२, ३, ५५; पै १७,
४१, ५; १९, ९, १५.

४असित^p - ताय काठ २२, ११;
क ३५, ५.

^a) तस. नञ्-स्वरः । उप. <✓सि(बन्धने) ।

^b) विप. । व्यप. (ऋषि-विशेष- [शौ १, १४, ४]) ।
व्यु. ? सस्व. नापू. टि. दिशा स्यातामिति
कृत्वा उप. ३सित- दीप्तिद्वन्द्वन्यतरपर्यायभूतं चित्र-
इत्येतत्- सनाभि सत् (दीप्त्यर्थे ✓*सु>) *सिर-
+(✓तु > [भावे वा कर्त्तरि वा] *तु- > *त्र-
> *तु- >) *त- इति स्थिते तस. सास्व. इति
कृत्वा मैस्थि. *सिर्त्र- इत्येतच्च सत् नैप्र. यनि
विपरिणतं द्र. (तु. पंजा. चिह्ना) । न नञ्-पूर्वः स.
इत्यन्ये [तु. PW. GW. च <✓अस् इति, WW.
१, ३२४ मलपर्यायम् *२असि- इति कृत्वा तद्वि-
स्तरकरस्तकारोपजन इति (एस्थि. अपि WW. पर-
कीयत्वेन संकेतिताद् अवदहनायात् अस्मदीयात् ✓अस्
इत्यत्रैव समावेश्यत्वे सति ✓*भू इत्येतज्जात् ✓*अस्
इत्यतः नैप्र. प्रादुर्भूतात् सतः ✓अस् इत्यत एव
भस्मपर्यायभूतस्य २*असि- इत्यस्य व्यु. सुवचा स्यात् ।
ततश्चोक्तप्रकारेण व्युत्पन्नस्य सतः ३सित- इत्यस्य
प्रकृतेन प्राति. नैव कोऽपि साक्षात्-संबन्धोपलम्भ इति
दिक् [तु. टि. १असिकनी-; वैतु. MW.]] ।

^c) यद्यपि मुगा. स्वरो नाऽऽङ्कि तथाप्यर्थतः सामान्ये-
नाऽऽङ्गुदातवर्गेणाऽभिसंबन्धः स्यादिति कृत्वा रूपम्
इदमत्र निरदेशि (वैतु. सपा. शौ ६, १३७, २ यत्र असिताः
इति अन्तोदात्तः श्रूयते) ।

^d) 'अग्निः । तत् । नाम असि । तम् इति वा पद-

विभागः स्यात् ।

^e) सपा. शौ ६, १२७, १ बल्लसस्य इति पाठे. ।

^f) प्र३ द्र. (वैतु. W. B. प्रसू. सं३ इति [तु. सस्थ.
टि. अलीक-> काः]) ।

^g) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^h) =सपा. माश १३, २, ७, २ । तै ७, ४, १२, १
काठ ४४, १ लोहितग्रीवः इति पाठे. ।

ⁱ) उप. पाप्र. जानु->जु-उसं. (पा ५, ४, १२१७.) ।
मौस्थि. तु जानु- इत्येतत्-सजन्मनः सतः *जनु-
इत्यस्य बस. स्वरपूर्वसंक्रमजः काय-संकोचः द्र. ।

^j) विप. (पृथिवी-) । स्त्री. ऊङ् प्र. उसं. (पा ४, १,
६७) । तत्-स्वरः ।

^k) पाठे. कृष्णम् ऋ १, १६४, ४७ प्रसू. द्र. ।

^l) व्यप. (अप्सरस्-) । तु. सस्थ. अन्धाची- ।

^m) नाप. (कृष्ण-सर्प-) । व्यु. ? तु. टि. २असित-
यदनु अ+३सित- इति स्थिते बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २,
१७२) इति वा *२असि-+*त- (तु. गपू. WW.) इति वा
द्र. । एस्थि. चोत्तरकल्पतः नापू. बस. इति विवेकः स्पष्टः
स्यात् ।

ⁿ) तु. W.; वैतु. सा. सितः इति पाठं मत्वा <✓सि
(बन्धने) इति ।

^o) W. असिताः इति शोधः ।

^p) व्यप. (ऋषि-देवल-) ।

अ-सिन्व, न्वा^० - न्वम् क्र ५, ३२.

८; -न्वा क्र १०, ८९, १२.

अ-सिन्वत् - न्वन् क्र २, १३, ४;

७, ३९, ६; ८, ४५, ३८^०; १०, ७९, २.

असिन्वती^० - ती क्र १०, ७९, १.

असिर^० - रेण क्र ९, ७६, ४.

असिष्ठ-, असिष्यत्- ✓अस्(क्षेपणे)

द्र.

?असीय^० पे ८, ७, ४.

असु^० - सवः मै ३, ६, ६^०; शौ ८, २, २६; १८, ३, ६२; पै १६, ५, ६; -सवे मा २२, ३०; का २४, १७, १; मै ३, १२, ११; काठ ३५, ८; १०; क ४८, ८; ९; शौ १२, ४४, ४; पै १५, ३, ४; १२, ४२, ६; -सु का १२,

२, २६; कौ १, ४६१^०; -सु: क्र १, ११३, १६; १६४, ४; १०, १२१, ७; मा ८, ५८; १८, २५; २७, २५^०; का ९, ७, ६; २९, ४, ३^०; मै ४, १, ८, ६^०; ४, ९, १; ७, १, २^०; मै २, ११, २६; १३, २३^०; ३, ४, ४^०; ४, २, १^०; काठ ७, १३^०; १८, ७६, २१, १२^०; ४०, १^०; क २८, ७६; शौ ५, १, ७^०, ६, ५३, १^०; ८, १, ३, ०, १४, ४^०; पै १६, १, ३; ६६, ४^०; २०, ४४, ४; -सुना मै ४, २, १^०; शौ ६, १०४, १; ८, १, १; पै १६, १, १; २०, १३, ४; -सुम् क्र १, १४०, ८; १८२, ३; २, २२, ४^०; १०, १३, १;

१४, १२; १५, १^०; ५९, ७; मा ८, १९^०; १०, ४९^०; का ९, ३, ५^०; २१, ४, १^०; मै २, ६, १२, ३^०; मै १, ३, ३८^०; १४, १०, ६^०; १३, ४; काठ ४, १२^०; ७, १३^०; १६, २१; २१, १२^०; ३७, १३; १४; क ३, १०^०; ज १, ४८, ६^०; शौ २, १३, ८; ५, २९, ५; ३०, १; ७, २, १; ८, १, १५; २, १; १८, १, २९; ४४^०; २, १३; पै २, ८०, २; ३; ९, ११, १; ३; १३, १; १०, ९, १०^०; १३, ९, ६; १६, २, ५; ३, १; १९, २०, ९; २९, ३^०; २०, १, ३; ५२, ११; १२; -सुम् शौ ६, १०४, १; १२, २, ५५; १८,

^०) विप. (। अतर्पणीय-, दुस्तोष-) वृत्र-, हेति-) । तस. चार्वादिषु उस्. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) । उप. सिन्व- < ✓*सिन्व (तर्पणे) कर्तरि यर. (तु. वें., द., WSGS. १, WW. १२, ४४४) ✓सि इत्यतः परम्परिता व्यु. दर्शकाः; वैतु. सा. स. अभावे सति ✓अस् (क्षेपणे) इत्यतः प्राति. वर्तुकः [वैतु. अ-सुन्व- इत्यत्रत्य उत्तरः पक्षः] ।

^०) उप. < ✓*सिन्व (दीप्तौ) इति कृत्वा यनि. प्राति. अप्रकाशमान-पर्याय इति मतम् (तु. सस्थ. टि. ?पूर्वरे) ।

^०) विप. (ह्यु-) । या ६, ४ = असंख्यदन्ती- ।

^०) नाप. [सूर्यस्य ह्यु- (=रविम-, तेजस्- । तु. वें. GW. प्रमृ. १)] । ✓अस् (क्षेपणे) + किरन् प्र. उस्. (पाठ १, ५१) । नित्-स्वरः ।

^०) भेषजी, असीयं विषद्वणी इत्येवं मौलिनी श्रुतिः संभाव्येत । प्रथमपादान्ते यत् सुपा. यण् अकारि तदुपेक्ष्यम्, छन्दोभङ्गाऽऽपत्तेः ।

^०) व्यु. ? ✓अस्(भुवि) > अस्- + (✓*भृ > *भृ- > *भृ- > *भृ- > *भृ- > *भृ- > *भृ- > *भृ- > *भृ- इति स्थिते बस. इति कृत्वा पूष. प्रकृतिस्वरे (पा ६, २, १) सति उप. वि-स्वरं सत् नैप्र. *ब- इत्येवं विपरिणतं स्यात् ।

पाप. यनि. भा. आर्धधातुकवर्गसि भूभावाऽप्रयोजकः उन् प्र. नित्-स्वरश्च (पाठ १, १०; पा ६, १, १९७) इति मुबचम् (वैतु. पाउना. पाउश्चे. ११, १०) ✓अस् (क्षेपणे) इत्यनोऽयोग्यामिव सती व्यु. भुवन्तौ) । ननु यनि. भा. अप्याशोऽकारः ✓*भृ इत्यस्य कतमस्य प्रभेदस्याऽभावशेष इति । अस्तस्य चरत्वाव्यभिचारात् १मः प्राप्त्यर्थः (यद्र) प्रभेदो वा द. साजोव्य-प्रावर्भावाऽर्थोऽपरः प्रभेदो वा ✓*भृ इत्येतन्मूलकः सत् उस्. (तु. ✓अनाप्राणने), यस्याऽऽद्यंशस्यापि समान-मूलकं द. वैतु. (GW. MW. अवर्धमात्रवृत्तेः ✓अस्(भुवि) इत्यतः व्यु. संकल्पयन्तौ) ।

^०) सपा. असु < > असुः इति पाभे. ।

^०) सपा. असु < > असुम् इति पाभे. ।

^०) सपा. पै ६, २, ६ १ असुराः इति पाभे. ।

^०) सपा. पै १२, ८, २ आकृतिः इति, मा ४, १५ श्रोत्रम् इति च पाभे. ।

^०) असु य इयुः (या ११, १८ च) > सपा. वीपि २, ९, १२ असु य इयाय इति, वीपि २, ९, ११ भाय २, ११, ७ असुंगमाः इति पाभे. ।

^०) = सपा. माश ४, ४, ११ । तं १, ४, ४४, ३ वसुम् इति पाभे. । ^०) पाभे. अस्मत् तं ५, ४, ६, ५ द. ।

२, २७; पै १७, ३५, ४, १९, ४९,
१४; -०सो शौ १९, ४४, ४; पै
१५, ३, ४; १९, ४२, ६; -सो:
काठ ७, १३; शौ ११, ९, १६; १८,
२, २४; पै १६, ८३, ६. [०सु-
अदब्ध°, अमृत°, अरिष्ट°, इत°,
गत°, नष्ट°].

असु-त(प>)पा^०-पा शौ १९,
४९, ७.

†असु-तृप्^०-तृपः ऋ १०, ८२,
७; ८७, १४; मा १७, ३१;
का १८, ३, ७; तै ४, ६, २, २;
मै २, १०, ३; काठ १८, १; क
२८, २; शौ ८, ३, १३; १०,
५, ४९; पै १६, ७, ३; -तृपौ
ऋ १०, १४, १२^०; शौ १८, २,
१३; पै १०, ९, १०; १९, ५२,
९†.

असु-नीत^०-ताय शौ १८, २,
५†.

असु नीति^०-तिः शौ १८, ३,
५९†^०; -†तिम् ऋ १०, १२, ४;
१५, १४^०; १६, २; मा १९, ६०^०;
का २१, ४, १०^०; शौ १८, १,
३१; २, ५; -०ते ऋ १०, ५९,
५; ६.

‡असु-मत्^१-मान मै ४, २, १.

असुमती-तीम् पै ५, १०,
१०.

?असुक्षु पै १७, २८, २.

?असुङ्मती^१ पै ९, १६, ३.

अ-सुत^०-तः ऋ ७, २६, १; पै २,
३९, ३; -तात् ऋ ६, ४१, ४;
-†तानाम् ऋ ८, ६४, ३; कौ
२, ७०६; जै ४, ८, १; शौ २०,
९३, ३. [त-१सुत°].

अ-सुन्वत्^०-न्वतः ऋ १, १०१, ४;
५, ३४, ६; ८, ६२, १२;
-न्वा ऋ ४, २५, ७; ५, ३४,
५; १०, ४२, ४; शौ २०, ८९,
४†^१; -न्वताम् ऋ [१, ११०,
७; (७, ५९, २)]; -न्वन्तम्
ऋ १, १७६, ४; मा १२, ६२;
का १३, ५, १; तै ४, २, ५ ४;
मै २, ७, १२; काठ १६, १२;
क २५, ३; पै ५, २७, ६.

?असुन्वत्^० पै १९, २३, १५.

†अ-सु(न्व>)न्वा^०-न्वाम् ऋ ८,
१४, १५; शौ २०, २१, ५.

असुन्व-(क>)का^०-का पै ५,
२७, ७.

अ-सुम्न^०-म्नाः मा ३५, १; का
३५, ४, १.

१असुर^०-†०र ऋ १, २४, १४;

^१ मूको असौ इतीव श्रूयमाणः पाठः मौस्थि.
विमृश्यम् ।

^२ विप. (रात्री-). उस. थाथीयः स्वरः (पा ६, २, १४४)।
उप. मूलविभुजादिषु उस्. कः प्र. (पावा ३, २, ५); वैतु. सा.
[पक्ष] नञ्-पूर्वः तस. इति विकल्पेन व्याख्यत तदसत्। नञ्-
स्वरापत्तेः (पा ६, २, २)। यच्चेह B.W. अनु-तप- इति
श्रावयितुमिच्छतः, तद् अर्थवत् सदपि तदुपज्ञमात्रत्वाद्
अप्रमाणम् ।

^३ विप. [(प्राणैस्तृप्यत्- = प्राणापहारक- [तु. पञ्च-तृप्-]
[सा. शौ.]) यमस्य दूतद्वय- [ऋ १०, १४, १२]], नाप. ।
उस. विवर्धन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)।

^४ असुतपा इति पिपठिषु: G.W. विन्त्यः ।

^५ नाप. ([त्यक्तप्राण-] देह- इति कृत्वा द्वि.
अर्थे च. इति च सा., प्रेतपुरी- वा यमराज- वेति P.W.
प्रमृ.)। बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)। उप. भावे
वा स्यात् पूष. समानाधिकरणं विप. वा स्यात् पर-निपा-
तितम् (पा २, २, ३७)।

^६ सपा. तैआ ६, १, १ आग्निष्ट ३, ५, ३ : ११
असुनीथाय इति पाप्मे ।

^७ सस्व. ए. पू. टि. द्र. । यत्तु सा. ऋ. (१०, ५९,

५ प्रमृ.) असुना नीति- (=नेतृ-) इतीव तस. व्यवृ-
णोत्, तन्मन्दम्; कारकोत्तर-कृत-प्रकृतिस्वरापत्तेः (पा ६,
२, १३९)। ^८ सपा. °तिः <> °तिम् इति पाप्मे ।

^१ मतुपः पितृत्वान्निघाते स्वरेऽविशेषः ।

^२ पाठः? अ-शुम्भती- इति शोधो विमृश्यः ।

^३ तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, १)।

^४ °न्वत इति पगा. शोधार्हः (तु. ऋ १०, ४२, ४)।

^५ आसन्वत् इति शोधः (तु. शौ ६, १२, २)।

^६ तप्त. चार्वादिषु उस्. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०)।
उप. <✓*सुन्व कर्तरि यद्वा भावे द्र. । तथा सति बस.
अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) स्यात् (तु. अ-सिन्व-). ।

^७ स्वराङ्गणाऽभावेऽनिर्देयताऽनुबन्धः क्षेपाऽर्थे कः प्र.
द्र. (पा ५, ३, ७४)। नञ्-समासस्य पूर्वविप्रतिषधः उस्.
(पामवा ५, १, ११९)। तदभावे प्रत्ययाऽर्थस्याऽसंगतेः ।

^८ विप. ([प्राणवत्, बलवत्-] हव- [ऋ १०, ७४,
२]). नाप. (देव- [अग्नि-, इन्द्र-, वरुण- प्रमृ.]; अ-
देव- [रक्षस्-, दैत्य-]; तु. BRV.NW.WW. [१. ६८],
SEY [२७, १२६]). व्यु? ✓अस्(भुवि) >*अस्-
इत्येतन्मूलकतया सुवचा इति कृत्वा मस्थि. *अस्- +
(✓*वृ>) वर- (=बस. पूष. प्रकृतिस्वरः) इत्यस्य

१७४, १; २, २७, १०; २८, ७^१;
 ४, २, ५, ८, ९०, ६; १०, १६, ११;
 १९, १२; १३२, ४; तै १.
 ५, ११, ३; ६, ६, ४; ३, १.
 ११, १; मै १, ४, ३; ८^१; ४.
 १०, ४; १४, १७; काठ ५,
 ६; ३२, ६^१; ४०, ११; कौ २,
 ७६२; कौ २०, ३२, १; -रः ऋ
 १, ३५, ७; १०; ५४, ३; १३१,
 १; २, १, ६; ३, ३, ४, ५,
 १५, १; २७, १; ४२, १; ५१,
 ११; ८३, ६; ७, ३०, ३; ५६,
 २४; ८, १९, २३; ४२, १^१; ९,
 ७३, १; ७४, ७; १०, ११, ६;
 ७४, २; मा ८, ५५; २७, १२.
 ३४, २६^१; का ९, ७, २; २९, २,
 ३; ३३, १, २०^१; तै १, ३, १४,
 १^१; ३, १, ११, ७^१; ४, १,
 ८, १; ४, ९, १; मै २, १२,
 ६; ४, १४, १४; काठ ८, १२^१;
 †११, १२^१; १३; १८, १७.
 १२५, ४; ८; ३४ १४^१; ११
 १, १९^१; ७, ७; २९, ५^१;
 ३९, १; ४०, १; ४२, २; ४४,
 ४; कौ १, १०, १; ४, १५,
 १२^१; ५, २७, १; ८, ६, ५;
 १८, १, २३^१; पै १, ९, १; ९८,
 १; ५, ७, १०^१; ८, १२, ५;
 ९, १, २; १०, ३, ६; १६, ७९,
 ५; १९, ५२, १५; -रम् ऋ

५, ४२, ११; ७, २, ३; १०,
 ५६, ६; मै २, १०, ३^१.
 -रम् ऋ, १, ११०, ३; १२२,
 १; १२६, २; २, ३०, ४; ३,
 २९, १४; ३८, ४; १५३, ७;
 (७, १०३, १०) १०, ६७, २;
 ५६, ८; ४, ५३, १; ५, ४९,
 २; ६३, ३; ७; ७, ६, १; ९९,
 ५; ८, २०, १७; १०, १०, २;
 ३१, ६; ९२, ६; १३८, ३;
 १७७, १; मा १३, ४४; ३३,
 २२^१; का १४, ४, ७; ३२, २,
 ५^१; तै ३, २, ११, ३^१; ४, २,
 १०, ३; मै २, ७, १७; †४, १२,
 ५, १४, १२; काठ १६, १७, ३७,
 ९^१; कौ १, ७८^१; जै १, ८, ६^१;
 शौ ४, ८, ३^१; ६, ७२, १; १८,
 १, २^१; १९, ५६, १; २०,
 ११, २^१; पै ३, ८, १; १८, ५;
 ४, २, ३^१; १५, २३, १; १९, २७,
 १४; -रा ऋ ७, ६५, २; ८, ३५,
 ४; -रा ऋ १, १५१, ४^१; ७,
 ३६, २; -रा ऋ १, ६४, २; ८,
 ९६, ९; १०, १२४, ५; मा २,
 २९; ३०; का २, ७, १; २;
 ११^१; १, ५, ९, २; ७, १, १; ३;
 ३, ३^१; २, ३, ७, १; ४, १,
 १; ३; ३, १; ५, ४, १; २; ८,
 ५; ११, ९; ६, १, ५; ३, २,
 २, २; ३^१; ३, ७, २; ४, ६.

१; २; ५, २, ८, ३; ३, ३,
 १^१; ११, १; २; ४, १, १; ७,
 ३, १; ६, २, १, ५; ५, ३; ७,
 ४; ११, १; ३, १, ४^१; १०, ६;
 ४, ६, १^१; १०, १^१; ३, ४;
 ११, १; ५, २, २; ६, ४, ४;
 ९, १^१; ७, २, ५, ४; ११^१; १,
 ४, १०; १४; ६, ३; ९^१; १०;
 १३^१; ९, ३^१; ८^१; १०, ५^१;
 १५^१; ११, ९^१; २, १, ११^१;
 ३, २; ५, ३^१; ९^१; ३, २, १^१;
 ७^१; ८, १; ७; ६, १०^१; ७,
 १०; ८, १; ३; ५; ८; १०^१;
 ९, १; १०, ५^१; ६^१; ४, १, ६;
 १०; १२; २, १^१; ३^१; १३;
 ३, ४^१; ५, ५; ६^१; ६, ३; ४^१;
 ८; ७, ४; ६; ७^१; ८, १^१;
 काठ ६, ७^१; ८, १; ८; १३^१;
 १५; ९, ११; १५^१; १०, ७^१;
 १०^१; १२, २; ३; १३, ४^१;
 ५; १४, ९^१; १९, १०; ११; २०;
 ६^१; १३^१; २३, ७^१; २४, ९^१;
 १०^१; २५, २; ६^१; ९^१; २६,
 १०^१; २७, ८^१; ९^१; २८, ४;
 ९; १९, १^१; ३०, १^१; ७^१;
 ३१, ४; ८^१; ९^१; ३२, ७;
 ३४, ५; ३५, २०^१; ३६, ९;
 ३७, ११; १२^१; १४^१; १६^१;
 ११क ४, ६^१; ६, ६; ७, ३; ८,
 १^१; ३; ३०, ८; ३१, १; ८^१;

सतः नैप्र. यन्नि. विपरिणामः संभाव्यत [तु. पाप्र. ङरन्
 प्र इति व्यवहारः (पाठ. [१, ४२], दे. [१, १०]; वैतु.
 पक्षे या. [३, ८], दे. [गप्] च अक्षु- +रः प्र. मत्वर्थ
 इति वा, अक्षु- +र- [< ✓रम् वा ✓रा वा] इति
 वा वदन्तौ स्वरतश्चिन्त्यौ [उभयथाऽप्यन्तोदात्तप्रसङ्गादिति
 यावत्]; दे. [गप्] अ+सुर- [< ✓सुद वदा.]
 इति कृत्वा नञ्-स्वरः; PW. प्रभृ. च ✓अस्(भुवि)
 इत्यस्य प्राणित्वपर्यवसायिन्या WW. [१, ६८] च तस्यैव

सानुनासिकोऽङ्गमस्य सतः सुमतिरवप-या वृत्त्या तत्तदर्थ-
 सेपति ब्याख्यायुकाः सन्तः उप. कोलरांशं वा प्रति
 मौनमुद्रिताः]] ।

*) पामे. अक्षुण मै ४, १४, ९ द. ।

b) पामे. तै १, २, ८, १ ऋषभः द. ।

c) सपा. ऋ १०, ८९, ५ प्रभृ. १असुरैः इति पामे. ।

d) सैर *रु इति साहित्यिको ह्रस्वः ।

e) सपा. मै २, ५, ३ पितुरः इति पामे. ।

१५; ३६, ४; ३८, २; ३;
 ५; ३९, ३; ४; ४०, २;
 ४१, ८; ४२, ४; ९; ४५, २;
 ४६, ४; ४७, ४; ८; ९;
 ४८, १८; शौ २, ३, ३; ६;
 १०८, ३; १०९, ३; ८, १३,
 १; ४; १०, १०, २६; ११, १२,
 १५; १२, ६६, १; पै ६, २ ६१०;
 १६, १०९, ६; १३५, १;
 १५०, ५; १२, ६७, १०; २०,
 ५४, २; -राः ऋ ८, २७,
 २०; -राणाम् ऋ १, ५, ७,
 ६; ९, २; ७, १, ५; ४, ६; २,
 ३, ७, १; ४, ३, २; ५, १, १;
 ८, ५; ६; ११, ८; ३, ४, ६,
 १; ४, ३, ११, ३६; ५, ४, ७,
 ४; ६, २, ३, १; ४, ३; ५, ४;
 ४, १०, १; ६, ११, ५; ऋ १, १,
 १०, १६; २, ३, २; ७; ४, ९;
 ५, ९; ९, १६; ३, २, ६; ४,
 १; ६, १; ८, १; ३; ५; १०,
 ५; ४, १, १०; २, १; ९, ३,
 ४; ६, ३; ७, ५; ७; ८, १६;
 मैषुषि ३, ८; काठ ७, ६;
 ९, १५; १०, ७; १२, २; ५;
 १०; १३, ४; १२, ११; २०,
 ६; २४, १०, २५, २; ६; २७,
 ८; ३१, ८; ३४, ४; ३६,
 ९; १०; ३७, ११; १४; ३९,
 १०; ऋ ५, ५; ३१, १; ८;
 ३८, ३; ५; ३९, ३; ४७,
 ८; कौ २, १२१९; शौ ४, २३,

५; ६, ७, ३; ८६, ३; १००,
 ३; १०, ३, २; ६, १०; १२,
 १३, १; पै १, १०६, ४; ४;
 ३३, ५; ७, ३, ९; ४, १; १४,
 ३, २२; १६, ४३, २; ६३, २;
 १७, १५, ४; १२, ३, १२; ६,
 १३; १३, ६; ३१, ८; -रान् ऋ
 १०, ५३, ४; १५७, ४; खि २,
 १४, ११; ऋ १, ६, १०, २; ११,
 ६; ७, १, १; ३; ४, २; २, २,
 ६, १; ४, १, २; २, १; ६, १, ३; ३,
 ३, ७, १, ४, ४, १; ६, २; ५, १,
 १०, ४, ४, ६, ४; ६, २, २, ७; ३,
 २; ३; ८, १; ३, ७, १; १०, ५, ६,
 ९, १; ७, ३, १, २; ७, १, ५, २५,
 २; ऋ १, ४, ७; १४; ६, ४; ६;
 ९, ३; ५; ६; १०, ५; १५;
 २, २, २; ५, ३; ९; ३, २,
 १; ३, ७; ४, ७; ६, ६; ८,
 १; ४; ५; ४, १, १०; १३;
 २, १; ५, ६; ६, ३; ९;
 १४, ११; काठ ८, ४; ५;
 ९, ११, १४; १५; १०, ७;
 १३, ३; ४; ५; १२, २; १०;
 २१, ४; १०; २३, ८; २६, १;
 २७, ८; २८, २-४; ६; २९,
 १; ६; ३०, १; ३१, ९; ३२,
 १; ५; ३५, २०; ३६, ९;
 ३७, १४; ऋ ६, ९; ७, १;
 २९, ८; ३०, ८; ३१, १९;
 ३६, ५; ३८, ५; ४०, ४; ४४,
 २-४, ६; ४५, २; ७; ४६, ४;

४७, ९; ४८, १८; शौ ४,
 १९, ४; ६, ७, २; ८, ५, ३;
 ९, २४; १३, १; ९, २, १७;
 १८; १०, ३, ११; ११, ७, ७;
 १२, १, ५; १२०, ६३, २;
 १२४, ५; पै ५, २५, ४; ९,
 २५, १४; ११, ५, ११; १६,
 २०, १; २७, ३; ६४, २; ७७,
 ६; ७; १३५, १; १५३, ७;
 १७, १, ४; १२, ८; २८, ३;
 १२, ३, ११; २०, २०, ३;
 -राय ऋ ५, १२, १; ४१, ३;
 ९, ९९, १; १०, १२४, ३;
 कौ १, ५५१; जै १, ५६, ३;
 शौ ५, ११, १; १३, ७, १४;
 पै ८, १, १; -रे ऋ १०, ९३, १४;
 -रेभ्यः ऋ ८, १७; १; ऋ २,
 ५, १, १; ६, २, २, १; ७, ३, ७,
 १; ऋ १, ६, ३; ९, ८; ३,
 ३, १; ९; ४, ७; ६, १; ८, ३;
 काठ १०, ९; १२, ३; २१, ४; ९;
 ३७, १६; ऋ ३१, १९; कौ
 १, २५४; जै १, २७, २;
 शौ २, २७, ३; ४; ६, ६५,
 ३; १२, ५६, ३; २०, ५५,
 २; पै १, ८९, १; २, १६, २;
 ३; ४१, ४; ३, ८, ३; ४, १८,
 ४; ७, १२, ८; ८, १६, ८; १२,
 ११, ९; -रेषु ऋ १०, १५१,
 ३; ऋ ६, २, ७, २; ६,
 ११, ५; ७, ३, ९, १; ऋ
 ३, ६, ८; ४, २, ३; ७, ५;

१) सपा मै २, ५, ३ पितरः इति पामे ।

२) पामे. असुः शौ ५ १, ७ द. ।

३) =सपा. संवा २, ३, २९ पाण्ड ३, ३, ५ । शौ ३, १०,
 १२ दुस्युनाम् इति पामे ।

४) असुराणां ब्राह्मणौ इति सतः पाठस्य स्थाने सपा.
 काठ ३०, १ क ४६, ४ असुरब्रह्मौ इति पामे ।

५) प्रपाठकारम्मकत्वात् ताच्छब्दम् ।

६) सक्त सपा. मै ३, ८, ५ सपुनम् इति पामे ।

७) सपा. मै २, २, १० वृत्राय इति पामे ।

८) सपा. ऋ १०, १५९, ४ विशिष्टः पामे ।

९) सपा. काठ २३, ४ क ३६, १ देवेषु इति
 पामे ।

काठ १३, ५; ३७, १४^१;
-रैः ऋ १, १०८, ६; १०, ८२,
५^१; मा १७, २९^१; का १८, ३,
५^१; तै २, ४, २, ३^१; ४, ६, २,
३^१; णि १, ७, २, ४, ४, ९;
काठ १०, १०^१; १८, १^१; क
२८, २^१; पै ५, २६, ९. [र-
देव^०, सुर^०].

आसुर^१- -रः ऋ ३, २९,
११; [१९, ४०, ५; ९]; णि २,
१, २, २; ६, ९, ४; णि २, १,
५; ५, २; ३, ८, १०; ४, १, १०;
२, ९; ५, ७; ८, ३; काठ ११,
५; १२, १३; २५, ४; २६, १;
२७, २; २८, ४; ३१, ८^१; णि
३९, १; ४०, ४; ४७, ८^१;
-णि २ तै २, ५, ११, १; ६, ९,
५; -रस्य ऋ ५, ८५, ५; शौ ३,
२२, ४; -रात् मा १९, ३४^०;
२०, ६७; का २१, ३, ३^०; २२,
७, १; मै ३, ११, ४; ७^०; काठ

३८, २^०; ९; -राभ्याम् पै १२,
३६, १५; -रि ऋ १०, १३१,
४; मा १०, ३३; २०, ६८^०;
७६; का ११, १०, ३; २२, ७,
२६; १०; मै ३, ११, ४; काठ
१७, १९; ३८, ९^१; शौ २०,
१२५, ४; -रैः पै १७, २८, २.

आसुरी^१- -री मा ११,
६९; का १२, ७, ४; तै ४, १,
९; २; मै २, ५, ९; ७, ७; ३,
१, ९; काठ १६, ७; शौ १,
२४, १; २; ७, ३९, २; पै १,
२६, १; २; २०, ३०, ७; -रीः
शौ ८, ५, ९; पै १६, २७, ९;
-यी^० मै २, ५, ९.

असुर-क्षयण^१- -णम् शौ ११, १०,
१०; १२, १३.

असुर-क्षिति^१- -तिम् शौ १०, ६,
२२-२४; पै १६, ४४, ५-७^०.

असुर-क्ष्मी^१- -क्ष्मी स्त्रि २, ४, १.

असुर-त्वं^१- -त्वंम् ऋ १३, ५५,

१-२२; १०, ५५, ४]. मै ४,
२, १^१; -त्वा ऋ १०, १९, २.

आसुर-वत्^१- -त्वाभ्याम् काठ २७,
८; शौ^१ काठ ३०, १^१; क४६, ४^१.

असुर-मायु^१- -यया शौ ३, ९,
४; पै ३, ७, ५; -या मै ३, १,
९^१; -य मै ४, ८, १^१.

आसुर-योनि^१- -निम् तै ५, २,
८, ४; काठ २०, ६; क ३१, ८.
आसुर-लोक^१- -कः, -कम् मै १,
११, ९; काठ १४, ९.

असुर-वैर-> -रिन्^१- -रिणे स्त्रि ७,
३, २.

असुर-हन्^१- -हन्तः ऋ ६, २२,
४; शौ २०, ३६, ४; -हन्ते ऋ
७, १३, १; -हणम् काठ ३९,
५; -तं ऋ १०, १००, २;
शौ २, ८०४; कै ४२, १०.

असुर-क्ष्मी^१- -क्ष्मी मै ४, १, ९;
काठ ३१, ४; क ४७, ४.

असुरा-त्वेया^१ पै ३०, ४८, ७.

१) पाठे. १ असुरम् मै २, १०, ३ द्र. ।

२) विर. (असुर-पुत्र-, असुर-संबन्धिन्- प्रभृ.) स्वर्भा-
नु-, कौञ्च-, नमुञ्च-, अरह- प्रभृ.) । तन्मेदमिन्याद्यर्थे
अण् प्र. (पा ४, ३, १२०) । तत्-स्वरः ।

३) सपा. शाश्रौ १५, १५, १३ आसुरे इति पाठे. ।
विमर्शः वैपद्य अघि, आसुरात् च शाश्रौ १५, १५,
१३ द्र. ।

४) विप. (माया-, कृत्या- प्रभृ.) । मायाऽर्थे तद्धितः
अण् प्र. (पा ४, ४, १२४) ।

५) स्वरितः (पा ८, २, ४) । असुरी इति सुपा. ।
यनि. शोधः द्र. (द्र. टि. २ असुर-> -री-).

६) विप. (वध-). उस. कर्तरि ल्युङ्गन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

७) विप. (मणि-). बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् । उप.
<✓क्षि(क्षये) ।

८) क्षतिम् इत्यपि क्वचित् मूको. पाठः ।

९) उस. कान्ते (पा ३, १, ५) थाथादि-स्वरः ।

१०) तत्र तत्र देवानाम् असुर-त्वस्य भवणात् सुर-त्वस्य

चाऽभवणान् सुर-इत्यर्थात्तन्ने पाति. भव-य आभासिकनञ्-
निवृत्तीनीवाऽभिमंशपाना अर्वाच्यः PW. प्रभृ. द्र. (द्र.
१ असुरित-). अत उह स्वतत्त्वम्याम् (पमवा ५, १,
११९) इत्यस्याऽवसरऽभासो नञ्-ममावाऽभावादिति
दिक् । ननु विरुद्धार्थपीतिर मा भूद् इति देवानां
प्रसङ्गे नञ्-ममामो न स्याद् राक्षसानां प्रसङ्गे त्वनुपपत्त्य-
प्रसङ्गात् तादृशो नञ्-ममामोऽनुमन्येति चेत् । न ।
सुर-इत्यस्य सुरा- इत्यतोऽन्यत्र भवणस्य नितरामनुप-
लब्धनानररात् तादृश्या अनुमतेः प्राप्तेतरत्वकैमुक्तित्वा-
दिति यावत् ।

११) नाप. (असुर-पुरोहित-] जिष्टा-वकथि- वा शु[पु]ष्ठा-
मुक्ते- वा) । द्रस. । १) पाठे. १ असुराणाम् मै ४, ८, १ द्र. ।

१२) वस. सात्व. (पा ६, १, २२३) ।

१३) विप. (कृष्ण-). मत्वर्थीयः इति. प्र. । तत्-स्वरः ।

१४) विप. (अग्नि-, इन्द्र- प्रभृ.) । उस. निवबन्ते कृत-
स्वरः प्रकृत्या ।

१५) पाठः ? असुरत्वेया इति शोधः । वा. ?

असुरापवम- -मै पै १७, १३, ६.
 १ असुर्य, यौ^१- -यै ऋ २, २३,
 २; १०, १०५, ११; -यैः ऋ ८,
 १०१, १२; मा ३३, ४०; का
 ३२, ३, ११; काठ ३४, ३१;
 कौ २, ११३९; जै ४, ३, ३;
 शौ २०, ५८, ४; -यैः ऋ २,
 २७, ४; ३३, ९; ३, ३८, ७;
 ५, १०, २; ६६, २; ६, २०,
 २; ३०, २; ३६, १; ७४, १;
 ७, ५, ६; ६५, १; ९, ७१, २;
 मा ८, २४०; का ९, ४, २०; तै
 १, ४, ४५, १०; २, १, ११, ५१;
 ५, १, ७, ४१; मै १, ८, ३१;
 ४, ७, ४२१; ११, २१; १२, ११;
 काठ ४, १३०; ६, ३१; ११,

१२१; १२, ७१; क ३, ११०; ४,
 २१; ३०, ५१; पै १, १०९, ३;
 -यैः ऋ २, ३५, २; ७, २२,
 ५; काठ १२, १५; कौ २,
 ११४९; -यैः ऋ १, १६७, ५;
 १६८, ७; ७, ९६, १; काठ
 २५, ८; का ४०, १; -यैः ऋ
 ४, ४२, २; १०, ५४, ४; -यैः
 ऋ १, १३४, ५; -यैः मै १,
 ३, ३९०; काठ २४, १०१; क
 ३८, ३१; -यैः ऋ ४, १६,
 २; ७, २१, ७; ६६, २; ८, २५,
 ३; १०, ५०, ३; जै ३, ५४, ८;
 शौ २०, ७७, २; -यैः मै ४,
 ६, ३.

२ असुर^२ -> *असुर(र-क)रिका^२-

> असुरी^२ -यैः मै १, ६, ३.
 *३ असुर^३ -> *असुरिक^३ ->
 २ असुर्य, यौ^१ -यैः मै १, ६,
 १०; काठ १३, ४; -यैः मै ३, ६,
 ६१; काठ ३४, २; -यैः मै १,
 ८, ६; ३, ६, ६; काठ ८, ३; क
 ६, ८; -यैः मा ४०, ३; का
 ४०, १, ३.

१, २ असुर्य^१ - १, *३ असुर - द.
 १ असुर्य^१ - ग्यः तै ५, ५, ३, २;
 -यैः तै ५, २, १०, ७; ५,
 ४, ४.

अ-सुखित्व^३ - त्वाय मै ३, १०, २.
 अ-सुखि^३ - त्वाय मै ४, २४, ५;
 ६, ४४, ११; -यैः ऋ ४,
 २५, ६.

१) तद्धिते यति नित्-स्वरः (पा ६, १, १८५)।

२) सपा. असुर्य^१ (माश ४, ४, ५, १२) <> असुर्यौन
 इति पाभे।

३) मौस्थि. *२ असुर-वर- (=उस. थाथीय-स्वरः [पा
 ६, २, १४४]) इति विशेषे सति १ असुर- इत्यत्र
 निर्दिष्टा दिशा एवाऽतिदेश्या। एउ. व्यु. औप. द.
 (तु. एउ. टि.)।

४) नाउ. व्यु. नैप्र. औप. द.।

५) पाप्र. १ असुर- इत्यतः ङीष्ः उस्. (पा ४, १,
 ४१) यथेष्टलाभे संभवत्यपि मौस्थि. स्त्री. उपयु-
 ज्यमानस्येकारस्य स्वरभावाऽभावतो यथायोगं मूल-
 शब्द-सस्वरविस्वराऽन्त्याऽकारस्थानितया प्रतिपत्तेरिदं
 कल्पना-गौरवमिह लब्धाऽऽदरमिति दिक् [तु. टि.
 १ असुर-> आसु(र->)री-> यौ (मै २, ५, ९)।

६) जसि स्वरसंकमः (पा ८, २, ४)।

७) नापू. सारूपयोरन्योन्यं स. विषयभेदे सत्यप्यर्थतः
 सजातीयत्वं भवति। तयोस्मयोः प्रकाशसाहित्यवति
 तात्पर्यात्। प्रकृतं तु प्रकाशराहित्यवति तात्पर्यात्
 ततो विजातीयं द्र.। एवमर्थतः सिद्धेऽपि विवेके व्यु.
 स्वरस्य च विषये संदेहो भवति। तथाहि। यनि.
 उस. थाथीय-स्वरः स्यात् (पा ६, १, १४४)। उप. च

नैप्र. १-७९

नापू. सारूपं सद् भावे वा कर्तरि वा <√वृ 'आच्छादने'
 (वैतु. नापू. सारूपयोः उप. कर्तरि <√*वृ <√भृ)
 इति स्यात्। यद्वा तस. नञ्-स्वरेण *३ असुर- इत्येवं
 वा निर्देष्टव्यम्, यत्र उप. (√*सृ [प्रकाशे]) *सुर-
 इति भाप. द्र.। नाउ. व्यु. चेतत् औप. द्र.।

८) तस्येदमीयेऽर्थे ठ>इकः प्र. उस्. (पा ४, ३,
 १२०)। तत्-स्वरः। मौस्थि. नाउ. व्यु. औप. द्र.
 (तु. *असुरिक-)।

९) विप. (रात्रि-, लोह-, वर्ण- प्रसृ.)। नैप्र. वर्ण-
 विपरिणामे सति स्वर-संकमः (पा ८, २, ४)। यद्वा
 पाप्र. एपू. वा नाउ. वा यति प्र. तित्-स्वरः।

१०) तु. सस्थ. टि. अ-सुर-> १ असुर्य-> -यैः।

११) =सपा. माश १४, ७, २, १४ ई ३ च। वृउ
 ४, ४ ११ कठउ १, १, ३ अनन्दाः इति पाभे।

१२) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)।

१३) वा छन्दसि (पाम ५, १, ११९) इति प्रकृतिस्वरं
 बाधित्वा नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)। वस्तुतस्तु
 भावप्रत्ययान्ततया निष्पन्नेन कृता नञः स. च तत्-स्वरश्चे-
 त्येवं सुवचम्।

१४) नाप. (सोमाभिषवाऽकर्तृ-)। उप. √सु(अभिषवे)
 + किन् प्र. उस्. (पा ३, २, १७१)।

अ-सू- -सू मा ३०, १४; का ३४, अ-सूतिका- -का जी ६, ८३. २: ?असूयेकसु? पे ४, २४, ३.
 ३, १; -सू? का १, ११२, ३; पे १, २१, ४. असू- -के का ८, १०, ४.
 १०, ६१, १७; शौ ७, ३६, ३. 'असूय'-> √ असूय > असूय- 'असूयिक'-> ?असूय- -सू
 असू-सू- -स्व: शौ १०, १०, २३; -यन का १०, ११५, २. म ३, ३, ३".
 पे १६, १०९, ३. असूया- -या पे ४, २४, ३१. असूत- -तम् शौ १०, ३, ९; पे १६,
 ?असूक्त- पे १४, १, १८. [या- मा] ९३, ८: -ति का १०, ८१,

१) विप. (प्रसवाऽसमर्थान्, बन्ध्या-] धेनु-, गफनी-), नाप.(बन्ध्या-स्त्री- [मा ३०, १४]) । बय. अन्तोदात्तः उप. ✓सू (प्राणिप्रसवे) + भावे क्तिप् प्र. । यदा तम. उप. कर्तरि क्तिबन्धने चावर्दिषु उप. (पा ६, २, १६०) ।

२) स्वरसंक्रमात् स्वरितः (पा ८, २, ४) । आत्मा-भेदेन यण्-भावाऽभावौ द्र. ।

३) पपा. नावग्रहः । तेनाऽभ्यस्तीभावमिव स्वाधिकं नन्-पूर्वमिति मेभाष्य PW. प्रभृ. एतन्=नाप. इत्यभि-संदधरे । यथा यनि. पक्षेऽवग्रहाऽभावो नोपायेत, एवं परपक्षेऽप्य् अभ्यासह्रस्वाऽभावो धा. मूर्त्यन्त्यादेशाऽभावश्च नोपपद्येतामित्युभयोः पक्षयोश्च चोद्यदुष्परिहृत्य-सामान्यात् प्रकरणाऽनुसंधानतोऽन्यतरपक्षपरिहृत्यो निर्णी-येत । पस्थि. वशायाः सामान्येन अस्वः सत्याः नृ-भावोदये श्राविते सत्येव तद्-गर्भधृतिरुपपद्येत नमस्कृति-सहकृता च भवेद् इति युज्येतैव समासपक्ष इति मते भवति (तु. W.) । यनि. अ-सू- इत्यस्य नञ-युक्तस्यैव पूर्वपदीभाव इति उस. क्तिबन्धने कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

४) सवितृ-प्रकरणात् असूत (<✓सू [परणे]) इति शोधः द्र. ।

५) विप. [(पूयस्वावम् अजनयन्ती-] बन्ध्या-) अप-चित् । बस. समासान्ते कपि कासपूर्वस्याऽकारस्येभ्यं ह्रस्वातेऽन्यथास्पूर्वीयः स्वरश्च (पा ५, ४, १५४; ७, ३, ४४; ६, २, १०४) ।

६) व्यु? पाप्र. असू- इत्यतो वयवन्ताद् वा यग-न्ताद् वा नाधा. सतः (पा ३, १, २७; पाम ३, १, १३) पचाद्यजन्तं प्र ति. द्र. (तु. डि. ✓वसूय) । मौस्थि. तु १असूर->१असूय- इत्यतः नैप्र. यनि. विपरिणामः (तु. माश १, २, ५, ४) ।

७) शत्रुनिघाते तुदा. विकरणस्य स्वरः (पा ६, १, १८६) ।

८) स्त्री. भावे अः प्र. टाप् च (पा ३, ३, १०३) ।

९) पाठः? तृ१ सल् छुप्तैक्यकारं संभाव्येत (तु. नाठ. डि.) ।

१०) पाठः? असूया (=असूयया), एकपरसु इति ।

पदत्रयं स्यादिति तस्यः शोधः द्र. (पञ्चप-मातृस्वादेक-पक्षिण्याऽप्येकमिति प.) । आपकाक्षरनिविर्त्तयिषा-प्रयोजितः यनि. फलस्य विकल्पः द्र. ।

११) नाप. । अर्थः? [पञ्च-रहित-] मनुष्य- इति वै. [स्त्री-रहित-] रज- इति सा. [मृग-रहित-] काल-, रात्रि- इति MW. WAG [२, ५१०] पन्. । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १०२) ।

१२) 'असूयिक- इत्यस्य दि. द्र. ।

१३) असूय- इत्यस्य दि. द्र. ।

१४) एतं क्तिप् मुका. (न. गति.) । पकरणस्यु? असू- > असूय- इत्यस्य रूपं द्र. । एवमायन्यतरत् किंवि. (=नञ्कृतम् इत्येतात्कृतम्) अन्यतरस्य कर्मपरसु इति विवेकः द्र. ।

१५) व्यु? 'असूय' [= (✓सू [परणे] <✓सू (तु. २, अमि. , पञ्चा. भय.) >] असू- (=भाप. धूलि-पर्यायः) + (✓वृ >) वृट् [नाप. (=वृट्->ऊट्-इत्यत्र तु. 'वृणा'->ऊर्णा- : पञ्चा. [वृणु- > 'वृणु- >] उम्नु) इति कृता 'असूवृट्- इति तसं साधव. (पा ६, १, २३३) सानि (✓तु >) ट- (नाप.) इत्यनेन बय. पूष परतिस्वरः (पा ६, २, १)] इत्यस्य (धूलिधूसरित-वचनरूपगत) भेष. यनि. विपरिणामः स्यात् (तु. डि. असूयि- , 'सुवृट्- , सूत- , 'सूति- , शौ (१०, ३, ९) च यत एतन्निगमात्तरं डणि रजस्य- इत्यभ्यैव विप. भवतीति स्पष्टम्; वैतु. या (६, १५) प्रभृ. असू- इति पूषः (तु. दे. १४, ३१, स्क. तु. या. [नै. , का.] उ. म.) ✓ईर इत्येतत् कृतान्तं सत् उप चेति कृत्वा तुस. पूष. प्रकृतिस्वरः (पा ६, २, ४८) अभावतश्चोद्याः, नञ्-पूर्वः बय. वा (तु. सा. [अ.]) तस. वा (तु. PW. GW. ORN. NW. MW.) इति सूत- (✓सू इत्यतो वा [तु. पाका ८, २, ६१], सा. [अ.], PW.] ✓सू इत्यतो वा [तु. ORN. GW. NW.] इति उप. चेत्यपि स्वरतोऽसाधु वचः । बस. अन्तोदात्तः (पा ६,

४^३; मा १७, २८^३; का १८, १, ४^३.
असूर्ति^० - नृत्त^३ तै ४, ६, २, २; मै २,
१०, ३; काठ १८, १; क २८, २.

? १ असूर्य- असूर- द्र.

२ असूर्य^० - यै ऋ ५, ३२, ६.

? असृगादा पै ९, ६, ६.

असृज्^० - सृक् ऋ १, १६४, ४;
खि ४, ५, १४; ७, १, ६;
मै ४, २, ९^१; काठ ३४, ८^२;
१२; शौ ४, १२, ४; ५; ९, १४,
४^१; पै ४, १५, ३; ७, ११, ४;
१५, २३, २; १६, ६६, ४^१; १७,
२१, १; २०, ५२, ११; -सृजा
पै २०, ३९, २; -सृजाम् पै ८,
७, ८; -सृज^० तै ७, ४, ९, ११.

असृक्-तश्च (:) पै २०, ५२, १२.

असृक्-त्व- -त्वम् मै ४, २, ९;
काठ ३४, ८.

असृक्-पावन^१ - वानम् शौ २, २५,
३; पै ४, १३, ६.

असृक्-सृष्ट- -ष्टम् पै २०, ४९, ८.

असृक्-स्थान- -नम् पै २०, ५४, ३.

असृङ्-मुख^० - खः मै ४, ९, १९;
-खान् शौ ११, ११, १७; पै
१७, १२, ८.

असृष्ट, ष्टा^० - -ष्टः मै १, ६, ६; -ष्टम्
मै ४, २, ९; पै २०, ४९, १०;
-ष्टाः मै १, १०, ५; काठ ३५,
२०; क ४८, १८; -ष्टान् पै २,
१५, ३^१.

असृष्टि- -ष्टौ पै २०, ४९, ८.

अ-सेन्य^१ - न्या ऋ १०, १०८, ६.

अ-सोम^० - -मः काठ २७, ४; क
४२, ४.

अ-सोमप^० - -पाः मै १, ४, ६; काठ
२६, ९^२; क ४१, ७^३; -पान
काठ २६, ९; क ४१, ७; -पैः
काठ २६, ९^२; क ४१, ७^३; -पौ
तै २, १, १०, १; मै ४, ६, २;
काठ १३, ६; २७, ४; क
४२, ४.

अ-सोमपीथ^१ - -थः काठ ११,

१०.

अ-सोमयाजिन्^० - -जी तै २, ५,
५, १^३.

अ-सोम्य- -म्यस्य^३ काठ ५, २.

अ-स्कन्द^० - -न्दाय तै १, ५, ८, ५;
२, ५, ८, ६; ५, ६, ८, ४; ७,
६, ५; ६, ३, ८, १; ३; ४, ५,
२; मै ४, १, ३; १०^३; काठ १३,
१०; १९, ४; २३, ३; २५,
४^३; ३१, २^३; ८^३; क ३०, २;
३९, १; ४७, २^३.

*अ-स्कन्धज्ज्व- > अस्कन्दी(क >)
का^० - के पै १५, १८, ७.

अ-स्कन्न^० - -न्नम् मा २, ८; का २, २,
२; णि तै २, ६, १, ७; ६, ३, ८,
१; ३; ४, ५, २; मै ११, ४,
१२; ३, १०, २; णि ४, १, २, २,
१४^३; णि काठ ६, ३; २३, ३;
३१, १; ३२, २; णि क ४, २;
४७, १; -णि न्नाः मै ३, १०, १;
४, ५, १^३.

२, १७२) तस. च आद्युदात्तः (पा ६, २, १) स्याद्वि-
त्यभिसंधेः] ।

१) सपा. असूर्ते <> असूर्ता इति पाभे. ।

२) व्यु? *अस्वर्त्रि- (=उप. *त्रि- इत्येव नापू.
विशेषः) इत्यस्य नैप्र. विपरिणामः स्यात् । ननु
किमितीदं नापू. पृथक् प्राति. इति (वैतु. सा. [तै. स्थ.]
भूतानि इत्येतत्समानाधिकरणं सत् यनि. नापू. न. द्वि ३
इति) । असूर्ते सूते रजसि निषत्ते (ऋ १०, ८२, ४)
इत्येतस्य मौलिकस्य सतः पाठस्य स्थाने प्रकृतस्य पाठस्य
पर्यायान्तरमात्रत्वाभिसंधेरिति । कथमिति । यथा तत्र
असूर्ते इति सप्त १ सद् रजसि इत्यस्य विप. भवति (वैतु. यस्थ.
या. (६, १५) प्रष्ट. एकारान्तं पुं. प्र ३ सद् ऋण्यः इत्येतत्-
समानाधिकरणमिति), तथेह (रजसो) विमाने इत्यनेन
सप्त १ सता असूर्ता- (=तौ) इत्यस्य संबन्धो गालवेष्टो
पुंवद्भावश्च (पा ७, १, ७४) इति (तु. टि. *सूर्ति- , निषत्त-) ।

०) विप. (तमस्-) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

१) =शोणित- । (✓अस् [भुवि] >) *अस्- + (✓सृज्

>) *सृज्- (भाप.) इति स्थिते नैप्र. एकसकारलोपे
सति बस. पूप. प्रकृतिस्वरम् (तु. टि. असृन्-) ।

०) यकृत्- , शुकृत्- इत्येतदीयाऽऽभासजन्यः ज् > त्
इति विपरिणाम इति (तु. L ५२३) वा, पृथक् प्राति.
इदम् उप. ✓स् > भाप. *सृत्- इत्यंशमात्रे असृज्-
इत्यतो विशिष्टं सनेन सव्यु. इति वा विमृश्यम् ।

१) विप. (२अराय-) । उस. उप. ✓पा(पाने) +
वनिप् प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या ।

२) बस. पूप. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

३) तस. नज्-स्वरः ।

४) पाभे. अशिष्टान् शौ २, ३१, ३ द्र. ।

५) तस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १५६) ।

६) विप. ([सोम-रहित-] मैत्रावरुण-ग्रह-) । बस. ।

७) विप. (शुद्ध-) । बस. उप. भाप. ।

८) पाभे. आवाहणस्य मै १, ४, १२ द्र. ।

९) सपा. क ४७, ८ असृताय इति पाभे. ।

१०) तस. ।

अस्कन्तत्व^a - त्वाय मे १, ८, ३;
३, ४, ७; ८, १०; ९, ७; ४,
५, २, ८, ९.
अस्कन्तद्विस्^b - वि: ते १, ६,
८, २.
अस्कन्तम्^c - ने क १०, १४९, १.
अस्कन्तधोयु^d - यु क ६, ६७, ११;
७, ५३, ३; - यु: क ६, २१, ३;
शौ २०, ३६, ३.
अस्त^e पे २०, १६, १.
अस्त- ✓अस् (क्षेपणे) द्र.
अस्त- - स्तः पे ५, ३०, ७;
- स्तम् क १, ६६, ५; ११६, ५;
२५, १३०, १; ३, ५३, ४, ६;
४, १६, १०; ३४, ५; ५, ६, १;
३०, १३; ६, ४९, ११; ७,
३७, ४; ८, १३, २३; (७४,

१४); ११, १; २, ६६, १२;
९७, ८; १०, १४, ८; २८, १;
३४, १०; ८५, ३३; ८६, २०;
२१, ९५, ३; ४, १३; १११,
१०; वि १, २, १; ३, १९, १;
५, २२, ६; मा ३, ४७, १५.
४११; का ३, ५, ४; १६, ५.
२३१; ते १, ८, ३, १; मे १,
६, २; ७; १०, २; २, १३,
७; काठ ७, १८; ९, ४; १७,
१८; ३०, १८; क ६, ३;
८, ७; को १, ४२५; २, ९;
४६७; १०८७; जि १, ४१,
७; ३, १, ११; ३५, ३; ५३,
८; शौ ४, १५, ३; १०, ८, १६;
१४, १, ४३; २, १३; २९१;
१८, ३, ५८; १२०, १२६, २०;

२१; पे १, ७२, २; ४, २६,
११; ५, ७, ३; ८, १५, ११;
१६, १०२, ५; १८, ४, १०, ८;
८, ९, ९; - स्तः को १,
४५९; जे १, ४८, ३; - स्तः
मे ३, ८, ३१; - स्तः क ७, १,
२; काठ ३९, १५; को २, ७२४;
जे ३, ५९, १७.

अस्त-क^f - कम् वि २, ९, ५;
शौ २, २६, २; पे २, ११, ५;
[क-सु].

अस्त-ताति^g - तिम् क ५, ७, ६.
अस्तम्^h

अस्तमि(म्/इ) > अस्त-
यत्ⁱ - यत्^j शौ १७, १,
२३; पे १८, ३२, ७; - यत् शौ
९, १०, ५; पे १६, ११५, ३, ३.

^a) तु. टि. अनुसुविरत्त्व- ।

^b) वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^c) नाप. (अन्तरिक्ष-) । वस. अन्तोदातः ।

^d) विप. ([अनल्पप्राप्तिः, पुष्कलः] यद्, रयि-) ।
तस. नञ्-स्वरः । उप. <रुधु> = रुधु-+१आयु- इति
या. ६, ३ वें. सा. प्रभृ. । शेषं कृधु- टि. द्र. ।

^e) सपा. शौ ७, ११८, १ अस्: (✓अम् [भुवि])
इति पामे. ।

^f) नाप. (गृह्, धामन्-) । व्यु. ? पाप्र. ✓अस्
(भुवि)+तन् प्र. डसं. भ्वादेशाऽभावश्च (पाठ ३, ८६) ।
नित्-स्वरः । यनि. एव बधा. च स्वामित्वविशिष्टोपदेशना-
र्थकः सन् ✓आस् इत्यस्य च ✓निश्च (तु. २नित्कृत-
नीङ्-) इत्यस्य च सनाभिरिति कृत्वा ✓अर (रक्षणं)
इत्यस्य तद्वान्तरप्रभेदतया सुवचस्य सतः कायविस्तरः
स्यात् [वैतु. दे. (३, ४) भू-गति-दीप्त्या (प्ति-आ)दान-
क्षेपणानामन्यतममर्थमपेक्षुकः सन्ननिर्णीतवचाः, सा.
(क १, ६६, ५) प्रभृ. ✓अस् (क्षेपणे) इत्येतमुपयुज्यानाः,
www २, ३३४ ✓नस् इत्यतः व्यु. पश्यंस्तदादि-
नकारलोपमिव संकेतुकः संश्रित्यः (मौस्थि. अकारादेशच
नकारादेशच धा. समानमूलभूतस्य ✓अर इत्यस्या-
ऽननुनासिकादितया सानुनासिकादितया चोच्चारणद्वैस्वा-

भाष्ये तदधीनः सानुनासिकोऽकारादेशाऽन्यतो नकारादेशच
धा. पारिणामिकः प्रादुर्भाव इति कृत्वा तयोः परस्परं
सानाभ्यं न तु जन्मजनकभाव इत्यभिप्रेतः] ।

^g) पाठः ? इदेवादिबमोर अस्तं स्यात् इत्येवं इयः
पाठः सु-शोधः, नकारोपकमः न भुटिताक्षरयुग्मस्य ४र्थः
पाठो भूयोविमर्शमहः द्र. ।

^h) सपा. "स्तम् <> स्ता इति पामे. ।

ⁱ) पामे. अक्षरं शौ २०, १३६, ५, द. ।

^j) सपा. क ८, ९६, २ अस्त्रा इति पामे. । पाठः ? अस्ता
[न. प्र३] इति शोधः संभाव्येन (तु. प्रकरणम्) ।

^k) स्वार्थे कन् प्र. डसं. (पा ५, ४, २९) । नित्-स्वरः ।

^l) सकल-विशेषणान्तरस्वाभ्येन कोऽर्थे तातिप् प्र.
डसं. [पा ४, १, १८३; (तु. इक्ष-ताति-; वैतु. सा. कोऽर्थे
Pw. प्रभृ. च स्वार्थे तातिकम् प्र. इच्छन्तो नित्-स्वरस्य
[पा ६, १, १९३] अभावं प्रति पर्यनुयोज्याः)] ।

^m) मूलतः द्वि१ सद् मान्तम् अव्य. इति व्यवहार-
मुपैति । तदेतन् स. पूष. सत्. उप. प्रति मौस्थि. किति.
इति कृत्वा तत्-संबद्धं सत्. ग. इति कृत्वा व्यवहारीते
(पा १, ४, १८) ।

ⁿ) विप. (सूर्य-) । वस. आत्रन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^o) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३) ।

अस्तमि (म-इ) त^१ - ताय
शौ १७, १, २३; पै १८, ३२,
७.

अस्तमे (म-ए) व्युत्^२-
-व्युत्ते^३ शौ १७, १, २३; पै १८,
३२, ७.

अस्तमी (म-ई) कु^४ - के ऋ १,
१२९, ९. *

? अस्तनयन्^५ पै १३, १४, ४.

अस्त (न >) ना^६ - ना: मै ४, १, १४.

? अस्त (य >) यी^७ - यी: मै १, ५,
१०; - यी: पै २, २३, ५.

अस्तवे, अस्तवै, अस्ति - ✓ अस्
(क्षेपणे) द्र.

अस्तुत, ता^८ - त: ऋ ५, ६१, ८; ६७,

५; काठ ७, १०१; क ५, ९१;
- तम् खि २, ७, ४; मै ३, ८,
१०१; - णितया तै ७, ५, ८,
४.

* अस्तुस्-मिश^९ - शम् शौ १२,
७, १.

अस्तु - ✓ अस् (क्षेपणे) द्र.

अस्तुणत् - णत् काठ ३६, १२.

अस्तुत, ता^{१०} - त शौ १२, ४६,
२६; पै ४, २३, २; - त: ऋ १,
४१, ६; ६, १६, २०; ८, ९३,
९; १५; ९, २७, ४; मै २, १३,
६; काठ १२, ११; २०, १४; ३७,
१५; १६; ३९, १२; १०४,
६१३; ६३९;

६७४; १३ ३, ४६, १२; ५०,
११; ५१, ५, ५६, २१; शौ १२,
४६, १-७; १२०, ४७, ३; १३७,
१४; पै ४, २३, १-७; ६,
१२, ५; ६; १२, ४६, १०;
- तम् ऋ १, ४, ४; १५, ५;
१४०, ८; ८, १, ११; ६६, १०;
९, ९, ५; १०, ४८, ११; तै ३,
२, ६, २०; कौ १, २२९; जै
१, २४, ५; शौ १२, ४६, १;
२०, ६८, ४; पै ४, २३, १; - ता
तै ४, २, ९, १०; - तै शौ १२, ४६,
५; पै ४, २३, ४.

अस्तुत-यज्वन्^{११} - ज्वन: ऋ ८, ४३,
१; - ज्वा खि ५, ५, १०.

१) विप. (सूर्य-) । सस्व. कृते तु. टि. अव-गत- ।

२) तु. टि. अस्त-युत्-, यत्ते ।

३) व्यु. ? भाप. (अन्तिक- [तु. २उपाकु-, प्रतियोगिपदं पराकु-चेति]) । गस. अधिकरणे घञन्ते थाथादि स्वरः (पा ६, २, १४४) । उप. ✓ ईर्क मौस्थि. ✓ ऋ इत्थञ लब्धमूलः सन् ✓ ईर्क इत्यस्य नैप्र. विपरिणाम इति मतम् । यद्वा समस्तस्य धा. अनङ्गीकारे सति यनि. रूपे अस. सास्व. च सुपोऽल्लुकि सप्तम्याः स्थाने वैकल्पिकोऽम्भावाऽभावश्च (पा ६, १, २२३; २, ४, ८४ द्र. ; तु. सव्यु. अभीक-, प्रतीक-, समीक- यञ स्वरभेदतः स. व्यवस्थेयस्तत्पर उक्तचरे प्रकरणे [तु. टि. अभीक-] प्रकृतया दिशा विशेषाधानपरः शोधश्च द्र. ; वैतु. दे. [२, १६] अस्तं ✓ मा[माने] कीकन् प्र. उस्. [पाठ ४, २६] इति कृत्वा धा. लोपं बुवाणो नित्-स्वरस्य [पा ६, १, १९७] अभावं चाऽन्यथा-सिद्धस्य धा. कल्पनां च प्रति पर्यनुयोज्यः) ।

४) तु. सस्थ. टि. ? उरपाम् ।

५) विप. (प्रजा-) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

६) व्यु. ? अ+ ✓ स्तु (हिंसायाम्) > स्तुर्य- (तु. पाम ३, १, १२३) इति कृत्वा तस. कृत्य- (पा ६, २, १६०) इत्यन्तोदात्ते प्राप्ते स्वरितः उस्. । अथवा (✓ अस् [दीप्तौ] > भावे) * अस्- + (✓ तृ [धरणे] > कर्तरि) * त्रि- इति स्थिते उस. कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,

२, १३२) । * अस्त्रि- इत्यतः प्राग्वीये उस्. (पा ५, ३, ७) कपि प्र. निष्पन्नस्य सतः * अस्त्रि-क- इत्यस्य नैप्र. विपरिणामः स्वरसंक्रमः (पा ८, २, ४) चेति दिक् ।

७) यी इति पाठः ? यनि. शोधः (तु. विप. शरदः इति) ।

८) तस. नञ्-स्वरः । उप. कर्मणि क्तः प्र. ।

९) 'अस्तूर्भिः (= स्तूर्भिः [स्तूर्भिः]) मिशति' इति कृत्वा उस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या । एस्थि. चतुरक्षरतया छन्दो नाक-विशेषणतया चार्थः सुसंगतः (तु. वैतु. ता. [७४] तुर [स्तु-] विशुम् इति शोधमुखः, B.W. च अष्टाविशु- > -शम् इति पठन्तौ यद्र.) ।

१०) विप. ([अहिंसित-] मर्त्य- प्रभृ.), नाप. (मणि-विशेष- [शौ १२, ४६, १-७]) ।

११) सूको. अस्तुत । इमम् । इति पपा. भवति । यत्तत्र शपा. अस्तुतः इति शोधम् इष्टवान् तद् अन-पेक्षितमिव भवति । वाक्यादित्वात् षाष्ठिकस्याऽऽम-न्त्रिताऽऽशुदात्तस्य (पा ६, १, १९८) सूपपदत्वोपलम्भात् । एस्थि. आष्टमिकमामन्त्रितनिघातमिव (पा ८, १, १९) श्रावयन्ताविह B.W. अपि चिन्तयौ द्र. ।

१) सपा. ऋ ९, ३, ८ अस्तुतः इति पाभे. ।

२) सपा. ऋ ९, ६७, २ विशिष्टः पाभे. ।

३) पाभे. आस्तुता द्र. ।

४) पाभे. अक्षितम् मा ३८, २६ द्र. ।

५) विप. (अग्नि-) । बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

२अ-स्तुत^{१०} - तः शौ १, २०, ४^{१०};
५, ९, ७.

॥अ-स्तुति^{१०} - त्वै मे २, १, ७.

॥अ-स्तोमभाज^{१०} - भाजः मे ३, ९,
४; ४, ७, १; काठ २८, ७; क
४४, ७.

अस्त्र^{१०} - स्त्रम् शौ ११, १२, १६;
पै १०, ११, ८; - स्त्रा पै २,
२५, ५; - स्त्राणाम् पै ५, ३७,
१.

अस्त्र-बुध्न - > आस्त्रबुध्न^{१०} -

- ध्नाय ऋ १०, १७१, ३.

अस्त्रा(त्र-आ)खण^{१०} - णम् पै ९,
२५, ५.

? अस्त्राम् पै २०, १८, १०.

अ-स्त्रैण^{१०} - णाः शौ ८, ६, १६; पै
१६, ८०, ७.

? अस्तुत्वा ✓अम् (क्षेपणे) द.

अस्तुत्वा^{१०} - स्थन मे ४, २, १३;

- स्थभिः ऋ १, ८८, १३;

तै ५, ६, ६, ३; ७, १८, १९; मे

२, १३, ६; काठ ३९, १२; ५३.

८९; कौ १, १७९; २, २६३;

जै १, १९, ५; ३, २२, १०;

शौ २०, ४१, १; - स्त्रभ्यः मा

२३, ४४; ३९, १०^{११}; का

२५, ८, ६; ३९, ८, १^{१२}; तै ५,

२, १२, २; ७, ३, १६, २^{१३};

काठ ५०, ६; - स्त्राणि तै ४,

७, १, २९^{१४}; ५, ६, ६, ३; ६

२, ८, ५^{१५}; ६^{१६}; ७, ५, २५, १;

मे २, ५, २; ११, २९^{१७}; ३, ८,

५; ६; ९, ६; काठ १३, २;

१८, ७^{१८}; - स्थनः^{१९} शौ ४, १२.

१; पै ४, १०, ४; - स्त्रा^{२०} तै

६, ५, २, २; मे ४, ६, ६; काठ

२८, ११^{२१}; ३८, १४; पै ४,

१५, २. [स्थन-अम्, पुरुष^{२२}].

अस्थ - अभि, अम्, पुरुष^{२३}.

अस्थन-वृत्^{२४} - वृत्ते तै ७, ५, १२,

२; काठ ४५, ३; - वृत्तः तै

६, २, ८, ५; मे ३, ७, ५, ८;

६; काठ २४, ५; क ३७, ६;

- वृत्तम् मा १, १६४, ४; मै २,

३, ११^{२५}; काठ १२, ११^{२६};

शौ ९, १८, ४^{२७}; पै १६, ६६,

४^{२८}.

॥अस्थनवृत्ती^{२९} - वृत्तीः तै ६, १

७, १^{३०}.

? अस्थ्या^{३१} क १०, ४८, १०.

? अस्थाय^{३२} पै १२, १, ८.

^{१)} बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^{२)} उप. भावे क्तः प्र. ।

^{३)} पाप्मे. अद्भुतः ऋ १०, १५२, १ द. ।

^{४)} तस. नञ्-स्वरः ।

^{५)} विप. (ऋतु-) । तस. नञ्-स्वरः । उप. स्तोम- +

✓भज्+णिवः प्र. (पा ३, २, ६२) ।

^{६)} ताप. (इषु-प्रभृ.) । ✓अम् (क्षेपणे) + त्रः

प्र. उत्सं. (पाठ ४, १६७) । तत्-स्वरः ।

^{७)} व्यप. । अपत्येऽर्थे अण् प्र. (पा ४, १, ११२) ।

तत्-स्वरः ।

^{८)} उप. सौस्थि. <आ✓*भृ इत्येवं व्याचिर्या-
स्यमानं सत् यद् (तु. टि. वैप३ अपि) ।

^{९)} व्यु. ? *अस् - (तु. टि. १अस्थि-) + (✓*स्थ
[स्थैर्ये]) > *स्थर्- > *थर्- इति स्थिते तस. सास्व.

(पा ६, १, २२३) *अस्थर्- (तु. *अस्थिर्-) इति

पूप. (✓*भृ भरणे > *मृण्- >) *मृन्- इति उप.

वेति कृत्वा बस. पूष प्रकृतिस्वरम् सतः (*अस्थर्भन्- >)

*अस्थमन्- इत्यस्य यनि. विपरिणामः स्यात् ।

^{१०)} पाप्मे. अङ्गेभ्यः शौ १, १२, ४ इत्यत्र अस्थभ्यः

सञ्जभ्यः इत्यस्यापि समावेशः द. ।

^{११)} सपा. काठ ४३, ६ अस्थिभ्यः इति पाप्मे. ।

^{१)} सपा. मा १८, ३ प्रभृ. अस्थानि इति पाप्मे. ।

^{२)} सपा. काठ २५, ६ प्रभृ. अस्थि इति पाप्मे. ।

^{३)} अस्थानि इति पाप्मे. मान. न !

^{४)} अस्थोप उदात्तनिमित्तस्वरः (पा ६, ४, १३४; १, १६१) ।

^{५)} मस्थ. कृते तु. टि. अभयवत्- ।

^{६)} सपा. तै २, ३, १३, २ आरामन्वृत्तम् इति पाप्मे. ।

^{७)} *अस्थ- [= १. ✓अम् >] *अम्- इति पूर्वोक्तो
हिंसा-दीप्यन्यतरपर्यायः, *थ- इत्युत्तरांगश्च *तुर्-

(< ✓तु) इत्यस्य *त- > *त- इत्येतद्-द्वारकः
नैव. विपरिणाम इति कृत्वा वचनपरः समुदितोऽर्थः द.]

इत्यस्येन्द्रकर्तृकाविष्करणं साधनवचनस्य सतः नृ१
गाविकाचीयः स्वरश्च (पा ६, १, १६८) संभाव्येत

(तैतु. सा. अथेति नैर्दायानि सन् ✓अम् [क्षेपणे] इत्यतः
व्यु. जुवाणो भिन्नस्थानः, उद्गो. १अस्थि- इत्यस्य द्वि३

इति, GW. GUN. NW. MVO. [२५९, ४२८] च

अस्थन्-, १अस्थि-, नञ्-पूर्वः ✓स्था इत्याद्यन्यतम-

मूलतया वा, धा-प्रत्ययान्ततया वा व्यु. संकेतुकाः सन्तः

स्वरूपमात्रतः यनि. अपि प्रदर्शयन्तः) ।

^{८)} पाठः ? दध्रमाद् द्वितीयपादौपकमिकश्चक्षरीप्रयुक्तं

लिपिप्रमादमात्रमानुष्टुभयोः पादयोर्मध्येऽन्तर्गृह्यमानं

सदपाकरणेनैव सु-सोर्धं द. (तु. आपमे १, १३, १) ।

१अस्थि^a - स्थि मा १९, ८२; २०, १३; का २१, ६, ३; ७, १४; ॥ तै २, ६, ३, ४; ३, ४, १, ४; ५, २, ३, ७; ७, ४, ९, १; मै ३, ३, ३॥; ११, ८; ९; ४, १, ९॥; ॥ काठ १३, १०; २०, १^३; २१, ४; २५, ६^b; ३१, ७; ३४, ११; १२; ३८, ३; ४; ॥ क ३१, ३^c; १९; ३९, ४^b; ४७, ७; शौ ४, १०, ७; १२, ३; ४^d; ५; १०, ९, १८; ११, १०, ११; २९; पै ४, १४, २; १५, २; ५; २५, ७; ७, ७, ४; १४, ३, २९; १६ ५३, १३; ६१, ७; ८; ८६, २; ८७, १०; -स्थिभ्यः काठ ४३, ६^d; पै ४, ७, ५; -स्थिषु पै १६, १४९, ४; -स्थीनि मा १८, ३^e;

का १९, २, ३^e; क २८, ७^e; शौ ९, ५, २३; ११, १०, १२; १२, ११, ९; पै १६, ८६, १; १००, १; १३७, ८. [स्थि- अन्^o, रुधिर^o].
अस्थि-चित्^f - चित् मै ३, ५, १. [चित्- अन्^o].
अस्थि-जम्^g - जम् पै १, २६, ४; -जस्य शौ १, २३, ४; -जाः पै ९, ६, १०.
अस्थि-भूयस्^h - यान् शौ ५, १८, १३; पै ९, १७, ४.
अस्थि-लंसⁱ - लम् शौ ६, १४, १; पै १९, १३, ७.
१२अस्थि^j - स्थिभ्यः शौ २, ३३, ६.
॥अ-स्थि(तु>)ता^k - ता मै ३, ४, ६.

?अस्थिवांस^l - वेभिः पै ९, २५, ९.
॥१अ-स्थूरि^m - रिः तै ७, १, १, १; -रिणा तै ७, १, १, २.
†२अ-स्थूरिⁿ - रि^o ऋ ६, १५, १९; मा २ २७; का २, ६, ७; तै ५, ७, २, १; मै १, ४, २; ४, १४, १५; काठ ५, ५; ७, ३; २२, ६५; ४०, २; क ५, २; ३४, १५; शौ २०, १३०, १९५^p.
अ-स्थेयस्^q - णिः तै ५, २, ६, २; काठ २०, ४; क ३१, ६; -†यसाम् ऋ १०, १५९, ५; पै २, ४१, ५.
अ-स्नातृ^r - ता ऋ १०, ४, ५; -तारा ऋ ४, ३०, १७; -तृन् ऋ २, १५, ५.

^a) व्यु. ? तु. WW १, १५८ उ । ✓अस् (क्षेपणे)+ क्थिन् प्र. नित्-स्वरश्च (पाठ ३, १५४; पा ६, १, १९७) इति संप्रदायः । मौस्थि. तु (✓*अस् [हिंसायाम्] >) *अस्- (नैक्षय्यविशेषत्वे सति हिंसाकर्तरि पाषाणादौ तात्पर्याद् *अश- इत्यस्य पर्यायश्चाऽऽयकारतः अद्रि- इत्येतेन सागोच्यभाक् च द्र.) + (✓*स्थृ [स्थैर्ये] > भावे *स्थि- > *स्थि- > *स्थि- >) *थि- इति स्थिते वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (तु. टि. *अष्ठि- , अस्थिन्-) ।

^b) पाभे. अस्थानि तै ६, २, ८, ५ द्र. ।

^c) पाभे. अस्थन्- > -स्ना पै ४, १५, ३ द्र. ।

^d) पाभे. अस्थुभ्यः मा ३९, १० द्र. ।

^e) पाभे. अस्थानि तै ४, ७, १, २ द्र. ।

^f) उस. क्विबन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या ।

^g) उस. उप. ✓जन् + डः प्र. (पा ३, २, ९८) ।

^h) विप. । वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

ⁱ) विप. ([अस्थि-च्यावक-] बलास-) । अण्णन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या । ^j) पाप्र. क्थिच् प्र. उसं. (पाठ ३, १५४) ।

चित्-स्वरः इति कृत्वा मौस्थि. तस. सास्व. सतोः नापू. रूपान्तरमात्रतया सुवचत्वेऽप्यस्य सतां प्रति संदेहः । नापू. सारूपस्य श्रुतिमुभिश्चेऽप्येतस्य श्रुत्यन्तरस्य नितरां दुर्भिक्षात् । एस्थि. मज्जन्- , स्नावन्- इत्येतयो-

रन्नन्तयोः सतोरातुपदिकात् साहचर्यात् मूको. अपुष्टेऽपि सति अस्थन्- > -स्थभ्यः इति शोधः सावसरः संभाव्येत (वैतु. MVG २८७, < १अस्थि- इति) ।

^k) विप. (श्री-) । वस. अन्तोदात्तः (६, २, १७२) । उप. भाप. द्र. ।

^l) पाठः ? प्रकरणतः अस्थिमांस- इति शोधः सूहः द्र. ।

^m) विप. । [[आ+।✓स्था>भावे] *स्थूरि->वस.) *आ-स्थूरि- (सम्यक्-स्थिति-मत- [शकट-]) > नैप्र. यनि. इति मतम् (तु. [अंशतः] PW. प्रभृ. ; वैतु. भा. =अन्यून- [ज्योतिष्टोम-] इति) ।

ⁿ) नाप [अनेकाश्चयुक्त-रथ-, (उपचारात् धन- धान्यादि-संपन्न-) गृहैस्वर्य- इति वें. सा. उ. म.; वैतु. भा. स्थौल्य रहित- इति ?)] । आ✓स्था>गम. (कर्तरि) *आ-स्थूरि- (आस्थातृ-) > नैप्र. यनि. इति मतम् ।

^o) गार्हपत्यानि इत्यन्वितं प्र३ इति भा. सा. GW. प्रभृ. ? वा. क्विवि. इत्येव तु मतं पुष्टं भवति ।

^p) तु. RW. ; वैतु. शंषा. प्रभृ. अस्थिरः इति सुपा. चिन्त्यः । सपा. खि ५, १, ५, १० भिन्नः पाठः द्र. ।

^q) विप. > नाप । तस. नञ्-स्वरः । उप. < ✓स्था कर्तरि कृत । पाप्र. < स्थिर- (पा ६, ४, १५७) इति ।

^r) तस. वैभाषिकोऽन्तोदात्तः (पा ६, २, १९१) ।

अ-स्नावक^a-काय तै ७, ५ १२, २;
काठ ४५, ३.

अ-स्नाविर^b-रम् मा ४०, ८; का
४०, १, ८.

?अस्नाहि पै ७, ५, १००.

अ-स्पन्दमान^c-नः ऋ ४, ३, १०.

अ-स्पृत^d-तः^e ऋ [(८, ८२, ९)२,
३, ८]; तम् ऋ [८, ८२, ९;
(९, ३, ८)].

अस्मत् अस्मद्-द्र.

अस्मत्त्वसुपधिर^f पै १, ९८, ४.

अस्मद्-

अस्म-स्मभ्यम् ऋ ३, ७, ६; १०,
८; १७, ८; २४, १४; ३४, ३;
४८, ९; ६३, ८; ७९, ५; ८१, ६;
८५, १२; ९०, ३; [९२, १३; ४,
५५, ९; (२, ७४, ५)]: ११०२,
४; ६, ४४, १८; १०८, १३;
१११, ३; ११४, ५; ११७, २;
१३२, ४; १४०, ११; १५९,
५; १७०, ३; १७६, ४; १८७,
११; १८९, ३; २, ११, १९;
[१३, १३; १४, १२]; १८, ८;
३८, ११; ४०, ४; ३, ३०,
२१; [२१ (३१, १४; ४, २२,
१०)]; ३६, ९; ५०, ३; ५४,
११; ५७, ६; ६२, १४; XX मा ३,
३८; ४, १२; ८, ६; ९,
२३; ११, ८०; १५, ३६; १;
१७, ४; ५; ७; ११; १५; २५,
४६; २७, ६; २९, ४८; १;

३४, ३३; ३६, २०; का ३,
४; २; ४, ५, ४; ८, ३, १; १;
१०, ५, १; १२, ७, १५; १६,
५, १८; १८, १, ५; ६; ८;
१२; १५; २७, १५, १; २८,
१२, १; २९, १, ६; ३१, २,
८; ३३, २, २; ३६, १,
२०; तै १, ४, २३, १; १५,
११, ३; ५; ७, १०, १; १३,
३; ८, ६, १; २२, १२, ३;
४, ५, २; ६, १२, २; ३, ५,
१, २; ४, १, ७, ३; १०, ३;
४, ४, ५; ६, १, १; ३; ३;
५; ६, ४; ५, ४, ४, ५; ७,
४, १७, १; मै १, ४, १; १०,
४; ११, ४; २, २, ६; ७, ७;
१०, १; १२, ३; ५; १३, ८;
३, १, ९; ३, ६; ४, ९; १६,
३; ४, ९, ६; १०, ४; १२,
२; ३; १४, १; ३; ५; ८;
११; १२; १७; काठ ५, ३; ६,
१०; ७, १२; १६; ८, १७;
९, ६; ७; १३, १५; १; १४,
२; १६, ७; १७, १७; १९;
१८, १६; १९, १०; २६, ११;
३७, ९; ३९, १५; ४०, ८;
११; ४४, ६; ४६, १; क
८, ९; १०; २८, १; २९, ४;
३०, ८; १; १, १०; ८१;
१३८; ३१७; ५४८; ५७५; २,
१८२; २११; २७६; ३४६; ३९६;

४५१; ४५३; ४६२; ४८६;
७६०; ७८७; ९०१; ९१२;
९७१; १०८१; १; १, १,
१०; १, १; १५, ४; ३३,
५; ५६, ६; ५८, १०; ३, १७,
३; २०, ३; २३, ८; २९, ३;
३१, १६; ३४, ९; ११; २०; १;
३७, १; ४, १४, ५; १५, ५;
३०, १; शौ १, १६, १; १८,
२; २६, २; २६, ५; ३, ५,
३; ८, १; १२, ५; ४, १८, ६;
३१, ७; ५, ३१, ११; ६,
९२, ३; ११०, १; xx;
पै १, १८, १; ४२, ४;
४५, ३; ५१, १; ३; ५५,
४; ३, १०, ५; ३३, ६;
३६, ५; ४, १२, ७; ५, ४,
१३; २४, ५; ३९, ४; १६,
३, ४; १६, ११; १०, १०;
१२, ३, ७; १३, ८, १६; १५,
११, २; १६, १०, ४; २४,
६; २६, २; ७६, ३; ९८, १; xx;
-स्मान् ऋ १, ९, ६; १७, ७; २४,
१२; ३१, १८; [४७, ५; (८, ५९,
३)]; ८१, ३; ८४, २०; ९५, ९;
९८, ३; १०९, ७; ८; १११,
५; ११२, २५; १६५, १४;
१७४, १; १८९, १; २; २,
[१, १६; २, १३]; ११, १५;
२८, १०; ३०, ५; ६; ८; ३९,
४; ३, ८, १०; ३३, ६; ५३,

उप. ✓स्ना+तृन् प्र. । यद्वा उप. भाप. इति कृत्वा
नञ्-पूर्वे बस. अन्तोदात्तः द्र. ।

^a) सस्व. कृते तु. टि. अ-चर्मक- ।

^b) बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

^c) स्नाहि इति मूको. ।

^d) तस. नञ्-स्वरः ।

^e) उप. < ✓स्पन्द ।

^f) पाप्मे. अस्तुतः कौ २, ६१३ द. ।

^g) अस्मद् अथ त्व् असुपधिर^h इत्येवं शोधः संभाव्येत ।

^h) सपा. ऋ १०, १५७, ३ अस्माकम् इति पाप्मे. ।

ⁱ) सपा. ऋ १०, १५, ४ नः इति पाप्मे. ।

^j) सपा. ऋ १०, १४२, ७ विशिष्टः पाप्मे. ।

^k) पाप्मे. अस्तुतै पै २०, १७, ९ द्र. ।

^l) शोधस्य कृते तु. सस्व. टि. प्रकृत्येषु ।

२०; ६२, ३; ४, ४, १५; ९,
८; ××; लि १, ६, ५; २, ७, १;
८, १; ३, ६, ७; ४, ५, ३; १६;
२०; ७, ७, ४; मा १, ८; २५;
२६; २, १०; १५; २५; ३,
३६; ४, २; ५, ७; ३६; ६,
२२; ७, ४; ८, ४; ११, ८०;
××; का १, ३, ४; ९, ३; ४;
२, २, ९; ४, १; ६, ३; ३,
२, ७; ३, २; ९, १, ४, १,
२; ५, २, ६; ९, २; ६, ५, ४;
८, १८, १; ××; तै १, १, ४,
१; ९, १; २; १४, ३; ४, २, १,
१; ५, १; १४, ६; ३, १, १;
९, २; ११, १; ४, ४, १, १; ४३,
१; २; ४५, ३; ६, ३, २; १;
६, ४; १२, ३; २, ६, १२,
३; ३, १, ९, १; २; २, ५,
४; ××; मै १, १, ४; १०; २,
६; १३; १८; ३, ३; ३६;
३७; ४, १; ५, २; ४; १; १;
१३; ६, १; १०, १६; २, ४,
१; ७; ७, १२; ९, २; १०, ४;
३, १६, ४; ५; ××; ४, ९, १२;
११, २; ××; काठ १, ४; ९;
२, १; ७; १५; ३, १; ८; १०;
४, ९; १३; ५, २; ५; ६, ९;
१०; ११; ××; क १, ४; ९;
१३; २, ८; १५; १७; ३, ७;
११; ४, ८; ५, २; १; ५; ६, २;
२५, ३; २७, १; २८, ५; ३०,

८; १; १, २, ३, ९; ४१४;
२, २१३; ३५४; ४४२; ६५५;
७३१; ७७१; ७७२; १०७४;
××; शौ १, १, ४; १९, ३; २१,
२; २१, १; २, ११, ३; १९-
२३, १-५; ३५, ४; ३, १, ३;
२, ६; २७, १-६; ४, १०, ५;
१९, ५; ४०, १-८; ५, ६, ८; १;
६, १९, ३; ××; पै १, ३६,
१-३; ५७, ३; ६३, ५; ६५, १; ८६,
३; ८८, ४; ९७, १; १००,
३; १०८, १; ३; ११०, २; २,
१६, ४; ४८, १-५; ८८, ३;
३, ५, ६; ६, ३; २४, १-६;
××; ६, ११, १०; १;
-स्मान्-स्मान् ४, ३२, ४;
-स्माभिः १, ११३, ११;
३, ६२, ७; ६, ३४, २; ८, ८१,
८; १०, ३८, ३; ११२, ३;
लि ४, ५, ४; १६; ३६; तै १,
४, ३३, १; शौ ६, १२२, १;
१२, ३, ४२; पै २, ६०, २;
१६, ५१, ५; -स्माभिः पै १७,
४०, २; ××; -स्माभ्यः पै ३, ३९,
२; -स्मासु १, ४८, १२;
६४, १५; १२३, १३; १३९,
८; २, २, ६; १२३, १५;
(१०, ३७, १०); ४, ५१, १०;
५७, २; ८; ५८, १०; ५, ४,
१०; ६, ७, ३; ४७, ६; ७, ७७,
६; ८, ४७, १०; ५९, ७; १०,

५९, ५; ६; ८३, ४; १४४, ७;
लि १, ६, ७; ५, १, २; मा ८,
५१; १७, ९८; १९, ४८;
२६, ३; ३७, २०; का ९, ६,
३; १९, १, ११; २१, ३, १९;
२८, २, १; तै १, १४, ३;
४, ४६, १; ६, ३, २; ४, ३;
८, २२, ३; २, ३, १४, ४;
४, १२, ४; ५, १; ७, १; ××; मै १,
२, ३; ××; काठ ३, १०; ४,
१५; १६; ५, २; ६, ८; ९, ६;
८; १०, १२; १३; २९, २; ३०,
४; ३२, २; ३३, १; ३८, २; ४०,
७; ११; क २, १७; ४, ७;
८, ९; ११; ४५, ३; ४६, ७;
शौ ४, ३२, ४; ५, ६, ८; ६,
८४, २; ७, ५, २; ५४, १;
८१, २; ८७, १; ××; पै १,
१०६, ६; १०९, ४; ३, ३०,
२; ५; ४, ३२, ४; ३४, ५; ××;
-स्मे १, ९, ७; ८; ४४,
२; ८, ६५, ९; २४, ७; १३०, २२;
१०, २४, १; ३४, ४; ३८,
१५; ४३, ७; ४६, ६; ४७, ६;
५४, ११; ७१, २; ७२, २;
७४, १; ७९, ४; ९२, १४;
९३, १२; १०२, २; ११२,
२४; ११३, १७; ११४, ९; १०;
११७, २३; २, ३५, ४; ××;
६, ७४, ३; ७, १०१, ५;
९, ६३, १; १०, ७, ४; १;

१) लु. सस्थ. टि. अन्तर ।

२) सपा. ऋ ६, ७४, ४ विशिष्टः पाभे ।

३) सपा. मै १, ३, ३९ युस्मान् इति पाभे ।

४) सपा. ऋ ९, ६७, २५ माम् इति पाभे । तैत्रा १,
४, ८, २; ४ इदम् इति पाभे ।

५) पाठः ? परमाऽस्मभ्यं नः इत्याकारकः शोधो
विमृश्यः । १) सपा. ऋ ८, ११, १ प्रमृ. विशिष्टः पाभे ।

६) पाभे. अन्तर पै १, १०९, ४ द्र. ।

७) शो प्र. (पा ७, १, ३९) प्रगृह्यत्वप्रयोजकः (पा
१, १, १३ वैतु. टि. अस्मे-हेति-।)

८) पाभे. अग्निः तै २, ५, १२, २ द्र. ।

९) पाभे. अस्मै काठ २०, १५ द्र. ।

१०) सपा. जै १, ५२, ५ ? अस्मै इति पाभे ।

११) अस्मै इति शोधः ।

१८, १^a; १९, १^b; २२,
२; १२; १३^o; ८४, ३^a;
खि ३, ३, १०^o; ६, २; २२, ९;
मा ३, ११^f; ४, २२^z; २६; ८;
१८^o; ३८^f; ९, २२^z; २५;
१०, ३०; १२, २९^f; ५१^f;
६९^f; xx; २७, २०^f;
का ३, ३, १^f; ४, ७, ३^z;
९, १; ८, १३, १^f; ९, ३, ४^o;
१०, ४, ४^z; ५, २; xx; १३,
५, ८^f; २९, २, १०^f;
†तै १, २, ५, २^z; ७, १^z; १४, ४, ३;
१४, ८; ४, ४४, २^z; ५, ५, १, २;
६, ६, २; ७, १०, १^z; १३,
५; ८, २२, ५^z; २, २, १२, ३; xx;
४, १, ८, ३^z; xx; मै १, २, ४^z;
५^z; ६; ३, ३८^o; ५, १^z; २, ७,
८^f; ९^f; ११^f; १२^f; xx;
४, ११, २^z; काठ २, ५^z; ६^z; ८; ३;
१; ४, १२^o; १५^f; xx; १२, १२^z;
१६, ८^f; xx; १८, १७^f;
२०^z; १९, ११^f; क १, १८^z;

१९^z; २, २; ८; ३, १०^o; ४;
८^f; २५, २^f; ५^f; १०; २६, ५;
२९, २^f; ५^f; ३१, १^f; ३७,
५^z; ७^z; †कौ १, ७६; ९९;
५०१^f; २, ५५३; ७२९; ७५१;
८७०; ९११; xx; †जै १, ८,
४; ११, ३; ३, ४३, ९; ४, ३, १०;
११, ९; १२, ७; १५, ४; १९,
२^z; २१, ९; शौ ४, २१, १^f;
५, १, ३; १८, †१, ३; ४२;
४, ४६; १९, ४०, ४^f; †२०,
१३, १; ७१, १३; १४; ८९,
६; ७; ९४, ५; ११९, २^z;
१४३, ६; ७; पै १, ५४, १;
४, १२, ३^f; ६, १, ३; ९;
१, १०^f; १२, ६, १४^f; २०,
४, ५; ६, ६^f; ४०, ६; ७.
†अस्म-ब्रा^k ऋ १, १३२, २;
[१३७, १; ३]; ४, ३२, १८;
४१, १०; ८, १८, १४; ६३,
४; १०, ४१, ३; शौ २०,
९४, ३.

अस्मद्वा(वा-अ)ञ्च्-

-त्राञ्चः ऋ ६, ४४, १९.

अस्म-ब्रह्म^m - भुक् ऋ १,
३६, १६; १७६, ३; ८, ६०, ७.

✓अस्मयु^m - > अस्मयु^o -

-यु ऋ १०, ९३, १४; -†युः
ऋ १, १३१, ७, १३५, २; [२;
(७, ९०, १; ८, ८२, ५)]; १४२,
१०^z; ३, ४१, ७; ४२, १; ५,
७४, ८; ६, ४८, २; [७, १५, ८;
८, १९, ७]; ७०, १२^z; ९, २,
५; ६, १; १४, ८; ६४, १८; ७८,
५; १०, १३, ११; मा २७, ४४;
का २९, ५, १२; मै २, १३, ९;
काठ ३९, १२; कौ १, ५०६;
२, ५४; ३९१; जै १, ५२, १०;
३, ५, १३; ३१, ११; शौ २०,
२३, ७; २४, १; -युम् ऋ २,
२३, ८; मा ११, १३; का १२,
२, २; तै ४, १, २, १; मै २,
७, २; काठ १६, १; -यू ऋ
१, १३५, ५; १५१, ७; ७, ७४,

^a) सपा. शौ १८, २, ५९; ६० सह इति पाभे. ।

^b) सपा. पै १९, २१, १४ अस्य इति पाभे. ।

^c) *अस्मभ्य>नैप्र. यनि. इति कृत्वा छन्दस्तः तत्परः
शोधः द्र. (तु. सस्थ. टि. उपस्पृशः) ।

^d) सपा. शौ ४, ३१, ३ अस्मै इति पाभे. ।

^e) सपा. शौ ७, १०२, ३ अस्मै इति पाभे. ।

^f) सपा. ऋ ४, ५७, ८ तै ४, २, ५, ६ काठ १६, १२ प्रभृ.
विभे. । शौ ३, १७, ५ अस्मै इति पाभे. ।

^g) सपा अस्मे<>अस्मयुः इति, शौ ५, २७, १०
अस्य इति पाभे. ।

^h) पाभे. अन्तर् पै १, १०९, ४ द्र. ।

ⁱ) सपा. ऋ १०, १७३, १ विशिष्टः पाभे. ।

^j) पाभे. अस्म ऋ ९, ६३, १ द्र. ।

^k) त्राप्र. वसं. (पा ५, ४, ५६) । तत्-स्वरः । अव्ययत्वे-
नोपचारः द्र. (तु. वें. सा. PW प्रभृ. ; वैतु. [पक्षे] सा. ऋ १,

१३७, १ इत्यत्र उप. ✓त्रा> *ब्र- इति कृत्वा समस्तस्य
ह्रस्वाऽकारान्तस्य च सतः प्राति. प्र२ इनीव व्याचक्षाणः) ।

इह च नाउउ. च पपा. पूप. अस्म- इत्येव द्र. ।

¹) विप. ([अस्मान् प्रति गच्छन्-] हरि-) ।

कारकाऽर्थस्यापि कारकत्वमिति कृत्वा सप्यम्यन्तार्थे
ब्राडन्ते कारके उपपदे सति विवचनन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या ।

^m) विप. (रिपु-), नाप. । उस. विवचनन्ते कृत्-स्वरः
प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

ⁿ) वयजन्तः नाधा. (पा ३, १, ८ [तु. या ६, ३१]) ।

ईत्वदीर्घत्वाऽभावः (पा ७, ४, ३५ [तु. ✓अभिप्रयु]) ।

वस्तुतस्तु अस्म- इत्यस्य *अस्मृ- इत्येतज्जत्वात् यनि.

✓अस्मयु इत्येतज्जत्वमिति मनं भवति ।

^o) विप. ([अस्मत्काम-] अग्नि- इन्- सोम- बृहस्पति-

प्रभृ.) । उः प्र. (पा ३, २, १७०) तत्-स्वरश्च । पपा.

अस्म-यु- इत्येवं मूलप्रकृतिप्रत्ययविवेचनाऽर्थकः सावप्रहो
निर्देशः द्र. ।

४; ८, २६, १४; खि १, ५, १.
 अस्मद्- -स्मत् ऋ १, २४, ९;
 १५; ३३, ३; ६०, ३; ६३, ५;
 ९२, १६; ११४, ४; १२१, १५;
 १२९, ६; १०; १३४, २; १३९,
 ५; ८^३; १४४, ३; १८९, १; ३; xx;
 ४, ११, ६^३; ७, ३४, १^०; मा
 ५, २६; ३६^३; ६, १; ७, ४३^३; ९,
 १६^३; १२, १२^३; १८^३; ४३^३;
 ६२; १३, १३^३; xx; १७, ७^३;
 का ५, ७, १; ९, २^३; ६, १, १; ९,
 २, ३^३; १०, ३, ९^३; १३, १,
 १३^३; २, १^३; ३, १४^३; ५,
 १; १८, १, ८^३; xx; ति १, १,
 १४, ३; २, १, १^३; १४, २; ३,
 १, १^३; २, २^३; ६, १^३; १४, ५;
 ४, ४३, १; ४५, १; ५, ११, ३;
 ७, ८, ३; ८, २२, ५^३; xx; ४, ६,
 १, ३^३; १^३; १^३; १^३; १^३; १^३;
 १३; १४^३; १८; ३, ३९, ४,

९^३; ११, २; २, ७, ८;
 ९; १०; १२^३; १५; ९, ९^३;
 xx; काठ २, १२; १५^३; ३, १^३;
 ३; ८^३; ६, १०^३; ११, १२^३;
 १३, १४^३; १५, १२^३; १६, ८^३;
 ९^३; १०^३; १२; १५^३; १७, ११^३;
 १६; १७^३; १^३; xx; ३४, १९^३;
 क २, ६; ८^३; १०; १५^३; ३,
 ११^३; २५, १^३; ३; ६^३; २७,
 १^३; ६; २८, १^३; १^३; ३१, १^३;
 किौ १, २८४; २८७; २,
 ८५४^३; ९६३; ९७५; १००९;
 १०२५; १०८४; ११५०; ३,
 १, ४; जि १, ३०, २; ५; २,
 ५, १; ४, १६, ७; २३, ७; २६,
 ४; शौ १, २, ३; ९, २; ४; १८,
 ४; १९, १; २; २०, २; २६, १;
 ३, ७, ७; ४, १७, ५; ६, २०,
 १; २६, ३; ४५, २; xx; ६,
 १२४, ३; ७, २४, १; ४३, १^३;

२^३; १^३; ५५, १^३; ९७,
 १^३; २०, १२५, ७^३;
 पै १, १९, ४; २०, १; २; ८६, २;
 ६; १०९, १^३; २, ३७, २; ३,
 २, ६; १०, ३; २६, ३; ४, २४, ३;
 xx; १५, २०, १^३; ३^३;
 अस्मद्-> ज्-जिघांसा^०-
 -सया खि ४, ५, १५.
 अस्मत्-सखि^{११}- खा ऋ ६,
 ४७, २६; मा ८, ५०; २९,
 ५२^३; का ८, २२, ४; ३१,
 २, ९^३; तै ३, ३, ३, ३; ४, ६,
 ६, ५^३; मै १, ३, ३६; ३, १६,
 ३^३; काठ ३०, ६; ४६, १^३;
 शौ ६, १२५, १^३; पै १५, ११,
 ८^३; -खायः पै १, ४४, ४.
 अस्मत्-सुतष्ट^{१२}- -ष्टः मै ४,
 ९, १४.
 अस्मद्-दा(त्र >) त्रा^{१३}- -त्राः^१
 तै १, ४, ४३, २; ६, ६, १, ४.

a) व्यु. कृते परि. द्र. ।

b) अस्मात् इति शोधः (तु. सस्थ. टि. दोषाः ; Barth
 [BB १५, १९०] ? ORN. ; वैतु. पपा. प्रभ. यनि. इति) ।

c) तु. टि. अस्मत्सुतष्टः ।

d) सपा. ऋ १०, १४२, ७ विशिष्टः पाभे. ।

e) सपा. ऋ १०, १७, १० विशिष्टः पाभे. ।

f) सपा. ऋ ६, ७४, २ विशिष्टः पाभे. ।

g) सपा. मै २९, २ अस्मिन् इति पाभे. ।

h) सपा. ऋ १०, १४२, ७ विशिष्टः पाभे. ।

i) SI. अस्मात् इति चिन्त्यम् ।

j) पाभे. अन्तर् पै १, १०९, ४ द्र. ।

k) सपा. मा २७, ९ का २९, १, ९ अस्मात् इति, पै
 २०, ६, ४ ते इति च पाभे. ।

l) सपा. ऋ ६, ४७, १३ अस्मे इति पाभे. ।

m) पाभे. सस्थ. वि' चातय द्र. ।

n) सपा. ऋ २, ३३, ३ विशिष्टः पाभे. ।

o) तस. साख. (पा ६, १, २२३) । जिघांसा-
 इति स्वरः ? यनि. शोधः द्र. ।

p) विप. (वनस्पति-, सोम- प्रभ.) ।

q) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

r) एवं किल सुपा. ऐकस्वर्याद् एकपदत्वेन निरदेशि
 (वैतु. सपा. ऋ ७, ३४, १ अस्मत् । सुतष्टः इति द्विपदः
 पाभे. [तु. संटि. पपा. ; तैआ ४, १७, १]) । द्विपदे तावन्
 निष्कलेशोऽन्वयश्च द्र. । यनि. तस. पूष. प्रकृतिस्वरम्
 (पा ६, २, ४८) ।

s) उप. √दा (दाने) > कर्तरि *दात्र- इति पाप्र.
 सुवचम् (तु. पाठ ४, १५९) । मौस्थि. तु दातु*->
 -*तारः > -त्राः इति कृत्वा तकाररेफमध्यस्थाऽवर्णलोपः असं.
 [पा ६, ४, १३४ (वैतु. भा. °दातु- > -त्रा इति प्राति.
 समासान्ताऽजन्तं [यस्मिन् पक्षेऽन्तोदात्तापत्तिः]) इति
 वा, अकारोपजनान्तमिति वा, सा. च दत्त- > दात्र-
 इतीवाभिधाय तस. इति] ।

t) सपा. °स्मद्दात्राः (आपश्रौ १३, ६, १४ प्रभ.
 च <> °स्मद्दात्रा (काश ५, ४, १, १५^३; १६ च) <>
 °स्मद्दात्राः (माश ४, ३, ४, २० शाश्रौ ७, १८, ९ प्रभ.
 च) इति पाभे. ।

अस्मद्द्विषः^१ मै ४, ९, १२.

*अस्मद्-धि-> *अस्मद्भि-

†अस्मद्भि (द्वि-अ)च्-

-यक् तै १, ४, २१, १; ३, ४, ११, १.

†अस्मद्भि (द्वि-अ)च्,

अच्^{१०} -यक् ऋ ३, ५४, २२;

५, ४, २; ६, १९, ३; ४, २२, ८;

६, १९, १; ७, ७९, ५; ९, ९३, ४;

१०, ११६, ६; मा ७, ३९; का

७, २१, १; मै १, ३, २५; ४,

१२, ६; काठ ४, ८; १३, १५;

२३, १२; क ३, ६; -द्वयञ्चः

ऋ ७, १९, १०; शौ २०, ३७,

१०.

अस्मद्-यक्ष्म^{१०} -क्ष्म मै

४, १४, १७.

अस्मद्-र(थ>) था^१-

-†थानाम् मै ४, ९, ११.

अस्मद्-रा(त>) ता^१ -ता^१

का २, २, ७; काठ ४, ९; २८, ४;

क ३, ७; ४४, ४; -ता^१ मा ७,

४६; मै १, ३, ३७; ४, ८, २१.

अस्माक^१ -कम्^१ ऋ १,

७, १०; १३, १०; ३५, १५;

२७, २; ३०, ११; ३३, १; ७९,

११; ९४, ८; ११४, ३; १२९, १;

१३२, ६; १३८, २; १३९, ९;

१४०, १०; ६, ८, ६; १२;

१५२, ७; १७४, १०; १८७,

३; ३, १(३०, २१) ३१, १४;

४, २२, १०; ३९, ४; ४, १, १३;

९, ७; २२, १०; ३१, १४; ३२,

१५; ५, ४, १९; ७, ३२, ११; १०,

१०३, ४; ३५, ७; ८; ४१, १६;

६५, ६; ७४, ९; ६, १(१, १४३, ८)

८, ७; १४५, ३०; ८, ५, १८;

१४६, ४; ७, ३२, २५; ४७,

३१; ५४, ६; ७, २८, १; ५१,

२; ५७, २; ५९, ३; ६९, ६; ८२,

९; ८, १, १५; १(१, ३०, १)

४-५, १८; ८८, ६; ६, ४२;

१२, १७; १७, ४; २६, २०; ३३,

१५; ५२, ८; ५४, ८; ६४, ६; ६७,

१९; ९२, ३२; १०, २६, ४; ३७,

११; ८१, ६; ८४, ५; ९७, २३;

१०३, ७; ११^{१६}, १०८, ५; ११२,

७; १३३, १; १३६, ३; १५७

१) अस्मत्, द्विषः (लुङि मपु१) इति द्वि-पदः शोधः (तु. सपा. तैआ ४, २०, २ अस्मान् ? द्विषा इति पाभे. । द्विषः, सुनीथः इति सतः पाठस्य स्थाने तैआ. द्विषा सुनीते इति च पाभे. द्र.) ।

२) व्यु. ? पपा. नावप्रहः । मौस्थि. अस्मद्-†धि-(<✓ध) इति तस. साख. (पा ६, १, २२३) । उप. रि- इत्याकारतया श्रुत्यवशेषो भवतीति तु संभाव्यमाने यनि. प्राति. *अस्मद्-धि- इत्यस्य नैप्र. विपरिणामः स्यात् (वैतु. GW. पक्षे *द्वि- इत्युत्तरांशतया श्रूयमाणं शब्दरूपम् आ✓ध इत्यत आराधार्थिदपि व्युत्पादकः) ।

३) सपा. °द्विष° <> °द्वय° इति पाभे. । शाखा-भेदेनकारस्य इयङ्ङादेशः इत्येव नाउ. विशेषः द्र. ।

४) बस. पूष. प्रकृतिस्वरं सन् स्वरितत्वेन विपरिणतः द्र. (पा ८, २, ४) । उप. भावे निष्पन्नं भवति वैतु. पा ६, ३, ९२ उस. इतीव कृत्वा उप. कर्तरि निष्पादयन् उप. प्रकृतिस्वरस्य (पा ६, २, १३९) अभावं प्रति चोद्यः) । एस्थि. उपपदाऽभावेऽपि ✓अञ्च् इत्यतः विवन् प्र. सुबचः स्यात् (वैतु. पा ३, २, ५९) ।

५) पाठः? अस्मद् यक्ष्मम् इति द्वि-पदः शोधः द्र.

(तु. पपा.; सपा. तैआ २, ४, १ च) ।

१) पाभे. ऋ १०, १३९, ६ अहमन्नजानाम् इत्यत्र व्यु. अर्थश्च द्र. । विभ. स्वरो विग्रहः (तु. पपा.) । अस्मद्-स्थानाम् इति पाभे. ।

२) तृस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८) ।

३) पाभे. अस्मद्-दात्राः द्र. ।

४) तस्येदमीयेऽर्थे ठल् प्र. तस्य च कादेशः उसं. (पा ४, ३, १२०; ७, ३, ५१) । लिट्-वरः । *अस्मकं- इत्यस्य यनि. नैप्र. विपरिणामः द्र. (वैतु. मा. [ऋ १, ९७, ३] पा ४, ३, २ इत्यतो लब्धसंकेतः सन् अस्मद्->अस्माक- इत्येवं ब्रुवाणः साध्यसमं हेतुमिवाऽऽभासकः) ।

५) यनि. प्राति. विप. इति कृत्वा तत्तद् रूपं तेन तेन संप. समानाधिकरणतया श्रूयते । प्रकृतस्य रूपस्य तुभयी श्रुतिर्भवति । संप. सामानाधिकरण्येन (तु. नाउ.) च वैयधिकरण्येन च । यत्र वैयधिकरण्यं भवति तत्र कः समाधिरिति । तत्राऽस्य रूपस्य मूलः बा. क्रिवि. सतः कालेन भाषातत्त्वविकासपरंपरया प३ इति कृत्वा व्यवहार-वैशिष्ट्यसंभवः स्यादिति दिक् । तदेतद् व्यधिकरणमात्रं रूपम् इह समानाधिकरणं रूपं च पृथक् नाउ. इति विवेकः द्र. । अस्य नाउ. च संख्याभेदोऽतन्त्रः ।

६) अस्माकमिन्द्रः इति सतः पाठस्य स्थाने ८ ३३१ °स्माकेन्द्रः इति शोधं प्रस्तावकः ।

३०; खि २,७,३; ९, ४, ५; ३,
४, ८; ६, ८; मा २, १०; ४,
१२; ८, ५३; ९, ४०; १०,
१८; १२, १०१; †१७, २२;
३६; ३९; ४३; २९, ५७;
का २, २, ९; ४, ५, ४; ८,
२०, १; ९, ६, ५; ११,
३, ३; ६, ३; १३, ६, २५;
†१८, २, ८; ४, ४; ७; ११;
†तै १, ५, ११, २; ६, १२, १;
७, १३, ५; ६, १०, २; १२,
२; ३, १, ११, १; २, ८, ६; १०;
४, ६, २, ६; ४, २; ३; ४;
६, ७; ६, ५, ६, २; मै १,
२, ३; ४, १; ५, १४; ६,
१२; १०, ३; २, ४, ३; ५,
९; ६, ९; †१०, २; ४; ३, १६,
३; ४, २, ३; ४, ३; १०, १;
†११, १; ४; १२, ४; १३, १०;
†१४, २; ७; १२; १४; काठ
४, १६; ५, २; ७, ३; ८,
१७; १५, ७; १८, २; ५; १;
२१, १३; २४, १; ३२, २;
३८, १२; १३; ४०, ८; ११;
४६, १; क ५, २; †२८, २; ५;
३७, २; †कौ १, २४; २,
९३; ९७; ९८; ११५१;
१२०२; १२०५; १२०९; †जै
१, २५, ९; ४, १, ४; ६, २;
१०, १; २४, ६; शौ २, २६,

४; ५; ३१, ५; ३, १०, १३; ४,
३१, ५; ५, ३, ११; ६,
१५, १; ९३, १; १२६, ३;
७, ४२, २; १२, ३, ५५-६०;
१६, ८, १; ५-३०; १८,
४, ६८; †१२, १३, ७; ८;
११; †२०, ४, १; ३९, १;
६३, २; ७०, १६; ९५, २;
१११, २; १२४, ५; पै २, १२,
४; ५; १५, ५; ७०, ३; ४, १२, ५;
५, ४, ९; १०; १६, ७; ३८,
३; ६, १६, २; †७, ४, ७, ८;
११; १०, १, १०; ××.

२अस्माक-कम् १, २७,
४; ९४, १६; १०२, ४; ५;
१२९, ४; १५२, ७; १५७, २;
२, २, १०; ३०, ४; ३१, १; ३,
६२, १५; ४, ९, ७; २०, ३;
३१, १५; ३२, १; ४२, ८; ५,
[६, ५२, १२; ७, ४२, ५] ४,
८; ३५, ७; ८; ४४, ७; ८, १,
[१५, १२; ६८, ५]; ३३,
१५; ४५, ९; ५७, २; ६४, ६;
१०, २२, ७; २६, ९; ३२, १;
३६, ६; ९७, २०; १५१, ३;
खि १, ४, ३; २, २, २; †मा १२,
९५; ३३, ६५; †का १३, ६,
२२; ३२, ५, ११; †तै १, ६, १,
३; ४, २, ६, ५; मै १, ४, ४, ९;
९, १; ४; ५; १३, ७, ९;

८, ३; †४, ९, ११; ११, ४;
१४, १२; काठ ५, ६; ६, १०; †;
९, ९; ३२, ६; क ८, १२; †;
†कौ १, २८; १८१; २९८; २,
८४७; ११०९; †जै १, ३, ८;
१९, ७; ३१, ६; ४, ११, १०;
शौ २, १२, २; ३; ७, ५२, ४; †;
१०, ५, ३६; १६, ८, १;
५-३०; ९, १; १९, ३४,
१; ५७, ५; २०, ८५, ३; पै
१, ६५, ३; २, ५, २; ३; ३९,
३; ३, ३०, ६; ३६, ४; ५; ४,
१८, ७; ८, १६, ९; ११, ३, १;
१२, १, १६; १५, १५, २;
१८, २९, १; -†कासः ४
[१, ९७, ३; ५, १०, ६]; ६,
२५, ७; ७, ७८, ५; काठ १७,
१८; शौ ४, ३३, ३; पै ४, २९,
३; -†किन् ४, ४५, १५;
[१०, ४२, १०; ४३, १०]
४४, १०; शौ २०, १७, १०;
९४, १०; -कैमिः ४, १००,
६; २, ३०, १०; [५, ४१,
१०] ६, १२, ४; ८, [१, ३]
१५, १२; (६८, ५); ४०, ७.

आस्माक-कः^१ मा ४,
२४; का ४, ८, २; मै १, २, ५;
३, ७, ४; काठ २, ६; २४, ५; क
१, १९; ३७, ६. [क-अन्].
*?अस्माका^२ ४, १७३, १०;

१) पाभे. अस्मस्यम् मा २५, ४६ द्र. ।

२) सपा. ऋ १०, १४१, ४ विशिष्टः पाभे. ।

३) तु. सस्थ. टि. आ ।

४) व्यु. ? १अस्माक- टि. द्र. ।

५) सकृत् सपा. तै ६, २, ४, ४ नः इति पाभे. ।

६) पाभे. अरिष्टासः शौ ७, ५२, ७ द्र. ।

७) स्वार्थे अण् प्र. उंसं. (पा ५, ४, ३८) । तत्-स्वरः

[वैतु. पा. (४, ३, २) यनि. प्र. (तस्येदमीये सति [पा
४, ३, १२०]) परतः प्रकृत्यंशे अस्मद्->अस्माक-
इतीव शासुकः संदिचन्त्यः (तु. टि. १अस्माक-)] ।

१) पाभे. अमात्यः तै १, २, ६, १ द्र. ।

२) नैप्र. २अस्माक- इत्यस्याऽन्त्याऽकारस्य लोपे
तु १ सत् वा. क्विवि. द्र. (वैतु. यनि. स्थ. सर्वत्र
१अस्माक इति पपा. [तु. १अस्माक-> -क ऋ ७,
५९, १०] ; तच्च शब्दरूप लुप्तान्त्यमकारं

शौ १, ७, ६; ३, २४, ४^१; ७, ८२,
१^१०.

अस्मे^० -> अस्मे-हिति^० -ति:

अ १०, १०८, १.

अहम्^० ऋ १, ११, ६; १७, १; ७;
[२३, २२; १०, ९, ८]; ३३, २;
४४, ५; ५०, १३; १०५, ७;
१२०, ६; १०; १२६, ७; १३८,
१; १६५, ६; ८; १०, १७१, १;
४; १७९, १; २, १४, १०; [२७,
१७; २८, ११; २९, ७]; २८, ९;
३२, ४; ३, १५, १; ४३, ३;
५३, १२; ४, १८, २; २६, १^१;
२^१; ३; २७, १; ४२, २-६;
५, [२, ८; १०, ३२, ६]; ९, ६^१;
१२, २; ३; ४२, २; ४३, ९;
[४४, १४; १५]; xx; खि १,

१, १; १०, १; २, ६, २; ८; १५;
६, २, १७; ६, ३, २९; xx; खिसा
३, १^१; मा १, ५; २, २७; २८; ३,
१९; ४, २३; ५, ११; २२; २३^१;
२६; ३९; ६, १; १६^१; ८, ९^१;
१३; ३७; ३८; ३९; ४०; xx;
१८, ३५^१; का १, ३, १;
२, ३, १; ३^१; ६, ६; १०; ३,
३, ११; ९, २; ४, ७, ४; ५,
४, २; ६, १; xx, २०, १, ६^१;
तै १, १, १०, २; २, ३, २;
५, १; २; ३, १, १; २, १; ४, २^१;
९, २; ५, ६, १; ४; ७, ६; ८,
१; १०, १; ६, २, १^१; ३^१; ४^१;
४, १^१; २^१-४^१; ६, १; २^१; ३;
१०, १^१; ११, ५^१; ६^१; ७^१;
७, ४, १^१; २; ४^१; ५^१; ६, २;

३; ८, १^१; ९, १; २^१; १३,
१; २; ८, ७, २; १५, १^१; १६,
१; xx; ३, २, ८, ५^१; ५,
६, १^१; ४, ६, ५, १; २;
४; ७, ३^१; मै १, २, १; १०^१;
१३; १६^१; ३, २६^१; ४, २^१; ३;
७^१; १०; १२^१; ५, २; ३; ४^१; ८;
१०; ११^१; १४^१; xx; २, १२, १^१;
४, १२, ३^१; काठ १,
१२^१; २, १; ४; ५^१; ९^१; ११^१;
१२^१; xx; ५, १^१; २^१;
१३, १६^१; ३२, २^१; ४०,
१^१; क १, १२^१; १३; १६; १८^१;
२, ३; ५^१; ६; ८; १०; १३^१;
४, ४^१; ६; ८; ५, १; २^१; ५^१; १;
xx; कौ १, १२२; १५२^१;
३०७; ३१०; ५१६; २, २७२;

सत् अस्माकम् इति रूपम् एवेत्येवं सा. प्रभृ. व्याख्याने
च। ननु किमिति तत्र नैवाऽऽदर इति । तथात्वे
मूलतोऽभ्युपेयमाने शौ. स्थ. छन्दोवैषमी प्रसज्येतेति ।
कथमिति । उच्यते । तथाहि । १मे स्थ. २यस्य पाद-
स्याऽऽदितः १मस्य पादस्याऽन्त्येनाऽचैकरूपतायाः सुवा-
रायाः सत्या व्यवच्छेदे अस्माकमर्थाय जज्ञिषे इति
नवाक्षरोऽनुष्टुप्पादो जायेत । अपि च । यत्र नैप्र.
अजन्मध्यस्थो हल् लुप्यते, तत्राऽनुदात्तोदयोऽसौ भवति ।
इह तु न तथेत्यतदपरं पराऽभिप्राये बाधकं द्र. । अथ
२ये स्थ. धान्य- इत्यस्य *धानिका- (व्यु. यद्र.) इत्ये-
तन्मूलकत्वेनेति कृत्वा परप्रस्तावेन च संगमग्र्यमौस्थि.
एवास्माकमिदं धानिकम् इत्यधिकाक्षरः पादः संजा-
येत । ३ये स्थ. तावत् पराभिप्रायतोऽधिकाक्षरत्वं निगद-
सिद्धम् । एवं शौ. स्थ. सर्वत्र छन्दोदशा यनि. सुवचतर-
त्वेनाभ्युपेयत्वे सति ऋ. स्थ. अपि अस्माका असद्विभ्रो
वृज्रहस्तः इतीदं पादस्य मौलिकं स्वरूपं द्र. इति दिक् ।

१) सपा. तैआभा ६७ मे इति पाभे. ।

२) सपा. ऋ७, ५९, १ *युष्माका इति पाभे. (तु. एपू. टि.) ।

३) *अस्मद्- + (✓यृ [गतौ] > भावे) *य- इति
स्थिते बस. पूष. प्रकृतिस्वरे सति *अस्मर्य- इत्यत्र
नैप्र. *अस्मर्य- इत्येवं त्रिपरिणते च वा. किवि. इति

कृत्वा न. द्वि१ व्यवहियमाणे चाऽवसाने अय्>ए इति
संकमः द्र. । एवं व्यु. पार्थक्याद् निर्देशपार्थक्ये प्राप्तेऽपि
यथाप्रसिद्धिस्थलानुक्रमणं त्वस्य अस्म- इत्यत्रैव गणू.
द्र. (तु. तत्र टि. पाप्र. अपि) ।

४) 'अस्मे [=अस्मद्गतौ] यथा स्यात्तथा द्वितिः यतः'
इति कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् इति मतम् द्र. । उप. ? <
✓घा (धारणे [तु. वें. सा.]) इति वा, <✓हि (गतौ)
(तु. [पक्षे] सा. [व्यु. प्रभृ.]) इति वा । तद्य. दासीभारादित्वात्
(तु. पा ६, २, ४२ [टि. या ११, २५] पूष. प्रकृतिस्वरं द्र.) ।

५) व्यु. कृते तु. टि. अस्मद्- । त्वाहौ सौ (पा ७,
२, ९४) इति अस्मद्- आदेशमात्रमिति विकारमात्रमिति
वा प्राञ्च आहुः । मौलिककण्ठयस्पर्शद्वितीयं पृथक् प्राति.
इत्यर्वाञ्चः (तु. WW १, ११५) ।

६) =सपा. आश्रौ १, १०, ७; ८ शाश्रौ ९, २८, ३
या ११, ३३ । शौ ७, ४९, १ वैताश्रौ १, १६ देवीम्
इति पाभे. । ७) तु. सस्थ. टि. सुः ।

८) =सपा. काश्रौ १०, ५, ३ । शौ २, २९, ३
अयम् इति पाभे. । ९) पाभे. सस्थ. अय् द्र. ।

१०) सकृत् सपा. मा ८, ४६ प्रभृ. माश ४, ६, ४,
६ च अयम् इति, तै ३, ४, ४, १ पाश्रु १, ५, ९^१
सुः इति च पाभे. ।

२७३; ३४०; ८५०^३; ८५१;
xx; जै १, १३, ८; १६, ८^३;
३२, ५; ८; ५३, ६; ५३, २, २^३;
४, ७; ३, २३, ४; ५; २८, १२;
४८, १८; ४, १२, ३^३; ४; शौ १,
९, ४; १०, ३; २९, ५; ६^३;
२, १०, २-८; २५, २; २७, ५;
३०, ५^३; ३२, ३; ३, ५, २; ५; ६,
१; ३; ५; ७, ६; xx; ४, ९, ७^३;
६, ७१, १^३; ९७, १०;
७, १०५, १^३; ११५, २०;

११९, १^३; १४, १, ३८; ५१^३;
पै १, ९, ४; ९, ३; ११, ४;
५^३; १५, १; ३७, १; ३८, १;
४३, १; ५९, ३^३; ५^३; ६०, १;
३^३; ६६, ४; ८३, ४; ५, ३४,
२^३; xx; १३, १४, ९^३;
१७, ११, ६^३; xx; १२, १०,
६^३; ३३, ११^३.
✓*अहंयु^m > अहंयु^m - यु:
ऋ १, १६७, ७.
अहं-सन्ⁿ - -०न ऋ८, ६१, ९०;

-०ना ऋ ५, ७५, २^३; कौ २,
१०१४^३.
?अहं-नमस् - मा.^p पै १, १८,
३^३.
अहमु(मु-उ)त्तर^r - -रे शौ १२,
४, ५०; पै १७, २०, १०; -रेषु शौ
४, २२, १^३; पै ३, २१, १.
*?अहमुत्तर-त्वं^f - -त्वे शौ
३, ८, ३; पै १, १८, ३.
अहं-पूर्वⁿ - -वं: ऋ १, १८१,
३.

- a) सपा. ऋ १०, ९७, ४ प्रभृ. वासः इति पाभे. ।
b) पाभे. सस्थ. टि. प्रतिजग्रह द्र. ।
c) सपा. पै १९, १२, ७ अयम् इति पाभे. ।
d) पाभे. सस्थ. टि. कृष्वे द्र. ।
e) पाभे. कृते तु. सस्थ. टि. प्र...हुवे ।
f) पाभे. अधि पै २०, १६, ३ द्र. ।
g) पाभे. अग्निः शौ २०, ४९, १^३ द्र. ।
h) तु. टि. ?अहस्त-> -स्ताभ्याम् ।
i) तु. सस्थ. टि. ?अहं पिचरुः ।
j) सपा. ऋ १०, ८५, १७ शौ १४, २, ४६ इदम्
इति पाभे. ।
k) सपा. शौ ६, ५८, १ इह इति पाभे. ।
l) सपा. शौ ६, ११३, १ ते (<युष्मद्-) इति पाभे. ।
m) कथजन्तः नाधा. द्र. (तु. टि. ✓*अस्मयु) । वा. च
व्यु. च पपा. च कृते तु. टि. अस्मयु- (वैतु. पा.
[५, २, १४०] यनि. मिन्नात् तत्प्रतिरूपकीकृतादिव
सतः प्राति. मत्वर्थे युस् प्र. इत्यन्यथासिद्धमिव सन्तं
दवीयांसं पन्थानं यायुकः) ।
n) तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । अथवा उस.
उप. ✓सन्+अच् प्र. इति कृत्वा थातीयः स्वरः (पा ६,
२, १४४) । पूप. समासस्य च कृते तु. टि. अहं-पूर्वⁿ ।
o) पूर्वाऽऽमन्त्रिताऽव्ययमानवत्त्वाऽभ्युपगमात् पादादि-
त्वाद् षाष्ठिक आधुदातः द्र. (पा ८, १, ७२; ६, १,
१९८) ।
p) मन्त्रपाठः पपा. वै. सा. च अहम् । सना इति
पदद्वयमत्र पिवाठयिषन्ति । तथा स्थितेऽर्थस्य नितरां
विशदेतरत्वात् यनि. च देवताविशेषणतौपयिकत्वाद्

अर्वाचां समस्तैकपदत्वे प्रायिक्यमितिर्भवति । एस्थि.
अपि स्वरादिनिर्दिष्टिं प्रति भवत्येव कियानपि मतभेदः
(तु. ORN.) ।

q) -नमाः इव> -नमेव इत्यभिसंधिकः मुपा. द्र. (तु.
सपा. शौ ३, ८, ३ यत्र दीर्घम् एव इति पाठः श्राव्यते) ।
अहंनम् एव इति मुपा. त्वत्र प्रतिपत्तिशून्य इव भवति ।
यनि. शोधे समासादिकार्यम् अहमुत्तर- प्रभृ.
समाननिष्पत्तिकेषु प्राति. उक्त्या दिशो किञ्चिन्मात्र-
भेदपूर्वकं व्याख्येयमिति पिष्टपेषणे नादरः । अग्नेः
विप. एतदिति तु विशेषः द्र. । छान्दसेऽत्र संघौ इव
इति वा, एव इति वीत्तराशः द्र. ।

r) तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

s) एवं किल पपा. प्रकरणीऽनुरोधश्च भवति (वैतु.
सा. अत्र पदद्वयीमिव पठित्वा व्याचक्षणः) । यच्चात्र
देवानामप्युपरि स्वं यजमानं प्रतिष्ठापयितुमलंभूषणुरपि
पुनस्तस्य प्राधान्यप्रतिष्ठायै देवानामेवान्यत्रमस्य याच्ना-
मिव सा. कारयति तद्विरुद्धार्थप्रतिपत्तिकरत्वाद् अतित-
रामिवोपेक्ष्यम् ।

t) भावे त्वः प्र. तत्-स्वरश्च । अत्र अहम् । उत्तरत्वे
इति पदद्वयाऽऽत्मकः मुपा. भवति । सा. चापि तथैव
पठित्वेव व्याचष्टे । प्रकरणाऽनुरोधात् यनि. प्राति.
मौलिकतया संभाव्यते । तद् विमृश्यम् ।

u) अत्राविहितलक्षणो मयूरव्यंसाद्याकृतिगणीयः
तस. (पा २, १, ७२) सास्व. च । एहीडादयः पाग.
इत्येतदनु चान्यपदार्थे वृत्तिर्भवति । अथवा, 'अहं
पूर्वः इत्याकारकं शब्दोच्चारणमस्मिन्नस्ति' इति *अहं-पूर्व-
इत्याकारकः बस. मूलत आस्थेयो वचनपरः । ततस्तद्वृत्ति

आनु^a— ण्वत् तै २, ५, ६, ६; द;
४, ८, ३; -ण्वम् तै २, ५, २, ३;
५, ६, ५; ६, ७, १; मै १, ६,
१२; -ण्वयोः तै २, १, ९, ४; ५,
२, ५; मै १, ६, १३; -वाभ्याम्
काठ १२, ७; -ण्वाम् काठ
८, १०; क ७, ६.

नः^a ऋ १, १, ९; २, ९; ३, ६;
xx; ४, ५७, ८७; ७, ३५,
२१०; ९, ६७, २२०; २३०;
९७, ४१; ११०, ११; १०,
१४१, १५०; खि १, १,
२१; २, ३; ४; ३, ३; ५, ५;
xx; २, १०, ३१; ४ ७,
२, ४१; ११; मा २, १०;
१६; २०; ३२; ३, १४१; २४१;
२५१; २६१; २९१; ३०१;

३५१; xx; ५४१^k; ७, २५१^l;
xx; ११, ४११^m; १२, ३४१ⁿ;
१६, ४७०; १९, ४२१^o;
का २, २, ९; ६, ७१; ८;
७, ४; ३, १३, ४; १६१; १७;
१८१; २१; २२१; २७; ४, ६; ७;
५, ३१; ७, ४१^k; xx; ४;
१, २१; ७, १०, ३११; १२४.
४११^m; १३, ३, ५११ⁿ; १७ ८, १०;
२१, ३, १३०; तै १, १, ४, २, १३
२; ३२; ११४, २१; ४; २, १,
११; २, १; ३, १३; ४, २; ७, १;
४, ४५, २११^o; ७, १०,
२१; १११; ८, ५, ३१; ११^k;
२, ५, १२, ४१; १; ११ⁿ; ३.
०, ८, ६१; १११; ४, १, ४.
१११^m; २, ३, ११; २११ⁿ; ४१;

११^o; १४, ३; ४; ५, १३; २३;
६११^l; ६, ४१; ५११^k; ६, २,
१११; १११ⁿ; ५, ६, १, ४१;
मै १, १, ५; १३१; २, २;
३१; ४; ६१; ७१; ९; १३१;
१११; १४; १५; १८१; १, ४; ६१;
१५; २३१, २६१; xx; २, ७, १०१;
१११ⁿ; ११११^l; १२११^m; ९, ९११^o;
११; १११^o; १०, २११; ३११;
१३, १११^o; ३, १९,
४११ⁿ; १११^o; ४, ९, २७१^k;
१११^o; ११, ४११^l; १११^o;
१२, १११^o; २११^o; ३११^o;
१११^o; ४११^o; १११^o; १११^o; काठ
१, ४; १२१^o; २, १११^o; ४१;
५-९; १११^o; १२; १४१^o; १५१^o;
३, १११^o; २; ३; ४१^o; ८१; xx;

वाच्येऽर्शआदीयः अच् प्र. (पा ५, २, १२७) । चित्-स्वरः ।
पूष अहुम् इत्येतच्छब्दानुवृत्तेः प्राधान्येन प्रदर्शयितुमिष्ट-
त्वात् अस्मद्- इत्यस्य मूलस्य प्राप्तिः स्थाने अहुम्
इत्यस्यैव रूपस्य व्यवहार इति प्राक्प्रक्रियायामपरो विशेषः
द्र. । यद्वा अहुम् इत्यस्य सर्वनामप्रतिरूपकस्य स्वरादि-
त्वम् उच्यते. (पा १, १, ३७) । अर्वाक्-प्रक्रियायां त्वा-
देशादेशिभावस्याऽनभिमतत्वाद् आदेशतया प्रतिपद्यमा-
नानां प्रातिस्विकसत्तास्वातन्त्र्यविशेषस्याऽभिमतत्वाच्च नेह
किञ्चिद् विशेषेणाऽवधेयमिव भवतीति दिक् ।

^a) व्यु. कृते तु. टि. अस्मद्- ।

^b) पाभे. सस्थ. टि. फालाः द्र. ।

^c) सस्थ. टि. शंसः द्र. ।

^d) पाभे. स्वं मै ३, ११, १० द्र. ।

^e) पाभे. पुनीमहे मै ३, ११, १० द्र. ।

^f) पाभे. इन्दुः कौ १, ५३५ द्र. ।

^g) सस्थ. टि. ऋणयुः द्र. ।

^h) सपा. मा ९, २८ का १०, ५, ४ माश ५, २,
२, १० हि इति पाभे. ।

ⁱ) सपा. शौ ३, २३, ४ च इति पाभे. ।

^j) नेहि इति पाठः (तु. पै ६, ४, ४; ९ मूको.)?
नः पुदि (आ, इहि) इति शोभः (तु. शौ ५, ५, ५; ६ पै ६,

४, ४; ९) । ^k) सपा. ऋ १०, ५७, ४ ते इति पाभे. ।

^l) सपा. ऋ १०, १७३, ६ ते इति पाभे. ।

^m) सपा. अवा नः (माश ६, ४, ३, ९) <> ऋ
८, २३, ५ स्तुवानः इति पाभे. ।

ⁿ) सपा. शिबो नः > ऋ ७, ८, ४ शुशोच इति
विशिष्टः पाभे. ।

^o) सपा. तै ४, ५, १०. १ एवाम् इति पाभे. ।

^p) सकृत् पाभे. सस्थ. टि. डुरोः द्र. ।

^q) सपा. ऋ १, १८७, २ मे इति पाभे. ।

^r) सपा. ऋ १, ९७, १८ विशिष्टः पाभे. ।

^s) सपा. ऋ १०, ८२, ३ विशिष्टः पाभे. ।

^t) पाभे. मै २, १३, १ नु द्र. ।

^u) शोभस्य कृते सस्थ. टि. ईरया द्र. ।

^v) सपा. ऋ १, ११४, १ विशिष्टः पाभे. ।

^w) सपा. ऋ ७, ४९, ३ विशिष्टः पाभे. ।

^x) सकृत् सस्थ. टि. १आशा-> -शया द्र. ।

^y) एकतरत्र नाउ. उदात्तस्योपोद्धलिका ध्रुतिः ना इति ।

^z) सपा. ऋ ५, ५७, ६ वः इति पाभे. ।

^{aa}) सकृत् पाठः? तु. सपा. ऋ ५, ५७, ६ वः
इति पाभे. ।

४, १३^{va}; १३, १५^o; †^b; १४,
२^o; †^o; १६ २; ४[†]; †^o; १०^o;
†^d; ३५, १६; २[†]; ३[†]; ३७,
१०[†]; ३८, ५[†]; १४[†];
†^g; ३९, १०[†]; ४०, १[†];
क १, ४; १२[†]; १३[†]; १६[†];
१९; २, १; ५[†]; ८[†]; ९; ११[†];
१५[†]; ३, १[†]; २[†]; ७; ८[†];
९[†]; १०[†]; ११[†]; XX; ८, ९[†];
†^k; †; १०[†]; २५, १[†]; XX;
२८, १[†]; २[†]; †[†]; ४८,
१[†]; †[†]; १[†]; ३[†]; ९[†]; १४[†]; XX;
कौ १, ६; १०; २२; २४;
३३[†]; †ⁿ; ३६; ४२; ४३[†];

४७; ५६; ५७, ६१; ६६; ६७[†];
७६; ८१; १०२; ११०; XX;
१६६[†]; २२७[†]; ४२८[†];
५५५[†]; †^r; २, १७५[†];
४९०[†]; ६०४[†]; ७१४[†]; ३, ३,
८[†]; XX; †^z १, १, ६; १०[†];
३, २; ४; १३[†]; ४, २; ७[†];
९[†]; ५, ३; ६, २; ३; ७; ७, ४;
५[†]; ८, ४; ९, १; ११, ६; १२,
४; ५; १०[†]; १८, २[†]; २४, ६;
७[†]; ४२, २[†]; ५७, २[†]; †^v;
३, १६, १३[†]; ३८, १[†];
३[†]; ४[†]; ४६, ३[†]; ४९,
३[†]; ५५, ९[†]; ५९, ६[†]; शौ १, २,

२; †^z, २; ३; †^z, १; २; ३;
६, १[†]; ४[†]; ७, ३; ५; ६; १०,
४; १२, १; १३, २; ४; १६, ४[†];
१८, १; ३, २०, १; २[†]; ३[†];
XX; ४, ३२, ५[†]; ६[†]; ७[†]; ८[†];
५, ३, ५[†]; ६[†]; ७[†]; ८[†];
१०[†]; †^d; ११; ५, ५[†]; ९[†];
६, २७, २[†]; †[†]; ३[†]; †[†];
३९, २[†]; ४०, १[†]; २[†];
३[†]; ५३, १[†]; २[†]; १२०, १;
२[†]; ७, २३, १[†]; ९६,
१[†]; ९९, १[†]; ९, ४,
२३[†]; १५, ४; १२[†];
१२, २, ७[†]; १४, २, १[†];

- a) सकृत् सस्थ. पामे. टि. उरो: द्र. ।
b) पामे. न: मा ११, ४१ द्र. ।
c) पामे. न: ऋ १०, १४१, १ द्र. ।
d) पामे. न: मा १२, ३४ द्र. ।
e) पामे. मै २, १३, १ नु द्र. ।
f) द्वि: सगा. का ३, २, ६ मे इति पामे. सकृच्च
शौ ६, ४०, १ उत्तरात् टि. द्र. ।
g) पामे. सस्थ. टि. ऋणया: द्र. ।
h) पामे. सस्थ. टि. नु द्र. ।
i) सपा. शौ ७, २०, १ इमा: इति पामे. ।
j) अत्र णत्वविशिष्ट: सपा. द्र. ।
k) सपा. ऋ १०, ५७, ४ ते इति पामे. ।
l) सपा. ऋ १०, ८२, ३ विशिष्ट: पामे. ।
m) सपा. ऋ १०, १७३, ६ ते इति पामे. ।
n) पामे. आप: ऋ १०, ९, ४ द्र. ।
o) सपा. ऋ ६, ७, १ विशिष्ट: पामे. ।
p) सपा. ऋ १, ८, ५ नु इति पामे. ।
q) सपा. ऋ ८, २, १९ विशिष्ट: पामे. ।
r) सपा. ऋ ९, ७९, १ विशिष्ट: पामे. । सकृत् सस्थ. टि.
सन्तु द्र. ।
s) सपा. ऋ ८, ९२, २९ मे इति पामे. ।
t) सपा. ऋ ९, ९७, ४२ च इति पामे. ।
u) सपा. ऋ ६, ८, १ नु इति पामे. ।
v) सकृत् पामे. सन्तु कौ १, ५५५ द्र. ।

वैप१-८१

- w) सपा. ऋ ८, ४३, १६ मे इति पामे. ।
x) ऋ ९, ८२, २ यनि. अधिक: पाठ: ।
y) पामे. न: ऋ १०, १४१, १ द्र. । एकतरत्र णत्वविशिष्ट:
सपा. द्र. ।
z) सपा. ऋ १०, ८३, ५ मा इति पामे. ।
a¹) सपा. ऋ १०, ८३, ६ मा, माम् इति पामे. ।
b¹) सपा. ऋ १०, ८३, ७ मे इति पामे. ।
c¹) न: एतत् > ऋ १०, १२८, ३ पूर्वे इति पामे. ।
d¹) सपा. ऋ १०, १२८, ९ मा इति पामे. ।
e¹) सपा. न एहि < > खि ४, ७, २, ८, ९ ? नेहि इति
पामे. ।
f¹) गृह्म न: > ऋ १०, १६५, २ गृहेषु इति पामे. ।
g¹) सपा. ऋ १०, १६५, ३ च इति पामे. ।
h¹) पामे. अच्छ शौ ६, ४९, २ द्र. ।
i¹) सकृत् असुन: < > सपा. पै १९, ८, २ आकृति:
इति पामे. ।
j¹) पामे. अभिज्ञास्या शौ ६, १२०, २ द्र. ।
k¹) ? आनवो टि. द्र. ।
l¹) ऋ ६, ४७, १२ यनि. अधिक: पाठ: ।
m¹) सपा. ऋ ६, २८, ८ विशिष्ट: पामे. ।
n¹) सपा. ऋ १, १६४, ३३ मे इति पामे. ।
o¹) सपा. ऋ १०, १६, १० व: इति पामे. ।
p¹) सु: न: > सपा. ऋ १०, ८५, ३८ पुन: इति पामे. ।

१८, †१, १९^१; २५^१; २६^१;
३०; ३१; ३३; ३६; ३९^१; ४४; ४७^१; ५०^१; ५१; ५२^१; ५८;
५८; २, ३†; २९; ४९; ३, १४;
१५; १६^१; २१†; २२†; ३९†;
४४†; ४५^१; ४६†; ५९^१; ५९^१;
पै १, ९, २; ४; १०, ३; ४; ११,
२^१; १३, १; १७, १; २०, १; २;
३^१; ४; XX; ९८, २^१; ३, ३४,
१; ३^१; ४^१; ४, ३२, ५†^१;
६, ४, ४†; ९^१; ११, ७, ७^१;
१५, २०, ३†; †^१; ४^१; †^१;
१६, १९, १०^१; १७, ३०, ७†^१;
४०, ३^१; १८, ४, ३†; †^१; ६, ८;
७, १†^१; १९, २४, ११†^१;
२८, ३^१; २०, २, ४^१; ४, १०^१;
६, २†^१; ३५, ५†^१; ४८, २†;
३†; ४^१; †^१; ४९, ५†^१.
नौ^१ क्र ७, ८८, ५; ८, ६२, ११;

१०, १०, ४; ५^१; ८५, ४७^१;
८८, १७; ९५, १; मा २, २७;
४, ३४; ५, ६; ४०; का ४, १०,
५; ५, २, ४; ९, ७; तै १,
२ ११, २; ३, २, १; ४, ३;
७, ९, १; २, ५, ८, ३†; ५,
२, ३, ३†; १६, ४, ९, १;
१०, १; ७, ४, १५, १†; मै १,
२, ७; १३^१; ४, २; २, ६, ११;
३, २, ३†; १६, ३, २^१; ४;
४, ५†; ५, ८; ६, २^१; ३; ८,
१^१; १४, ९†; काठ २, ८; ११;
४, ९; ५, ५; ७, ३^१; १२, ७^१;
१५, ८; २७, ४^१; ८^१; ३०, १^१;
४०, २^१; ४४, ४; क २, २; ५;
३, ७; ५ २^१; ३७, ८^१;
४०, २; ४२, ४†; ४६, ४†;
शौ ५, ११, १०^१; ७, ३७, १^१;
११, १, ३५; १३, १, १८; १४,

२, ७२†^१; †१८, १, ४^१; ५^१;
पै ८, १, १०; १६, ९२, ५;
१८, १४, २†^१; १६, ८.
मत्^१ क्र २, २८, ५; ६; २९,
१; ५, २, ८, ६, ६७, २; १०,
१०, ८; १०; १२; ८६, ६^१;
९५, ८; १६६ ३; मा २३ ५२;
का २५, ९, ८; तै १, ५, १०,
१†^१; ६, १, ३, ६†; ४, ८, २†;
मै ३, ६, ८†; ४, १४, ९†;
काठ ३१, १४†^१; शौ १, ३४,
५; २, ७, १; ३०, १; ४, १९,
७; ६, ८, १; ३; ११८, ३;
७, ६२, १; ६७, १; १०, १,
१०; १३; ११, ६, २६^१; १२,
३, ४६; १८, †^१, ९; ११;
१३; २०, १२६, ६^१; पै २,
२६, ४; ५, २३, ४; १३, १२, २;
१६, २३, ६^१; ३५, १०; ३६;

- १) सपा. क्र १०, ११, २ मे इति पाभे. ।
२) सपा. क्र १०, ३१, ९ नु, युत्र इति पाभे. ।
३) सपा. क्र १०, १५, ६ विभे. ।
४) परिपुदं नः > क्र ४, २, १७ परिपुदन्तः इति पाभे. ।
५) पाभे. अथा क्र १०, १५, ११ द्र. ।
६) क्र १०, १५, ५ यनि. अधिकः पाठः ।
७) सपा. क्र १०, १५, १४ विशिष्टः पाभे. ।
८) सस्थ. टि. जनम् द्र. ।
९) सपा. क्र १०, ८३, ५ मा इति पाभे. ।
१०) पाभे. नः शौ ५, ५, ५ द्र. ।
११) तु. सस्थ. टि. अहि->-हिना ।
१२) सपा. क्र २, ३३, ४ विशिष्टः पाभे. ।
१३) सपा. क्र २, ३३, ७ विशिष्टः पाभे. ।
१४) एकतरत्र पाभे. सुः शौ ८, ९, २२ द्र. ।
१५) सपा. क्र १०, १६, १० वः इति पाभे. ।
१६) सपा. शौ १२, ३, ४३ एनम् इति पाभे. ।
१७) सपा. क्र १०, ८५, २३ विशिष्टः पाभे. ।
१८) पाभे. नः शौ १४ २, १ द्र. ।
१९) सपा. क्र १०, ५७, ४ ते इति पाभे. ।

- १) सङ्कत पाठः ? (तु सपा. शौ ६, ३३, ३ ताम् इति पाभे.) ।
२) नो रयिम् > सपा. शौ ७, १८, २ दाशुषे इति पाभे. । ३) ? आनवो टि. द्र. ।
४) सपा. क्र १०, ३७, ११ विशिष्टः पाभे. ।
५) सपा. क्र ८, १०२, २१ ते इति, शौ ७, १०३, १ मे इति च पाभे. ।
६) पाभे. सस्थ. अथ द्र. ।
७) पाठः ? तु. सूको. नौ इति ।
८) व्यु. कृते तु. टि. नः ।
९) सपा. क्र ७ ९६, ४ नु इति पाभे. ।
१०) व्यु. कृते तु. टि. अस्मद्- । प्राग्भिर् अस्मद्- इत्यस्याऽऽदेशतया (पा ७, २, ९७) अर्वाभिश्च नाप्. दिशा अमर्दकशब्दान्तरतयाऽभिमतस्य (तु. WW २, २३६) *म- इत्यस्य पै १ द्र. (पा ७, १, ३२) ।
११) पाठः (तु. आश्रौ २, ५, ३) ? मम इति शोधः (सपा. माश्रौ १, ६, ३, ९ ? मदैतोः टि. च द्र.) ।
१२) मत्-सपत्नाः इति समस्तं पदं मन्वानः SI. चिन्त्यः (तु. तैश्वा ३, ७, ६, ९) ।

३; ५०, ५; १७, ४०, ६; १९, १५, १०; ११; ३९, १; २०, २६, ७.

†म(द>)व-कृत^१- -तानि क २, २८, ९; मै ४, १४, ९.

¶म(द>)व-प्रायण^१- -णा: काठ २३, ८; क ३६, ५; -णा: तै ६, १, ५, १.

म(द>)व-सखि^१- -खा क १०, ८६, १; शौ २०, १२६, १†.

¶मद(द-अ)व^१- -प्रा: तै ६, ४, ७, १; मै ४, ५, ८; काठ २७, ३; क ४२, ३.

मदु(द-उ)दयन^१- -न: काठ २३, ८; क ३६, ५; -ना: तै ६, १, ५, १.

*मद(द-दे)वता^१- > *मदेव-
लिक^१- > ¶मदेवत्य, त्या^१-
-त्य: मै १, ७, २; -त्यम् तै १, ५, १, २; मै ३, ७, १^२; काठ ८, १५; क ८, ३; -त्या मै १, ८, ४; -त्या: तै ६, ४, ७, २; -त्यानि तै ६, ४, ७, २; मै ४, ५, ८; काठ २७, ३; क ४२, ३.

*मद-अ-> *मद्वि->

*मद्वय(द्वि-अ)व->

†मद्विच^१- -द्विक् क १ १७७, १; ३; द, ३१, ५; मै ४, १४, १८; काठ ३८, ७.

मद्वय(द्वि-अ)व्, व्च^१-

-द्वयक् क ३, ४१, १; द, ३८, २; शौ २०, २३, १†; पै ९, ४, १२; -द्वयञ्चम् क ७, २४, ३.

*मद्वय(द्वि-अ)द्वि^१- >

*मद्वयद्वय(द्वि-अ)व्->

मद्वयद्विच^१- -द्विक् क ६, २२, ११; शौ २०, ३६, ११†.

सम क १, १०, ९; २३, ८८, २, ४१, १५; ८२१; १०, ९, ७; ५०, ११; ११०, २; १४२, ४; १४८, २; १८२, ४; २, १८, ७; ४१, ४; ३, ८२४, ३; ८, १७, १ (१९, २५; ७५, ३); ४२, ३; ६२, ८; ४, १८, ७; २४, १०; ८२६, २; (१०, ६, ७); ४२, १; ८५, ७५, १-९; ××; ६ ७५, १९^१; ८, ४४, ५^१; खि २, ६, १; १३; १४; ९, २; २९;

६, ३, २७; २८; ३, १५, १^१; ४^२;

४, २, ४; ××; मा ३, ४; ५, ६; ४०;

७, ९†; १३, २५; १४, ६; १५, १६;

२७; १५, ५७; २०, ७; १३; ३३,

८१†; का ३, १, ४; ५, २, ४; ९,

७; ७, ४, १†; १४, २, ११;

१५, १, ५; ४, ३^२; ८, ५; १६,

७, १; २२, ७, ६; १४; ३२, ६,

१२†; तै १, १, १०, २; २, ३,

२^१; ३^२; ११, १; ३, ४, ३; ४,

५, १†; ५, १०, १^२; ¶२, ३,

६, १; ४, ४, २; ५, २, ३; ९, १०,

१; ××; मै १, २, ७; १३; ३,

७†; ४, १; ५; ६, १†; २, २,

¶२, ४; ८; ८, १२^२; ९, १; १३,

९†; ३, १, ११, ८^२; ४, १०,

२†; १२, १; १४, ८†; काठ २,

८; ३; १†; ४, २; १४; ७, ३^२; ११^२;

१२^२; †; १४; ८, १६; १०,

११; १२, १५†; १७, १०^२; ××;

क २, १; ८; ३, २†; ५, २^२;

६, १^२; २; ३; २६, ९^२;

४८, १२; †कौ १, ५, २; १९१;

२५०; ४१८; २, १६; २६०;

८५२; ८९२; ९५७; १०९३;

१०९४; १०९५^१; १२२२;

^१) तुस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, ४८) ।

^२) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^३) कस. सास्व. (पा ६, १, २२३) ।

^४) मत्वर्थे ठ>इकः प्र. उसं. (पा ५, २, ११५) ।

तत्-स्वरः ।

^५) नैप्र. नापू. अज्मध्यस्थकारलोप इकारस्य यणा-
देशश्चोत्तरस्याऽनुदात्तस्य स्वरितविपरिणामश्च (पा ८,
२, ४) द्र. । पाप्र. तु एपू. यति प्र. तित्-स्वरः (पा ५,
४, २४; ६, १, १८५) इति विशेषः ।

^१) नैप्र. नाउ. उत्तरादिलोपाऽऽत्मको विपरिणामो
भवतीतीदमीया व्यु. तदीयया व्यु. एव गतार्था द्र. ।
वा. क्रिवि. । ^२) व्यु. कृते तु. टि. अस्मद्वयव्च- ।

^३) नाउउ. पूष. भवति (तु. एउ. टि.) ।

^४) नाउ. मूलतया सुकल्पम् । सस्व. उप. च कृते तु.
मद्वयव्च, व्च- । इह पूष. सत. इति कृत्वा व्यधिकरणः
बस. इति विशेषस्तु द्र. । पूष. *अद्वि- इति अर्थ-
इत्येतत्सजातस्याऽश्रयपर्यायभूतस्य च सतः अद्वि-
इत्यस्य नैप्र. विपरिणामः द्र. (वैतु. सा. अद्वयद्वि- इति
द्विस्वतस्याऽऽदेशस्य उसं. [पा ६, ३, ९२] इति; G.W.
द्वि इत्यस्य द्विस्वतं च प्रथमे तच्छ्रवणेऽन्तेऽकारश्चेति) ।

^५) नैप्र. नापू. विपरिणामः संस्तेनैव गतार्थः द्र.
(तु. टि. मद्विच-) ।

^६) पाभे. कृण्वे शौ ७, १०५, १ द्र. ।

^१) गिरः इति BC. चिन्त्यः ।

३, ३, ९; ङै १, ५, ८; २०,
७; २६, ८; ४०, १०; २, २,
४; ४, ७; ३, २, ७; २३,
७; ४, १२, ५; १३, ७; २०,
६; २९, २; शौ १, ६, ३; १;
१२, ४; १९, २; ३; ४; १;
३४, २; ३, ८, ६; १८, ४;
२५, ५; ६; ४, ३०, ७; ३६, ८;
५, १३, १; ३; ४; ४; ७,
२१, १; २०, १३६, ८; १;
१४०, ३; पै १, २०, ४; ४०,
१; २; ३; ४; ५, ४; ६०,
४; ६४, १; ९८, ४; २, ३५,
१; ४; १४, २, ५; १;
१७, ४०, ८; २०, ९, २;
३८, ९; ४०, १०; -०म मा
२३, १९; का २५, ५, २; तै ७,
४, १२, १; मै ३, १२, २०;
काठ ४४, १; -०मा३ काठ
४४, ९; -०मा३३ तै ७, ४,
२०, १.

*माम-> १माम-कु-कः
१०, १५९, १; पै २, ४१, १;
४, ५, ९; -कम् १०, १७,
१४; काठ ३५, ४; शौ १,
२९, ५; ३, २४, १; ४, ४,
२; १८, ३, ५६; पै १, ११,
४; ३, १०, ६; ५, ३०, १;
१९, २६, १४; १५; २०, १३,
१; -काः मा १९, ४६; का
२१, ३, १७; मै ३, ११, १०;
काठ ३८, २; -का३ शौ ३, ६,
१; ५; १३, १, ३०; पै ३, ३,
१; ६; १८, १८, १; १९, ३७,
१०; -कानाम् १०,
१०३, १०; मा १७, ४२; का
१८, ४, १०; तै ४, ६, ४, ४; कौ
२, १२०८; पै १, ५६, २; -कं
पै २०, ५२, ५.

मामकु-की पै

६, ६, ८.

मम-कु-कस्य १, ३१,

११; -काय १, ३४, ६.
मम-सत्य- -त्ये १०,
४२, ४; शौ २०, ८९, ४.
मुया ८, १००, १; १०,
८५, ३६; १२५, ४; खि ३,
१५, ८; २०; २२; १७,
१; मा २, २७; १९, ११; का
२, ६, ६; २१, १, १०; तै १,
५, ६, ४; ६, ६, २; ३; ७, ६,
३; ९, २; ३, २, ४, ५; ४, ४,
५, १; १६, २, ७, १; ८, १, ४,
७, २; मै १, ४, २; ७; १, ५,
१४; २, १३, १५; ४, ६, ४; १;
१४, १७; काठ ५, ५; ७, ३;
२०, ६; २५, ६; ३२, ५; ४०,
२; क ५, २; ३१, ८; १३९,
३; ४; शौ ३, ५, ८; १४, ५, ६;
४, ३०, ४; ७, ६२, ७;
१४, १, ४८; ५०; ५२; १९,
७१, १; पै २, १३, ३; ३, १६,
६; १०, ४, ८; १२, ३, १६;

अ) सपा. १, ९३, १ प्रष्ट. मुयः इति पाठे. ।

ब) नम इति शंपा. शोषार्हः ।

ग) सपा. मा १६, ३ प्रष्ट. जुगत् इति पाठे. ।

घ) मेमत् इति पाठः? मम, इत् इति शोधः (तु. सपा. शौ १२, ३, ४७) ।

ङ) ममैधसम् > सपा. पै ७, १२, ९ समेधसम् इति पाठे. ।

च) षष्ठ्यन्तस्य पूर्वाङ्गवद्भावः (पावा २, १, २) द्र. ।

छ) अणः (पा ८, ४, ५७) इत्यनुनासिकः शाखा-
भेदेन विकल्पितः द्र. (वैतु. नापू. काठ.) । उदात्तप्लुतिः
(पा ८, २, ८४) अनुनासिकवती सती क्वचित् ४
इत्येतदङ्गवती मुद्रापिता भवति । तदयमङ्गभेदो विमृश्यः
(तु. मैस्र.) । यत्किं भा. परमपि छन्दसि (पावा २,
१, २) इति षष्ठ्यन्तस्य पूर्वाङ्गवद्भावात् षष्ठ्यामन्त्रित-
समुदायस्य स्वर इत्याद्याह, तद् दृष्टविरोधाच्च चिन्त्यं
भवति । अत्रोदात्तप्लुतौ सत्यामपि पूर्वस्य युशः इत्यस्या-
ऽऽद्युदात्तत्वेनोपलम्भात् । स्याद् अत्रत्यः पाठः

संस्करणान्तराऽपेक्षो भवति । 'प्रयाणाम्' इत्यादि-
भास्करीयोत्तरग्रन्थस्याय उपलभ्यमानस्थितिविरोध-
दर्शनात् । तद् एतत् सर्वं सम्प्रगालोचनीयं भवति
(तु. लाजिन्, शार्चिन्-) ।

अ) प्रागितीयः कः प्र. उत्सं. (पा ५, ३, ७०) ; वैतु.
पा ४, ३, ३ अस्मद्- > *? ममक- + अण् प्र.) ।
तत्-स्वरः ।

ब) सपा. मामकुः < > मामकुम् इति पाठे. ।

ग) सपा. तै १, ५, १०, ३ क ४८, ५ वीरुधाम् इति पाठे. ।

घ) सुम- (सर्व-) > [स्वार्थे] सुमक- इति शोधः
इति मतम् (तु. मूको.) ।

च) सप्तमीविभक्त्यर्थे भवति (पा ७, १, ३९) ।

छ) प्र. स्वरस्य च कृते माम-कु- टि. द्र. ।

ज) नाप. (संप्राम- [तु. निध २, १७]) । 'मम सत्यं
जयः' इत्येवं यस्या क्रियाधामिति कृत्वा मयूरव्यंसकादिः
तस. साख. (पा ६, १, २२३ [तु. दे.]) ।

ड) व्यु. कृते तु. टि. अस्मद्- ।

१८, ५, ६†; ७; ९; १९, ४४,
११-१५.

मयि ऋ १, १२३, २२; १०,
९, ८; ८, ५०, १०; ९, ६६,
२१; १०, ४८, ३; १२८, ३^{१०};
खि २, ६, १०; ११; ६, ३,
२५; ८, १; ३, २, १०;
१५, ३; १८; २१^१; २६; १७,
१; ४, ५, ३५; ६, १०; ८,
४; ६, ३, १^१; मा २, १०; ३,
२७; ४, १०; ५, ६; ४०^१; ८,
७; १०; ३८†; १०, २५†; ११,
५८^१; १२, ४६; १३, १; ××; ३८,
२७^{१०}; का २, २, ९; ३, ८; ३,
३, १९; ५, २, ४; ९, ७; ६, ५, ५†;
८, ४, १; ६, ४; १३, १†; ११
७, ५; ××; तै १, २, १, २, ७, १;
११, २; ३, ४, ३^१; १४, ८†; ५,
४५, ३; ५, ५, ३†; ६, २; ४;
६, ६, १; ३†; ८, १५, २; ××;
मै १, २, २; ७; १३^१; ५,
१†; २^१; ९; ६, १^१; २, ६,
१२; ७, ६^१; ११; १०, १;
१३, १; २३; ४, ९, १३^{१०};
काठ २, ३; ८; ३, १^१;
४, १३; ५, २^१; ६, ९; ७,
१^१; ६-८; १२^१; १६; ८,
१३; १७; ९, ७; १०, १०; ××;
क १, १५; २, २; ८^१; ३, ११;
४, ८; ५, १^१; ६, २^१; ८, १; १०,

२५, २; ३०, ४; ४४, ९१; कौ
२, ८७०†; ३, ३, १; जै २, १,
४; १४, ३, १०; १२, ७; शौ १,
१, २^१; ३^१; २, १२, १; २६,
४; ३, ५, २^१; १०, ६; १४,
२०; ४; २२, ५; ५, ३, ५†;
६, ६९, १; ३^१; ७३, २; ××;
पै १, ३३, ४; ६३, ५; ९२, ३;
१०३, ४^१; १०५, २; ११२,
४^१; २, ५, १; १२, ४; १३, २;
३; ३५, २; ४५, १-५; ४७,
१-५; ७७, १; ४; ८१, ३; ९०,
३; ३, २^१; १३, १; २^१; १८,
६; २८, ३; २९, ४^१; ५, २९,
१-७; ८^१; ९, २२, ३; १०, ५,
६; १२^१; ६, ८; १०; १६, २३,
६; ३३, ६; ८२, ३; ५; ८३, २;
४; ८६, ५०; ६^१; १४९, १२^१; ××;
मयिमे^१ पै १९, ५०, ११.

मह्यम्^१ ऋ १, २३, १५; २४,
१२; ५०, १३; १०९, १; १२२,
८; १२६, ६; १६५, ११; २,
२८, १०; २९, ४; ४, ५, २;
३; ४२, २; ५, ४२, १६६; ४३,
१५; ५२, १०; ६, २७, ८
१४६, ९; ९, ३२, ६; ४७, १०;
८, १, ३२; ३३; २६, १२; ५६,
२; १००, १; १०, ३४, १; २;
३९, ६; ४८, ३; ४९, १; ८५,
३६; ४१; १२८, १; २; ४; १६९,

४; खि २, ६, २, २१; २३; ३, १५,
१; २^१; ३; ९; १७, १; ४, ८, १;
६^१; ५, १५, १३; खिसा २९,
४८; ३२, १; मा २, २१; ७,
४७^१; १२, १७; १८, ३६; का
१, ७, ५; ९, २, ७; ८^१; १३, १,
१८; २०, १, ७; तै ३, १, ९,
६१; २, ७, १; २; ३^१; ५,
५, ३; ४, १, ९, ३; २, १, ५;
७, १२, २; १४, १^१; २;
५, ४, ९, ११; १६, ४, ७, ३;
८, २; ७, ४, १७, २†; ५,
१३, १; २३, १; २; मै १, २,
१५^१; ४, १†; ९, ४^१; २, ७,
८; १२, १; ४, ५, ८१; ८,
७^१; ९, ९; २७; ११, ३†;
१४, ९†; ११; काठ ४, १४;
९, ९^१; १८; १९; १०, ६; १६,
८; १८, १३; २७, २^१; ३^१;
३०, ६; ३१, १४^१; ३८, १३;
४०, ५; ९^१; १०^१; ४४, ६; ४५,
९^१; २०^१; क ८, १२^१; २९, २;
१४२, १^१; ३^१; कौ १, २६६†;
जै १, २८, ४†; शौ १, २९, ४; २,
१२, २; ३, ५, ६; ७; १५, १; २२,
१; ४, ३६, १०; ३९, १; ३; ५; ७;
५, १†; १; ३; ४; १३, १;
६, २४, १; ६१, १^१; ××; पै १,
३४, १-४; ९६, ३; २, ५, ३;
२२, ५†; ५, ४, ५†; ××.

१) सपा. मयि<>मह्यम् इति पाभे. ।

२) सकृत् = सपा. माण १४, ३, १, २१ तैत्रा ३, ७,
९, ४ तैआ ४, २१, १ आश्रौ ७, १६, ८ । काठ ५,
२ आश्रौ ५, १३, ६ उत इति पाभे. ।

३) सपा. पै २, १३, १ इह इति पाभे. ।

४) अत्र मे>मयि इति पुरातनो विकारः संभाव्यते
(तु. टि. वैबाध-?, वैबाध-दोषत) ।

५) सपा. शौ ११, ८, १५ मही इति पाभे. ।

६) सपा. शौ ११, ८, १६ महत् इति पाभे. ।

७) मयो(यि, इ)मे इति शोधः ?

८) मौस्थि. <*अस्मभ्यम् द्र. । पाप्र. च१ अस्मदो
मपयन्तस्य मुह्य इत्यादेशः (पा ७, २, ९५) । केषुचित्
स्थलेषु छन्दोऽनुरोधादिव GW. मुह्य इत्यन्त्यनासिक्य-
राहित्येन पिपठिषेत्, तदपि विचारार्हं द्र. ।

९) पाभे. अनुयच्छु ऋ ४, ५७, ७ द्र. ।

मा^१ ऋ १, २३, [२३; १०, ९, ९];
 २४; ४८, २; १०५, ७; ८८; १०,
 ३३, २; १८^७; १२०, ११; १२२,
 १५^७; १२६, ३; १५८, ५; १६४,
 २१; ३७; १६५, ११; १२;
 १७९, ४; २, २८, ६; २९, ५^१;
 ३०, ७^२; ३३, ६; ७; ३, १, १;
 ३२, १४; ४३, ५^१; ४, ४, ११;
 १५, ७; २६, १, २७, १; ४२, ६;
 ८६; १०, ४८, ४; ५, २७, ५;
 ३० ९; १३; ३३, ८^१; ४०, ७; ४२,
 १५; ××; १०, ८३, ६^७, खि १, ४,
 ८; ५, ९; २, ६, ३; १८^२; ७, ३^२;
 ८, १; ४; ३, ११, १३^०; ××;
 मा २, १५^१; १९; २०; ३,
 २०; ६३^१; ४, ४^१; १^१; १०; २८^१;
 ५, ५; ९^१, ३३^१; ××; १२ ७; १^१;

१०२^१; १०, ४१^१; २१, ९^१;
 का २४, १^१; ६, ५, ०; ६, ९; ३, ३,
 १३; २८; ९, १; ४, २, २^१; ४,
 १; ××, १३, १, ८^१; ७, १^१;
 २१, ३, १२^१; २३, १, ९^१;
 तै १, १, १२, १^१; १३, १; ३^१;
 २, १, २; २, १; ३^१; ३^१; १०, २;
 १२, १^१; १४, ५^१; ३, ३, १^१; १२,
 १^१; १४, १, २; ४५ ३; ××; मै
 १, १, ११; १३^१; २, १^१; १^१; २^१;
 ७; ८; १२^१; ३, २^१; ३९; ४, १^१;
 २; ३^१; ४^१; ५, १; २^१; ३^१; ४^१;
 ८^१; ९; १०^१; ११^१; १६, ३; १२;
 ७, १^१; ××; काठ १, १०^१; १२^१;
 २, १^१; २^१; ३^१; ५; ८; ९; १३^१;
 १५; ३, १०^१; ××; ३५, १^१;
 क १, १०; १२^१; १३^१; १४^१;

१५^१; १७; २, २; ३^१; ७^१; ××;
 शौ ३, १, ९; ३, १०^१; ४, १०;
 जै २, २, २^१; ४, ५; शौ १, ३३, ४;
 २, ४, ५; १२, ५^१, १६, १-५;
 ३, ५, १; ५; १०, ७^१; १३, ५;
 ६^१; १५, २; ४; २०, १०; २२,
 २; २५, ४; ४, १९, ८^१; ५, ३, ४^१;
 ७, १०२; ४^१; ८, ४, ७^१;
 ११^१; ××; पै १, २५, ४; ३०,
 ४; ३३, १; २; ४; ५^१; ४९, २;
 ५५, १; २; ६४, ३; ८८, २;
 ९६, ४^१; ९७, २; ३; १०२, ३;
 १०३, ३^१; ××; ४, १०, ८^१;
 ××; १०, ९, २; ३^१; ११, ६,
 १०^१; १६, १०, १^१; ५१,
 ९^१; ७०, ६^१;
 मा-इक्ष- -॥ इक्ष मं ३, ६, ८^१.

^१) व्यु. कृते तु. टि. मुत् । पदात् परस्य अस्मद्:
 द्वि१ अनुदात्तमादेशमात्रम् इति प्राक्पक्षीयो विशेषः द्र.
 (पा ८, १, २३) । ^२) तु. सस्थ. टि. सकृत् ।
^३) वैतु. LR. माम् । अशर्श इति मन्वानश्चिन्त्यः
 (तु. टि. मशमुरि-) ।

^४) पामे. न. शौ ४ ३२, ६^१ द्र. ।
^५) पाठः ? सपा. शौ ७, १३, १ संवाद्योभयत्र पादः
 सु-शोधः द्र. । तद् यथा । प्रकृते सम् आसावितुश्
 > च मा सुमितिश इति मध्यतः, शौ. च उभे इति
 पददानेनाऽन्ततः (तु. सा.) इति ।

^६) सपा. माश ६ ७, ३, ६ । ऋ ४, ३१, ४ नः इति
 पामे. ।

^७) सपा. ऋ १०, १२१, ९ नः इति पामे. ।

^८) पामे. सस्थ. टि. पुनातु द्र. ।

^९) सपा. ऋ ७, ६२, ५ नः इति पामे. ।

^{१०}) सपा. ऋ १०, १७, १० नः इति पामे. ।

^{११}) पामे. अस्मै पै १, १९, ३ द्र. ।

^{१२}) सकृत् शोधः सस्थ. टि. जिन्व द्र. ।

^{१३}) सपा. ऋ ८, ८९, ७ नः इति पामे. ।

^{१४}) तु. भः; वैतु. सा. द्वितीयपादस्थं रूपं निहतं सदपि
 मा इति निषेधाधीयन अव्य. संभेदुकः सन् वा. चिन्त्यः ।

^{१५}) पाठः ? स्मा (<स्म) इति शोधः स्यात् ।

^{१६}) सकृत् पामे. तु मै २, १३, १ द्र. ।

^{१७}) सपा. ऋ १०, १२८, ४ विशिष्टः पामे. ।

^{१८}) पामे. शोधस्य च कृते सूत्रम् मा ८, १८ प्रभृ. द्र. ।

^{१९}) सपा. यक. ऋ ७, १०४, ७; ११ नः इति पामे. ।

^{२०}) पाठः ? अस्मद् अशोधः इक्षमः रूपं योग्यतरत्वं
 स्यादिति कृत्वा ईम् इत्येतदभिप्रायुकः शोधः द्र. (तु.
 सस्थ. टि. आ/अञ्ज् > आनञिम्) ।

^{२१}) पाठः ? एकः मा- शब्दो निषेधवचनः सन् यद्
 (तु. सस्थ. टि. मा इति च, [मु. ॥ ? आसीन्-] आ/क >
 आसीन् [शोधितः] इति च, हृद-याजरस-> -मम्
 इति च) ।

^{२२}) सपा. ऋ १०, ९७, ७ अस्मै इति पामे. ।

^{२३}) पाठः ? तृतीये पादे द्वितीय-पदतया विग्रह्यम् (तु.
 सस्थ. टि. सा., ?मेजते) ।

^{२४}) अत्र मूको. समानोपष्टम्भः यन् मेऽभिराणां यन्
 मेऽभिकृत्तराणां यन्मेऽभिमन्यूनाम् इत्येवं शोधः, हृद...
 सीर्थम् इत्युत्तरत्र यद् इत्यस्य सामानाधिकरण्यं च द्र. ।

^{२५}) सपा. माइक् संभविष्यति > काठ २३, ४ सपरनो
 भविष्यति इति, क ३६, १ आगृह्यो भविष्यति इति
 च पामे. ।

मा-वत्^a -वत्: ऋ १, १७, २;
१-९, ११; १४२, २; -वत्त पै
१९, ३५, १; -वत्ते ऋ १, ८,
९; ४, १६, १६; ६, ६५, ४;
७, ३२, २१; ८, ८८, ३; १०, ५०,
२; कौ १, २९६; २, २१८; जै
१, ३१, ४; ३, १९, १३; शौ २०,
६०, ५, ७१, ५.
माम्^b ऋ १, १५८, ४; १६५, ६;
१८५, ९; ४, २७, २; १३९, १;
४०, ११, ४२, ५; ५, २, ३; ३०,
८; ४०, ७; ६, ५२, ४; ७,
[४९, १-४]; ५०, ९; [१-३];
८३, ३; ८, ६, ३२; ७४, १४;
९, ६७, २१; २५, २७; १०७,
१९; ११३, ७; [८-११]; १०,
१८, १४; २७, ५; २८, ६; ७^०;
३३, १; ४८, १; ३; ४९, २;
५२, ४; [(४, ३१, ४) ८३, ६^१],
८६, ९; ९८, २; १२५, ४;
१४५, ६; १८३, २; खि १, २,
११; २, १, ८; ६, ७; ७, १; ३,
१०, ५; १२, १-३; XX; ४, ६, १^०;
खिपा १८, ३; २०, २, ५; ६; २६,

१६; ३७, २; मा २, ६;
१०-१२; १३, १; १९ ४३^{१०};
३२, १४; ३४, ५०; का १, ७, ३;
२, १, २; २, ७, ३, १०; १४, १, १;
२१, ३, १४^१; ३३, २, १३;
३५, ३, ११; तै १, १, ११, २;
२, ३, २; ५, ५, ४; १०, २;
३^१; ६, ३, १; ८, ५, ३; १५, २;
२, ३, ९, १; २; ४, ४, २^१; XX;
मै १, १, १२, ४, ३; १५^१; ५,
२; ८; ६, ५^१; ७, २^१; ८, ९;
२, ५, ३; ३, २, ४, ३^१; ६, १२;
१३, २^१; XX; काठ १, ६; ११;
६, ९; ७, ६; ९, १८; १०, १२;
१२, २^१; १७, १९; २२, १५;
२५, ६^१; २८, २^१; XX; क १,
११; ४, ८; ५, ५; १३९, ३;
४; ४४, २^१; ४८, ३; ७; १०;
कौ १, ५१६^१; २, २७२^१; ३,
१, ६; जै १, ५३, ६^१; २, ५, ३;
३, २३, ४^१; शौ १, ३४, ४; ५;
२, ७, ४; २७, ७; ३०, १; ३, ६, १;
३; ५; १८, ६^१; २२, ३; ६; ४,
३०, ४^१; ६, ८, १^१; २; ३, ९.

१; ८२, २; ८९, २; १०२, १; XX;
पै १, ३०, ४; ५३, २; ५५, ४; ६०,
४; ९७, ४; १०२, ४; १०३, ४; २,
९, २^१, १६, ५; १७, १^१; १९, ५^१;
३५, ३; ७७, ४; ७८, २; ९०;
२; ३, ३, १; ६; १६, ६; १८, ३;
५, ४, ४^१; ८, ३, ४^१; XX;
* (माम्>) मां-पशु^h >

मां-पशु^h - न्यम् शौ ७, ३९,
१; पै ३, २८, ५; २०, ३०, ७.
मं ऋ १, १०, ९; २३, (२०;
१०, ९, ६) २४; २५, ४;
१६-१९; ५०, १२^१; १३, १;
१०५, [१-१८]; ९; ११०, १;
११७, २३; १२२, ४, XX; १०,
४३, १^१; ८३, ७^१; खि १,
२, ५^१; ३, १; ४, ९; ११,
८; १२, ८; २, ६, २; ५; ७; ८;
XX; मा १, ५; २, ७; १६; १९;
२६; २८; ३४; ३, १७^१; ३७^१;
५०^१; ४, १; ३^१; १५^१; २२;
२३; २४^१; ३४; ५, ६; ९^१;
XX; का १, ३, १; २, २, १; ३,
६^१; ८^१; ४, ४; ६, २^१; ५; १०^१;

a) सादृश्ये वतुप् प्र. (पावा ५, २, ३९) ।

b) व्यु. कृते तु. टि. मत् । यन्. प्राक्पक्षीयविशेषसंकेतः
(पा ७, २, ८७; ९७) द्र. ।

c) तु. सस्थ. टि. इन्द्र द्र. ।

d) पाभे. नः शौ ४, ३२, ६^१ द्र. ।

e) उ माम् > सपा. खिना २७, १ इमाम् इति पाभे. ।

f) सपा. ऋ १०, १२८, ४ विशिष्टः पाभे. ।

g) परीमाम् इति पाठः ? > परि माम् इति शोधः
(तु. शौ २, ७, ४) ।

h) कस. सास्त्र. (पा ६, १, २२३) । पूष. अर्थतो-
ऽस्मदीयत्येतत्पर्यायभूतमिव सत् उप. विप. द्र. । *पुश-
इति उप. च पुश- इत्येतत्सजातं सद्बन्धनार्थात्
✓पशु इत्यतो निष्पन्नं द्र. ।

i) विप (मेषज-) । मयडर्थे यः प्र. उस्. (पा ४४, १३८) ।
तत्-स्वरः । अस्मदीयपाशमयं मेषजमिति कृत्वा प्रकरणतः
संगतिः सुवचा भवति [तु. अनुपदम् अभि ✓रुध् > अभिरो-
रुध् (?व)म् इत्यारं समानाधिकरणं विप. द्र.; वैतु. सा. उप.
दर्शनार्थात् ✓पशु इत्यतोऽन्तर्भावितव्यर्थे व्युत्पादकः
संश्लिख्यः । W. B. अन्यथाऽकिंचित्करो व भवतः; WIS
५ २४९ (तु. W.) ? सांपश्यु- इति प्राति. पाठकश्च
संश्लिख्यः (अर्थतः संगत्यभावादिति यावत्) ।

j) प्राक्पक्षीय-विशेषसंकेतः (पा ८, १, २२) द्र. ।

k) सपा. तैत्रा ३, ६, ६, २२; २३ आपश्रौ ४, १५, १४
शौ १, २२, ४ ते इति पाभे. ।

l) = सपा. गोत्रा २, ४, १६ आश्रौ ६, १, २ प्रमृ. ।
कौ १, ३७५ जै १, ३९, ६ सात्रा २, ५, ३ वः इति पाभे. ।

m) पाभे. नः शौ ४, ३२, ७ द्र. ।

७, ७; ३, २, ६; XX; तै १,
१, १०, २; १२, १, १३, १;
२; २, १, १; २; २, २; १०,
२; १२, १; ३, ११, १; १३,
१; २; ४, १, २; ५, ५, ३; ४,
७, १४, २; ५, ७, ४, ४; ५;
XX; म १, १, १२, १३; २, १;
२; ७; ८; १०; ३, १; २;
१; ४, १; २; ३; ५; ७; ११;
XX; काठ १, १२; २, १; २;
३; ५; १४; ३, ८; १;
१०; ४, १३; १४; १६;
XX; क १, १२; १३; १४;
१८; २, १५; १६; १७; ४;
३; १; ४; ८; XX; तौ १,
१, १०६; १२२; २९२; ३३०;
३४५; ४१७; २, २७९;
५२२; १३५; १७७;
११८४; ३, ३, १२; त्रि १,
११, १०; १३, ८; ३०, १०; ३४,
८; ३६, ४; ४०, ९; २, २,
७; ३, २३, १०; ४०, १८;
४, २३, ८; शौ १, १, १, ६,
२; १२, ४; १५, १-४; १६,
२; ३०, २; ३३, ४; ३४, २; ३;
२, ३; ५, ४; ७, ४; १५, १-६; १७,
१-७; १८, १-३; ४, ५; ३०,

३; ३, १६, ६; १७, ७;
२०, ३; XX; १, ६, १; ७, ३;
१०, १; १८, २; १९, १; २०, १-३;
२५, ४; ३१, १; ३३, २; ४;
XX; १५, २१, २; १.

व्युम् १, १, ७; ७, ५; ८,
३; ४; १७, ६; २३, ४; २४,
२, ५; १५; २६, ७; ३०, १०;
२१; ३१, १०; ३७, १५; ५०,
१०; ५७, ४; ६०, ५; ६६, ५;
७३, ८; ८२, ३; १०, १५८,
५; ८६, ६; ८९, २; ३; ५;
९१, ११; ९३, ४; ९४, ११-१४;
४; ९७, ४; १०१, ११; १०२,
४; १०५, १९; ११६, ४; ९;
१३०, १; १३२, १; १३६, ७;
१४१, १०; १३; १५७, २;
१५९, ५; १६४, ४०; ७, ४१,
५; १६५, ५; १६७, १०; १७८,
५; १८०, ७; १९०; ४, ४४, १;
१८७, २; १९; १८९, ८; १९१,
११०-१२ (१३); XX; खि ३,
३, ५; ६; ४, ४; ५, २; ६, ८; १०,
४; ११, २; २०, १; ५, ११,
४; खिसा ३, ७; मा १, ८; १६;
२५; २६; २, १४; १५; २५;
३, २२; ४५; ५२; ५६; ४.

१४; २२; ५, ४३; ६, १३;
२२; ७, १०; ८, २०; ९, २३;
१०, २०; २२, XX; का १, ३,
४, ५, १, ३, ४; २, ३, ४, १;
६, ३; ३, ३, १४; ५, २; १७,
२; ६; ४, ५, ६; ७, ४; ५, १०,
५; ६, ३, २; ५, ४; ७, ४, २;
९, ३, ६; १०, ३, १; ५;
५, १; ११, ७, २; XX;
तै १, १, १०, १; २, २; ४,
१, ५, २; ९, १; २; १४, २;
४, २, ३, १; ५, १; १४,
६; ३, १, १; ५, १; ८, २;
९, २; ११, १, ४, २२, १; ४,
३; १५, ६, २; ४; ८, ५; ३,
५, ३, २; ४, ७, १५, ६; XX;
मै १, १, २; ४; ६; १०; ११;
२, ३; ६; ७; १४; १६;
१८; ४, १; १; ३; ५, २;
३; ४; ११; ६, २; १५;
७; १२; १०, २; ३; १९;
११, १; ४; ७; XX; काठ १, २;
४, ५; ९; २, ४; ७; १४; ३,
२; ६; ८; ४, १४; १५, १६;
५, ५; ६; ६, ९; १०; ११;
७, १; २; ३; ६; ८; १२;
८, १६; १७; २, ४; XX; क १,

१) सपा. ऋ १०, ८५, २४ आपमं १, ५, १७ स्वा इति पाभे. ।

२) सपा. ऋ १०, १२८, ४ नः इति पाभे. ।

३) सपा. ऋ १०, ८२, २ विशिष्टः पाभे. ।

४) = सपा. तां १४, ६, ४। शिष्टं पाभे. सस्थ. इहु इति च;
ऋ ५, ३९, १ मेहुना इति च द्र. ।

५) सपा. ऋ ७, ४१, ६ नः इति पाभे. ।

६) सपा. ऋ ४, ५७, ५ नः इति पाभे. ।

७) सपा. ऋ १०, १४१, २ नः इति पाभे. ।

८) पाठः? (प्रसूति->) प्रसूतौ यत्र जहृन् (तः?>)

थः [शोधः] ततो मेऽना (गृहे) परं वृषा (=वृषी) स्व-
कर्तृकहत्याक्षेत्रात् परं यथा स्यात्तथा मम गृहे वृषौ (कामप्रदौ)

सन्तौ पशुपती अभिभूतमिति पूर्वार्थे वा. द्र.) ।

१) व्यु. कृते वृ. टि. अस्मद्- । अर्वाक-पक्षे मूल-
भूतस्य "वे"-इत्यस्य प्राति. "वे"-इत्याकारतया वेश्ये
सतीदं रूपं द्र. (वृ. WW २२०) । प्राक्पक्षीयसंस्कृतार्थं
पा ७, २, ९३ द्र. ।

२) सपा. ऋ ३, २९, १६ विशिष्टः पाभे. ।

३) सपा. ऋ ५, ३३, ३ विशिष्टः पाभे. ।

४) सपा. मा २१, १८ का २३, २, ७ प्रभृ. युजा
इति पाभे. ।

५) सपा. ऋ ४, १२, ४ चित्, हि इति द्विपदः पाभे. ।

६) सपा. तैत्रा ३, १२, ३, १ घृतेन इति पाभे. ।

२†; ४; ५; ९; १६; २; ९†;
 १३; १५†; ४; ८; ५; १†;
 २; ५; ६; २; ८; ७; ९; XX;
 ४६, ६†; †कौ १, १४; १६†; ४;
 ३५; ६६; १३०; १३०; १३८;
 १५७; १९३; २०२; XX;
 †जै १, २, ४; ३, ६†; ४;
 १; ७, ४; १४, ६; ८; १५, ४;
 १७, ३; २०, ९; २१, ९; २४, ६;
 २७, ९; २८, १०; ३०, ४;
 ३९, ४; ४५, ५; १०; XX; शौ
 १, १८, ३; २७, १; ३१, १; ३५, ४;
 २, ४, १; ११, ३; १९-२३,
 १-५; ३३, ७; ३६, ४; १०, ५;
 ११; १५, ७; †१६, २; ४; ५;
 २४, २; २७, १-६; ३१, ११; ४,
 ३, ४, ४, १; ५, १†; १७, ६; ७;
 XX; ३२, १०; ५, १४, ७; ६, ५८,
 २०; ७, ९८, १०; २०, ९६, २३†;
 १३६, १०; १०; १, २२, १;
 ३२, ४; ४५, ३; ५७, ३; ६३, ५;

६५, २; ६६, १; ९०, ३; ९५, ३;
 ९६, २; ३; १००, ३; १०५, १;
 ३; ११०, १; २; XX; २, २३,
 ५†; १८, १०, ६†; १३, ५;
 ६; ७; १७, ९; २५, ३; १९, २;
 ५; १३; ५, १३; ६, २; ९, १†;
 १०, १; ८; १८, २; १९, २;
 २०, ९; २१, ५; २३, १३; २४,
 १३†; २७, ३†; २८, १२; ३०,
 ६†; ३१, ४; ४३, ११†; ४४, २२;
 ४७, २; ५†; ४९, १; २०, २;
 ४; ३, ४; ४, १; २; १०, ३†; ११,
 ४†; ७; १४, ४; २४, ६; ७; २८,
 ६; ७; ३१, १०†; ३६, ५; ४१,
 ६; ४२, ३-६; ५५, ४; ५; ७;
 ६०, ८; †वयम्-वयम् १०,
 २२, १२.

वाम† क्र ६, ५५, १.

? अस्माकेव† शौ ३, २४, ४.

? अस्मास्युत्या पै १७, २५, २.

? अस्मि लि ३, १५, २०.

अ-स्मृत†-तम् पै २०, २६, ८.

अस्मृत-धु†-धू १०, ६१, ४.

अ-स्मृति†-ति† शौ ७, १११, १; पै
 २०, ७, ९.

†अ-स्मे(र>)रा†-रा: क्र २,
 ३५, ४; तै २, ५, १२, २; मै ४,
 १२, ४.

अस्मे-हिति- अस्मद्- द.

अस्य, अस्या-, अस्यत्-, अस्यन्ती-
 ✓अस् (क्षणे) द.

? अस्यम् पै २०, ४९, ८.

अस्यमान- ✓अम् (क्षणे) द.

? अस्यस्यस्वङ्करम् पै २०, ४६, ४.

? अस्याजनिष्टमिष्टर्गा† पै ६, ८, ८.

? अस्यौ पै ६, १४, ६.

? अस्त्र†-स्त्र(स्त्रै)स्त्र(†) पै २, ८५,
 १.

? अस्त्रधिन† पै १९, ३३, ३.

†अ-स्व(त>)न्ती- न्तीम् क्र
 १०, ६३, १०; मा २१, ६; ७;
 का २३, १, ६; ७; तै १, ५, ११,

- अ) सपा. क्र ६, ६१, १४ विशिष्टः पामे. ।
 ब) सपा. क्र ७, १५, ७ देव इति पामे. ।
 ग) सपा. क्र १०, ८३, १ यनि. अधिकः पाठः ।
 घ) पामे. वयम् तै ३, ५, ३, २ द. ।
 ङ) सपा. पै १९, १०, ७ एवा इति पामे. ।
 च) सपा. क्र १०, १८३, ६ विशिष्टः पामे. ।
 छ) ह्रुम् इति लि ५, २२, ८ च अयम् इति शंपा. च पामे. ।
 ज) यं भागो भागपतिश्च देवाः इति मुपा. ?> वयं
 भागं भागपतिश्च (तु. सूको.) देवाः इति सु-शोधः द. ।
 १) सकृत् सपा. क्र १, ११३, १६ युत्र इति पामे. ।
 २) =आश्राम् (व्यु. कृते तु. टि. अस्मद्-) यस्याऽऽद्य-
 क्षरस्य छान्दसो यतिपुरस्कारितत्वेन विपठितत्वात्
 लोपः द. (तु. सा. [तु. पक्षे पामे.], MVG ३००) ।
 ३) अस्माकम् ह्रुम् इति शोधः द. (वैतु. पपा. 'क। ह'
 इति [सा. अन्त्यलोप इति]) ।

१) शोधः सस्थ. ?दृष्टसे द. । ३) तस. नञ्-स्वरः ।

२) विप. (अश्विन-) । नस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६,

पै १-८२

२, १) उप. ✓धु ('गतिप्रकर्षे' [तु. पाधा. ✓धोर्क इति])
 +भावे दुः प्र. उसं. (पाठ १, ३३ [वैतु. वें. सा. G. W.
 Bw. ORN. NW. <✓दृह इति]) ।

०) वा. क्रि. वि. द. ।

१) विप. (युवति-) । उप. ✓स्मि+रः प्र. (पा ३, २,
 १६७) ।

२) पाठः ? अस्याः । जनिष्ट । मिष्टा । गौः इत्येवं
 पदानि विमृश्यानि ।

३) पाठः ? 'अमुं (?) भ्रूणान्य (?) नि' अर्पय, स्वयं
 पाशान् याऽपती (?) ति > त्य् अस्त्र (स्त्रै) स्त्र (†) इत्येव-
 मुत्तरार्धः सु-शोधः स्यादिति कृत्वा यनि. प्राति. अश्रु-
 इत्यस्य सजातं सत् व्यु. विषये तेनैव गतार्थं द. ।
 मौस्थि. इह उप. ✓*धृ > *धृ- > *धृ- > *धृ- इति
 मात्रं ततो विशेष इत्यभिसंधिः (तु. तत्रत्या चरमा व्यु.) ।

४) सपा. कौसू १२८, ४ ?अस्त्रिणी इति पामे. ।
 अश्रधिन [लङि <✓अश्र] इति Renou [Vāk
 ५, १०२] ?

५; मै ४, १०, १; काठ २, ३;
शौ ७, ७, १; पै २०, १, ९.
अस्त्रापि^५ पै २०, ३७, ६.
अ-स्त्राम^६ -मः शौ १, ३१, ३.
†अ-स्त्रिध^७ -स्त्रिधः ऋ १, ३, ९;
[१३, ९; ५, ५, ८]; ४, ४५, ४;
५, ४६, ४; ८, ५०, ८; खि ३, २,
८; मै ४, १०, ३; -स्त्रिधम् ऋ १,
८९, ३; ९, ८६, १८; मा २५,

१६; का २७, ११, ३; पै २, ३०,
२; -स्त्रिधा ऋ ३, ५८, ७; ४,
३२, २४.
†अ-स्त्रिधान^८ -नैः ऋ ७, ६९, ७;
मै ४, १४, १०.
अ-स्त्रीवि, वी^९ -वयः^१ मा १४, १८;
का १५, ५, २; काठ १७, ३; ३९,
४; क २६, १; -विः तै ४,
३, ७, १; -वीः मै २, ८, ३;

१३, १४; काठ १४, ४.
अ-स्त्रुत -ताय क ४७, ८.
†अ-स्त्रेधत्^{१०} -धत्ता वा ३, १४, ५;
मा १८, ७५; का २०, ५, ८;
-धत्तिः ऋ ८, ६०, ८; -धन्तः
ऋ ३, २९, ९; ७, ५९, ६.
अस्त्रेधन्ती -न्ती ऋ ५, ८०, ३;
८, २७, १८.
†अ-स्त्रेसन्^{११} -मा ऋ १०, ८, २;

१) तु. सस्थ. टि. ?निर् इष्टम् ।
२) तस. नञ्-स्वरः ।
३) विप. (देव-) । उप. रस्त्राम्- [तु. W. MW.]
सा. अश्राय- इति पपाठ (तु. सपा. पै १, २२, ३) ।
४) विप. (अदिवन्, इष्, देव, हरि- प्रभृ.) ।
५) वस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १०२) ।
६) सपा. कौ २, ५०४ जै ३, १९, ३ ऊर्मिणा इति पाभे. ।
७) उप. ✓स्त्रिध् + शानच् प्र. ।
८) उप. <✓(स्त्रि)>स्त्री इत्यतो भावे कृन्निष्पत्तिर
औणादिकी द्र. (तु. किंकिदीवि-) । यत्तु माश.
(८, ३, ३, ५) अस्य प्राति. अन्नम् इति
वाच्यतया प्रतिपाद्य तद् युद् एषु लोकेष्व् अन्नं तद्
अस्त्रीव्युत्थो युद् एष्यो लोकेष्व्युत्थोऽन्नं स्रवति तद्
अस्त्रीव्युत्थः इति श्रवितं भवति, ततोऽत्र व्युत्थ- इ-यन्न-
वाचकं प्राति. उप. अभिमतमित्याभासः सुप्रहो भवति ।
एवमेवैतद् अभिमन्यमानौ उ. म. च यस्थ. व्याचकतुः ।
अथ PW. संदिहानोऽपि वस्तु-स्थितिमलभमान इव
तदनुवादिताभेवोपययौ । यत्त्विह म. पूष. अस्त्री- (<
अस्त्रि- <✓अस् [भोजने]) इति छान्दसदीर्घसह-
कृताम् औणादिकीं निष्पत्तिं ददर्श, तत्तस्य स्वोपशमेव
दर्शनं बभूव नैवाऽनुविबदिषितश्रुत्युपपत्तमिति विवेकः
कर्तव्यः । श्रुतौ हि तस्या विकल्पद्वयमुपस्थापितं भवति ।
उभयत्र च अन्नम् इत्यस्य विशेष्यतया श्रयमाणत्वात्
तद्वाचकतया प्रसिद्धं व्युत्थ- इति प्राति. उप. भवतीति
श्रुत्यभिमतमिव प्रतीयेत । यथैतल्लोकाऽधिकरणकत्वविशिष्टं
तद् व्युत्थः प्रथमे कल्पे श्रूयते, एवम् एतल्लोकाऽपादानक-
स्ववर्णधर्मकत्वविशिष्टं च तदुत्तरे कल्पे श्रूयते । एस्थि.
पुषु इत्येतत् सना. रूपम् एव प्राकृतिकविकारतः ?अस्त्रि-

इति विपरिणतमिति । तत्र च अ-स्त्रि- इति साऽवयवे
कल्पे अ इति प्रथमोऽवयवः प्राकृतिकतया प्रकृत्यया एभ्यः
इति सना. रूपस्य विपरिणतः ?स्त्रि- इति द्वितीयो-
ऽवयवश्च <✓स्त्रु इत्यौणादिकः कृदितीवाऽभिसंधिः
संभाव्यते । विशेषणवमासस्य (पा २, १, ५७)
सामान्येनोपलभ्यमानत्वात् तस. सायव (पा ६, १, २०३)
प्राप्तौ यत्तिहीनगतीयमानेन बाहुल्येन (पा ६, २, १९९)
निर्वाहाऽऽपत्तेश्च मा यस्थ. पपा. समासलक्षणभूतस्या-
ऽवयवस्योऽर्धनाचन ?अस्त्री-व्युत्थ- इतीवोपकल्प्यमानस्य
प्राति. सद्भावेऽपुष्टः द्र. । अन्यत्त्वं । शास्त्रान्तरीये
साध्यमपि यनि. नञ्-पूर्वम् इवर्णान्नं प्राति. एव पुष्पाति ।
तद् यथा । सपा. तै. (४ ३, ७, १) प्र उपलभ्यमानं सत्
मा. का. काठ. क. इत्येतदुपलभ्यमानम् अस्त्रीव्युत्थः इत्ये-
तदपि तस्यैव प्राति. प्र ३ इत्येतदुपलभ्यमानम् । स्त्री. द्वि ३ अपि
नाउ. द्र. । एवं तावच्चतुरस्त्रीयमाणोऽस्मिन् विषये यत्
MW. पुं. प्राति. एतदिदं च स्त्रि- इति पक्षिराचकं चेह
उप. इति चाऽऽह तत् प्रामादिकमेव द्र. । अत्र भूयसी
पुष्टिरपि श्रुत्यन्तरीयोपलभ्यमाना नाउ. द्र. ।

१) सपा. अस्त्रीव्युत्थः (माग ८, ३, ३, ५ च) <>°विः
(आश्रौ १६, १८, १ प्रभृ. च) <>°वीः इति पाभे. ।
२) स्त्री. स्त्री प्र. (पाया ४, १, ४५) । तन्-स्वरः
वा. प्र ३ [मै.] च द्वि ३ [काठ] च द्र. । एस्थि. यद् एतत्
प्राति. नापू. सर्वथाऽन्यत् पुं. चेति उप. वी- (<✓वी)
इति च MW. आह, तदपि नापू. टि. दिशेवोपेक्ष्य द्र. ।
३) पाभे. अस्क्रदाय मै ४, १, १० द्र. ।
४) पाभे. अद्रोघाविता द्र. ।
५) विप. (अपाप-, प्रशस्य- निध ३, ८, उद्गी. वै.
प्रभृ.] अग्नि-) । उप. ✓स्त्रिध् + भावे सनिच् प्र.

-माणम् ऋ ३, २९, १३; काठ ३८, १३.	॥:-मः काठ ३७, १०; शौ २, १८; पै १६, १०३, ११.	?अस्वम् पै १९, २९, १३.
॥अ-स्व ^a - -स्वः मै ४, ५, ६; काठ २७, ६; क ४२, ६.	५, ३०, १०; ८, १, १३; पै ९, १३, १०; १६, २, ३; -माः मै ४, १४, ११; शौ १२, १, ७; पै १७, १, ८.	॥अ-स्वर्ग्य ^b - -र्ग्यः मै ३, २, ३; ४, ८; १०, ४; काठ २२, ७; क ३५, १.
अ-स्वग ^b - -गम् शौ १२, ९, ७; पै १६, १४५, ७.	?अ-स्वप्न ^c - -मेन शौ १९, ५६, ५; पै ३, ८, ५.	अ-स्ववेश ^d - -शम् ऋ ७, ३७, ७.
अस्वग-ता ^d - -ता शौ १२, ९, २; पै १६, १४५, २; -ताम् शौ ९, २, ३; पै १६, ७६, ३.	अ-स्वप्नज ^e - -मजः ऋ २, २७, ९; ४, ४, १२; तै १, २, १४, ५; मै ४, ११, ५; काठ ६, ११; -मजौ मा ३४, ५५; का ३३,	?अस्वा एत्तम् पै २०, ५८, ६.
१अ-स्वप्न ^e - -म काठ ३७, १०; ३,		?✓*अह् (गतौ) ^f
		?✓*अह् (संपीडनहननयोः) ^g
		?✓*अह् (व्यक्तायां वाचि)
		अह ^h ऋ १, ६, ४; ४८, ४; ५२, ११;

व-लोपश्च उस्. (पाठ ४, १४५) । मौ स्थ. तु उप. स्त्रेम्- <✓स्त्रि [<✓*अहृ] 'क्षरणे, क्षये' द. (तु. GW. WW [२, ३७८]) ।

^a) वस. अन्तोदात्तः ।

^b) तस. नञ्-स्वरः ।

^c) उप. स्व- + ✓गम् + डः प्र. ।

^d) भावे तलि लिट्-स्वरः (पा ६, १, १९३) । अत्र नञ्-पूर्वस्य समासस्य भावः श्रावयितुमिष्टः द. । अतोऽत्र त्वत्त्वस्याम् (पामवा ५, १, ११९) इति नञ्-प्रत्यया-ऽन्यतरस्वरनियमः प्रसक्तः द. ।

^e) विप., नार. (देव-विशेष- [काठ ३९, १००]) ।

^f) प्राति. ? संज्ञा. च पञा. च [भूयिष्ठैः] मूको. च नञ्-पूर्वत्वस्योपलम्भिष्वेऽपि तदादयि च सा. मन्त्रव्याख्यानाय यतमानेऽपि स्वरतोऽर्थतश्चाऽसंगतत्वप्रतीतिः । स्वरतस्तावत् । प्रकरणतः तस. इति कृत्वा नञ्-स्वर एव स्यान्न तु यानि. अपलक्षण उत्तराऽऽशुदातः । अर्थतोऽपि संगत्यभावः स्पष्टः । स्वप्नाऽभावे सति स्वप्न-प्रयोज्यकृत् पुण्यान्यतरफलप्राप्त्यसंभवात् (वैतु. सा. दुः-स्वप्नदर्शनाऽभावाऽऽस्मकमर्थं मन्त्रानोऽपि शब्दार्थ-स्वरतश्चिन्त्यः) । एस्थि. नञ्-निवृत्तिपुरस्सरं स्वपन- > -नेन इति भावार्थ-व्युत्पन्नतया पठितव्यस्य त्रैष्ठ्यभवादस्य मितिपूर्तिश्च साधीयानिव वा. चेति (वैतु. BW. स्वप्नेन इत्येवं पाठकौ सन्तौ छन्दस्तः पर्यनुयोज्यौ) । 'यस्य (=नापू. मन्त्रे श्रूयमाणस्य वरुणानुशिष्टाऽऽदित्यैराहितस्य सतः स्वप्नस्य) स्वपनेन दुष्कृतः कूरं सुकृतश्च पुण्यमायुरभजन्त' इति वा. द. एवं च तत्तत्कर्माऽऽयत्तसुफलदुष्फलोभयप्राप्तिसंकेतत्वेन स्वप्न-स्यौभयविध्यप्रदर्शनपरत्वं श्रुतेः स्वारसिकं द. इत्यभिसेधिः ।

^g) तस. नञ्-स्वरः । उप. ? पपा. जकारात् पूर्वमवग्रहः (तु. उ. म. तदाधारेणेवाऽन्ते ✓जन् > ?*ज- इति कृत्वा व्याचक्षाणौ) । पाप्र. नकाराद्यंशः प्र. ततः पूर्व च प्रकृतिरिति (पा ३, २, १७२) । GW. तु ✓अज् > ?*अज्- इत्युत्तरांश इति कृत्वा ?*स्वप्नाऽज्- इत्यस्य सतः यनि. नैप्र. विपरिणाम इति प्रतिपन्नः (तु. टि. अ-तृष्णज्-) । नकाराद्यंशः वधा. बन्धनार्थात् सतः ✓*नज् > कर्तरि *नज्- इति स्यादित्येवमपि संभाव्येत (तु. टि. तृष्ण [ष-न] ज्-) ।

^h) उप. स्व- + ✓विश् + भावे घञ् प्र. ।

ⁱ) यनि. ? 'अहेतन, अहेम, अहेम, अहेषत इत्येतेषां लुङ्विषयाणां रूपाणां सतां ✓हि इत्यनेन निर्देष्टव्यत्वात् (तु. MW. MVG.) यनि. धा. अन्यथासिद्धत्वात् (वैतु. PW. GW. विकल्पप्रस्ताविव) ।

^j) ✓अह् (गतौ) इत्यस्याऽननुनासिकोपक्रमः प्रति- रूपकभूतः अहेम इत्यस्य रूपस्य मूलतथोपकल्प्यमानः तु. WW १, ६२ चिन्त्यः । वा. असंगतः (तु. नापू. टि. यदनु तस्य रूपस्य भूतविषयत्वे सति ✓हि इत्यनेन संबन्धो [तु. टि. अहन्-, अहना-] भवति) ।

^k) यनि. ? तु. टि. ✓आह् ।

^l) इह द्वयोर्मूलतः स्वतन्त्रयोः सतोः कालेन सरूपता गतयोश्च नि. संकलनं द. । अन्यस्तावद्वर्षशोकाद्यो- राजन्य-तीव्रोष्मान्तकण्ठ्यध्वनिमात्रस्वरूप इति संभाव्येत (तु. WW १, ११५ [मूलतो चकारवत्तया निर्देशे तु प्रमाणाऽभावः द.]) । अन्यश्चाऽध्यवसायजातीयार्थवचनः ✓आह् > (उपु१) आह इत्यस्य मूलतः क्रिप. सतः नैप्र. ह्रस्वादितया विपरिणामः सन् नि. इति कृत्वा लब्धव्यवहार इत्येवं संभाव्येत (तु. पंजा. एतत्पर्याय-

८४, १५; ११९, ३; ८; १३५,
८; १४०, ९; १४६, ५; १४७,
३; ४, ४, १३५; १५१, ७;
१५४, ६; २, १०, २; २५, ३;
३१, ७; ३, ३३, ११; ३६, ४;
४, २२, ७; ३०, ७; १०; ५,
३, १२; ७, ५; ९, ५; ३४, ३;
५२, ६; ५४, ४; १०; ८३, ३;
६, ३८, ४; ७, २०, २; १०३,
२; ८, ११, ४; २०, २०; २८,
१; ३३, १७; ४३, ३; ८; ९,
७७, २; १०, २८, १; ४२, ८;
४३, ६; ५१, २; ६१, १९;
७१, ८^१; ८६, २; ८९, १३; खि
५, ७, ४, १८; १२, ४^१; १५, २;
†मा ६, ३; †का ६, १, ३; †तै

१, ३, ६, २†; ६, ७, १; ७,
१३, १†; ५, ३, १, १०; ४, ३, ४;
७, ८, १०; ६, ३, १, ६; ७, २, १०,
१; †मै १, २, १, १†; ४, ५; १४;
१०, १५^१; ११, ५; २, १, १०;
४, ३; ७, ७; १३, ६†; ३, १,
९; ३, ४; ४, ७, ४; ११, ५†;
†काठ ३, ३; ६, ११; १४, ५^१;
२९, २१†; ३६, १†; ३९, १२;
†क २, १०; ४५, ३†; †को
१, १४७, २, २०१; २६५; †ज १,
१६, ३; २, १८, ८; २२, १२; शौ १,
३४, २†; ४, १८, ७; ७, ३९, ४;
१९, २, ४^१; †२०, १७, ६; ४०,
३; ४१, ३; ६९, १२; ८९, ८; १२६,
२; १२८, ४^१; १२९, ६^१; १३०,

१३५, १६^१; † २, ३५, ३;
७३, ५; ७७, ११†; ९०, ३†;
३, २९, ५^१; ४, १८, १; ५,
२४, ७; ८, ८, १०^१; ९, २५, १७;
२०, १३, १०.

अह- अहन्- द्र.

अहंयु- अहं-सन्- अहमन्- द्र.

अहंयिचरुकाः^१ † १३, १४, ९.

अ-हत.ता^१ - तः काठ ३०, ७^१; शौ
१२, १, ११; † १, २९, २†;
१७, २, २; - †ताः † ५, ७, २,
४; काठ १३, १५; -ताम् काठ
३०, ७†; -तौ मा १९, ११०;
का २१, १, १०^१.

अ-हति^१ - तयै ऋ ९, ९६, ४.

अहन्- >

कल्पम् अखे; वैतु. WW. L१, ९८] ह इत्यस्य मूलतः
सतोऽकारः पुरस्तादुपजन इत्येवं प्रमापुकः संश्लिप्तः
[यनि. नैप्र. आदिलोपे सति ह इत्यस्य तद्वशेषत्वेन
सुवचत्वात् । अन्यथा तस्य व्यु. निश्चेयमात्रव-
तादवस्थादिति दिक्।) अथवा स्वीकारार्थकः नि. मूलतः
†अखल (तु. टि. *अख-ल) इति विसर्जनीयमात्रपर्यव-
सानक-कण्ठयन्निमात्रस्वरूपः सन् कालेन कण्ठयोष्मान्त-
तया नैप्र. विपरिणत इति कृत्वा पूर्वोक्ताभ्यामुभाभ्यां सस्-
पाभ्यां नि. भिन्न एवेत्यपि विमृश्यम् (तु. टि. आम्, ओम्) ।

^१) अह त्वम् (तु. पपा. प्रष्ट.) > (अहस्- >
*अहस्स्य- > -स्स्यम् इत्येकपदः शोधः ।

^२) =शौ २०, १२८, ४ । तत्रत्यं टि. अनु अहम्
इति सुपा. यनि. शोधः द्र. ।

^३) सपा. मै ३, २, ९ काठ २०, १० ह इति पाभे. ।

^४) सपा. तै २, २, ११, ३ एव इति पाभे. ।

^५) तु. मै १, ११, ५; वैतु. SI. आह इति ।

^६) सपा. मै ४, ८, ७ ह इति पाभे. ।

^७) अहम् इति पठन् शंपा. यनि. (तु. RW. शाश्रौ
१२, २०, ४ अह) शोधाऽर्हः द्र., शुश्रुम इत्यनेन क्रिप.
संबन्धाऽभावात् वा. बाधाऽऽपत्तेः ।

^८) अहतम् इत्युत्तरणैरुपयमिच्छुः शंपा. तुम् इति
पृथक् पठित्वा यनि. (तु. RW.) सु-शोधः स्यात् ।

अन्यथा अहतम्, पुरास्यः इत्येतयोः क्रिययोरन्यो-
न्यविविक्तौ कर्तारौ सृष्टौ स्यातां प्रथमे क्रिप. अनिपातश्च
साध्यो भवेदिति दिक् ।

^१) यनि. (तु. RW.) ब । ह इत्येवं पदद्वयमापाद्य
सु-शोधम् (तु. खि ५, २१, ३; वैतु. शंपा. विस्वरम्
अह इति निनरामुपेक्ष्य) ।

^२) पाठः? अपि इति शोधः द्र. (तु. टि. अप पै
३, २९, ४?) ।

^३) सकृत् सपा. शौ ७, ३९, ४ हत् इति पाभे. ।

^४) पाठः? अहमपि चाहः कः इत्येवं त्रैष्टुभे पादे शोधः
संभाव्येत । पूर्वार्थे च इन्द्रो वक्तव्यमिति सिद्धिः ।

^५) तस नञ्-स्वर. । उप. भाप. ।

^६) हतः इति पाठः? यनि. शोधः (तु. तै ६, ६, ९, २
यन् सप्र. हतिप्रतियोगिनः ✓ जीव् इत्यस्य श्रवणं भवति) ।

^७) =सपा. माश १२, ७, ३, २१ । तैत्रा ३, ७,
१२, ४ अहिसितौ इति पाभे. ।

^८) व्यु. ? पाप्र. ✓ *अह 'संरीढनहननयोः' (तु. टि.
अहना-)+कनिन् प्र. डसं. (पाठ १, १५६) । निन्-स्वरः
(पा ६, १, १९७) । भौत्थि. *अर्ध(ह-घ)मन्- [=(*धू
>) *ध्र- (=ध्रियमाण- वा दीप्यमान- वा)+
(✓*धू>) *ध्रमन्- (=प्रकाश- वा) *ध्रमन्-
(=सूर्य- वा) यस्मिन्निति कृत्वा बस. पूष. प्रकृतिस्वरम्

अह- -†ह ऋ १, ९२, ३^a; १०, १८९, ३^b; मा ३, ८^b; का ३, १, ८^b; काठ ७, १३^b; क ६, ४^b; कौ २, ७२८^b; ११०७; ३, ५, ६^b; जै २, ६, ५^b; ३, ५९, २०^b; -हानाम् ऋ ८, २२, १३. [°ह- अनु°, अनुचीन°, एक°, एकादशन्°, चतुर्°, त्रयस्त्रिंशत्°, त्रिं, दशन्°, द्वादशन्°, द्वि°, पञ्चन्°, पुण्य°, भद्र°, विश्व°, षष्°].
 ॥ १ अहीन° - नस्य तै ६, २, ५, १^a; मै ३, ८, २^a; ४, ७, ६^a; काठ २४, १०^a; क ३८, ३^a; -ने तै ६, २, ३, ४; काठ २९, १; क ४५, २.

अहन्- -हन् ऋ १, ३४, ३; १००, ६; ११७, १२; १८६, ४; २, ३२, २; ३, ४, २; ४, १२, १; १६, ११; ५४, ६; ६, २६, १; ९, ८६, १८; १०, ६१, १०; ६८, ११; ९५, १; ११; खि ५,

५, ४; मा २३, २; ३९, ६; का २५, १, २; ३९, ४; १; ॥ तै ३, ५, १०, ३^a; ७, १, ४, २; ३^a; २, ८, १^a; २^a; ३; ४^a; ५; ६; ७^a; ३, १, १; २^a; ॥ मै १, ६, ९^a; ९, ७; ३, ७, ६; १६, ४४; ४, ७, ६^a; ॥ काठ ९, १५; ३०, २^a; ३३, २; ४^a; ६^a; ३४, १^a; ३५, १८ ॥ क ४६, ५^a; ४८, १६; †कौ २, ५०४; †जै ३, ३९, ३; -हनि ऋ १, ११०, ७; ७, ५९, २; १३२, १; १०, १८, १४; तै ४, ४, १२, १; ॥ मै २, १, १०; ४, ८, १०; काठ २२, १४; शौ ७, ५४, २; पै ७, ३, ९^a; १५, १, ३; १९, १५, १; २०, २; -†हनी° ऋ १, १२३, ७; १८५, १; ४४, ५५, ३; १०, ७६, १; ५, ८२, ८; ६, ५८, १; १०, ३९, १२; तै ४, १, ११, ३; मै ४,

१०, ३; काठ ४, १५; ३३, ८ ॥ कौ १, ७५; जै १, ८, ३; शौ १३, २, ३४; पै १८, २०, ७; -†हभिः ऋ १, १५१, ९; १६४, ५१; ४, ४५, ६; ५३, ७; ५, ६२, २; ७, २८, ४; ९, ५५, ३; १०, ७, ४; १०, ९; मै १, ६, ११^b; ४, १४, १०; कौ २, ३२७; जै ३, २७, ३; शौ १८, १, १०; -†हभ्यः ऋ ७, ८७, १; १०, ८९, ११; काठ १२, १५; -हसु ऋ १, १२४, ९; -हा ऋ १, ५०, ७^b; ११६, ४; १३०, २; ९; १४०, १३; ३, ३२, ९; ५४, २२; ४, ३०, ३; ३३, ६; ५, ४८, ३; ५८, ५; ६, ६१, ९; ७, ३०, ३; ३४, ५^a; ६५, २; ८, १, ३; ४३, ३०; ६१, १७; ९६, १९; १०, १२, ४; ३२, ८; खि ५, २०, २; तै ४, २, ५, ५^a; ६, २, ६^a; ५, ५, ४, ३ ॥ मै ४,

(पा ६, २, १)] इत्यस्य सतः नैप्र. बहुव्यूहो विपरिणामः स्यात्. एवं मूलतः स्वातन्त्र्यभाजामपि सतां प्राक्-प्रतिद्धिमात्राऽपेक्षयेह प्रकृताऽवान्तरप्रभेदतया निर्दिश्य-मानानामपेक्षा त्रयाणां प्राति. अपि व्यु. उक्तसाजात्येना-ऽतिदेश्येत. तद् यथा। अह- इति *अघ्रं(रघ्र)- इत्यस्य, अहर्- इति च *अघ्रं(र-व)र्- इत्यस्य, अहस्- इति च *अघ्रं(र-घ्र)स्- इत्यस्य च विपरिणामाः स्युः, यत्र *घ्र- इति *घृ- इति *घृस्- इति च यक. उप. द्र. [वैतु. पाउ. (१, १५८) अ+✓हा (त्यागे) + कनिन् प्र. इत्यर्थानित्यवराहित्येन प्रवृत्तिमती ध्वनिमात्रनित्या व्यु.]।

^a) = अहा [=अहानि (तु. ऋ १, १३०, २; ७, २५, ४, GR. BL. L [३४८] Old. [ZDMG ५५, २७३]; वैतु. PW. GW. अह [नि.], स्क. सा. पदपूरण इति च)]।

^b) <अहभिः (तु. पाभे. GR. Barth [BB १५, २००]; वैतु. सा. ORN. अह [नि.] इति?)। प्रति वस्तोरुह धुभिः (माश २, १, ४, २९ च) इति सतः पाठस्य स्थाने सपा. मै १, ६, १ प्रति वा

सुरो अहभिः इति, शौ ६ ३१, ३; २०, ४८, ६ प्रति वस्तोरुहधुभिः इति, पै १९, ४५, १३ प्रति वस्तोरुहद्वि इति, तै १, ५, ३, १ प्रत्यस्य वह धुभिः इति च पाभे.।

^c) नाप. (सोमयाग-भेद-)। ख>ईनः प्र. टिलोपश्च (पावा ४, २, ४२; पा ६, ४, १४५)। प्र. स्वरः (वैतु. MW. आशुदातं प्राति. इदमिति भाषमाणः चिन्त्यो भवति। निसू ९, ९: ४१ <नव्+✓हा 'त्यागे' इत्याह विमृश्यम्)।

^d) *अहिन्स्य इति मुश्रे. द्र.।

^e) ✓हन् इत्यस्य लङि रूपम् इति Gri. आह तच्चिन्त्यम्।

^f) सपा. काठ ८, १ क ६, ६ नक्षत्रे इति पाभे.।

^g) =अहोरात्रे (तु. या ३, २२)।

^h) =सवा. या १२, २३। शौ १३, २, २२ प्रसृ.

अहः इति पाभे.।

¹) तु. वें. द.; वैतु. पपा. सा. च अहऽइव इति।

²) सपा. ऋ १०, १०१, ५ विशिष्टः पाभे.।

³) पाभे. सस्थ. विश्वा द्र.।

१४, १८†; काठ १३, १५†;
 †कौ २, ८०८; ३, ५, १२०; शौ
 ५, ११०; १८, १, ३१†; २०, ८५.
 ३†; १३५, ७१०; पै ५, १, ३; ६,
 २, १; १८, २२, ७†; -हानि
 ऋ १, ५२, ११; ८८, ४†; १७१,
 ३; ३, ३४, ४; १०; ५, ४९,
 ३; ५४, ४; ७, ११, २; २५
 ४; ७६, ३; ८, ४८, ७; १०,
 १८, ५; ३१, ७; ३७, २; मा
 ११, १७; ३६, ११; का १२,
 २, ६; ३६, १, ११; तै ४, १,
 २, २; १५, ५, २, ५-७; १७, ४,
 ११, ३, ४†; मै ११, ५, १३; ७,
 ३; ८, ९६; ९, ६०; १३, ७, ६; ४,
 ९, २७; १४, ५†; काठ ६, ६;
 ९, १; १६, २; १७, १९†; २५,
 १†; २९, १०; ३३, २; ३५;
 ४†; ६; ३४, १; ८; ११, ४, ५;
 ८, ४; ३८, ४†; ४६, ३; शौ ७,
 ७२, १; ८७, ४; ५; १२, २,
 २५†; १८, १, २७; २८; १९,
 ७, १; †२०, ११, ४; १०; पै
 १, ४६, २; १७, २५, ५†; ३२,
 ४†; २०, ३३, १; -हः ऋ १,
 ११६, १९; १२३, १; ३, ३२, १४;
 ५६, ६; ४, १०, ५; १६, १२;
 ३३, ११; ५४, १; ५, ७६, ३;
 ८, २२, ११; ९, ८६, १९†;
 १० १०, ६; ४२, ५; ९५, ५;

१६; १२९, २; १३०, ५; मा
 ८, ४८; २४, ३६; का ८, २२.
 २; २६, ८, १; तै १, ६, १२,
 ३†; ३, २, ४, ४६; ३, ३, २; ४,
 १†; १५, ७, १, २†; १६, १,
 ३, २; २, ३, ३; १७, १, ४ ३;
 ५, ४†; ५, ३, १; ११, १, ३,
 ३६६; २, ५, ७; ३, ६, ६; ८,
 १†; १४, ६०; १७; ४, २, ११†;
 ७, ६†; ८, १०; १२, ३†; ५६;
 ११, १०; ८, १६†; ११,
 २; ६; १३, ५†; २४, १०;
 ३०, ६६; ३३, ५, ६; ३४, १८†;
 ३८, ७†; क ५, ९; ३८, ३;
 कौ २, ११०, ४†; ३, ३, ७; ज
 २, २, ६; शौ ८, ९, ६; १३,
 ७, १; १६, ४, ४†; १८, १, ७†;
 २०, ८९, ५†; पै १, ९७, ४;
 १६, १८, ६; -हः ऋ ४, १६,
 ३; १०, ३७, १०; मा १५, ६†;
 का १६, २, ३†; ११, ५, ९, ३;
 ७, १, ४, १; ३, २, १; मै २,
 ४, ३१†; ३, १६, ४†; काठ ६,
 ८†; ९, ११†; १३, १५; २१,
 ९; २३, ५; ३४, १; १०; क
 ४, ७†; शौ ४, १८, १; १५, १८,
 ५; २०, ७७, ३†; पै ५, २४,
 १; ९, १२, ४; १०, १२, ३;
 १३, १०, १२; -हः-हः ऋ १०,
 ३७, ९; -हः ऋ १, १२६,

३; १८५, ४; २, १९, ३; २१,
 ६; ३, ८, ५; २३, ४; ३४, ४;
 ४, ३४, १; ५; ३५, ६; ३७, १;
 ५, १, ४; ५; ३, ६; ८०, २; ६,
 ७, ५; ३९, ३; ७, ५, ५; ४१,
 ४; ७७, २; ८८, ४; ९, ८६,
 ४२; ४५; ९७, ३०; १०, ७०,
 १; ८५, १९; ८८, १२; ११०,
 ४; †मा २९, ५९; ३४, ३७;
 का ३१, ४, ५†; तै २, ४,
 १४, १†; ३, ३, ८, ४†; ४, १,
 ३, ४†, ३, ११, ५; ४, १२,
 १-४; ५, १, ४, ५†; १५, ६,
 १; २; मै २, ७, ३†; १३, १०;
 ३, १६, ४; ४, १२, २†; †१३,
 १; ३; काठ १०, १२†; १६, ३†;
 २०†; १९, ४†; २२, १४†;
 २९, १०†; ३०, १०; क ३०,
 १†; ४६, ३†; कौ १, ५५, १†;
 २, १७, १†; ९६, ६†; ज १,
 ५७, ६†; ३, १६, ९†; ४, २०,
 ९†; शौ ३, १६, ४†; ५, १२,
 ४†; ६, १२८, २; ७, ८५, ४; ८६,
 २†; १४, १, २४†; १८, ४,
 ५८†; २०, ११, ४†; पै १,
 १०२, १; ४, ३१, ४†; १५,
 १, २; ५; ७२, २; १८, ३, ३†;
 १९, ४९, ४; २०, १८, ३†; -हः
 शौ ६, ११०, ३; १९, ५६, २; पै
 ३, ८, २; १२, ३, १३; १४,

- १) पामे. अहा ऋ १, ५०, ७ द्र. ।
 २) व. पै ६, २, १ यत्रायेतद् रूपं श्रूयतेति संभाव्येत
 (व. टि. इहव) । ३) व. टि. ? अहानेतरसम् ।
 ४) शोधः सस्थ. परि द्र. ।
 ५) सपा. काठ ९, १४ रात्रीः इति पामे. ।
 ६) सपा. अहः <> अहाम् इति पामे. ।
 ७) पामे. सस्थ. अद्य द्र. ।
 ८) सपा. मा २४, २५ का २६, ५, ५ अहोरात्रयोः

- इति पामे. । १) पामे. अहसः तै ३, २, ४ ३ द्र. ।
 २) सपा. तै ४, ४, १, १ प्रभू. तां १, ९, ७ वैताश्री २२, ४
 अहः इति, गोत्रा २, ९, १३ ? अहानि इति च पामे. ।
 ३) सपा. काठ १२, ३ अहरहः इति, मै २, ४, ३
 अहोरात्रे इति च पामे. ।
 ४) सपा. मा ३, १० का ३, २, ४ माश २, ३, १, ३८
 वैताश्री ७, १ ऋषसा इति पामे. ।
 ५) सपा. मै १, ९, ३ दिवा इति पामे. ।

४, ५^०, -ह्रै ऋ ९, ९२, ५;
१०, ४०, ५; ९; मा ९, २०;
१८, २८; २४, २५; ३०, २१;
का १०, ४, १; १९, ९, १;
२६, ५, ५; ३४, ४, ३; तै ४,
४, १, १^०; ५, ५, १५१; ७, १,
१७, १; मै १, ८, १॥; २, ८,
८^०; ३, ३, ९॥; १४, ६; ४, ९, ९;
काठ ६, १॥; १७, ७^०; ३७,
१३^०; १४^२॥; १५; १६; ४१,
८; ४७, ५; क ३, १२; २६, ६;
शौ ८, २, २०; १९, ४८, २;
५०, ७; पै १, ६३, ३^०; ९७, २;
६, २१, २; १४, ४, १७; १६,
४, १०; १७, ११, ६; १९, २१,
११; -ह्रौः मै १, ६, १०॥; शौ
१६, ८, २५.

अहन्-^० -न्यः ऋ १, १६८,
५; १९०, ३^०; -न्येभिः ऋ ५,
४८, ३.

अहन्-^० ? अनुयाज^०, १ अपर^०,
१ पूर्व, मध्यम^०, स^०, ३ सर्व^०.

अह्नि-^० १ तिरस्^०.

अह्नय-^० १ तिरस्^०, सहस^०.

अहर्-^० -हः ऋ १, ७१, २; ३,
४८, २; ६, ९, १; ४८, १७६;

७ ६६, ११; १०३, ७; १०,
१६८, ३; खि ३, १५, ३१^०; मा
१५, ६; ३७, २१; ३८, १६;
का १६, २, २; ३७, ३, ७; ३८, ३,
२; ॥ तै १, ५, ९, २; ३; २, १,
७, ३; ४, ५, ६, ३; ४, ४, १, १६;
५, ३, ६, १; ४, ९, ३; १२, १;
३; ७, २०, १६; ६, ४, २, ४;
८, ३; ७, १, ४, २^०; ३^०; ५,
४^०; २, २, ३; ८, १^०; २; ३;
४^०; ५; ६; ७^०; ३, १, १^०;
३, १; ४, ५, २^०; ७, २; ५, ६,
१^०; २^०; ३^०; ४; ७, २; २५, २;
॥ मै १, ४, ५; ५, ९^०; १२;
६, ९^०; ८, ९; ९, ७; २, ८,
८६; ३, १, ६; २, २^०; ८; ३,
९; ६, ९; ७, ६^०; ७; १०;
८, १; ४, १, ६; ४, ९; ५,
१; ६, ७; ७, ६^०; ८, १^०; १०^०;
९, ८६; काठ ६, ८^०; ७, ६^०;
१०; ८, ३^०; १३, १५; १७, ७;
२२, ६; २७, ८; ३०, ५^०; ३१,
१५; ३३, २; ५; ७^०; ८^०; ३४,
१^०; ६^०; १६; ३५, ११; ३७,
१०; १४; १६; ३८, १२; ५३,
१०; ॥ क ४, ७^०; ५, ५; ९; ६,

८^०; २६, ६६; ३४, १; ४८,
११६; शौ २, १५, २; ४, १,
५; ६, ३१, ३^०; ८, ५, ६; १८;
९, २, १०; १०, २, १६; ११,
६, ११; १३, २, २२^०; ७, १;
१५, २, ५; १३; १९; २०;
२५; १७, १, २५; २६^०; १९,
२०, ४; ४८, २; ५०, ७;
२०, ४७, १९^०; ४८, ६^०;
पै १, १०७, ४^०; १०८, ४; २, ७२,
२; ८०, २; ५, २, ६; ६, ५,
४; २१, २; १०, १६, १; १३,
१४, ३; १४, ४, १७; १६,
२३, १; २७, ६; ६०, ९; १८,
२२, ७^०; ३२, ८^०; २०, ३९,
३; -हः ऋ १, १२३, ९; २,
३०, १; ८, २४, २४; २६, १२;
१०, ५२, २; ३; मा ११, ७५^०;
का १२, ७, १०^०; ॥ तै १, ५, ९,
६^०; ७; २, ५, ६, ३; ६; ॥ काठ
६, ६; ८, १२; १२, ३; ॥ क ४,
५; ७, ७; कौ १, ३९६^०; जै
१, ४४, ६^०; शौ १६, ७, ११;
१९, ५५, ६; २०, ६६, ३^०; पै
२०, ४७, १०.

अहर्-जर^० -रम्पै २०, ४८, ९.

१) यथा पादान्तरसाम्यापेक्षया त्रैष्टुभी मितिः स्यात्,
यथा च तेनाऽर्थः सुसंगतः स्यादिति कृत्वा बन्धे इति
पदं च्युतं संभाव्येत (वैतु. संपा., W. शौ १९,
४९, ५)। यथा च ? अनु-सूर्य- इत्यत्रैकं समस्तं पदं
न भवति पृथग्भूते द्वे पदे च भवत इत्यादिशेकेतार्थं
तत्रत्यं टि. द.। १) पामे. अह्ना मा १५, ६ द.।

०) पामे. अजे शौ १०, ५, ४४ द.।

०) भवेऽर्थे यत्र प्र. टिलोपाऽभावस् तित्-स्वरश्च (पा
४, ४, ११०; ६, ४, १६८; १, १८५)।

०) तु. सा. GW. BW. प्रभ.; वैतु. वें. PW.
अ (नञ्) + हन्- (✓हन् + कर्मणि कृत्) इति?

१) <(उप) आ✓ह इति या (२, २०) प्रभ.।

०) तु. वें. स्क. ORN. WAG ११, १८४a प्रभ.;
वैतु. सा. लुङि प्रपु १ < ✓ह इति?

०) अह इति सुपा. स्वरो ऋष्टः द.।

१) द्विः सपा. काठ ८, १ क ६, ६ नक्षत्रम् इति पामे.।

१) सपा. काठ २४, ४ क ३७, ५ सप्तधा इति पामे.।

१) पामे. अहन्-> अह ऋ १०, १८९, ३ द.।

१) पामे. अहन्-> अह ऋ १, ५०, ७ द.।

०) सपा. वै १८, ३२, ९ रात्रिम् इति पामे.।

०) पामे. रात्रिम् रात्रिम् तै ४, १, १०, १ द.।

०) नाप. (संवत्सर-)। उस. उप. ✓जु + अधिकरणे
अप् प्र. (तु. सा. L तैआ ७, ४, ३)।

अहर्-जात^a - तस्य शौ ३, १४,
१; ५, २८, १२; पै २, १३, ४;
५९, ११.

अहर्-दिव^b - दिवि ऋ २, ८६,
४१; शौ ५, २१, ६; पै ५,
११, ३; १२, ४५, १३.१०.

?अहर्दिव(व>)वा^c - वाभिः^d
मा ३८, १२; का ३८, २, ६.

अहर्-दुश्^e - दशः ऋ ८, ६६,
१०.

अहर्-पुति^f - तये मा ९, २०;
१८, २८; का १०, ४, १; १२, ९,
१; मै १, ११, ३.

अहर्-भाज^g - भाजः तं ७,
४, ५, १.

अहर्-विद्^h - विदः ऋ १, २,
२; -विदम् ऋ १, १५६, ४;
-० विदा ऋ ८, ५, ९; २१.

अहस् - दः सु णै ३, ३, ६, २ⁱ;
७, २, २, २; ३; ४, ५, ४; ५.

४, २; -होभिः ऋ १, १३०,
१०; १०, १४, ९; मा ३५, ११;
का ३५, ४, २१; पै ७, ५, १, ४१;
काठ ३७, ९^j; १०; शौ १८, १,
५५१; पै ४, ३, ९^k; -होभ्यः मा
६, ११; का ६, ३, ४; -होभ्याम्
तै १, ३, ९, २; ६, ३, ९, ११.
अह(स>)श-शम् (:) काठ
३३, २^l.

अ(ह>)शो-राश^m - शयोः मा

^a) बस. [= अहो वाऽहि वा जातं (= भाप.) यस्येति
वा, अहो जातं यत इति वा (तु. प्रातर्जित्- इति स-
विषयं विप. [शौ ३, १६, २]) इति कृत्वा प्रथमे स्थ.
सौभगस्य द्वितीये स्थ. च भगस्य वाचकं स्यात् (तु. ता
४४) पूष. प्रकृतिस्वरम् [पा ६, २, १ (वैतु. सा. प्रभु.
[तु. ता.] उंसं. इति कृत्वा व्याचक्षाणाश्चिन्त्याः । तथात्वे
पूष. प्रकृतिस्वरस्य [पा ६, २, २] आधीयस्वरेण [पा ६,
२, १४४] बाधप्रसङ्गादन्तोदात्ताऽऽपत्तिः [तु नक्तं-जात-
पुरु-जात-, वशा-जात- प्रभु. तस.; वैतु. ऋतु-जात-
गो-जात-, देव-जात- प्रभु. बस. च]]] ।

^b) वीप्सायां विरूपयोः द्वस. पूष. प्रकृतिस्वरम् उंसं.
(पा ६, २, ३७) ; वैतु. वै. सा. = अहोरात्र- इति ?

^c) पाभे. अहन्->अह ऋ १०, १८९, ३ द. ।

^d) विप. [अहर्दिवं प्रयुज्यमाना-] ऊति-) । ?अहर्दिव-
[वीप्सायां द्वस. (तु. पाका ५, ४, ७७) उंस. स्वरः [पा ६, २,
१४१] > मत्वर्थीयः अप् प्र. उंसं. (पा ५, २, १२७ [तु.
अंशतः भा. तैभा ४, ९, ३, उ. म. P.W. प्रभु. च;
वैतु. पपा. द्वे पदे इति, सा. अहि द्योतमानाभिरित्यर्थः
इति च]]] ।

^e) = सपा. तैभा ४, ९, ३¹. माश १४, २, २, २१
अहर्दिवामिः [?] इति, मै ४, ९, ९ [वृहत् दिव्याभि.
इति च पाभे. ।

^f) विप. [L इहैव जन्मनि सूर्यदृश्-] पणि- (तु. या
[६, २६] प्रभु.))] ।

^g) उंस. किवबन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (६, २, १३९) ।

^h) नाप. ([संवत्सराभिमानिन्-] प्रजापति-) । उंस.
कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) । उप. ✓पा
(रक्षणे) + उतिः प्र. (पाउ. ४, ५७) । ऐह्यव्यवहारय

पुति- शब्दस्य समामे वृत्तिविशेषेण विविध. प्रयोगः ।
अहस्सर्प-तु- (तु. यस्था. टि.), चित्पुति-, भूपुति-पशु.
अन्तोदात्त इत्येकः ; पूष. प्रकृतिस्वरत्वम् (पा ६, २, १८
[तु. भूपुति-, गणपुति- प्रभु.]) इति २यः ; यनि. उंस. (तु.
निधिपुति-, ऋतुपुति-, पुष्टिपुति- प्रभु.) इति च ३यः द.
(वैतु. भाष्यकृतोऽन्विशेषेण पशु. बाहुल्यकृता स्वरं साधुकाः
विपृश्याः) । मौस्थि. तु पुति- इति (✓*भू भरणे>)
*भूर- + (✓तु [विस्फारे]>) *त्रि- इति स्थिते बस.
पूष. स्वरः (पा ६, २, १, सति *मृत्रि(र-नि)- इत्यस्य नैप.
विपरिणामः [तु. १भृन्- ; वैतु. WW. (२, ७७)
पकारादितयैव पर्यवसायुकः] इति कृत्वा. सा. *भूर- इत्यस्य
अहर्- इत्यनेनाऽर्थभेदनिर्देशे साति *अहर्भू(रभ)र्-
इति सास्व. तप. इह पूष. द. । एस्थि. च *त्रि- इति उप.
सति बस. पूष. प्रकृतिस्वर इति मुबचम् [= अहो भरस् श्रियतः
(एवं च भाद्रपदमासे तापयैमिति यद् बचः [तु. म. द्वितीये
स्थले] तदपि संगच्छत [*भर्ध- > *भाद्र- इत्यभिसन्धेः])
मौस्थि. पकारात् पूर्व रेफधृतिरपि सेतिहासा सती सूष-
पन्नेति चापरा दिक् [वैतु. पावा. (८, २, ७७)
आवदुपलभ्यश्रौतसाक्ष्याऽपुष्टौ मध्यतो विमर्गधृतिमपि
विकल्पुकः]]] ।

¹) उंस. उप. पिबः प्र. कृत्-स्वरश्च प्रकृत्या (पा ३,
२, ६२; ६, २, १३९) ।

²) = सपा. तैभा २, ७, ८, २ । एभा ५, १, १
नश्चत्रैः इति पाभे. ।

³) द्वस. समासन्तः अच् प्र. चित्-स्वरश्च (पा ५,
४, ८७; ६, १, १६३) । अहो रुत्रिभौ (पावा ८, २,
६८) इति स्तवं यथार्थं पुं. न. च द. (पा २, ४,
२८; २९) ।

२४, २५^a; का २६, ५, ५^a; तै ४,
७, ९, १^b; ५, ७, १८, १; ॥ ६, १,
३, १; ४, २, ४; ॥ मै ३, १, ६;
२, ८; ४, ६, ७; ॥ काठ ७, ६;
१३, ५; २३, ३; ३०, ७; ५३,
८; शौ १५, ६, १८; १६,
८, २४; -त्रा: खि ४, ५, २८;
मा २७, ४५; का २९, ६, १;
शौ ४, ३५, ४^०; -त्राणि क
१०, १९०, २; मा २३, ४१;
का २५, ८, ३; ॥ तै २, १, ५,
२; ३; ३, ४, १०, २^a; ५, २,
१२, १५; ६, ७, ३; ९, ३; ७,
६, ६; ॥ मै १, ५, १२; १३; ८,
६; ३, ३, ३; ४, ५, ३; काठ
॥ ६, ६; ७; १५, १०^a; ॥ २२,
३; ५; ४०, ६; ५०, ६^a; ॥ क
४, ५; ६; ३१, १८; २०; पै
१६, ७२, ४; ७८, २; १८, २४,
५; -त्राभ्याम् ॥ तै २, १, ७,
३^a; ४^a; ४, १०, १; २; ५,
१, १०, ४^a; ७, १, ३; ६, १,
१, ७; २, ३, ४; ३, ९, १; ४, १,
२; ॥ मै १, ५, १४^a; २, ४,

८; ३, १, ८^a; २, १; ५; ८, १;
४, ४, ३; ॥ काठ १९, ११; ३४,
४; क ३१, १॥; शौ ६, १२८,
३; १३, २, ४३; १४ २, ४०^a; ५;
१९, ८, २; ७; पै १८, १०, ८^a; ५;
२५, ३; ५; -त्रे मा ६, २१;
१४, ३०; १८, २३^b; ३१, २२;
का ६, ५, १; १५, ९, ३; १९,
७, ५^b; ३५, २, ६; तै १, ३, ११,
१; ५, ९, ७^a; २, ४, १०, १^a; ५;
४, ३, १०, २; ५, ४, ९, ३^a; ६,
४, १, २^a; ७, ४, ४, ३^a; ५,
२०, १; २५, १^a; ॥ मै १, २,
१८; ५, १४^a; २, ४, ३^a; ५,
७^a; ८, ६, ११, ६^a; ३, १,
८^a; २, ५; ३, ९, ४, २^a; ३;
४^a; ६, ६^a; ७, ८; १०, ७^a; ५;
४, ४, ३; ५, १; २^a; ९, १८;
काठ ३, ८; ६, १; ११, २^a;
१०^a; १३, ८^a; १७, ५; १८,
११^b; २१, ९^a; २३, ३; २४,
१०; ४५, १७; क २, १५; ३,
१२^a; ६, १^a; २६, ४; २८,
११^b; ३८, ३^a; शौ १०, ७, ६;

८, २३; ११, ७, २०; ८, ५;
७; ९, १४; १२, १, ९; ३६;
५३; २, ४९; १३, २, ५; ३२;
१५, ६, १७; १८, ४; पै २,
१०, ५; ९, २३, ४; १०, १३,
१०; १५, १३, ५; ६; १६,
३१, ३; ५४, ६; ८३, ४;
१०२, १०; १५२, ९; १५४,
१०; १७, १, ७; ४, ६; ५,
१०; ७, २; ६; २५, १; २६, २१;
२८, ४; २९, ९; ३४, ९; १८,
२०, ९; २३, १०; १९, २८, ५;
५१, २; २०, ५५, ९; -त्रेभ्यः
मा २२, २८; का २४, १४, १;
तै ७, १, १५, १; मै ३, १२, ७;
काठ ४१, ६; -त्रै: मै ४, १०, ६;
शौ १३, ३, ८.

अहन्-^१ -नेषु पै ८, १६, ५; २०,
४७, ७.

अह(तु>)ना^१ -ना क १, १२३, ४.
अ-हन्ति^२ -न्त्यै^३ मा १६, १८; का
१७, २, २.

अ-हन्त्य^३ -न्त्याय^४ तै ४, ५, २, १.
अ-हन्त्व^३ -न्त्वाय^४ मै २, १, ३; काठ

१) पाभे. अह्ना: मै ३, १४, ६ द्र. ।

२) तु. टि. ऊर्वण्ठीव- ।

३) वैतु. पपा. केचन मूको. च °रात्रा इति विसर्गहीनं
पाठं दर्शकाः । ४) अहोरात्रान्ति इति मुपा. भ्रष्टः ।

५) सकृत् सपा. मै ३, २, १ काठ १९, ११ क ३१,
१ प्राणैः इति पाभे. ।

६) सपा. तै ५, १, ७, २ हुोत्राः इति पाभे. ।

७) सपा. क १०, ८५, ४३ आजरसाय इति पाभे. ।

८) पाभे. अह्ना मै २, ४, ३ द्र. ।

९) पाठः १) ✓अय् > अयन- इत्यस्य प्राति. विकृतं
रूपं संभाव्येत (तु. टि. ?अनसु [प्त >] प्ता-, ?अन-
?पापीय >] या-, ?शमिद्रा [त >] ती-) ।

१) व्यु. ? मौस्थि. *धृष- (> अह- [तु. टि.
अहन्-]) + (✓*धृधारणे > *ध->) *ध-> *अह*ध-

वै ११-८३

>यनि.) इति स्थिते तस. सास्व. (पा ६, १, २२३)
द्र. । उषसश्चैतन्मूलतः विप. सत् कालेन तद्वाचकभूतं
नाप. जातमिति संभाव्येत (तु. नि १, ८; वै. सा. GW.;
वैतु. MW. अहन्- इत्यस्य तृ१ इति, ORN. आहन्स-
इत्यस्य रूपान्तरमिति च) । पाप्र. ✓*अह् (मण्डनार्थे)
इत्यतः ✓*अर्ध् इत्येतत्-स्थानीयात् सतः युच् प्र. चित्-
स्वरश्च [पा ३, २, १५१; ६, १, १६३ (वैतु.
दे. [१, ८] ✓अह् [गतौ] इत्यतो वा ✓अह् [व्याप्तौ]
इत्यतो वा युच् प्र. [तु. पाठ ३, २०] इति)] ।

५) भाष. >नाप. ([अ-हन्तु-] रुद्र-) । तस. नञ्-
स्वरः । उप. कर्तरि तिः प्र. उलं. (पाठ ४, १८०) ।

१) सपा. °न्त्यै <> °न्त्याय <> °न्त्वाय इति
पाभे. । °य <> °व (तु. WAG [१, १८८]) ।

३) तस. नञ्-स्वरः । उप. < ✓हन् ।

१७, १२; क २७, २.
 ?अहं-नमस्- अस्मद्-द्र.
 अहन्य- अहन-द्र.
 अहभन^०- -नः तै ४, ३, ३, २; मै २,
 ७, २०^b.
 अहम् अस्मद्-द्र.
 अ-हरित^०- -तः शौ १, २२, २; पै १,
 २८, २.
 ?अहर्षी पै २०, ५४, १.
 अ-हन्तिस्^०- -विः ऋ १, १८२, ३;
 काठ २९, २१; क ४५, ३१.
 ?अ-हव्यवाह^०- -वाट मै ४, ६, ४^२.

१अ-हस्त, स्ता^०- -स्त^० मै १, २, ५;
 -†स्तः ऋ १, ३२, ७; पै १३,
 ६, ७; -†स्तम् ऋ ३, ३०, ८;
 मा १८, ६९; का २०, ५, २;
 -स्ता ऋ १०, २१, १४; स्तासः
 क १०, ३४, ९.

?२अ-हस्त^०- -स्ताभ्याम् पै ५, ३४,
 २.

अहाः ✓हाद्र.

?अहातायद्^० पै ८, २, ११.

?अहानेतरस्म^० शौ २०, १३५ ७

१अहि^०- -हयः खि ३, २१, २; कौ

२, १२२१; शौ ६, ६७, २; १०,
 ४, ९; पै ११, ७, १२; १६,
 १५, ९; १९, ६, १४; -हये †ऋ
 १५ ३१, ४; ८, ९६, ५; ७, १०४,
 ९; तै १, ६, १०, ६; मै ४, १२,
 २; काठ ८, १६; कौ १, ४३९;
 जै १, ४६, ३; शौ ८, ४, ९; पै
 १६, ९, ९; १९, ९, १५^k; -हिः
 क १, ३२, १५ (१०, ८९,
 १४); ८: १३; ७९, १; ६, ७५,
 १४; ९, ८६, ४४; मा ६, १२;
 ८, २३; २३, ५६; २९, ५१†;

- अ) व्यप. (ऋषि-विशेष-) । व्यु. ?
 ब) सपा. काठ ३९, ७ सनातनः इति पामे. ।
 ग) तस. नसू-स्वरः ।
 द) वैतु. वै. सा. G.W. प्रभु. बस. इत्युत्तन्त्रे ब्रुवाणाः ।
 वा. क्रिवि. ।

०) विप. (२अक्ष-, क्षा-, वृत्र-), नाप. (सोमरक्षक-
 गन्धर्व- [मै.]) । बस. अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) ।

१) पामे. सुहस्त मा ४, २७ द्र. ।

२) पाठः ? लिप्तामि अहं हस्ताभ्याम् इति सु-शोधः
 सन् मूलत आनुष्टुभः पादः संभाव्येत ।

३) पाठः ? त्रायमाणा सहमाना सहस्वती इति पूर्वः
 पादः सु-शोधः द्र. । त्रिष्वपि पदेषु प्र १ स्थान्न तु यमु.
 द्वि १ इत्यभिसंधिः (वैतु. शौ ८, २, ६ यत्र द्वि १ एवैत-
 द्वैपरीत्येन प्राकरणिकं भवति) । एस्थि. प्रकृते मश-
 तायद् इति पाठे ? स्वरूपे सति महत् तद् यद्
 (विषन्) इति त्रिपदीप्रदः शोधः द्र. ।

४) पाठः ? अहा (< अहन्-), न, इत्, (✓अस्
 [भुवि] >) अस्मन्, अविचेतनानि इति सु-शोधानि सन्ति
 पदानीति कृत्वा अहा नेद् अस्मन् अविचेतनानि इत्येवं पादः
 सुपठ इति संभाव्येत । खि. RW. इत्यत्र नेत् सुम्
 इति सुपा. विमृश्योऽस्पष्टत्वात् (कलानान्तरे तु.
 शंवा.) । = ३वा. गोत्रा २, ६, १४ । खि १, २०, २ RW.
 (शौ.), ऐ ६, ३५ नेत् सुत् इति, जैमि २, ११६ नेद् अस्मन्
 इति, शांथी १२, १९, २ ? अहादेतसम् इति च पामे. ।

५) नाप. (सर्प-, वृत्र-, मेघ-) । व्यु. ? पाप्र.
 बधा. इति कृत्वा यथाप्रकरणं तत्तदर्थप्रधानात् सतः

✓अह (संपीडनहननयोः) + इन् प्र. उत्सं. नित-
 स्वरदत्त (पाउ ४, ११८ पा ६, १, १९७) । मौस्थि.
 तु प्रकरणविभक्तः ✓अह (संपीडनहननयोः) इत्यस्य
 तत्तत्प्रभेदोऽतीव तुच्छो भवति । एस्थि. अपि सर्पवृत्तिः
 प्रकृते सति हिंसाधस्य प्राधान्येन विवक्षा संभाव्य
 ✓अह (संपीडनहननयोः [= ✓अघ]) इत्याकारतः ✓अर्
 (हिंसायाम्) इत्यस्य प्रभेदस्य हकारनञ्च ✓हन इत्येतन्मूल-
 भूतस्य ✓वृ इत्यस्य संस्मात्क इत्युच्चेत् (उत्तरोऽशस्य
 मूलो घकारात्मतायां तु. G.W. MW., WW.
 [१, ३८] ; वैतु. या. [२, १७] उत्तरोऽशो सुवचाः सन्
 पूर्वाऽशे आ > अ इत्येवं दशुकः) । अयमपरो विशेषोऽपि
 सुवचो यथेह हकारस्य घकारमूलात् नैकान्तिकमिति ।
 घकारभकारयोरपि मौलिकतायाः संकेतस्य लभान् ।
 तथाहि । पंभा. (*शुभंर- >) सङ्कल इति सर्पकपो
 जन्तुविशेष उच्यते । ततः यनि. *शुभि- इत्यस्य नेप्र.
 विपरिणाम इत्युच्येत । अथ पा. (*शुभि- >) अफि
 इति सर्प उच्यते । ततो हकारो भकाराऽशेष इति
 गृह्येत (एवं नाऽन्यतः ऋ > स > ह > अ इत्यन्यत्रच
 भ > ह इति वर्णविपरिणामकमः संभाव्येत [तु. टि.
 सर्प-]) । अथाऽपि मेघप्रकरणे अभ्र- इत्येतत्-सङ्गतं
 सत् *अभि- इति यनि. साक्षान्मूलमित्युत्पद्येत (वैतु.
 या. [२, १७] प्रभु. *अ-हि- < आ ✓हन् इति, दे.
 [१, १०] < ✓इ वा ✓अम् वा ✓अह वा ✓अह
 वा आ ✓हन् वेति च, अ+हि- L < ✓हन् इति
 चेत्येवं बहु विकल्पकः) ।

६) पामे. अस्तु शौ ६, ५६, २ द्र. ।

का ६, २, ६; ९, ४, १; २५, १०,
४; ३१, २, ६; तै ३, १,
११, ४; ४, ६, ६, ५; तै ३,
१६, ३; ४, १२, ३; काठ ४६,
१; कौ २, ९६५; जै ४,
२०, १०; शौ ६, ५६, १; १०,
४, २६; पै १, ६४, ३; ३, १६,
४; ५; ६, २२, २४; १३, १६,
५; ८; १३; १०, ४; ५; १५,
११, ४; १६, १७, ४; ७;
१९, ९, १३; २५, २; -हिना ४
१२, ११, २; ७, २१, ३; १४,
१७, १; १०, १११, ९; १०,
११३, ३; मै ४, ११, ४; काठ
६, १०; पै ११, ७, ७^{११}; १५,
१६, ५; -हिमा १, ३२, १, २;
५१, ४; ८०, १; १३; १०३,
२; ७; १८७, ६; २, ११, ५;
१२, १३; ४, २८, १; १०,
६७, १२; ११; ११, ३२,
३) १५, १; १९, २; ३,
१३२, ११; ४, १९, २; ६,
३०, ४; ३३, ७; ४, ११७,
७; १९, ३; १९, ९; २२,
५; ५, २९, २; १३; (३०,
११); ८; ३०, ६; ३१, ७;
३२, २; ६, १७, ९; १०; २०,
२; ७२, ३; ७, ३४, १६;
३८, ७; ८, ३, २०; ९३.

२; १०, ९६, ४; ११३, ८;
१३३, २; खि २, १, १; ५, ५,
११; †मा ९, १६; २१, १०;
†का १०, ३, ९; २३, १, १०;
†तै १, ७, ८, २; †मै १, ११,
२; ४, ११, २; १४, ५; १३^३;
१८; †काठ ९, १९; १३, १४;
३८, ७; ४०, ८; †की १, ४१०;
२, ८०१; ११५०; ३, ३, ११;
†जै १, ४०, २; २, ३, १; ४, १,
५; २, ४; शौ †२, ५, ५; ६;
४, ३, ४; २४, ६; ६, १३९,
५; ७, ९३, १; १०, ४, ९;
१०^१; १६; १७; १९, ४७, ८;
५०, १; †२०, ७, २; ३०, ४;
३४, ३; ११; ९१, १२; ९५,
३; पै २, ८, ५; ७०, १; ४,
३९, ६; ५, २७, २; ६, १६, ९†;
२०, ८; †१३, ६, १; २; ७, ३;
११; १४, ४, ११; १६, १५,
९; १०^२; ८०, ५^७; १९, २५,
२; ३२, १६; —ही शौ १०, ४,
८; पै १६, १५, ८; —हीन् मा
१६, ५; का १७, १, ५; तै ४
५, १, २; मै २, ९, २; काठ
१७, ११; क २७, १; शौ १०,
४, ६; पै २, ७०, ३; ८, २,
७; ११, ७, ३; ९; १६, १५,
६; १६, ६; ७; —हीनाम् ऋ

१, ३२, १३ (२, १५, १); ४;
 शौ २, ५, ७; ६, १२, १; १०,
 ४, १; ३०; ४; २०; २३; पै १,
 १११, ३; ८, ७, १; †१३, १, ३;
 ४; १६, १५, १-४; १६, १०;
 १७, ५; १२, ४, ४; ९, ११;
 -०हे शौ ५, १३, ४; १०, ४,
 २१; -०हे शौ ६, ५६, ३;
 १०, ४, १८; पै ८, २, ३;
 ११; १६, १६, ८; १७, १; २^d;
 -हे: ऋ १, ३२, १४; ५२,
 १०; ८, ९३, १४; १०, ४८,
 २; शौ १०, ४, १९; २६; पै ८,
 ७, ३; ११, ७, ८; १३, ६,
 १४†; १५, १२, २†; १६,
 १६, ९; १७, ७; १२, २६, १२;
 १०, १५; -हौ तै ५, ६, १, २;
 मै २, १३, १; काठ ३२, २;
 शौ ३, १३, १; पै ३, ४, १.
 [°हि-२अन्ध°, २लोहित°].
 आह्वय- -यम् पै १, ४४, ४;
 १११, ३; ३, ९, १-५; ६°.
 †अहि-गो(प>)पाह- -पा: ऋ १,
 ३२, ११; पै १३, ६, ११.
 †अहि-वृहth- -जे ऋ ६, १८, १४;
 मै ४, १२, ३; काठ ८, १६.
 †अहिचन्द्रः¹ शौ १०, ४, ७; पै १६,
 १५, ७.
 अहि-जम्भ- -म्भा: पै ११, ७, १.

१) न हि ना पि नः इति सूको. अनु मुपा. नाऽहिनाऽऽपि नः इति चतुष्पदाऽऽमकः शोधः सुवचः (भयसेऽपि सत्य. शोधाय तु. टि. [अपि ✓ लिह् >] ? अपि के लिह्यते) ।

b) पाभे. अंसे शौ ८, ६, १३ व. ।

०) सपा. अहीनाम् $\langle \rangle$ आहेयम् इति पाठे. ।

d) सपा. शौ १०, ४, २२ विषम इति पाठे ।

०) सपा. ऋ ५, ३१, १ यूथेव इति पाठे. ।

1) ताव्रभविकः ढ > एयः प्र. (पा ४, ३, ५६) ।

४) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

५) उप. $\sqrt{\text{हन्}} > \text{*हन्-}$ इति भावे निष्पन्नं यद्. ।
एस्थि. वृषान्तकनयेन्द्रवृषयोर्युद्धं परामृष्टं भवति (तु.
PW. GW.; वैतु. वें. सा. SI. च उप. भावपरं ? *हन्-
इति च षष्ठ. इति च कृत्वा यति. रूपं च १ इति
निगामकौ सन्तौ स्वरतो दीयमानौ) ।

१) पाठः ? PW. प्रसू. अहिघ्नो- > ष१ यनि. इति ।
यद्वा Lanman अहिघ्नः (ष१ [< अहि-हुन्-]) इति
शोधमिष्टवान्, [पक्षे] अहिघ्नि- (पुं. [उ. अरि-]) > ष१
यनि. एवेति च ।

अहि-दष्ट- -ष्टः पै २, ८, ८.
 अहि-नामन्- -नाम्नाम् ऋ २,
 ८८, ४.
 अहि-नासिक- -कम् पै ६, १४, २.
 अहि-भातु^{अ०}- -नवः ऋ १,
 १७२, १.
 अहि-मन्यु^{अ०}- -न्यवः ऋ १, ६४,
 ८; १.
 †अहि-माय^{अ०}- -यस्व ऋ ६, २०,
 ७; -याः ऋ ६, ५२, १५;
 १०, ६३, ४; काठ १३, १५;
 -यान् ऋ १, ११०, ४.
 *१अहि-शुष्म^{अ०}-, *२अहि-शुष्म^{अ०}-
 अहिशुष्म-सुखन्^{अ०}- -त्वा ऋ

५, ३३, ५.
 †अहि-हृत्^{अ०}- -त्वाय ऋ १, १३०.
 ४; -त्ये ऋ १, ६१, ८; १६५.
 ६; ३, ३२, १२; ४७, ४; मा
 ३३, ६३; का ३२, ५, ९; मं ४.
 ११, ३; काठ २, १८; शौ २०,
 ३५, ८.
 अहि-हृत्^{अ०}- -स्ते ऋ २, ३०, १;
 -०हन् ऋ २, १३, ५; -हन्म
 ऋ १, ११७, ९; ११८, ९;
 -हा ऋ २, १९, ३.
 २*अहि-(बुध्निष-^{अ०}, बुध्न्-^{अ०})-^{अ०}-हिः
 (-भिन्य, भिन्यः) ऋ १, १८६,
 ५; २, ३१, ६; १५, ४१, १६;

७, ३४, १७; ६, ४९, १४;
 ५०, १४; ७, ३५, १३; ३८, ५;
 १०, ६४, ४; ९२, १२; ६६,
 ११; ९३, ५; मा ५, ३३; ३४,
 ५३; का ५, ८, ३; ३३, २,
 १६; तै १, ३, ३, १; ४, ४,
 १०, ३; मं १, २, ११; ६, २; २;
 १३, २०; काठ २, १३;
 ३९, १३; क २, ७; शौ १९,
 ११, ३; पै १३, ८, १३; ३;
 -हिना(-भिन्येन) ऋ ४, ५५, ६;
 -हिम्(-भिन्यम्, भिन्यम्) वा
 १०, ११; का ११, ६, ४; तै १,
 ८, १४, २; मं २, ६, ११; काठ

अ) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)।

ब) उप. <✓भा। मरुतो ह्य अनघ्रेऽपि नभसि
 मेघानानीयाऽऽनीयोपदर्शयन्तीति कृत्वा युक्तमेतत् यनि.
 तदीयं विप. [तु. वै. [आहन्तृ-दीप्ति]; वैतु. सा. पूष. *अ-हि-
 (=अ + L✓हा [त्यागे] + कर्मणि किं प्र. >] *हि-)
 तस. इति]।

०) पूष. च स. च? बस. इति प्रथमः कल्पः (तु. सा.
 प्रभृ.) पूष. च *१अहि इति अहि इत्यस्य नि. सः
 नैप्र. विपरिणामे सति (वैतु. सा. *१अहि- इति
 व्यापकवचनं विप., PW. प्रभृ. च १अहि- इति सप-
 वाचकं पूष. इति) पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १)। यम.
 इति द्वितीयः कल्पः। अत्र वृत्रवाचके १अहि- इति
 पूष. सति सास्व. (पा ६, १, २२३) इति कृत्वा *२अहि-
 शुष्म- इत्येवं निर्देशः कर्तव्य इति दिक् (तु. नाउ. टि.)।

०) विप. (इन्-^{अ०})। उष, उप. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २,
 १३९)। *१अहि-शुष्म- इति पूष. सत् 'अहिशुष्मं यथा
 स्यात्तथा युक्तं स्यात्' इति किंवि.। अथवा *२अहि-शुष्म-
 इति पूष. सत् कर्मभूतमुपपदमिति वक्तव्यम् (तु. ऋ ९,
 १९, ७)। उप. च पाधा. उषं. हिंसार्थात् ✓सत्
 इत्यतः कर्तरि वनिपि निष्पन्नं द्र. [वैतु. पपा. वै.
 सा. Gri. च पूष. सं१ सत् पृथक् पदमिति
 ब्रुवाणादिचन्त्याः (पूर्वार्थेनाऽऽत्मनश्चाऽऽत्मीयानां चेन्द्र-
 प्रतियोगित्वेन समर्पितवतामस्मद्वाच्यानां स्तोतृणा-
 मुत्तरार्धीयाया आशिष इन्द्रस्यैव न त्वन्यस्य तदीयस्य किं

वाऽऽत्मीयस्य भुक्त्यादेः कार्यनिर्वाहसममोपाऽऽगमनपरत्वेन
 प्रकरणयोगतस्वरूपाऽवच्छेदात्। (यथा चेन्द्रः सृष्ट्वा भवती-
 त्यात्-कृते तु. ऋ १, १७३, ५ प्रभृ.)। PW. (PW. MW.
 प्रभृ. पूष. प्रकृतिस्वरे (पा ६, २, १) अमत्यपि बस. इति
 कृत्वेन्द्रस्य सत्त्वनाम् अहिशुष्मत्वमुद्घोषयन्तो विपरीतार्थ-
 वाचकाः सन्तः शिरश्छेद्यंभावुका इव द्र. (मूलतः सुखन्-
 इत्यस्य वि. सनो हिंसकवान्तरादन्नाहिंसापराणां
 स्तुत्येन्द्रकोपस्य प्रसङ्गादिति दिक्)।

०) उष. उप. भावे कथयन्ते कृत्-स्वरः प्रकृत्या (पा ६,
 २, १३९)। १) कर्तरि विबचनम्। सास्व. नापृ. टि. द्र.।
 ०) व्यु. ? १अहि- इत्येवमीयाया मेघप्रकरणीयया
 व्यु. गवाथेना स्यात्। एवं तर्हि किमिति पृथक् निर्देश
 इति। विवेकः स्यादिति। कथामिति। जलवस्वसामान्य-
 ऽप्यभ्रादन्ने विशिष्यो। वर्षत्यन्यद् न च वर्षत्यन्यदिति।
 ततः किमिति। यद्वर्षेण सः प्राणमृतां क्लेशैः कृतया-
 ऽमुरत्वेन प्रतीतिगोचरं स्यात्, तन्निगमसंप्राप्तकम् १अहि-
 इति। यत्तु जलप्रदानेन प्राणिनां भरणपरतया
 देवत्वेन प्रतीयते (तु. नि ५, ४; या १०, ४४),
 तन्निगमसंप्राप्त इह द्र. इति। एवं विविच्यमानस्य सत्-
 त्वास्याऽऽनुपदिकं सत् बुध्निष- इति वा बुध्न् इति
 वा (एकं सदपि वस्तुप्रकृतिभेदो द्विरूपं च ✓भू इत्यत्र
 सुप्रतिष्ठितमूलं च) प्राति. समानाधिकरणतया प्राच्यते
 यथा भूय इव विवेकाः प्रतीयतेति (तु. टि. बुध्निष-
 बुध्न्-^{अ०})।

१५, ७; -०हे (-०ध्य) काठ ७,
१३; क ६, २.
३*अहि-> १*अही- -हीनाम्^१

क १०, १३९, ६; मै ४, ९,
११; -ह्यः क ९, ७७, ३०;
१३८, ११^१.

अ-हिसत्- -सन् मा ३, ६१; का ३,
८, ६; -सन्तः शौ ६, ५०, २;
१२, ३, ३१; पै १७, ३९, १;

१) अर्थः व्यु. च? स्त्री. ङीष् प्र. (पा ४, १,
४५) ।

२) दीर्घकारान्तस्य सतः वा. ष३ द्र.; वैतु. वें. सा. GW.
१अहि- इत्यस्य, MW. *२अही- इत्यस्य च पुं. सतः
ष३ इत्येवं ब्रुवाणादिचन्त्याः । प्रकरणतो होतद् नदी-पर्यायो
वा स्यात्, प्रथमं पादे श्रुतपूर्वेण नदीनाम् इत्यनेन समाना-
धिकरणं सत् विप. वा स्यात् (तु. ४र्थे मन्त्रेऽप्येवं पूर्वं
विश्ववासुना गन्धर्वेण पश्चाच्च चेन्द्रेणाऽपि संसर्गः श्राव्य-
माणः) । अथ स्वरतोऽपि पराऽभिधायोऽसंगतो भवति ।
१अहि- इत्यस्याऽऽद्युदात्तस्य सतः पुं. यनि. रूपस्याऽनुप-
पत्तेः । एस्थि. यनि. प्राति. मौस्थि. (✓*सू [सरणे]
>भावे) *सुर- + (✓*भू [भरणे] >कर्तरि) *भि- इति
स्थिते तस. सास्व. (पा ६, १, २२३) । *स(भि) > श्री-
इत्यस्य सतः नैप्र. विपरिणामः स्यात् [तु. सुरस्-
सुरस्वती-, सुरभि- (स > ह > अ इत्यन्यतः भि > हि
इत्यन्यतश्चेत्यभिसंधिः [तु. हृद-])] । सपा. तैआ ४,
११, ८ १अहीनम् इति पाभे. (तु. भा. सा. ; वैतु. भा.
[पक्षे], BC. च ऋ. एव पाठमनुमनुतः) ।

३) प्र३ स्वरितविपरिणामः (पा ८, २, ४) द्र. ।
इन्दुधाराणां च नदीनां च सरणसाम्यम्याद् ननुपमामुखे-
नेन्दुस्तुतिः (✓चद् [गतौ] > चारु- इत्यभिसंधिः) ।
यद्वा बध्ना ज्वलनवृत्तेः सतः ✓*चर > चारु- इति च
स्त्रियश्च सुदीप्तयः सत्य उपमानधर्माणः स्युरिति च
कृत्वा (✓*भू [दीप्तौ] >भावे) *भूर- + (✓*भू [भरणे
भावे वा] >कर्तरि) *भि- इति स्थिते तस. सास्व.
सतः *भ(भि) > श्री- > ३*अही- (< ४*अहि-)
इति विपरिणामः स्यात् (तु. नभा. मातृ-पर्यायाः भाभी,
बीबी, बेबे प्रभृ.; वैतु. वें. सा. अर्थे संवदमानावपि
सन्तौ भा ✓हन् इत्यतः व्यु. वदन्तौ १अहि- इत्यस्यैव
वृत्तिवैशिष्ट्यमात्राऽमिवाभिप्रयन्तौ) । अथवा गाव इह
उपमानधर्माण इति कृत्वा (✓*भू [क्षरणे] >भावे) *भूर-
इत्येतत्पूर्वस्य तस. सास्व. च सतः *भ(भि) > इत्यस्य
गवार्थवृत्तेः सतः (तु. ORN.) ३*अही- (< ४*अहि-)
इत्यस्यैव वा ४*अही- (< ५*अहि-) इत्यस्य वा
विपरिणामः स्यात् (तु. दे २, ११ अर्थे संवादकोऽपि

सन् व्यु. १अहि- इत्येतैव अभीष्टनिर्वाहः (तु. तत्रत्यं टि.) ।
एवं च वें. सा. दे. च १५*अही- [< ? ६*अहि-] इति
च, PW. प्रभृ. ? २*अही- इति च व्यु. १अहि-
इत्येतज्जे सती अप्यन्यत् स्त्री. अन्यच्च पुं. इति कृत्वा
सुवेचे इति दिक् ।

४) द्वि३ [हे इन्द्र! यत्र च त्वमुषधो दशस्यन्नपो
रिषन् अहः दंसयः] [= ✓दंसु 'मोक्षण' (तु. दे. १२, १)
दंस-] > लङि मपु१ (तु. पूर्वाधे व्युद्विहः [वले
विदारिते सति हाहीनां दिव्यनदीनामवमोक्ष इत्यभिसंधिः],
तु. PW. प्रभृ.; वैतु. नि. १२, १ या ४, २५] प्रभृ.
*दंसि- इत्यस्य संप. सतः प्र३ इति) इति वा. द.
(तु. ORN.; वैतु. स्क. प्रभृ. यनि. ऋ. वा गपू. नि.
या. वा टीकाकृत उत्तरार्धाऽनेकवाक्यतामापादयन्तो-
ऽप्यन्योन्यं विमताः सन्तः यनि. रूपम् १अहि-
> १*अही- > प्र१ इति वा [तु. स्क.], १अहि-
इत्यस्य [तत्रस्थवृत्तेः स्त्री. 'च सतः?'] द्वि३ इति वा
[तु. दु.], १अहि- > ष१ इति वा [तु. सा.] विवदमानाः
PW. प्रभृ. च १२*अही- > द्वि३ इति । नाड. मन्त्रे
सकक्षाणां सतां लङो रूपाणां प्राचुर्यमपि गपू. वा. विज्ञापुके
६.) । व्यु. चेह नापू. टि. दिशा. एव यथायोगं संगमयि-
तव्या भवति । ननु भोः यनि. स्वरो दुरुपपदः स्यात् ।
शसि विभक्तिस्वरस्य (पा ६, १, १७४) प्राप्तत्वादिति ।
नेति । कथमिति । लक्षणस्य पात्र. यथालक्ष्यं सु-
शोधत्वदर्शनादिति । कथमिति । स्त्री. यण-विषयत्वेन
प्रतीतिगोचराणां सतां प्राति. शसि द्वयी गतिलक्ष्यते । प्र.
अचः पूर्वरूपैकादेशे सति प्राति. स्वर इति (तु. देवी-
> -वीः) वा, यणादेशे सति स्वरितविपरिणाम इति
(पा ८, २, ४ [तु. देही- > -हीः]) वा । एवमे-
तद्गतिद्वयमात्रोपलब्धेः अशस् इति पदे गपू. सूत्रे उस्.
इति । वस्तुतस्तु सुत्यजमेतत् सूत्रं द्र. । देव- > देविका-
> देवी- इत्यनया दिशा नैप्र. स्त्री. ईकारान्तानां प्राति.
विपरिणामाऽऽत्मकत्वेन संभाव्यमानत्वाद् यदा मौलिकेन
सतां देविका- इत्येतत्प्रकारकेण प्राति. सुबोधोपस्तदा
देविका- > देवीः, देविकया > देविया > देव्या इत्येवं-
जातीयः पूर्वसवर्ण-लोपाऽन्यतरसचिवः परसंकात्मकः

१२, २०, ६; -सन्तम् खि ४,
९, ३; मा ११, २८; का १२, ३.
१; तै ४, १, ३, १; ५, १, ४, १;
मै २, ७, २; ३, १, ४; काठ
१६, ३.

अहिंसती, न्ती- -तीम् शौ २, ३,
२२; पै १६, ४१, ४; -न्ती पै
६, १०, ६; -न्ती: ऋ १०,
२३, १३; शौ २, १३, १३-१८;
पै ५, १, ५; १६, ७५, ३-८;
-न्तीम् पै ५, ३१, ९; ७, १५,
१०.

अ-हिंसा- -सा पै १, ६४, १; -सायै
णै ५, २, ८, ७; ६, ६, १; ७,

६, १; मै १, ५, ११; ८, ५; अ-हिंस्यमान- -न: क १, १४१, ५.
८; ११, ७; २, २, ७; ३, ३; ?अहिंसो^१ पै २, १०, १.
३, १, ८^१; २, १; ३; ४^१; ४, अ-हित- -नम् पै १५, १८, ३; -तेन
७^१; ६, २; ९; ७, ८^१; ८, १०;
९, १^१; ३^१; ४; ५; १०, १^१; ?अ-हिरण्यव- -न: सि ५, १३,
४, १, १; २^१; ५; १०; १२.
१३; ३, ४; ४, ५; काठ ११, २;
२०, ९; २३, ६; २६, ३^१; ७;
३१, १^१; ७; ८; ११; ३७, ११.
क ३१, १^१; ४१, १^१; ५; २अ-हीन- -न: क १, १२; ३१,
४७, १^१; ७; ८; ११. ११; क १, १२; ४७, ११; पै
१७, २९, ८१.

अ-हिंसान- -नस्य क ५, ६४, ३.

अ-हिंसि(१ >)ता- -ता पै ८, ?अहीशू- -शुव: क १०, १४४, ३;
१८, ५. -शुवम् क ८, ३२, २; २६;

स्वरविपरिणामः (पा ६, १, १६१), यदा च देवी-
इति कृत्वा स्वरूपतो विपरिणतद्वयेण सता सुब्योगस्तदा
यणपुरस्कृतस्वरितविपरिणामः (पा ८, २, ४) इत्येवं
सुवेचत्वादिति दिक् द.।

१) पाभे. अक्रूरं काराय द्र.। सपा. काठ १९, ७ प्रसूत्यै
इति पाभे.।

२) सकृत् सपा. तै ६ ३, ३, २ श्रान्त्यै इति पाभे.।

३) तप्त. नञ्-स्वरः।

४) शोध-सापेक्षः सुपा. भवति। अधि रक्षसो
ग्राह्याश्च इत्येवं मूलतः पादः संभाव्येत (तु. शौ २,
९, १)। आदितम् तृतीयचतुर्थाऽक्षरयोः प्रामादिके अंशे
अधिसो? >अहिंसो इत्येवं काल्पनिकः प्रयासो लब्धा-
ऽवसर इत्यभिसंधिः।

५) उप. हिरण्य- + वः प्र. (पावा ५, २, १०९),
=सपा. शांश्रौ १२, २१, १। सुपा. स्वरः? सपा. अ-हिरण्य-
वत्->वान् इतिव RW. BO. च पाभे. स्वीकुर्वन्तः।

६) तु. शौ १९, ३९, ९। उभयत्र वैकलीसंकुल इव
पाठः शोध-सापेक्षः द्र.। अत्राऽऽदौ अपि। त्वा।
वसः इत्येषा पदत्रयी संभाव्येत। ततः अनु इति व्यर्थो
वैकलिक आगमस्ततः सारिः इति व्यप. स्यादित्येवं
विमृश्यम्। यद्वा अहिश्च वसोऽनु सारिश्च इत्येवं स्यात्।
तत्राऽऽदौ अहि- इत्यन्ते अनुसारि- इति वा सारि-
इति वा द्वे व्यप. स्याताम्। उत्तरे तु इति
अव्य. द्र.।

१) व्यु? यपा. अनवग्रहात्। अही- + (✓)शू
[श्री] > भावे) *शूर- इति स्थिते तस. सास्व.
(पा ६, १, २२३) नदीप्रवाहपर्यायम्। *अही-शूर-
इत्यस्मिन् पूष. सति (✓)शू [आच्छादने] > भावे) *शू-
इत्यस्मिन् उप. च सति वस. पूष. प्रकृतिसारस्य (पा ६,
२, १) सतः *अहीशू(र-व)र्त्त- इत्यस्य नप. *अहीशुव-
इत्येतद्द्वारकः (तु. ORN.) यति. विपरिणामः स्यात्
एवं च मेघजलस्य वा तप्तवाहस्य वाऽऽवरकस्य सतो
दृत्रवर्गस्य (तु. टि. जौणवाभ-) सामान्येन च (तु.
अ १०, १४४, ३ यत्र जातिपरं बहुत्वं ध्रुवेत) विशेषेण
च (तु. इतरत्रैकत्वेन ध्रुयमाणे) समर्पणे यति. प्राति.
वाक्यरित्यभिसंधिः (वैतु. सा. [क.] ?६ *अ-ही-
[=अ-हीन-] + [✓]शिर 'गतिपूज्यो.' >) ? *शू- इति
स्थिते ? *अही-शू- इति बग इति कृत्वा पुत्रादिपरतया
व्याचक्षाणः संविचरन्त्यः, अन्नोदात्ताऽनुपपत्तेश्च। इतरत्र
*अहीशुव- इत्यस्य नाप. निर्दिष्टनिष्पत्तेः सतः
द्वि१ इत्युक्तेश्च [तु. PW. प्रभु. अपि नाप. इति कृत्वा
सामान्येन निर्बुद्धाणाः [वैतु. ORN. पूर्वभागे ४ *अही-
इत्येतत्-परतया संवेदक इव]।

२) द्वि३ द्र (तु. सा. ORN. MW.; वैतु. PW.
प्रभु. *अहीशुव- इत्यस्य प्र१ इति)। 'घुषुः [इन्द्रः
(तु. सा.; वैतु. ORN. सोम इति) अहीशुवोऽवधीधत्
(=वज्रेण हत्वाऽवहितान् कुर्याद् यथा दिव्या नद्यो
निष्प्रस्यूहं प्रवहन्तु [तु. क १, ३२, ८]) इति वा.

७७, २.

अ-हुत, ता^१ - तः काठ ८, ७^०; -तम्
तै ३, ४, १०, ३; दि, १, ४, ५^१;
॥मं १, ८, ७^०; १^०; १०, १५;
३, ८, ६^०; ॥काठ ६, ३^०; २१,
७; २३, ५^०; २४, १^०; ३६, १;
॥क ४, २; ३८, २^०; शौ ६, ७१,
२; १५, १२, १०^०; पै २२८, ३;
-तस्य ॥तै २, ६, ६, २^०; ६, २,
८, ५^०; मै ४, ७, ७; काठ ३५,
५^०; क ४८, ६^०; -॥तात् मै
१, ८, २^०; काठ ६, २; क ४, १;
-ताम् शौ १२, ४, ५३; पै १३,
५, १; १७, २०, १३; -॥तासु
मै १, ४, १०^०; काठ ३२, ७^०;
-॥ते तै २, २, ४, ७; मै १,
५, ७^०; ८, ८^०; काठ ६, ६^०; क

४, ५^०; -तेभ्यः शौ ७, १०२,
७; पै २०, ३४, ८. [त- हुत^०].
१अहुता(त-अ)द^० - तात् तै ३,
३, ८, २; काठ ८, ११^०; क ७,
८^०; -तादः मा १७, १३;
का १८, १, १३; तै ४, ६, १, ४;
॥५, ४, ५, २^०; ५, १०, ५^०;
मै २, १०, १; काठ ८, १३; १७,
१७; २१, ७; क ८, ११^०; २८,
१; शौ १, ३, ४, १८, २, २८;
पै १, १४, ४; ५, १५, १; १३,
१४, १३; -तादा पै २०, ३६,
३; -तादौ पै २०, ३६, १.
२अ-हुताद^० - तादः मै १, ४, ६^०;
॥अ-हुत्वा^० तै ३, ४, १०, ३; मै ४,
५, ६^०.
अ-हुत^० - तः क ७, ४^०; -ताः क

१०, १०७, १

॥अ-हृच्छ^० - च्छाय^० मै ४, १, १४.
अ-हृणान^० - नः क ७, ८६, २;
१०, ११६, ७.
अ-हृणीयमान, ना^० - नः क १०,
१०९, २; शौ ५, १७, २^०; ६,
७४, ३^०; १८, ४, ६; पै ९, १५,
२^०; १९, १५, ६^०; २०, १, ४^०;
-ना क ५, ६२, ६; काठ १३,
१५; -नाः तै २, १, ११, ३^०;
शौ १, ३५, ४; ६, ७४, ३^०; ८, २,
२१; पै ५, १६, ५; ९, १२, ४;
१६, ५, १; १९, १५, ६^०; -ने
पै १, ११, ४.
॥अ-हृत्^० - तः तै ५, ३, १०, २.
अ-हृद्य - द्यः पै १६, ७२, ९.
अहे^० तै ३, २, ४, ४.

स्वरस इति कृत्वा क्रिप. ✓धा [धारणे] > धी > दीधी
इत्यस्य रूपं द्र. (वैतु. सा. प्रभृ. दीप्त्यर्थकात् सारूपात्
धा. एतत् रूपं निष्पादुकाः सन्तः वा. कृते आत्मानम-
पार्थमायासुकाः [तु. ORN.] ।

१) तस. नञ्-स्वरः ।

२) अहुत- > -तः इति शोधः (तु. क ७, ४) ।

३) सपा. अहुतम् <> अहुते इति पाठे ।

४) सपा. अहुतम् <> अहुतस्य <> काठ २५, ७^२
क ३९, ५ हविर्भूतम् इति पाठे ।

५) -हुते इति पाठः ? यनि. सु-शोधः (तु. सपा. क ४, २) ।

६) -तम् इति सपा. स्वरः ? यनि. सु-शोधः ।

७) विप. (अधि- [समान्येन], सोमादि-देव-) । उस.

विहन्ते कृत-स्वरः प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

८) विप. (देव-) । उप. यद. ।

९) ०त इति पाठः ? यनि. विसर्गान्तः शोधः ।

१०) उप. ✓(हुच्छे >) हृच्छे + घञ् प्र. ।

११) सपा. काठ ३१, ११ समृद्धयै इति, तैत्रा ३, ३,
७, ८ अनात्थै इति पाठे ।

१२) विप. (सघञत्, बहण-) । उप. पाधा. कथा. उसं.

(✓*वृ[दीप्तौ] >) ✓*हु + शानच् प्र. ।

१३) उप. (✓*वृ > *वृणि- > *हुणि- >) नाधा.

✓*हृणीयु + शानच् प्र. यद. ।

१४) सपा. ०तः <> ०ताः इति पाठे ।

१५) सपा. शौ ७, ४४, १ सुमनस्यमानः इति पाठे ।

१६) पाठे. अहि तै २, १, ११, ३ द. ।

१७) स्वरूपतः ? (✓*वृ [गलने वा शब्दे वा] > कर्मणि)

*घृ- (=मलं वा शब्दो वा) + (✓*वृ [धारणे] > भावे)

*घृ- इति स्थिते बस. पूष. प्रकृतिस्वरे (पा ६, २, १)

सति घृभि- इत्यस्य नैप्र. विपरिणामस्य सतः *८अहि-

इत्यस्य (गर्दभ- इत्येतत्-सजातस्य) सं१ सत् क्षेपे नि.

इति कृत्वा व्यवहियमायं कालेन नैप्र. आद्याऽकारलोपे सति

*१हे इत्येवं विपरिणतमिति संभाव्येत (तु. अहः टि.,

MW. प्रभृ.; वैतु. भा. सा च १अहि- इत्यस्य आ ✓हन्

इत्यतः स्वाभिमतयाः सत्याः व्यु. बलनैव तृणे शक्ति

पश्यन्तौ तस्य सं१ इति) । ननु भोः अक्षेपेऽपि संबोधनीयः

हे इति नि. प्रसिद्ध इति । किं ततः इति । कथं

तस्य व्यु. इति । भद्र- इत्येतत्-सजातस्य सतः

*मर्धि- इत्यस्य नैप्र. १अहि- इत्यस्य विप. सतः (तु.

टि. ? १अहि-) विपरिणामस्य सतः सं१ इति कृत्वा

ततो विपरिणतं सत् *२हे इत्येतद् भद्राऽऽमन्त्रणं पृथङ्

निर्देश्यमिति (वैतु. PW. प्रभृ. अव्युत्पन्नवादमिदं

ऽऽस्थायुकाः) ।

अ-हेडत्^३ - डता ऋ २, ३२, ३; उ, ६७, ७; १०, ७०, ४; काठ ५, ३०; -डन् ऋ १, ९९, ४; १०, ३२, ८; मा १५, १; का १६, १, १; तै २, ३, १४, ११; ४, ३, १२, १; मै २, ८, ७; ४, १०, ३१; काठ १३, १५१; १७, ६; क २६, ५.

†अ-हेडमान^३ - नः ऋ १, २४, ११; १३८, ३; ४; ६, ४१, १; मा १८, ४९; २१, २; का २०, २, १२;

२३, १, २; तै २, १, ११, ६; मै ३, ४, ८; ४, १४, ११; काठ ४, १६; ४०, ११.

अ-हेडयत्^३ - मन् ऋ १०, ३७, ५.

?अहेत्रमानाभ्येनस्^३ प १६, ७३, २.

†अ-होतव्य^३ - स्यम् मै १, ६, १०; ८, ७.

अ-होतृ^३ - ता शौ ९, ११, ४; प १६, ११६, ५.

अह- अहन्- द.

अ-हवाय्य^३ - स्यम् ऋ ८, ४५, २७.

अहिय- अह्य- अहन्- द.

?अहेभ्यानुमानं प १, ९७, २.

अहः^३ १ अही- द.

*?अहः ऋ १०, १४६, ४१.

अहाम्^३ पि ३, २२, २; शौ ४, १, २; प ५, २, १.

अहार्ण^३ - णाम् ऋ २, ३८, ३.

अ-हय^३ - यः ऋ १, ७४, ८; ८, १०, १३; १०, ९, १, ११; -स्यम्

क ३, २, ४; ५, ७९, ५; ७, ६७, ६; ८, ५४, ८; ५६, १;

१) तस. नञ्-स्वरः ।

२) तु. ईडता इति मूको, अरेडता इति मै १, ४, १ पाभे. च । एवं खलु रेफहकारीयात् लिपिविषयाद् भ्रमाद् इह शाखाभेदः समजनीत्यपि संभाव्येत । न हि तयोर्वर्णयोश्चचारणविषयः सामीप्यविशेष इव भवति यमादायाऽयं पाभे. उपपादयितुमुपलभ्येतेति त्रिविधा विचाराय द्र. ।

३) अ-हेडमाना । अभि । एतः इत्येवं शोध-पुरस्कृतः पाठ इह सुलभः द्र. ।

४) तस. उप. प्रकृतिस्वरः उसं. (पा ६, २, १६० [तु. अनशितव्य- काश २, २, १, २२, WAG २, ११४] ।

५) तस. अन्तोदात्तः । उप. √हृ > *हृ- > नाधा. √हृवि+ण्यत् प्र. आयादेशश्च उसं. (पा ३, १, १२७ उ.) ।

६) सस्य. शतुचक्र- टि. द्र. ।

७) अनवगमात् स्वरूपतश्च स्वरतश्च ? √अहृ (गतौ) इत्यतः कृद्वृत्त्या वा अहृ- इत्यतस् तद्धितवृत्त्या वा यत् प्र. इति कृत्वाऽऽद्युदात्तमिव (पा ६, १, २१३) सत् विप. इति सा. । √हि इत्यस्य लङि उपु१ इति W. । मूको. अनु प्रायिकी निघातश्रुतिर्भवति । क्वाचित्क्यावेव चाऽऽद्युदात्तश्रुतिरन्तोदात्तश्रुतिश्च । घर्मा-ऽऽस्यहृविर्विशेषीयं च सुरुचा इत्येतद्विशेषणान्तरसकक्षं च हारु-मह्य- > -ह्यम् इत्येकमेव समस्तं विप. स्यादिति विमृश्यमानं सत् स्वरूपतश्च स्वरतश्च संगच्छेतेति तु संभावनीयम् । कथमिति । (√*घृ [तापे] > भावे) घृ- + (√*भृ [मरणे] > भावे) *भारु- इति स्थिते

तस. सास. [पा ६, १, २१३ (= भाप. उस. उप. घञन्तत्वात् धापीय-स्वरे [पा ६, २, १४४])] *घुर्भारु- (तु. नभा. घुर्भारु; नैनु. सा. प्रभु. < √हृ [कोटिल्ये] इति) > नैप. *हारु- इत्यस्मिन् पू. सति √महृ > भावे *मह्य- इत्यस्मिन् डा. च सति बस. पू. प्रकृतिस्वरः [पा ६, २, १ (= ताभारे मत्वं गम्येति [तु. टि. √महृ > *मह्य-, हारु-मह्य च)]] ।

८) व्यु. ? पाभा. नावमहः । १ अहि- + (√*अर्घ्य > कर्तरि) *अर्घ्य- इति स्थिते हस्वान्तः उस. इति सा. (उप. भाप. इति कृत्वा बस. इनीय वृत्ताणाः PW. प्रभु. चिन्त्याः पू. प्रकृतिस्वरा पतेः [तु. ORN.]) । मौस्थि. अभि √*अर् [गतौ] > *अभ्युर्- (भाप.) + (√*घृ [पशू] > भावे) *घृ- इति स्थितेऽनिकमपठ्यतिक- वचनस्य बस. च पू. प्रकृतिस्वरम् च सतः *अभ्युर्घृ- इत्यस्य नैप. विपरिणामः स्यादिति विमृश्यम् ।

९) तस. नञ्-स्वरः । उप. *हय- इति पाभा. उसं. च बधा. च √हयं इत्येतत्-सगोत्राच्च सतः √*हय इत्यतः कर्तरि अघि प्र. निष्पन्नतया संभाव्य- मानं द्र. ।

१०) प्राति. ? यनि. वा. अमारव्यात् (तु. सा. प्र१ सत् द्वि३ इति कृत्वा व्याचक्षाणः) । एस्थि. अ- (*हय- इत्येतत्-सनाभि [तु. नापू. टि.] भाप. सत्) *हयस्- (तु. सगोत्रप्रायं सत् जघस्- इति) इति स्थिते तस. पू. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, २) सतः *अ-हयस्- इत्यस्य कर्मणि द्वि१ इति सुबच्चम् (तु. ORN., NW. अहय- इत्यत्र) । छन्दस्तः पूर्वार्धे त्रैष्टुभश्च गायत्रश्चोत्त- रार्धे त्रैष्टुभश्च जागतश्च पादाः द्र. । एवं च प्रकृते

६०, १६; खि ३, ६, ८; ८, १;
-या ऋ [५, ७९, ६; (७)] ८,
८, १३; -ये ऋ १०, १४७,
३.

१४; तै १, २, १४, ६; मै ४,
११, ५; काठ ६, ११; -णम् ऋ
१, ६२, १०; -णा ऋ ७, ८०,
२.

३, १६; का ३, ३, ६; तै १, ५,
५, १; मै १, ५, १; काठ ६, ९;
क ४, ८; कौ २, १०५; जै ३,
११, १.

†अ-हयाण,णा- -०ण ऋ ४, ४,

?†अहि- हयः^० ऋ ९, ५४, १; मा

?अहिषात् पै १९, २६, १५.

प्रथमे पाद आवसानिक्या ग-युग्मतायाः सवितः इत्यत्र नैप्र. तिरोभावः संभाव्येत [मौस्थि. माध्यमिकस्य वि इत्यस्य ✓*भृ [दीप्तौ] > *भिर- इत्येतत्तथानीयत्व-दर्शनात् (तु. टि. सवितृ-; वैतु. ORN. तु. ZDMG ६१, ८३५) कृत्री इत्यत्र व्यक्षरतामुपकल्प्य जागतं पादमभिनिर्वर्तुकः संश्रिचन्त्यः । तथा सत्यप्यावसानिक्या अभीष्टजागतस्वरूपताया असिद्धयभिसंघेः)] ।

*) तस. नञ्-स्वरः । उप. ✓*ह्य (तु. एपू. टि.) > *हयाण- इति शानजन्तं सत् द. (वैतु. या ५, १५ यान- इति उप. इत्यवान्तरं प्रविभज्य समासमुखेन व्याचक्षाणोऽपि तत्त्वमपरि-हापुकः) ।

*) प्राति. च वा. च व्यु. च ? देवतायै पयःप्रभृति-दोहप्रदाने प्रक्रियमाणे गाव एव तत्कर्तृत्वे प्रतिष्ठिताः सत्यः श्रुतिप्रसिद्धा भवन्ति (तु. ऋ ८, ७, १०; ६२, २; ९, ३१, ५; ७०, १) इति ता एवेहापि यनि. प्र३ इति कृत्वा ध्राव्येरन्निति संभाव्यमाने सति अस्यु (=सोमस्य) प्रत्नां युतमनु शुक्रं दुदुहे अहयः पुयः सहस्रसामुषिम् (=ऋ. गपू. सप्रकरणेषु श्रुत्यन्तरेषु च. योऽर्थः समर्प्यतेऽसावेवार्थं इह द्वि. समर्प्यमाणः सन् ✓दुह इत्यस्य प्रसिद्धायाः सत्या द्विकर्मयोगेन प्रवृत्तेः श्रुतिमूलकनां संकेतुकः द. इति कृत्वैतद्विशेषणद्वय-विशिष्टाय सते सोमाय) अहयो (=गावः [वैतु. वै. =कवयः]) दुदुहे (=दोहतो ददते) इति वा. स्यात् । एस्थि. तावत् का व्यु. इति । (✓*भृ भरणे > कर्तरि) *भृ- इत्यस्मिन् भरणधर्मक्षीरपर्यायभूते पूष. सति (✓*भृ [दाने] > भावे) *धि- इत्यस्मिन् उप. च सति बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) गवार्थे विप. च सतः *भर्धि- इत्यस्य नैप्र. *अधि- इत्येवंसंभावितपूर्वकमश्च अहि- इत्येतदुत्तरकमश्च विपरिणामः स्यात् (तु. अभि. भद्र- (=गो- इति) टि. च ?अहे; वैतु. इह गपू. (तु. अ-धि-उ.उ.) ?अ-धि- इत्येवं पराभिमतोऽवयवविभागोऽङ्कन-

पूर्वकमस्य प्राति. खण्डनं (यस्मिन् विषये प्रकृतमनु-रुध्याऽधुना शोधः द. [=अधि- इत्यस्मिन् विप. पूष. सत्यन्यतः (✓*गृ > *गृ- > *घृ- >) *गृ- इत्य-स्मिन् उप. सति (वैतु. पा १, २, ४८ गो- > *गृ- इत्येवं शासुकः) बस. पूष. प्रकृतिस्वरम् अधि-गृ- इत्यन्यतश्च (✓*गृ > *गृ- > *गाव- > *गाव- >) *गो- इत्यस्मिन् (मौस्थि. गो- इत्यतो विभिन्ने सति तत्-सगोत्रे) उप. च सति बस. पूष. प्रकृति-स्वरम् *अधि-गो- इति द्वे पृथक् प्राति. इत्यभिसंधिः)], भा. (तै.) ऋत्विग्वर्ग्यदोग्रार्थे सति नञ्-पूर्वः तस. इति कृत्वा उप. कर्तरि < ✓ही [लज्जायाम्] इति (तु. ?Pw., GW., ORN. प्रभृ. [वैतु. NW. अ-हय- > (प्र३)-यः (?-याः इत्येवम्, BL. (तु. ORN.) च अ-हय- > (क्वि.) -यः (? यम्) इत्येवं भिन्ननिर्देशौ सन्तावभिमतसंशोचौ)], पक्षे च प्रकृत एवार्थे सति ✓अह [व्याप्तौ] + कर्तरि क्तिन् प्र. उ.सं. नित्-स्वरश्च (पाठ ५, ४९; पा ६, १, १९७) इति कृत्वा यनि. प्राति. निष्पादुकः (तु. द. [मा.]), उ. म. च गवार्थे सति अ + (✓ही [लज्जायाम्]) > ही- इति स्थिते बस. सतः ?*अ-ही- (> ?*अ-हि-) इत्यस्य रूपम् इतीव प्रतिपादुको चिन्त्यौ, अन्तोदात्तापत्तेः (पा ६, २, १७२), अभीष्टस्य पूष. प्रकृतिस्वरस्यानुपपत्तेश्च, सा. (?ऋ. का. च) म. (पक्षे) च नापू. प्रकृत एवार्थे सति व्यु. तथा वदन्तौ पूर्ववत् स्वरतश्चोद्यौ । अथ गपू. वा. [वैतु. उ. च म. च (=गवार्थकल्पे), सा. (?ऋ.) च सहस्र-साम् ऋषिम् इति पदद्वयं (भिन्न-लिङ्गेन सतापि) पुयः इत्यनेन समानाधिकरणमिति-इत्येतद्-विशिष्टं सत् ऋषि- इति गोपर्याय इति, अन्यत्र म. प्रकृतं पदद्वयं (विभक्तिलिङ्गवचनव्यत्ययेन) अहयः इत्यस्य विप. इति, उक्तं पदद्वयं स्त्री. सत् *अनु-युत्- > -तम् इत्यनेन समानाधिकरणमिति भा. (तै.) युत्- > -तम् इत्यनेन तथेति द. (मा.) चेति (ऋत्विग्व-

*अ-हीत-> ॥अहीत-मु (ख>)खी-
काठ २६, १; क ४०, ४^a.

अ-हुत, ता^b -तः ऋ ६, ६१, ८;
१०, ५६, २०; तै १, १, १२, १;
मै १, १, १३; ४, १, १४; काठ
१, १२; ३१, ११; ३५, ५;
क १, १२; ४७, ११; ४८, ६;

शौ ६, ९२, ३; -तम् मा १,
९; का १, ३, ५; तै १, १, ४,
१; मै १, १, ५; ४, १, ५;
काठ १, ४; ३१, ३; क १, ४;
४७, ३; -ता मा ८, २९; का
९, ५, २; तै ३, ३, १०, १;
काठ १, ३; १३, ९; १०; ३१,

२; क १, ३; ४७, २; -ताः ऋ
९, ३४, ६; शौ ६, १२०, ३^d; पै
१६, ५१, १^d.

अहुत-प्सु^e -प्सवः ऋ १, ५२,
४; ८, २०, ७.

अहणी^f पै ५, २०, ३.

अहंत पं १, ९८, ४.

इति वैदिकपदानुक्रमकोषे साहितिके प्रथमे विभागे

प्रथमः खण्डः समाप्तः ।

वर्ग्यदोभ्रथे सति सर्वत्र ✓दुह् इत्यस्य आत्म. सतः पर.

इति कृत्वा योगश्चिकीर्षिणो भवतीत्यप्यपरा दिक्)] ।

^a) वैकारिकात् मूको. (व. संटि.) उद्गीत-मुखी-
इत्येवं मौलिकः पाठोऽपि संभाव्येत ।

^b) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) ।

^c) पाभे. अविहुतः पै १९, ३४, १३ द्र. ।

^d) सपा. तैआ २ ६.२ अहताः इति पाभे. ।

^e) विप. > नाप. ([अहिंसितरूप-] भक्त-). बस. पूप.
प्रकृतिस्वरम् (पा ६, २, १) ।

^f) पाठः! शोभस्य कृते तु सस्थ. टि. अनवतसः(ः) ।

परिवर्धनं परिवर्तनञ्च

२अञ्ज- -जस्य काठ ५, ३.

अत्वा काठ २१, ७^३.

?अद् पै २, ८१, २^७.

अस्मद्^०-

*) ?अचिद्वैतान् > °चिस्वे (त, तु, ए) तान् इति शोधः (तु. सपा. तै ५, ४, ५, २) । केः प्र. जग्धादेशा-
भावः असं. (तौ २, ४, ३६) ।

०) अध इति शोधः (तु. टि. ?२गण-> -णम्) ।

०) व्यु. ? पाप्र. √अस् (भुवि) + मदिक् प्र. (पाउ १, १२९) । तत्-स्वरः । अ + स्म इति (सर्वनामिक उपजनः) + अत् इति सना. मुप्प्रतिरूप उपजनः) इतीवा-
ऽर्वागभिसंधिः (तु. WW २, ३२०) । इह *न- > अ-
इत्येषा कल्पना तृप्स्थागुक्तैव सती नितरामपोद्या । मौस्थि.
अँ > न- इत्यस्य विपरिणामस्य शाब्दस्वाभाव्यातद्विपर्य-
स्तस्य विपरिणामस्य चाऽतथात्वादिति यावत्, आत्मार्थे
पर्यवसन्नं सत् √*अर् > *अर्- इत्येतच्च शब्दरूपं साक्षाद्वा
पारम्पर्यतो वा समग्रस्य अस्मद्ः वितरस्य मूलमिति यथा
विपश्चिता विमर्शसहं स्यात् तथा किञ्चिदिवैतदीयव्यव-
हार्यतत्तत्-स्वरूपाभिसन्धेन संकेत्यते । तथाहि । *अर्-+
(√*वृ [दीप्तौ] >) *वर्- इति स्थिते *अर्धर्- >
*अध- (तु. Gk. lat. ego. Germ. ich) इत्यनेन
तस्य सास्व. (पा ६, १, २२३ [आत्मप्रकाश-पर्यायभूतेन
च]) सता (√*मृ [माने] > *मृ- >) *म- इत्यस्य
बस. पूप्. प्रकृतिस्वरे सति *अध-म- इत्यस्य नैप्र.
अन्त्यलोपपूर्वः अहुम्- इति विपरिणामः द्र. । एतच्च
मौस्थि. प्राति. सत् प्र१ इति कृत्वा व्यवहारं लभते । एवम्

आवम्, आवाम् इति रूपे *अर्- + (√*भृ [भरणे] >)
*भर्- + *मृ- इत्यतो विपरिणिते । आवयोः इति रूपम्
अपि *अर्- + *भर्- इत्यात्मक एव पूर्वाशः । वयम्
इत्यत्र नैप्र. आदितः *अर्- इत्यस्य लोपः व इति
च *भर्- इत्यस्याऽवशेषविपरिणामः द्र. (तु. हिं. आप
इत्यात्मपर्यायः) । अस्म इत्युपक्रमेषु रूपम् *अस्- इति
पूर्वाऽवयवः [यथा *अर्- इत्येतेन गर्भितस्तथा √अस्
(भुवि) इत्यत्र द्र.] । *म इत्युत्तरावयवश्च गप्, *भर् इत्यस्य
वा *मृ- इत्यस्य वा स्थानमापन्नः द्र. । अस्मद्- इत्यत्र
दकारः (√*धृ [धरणे] > *धृ- > *ध- >) *ध- इत्यस्य
विपरिणामः द्र. (अनया दिशा स्म इति कश्चित् सार्व-
नामिक उपजनो भवतीति प्रत्युक्तमित्यभिसंधिः । नस्
इत्यत्र नौ इत्यत्र च *न- इति सानुनासिकस्य सतः
*अर्- इत्यस्य (*नर्- > *न- > *न- > *न- इत्येवं-
क्रमः) विपरिणामो भवति (यतः अ- , अँ- इत्येतयोः
गप्. स्थाने *अर्- , *अर्- [अन्वादेशेऽनुदात्तः] इत्येवं
निर्देश-शोधोऽपि सुलभः स्यात्) । यथा वयम्
इत्यत्र *अर्- इत्यस्यावयवभूतस्य लोपो भवति
तथा मत् प्रभृ. मकारादिषु रूपेषु *अस्- इत्यस्य
लोपः द्र. (तेनैवं मकारादित्वं पारिणामिकं भवति
न मौलिकमित्यागतं भवति [वैतु. WW २, २३६]) ।

शोध-पत्रम्

पृष्ठे	साम्भे	पंक्तौ	एतत् >	एवम्
xxxvi (Intro.)	16	(2)	(3)	
७	३	२१	(यस् >)	(स् >)
८	१)	टि.	कर्ण-	> -र्णः द्र.
८	१)		कर्ण->	-र्णः X
१०		१६	१अकु	२अकु-
११	३	१८	२अक्ता-	१अक्ता-
११	११	१२	अष्ट-	१अष्ट-
१९	२	११	°समलं°	समपुलं°
११	१)		उक्	उक-
११	१)		अच्छिन्नपत्राः	अच्छिन्नपत्राः
३८	१)		ढक् < एयः	ढक् > एयः
३९	१)		आनङ्क	आनङ्क
४४	१	२२	(ष्वा >)	(ष्वा >)
५४	३	२	°शंस-	शंस-
७२	१०		अञ्ज-	अञ्ज, आ-
९३	१)		क्षितत्याद्	क्षितत्वाद्
१०४	३	१३	(त्वर >)	(त्वर >)

पृष्ठे	साम्भे	पंक्तौ	एतत् >	एवम्
१२०	१)		क ३१, २	४१, ३
१२०	१)		१९, ५५, २	१९, ५५, ५
१७२	१)		१, ६८, ५	१, ६८, ४
१७४	१)		क ३४, ७	क ३४, १
१८७	१)		क ३१, ३	क ३१, ६
२०७	१)		>	१)
२०७	१)		पूर्वाभि	पूर्वाभि
२०७	१)		: नि-	नि:-
२४१	२	१३	अनु-पथ-	अनु-पथ-
२४३	१)		४५, २, १	४४, २, १
२७५	१)		शौ ७, ४, ३, २	शौ ७, ४, ३, २
३६५	३	९	प	पो
३८२	१)		काठ २६, ११	काठ २६, १२
६०८	१)		१सत्वन- २सत्वन-	सत्वन-, सत्वन-
६१३	१)		✓ सञ्च	✓ सञ्च इत्यर्थाः
६५०	१)		अयं°	अयं°

